

John Carter Brown.

Gerryt Holtz

16429/ C zt. x

9-9

X 44

The printed Title page is wanting:
vide Rich Bibl. Ama No. 282.

p. 714 Ternaux.

The printed title has since been added.

White Kennett

Cum Priuilegijs. ROMÆ Superioꝝ permiſſu. Ex Typographeio Vitalis Mascardi. M.DC.XXXXXI.

RPJCB

Ex libris Tiberii Lamberger.

NOVA
PLANTARVM, ANIMALIVM ET MINERALIVM MEXICANORVM
HISTORIA

A FRANCISCO HERNANDEZ MEDICO
In Indijs præſtantiſſimo primum compilata,

DEIN A NARDO ANTONIO RECCHO IN VOLVMEN DIGESTA,
A IO. TERENTIO, IO. FABRO, ET FABIO COLVMNA LYNCEIS
Notis, & additionibus longe doctiſſimis illuſtrata.

Cui demum acceſſere

ALIQVOT EX PRINCIPIS FEDERICI CÆSII FRONTISPICIIS
Theatri Naturalis Phytoſophicæ Tabulæ
Vna cum quamplurimis Iconibus, ad octingentas, quibus ſingula contemplanda graphice exhibentur.

ROMAE MDCLI.
Sumptibus Blaſij Deuerſini, & Zanobij Maſotti Bibliopolarum,
Typis Vitalis Maſcardi. Superiorum permiſſu.

rare.
"The work of *Hernandez* is a monument of industry and erudition, the more remarkable as being the first on this difficult subject; and after all the light from the labors of later Naturalists, it still holds its place as a book of the highest authority."—*Prescott.*

PHILIPPO IV.
HISPANIARVM
INDIARVMQVE REGI
MAXIMO.

ALPHONSVS TVRRIANVS VEMIVS, SALVTEM ET VICTORIAS.

QVOS ex America tua auri, gemmarumque theſauros, immenſas planè opes, hoſtium fremente inuidia, Oceanoque gemente ſingulis annis referunt naues, Potentiſſime Rex, eos non tanti eſſe putauit ſapientiſſimus Auus Tuus, vt ſatis illis beari poſſet Europa. Intelligebat enim alia multo præſtantiora naturæ munera eſſe, quibus æquus rerum arbiter, ac naturæ parens Deus, regiones ampliſſimas, & orbi reliquo pares, & ornauit ad pompam, & ad vtilitatem arcanis ſuæ prouidentiæ legibus inſtruxit. Horum cum pleraque peregrinationem non ferant, reliquum illud erat vnum, ne diutius tam ingenti naturalis ſcientiæ parte, maximo ſuo damno careret genus humanum, vt ab eruditis hominibus explorata diligenter, & litteris fideliter conſignata luci mortalium exhiberentur. Ea gratia Sapientiſſimus Rex, Ferdinandum Archiatrum ſuum laborioſiſſimæ induſtriæ virum alioſque Mexicum ire iuſſit, quorum ſumma contentione factum eſt, vt cum plantarum ſaluberrimarum incredibilem vim expictam, accuratèque deſcriptam, tum volucrum, ſerpentium, ferarum, pecudumque inuiſas, inauditaſque noſtris hominibus formas in illorum commentarijs haberemus. Hi dum, Romam delati, ab eruditiſſimis Lynceis, qui tum maximè florebant, expenduntur, expoliuntur, ac multiplici commentatione, Principibus viris etiam adlaborantibus, maturitatem quandam aſſequuntur, neſcio quo facto propemodum interiere. Quod cum eruditis om-

nibus doleret, tum mihi indignum factu videbatur, ſi ſapientiſſimi Regis Prouidentia, tot magnorum ingeniorum monumenta, tam arcanus naturæ theſaurus fortunæ iniuria nobis periret. Ergo, cum opportunè in Vrbe agitarem Hiſpanenſium negotiorum, Neapolis, Siciliæ, ac Mediolani Actor, nec laboribus, nec ſumptibus mihi parcendum duxi; vt hæc naturæ arcana tandem aliquando euulgata bonorum votis fauerent ſatis. Quod, vt auguſtius fieret, in tui nominis luce prodire debuere, vt quæ Aui tui deſignatione publico mortalium qono debebantur ea Te auſpice rederentur, eademque opera illius in Te ſapientiam reſpiceremus, & amplexaremur humanitatem. Diù vale Regum Maxime. Romæ Kal. Octob. 1650.

IACOBVS MASCARDVS TYPOGRAPHVS

LECTORIS.

ET ſummatim nunc quidem ego qui inter Pictorum, & Sculptorum moras, & Commentatorum obſeruationes, ſcriptioneſq. multis annis circa huius Voluminis Typos verſor, tibi indicauero, vt exantlati huius in theſaurum laboris, cognitionem præſumere queas.

FRANCISCVS HERNANDVS in Mexicana noui Orbis Regia Primarius Medicus, Regis iuſſu perquam ſedulò, & diligenti multorum annorum obſeruatione, perquiſitione, atq. experimentis MEDICAM ex toto illo Regno, necnon PHYSICAM omnem MATERIAM pluribus libris congeſsit ac miſit.

Eam NARDVS ANTONIVS RECCHVS in Hiſpania, eodem iubente Rege DECEM LIBRIS diſtributam in compendium contraxit, quod Medico, & Philoſopho non minus contemplanti; quam in humanæ ſanitatis vſum reducenti, ſatis eſſe poſſit, & Methodo quidem tam ipſi diſciplinæ, quam vſui perutili, & apprimè accomodatà.

Vtriuſq. labores multis annis fuſo per ſtudioſorum ora nomine, famaq. rediuiui, & peregrini, imò Mexicani Dioſcoridis increbeſcente ſui deſiderium præmiſerunt Ioſephus Acoſta Societate IESV de natura Noui Orbis, ita etiam excitauit in ſuis Americanis lib. 4. c. 29.
,, De Plantis, liquoribus, & alijs rebus medicis Regis iuſſu præclarum Opus Do-
,, ctor Franciſcus Hernandus condidit in quo vniuerſæ Plantæ ad viuum expreſſæ
,, deſcribuntur numero 1200. comprehenſæ. In hoc opus aiunt 60000. ducatos
,, impenſos fuiſſe, cuius compendium Doctor Nardus Antonius Medicus Italicus
,, magna diligentia concinnauit, quo eos, qui de Plantis indicis plura ſcire deſiderant, miſſos volumus. Lege & in Tomis Americæ & Nauigat. in India Occidentalem. Edita hæc indicia ante triginta annos, & quidem pluries.

Cuiuſmodi inſignis VTILITATIS & admirabilis NOVITATIS OPVS annum iam ferè quinquageſimum deliteſcens, Academici Lyncei iuxta proprium inſtitutum F. Cæſij Principis ope, & auſpicijs, edendum, illuſtrandum, & augendum ſuſcepère, ipſiuſmet Recchi pictis exemplaribus, apud eius Nepotem doctiſsimum, omniſque iuris peritiſſimum Virum M. Antonium etilium aſſeruatis, adſtipulantibus, amantiſſimè exhibitis.

Et primo IOANNES TERRENTIVS LYNCEVS decem Plantarum, Animalium, Mineralium Nouæ Hiſpaniæ libris NOTAS adſcripſit Phyſico, Medico, Chymico ſucco haud carentes, obſeruationibus minimè vulgaribus reſperſas.

Plantarum quoque ALIIS IMAGINIBVS plurimis idem Terrentius perutiles etiam NOTATIONES adpoſuit, quibus præſertim genuini colores partium innoteſcerent,

IOANNES FABER LYNCEVS BAMBVRGENSIS Summi Pontificis ab Herbarijs ſtudijs Medicus, in Romano Athenæo Profeſſor, luculentiſſima ALIIS Animalium ICONIBVS DESCRIPTIONES adiecit, & SCHOLIA, quibus præter confertas de eiſdem omnibusque ferè congeneribus obſeruationes, & eruditiones, Phyſica, Medica, Anatomica, plura noua habes, quæ impensè ſimul proſint ac delectent.

FABIVS COLVMNA LYNCEVS operi vnuerſo ANNOTATIONES, & ADDITIONES adiunxit, in quibus, & Doctrina multiplex, & inſignis illa in obſeruationibus diligentiæ, rerum ac vocum acre & perpolitum examen, nouaq. non pauca: ſuum hunc Auctorem de Botanicis omnibus, pluribus quidem, & præclaris Voluminibus optimè meritum, perbellè referunt.

Ex Principis FEDERICI CAESII LYNCEI, S. Angeli Principis NATVRALIS THEATRI Frontiſpicijs Coronis primo Tomo conſtituta, PHYTOSOPHICIS ſcilicet ipſiuſmet

Prin-

Principis amplioribus TABVLIS *in Botanici ſtudij ac vniuerſæ Plantaris Scientiæ inſtitutionem adpoſitis, hiſce priora proſtabunt* SYNTAXIS *illius, qua ad numerum, methodum, pleniſſimum conſpectum, certamque diſciplinam, & Medicis, & Philoſophis omnibus, ea non ſolum vniuerſa perducuntur, quæ à Phyſiologis quibuſq. de ſtirpibus hactenus tradita ſunt; ſed noua plurima, ab ipſo primum adinuenta, exponuntur, ſimulq. cum veteribus ac Mexicanis Recchi, genuinis omniparentis Naturæ vinculis, veniunt in connexum*
Icones Plantarum & Animalium circiter octingentæ paginis circ. mille exhibentur.
Si Herbariæ, ſi naturali Hiſtoriæ addictus: ſi Medicus, ſi Philologus, ſi denique Phytoſophus; ſi Florilegus Principum, aut Heroinarum blandiris delicijs: vel ſi nouis è fructibus, aut Pharmacis Mercator, Inſtitor, Pharmacopola, Odorarius, ſanitatem, oblectamenta quæris, aut lucrum, nouas hic certe habes Rerum, Imaginum, Vocabulorum Myriades, quæ & oculos, & mentem, & deſiderium omni ex parte explere poſſint. Vale.

Im-

Imprimatur ſi videbitur Reuerendiſs. Patri Magiſtro Sacri Palatij Apoſtolici.

A. Riualdus Viceſg.

Approbatio P. Balthaſſaris de Lagunilla è Societate Ieſu qualificatoris Concilij Inquiſitionis Hiſpaniæ, & à confeſſionibus Excellentiſſimæ D. D. Duciſſæ del Infantado Oratricis, &c.

Librum inſcriptum. *Rerum Medicarum nouæ Hiſpaniæ Theſaurus, ſeu Plantarum, Animalium, Mineralium Mexicanorum Hiſtoria, ex Franciſci Hernandez noui Orbis Medici Primarij relationibus in ipſa Mexicana Vrbe conſcriptis; à Nardo Antonio Reccho Monte Coruinate Catholicæ Maieſtatis Medico, & Neapolitani Regni Archiatro generali, iuſſu Philippi II. Hiſpaniarum, & Indiarum, &c. Regis collecta ac in ordinem digeſta, à Ioanne Terrentio Lynceo Conſtantienſe, Germ. Phil. ac Medico notis illuſtrata.* De mandato Reuerendiſs. Patris Fr. Vincentij Candidi Sacri. Palatij Apoſtolici Magiſt. legi attenta conſideratione, magnaque voluptate perfuſus, miror equidem laborem improbum totius operis in tam diffuſa rerum varietate veſtiganda, & eruenda illarum natura, & proprietate, quod mira, & nunquam ſatis laudanda eruditione conſequitur ab Auctore, collectore, & illuſtratore. Opus ſanè vtile nouo, & veteri orbi, cui multa in eo contenta cum magna vtilitate communicata videmus, & docet experientia, eaque inuenio conſona his, quæ in alijs eiuſdem argumenti Auctoribus curioſè obſeruaui, & vidi ſtudioſè per ferè viginti, & ſeptem annos in Regno Peruano, in Inſulis, & Prouincijs Mexicano Imperio vicinis. Si Panegiriſtam agerem, & non cenſorem in excellentiſſimi operis laudes diffunderem calamum; ſed ne metas tranſeam officij commiſſi, ilud iudicio vtile, iocundum, & verum tam in rebus enarratis, quam in naturali ſophia. Eſt certè theſaurus, qui profert noua Europeis, & vetera Americanis pleraque ignorantibus, donec repertus ab Auctore apertus, & communicatus eſt ipſis. Poterit igitur opus præclarum Typis mandari, quandoquidem nec bonis moribus, nec Catholicæ fidei eſt contrarium. Romæ poſtridie Kaledas Auguſtas, Anni Dominici 1651.

Balthaſſar de Lagunilla.

Imprimatur,

Fr. Vincentius Fanus Mag. & Socius Reuerendiſſimi P. Fr. Vincentij Candidi Sac. Pal. Apoſt. Mag. Ord. Præd.

To-

Totius Hiſtorię, de Plantis, Animalibus, cęteriſq. medicis rebus, quę in noua Hiſpania inuentę vtroq. hoc volumine deſcribuntur compendioſa ſynopſis.

LIBER PRIMVS.

Prolegomena præmittit. fol. 1

LIB. SECVNDVS.

Aromata promit. 27

LIB. TERTIVS.

Arbores deſcribit. 44

LIB. QVARTVS.

Frutices, atq. ſuffrutices exponit. 101

LIB. QVINTVS.

Acres herbas habet. 131

LIB. SEXTVS.

Amaras herbas continet. 181

LIB. SEPTIMVS.

Salſas, & dulces herbas profert. 220

LIB. OCTAVVS.

Acerbas,& acidas herbas prodit. 259

LIB. NONVS.

Animalia exhibet. 313

LIB. DECIMVS.

Mineralia explanat. 334

SEQVVNTVR.

Aliorum nouæ Hiſpaniæ Plantarum Nardi Antonij Recchi imagines, & nomina cum Ioannis Terrentij Lyncei annotationibus. 395

Aliorum nouæ Hiſpaniæ Animalium Nardi Antonij Recchi imagines, & nomina cum Ioannis Fabri Lyncei Bambergenſis expoſitione. 460

Fabij Columnæ Liyncei in Nardi Antonij Recchi Montecoruinatis Medici Regij Rerum Medicarum nouæ Hiſpaniæ volumen annotationes, & additiones. 841

PARS PRIMA.

Phytoſophicarum Tabularum ex frontiſpicijs Naturalis Theatri Principis Federici Cæſij Lyncei S. Angeli, & S. Poli Princ. I. March. Montis Cælij II. &c. Baroni Romani deſumpta, In ſtirpium ſcientiæ, ac ſtudiorum inſtitutionem, totiuſq. Herbarię Syntaxis proſpectum, nunc primum à Lynceis edita. 901

Hiſtoriæ Animalium, & Mineralium nouæ Hiſpaniæ liber vnicus, in ſex tractatus diuiſus Franciſco Fernandez Philippi II. primario Medico Authore. 1

IN-

RERVM MEDICARVM NOVAE HISPANIAE NARDI ANTONII RECCHI

Liber Primus.

PROLEGOMENA PRAEMITTIT.

Quid in hoc opere contineatur, ſcribendi occaſio, eiuſq. vtilitas. Cap. I.

QVANQVAM priſcorum pleriq. pręſertim Ariſtoteles, Theophraſtus, Plinius, Dioſcorides, & Galenus, ac recentiorum non pauci, de Medica materia verba fecerint; vna tamen omnes nondum ad medium, ne dicam ad calcem, faſtigiumq. rem perduxere. Quippe adeò ſpeciebus, ac viribus abundans, & ampla eſt materia hæc, vt meritiſſimo iure ea, quæ dignoſcitur, pars illius quæ ignoratur, minima dici poſſit, Quod certè quotidie experimur: non enim tantùm vnaquæq. dies patefactis olim rebus lucem affert ſplendidiorem; verùm etiam varias materię huius ſpecies ac differentias, in nouo præcipuè Orbe detegit. Intellexerant enim Catholici atque potentiſſimi Hiſpaniarum Reges, cum primum in eorum poteſtatem noui Orbis nonnullæ regiones, diuino conſilio & munere ſunt redactæ, ex litteris ad eos miſſis ab his terrarum plagis, & à viris fide dignis acceperant, imò mille rebus ignotis ad eos hinc delatis, re ipſa cognouerant, quot nouus ille Orbis abundaret miraculis: quas nulli priorum viſas Medicinas, nec auditas ferret, quæq. poſſent cum orientalibus merito conferri, forſitan etiam iiſdem præferri: quot odores emitteret, quibus Arabię fęlicitas cederet: quàm varias mirabileſq. animalium ſpecies educaret: quot metallorum foſſiliumq. differentias atque theſauros in penitiſſimis viſceribus per tot ſecula abditos contineret. Cumq. expugnatis plurimis regionibus & in Hiſpanorum imperium redactis, ob reſtitutas Chriſto errantes oues atque

Eccleſiæ Romanæ caulæ incluſas, mirum in modum gauderent; proxima cura erat in id incumbere, vt tantarum rerum hiſtoria tam in gratiā eorum, qui tunc temporis verſabantur inter viuos,quàm illorum qui poſt eſſent naſcituri,æternitati conſecraretur; tum etiam vt cunctis præclariſſima illa, omniq. admiratione digna Dei Optimi Maximi opera paterent,& fragili mortalium corpori ſaluberrimis medicamentis repertis, conſuleretur. Opus ſanè Diuinum: Philippo II. Hiſpaniarum Regi eiusq. Maioribus ſolùm permiſſum.Et licet rei huiuſce magnum negotium pluries fuerit motum, in eo tamen, quòd is, qui verè vtiliter & iactis principijs cōſentaneè ſcriberet,deſiderabatur, necquidquā promotum fuit,quouſquè tandem Philippus potentiſſimus Rex D.Franciſco Hernando, Medico ſuo Indiarum primario prouinciam hanc exequendam mandauit.Is igitur huius noui Orbis rerum hiſtoriam in vigintiquatuor libros,plantarum verò icones in decem tomos,animalium autem in vnum cōgeſſit. Inſpiciens verò Rex ad Rempublicam iuuandam, hæc nullius ferè eſſe vſus (quod tamen præter ipſius mentem erat,) tum ob plurimas ibi contentas res medico vſui non inſeruientes, tum ob alias indiſtinctè,incompletè & inordinatè traditas:tandem mihi vni ex ſuis Medicis rem hanc inſpiciendam, ac in medicum vſum redigendam demandauit. Qui licet hoc onus meis humeris longè impar, nonnullis ex cauſſis futurum dignoſcam, vt tamen tanti Regis, cuius, quantus ſum illius ſum, mandatis obtemperem, Diuino confiſus auxilio Opus hoc, in quo de Medica noui Orbis materia agetur, magno & ægrotantium & medentium, tum noui cùm veteris Orbis commodo medicæq. materiæ ditādæ,ac antiquorum iuniorumq. nonnullis dubijs diſſoluendis, ne dicam erroribus confutandis perutile; paucis prius ad dilucidationem rerum, quæ in opere continentur prælibatis, aggredior.

Medica materia à quibus ſumatur, quæq; in Plantarum Hiſtoria conſideranda veniant, & de Auctoribus imitandis. Cap. II.

Lib.de arte non longe à prin. MAgnus ille Hippocrates omnium Medicorum, ac Philoſophorum primus Medicinam eſſe,eamq. veram ac neceſſariam, aduerſus artem negantes ac ſanitatem fortunę adſcribentes,hoc potiſsimum medio,nempe Materię medicæ viribus ac vſu comprobare nititur:eamq. artis huius eſſentiale principium,baſim ac fundamentum ſtatuit,hoc modo aſſerens. Omne quod fit,propter quid fieri comperitur,atque etiam in ſingulis adeo propter quid fieri videtur,vt plantas, animalia,& mineralia, è quibus materia ſumitur medica,ad hominum valetudinem tuendam,morboſq. pellendos facta,cenſendum ſit. Quare Galenus medicamenta omnia, partim eſſe partes animalium, aut plantarum, aut fructuum, aut eorum liquorum (quos Græci ὀποὺς vocant aut ſuccos) partim verò ex metallis ſumi litteris mandauit.Theophraſtus verò,medicamēta ex varijs plantarum partibus, (vt ſunt fructus,ſucci, folia,radices, & alia) ſumi ſcriptum reliquit. Nam plantarum tantum hiſtoriā ac cauſas, omiſsis animalibus ac mineralibus, conſiderauit ac tractauit. In quorum medicamentorum hiſtoria duo conſideranda ſunt: Vnum,vt eorum differentias,reliquamq. naturā ex partibus,affectionibus, generationibus,vitaq. petamus,partes externas, totamq. figuram,ac etiā internas ita ſpectando,vt id,quod cuiq. proprium ſit,quodq. cómune,dignoſcamus: Alterum verò,ſi id,quod alicui peculiare videtur, poſsit quandoq; ob aliquod nō eſſe.

6. Simp. Med facult. c.1.

6. De hiſt. plant. c.8.

Nam

Nam contingit aliquando plantarũ proprietates,ac figuras ita mutari,vt a nonnullis aliæ exiſtimentur. Primum optimè explicauit in plantis Theophraſtus dicens: Partium differentiæ (vt formula rem complectar) tribus ferè in rebus conſiſtunt, aut in eo, quod quædam habent, aut non habent, vt folia, fructus, & cætera: aut quod non ſimilia, neque paria habent; aut tertio, quod non ſimiliter habent. Horum diſſimilitudo, figura, colore, ſpiſſitate, raritate, aſperitate, lenitate, reliquiſq. affectionibus innoteſcit. ad hæc, omnibus ſaporum differentijs diſparitas, aut in exceſſu, atque defectu magnitudinis, multitudiniſue: non ſimiliter verò habent, quæ poſitione ac ordine differunt. Quò verò ad generationem, quaſdam ſponte, alias ſemine, alias radice, alias auulſione, ramo nonnullas, aut ſurculo, alias trunco, lignouè minutatim conciſo, prouenire aſſerit. Quò ad vitam, conſiderando quibus locis gaudeat hæc magis, vel illa, quantumuè proprijs in locis vnaquæq. viuere poſſit. Mutationes autem ſparſim,quaſi obiter tetigit. Dioſcorides etiam duo illa conſiderat; aliter tamen. nam vires, & facultates medicamentorum vſui medico deſeruientes docere intendens, idq. fieri non poſſe, niſi medicamentis prius cognitis,non ab re delineamentis quibuſdam ea deſcribens, differentias, partes, generationes, vitas conſiderat; mutationes, vti raro euenientes, parum attingens. & ſi ambo vtrumque inſpexerint; diuerſo tamen modo tractarunt, differentes in ſcopo, & ordine. Nam Theophraſtus Philoſophis, Medicis, Agricolis, & alijs plantarum cognitionem profitentibus, ſcribit; Dioſcorides tantum Medicis. Ille naturam,partes, differentias,ac vires, ad legentium admirationem proponit; hic cuncta eadem, vt facile a poſteris dignoſcantur,& medico vſui tutò adaptentur. vterque ordinem, ille naturæ, hic doctrinæ,inſectatur. Sparſim ille ac varijs in locis plantarum deſcriptiones,naturas,ac vires diſſeminat; hic vniuerſam earum formam in vnum colligit, mox vires annectit. Theophraſtus ita plantas ſolas examinandas ſumpſit, & de eis conſiderans præ cæteris extremam manum illis impoſuit. Dioſcorides verò intra medicinæ limites continetur,& non ſolum plantas,ſed quidquid a metallis, cæteriſq. foſſilium generibus, nec non animalibus ars medica ſumit, in vnum opuſculum coegit. Quare Galenus cæteriq. omnes circa medicaminum examen Dioſcoridi primas deferunt: quod quantum ad rem medicam ſpectat clarius, & exactius omnibus ſcripſerit. At quia opus hoc in medicorum præſertim gratiam editur, in omnibus ferè Dioſcoridem imitabimur. exceptis paucis, quæ a Theophraſto ſumpſimus, quæue in medicamentorum facultatibus dignoſcendis, a Galeno mutuauimus.

1. de hiſto. plant. c. 1.

lib. 2. de hiſt. plan. c. 1.

Quem ordinem in ſuo de materia Medica Dioſcorides ſeruauerit, quiq. in hoc opere ſit obſeruandus. Cap. III.

MAteriam medicam tractans Dioſcorides ſumma diligentia laborauit,vt non tantum vera,vtilia,& ſtatis principijs conſentanea ſcriberet, ſed & vt ordinatè cuncta diſponeret. huncq. ordinem, & in librorũ,& capitum connexionibus, & in vnoquoque capite,differenti tamen modo ab alijs tradito, ſeruare conatus eſt. damnans Iuniores, quòd materiam medicã vernaculam,cognitamq. vulgo dignam cenſuerunt,medicamentorumq. vires,probationeſq. curſim complexi nullo experi-

in proem. non longe à prin.

mento eorum effectus colligentes, inani verò reddendarum cauſarum ſtudio verba fundentes, alia pro alijs ſcriptitando, rem in aceruum, congeriemq. controuerſiarum extulerunt; ac nonnulla, reclamante euidentia,prorſusq. veritati refragantia non certa fide,ſed narratione potius ab alijs accepta,cumularunt. In ordine ijdem ipſi aberrantes, partim eorum aliqui diſcrepantes, nullaq. cognatione coniunctas vires colligentes, partim per elementa litterarum ſcripta in ordinem digerentes, genera & eorum effectus a ſua cognatione diſiunxerunt. Dioſcorides verò libros, & capita connectens, medicamentorum genera, & effectus virium cognatione coniuncta conſiderat. In primo libro nimirum de aromatibus, oleis, vnguentis, arboribus, naſcentibusq. ex eis ſuccis, lacrymis, ac ſeminibus materias; ac materiarum capita virium cognatione coniuncta connectens, pertractat. Sic & in ſecundo libro. in quo de animalibus, melle, lacte, adipe, frugibus, atque oleribus,ſubnexis herbaceis, quæ acri prædita ſunt facultate. idq. ideo, ne coniunctorum vires diſiunxiſſe videretur. In tertio radices,ſuccos, ſemina, herbas,& quæ vernacula, & inter ſe cognata cenſentur, ac ea, quæ pluribus ſcatent remedijs proſequitur. In quarto de radicibus, & eis, quæ reſtant herbis. In quinto de vinis,& metallis. In ſexto & vltimo, facultates medicamentorum, quæ nobis prodeſſe, aut obeſſe, poſſunt, recenſet. In ſingulis autem capitibus primò medicamenti nomenclaturas proponit, deinde ſpecies, ſeu genera recenſet, ſi plura reperiri contingat; mox eiuſdem delineationes, ac notas deſcribit, vt illud cognoſcere valeamus; poſtremo facultates, operationeſq. nos docet. ita vt vnumquodq. caput in tres diuidendum ſit partes, quarum prima nomenclaturam,& genera; altera deſcriptionem; tertia vires, & vſus contineat. Cũq.medicamenta omnia,quæ in hoc opere continentur,vel ſint partes animalium, aut plantarum,aut fructuum,aut horum liquorum,quos Græci ὀπους vocant,aut ſucci; partim verò ex mineralibus ſumantur,melius mihi viſum eſt,cum Galeno de plantis ante omnia agere; tum quia numeroſiſſimum illarum eſt genus, tum quia virium robore præcellentiſſimum; inde de animalium partibus tractare, vt poſt plantarum icones animalium ſucceſſiuè ſequerentur, hinc ad mineralia tandem deuenire. Itaque vniuerſum opus hoc, tribus præcipuis partibus conſtabit, illas tamen in decem libros diuiſum, abſolutiſſimè comprædhendet. Hiſce enim Prolegomenis in Primo propoſitis, in ſequentibus ſeptem, de Plantis, non eo quidem ordine, qui in elementis viſitur; (hoc enim eſſet genera, & eorum effectus à propria cognatione diſiungere,) ſed eo,qui in Plantis genere coniunctis,& qualitatum familiaritate, ac præcipuè cognatione ſaporum connexis conſiſtit; Dioſcoridis potiſſimum inſtituto, quandoq; & ordine,ſeruato perſcribetur. Quare in Secundo de aromatibus;in Tertio de Arboribus, & naſcentibus ex eis,ſuccis, lacrymis,ac ſeminibus; in Quarto de Fruticibus, ac Suffruticibus; in Quinto de herbis acri ſapore præditis; in Sexto de ijs quæ amaro; in Septimo de his quæ ſalſo,dulciq.; in Octauo de his quæ ſaporibus reliquis cognatione quadam coniunctis,nempe acerbo,auſtero, acido,nec non & de inſipidis agetur. Si verò inter eas reperiri ſit aliquas pluribus, interimuè oppoſitis, præditas ſaporibus, has etiam collocabimus inter illas, quæ cum præcellenti cognationem habent: in Nono tandem de Animalibus; in Decimo de Mineralibus proſequemur.

lib. 1. de ſimp.med. facul.c.1.

De Rerum,

De Rerum, ac Medicamentorum Plantarumq. in genere nominibus, ac eorundem multiplicitate, & recta impoſitione. *Cap. IV.*

SVperiori capite diximus Dioſcoridem, non tantum in librorum, capitumq. connexionibus,ſed in vnoquoque capite ordinē ſeruaſſe,ita vt quoduis caput in tres diſſecari partes poſsit.prima nomenclaturam,& genera;ſecunda deſcriptionem; tertia vires, & vſus contineat. ſic & huius capita operis, in tres diuidi partes poterunt. in prima nomenclatura, & genera; in ſecunda delineatio, ac loca in quibus plantę naſcuntur,geographicè ac chorographicè ponuntur;in tertia vires habentur, ac vſus. Cumq. id quod primo occurrit,ſit plantarum nomen, ideo de nominibus plantarum huius operis agere operæprętium duxi; quibuſdam prælibatis prius de rerum, ac plantarum nomenclaturis in genere. Etſi natura ne an impoſitione ſint nomina non eodem modo antiqui ſenſere. Nam Hippocrates, nomina lege quadam naturæ indita eſſe aſſerit, ſpecies verò rerum non lege ſancitas, ſed naturæ eſſe germina. Plato verò natura eſſe aſſerit, Ariſtoteles poſitione, & ad placitum, conceptus & res denotantia nomina eſſe ſtatuit. ab eo tamen non diſſentit Plato dicens, nomina naturaliter ſignificare, quia a perito artifice imponente, talia imponuntur nomina rebus, qualia illarum naturis conueniunt,vt ex præallegatis Hippocratis verbis rectè intellectis colligi poteſt. eoq. magis quia ſolemus artificialia,quæ maximè naturam imitantur, naturalia per exaggerationem vocare. Quorſum & illud eſt Geneſeos, omne quod vocauit Adam ipſum eſt nomen eius: ſed de hoc hactenus quod alterius eſt indaginis. At quia de Plantarum nominibus, rectaq. eorum impoſitione ad inueſtigandas plantarum noui Orbis nomenclaturas, hìc agere intendimus, meritò omiſſis alijs, dicimus: Plantarum nomina nonnunquam ſuis aſſignari inuentoribus:interdum regionibus, vel quia in his primum inuentę ſint, vel copioſius, aut viribus præſtantiores proueniant: Quædam ab effectus excellentia appellationem traxerunt: aliæ ab euentu rei: nonnullæ ex aduerſo ſua ducunt nomina. Quædam a fabuloſis veterum narrationibus ſunt: nonnullæ,quæ ab aliarum rerum ſimilitudine nomen mutuentur; quæ omnia etymon aliquod habent, ac nomen earum, vim quandam, & rationem naturæ exprimit. Cæterarum verò etymo diù ignoto, euenit vt poſteriores, naturis plantarum, facultatibus, locis, alijſuè longo ſatis vſu cognitis, alia illis nomina, horum aliquid in illis indicantia indiderint. quibus a poſteris receptis,deletis ac ab vſu reiectis primis nominibus,alia ſecundo impoſita remāſere. Itaque nominum aliquid denotantium nimius creuit numerus, paucis vix relictis nullam ſui nominis rationem manifeſtam habentibus. Quare cum varia hominibus imponendorum nominum ſe offerat cauſa, tam illis quæ antiquum nomen ſeruant, quàm etiam in quibus primum nomen deperditum eſt, diuerſa ſunt nomina indita,& ſic in vnico medicamento,duo & aliquando plura nomina reperiuntur. Antiquitus plantarum cognitioni magna diligentia in veteri hoc Orbe vacabatur, veluti & nunc, & in veteri & in nouo inſudatur, ita vt in diuerſis regionibus diuerſæ eſſent nomenclaturæ. atque ab his facultas,ab illis ſapor, ab alijs color, vel ſimilitudo cum alijs plantis, vel cum animalibus ab alijs aliquid eiuſmodi notabatur. Etſi autem hæc nominum varietas confuſionem quandam in profeſſorum

Lib. de arte non longè à princ.

Cap. 2.

animis generare poteſt, non tamen eſt etiam abſque maxima vtilitate eorum cognitio. Primò, quia peregrinantes, Galeni more, ob exactam ſimplicium medicamentorum in varias regiones cognitionem, optimum eſt vt & eius regionis ad quam perueniunt, & nomen illorum quæ quæritant medicamentorum ſciant, quia ſic facilior eorum notitia reddetur. Secundo, quia ex nominum varietate ſæpius in cognitionem ſimplicis medicamenti venimus. Nam quod vnicum nomen non explicat, quandoque explicatur ab altero. Quorum nominum varietas quandoque a Dioſcoride in quibuſdam medicamentis adamuſſim explicatur; in alijs ex eorum deſcriptione colligitur, in quibuſdam verò neutrum fit, ſed ſola nominum varietas ponitur, cur autem ita nominentur, non ſolum non enodatur, ſed neque in delineatione includitur. At ſumma adhibita diligentia, nominum proprietatibus, atque etymo inueſtigatis, dubio procul multa nobis ſimplicia innoteſcunt, quæ alioqui non innoteſcerent. Nominis namque proprietas nunc medicamenti formam, nunc facultatem, nunc odorem, & aliquid eiuſmodi denotabit, ita vt aliqua nota effatu digna medicamento addatur, quæ faciliorem eius cognitionem reddet.

De Plantarum huius operis nominibus earundemq. multiplici nomenclatura. Cap. V.

IN plantis noui Orbis hoc in opere contentis, plura obſeruantur nomina etymon aliquod habentia, ac vim quandam, & rationem naturæ exprimentia, ac nonnulla etiam etymon nullum referentia offeruntur. Plantarum namque quarum nomina etymon habent, quædam a præcipua facultate, effectuſue excellentia appellationem traxerunt, vt eſt herba *Phahuame*, dicta ſic a facultate, qua puerperas iuuandi prædita eſt, a Dioſcoride Ariſtolochia nuncupata. ſic etiam *Tlahuelilocaquahuitl*, arbor inſaniæ dicta, quia dæmones pellendo, & faſcinum inhibendo eos curat, qui horum prauitate inſaniunt. *Ciuipatli* medicina fęminarum dicta, quia muliebres morbos, præcipue hyſtericos affectus curat. *Tetlatia* vrens medicina nuncupata, quia quarto ordine calida eſt, & vrentis naturę. *Coaziuizpatli* medicina doloris dicta, quia dolores lenit. *Qualancapatli* irati hominis medicina dicta, quia hilaritatem inducit, & iram mulcet. *Tlaelpatli* dyſentericorum medicina nuncupata, quia dyſentericos ſanat affectus. Aliæ a quadam peculiari proprietate, vt *Pinahuihuiztli*, ideſt herba verecunda, ſic dicta quia hominis tactum fugit, & eius flatu tabeſcit. Quędam a ſuis inuentoribus nomen duxere, vt *Teuquililtic* herba Principis dicta ab inuentore, qui erat illius regionis Princeps. *Cimatl* quam Hiſpani incolæ herbam Ioannis infantis, illius primi inuentoris, dicunt. A locis aliæ, vt *Chichimecapatli* quia *Chichimicæ* gentis eſt medicina. *Texcalxihuitl*, ſeu herba ſaxorum, quia in ſaxis oritur. *Atcuapatli*, ſeu medicina iuxta riuos proueniens, quia in fluentibus aquis oritur. A ſapore, vt *Cocoxihuitl*, ideſt herba acris, a ſapore acri, quo pollet nomen ſumens. *Tlacochichic*, hoc eſt virga amara, *Cacochichit*, ſeu herba amara ab amaritudinis ſapore nuncupatæ. A colore, vt *Tlilxochitl*, id eſt flos niger, nomen a nigro ſiliquarũ colore, nam huius plantæ flores mutari videntur in ſiliquas. *Cocozxochipatli*, hoc eſt medicina lutei floris, a florum colore ſic dicta. A ſimilitudine cum multis rebus facta, vt cum animalibus. quod ſcilicet vna plantę pars, vel quod ipſa vniuerſa alicui

alicui animali ſimilis ſit, vt *Theoquilin*, id eſt ſaxei vermes, ſic dicta a radicibus capillaribus, vermium figuram referentibus. *Zazacilin*, ſic dicta, quia eius ſemen eſt ſimile Cochleis. a ſimilitudine cum alijs medicamentis, vel quod vniuerſa, vel quod eius pars æmuletur illa, vel vniuerſa, vel illorum partem, vt *Tlalahoehotl*, ideſt infima abies. *Tlacopolin*, hoc eſt ceraſus humilis. a ſimilitudine quam habent cum vniuerſa planta. *Ahuapatli*, hoc eſt querna medicina, a ſimilitudine foliorũ, quam habet cum folijs quercus. *Zozoyatic*, ſeu plãta palmæ ſimilis, a ſimilitudine foliorum, quam habet cum folijs humilis palmæ. *Yauthli*, id eſt nubiloſa medicina, ob flores comantes, qui nubila imitari quadantenus ſolent, dicta. A medicamenti, ſeu eius partis figura, vt *Cempalxochitl* a numeroſa foliorum multitudine ſic dicta. *Tlalquequetzal*, ideſt penna terræ, ſic dicta a folijs pennas auium imitantibus. a noſtris Millefolium dicitur. *Nauiytepuz*, id eſt quatuor dorſis, dicta ſic quia caules hæc herba producit foliaceis quibuſdam appendicibus, ſecundum eorum longitudinem e partibus quaternis diſcurrentibus pennatos. *Tezopatli*, ſic dicta a radice, duritie & colore in rubeum vergente, imitante lapidem *Tezontli* dictum. *Tetzonxochitl*, id eſt flos barbatus, ſic dictus a floribus comantibus capillis longis & coccineis, qui ſimul barbæ inſtar iuncti ſunt. *Tzontlahuaqui*, ideſt capilli rubei: ſumpſit hæc planta nomen a tenuitate, colore, & forma comantium in ſummis virgis florum rubeos capillos referentium. Ab accidente quopiam, vt *Copalquahuitl*, id eſt arbor gummifera. & licet hoc nomen cunctis arboribus gummiferis commune ſit, per antonomaſiã tamen huic arbori inditum eſt. *Hoitziloxitl*, ſeu affluens reſina, eodẽ modo per antonomaſiam a copioſa reſina quam producit, ſumpſit nomen. *Xioquahuitl*, ſic dicitur, quia ſtipes lepra infectus videatur. Quandoque a duobus ſimul iunctis vnum fit nomen, vt *Axixcozahuizpatli*, hoc eſt medicina vrinæ lutea. a folijs infernè luteis lutea dicta, & a facultate euocandi vrinam medicina vrinæ nuncupata, fit nomen compoſitum a facultate & filiorum colore. *Yztactexcalitlacotl*, id eſt virga candida ſaxorum dicta, nomen compoſitum ex colore, & loco in quo oritur. Contingit quandoque vnam & eandem plantam plures ſortitam fuiſſe nomenclaturas, eaſq. diuerſas. vel quia in vna regione fuerit cognita vna præcipua facultas, a qua apud illas gentes nomen vim illam exprimens fuerit impoſitum, in alia verò regione facultate altera, ab hac diuerſa, cognita alterum nomen fuit inditum, & ſic in diuerſis regionibus, diuerſis cognitis facultatibus tanquam præcipuis vni & eidem plantæ inſitis, plures fuerint accommodatæ nomenclaturæ vt eſt *Texaxapotla*, id eſt lapidũ perforatrix. nam confricato ea madente lapide, vel quinque vncias craſſo, admotiſq. auerſa parte naribus, ita perciperet quis odorem, ac ſi naribus herbulam admouiſſet, penetrante vapore ſaxũ durum. Alij eandem plantam *Tzonpolihuizpatli*, ſeu ſternutamentũ mouentem vocant, quia naribus admota ſternutamentum excitat. vt eſt etiam *Tzompilihuizpatli*, ideſt medicina ciens ſternutamentum, a facultate excitandi ſternutamentum, qua pollet, ſic dicta. eadem ab alijs nuncupata *Tzontecompatli*, ideſt medicina caput expurgans. Obſeruatur quandoque nomenclaturarum pluralitas non tantum a varietate facultatum, quæ vni plantæ inſunt, ſed quia vna erit ſumpta a facultate, alia a colore, alia ab odore, alia a ſimilitudine, pro varietate earum qualitatum præpollentium, quæ diuerſis impoſitoribus innotuerunt. vt eſt planta illa, quam ab odoris prauitate *Cohayellim*, ideſt

ideſt anguem fœtentem appellant. alij eandem plantam *Tlilpoton,* ſeu nigrã, & fœtentem plantam, a nigro colore, & fœtido odore nominant. eandemq. *Chichic*, ſeu herbam amaram, & ſerratorum foliorum, a ſapore & figura nuncupant. Alia planta *Olliuhiqui,* a ſeminis coriandro ſimilis rotunditate. eadem *Coaxihuitl,* ideſt ſerpentis herba nuncupatur. tribuunt ſerpentibus ſapientiam & prudentiam, quare ſapientum planta appellatur. Sacrifici enim Indi, cum videri volebant verſari cum ſuperis, & reſponſa accepiſſe ab eis, ea veſcebantur planta, vt deſiperent milleq. phantaſmata, & dæmonum obuerſantium effigies circumſpectarent. tribuit enim id Solano maniaco Dioſcorides. quare ſatius fuiſſet, herbam deſipientium, & maniacorum, & non ſapientium nuncupare. Tot ergo diuerſis nominibus vnam plantam appellari non penitus abſonum duxi, immo non parum commodi, tum ad facilitandam plantæ cognitionem, tum ad eiuſdem virium & facultatum indagationem, futurum putaui. Namque opus hoc in lucem editum per varias noui Orbis regiones circumferri poſſet, & incolis illarum, ex peculiari regionis plantarum nomenclatura facilius innoteſcerent. aut ſi quis, ob harum plantarum certam notitiam, in varias ſe regiones conferat, ac plantam peculiari illius regionis nomine petierit, dubio procul planta ab incolis oſtenderetur, & erit voti compos. tum etiam ex nominum varietate plantarum facultates & vires (vt diximus) innoteſcerent. vnum enim nomen, vnam, aliud verò aliam explicabit facultatem. Et ſi plantarum huius operis nonnulla nomina etymo carere, vel ſi quod habent ignorari videatur, in poſterum etiam aut innoteſcere, aut alia nomina, vim quandam & naturæ rationem, exprimentia, aut aliquid prædictorum denotantia, imponenda eſſe ſperandum eſt. ob hoc cuncta harum plantarum nomina ad vnguem adnotare optimum fore exiſtimaui.

Generum Plantarum nomenclaturæ, differentiæ, conuenientiæ, ac degenerationes. Cap. VI.

Etenim dictum eſt, vnumquodque huius operis caput in tres diſſecari partes poſſe, quarum prima nomenclaturas, & genera, ſecunda deſcriptionem, & locos, tertia vires & vſus contineat. Cumq. duobus præcedentibus capitibus de plantarum nomenclaturis, rectaq. eorum impoſitione diſſertum ſit, in præſenti capite de nomenclaturis generum plantarum, eorumq. degenerationibus, conuenientijs, ac differentijs tractabitur, ne per ignota, tum in ordine tum in deſcriptione procedatur. Doctrina enim euidentius tradi ſolet, cum per genera, ſpecieſuè diuidimus. Quare rectè hunc in modum agetur, vbicunque fieri poſſit. Genera itaque plantarum prima ac maxima, a quibus omnia penè, aut plurima continentur; vt Theophraſtus inquit, quatuor ſunt; nempe δένδρον arbor, θάμνος frutex, φρύγανον ſuffrutex, ab alijs cremium dictus, πόα herba. Arbor eſt id Theophraſto quod ab radice caudice ſimplici ramoſum, nodoſum, ſurculoſum, haud facilè diſſolubile aſſurgit, ceu Olea, Ficus, *Tecomahaca, Tlahueliloca quahuitl*, *Xochiocotzo quahuitl*, *Copaltic*, *Tamarindus*, *Huaconex*, *Hoitzil oxitl*, *Mizquitl*, *Saſafras*, *Hoxacam*, & aliæ ſimiles. Frutex, quod ab radice caudice multiplici, ramoſumq. ſe extollit, vt Rubus, Paliurus, *Tlepatli, Hoitzitzilxilxochitl, Tlatlacotic, Acuilotl, Ecapatli, Huitxiqua, Nacazcul, Yzticpatli, Atlaczopillin.* Suffrutex, quod ab radice multis exiguis caudicibus, cauliculiſuè

1. de Hiſt. plant. c. 5.

culiſuè exit,ramoſumq. eſt,& in altum aſſurgens,mediamq. naturam inter herbam ac fruticem habens,vt Roſmarinus coronarius,Lauendula,Hedera, Spartum,*Coatli, Xalquahuitl, Xiopatli.*ſunt qui dicant,ſuffruticẽ vno conſtare ſcapo lignoſo,ſurculoſo, humili minutiſq. ornato folijs,vt Abrotanum,Sampſuchum,Serpillum, *Tzontecpatli, Tlacoxochitl, Tlacoxiloxochitl*. Herba, quod ab radice foliatum,ſine caudice prouenit, ſemenq.caule fert,vt frumẽta,& olera. Sunt qui addant,quandoq;caule carere,ſępius verò caules ferre, aut culmos minimè lignoſos,ſed molles,vt Borrago,Beta,Sonchus, Chondrilla,Meliſſa, *Acxoiatic, Chilmemecatl,Cococxihuitl, Zozoyatic, Epazotl, Yauhtli, Tacuachæ*, ac quamplures aliæ. Plantæ omnes quæ ex ſemine ortum ducunt, conueniunt in hoc, quod ſato ſemine,ex eo radix primo oritur, mox duo foliola. Differunt verò, ſola namque herba ſtatim fundit ab radice folia, præter ea bina foliola prima, quæ cunctis generibus communia illico è ſeminis pulpa prodeuntia, ſunt affinia radici. Arbor, frutex, & ſuffrutex,continuo ab ijs foliolis edunt ſtipitem, herba omnis alia inſuper folia. procedente verò tempore, quædam etiam ſtipitem mittit, quædam nullum vnquam, quod de Cynogloſſo ſcribit Dioſcor. In nonnullis prouenit, vt in Beta. atque harum vna differentia pro tempore. ſunt enim quæ cito, vt Borrago,ſunt quæ ita ſerò,ita rarò caulẽ mittant,vt aliquibus ſine caule natura ſua ſint æſtimatæ,qualis Tuſsilago. Altera differentia è Cauliũ numero vel frequenti vel ſingulari,ex eorundẽ magnitudine,ac perennitate.in alijs tribus generibus egreditur ſcapus,ſtipeſuè vel vnus,vel plures.Si vnus,aut magnus,& eſt arbor,aut paruus,& eſt ſuffrutex. ſi plures,eſt frutex. Horũ verò affectus proprij ſunt,Arboris,vt ne intereat, aut denuò ſubnaſcatur; fruticis, & ſuffruticis, vt aliqui tales ſint,aliqui intermoriantur, id,quod cum herbis commune habent. Omnis ergo ſuffrutex differt ab Arbore magnitudine; aliquis etiam annuo interitu. Agrimonia namque interit, & alia multa vnicaulia. in eo autem conueniunt,quod vtrique truncus eſt ſingularis. Differt ab arbore frutex paruitate, in qua ei cum ſuffrutice conuenit; ab vtroque verò ſtipitum frequentia. nec neceſſe eſt ei perennare, ſicut neque ſuffrutici,ſeu cremio. nam & Myrtus perennat, & Pæonia non perennat. Herba conuenit cum ſuffrutice ſtipitis vnitate aliquando, vt Braſſica. nonnunquam cum frutice ſtipitum multitudine, vt Fœniculum. alias cum eorum neutro ſtipitis carentia. Differt omnis ab omnibus alio proprio diſcrimine, nempe foliatione,modo ſupra explicato. Contingit quandoque degenerare hæc genera plantarum,vel culturæ mangonio,vel negligentia,& incuria colentium,vel aliàs ſuapte natura, & ſponte, ac alia in alia abire, ſicut & ſpecies. nã Siſimbrij ſpecies in Mentam,Triticum in Lolium,& Hordeum in Auenam,ſic & genera. Corylus ſi non colatur frutex eſt, item Punica, ſi auellantur ſoboles, arboreſcunt. Malua quandoque in altum ſe attollens, atque in arborem tranſiens. quippe ita fit, neque tempore longo,ſed ſenis ſepteniſuè menſibus, ita vt longitudine,craſſitudineq. inſtar haſtæ poſſit grandeſcere. Quapropter commodè ad vſum baculi venit. tempore verò longiore exacto pro ratione magis quoque incrementa capeſsit. ſimili modo, & Beta. nam ea quoque ampliorem magnitudinem capit,ſed longè magis Amerina, Paliurus, Hedera,vt procul dubio arbores efficiantur, quamquam frutices ſint auctore Theophraſto. Arbores è contra ni purgentur, earumq. cultura omittatur, in frutices degenerant, idque fruticare arbores appellant. Huius Idææ proportio quædam eſt in nonnullis alijs herbis, vt in 1. de hiſt. plan. c. 5.

Lactuca,

lactuca, cuius ſtipitem ad hortorum poſtes quæſitum prodijt Theophraſtus. ſic in Saluia, Androſemo, Polygonato, Hyoſcyamo, Rhododendro, & pleriſque alijs, vt Dioſcorides inquit, fruticare, & ſuffruticare contingit.

De Plantarum Partibus. Cap. VII.

NOmenclaturas generum plantarum, differentias, ac conuenientias, degenerationeſq. ſuperiori capite oſtendimus. Nunc explicationem partium plantarum proſequi conuenit. (1. de hiſt. plan. c. 1.) Cumq. planta res varia ſit (vt Theophraſtus inquit) atque multiplex, ob hoc partes in vniuerſum de ea referre difficile eſt. ſignum huius, quod nihil penitus eſt quod commune accipi poſsit cunctis plantis conueniens, vt animalibus os, venter, & alia proportione eadem, alia quodam alio modo. Neque enim radicem, neque caulem, neque ramum, neque germen, neque folium, neque florem, neque fructum, plantæ omnes habere videntur. Cortex rurſus, aut medulla, aut neruus, aut vena minimè omnibus ineſt, vt in fungorum, & tuberum genere patet. Quibus rebus, hiſq. ſimilibus natura vtique plantarum conſiſtit. Sunt equidem arboribus, & fruticibus partes plurimæ, ſuffruticibus pauciores, quibuſdam herbis paucißimæ. quarum quædam primæ maximeq. communes plurimorum ſunt, vt radix, caulis, ramus, ſurculus, ex Theophraſto. (loco præallegato.) quædam perpetuò ſuis adſunt ſtipitibus. aliæ non ſemper adhærent, ſed pereunt, ac decidunt. quas idcirco nonnulli partes eſſe negant, alij annuas appellant. Perpetuæ partes ſunt radices, caudices, rami, cortices, ligni materies, matrix, medulla, & aliæ.. annuæ verò, & non perpetuò præſentes, flores, calyces, iuli, fructus, ſemina, capitula, ſiliquæ, valuulæ, vmbellæ, pappi, & multis folia etiam, ſed non omnibus tamen. (Radix quid.) Radix igitur eſt, quo terræ planta inſeritur, atque cohæret, & alimentum allicit. cunctis plantis hæc ineſt, paucas ſi excipias, quæ ſine radicibns viuunt, & augentur, vt Viſcum, Stelis, & Hyphear, arborumq. Fungi. (Caulis.) Caulis, id, quod ab radice ſimplex ſupra terram aſſurgit, & in quod alimentum defertur, ſcapuſq. latinis nominari conſueuit. ac in arboribus quidem, & fruticibus caudex, in herbis vero caulis dicitur. (Stolones.) Soboles illa coliculorum, inutiliſq. è radicibus fruticatio, Stolones appellantur. qui iuxta arborum, ac fruticum caudices erumpunt, quiq. euulſi, atque plantati viuunt, & adoleſcunt. (Truncus.) Truncus inferior caudicis pars, quæ radici vicinior eſt, aliàs quæ truncatis ſupereſt ramis. (Rami.) Rami ſunt, qui in caudice, aut caule fiſsi multiplices ſparguntur, & veluti brachia quædam ſe expandunt, quos nonnulli nodos appellant. (Surculus.) Surculus, id quod ex ramis ſimplex, ac indiuiduum oritur, quale potiſsimum germen annotinum apparet. At quia prædictæ partes cortice, ligno, & medulla, quæ & matrix dicitur, conſtant, meritò de his dicendum. Eſt ergo (Cortex.) cortex pars vltima, ac extrema a ſubiecto corpore ſeparabilis, veluti cruſta quædam ad tegendum data. quæ ſi velut ambiens membrana cingat, tunica a tuendo corpore dicta eſt, (Liber.) pars tamen corticis interior, quæ ligno præſsius adhæret, propriè liber erit. is quibus ſcribimus libris nomen dedit. (Corium.) Corium a doctis non tam facies ſumma, quàm ſtatumen quoddam craſsius, cui & aliud ſubeſſe poteſt, nominatur. Sunt verò, & partes quædam, quæ per ſe nomine carent, ſimilitudine autem ex animalium partibus appellationem ſibi mutuantur. (Neruus.) Quare appellant neruum id, quod conti-

continuum, fiſsile, prælongumque ſpectatur, ſed inſociabile ac germine deſtitutum & venas habens. Venæ ipſę cætera neruo ſimiles, ſed maiores craſſioresq. ſunt, & ramulos & humorem habentes. In Ligno item exiſtunt multa: interior pars cortice circundata, fiſsilis & dura, ac veluti corpus arborum, & fruticum; cuius exterior & cortici vicinior pars mollior, ac albidior Alburnum à quibuſdam dicitur, quæ facilè putreſcit & teredinibus obnoxia eſt, Caro eſt id, quod omnibus dimenſionibus diuidi poteſt, quomodo terra, quęque ex terra conſtant: Vnde fit, vt inter neruum & venam ipſa media intercedat, ex Theophraſto. Matrix eſt id, quod in medio ligno reſidet, & tertium à cortice continetur, velut medulla in oſſibus, quod nonnulli cor, alij medullam appellare malunt. Medulla etiam eſt id, quod in medio ligni fungoſum continetur, veluti Sambuci medulla, Salicis, Virgæ ſanguineæ, Rubi. Sciēdumq. etiam, quòd herbarum Caules ſi exigui ſunt, cauliculi, aut coliculi dicuntur, quandoque & ſcapi, aut culmi, vt Fabarum ſcapus, frumentorum & paruarum Arundinum culmi. Folium eſt propriè quod ex carne cortice & neruis conſtat, plantaſq. veſtit atque exornat, quo cum ſpoliantur plantæ nudæ apparent. Flos gaudium eſt arborum, herbarumque: concipiunt enim plantæ varijs diebus, & pro ſua quæq. natura grauidæ partus gerunt, quod germinatio ideo vocatur. Pariunt, cum florent; floſq. ruptis conſtat vtriculis vbi futuri fructus ſpes eſt. Sunt etiam quædam alia peculiaria parturientis arboris indicia, quę neque fructum, neque florem propriè dixeris, κάχρυας Gręci vocant, ſuntq. ſublonga pannicularum modo nucamenta, quæ ſquamatim compacta prodeunt è ramis, vt videre eſt in Larice, Picea, Platano, Iuglande, Tilia, Abiete & alijs permultis. Verum quod in Auellana, Nuce, Coryloq. compactili callo racematim cohæret, & veluti prælongus vermis ſingulari pediculo penſile nititur, Iulum tam Græci, quàm Latini vocant. Flores etiam ſuas partes habent, nempe calycem, ſtamina, apices, & vngues. Calyx eſt, quo flos primùm continetur, deinde fœtus clauditur. Stamina, quę veluti filamenta è calyce erumpunt ab intimo floris ſinu. Apices ſunt craſſiuſcula quædam dependentia, in ſtaminum ſummo inhærentia. Vngues in Roſis cæteriſq. foliatis floribus veteres intellexerunt imas foliorum partes, quibus calyci cohærent, decolores magna ex parte & ideo Medicinæ damnatæ. Fructus, quod carne & ſemine compactum eſt; frequenter tamen pro eo, quod inuolucro perinde quaſi carne & ſemine componitur, accipi ſolet: non raro pro ipſo ſemine, vbi nudum & nulli alteri incluſum naſcitur. Sunt etiam herbarum permultæ partes, quæ ab humanarum ſimilitudine nomen traxerunt, vt coma, caput, alæ, ſinus, genicula, latera, capillamenta, fibræ, vertex, cacumē & aliæ. Coma quidquid hilari venuſtate, crinium modo, ſummū ramorum vel coliculorum exornat, vt frondes: cùm foliatum eſt cacumen, ſæpe corymbi & flores comati dicuntur. Id, quod in globum extuberat, aut in orbem glomeratur, Caput dici conſueuit: ſi magnitudine ceſſerit, Capitulum, à quo multa herbarum capitulata viſuntur faſtigia, vt Papaueris, Nympheæ &c. Cauus inter caulem & ramulos anfractus, vnde ſinuatim noua proles egreditur, Alæ dicuntur, facta ab humanis alis translatione; velut in vtrorumq. complexu angulus, in quem coierunt, Sinus nuncupatur: ſic alarum cauas ſinuſq. idem ſibi velle fatebitur, qui rectè inſpexerit. Atqui partes, quæ in quoſdam nodos intumeſcunt, tam Articuli, quam

Venæ. Lignum. Alburnum. Caro. Lib. 1. de hiſt. plan. c. 4. Matrix. Medulla. Cauliculus. Scapus. Culmus. Folium. Flos. Cachryas. Iulus. Calyx. Stamina. Apices. Vngues. Fructus. Coma. Caput. Alæ. Sinus. Articuli.

Geniculum. quàm Genicula nominantur, à quibus perſæpe & geniculatim & articulatim ramuli prodire dicuntur. Quod inter artus & genicula medium intercedit, Internodium dici conſueuit. Internodium. Geniculatæ quoque radices nuncupantur, quæ nodis quibuſdam interſtinctæ protuberant, rotundæ & leuiter capitulatæ. Partes craſſiores nodis conglobatæ, in quas internodiorum extrema coeunt, Vertebæ nominantur. Vertebræ. Lateribus etiam præditæ ſunt herbæ, quibus laterales funduntur rami, aut vtrinque in ordinem digreſsi prodeunt. Latera. Ad hæc, particulæ teretes & oblongæ in capilli modum extenuatæ, Capillamenta dici conſueuerunt, qui ſi contorta criſpentur, Cirri mutuantur appellationem. Capillamentum. Cirrus. Differunt Cirri ab Acetabulis: illi enim tota polyporum flagella ſunt; hæc in flagellis cirriſq. rotundæ cauitates ſunt. Acetabula. Capillamentis germanæ ſunt fibræ, quæ plantarum minutiores ſunt radiculæ, in quas veluti extremas craſſiores effuſæ ſparguntur; Fibra. ſic radices multæ fibris capillatæ, necnon etiam capillamentis fibratæ pinguntur, quæ veluti crinibus quibuſdam cirratæ comantur. Vertex. Faſtigium. Cacumen. Vertex, Faſtigium, Cacumen id eſſe conſtabit, quòd longiſsimo à radice diſtat interuallo, vt crus, quod proximum ſit pedi. Crus. Oculus. Oculus dicitur, quòd perſæpe in huiuſmodi alarum ſinu videantur oculi; is inoculationi nomen fecit. Ceruix. Ceruix pars illa eſt, quæ à capitis radicibus prodiens, prælonga, teres, in colli ſpeciem figuratur, vt in Cæpis & Porris, & id genus ſimilibus. Vmbella. Vmbella eſt, quæ in plantis ſummatim inſidet; eſtq. floris ſeminiſuè pedamentum, in plures digeſtum longiores pediculos, qui ſimul ex faſtigio eodem orti in latiùs continuò radiantur, ſinguliq. florem vel ſemen ſuſtinent in orbem circumactum, vt in Sambuco, Fœniculo, Aniſo ac Dauco, & nonnullis alijs. In orbem quoque radiatas herbarum comas cacuminaq. in faſces coacta, Latini Muſcaria vocitarunt à flabri ſimilitudine, cuius ventilatu muſcæ è conuiuijs abiguntur. Muſcariũ. Cymæ ſunt ſcaporum delicatiores teneriores q. coliculi, quas à prima pullulatione præſtant. Cyma. Pappus, lanoſus villus eſt, qui deflore ſcentibus aliquot herbis remanet & poſtea in auras euaneſcit, vt in Carduis, Senecione, Soncho, & pleriſq. alijs fit. Pappus. Herbæ quædam & arbores quadam lanugine pubent, quæ eſt lanata quædam hirſuties, qua ſtirpium aliquot folia, coliculi, termiteſuè caneſcunt. Lanugo. Aculei ſunt, quæcunqne duriuſcula in cuſpidem turbinata punctionem infligunt ſpiculorum modo. Aculei. Echinus eſt, quidquid numeroſa congerie aculeorum ſtipatur ſiue tegmen, ſiue caput, ſiue cacumen: ſic dictus, quòd globoſo ſpinarum agmine maris Herinaceum mentiatur, vt in Caſtaneis. Echinus. Dipſaco & Spina alba apparet. Semina multis varijſq. conceptaculis recipiuntur; nempe ſiliquis, valuulis, folliculis, loculis, vaſculis. Folliculus eſt theca cuiuſlibet rei, quæ granum vel ſemen continet inuolutum. Folliculus. Siliqua tegumentum eſt, quo vel grana leguminum, vel herbarum ſemina concluduntur nam non legumina modo, ſed quamplures quoque herbæ & frutices ſiliquantur: Siliqua. Valuuli cùm cæterorum leguminum folliculi, tum præſertim Fabarum appellati ſunt, quia vallo quaſi valiuoli grana excutiantur. Valuulus. Vaſcula reliqua ſeminum inuolucra, quæ ſi veluti paruæ capſulæ ea recludant, Loculamenta dicuntur; Vaſculum. Loculamentum. ſi pecuniarij ſacculi follicularem formam referunt, Vulgæ ſibi nomen aſciſcunt. Vulga. Circinatus florum vel foliorũ ambitus, qui coliculos, aut ramulos herbarũ coronat, Verticillũ eſt, ab inſtrumẽti muliebris ſimilitudine dictũ, quod fuſi vertẽdi gratia ſolitũ eſt adhiberi. Verticillum. Omiſsis verò partibus Frumẽto & Viti dicatis, vti noſtro

ſtro inſtituto minimè oportunis, alijſq. ad figuram pertinentibus, breuitati ſtudens, huic capiti finem impono.

Saporum in Plantis repertorum differentiæ inueſtigantur. Cap. VIII.

QVippe cum in ordine ſeruando, in tractandis plantis hoc in opere contentis, connexionem cognatione ſaporum eſſe ſeruandam operę pretium fore duxerim; ad clariorem ideò notitiam de ſaporum differentijs, quantum noſtro inſtituto conuenit, nunc agere intendo. Etſi hæc inquiſitio pertinet in ſumma ad ſecundum de anima, in ſpecie ad librum de ſenſu, & ſenſilibus, priuatim verò ad librum de ſaporibus; attamen quia tripliciter ſapores conſiderari poſſunt, primo in ordine ad guſtum, cuius ſunt obiecta, ſecundo ſecundum propriam naturam, tertio ſecundum ſubiectum, cui inſunt; primus, & ſecundus modus ad Philoſophos pertinent, quare de his Ariſtoteles in præallegatis locis diſſeruit, tertius ad medicos; atque ita Galenus conſiderans mixta, vt ad ſanitatē conferunt, ſapores, ad ipſorum temperies dignoſcendas, ordinauit. & ſic per ſubiecta diſtinguit. Et quamuis nulla qualitate, earũ quę ſecundæ appellantur, firmum ſatis indicium ad mixti temperamentum dignoſcendum, ſumi poſſit (ſola enim experientia id aſſequimur, cui vnicè fidendum) ex ſaporibus tamen non parũ iuuamur, cum ad id conſequendũ, tum ad plantas ipſas dignoſcendas. Sciendum ergo, quod de ſaporũ differentijs, ac numero, priſci non pariter ſenſiſſe videntur. Plato namque in Timæo, vt refert Galenus, quodãmodo octo poſuit, Acerbum, Auſterum, Acidum, Salſum, Nitroſum, Amarum, Acrem, & Dulcem; alio modo quinque. primos duos Acerbum, & Auſterum, eiuſdem ferè ſpeciei eſſe aſſerens, ſolum autem in ratione maioris, & minoris differentes. ſic ſalſum, nitroſum, & amarum. amarus namque ex nitroſi prouenit intenſione: ſalſus verò aut nitroſo imbecillior aut adſtrictionis quoque aſſumens aliquid, ex adſtrictione ſpecificam differentiam adſciſcere videtur. Alij addunt alium, quem Adſtringentem vocant. huncq. Plato eundem cum auſtero eſſe intellexit. nihil enim aliud eſt, quàm auſterus remiſſus, qui in malo Cydonio, & Medico reperitur. Theophraſtus addit Vnctuoſum, ſeu oleoſum, ſeu pinguem, qui potius in numero ſuccorum à Platone ponitur. Vnctuoſum enim eſſe non ad ſaporem, ſed ad modum ſubſtantię ſucci pertinet. Alijs nouem dicuntur, acer, acidus, pinguis, ſalſus, auſterus, dulcis, amarus, acerbus, inſipidus. tres primi è tenui materia prodeunt, medij è mediocri, poſtremi è craſſa, atque terrena. Nos octo tantũ veluti noſtro propoſito oportunos explicabimus, acrem, amarum, ſalſum, dulcem, inſipidum, acidum, auſterum, & acerbum. Acris ſapor eſt, qui linguam, & os acrimonia ferit, cõpungitq. ac fauces mordet, ſimulq. calefacit, & interdum quaſi exurit. is maximè conſpicuus eſt in Pipere, Pyrethro, Euphorbio, Naſturtio, Allio, & Cœpa, *Ahuapatli, Chilli, Chilpantlazolli, Chilmecatl, Tazpatli, Anchoa,* & id genus alijs. Fit autem ex tenui, ſicca, calidaq. materia. quare omne id, quod guſtui acre, mordenſuè ſe prębet, igneæ naturæ particeps eſt. idem ſapor reperitur in edulijs quibuſdam, quibus vtimur pro obſonio, multis verò vt condimentis tantum, cùm etiam in ſimpliciter medicamentis, tum in deleterijs. qui ſi nondum vehemens eſt, ſed infra tertium calefaciendi ordinem

1. ſimpl. med. cap. 35. & 36.

ſubſiſtit, vim, atque facultatem habet, intro ſumptus, penetrandi, meatus aperiendi, craſſoſq. humores attenuandi. extrinſecus corpori adhærens, cutem rarefacit, humoreſq. elicit, ac rarefacit. Quod verò iam acrius eſt, tertiumq. caloris gradum exuperat, preterque guſtus acrimoniam, caput tenui vapore ferit, ſi craſſioris ſit eſſentiæ cauſticum eſt, & aut veſicas excitat, aut cruſtas molitur. Sin tota ſubſtantia animanti aduerſatur, ſepticū, ideſt putrefaciens, & deleterium eſt. Amarus ſapor inſuauis eſt, ac triſtis. guſtum diuellit, & linguā corrodit. eo inſignis eſt Aloe, Abſynthium, Gentiana, Centaurium minus, Colocynthis, *Ciuipatli, Zenanam, Tecpatli, Ztomptonic, Tezompatli*, & eiuſmodi alia. Craſſa eius eſt materia atque terrena, quam exuperans calor preſſauit, & exiccauit. quare omne amarum calidū, & ſiccum eſt. etſi aliter Auerroes ſentiat, negans ſaporem amarum ex calore fieri ſemper, ſed ex calore, aut frigore fieri poſſe, modo calor, aut frigus cū deſiccatione coniungantur, idq. multis exemplis monſtrare nititur, vt eſt apud eum videre. cui
5. Collig. cap. 27. ſe ſubſcribit Valleriola. quorum rationibus ſatis optimè doctiſſimus Valleſius reſpondet. Hinc ſanè præcipua vis detergendi, & meatus expurgandi amaris ineſt,
9. lib. cōtr. introq. ſumptis infarctus expediendi, & admotis ſordida vlcera detergendi, & expurgandi. at quia exiccando, ſuperuacaneos humores abſorbent, aut detergunt, & dulcedini, quæ putredinis parēs eſt, prorſus aduerſantur, putredinem inhibent, & corpora diù integra tuentur. Salſus ſapor eſt, qui linguam exactè ſiccando corrodit, non tamen admodum calefacit. in mediocri materia conſiſtit cum calore, & ſiccitate. aqueæ enim materiæ (quæ non exquiſitè ſimplex eſt) partes quaſdam terrenas permixtas calor externus tandem præaſſans, & vrens, atque ſiccans, ſalſum ſaporem inducit. fitq. à terreno ſicco, quod in aqueo humido caloris vi præaſſatum, attenuatumq. eſt. neque igitur prorſus terrenus, vt Galenus inquit hic totus manet, ſed permixtus obtunditur; ſiccitas verò maior conquiritur, & perſiſtit. Itaque quod ſalſum eſt, poros contrahit, incidit, detergit, digerit, ſeu ſua ſiccitate potius humores abſorbet, ſine manifeſto caloris ſenſu. quo fit, vt à putredine vindicet. a ſale nomen accepit. quare hoc genere ſalis ſpecies omnes continentur, aqua marina, *Tztatl, Tequixquiltl*, & his ſimilia. Dulcis ſapor ſuauis, ac iucundus eſt, nullaq. qualitatis exuperantia moleſtus. nam materiæ, & temperamenti mediocritatem obtinet. Hac de re exaſperata lenit, maturat, concoquit, & anodynus eſt, ac alimentorum omnium communis. omnium namque nutrientium cōmunis dulcedo eſt. quidquid enim nutrit, aut plus, aut minus eſt dulce, ex
4. ſimp. med. cap. 14. Galeno. Conſpicuus eſt hic ſapor in ſaccharo, melle, Glycyrrhiza, *Tzompelicxichutl, Tatacanaltic, Cuiztapazollin, Coltotl*, & huiuſmodi alijs. Inſipidus ſapor impropriè dicitur, vt qui ſaporum potius priuatio ſit, nullaq. qualitate afficit, nulloq. guſtu ſaporum percipitur. Huius materia tametſi quodammodo craſſa eſt, non tamen prorſus terrena, ſicca, & adſtringens, ſed humore quodam perfuſa. qui etiam non exquiſitè permiſcetur vi caloris. & quia eius materia emplaſtica eſt, meatus omnes infarcit, & obſtruit, exaſperata lenit, & ſoluta conglutinat. Quamuis autem ſapor hic dulci ſit affinis, diſtat tamen, quod paulò craſſiore, & crudiore conſtat materia. Id ſaporis genus in aqua excellit maximè, inde in Cucurbita, Peponibus, *Amimeztli, Quodamolli, Thapatl*, & huius generis. Acidus ſapor eſt, qui guſtum penetrat, & tenuitate ferit, citra tamen vllum ſenſum caloris. in tenui

nui ineſt materia, frigidæ, ſiccantiſque eſt naturæ, ſuaque tenuitate ad penetrandum, & incidendum nihilo ferè infirmior eſt acri ſapore. quare incidit, attenuat, mordicat, detergit, obſtructa liberat, repellit, & ſiccat. frigoris enim altè ſubeuntis beneficio fluxiones omnes repellit, ſiccitateq. quę planè valida eſt, ſanguinis eruptiones ſiſtit,ac cohibet. Eius vis in aceto maximè depræhenditur,in ſucco limonũ,mali citri,& in Oxalide *Tomatl,Tlatlauhcapatli.* Auſterus ſapor eſt,qui moderatè os,& linguam coſtringit,& quadam aſperitate coarctat, ac quadantenus refrigerat, & exiccat. Conſiſtit in materia mediocri, quæ terrenæ, & aqueæ particeps eſt, in qua non calor, ſed frigiditas dominatur,& exuperat. luculenter refrigerat, extinguit,cogit, atque contrahit. fluxiones moderatè ſiſtit, atque repellit. proprieq. crudus humor appellatur. eſtq. immaturis fructibus peculiaris, vt in Meſpilis, Cornis, Pomis, & Pyris ſilueſtribus, Vuaq. acerba, *Gacapolton* fructu immaturo; *Yczotl* fructu incompleto;*Copalxochotl* etiam fructu immaturo. Acerbus ſapor auſtero finitimus eſt, eo tamen grauior, moleſtiorq. ac magis linguam, guſtumq. omnem conſtringit,& exaſperat.ac proinde magis tum ſiccat, tum refrigerat. eius materia planè terrena eſt, & ſicca, nec aquæ, nec humoris manifeſtè particeps. in qua non calor, ſed frigus exactè dominatur cum ſiccitate. Itaque vt frigidus fluxiones repellit, vt adſtringens humorum impetum ſiſtit, ac cohibet; vt ſiccans coarctat, atque denſat, vulnera cicatrice obducit; vt terrenus humores incraſſat. Sapor hic in malicorio,Galla Rhoe, & Cupreſſi nucibus,*Exquahuitl*,& *Mizquitl*,& huiuſmodi alijs cõſpicitur. Cumq. corpus acerbum terreum ſit, ac frigidum, tripliciter neceſſariò exoluitur, vt Galen. ait, aut incaleſcens, aut humeſcens, aut vtrumque ſimul perpetiens. 4. Simp. med. c.8. Itaque ſi caleſcat dumtaxat, nec humidius fiat, neque mollius, ſed durum manens, ſolam acquirit dulcedinem,velut roburneæ glandes,ac potiſſimum quæ vocantur Caſtaneæ. ſi tantum humeſcat,ſiquidem ea craſſarũ ſit partium, & aquea humiditas,auſterum euadet.cuiuſque enim ſaporis vires aquea retundit,atque hebetat humiditas:ſi verò tenuium partium, & aërea ſit,aceſcet.oſtenſum nãque eſt, frigidum ſubtile, acidam efficere qualitatem: at ſi pariter humeſcat, & calefiat, humiditate quidem aquea in dulcedinem,aërea verò tranſibit in pinguedinem.

De Plantarum noui Orbis, ab indigenis veteris huius diuerſitate; earundemq. multitudine. & cur de paucis hoc in opere tractetur. Cap. IX.

HVius nonnullas veteris Orbis indigenas plantas in nouo Orbe ortum ducere, fama eſt; quamplurimas verò noui illius eſſe proprias,quarum penè nulla in hoc antiquo viſitur. Hanc Indiæ plantarum diuerſitatem ad aures Theophraſti perueniſſe eius verba, quæ ſcripta reliquit 4. de Hiſtor. plant. cap. 5. teſtantur. vbi loquens de Indica ficu, alijſq. Indiæ arboribus, & herbis,ac abſoluto ſermone de ficu, & alijs duabus congeneribus plantis, ſubdit. Sunt etiam alia plura ab ijs diuerſa, quæ Græcia gignit, ſed nomine carent. nec mirum quidpiam ex eorum proprietate putandum; nam, vt quidam referunt, nulla omnino arbor, nullus frutex, nulla herba ſimilis ijs comperitur, quæ in Græcia proueniunt, paucis exceptis. idq. etiam ex Iconibus, figuriſq. plantarum regijs in libris contentarum a quouis optimè ſatis percipi poteſt. Tanta namque arte, & peri-

tia depictæ ſunt, vt tum in illarum partibus, totaq. figura delineandis, tum coloribus punctim applicandis, gens illa nec Apelli, nec cuipiam antiquorum cedere videatur. Imagines, & ſimilitudines plantarum, & animalium ita ad viuum viſuntur, vt res ipſæ, ſeu accidentia in rebus ipſis inhærentia appareant, vt ex nonnullis plantis, & animalibus ad nos delatis coniectari poteſt. Non ab re itaque omnes naturæ præſtantiam in plantis admirantur, non tam quod infinitum earum numerum procreauerit, quam quod omnes ſic variauerit, vt non ſit reperire plantæ ſpeciem, quæ alijs ex toto ſimilis ſit. Hanc plantarum ſpecificam diuerſitatem cœli, & ſoli proprietate, ac ratione fieri ſcriptum reliquit Theophraſtus, vbi loquens de generatione plantarum ſpontanea, a principio ſtatim inquit. Spontè autem alia exeunt (vt ſimplicius loquar) quæ minora conſiſtunt, & maximè quæ annua, herbaceaq. natura ſunt. Cæterum euenit, vt etiam maiora interdum ita gignantur, cum aut imbres frequentauere, aut proprietas aliqua in cœlo, & terra conſiſtit. in fine autem capitis concludens, inquit. Itaque quantum in vniuerſum exprimi liceat, generationes huiuſmodi fieri neceſſe eſt, terra ſubferuefacta, coactoq. humore admixto, commutatoq. ex ſolis ardore, quemadmodum & animalia progenerari videmus. Quæ Theophraſti verba, æquo ſi recipiantur animo, plantarum materiam eſſe quatuor elementa, inferre videntur. Nam per terram ſubferuefactam duo ſicca elementa, nempe terram, & ignem intelligit; per humorem duo humida, nempe aquam, & aërem, quæ ſimul cum ſiccis admixta, & coacta, plantarum materia euadunt. Cauſſam verò agentem ſolis ſtatuit calorem operantem in elementa illa, vniendo, mutando, ac diſponendo ad plantæ formam introducendam, virtutemq. formæ plantæ productiuam infundendo. Elementorum namque virtutes cuiuſq. formæ mixti productionem attingere non poſſunt, niſi ſit ſuperior alia virtus. & hęc eſt à cœlo. Motus itaque cœlorum cauſſa vniuerſalis eſt mutationum inferiorum, vt putà elementorum mixtorum, inanimatorum, plantarum, & animalium. non quia motus per ſe producat quicquam, ſed quia eſt vniuerſalis quædam conditio cauſſæ. nam ſol & aſtra applicata, & lata per motum in ſitus diuerſos, rerum diuerſitates operantur, ex Ariſtotele. & hæc de plantis ſpontè naſcentibus. Plantis autem ex ſemine, vel ex analogo ortum ducentibus (corpora enim cœleſtia non eodem modo operantur in hæc inferiora) motus cœlorum non totam imprimit virtutem, ſed coadiuuat aliam virtutem. Coadiuuat enim virtutem, & calorem naturalem ſeminis, vel analogi, qui eſt eiuſdem rationis cum cœleſti. & ſic cœlum omnium cauſſa eſt, non ſolum productiua, ſed conſeruatiua. non enim conſiſterent multum inferiora hæc, præſertim plantæ, & alia viuentia, motu hoc, & influxu cœlorum ceſſante. A ſyderibus quam magna vis oriatur in plantis, ſcriptum reliquit Theophraſtus. Sed de his hactenus, alterius eſt operis. Etſi autem infinitus ferè ſit numerus ſpecierum plantarum; noui indigenarum Orbis, de paucis tamen agere in hoc opere viſum fuit. nam tantum in his tria illa, quæ Galenus in medicis præceptis, ac cunctis alijs obſeruãda ſtatuit, reperiri contingit. quorum id erat in primis, quod ea, quæ tractantur, debent eſſe vera; ſecũdo vtilia; tertio iactis principijs conuenientia. Cum ergo inter tot mille plantarũ differentias hæc ſolæ reperiantur pluribus, ac notatu dignis præditæ facultatibus, ac

1. de cauſſ. plant. c. 5.

2. de gener. tex. 55.

c. vlt. lib. 2. de cauſ. plant.

vſui

vſui medico vtilibus (in commodum namque artis medicæ profeſſorum præcipuè preſens editur opus,quibus plurimum,vt debeo,præ cæteris proficere,animus mihi ſemper fuit) iactiſq. principijs conſentaneis, ac antiquorum, præſertim Galeni, methodo non repugnatibus, non immeritò harum tantum hiſtorias, Icones, & Imagines diſtinctas prælo tradendas, operę pretium duxi.

Dubia eorum, qui aſſerunt, Inartificioſum, & Inutile eſſe tractare de plantis proponuntur, & breuiter cauſſæ, deceptiones in plantis efficientes, narrantur. Cap. X.

PLantarum deſcriptiones fallaces eſſe, earumq. virtutes inefficaces, atque euanidas pleriq. medicorum quæruntur, multaq. paſſim obuia apud veteres, quæ parum apte, ſi noſtris conferantur, ſuo nomini, ac deſcriptioni reſpondere, eoq. diuerſas eſſe herbas contendunt, licet noſtro æuo idem nomen obtineant. ſic Iberidem, Centaurium minus, Smyrnium,Hippogloſſum,Phyllitim, Pentaphillum, Phu, & nonnulla alia diuerſa eſſe exiſtimant, quia veterum deſcriptionibus non per omnia congruant. ac perinde de plantis noui Orbis opponunt, in illarum deſcriptionibus deceptiones quamplurimas contingere potuiſſe. tum etiam experimento ſatis conſtare,nonnullas plantas illius Orbis indigenas in veteris huius tranſlatas regiones obijſſe; quaſdam inefficaces, atque euanidas euaſiſſe; alias mutationes magnas perpeſſas fuiſſe. quare ob difficilem plantarum inueſtigationem,deſcriptiones fallaces,magnaſq. mutationes, tractare de plantis eſſe inartificioſum, & inutile opinantur. His vt ſatisfiat, ſcire licet, deceptiones multifariam in dignoſcendis plantis, ob earum mutationes contingere poſſe. Variantur namque plantæ quadrupliciter. primo ratione nomenclaturæ,ſecundo ratione numeri,tertio ratione delineationis, vltimo ratione facultatum. In nominibus enim proprietas eorum,& ſimplicitas conſideratur,quæ tum in plantarum generibus,tum ſpecie bus eſt. hiſq. vel vniuerſis,vel eorũ partibus. nempe hæc omnia ſuis,& non alienis,atque improprijs,nuncupantur nominibus, vt quod arbor eſt,arbor vocetur. ſic de fruticibus,ſuffruticibus,& herbis. pariter & circa ſpecies. in quibus non ſolum proprietas eſt conſideranda,vt ſcilicet appoſitis ſibi nominibus appellemus,ſed etiam vniuocatio; nempe, vt perpetuò vnum nomen,ſi fieri poteſt,vni,& non pluribus imponamus. Idem in plantarũ partibus obſeruandum eſt, vt quod radix eſt, radix nuncupetur,cauliſq. caulis nomine appelletur. ſic de caudice,ramo,cortice,folio,flore, fructu,ac ſemine. Hæc in nominibus obſeruanda ſunt. In ſpeciebus autem numerus potiſſimum ſpectandus. qui eſt, vel determinatus, cum dicimus, alicuius plantæ duas eſſe ſpecies, vel tres,vel quatuor:vel indefinitus,vt ſi plura eſſe alicuius plantæ genera dicamus. At verò in deſcriptionibus longè plura conſideranda ſunt. delineantur namque plantæ per ſubſtantiam, per quantitatem, tum continuam tum diſcretam; per qualitatem,quæ eſt viſibilis, odorabilis, guſtabilis, & tactilis,quæ etiam vel definitæ, vel indefinitæ ſunt; per figuram, ac per ſimilitudinem, quę etiam ad qualitatem referuntur; per ſitum, per ordinem, qui quandoque confuſus ponitur, nonnunquam explicatur; per tempus,quod aliquando determinatur,quandoque indeter-

minatum ponitur; per locum prçterea, & regionem: quę omnia mutari poſſunt, ac præter naturam reddi: & ſic plantas variari, & deceptiones contingere. Facultatum denique ratione, triplici ex cauſſa in plantis error contingere poteſt. primo ratione plantarum, ſcilicet cum planta non induxerit effectum, quem promittit; ſecundo ratione corporis ſubiecti; tertio ratione affectuum prçter naturam, quibus plantę deſtinantur. At quia ex dictis quiſq. facilè deceptiones, quæ in dignoſcendis plantis ex mutatione, ratione nomenclaturę, & ratione numeri contingere poſſunt percipiet, meritò, ijs omiſſis, ad mutationes ratione delineationis in plantis contingentes deuenimus.

Modi mutationum in Plantis delineationis rationę euenientium explicantur. Cap. XI.

BIfariam mutationes in plantis delineationis ratione eueniunt. nempe vel quia plantæ non accommodantur deſcriptionibus, vel contra, quod deſcriptiones non accommodantur plantis. Plantæ quidem auctorum deſcriptionibus repugnare videntur ob mutatam faciem. idq. pluribus modis euenire poteſt; primo ſui ipſius ratione, ſecundo ratione Cœli, tertio ratione ſoli, quarto ratione cultus. Sui ipſius ratione dupliciter eſt. nam vel ratione ſubſtantiæ, quæ in cunctis plantarum partibus conſideratur, vt ſi aliquam quandoque in planta partem deficere, vel ſuperaddi contingit, ſiue pars illa ſit naturalis, ſiue præter naturam. naturalis quidem, vt capillamenta, quæ Tribuli aquatici caulibus adnaſcuntur, quæ nec folia, nec caules Theophraſto auctore eſſe videntur, ſed Cauli adnaſcentia. ſic & Viſcum, & Stelis, & Hyphear, quæ non niſi in aliena arbore naſcuntur. ita & Ledon Ciſti ſpecies, in cuius folijs pingue quoddam verno tempore contrahitur. Ad ſubſtantiam etiam, gummi, lacrymæ, lac, ſucci, & id genus alia, referri poſſunt, quæ quandoque ſunt, aliquando, cum eſſe deberent, deficiunt, vt Maſtices, iuxta Chamæleonis albi radices; ſic & quæ deficiunt, vt Chondryllæ. Alterum genus quod folia fert circumroſa; vt & Othonna, & Chamæleonis nigri radix, quæ interdum exeſa eſt. Quæ præter naturam ſunt, huiuſmodi eſſe ſolent, vt cum Ficui ſcabies naſcitur, ærugo Oliuis, atque eadem in frugibus, ex ſerenitatibus, flatibuſq. auſtrinis, aqua, & rore in ſpicis inſidente; quibus ex ſole ferueſactis ærugo creatur. ſic & cum præter naturam aliqua deficiunt, vt in Myrto, quæ iuxta balneum ſine nucleis exijt. Secundo modo planta ſui ipſius ratione faciem mutat ex ætate, quæ in eius pueritia, adoleſcentia, & ſenectute conſiſtit. etſi aliqui ſenectutem diuidentes in marcorem, & ſenectutem, conſiderent ſenectutem in planta dupliciter, primo modo antequam planta à terra euellatur, ſecundo poſtquam lecta eſt; nos tamen hac ſubdiuiſione omiſſa, dicimus, plantas ætatis ratione mutare faciem. quia non eodem modo in pueritia adoleſcentia, & ſenectute erit, vt in Tuſſilagine apparet. quæ luteum florem prima germinatione vere emittit, quo vna cum caule confeſtim exuitur. inde nonnulli his carere exiſtimauerunt ex Dioſcoride ac ex hiſce auctoribus ſuam de Tuſſilagine hiſtoriam ſumpſiſſe Plinium credendum eſt, qui neque florem, neque caulem, neque ſemen proferre hanc plantam tradidit. ſic & (lib. 3 cap. proprio.)

in alijs

in alijs quibuſdam herbis idem Dioſcorides in ſui operis præfatione his verbis confirmat;quæ cauſſa etiã nonnullis ſcriptoribus impoſuit,qui herbas quaſdam,verbi gratia Gramen,quinquefoliũ, & Tuſſilaginem amittere florem,fructum,& Caulem negant. & hoc non ob aliud, niſi quia non omni ætate herbas inſpexerunt; ac propterea Dioſcorides loco præallegato hæc verba prius ſcripta reliquit. Quare cui in animo eſt horum peritiam aſſequi, neceſſe eſt,cum prima germinatione ſolo emergentibus, adultis, & ſeneſcentibus adeſſe. nam qui pullulanti herbæ duntaxat adſtiterit, adultam cognoſcere non poteſt, neque qui adultam tantum inſpexerit, nuper erumpentem noſcet. Quo fit, vt propter mutatam foliorum faciem Caulium proceritates,florum, ſeminiſq. magnitudinem, & id genus alias peculiares notas, nonnulli, qui olim has rerum varietates non proſpexerunt, magno in errore verſentur. & paulò poſt ſubdebat: Ergo, qui ſæpius ad viſendas herbas, & earum natales ſe contulerit, earum cognitionem maximè conſequetur. At ſi mutatio cœli ratione contigerit, hæc ob annorum varias conſtitutiones erit. prout enim cœlum varias reddit anni conſtitutiones, annus clementior quandoque aut horridior fit, & ita plantas variat. aeris namque inæqualitatem maximè ſpectandam eſſe, Theophraſtus docet. Alijs enim imbres conueniunt, quibuſdam repugnant. ita & flatus, & frigora, & calor. ex quo fit, vt ſi his adſint, illis deſint,non paucæ varietates efficiantur. vel enim figuram mutant, vel minores ſolito, maioreſq. redduntur, non ſolum vniuerſæ plantæ,flores, frondes, radices, aliæq. illarum partes,vel tempeſtiuius, vel tardius proueniunt, vel etiam omnino marceſcunt.vnde rectè in prouerbio eſt,vt Theophr.inquit,Annus fructificat, & non tellus. Soli ratione plantas variare quandoque contingit. ac perinde vt locus varias temperaturas in primis qualitatibus ſortitur, ita multas diuerſitates in plantis procreare poteſt. At quia dupliciter locus intelligi poteſt, vel pro vniuerſa regione, vel particulari alicuius regionis loco; ſi primo ſumatur modo, quamplurimas in plantis mutationes efficere ſolet, ita vt & ſtirpium indagatoribus, & Medicis, ac Philoſophis in earum cauſſis inueſtigandis maximum faceſſerit negocium. Quantum enim naturæ ob regiones varientur ex Hippocratis de aere, aquis, & locis, libris, ac Galeni opuſculo,cui titulus eſt, Quod animi mores temperaturam corporis ſequantur, percipi facilè poteſt. Ex regione homines timidiores, vel audaciores petulantioreſq. effici videmus. in vna magnanimi, ac ad viriliter agendum, ac labores quoſcunque perferendos aptiſſimi fiunt; in alia debiles,inertes,infirmique in hac manſueti,& mites,& in illa feri,& immanes naſcuntur. Sunt & regionum omnium venti peculiares, & aquæ. ſol etiam ſicut vel rectè reſpicit,vel oblique,vel medio modo:ſic etiam maiorem,aut minorem,aut mediocrem moram contrahit,& ob hoc hominum natura,mores, colores, & corporis habitus diuerſiſſimi euadunt. ſic & cæteris animalibus,multoq. magis plantis contingere poſſe,rationi conſonum eſt, cum hæ leui quauis ex cauſa præ illis mutationẽ ſuſcipere aptæ exiſtant.Magnæ igitur ac plurimæ,regionum ratione,diuerſitates in plantis eſſe poſſunt. amant enim plantæ has, vel illas regiones,ita vt quædam quorundam locorum vernaculæ ſint,aliæ in quibuſdam naſci nullo modo poſſint Theophraſto teſte,qui Thus,Myrrham,Laſer,Cinamomum, & Caſiam plagis ad exortum, meridiemq. vergentibus veluti peculiaria,

3.de cauſ. cap.vlt.

4.de hiſt. c.6.

minimè

minimè verò ſeptentrionem verſus prouenire recenſet. quaſdam frigida loca amare, vt Pinus, Robur, Abies, Taxus, Caſtanea, Tilia & reliquæ ſimiles. & ex plãtis humilibus nonnullas algentia loca quærere, vt Febrifuga, Abſinthium. item quæ radice, ſuccoùe medentur, vt Veratrum agitatorium, Scãmonium, & cunctæ ferè, quarum radix expetitur. propterea ſubſtantiæ varietatem ex regione ſpe-

lib. 16. c. 26. ctantes, inueniemus multas plantas, omnes partes non poſſe perficere. Plinius loci vitio quædam fieri infructuoſa tradidit, ſicut cædua quæ in Paro ſylua nihil

2. de Alim. facul. cap. 26. fert. Perſicæ arbores in Rhodo florent tantum. Galenus in regionibus non admodum calidis, Palmas non perfectè maturare, aſſerit. Theophraſtus verò inquit,

3. de Hiſtor. plant. ſi quis Palmam noſtratem in Babilones erat, loci illius domeſtici ſimilem reddi fructiferam. Quin & vitia, morbiq. regionis ratione plantis euenire ſolent:

4. de cauſ. plant. 16. & 2. cap. 9. nam apud Tarentum, vt Theophraſtus refert, Oleæ cum florent, quandoque penuria flatus ærugine infeſtantur, nonnunquam ſitu quodam ex mari caliginoſo, craſſoq. cum floribus reſidente odorem amittunt. Quare etſi arbores maximæ, & pulcherrimæ illic ſunt, fructum tamen minimum reddunt. idque etiam apparet in Ari ſpecie illa, quam eruditiores Ægyptium Arum appellant, quamuè quamplures medicæ materiæ profeſſores Colocaſiam eſſe autumant. quæ quamuis in Ægypto, necnon in Sicilia omnes ſui partes compleat, in Italia tamen, & Hiſpania neque ſemen, neque florem, neque caulem, vnguemq. vel certè rarò

lib. 3. de mat. med cap. proprio. proferre viſa eſt. Idem etiam in Dictamno Cretenſi apparet, quod vt Dioſcor. ait, neque florem, neque ſemen proferre deberet, in Italia florem, in Creta ſemen proferre compertum eſt. at id mendoſi codicis ratione eueniſſe, vt inferius dicemus, potius cenſendum eſt. Qui autem mira circa varietatem in ſubſtantia ex regionum natura ſcire cupit, legat quartum librum de hiſtor. Plant. Theophraſti plerîſque in locis, ac præſertim cap. 5. & 9. Naſcendi tempus etiam à regione va-

8. de Hiſtor. plant. c. 3. riatur, cuius rei multa leguntur exempla apud Theophraſtum. inter quæ mirabile illud ſanè videtur, quod in medio contingere in frumentorum ortu aſſerit. Cæterum quod magnitudinem variare poſſit regio, facilè ſciet is, qui fructus ex India ad nos allatos inſpexerit. ſunt enim noſtratibus decuplo maiores. quod cum

lib. 7. c. 2. animaduertiſſet Plinius, inquit, in India arbores tantæ proceritatis traduntur, vt ſagittis ſuperari nequeant. ſubdit deinde, Hæc facit vbertas ſoli, temperies cœli, &

8. de Hiſt. cap. 4. 5. eiuſdé. c. 9. aquarũ abundantia. Theophraſtus aſſerit, quodam in loco Aſiæ vltra Bactra frumentum adeo grande fieri, vt oliuæ nucleos æquet. & alibi, Arbores in Corſica magnitudine ampliſſima, magnoq. diſcrimine cæteris ſuperare refert. & circa Memphim, Arborem tantæ magnitudinis eſſe, vt tres homines eius nequeant

4. de Hiſt. plan. c. 3. amplecti caudicem. idem Theophraſtus aſſeuerat, qualitates etiam variari ex regione ſæpe contingere, vt odorem, colorem, ſaporem, & omnes alias differentias ad tactum pertinentes, vt duritiem, leuitatem, lentorem, atque his contraria, mollitiem, hirſutiem, & ariditatem, vt in Ægypto, vbi flores odorati, ob cauſſam

6. de cauſ. cap. 23. à Theophraſto narratam. Saporem in plantis variari ex regione colligi poteſt, ex Dioſcor. lib. 2. vbi de Braſſica aſſerit, quod in Ægypto propter amaritudinem

cap. 63. 2. de Alim. facul. non eſtur, in Hiſpania, ac Italia, alijſq. regionibus ſuauiſſimi eſt ſaporis. De Aro loquens Galenus inquit, Ari radicem, ad Cyrenem minimè eſſe medicamentoſam, & acrem, vt Rapis etiam ſit vtilior & eodem, quo Rapa, modo mandatur.

In

In Aſia magna ex parte eſſe acrius, & in quibuſdam regionibus ita acre eſſe, vt ad Dracontij radicem accedat. ſic de Cappari, de Lupino, de minori Chelidonio, & de Batrachio ſæpè obſeruatur. Color quandoque ex regione variatur. Taxus 3. de hiſt. cap. 10.
enim in Achaia naſcens folio nigro, aut puniceo conſtat, ex Theophraſto, in Ida flauo, & cedro ſimili. 8. de hiſt. cap. 4.
Quod ad tangendi qualitates attinet, alterationes in plantis fieri, vno ore omnes affirmant. 4. de cauſ. cap. 10.
& Theophraſtus in Piſſotis dictis, frumentum adeo firmum naſci tradidit, vt ſiquis plus comederit, diſrumpatur neceſſe ſit, & pleroſque Macedonum ita interiſſe. cuius cauſſam reddens, agri proprietatem eſſe aſſerit, nam ſi aliò transferebatur, commutabile fiebat. At ſi locus ſecundo modo ſumatur, nempe pro particulari alicuius regionis parte, duplicem adhuc habet conſiderationem. nam vel ita eſt, vt eius ratione figuræ variatio, vel magnitudinis, vel ſaporis, aut conſimilium contingat; vel quod alijs locis oriri plantæ inueniantur ab illis, quas Dioſcorides vel alij auctores recenſent, nihil immutata facie. vtroque enim modo deceptiones contingere poſſunt. Quædam namque loca ſunt pinguia, quædam macra, quædam arida, quædam vliginoſa, quædam ſabuloſa, quædam glutinoſa, quædam fertilia, quædam ſterilia. ſuntq. montes, & valles, plana, promontoria, lacus, flumina, loca maritima, prærupta, culta. ſunt & harum partium particulæ, vt ſemita, limites, ſepes, ſegetes, & id genus alia. Auctores ergo quandoque in his, aliquando in illis locis herbas oriri tradunt, ac quoſdam locos quibuſdam plantis peculiares eſſe. id verò non perpetuò verum eſſe ſciendum eſt, ſed magna ex parte. cumq. in loco eis minus proprio, vt ſæpè contingit, planta aliqua reperiatur, faciem adeo mutare ſolet, vt circa eius cognitionem dubium non contemnendum relinquatur. Singulis itaque locis ſuam 3. de hiſt. cap. 3.
eſſe in producendis plantis proprietatem, ſcriptum reliquit Theophr. Idemque 1. de cauſ. cap. 22.
alibi inquit. Mutationes verò, vt ſupra diximus, in ſapore, odore, & magnitudine tam ipſarum plantarum, quam fructuum, foliorumq. fieri ſolent; folia enim anguſtiora, latioraq. redduntur, & ad ſummam plantæ ipſæ ad hunc modum diuerſæ efficiuntur. Quapropter locum vnumquodq. ſibi conuenientem quæritat. Conuenit autem is, quo vigere maximè valeat. quamobrem non omnibus ſolum idem aptiſſimum eſt, ſed aliæ gracile, macrumq. amant, aliæ arenaceum, quædam etiam ſabuloſum, vt Braſſica. ea enim, quæ ſicca ſunt, ſiccum quæritant agrum, quę humida, humidum, & ſic alimentum pro ſuę naturę ratione quęq. attrahunt. Mutationes autem ex cultu contingentes dupliciter fieri poſſunt, vt puta cum cui debetur, cultus non adhibetur, vel e contra. vterque modus magnam in plantis varietatem efficit, ex quibus fit, quo minus cognoſcantur. nam variant magnitudinem, tactilem, qualitatem, colorem, ſaporem, odorem, formam. atque hanc non ſolum quia ex cultura diuerſę formę in fructus, folia, plantas integras imprimuntur; ſed etiam, quia quandoque vna ſpecies in aliam mutatur. nonnunquam & ſubſtantiam ipſam variant, addendo vel diminuendo in planta, vt cum ex fructiferis infructiferę fiunt, & è contra. Cumq. in delineandis plantis duplex mutationum genus contingere poſſit, vnum, quod ex ipſis plantis ortum ducit, cum hę ob mutatam faciem cum deſcriptionibus non conueniunt; alterum, cum deſcriptiones plantis auctorum culpa non accommodantur; propterea habito ſermone de primo, reſtat de altero verba facere.

Deſcri-

Deſcriptiones namque non accommodantur plantis, vel ob ineptam comparationem, & ſimilitudinem, vel ob multorum ſignorum defectum, vel nulla appoſita plantarum nota, vel ob mendoſum codicem. nam inter alias difficultates, quæ auctores omnes de materia medica ſcribentes ſummopere fatigarunt, maxima ferè eſt, plantæ delineatio. vnde cum alicuius plantæ notas, vt poſteris cognoſcendam relinquerent, deſcribere vellent, nulla meliori via id aſſequi potuerunt, quam plantas plantis comparando. quod ſi ex plantis aſſequi non poſſunt, ad animalia ſæpius, interimuè ad alia multa confugiunt. Quare ſi Dioſcorides Iberidem deſcribens, eius folia Lilij folijs ſimilia dixiſſet, mala eſſet comparatio, & erroris cauſſam præbuiſſet, ſic ſi Acori folia, Narciſſi folijs ſimilia feciſset, & Mei Athamantici folia Ferulæ comparaſset folijs. Pariter ſiquis *Ahuapatlim* deſcribens, eius folia Lauri folijs ſimilia fecerit, aut ſi *Ayotectlis* folia Perſonatæ folijs comparauerit; vel ſi *Coapatlis* folia, Mali medicæ folijs ſimilia dixerit, deceptionis cauſsam præberet. & ſic in alijs comparationibus, quas breuitatis cauſsa omittimus. Contingit quandoque ob multorum ſignorum defectum deceptio, vt in Acacalide, Ariſaro, Ammi, Paliuro, nonnulliſq. alijs, in quarum deſcriptione paucas notas Dioſcorides poſuit, & multas omiſit. Ob id deceptiones in his dignoſcendis multæ contingere poſsũt. niſi quis diceret, Dioſcoridē poſuiſse perpaucas notas, ita tamen pręcipuas, vt rectè intuenti, non ſit admodum difficile prędicta dignoſcere ſimplicia. ſic *Tlilxochilt*, ſeu flore nigro deſcribendo, ſi notæ ex ſiliquis deſumptæ omitterentur, deceptio contingeret. pariter in *Cozolmecatl*, ſeu Cunarum fune, ſi notę ex fructu ſumptæ non ponerentur. ſunt enim nonnullæ plantæ his ſimiles, ſed hiſce notis, viribuſq. ſatis differunt. ita etiam in *Hoitziloxitl*, ſeu arbore Balſami Indici, ſigna ex floribus ſumpta ſi in deſcriptione omitterentur, errandi occaſio præberetur. Interdum in plantarum deſcriptionibus nulla à ſcriptoribus ponitur nota, vt Dioſcorides in Bulbo eſculento, Struthio, Siligine, Scandice, Crocodilio, Spina Arabica, Pulegio, Caro, Stoebe, Lagopo, Epipactide, Chamæleuce, Empetro, & alijs fecit, quas tanquam ſuo tempore vulgo notas, ſuis ſignis deſcribere omiſit. temporis poſtea diuturnitate, & medicæ profeſsorum materiæ incuria harum rerum memoria perijt, & hinc erroris & controuerſiarum poſteris occaſio orta eſt. Ob mendoſum codicem errores quamplurimi quandoque contingunt, multæq. reperiuntur in Dioſcoride mendæ, quæ plantarum cognitioni ſunt impedimento; quod librarijs, aut verſoribus potius, quàm auctoribus adſcribendum eſt, vt in Dictamni Cretenſis deſcriptione tradita, in qua neque florem, neque ſemen proferri Dioſcorides aſserit, quod penitus falſum eſt; contrarium namque ab omnibus obſeruatur. quem locum perbellè Bartholomæus Maranta, ſua de dignoſcendis ſimplicibus Methodo reſtituit, à quo nonnulla eorum, quæ diximus, mutuauimus. ſic in Braſſicæ Marinæ, tum etiam in Lithoſpermami, Nymphææ, ac Semperuiui tertij folijs à Dioſcoride deſcriptis apparet. eodemq. modo in Agallochi deſcriptione textus deprauatio in ſuſpicionem venit, dum Dioſcor. maculatum eſse, inquit. qui textus à Matthiolo ex Oribaſio, à quo nulla fit macularum mentio, emendatur.

Errores

Errores in Plantis facultatum ratione contingentes inueſtigantur. Cap. XII.

POſtremo errores in plantis facultatum ratione contingentes conſiderare oportet; quos triplici ex cauſſa euenire poſſe diximus, nempe ratione plantarum, ſecundo ratione corporis ſubiecti, vltimo ratione affectuum præter naturam, quibus plantæ deſtinantur. omiſſisq. poſtremis, tanquam noſtro propoſito minus oportunis, de deceptione eueniente ratione facultatum plantæ tantum verba faciemus. quæ erit cum planta, quem pollicetur effectum, non præſtiterit, quod pluribus ex cauſſis euenire poteſt. Primo, ſi debita plantæ quantitas non ponatur, ſed amplior, aut paucior debito; vel ſi conueniens fuerit quantitas, non autem perſeueranter adhibita, vt ſi per multos dies eſſet propinanda, aut diutius loco adhibenda, ſemel tantum fuerit accepta, vel per modicum ſpatium loco hæſerit. Secundo, ſi planta ſola exhibeatur, quam cum alijs admiſceri oportebat, quæ eius vim vel retunderent, vel augerent, vel id, quod erat impedimento, vt facultas ad actum exiret, remoueretur. Tertio, ſi debitam non habeat pręparationem, quæ eſt in ablutione, torrefactione, vſtione, trituratione, maceratione, alijsq. permultis. Quarto, ob malum delectum, videlicet, cum Planta, ſeu eius pars eſt incompleta, & immatura, aut nimia maturitate exoleta, vel quia non ex ea regione, in qua viribus pollet, ſit accepta; aut ex conuenienti loco, aut oportuno tempore lecta, vel ſi illa plantæ parte, quę vſui medico non deſeruit, quiſque vtatur, vt ſi vis ſit in folijs, & radix, vel flos, aut ſemen ſumatur. Quinto, cum non debita ratione exhibetur, vt ſi quid exterius eſt ad mouendum, intrò ſumatur, nempe ſi deuoretur quod per ſedem, aliáſuè corporis partes eſt immittendũ, & è conuerſo. Derelictiſq. breuitatis cauſſa alijs cauſſarum modis, quibus plantarum ratione deceptio in illarum cognitione contingere poteſt, de quarto modo tantum, qui eſt ob malum delectum, breuiter tractabitur. Plantarum itaque delectus duplex eſt, vnus qui fit per vniuerſales regulas, quæ cunctis plantis accommodari poſſunt; alter qui fit per particulares, quæq. quibuſdam tantum conueniunt. vtrumque Dioſcorides nos docuit, nam regulas in vnaquaque planta ſeruandas ijs plantarum capitibus, in quibus opus fuit, adnotauit; vniuerſales verò regulas, veluti ſeparatam tractationem expoſtulantes, in ſui libri præfatione quambreuiſſimè perſtrinxit. Plantarum namque delectus, vel eſt ratione temporis colligendi, vel ratione regionis, lociuè, vel ratione particularium locorum, in quibus colliguntur. Tempus ad tria referri poteſt; nempe ad aeris conſtitutionem, ad ætatem plantæ dum colligitur, & ad eiuſdem vetuſtatem poſtquam lecta eſt. Aeris conſtitutionem obſeruandam his verbis ſuadet Dioſcorides. Serena igitur cœli conſtitutione demetenda ſunt: magni ſiquidem refert inter colligendum, ſi vel ſquallores, vel imbres infeſti ſunt. Ætatem verò plantarum conſiderari oportere idem his verbis oſtendit. Verum in primis curam impendere oportet, vt ſuis temporibus ſingula demetantur, & recondantur. certè quod horum ratione medicamenta aut valent viribus, aut euanida ſunt, nulloq. munere funguntur. At paulò poſt, inquit. Plerumque degenerant, ac minus viribus valent. multoq. magis, ſi non ſuo tempore, neç oportunè colligantur, aut ſi per imbecil- In præfa. tione circa med.

litatem

litatem tabuerint. & prope præfationis finem, ſubdit. Quæ verò fruticoſa ſunt, Stoechas, Triſſago, Polium, Abrotanum, Seriphium, Abſinthium, Hyſſopum, & alia id genus, ſemine prægnantia demetantur. flores quoque antequam ſponte ſua decidant. fructus autem, vt maturi decerpantur, neceſſe eſt, & ſemina vbi ſiccari ceperint, priuſquã defluant. Herbarum ſuccus, & foliorum elici debet germinantibus tum primum cauliculis. lac, & lacrymę excipiantur inciſo per ſummum adoleſcentiæ vigorem caule. Radices, & liquamenta, corticeſq. vt recondantur, eximere conuenit, cum herbæ ſuis folijs exuuntur. hæc Dioſcorides, qui de tempore, vt ad ſimplicium vetuſtatem refertur, poſt eorum lectionem inquit. ſcire etiamnum conuenit, ſola ex herbaceis medicaminibus Veratri genera, nigrum inquam, & candidum, multis durare annis, reliqua verò in trimatu inutilia, etſi in hoc vereantur aliqui. A loco, & regione ſimplicium delectum ſumi his verbis exprimit. Magni ſiquidem refert, ſi loca, in quibus prodeunt, cliuoſa, & ventis expoſita ſunt, & perflata, frigidaq. & aquis carentia. in his enim locis vires validiores intelliguntur. e contra, quæ in campeſtribus, riguis, & opacis, cæteriſq. locis à vento ſilentibus naſcuntur, plerumque degenerant, & viribus minus valent. De locis particularibus pro plantarum delectu, ac de varietate, quæ horum ratione contingere poteſt, ſatis ſupra dictum eſt. Quantum ſimplicium medicamentorum delectus pro deceptione euitanda conferat, quiſque apud Galenum inſpicere poteſt. 1. de Antidotis cap. 20. & c. 12. & lib. de Theriaca ad Piſon. ei adſcripto cap. 12. & 1. de medicamentis ſimp. loc. cap. 2. & 7. de med. per genera cap. 4. & 3. eiuſdem cap. 2.

Refellitur opinio dicentium, Inutile, & Inartificioſum eſſe tractare de Plantis. eorumq. dubia ſoluuntur. Cap. XIII.

HIs igitur ea, qua potui breuitate diſcurſis, obiectionibus reſpondetur. & quo ad primam, in qua dicunt, deſcriptiones eſſe fallaces; quamplures namque plantæ à priſcis deſcriptæ, noſtris ſi conferantur, eſſe diſſimiles, noſtraſq. plantas priſcorum delineationibus non accommodari, etſi ex dictis ſatis reſponſum ſit, dicimus vlterius, quod in dignoſcendis plantis ex Auctorum deſcriptionibus, oportet fieri Chorum omnium notarum, quas Dioſcorides cæteriuè auctores plantis aſſignant. verum hac lege, vt ſiquæ non adſint, vel ſi adſint, mutationem tamen aliquam ſuſceperint, diligentius conſideremus, ſit ne hoc perpetuò in plantis, an ex accidente aliquo. cumq. ſciamus, locum, aliaſq. prænarratas cauſſas poſſe plantæ faciem immutare, num ſi harum ratione quicquam à naturali forma recedat, vel deficiat, vel ſuperaddatur; vt ſi ſapor, vel odor, aſperitas, lenitas, quantitas, maior vel minor, aut flos, vel caulis, vel id genus aliquod, non exiſtat in planta aliqua, cui adeſſe deberet, cætera tamen ſigna ad vnum conueniant, nihil nos mouere debet, quin ipſam eſſe pronunciemus. Dicebant ſecundo, noſtrarum plantarum facultates eſſe inefficaces, atque euanidas, & vſum, quem ex antiquorum deſcriptionibus promittunt, non præſtare; at quia nihil æquè perfectè, ac certò veras plantas nobis demonſtrat, quam earum effectus, facultateſq. quare noſtras plantas diuerſas eſſe ab his, quas priſci deſcripſere, concludunt. huic

obiectioni

obiectioni ſic ſatisfacimus. Etſi plantarum notæ potiſſimum à viribus, ac vſu ſumuntur, attamen quia hæc multifariam, vt dictum eſt, variari poſſunt, diligenter propterea num per ſe, & ex propria natura, an per accidens id contingat, perſcrutari opus erit. nam ſi ex aliqua prænarratarum cauſſarum plantæ facultates mutentur, hoc erit per accidens, & aliæ notæ non repugnabunt, & plantæ diuerſitas re vera non erit: at ſi ob nullam harum cauſſarum plantæ facultas mutabitur, cæteræ notæ aduerſabuntur, & plantæ penitus diuerſæ erunt. Quare non temerè in plantarum facultatibus inueſtigandis examen eſt faciendum, vt perbelle nos docet Galenus ſub his verbis. Accedit huc quod ipſa ſimplicia medicamenta non paruo variant diſcrimine. at ego cum in præſtantiſſimis virtutem pro vnaquaque ſpecie, ac genere oſtenderim, ſiquis in deterrimo per experientiam examinationem moliatur, examinabit quidem falsò, non autem facultatis eorum ordinem diſtinxerit. idq. latius alibi admonet. facto ergo diligenti examine in Iberide, Centaurio minori, Smyrnio, & alijs prænarratis herbis, ſiqua reperiatur mutatio delineationi repugnans, ea eſt ex accidente quopiam ex aliqua prænarratarum cauſarum genito. pariterq. de illarum facultatibus aſſerendum. Obiectionibus verò, quas de plantis noui Orbis afferunt, ſic reſpondetur. Etſi plantarum delineatio difficilis ſit, (plantarum namque aptas ſimilitudines inuenire adeo laborioſum eſt, vt ſemper aliquid in cunctis delineationibus deſideretur) nos tamen venandarum delineationum regulis inhærendo, Dioſcoridem inſequentes pro viribus plantas, aliaq. ſimplicia in hoc opere contenta delineare, ac deſcribere conati ſumus. Ei autem, quod obſeruatum eſt, nempe nonnullas plantas noui Orbis indigenas, in Hiſpanicas has regiones tranſlatas, obijſſe, paulumq. temporis permanſiſſe, dicimus, id eueniſſe delectus culpa, vel cultus. Delectus, quia elegerunt plantas, ſeu earum ſemina ortum ducentia in regionibus, & particularibus illius regionis locis nullam conformitatem cum hiſce regionibus, & locis Hiſpanicis habentibus, & forſan penitus diſſentientibus. Cultus verò culpa, quia, etſi poſſent eligi regiones, & particularia loca illis congruentia, id neglexerunt, ac illa aduerſantibus regionibus, ac locis ſeruerunt, plantaueruntq. Quantum enim quidam loci quibuſdam plantis peculiares ſint, quantumuè plantæ ex regionum, & particularium locorum repugnantia variari poſſint, ſatis ſupra explicatum eſt. Ad illud verò quod opponitur, ob plantarum facultatum magnam mutationem, viriumq. inefficaciam obſeruatam in plantis è nouo Orbe in Hiſpanicas has regiones tranſlatis; reſponderi poteſt, inter cæteras cauſſas plantarum vires mutantes ſupra narratas, id euenire potuiſſe ratione mali delectus. quia plantis, vel incompletis, vel nimia maturitate exoletis quis vſus fuerit, vel quia vnam plantæ partem pro alia ſumpſerit, vel quia plantas in non debita regione, eiuſuè particulari conuenienti loco ſatas expertus ſit. Et ſi quis inſtaret vlterius dicens, ſupra nos Hippocratis, & Galeni auctoritatibus innixos aſſeruiſſe, regionis, ac loci ratione in plantis, quamplurimas adeoque magnas fieri mutationes, vt & ſtirpium indagatoribus, ac Medicis, Philoſophiſq. maximum fecerit negotium, eoq. magis, quia in plantis, veluti & in quamplurimis alijs, duplicem reperiri naturam, vnam ſpecificam, & innatam, alteram aduentitiam, & ex conſuetudine contractam, ſcriptum reliquit Theophraſtus ſub his verbis, Thracium Triticum etiam in me-

7. de cóp. med. per gen. c. 4.

3. de cóp. med. per gen. c. 2.

4. de cauſ. plan. c. 12.

liora tranſlatum,nihilò maturius germinare, propterea quod è natalibus aduentitiam naturam adiunxerit ſpeciei. Idem alibi confirmat Androſtenis auctoritate, vbi ait in Tylo, Inſula Rubri Maris, aquas ſalſas fluentes, plus quam cœleſtes iuuare tam arbores,quàm omne genus plantarum : & hinc agricolas loci illius ſtatim poſt imbres riuis huiuſmodi abluere ſata ſolere, conſuetudinem eſſe cauſſam dixerim.hæc enim veluti natura facta in illis eſt.hęc Theophraſtus.Quantũ enim conſuetudo poſſit, ſcriptum reliquit Galenus latius libro de conſuetudine dicens, conſuetudinem eſſe ſignum, & cauſſam naturalis familiaritatis, ob cauſſas ibi traditas latius.Ex quibus concludi poteſt,plantas noui Orbis in regionibus,& particularibus regionum locis, vltra ſpecificam, innatamuè, naturam aduentitiam, aliam, ex natalium conſuetudine contraxiſſe. hancq. Hiſpanicas has regiones, & loca, tanquam aduerſarias reſpuere cenſendum eſt. Huic obiectioni vt ſatisfiat, ſcire licet,etſi ex natalium mutatione quamplures,ac magnæ in plantis varietates fiant, rarò tamen contingit fieri in ſpecifica, & innata natura, ac plantas in alias diuerſas degenerare,niſi ſeminis vitio. idq. erit vel eius vetuſtate (teſte Varrone aſſerente ex veteri Braſſicæ ſemine ſato, Rapas naſci, & è contra) vel eius imperfectione ſubſtantiæ, vt putà ſi ſemen fuerit rugoſum, imperfectum, aut ſemiputridum.veluti de Tritici,Hordeiuè granis,alijſq.multis ex patris obſeruatione narrat Galenus, vel ob alias cauſſas à Theophraſto traditas. Quò verò ad aduentitiam naturam ex natalium conſuetudine contractam, dicimus quod inter cæteras cauſſas, quibus coactus fui inter tot mille plantas noui Orbis indigenas, has tantum in hoc opere contentas eligere,hæc fuit præcipua,nempe delectus plantarum in regionibus,& locis noui Orbis ortum ducentium,conuenientiam habentibus cum nonnullis regionibus, & locis Europæ, præſertim Hiſpaniæ. Quapropter in cunctarum plantarum deſcriptione, regionem, & particularem regionis locum adnotare curauimus. dubioq. procul,ſi erit ſeminum delectus,vt decet,ac regionibus, locisq. conuenientibus tempeſtiuè ſerantur, & decens cultus adhibeatur, erit plantarum habentium cuncta in deſcriptione contenta,ac viribus, & vſu pollentium,optimus prouentus. Cumq. dicunt,inueſtigationem plantarum eſſe difficilem, fateor; deſcriptiones verò eſſe fallaces, renuo. nam ſi plantæ experimento, & ratione inueſtigentur, & deſcriptiones methodo tractentur deceptiones euitabuntur, & deſcriptiones nequaquam fallent. at ſi caſu, & fortuna plantarum cognitio inquiratur; ſic non res ipſæ, ſed rerum vmbræ acquirentur; iuxta illud Platonis in Timæo dicentis. Sicut mechanici perpendiculo quodam vtuntur ad dirigendos parietes; ita & nos methodo quadam vti debemus ad quemuis actum neceſſarium conſtituendum. ſubdit. ſiquis enim ſcientis nomine inſignitur, & methodo caret, omnia caſu, & fortuna operatur, neque res ipſas, ſed rerum vmbras proſequitur. Plantarum igitur inueſtigatio magna diligentia, valido labore, & ſummo ſtudio eſt tractanda. & ita nulla continget deceptio, ſed perfecta earum acquiretur cognitio, qua nihil in arte medica exercenda vtilius.

3. de cauſ. cap. 7.

Cap. 2.

1. de Alim. facul. cap. vlt.

4. de cauſ. cap. 6.

RERVM MEDICARVM NOVAE HISPANIAE NARDI ANTONII RECCHI Liber Secundus.

AROMATA PROMIT.

IOANNIS TERENTII LYNCEI PRÆFATIO.

MAGNA inter Botanicos, de plantarum ſpeciebus conſtituendis ſemper fuit opinionum varietas, omnes tamen in eo conueniunt, eam diuiſionem quæ ſpecies congeneres non ſeiungit, eſſe omnium optimam. Hinc enim non tantum facile cognoſcuntur, ſed & vires quæ plerumque ſunt ſimiles, facilius depræhenduntur. Vnde videmus Neotericos pleroſq. hunc ordinem affectaſſe, quem fere & Author noſter in hoc opere ſuo ſuſcepit. Totum nempe de plantis opus in tres præcipuè partes diuidendo, cuius prima pars de arboribus, ſecunda de fruticibus, & cremijs, tertia de ipſis herbis tractaret. Atque hæc quidem prima plantarum diuiſio, ab omnibus tanquam optima ſemper fuit habita, quamuis ſuas etiam patiatur difficultates. Nam, vt multa alia omittam argumenta, hæc etiam diuiſio ſæpe plantas congeneres ſeiungit, vt patet in Ebulo, qui herba tantum eſt, & Sambuco, quæ frutex & arbor, & dicitur, & dici debet, cum ambæ plantæ adeo ſibi ſint ſimiles, vt nec ouum ouo ſimilius dici queat. Sic etiam contingit quandoque vt vnum & verum genus phyſicum in hiſce tribus ſpeciebus reperiatur. ſic legumen ſub ſe continet non tantum herbas, ſed & frutices, vt Geniſtam, & Anagyrim, & arbores vt eſt Acacia Siliqua, Caſſia, Tamarindus. Sic ex ſola locorum varietate, alimenti vbertate, ſolis calore, videmus eaſdem plantas hic herbas, ibi frutices, hic frutices, ibi arbores eſſe. Vnde patere puto hanc diuiſionem nequaquam ita perfectam, vt Philoſophis omni ex parte ſatisfacere queat, ſed cum hactenus nulla melior à quoquam ſit inuenta, hac vtamur. His tamen omnibus præmittit Author Aromata, de quorum genere conſtituendo non leuior Medicis ac Philoſophis controuerſia eſſe poſſit, cum non tam arbores quam herbas ac frutices in his reperiantur. Quoniam tamen Dioſcoridem imitari voluit, qui ab Aromatibus exordium fecit, & hactenus in Medicorum Scholis Aromatum genus receptum fuit, Authori noſtro ab eodem inchoare placuit. nec ſuis ambo rationibus deſtituuntur. Si enim ſenſum conſulas, quid magis guſtum titillat cum ſuaui iucunditate, aut magis nares demulcet cum iucunda ſuauitate quam ipſa Aromata? Hinc videas illam prærogatiuam in Culina & Medicorum Officina eadem nacta eſſe, vt ſine his cibus palato quaſi nullus ſapiat, ſine his vix vllum medicamentum cordi, cerebro aut ſtomacho ra-

tum ac vtile iudicetur. Vnde horum miſcelam præ reliquis alijs quaſi ſemper adiunctam vehunt purgantia medicamenta, vt videre eſt apud Galenum, & præſertim apud Meſuen in Canonibus Vniuerſalibus. qui tantum aromatibus tribuit, vt exiſtimauerit non tantum medicamentorum malignitatem his corrigi, principes corporis noſtri partes corroborari, ſed & purgantium facultates per aromata ad ſingulas partes deduci, per Nucem Myriſticam ad caput, per crocum ad thoracem, per ſpicam Nardi ad hepar, per Acorum ad ſplenem, per Zinziber demum ad iuncturas. quæ tamen non ſunt huius loci examinare. ſatis eſt nos cauſam reddidiſſe, cur Author Aromatibus in libris ſuis concedere primatum voluerit.

De COAPATLI, *quam etiam* TLAMACAZQVIPAN *vocant. Caput Primum.*

COAPATLIS, ab alijs *Tlamacazquipan* nuncupata, herba eſt, folia mali Perſicę ſimilia ferens, ſed aliquantò ampliora; primo ſtatim exortu, hinc inde cauli adhærentia antica, poſtica verò parte nudum dimittentia caules, teretes, & rotũdos. flores comantes paruos in ſummo, e luteo candicantes. Radix fibrata eſt, muſcum redolens, amara, & glutinoſa, acrimoniæq. particeps, calidaq. & ſicca quarto ferè ordine conſtat natura. Naſcitur *Yyauhtepeci*, quare febrium frigora tollit, flatum diſcutit, oſſa conſolidat, vrinam euocat, craſſos, & lentos humores attenuat, & dolores quoſuis à frigore originem ducentes placat. ius decocti dicitur euacuando curare dyſenterias; cortex verò radicis typos quartanas. idem ſemiunciæ pondere deuoratus per nouem dies continuos, dolores è lue Indica ortos, curare fertur, præcipuè ſi totidem diebus duplum ponderis infundatur. prima namque die aiunt euacuare omnes humores, reliquis non adeo; plurimumq. corroborare, atque ita mederi exquiſitiſſimè morbo.

NOTÆ IOANNIS TERENTII LYNCEI.

Herba hæc in corymbifero genere continetur. id enim non ſolum coma lutea demonſtrat, ſed & odor aromaticus, & ſapor excellens euincunt. ad hæc, folia ita cauli adhærent in omnibus comoſis, vt latitudine ſua plerumque ſine pediculo, vel ſaltem foliato dimidium ferè caulem amplectantur. Exemplo ſunt Ageratum, Coſtus hortorum, Calendula, Gnaphalium Americanum.

De

De COAPATLI TEOITZTLÆ. Cap. II.

COAPATLIS TEOITZTLÆ.
Coapatlis II.

COAPATLIS TEOITZTLÆ, quam alij *Yztac Coapatlin* vocāt, herba eſt, Limonicæ mali folium habens. cuius caulis, teres, & fuſcus, ſqualenſq. eſt, flos verò luteus, radix fibrata. *Teoiztlæ* prouenit, vnde cognomen eſt impoſitum. Cortex radicis trium drachmarum pondere deuoratus, quartanarum horrores tollit, & aliarum febrium frigora, & horrores. Ius verò decocti eius infuſum, lenit membrorum dolorem. ſapit, oletq. muſcum. acris eſt, calidæq. & ſiccæ temperiei ordine ferè quarto, & ſubtilium partium. vrit enim, ac guttur lancinat.

Congener videtur hæc planta priori. nam ex quauis ala folij cuiuſuis, exit pediculus florem deferens. vt etiam in Abſinthio & ſimilibus videre licet.

Huc affinitate nominis pertinet Coapatlis de Tepequaquilco, Herba eſt quæ radice craſſa, pulli coloris, conſtat, inde tres caules oriuntur ternis folijs (folij latitudo vnius, longitudo trium digitorum) ad ſummum vſque veſtiti, inſtar Lyſimachiæ, luteæ. in ſummo flos albus totus, pappoſus, lineis tamen quibuſdam luteis comparentibus.

COAPATLIS DE TEPEQVAQVILCO
Coapatlis III.

De TEXAXAPOTLA, ſeu Ptarmica Indica. Cap. III.

TEXAXAPOTLA, ſeu lapidum perforatrix, quam alij *Tzimpalihuizpatlin*, ſeu ſternutamentum mouentem vocant, herba eſt, folia Lini exilia ferens, caules tenues ſerpentes per terram, purpureos; & flores multos, pallentes, radicemq. tenuem. oletq. tota planta mala Medica mirum in modum, ſapitq. acris eſt. Naſcitur calidis in regionibus Quauhnacenſibus Tlaquiltenacenſibus, & in agro

in agro Hoaxtepecenſi, adhærens ſaxis. calida, & ſicca ordine ferè quarto, ſubtiliumq. partium. quare admota naribus, inſpiratoq. eius vapore, medetur grauedini, & capitis dolori, citato ſternutamento, & euocata pituita per os, oculos, atque nares. Mirum eſt in hac herba, quod nos ſumus ſæpius experti, confricato ea madente lapide, vel quinque vncias craſſo, admotiſq. aduerſæ parti naribus, ita percipi odorem, ac ſi naribus ipſis herbulam admouiſſes. tanta enim eſt naturæ vis, vt exiles herbulæ durißima, craſſaq. ſaxa, ac ferè mollia, & nulla penetrent. Eadem tuſa, illitaq. ante quartanæ febris acceſsionem, eam curat. vtero confert, menſtrua euocat, vrinam ciet, reſerat obſtructa, infrigidata calefacit, ſudores elicit, dolores mitigat, ventriculum, cor, & caput, deuorata, vel applicata firmat, hydropen curat, medeturq. impetigini, & ſcabiei, nec tineæ parcit confricata.

De XOCHINACAZTLI, ſeu Flore auriculæ. Cap. IV.

XOCHINACAZTLIS, ſeu flos Auriculæ, arbor longis, & anguſtis folijs virore exaturato tinctis, & e pediculo veluti marcido, propendentibus in inferiora. flores in folia diuiſos, interna parte purpureſcentia, externa herbacea, auricularum penè forma, iucundo odore. Naſcitur in calidis regionibus, nec quicquam eſt frequentius in Indorum emporijs inuenire, aut maiori habitum in pretio, quam flos: celeberrimæ potioni gratiam ſummam concilians, ſuauemq. odorem, & ſaporem, & ſalubrem quandam naturam, potioni *Cacaotl* addens. Calidę ordine quarto incipiente eſt temperiei; ſiccæ ferè tertio. ex aqua namque deuoratus, flatum dicitur diſcutere, pituitam extenuare, ventriculumq. frigentem, aut debilem, atque etiam cor, calefacere, & ſtabilire.

Fructus huius arboris eſt ſiliqua, longitudine ſex vnciarum, craſſitie vero vnius digiti. ſemina intus ex mutua compreſſione fiunt anguloſa, ſuntq. coloris ſanguinei.

De XOCOXOCHITL, ſeu Pipere Tauaſci. Cap. V.

XOCOXOCHITL, ſeu flos acidus vocata, arbor eſt magna, mali Medicæ folijs, floribus coccineis, mali Punicæ forma, ſed odore florum mali Medicæ, atque adeo iucundiori, quod etiam folia ipſa vincunt. fructu orbiculari, acinoſo, racematim dependente, primò viridi, mox fuluo, ac tandem in nigrum

nigrum colorem inclinante, acri, odoratoq. & ordine tertio ſicco, atque calido. Piperis vicem ſupplere poteſt, & pro Carpobalſamo, aut Carpeſio ſubſtitui. Roborat cor, ventriculumq., vtero confert, flatum diſſipat, obſtructiones aperit, vrinam & menſes euocat, frigus pellit, cholicis, & iliacis opitulatur, venerem excitat, craſſos, & lentos humores incidit, & concoquit. quin additis *Colopatli*, *Coapatli*, *Tzitzicaztli*, *& Ololiuhqui*, & applicata dorſo, ex reſina, fluxiones alui coercet, appetentiam excitat, iliacis confert, frigoriq. & aneuriſmatim edetur. Naſcitur apud Copitlanenſes.

De ACOCOTLI QVAVHNAHVACENSI, & TEPOZTLANENSI. Cap. VI.

ACOCOTLIS

ACOCOTLIS
alia Icon.

PLANTA, quam *Acocotli* Quauhnahuacenſes vocant, & *Chichipatli*, Tepoztlanenſes, herba eſt, folia ferens Nardi montani folijs ſimilia, in quina tamen diuiſa foliola, quorum aliqua ſunt ſinuoſa. in extremis verò caulibus, qui dodrantales, tenues, ac teretes ſunt, ſtellatos flores è pallido rubeſcentes, radices binas glandibus pares in totidem fibras deſinentes, fuſcas extra, intrinſecus verò candidas. hæc ad ſpeciem Liguſtici videtur ſpectare. Naſcitur in montibus Quauhnacenſibus. Radix guſtu odorata, amara, & acris eſt. calefacit & exiccat ordine tertio. eadem vnciæ vnius pondere deuorata

alui

ACOCOTLIS
Liguſtici facie.

alui dolorem ſubleuat, flatum diſcutit, vrinam euocat, ſudorem ciet, frigus pellit, ventriculum ob frigus imbecillem confirmat, cholicæ aduerſatur, obſtructa reſerat, & tumores admota diſſipat.

Recte quidem auctor ait, hanc plantam ſimilem eſſe Nardo, quo ad radicem, caulem, & folia. flos tamen nullo modo reſpondet. Nardus enim, vt & Valerianæ, vmbellam habet, in qua ſingulis ſeminibus flos inſidet, papposus. In hac autem planta, flos eſt Chryſanthemi, vel Bellidis.

Alia tamen figura eiuſdem nominis ſatis congruit Liguſtico, vel Podagrariæ dictæ. folia enim eodem modo habet inciſa. vnde non incommode huc referri poterit, licet florem non appinxerit.

De ACVEYO, ſeu OCIXOCHITL, ſeu OMIQVILITL Cap. VII.

ACVEYO, quam *Ocixochitl*, ſeu *Omiquilitl* appellant, herba eſt, folia Ari, mollia, minoraq. producens, caules verò feniculaceos, quatuor cubitos magna ex parte longos, virore interdum diluto, interdum verò exaturatione tinctos, pollice craſſos, ac per interualla geniculis interceptos; ac fibratam radicem. caules condiuntur, ac in nonnullos vſus ſeruantur. crudi quoque edules ſunt, gratoq. odore, ac ſapore conſtant. Prouenit calidis regionibus iuxta aquarum riuulos, qualis eſt Quauhtepecenſis. Calida, & ſicca ordine ferè tertio prædita eſt natura, eſtq. tenuium partium. quare ius decocti foliorum infuſum, aut epotum, flatum, aut ab eo creatos dolores lenit. pellit frigus, obſtructiones reſerat, viſcera infrigiditata calefacit, euocat vrinam, renes ac veſicam emundat, expurgat vterum, venerem excitat, ac trahit menſes, lentos crudoſq. humores attenuat, ac concoquit, ſudorem elicit, corpuſq. vniuerſum perſpirabile reddit.

De

De APOYOMATLI, ſeu PHATZISIRANDA Cypero Americano. Cap. VIII.

APOYOMATLIS, quem alij vocant *Phatziſiranda*, folia fert porrecta, longiora tamen & exiliora, Cyperi, Schoenanthiuè ſimilia: ad quorum ſpecies videtur pertinere. caules Iunci inſtar, medulla refertos, geniculatos, ſeſquiulnam longos. Florem paruum, & anguſtum. Radicem longam, & tenuē, tuberculis rotundis per interualla nodatam, capillatamq. Huius radices vocant aliqui Diuæ Helenæ precarios globulos. odorata eſt hæc planta, & acris. calida, & ſicca ordine tertio, & quartum circiter attingens, non ſine quadam adſtringentia, & reſinati ſapore. Prouenit *Tacambari*, & *Tepocuacuilci* iuxta riuos, & aquoſa. Pectoris dolorem, tuſa, ac deuorata ſedat. impoſita verò dyſenteriam compeſcit, & ventriculum. cerebrumq. & cor roborat, & vtero confert.

Nicolaus Monardes hunc Cyperum vocat radicem S. Helenæ, quod ex portu eius nominis, in Florida ſito deferatur. ſed in eo differt ab Authore noſtro, quod radicem in ſecundo gradu calidam aſſerat, cum in tertium, vel quartum gradum vſque hic euehatur. niſi forte in ſicca temperamentum mutetur, vel loci varietas eam adferat differentiam. Carolus etiam Cluſius lib.4. cap. 10. eandem admodum ſimilem deſcribit, Drakenæ radicis nomine. cuius tamen odor euanuit vna cum ſapore.

De ATEPOCAPATLI. Cap. IX.

ATEPOCAPATLIS herba folia producit Amygdali folijs ſimilia, aſpera; caules duas ſpithamas longos; tenues, teretes, ac purpureos; flores pallidos promiſcuè, coccineoſq.; radicem tranſuerſam, è qua aliæ multæ prodeunt, Aſphodeli, Rapunculiuè ſimiles. quæ guſtatæ reſinam ſapiunt, & glutinoſę non ſine quadam amaritudine ſentiuntur, prçterquam odore, & ſuaues. temperatis exultat regionibus, montoſis, aut campeſtribus locis naſci gaudet. Septembri floret. radices verò, quarum eſt vſus in medicina, veluntur a Nouembri vſque ad Ianuarium, & in vniuerſum annum reconduntlur. Calidæ & ſiccæ ordine ferè tertio ſunt temperiei. atque ita ſex obolorum menſura, ex aqua

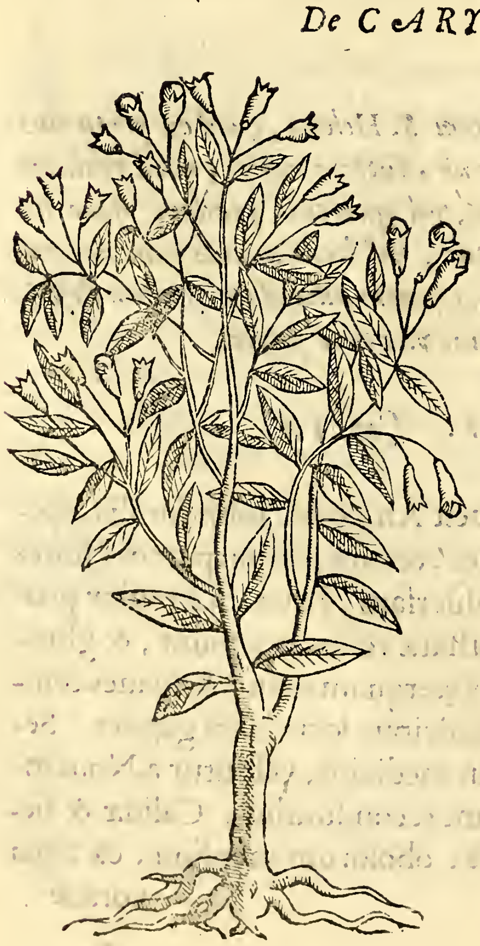
voratæ

voratæ, ventriculum, reneſq. frigida intemperie laborantes reſtituunt, atque confirmant. medenturq. ſterilitati ab eadem cauſſa obortę. ſunt ex Indis medicis, qui aſſerant, decoctæ radicis ius, aquæ fontanæ, aut fluuialis loco bibitum, extinguere febres. quod non videtur rationi conſentaneum, ni febrium intermittentium frigora, rigoreſq. ita finiri velint, aut alicunde vacuata cauſſa febres ceſſare. etſi negare non poſſim, frigidas etiam partes in planta latere, quarum ope id poſſit, aliquando euenire.

Et hæc herba è Buphthalmico, vt ita dicam, ſiue Corymbifero, eſt genere. vnde vi ſua aromatica omnia, quæ in humano corpore latitant, humorum vitia expurgat. & ſic ſterilitatem aufert, febreſq. extinguitq.. ablata enim cauſa febrium, prauis nempe humoribus, qui tanquam carbones in corpore deliteſcentes, ipſum accendunt, ſuiſq. exhalationibus in paroxiſmum agunt, neceſſe & ipſam febrem deſinere. vnde videmus aquam frigidam copioſiſſiſſime hauſtam non ſuo frigore prodeſſe, idem enim præſtat aqua calida, vel vinum, vel quiuis alius liquor, ſed fit expurgatione, vel per vomitum, vel per ſudorem, vel vtroque modo.

De CARYOPHYLLO. Cap. X.

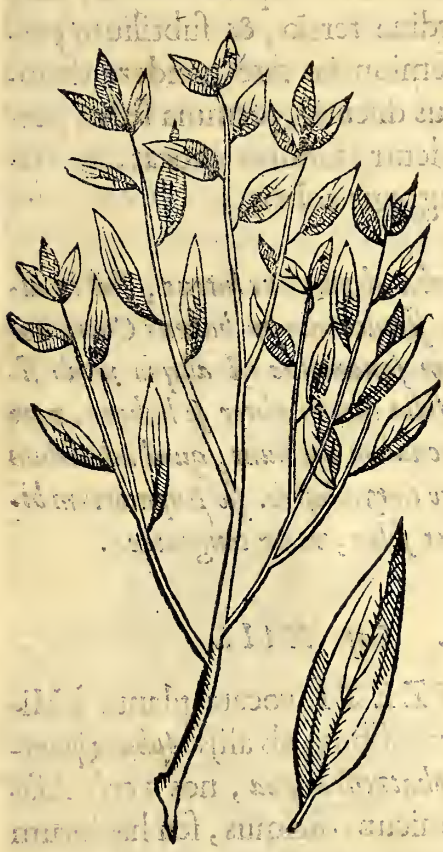

ARBOR eſt ramoſa, Caryophyllus, Lauro, forma, magnitudine, folijſq. perſimilis, ſed anguſtioribus, & copioſis. floribus oblongis, & clauorum inſtar, ſed capitulis trifidis, primo candidis, mox viridibus, deinde rufeſcentibus, ac tandem in nigrum inclinantibus colorem, & in Caryophyllos ipſos euadentibus. Naſcitur Maluccis, vbi fructum fert, cum reliquis in locis ſterilis ſit. Vires cunctis notæ ſunt, formam tantum exprimendam curabimus non adeo perſpectam omnibus, ex ramo ornato floribus ad nos ex Maluccis allato. etſi non deſint, qui dicant Caryophyllum nihil aliud eſſe, quam rudimentum fructus, queadmodum in Malis, ac Pyris videre eſt, floremq. producere quaternis folijs conſtantem, & fructum huic rudimento inſidere multis fibris plenum, veluti Myrti flos.

Eadem

Eadem ferè apud Garciam ab Horto leguntur, & apud Cluſium lib. 1. cap. 16. qui ſimiliter indicat ipſum Caryophillum, eſſe rudimentum fructus, in Notis ad Garciam.

DE CASSIA, LIGNEA, CINNAMOMO, ſeu Cannella. Cap. XI.

MEDIOCRIS arbor eſt Caſſia lignea. Folijs Lauri Citriuè formam referentibus, frequentibuſq. ac ternis nerueis diſcurſibus ſecundum longitudinem procedentibus. Fructu nigro, & albenti flore. folia corticis ipſius ſaporem referunt, ſed minus acrem, & celerius elangueſcentem. ternis quibuſque menſibus arborem delibrant, corraſa prius cuticula, quæ amara eſt. Cortex ipſe recens adeo lubricus ſentitur, atque glutinoſus, vt manſus dentibus adhæreat, addituſq. ferculis eadem in ſaliuoſam quandam conuertat naturam; poſtea verò qua cernitur ſubſtantia conſtat. de qua in tanta luce nihil addendum putaui, præterquam experimento eſſe iam notum Caſſiá, Cinnamomum, & Cannellam ex eadem perpetuò arbore, non ex diuerſis, (quicquid antiquiores herbarij tradiderint) eſſe propagata, & varijs nominibus nuncupari. Ob ingens namque precium, maioremq. hominum lucri cupiditatē adulterabantur aromata, & ob hoc (tametſi plerumque eiuſdem eſſent generis) diuerſa illis indebantur nomina. In Mindanai, inſula Philippica, vnde ramum magnum accepi, & alijs Indiæ orientalis partibus copioſè prouenit.

Hiſtoria Cinnamomi admodum eleganter deſcripta eſt à Garcia & ab Herbario Lugdunenſi, in Appendicis capitulo primo. ex quorum deſcriptione, manifeſtum eſt illud eſſe Laurum quandam orientalem.

De

DE COAPATLI QVAVHNACENSI. Cap. XII.

COAPATLIS QVAVHNACENSIS.
Coapatlis IIII.

COAPATLIS herba eſt Folia ferens oblonga, aſpera, & firma; Caules leues teretes, & purpureos, ac ſex ſpithamas longos; Flores in ſummis caulibus albos, piloſos, & orbiculares. Radix fibrata eſt. naſcitur in calidis. Radix eſt acris, amara, & impenſè odora; calidaq. & ſicca ordine tertio, & ſubtilium partium. Eadem ſemiunciæ ferè pondere deuorata ex aqua, flatus diſcutit, tormina ſedat, perfrigerationi medetur, ſudores euocat, & vrinam. medetur egregiè colicis.

Flos huius herbæ depingitur luteus, ſed in albedinem tendens, ſimilitudinem habens Comæ aureæ. Calyx autem ſquamoſus eſt aliquo modo ſicut in Senecione. folia tamen aliter ſe habent. nam tria ſemper ipſum caulem ambiunt, quod admodum rarum eſt in genere Corymbifero. ſic Eupatorium bina ex aduerſo habet folia, vt & congeneres.

DE CVRVTZETI. Cap. XIII.

CVRVTZETI vocata planta à Michuacanenſibus, ab alijs *Aphatzipuntzumati*, aut *Aphatzeſirangua*, nos verò Aſarum Michuacanicum dicimus, ſeu hædorum oculum, ob foliorum figuram, & prolixarum radicum impenſe ſuauem odorem. herba eſt, Folia ferens tenuia, mediocria, & vitigineis proxima, ſinuoſa, ſerrataq., ſupernè virentia, ac ſquallentia infernè. Caules cubitales, leues, lentos, teretes, ac graciles. Flores luteos, exiles, & comantes, vnde generatur ſemen fuſcum, & quamminimum. Radices multas, tenueſq. & fibris ſimiles, Ellebori albi inſtar. Naſcitur in frigidis, ac montuoſis prouinciæ Michuacanenſis. Radix ſola in medicamenta venit, quæ acri conſtat ſapore, & ſuauiſſimo Muſci odore. Calida eſt, & ſicca in tertio ordine, & partium tenuium. puluis eius ex aqua, vino, Bugloſſiuè, aut Meliſſophylli ſucco, aut ſtillatitia

aqua

aqua deuoratus ſex obolorum pondere iliacos dolores ſanat, cor roborat, ventriculum calefacit, ac frigore imbecillem confirmat, coctionem procurat, viſcerum temperiem frigidam tollit, ſatietati medetur, obſtructiones aperit, & quicquid renum, veſicæq. obſtruit meatus, emundat. menſtrua, vrinamq. prouocat, vtero confert, venenatis potionibus aduerſatur, flatum diſcutit, ac vires reſtaurat. Ius decocti, ſuccuſuè idem præſtat. nec non puluis addito melle, aut ſaccharo in confectiones, quas Electuaria vocant, conformatur. Quin radix huius herbæ adiuncta Cacanacæ æquis pôderibus drachmę vnius, humores craſſos & lentos euacuat, flatum generantes, & Gallicam luem efficientes. Digniſſima hæc planta eſt, ob iucundiſſimum radicum odorem, quem cum primum naribus admouentur ſpirant, vt transferatur ad Hiſpanos & ad reliquas orbis plagas paulò gelidiores. Aiunt indigenæ febribus magnoperè aduerſari. quod euenire poterit, aut rigoribus ſedatis, aut pulſis aliqua parte humoribus. ſunt qui *Tziphatſiti*, & *Tzipeſi* vocent.

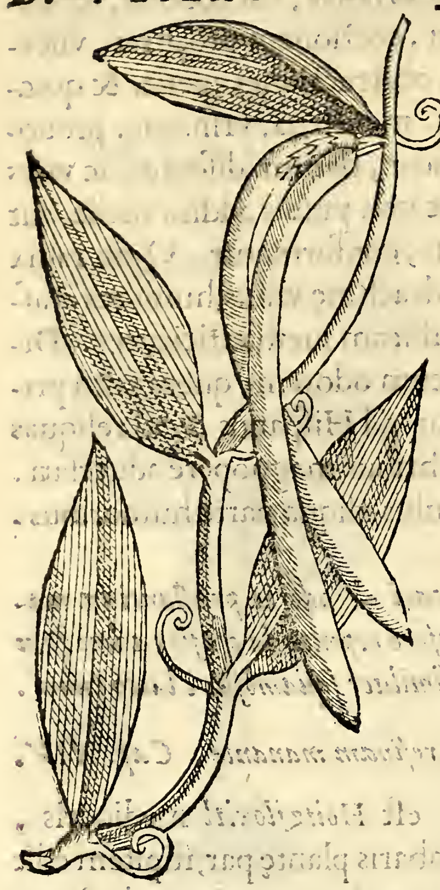
Quamuis author hanc plantam velit Aſarum vocari ob odoris præſtantiam magnamq. eius ſimilitudinẽ; tamen quo ad genus in Corymbifero reponenda eſt. flos admodum ſimilis eſt flori Cacaliæ, è rubro in album tendens, calyx ſimiliter ſquamoſus è luteo rubet.

De HOITZILOXITL *Anethina, ſeu arbore reſinam manante.* Cap. XIV.

ARBOR eſt *Hoitziloxitl* mediocris, Liquidambaris plantę par, ſtipitem edit leuem, rectũ, extra exſaturato virore tinctum, intra verò candicantẽ, folia ſerrata, acuminata, oblonga, & Ocyminis quadantenus ſimilia; flores pallidos, ex candido in luteum colorem vergentes. guſtu arbor hæc, atque etiam odore, quauis ſui parte, mirè refert Anethum, eiusq. effectus præſtat; verùm efficaciores, non ſine quadam adſtringentia. Naſcitur in calidis regionibus Quauhnacenſibus. & vbicunq; ligni fruſtrum infodiatur, radices ſtatim agit; calida enim, & ſicca prope ordinem tertiũ videtur natura. folia tuſa illitaq., frigora febrium arcent. ius decocti corticũ vrinam, & ſudorem euocat, obſtructa aperit, quartanam curat, trahit menſes, cor roborat, tumores præter naturam diſcutit, medetur ſatietati, firmat ventriculum, & vapor decocti Scorpionum ictibus medetur, ac Gummi odoratum fundit. Diuerſa eſt autem hæc arbor ab ea, quæ Fœniculum reſipit. apudq. Floridam naſcitur regionem, & iam apud Hiſpanos ſub nomine *Saſſafràs* circumfertur. quam, tametſi adhuc reperire apud nouos Hiſpanos non potuerim, audiamq. apud Michuacanenſes prouenire, ex ramo tamen ad nos à Floridis allato, & deſcripſimus, & curauimus depingendam; vt latius habetur ſuo capite inter arbores inferius poſito.

De TLILXOCHITL ſeu flore nigro Araco Aromatico. *Cap. XV.*

VOLVBILIS herba eſt *Tlilxochitl*, folijs Plantaginis prędita,ſed pinguioribus, & longioribus,viroreq. infectis ſaturato,ſingulis ex vtraque parte caulis alternatim exorientibus;ac ſiliquis longis,anguſtis, & penè teretibus, olentibus muſcum,aut Balſamum indigenum, nigriſq.vnde nomen.Calidis regionibus prouenit,humētibusq.Arbores amplectitur,& prædictas ſiliquas verno tempore profert. Calidæ hæ, ſunt ordine tertio, addiq. ſolitæ *Cacaoatl*, & *Mecaxochitl*. ſiliquæ binæ ex aqua reſolutæ, & potatæ vrinam cient, menſtrua euocant. cum *Mecaxochitl* partum accelerant, ac ſecundas, mortuumq. fœtum trahunt, ventriculum calefaciunt, & roborant, flatum diſcutiunt, humores crudos concoquunt, atque attenuant, cerebro vim addunt; & vtero auxiliantur. Aduerſus venena frigida, gelidoſq. venenatorum ictus, eædem ſiliquæ dicuntur eſſe remedio.

Folium longum eſt vncias vndecim, latum ſex, ſiliqua vero longa vncias ſex,craßa digitum vnum.

De AXIXTLACOTL, ſeu Virga Diuretica. Cap. XVI.

AXIXTLACOTL, quam alij *Quapopoltzin*, alij verò *Yztacxihuitl* vocant, folia Anchuſæ ſimilia fert, minora tamen,ſerrata,mollia, exilia, hirſuta, & interuenijs ſecundum longitudinem procedentibus inſignita. Caules tenues, teretes, & purpureos, è radice fibrata Elleboro albo proxima, mittit: flores per vniuerſos ferè ramos exiles ex albo palleſcentes, & veluti coaceruatos, odoros, acriſq. ſaporis. Radix, cuius eſt præcipuus vſus, guſtu eſt odora, tenuium partium, calidæq. & ſiccæ ſecundo ordine temperiei. Prouenit apud Mexicenſes montoſis, ſaxoſiſq. locis. Radices tuſæ & applicatæ infixa extrahunt, potæ verò trium drachmarum pondere vrinam mirè euocant, eiusq. extergunt meatus,cholico affectu laborantibus ſuccurrunt, faciei maculas emendant, ſcabiem capitum puerorum, & vniuerſi quoque corporis curant, febres euocato ſudore finiunt, minuunt ſplenem, dolores ſedant, flatum cum *Coltotl*, & *Chichit xihuitl* diſcutiunt, ſatietati medentur, hydropiq., ac diſſipant præter naturam tumores. Et quamquam ita ſe hæc habeant, ab euocanda vrina ſolum nomen impoſuere, aut quia ea eſt præcipua, aut præcellentior eius dos, aut quia quidam ex Indis medicis, qui vnam tantum, aut alteram facultatem ſingularum herbarum ſibi cognitarum norunt, aut eam per manus traditam, veluti hæreditario iure a maioribus, adeoque a parentibus ipſis etiam medicis acceperunt, vrinæ ſolummodo ciendæ ferebant auxiliari, quod & nomine ipſo expreſſere. quæ omnia de reliquis etiam plantis ſimul dicta eſſe volo.

De

DE HOITZXOCHITL Arbore Lonchifolia. *Cap. XVII.*

ARBVSCVLA eſt *Hoitzxochitl*, comata, folia ferens Myrti longè maiora, ſed rigidos, nocuosq. mucrones præſeferentia: florem Coccineum, orbicularem, & modicum, quem Indi filo transfoſſum in ſuis emporijs globulorum precariorum more venditare ſolent. Huius eſt præcipuus vſus tum in medicamentis, tũ in condimento. Prouenit verò *Cuixci*, & *Tototepeci* calidis quibusq. locis, apud quos cortex ligni curat a Gallica lue ortas eruptiones leuigatus, & inſperſus. Nuclei fructus reſoluti ex aqua, & naribus inſtillati, dolorem capitis leuant, & dentibus applicati eorum quoque leniunt dolorem. Flos enim calidus eſt, & ſiccus ordine ſecundo, cum inſigni quadam adſtringentia, initio dulcedinem quandã præſeferens, & tandem oſtendens amaritudinem. Vterinis ſubuenit affectibus, cor roborat, & Croci in cõdimentis parandis, dapibusq. præſtat vicem. Exhiberi autem ſolet prædictorum vſuum gratia ius decocti florum, bibendum, aut infundendum. Sunt qui *Xochipaltic*, alij *Neuhxchitl*, & quidam *Hoatzinxochitl* vocant.

Folia longitudinem habent quinque vnciarum, latitudinem vero duarum. fructus pomo ſimilis, colore Amygdalæ cui florem inſediſſe videtur.

DE CHICHICPATLI. *Cap. XIIX.*

HERBA eſt *Chichicpatlis* ab alijs *Techichic* vocata, folia Chamædryos ferens, aſpera; & luteos flores circa poſtremos caules coaceruatos, & caliculis oblongis contectos. Caules quaternas ferè longos ſpithamas, & radicem ſurculoſam. Folia odora ſunt, & amari ſaporis. Radix amaritudinis ferè expers, odora, & acris, calida ſiccaq. natura, & tenuium partium. Prouenit *Yztolucæ* inter ſata. Egregium eſt medicamentum, ab indigenis habitum maximi, nam appetentiam deiectam radices excitant. folia tuſa pugilli menſura, atque ex aqua deuorata, tumores diſcutiunt,

maturantuè. dolorem alui leniunt, frigori obſiſtunt, flatus diſcutiunt, ſcabiem capitis curant, & pediculos necant.

Querculæ ſpecies hæc eſſe videtur.

DE HVCVVIRO Saluifolia. Cap. XIX.

HERBA eſt *Hucuuiro* folia habens Saluiæ proxima, ſerrata, infernè ſubalbeſcentia, & circa exortum latiora, pediculis appenſa prolixis. Flores promiſcuè cyaneos atque coccineos. Radix tenuis eſt, & longa. odor, ſaporq. eſt Italici Nardi, quam alij Lauendulam vocant. calidæ & ſiccæ eſt temperiei. medetur dolori ventriculi, & alui. bilemq. ac pituitam vomitu pellit, ſi cocta, aut calens apponatur ventriculo, idemq. auxilium altera die repetatur. Naſcitur in iugis, & temperatis montibus Prouinciæ Michuacanenſis.

DE YOLOXOCHITL Ariſtochyea. Cap. XX.

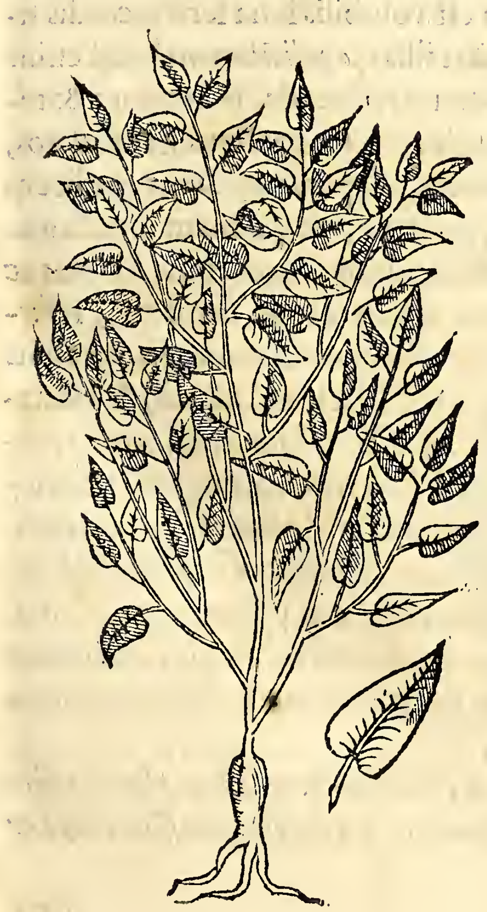
ARBOR eſt magna *Yoloxochitl*, folijs Mali Medicæ, duplò tamen longioribus. vmbilico, ac flore, cordis figura, multis folijs ſtipato candidis, intrinſecus rubeſcentibus, pinguibus, leuibus, tenacibus, adſtringentibus, glutinoſis, & ſuauiter odoratis. Naſcitur temperatis regionibus, qualis eſt Mexicana, campeſtribus, atque humilibus locis. poſſetq. quantum coniectura aſſequi valeo, in hortos Philippicos, ſeu Carpentarios, ſeu Hiſpalenſes transferri. Floris folia calidæ ſunt, & ſiccæ temperiei, quæ adduntur decoctis, aut ipſi potioni *Cacaoatl* non ſine cordis, & ventriculi corroboratione, atque adſtrictione fluentis alui (ſi opus eſt) eximia. ius decocti cordis eius *Mecaxochitl*, *Mexochitl*, *Xochinacaztlis*, *Tlilxochitl*, & *Cocopatlis*, cum Cauda *Tlacuatzin* vtero infuſum, eximium

mium eſt ſterilitatis remedium. Habetur ab indigenis maximo pretio, tum ob medicos vſus, tum ob floris eius aſpectum, & odoris præſtantiam.

De YZTACTLACOCOTIC, *ſeu Herba candida ſudi ſimili* Herba Lonchifolia. *Cap. XXI.*

HERBA *Yztactlacocotic* quatuor dodrantes longa; folia producens oblonga, aſperaq. flores candentes, & paruos contectos calicibus; radicem ſurculoſam, cuius cortices fuſci ſunt. Planta hæc habetur maximi à Tlacotepecenſibus, apud quos naſcitur. Radix calida eſt, & ſicca, odora, reſinoſa, & ſubtilium partium, temperieq. illius *Amamaxtlacotl* quæ fundit ſanguinem. radix tuſa & trium drachmarum pondere deuorata mirè ſedat dolores.

De ÇAÇALIC TLACOPATLI, *ſeu Sudis glutinoſæ medicina* Conuoluulo Cinnamomeo. *Cap. XXII.*

ÇAÇALIC TLACOPATLIS ab alijs *Tlacozazalic*, *Tzontzololoſic*, & à quibuſdam *Apitzalpatlis* à fluxu coercendo ſic dicta ab alijs verò *Hoelitpatlis*, & *Quahuicxihuitl* à noſtris verò Cinnamomum, ob radicis eiusq. plantæ iucundum ſaporem, reſinoſum, & odoratum. nullum enim horum nominum pertranſire decet, aut ignorare, ne nominum aut linguarum diuerſitas nobis pariat caliginem. Planta hæc volubilis herba eſt, folia ferens cordis figura, multis diſtincta interuenijs, magis acuminata, & prolixiora, glutinoſa quadantenus, & ſaliuoſam naturam participantia, vnde factum eſt huic plantæ nomen. Caules teretes ſunt, folijs referti. radix lutea Rafano ſimilis, digitum minimum, craſſa non

omninò fibris carens,iucundi ſaporis,reſinoſi & odorati. Naſcitur in calidis,qualis eſt ager Huaxtepecenſis; & Huacnahuaiacenſis. calida enim & ſicca temperie conſtat. Hæc ſemiuncia pondere deuorata,vrinam egregiè euocat,& quartanam curat,ante horrorem ſumpta. Hydropicis medetur,dolorem ventriculi tollit, vterum reducit,& conuulſionem enixæ curat,ſi ex vino ſumatur. elicitus ſeruetur ſudor ac inflammationibus oculorum opitulatur. verùm cum calida ſit, id non aliter euenire putandum eſt, quam diſcuſſis humoribus.

De TOZONTOLLI, *ſeu Iunco Capillato. Cap.* XXIII.

TZONTOLLI Iunci rotundi,& odorati ſpecies eſt,& fortaſſis ad Schoenantum pertinens Dioſcoridis. radices fundit capillatas, & ex his caules rotundos,leues,& cauos: & in cacumine capitula lutea & oblonga:radices dulces ſunt,adſtringentes, & odoratæ. tuſſi opitulatur, vrinam euocat, ventriculum, cor & caput roborat, membra debilia firmat, vterinis auxiliatur affectibus: laxam aluum adſtringit & fluxus cohibet. Naſcitur *Nexpe* Prouinciæ Totonacapenſis,montoſis ac campeſtribus locis, pinguibus tamen atque humentibus.

De TOMAHVACTLACOPATLI Ariſtolochia Mexicana. *Cap.* XXIV.

TOMAHVACTLACOPATLIS ab alijs *Tochtomahuactlacopillis* dicta,herba eſt volubilis folia ferens,cordis figura,ſimilia illis *Çaçalictlacopatlis*,ad cuius ſpecies videtur referenda, ſed maiora & tenuiora; caules tenues,prolixos,geniculatos, & purpureos, purpureosq. flores. radicem longam, craſſam, & pallidam; fructum vero craſſiuſculum, Cucurbitis ſtriatis ac pentagonis quadantenus ſimilem, refertum ſemine. naſcitur in montoſis ac calidis locis, qualis eſt Tlachmalacenſis, & Huaxtepecenſis. Radix eſt nonnihil amara, calens ordine ferè tertio,odora,guſtu adſtringenti & reſinoſa. Mederi dicitur tumoribus præter naturam impoſita,dolores lenire, & frigora febrium pellere; cor, ſtomachum ac cerebrum roborare; emundare pectus ac ventriculum, & fluxum alui cohibere.

Ad Ariſtolochiæ genera hæc planta referri merito debet. flos eius reliquis congeneribus eſt ſimilis, ſed longus, craſſities vero & ambitus non ſuperant calamum ſcriptorium.

De

De CANINGA *Arbore.* *Cap.* XXV.

CANINGA, quam Arabs Auicenna Rerſe aromaticum vocat,arbor eſt magna, craſſi caudicis, folia ferens Canellæ ſimilia, ſed tamen maiora & pinguiora, ſtipitemq. fuſcum. florum & fructus nondum accepimus formam. prouenit in Inſulis Cubu vbi deſcripta eſt, locis editis, & montoſis. diripitur ei cortex veluti Caſſiæ, qui tamen craſſior eſt. ad eadem vtilis, calidaq. & ſicca quarto ferè ordine natura. ſapore Caryophyllorum, acri, ſed paulò poſt euaneſcente. fercula magnopere commendat, ſanguinem veluti Caſſia quam vocant fiſtularem expurgat.veneniſq. aduerſatur.eius aſſulę dentes aptè extergunt. ventriculum, & cerebrum abſumpta in modica humiditate firmant, dolores ventris ſedant, & flatum diſcutiunt. Ius decocti confert articulorum doloribus ortis à cauſa frigida, ſi contritus ex vino decoquatur. Cortex non eſt vt Caſſia etiam recens glutinoſus, ſed arens, atque leuigabilis.

Monardes huius arboris meminit, appellatq. lignum aromaticum, & in Haoana portu Cubæ inuentum eſſe ait.

Idem lignum etiam depinxit & deſcripſit Cluſius in notis ad Monardum.

De YZTLE HVAYOPATLI Radice Caryophyllea. *Cap.* XXVI.

ARBOR eſt *Yztle huayopatlis* mediocris, folia Limoniæ mali habens ſimilia,inferne tamen candida,hirſutaq., ſuperne nigricantia flores candicantes, & modicos, ac fructum orbicularem, & paruum. Radices candidæ ſunt & ſiccę gradu tertio,acres & odoratę guſtu,ſapiuntq.vocatos Caryophyllos, & poſſent vicem eorum,tum in ferculis tum in medicamentis compoſitis,ſupplere,atque ſarcire. cortices ſtipitum minus calefaciunt, & amaritudinis cuiuſdam ſunt participes. folia adhuc minus, Stœcada quadantenus odore imitantia. ſtipitum cortices duarum drachmarum pondere tuſi, atque deuorati, dicuntur dyſentericis maximam opem ferre. Naſcitur in calidis *Tilanci* collibus.

RERVM

RERVM MEDICARVM NOVAE HISPANIAE NARDI ANTONII RECCHI

Liber Tertius.

ARBORES DESCRIBIT.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI PRÆFATIO.

POSTQVAM Aromatibus, Dioſcoridis more Author noſter primum locum aſſignando (vt ſuperius innuimus) procedere voluit; iure merito ad Arbores hic ſtatim deſcendit, tum quia in generali illa plantarum, quæ eſt in ſumma genera diuiſione, primas tenent, ſiuè habitum ipſarum ſolidiorem ſpectemus, & præcelſam illarum altitudinem, vt ingentes etiam Coloſſos, & Ægyptiorum altiſſimos obeliſcos ſuperent, vel ſuperare contendant, ſiue perennitatem, & viuendi earum diuturnitatem contemplemur, vt ſingulari epitheto annoſa Quercus inſigniatur; tum etiam quia vitæ, & victui noſtro inſigne emolumentum adferre ſolent. Quam delicioſis enim fructibus nos recreant, ſeu fami eſcam velimus obijcere, ſeu deperditam appetentiam velimus allicere? Ne dicam quicquam de ingentibus illis arborum trabibus, quibus domicilia nobis paramus, quo tutiores à ferarum incurſionibus, & tempeſtatum inundationibus perſiſtamus, & naues ædificamus, quibus nos noſtraq. committentes audaciſſimi homines turbulentiſſimo, & minaciſſimo oceano fidimus ignotas Terras, ignotaq. hominum commercia exquirimus. Innumera vero alia lignorum commoda quæ ſuppellectili noſtræ præſtant hic lubens prætereo. Medicinales itidem vtilitates docebit ipſe hiſtoriarum harum progreſſus.

De

De COPALLI QVAHVITL, *ſeu Arbore Gummifera* Copallifera I. *Caput Primum.*

ARBOR eſt procera, folijs quernis forma & magnitudine ſimilibus, ſed longioribus; fructu obrotundo purpuraſcente, ſapore Gummi quod ſtillat ab eadem. id interdum ſponte fluit, interdum euocatur ſcarificata arbore. appellaturq. peculiari nomine *Copalli*, & ſi Indis hęc dictio quodlibet gummi genus ſignificare ſolet; quo fit, vt Arbos ipſa dicatur *Copal Quahuitl*, quaſi *Copallis* arbor. liquor hic (vt vniuerſæ Europæ innotuit) candidus, & traſlucidus eſt, ac concretus in formam aſſularum latiorum. & ſi à nonnullis arboribus, prędictis haud diſſimilibus, de quibus ſuo loco dicendum, *Xicalani Vmape* Prouinciæ Michuacanenſis fluat pallidum aureumq. & *Anime* perquam ſimile, adeo vt cōgener poſſit exiſtimari. Prouenit hæc arbos in calidis Quauhnacenſibus, & Micuahanenſibus, planis montoſiſq. ſed humectis locis. verum nonnihil intercidit diſcriminis montanam inter & campeſtrem, tum forma arboris, tum colore ipſius liquoris. Gummi tertio ferè ordine calidum eſt, exiccantis adſtringentiſq. nonnihil naturæ, facultatis diſcuſſoriæ, & odoris ſi in ignē proijciatur, adeo ſuauis, vt mos fuerit eo Thymiamate aut ſuffimento (quamuis *Tecopalli* quoque eiuſdem rei gratia vſi ſint) ſolo ſupplicare Deos. eodemq. primos huius orbis expugnatores, quos *Teuhtl* ideſt Deos, rudis illa ac imperita gens vocabant, exceperint. Capitis dolorem idem gummi, velut ipſe Arboris ſtipes, veluti radix, ſi ex frigida cauſa contigerit ſuffitu leuat, vteri ſtrangulatui medetur, & vt vniuerſim dixerim, morbis omnibus auxiliatur, qui ex frigida humidaq. cauſa orti ſunt. Cortex ſtipitum Anethum olet, ſapitq. ipſum fluens gummi. & adſtringenti quadam vi ſentitur pollere.

NOTÆ IO. TERRENTII LYNCÆI.

Inter arbores noui orbis primas adnumerandæ ſunt merito, Copal dictæ ob inſignes vſus quos præbent tum in medicina tum etiam in ſuffimentis. ſimiles porro admodum ſunt Lentiſco Balſamoq. figura & viribus, vnde & reſinæ ex eis ad nos delatæ Balſami nomina acceperunt.

De COPALLIQVAHVITL PATLAHOAC, *ſeu Arbore* COPALLI *latifolia*, Copallifera II. *Cap. II.*

QVAMVIS Indis mos ſit vocare per Antonomaſiam *Copal quahuitl*, veluti dictum, eam arborem, quæ præcedenti capite eſt deſcripta, & eius gummi *Copalli*, tamen vniuerſam arborem gummi manantem odorum eodem modo vocant, noſtri verò eas ſolas, quæ candidum fundunt. quæ vero in fuſcum colorem inclinantem & quæ Thuri ſit quamſimillimum Indici Thuris aut *Anime* peregrini plantas. cum verò animus ſemper fuerit cum diſtinctione loqui,per multaq. arborum genera, huiuſmodi liquorem fundant, quarum aliæ congeneres ſunt,aliæ vero longe inter ſe differentes, de ijs ſeorſum agemus. & eius gummi differentiæ omnes, & ſi ſimilis circiter facultatis eſſe reperiuntur,cum ſuis arboribus erunt nobis percurrendæ. Factoq. ab arbore in præcedenti capitulo narrata exordio,de præſenti verba facimus.Hęc ergo arbor ob amplitudinem foliorum,quæ cæteras congeneres videtur excedere, ita vocata, mediocri conſtat magnitudine, inconditaq. folijs ſerratis, & Rhoi obſoniorum perquam, ſimilibus tum colore ſquallenti tum etiam magnitudine, & forma, ſed pennatis ſtipitibus, & ramis. gummi candidum exhibet, nec abſimile illi quod ſtillat è *Copal quahuitl*,parcius tamen, ac ijſdem præditum viribus. Naſcitur regionibus calidis, ac præcipuè Quahunahuacenſibus,vbi eam arborem paſſim vidimus naſcentem etiam intra ambitum oppidi, ac curauimus depingendam. poſſetq. (vt ego quidem coniecto) in Hiſpaniæ feruentiores agros,non omnino inutili opera per maria deportata transferri.

Rami huius arboris rubent, baccæ ipſæ ex rubedine in flauedinem tendunt, folia alata oriuntur, ſimiliter ac lentiſcus non ex virga rotunda, ſed compreſſa in latitudinem.

De COPALLI QVAVHXIOTL, ſeu de leproſa Arbore fudente Copalli Copallifera III. Leproſa. Cap. III.

ARBOR eſt *Copal Quauhxiotl* excelſa leuis, & quæ facile membranam externam exuat, vnde nomen. folijs paruis, oblongis, & rutaceis, ſed maioribus, & longioribus. fructu acinoſo, ſed ſingulatim dependente. liquorem & hic reſinoſum diſtillat, *Copalli* colore, & odore ſimilem, ſed parum. Naſcitur in calidis *Texaxahuaci* regionibus montoſis, & aſperis locis. Calida arbor eſt, ac ſicca ordine tertio, odoraq. non ſine quadam adſtringentia. eundemq. liquorem dilutum ex aqua immiſcent *Copalli*, atque ita aiunt egregie ſiſtere diarrhoeas.

De COPALLI TOTOPOCENSE. Cap. IIII. Copallifera IIII.

ARbor eſt magna, folijs Mali Medicæ virore tinctis exſaturato. gummi ſtillat *Copalli* perſimile, quod in aſſulas quoque candicantes, atque illis ſimiles cogi ſolet, in eoſdemq. recondi vſus.

Copallifera V. Montana.

De COPALLI montana, ſeu TECOPALLI QVAHVITL, Copallifera V. montana. Cap. V.

ARBOR eſt *Tecopallis Quahuitl* mediocris magnitudinis, folia Vnedonis, fructum glandibus ſimilem, quendam veluti ſtrobilinum continentem, opertum lubrica & reſinoſa quadam ſaliua, atque includentem intra ſe nucleum candidum, ad multa vtilem. Fluit ab hac arbore gummi illud, Thuri antiquorum, odore, ſapore, ac viribus adeo ſimile, vt illi reputem eſſe congener. nam & in Philippicis inſulis naſci copioſe audio. quo factum eſt vt ab Hiſpanis huius orbis Thus ore pleno vocetur. quamuis a quibuſdam *Anime* Indicum dicatur. Prouenit in calidis Papaloticpacenſibus. poſſetq. ad feruidiores Hiſpaniæ regiones

giones transferri. calidæ ſunt tertio fere ordine, ſiccaq. & pauliſper adſtringenti natura, omnes propemodum huius arboris partes, odoriſq. gratiſſimi. ventriculum cor, cerebrum, vterumq. ſuffitu corroborant. fluxiones coercent, pituitam abſumunt, rigores febrium arcent, & fouent membra perfrigerata, vuluamq. procidentem in ſuum locum reſtituunt, atque reponunt, deciduamq. confirmant ac veluti affigunt.

Folia habet eo modo quo Fraxinus.

Conſulat lector caput primum Monardis de Copal & Anime.

De CVITLACOPALLI ſeu Stercore Copallis, Copallifera VI. Leproſa II. *Cap. VI.*

ARBOR quam *Cuitlacopallim* ideſt *Copallis* ſtercus vocant, a quibuſdam *Xioquahuitl* quod ſtipes lepræ infectus videatur nuncupatur, mediocris eſt magnitudinis, folijs obrotundis, paruis, acinisq. racematim dependentibus, Oxiacanthæ ſimilibus, valde odoratis, glutinoſisq. Gummi fert candidum, ſubodorum, ac valde durum. calida ordine fere tertio, & exiccante natura conſtat. Naſcitur calidis regionibus Yauhtepecenſibus montoſis ſaxoſisq. locis.

Folia ſitu & figura ſimilia ſunt folijs arboris Siliquæ Ceratoniæ.

De TECOPAL QVAHVITL PITZAHVAC ſeu tenui folio Copallifera VII. Leptiphylla. *Cap. VII.*

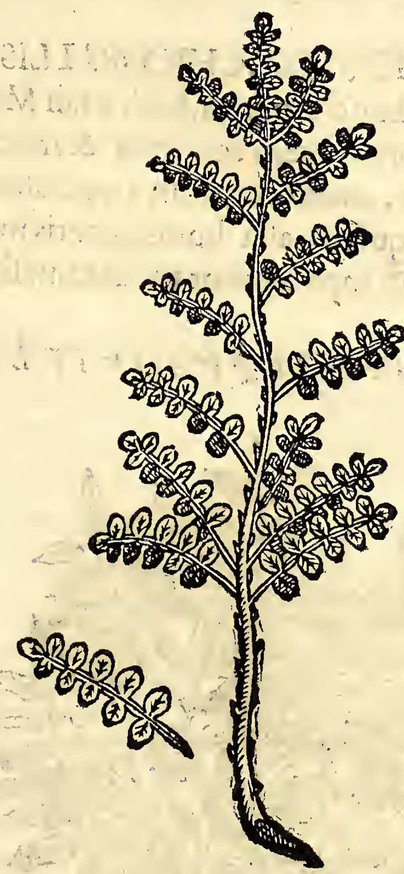
REPERI dum apud Tepotztlanenſes deſcribendarum herbarum gratia moram agerem, nec non apud Hoaxtepecenſes arborem aliam mediocrem, ſtillantem lacrymam Thuriſue ſpeciem, in candidum vergentem colorem, ſed fuſco perfuſum, eiſdemq. viribus & odore præditam quibus præcedens. ſed folijs ex vtraque ramulorum parte ordine compoſitis, paruis, minime ſerratis, & rutaceis paulo maioribus. fructu vero paruo. coccineoq. & Piperi rotundo forma non abſimili, ſingulis biniſue acinis per interualla ramorum appendentibus. Gummi huius arboris permixtum formicarum & puerorum ſtercori, aiunt vnius vnciæ pondere, bis terue epotum, inſanientibus citra febrem mederi.

TECO-

TECOPAL QVAHVITL TEPOTZ LANI
Copallifera VII. Leptiphylla

QVAVHTECOPALLI PITZAHVAC
Copallifera Leptiphylla alia.

Copallifera VIII.

De XOCHICOPALLI, ſeu COPALLI florenti, ab alijs XARAPIZQVA Copallifera VIII. *Cap. VIII.*

ARBOR eſt mediocris *Xochicopallis*, folia fundens Menthæ, ſed profundius ſerrata ac ſtipites impenſe odoros. ſtillans liquorem fuluum, ac limonum odorem magnopere referentem, generibus Thuris Indici annumerandum. nam & arbor ipſa congener eſt eiſdem gummi præditum viribus, verum efficacioribus. naſcitur in calidis Colymæ, atque etiam Michuacanenſis regionis. Eſt & alia Arbor eodem nomine & liquore, ſed folijs *Xocoxochitl* quæ apud Teocalcinenſes prouenit.

De MIZQVIXOCHICOPALLI. Copallifera IX. *Cap. IX.*

MIZQVIXOCHICOPALLIS quam alij *Xochicopal Quauhitl* vocant, arbor eſt magna, folijs Mali Medicæ, & ſtipite candicantibus punctis diſtincto. floribus vero coccineis & modicis. Gummi fundit è fuluo in purpureum vergens, *Anime* vocatum a quibuſdam, ab alijs vero *Copallis.* maximi habetur ad cætera quibus alia huius generis inſeruiunt præſtanda, ſed præcipue ad odoramenta, & capitis roborationem. naſcitur Copitlani, & Colymæ feruentibus locis.

De HOLQVAHVITL, *ſeu Arbore* CHILLI. *Cap. X.*

ARBOR eſt *Holquahuitl* cuius duo ſunt genera. Alterum ſtipitem profert magnum, leuem, fuluum, & lenta refertū medulla, floresq. candicantes, folia maxima, & orbiculos ſtellatos, rubeſcentes ex pallido, adhæreſcentes ſtipiti, & refertos fructu, Ponticis Nucibus pari, candenti luteaq. obducto membrana, & amari ſaporis. Alterum vero folia Mali Medicæ, ſed tamen maiora, vtriuſque arboris cortex amarus eſt. Naſcitur genus vltimum apud Michuacanenſes, vbi *Tarantaquam* vocare conſueuerunt. Primum verò *Mecatlani*, & *Yhualapæ*. Cortex calidus eſt ordine tertio, & pauliſper lubricus. cuius decocti ius infuſum medetur dyſenterijs. Fundunt ſectæ gummi, ab Indis *Holli* vocatum, primo lacteum, mox luteum, ac tandem nigrum, poſtquam ſcilicet colligentiū corporibus illitum ſit. Adeoque vndecunque reſiliens, vt pilæ palmariæ, aut eius, quæ a vento nomen habet, apud vulgus in ſphæricam aptatum figuram præſtet vices, & ad multa præterea vtile eſt. Nam vrinam mire euocat, emundat vterum, ſterilitatem admotum vuluę fugat, menſtrua elicit ſi digito madenti ſucco *Yoloxochitl*, & *Holli*, vulua, & anus confricetur. dyarrhæis dyſſentericisq. opitulatur. deuoratumq. per ſe aut alijs quæ ſimilibus viribus pollent admixtum, aut ſi adiectum *Pycyelt*, & conformatum in pillulas, digito in anum quantum fieri poſſit, inducatur. additum cibis impinguat, & permixtum vermibus; *Axin* vocatis, ingeſtumq. agilitatem quandam, & ad volubiles corporis motiones promptitudinem ingenerare dicitur, & oſſa emollire vt facilius homines contorqueri flectiq. huc, & illuc poſſint, corpusq. more petaurorum iactare. & venerem

rem vehementer excitat,cholicis confert,ſedi admotum.trahitq.alui excrementa & dolorem, ſitimq. ſedat. vſtum vero argemata diſcutit. hoc eſt gummi illud nobile, quo Indi olim exercere ſolebant ludum *Bathei*, ſpectatu mirum, quem cura Corteſij videre aliquot ab hinc annis Hiſpani. eiuſdemq. arboris folia ſicca & leuigata, dicuntur leones & alia animalia interficere.

Bathei ludus quid ſit, apud Ouetum in hiſtoria naturali Indica, fuſe ſcriptum inuenies.

De HOITZILOXITL, ſeu de Arbore Balſami Indici. Balſamifera I. *Cap. XI.*

QVAM arborem Pannucini Chucte vocant, noſtri Indici Balſami arborem, Mexicenſes *Hoitziloxitl*, ſeu affluentem reſina nuncupare conſueuerunt, quia liquorem effundit Syriaco Balſamo ſimillimum, neque odore aut viribus inferiorem. Arbor eſt Mali Medicæ magnitudine,folijs Amygdali maioribus, tamen obrotundioribus, & magis acuminatis. floribus in extremis ramorum flagellis luteis, initio loculorum oblongorum forma, ſed procedente tempore quorumdam veluti foliorum, cæteris longiorum & latiorum, in quorum extremitatis cauitate,ſemina incluſa continentur, candicantia & in quendam pallorem inclinantia, oblonga, & pauliſper contorta,ſeminibus Mali Medicæ ſimilia, aut verius his, quæ Hiatini vocant *Manies*, ac ſaccharo, veluti ſtrobylinos noſtri incruſtare ſolent. Inciſo ergo quouis anni tempore huius arboris cortice ſtipiteue, ſed præcipuè exactis iam atque deſinentibus imbribus, liquor ille nobilis, toto orbe celeber, nec dum ſatis laudatus ſtillat,quem Balſamum appellant,è fuluo in nigrum inclinans colorem, ſapore acri, pauliſper amaro, odore vehementi, ſed tamen gratiſſimo. Regionibus prouenit calidis,qualis eſt Pannucina,vnde impoſitum eſt nomen,& ad Hoaxtepecenſes hortos a Regibus Mexicanis,delitiarum & magnificentiæ gratia,tranſlata. vbi eam rurſus vidimus editis ac montoſis locis. etſi ad campeſtria hominum cura & diligentia deſcenderit,cultaq. & Hortenſia veluti coacta amet. Vnde ſperare aliquis poſſet loca Hiſpaniarum calidiora minime fugituram. Sunt alij liquores,ſimplices atque compoſiti,quos eodem nomine Hiſpani qui ad has regiones penetrauere appellant,de quibus inferius dicemus. Extrahitur idem liquor decoctis etiā ſurculis minutatim inciſis ex aqua & vitro excepto innatante liquore,ſed viribus inferior. Liquor ergo quouis modo extractus quarto fere ordine calidus eſt ac ſiccus, ſubtilium partium non ſine quadam ad-

ſtrictione, & corroboratione,ac innumeris morborum generibus propellendis, atque ſanandis vtilis.nam tres quatuorue guttæ matutino tempore ante cibos linctæ, ventriculum a frigida cauſa imbecillem confirmant,vrinam & renum veſicæq. excrementa euocant,pelluntq. è corpore. aperiunt obſtructa, ac medentur reſpirationis difficultati, ventriculi & alui dolores ſedant. commendant colorem, ac iuuenilem vigorem diutius conſeruant, & tuentur. quin liquor ille in peſſulos efformatus, ac obditus vuluæ, ſecundas emortuosq. infantes trahit, partum accelerat, & ſterilitatem a frigidis humidisq. ortam humoribus profligat. dolores ab eiſdem cauſis enatos vbicumque contingant, extrinſecus illitus ſedat. flatus & tumores præter naturam diſcutit, cerebrum corroborat, neruorum origini impoſitus auxiliatur, paralyſi & eorum gelidis omnibus medetur morbis. Cholicis, Iliacisq. & articulorum doloribus mirè eſt vtilis. quin vulnera recentia conglutinat, & ſanat inueterata, ac diuturnarum febrium repetentia frigora, ceruiciq. dorſoq. illitus pellit.Idem præſtat ab ipſo ſemine expreſſum oleum,mitius tamen, benignius,ac mollius, quamuis acre quoque ſit,gratiſſimi odoris guſtuq. & odorum,& ſuaue,ac tertio calorificum ordine.quod nos omnium primi curauimus prælo extorquendum. eſt autem oleo quod ab Amygdalis amaris, aut nucleis Perſicorum exprimitur, odore atque ſapore ſimile, ſed odoratius, vehementius,& acrimoniæ longe maioris.

Flos Balſami admodum pallet, & Digitali aliquo modo eſt ſimilis. eamdem arborem deſcripſit etiam Monardes cap.9. ſub finem. eiq. duplicem tribuit corticem, vnum craſſum Suberis modo, alterum vero tenuem. fructum ait Ciceris, aut Piſi grano maiorem non eſſe, incluſum in extrema ſiliqua, anguſta, digitum longa, alba, tenuitate regalis ſimplicis. quam etiam ſiliquam eleganter noſter Auctor, ſed maiorem in pictura exhibuit. Quod vero Balſamum a Monarde primo loco deſcribitur, forte eſt illud quod ſequente 13. cap. exponitur, cum eundem excoquendi modum vtrobique inueniamus, & folium Vrticæ cum folio mucronis haſtarum non adeo diſſideat.

Carolus Cluſius lib.2.exot.cap.29. deſcribit huius Balſami fructum, ſiliquam nempe ſpadiceam, cum duobus nucleis incluſis. Monardes autem, forte ſiliquam nondum adultam deſcripſit. Ego vero puto fructum illum Cluſianum potius ex arbore, quam vocant Pecuniæ.

D. Henrico Coruino, Batauo, Pharmacopæo Romano, exoticorum diligentiſſimo ſcrutatori, miſſus fuit nomine Mamey.

De Arbore HVACONEX *ex qua paratur vocatum ab indigenis Balſamum.* Balſamifera II. *Cap. XII.*

ARBOR eſt mediocris altitudinis,& craſſitudine femoris,firma materia, & quæ terra defoſſa diutius duret incorupta, odora, luteisq. folijs denarij plus minus amplitudine.flore paruo & candicāti,fructu baccis Lauri ſimili.Cortice huius arboris cōfracto minutim,& quatriduo macerato ex aqua, ac demum inſolato & expreſſo, liquor extorquetur Balſami præſtans vires, ad multa vtilis, quique intra menſis vnius ſpacium peragatur. contrahitur etiam ex folijs ſtillatitius liquor, odore perquam iucundus, & multis per ſanandis affectibus aptiſſimus.

mus. quin ſurculi ipſi extergunt roborantq. dentes. ex quibus, vt hoc quoque obiter dicatur, Indi olim ſagittis mucrones addere conſueuerunt.

De Balſami frutice quem indigenæ Hiſpani MARIPENDAM vocant.
Balſamifera III. *Cap. XIII.*

ETSI planta hæc frutex ſit, inter arbores tamen, ob ſimilitudinem ac cognationem quam cum arboribus lacrymam ferentibus, præſertim eam quam habet eius liquor cum vocato Balſamo, reponere viſum fuit. Eſt ergo Maripenda frutex, ſtipites ferens viginti fere dodrantum altitudinem habentes, ramosq. fuſcos, ac folia haſtarum mucronibus paria, craſſa lataq. ſed ſuperna parte virentiora, & ſparſim purpuraſcentia è rubeo, & appenſa pediculis in coccineum colorem inclinantibus, fructu racematim dependente, & octo pene vncias longo, concinnato acinis vuarum fere ſimilibus, ſed tamen rarioribus, initio virentibus, deinde rubeſcentibus, & tandē è purpureo nigricantibus. Vtuntur Æthiopes folijs eius fiſtularum loco, ad hauriendum fumum herbæ vocatæ a Mexicenſibus Yelt, quem alijs per arundinum canales mos eſt haurire, paratis è folijs conuolutis quibuſdam tubulis. Arte vero extorquendi liquoris modus hic eſt. teneros eius plantæ cauliculos, turioneſue, & interdum acinos minutim diſſecant, coquuntq. in aqua, donec in defruti denſentur craſſitudinem, atque ita ſinunt conſidere. Curat hic liquor mire vulnera, etiam alias inſanabilia. & recentium fluentem quoque ſanguinem ſiſtit. Sunt qui ex præfatis germinibus aquam ſtillatitiam extorquent, quam aiunt, ardenti ſeu Vitæ vocata aqua, eſſe ad quæuis præſtantiorem, ac præcipue vulneribus curandis, & dolorem ventris a frigore ortum compeſcendum, complurimasq. affectiones pellendas a prædicta cauſa ortum ducentes, multorum teſtimonio affirmatum ſcimus.

De Balſamo Prouinciæ Tolu. Balſamifera IV. *Cap. XIV.*

AVDIO in Prouincia Tolu, euntibus ab vrbe quam vocant Nomen Dei in Indicam Carthaginem, occurrere arbores mediocris magnitudinis, Pinum generibus haud abſimiles, folijs ſiliquæ toto virentibus anno, cultis in locis prouenientes, cortice tenui, ac tenero veſtitæ, quæ liquorem Balſamum vocatum inciſæ effundant, ad omnia quibus conferre ſolet Balſamum Indicum a nobis ſupra deſcriptum, æque vtile aut præſtantius.

Videtur Auctor innuere ea, quæ de hoc Balſamo latè ſcripſit Monardes cap. 10. *quem videre lector poterit, nam illud mirificis extollit laudibus.*

De MOLLE Lentiſco Peruana. *Cap. XV.*

A Peruina vocata regione ad hanc nouam Hiſpaniam, imo ad Hiſpanias noſtras, planta quam Molle vocant, iamdiu aduecta eſt, atque tranſlata. Arbor procera eſt, viſu pulchra, & ornandis domorum compluuijs, locisq. publicis, ac foris aptiſſima. comata, in latum pandens vndequaque ramos, qui è viridi colore tendunt in purpureum. vbi folia Oleæ profert, ſed longe anguſtiora, & tenuiora, & quodammodo dentata, ordine vtrimque diſpoſita, & oblique verſus ramos extremos procedentia. Flores exiles, albos, racematim dependentes, qui mox in fructum virentem, Oxiacanthæ ſemini parem, aut paulo maiorem, alit. & cum maturuerit, in colorem exo albo rubeſcentem, dulciq. carne præditum, cum quadam acrimonia & amaritudine. membranulaq. prædicti coloris contegitur, cui nucleus durus ineſt. Folia ac fructus Lentiſcum eiusq. lacrymam olent reſipiuntq. ſed permixtũ Fœniculo. vnde fortaſſe aliquis in Lentiſci referat ſpecies, ni malit eſſe plantam ſui generis. folia & fructus virent toto anno, alijs ſubnaſcentibus, alijs adoleſcentibus, & alijs matureſcentibus. Sylueſtris arbos eſt, neque vllis lenocinijs, aut cura vt proueniat opus habet; quamquã in delicijs iamdiu haberi cœperit, cultumq. & indulgentiam libenter admittat. Prouenit vbique, ſeu ſemine, ramo, aut viui radice ſeratur. ſed in calidis regionibus aſſurgit, lætiusq. viuit. Stillat ab hac arbore lacryma, quæ velut folia vniuerſaq. planta, Fœniculi & Lentiſci odorem habet, ſaporem vero acrem, ſubdulcem, & cum quadam amaritudine adſtringentem. calidaq. & ſicca ordine ferè tertio conſtat natura. Nucleus ventriculum corroborat, calefacitq., ventrem adſtringit & (vt quidam aiunt) Therebinthi vicem præſtat. ſemen vero Cardamomi, vrinam elicit, flatus diſſipat, & membra corroborat. corpora nimis fluxa & humecta exiccat. folia lotionibus addita, Oedemata diſſoluunt, ore commanſa gingiuas dentesq. confirmant, & vlceribus oris medentur. Fructus, ſeu intus aſſumpti, ſiue exterius admoti, quemadmodum & lacryma, luculentius prædicta omnia præſtant. In Villa Madritij Prouinciæ Carpentariæ Hiſpaniæ, tres vidimus huius plantæ tenellas arbuſculas, caudicem femoris craſſitudine habentes, cortice ſubcinereo contectum, Fraxini humilioris, Orni Omeleæq. vulgo dictæ, magnitudine, ramulos vndequaque in latũ pandentes, ijſdem ornatos folijs: conſtantibus ex pluribus ad vnum pediculum cohærentibus, multo tamen minoribus, ex viridi nigricantibus, ſerratis, ſub extremum anguſtioribus. quæ ab arboribus

boribus decerpta, lacteo ſucco, lento ac viuido odoroq. ſcatebant. flores exiles albos, racematimq. diſpoſitos habentes, fructus vndique Indicę prædictæ Molle ſimiles. pari modo fructus & folia toto anno virent, ac vires, & vſus, omnino ſunt pares.

Hæc etiam arbor ſpecies eſt Lentiſci tum figura tum viribus, cuius primam fecit mentionem Cluſius. Adoleuit Romæ in horto Excellentiſſimi Martij Columnæ Zagaroli Ducis in magnam arborem. cuius folia initio ſerrata ſunt. arbore vero adoleſcente, omnes inciſiones pereunt, vt etiam annotauit ſubtiliſſimus rerum naturalium indagator, D. Fabius Columna Lynceus, in opere ſuo de rarioribus quibuſdam Apuliæ plantis.

De TECOMAHACA. *Cap. XVI.*

ARBOR eſt *Tecomahaca* magna, folia ferens obrotunda, mediocri & ſertata, ac fructuum in poſtremis ramorum flagellis paruum, obrotundum, fuluum, ac refertum ſemine, nucleo Perſici haud abſimili. Naſcitur apud Miſtecas, necnon Tangiteri regionis *Michuacanenſis*. poſſetq. in prouincias noſtri orbis paulo calidiores, mediocri negocio transferri. Acris planta eſt, & odorata, cum quadam adſtrictione. calidaq. & ſicca ordine tertio. Fluit ab hac arbore ſcarificata aut inciſa, & interdum etiam ſponte ſua, lacryma nulli ferè ignota, eadem prædita temperie & viribus, quam plerique loco Myrrhæ ſubſtituunt. dolores a flatuoſo ſpiritu, frigidaue cauſa ortos ſedans, flatus ipſos diſcutiens, lentos humores diſſoluens, ac frigidam intemperiem corrigens, implaſtri modo adhibita. vtero amica ita, vt prunis iniecta, & naribus admota, mulieres hyſtericas illico liberet. Vmbilico appoſita, menſes ſiſtit, & vterum ſuo loco retinet. diſtillationes, temporibus, aut poſt aures adhibita, ſiſtit. dolores dentium ſedat, cauiſue dentibus indita, ipſos a corruptione liberat. neruorum vulneribus opitulatur. coxendici, ac arthritidi a frigida cauſa genitis opem præſtat. cerebrum, neruos, ac ventriculum appoſita roborat. magniq. eſt ad omnes affectus a frigida cauſa ortos vſus.

Deſcribitur a Monarde, Tecamahaca cap. 2. Vſus eius apud Europæos permagnus eſt, ob odoris fragrantiam, præſertim ad catarrhos maturandos, & ad dolores cholicos, flatusq. diſcutiendos.

De TLAHVELILOCA, QVAHVITL, id eſt arbore inſaniæ, CARAGNA nuncupata. Cap. XVII.

TLAHVELILOCA *Quahuitl,* quam Hiſpani *Caragnam* vocant, arbor eſt magna, fuluos ſtipites fundens, leues, nitidos, & odoros, folia oleaginea in Crucis forma compoſita, orbicularia. Odora arbor eſt, guſtu acris, & nonnihil adſtringens. Naſcitur apud *Michuacanenſes*, & Mexicam inferiorem, Gummi quod ab ea fluit, *Caragnam* quoque vocare audio, eiſdem ferè viribus, quibus *Tecomahaca* præditam, ſed vehementioribus, ita vt affectus quos *Tecomahaca* curare nequit, *Caragna* pellat. puluis ipſius ſtipitis deuoratus, mirè ventriculum & cor firmat, flatus diſcutit, frigidam emendat intemperiem, & vterinos curat affectus. Fama eſt apud indigenas Cacodæmones hanc arborem pertimeſcere ac fugere, & faſcino aduerſari. corticem vero ex aqua illitum conferre cordi, deuoratum vero *Cacahoatl* pectori ſimul & cordi ferre ſuppetias.

Reſinæ huius vſum etiam indicauit Monardes. cap. 3.

De XOCHIOCOTZO, QVAHVITL, ſeu Arbore Liquidambari Indici. Cap. XVIII.

ARBOR eſt *Xochiocotzo Quahuitl* magna, Aceris ferè folijs, in tres cuſpides, duosq. ſinus diuiſis, altera parte albicantibus, altera verò obſcurioribus, ſerratisq.. Cortex ſtipitis partim fuluus, partim virens eſt. Prouenit campeſtribus, calidisq. locis, & interdum etiam temperatis, velut *Hocyacocotlæ Quahuchinaci*, & *Xicotepeci*. Calida ſiccaq. natura conſtat, & odore iucundo. Inciſo arboris huius cortice, Indicum fluit vocatum Liquidambarum ab indigenis Hiſpanis, a Mexicenſibus *Xochiocotzol*, ſuauitate odoris Styraci perſimile: calenti ordine tertio natura, ſiccantiq. quod additum Tabacis, caput, ventriculum, & cor firmat, ſomnum inducit, & capitis dolorem a frigida cauſſa ortum lenit: per ſe verò humores diſcutit, ſedat dolores, ac impetiginibus cute digitis conuulſa medetur. ſtillat ab eadem arbore, aut ſponte ſua aut inciſa, oleum haud cedens prædicto liquori, aut odoris iucunditate, aut medicis viribus: & ſi aliqui dicant, oleum ſtillare ex primo liquore, loco congruo poſito, aut expreſſo, vt tenuior eius pars ſtillare poſſit; dicantq. eſſe calidum, & humidum, minus tamen recte. Diſcutit vtrumque flatum, ac præter naturam tumores diſſipat,

coctio-

coctionem procurat, ventriculum roborat, vterinis affectibus confert, & alia his ſimilia præſtat iuuamenta, ſeu per ſe, ſeu alijs medicamentis permixtum. Sunt qui elixis ex aqua ſtipitibus, id odoramenti parant genus. ſed vilius ita eſt, ac minus ad prædicta præſidia expetibile, & niſi ad viliores quoſdam vſus commodum.

Fructus huius arboris rotundus eſt, ſed inſtar Polygoni habens multas ſuperficies nigras, angulos vero luteos. vſum huius liquoris admodum copioſe deſcripſit Monardes cap.8.

De YZTAC QVAVHXIOTL, ſeu QVAVHXIOTL alba Galiopifera. *Cap. XIX.*

YZTAC QVAVHXIOTL
Galiopifera.

YZTAC QVAVHXIOTL
alia Galiopifera.

YZTAC *Quauhxiotl*, quam alij *Quauhxiotl* vocant, arbor eſt mediocris, folijs obrotundis, & ſtipitibus, atque pediculis rubentibus. Gummi ſtillat candidum, acris ſaporis. Prouenit in calidis *Ytzocani*. gummi tertio ordine calidum eſſe videtur, quod aluum fluentem cohibet deuoratum ex aqua ſcrupuli vnius menſura. dyſenterijs mirum in modum opitulatur. quin dolores illitum ſedat, ac diſcutit præter naturam tumores. aquam, in qua infunditur, lacteo tingit colore. eſt & aliud genus eiſdem præditum viribus, formaq. vocatum *Tlatlahuic Quauhuxiotl*, ſed gummi manans rubeſcens, vt nomen indicat.

In Fi-

In Figura ſecundo loco poſita, folia in ramis ſunt bina ex oppoſito, ſed in ramo toto ſunt ſeptem, eo ordine quo in Lentiſco; ſed magnitudine Aurantij: baccæ etiam rubræ ipſi trunco adnatæ, quæ magnitudine Piſum æquant.

An ad ſequentem pertineat deſcriptionem cogitandum, præſertim cum idem nomen tribuat.

De COPALTIC, *ſeu arbore fundente gummi ſimile* COPALLI. *Cap. XX.*

EXCELSA arbor eſt *Copaltic* leuis, epidermide cuticulaue ſupernè veſtita, quæ ſuapte natura deſquamatur, vnde nomen. Ocymi folijs, fructu *Oxyacanthæ* paulò maiori, primo viridi, ac tandē coccineo. Reſinam hæc fundit arbor candidam, & paulisper odoram, ſed modicam. Naſcitur in calidis locis montoſisq. *Texaxahuaci.* ſuntq. qui *Ytac Quauhxiotl* vocant. Cortex ligni calidus eſt ordine ſecundo, odorus, & grati ſaporis, non ſine ſiccitate, & amaritudine quadam. Gummi illud calidum apud Mexicanos circumfertur, habeturq. maximi in compeſcendis dyſenterijs. Ex hac ſtillans arbore reſina eſt, quæ ex aqua deuorata, vbi ſtatim in lac ſoluitur, vnius oboli menſura, aut per ſe ſolum, aut permixta *Copalli*, ſiſtit dyſenterias, & ſanguinem vndecumque manantem cohibet. Vitandum eſt tamen auctius pondus.

De TZINACANCVITLA QVAVHITL, *ſeu arbore ferente gummi ſimile ſtercori veſpertilionum* Laccifera. *Cap. XXI.*

TZINACANCVITLA *Quahuitl*, gummi eſt, quod Laccam officinæ vocant. decidit ex arbore incondita, ac mediocris magnitudinis, quæ folia fert *Mizquitl*, ſeu exilia, pennas auium imitantia, breuia, tenuia, ex vtraque parte ramorum ſerie quadam procedentia. ſtipites, ac ramos purpureos, obtectos gummi, quod diximus, nequaquam a formicis elaborato, vt quidam per inſcitiam putant, ſed ab ipſis arborum ramis vndecumque ſtillante, & eiſdem veluti tubuli quidam adhæreſcente. Naſcitur in calidis, qualis eſt ager *Huatepecenſis*, & *Huauhnahuacenſis*, vbi ſunt qui *Hoelicpatlim*, & *Quauhuicxihuitl* vocent. etſi in nonnullis Indiæ orientalis locis ortum ducat, varijsq. ibi nominibus nuncupetur. De eius viribus Arabes rogentur, ne nos rurſus dicta dicamus in tanta temporis pænuria, & rerum deſcribendarum copia. Illud

illud etiam notum eſt, admixta reſina, maſſam ex eo gummi parari quam Lacram corrupta dictione vocant, ſignandis literis, alijsq. ſchedis aptiſſimam. addita verò his arena craſſiuſcule trita, percoctisq. omnibus in placentulam cogi, quæ admota igni è veſtigio emolleſcat, perfrigerata verò eam duritiem ac firmitatem contrahat, quæ ferrum, lapides, & gemmas exedat, rumpatque, quod nos experimento cognouimus.

Folia huius arboris conferuntur folijs Acatiæ Aegyptiæ, rami ipſi ſunt purpuraſcentes, & Lacca quaſi nigra ramis adhæret.

Laccam arborem Acoſta c.8. folio Pruni ſcribit ſe ex aliorum relatione intellexiſſe, id quod parum huic noſtræ congruit. Vnde vel male obſeruatum ab ijs qui parum huic rei ſtudebant, vel alterius erit generis.

Vanum eſſe rumorem quod Lacca à formicis elaboretur ex auctore noſtro patet. vnde licet alæ formicarum in ea reperiantur, non tamen argumentum eſt ſufficiens huius operis. præſertim cum videamus & noſtras formicas congerere potius frumenta, Muſcas, & ſimilia, quam aliquid apibus ſimile elaborare.

De EZQVAHVITL, id eſt ſanguinis Arbore. Cap. XXII.

ARBOR magna eſt *Ezquahuitl*, folia ferens Verbaſci, ampla, & anguloſa, ſanguine ſtillans, quem vocant Draconis, vnde euenit ei nomen. eſt enim *Ezquahuitl* ſanguinis arbor. Prouenit *Quahuchinanci*. vis autem huius ſucci frigida eſt atque adſtringens. corroborat dentes, fluxiones ſiſtit; denique vim omnem, ſimilitudinem, ac effectus eoſdem præſtat, quos ſanguis Draconis noſtri vſus, qui a Draconibus Fortunatarum colligi ſolet. de quibus, alijsq. Fortunatarum arboribus ſeorſum fortaſſe dicemus.

Arbor hæc ſecunda eleganter à Cluſio deſcripta eſt initio ſuarum obſeruationum, vbi eam Draconem vocat. quam etiam Piſis extare audio in Horto Sereniſſimi Magni Etruriæ Ducis.

De EZQVAHVITL ſecunda. Cap. XXIII.

OFFENDI etiam apud *Quauhnahuacenſes* agros, qui pertinent ad *Tepecuacuilcum*, arborem *Ezquahuitl Quahuchinacenſi* perſimilem, folijs tamen magis orbiculatis, hirſutis, & aſperis, craſſo cortice, radice ſurculoſa, ac iuxta aquas naſcentem. quæ adſtringens etiam eſt, & odorata, amara, calefaciens quodammodo, & ad eadem vtilis. Nam eius liquor, qui ſcarificata arbore copioſè fluit, oculis inflammatione laborantibus mirè ſubuenit. partes enim habet nonnullas frigidas, ſiccas, & adſtringentes. quare non mirum eſt, ſi calidas etiam quaſdam partes poſsidens, vincentibus frigidis in ea, id operetur.

De MIZQVITL; ſeu Siliqua Acatiæ. Cap. XXIV.

ARBOR eſt *Mizquitl* frequentiſſima Nouæ Hiſpaniæ, ſua ſponte in quibuſque locis, ſed maximè montoſis, temperatis, aut frigidis, proueniens. incondita, & ſpinoſa, folijs exilibus, pennas auium imitantibus ordine, vtraque ex

parte

parte ramorum diſpoſitis, flore Betulæ noſtratis proximo, ac ſiliquis edulibus longisq. & dulcis, pergratiq. ſaporis, refertis ſemine, vnde ſortita eſt nomen, hinc & inde dependentibus. è quibus placentulas parant *Chichimecarum* gens vicem illis præſtantes panis, veluti ex varijs ſeminibus, radicibus, ac fructibus alijs. Hæc eſt veriſſima antiquorum Acatia & quæ germanum Gummi Arabicum fert, cuius hic ingens eſt copia, & incuria fortaſſis pudenda adhuc incognita, & in noſtrum orbem nondum deportata. neque eſt vnica eius ſpecies, ſed plures. frigida, ſiccaq. & adſtringenti conſtant natura. liquor è tenerrimis huius arboris turionibus defluens, expreſſusq., aut aqua vbi aliquandiu ijdem maduerint, illita mirum in modum oculorum morbis auxiliatur, aut ius decocti corticum nimium menſium fluxum compeſcit. qui menſes ſi primiparæ ſunt (vt hoc obiter attingatur) tineæ, & lichenibus medentur. Sunt qui *Hoaxin, Hacazcolotl,* & alias nonnullas arbores quæ apud Nouam Hiſpaniam proueniunt, in Acatiæ referant differentias.

Proſper Alpinus inter alias Ægypti plantas, & hanc veterum Acatiam deſcripſit, cui ſi non eadem, ſaltem congener iudicari debet.

De MIZQVITL MICHVACANENSI Acatia No. Hiſp. II. Cap. XXV.

VOCANT *Michuacanenſes* ſuam *Mizquitl Tzintzequam* ſpinis carentem, & folijs exilioribus *Mizquitl* vulgari, quę etiam Acatiæ ſpecies eſt, & Gummi vocatum Arabicum quam optime fundit, eoſdem habens vſus & vires.

De HVCIPOCHOTL HVAXACENSI Ricino No. Hiſp. Cap. XXVI.

ARBVSCVLA eſt *Hucipochotl Huaxacenſis* vitium modo ſerpens ſinuoſis, ac tricuſpidibus folijs, floribus coccineis paruis, & aggregatis in comam. vnde generantur fructus Nucis penè Ponticæ forma, ac magnitudine, ſed ternos includentes Ricini more candicantes nucleos. toto anno folia, flores, & fructus fert. Naſcitur apud *Huaxacenſes*. dulcis eſt, calidaq. & humida, aut moderatè frigida temperie. Liquor ſtillatitius vires elangueſcentes inſtaurat, reficitq. vt homines pene mortuos ferant exſuſcitare. idem refrigerat, & impinguat aut ipſa arboris folia oleris vice deuorata, nitidumq. reddunt colorem. lacryma ſtillans e perfractis germinibus, inflammationi oculorũ mirum in modum confert. Nuclei quini, aut, ſi robuſtior homo ſit, ſepteni emundati a quadam illos tegente membrana, vacuãt egregiè pituitam, & bilem, per ſuperna & inferna, vſque adeo ſecuro euentu, vt vel leuis momenti re ingeſta medicamenti huius vis ſi ita expediat, coerceatur. Allata eſt eadem a Panucenſibus, ſtipite cubitali, ſubalbido, lento, leui & ſpinifero, vbi vocant *Tzapeloach Quahuitl*, aiuntq. lac eius firmare dentes, & carnem exhauſtam inſtaurare.

Sine dubio inter Ricini genera reponenda eſt hæc planta, vires tamen ipſius non ſunt tam vehementes, ac in Americæ illo de quo Cluſius in annotationibus ad Monardem, ait dimidiam tantum partem vnius grani valide per ſuperiora & inferiora purgare. Huius validi Ricini ſemina Romæ vendidit quidam agyrta magno ſanè numero, cuius

vnum

vnum ſemen ſiue granum ſumptum quibuſdam vicies aluum mouit, ſapore initio dulce eſt, ſed dein vrit inſtar Cocci Cnidij; poteſt etiam fieri vt Ricini ab Auctore deſcripti ſemen, eandem vetuſtate induat acrimoniam, ſicuti videmus in Zingibere, euenire, cuius radix recens in acetarijs ob multam humiditatem coniunctam editur.

SASAFRAS.

De Arbore à quibuſdam SASAFRAS vocata. Cap. XXVII.

ARBOR eſt magna *Saſafras*, folia ferens crenata, & in tres partes diuiſa, ſtipites leues, ſubrubeos, & Aniſum olentes. naſcitur in prouincia Florida, & Michuacanenſi. Calida conſtat, & ſicca natura, ordine circiter tertio, & ſubtilibus partibus. quare Cholicis, Iliacisq. opitulatur, necnon difficultati vrinæ, renumq. morbis, dum tamen à frigida cauſſa contingant. flatum diſcutit, & obſtructiones aperit. internas partes roborat, Aſthmati, alijsq. thoracis vitijs à prædicta cauſſa ortis, opitulatur. Vomitus cohibet, coctionem iuuat, aluumq. ſubducit. Vtero confert, ſterilitati medetur, menſesq. mouet. lue venerea laborantibus inſtar cæterorum alexipharmacorum opem præſtat. Dentium dolores ſedat, & fluxiones abſumpta cauſſa inhibet. Ius decocti ramorum, trunci, radicumque, præſertim corticum, ſumendum octo vnciarum pondere, mane quatuor horis ante omnem cibum, ſudorq. ſeruandus. Decoctum paratur ex media vncia radicum cum cortice aſſulatim inciſarum, ac maceratarum per noctem in duodecim libris aquæ fontis. coquanturq. lento igne ad tertias Huius decocti parandi, & vtendi ratio, variatur pro laborantis corporis habitu, natura, temperamento, viribus, ætate conſuetudine, & anni tempore. Ratioq. victus attenuans & exiccans ſit, vt in cæteris luis Venereæ alexipharmacis. vtaturq. pro potu ſecundo decocto. idque habita prius vniuerſi corporis ratione. Sunt

qui ſimplici decocto vtantur pro potu, aut ſolo, aut vino cum eo diluto, nulla præcedente vniuerſi corporis vacuatione, neque ratione victus ſeruata. Debilibus, tabidis, & præter naturam extenuatis, huius decocti vſus aduerſiſſimus eſt.

Ad quod arborum genus referri debeat ex ſolo folio iudicare admodum eſt difficile, ex fructu vero qui hic deeſt facillimum eſſet. admodum aromaticum eſt hoc lignum vſusq. plurimos habet, præſertim in lue venerea: decoctum eius ſi fiat ad tertias valde multum deperdit olei fragrantiſſimi, vnde commodius fiet in veſica cuprea ſuperimpoſito alembico cupreo, intus tamen probe plumbo albo obducto, ſic enim eadem opera habebitur, & decoctum, & oleum.

De TOCPATLI. *Cap.* XXVIII.

ARBVSCVLA eſt *Tocpatlis* naſcens in planis, calidisq. locis, ſurculoſis innixa radicibus, vnde oritur ſtipes, & in eo folia ſylueſtris Raphani, magna, ſerrata, haſtarum mucronibus haud diſſimilia, ac flores candicantes. Radix acris, odora, & nonnihil adſtringens eſt. calefacit, exiccatq. ordine tertio. medetur Gallico morbo ius decocti foliorum & radicum eius, ſiue bibatur, ſiue erumpentibus tuberculis applicetur. qua radice ego libentius vterer (modo frigidi eſſent & tenaces humores, quales ſolent per eos morbos magna ex parte dominari) quam cæteris plantis, quarum eſt vſus apud Indos, & Hiſpanos ad prædictum affectum curandum. Eadem radix tuſa, illitaq. ſplenem comminuit, & priſtinæ reſtituit ſanitati.

De HOAXACAN, *ſeu Ligno Sancto. Cap.* XXIX.

HOAXACAN vocant Indi eam plantam, quam alij *Matlalquauhilt*, ſeu Cyaneam, tale enim eſt eius cor, ſeu medulla. arbor eſt mediocris magnitudinis, ſtrigoſis & inconditis ſtipitibus, ac veluti ſpinoſis, folijs verò paulò rutaceis maioribus, longioribuſque, & Cyaneis floribus. Cortex eſt cinereus, & ſi qui craſsiorem ſtipitem veſtit, ſit fuluus. lignum pallet, ac medulla, vt dixerim Cyanea eſt, vnde ſumpſit nomen. cortex

eſt abun-

IOAXACAN, LIGNVM SANCTVM

eſt abundè amarus. quò fit vt calidus ordine ſecundo, cum folijs quoque ipſis haberi poſsit, cum manifeſta ſiccitate. etſi medullam non ſenſerim amaram, referre verò quos effectus præſtet in curanda Gallica lue, alijsq. diuturnis affectibus capitis, thoracis, ventriculi, epatis, lienis, renum, artuumq. doloribus, aut quis ſit adminiſtrandi modus in tanta luce ſuperuacaneum duxi. Naſcitur in calidis *Ytzocanis*, & Miſticæ inferioris. & apud Haitinos quoque prouenit.

GVAYACAN.

GVAYACAN eſt arbor Iuglandis, vel Ilicis magnitudine cuius cortex colore, extrinſecus cineritio permixtis tamen multis maculis viridibus intrinſecus verò ſubruber, non admodum denſus, ſed immodicè durus craſſitudinis nempe ſemidigitalis, is ligno recenter cæſo, adeo firmiter hæret, vt vix ferro ſeparari queat, progreſſu vero temporis facile ſeiungitur.

Lignum in extremis colore qui in Buxo interne nigreſcente conſpicitur, & medullium eius eſt maximum, totumq. adeo lignum ſplendida quadam donatum duritie.

Pinguitudo eius reſinaceum quid ſpirat, vriturq. odore non inſuaui, & ab accenſo gummi profluit, quod prædurum eſt vbi refrixerit.

Pondus eius quale nulli præterea ligno, nulla eius quantumuis minima pars, in Aqua fluitat, ſed mergitur continuo, & ſubſidit, vnde lignum eſt fortiſſimum quod duritie omne robur ſuperat, & idcirco quam minime hiat, neque facile videas quod rimas traxerit.

Sapor non ingratus amarus ſtatim, tum acrimonia miti palatum ac fauces compungens, qui ſemel cognitus, nunquam errare ſinit emptorem in cognoſcendo.

Decoctum eius æſtate vltra tertium diem non perdurat.

Folium craſſum, paruum durum viride multis venis diſtinctum quidam arbuto comparant, in ramo ſitum habet ex oppoſito alterius, vt in Siliqua vel Lentiſco videre licet, quaterna vel ſena.

Flores multi quaſi Vmbellam, vel Corymbum conſtituentes, pediculis vncialibus inſiſtunt pallidi lutei, ſenis conſtantes foliolis multis, è medio ſtaminibusq. prodeuntibus in quorum medio rudimentum, fructus burſam paſtoris effigie refert.

Fructus à quibuſdam Caſtaneis ab alijs prunis ſimilis refertur duobus lupinis ſibi coniunctis, aliquando etiam tribus, vt Cluſius refert, vel aceris fructibus, ſed ſine alis conſtat, cordis figuram eleganter exprimentibus leuiſſima porro diſtractione vnum ab altero ſicut & aceris fructus diuellitur.

F 2 *Longi-*

Longitudo eſt tranſuerſi digiti latitudo paulominor, color totius corij Caſtaneus aliquantulum corrugatus, Pruni inſtar, in coniunctione cum altero fructu membrana eſt denſitate, colore, duritie perſimilis, ei quæ Iuglandis ſemen bifariam diuidit.

Corium externum corrugatum mollius eſt, internum vero nucis interno putamini duritie, & colore reſpondet eius denſitas, in Icone ad viuum expreſſa.

Nucleus intus concluſus, appoſita figura exhibetur, colore & varijs venarum ductibus Nuci Myriſticæ, Nuci Muſcati, vel Buxi radici admodum ſimilis, hunc ſi diu in ore voluas, quaſi pulpam quandam abradis, quæ acrimoniam manifeſtam linguæ imprimit, & nucleus in recenti fructu manet coloris Caſtanei, quaſi tranſparentis, in alijs vero omnino niger.

Nucleum ſi ſecundum longitudinem findas, duritiem Dactylorum offendes totumq. oſſeum flauum in recente cinereum in obſoleto, albæ autem lineæ tranſuerſim parallelos, totum pertranſeunt, vt admodum eleganter Lyncurium ſiue Belemnitem radius ſplendore referat.

In medio eius cauitas eſt longa à ſummo ad imum pertingens, ſed ſine vlla fere latitudine qualis in Euonymo etiam conſpicitur, vbi ſeminis duo oualia, ſed plana viridia quaſi foliola ſeiuncta in ſummo vniuntur, corq. extrorſum verſus componunt ad modum planè Euonymi, niſi quod cor in Euonymo verſus pediculum ſit conſtitutum.

Quæ omnia mihi videre licuit munere D. Henrici Coruini in re herbaria peritiſſimi, qui fructus hos ſibi miſſos mihi dono dedit.

Creſcit hæc arbor in Hiſpaniola, & in continentis regione Nagrando dicta, tanta copia vt numero ſuperent Pinus Hiſpaniæ.

LIGNVM SANCTVM.

ARBOR eſt admodum ſimilis Guayaco, ſed minor magnitudine Populi ſtipitibus velut ſpinoſis, cortex magis quam Guaiaci puſtuloſus, cætera ſimilis, cinereus, maculiſq. conſperſus, intrinſecus vero obſcure rubet, & in recenti ligno etiam facile ſeparatur.

Lignum à Guayaco differt meditullio quod in hoc eſt paruum & in ramis nullum. Ipſius ligni color magis albicat, & ad luteum quendam colorem vergit; Meditullium parcè nigrum ad viride inclinat, euidenter, imo Cyaneum eſt in viridi vt nomen Hoaxacan traxit originem.

Tractanti nullus odor occurrrit, æmulatur tamen Guayaci odorem, vt in decocto & oleo eius diſtillato patet, qui tamen in integro non percipitur, adeo terreis partibus permixta eſt, vt ne ab inflammato quidem, niſi parum admodum defluat, cum tamen per deſtillationem plus olei, quam ex Guayaco extrahatur.

Pondus Guayaco idem eſt, æque enim cito in aqua ſubſidit.

Sapor

Sapor amarus, ſed acrimonia longe maior, & euidentior, adeo vt amaritudo ab hac oppreſſa non ſtatim percipiatur, ideoque Piperis inſtar, fauces pungit, mordicat, & puluis eius naribus inditus ſternutamenta ciet, vnde longe ab incolis ob vires, Guayaco præfertur, nec enim tantum luem venereã, & quidem facilius curat, ſed & multos alios morbos, quibus Guayacum non ſufficit, expugnat, & ob miros ſuos effectus in maiore eſt vſu, & Ligni Sancti nomen non ſine ratione obtinuit, quamuis immoderato vſu, & caloris vehementia, poſſit hominem nimium excalefacere, decoctum eius, & amarius eſt, & magis odorum quam Guayaci, flauumq. colorem magis habet intenſum.

Folia exigua rutaceis paulo maiora Lentiſci modo bina ex aduerſo poſita, & ordinata ſunt, ita vt nullum vnicum ſit, in extimo quod quidem in leguminibus plerumque euenit.

Flos Vincæ Peruincæ admodum ſimilis eſt colore, & figura, ſed ſine aliqua longitudine eiusq. foliola quaſi duplicata, ſibi ſuperpoſita apparent, florum etiam coniunctio ex pictura videtur ad Corymbum accedere.

Fructum auctor non addidit naſcitur copioſe in Inſula Borichen, quæ nunc S. Ioannis ab Hiſpanis appellatur.

EX vtraque ergo deſcriptione, & figura manifeſtum eſt, has duas arbores, inter ſe ſpecie diſtinctas eſſe, quamuis ſub eodem proximo genere contineantur ſic enim & Vites, & Pyri, & Mali infinitas ſub ſe ſpecies, continentes, ſuis tamen generibus conueniunt.

Hæc eo dico, quod cum ante octo annos, Lignum Indicum ex Hollandia Romam allatum eſſet, magna inter medicos, etiam libellis editis altercatio nata fuit, an Lignum illud eſſet legitimum, an vero repudiandum; quidam enim vnam tantum Guayaci arborem eſſe aſſerebant, ideoque hoc tanquam Pſeudo lignum omnino repudiandum; alij vero authoritate Ouiedi, & Monardis ſuffulti, duo diuerſa genera eſſe ſtatuebant, illudq. Guayacum, hoc vero Lignum Sanctum, appellari debere aſſerebant, non obſtante nominum, aliquando confuſione. Quæ quidem poſterior ſententia, vt ex ſupradictis patuit, à quouis veritatis ſtudioſo, merito eſt recipienda; cum ipſæ plantæ ita quidem diſtinctæ exhibeantur, vt eas ſpecie differre cuiuis pateat, merito tamen ſub eodem genere reponi debeant.

Cui porro arborum generi hæ duæ ſint adſcribendæ, diu dubitaui, & etiam nunc hæreo. Putaui aliquando, Euonymo illas congeneres dici poſſe, ſed quibuſdam argumentis obſtantibus ab ea opinione receſſi.

An ad Buxum referri poſſint nondum plane apud animum meum decreui, quamuis multa id videantur ſuadere. Itaque hac de re, poſt maturiorem deliberationem amplior aliquando diſſerendi dabitur occaſio.

Plura qui volet Ouiedum adeat in hiſtoria naturali Indica, & Monardem vbi ipſam Guayaci arborem cum fructu, & floribus à Cluſio depictam inueniet, in qua tamen deſidero duorum illorum fructuum ſeiunctionem à pictore minime expreſſam videat, & omnes qui de lue Venerea conſcripſerunt Medicos.

De YOHVALXOCHITL, *ſeu Flore nocturno.* *Cap. XXX.*

YOHVALXOCHITL, quam quidam *Cozquaquahuitl* vocant, alij vero *Yahoalxochitl*, ſeu florem orbicularem, arbuſcula eſt, Folia Ebuli,

Sambuciq. ferens (ad quorum ſpecies eſt fortaſsis referenda, niſi quis malit ad Vitis ſylueſtris ſpecies pertinere) ſed minime ſerrata; vmbellas Sambuci, e floſculis aggeratas orbicularibus, & pallentibus, interdiu (vt ferunt) contractis, & hiantibus noctu. vnde acini fiunt racematim dependentes, initio virides, deinde coccinei, & tandem purpurei. radices verò reſinoſi ſaporis, glutinoſas, & guſtus nonnihil odori. Naſcitur *Chapulteci* non procul ab vrbe Mexicana, montoſis, editisq. locis, nec non in vallibus, planiſque. Floret Iunio. Calida, & ſicca ordine ſecundo conſtat natura, & ſapore amaro. tumores appoſita diſcutit, aut maturat, & rumpit. quibuſdam epota ex aqua ſudorem euocat, & alijs aluum ciet. puluis eius medetur inſperſus vlceribus inſanabilibus. & confert ſcabiei lepræq. Auxiliatur etiam reſolutis, & vterino affectu laborantibus. Sunt qui edant folia frixa expreſſo prius ſucco medicinæ gratia, aſſerantq. ita corpus extergere, atque impinguare, & vt carnem inſtaurat exeſam, & caſu aliquo exhauſtam, ſic ſuperuacaneam citra vllam noxam ſenſumuè doloris, corrodere, & abſumere. vanos timores pellere pectori impoſita folia. & ſyncopen inde profectam tollere.

De CAYOLIZAN, *ſeu* TEPOÇAN. *Cap.* XXXI.

ARBOR eſt *Cayolizan* mediocris magnitudinis, Folia ferens Saluiæ, ſed maiora, à quibus apud nonnullos indigenas Hiſpanos inuenit nomen, inferna parte ſubalbida, & ſupernè virentia, pinguia, & Verbaſci modo hirſuta, lubricaque. Florem in poſtremis ramis modicum, ac luteum, & in Corymborum formam veluti compoſitum. Odorata arbor eſt, & calentis naturæ, thus citra diſtinctionem vllam redolet. Calidis regionibus (nam in his quoque aliquando prouenit) minoribus ornatur folijs, latioribus verò temperatis, etſi vbique naſcitur, neque vllum refugit ſolum, fertile maximè, & humectum. Ius decocti corticum, ſtipitis, atque radicis ebibitum vterinis confert affectibus, ac vuluam proprijs reſtituit ſedibus. vrinam euocat, emundatq. corpus. Ipſæ verò radices, corticeſuè, aut folia impoſita tumores pręter naturam diſsipant, aperiunt, atque extergunt, velut & quæcumque alia vlcera, vſtionibusq. medetur.

De

De NANAHVAQVAHVITL, ſeu morbi Gallici arbore. Cap. XXXII.

ARBOR eſt magna *Nanahuaquahuitl* comata, & excelſa, folia ferens Oleæ ſimilia, pauliſper odorata, amaraque. Decocti ius matutino liberalius ebibitum, Gallico medetur morbo. naſcitur temperatis, humidiſq. *Hociacocotlæ* locis.

Fructus è Trunco enatus racemos oblongos componit, cuius pediculus quidem rubet, baccæ vero ſunt virides, flos in imagine non conſpicitur.

De QVAVHTLEPATLI, ſeu Arbore Ignea. Cap. XXXIII.

QVAVHTLEPATLIS, quam Miquahanenſes *Chupireni*, ſeu plantam Igneam vocant, arbor eſt, Lauri effigie ſpectabilis, folia ferens oblonga, maiora, latioraque quam Amygdali; flores in roſam conformatos. eamq. arboreſcentem fruticem eſſe dicimus, quem Dioſcorides appellat Rhododendron. Lac fundit vrentis naturæ, & tamen aiunt Indi, quatuor obolorum menſura deuoratum, perquam commodè vacuare pituitoſos humores cachecticorum, gallicamq. luem patientium, atque hydropicorum. præcipuè ſi à frigida cauſſa talis euenerit morbus. Verum ego non crediderim, vehementiſſimum iſtud medicamen, citra noxam intra corpus poſſe aſſumi. Quamobrem commodius adhibebitur (quod & Indi experimento teſtatiſsimum eſſe dixerunt); vmbilico modica quadam portione, atque ita quoque purgabit corpus.

Cuta-

Cutaneis etiam infectionibus, quales ſunt Lychen, lepra, ſcabies, ophiaſis, & impetigo, præſentaneo eſt remedio. Huexotzincenſes vti ſolent eo pharmaco duarum drachmarum penè pondere aduerſus febres interpolatas. Naſcitur apud Michuacanenſes, & Ocopetlayuecenſes prope humentia, & aquoſa loca. vbi parum abfuit, quin meo poſtremo malo lac eius deguſtauerim.

Nerium in orbe noſtro, quantum quidem lectione, vel auditione cognoui, nullum lac fundit, quamuis congener ſit, Apocyno, in quo maxima eſt lactis copia, vnde humiditati, congruoq. calori Mexicanæ Prouinciæ id adſcribendum fuerit.

Potens hoc medicamenti genus, etſi apud nos venenum habeatur, tamen & ſuum vſum habet, ſi debito modo adhibeatur non plus certe periculi ab eo imminet, quam à lacte Eſulæ, vel Scammonio, Ricino Americano, Mezereo, quibus tamen innoxie vtimur, debitis cautionibus obſeruatis. Nec ſi beſtias necant continuo, & homini venena ſunt; nam Vomica Nux, canes luposq. interficit, homini vero ad multa incurabilia remedium eſt, ſic & Aſclepias, Apocyni ſpecies magnum habet vſum in Hydrope alijſque morbis.

De QVAVHYYAC, ſeu Arbore Fœtida. Cap. XXXIV.

ARBOR eſt magna *Quauhyyac*, Mali Medicæ folia ferens, ſed tamen acuminata. cortex adſtringit, grauemq. odorem ſpirat. Naſcitur *Ocuilæ* ſaxoſis locis. calidaque & ſicca conſtat temperie. fluxum alui coercet, ac elicit ſudorem. naribus inſtillatus ſuccus ſternutamenta excitat, caput purgat, atque ita febres tollit, & capitis arcet dolorem. quarum rerum gratia in annuos vſus recondi conſueuit.

Flore Coccineo.

Flore candido.

De XILOXOCHITL. Flore Capillaceo. *Cap. XXXV.*

XILOXOCHITL, ſeu flos Capillaceus, arbor eſt viſendæ pulchritudinis, & naturæ. flores coccineos, in capillamentorum formam aptè compoſitos ante exortum foliorum (quæ obrotunda ſunt, vireſcentia, & quina) proferens è quibuſdam veluti glandibus pullulantes, quamquam ſunt, quæ candicantes proferant. Prouenit in calidis *Quahcocolanij*, multisq. alijs eiuſdem temperiei locis. Cortex radicis leuigatus, vlceribus gingiuarum opitulatur. vrinam, ex aqua abſumptus, educit. renes, & veſicam à ſanie, & quibuſuis alijs obſtruentibus excrementis emundat atque abſtergit. & præcipuè ſi puluis

Xoco-

Xoxocoyoltxin peni immittatur. Eſt autem ſaliuoſæ, & frigefacientis temperiei, ſaporiſque & odoris ferè nullius.

De CACAPOLTON. Cap. XXXVI.

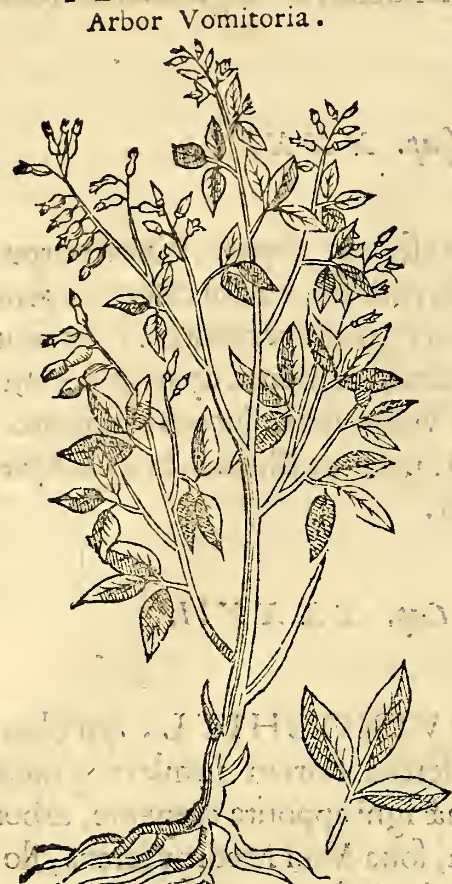
ARBVSCVLA eſt *Cacapolton* folijs Ceraſi, aut *Capolis*, ſtipite purpureo. Floribus in extremis ramis cæruleis, vnde fiunt acini ciceribus pene pares, primo coccinei, ac tandem è purpureo in nigrum vergentes. Folia ſunt frigida, & adſtringentia: repellunt præter naturam tumores, dyarrheas compeſcunt, febribus aduerſantur, & medentur vulneribus. ſuccus foliorum, acinorumue, curat inflammationes oculorum. naſcitur *Ocoituci*, & *Quauhquecullæ*, nempe temperatis, & calidis regionibus.

De YZQVIXOCHITL. Cap. XXXVII.

YZQVIXOCHITL, ſeu planta ferens florem ſimilem granis Maizij, quæ igni appoſita crepuere, arbor eſt excelſa, folia Mali Medicæ ferens, florem Cynorhodi formam referentem, noſtratisq. roſæ ſaporem habentem. aſpectu pulchra eſt, & florum odoratiſſimorum gratia, expetita ab omnibus, & digniſſima quæ, niſi amaret loca calidiora, exornaret hortos Philippicos. Naſcitur *Quauhnahuacenſibus* agris *Hoaxtepecenſibusq*. lętius verò in cultis locis. Temperies eſt aliquantulum frigida, & adſtringens. calidas amat regiones, etſi in frigidas quoque regum diligentia, humanaq. deſcenderit induſtria. ac toto floret anno. flos applicatus dentium dolores ſedat. ingeſtus medetur ſatietati, & pectoris morbis, coctionemq. iuuat & miſcetur portioni *Cacaoatl* commendationis halitus gratia.

TLALAMATL
Arbor Vomitoria.

De *TLALAMATL*. Arbore Vomitoria. *Cap. XXXVIII.*

ARBOR eſt *Tlalamatl* Saluiæ folijs pinguioribus, & mollioribus. floribus ſpicatis, paruis, & coccineis. ex quibus procedente tempore acini producuntur. Naſcitur in frigidis, floreq. menſe Februario, & accolæ *Quauhtlalamatl* vocant. Folia tuſa, & pugilli menſura deuorata ex aqua, dicuntur humores omnes, leniter & citra moleſtiam vllam euacuare per ſuperna. & tamen frigida, adſtringentique, & glutinoſa videtur conſtare natura. aiuntq., radicem leuigatam & inſperſam, vlceribus mederi.

Tlalamatl vt ex imagine hic expoſita conijcitur, videtur ſpecies eſſe leguminis folia quidem terna, vt in Phaſeolis flos Vitiæ, ſiliquæ vt in Securidaca arborea ex caſtaneo colore rubeſcentes.

De *CHATALHVIC* Caſsia Silueſtri. *Cap. XXXIX.*

CHATALHVIC, quam alij *Chcaocotl*, alij Caſſiam, alij fiſtularem vocant, arbor eſt magna, ramoſaq. & perpetuo virens. ſtipites proferens tectos fulua lanugine, folia verò, quæ per modica eorum interualla prodeunt, Limoniæ folijs, aut Caſſiæ fiſtularis ſimilia, ſed longiora, & infernè candentia. luteos flores, & fructum, niſi tenuior & aſperior eſſet ac dulcis cortex, parem. Prouenit iuxta fluminum ripas agri *Xocotepecenſis*, & *Pumecenſis*. Cortex, qui calidus & ſiccus eſt ordine quarto, pulloque & candido variat colore, redactus in farinam, & deuoratus ex aqua matutino duarum drachmarum pondere, vacuat per ſuperna atque inferna bilem, & pituitam. lumbricoſque ac vermes, ſi qui forſan in corpore ſunt, pellit. egregium habetur ab indige-

nis

nis pharmacum. Idem cortex permixtus *Axin*, & applicatus poſt aures, tollit earum dolorem. fructus cortex, qui dulcis eſt, ac Caſſiæ medullæ ſaporem referens, eodem modo atque pondere deuoratus, purgat bilem atque pituitam. aluum emollit, ac ventrem leuiter ſoluit. Idem tritus, & infuſus aqua (ſi pecten ex ea aqua tingatur) capillos breui inſtaurat, ac prolixam cæſariem efficit. Semen verò intra fructum contentum, tritum atque ex aqua deuoratum placat febres. Quæ omnia mille patuere experimentis.

Huius meminit Monardes cap. 44.

De NVCIS INDICAE, ET COCCI vocati arbore. Cap. XL.

NVX Indica, quam vulgus Indorum *Maron*, Strabo verò (vt quidã volũt) Palmam vocat, à Mexicenſibus *Coyolli*, à Luſitanis ob oculos quoſdam Cercopitheci ſimiles Coccum, à vulgo verò Perſarum, & Arabum nuncupatur *Harel*. Arbor eſt vaſta, Palmæ magnitudine, & figura, in cuius genus citra dubium eſt referenda. materie denſa, fungoſa, leui, & ferulacea. fructu orbiculari, aut paulò oblongiore. capitis humani amplitudine, duplici contecto cortice, externo villoſo, interno nitido. præduro, & nigri coloris vt inferius latius dicetur, racematim dependente, ac menſtruo, ſed intra trium menſium ſpatio matureſcente, interdumq. ſeptem, octouè, racemis centum ſexaginta libris pendentibus arborem ſuam onerante: Cuius duo ſunt præcipua genera, alterum fructui ferendo, alterum verò liquori euocando, idoneum. Naſcitur paſſim apud orientales, & iam quoque apud occidentales Indos, ac præcipuè maritimis, arenoſisq. locis. ſeruntur nucibus, & inde enatæ transferuntur plantæ, atque ita breuiſsimo ſpatio adoleſcunt, exhibentq. fructum: præcipuè ſi diligenter colantur, & cœlo gaudent feruido. hyeme etiam & cinere, & ſtercore inſpergi volunt, & æſtate aqua. ampliores tamen proueniunt iuxta ædificia, nam videntur puluere, & luto gaudere. In noua hac Hiſpania non vnicum obſeruatur harum Palmarum genus, diuerſaq. alia genera obſeruantur in alijs locis. Aliud namque littoribus auſtralis pelagi prouenit, fructum ferens longè minorem prædicto eiſdem tamen, vt exiſtimo, facultatibus. ſunt & palmæ pumiliones apud Philippicas Inſulas, vt à viris fide dignis accepi, quæ vix è terra erupere cum edunt fructum. ſunt & aliæ vocatæ *Bahei*; & aliæ, quas *Sacſac* vocant. reperitur

Fructifera. Liquoris.

Minore fructu. Palmę Pumiliones.

Bahei. Sacſac.

peritur & altera Nux, quæ Coccus de Maldiua appellatur, de quo latius infe-
rius tractabitur.

Vniuerſæ penè deſcriptæ plantæ partes, ſunt vſibus humanis aptiſsimæ. nam ex ligno fouentur ignes, ſplendentq. foci, fabricantur apud nonnullas nationes naues, nauiumq. tabulata, claui exacuuntur, aptantur mali, conſtruunturq. ædium tecta. Stillat ſuccus ex tenerrimis huius germinibus atque racemis circa poſtrema flagellatis & inciſis, qui excipitur fiſtulis arundineis, vaſisue alijs, ac vſurpatur pro vino prima die ſuauis, tribus aut quatuor ſequentibus iniucundus, ac deinde prorſus ſuperuacaneus, & inutilis, ſemper tamen ingratus, virus olens, craſſos humores & flatum generans, modiceq. humectans, & calefaciens, & vino noſtrati mitior, ac minus feriens caput ſi vaſculis quibus excipitur nihil infundatur quod temulentiæ ſit cauſſa, qualis eſſe ſolet *Manglæ*. Aiunt autem, id geni vinus phtyſicis mire conferre, adeoque eſſe opportunum vrinæ, renumq. vitijs laborantibus, vt vix ſit in Philippicis Inſulis quemquam offendere, ſiue ex indigenis ſiue ex noſtris, ſimilibus morbis affectum, emundatis ea potione his partibus, comminutis expulſisq. lapillis. & tamen lædere, aiunt eos, qui obſtructione lienis præcipuè laborant, ac hydropem patiuntur. Ex hoc vino inſolato, aut alicubi ſeruato per octo decemuè dies, acetum fit acerrimum, ſed quod noſtrate minus exiccet, ac admotum igni ſtatim omnem acrimoniam amittat. Quamobrem ferculis iam refrigeſcentibus admiſcetur: durat diutius, ſed aqua admota, quam celerrimè euaneſcit, atque corrumpitur. Ex eodem vino carbonibus impoſito ſpiſſatoq. paratur mel, ac ſaccharum adeo ſuaue, vt à multis, præcipuè indigenis, vero ſaccharo, ac melli, quibus abundant, præferri ſoleat. Calida humidaq. conſtat temperie, guſtuiq. gratum eſt, diu incorruptum permanet. mollit pectus, grauedini confert, ventriculum cerebrumq. roborat, coctionemq. iuuat. Nux verò binis tegitur corticibus, nempe externo, qui villoſa conſtat natura, ac veluti cannabinis, ſtupeisq. filamentis intexta in dulci harum Palmarum genere, circa initia eduli, & Cinarę ſpiniferos reſipiente acanthos, ſed dulciori, & minus adſtringente, aptiſſimoq. cohibendis diarrheis, ſatietati curandæ, & ventriculo inſtaurando. Ex hoc eodem cortice parantur peropportuna lychnia inflammando bellicorum inſtrumentorum pulueri, nauium funes, & rudentes firmiſſimi, & ſalſi humoris iniurijs quamminimè obnoxij. materiesq. ſtupea præſtatur tabularum compagibus infarciendis, & quæ madens intumeſcat, arctiusq. obſtruat rimas, impetumq. maris commodius arceat. Interno altero cortice prædicta operitur nux, nitido, præduro, & nigri coloris. parantur ex eo vaſa pulcherrima, auroq. & argento exornantur, vtq. fama ſit, ſaluberrimum reddere potum, ac paralyſi, neruisq. corroborandis, (vtcumque ſe res habeat) valde conferre. Subeſt callus, nucleusq. candidiſsimus, edulis, ac ſapore referens amygdala dulcia. ex quo contuſo atque expreſſo, lac extorquetur citra ignis operam, vtiliſsimum necandis vermibus, ac lumbricis, ſi octo vnciarum pondere, (addito ſale) matutino aſſumatur, & præcipuè à pueris, alijsq. natu minoribus. Miſcetur quibuſdam cibarijs parandis, veluti Orizæ, candido vocato ferculo, & ſimilibus. verum craſſum veluti & ipſa medulla

præbet

præbet alimentum, & concoctu difficile, pituitamq. multiplicat hominibus in quibus abundat, nec tantillum delata noxia; cum tamen robuſtis, atque illius alimoniæ aſſuetis nihil inferat mali, veluti experimento compertum eſt in his qui Latronum inſulas colunt, quibus eſt præcipuum nutrimentum. & venerem impenſè excitat. Idem nucleus ſolet delibrari, ſecariq. in fruſta, atque ita in loca apud quæ non prouenit, vendendus deferri. loco enim Caſtanearum in vſus reconditarum editur. quin ex ramentis nuclei (addita aquæ opportuna menſura) feruefactis, ac multum agitatis, oleum ſupereminere ſolet, parandis ferculis, dum recens eſt, non inutile, Medicinæ verò vſibus aptiſſimum: dulce eſt, liquidum, ſplendidum, & oleo amygdalarum dulcium non diſsimile guſtu: calida, humidaq. temperie conſtat, & ſex, octoue vnciarum menſura epotatum, addita interdum aqua vbi Thamarindi aliquamdiu maduerint, ventriculum, inteſtinaq. leniter purgat. & humores, præcipuè melancholicos, atrabilioſoſque, & pituitoſos vacuare ſolet; cum tamen nucleus aluum dicatur coercere. verum recens extractum oportet aſſumi. Dolorem ſedat, & præcipuè ortum à frigida cauſa, & vulneribus mirè opitulatur. nam & ſanguinem ſiſtit, ſaniem extergit, coërcetq. dolorem, & tandem cicatricem inducit. oleo vocato Aparitij eſt efficacius. quin pectus lenit illitum, purgat infuſum, & alia huiuſmodi innumera præſtat auxilia, quæ difficile poſſent ſingulatim recenſeri. ſed ex fruſtulis, quorum ſuperius meminimus, extrahitur oleum vtile lucernis, Orizæ parandæ, neruis contractis laxandis, articulorum doloribus antiquis leniendis, & necandis lumbricis vtiliſſimum. Nec prædictos ſolum hæc arbor præſtat vſus, nam vnaquæque nux continet intra ſe liquoris candidi, ſero lactiue ſimilis, trium ferè librarum menſuram, ſiti, febribusq. extinguendis, caloriq. contemperando idonei, medendiſque, & extergendis oculis, carni eorum abſumendæ, & emundandæ mulierum cuti. eadem aqua frigefacit, & humectat. emundat ſanguinem, ventriculum, & vias vrinæ purgat, ſedat dolorem inflammatis oculis, medetur pectori, ac pergrato conſtat guſtu. maximè æſtuantibus, ac ſitim ſentientibus etſi ſudore perfundantur, & quantamlibet aſſumant copiam, etiam matutino, & ventriculo adhuc vacuo, minimè videtur officere. plurimum præbet alimentum, & aduerſus bilioſas febres eſt potio mirabilis. Quin etiam qua die Pharmacum bibitur aſſumi poteſt, etſi flatum generet, ſitq. ventriculi laxitatem patientibus, aut diarrhæas meritò vitanda. Eduntur germina, capitaue harum Palmarum, quæ ſuauiſſima ſunt, ſed cum certa arboris iactura. iuxtaq. ſuborientia folia non omnino ſunt ſuperuacanea. eis enim vinum Palmarum percolatur, vicem præbentibus coli, ac calceamentorum interdum parantur ſoleæ. De Cocco autem, quem de Maldiua appellant, ita ſentiunt. Maldiuas Inſulas aliquando continentem fuiſſe, inundatione tandem ſubmerſam, has reſtitiſſe inſulas, in quibus Palmæ fuerint obrutæ, quæ hos protuliſſent Coccos, qui terra indurati conſpiciuntur. An verò plantæ differant à noſtris, cum nemo truncum aut folia inſpexerit, certò quis aſſerere nequit. ſoli namque Cocci, nunc ſinguli, nunc bini coniuncti in littus eijciuntur, quos nemini colligere licet, niſi cum capitis periculo, eo quia ad Regem pertinet quicquid

Oleum & eius vires.

Aliud Oleum.

Liquor lacteus & eius vires.

Coccus de Maldiua.

è mari in littus eijcitur. Inueniuntur autem ipſi Cocci interdum exigui, figura ouali, magna ex parte nigro, ac nitido cortice contecti. medulla; ſeu pulpa interior, quæ ſiccata dura eſt admodum, & candida, ad pallorem tamen inclinans, in ſuperficie rimoſa eſt, nimisq. poroſa, nullumq. ſaporem habens. Magni eſt huius Cocci vſus, præſertim pulpæ ipſius, apud earum inſularum indigenas aduerſus venena. aiuntq. aquam in vaſis ex hiſce nucibus paratis aliquamdiu contentam, ac conſeruatam; adiecto medullæ momento; ad coli dolores, pulſa cauſa per vomitum, aſſumptam, eſſe vtilem, nec non ad paralyſim, Epilepſiam, alioſuè neruorum affectus. Vliſſipone hæc medulla ſiccata reperitur venalis, magno tamen pretio, ibique magni æſtimatur, omnibusq. alijs Alexipharmacis præfertur. Huius medullæ ad decem granorum pondus, cum vino, aut aqua, pro morbi natura exhiberi ſolet. etſi eius vſum nullius eſſe momenti, aut parum conferre quotidie experiamur.

Quamuis author fuſus ſit admodum in hac arbore, eiusq. vſibus deſcribendis, non tamen erit abs re ſi lector conſulat Garciam de Nuce indica, & Cluſij in eundem notas.

De ACHIOTL, *ſeu Medicina tingendo apta.* Cap. XLI.

ARBOR *Achiotl* vocata, ab alijs *Chacanguarica*, ab alijs *Pumaqua*, magnitudine eſt, ſtipite, atque omni prorſus forma Mali Medicę, folijs vlmeis figura, aſperitate, & virore ſimilibus. colore extrinſeco corticis, trunci, & ramorum, fuluo; intrinſeco in viridem magis inclinante, & ligno ipſo aculeato, & candenti. floribus magnis, ſtellatis, quinum foliorum, ex albo rubeſcentibus, & fructu erinaceis ſimili, amygdalarum viridium, paruarumq. forma & magnitudine, quatuor modicis diſtincto angulis, qui ſecundum longitudinem diſcurrunt. Hi cum maturi ſunt, dehiſcunt, oſtenduntq. intra cauitatem grana quædam acinis vuarum forma ſimilia, admodum rubeſcentia. Prouenit calidis regionibus qualis eſt *Huitxocenſis*, locis potius ſiccis quam humidis. Frigida eſt ordine tertio, & nonnullam ſiccitatem adſtrictionemque participat. Indi maximi æſtimant hanc arborem, atq; ideo eam iuxta domicilia ſerere conſueuerunt. folia fert toto anno, ac fructum vere edit, quo etiam tempore colligi ſolet. Materies vtilis eſt igni veluti è ſilice excitando, ſi lignum ligno fricetur; cortex verò funibus texendis, qui ſunt cannabinis firmiores. ac ſemen pictoribus coccineo colori exprimendo; innatans liquori æque frigido non minus vtile medicis. extinguit enim epotum aut admotum, febrientium incendia, opitulatur dyſſenterijs, repellitq. tumores præter naturam. quo fit, vt Epi-

Epithematis frigorificis potionibus, vocatis Iulapijs, & quibuſuis infrigidantibus cibarijs, & medicamentis miſceri perquam commode poſſit. additur ſemen *Cacaoatl* refrigerij gratia, commendandiq. ſaporis atque coloris. dentium dolores à cauſa calida ortos lenit, corroborat, euocat vrinam, ſitim extinguit, ac Croci apud aliquas gentes gerit vicem. Excipiunt parando pigmento grana iam matura, ac in calentem aquam proijciunt, agitantq. continenter eodem modo ſemper, donec totus penè color aquæ hæreat: permittunt demum ſubſidere, & in placentulas efformant eodem penè modo, quo diximus *Anil*, ſeu *Mohuitli* parari, & *Xiuquilitl*, vt cum opus ſit in vſus euocentur. Eſt verò adeo tenax hoc pigmenti genus, vt ſemel illitum, vix etſi vehementer extergas, poſſit deleri, vrinæ autem permixtum ſit indelebile. Adſtringit nonnihil. ideoque cum reſina permixtum medetur ſcabiei, atque vlceribus, ventriculum corroborat, fluxum alui cohibet, lac auget permixtum cruſtis *Cacaotl*, quem reddit innoxium quacunque menſura bibatur, eius ſiquidem gratia, facilè, ac citra ſatietatis incommodum ſolet concoqui.

Fructum huius arboris exhibuit Cluſius exoticorum lib. 3. cap. 19. & arborem recte conijcit eſſe Bixam Ouiedi, à colore quo Indi ſe tingunt, ita dictam ab Ouiedo. eadem arbor etiam à Iulio Scaligero deſcripta fuit, folio Pruni, fructu qualis Caſtaneæ, cum erinaceo in quo coccus ruber. & quia nomen ignorabat, arborem finium regundorum appellauit, quod eo colore Mexicani fines prædiorum in tabellis depingerent.

Modum excitandi ignem mutua lignorum attritione deſcribit Ouiedus lib. 6. c. 6. hiſtoriæ naturalis; ſpeciem autem ligni non nominat.

Quæ vero ligna apud nos attritu ignem concipiant, doctiſſ. vir & in naturæ arcanis perquirẽdis ſolertiſſ. Io. Bapt. Porta Lynceus lib. 12. ſuæ nat. Magiæ c. 1. abũde docet.

De Palma Bahci *COYOLLI dicta.* *Cap. XLII.*

COYOLLI arbor eſt ſtipitem fundens tenuiorem, breuioremq. Indica Nuce, & columnæ forma, fructumq. ante foliorum diuiſionem cubiti vnius interuallo è viridi fulueſcentem, qua pingitur forma, magnitudineq. Pyri paruæ, cortice obductum craſſo, callum denſum, durum, candidis punctis interſtinctum, & è rubeo colore in nigrum inclinantem, intra ſe continentem. qui adſtringentis eſt guſtus, roboransq. Geſtant quintam partem illius glandis ore indigenæ, & quocunque ſe conferunt circumferunt, admixtam folio dimidio volubilis *Buyo* vocati, & calce conſperſam. ventriculum enim ita roborat, cere-

brumque, concoctioni auxiliatur, dentes firmat, vomitiones à frigore excitatas ſedat, rubrificat labra, nutrit, & oris arcet fœtorem. Naſcitur in locis humidis Philippicarum inſularum.

De YCÇOTL, *ſeu Palma Montana.* Cap. XLIII.

YCÇOTL, ſeu Palma Montana, ab alijs *Quauhtepopopatlis*, ſeu montanæ ſcopæ medicatæ dicta, arbor eſt fruticans, duos treſue ab radice ſtipites edens, folia longa, anguſta, craſſa, Iridis ferè ſimilia, ſed longè maiora, aceruatim ab extremis ſtipitibus orientia. flores albos, odoros, racematim dependentes, ac ſex conſtantes foliolis, ex quibus generantur fructus ſtrobolis ſimiles. Naſcitur in locis montanis cuiusq. temperiei. frigida arbos hæc, & glutinoſa natura conſtat. quo fit, vt germina toſta, & in læuorem redacta, epotaq. è liquore quopiam adſtringente cum Chia, aut Boloarmeno, dyſenterijs mirè opitulentur, ac detineant abortum. Ius decocti foliorum, & radicis, medetur ſyncopi, epotum eo tempore quo præſentitur inuaſio. Sunt qui dicant ſatietati quoque mederi contractæ ab ægritudine aliqua, quod qui fiat, niſi roborato ventriculo, diuinare non poſſum. Non videtur ſilendum, è folijs huius arboris fila parari, linteis, ſtorisq. intexendis perquam accommoda, politiora, firmioraq. eis quæ ex Metl paſſim fieri conſueuere, madentibus in primis aqua, mox protritis, ac lotis, iterumq. & iterum maceratis, & inſolatis, donec apta reddantur, vt neri poſſint, & in vſus accommodari. materies eſt leuis, ac lenta.

De NOCTLI, *ſeu Tunarum genere.* Cap. XLIV.

ETSI planta illa, quam Haitini *Tunam*, Mexicani *Nocztli*, & antiquiores (vt quidam decepti putant) Opuntiam, ſeu Pallam, arborem, aut Ficum Indicam vocant, noſtro Orbi non paucis ab hinc annis innotuerit, cæperitque eſſe frequens in maximam admirationem, quæ ſui, ob monſtrificam formam, & craſſorum, ſpinisq. horrentium foliorum portentoſum nexum ſpectatores traxerit; tamen quoniam nullibi, præterquam apud Indos fructus perficiat, atque maturet, concoquatque, nec poſſit de ea alibi certius fieri iudicium quam vbi complet poma, & frequentiſſime in menſas tum ægrotantium, tum bene valentium hominum venit, libuit omiſſa forma, toto penè iam orbi notiſſima, varias eius differentias numerare, facultates percenſere, palamq. facere quæ amet loca, qua cœli regione gaudeat, quo tempore ſerenda ſit, & quo fructum maturet, proferatq. flores. Sumuntur ergo Tunarum differentiæ interdum à floribus, qui iam crocei, albiq. per extrema reperiuntur, extra lutei, intra verò ipſius pomi colore, veluti in *Tlatocnocztli* eſt videre; Tlatocnoctli.
iam, extra lutei, intra verò ex albo in Coccineum vergentes. & nonnunquam quoque lutei. ſumuntur item à foliorum, arborisq. magnitudine, & forma. omnes enim in fruticis magnitudinem tantum attolluntur, ſi excipias *Cacanocthli*, & *Xonochtli*, quæ interdum quoque arbores ſunt. Item à folijs, alia ſiqui-

ſiquidem craſſa ſunt, alia tenuia; hæc ſpinis ſtipata, illa raris, breuibusq. horrentia; quædam rotunda, alia oblonga; & cum nonnulla maxima ſint, alia admodum parua reperiuntur. ſed potiſſimum ex fructu, vnde & nomina, quæ latius proſequemur. Sunt ergo Tunarum ſpecies quo adhuc nouerim, quæ in Mexicana prouincia reperiuntur, prima *Yztac nochtli* vocata, quod albus fructus eius ſit, folia fert rotunda, parua, leuia, rariſq. horrentia aculeis, florem luteum, fructum ſpiniferum, & candentem, & in fruticis attollitur magnitudinem. Secunda quæ *Coz nochtli* dicitur, quod pallentem proferat fructum, folijs conſtat amplis, orbicularibus, multiſque & prolificis, horrentibus aculeis, flore Coccineo per extrema palleſcenti, & pomo luteo, ac raro. *Atlatocnochtli*, ſeu Tuna ex albo in rufum colorem inclinans, folia fert anguſta, oblonga, impenſè aculeata, & nonnihil purpureſcentia, quod eſt huic tantum generi peculiare, cum cæteris omnibus viridia ſint; fructum item valde ſpinoſum, florem extra luteum, intra verò ipſius Tunæ colore. Quartum genus *Tlapalnochtli*, ideſt Coccineum, folia fert tenuia, anguſta, & oblonga, ſed breuiora præcedentibus, ac minus ſpinoſa, florem ex albo rubeſcentem, & paruum, pomum item non adeo ſpinoſum, ſed Coccineo, flammatoq, colore præditum. Quintum *Tzapo nochtli* ob ſimilitudinem quam habet cum fructu à Mexicanis vocato *Tzapotl*, folia fert ſquallentia, oui figura, quibuſdam horrentia ſpinis, & flores in his luteos, ex albo in Coccineum colorem vergentes. *Çaça nochtli*, ſeu herbacea ſilueſtrisq. Tuna in arboris magnitudinem attollitur, multis alis concaua eſt, folijsq. conſtans rotundis, paruis, & ſpinoſis, ſilueſtri fructu vix iuglandem nucem magnitudine ſuperante, ſed ſpinis horridiore, & pallidis floribus. Eſt & *Xocoho nochtli* ſimilis forma *Çaça nochtli*, ſed tam folijs quam fructu acida, vnde nomen. Frigidæ ſunt omnes ordine ſecundo, humentesq. (ſi excipias grana, quæ ſicca, & adſtringentia ſunt) natura. ſunt etiam frigida & humida folia, ſaliuoſaque. quo fit, vt foliorum pomorumq. ſuccus expreſſus, ardentes febres maximè extinguat, ſitim expleat, & arentia viſcera humefaciat. Poma cum granulis loco cibi ſumpta, aluum dicuntur ſiſtere, præcipuè ſi calor fluxus cauſa ſit. gratum præbet alimentum, refrigeranſque, etſi flatuoſum, veluti & cæteri horarij fructus, obnoxium corruptioni, atque æſtuantibus iucundiſsimum. quamobrem æſtatis tempore commodius, auidiusq. manditur, præcipuè ab his in quibus bilis, aut calida diſtemperies redundat. Gummi fert renum & vrinæ calorem temperans. ſuccus, aut aqua ſtillatitia mirabilis eſt aduerſus bilioſas, & peſtilentes febres, præcipuè ſi cum ſucco *Pitahaye* fructus miſceatur. Honorem dedit huic pomo præcellens vir Martinus Henricus huius nouæ Hiſpaniæ Prorex præclariſsimus, qui eius vſu frequenti à multis morbis ad bilem caloremq. attinentibus, quibus vexari ſolebat, eſt penè liberatus. Auxiliantur radices eius cum Hieranei quadam ſpecie Enterocoelis. Eriſipelatis medentur, ortum à febre calorem, aut alia quauis ex cauſa extinguunt, & iecinori vehementer concaleſcenti remedio ſuut. Folia eadem præſtant. & decocta, parataq. cum *Chilli* in frigidorum eſculentorum veniunt vſum. Vngunt Mexicenſes Carpentorum rotas nimio motu æſtuantes foliorum ſucco, atque ita peruri inflammarique prohibent. Radicem

Yztacnocthli. Coznocthli. Atlatocnocthli. Tlapalnocthli. Tzaponocthli. Cacanocthli. Xoconocthli.

etiam eius, quæ nonnihil amara eſt, aiunt mirè vlceribus ſubuenire. Montanis, calidisq. magna ex parte locis proueniunt. & quamquam in frigidis quoque naſcantur, in calidis tamen, aut temperatis ſaltem maturant fructum. florent primo vere, & fructum æſtate cum cæteris arboribus proferre ſolent. Quouis anni tempore, ſed vere maximè, defoſſis vtcumque folijs, aut pedibus conculcatis, proueniunt, nullaq. adhibita cura agunt radices, in iuſtamq. attolluntur magnitudinem. Ad Tunarum ſpecies pertinere videtur *Tetziuactlis*; quæ cum natura tum etiam forma ſimilis eſſet, niſi brachia, caulesq. teretem formam & ſtriatam ſortirentur, & aliæ permultæ, de quibus fortaſſe diſtinctionis gratia proprijs tractabitur locis.

Tetziuactlis.

De NOCHEZNOPALLI, *ſeu* NOPALNOCHEZTLI, *ideſt Cocco Indico in Tunis quibuſdam naſcente. Cap. XLV.*

REPERIVNTVR apud Mexicanos in Tunarum quodam genere *Nocheznopalli*, ſeu *Nopalnocheztli* vocato hac ſola ratione à pecorum armentorumq. iniurijs, quibuſdam in locis natura munitis aſſerto vindicatoq. vermiculi rotundi, extra candidi, intra verò coccinei coloris, interdum ſponte ipſius naturæ, interdum hominum induſtria atque diligentia, ſemina ſuperioris anni ſtato tempore Tunis admouentium, quæ Indi *Nocheztli*, noſtri verò Cochinilla, fortaſsis à Cocco, ſeu Grano cuius ſpecies ſunt, appellare ſolent. Sunt qui diuerſam rem, hos eſſe vermiculos arbitrentur. Verum etſi non me lateat, Coccum noſtri orbis non Tunæ, quæ nullæ ferè ibi reperiuntur, ſed Ilicis cuiuſdam, quam Cuſculium recentiores vocant, eſſe excrementum, folijsq. adhærere, nec fructum eſſe, neque ſemen, ideoque facultate pollere minimè adſtrictoria, eiusq. interna, præſtantiæ & honoris gratia vocari Chermes, exteriora verò, quæ magis ſunt vulgaria, adhuc Græcam nuncupationem mordicus tenuiſſe; quare allucinantur qui Chermes ab infectorio Cocco differre arbitrantur. Tamen cum vermiculi ex hoc excremento gignantur, quibus vt in his qui in Tunæ genere hoc, ſeu ex eius ſemine gignuntur, æqua tingendi lanas coccineo colore natura ſit atque conditio, & promiſcuè ſint huiuſmodi vermes pictoribus tinctoribusq. vtiles, firmum habeo ad coccineum genus, vnde (veluti diximus) fortaſsis Hiſpanienſe nomen emanauit, non minus ac eos quos vocatæ Pampinulæ, Teuerijq. radicibus apud Peruinos innaſci fama eſt, eſſe referendos. Ergo ex *Nocheztli* purpureus interdum, interdum verò coccineus, pro varia parandi forma, conflatur color. fitq. exquiſitiſsimus ſi teratur ex aqua decocti arboris *Tetzuatl*, addito

Alu-

Alumine, atque ſubſedimento efformato in placentulas. Adſtringit ex aceto tritus,admotusq. in forma emplaſtri vulneribus opitulatur. cor,caput,atq; ventriculum roborat, ac dentes egregiè extergit. Purpurarum ſanguine vſa eſt antiquitas quibuſdam in venis gutturis earum contento, dum lanas tingendas curabat,& Tyrio honore decorabat veſtes; verum iamdiu eo medicamento vti deſijt Orbis, eadem repetiturus cum libebit pigmenta, neque vnquam nouis inuentis ſatiandus, aut pedem aliquo in tempore fixurus.

Excrementa pluribus adnaſcuntur plantis, quæ deinde in varias inſectorum ſpecies tranſmutantur. ſic non tantum Coccus in Ilice naſcitur, ſed etiam quæuis Galla in Quercubus intra ſe Muſcam gignit. idem obſeruare licet in veſiculis Vlmi, Terebinthi alijsq. plantis compluribus.

De CACAVA QVAHVITL, ſeu arbore CACARI Cacauifera. *Cap. XLVI.*

AT in *Cacaua Quahuitl*, magna deteguntur humanæ ſortis volumina. in veteri ſiquidem Orbe, perq. priſca illa tempora, quæ vitæ hominum erant neceſſaria, atque adeo apud alios cum deeſſent quærenda, non rependebantur ære. nondum aureus argenteuſuè nummus circumferebatur, aut pecudum,Regumuè, aut Principum ſimulacra metallis cernebantur inſculpta. rerum viuebatur permutatione, vt olim factum cecinit Homerus, & fructuum quos recondebant facta alijs copia, mutuum ferebatur auxilium. tandem æra percuſſa atque ſignata ſunt, & mille rerum effigies numiſmatis impreſſæ conſpiciebantur. at in nouum hunc mundum nunquam auaritiæ ſigna penetrauerant, aut caput erexerat ambitio, donec noſtri, velis ventouè deuecti,impetum fecere. non vſque adeo ſplendebant illis argentum atque aurum quibus præcipuè abundabant; auium pulcherrimarum plumæ, lintea quædam goſſippina, & gemmæ, quæ ea fert affatim ſua ſponte tellus, erat diuitiarum, & copiarum ſumma. nondum Armillæ, torques, aut brachialia, niſi fortaſſis concinnata è floribus, plebi innotuerant, aut Margaritæ erant illis in pretio. nudi penè incedebant, vitam degebant hilarem. neque vaſtos congerendi theſauros, aut rei familiaris augendæ, veluti de futuro parum ſollicitos,cura euigilabat.in diem viuebatur,indulgebatur genio,humili ſorte, ſed tranquilla & felici, & potiſsimis naturæ bonis magna cum iucunditate potiebantur.Semen *Cacauatl* erat illis pro nummo,& eo præcipua vitæ præmio, cum opus erat, comparabantur. duratq. in hodiernum vſque diem

non

non paucis in locis hic mos. Quid ni? Quando quibuſdam orientalium gentium Cochleæ Veneriæ, & alijs folia quarumdam arborum, & alijs alia pecuniæ gerunt vices. quin & ex eodem ſemine, quo commercia inibantur, feruebant emporia, & in varios dominos illius ope mercimonia transferebantur. concinnabantq. potum, nondum vini conficiendi ratione reperta, cum tamen nonnulla Vitium ſylueſtrium, ac genera labruſcarum apud illos ſuapte natura in ſyluis paſsim prouenirent, arboreſque, & frutices, quibus aduoluebantur, vuis, acinisq. variorum colorum, & pampinis condecorarent, atque grauitate ſua incuruarent. De hoc celeberrimo ſemine, & quod in noſtram vſque tempeſtatem, & nummi & vini apud illos ſubeat vicem, agendum eſt, ab ipſa arbore ſumpto initio. Eſt ergo *Cacaua Quahuitl* arbor, amplitudine, & folijs mali Medicæ, longè tamen maioribus, atque amplioribus. fructu oblongo, Peponi magno ſimile, ſed ſtriato, & rufo, *Cacauacentli* nuncupato: ſemine *Cacahuatl* pleno, quod ſemen, vt diximus, Mexicanis pro nummo eſt, materiemq. potionis eidem genti gratiſsimè præbet. Subſtantia idem conſtat pulpa in diſpares diuiſa particulas, ſed probè compoſitas inter ſe, tenera, multi nutrimenti, ſubamara, ſubdulcique & temperata natura, aut paululum frigida, atque humenti. Sunt ergo quas adhuc compererim, quatuor huius arboris differentiæ. Prima

Quauhcacauatl. *Quauhcacauatl* dicitur, omnium maxima, & ampliorem ferens fructum. altera

Mecacacauatl. *Mecacacauatl*, quæ mediocri conſtat magnitudine, folia ac fructum ferens, magnitudine à prædicto ſecundum: tertia

Xochicacaualt. *Xochicacauatl* vocata, minor eſt, ac minorem profert fructum, ſemenq. extra rubeſcens, intra verò cæterorum colore. quarta omnium minima, & ideo vocata

Tlalcacauatl. *Tlalcacahuatl*, ſeu humilis, pomum fert minimum, haud alterius quam cætera genera coloris. Quæ differentiæ omnes eadem pollent facultate, atque eoſdem vſus præſtant, licet poſtrema potionibus magis inſeruiat, ceteræ verò nummis aptiores, atque commodiores ſint. Poſſet quoq; &

Quauhpatlathli. *Quauhpatlathli* ad earum arborum genus referri, ſed amplior eſt arbor, & ampliora folia, fructuſque, & ſemina, quæ dulciora quoque ſunt cæteris, & pro amygdalis poſſunt, toſta, aut ſaccaro condita edi, & vſurpari, quamquam parandæ potioni ſint incommodiora. Naſcitur in calidis, feruidisq. regionibus, locis vliginoſis, aquoſis, & humectantibus. Acuta igitur ægritudine laborantibus, exhiberi ſolet ex eo ſemine parata potio, cui nihil præterea commixtum ſit, contemperando æſtui, ac feruori placando, & his quos calida intemperies epatis, alteriuſuè partis vexat. Si verò quatuor granis

QVAVHPATLATHLI
Cacauifera V.

granis vnica vncia miſceatur gummi eius, quod vocant *Olli*, bibaturq. dyſentericus affectus mirè coercetur. verum ſunt gummi ipſum, ipſaq. grana prius torrefacienda. grana ſiquidem adeo pinguia ſunt, vt exprimere, ſi libeat, poſſis ab eis oleum. gummi verò tenaciſſima, & valde glutinoſa vi præditum. nimius autem huius potionis vſus viſcera obſtruit, colorem inficit, & ad Cachexiam, & inſanabiles alios morbos ducit. Sed quoniam, & compoſitæ, & ſimplices parari ex eo potiones ſolent, atque hæ non vnica tantum ratione, aut eiſdem ex rebus, iam his iam illis floribus, alijſuè plantarum partibus in farinam redactis & adiectis, in eis enarrandis fuerit haud immeritò aliquandiu commorandum. Primum ergo potionis genus ex eo ſemine parari ſolitum, *Atatexli* ſeu madens dicitur. fit hoc ſimplex ex centum plus minus granis *Cacauatl* crudis, aut torrefactis, ſed probe contuſis, & commixtis ei portioni frumenti Indici, eo quo diximus modo redditi mollioris, quæ vtriſque manibus apertis, coniunctiſque, & in capacem figuram efformatis, poſſit commodè comprehendi. ſi verò libet parare compoſitum, addes *Macaxochitl* vocatæ plantæ *Xochinacaztli*, & *Tlilxochitl*, quæ ſuis deſcribuntur locis, fructus contuſos, & commixtos reliquis, mox verò quantum ſatis ſit agitatis. transferenda autem ex celſiori loco in aliud atque aliud vas, hæc potio eſt, donec ſpuma demum excitata, partibuſq. pinguioribus, & ad olei naturam propè accedentibus, ad ſuperiora eleuatis ſorbeantur, tantumq. leuiora ſunt, & guſtui gratiora, vt ſeorſim maiori iucunditate deguſtentur. Vis compoſitæ eſt Venerem excitare, ſimplex enim refrigerat, atque impensè nutrit. Aliud genus fit ex quinque & viginti granis *Cacauapatlatctli*, totidem *Cacauatl*, frumenti verò Indici pugillo vno. huic nihil addi ſolet ex prædictis, illa ſiquidem calida ſunt. ex hac autem potione ſola infrigidatio, & nutritio quæritur. Tertium verò *Chocolatl* vocatum, paratur ex granis *Pocholt*, & *Cacauatl* æqua menſura, quod magnopere traditur corpora impinguare, ſi frequentius ea vti contingat. Ergo contrita omnia in fictili funduntur, agitanturq. ligneo piſtillo, donec portio pinguior magiſq. ſpectans ad aeream naturam innatet. quam ſeponunt, ac ſeorſim collocant, reſiduoq. immiſcent frumenti prædicti emolliti pugillum vnum. Poſtquam verò in liquorem ſorbitioni idoneum omnia ſunt redacta, id pinguedinis quod ſeparauerant, rurſus commiſcent, atque ita demum tepidum potant, aut alijs ſorbendum propinant. Hectica febre conſumptis, tabidis, atque extenuatis mirè vtile. Aliud genus *Tzene* dictum, paratur ex frumenti Indici, & *Cacauatl* æquis portionibus torrefactis, & modica quadam eiuſdem frumenti emolliti parte decoctis, donec ſorberi poſsint. quæ demum refrigeſcentia, nutrimenti, non medicamenti vices gerunt. Seritur iuxta *Quahucacauatl* vmbræ gratia arbos *Atlinam* vocata, nullius præterea, quod nouerim, vſus.

Potiones Mexicanorum.

Atatexli ſimplex.

Compoſitum.

Aliud.

Chocolatl.

Tzene.

Atlinam arbor.

De AMACOZTIC, *ſeu Papyro lutea, ſeu* TEPEAMATL Sycomoro Saxatili Mexicana. *Cap. XLVII.*

AMACOZTIC, quam alij *Texcalamatl*, ſeu ſaxorum Papyrum, alij *Tepeamatl* vocant, arbor eſt, cuius duæ viſuntur ſpecies. Prima eſt arbor

Sycomor. Saxatilis Mex. II.

magna, folia ampla ferens Hederę, obrotunda, pinguia, purpuraſcentia, ac cordis ferè figura, corticem altera parte palleſcentem ex viridi; altera verò fuluum. in ipſis verò ſtipitibus, qui ficulnei ſunt, & lenes in modum Sycomori, fructum ficubus paruis ſimilem, purpuraſcentem, ſemine minuto, ac fuluo refertum. adhæret ſaxis, non mediocriter ſpectando miraculo. Folia ſunt ſaporis & odoris inſignis expertia, frigefacientis naturæ, atque humectantis. Ius decocti radicum linguam febrientium humectat, pectoris doloribus confert, purgatq. nondum excuſſo lacte pituitam, ac bilem per ſuperna atque inferna, ſi vnciæ tres, totidem aquæ libris ad vſque medietatis conſumptionem incoquantur. Lac eius medetur vlceribus labiorum, cæterisq. inueteratis. Eſt & altera ſecundæ ſpeciei arbos eodem nomine ac temperamento prædita, quam virgarum rectarum, leuiumq. vſum aiunt tantum præſtare. Proueniunt *Chietlæ* montoſis aſperisq. locis, cautes, vt diximus indicare nomen, amplexa.

De COPALXOCHOTL, *ſeu arbore Gummoſa pruniformi.* *Cap.* XLVIII.

COPALXOCHOTL, quæ à Michuacanenſibus *Pompoqua* vocatur, arbor eſt, folijs obrotundis, Prunis Hiſpanicis forma ſimilis, ſed fructu Medicis malis. qui prędulcis eſt, valde adſtringens, & ſaliuam ſtillans impensè glutinoſam. Prouenit regionibus calidis, & præcipuè Michuacanenſibus. ſtillans ſaliua illita febres curat, medeturq. dyſenterijs, ac diarrhœis. Materies eſt operibus inteſtinis aptiſsima, ac ad ſimulacra efformanda cęteris præſtantior. nam prȩterquam quod ſe facilem artificibus prȩbet, nec findi, neque putreſcere, aut corrumpi eſt prompta. reſipit gummi *Copalquahuilt* vnde nomen.

Fructus ex viridi eſt Luteus, rami vero ſunt coloris Caſtanei,

De

De COPALXOCHOTL altera Pruniformi Gummoſa II. Cap. XLIX.

EST alia eodem nomine arbos, ſed folijs maioribus, quanquam ſimiliter obrotundis, & in paruum cuſpidem deſinentibus, fructuq. prunis, aut nucibus iuglandibus forma, & magnitudine ſimili. Naſcitur *Tlaquitenanci*. Fructus impensè adſtringit, conglutinatque. & eſt, ſi decoquatur, dulcis, ac ſaporis grati præcedenti par, viribus & forma congener. Oſsis nucleus guſtu ſuauis eſt, & lepræ curandæ, ſi eo corpus illiniatur, perquam accommodus.

De THAMARINDO. Cap. L.

CONSVEVERE Indi Orientales, & Occidentales, necnon aliæ quamplures nationes, contra Græcorum, & Latinorum conſuetudinem plantas ipſas relinquentes ſine nominibus, fructibus tantum, & floribus nomina imponere, quod in *Thamarindorum* arbore videmus euenire. cui cum nullum contigerit nomen peregrinum, aut fuerit à Mexicanis impoſitum (nuper enim eſt ad eas oras tranſlata) fructus tamen eius non vnicum, ſed plura ſortiti ſint. Ita fit, vt Malauari, *Puli*, Guzarati, *Ambili*, & apud Arabes *Thamarindi*, ſeu Indi dactili nuncupentur: non quod hæc arbos è Palmarum generibus, aut Palmis ſimilis ſit, ſeu fructus eius analogiam cum dactilis habeat, ſed vel quia ita appellari libuit, vel quod fructus, digitorum quandam repræſentent ſimilitudinem, etſi craſſiores ſint, & magna ex parte longiores.

Eſt igitur arbor Nucis iuglandis magnitudine, aut Fraxini amplitudine, ramis dodrantalibus, foliolis refertis minutis, pluribus ad vnum pediculum cohærentibus, Rutæ ſimilibus, ſed longioribus, aut his quæ fert *Mizquitl*, vocata, Mexicanis *Hoaxinue*, aut *Quahunachaztli*, materie firma, ſiliquis in digiti incurui, aut arcus figuram efformatis. quarum cortex initio virens, & poſt maturitatem eſt cinereus, & à quo facilè exuatur fructus, nucleis ſatiuo Lupino paulò maioribus, intus contentis, leuibus, & fului coloris, quibus abiectis callo vtuntur medici. dulcis, acidiq. & iucundi ſaporis. Ea eſt harum ſiliquarum natura, vt noctu folijs conuolutæ, ſeſe à frigoris iniurijs muniant, atque tueantur, interdiu verò ſuapte natura explicentur, & è penetralibus foliorum erumpant, ac prodeant. folia ſunt ſaporis acidi, & ſuauis, atque ita vbi earum arborum ſuppetit copia, in ſalſametorum

vſum

vſum veniunt, citra aceti auxilium. Ex deſcriptione ergo, quam exhibemus, & vera huius arboris imagine ad viuum expreſſa atque repręſentata, cunctis patere poteſt, haberiq. indubitatum, Græcorum Oxiphœnica haud eſſe cenſendam arborem *Thamarindorum*, cum dactili non ſint, ſed ſiliquæ (vt diximus) digitis incuruis ſimiles, quantumq. aberrent Arabes, & caligent recentiores ad vnum omnes in eius deſcriptione, paucis exceptis: ex qua iudicare eſt promptum *Thamarindorum* arborem nunquam eos oculis perſpexiſſe. Naſcitur iam iuxta Acapulci portum, & apud *Quauhnahuacenſes* non longè ab vrbe Mexicana, vbi eius imaginem exprimendam curauimus: dedimusq. operam vt paſsim ſereretur ſemen, deferreturq. ad Hiſpanias, ſperantes quamcelerrimè vberem huius nobilis medicinæ prouentum euenturum. Frigida, & ſicca conſtant temperie ſiliquæ, foliaq. Siliquæ bilem concoquunt, pituitam incidunt, ſedant calorem, & prædictos humores, ſed potiſſimum bilem expurgant. Sunt qui virentes ſiliquas corticibus dumtaxat ſpoliatas, & addito ſaccharo ægrotantibus præbeant deuorandas, feliciori ſucceſſu quam ſi acetato vterentur ſyrupo humoribus, ſed præcipuè biliosis, concoquendis, & ad vacuationem parandis. alij aqua, aut ſtillatitio liquore, in qua cum aliquandiu manſerint, & expreſſæ ſint, humorem bilioſum expurgant, tenuantq. craſſiorem. Nec deſunt, qui Nucis Indicæ vocato oleo permixtas epotent, atque ita leniter, & tuto vacuentur. aceti quoque vſum præbent, præcipuè maturæ, & earum folia tuſa Ereſipelatis vtiliſsimè imponuntur, quę in Hiſpanias, cęterasq. Orbis regiones ab orientalibus deferuntur, ſale ſunt conditæ. nec puræ aſportantur, ne vitiari, putreſcereuè, maris, longiuè itineris cauſa, aut iniuria contingat. Fit ex eiſdem recentibus adiecto ſaccharo, confectio, qua egregiè, & citra moleſtiam vllam humores prædicti concoquuntur, & vacuantur.

In deſcribenda hac arbore author non diſſentit à Garcia ab Horto quem vide cap. 28.

Arboribus, quæ ſiliquas leguminum inſtar habent accenſeri debet Thamarindus, quales ſunt Ceratonia, Caſſia ſolutiua, quibus etiam in viribus eſt ſimilis.

De XALXOCHOTL, *ſeu Pomo Arenoſo.* Cap. LI.

XALXOCOTL arbor eſt magna, *Guayauus* ab Haitinis dicta, cuius tria reperiuntur genera, vnoque omiſſo de duobus tantum verba faciemus. primum ergo folia fert mali Medicæ, ſed minora, ac multis diſtincta interuenijs, flores candentes, fructum orbicularem, granulis refertum, ficuum granis ferè ſimilibus, vnde nomen arenoſi. Folia ſunt acida, adſtringentia, & valdè odora. ſcabiem curant, & lotionibus ſolent adhiberi. cortex frigidus, & ſiccus eſt, atque adſtringens. Ius decocti eius tumentibus cruribus fert opem, & fiſtuloſis vlceribus medetur. conferre quoque referunt ſurditati, & dolores ventris tollere, partium quarumdam calidarum, quarum expers non eſt, miniſterio. Pomum calidum eſt, ac ſiccum, ac præcipuè exterior illius, ac ſolidior pars: nam interior, quæ mollis eſt, mitiorem videtur præſeferre calorem. Cimices quadantenus olet, & tamen non poſtremum in

menſis,

XALXOCOTL
Pomum Arenoſum.

menſis, imo iucundum permultis exhibet alimentum, ſed non omnino inculpatum, etſi quidam contendunt coctionem iuuare, & calefacere ventriculum ob frigus imbecillum. Secundum genus fructum fert longè maiorem, & horrido illo, grauiq. odore magna ex parte vacantem, & ob id habitum in delicijs, folia verò virentia mali Medicæ ſimilia. Naſcuntur in calidis locis montoſis, & campeſtribus, & præcipuè *Quauhnahuaci*, vbi prædicta genera paſſim viſuntur. Pomum Arenoſum II. Maius.

Fuſus eſt quoque Ouiedus lib. 8. cap. 19. hiſtoriæ Indicæ in deſcriptione huius arboris. addit fructum nimis maturum non ita bene ſapidum eſſe, ſed vermibus ſcatere, ac ſi immaturus decerpatur. Poma etiam intus diuiſa notat in quatuor partes, intra quas ſemina duriſſima. Cortex Pomi delicatus eſt, & ſubtilis; ſummo fructui inſidet corona foliolorum uorundam facile cadentium. Flos odorus eſt Gelſimini inſtar. Fructus immaturus comeſtus reſtringit diarrhæas. Arbor ipſa ſenium ſentit intra tres annos; paulatim enim & ſaporis bonitate, & magnitudine Pomum decreſcit. eadem fere habet Monardes cap. 64. Addit autem fructum maturum aluum ſoluere.

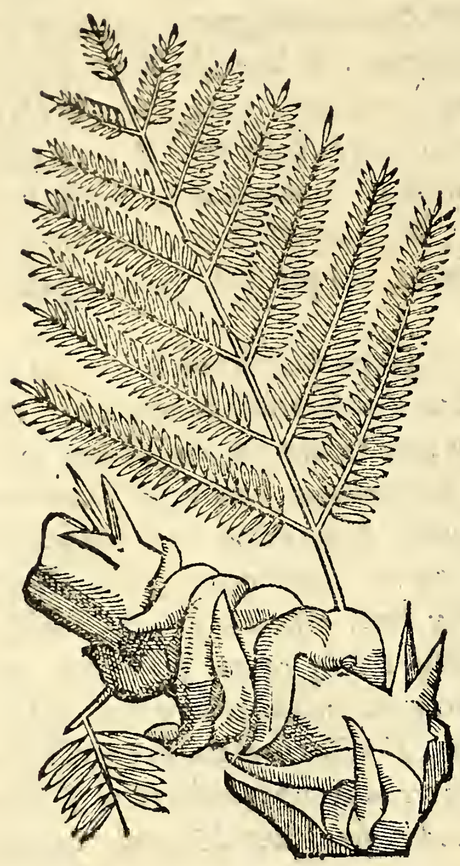
De Planta CACHOS *vocata. Cap. LII.*

OFFENDITVR in Peruanis ſiluis, quemadmodum à viris fide dignis accepi, arbuſcula *Cachos* ab indigenis vocata, orbicularibus ornata folijs, tenuibus, ac virore tinctis exaturato, fructu verò Malis Inſanis haud abſimili, edulique referto, exili ſemine, fuſco & compreſſo, nec ingrati ſaporis. quod vrinam aiunt euocare, coactos in veſica lapillos comminuere, ac propellere quæcumque vrinæ meatus occludunt. An verò hæc ſit aliqua ex his quas apud nouam Hiſpaniam deſcripſimus, aut depingendas curauimus, cum illam nunquam viderim, iudicare nequeo. Id facient Peruani, ad quorum manus hi libri peruenerint.

Apud Monardem multa quoque habes cap. 30. de inſignibus eius viribus in cienda vrina, propellenda arena, & calculo diſſoluendo. Pomum ait altera parte ſeſſile, altera turbinatum, cinereiq. coloris, acrimoniæ expers.

Semen tritum ex aqua aliqua idonea, ſua vi Lithonthriptica calculum ferunt in lutum diſſoluere.

De HOITZMAMAXALLI Arbore Cornigera. *Cap. LIII.*

ARBOR eſt *Hoitzmamaxalli* folia ferens *Mizquitl*, ſeu *Thamarindi*, flores luteos, ſiliquas edules, ac cornua taurinis valdè ſimilia, in arboris ſtipite, ac ramis prodeuntia. Folia, quæ nullum videntur ſaporem præſeferre guſtata, venenis dicuntur aduerſari, venenatisq. ſerpentium ictibus tuſa, & vulneribus prius ſcarificatis admota, aiunt, ſex horarum, plus, minuſuè ſpatio venenum omne inhibere, atque extrahere, & interim nigrum contrahere colorem. Generantur præterea intra corniculos Formicæ quædam tenues, fuluæque, & nigricantes, quarum morſus noxius eſt, doloremq. integrum diem durantem excitans. harum oua vermiculorum referentia figuram, redacta in puluerem, & auribus iniecta, inſtillatuſuè foliorum ſuccus, dolorem earum ſedant. ac dentibus applicatus ſuccus, eorum quoque placat dolorem. Naſcitur in calidis *Huaxtecæ*, propinquisq. mari ſeptentrionali locis, ſiue edita ſint, ſiue campeſtria.

Cornua iſta colore fere Caſtaneo ſunt depicta.
Arbor ipſa leguminoſa eſt, & Acatiæ ſimilis.

De

De *QVAVHAYOHVATLI I.* Auellanis Catharticis. *Cap. LIV.*

QVAVHAYOHVATLIS ab alijs *Quauhtlatzin*, ſeu crepitans dicta, arbor, cuius fructus à noſtris Auellanæ purgatiuæ nuncupantur, ab ipſa facultate nomine impoſito, arbor eſt magna, ſtipitem fundens magnum, fuluum, & contortum, ex quo prodeunt vtrinque rami folijs Rhododendri anguſtis, & longis, fructu obrotundo, Ponticis nucibus ſimili. Prouenit *Pahuatlani*, necnon *Yhualupæ* iuxta littora Oceani Auſtralis. Huius fructus nuclei, quini, ſepteniuè, pituitam mirè expurgant, dum tamen paululum torreſiant, ac contundantur, & in vino permittantur aliquamdiu madeſcere, ac membrana quædam circumueſtiens auferatur.

De *QVAVHAYOHVATLI II.* *ſeu Caſsia fiſtula.* *Cap. LV.*

QVAVHAYOHVATLIS, quam noſtri Caſſiam fiſtularem, aut ſiliquam vocant, arbor eſt magna, ſtipitem cinereum fundens, laurina penè folia, flores luteos, ſtellatos, ac racematim dependentes, è quibus ſiliquæ prodeunt notiſſimæ. quæ dum teneræ, ac recentes ſunt, ſaccharo condiri ſolent, atque ita trium vnciarum pondere deuoratæ bilem, & pituitam, citra vllam noxam vacuant. De ſiliquis maturitatem perfectionemque adeptis, earumdemuè viribus, & vſu, in tanta luce verba facere ſuperuacaneum eſſet. Naſcitur in calidis regionibus, qualis eſt *Yauhtepecenſis*, & *Hoaxtepecenſis* hortenſibus, & campeſtribus locis.

De *QVAVHAYOHVATLI III. ſeu ſemine arboris Cucurbitinæ nuclei Pinus forma, purgante. Cap. LVI.*

ARBOR eſt mediocris magnitudinis, folijs magnis, Lappæ ſimilibus, obrotundis, & anguloſis, fructu quibuſdam prunis, nucibuſuè iuglandibus ſimili, ſtrobilinos ternos continente, totidem ſecretos cauitatibus, noſtratibus pineis nucibus, forma, magnitudine, cruſta, & nucleis, pa- Pinei Cathartici.

res, ſed facultate, viribuſuè longè diſſimiles. quando hi vi pollent per ſuperna, atque inferna, ſed maximè per ſuperna expurgare humores omnes, præcipuè craſſos, atque lentos. quamobrem aduerſus vetuſtas ægritudines magna ex parte ſumuntur, quini ſepteniuè, ſemper tamen impari numero, neſcio qua efficaci ratiocinatione aut cauſſa. verum prius ſolent reddi torrefactione mitiores, reſolui ex aqua vinouè, & in eis aliquandiu macerari. Calida, pinguiq. natura conſtant. Naſcitur in agris calidarum regionum, qualis eſt *Tepecuacuilcenſis*.

Proculdubio deſcribit author nucleos pineos Catharticos non auellanas purgantes.

Quidam putant inter ſpecies Ricini hos nucleos reponi debere, ſic fructus Ricini miſſus fuit D. Henrico Coruino pharmacopolæ cum inſcriptione Pignones purgantes.

De QVAVHTLATLATZIN, *ſeu arbore Crepitanti II. Cap. LVII.*

QVAVHTLATLATZIN, id eſt arbor crepitans, ſic dicta quia eius fructus cum maturuerit, ſtrijs aliquot crepitantibus dehiſcit, rumpiturq. tanto impetu, ac ſonitu, vt veluti tormento quopiam bellico iactatus, quam longiſsimè euolet. Arbor eſt magna, folijs Mori longè tamen amplioribus, ſerratis per ambitum, multisq. diſtinctis interuenijs, ſtipite fuluo, fructu orbiculari, ex vtraque tamen parte compreſſo, ac Melopeponis inſtar ſtriato, includenteq. intra ſe duodecim, aut amplius nucleos candidos, orbiculares, argenteo denario, aut verticillis, quibus fuſa torquentur, forma atque magnitudine ſimiles. bini ex his, detracta quadam interiori, mediaq. membranula, quæ ſolet inducere anxietatem, humores omnes, per ſuperna atque inferna, ſed præcipuè pituitam, atque bilem detrahunt,

hunt, ſecurum. & felicis ſucceſſus medicamen, mediocriter calidum, & morbis à frigore ortis conuenientiſsimum. Torrefiunt ergo mediocriter, & reſoluuntur ex aqua, atque ita matutino epotantur. Naſcitur in calidis locis, quibus eſt admodum familiaris.

An fructus Cholagogus Monardis? valde affinis priori videtur.

De *AHVACA QVAVHITL*, ſeu Arbore Querciformi butiraceo fructu. *Cap. LVIII.*

AHVACAQVAHVITL, ſeu arbor Quercui ſimilis, cui fructus appendet, arbor eſt procera, mali Medicæ folijs, virentioribus, amplioribus, & aſperioribus. flore paruo, ex albo palleſcenti. fructu oui forma, ſed interdum maiore, aut, ſi mauis, ficuum præcocium forma, & magnitudine, extra nigro, intra vireſcenti. pinguis qua butyrum æmulatur naturæ, & ſapore viridium nucum, folia ſunt odorata, calidaq. & ſicca ordine ſecundo temperiei, quamobrem commodè lotionibus adhibentur; poma quoque calefaciunt, guſtui ſunt grata, & non omnino malæ alimoniæ, ſed pinguis, humentiſque, & venerem mirum in modum excitantis, augentisq. ſemen. Hæc nucleos continent è candido in rubrum vergentes, ſolidos, duros, nitidos, atque in duas fiſſos, veluti amygdala, partes, quamuis oblongi ſint, & columbinis ouis paulò ampliores; ij ſapore amygdalarum amararum conſtant, funduntq. ſi prælo comprimantur, oleum amygdalino haud abſimile, non odore modo ſed ſapore quoque, & facultate; medetur enim impetigini, ſtigmatiſque. Adſtrictione quadam opitulatur dyſentericis, ac findi capillos prohibet. Arbos toto anno viret, & quibuſuis regionibus, ſponte, aut culta adoleſcit, ac gaudet; calidioribus tamen, planiſque locis lætior prouenit, & in maiorem aſſurgit magnitudinem.

De COCHITZAPOTL, ſeu TZAPOTL ſomnifero. Cap. LIX.

ARBOR magna eſt *Cochitzapotl*, atque incondita, folijs mali Medicæ, raris, ac ternis, ſtipite albis næuis diſtincto, floribus pallentibus, & modicis, fructu verò Cotonei forma, & magnitudine, vocato à noſtris Hiſpanis *Albatzapotl*, eduli, ſaporis grati, ſed non admodum ſalubris nutrimenti, & oſſis nucleo lethali, ac deleterio. Naſcitur in calidis, frigidisq. regionibus. cortex arboris ſiccus eſt, ac pauliſper dulcis, non ſine quadam amaritudine. folia tuſa, & appoſita nutricum papillis, infantulorum medentur diarrhæis. oſſa vſta, & in farinam redacta, opitulantur vlceribus putridis, vitiata carne prorſus exeſa, atque abſumpta, purgato vlcere, carne generata, ac cicatrice mira quadam celeritate inducta. poma ingeſta ſomnum conciliant, à quo nomen inuenerunt.

De *QVAVTZAPOTL*, *ſeu Anona*. *Cap. LX.*

QVAM Mexicani *Quauhzapotl* vocant Haitini *Anonam* appellare ſolent, ſub quo nomine apud Hiſpanos, huius nouæ Hiſpaniæ colonos frequentius circumfertur, alij verò *Texatlezapotl*, arbor eſt magna, amplaque, folijs mali Medicæ, ſed anguſtioribus, floribus candidis, tricuſpidibus, ſimilibusq. pyris muſteis, gratia, & ſuauitate odoris; fructu deſuper punctis fuluis, & virentibus variato; melonis ferè magnitudine, nec abſimili illa *Matzapotl*, cuius interna, quæ nigro ſemine paruoq. ſcatent, ferculo vocato ab Hiſpanis candido, mollitudine, colore, & ſapore, ſimilia ſunt. non tamen pari gratia, atque nutrimento, quod flatuoſum eſt, neque admodum probati ſucci; nuclei huius pomi diarrhœas ſiſtunt, etſi acceperim inter *Tzontzonate*, ac *D. Seruatoris* oppidum, genus quoddam *Anonæ* prouenire, cuius ſeminis nuclei decem, duodecimuè deuorati, leniter, ac ſine moleſtia, bilem, ac pituitam expurgent. Naſcitur regionibus calidis, qualis eſt *Haitina* Inſula, & prouincia nouæ Hiſpaniæ *Quauhnacenſis*.

Matzapotl

Anona. Catharti-ca.

De *QVAVHXILOTL*, ſeu Arbore Cucumeris Moſchati. *Cap. LXI.*

ARBOR eſt *Quauhxilotl* magna, ferens fructum ſimilem ſpicæ Maitij iuxta aquarum decurſus, folijs ternis ocyminis proximis, ſed maioribus, & latioribus, ſpinulis vndique horrentibus, candicantibus floribus, cymbalorum figura, fructu Cucumeris falcati forma, viridis coloris, ſed in luteum vergentis, ſtriato, eduli, crudo coctoùe prædulci, & Galliam Moſchatam mira ſimilitudine olente, quamquam facilè is odor euaneſcat, nec perſiſtat diutius. Prouenit in calidis *Yauhtepecenſibus* locis. ius decocti foliorum medetur ſurditati è frigore prouenienti inſtillatum auribus. calida enim, ſiccaq. ordine primo conſtat natura. Vidi aliam arborem fructu, & nomine iiſdem, atque natura, ſed ſpinis carentem, folijs ſerratis, pennatiſq. ramulis; ſeu differant ſpecie, ſeu ea diuerſitas ſoli tantum, aut ætatis ratione contingat, ſi prætermittatur nihil refert.

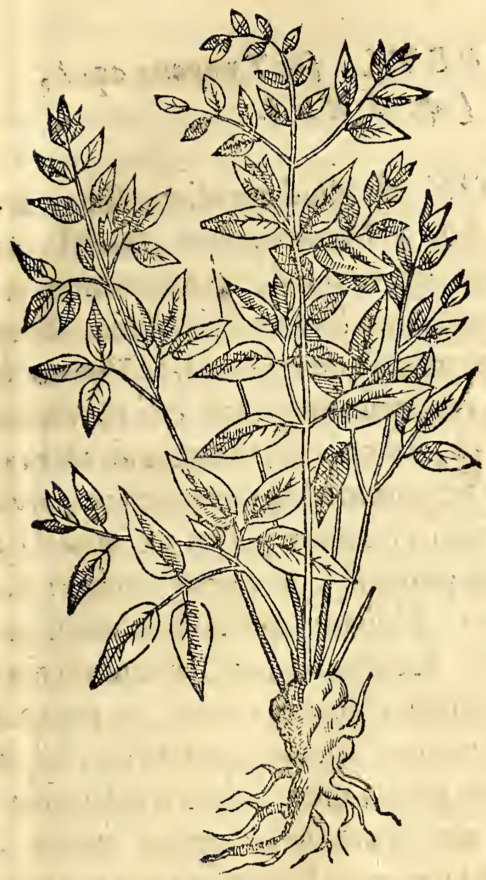
Alia ſpecies.

De *COACAMACHALLI*, *ſeu Maxilla Colubri*. *Cap. LXII.*

COACAMACHALLIS, à foliorum forma Colubri maxillæ ſimili vocata, arbor eſt magna, folia qua diximus forma ferens, ac quadantenus ſimilia folijs *Coanenepillis*, etſi volubilis illa eſt, hæc autem arbos magna, ſemen verò exile, & ſpicatum iuxta ramorum extrema, & ſiliquas refertas ſemine lentium figura. Naſcitur *Hoaxtepecenſi* agro iuxta montium fauces. folia illita dolores etiam à lue Indica ortos mitigant, auxilianturq. tenſioni. ſapor eſt adſtringens, dulcis, & aliquantiſper glutinoſus. temperies quodammodo frigens, aut moderatè calida.

Videtur legumen deſcribere.

De

De TLAPALEZPATLI, ſeu fluentis ſanguinis medicina. *Cap.* LXIII.

TLAPALEZPATLI, id eſt fluentis ſanguinis medicina, ab alijs *Ezpatlis* nuncupata, arbor eſt mediocris, folia ferens Origani, florem paruum, & candidum, *Izquixochitl* ſimilem, racematim dependentem, fructumque (vt ferunt) nullum. floret menſe Septembri, gaudetque locis gelidis, montoſiſque, aut aliquanto calidioribus. Ius decocti corticum eius vrinam euocat, & quicquid ei impedimento eſſe poteſt. maximè ſi cum *Tlallacacuitlapilli* miſceatur. ſanguinem per colem fluentem cohibet. ipſe verò cortex aluum coercet. frigida ſiccaque & nonnihil adſtringenti conſtat natura.

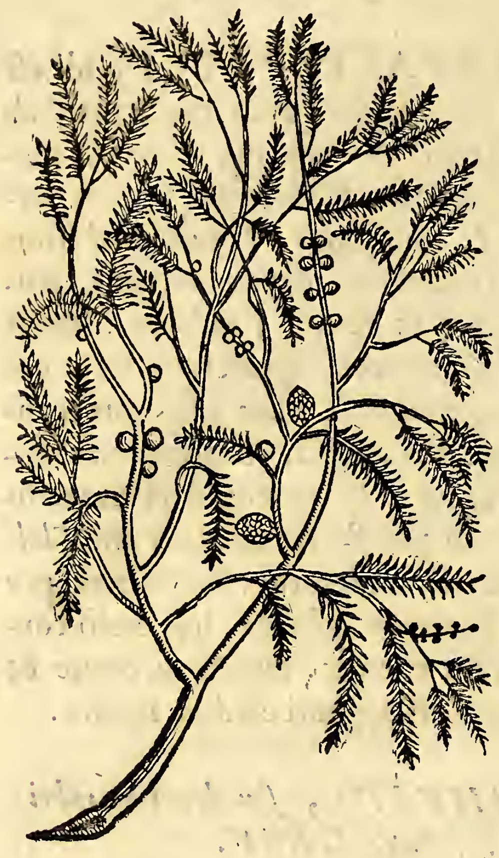
De CHICHICTLAPALEZQVAHVITL, ſeu de arbore rubri ſanguinis amara, Sanguiflua. *Cap.* LXIV.

ARBOR, quam Mexicenſes vocant *Chichictlapalezquahuitl* folia fert oblonga, obtuſa, & circa pediculum ſenſim attenuata, lac primò candens, & tandem rubeſcens effundit, vnde nomen; flore, & fructu, aiunt carere. Naſcitur apud *Quauhnacenſem* agrum, temperatis plagis, aut paulò frigidioribus. calida, glutinoſa, reſinoſa, odoraque, & adſtringenti conſtat natura. cortex ſtipitis tuſus, ac ſex obolorum pondere epotus ex aqua, ſanguineam expuitionem per ſe cohibet, adſtrictoria, quam participat; vi, & inflammatis oculis medetur.

De AHVAPATLI TILACENSI. *Cap.* LXV.

ARBOR eſt magna *Ahuapatlis* ſpinoſa ferens folia, & Ilicis folijs ſimilia, ſed paulò longiora, florem autem paruum, luteum, & orbicularem, ac demum nigreſcentem fructum. ſtipes pallidus intrinſecus eſt. Naſcitur in collibus, planiſque locis, *Miſticæ* ſuperioris. Stipitis ramentorum decocti ius, ictericis dicitur magnopere conferre, & his qui bilis redundantis gratia, cordis vexantur affectionibus.

De AVEVETL *&* AHOEHOETL, *ſeu Tympano aqueo,* Abiete Mexicana. *Cap.* LXVI.

NON ob aliud appellata eſt hæc arbos à Mexicenſibus *Aueuetl*, & *Ahoehoetl*, quam quod iuxta fluminum ripas, ac aquarum fluenta naſci ſoleat, & ex ea Indi tympana, quæ *Veuetl*, & *Teponaztli* vocant, conſueſcant parare. etſi alij dicant non ob id, ſed quia iuxta aquas ab aere tacta, edat fragorem id nomen ſortitam; præcipuè cum tympana potius ex materia *Tlacuilolcquahuitl*, & *Capolinquahuitl* fabricentur. Hiſpani, qui ad has oras tranfretarunt, & Sabinam, & Cedrum ob materiei rubrum colorem vocant, at neque Sabinæ, neque Cedri ſpecies eſt vlla, ſed in Abietum genus citra dubium referenda. nam præter fructum omnemq. faciem, quæ noſtræ penitus fauent ſententiæ, materies vt diximus, mollis, ac lenta eſt, corruptioniq. & vitio abundè obnoxia, maximè ſi terræ defigatur, cum cedrina dicatur eſſe immortalis, intra aquas namque integra diutius perſeuerat. quo factum eſt, vt conſueuerint Mexicenſes Heroes, atq; Reges, eam veluti baſim, & fundamentum, ædibus quas ſibi circa hanc paludem fabricant, ſubijcere. Demum Micuachanenſes *Peniamum* vocant. Sunt autem quatuor, quo adhuc intellexerim, huius arboris differentiæ, inter ſe magnitudine colore, & fructu diſtantes. Quædam ſiquidem illarum altiſſimas Pinus longitudine, atque amplitudine ſuperant, & candidæ eſſe reperiuntur, earumq. nonnullæ quatuor & viginti, aut amplius pedes craſſitudine æquant. Aliæ, quarum materia quoque candens eſt, & rubrum cor, ſine medulla, his cedunt magnitudine, & nuces Pineas reſina refertas producunt, ſed quæ vulgares Oleas minimè magnitudine vincant, quas pictas libuit exhibere, quoniam in his cæterarum omnium formas oſtendiſſe, atque expreſſiſſe ſat fuit. Aliæ his quoque inferiores ſpectantur, ſed rubra materie, & orbiculatiore coma. Poſtremæ & quæ omnium minimæ ſunt, vix malos Medicas vulgares vincunt magnitudine, quibus materies rubra eſt, & candens medulla. Cortice omnes teguntur rubeo; foliaq. ferunt Abietina, etſi minora, & exiliora. Ex omnibusq. reſina, ſi non ſponte, at flammis liquata fluit. forma eſſet eadem quæ noſtrati Abieti, ni folia, vt diximus, tenuiora, rami depreſſiores, & faſtigia acuminatiora aſſurgerent; aſſulæ in vaſa fictilia coniectæ, opertæque, igne ſuppoſito reſinam effundunt. ſed neque ea ſponte manat, aut quidquam ſimili

Abies Mexicana I. Maxima.

II. Media.

III. Minor.

IIII. Minima.

vocato

vocato oleo, quod ebullantibus veſicis, circa ſtipites Abietum Indicarum (quas tamen à noſtratibus ne digitum latum diſcedere quorundam ſententia eſt) erumpere conſueuit, ſtillant. Quibuſuis regionibus proueniunt, atque ita facile poſſent transferri ad Hiſpanos, ſi circa fluenta, ſtagnanteſuè, aut lentè fluentes aquas, vliginoſauè loca, ſemine, talea, aut viua radice ſererentur. etſi omnium minima longè ab aquis, & naſci, & ſeruari ſoleat. Toto anno proueniunt, totoq. anno reſina ab eis euocatur, ſed nullo tempore aut loco inueniuntur florere. Ergo ſapor huius arboris de qua fit nobis ſermo, acris, adſtringensq. percipitur, non ſine quadam amaritudine, & odoris ſuauitate. temperies calens eſt, ſicca ordine tertio: nam & reſina eius Abietina longè acrior, & calidior eſt, & viribus, vt diximus, vehementior. Cortex vſtus adſtringit, ſanat ambuſta, deſquamatamq., & exeſam cutem, cum lithargyrio, & polline Thuris vlcera curat, ac cicatrice obducit, exceptus cerato myrtino. tuſus cum atramento ſutorio ſerpentia vlcera cohibet. Fœtus, ac ſecundas ſuffitu trahit, ventrem adſtringit, & vrinam euocat. Folia tuſa, atque illita crurum ſcabiei, tumoribusq. medentur. molliunt inflammationes, & ab eis tuentur vulnera, dentium dolores prohibent, ſi eis colluantur ex aceto. vanos, & citra vllam rationem obortos tumores pellunt. ſex obolorum pondere ex mulſa epota conferunt hepaticis. fructus, tedaq. idem præſtant. Reſina huius arboris acerrima eſt, vehementiſſimi odoris, & quarto ordine calefaciens. dolores ortos è frigore ſanat. morbo articulari è frigida cauſſa profectò mirabili celeritate medetur. flatum diſcutit. diſſipat pituita ortos tumores. laxat neruos, qui ab humoribus craſſis ſunt diſtincti, & reſolutos purgat, atque roborat. Denique eis omnibus prodeſſe ſolet, quibus curandis cætera mitiora medicamenta fruſtra ſunt tentata, aut parum profecerunt.

Reſina Abiet. Mex.

Reſinam Abietis etiam commendat Monardes. cap. 10.

De BITONCO. Cap. LXVII.

ARBVSCVLA eſt *Bitoncus* vlnam vnicam longa, ſtipite firmo, intus candenti, & virenti, ſubfuſcoq. circa exteriora, folijs ternis, ſed eo quod medium eſt acuminato impenſius, ac haſtarum mucronibus ſimili, alijs verò binis, minoribus, & orbiculatioribus. Naſcitur in Philippicis Sinis. radix alba eſt, tubaque (de qua ſuo loco) odora, & calida, ſiccaq. natura conſtat ordine tertio, aliquantiſper amara, odoraq. & acri. membra laxa corroborat, & ventriculum, ac caput firmat. radicis tantum eſt in medicina vſus, quæ licet adſtrictionem nonnullam præſeferat, moderatè tamen vacuat, citraq. noxam & anxietatem vllam, ita vt quam egregium ſit, & magnopere commendatum alexipharmacum. inter pharmaca quæ vocant benedicta, poſſet meritiſsimè collocari, atque recenſeri.

De

De *TZOPILOTLZONTE COMATL*, *ſeu Capite Auræ*. *Cap. LXVIII.*

TZOPILOTLZONTE COMATL, ſeu *Tzopilotl*, arbor eſt magna, folia ferens longa & anguſta, fructum magnum & oblongum, nucleos quoſdam planos includentem, amaros, pectori amicos, ac referentes amygdalarum amararum ſaporem; etſi demum Moſchi odorem relinquant, & ingratum ſaporem. Prouenit *Hoitzoci* vbique, ſed præcipuè in collibus; nuclei calidi ſunt ordine ferè tertio, & oleagino quodam liquore, atque emolliente manantes. demum vires olei amygdalarum amararum videntur referre; atque ita tumores præter naturam diſcutiunt. tuſſi medentur, emolliunt pectus. infuſi naribus caput expurgant, & vlceribus conferunt. quin oleum expreſſum huiuſce fructus, faciem fæminarum emollit atque extergit.

De *QVAMOCHITL*, *ſeu arbore fructus crepitantis III. Maizio ſimilis*. *Cap. LXIX.*

SPINIFERA arbos eſt *Quamochitl*, folia mali Punicæ ferens, paulò tamen obtuſioris cuſpidis, & capitula in poſtremis viticulis Epithymo ſimilia, maiora tamen, ac ſiliquas è purpureo rubeſcentes, refertas nigricanti ſemine, quod licet edule ſit, & grati ſaporis, halitum tamen inficit, inſuauemque conciliat odorem. Naſcitur in calidis regionibus, qualis eſt *Cuaauhchinancenſis* quibusq. locis. cortex radicis frigida, & adſtringenti natura conſtat, dyſenterias, aliosq. fluxus cohibet. folia cum ſale ac Siliquaſtro medentur ſatietati, cum folijs verò Palmarum abortum coercent. ſuccus ſeminis inſtillatus naribus, humores aquoſos à capite affatim trahit. Idem præſtat puluis, efficaciusq. cum Ruta, adeo vt vermes vlcerum internorum pertrahat.

De *CACALOXOCHITL*, *ſeu flore Coruino*. *Cap. LXX.*

ARBOR eſt *Cacaloxochitl* mediocris magnitudinis, folijs mali Medicæ, longè tamen amplioribus, ac frequentibus, à dorſo in latera venis diſcurrentibus. fructus ſunt ſiliquæ permagnæ & fuluæ. flores magni, pulchriq. & ſuauis odoris, quorum magnus eſt vſus. Floridis namque adhibentur manipulis, torquibus, atque corollis, quæ Indis ſunt frequentiſſima, & tam magno in pretio habita, vt neminem quem reuereantur, his in primis non oblatis, ſoleant adire, aut ſalutare. lacte manat, frigefacit, cõglutinat, atq; impoſita pectoris dolori medetur orto à calore. medulla eius duarum drachmarum pondere deuorata, emundat ventriculum, & inteſtina. Plura ſunt harum arborum genera, floribus tantũ diſtincta. Sunt enim quæ flores ferant Coccineos, vocenturq. *Tlapaltic Cacalaxochitl*. ſunt quæ candentes, dicunturq. *Ticaxochitl*. nec deſunt aliæ, quæ è varijs colorum differentijs, varia ſortiantur nomina, velut *Tlauhquechulxochitl*, *Hoiloyxitl*

Tlapaltic Cacalaxochitl. Ticaxochitl. Tlanhquechulxochitl.

Hoiloyxitl ayotectli, & ſi quę ſunt huiuſmodi alię, quæ omnes in regionibus mul- *Hoiloyxitl ayotectli.*
tis huius nouæ Hiſpaniæ offenduntur. Sunt qui ſpecies has omnes *Cacaloxochitl* vocare ſoleant, aſſerantq. corticem earum cum cortice *Nanezin*, in puluerem redactum deuoratumq. atque ius decocti bibitum, enixas magnopere corroborare, atque firmare, quod tamen videtur abſurdiſſimum.

De CAPOLIN, *ſeu Ceraſo dulci Indica.* *Cap.* LXXI.

ARBOR eſt *Capolin* mediocris magnitudinis, folijs Amygdali, aut Ceraſi noſtratis, minutim ſerratis, floribus racematim dependentibus, ex quibus acini fiunt ceraſis noſtris, forma, colore, magnitudine, oſſibus, nucleis, nec non & ſapore, (niſi is mororũ Bati quadantenus eſſet) omnino ſimilis. quo fit vt exiſtimem, arborem hanc in Ceraſorum genera referendam. etſi ſint quibus videatur ad Lotorum differentias pertinere. Acidi pauliſper fructus ſunt, & adſtringentes. etſi iam tempeſtiui, & exquiſitam maturitatem aſſecuti, dulces euadunt, & magnam auſteritatis partem amittunt. guſtui ſunt grati adeo, vt ex quorundam non parum ſagacis palati ſententia, noſtris ceraſis non videantur inferiores. temperatè calida, ſiccaque, & nonnihil adſtringenti natura conſtant. Fit ex eis panis potioq. in annonæ & vini caritate. nutrimentum præſtant melancholicum, & cordi quadantenus inimicum, dentes inficiunt nigro colore ſiquis eis diutius aſſueſcat, ſed qui, ſi cura adſit, poſsit facilè extergi, ac dentifricijs emundari. & tamen non deſunt qui cæteris horarijs fructibus etiam vetuſti Orbis audeant eos anteponere. Vere floret hæc arbos, fertq. per vniuerſam pene æſtatem fructum. temperato cœlo gaudet, quale eſt Mexicanum, vbi hæ arbores, in hortis campeſtribusq. locis, & humana diligentia & ſuapte natura proueniunt. Ius decocti corticis eius inſolatum quindecim integros dies, ac deuoratum drachmæ vnius pondere, dyſentericos curat. puluis verò eiuſdem, argemata diſcutit, viſum clarificat, oculorum inflammationibus opitulatur, ac linguam præ vehementi ardore areſcentem lenit. quod etiam germinum liquor, aut ſuccus præſtare ſolet.

Baccæ colore flauo depictæ ſunt.

De CALAMAIO. Cap. LXXII.

Calamaium I.

ARBVSCVLAE genus eſt *Calamaium* duas differentias complexum. Prioris radix colore eſt extra fuſco, intra verò rubeſcenti, binum digitorum craſsitudine, & pingui cortice tecta, initio inſipida, deinde verò modicum oſtendente calorem. Alterius radicis color eſt arentis arundinis, extra intraque ſapore, & colore ligni, quod luteum eſt. folia vtriuſque laurinis ſimilia ſunt, ſed valde aſpera, vtriuſque etiam radicis ramenta ex aqua reſoluta, & emplaſtri modo applicata, tumores præter naturam diſcutiunt, aut maturant, exterguntque, apertos carne implent, & ad cicatricem perducunt. Curant hæmorrhoidum omne genus in oleum iuglandium Indicarum coniecta, illitaque poſt tertium diem calentia adhuc, nec ante adhibita quam earumdem radicum ſuffiantur vapore. Exultant Philippicarum inſularum ſabuloſis locis, & mari propinquis.

Calamaium II.

De COCO QVAVHITL vaxacenſi Arbore Cardiaca. Cap. LXXIII.

ARBOR eſt *Cocus Quahuitl* leguminis folia ferens, & circa eorum exortum exiles floſculos, ac rubeſcentem ſuccum. frigida ſiccaque conſtat natura. ſyncopi, & laſsitudini dicitur conferre ſuccus ſemiunciæ deuoratus menſura, ſemel aut bis ſingulis quibuſque diebus.

De ÇOCONAM. Cap. LXXIV.

ARBOR eſt *Çoconam* ſtipite fuſco, candidis tamen punctis diſtincto, folijs Senæ minoribus, floribus in muſcarij modum albis, & rubeſcentibus ex albo. folia tuſa, ac reſinæ permixta, tineæ, ac lychenibus medentur impoſita. Hæc amara ſunt & adſtringentia, ſecundoque exiccant & calefaciunt ordine. Naſcitur in iugis *Ytztoluce*. Planta inſignis eſt ob duo morborum genera ferè inſanabilia, quibus dicitur mederi.

De

De ENGVAMBA. Cap. LXXV.

ARBOR eſt *Enguamba* mediocris ſuburneo cortice veſtita, ſed luteo, & rubreſcente. ligno fuſco, & palleſcente medulla. folijs oblongis, & ſinuoſis, quorum nerui quoque è pallido purpuraſcunt, infernaq. ſunt valde ſubalbeſcentia. floribus in corymbi formam dependentibus, qui candeſcunt è viridi. fructu acinoſo nigroque. ex quo oleum exprimitur pallens, tumoribusq. præter naturam diſcutiendis, & perſanandis vlceribus mire vtile. Naſcitur in ſaxoſis locis *Vruapæ* prouinciæ *Michuacanenſis*. Oleum Enguambæ.

De TEPEYZQVIXOCHITL, ſeu YZQVIXOCHITL montana. Cap. LXXVI.

ARBOR eſt magna *Tepeyzquixochitl* folijs *Yzquixochitl*, ſed maioribus, floribus candidis, calicibus hirſutis contentis, ac in magna muſcaria ompoſitis, odoris tamen expertibus, *Yzquixochitl* quoque florum forma ſimiibus. Frigida natura, ſiccaque, & adſtringenti conſtat, & ſapore pauliſper ulci: cortex tritus dolorem ardoremq. gingiuarum tollit, easq. ipſas tumentes eſidere cogit: dentes firmat commanſus. & deuoratus duarum drachmarum ondere, alui ſiſtit defluxiones. Naſcitur *Cocolani*, & *Chietlæ* calidis regionibus.

De YHVIXOCHITL, ſeu flore pennas auium referente. Cap. LXXVII.

ARBOR eſt magna *Yhuixochitl*, folijs oblongis, incuruis, quinis per interualla prodeuntibus, ac illis *Pinahuitzli* non diſſimilius, flore rubeo, pennis auium ſimili, vnde nomen. Sunt & alia huius Yhuixochitl II. boris genera, quorum alterum flores fert candentes, alterum verò albeſcens ex viridi, cætera ſimilia. Aiunt Indi, eum, qui ferat ſecum eius arboris ra- III. ium, gratum fieri & amabilem cunctis cum quibus inierit conſuetudinem, ratiamq. apud Heroes, ac Reges aucupari, obtinereq. quidquid petierit abs. quod ad temperiem ſpectat, folia frigida & adſtringentia ſunt. febres

extinguunt, inhibentque fluxus. floret vere primo, ac calidis humidiſque locis prouenit.

De YTZIPEREQVA Lauro Michuacanenſi. Cap. LXXVIII.

ARBOR eſt *Ytziperequa* Perſico paulò maior, modicam effundens vmbram, folijs Limonis, craſſioribus ac minoribus, odoratioribus, ac guſtu magis iucundis quam ſint laurina; ſemine Coriandro ſimili, ſed paulò maiore, primò viridi, ac demum nigro. Arbor eſt fortaſſis in Lauri ſpecies referenda. Naſcitur in frigidis *Tancitari* prouinciæ *Michuacanenſis*, adeoque in ipſius cœnobij viridario. Folia epota ex aqua duarum drachmarum pondere diarrhœas ſiſtunt, illita verò dolores tollunt. tuſsiq. dicuntur mederi ſeu ipſa per ſe ſumantur, ſiue carnibus incocta iure epoto, ferunt opem. ſunt enim calida ordine tertio, & impensè adſtringentia.

De TETLATIA, ſeu vrenti arbore. Cap. LXXIX.

TETLATIA arbor, ab Haitinis *Guao* dicta, eſt arbor magna, folijs mali Medicæ, fuluis, hirſutiſque, & minimè deciduis, pinguibus, mollibus, & è viridi in ſqualidum colorem tendentibus, inſignibusq. interuenijs multis, luteis aut flammeis, fructu virenti, Vnedonis forma, & magnitudine. Lac vrentis eſt naturæ, quo fit vt iumentis ad eam arborem ſeſe confricantibus, atque ſcalpentibus fluant pili, aut ſi eidem accubant. quin homines aliaué animalia ſub illius vmbra ſomnum captantia, incidunt in pilorum defluuium. lac attacta membra exulcerat, tanta eſt vis huius Mali. quodq. magis mirere, cortex huius arboris frigidus eſt, & ſiccus, nulliusvè caloris. & ius decocti eius non modo citra noxam vllam epotatur, ſed articulorum ſoluit dolores, & medetur ſcabiei bibitum aut illitum, ac diarrhœas, vt quidam Indi medici aſſerunt, coërcet. quin lac prædictum, lepram, ophiaſim, impetiginem, cæteraſq. cutis infectiones, ſi prudenter adhibeatur, exiccat, vlceraq. inſanabilia curat. Sunt qui affirment, corticem duarum drachmarum pondere redactum in puluerem, ac deuoratum, aluum laxare. quod qui fieri poſsit non eſt facilè iudicare ſi diarrhœas cohibet, niſi compreſsione quadam vacuet, aut omnino exuccus adſtringat. Naſcitur in frigidis montoſisq. locis *Tepoztlani*, & calidiora non refugit.

Vix Nerium forte Apocyno congener.

De TLATZCAN. Cupreſſo fuſa. Cap. LXXX.

VOCANT Mexicani *Tlatzcan*, ſeu materiam fragilem, & vitream, eam arborem, quam Latini antiquiores, & inter eos Plinius, Cupreſſum fuſam vocare conſueuerunt. hanc ergo inſignem arborem memoratam à grauiſsimis auctoribus à nullo autem, quem nouerim in noſtro orbe viſam, deſcri-

deſcribendam ſtatui, tum qua dictum eſt ratione, tum quod apud hanc nouam Hiſpaniam, cuius plantas periclitamur, & deſcribimus, eſt valde familiaris, & frequens quibusq. locis; ſed præcipuè temperatis, & ad frigus attinentibus ſeritur viuiradice. Seminauit has arbores, & diligenter curauit excolendas, habendasq. in delicijs *Cuitla Hoatzin Iztapalape* Regulus. Ergo eadem ei forma, quæ vulgari Cupreſſo ineſt, ſed patulis ramis, & diffuſis ad latera, & ad inferiora pene proſpectantibus, vnde nomen, eadem etiam natura, ſed materies odoratior, neque inteſtinis inutilior operibus. Amat montium cacumina, & accliuia eorundem loca, iugaque, & excelſos colles, iucunda proſpectus amœnitate exornat. fructum fert toto anno vulgaris Cupreſsi, ſed paruum, & Ponticis nucibus, quas auellanas quoque vocant, parem. ius decocti bibitum rigores febrium ſedat; ac febres ipſas puluis ex aqua epotus. cæteri verò vſus, & facultates, ſunt quæ cæterarum congenerum arborum.

Thuyæ ſiue arboris vitæ deſcriptionem habes tum apud Cluſium tum apud alios authores.

De XVMATL, ſeu Sambuco. Cap. LXXXI.

SAMBVCVS noſtras, eſt *Xumatl* vocata Mexicanis, quæ à Michuacanenſibus *Cumtempta* appellatur, arborisq. mediocrem aſſequitur magnitudinem. cuius folia applicata, aiunt capitis dolorem, à cauſſa calida ortum, tollere. fronti verò & naribus, ſanguinis fluxum retinere. deuoratam mederi acceſsionibus, quæ tertio quoque die, quartoq. repetere ſolent, vacuato fomite morbi per ſuperna, atque inferna. tuſam verò, atque admotam affecto loco, dolores ortos à lue Gallica curare, & enixarum mederi torminibus. aiuntq. aquam colatam in quam eius radices iniectæ ſint, purgare corpus, atque ita diarrhœas ſiſtere, & extinguere febres, & alios ventris, ſtomachiq. ſoluere morbos, ſuccumq. infuſum extergere inteſtina.

De PAPAYA. Cap. LXXXII.

ARBOR eſt *Papaya* mediocris magitudinis, folijs magnis ficulneis, multis cuſpidibus inſignibus, fructu oblongo magnoq., guſtus quibuſdam grati, ſed parum commendati nutrimenti, hic lacte manat antequam matureſcat, impetigini, ac lychenibus vtili, ſuccoq. qui iam maturi dolorem ventris ſedet. Naſcitur ea arbor apud Haitinam Inſulam, vbi eſt longè frequentior. etſi eam offenderim quoque apud *Yauhtepecenſes*, vbi eam curauimus deſcribendam, atque depingendam.

De ACAPATLI. *Cap. LXXXIII.*

ARBVSCVLA eſt *Acapatlis*, hominis altitudine, radice firmata, ſurculoſa, vnde ſtipes inſurgit cauus, læuis, & quadratus, folijs Raphani ornatus, ſed crenatis per ambitum, ſerræ, aut vocatæ Dentariæ in modum. Florem album, ac fructum nullum affert. Sapor eſt amarus, iucundus odor, ac vis calefaciens. folia tuſa & applicata, lienem abſumunt, & eius dolorem ſedant. Naſcitur apud *Panucenſes*, vbi etiam vocatur à quibuſdam *Quauhecapatli*.

RERVM MEDICARVM
NOVAE HISPANIAE
NARDI ANTONII RECCHI
Liber Quartus.

FRVTICES ATQVE SVFFRVTICES EXPONIT.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI PRAEFATIO.

POST arbores, de quibus ſuperius iam abunde actum eſt, Natura ipſa, quæ per gradus quaſi quoſdam, in admirabili ſua rerum creatarum omnium ſcala aſcendit & deſcendit, docet frutices debere reponi. ſub quibus cremia, ſiue ſuffrutices, & ſub his demum herbæ collocantur. Quid enim magis arbori vicinum quam ipſe frutex? qui inter lignoſas ſtirpes, altitudine & craſſitudine planè mediocris, vt arbori humiliter & liben-ter ſe ſubmittit, ſic de inferioribus ſibi ſpeciebus, omnium calculo facile triumphat, & quemadmodum caudicum multiplicitate ab arborum ille ſimplicitate diſcrepat, ſic borum ſtolonumq; luxuria per abſciſſionem arte factam coërcita, in arborem facile ranſcendit, cum ipſi præſertim perennitas vitæ ſuffragetur. Quare minimè mirum eſt ſi Author noſter poſt arbores, ſtatim in hac tertia parte ad frutices adeo ipſis vici-nos, & ſuffrutices ſimul deſcendere voluerit. Illud magis mirum videri alicui poſ-ſet, quod licet ab ipſo, fruticum ſeries ſatis exactè ſuis circumſcribatur limitibus, cre-miorum tamen ſiue ſuffruticum tractatio, ſatis multas herbas ex infimo genere, non ſine ſpecierum diuulſione notabili, includere ſimul videatur: niſi hoc ipſum Authorem xcuſaret, cremium ita ambigere inter fruticem & herbam, vt aliquando ad hanc ma-is, aliquando ad illum potius accedere comperiatur.

De TLEPATLI. Cap. I.

FRVTEX eſt *Tlepatlis* non quod igneus ſit,ſed à facultate, qua igneis affectibus ſuccurrendi pollet, nomen ſumens. radici magnæ inſiſtit, ac fuluo indutæ cortice, è qua proferuntur caules fœniculacei, quadantenus ſarmentoſi, lineis ſecundum longitudinem interſtincti, ac pleni medulla. amygdalina folia, paulò tamen maiora. flores parui, candentes, oblongique, calyculorum ſcabrorum forma, in capitula congeſti. acria ſunt folia, calidaq. & ſicca ordine fere quarto. Radix videtur principio amaritudinem quandam præſeferre, quæ demum in dulcedinem finiat acrem. Subtilibus conſtat partibus, ac dicto citius vim ſuam guſtata oſtendit. Prouenit in calidis *Ocpayocani*, iuxta aquarum alueos. Ius decocti eius matutino epotatum, dolores quoſuis tollit, etiam è lue Gallica profectos, ſi tamen mediocris victus ratio inſtituatur. dolorem ventris ex frigore ortum ſedat, flatus diſſipat, vrinam elicit, cholicos iuuat, & pectoris ægritudinibus mirum in modum confert. folia applicata medentur gangrenis. ſuccus eius, & *Temecatl* iuuant conceptionem.

De CHILLAPATLI. Cap. II.

CHILLAPATLIS frutex eſt radici inſiſtens fibratæ, folijs roſeis, floribus coccineis, biniſque iuxta ſingulos foliorum exortus, vniuerſo caulis procurſu. Prouenit in calidis *Hoaxtepecenſibus*, & *Tacapichtlenſibus*, vbi eius explorauimus vires. Calida, & ſicca ordine tertio temperie conſtat. dolorem ventris, ſi deuoretur, ſedat. & cum *Chillatolli* folia pugilli menſura, pectori mirum in modum prodeſſe feruntur. quin ſi exhibeantur his qui febrem quartanam patiuntur, breui ab ea liberantur.

De

De COPALXIHVITL, ſeu herba COPALLI referente Cap. III.

COPALXIHVITL frutex eſt, quatuor dodrantes longus, multos proferens ramos; caules lignoſos, pauliſper fuluos; folia Ocymi, ſed obrotunda, infernè ſquallentia, supernè verò viridia, rara, & aliquantiſper ſerrata, & baccas rubeſcentes. odorem ſuauem ſpirat, ac Thymi ſaporem præfert. Naſcitur *Teotehuacani*, iuxta teſqua, aſperaque, & ſaxoſa loca. Calidus eſt, & ſiccus ordine tertio. febrium arcet typos, ac ſuccus expreſſus confert oculis.

De HOITZIT XILXOCHITL Origanina. Cap. IV.

HOITZIT XILXOCHITL *Origanina*, frutex eſt ab vna radice multos proferens caules, & ramos lignoſos, & in his Origani folia, vnde eſt illi impoſitũ cognomen, flores coccineos incuruos, teli quod Alabardam vocant perſimiles. Odor eſt Saluiæ, ſaporq. amarus. temperies ordine tertio calens, atq; ſicca, partiumq. tenuium. Sunt qui dicant, punctis auxiliari, corde fortaſſis roborato, & humore per meatus corporis expulſo, aut proprietate quadam occulta & incerta. peculiare eſt eis flatus diſcutere, iuuare coctionem, perfrigeratis membris mederi, dolores à frigida cauſſa ortos ſedare, ac inteſtinis retentas emundare feces.

IO. TERENTII LYNCAEI NOTAE.

Pleræque herbæ Pulegio, Saluiæ, Origano, Menthæ, Thymo, Ocymo ſimilibusq. congeneres ſunt aromaticæ, boni odoris, ſaporis acris, vel amari. vnde etiam ex illis oleum deſtillatione extrahitur, fragrantiſſimum, & acerrimum, quod aptum eſt per ſudorem quicquid in corpore noxium eſt pellere, concoctionem iuuare, atq; adeo cor ab omni veneno defendere.

De

De *TLACOXILOXOCHITL* flore Barbato. *Cap. V.*

TLACOXILOXOCHITL, quem alij etiam *Xiloxochitl*, alij verò *Tentzonxochitl*, ſeu florem barbatum vocant, alij *Tlamacazcatacotl*, alij *Tepexiloxochitl*, & *Tlalxiloxochitl* appellant, ſuffrutex eſt folijs *Mizquitl*, floribus comantibus, capillis longis, & coccineis ſimilibus, prodeuntibus ab acinis orbicularibus & rubreſcentibus, radice fibrata, extra fulua, & intra, cum ſecatur, rubra, rubris ſtipitibus, & fuluis ſiliquis. Naſcitur in planis, montoſisq. locis, & interdum iuxta aquarum fluenta. Cortex radicis, ſiccus, & adſtringens eſt, & nonnihil glutinoſus, calidaq. ordine tertio conſtat natura, & ſapore acri. Tuſi flores, & immixti aquæ, & inſtillati, oculorum morbis mirè opitulantur. nam inflammationes cohibent, adnaſcentem carnem abſumunt, & di-

& diſcutiunt argemata. radicis quoque decocti epotum ius, aut infuſum, ſiſtit fluentem aluum, & prodeſt dyſentericis, ſopitam excitat appetentiam, ſatietatiq. medetur. Sunt etiam qui dicant, pectus lenire, aluum ſoluere, bilem vacuare per ſuperiora, & tuſſientibus quoque eſſe remedio.

Fila huius floris per totam longitudinem depicta, ſunt colore coccineo, in ſummo autem ſunt flaui coloris, ſiliquæ luteæ ſunt, eius nempe coloris qui in Hedera lutea conſpicitur.

De TLACOXOCHITL, *quam alij* TZONTLATLAVHQVI, *ſeu Capillos rubeos vocant.* Cap. VI.

NOMEN ſecundum inuenit ſuffrutex hic à tenuitate, colore, & forma comantium in ſummis virgis florum. ſtipites plures à fibrata radice profert, folijs Lini longiuſculis, & anguſtis, ternis quaternisue, per modica interualla ornatos. Radix amara, & odora guſtu eſt, calida ſiccaque ordine tertio. Ius decocti eius medetur dyſenterijs, & confert doloribus articulorum.

Flos rubedini coniunctam habet albedinem.

De XONEQVILPATLI. Cap. VII.

XONEQVILPATLIS frutex eſt radicibus inſiſtens ſurculoſis, è quibus edit caules fuluos, & in eis folia Salicis, ſed tamen minora, & anguſtiora, flores palleſcentes, paruos, calyculorum figura. calida natura tertio gradu conſtat, ſicca, & adſtringenti, atque vrenti guttur, quamquam initio dulcis appareat, Glycyrrhizæ ſapore, & nullum pene ſenſum caloris præſens epota. Folia tuſa, ac ſoluta ex aqua, ſemiunciæ menſura, articulorum dolores, & quoſuis alios à cauſſa frigida ortos mitigant, & eos qui oriuntur ex tenſione. ſudores eliciunt, neruos imbecilles corroborant, & omnibus penè morbis contendunt mederi, qui à frigida cauſſa ſint orti. & fortaſſis idem eſt cum *Micuilpatli*.

De TLATLACOTIC TEPOZTLANENSI Scabioſa fruticoſa Mexicana. Cap. VIII.

FRVTEX eſt *Tlatlacotic*, qui radicibus firmatur ſurculorum inſtar, extra nigris, & intra candidis, multos proferens ſtipites, teretes, & aliquantiſper purpureos, aſperos, & prælongos; folia Limonis, maiora tamen, raris per ambitum ornata ſciſſuris, ac interuenijs ſecundum longitudinem diſcurrentibus inſignia; flores luteos, & orbiculares. Naſcitur montibus *Tepoztlanicis Yauhtepecenſibus*, & *Yacapicthlenſibus*. Radix eſt acris, odora, ſubtilium partium, calidaq. & ſicca ordine tertio natura, & ventrem dolentibus, tumentibuſque impensè vtilis, flatum ſiquidem diſcutit, aluum expurgat, atque ita dyſentericis dicitur mederi.

Capitula Scabioſæ ſunt ſimilia eoq. in genere reponi debere indicant cæteris non reclamantibus, vnde nomen noſtratibus deduximus.

De YZTACPATLI TEPEXICENSI Hoximo. Cap. IX.

YZTACPATLIS *Tepexicenſis*, quem alij *Tlanoquilonipatli*, *Mechuacanenſes Hoximo* vocant, frutex eſt folijs paruulis, pennis auium ſimilibus, aut illis ſi mauis *Tlalmizquitli*, & luteis floribus. Naſcitur in temperatis *Tepexicenſibus* locis. acris eſt, calidaque & ſicca ordine tertio conſtat temperie. cortex radicis tritus, ac drachmæ vnius menſura deuoratus, omnes humores, ſed præcipuè pituitoſos purgare dicitur; atque ita diſſipare bubones, vnde poſtremum nomen.

De ACVILOTL, ſeu Volubili Aquatica. Cap. X.

ACVILOTL, ſeu planta volubilis, prope aquas proueniens, haud præter rationem à Mexicanis *Acuilotl* vocatur, quando humidis aquoſiſque locis naſci conſueuit, repatque per terram, aut propinquis arboribus conuoluatur. Sunt verò illius duæ ſpecies colore tantum floris, ac nomine diſtantes, & foliorum amplitudine. prior enim flores fert candidos, & folia paulò minora, vocaturque *Acuilotl*. Acuilotl. alterius verò flores palleſcunt, & folia maiora ſunt, diciturque *Cozticacuilotl* Cozticacuilotl. à luteo colore florum. Stipites vterque profert rotundos, purpureos, lignoſos, fragiles, & tenues, lenta fartos medulla. flores *Izquixochitl* candidos, vt diximus, & palleſcentes, nec abſimiles odore, & forma, floribus Roſæ illius quæ à recentioribus ſub Moſchatæ nomine circumfertur, cui hic frutex totus non omnino diſsimilis eſt. Folia ‹ſu›nt Rubi, ſed minimè ſerrata, nerueis diſcurſibus recte ſecundum longi‹t›udinem diſcurrentibus, & odorem Cucumeris ferè præſeferentia. flores in odoramenta, & corollas veneunt, floridoſque manipulos Indis paſsim con‹s›uetos, ac familiares. è quibus ignis beneficio, ſtillatitia extrahitur, quæ ‹v›alde odora ſit, & iucunda. Temperato aut paulò frigidiore Cœlo exultare ſolet. Folia ſunt amara, & tertio fere ordine ſicca, & calida. quamobrem ‹d›euorata pugilli menſura ex vino, flatum diſcutiunt, tuſaque & admota, ‹c›ontracta membra laxant, ac tumores præter naturam reſoluunt.

De

De HVITZ TOMATZIN. ſeu TOMAL ſpinoſa. Cap. XI.

HVITZ TOMATZIN, quem alij *HuitzTomal*, alij verò *Neixpopoalloni*, ſeu oculos extergentem vocant, frutex eſt craſſæ & ſurculoſæ radici innixus, vnde profert ſtipites ſpiniferos, quatuor dodrantum, & in eis folia quadantenus vocatæ Spinachiæ ſimilia, inferna parte hirſuta, & ſubalbeſcentia; purpureum florem non ſine luteis quibuſdam capillamentis, ex quibus fiunt fructus ceraſis candidis ſimiles. Naſcitur in frigidis, ac humidis regionibus *Temucacenſibus*, & *Amaquemecenſibus*, in planis, & campeſtribus. Radix eſt amara, acriſque, & tertio fere calefaciens ordine. eiuſdem cortex ſemiunciæ menſura tuſus, atque ex aqua deuoratus, omnes humores vacuat per inferna. atque ita febribus, & difficultati reſpirationis, & hydropi mire confert.

De XIVHQVILITL PITZAHAC, ſeu Anir tenuifolia. *Cap. XII.*

XIVHQVILITL PITZAHAC, ſeu *Anir* tenuifolia, radicem vnicam fundit, è qua multi prodeunt ſtipites, ſex cubitos longi, ac minimum digitum craſſi, coloris cinerei, teretes, atque leues; folia ſimilia Ciceris folijs. flores parui ex albo rubreſcentes. ſiliquæ aceruatim appenſæ cauli aſcaridibus craſſiuſculis, vermiculisq. ſimiles, plenæ ſemine nigro. Frutex hic amarus nonnihil eſt, & legumina quadantenus reſipiens, acris; calidaque, & ſicca ſecundo ordine natura. Puluis eius antiqua vlcera ſanat, abluta tamen prius vrina. quó fit, vt *Palancapatlis* multis vocetur. dolorem & calorem ingentem capitum puerorum folia contuſa, admotaq. dicuntur extinguere. reſolu-

ſolutauè ex aqua, atque illita, cerebrum. Fit ex eiſdem pigmentum nuncupatum ab Indis *Tlacchoili mehuitliue*, quo capillos atro colore tingunt. Naſcitur ſponte ſua in calidis regionibus, campeſtribus, montoſisq. locis. etſi aliqui in herbarũ genus referant, frutex tamen videtur duos annos viuens, viuaxq. perſiſtens. Parandi pigmenti, quod Latini Cæruleũ vocant, Mexicani verò *Mohuitli*, & *Tleuohuilli*, hic eſt modus. Folia inciſa, in ahenum cortinamuè feruentis aquæ, ſed iam ab igne ſepoſitæ, tepentiſque, aut melius, (vt rei affirmant periti) frigeſcentis, neque ignem expertæ, conijciuntur. concutiunturq. vehementer rutris. ac paulatim aqua infecta transfunditur in teſtam, aut dolium. & tandem per foramina paulò ſublimiora effuſo humore, quidquid è folijs deceſſit, permittitur reſidere. Fex illa pigmentum eſt. ſiccatur id ſole, & ſacco cannabino percolatur. mox efformantur paruæ rotæ, quæ catinis ſuperpoſitis carbonibus, ſolidantur, vt recondi tandem queant in annuos vſus. Seri quoque apud Hiſpanos integrum eſſet, calidioribus nempe regionibus, qualis eſt Betica, aut alia ex his quas alluit mare, ſeu campeſtribus, ſeu montoſis locis, in areas latè puluinatas ſparſo ſemine illius, Lactucæ more. menſe quidem Ianuario, ſi clemens ſit, aut calidum cælum, ſolumq. vdum, & irriguum. ſin minus, Septembri, Octobriuè. & tempeſtiuè in liberiores campos, ſicut ipſe quoque paruæ Lactucæ ſolent digeſto, atque tranſpoſito. ſarritis tamen nouellis plantis, vindicatisq. à noxiarum herbarum tyrannide, quoties illæ nimium laſciuiere, & tandem euulſis, & accommodatis vſui.

Ceruleum quomodo fiat.

De XIVHQVILITL PITZAHAC altera. Cap. XIII.

EST & alia eodem nomine planta, *Xiuhquilitl pitzahac* dicta, quæ cæruleo quoque tingit colore, fœminarumq. denigrat capillos. magnitudine tamen & forma, à prædicta diuerſa. Frutex ſiquidem eſt mediocris magnitudinis, multis inſiſtens radicibus, ſurculoſis, fibratiſque, vndè multi prodeunt ſtipites cinerei. Folia Piperis longi aliquantò maiora, nerueisq. diſcurſibus, ſecundum eorum longitudinem diſcurrentibus. & flores capillacei, candentes. Frigida, & humida conſtat natura. parandi pigmenti modus eſt vtriſque idem. & deterior huius tinctura, atque ideo de ſatu nihil.

De Sacchari Arundinibus, interpolandi ratione, atque ſatu, ac de modo extrahendi Saccharum. Cap. XIV.

ETSI non tantum Canarienſibus, ſed Haitinis quoque, & nouæ Hiſpaniæ colonis, quarum regionum res medicas omnes ſcribere animus eſt, Sacchari Arundines adueneſcunt, & eorum regionibus frequentes; tamen quoniam apud Canarios ſum eas primum conſpicatus, libuit inter eorum plantas numerare, atque deſcribere. Prouenit ergo in planis, montoſiſque, ſed fertilibus, irriguis, calidis, ac præcipua diligentia cultis. magnæ Canariæ locis, iuuante natura ſoli, colonum ſolicitudine & cura, Arundinum, ex quibus ſaccharum ſolet exprimi, ingens copia. vnde vberrimus eximij illius liquoris prouentus contingit. Rigandæ ſunt hæ bis, teruè ſingulis quibuſque ſeptimanis, neque

ſegniter expurgandæ, atque ſarriendæ. atque ita poſt duos integros annos, in debitam aſſurgunt magnitudinem, quæ rarò denos dodrantes ſuperat. ſolida intus (à qua ſaccharum extorquetur) refertæ medulla, nec longioribus ternis vncijs diſtinctæ internodijs. folijs verò prolixioribus, & virentioribus, cæteris calamis. Seruntur è fruſtis earundem, germinibusvè tranſuerſim iacentibus. & quæ primò aſſurgunt, plantæ vocantur. quibus ad vſus amputatis, naſcuntur aliæ, ſeſquianni ſpacio iuſtam magnitudinem adeptæ. quas vocant *Çocan*. deinde anni vnius interuallo, quas *Reçocan*. & hæ ſeruari ſolent ad ſatum. niſi adeo fertiles eſſe contingat ob terræ commoditatem, & ſolertem cultum vt ſaccharo exprimendo idoneæ ſint, atque aliæ quarto demum prodeant, quæ ſatui videantur ſufficere. Contunduntur hæ troclea, binos, ſtriatos, vaſtosque rotante axes, alterum alteri impoſitum. & poſtquam minutim ſunt conciſæ prælo comprimuntur, haud diſſimili ijs, quibus noſtri orbis incolæ muſta extorquent ab vuis. Fluens ſuccus per appoſitum canalem procedit in vocatum *Tangue*. quo referto transfertur in ahenum à recipiendo cognominatum. Succo huic mellivè, ius vocato, miſcent duo aut tria coclearia magna, quæ *Pombas* vocant, lixiuij fortis, quod in eum vſum paratum habent. feruet paulatim cortina donec rurſus *Tangue* ferè referciatur pro capacitate aheni. Tunc deſpumant, auferuntq. craſſas, & immundas ſordes, quas *Cachazan* vocant, deinde in reliqua ahena transfundunt. vbi bullire permittitur, donec exquiſitè emundetur, addito paulatim lixiuio, quo excitetur ſpuma. Eundem ſuccum iam in mellis naturam coactum, transfundunt in *Tangue* per colatorium, donec impleatur. inde transferunt in dictas *Tachas* paruavè ahena, quæ tria ſunt. vbi in maiorem ſpiſſitudinem coit, haud aliter quam in tribus prioribus cortinis, in quas paulatim transfertur liquor. augetur ſenſim ſuppoſitus ignis, atque lixiuium. eorum verò quæ *Tachas* vocant, quatiunt ſolum tertium. & ne ferueat, atque effundatur liquor, butyrum vaccinum, aut oleum inſpergunt. Inde poſtquam in debitam ſpiſſitudinem mutatus eſt, transferunt in vocatas *Formas*. mox implent ſubſellium arundinum excrementis, collocantq. formas aqua abundè madentes. & obſtructis foraminibus, effundunt in ſingulas formas ſextarium liquidi mellis, quod *Lentum* vocant. poſtrema *Tacha*, ſiue ahenum in nouem digeritur formas. & has quatiunt artifices ſpatula lata ligneaque, ac replent paulatim, exhauſtum inſtaurantes liquorem. Sequenti die transferunt formas in loca dicata expurgationi. & amouentes ſubſcudes, eiſdem foraminibus ſaccharum perforant, permittuntq. expurgari decem duodecimvè dies, pro temporis more. deinde malleo quatiunt formam, atque ita ſi quid excrementi eſt, extrahunt, experiunturq. an ſatis ſit expurgatum. Quæ exactè mundatæ ſunt, reconduntur in formas, addito luto. quod non aliter inuentum eſt, quam gallinis quibuſdam, pedibus eodem infectis, formas conculcantibus, ea parte ſacchari, quæ conculcata eſt, mirum candorem contrahente. Quæ verò non, permiſſæ quantum ſatis ſit expurgari, tandem illiniuntur luto. & eo tempeſtiuè detracto, aliud ſecundo adijcitur. nec additur tertium, ne ſaccharum vniuerſum liqueſcat, & effundatur. etſi interdum ter lutum adhibere neceſſarium ſit. Saccharum ita paratum, vocant *Lealdado*, & alio nomine *Maſculum*.

Sacchari conficiendi modus.

Nec

Nec maiorem admittit interpolationem; etſi quod minus candidum eſt *Mazcauado* nuncupetur. quod tamen, ſi libeat exquiſitius interpolant. Eſt & aliud genus, quod *Spumas* vocant, quoniam ex ſpumis ahenorum omnium ſoleat parari. Hæ quando extrahuntur, tendunt eas in ahenũ *Tanquerre*, aut dolium, ac deinde emundant in aheno, interpolantque, veluti ſaccharum. Sunt & vocatæ *Reſpumæ*, poſtremumvè ſaccharum. quod fit ex ſpumis haud aliter, quam reliquum dictæ *Panellæ*. *Panellæ* verò fiunt melle, quod fluit à ſaccharo per inferna. nempe inferiore, atque deteriore reſpumis. eodemq; interpolatur modo. Quæ omnia ſacchari genera, ſoli expoſita, demum in vſum reconduntur. Itaq; quoddam eſt genus mellis, vnde fiunt panellę. Aliud, quod *Decaras* vocant, fluit à ſaccharo, cum iam luti beneficio expurgatum eſt. Tertium verò, quod fluit à panellis. at mellatum dicitur ſaccharum ipſum, priuſquam concreſcat. Sed ramentum mel eſt, quod adhæret canalibus quibus expurgatur ſaccharum, ex quibus parant mel, panellasvè, aut, quod vocant *Refinado*. Vaſa autem, atque inſtrumenta, quibus ſaccharum interpolatur, ſunt *Pombæ*, ſeu coclearia ænea decem duodecimvè, plus minus, capientia ſextaria, manubrijs ligneis annexa, quibus melliginem ab ahenis in ahena transfundunt. *Deſpumatrices* ſunt laminæ Mediolanenſes, cribri modo perforatæ, nec ſine ligneis manubrijs vlnam longis, veluti illa Pombarum, quibus melliginem extergunt, & emundant a ſpuma. *Remillones* ſunt quædam coclearia ænea, tres quatuorvè capientia ſextarios, infundendo lixiuio deſeruientia, vt ita deinde ſpatula ſaccharum commiſceatur. *Spatula* verò lignum eſt quatuor digitos latum, & ternas ſpithamas longum, quo agitant ſaccharum contentum formis poſitis in tendali. *Formæ* ſunt vaſa fictilia, infernè perforata, vbi expurgatur ſaccharum, accipitq. ormam. vnde nomen. *Tendalis* eſt ſubſellium plenum ramentis Arundinum, bi collocantur formæ. *Viradera* dicitur lignum rotundum, cui ferreus mucro dditus ſit. eo enim excauantur in ramentis ſedes, quibus locentur formæ. *araluero* dolium magnum collocatum prope *Tacchas*, in quod melligo, quam *Mellado* vocant, conijcitur, & inde in *Tacchas* rurſus extracta transfertur. *Tacchas* ſunt ahena modica, & in trianguli formam locata. quarum vltima lam habet vbi ſaccharum agitatur. *Nornallas* nuncupant fornaces, quibus imonuntur ahena. *Repartitora* cochlear eſt ligneo inſiſtens pedi, ſeſquidodranem longo, quo transferunt ſaccharum in formas, cætera Pombis ſimile. Lutum erò quo expurgatur ſaccharum, vocatur *Mazapez*. quod genus cretæ eſſe iunt, ſquallido colore, ſed nonnihil in plumbeum tendente, humilibus locis, z. penè paluſtribus reperiri ſolitum. quod expoſitum ſoli, in annuos vſus ſerant, ne imbres per anni decurſum decidentes, impedimento eſſe poſſint. Cum erò eo vtendum eſt, proijcitur in cortinas, lapidibus & calce conſtructas, adita aqua donec ex ea reſoluatur. agitantque, atque commiſcent pala quadam nagna, vtriſque manibus mota. & ſtatim colant, ac per cribum æneum transnittunt in aliam cortinam. lutum quod primo additur ſaccharo, liquidius eſt. cundum verò nonnihil ſpiſſius. quorum vtrumque ex humoris maiori, minoq. copia conſtat. Audio naſci ſponte ſua apud Argentarium, quod vocant, fluen, Arundines ſacchari, arborum magnitudine, quibus (quod dixerat Pli-

I. Saccharum Lealdado, vel Maſculum dictum.
II. Spumę.
III. Reſpumæ.
IIII. Panellæ.
Refinado.
Inſtrumenta ſaccharificum.

nius in veteri quoque Orbe euenire)vi ſolis expreſſi ſacchari orbiculi,ſuprema parte adhæreſcant. Et hæc de ſaccharo, quoniam video latuiſſe ſuperiores,mihi obiter dicta ſunto.

De *AXIXPATLI TEXAXAHVACENSI*. Volubili quinquelatera. *Cap. XV.*

VOLVBILIS frutex eſt *Axixpatlis Texaxahuacenſis*, radici innixus ſurculoſæ. è qua profert caules ſarmentoſos quinque laterum, & folia vitiginea. amaro conſtans ſapore, & calida natura. vrinam euocat ſuccus epotatus, & ictericis mirum in modum confert. Naſcitur iuxta aquas calidarum regionum.

De *ECAPATLI*, ſeu parua Sambuco. *Cap. XVI.*

ECAPATLIS, quam alij *Tlaloaxin*, alij *Totoncaxi hoitl*, ſeu calidam medicinam, alij verò *Xomo tontli*, ſeu paruam Sambucum, alij verò *Xiopatli* vocāt, frutex eſt hiſpidus, folijs Amygdali, ſtipitibus lentis, purpureis, tenuibus, & teretibus. floribus luteis, mediocribus, in extremis ramorum flagellis ex quibus ſiliquæ oriuntur tenues, teretes, longæ, & maiori ex parte purpureis granulis Lenti ſimilibus, minoribus tamen, refertæ. odore eſt graui, ſapore amaro. Prouenit in locis campeſtribus regionum calidarum aut temperatarum. quamquam intra domos quoque, & viridaria, remedij cauſſa ſoleat coli. Calida & ſicca natura con-

conſtat, & nonnihil adſtringenti. Tumoribus medetur, vlceribuſque. & aurium dolorem ſedat. lac euomentibus infantibus auxiliantur eius folia, ſi contuſa apponantur ventriculo. admota verò illitaque, capitis dolorem leuant. & vniuerſo corpori applicata horrores febrium, aut pugilli menſura deuorata. Sunt qui dicant ſic quoque ſatietati mederi, & lepræ, teſta prius corraſæ, quam Indi *Xiotl* vocant, lychenibusq. impoſitam auxiliari.

De *HVITXIQVA.* *Cap. XVII.*

QVAM Michuacanenſes *Huitxiqua* vocant, *Mexicenſes Xoxocapatli* nuncupare ſolent. Eſt autem frutex folia fundens oblonga, ſerrata, & amplitudine mali Medicæ; inſertis tamen quibuſdam minoribus. ſemina vero, ac flores iuxta foliorum exortus in aceruos congeſta. Naſcitur calidis, atque humidis locis, quales ſunt *Mexicani*. folia calida, & ſicca, & pauliſper adſtringenti videntur conſtare natura, & Stœchadem quadantenus olere. Puluis eorum, medetur nomis, & depaſcentibus vlceribus. tumidam faciem curat. & impoſitus capiti, obſiſtit defluxionibus oculis affundentibus tenebras. naribus verò infuſus fluxum ſanguinis cohibet. & medetur dyſentericis. tumoresq. præter naturam, aut diſcutit, aut maturat, aut aperit. Succus infuſus confert oculis. ſuffitus iuris decocti eius, & *Iztauhiatl* aduerſus articulares dolores, & quaſuis alias frigidas noxas præſentaneam fert opem.

De NACAZCVL, ſeu TOLOATZIN ab alijs dicto; Datura altera Mexicana. *Cap. XVIII.*

NACAZCVL, qui ab alijs vocatur *Toloatzin*, eſt ſpecies *Tlapatl*
huexot Zincenſis Prouinciæ alumnus. eſtque frutex caules Ficulneos
oferens, radices candidas & ſurculoſas, folia vitiginea, odoraque, mollia,
nguia, & hirſuta. Fructus aculeatus eſt, ac demum ſpinas exuit, obrotun-
us, & in quatuor portiones, Melopeponis inſtar, diuiſus. Semen eſt fuluum,
aphanino ſimile. Naſcitur vbique in ruderibus, & maceribus *Pahuathanenſi-*
s, & habetur ab indigenis ad nonnulla incommoda reparanda magno in pre-
o. Semen ſiccum, tritumque, & reſinæ immixtum, perfracta oſſa mirè ſo-
dat, & conglutinat, ac reducit luxata. Adiungunt Indi ſupernè auium pen-
s, & tabellis coërcent, ducuntq. ægrotantes in balneum aeneum, quod *Te-*

mazcalli patria lingua vocare ſolent. toties repetentes huiuſmodi medicamentum,quoties videtur expedire. quaterna folia tuſa deuorantur ex aqua contra totius corporis dolores, è Gallica etiam lue profectos, aut cum *Chilli* luteo illiniuntur. Cauendum autem ne excedat pondus,quoniam alienationem efficeret, & variæ, vanæq. imaginationes viderentur obſeruari.

Nacazcul eſt ſpecies Tlapatl ſiue Daturæ,quæ ipſi Hyoſcyamo eſt congener. vaſculum Daturæ videtur quidem diuiſum eſſe in quatuor partes, ſed quando ſemen maturuit, duabus tantum partibus membrana hæret ipſi pomo, vtrimque vero multa hærent ſemina in craſſa & fungoſa ſubſtantia, ſicut etiam in Hyoſcyamo, & Tabaco videre licet. narcoticam vim Medici plerique adſcribunt frigori,non animaduertentes omnia narcotica eſſe odora & calida, vt etiam purgent. ſic Papauer etiam purgat, ſi ſemina eius non omnino matura deuorentur, vt mihi retulit ſibi experientia compertum vir Clariſſimus Theophilus Molitor Lynceus, profeſſor Ingolſtadienſis deſignatus Medicus, rerum naturalium diligentiſſimus rimator, ſicut omnia Rapacea facere ſolent, & nihilominus eſt narcoticum. nec opus eſt ad frigidas partes quæ inſunt confugere. nam oleum vini vtpote diſtillatum, nihil frigoris continet, & difficile fuerit in Nicotiana partes frigidas inuenire. Taceo vini vim Narcoticam quæ omnibus eſt notiſſima. Itaque aliunde vis pendet narcotica. ex fumis nempe, qui magna copia è pinguibus iſtis, & facile fumigantibus, in cerebrum euehuntur, ſpiritusq. animales ne ſufficienti quantitate partibus ſubiectis influant, impediunt. In lethargo certe caput apertum, & membranæ cerebri, eiusq. ſubſtantia, inflammata reperiuntur. Id obſeruauit non ſemel tantum, Excellentiſſimus D. Ioannes Faber Lynceus, ſimpliciarius ſummi Pontificis, collega & amicus meus ſingularis, in cuius ædibus & contubernio hi mei commentarij nati ſunt. quod euidenter conuincit, ſomnum illum non à frigore, ſed à calore ortum ducere. Vanus autem eſt ille metus qui à multis ſæculis Europæos corripuit in vſu debito narcoticorum, cum vniuerſus Oriens & Meridies impune & quotidie vtatur Opio, Datura, Bangue, & ſimilibus, & noui Orbis incolæ, quos hodie Nautæ ſeptentrionales imitantur, fumum Hyoſcyami, ſiue Tabaci, creberrime hauriant. Noxa vero ex nimia doſi, nunquam eſt tanto cum periculo, ac ſi quis in purgando debitam exceſſerit menſuram. Dolendum eſt infinitos mortales, dolorum cruciatibus perire vnius huius medicamenti ignorantia, qui orco eripi poſſent, ſi medici, conſenſu totius Orbis perſuaſi, eo ſæpius vterentur.

De

De TOTON CAPATLI Syringa lutea. Cap. XIX.

TOTON CAPATLIS frutex eſt ſtipites ramoſq. cauos proferens, purpureos, refertos luteis floribus, ac viſu ſpectandis. qui initio, cordis oſtendunt figuram, mox verò hiant in ſtellulas, quinque concinnatas folijs. ex his vaſcula erumpunt, in quibus ſemen nigrum clauditur, exileque. Radices ſurculoſæ ſunt, & folia Pyri. quæ primo guſtu apparent acida, poſtea verò planè amara ſentiuntur. quamobrem, calida ſiccaq. & adſtringenti conſtare natura, eſt iudicandum. Illita corpori, frigoribus rigoribusvè acceſſionum, narrantur mederi, enixas roborare, compeſcere dyarrhœas, ſatietatem pellere & dyſenterias curare infuſa, ventriq. admota, aut ſemivnciæ pondere deuorata. præcipuè ſi cum radice *Tacocoçauhqui* permixta ſint.

Flos ipſi Blatariæ videtur ſimilis, flauus quidem extra, ſed verſus centrum erubeſcit.

De TOCIZQVIVH, ſeu Maizio torrido, & calido. Cap. XX.

FRVTEX eſt *Tocizquiuh*, folia ferens Chamædrios, ſerrata, pinguia, & infernè ſquallentia, hirſuta, aſpera, graui odore. radicem craſſiuſculam, fibratamque, & ſenſim gracileſcentem. flores verò longos. Prouenit in vallibus, ac ripis fluminum *Metztitlani*. tertio ferè ordine calida, atque exiccanti temperie conſtat. ori ventriculi ſi apponitur, vterinos affectus curare dicitur, ac fœminas illorum gratia tabeſcentes, ſanitati priſtinæ reſtituere. & ius foliorum infuſum, mederi dyſenterijs.

Folia ad Vrticæ ſimilitudinem vergunt, ſubtus etiam viridia. flos longiſſimis pediculis inequitat, corymbiferis quaſi ſimilis, totus luteus.

De YTZTICPATLI frutice.
Febrifuga. *Cap. XXI.*

YTZTICPATLIS, quem alij *Teçonquilitl* vocant, frutex eſt radicem fundens craſſam, & longam, intus candentem, teneramque, plenam ſucco, & ex ea ſtipites purpureos. folia in plures cuſpides diuiſa, & has ipſas interdum ſinuoſas quoque. florem candentem, ac paruum. & fructum rotundum, Ponticis nucibus penè parem. Naſcitur in collibus *Hoitzocenſibus*. Radix dempto cortice, qui impensè refrigerat, in læuorem redacta, aduerſus febres ſolet deuorari. Ius decocti eius, loco aquæ fontanæ aut fluuialis, bibitum, eundem vſum præſtat. præter quod calidas quaſuis intemperies emendat, ac corrigit. Nec eſt planta vlla apud has gentes, quæ in extinguendo calore, maiori in pretio habeatur, aut poſſit huic aliquo modo comparari.

Ad Geranium forte pertinet hæc planta, ſed repugnat radix tenera, ſucco plena quæ obſcurè rubet. folium fere Cannabis. caules etiam rubent. fructus nodo concluſus non conſpicitur.

Exponere hic libuit hanc quoque Maluaceæ vt videtur earum regionum imaginem, cui quamuis in autographo nomen inſcriptum non ſit, a nonnullis tamen affinis prædictæ Yztzticpatli cenſentur. folia quidem ſunt Geranij. flos ex ala pediculo longo inſidet. calix magnus ferè caſtaneus. flos luteus, pallidus, radix craſſa.

De

De ATLAT ZOPILLIN, ſeu aquoſa herba appenſa. Cap. XXII.

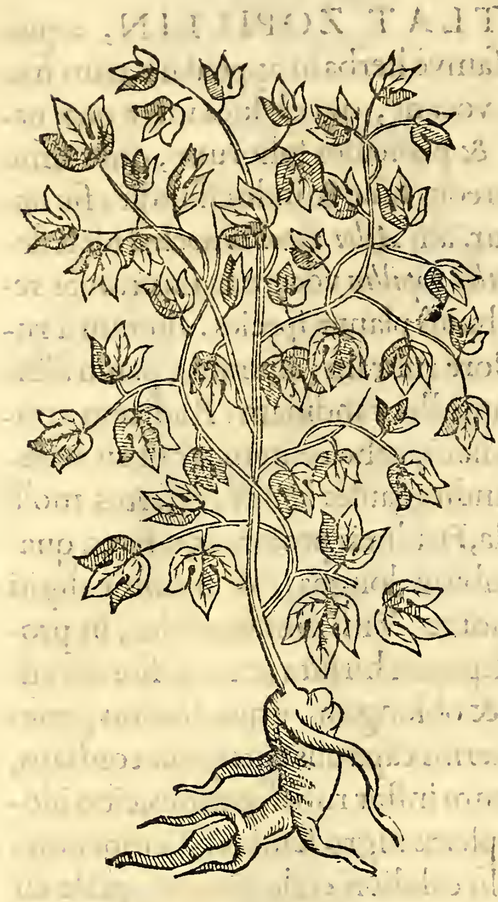

ATLAT ZOPILLIN, aquoſamvè herbam appenſam, eum fruticem vocant, qui ob loca iuxta quæ naſcitur, & pediculos foliorum, quos ſimiles capreolis hinc & inde effundit, ſic nominatur. alij *Atlot zopollin xochitl* ideſt florem *Atlot zopillin* vocare malunt. duas reperies huius plantæ ſpecies. alteram à rubeo colore rubram; alteram à paulo albidiore, appelles candidam. Radicem vtraque craſſam, rubeſcentem, ac fibris refertam fundit. caules lentos, refertos molli medulla, Ficulneis proximos, teretes, quatuor cubitus longos, & minimi digiti craſſitudine. Vitis viniferæ folia, in procurſu ſtipitum hirſuta ac rara. florem rubrum, & oblongum. è quo fructus generantur ternis capitulis triangulis conſtans, corallorum inſtar rubeſcentibus, cibo idoneis, ac plenis nigro ſemine. Temperato, aut paulò calidiori cœlo gaudet, quale eſt *Mexicanum*, & *Tetzcoquenſe*, vliginoſoq. ᴇ campeſtri ſolo. Auguſto menſe flores erumpunt, quibus, fructuque, ac folijs ecidentibus, in annuos vſus velli ſolent, atque recondi. Radix frigida primo rdine videtur, humidaq. & ſaliuoſa natura. & ideo, aqua, vbi farina radicis, tipitisve aliquamdiu infuſa maduerit, loco fontanæ aut fluuialis epota ab his, ui fluxum ventris patiuntur, aut quemuis alium à calida cauſſa ortum morum, breui curat. vrinæ ardori, & retentioni medetur. nec non & oculorum inammationibus.

Qui ſtamina, & calicem, & flores in maluaceis diligentius inſpexerit, ſtatim unc fruticem eorum claſsi, nempe Altheæ adiudicabit. vires etiam reliquis probe coreſpondent.

De COCOZTAMATL, ſeu luteo TAMATLI Vrinaria mirabili. Cap. XXIII.

COCOZTAMATL, quem alij *Cocoztic*, & *Cocoztin*, & *Cocoztli* vocant, frutex volubilis eſt, craſſam, ac pallentem radicem fundens, vnde nomen. ſtipites, læues, tenues, atque rotundos. folia ſinuoſa, & in tres diuiſa cuſpides. flores candidos, modicos, illis *Izquixochitl* perſimiles. è quibus oriuntur acini ceraſis haud abſimiles, ſed colore candentes. Radix pallet. & inodora eſt. ſapor verò ſaliuoſus. temperies mediocris, aut paululum in frigus humiditatemq. inclinans. Vrinam mirè euocat. arenas, & pituitoſa excrementa pellit. atque quicquid vrinarios meatus obſtruit expurgat, & trahit. carnemq. ibidem ſupercreſcentem reprimit, ſi in lęuorem redacta ſemivnciæ menſura ex aliquo liquore aperiente deuoretur. & agglutinato puluere radicis ex oui albumine, aut oleo amygdalarum dulcium, lunco *Xomalli* vocato, Goſſippino tamen prius filo irretito circumuolutoque, atq; ita penis cauitati admoto. quemadmodum raro quodam exemplo cognitum eſt apud Mantuam Carpentariam, Philippi Secundi regiam, cum laboraret Epiſcopus Cordubenſis, qui tunc erat Conchenſis præſul, & à confeſſionibus eiuſdem Catholicæ Maieſtatis, grauiſſima quadam vrinæ ſuppreſſione. eo enim præſidio ſubdito, veluti per miraculum eſt liberatus, reſeratis vijs, vberrimaq. vrinæ copia penitus effuſa, haud ſine optima mercede artificis. cum tamen ille, neque vnde ſumeretur id genus auxilij noſſet, aut quidquam aliud quam ſe aliosq. permultos, à quodam Indico medico ſibi id arcani ſeruante, ab huiuſmodi ægritudinibus fuiſſe ſeruatos, atque ereptos. Et quamquam ſint qui contendant, non eo puluere, ſed cauda *Tlacuitzin* animalis, cuius etiam effigiem exhibemus, eueniſſe, quæ eiſdem morbis affectis mirabile quoque auxilium præſtat; re tamen diligenter conſiderata, atque inquiſita, inuentum eſt è radice huius plantæ, & non ex cauda prædicti animalis, mutuatum eſſe, quod narrauimus auxilium. Sunt verò qui dicant aluum mouere, ac ſoluere. & ea ratione *Chichime capatli* miſceri, ad pharmacum quod vocant Chullulenſe, componendum.

De

De IZTAC COANENE PILLI Volubili Diuretica. *Cap. XXIV.*

YZTAC *Coanene pillis*,ſeu planta folia ferens cordis figura,volubilis frutex eſt, radici innixus longæ, & fuluæ. è qua proferuntur caules tenues, eretes, & virides. & in eis folia ſubalbida, cordis forma ferè. ac flores ex albo allefcentes,& exiles.radix vnciæ vnius menſura tuſa ac deuorata,febres dicitur rcere. mixtaq. *Yztac Quahuitl*, aut ſumpta per ſe,vrinam prouocat,ſemen reentum pellit, nec non ſanguinem coactum in grumos, & lapillos. Dulcis eſt por, frigidaq. aut mediocris natura.

Cum hæc planta ſit congener ipſi Coanene pilli,& florum colore fere tantum diffeit, ibi de viribus plura videre poteris.

De COATLI, ſeu Aqueo ſerpente. Cap. XXV.

COATLIS, quem alij *Tlapalezpatli*, ſeu medicinam ſanguinis coccineam vocant,ſuffrutex eſt magnus, ſtipitem ferens enodem, craſſum. nateriæ Pyri,& folia Ciceris,minora tamen,Rutaceauè,ſed maiora. flore luteo languefcente, paruo & longiuſculo, compoſito in ſpicas. Frigidæ eſt,& humentis naturæ, paulum è temperie recedentis. Prouenit regionibus moderatè calidis, qualis eſt Mexicana, & interdum etiam feruidioribus, qualis eſt *Quauhchinacenſis*. Aqua vbi ſtipitis eius quædam aſſulæ aliquandiu maduerint, uæ cæruleum paulò poſt contrahit colorem, renes, & veſicam epota extergit,refrigeratque,vrinæ acrimoniam temperat,febres extinguit,& cholicis meetur. Hæc autem potentius præſtat, ſi radices *Metl* adijciantur, quamquam entriculum laxent. quod ego in me ipſo ſum aliquando expertus, & aliorum iam patuit teſtimonijs. Aiunt quoque gummi eius, oculis inflammatis opilari, excreſcentemq. in eis carnem extergere. Cœpit iamdiu id lignum deerri ad Hiſpanias, vbi lignum Nefriticum appellant, aquamq. ſic parant. Linum aſſulatim conciſum,in optima aqua fontana maceratur, & in ea relinuitur, donec aqua à bibentibus abſumpta ſit. qua ſumpta, altera inijcitur. toesq. repetitur, donec aqua cæruleo inficiatur colore, dimidiaq. hora poſt iniecum lignum, cæruleum aqua contrahit colorem dilutiorem. qui ſenſim pro emporis ratione intenditur, ita vt miraculum ſpectatoribus appareat. Eſt & Coatli II. iud genus huius plantæ, eadem præditum facultate, ſed aquam minimè ficiens.

Lignum eſt Nephriticum aquam cæruleo colore tingens,cuius iam iam crebrior vſus on ſolum apud Hiſpanos, ſed etiam Italos Medicos.

E genere leguminum eſſe colligitur,non tantum ex folijs Ciceris, flore luteo, ſed & x eo quod apud nos Geniſtæ vim habeant ad calculum pellendum,& reliqua fere omium leguminum genera.

Monardes huius etiam meminit cap. 27. vocans lignum ad renum affectiones,& rinæ incommoda. apud quem idem aquæ parandæ modus.

De

De ÇAÇAPIPILOL XOCHITL, *ſeu herboſo, ac pendente flore.* Cap. XXVI.

ÇAÇAPIPILOL XOCHITL, quem alij *Pipilol xochitl* vocant, frutex eſt folijs Menthæ, minimè ſerratis: floribus coccineis, longis, Periclymeni figura, binis candidis apicibus, è ſingulis intrinſecus prodeuntibus. ad cuius ſpecies fortaſsis pertinet, quamuis viribus differat. Naſcitur in calidis *Ytztolucæ* collibus. Frigida, humidaq. temperie conſtat. cortex radicis ſemivnciæ pondere deuoratus, placat febres.

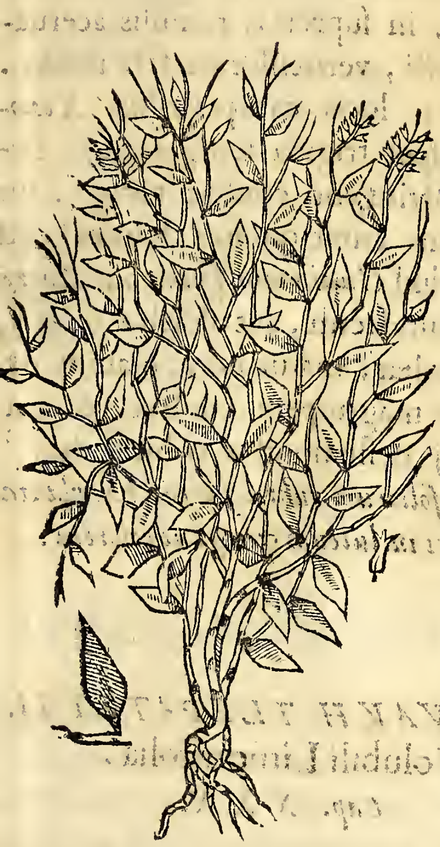
Flores huius Periclymeni ex luteo rubri ſunt depicti. & quoniam Auctor ſcribit eius ſemivnciam febrium acceſſus placare, neceſſe eſt vt ſit calidi temperamenti, ſicut & reliqua Periclymeni genera: Nondum enim compertum eſt, à frigidis & humidis medicamentis, niſi magna quantitate ſumptis, vt ſudorem mouere poſsint, vel vomitum, febrium paroxiſmos ſedari, vt vel ex noſtro Auctore ſæpiſsime videre licet.

De CHVPIRI, *ſeu* CHARAPETI, *aquam rubeo colore tingente* Arcano Venerei morbi. *Cap. XXVII.*

FRVTEX eſt *Chupiri*, radici inſiſtens craſſæ, & longæ, externa parte pallеſcenti ex albo, & interna ex albo & luteo purpureſcenti, vnde nomen. Prodeunt ab illa ſtipites, multiq. rami tenues, prolixi, exaturati viroris, & vergentis in colorem cæruleum, teretes, læues, ac referti mali Medicæ folijs, maioribus tamen, & luteis ac ſtellatis floribus. ſapore, & odore inſigni caret. Naſcitur in calidis *Michuacanenſibus*, aquoſis, & humidis locis. Sicca, & adſtringenti conſtat natura. Habent hanc plantam indigenæ in magno pretio, eiusq. vires in arcanis recondunt (quas tamen magna cura atque diligentia, ab illis extorſimus) affirmãtes, plantas reliquas *Michuacanenſes*, in ſedandis à morbo Gallico ortis doloribus, facilè ſuperare, ac vincere. curandisq. neruorum affectibus, ſcabie, atque alijs pernicioſis, ac rebellibus morbis, & qui leuioribus medicamentis non cedant, ſi radix vnius vnciæ pondere recipiatur, aquæ vero bini congij, ferueantq. ad ignem donec tertia pars abſumpta ſit. iusq. decocti eius, ſemilibræ menſura, quotidie ſorbeatur. eadem victus ratione inſtituta,

tura, quæ *Guaiaci* decoctum aſſumentibus præſcribi ſolet. Idem decoctum medetur præter naturam tumoribus, vlceribuſque, & cæteris ſymptomatis ex eadem lue profectis. & potatum, & illitum, tumores capitis & brachiorum diſcutit, dyſenterias compeſcit, excitat appetentiam, & impinguat extenuatos.

De CVRAQVA ſeu Braſilio Hiſpanorum. *Cap. XXVIII.*

QVAM *Curaquam* vocant *Michuacanenſes*, & *Mexicani Quamochitl*, & *Vitzquahuitl*, & Hiſpani Braſilium ſolent nuncupare, frutex eſt ſpinoſus ſurculoſis candidisq. inſiſtens radicibus. vnde profert ſtipites, extra fulueſcentes, ac intra rubeos, contortos, refertosq. folijs cordis ferè figura, ſed mucrone appendentibus, frequentibus interuenijs inſignibus, è dorſo oblique procedentibus in latera. Naſcitur in frigidis *Michuacanenſibus*, campeſtribus ac montoſis locis. vbi offenduntur duæ aliæ ipſius ſpecies, quarum altera *Pinguica*, altera verò *Vxuqua* nuncupatur. II. Pinguica.
Sapor eſt adſtringens, frigidaque ac ſicca temperies. III. Vxuqua.
Tingunt eius ligno fila coccineo colore. eſt enim perſimile arbori quam vocant *Santalon*. Ius decocti eius primò fit fuluum, deinde rubeſcit. quod ſi amplius decoquatur, cogitur in purpureum pigmentum, aut, ſi miſceatur alumen, in ru[b]eum, & decentius Cinnabari. Refrigerat hæc arbos, febrem extinguit, ad[s]tringit, & roborat.

Fructum luteum Ericæ ſimilem in libro ſuo depinxit author. longè aliam Plantam raſiliæ nomine deſcribit herbarium Lugdunenſe lib. 18. cap. 82. ex Theueto. arborem empe magnam, folijs Buxo ſimilibus. cuius etiam ligni magnos truncos apud nos vi- ere licet.

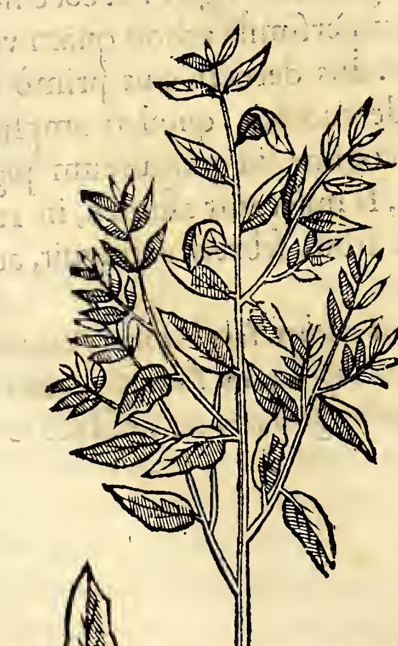
De QVAVH TLEPATLI Ocymifolia. *Cap. XXIX.*

FRVTEX eſt *Quauh tlepatlis* radici annixus craſſæ, lignoſæ, rubræ, & fibratæ. ex qua proteruntur ſtipites fruticoſi, atque ligneæ naturæ, folia Ocymi ſerrata, flores è candido rubeſcentes, in ſupremis ramulis aceruatim congeſti, verticillorum fere modo. Prouenit in locis campeſtribus *Xoxotlæ*. pauliſper frigida temperataue, ſicca, & adſtringenti conſtat natura. Ius decocti eius curat quoſuis dolores haud aliter ac illud *Guaiacani, Chinæ* aut *Zarzæ parillæ*. quindecim, aut pluribus diebus, ſi ita expediat, matutinò epotatum dyſentericis magnopere confert, & quibuſuis alijs defluxionibus cohibendis.

Venæ foliorum rubræ ſunt in hac planta, flores rubri in luteum vergunt colorem.

De QVAVH TLEPATLI II. Volubili Limonifolia. *Cap. XXX.*

QVAVH TLEPATLIS frutex eſt ſtipites fundens volubiles, & fuluos, folia Limonis, florem candentem, & modicum, radicem ſurculoſam, fuluamque, longam & craſſam. cortex radicis, quæ frigidæ eſt, & adſtringentis naturæ, redactus in puluerem, atque appoſitus, medetur eruptionibus, quæ in Gallica lue ſolent oriri. idem præſtare dicitur deuoratus duarum drachmarum pondere, atque ita fugare infectiones cutis omnes. Naſcitur in calidis *Texaxahuacenſibus*, vbi in maximo habetur præcio ab indigenis ad prædictas ægritudines exterminandas.

De

De XIVH COCOLIN, ſeu planta Contortiua. Cap. XXXI.

XIVH COCOLIN frutex eſt *Hoitzocenſis*, ſtipites ferens tenues, teretes, perquè magna interualla geniculatos, ſquallentes, & hiſpidos. folia rara, magnaq; ex parte altero latere vnico diſſecta ſinu, hirſuta, & candentia, ſed præcipuè infernè, oblongaque & Faſeoli flores. radicem magnam, è candido vergentem in fuluum. Naſcitur in calidis collibus, & campeſtribus locis. ſapor radicis ſubdulcis eſt, & quadantenus leguminis, frigidæq; & adſtringentis temperiei. cortex eiuſdem leuigatus, & bis in die duarum drachmarum pondere deuoratus ex aqua, vomitum præcipuè puerorum compeſcit. medetur vlceribus oris, ac pudendorum. radicis ſuccus, ac flos ex lacte, mirabiliter confert oculis.

De PINAHVIHVIZTLI, ſeu herba verecunda. Cap. XXXII.

PINAHVIHVIZTLIS; quam alij (quoniam inducat ſomnum, ſoporemq; capiti impoſita, aut quia tacti dormire videantur) *Cocochıtl* vocant, frutex eſt quatuor dodrantes longus, ſtipites tenues, ſpiniferosq; ferens, ac folia falcata per interualla ſena, ac manipulorum forma ſibi inuicem coniuncta, haud diſſimilia illis *Tchixochitl*, radicem ſurculoſam, flores verò, ac fructum forma erinaceis, primò viridibus, ac mox fuluis racematim dependentibus perſimiles. Naſcitur in calidis *Tepoztlanicis*, *Quauhtlani* quoque & *Hucitlalpæ*, & in collibus *Yacapithl*. Amorem dicitur conciliare. folia ſaporem Raphani quadantenus referunt. frigida conſtat, ſiccaq; & adſtringenti natura, necnon & glutinoſa. ſuccus radicis medetur tertianis febribus, oculis inflammatis, ſomnumq; inducit; cortex verò ventris fluxibus. Hic eſt frutex ille, cuius folia ad quemuis hominis attactum, flatumuè, contrahuntur, iunguntur que inter ſe, atque marceſcunt. hunc eundem eſſe exiſtimo, aut eius congenerem; quem Inſularum Philippicarum coloni, plantam ſentientem vocant. de qua ſcribunt (vera an falſa neſcio) nonnulla, quæ in hac prouenientes prædictis in locis, vera eſſe nequaquam experimur. veluti eſt ſtipites rectos proferre, pennæ gallinaceæ craſſitudine, ex ſingulis radicibus denos, duodenosuè, quorum vnuſquiſque duodenis ornetur folijs diuiſis in quatuor ordines, duarum vnciarum inter ſe diſtantes interuallo. foliaq; eſſe Loto vrbanæ ſimilia, flores cyaneos, Linguæ ſimiles paſſarinæ antequam hient, hiantes ve- Philippicarũ herba mimoſa Acoſtę

rò in terna diuidi folia modica. adeo offendi attactu, flatuq; hominum, vt attrectata digitis vltima foliorum ſerie mœrorem quendam præſeferat, atque ſoporem, ſtatimq; decidere reliqua folia, manentibus ſolis ſuperioribus, quæ ſi rurſus digito tangantur, pariter decidere. quin ſtipites, qua parte attrectantur, rumpi, ac in terram procidere, nigreſcente inciſa parte, veluti ſi igne fuiſſet combuſta. quin ſi flatu hominis perfletur, totum procidere, ac rumpi. neque hoc euenire ſi ligno, baculoue, aut aliter tangi contingat, ſed ſola humana manu, aut ſpiritu. inſipidam eſſe, nec vlla quo ad medicos vſus ſpectat pollere vi. Plantam etiam narrant naſci *Maluari*, quæ ſimiliter ad manus contactum contrahatur, folijs Polypodij, ac luteis floribus. Alij aliam apud *Peruinos*, quæ & ſi tangatur areſcat. nec non in noſtro orbe, præcipuè apud Gades. Verum quæ nos de *Pinahuitztli* ſcripſimus experimento cognouimus, multiq; alij indubitatum eſſe millies comperere.

III. Maluarica herba viua Acoſte.

IV. Peruina.

Huius leguminis Iconem exhibuit Cluſius in notis ſuis ad Acoſtam cap. 56. nomine herbæ Mimoſæ, quæ miſſa fuit ex Inſula diui Iohannis à portu diuite. vbi etiam fructum erinaceis ſimilem depingit, & totam plantam huic noſtræ eandem diligenter deſcribit.

Herba Mimoſa Acoſtæ orientalis videtur differre à priore, cum ſaporem Glycyrrhizæ habeat. quamuis & loci diuerſitas eam efficere poſſit differentiam.

Maluarica Auctoris planta deſcribitur ACoſta cap. 55. & Herba Viua nominatur. eſtq; ſimiliter è genere leguminum, & prædictis cognata.

De MEXOCHITL, *ſeu Omexochitl. Cap.* XXXIII.

FRVTEX eſt Mexochitl, hominis altitudine, fibratis radicibus, folijs mali Perſicæ paulò maioribus, floribus paruis, comantibus, & ex luteo rubeſcentibus, & ſiliquis Chilli ſimilibus, ſed luteis, procedentibus ſecundum longitudinem. odorem ſpirat grauem, acremque. Prouenit *Hueitlalpæ* in humectis vallibus, aut collibus. folia contuſa deuorantur aduerſus venenatorum animalium morſus. excitata enim vomitione vulnerati ſolent reſtitui in priſtinam ſalutem. eadem verminoſis vlceribus applicata, noxia animalia fugat, atque necat.

An Apocyni quædam ſpecies? nec enim facile inter legumina comam inuenias, nec inter Solana fœtorem cum acrimonia, & vi emmetica.

De ATLINAM, *ſeu Frutice iuxta fluuios aquasuè proueniente. Cap.* XXXIV.

ATLINAM frutex eſt ſtipites ferens plures, & in eis folia in longum producta, anguſta, ſubalbida, ſerrata, hirſuta, & fere ſaligna. flores candentes, & magnos. radicem craſſam, & ſurculoſam, quæ caſtaneas inueteratas ſapit. folia, quæ odora ſunt, reſinam. Naſcitur in calidis *Quauhnahuacenſibus* prope riuos & flumina, campeſtribus, ac planis locis. herba verò tota calida, & ſicca conſtat natura. folia pugilli menſura tuſa, & matutinò deuorata, febres

febres finiunt, vacuata ſupernè atque infernè pituita, & bili citra moleſtiam vllam purgata. Infunduntur eadem paulò maiori pondere, ac per inferna humores prædictos trahunt.

De IZONTECPATLI, ſeu vulnerum medicina. Cap. XXXV.

IZONTECPATLIS ſuffrutex eſt ſtipites proferens ſarmentoſos, tinctos virore exaturato, teretes, tenues, & prolixos, & in eis folia Ocymi, ſed non ſerrata, radicesq; fibratas. Prouenit *Tenampulci*, ſeu editis ſeu planis locis. Germina conciſa lac affatim ſtillant, quod impoſitum recentes glutinat plagas, ac breui ad cicatricem perducit. Idem tertio ordine calefacit, & exiccat. acrisq; eſt, & amari ſaporis.

Tithymalis ſine dubio adſcribenda hæc planta. lac enim ex Cichoraceis, & Campanulis effluens, acre & amarum non eſt, ſed vel dulce, vel amarum. correſpondet etiam exaturatus viror, Eſularum etiam natura ſuffruticis.

De BVYOBVYO. Piperis longi prima ſpecie. *Cap. XXXVI.*

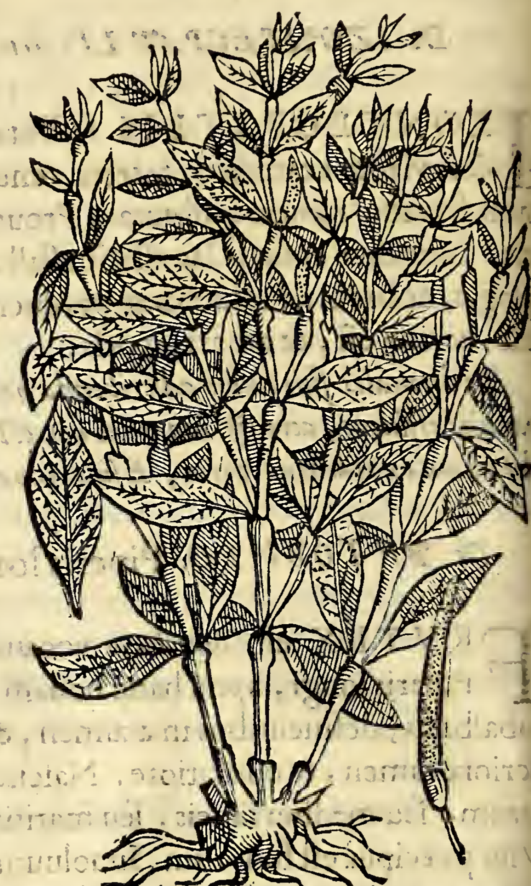
FRVTEX eſt *Buyobuyo* vocatus in Philippicis Inſulis Sines. ſpecies eſt Piperis longi, apud hanc nouam Hiſpaniam prouenięns, folijs oblongis ſubalbidis, deſinentibus in acumen, & acribus guſtu, fructuq; Piperis longi, acriore tamen, & odoratiore. Naſcitur in humidis locis Philippicarum inſularum, ſeu mediterraneis, ſeu maritimis, & apud nouos quoque Hiſpanos. Vſus præcipuè eſt foliorum. Inuoluunt ſiquidem vnius folij portioni dimidiæ quintam vnius glandis *Bahei* adhuc teneræ (de qua inter ſpecies nucum Indiarum ſumus locuti) calce conſperſam, geſtantq; ore, & ſic ferunt corpus nutriri, cerebrum, & ventriculum roborari, iuuari coctionem, firmari dentes, ſedari eorum dolores, pituitamq; illos erodere ſolitam arceri, carnem exhauſtam iuxta eorum radices inſtaurari, ac labia contrahere roſeum colorem ruboremq;, ingratum oris halitum fugari, & commendari iucundum. de cuius ſpeciebus, viribus, & vſu, latius in ſequenti capite tractabitur. vires namque & vſus narrati in noua Hiſpania ignorantur.

Huius Piperis meminit etiam Monardes c. 58. de Pipere. & fructum depingit ſimilem Piperi longo, vel Spicæ Plantaginis.

De TLATLANCVAYE Piperis longi planta, alijſuè eius generibus. Cap. XXXVII.

PIPERIS longi planta, quam Philippicarum Inſularum coloni *Buyobuyo*, & *Sabiam*, Mexicenſes verò, apud quos naſcitur etiam, *Tlatlancuaye*, & *Ecaptli* appellant, frutex eſt ſtipites volubiles proferens, & ſarmentoſos, & in eis folia Piperis nigri, longiora tamen, & acuminata, ac fructum teretem, longum, Piper longum vocatum. folia ſunt guſtu odorata, acri ſapore, calidaq; & ſicca ordine tertio temperie, partiumq; ſubtilium. fructus nullibi plantæ ſuæ appendens eam aſſequitur perfectionem, quæ neceſſaria eſt vt commode recondatur.. ideoq; immaturus, & in fuluum colorem inclinans colligitur, ſpanſusque exponitur ſoli, atque ita in vſus ſeruatur. Virens editur, neque ingratum præbet alimentum, aut nimis acre. reconditus verò fercula commendat, dum tamen ignem non experiatur. ſtatim enim decoctione vim, atque ſaporem amittit. Cortex ſtipitum redactus in farinam ac deuoratus, atram bilem apte expurgat, & venenatis plagis præclari alexiterij vices præbens medetur. reſolutis neruis, aut conuulſis, auxiliatur. flatus diſcutit, & alios huiuſmodi morbos ortos à frigore, craſſiſve & lentis humoribus, profligat. Tres apud hanc nouam Hiſpaniam huius plantæ differentias adhuc offendi, cum quinque, aut plures, audiam apud Philippicas Inſulas eſſe repertas, quarum ſtipites ad nos ſunt miſſi. nam præter *Buyobuyo*, de quo præcedenti capite dictum eſt, & eum de quo in præſenti capite ſumus locuti, alias tres numerant,

Piperis lõgi ſpecies II.

nerant, quarum poſtremam *Buyoſamo,* ſeu Simiæ dictam, *Buyo* quamſimilli- Buyoſamo.
nam fructu eſſe ferunt; diſtare verò odore graui, perforatis folijs, & ſanioſis, III. ſpecies Piperis longi.
crique, & adſtringenti ſapore. Alias verò duas à *Buyo* prædicto affirmant differre foliorum paruitate, & aſperitate, ac præcipue minorem. Maior enim maiora profert folia, cætera ſimilis, guſtu Piperis nigri, ac præcipue radicis, fru- IV. ſpecies.
ctus autem Piperis longi, tenuior tamen, & acrior. Minor verò minoribus conſtat folijs, & ipſe frutex minor eſt. folia ſapore & odore carent. radix nigra V. ſpecies.
eſt, cortex mellini coloris, leuis, fungoſus, acris, & roborans. Radices horum
inum generum propinantur aduerſus venenatas potiones, veluti alexipharmaca drachmæ vnius menſura, in læuorem redactæ, & ex aqua nucis Indicæ reſolutæ, aut vino Palmarum recenti. Subueniunt etiam ventriculi frigidis affectionibus ex iure decocti Chamæmeli, ortisq; ex craſſis humoribus, quos perſoquunt roborato etiam ventriculo. ſubueniunt ijs qui coire nequeunt ob veneficia, additis præcipue alijs ad eundem vſum pertinentibus. Affirmant Mexicenſes, qui etiam *Tlatlanquaye* vocant, *Quauhyyautli*, & *Temoçotl* oriri in locis calidis paſſim iuxta aquas, ſepta, & ſaxa. ſuccumq; radicum, & germinum expreſſum, epotum aut infuſum, aquam intercutem vacuare. Ius verò decocti crurium œdemata, aut congeſtos pituitoſos humores diſcutere. menſtrua etiam euocare, & flatus, ab eisq; ortum dolorem tollere. folia impoſita vlceribus mederi, præcipue venenatis, dolores è frigore, aut lue venerea productos lenire, faucium tumores diſcutere, & quoſuis alios, ſed præcipue adiecta *Centlina*, impeditum motum reſtaurare, euocare ſudores, neruorum reſolutioni mederi, & conuulſioni ſuffitu, iuuare epylepticos, ac pellere rigores, & frigora.

De Pipere longo multa ſcribit Garcias lib. 1. arom. cap. 22. vbi Cluſius eius genuinam proponit imaginem, quam ſigillatim deſcribit lib. 1. cap. 20.

Guilandinus non malè Piperis fruticem aſcribit Hederæ, cui & figura, & vires reſpondent, præſertim purgatoriæ, & diaphoreticæ, quæ in omnibus fere aromatibus reperiuntur.

Differt figura Authoris noſtri ab Icone Cluſij, quoad ſitus foliorum. Cluſius vni ſolo vnum ſemper opponit folium, ſed Author non bina ſemper habet ex oppoſito folia, ita vt ex ala folij fructus enaſcatur. Quæ differentia forte nata eſt ex differentia quinque ſpecierum, quæ hic proponuntur.

DE EZPATLI QVAVHNAVHACENSI. Sanguinis medicina. *Cap. XXXVIII.*

EZPATLI QVAVHNAVHACENSIS, quem alij *Quauhezt li*, ſeu medicinam ſanguinis vocant, frutex eſt folijs Verbaſci obrotundioribus, hirſutis, pinguibus, mollibus, & cordis pene figura. manat inciſa ſanguinem, vnde nomen. odorem Stœchadis grauem præfert. Cortex eſt calidus guſtu, odorus, reſinoſus, ſiccus, atque adſtringens, & demum amarus. ſecundo ordine calefacit, aut amplius. Ius decocti radicum, quæ rubræ ſunt & ſurculoſæ, infuſum, aut potatum, medetur dyſenterijs, ac veteribus plagis ſtillans è præ

fractis liquor. Naſcitur in regionibus calidis, quales ſunt *Quauhnauhacenſes*, *Temiltzincenſes*, & *Teuhcaltzincenſes*, vbi eam conſpeximus iuxta ſaxoſa loca.

De CEVAL CHICHILTIC, ſeu vite ſyluestri, Lambruſcaue indigena. Cap. XXXIX.

PROVENIVNT apud nouam Hiſpaniam Lambruſcæ, Vitesq; ſylueſtres multis in locis, nec tamen ad noſtra vſque tempora ab hac gente excultæ, ac ſeorſim, ſeu ſerie aliqua plantatæ. vſum enim Bacchi non nouerant, etſi alijs vini generibus libentiſſime non modo explerentur, ſed inebriarentur, neque parcant hodie noſtrati, ſed auidiſſime hauriant. Fructus eſt craſſiuſculus, purpureus, duriore callo, immitis, gratus tamen, ac dulcis, & qui (vt coniecto) miteſceret cultura, cætera noſtris Vitibus ſimiles. frigida, ſiccaq; natura, folia, ac palmites, & adſtringenti conſtant. appetentiam excitant, impetigines curant, tumores repellunt, calorem nimium extinguunt, oculorum inflammationem arcent, febres placant, vlcerum leniunt dolorem, & ſaniem exiccant. Sunt qui *Xocomecatl* vocent, ſeu acidum funem, tum ob ſaporis genus, tum etiam ob palmites ſeſe vicinis arboribus conuoluentes.

De HVAPAHVALIZPATLI, ſeu Conuulſionis medicina. Cap. XXXX.

HVAPAHVALIZPATLI frutex eſt, hominis æquans altitudinem, ferens ſtipites, ac ramos ſcabros, magna ex parte nudatos folijs, quę longiuſcula, & anguſta ſunt, flores verò exiles, ac pallidi, calicum forma. Naſcitur *Hocitlalpæ* editis, ac campeſtribus locis. Ius decocti, cuiuſuis partis vniuerſæ plantæ, propinatur mane, veſperiq;, tepidum, quinum aut plurium, ſi opus ſit, dierum ſpacio ad motionem amiſſam reſtituendam. Frigida, ſiccaq; temperie conſtare videtur. nam ſapore, & odore caret. Quamobrem conueniet, hos effectus præſtare proprietate quadam occulta, aut ſiccitate, & adſtrictione, quod multis alijs medicamentis huius Orbis videmus euenire.

De YLLAMATLANTLI, ſeu dentibus vetulæ. Cap. XLI.

FRVTEX eſt *Yllamatlantli* nomen habens à ſpinarum cum dentibus vetularum ſimilitudine. ſtipites producens teretes, hiſpidos, & in luteum colorem vergentes, præcipue ea parte, qua ſunt teneriores. folia vitiginea, neruis intercurſantibus, qui ex pallido rubeſcunt, ſed hirſutiora, & minora. flores albos, in luteum etiam colorem inclinantes. fructum acinoſum, toto cauli procurſu racematim dependentem, primò viridem, ac poſtea luteum, refertum candidis nucleis, multis, paruiſque. Amarus eſt ſapor, ac vis calefaciens, & adſtringens. Naſcitur in calidis, frigidisq; regionibus, conuallibus tamen, campeſtribusq; locis, & humectis. folium vnicum reſolutum ex aqua, atque epotum, medetur ſatietati. & eodem modo, vacuata cauſa, febri. aut ſi folia

pugilli

ugilli menſura macerentur ex aqua, & liquor epotetur. Aluum nempe leni-
er ſubducit. admouetur capitibus puerorum inflammatis refrigerij gratia.
nodicus eſt enim eius calor.

De YAMANCAPATLI, *ſeu medicina temperata*. *Cap.* XLII.

FRVTEX eſt *Yamancapatlis* ſtipites ferens lentos, ac ſucco manantes,
craſſos, fuſcos, læuesque, vnde non exoriuntur ramuli, ſed qua parte pro-
leunt ſcabros, atque geniculatos, & in eis folia Portulacæ, ſed quæ ſenectutis
empore trifurcentur. radicem craſſam fibratam, & longam. quauis parte
ctus inciſusq; liquorem fundit glutinoſum, odorem, ſaporemq; *Tecopalli*, pa-
rijue Thuris referentem. Naſcitur Mexici, vbi firmum habent mederi radicis
uluerem vlceribus putridis, cachoeſibus, atque canceroſis. Prouenit etiam
pud Panucenſes. calida, ſicca, odora, & adſtringenti natura conſtat: aiunt, fru-
icis huius liquorem firmare dentes, mederi dolori gingiuarum, vſtionique, &
rticulorum imbecillitati, deuorata qualibet radicis menſura, & laxatis verte-
rarum dorſi compagibus opitulari.

De XIOPATLI, *ſeu lepræ medicina*. *Cap.* XLIII.

XIOPATLIS ſuffrutex eſt, ſtipites habens multos, læues, teretes, at-
que virentes, digitali craſſitudine, ac quaternis prolixos cubitis, in
is verò Mori folia, longe tamen ampliora, aſpera, & ſerrata. radices ligno-
as, ſurculoſas, multas, candentes interne, externe verò fulueſcentes. Na-
itur *Hocitlalpæ* humidis locis, montiumq; faucibus iuxta aquas. frigida ve-
ò, ſiccaq; temperie conſtat, glutinoſa, ac nonnihil adſtringenti. Tuſa folia,
litaque, lepram & lychenas curant, atque abſumunt. præcipue ſi ægrotus du-
atur in balneum poſt huiuſmodi adhibitam curationem, quam Indi vocant
emazcalli.

De TENAMAZ NANAPOLOA. *Cap.* XLIV.

FRVTEX *Tenamaz nanapoloa*, ab alijs *Tenamazton*, & nonnullis *Tla-
lamatl* dictus, radicem fert magnam & ſurculoſam. folia Saluiæ forma,
nga, & anguſta, obtuſa, terna, ſubalbida, & aſpera. florem leguminis pur-
uraſcentem ex candido, in corymbi formam compoſitum, & fructum race-
atim diſpoſitum, obrotundum, Nucum Ponticarum forma. Naſcitur vbi-
ue in calidis. Frigida, ſicca, & adſtringenti temperie conſtat. & ideo liquor
efluens ex germinibus tenuioribus, inſtillatus medetur oculis, ſi inflamma-
one tententur. adhibetur tumoribus præter naturam, ac febres extinguit.

De *TLACOTE QVILIZPATLI, ſeu medicinæ inciſæ ſudis. Cap. XLV.*

TLACOTE QVILIZPATLI frutex eſt ſtipites multos fundens, binas ſpithamas lõgos, lignoſos, teretesque, & in eis folia Origani, ſerrata. flores verò modicos, candentes. radicem longam, ac minimum digitum craſſam, ac lignoſam. Naſcitur in cacuminibus montium frigidorum Miſticæ ſuperioris. Calidus eſt, & ſiccus ordine quarto. acris, reſinoſus, glutinoſusque, guſtuque impenſe odorus, reſipit aliquantulum Coriandrum. Ius decocti eius medetur pectoris morbis, flatum diſcutit, aluique, ac ventriculi lenit dolores.

De *XALQVAVHITL* ſtipite punctato. *Cap. XLVI.*

XALQVAVHITL ſuffrutex eſt ſarmentoſus, ſtipites ferens geniculis interceptos, punctisq; diſtinctos, vnde nomen. folia Piperis longi folijs perquam ſimilia. odora eſt & *Tlantlacuaye* hac in re quoque ſimilis, adeo vt illi prorſus videatur congener. calida ordine quarto, ſiccaq; conſtat natura. Ius decocti eius exhibetur enixis corroborandi, flatus diſcutiendi, & menſtruorum euocandorum gratia. ac ſatietati medetur.

De *MINTZINTZIN. Cap. XLVI.*

FRVTEX eſt *Mintzintzin* ſtipites fundens fuluos, quaternis prolixos cubitis, folia Perſici, atque albos flores. Naſcitur in montibus temperatis Vruapæ prouinciæ Micuacanenſis. amara eſt planta, odora, guſtu non nihil acris, calidaq; & ſicca ordine tertio. folia tuſa, atque illita ventri, inteſtina à vitiatis emundant humoribus.

RERVM MEDICARVM
NOVAE HISPANIAE
NARDI ANTONII RECCHI
Liber Quintus.
ACRES HERBAS HABET.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI PRÆFATIO.

QVANDOQVIDEM cum Auctore noſtro Arbores in Syluis, Frutices in Dumetis, Suffrutices in Frutetis conſpeximus, ſupereſt vt montes conſcendamus, ad valles declinemus, Hortos perambulemus, Prata peragremus, Agros adeamus, ad Paludes properemus, & vt vnico dicam verbo ad mare illud magnum HERBARVM nos conferamus, in quo plenis velis cum Auctore nobis nauigandum fuerit. Tertium inquam plantarum genus, illudq; abundantiſſimum quod in HERBIS ſitum eſt pertractandum venit. Siue enim iumentis paſcua parare, ſiue hominibus eſcam ſubminiſtrare velis, ſiue ſanos iucunditate odorum delectare, ſiue ægros ſuauitate ſaporum refocillare malis, HERBAE vberrimam ſegetem & vtrum eliges tibi ſuppeditabunt. Quare mirari deſines vbi tertiam operis huius partitionem ampliſſimam intueberis, quæ MEXICANI orbis Herbas complectitur. in quibus infinita ferme figurarum apparet varietas, copioſa facultatum elucet vtilitas, & pulcherrima effectuum ſe prodit maieſtas.

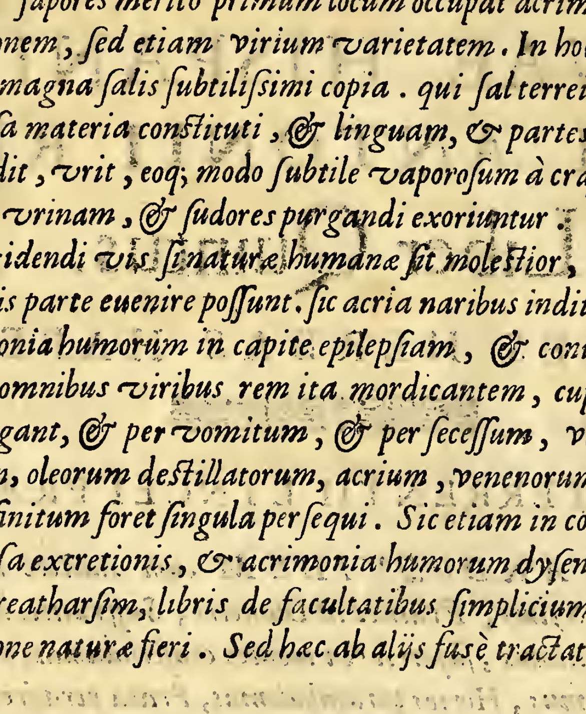
Quæ quidem tractatio cum ſit varietate ſpecierum ampliſſima, neceſſario in partes quaſdam ſecanda fuit, ne vel omnium confuſio nauſeam legenti pareret, vel nimis

crebra

crebra earumdem rerum repetitio, curioſum lectorem retardaret. Et quoniam phyſica herbarum diuiſio, à pauciſſimis tentata, à nullo adhuc facta eſt, (nam diuiſiones ex loco, tempore, florum pulchritudine, colore, figura, radicum foliorumq; viribus, purgandi, alterandi qualitatibus elementaribus deſumptæ, omnes ſunt accidentales, & ſpecies nimis ſeiungunt,) ideo Auctor noſter maluit diuiſionem herbarum medicam, Dioſcoridem nimirum ſecutus inſtituere, progrediendo per ſapores, qui longe certiſſimi ſunt omnium facultatum indices, vt & Galenus neruosè admodum peculiari opere, libro nempe quarto de facultatibus ſimplicium comprobauit, & ante eum Hippocrates, breuiter, ſed accuratè attigit.

Omnium medicorum & philoſophorum, quorum de ſaporibus extant monumenta in eo conſentiunt, ſapores conſtare ex terrena aliqua ſubſtantia, cui humiditas aquea ſit commixta. modum tamen non explicant quomodo ea fiat mixtio, aut qua ratione fiat vnius ſaporis in alterum tranſmutatio. vnde in hac tractatione multæ adhuc ſuperſunt difficultates enodandæ, in quibus philoſophi ſua poterunt exercere, & acuere ingenia. Inter ſapores meritò primum locum occupat acrimonia, non ob vehementem tantum actionem, ſed etiam virium varietatem. In hoc ſapore depræhenditur per experientiam magna ſalis ſubtiliſsimi copia. qui ſal terreis partibus vnitus, inſtar ignis in denſa materia conſtituti, & linguam, & partes omnes corporis humani penetrat, diuidit, vrit, eoq; modo ſubtile vaporoſum à craſſo ſeparat. vnde vires incidendi, per vrinam, & ſudores purgandi exoriuntur.

Hæc etiam incidendi vis ſi naturæ humanæ ſit moleſtior, parit omnes purgationes, quæ in quauis parte euenire poſſunt. ſic acria naribus indita, ſternutamenta prouocant, ſic acrimonia humorum in capite epilepſiam, & conuulſiones excitat, vbi natura irritata omnibus viribus rem ita mordicantem, cupit expellere. ſic acria per os ſumpta purgant, & per vomitum, & per ſeceſſum, vt infinitis patet experimentis, herbarum, oleorum deſtillatorum, acrium, venenorum fere omnium, ſalium omnium, quæ infinitum foret ſingula perſequi. Sic etiam in corpore humano acrimonia vrinæ eſt cauſa excretionis, & acrimonia humorum dyſenteriam mouet. vnde Galenus ait hypereatharſim, libris de facultatibus ſimplicium, ab acrimonia humorum, & irritatione naturæ fieri. Sed hæc ab alijs fusè tractata ſunt.

De

De *AHVAPATLI*. Chamedri Mexicana. *Cap. I.*

HERBA fruticans eſt *Ahuapatlis* folia Quercus ferēs, multoſq; fundens caules purpureos, & in eorum ſummitate luteos flores, paruos, ac minimè ſeneſcentes. radicem longam, craſſam,& fibratam.Naſcitur temperatis regionibus, aut paulò calidioribus, qualis eſt *Yacapichtlenſis*. Sapor eſt acris guſtu,gratusq; odor.calefaciens quarto circiter ordine, & exiccans natura. Ius decocti depopulatur pediculos, fumus cimices fugat, dolores ventris, à frigida cauſſa ortos ſedat, flatum diſcutit,dyarrhęas coërcet,& cholico,iliacoq; affectui infuſa auxiliatur. Præcipuus vſus eſt radicum.

De *ACXOYATIC*. Herba Nunnij. *Cap. II.*

ACXOYATIC, quam alij vocant *Tlachpahuaztic*, ſeu ſcopas, alij verò *Tlacocol*, ſeu humilem radicem, ac vndulatam, ob contortæ radicis formam,& alij ob exilitatem *Pipitzahuac*, aut *Yztacpatlis Pipitzahuac*, parua eſt herba folia ferens abiegnis ſimilia,cauliculos ſpithamam longos,tenues,ternos, atque quaternos. flores in ſupremis cauliculis in ſpicam compoſitos,paruos & exiles. qui principio candentes,in ſemen demum mutantur fuſci coloris. radicem gracilem,triplo tamen ipſo caule craſſiorem, contortam,ſeu conuolutam, atque candentem. Clementi cœlo naſcitur, aut paulò rigidiore, quale eſt Mexicanum.quo fit,vt apud Hiſpanias,ſi ſemen eò deferatur ſeraturq;, ſperem naſcituram,atq; ſeruandam. Hæc eſt herba illa, quæ ſub *Nunnij de Chaues* nomine paſſim celebratur. Radix, cuius eſt præcipuus in medicina vſus,acrem præſtat ſaporem; odorem tamen nullum.& eſt calidæ,& ſiccæ,ordine quarto temperiei. eadem contuſa mediocriter, & è liquore aliquo conuenienti curando affectui,matutino tempore, atque inani ventriculo,ſex obolorum pondere deuorata,humores omnes,ſed maximè pituitam atque bilem, tum per ſuperna tum etiam per inferna,citra moleſtiam aut noxam vacuare ſolet. atque ita hydropicis, cachecticis, aſtmaticis, tineamq; patientibus, magnoperè dicitur con-

Herba Nunij de chaues.

ACXOYATIC alia.

ferre. poteſt autem, ſiue febriat æger ſiue febre careat, virens radix, aridauè, tutius tamen arens paulò minori pondere, exhiberi. dum tamen vitiati ſucci redundent, quos vacuare ſit opus, & cibo, qua die ſumitur, ad meridiem, parcatur. Eadem tuſa, & reſoluta ex lotio humano, & inſtillata, morbis oculorum medetur, ac diſcutit argemata.

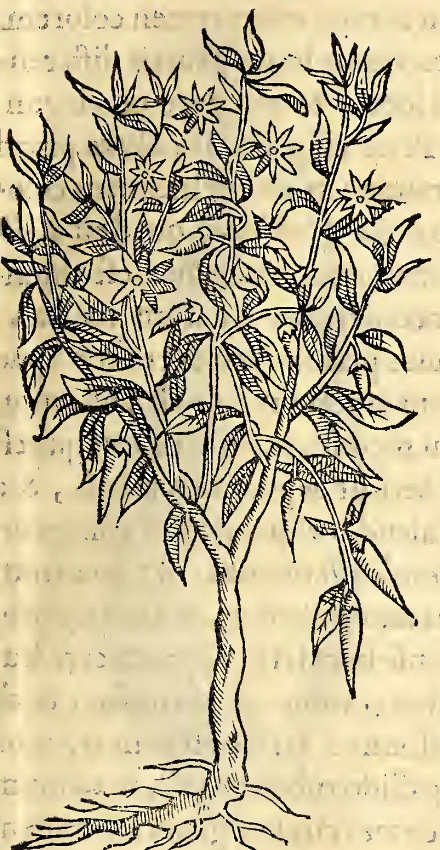
IO. TERRENTII LYNCEI NOTÆ.

Acxoyatic, cuius hic imaginem exponimus, non eſt ea, quam deſcribit Author, ſed ei congener. illius namque effigie hucuſque caremus. huic vero radix craſſa, folia ſimul multa ex eodem puncto exeunt, vt in Larice. & ex ala quauis flos Volubili ſimilis, ruber cum albedine verſus calycem. vaſculum deinde ſequitur, quale in Volubili, vel Burſa paſtoris. Nam an planum, vel rotundum ſit diiudicari hic nequit.

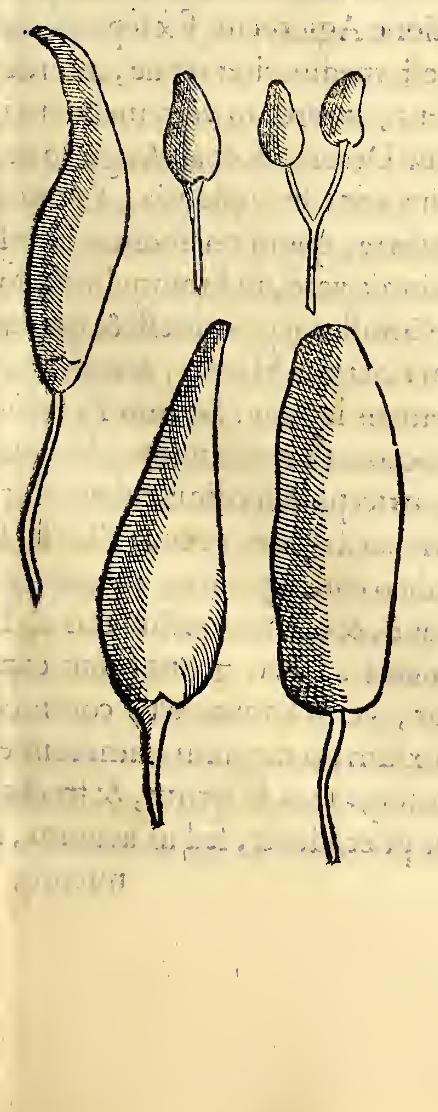
De CHILLI, *ſeu Pipere Indico ſiliquoſo.*
Cap. III.

CHILLI, ſeu Piper Mexicanum, planta eſt ferens ſiliquas illas, quæ ab Haitinis *Agies*, ab antiquis, vt quidam volunt, ſiliquaſtra, & ab Hiſpanis Piper Indicum vocatur, & Capſicum ab Actuario nuncupatur. quæ licet diu in noſtrum orbem tranſlata ſit, ibiq; & in hortis, & in vaſis fictilibus, ornamenti & vſus gratia ſeratur, & habeatur in delicijs, tamen quoniam apud Indos multo plura eorum genera reperiuntur, & orexi excitandæ, commendandiſq; ferculis ſuppetias ferat, adeo vt nullam ſit reperire menſam ſine *Chilli*, atque ideo quotidiano experimento ſint illius facultates notiſſimæ, adductus ſum non modo differentias, quæ in noua Hiſpania proueniunt, de quibus modo agitur, verum ſpecierum fere omnium, quæ adhuc ad manus noſtras peruenerunt, exhibere imagines, formas deſcribere, vniuerſamq; facultatem, & naturam tradere poſteritati. Cunctorum ergo generum folia Solano ſimilia ſunt, & pene paria (ſi *Quauhchilli* excipias, quæ minora eadem fert) & flores candidi. è quibus ſiliquæ oriuntur, primo virides, mox maiori ex parte in rubrum, & demum in paſ-
Vires. ſeum inclinantes colorem, refertæ paruo ſemine, exili, candicante, contuſo, atque in orbem efformato, acris guſtus, atque vrentis naturæ; quæ ad ſemen præcipue attinet. Quartum hæ caloris gradum attingunt, & tertium fere ſiccitatis. etſi recentes excrementitio quodam humore abundant,

CHILLI, *Piper ſiliquoſum Mexicanum.*

dant, qui totus pene vetuſtate euaneſcit. vnde fit, vt ſæpe excitato flatu, Venerem ſtimulent, ac interim aluum non ſine quodam teneſmo, ac ſenſu doloris, ijs præcipue qui huiuſmodi condimento ante non aſſueuerant, leniter emolliant. Quanquam eius rei acumen nō immerito cauſſam eſſe affirmare poſſumus. Vrinam, & mēſes euocant. corroborant ventriculum ob frigus imbecillem. coctionem eadem occaſione labefactatam iuuant. appetentiam contemperato ex eis cū uocatis *Tomamæ* intinctu mire excitant. & pituitoſos humores vndecumque, potiſſimū coxæ adhæreſcentes articulis, diſcutiunt, & euacuant. Aiunt, hecticorum peropportunum eſſe remedium, ventrem lumboſq; aculeis *Chilli* madentibus perpungere. nutrimentum item calens, ac ſiccum præſtant, &, vt Indi paſſim experiri teſtantur, haud modicum. renes tamen excalefaciunt, & inflammato ſanguine, atque iecinore ad nephriticos, phreneticos, pleuriticos affectus, peripneumonias, alioſq; tumores internos, & alia ſimilia ſymptomata, ſeu nutrimenti, vt ſæpiſſime Indi ſolent, ſeu condimenti vice, immodice, aut frequenter vtantur, perducunt. Incōmoda.

Tam calidis, quàm frigidis, temperatiſq; locis, ac regionibus proueniūt, ſed frequentius temperatis, ac fœcundius, aut calidis. Prior ergo ſpecies (vt ſingulæ iam membratim enarrentur) Mexicanis Species. *Quauhchilli*, hoc eſt *Chilli* arboris; Haitinis I. Quauchilli. verò, apud quos minor, orbiculatior, & à minori planta edita profertur; *Chilli* montanum dicitur. minimum eſt id omnium, & Oleaſtri baccas, forma & magnitudine repræſentant. cumq; omnia fere genera quarti ordinis calorem attingant, hoc cæteris omnibus ſentias vrentius, atque ideo in condimenta, & non in nutrimenta venire, ſolumq; intinctibus & ſalſamentis, piperis loco miſceri, & toto prouenire anno. Secundum genus *Chiltecpin* dictum, à Culicibus, II. Chiltecpin. quos paruitate & colore videntur imitari, ab alijs vocatur *Totocuitlatl*, quod eſt paſſe- I.

rinum ſtercus, ob paruitatem & colorem, ab Haitinis verò (vt audio) *Huara-huae.* quod licet aliquando videatur prædicto virentius, citius tamen colorem amittit. At tres videas huius generis differentias natali ſolum loco, & tempore quo leguntur, diſtinctas. Prior vulgaris eſt, altera priori ſimilis, ſed ſolis ratione in atrum inclinans colorem, atque ideo dicta *Tlalchilli*, quod eſt *Chilli* nigrum. Tertia demum minor eſt omnibus, & poſt præcedentem fructum media. omnes enim huius plantæ ſpecies triferæ apud Indos ſunt. primus fructus maior eſt, poſtremus minimus, & natu medius, mediocris quoque eſt magnitudinis. Seritur Septembris menſe, & à Decembri ad Kalendas vſque Aprilis colligitur.

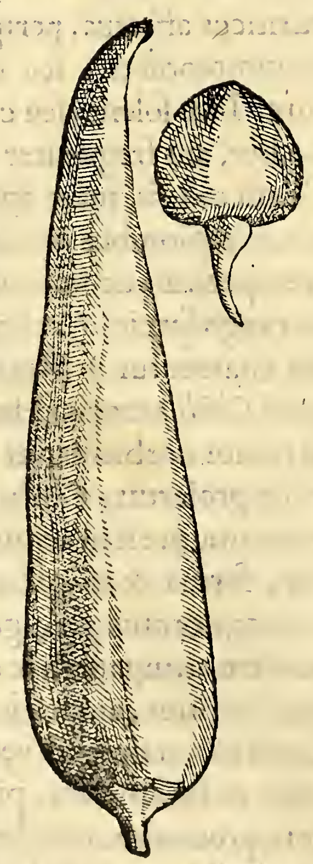
Tlalchilli II. III.

III. Zenalchilli.

Tertiũ à ſole *Zenalchilli* dictum. irriguis enim locis, ceſſantibus iam imbribus, id eſt Auguſto, & Septembri menſe ſolet ſeri, & producere fructum à Nouembri, vſque ad Martium, & ab Haitinis *Chilli* album. viride eſt primò, mox palleſcit, aut ex pallido rubeſcens eſt, & demum in rubrum, vt cætera circiter genera, mutant colorem.

IV. Chilocozdi.

Quartum dictum *Chilcoztli* a colore, quo tingit croceo, quæ eo parantur condimenta, & ab Hiſpanis Haitinam inſulam occupantibus, eadem ratione Agicrocus. ſex ſeptemuè digitos longum eſt, mediocriter tenue, interdum ex albo rubeſcens, interdum verò inclinans in paſſeum. Seritur Decembri. & ab Auguſto in finem vſque totius anni fit vindemia.

V. Tzinquahuyo.

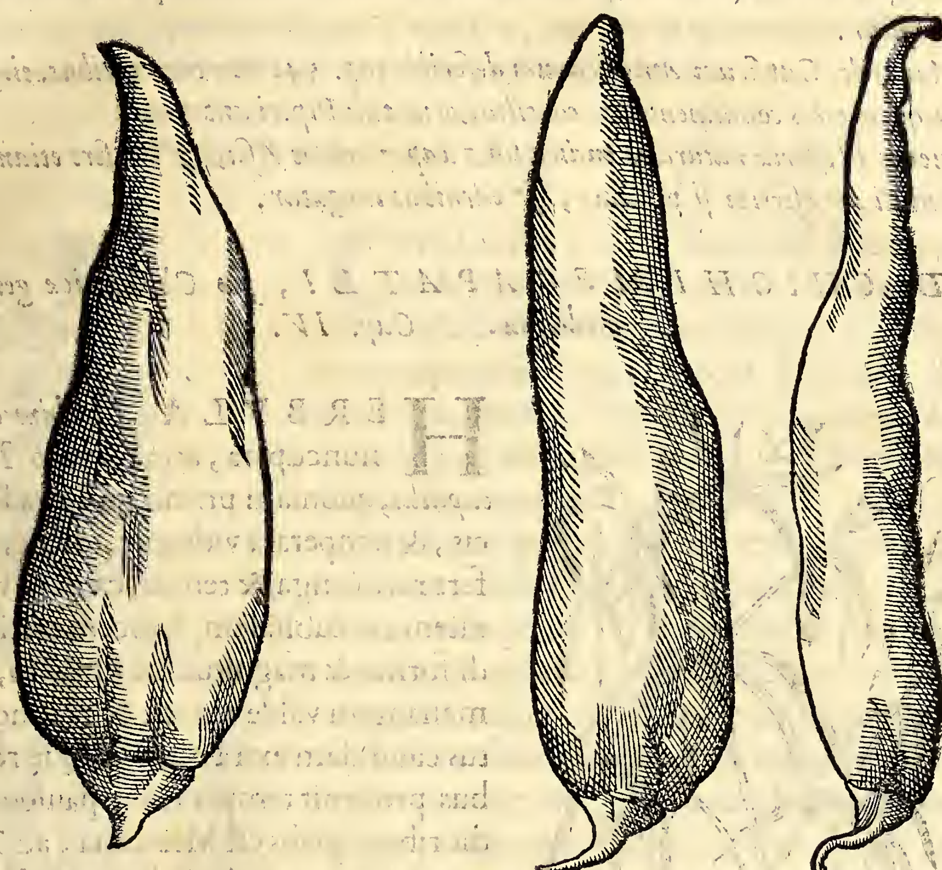
Quintum genus *Tzinquahuyo*, quoniam montanum eſt, vocatur, ab Haitinis verò, ob ſimilitudinem formæ, & coloris, Corallum: gracile eſt, & quinque digitos longum. Seritur Martio, & totius anni decurſu proueniens legitur.

VI. Teſochilli.

Sextum *Teſochilli*, ſeu *Maſſeum* vocatum à mollitudine, longum eſt, amplum, particeps dulcedinis, rubri coloris, atque adeo mitis acrimoniæ, vt cum *Tlaolli*, ſeu placentis ex Indico tritico paratis, mandi conſueſcat. multique, & optimi exiſtimatur ab Indis eſſe nutrimenti. Idem genus fumo expoſitum exiccatur, vt in annuos vſus commodè recondi poſſit. alioqui corruptioni valdè obnoxium ob nimium humorem excrementitium, quo redundat. *Pochilli* dicitur, totoq; anno & ſeritur, & fructum fert.

VII. Milchilli.

Eſt & aliud *Milchilli* dictum haud minus præcedenti, ſed in acutum, tenuemq;

nuemq; ſenſim deſinens mucronem, tandem quoque rubeſcens. nec ob aliud ita appellatum, quam quod tempore *Tlaolli* ſeritur, & metitur, & ſeri ſoleat, lectum recondi. Quid memorem cæteras ſpecies Haitinis peculiares? inter quas ea occurrit, Hiſpanis etiam nota, quę fructum fert Halicacabi fructui, aut Cera- VIII.
ſis dulcibus noſtratibus, forma, colore, & magnitudine, perſimilem, arbuſto mo Strycnodendron.
dico innaſcentem. vocaturq; ab alijs *Strycnodendron*, ab alijs Pſeudo Capſicum, IX. Roſtrũ
& ab Hiſpanis *Guindas de Indias*. Alias præterea duas, quarũ alteram Roſtrum Stroboli. X. Roſtrũ
ſtroboli hodie vocant indigenæ, alteram verò Paſſeris. vtramque ob ſimilitudi- Paſſeris.
nem. Item *Maboyam boniacam* corniculatam, *Caçicam* hortenſem, & alias XI. Maboya.
quarum hiſtoria, quoniam maioris eſt operis quàm vſus, timeo ne ſit lecto- XII. Caçica.
ribus ingrata, atque iniucunda. Aliæ.

Hîc ab Auctore multæ huius Piperis ſpecies proponuntur, ſed & aliquæ omittuntur, vtpotè Medica curioſitate dignæ minus. Diſtinctio ſumitur à ſiliquarum figura, & colore ferè tota, ob id ſiliquarum ſolummodo imagines expoſitæ, integræ verò plantæ Icon vnica, quod in ea florum, foliorum, aliarumq; partium, non adeò inſignis ſit differentia. Siliquarum igitur quæ in prima figura à dextris, cornu ſimilis, conſpicitur Quauchilli eſt; Binæ Totocuilatl, media Quauhchilto. Inferiorum acutior dextera Chichimecachilli alia Pochehoachtli. In ſecunda maior Tlalchilli. longa illa, quæ in tertia Chilcotli, quæ in eius ſinu cordata Chiltlelotl. Quæ in quarta Texochilli eſt. In quinta Chilcoztli varietas, quæ exilior; quæ craſſior Chilpatlihoac. Sed & aliæ, & varijs nominibus appellatæ. Omnes fere noſtris iam Regionibus implantatæ, & in condimentis vſum habent, & varium in hortis ſpectaculum exhibent, in celeberrimo præſertim

Eyſtettenſi horto vbi (vt audio) plurimæ inter innumeras omnium plantarum differentias eduntur.

Monardes Capſicum Americanum deſcribit cap. 54. vna cum viribus. eiuſq; ſaporem, quem cibis condimenti loco conciliat, orientali Piperi anteponit.

Ouetus Hiſtoriæ naturalis Indicæ lib. 7. cap. 7. vocat Aſci, & præfert etiam Piperi orientali. præſertim ſi piſcibus, & carnibus iungatur.

De CHICHIMECAPATLI, *ſeu Chichimicæ gentis medicina. Cap. IV.*

HERBVLA *Chichimecapatlis* nuncupata, ab alijs verò *Yamancapatlis*, quoniam primo guſtu radix dulcis, & temperata videatur, dicta, folia fert rara, longa, & tenuia, caulem verò tenuem, et cubitalem, radicem nuci Iuglãdi, forma & magnitudine ſimilem, lacte manantem valde tenaci, & glutinoſo, intus candidam extra nigram. Quę regionibus prouenit temperatis, pauloue frigidioribus, qualis eſt Mexicana, ac *Tetzcocana*, aſperis & mõtoſis locis. Radix vires, arenſue (quamquam ſiccato lacte ſit innocentior) ex liquore quopiam deuorata ſcrupuli vnius cum ſicca eſt pondere, humores omnes, per ſuperna & per inferna euacuat, ſed maiori ex parte per inferna. Calenti ordine quarto conſtat natura, viribusq; vehementibus. Quamobrem non cuiuis temerè exhibenda eſt, ſed eis tantũ, qui viribus valent, nec acuta vexantur ægritudine aut his, quibus leuiora alia remedia tentata ſunt. flatum etiam dicitur diſcutere, & cholicis doloribus opportunè auxiliari. Ex huius radicis vncijs quatuor, & drachma vna *Cocoztic*, parat Chululẽſis medicus, nobile illud, ac tota noua Hiſpania celebre pharmacum, quo cunctis pene morbis obſiſtitur, tuſis permixtisq;, addito ſaccharo, & ad ſolẽ, donec humor abeat, expoſitis: deuorandum verò drachmæ vnius mẽſura, quod ita eſſe iuridico patuit teſtimonio.

Ricinis forte annumeranda fuerit hæc planta. folia enim Cannabis habet, & ſemen triangulare videtur. guſtuq; vt & in Ricini ſpeciebus initio ſubdulci videtur, deinde vero guttur vrit, vnde vix inter Eſulas reponi poteſt. omnes enim ſtatim acrimoniam ſuam produnt. Et licet Ricinus apud nos non lacteſcat, apud Americanos tamen lacte manare poſſe, non eſt incredibile, cum regio illa quàm noſtra ſit longè humidior calidiorq;. Sic enim & Nerium apud ipſos lacte abundat, quod in noſtro orbe numquam eſt viſum.

Vſus

Vſus porrò huius medicamenti vehementiſſimi, non tantum apud Hippocratem, ſed & noſtro æuo frequens eſt apud Empiricos, non ſine magno commodo & incommodo vtentium, pro complexionis varietate, & medici peritia.

De CHILPATLI. *Cap. V.*

CHILPATLIS herba eſt folia fundens Ocymi, ſed maiora, minimè ſerrata, et infernè ſubalbeſcentia. caules virentes, & geniculis interceptos, ſex longos cubitis, ſeptemue. flores modicos, luteos, compoſitos in corymbos, & in coccineum inclinantes colorē, è quibus demum compinguntur acini, Piperi nigro, aut baccis Oxyachantę perſimiles. radicemq; fibratā. Prouenit in calidis *Pauhtlani, Pupaloticpaci*, et *Hocitlalpatl* locis planis, & montium accliuibus. ſeriturq;, & colitur in hortis medicinæ gratia. Acris eſt, calidaq;, & ſicca ordine quarto natura. initio reſinam ſapit, poſtea vrentem oſtendit vim. quatuor catapotia, paucioraue, quorum ſingula binis conſtent folijs, complicatis atque conuolutis, mira velocitate, & efficacia corpus a cunctis expurgat humoribus. plura verò inducerent periculum. dentium dolorem ſedant admota folia; vlceribus putridis, ac cancroſis opem ferunt: & infuſa aliquandiù *Tlaolli* potioni, medentur ſcabiei. lac verò verrucas exeit, & tumores præter naturam rumpit. quinque folia deuorata, aiunt, dyſenteriæ mederi, exterſo nempe cruore. nam adſtrictionis non eſt omnino exers. ſcabiei quoque & doloribus articulorum. Sunt qui ſagittas eius ſucco inciant vice Toxici, atque ita commodius ceruos, feraſue conſternant.

Hæc ſimiliter Tithymalus eſſe videtur, cum lac calidiſſimæ naturæ præbeat, & lorem in Corymbo poſitum habeat: vnde eaſdem plane vires habet, quas Hippoates Peplio, alij Authores Eſulis aſcribunt.

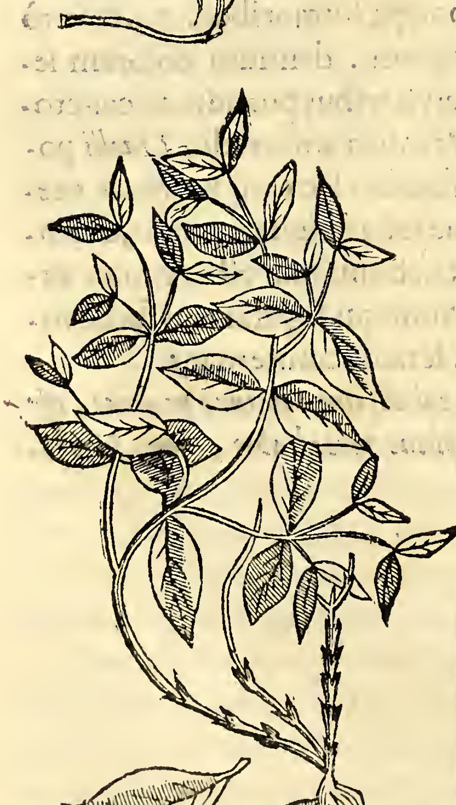
De CHILPANTLAÇOLLI, ſeu ſigno ſtercoris. Cap. VI.

Chilla-
cotl.

CHILPANTLAÇOLLI, ſeu ſignum ſtercoris, quam alij *Toxcuitlapil xochitl*, alij *Hoitzitzil tentli*, alij *Chilpanxochitl*, alij *Panxochitl* vocant, herba eſt parua, ferens folia Salicis longa, ſerrata, & anguſta. caules tenues, & purpureos. flores longos, rubeos, & circa extrema palleſcẽtes. radicem longiuſculam, & fibratam. Naſcitur *Tototepeci*, & *Itzocani*, calidis in locis. Radix eſt acris, calidaq; & ſicca ordine ferè quarto, vrẽsq; guttur. tuſa, appoſitaq; doloribus articulorum, etiam è morbo Gallico oriẽtibus, ſpleni, contractis neruis, atque impedito motui mirè confert. vulneribus medetur, pituitam attenuat, & ſupra infraq; purgat radix tuſa, ac trium drachmarum põdere ex aqua deuorata. Ius decocti eius infuſũ auribus ſaniem exiccat, dolorem lenit, & audiendi facultatem inſtaurat. Eſt & alia herba *Chillacotl* vocata, prædictæ ſimilis, dulcis tamen, ſed quò adhuc repererim, nullius in arte medica vſus.

De CHILMECHATL, ſeu Ycha. Cap. VII.

HERBA eſt *Chilmecatl* folia habens Solani, ſed firmiora, caulem volubilem, radices multas, tenues, illis Pyrethri ſimiles, non modo forma ſed ſapore acerrimo. calidaq; ordine quarto temperie. radix admota leuat dolorem dentium, veluti per miraculum, eoſq;, atque eorum radices extergit, & dealbat. laterum dolorem ex frigore ortum, & cuiuſuis alterius particulæ placat: præcipuè ſi cum reſina Terebinthina admoueatur. auriũ lenit dolores, inueteratos capitis fronti admota curat, & venenatis inflictis plagis applicata, vim adimit veneno. Naſcitur humidis locis, calidiſq; aut temperatis *Chichimecarum*, & ab omnibus indigenis in maximo habetur pretio. qui perſuaſum ha-

abent, mirabile eſſe remedium aduerſus omnia morborum genera, quæ à
rigore habent ortum. & niſi folia diuerſam formam haberent, ad Pyrethri
pecies hæc planta referri poſſet.

*Quid ſi ad Clematides hanc plantam referamus? folia adſunt bina, ſibi contra-
oſita, ſine pediculo fere cauli adnaſcentia, Solano ſimilia, ſed duriora. caulis etiam
epit. & radix ſummam habet acrimoniam cum aciditate quadam coniunctam,
ualem in Viornæ folijs deprehendas. quæ omnia ſimul ſumpta, vix in alia herba
uam Clematide reperias. omnem ſcrupulum nobis exemiſſet Author, ſi florem cum
uctu, vel in figura, vel in deſcriptione addidiſſet.*

De COCOTEMECATL, ſeu fune Volubili acri. Cap. LIX.

COCOTEMECATL, quam alij *Cocotemecaxihuitl* vocant, herba eſt folia ferens Ocymi forma, longe tamen maiora, anguloſaq; & crenata. caulem purpureum, ac volubilem. flores in poſtremis ramulis piloſos, paruos; abeuntes in pappos, & ex albo purpuraſcentes, ac radicem fibratam. Prouenit *Yacapichtle*, & *Quauhqueculle* calidis, atque ſaxoſis locis. Folia, quæ glutinoſa ſunt, tuſa pugilli menſura, atque epota, dyſentericis medentur. Radix autem caulesq;, quarto ſunt ordine exiccantia, & calefacientia, tenuiumq; partium. Medentur ophiaſi, & lychenibus. drachmæ duæ radicis deuoratæ, dolorem ventris ac tormina ſedant, euocant vrinam, enixis opitulantur, earumq; morbis a frigore ortis medentur, placant etiam dolores a flatuoſo ſpiritu genitos.

*Hanc eſſe Clematidem cuiuis manifeſtum eſt: illud vnicum dubitationem habet, quod
lia dyſenteriæ medeantur. Sed qui noſtræ Viornæ folia deguſtauerit facile huius
i cauſam percipiet. folia illa primo adſtrictionem magnam, cum quadam tamen
ciditate, linguæ imprimunt; tandem verò acrimonia, ſed valde exigua percipitur.
am ſal acre permixtum partibus terreis calorem ſuum amittit, & vim aſtrin-
endi gignit, ſicuti videmus in Limonio, Rheo, Galla, & ſimilibus euenire. vnde con-
ngit, vt infuſum vel decoctum eorum, purgare poſsit, præſertim per vrinam,
& ſudores. acrimonia enim in ius transfunditur, licet ſubſtantia ipſa exhibita,
uxiones omnes ſiſtere queat.*

De

De COCOXIHVITL *expurgatoria.* *Cap. IX.*

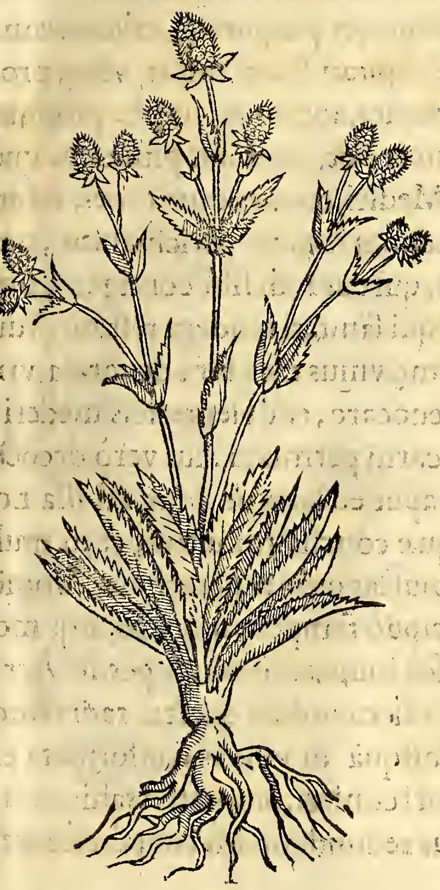
HERBA eſt *Cocoxihuitl* folia habēs cordis figura, hirſuta tenuiaque, infernè ſqualida, ſupernè viridia. caules rotundos, & hirſutos. flores paruos, & luteos, & in poſtremis caulibus terna grana nigra ciceris forma, & magnitudine, vaſculis contenta prodeuntibus ab ipſis foliorũ exortibus. & radicē fibratã, Tota plãta eſt guſtu & odore Thymi, calidęq; ordine quarto temperiei. humores omnes, ſupra infraq; expurgat. ſed præcipuè craſſos, & pituitoſos, drachmę vnius pōdere deuorata. exhiberiq; etiã poteſt pueris modica portione, ꝑ ratione ętatis & vigoris. *Inter Conuolulos hanc herbam reponendam puto. Videmus enim in omni volubili grana tria vel quatuor nigra, obrotundis vaſculis contineri. Et quãuis folium magnam habeat varietatem, tamen plerumq; ad figuram cordis accedit. Confirmat hanc opinionem vis purgandi vehemens, qualis nempe in Scammonio etiam reperitur.*

De COCOCXIHVITL TEVHCALTzincenſi. *Cap. X.*

HERBA eſt hęc *Cococxihuitl* folia fundens Menthæ, ſcabra, oblonga, ſubalbida, & ſerrata. caulem fuſcum. fructum in ſummis caulibus capitulorum forma è viridi palleſcentem. radicem verò ſurculoſam. Prouenit iuxta cacumina mõtium regionum calidarum. Calida eſt, & ſicca ordine quarto. guſtataq; linguam adurit. odorem ſpirat Cumini, frigori aduerſatur, & ab eo ortos flatus diſſipat, tormina ſedat, appetentiam excitat, ſeu herba ipſa deuoretur, ſeu ſuccus iuſue decocti abſorbeatur. menſtrua, et vrinam euocat, reſerat obſtructa, paralyſi medetur, coctioni fert opem, craſſos humores incidit, perfrigerata membra inſtaurat, aliaq; his ſimilia præſtat iuuamenta.

De COHAYELLI, ſeu CHICHICA HOAZTON, ſeu herba ſerratorum foliorum. Cap. XI.

CHICHICA HOAZTON, quam alij (*hichica hoaztic*, alij *Cohayelli*, ſeu anguem fętentem, alij *Tlipoton*, ſeu nigram, et fœtentem plantam vocant, herba eſt ſpinoſa, proferēs Cirſij folia, longa, & anguſta, ſerrata, et ſpinoſa, vnde nomen. caules rotūdos, cauos, purpuraſcentes, et in eorum cacuminibus capitula ſpinifera, et obrotūda. radicesq; fibratas. Prouenit tēperatis ac mōtoſis locis, quales ſunt *Quauhtepecenſes*. Calida ordine quarto natura conſtat, Siſaris ſapore, odorato tamen, et acri. Radix trita, ac deuorata pondere drachmarum trium ex aquæ vncijs decem, ventriculi imbecillem calorem roborat, dolores ventris, ac cæterorum membrorum è frigida cauſſa ortos ſedat, flatus diſcutit, cholicæ, et iliacæ confert, vrinam, et menſes euocat, ſatietati medetur, venerem ſtimulat, ac ventriculum impensè frigeſcentem confirmat, et fouet, et morſibus ſerpentum venenato-
um medetur. Quæ omnia efficacius præſtat, ſi ex vino, liquoreuè alio calen-
, et roborante offeratur . quin tumores præter naturam admota diſſipat, umores articulis infartos attenuat, ac diſcutit, et cuius frigidæ medetur ntemperiei.

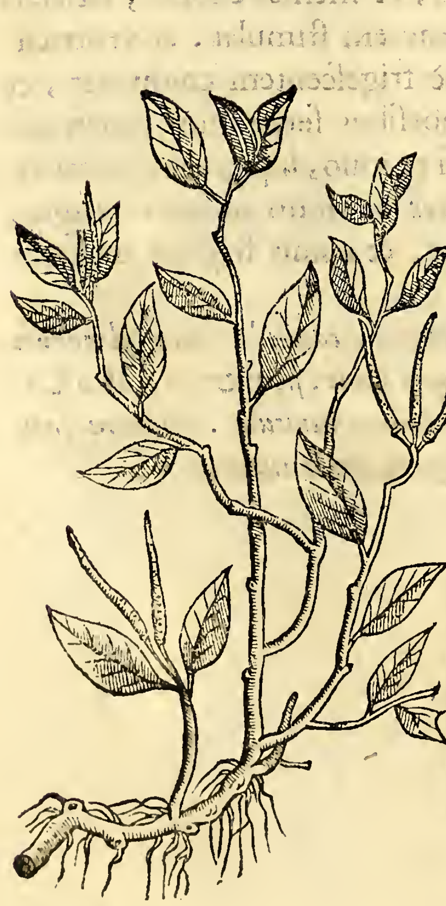
Ad Dipſacum, vel Scabioſam, forte referri poterit. capitula enim admodum int ſimilia, & folia ex oppoſitione bina, quaſi vnum fiunt, ſicut & in Labro Veeris licet conſpicere. quin & vires Scabioſæ non abludunt multum. eſt enim ſatis vehemens in purgandis omnibus humoribus, ob inſignem amaritudinem.

De

De ÇOÇOYATIC, *ſeu herba Palmæ ſimili.* *Cap. XII.*

COÇOYATIC herba, quam Michuacanenſes *Xahuique* vocant, folia profert Porri, Palmæuè humilis, vnde nomen. et in caule flores longos, et purpureos, caliculorum forma. radicē capitati Porri inſtar. vbiq; prouenit. radix cōtrita, admotaq; narib. protinus ſternutamentum ciet, ac trahit pituitam. quo fit, vt ea Indi Medici, quos vocant *Titici*, veluti certiſſimo quodam indicio periclitentur, qui nam ex ægris, qui curandi ſibi contigère, ſint morituri, aut qui ſanitati tandem reſtituentur. eadem drachmę vnius menſura deuorata, vrinam dicitur euocare, et dyſentericis mederi. mures necat carni permixta. ius verò decocti pediculos, ſi caput eò lauetur. Hæc eſt illa nobilis planta, quæ conciſa minutim, et in mulſam cōiecta, muſcas omnes pererrantes domū ęſtatisq; præcipuè tempore moroſas, atq; moleſtas, dulci eſca inuitatas delet, ac perdit. Acris eſt, calidaq; et ſicca ordine quarto. radix inteſtino recto poſtquā in pilulas conformata eſt admota pectori confert, pituitam trahit, et inſtaurat ob eius redundantiam contabeſcentes.

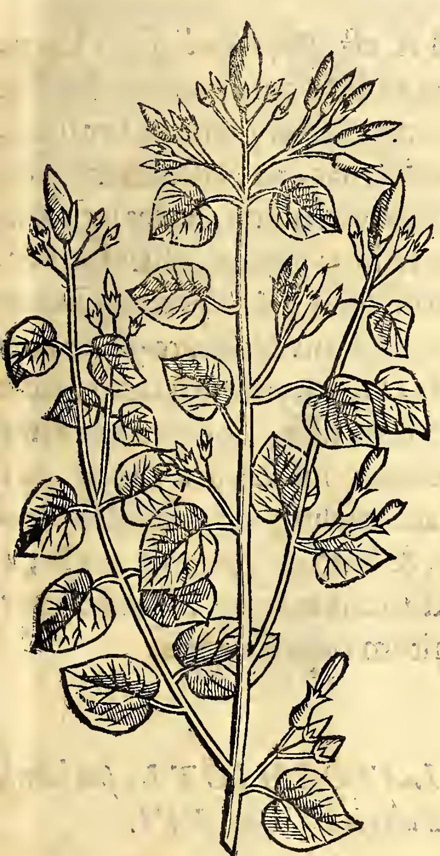
De MECAXOCHITL. *Cap. XIII.*

VOLVBILIS herba eſt *Mecaxochitl* binos dodrantes longa, per terram repens, folia ferens magna, pinguia, obrotunda, odora, et acris ſaporis. caules teretes, contortos, et (præterquam vnde oriuntur pediculi) lęues, per terram repentes. ac circa ſingulos foliorum exortus, radices oriuntur fibratæ, capillisuè pares. fructus Piperi longo perſimilis eſt. Naſcitur humectis locis regionum feruentium, qualis eſt *Quauhnahuacenſis*, et *Hociacocotlenſis*. quarto gradu calida eſt, et tertio ſicca natura. et fortaſſis ad Piperis longi ſpecies attinens. Bibitur cum *Cocaoatl*, gratumq; illi ſaporem cōciliat. cor roborat, ventriculum calefacit, oris halitum commendat, craſſos lentosq; humores attenuat, ad-

uerſatur

uerſatur venenis, iliacis,& cholicis confert. vrinam euocat. menſtrua,ac partus emortuos trahit cum *Tlilxochitl*; viuoſq; accelerat. obſtructa reſerat. frigora,& ex eis ortos dolores tollit. rigoribus febrium opitulatur. & alia his ſimilia præſtat iuuamenta.

De OLILIVHQVI, ſeu planta orbicularium foliorum. Cap. XIV.

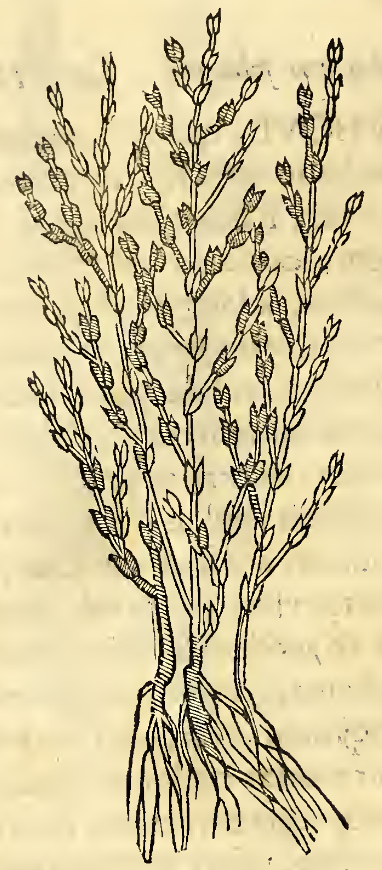
OLILIVHQVI, quam *Coaxihuitl*, ſeu herbam Serpentis alij vocant, volubilis herba eſt, folia viridia ferens, tenuia,cordis figura. caules teretes,virides,tenueſq;. flores albos, & longiuſculos. ſemen rotundum ſimile Coriandro,vnde nomen. radices fibris ſimiles. calida quarto ordine planta eſt. luem Gallicam curat. dolores è frigore ortos ſedat. flatum, ac præter naturam tumores diſcutit. puluis reſina mixtus pellit frigus. luxatis aut fractis oſſibus, & lumbis fœminarum laxis,aucto robore mirum auxiliatur in modum. Seminis etiam eſt vſus in medicina, quod tritum,ac deuoratum, illitumq; capiti, & fronti, cum lacte & *Chilli*, fertur morbis oculorum mederi. deuoratum verò, venerem excitat. Acri eſt ſapore, & temperie, veluti & planta eius, impensè calida. Indorum ſacrifici cum videri volebant verſari cum Superis,ac reſpōſa accipere ab eis,ea veſcebātur planta,vt deſiperent, milleq; phantaſmata,& dæmonū obuersātium effigies circumſpectarent. qua in re Solano maniaco Dioſcoridis ſimilis fortaſſe alicui videri poſſit.

Nata eſt hæc planta in horto D. Coruini, Pharmacopolæ in plantarum notitia expertiſſimi, & curioſiſſimi; qua inſpecta facile cuiuis erat iudicare, eam Conuoluulis annumerandam eſſe, vnde & vires vtriuſque apte congruunt.

Smilaces læues phantaſmata varia gignere etiam apud antiquos notum fuit. vnde Dioſ. ait Conuoluulum cum Dorycnio ſumptum turbulenta ſomnia gignere. quod ei commune eſt non ſolum cum Solano manico, ſed etiam cum Papauere, Hyoſcyamo Bangue, Fabis, Nicotiana, omnibusq; alijs narcoticis. hæc enim multitudine fumorum quibus caput occupant, ipſos ſpiritus animales variè agitant, & diuerſas ſpecies eis, vt & ebrijs inducunt.

Ad maiorem porrò Authoris declarationem, libuit apponere ea, quæ à R. Patre aſſiſtente Hiſpaniarum Societ. IESV accepi conſcripta ab Americis Medicis, qui inuiuunt. Omnem dolorem ortum à calore vel frigore, in quauis corporis parte, grana iſta in puluerem redacta tollunt. In doloribus podagricis vſus eſt talis. Pars dolens vngatur oleo Abietis, vel Liquidambar, vel Melle albo, vel in defectu horum omnium oleo calido; deinde puluerem inſperge, & ſpatio breuiſſimo videbis miros effectus.

Si duodecim, vel treſdecim grana ſeminis huius in puluerem redacta, cum vino albo ſumantur, tollunt dolores è lue venerea ortos, aliosq; in artubus exortos. & licèt in capite quædam excitent phantaſmata, id tamen non obeſt. Hactenus illi.

De POZTECPATLI *Huaxacenſi Gemmata. Cap.* XV.

HERBA eſt *Poztecpatli* folia ferens Rutæ, candida, puſilla, conuoluta, ac arborum erumpentibus gemmis ſimilia, quæ toto anno ſeruat, ac Naſturcium indiſtincta ſimilitudine ſapiunt. caules lignoſos, & fuſcos, ac radices tenues, fibris ſimiles. Naſcitur ſaxoſis locis, & aſperis montium fragminibus, regionis *Huaxacenſis*. caules & folia, calida & ſicca, ordine quarto natura conſtant. eadem tuſa, & drachmæ vnius pondere deuorata, ſuccurrunt neruis, tendonibusq;, aut reſolutis aut conuulſis, modo à frigida, & humida euenerit cauſſa; ac amiſſum reſtituunt motum. quod eſt permultis cognitum experimentis.

De TLALATOCHICTL, *ſeu humili Pulegio. Cap.* XVI.

SPECIES eſt *Tlalatochictl* Pulegij peregrina, Tragoriganiuè. herba namq; eſt folia habens parua, ſerrata, Origano ſimilia, binaq; per interualla, & minora. caules tenues. flores purpuraſcentes ex albo. binos quoque ab ipſo foliorum prodeuntes exortu. radicem longam, tenuem, & fibratã. Prouenit montoſis, ac planis *Xalatlauhij* locis, vbi ſeruari in manipulos redacta in totius anni vſum paſſim conſueuit. Calida, & ſicca ordine quarto natura conſtat. & cum cæteris generibus vrentior ſit, linguam tamen, quam primum calefacit, paulò poſt velut *Atochictl* ſpecies, reddit impenſè gelidam. Ius decocti eius diſcutit flatus. dolorem ventris tollit. cholicis medetur. frigus pellit. vrinam, & ſudorem euocat.

De

De TEPECVITLAÇOTL, ſeu CVITLAÇOTL montana. Cap. XVII.

HERBA eſt *Tepecuitlaçotl* Pyri habēs folia, ſed maiora. caules ſeſquidodrantales, ſubalbidos. radicem ſurculoſam. naſcitur *Anenecuilci.* radix calida eſt, & ſicca ordine quarto. acris guſtus, vrēſq;. Hæc tuſa, illitaq; dorſo, rigores acceſſionum tollit. flatum diſcutit. craſſos, & lentos humores attenuat. dolores à frigore, aut flatu ortos lenit. vrinam, & mēſes trahit. ſudores euocat. cōuulſis, & his quibus motus eſt impeditus auxiliatur. confert reſolutis. aliaq; permulta exhibet auxilia, quæ ex ſimili temperamento ſolent ſecundum naturam prouenire.

Folium cordi ſimile aliquo modo, latitudinem habet trium digitorum. Herba porrò ipſa forte Apocyno adiungi poterit, quod ex fructu, ſi eum Author deſcripſiſſet, facile conijci potuiſſet. folia bina ex aduerſo poſita, & ſapor ille acris, ad hanc ſuſpicionem aliquem poſſunt mouere.

De TVZPATLI. Cap. XIIX.

TVZPATLIS herba eſt radicem ferens rotundam, Nucis Ponticæ magnitudine, fibriſq; refertam tenuibus, & cyanei coloris. vnde prodeunt pediculi tenues, & in eis folia ſinuoſa, & Polypodio penè ſimilia, ſed minora, & virentiora. & flos, vt aiunt, nullus. Naſcitur in planis, editiſuè, ſed calentibus locis *Totopecenſibus.* Radix eſt acris, odora guſtu, calidaq; & ſicca ordine circiter quarto, ſubtiliūq; partium. Curat hæc impetigines, panos, furunculos, & Gallicum vocatum morbū, & alios diſcutit prçter naturam tumores. radix deuorata, atque applicata alijs morbis ſuccurrit, quod facilè ex prædictis viribus, quilibet methodo quadam

deprælendet. Egregia videtur planta, & qua nullæ deberent carere Officinæ.

Folij longitudo naturalis eſt ſeptem digitorum, latitudo verò maxima octo, eſtq; figura folij ſinuoſa, ſicut in Acantho videmus.

Inter ſteriles porrò herbas, cum fructu careat, reponenda erit. vnde Author, eam Polypodio comparauit. Hanc non puto eſſe Drackenam, cum radice conſtet rotunda.

De TZAHVENGVENI TZATSCVAVE, ſeu Filipendula Michuacanica. Cap. XIX.

HERBA eſt Filipendula Michuacanica, radicem fundens glandi ſimilem, intrinſecus candentem, & extra fuſcam, deſinentem in tenuem, & longum funiculum; vnde prodit caulis purpuraſcens ornatus folijs in tres partes, quarum media maior eſt, diuiſis ſerratiſq;, & floribus circa poſtremos ramos per ambitum coccineis, ac media parte luteis, cum alba quadam Iride. Naſcitur in frigidis mõtibus, & eorum verrucis *Iacambaci* prouinciæ *Michuacanenſis*. Radix eſt calida, & ſicca ordine tertio completo, & quarto incipiente, acriſq; & ſubamari ſaporis. odoris verò *Copalli*, aut *Tecomahace* perſimilis. Folia tuſa & admota, medentur ſcabiei, & redacta in puluerem vlceribus, & præcipuè pudendorum. radices tuſæ, atque ex aqua deuoratæ duarum drachmarum pondere, vrinam, & menſes euocant. conuulſionem curant. pectori conferunt. frigus pellunt. reſerant obſtructa. opitulantur cęliacis, hydropicis, cholicis, iliacis, & cæteris quibus medicamenta calida ſiccaq; ordine tertio, ſubtilium partium ſolent conferre.

De TZAHVENGVENI, ſeu Filipendula Michuac. altera. Cap. XX.

TZAHVENGVENI herba eſt radices proferens illis noſtratis Oenantes ſimiles, ſed paulò maiores, & fibris refertas, quinas, ſenaſuè, inter ſeſe connexas. è quarum ſingulis vnicus prodit caulis, refertus folijs anguſtis, & longis. floribus circa medium luteis. in ambitu verò purpuraſcentibus. Naſcitur in frigidis *Michuacanenſibus*, quale eſt *Puſquarum*. Radix *Copallis* vocati ſaporem refert, calida & ſicca ordine quarto natura, & nonnihil amara. Scabiem illita dicitur tollere, & puſtulis ortis à lue Gallica mederi, flatum diſcutere, pellere frigus, ſudores euocare, calefacere membra refrigerata, & pectoris affectionibus conferre. ſubtiles partes ſortitur. vnde quiuis poſſet facilè permultos alios diuinare vſus.

Filipendulæ nomen generale eſt, & in pluribus

ibus plantarum generibus inuenitur. quædam enim in ſærulaceo genere reperiuntur: liæ verò Quinquefolijs adnumerantur. quas verò Author in hoc & præcedenti Capite deſcribit, in alio prorſus ſunt genere. nempe Corymbifero, ſiue Buphthalmico. florem nim herbæ deſcribit ſimilem Aſteri Attico. nec vires huius generis abludunt. ſunt nim multæ, aromaticæ, & calidæ.

De TZOCVILPATLI. *Cap.* XXI.

TZOCVILPATLIS ALIA.

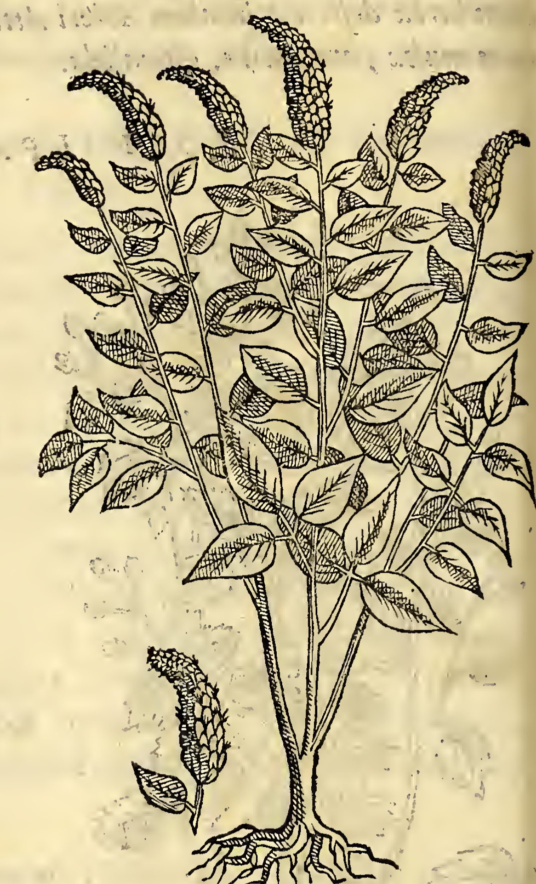
HERBA eſt *Tzocuilpatlis* quatuor dodrantes longa, folia ferens Ocymi, parua, crenata, ac nonnihil ſpinoſa, & caules radici fibratæ inſientes. flores verò abeuntes in pappos, ſummis quibuſque caulibus ſenos, ptenoſuè appendentes. Naſcitur editis, & calentibus locis *Papalotiſpaci.* Odoeſt, & quarto ordine calefaciens, & exiccans. Folia deuorata ex aqua pugilli ius menſura, dolores capitis ac totius corporis tollunt, purgantq;. quin ans è radicibus parata, & ſuppoſita, ventris mitigat dolores, & extergit inſtina.

De YCHATLEPATLI. Cap. XXII.

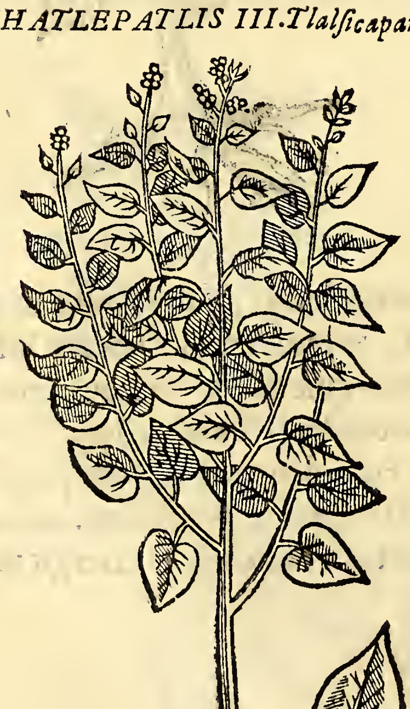
YCATLEPATLIS I.

YCATLEPATLIS II.

YCHATLEPATLIS III. Tlalſicapan.

YCHATLEPATLIS herba eſt folia proferens mediocris magnitudinis, cordis ferè figura, infernè hirſuta, albidaq; & viridia ſupernè. caules multos, ac purpuraſcentes. flores virentes in formam corymborum compoſitos, obrotũdumq; fructum, & capillos quoſdam iuxta foliorum exortus, radicemq; fibratam. Prouenit calidis regionibus, pręruptis locis, mõtiumq; faucibus. Acris, calidaq;, & ſicca ordine quarto, & facultatis adſtringentis. folia mirum in modum Chryſomelorũ odorem, aut malorum Cydoniorum ſpirant. Ius decocti eorum, dolorem ventriculi ſedat. farina radicum inſperſa, vlceribus pudendorum medetur. Cortex radicum ex aqua deuoratus, dicitur hydropi mirabili quodam ſucceſſu mederi, ſi trium drachmarum ſumatur menſura.

Huius Ychatlepatlis tres hìc imagines exponi-

ponimus, tres huius generis differẽtias exprimentes. Primo loco poſita, quæ cincinnis exornatur ex alis prodeuntibus; purpureos habet caules, folia ferè bina ex aduerſo ſita.

Secunda, vt in autographo depingitur, caules purpureos non habet. eiuſq; ſpica viridis eſt, figura Liguſtri, & flores obſcurè rubent.

Tertia viridi quoque fœtu notatur, cincinnis orbata, vti & ſecunda.

De YZCVICVIL, ſeu Oculo depicto. Cap. XXIII.

HERBA *Yzcuicuil,* caules fert exiles, & geniculatos, rutaceis folijs refertos, ſed longioribus. flores candentes, & paruos circa ſingulos foliorum exortus. radicem Peoniæ ſimilem, extrinſecus fuſcam, intrinſecuſq; albã. Quæ radix, cuius eſt in medicina vſus, initio ſentitur dulcis, ſed mox exurit guttur. puluis eius coniectus in aquam atque ita infuſus aut deuoratus, ventris aufert dolorem, pituitam detrahit, & vrinam euocat, drachmæ tamen vnius pondere. Calida, ſiccaq; ordine quarto natura conſtat, ac vrenti facultate. ſeruatur radix in annuos vſus.

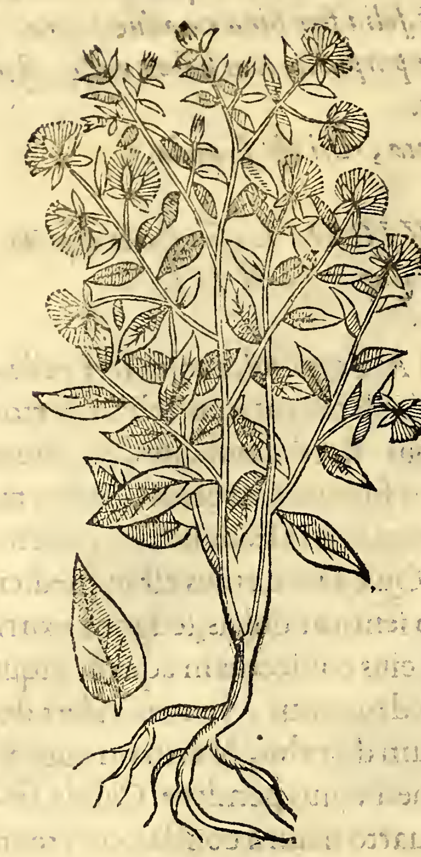
Flos huius herbæ ex omnibus alis foliorum ex aduerſo poſitorum exit, vt in Anagallide.

De YZTACPATLI YANGVITLAnenſi. Cap. XXIV.

YZTACPATLIS herba eſt, folia producens oblonga, anguſtaq;, & caules tres ſpithamas longos, tenues, cauos, & geniculis interceptos, coccineoſq; flores, ac radicem fibratam, & ſenſim gracileſcentem. Prouenit apud Miſtecam ſuperiorem. Radix eſt acris, & aliquantiſper glutinoſa, calida ordine quarto, ſiccaq;. eadem in farinam redacta, dicitur ventris tumores diſcutere; & punctis etiam, euocatis humoribus ad cutim, mederi, ſi bis die drachmæ vnius pondere ex aqua ebibatur.

Ocymaſtro videtur hæc herba ſimilis, tum geniculis, biniſq; folijs non ſerratis, tum verò flore ipſo coccineo.

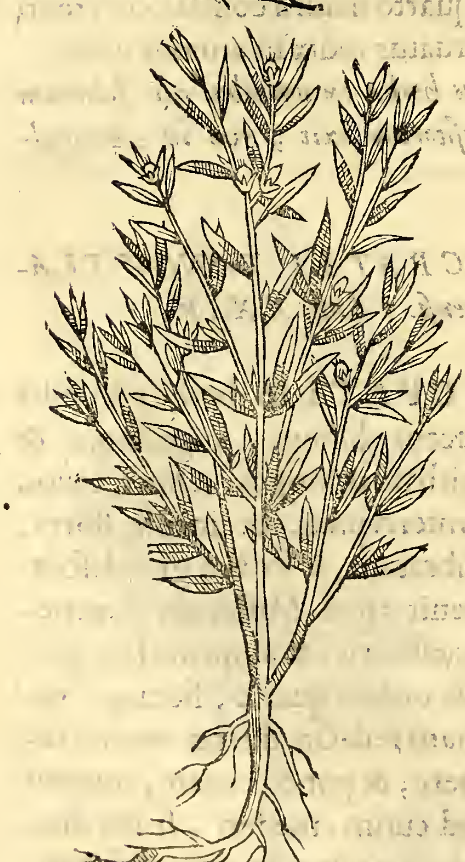

De YZTACPATLI Ygualapenſi.
Cap. XXV.

HERBA YZTACPATLIS *Ygualapenſis* radici inſiſtit fibratæ, vnde profert ſtipites tenues, tereteſq; , ornatos folijs Ocymi, circinatis, & ſubluteis floribus in pappum abeuntibus. Naſcitur in calidis, planiſq; , & humidis locis regionis *Ygualapenſis*. Radix eſt acris, nonnihil amara, calidaq; , & ſicca ordine quarto. folia vnciæ vnius pondere deuorata; aut decoctarum radicum Ius, ventris dolorem ſedant, & pellunt lumbricos.

Flos admodum ſimilis eſt Virgæ aureæ.

De YZTACPATLI Atotonilci.
Cap. XXVI.

Herba Franciſci Zimbren.

YZTACPATLIS ATOTONILCI herba eſt, folia proferens Lini, argentea, longiuſcula, & anguſta. caules ſeſquidodrantem longos, teretes, lignoſos, ſubalbidos. flores, vt dicunt, modicos, & candentes, ac radices ſurculoſas. Naſcitur apud *Atotonilcenſes*, aridis planiſq; , ac frigidis locis. vbi ea Franciſcus quidam Zimbren, à quo etiam habet nomen, paſſim vtitur, reputans mirabile pharmacum, & reliquorum, quæ apud Indos inuenta adhuc ſunt, præſtantiſſimum. calida namque eſt, & ſicca ordine ferè quarto, odoraq; . Radix ſemiunciæ pondere teritur, & redigitur in ſpherulam, mox reſoluitur ex vino, & bis, teruè percolatur, ac bibitur ſuccus, qui corpus citra vllam noxam, aut laborem affatim euacuat.

In figura fructus depingitur Mercurialem repreſentans. qui tamen ob paruitatem rectè diiudicari non poteſt.

De

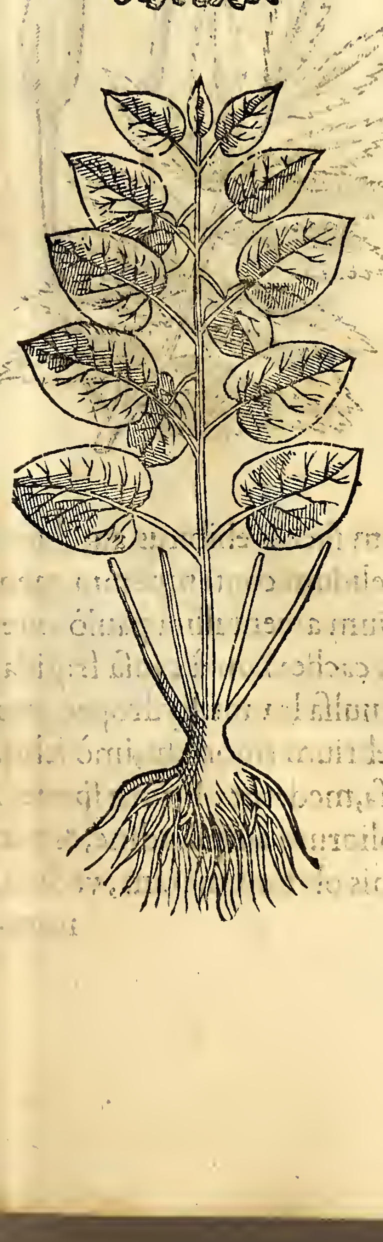
De ÇACATLEPATLI. *Cap.* XXVII.

ÇACATLEPATLIS, quam alij *Tetlacian*, ſeu vrentem medicinam vocant, herba eſt folia proferens Hordei, Graminiſq; , flores luteos, calycibus contectos, ac ſemen exile, & rotundum, radiceſq; multas Aſphodelo, ſimiles. Naſcitur in frigidis locis, qualis eſt *Huexotzincum*, & *Xalatlaneum*. Radices calci additas, aiunt vetuſtis vlceribus egregiè mederi, ſed præcipuè his, quæ fauorum more multis ſcatent oſculis. dilatatis namque plagis, atque exterſis, tandem eo vitio affecti, ſanitati reſtituuntur. ſtrumas etiam ſanare impoſitas fęlici ſemper euentu, tumores præter naturam rumpere, atque patefacere, curare lychenas, & integram (ſi opus ſit) carnem corrodere, & excauare. calida enim eſt ordine quarto, & vrenti natura, vnde euenit nomen.

Aſphodeli noſtrates etſi quartum caloris gradum non attingant, tamen ad purgationes, præſertim per vomitum, non ſunt inefficaces. quod longe etiam efficacius præſtabit acrimonia ſua hìc ab Authore deſcriptus Aſphodelus.

De AXIXCOÇAHVIZPATLI, *ſeu medicina vrinæ lutea.* *Cap.* XXIIX.

HERBA eſt *Axixcoçahuizpatlis* folia ferens infernè lutea, vnde nomen, ſcutorum, aut Hederæ forma, multiſq; diſtincta interuenijs. caules teretes, longos, lignoſos. radicem verò breuem, craſſiuſculam, fibratam. Naſcitur in collibus frigidarum regionum, campeſtribuſq, locis *Tanguitlani* Miſtecæ ſuperioris. Radix eſt odorata guſtu, acris, calidaq;, & ſicca ordine tertio, ſubtiliumq; partium. vrinam euocat, & dolores renum tollit Ius decocti foliorum, ſemel quotidie tempore matutino epotatum.

De

De CEMPOALXOCHITL, *ſeu Indicis Caryophyllis* Cap. XXIX.

PLANTA ferens florem, quem Mexicenſes à numeroſa foliorum multitudine *Cempoalxochitl*, Hiſpani Caryophyllum Indicum, & antiqui e quorumdam falſa ſententia *Othonam*, aut Iouis florem vocant: herba eſt, cuius ſeptem præcipuę (quamquam ſint & aliæ) in hac Noua Hiſpania differentiæ reperiuntur, flore, nomine, & magnitudine diſtinctæ. folijs omnes conſtant Tanaceti, floribus autem luteis, aut ex luteo ruſeſcentibus. facultate ordine tertio calida, & ſicca. ſapore acri, tenuibus partibus, & non ſine quadam grauitate

CEMPOAL XOCHITL
Caryophylli Mexicani planta.

CEMPOAL XOCHITL, *ſeu*
Giuhnaxochitl. Tzneycepohual.
Caryophyllus Mexicanus I.

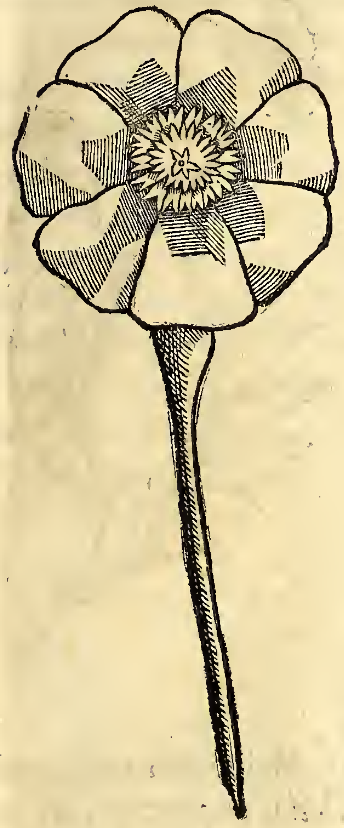
Vires. odoris. vi pollet diſcuſſoria, & aperienti. Foliorum ſuccus ebibitus, aut folia ipſa contuſa, & ex aqua epota, vinoue, ventriculum gelidum contemperant. menſes vrinam, & ſudores eliciunt. frigora intermittentium arcent illita paulò ante acceſſionem. flatum diſcutiunt, venerem excitant, cachexiam à cauſa frigida ortam vitio hepatis curant, aperiunt obſtructa. conuulſa laxant, hydropen leuant, vomitum ex aqua tepida procurant. & tandem febrium rigoribus, imò febribus ipſis, expurgata per vrinam & per ſudorem cauſſa, medetur. Primæ ſpeciei flos

Species. I. Cépoal Xochitl. eſt luteus, cæterorumuè generum flores vincit foliorum amplitudine, & numero, & *Cempoal xochitl* propriè vocatur à Mexicanis ob innumeram, vt dictum

mira-

rabilemq; foliorum congeriem . quorum diſpoſitione & forma , albam Ro-
n noſtratem quadantenus videtur imitari . Huius generis planta cæteris ma-
r eſt,& amplioribus ornatur folijs . Secundus flos *Oquichtli*, ſeu flos maſculus II. Ocqui-chtli.

OQVICHTLI COCAXOCHITL.
Caryophyllus Mexicanus II.

TLAPALTE CACAYATL.
Caryophyllus Mexicanus III.

ACVILXOCHITL, ſeu Maon.
Caryoph. Mexic. IV.

dictus , ob magnitudinem foliorum & calycis,vt à primo genere totius plantę,floris, & foliorum amplitudine longo ſuperatur interuallo, ſic reliqua in omnibus (ſi foliorum numerum excipias , quo cunctis pene cedit) ſuperat, ac vincit . Tertium florum III. Tlapalte Cacayatli. genus *Tlapalte cacayatli* ob colorum varietatem dictum,minus eſt ſecundo; ſed folijs, vt attigimus numeroſioribus , & è luteo in venetum inclinantibus colorem. huius plãta minor eſt præcedentibus , & minoribus folijs conſtat. Quartum verò dictum *Macuilxochitl* , IV.Macuil Xochitl. tertio ferè eſt par , ſed pallenti colore . Quintum *Tlapalcoçatli*, vel *Coaxochitl* V. Tlapalcocatli. vocatum , prædictis omnibus minus eſt, & non vſque adeo numeroſis folijs,tertiumq; colore imitatur . Sextum *Çacaxochitl*, VI. Cacaxochitl. vel *Coçatli* dictum, luteum eſt, & minus

TLAPALCOÇATLI COAXOCHITL.
Caryoph. Mexic. V.

COÇATLI COZTIC.
Caryoph. Mexic. VI.

TEPECENPOAL XOCHITL.
Caryoph. Mexic. VII.

VII. Tepecẽpoal Xochitl.

nus præcedenti. Maiuſculum eſt ſeptimum *Tepecenpoal xochitl* nuncupatum, ſed exilio-ribus, luteiſq; floribus, qualia ſunt quoqu ipſius plantæ folia, quæ ſunt omnium mini ma. Quibuſuis locis & quouis tempore ſat video prouenire huius genera, ſed lætius in calentibus. emicuere iamdiù apud Hiſpa nos, lætoſq; exteris quoque nationibus flore præſtitere.

Naſcitur hic flos elegantiſsimus, non tantum in Orbe nouo, ſed etiam apud Aphricanos: vn de à multis flos Tunetanus, vel Aphricanus no minatur.

Dodonæus eius vim veneficam eſſe prodi dit, experimento in fele facto, & mures arroſ ſeminibus mortuos repertos addit, & puero exe ſu floris os intumuiſſe, & porcis quibuſdam fuiſſe exitio. Quæ tamen omnia non concludun hanc herbam venenum eſſe, & inter ſpecie Tanaceti referri non poſſe.

Herba certè corymbifera eſt, & folio null quam Tanaceto in eo genere propior. flos & ſemen non multum abludunt à congene ribus,

ribus . odor quidem quam in Tanaceto grauior , ſed tamen etiam in Tanaceto magna eſt odoris grauitas . vires porrò quod attinet, videmus ex Authore noſtro eſſe medicamentum præſtans , tum ad incidendum , tum ad purgandum . nec ea omnia venena iudicanda, quæ beſtias, præſertim minores, & debiliores, necant . ſic enim & Doronicum beſtijs mortem infert ; hominibus cordiale cenſetur .

Labia intumeſcere poſſunt facillimè à quauis herba calida , & acri : præſertim in puerili corpore , quod à quouis agente multum patitur . Quod ſi omnino ob prædictas cauſas venenum quis dicere velit, non minus Tanacetum, vel Abſynthium venenum dicendum fuerit. Refert enim Gryllus in libro de ſaporibus , Medicum quendam Pariſienſem , ſummitates Abſynthij deuorantem, in periculum vitæ incidiſſe . Non malè autem Lycoperſium Galeni eſſe putatur , quo vſus erat Centurio ille Aphricanus ad ingentes articulorum dolores euocandos , ſicut & nos vtimur Chamæmelo , Abſinthio, ſimilibusq. plantis calidis .

De CIVAPATLI YACAPICHTLENSI. Coniza Mexicana: *Cap. XXX.*

CIVAPATLI YACAPICHTLENSIS, ab alijs *Pitzauac ciuapatli* vocata, Saluiæ profert folia, adeo glutinoſa , vt tacta manibus , protinus adhæreſcant . flores in ſummis caulibus purpuraſcentes , & in corymborum formam compoſitos. radicemquè fibratam . Calida conſtat , ſiccaq. ordine tertio natura , & acri ſapore . adeo Conizæ ſimilis , vt niſi floribus ab ea diſtaret, in illius ſpecies videretur referenda . Ius decocti eius epotum , admotumue, humores imbibitos articulis aut neruis , mirè diſcutit , ac dolores quoſuis (cauſſa ablata) leuat . Naſcitur in calidis *Yacapichtlæ* .

Etſi flos huius herbæ ſit purpureus , & non luteus , id tamen non obſtat quin Conizæ ſit adnumeranda planta . nam flos ſæpe variat in eadem ſpecie, non quo ad colorem ſolum , vt in Tulipis videmus , ſed etiam in ſitu. Sic enim Campanula alia ſpicam habet , alia Vmbellam . Accedit etiam, hanc herbam eſſe glutinoſam admodum , inſtar Conizæ , & vires eſſe admodum ſimiles .

De COCOXIHVITL, *ſeu herba acri.*
Cap. XXXI.

ETSI Indi plantam hanc herbam vocant, in arboream tamen ſæpenumero magnitudinem eleuatur, duarum, ac interdum trium vlnarum æquans altitudinem. atque ideo vtriuſque imaginem habuimus apud Regis *Tetzocoquenſis* hortos, vbi rei herbariæ aliquot vacauimus dies. ergo à ſapore acri, quo pollet, nomen accepit. Folia ſunt Polypodio non omnino diſſimilia, ſinuoſa, & magna, diſtincta venis rubreſcentibus è pallido. Flores in poſtremis ramorum flagellis ſpicatis ex albo palleſcentes. è quibus fructus prodit, paruus, racemoſus,& vtrimque deſinens in acumen.amaro, & acri ſapore conſtans, multoq; affluens ſucco. ſtipites hirſuti, ac teretes,& internè lutei, internoq; ſucco manantes. Radix magna & ſurculoſa, qualem exigunt arbores. folia altera parte viridia, altera verò ſubalbida. Calida eſt, & ſicca intra ordinem quartum, non ſine quadam adſtrictione. ſurculi cortice nudati, albugines atque argemata illitu diſcutiunt. ſuccus abſumit flatum, curat lychenas, quod & fructus facit, & dolores à frigida cauſſa ortos lenit. folia medentur veteribus plagis, tuſa atque applicata. verrucas corrodunt, & præcipue præputij & pudendorum, quod certiſſimo patuit experimento. Sunt qui vocent hanc arborem *Quauhchilli*, a ſapore acri & vrenti, Siliquaſtroque *Chilli* vocato a Mexicanis,quamſimillimo. Prouenit temperatis, calentibusq; regionibus,conuallibus,necnon in cultis,& hortenſibus. Sunt etiam qui *Totolinyzochitl*, ſeu Paſſeris florem vocent. nec deſunt qui *Tlacoxihuitl*.

Folia Acantho, vel Botry ſimilia depinguntur, & venæ omnes intercurſantes rubent, in ſummo ſpicæ ſunt flauæ, quaſi acini Berberis.

De EPAZOTL, Atriplici odorata Mexicana.
Cap. XXXII.

EPAZOTL, ſeu planta odorata, herba eſt odora, folia ferens oblonga, crenata, & rubeſcentia. caules cubitales, ſpicatum ſemen, ac radices ſurculoſas. Naſcitur in calidis, temperatisq. regionibus, coliturque in hortis nonnullarum commoditatum gratia. Acris eſt odora, & tertio ordine calefaciens. edulis etiam, cruda coctaue. & adiecta condimentis corroborat: pectori, aſthmaticis, & obſtructis confert, & gratam alimoniam præbet. Ius decocti radicum dyſenterias coërcet, diſſipat inflammationes, & noxia venenis pellit animalia.

Folia rubra ſunt, admodum ſimilia Atriplici, vel Botry.

De ERAHVENI
Cap. XXXIII.

ERAHVENI herba eſt folia Origani fundens, caules teretes, flores longiuſculos, cyaneos, & anguſtos, ac radicem contortam, glutinoſam, & prolixam. olet Coriandrum, ſed acrius quidpiam ſapit. Naſcitur in *Tancitari* temperatis locis. Calida & ſicca ordine tertio conſtat natura, & ſubtilibus partibus. Ius decocti eius infuſum, torminibus medetur, vrinam euocat, flatum diſcutit, & obſtructiones aperit, craſſa corpora extenuat, aliosque huiuſmodi vſus permultos præſtat.

De YAVHTLI, ſeu nubiloſa herba. Cap. XXXIV.

HERBA eſt *Yauhtli*, ſeu nubiloſa planta, quam ob flores comantes, qui nubila imitari ſolent quadantenus, aut quia nubes oculorum diſcutit, ſic appellant; Mexicenſes verò *Yzitziqui* vocant; folia fert ſaligna, ſerrata, caules cubitales, è tenui radice aſſurgentes, flores luteos, in vmbellam compoſitos. odorem, & ſaporem citra diſtinctionem vllam Aniſi, qualem folia quoque, & cæteræ eius plantæ partes referunt. quo fit, vt Aniſi ſpeciem quampiam exiſtimare aliquis poſſet. guſtu acri, & amaro, & ſubtilium partium. Temperata amat loca, quales ſunt Mexicenſes agri, & calidiora quoque exornat, etſi in montibus ſolet etiam prouenire. Floret imbrium tempore, id eſt Maio, vſque in Septembrem, quod tempus Veri noſtro reſpondet. Colligitur ſemen Nouembri; folia, caulesuè Februario, ſed Decembri radix. in orbem noſtrum delata, Carpentario, quantum coniectura aſſequi poteſt, gauderet ſolo, hortosq; Philippicos læta exornaret. Calidæ eſt, & ſicca quarto fere ordine temperiei. vrinam elicit, menſtrua euocat, abortum grauidis procurat, emortuosq; partus trahit. quæuis eius plantæ particula quocumque modo illam corpori liceat admouere, pectori, tuſſiq; confert, flatum diſcutit, ſiſtit aluum nimis fluidam, oris halitum commendat, lac generat, venenis aduerſatur, venerem ſtimulat, dolorem capitis leuat, amentibus fert opem, & a fulmine perterritis, atque ſtupefactis. fluxum ſanguinis compeſcit, ſitim hydropicorum extinguit, frigora febrium, ſuffitu illituq; arcet. & viperino adipi immixtam epotamque, aiunt ruptas venas reſarcire. vaporem verò Iuris decocti eius naribus, immodico humore perfuſis, ferre opem. & tritam, inſperſamq; auribus malè habentibus. tumores præter naturam, tuſa atque admota diſſipat, ventriculum calefacit: ſatietati & præcipuè puerorum medetur. renum, ac veſicæ lapillos, arenas, ac craſſiorem pituitam ibidem infartam abſtergit. humores extenuat. admota cum melle ventriculo vomitum coërcet, pus gignit, vlcera ſanat, vtero confert, cimices fugat, arcet hemicraneas. Præcipua vtilitas eſt, aquam, vbi aliquandiu maduerit, nouem diebus matutino tempore ſumptam lychenas, & impetigines mire ſanare.

Omnes hæ vires, pleriſque alijs ferulaceis conueniunt, ob ſubtilem illam vim penetrandi, quæ in illorum ſale ſubtiliſſimo conſiſtit, quod in magna quantitate ex horum ſeminibus vna cum oleo extrahitur.

PELON MEXIXQVILITL, *ſeu Naſturtio Peruino. Cap. XXXV.*

TRANSLATVM quoque eſt ad Mexicanos, quorum viridariorum ſepta, & feneſtras exornat, quod noſtri Peruinum Naſturtium nuncu-
re ſolent, Mexicenſes verò *Pelon Mexixquilitl*, ſeu *Pelon Chilli*. folia ferens
rotunda,& Veneris vmbilico ſimilia,ſed exilia, & angulis quibuſdam inter-
m variata,appendentiaq; pediculo nequaquam media parte ſui,ſed è loco in
erum circumferentiæ ambitum inclinante, infernè ſquallentia, & virentia
pernè. caulem rotundum, tenuem, volubilem, pergulisque, quibus orna-
s gratia adhiberi ſolet,ſeſe implicantem. florem è luteo rubreſcentem, Aqui-
giæ, Oſiridisuè inſtar, gerentem inferna parte contortum tubulum, ſupe-
ri vero ſeptem foliolis conſtantem; quorum duo magnitudine præſtant
eteris, ac duo alia minima lineas quaſdam rubeas inſcriptas gerunt, plagis
hriſti optimi maximi,quibus cruces paſſim exornari ſolent,haud diſſimiles,
a vero reliqua, quæ mediocria inter prædicta ſunt, tria veluti clauorum ca-
ta. Calida & ſicca hæc herba eſt, ordine fere quarto. ſaporeque, & viribus
ſtras Naſturtium indiſtincta æmulatur ſimilitudine, adeo vt in Naſturtij
ecies,etſi longe forma differt, poſſit impune recenſeri. viridaria, pergulasq;
, figulinis vaſibus ſata, feneſtras, atriaq; ipſa exornat. Viret toto anno, flo-
sq; producit, niſi frigoris inclementioris afficiatur iniuria. Adhibentur flo-
s acetarijs quæ ex oleribus parantur, gratiamq; ita, & ſaporis & aſpectus ad-
t. Ventriculo ex frigida cauſa imbecilli, aut flatu dolenti ſubuenit; tuſſi au-

xiliatur. Tritus idem cum alumine dolores dentium ſedat. aufert dolorem, & tumores etiam à cauſſa calida ortos. nempe eadem diſcuſſa ſi frigidioribus adiungatur medicamentis, & vlcera curat inflammata. nam eo contra excitatos à frigore dolores, noſtrate Naſturtio admoto, vti mos eſt. Quibusq. locis, ſed præcipue calidis, totoq; vt dictum eſt, anno, niſi vehemens frigus ſit impedimento, & viret, & edit flores.

Herba hic deſcripta, ab omnibus hucuſque inter Naſturtij ſpecies eſt relata, reclamante figura, quæ nihil omnino habet ſimile Naſturtio, præter ſolum ſaporem, qui aliquando in diuerſiſſimis plantis, idem eſſe poteſt. ſic Cocci Orientales planè radices ſapiunt Hellebori, plantæ, vt locis, ita natura diuerſiſſimæ. Pyrethrum vmbelliferum à Ptarmica diſtat quam maxime. ſic etiam Saſſafras ſapore, & odore Fœniculum æmulatur.

Ego ſemper iudicaui eſſe Violæ, vel Iaceæ dictæ ſpeciem. vtraque herba repit, folium vtrobique rotundum, vel figura cordis, flos planè idem Iaceæ tricolori, niſi quod cauda ſit longior in Naſturtio. Lineæ etiã in flore licet differentes conſpiciuntur. Fructus vtrobique in tres partes diuiſus, extra tamen euidentius in Naſturtio, quam in Viola. Semen vtrobique magnum. Tandem & viribus conueniunt. nam ſi Violam Martiam exactè dentibus maſticaueris, ſenties acrimoniam magnam, vnde omnis vis purgans exoritur.

Monardes vocat cap. 69. Florem ſanguineum.

De *PHEHVAME*, Ariſtolochia Mexicana II. longa. *Cap. XXXVI.*

PHEHVAME, ſeu medicinam ad partum accommodatam, à *Michuacanenſibus* ſic vocatam, apud quos copioſè prouenit, Dioſcorides noſter Ariſtolochiam Clematidem vocat, atque quia neque illam apud alterius orbis colonos pictam, aut viuam mihi videre contigit, & huic orbi familiaris eſt, delineandam curaui, additis prætcrea ijs vſibus, quos hæc gens, & nunc ego ipſe comperi experimento. Ergo volubilis herba eſt, folia ferens cordis figura, flores purpureos, cæteris generibus Ariſtolochiæ ſimiles. radicem craſſam, longam, & ſubrubro cortice veſtitam. Huius eſt in medicina vſus præcipuus, vt quæ odora valde ſit, acris, calidaque, & ſicca ordine tertio temperiei, ac ſubtilium partium. Ius decocti, ſi eadem cura, qua *China*, aut Zarzaparilla paretur, aut ijſdem

ſdem miſceatur, & perſimili quoque victus, cæterarumq; rerum, quas vocant, on naturalium, inſtitutione exhibeatur, quemuis frigorificum affectum, ut a lue Hiſpanica profectum, mire curat. tuſſi antiquæ, aſtmatiq; medetur, atum diſcutit, comminuit lapidem renum, & veſicæ affectibus ex frigore rtis ſuccurrit. dolores capitis, & quoſuis alios, qui inueterati ſint, tollit. viatum colorem emendat, menſes trahit, partus accelerat, reſerat obſtructioes, ac frigus pellit. Habetur hæc planta maximi ab indigenis, & computar inter ſaluberrimas. Naſcitur temperatis, frigidisq; regionibus *Michuanenſibus*.

Apud Cluſium in Exoticorum libris, duplex Ariſtolochia Clematitis deſcribitur, na vulgaris, altera Betica, quibus hæc noſtra annumerari poteſt. potius tamen l longam ob radicis craſsitiem referri debet.

Flos huius herbæ, purpureus quidem eſt, ſed miſcetur ei quiddam viriditatis, fruus autem ab omnibus noſtris Ariſtolochijs differt figura, quæ in noſtris eſt rotunda, el oualis potius, at hic fructus quaſi ex tribus eſt compoſitus, vt videmus in Nartio Indico.

De PIPERE rotundo. Cap. XXXVII.

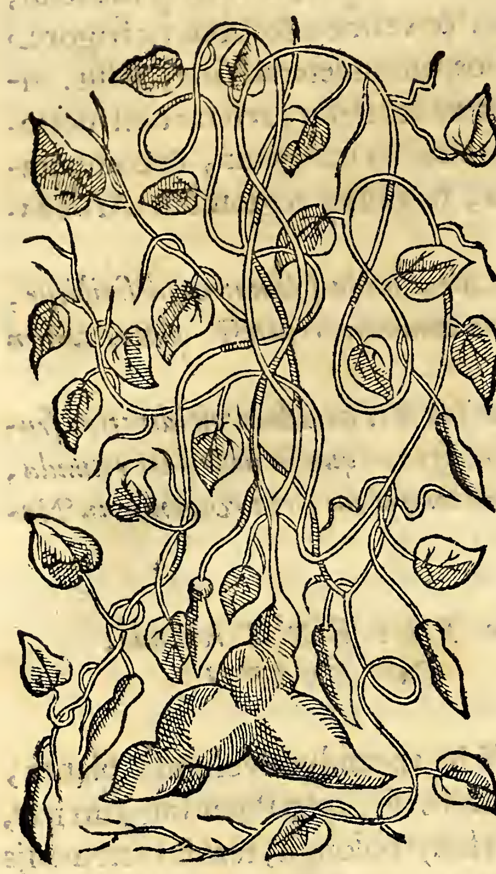
PIPER rotundum volubilis planta, ac ſimilis illi, quæ Piper longum fert, frutex eſt folijs oblongis, ternis interuenijs ſecundum longitudinem procedẽtibus, diſtinctis, nullius fere acrimoniæ, aut odoris, & ſemine racematim dependente. Sunt verò plantæ Piperis longi, nigri, & albi diſtinctæ, contra antiquorum ſententiam, ſed tamen congeneres, præcipue plantæ nigri Piperis, & albi. quæ adeo ſimiles ſunt, vt vix diſtingui poſſint, niſi fructus tempore, etiam ab incolis. Naſcitur in multis Sines, atque Indiæ Orientalis locis. in cæteris verò conſulas antiquiores, & Garçiam ab Horto.

Admodum elegans quoque Icon, & deſcriptio Piperis extat apud Cluſium libro primo Exoticorum cap. 19. & in notis ad Garçiam.

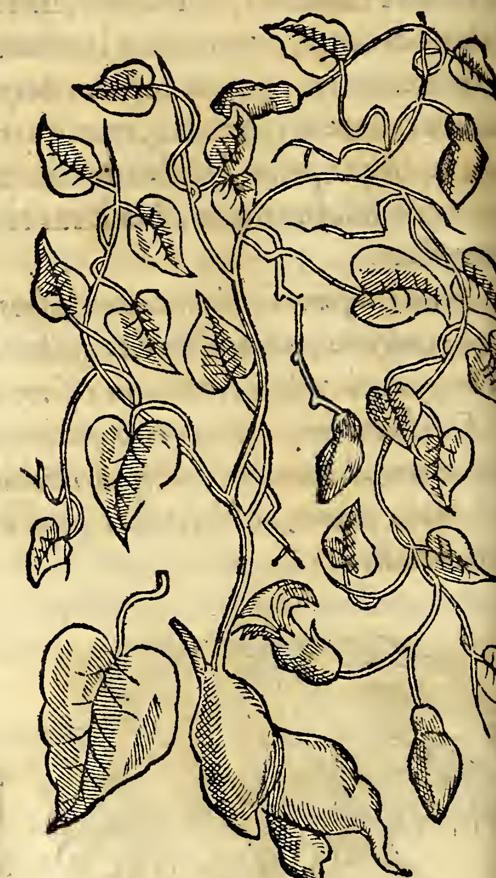
De

De *TACVACHE*, *ſeu radice Michuacanica*. Cap. XXXIIX.

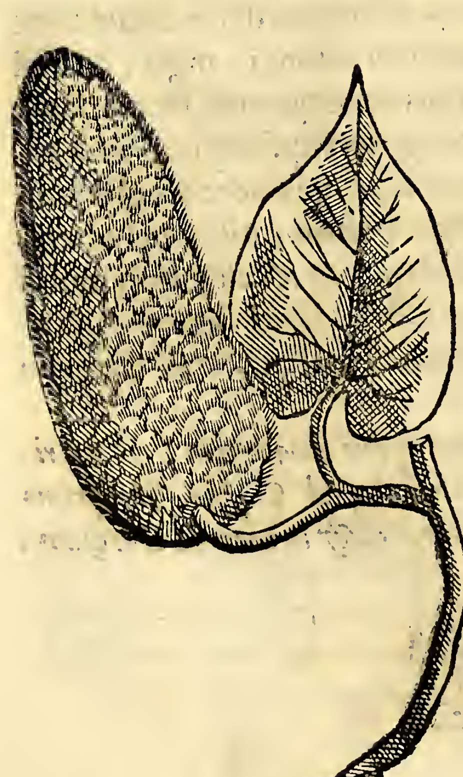
MAS.

FOEMINA.

FRVCTVS.

TACVACHE eſt radix *Michua*
canica purgans, quam alij *Puſquam*
Mexicenſes verò *Tlalan tlacacuitlapilli* vo
cant. Huius tres reperiuntur ſpecies.maſcu
lum nos, & fœminam depingi curaui
mus, forma & viribus valde ſimiles. Vtra
que, herba eſt fundens radicem longam
craſſam, & lacte manantem, candidamqu
& ex ea caules volubiles, tenues, & ornato
folijs raris, cordis figura, ſed minoribus
floribus verò oblongis, & coccineis, ac fru
ctu Peponis forma & magnitudine, lanug
ne obducto candenti, ac ſemine albo refer
to, tenui, latoque, non ſine bombicinis qu
buſdam filis argenteis,& lentis.Radix calid
eſt quarto ferè ordine, ſiccaque, guttur d
uorata vrens. purgat omnes humores p
inferna, ſed præcipue pituitam,ſeſquidrac
mæ, duarumue drachmarum pondere,
aqua, vinoque, iure pulli, aut ex tremu
ouo

uo voratu facilis, nec admodum ingrato guſtu. Sunt qui lacte, aut expreſſo
icco vtantur vice Scammonij. imò qui contendant, plantam ipſam ad Scamo-
ij genera attinere, addantq; in Electuaria ſicca cum ſaccharo, mirabilemq; di-
ant effectum præſtare. Sunt qui radicem læuigatam, per noctem in aqua ſex
rachmarum pondere macerari permittant, mane percolent, & exprimant, &
quam propinent, atque ita parum iniucundo vtuntur pharmaco. in penuria,
ut caritate Scammonij, additur in Electuaria, quæ illud ſolent recipere, & per-
uam commodum præſtat effectum. Sunt etiam qui radicem illitam, aſſerant
nederi febribus, & liquorem inſtillatum, oculis. Tertia verò ſpecies nigrican- Michuac. III.
ſolo ſaxoſis locis prçcipuè prouenit, & radicem fundit tenuiorem, quæ aptiſſi-
na ſit duarũ drachmarũ pódere, parando exoluenti Electuario, addito ſaccha-
Tauhtlique decenti menſura, aut Tragachanto. quo, ad leniter vacuandam
lem, aut pituitam, nequeas offendere præſtantius vllum. Sunt qui ex iure de-
octi eius ſyrupum parent, qui trium vnciarum pondere pituitam, bilemq; mi-
facilitate purgat Naſcitur in calidis, planisque nouæ Hiſpaniæ permul-
locis. etſi à Michuacanenſibus, vbi primum reperta eſt, & vis cognita, præ-
puum, nobiliusq; inuenit nomen. Nam & Temimiltcenſibus eſt familiaris,
i ferunt vrinæ euocandæ permixtam radicem caudæ *Tlaquatzin* æquis por-
onibus, miram exhibere operam. ſiccanda autem radix, atque ita deinde repo-
nda, cauendum ab herba quadam per omnia penè ſimili noxiaque.

*Celeberrimum hoc Catharticum Michuacanicum (vt ex Authore noſtro ac Mo-
rde colligere licet) plures habet differentias. Monardes Bryoniæ ſimilem plantam*

TEOQVILIN.

vidit, nempe cuius fructus baccæ quædam ſunt exiguæ, nec ex eius familia inde remouenda quod ea non polleat acrimonia, ſapores enim facilè augentur & minuuntur vt in Rapis manifeſtum eſt. Author noſter hic primò quaſdam Apocyni affines exponit, tertiam deinde quam fortè eandem cum Bryonoide Monardis exiſtimes. Inferius autem lib. 7. de herbis dulcibus cap. 34. Tlalantlacuacuitlapilli aliàs è conuolulis. Omnes quidem volubiles ſunt, & purgantes virtute. A Monarde deſcripta mitior eſt ſpecies, ſicuti & quæ hic tertia ab Auctore, & inferius poſitæ dulciores quæ potius diureticæ. Hæ vero priores mas, & fœmina acriores cæteris exiſtunt magisq; pollentes virtute vtpotè quæ Scammonij æmulæ dicantur. habes itaque pleniſsime Michuacanica hæc medicamina: conſule & Monardem qui in huius tum hiſtoria, tum vſu copioſiſſimus eſt.

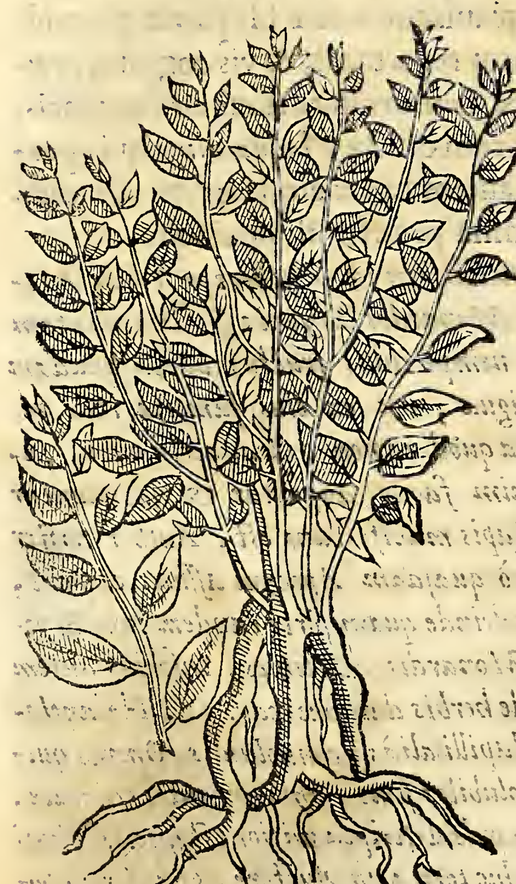
De

De TEOQVILIN, *ſeu ſaxeis vermibus. Cap. XXXIX.*

SPECTANDA conſtat forma *Teoquilin*. herbula namque eſt truncos initio mittens, veluti geniculatos, atque ſquamiferos, & circulis quibuſdam palmarum inſtar præcinctos. qui capillis vndique prodeuntibus radicantur ſtatim, terra ſolum attacta. & ex eiſdem prodeunt folia cordis figura, rara, necnon & cauliculi, ni fructus vocare malis, Piperi longo perſimiles. Guſtu odora eſt, acriſque, calida & ſicca ordine tertio, aut fortaſſis quarto. Læuigata hæc, atque inſperſa vulneribus egregie medetur, flatum diſſipat, ventris ſedat dolorem infuſa, viſcerum frigus pellit, hydropem ſanat, vrinam euocat, alioſque huiuſmodi præſtat vſus. Subtiles ſortitur partes, & innaſcitur ſaxis locorum humidorum, & calidorum.

Totus caulis eſt foliolis vermicularis dictæ contectus, & Iulus eſt punctatus, ſicut etiam videmus in Acoro.

De TLATLAVHCAPATLI Alſinifolia. *Cap.* XL.

HERBA eſt *Tlatlauhcapatlis* folia Alſines, exileſq; ferens, caules do drantales, & exiguos, alboſq; flores, radicem verò ſurculoſam, intu ac extra ex albo rubeſcentem. Naſcitur in collibus regionum calidarum, qua lis eſt illa *Tezcoqui*, & *Chietle*. Radix eſt dulcis, & nonnihil acris, calida, & ſicca ordine tertio natura, nec lubricitatis expers. mirabile medicamentum aduerſus pectorum, & oculorum morbos, vrinam euocandam, & frigida alias affectiones propellendas, ſemiuncia eius matutinò deuorata. quin tumo res maturat, ac diſcutit. nec deſunt, qui febres curare dicant. fortaſſis inte polatas, aut vacuata cauſſa reliquas.

De *TEPEYAVTLI*, ſeu *YAVTLI* montana. Cap. XLI.

YAVTLI montana, ſeu *Tepeyautli*, quam alij *Yautli* citra cognomen vllum nuncupant, herba eſt folia ferens *Yautli* ſuperius deſcriptæ ſimilia, ſaligna, ſed tamē minime ſerrata, ac lõgiora. caules tres altos cubitus. flores coccineos, & calyculorũ forma oblongos. radices verò multas, fibratasque. calidarũ, ac frigidarũ regionum alumna eſt, conualliũque, ac montium incola, & Septembri menſe floret. guſtu acris eſt, & odorata, ac facultate tertio ordine excalefaciente, tenuiumq; partium. ſuccus dicitur mederi oculorum morbis, aut illitus, aut admotus capiti. vrinā, ac menſes euocat, & quidquid in vijs vrinarijs, renibus, veſicaue præter naturam continetur. abſumit flatum. ventriculum, viſceraq; omnia ob frigus langueſcentia confirmat, colorem vitiatum emendat, aluumq; cohibet. bibitur puluis eius ex potione *Cacauatl* aduerſus tuſſim, & pectoris frigiditatem. ffiuntur aulæ ex ea herba in ignem coniecta, contra grauem earum odorem, potiſsimum à morbidorum hominum halitu iniucundo profectum. mede-r ſatietati, alui torminibus, ac ventriculo frigida affecto intemperie.

De *YZTACTEX CALTLACOTL*, ſeu virga nigra ſaxorum. Cap. XLII.

HERBA eſt *Yztactex caltlacotl* folia ferens Vrticæ, ſerrata. caules purpureos, teretes, quaternos cubitus longos. flores in cacumine comantes, piloſos, non ſeneſcentes, & purpuraſcentes ex albo. Naſcitur in locis ſaxoſis Xalatlauhcēſium. Sapor citra vllam diſtinctionem Aniſum refert. Temperies calida, & ſicca eſt, & tenues partes. Radix pugilli menſura tuſa, deuorataq; ex aqua, ſeu vino, ſudorem elicit dolorem paſſis, atq; ita eũ lenit, vt mirabilẽ præſtet ea in re operam.

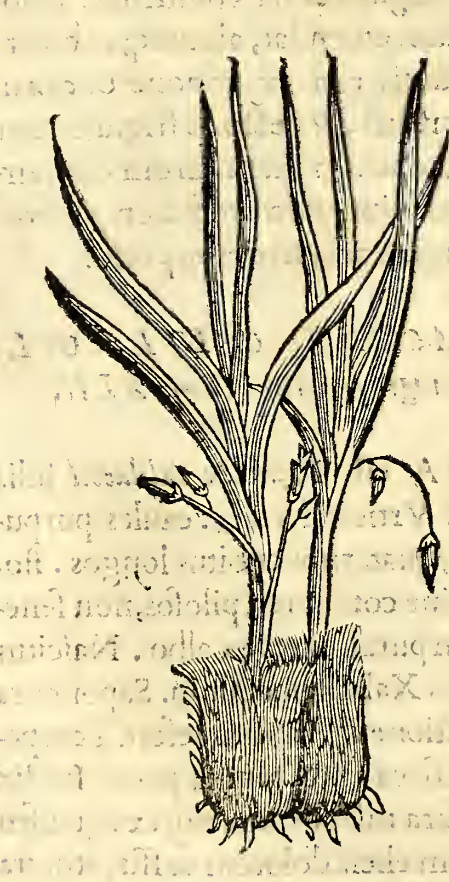
Licet hæc herba ſapore Anetho ſit ſimilis, tamen in genere ferulaceo locũ habere nõ poteſt. folia enim Vrticæ præſertim bina, ex oppoſito. floſquè Tanaceto ſimilis, nũquã in ferulaceis reperiũtur.

De

De CAYOPATLI Vaxacenſi. Elaphoboſco Mexicano. *Cap. XLIII.*

CAYOLPATLIS herba, quam alij vocant *Cacapultic*, Michuaca nenſes verò *Caniuhme*, folia ſerrata producit quina, Angelicæ fe rè forma, aut Elaphoboſci, cuius ſpeciem eſſe arbitror. caulem tenuem, fœniculaceum, minime tamen geniculatum. flores in vmbellam compoſitos & ex albo palleſcentes. ac ſemen, quod orbiculare eſt, ſaliuoſum, odorum,& pauliſper acre. radicem verò digitalis amplitudinis, craſſoq; cortice veſtitam Planorum, ac temperatorum locorum alumna eſt, & montium faucium: in cola agri Vaxacenſis, Ytzocanenſis,& Michuacanenſis. Radix, quæ calida & ſicca eſt ordine ſecundo, initio Paſtinacam ſapit, ac tandem acris ſentitur, & guttur pungens. tuſa, & admota vmbilico, dicitur diarrhœas compeſcere. de uorata verò, tuſſi & raucedini auxiliari.

De XOXONACATIC. Hyacinthoide capilloſa. *Cap. XLIV.*

HERBA eſt *Xoxonacatic* folia h bens Cæparum folijs ſimillima, v rum breuiora, & anguſtiora. floſculos lo gos & luteos, pediculis appendentes exi bus. radicem orbicularem, ſucco mana tem,Nucis Ponticæ magnitudine, operta quibuſdam nigris capillamentis.Naſcitur frigidis, humidisq; locis,imbrium tempo Binæ radices tuſæ, atque ex aqua deuora omnes humores purgant per inferna,citr vllam anxietatem, & laborem. leue, & ſe rum eſt pharmacum, vt quod exhiberi leat ſenibus, & natu minoribus, febrien bus, ac febre vacantibus,iacentibus in le ac ſolita obeuntibus munera, ſeu virens, ſicca. ſed frequentius, & commodius ca. ſeruatur verò duos, ac, ſi opus ſit, t integros annos. Aduerſatur aſtmati dem pondere. calida enim ordine ſecun natura conſtat, lubricaque, ac guttur n nihil vrenti.

Flores ſtatim exeunt ab radice, vt in Colchico, & Croco.

De ANCHOA, ſeu ZINGIBERE maſculo. Cap. XLV.

ANCHOAS folijs conſtat aſperioribus, & craſſioribus vulgari Zingibere, eadem forma tamen. radice quoque maiori, atque craſſiore. ...ore acriore cum quadam amaritudine. Vſus eſt apud indigenas aduerſus ...ntriculi, & alui affectiones ortas è frigore, contuſi, & oleo Nucis Indicæ con...rſi, atque ita applicati mirus. nec non aduerſus plagas venenatas parato ...hnio eodem oleo intincto, atque ita demum adacto. Addunt, vim medi...menti maiorem participare marem quàm fœminam. quo etiam vina quæ...m ab Indis Philippicarum Inſularum parari ſolent, quæ ad præſens referre Vina Zinziberina. ...n eſt opus.

...e CHILLI Indiæ Orientalis, ſeu ZINGIBERE fœmina. Cap. XLVI.

QVOD Mexicani *Chilli* Orientale vocant, Arabes, Perſæ, & Turcæ *Gingibel* appellant, officinæ autem Gingiber, aut Zingiber. Duo ſunt eius genera, mas, & fœmina. de mare ſub *Anchoa* nomine præcedenti capite dictũ. Fœmina vero, ſeu vulgare Zingiber, herba eſt duas tresue ſpithamas longa, radicibus tuberoſis & tranſuerſis, vnde profert caules arundini ſimiles, & in eis folia longa, & anguſta, Iridi, aut Gladiolo paria, & in ſummis caulibus capitula Stœchadi quadantenus ſimilia. Naſcitur in omnibus Indiæ Prouincijs, excultum ſatumq; ſemine, aut radice. nam quod ſponte prouenit flocci penditur. Naſcitur etiam in Philippicis inſulis, & tranſlatum iam eſt ad Haitinos & Mexicanos, vbi id ad viuum exprimendum curauimus. ac ibidem ſeritur pingui ſolo, ſtercoratoque, Zinziberis cultus & pulchre exculto, & humilibus quibuſ...m arboribus adumbrato, regionum calidarum menſe Martio, radice in fru..., pollicis magnitudine, diſſecta, quinque digitorum interuallo, ac totidem ...e profunditate. tegitur terra, rigaturq; ſtatim à ſatu, ac deinde bis per ſin...las quaſque ſeptimanas, aut ſemel tãtum ſi vdus ſit natura locus. ſarriendum ...am eſt, ſed ita vt plantæ nouellæ non conuellantur, aut vlla afficiantur in...ia. eſt autem terra, ter quaterue repaſtinanda per ſingulos annos. Vinde...a fit areſcentibus folijs; quod iuxta initium Ianuarij accidere ſolet. vulſo ...ò, vt commodè recondi poſſit, corradendus exterior cortex eſt, conijcien-

dumq; in labellum plenum muria, & permittendum ibi horam vnam, aut dimidiam manere. mox Soli exponendum æquali temporis interuallo. ac demum ſtragulis ſub tecto inſternendum, donec humor omnis exhalet. quod ſi adhuc madens perſeueret, Soli rurſus exponi oportebit. Si vero transferri conueniat, terra opertas radices ſeruari eſt neceſſarium thecis incluſas, dulcique aqua, aut imbribus quoties dictum eſt irrigatas noctu operiri, atque interdiu patere cœlo. De facultate nihil in tanta luce dicere opus eſt. Illud narrant incolæ Indiæ Orientalis, conciſam hanc radicem, permixtamq; alijs herbis, & aceto, oleo, ac ſale conditam, in acetarijs edi. nam non in quibuſque Indiæ partibus, præcipuè ſi humidiores ſint, æquè eſt ac apud nos, acris, & vrens.

De Gingibere plura vide apud Garciam libro 1. arom. cap. 41. qui illud Iridi facit ſimile, non Arundini. Acoſta vero cap. 32. ait eſſe folio Lachrymæ Iobi. Inde diuerſæ plantæ videntur eſſe, vt etiam Cluſius, & Bauhinus annotarunt. Monardes autem cum Garcia conſentit, vt & Lobellius, qui Siliquam ſimilem Xyridi depinxit.

De *ATZOYATL* Mirabili Mexicana. *Cap. XLVII.*

HERBA eſt *Atzoyatl*, folia ferens hirſuta, & mollia, & figuram cordis, quanquam longiora ſint, æmulantia. caules numeroſos, geniculis rubris interſtinctos. flores extra rubeos, intra verò candentes, palmum longos calicum prolixiorum forma, ac radices fibris ſimiles, ſaporem, & odorem Aniſi profert, non ſine quadam acrimonia. frigidorum, montoſorumque locorum,

alumna

mna eſt, & flores Septembri menſe mittere ſolet. Calida, ſiccaq; temperie
nſtat; cum adſtrictione, & partium craſſitie: quamobrem dyarrhœas coër-
; ventriculum firmat, flatum diſcutit, & dolorem è frigore natum tollit.

*Videtur hæc eſſe quædam ſpecies Mirabilis Peruuianæ: reſpondet enim & figura
ius plantæ, & vires. Acrimonia enim euidens eſt in noſtra Mirabili.*

De COCOCAQVILITL, ſeu Olere Aquatico. Cap. XLIIX.

COCOCAQVILITL herba eſt folia *Ocymi* proferens, ſed profundius ſerrata, ac veluti ſinuoſa, punctisq; luteis diſtincta: caules ſexangulos, ternos: flores Vetonicæ altilis, ſeu *Cempoalxochitl* ſyluestris: quorum folia coccinea ſunt, in medio verò apex croceus eminet. Prodeunt ij à calicibus quibuſdam ſquamoſis Cyano haud diſſimilibus: radices verò fibratas: & planta trium cubitorum aſſequitur longitudinem. Flos, foliaq; odora ſunt, & acris ſaporis, illum Naſturtij paulìſper imitantis, vnde euenit ei nomen. Edunt eam pro olere indigenæ. Vrinam, & menſtrua euocat, flatum diſcutit, calefacit ventriculum, craſſos humores attenuat, cor roborat, & vtero confert quomodolibet applicata. Seri ſemine poteſt, ad ſpecies *Cempoalxochitl*, vt dictum, referenda, quod odore etiam eius apparet indicari.

De TETZMITL TONALLAE Sedo Miſticæ. *Cap. XLIX.*

SPECIES videtur Sedi *Tetzmitl Tonallæ*. herba namque eſt folia ferens longa, & anguſta, raraque, & iuxta extrema latiora: caules teretes, flores
erò orbiculares, & candentes, ac radices capillis ſimiles. Doloribus vniuerſi
orporis medetur, appetentiam excitat, extergit varos, vomitum ciet, vſtaq;
urat. Ad vomitum ciendum bibendus eſt ſuccus, atque ita longis, & inſana-
ilibus medetur morbis. Lubrica videtur, & nullo inſigni prædita ſapore, etſi,
um primum linguæ admouetur, neſcio quid acrimoniæ ſentitur. Naſcitur
 calidis Miſticæ Inferioris, iuxta littora fluuiorum.

*Conuenit hoc Sedum cum Vermiculari cauſtica in viribus: figura verò potius
um Sedo communi. Mirantur aliqui in eodem Sedi genere eſſe herbas calidiſſi-
as, vt eſt Sedum vrens, alias verò frigidiſſimas, vt ſunt reliqua omnia Sedi
nera: putantque in vno genere ſemper eaſdem facultates eſſe debere. hi ſi diligentius*

ſapores plantarum examinarent, & inter ſe conferrent, rem longe aliter ſe haber deprehenderent. Vt enim pauca è multis exempla proferam, inter Solani ſpecies, quæ dam eſt inſipida, vt Solanum; alia acida, vt Alkkengi; alia acerrima, vt Sili quaſtrum Americum. Immò inter ipſas Piperis Indici ſpecies, Strychnodendrum acrimonia caret. Sic in Rumicis genere, Rhabarbarum noſtrum, & Oxalis acent. re liquæ ſpecies, vel inſipidæ ſunt, vel aſtrictoriæ. De Pomorum & Pyrorum varietat in ſaporibus res eſt manifeſtiſſima. In genere Rapaceo, alia acris, alia dulcis, ali amara, alia ex omnibus iſtis conſtat ſaporibus. Quin & in eadem planta, omnes ſa pores inuenire licet: ſic in Rhabarbaro noſtro radix amara, folium acidum, ſemini cortex adſtringens. Accedit, nos ſæpe plantam iudicare inſipidam, quæ tamen ſubti liter examinata, alium in receſſu ſaporem continet: ſic Helxine, N. l. me tangere, Viol Martiæ, initio apparent inſipidæ, tandem tamen poſt aliquam moram ſe prodit acri monia. Contingit etiam in quibuſdam plantis, humiditatem illam excrementitian ſucceſſu temporis euaneſcere, tandemque acrimoniam emergere, vt in Zingibere, Ana cardo, a iiſque annotauit Garcias. Vnde patet eos errare, qui ob diuerſitatem facul tatum Sedum cauſticum reliquis nolunt accedere.

Illud tamen apud me dubium non eſt, in eodem genere ſemper eaſdem eſſe vires ſed generales tantum, qua de re alibi ex profeſſo dicendum. res enim à nullo tentata peculiari declaranda eſt opere.

De *CHICHIVAL MEMEYA*, *ſeu Planta lacte manante*. *Cap. L.*

HERBA eſt *Chichiual Memeya* la cte manans: vnde nomen. & magn vtilitatis fertur eſſe medicamentum, ſe planta ſui generis ſit, ſen ad Tithymalo rum genera pertineat. folia namque pro fert pene Caſtaneæ, ſerrata, & aſpera. cau les teretes. flores oblongos, vaſculis ſimile rubros, ſed circa extrema in luteum elan gueſcentes. radices verò longas, teneras ac fuluas. Naſcitur locis ſaxoſis, iuxta frigi darum regionum montes. Vacuat corte eius febre quartana aut tertiana laborante adeo fœlici ſucceſſu, vt ægrotus ſtatim a euacuatione reddatur interdũ incolumis Aſſumendus autem duarum drachmarum pondere, ex aqua reſolutus. Sunt qui mi ſceant, commendandi ſaporis gratia, qua tuor grana *Cacauatl*, totidemq; Põticas nu ces, aut amygdalas, atque ita propinent di quietis matutino tempore, & vitato ſomn vt cum cætera aſſumuntur pharmaca, fieri conſueuit.

Vix

Vix in Tithymalorum claſſem reduci poteſt hæc herba, quantum ex deſcriptione, & Icone licet conijcere. folia enim aſpera, ſerrata, flos digitali ſimilis, radix longa lu-a, inter Eſulas non reperiuntur. Quid ſi ad Campanulas referatur? licet acrimonia is nulla inſit.

De PYCIELT, *ſeu Tabaco. Cap. LI.*

PLANTAM, quam Mexicenſes *Pycielt*, ſeu *Yelt* vocant, ab Haitinis appellatur *Tabacus*, à quibus non ad Indos ſolos, ſed & ad Hiſpanos id defluxit nomẽ, eò quod ſuffumigijs admiſceretur, quæ *Tabacos* etiam nuncupare conſueuerunt. à Braſilianis Petum, ab alijs Herba ſacra, à nonnullis Nicotiana dicitur. Non eſt autem vna huius plantæ ſpecies. alij namque tres in hoc antiquo Orbe reperiri affirmant, ac plantam hanc in *Tabacum* maiorem, minorem, & minimum partiuntur. At quia maioris, minoriſq; Tabaci differentia puſilla eſt (conſiſtit enim in magnitudine, & longitudine, ac adhærentia foliorum ſine pediculis cauli, vt in maiori obſeruatur, in minori verò folium eſt paulò minus, longo pediculo ramis inhærens, ac florum poſitura; cumq; id ob cauſſas mutationes in plantis efficientes, latius in proœmio explicatas contingere potuerit) non immeritò duæ unt tantum ſpecies, quæ obſeruantur in hac noua Hiſpania. quarum alteram *Pycielt*, alteram verò *Quauhyelt* appellant. *Pycielt* ergo herba eſt, folia ferens ata, oblonga, ac Perſonatæ quadantenus ſimilia. caules, quinque pluresvè dodrantes longos, atque hirſutos, inconditos, ſtriatos, & læues. flores Hyoſcyami utei ſimiles, eisq; decidentibus vaſcula prædicti Hyoſcyami æmula, referta ſemine puſillo, Papaueris minore, ac ex rufo nigricante. radicem breuem, non admodum tenuem, ſed fibratam. *Quauhyelt* verò in magnam aſſurgens altitudinem, Aſſyriam Malum, Limonẽ vocatã, æquat. Caule recto multos emittente ramos, & in eis folia mali Aſſyrij longiora, hirſuta, colore viridi dilutiore, vti tota planta diffuſa. interdumque folia, ſoli, & cœli ratione variantur. quandoque enim cubitalem longitudinem, ac pedalem latitudinem aſſecuta ſine pediculo caulem amplectuntur. nonnumquam verò folia minora, pediculis inhærentia ramis conſpiciuntur. Flores Campanulæ inſtar fert, concauos, ac per extremum ſex, ſeptemuè angulis diſtinctos, candicantes, medio verò purpureſcentes, ordine per ramulorum longitudinem diſpoſitos. quibus ſuccedunt capitula Ocymoidi ſimilia, maiora tamẽ, plena ſemine puſillo ex cinereo

Species.

Species I. Pycielt herba reginæ.

Species II. Quauhyelt Nicotiana.

reo nigricante. Radices multifidæ ſunt, lignoſæ, ac fibratæ. Seritur vt lactuc
neque aliter, cum expedit, transfertur, & colitur, nullum (modò pingue,
Vires. humectum ſit) ſolum reſpuens. Ambæ ſunt acri ſapore, exiccantis, calidæ
ordine tertio completo temperiei. E quibus intelligas licet errorem eorum
qui arbitrantur frigidas eſſe plantas,& ad Hyoſcyami differentias pertinente
nam tametſi Hyoſcyamo luteo prima ſpecies forma diſpar haud quidem ſit,v
ribus tamen pluſquam ex diametro pugnant. quod ſi ſoporem inducunt, no
Cauſa facultatis narcoticæ in Tabaco. eſt ob frigus, humoremvè, quorum, citra dubium, ſunt ferè expertes, ſed e
calore. Excitatis nempe,leuatisq; in caput vaporibus, qui ſomnum inducun
Celebre Tabaci ſuffumigium. Iam facultates quotidiano cognitas experimento accipe. Folia ſiccari permiſſ
atque in fiſtularem conuoluta formam, incluſaq; arundinis cauis internodij
aut papyraceo canali, altera parte incenſa, altera verò ori, naribusq; admota
atque excepto fumo, obturatis ore & naribus, vt ad pectus vſque vapor inſp
ratus penetrare poſſit, pituitæ expuitionem mirè euocant,aſthmati,veluti p
miraculum, auxiliantur, difficilemq; anhelitum, & inde ortam leniunt an
guſtiam. neque prædictis morbis inſpiratus ille vapor, quo diximus modo
tantum remedio eſt, ſed vteri etiam affectibus impensè confert, ac præcipu
ſuffocationibus, quæ ob eius aſcenſus ſolent accidere. admoto ſiquidem me
dicamento in dictum ſibi locũ,dicto citius reſtituitur ægra,ſyncope fugatur,
anguſtia, morsq; magna ex parte in morbidæ mulieris corpus iam admiſſa
atque excepta, amouetur, caput roboratur, ſomnus inducitur, ſedatur dolo
ventriculus reſumit vires, curatur grauedo, laborumq; omnium, caſuumqu
ſenſus hebetatur, ac otium facultatis animalis (quod poſſis ebrietatem quan
dam vocare) animo prorſus illabitur, & inducitur. Quin folia ipſa virentia
manibus oleo perunctis emollita, & veluti marcida, concalefacta igne, & o
ventriculi, dorſoq; è regione applicata (ita tamen ne hepar attingatur, quo
aliàs incenderent, atque inflammarent) coctionem iuuant, & ſatietati egre
giè medentur. eadem tumorem lienis diſcutiunt appoſita, dolores è frigore
ortos ſedant, vulnera cancroſa, antiquataq; extergunt, carnem creant, & ci
catrice obducunt, ſi ſuccum foliorum mediocriter contuſorum inſtillaueri
vulneri, ac mox arentium puluerem inſpergas, & demum folia, ex quibu
ſuccum expreſſeris ſuperponas. Sanant eodem modo capiti inflictas plagas
dum tamen neque nerui, neque oſſa,aut læſa aut conuulſa ſint. dolorem den
tium concalefacta ſedant, conuoluta, & loco dolenti, aut dentibus pituita ex
cauatis, perforatisvè admota. Quin & foliorum puluis inſpiratus, tractusqu
naribus,verbera, & cuiuſuis generis ſupplicia non ſinit ſentiri. vires addit, au
get animum, & ad labores tolerandos infractam vim. illi verò, qui è cortice
quantum capiat putamen nucis deuorauerint, ita inebriantur, vt ſemimortui
amentesq; extemplo iaceant. Verumtamen qui eo auxilio frequentius quàm
deceat, vti aſſueſcunt, redduntur decolores, linguam geſtant ſquallidam, &
palpitans guttur,hepatis ardore afficiuntur,ac in cachexim,& hydropen lapſi
morte tandem obeunt. at qui eo præſidio vtuntur moderatius, à multi
alijs liberari ſolent incommodis. nam prærerquamquod morbo Gallico egre
Cõtra venena. giè auxiliatur, venenatis ſagittarum ictibus mirè obſiſtit, ſi mox plaga infar

ciatur

ciatur puluere, & ita permittatur manere, donec puluis, & venenum in claui cuiuſdam forma copulentur, & coëant. Hoc remedij genus deſumptum eſt ab Indis Anthropophagis, Inſularum Haitinæ propinquarum accolis. qui cum ab hoſtibus venenatis oppeterentur plagis, hac herba ſola ſibi cauentes, reddebantur paſſim incolumes. confirmatumq; eſt teſtimonio Inſulam D. Ioannis incolentium. qui cum aduerſus Indos illos bellum gererent, multisq; eiuſmodi confoderentur vulneribus, ſolo hoc remedio extremum fatum effugerunt, quoties viſcera transfigi non contingebat. quin articulares dolores ſedari, tumoresq; & flatum eo ſolo auxilio diſcuti, & inueteratos rebellesq; diſſipari dolores. Pulicum etiam vitatur faſtidium, ſi iure decocti foliorum vniuerſa domus conſpergatur. Paratur ex eius folijs arefactis atque contritis, decem partium menſura, & vna calcis, medicamentum adeo ab Indis omnibus expetitum, & venale, vt illo ferueant emporia. venditur inuolutum folijs *Maizij* spicæ, geſtatumq; inter buccas & maxillas, ſuauem ſomnum, ſenſuumque, & mentis tranquillam quietem inducit, & laborum omnium hebetat ſenſum, redditq; homines ad quæuis corporis exercitia promptos, atque agiles, & præcipuè ad iter agendum. Dolorem etiam dentium, & ventriculi leuat, præſtatq; alia, quæ licèt à nobis nominatim dicta non ſint, poſſunt ex prædictis facilè comprehendi. inter quæ illud vulgare non eſt, oleum, cui ſit infrixum, concisum in tenuia fruſta, infuſum, cholicis mederi. necnon ſuccum eius, & nucleorum *Tlilitzapotl* vino permixtum, atque infuſum. folia, lychnij modo, obdita ano, quartanam arcere, ac reliquarum febrium frigora. Nec deſunt qui eius folia ſingulis diebus mane ieiuno mandi iubent vt podagra liberentur, quoniam multam pituitam in os attrahat, & ſaliuatione trudatur, & ita in artus confluere prohibeatur. Tum etiam folia Strumis vtiliter illini. Sunt etiam, qui conficiant ſyrupum ex ſucco foliorũ, aut ex decocto, aut ſtillatitia aqua & ſaccharo, aſſerantq; vtiliter propinari ad pellendos ventris lumbricos, vmbilico tamen folio impoſito. necnon aduerſus aſthma, & Orthopnœam, duorum cochleariorum menſura. Sunt etiam & alij, qui præbent ſuccum, quatuor aut quinque vnciarum pondere epotandum, aſſeruntq; aluum vehementer ſupra infraq; purgari. quod minimè tutum videtur, & fortaſſe ruſticis, & robuſtioribus ſolum permittendum. Scribit è recentioribus quidam, accepiſſe ab amico, aqua ex folijs per vitrea diſtillata organa, ſe ruſticos multos à febribus liberaſſe, hac pauco tempore ante acceſſiones propinata. deinde oleum ex relictis fæcibus in ſacculo ſuſpenſis collegiſſe, quod ad ſcabiem vulnerumq; curationum ſingulare fuit, ac eximium. aridarum verò fœcum puluere, intertrigines, non modo hominum ſed & equorum, cito curari.

Medicamentũ inhibens famem ſitim laſsitudinem.

Et hic nata eſt magna inter Authores controuerſia, alijs Tabacum inter Hyoſcyami ſpecies annumerantibus, alijs ſui generis plantam cenſentibus. quibus poſterioribus etiam Author noſter acceſſit, vno ex virium diuerſitate argumento vſus. At quam id ſit inualidum iam ſupra declaratum eſt. & vel inde patet, plantarum genera, ex diuerſitate figuræ totius plantæ, ſingularumq; partium, ab omnibus authoribus ſemper diſtincta fuiſſe. id enim tamquam primum principium etiam in animalibus, atque adeò rebus omnibus obſeruari debet. Hoc vno principio negato, ruit omnis omnium

rerum

rerum naturalium ſcientia, quæ tota ex ſimilitudine, & diſsimilitudine externorum accidentium conflata eſt. Sic omnes ſtellas indicant Aſtronomi eiuſdem eſſe generis, quod motu circulari, lumine, figura, &c. conueniant. Et ne longius à propoſito abeam, in plantis Perſicaria, mitis & acris eiuſdem generis cenſentur. Chenopodiũ eſt ſpecies Atriplicis, licet inter venena computetur. Lolium etſi viribus differens, tamen inter frumentacea nullo repugnante locatur. Quantum differt Colocynthis, & Cucumis aſininus à reliquis Cucumeraceis? quàm venenatæ dicuntur Ferula, Cicuta, Coriandrum in genere tamen ferulaceo? Omitto Burſam paſtoris ſpeciem Thlaſpios, quam frigidam, & ſanguinem ſiſtere aiunt. Prætereo Colchicum, & Crocum, & Hermodactylum, item Napellum, & Anthoram. id vnum addo, eandem plantam plerumque à ſe ipſa diuerſis temporibus differre, ſaporibus & viribus, vt elegantiſsime à Galeno de facultatibus ſimplicium eſt annotatum.

Alia ſequitur non minoris momenti diſquiſitio, quænam ſit cauſa in Nicotiana alijsq; ſimilibus, vt ſoporem inducat animalibus. Qua in re variæ admodum ſunt Authorum ſententiæ.

Plerique in eam abiere ſententiam, à facultate frigida vim oriri narcoticam. Quæ quidem opinio non immeritò noſtro diſplicet Authori. ob eam præſertim cauſam, quod in Tabaco ſumma ſit acrimonia, ad tertium nempe gradum vſque, contra quam Monardes qui ſecundum tantum ponit. hinc enim & fauces vrit, & non minore purgat per vomitum violentia, quam ipſe Helleborus, vt experientia multorum conſtat. Addi etiam poteſt, magna illa pinguedo, quæ in folijs tactu deprehenditur qualis in Colo Iouis, vel Conyza etiam percipitur, quæque non eſt ſaliuoſus aliqui humor, vt in Saponaria, ſed mera oleoſitas, quod vel ipſo odore & inflammation facile cognoſcitur.

Tandem nullum vnquam innotuit Narcoticum, quod non calidum, ſiue ſpecte experientiam, ſiue rationem. Papauer corniculatum, quod inter Erucæ ſpecies numer Galeno purgat. Rhæas calidum iudicatur. Commune etiam purgat, ſi ſemen adhu lacteſcens ſumatur. Sapor idem teſtatur amarus. qui etiam magnus eſt in Campho ra, Opio, Hyoſcyamo. De vini natura calida, viq; ſomnifera, res eſt nota lippis & tonſoribus. Vnde concludo, vim Narcoticam non à frigore deducendam eſſe.

Ratio quam Author adducit, hoc modo intelligenda eſt, non quod Narcotica calo re ſuo vapores excitent ex cibo in ventriculo contento, ſed quod ipſa Narcotica calor ventriculi in fumos pingues abeant, caputq; tentent, impleant, inebrient, & ſpir tus cohibendo ſomnum inducant. ſic enim in diſtillatione vini, primo prodit ſpiritu vini oleoſus. ſic etiam omnia narcotica & fumoſa, varia obijciunt phantaſmata, do mientibus & vigilantibus, vt in Datura, Fabis, alijsq; leguminibus rapaceis, Ba gue Ololiuhqui, Opio, vino, Aniſo, experientia compertum eſt.

Vires Nicotianæ infinitæ ſunt, de quibus etiam Monardem potes conſulere, ad vt iure Panacea Americana nominari poſsit, quanquam omnibus antiquis med camentis præferri queat. Cedunt enim Nepenthes, Moly, Pancratium, Panax, quib ſingulis aut vis narcotica, aut purgans deeſt, quorum vtrumque in Tabaco reperitu Modum quendam purgandi Cerebri ſingularem, quem à Capucino quodam didic qui ſe multos à podagra liberaſſe aſſerebat, libuit adiungere. Ex Nicotianæ ar folio, quantum Iuglandi poſsis includere ſumitur, digitisq; compreſſum linteolo m

do

, vel ſerico includitur, & in nodulum nucis Ponticæ magnitudine figuratur, filoque mpingitur: eum nodulum ori indimus, & lingua ad palatum ſubleuamus per dimi- æ horæ ſpatium: ſtatim effluit pituita tenaciſſima, fili inſtar ex ore dependens, quæ pite inclinato, in vas ſubiectum excipitur. Et licet aliqua cerebri vertigo ſequa- r, ea tamen, niſi cerebrum admodum calidæ ſit naturæ, ſtatim euaneſcit, eſtq; omni- ò innoxia.

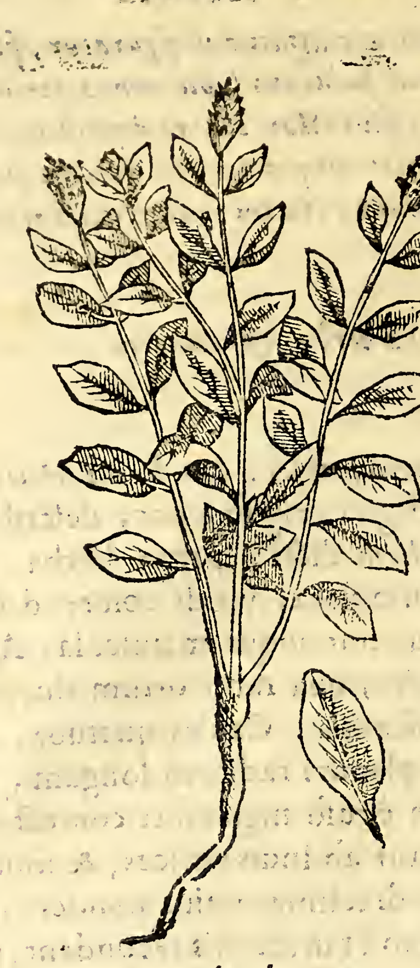
De TLALCOCOLTZIN, *ſeu parua herba, & contorta.* *Cap.* LII.

INVENI *Tithymali* genus apud *Tetzcoquenſes*, quod ad *Helioſco- pium* referri poſſet, at quia non omnino effigies reſpondebat, deſcriben- ım curauimus. *Tlalcocoltzin*, ab alijs *Cucultzin* dicta, parua herba eſt, lia ferens Portulacæ, tenuiora, longiora, & acuminata, viridi colore diffuſa r caules alternatim diſpoſita, inter quæ obſeruantur aliqua maiuſcula, Ana- llidis folia æmulantia, trina quaternaue, ea parte, qua rami ortum ducunt, ſcentia ſublutea, extrema vero parte purpuraſcentia. Caules quatuor, aut ıinque prope radicem rubentes, lactis copioſi plenos: radicem longam, ex- ema ſui parte contortam, ac fibratam, cortice è ruſo nigricanti contectam. aſcitur vbique, præcipuè locis calidis. Habentur ab Indis radices, & folia in agno pretio ad vacuandos omnes humores, drachmæ vnius pondere, & orbum, quem vocant Gallicum curandum, adeo vt in arcanis recondant, nec ıiquam velint facilè reuelare.

Tithymalorum vſus magnus fuit tempore Hippocratis, qui tamen apud noſtros edicos in deſuetudinem abijt: licet in Scammonio, quod plerumque Tithymalo adul- ratum putatur, aliam perſonam induerit. Apud Empiricos autem in maximo eſt u, non ſine magno ſucceſſu, præſertim in corporibus humidioribus. eoque vtuntur, non ntum in puluere, decoctis, infuſione, ſed etiam lactis guttas paucas lacti communi fundunt, hauriendumque præbent.

De

De TLANOQVILONI Huaxacenſi. Cap. LIII.

HERBA eſt *Tlanoquiloni*, folia proferens infernè hirſuta, & alba, Piloſellæ vulgaris ſimilia, etſi breuiora, cauliculos hirſutos, & candentes, & in poſtremis caulibus capitula, Plantaginis Holoſtijvè capitulis paria. Naſcitur in collibus, & campeſtribus attinentibus ad temperiem agri Huaxacenſis. Aiunt atram bilem vacuare radicem duarum drachmarum menſura ex aqua deuoratam, & ſplenis obſtructiones reſerare, mederi ictero, atque effuſæ per vniuerſum corpus bili. Initio dulcis apparet, ac paulò poſt, guttur videtur adurere.

Capitulum depinxit colore cæruleo. folia etiam bina, ex aduerſo poſita, ſine vlla ſerratura. vnde ad Plantagines referri non poteſt.

De NEXTALPE. Cap. LIV.

NEXTALPE, ab alijs *Tlanoquiz patli*, herba eſt, folia ferens Oliuæ minora tamen. caules teretes, & ligno ſos, & fructum Ciceribus ſimilem: radi cem verò ſurculoſam. Drachmæ vni pondere ſumpta radix, humores omne purgare dicitur: expertum nempe medi camentum, & perquam ſalubre: acris e odoraque, quarto ordine calida, & gu tur vrens.

Suffruticem fortè Chameleæ congenere licebit ponere: vix enim aliud inuenias cr mium, quod folia habeat Oleæ, eaque inora natè cauli circumpoſita, bacciferum, qu acre ſit, & guttur vrat, niſi Mezerei a quam ſpeciem.

De

De *CEMPOALXOCHITIC herba. Cap. LV.*

CEMPOALXOCHITIC herba eſt, folia proferens Cicorei, ſpinifera, ſerrata, aſperaque, ſed circa exortum compreſſa, ac velut præ-ncta. caules dodrantales luteoſque. & in pappos abeuntes flores. vnde no-en. radicem Raphano ſimilem, forma atque magnitudine. Decoctæ radi-s infuſum Ius, quod amarum eſt, aluum ſoluit, vrinam elicit, & ventris olorem leuat: calida enim eſt, & acris, ſubtilium partium; & exiccans tertio dine natura. atque ita tuſſi quoque deuorata confert. ciet ſternutamentum, pituitam naribus trahit inſtillata.

De *MACATOZQVITL, ſeu Somno Cerui. Cap. LVI.*

HERBA eſt *Macatozquitl*, folia ferens Lactucæ, ſerrata, in caulibus cauis, rotundis, cubitalibuſque. & in eorum extremis partibus luteos, ac odicos flores, qui in pappos abeunt. ac ſemen tenue, & fuluum, Syſim-ium alterum ſapit, odoremq; iucundum fundit. radicem verò Raphani, ex o tamen purpureſcentem. quarto ferè ordine calefacit, & exiccat. ſubtiliſq; conſtat partibus. Neruos contractos applicata laxat, atque emollit. vri-m euocat, flatum diſcutit, & ab eo ortos dolores. euocat menſes, ventricu-nque ob frigus imbecillem confirmat, vlceribus pudendorum medetur.

De *MIAHOAPATLI, ſeu medicina ſpicæ Maizij. Cap. LVII.*

MIAHOAPATLI herba eſt Alſines haud abſimilis, arborum truncis innaſcens, ab eiſq; ſumens alimentum, tenuibus, breuibuſq; ramu-rutaceiſq; floribus, aut paulò minoribus, & candidis floſculis. Acris eſt, odo-a guſtu, & calidæ temperiei. Flatus diſcutit, & dolores à cauſſa frigida ortos lit, pugilli vnius mẽſura trita, & ex vino deuorata. enixas inſtaurat, & corro-rat. haud aliter ac herbæ vocatæ *Ciopatli* appetentiã excitat, & ſatietati mede-r. quin & illiniri corpori ſolet. & emplaſtris admouendis capiti adhiberi. Sunt i addant *Ahoyacpatli, Tancapaz, Tetzontequani, Yctoalloyabatl,* & *Ychchipnica.*

De *TVRBITH. Cap. LIIX.*

ETSI *Turbith* planta Indiarum Orientalium incola ſit, ob frequentem tamen eius vſum, & diuerſas ambiguaſuè Authorum ſententias, inter s nouæ Hiſpaniæ plantas conciſè tractare viſum fuit. *Turbith* ergo plantæ menclatio Arabica ſemi-Mauraue eſt. eademq; Perſis, ac Turcis recepta. in zarata verò, vbi frequens eſt, *Barchaman*, in Canara cuius ciuitas eſt Goa, *guar* nuncupatur. Magna eſt inter auctores de hac planta controuerſia. Si-idem Serapion, radicem eſſe Tripolij Dioſcoridis aſſerit, vt ex eius deſcri-one patet: à quo fortaſſe non diſſentit Auicenna. Meſues verò eſſe radicem rbæ ferulaceæ, lacte turgentis, ſcriptum reliquit. Hanc plantam peritiores idam, eſſe Thapſiam Dioſcoridis affirmant: inter quos non deſunt qui di-nt, plantam à Meſue deſcriptam, eſſe Alipum Dioſcoridis. Inter recentiores æcos Actuarius ponit duplex *Turbith*, album nempe, quod idem Author,

eſſe

eſſe Alipum Dioſcoridis aſſerit, alterum verò Pityuſæ radicem eſſe ſtatuit. ne
deſunt, qui dicant, eſſe radicem Tithymali Myrſinitis, minus tamen rectè. *Tur*
bith verò, quo hac tempeſtate in officinis vtuntur, recentiores quidam duple
Alexādrinū album & nigrum. eſſe aiunt. vnum, quod ex Alexandria affertur, eſſeq; radicem Scammoni
Antiocheni. quod adhuc differt. nam alterum eſt album & melioris notæ, al
terum nigrum, & deterioris notæ. ſecundum verò officinarum cineritium
Cineritiū è Tapſia. colore nūcupatur. eſtq; cortex radicis Thapſiæ vulgaris, quæ Hiſpaniæ frequē
eſt. eiusq; radice pleræq; officinæ pro Turpeto legitimo vtuntur, & Apuli e
Indicum. Gargano monte per vniuerſam ferè Italiam afferunt. Turbith verò prædicto
rum Indiarum Orientalium alumnum locorum, longè aliud eſt à prenarratis
Herba namque eſt folia ferens Ibiſci. caules volubiles, per terram repentes, di
gito paulò craſsiores, duos dodrantes longos, quandoq; verò valde prolixiores
floresq; interdum candidos, interdum verò ex albo rubeſcentes. radicem nequ
magnam, neque longam. Vtilis autem eſt in medicina caulis pars inferior dun
taxat, radici proxima. nec deſunt qui dicant, corticem illum quem officina
oſtendunt, eſſe huius plantæ caudicis inferioris, corticem exteriorem, medi
exempto. plurimumq; trahi ex Guzarate in Perſiam, Arabiam, Aſiam, & Lu
ſitaniam. quod an verum ſit non ſatis conſtat. Naſcitur in Cambaya, Surrate
Dio Inſula, Bazaim, locisq; vicinis, adeoq; in ipſa vrbe Goa, licet inutilior in
maritimis locis, ſed quinque ampliusuè milliaribus à mari diſtantibus. De ele
ctione, viribus, ac vſu, prænarratos Authores, aliosq; recentiores conſulas.

Varias de Turbith opiniones vide apud Garziam cap. 36. & Bauhinum in Phy
topinace.

Turbith Indicum videtur inter Conuoluuli ſpecies numerari debere. folia enim Ibi
ſci reperiuntur in volubili cærulea. flos etiam maluaceis non abſimilis. tota planta re
pit. & plerumque parum, in quibuſdam nihil lactis reperias. Tota herba inſipida, i
ſemine tamen quandam deprehendas acrimoniam.

Unde non malè faciunt ij, qui Scammonij, vel alterius Conuoluuli radices pr
Turbith orientali medicamentis miſcent.

De YXTENEXTIC, ſeu oculis cinereis. Cap. LIX.

FOLIA fundit *Yxtenextic* herba, Limonis forma & magnitudine, ſerrat
tamen, hirſuta, ſcabra, & ſubalbeſcentia. caules tenues, teretes, hiſpidos
purpureos, ac cubitum longos. flores Chryſanthemi. radicē verò craſſam, ſu
culisq; refertam. Prouenit in frigida Xalatlauci regione, in collibus, atque valli
bus. Radix eſt nonnihil amara, acris, vrensque, cuius vim è veſtigio perſenti
ſcit guttur. guſtu, odora. ſicca, & calefaciens ordine tertio, ſubtiliumq; partiun
Diſcutit hæc tuſa, atq; appoſita, panos, & extergit lepram, & lychenas, curat
ęgritudinem vocatam ab Indis Mexicanis *Tzatzayanaliztli*, in qua vniuerſu
dehiſcit corpus, illita reſina, inſperſoq; deſuper puluere radicis huius, & præt
rea gallinarum pennis. habetur hoc medicamentum à Mexicenſibus maxim

Ad Conyzæ, vel alterius Buphthalmicæ plantæ ſpeciem referri poteſt hæc herba.

RE-

RERVM MEDICARVM
NOVAE HISPANIAE
NARDI ANTONII RECCHI
Liber Sextus.

AMARAS HERBAS CONTINET.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI PRÆFATIO.

*AB acri ad amarum ſaporem iam noſter progreditur Author, &
ratione ſic duci, & ipſius exemplo Galeni ita perſuaderi ſibi vi-
ſus. Cum enim acrem, calidorum maxime principem, ſaporem
in plantis pertractaſſet, ad eum nunc venit, qui proximum ab
illo gradum eſt aſſecutus. quem amarum ſaporem eſſe, medico-
rum ſchola tota contendit. Galenus autem, ſi quis alius, in hoc
probando copioſus etiam 4. de ſimplicium medicamentorum fa-
lt. videri poteſt. Ibi enim & Platonis & Ariſtotelis & Theophraſti teſtimonio
m acredinem omnium calidiſſimam aſſeruiſſet, huic ſtatim pediſſequam annectit
naritiem, cum etiam dulciſsimum & nectareum mellis ſaporem haud amareſcere
elit, niſi aut externo ignis ardore, aut interno calidi noſtri, & viſcerum feruore tor-
atur, exuraturue, atque ampliorem ſic caloris gradum adipiſcatur. Quem ob id ſa-
rem, & calci, & cineri, & quicquid exacte peraſſatum fuerit, & fuligini & ipſius
ammæ fauillæ, quæ omnia ait amara eſſe, aſſimilare non dubitauit.*

*Veruntamen, quamuis hic ſapor, inſignem & ſalutarem ſæpe in multis medica-
entis præbeat vſum, eius tamen eſſentia naturaq; in tenebroſa adhuc nocte ſepulta
litesſcit. Cur enim tam facilè clariſsimorum licet Medicorum, Philoſophorumque
ctoritati ſubſcribamus, amara omnia, mole & ſubſtantia craſſa terrena combuſtaq;*

Q   conſta-

conſtare? cum videamus amaritudinem in his quoque præpollere, quæ vel eorundem Authorum edicto ſunt frigidiſsima, & ſenſuum iudicio leuiſsima exiſtunt atque ſub tiliſsima. Camphoram bona Medicorum pars frigidam, Opium vero maxima frigi diſsimum, ita vt etiam ſuo algore interneciuo, benignum illum natiuum noſtrum ca lorem extinguat, iudicauit. Et tamen in his qui ſummam amaritiem non ſentiet lingua carere eum planè erit affirmandum. Quæ autem terrena craſsities in Agaric non parum amaro, aut in Colocynthide pomo vt leuiſsimo, molliſsimo, & tenuiſsim ſubſtantiæ, ita amariſsimo, vt etiam fel Terræ appelletur, vnquam fuit animaduer ſa? ne dicam in Cucumeracei generis immaturis fructibus humidiſsimis, & Medi corum arbitrio valde frigidis, iniucundum planè & abominandum amarorem reperi ri. Iam quoque ex ſanguine dulciſsimo, fel tamen, & aurium ſordes amariſsimæ ſe parantur, illud quidem à ſuaui hepatis calore, hoc vero à mitiſsimo cerebri tepore qui tantum abeſt vt decantatum illud in Philoſophorum choro, & Medicorum for Empyreuma poſsit inducere & relinquere, vt cerebrũ, ſi eius ad alias animalis parte internas fiat relatio, frigidum etiam ſtatuatur. Et quis non nouit qui Chymieorum ſaltem limina ſalutauit, ex combuſtis herbis terreſtrem ſimul cum Empyreumate ſub ſtantiam remanere, ex qua illi ſalem ſalſum non amarum eliciunt? Itaque huiu ſaporis natura non ita ſicco pede tranſeunda, ſed exactius foret inquirenda, quod ta men præſens nec locus nec tempus permittit, id vnum habet, vt naturæ noſtræ ſit ini micus maxime. nec noſtræ modo, ſed & aliorum animalium, & quod magis mi rari licet, plantarum etiam. cum in ſtagno bituminoſo, ſeu mari mortuo ſalſo parite ac valde amaro, nec animalia, nec plantæ viuant ſi Galeno credimus. Vnde amar & vehementer aluum ſubducunt, et, ſi quantitas excedat, veneni naturam quoqu æmulantur. Sic Napellus, Nux vomica, Helleborus, inſignem habent amaritudinem quæ ſi auferretur, proculdubio omnibus carerent viribus, vt in Hellebori nigri radi cibus cuiuis experiri licebit.

De AYOTECTLI, ſeu Planta Cucurbitæ ſimili. Cap. I.

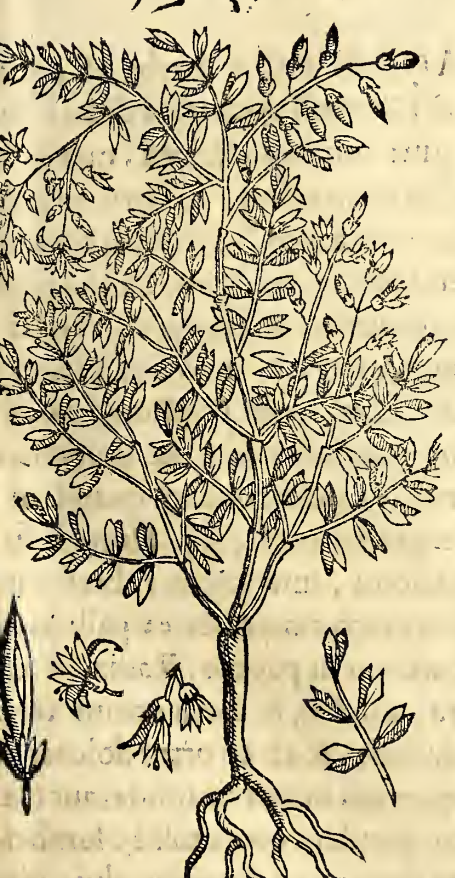
QVAM plantam *Ayotectli* quidam vocant, alij *Chichicayotli*, ideſ amaram Cucurbitam vocare ſolent, eſt enim Colocynthidis, Cu curbitæuè ſilueſtris ſpecies, noſtro orbi incognita. Herba itaque hæc radicem fundit orbicularem, ſeptem alijs minoribus, pluri buſuè, rotundis quoque hinc inde dependentibus, colore intrinſecus ex pallido purpuraſcente, extra verò fuſco. ramos volubiles, eoſdemque cum folijs, ac floribus Cucurbitæ hortenſis ſimiles, etſi minori magnitudine: vehementem radix pilulæq; appendentes præferunt amaritudinem. Naſcitur in montium Mexicanorum *Tetzcocanorum*, & *Quauhtepecenſium* temperatis locis. Radix, quæ quartum ſiccitatis, atque caloris attingit gradum, drachmæ vnius pondere vrinam euocat, & omnes humores purgat, per ſuperiora atque inferiora, ſed præcipuè craſſos, ac pituitoſos, ſi ex aqua deuoretur, aut paulò maiori pon dere infundatur. ſecurumq; reputatur medicamentum. Non eſt pomum In dis in vſu medico, cum tamen noſtræ Colocynthidis fructui, magnitudine, for ma, atque facultate reſpondeat, ſed hac aliquanto mitiori.

De

De TZOCVILPATLI altera. *Cap. II.*

HERBA eſt *Tzocuilpatli* altera folia fundens Ocymi ſimilia, ſed longè maiora, profundius ſerrata, hiſpida, altera parte candeſcentia, & *Cihuapatli* non diſſimilia. caules teretes, hirſutos, ſubalbidoſque, luteoſque ſuperiori parte. orbiculares & piloſos flores. ac radicem fibratam. Naſcitur in montibus regionum calidarum, qualis eſt Panucenſis. Radix eſt odora, reſinoſa, amaraque, & calida prope ordinem quartum temperiei. Ius decocti eius ad tertias, ſemel dumtaxat bibitum, dicitur reſtituere motum impeditum. inſtillatum verò naribus, hemicraneæ mederi, detracta per nares pituita.

De AXIXCOÇA HVILIZPATLI Tanguitlanenſi. Cap. III.

HERBA eſt *Axixcoça huilizpatli* folia proferens exilia leguminis caulem tenuem, teretem, nodis diſtinctum. flores luteos, paruos. & ſiliquas paruas, Cicerum ſimiles. radicem verò ſurculoſam. Amara eſt. calefacitque, atque exiccat ordine tertio. etſi poſtremò dulcedinem quandam ſimilem *Glycyrrhizæ* videatur oſtendere. Ius decocti eius, pectoris aſperitati medetur. ventris dolorem à frigore ortum ſedare, euocare vrinam, & emundare illius meatus dicitur. vnde nomen.

Inter legumina multæ ſunt herbæ, quæ Glycyrrhizæ dulcedinem habent, vt Ononis, Aquilegia, Thalictrum minus, Tragacantha. cui tamen aliquando alius ſapor coniungitur.

De AYOTIC, *ſeu Proxahac herba ſimili teſtudini.* *Cap. IV.*

AYOTIC, quam alij *Proxahac*, ſeu turgidum ac molle medicamen-tum, alij verò *Ololtic*, ſeu rotundum & orbiculare vocant, herba e folia ferens tenuia, longiuſcula, & Gramini *Chichimecatl* ſimilia, in cui ſpecies poteſt referri. caulem ſeſquidodrantem longum, tenuem, iunceum, & per interualla geniculatum. flores exiles, & candentes, ex quibus terna g nerantur granula candentia, & in triangularem cohærentia formam, viri membrana obtecta. radicem nuci Iuglandi, forma & magnitudine ſimilem candentem, ſolidam, & lacte manantem. Naſcitur in temperatis, aut fe uentibus locis, veluti *Quauhchinanci*, & *Tepoztlani*. cum tamen *Chichimeca* naſcatur locis frigidis, atque campeſtribus, & vehementioribus polleat viribu floret cum reliquis plantis. amara herba eſt, & ſubdulcis. ordine tertio calef ciens, atque exiccans. radix tuſa duarum drachmarum menſura, ex aqua deu rata, aut infuſa paulò maiori pondere, humores omnes perquam commod euacuat per inferna. ſiue arida, ſiue virens recipiatur. etſi leui occaſione ci vomitum.

De ÇAÇANACA. *Cap. V.*

ÇAÇANACA herba eſt, quam alij *Coapatli* vocant, ita dicta à lanu gine innata radicibus, quæ fouen do igni aptiſſimæ ſunt, & fibris augentu fuluis, luteum tamen, ſi dentibus conterat tur, oſtendentibus colorem. Caules profe multos, rotundos, & prolixos, & in eis fo lia oblonga, ſerrata, ac veluti ſpinoſa pe ambitum. licet, cum primum à caulibu oriuntur, præcincta ſint, & quibuſdam alis vtrimque exortis, nouam quandam fo liorum repreſentent figurã. Flores in ſum mo capillaceos, intrinſecus rubreſcentes extrinſecus verò candentes ex pallido. qu tandem abeunt in pappos. Radix eſt acri & amara, calidaq; & ſicca ordine tertio flatum diſcutit. & ab eo ortos dolores, fr goreuè, vacuatis inteſtinis infuſa, aut triun obolorum pondere epota tollit. lumbrico pellit, ac medetur defluxioni alui. idem præſtat eiuſdem puluis, ex aqua vinouè de uoratus duarum drachmarum pondere. præter quæ ſatietati medetur. aluum enim leniter ſoluit, vrinam euocat, finit febres, ac ventris placat tormina. Vo

cant

nt hanc herbam *Micuachanenſes Xararum*. aiuntq; ſuccum radicis mederi
loribus è lue Gallica profectis, ſemen retentum elicere, enixarum renes ro-
rare, impeditum motum reſtituere, inſtaurare eos qui obſtructionis, aut
iditatis gratia ſenſim contabeſcunt, euocare menſes, & lanuginem radici in-
ſcentem mederi vlceribus, & ignis aptiſſimam eſſe eſcam. Sunt & aliæ duæ
çanacæ ſpecies, quarum alteram *Xiuhtotina* vocant, ſed de his ſuis locis. Na-
tur frigidis, humidisque, aut temperatis plagis, qualis eſt *Tezcocum* iuxta
ontes.

De ÇENANAM TEZCOQVENSI, ſeu Matre ſpicæ Maizij. Cap. VI.

ÇENANAM TEZCOQVENSIS, quam alij *Çenantli*, alij verò *Çentlinam* vocant, herba eſt folia proferens ampla, & obtuſa, oblongaque, & Verbaſco, colore, lanugine & amplitudine ſimilia. flores verò candentes, & in muſcarij modũ compoſitos. radicem craſſam, & longam. & fructum Siliquaſtro ſimilem, ſemine plenum, vnde nomen. Temperatis, aut frigidis prouenit locis. Calida, & ſicca conſtat natura ordine tertio. Amara eſt. vermes vlcerum necat, & quadrupedum confert inueteratis plagis. dolores dentium ſedat, & tumores præter naturam appoſita diſcutit. fæces induratas infuſa educit. medetur cholicis, *Toloxochitl* ophyaſi.

Niſi inter Periplocas reponatur hæc planta, vix video quo referri debeat. Coniecturam iuuant folia bina ex aduerſo poſita. ſiliqua ſimilis Aſclepiadi, flos in vmbella albus. pediculus floris oritur ex
la folij, fructus Siliquaſtri, & quod præcipuum eſt, adpicta eſt & illa lanugo, quæ
omnibus Apocynis reperitur. Vires etiam, ab amaritudine deductæ non abludunt.
Repugnare tamen videntur folia Verbaſci lanuginoſa. Lactis etiam nulla fit men-
o. quod tamen perpetuum non eſt. nam in Iaſmino, Vincaperuinca, & Aſclepiade,
uæ tamen Apocyno ſunt congeneres, nullum viſitur. Denique an planta per ſe ſtet nec
e, ab Authore præteritum.

Pingitur etiam alia ſpecies in libro eiuſdem nominis, ſed folia largiora ſunt, ve-
is rubris perfuſa, flores albi figura Ranunculi. quorum ſtamina lutea ſunt, & ſi-
iquæ ex omnibus foliorum alis enaſcuntur, ſeminibus refertæ, lanugo tamen nulla ap-
aret.

De ÇIVIPATLI Hemionitica.
Cap. VII.

HERBA hæc, quoniam mulierum medetur morbis, & Hemionitidi foliorum figura eſt ſimilis, *Çiuipatlis* Hemionitica vocatur. ab Hiſpanis verò mulieribus herba vterina dicitur. multos à fibrata radice mittit caules, tenues, rectos, teretes, & hirſutos. folia per interualla ab vtraque parte caulis, pinguia, hirſuta, oblonga, mollia, & Hemionitidi quadantenus ſimilia, vnde cognomen. floresque albos, in vmbellam compoſitos. Omni regione, & tempore prouenit. calida eſt, & ſicca gradu tertio. ideoque ius decocti eius, aut ſuccus exhiberi ſolet parturientibus, duarum triumque vnciarum menſura, vt facilius enitantur euentu fœliciſſimo. Qui ſuccus pectori quoque magnificè confert. trita folia, ac pugilli menſura, ex aqua, aut liquore aliquo conuenienti deuorata, placant ventris tumorem, hydropem curant, vrinam, ac menſes euocant. Seritur radice, ac ſemine. habeturque in delicijs, non in hortis modo, ac viridarijs, ſed in vaſis quoque fictilibus ſata, quibus domorum tabulata, atque feneſtras matresfamilias illuſtrare conſueuerunt, & hortos penſiles ornare.

Conyzæ ſimilis videtur hæc herba. folia enim cauli abſque pediculo adhærent, mollia, oblonga, & hirſuta. Vires etiam Conyzæ ad vterum apud Hippocratem laudantur.

Alia vero Çiuipatli, quam huc reponimus, folio conſtat Altheæ, hirſuto. flores Parthenio ſimiles, radijs albis, floccis vero luteis.

De ÇIVIPATLI maiori.
Cap. IIX.

CIVIPATLI, ſeu fœminarum medicina, vocata maior, quoniã aliam ea minorem vincit magnitudine, *Çiuipatli* verò, quoniam vterinis medetur affectibus; radicibus innititur ſimilibus capillis. è quibus edit caules tres ſpithamas longos. flores rubeos, paruos, in ſummis ramis ſpicatim compoſitos. folia penè Ocymi, ſed magis orbiculata, & crenata. ſapore amaro, & facultate tertio ordine calida, & ſicca. confert mirum in modum vtero, euocandis menſtruis, ac muliebribus morbis coercendis, vnde ſumpſit nomen. Naſcitur in calidis, ac montium faucibus.

De COALQVILTIC, ſeu olere Colubri. Cap. IX.

OALQVILTIC, quam alij *Tzatza yanatquiltic*, ſeu herbam Lauro ſimilem vocant, herba eſt, folia ferens longa, crenataque, aut ſiſa, & Syſimbrio alteri, vnde nomen, quadantenus ſimilia. caules cauos, ourefcentes ex albo, ac fœniculorum ſemen in muſcarijs. radicem verò gnam, & ſurculoſam, candentem, & craſſo cortice veſtitam, quæ ſucco det. amara eſt, nec ſine quadam acrimonia. calida tertio ordine, & ſicca ira. Naſcitur in montoſis Culhuacenſibus, benigno ac clementi cœlo. ca-, vt dictum, ſubtiliumque partium eſt. vrinam euocat, diſcutit flatum, triculum calefacit, aluum lenit, cholicos iuuat, ventris ſedat dolores, vtes ſuccurrit affectibus. deuoraturque aduerſus acceſſionum frigora, ex aqua luta. exhiberi etiam ſolet pueris febre laborantibus, atque natura granibus. quibus ſubuenit, cauſſa fortaſsis aut percocta, aut profligata. Ius octi radicis, nutricum emundat lac, cum fortè vitiatur ob ſatietatem.

Paſtinacæ aquaticæ ſpeciem eſſe aſſerit ipſe Author. vnde vires quoque ſimiles ſcribuntur.

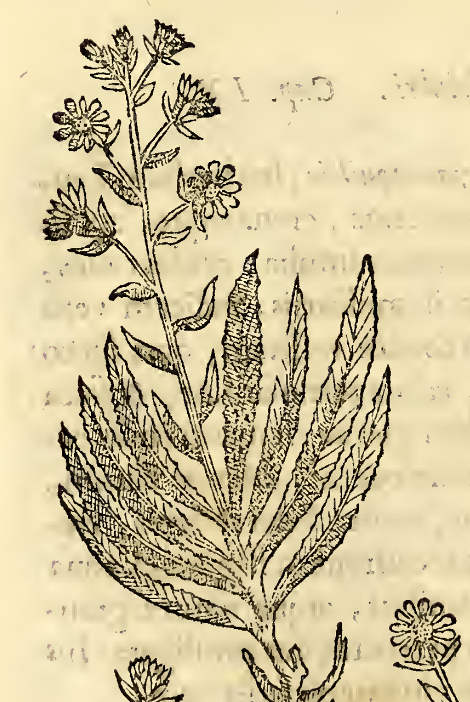
De

De *COAÇIHVIZPATLI*
Dentium medicina.
Cap. X.

HERBA eſt *Coaçihuizpatli*, cau-les ferens paruos, exiles, per ter-ram ſparſos, tenuiſsimis refertos folij[s] per interualla coaceruatis, ac candidi[s] floſculis. radix longa eſt, & tenuis. qua[e] amara eſt, acriſque, & gradu tertio ca[-]lens, & ſicca. Naſcitur clementi *Hua[-]xacæ*, & *Tilanci* cœlo. radix dolores, a[c] præcipuè dentium lenit, & neruorum contractiones ſoluit, duarum drachma[-]rum pondere ex aqua deuorata aliquo[t] continuis diebus, ſingulis quibuſque ſemel.

Videtur inter Lychnidis ſpecies refer[ri] debere.

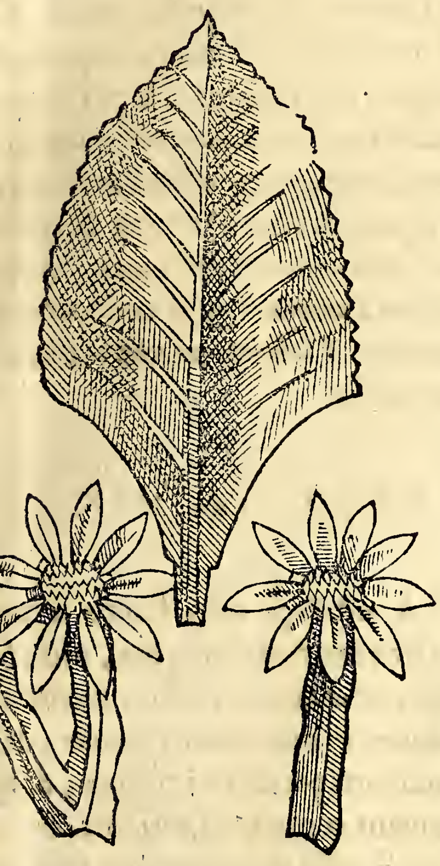

De *COCOZ XOCHIPATLI,*
ſeu medicina lutei floris.
Cap. XI.

COCOZ XOCHIPATLI herb[a] eſt folia ferens Bugloſsi vulgari[s] & flores Bupthalmi, luteos, vnde n[o-]men, radices Pæoniæ ſimiles. naſcit[ur] editis planiſque locis, regionum te[m-]peratarum, quale eſt *Acatlanum* Miſti[-] inferioris. radix calida eſt ordine terti[o] glutinoſaque. dyſenterijs medetur. v[n-]ciæ vnius menſura deuorata, vomitu[m] ſiſtit, ſanguinemque vndecumque [...] fluentem.

Chryſanthemum hoc Aſteri non eſt a[b-]ſimile. flores quidem omnes lutei ſunt, fl[...] autem rubri.

De NAVIYTEPVZT *quadrilatera. Cap.* XII.

NAVIYTEPVTZ, ſeu quatuor dorſis herba multiplex eſt. Prima ab vna radice craſſa fibrataque, multos edit caules, tres circiter cubitus longos, & minimo digito paulo craſsiores, fuluosque, & foliaceis quibuſdam appendicibus, ſecundum eorum longitudinem è partibus quaternis diſcurrentibus pennatos, vnde euenit illi nomen, & in eis folia aſpera, ſpiculorum mucronibus ni longè maiora eſſent, ſimilia. flores luteos, ſtellatos, & Chryſantemo maiores. Prouenit regionibus temperatis, qualis eſt Mexicana. non tamen odit calidiores, editauè, aut campeſtria loca. Radicum fibræ, calidæ & ſiccæ ſunt ordine tertio, odoratæ, acres, amaræ, reſinoſæ, & partium tenuium. hæ ſemidrachmæ pondere contritæ, atque ex vino vel liquore aliquo deuoratæ, ſatietati, vacuatis per inferna eſculentis vitiatis, medentur, & puſtulis è Gallico morbo ortis inſperſæ, ſi prius
e decocti *Ahuacatl*, & *Xalxocotl* lauētur. reſerantque, & abſtergunt furuncu-
. quin eandem radicem drachmæ vnius menſura deuoratam, aiunt bilem
mitu vacuare, & interdum aluo ſoluto, ac ciere vrinam. Sunt quibus pla-
it, maiori pondere deuorandam. nec non qui aſſerant euocare ſudorem,
rfrigeratis mederi, & vacuata cauſſa, pleuriſi. febres etiam ipſas, & capitis
lorem tollere. ac oculorum inflammationes diſcutere. imbecillum ventricu-
n, ob frigidam cauſſam, calefacere, firmareque. reſerare viſcerum obſtru-
ones, menſes lentè fluentes trahere, cachexi ſubuenire, & frigidæ cuiuſuis
ceris intemperiei ferre opem. Quin ius decocti enixis infunditur. foliaq; ad-
ota tumores præter naturam, aut coquunt aut diſsipant. Secunda ſpecies Yzpatli.
ius videtur planta quædam flore magno è luteo purpuraſcente, ſed nullo
e ſapore, aut odore conſtante. quæ frigidam profert, ac humentem natu-
n, febrientibns confert, & oculis medetur inflammatis. quamobrem *Yzpa-*
quibuſdam vocatur. etſi *Chiautle*, vbi naſcitur, nonnunquam *Pitzahoac*
axpatli, frequentius verò *Cacaxtlacotl* vocetur. Quin & aliam *Nahuyteputz* Nahuyteputz.
i differentiam apud *Ytzocanenſes* radicibus Hellebori, acribus calidisque, &
cis ordine tertio, ac fluxibus dyſentericis coercendis perutilem. quam quod
js careret, quando eam conſpeximus non curauimus depingendam. Eſt & Frigida quædam.
frigidæ temperiei, ac calore Iecoris nimio placando mirabilis.
E Carduorum genere videntur eſſe omnes prædicta.

De OCOPIPIN. Cap. XIII.

OCOPIPIN, quam alij *Coentli*, alij *Copitzn*, alij *Ocopichin* vocant, ſeu plantam reſinam ſtillantem, herba eſt proferens folia longa, anguſta, ſinuoſa, & crenata. caules tres ſpithamas longos, geniculatos, & purpureos. flores rotundos & coccineos. radices Aſphodelo ſimiles, quaternas quinasuè, reſinam olentes, vnde nomen. Quarum ſuccus, odorus ac glutinoſus eſt, amarus, & ſapiens reſinam. folia Raphani folijs, ſapore & odore ſimilia, & eiſdem penè viribus. calida, atque exiccanti ordine tertio natura referante, atque tenuium partium conſtat. Puluis radicum reſinæ abditus, frigus vndecunque pellit, dolores mitigat, ac flatum per ſe, ac mixta *Tlaltecomaxochitl*, diſcutit, pediculos necat, tenuat humores, ac pectori confert.

De PEÇO. Cap. XIV.

HERBA eſt *Peço* folia ferens ſerrata, alis circa exortum inſignia, mox ſen ſim attenuata, ac dilatata rurſus, iterumque attenuata, donec in mucronem finiant. deni que forma quadam peculiari inſignia, & qua nullis alijs queant comparari, niſi fortaſſis cui quam Soncho ſimilia videatur. quæ pediculo habent dodrante longiores, è radice craſſa prolixaque ortum ducentes. flores verò ru bentes, pediculo breui, radici innixo appen ſos. Naſcitur temperatis locis, regionis *Mi chuacanenſis*. Radicis ſapor initio ſubdulcis eſ & impensè reſinoſus, poſtea verò amarus, & cuiuſdam acredinis particeps, ac vis calida & ſicca ordine tertio. Pectori eſt vtilis radix ventriculoque ex intemperie frigida imbeci li, aiuntque ventriculi dolorem illitam ſedare

DE TECPATLI. Cap. XV.

TECPATLI herba, eſt quinque cubitos longa. folia habens aſpera, ſinuoſa, & oblonga. caules tenues, teretes, rectos, & ſarmentoſos. flores circa medium luteos, ſed circumcirca purpureſcentes ex albo, calycibus contentos ſcarioſis. radicem verò craſſam, fibratamque. Radix paſtinacam ſapit. ſed reſinoſa eſt, & amara, glutinoſaque, vnde nomen; calidæque, & ſiccæ ordine tertio temperiei, & iucundi odoris. Succus radicis confert pectoris aſperitatibus. tuſſique, & dyſſentericis miram præſtat opem. ex eadem paratur viſcum ad auiculas captandas valdè opportunum.

Licet Author herbam conferat Paſtinacæ quo ad ſaporem, non tamen ideo inter ferulaceas reponenda eſt. repugnat enim flos Bellidi ſimilis, qui in medio luteus eſt, circumcirca vero ex candido rubeſcit. calyx etiam ſcaber non reperitur in vmbelliferis in quibus nuda ſunt ſemina.

De TEZOMPOTONIC, ſeu Capillis fœtidis. Cap. XVI.

TEZOMPOTONIC, quam alij *Tlacochichit*, ſeu virgam amaram, alij verò amarum florem vocant, duorum eſt generum. primum herba eſt folia proferens ſerrata, & oblongiuſcula, ſalignauè. caules rectos, pennam anſerinam craſſos, ex viridi rubeſcentes. flores in ſummis caulibus candidos, comantes, odoros, & quadantenus Sambucinis ſimiles. radices fibratas, fibriſuè ſimiles. Naſcitur in humidis locis iuxta aquarum defluxiones. odora eſt radix, reſinoſaque, necnon calida, & ſicca ordine tertio, ac nonnihil adſtringens, & amaro ſapore. Satietati medetur, menſtrua euocat, & appetentiam excitat. Sunt qui aſſerant, pectori, eranthematisque, & prurituі ius decocti eius mederi. Eſt & aliud genus *Yztac tlacochichic* vocatum apud *Huexocincenſes*, tenuioribus folijs, & ad eadem vtile. Yztactlacochichic

An Virga quædam aurea?

De

De TEPETLA XIVHITL, ſeu herba montana. Cap. XVII.

HERBA eſt *Tepetla xiuhitl* folia fundens Amygdali, longa, anguſta, & ſerrata. caules tenues, teretesque. purpureos, ſed paruos flores, iuxta ramuſculorum extrema obrotundos, & vaſculis contectos virentibus. radicem verò fibratam. Naſcitur in calidis, humidisque *Tepoztloni* locis. odora eſt, calida, & ſicca gradu circiter tertio. alui dolorem, ventriculique dicitur ſedare, flatum diſcutere. ac infuſa, & deuorata mederi ſatietati, mundato ventriculo.

De TEPETLACHICHIX XIVHITL ſeu herba amara in montibus proueniente. Cap. XIIX.

TEPETLACHICHIX XIVHITL quam alij *Chichic xihuitl* vocant, herba eſt folia ferens Chamædrios, odora, & ſerrata, aſpera, & ſubalbeſcentia infernè caules tres ſpithamas longos, tenues, fu ſcos, rotundos, ac læues. flores in ſummi caulibus è candido palleſcentes, atque pi loſos, in ſtellarum modum. vnde oritu oblongus, ac paruus fructus. radicem ve rò fibratam, candentemque. Naſcitur in calidis collibus. radix eſt odora, & terti ordine calens, atque ſicca; & ſubtilium partium, non ſine amaritudine, vnde no men. Herba eſt magni momenti, & cu ius decocti ius ſatietati, & pectoris affecti nibus plurimum inſeruiat, ſemel ſingul quibusque diebus matutino propinatum pituitam enim, atque bilem, per ſuperi infernaque expurgat.

De TEÇONPATLI. *Cap.* XIX.

HERBA *Teçonpatli* radici innititur Pyri forma atque magnitudine, aut paulò ampliore, dura, & colore in rubeum vergente, *Tecontli* la-
dem imitante, à quo ſumpſit nomen. Solet autem hæc pendere ab alio tenui,
ngoq; & ſimili funiculo. Duplex huius plantæ ſpecies. Prima ab hac radice
rrata fundit caules ternos quaternosque, læues, rotundos, geniculis interce-
os, anſerina penna paulò craſſiores, ac refertos per interualla folijs longis, Prima longifolia.
nguibusq; & circinnatis; interdum verò varijs ornatis modis, multis diſtin-
s interuenijs, ac dorſo purpureo. Fructus eſt ſimilis Siliquaſtro Indico, ſemi-
refertus plano, orbiculari, paruo, ac pediculis appenſo. Naſcitur mon-
is *Acolmani* locis. Radix eſt amara, grauis odoris, calidaque & ſicca ordine
tio natura. quæ obſtructiones dicitur aperire, & putrida vlcera curare. Con-
t cholicæ, tuſsi, ſatietati, expurgandis inteſtinis, ac flatui diſcutiendo, ſi ex
o trium drachmarum menſura, duarumuè, fuerit deuorata. Folia lacte ma-
nt, quod impoſitum diſcutit furunculos. Altera ſpecies ſimilis eſt radice & Secunda latifolia.
libus, ſed folijs mollioribus, latioribusque, & minus numeroſo diſcurſu her-
um, infernè hirſutis, ac læuibus ſupernè, lac etiam ſtillans, amaroq; ſapore,
ſimili temperie.

*Nec Tithymalis propter Siliquas, nec Conuoluulis ob eaſdem & fœtorem, nec Sili-
aſtris, cum lac habeat, adiungi poteſt hæc herba. vnde meritò inter Apocyni ali-
d genus collocanda videtur.*

De TLACOPATLI *Malinalcenſi.* Ariſtolochia Mex. III. *Cap.* XX.

HERBA eſt *Tlacopatli Malinalcenſis*, folia ferens cordis, ſcutorumuè fi-
gura, parua tamen. caules tenues, geniculatos, contortos, & volubiles.
fructum oblongum, Ponticarum nucum ferè magnitudine. radicem verò
ratam. Naſcitur *Malinalci, Hoitzoci, Tlacmalacaci*, & alijs temperiei ſimili-
s locis. Calida eſt ordine tertio, amara, odora, corroborantis facultatis, &
is ſaporis. radix ſurditati medetur. frigus, & ex eo ortos dolores, læuigata
reſinæ permixta pellit. diſcutit præter naturam tumores, & clarificat viſum.
ta in globulos, atque circundata collo, reſiſtit defluxionibus. frigora, horro-
q; febrium interpolatarum arcet. pleuritidiq; vacuatis diſcuſsisq; humoribus,
detur. oſſa perfracta aut luxata, reſina permixta roborat, & inſtaurat. ſur-
atem per ſe curat, & morbis opitulatur oculorum, flatus diſcutit, ac vniuer-
morbis frigidis penè omnibus auxilio eſt.

*Hæc Tlacopatli ex Ariſtolochiæ genere, primæ Tomahuac tlacopatli lib. 2. c. 24. de-
ptæ ſimilior videtur.*

De TLALQVEQVETZAL Penna terræ. *Cap. XXI.*

TLALQVEQVETZAL, ſe
Penna terræ, nomen ſumpſit à foli
pennas auium imitantibus, quamquam a
Hiſpanis Millefolium vocetur, quod Stra
tioti Millefolio antiquorum ſit ſimilis. her
ba eſt à radicibus fibris ſimilibus multo
caules edens, teretes, ſubrectos, & tenues,
quatuor, plus minusuè, dodrantes longos
ramulos per interualla hinc inde prodeun
tes, refertos folijs, vt diximus, pennis auiu
ſimilibus. flores in ſummis caulibus, poſtre
misq; ramis ex albo in luteum tendentes
paruos, & in corymborum formam com
poſitos. Prouenit in regionibus tam calidi
quàm frigidis, totoq; anni decurſu ſpon
emicat. circa irrigua tamen, fœcunda, atqu
campeſtria loca. haberi ſolet in delicijs, præ
cipuè à matronis, quæ vſum maximum,
impensè ſalubrem ab ea paſſim vterinoru
affectuum oppreſſæ moleſtijs ſuſcipiunt.
riturq; ab eiſdem in viridarijs, vaſisq; fict
libus, nigra tamen, pinguiq; terra ſubſtrata. nam & crebra aquæ inſperſione
& ſolicita domeſticorum cura, lætior ampliorq; fieri ſolet. Amara eſt guſtu
non ſine quadam acrimonia, odora, tenuium partium, & gradu tertio cum ſi
citate calefaciens. Succus eius epotus vrinam ciet, menſes euocat, & ventricu
lum à frigida cauſſa debilem, ſeu extra admoueas ſeu in puluerem redacta
propines bibendam, corroborat, & firmat. flatus diſcutit, dyarrhœas ſiſtit, vlc
ribus pudendorum medetur, tumores præter naturam ſoluit, obſtructione
& potiſſimum vteri reſerat, coloremque iamdiu elangueſcentem corrigit,
inſtaurat. tuſaq; & emplaſtri modo appoſita, ſcabiem curat, capitibus puer
rum innaſci ſolitam, exiccante, extergenteque prædita vi. confert ſuffit
eius ſtrangulationi vteri. Et in peſſario obdita, aut è liquore quopiam conu
nienti, puluere eius deuorato, partus accelerat, ſecundas pellit, retinet fluxu
alui. tuſſimq; infantium, & prouectorum bibita curat. Nec deſunt qui aſſeu
rent, ſuccum eius quinque vnciarum menſura epotum, purgare per vomitu
omnes humores. quæ omnia adeo ſunt a Stratiote Millefolio antiquorum ali
na, frigidæ nempe naturæ planta, vt quamuis ſit illi forma perſimilis, atqu
ideo ad illius ſpecies fortaſsis referenda, ab ea tamen viribus longè abeſt.

*Sæpe fit vt plantæ eiuſdem generis, viribus multum inter ſe differant. præſerti
vero ſaporibus. ſic inter Rumices, multum differt Lapathum commune ab Acetoſ
idem etiam contingit inter Tanaceti, Agerati, Millefolij ſpecies. quarum vna purg
alia*

ſiſtit purgationes: Idem videmus in Viorna, cuius folia vehementer aſtringunt, amen, & ſemen vrunt. Quod quidem non aliunde oritur, quam ex diuerſa ſa- m terra mixtione. nam ſi minus ſit ſalis quam terræ, ſapor oritur auſterus; ſin , acris. Creſcit autem copia ſalis ex humidiore & pingui terra, in qua magnam quantitatem ineſſe conſpicimus. Vnde non mirum Millefolium Americanum marius & acrius quàm noſtrum, cum non tam cœlum ibi humidius & ca- s, ſed & cultura ſimilis à mulieribus adhibeatur.

e TOTONCAXOXO COYOLLIN, *ſeu Riuorum Medicina.* Cap. XXII.

TOTONCAXOXO COYOLLIN quam nonnulli *Atchuapatli* vocant, ſeu medicinam iuxta riuos prouenientem, alij *Tetxoxo coyollin*, herba eſt vnicum caulem proferens, coccineum, cauum, rariſq; folijs rubreſcentibus, ac vitigineis refertum, nec palmitibus quibuſdam rubreſcentibus diſſimilem. flores rubeos, & orbiculares, è pediculis longis dependentes. ſemen verò exile, & quod è luteo colore in coccineum vergat, incluſum vaſculis trigonis, papilionum ferè forma, in eamq; figuram compoſitis, vt ſi rubreſcenti ac orbiculari membranæ, circulum alterum concolorem eiuſdem materiei, ita vt angulos rectos efficiant, inſerueris. radicem verò rotundam, candidam, ac totam ferè capillis inuolutam. Prouenit montanis, ſaxoſiſq; locis, regionum temperatarum, qualis eſt Mexicana, & *Tetzatquenſis*. Amarum ſaporem radix præſefert, & nonnullum acorem, tertij ferè ordi- calorem nacta. eadem tuſa, & infuſa è liquore aliquo eidem rei vtili, ex- rgat inteſtina, ſemen retentum pellit, inflammatis oculis confert, & vrinam it. deuorata verò ſeſquidrachmæ menſura, humores omnes per inferna rahit.

Inter Lapathi ſpecies hanc reponendam eſſe, cuiuis manifeſtum eſt. vnde vires m reſpondent, quæ ſimiles ſunt ipſi Rhabarbaro. quod etiam & amarum, & aci- m eſt.

De TRAGORIGANO QVAVHNACENSI. Cap. XXIII.

ETSI plantam hanc, multi ex indige
nis Hiſpanis Pulegium vocant, atta
men Tragorigani formæ & naturæ propin
quior videtur. quare & hac nomenclatur
potius nuncupanda. eſt enim herba ma
gna, Sampſuci folia proferens, caules purpu
reos, flores oblongos, & ex albo rubreſcen
tes, calyculorũ figura, fibratas verò radices
ſapore Origani, Pulegijque. Naſcitur mon
toſis locis, humidisq; calentium regionum
qualis eſt *Quahunahuacenſis*. Ius decocti eiu
expertum eſt menſtrua egregiè euocare
cachecticis, & hydropicis mederi, obſtru
ctiones aperire, colorem vitiatum reſtituere
diſcutere flatum, euocare ſudorem, impedi
tos motus explicare, ſplenem minuere, hu
moresq; penitus infartos educere, lentos ve
rò, craſſosq; extenuare ac pellere, appeten
tiam intermortuam excitare, & vetuſtis at
que alioqui inſanabilibus mederi morbis
quin tuſa, & ore geſtata folia, inſtar *Picyeli*
celeritatem addunt viatoribus, ac ſitim extinguunt. temperie verò, Pulegij au
Origani conſtare videtur.

De XARARO. Cap. XXIV.

HERBA eſt *Xararo*, folia ferens ſa
ligna, ſed aſpera, ſerrataque, & infe
na facie albeſcentia. caules teretes, ac fuluc
flores in ſummo piloſos, & rubreſcentes, ſc
rioſis contectos calycibus. radices verò fibr
ſimiles, nigrasque. Montium temperatorun
alumna, atque ſaxoſorũ locorum incola pro
uinciæ *Michuacanenſis*. ſimilis eſt *Chichiant*
& *Malacaxochil*. Radix eſt amara, odora
que, atque calida, & ſicca ordine tertio. ſ
ſquidrachmę pondere deuoratã, cũ ſemiũ
cia *Curitzeti*, aiunt purgare frigidos hum
res leniter ac ſecurè, medeririq; per ſe laſſ
tudini. & alia pręſtare auxilia, quæ facilè qu
uis poſſet ex eius temperie conijcere.

*Flos figuram habet ſimilem Cacaliæ floris f
liola in ſummo colorem habent Eupatorij qu
vocant Auicennæ, ſed in imo flauent.*

De

De TOLMIMI QVILIZPATLI. *Cap.* XXV.

HERBA eſt *Tolmimi Quilizpatli* folia fundens anguſta, & longiuſcula, caules prolixos, ornatos floribus pallentibus, radices verò tenues. Na-tur apud *Huaxacenſes.* radix eſt amara, acriſq; & calens ordine tertio. eadem um drachmarum deuorata pondere, ſyncopæ dicitur mederi, ortæ à craſſis moribus, vnde nomen. pituitam, & bilem euacuare, ſi bis quotidie deuoretur.

Folia bina ex oppoſito tota, faciunt geniculum coloris rubeſcentis. vnde videtur inter chnides recenſeri poſſe.

De YZPATLI. *Cap.* XXVI.

HERBA *Yzpatli* folia profert tenuia, & longiuſcula, cauliculos quatuor vncias longos, florem modicum, ac purpureſcentem, radicem verò rotundam, Pontica Nuce paulò maiorem. eſt enim Apios Dioſcoridis, aut congener. Frigidorum, humentiumque, ac campeſtrium Miſticæ ſuperio-locorum alumna eſt, & *Huaxacenſis* quoque agri incola. Radix lubrica, guttur vrens, ſubamaraque, tertij ordinis caloris. medetur oculis, & car-m excreſcentem in eis cohibet, & abſumit. hydropem curat. ſyncopemque, bilem, ac pituitam. per ſuperna atque inferna duarum drachmarum pon-e deuorata vacuat, atque ita cordis opitulatur morbis, & dolorem capitis at, ac luem Gallicam abigit.

Eædem ſunt vires huius Tithymali, quæ in quouis alio reperiuntur.

De YZTACPATLI TEPVZCVLLVLAE. Linaria Argentea Mex. *Cap.* XXVII.

YZTACPATLI herba eſt folia ferens Lini longiuſcula, & tenuia, ſimilia Thymo, Stoechadiuè. caules dodrantales, tenues, & teretes. flores candentes, piloſos, & abeuntes in pappos. radicē verò lōgiuſculam, tenuem, lignoſamque. Naſcitur in campeſtribus, & frigidis locis *Tepuzcullulæ* Miſticæ inferioris. Amara eſt, calida, & ſicca ordine tertio, tenuiumque partium. folia tuſa, & vnius vnciæ pondere deuorata, medētur dyſentericis. radix vero toſta, & leuigata, omne genus humoris, vrinæ meatus obſtruentis amouet, & curat, ſi ſemiunciæ menſura deuoretur bis ſingulo quoque die. ſiue ſit ſanguis, ſiue quoduis aliud excrementi pituitoſi, aut arenoſi genus.

Calyx floris Senecioni ſimilis eſt, & flores oblongi ex luteo candicantes.

De ÇAÇACHICHIT, *ſeu herba amara.* *Cap.* XXIIX.

HERBA eſt *Çaçachichit* ſeſquidodran- talis, hirſuta, tota ſubalbida, & mi- nimis folijs, cauliculis contectis, floſculis ob- rotundis ex albo rubreſcentibus, piloſis, & qui abeant in pappos, promiſcue referta, ra- diciq; innixa fibratæ. Temperatorum loco- rum *Tepetlaoztoci*, *&* *Tetzcoqui* alumna, & planorum, atq; accliuium incola. Amara eſt valdè, vnde nomen, calidaque, & ſicca ordi- ne tertio. olet Buphthalmum. Succus, qui ex- primi poteſt ex ſeſquiuncia illius, omnes humores, ſed bilem præcipuè, & pituitam ſuperna parte purgat. ſecurum dicitur eſſe pharmacum, & nullum angorem ferè infe- rens. non tamen temerè quibuſuis laboran- tibus febre propinandum. ſed ventriculo, ci- tra febrem, vitiatis humoribus redundan- te, ſatietatem curat, appetentiam excitat, & his quibus aceſcunt in ventriculo alimonia magnoperè confert. pruriginiq; oculorum medetur. ſedandæ tuſſi, flatui diſcutiendo aptum eſt & aluo infuſum opem fert.

De ÇACAVITZPATLI, *ſeu medi- cina Pabuli ſpinoſa.* *Cap.* XXIX.

ÇACAVITZPATLI herba eſt caules breues ferens, & in ſtellæ mo- dum per terram ſparſos, ac refertos fo- lijs paruis, exilibus, & in ſpherulas aggregati toto caulium diſcurſu, longiuſcula, & can- dentia iuxta herbæ vmbilicum filamenta. ra- dicem verò paruam, & fibratam. Prouenit in frigidis *Taualiuhcani* arentibus collibus ſeruanturq; illius radices in vſus annuos. Ra- dices tuſæ, deuorat æque ex vino *Metl*, au aqua trium drachmarum pondere, bilem & pituitam, per ſuperna atque inferna, dicun- tur euacuare. amaro ſapore conſtat, guttu vrit, & ordine ferè quarto exiccat, atque calefacit.

De

De ÇAYOLPATLI, *ſeu Muſcarum medicina*. *Cap.* XXX.

HERBA eſt *Çayolpatli*, folia proferens Menthæ, circinata, terna, quinauè. caules fuluos. florem Ferulæ, aut *Acocotli*, & in ambitu Muſcarij ſemina Piperis nigri forma, & magnitudine. radicem verò craſſam, & longam. ad Liguſtici genus videtur pertinere. Naſcitur *Hoitzoci*, & *Texaxahua* calidis & montoſis locis. Semen eſt guſtu odoratum, & aliquantiſper acre. radix initio dulcis, ac demum amaritudinis ſenſum præbens, & guttur vrens, ſucco manans, calidaque, & ſicca ordine tertio. Cortex radicis illitus, ſcabiem, aliasq; cutis infectiones curat, & tumores præter naturam diſcutit. idem præſtat ſemen, minori tamen efficacia. tumentia membra ſanat, & ventrem. præcipuè ſi vncia vna radicũ ex vino deuoretur. ac vlceribus inueteratis remedio eſt.

De APITZALPATLI TZONTOLOLOTLI Firmatrice. *Cap.* XXXI.

APITZALPATLI TZONTOLOLOTLI, ſeu medicamentum adſtringens, capillos habens rotundos, quam *Malinalcenſes*, apud quos naſcitur, quoniam glutinoſa eſt, *Çaçaltzin* vocant, herba eſt folia habens numeroſa, ſerrata, obrotunda, vnde nomen, Balloti ſimilia, ſed tamen maiora, aſpera, hirſuta, atque cinerea. caules tenues, hirſutos, teretesque. flores pallentes in extremis caulibus Chryſanthemo ſimiles, mediocres, ac multos aceruatim congeſtos. radicem verò ſurculoſam. Prouenit in collibus regionum calidarum. Radix eſt guſtu odora, aliquantiſper acris, calidæque & ſiccæ ordine ferè tertio temperiei, glutinoſa, nec omnino expers amaritudinis, ac ſapore aliquantiſper reſinoſa. quæ in farinam redacta, ac Terebinthinæ permixta, genuum frigus pellit, ac ſedat dolorem. & ſi imbecilla ob nimium laborem ſunt, corroborantur, atque confirmantur. Ius verò decocti firmat dentes, adſtringitq; gingiuas, opitulatur dyſentericis, vteri, ac renum laxitati, perfractis, & patientibus laſſitudinem. Mexicani Reges, ac viri primarij deuorare quondam conſueuerant cortices leuigatos ex aqua, ſemiunciæ menſura, à ludo patrio *...thei*, quod nos vocamus pilæ, vt à morbis, qui vehementes laſſitudines ſequi ſolent, ſe tuerentur. Eſt & alia planta, *Apitzalpatli* à quibuſdam impropriè appellata, quæ potius aluum ſoluit, quàm adſtringat. de qua ſub nomine *Cacatic* (ea enim eſt germana nuncupatio) inferius, Deo dante, dicemus.

De

De NANAHVAPATLI. *Cap.* XXXII.

NANAHVAPATLI, ſeu morbi Gallici medicina, quam *Palancapatli* nuncupare ſolent. quoniam vlceribus medetur, herba eſt folia fundens ſqualentia, prolixa, & illis Piloſellæ vulgaris ſimilia. florem Chamæmeli in caulis, qui tenuis, breuis, & teres eſt, cacumine. ac ſemen acre. radicem verò longam, tenuem, & fibratam. Temperatorum locorum alumna eſt, qualia ſunt *Tepoztlanica*. Calida eſt, & ſicca ordine ſecundo, & amari ſaporis, guſtuq; odora. redacta in farinam & inſperſa, vlceribus putridis medetur, vnde eſt, vt dictum, *Palancapatli* ab aliquibus vocata. melancholiam paſſos curat, ictosq; ab hemorrhoo *Pamicenſi*, quem vocant *Mahuaquitli*. quin etiam tuſa ex aqua reſoluta, aut pugilli vnius menſura deuorata è liquore quopiam congruenti quoties expediat, luem vocatam Gallicam, aut Hiſpanicam, funditus expurgat, & curat. exiccatis quoque vniuerſis vlcuſculis corporis, atque tuberculis. Qua ex re luce clarius euadit, quod multos adhuc anxiè diſtorſit, morbum ſcilicet hunc ab Indis hiſce Occidentalibus fuiſſe profectum, atque in alias propagatum veteris Orbis plagas. quoniam apud eam gentem, patrium germanumq; hic morbus, atque antiquum ſortitus eſt nomen.

Hinc etiam patet, luem venerea m, non requirere certum & ſpecificum aliquod remedium, quod tota ſubſtantia, vel ex occulta aliqua cauſa huic morbo medeatur. cum videamus plurimas plantas inter ſe diuerſiſſimas, ab Americanis ad hunc morbum expugnandum adhiberi. Quæ tamen omnes in eo conueniunt, vt ſint acres, vel amaræ, habeantq; vim vel purgandi, vel diaphoreticam, vt ab authore nominantur, in hoc opere Conuoluuli Tithymali Corymbiferæ multæ.

De TEMECATL YAVCTEPECENSI Bryonoide. *Cap.* XXXIII.

HERBA eſt *Temecatl yauhtepecenſi* folia ferens obrotunda, & vndulata, mollia, & grauis odoris, fœtidiuè caules volubiles capreolis implexos, ſarmentoſosque. ac fructum acinoſum, toto procurſu caulis racematim dependentem. radicem verò magnam. Calida conſtat natura ordine ferè tertio, & amaro ſapore cuius gratia quidam *Chichicpatli*, ſeu amaram medicinam vocant. Folia tuſa, impoſitaque vlceribus, ſatietati, ventris dolori, & cuiuis alio ex Gallica lue orto medentur. vrinam deuorata euocant, & flatum diſcutiunt.

An ad Bryonias pertinet? conſona enim facies.

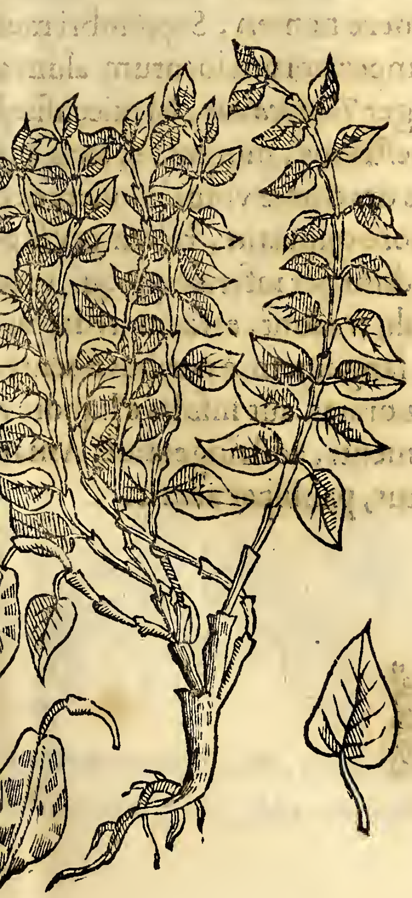
De

De XIVH TOTONQVI, *ſeu herba calida Totopocenſi. Cap. XXXIV.*

XIVHTOTONQVI herba eſt, folia habens ſerrata, aſpera, & Limonis ferè ſimilia, ſed maiora, infernè ſubalbida, & hiſpida. caules teretes. ac flores purpureos. radicem verò ſurculoſam, Helleboro ſimilem, lanugineque, aut eſca obductam *Çaçanacæ* ſimilis tota planta eſt, adeoque, vt eius ſpecies videatur eſſe. nam viribus eſt ſimilis, ac tantum differt forma foliorum. quæ etſi aſpera ſunt, oblongaque, & ſerrata, tamen circa exortum non prorſus cum illis *Çaçanacæ* videntur conuenire. exultat in planjs, calidiſque locis. Radix eſt amara, calida, & ſicca ordine circiter tertio, & ſubtilium partium. Ius decocti eius lumbricis propinatur interimendis, & propellendis à corpore. flatum diſcutit, menſtrua pellit, vrinam euocat, hydropem curat, humores craſſos & lentos attenuat, ſudorem elicit, & dolores è Gallica etiam lue ortos ſedat, ſtomachum firmat, ac pectori eſt valdè ſalubris.

De TLALLAYOTLI, *ſeu humili Cucurbita. Cap. XXXV.*

HERBA *Tlallayotli* dicta, folia profert cordis figura, mediocria, & acuminata. caules volubiles, geniculatos, & per terram repentes. ac cucurbitulas pollicaris craſſitudinis, & longitudinis, maculis cinereis, & viridibus interſtinctas, edules, ac refertas lanuginoſo ſemine. radicem longam, teretem, ac fibratam. Naſcitur in calidis *Tapichtlæ*, vbi folijs eius confricatis palpebris, vſque ad ſanguinis extractionem, mederi ſolent Indi tumentibus oculis. Radix duarum drachmarum pondere ex aqua deuorata, purgare dicitur per inferna, craſſos ac lentos humores, admota verò maturare, ac rumpere tumores præter naturam, atque vlceribus mederi.

De

De ÇAYOLPATLI Vaxacenſi herba Muſcarum. *Cap. XXXVI.*

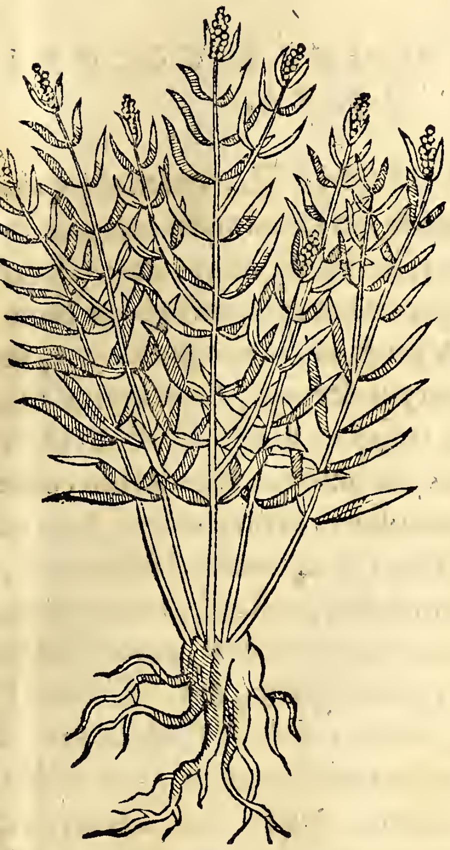
ÇAYOLPATLIS, ſeu herba Muſcarum, planta paruula eſt, tota exilis, repens per terram, candidis & ſtellatis omni ex parte referta floſculis. foliolis, ac radicibus paruis, & tenuibus. cauliculis verò geniculatis. Naſcitur calidis, & ſabuloſis *Vaxacæ* locis. nonnihil calens eſt, & amara. Ius decocti eius, per ſuperna atque inferna, vacuat pituitam, ac bilem. atque ita appetentiam excitat, & vomitum coercet. ſumendum tamen matutino quatuor, aut pluribus, ſi opus, continuis diebus.

De CHILPAN. Cap. XXXVII.

HERBA eſt *Chilpan* folia tum è radicibus, fibris ſimilibus, fuluis, multiſque, tum ex caulibus duos longis cubitos, & interdum prolixioribus, mittens, longa, ſaligna, pinguia & anguſta, & in coccineum quibuſdam in partibus colorem vergentia. flores verò in ſummis caulibus coccineos, & calyculorum ſpecie, qui ſigna quadantenus imitentur, vnde ei Mexicani indidere nomen, Septembri menſe profert. temperatorum locorum alumna, qualis eſt ager *Tetzocanus*, Mexicenſiſque ac in campeſtribus, montoſiſq; locis incola. Radices drachmæ vnius pondere deuoratæ è liquore quopiam, bilem per ſuperna, & interdum per inferna quoque vacuare ſolent. alij tradunt, eaſdem redactas in læuorem, ſanguinem è naribus fluentem ſiſtere, deuoratas aut infuſas è liquore aliquo conuenienti, adſtringentiuè. Amara eſt, & calida natura. gutturque, dum deuoratur, pauliſper adurit.

De

De CHIPEQVA, ſeu herba firma. *Cap. XXXIIX.*

PARVVLA herba eſt *Chipequa* multos proferens caules, tenues, & aliquantiſper purpureos, ex radice fibrata, & in eis folia Lini, longa & tenuia, ac flores luteos per ſingulos foliorum exortus. Prouenit *Tacambari* prouinciæ *Michuacanenſis*, temperatis aut paulò gelidioribus locis, vbi in maximo ab indigenis habetur pretio. Hæc amaro ſapore conſtat, calefaciente, & exiccante vi. quò fit, vt tuſa, reſoluta ex aqua, atque epota, ſudorem euocet, dolores articulorum mitiget, & quoſuis alios è frigore ortos, & motum viriatum reſtituat.

De COZTOMATL Solano pallenti. *Cap. XXXIX.*

COZTOMATL, ſeu pallens Solanum, herba eſt, folia fundens Solani, cuius eſt ſpecies, caules fuluos, luteumq; florem, vnde nomen, fructum contentum in veſicis, radicem verò craſſam, longam, candentem, & ſurculoſam. Naſcitur regionibus temperatis, qualis eſt Mexicenſis, cultis, & humentibus locis. Radix amara, & calentis naturæ. medetur ſatietati, flatum diſcutit, vrinam ciet, ac dolorem ventris admixta Siliquaſtro tollit, ſiue eadem deuoretur duorum obolorum pondere, ſiue ius decocti eius calens bibatur. fluxus à calida cauſſa ortos coercet, mammis applicata, lac exiccat, poſteraque die ab aſſumpta *Tlacuitlaxcolli*, de qua ſuo loco exactè, exterſionis, corroborationis cauſſa propinatur.

Veſica viridis eſt, ſulci verò rubent obſcurè.

De ÇOYOTOMATL, *ſeu* TOMATL COYOTI Veſicaria Mexicana. *Cap. XL.*

COYOTOMATL, quam alij *Çolcoa nenepilli*, ſeu *Çoanenepilli* coturnicis vocant, herba eſt folia proferens Solani in cuius ſpecies refertur, altera parte ſinuoſa hirſuta, & pinguia. caules prælongos, quadratos, purpureſcentes, & quaternis ſtrijs totidemq; inſignes dorſis. fructum in veſicis magnis, & quinque angulorum contentum, glutinoſum, orbicularem, & parem Nucibus Ponticis, refertum ſemine exili, & longiuſculo, paleis perſimili, initio amarum ſed cum adoleuerit dulcem, atque edulem. radicem verò magnam, & ſurculoſam. Naſcitur in calidis collibus *Tlalticapani*. calida, & ſicca temperatura conſtare videtur, & amaro ſapore. atque cum *Axin*, de quo ſuo loco tumores præter naturam dicitur diſcutere. cortex radicis tuſus, & ex aqua deuoratus duarum drachmarum pondere purgat interdum per ſuperna bilem, & pituitam, emundatque corpora, tormina patientium, & quorum ventriculus redundat craſſis ac lentis humoribus.

Magna virium eſt diuerſitas, non tantum in varijs Solani ſpeciebus, ſed etiam in diuerſis eiuſdem plantæ partibus. ſic in Solano hortenſi folium inſipidum, radicis cortex ita dulcis, vt Glycyrrhizam deuorata ſapiat. ſic in Siliquaſtro, folium inſipidum fructus acerrimus. in Alkekengi fructus acidus, ſemen amarum. in Mandragora pulpa pomi quaſi inſipida, ſemen tamen amarum. Vnde non putandum omne Solanum frigidum eſſe, vt quidam arbitrantur. præſens ſpecies Veſicariæ, viribus ſimilis eſt noſtræ. vnde etiam ad renes expurgandos proderit.

De CVRRVNGARIQVA. Cap. XLI.

HERBA eſt *Currungariqua* innitens radici tenui, & longæ, fibratæque. vnde profert caules tenues, teretes, & ſeſquidodrantales, refertos folijs Pentaphylli, longiuſculis, & anguſtis, & circa partes ſuperiores, floſculis cyaneis, vbi generantur vaſcula orbicularia, referta ſemine. Prouenit temperatis, humectisq; *Viuapæ* prouinciæ *Michuacanenſis* locis. Radix eſt amara, calidaque, & ſicca temperie. tuſſi, & aſthmati medetur, cæterisq; pectoris morbis, ortis à frigore, aut à craſſis, lentisq; humoribus. Puluis florum, cum ſaccharo & melle inſpiſſatus, ſi binum cochleariorum menſura quotidie lambatur tempore matutino, viſum acuit, vnde nomen.

Flos huius Campanulæ, ex rubro in cæruleum tendit.

De NANACACE. Cap. XLII.

NANACACE, ſeu planta angulosa, herba eſt, folia Vitis ferè viniferæ ferens, ſed aliquantulum oblonga, & in purpureum colorem vergentia. caulem vnicum, purpureumque. flores iuxta acumen luteos, ſquamoſis, oblongisq; contectos calycibus. radicem verò craſſam, & breuem in Ponticarum Nucum quandam ſimilitudinem, velut diuiſam, fibratam, obrutamq; lanugine. Prouenit montoſis locis, ac temperatis, qualis eſt *Xochimilelcenſis*. Radix eſt amara, & guſtu pauliſper mordens. quò fit vt calidam, ac ſiccam eſſe coniectem, curetque, aliunde vacuata cauſſa, febres, aut rigoribus pulſis. Aiunt etiam Indi Medici, crudam ſudorem euocare, aluumq; ciere, coctam verò mederi dyarrhœis, atque dyſſentericis.

Flos Onopordo ferè ſimilis. vnde Carduis accenſeri fortè poterit.

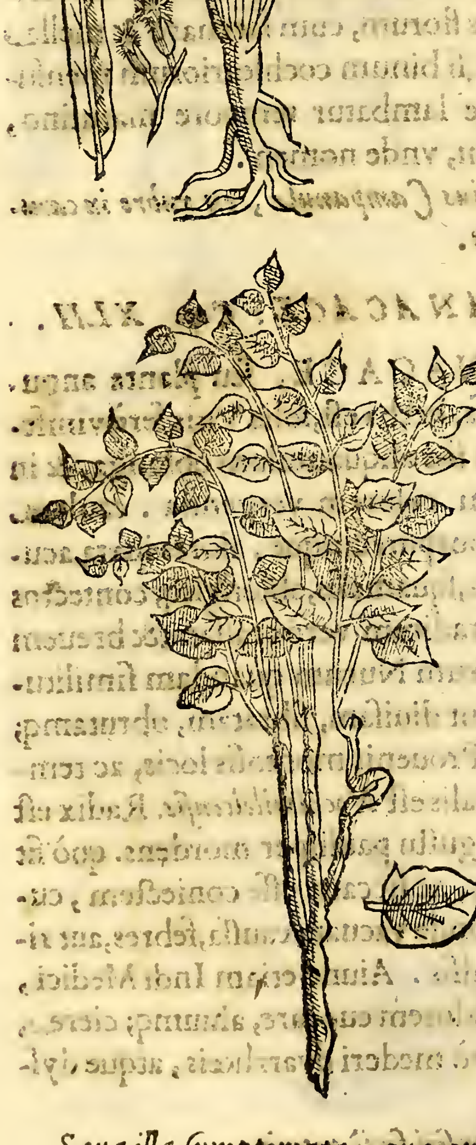
Idem medicamentum præparatione adhibita, alias plerumque vires conſequitur. ſic *[R]hbarbarum infuſione omnem vim nitroſam, & purgantem, in ius deponit, retinetq;* *[v]im adſtringendi. idem huic herbæ coctæ euenire putandum eſt.*

De TEIXMINCAPATLI seu ictus oculi medicina.
Cap. XLIII.

TEIXMINCAPATLIS foli profert longa, & anguſta. caule purpureos. ſemen geminum, luteum, ro tundum, & paruum. radicem ſurculoſam & paruam, candentemque. Naſcitur in calidis, & ſummis montium iugis. ama ra nonnihil herba eſt. calida, & adſtrin genti natura. vlceribus oculorum mede tur, vnde nomen, pudendorumque mu liebrium, & virilium, ſi puluis foliorum aut radicis inſpergatur, lotis prius vlceri bus, & emundatis aqua.

Rapaceis forte affinis eſt hæc herba. Sili qua enim non eſt diſſimilis Raphanaceæ & ſ men rotundum luteum ſimiliter reſpondet.

De TLALTZILOCAYOTLI, seu Tz lacayotli humili Siliquaſtro Mex.
Cap. XLIV.

HERBA eſt *Tlaltzilocayotli* foli ornata obrotundis, & altero latere magna ex parte exeſis. ramisq; longis, tenuibus, per terram ſparſis. flore, vt f runt, candenti. & fructu haud diſſimili v renti Siliquaſtro, vnde nomen. radicibus longis, & candentibus, pollicem circit craſſis. Naſcitur in ſaxoſis collibus, arent busq; frigentis regionis *Huexocincenſis.* R dix amaro ſapore conſtat, & calida temp rie: quæ triũ drachmarum pondere deu rata, dolores è Gallica lue profectos ſedat quamuis ſæua videatur inferre ſympt mata: verùm mos eſt Indis altera die ab ſumpto pharmaco, ægros in balneum v poris ducere, quod ipſi vocant *Temetxcal* intraq; illud aqua calenti abluere quoqu

Sæua illa ſymptomata, quæ ex hoc medicamento oriuntur, ſuſpicionem mihi in ciunt, hanc herbam, inter Apocyni ſpecies referri debere. Confirmant opinionem fol rotunda, herba repens, flos albus, ſiliqua viridis: quæ omnia in Siliquaſtris, nun quam ſimul inuenies.

De

De TLATLACIZPATLI Fluxionum medicina. *Cap. XLV.*

TLATLACIZPATLI herba eſt, folia Origani ferens, minutim ſerrata. cauliculos tenues, breueſque. floſculos candidos. exileque ſe-n. radices verò capillis ſimiles. Naſcitur apud *Hoetxotzincenſes*. amara eſt, nonnihil lubrica. atque ideo tuſſi dicitur mederi, & defluxioni illi, quæ eſt pite, ſi ex aqua drachmæ vnius pondere epotetur, maximoque prædictis rbis remedio eſſe.

Radix longa, folia Teucrij, rami ipſi onuſti floribus luteis, quales in Abſyn- conſpiciuntur.

De TOMA. Cap. XLVI.

GENVS eſt Vrticæ *Toma*, her
ba in arboris magnitudinem ado
leſcens. folijs ſinuoſis, & magnis, ſpini
ferisque, & hirſutis. ſtipitibus læuibus
ac candidis luteisque floribus. Naſci
tur in frigidis, calidisque prouinciæ *M*
chuacanenſis locis. ſapor eſt amarus, no
ſine quadam acrimonia. calefaciens, &
exiccans vis. Ius decocti eius in ſpiſſ
tudinem coactum, dicitur vetuſtis plag
mederi, ac dolorem capitis tollere.

De YZTAC CIHVATL
ſeu Fœmina candida.
Cap. XLVII.

YZTAC CIHVATL, ſeu fœ
mina candida, herbula eſt, folia
proferens Sonchi, infernè ſubalbida, & ſ
pernè viridia. caules tenues, tres qu
tuorvè, quorum ſumma parte emica
flores, illis vocatis Bellis ſimillimi, i
pappos demum abeuntes, piloſos, & c
lore candenti. radix fibrata eſt, atqu
candens. *Copitlani* naſci gaudet, in pl
nis. Ius decocti exhibetur enixis. fla
diſſipat, menſtrua euocat, conuulſio
medetur, tormina tollit, frigorique a
uerſatur. calida enim eſt, amaraque.

De YZTACCHYATL, ſeu Sal
amaro. Cap. XLIIX.

YZTACCHYATL, ſeu S
amarum, herba eſt, forma, & vi
bus ſimilis Abſynthio, ideoque in hac n
ua Hiſpania paſſim pro eo ſuppoſita. du
rum generum oſtenditur, latifolia, & t
nuifolia. Naſcitur temperatis, calidisq
locis. poſſetque vel facili negotio in Hiſpanias aſportato eius ſemine, vt conie
transferri. Vtraque à frigore ortos dolores, flatusvè tollit. confert pectori. ch
licis, iliacisq; medetur, addito præcipuè *Quauhyetl*, aut *Picietl*. membra int
na

roborat. lac euomentibus infantulis, aut patientibus ſatietatem opitulatur, ſi inſtilletur. obſtructa aperit, cum *Ecapatli*, ſeu Lauro Indica, medetur re-utis. iureque decocti eius debilia, tumidavè perquam commodè lauantur ra.

De TLAELPATLI ACATLA-NENSI Alſinefolia II. *Cap. XLIX.*

HERBA eſt *Tlaelpatlis Acatlanenſis*, folia habens Alſines, anguſta, & longiuſcula. caules ſpithameos, teretes, ac tenues. ſemen verò in ſpicatis folijs. radicemque tenuem, ac prolixam. Naſcitur quouis cœlo *Acatlanenſi*, iuxta colles. radix trita, & deuorata ſemiunciæ pondere, medetur dyſentericis, vnde nomen. eſt enim valde adſtringens, cum quadam amaritudine, & calore.

De TLANOQVILONIPATLI TANCVITLANENSI Linifolia. *Cap. L.*

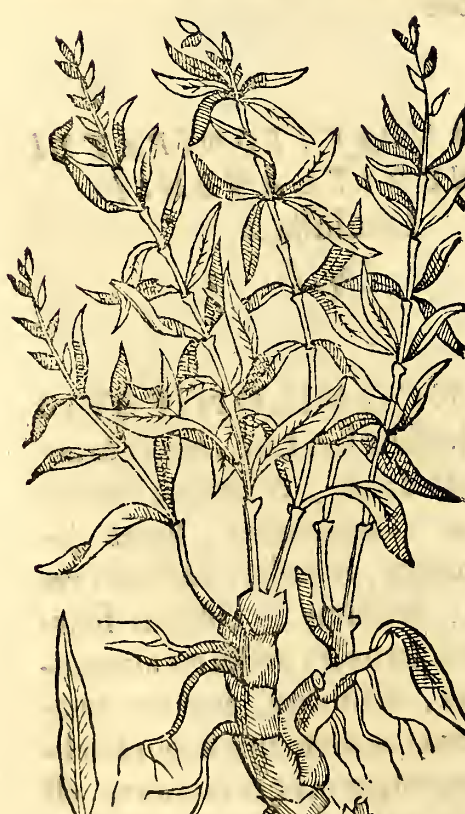
TLANOQVILONIPATLI herba folia fert Lini, longa & anguſta, ſubalbidaque, & hirſuta. caules teretes, ac ſubalbicantes. flores luteos, ſpicatosque, & exiles. radicem verò longam. Naſcitur in collibus frigidis Miſticæ ſuperioris. radix eſt aliquantulum amara, & lubrica, non ſine quadam acrimonia. eadem tuſa ſeſquidrachmæ pondere, purgat omnes humores. eſt autem calida ordine tertio, ac guttur vrens.

Flores Abſynthio pinxit non abſimiles.

De CHILPANXOCHITL, ſeu flore ſigni inſtar pendenti Mortuorum medicina. *Cap. L I.*

CHILPANXOCHITL, ab alijs *Micaxochitl*, ſeu Mortuorum medicina nuncupata, herba eſt, folia Salicis ferens, anguſtiora tamen, & tenuiora. caules cubitales. flores coccineos in poſtremis caulibus, qui rubri quoque ſunt, calyculorum forma, aut ſigna, vt dictum eſt, referentes. radicem verò paruam, fibris candidis, & teretibus plenam. Radix eſt nonnihil amara, & tamen frigidæ eſſe naturæ experimento compertum eſt: febrem etiam extinguere ex aqua opportunè epotam drachmarum trium, aut plurium, ſi opus eſt, pondere, inflammationes mammarum auertere, & epilepticis opitulari illitam, vnde ſecundum nomen.

De ELOQVILTIC herba Geniculata. *Cap. L I I.*

ELOQVILTIC, quam alij *Tlatlancuaye*, ſeu herbam geniculatam, alij *Xotlilitzi*, ſeu nigros pedes appellant, folia Bliti profert. caules ſarmentoſos, & nodis per interualla diuiſos, partimq; purpureos. florem, ſemenq; rubeum, atque minutum, in conorum modum, veluti ex Blito dependentia. radices verò ſurculoſas, & rubreſcentes. Regionum temperatarum alumna eſt, qualis eſt *Xochimilcenſis*, & *Tezcoquenſis*, in montibusq; incola. Sapor eſt nonnihil amarus, ſed temperies cum humore frigida. lac vitiatum nimi caloris cauſſa emendat, febrem extinguit, & ſudorem euocat, pota illitavè. pleuritid medetur, & opitulatur tuſſi. Ius decoct eius, cui Bolus Armena fuerit permixt confert pleuritidi, quam *Matlaltotonqui*, Mexicenſes vocant. lenit aluum, & medetur ſatietati.

De

De TEPEHOILA CAPITZXOCHITL, ſeu Hoila capitxochitl Saxiuolûula. *Cap. LIII.*

VOLVBILIS genus eſt *Tepehoila capitzxochitl*, quod alij *Tztic Mecapatlis* nuncupant, ſaxis ſe conuoluens. folia ſunt Hederæ. radix ſucco manat. Duo ſunt
eius genera eadem facultate prædita, ſed pri- I.
mum, vt diximus, habet folia Hederæ, Vr-
ticævè ſimilia, ſerrata; ſecundum verò ſcu- II.
torum potius vndulatorum forma. Naſcitur vtraque apud Mexicenſes agros. frigidæque, & humentis eſt temperiei, quamuis nonnullam amaritudinem participare videatur, partesq; natura diſſimiles. Vtuntur ea Indi aduerſus calorem, & ad tumores præter naturam repellendos. necnon ad compeſcendum ſanguinem qui è vulneribus fluit, & curandos oculos inflammatione tentatos. præcipuè ſi miſceatur *Toloatzin*.

De AHOATON, ſiue Quercu parua. Cap. LIV.

AHOATON, ſeu Quercus parua, quam alij *Tlalcapolin*, ſeu *Capolin humilem* vocant, herba eſt, folia ferens Origani, ſerrata, Chamædriosvè, aut Ilicis, minora tamen, vnde nomen, quæ inferna parte dilutiore virore nitent, ſupra verò exaturatiore. ſtipites rubreſcentes, è radice longa, & fibrata, fulua, ac mediocris craſſitudinis. flores coccineos, paruos, & longiuſculos. acinos primò virides, mox rubeos, ac demum nigri coloris, nucleos fuluos continentes. Radix ſapore eſt adſtringenti, & aliquantiſper amaro, non ſine quadam dulcedine, odore nullo, frigidaque, & exiccanti natura. quæ ſi vnciarum trium menſura coquatur, è tribus libris aquæ fontanæ ad tertias, & ius decocti potandum propinetur vice potus, enixas corro-
at, dyſenterias compeſcit, laxatas renum partes confirmat, & acoporum me-
amentorum more, labores ſedat eorum qui laſſitudinem ex longo itinere,
ſu, lucta, aut quauis alia ſimili occaſione contraxerunt. Temperatas amat re-
ıes, qualis eſt *Tenuchtitlana*, frigidavè, & ſaxoſa loca, atque montoſa.

De

De OLCACATZAN PAHVATLANICA China Mexicana. *Cap. LV.*

SPECIES eſt Chinæ Mexicenſis *Olcacatzan*, quæ herba eſt folia ferens oblonga, acuminata, & lineis ſecundum longitudinem diſcurrentibus inſignia. caules volubiles, & tenues. fructum acinoſum, ac racematim dependentem in ſummis caulibus, qui cum maturuerit, nigreſcit. radicem contortam, geniculatam, fuluam, & Arundinaceæ ſimilem, ſed denſam, ac grauem. Arbores excelſas ſcandit, atque complectitur. Seritur interdum, excoliturq; vſus gratia in viridarijs, ac hortis. ſtillat gummi, quo vtuntur indigenæ ad corroborandum dentes. ijdem ferentes atque mandentes ore vocatum *Tzitcli*. Ius decocti radicis contuſæ, infunditur aduerſus inueteratos morbos felici euentu. idem ius epotant aduerſus Gallicam luem, ac chronicos alios, & diuturnos morbos. Differt ab Orientali China, cuius radix leuior eſt, rarior, albidior, tenera, ac minus adſtringens, & tamen eoſdem pene vſus præſtare periclitatum eſt, quos illa, Guaiacum, aut Zarzaparilla præſtare ſolent, eadem arte & victus ratione adminiſtrata. Qua de re ijs, quæ à multis ante me ſcripta fuere, ac pro diuerſis regionibus, morbis, ac hominum temperaturis variabilia, nihil hic putaui adijciendum. Eſt autem hæc de qua loquimur radix, frigidæ ſiccæque, & adſtringentis naturæ, ſed amara, partiumque ſubtilium particeps. quò fit, vt ius decocti eius, præter iam dicta, ventriculum debilem corroboret, flatum diſcutiat, abſumatque, & vacuet per poros eam atræ bilis, & pituitæ portionem, quæ pharmacorum refugit vim, dolores extirpet, ac leniat, aliaque præſtet iuuamenta, quæ in prædictas plantas ſolent referri. Naſcitur *Pahuatlanicis* agris ſponte, vnde cognomen.

Differt ab Orientali.

De China Orientali, eiusq; vſu in lue venerea, morbisque alijs, multus eſt Garzias cap. 38. lib. 1. historiæ aromatum. & Acoſta cap. 29.

De Occidentali verò ſcribit Monardes cap. 21.

Ex hac deſcriptione patet, Chinam hanc eſſe ex ſpeciebus Smilacis aſperæ, adeoque eodem genere Sarzæ parillæ. vnde mirum non eſt, eaſdem ferè vtriſque vires ab omnibus attribui, quas apud eos inuenies qui de morbo venereo multos libros conſcripſerunt.

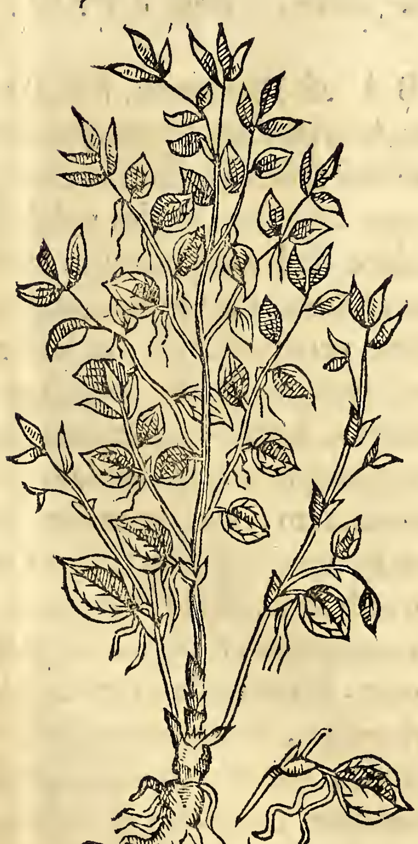
Cozolmecatl Chinæ Mexicanæ Species. Lib. VI. Cap. LVII. fol. 213.

De CHINA MICHVACANENSI Phaco. *Cap. LVI.*

EST quædam Chinæ ſpecies, quam à loco natali *Michuacanenſem* vocant. quæ herba eſt arundinaceæ innitens radici, rubræque, ſed denſæ, ac graui. è qua caules inſurgunt arundinei, læues, ac ferulacei, longi, pollicemque craſſi, folijs ornati per interualla magnis, cordis figura, ac neruis, ſecundum longitudinem diſcurrentibus. quod euenit in cæteris, quibus etiam viribus, & hæc ſimilis eſt. Naſcitur *Michuacani*, vbi *Phaco* vocant.

De COZOLMECATL, ſeu Curarum fune China III. Mex. medicina admirabili. *Cap. LVII.*

COZOLMECATL, quam alij *Olcatatzan* vocant, ad Chinæ Mexicanæ ſpecies videtur attinere. radice enim craſſa conſtat, obrotunda, rubra, graui, & fibrata. vnde profert caules iuxta radicem rubeos, geniculis interceptos, tenues, refertos capreolis, volubiles, & arbores propinquas in cacumina vſque ſcandentes. folia obrotunda, mediocris magnitudinis, & venis ſecundum longitudinem ternis diſcurrentibus. fructumq; Myrti refertum ſemine. Prouenit in oppidis Ioannis Conchenſis, calidis nempe regionibus, *Mecatlanique*, editis humilibusq; locis, necnon *Totonacape*. vbi aiunt, duas eſſe huius volubilis ſpecies. alteram, quam deſcripſimus, fructiferam & ſaluberrimam, è cuius ſtipitibus parantur ſcipiones pulcherrimi, lineis nempe fuluis, & nigris viciſſim variati. alteram fructu carentem, quæ potius pertinet ad venena. Mira audio, de hac quam delineaui- ... us planta narrari, etiam ab ijs qui eius vſi ſint remedijs. ſanguinolentos nem- ... oculos breui illuſtrari, ac priſtino reſtitui nitori, appoſito tamen folio. vlceribus

Cozolmecatl fructifera.

Cozolmecatl ſterilis.

Vires.

ribus oris mederi, pudendorumque Gallica etiam lue infectis, radicis puluerem carnem ſupercreſcentem abſumere, & decentem reſtituere. ad temperiem ſpectare, & tamen occulta quadam vi, calidis ac frigidis aduerſari affectibus. Nec ſolum admotam, ſed deuoratam quoque conferre, ſiue folia ſiue radix ipſa referatur in vſus. eſſeque qualibet menſura, ac pondere, innocentem. vires augere ac firmare, ſarcireq; exhauſtas, & defectas, vel ſolum attrectatam. & calorem ſemiextinctum ita reparare, atque emorientes etiam homines reuocare in hanc lucem. admota folia dentium dolores, capitis, articulorum, & cæterarum corporis partium, veluti per miraculum lenire. & his dolenti loco adhæreſcentibus certiſſimam ſalutis haberi poſſe ſpem. adhærent enim cum ſedandus eſt dolor, aliter ſtatim irrita cadunt. venerem mirè excitare. iuuareq; capiti impoſitam, conciliare ſomnum. & deuoratam ex vino cholicæ mederi, flatum diſcutere, aduerſari venenis, cor roborare, & adeſſe coctioni. veneris vſu nimiò exhauſtos, ei incubantes magnopere vires reſumere. febres tollere, & firmare gingiuas. Denique vix eſt morbus aliquis in tam varia, numeroſaq; illorum ſilua, cui neget opem ferre. imò vel hac ſola planta inuenta, atque noſtri Orbis viris declarata, non fuiſſe irritos regios conatus affirmant, aut fruſtra adhibitos inſumptus, & hiſtoricorum labores. quæ omnia, tempora quæ nos ſequentur, rerumque exacta peritia, firmabunt & facient manifeſta.

De TLATLAYOTIC, *ſeu Numularia Jndica.* *Cap.* LVIII.

HERBA eſt *Tlatlayotic*, folia ferens parua, & orbicularia, Numulariæ vocatæ, aut Veronicæ fœminę ſimilia, bina, ordine vtrimque diſpoſita. caules volubiles, tenues, & duos dodrantales longos. & fructum edulem, Cucurbitæ ſimilem, vnde nomen. radicem verò prolixam, ac ferè toto diſcurſu craſſitudinis æqualis. Naſcitur locis campeſtribus. Radix eſt glutinoſa, lacte manans. & quanquam aliquantulam participet amaritudinem, vincere tamen in ea videtur cum ſiccitate frigiditas. bibitur contra febrium ardorem. atque dyarrhœas, & dyſenterias compeſcit. medetur ſingultui, vrinam euocat, & contractos neruos laxat, medetur vlceribus, & oris ampullis. ſi vrina euocanda ſit, adiungitur *Cacaoatl* duarum drachmarum menſura; ſi verò coercenda aluus, idem *Cacaoatl*, ſed coctum pariter deuoratur.

De

De TOÇANCVIT LAXCOLLI, ſeu Inteſtinis Tuccæ Talpæue Indicæ. Cap. LIX.

RADICIBVS innititur *Toçancuit laxcolli* herba, inteſtinorum inſtar conglobatis, vnde euenit illi nomen. à quibus fundit caules, & in eis folia Origani, ſed aſperiora, ac circinata. & circa caulium partes ſummas coccineos flores, calyculis ſimiles. Naſcitur humilibus, & montoſis locis regionum frigidarum, veluti *Chalcicoatepeci* & *Xochimulci*. Vulgaris herba eſt, & cunctis nota, tum ob adſtringendi efficaces vires, tum ob formam radicum raram, & quæ paucis plantis contingat. Radix eſt frigida, & adſtringens, nonnihilque amara. ventriculum roborat, & eius calorem temperat, ſi ſex drachmarum pondere læuigata deuoretur ex aqua. medetur vlceribus putridis, & cancroſis. impinguat tabidos. & enixis ab Indis Medicis corroborationis gratia ſolet exhiberi. fluxum alui, dyſſenteriasque, vnciæ vnius pondere deuorata, coercet.

Folia ex luteo rubeſcunt. flores etiam ex rubedine in luteum tendunt, Digitali fere ſi-es, à petrolo rubeo dependentes tranſuerſim. ſtamina florum rubra ſunt.

De CHICALLOTL, ſeu ſpina. Papauere ſpinoſo. Cap. LX.

CHICALLOTL, quam alij *Chichicallotl* vocant, herba eſt ſpinoſa, proferens folia Cardui benedicti, longa, anguſta, ſinuoſa, ac ſpinifera, cinereiq; coloris. caules ſubalbidos, & ſpinoſos. flores orbiculares, luteos, ac interdum candentes, Papaueris haud diſſimiles. fructum oblongum, ſtriatũ, aſperumque, refertum nigro ac paruo ſemine. Naſcitur Mexicano agro, nec vlla refugit loca, montana aut campeſtria. ſemen tritum, & duarum drachmarum pondere deuoratum, humores omnes, ſed præcipuè pituitoſos, & articulos infeſtantes, vacuat. ſaporem, & odorem Siſeris videtur referre. lac oculis infuſum cum lacte mulieris, quæ fœmellam peperit, inflammationes eorum ſedat.

ſedat . aduerſatur febrium typis . flos verò ſcabiem curat appoſitus . amarus eſ eius herbæ ſapor. calidaque, & ſicca temperies . aiunt alij, liquorem ſtillatitium eius , ac germinum *Mizquitl* , nubes oculorum diſcutere , carnem ſuperuaca neam exedere , dolorem ex hemicranea ortum ſedare, alijs eorúndem huiuſmo di morbis egregiè ſubuenire .

Papauer hoc ſpinoſum , etiam Europæ iam innotuit , & à quibuſdam Figo d'infer no vocatur . quamuis hoc nomen potius Ricinis attribui debeat.

Primus hanc plantam deſcripſit , & depinxit celeberrimus Ferdinandus Imperatu Pharmacopœus Neapolitanus in opere ſuo Italico , quo multarum rerum hiſtoriam tra ct at elegentiſſime. ſed à noſtro Authore mutuatus, cum quo magna illi familiaritas fuit Eandē etiā in Phytopinace ſuo deſcripſit Gaſpar Bauhinus. hunc ſecutus eſt Cluſius, qu eandem diligentiſſimè, vt omnia ſua, depictā propoſuit, & enarrauit lib. 5. cap 7. rarior

Hanc ego proſperè enatam & eleganter florentem conſpexi in horto rarioribus planti ornato Illuſtriſ. & Excellentiſ. Lynceorum Principis & Inſtitutoris Friderici Cæſ primi ex antiquiſsima Familia ſua Oppidi S. Angeli Principis, cuius Heroicis auſpi cijs , & magnificis impenſis opus hoc prælo ſubijcitur , cuiusq; iuſſu hæc ego in ordinem meliorem digeſsi & ſcholijs illuſtraui, adnitente Cl. Ioanne Fabro Lynceo Bambergen Simpliciario Pontificio, in cuius ædibus hæc exarata fuerunt .

Cum hæc planta ſit admodum ſimilis noſtro Papaueri, vires tamen habeat, vt mul ti putant contrarias, ſuſpicionem alicui inijcere poſſet , etiam noſtrum Papauer non eſ adeo frigidum, præſertim cum etiam coniunctam ſibi habeat amaritudinem . Nam vb in eodem genere, & in iiſdem partibus ſapores ſunt iidem ibi & virtutes non multum differre arbitror .

De QVAVHXOCOTL CVLLVLENSI Oxymalua. *Cap. LXI.*

HERBA eſt *Quauhxocotl*, folia minu tim ſerrata ferens , & ternis magna ex parte ſinibus diuiſa. caules geniculatos, ſe ſquidodrantem prolixos. radicem verò Nap forma ex albo rubreſcentem , teneram, a plenam ſucco. Prouenit in humidis locis pro uinciæ *Chullulenſis* . Radix eſt amara , ſubaci daque. folium acidum , & edule adeo , vt in ſpecies *Xoxocoyollin* , quas noſtri Oxalidas vo cant, videatur ea herba referenda . fructus ve rò orbicularis, & acinoſus, nec vocatis *Toma me* diſſimilis. Radix duarum drachmarum pondere tuſa , ac deuorata , ventriculum , & inteſtina leuiter purgat , atque eorum mem brorum grauitatem pellit . eadem exhibetu infantibus , ſed vnius tantum drachmæ me ſura, matutino tempore , nullo prius aſſum pto cibo .

Folia Alceæ Americanæ ſimilia ſunt , ſed cu obſcura rubedine , vt & pediculi eorum .

De

De CAQVIZTLI. Cap. LXII.

CAQVIZTLI herba eſt folia Ocymi, minora tamen, & illis Origani proxima, minimèq; ſerrata, bina per interualla ordine diſpoſita, fun-s. caules quadratos, rectosque. flores Cyaneos, longiuſculos, ternosq; ex vtra-e parte caulis, binis foliolis circundatos. radices verò fibris ſimiles, ac rubeas. ſcitur Mexicanis iugis. amara eſt, acris, calidæque & ſiccæ, ferè ordine tertio. aperiei. Folia contuſa, & reſoluta ex aqua, ſcabiei dicuntur mederi, ſi corpo-liniantur. Ius verò decocti eorundem, ſudores bibitum elicit. quin ij, qui guinem meiunt, è veſtigio reſtitui ſanitati dicuntur, ſi vaporem vini *Metl*, od album *Pulque* vocant) cui herba hæc incocta ſit, excipiant. modò à ſuffi-ubitum eant, pannis ſe contegant, ac ſudori ſtudeant eliciendo.

e AMAMAXTLA expurgante, ſeu Rhabarbaro vocato Monachorum. Cap. LXIII.

RADIX huius plantæ adeo ſapore, & odore, & colore, ſubſtantia, & viribus radicem veri Rhabarbari repræſentat, imitaturque, vt niſi folijs ab diſtaret, quæ deſinunt in acumen, (nam illa ex anguſta origine in latius fi-cernuntur) verum Rhabarbarum Alexandrinum à nullo, qui vtramque tam expendiſſet, non iudicaretur. quamobrem hortenſe *Hyppolapathum* gener eſſe vero Rhabarbaro cenſemus, poſſeq; in eius penuria ſubſtitui, ac s penè vices præſtare. bilem enim benignè, & cũ quadam roboratione, quæ à ioribus, & adſtringentibus accidit partibus, præcipuè vacuat felici ſucceſſu, madmodum nos ſumus apud Hiſpanos periclitati ante hos triginta plus mi-è annos, & Mexici, vbi maximus eſt eius prouentus diligentia Bernardini ilij, cuius optimis manibus hic honos debetur: viri, dum iuuenis eſſet, in pugnandis hoſtibus dexterrimi, atque animoſi, à primo verò ſenio, vſque bitum, & poſtremos halitus, in ſeminandis atque excolendis quibusque ra-& peregrinis plantis diligentiſſimi. Quoniam verò partibus conſtat ſubti-bus, quæ ſunt expurgantes, alijs verò craſſis, atque adſtringentibus, con-ere ijdem, ſucco expreſſo, veluti expurgante pharmaco, ſeſquidrachmæ dere vti. fecibus autem eadem menſura, veluti aluum adſtringenti medi-. quod ſi cum totalitate ſua exhibere arriſerit duarum drachmarum portio-, ab his qui non difficile ſoluuntur, bilis aiunt quod ſatis ſit expurgari. cu-ei nos certiſſima fecimus experimenta. Miſcetur interdum vnica drachma i; vncijs duabus electuarij è Caſſiæ nigræ fiſtulis confecti, atque ita bilẽ pri-& maximè, ſecundariò pituitam expurgat. Quibuſuis locis prouenit excul-, ſed maximè calidioribus, qualis eſt *Quauhnahuacẽſis* humecto & fertili ſolo, quaternos à ſatu annos. Radix eſt medicinæ vtilis. colligenda verò ineunte ; mundanda, ſecanda in fruſta, quæ boletos vocant, qua magnitudine illa barbari vulgaris ad nos conſueuerunt deferri ab Oriente, ſuper aſſeres col-nda, ac ſæpe ſæpius quotidie; (ne ſuccus, quo abundat, effluat) euertenda. triduo tranſacto, filo traijcientur firmiore, ac ſuſpendentur ad vmbram lo-pertis, ſed quos radii Solis non attingant. namque ita duorum menſium uallo ſiccari abundè ſolent, demumque recondi, & ſeruari. Hæc mihi de

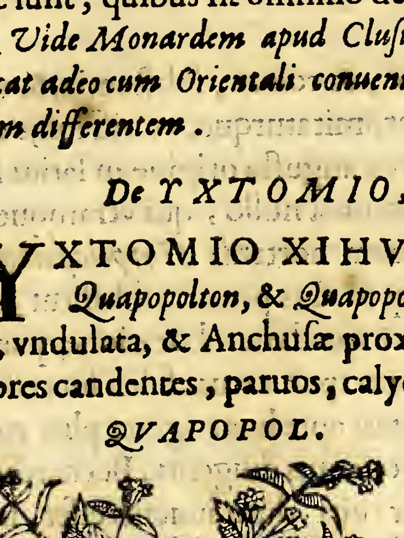
Rhabarbaro Monachorum vocato dicta ſunto. non quod neſciam apud Hiſp
nos quoqu e hanc plantam aliquot oppidis non admodum à Mantua Carpent
ria diſtantibus aliquando fuiſſe excultam, ſed quoniam in hac noua Hiſpania
apud *Quauhnahuacenſes* in horto prædicti viri vberrimus eſt eius prouentus: v
patrijs plantis,vel eo maximè opus eſt,quod medicamēta extera,hunc in Orbe
per tot maria tranſlata, emarcida vitiataq; tandem accedant: & vt Hiſpani m
minerint, apud eos,ſi cura adſit, quantalibet copia prouenturum, ac in optin
Rhabarbari penuria, permittentibus conſciisq; medicis, ſuffici pro eo ſæpenu
mero non incommodè poſſe. Cæterum fabulæ, quas quidam inculcant, vt pe
ſuadeant, Rhabarbarum hoc Monachorum vocatum, eſſe Alexandrinum, d
centes, Turcas (cum illis per Henricum Galliæ Regem Marſiliæ portu, & vrb
potiri licuiſſet) Gallis quibuſdam Monachis ſemen impertitos veri Rhabarb
ri, vnde nomen defluxit, atque inde deuectum ad Hiſpanias, & has Indias,nu
gæ ſunt, quibus ſit omnino deneganda fides.

*Vide Monardem apud Cluſium folio 312. Qui Rhabarbarum Americum i
dicat adeo cum Orientali conuenire, vt ſi non ſit idem, ſaltem aliam eſſe ſpeciem p
rum differentem.*

De YXTOMIO, *ſeu lanuginoſa herba.* *Cap.* LXIV.

YXTOMIO XIHVITL, quam alij *Temoxihuitl*,alij *Memeam*, a
Quapopolton, & *Quapopoltzin* vocant, herba eſt, folia ferens hirſuta,ſpin
ſa, vndulata, & Anchuſæ proxima. caulem pallidum, duos cubitus longun
flores candentes, paruos, calyculis contentos, & in pappos tandem abeunte

QVAPOPOL.

radices verò multas fibris ſimiles. Naſcitu
vallibus, planisq; locis regionum frigidaru
& in annuos vſus vulſa radix ſeruatur, atq
reconditur. radices duarum drachmaru
pondere deuoratæ,omnes humores concit
vomitu vacuare dicuntur. calida enim ſic
que natura conſtant, & ſapore aliquantul
amaro. tuſſim deuoratæ ſedant. & pecto
opitulantur morbis. renes, & veſicam a
ſtergunt. vlceribus putridis pudendorun
muliebrium & virilium ſuccurrunt. cur
hæmorrhoides. & vacuata prius ſupernè
fluxionis cauſſa, dicuntur quoque med
diarrhœis.

*Quam hic exhibemus Quapopol imaginem
ab Authore deſcriptæ affinem videtur plant
repræſentare. cuius caules purpurei ſunt color
folia ex aduerſo bina ſita. & ex quauis ala
lij exit pediculus, cui multi floſculi Echio ſimi
quaſi Vmbella inſident.*

De

De TLALYXTOMIO, ſeu Yztomio humili. Cap. LXV.

HERBA eſt *Tlalyxtomio*, folia fundens Portulacæ ſimilia, ſed aliquanto maiora. caules purpureos, teretesque. flores in ſummo purpureos. radices verò craſſas, & ſurculoſas: quæ tritæ, epotæque ex aqua, duarum drachmarum menſura, pituitam per ſuperna expurgant, emundant inteſtina, ac cholicis affectibus infuſæ medentur. Amaræ valde ſunt, calidaque, & ſicca ordine tertio natura.

Ex radice tranſuerſa multæ fibræ exoriuntur, ex nigredine ad luteum tendentes. rami punctis ſubrubris conſperſi, folia terna Craſſulæ ſimilia, cauli ſine pediculo adhærent. pediculus floris obſcurè rubet; ipſe verò flos quinque foliorum rubet.

Vnde inter Craſſulæ, vel Semperuiui ſpecies onenda videtur. cui etiam vires vermicularis vrentis admodum ſunt ſimiles. ſucenim huius epotus vomitiones ciet, & à multis in quartana felici ſucceſſu vſurpatur.

De PARADISEA Herba. Cap. LXVI.

ITA libuit vocare hanc herbam, quod folia ferat auis, quam eodem nomine vocant, plumis ſimilia, in hiſpidis, fuluisq; caulibus à radicibus ortis fibrarum inſtar. Naſcitur inter *Cocandiranum*, & *Atapanum* prouinciæ *Michuacanenſis*. Amariſſima eſt, calidaque, & ſicca ordine tertio. medetur pectori, lumbricos necat, flatum diſcutit, curat ſatietatem, ac reſerat obſtructa.

Calyx floris cauli adhærens eſt viridis, & punctis conſperſus. flos ipſe totus eſt luteus colore Manucodiatæ.

RERVM MEDICARVM
NOVAE HISPANIAE
NARDI ANTONII RECCHI
Liber Septimus.
SALSAS ET DVLCES HERBAS PROFERT.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI PRÆFATIO.

MAGNO ipſi naturæ beneficio obſtringimur, quod in tantil
corporis noſtri particula, lingua inquam, tam ingens vitæ n
ſtræ emolumentum poſuit. qua quidem quæ ad ſuſtentandum
& nutriendum nos neceſſaria ſunt, apprime percipimus. Sap
res enim, quos lingua deprehendimus, indices ſunt & alime
torum, & venenorum. Hinc plerique amara exhorreſcimus, v
potè à natura noſtra alieniora, & potius medicamenta, qu
nutrimenta, de quibus ſuperiori libro ſatis dictum eſt, nunc ad ſalſa accingimur, m
gis nobis amica, & ad dulcia nobis omnium amiciſſima.

Herbarum autem ſalſarum, quæ hoc ſapore guſtui ſe noſtro offerunt, non numero
ſed puſilla eſt cohors. exceptis enim Cicerum foliolis, quorum ſuperficies ſolummodo ſ
ſa apparet, pleræque omnes ſunt maritimæ, vel ad quas ſalſus maris perflatus, q
inficiuntur, pertingere poteſt. ſed neque ſal ob grauitatem, & vt ita dicam, corpule
tiam ſuam, in intima plantarum interuenia ſe inſinuare, aut ab earum fibris facilè att
hi valet. quin neque multum prodeſſe plantis videtur, cum, ſua acrimonia & acum
necare potius quàm viuificare eas cenſeri poſſit. Et tamen plantarum nullam ſpeci
ſine ſale eſſe, tam calcinatione earum, & lixiuium ex cineribus parando, ſalemq; ex
lo excoquendo, quam ex animalium nutritione plus nimis eſt manifeſtum. Homo ſiq
dem ſine ſale, vti neque alia animalia viuere non poteſt. nutrimur autem ex qui
conſtamus. quod & excrementa noſtra, ſudores, vrinæ, catharri ſalſi, palam faciu

Quid

uid quod ex ſanguine, carnibus, oſſibus,chymica arte, magna ſalis copia extrahitur, c autem vnde niſi ex herbis , quibus reliquorum more animalium veſcimur ?

Induſtrij Naturæ indagatores,qui neglecto cortice,nucleos rerum perſcrutantur,iam ligente diſtillatione in herbis Acribus,Ferulaceis,Tetraſpermaticis, & Buphthalmis , multo plus ſalis quàm in alijs reperiri probe nouerunt . Atque hinc eſſe exiſtimo , od ſalſedo non tam inimicas Naturæ , & aduerſas vires poſſideat vt amaritudo , c adeò vehementes, & ſæpe cauſticas vt acrimonia , ſed inter vtramque media quam via ingrediatur . Hinc etiam eſt, quod cum ſal incidendo ſimul corroboret , omnes geſtiones iuuet , ſeparationes procuret , expulſiones promoueat , quin ſi maiore quantite ſumatur,omnes humores noxios ſurſum deorſumque , prout complexiones , vel caurum morborumque diſcrimina variant , expurget , atque ab innumeris malis homim liberet, vt videre licet in Sckenkij curioſiſſimis , & vtiliſſimis obſeruationibus meis, tranſit tamen quandoque in veneni naturam, vt ex libris Nauigationum pa. vbi mira , quantum aquæ maritimæ potus nocuerit, exempla leguntur .

De dulcedine non eſt opus longius ſermonis filum producere. Dulcia vt nobis omnium t amiciſſima , ita vires,& commoda eorum ſunt familiariſſima . Hæc enim cum à ui calore,longa digeſtione,hunc temperatum ſaporem ſint adepta,non eſt mirum ſi nos o illis gaudeamus, cum inter omnia animalia ſimus temperatiſsima à Natura comxione dotati . Dulcia enim nec adeo terreſtria ſunt , vt ſalſa , & amara, nec adeo ea, vt acria, ſed inter hæc media quadam ratione,tam quo ad ſubſtantiæ modum, vt cant, quàm quo ad primas qualitates incedentia, vnde ſtatim exaſperatas corporis ri partes leniunt, & moderata corpulentia inanitas eaſdem replent,& reſarciunt.

e *NEICOTLALPATLI TOTOPECENSI* Vomitoria. *Cap. I.*

NOMEN habet *Neicotlalpatli* herba, ab ea quam excitat vomitione . folia, quæ fert Scammonij folijs ſimilia , per longa diſſita interualla , atque oblonga , ſed circa extortum à pediculo latiora,atque obrotunda.caules volubiles.flores candentes . ſurculoſas verò radices.Naſcitur calidis, ac planis locis.Radix eſt calida,ſiccaq; ordine ſecũdo, & graue virus olens.eadem drachmæ vnius pondere deuorata, dicitur bilẽ & pituitam, per ſuperna atque inferna, leuiter purgare.

IO. TERRENTII LYNCEI NOTAE.

Licet Author hanc herbam Conuoluulis videtur velle adſcribere, potius tamen inter Apocyni genera reponi debet . nam folia bina ex aduerſo poſita , ſemper in Apocynis reperiuntur, in illis nunquam me vidiſſe memini. Graue etiam virus in Conuoluulis nullum , ſed in Apocynis. Vis tandem purgans , & emmetica, magis eſt euidens in Apocyno , quàm Smilace.

De OCOPIAZTLI Scorpij ſpina. *Cap. II.*

OCOPIAZTLI, quam alij *Hoitzcolotli*, ſeu Scorpij ſpinam vocant, herba eſt ſpinifera. folia proferens Cirſij ſpinis horrentia prælonga, & anguſta. caules longos, teretes, ac læues, quorum ſupremis partibus hærent capitula ſpinis horrida, illis Dipſaci haud diſſimilia, ac floſculis contecta purpureis. Prouenit *Tonayucc* montanis, humidisque locis. Radix Eringium, Siſerque, ſapore quodam dulci atque odore, videtur imitari. calentique ſecundo ordine, & exiccante conſtat natura. Liquor, vbi aliquandiu maduerit, iusvè decocti, propinari ſolet ab Indis Medicis, his qui iam pene à febre conualuerint, vt reliquijs humorum febrem cauſſantium, per vrinam aut ſudorem euocatis, perfectè ab ægritudine liberentur. quin articulari morbo laborantes, eadem ratione iuuat. in aliosque huiuſmodi vſus, magna cum vtilitate ſolet adhiberi.

De PACXANTZIN, *ſeu planta ſubſidente. Cap. III.*

PACXANTZIN, quam alij *Tenextlacotl*, ſeu virgam calcis vocant, alij verò *Tlacocalacam*, herba eſt fruticoſa, caules proferens longos duos cubitos, teretes, lignoſos, ſtriatos, & cinereos, inclinantes in purpureum, vnde nomen. folia rara, Saluiæ ſimilia, aſpera, ſed internè ſubalbeſcentia, supernè verò viridia. flores luteos, magnos, prodeũtes è calyculis ſquamoſis. radices verò fibrarum inſtar. Calida & ſicca natura conſtat, ordine ſecundo, & odore graui, ſaporeque. Temperato gaudet cœlo, quale eſt *Tepoztlanicum*, ac menſe floret Sepembri. Ius decocti radicum medetur ſatietati, debilem ventriculum roborat, pectus calefacit. exhibetur quoque ab aliqua ægritudine reſurgentibus, & ducendis in balneum. folia tuſa, permixtaq; *Chichiantic*, & *Tlatlaolton* æquis portionibus ac contuſo loco admota, quidquid humoris ad eum defluxit, ſiccant, atque diſcutiunt. verum tunc temporis conſueuerunt Indi Medici infundere naribus puluerem *Tlacoxilo xochitl*.

De

De TEPEZENTLI, ſeu ſpicis Maizij Montani. Cap. IV.

HERBA eſt *Tepezentli*, folia ferens purpuraſcentia, Limonis forma, ſed maiora. caules quinque ferè dodrantes, longos, teretes, purpureos, digitum craſſos, geniculatos per interualla. fructum *Chilli*, refertum ſemine plane orbiculari, & lanugine comprehenſo. radicem verò contortam, & candidam, quibuſdam veluti glandibus adhęreſcentibus. Naſcitur in frigidis, & ſaxoſis locis. Radix extra intusque candeſcit. guſtata virus minimè ingratum olet, Pæoniæ ſimile. ac calorem, ſiccitatemque ordine præfert ſecundo, craſſamque ſubſtantiam. ſenſum aliquem caloris, ne dicam vredinis, præbet circa guttur. tuſa, ac trium drachmarum pondere ex aqua deuorata, omne humorum genus, ſupra infraque vacuare dicitur.

Hæc etiam ſpecies Apocyni haberi debet, vt cuiuis deſcriptionem legenti, & figuram intuenti patere poteſt.

De TLACOLCOATLI, ſeu Coatli humili. Cap. V.

TLACOLCOATLI herba eſt, quæ caules tenues, geniculis interceptos profert, refertos folijs Ericæ, exilibus, ac breuibus. flores ſunt candentes, longiuſculi, ac veluti è flocco concinnati. radices tenues, perlongas, adeoq; fibris ſimiles habet. Naſcitur in collibus, planisq; locis regionum frigidarum, qualis eſt *Huexocincenſis*. calida ſecundo ordine conſtat natura, lubricaque. Ius decocti radicum propinatur, difficile nec ſine dolore vrinam reddentibus. dolorem enim lenit, emundat meatus, atque vrinam, & quidquid illi obſtaculo eſt, euocat.

Spica florum ſimilis eſt Iulo Acori.

De

De TLAAÇA CAMECAXOCHITL ſeu flore funis pabuli terreſtris.
Cap. VI.

HERBA eſt *Tlalça camecaxochitl* ſal gna folia proferens, oleagineavè caules multos. flores ex albo rubreſcentes comantes, in ſummo exiles, & modicos radicem verò tranſuerſam, fibratamque calida eſt, & ſicca radix ordine ſecundo atque odora. medetur eadem ſemiunci pondere deuorata, interpolatis febribus mentemq; reducit his, qui eam caſu ami ſerunt.

Caulis obſcurè rubet, folia vero ex viri tendunt in luteum, flores ſimiles ſunt Cacali vel Eupatorio Auicennæ dicto, cui forte con gener fuerit.

De YXIAYAHOAL CHAPALTE PECENSI Nepeta Mex.
Cap. VII.

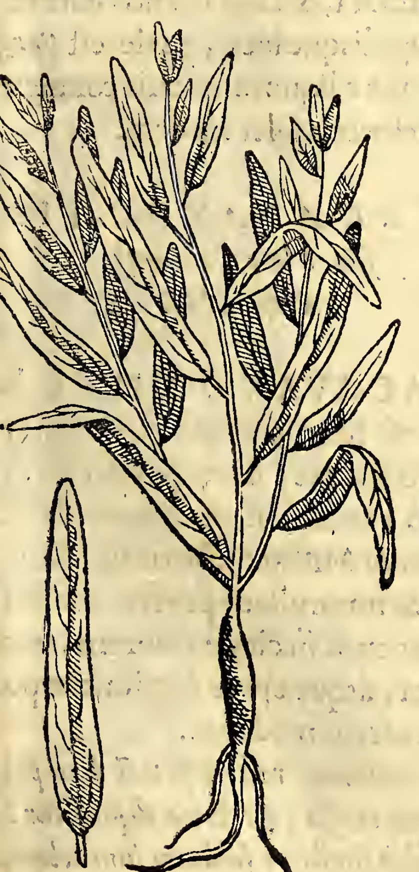
NEPETÆ, Calamintævè videtu ſpecies noſtro Orbi incognita *Yxia yahoal* herba, folia ferens parua, ſerrata, ſub albeſcentia, & cordis ferè figura. lignoſo caules, & tres ſpithamas longos. floresque multos, candentes, & modicos. radicem verò prolixam, & fibratam. Montoſis, a temperatis locis gaudet, quales ſunt *Tetzco quenſes*, & *Capultepecenſes*, vnde facta e eis diſtinctionis gratia cognomen. odora eſt, calidaque, & ſicca ordine ſecundo. ra dix pota ex aqua, diarrhœas compeſcit, tu mores præter naturam maturat, & rumpit frigori febrium intermittentium aduerſa tur, ſudores, & vrinam elicit, & vitioſo ventriculi detrahit humores.

De

De TLAELPATLI TONALLAE, ſeu Medicina dyſentericorum. Cap. IIX.

TLAELPATLI TONALLÆ herba folia Lini tenuia fert. caules exiles, teretes, & longos. flores compoſitos in corymbos. radicem candidam, longam, tenuem, & fibratam. Naſcitur *Tonallæ* Miſticæ inferioris. radix eſt primo ordine calida, graue quodam virus olens, & nonnihil adſtringens. eadem ſemiunciæ pondere deuorata, medetur dyſentericis.

De TLAQVAVHTILIZ PATLI, ſeu Venerea medicina. Cap. IX.

HERBA eſt *Tlaquauhtiliz patli* folia longa mittens, & anguſta, ſalignis maiora, ſubalbidaque, & firma, qualia eſſe ſolent arborea. caules breues. fuluosque, vt ferunt, flores. radices longas, ac tenues. Naſcitur in montibus temperatis agri *Acatlanici*. ſapor eſt Glycyrrhizæ, dulcis. calidaque, & humida, ordine ſecundo temperiei, aut primo completo. excitat venerem admota pudendo, ingeſtaque, vnde inuenit nomen. curatque puerorum diarrhœas, toſta redacta in puluerem, atque duarum drachmarum menſura deuorata.

Plantæ, quæ Glycyrrhizæ ſaporem habent, vtiles ſunt ad expurgandos meatus vrinarios, renumque calculos, vt in Anonide omnibus conſtat. & quia omnes genere leguminum continentur, non mirum ſi flatus excitent.

De

De *APHATZI PVNTZVMETI.* Cap. X.

FOLIA fert herba *Aphatzi Puntzumeti*, rara, longis appenſa pediculis, ocymina, & circinata. caulem breuem, rectum, teretemque. ac in ſummo flores orbiculares, Chamamelo ſimiles, è fuluo candeſcentes. ac ſemen Aniſo ſimile. radicem verò ſurculo ſimilem. Prouenit in frigidis regionibus *Michuacanenſis*. radix Coriandrum olet. calidaque, & ſicca conſtat temperie. eadem ex aqua reſoluta, atque epota, dyſentericis medetur, & ijs, qui quartanis circuitibus infeſtantur. Ius decocti eius confert cruribus œdemate affectis, ſi eo abluantur.

De *APATZI PVNTZVMETI II. ſeu Muſtella odorata.* Cap. XI.

HERBA *Apatzi Puntzumeti* altera vnicum profert caulem ſex ſpithamas, longum, tenuem, teretem, & ſtriatum, è binis ternisvè radicibus, exilibus & tenijs ſimilibus prodeuntem. & in eo folia longa, anguſta, ſerrata, rara, Amygdalivè, & quæ in colorem fuſcum inclinant. & niſi paulò breuiora eſſent, ac ſerrata, Saligna viderentur. flores luteos, in pappos abeuntes. ac ſemen in ſummis capitibus ſimile Aniſo. radix Coriandrum indiſtincta olet ſimilitudine, ſapit verò Paſtinacam, ſimulq; Coriandrum permixta. & calefacientis naturæ eſſe reperitur. In cacumine montium prouenit, frigidisque locis, quale eſt *Pazquarum* prouinciæ *Michuacanenſis*. radix tuſa, atque è liquore quouis conuenienti deuorata, dyſentericis, vt aiunt, & quartanis febribus ſolet mederi.

De *CACAVAXOCHITL ſeu Flore Cacauatl.* Cap. XII.

CACAVAXOCHITL herba eſt folia cordis figura fundens, caules dodrantes, flores purpureos, radices verò craſſas, fibratasque. Naſcitur *Tanguitlani* Miſticæ ſuperioris. Dulcis eſt radix, & nonnullam præfert amaritudinem, & cum ſiccitate calorem. eadem læuigata, atque epota ſemiunciæ pondere, dyſenterijs medetur.

Ad Altheas referri poteſt hæc planta. radix eius craſſa, & lutea depingitur. caules & folia ſimiliter ſubluteo ſunt colore. Calyx Ibiſci, flos ſuperiore parte ruber, inferiore verò in album vergit, inſperſis rubris maculis.

De

De CHARAPETI. Cap. XIII.

HERBA eſt *Charapeti* folia mittens ſerrata, Vrticæ, aut Ocymi proxima, ſed tamen longiora. ſtipites multos, prolixos, ac fuluos. & iuxta cacumen flores ex albo rubreſcentes, longos, & anguſtos. radicem verò fibratam. Naſcitur in calidis *Michuacanenſibus*, & frigidis locis. at floribus decidentibus apparent veſicæ cordis figura, in quibus continetur ſemen. calida, & ſicca natura radix conſtat. eadem tuſa reſoluta ex aqua, & ſex obolorum pondere epota, ſcabiem curat, etiam Gallicam, ac ventris dolorem lenit.

An Scrophulariæ congener?

De CHICHIANTIC COATLANENSI China Aſtringente. *Cap. XIV.*

CHICHIANTIC COATLANENSIS herba eſt folia Vrticæ proximà mittens, ſed pennatis pediculis. caules quadratos, ſarmentoſos, & hirſutos. flores purpureos, ſimiles *Chinæ*, cuius eſt ſpecies. radices verò capillatas. Naſcitur feruentibus regionibus, qualis eſt *Tauhtepecenſis*, & *Coatlanenſis*. ſemiunciæ pondere trita folia, epotaque ex aqua, fluxum alui cohibent. calida, ſiccaque, & adſtringenti natura conſtant, & odore graui. & fluxum ſanguinis prægnantium ſolet, quomodolibet admota, retinere.

De

De CHIMALATL PERVINA Flore Solis. *Cap. XV.*

CHIMALATL PERVINA, ſeu
Magna, quam *Anthilion*, & Florem
Solis appellant quidam, herba eſt folia fe-
rens magna, ſerrata, infernè candeſcentia,
& Vrticæ æmulantia formam. caulem vni-
cum, rectum, decem quindecimvè pedes
procerum, brachium craſſum, rotundum,
cauum, atque exaturato colore vireſcen-
tem. florem in ſummo orbicularem, au-
reo micantem fulgore, ſpecioſis radianti-
bus per ambitum luteis folijs, media verò
orbita quampluribus floſculis flaueſcenti-
bus refertum, è porulis, faui mellis inſtar
ordine diſpoſitis, ortum ducentibus. ijsq; de-
cidentibus ſemina inſurgunt illis Melope-
ponum forma (etſi teretia ferè ſint) leni-
tate, temperie, & cætera prope natura ſi-
milia. radices verò aliquadantenus tubero-
ſas, ac fibratas. Semina, licet liberalius de-
uorata dolorem capitis excitent, pectus ta-
men leniunt, ardorem extinguunt, &
Panis. apud aliquas gentes tuſa, coacta in panem
aſſaque, frumenti præbent vſum. etſi non
deſint, qui dicant, appetitus venereos exci-
tare. maximè pediculos foliorum teneros
abſterſis pilis in craticula coctos, ſale, oleoq
conditos eſui ſuaues, orique gratos. Huiū
Flos Solis minor. aliud obſeruatur genus, cuius caulis bre-
uior, ac minor eſt, ac ramos duos, tres
pluresvè ferens, ac in ſingulorum ſumm
flos inſurgit priori ſimilis, multò tamen
minor. Naſcitur in *Perù*, alijsque nonnul
lis Americæ prouincijs ſponte, in alijs verò
quibuſuis locis planis, atque campeſtribu
ſemine, lætior tamẽ campeſtribus, & cultis

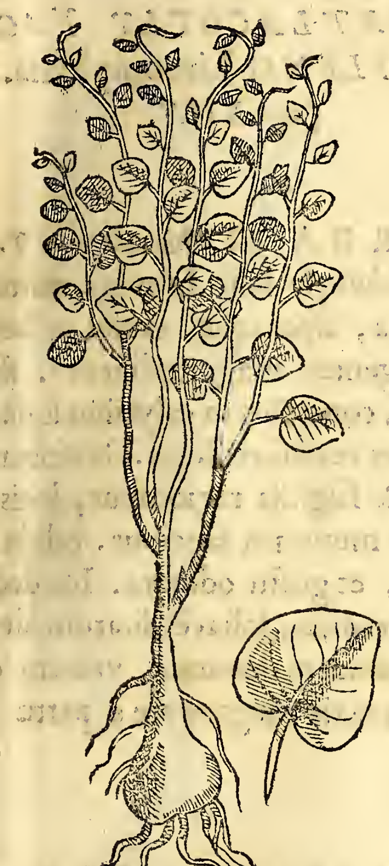

*Flos Solis Indicus etiam Europæ à multi
annis innotuit. eiusque magna conſpicitur va
rietas in magnitudine foliorum, & floris, in al
titudine & craſſitie caulis, in colore florum, q
quandoque albus reperitur.*

*Conſulendus etiam Monardes cap. 68. vn
cum notis Cluſij.*

De

CVITLAÇOTL TEPECVAQVILCENSI Napiformi. *Cap. XVI.*

HERBA eſt *Cuitlaçotl Tepecuaquilcenſis* folia pinguia habens, cordis figura, Pyrivè. caules tres dodrantes longos, volubiles, partimq; purpureos. flores candentes. radicem magnam, obrotundam, candentem, ac fibratam. Naſcitur *Xochimilci* temperato cœlo, in domibus ac hortis, ſed eò tranſlata, à calidis regionibus. nam & *Malinalci*, & *Tepecuaquilci* prouenit, planis & campeſtribus locis, maximèque iuxta aquarum fluenta. Radix Napum olet, ſapitque, atque puluerem bellicorum inſtrumentorum, tormentorumvè. calore nonnullo prædita eſt. pectoris, ac ventris dolorem ſedat, ac flatum diſcutit vnius vnciæ deuorata pondere. maximè ſi è liquore aliquo calenti, additoque Siliquaſtro, aſſumatur. Quartanis, tertianisque medetur, vacuata per ſuperiora bile, & humore melancholico, ſi paulò ante acceſſionem ſumatur.

De MICVI TLAXCOLLI, ſeu Piſcium inteſtinis. Cap. XVII.

MICVI TLAXCOLLI herbula, nomen inuenit à radicis forma, vnde profert caules tenues, & in eis folia longiuſcula, & anguſta, & in ſummo floſculos candentes, exilesque. Naſcitur apud *Panucenſes*. radixque calida temperie conſtat. tuſa & applicata, medetur vlceribus mira breuitate, etiam cancroſis, & alioqui inſanabilibus. Quamobrem maximi habetur ab incolis. folia verò tuſa & potata, medentur ictericis, & ſuppreſſam vrinam euocant. Radix verò, oculorum carnem excreſcentem extergit, ſi puluis eius inſpergatur. aiunt etiam, infuſam ita corpus vniuerſum purgare, vt homines alioqui pigros, & ſegnes, impigros efficiat, ac paratos ad quemuis laborem ſuſtinendum.

Fructum apertum pinxit Xyridi ſimilem, ideſt ...es partes diuiſum. in quarum vnaquaque, duo ſemina lutea continentur.

De NEXTLACOTLY YACA
PICHTLENSI Limoniphylla.
Cap. XIIX.

HERBA eſt *Nextlacotly Yac*
pichtlenſis folia Limonis mitten
ſed maiora, aſperaque. caules in hom
nis aſſurgentes magnitudinem. flor
pallentes, contectos in calycibus ſquam
ſis. radices verò ſurculoſas. Naſcitur i
calidis, & frigidis regionibus, locis h
midis, ac montium faucibus. calida eſ
ſiccaque, & guſtu odorata. Ius decoc
eius, aut radicis, foliavè duarum drac
marum pondere deuorata, vrinam eu
cant, & enixis magnopere à partu co
ferunt.

De TLALCAPOLIN, ſeu
Chamæceraſo Atlapulcenſi.
Cap. XIX.

TLALCAPOLIN herba e
dodrantalis, folia ſerrata funden
oblonga, & per interualla caulium qu
terna, quinavè. caules purpureos. flor
in poſtremis ramis paruos, & coccineos
fructum Ceraſis noſtratibus perſimilem
minorem tamen, vnde contingit nome
radices ſurculoſas, & candentes, longa
& anſerinam pennam vix craſſas. Na
ſcitur montoſis, frigidisque locis *Atla*
pulci in ilicetis. calida enim eſt, & a
ſtringens. ſeruaturque radix toſta in a
nuos vſus. hæc herba redacta in puluc
rem, & infuſa, dyſenterias curat.

De

De TLACOXOCHITL Iaſminiflora. *Cap. XX.*

TLACOXOCHITL *Anenecuilcenſis*, quam alij *Tlacoxihuitl* vocant, *Hoaxtopecenſes* verò *Tlacopatli*, herba eſt, quæ folia fert ſaligna, ſubalbidaque. & è radicibus fibrarum inſtar, caules fuluos. & in ſumma parte floſculos ex albo rubreſcentes, longiuſculos, & compoſitos in comam. Naſcitur in calidis, planiſque locis. audio à mari Auſtrali *Anenecuilcum*, ob remedij præſtantiam primò fuiſſe allatam. Calida eſt, & ſicca, adſtringenſque facultas. atque ideo propinatur his, qui laxitudinem patiuntur. corroborare enim eos, ac veluti viuificare prædicatur. quin radicum puluis vetuſtis plagis dicitur egregiè mederi.

Radix huius plantæ vt ex Ymagine conſpicere licet paucas habet fibras, caulis aliquantum purpuraſcit, folia terna ſaligna. flores in ſummo caule rubri, oblongi, nempè figura Gelſimini, vel Quamoclit dictæ, ſeu Conuoluuli Pennati à *iſſimo & nobiliſſimo D.Fabio Columna Lynceo in ſuis Rariorum ac minus cogni-* *m ſtirpium libris deſcriptæ.*

De THEVH COPALLI, ſeu Copalli Dei. Cap. XXI.

HERBA eſt *Theuh copalli* folia mittens *Acocotli*, ſeu Liguſtici Indici. caulem cauum, Ferulæ ſimilem, geniculatum per interualla,& canden- . & in extremo caule fructum comantem in muſcarij modum, ſed exilio- . & flores lanuginoſos. fibratam verò radicem. calida natura conſtat. atque radice eius in puluerem redacta, additaque *Nanahuapatli Yohoalenſi*, tuber- ſ è Gallico procedentibus morbo, mederi ſolet.

De TZONPOTONIC Helichryſo Mexicano. *Cap.* XXII.

ITA vocant *Quauhquecullenſes* ſpe ciem quandam Helichryſi peregri nam, quæ herba eſt folia fundens Sal gna, aut Conyzæ, ſquallentia, & hirſu ta. flores Helichryſi ex albo palleſcente vmbilicumque circa medium rubeum radicem ſurculoſam, & fibratam. N ſcitur in calidis *Quauhquecullæ*. calida conſtat, & lubrica natura, & odorata g ſtu. Ius decocti eius medetur tuſſi, tietati, & ventris doloribus. articul humore obrutos, atque impeditos laxa & mundat, ſudorem euocat, ac flatum diſcutit.

De YCEL ACOCOTLI CHVLLV LENSI Roſmarino Ferulaceo. *Cap.* XXIII.

HERBA eſt *Ycel Acocotli Chull lenſis*, folia fundens Fœniculi, cra ſiora tamen, & latiora, iucundè olentia caules cubitales, multis concauos alis, & cacumine vmbellas. in quibus ſemen c pioſum, candidum, Spondilio ſimile rotundum, anguloſum, ac reſinaceum quod in mandendo linguam exurit. rad cem craſſam, longam, & Thus olentem ex qua deſcriptione liquet, verum e Roſmarinum fœcundum, deſcriptum quondam à Dioſcoride, neque ab aliqu ante nos vera imagine expreſſum. na illa Matthioli, cum deſcriptione Dioſco dis non videtur omnino conuenire. N ſcitur in humidis locis iuxta montiu fauces. vires ſunt eædem, quas Lybano di cachrym ferenti tribuit Dioſcorides. quanquam *Cullulenſes*, & *Tlaxcalte* (apud quos naſcitur) dicant, Ius decocti eius bibitum, exanthematis & puncti quæ ex ſanguine ſuſcitatas febres comitari ſolent, mederi.

Verum Dioſc Roſmarin. Fœcundum.

De

De YZTACXIHVITL. Baſio Monili. Cap. XXIV.

HERBA *Yztac xihuitl*, quam alij *Tecacapan*, alij *Chichiahuac xihuitl* vocant, Volubilis eſt genus ad Hiſpanias iamdudum delatum, nuncupatum apud vulgus Baſium monile. calida, & glutinoſa natura conſtat. oculis medetur, vrinam euocat, & ſemen retentum pellit.

Flos huius Volubilis inferiore ſui parte depictus eſt colore luteo, in ſummo autem colore Echij.

De AXIXPATLI. Cap. XXV.

XIXPATLIS herba, quam à natali loco *Quauhnahuacenſem* vocare poſſes, folia profert oblonga, & ſerrata, folijs Menthæ ſimilia. caules es. flores exiles, & purpureos, in ſpicas tenues, & longiuſculas compoſi- & à ſingulis foliorum exortibus prodeuntes circa caulium poſtrema. radi- erò capillis ſimiles. Sapore, & odore inſigni caret, adeoque calore nimio. citur regionibus calidis *Xochitepecenſibus*, & *Quauhnahuacenſibus*, planis mpeſtribus locis. Radices tuſæ, & drachmæ vnius menſura ex Glycyrrhizæ cto, aut alio ſimili, deuoratæ, mirè vrinam euocant, emundant quidquid meatus obſtruere poteſt, aut vrinæ reddendæ eſſe impedimento. Aliam am vidi *Quauhquecullæ* eiuſdem nominis, ſed odoram, & tertio ordine lam, radice ſurculoſa, folijs ſalignis, ſerratis, & flore modico, & candenuæ retentam vrinam euocat, ſi pugilli menſura folia ex aqua deuorentur. Axixpatli alia.

De CHIANTZOLLI, *ſeu planta in humore intumeſcente. Cap. XXVI.*

CHIANTZOLLI ALIA.

PLANTA *Chiantzolli* vocata, herb
eſt folia Hederæ proferens. caules qua
drangulos, & ſeſquidodrantales. flores can
dentes, exiles, vaſculis oblongis contentos. i
quibus demum ſemen generatur, atque con
tinetur, candens, compreſſum, planumv
Lentium forma. radices verò ſurculoſas. Ol
Thymum noſtratem, ſed è veſtigio odo
elangueſcit. Folia, & radices omnino v
dentur expertia caloris, aut cuiuſdam a
ſtringentiæ, & amaritudinis. Semen ve
frigidum eſt, aut caloris temperati, non
ne quadam lubricitate, & ſaliuoſa natura
quod deuorari ſolet matutinò, ac poſtr
mo veſpere, aduerſus febres, ac dyſenteria
cæterasque defluxiones, ex aqua vnciæ vni
pondere miro ſucceſſu. dum tamen ventri b
aut ter applicetur emplaſtrum, conſtans a
nearum telis, oleo roſaceo, & pariter infri
aliquot ouis. Parantur ex eo, Saccharo a
Melle condito, atque interdum expurga
Amygdalis, Melonum, atque aliarum pla
tarum ſeminibus, pergrata quædam genera
Bellaria. bellariorum, potionumque refrigerantiu
qualis eſt *Chiantzotzollatolli* vocata, exti
Potiones nutritiuæ. guendis febrium caloribus aptiſſima, ac b
num, gratumq; præbent alimentum. qui
belli tempore maximi habebatur. quo ſi ſ
cum ſecum plenum illo ferrent, nihil, qu
nutriendo eſſet commodũ, ſibi arbitraban
deeſſe. Miſcebant verò id ſemen in farina
redactum Maizio torrefacto, atque contrit
vt diutius integrum, & immune à corrupti
ne ſeruaretur. Cumq; expoſcebat occaſio, p
tionem parabant, cui interdum ſuccum *M*
ignem expertum vix Melli noſtrati cede
tem, & paululum Siliquaſtri ſolebant adm
ſcere. Vbique ſata hæc planta prouenit, lo
præcipuè cultis, irriguis, & aquoſis.

*Folia Hederæ ſimilia, longitudinem habe
quatuor digitorum, latitudinem verò trium.*

*Exponimus & Chiantzolli aliam, cuius flos ruber, & folia in anteriori parte
tiora, vt in Pyrola videre licet.*

De

De COLTOTL. *Cap.* XXVII.

COLTOTL herba eſt caules fundens flauos, ac tenues, folijs refertos Securidacæ, ac flores in poſtremis ſtipitibus proferentes, capitulorum for-a, purpureſcentes ex pallido. radicem pallentem, longam, ſurculoſamque. exici naſcitur, alijsq; montanis, & temperatis locis. Calida conſtat, aut tempe-a natura, & Glycyrrhizæ penè odore, ac ſapore. quò fit, vt ſi cum *Axixtla-l*, & *Chichi xihuitl* tuſa, dolenti alicui loco ob flatum, radix apponatur, aut fri-s, illum ſtatim à dolore reddat incolumem, ſplenemq; admota minuat. per ſe ò ſemiunciæ pondere deuorata, pectus leniat, & refrigeret, exanthematis opi-etur, appetentiam excitet, atque euocet vrinam.

De COZTICPATLI ACATLANENSI. Thalictro Mexicano. *Cap.* XXIIX.

HERBVLA eſt *Cozticpatlis Acatlanenſis* Adiantho ſimilis, folia penè Adianthi ferens. caules tenues. flores piloſos, paruos, exileſque. radices verò fibris ſimiles. videtur ad ſpecies *Cocoztic* pertinere. Naſcitur iuxta flumina, & loca humentia calidarum regionum, præcipuè Miſticæ inferioris. Radix eſt dulcis, & amaritudinis cuiuſdam particeps, ſubtiliumque partium. Ius decocti radicum epotum vrinam euocat, & renum calorem, & dolorem mitigat. fluxum verò puerorum cohibent radices epotæ ex aqua ſemiunciæ menſura, & ſuccus medetur oculis.

Et ſi Adiantho ſit ſimilis, tamen Thalictris annumeranda eſt. nec enim flores, aut ſemina, ſeparatim in Capillaribus conſpiciuntur. Jn hac itaque herbula non ſolum flores piloſi, foliola bina ex ad-ò poſita, ſemen, ſed & ſapor dulcis planè idem qui & in Thalictro minore per-ur.

Alia

COZTICPATLI II.

Alia Coztiepatli ſecundo loco exhibetur, cuius radices craſſæ Amethiſti colore, ex quibus multæ fibræ luteæ exoriuntur. caulis luteus. ramis enaſcuntur bina exoppoſito folia ex viridi lutea rubris venis pererrantibus. fructum non appinxit.

De CVIZTAPAÇOLLIN, *ſeu Nido lacertarum. Cap. XXIX.*

CVIZTAPAÇOLLIN herba folia fert Mori, terna. purpureos caules, tenues, & interceptos geniculis. flores rubeos, & paruos. ſemenq; ſimile Phaſeolis. radicem verò digiti craſſitudine, fibratam. Prouenit apud agros *Tlachmalaçacenſes*. Radix Glycyrrhizam ſapore imitatur, attinetque ad temperiem, aut moderatum calorem, cum humiditate, & lenitione. Ius decocti radicum, aut ipſæ radices deuoratæ conferunt his, quibus venter tumet, aut aqua inter cutem moleſta eſt, qualibet menſura. illinitur eadem affecto loco quotidie, donec ægrotus reſtituatur ſanitati.

In figura folia Phaſeolo ſimilia depinguntur.

CVIZTA PAÇOLLIN.

De OÇELOXOCHITL. Herba Lætificante. *Cap. XXX.*

OÇELOXOCHITL, quam alij *Teyolchipahuac*, ſeu Exhilarantem cor, vocant, herba eſt Lini folia ferens, longa, & anguſta, quaterna quinavè, per caulium interualla ordine diſpoſita. & in ſummo floſculos purpureos, & obrotundos radicem verò fibratam. Naſcitur *Tlalmanalci* frigida regione. mœrorem cordis maximè à Pharmaco dicitur radix remouere, ſemiunciæ pondere ex aqua bis di[...] deuorata, aut per ſe, aut cum *Nextamalli*.

De

De TATACANALTIC:
Chamæbalano Mexicano.
Cap. XXXI.

HERBA eſt *Tatacanaltic* folia Saligna fundens. flores modicos, atque purpureos. radicem longam, ſenſimque gracileſcentem: cui per interualla appendent Orbiculi Nucibus iuglandibus pares. Naſcitur in collibus *Tacapichtlæ*, & *Ocotuici*. nec deſunt, qui *Tecauhquilitl* vocent. radix dulcis, & pauci caloris, propinatur ad euocandam vrinam, & febres contemperandas. vetuſtisque plagis, læuigata & inſperſa medetur.

Caulis & folia, Puniceo ferè ſunt colore floſculi Ericæ ſimiles; radices verò Chamæbalano aſsimilantur, cuius ſpeciebus fortè annumerari poteſt.

De TLALAPALTIC, ſeu Cocoztic, ſeu Tlalauhqui chioyantic, ſeu Chichiantic rubea Herba Pallida. *Cap. XXXII.*

TLALAVH QVICHYOYANTIC, quam alij *Cocoztic*, ſeu pallidam vocant, herba eſt folia fundens oblonga, ſerrataque. caules inſur-ntes è radicibus, fibris ſimilibus, multis, teretibusque, atque pallentibus, & llebori imitantibus formam. flores verò oblongos, candentes, forma cana-ulorum, & fructus glandibus oblongis ſimiles. Naſcitur *Temuacacenſibus* ris, qui ad calorem ſpectant, necnon *Tepuzculullæ* Miſticæ inferioris, vbi vo-nt *Tlatlauhiquipatli* ob rubreſcentem è pallido colorem. bibitur aduerſus fe-s. miſcetur *Chichimecapatli* temperandi illius caloris gratia. aduerſus Vario-duarum drachmarum pondere deuoratur. inflammatis inſtillatur oculis, etſi nihil calidæ ſit temperiei, & lenis cuiuſdam naturæ particeps.

De TLALCHINOL XOCHITL
Venerea Medicina II. *Cap.XXXIII.*

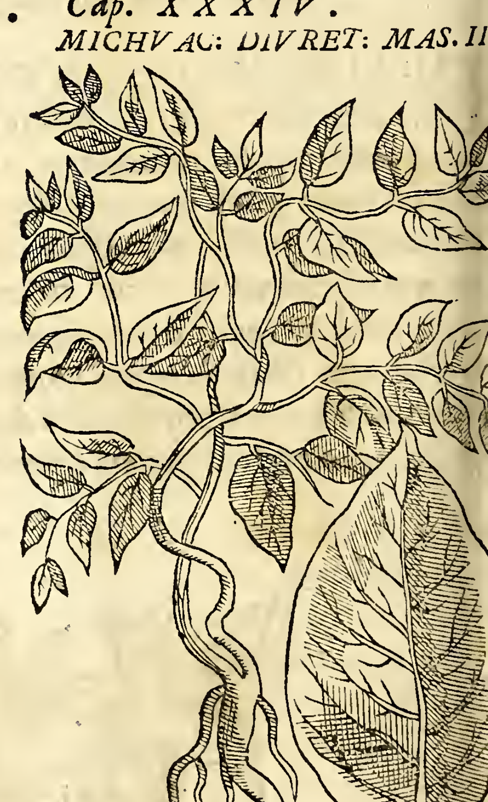
TLALCHINOL XOCHITI
quam alij *Chiantzotzolto* vocant,alij T
camactl actlatzin, ſeu medicinã in ore ſona
tem dicunt, herba eſt radici innitens fibrat
è qua multos caules fundit, binos dodran
longos. & in eis folia per interualla quatu
vnciarum oblonga, & parua,aceruatim coh
rentia. interiectis floribus modicis,oblong
paruis,& ex albo purpuraſcentibus,permul
capillamentis luteis hinc inde exorientibu
Naſcitur in planis, calidisq; locis *Yacapicht*
Adſtringenti,dulciq; radix conſtat natura.
que ita folia trita,& epota è liquore aliquo a
ſtringenti, aluum fluentem cohibent. rad
quæ ſubacris eſt, tuſa, & duarum drachm
rum pondere deuorata,vomitum ciet, med
tur tumoribus prȩter naturam, vlceribusq
Sũt qui *Cuatilizpatli*,quod venerẽ excitet,
cent.ſunt & qui *Mecapatli*.ferũt namque,ius decocti eius morbo Gallico mede

De TLALLANTLACVACVITLAPILLI, ſeu Cauda parui Tlacuatzin
Michuacanica Diuretica. *Cap. XXXIV.*

MAS. I.

MICHVAC: DIVRET: MAS. II

TLALLA-

IICHVAC: DIVRET: MAS. III.

CHVAC: DIVRET: FOEMINA.

TLALLANTLACVA CVITLAPILLI herba eſt, cuius duæ reperiuntur ſpecies, mas nempe, & fœmina. mas folia fert Solani mucronata, & iuxta cuſpidem contorta. caules volubiles. radicem verò longam, tenuem, fibratam, candentemque. Volubilis quoque fœmina eſt, ſed caule cinereo, & geniculato. folijs cordis figura, longè maioribus, ac latioribus. flore per hyemem candenti, & magno. fructuque oblongo, & ampliori, referto luteo ſemine, ac obducto candida lanugine. eadem conſtat vtraque natura. Naſcitur in calidis *Tlachmalacenſibus, Quauhnahuacenſibus*, & *Acatlicpacenſibus*, circa humentia loca, & fauces montium. Radix odore inſigni caret, ſed initio dulcedinem quandam præfert Glycyrrhizæ ſimilem, poſtea verò amaritudinis nonnullum ſenſum præbet. Calida vtique, & humida conſtat temperie. ſemiuncia illius ex aqua deuorata, vel per ſe vel addito Siliquaſtro, vrinam retentam pellit, extergitque vias renum, & veſicæ. Ius decocti radicum, febres euocato ſudore finit, ac dolores corporis leuat. Mas. Fœmina.

En Michuacanici medicamenti poſterior claſsis. Plantas in ea habemus prioribus, vt ſapore ita viribus mitiores; diureticas volubiles vt indicatum ſuperius. Imagines quatuor. Mas dicitur quæ primum locum occupat, cui & duas ſubſequentes adiunge. vltima fœmina ſit. Maſculæ ſecunda maior eſt. Tertia craſsiori è caudice erecta magis. Procumbit fœmina pluribus ab craſsiori radice flexuoſis ramulis erumpens: fructus paruo Peponi ſimilis: Semen luteum ſericeis candidis filamētis appenſis refertum. folia tamen bina ex aduerſo adpicta: vnde ambigas cui præciſius plantarum generi adſcribi debeant, nam lanugo illa argentea, foliaq; bina Apocynum petunt, cum in alio nullo Volubilium genere reperiantur; Peponi ſimilis in Apocyno fructus nunquam, ſed ſiliquæ duæ ex vno flore exortæ. d ſi media inter Cucumeraceam, & Apocyni familias ſtatueris?

De

De TZONPELIC XIHVITL Neĉtarea. *Cap. XXXV.*

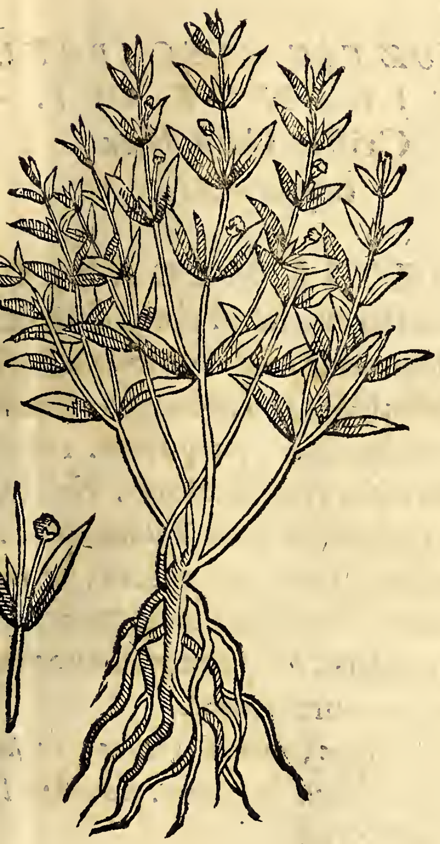
HERBA eſt *Tzonpelic xihuitl* folia fe rens Ocymi ſimilia , forma & ma gnitudine, bina per caulis interualla, ſed ali minoribus ex eiſdem exortibus prodeunt bus . caules teretes, ac tenues . florem cand dum, longiuſculo pediculo appenſum, pa uis , oblongiſq; ſpondylis ſimilem . radic verò capillatas, ac tenues . Naſcitur in cal dis , humidisque locis,iuxta fauces montiu *Panucenſium*. Huius herbæ folia adeo dulc ſunt , vt mel ipſum , ſaccharumque , & qu cunque alia dulcedine præſtant , longè inf riora videantur . itaque in hac vna ſola pla ta viſa eſt natura periclitari , quantam dulc dinem poſſet rebus naturalibus impertiri.n que ſua caret vtilitate . nam febres ſedant f lia deuorata ex aqua. tuſſim, ac raucedine placat epotus ſuccus, & appetentiam excit

Florum vnitorum figura , ſpicam vel Iul Typhæ refert,colore ex luteo in rubeum tendent

De XOCHIPALLI Artemiſifolia. *Cap. XXXVI.*

XOCHIPALLI herba eſt ſex pro xa cubitos . foliaq; ferens ſinuoſa , m gna, & Artemiſiæ quadantenus ſimilia. ca les digitum craſſos . flores *Cempoalxochitl*, ſ paruos , & colore ex luteo rubreſcentes. rad ces verò tenues , longasque . Naſcitur paſſi in calidis,& eſt admodum vulgaris cogniti nis.Floris tantum eſt vſus.qui caloris eſt ten perati , grati odoris , ac ſaporis , corrobora cor , vterinos pellens affectus, & vlcera, præcipuè oris curans. maxima vtilitas ti gendi lanas , ac rerum formas luteo color exprimendi , ſed qui vergat in rubeum . c ius gratia ex aqua coquitur, adiecto nitr atque ita demum exprimitur ſuccus , co turque, quo veluti pigmento vtuntur Pict res, & Fullones.

De ÇACANEL HAOTL CHVLLVLENSI Anagallide Mex. *Cap. XXXVII.*

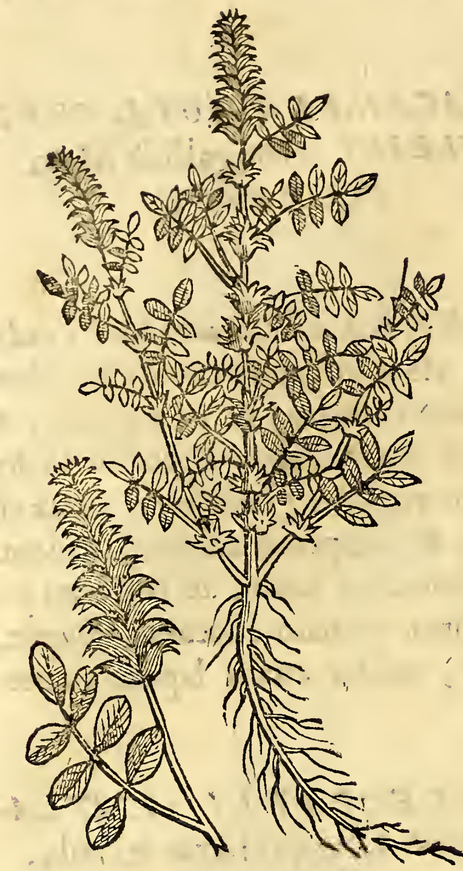
HERBA eſt *Çacanel haotl* è radicibus ſurculoſis cauliculos edens dodrantem longos, & in eis folia, & fructum Anagallidis. Prouenit in locis ſiccis regionis *Chullulenſis*. radix eſt dulcis, & temperati caloris. eadem tuſa reſoluta ex aqua, ac inſtillata peni, dicitur vrinam euocare, eiusque meatus, tractis etiam lapillis, extergere.

De ÇEÇECPATLI ACATLANENSI Glycyrrhizæ æmula. *Cap. XXXIIX.*

CEÇECPATLI ACATLANENSIS, herba eſt, folia ferens multa, ſimilia rutaceis, ſed minora. radices longas, ac tenues, è quibus inſurgunt caules. Naſcitur in calidis, campeſtribusque locis, & præcipuè Miſticæ inferioris, vbi quidam vocant eam *Charapuehari*, alij *Xoxocpatli*. nec deſunt, qui *Querambeni* appellent. Radix eſt dulcis, adſtringens, & moderatè calida. & tamen referunt, ventris tineas interficere, mederi dyſenteriæ, ſcabiei, puſtulæ, vulneribus, ictericis, vacuare bilem, & pituitam, ac dolorem ventris ſedare, vnciç vnius pondere epotatam.

Glycyrrhizæ, Ononidiq; affine videtur hoc legumen, cum eodem conſtet ſapore, q; purgandi habeat. radix eius lutea depingitur, flos verò purpureus.

De COZTIC MECAPATL TILANCENSI. Criſta Galli Mex. *Cap. XXXIX.*

COZTIC MECAPAT herba eſt, folia habens obrotund parua, legumini, aut Numulariæ ſimil caules ſeſquidodrantem longos, & in ſu mo flores ſpicatos, purpureos. radice verò fibratam, pallidamque. Naſcitu frigidis quibuſque locis *Tilancenſibus*. mida videtur conſtare natura, & mo ratè calenti. morſibus ſerpentum, aiu illitam mederi, & quorumuis aliorum nenatorum animalium.

Radix longa, tenuis, lutea. in ſum herbæ flores ſpicati, purpurei. ſed calyx lu vt in Criſta Galli.

De TLAOLLI, *ſeu* MAIZIO; *deq; potionibus, & placentularu generibus ex eo parari ſolitis. Cap. XL.*

QVID mirum, ſi circa Mundi mordia, atque illorum tem tum rudimenta, nondum excogitatis bus ad vitam commodè tranſigendam ſeruituris, Cerere carentes, mirabili inuento, & naturæ omnium parentis no, tuendæ ſanitati apprimè vtili, co giebatur ad glandes, & Hordeum, qu modò ſues, & ſiqua ſunt ſordidiora malia conſueſcunt ſaginari, quando no quoque tempeſtate alij Oriza, & Mai alij ſiliquis arborum quarundam, Iu alij, herbæ notæ, radice, alij *Ilantho Guaiacis*, & (vt cætera, quæ innume ſunt, prætermittam) alij *Tlaolli*, quod ſtri Frumentum Indicum, Haitini Maizium appellant, veſcuntur loco pa Neque hoc dictum in vilipendium *Tla* quod tantum abeſt vt vituperem, vt ximè laudem. mirerq; Hiſpanos reru exte

exterarum diligentiſſimos imitatores, atque tranſlatores, & vtilium inuentorum ampliatores, ſuis vſibus adhuc non accommodaſſe, & in ſuas oras tranſtuliſſe, excoluiſſeque frumentaceum genus, valentibus, & malè habentibus, ſi decenter eo vtamur, impensè ſalubre, cultu facile, vberrimi & ſecuriſſimi, in quouis ferè ſolo, prouentus, ſiccitatibus & alijs cœli terræq; iniurijs parum obnoxium, & citius ſatu, fortaſſis à fame, & mille, quæ inde emanare ſolent malis, vindicare poſſet. Sed ne cui miraculo ſit, gẽtes eſſe, quæ ſine tritici vſu vitam tranſigant, & peregrinis, ac penè ignotis cibis, iucundè & magna cum voluptate, & vtilitate viuant, & veſcantur, quale eſt *Tlaolli*, de quo quoniam Mexici non ſolum apud Indos incolas, ſed apud aduenas Hiſpanos, eſt maximus creberq; vſus, inſtituitur nobis modò ſermo. *Tlaolli* ergo à nobis dictum Maizium (notior Laudes Maiz.
n, & vulgatior eſt hæc vox) à quibuſdam recentiorum, Frumentum Tur-
m, ab alijs verò conſultius, Indicum appellatum, vt formam ſilentio toti
cognitam mundo tranſigam, multas habet differentias (ſilueſtre enim Differentiæ.
zium ſeorſim deſcribetur) à colore, magnitudine, & mollitudine granorum,
us ſpicæ ipſæ ſtipantur, deſumptas. Reperias enim quamplurimas granis
tantes albis, alias pallentibus, nigris multas, quaſdam purpureis, nec
as, flauis, cyaneis, & multorum colorum permixtis; demum alias quæ
granis candentibus, vt priores conſtent, longè tamen ea habent maiora,
iora, ac triplo maiori ſpicæ inhærentia. Seritur Martio, in ſingulas ſcro- Tempus.
inter ſe paſſum vnum diſtantes, quaternis quinisve granis coniectis, &
nitur Nouembri, Decembri, & Ianuario, repaſtinato ſolo. etſi pro varieta-
gionum, quæ apud hos Indos, ob dierum noctiumq; pene æquale interual-
& varios Solis ſitus, modicis ſpatijs mirum in modum euariant, tardius
q; ſolet demeſſum trituratumq; recondi. Temperatum eſt, aut ad cali- Vires.
m, humiditatemq; pauliſper decliue, ſubſtantia mediocri, concoctu faci-
æcipuè his qui eo victu vti conſueuere, non craſſa, aut, veluti quidam opi-
r, obſtruenti, & viſcoſa, quod vel Indis ipſis, qui ex eo pane in placen-
ormato viuunt, nec tamen obſtructi, aut decolores conſpiciuntur, pericli-
cet. ijſdem affirmantibus, nullam in ventriculo grauitatem ſentire poſt
, imò poſt paucas horas rurſus ac ſi nihil ingeſſiſſent eſurire, & magna
ate, ſi adſit copia, repetere nutrimentũ, nec vel de nomine ſolo ad aduen-
ſque Hiſpanorum, lithiaſim nouiſſe. quin quod nullus eſt apud Mexica-
lebrior ægritudinum acutarum, & commodior victus. qui etiam ptiſanæ

 præfertur,

præfertur, quod mille experimentis confirmatum,comprobatumq; eſt. Celer
ter ſiquidem, aiunt, coctum deſcendere, corpora quantum ſat eſt, nutrire,nu
lum inferre grauitatis ſenſum, mollire ventrem, & pectus, calorem febrilem
demulcere, præſertim ſi puluis eius ex aqua permittatur brumali tempore gel
ſcere, quo vti ſolent Chymiſtæ,vrinam euocare,viaſq; omnes extergere. Cum
mille videatur abundare commodis ſi aptè paretur, nullamq; noxam inferre
(niſi quis dicat, ſanguinem, & bilis copiam generare, atque augere) non eſt c
conſentiamus dicentibus, frumento eſſe calidius, difficile & concoqui & diſt
bui, viarumq; moliri obſtructiones. imò cur laudemus Mexicanos medico
qui poſthabita hordeacea ptiſana, veluti ingrata guſtui, & ægrotantibus inimi
Pultes è Maizio Atolli. pultes è Maizio, quas *Atolli* vocant,permixtas præferunt, huic genti conſueta
& gratas, & quæ citra vllam noxam, ſuauem ſaluberrimamq; alimoniam pr
beant. Quamobrem quot modis ſoleant parari, qua breuitate potero, tum ſa
Placentæ. tum morbo aliquo affectis, deinceps ſum edocturus. Modum placentularu
ex eodem frumento parandarum differens in id quod ſequitur caput. à *Neq*
Nequatolli. *tolli*, ideſt *Atolli*, cui calx ſit permixta, ita vt aquæ ſint partes octo, huius f
Cõfectio. menti Indici ſex,& calcis pars vna,ſumens initium. tunc enim carbonibus p
culis impoſitum, in fictili obturato emollitur.quo tẽpore ab igne amouetur,
teis cooperiendum eſt, & tandem lapide, *Matlatl* vocato, pinſendum. mox
fictili decoquitur, donec cogi inſpiſſarique incipiat. & eo tempore decima p
mellis *Metl*, de quo ſuo loco dicetur, permiſcetur. tandiuq; permittitur bu
rè, quandiu opus eſt, vt ad pultem, placentulæuè Hiſpanicæ perueniat modu
Vires. Refrigerat hoc, humectatq;, intemperie calida & ſicca affecta corpora. emo
pectus, plurimum nutrit, corroborat, impinguatque corpus extenuatum
amiſſas vires inſtaurat, atque reſtituit. extergit quoque,& eſt ægrotantibus c
ueniens victus. quid quod tabidis exhibitũm,ptiſanæ hordeaceæ gerit vices,
grauiſſimis morbis reſurgentibus manus auxiliares præbet? ſunt qui adijc
Piper Indicum modica menſura, ſed cum ſunt beneualentibus propinaturi
his, quos calida intemperies non infeſtat. ita enim gratus palato redditur
venerem concitat. vtuntur eo alimento Indi quibuſuis horis diei, ſeu vale
ſeu ægrotent, ſed potiſſimum mane, potum adijcientes. Cepit iam hu
modi victus placere Hiſpanis, ſed præcipuè his qui ab Hiſpanis & Indis
Indis & Æthiopibus, aut Æthiopibus & Hiſpanis (eò turpitudinis
uenere mores, atque is factus eſt inter nationes tam varias circa vitia con
Iztac Atolli. ſus) nati ſunt parentibus. Parant aliud genus *Atolli*, quod vocant *Iztac*,
album, eodem quo dictum eſt modo. quamquam iam confectum, & in v
vnde ſorbendum eſt, transfuſum, virenti conſpergant *Chilli*, & vocatis *Tom*
admixta inſuper ſalis debita portiuncula. Solent verò tria hæc aqua dilui
multis ſat eſſe putetur ingenitus illis humor, vt debitè inſpergi queant) qui
Xochoatolli. acidum vocatum *Atolli*, quod *Xocoatolli* Mexicani nuncupant. Solent quo
parari permixta libra vna fermenti, ſeu maſſæ acidæ,libris binis Maizij, qu
admodum diximus, emolliti, atque contuſi. fermentum autem parabitu
Fermentũ capias Maizium nigrum, & conficias maſſam ex illo, quemadmodum dict
eſt, quatuorque, aut quinque diebus ſeruaueris, donec aceſcat, & tunc dem
permiſcueris, vt *Atolli* gratum quendam contrahat acorem, mox in vas t
fuſun

ſum, ſale, & *Chilli* conſpergatur, atque ita demum ab ægrotantibus matuti- Vires.
ſumatur, vt corpus extergat, vrinam euocet, atque aluum expurget. Hoc
dem fermento, ex aqua frigida reſoluto, atque epoto, corpus refrigeratur, aut
r vehementem æſtum, aut cum ex itinere aut labore, quiſpiam aut defatiga-
s ſit, aut vehementius concaluerit, aut quando renes ita vruntur, vt lotium
inarios meatus lancinet, atque exulceret. At album *Atolli*, quod Mexicani
l Atolli vocant, ad hunc modum conficitur. Decoctum Maizium, ad eum qui Yol Atolli
ctus eſt, modum, ſine calce tamen aut alterius rei admixtione, in pultim ef-
rmatur, permittitur refrigeſcere, ac liquatur aqua, vt bibi commodè poſſit,
luti acetatum, de quo paulò ante ſumus locuti. ſitim hoc dicitur extinguere
omodolibet excitatam, atque præcauere, niſi pluſquam oporteat epotaue-
t, à quo lædantur. at *Chilli Atolli*, *Atolli Chilli* permixto, vt nomen indicat, Chilli Atolli.
ratum, veluti præcedentia conficitur. ſed cum ſemicoctum eſt, permiſcetur
illi in aqua eliquati ea portio, quæ gratum faciat ei qui eo eſt vſurus. Summo
ne aſſumitur contra frigoris moleſtias, corroborat ventriculum, firmatque
ctionem, pituitam adhæreſcentem extergit, & renes, quibuſuis euacuatis im-
limentis, emundat. Paratur & *Nechil Atolli*, ſeu *Atolli*, cui eſt *Chilli* permix- Nechil Atolli.
n, & mel, veluti reliqua genera, ſed additis prædictis ſemicocto, ea portio-
qua gratum fiat ſorbituris. Calidum itaque innatum vigorat, ac venerem
itat. Eſt & aliud genus *Atolli*, *Ayocomoz Atolli* dictum, quod eſt *Atolli* cum Ayocomoz Atolli.
eolis, fragmentisq; maſſeis eiuſdem Maizij. quod fit Faſeolis integris incoctis
n iam penè eſt confectum, & cum ſemicoctum fragmentis maſſeis Maizij
l Atolli permixtis, adiectaq; herba *Epaçotli*, qua de ſuo loco. Nutrimenti id
imi & pergrati vicem præſtat, & *Epaçotli* gratia, ſanguinem à crudis hu-
ribus expurgat. Potuiſſet *Chian Atolli* ad caput *Chian* differri, ſed nomen ferè Chian Atolli.
m, adhortatur vt prædictis differentijs huius potionis, nunc primum interſe-
ir. Paratur ex ſemine *Chian* torrefacto in patina, ſeu vocato *Comalli*, medio-
er, ac deinde læuigato, atque ita in annuos vſus recondito. nam cum vti pul-
e opus eſt, permiſcent puluerem aquæ, agitantq; donec eam denſitatem
ciſcatur, quæ poſſit palato placere. Sunt qui hauriant hanc potionem ſim-
iſſimam. ſunt etiam qui prius *Chilli* inſpergant. abſque eo calorem febrilem
nguit, aut alia ex cauſſa ſuſcitatum. iter agentibus, ac præcipuè feruentibus
ionibus opitulatur. & quibuſuis alijs, qui eo nutrimento vtuntur libenter. Fit
liud potionis genus dictũ *Chiantzotzol Atolli*, ex ſemine quodã maiuſculo, de Chiantzotzol Atolli.
ſuo loco, eodem modo quo præcedens parandum, & eoſdem vſus præſtans.
ſemen præparatum, celerrimè vetuſtatis ſolet ſentire incommoda, nec adeo
uenti eſt in vſu. Paratur quoque *Michuauh Atolli*, ideſt *Atolli* ſementiferum Michuauh Atolli.
Michihuauhtli, de quo etiam dicato loco, torrefacto hoc ſemine, & redacto in
orem, cumq; expoſcit occaſio, in aquam coniecto, ea menſura quæ nullam
rat ſpiſſitudinem, & denſitatem, & inſperſo melle *Metl* cocto (tria enim
lis genera, vt ſuo loco dicemus, ex eo conficiuntur) extergit renes, & vrinæ
tus, puerorum ſcabiem curat epotum, abſtergente, qua pollet, vi. Et eſt
uens hiſce gentibus cibus. Fit inſuper ex Maizij parua quadam portione,
ori autem Siliquaſtri aridi læuigatique commixtis, addita herba *Epaçotli*,

Tlatonil Atolli. quod vocant *Tlatonil Atolli*, admotis igni ſimul omnibus,& donec herba perco
quatur,quod breuì euenit,ingeriturq;calens.Et id potionis genus venerem exc
tat,euocat vrinã,& menſes,calefacitq; vniuerſum corpus, & roborat. Sed nequ
Tlaxal Atolli. ſilentio præterire decet *Tlaxal Atolli*. quod paratur ex Maizio contuſo, & e
formato in placentulas, tres digitos latos craſſas,in *Comalli* vocato. ijs poſtquar
probè decoctæ ſunt, cortex diripitur, mica teritur, ac rurſus in frigidam proi
citur,in patinam reponitur,agitaturq; donec cogi incipiat. tunc extracta, atqu
in vaſcula cochleari digeſta ſorbitio epotatur, quæ deficientes vires mire refici
ac fouet. Quin & è ſpica ipſa Maizij, decoctis granis vſta, atque in cineres red
Yollo Atolli. cta, *Yollo Atolli* vocatum parari conſueuit. teritur etiam hæc, parsq; vna tribu
Maizij partibus permiſcetur. rurſus verò teruntur ſimiliter omnia, atque ex e
ad ignem *Atolli* paratur, poſtquam ad ſpiſſitudinem vſque percoctum ſit,
polentæ denſitatem. mox enim in vaſa digeſtum, conſperſumq; *Chilcoztli* ſo
beri ſolet, haud inutilis his qui nimio ſanguine, aut flamma redundant. I
Quauhnex Atolli. etiam ex Maizio, & lixiuio vulgari percocto, quod vocãt *Quauhnex Atolli*,qu
niam ex arborum cinere conficitur. hoc ab eo extractum ablui expedit (in lix
uio enim quandiù oportet manens emollitur, expurgaturque, & in inſolitum
atque à cæteris longè diſtantem ita mutatur ſaporem) teritur poſtea, &, vt re
qua, decoquitur, donec iuſtam adipiſcatur ſpiſſitudinem. atque ita demum d
uoratum expurgare dicitur ſanguinem, neque aliud aut medicamenti, aut n
Izqui Atolli. trimenti vſum præbere. Sequitur *Izqui Atolli*, quod è torrido paratur Maizi
contuſoque. ſed cum iam decoquendi illud tempus eſt, Maizij decocti modi
adijciunt portioni, & omnia tandiù agitant, quandiù opus eſt, vt iuſtam ſpiſ
tudinem acquirant. & *Chilli* tandem inſperſo, potatur ab ijs qui ob cordis imb
cillitatem, aut atræ bilis redundantiam,mœrore plerumque afficiuntur. Eſt
Vauh Atolli. *Vauh Atolli*, quod ex Blitis rubeis fit, ingeriturq; inſperſo melle. præterea *M*
Michiuauhtli. *chiuauh Atolli*, quod ex *Michiuauhtli* paratur, picturato nempe Blitorum gene
quod Symphoniam, à varietate coloris quidam vocant. De Polentæ verò, P
tiumq; generibus, quibus vſa eſt antiquitas ſatis dictum eſt ab alijs. nos enim
quæ nouo Orbi ſunt familiaria, nec dum veteri ſatis cognita, atque perſpect
ſcribenda ſtatuimus.

De modo parandi panem ex Maizio. Cap. XLI.

EMOLLIVNT, eo quo diximus modo, Maizij grana, mox pinſun
ac palmis vtriſque admotis efformant tenues, ac ambitus mediocris pl
centulas, quas ſtatim vt oportet in *Comalli* carbonibus coquunt impoſito. & h
eſt vulgatior, frequentiorq; parandi panem ex Maizio modus. Sunt qui tripl
& interdum quadruplo maiores efficiant. nec deſunt,qui & craſſiores. ſunt q
efforment globulos Peponibus ſimiles, & in dolia iuxta focum poſita conijcia
decoquenda, permixtis interdum Faſeolis,atque eis, non citra voluptatem, v
ſcantur; molles enim admodum ſunt, concoctu faciles, & grati ſaporis. Alij h
in dodrantes vſque producunt, & quatuor digitorum craſſitudinem, admix
Faſeolis, in patinis ſeu *Comallibus* aſſantes. At Proceribus Indorum placentu
parari

ari ſolent, ex colato Maizio, adeo exiles puræque, vt tranſlucidæ penè ſint, Papyro interpollatiore,tenuitate minimè vincantur. item orbiculi parui ex- Orbiculi.
ito Maizio, qui etſi craſſi, tamen omnino videntur tranſlucere. Verùm hæc diuites tãtum,Heroasq; pertinent. Nec eſt inſuauis ille panis,qui *Baibacoa* pa-
ur,ac coquitur. Ij enim,quos *Chichimecas* vocant, gens fera,barbara,atque in-
nita, à Mexicana Vrbe in Septentriones non plurimũ recedens, ac per mon-
a campeſtriaque, pellibus tantum quaſdam corporis partes tecti,errabunda,
aga, Scytharum more, aut brutorum pecorumvè, venatuque & aucupio,
uarundam ſylueſtrium,ac ſponte naſcentium arborum fructu, vbi ſors tulit,
entes; cum carnes libet coquere, ſcrobes in ipſa terra effodiunt, mox ignitis
dibus ſternunt, medias collocant carnes, frumenti Indici maſſa obuolutas,
emum ſimilibus ſaxis, & terra obruunt, tandiù ibi manere permittentes,
ndiù intelligunt ſufficere exquiſitè decoquendis. decoctas extrahunt, eiſque
ane ad prædictum modum parato, non ſine magna voluptate atque vtili-
vtuntur in cibis. Defluxit iamdiù ad Hiſpanos Mexici degentes hic mos, &,
uius rei ſumere poſſemus experimentum, nec nos aliquid lateret quod ad
ias, & gloriam gratiamvè palati ſpectare, poſſet. quid quod ſpicas ipſas
faciunt appoſitas patinis, aut incoquunt carnibus, & vtroque modo gra-
ıcundè veſcuntur?

De XOCOATL, *ſeu aqua Maizij acida.* *Cap.* XLII.

OLENT etiam, ex aqua & Maizio iam emollito, ac in maſſam redacto per noctem ſimul manentibus, parare *Xocoatl*, ſeu aquam acidam, inde
tino tempore expreſſam, vrinæ ardori extinguendo, ac calori. cui vis con-
erando mirabilis, ſi decem, plus minusvè, vnciarum pondere continuis ali-
diebus ieiuno adhuc ventriculo epotetur. cuius rei admonendum lecto-
è re mea fore quoque putaui. nec ſolum eſt vſus fructus. nam & culmi eius,
dineſuè torrefactæ, & redactæ in puluerem, Ophiaſi egregiè medentur,
Oxitl, ſeu reſina miſceantur.

De TRITICO MICHVACANENSI: *Cap.* XLIII.

IDI apud *Michuacanenſes*, noſtras triticum, ſed tanta natum vbertate, vt quæuis ſpica, ternas quaternasvè alias, veluti prægnans producat. non iudicaui indignum hac hiſtoria. velut nec linum etiam Europeum eandem gentem prouenire, cuius nondum vſus nouerant.

lyſpermon hoc miræ fœcunditatis Triticum, noſtris quoque Europeis regionibus tatum innotuit, ſatumque vberrimam meſſem præbuit. vnde mirum ſit, à is agricolis minus coli & propagari, quàm eius inſignis multiplicis fructus vti- oſtularet.

De

De CVICVITLAPILLI Glandularia.
Cap. XLIV.

NON ob aliud herba hæc *Cuicu*
tlapilli nuncupatur, quàm quo
radices fundat paruarum glandium m
gnitudine, & forma, binas ternasv
è quibus prodeunt fibræ caudis ſimil
eſt enim *Cuicuitlapilli* cauda *Tlacu*
zin defoſſa terræ. ergo ex ea radic
prodeunt caules tenues, teretes, pu
purei, ac dodrantales. folia per int
ualla oblonga, ſerrata, ac medioc
magnitudinis. ſemen autem in ſumm
caulium parte, hoc eſt, bina gran
la, Coriandri forma, & magnitudin
binisque paruis teſticulis ſimilia. N
ſcitur vnaquæque planta ſeorſim,in c
libus agri *Tepetlaoztocenſis*. Radixq;
intus candens, extra verò nigra. p
pinatur reſoluta ex aqua,ſemiunciç po
dere aduerſus febres, necnon ad ſp
nem comminuendum. tametſi frig
ſit, atque humens, aut ſaltem ſpecta
ad mediocritatem. dulcis ſiquidem percipitur.

Hanc ad Mercurialem pertinere, non tantum figura oſtendit, ſed etiam v
purgandi ſimiles demonſtrant.

De

De CVNGARIQVA. *Cap.* XLV.

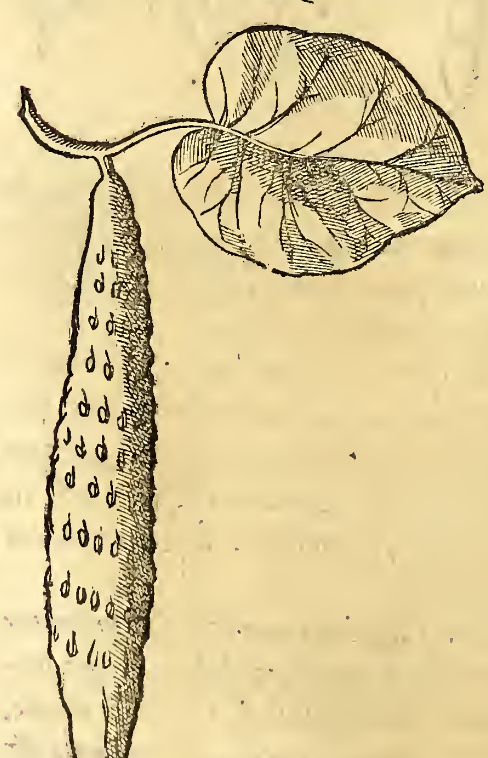

VOLVBILIS genus eſt *Cungariqua*, ac herba lentos fundens ramos,& aliqua ex parte purpureos, teretes, læues, ac tenues. folia longa, & angu-, multis nerueis diſcurſibus inſignia. flores purpureos. & ſiliquas teretes, ac ıues, dodrantemque, & quatuor vncias longas, refertas ſemine albo, & or-culari. radicem verò craſſam, candentem, longam, & capillatam. Prouenit ıd editiora loca, calidaq; *Michuacanenſis* regionis, vbi cancroſis mederi pu-ndorum vlceribus,aiunt. Semen tritum,atque epotum ex aqua,dicitur, odium citare eorum,quæ prius ſummè erant cara. Radix inſigni caret ſapore, etſi in lcedinem nonnullam inclinet. necnon & ſiliquæ, ſemenque. frigida videtur tura, & ad temperiem attinente.

Huius leguminis duas hic ſpecies diſtinguere poteris. prima quæ imagine promitur ſcriptioni reſpondet magis. cuius vtpote longa radix, caulesq; volubiles magis,lon-raq; folia. Secunda ſuis ramulis amplius erigitur, lentis quidem. Siliquoſæ ambæ, ıilesq; longiſsimis illis è Phaſeoli claſſe ſiliquis, quibus Romæ coctis ex aceto & omatibus veſcuntur.

FRVCTVS QVAQVAHTON.

De QVAQVAHVTZONTIC
ſeu Trunco ſecto. Cap. XLVI.

QVAQVAHVTZONTI
quam *Yztacpatli*, ſeu candida
medicinam *Houzocenſes* vocant, alij *Q*
quauhton, ſeu truncum paruum, alij
rò *Coatzontecomatl*, ob formam radi
rotundam, alij verò *Huehuelicaton*, h
ba eſt folia Pyri ferens, vtraque parte ca
lis ſingula, circa nodos orientia. cau
cubitum ferè longos, & teretes. fructu
Siliquaſtro vocato, dum adhuc viride
perſimile, ſed tamen ſpiniferum, &
gentea lanugine refertum, ac ſemine
bo contuſo. radicem verò obrotunda
nucis Iuglandis magnitudine, capillata
que. Naſcitur campeſtribus locis ferue
tium regionum. Radix ſaporem præſ
ex amaro & dulci permixtum, ac vi
non ſine partibus quibuſdam calidis, f
gorificam, & lubricam. ſuccus radi
medetur oculis inflammatione labora
tibus. eadem radix, quæ Pepones ſapi
in læuorem redacta, potaque ex aqua
miunciæ pondere, quater quinquiesvè
furunculos toti corpori innaſcentes c
rat. tuſa & applicata, dolores antiqu
capitis mirè ſanat, febres mitigat, v
næ calorem temperat, viarum eius vlcu
ſculis mederi ſolet. & dolores ventr
ſedat.

Apocyno admodum ſimilis eſt hæc herba
licet vires eius non ſint vehementes. quod ta
men etiam in Vincaperuinca, & Aſclepia
de contingit. quæ tamen abſque controuerſi
eodem referuntur.

De

De *TONALXOCHITL OCOITVCENSI* Solis nuncio. *Cap. XLVII.*

TONALXOCHITL OCOITVCENSIS, quam alij *Tonocaxochitl*, ſeu florem cum Sole prouenientem vocant, herba eſt duas habens differentias. prima, folia fert Ocymi, ſed longiora, & minimè ſerrata. caules volubiles, ac per interualla duorum palmorum. flores magnos, longos, intus luteos, extra nonnihil candeſcentes, ac circa labra, quæ fiſſa ſunt, purpureos, luteis capillamentis intrinſecus prodeuntibus. Flores, Cappares vocatos olent, atque dulci ſapore conſtant. radix verò ſurculoſa eſt. Naſcitur quibuſque regionibus, ac locis montoſis, amplexans arbores. etſi cultura ad campeſtria, hortenſiaq; ſolet interdum deſcendere. Temperies eſt mediocris, aut in frigus pauliſper inclinans. quamobrem pugilli menſura, ex aqua hordeacea, Cichorijque epota, extinguit febres, & eryſipelatis confert admota. Humida enim quoque eſt, & glutinoſa natura. Alia verò *Tonalxochitl*, II. alba. [qu]am *Yztac tonalxochitl* vocant, à florum candicante colore, qua in re ſola [p]ræcedenti diſtat, facultate ac cætera forma ei eſt omnino ſimilis.

(margin: I. beside "prima")

De *AXOCHIATL*, ſeu Flore Aquæ. *Cap. XLIIX.*

AXOCHIATL, quam alij *Tonalxiuhitl*, ſeu *Tonal axochiatl*, alij verò *Netzahual xochitl*, herba eſt folia ſalignis proxima ferens. caules aliquantiſper purpureos. florem oblongum, & luteum. & in vaſculis longiuſculis ſemen. radicem verò Raphani fibratam. Temperatis prouenit plagis, qualis eſt Mexicana, aut paulò frigidioribus, qualis eſt *Amaquemequenſis*. Quibuſuis in locis, aſſurgit cū primis aquis, & floret cum poſtremis, vnde vocata eſt *Xochiatl*, ſeu Flos aquæ. Radix eſt pauliſper dulcis, ſubamara, glutinoſaque natura, ac frigefacientis humectantisque temperiei. Folia tuſa ex aqua, epotaque pugilli men-

AXOCHIATL DECOLAN.

menſura, aut corpori illita, febrem dicu tur extinguere, mederi laſſitudini corp ris, diarrhœis, vſtionibus, vlceribus i ternis atque externis, renum ardorer mitigare, & corpora fulmine contacta fouere.

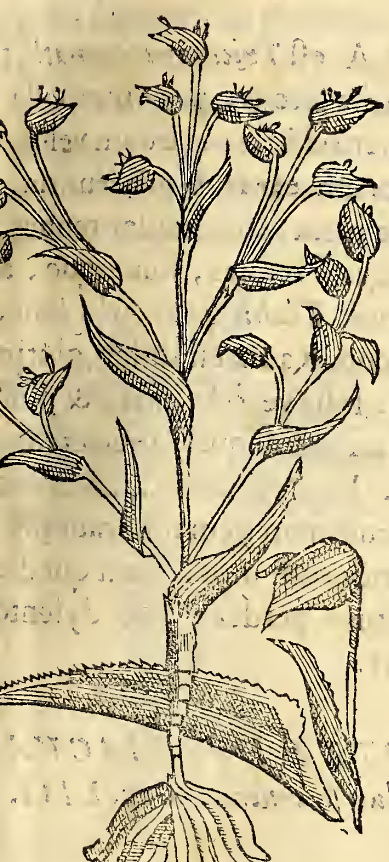
Huius Axochiatl non vnica eſt plant duæ hic depinguntur, quæ ab ipſa ab Auth re deſcripta, facie aliquantulum diſcedere v dentur. Primò loco expreſſa, radice, flore, fructu conſentit, minime verò folijs. namq Raphani radix eſt; flos ex rubro in flauu tendit; ſiliqua longa, qualis Keiri conſpicit folia verò inferiora Erucæ ſunt ſimilia, ſuper ra Drabæ, quæ in extrema parte rubent. A verò folijs conſtat ab Authore deſcriptis. e gua, quæ in ſummo flore apparent, rudimen pallent ex viridi. Radix fibrata quidem, Raphano minimè ſimilis.

De COEN, *ſeu Coentic.* *Cap.* XLIX.

HERBA *Coentic*, caules profert t nues, teretes, & volubiles. foli per interualla terna, quorum ſingula qu tuor magnis ſinibus diuiſa ſunt. ſiliqu quinque vncias longas, ac minimum dig tum craſſas, refertas granis compreſſis, Le tium forma. Radices ſunt obrotundæ, tr quatuorvè, fibratæ, & veluti funiculis a penſæ. Dulcis, & grati ſaporis, quo *Xic mam* vocatam videntur imitari, nec omn no improbati nutrimenti. Frigida temp rie conſtat, & medetur febribus. ſiliqu verò tuſæ, atque impoſitæ, ſcabiei. cort radicum fluxionibus obſiſtit. Sunt & ali herbæ eodem nomine, de quibus alibi.

De MATLALYTZTIC TETZOCANA Triorchide Mexicana. Cap. L.

MATLALYTZTIC herba eſt, craſſa folia, Plantaginis forma habens, ſerrata, raraque; & circa exortum haud diſſimilia arundineis, minora, & ſubalbeſcentia. caules geniculis ſingulis quibuſque vnciarum ſpatijs interceptos, teretes, hirſutos, digitum craſſos, ac duos dodrantes longos. flores cyaneos, calycum forma, & præcipuè iuxta caulium extrema. Triorchidis verò radices, cuius eſt peregrina quædam differentia, ſed paruas, & multas. Naſcitur in montibus Mexicanis. Radix diſcutit tumores præter naturam, à cauſſa calida ortos. tuſa ac applicata, aut deuorata duarum drachmarum menſura, humorum impetus coercet, ſanguinis reprimit redundantiam, æſtumque refrigerat. cortice tegitur craſſo. dulcisque eſt, non ſine quadam amaritudine. quò fit, vt flatu excitato adiuuet venerem.

De TLALCACAVATL, *ſeu Yztacixpatli* Filipendula trifolia. Cap. LI.

HERBA eſt *Tlalcacauatl* per terram repens, radicibus affixa orbicularibus, aut oblongis, multisq; quibuſdam veluti funiculis adalligatis. vnde prodeunt caules, & in eis folia terna, orbicularia, & parua. floſculi in extremis ramulis parui, coccinei, & modicis calyculis contecti. Prouenit temperatis regionibus, vbi ſunt qui *Yztacixpatli* vocent, ſeu candidam oculorum medicinam, quod illis ſuccus plantæ huius ſit vtilis. radix frigida & humida natura conſtat. dulcis eſt, febremque extinguit, vnciæ vnius menſura deuorata. diarrhœas infantium compeſcit, tuſſim ſedat, & vlceribus in puluerem redacta opitulatur. ſuccus verò oculis, inflammatione aut perturbatione tentatis, dicitur prodeſſe.

De TZICATZON TECOMAT
ſeu Capite formicæ. Cap. LII.

HERBA eſt *Tzicatzon tecomatl*, fo
Lini exilia terens, per interualla a
minatim exorientia, iuxta quædam veluti v
ticilla ad foliorum exortus prodeuntia, f
rum vice, quæ lutea ſunt. caules tenues.
dices verò longas, tenues, fuluasque, ac
bratas. Prouenit *Tlalticapani*. vbi ſunt,
Tlaelpatli vocent. Radix eſt dulcis, glutina
lancinansque. folia verò frigida, & glutin
ſa. hæc læuigata infuſaque, inueteratis m
dentur plagis. Ius decocti exhibetur enix
ac paſsis, laſſitudinem, corroborationis g
tia. talis eſt Indorum mos. Sunt qui dica
pediculos illitum perdere, ac dyſenter
potum mederi.

De ACVITZE HVARIACVA,
herba aduerſa venenis. Cap. LIII.

PLANTAM, quam *Michuacanen*
apud quos naſcitur, *Acuitze huariacua*
cant. alij à frigida temperie, & radicis can
re, *Chipa huacaiztic* vocare ſolent. alij verò
ipſa facultate, venenorũ hoſtem, antidotu
vè. nec deſunt, qui vocent *Huichocataq*
Mirabilis ergo planta hæc herba eſt, folia
micis ab ipſa ſtatim radice prodeuntia fer
caules rotundos, ſeſquidodrantem longos
nerosque. & in eorum ſuprema parte fl
paruos, ex candido rubreſcentes, & in orb
los coaceruatos. radicem verò orbicularen
malo Cotoneo paruo, forma & magnitu
ſimilẽ, ſed candido intus colore, extra verò
ueſcente. Regionibus quibuſcunque prou
temperatis, aut paulò calidioribus, hume
que, ac planis locis. Radix, cuius eſt præci
in medicina vſus, æquali aut paulò frigid
& humidiore natura conſtat, ſapore grato, & dulci. ſuccus eius, ſtillatitiusu
quor, epotus qualibet menſura, febrium ardores ſedat, cor corroborat. ven
rum promptiſſimum, tutiſſimumq; eſt alexipharmacum. venenatorũ ictu
& max

maximè Scorpionum reſiſtit veneno, alexiterijq; præſtantiſſimi vicem ſubit. æſertim ſi radix quoque ipſa tuſa, malagmatis, aut emplaſtri loco imponatur. num ardorem extinguit, vrinæ obtundit acrimoniam, excitat appetentiam, mores faucium, ac pectoris dolores ſedat, & mira quadam occulta proprietate orborum omnium quocunque modo ea vtare remedium eſt. Audio, alteram iius herbæ ſpeciem naſci apud *Michuacanenſes*, Baccaris folijs, *Vquiro* vocatam indigenis; alijs verò Scorſoneram, quam adhuc mihi videre non contigit. Vquiro. Scorſonera Michuac.

Scorſoneræ Hiſpanicæ inuentionem, & vires huic valde ſimiles, lege apud Matiolum in Dioſcoridem, capite de Barbula Hirci.

De TLALCHIPILLIN HOEXOTZINCENSI. *Cap.* LIV.

HERBA eſt *Tlalchipillin* folia Origani fundens, nonnihil ſerrata. caules ſeſquidodrantales, teretes, ac tenues. flores candentes, è quibus demum vaſcula progignuntur, quæ hiantia, ſemen candidum, rotundum, ac exiguum oſtendunt. radices verò fibris ſimiles. Prouenit imbrium tempore, circa loca humida regionis *Hoexotzincenſis*. Radix eſt nonnihil calida, & ſaliuoſæ naturæ. eadem duarum drachmarum pondere deuorata, omnes humores dicitur eximiè per inferna purgare. eſtque huiuſmodi pharmacum apud indigenas habitum in magno pretio.

TLALCHIPILLIN ALIA.

Mercuriali videtur aliquo modo ſimilis.

Huc etiam, ob nominis & figuræ ſimilitudinem, referri poteſt alia, quam hic exponimus, ab Authore non deſcripta, ſed depicta tantum. cuius radix fibroſa, folia ſerrata Origani. ex ala quauis foliorum, exit paruus petiolus, fructum gerens ex viridi luteum, qui hiat in tres partes, ſicut Xyris. & in quauis parte duo grana conſpiciuntur, non ſecus ac in Micuitlaxcolli ſuperius cap. 17. obſeruatum.

De TOTOYCXITL Pede Paſſerino. *Cap. LV.*

TOTOYCXITL vocata herb
quod producat folia Paſſeris ped
bus ſimilia, ſinuoſa nempe, & in quinqu
aut plures cuſpides, more Quinquefoli
aut Heptaphylli diuiſi, *Atotonilcenſes* ve
Caxtlatlapan eandem appellant, quonia
more cæterarum herbarum huius nom
nis, ſe ſe vicinis ramis aduoluat. radicen
fundit ouis gallinarum, Pyroue, form
& magnitudine ſimilem, lacte affluen
tem. ex qua caulem profert teretem, le
tum, repentem humi, & in eo, qualia c
ximus, folia. florem Maluæ, purpureun
ſed minorem. Temperato, frigidoqu
gaudet cœlo. Auguſtoque, aut Septe
bri menſe floret. radix, quæ calidarur
eſt virium, & grato ſapore conſtat, tu
atque ex aqua vnciæ vnius pondere deu
rata, vniuerſos inferna parte humores, ci
noxam vllam, aut moleſtiam, purgat.

*Fructus quaſi rotundus & viridis dep
gitur.*

De YZTAC OLOLTZIN CHV LVLENSI Scammonio Mex. *Cap. LVI.*

HERBA eſt *Yztacololtzin* radici
ſiſtens Scammonæ ſimili, ad
ius ſpecies fortaſſis pertinet, ac pariter
cte manante. vnde caules eduntur vo
biles, & in eis folia prædictæ herbæ ha
diſſimilia, ſed auriculis magis falcatis.
res oblongi, ex albo rubreſcentes, &
vaſculis quibuſdam contenti. Prouenit
ca loca arentia regionum frigidarum, q
lis eſt *Chullulenſis*. radix dulcem ſapor
præferre videtur. & tamen ſemiun
pondere deuorata, bilem ac pituita
euocat.

*Acrimonia plantarum ita quandoque
humor*

nore viſcoſo deliteſcit, vt vel tardè, vel omnino non deprehendatur à quouis. vt n Aro, Conuoluulis, Nolimetangere, pluribusq; alijs. vnde ſæpe plantam iudica-s frigidam, quæ tamen calida eſſet dicenda ſi accuratius animum applicaremus. e etiam cauſa eſt, vt ſtatim, ſi quid tale vim purgandi, vel Alexipharmacam ha-t, ad occultas cauſas confugiamus; pigritiæq; nomine, & inaduertentiæ, vel cæle-n aliquam vim, vel occultam prætendamus facultatem.

De ÇOCOBVT PANVCENSI. *Cap.* LVII.

ÇOCOBVT Panucenſis, herba eſt folia Perſici ferens, ſed latiora, & craſſiora. caules volubiles. radicem orbicularem, paruæ pilæ forma, & magnitudine, teneram, dulcem, ac iucundi ſaporis. florem, ac fructum, vt referunt, nullum. Radix applicata, bubones maturat, & rumpit, cæterosq; præter naturam tumores. deuorata verò, vrinam euocat, pellit lapillos, menſes immodicos ſiſtit. appoſita fronti, medetur emicraneis. pota, aut applicata, reſiſtit venenis, & venenatis morſibus. quamobrem maximi habetur ab indigenis, nec facilè extortæ ſunt ab eis eius vires.

De AXOCHIATL *altera.* *Cap.* LIIX.

XOCHIATL, quam alij *Cuaztalxochitl*, ſeu Florem capitis candentis, alij verò *Texoxolin* vocant, herba eſt folia ac radicem Cæparum, Nar-, cuius videtur ſpecies, fundens. caulem, & flores *Omixochitl* vere pro-tes, ſed longè maiores. Mexicanis prouenit agris. lubricitatem quandam amaritudine participat, ac nonnullum calorem. tumoribus pedum, & lie-unt auxiliari, tumores præter naturam pellere, nomasque, & depaſcen-cera. radix læuigata, & ſemiunciæ pondere ex aqua bibita, dyſenterias coer-uccus verò eius ſi tantundem vrinæ humanæ permiſceatur, & naribus in-ur, ſanguinem fluentem ſiſtit. addunt alij, aurium dolorem ſedare, men-que fluxus ſiſtere.

De YCHCACALOTIC, *ſeu Vaſe Goſſipino.* *Cap.* LIX.

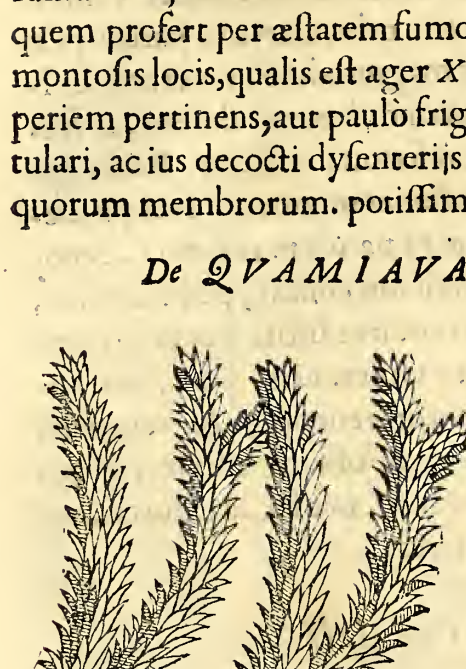
CHCACALOTIC, quam alij *Tlapanquipatli*, ſeu medicinam perfractam vocant, herba eſt folia obrotunda, ac in orbem circumacta rens, vndulata, ſena, ſubalbidaq; præter alia quædam minora & albidio-

ra. cauliculos tenues, & breues. & in ſumma parte exiles floſculos. radices ve rò capillis ſimiles, quibus ſaxis adhæret. Naſcitur in montium accliuibus, humi disq; calidarum regionum locis, qualis eſt *Pahuatlanenſis*. Lychenis ſpecies eſ peregrina, frigida, humidaq; eodem modo natura conſtans, verum edulis, a dulcis ſaporis. febres extinguit, & tumoribus præter naturam repulſu confert.

De YEXOCHITL, ſeu Flore Yetl. Cap. LX.

YEXOCHITL, quam alij *Eloxochitl*, ſeu Florem *Eloti*, alij verò *Co cauhquixochitl*, ſeu *Yexochitl pallidam*, vocant; herba eſt magnam agens ra dicem, intraque candentem. cui, velut funiculis quibuſdam longioribus, appen dent quinque aut ſex radices aliæ, porcinis renibus haud abſimiles, ſed aliquanto maiores, fibrataeque. Multos hæc fundit caules, ſarmentoſos, quadratos, & geni culis interceptos, ſtriatos, & quaternis diſtinctos canaliculis. è nodis oriuntur ramuli folijs Blito ſimilibus referti. flos eſt oblongus, & luteus, vnde nomen quem profert per æſtatem fumo redolentem. Prouenit regionibus frigidis, & montoſis locis, qualis eſt ager *Xochitepecenſis*. Radix eſt dulcis, edulisque, ad tem periem pertinens, aut paulò frigidior. ſuccus eius inflammatis oculis dicitur opi tulari, ac ius decocti dyſenterijs. puluis verò inſperſus curat vlcera oris, & reli quorum membrorum. potiſſimum ſi diſtemperies calida adiungatur.

De QVAMIAVATL, ſeu Spica arboris. Cap. LXI.

QVAMIAVATL, quam alij *Tla macazypapan*, ſeu Capillum Sacerdoti vocant, herba eſt radici innixa capillatę, & ru breſcēti, vnde mittit caules eius Sedi, quod re centiores Vermicularem vocant, cui ſimilis e ſet, ni folia apparerēt tenuia. Thytimalo para lio etiam aſſimilis eſt, in cuius, vt coniecto, di ferentias referenda. quamquam rami è caul bus à radice prodeuntibus rurſus oriantur quod in Paralio fieri non video, cuius gratia deſcribendam, & depingendam curaui. e nō dubitem, aut eandem cum eo eſſe, ſolis n talibus diſtantem, aut ſaltem congenerē. N ſcitur montanis, ſaxoſiſq; *Tepoztlani* locis, in hortis quoque medicinæ gratia ſeri conſu uit. Hæc tuſa, admotaq; capiti folia, capillorum vbertatem procurant. quod etiam pręſtant r liquis corporis partibus admota, in quibus p ſolent oriri. omnes humores vacuare narra deuoratam herbam, ex aqua duarum drac marum menſura, ſed pituitam præcipuè. a que ita mederi cachecticis, hydropicis, morbo Gallico, aut articulorum dolo bus oppreſſis, & orbatis motu. ſapore caret inſigni. etſi virus quoddam ſpire caliditatem oſtendens.

ERVM MEDICARVM
NOVAE HISPANIAE
ARDI ANTONII RECCHI
Liber Octauus.

CERBAS ET ACIDAS HERBAS PRODIT.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI PRÆFATIO.

S APOREM dulcem in medio ſitum, ab vno latere ſalſum, amarum, acrem, calidos omnes; ex altero vero, acerbum, auſterum, & acidum, frigidos ſapores comites habere, iamdudum communis Medicorum ſchola approbauit. Horum omnium priuationem voluit inſipidum eſſe. Noſter hic Auctor ſub vno genere auſterum, & acerbum, ſub alio acidum, & inſipidum comprehendit.

abent autem auſtera & acerba quælibet, multum terræ, parum ſalis, cum ama-
criaque, & ſalſa, ſale, qui his nomen dedit, plurimo ſcateant, qui veluti dextra
cis Chymici operatione, ex his per reſolutionem non paucus elicitur. ſic eiuſdem in-
ſa geneſi auſteris & acerbis ingeneratur, implantaturque. Ad oculum hoc facilè eſt
nſtrare. Res enim inſipidæ, & emplaſticæ, quæ ſiccæ nempè naturæ fuerint, vt
orallorum, vel alterius lapidis puluis, vel etiam ferri, quem Ferruginem, &
yrici Crocum Martis vocant, ſi cum ſale aliquo ſubtili, qualis Ammoniacus eſt,
netur, iteratisque id vicibus fiat, tritis, probèq; commixtis, donec ſal per minu-
eſe puluiculos inſinuet, nec ab iiſdem facilè ſeparetur, habebis mixtum, cuius ſa-
it acerbus, vel auſterus, magis minusvè, pro varia ſalis quantitate, & diuerſo
ndi modo.

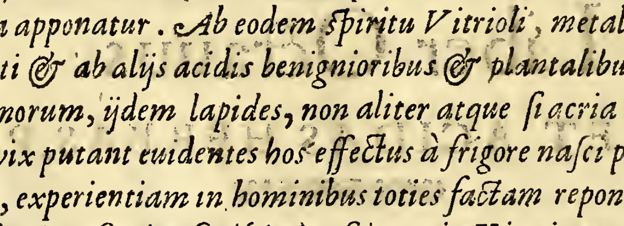
Vis

Vis adſtringendi & confortandi, quæ talibus ineſt mixtis, à nemine non pro-tur, & approbatur; purgandi autem facultas, non ita eſt in propatulo. Non rarò men, & hæc ex medicamentorum eorundem vſu, & cum admiratione quidem, v fuit. Ecquid mirum? cum ſal hic ſubtiliſsimus, quem in iſſe diximus, à Natura qu doque ſeparetur, eiq; moleſtiam non læuem inferat. vnde ea irritata, ſpiritus auxil tores commouet, & innoxia pariter cum noxijs deturbat. ad hoc non parum confert illa confortatrix, quam adſtringentia præbent.

Acida longè aliam naturam poſsident. conſiſtit enim ſapor hic in partibus aci dum ſubtilibus, vt manifeſtum eſt in deſtillatione ſalis etiam communis, Alumi & Vitrioli. quæ licet omnia, dum integra ſunt compoſita, diuerſos ſapores præbeant; tamen tenuiores horum partes, diſtillationis opera ſeparantur, & poſt primam, ea inſipidam ſatis aquam, eliciuntur, tam inſignem aciditatem reperies, vt vel lin carere cenſeri poſsis, ſi illam non percipias. Hoc probant etiam Naturæ opera in f ctuum, herbarumq; digeſtionibus. Si enim Roſæ, vel Triticum, vel Braſsica, ali ſimilia in vas ligneum coniecta, in locum frigidum reponantur, poſt paucos dies pl aceſcunt.

Acidorum porrò facultas, frigida ſit an calida, non ſegniter in medicorum foro agitatum. Calorem affirmant, qui Vitrioli ſpiritum acidorum acidiſsimum, calid tamen imò calidiſsimum ſtatuunt, cum corpus humanum vrat etiam, ſiue intus beatur, ſiue extra apponatur. Ab eodem ſpiritu Vitrioli, metalla quoque, & lapi duriſsimi, veluti & ab alijs acidis benignioribus & plantalibus, ceu ſucco Limon & Citriorum pomorum, ijdem lapides, non aliter atque ſi acria ea omnia eſſent, co dantur. Vnde vix putant euidentes hos effectus à frigore naſci poſſe.

Alij è contra, experientiam in hominibus toties factam reponunt, cum ex Vit vſu ſpiritus non læuiter fuerint ſæpiſsimè refrigerati. Hinc in tot prouincijs, regionib ac Regnis integris, conſuetudo obtinuit vt non meri Empirici, ſed prudentiſsimi M dici Galenici & Hippocratici, in febribus etiam ardentiſsimis, ceu dulce refriger ſuo modo paratum, hunc acidiſsimum ſpiritum & laudent & propinent. An for plurima calida exterius appoſita refrigerant? tamen ex accidente, vt aiunt. ſic Er pelas, Aquæ vitæ ſeu ſpiritus vini, perfuſione ſanatur. An repercutiendo id fiet, d acida ob mordicationem, per quam Naturæ vis aliqua infertur, ſpiritus ac ſang nem influentem repellunt, & locum affectum ſic refrigerant? Intra verò ſi aſſum tur, an non poſſunt incidere materiam, vt à Natura poſtmodum expellatur, vel c coquatur? acetoſis enim quiduis impoſitum fit magis tenerum. An ipſam expurg materiam? ſic enim multæ acidulæ, ſalutares ſanè aquæ, licet minerales ſint, vim p gandi obtinuerunt.

De

De TEVXOCHITL, ſeu Flore Herois. Cap. I.

TEVXOCHITL.

TEVXOCHITL ALIA.

HERBA *Teuxochitl* caules fundit multos, tenues, teretes, lentos, vi-
rides, & interdum flaueſcentes, refertos folijs Ocymoidis, hirſutis. &
s purpureos, & exiles, paulò ante æſtatem emicantes. radicem verò tene-
, & tota planta duplo longiorem, lacte manantem, intrinſecus candidam,
trinſecus fuluam. Prouenit gelidis regionibus. frigidaq; conſtat natura,
ne ſecundo. & ideo trita, epotaque ex aqua, quatuor ſcrupulorum pondere,
extinguit, linguam humectat, ac lenit, & nimium extinguit calorem.
antiq; iecinori remedio eſt. quin etiam aduerſus venena pollet, & eorum
ingit vim.

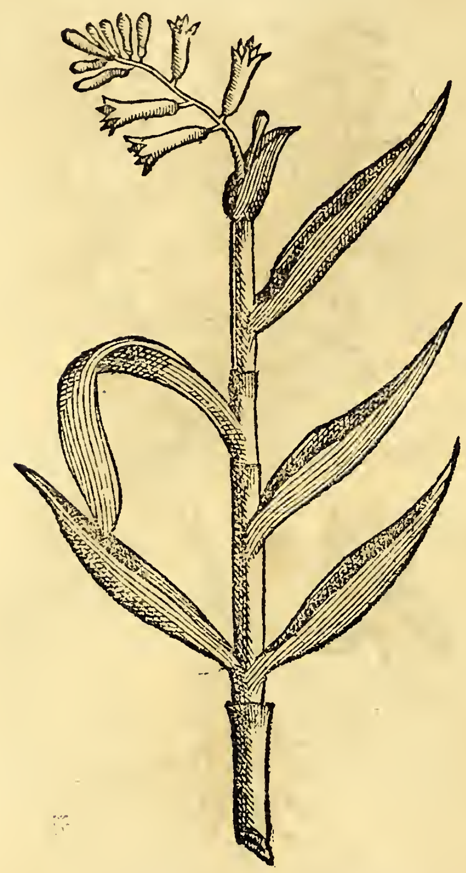
IO. TERRENTII LYNCEI NOTAE.

nſipida inter ſapida recenſentur, ſicut tenebræ inter viſibilia, & ſilentium inter au-
a. illis minimum ſalis ineſt, quod lingua percipi queat. vnde iure inter refrige-
a recenſentur. ſiue refrigeratio fiat repercuſſione caloris, vt fit effuſione frigidæ,
nmixtione cum calidis, vt videmus tepidam feruenti infuſam, totam reddere te-
n.

De

De ACACOYOTL Arundine Vulpina. *Cap. II.*

ARVNDO VVLPINA.

ARVNDO VVLPINA ALIA

ACACOYOTL, ſeu Arundo Vulpis, herba eſt caulem prolixum ferens, arundinaceum, pollice craſſiorem, & exaturato virore nitent folia ampla, pinguia, longa, & multis exilibusque interuenijs, in obliqu dorſo in vtramque partem diſcurrentibus. flores in Corymborum forma c poſitos, iuxta caulium cacumina, longiuſculos, aurei coloris, & pulchros ctatu. è quorum ſingulis prodeunt ſemina fuſca, dura, orbicularia, Pon Nucibus paulò minora. quorum gratia, noſtri ad quos iamdiu ferri cœpit, crymas Moſi nuncupare ſolent. nihil verò habet inſigne præter ſpectan amplitudinem foliorum, aureos floſculos, & ſemina viſendæ rotunditatis que duritiei. Prouenit temperatis locis, aut paulò calidioribus.

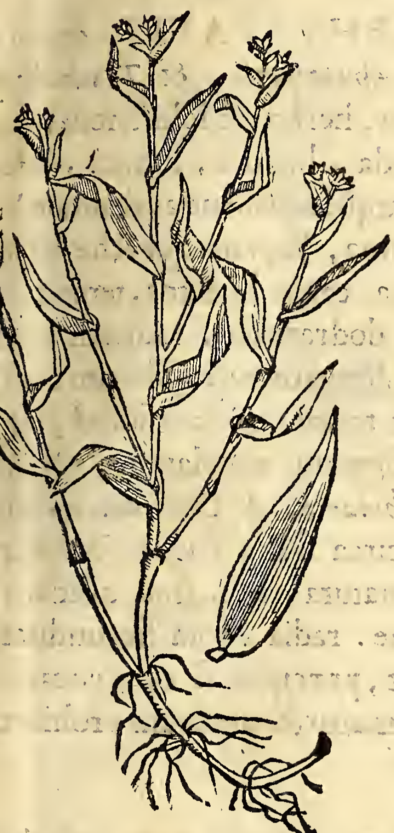
Lithoſpermum maius arundinaceum Indicum merito appellari poteſt hæc aru eius enim fructus longè maior eſt, quam qui apud nos prouenit.

Semen vidi in Muſæo varijs rebus naturalibus inſtructiſsimo, apud Illuſtri Excellentiſs. Principem noſtrum Fridericum Cæſium.

L

De ACAXAXAN, *ſeu Planta paluſtri, & lenta, quæ ſtatim comprimentibus cedat digitis.* Potamogeto Mex. *Cap. III.*

OTAMOGETVM MEX. I. *POTAMOGETVM MEX. II.*

HERBA eſt *Acaxaxan*, iuxta riuos ac lacus prouenien̄s, ac folia ſimilia Potamogeto, cuius videtur ſpecies, ferens, poſtremò rubreſcentia . em gramineum, arundinaceumvè, & eodem modo geniculis internoque diſtinctum. florem coccineum, & paruum. radicem verò longam, & geniculos fibratam. Duas huius plantæ reperies differentias, viribus forue perſimiles. Prouenit vtraque temperatis regionibus, aut aliquanto caribus, qualis eſt Mexicana, iuxta paluſtria, & aquoſa loca. vbi ſunt qui *Tocztli*, ſeu Daſypodis auriculam, è foliorum ſimilitudine vtramque, vocent. æque, frigefactoria humentique natura conſtant. febres ſedant, vanos ties pellunt, dyſenterias curant, animi deliquio ſubueniunt, languenti corpitulantur, ſcabiemque ſanant.

De

De ATEHVAPATLI, *ſeu her*
naſcente iuxta riuos.
Cap. IV.

ATEHVAPATLI, quam a
Ahuatepatli, & *Tlatlauhcap*
tli vocant, herba eſt folia ferens bina
obrotunda, hirſuta, ſerrata, infer
rubea, atque ſquallentia, denique Vr
cæ proxima, Papauerque Rhæas ſapo
imitantia. caules hirſutos, teretes, pu
pureos, dodrantales. radicem verò t
neram, longam, ac capillatam. cui a
pendent teniæ quædam iulivè, Pipe
longi formam æmulantes. Naſci
Quauhchinanci, & *Copitlani* locis te
peratis circa ſaxa. frigida & hume
conſtat natura, non ſine quadam a
ſtrictione. radix epota fœcunditater
procurat, præcipuè ſi cum vocato *C*
latolli ſumatur, & abortum prohibet.

De ATLANCANE, *ſeu Herb*
aquoſis locis proueniente.
Cap. V.

HERBA eſt *Atlancane*, foli
penè ſaligna proferens. cau
longos, teretes, læues, fuluos, cauos,
repentes humi, nec pennis Anſeru
craßiores. flores in poſtremis ramu
oblongos, vaſculis fulueſcentibus p
ſimiles. radices verò ſurculoſas. q
frigida & ſicca natura conſtant. lax
adſtringunt, dyſenterias cohibent,
cæteras penè defluxiones, eodem mo
coercent.

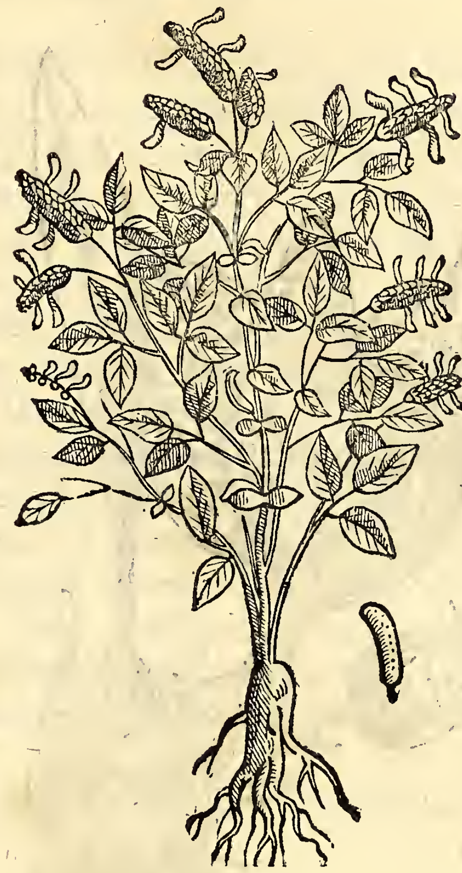
D

De CICIMATIC, *ſeu planta Cimatl ſimili. Cap. VI.*

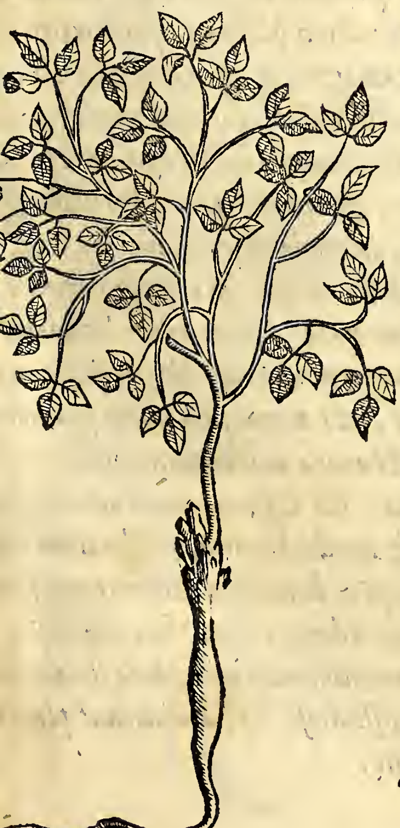
CICIMATIC.

CICIMATIC ALIA.

CIMATL.

CICIMATIC herba eſt Napo ſimilis. radice fibrata. è qua prodeũt caules volubiles, & rubei, ornati folijs ternis, cordis figura, ſimilibusq; cęteris Faſeolis, quorum eſt ſpecies. ac ſiliquæ mediocres, ex purpureis ac velut racematim depẽdentibus, floribus. Naſcitur in calidis, ac tẽperatis regionibus, qualis eſt Mexicana. Tẽperies eſt frigida, & glutinoſa. Radix trita inſperſaque, vlcera curat. abſtergit enim illa, & cicatrice obducit. quò fit, vt *Palancapatli*, ſeu vlcerum medicina à pleriſque vocetur. oculis tentatis inflammatione mirè confert. nubes, & ſupercreſcentem carnem diſcutit, fluxum alui coercet, tuſſi auxiliatur, & enixas corroborat. Ius verò decocti radicis, opitulatur dyſentericis.

Siliquæ longitudo non ſuperat vnciam, latitudo verò quartam tantum partem.

Cimatl, cui præcedens herba comparatur, eſt legumen, cuius radix ferruginei coloris, caules repentes. omnes ramuli tria habent folia, cordis figura Faſcolis ſimilia, inferiore parte ſubalbida.

De COATZONTE COXOCHITL, Lyncis flore: ſeu Lyncea. Cap. VII.

HERBA eſt *Coatzonte Coxochitl*, fo fundens Iridis, ſed longiora, & l ra. caules tenues, virentes, breues, læues flores capitibus ſerpentum ſimiles, vnde men, rubeoque colore, punctis tamen i ſtincto candido & palleſcente, promi radices verò oblongas, ac præcoci Ficu huc vireſcenti valde ſimiles, ſtriatas, ac tortas. Calidis prouenit, & interdum eti temperatis regionibus, iuxta rupes, au borum truncis adhæreſcens. licet ian hortos, cultaque loca deſcenderit, virid que exornet, in quibus excolitur, delicia ac florum gratia. Eſt enim flos forma ſp bilis, Liliacei odoris, & quem quiſpian poſſet verbis exprimere, aut penicillo pr gnitate imitari. à Principibusque Indo ob elegantiam, & miraculum, valde ex tus, & in magno habitus pretio. bland & cultura non eget, ſed vnica radice fœ diſſimus fit prouentus. Ex hiſce floribus alijs quarundam herbarum congenerum, & ex rubro Maizio, parabantur cipibus Indorum Placentæ, quas edebant pro contemperando ventriculi ca ſiue is accidiſſet à Solis æſtu, ſub cuius radijs contraxiſſent moras, ſiue ab alia uis, interna externavè, cauſſa. frigida ſiquidem, humentiq; conſtat tempe

Hic elegantiſsimus flos, & colorum varietate, & macularum aſperſione, q uis in ſui admirationem rapere queat. eum Lyncis, exemplo floris Tigridis, & tam Lynceam duabus præcipuè de cauſis appellare libuit. Cùm quia verſicolorem L pellem varijs pulchrisq; maculis ſuis æmulatur, tùm quia Lynceorum Academi Florem hunc, & totum hunc Mexicanarum plantarum nouum & curioſiſsimu brum, vt lucem aſpexerit, debemus, cui auguror, vt quemadmodum pulcherr Flos hic Indorum Principibus, ob elegantiam & Naturæ miraculum in delitijs tur, & ex varia radice fœcundiſsimus prouenit; ita Lynceorum ſtudia, qua lentiſsimos clauſæ Naturæ theſauros recludere, & auidis hominum ſolertium in ſubijcere ſatagunt, & apud hos & apud Principes bonarum litterarum pro res & patronos gratiam mereantur, cumque pauci adhuc eorum ſint numero, ces tamen altas agant, fœcundaq; litterariorum monumentorum ſobole ſuauiſsi Muſarum odorem longè lateq; ſpargant, plurimos ſtudioſos ſibi deuinciant, plures ſedulam Naturæ contemplationem ſibi ſocios excitent.

De COAXIHVITL, Herba Colubrina. *Cap. IIX.*

COAXIHVITL, ſeu herba Colubrina, quam nonnulli *Chalcuitlatl* vocant, folia profert Hyperici, minora tamen, & minimè cribrata. flores purpureos, longos, calyculorum figura, iuxta ſingulos foliorum exortus toto caulium procurſu. caules rubros, tenues, & teretes, duos longos cubitus. radicem verò craſſam, fibratamque. Temperato gaudet cœlo, locisque montoſis, & Septembri menſe floret. ſaporis eſt, & odoris ferè expers, frigidaque, & glutinoſa natura. Ius decocti radicum medetur dyſentericis, aſthmati opitulatur, dolorem ſedat, febres reſtinguit, ac naribus inſtillatum, fluxum ſanguinis cohibet.

Campanulis, tum figura tum viribus, eſt ſimilis.

e COYOLXOCHITL, ſeu Martagone Volubili Mexicano. *Cap. IX.*

VOLVBILIS herba eſt *Coyol*
chitl, folia habens arundinacea,
breuiora, aut minori Plantagini ſimili
eodemque modo diſtincta neruis ſecu
dum longitudinem diſcurrentibus. ca
lem teretem, læuem, purpureum,
pennam anſerinam craſſum. flores
tremo cauli aceruatim adhæreſcentes,
lycum forma, ſpectatu pulchros, & è
beo in viridem tendentes colorem, pu
ctisque quibuſdam variatos. intra q
latet ſemen compreſſum, ac rotundu
Liquor expreſſus è floribus, qui frigid
& lubrica conſtant natura, etſi partes
lidas, acresque nonnullas continet, ſ
guinem narium ſiſtit. radicum verò ſ
cus extinguit febres. punctis medet
ac dyſenterias cohibet. vſus eſt etiam
rum in contexendis, & ornandis co
lis. Prouenit ſub clementi cœlo, qua
eſt Mexicanum, campeſtribus, cultisq
& hortenſibus locis, vbi ſolet haberi in delicijs.

De CVTIRIQVI, *ſeu Matlacaça.* *Cap.* X.

QVAM herbam *Cutiriqui Michuacanenſes* vocant, Mexicani *Matla*
çam nuncupare conſuerunt. hæc folia Betonicæ altilis fert, læuia, ſed n
nora, & exiliora. caules læues, purpureos, teretes, ac per interualla genicu
tos. flores luteos, ſiliquasque oblongas trigono, refertas ſemine, haud abſi
li Synapino. radices verò modicas, obrotundas, candentes, fibratas, Cæpis p
uis ſimiles, & nigra quadam membrana obuolutas. Naſcitur regionibus fri
dis *Chimalhuacanichalcenſis*, ſaxoſisque, & aſperis locis. Radices, frigida hu
daque conſtant natura, ac Xicamarum ſapore. crudæ, coctæve edules ſu
coitum dicuntur excitare, ac extinguere febres, zelotypiam amouere, & co
ciliare coniugum amorem.

De

De HOAVHQVILITL, *ſeu Olere ſeminis in criſtam compoſiti.*
Cap. XI.

REPERIES in hac noua Hiſpania plura Atriplicis agreſtis genera, quæ vniuerſim *Hoautli*, ſeu *Hoa hoautli* vocare Mexicenſes conſueuerunt, & in hortis ſuis, atque viridarijs magna cura ſerere, atque excolere, qualia ſunt *Tlapal hoaquilitl*, ſeu *Tlapal hoauhtli*. radice craſſa, breui, & fibrata, vnde prodeunt caules rubei, & in eis folia eiuſdem coloris, oblonga, & ſerrata per interualla. quæ elixa eduntur. ſuntq; adeo grati ſaporis, vt, cum quadam graui infirmitate Mexici laborarem, nihil cupidius ac id olus aſſumpſerim, eiusvè decoctos, conditosque oleo & aceto, cauliculos. floribus rubeis, & in comos compoſitis. præterea *Nexhoautli*, viridis tota, edulisque, & *Chichichoautli*, quæ ob amaritudinem, locum non habet inter olera. folijs è viridi purpuraſcentibus. & coccineis floribus. & alia permulta, quorum nec vſus eſt, nec rationem vllam habendam, pro olere magna ex parte eduntur elixa. Naſcuntur calidis, ac frigidis, campeſtribus & humectis, ſua ſponte, aut in hortis ſatæ, & cultæ. Frigi- & humenti natura conſtant. aluum emolliunt. panos appoſita diſcutiunt. en cum aqua mulſa potum, regium morbum ſanat, & vocatos morbillos ad m pulſo humore curat. parant Mexicani è duorum primorum generum ſe- e globulos, ac potionem, *Michihoahutli* vocatam, qua vtuntur veluti gratiſſi- cibo. Folia tuſa, & *Hoilanqui* permixta, inſperſaque, dicuntur vlcera abſter-, carnem generare, exedereq; ſupercreſcentem, & cicatrice tandem obdu- quin Ranam eiſdem inuolutam, coctam atque ingeſtam, prodeſſe dyſen- ferunt.

I. Tlapal hoaquilitl.

II. Nexhoautli.

III. Chichichoautli.

Potio: Michihoahutli.

De METL, ſeu Maguei. Cap. XII.

METL plantæ, quam Mexicen
Maguei appellant, plures ſunt di
Differētia. rentiæ, de quibus ſeorſim agemus, incipi
tes ab ea, quæ folia Aloes fert, ſed longè m
Forma. iora, & craſſiora, (arboris enim medioc
interdum æquant longitudinem) vtrinqu
ſpinifera, ac in rigidum, acutumq; deſin
tia mucronem. caulem duplo maiorem.
in eius parte ſumma flores luteos, oblong
iuxta cacumen ſtellatos. ac procedente te
pore, ſemen Aſphodelino perſimile. radic
verò craſſam, breuem, & fibris ſcatente
Cultus. Seritur ex germinibus qui circumcirca m
trem oriuntur, quouis ſolo, ſed præcipuè f
tili, atque frigido. non enim tempeſtatu
aut inclementioris cœli patet iniurijs, aut
ſiccitatem ſtatim marceſcit. è nulla re p
Fructus. uentus eſt amplior. Planta hæc vnica, q
quid vitæ eſſe poteſt neceſſarium, præſtare
cile poſſet, ſi eſſet rebus humanis modus.
numeri penè ſunt vſus, qui ab ea deſum
Sepes. tur. Tota enim illa, lignorum ſepiendorumq; agrorum vſum præſtat. caule
Tigna. gnorum, folia verò tecta tegendi, imbricum, lancium, Papyri, filique, ex
Imbrices. Fili. calcei, lintea, & alia veſtium genera, quæ apud nos Lino, Canape, Goſſ
Veſtes. Claui. alijsq; huiuſmodi parari ſolent. è mucronibus fiunt claui, & aculei, quibus
forandis auribus, macerandi corporis gratia, Indis vti mos erat, cum dæmon
Acus. vacarent cultui. item aciculæ, acus, tribuli militares, & raſtilla idonea pecte
Succus. ſubtegminibus. Præterea è ſucco manante, cuius, euulſis germinibus internis
lijsvè tenerioribus cultis *Yztlinis*, in mediam cauitatem ſtillat planta vni
Mel. quinquaginta interdum amphoras (quod dictu eſt mirabile) Vina, Mel, A
tum, ac Saccharum parantur. ſuccus namque deſtillatione fit dulcior, decocti
Saccharū. & dulcior, & ſpiſſior, donec tandem cogatur in Saccharum. Vinum fit ex eo
Vinum. ſucco diluto fontana aqua, additis corticibus malorum Medicorum, Li
numque, & alijs. quibus facilius inebriantur, quod ea gens maximè affe
quaſi pertæſa rationalis ſuæ naturæ, & auida ſortis brutorum, atque quadru
Acetum. dum. è Saccharo, quod ex eodem ſucco vt diximus cogitur, parant Acetu
Vires. nempe reſoluto ex aqua, & nouem diebus inſolato. idem ſuccus menſes c
aluum lenit, vrinam euocat, renes, & veſſicam emundat, lapides frangit,
næq; extergit meatus. ſuccus, cui incoctæ ſint *Piltzintec xochitl*, & *Matla*
Reſtes. *chitl* radices, referunt punctis mederi. e radice quoque reſtes fiunt firmiſſi
ad multas res perquam accommodæ. craſſiores foliorum partes truncusque
coct

ſta ſub terra (quod genus elixandi barbaricum vocant *Chichimecæ*) edendo Cibus.
t apta, ſapiuntque citrea fruſta Sacharo condita. quin & vulnera recentia mi-
conglutinant. fit enim ſuccus aſſatione glutinoſus. qui ſuapte natura frigidus
humens eſt. folia quoque aſſa, & affecto loco impoſita, conuulſionem cu-
t, ac dolores leniunt (præcipuè ſi ſuccus ipſe calens bibatur, quamuis ab In-
a proficiſcantur lue) ſenſumque hebetant, atque torporem inducunt.

*Aloe Americana, licet ſpinis horreat, nihilominus tamen inter Acanacea reponi non
t, vt quidam videntur facere. ab ijs enim non ſolum viribus, ſed & tota facie
ert. potius ergo inter Jrides, & Gladiolos numeretur, quibus flos admodum eſt ſi-
s, & reliqua omnia nil abnuunt.*

*Eadem fere de viribus huius Aloes, inuenies apud Cluſium rariorum plantarum lib.
p. 48. qui primus hanc propoſuit, viresque ex Gomara appoſuit.*

De METL COZTLI, ſeu Metl Luteo. Cap. XIII.

METL COZTLI, ſeu *Maguei* luteum, ab alijs *Coztic metl*, & *Macoztic metl*, ab alijs *Hucimetl*, ſeu magnæ vtilitatis dictum, ſpecies *Metl* eſt, ſed marginibus foliorum luteis, ſpinis paruis, & nigris, folijs verò modicis, ſi cum folijs *Metl* præcedentis comparentur. caule binos cubitos alto, digitumq; lato, & rubro. cum flore ceruleo palleſcenti, cacumen eius occupante, & radice ſurculoſa. Campeſtribus locis Mexici naſcitur, quouis tempore, quamuis ſola æſtate floreat. ſeritur ex germinibus ortis iuxta parentem. Ius trium, quatuorvè foliorum, additis Siliquaſtris ternis, frigentes ac craſſos humores per ſeceſſum & vrinam, paulatim vacuat. idem propinari ſolet ab Indis, enixis mulieribus, aliquot diebus à partu, corroborationis gratia. ſuccus expreſſus, ab ſemiaſſis folijs, dicitur aſthmati conferre.

da verò conſtat, & lubrica natura.

De

De MEXCALMETL. Cap. XIV.

MEXCAL METL, ſeu *Ma-*
guei aptum vt aſſum comed-
tur, ſpecies eſt *Metl* parua, valde ſp-
noſa, & virore admodum exaturato ti-
cta: cuius folia eduntur aſſa, & ſu-
præ cæteris grata guſtui. offenditur ea i
montibus *Tepoztlanenſibus*.

De MEXOCOTL. Cap. XV.

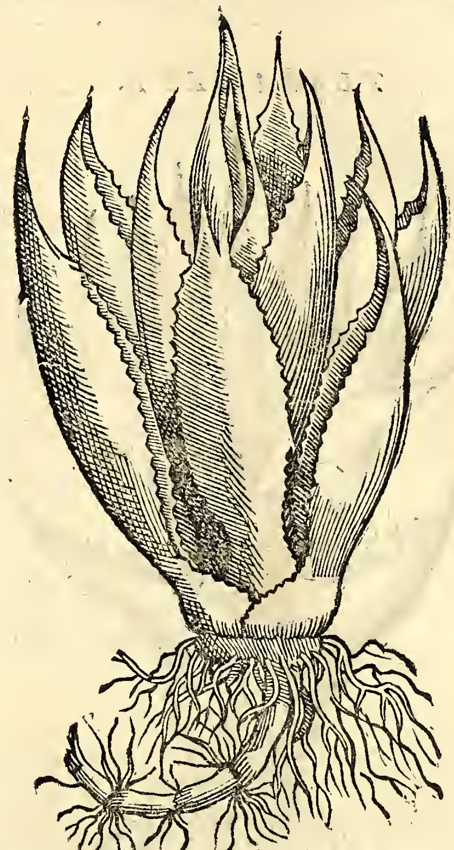
MEXOCOTL, ſeu *Mag-*
Prunorum, ſpinoſæ etiam pla-
tæ, & ad *Metl* genera referendæ, ſpec
eſt, ſed fructu dulci, & acido, multipli-
ac perſimili Prunis, vnde nomen, &
orbem, Indicæ Pineæ quadantenus
rem], compoſito, eduli ſucco pleno,
grati ſaporis. Folia ſunt *Metl*, aut
potius Pineæ Indicæ ſimilia, ſpinoſa,
ua, ac veluti marcida. Caulis verò bre-
teres, ac craſſus. Radix fibrata, craſſac
pruna ſunt oblonga, glandibus ſimili-
& ex candido palleſcentia, obducta me-
brana. intra quam continetur callus c
dens, ac, vt diximus, dulcis, & acid
Pinearum Indicarum ſapore refertus. ſemine principio candido, ac po
nigro, obrotundo, & duriuſculo. Naſcitur in ſaxoſis regionum calidar
Tepecuacuilci. Temperies eſt frigida, & ſicca. Medetur oris vlcuſculis e calo
ortis, fructus commanſus, ac geſtatus ore.

NEQVAMETL, & alijs quibuſdam Metl ſpeciebus. Cap. XVI.

QVAMETL, METL V. Anguſtifol.

QVAMETL, METL VIII. Montan.

METL, METL. XI. Arund.

NEQVAMETL, ſeu Mellis potatrix, ſpecies eſt *Metl*, alijs congeneribus plantis facultate ſimilis. rara eſt forma. folia namque digito trāſuerſo paulò craſſiora profert, aſpera iuxta latera, ac impensè acuminata circa cuſpidem. caulem brachij craſſitudine. cuius cacumen fructus occupat oblongus, Pyrorum paruorum forma, vndique ſepiens caulem. Naſcitur in calidis. ſunt aliæ quamplures ſpecies, quarum quoniam facultate ſimiles ſunt, & forma parum differentes, nomina, ac nonnullarum partium differentias ſubijciam. Prior omnium vocatur *Mexoxochtli*, ſeu *Metl* viride. Altera à cinereo colore *Nexmetl*, reliquis etiam ſimilis. Tertia *Quametl*, ſeu Maguei montanum; ſqualenti colore fibrata radice, & longo, craſſoq; inſigni ſurculo. Quarta *Hoitzitzilmetl*, aculeis longis, purpureisq; radicibus, & ſpinis. Quinta *Tapayaxmetl*, ſeu Maguei *Tapayaxin*, præcedenti ferè ſimilis. Sexta dicitur *Acametl*, ſeu Maguei arundineum,

Metl viride. VI.
Nexmetl cinereū. VII.
Quametl montanū. VIII.
Hoitzitzilmetl. IX.
Tapayaxmetl. X.
Acametl arundinaceum. XI.

neum, albidioribus iuxta radicem folijs, & rubeſcentibus ſpinis, atque rad
Metl nigrum. XII. bus. Septima dicitur Maguei nigrum, ob colorem atrum, quamquam ſpi
Xilometl piloſum. XIII. radiceſque ex nigro fulueſcant. Octaua *Xilometl*, ſeu *Metl* piloſum, rubeis
nis, & radicibus, quæ rariores præcedentibus quadantenus videri poſſunt.

TLACAMETL.

THEOMETL.

De TEPEMEXCALLI,
Maguei montano alio. Metl. XIIII.
Cap. XVII.

TEPEMEXCALLI, ſeu M
guei montanum aliud, forma M
conſtat, ſed tenuibus ſpinulis. contuſa
atque deuorata, illitavè, curat eos, q
rum artus motu priuati ſunt ob ner
rum conuulſionem. Montoſis, ſaxoſ
locis gaudet calidarum regionum, q
lis eſt *Tepoztlanica*.

De TLACAMETL. Metl. X
Cap. XIIX.

TLACAMETL, ſeu Maguei
teum, hæc eſt etiam ſpecies M
eadem penè forma, & viribus, qui
cæteræ, & eiſdem quoque vſibus. ſed
ter reliquas, vigorem ac robur addit
minis imbecillibus, aut ſyncope tent
Nomen habet à magnitudine.

De THEOMETL. Metl. X
Cap. XIX.

THEOMETL, ſeu Maguei
uinum, ſpecies Maguei inter
meroſas alias quæ reperiuntur, ead
penè facultate, & forma. longa radic
fibrataque, & exilibus ſpinis. duas
thamas longa ſunt tantum folia. ſu
verò epotus, aut illitus, febres exting
Naſcitur in frigidis, & calidis locis,
tis, atque campeſtribus.

De PATI, ſeu Metl leniſsimo. XVII. *Cap. XX.*

PATI, ſeu *Metl*, ex quo fiunt leniſſima fila, ſimilis eſt *Metl*, ſed folijs anguſtioribus, minoribus, & tenuioribus, magnaque ex parte purpuraſcentibus, è radice fibrata, craſſaque. Species eſt vocatæ *Pitæ*. parantur ex ea, fila tenuiſsima, in magno habita pretio, pannisque lineis precioſis texendis aptiſſima.

De QVETZALICHTLI. Metl.XIIX. *Cap.XXI.*

QVETZALYCHTLI, quam alij *Metl Pitæ* vocant, ad ſpecies *Metl* videtur poſſe referri. aſſurgit in arboream altitudinem. radicem fundit craſſam, fibratamque, & ſenſim gracileſcentem. folia verò ſpinifera, & *Metl* ſimilia. fit ex ea quidquid ex *Metl* fieri conſueuit, quod ex eius filis, delicatiores, & maiori in precio habitæ parantur veſtes. Prouenit in calidis *Quauhquechullæ*, & *Mechatlani*.

De XOLOMETL. Metl.XIX. *Cap. XXII.*

XOLOMETL, ſeu *Maguei* ſerui, ſpecies eſt *Metl*, tribus veluti orbiculis aggregatis. radice conſtat fir-
, & fibris aucta rubreſcentibus. vnde proferuntur folia coccineis horriculeis, raris, & à medio ad vſque mucronem procedentibus. ſuccus folio- expreſſus, ac bibitus decem vnciarum menſura, vniuerſi corporis dolores, æcipuè articulorum tollit, ac motum impeditum reſtituit. Verum quo bitempore, corpus eſt magna cura operiendum. Naſcitur *Huexocinci*, iuxta s fluminum.

De OCOLOXOCHITL, ſeu Flore Tigris. Cap. XXIII.

HERBA eſt *Ocoloxochitl*, folia fund
Gladioli, nerueis diſcurſibus, denſis
ſecundum longitudinem procedẽtibus. flor
rubrum, magnum, ternis conſtantem foli
ſed circa medium pallentem, albumque,
Tigrinę pellis more maculatum, vnde nom
Additur in Corollas, floridosque manipulos
floris præſtantiam. Radix verò Porracea
quæ frigefacit, ac febrem extinguit, vncię vn
pondere ex aqua deuorata. & punctis aduẽ
tur, quæ ardentes febres ſequi ſolent. Sunt
dicant, deuoratam, efficere fœcunditatem.
lis etiam eſt, frigentisque, nec omnino i
cundi nutrimenti, lubrica, & pectori co
rens. Naſcitur clementi cœlo, quale ſort
Vrbs Mexicana, hortenſibus præcipuè, hu
disque, & cultis locis.

Dodonæus, & Lobelius florem Tigridis
nunquam quidem viſum, ſed à D. Ioanne de B
cion tranſmiſſum exhibuerunt. in qua tamen
gine eſt quod deſideres in folijs illis tribus minoribus. quæ non ſimplicia, ſed duplicat
ſe debent.

De OMIMEZTLI, ſeu Oſſe femoris. Cap. XXIV.

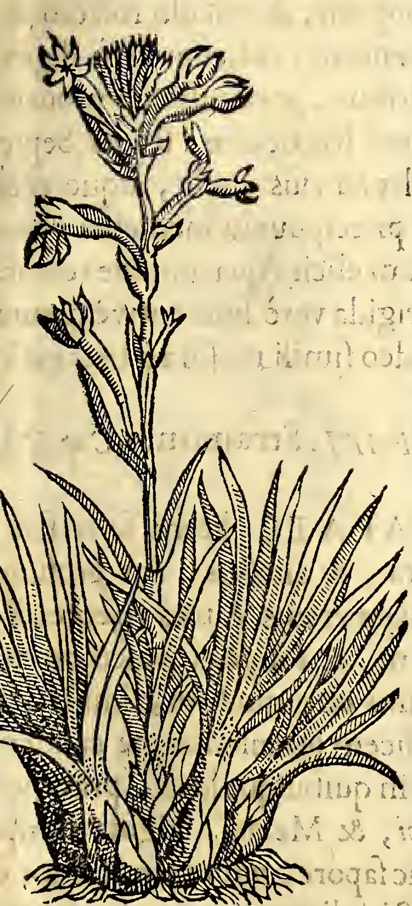

OM

OMIMEZTLI herba eſt, folia habens Ocymi penè figura, & nonnihil vndulata, ex viridi purpuraſcentia. caules purpureos, tenues, ac voles. flores in poſtremis ramis ex candido pallentes, & exiles, ex quibus va- obrotunda, ſemine referta. radicem verò teneram, craſſam, longam, dentem, & fibratam, ſaporis atque odoris expertem, glutinoſam, frigidæq; umentis temperiei. Sunt qui vocant eandem plantam *Otomite tumquiye-* lij *Pozteopatli*, alij *Tlaltinopatli*. Prouenit editis locis, montoſisq; *Tomilo- nci*, *Ocpayocani*, *Oapani*, & *Totepeci*, nonnihil variante forma. Radix oſſa ta reducit, fracta conſolidat. locis corporis, caſu aut ictu concuſſis, applica- rt opem. confert ſaniem meientibus, dolores tollit, ac repellit præter natu- tumores.

olia Betæ potius ſunt ſimilia, longitudine trium digitorum, latitudine vero um.

De OMIZOCHITL, ſeu Flore oſſeo. Cap. XXV.

HERBA eſt *Omizochitl* folia ferens Porracea, virentia, circa radicem tamen rubeo tincta colore. flores in ſummo caule candidos, oblongos, noſtriſque Lilijs odore ſimiles, [quamobrem Indica Lilia quidam vocant] & in foliola, ſtellarum inſtar, poſtrema parte diuiſos, ac circa medium neſcio quid ſublutei præſeferentes. caules virides, rotundos, & leues. radicem verò bulboſam, obrotundamque. Prouenit in frigidis, & temperatis regionibus. floreſque adduntur in corollas, & odores. Radix frigida eſt, & humida, ſaliuoſæque cuiuſdam, lubricæve naturæ particeps. ſpecies videtur Narciſſi, veteri incognita Mundo. Radix tumores præter naturam appoſita repellit, febres extinguit, & fluxus à calida cauſſa ortos, retinet deuorata.

De QVIL AMOLLI, ſeu herba Amolli. Cap. XXVI.

QVIL AMOLLI herba eſt folia mittens cordis figura, mediocris ma- Prima.
gnitudinis. caules volubiles. flores candentes, & prælongos, Cymbali . radicem verò tenuem, ac longam. Naſcitur in calidis collibus *Yztlani*. re, & odore inſigni caret, frigidaque, & humenti natura conſtat. Folia re- ex aqua, illitaque, medentur inflammationibus. dolorem capitis applica-

ta ſedant, euocant vrinam, calorem nimium pellunt, & oculis puerorum
Altera. flammatione tentatis proſunt. Eſt & alia herba eiuſdem nominis, & faculta
huicque, vt coniectari poteſt, congener, ſed folijs circa exortum à pediculo
Tertia Amara. Bryonia. nimè bifidis, de qua hæc pauca dixiſſe ſufficiat. Quin & Brioniam noſtran
Chichic amolle vocant Indi. aiuntque, Ius decocti infuſum, mirè pituitam pu
re, & Gallico morbo, alijsq; ægritudinibus, in quibus impeditur motus, a
quis, ac rebellibus mederi.

De TEPITZIC XIHVITL,
Herba firma. Cap. XXVII.

HERBA *Tepitzic xihuitl* caules
tit purpureos, & tenues. & in
folia parua, ſerrata, & obrotunda, for
illis Adianthi quadantenus ſimilia, qu
uis minora. florem, è pallido rubreſ
tem, oblongum, & vaſculo roſaceo pen
mili contentum. radicem verò digital
Campeſtribus, montoſisque prouenit
cis regionis Mexicanæ. Radix Septer
menſe ſolet ad vſus euelli, atque reco
huius eſt præcipuus in medicina vſus.d
rata vrinam elicit, quacumque retenta
cauſſa. Frigida verò, humentivè natura
ſtat, atq; ideo ſimili menſura febres extin

De TLAPATL. Stramonio. *Cap. XX*

TLAPATL herba folia fert
lata, & ſinibus, aut profund
bus laciniata crenis. caules virentes. flo
candentem, ac longum, vaſculorum
ra. fructum obrotundum, ſimilem E
ceis. radicem ſurculoſam, & candent
Naſcitur in quibuſque locis, præcipue
pecuacuilci, & Mexici. frigida tempe
conſtat. ac ſapore, odoreque inſigni c
Ius decocti foliorum, aduerſus febres
quartanam præcipue, illini ſolet, aut
nij modo obdi. fructus verò, foliave, ad
ſus pectoris dolorem. eadem aurium ſ
tati ex aqua inſtillata conferunt. ceru
impoſita ſomnum conciliant peruigili
&, ſi paulò liberalius deuorentur, inſan
Inter Stramonij, vel Daturæ ſpecies hac n
ran

da eſt, ideoque Hyoſcyamo propior quàm Solanis, id quod etiam ex viribus conij-
teſt. In Solani enim genere nullam adhuc vidi, quæ vim habeat Narcoticam.
c enim Mandragora, Poma amoris, Alkenkengi, Siliquaſtrum, Dulcamara, plus
num inducunt, quam aqua Roſarum temporibus applicata. Hyoſcyami autem
ses congeneres, non tantum vires habent hypnoticas, ſed inſuper multa, & varia
ucunt, tùm vigilantibus tùm dormientibus, phantaſmata. Exemplo ſunt ea omnia,
de Hyoſcyamo, Datura, Belladonna, Stramonio, ab Authoribus ſunt prodita.
de re vide Garciam, & Acoſtam de Datura, & Iulium Scaligerum in exercita-
ibus ad Cardanum. De Mandragora non ego tantùm experimentum feci perſæpe,
etiam Excellentiſs. D. Ioannes Faber Lynceus, Summi Pontificis ſimpliciarius, & in
e ſimplicium Profeſſor, amicus meus colendiſſimus, & cum quo frequenter hæc mea
lia contuli, coram ſuis Auditoribus magnum Pomum, vna cum ſeminibus ieiunus
mpſit, ſine vllo, vel ſomni vel alterius mali ſigno minimo. & vt experimentum
certius, ieiunus vſque ad prandium, per aliquot nempe horas permanſit, & à vino,
is Pharmaci debilitaretur, abſtinuit.

De TLAQVILIN. Mirabili Peruana. *Cap. XXIX.*

PLANTA *Tlaquilin* à Mexicenſibus nuncupata, alijs *Theotlaquilin*, à nonnullis *Hachalindi* dicitur. in villa Madritij Hiſpaniæ, Marabillas de Indias, ob florum admirabilem in eadem planta varietatem, appellatur. ab alijs Mexicani Iaſmini, ob ſuauem florum odorem. à pleriſque, Solanum odoriferum, à foliorum cum Solani folijs ſimilitudine, & florum odoris gratia, vocatur. Herba eſt Solani folia ferens, ſed maiora, viridia, ſatis carnoſa, & ſucculenta, circa baſim ampla, per extremum mucronata, in ſingulorum ramorum geniculis bina ex aduerſo ordine diſpoſita, quæ trita grauem odorem, guſtata verò ingratum ſaporem referunt. Caulem duos tresvè cubitos prolixum, aut ampliorem, pollicari craſſitudine, ſucculentum, firmum, & ex viridi flaueſcentem, multis alis concauum, ac geniculatum, & in frequentes ramos pariter nodoſos diuiſum. Flores in extremorum alis ramulorum ſingulos, oblon-
concauos, in quinque ſinus, antequam aperiantur, complicatos, at vbi ex-
ti ſunt, *Pycietl* floribus penè ſimiles, non in mucronatos, ſed obtuſos angu-
Conuoluuli florum inſtar, deſinentes, varijs micantes coloribus, nonnun- Differẽtia colorum in flore.
n ſaturata purpura nitentes, interdum obſoletè rubentes, aut flaueſcentes,
uando flauos, aut pallentes, quandoque puniceos, interdum verò ex pallido
icantes, ſæpiſſimè binis coloribus ſimul eluceſcentibus, vel purpureo me-

diam floris partem occupante, vel virgatim totum florem intercurſante,
radijs alternis, modò flauis modò purpureis, totum diſtinguentibus, aut int
dum magnis purpurantibus maculis, nonnumquam exiguis, vario ſitu, & m
tura, toto flore vel flaueſcente, palleſcenteve, aut exalbeſcente. odoris ſuauis N
ciſſum referentis, ſex oblongis ſtaminibus, ſtiloq; paulò longiore, e medio fl
emergentibus. Hi enim flores, etſi ephemeri ſunt, noctu tamen explicant
poſtridie ante meridiem, per æſtum præſertim, ſe contrahere incipiunt, ac te
peratiore aura, integro nonnunquam die expanſi permanent, & ſub noctem t
tum contrahuntur, nec vltra diem perdurant. ſingulis tamen diebus recen
explicantur. qui cum pridie decerptis (quod viſu mirabile eſt) atque inter ch
tas repoſitis collati, ijſdem quidem coloribus conſtare, quibus illi deprehendu
tur; at eorumdem ſitu & mixtione ab ijs variare, quiſquis diligenter obſer
uerit, animaduertet. tertio item die, & ſequentibus ſimiliter. Diutiſſime vir
& ab Iulio ad Octobrem vſque menſem, primasq; pruinas, numeroſa floru
ſobole luxuriare ſolet. Semina fert ſingula, nulla membrana, ſeu pericarpio
cluſa, mucrone, cui flos inſedit, obtuſo, infima verò, qua caliculo adhæret p
te, tanquam exigua corona ornata, pentagona, baccæ Myrthi fere magnitudi
initio viridia, poſtea, vbi maturauerint, fuſca, nigrantiave, & quibuſdam
luti tuberculis obſita, ſponte vel leuiſſima agitatione excidentia. nucleumq
continent album, qui tritus, in candidiſſimam, &, Amyli inſtar, niueam, f
bilemq; pulpam reſoluitur. radix craſſa, fibrataq; eſt, foris nigra, intus alb
guſtu aliquantiſper acris, cui admixta ſit ſuperficialis quædam dulcedo.
planta annua appareat, viuax tamen eſt. Varietas illa colorum, quæ in florib
eorumq; pediculis, ac caulibus, ſeminumq; craſſitie, & breuitate viſitur, l
ſit animaduerſione digna, nullam tamen ſpecificam facit differentiam. Pro
nit Mexici paſſim, & in hortis, florum & deliciarum gratia, coli ſolet. Ra
frigida conſtat, humidaque, & lubrica natura. quamobrem deuorari refrig
gratia, illinique ſolet. etſi, vt diximus, tantillum quid acredinis, cum puſil
ſuperficiali dulcedine recipiat. Nec deſunt, qui dicant, radicem eius, quæ v
eſt flore, duarum drachmarum pondere deuoratam, egregie aquas educere

Conſule & Carolum Cluſium in rariorum plantarum lib. 5. c. 5.

*Non adeo frigidam eſſe mirabilem Peruuianam, ſuadet ſatis magna foliorum a
monia. Quod ſi inter Conuoluulos reponi debeat, vt figura floris, & vita eius e
mera, totaq; plantæ conſtitutio, aliquo modo innuunt, maiori iure calida quàm fri
ſtatuetur, nec improbabiliter aquas ſubducet.*

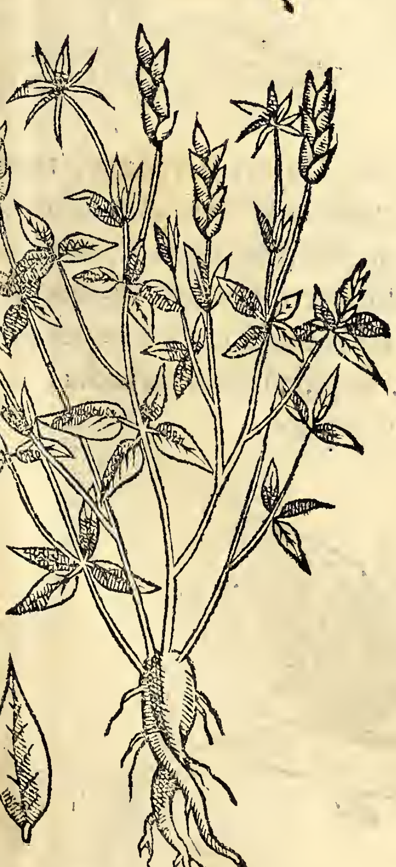
D

e TLALCACAHVATL CHIMALHVACANICHAL-CENSI. Filipendula IIII. Mexicana. *Cap. XXX.*

HERBA eſt *Tlacacahuatl* duos longa dodrantes, oblongis ornata folijs, Ocymi, ſed craſsiuſculis, neruoſis, ſerratis, binis per interualla.& aſperis caulibus, teretibus, tenuibus, & nonnihil purpuraſcentibus. & circa ſummos caules floribus cyaneis, paruis, & in oblonga capitula, Stœchadi ſimilia, compoſitis. & radicibus orbicularibus, Ponticis nucibus forma & magnitudine, haud diſsimilibus, vnde nomen, non ſine alijs capillamentis, hinc inde tum ab ipſis radicibus, tum ab inferiori caulis parte prodeuntibus. Naſcitur in frigidis, ſaxoſisq; locis, iuxta aquas. radices ſunt frigidæ,atque humentes. deuoranturque quaternæ illarum aduerſus febrium ardores.eædem,addita *Tepoxonacatl*, aluum ſiſtunt.

De TLALLANTLACA CVITLAPILLI alia, Trifolio Tetraphillo.
Cap. XXXI.

TLALLANTLACA CVITLAPILLI herba eſt folijs munita Ocymi, ternis, quaternisvè. caulibus tres longis ſpithamas,lignoſis, & læuibus, partimq; rubeis. fructu glandium forma, ſpicato, ac partim coccineo, pleno modico ſemine. & floribus rubeis, ac ſtellatis. Inſigni ſapore caret, & lubricitatem quandam lancinantem præſefert: more earum plantarum, quas *Quexquic* vocant. Radix verò fibrata, ſurculoſa, & craſſa eſt. Naſcitur in calidis *Tepoztlanenſibus*. frigida, & humida eſt natura.tuſſi medetur,alijsq; pectoris morbis. referuntque, enixas, & laſsitudinem paſſos roborare, & ſedare dolores. Tragacanthi gummi guſtatum credas mandere.

Quemadmodum in Trifolio pratenſi mirum & rarum eſt cum quatuor folijs illud re-, ſic hanc plantam raritatis gratia Trifolium Tetraphyllon appellare placuit, n eadem & tria & quatuor folia conſpiciantur.

De *TOZCVITLAPIL XOCHITL* Lithoſpermo Arundinaceo alio. *Cap. XXXII.*

HERBA eſt *Tozcuitlapil xochitl*, quam alij *Coiyotzin* vocant, tranſ iamdiu in Hiſpanias, vocaturque ibi, quod ſolia ferat Arundinis, ctum verò initio candidum, ac gemmantem, ac demum nigrum, & nitid & præcarijs vocatis globulis perſimilem, Lithoſpermum Arundinaceum quamuis in calidis magna ex parte naſcatur, frigida tamen, & temperata non refugit. repellit præter naturam tumores. frigida ſiquidem radix, hu daq; conſtat temperie, grato etiam, & glutinoſo ſapore.

De TZAVTLI. Glutine. *Cap. XXXIII.*

TZAVTLI, ſeu Gluten, herba eſt folia Porracea mittens, lineis diſcurrentibus ſecundum longitudinem. caules rectos,& geniculatos. in eisq; flores è luteo purpuraſcentes,Irinis forma quadantenus ſimiles,ſed longè minores. radices verò Aſphodelo ſimiles, candentes,& fibratas. Quibuſque locis viuit, editis ac planis, ſed præcipuè calidioribus. Radix eſt frigida, humidaque, & glutinoſa. ex ea enim præſtantiſsimum gluten, & valde tenax, quo vtuntur Indi, & præcipuè pictores, vt pigmenta tenacius adhæreant, ne rerum repræſentatæ imagines facilius deleantur. Secatur hæc in fruſta parua, & ſiccata Sole læuigatur, atque ita demum nobile illud glutinis paratur genus. aiuntque, radicem hanc ſemunciæ pondere deuoratam,mederi dyſenterijs. verum cæteris etiam opitulatur morbis, qui e defluxione,nimiaq; laxitate oriri ſolent.

Bulbi plerique,vt Cæpacea,Narciſſi, Hyacinthi multam admodum in radicibus habēt viſcoſam hu-tatem,cui tamen ſæpe amaror,vel acrimonia mixta.vnde non mirum Viſcum ex il-rari poſſe. Quin etiam vis vomitiua,ex eadem cauſa ſuā videtur trahere originem.

e TZTAC ÇAÇALIC, ſeu Herba glutinoſa,& candenti. Cap. XXXIV.

GLVTINOSA ALBA. *GLVTINOSA ALBA ALIA.*

VOLV-

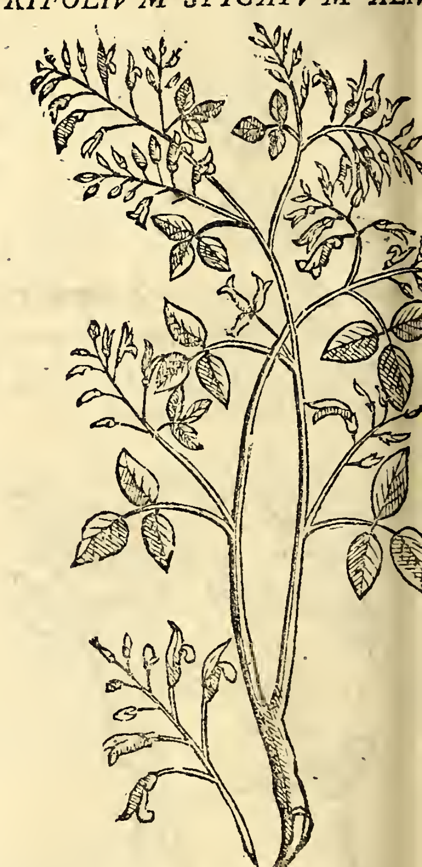
VOLVBILIS genus eſt herba *Yztac çaçalic*, nomen à radice imper glutinoſa habens. quæ internè candida, externè verò rubea eſt, inſig que ſapore caret. caulesq; mittit longos, tenues, conuoluentes ſeſe. & in eis lia Alliariæ, Tuſſillaginisvè, læuiter ſerrata. ac florem, vt aiunt, nullum. f ctum verò racemoſum, vuis acerbis, forma & magnitudine ſimilem, & preolos hinc inde exorientes. Montanis, ſaxoſisq; locis regionum tempera rum, qualis eſt Mexicana, prouenire ſolet. Radicum eius decocti ius mede diarrhœis. radix verò epota vnciæ vnius menſura, itinere longo defatigatis ſ currit. medetur fracturis cum *Xochinacaztli*. vrinam euocat vnius vnciæ po dere deuorata.exhibetur ducendis in balneum poſt ægritudines.partumque, c roborationis, vt aiunt, cauſſa. applicata verò, dolores lenit, repellit inflamm tiones, & extinguit febres. frigida enim eſt, humentique, & glutinoſa natu

De ÇAÇALIC COAPITLANENSI. Trifolio Spicato Me cano. *Cap. XXXV.*

TRIF. SPICATVM MEX.

TRIFOLIVM SPICATVM ALI

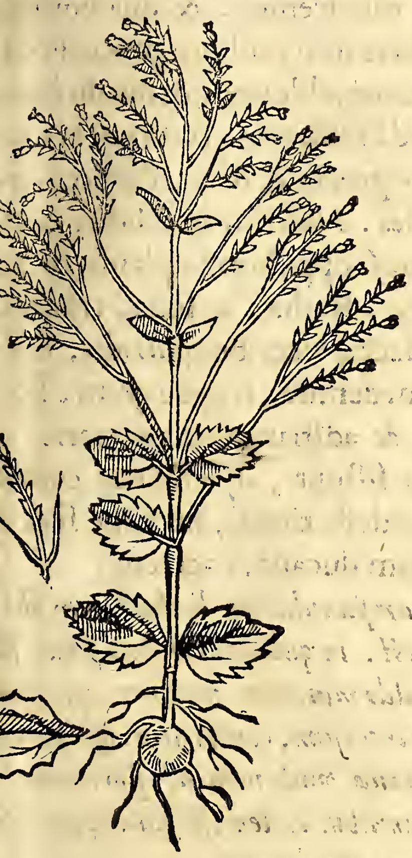

HERBA eſt *Çaçalic Coapitlanenſis*, folia ferens Amygdali, terna per terualla. caules lignoſos, & tenues. flores coccineos, paruos, in cor borum formam compoſitos, & in ſummis ramulis quaſdam veluti ſpicas uas, pallentes, necnon exiguas quaſdam ſiliquas,quæ concinnantur ex flori ſemine paruo refertas. radicem verò fibratam,tenuem, ac longam. Naſcitu calidis. frigida eſt, & glutinoſa. vomitum, diarrhœas, dyſenterias, & ſan nis excreationes ſiſtit. abortum cohibet, teneſmum compeſcit, exedit carn excreſcentem in oculis, & argemata diſſipat, inflammationes repellit,& m

br

quæcumque ob calidam intemperiem debilia firmat, atque corroborat. ꝑeri aliam eodem nomine plantam in planis, faucibusq; montium *Quauh-uacenſium*, & *Yacapichtlenſium*, necnon *Ocoituci*, eiſdem facultatibus, & for- circiter præditam, ſed ob ſitum fortaſſe, aut ætatem radicum, forma, folio- n latitudine, & ſummis ſpicis, pauliſper differentem. Alia ſimilis.

De APITZALPATLI. Adſtrictoria. *Cap. XXXVI.*

PITZALPATLI, quam nonnulli *Tlaelpatli*, ſeu Dyſenteriæ me- dicamentum vocant, herba eſt dodrantalis, folia bina, paruula, ſerrata, e obrotunda, per longa interualla mittens. Caules dodrante paulò maiores, es, tenues, & ſubalbidos. & in poſtremis ramis caulem purpureum, atque m. radicem verò orbicularem, & fibratam. Naſcitur apud *Xalatlauhcen-* gionibus frigidis, & locis campeſtribus. Radices ſapore inſigni carent, nec tæ effatu dignam adſtrictionem præſeferunt. & tamen duodenæ earum, atque ex aqua deuoratæ, diarrhœas, dyſenteriasq; dicuntur cohibere, m extinguere, & laxa membra corroborare.

uc etiam aliam eiuſdem nominis plantam lubet apponere, in qua folia bina non n ſummo. Calyx, qui ex luteo rubet, Baccamq; viridem, Solano ſimilem, continet.

De

De ATLINAM *circinata.* Cap. XXXVII.

HERBA *Atlinam* circinata, ab a
Apatli, quaſi Medicamentum naſc
iuxta aquas, dicta, Folia fert Saluiæ ſimil
ſed maiora, & aſperiora, Cirſijvè, quod E
gloſſum quidam vocant. Caules rotunde
hirſutos, rubeſcentes, & quatuor cubi
longos. Flores toto caulium procurſu è pa
do rubeſcentes, oblongos, & loculis haud
ſimiles, vndè folliculus prodit oui figura, p
nus ſemine gracili, & fuluo. Radices verò
pillis ſimiles. Naſcitur in calidis, quale
Hoaxtepecenſe oppidum, in planis, & cam
ſtribus locis. Radix, ac folia, trita & in
rinam redacta, vlceribus putridis, ſi illis
ſpergas, medentur. frigida enim, ſicca
conſtant, & adſtringenti temperie. qu
diarrhœas ſiſtunt, dyſenterias cohibe
cæteraſque defluxiones, maximè ſi ex ca
cauſſa ortum ducant, coercent.

Inter Campanulas hæc herba locum ſibi v
dicare poteſt. in quibus omnibus ſemen fla
nitens, valde minutum, multum, quinque
ſculi ſeptis incluſum, conſpicitur. & flos in
ram Campanæ, vnde nomen, efformatur.

Vires omnibus eædem, frigidæ nempe, ob
ris inertiam adſcribuntur.

De HOCLICPATLI, *ſeu ſuaui m* *cina.* Cap. XXXIIX.

HERBA eſt *Hoclicpatli* duos dod
tes longa. folijs Rutæ, aut Legum
floribus coccineis, modicis. ſiliquis parui
nuibus, teretibuſque. Naſcitur in mo
bus frigidæ regionis *Hoitzilacenſis*. R
eſt frigida, glutinoſa, atque adſtring
ſiſtit dyſenteriam. ac lumborum dolores
ciæ vnius menſura deuorata, placat, a
rum, qui longo itinere, aut laboribus
probis defatigati ſunt.

Z

De HOCHOETZONTE COMATL. Capite Senis.
Cap. XXXIX.

HOCHOETZONTE COMATL, ſeu Caput ſenis, quam alij *Çaçanacxochitl*, *Temiltzincenſes* verò *Tacanexton*, ſeu Cuſpidem cineream vocant, herba eſt volubilis, folia mittens ampla, cordis figura. florem coccineum, longum, & fiſtularem aceruatim dependentem. radices verò numeroſas, orbiculares, mediocres, & funiculis per interualla appenſas, intus extraque aſperas, & fuſcas, *Tecompatli* ſimiles. Naſcitur in planis, & campeſtribus locis *Tehoytztlæ.* Radix frigida, humidaque conſtat natura. editur elixa. refrigerat verò, atque roborat. olet liquorem ſtillatitium florum Mali medicæ, ſapitque. illinitur tumoribus præter naturam. Inſignis planta eſt, & grato guſtu. exhibetur febrientibus, atque ita febrilem calorem compeſcit. Indis erat olim mos impartiendi illam natis, ſed ea lege, vt totam non abſumerent, ſed portio aliquam intactam relinquerent. perſuaſum habentes, eos qui illam ingerit totam, obituros nondum aſſecutos ſenectutem. quamobrem impoſi eſt illi nomen *Hochoetzonte comatl*. quamuis alijs, vt diximus, *Çaçanacxo* dicta eſt.

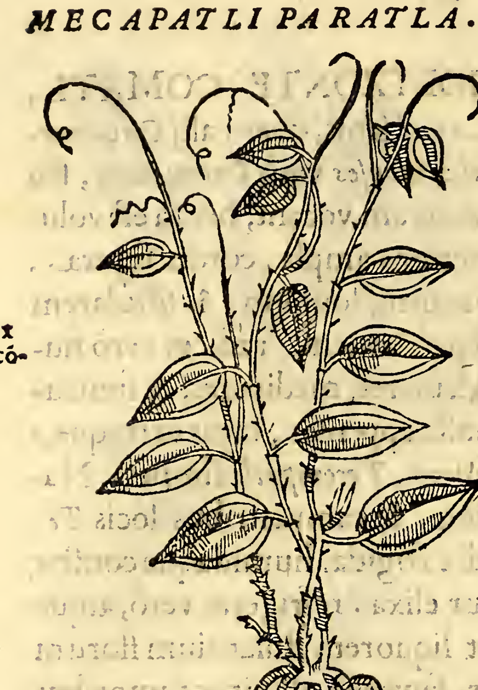
De HVEMBEREQVA. Cap. XL.

HERBA eſt *Huemberequa*, folia mittens vndulata, & terna, ſed medium longè maius cæteris, atque obrotundius. caules prolixos. fructum par, & racemoſum, toto caulis diſcurſu ab exortu foliorum prodeuntem. radi verò longam, ſenſim graciléſcentem, ſurculoſamque. Naſcitur in frigidis, ontoſis *Michuacanenſibus* locis. Frigida, & adſtringenti natura conſtat, febrientibus quoque conferre ſolet. ius decocti corticis radicum, foliorum dentium, ſi eo colluantur, dolorem tollit, & quemuis alium. quin idem ſſatum, illitumque, vlceribus miram fert opem, è Gallica lue ortis. pruri, & exanthemata excitat deſuper meientibus, colligentibusque.

De

De MECAPATLI, ſeu Zarzaparilla. Cap. XLI.

MECAPATLI PARATLA.

I. Smilax aſpera cõmunis.

MECAPATLI vocant Mexicen nobile illud medicamentum, qu noſtri Zarzaparillam nuncupant. cuius re ri apud hanc nouam Hiſpaniam non pau differentias, referendas à nobis ordine, ſe ſimque maioris diſtinctionis gratia. Prior omnium deſcribendam mihi propoſui ea ſpeciem, quæ apud Hiſpanos, ac præci apud Hiſpalenſes, in vallibus, aggeribusq paſſim naſcitur, referturque à Rhizoto & Herbarijs peritis in Smilacem aſperã, ſcriptam à Dioſcoride, repertam à me n longè ab vrbe Mexicana, in Beatæ Fidei pido, locis frigidis, & aquoſis, iuxta font aquæ dulciſſimæ, ac ſaluberrimæ, quæ aq ductibus ducitur in Vrbem. Naſcitur eti optima apud *Tzompanum*, & vocatas *Hon ras*. De forma eius nihil dicam, quoniam lam affabrè deſcripſit Dioſcorides. Quod ctat ad vires, eædem prorſus ſunt, quæ cæt rum ſpecierum. etſi Dioſcorides nihil de t perie protulerit, aut de vi, qua ſudores eliciuntur, dolores articulorum, c rarumque partium ſedantur, rebellesque, & inſanabiles profligantur & e tuntur morbi, ſed ſolum explicuerit facultatem, qua venenis aduerſatur Alexipharmaci vires ſubeat. Cæterum Zarzaparillæ ſpeciem eſſe (quamqu Hiſpani, qui ad has oras non penetrarunt, vix id ſibi perſuadeant) nullo m tergiuerſabuntur, qui eam cum cæteris huius orbis Zarzæparillæ ſpeciebus c tulerit. etſi Indica ſemine caret. Sed mos eſt hominum ita admirari extera nihil putent apud ſe naſci, quod longius deuectum in maximo habeatur pre Vis eſt frigida, ſiccaque, etſi partes habeat calidas, atque ſubtiles permix quarum gratia ſudores elicit, ventriculi calorem roborat (licet contrarium tiant alij) renes, & vrinæ meatus expurgat, & lotium ciet, ac, vt dictum, art lorum, cæterarumq; partium dolores ſedat, ac profligat, diuturnosque, & belles morbos curat.

Smilacis aſperæ vires omnibus notæ ſunt. Poterit tamen curioſus lector conſ Fallopium in tractatu de morbo Gallico cap. 63. vbi ait, ſe per biennium Piſis plur à lue venerea felici cum ſucceſſu liberaſſe. idque etiam Guaiaco longe præfert in vl bus gummatis diſſipandis. Addit prodeſſe in ſcrophulis, tumore lienis, catharris bus, tumoribusque qui difficulter diſcutiuntur.

Similia inuenies apud Mathiolum, qui aſſerit, Ghinum Medicum decocto Sm cis aſperæ, multos lue venerea affectos curaſſe.

Vna

*Vnde etiam cum Authore noſtro recte concludi poteſt, noſtram Smilacem aſperam, in
m Sarzæparillæ in omnibus morbis, præſertim lue venerea, commodiſſime ſuccedere
. maioreq. cum fructu curam ſucceſſuram, cum recens radix haberi poſſit.*

QVAVHMECATL Zarzaparilla II. & III. *Cap. XLII.*

QVAVHMECATL, quam *Tamguitlanenſes Cozticuizti palancapatli* vocant, *Michuacanenſes* vero *Ychuanitzoz*, eſt ſpecies Sarzæparillæ, radicibus ſurculoſis innixa. vnde profert caules volubiles, & ſpinis horridos, capreolos multos, ac ſemen nullum. folia verò Ocimi, acuminata, & nonnullis ſecta crenis, nerueis verò diſcurſibus ſecundum longitudinem diſcurrentibus. Vis eadem, quæ cæteris. Inueni aliam ſpeciem in radicibus Æthnæ, non longe ab oppido *Atattaco*, per omnia *Quauhmecaxochitl* ſimilem, ſed radicibus tenuibus, nec fibris craſſioribus. cuius etiam vis eadem. nec tamen curaui depingendam. Sunt qui contendant, has omnes ad Chinæ genera pertinere; ſed quoniam radicibus longè differunt, ſui generis potius eſſe plantas exiſtimandum eſt. quamuis foliorum figura, volubilibus caulibus, capreolisq. videantur eſſe ſimiles, necnon

Secundæ ſpecies Zarzęparillæ.

Tertia radice tenui.

Zarza non eſt China.

a ſiccaque, qua ſunt prædita natura, etſi non ita adſtringenti. Placandis
ibus articulorum, alijſue à lue Gallica profectis, ſunt omnes vtiles. ſudoribus
euocandis, curandisuè mali moris vlceribus, morbisq. inueteratis, & inſa-
bus, & qui è craſſis, lentisq. humoribus habent ortum, aut ad neruos per-
, & tumoribus præter naturam, qui rebelles ſunt, diſcutiendis, curandis vl-
is, & alijs ad hunc modum perſanandis, qui toti penè Mundo innotuere.
iure decocti per aliquot dies propinato, ea menſura quæ à multis iamdiu
ripta eſt, cum nota quoque victus inſtitutione, cæterarumq. rerum, quas
les vocant, aut puluere radicum, duarum drachmarum pondere, ex vino
ua deuorato, aut euocato ſudore, aut inſenſibili quodam perſpiratu, ægro-
reſtituuntur. ſiue id contingat ob partes quaſdam tenues & calidas, per-
s frigidioribus & craſſioribus, aut ob ſiccitatem, ſeu ob occultam quam-
vim, ſiue ob prædictarum rerum commodam inſtitutionem. Sed huius
uiſitio, non eſt noſtro inſtituto admodum neceſſaria. ſunt qui aiunt, in-
m puluerem vlceribus mederi.

*et Author videatur diſtinctionem velle facere inter Sarzam & Chinam, id
non de generica aliqua differentia intelligendum, ſed de ea quæ eſt inter conge-*

neres. adeo enim ambæ plantæ, baccis, folijs, floribus, radice, ſapore, viribusq. conu niunt, vt non poſsint aliter quam diuerſæ eiuſdem generis ſpecies, & in viribus cundum magis & minus, differre. ſicuti dicimus, oleam domeſticam ab oleaſtro, m lum ab alia malo diſtingui.

De QVAVHMECAPATLI *altera* Zarza IIII. *Cap. XLI*

Quarta ſpecies vſualis.

QVAVHMECAPATLI ſeu *Quamecatl* hæc, eſt illa ſpec Sarzæparillæ, cuius radices in noſtru Orbem deferuntur, folijs magnis, co figura, caulibus volubilibus, & ſpin & radice ſurculoſa, fructu nullo, & preolis hinc inde exorientibus. Na tur *Tototepecenſibus* agris *Metzitlan bus*, & *Cuauhchinacenſibus*. ſed omn melior in ea regione, quæ à profunc te nomen acccepit.

Sarzamparillam, congenerem eſſe laci aſperæ, non tamen eandem planè, Authoris patet deſcriptione. in quam e ſententiam, plerique rei herbariæ ſcri conceſſerunt.

In viribus huius plantæ deſcribendis, tus admodum eſt Monardes, alijq. ſc res botanici. His adiunge magnum opus, in quo coniuncti ſunt authores om qui de lue venerea vnquam ſcripſeru quo videre licet infinitam in ipſo vſu varietatem.

Illud etiam adiungendum putaui, quod cum Sarzaparilla ſimilis ſit multi plantis, & quaſi congener, (ſicut lupus cani homogenes dici poteſt) quæ omn men in baccis oſſeum continent, ideo etiam ex his ſimiles vires expectari poſſe. Su tem hæ Ruſcus, Hyppogloſſum, Laurus Alexandrina, Polygonatum, Lilium c lium, Aſparagus, Corruda, Periclymenum cuius vltimi flores, & figura, & plurimum conueniunt.

De POZTECPATLI MECATLANICA, ſeu Fracturarum medicina. Cap. XLIV.

POZTECPATLIS ALTERA.

HERBA eſt *Poztecpatli Mecatlanica*, folia Mali Perſicæ ſimilia ferens,bina per ſingulos caulis nodos ordine diſpoſita, infernè coccinea. caules digi-
craſſos, geniculis interceptos, teretesq. flores quinque conſtantes folijs ru-
entibus eadem forma, ſed longè minoribus, ac orbiculo circa medium pal-
enti. ſapore,& odore inſigni caret. Naſcitur *Mecatlanico* agro. Frigida, ſic-
ue, & adſtringenti, non ſine quadam aſperitate, natura conſtat. caules, fo-
. tuſa, & icto loco impoſita,tumores arcent. nec minus bibita conferunt. &
omen indicat, luxatis, perfractisq. oſſibus medetur.

De TEVH QVILITLIC, ſeu Herba Principis. Cap. XLV.

TEVHQVILITLIC herba eſt folia Mali Punicæ proxima mittens, aſpera, terna, & quouis caulis nodo exorientia. caules multos,coccineos,
tes,tenues, & lignoſos.flores circa ramorum cacumina in corymborum for-
m compoſitos,quadantenus coccineos.vnde ſiliquæ generari ſolent paruulæ,
udentes granula primo candida,& poſt maturitatem nigra.radicem verò te-
m,ac prolixam, extra luteam, intus verò palleſcentem ex albo. Epota radix
qua,trium drachmarum,plus minusuè,pondere,febrilem calorem ſedat.Fri-
e ſiquidem eſt,ſed ſiccæ atque adſtringentis naturæ.quo fit,vt fluentem quo-
aluum cohibeat, & ventriculum ob nimium calorem imbecillem, inſtau-
, atque confirmet.

De TLACHICHINOA PATLAHOAC, ſeu Herba vſta latifolia. Cap. XLVI.

HERBA VSTA I.

HERBA II.

TLALCHICHINOA PATLAHOAL
Herba Vſta III.

TLACHICHINOA, quam
Texixiuhtli, ſeu herbam ſaxoru
vocant, herba eſt folia Limoniæ Mali ſi
lia proferens,interdum paulò minora.
les cubitum longos. & in eorum poſ
mis ramis appenſos flores, Scorpiuro ſi
les. radicem verò craſſam, fibratamqu
dulcem, & mediocris temperiei, aut
frigiditate nonnihil frigefacientis. N
tur *Ocpayocani*, *Yauhtepequeci*, *Tlachm*
caci, & in alijs huiuſcemodi calidis re
nibus. Vniuerſam plantam vlceribus a
mederi, dentium dolores tollere,
nuſcula oris cicatrice obducere, tum
præter naturam repellere, febres ſeda
delere ſcabiem, præcipuè ſale & fuligi
admixtis, ophiaſimq.

Baccas quaſdam virides, alias nigras de
xit, floremvero ex albo ad caſtaneum tenden

L

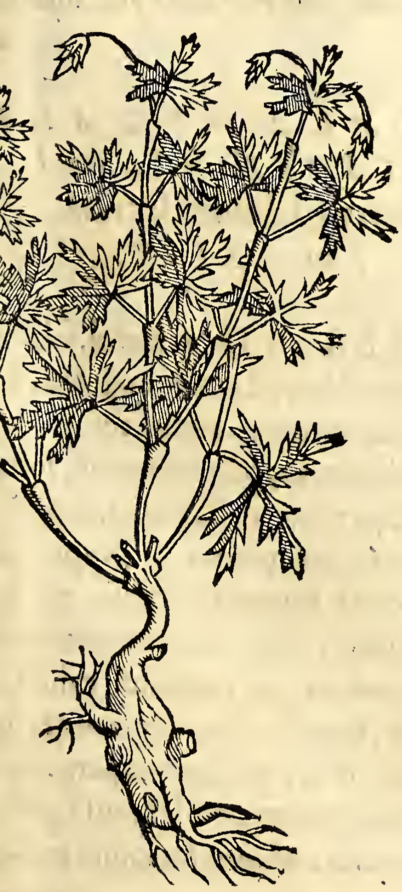
De TLAELPATLI *alia, ſeu medicina dyſentericorum. Cap. XLVII.*

HERBA eſt *Tlaelpatlis*, multos mittens caules, tenues, ſpithamam ferè longos, refertos Veronicæ folijs, obrotundis, ſerratis ac paruis, & fructu Piperi longo ſimili, ſed digiti tranſuerſi craſſitudine. Radix longa eſt, digitalis craſſitudinis. Naſcitur iuxta flumina, calentibus in locis Miſticæ inferioris. radix eſt frigida, ſiccaque, & impensè adſtringens. eadem ſemiunciæ pondere trita, atque deuorata, coercet dyſenterias, & quidquid nimium fluxile eſt, & egens adſtrictione.

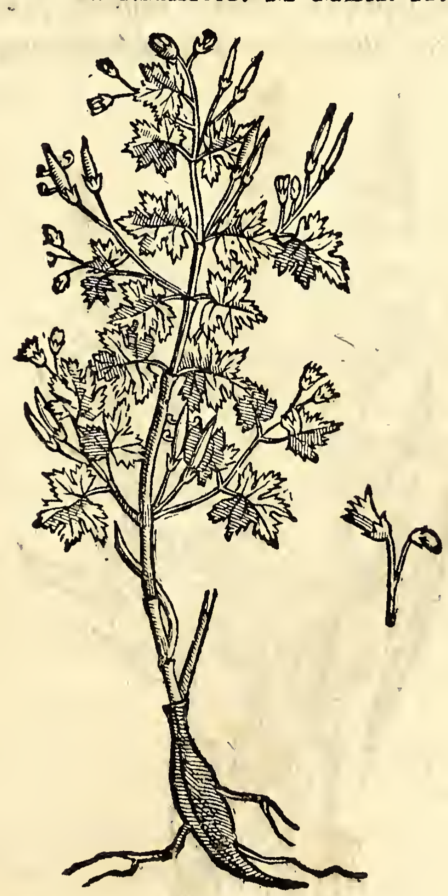
Spica ei quæ in Plantagine ſimilis conſpicitur.

e TLATLAVH CAPATLI Oxygeranio Mex. *Cap. XLIIX.*

OXYGERANIVM MEX. I.

OXYGERANIVM MEX. II.

TLATLAVH CAPATLIS ſpecies eſt Geranij, ſed Raphani rad ex rubeo candeſcenti, vitigineis folijs, floſculis coccineis, ac roſtris Cic niæ ſimilibus. Duæ ſunt eius ſpecies, radicis tantum colore diſtinctæ. quaru altera in candidius, altera verò magis in rubeum vergit, ſed eiſdem viribu Naſcitur vtraque in frigidis, ac calidis regionibus, qualis eſt Mexicenſis, *Quauhnahuacenſis*, montanis, ac campeſtribus locis. Frigida, ſiccaque, & a ſtringenti vtraque conſtat natura. Radix, cuius eſt præcipuus in medicina vſ & acido aliquantiſper ſapore, medetur dyſenterijs, alijsq. fluxibus, oculoru inflammationi, & ſatietati. Denique medicamentis omnibus, quæ ſimul ref gerant, & adſtringunt, aptè commiſcetur, & laſſitudini cuiuis fert opem. bres refrigerat, & calori nimio, præcipuè cum humore coniuncto, aduerſatu Firmat dentes, gingiuas comprimit, ac roborat. trahit pituitam, ſedatque dolores, ſi aqua cui intrita ſit, locus colluatur. tumores præter naturam m turat, & rumpit, & conceptionem procurat, vlceribuſque oris, & quibuſ alijs medetur. Sunt qui aſſerant, cum *Chilli* tuſſi conferre, & vrinas elicere bilem verò per ſe purgare. quod niſi compreſſione contingat, qui fieri poſ non video, cum viribus conſtet valde adſtringentibus.

In Geranijs noſtris nullum reperias, excepto vno Oxytriphyllo, quod acido ſit pore. radices enim dulces ſunt, vt apud Matthiolum eſt legere. hæ autem duæ ſpecies Authore propoſitæ, diuerſas ab alijs habent vires. vim nempe purgandi, quam ex aci tate, tenues partes alij vocant, prouenire credibile eſt. Sic enim folia noſtri Rhabarb acida ſimiliter purgant, omnibusq. adeo acidis proprium eſt, humores corpore conten incidere, naturamq. ad expulſionem impellere. quo tamen etiam vires adſtringent quæ ſuperſunt prodeſſe poſſunt, ſicuti apud Galenum, adſtringentia poſt liquida hibita, aluum ſui officij admonuerunt.

De TLALMATZALI HOCXOTZINCENSI. Amygdaloides ſerrata. Cap. XLIX.

HERBA eſt *Tlamatzalin*, folia m tens Amygdali, & anguſta, ſer taque, vnde nomen. caules tenues, q dratos dodrantem, plus minuſuè, long flores verò per interualla exiles, atque p pureos. radices paruas, Napis ſi les. Naſcitur humectis locis, ac m tium faucibus, regionis *Hocxotzincen* Folia ſunt odora, & nonnihil calida. rum radix, frigida ſiccaque natura c ſtat, odoris & ſaporis ferè expers. ead trium drachmarum pondere tuſa, & c quatuor granis *Cacahoatl* reſoluta ex aq

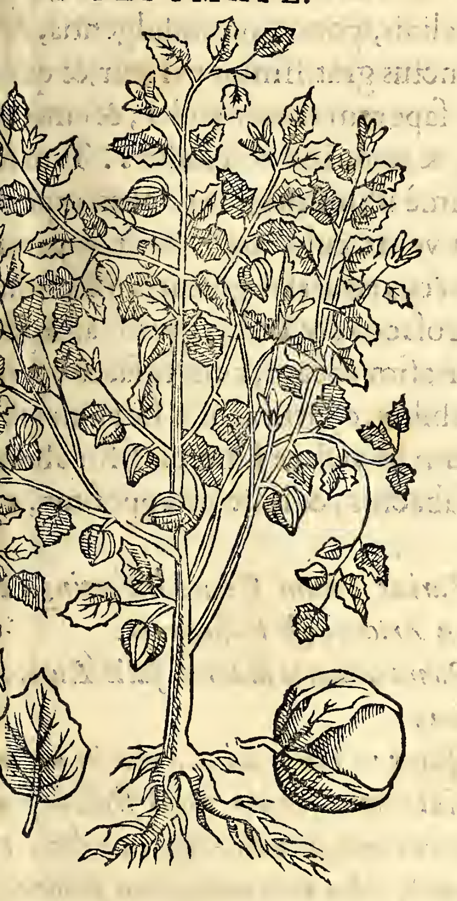
atque

ẽ epota, dicitur corpus leniter purgare, mundare vias vrinæ, nimiumque
emperare calorem.

nter cremia aromatica tetraſpermata, hæc planta locum habet. vnde etiam vi-
abet eaſdem.

De TOMATL, *ſeu planta acinoſa, vel Solano.* *Cap. L.*

MILTOMATL.

TOMATL, ſeu planta acinoſa, inter Solani ſpecies connumerari poteſt, etſi à noſtri Orbis Solani generibus differt. reperiuntur namque in nouo Orbe aliæ ſpecies, quarum fructus, quoniam orbiculares ſunt, vocati *Tomatl*, membrana includuntur. Sicca, frigidaque ordine primo conſtãt natura, nonnullumq. participant acorem. Verum maiores ex ijs *Xitomamæ* nuncupantur, quod eſt *Tomamæ* Cucurbitæ forma, rugoſæque; minores verò *Miltomamæ*, ideſt ſementini, qui cum *Tlaolli*, ſeu frumento Indico, ſeri conſueuere. Ex prioribus quidam iucundi ſunt aſpectus, & nucibus iuglandibus paulò maiores. cumque virides primò appareant, in pallidum tandem colorem degenerant. dicunturq. *Coatomamæ*, quod eſt *Anguini*. Alij eadem forma, & magnitudine conſtant, ſed in rubeum demum mutantur colorem. Alij è viridibus fiunt

Xitomamę maiores poma amoris.

Miltomamæ minores.

Coatomamæ Anguini.

Rubei.

& Mali Aurancij vocati circiter æquant magnitudinem, vtroque latere le-
compreſſo, & à parte qua pediculo adhærent, ad mediam vſque orbitam
ditè rugoſo. Alij rubri ſunt, cum exactè maturuerint, atque in eum quo-
olorem è viridi abeunt, poſtquam pallidum, ac rubeſcentem prius indue-
eadem penè magnitudine conſtant, atque figura, etſi rugoſis quibuſdam
entijs inconditè extuberantibus, non modo virile pudendum referunt,
emorroidas quoque, & quidquid in feminis horridum, & obſcœnum po-
deri. Ex minoribus quidam, nuces iuglandes æquant magnitudine, & co-
ireſcunt. Alij *Tzhuatomatl* dicti, Ponticis nucibus ſunt maiores, minores
uglandibus, membranulæ veſicæ inſtar incluſi, vnde nomen. qui è viridi
cunt. minores verò, dicti *Miltomamæ*, prædictis nucibus pares ſunt, & eo-
quo præcedentes colore. Tales habentur *Coztomatl*, & *Tomatl*, quem Xa-
nſem vocauimus à natali loco, refertum ſeminibus, paleis exilibus pari
uæ in medicamenta calore prædita, potiſſimum referuntur. Sunt & aliæ
s, de quibus ſeorſim loquemur, quoniam nomina ſibi vendicant certa,
q. ſortiuntur naturas. Quod autem attinet ad prænarratas, ad vnum om-

Aurei.

Venerei.

Virides.

Yzuhatomatl.

Coztomatl.

Tomatl.

Aliæ ſpecies.

nes

nes Solano ſimiles videntur, imo eius ſpecies. At quæ maiorem ferunt fruct maiores ſunt, & folijs ſerratis conſtant. quæ verò minorem, vulgari etiam magnitudine. Europæi Rhizotomi, quos ex ijs norunt fructus, Poma amoris care conſueuerunt. fortaſſis ob veneream, & laſciuientem, quam diximus mam. Demum adeo plantæ figura, vires, fructus, pelliculæ, & poma quædam lani ſpeciebus reſpondent, vt improbi hominis fuerit, manibus pedibusq. i lorum non ire ſententiam, qui *Tomatles* omnes in Solani differentias refer Quibuſuis locis proueniunt, ſed præcipuè calidis, ſponte, aut indulgentia, & tura. Ex ijs intritis, ac permixtis *Chilli*, intinctus gratiſſimus paratur, & qui nium ferè ferculorum, & nutrimentorum ſaporem commendet, & emort orexim exuſcitet. Vis eius frigida & ſicca, & nonnihil abſcindens. Tam f quam fructus, ignibus ſacris conuenientiſsimè illiniuntur. ægilopas, capitis lores tuſa, atque impoſita ſanant. æſtuanti ventriculo auxiliantur, & paro cum ſale illita diſcutiunt. Valet eorum ſuccus aduerſus gutturis inflamm nes, & quæ ſerpunt vlcera, cum ceruſa, roſaceo, & Lithargyrio. ad ægil cum pane, infantium aduſtioni, quam Syriaſim vocant, cum roſaceo. per proficit in Collyrijs, aquæ vel oui vicem exhibet, contra acutas fluxiones ill aurium dolori inſtillatus prodeſt, menſium in vellere ſubditus ſiſtit abur tiam. idem gallinarum cortalium fimo ſubactus, & linteolo appoſitus, æ pijs præſentaneo eſt remedio.

ALKEKENGI MEXICANVM.

Varias Solani ſpecies hic attingit a Poma Amoris, & Veſicarias.

Poma Amoris maiora ſatis Europa cognita.

Nuper in Horto ad S. Syluestrum i be, vidi Poma amoris, cuius fructus pl milis erat, magnitudine, figura, colore, S nodendro, folia vero adeoq; tota planta, amoris communi ſimilia.

Alkekengi Americum viuit in Hor Coruini Pharmacopæi, quod à nemine deſcriptum video.

ALKEKENGI MEXICANV

Caulis vltra cubitalem altitudinem git, viridis, rotundus, lignoſus. folia non ab radice per totum caulem, longo pe adnaſcuntur, admodum Peto minori ſi viridia, craſſa. & ex quauis ala, noua rum ſoboles enaſcitur. longitudo intern duorum digitorum. ex alijs ſuperioribu ſculi multi, exigui, pallidi prodeunt, p breuiſſimo, vt adnati videantur. Ind culæ ſequuntur ſimiles noſtræ Veſicaria ad figuram, & colorem, ſed minores longe. nec enim Auellanæ magnitudine

qu

*ntur. Hæ caulem totum quaſi circumſiſtunt, ſicuti flores Clinopodij. Baccæ ve-
is incluſæ, Piſum cordatum æquant magnitudine, ſed rubent, noſtræ Veſicariæ ſi-
s ſapor non ita gratus, ſed longe amàrior. ſemina alba, plana, renibus ſimilia, vt
oſtro Alkekengi.*

*Huc referri poſſunt vires eius plantæ, quam in noua Hiſpania vocant Coyopatli
otomatl, Chiechec, Quahielt, Hoſaomipatli. Radix eius eſt amariſſima, & quo
rior, eo citius vires prodit. Vſus eius eſt, vt drachma vna pulueris, inijciatur
vel 5. vncijs aquæ, frigidæ potius quam tepidæ, & ſumatur ventriculo ieiuno,
ſub noctem ſine cœna. Hauſto medicamento, caue ab aere frigido per vnum
. nam mouet corpus prout inuenit diſpoſitum per inferiora, & quandoque per
riora. duratq. aliquando 4. vel 5. dies. donec videlicet malum tollatur. Sic tollit
ructiones, morbos ventriculi, eiusq. dolores, auxiliatur morbis matricis, calculum
icæ rumpit, doloribus cholicis, & Iſchiadicis ſubuenit, mouet edendi appetitum, iuuat
facilitat partum. Poteſt infantibus vnius anni exhiberi, nam pharmacum eſt ſe-
ſsimum. Prodeſt etiam puluis huius radicis, doloribus podagricis inſperſus, ſi
es prius vngantur oleo abietis, vel Liquidambar, vel oleo communi, vel etiam
aqua tepida. Sin huic pulueri addas ana pulueris Ololiuhqui, tollet quemuis dolo-
à calore vel frigore ortum. ſed oportet prius, partem dolentem oleo abietis inun-
, & videbis paucis horis miros effectus. Puluis intus ſumptus tollit quemuis do-
n Iſchiadis, & ventris. & horum omnium veritatem monſtrabit experientia in
ictis morbis.*

De XALTOMATL, ſeu TOMATL arenoſo
Cap. LI.

XALTOMATL ſpecies eſt Solani peregrina, radice Batatæ, Aſphode-
liuè, caulibus multis, folijs Limoniæ Mali, ſed minoribus, fructuq. hor-
is Solani. Vbique prouenit, nec vllum refugit cælum, aut ſolum. Frigi-
ſiccaque conſtat natura, & ijſdem quibus hortenſe Solanum viribus. quo
vt radix tuſa, reſolutaque ex aqua, ad febrilem calorem ſedandum propinari
at. amaritudinis tamen, & nonnihil caloris participat. quamobrem ferunt,
uiunciæ pondere deuoratam, flatum diſcutere, inteſtinaque purgare à feci-
, quæ ab altero quopiam aſſumpto pharmaco concitata ſunt, nondum ta-
vacuata, grauitatem ventriculi diſſoluere, atque ita demum dyſenterijs
leſſe.

*olanum hortenſe, frigidum ab omnibus recte dicitur. id tamen de folio, & bac-
ntelligendum eſt. nam aliæ partes, vt fit in pleriſque plantis, diuerſum habent
eramentum. nam amaritudo radicis, & ſeminis, vim habet planè contrariam.*

De *ALAHVACAPAT* *LEPTOPHYLLO. ſeu Lubrico* *& tenui folio medicamento.* *Cap. LII.*

HERBA eſt *Alahuacapatli*, fo fundens tenuia, Lini ſimilia minora. flores candentes. radicem rò albam, pellucidam, fibratam, a contortam. Naſcitur regionibus dis *Yaualiuhcani*, iuxta accliuia tium loca. Radix trita, & ſemiu pondere, ex aqua Bugloſſi, aut for deuorata, humores omnes vacuat & alia *Alahuacapatli* ſpinifera, qu Tunarum ſpecies eſt referenda, d ſuo loco tractabitur.

De *APARAQVA.* *Cap. LIII.*

APARAQVA herba eſt radici inſiſtens longæ, lentæ, ac per ualla tuberoſæ. vnde prodeunt caules multi, hominis æquantes dinem, & propinquas arbores ſcandentes, folijs ornati virentibus, Mal dicæ folijs non plurimum diſſimilibus. candentes, ac modici flores. ctus nullus. Ius decocti radicum epotatum, medetur doloribus è Galli profectis. bubonibuſque, ac vitiatæ motioni fert opem. Naſcitur in ca & arentibus *Huacanæ* locis.

De CACAMOTIC TLANOQVILONI, *ſeu Batata purgatiua.* Cap. LIV.

HERBA, quam *Cacamotic Tlanoquiloni* quidam vocant, alij *Caxtlatlapan*, alij vero *Apitzalpatli* ſolent nuncupare, folia fert appellatæ Amazonicæ forma, Hæderævè, ſed angulis quibuſdam inſignia. caules exiles, teretes, & volubiles. flores maluaceos, & purpureos, calyculorum forma, cymbalorumuè. radicem verò obrotundam, candentem, & teneram. Naſcitur regionibus calidis, temperatiſque, ſponte ſua, ac etiam culta pertinaci quadam viuacitate, quales ſunt *Pahuatlanenſes*, & *Mexicenſes*. poſſetque in nonnulla Hiſpaniæ transferri loca. Radices, duarum vnciarum menſura, deuoratæ cubitum tendenti, aluum mira lenitate & ſecuritate expurgant. tracta etiam è venis bili, ac reliquis humoribus. quid quod dulci ſapore, & grato conſtat, nec macianis, pyriſuè noſtratibus cedente? Clamitet modò improba, & ſemper quæ- mortalitas mille paſſim pharmacis excarnificari, in tanta medicamen- m blandiſſimorum fœcunditate, & benignitate naturæ.

lusius lib. 4. rariorum plantarum cap. 51. tria Batatas deſcribit genera colore incta. cortice videlicet purpuraſcente, palleſcente, albo. quæ omnia in alimen- Americanis & Hiſpanis cedunt. Addit noſter Author quartam ſpeciem me- mentoſam cuius, florem ait Maluæ ſimilem. vnde omnes has ſpecies, Cucu- aceis, non Siſaro, cuius quidem ſaporem refert, adnumerandas eſſe iudico. Vide etiam Monardem cap. 53.

De

De COAPATLI Aſphodelina
Cap. LV.

COAPATLI Aſphodelina,
ba eſt radices longas fund
candidas, Aſphodelinis non abſimi
vnde inditum eſt cognomen, aut
tlalytzic. & ex eis folia prolixa,
Porraceis paria: flores in poſtre
caulibus veluti ſpicatos, & Stœcha
capitibus perſimiles. Naſcitur *Qua*
tlæ Hoitzilacenſi. Radices ſunt mol
& refertæ ſucco, inſigni ſapore
odore carentes, frigidæque, &
mentis temperiei. tuſæ, & adm
auxiliantur ictibus ſerpentium. id
que præſtant ex aqua bugloſſæ epo

De COAPATLI YANCVITLANENSI.
Cap. LVI.

HERBA eſt *Coapatli Yancuitlanenſis*, ramulos frequentes mittens,
lijs ornatos longis, anguſtis, hirſutiſque, & infernè ſubalbidis.
teoſque flores. radicem verò longam tenuemque. Naſcitur in collibus
gidis Myſticæ ſuperioris. Frigida videtur, & lubrica natura. Medetur
nenatis potionibus, ictibuſque ſerpentum, ter aut quater per ſing
dies admota vulneri, aut ſemivnciæ menſura, è liquore congruenti reſ
ta, atque epota.

D

Coanenepillis, ſeu Contrayerua. Lib. VIII. Cap. LIIX. fol. 301.

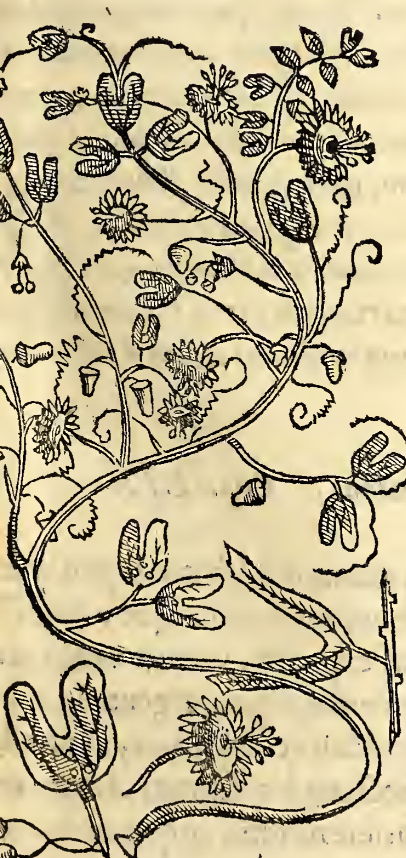
De *COACIVIZPATLI*, *ſeu Medicina doloris*. *Cap. LVII.*

COACIVIZPATLI herba eſt folia Bugloſsi, ſtatim ab ipſa radice fundens. caules folijs paulò altiores, tres quatuoruè, læues, teretes, tenues, ac rubeos flores in ſummis eorum partibus, è viridi rubeſcentes. radicem verò minimum digitum craſſam, fibratamque. Naſcitur in calidis regionibus *Papaloticpaci* inter ſaxa, præruptis cauiſque locis. adeo autem eſt mirabile ſanandis doloribus medicamentum, vt inde inuenerit nomen. Inſigni ſapore caret, & tamen nonnullum calorem participat. Aiunt, ius decocti illius, mirabile eſſe aduerſus Gallicam luem. menſura foliorum eſto manipuli tres, & aquæ totidem libræ. Decoquenda verò ſunt ad tertias, & ſorbendæ ſingulis diebus decem vnciæ matutino, velut ius decocti *Guayaci* aſſumi ſolet. Quin etiam interdiu potandum eſt. ita quoſuis dolores, ac præcipuè articulorum, placat.

Flos fere ſimilis Limoniæ.

De COANENEPILLI ſeu Contrayerua. *Cap. LIIX.*

COANENEPILLIS, quam alij *Yztac Coanenepilli*, alij *Coapatli*, alij *Coatli Xothitlanenſem* vocant, herba eſt folia ferens lunæ creſcentis in modum, aut ſolearum quibus calceantur iumenta, ſignata quoque clauis luteo colore. caules volubiles, teretes, exiles, ac ornatos per interualla prænarratis folijs. item capreolos, & flores multicolores, Vetonicæ ferè forma, ſed longe minores. radicem verò prolixam, & conuolutam, minimum digitum craſſam, fibratamque, cuius eſt vſus in medicina. Naſcitur multis in locis agri Mexicani, ſed præcipue *Xochitlani*, vbi eius vires ſunt primò exploratæ, atque repertæ.

Radix namque eſt nonnihil dulcis, calidaque & ſicca ordine fere ſecund
odora. quam tuſam atque deuoratam trium vnciarum pondere, aiunt m
ſpleni, reſtaurare motum impeditum, ſedare dolores, appetentiam exci
euocare vrinam, calorem temperare, ventris dolorem lenire, ſemen rete
pellere, ac per ſomnos inſomniauè, à ſuis iam penè ſedibus diuulſum, vipera
obſiſtere ictibus, venenatis potionibus, venenisq. alijs vim omnem adim
expurgatis ſtatim per inferna. præſeruare etiam à meretricum veneficis
dijs, nocuisq. cibarijs, qua die fuerit deuorata. demum venenorum omn
pernicioſam vim hebetare. Sunt qui flores idem præſtare exiſtiment.

*Flores ſimiles quidem ſunt colore, Vetonicæ Altili, ſed minores, & Bryoniæ
potius comparari poſſunt, inter cuius ſpecies reponi poſſunt. Baccæ colore ex Caſtan
nigrum tendente pinguntur.*

*Contrayerua tantopere contra omnia venena celebris, eſt vel hæc ipſa h
vel ſaltem congener. id enim mihi confirmarunt duo Monachi, qui in M
multis annis habitarunt. & patebit amplius ex his, quæ de viribus huiu
bæ à Reuerendo Patre aſſiſtente Hiſpaniæ acceptis ſubijciam, ex Hiſpanico
lata. Hæc Radix eſt contra omnia venena, peſtem, & ſpeciatim eius mira
cta videbis in ſequentibus. Drachma vna, vel ſequidrachma, ſi perſonæ
ſufficiant, & grauitas morbi requirat, in quinque vel ſex vncijs aquæ tepida
ne vel veſperi ſumptas, deinde ſudor procuretur, ſeruit per Tauadello. repe
vel ter. & licet videatur incendere, & augere calorem, tamen eum potius ex
Similiter ad dolorem lateris, ventriculi, artuum, capitis, Iſchiadis, matricis pr
in morſu araneorum, viperæ, ſerpentis, & aliorum venenatorum animalium,
rifica, nec eſt quidquam quod tam cito ſuos præſtet effectus. & tandem eſt v
remedium in omnibus morbis vſurpata vt ſupra. Radix quidem varias ha
guras, omnes tamen ex planta ſunt eiuſdem ſpeciei. referuntq. quaſi omnium a
lium venenatorum effigies, vt inde cognoſcamus earum eſſe antidotos. Aqua v
num, in quibus radix ſicca impoſita fuerit, ſi bibatur quotidie ad prandium
ſeruabit à peſte, Melancholia, iuuabitq. digeſtionem, & diſſipabit flatus, ventr
confortabit. Et qui vſus fuerit hac bibendi ratione, nunquam ad morbos erit
uis. Hæc radix melior eſt quam Bezaar vel Theriaca, vel Vnicornu, in ſuis
bus. Vocatur hæc herba Contrayerua ideſt contra venena, item Cocuanenepil
cuapatli, Hecelematzi, hactenus ille. Hæc nomina videmus etiam à noſtro A
huic plantæ tribui.*

De Planta, quam Cocam Peruinam vocant. Cap. LIX.

HERBA eſt Coca Peruina, vt audio, quatuor ſpithamas, plus mi
longa, folijs Myrti, ſed paulò maioribus, mollioribuſque, diluti
ris, & in quibus alterius minoris folij imago eſt expreſſa, ſemine verò ra
tim dependente, & Myrti inſtar, cùm matureſcere incipit, vergente in ru
colorem, & tandem nigricantem. quo tempore folia colliguntur, in crat
exiccantur, ac reconduntur in vſus. Quod ſpectat ad culturam, ſemen
mis ſerendum eſt in ſeminarijs, deinde transferendum, atque ordine
fal

, & ciceres, diſponendum, repaſtinato & culto ſolo. miſcent folia denti-
commanſa, pulueri tellinarum vſtarum, in catapotiaq. conformant, exic-
que, atque ita illis ſunt vſui. Ore ſiquidem geſtata, atque hinc inde conuo-
ſitim dicuntur extinguere, egregie nutrire corpus, famem ſedare, vbi cibi,
tus copia non eſt, & tollere per longa itinera laſsitudines. Quin eiſdem ca-
tijs vti ſolent permixto, deliciarum gratia, *Yelt*, in oppidis domicilijsq. ſuis
entes, ad ſomnum conciliandum, ebrietatemq. inducendam, & laborum,
rumq. omnium obliuionem, atque quietem. Eſt etiam illis pro nummo, &
plantæ commercio feruent emporia.

*Vide & Monardem cap. 52. Conſule etiam eos, qui hiſtoriam Peruanam conſcri-
nt, & Cluſij notas ad Retre, in Garciam.*

*Extra dubium eſt, hanc plantam Ruſco vel Hippogloſſo eſſe congenerem, cum fo-
m alteri inſidere ſcribatur, & reliqua in deſcriptione poſita non contradicant.*

*Eius folia vidi apud D. Henricum Coruinum Pharmacopœum, Ruſco omni-
ſimilia, inſidentem tamen linguam non habuere, id quod ætati plantæ adſcriben-
puto.*

De COZTIC XIHVITL. *Cap.* LX.

HERBA eſt *Coztic xihuitl* folia Lini ferens longiuſcula, & anguſta. caules, tenues, dodrantales. ſemen orbiculare in ſummis ramis. radicem longam, tenuem, & fibratam. Naſcitur Chalci, frigidis locis ac collibus. Radix tuſa, & deuorata ex aqua, ſemiunciæ menſura, vacuat omnes humores.

Semen in ſummis ramulis depingitur viride. & in eo apparet linea quædam nigra, qualis in Chriſtophorianæ baccis conſpicitur.

De HVACVIQVA, *ſeu ſomno animalis* HVACVIQVE *nomine. Cap. LXI.*

HVACVIQVA volubilis herba eſt, folia mittens rara, Hederæ figura, ſed anguſta, & longa. floreſque coccineos. caules, exiles, teretes, hi-
doſque. Radicem verò tenuem. Naſcitur temperatis locis, planiſque, humectis Viuapæ, vbi in magno habetur precio. Inſigni videtur ſapore
rere. & tamen ius decocti eius infuſum, aluum lenit, aut puluis eius dua-
m drachmarum pondere deuoratus, eiuſque dolorem, contractum præci-
e ex albore, leuat.

De MECAPATLI MECATLANENSI. Cap. LXI

HERBA eſt *Mecapatlis*, foli
bens cordis figura. caules vo
les, luteos, vnde nomen. florem pu
reum, *Caxtlatlapan* ſimilem, in calyc
luteis contentum. radicem verò long
ac tenuem. Prouenit in calidis *Mec*
nenſibus ſyluoſis locis. Ius decocti
humores craſſos, ac frigidos purga
ventris noxia pellit animalia. Decoq
da eſt adhuc virens, & matutino p
propinanda. ſicca enim inutilis eſt.

Hanc conuolvuli ſpeciem vidi in H
D. Coruini. flos eius eſt elegantiſſimus
caducus vt in reliquis ſpeciebus. ſeme
grum vaſculis membranaceis concludit

Huic alia ibidem nata, fuit admodu
milis, ſed flore cæruleo, eiuſdem mag
dinis. ſemine admodum ſimili, ſed
cordis figuram non habent, ſed ſimilia
Goßipinis vel Hederaceis. hirſuta, caulis
radix admodum ſubtilibus fibris conſtat. cætera omnia, vt in prædicta.

De MOTINENSI herba expurgante. Cap. LXIII.

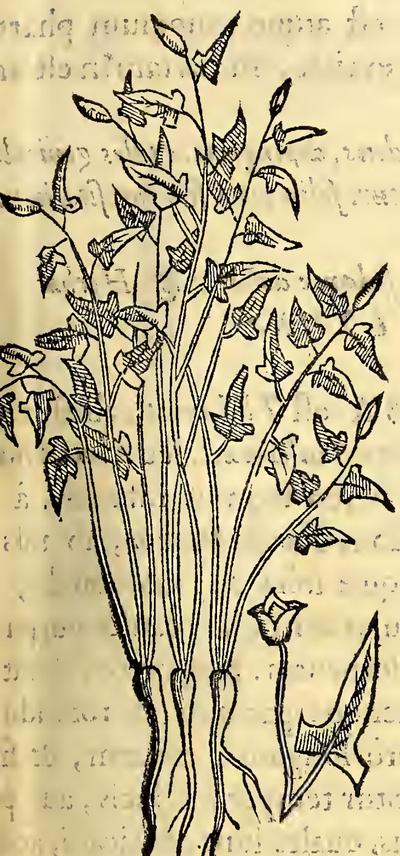
MOTINENSIS herba, folia parua, cordis figura fert. caules r
atque volubiles. flores rubeos, calycibus ſimiles, vaſculaque obr
da, vbi includitur ſemen. radicem verò fibratam. Naſcitur *Xiquilpæ*, &
rimbari prouinciæ Michuacanenſis. Semen tritum, atque ex aqua deuora
drachmæ vnius pondere, omnes humores citra noxam vllam expurgat.

Et hæc admodum ſimilis priori modo deſcriptæ. cui etiam vires purgandi reſpo

De QVALANCAPATLI, irati hominis medicina. Cap. LXIV.

HERBA eſt *Qualancapatlis*
ſaligna proferens. caules
tortos, teretes, tenueſque. Naſcitu
citlalpæ. Frigida eſt, humidaqu
ſaporis & odoris prope nullius.
pinantur folia tuſa, atque reſo
ex aqua, homini qui ob iram,
ptamue iniuriam malè habet. v
nomen.

De TEMECATL expurgante. Cap. LXV.

TEMECATL expurgans, herba eſt folia rara, tricuſpidia, ac modica mittens. caules tenues, lentos, repentes per terram. flores orbiculares, modicos, luteosq. iuxta ſingulos foliorum exortus, toto caulis procurſu, & tandem vaſcula referta ſemine, infernè hirſuta, & ſubalbida. radicem verò Raphano ſimilem, ſed tenuiorem. Naſcitur Alcomani vbique. Radices ſemiunciæ pondere potæ ex aqua, bilem & pituitam per ſuperna atque inferna, vacuant.

Et hæc herba ſpecies eſt Conuolculi. vnde etiam vim purgandi obtinuit.

De TLACOCHICHIC OCAPETLATVCE ſeu Saluifolia. *Cap. LXVI.*

HERBA eſt *Tlacochichic*, ſurculoſæ radici innixa. vnde profert ſtipites tres cubitos longos, teretes, & purpureos. folia ſerrata, Saluiæ ſimilia, liquantiſper latiora, infernè ſubalbida, ac vireſcentia ſupernè. & flores in ... emis caulibus candidos, & in pappos abeuntes. Succum vnciæ vnius ra... m potatum ex aqua, aiunt, pituitam per inferna vacuare, medericque ven... dolori, ac ſcabiei, ſplenemque minuere.

De TLACVITLAXCOLLI, ſeu viſceribus terræ. Cap. LXVII.

TLALCVITLAXCOLLI, ab alijs *Tauhuacapatli* dicta, herba eſt folia habens Origani, ſed longiora, & anguſtiora, circinataque. & fructum rotundum, toto caulis procurſu vtrinque, iuxta foliorum exortum. Radices verò albas, tenues, & longas. Prouenit *Atlapulci*, vbi vtuntur ſucco eius inſtillato naribus, ad pituitam è capite euocandam, & leuandum eius dolorem, tumoreſque faciei diſcutiendos, & in magno habent pretio. Radices namque duarum drachmarum menſura epotæ, omnes humores purgant,

gant, citato vomitu, & aluo ſoluta. Securum eſt atque innoxium pharm
cum, etſi anxietatem aliquam nonnunquam excitet. mitius tamen eſt ar
viridi, atque è calida aqua deuoratum.

Radix craſſa, non tenuis, ex rubro in album tendens, depingitur. caules genicul
vt internodium quoduis ipſi nodo inſertum videatur. folia bina ſibi oppoſita in no

De TLALAMATL morbi Gallici ſedante dolores, & Herba Ioannis infantis. Cap. LXIIX.

HERBA eſt *Tlalamatl*, ab alijs n
cupata *Tlalcimatl*, ſeu *Cimatl* hu
lis, ab alijs herba Ioannis infantis, à
chuacanenſibus *Turipitaquam*, ab alijs
rò *Cureci*, quæ folia fert obrotunda,
na, Nummulariæ ſimilia. caules purpu
per terram ſerpentes. purpureos, ſpicat
flores. ſemenque paruum, & rotundu
radicem verò longam, tenuem, & fi
tam. Naſcitur temperatis locis, aut p
frigidioribus, quales ſunt Mexicani, ac
nulli ex Michuacanenſibus. Frigida, ſi
natura conſtat, & adſtringenti. med
vetuſtis, ac recentibus plagis. diciturq.
turare, ac rumpere præter naturam tu
res, & abortum coercere. quin & tuſ
duarum drachmarum pondere deuo
dolores è morbo Gallico ortos ſedare,
cuare humores omnes. illita verò oculis
rum inflammationi mederi, ac pedi
interficere.

Folia parum rubent iuxta petiolum in pictura.

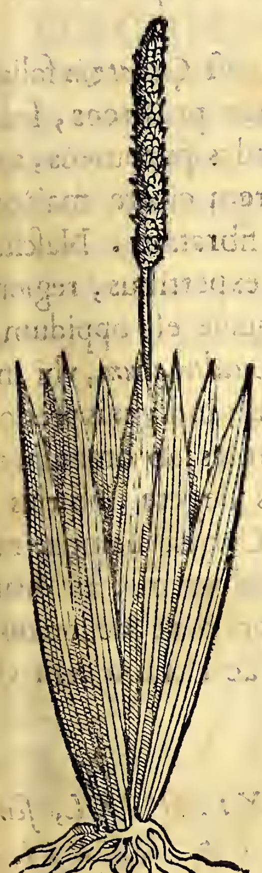
Aliam videtur ſub eodem nomine deſcribere herbam Monardes, folio Oxal
ijſdem tamen viribus ad vulnera ſananda præditam.

Vide cap. 16.

De TZAGVANGVENI III. ſeu Hæmorrhoidali Mexican *Cap.* LXIX.

TZAGVANGVENI, quam alij à natali loco *Çaqualpenſem* pla
vocant, alij *Totolycxitl*, alij *Comalquilitl*, & Michuacanenſes *Xe*
herba eſt folia habens anguſta, & prolixa, magnaq. ex parte quina, & ſin
Yztauhyatl, ſeu Indico Abſinthio. caules ſex dodrantes longos. coccine
flores. Radicem verò fibratam. Prouenit *Quauhnahuaci*, campeſtribu
que locis. Admota hæc hæmorrhoidibus, aut brachio appenſa, eas exicc
que corrugat.

De YTZCVIMPATLI, ſeu Canis interfectore, vel Hordeolo. Cap. LXX.

YTZCVIMPATLI, quam alij *Quimehpatli* vocant, Hiſpani verò Hordeolum, herba eſt, cuius tria reperiuntur genera. Primum folia fert oblonga, & anguſta, lineiſque ſecundum longitudinem procurrentibus inſignia, è radicibus fibrarum æmulis. caulem verò tres dodrantes longum, ac minimum digitum craſſum, cui hærent granula hordeaceis ſimilia, ſpicatim compoſita, vnde nomen. Naſcitur in regionibus frigidis. Semen vermes extinguit, vlceribus quorumuis animalium carnibus ingeneratos, ſi tundatur, & redigatur in puluerem. vlcera putrida, & mali moris, egregiè curat, carnem ſupercreſcentem abſumit; piſces inſperſum necat, mureſque, (vnde quidam *Quimichpatli* vocauerunt) & carnibus permixtum canes, vnde nomen. quin ſi puluis idem aquæ commiſceatur, linteolumq. eodem humore madens, articulis applicetur dolentibus, mirum præſtat auxilium. eadem aqua vlcera oris ſa-Prima.
ur, colluta pediculi necantur, grauis anhelitus emendatur. & ius decocti rum, adiecto alumine, firmat magnopere dentes. Secundum genus apud Secunda.
uacanenſes naſcitur, eiſdem viribus, ſed radice Cæpis fibratis perſimile.
& tertium apud eoſdem, folijs anguſtioribus, orbiculari radice, ſapore ferè Tertia radice orbiculari.
o, & quo ad cætera ſimile.

eſcribit hanc herbam etiam Monardes, ſed ſub Ceuadillæ nomine. & niſi men- m faceret vaginularum quibus ſemen includitur, putarem non in frumentaceo ge- hanc herbam reponendam, ſed in genere Ranunculorum, vel Anemones. Vix enim umentaceis tanta acrimonia reperitur. & Author noſter ait, folia oblonga, nec t hordeo ſimilia. vnde forte alterius generis fuerint, quali in lingua Dalecham- videas. addit caulem craſſitie digiti, quem in frumentis non inuenias. ſpica tan- etiam inter Ranunculos, & Anemonum genera reperitur. in quibus etiam filamen- la, forte hordei ariſtas repræſentare poſſunt. ſed in hac re nil aſſero. Plantam n Lugdunenſis depinxit, ex deſcriptione tantum, vt mihi videtur, expreſſa eſt.

equentes vires accepi à Reuerendo Patre Societatis IESV Aſſiſtente Hiſpa- um ab Indis exploratas. Puluis huius herbæ vlceri Cancroſo impoſitus, necat Can- . Sanat vlcera quantamcunque ſint antiqua & maligna. interficit vermes in vul- bus natos, tum in homine tum in beſtijs. tollit omnem ſcabiem inſperſio pulueris. irmat dentes, ſi ecs aqua in qua puluis fuerit bis terue abluas. Tollit etiam dolorem ium licet computruerint. Lauando cum aqua hordeoli ſcabiem eadem die liberat.

De

De ÇAÇATZIN, *ſeu paru*
ÇACATL. *Cap. LXXI.*

HERBA eſt *Çaçatzin* folia
li Punicæ proferens, ſed
gè maiora. caules purpureos, ac
ctum orbicularem cicere maiore
Radicem verò fibratam. Naſcitu
iugis arborum expertibus, region
frigidarum, quale eſt oppidum
lyuquitepece Tlaxcaltecarum, vbi in
ximo habetur ab indigenis pretio,
tantibus incolumes ab omnium m
borum iniurijs degere, ob eius
bæ copiam. Cortex namque ra
redactus in puluerem, ac duar
drachmarum pondere deuoratus
uum leniter, ac citra noxam vll
ſubducit.

De YCHCAXIHVITL, *ſeu*
ſipio. *Cap. LXXII.*

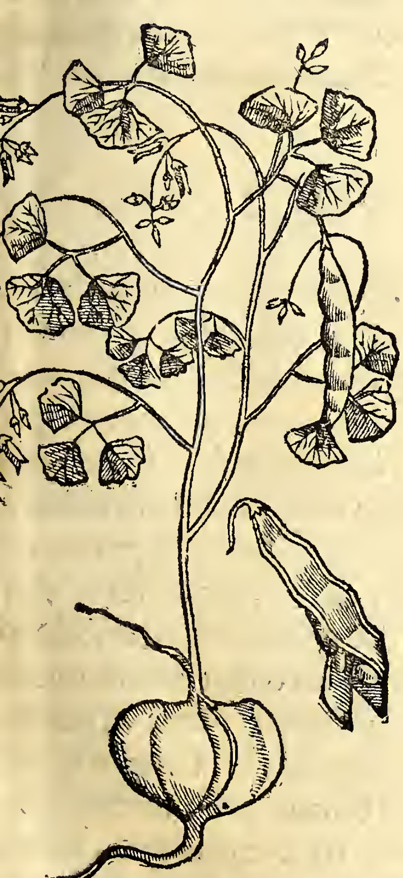
HERBA eſt *Ychcaxihuitl*, (
pium à noſtris nuncupata,
eſt huic nouæ Hiſpaniæ frequen
ma, & cuius per ſingulos annos
ſis fit vberrima. Naſcitur in cal
humidiſque, cultis præcipuè, locis.
mina tuſa, atque epota ex aqu
aiunt, mirè reſiſtere puncturis S
pionum, Viperarum, cæterorun
animalium venenatorum. caulis
tur frigidus, ſiccuſque, & adſ
gens: & vlceribus medetur le
tus, & admotus. folia verò gluti
naturæ.

Goſſipium Europæ notiſſimum,
deſcriptio vberior extat apud Ma
lum, Herbarium Lugdunenſe, &
Botanicos.

De ATLYCHIPINCA, ſeu Aquæ gutta. *Cap. LXXIII.*

A TLYCHIPINCA herba eſt paruula, folia fundens Solani, Piperisvè, neruis ſecundum longitudinem procedentibus, molliora tamen, magis acuminata. caulem breuem, tenuem, ac tenerum. Radices verò ca- s ſimiles. Sapore, & odore inſigni caret. Prouenit in calidis *Pahuatlanen-* ,circa loca humentia,amplexa cautes. Frigidaque, & humenti conſtat na- . Propinatur vnciæ vnius menſura, ex aqua fontana, Bugloſſiuè, aduerſus lis affectus,quos vehementi ardore laborantes pati ſolent. Sedat enim calo- , arcet animi deliquium, omnemq. anguſtiam, atque anxietatem fugat.

Ee XICAMA. *Cap. LXXIV.*

HERBA eſt *Xicama* vocata, volubilis, quam Mexicenſes *Catzotl*, ſeu radicem ſucco manantem, vocant, radicis craſſæ, in orbicularem formam magna ex parte vergentis, candidæ. gratiq. nutrimenti, & impenſè refrigerantis temperiei.vnde prodeunt rami tenues,teretes, longi,& per terram ſparſi. è quorum ſingulis per longa interualla, terna oriuntur folia,compoſita in modum crucis,ac veluti per medium orbiculariter ſecta. ſiliquæ etiam mediocres,quibuſdam infartę lentibus. Vbique prouenit, ſed præcipuè hortenſibus locis, ſata atque exculta. Vſus eſt radicum,vt quæ in menſas poſtremas ſubinde veniant, gratamque, & frigentem,& flatui generando aptam,prębeant æſtuantibus alimoniam. neque admodum malam, ſi prius aliquandiù pendeant perflabili loco, ac permittantur ibi emarceſcere. Sitim eædem extinguunt, linguæ ca- & ſiccitati aduerſantur, febricitantibus peropportunum alimentum præ- , corporaq. refrigerant, humectant,& alunt. Saccharo conditas aliquan- ıdio radices,aut arena obrutas, delatas fuiſſe in Hiſpanias, nec priuſquam eruenirent vitium aliquod contraxiſſe.

lores purpurei depinguntur in hoc legumine, ſiliqua vero nigra.

COZAMALO XIHVITL; ſeu herba Iris. *Cap. LXXV.*

OZAMALO XIHVITL herba eſt radici tenui,& longiuſculæ iunixa. vnde profert caules. & in eis folia rutacea, ſtipantia vtrinque

caulem

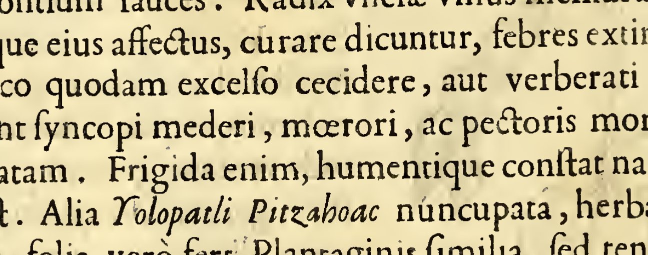
caulem ordine quodam. floresq. albos, & candentes, forma *Hoaxim*. N
tur in calidis temperatisq. collibus, Myſticæ inferioris. Frigida eſt, ſicca
& adſtringens. extergit dentes, gingiuas carne explet, ac putredinem
nem diſſipat. qua in re præſtanda mirabile eſt medicamentum, ſi tuſa i
commanſauè, aut eius ſuccus applicetur. vlceribus etiam pudendor
ſuccurrit.

De TETZQVIXOCHITL, ſeu YZQVIXOCHITEL ſaxea. Cap. LXXVI.

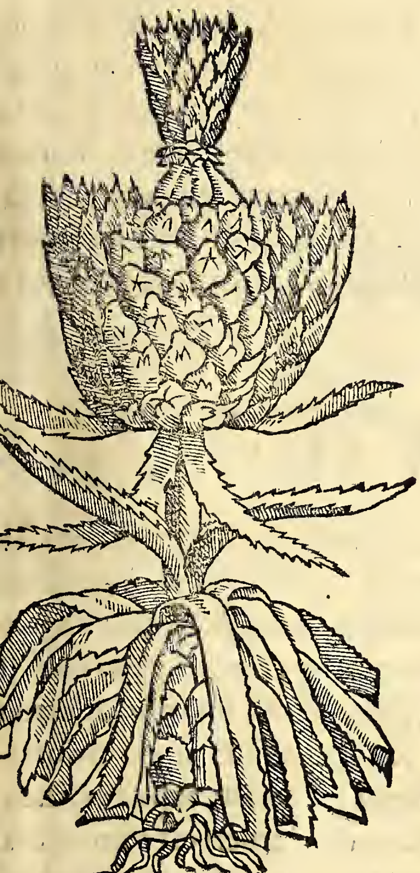
HERBVLA eſt *Teyzquixochitl*, folia mittens Lini. caules teneros,
tes, purpureos, ac lignoſos. florem Chamæmeli in ſummis cauli
ſed candentis ambitus, vmbilici verò lutei, qui aliquando in purpur
vergit. radices verò ſurculoſas. nec omnino videtur diſtare à noſtrate m
Belli vocata. Prouenit in ſaxis, ſaxoſiſq. locis. Radix frigida eſt, & ad
gens. exhibetur hæmoptoicis cum maxima vtilitate, quauis menſura. Ser
verò radix in annuos vſus.

De YOLOPATLI Irina. Cap. LXXVII.

YOLOPATLI Irina, (ſic dicta à facultate cordi opem ferent
Prima ſpecies. liorum figura Iridis folijs ſimili) herba eſt, cuius duæ reperiuntu
cies. prima, folia fundit Iridis minora, anguſtioraque. flores ſimiles
chitl. radices verò Pyris paruis ſimiles, ſubrubeſcentes, oblongiores, fi
que. Poſſet in Narciſſi ſpecies referri. Naſcitur *Quauhchinanci* cali
gione, iuxta montium fauces. Radix vnciæ vnius menſura deuorata,
dolorem, alioſque eius affectus, curare dicuntur, febres extinguere, id
& ijs qui ex loco quodam excelſo cecidere, aut verberati ſunt, opit
Sunt qui aſſerant ſyncopi mederi, mœrori, ac pectoris morbis, cubitu
euntibus deuoratam. Frigida enim, humentique conſtat natura. calori
Secunda. riſque expers eſt. Alia *Yolopatli Pitzahoac* nuncupata, herba eſt carens
flore, & fructu. folia verò fert Plantaginis ſimilia, ſed tenaciora, cra
que, & anguſtiora, ex vnica radice, ſingula binauè, prodeuntia. Hæ
lenti prædicta naſcitur regione, ſaxoſis locis. trita ac deuorata, febre
guit. frigefacit enim quoquomodo corpori admoueatur.

De MATZATLI, *ſeu Pinea Indica.* *Cap.* LXXIIX.

MATZ·ATLI, ſeu Pinea Indica, dicta ſic ab Hiſpanis huius orbis colonis, ob fructum, ſimilitudinem Pineam habentem, planta eſt folia Iridis mittens, ſed ſpinoſa. radicem fibratam, craſſamque. & vnicum pomum, germinibus circumcirca exorientibus, ac altero in culmine Pomi. detractis his ac ſatis, radices ſtatim aguntur, alterumq. producitur pomum Pineis noſtratibus magnopere, vt dictum eſt, ſimile, ſimilibus ſtipatum germinibus. initio hoc apparet rubrum, ſed procedente tempore, ac rubeſcente adhuc germine, palleſcit. Alumna eſt *Haitinæ* Inſulæ, huiuſque nouæ Hiſpaniæ calidarum regionum, montoſisq. in locis incola. Sapor eſt dulcis, aciduſque. temperies frigida, atque ſicca, ac ſucco manans natura. Exhibetur febrientibus refrigerij gra- & ad excitandam appetentiam. retineturque ore, vt ſitim mitiget, & lin- m humectet. quamquam in bilem facilè conuerti dicatur. Sapor eſt eius ;us, quem vulgus Malocotoneum vocant, non ſine quodam, vt dictum core. condita aliquando ſaccharo, atque ita delata in Hiſpanias, gratiſſimo o placuere. at recentia ſecantur in fruſta, ac muria permittuntur imma- ere, vt pars in bilem apta nata conuerti, exiccetur, ac velut euaneſcat.

Hunc Carduum ſub Ananas nomine deſcribit Acoſta cap. 44. aitque ex Occiden- Orientem eſſe tranſlatum. Addit, cultellum, ſi per noctem in vulnere Pineæ relinquatur, corroſum eſſe. quod quidem à re quauis acida fieri cuiuis mani- m eſt.

uiedus lib. 7. cap. 13. hiſtoriæ naturalis Indicæ, iconem excepta radice propoſuit nterq. deſcripſit, ſub Tatama nomine. cuius verſionem lege apud Cluſium in ad Garciam lib. 2. cap. 5. de Mangas.

itatur etiam Theuetus, qui Nana vocari ait ab Americanis.

adem habet Herbarium Lugdunenſe lib. 18. cap. 75. vbi etiam Icon exhibetur, rens tamen paululum.

Monardes cap. 63. Strobilium, & Nucem Pineam vocari ait.

De TEPARI, ſeu craſſa planta. *Cap. LXXIX.*

TEPARI herba eſt folia ferens lata, ſerrata, oblonga, & mucron
haſtarum ferreis ſimilia, ſpinifera, & pungenti lanugine inſignia
luti illa vrticæ. caules longos, teretes, cauos, geniculis per ſingula quatuor
ciarum ſpacia interceptos. Radicem verò ſenſim gracileſcentem, fibrata
Naſcitur *Pazcuari*. inſipida eſt, odore carens, frigidæque temperiei. folia
da, tuſaque, mederi dicuntur vlceribus, haud aliter ac ius decocti radicum
quod epotum dolores quoque ſedat, febres placat, & arthriticis medetur
adipe applicita.

De TABACIS Haytinorum, quos Mexicani vocant POCYELT. *Cap. LXXX.*

TABACOS vocant, Arundinum caua perforataque fragmenta; ſe
dodrantem longa, puluere carbonum extrinſecus illita, intrinſecu
rò *Yelt*, liquidambra, *Xochicoçotl*, & interdum alijs quibuſdam calentibus
tis, atque odoribus referta. horum incenſorum, ea parte qua pleni ſunt,
ex altera tracto, deuoratoq. velut quodam ſuffimento, ſomnus inducitu
omnis laboris, atque laſſitudinis hebetatur ſenſus. Quin etiam dolores
nes, ac præcipuè capitis, ſedantur, pituita fluens ad pectus expuitur, iuua
aſthmatici, & corroboratur ventriculus. Cauendus tamen eſt nimius eo
vſus, alioqui iecur diſtemperiem calidam contrahit, in cacheximq. & alias
ctiones inciditur incurabiles.

*Eadem ferè habet Monardes cap. 15. de Tubulis ad aſthma perutilibus. q
uis compoſitionem non addiderit.*

LIBE

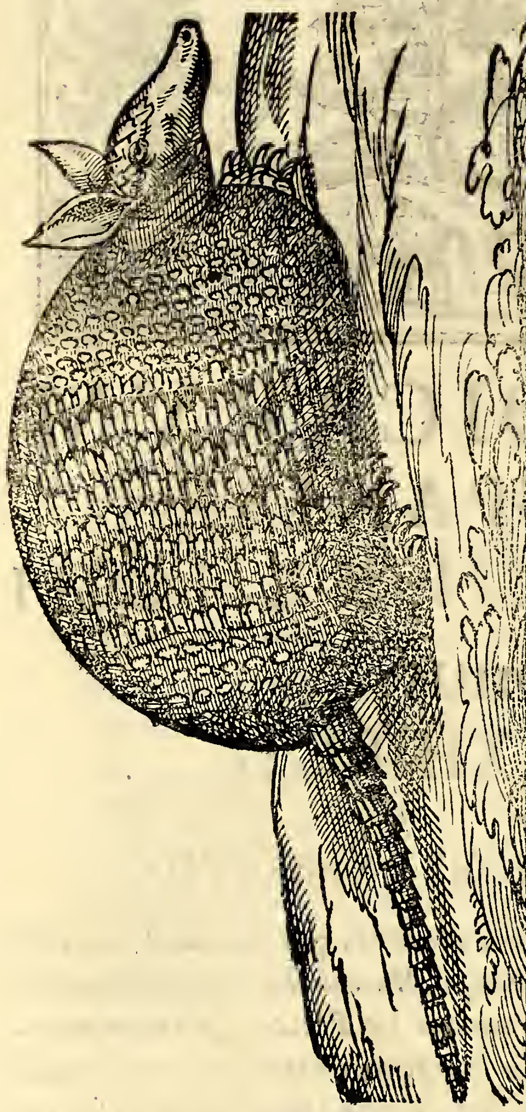

RERVM MEDICARVM
NOVAE HISPANIAE
ARDI ANTONII RECCHI
Liber Nonus.
ANIMALIA EXHIBET.

IOANNIS TERENTII LYNCEI PRAEFATIO.

FERAX Rerum ac Polydædala Natura, quæ non machinata eſt,
vt hominem cuius vnice ſtudioſa eſt, oblectet, & in ſui admi-
rationem allectet? Quam multas hic Plantas, quarum ne no-
mina ad noſtri orbis prius incolas peruenerant, quas occidentalis
illa Mexicana regio copioſas fert, genuina ſua icone expreſſas ex-
hibuimus? Non ideò diues illa Natura in his vires ſuas eua-
cuauit. ſunt & animalia non pauca quæ Author his ſubiungit,
e, vſu, moribus, mirabilia, vt eorum hiſtoria declarabit, quæ longè ab Europeis
ris, Africanis, & Aſianis differunt, adeò vbique omnipotens Deus, ſummam
n bonitatem humano generi palam facere voluit. Et licet animalia nobis inſer-
t ad parandum cibum, ad œconomiam, & varias alias exercendas artes, non
imam tamen Philoſophia in his ſibi partem vendicat, quæ ſuaui animum contem-
ione, in tam varijs eorum ſpeciebus, & varijs magis eorumdem organis corpo-
, & animi moribus adhuc magis varijs, paſcit & recreat. Quare ad animalia
transimus, ſelecta quidem à Medico, & rara; qui & alia volet, legat Ouiedi
uralium Indicorum hiſtoriam, qui ſumma eadem diligentia deſcribit. Libri
m hiſtoriarum & nauigationum, operam ſuam egregie præſtiterunt in horum enar-
da varietate.

De AYOTOCHTLI, ſeu Daſypode Cucurbitino, alijs Tatou, vel Armadillo dicto. *Cap. I.*

AYOTOCHTLI, ſeu Daſ
pus cucurbitinus, animal
monſtrificum, & ſuapte
tura duris armatum lamin
canis Melitenſis magnitudine, ſed ca
valdè lõgiori. Pedes ſunt Echini terreſt
roſtrumque, ſed gracile, & oblongu
armatur vndequaque cruſta, bellico
quorum tegumento perſimili, in lamin
connexas, atque mobiles diuiſa, qua
conuoluit, & vndequaque tegit, vbi o
eſt. quare ab Hiſpanis Armadillo, qu
cataphractum, aut armatum, à Luſita
Encobertado appellatur. Auriculæ ſ
murinæ, ſed longiores, nimiſque gr
les. Cauda longa, teres, ac genicula
eodemque modo laminis circumuall
cruſtatis. Venter candet, & pelle op
tur molli, humanę haud abſimili, long
ſculis, exilibus, ac raris pilis veſtita. F
micas venatur cubans ſupra dorſum,
cauda ori admota, quæ rectè procede
tes incidunt in inſidias, & cibum de
denti ſuggerunt monſtro. vix enim
vllum animal, qua ſe tueatur alatque
arte & induſtria deſtitutum. Cum ſu
in præceps, caput caudamque ventriculo applicat, ac tuetur cruſta, ac ſe
in ſpheram conuoluens rotatur. Quod ſi pertinacius quiſpiam inſectari pe
ueret, ſeſe in hominem contorquet, & interdum icto vehementer dorſo ſ
pectore exanimat. Verſatur in vliginoſis lacubus, lumbricis, piſcibusque,
vermiculis veſcitur, nec non & quibusdam arborum baccis, ac pomis, & f
micis, vt diximus. Caro eſt impensè pinguis, dulcis, & pituitoſi alimenti
excrementis redundans. Vtebantur antiqui cauda, ad eas quas Zebretanas
cant, (quarum erat apud illos vſus frequens) roborandas, & muniendas cru
verò ad multa, quæ tum ad bellicos tumultus, tum etiam ad pacem tranq
lam ſpectarent. Aiunt, cruſtam illius tritam, ac dragmæ vnius pondere de
ratam ex iure decocti ſaluiæ, euocato ſudore, magnopere morbo Gallico cur
do conferre. Verſatur in locis calentibus, qualis eſt Yauhtepecenſis, lacuſ
bus, vt diximus, & vliginoſis.

NOTAE IOANNIS TERRENTII LYNCEI.

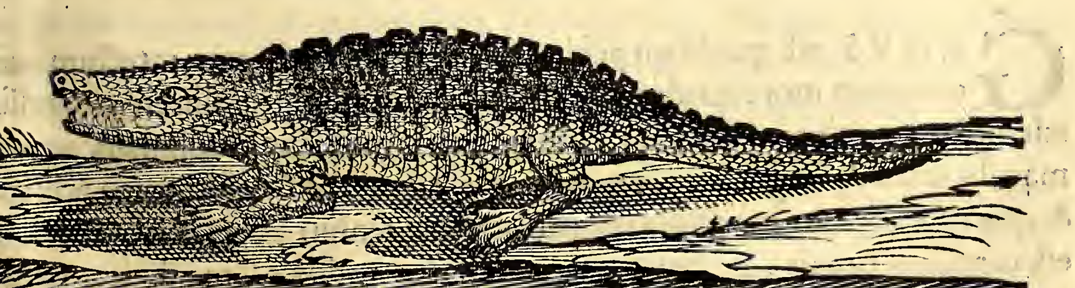
nimalculum hoc,deſcribitur, à Monarde cap. 3. qui illud Armadillo nominat. reli-Auctores vide in notis Cluſij ad prædictum caput.

eſcribit etiam tria huius animalis genera Cluſius in Exoticis cap. 15. quæ apud im Plateau Tornaci in ſuo Muſæo animalib. præſertim auibus inſtructiſſi-agna cum delectatione conſpexi.

De ACALTETEPON, ſeu Monoxillo mucronato, quod priuatim Temacuilcahuya vocant, Lacerto Nouæ Hiſpaniæ. Cap. II.

VERSATVR in *Quauhnahuacenſibus* agris, alijſque feruentibus huius nouæ Hiſpaniæ locis,lacerti terrificum quoddã genus *Coloto* noſtrati haud mile, nuncupatum ab indigenis hiſpanis *Scorpius*, duas longum ſpitha-, prolixa cauda, breuibus cruribus, lingua, quam interdum verſat, ru-lata, ac bifida, toruo capite, inceſſu graui, tardoque, & cruſta intectum, fuluis candidiſque punctis, paruulas margaritas imitantibus, aut litho-mi ſemina, variata. quæ à cruribus poſterioribus vſque ad extremum t in varias digeruntur formas, ab eiſdem verò ad extremum caudæ in li-annulis ſimiles,cingentes tranſuerſim corpus per interualla, etſi fuluæ lon-int numeroſiores. Huius animalis morſus, noxius eſt ſed minimè lethalis. fit, vt viſu quam ictu ſit horridius, nec quemquam impetat niſi læſum, ncitatum. Lumborum caro ingeſta duorum obolorum pondere, venerem im in modum dicitur excitare, neque ea in re Scincis cedere, cruſtam ve-corpionum aduerſari morſibus. Nec deſunt gentes, quæ arcus ſuos eadem iant, muniantque, putantes, ita venenatorum animalium noxiam natu-hebetari, atque coerceri.

De AQVETZPALIN, ſeu Crocodilis, quos alij Caimanes vocant. Cap. III.

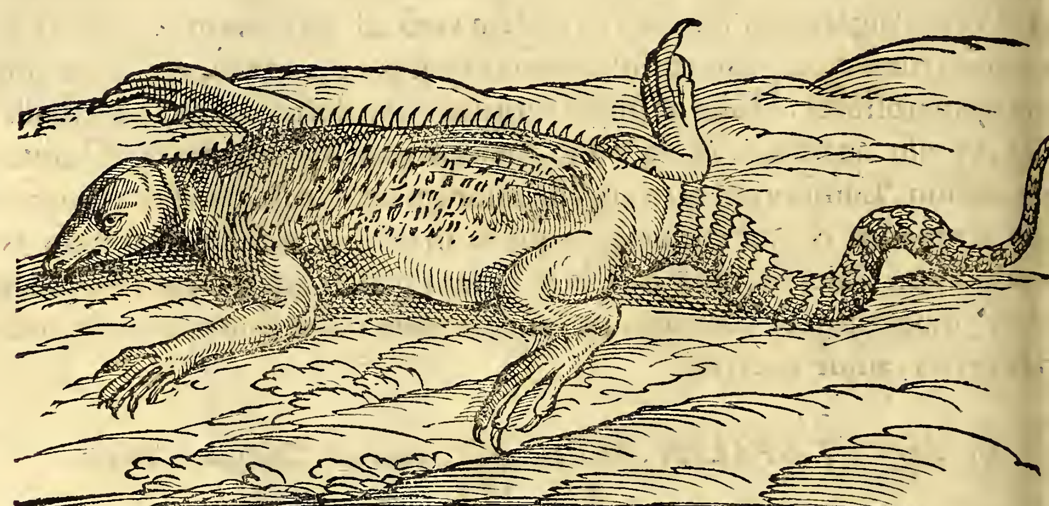

VIVVNT in quamplurimis paludibus huius nouæ Hiſpaniæ, alijſuè aquis ſtagnantibus, *Crocodili* miranda corporis magnitudine, roſtro proli-, ac dentato, corpore cruſta prædura, ac velut in conchas aſſurgente con-to,ac forma coloris noſtratibus ſimili.mira eorum natura, truculenti mores, tas in timidos,fugienteſque, & formido (namque fugiunt audentes) iam diu alijs auctoribus ſunt enarrata, nos nonnulla alia, experimento & pere-

grinatione comperta, adijciemus. Illud in primis admirari, adeoque imm
vaſtæque beſtiæ, vt quæ ſex ſeptemuè paſſuum longitudinem excedat, à p
ris Indorum collum alligari, atque ita pertrahi ad littora, non valente
inquiunt, monſtro alioqui tardo ac ſegni, caput nocendi gratia contorque
ſi non è contrario, ſed lateribus, & tranſuerſo occurſu inuadatur. Nec mi
mirabile eſt, per famem ac alterius alimenti inopia lapidibus veſci, &
ipſos in illorum ventriculis corroſos, & penè abſumptos reperiri, redactoſ
in puluerem ac deuoratos, conferre lithiaſi. præterque offendi iuxta *Crocod*
rum fauces, glandulas quaſdam, fabis penè pares, ſuauiſſimum moſci ſpira
odorem. & has ipſas, febres egregiè ſedare, ac prorſus extinguere. Quin
rumdem ventriculus, ablutus emundatuſque, probè ſole exiccatus, & cum
caſio offertur tritus, & deuoratus, lapidem renum, ac veſicæ frangit, ac
lit, & vrinam promptiſſimè euocat.

Horum lapidum meminit Monardes capite 33. eosque contra quartanæ parox
mos, temporib. alligari ab Americis aſſerit.

De AXOLOTL, ſeu Luſu Aquarum. *Cap. IV.*

GENVS eſt quoddam piſcium lacuſtrium, molli cute intectum, ac
certarum more quadrupes, dodrantis longitudine, pollicemque craſſu
etſi interdum cubitum excedit. Vuluam habet muliebri ſimillimam. ac ven
maculis fuſcis diſtinguitur; à corpore medio ad caudam vſque nempe prolixa
& quæ iuxta finem tenuiſſima ſit, paulatim ac ſenſim gracileſcit. Pro lin
eſt cartilago breuis, ac lata. quaternis natat pedibus, in digitos perſi
les illis ranarum, deſinentibus. Caput depreſſum eſt, & reliqui corpo
proportione magnum. hiſcens rictus, aterque color. Huic menſtrua ſing
quibusque menſibus fluere obſeruatum ſæpè ſæpius eſt, haud aliter ac mulie
bus, & ingeſtum venerem excitare haud ſecus ac Scinci facere ſolent, quos t
reſtres *Crocodilos* quidam vocant, ad quorum fortaſſe genus pertinent. Salub
ac gratum præbet alimentum, nec diſſimile anguillarum carni. multis par
modis ſolent, frixi nempe, aſſi, elixique. verum ab Hiſpanis magna ex pa
ex

eto, multo addito pipere, caryophyllis, atque ſiliquaſtro Indico, à Me-
is verò ſiliquaſtro ſolo, ſeu intrito ſeu integro, familiariſſimo illis, ac præ-
condimento. Nomen accepit à rara, ludicraque, qua prœditus eſt forma.

De AXIN, ſeu vermium quorumdam pinguedine. *Cap. V.*

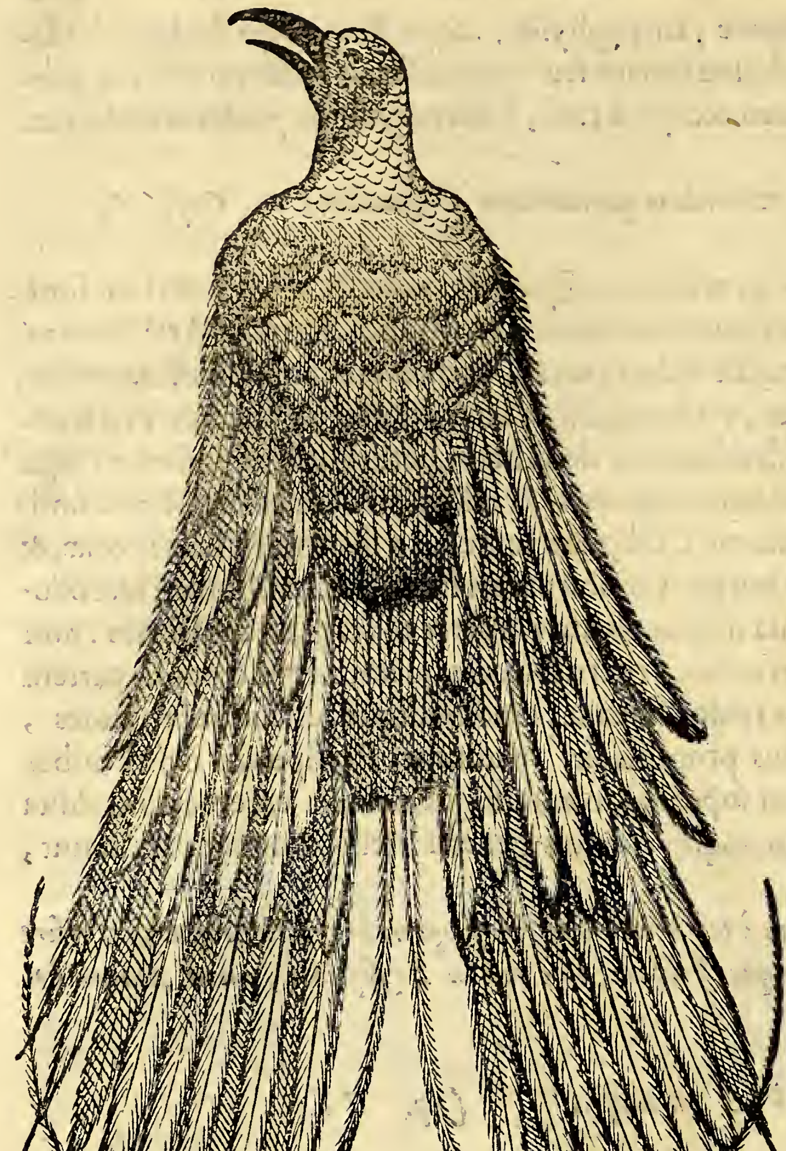
ASCVNTVR in arboribus *Quapatli*, aut alijs, quas noſtri ob ſimi-
litudinem Prunos vocant, cum tamen ad Myrobalanorum Arabicorum
nere genus alicui fortaſſis videri poterit, vermes quidam hiſpidi *Axocuillin*,
rentes *Axim*, pallentes, vix longi, binos latos digitos, ac pennam craſſi an-
um. Hos indigenæ ab arboribus deturbatos, permittunt ad ignem ex aqua
i, aut diſcoqui donec comminuantur, & adeps eiuſdem coloris *Axin* nomi-
pernatet, atque emineat. Colligunt hunc ad vſus multiplices incolæ, &
rmant in globulos, è butyro vaccino parari ſolitis haud abſimiles; olei odo-
z lenitate, & ad omnia quibus oleum conferre ſolet, præſtantiſſimos. non
n in nutrimenti vſum adhuc venere. Dolores quamcunque corporis partem
pantes ſedant. neruos tenſos laxant, emolliuntque. diſcutiunt tumores,
ſi natura ad id potius propenſa ſit, maturant. Eryſipelatis deſinentibus
runt. vlceribus ferunt ſuppetias, conuulſiſque, necnon enterocœlis, addita
, ac *Picielt*. collectionesque cuiuſuis generis breui admodum minuunt,
diſcutiunt.

*mile quid de vermibus è terra erutis, & in vnguentum coctione mutatis, refert
rdes Cap. 52. eundemque effectum aſcribit in Eryſipelate, quem Author no-
uic vermium oleo.*

De AVE paradiſea. *Cap. VI.*

FFENDIT tandem veras Apodes vita, & quæ per tot ſecula homi-
nes latuerant, nauigatio in Malucas deprœhendit. nempe aues, non pe-
tantum vſu, quales multo antea tempore innotuerant orbi, ſed pedibus
omnino carentes, & eorum loco pennas fuluas, hiſpidas, tenues, duas
amas & quatuor vncias longas, à medio circiter corpore prodeuntes, cri-
craſſiorum inſtar, ſortitas. quorum vſus eſt (ſi vſquam volatu ceſſant)
ribus appendere, quando conſedendi ſunt impotes, & alligari inter ſeſe
em & fœminam, cum foueæ dorſi maris impoſita oua, cauitate antica, fœ-
incubat, fouet, & amplectitur. Sunt enim qui affirment, perpetuos vo-
edere, ac ſublimi ſemper pendere cœlo. &, ſi in ſolum deturbari caſu ali-
contingat, à pueris facili opera deprehendi. neque enim difficile eſt in tan-
rporis paruitate, ac pennarum amplitudine in aere ipſo veluti in arborum
lis, aut in infimo collocari ſolo, ac veluti iacere. vix enim Carduelem,
nthillidem vincunt magnitudine, cum pennarum ambitu, quæ duas ſpitha-
& vncias quinas prolixæ ſunt, aquilis non cedant. Sunt hæ magna ex par-
nues, ruſeſcentes ex albo, & è ſcapulis & reliquo corpore, non ab humeris,
nijſuè, cum eis careant, procedentes. Roſtrum eſt nigrum, binas ferè pro-

 lixum

lixum vncias, ac m
criter incuruum. C
binum caput collu
ſed caput partim au
& partim pauonin
lore præditum; col
verò infernè pauon
aureo verò ſuper
pectus, ac dorſi
quædam aurea eſt,
fuluis hemicicyclis
luti vndulata. dorſũ
rò ad extremum vſ
caudæ, quæ admod
breuis eſt ſi cum
quarum pennar
prolixitate cõpare
fuluum, ſed verge
fuſcum. Rore viu
vaporibusque, &
taſſis animalibus
uulis, ac penè nulli
ſi quæ fortè ſunt in
ris parte excelſiori.
uidente natura, vt
nonniſi in aere pe
re poterat, nullo,
ibidem tantum pa
vteretur alimento
cum perpetuò ieiu
inteſtina ſint; ca
ſum, & quantum ſatis eſt, & pinguedine redundans, corpuſculum reperiri.
nant indigenæ hac aue deſiccata caput, vſi ea criſtæ loco, ob pennarum pul
tudinem, colores varios, & eiuſdem auis raritatem, ac formam ſpectandam

*Solertiſſimus rerum naturalium indagator Vliſſes Aldroandus, hiſtoriam h
auis vna cum ſpecieb. diligentiſſime, & copioſiſſime in Ornithologiæ opere ſuo proſec
eſt. Huic acceſſit Carolus Cluſius, qui in Auctario ſuo ad exotica, opinionem
iam ab omnibus receptam, has Manucodiatas, nempe pedib. carere, planè refe
auesque in Hollandiam vna cum ſuis pedib. delatas eſſe aſſerit.*

De CERCOPITHECIS. *Cap. VII.*

OFFENDVNTVR iuxta calidiora nouæ Hiſpaniæ loca, *Cercopi*
quos Mexicenſes *Ocumatli* vocant, varia magnitudine, atque colore.
peries nanque nigros, pallentes, fuſcoſque, magnos, mira paruitate, ac
diocre

es, alios capitibus caninis, ac omnes penè filiorum amplexu graues. Mi-
eſt, arborum ramos, quas conſcenderunt, in viatores torquere, & ia-
; tranſilire flumina caudis inuicem apprehenſos, & ab arboribus fluuijs
s vibratos. ac ſuper omnia, ſagitta alioue telo vulneratis, quantam poſſunt
am quantam ſolent homines hominibus, opem ferre, admotisque folijs,
borum muſco vulneri, ſanguinem fluentem ſiſtere, atque ita vitam, ſi
oſſit, tueri. Educant filios ſingulos, pariuntque, & circumferunt, ample-
aci adhæreſcentes mira pietate, & amore erga prolem. atque id iuxta
ium verrucas, & ſumma cacumina, vbi venatores pyram conſtruunt
o circundatam, adiecto lapide *Cacaotetl*, ſeu coruino, cuius eſt natura,
alefactum, tonitruum edere, atque deſilire. Concurrunt *Cercopitheci* ac
ncumbunt, edentes ſparſum *Cacaotetl*. ſed perterrefaciente eam gentem
lapide, obliti filiorum, ac veluti expertes luminis aufugiunt, deſerentes
m cariſſimam, relinquenteſque in prædam venatorum. Cæteraque ad
naturam ſpectantia, adeò nota ſunt cunctis, vt à me rurſus hac in parte
fuerit ſuperuacaneum. Illud non eſt prætermittendum, Cercopitheco-
ſſa tuſa atque deuorata, dolores à Gallica lue ortos, ſudore euocato, tol-
tque ſedare.

Cercopithecis vide plura apud eos qui animalium hiſtoriam conſcripſerunt
lde Cluſium in Auctario ſuo ad exotica, vbi noua quadam deſcribit genera.

De COZCAQVAVHTLI. Regina Aurarum. Cap. VIII.

EGINAM eſſe aiunt *Cozcaquauhtli* auium, quas Mexicenſes Auras
ocant. Gnoſiarum aquilarum æquat magnitudinem. corpus vniuerſum,
collum, & eas partes quæ ſunt iuxta pectus (ex nigro nempe purpura-
) fuluum eſt, ac pullum. alæ ſubtus circa exortum nigræ, cætera cine-
ſuper verò mixtim, fuluæ, nigræ, & vergentes nonnihil in purpureum.
ubra ſunt, & vnci vngues. roſtri extrema, quæ pſitaci eſſe iudices (tam
iſtincta ſimilitudo) alba ſunt, cætera ſanguineo colore tincta. amplum
ium foramen, oculi nigri, Iris fulua, rubræ palpebræ, ſanguineo colo-
fuſa frons, & plicatilibus rugis torua, quas tamen nonnunquam expli-
a in re vocatos Gallopauos videtur æmulari, & pilis quibuſdam veluti
dis, rarisque, & Aethiopum pilis haud abſimilibus. Cauda eſt Aquilæ,
cinerea, foris verò nigra. Anguibus, muribus, ac lacertis, quos rapit,
, ſed morticinis maximè, humanoque cum fortè paratum illud offen-
rcore. Sublimipeta auis eſt, & nimium extenſis, expanſisque volat alis,
atum intermittens. Indigena eſt huius prouinciæ. Veris educat tempo-
iſtit vi incredibili ventis, contranititurque aduerſantibus, eiſdem ſedi-
rſtans immobilis. Caro eſt inutilis, & nutrimento à nemine (quod ad-
nperetim) niſi medicinæ gratia deguſtato. Fertur huius auis plumis me-
los vlceribus admotis, carnibusq; elixis alimoniæ loco, durãte affectu de-
quas aiunt etiam morbo Gallico, præſentaneo quodam remedio mederi.
rius cap. 19. huius ſpeciem Auram ipſam Tzopilotl deſcribit.

De

De COYAYAHOAL. *Seu Ichcaton.* *Cap.* IX.

VERMIS eſt genus prædurum *Coyayahoal*, ab alij *Tzinehuilin*, & alijs *Ichcaton* nuncupatum, ſupernè fuluum, pedibus autem ex albo p puraſcentibus, numeroſiſque. quorum gratia fortaſſis poſſet in ſcolopend differentias referri. Arefactus hic, tritus, & ex aqua reſolutus, illitusque m xillis bis quibuſuis ſingulis diebus, dolores dentium ſedat.

De HOATZIN, *ſeu aue ſimilem nomini edente vocem.* *Cap.* X.

AVIS eſt, Gallinæ Indicæ penè magnitudine, incuruo roſtro, pecto candido in luteum inclinante, alis, caudaque maculatis per interu pollicis, colore candenti pallidoque, dorſo fuluo de ſuprema parte colli, vtriſque in fuſcum colorem inclinantibus, præterea etiam & temporibus vſ ad roſtrum & oculos, vnguibus nigris, ac fuſcis cruribus. criſtam geſtat c ſtantem plumis è candido in pallidum colorem vergentibus, ſed dorſo ear nigro. veſcitur anguibus. Vox eſt magna, & vlulatum quendam repræſent Apparet autumno. inauſpicata habetur ab Incolis. Oſſa eius dolorē cuiuſuis ticulæ humani corporis a lancinatione ſedant. ſuffitus quoque plumarū, men reſtituit his qui è morbo aliquo, ea parū conſtantes euaſerunt. Pennarū cini uoratus medetur morbo Gallico affectis ope mirabili. Viuit in calidis reg bus, qualis eſt Yauhtepecenſis. magnaque ex parte arboribus iuxta flumina ſitis inſidet, vbi nos eam auem conſpicati, capiendam ac delineandā curaui

De HOITZITZIL, *ſeu Aue varia.* *Cap.* XI.

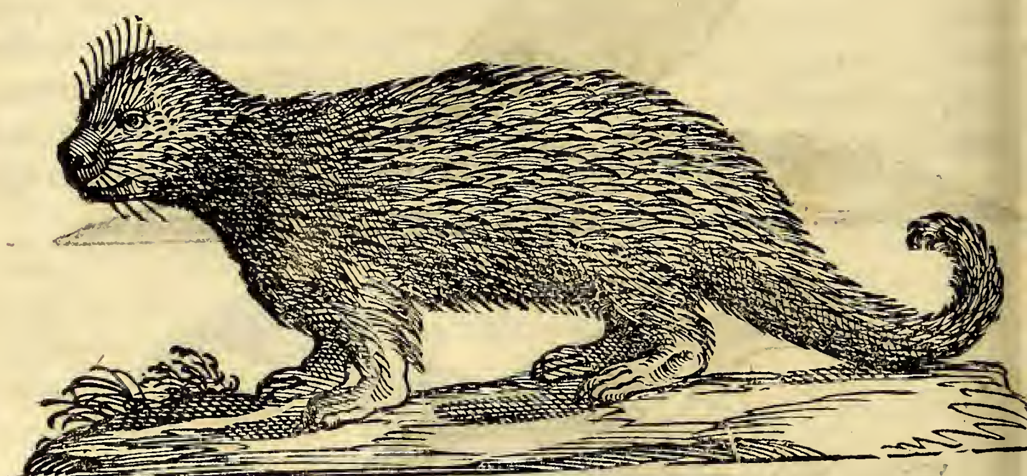
AVICV

VICVLA eſt minima,plumis variorum picta colorum, quibus intex-
tis, mira quadam inter ſe ſubtilitate compoſitis, ac artificis induſtria co-
tibus,diuorum figuras, & quarumuis aliarum rerum indiſtincta ſimilitu-
ndi artifices exprimunt imagines. Ea eſt ei natura, vt non diutius viuat,
quam

quam flores herbarum quarum alitur melligenæ, durent ſuperſtites. poſtquar verò marcuere, ad pinus, aliasque arbores ſeſe quadam naturæ prouident conferat (quod eſt fide digniſſimorum virorum teſtimonio compertum, & ſcribarum fide non vno comprobatum in loco,) eique roſtro affixo ſe ſeru appenſam, donec ſex plus minuſuè tranſactis menſibus, ac decidentibus ia pluuijs, agris vernantibus, ac gratis herbis rurſus ortis, atque floreſcentibus, d nuò reuiuiſcat, ſimiles vices ſæpius ſubitura. Nec nugæ ſunt, aut cuiquam debet eſſe dubitatum. ſeruata quippe eſt non ſemel auis ſtipiti affixa intra c biculum, & cum ſex menſes exanimis pependiſſet, quo tempore ſibi natura comparatum eſt reuixit, ac demiſſa in vicinos agros volitauit. Aiunt prætere eius puluerem deuoratum, mederi epilepticis. Plures ſunt harum auicularum differentiæ, colorum varietate, ac corporum diſtantes magnitudine. quales ſu *Quetzal hoitzitzillin*, *Zochio hoitzitzillin*, *Xiuh hoitzitzillin*, & *Tozcacoz hoitz zillin*, *Totac hoitzitzillin*, *Tenoc hoitzitzillin*, & *Hoitzitzillin*.

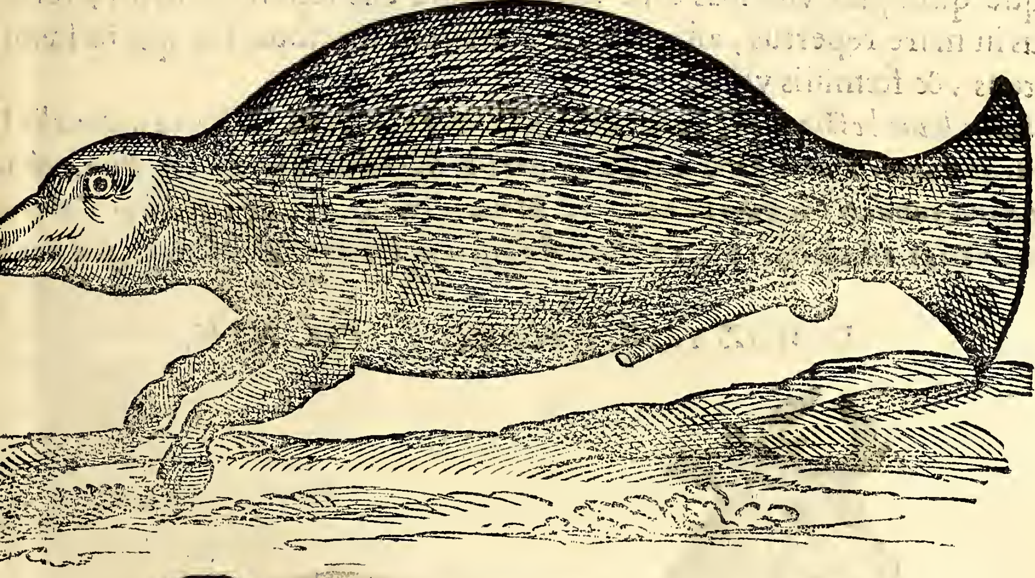
De HOITZTLACVATZIN, *ſeu Tlacuatzin ſpinoſo Hyſtrice Nouæ Hiſpaniæ.* *Cap. XII.*

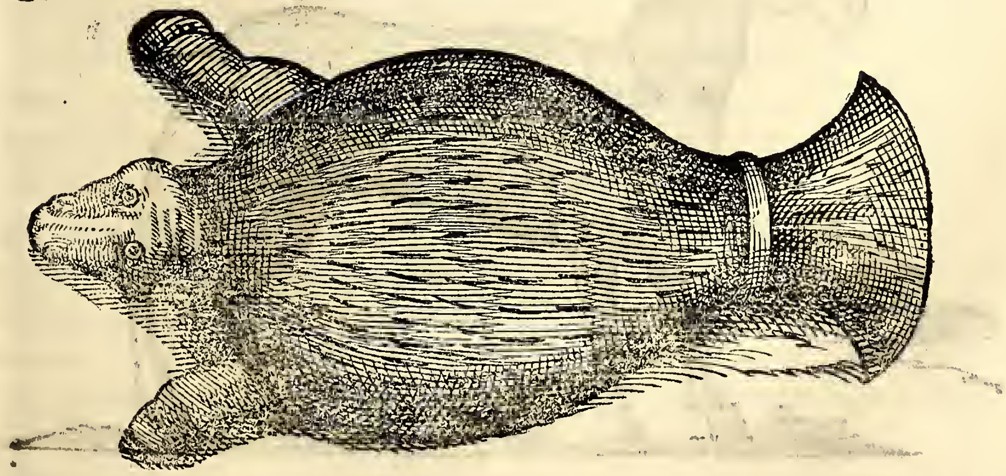

ANIMAL eſt *Hoitztlacuatzin*, canis mediocris magnitudinem æqu colore nigrum, Melis aut *Tlacuatzin* forma, à quo trahit nomen. te idem ſpinis cauis, acuminatis, tres vncias longis, & hyſtricis ſpinis aculei perquamſimilibus, pilis tamen quibuſdam mollibus, ſi caput excipias, int ctis, atrauè lanugine, ſed circa exortum candenti. Iaculatur eas in canes inſe tes, nulla eorum induſtria, aut conatibus excutiendas. nam ſenſim magis giſque iactatione defiguntur, donec viſcera perforent quadam naturali vi hantque corporis innatum humorem, atque ita transfixum confoſſum canem tabefaciant. Seruant Indi hos aculeos, aiuntque nouem ho ſi leui igne calefiant, & exiccentur ita vt eorum vis non euaneſcat, i nuinque puluerem redigantur, ac ex vino aut aqua propinentur, la renum frangere, emundareque vrinæ vias, ac veſicam, appetitus venereos excitare, tum etiam dolori capitis ſedando opem ferre, eſſeque ſimos. nam fronti, aut temporibus admoti, ſponte ſua adhærent figuntur

prius decidunt, quam hirudinum more, cauitate ſanguine referta, vacua-
ne cauſa excitante dolorem, ægri fiant incolumes, liberenturque à morbo.
ndum animal, ac non minus miranda aculeorum vis, & ſummis laudibus
llenda ſapientia atque potentia opificis ſummi, qui tanta rerum varietate,
que varijs naturæ donis, hunc ornauerit mundum. Sunt verò aculei can-
tes, luteique, tenues, ac tres vncias longi, ſed mucronibus nigricantibus,
eracutis. Cauda breuior illa *Tlacuatzin*; paulò tamen craſſior, & aculeo-
à media parte vſque ad extremum expers. Pedes ſunt quales *Quauhpeçotli*,
atiores. Roſtrum canis ſimile, ſed reſimum. Dentes ſupra infraque bini,
tilli vocatæ *Tucca*. Venter ſpinarum expers eſt, ac tectum pilis, quemad-
um & externa parte crura atque brachia. Cicurari poteſt, viuitque in ca-
Tonotlæ, & *Tezotzocalci*. viueretque, quantum coniectura aſſequi poſſumus,
l Hiſpalenſes, calidiuſuè aliud Beticæ oppidum, ſi eò portaretur. Veſcitur
ibus fugacibus, ac montoſis gaudet locis.

De MANATI. *Cap. XIII.*

OVCAT vterque oceanus, ſtagnaque, piſcem vocatum ab Haitinis *Ma-
ati*, beſtiam penè informem, vitulo parem, & caprino capite tumenti, cum
ante-

anterioribus brachijs. forma fuſcum, & pilis tectum raris, & quamquam fur
ſum, nullo tamen nocuum morſu. vitamque, & mari, & littore (ita tame
vt nonunquam deſerat aquas) agentem, & herbis littoralibus, ac Phicoru
marinorum veſcentem genere. Cauda eſt illi obrotunda, ac tranſuerſim ſi
Caput, & os vitulinum. magnæ nares, mammæque. auriculæ paruæ, necno
& oculi. parui dentes, aſpera labra, & corium taurino craſſius, ac firmius. br
chia bina anteriori parte ſita, quinis diſtincta vnguibus, humanis ſimilibus,
pinnarum formam referentibus. vmbilicus patulus eſt, anuſque. vulua mul
bris, penis equinus. & caro, pinguedoque, veluti ſaginati ſuis, iucundi g
ſtus, ſeu recens comedatur ſeu ſalita. & gallica laborantibus lue in primis n
xia. coſtæ viſceraque reſpondent taurinis, & monſtrificam præſeferunt mole
Humano more coit, fœmina ſupina in littore ferè tota procumbente, ac cel
ritate quadam ſuperueniente mare. vnicus verò generatur fœtus. prægran
enim eſt ille, & ea magnitudine, qua non ſoleant plures, niſi monſtrificè ge
rari. Offenduntur in huius animalis capite bini lapilli, quos leuigatos, ac
uoratos ex aqua, aut alio liquore aperiente, fama eſt, vrinam retentam euoca
adeoque quidquid vias illas quæ vrinæ peruiæ eſſe ſolent, obſtruit, reclud
lapillus in mare repertus, albus eſt, & conferens maribus, ſed qui in fœmin
ſubluteus, & fœminis vtilis.

Ouiedus hanc beſtiam eleganter deſcripſit lib. 13. cap. 10. hiſtoriæ naturalis In quam tranſlatam videre potes apud Cluſium lib. 6. exoticorum cap. 18. Plura etiam uenies apud eundem Cluſium in notis ad Monardem cap. 32. de lapidibus Tuberon

Rondeletius etiam lib. 16. c. 18. hiſtoriæ piſcium hoc animal deſcripſit, ſed ſine Ic

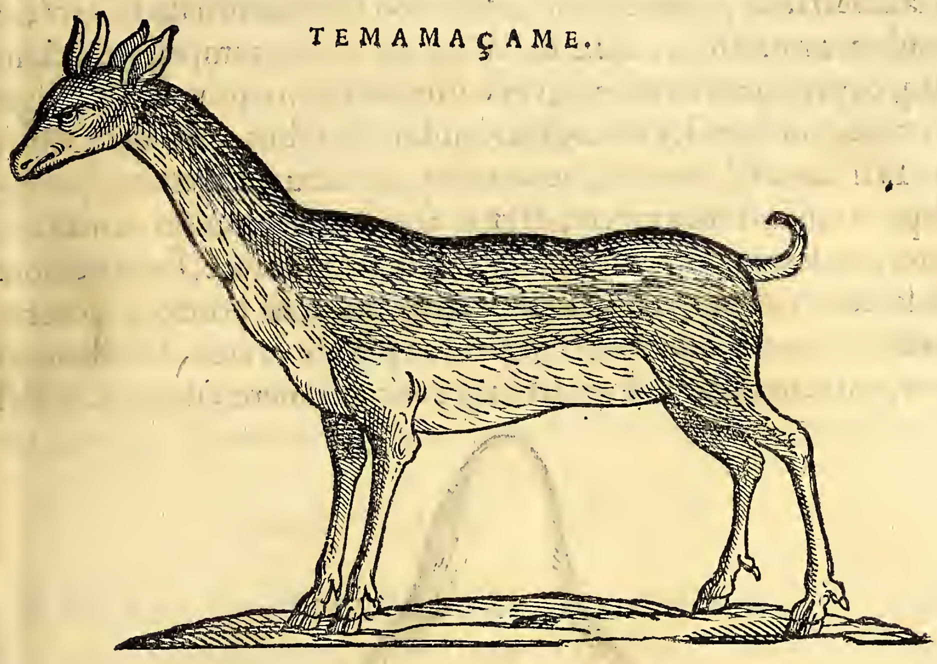
De MAZAME, ſeu Ceruis. *Cap. XIV.*

INTER ceruorum genera, quæ apud nouam hanc Hiſpaniam adhuc
videre licuit (præter candidos totos, quos reges ceruorum eſſe In
bi perſuaſere, nuncupantque à colore *Tztac mazame*, & vocatos *Tlamaca*
maza

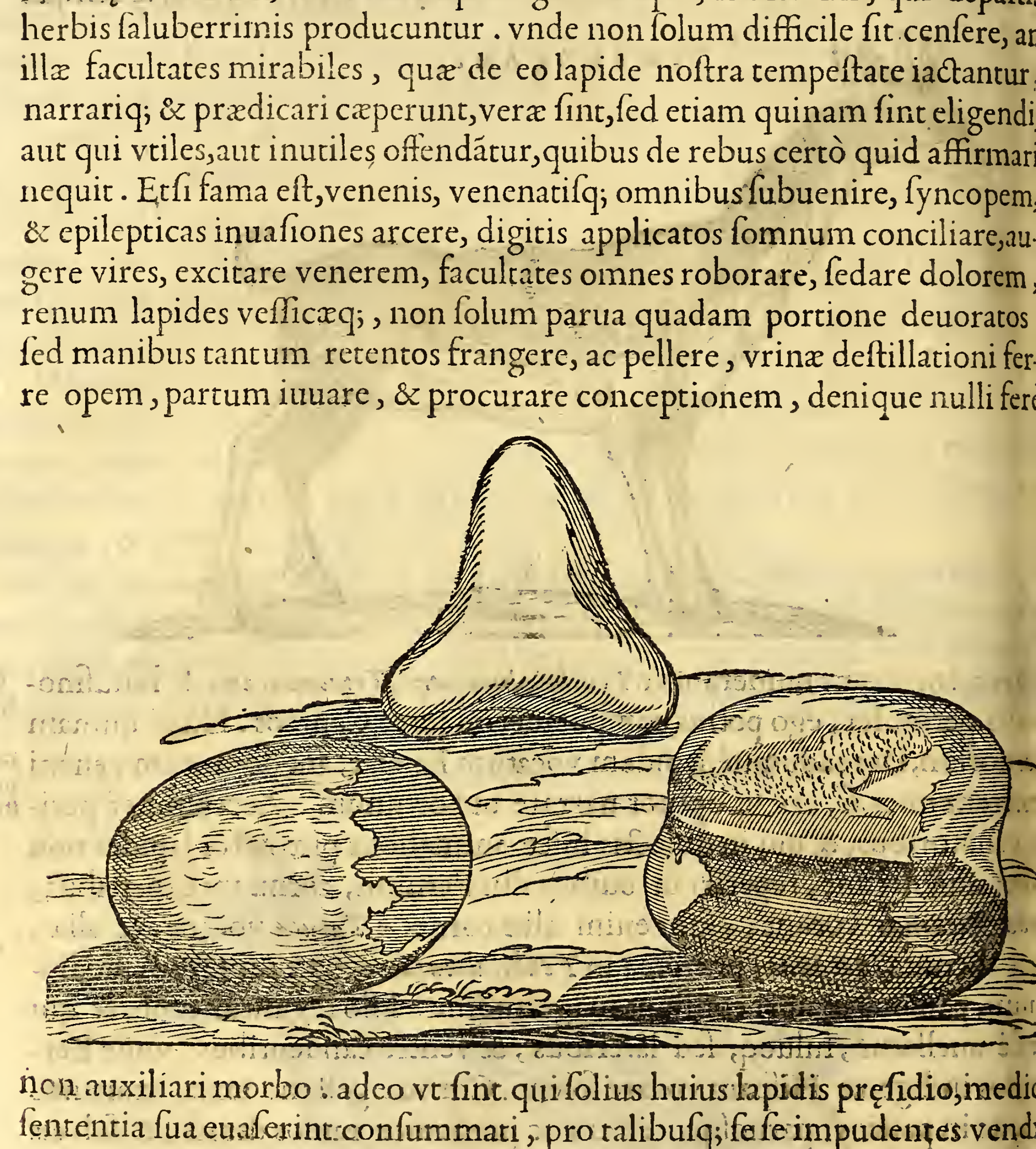
çatl) primi ſunt,quos vocant *Aculliame,* Hiſpanicis omnino ſimiles for-
, magnitudine, ac aliqua natura. Minores his apparent *Quauhtlamaça-*
, ſed vſq; adeo à cæterorum timiditate alieni, vt vulnerati, homines ip- Ceruorũ No.Hiſp. genera.
adoriantur, ac ſæpenumerò interimant. Hos ſequuntur magnitudine
lhuicamaçame, qui forma & moribus eſſent eis omnino ſimiles, ni timi-
res viderentur. Minimi omnium *Temamaçame* ſunt. Sed hos,ac reliqua

TEMAMAÇAME.

era, inter quæ numerantur *Teuthtlalmaçame, Temamaçame,*& huiuſmo- Caprei No.Hiſp.
lia permulta, ego potius computauerim inter Capreos. Nunc quinam
uorum,Dorcadumuè,lapidem vocatum Bezoar, aut dominum veneni Bezar lapidis hiſtoria.
erent inter ſe, erit vt opinor narrare opportunum. Accepimus à peri-
venatoribus, & qui in diſſectis hiſce animalibus prædictos lapides non
el inuenerunt, reperiri in ouibus illis Peruinis, cornuum expertibus,
s *Bicuinas* vocant; (ſunt enim aliæ cornutæ *Tarucæ* vocatæ, & aliæ,
is dicunt *Guacanas*) præterea in *Teuhtlalmaçame,* quæ caprarum medio-
ım, paulouè maiori conſtant magnitudine. Pilo teguntur cano, & qui
lè auellatur, fuluoq; ſed lateribus, & ventre candentibus, vnde Ber-
dos indigenæ Hiſpani vocare ſolent. Cornua geſtant iuxta exortum
, ac in paucos, paruoſq;, teretes ac præacutos ramos diuiſa, & ſub eis
los, quorum imaginem exhibemus. Deinde in quodam Damarum
ere, quas *Macatl chichiltic,* aut *Temamaçame,* appellant,breuiſſimis cor-
us, acutiſſimiſq;, coloris fului, fuſci, & infernè albi, quarum quoque
ſtita eſt imago. Necnon in Ibicibus, quorum hic redundat copia; vt
panos & apud hanc regionem frequentes ceruos taceam, in quibus
oq; eſt lapidem, de quo præſens eſt inſtitutus ſermo reperire. Capreas
ım cornuum expertes, quas audio paſſim reperiri apud Peruinos. & vt
ımatim dicam, vix eſt ceruorum caprearumq; genus vllum, in cuius
ıtriculo, aliauè interna parte, ſua ſponte, ex ipſis alimoniæ excrementis
is hic, qui etiam in Tauris, vaccisq; ſolet offendi, non paulatim con-

creſcat, & generetur, multis ſenſim additis, & cohæreſcentibus membra-
nulis, quales ſunt cęparum . ideo non niſi vetuſtiſſimis, & ſenio penè con-
fectis, lapides hi reperiuntur . neq; vbique, ſed certis, ſtatiſq; locis, vbi ea
ſuppetit materia. qua ratione fieri poſſet, vt apud Hiſpanos, genteſuè alias
non ita facilè offendantur . Verùm non omnes hi lapides ſalubres ſunt
tuendęuè ſanitati, aut morbis profligandis apti, ſed ſoli illi, qui depaſtis
herbis ſaluberrimis producuntur . vnde non ſolum difficile ſit cenſere, an
illæ facultates mirabiles, quæ de eo lapide noſtra tempeſtate iactantur,
narrariq; & prædicari cæperunt, veræ ſint, ſed etiam quinam ſint eligendi,
aut qui vtiles, aut inutiles offendãtur, quibus de rebus certò quid affirmari
Bezar vires. nequit . Etſi fama eſt, venenis, venenatiſq; omnibus ſubuenire, ſyncopem,
& epilepticas inuaſiones arcere, digitis applicatos ſomnum conciliare, au-
gere vires, excitare venerem, facultates omnes roborare, ſedare dolorem,
renum lapides veſſicæq; , non ſolum parua quadam portione deuoratos
ſed manibus tantum retentos frangere, ac pellere, vrinæ deſtillationi fer-
re opem, partum iuuare, & procurare conceptionem, denique nulli fere

non auxiliari morbo : adeo vt ſint qui ſolius huius lapidis pręſidio, medi-
ſententia ſua euaſerint conſummati, pro talibuſq; ſeſe impudentes vendi-
tarint. Varijs eos reperies formis, & coloribus . alios nempe candeſcentes
fuſcos alios, alios luteos, quoſdam cinereos, nigroſq; & vitri, aut obſidiani
lapidis modò micantes . hos oui, illos rotunda figura, & alios triangulari
quid ? quod nonnulli eorum, baſis centriuè loco glandem habent (& con-
cuſſi ſonant, nucleo intra cruſtam creſcente, coactoq; haud aliter ac l
quos Aetites vocare ſolent, aut ipſi Aetites ſunt, quos Aquilæ fortaſſis ra-
piant, & in ſuos transferant nidos) alij puluerem, alij lapillum . Tot ver
reperies apud nouam hanc Hiſpaniam, vt iam vili veneant precio, ac ve
vnico aureo ſinguli, & interdum etiam bini emi & commutari ſoleant
cum non paucis ante annis, vnicus & mediocris, ducentis, aut amplius au-
reis

extorqueri non poſſet a mercatoribus. Id dictum eſt a me, atq; admo-
im, ne deinceps reliquus ſit locus ipſis impoſtoribus ex rapto viuenti-
, iuſq; omne, dum rei familiari ſtudent quomodolibet augendæ, atq;
nulandæ, violantibus. quibus opus non eſt in tanta copia, & numeroſa
undantia, arte illos aut adulterio parare. quamquam & adhunc mo-
n non pauci conflati reperiantur. Verùm lapides illi foſſitij, quos qui- Bezar Foſſil.
n Arabum, ab infringenda venenorum vi, eodem appellant nomine, re-
iuntur per hæc tempora apud nos, ac præcipuè in fluminis *Tetzhuatlàni*
s, varij, multiformeſq;, influentibus vndis e montibus redundantibus
o armeno, ſed minimè, quos ferunt ijdem, in angulis oculorum prædi-
rum animalium concreſcere, cum remedij gratia poſtquam deuoraue-
t ſerpentes, ab antris vi halitus, aut occulta alia facultate tractos, ſe mer-
t in flumina. Monſtrati ſunt nobis etiam lapilli, quos aiunt deuorari
æmineo ceruorum ſexu, vt facilior enixus contingat, & in eius ventri-
o reperiri, de quibus omnibus ſuo loco, deo dante, ſermo habebitur.

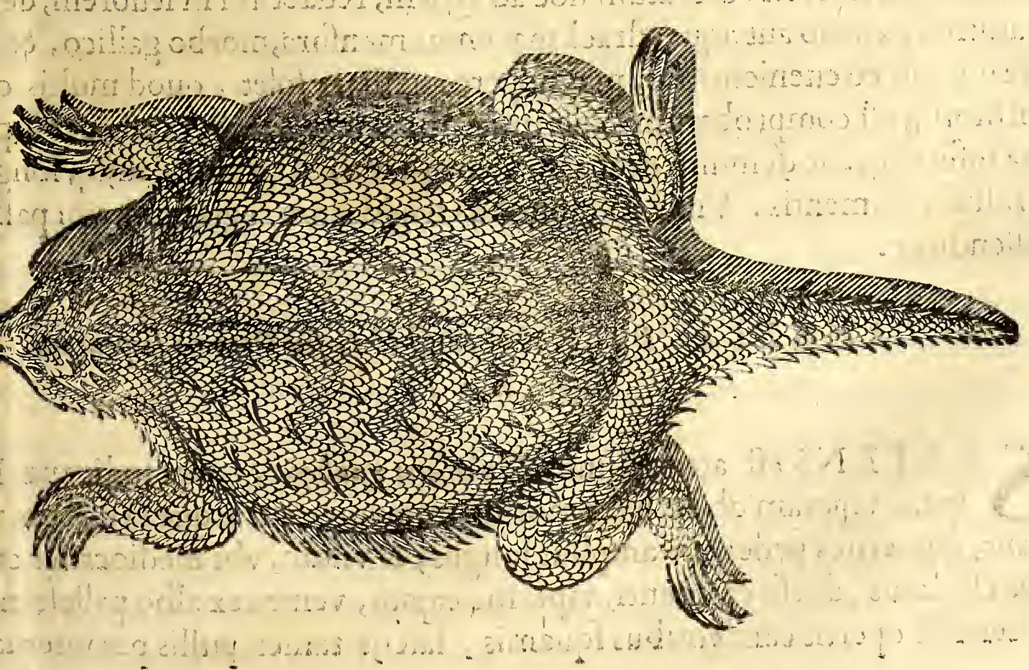
*Monardes ſingulari libello vires Bezar Orientalis proſecutus eſt. cuius etiam
ut 34. perlege. Item Epiſtolam militis ex Peru conſcriptam ad Monardem.*

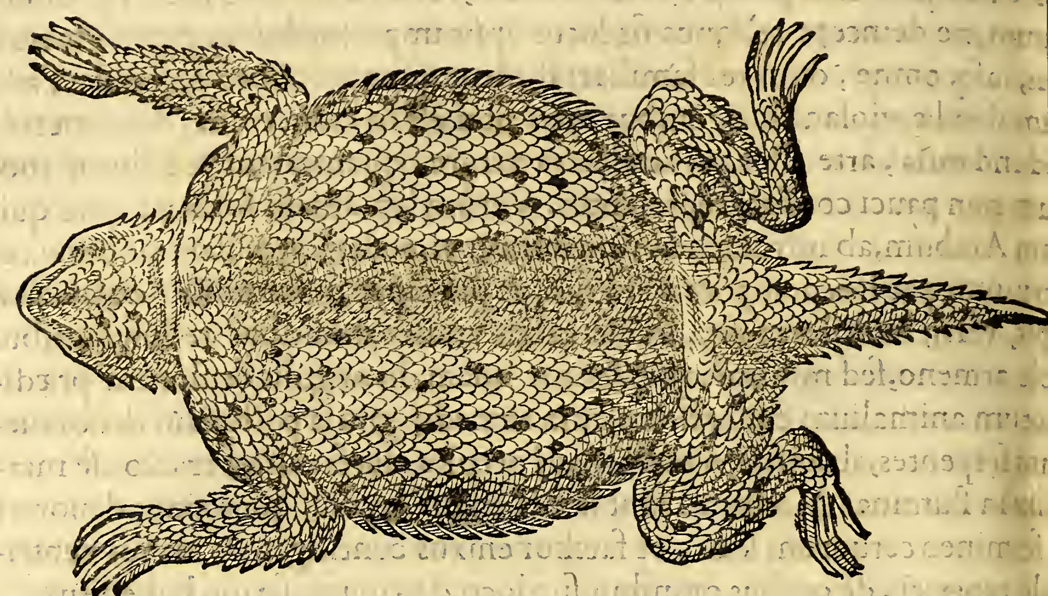
De POLLIN. Cap. XV.

NIMAL quoddam eſt paruum Pollin, inſectumq; Centipedis
forma, minus tamen. quod tritum atq; impoſitum, infixos aculeos,
ſagittas mira celeritate extrahit.

TAPAYAXIN lacerto orbiculari No. Hiſpaniæ. *Cap. XVI.*

D lacertæ differentias videtur pertinere *Tapayaxin*, quamquam or-
biculari penè, planoq; conſtat corpore, ac Raiæ vocatæ quadam te-

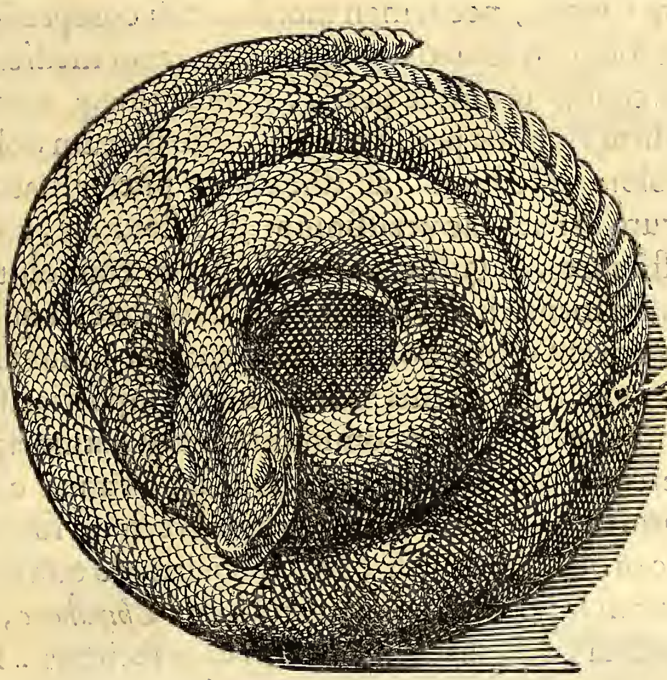

nus forma, ni longè minor eſſet, nec vncias quatuor, longitudine aut l
titudine, ęquans. cartilagineum autem eſt, & multis variatum coloribu
gelidum ſemper tactu repertum, tardi inceſſus, ac raró mutans locum
etiam contrectatum, atque apprehenſum. Sed caput eſt duriſſimum,
quibuſdam eleuatum horrenſq; aculeis, corrollæ modo diſpoſitis. Gaud
ab hominibus apprehendi, manibus geſtari, contrectariq;, placida qu
dam ſecuritate, ac tranquillitate immobilis. quamobrem amicus hom
nis ab indigenis nuncupari ſolet. Illud eſt in eo mirabile, & nulli a
quod ſciam commune, compreſſis, vexatiſve oculis, aut capite; a
parum indulgenter tractatis, ſanguinis guttas per eos effundere, ac lo
gius iaculari, qualis detrahi ſolet ab homine tēperatiſſimo, & ſana frue
ti valetudine. tanto interdum impetu, vt ad trium paſſuum diſtantiam
contingat reiectari. Siccatum hoc ad ignem, redactum in leuorem, deu
ratumq; ex vino aut aqua, drachmæ vnius menſura, morbo gallico, & d
loribus ab eo euenientibus, magnopere auxiliari ſolet, quod multis ce
tiſſimiſq; eſt comprobatum experimentis, vacuata morbi cauſſa per ſupe
na infernaq;, ac demum euacuata vrina permixta pituitæ, alijſq; longi
craſſiſq; filamentis. Viuit in montibus frigidarum regionum; vbi paſſi
offenditur.

De TEVHTLACOT ZAVHQVI, *ſeu Domina ſerpentum.* *Cap.* XVII.

SERPENS eſt atrociſſimus *Teuhtlacot zauhqui*, quem indigenæ H
ſpani viperam ob lethalis morſus immanitatem atque ſæuitiam, v
cant, quaternos pedes aut amplius longus, & vnum, vbi mediocriter cr
ſus eſt, latus, dorſo eminenti, viperino capite, ventre ex albo palleſcent
lateribus opertis candentibus ſquamis, faſcijs tamen pullis per interua

inter-

terſtinctis. dorſum fuſcum eſt, luteis tamen lineis ſe ſe in ipſa ſpina ſe-
ntibus inſigne. Multæ ſunt eius ſerpentis differentiæ non plurimum
ter ſe diſtantes, & ictu mortem inferentes, niſi celerrimè præſidijs occur-
tur. Cónuoluitur in ſpheras irritatus, aut contrectatus, ac inæqualiter ca-
ıt contorquet, ſed ita ſibi vndiq; cauet, vt nulla non parte ſe vindicet ab
iuria. Excogitatum eſt, icta humare membra, terraq; obruere, & ita
nere donec omnino ceſſet dolor, aut morbus ſit curatus, proſpero (vt
dio) magna ex parte euentu. Per ſaxa fertur celeri curſu, ac per terre-
ria, planaq; quod mirum videtur, non adeo. ob quem Mexicanorum
ıidam, a vento nomen indidere, vocantes *Ecacoatl*. Quot annos natus eſt,
t accedunt caudæ perſtrepentia ſonalia, in poſtrema parte caudæ verte-
ˑarum inſtar connexa. Oculi ſunt nigri, mediocris magnitudinis. Binos
ıbet ſuperna maxilla dentes, caninos, incuruos, quibus iaculatur venenũ:
roq; autem latere oris, quinq; parui dentes ſupernæ maxillæ inſunt, ſed
ıi facilè conſpici a quolibet aperto ore queant. Et ſinuosè graditur. Ictus
to corpore hiantibus rimis fatiſcit, & vigintiquatuor horis a morſu trã-
ctis, animam dicitur agere. Apprehenſos cauda Indi qui eos venantur,
tò tenent, appendentes, ſed tamen torquentes collum, perſtrepentes ſo-
libus, corpus huc atq; illuc iactantes, ac nihil non molientes vt pœnas
venatore ſumant. Audio a multis, qui eum ſerpentem domi alere ſo-
nt, atq; educare, annum integrum durare abſq; cibo vllo potuq;. Abſciſ-
mq; caput, decem aut amplius dies ferunt apud Panuceſes, in fœmoris
aſſitudinem, & longitudinem adoleſcere. Norunt cicurari poſſe per
ulti, qui domi alentes habent in delicijs. Venenum iaculatur canino-
ım tubulis, caui enim ſunt. Nec deſunt qui affirmant, viuum parere, etſi
lsò, quemadmodum ex aliorum veriori narratione percepi. Cum læſus
aſcitur, ſonalibus concuſſis vehementer perſtrepit, erigitq; collum, non

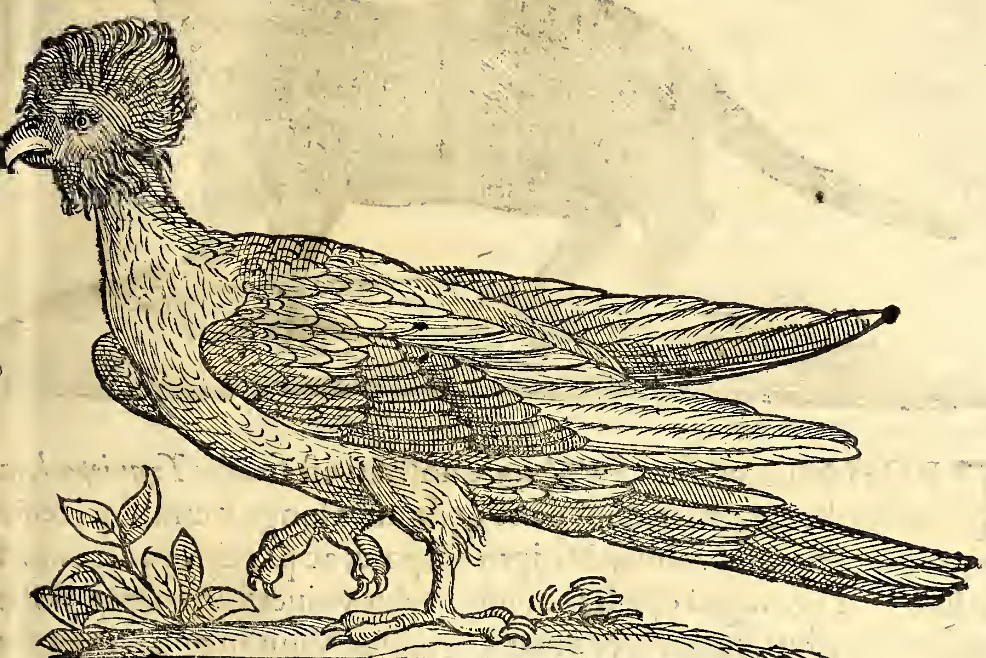
ſine adſtantium timore, nec tamen mordet, niſi compreſſus, & irritatus Caninis in vſus medicos ſeruatis, pungunt Mexicani medici, collum, ceruicemuè dolores capitis placandi gratia. pinguedineq; animalis ferè omnium nocentiſſimi, lumbos perungunt ſedando illorum dolori, aliaſq; corporis partes dolore infeſtatas. ac diſcutiunt præter naturam tumores edunt Indi eorum carnes, ac veriſſimum eſſe ſtatuunt, cohortalium carnibus eſſe præſtatiores, ac guſtu gratiores. Linteo conuoluta quantum velis tenui raroq;, ita torpeſcit illa feritas, vt a puero deferri quolibet, citra formidinem, aut noxam vllam poſſit. Aiunt, caput huius ſerpentis alligatum collo, inſtar viperini, gutturi morbido ferre ſuppetias, febrientibuſq; Medentur punctur æ ſerpentium omnium, quibus natura appendent ſonalia humano ſtercore duarum vnciarum pondere ex aqua congruenti propinato, aut commanſo *Picyelt*, & admoto vulneri; item folijs arboris *Hoitzmamaxalli* huic orbi vulgaris, tuſis, atq; applicitis, de qua dictum eſt inter arbores. Eſt etiam huic malo conuenientiſſima *Chipahoac*, ab alijs *Acuithuariracua* appellata, de qua inter herbas verba fecimus. Prouenit in calidis locis huius nouæ Hiſpaniæ.

De TLAQVATZIN. *Cap.* XVIII.

ANIMAL eſt *Tlaquatzin* canis parui forma & magnitudine, binos dodrantes longum, roſtro tenui, prolixo, atq; depili. exili capite tenuiſſimis, molliſſimiſq; auriculis, ac penè translucentibus. pilo longo, candido, ſed circa extrema fuſco, aut nigro. cauda tereti, duos dodrantes longa, ac perſimili colubrinę, fuſca, ſed poſtremo candida, quæ mordicus firmiterq; quidquid apprehendit retinet. corpore verò, ac pedibus Meli. Quaternos, quinoſuè parit catulos, quos vtero conceptos, editoſq; in lucem alui cauitate quadam, dum adhuc paruuli ſunt, claudit, ac ſeruat, intra ſcilicet locum a natura huius rei gratia fabricatum, dilatata, ac ſponte naturæ velut excoriata, iuxta mammarum ſedem, externa pelle, tanta æqualitate, ac vi, vt coaluiſſe cutem omnino putes, miro, viſendoq; naturæ artificio & quod in nullo animali, quod eadem generauerit, vſquam ſit conſpicere. Oculi ſunt nigri, parui, viuidi, atq; exerti. Scandit arbores incredibili pernicitate. diù in cauernis latitat. veſcitur cohortalibus, quas, vulpecularum muſtellarumvè ſilueſtrum more iugulat, illarum ſanguinem abſorbens. Cetera innoxium, ac ſimpliciſſimum animal, quamquam verſutia quadam congenita ſe interdum mortuum ſimulet. cum ſcilicet non eſt aliter hominum manus effugere, aut cum deluſos apprehenſores mordere eſt animus. Cauda huius animalis egregium eſt medicamentum. trita enim dragmæ vnius menſura, atq; ex aqua aliquoties deuorata, nullo præaſſumpto alimento eo die quo hauritur, vrinæ meatus mire abſtergit, eadem euocata, tractiſq; Lapillis, & quacunq; alia re meatus obſtruente. venerem excitat, generat lac, & prefractis medetur, & cholicis, partũ accelerat, menſes elicit. extrahitq;, tuſa & impoſita, aculeos qui ſunt infixi, ac ventrem emollit.

ollit.& fortaſſis nullum extat medicamentum ad has res omnes peragẽ- præſtantius. Viuit enim in calidis, ac paſcitur carne, fructibus, pane, ibus,frumentaceis, alijſq; generibus, veluti nos experimento cognoui- s,alentes illud domi, ac in delicijs habentes.

De TZOPILOTL, ſiue Aura. Cap. XIX.

QVAM Mexicani *Tzopilotl* vocant, Auram alij vocare conſueue- runt. Auis eſt magna, tota nigra, Aquilæ mediocris, aut corui, cu- idetur ſpecies magnitudine. Vngues ſunt vnci,atriq;, crura fuſca, ro- n pſitaci,eodem fuſcum modo, frons deplumis, plicatili cute obtecta, diſſimili *Quauhpecotli*, aut *Cozquaquauhtli*, quem pili rari, nigri, illis iopum capitibus innaſci ſolitis perſimiles, circumſtant. Morticinis tã- rnibus victitat,ſtercoreq; humano. Nõ ſatis cõſtat, vbi auis hęc nidi- ,aut educet filios, cum ſit vniuerſæ prope nouæ Hiſpaniæ frequentiſ- .Sublimipeta eſt, grauem ingratumq; odorem ſpirat,coruorum odori milem. Gregatim conſident arboribus, & cadaueribus permultæ ıntur inſimul. Audio, pennas eius, vſtas & in cineres redactas, pilos ſci prohibere, nõ minus ac ſtercus formicarum,& ſanguis veſpertilio- , & ſemiambuſta cutis vulneribus mederi admotas, ſi pariter edatur , quæ etiam gallico morbo opitulari ſolet. Cor ſole exiccatum, enſe eſſe odorum, ſtercus verò drachmæ vnius menſura bibitum, me- olicis conferre.

De

De Yzquiepatl, ſeu Vulpecula, quæ Maizium torrefactum æmulatur colore. *Cap. XX.*

TECHNIS, artibuſq; *Vulpeculæ* noſtrati eſt ſimilis *Yzquiepatl*, atq
adeo illi congener, duos pene dodrantes longa, humiliſq; . tenui r
I. Yzquiepatl. ſtro, paruis auriculis, piloſo, & nigro corpore, ac præcipuè iuxta caudan
quæ longa eſt, & nigro candidoq; pilo, velut vniuerſum corpus veſtita
breuibus cruribus, nigriſq; & vncis vnguibus. Viuit in antris inter ſaxa
vbi prolem educit. Veſcitur ſcarabeis, atq; vermiculis, cohortales iugula
ſolaq; eorum deuorat capita. fundit cum ventris crepitu halitum fœtid
ſimum. pedit autem cum quis eam inſectatur, his ſe muniens armis. qu
ipſa tota teterrimum exhalat odorem, & vrina ſtercuſq; eſt fœtidiſſimu
atq; adeo peſtilens, vt nihil ſit reperire in noſtro orbe, cui in hac re po
comparari. quo fit, vt in extremo conſtituta periculo, reddita vrina,
fœcibus deiectis ad octo pluriumuè paſſuum interuallum (tanta vis eſt h
ius excrementi) ſe ſe ab omnibus vindicet iniurijs, ac veſtes inficiat in
lebilibus luteiſq; maculis, & nunquam ſatis perſpirante putore. alias in
xium animal, eduleq; & hac ſola ratione horrendiſſimum. Editur eius
ro, ſtercuſq; ſaluberrimo euentu, ab his qui Hiſpanica lue, aut Indica
tius (vnde citra dubium in alias nationes irrepſit) ſunt affecti, & con
articulorum dolores. Fit ex ea oleum Vulpinum, non minus efficax
quod ex noſtrate Vulpe parari conſueuit apud Hiſpanos. Sunt & alia
huius Vulpeculæ genera, eadem penè forma, & natura. quorum alter
II. Yzquiepatl. *Yzquiepatl* vocatum, faſcijs multis candentibus diſtinguitur; alterum
III. Conepatl. rò, *Conepatl*, ſeu Vulpecula puerilis, vnica tantum vtrinq; ducta, perq;
dam ipſam eodem modo delata.

De APVM*, Melliſq; Indici generibus.* *Cap.* XXI.

YZAXALASMITL.

MICATZONTECO MIMIAOATL.

MVLTA mellis genera in noua Hiſpania mihi adhuc obſeruare licuit, non loco ſolum, veluti veteri orbe, verùm ipſa materia, & apum diuerſis generibus diſtantia. Primum eſt Hiſpanienſi per omnia ſimile. idemq; & quod ab apibus Hiſpanicis congeneribus ſponte in cauitatibus arborum fabricetur, quas Indi ſecta in apiaria reponunt, ac congerunt. Secundũ eſt quod parari ex arundinibus conſueuit, vnde & ſaccharum quoq; paratur, cuius conficiendi traditus eſt a nobis modus quarto huius operis libro, cum reliqua ſacchari omnium generum parandi ratione. Tertium fit ex Metl, cuius etiam opificium in huius plantæ capite proditum eſt. Quartum fit in regionibus temperatis, aut feruidioribus, a quodam apum minimè aculeatarum genere, ſimili formicis alatis, minoriq; noſtrate, ſuſpendente in ſaxis, & arboribus, ſed maximè quercuũ generibus aluearia, globuloſuè quoſdam, vocatos *Micatzonte camimiaoatl*, ſimiles ſaccharinis, interdum hominis æquantes amplitudinem, conſtantes e corijs permultis, refertos vaſculis, minoribus, denſioribuſq; noſtris. Colore fuſco, ac permulto, optimoq; affluẽtes melle, & numeroſa ſobole, atq; fœtura candida, & margaritifera. qua aſſa, & ſale conſperſa, nec ab amygdalis dulcibus diſtante ſapore, quoties occurrit id genus examinis auidè veſcuntur indigenæ. nec tamen caſtrantes aluearia, ſed ore ſugentes. dum verò editur mel non adhæret cera dentibus, ſed quidpiam paleis ſimile. Conficiunt huiuſmodi apes mel haud aliter ac noſtræ. pariterq; floribus, ac rore viuunt. Septembri menſe impensè fœcunda, & onuſta mellaria reperiuntur. Quintum genus prædictis pauliſper cedens, fit ab

Mel No. Hiſp. I.

Mel II.

Mel III.

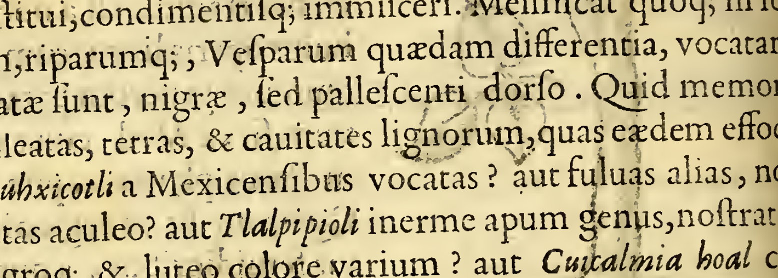
Mel IV.

Mel V.

apibus

apibus quibuſdã aculeatis, noſtratibus longè minoribus, fuluiſq; . Hæ enim
oblongo orbe fabricato, quem *Acomimiaoatl* vocant, mellificare conſueue-
runt? Inueſtigare vix potui, an regem habeant, ſeruentq; in opere, aut in
adminiſtrandis rebus, ciuilem ordinem. ſed veriſimile eſt, hac in re no-
ſtrates apes imitari, quamquam adhuc ab hac rudi gente & imperita, ob-
ſeruatum non ſit. niſi ſatius ſit putare, naturæ magis arriſiſſe; barbaras
quoq; & ſilueſtres extare apes, veluti & inter homines ipſos, quos eadem
intellectus illuſtrauit lumine, gentes incultas, & ab omni ciuilitate, & apt
inſtituta republica prorſus alienas. Et vt prædictis nonnulla apum, veſpa-
rumq; ac pſeudomelliſſarum genera adijciam, a me in hac noua Hiſpania
obſeruata, non eſt prætereundum ſilentio, Genus aliud paruarum apum
expers aculei, ſubterraneis locis mellificans, & fauos conſtruens orbicula-
res vocatum *Tlalneuhtli*, ſed non adeo iucũdo opere, aut grato mellificio. Eſ
Mel VI. acidum. enim acidum mel, & aliquantiſper amarum, etſi in probatiorum generun
penuria ſolet ſubſtitui, condimentiſq; immiſceri. Mellificat quoq; in fora-
minibus parietum, riparumq; , Veſparum quædam differentia, vocatarum
xicotli, quæ aculeatæ ſunt, nigræ, ſed palleſcenti dorſo. Quid memorem
pſeudomeliſſas aculeatas, terras, & cauitates lignorum, quas eædem effodiũ
incolentes, *Quauhxicotli* a Mexicenſibus vocatas? aut fuluas alias, noxi
venenatoq, armatas aculeo? aut *Tlalpipioli* inerme apum genus, noſtratium
magnitudine, nigroq; & luteo colore varium? aut *Cuicalmia hoal* con
putandam inter veſpas, noxij, ac venenati aculei? aliaſuè eiuſdem gener
minores, aut *Quauhxicotli* pſeudomelliſſam, quæ tota nigra eſt, alas ſi e
cipias, quę rubræ ſunt, venenatiſſimi, & prælongi aculei, & ſaccharin
arundines, adeoq; ligna ipſa punctura a ſummo ad imum vſq; (quod
a nobis perſpectum, atq; obſeruatum) findentis? Verùm velle naturæ ſi
gularia mirandaq; nominatim percenſere opera, fuerit inſolentiæ, ne
cam ſtupiditati vehementi adſcribendum.

FINIS LIBRI NONI.

RE-

RERVM MEDICARVM
NOVAE HISPANIAE
NARDI ANTONII RECCHI
Liber Decimus.
MINERALIA EXPLANAT.

OANNIS TERRENTII LYNCEI PRÆFATIO.

B ENIGNA illa & ferax rerum parens, Terra nimirum, non plantas modò germinat, & animalia procreat, ſed ingentem inſuper in ventre ſuo theſaurum recondit, quem noſtro tandem ſuoq; labore feliciter parturit. Metalla inquam, Gemmas, Mineralia, ſales diuerſos, varioſq; ſuccos, quorum omnium Mexicanus Orbis non minus atque aliæ Mundi partes fertilis prædicatur. Decimus hic liber aliquem eorum
is guſtum præbet, & inter hæc, lapides præſertim, terrarum, ac ſalium aliquot
era explicat. Inter lapides verò triumphant, & meritò principatum gemmæ
inent, quæ tantam nobis admirationem varietate ſua, coloribus, materia, decore
iunt; vt non abs re Plinius ſolertiſſimus Naturæ perſcrutator, exclamauerit, in
mmis fuiſſe in arctum coactam rerũ Naturæ Maieſtatem, & pleriſq; hominibus ad
mam abſolutamq. Naturæ contemplationem ſatis eſſe vnam aliquam gemmam.
amquam autem, qui rerum Indicarum hiſtorias ediderunt, particulatim aliquid
etris gemmisq. ſimul ſcripſerint; & Anſelmus Boetius, Cæſarius olim Medicus,
iq. familiaris, generatim & bene materiam hanc tractauerit; Recchus tamen
er plurima alijs aut omninò intacta notauit, aut minus certè obſeruata curio-
diſquiſiuit, quæ tuis ſtudiosè Lector commodis, Lyncei nunc euulgarunt.

DE

DE APOZONALLI Succino Mexicano. Cap. I.

Tletic Succin. Mex. I. ITa vocant Succinum noſtrum,cuius duas indicāt ſpecies. Alteram,qu in flauum colorem magis inclinat, quæ vocatur *Tletic*, ſeu flammeu
Quetzal Succin. Mex. II. *Apozonalli*. Alteram verò dilutiorem, quam *Quetzal Apozonalli*, ſeu plum Succinum vocare ſolent. Ad huius genera videtur pertinere *Xochipaliz*
Xochipaliztli Succin. Mex. III. vocatus, lapillus luteus,& obſcurus. quamquam ad Succinū potius, que vocant coagulatum, aut Chalcidoniam gemmam pertinere quiſpiam p tare poſſit. Eaſdem cum Succino vires habere cenſetur.

DE CHAPOPOTLI Bitumine littorali nouæ Hiſp. Cap. II.

MInerale quoddam eſt *Chapopotli* ex atro fulueſcens,ab antiquis bit men Iudaicum nuncupatum. Purpureo ſiquidem colore ſplend ac Trifolij,*Aſphaltitidis*, Rutæuè,grauem quendam odorem ſpirat,& ei facultatibus pollet. Septemtrionali ſcaturit oceano,& liquidum fluens tim in huius Hiſpaniæ nouæ littora decurrit. In laminas cogitur,bina p ſuum milliaria quandoque longas; craſſas verò, duas, tresuè (vbi ſors tul ſpithamas. Vili (tanta eſt eius in his regionibus copia) venditur prec Vtuntur eo mulieres Mexicanæ commanſo, ac paſſim non ſine volupt quadam ore retento,ad extergendos,&nitori antiquo reſtituendos dent

IO: TERRENTII LYNCEI NOTÆ.

Plurimæ ſunt Salium ſpecies, ſed plures Bituminum creduntur, quæ fœcu Natura parens, terraq. mariq. profundit partim, partim ex varijs artificioſa m nus mixtis deſtillatione elicit. Simile quoddam huic littorali Monardes cap. deſcribit, quod in CVBA fontes circa littus maris emittunt, quem Lector dere poterit.

DE CHIMALTOZATL, ſeu lapide ſpeculari. Cap. III.

SPecies eſt *Chimaltozatl* lapidis diaphani, & candeſcentis, qui in la nas tenuiſſimas,numeroſaſque philuras facili opera dirimitur, vnd nomen. Eſt enim *Chimaltozatl* minerale candicans, & in laminas ſectil
Gypſum Mex. quod antiqui vocauere ſpeculare. Combuſtum ſpeciem gypſi præſt pigmentiq. candido tingentis colore. Eſt & alius lapis huic non diſſimi
Mezcuitlatl.Talch.Mex. à Mexicanis *Mezcuitlatl*, ſeu ſtercus Lunæ vocatus, qui in prætenues q que ſecari conſueuit laminulas,ex aureo colore purpuraſcentes. quæ qu tumuis in igne commorentur, neque exuruntur,neque (quod dictu mi bilius eſt) incaleſcunt. Verùm de hoc fortaſſe alibi latius.

DE

De COZTICTECPATL Cornerina Mexicana. *Cap. IV.*

Ta vocant, quas noſtri Cornerinas appellare ſolent, ſeu lapides luteos, aiuntque, cordis affectionibus ſanandis magnopere inſeruire. Quam ultatem, & cæteras omnes aliorum lapidum aiunt, Mexicani ab Hiſpa- accepiſſe, cum ante aduentum eorum ſolum eſſent eis ornamenti, & us gratia, haud aliter ac aurum, aut argentum (ſi quod eo tempore eru- m erat) cocchleæ, ac pennæ.

De EZTECPATLI Iaſpide obſcuriore no. Hiſp. *Cap. V.*

OStendunt & aliam gemmam rubram, & obſcuram, ſed viridi colore maculatam, eamq. vocant *Eztecpatli*, affirmantes, ſanguinis obſiſte- fluxui: quam ego inter Iaſpidis collocarem genera, etſi Chalcidoniæ ādantènus videatur ſimilis. Illa verò, quam *Eztetl* vocant, & eiuſdem is eſſe aſſerunt, viridior eſt, & minus rubra, de qua in ſequenti capite cemus. Hæc verò magis rubra eſt, & minus viridis.

De EZTETL, ſeu Lapide ſanguinis, Iaſpide Mex. II. *Cap. VI.*

VIrentis Iaſpidis videtur ſpecies, ſanguineis tamen guttis reſperſus la- pis ille *Eztetl* à Mexicanis nuncupatus. Aiuntq. alligatum metacar- dyſenteriam compeſcere, aliasq. ſanguinis fluxiones. Sunt qui alligent lo, & puluerem eius naribus inſpergant, fluente inde ſanguine, aut cuiuis eri, cui effuſio contigerit.

Lapidem ſanguinalem vocat Monardes cap. 36. quod ſanguinem vndeuis entem manu detentus, vel alligatus, vel in annulum conformatus, & geſta- ſiſtat.

YTLIBAYOTEA QVETZALIZTLI, ideſt obſcura ſmaragdo, ac Nephritico nuncupato lapide, Iaſpide Mex. III. *Cap. VII.*

ESt alia Iaſpidis virentis ſpecies huic plagæ frequens, & vulgaris, ſed albis cinereisvè diſtincta punctis, quam Y*tlibayoteam Quetzaliztli* vo- nt, ſeu obſcuram ſmaragdum. ad genus ſiquidem ſmaragdorum ipſi re- unt. Aiuntq. brachio appenſam, aut dolenti reni admotam, nephriticis ederi doloribus, renumq. lapides frangere, vrinam euocare, cunctaq. crementa vrinam remorantia expellere. hac tamen lege, vt dolore eſtante dolenti loco admoueatur, quo ſublato, metacarpo appendatur irecto renis affecti. Sic enim vrinæ vias emundando, lapidem conflari hibet, arenarumq. cumulum tenaci compactum flegmate diſſoluit, ac gregat, atque per vrinas expellit. Hic varijs effigiatus formis repe-

ritur. Nempe piſcium forma, auium capitibus ſimiles, pſitacivè roſtri
plerique rotundi obſeruantur ſpherularum inſtar, perforatique. Indi n
que hos appenſos geſtare conſueuerant. Præfertur viridior, magisq. ſp
didus, lacteisq. punctis conſperſus.

De hoc lapide Nephritico ſimilia vide apud Monardem ſub dicto ti cap. 31.

De TLYLAYOTIC, coli, iliorumq. dolores ſedante. Iaſpide Mex. IIII. *Cap. VIII.*

ETſi non admodum diſſimilis à prædicta ſpecie reperitur alia ſpec
virentis Iaſpidis, vocata ab indigenis *Tlylayotic*, differt tamen p
dere, colore, maculis, figuris, ac viribus, hic namque lapis grauior e
obſcurioriq. viridi colore præditus, maculis (& non punctis, veluti pri
cinereis conſperſus. Varijs etiam effigiatur figuris. nempe humana effi
idolivè, nec non longa & rotunda columnarum modo, tum etiam pla
rotunda, & quadrata, interdum rotunda ſpherularum inſtar. Qui ſaliu
conſperſus humana, ac aliquantiſper manibus confricatus, vmbilico, dol
tivè loco appoſitus, coli iliorumq. dolores, flatibus expulſis per ſuperna
que inferna, curat. tum etiam metacarpo alligatus, ac geſtatus hoſce a
ſtus fieri prohibet. Sunt & alij lapides ſubalbidi, quos *Tztec payoquet zali*
vocant, ad viliorum ſmaragdorum differentias referendi, colicis quoque
iliacis vtiles. Alius quin etiam circumfertur lapis prædictis, meo quide
iudicio congener, ſed virore longe dilutiori, aut cinereo, ac paucis viri
bus diſtinctus maculis, ad Iaſpides virides pertinens, aut ſmaragdos vil
res, quem *Xoxouhquitepatl*, ſeu viridem capillum vocant. Huius nond
inſignis aliqua dignoſcitur facultas. His etiam venit annumerandus la
virens, & ad prædictorum pertinens differentias, ſed maculis obſcurio
bus reſperſus, quem vocant *Cuicuiltic tecpatl*, ſeu depictum lapidem qu
quam in quibuſdam partibus, magis translucidus, cuius nihil narra
inſigne.

Yztecpayoquetzaliztli *Smaragd. Mex. vilior.*

Xoxouhquitepatl *Smaragd. vil. II.*

Cuicuiltictecpatl

De lapide Philippicarum. *Cap. IX.*

MIttunt iam ad nos Philippicæ Inſulæ, mira artificum opera,
ſpectanda alia, quæ ſponte ſua profert natura, de quibus pro
gnitate dicere aliud opus. verum præter cæteras omnium generum ge
mas oſtendit nobis inter alias nauclerus quandam, caſu, vt opinor, rep
tam, cryſtallina forma, candida, & translucida, ſed in cuius medio ag
cyanei coloris, crucem geſtans humeris mirando naturæ opificio, n
hiſce euentis præſagire iam fas eſt, cæleſte euangelij præconium ad
oras penetraturum, ac fortaſſis eius rei occaſione eam adeò immenſa
orbis plagam ſubijciendam imperio Philippi II. Regis inuictiſſimi, cu
iuſſu hæc ſcribuntur.

De

De QVETZALXOQVYAC, ſeu pluma fœtida. Smaragdo viliori Mex. IV. fœtid. Cap. X.

SMaragdi genus eſt valde virens *Quetzalxoquyac*, vile tamen, & minimè tranſlucidum. cuius puluerem teſtantur mederi vetuſtis plagis, c præcipuè pudendorum. Nomen inuenit à fœtido odore,quem dum in-erpolatur, ſpirare ſolet.

De TLACVYLOLTECPATL, ſeu lapide picto. Cap. XI.

CAndido lapillo ſimilis eſt *Tlacuyloltecpatl*, ſed purpureis maculis, coccineis, ac virentibus, tranſlucidis, quem, referunt, augere lac oeribus appoſitum, geſtatumque, at ſui generis eſſe autumo.

De TLAPALTEHVILATL. Cap. XII.

ITa vocant Amethiſtum noſtram, ac conferre aiunt renum, & vrinæ ardoribus, ſi renibus alligetur.

De TOLTECAYZTLI. Cap. XIII.

TOLTECAYZTLI, ſeu lapis nouacularis, varius, ſpecies habetur *Yztli*, de quo ſequenti capite, variata nigro, ac minij colore, ius puluerem admixtum cryſtallo ferunt argemata diſcutere, acuere ſum, & carnem eiſdem ſupercreſcentem abſumere.

De YZTLI lapide. Cap. XIV.

CVltri, quibus Indi vtuntur, nouaculæ, enſes, pugiones, quampluri-maq. huiuſcemodi ad ſcindendum apta inſtrumenta,quibus quon-m (nondum ferri vſu reperto) vti mos erat(è lapide patria lingua *Yztli* cato)ſolebant parari. Triplici hi colore diſtinguuntur, cyaneo ſcilicet, ndenti, & nigro, etſi tranſlucidi omnes. Fiunt ex eis apud Hiſpanos au-ornatis, atque argento, aræ maximo in pretio habitæ, referentes (adeo nt terſi, ac lucidi, ſi ſemel expoliantur, interpolenturq.) rerum appoſi-um formas mira perſpicuitate. Effoſſi ergo è venis, quarum multas ud Mexicanos reperies, ſecantur in fruſta mediocria, & ſuaptè ſponte gulosa, confricanturq. alijs aſperioribus lapillis, vt mox eminenti ligni iuſdam naſo,pixidi vocati,arcabuzij haud abſimili,lapide,vtriuſque pe-s digitis maiuſculis, incuruatis in latera cruribus, comprehenſo, artifi-s quadam induſtria,ac impulſu mirabili,laminas craſſiuſculas excutiant; rinque quadam eminentiori planitie, binis dorſis, ancipitiq. inſignes e, ac ſpithamas plus minuſuè longas, gladijs noſtris paulò craſſiores, & Nouaculæ enſes cultri ex lapide.

paulò ampliores lato digito, adeoque penetrabilis aciei, vt nihil acuti
excogitari poſſit,ſed fragiles, & quæ vel facilè hebeteſcant,deſiliantq. ict
ac minutim conterantur. Ex his cultris ligno quatuor lato digitos, vulg
riſq. enſis longitudine affixis, & gummi illo genere,quod indigenæ *Tzin*
cancuitlatl vocant, ferruminatis,efformant enſes adeo immanes, & atroce
vt vel vno ictu homo integer in duas partes ſecari contingat,modò prim
ille ſit; reliqui enim caſſi penè ſunt, atque inanes, ea eſt huius teli acies
atque fragilitas. quo tempore præfractos gladiolos detrahentes, atque
acuentes rurſus, addunt, præfiguntq. ſagittis, quibus excuſſis arcuum fl
xu, ac vi transfigant hoſtes eminus pugnantes, adeoque exanimeat,nequ
enim eſt harum in bello Indis minor vſus, quam enſium noſtratibus, a
in iaculandis inferior dexteritas. Huius lapidis puluis admixtus cryſtall
eodem modo in leuorem redacto,mirè extergit oculos, & leucomata, a
gemataq. diſſipat, exacuitq. viſum.

De YCHCATETL, *ſeu lapide Goſſippij.* *Cap. XV.*

TErræ eſt genus candentis *Ychcatetl*, quod febrientibus mirabili ſu
ceſſu ſolet deuorandum propinari ex aqua,aut liquore alio frigid
Generatur hæc in ſaxorum cauitatibus *Xonotlæ*, iuxtaq. flumen ab excel
loco datum in præceps. Sunt huius complura,certiſſimaq. teſtimonia,n
eſt difficilis deuoratu, aut ſi non profuit,nocuit nunquam aſſumenti.

Boli Margæ Argillauè ſpecies hæc fuerit, quibus omnibus ineſt ſubtiliſſimus ſ
qui per ſudorem, & febres, & venena, & alios morbos expellit.

De YZTACXALLI, ſeu candida arena Mex. *Cap. XVI.*

ARenæ genus eſt *Yztacxalli Huitlalpæ* proueniens, vbi aqua ex edi
quodam præcipitatur loco, quod febrientibus egregiam, ac pr
priè diuinam fert opem, ſi drachmæ vnius menſura aliquoties deuoret
Eſt autem *Yztaxalli* arena candens.

De YZTEHVILOTL, *& lapide Cryſtallino.* *Cap. XVII.*

ESt apud nos lapis quidam delatus à Miſteca ſuperiori, quem *Yzteh*
lotl vocant,ad *yztli* differentias citra dubium referendus,nigerrim
ac nitenti colore,nec alia ratione,quod adhuc compererim,commenda
lis. Nec non alius Cryſtallo ſimillimus,cuius nomen adhuc non accepi,
cultate,ſi vera narrant,mirabili præditus,vt qui dæmones fuget,ſerpent
& quiduis venenatum arceat, & principum gratiam ſoleat conciliare.

De

De HOITZITZILTET Helitropio Mex. *Cap. XVIII.*

LApillos hos, aut, ſi mauis, gemmas, quas *Hoitzitziltetl* Indi vocant, alij verò Æluri oculum, Helitropias noſtrates eſſe autumo. Harum magnam copiam reperies apud Tototepecenſes, ſed paruulæ ſunt, & quarum non admodum vtilis poterit eſſe prouentus. Earum vires tanquam ad magicas ſuperſtitiones potius quam ad medicos vſus ſpectantes omittimus.

De TAPACPATLI, ſeu hepatis medicina. Cap. XIX.

MInerale quoddam eſt *Tapacpatli* atri coloris, inter duo ſaxa *Tapoyolani* proueniens oppidi *Hocitlalpæ*, nec alibi ſcaturit. Ergo quo dimus loco, cogitur iuxta fauces, vnde colligi ſolet ab Indis, ac deuorandum præberi duarum drachmarũ pondere, tritum, ac reſolutum ex aqua, ſſim antiquam atque difficilem paſſis, bis, teruè, aut quoties amplius pedierit. Informis verò quædam res eſt, ac hepati contuſo perſimilis.

De TECOÇAHVITL Ochra Mex. *Cap. XX.*

EMitur Ochræ, terręuè pallentis quoddam genus *Tecoçahuitl* vocatum, quo pictores luteum colorem imitantur. Cuti hæc frigore dehinti opitulari conſueuit. Sunt ex hiſce mulieribus, quæ faciem ex illo fuit. Viri autem corpus vniuerſum eodem inficere conſueuerant, cum m eſſent in hoſtes impetum facturi, aut adituri bellum. ita enim illis e terrori habebant perſuaſum.

De THICATLALLI, ſeu Terra alba. Cap. XXI.

EFfoditur etiam è vena lacuſtri *Thicatlalli*, ſeu terra alba, lutiq. in modum ſubigitur, ac conformatur inglobulos, igniq. admota ſenſim ndentem contrahit colorẽ. eſtq. Ceruſæ noſtrati adeo ſimilis, vt mineem Ceruſam appellare meritò poſſis. Nam tametſi illa ex plũbo aceto uper pendente parari ſolet, hæc tamen quibuſdam huius nouæ Hiſpaе locis ſponte quoque candidiſſima prouenit. Frigida eſt, & exiccanti, ac ra morſum extergenti natura, & quæ puerorum intertrigini non mis quam illa, inſperſa medeatur. Quid? quod vlceribus pudendorum min in modum confert, & quibuſuis rebus candido tingendis colore ex eſt. Tantamq. præbet lenitatem, vt Mexicanæ mulieres inſperſis ea gitis, eum concilient leuorem, qui goſſypio facilius nendo ſit aptiſſimus.

De TLANEXILLO. Cap. XXII.

TLANEXILLVM gummi lutei genus eſt,molliſſimi, ac lubri ci, quod ſaxis inuenitur adhæreſcens, ab inſilienti ſæpè verberat vnda, pectoris aſperitati, tuſſiq. vtiliſſimum. nec diſſimile ab eo, quod Poterio ſtillari ſolet. Sunt qui eiuſdem rei cauſſa addant *Tapachpatli*. Pro uenit *Hocitlalpæ*.

De TLALYAC, ſeu terra fœtida Myſi Mex. *Cap. XXIII.*

ERuuntur apud nouam Hiſpaniam Myſeos, quod ijdem *Tlalyac* vo cant, noſtri verò ac Arabes Zeg, & Zagi,duæ differentiæ,altera for Tlalyac I. ma terræ, ſed laminulis argenteis, aut aureis interſtincta, altera ad lapi dis naturam magis accedens, nigraque. Ambæ ſunt calidæ, & ſiccæ, Tlalyac II. adſtringentis naturæ, & acris guſtus. Conficiunt ex eis indigenæ atra Atramẽtum Mex. mentum. quamquam idem è Thedarum fumo in fictilia excepto vaſa, postquam in glebulas coactum eſt deraſo, veluti antiquos etiam feciſſe conſtat, ſolent interdum parare. Quandoque etiam eo medicamento Bra ſilij colorem, eſt enim extra dubium antiquorum Myſi, aut illi velu Chalcitis, & Pſori congener.

De TLALXOCOTL, ſeu terra acida, & Alumine Mex. *Cap. XXI*

NEc venis aluminis noua caret Hiſpania. cumq. hoc orbi noſtro ſc ſile, rupeum, & ſquamoſum cognita ſint, item è vini fecibus, herba, Kali vocata ab Arabibus, confecta, cuius herbæ quinqne in no hoc orbe compertæ ſunt mihi ſpecies, & quod de pluma ob ſimilitudine vocant, ſi modò id verum eſt alumen, & antiqui meminerint ſciſſilis,n bis cogniti, rotundi, item & liquidi, nobis ignotorum, meritò dubita aliquis poſſet ad quod aluminis genus Mexicanum debeat referri. At e liquido potius, ac ſtillatitio, quam alteri cuipiam generi putauerim a numerandum, atque adſcribendum, perſuaſus à parandi modo. Teru ſiquidem in primis aluminoſam terram, ac in magna quædam,ac roſtra fictilia profundunt,mox aqua effuſa liquant.quod ſtillat vtile eſt.Coquu hoc quantum videtur expedire, ſed priuſquam in debitam duritiem pe coquatur, in fruſta parua diuiditur, diſcinditurque, & exquiſitè coactu venundatur in emporijs candens, lucidum, diaphanum, & acri, adſtri gentique,velut noſtrum,ſapore. Temperant illo pigmenta ſua artifices, coccineis adijciunt coloribus. Dentes adſtringit, ſiccat, atque extergit cera, & excreſcentem carnem exedit, abraditque. Vtile eſt tinctoribu & fullonibus, ac demum totidem vſibus, quot noſtrum accommoda poteſt.

De

De YZTATL, *ſeu Sale. Cap. XXV.*

REperies apud nouam Hiſpaniam omnia circiter ſalis genera, quæ in reliquo proueniunt orbe. Nam nec marinum *Yztaxalli*, nuncupam, cum ſuo flore, & ſpuma, fluuiatile, lacuſtre, fontanum, aut puteale fit; neque in generando foſſili fuit alibi liberalior natura. Quid? quod ud inſuper genus nō paucis in locis è terra percolatur. Lymphis paratur, ferior reliquis, formaturque in craſſiores placentas, nuncupatum patrio mine *Yztayaholli*. Quid dicā de ſale vocato Indo, quod Saccharum anuorum eſſe conſtat, aut de Muria, Alatrone, & Alaxatro vocatis? qui ſa- ſunt factitij, & familiariſſimi omnes huic orbi. Naphtico tamen Amoaco, quod etiam Compaſſi vocant, & ſimilibus ſalſis venis (noà, vt opinor, incuria non plagæ huius omnium ferè rerum feraciſſimæ lpa) nondum in hunc vſque diem adinuentis? Omiſſisq. cæteris ad nara ſalis genera attinentibus, de fontani gignendi modo nonnihil adijndum putaui. Generatur ergo ex quibuſdam ſalſis fontium aquis; mul- erumpētium locis, coniectis in cauitates quaſdam arte paratas, ſalis ge- s optimum, humidioribus partibus à ſolis calore conſumptis, reliquis rò ad naturam terream potius accedentibus, cū nonnulla aquę portione ctis. Sal verò, aut nitrum, quod colligitur deraditurue ex alueo palu-, pluuijs ceſſantibus areſcente, vt à terreſtri portione ſeparetur, macer in primis ex aqua, ac reſidente terra liquata, tenuior pars cum lym- fluit per canales ad hydrias. è quibus deſumpta in cauitates prædictas ertitur, vbi vi ſolis in ſalem coit. Sal Fontanus no. Hiſp.

De TEQVIXQVLITL, *ſeu* Nitro Mexicano. *Cap. XXVI.*

NItri veriſſimi prouentu Haurac Arabibus vocati, Indis verò *Tequixquitl*, haud vlli terrarum noua cedit Hiſpania. Verrunt id è ra areſcente lacu, aut è muris deradunt, antriſuè, roſeum, ac candidum, umque leue fiſtuloſum, & fragile, percolatumq. formam, & ſplendo- noſtratis repræſentans. Quo fit, vt mirari ſubeat illorum ſententiam, vulgare nitrum, quod liquandis, diſſoluendisq. metallis inſeruit, ac opem, tormentisq. bellicis plumbeas pilas excuſſuris, ab antiquorum o differre enixius contendunt, aut ſpumam nitri, quam in antris pomum in ſpumæ formam, raram, & mirum in modum candeſcentem, n ſpecubus, alijſuè ſubterraneis meatibus conſpicias, neſciant ab ronitro, quod mediam quandam nitri, & ſpumæ nitri natu- participet, diſtinguere atque ſeparare, & contra ab Aphronitro rolitrum diuerſum eſſe contendentes. Nouæ ergo Hiſpaniæ è ibus æſtate arefactis verritur ſcopis, aut colligitur manibus niveriſſimi, & candidiſſimi Aphronitri in granula veluti vulgaris ſa- oacti, copia non mediocris, ac in vſus reconditur. Abundat eo totus

Mexi-

Mexicanus lacus. Paulò acrior vulgari ſale eſt Nitri natura, ſed adeo vicina, vt ſi craſſiores particulas ſæpius percolando ſepares, veriſſimur ſal ſis è nitro extemplo habiturus. Additur quibuſdam ferculis,& obſon iucundius,atque commodius ipſo ſale;nec tamen omnino ſimilem præſt effectum. Siquidem nonnihil adijcit gratius, & extergit ex aqua, aut vi caput, amouetq. furfures, & alias ſordes ei innaſci ſolitas. roboratque, exiccat; eleuat ampullas,ſpumasq. non minus ipſo ſmegmate,vocatoue pone. Propinatur ab Indis Medicis permixtum alijs medicinis,quas ijde *Patli* vocant, frigidumque eſſe aiunt. Quo minus mirer Caphuram ad mordentem, & quam celerrimè abeuntem in flammas, frigefactoriæ e naturæ aſſertum à multis. nitrumq. in vinum, aut lympham coniectun mirum in modum eos refrigerare liquores, ipſumq. grandinem, gelu, niuem in hac re præſtanda vincere. Emollit præterea Maitij ſpicas, aqu cui incoquuntur additum, gratiamq. addit non mediocrem. Abluunt eodem aquæ inſperſo, & perquam accommodè exterguntur crura, ac p des, & tuetur ea à frigore, & fixuris ab eo conſuetis proficiſci, corrobor tione, & adſtrictione quadam. Tineas, ophiaſimuè mirè curari accep medicis mulieribus, ſi caput nitrata vrina vehementer abluatur, exterg turque, & mox menſtruo primiparæ ad eam rem reſeruato ſanguin perungatur.

Nitri vſus in Germania, & Vngaria contra febriles calores, & linguæ nig tiem,quam Prunellam vocant,ex cauſo oriundam valde increbuit. Illud per ſe fu dunt,vel momento ſulphuris iniecto. Alij etiam ſalem ammoniacum addunt. hu placentulas typo efformatas,vel ore detinent, vel in aqua ſoluunt, oſque probe p colluunt,indeq. mirum ſentiunt leuamen. Quin etiam hanc aquam per totum feb decurſum loco Ptiſanæ, vel Oximellis bibunt, multumq. inde refrigerantur. I quandoque purgantur. Vnde non mirum quibuſdam frigidum viſum fuiſſe. M lites eius defectu Pyrium puluerem eodem ſucceſſu ebibunt, in aqua ſolutum, v quandoque, & per inferna, & ſuperna expurgantur. hæc autem non tam frigo quam acrimoniæ adſcribendum eſſe, is negabit, qui ſalem communem, vel Am niacum,vel ſpiritum ſalis, vel vitrioli idem præſtare neſciuerit.

In quouis Nitro ſalis puri aliquid ſeparari norunt ij, qui Nitro ex terra co ciendo nauant operam. vbi cauendum ne lixiuium ſapiat, vel amaritudinem c iunctam retineat.

FINIS LIBRI DECIMI.

RE-

A L I A R V M
NOVAE HISPANIAE
PLANTARVM
NARDI ANTONII RECCHI

IMAGINES, ET NOMINA

OANNIS TERRENTII LYNCEI

N O T A T I O N E.

IOANNES TERRENTIVS
LYNCEVS
LECTORI.

HABES & hic, curioſè Lector, quibus oculos ſaltem, ſi m
nus animum ſatiare valeas, plantas inquam à noſtri or
flore præcipue & fructu differentes ſtirpibus, adeò multa
mira adhuc in ærario ſuo abſcondita claudit diues Natur
quæ indies Europæis noſtris cum voluptate oſtendit. Fru
interea nuda plantarum harum figura & partium delinea
ne, & colorum deſcriptione, quam ego ex Autographo d
genter excerpſi. Vires ab Auctore non additæ fuerunt, quod forſan adhuc Mexi
no populo nondum cognitæ eſſent. Non omnia ſimul & ſemel Natura profund
Multa nunc patent quæ olim latebant, & harum non dubitandum quin ſtirpium
quando vera experimenta habituri ſimus.

ALIA-

A L I A R V M
NOVAE HISPANIAE
P L A N T A R V M
NARDI ANTONII RECCHI
IMAGINES, ET NOMINA.

ACAXAXA.

ACAXOCHITL.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI NOTÆ.

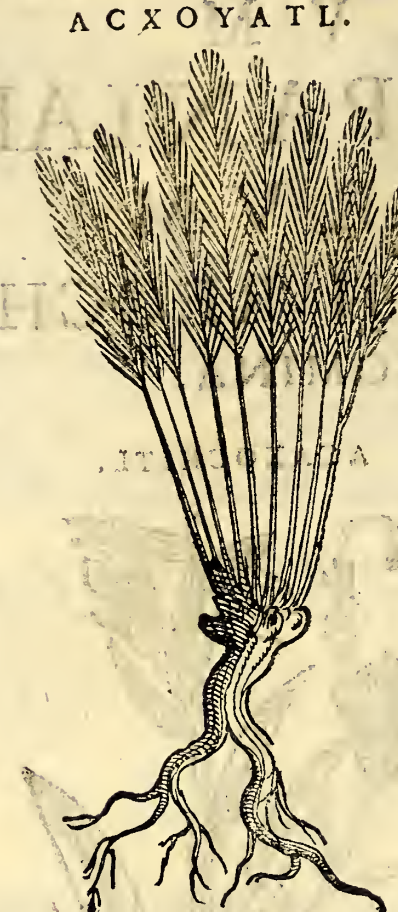
ACAXAXA.

ſingulis geniculis inferioribus bras in ſolum demittit folia entianæ ſimilia in nodis ſinulis totum caulem ambiunt in mmitate ex tribus folijs exit ulus longus, colore ex viridi flaeſcente.

ACAXOCHITL.

Limonio ſimilis, vel Echio; caulis rubet, folia longa Biſtortæ figura, flores rubei calycis foliola longa, flos barbam habet longam trium foliorum.

ACXOYATL.

ACXOYATL.

AHATE DE PANVCHO.

AMACPATLI.

ACXOYATL.

Radix coloris caſtanei, ramuli ſanguinei, folia minutiſſima alata in ramis, Pino ſimilia.

AHATE DE PANVCHO.

Vel Ate Pannicenſis, aut Tzypipatlis fructu apud Mexicanos præcellenti arbor nobilis. Folium Aurei Pomi, fructus cæruleus, ſed in nigrum tendens, ferro polito ſimilis, rotundus totus quaſi ex glandibus conſtans, Pineæ nucis figura. Ramus vero coloris caſtanei, folia iuglandis.

AMACPATLI.

Coralli ſpecies, rami ſunt argillæ colore, puncta e nigro rubent, fila omnia rubra.

ACATZAN AYCXITL.

AMAZAVHTLI.

AMOZOTL.

NOTATIONES.

ACATZAN AYCXITL.

Similis Equiſeto, radix meris capillis ex flauo nigrantibus conſtat. caules vero amethiſtini coloris.

AMAZAVHTLI.

Vel Amutzauhtli, bulbacea è radice. folia craſſa, Tulipis ſimilia.

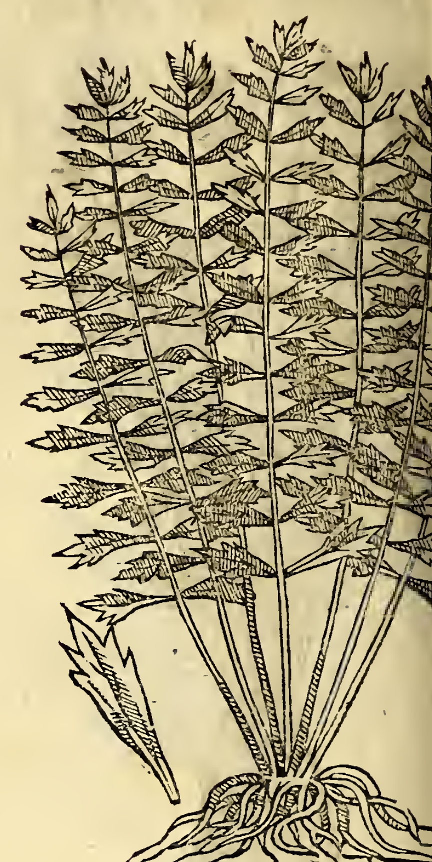
AMOZOTL.

Folia plerumque bina, Crithmi, longa, digiti latitudine, in ſummitate vua. Liguſtro ſimiles baccæ, quarum color viridis ad obſcuritatem tendens.

AMAZQVILITL.

ANONYMA MECHVAC I.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

ANONYMA MECHV. II.

AMAZQVILITL.

Videtur eſſe arbor. ſtipes pullus. rami habent folia Phyllireæ latifoliæ, vnde oriuntur baccæ virides, breui annexæ pediculo.

ANONYMA MECHVAC I.

Radix conſtat multis fibris nigris, caules lutei, folia latitudine ſua adnaſcuntur. ſerrata ſunt, vt Sideritis fermè. in ſummitate quid viride triangulare conſpicitur.

ANONYMA MECHV. II.

Rami habent folia duo, parua, vna cum magno in quouis exortu. flores in ſummitate oblongi, quaſi in vmbella compoſiti ſunt.

ANO-

ONYMA III. ANONYMA IV. ANONYMA V.

NOTATIONES.

ANONYMA VI.

ANONYMA MICHVACANENSIS III.

Surculos multos virentes emittit,folia Menthæ quadamtenus æmula, ex atro vireſcentia,ſerrata. Luteos floſculos oris purpuraſcentis. Calyces virides. Radicem habet fibroſam, ex flauo ad fuſcum vergentem.

ANONYMA IV.

Hæc in pictura, longa, & craſſa radice conſpicua eſt, ex fuſco flauo rubente. in qua extuberant partes nonnullæ, & à latere fibræ demittuntur. folia quaſi Coluteæ.

ANONYMA V.

Raaix oblongæ eſt craſſitudinis,ſpadicei coloris. folia ſaturate virent,venis albicantibus. flores fere purpurei.

ANONYNA VI.

In ramulo omnia oblonga. folia,flores,pediculi,calyculi florum ſuaue rubent, ora lutea,exertis quaſi linguis. folia fere Serratulæ ex ſaturato virent.

ANONYMA VII.

ANONYMA VI[II]

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

ANONYMA IX.

ANONYMA VII.

Bulboſa videtur, fibroſo è capite ſubflauo. folia breuiora, ſed Gladioli ferè. cauliculum promit geniculatum, longum, purpureum. bini ad nodos flores purpurei pariter pendent.

ANONYMA VIII.

Ex Maluaceo genere Anglicanum Bammi æmulari videtur colore, & venis. folia reſpondent, magis tamen cordata. Rubent flores, & ad oras dilutius ad calycem albicant.

ANONYMA IX.

Ramus tantum vt in ſuperiore pingitur, concolor. namque flores & folia pariter virent.

AN

ANONYMA X.

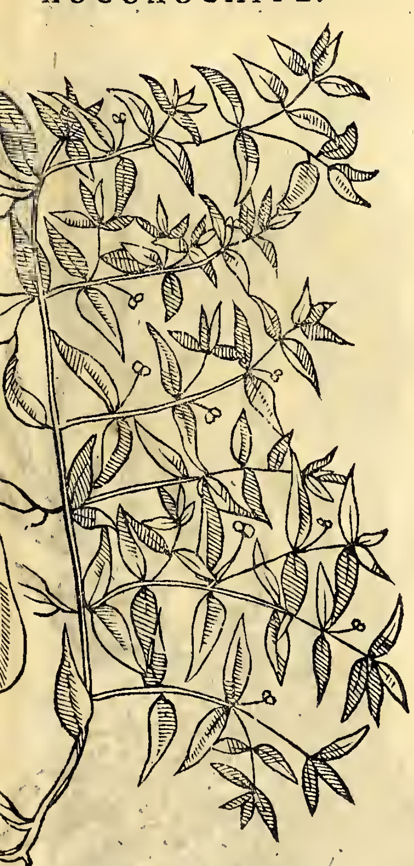

APANXALOA.

NOTATIONES.

AOCOXOCHITL.

ANONYMA X.

Radix craſſa, & rubra, in flauum vergens, caulis ruber, folia bina, eminent flores in ſummo, ſimiles Plumbagini.

APANXALOA.

Folia bina in quouis exortu foliorum appoſita, Saponariæ ſimilia. Caules rubri. flores longi, rubri aliquantum, cærulei Vaccariæ ſimiles.

AOCOXOCHITL.

Serpit hæc herba, & ex quouis nodo emittit fibras in terram. folia bina Vaccariæ ſimilia. exoritur quid rubrum ex quauis ala, ſed quid ſit, non conſpicitur.

AQVITZTLI.

ATEHVA PATLI.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

ATEXCAL QVAHOITL.

AQVITZTLI.

Scandit hæc herba, Caule rubro, maculis nigris conſperſo. quiſuis ramus tribus conſtat foliolis, inſtar Clematidis. folia etiam obſcurè rubent.

ATEHVA PATLI.

Radix rotunda eſt Ariſtolochiæ inſtar, folia bina, figuræ oualis, nerui tantùm tres, in longitudinem folij excurrentes: reliqui verò in tranſuerſum diuaricatæ, ex quauis ala folij quid enaſcitur.

ATEXCAL QVAHOITL.

Rami quaſi lignei, coloris obſcuri Suberis. adnata ſunt, excrementa illa marina alba, punctis rubris, nigrisve variè conſperſa.

TENXIHVITL.

ATZOYATL COZTIC YNI RODERILYO.

NOTATIONES.

AXIXPATLI.

ATENXIHVITL, ſeu HENXIHVITL.

Trifolia humilior planta, ſerratis folijs, fibroſa radice ex fuſco pallida. pediculi foliorum rubent dilutius.

ATZOYATL COZTIC YNI RODERILYO.

Craſſa, magna, magnisq. fibris radix, & ſpadicei coloris. folia longa, & ſerrata. flores Conyzæ lutei.

AXIXPATLI.

Folia bina, quamuis ſculptor aliquantulum in hoc defecerit. Flores lutei, calyculis virentibus. Radix dilutius rubet.

ATZI-

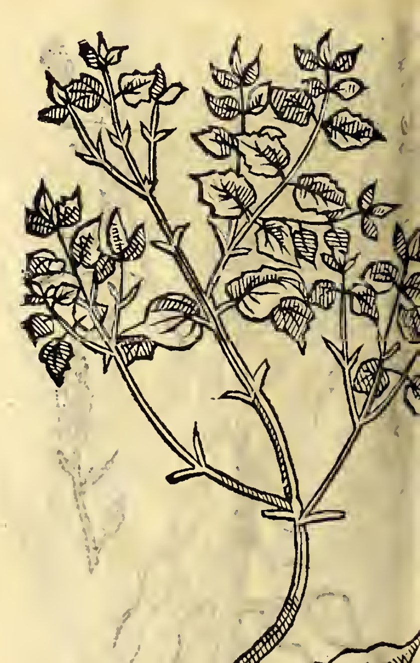
ATZIZICAZTLI. AXIHVITLAPAPATLACTLI

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

AXOCHIOTL.

ATZIZICAZTLI.

Folia Vrticæ non bina, rami omnes rara habent folia, Vrticæ ſimilia; & ex quauis ala enaſcuntur alia.

AXIHVITLAPAPATLACTLI.

Folia bina ex aduerſo poſita, pediculo ſatis longo hærentia. foliorum tum longitudo tum latitudo ſex digitorum eſt.

AXOCHIOTL.

Hæc herba videtur ſerpere, rami folia cordis figura, & repanda habent ſitu liguminum, ſiue alato, ita vt in extima tria ſint folia.

AYA-

AYACACHQVAHOITL.

AZTAXOCHITL.

NOTATIONES.

BANAICXITL.

AYACACHQVAHOITL.

Folia Goſſipio ſimilia, ſublutea, in ſummo multa ſimul congeſta.

AZTAXOCHITL.

Quiuis ramus habet tria folia Vrticæ ſimilia alte inciſa ordinata vt in Phaſeolo Flos colori Maluæ, figura verò Anemonis, folia octonæ lineæ rubræ perreptant.

BANAICXITL.

A Napi radicula oriuntur quinæ. caules rubri. rami omnes alati, Glycyrhizæ modo ac figura. vltimum tamen foliorum Thalictro, vel Adianto ſimile.

CA-

CACACILI.

CACALIC.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

CACACILI.

Radix longa, ſubnigra. caules foliati Conyzæ inſtar, ſine pediculo in ſummo botri Oxalidis foliorum viridis diluti albicantis.

CACALIC.

Folium Cannabi ſimile, ſerratum inſtar Crithmi. nodi caulis magni. flos flauus: calix ſquamoſus.

CACAMILXOCHITL.

Vel *Thlacamilxochitl Quauhquiculle*.

Huic radix grumoſa, Thoræ inſtar, colore ſuberis. caulis bina habet folia ſibi oppoſita, Verbenæ ſimilia. Flos coccineus, in medio luteus, Roſæ ſimilis.

CACAMILXOCHITL.

CACAPATLI.

CACATLAOL XOCHITL.

NOTATIONES.

CACHRVIAQVA.

CACAPATLI.

Pediculi longi ab radice orti, quibus inſident folia tria ſerrata Fragariæ inſtar.

CACATLAOL XOCHITL.

Folia Caſtaneæ modo ferè ſerrata. inciſione tamen non ita frequenti.

CACHRVIAQVA.

Ad Campanulas pertinere videtur. calix floris luteus, flos ipſe ruber.

CA-

CAHVAZTITZIQVI.

CAMOPALTIC.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

CAMATOTONCAPAT

CAHVAZTITZIQVI.

Radix longa, rubet inſtar Rhabarbar. flos longus carnei coloris, ſtamina lutea. herba eſt calida, & ſicca, exceſſu tertio, & ſtyptica.

CAMOPALTIC.

Caules rubent. in ſummo flores multi ſimul, quiuis inſuperiore parte diuiſi in quinque partes. inferiore tamen ſui parte videtur eſſe vnicus.

CAMATOTONCAPATLI.

Caulis nigris maculis conſperſus. folium cordis, cuius longitudo, & latitudo fere eadem, quatuor nempe digitorum.

CAMOL-

CHACHALACAMETL.

CAMOLXOCHITL.

NOTATIONES.

NANAM DE QVAHVNA HOAC.

CHACHALACAMETL.

Eſt arbor baccifera: folia Pyro ſimilia longa 4. lata 3. digitos: baccæ ſunt quales Ribium.

CAMOLXOCHITL.

Arbor leguminoſa, folia in alas componit. Flos Caſſiæ ſimilis ex rubro flauus in 8. partes diuiſus, ſiliqua Piſo ſimilis.

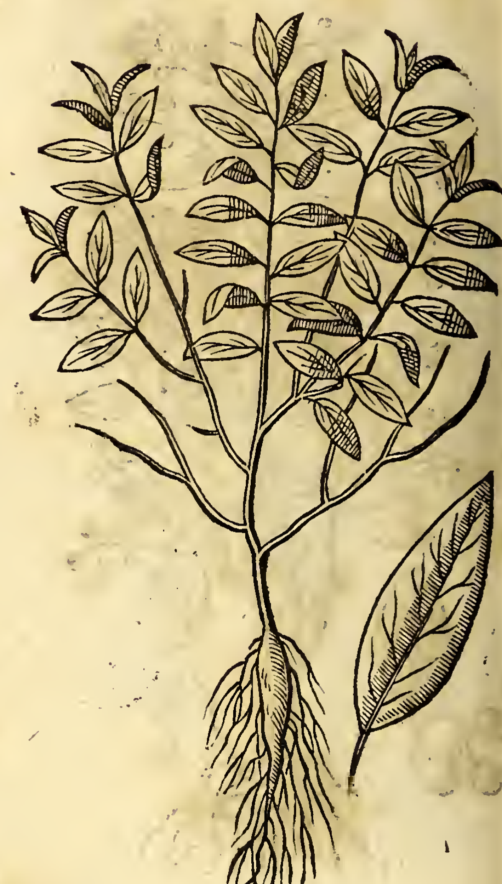
CENANAM DE QVAHVNA HOAC.

Foliũ Nerio ſimile, & foliolis ad maiorum alas erumpentibus, veniſque in tranſuerſum euntibus, Oræ foliorum & vena media rubent. Baccæ in vuam congeſtæ virides ſunt, vt in Solano.

CENANAM TEZCOQVENSIS

CECECPATLI.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

CENANAM TEZCOQVENSIS.

Folia Periplocam græcam anguſtifoliam ad amuſſim æmulantur: coloris dilutioris viridis, venulis valde conſpicuis rubentibus, directè ſibi ex oppoſito reſpondentibus. Fructus & ipſe ad latus exſculptus, Periplocæ fructui haud abſimilis. Flores quinque albicantibus, cum ſunt expanſi, foliolis, & ſtaminibus pallidis conſtant. Radix fului coloris, læuis, craſſa & nodoſa.

CECECPATLI.

Folia Coſti hortorum, vel Menthæ S. Mariæ vocatæ ſimilia: radix Raphani inſtar oblonga, & fibris horrida.

CECECPATLI ALIA.

Radix Filipendulæ ſimilis: caulis ad exortum foliorum parum rubet. Folia ad Lyſimachiam luteã accedũt.

CECECPATLI ALIA.

CE

CELICPATLI.

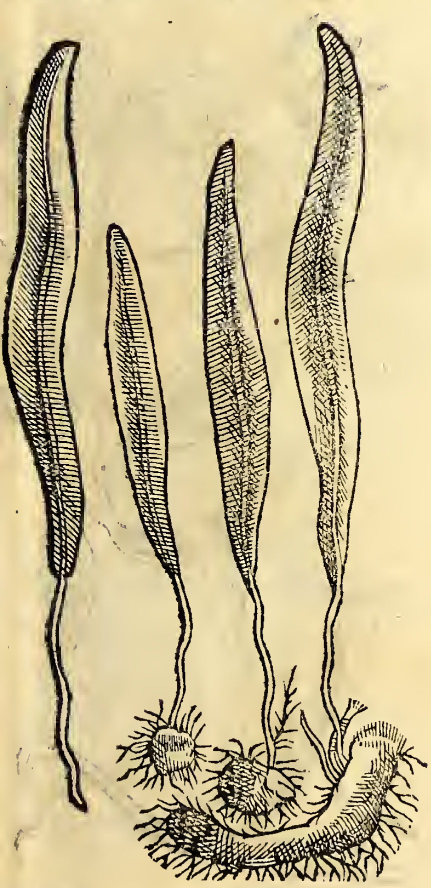

CENTZOMECATL.

NOTATIONES.

CHARAPETL.

CELICPATLI.

Folia Vrticæ ſimilia & bina ſibi æqui diſtantia. Radix flauet & fibras altè demittit.

CENTZOMECATL.

Folia rara tribus tantum venis conſtant, plantaginem acutam imitantia, ſed ſubtus ſunt ſublutea; in calyce apparet quid viride Abſinthio ſimile. Hiſpani vocant quatrocientos cuerdas.

CHARAPETL.

Radix rotunda fibroſa coloris caſtanei. Pediculus initio rubet, folium Biſtortæ ſimile nigricans longum 12, latum 2. digitos.

CHIAVHXIHVITL.

CHICHICA QVILITL.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

CHIAVHXIHVITL.

Ptarmicæ ſpecies, quam ſatis adumbrat flos luteus, ſed in medio flocci ſunt colore Ochræ luteæ. Radix nihil ſingulare habet.

CHICHICA QVILITL.

Folia bina in exortu purpuraſcunt: flos flauus, ſtamina verò lutea. Nodi vbi folia erumpunt valdè protuberantes.

CHICHICPATLI.

CHICHICPATLI.

Folia, qualia Anagallis habet, læuia vt apparet non ſerrata, dilutioris viridis coloris. Flores nulli apparent. Radicis media portio valde craſſa, ſuperior longa & erecta, inferior tenuis per terram ſerpit, coloris fuſci vniuerſa.

CHI-

CHICHICPATLI ALIA.

CHICHIC TEZPATLI.

CHICHI HOALXOCHITL.

NOTATIONES.

CHICHICPATLI ALIA.

Radix magna, folia Pomi aurei, bina ſibi è regione aduerſa: quâ nota à priore multum diſtat.

CHICHIC TEZPATLI.

Radix magna & tuberoſa tota, Ochræ luteę colore: Folia bina Ocymi anguſti folij: videtur planta ipſa ſcandere.

CHICHI HOALXOCHITL.

Folia Chenopodio, vel Stramonio ſimilia: fructus oblongi, alij virides, alij lutei: flos albus, Stramonio ſimilis.

CHICHIC TZONPATONIC DE OCOPETLAYVC.

CHICHICEZQVAHIVTL.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

CHICHIC TZONPATONIC DE OCOPETLAYVC.

Vaſcula Paronichiæ ſimilia, & viridia: Folia bina, tenella, ſubuiridia. Planta tota humilis.

CHICHICEZQVAHIVTL.

Mirus in hac Planta florum ortus conſpicitur. Trifolia tota eſt.

CHICHILTICPATLI.

Caulis coloris Caſtanei: fructus ex viridi ad rubrum tendit. Radix ſatis craſſa & diffuſa.

CHICHILTICPATLI.

CHI-

CHICHILTICCIHVAPATLI.

CHICHIPILTIC.

NOTATIONES.

CHILPATLI.

CHICHILTICCIHVAPATLI.

Planta vt apparet ſerpendo prorepit. Folia Calaminthi folijs non abſimilia; ex vna parte virida, venis rubentibus diſtincta, ex altera purpuraſcunt. E radice tenui fibræ capillares exeunt, ex cæruleo & luteo mixti. Cauliculus ad rubedinem tendit.

CHICHIPILTIC.

Rami rubent. Flores verò vt in Vicia ex cæruleo rubeſcunt. Et vt planta integra præſefert, ex leguminoſo genere eſt.

CHILPATLI.

Folia ſunt Alſines maioris. Flores conſtare floccis videntur coloris flaui. Radix ſubrubet, & copioſè per terram diffunditur.

CHICHILTIC TEPETLAVHXOCHITL.

CHICOMECATL.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

CHICHILTIC TEPETLAVHXOCHITL.

Flos eſt pulcherrimus, vt etiã ſine coloribus Icon monſtrat, & duplex dici poteſt. Internus prima facie Iridem repręſentat, rubri ſaturati coloris, reflexis vtrinque floris fimbris, quæ autem ex huius medio prodeunt ſtamina, luteoli ſunt coloris. Hunc quinque folia tanquam alter flos ambiunt florem, ſuauè rubentis coloris. tenella valdè, & venulis rubellis plurimis poſt hæc diſcurrẽtibus. Pediculus cui flos inſidet, rubet totus: hic inter duo folia compreſſus emergit, quæ ex radice bulboſa prorumpunt. & hæc radiculas ſeu barbulas ſuas, bulbaceorum aliorum more, coloris fuſci, & læues demittit. Maiorum cortex bulborum vndulatus, albis & viridibus diſtinctus lineolis. Minores bulbuli rubent, & albicant venuſta varietate. Folia Tulipæ folijs ſimilia ſed craſſiora, quæ & ipſa ex viridi rubent.

C H I C O M E C A T L.

Folia obſcurè virent, longitudo cuius eſt 10. latitudo 4. digitorum. Florum nulla veſtigia comparent.

C H V C V N G A R I Q V A.

Videtur natura hic ludere, cum folia in caulibus ſint oblonga, in ramuſculis vero breuiora, & cordis figura. In his bina directè ſibi reſpondentia, & in illis bina inæqualiter ſita. In ramulis denique luteola, in caulibus viridia, in vtrorumq; tamen ſummitate flores emergunt pallidi, & compreſſi. Radix fibroſa ſatis.

CHVCVNGARIQVA.

CHV

CHVCVNGARIQVA ALIA.

CICIPENI.

NOTATIONES.

CIHOAPATLI.

CHVCVNGARIQVA ALIA.

A priore differt, quod minor & tenuior ſit tam folijs, quàm caulibus & radicibus, in reliquis planè conuenit.

CICIPENI.

Foliorum ſex vt Anagyris: videtur ad Lyſimachiam luteam accedere, ſi plantam totam ſpectes.

CIHOAPATLI.

Radix craſſa radiculas hinc inde longas diſpergit coloris ſubrubri: caulem album concolorem gerit; Flores nulli conſpiciuntur. Folia Perſicariam æmulantur.

CIHOAPATLI TEPOZTEMICA.

CIHOAPATLI XANTETELCO.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

CIHOAPATLI TEPOZTEMICA.

Radix mediocris, longa, ſubrubra, caules promit albos: folia, quæ bina æquidiſtantia exeunt venis albicantibus, variè pinguntur. Flores coniunctos plurimos gerit quinque foliolis conſtantes, calicem ex viridi & flauo mixtum habentes.

CIHOAPATLI XANTETELCO.

Caulis obſcurè rubet. Vmbellæ Cacaliæ florem habent ſimilem parum rubentem. Folia crebris ſed non profundis inciſuris notata.

CIHOAPATLI AXITZALPATLI.

Nudi Caules, niſi prope ſummitates; circa quas ramos ambiunt ex quinque aut ſex folijs coronæ, idque vbi flores erupturi ſunt: qui lutei ſtæchadi ſimiles. Folia pentaphylli ſunt, non tamen ſerrata.

CI-

CIMAPATLI.

CITLAL XIHVITL.

NOTATIONES.

COAHVILXOCHITL.

CIMAPATLI.

Rami vna cum folijs Lentiſco ſimiles. Radix in profundum deſcendit; vnde lignoſa & fruticoſa planta eſſe arguitur.

CITLAL XIHVITL.

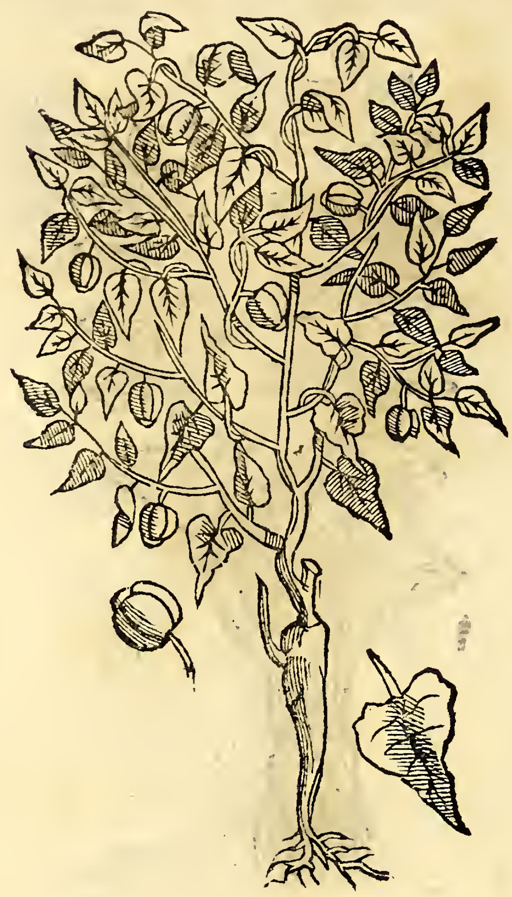
Folia Vrticæ ſimilia ſublutea, ſed aliquantò maioribus inciſuris prædita & folia cauli propiora.

COAHVILXOCHITL.

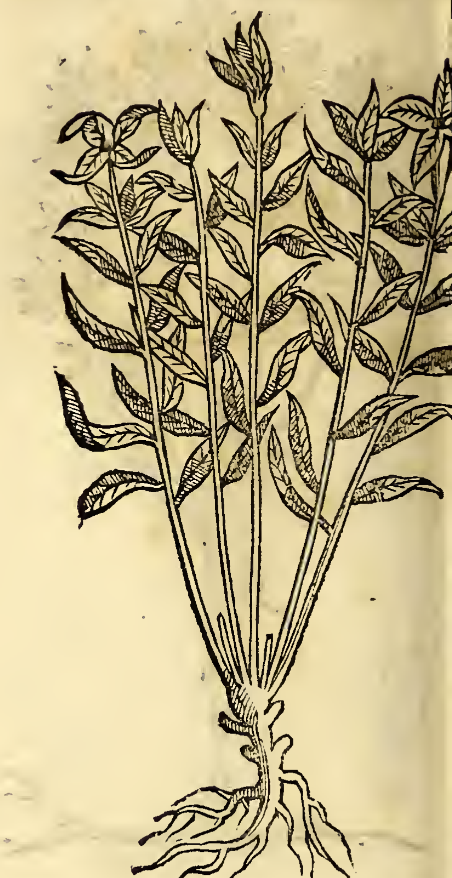
Hæc planta ſpinoſa eſt. Folia habet Solani, & videtur cum ea planta conuenire, quam Roſam Hiericunticam vocant; flos enim admodum eſt ſimilis.

CO-

COCAVH CAPATLI.

COCOCXIHOHIT

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

COCAVH CAPATLI.

Radix Napi caſtanea, vt & rami: fructus ſtrias habet quatuor, colore ex viridi in caſtaneum tendente.

COCOCXIHOHITL.

Caulis rubet obſcurè. Flos flauus Narciſſi, foliolis tantùm quatuor compoſitus.

COCOXOCHITL.

Folia Aquilegiæ. Flos violaceus magnus, in cuius medio quid flauum conſpicitur.

COCOXOCHITL.

COIN-

OINIQVI CVMANCHV QVA.

COLLOTEMECATL.

NOTATIONES.

COLOTZITZICATZTLI.

COINIQVI CVMANCHV QVA.

Spica lutea: an ſit floris vel ſeminis, conijcere ex imagine non eſt.

COLLOTEMECATL.

Radix longa, craſſa, colore Suberis: Caulis rubet; folia vrticæ, venis rubris ornata. Tota planta videtur ſerpere.

COLOTZITZICATZTLI.

Caulis videtur repere. Flos luteus in calyce integro latitat nõdum apertus. Folia vitis modo inciſa.

COYOXOCHITL.

COZTICACVILOTL XOCHITL.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

COYOXOCHITL.

Folia bina cordis figura, rubent vt Botrys.

COZTICACVILOTL XOCHITL.

Flores flaui ferè Ranunculo ſimiles: Videtur tamen integer flos, ſuperiore ſui loco in quatuor diuiſus partes.

CVECHILIZ TOMATL.

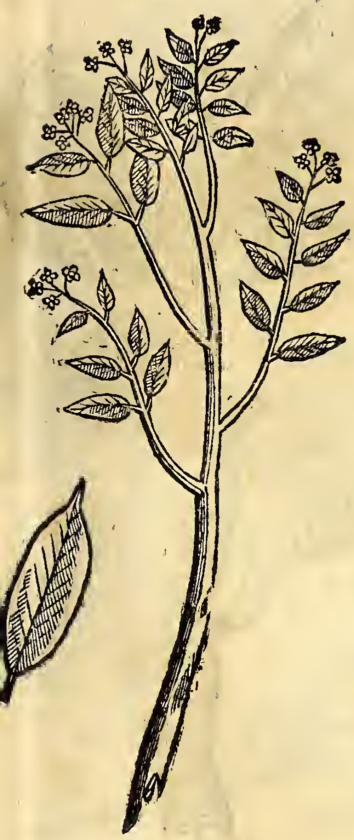
Radix magna; caules colore caſtaneo. Folia ſua latitudine, quaſi ſine pediculo adhæreſcunt, de quo baccę pendent virides figuræ oualis. Nomen Tomatl, quod Solani eſt: cum eo fortè ſimilitudinem vel affinitatem quandam dicit.

CVECHILIZ TOMATL.

CVE-

CVETLA XOCHITL.

CVEYAVH QVILITL.

NOTATIONES.

CVPITRI.

CVETLA XOCHITL.

Fructus, an flos ſit botrus ille flauus, dijudicare nequeo.

CVEYAVH QVILITL.

Portulaca quædam flore rubro. Hanc enim craſſities foliorū probè æmulatur.

CVPITRI.

Longiſſimi ab radice petioli, folium Plantaginis gerunt. Caulis in ſummo quaſi aphyllus, habet ſpicam Plantagini ſimilem.

ECAPATLI ALTERA.

ELOXOCHITL.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

HACOYOCHITL.

ECAPATLI ALTERA.

Valde ſimilis eſt Sopheræ Aegyptiæ. Fiores multi lutei Caſſiæ; ſiliquæ longæ ſubluteæ vt Phaſeoli edules.

ELOXOCHITL.

Videtur arboris ramus eſſe. Folia Muſæ ex vna parte ſaturati, ex altera valde diluti coloris, vt in folijs Oleę. Ramus eſt nodoſus vbi folia deciderunt, quemadmodum in Palmæ trunco apparet. Venæ frequentes in inferiore foliorum parte: In ſummitate rami folia valde conglobantur.

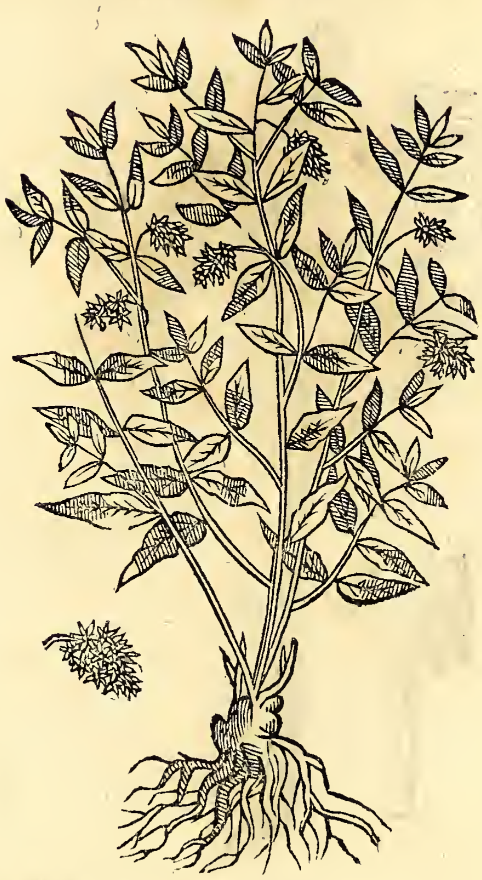
HACOYOCHITL.

Flos longus ruber in calyce vt Altheæ. Folium longum ſerratum Trachelij figurà.

HEZMAYTL

HOACALTLAIOTL.

NOTATIONES.

HOACA XOCHITL.

HEZMAYTL.

Radix craſſa & longa;ex ramis folium vnum Ranunculo ſimile ; videtur dependens à longo pediculo.

HOACALTLAIOTL.

Folia Androſæmo hircino ſunt ſimilia, ex viridi in luteum tendentia. Flos coloris eſt amethiſtini.

HOACAXOCHITL.

Vix differt hæc herba à noſtro Aro: radix certè prorſus ſimilis eſt.

HIVCA ſeu MIZMAITL.

HOATZIN QVAXVITL.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

HIVCA ſeu MIZMAITL.

Planta hæc haud parua, vt in margine folij ipſius imaginis notatum eſt. Oritur in territorijs Ocopetl Yuca, vocata Mitzmaitl. Calida, ſicca, aromatica eſt cortice præſertim & fructu: curat vlcera. Folium palmaris menſuræ. Vt verò ex icone ipſa depræhenditur, caulis nitidus ad colorem tendit caſtaneum: folium ſeptifariam partitum habet. Vua ex albo ad flauum tendit; admodum ſimilis eſſet maiori Serpentariæ, ſi baccæ eſſent rubræ. Vide Monard. cap. 53. qui vocat Cazaui, & alios omnes noui Orbis Hiſtoricos, præcipuè Ouiedum. Nullus tamen eorum quidquam de fructu ſcripſit.

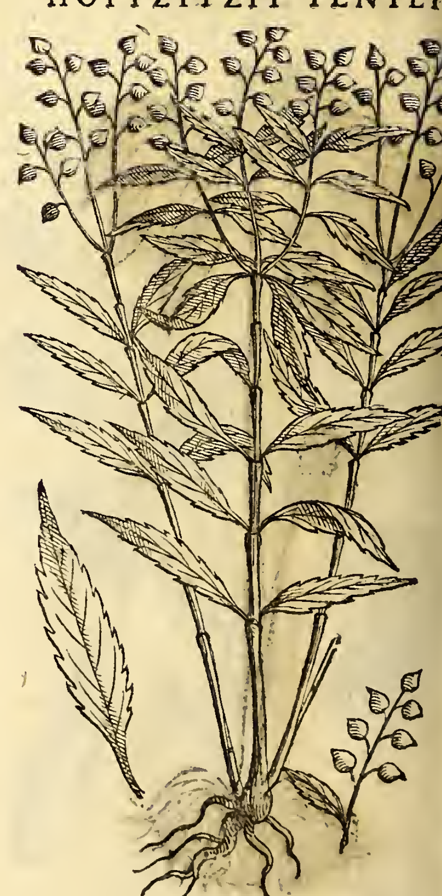
HOATZIN QVAXVITL.

In geniculis internodia ſibi inſeruntur, ibiq. bini vel terni rami enaſcuntur.

HOITZITZIT TENTLI.

Caulis rubet; baccæ in ſummo nigræ. Folia vt Salicis inciſa & bina.

HOITZITZIT TENTLI.

HOIT-

HOITZILZILTENXOCHITL.

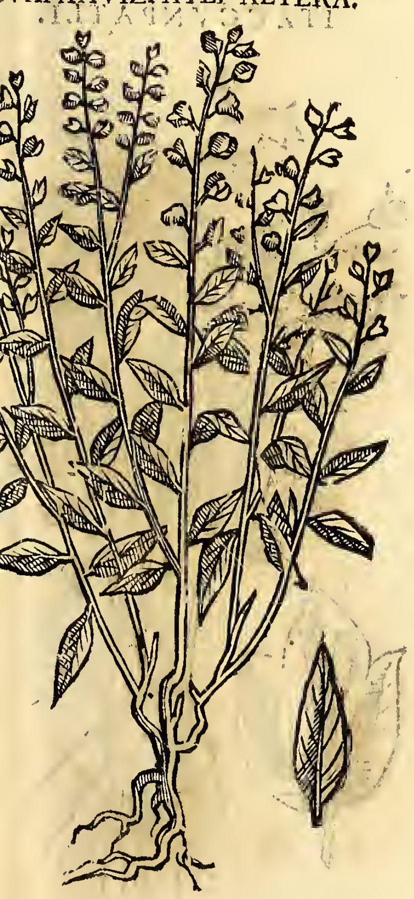

HVAPAHVIZPATLI.

NOTATIONES.

IVAPAHVIZPATLI ALTERA.

HOITZILZILTENXOCHITL.

Ranunculi quædã ſpecies videtur. Folium magnum, flauis venis compoſitum. Flos luteus, ſtaminibus rubris.

HVAPAHVIZPATLI.

Caulis coloris caſtanei, ab imo vſque foliatus: folia Ocimo ſimilia.

HVAPAHVIZPATLI ALTERA.

Caules omnino foliati. Flores lutei, videnturquè hiare inſtar leguminis alicuius.

HVA-

HVAPA QVILTIC

HVAZIVM

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

ITZCCVNPATLI.

HVAPA QVILTLC

Caulis hirſutus ex nigro rubet, foliũ ferè Sonchi. Flos albus integer inferius, ſuperius diuiſus in ſex partes: calicis radij longitudine ſua florem longè ſuperant.

HVAZIVM

Radix Ochræ luteæ colore: ramuli Galegæ ſimiles. Folia ad Ciceris noſtri folia accedere potius videtur.

ITZCCVN PATLI.

Radix craſſa, caules videntur ſcandere. Folium quoduis duabus inciſionibus, ferè vt in Goſſypio diuiſum; vnde inter Clematides fortè numerari poterit.

ITZTICAPITLI.

IZTACPATLI QVIZASEPIN.

NOTATIONES.

IZTACTLATLAVQVI.

ITZTICAPITLI.

Radix fulua, craſſa & oblonga. Folia Chamænerij alterna, & ſubluteis venis conſpicua.

IZTACPATLI QVIZASEPIN.

Radicem habet Ariſtolochiæ longæ, & folia Piſtolochiæ ſimilia: niſi quòd hæc rectis magis venulis ornantur. Videtur planta ſerpere potius, quàm recta adoleſcere.

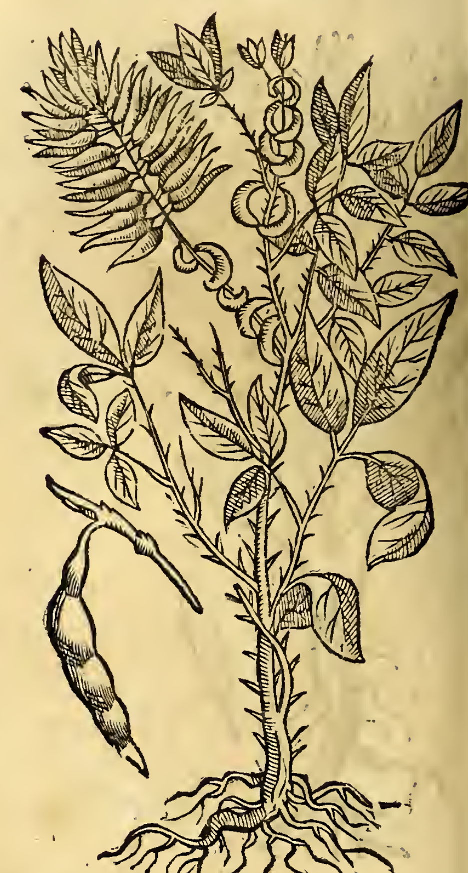
IZTACTLATLAVQVI.

Radix craſſa & carnoſa valde, intus rubra, extra rufa; caules etiam rubeſcunt, folia ad flauedinẽ quandam accedunt. Aſpectu tota plantula iucunda eſt.

LOQVILTIC.

MACAYXTLI.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

MACPALXOCHITL.

LOQVILTIC.

Radix longa colore caſtaneo: calices in iuba parum rubent.

MACAYXTLI.

Eſt ſpina quædam leguminoſa & elegans; flores eius rubri mixta flauedine: Ipſæ ſiliquæ ex viridi nigricant, latæ 1. longæ 12. digitos: grana intus tria, vnde ad Anagyrim referri poteſt.

MACPALXOCHITL.

Plantæ huius radix ex albo ſubrubet. Folia ſunt Maluæ roſea, ſed luteis venis pulchrè ſubducta.

MAC-

MACPALXOCHI QVAHVITL.

MAMAZTLACOTL.

NOTATIONES.

MATLAL XOCHITL.

MACPALXOCHI QVAHVITL.

Arbor eſt. Flor comomano ab Hiſpanis vocata: Folia Mori ſunt. Flos vndeuis in ramis naſcitur habetq; figuram quaſi Tulipæ, colore maluaceo; & pro ſtamine exit quaſi manus, vel potius pes auis, coloris ſanguinei: cui à latere luteum quid coniunctum eſt. Flos admodũ magnus eſt, pro ratione arboris.

MAMAZTLACOTL.

Caulis folioſus & alatus. Flos Chryſanthemi luteus. Folia minutim inciſa: Radix verò ſubnigricans.

MATLALXOCHITL.

Folia vt Valerianæ græcę, & flos ex luteo ruber, quinque vt mihi videtur, foliolis conſtans. Stamina lutea ſunt.

MA-

MATLALXOCHITL ALIA.

MAZAXOCHOTLI.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

MATLALXOCHITL ALIA.

Folia Vrticæ. Flos ex ceruleo viridis cum ſtaminibus. Calyx qualis ni Sclarea.

MAZAXOCHOTLI.

Arbor videtur. Rami alati omnes pleni fructu rubro Berberis, qui longus, & latus dimidium digitum.

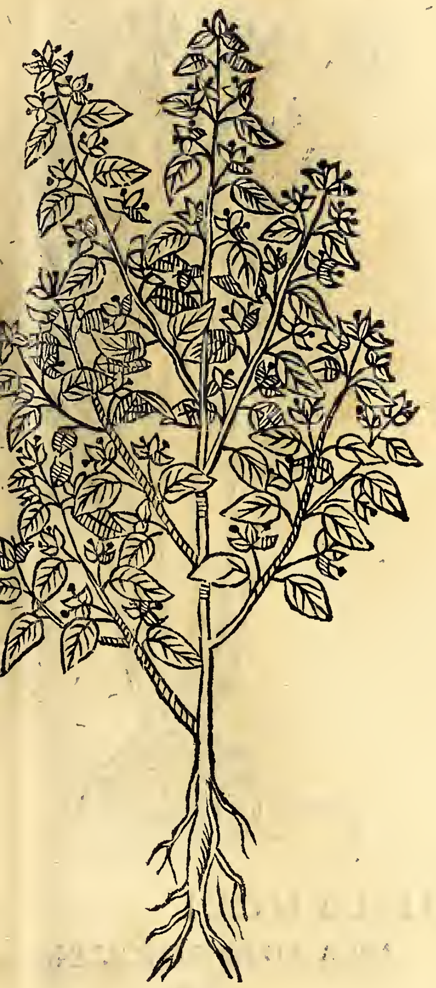
MEMEYA DE TEPOZTLAN.

Caulis virore diluto pediculos longos habet, quibus folium adnatum ex tribus conſtat. Siliqua Viciæ ſimilis. Flos quaſi Periclymeni conſtans tribus magnis albis foliolis: reliqua verò ſunt ſtamina.

MEMEYA DE TEPOZTLAN.

MEYA DE TEPOZTLAN. ALTERA.

MATLAL XIHVITL DE XALATLACO.

N O T A T I O N E S.

M I A X I H V I T L.

MEMEYA DE TEPOZTLAN. ALTERA.

Caulis totus rubet: Folia Helxines, ex alis floſculi rubri enaſcuntur.

MATLAL XIHVITL DE XALATLACO.

Truncus videtur parum ſpinoſus & viridis; ramuli Lentiſco ſunt ſimiles, nouenis binorum foliorum oppoſitorum conſtantes ordinibus: vltimum tamen ſolum vni ferè adnatũ, folia etiã adhærent latitudine quadam vt in Lentiſco: Vaſcula ſunt coloris carnei; floſculi cærulei coloris, qualis in Gentianis conſpicitur.

M I A X I H V I T L.

Rami flaui, flos colore Keiri, foliolis conſtans quinque: flocci rubent, ſemen verò Clematidi ſimile. Folia Cinerariam referunt, ex viridi albicantia.

MICAXIHVITL.

MICATLACH PAHOAZTLI.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

MICAXIHVITL.

Caulis flauet, folia omnia verſus vnam partem torquentur. Flores ex luteo rubri, figura Hyacinthi: petioli: lutei. Aſpectu mira planta.

MICATLACHPAHOAZTLI.

Rami coloris caſtanei & folia minuta inſtar Acaciæ. Radix fibroſa cum cauliculis rubet.

MICA XOXO COYOLLIN.

Radix bulbacea & rubens ex albo vt & caules: flos rubet matronali Violæ ſimilis, conſtatque quinque foliolis. Calyx integer ſuperiore ſui parte in quinque radios diuiſus. Folia ſtellam pulchrè referunt.

MICA XOXO COYOLLIN.

MI-

MIMIYCA HVATZIN.

MOHVITLI.

NOTATIONES.

MOLON CAPATLI.

MIMIYCA HVATZIN.

Radix craſſa & nigra: flos violaceus quidem, ſed non explicatus depingitur.

MOHVITLI.

Radix tota fibroſa, oblonga, flaueſcens. Caulis & ipſe flauens, in binos & binos diuiditur oblongos rectoſque ramulos. Folia directè ſibi oppoſita. Rubicundos oblongos & pulcherrimos, ſiue flores haud explicatos, ſiue ſiliquas (diſcernere enim hoc difficile eſt) ex vno pediculo duos ſemper emergentes habet, vnum altero dimidio longiorem.

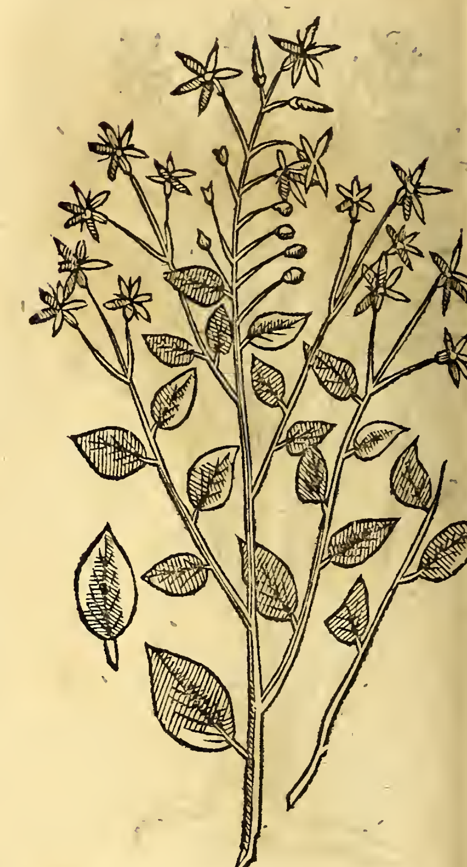
MOLON CAPATLI.

In ramis ſunt folia bina ſibi oppoſita Origano ſimilia. Radix flauet: foliorum venæ albicant.

MYHVIYTTILMOYOYC CVITLATONPIT ZOCHITL.

MOYOTLI AYACATLI.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

MYHVIYTTILMOYOYC CVITLATONPIT ZOCHITL.

Planta hæc, ex radice tuberoſa flaueſcente ſine folijs cauliculos glabros protrudit, ex quibus ramuli floridi prorumpunt. Flores rubelli ex calyce viridalbicante, vel in foliola diſtincti ſex, ex vno calyce integri quaſi & in ſummitate crenati emergunt, in quibus ſtamina ſubtilia rubeſcentia conſpiciuntur.

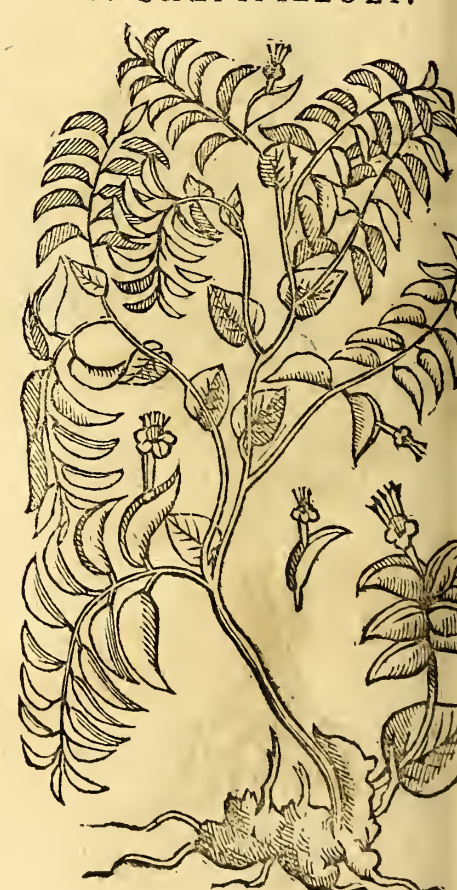
MOYOTLI AYACATLI.

Folium ſimile ipſi Lilach; in ſummitate plantæ flores rubri ex longis & rubris petiolis enaſcuntur, quinque foliolis cum ſtaminibus ſuis intermedijs diſtincti.

MACAZPIPILLOLI.

Color radicis tuberoſæ eſt ſubnigricans. Cauliculi repentes, ex quibus longo ſatis interuallo, viridia folia ſaturati coloris cum venis albicantibus exeunt. In ſummitate congeſta plurima foliola, à iam dictis maximè differentia rubicunda videntur. Et quod mirum, ex horum medio foliorum hinc inde flores enaſcuntur mirabili Peruuianæ ſimiles, ſed rari; ex quorum medio eiuſdem coloris ſtamina eriguntur.

MACAZPIPILLOLI.

NA-

NANA HVAPATLI.

NANAVH QVILTIC.

NANAHOA QVAHOITL.

NOTATIONES.

NANA HVAPATLI.

Caulis luteus punctis rubris conſperſus & venæ rubræ in folijs. Vrticæ folium longum 4. latum 3. digitos. Planta videtur repere: Radice Ariſtolochiam rotundam imitatur.

NANAVH QVILTIC.

Radix Pæoniæ ſimilis; lobi Phaſeoli modo: terna tantum in quouis ramo folia, & ad latera radicum cauliculi enaſcuntur.

NANAHOA QVAHOITL.

Radix rubet, ſtipes recta ſurgit, ex quo iulorum ſimile quid floridum dependet. Folia bina & Galegæ non diſſimilia.

NENEXTON.

NETLAXOCHITL.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

NENEXTON.

Caulis rubicundus. Folium longum 9. latum 3. digitos, figura Citri. Radix oblonga ex rubro albicans & trifida.

NETLAXOCHITL.

Videtur ſpecies Amaranthi. Folium habet Atriplicis: pediculi ſunt rubri; ſtipes ipſe ſatis craſſus & prorſum rubicundus.

NEXPAYAN.

NEXPAYAN.

Fructus ex quauis ala enaſcitur flauus, figura Mercurialis; quamuis geminus non appareat, videturque hirſutus eſſe vel aſper. Folijs color eſt ex viridi luteus.

NEX XIHVITL.

NEYCOTLAPATLI.

NEYCOTLAPATLI ALTERA.

NOTATIONES.

NEX XIHVITL.

Folia ſibi oppoſita Coſto hortorum ſimilia, ſerrata, ſublutea.

NEYCOTLAPATLI.

Radix oui figura fibrata; in cauliculis tenuibus ſena folia ex eodem loco exoriuntur: ex quauis ala exit petiolus breuis, baccam flauam Anagallidi ſimilem ſuſtinens.

NEYCOTLAPATLI ALTERA.

Folia ſerrata & oblonga ſaturati viroris. Radix lutea, fibroſa.

NO-

NOCHEZTIC.

NONOCHTO.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

NOCHEZTIC.

Capitulum Scabioſæ ſimile florum rubrorum. Folia cordis figura ſupra virentia, ſubtus albicantia & bina ac rara.

NONOCHTO.

Folia Portulacæ ſimilia. Flos carnei coloris Matronali Violæ ſimilis, in calyce ſatis craſſo. Caulis etiã inſtar Portulacæ craſſus & carnoſus.

NOPALXOCH CVEZ ALTICQVIZI.

Planta hæc ſimilis eſt ferè Sedo Portlandico apud Lobelium depicto: prouenit vt Tune vel Aloe. Flos eius obſcure rubet, figura Caryophylli maximi pleno flore, ſtamina ipſa lutea, apices craſſiuſculi. Calyx autem floris ſquamoſus ex rubro luteus. Elegantiſſima planta.

NOPALXOCH CVEZ ALTICQVIZI.

OAT-

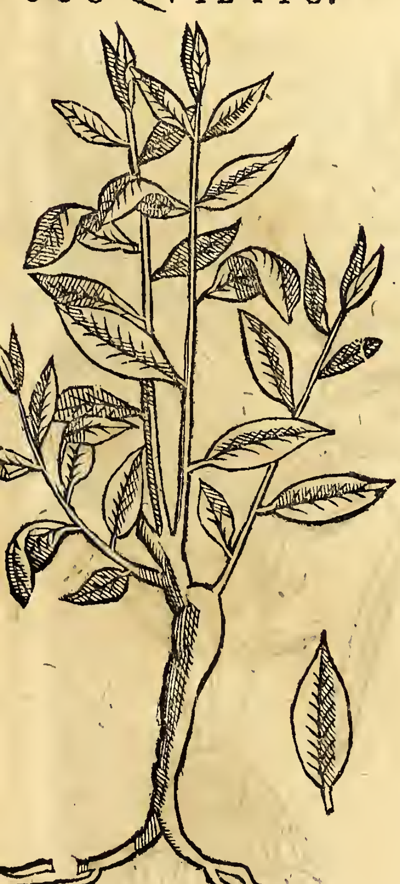
OATZONTIC.

OCOPETLAL.

OCO QVILTIC.

NOTATIONES.

OATZONTIC.

Folium ita ſerratum, vt ſpinoſum videatur. Spicas videtur Veronicæ erectæ ſimiles gerere ex viridi flaueſcentes, qui color & in folijs conſpicitur.

OCOPETLAL.

Rami alati folijs Gelſimini. Ex ala oritur ſpica longa inſtar Piperis longi vel Plantaginis, coloris ſubfuſci; cuius coloris & radix apparet.

OCO QVILTIC.

Radix Napo ſimilis colore carneo. Folia Pomi aurei, ſed multò tenuiora.

OCO XOCHITL Y HVALAPE.

OCVILPATLI.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI.

OCO XOCHITL Y HVALAPE.

Folia bina ſibi oppoſita Lyſimachiæ ſimilia, in exortu rubent obſcurè. Radix in longas fibras diffuſa.

OCVILPATLI.

Folia ſerrata Pſeudodictamno ſimilia, cùm ipſi cauli adnaſcantur. Radix copioſiſſimis fibris fuſcis onuſta.

OCVILPATLI ALTERA.

Caulis coloris caſtanei. Folia Salici ſimilia ſubtus flaua. Radix longis fibris rubet.

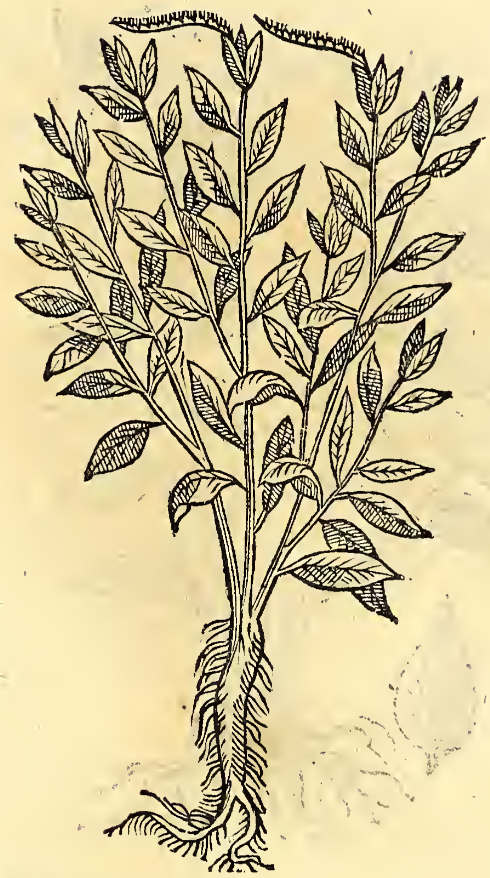
OCVILPATLI ALTERA.

OLOMPATLI.

OLOXIHVITL.

NOTATIONES.

PALAN CAPATLI.

OLOMPATLI.

Inter folia exit flos luteus vt in Acanaceis. Radix pulchrè rubet.

OLOXIHVITL.

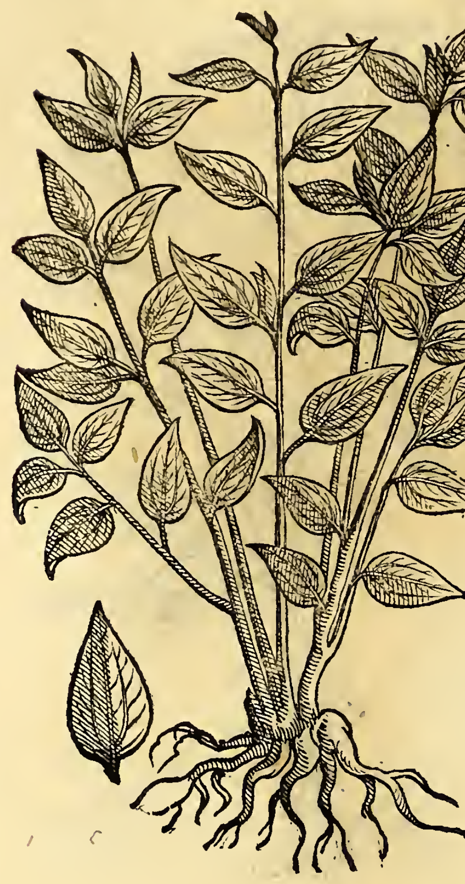
Rami veſtiti folijs Lauri in sūmo. Flores Scorpionis caudam efficiunt vt in Heliotropio, colore rubro.

PALAN CAPATLI.

Folium viride nigricans, figura Pomi aurei in ramo nodoſo.

PA-

PATLA HOACXIHVITL.

PERPENA.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

PHACANI.

PATLA HOACXIHVITL.

Folij longitudo nouem, latitudo quinque digitorum; figura Coccygriæ.

PERPENA.

Tota herba ſimilis Trachelio, ſed folia videntur eſſe bina ſibi oppoſita, & ex quauis ala oritur flos Campanæ ceruleæ figura.

PHACANI.

Phaſeolus. Radix contorta: caules diluti viroris. Folium ſuperiore ſuperficie atrorubente, inferiore virore albicante tingitur, eiuſque longitudo 4. latitudo totidem ferè digitorum, figura cordis.

LTZIN TEVHXOCHITL.

POPOYAVH QVILITL.

N O T A T I O N E S.

XAVAC, vel POXAVAC.

PITZIN TEVHXOCHITL.

Flores rubri Bellidi minori ſimiles.

POPOYAVH QVILITL.

Folia Sanguiſorbæ ſimilia: ſiliquæ ſex grana continent. Flos luteus Caſſiæ ſimilis.

PAXAVAC, vel POXAVAC.

Radix coloris carnei figuræ oualis. Caulis inferior plenus fibris totuſque rubet. Folium Atriplicis cum venis rubris.

POCAYO.

POCAYO.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

POZAHVALIZPATLI.

POCAYO.

Radix tota rubra. Caulis ſcandit: folia cordis eiuſq. venæ longæ; capreoli ex eadem qua folium, ala enaſcuntur. Habes in prima imagine folia & caules, in ſecunda radicem.

POZAHVALIZPATLI.

Veſicula Lychnidi ſimilis, florem continet flauum quatuor foliorum.

PYAZTLACOTL.

QVAVH CHIAN.

NOTATIONES.

QVAQVAVTHZONTIC ALIA.

PYAZTLACOTL.

Folia Alchimillæ ſimilia: in sũmo herbæ ſpicæ luteæ, ſicut in Lagopo.

QVAVH CHIAN.

Caulis coloris caſtanei nigricantis; fructus vt in Abſinthio coloris caſtanei.

QVAQVAVTHZONTIC ALIA.

Radix ſubfuſca, ex qua omnes cauliculi, & ex his nulli ramuli erumpunt. Folia atrorubentis coloris, eiuſdem & ſeminum capſulæ rutaceis planè ſimiles.

QVAVH COYCLI CHIETLA.

QVAVH CHICHIC PATLI

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

QVAVH COYOLI CHIETLA.

Folia quaſi bina oppoſita vt in Lentiſco: baccæ virides ſunt à lentiſcinis non abludentes.

QVAVH CHICHIC PATLI.

Folium longum quinque, latum tres digitos figura Iuglandis. Radix lutea & longa.

QVAVH CHILPAN.

Radix craſſa: caulis ruber & folia quaſi Lapathi intorta ſine pediculo adnata. Flos in ſummo ruber, figurà Nicotianæ.

QVAVH CHILPAN

QVAVCHOLOTL, vel GVACIMO.

QVAVHCOYOLLI.

NOTATIONES.

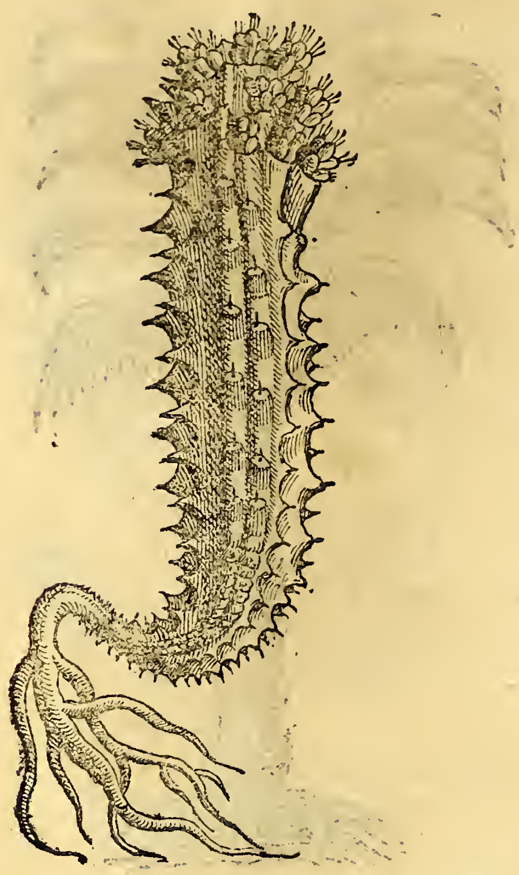
QVAVCHOLOTL, vel GVACIMO.

um diluti viroris, & circa extre-
nitates albidum. Frutex videtur,
uius fructus adeò Aſinini Cucu-
neris dicti, fructum aſperitate fi-
ura & viriditate æmulatur, vt
ec ouo ouum ſit ſimilius. Stipes
: radix nigricant.

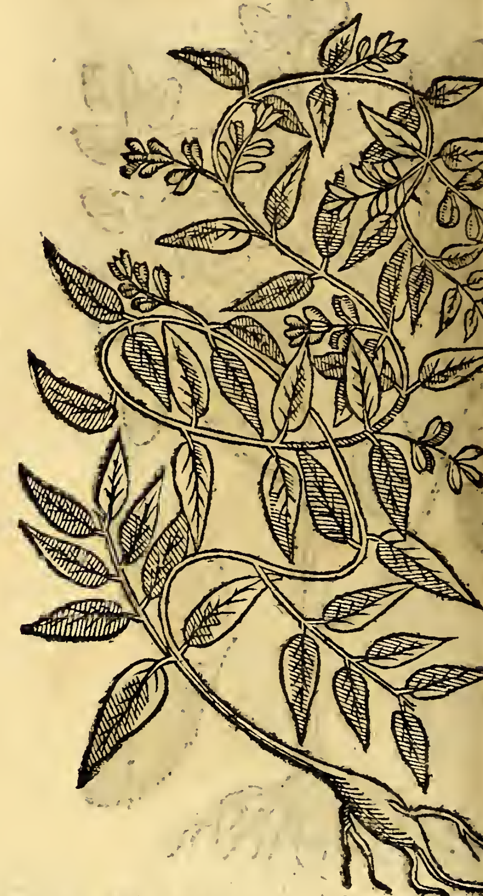
QVAVHCOYOLLI.

Ex Palmarum genere eſſe non eſt dubium. Radicis ad arborem hanc vix eſt proportio. Multiplex quidem hæc, ſed nec craſſa nec longa admodum, eſt cinerei coloris; ſubfuſci verò ſtipes, in quo præter manifeſta abſciſſorum ramorum veſtigia, adſunt plurimi etiam ijq; ſubtiles ſurſum tendentes adhærent. Folia ramorum, quàm in Palma quam nos colimus, multò teneriora & ſubtiliora & pennata cernuntur. Fructus vuarum rubellarum & albicantium racemis planè ſimiles.

QVAVH CVETZ PLACVITLAPILLI.

QVAVCZICTLI.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

QVAVH CVETZ PLACVITLAPILLI.

Radix ex nigro pallida: Reliquum totum ex hac emergens vnum corpus eſt,ex compactis quaſi folijs conſtans, fiſſuris in longum diductis diſtinctum;quę ſtriæ viridis ſaturati ſunt coloris; dilutioris verò foliorum dorſum quod vndiq. tuberculis ſpinoſis horręt. Flos ex conglobatis tuberculis, ex quibus ſpinæ lenes exeunt eiuſdem coloris, qui in Cynaræ flore conſpicitur, conſtat. Calyces ſunt virides aculei fuſci.

QVAVCZICTLI.

Radix Napi forma. Caulis Amethiſti colore ſcandens: folij figura oualis longitudo quatuor, latitudo duorum digitor.

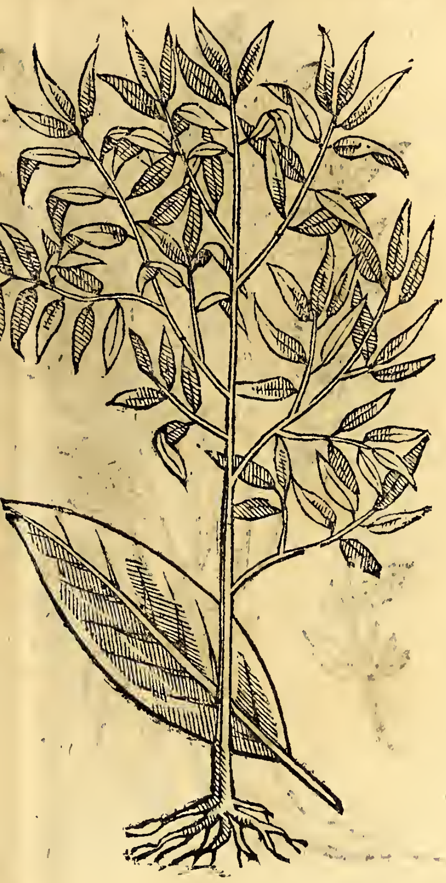
QVAVHCHILPA CVITLATONPIZIXOCHITL.

Radix albicat & craſsiuſcula eſt; Caules erecti, ex quibus ramuli directi ſibi oppoſiti. Flores carnoſiores quales in Hyacintho, integri & caui ex cæruleo dilutiore colore.

QVAVHCHILPA CVITLATONPIZIXOCHITL.

QVAVH ELOXOCHITL.

QVAVH HOCHPAHVATZTLI.

NOTATIONES.

QVAVHYETL.

QVAVH ELOXOCHITL.

Folia laurina ſubtus flaua ſunt;in ſummo ex calyce exiguo prodit quid lutei coloris Auenæ figura.

QVAVH HOCHPAHVATZTLI.

Rami bini & folia bina ſibi oppoſita figura Pyri. An cum Auellanis catharcticis illi ſit aliqua affinitas, ſuſpicari licet.

QVAVHYETL.

Eſt Nicotianæ ſpecies alia.

QVA-

QVAVH TLAYE XOCHITL.

QVAHVIZ QVITZTLI.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

QVAVH TLAYE XOCHITL.

Folia Hederæ arboreæ ſimilia.

QVAHVIZ QVITZTLI.

Caules rubent: Folia Teucrij adnata.

QVAVH YTZAPOLI.

Folia rara: pediculi longi ex quauis ala exeunt. Baccæ Solano ſunt ſimiles, flores verò lutei. Herba eſt valde mucilaginoſa.

QVAVH YTZAPOLI.

QVA-

QVAVH TEZHOATL.

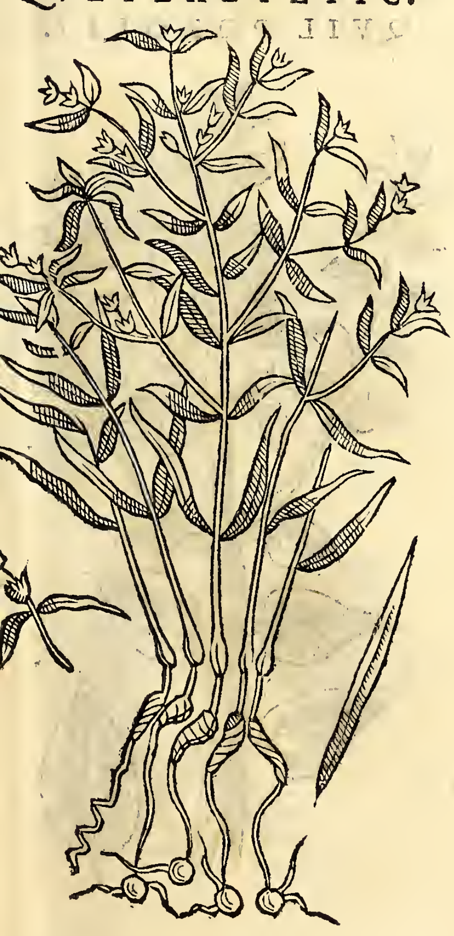

QVAVH TLAC PAVATZTLI.

NOTATIONES.

QVETZALYZTIC.

QVAVH TEZHOATL.

Rami caſtanei coloris. Folia Lauri ſerrata. Flos Nerij carnei coloris, in medio cuius quid luteũ. Purgat ſuperiora & inferiora, drachmarum duarum doſi exhibita planta.

QVAVH TLAC PAVATZTLI.

Baccæ ſparſim in ramis breui pediculo exoriuntur, primùm virides: maturæ coccineæ: maiores Piſo.

QVETZALYZTIC.

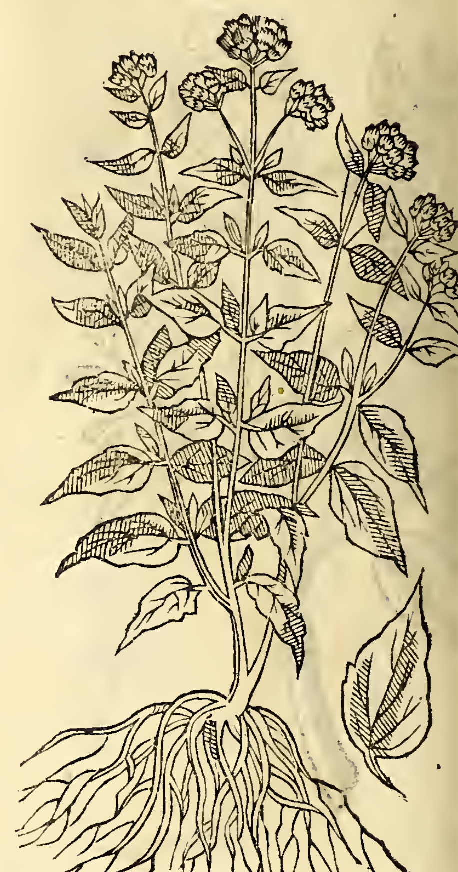
Radix ad Filipendulæ ſpeciem accedit, annexis globulis ex quibus aliæ radiculæ fuſci coloris: planta Polemonij æmula, vt Lychnidis ſpecies eſſe videatur. Flos in flore pallidus, qui in duas partes hiare conſpicitur.

QVA-

QVAVXIOTL.

QVAXOXOVHQVI.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

QVAVXIOTL.

Huius arboris ſtipes rubẽs ramoſus eſt admodum: foliũ figura Coccygriæ, & color rubeus. Fructus totũ ramum occupat, quaterni decuſſatim ex eodem loco prodeuntes. Figura cuiuſuis fructus renem refert rubrum ex viridi: folium eſt venis rubris perfuſum, vt merito hæc planta inter Lentiſcos referri debeat.

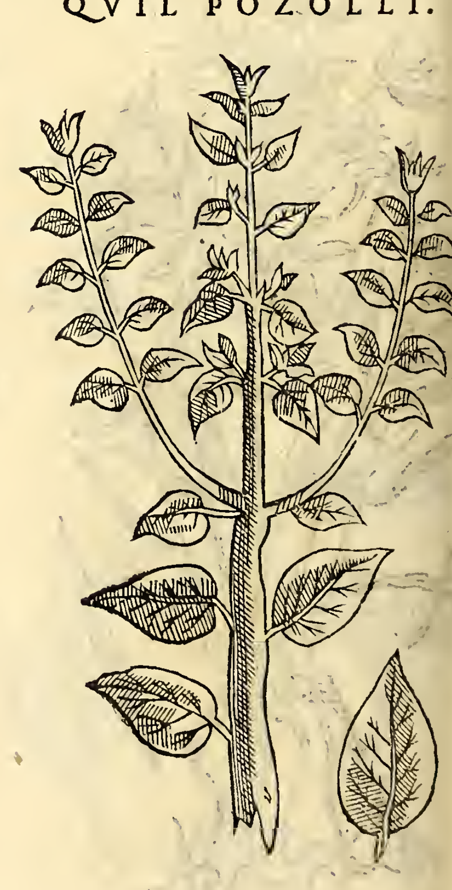
QVAXOXOVHQVI.

Capitulum Cañabinæ aquaticæ ſimile, & colore & flore.

QVIL POZOLLI.

Folia inferiora rubent vt in Beta, venis tamen flauis percurrentibus; ſuperiora folia virent, ſed in aduerſa parte albicant: vnde videtur ad Atriplices referri poſſe.

QVIL POZOLLI.

QVA-

TANCAPAZ.

TAREPENI.

NOTATIONES.

LATECOMAXOHVITL. Seu
EALTECOMAXOCHITL.

TANCAPAZ.

Caulis coloris caſtanei: rami obſcurè virent inſperſis rubris punctis. Planta tota ſimilis Adiantho nigro Lobellij.

TAREPENI.

Folia Teucrio maiori ſimilia; flos ruber, ſed inexplicitus.

TLATECOMAXOHVITL. Seu
TEALTECOMAXOCHITL.

Radix Pyriformis & folium Saniculæ. Fortè ferulaceis adnumeranda.

TECECEQVI. TECAMILIN.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

TECECEQVI.

Radix craſſa coloris caſtanei. Rami reptantes, & in quauis ala quid album capillorum inſtar. In ſummo flos Ranunculi: colorem non addidit Pictor.

TECAMILIN.

Radices luteæ ex rubro, & folia Lauri. Diſcutit hæc herba tumores præter naturam.

TECOMAXOCHITL.

Flos longus & luteus, figura Mirabilis Peruuianæ, ſuperius in quinque oras diuiſus: interna ſuperficies ex rubro cærulea; folium verò plantæ eſt Citro ſimile. Radix lignoſa & nigricans.

TECOMAXOCHITL.

TECO-

COMAXOCHITL ALIA.

TEHOAXIN.

NOTATIONES.

TEPEAMATL.

TECOMAXOCHITL ALIA.

Videtur arbor. Folia Circeæ ex viridi lutea; flos ſimilis Ori leonis dicto, totus luteus.

TEHOAXIN.

Apparet eſſe arbor leguminoſa: foliola Acaciæ ſimilia, ſiliquæ Piſo: quarum longitudo duodecim, latitudo duorum digitorum.

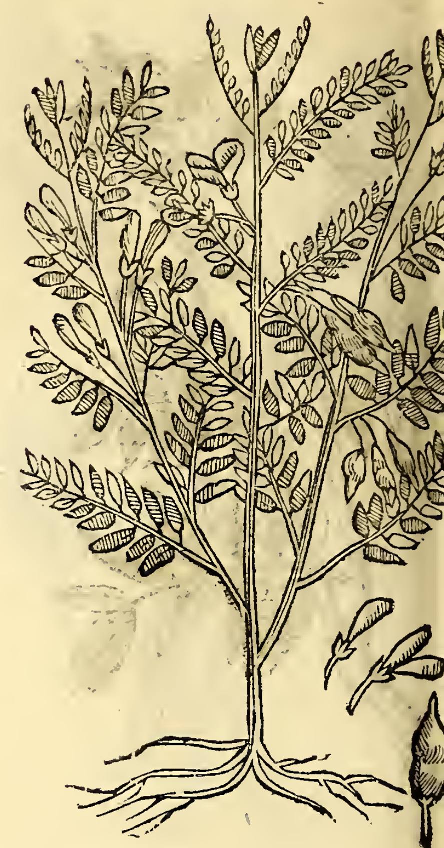
TEPEAMATL.

Folia cordis, quarum nerui rubent: in ſummo quid rubrum, ſed conuolutum conſpicitur.

TEMEICAXIHVITL.

TEPEHOAXIN.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

TEMEICAXIHVITL.

Hæc planta videtur ſcandere: folia nigricant.

TEPEHOAXIN.

Flos huius leguminis rubet. Fructus ex alis exit ſiliquoſus Piſi modo, ſed pendens; grana inſunt duo.

TEPENEXCOMITL.

Quæ a Pena olim & Lobelio, tum à Cluſio in Exoticis ſuis diligẽter deſcripta planta Echinomelocactos dicta fuit, videtur ea eſſe quæ hic repræſentatur. Eſt tamen differentia non leuis, quam iam aſsignabo. Viderant viri illi doctiſsimi ex America tantùm allatas, nec domi illas ſuæ aluerant, quæ res excuſare eos poterat. Verùm celeberrimus Eyſtettenſis Hortus (qui liber regijs planè ſumptibus excuſus & affabra elegantiſsimè depictus manu, apud Ioannem Fabrum Lynceum Bambergenſem, Horti Pontificij Præſidem, Illuſtriſsimorum Dominorum Fuccarorum donum exſtat) hanc ipſam plantam in fictili per annum coluiſſe memorat, & cum viris doctiſsimis iam dictis planè concordat. Hæc igitur noſtra, radice & fructu plurimũ differt: cuius plures fibræ in radicem vnicam, craſſam ſatis ac lignoſam coaleſcunt: ex qua folia Opuntiæ ſimilia, ſed arctè cohærentia ſphæram quodãmodo conſtituunt frequentibus ſpinoſis ſtellulis horridam, quam Pena pro fructu quodam Cucumeraceo, & tomentum pro flore deſcripſit. Tomentum hoc quod omnes in ſuprema ſphæræ huius parte aſsignant, in noſtra nullum conſpicitur, ex quo Cluſius folliculos ſeu vaginulas ſanguinei coloris emergere ſcribit floridas; quæ Lobelio Capſici, tũ Indici dicti piperis fructus æmulantur. Qui autem in noſtra fructus reperitur, ex folijs enaſcitur & non aliter ac in Opuntia ſeu Tuna ficus conſpicitur: in quo eodem prorſus modo flos ſuperſtat. Flos hic & ipſe rubet, & rubeſcenti ac maculis quibuſdam vireſcentibus ornato fructui pulchrè inſidet. Folia plantæ craſſa illa Opuntiæ æmula (nam alia fruſtra quærit folia Cluſius) ex colore viridi albicant mixto, ac luteis aculeatis ſtellulis conſtant. Et quoniam Cluſius nomen anxiè deſiderat, hoc curioſo Lectori libenter communicamus, TEPENEXCOMITL.

TEPENEXCOMITL

TE

TEOCOPALLI.

TEPEYZQVIXOCHITL.

NOTATIONES.

QVA NIYTZONCAL.

TEOCOPALLI.

Caulis geniculatus albus; folia ad internodia ſemper bina Naſturtio aquatico non abſimilia. Flores lanuginoſi comantes.

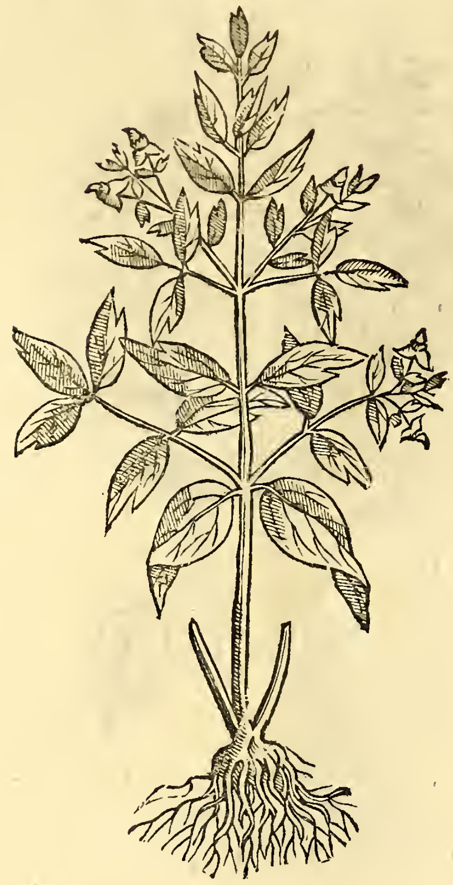
TEPEYZQVIXOCHITL.

Radix craſſa & lignea: Rami ſpadicei ſiue caſtanei; folia verò Pyri. Pediculus non longus.

TEQVA NIYTZONCAL.

Radix tranſuerſim poſita, maſſam quādam conſtituit; folia longa Cypero ſimilia, ad cuius ſpeciem videntur accedere.

TEQVAN MECATL.

TERIPETI, vel TZIPALITZITI.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

TEQVAN MECATL.

Folia vna tantum parte inciſionem habent. Flos ex rubro eſt luteus; fortè inter erectas Clematides numerari poteſt.

TERIPETI, vel TZIPALITZITI.

An Cacalia aliqua? Flos enim ſimilis & carneus. Folium tamen ad maluacea accedit.

TEXCALXIHVITL.

Rami viroris obſcuri, flos albus. Folia quodammodo Filipendulę ęmula.

TEXCALXIHVITL.

TE-

XIOQVAHOITL.

TEZCAPATLI.

NOTATIONES.

TEXHVATL.

A.IT

TEXIOQVAHOITL.

Radix rubra & craſſa, indequè ſimilis craſſitudinis caulis nodoſus: Phillyreæ folia, ſed colore viridi dilutiore.

TEZCAPATLI.

Omnes rami nodoſi, vnde fortè arbor. Folia Tuſſilagini ſimilia.

TEXHVATL.

Folium pulchrum crenatum: bini nerui in vtraque folij parte in longum protenduntur, reliquis omnibus in latum excurrentibus. Omnia folia ex viridi ſublutea ſunt.

TLACAMAZATCAZQVI Y PAPAN.

TLAMACAZQVI Y PAPAN, vel COAPAT

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

TLACAMAZATCAZQVI Y PAPAN.

Radices longæ, tenues. Caulis ſcandit; folium figura cordis longum quinque & dimidium, latum verò quatuor & dimidium digitos, ſerratum Vrticæ inſtar.

TLAMACAZQVI Y PAPAN vel COAPATLI.

Caules teretes condenſis veſtiti folijs vt in Eſula Myrtite; Flores comantes ex albo lutei.

TLAC CECEC vel TLALIZTIC.

Radix craſſa Napiformis; ramus Cardamines.

TLAC CECEC, vel TLALIZTIC.

TLA-

TLACHINOL XOCHITL.

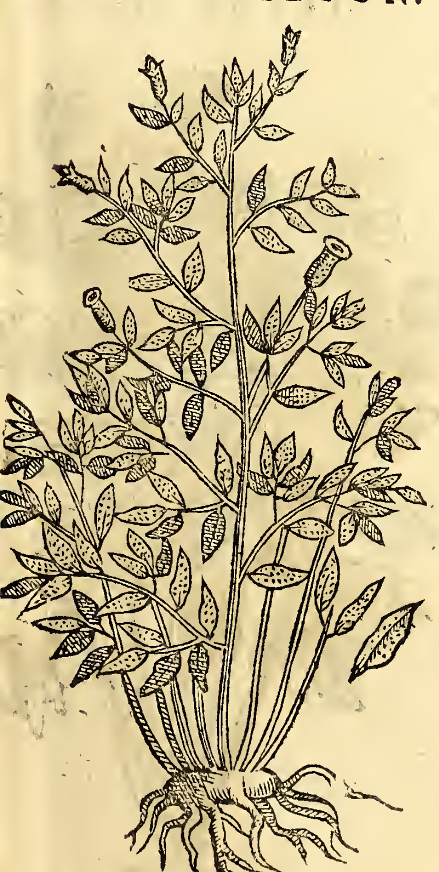

TLACOCAVHZTLI.

NOTATIONES.

TLACOCHILTON.

TLACHINOL XOCHITL.

Flos ſimilis Linariæ aureæ Tragi. Folia minuta. Exilis planta.

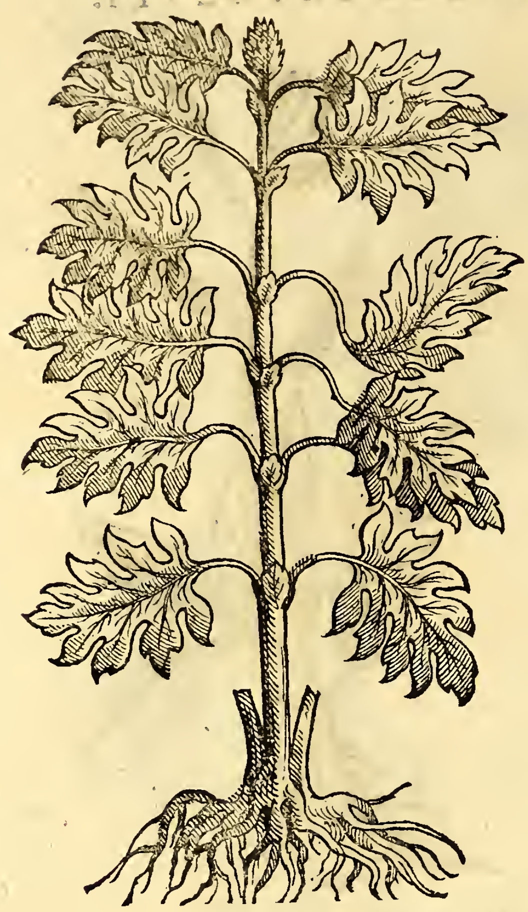
TLACOCAVHZTLI.

Radix flauet: flos omnino croceus, oblongus, non diuiſus. Folia inferius tria magna; ex his ramuſculus, in cuius ſummitate foliola adeò ſubtilia, vt videantur Limonij maritimæ plantæ flores æmulari, niſi quòd bene viridis ſint coloris.

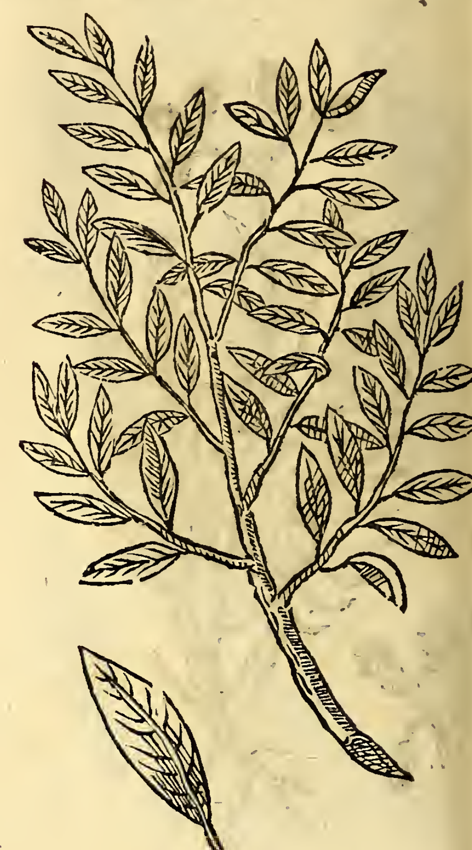
TLACOCHILTON.

Folia ſitum & figuram Rutę obtinent: in ſummo calyculi rubri Lychnidi ſimiles.

TLACOXIHVITL.

TLACOTEQVIZPATLI.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

TLACOTL.

TLACOXIHVITL.

Tota planta cinerei coloris, folia Artemiſiæ marinæ, ſeu Cinerariæ ſimilia. Caulis nodoſus: radix magna & flaua.

TLACOTEQVIZPATLI.

Ramus arboris videtur. Cæterùm nihil, niſi quòd folia Oleam quodammodo repræſentent.

TLACOTL.

Multi rami ex eodem naſcuntur principio. Folia Goſſipio ſimilia.

TLA-

TLACOTIC.

TLACOTIC ALIA.

NOTATIONES.

TLACOMTIC.

TLACOTIC.

Radix fibroſa; caulis & rami quaſi rubent ex luteo. Folia Millefolij; in ſummo tres flores rubri, qui in altera icone deſignati, in qua anguſtioribus folijs, denſiſque magis radicibus planta exprimitur.

TLACOMTIC.

Radix ferè nigra: inde ſurgunt tres caules rubri. Folia inſunt figura Gnaphalij.

TLACOXOCHITL.

TLACOXOCHITL ALIA.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

TLACOXOCHITL.

Radix flaueſcit, caules rubri & folia Teucrij. Flos Armerij rubri: foliola ſemper ſunt quatuor parua inter duo magna.

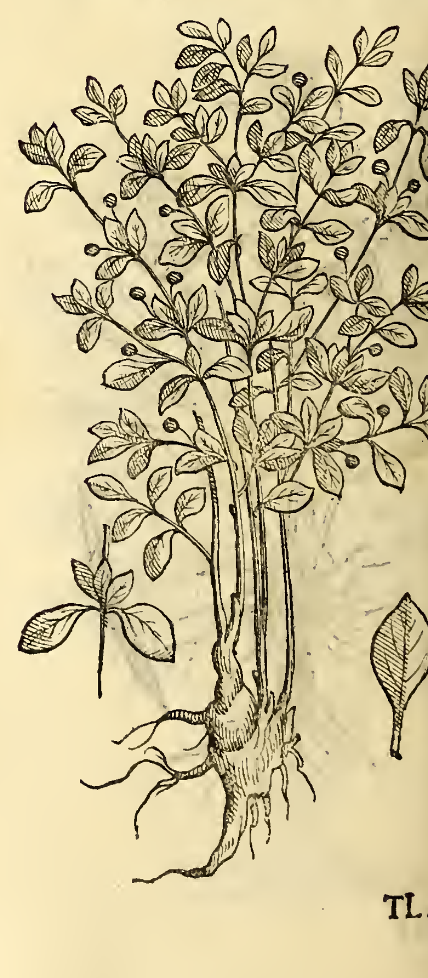
TLACOXOCHITL ALIA.

Herbula caules habet rubros: vaſculū in calyce rubrum rotundum, ſed in ſummo habet foliola flaua, ita vt fructus ſit figura ſimilis Malo punico.

TLACOZAZALIC.

Caules rubent. Folia bina ſibi oppoſita Pyro ſimilia: ex quauis ala vaſculum, vel baccula emergens apparet Anagallidis inſtar.

TLACOZAZALIC.

TLALLAALA.

TLALLAALA ALIA.

NOTATIONES.

TLALACXOYATL.

TLALLAALA.

Folia Betonicæ; caulis purpureus. Flos Medio ſimilis ex quauis ala enaſcitur, ſed coloris ex rubro albicantis.

TLALLAALA ALIA.

Folia Ricino Americano ſimilia: in ſummo ſpica quaſi glandium viridium, ex quibus exit floſculus ruber albedini permixtus, folijs conſtans quatuor, longoquè inſiſtens pediculo.

TLALACXOYATL.

Radix longa, quæ inferiori parte fit maior: ramuli admodum foliati vt in Eſulis.

TLALAMATL.

TLALAHOACATL.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

TLALAMATL.

Radix ſurculoſa, craſſiuſcula, flaua, vnde ſcandentes caules. Folia bina ad internodia eaquè cordis figurâ apice ferè recuruo, inferius ſubalbida: in ſummo tria. Fructus inuerſæ ficus figura apice deorſum viridi, ſuperiore ventre croceo, exiguo calyce appenditur, petiolo ad alam breui ſuſtinente. Flos comparet nullus.

TLALAHOACATL.

Flores habet luteos Senecionis inſtar. Folia Anethi: Radix lutea eſt & fibroſa.

TLALCHAMALLIN.

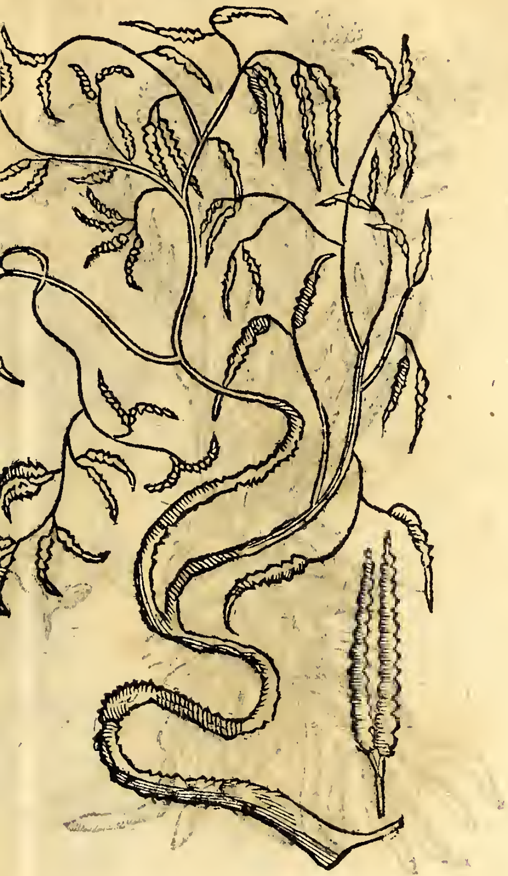
Radix longa, craſſa & quaſi ſquamoſa lutea. Folia ſinuoſa: in ſummo quid rubri conſpicitur, vt in Trifolio pratenſi.

TLALCHAMALLIN.

TLAL-

TLALCHICHICPATLI.

TLALCVITLAPILLI.

NOTATIONES.

LALHVAPATLI.

TLALCHICHICPATLI.

Longiſſima radix Glycyrrhizæ ſimilis; folia parua Galegæ: flos luteus. Siliquę longæ tres, latæ verò digiti octauam partem, cui grana inſunt vnum ſupra viginti.

TLALCVITLAPILLI.

Pediculi & foliorum venæ rubent: cauliculus, qui repere videtur rubris guttis conſperſus eſt.

TLALHVAPATLI.

Caulis rubet; folium longum quatuor, latum ſeſquidigitos. Ramus in fine habet capreolum.

TLALIZTA PATZIN. TLALIZTA QVILITL.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

TLALIZTA PATZIN.

Radix Filipendulę. Caulis cinereus nodoſus, vnde fortè arbor fuerit. Folium longum quatuor, latum duos cum dimidio digitos figuræ oualis, eiuſquè venæ rubent.

TLALIZTA QVILITL.

Cauliculi rubri, cuius folia Vermiculari ſimilia. Floſculi albi ſex foliolis conſtantes, cũ Ocimaſtri vtriculo. Conglomerata radicũ, ad Haſtulæ regiæ effigiem fermè congeries.

TLALOCELOXOCHITL.

Caulis ſanguineus videtur repere. Folia bina cũ nodis vt in Ocymo. Folio venæ rubræ; in ſummo flos Aſteris, cuius centrum obſcurè rubet: radij flaui ſunt, binatim verò folia calycem attingunt; vnde non iniuria ſiue Lychnis, ſiue Bellis iudicari poteſt.

TLALOCO.

TLALPAT LACHTLI.

NOTATIONES.

TLALLY YETL.

TLALOCO.

Videtur repere. Folia quaterna Lyſimachiæ luteæ ſimilia; ex quauis ala exit pediculus Anagallidis modo, cui inſidet floſculus albus.

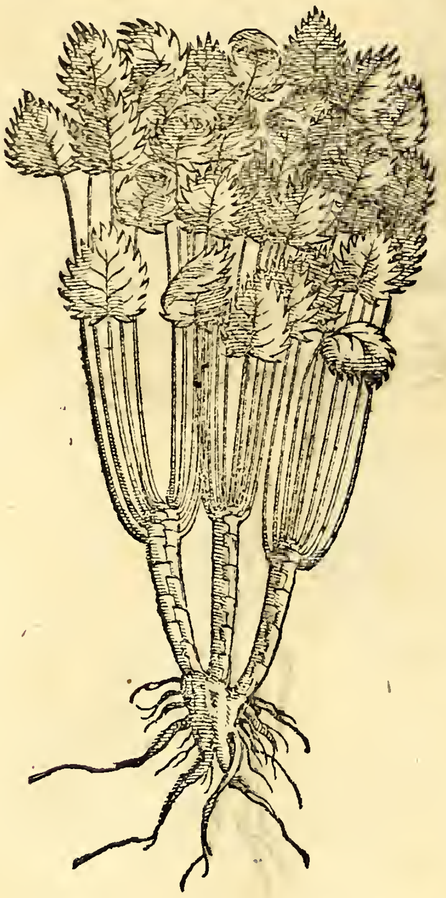
TLALPAT LACHTLI.

Radix longa. Caulis colore Suberis videtur repere.

TLALLY YETL.

Caulis parum rubet. Folia Doriæ & flos Bellidis, cuius medium flauet; radij autem ſunt albi.

TLALZITZICAZTLI, vel TLALZITZAZLI.

TLANATOA HVIZPATLI.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

TLANCA CAHOATLI.

TLALZITZICAZTLI, vel TLALZITZAZLI.

Caules plures nudi, qui circa ſummum cauliculos multos ſiue potius pediculos prælongos ſuſtinent, è quorum ſummo apice foliũ emergit figura cordis, ſerratum adinſtar Vrticæ Romanæ. Spectabilis certè planta.

TLANATOA HVIZPATLI.

Folia bina ex breui petiolo neruis luteis: longo pediculo inſidet flos Calthæ luteus.

TLANCA CAHOATLI.

Radix tota lutea; folia verò Craſſulæ ſimilia, non tamen ſerrata; quæ latitudine ſua multũ caulis ambiunt.

TLA-

TLALHOAXIN.

TLALHOAXIN alia icon.

NOTATIONES.

TLANCVIPATLI.

TLALHOAXIN.

Legumen folijs Galegæ. Flores colore Viciȩ, ſiliqua verò longa & tenuis Aſtragaloidi ſimilis. Huius duas habes icones, in quarum prima flores & ſiliquas, poſteriore verò folia melius diſpicies.

TLANCVIPATLI.

Radix longa & nodoſa: folia verò caulem ambiunt, vnum tamen reliquis longius.

TLANPANXIHVITL.

TLAYOYOMOCTLI.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

TLATLACOTIC.

TLANPANXIHVITL.

Folia Goſſipio ſimilia habent quid purpurei. Flos Aſteri ſimilis in medio luteus, radij verò carnei coloris exiſtunt.

TLAYOYOMOCTLI.

Caules ex viridi in luteum vergunt. Folium longum duos, latum ſeſqui digitos. Flos albus vt in Virga paſtoris.

TLATLACOTIC.

Caulis geniculatus ita, vt internodium ibi inſeri videatur.

TLATLA LAMATIC.

TLATLAPACTZIN.

NOTATIONES.

TLATLAVHQVI.

TLATLA LAMATIC.

Radix Napo ſimilis: folia bina ex alis purpureis enaſcuntur longa octo, lata vero dimidium digitum. Vaſculum Polemonio ſimile ſtriatum: flos cæruleus.

TLATLAPACTZIN.

Folia Lauri pediculo hærent breuiſſimo.

TLATLAVHQVI.

Radix rotunda; caulis ſcandit: folia tria Phaſeoli modo ſed longiora. Flores Fabæ.

TLA-

TLATLA QVAYE. TLATLAVHCAPATLI ALTERA.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

TLATLA QVAYE.

Radix ſubfuſca, caules geniculati virides. Folia Ruſci folijs haud abſimilia acuta valde; ſed interna parte diluti ſunt viroris: pollicem verò lata, & tres tranſuerſos digitos longa.

TLATLAVHCAPATLI ALTERA.

Radix Minij colore; flos in ſummo ruber: folia Ocymi non ſerrata, nec bino ordine è directo ſibi oppoſita.

TLATLAVHQVI PATLI.

Calyx Ecchio ſimilis radijs quinque conſtans rubris, quid flauum inexplicatum continentibus.

TLELATL CHINOL XOCHITL.

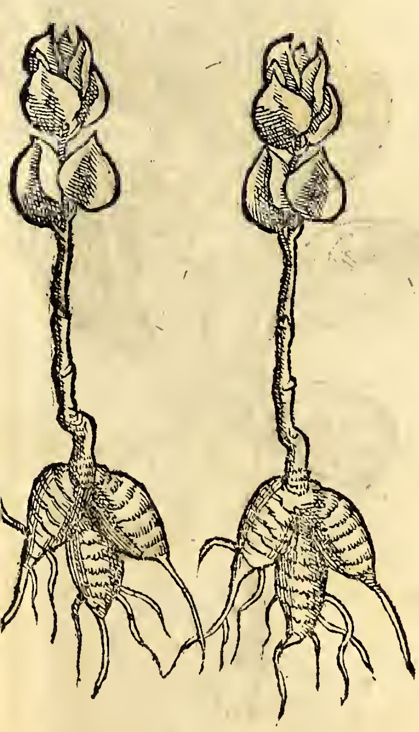

TLEPATLI DETE PEQVA CVILCO.

NOTATIONES.

LIATEPECE MITZTLIT.

IT

TLELATL CHINOL XOCHITL.

Folium longitudine duos, latitudine ferè digitum componit. Caules flaui: flores crocei Chryſanthemo ſimiles.

TLEPATLI DETE PEQVA CVILCO.

Radix ſatis craſſa profundas radiculas demittens, ſubrubra vt & caulis. Folia Seſeli Aethiopico colore & figura reſpondent, neruulis albentibus diſtincta. Flores Caryophyllacei ſex foliolis albicantibus conſtant, ſed calix rubet. Folium duos digitos latum, & quatuor longum.

TLIATEPECE MITZTLIT.

Radix talis qualis in Doronico illo cum radice Scorpij figura, non tam frequentibus tamen radiculis fibriſq. abundat: ex albo rubet. Caulis geniculatus & vſque ad ſummum ferme glaber: folia ſibi bina oppoſita cordis figura, diluti viroris. Exigua ſed perennis planta videtur.

TLI-

TLICOXOCHITL DEGVASTEPEC
OTEQVA XOCHITL.

TLILTOLLIN.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

TLICOXOCHITL DEGVASTEPEC OTEQVA XOCHITL.

Exigua, vt radix tenuis monſtrat planta eſt & quidem vmbellifera, quod folia & flores præſeferunt: hi in vmbellam compoſiti albicant: illa cum caule dilutè vireſcunt. Folia hæc in trina & trina diuiduntur, ſibique vbi emergunt, opponuntur.

TLILTOLLIN.

Aron peregrinum: eius caules rubent obſcurè. Flores rubri quaſi in ſpica.

TLILZAPOTL.

TLILZAPOTL.

Fortè arbor. Pomum adnaſcitur breui pediculo ſimile Cydonio ſulcis aliquod conſpicuum, colore ferè Caſtaneæ.

TOCAPOTLE.

TOCHACAXIHVITL.

NOTATIONES.

TOCHON XOCHITL.

TOCAPOTLE.

Folia bina Laureolæ: ſiliquæ Piſo ſimiles.

TOCHACAXIHVITL.

Folia Vrticæ bina oppoſita oriuntur ex geniculis rubris.

TOCHONXOCHITL.

Radix lutea: ramuli purpurei & folia Nepethæ ſubtus albicantia. Calyx Lauendulæ: flos longus, ruber, incuruus.

TO-

TONALXIHOITL.

TOTECY XOCHIVH.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

TONALXIHOITL.

Folia profundè ſecta & alicubi dentata, bino quidem ordine geniculis cauli appoſita. Flos rubet.

TOTECY XOCHIVH.

Tota plãta ſimilis eſt Heliotropio maiori. Flores albi.

TOTOCAPOLLIN.

Videtur arbor. Rami virides punctis albis conſperſi: in quauis ala videtur latitare quaſi bacca viridis.

TOTOCAPOLLIN.

OTOCVIT LAXIL.

TZATZEQVA.

NOTATIONES.

TZAVXOCHITL.

TOTOCVIT LAXIL.

Siliquæ multæ,longæ, graciles & flauæ ex eodem loco enaſcuntur . Cum planta quæ Aſclepias appellatur,aliquam ſimilitudinem obtinet .

TZATZEQVA.

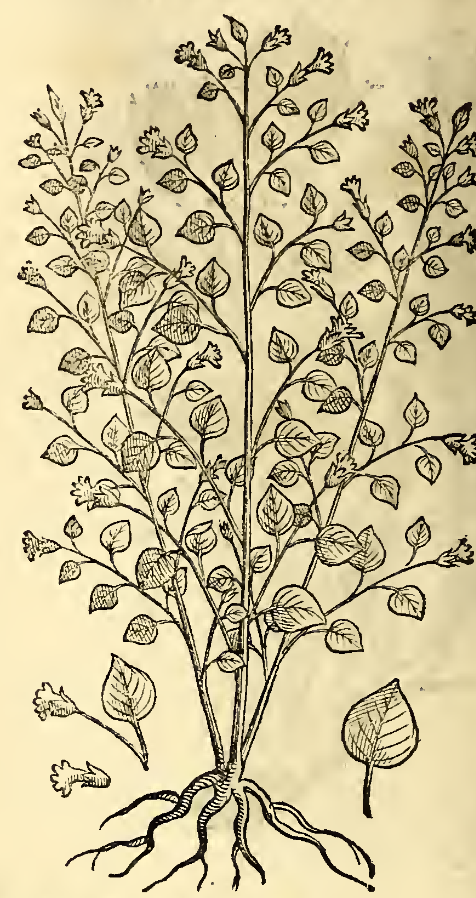
Radix figura Raphani ; folia verò Lyſimachij lutei , ſatis lata pediculo longo , lato, rubro adnexa . Vaſculum eſt quale in Ciſto reperitur.

TZAVXOCHITL.

Bulbus eſt Moly quaſi ſimilis : folia vt in Gentiana aut in Allio Vrſino. Flos viridis punctis rubris immixtis,figura quaſi Orchidis alicuius .

TZAZALICPATLI. TZICHICHIC, vel TEXICHIC DE OCOINICO.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

TZAZALIC PATLI.

Ex multiplici radice erecti cauliculi aſſurgunt: folia ſerrata inferna parte dilutioris viroris. Flores ſub rubentis coloris ex octonis conſtant foliolis, ac vbi concluſi ſunt cum Iacea conueniunt.

TZICHICHIC, vel TEXICHIC DE OCOINICO.

Flos albus in calyce Lychnidi ſimili. Folium cordis figura neruoſum.

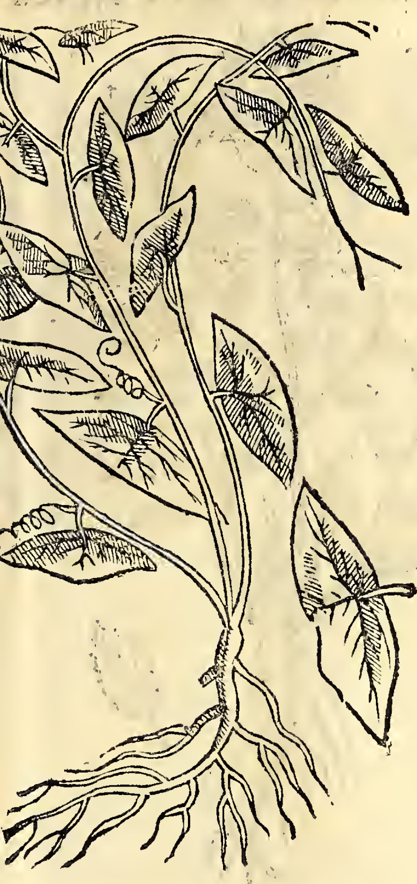
TZINOMA.

TZINOMA.

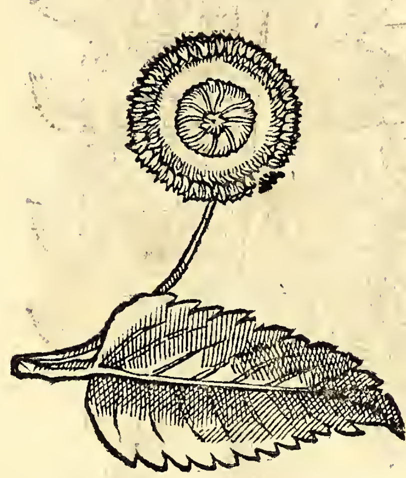

Caulis coloris Hepatici, folium verò Pyrolæ: in ſummo flores Cacaliæ flaui; calyx eſt bene longus.

TZINACANATLAPATLI.

TZIPIPATLI.

NOTATIONES.

TZITZIQVI.

TZINACANATLAPATLI.

Folium vt in Naſturtio Indico annexum non ita rotundum, ſed latum oblongumq. figuræ nauiculæ ex viridi luteum. Tota planta repit, quod Capreoli indicant & Leguminoſam eſſe ſuadent.

TZIPIPATLI.

Flos Bellidis, vel potius Hieracij luteus: folium Vrticæ profundè ſatis ſerratum.

TZITZIQVI.

Caulis purpureus: flos Aſteris, radij purpurei vt in Amello Virgilij, flocci verò in medio lutei. Radix calida in quarto gradu, vrinam euocat.

TZITZIN.

TZLATLACIZPATLI, vel TLATLACIZPATLI.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

TZITZIN.

Videtur arboris ramus. Folia bina Caſtaneæ ſimilia : fructus non bene conſpicitur. Folium ſaturati coloris valde, & latum duos digitos tranſuerſos, longum quatuor.

TZLATLACIZPATLI, vel TLATLACIZPATLI.

Oblongam fuſcamq. & multis ex latere fibris exeuntibus radicē demittit. Cauliculos rectos, folijs non ordinatim poſitis ſubrigit, quæ parua ſunt & minutim ſerrata. Ramulos in ſummitate floridos emittit, ſed floſculi qui ex viridi lutent, non ſunt explicati.

TZOCVILPATLI.

TZOCVILPATLI.

Folia Goſsipij ęmula, ſed longè maiora; longitudine nempe quinque, latitudine trium digitorum, ſerrata; hiſpidi, ſubtus incaua. Flos luteus orbicularis & piloſus: radix odorata, amara, calida in quarto gradu.

TZOPELIC QVAVHITL.

TZOMPILI HVIZPATLI.

N O T A T I O N E S.

XAHVALYZTIC.

TZOPELIC QVAVHITL.

Videtur arbor. Folia atrouirent & multum infle&tuntur: rami flaui ex viridi.

TZOMPILI HVIZPATLI.

Flores lutei quaſi papposi: folia ſubtus parum rubent.

XAHVALYZTIC.

Flores Viciæ ſimiles. Folia tria inſtar Phaſeoli. Radix Cyclaminis inſtar.

XAXAHOACTLI.

XIYOPATLI.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

XAXAHOACTLI.

Folium longum quatuor, latum duos digitos: nerui quaſi tres apparent. Ex quauis ala exit iulus Acori longiſſimus, ſed viridis. Aquaticam plantam eſſe credimus.

XIYOPATLI.

Radix Glycyrrhizæ ſimilis: ſiliquæ multæ incuruæ. Foliorum minutiſſimorum rara forma vt in Kali quodam.

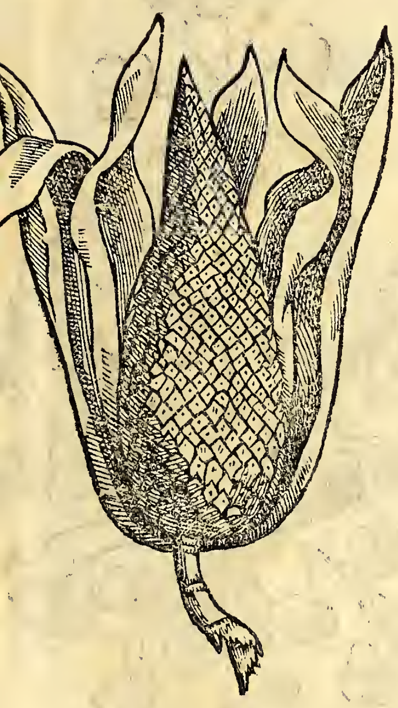
XICOXIHOITL.

Caulis turget multis locis: Flores Saluiæ ſimiles, ex cæruleo in album vergentes.

XICOXIHOITL.

XOCHI PALCENTLI.

XVCHIPATLI.

NOTATIONES.

XOMILACOTL.

XOCHI PALCENTLI.

Eſt ſpecies Maiz abſq. dubio fructus, qui longus eſt ſex digitos tranſuerſos & latus tres, rubelli diluti coloris eſt. Petiolus flauet: folia interna parte rubent, externa pallent.

XVCHIPATLI.

Folia bina figuræ oualis: nerui tranſuerſi.

XOMILACOTL.

Caules rubent: folij longitudo trium, latitudo ſeſquidigitorum.

XO-

XOPOTO.

XOXOCOYOL HOIHOILAN.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

XOXONAZATIC.

XOPOTO.

Folia Trachelio ſimilia, flauent ex viridi. Ex multifida radice plures etiam caules aſſurgunt.

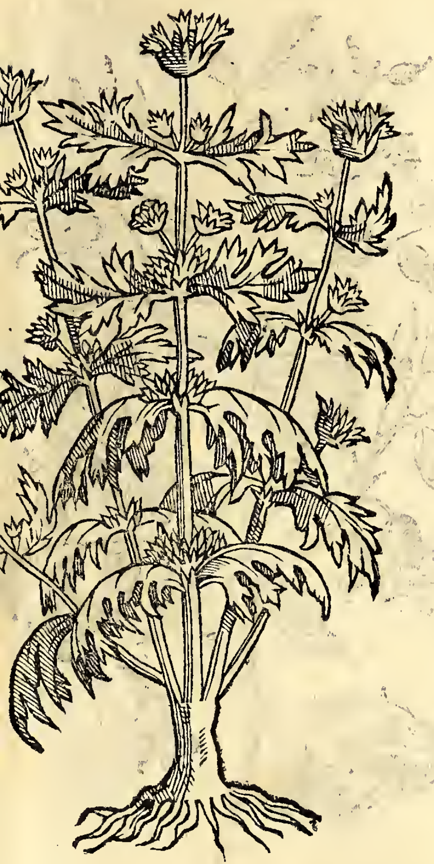
XOXOCOYOL HOIHOILAN.

Eſt Oxys flore rubro. Noſtram flore luteo ceterùm omnino æmulatur.

XOXONAZATIC.

Radix craſſa rubelli coloris plurimas ex ſe minores demittit. Cauliculi tenues & luteoli: folia vt in ferula ſubtilia. Flores amœnè rubeſcentes Antirrhini flores imitantur, ex quibus ſtamina flaua emergunt. Semina in fructu oblongo & rotundo clanduntur.

XOXOTLATO.

XOXOTLITO.

NOTATIONES.

YACATOMAC QVILITL.

XOXOTLATO.

Folia Artemiſiæ flauent ex viridi. Flos Scabioſæ ſed elatior. Ex Scabioſarum forſan genere eſt.

XOXOTLITO.

Caules rubent: flores Mirabili Peruuianæ, aut Caryophyllo ſimplici ſimiles, rubei coloris. Folia cum Serratula quid ſimile habent.

YACATOMAC QVILITL.

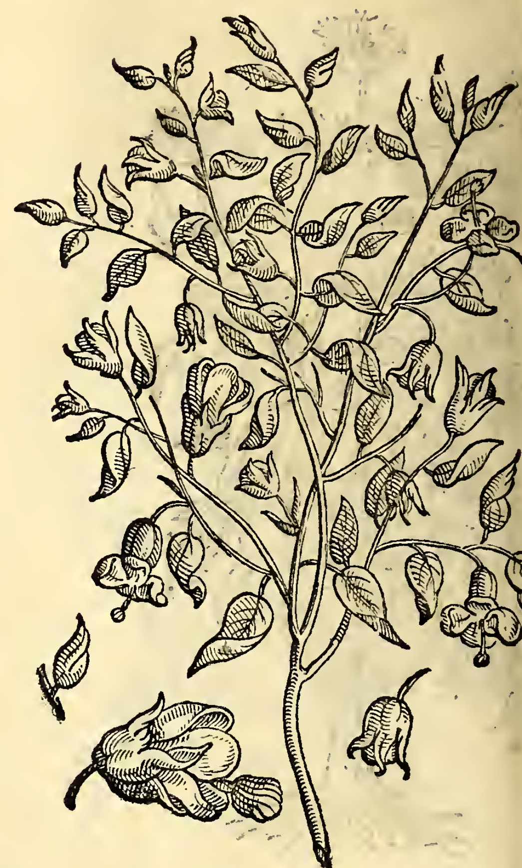
Geniculos habet radix Equiſeti inſtar, vnde enaſcuntur fibræ. Planta vt apparet ſerpẽdo prouehitur. Caulis nodoſus vt in Perſicaria Matthioli, ſed hic bina folia & gemini nodi,

YCE-

YCECELTIC, vel YCECELTZIN.

Y C H C A X O C H I T L.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

YCHCATLEPATLI, alia Icon.

YCECELTIC, vel YCECELTZIN.

Radix hepatici coloris emittēs nigros quaſi capillos vel fibras. Caules Saxifragiæ marinæ ſimiles.

Y C H C A X O C H I T L.

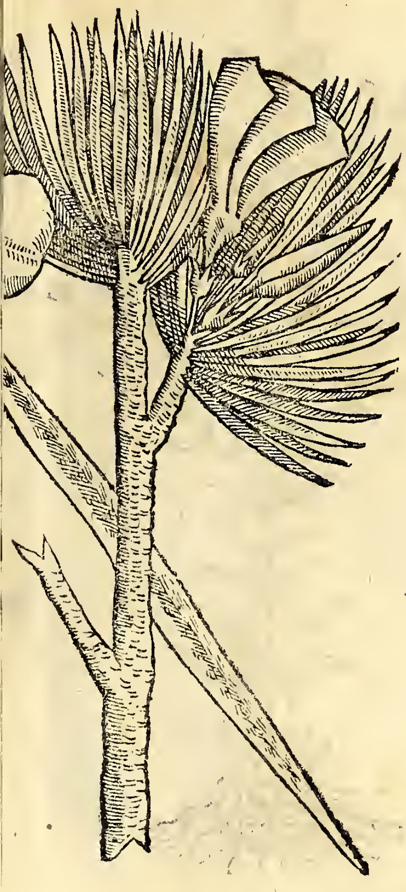
Folia ſatis oblonga. Calyx floris Maluaceis ſimilis: flos magnus crocei coloris admixta multa rubedine: ſtamina exeunt piſtilli inſtar vt in Maluaceis, vnde inter ſpecies has recenſeri debet.

YCHCATLEPATLI, alia Icon.

Caulis purpureus: folia cordis infra hirſuta & albida, ſupra verò viridia in corymbo. Fructus obrotundus.

YC-

YCCOTLI.

YHOATEN.

NOTATIONES.

YLLAMATLANTLI.

YCCOTLI.

Videtur arbor hæc primo aſpectu Cluſij in rariorũ Plantarũ opere Draconem arborẽ, aut Chamęriphẽ repræſentare, à quibus tamẽ multum differt: ſunt enim in hac venæ foliorum nigrę, flos Nerij luteus, vaſculũ verò Burſæ paſtoris ſimile, eiusq. diuiſio in duo vaſcula apparet; vnde inter Rhododendri ſpecies forſan reponenda.

YHOATEN.

Folia Limonio ſimilia & æqualiter diuiſa à vena rubra folium biſſecante: ſtamina floris lutea.

YLLAMATLANTLI.

Folia vt Botrys flauent venis rubris interſecta; flores albidi ſunt, calyx verò Maluaceus: Flos Campanula; fructus pomula viridia. Videtur Solano ſpinoſo, quod Hierichuntica poma vocant, apprime affinis eſſe.

YL-

YLLAMATZAPOTLI.

YLLAMAXOCHITL.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

YLLAMATZAPOTLI.

Videtur arbor. Cortex cinereus: fructus cono Pini ſimilis, ſquamoſus, longus tres & dimidium, latus verò duos ſimiliter cum dimidio digitos. Cum noſtratium nulla conuenit.

YLLAMAXOCHITL.

Radix rubra vt & folia. Flores rubri figuram ferè Trachelij habent, ſed quaſi intortam. Folia vt in Iſatide.

YLLI.

Rami colore caſtaneo. Nerui foliorum ferè tranſuerſi; folij longitudo ſex, latitudo duorum digitorum.

YLLI.

YC-

OCOL XOCHITL.

YOLMIMI QVILIZPATLI.

NOTATIONES.

YOLO CHICHILTIC.

YOCOL XOCHITL.

Folia Peruincæ. Flores in vmbella carnei coloris, quinque conſtantes foliolis.

YOLMIMI QVILIZPATLI.

Folia longiuſcula & bina Lychnidis;in ſummo flores flaui, pallidi.

YOLO CHICHILTIC.

Caulis caſtanei coloris: folia Mori. Florem non explicauit Pictor, cuius color obſcurè rubet.

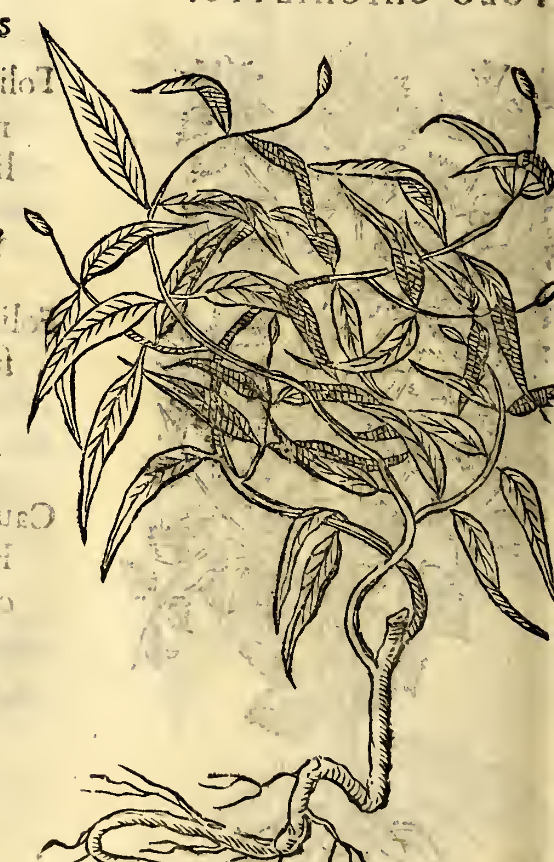
YTZECVINPATLI. YXOCVILPATLI.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

YTZECVINPATLI. YXOCPATLI.

Folia Artemiſiæ candicantia. Flos quaſi Artemiſiæ viridis.

YXOCVILPATLI.

Folia Linariæ. Flores oblongi non aperti.

YXPATLI.

Radix flaua, caules rubri, folia bina Aſclepiadis. In extimo quid viride, non explicatum.

YXPATLA HOAC.

YXPATLI alia.

YXTLATLATZCAN.

NOTATIONES.

YXPATLA HOAC.

Radix Rhabarbaro colore ſimilis. Folia ex radice naſcuntur Limonio ſimilia & obſcurè virentia.

YXPATLI alia.

Caulis flauus Cannæ ſimilis: folium Hederæ arboreæ: ex ipſo geniculo fibræ circum circa exoriuntur.

YXTLATLATZCAN.

Folium figura cordis, cuius longitudo duorum, laticudo verò duorum cũ dimidio, digitorum.

YXYAYAHVATL vel YXYAYAHOAL.

Y Y A C X I H V I T L.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

YXYAYAHVATL vel YXYAYAHOAL.

Radix magna per tranſuerſum repens fibris ſcatens cineritij, cũq; caulibus quamplurimis,coloris: folia bina, ex quorum exortu ramuli exeunt foliati (quod hic non ſatis obſeruatum)cordis figura & ſerrata non leuiter . Maiora inſtar Cochleariæ concaua ſunt, ſubtus diluti ſuprà ſaturi viroris.

Y Y A C X I H V I T L.

Rami pauci : folium Aurantij. Fruticis alicuius ramus videtur.

Y Y A V H C E N T L I.

Species Maizij, colore obſcuro ad cæruleum tendente. Folia palleſcentia. Petiolus flauet.

Z QVIEPAPATLI.

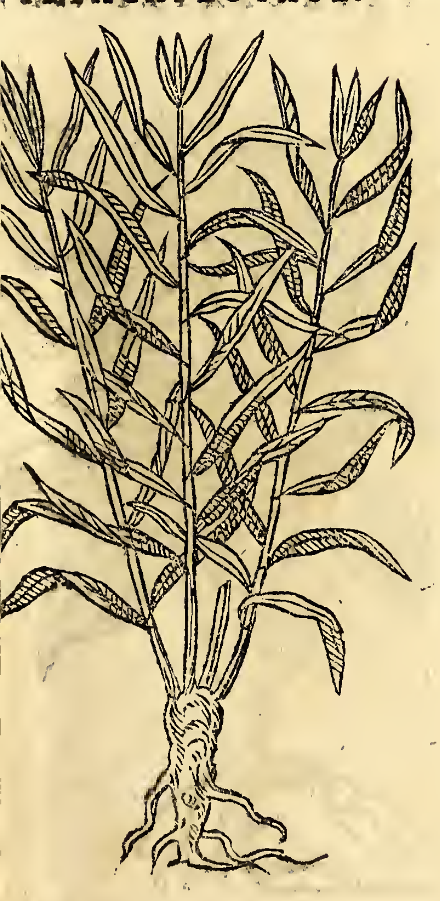

YZQVIN CHICHIO ALLI.

NOTATIONES.

TZTACATZOYATL.

YZQVIEPAPATLI.

Folij lõgitudo duorum, latitudo vnius digiti. Flos rubeſcit.

YZQVIN CHICHIO ALLI.

Radices pulli coloris, fibræ ex geniculis oriuntur flauæ: Flos & calyx Calthæ: in medio flore eſt capitulum viride Anagallidis, ex alia ala exit ſpica quaſi piperis.

YTZTACATZOYATL.

Folia longiſſima octo, lata verò medium digitum figurâ Oleæ: ſubtus albent omnino.

YZTAC COCOC TLACOTLI. YZTACPATLI VI.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

YZTAC COCOC TLACOTLI.

Folium longum quatuor,latum vnum & dimidium digitos:flores albi fortè pappoſi; capitula videntur Helichryſo ſimilia.

YZTACPATLI VI.

Nodoſa eſt;bina folia oppoſita gerens, longa quatuor & dimidiũ, lata mediũ digitũ,quæ figura Salicis nõ tamẽ ſerrata flauẽt ex viridi:ex ala dependent ſiliquæ Aſclepiadis longa quatuor, lata duos digitos. Radix Pœoniæ, vel triũ Naporum ſimilis.

YZTACPATLI VII.

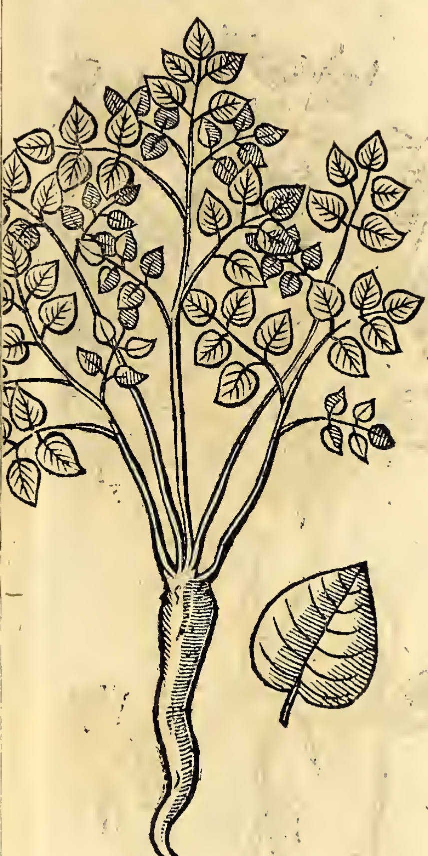
Lignoſa eſt: folia bina Vrticæ vel cordis figuræ ſubtiliter ſerrata: fortè eſt Vrtica. Quæuis ala gignit. In ſũmo baccæ virides Liguſtri. Alius pediculus portat quaſi Melonem vel quatuor ſemina.

YZTACPATLI VII.

YZ-

YZTACPATLI VIII.

YZTACPATLI IX.

NOTATIONES.

YZTACPATLI I. TEPEXICENSIS. alia Icon.

YZTACPATLI VIII.

Radix Napi viridis, & quinque ex ea caules. Ramulus quiuis quinque folia gerit.

YZTACPATLI IX.

Radix inſtar Hellebori nigri & nigricans. Rami omnes quinque habent folia oblonga & rotundiuſcula. Flores ſpicati ex viridi lutei conſpiciuntur.

YZTACPATLI I. TEPEXICENSIS. alia Icon.

Huius hiſtoriam cum viribus deſcriptam, videre eſt ſupra libro tertio, capite nono. Quare ſtudioſum Lectorem illuc amandamus.

YZ-

YZTACPATLI MANALISMI X.

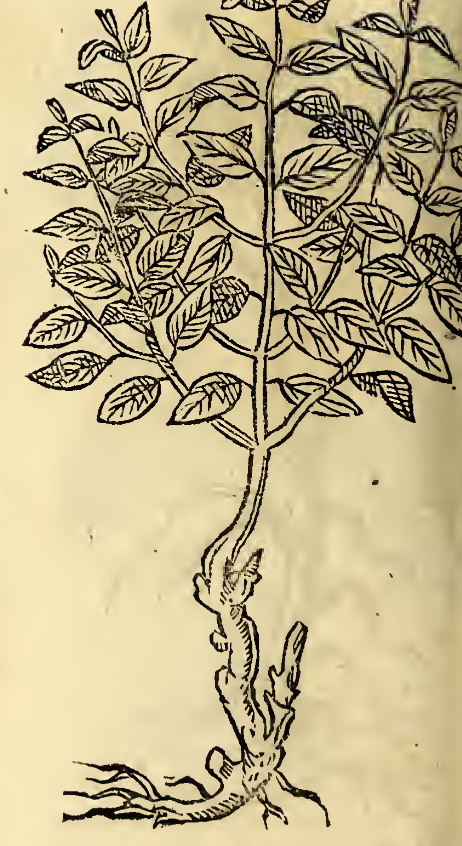

YZTACTLALAMATL.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

YZTACTLALAVHCAPATLI.

YZTACPATLI MANALISMI X.

Folia Telephij ſeu Craſſulæ habet ſupra benè viridia, ſubtus cana. Radicem glabram & profundè merſam. Flores in vmbellam formatos gerit; qui in vna vmbella albi (ſignum recentium florum) in altera rubent, orſ an ſemẽ denotant. Videtur omnino ad Telephia pertinere.

YZTACTLALAMATL.

Phaſeolus trifolius, venis foliorum rubris; flores carnei papilionacei: ſiliqua Securidacæ arboreſcenti ſimilis.

YZTACTLALAVHCAPATLI.

Folia bina ſibi ex aduerſo poſita, figura Iuglandis. Sed herba eſt, non arbor.

YZ.

YZTAVHYAPATLI.

YZTLACATINIPATLI.

NOTATIONES.

ECPATLI vel CECECPATLI alia.

YZTAVHYAPATLI.

Radix ouata & ferruginea: folia Salicis ſunt quaterna, longa non ſerrata, ſubtus cinerea; quorum longitudo ſex digitos, latitudo verò dimidium non excedit.

YZTLACATINIPATLI.

Caulis flauet cum lineis vt pedes Aquilarum. Folia magna Aurantij: ex oppoſito ſemper videtur ſpina.

ZEZECPATLI vel CECECPATLI alia.

Radix fibroſa & longa. Folia ſerrata Menthæ Græcæ ſimilia.

ACA-

ACAXOCHITL, alia Icon.

ATE vel AHATE DEPANNVCO, alia Icon.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI

ATEPOCAPATLIS, alia Icon.

Omiſſa nonnulla hic habes. Icones ſiue elaboratiores, ſiue aliquantulum diuerſas & quas non non ab re vel iterum conſpicias.

ACAXOCHITL quam pagina 347. aſpexiſti, diligentiùs hic delineatam cernere potes.

Fructiferā pariter illam Pannucenſem AHATE dictam, quæ pineam illam conglobationem promit, ſuperius pagina 458. expoſitam.

Sed ATEPOCAPATLIS hęc, quę hic pingitur ſimplicior, ramulis eſt & folio rariori, magiſq. & acuto & anguſto quàm ea, quæ lib. ſecundo capite nono ab Authore noſtro deſcripta eſt, vt pagina 34. videre eſt.

COPALLIQVAHVITL TEPOZTLANI.

MIZQVITL vel ACACIA.

NOTATIONES.

TLAHVELILOCA QVAHVITL.

COPALLIQVAHVITL TEPOZTLANI.

Copalliferi generis arbor. Copal quahuitl vniuerſim vocant, ideſt Copallis arbores, ſed hæc præciſius ad latifoliam cap. 2. lib. 3. pag. 46. deſcriptam racemoſo, ſcilicet fructu ſpectare videtur.

MIZQVITL vel ACACIA.

Acacia hæc eſt Mexicana de qua capite 24. lib. 3. pag. 59. agit author noſter, & diuerſa quidem aliquantulum prolixa foliolorum ſerie ſiliquorumq. nodis magis expreſsis, ab ea ſpecie, quæ Italiæ hucuſq. illata Romæ & alibi colitur. Mechoacanenſis vero de qua proxime agit imago, ſuperius eſt pag. 417. ſub Tlacotic nomine primo loco, quod à nonnullis Tlacotic etiam vocitata fuerit & fruticoſa potius videatur.

TLAHVELILOCA QVAHVITL.

De hac quæ Caragnæ nomine innotuit, agitur lib. 3. cap. 17. pag. 56. Arboris hic ſtolones vides non abſq. fructu, obrotundis ſiquidem baccis.

Subſequentium Plantarum Icones adiecimus, eò quod accuratius delineatæ ſint, quam eædem plantæ ſuis locis appoſitæ.

NEPALXOCH CVEZ ALTICQVIZI,

Fol. 392.

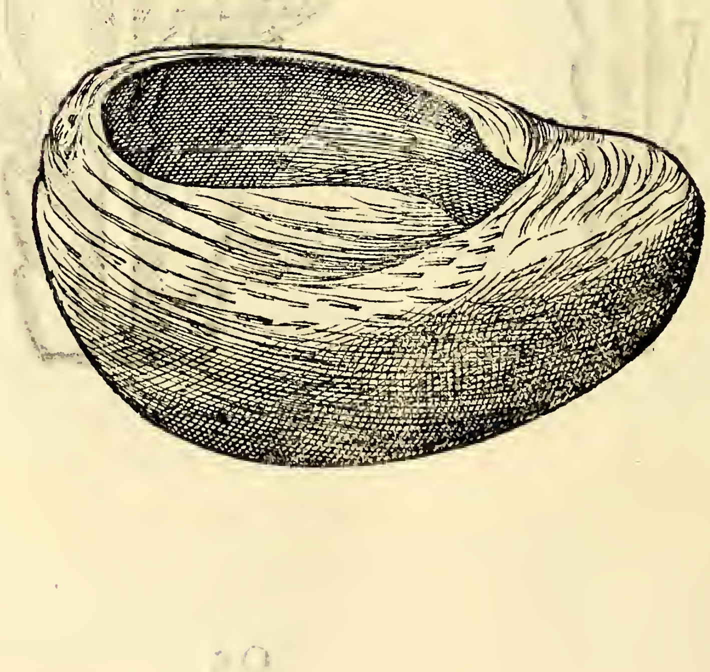
FRVCTVS GRANADILLÆ SEV FLORIS PASSIONIS Fol. 889.

AMOZOTL Fol. 349.

COCCVS MALDIVAE. Fol. 72.

)CHEZNOPALLI, SEV
NAPALNOCHEZTLI
)EST COCCVS TVNE.
Fol. 78. Lib. 3. Cap. 45.

MACPALXOCHIQVAHVITL.
Fol. 383.

ALIO-

A L I O R V M
N O V AE H I S P A N I A
A N I M A L I V M
N A R D I A N T O N I I R E C C
I M A G I N E S E T N O M I N A.
I O A N N I S F A B R I L Y N C E
B A M B E R G E N S I S.

Philoſophi, Medici, publici Profeſſoris Romani,
& Summo Pontifici ab Herbarijs ſtudijs

E X P O S I T I O N E.

QVOTIESCVNQVE ad amœna Diogenis L
vireta, & Sapientiæ conſita floribus prata illas in
philoſophorum vitas animi gratia diuerto; admir
dus Amice Lector, *planèque obſtupeſcens hæreo,*
mecum contemplari, ac colloqui ſoleo. Et quid rei eſt,
immortalis, inter tot felicium conceptus animorum
inter vaſta philoſophorum volumina, inter tot, tan
præclarorum ingeniorum fœtus, partuſque nullam p
ſimilitudinem, nullam penitus membrorum proportionem, conformitatem
lam apparere; ſed omnium horum ſcripta inter ſe diſſona, dogmatá diſcrepa
abſona, & ſibi inuicem, repugnantia, diſpariaque reperiri?

Atqui hic de barbarica multiplici philoſophantium ſecta exordium ſumam,
per contemptum Græci iſto nomine appellarunt, qui tamen ab hac quidqui
habent Plato præſertim, Pytagoras, & Democritus, difficillimis quidem, ſe
ſtuoſis ſibi tamen maximè ad hos diſcendi gratia itineribus profecti veluti a
ſuæ vberibus ſuxerunt: in qua floruiſſe nouimus Atlanticos Africæ philoſ
Aethiopum Sophos, Aegyptiorum Sacerdotes, Indorum Gymnoſophiſtas, &
chmanes Perſarum Magos, Caldæos, Scythas, Hiſpanos, & Gallorum Dr
Quos magni omnes nominis Ppyloſophos extitiſſe D. Auguſtinus præ cæter
Clemens Alexandrinus atteſtantur; & ipſe etiam in ſuo proœmio Diogenis
tius inuitè quamuis hoc fatetur, qui inconſideratè, an maleuolè magis non
dixerim, hæc ibi habet. Philoſophiæ munus quidam à Barbaris princ
habuiſſe aiunt: ſed non vident ſe Græcorum à quibus nedum ph
phia, ſed hominum genus initium habuit rectè inuenta ad Barbaro
sfer

erre. *Vt inquam, de his omnibus ſibi non vſque adeo conuenient ibus nihil di-*
m: *Viguit profectò* Italica *in magna illa Græcia à Pythagora, qui primus non*
ophum, aut ſapientem, ſed Philoſophum potius, & ſapientiæ ſtudioſum amantemq.
pellari ſe maluit, olim inſtituta celeberrima, & à Barbarorum diuerſa diſciplina.
Hanc Græcanica *in ordine tertia excipit ſecta, non parum, & ipſa à prioribus*
uerſa, quin, & hæc ipſa Græcanica in Poeticam *rurſus*, Ionicam, & Elea-
cam *fuit diſcriminata. Poeticam Muſæus, Linus, Orpheus, Heſiodus, Home-*
s, non eiuſdem etiam hi omnes ſententiæ excoluerunt. In reliquis duabus re-
rire licet Platonicos, Peripateticos, Stoicos, Cynicos, Epicureos; & ſi Varro-
m apud D. Auguſtinum audimus ad ducentas, & octuaginta octo ſectas perueni-
poterant, non quæ tunc omnes eſſent, ſed quæ eſſe facilè potuiſſent, & quod mi-
m amplius cupiam videatur, tam variæ hominum ſententiæ, tam diſcrepantes
iloſophantium turbæ, ad tres adeò claſſes vniuerſæ reducebantur: Dogmaticam,
cademicam, & Scepticam, *à quibus tanquam à primordiorum ſcaturiginibus,*
philoſophicarum aquarum fontibus, innumerabiles ſcientiarum (ſed quid ego
o ſcientiarum? ignorantiarum potius aiam) riuuli profluxerunt.

Dogmatici *certa quædam admittebant decreta, annuebant, & abnuebant.*
cademici *incerta omnia ſtatuebant, probabilia tantum quædam concedebant:*
eptici & *illa ipſa probabilia tollebant, nihil definientes, atque hoc ipſum qui-*
n nihil definiri non permittebant.

O vanas hominum mentes, o pectora cæca!

Vt mirandum iam minimè ſit quod Plato Theæteto *ſuo, hoc eſt doctiſſimo de*
entia dialogo, vel Socrates ibi potius ſcientiæ deffinitionem à Theæteto anxiè
arat, & longis vix tandem incerrogationibus, Obſtetricis *animorum munere*
ngens, paſtum hunc mentis extorquendo acquirat. Cum modo ſcientiam grauiſ-
orum teſtimonio Philoſophorum Theætetus vtens nihil aliud quam merum ſen-
n modò opinionem, modò hoc, modò illud eſſe aſſerat, quæ omnia à Socrate pro-
illiſſima licet, refutantur tamen, vt humano ſimul generi ob oculos ponatur,
am obſcurè illa ſcientiæ ſcintilla, quæ poſt Adami *nobis lapſum remanſit,*
nc luceat, & quàm altà ignorantiæ caligine, & denſo errorum cinere ſepeliatur.
Verùm cum ego in tam variantibus philoſophantium ſectis, per inextricabilem
nionum labyrinthum oberrando admirabundus magis, magiſque harum cau-
& exeundi ſimul viam indagarem, ecce tibi obuius mihi Socrates, qui apud
dem Platonem in laudato iam dialogo, mea leniter apprehenſa manu, bono
animo inquit amice, eò te ducam, quo abire deſideras. Et ſanè admirationis
æ, ſectarumque diuerſiſſimarum quæ inter tot philoſophos natæ fuerant, ipſiſſi-
m Admirationem, & *præter hanc aliam nullam cauſam extitiſſe, certiſſimò*
hi aſſeuerauit.

Cum enim ibidem plurima Theætetus inter diſputandum cum Socrate non in-
geret, diceretq. Per Deos ò Socrates magnopere quid iſta ſint admiror
erdumq. ipſa inſpiciens tenebris offundor. *Reſpondet Socrates.* O ami-
Theodorus non malè de tuo ingenio coniectaſſe videtur maximè
m philoſophi hæc affectio eſt, quæ ADMIRATIO dicitur, neque
m aliud præter hoc eſt philoſophiæ principium.

 Admi-

Admira tio *igitur tot nobis philoſophorum familias, ſectaſq. genuit. Q*
enim admir atur dubitat, qui dubitat quærit, qui quærit ignorat, qui ignorat ſc
re cupit: hinc animus cupidine flagrat, rerum cauſas indagat, & fortè fortu
earundem quà ſenſibus, qua ratione vtens, vnam atque alteram inſpiſſa hac N
turæ miraculorum ſilua venatur, atque hoc modo Sapientiæ amans iure merito
Philoſophus *appellatur.*

Et mirabimur adhuc vllam orbis partem eſſe in qua philoſophi reperti non
fuerint? Cum nullum mundi angulum aſſignare liceat, in quo non plurimæ a
miraționis, *adeoque philoſophici principij cauſæ prægnantiſſimæ oculis ſeſe noſt*
ingerunt, & vel lumine captis palpandas manibus ſe ipſas obtrudunt, & e
hibent. Cælum ingentem illam machinam in qua tot ſtellarum collucentium
oculi nitent, & in qua ſedem habet quidquid eſt Diuinum, minus quidem adr
ramur, quia quotidie intuemur, quod & Lucretius.

— Nemo feſſus, *inquit,* ſatietate videndi,
Suſpicere in Cæli dignatur lucida templa.

Vbi tamen huic aliquid præter rerum ſeriem accidit, hei quam ſolicitè hu
nus tunc animus cauſas perſcrutatur! Mirabantur, inquit Plinius Ro
ni cum plures aliquando Soles Lunaſq. viderent, nouas ſubinde ſtellas oriri,
ctem vt diem lucere aduerterent. Hic ipſe Endymionem primum, ea quæ in L
na patent, deprehendiſſe memorat; propterea famam volaſſe cum Lunæ amor
captum fuiſſe. Indignatur autem, quod ſummis nos, perpetuiſque honoribus ca
ſtium huiuſmodi nouarumque apparentiarum inuentores non proſequamur. N
ſumus profectò, *ait,* grati erga eos, qui labore curaque ſua lucem
bis in hac luce aperuerunt.

Sed quantulum eſt mi Plini, quod Endymion ille tuus in Lunæ facie nouit
obſeruauit, ſi cum hoc beati illi Florentini *ciuem ſuum* GALILÆVM G
LILÆVM Lynceum *comparare velint? qui non Lunæ aut Solis (quem*
Plinius totius Mundi animam, mentem, regimen & numen credere ac vene
voluit, ſic à Triſmegiſto forſan edoctus, qui Sol Deus Maximus, *inquit,* eſt eo
qui in Cælo ſunt, cui cedunt omnes Dij cælites velut Principi, ac Re
Sed tamquam Chriſtianus veri trini, & vnius Dei *aſtrorum omnium Dim*
& Conditoris amore pellectus, tam mirabilia TELESCOPIO *ſuo, vti*
LYNCIS *oculo in cælo primus animaduertit & ſæculi noſtri hominibus propal*
vt mortalium omnium ingratiſſimi ſimus, ſi hanc ei gloriam inuideamus, ne
gnis ipſum laudibus tam diu, quàm aſtra ipſa durabunt, celebremus & colam

Magna, noua admirandaq. ea ſunt, & quæ magis magiſq. Mundum hunc
loſophorum iam diſputationibus obnoxium, dubium reddent & perplexum.
ſanè ſunt; quæ Galilæus *nulli ab origine Mundi ita exactè, quod equidem ſcia*
mortalium etiam per ſomnium viſa, ſoluſque primuſque vidit atque æternitat
ſignauit. Innumeras *nimirum alias ſupra iam cognitas exiſtere* Stellas fi
nobiſque per tubum opticum apparere Lunare *etiam corpus non leui, & pe*
lita, vt creditum hactenus ſuperficie, ſed profundis aſperum lacunis, & in
tibus vaiegatum tumoribus, ceu montibus quibuſdam eminere. Solem *cæ*
lucis fontem, ac ducem, principem, moderatoremque luminum reliquorum

Cæ

li, & Ætheris, oculum limpidiſſimum creditum, maculis *tamen obnubilari. igatos veteres inſigniter Aſtronomos de* Galaxia, *&* nebuloſis ſtellis *fuiſſe, ſcilicet partes cæli craſſiores dixerunt. Nam ſtellis innumeris confuſis conſtare exit Galilæus* : Cometarum *diuerſum planè locum motumq. materiamquam uſque ex Ariſtotelis & vulgarium decretis Aſtronomorum, credidit Mundus eri & eſſe : Sed, quod humanum propemodum captum ſuperat omnem,* nouos atuor *iuxta ſeptem* planetas *veteres detexiſſe certumq. horum motum & pe- lum primum demonſtraſſe* Saturnum duabus *inſignitum* auriculis, *ac* Vene- acorniculatam *Lunæ inſtar aſpectui noſtro ſubieciſſe.*

Felices animæ quibus hæc cognoſcere primum,
Inque domos ſuperas, ſcandere cura fuit!

dubitamus adhuc noſtro etiam ſeculo fomitem nouis philoſophiæ ſectarijs, ma- iamque ampliſſimam ſubminiſtrari?

Longum eſſet admirandas aeris impreſſiones, & ſublimium phœnomena eua- itionum dinumerare : Pluiſſe nempe lacte, ſanguine, carne, ferro, lana, ſaxiſq. Romanorum modo ſeculis, ſed noſtris etiam temporibus vt publico aliquando municanda ſua Thaumatombria, *quæ mirandarum cauſas euoluit & effe- pluuiarum,* Illuſtriſſimus, Excellentiſs. *idemq.* Doctiſſimus S. Angeli nceps, Fridericus Cæſius Lynceus *Romanæ golria Nobilitatis, demõſtrabit.*

Nec minus hoc mirabile. Crepitus armorum & tubarum ſonitus è cælo audi- fuiſſe. Fulgora exauſiſſe vinorum dolia non tactis lignis, argentum aurmque aſſe illæſis ſacculis, & ferream gladij cuſpidem (mihi viſum) illæſo vaginæ o, emolitam fuiſſe, partum exanimaſſe viuente matre. Ego me hercle his ipſis s oculis vidi.

(Accipe mirandum nouitate mouebere facti)

mientem puerum, eodem prorſus oris, oculorum, cæterorumq. immobili ſitu q. membrorum, in ipſo celeberrimo totius Europæ Noſocomio S. Spiritus Ro- a, in ictu oculi à fulmine extinctum perſtitiſſe, in quo Anatomæ poſtmodum iecto, miros ſulfurei fætoris coloriſq. effectus, maculas nimirum, cerebri mem- nis ac pulmonibus impreſſas ſummo cum ſtupore conſpeximus.

Aquarum Terrarumq. conſiderantem miracula, quem non attonitum reddunt? cumfundi Terræ vndique homines, conuerſique inter ſe pedibus ſtare, & cun- ſimilem eſſe cæli verticem? Pendere ipſam ac non cadere nobiſcum, cùm in lio grauiſſima, aere fluctuet, nec ſponte ſua præcipitetur? Aquam cum cen- n petat, in ſummis tamen montium cacuminibus, nec alio copioſius loco afflue- Antra ſubterranea reperiri, quæ plurima centena paſſuum millia excedant : l præcipuè in Cæſarienſi Mauritania, vbi per viginti dies ſe Nilus abſcondit, diſſito alibi ſpatio erumpit? Nihil hìc dicam de ſuauiſſimis, & odoratiſſimis oidæ Telluris fructibus, de prætioſiſſimo metallorum, gemmarum, & minera- n theſauro in terræ viſceribus latitante, & ad noſtros continuo vſus pullulan- Nihil de tot calidiſſimarum aquarum & æternis ignium flammis ac ebullitio- us, vno eodemque loco erumpentibus. Quod vel Ætnei montes & Vulcanij eolani campi nos docere poterunt, etenim.

hìc plurimus ignis

Sem-

Semper, & aſſidua poſtes fuligine nigri.

Hoc ſanè admirabile nec ſilentio inuoluendum, quod Plinius etiam portenti literis conſignauit: In agro (*inquit*) Mutinenſi, montes inter ſe duoc currerunt, crepitu maximo aſſultantes, recedentesque; inter eos flam fumoq. in cælum exeunte, interdiu, eo concurſu villæ omnes eliſæ: a malia per multa, quæ intra fuerant, exanimata occubuerunt. *Nec nus tremendum, quod ipſi etiam cauſarum nimis auido Plinio, mortis cauſa e tit Veſuuij incendium, Titi Veſpaſiani ſub imperio, cuius cineres non Roma tantum, ſed vltra mare in Africam perlati & Ægyptum, quod celebres vic plures obruit vrbes, piſces in mari coxit, in aere vero volucres ſuffocauit.*

Nemo igitur amplius hiſce cognitis deſiderabit philoſophicarum controue rum orginem ac fontem, quæ homines otioſos ac maxime negotioſos, ad cont plandum, admirandum ac philoſophandum, dum Librum Naturæ Cælum nimi Terramque legunt, impellere potuerunt.

Verum enimuerò hæc omnia magna, noua & admiranda vt videantur, ſi prædicentur; vix tamen vlla ſunt, ſi ad Animalium conſiderationem referan Superiora enim illa, & Aſtronomica, vt quæ à noſtris remotiſſima ſenſibus exu quam certitudinem nobis philoſophicam concitare poterunt? Infima autem hæc nia, ſiue meteora, ſiue plantæ, ſiue mineralia fuerint, quid ſumptà ſimul etiam eſſ terunt, ſic cum viliſſimo quoque animalculo, quod viuit, ſpirat ac mouetur, co rentur? Elucet profectò, ſi in re vlla alia, ſtupenda Omnipotentis Dei in anima Sapientiæ, Bonitatis, & Potentiæ *myſteria & inſculpta digiti Dei ſtigm*

Quod enim Beſtiæ moueantur & agant id à Diuina Potentia *habet. ſenſibus vtantur, vtilia cognoſcant, vitent noxia, domicilia ſtruant, à* Sapie *Quod fœtus foueant alantq. ab inimicis defendant id demum à* Bonitate *Cre ris ſui immenſa ſortiuntur. Iam quis vnquam ſatis admirabitur ſpontaneum malium ortum, aut naturalem eorum fœtificationem? Luſciniæ cantum a cioſiſſimum? Et cum* inopi metuit Formica ſenectæ *ſagacem huius ma prouidentiam, labores ac patientiam? Apum ingenium & nunquam ſatis la dam politici regiminis imaginem, & vtiliſſima hominumque meræ ſaluti deſt mellis opificia? vt verè in has illud Virgilij quadret.*

Diuinitus illis
Ingenium & rerum fato prudentia maior.

Si igitur Amice Lector, *aliquod etiam nouum, & admirabilem Naturæ tiſque fœtum in hiſce meis in Mexicani Orbis Animalia commentarijs conſcr oculis, auribuſque tuis ſe ſe obtulerit, ne mireris, nam mirabilia ſunt opera o potentis Dei à quo cuncta procedunt.*

Opella hæc mea Illuſtriſs. & Excellentiſs. Federici Cæsij Lynceorum Prin iuſſu edolaui, cuius ſumptibus omnis hic liber Mexicanus Reipublicæ litte bono communis eſt factus. Hunc autem quanti ſemper ob eruditionem, & r ditam quandam Matheſeos, & veræ ac, vt ita dicam, realis philoſophiæ ſcien æſtimetur, non opus hic recenſeri. Vale interim, & fruere. Romæ è Muſæ ſtro ad Pantheon Agrippæ ipſis Kalend. Ianuarij Anni ſolemnis 1625.

ALIC

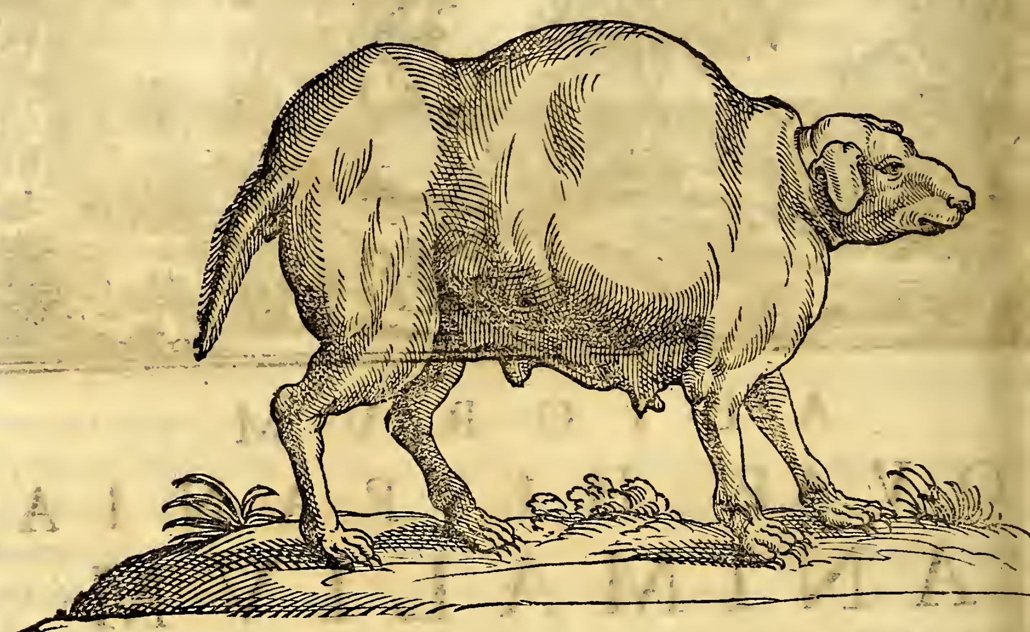
ALIORVM
OVAE HISPANIAE
ANIMALIVM
ARDI ANTONII RECCHI
IMAGINES ET NOMINA.
OANNIS FABRI LYNCEI
BAMBERGENSIS
Philoſophi, Medici, publici Profeſſoris Romani,
& Summo Pontifici ab herbarijs ſtudijs

EXPOSITIONE.

H*IC mihi, amice Lector, antequam Alto vela committam, proſper optandus eſt ventus in limine ſtatim, ne ſi ad ſcopulum aliquem forſitan appellere videar, id putes mea negligentia effectum fuiſſe. Non itaque ſis neſcius hos in animalia, quos modò commentarios edimus, mera noſtra conſcriptos eſſe induſtria ac coniecturà, ad quaſnam animantium noſtrarum ſpecies illa reduci poſſint, cum in Autographo præter nudum nomen & exactam picturam, de Hiſtoria ne gry quidem reperiatur. Quod quidem & in præcedentium aliquarum* *bus plantarum vſuuenit, quas* Ioannes Terrentius Lynceus *Amicus & collega* *Prototypo fideliter deſcripſit. Fuerunt igitur noſtris primùm verbis animalium ho-* *nes graphicè delineandæ, quorum quædam nominibus ſuis inſignita, alia ijſdem ca-* *x quorum etiam deſcriptione* Scholia *porrò confecimus, naturalium admiratoribus* *oribus rerum nec inutilia vt ſpero, nec iniucunda. Quare quiſquis hæc lecturus in* *ſumis, ſin minus inconditæ dictioni, anxio ſaltem te iuuandi ſtudio noſtro fauere.* Docetur lector quid in hoc opuſculo agatur.

YT-

YTZCVINTEPORZOTLI
Canis Mexicana.

IO. FABRI LYNCEI DESCRIPTIO.

ANIMAL hoc monſtroſo quodam corporis habi
probè in pictura figuram intueamur, apparet . (
cumprimis ad reliquũ ſi corpus referas, adeò eſt pa
vt pars hæc toti ſuo mediocri vix proportione re
deat. Oculi feritatem nullam ſpirant, ſed mites
ac manſueti videntur. Roſtrum quod gibbum eſt
nino ſimile, totum albicat veluti & frons ac ſuperc
Aures cum ſubiacente verſus rictum parte fului coloris ſunt & pend
Collo eſt breuiſſimo & obeſo valde, ipſique ſtatim thoraci caput an
tur. Dorſum Cameli inſtar gibboſum, poſt collum ſubito ad pectus ac
ſed coxas verſus decliue coloris itidem fului. Cauda breuis adeò, vt p
haud crurum articulos contingat, albetq. tota; ſub qua vulua & hæc
grandis conſpicitur. Turgentes quoque magnaſq. per ventrem vtrinc
ſpicuas mammas, quæ ſex numerantur, gerit. Pinguiſſimũ ventrem mo
quẽ pellis plurimis ijſquè nigricãtibus variegata maculis & pẽdula orna
ra ac pedes albicant digitis caninis diuiſi, & vnguibus valde exertis pro

SCHOLIA EIVSDEM.

HÆc fideliſſima eſt ſuiſq. coloribus ex ipſo Autographo excerpt
neatio, qua probè perſpecta, facili quemuis aſſequi coniectura
mo, hoc animal *Canem* & quidem domeſticam *Mexicanam* eſſe. Doce
præcipue *Caput*, *pedes* ac *mamillæ*.

Li

ouit autem hunc nobis ab hoc animali Commentarium auſpicari, quod apud veteres naturæ interpretes ac gentes pleraſque, ijs honorum titulis biat, vt cęteris facilè anteeat animantibus cunctis. Et quo maiore obſe- ſum encomio Plato afficere potuiſſet, quàm quòd ſecundo de Repub. go ſaltem non Philoſophum proclamauerit? Ciuitatis conſeruatorem ctò & cuſtodem Philoſophum eſſe debere præcipit; hunc autem ad Ca- genium efformat, & docilitate quidem, ferocitate, notitia, velocitate & qui in Cane elucent effectus, præditum eſſe æquum cenſet. *In hac* nquit, *beſtia hoc admiratione dignum eſt, quem enim ignotum viderit grauiter ſi nihil mali ab ipſo ſit perpeſſus: noto autem blanditur, quamuis nihil boni ab cceperit. At enim videtur hic naturæ ipſius effectus ingenuus ac verè philoſo- ſe.* Atque hinc minus certè mirari ſubit, veteres *Cyrum* Regem maxi- Canino lacte enutritum effinxiſſe. Rex enim vigilans, potens, ſagax & ophus eſſe deberet, vt rectè Academiæ Princeps aut Regem philoſo- , aut philoſophum regnare voluerit. Ex eodem niſi fallor fonte proflu- cet ridiculum planè, quod Plutarchus aduerſus Stoicos memorat: Gen- iſſe apud Æthiopas, inter quos *Canis* regnaſſet, quem nullus interfe- Æthiopum, ſed cui in amplo ſedenti ſolio honores regios detuliſſent ſentque. Et Plin. lib. 6. *Ex Africæ* inquit, *parte Ptoembari & Ptoemphanæ nem pro Rege habent, motu eius Imperia augurantes.* Ex quo facilis quoq. ur cauſa, cur per Canem Socrates iuraret, quod perinde faciebat ac ſi per iuraſſet *Philoſophiam*, cuius ſymbolum, vt modò ex Platone deduximus, præſeferebat: ob id nimirũ, quod ignorãtiam ipſe Canis peſſimè oderit, ominem ignotum dentibus inuadat, notitiam verò cariſſimam habeat, notum blandimentis demulceat, licet in hoc penitus nihil mutatũ fue- ola itaque ignorantia ipſi diſplicet, quam odit: hominem verò eà depul- odit, quod vt philoſopho proprium, ita maximè in ipſo laudabile

Cur à Cane principium ſumatur.

Canis à Platone Philoſopho & Ciuitatis cuſtodi cóparatur.

Canis Aethiopibus pro Rege honoratus.

Socrates per canem quaſi per philoſophiam iurabat.

nem itaque ſic admirati ſunt veteres, vt alij quemadmodum in ſuper- es prona erat fatua illa Gentilitas,

(Prodigioſa loquar veterum mendacia vatum)

os etiam huic beſtiæ honores decernere non dubitarint. *Mercurium* qui Ethnicis animorum cuſtos credebatur, canino dictum capite & eo- nſignitum *Anubim*, quod Iſidi & Oſiridi, vel vt alij falsò credebant, toti liendæ vniuerſitati aſſignatus eſſet, exſtare voluerunt. Ægyptij autem liquis *Cani*, nec huic ſolum, ſed ſurdis etiam quamplurimis alijs & ſen- ertibus rebus diuinos pendebant honores, quos rectè propterea lib. 5. Iuuenalis & ſalsè ridet.

Canẽ Gentiles pro Deo venerati.

———*Quis neſcit*, inquit, *qualia demens*
Ægyptus portenta colat? Crocodilon adorat
Pars hæc, illa pauet ſaturam ſerpentibus Ibin.
Effigies ſacri nitet aurea Cercophitei.
——————— *illic*
Oppida tota Canem venerantur, nemo Dianam,

Ægyptiorũ de Dijs fictitijs fatua ſuperſtitio ridetur.

Porrum

Porrum & Cæpe nefas violare ac frangere morſu.
O ſanctas gentes, quibus hæc naſcuntur in hortis
Numina!

Sed operæpretium fuerit hic Chriſtiano etiam homini ob oculos pone
quam Ethnicus licet Philoſophus Plutarchus inquã, in ſuo de Iſide & C
de opuſculo de Dijs his fictitijs mentem habuerit. *Quidam enim,* inquit i
penitus aberrantes in ſuperſtitionem ſunt lapſi, alij deuitantes veluti paludem ſ
ſtitionem in impietatem quaſi in locum præruptum, nec opinantes incurrerunt. Q
obrem debemus præcipuè doctrinam ex philoſophia myſtagogam nobis adiungere,
ita ſingula quæ dicuntur & aguntur, penſare piè; ne vt dixit Theodorus, ſer
ſuos quos dextera porrigeret, auditorum nonnulli acciperẽt ſiniſtra: Et poſterius p
Itaque non debemus in his colendis requieſcere, ſed per has in Numine Diuino ven
quaſi per clariora & ad id naturà comparata ſpecula. Res enim illa quæ ſpira
det, & motus ex ſeipſa habet fontem, notitiamq. conuenientium & alienorum,
intelligente (quo regitur authore Heraclito Vniuerſitas) riuulum & portionem t
Quare non minus in his adumbratur Numen Diuinum, quam in æreis & lapideis
cijs, quæ interitum æquè recipiunt & infecturam colorũ, ſenſu omni & intellectu n
vacant. Verùm nos, quos Dei miſericordia Chriſtianos naſci & in ſanct
eius lege immori voluit, miſſa hæc faciamus, & Ethnico philoſoph
linquamus, qui aliquem ſaltem colorem dicere voluit, cur præ cæteris
mantibus plus *Canem* Ægyptij coluiſſent, quod tam mirabili nempe
beſtias naturali inſtinctu à Conditore ſuo donatus fuerit, vt ſatis ipſum
Ariſtoteles, Plinius alijq. Naturæ Myſtæ laudare & admirari nequiuer

Plutarchus Ethnicorũ ſuperſtitionem ſano modo interpretari nititur.

Hìc continere me non poſſum, quin *Ioanni Goropio Becano* viro erud
mo & de antiqua ac veneranda Theologia ſummè merito aſſentiar, qu
gnum illum *Leuinum Torrentium* laudatorem inuenit, quidquid aduer
ſum Critici quidam blaterent, quòd & otio, & literis abuſus fueri
lumniantur. Hic tum in *Hermathena* ſua, tum in *Hieroglyphicis* ac *Hiſ*
Canis Etymon probabiliſſima ſanè coniectura à lingua *Cimbrica* radice
manica deriuat. His enim *Can* & *Con* nihil aliud ſonat, quàm *Scio* aut *p*
quorum vtrumque in eo conſiſtit, vt is qui poteſt vel ſcit, id quod pote
ſcit, ante apprehendat & complectatur. Canis autem, vt ſupra iam ex
ne deductum, notitia plurimum valet, ſed & animoſiſſimum ſimul e
mal. A Cimbrico igitur vocabulo *Can*, Latinis *Canis* & Græcis Κυνὸς
nata, quarum vocum nec hi nec illi rationem vllam aſſignare poſſunt
quidem Plato Κύων, olim Canem Phrygibus ſignificaſſe: docuerunt
longè ante natas in Græcia Athenas, Linus & Orpheus Philoſophiam
Thraces, à quibus ad Phryges: ab his ſerò tandem ad Græcos (qui n
meritò ob id forſan ab Ægyptio Sacerdote pueri appellabantur) peruen
quid Κύων vt peregrinum vocabulum Græcis denotet, Plato non aſ
vt idem Goropius notauit. Vnde miror non parum Cælium Rhodig
qui Κύων pro Cane Græcanicum facit & cum Euſtathio παρὰ τὸ Κύω,
ab amare deducit.

Canis Ethymonè lingua Cimbrica petitum.

Et de Canis quidem animoſitate hìc nihil dicere attinet: vide
poſſ

ſunt apud Ariſtotelem, Plinium, Plutarchum Ælianum alioſq. qui & fi-
tatem ipſius varijs ſimul encomijs & exemplis celebrarunt. De notitia,
citate & docilitate, quæ mihi nota ſunt breuiſſimè hic proferre non
abor.

Viuimus in hac luce orbis terrarum ROMÆ nempe æterna vrbium
BE, in qua plurimos quotidie oculorum vſu priuatos oſtiatim ſtipem col-
ntes contemplamur, quorũ pleriq. Cane mediocris magnitudinis catenulę
eæ alligato vtuntur: hic ipſis dux & magiſter viarum: hic diluculo eos
aria Vrbis loca educit, & ſoſpites veſperi domum reducit: hic fidiſsi-
tota ipſis die ſocius aſsidet, & loco etiam ſolutus vbi parumper expatia-
uerit, longè tamen haud diſcedit, & ad minimam heri ſui vocem recur-
ollum ſine vllo reniſu catenæ adaptandæ ſubijcit, & inter medias popu-
Vrbis turbas longiſſimè ab ædibus etiam diſſitus, rectam viam ſine
diuerticulo, abſque vllo in foueã aliquam præcipitandi magiſtri ſui me-
omum pergit, ac penſum laboris ſui diurni, panem nempe mucidum &
m gelidam ab hero accipit. Et quod mireris amplius in hac docili be-
(quod ipſi mihimet mendici cæci faſſi fuerunt) ad quæcunq. etiam lon-
mè diſtantia & aliquot milliaribus ab VRBE remota, vt eſt S. Pauli Ba-
in via Oſtienſi, loca eos deducit. Vbi enim Cæcus à ſua in qua habitat
a remotior paululum ad biuium aut triuium aliquod peruenerit, & au-
dicio quo maximè Cæci pollẽt, ſiue hoc ex fontium aquę cuiuſdã lapſu,
fabrorum & artificum ſtrepitu collegerit ſe tali quodam loco conſtitu-
eſſe: Et ſi ad SS. Petri aut Pauli, aut Ioannis Lateranenſis Baſilicas, quæ
ibus paſſuum millibus & in triangulo quodammodo collocatæ à ſe inui-
abſunt, properare deſideret, abſque eo quod vllum mortalium, quo loco
nterroget, loro ſuo Canẽ ſemel tantum vel hac vel illac, & Eccleſias
s verſus dirigit, tum ſecurus ad harum aliquam, quam ipſe in animo ha-
perducitur, veſperiq. ſaluus ſine vllo diuerticulo reducitur.

Quod ſi in longiſſimo quodam vico ſex ſeptemve Cæcus domos habeat,
bis terue in ſeptimana Eleemoſynam poſtulaturus, ibique precationes
urus ſuas adire ſit ſolitus, vbi ad huiuſmodi platearum aliquam, quas
me Canis cognoſcit, peruenerit, niſi ſingulas & iam ſibi notiſsimas
prius omnes acceſſerit, ex ea minimè diſcedit. Vbi autem precatiuncu-
iam mendicus inceperit, decumbit interea Canis quietemq. feſſus capit,
uando vltimam precationum voculam prolatam audiuit, confeſtim ſine
magiſtri monitu nutuque ſurgit, & ad alias conſuetas ædes greſſum
it.

Canes Romæ Cæcorum mendicantium duces, & mira horũ docilitas.

Vidi profectò non ſine maxima animi mei iucunditate ſimul & ſtupo-
um Cæco cantanti & ſtipem petenti nummulus ex ſuperiori domus parte
pedes proijceretur, induſtrium adeò ipſius Canem fuiſſe, vt illum quæ-
rit, & ore è terra ſublatum arreptumq. in ipſam heri ſui capſulam ſeu py-
repoſuerit: & ſi fortè fortuna eundẽ non protinus reperiſſet, baculo ab he
o monitum & comminantibus verbis adactum, vt omni adhibita dili-
ia proiectum nummum indagaret. Si verò panis ex feneſtris deiectus

Rarum induſtrię Canis exemplum.

Rr fuiſſet,

fuiſſet, Canis hic famelicus licet, niſi eum domino ſuo prius porrexiſſet & eo portiunculam accepiſſet, eundem minimè arroſit. Antequam autem Cæci famulitio Canem ductorem adaptent, bimeſtre aut ad ſummum tri ſtre diſciplinæ huic ſpatium impendunt, prout nimirum flexibilior C natura, eiuſque *meliore luto Titan præcordia finxit*. De domeſticis & amico relatione hæc non iniucunda, vt ſpero, promam. Solebat ædes meas amicus quẽter inuiſere, qui cum ingentem ex Moloſſorum ferme genere Canem cum duceret, ipſique ego ad ſuperiores ædium partes aditum præcludi iu ſem, penderet autem prope oſtium inferius mearum ædium Pes Capreol niculo illigatus, quo campanulam aduentantes & intrare cupientes pulſ docebantur, idque à domino ſuo iam ſæpius factitatumCanis conſpexiſſe admiſſo hero inuitus excluſus fuit, paulo poſt tintinabulo pulſato puer ſcendit, & præter Canem neminem offendit, qui pedibus ſuis Capreoli arrepto, intromitti geſtiens hominis inſtar funiculum traxerat; nec ſ mel tantum, ſed reiteratis alia die vicibus tentauit, nobis omnibus co cientibus, ridentibus & beſtiæ ingenium admirantibus.

Mirum Canis ingenium in pulſando

Hic ipſe Canis cum in ollam prægrandem vnguine illitam lingendi caput immiſiſſet nec reuocare poſſet, vbi diu multumq. luctatus ſed fruſ & vt ne vas illud figulinum rumperetur, leniter tractaſſet, tandem impa tia fractus, maximo cum impetu terræ impegit, in fruſta comminuit, & mox moleſtia liberauit.

Quod autem Zonaras in Iuſtiniano miraculi veluti loco affert, C Byzantium fuiſſe adductum, qui ſpectante populo cuiuſque ex aſtan nominatim ore veſtes arripuerit & ſuum cuique annulum in cumulum compoſitum attulerit. Et ante Zonaram Plutarchus ſe ſpectante totũ trum & Cæſarem (interfuerat enim Pater Veſpaſianus in Marcelli Th obſtupuiſſe ait, cum à Mimo Canem quendam introductũ vidiſſent, qui tuum ſe effinxerat, trahi retrahiq. permiſerat, donec ad vocis cuiuſdam culum peruentum fuerat; qua audita tanquam è profundo expergef ſomno, ad illum ad quem oportebat, ſe contulerat. Hæc ita, inquam, ſunt & vulgaria, vt *Romæ* à Circulatoribus in *Circo Agonali*, quò hon populo & ludicram recreationem præbeant, quotidie ferme agite Obſeruant enim Canes nutum, obtutum & ſermonuum momenta ſtrorum, ex quibus longo iam tempore edocti, quid facto opus ſit o callent.

Mimorum Canes quid olim Byzãtij & Romæ præſtiterint hodieq. præſtent.

Credendum omnino cenſeo *Alberto Magno*: Canem fuiſſe, qui cænat menſa conuiuis ſtabili veſtigio lumen tenuiſſet: cùm Nobiliſs. S. Ste Eques *Caſſianus Puteus Lynceus* amicitia mihi peruetuſtà coniunctiſſ bonarum & amæniorũ literarum ac Philoſophiæ præcipue, Chymiæ & tiquitatum apprime doctus, *Florentiæ* non ſemel ſe vidiſſe mihi affi quendam Sereniſſimæ illius *Medicea* familiæ Principem Canem aluiſſ ad nutum Heri ſui imperium omne reciperet, menſæ continuò inſeruir bes apportaret, patinas reportaret & ore arrepto argenteo diſco, in qu cem vitreum vino repletũ ſtantem gerebat; ita affabrè Domino ſuo po

vt ne tantillum vini effunderet, cui & equum conſcendenti fideliter ſta-
em infixis dentibus arctiſſimè firmaret.

nimuerò ridiculi fortaſſis ſimus, inquit Plutarchus libello de Animantium
paratione, *ſi docilitatem venditemus beſtiarum, quarum Democritus nos*
nis in rebus diſcipulos eſſe oſtendit. Araneæ in texendo & ſarciendo, Hirundinis
lificando, in ſuauiter modulando Oloris, & Luſciniæ in cantu & voce fingenda.
arte medica, cum videmus Canes felle laborantes certa quadam herba ſe repur-
. Inedia curantur Lupi & Leones quando carnibus nimium ſunt oppleti cuban-
ouenteſque ſe quieſcunt. Capræ Cretenſes, quæ Dictamo guſtato faciliè ſagittas
llunt, mulieribus prægnantibus monſtrauerunt huic herbæ vim elidendi partus.

Beſtiæ videntur quædam homines opificia docuiſſe, & medicamenta inueniſſe.

Doceri præterea Canes poſſe, vt ex profundo etiam aquæ aliquid foras por-
; Arrepta ore pecuniâ ad macellum properent & à noto ſibi lanione car-
vel à Caupone etiam vinum emant domumq. reportent: Rem perditam
ni diligentia requirant & inueniant: Currui aptati pueros trahant, Clitel-
mpoſitis ſarcinulas geſtent: Gladijs accincti haſtati & erecti incedant;
npanum pulſent: Equorum ritu ad numeros ſaltent: In rota verſatili
bulantes, vel truſilem molam agant, vel carnes in veru ad ignem voluant:
enationibus & aucupijs ea demum præſtent, quæ vix homines norunt,
im nos cum voluptate vidimus, partim amici nobis experti retulerunt.

Canes plurima doceri poſſunt.

Hactenus ego bona fide exoticum hoc animal Canem eſſe affirmaui, quod
s nunc rationibus demonſtrare conabor, ex *Capite* nempe, *pedibus* &
mmillis. Et à capite initium capiam; Nam etiam Plato in Timæo caput
mbrorum corporis diuiniſſimum reliquorumque membrorum princeps
rat. Et in Phyſiognomicis Ariſtoteles eos qui hanc artem exercent, ex
u maxime prædicere, & ad Canum figurâ detorta ſi homines capita ſor-
uerint (quos Plinius Cynamolgos vocat) Canum quodammodo moribus
utos eſſe fatetur. Ex capite igitur quod Canino valde ſimile eſt, hoc ani-
Canem eſſe facile arguemus. Diffiteri tamen non poſſum, adhuc certius
um præter roſtrum aureſque Caninas fuiſſe, ſi dentes hìc ſerrati & Ca-
conſpicerentur, verùm in mitioribus qualis hæc beſtiola fuit, illa den-
n feritas etiam vix latrantibus apparet. Hoc interim lectorem monere
eo; roſtrum à Sculptore paulò gibboſius & eminentius quàm in pictura
effectum fuiſſe.

Rationibus aſtruitur hoc animal Mexicanum Canem eſſe.

Si crura & *pedes* inſpiciamus, quin omnes nobis manus daturi ſint, nullus
ito. *Habent* inquit Ariſtot. 2. de hiſt. Anim. in principio ſtatim, *Quadru-*
s omnes vice brachiorum crura priora, ſed precipuè quæ multifidæ ſunt, hę mani-
ſuo digitato pede reſpondent, hoc enim ad plura, quaſi manu, vtuntur. Quæ
em animalia digitatos habeât pedes, inferius paulò declarat dum ait: *Qua-*
pedum autem quę ſanguine conſtant eædemq. animal generant, aliæ multifidæ ſunt,
les hominis manus pedeſq. habentur. Sunt enim quæ multiplici pedum fiſſura di-
ntur, vt Canis, Leo, Panthera: Iam autem probè noui, ex multifidis etiam
onem, Lupum, Vulpem, Felem, Lupum Ceruarium & ſi quæ alia eſſe:
rum his noſtra figura non magis reſpondet, quàm pomo ouum. Quot

Multifidarum quadrupedum crura brachijs & pedes manibus reſpôdent.

autem in digitis Canum pedes ſint fiſſi, operæpretium hic addendum cen Iulius Cæſar Scaliger vaſto illo ſuo ſuper Ariſtotelis Hiſtoriam Animal volumine laudatum modò Ariſtotelis locum declarans hæc habet. *Can non quini digiti omnibus, ſed maiori parte quaterni, quintus aliquibus vere extr riem aliorum altiùs appenſus. Venatores olim ſecuimus, lędũtur enim ibi mul & ſępè.* Hæc ego & falſa & dubia ex ipſa Natura & magiſtro Ariſtotele aſ Non clarum ſatis quod ait: *Canibus non quini digiti omnibus*. Cum nec i poſteriores & anteriores diſcrimen hic vllum faciat, quod ad lucem hui co afferendam plurimum conferre poterat. Audiamus communem præ torem. Hic cum præclarè admodum lib. de partibus Animal.4.cap.10. Hominis manus vſu & officio philoſophatus eſſet, homini nempe non q manum haberet, ideò prudentiam tributam; ſed quia prudentiſſimus e ideò manu tanquam inſtrumentorum inſtrumento à Natura dotatum fu

Natura hominibus nõ Nouerca, ſed benigna mater.

Atque ideo in Naturam iniurios planè eſſe (inter quos & Plinium numer ſoleo, qui Naturam non matrem ſed nobis Nouercam extitiſſe conquer quod deterrimè nobiſcum agi exiſtiment, quia nudi & inermes naſci quid inde? Cætera enim animalia vnum auxilium habent, idque nullo p permutare poſſunt, & ita calceata cum iiſdem ſemper armis, eodem perp veſtitu dormire coguntur. Homini verò manus pro vngue, vngula, co haſta, enſe & quouis altero inſtrumentorum inſeruit. Hæc enim ſibi nus omnia fabricare, in ſeipſa tenere iiſque aptiſſimè aduerſus beſtias vt uit. Cum ita inquam, Ariſtoteles Philoſophatus fuiſſet, ſubdit tand *Flexus brachiorum homini tum ad cibum admouendum, tum ad ceteros vſus co quam quadrupedum generi aguntur. Illis namque introrſus poplites flecti neceſſe ad greſſum vtiles ſint. Vſum enim pedum praſtant artus priores, quanquam etiam generis ea, quæ digitata ſunt, non modò ad greſſum vtuntur prioribus cru & repugnant, quod ſolipedes poſterioribus faciunt, non enim crura eorum priora c*

Canes in pedibus anterioribus quinque, in poſterioribus quatuor habẽt digitos.

manibuſq. proportione reſpondent, vt nonullorum ex iis quorum pedes in digit duntur, ob id pedes priores quinis diſtinctos digitis habent, poſteriores quaternis v nes & Canes, atque etiam Lupi & Panthera, quintus enim eorum quinto ma manus reſpondet. Quæ omnia Scaliger vel oſcitanter legit, vel vt Canum ex qua familia oriundum ſe gloriatur, morderet & noui quid afferre vi tur, nauci fecit, ipſique adeò Naturæ vim intulit. Quod ſi vel Canum tomen vllam vidiſſet, vel ea quæ de vnguibus hic attulit Ariſtoteles guem penſitaſſet, nobiſcum certè conueniſſet. Sunt enim in omnibus no latrantibus Canibus quaterni ſaltem in poſteriorum ſingulo pede vngueſque, & quinque in prioribus, quorum recta ſanè ratione quint nor ac maior dici poteſt, quod de pollice noſtro, cui is reſpondet, affabr ſtoteles dixerat. Minor ſi figuram & magnitudinem ſpectes eſt polle maior ſi vſum ac valorem conſideres, quia enim in apprehendendo m pollet, ideò *Pollicem* Latinis dictum exiſtimo. Hunc Ariſtoteles tant vt manui veluti toti, aut ceteris quatuor digitis in animalibus æquipa Veluti enim, manus ſi non eſſet, apprehenſio nulla fieret, ſic vbi hic def non eadem illa facultas proba daretur. Hic enim à parte inferiori ſu

pre

nit,vt cæteri à ſuperiori deorſum,ob id breuis craſſuſque formatus eſt.
Atque hic tam omnibus animalibus quibus apprehendendi facultas con-
a fuit neceſſarius videtur, vt in Auibus etiam & Cruſtaceis quin Inſectis
iſque longè à multifidorum tamen genere diſcrepantibus reperiatur. Vi-
us & ad miraculum vſque obſtupuimus ante pauculos dies domi meæ per
bũ opticum miræ perſpicuitatis artificioſiſsimè elaboratũ, à duobus Ger-
nis huius artificibus fabriſq. nobis allatũ donatumque; quem à Teleſcopij
tatione,& rerum minutarum conſpectu *Microſcopium* nominare libuit. In
iculo fœdo quidem animalculo, hominis tamen non raro ſocio, non os
dò oculoſque, barbam & prætenſa duo in fronte cornicula, ſed pedes in-
er ex vtroque latere ternos prælongos & articulatos, qui omnes vn-
s habebant recuruos duos, longum vnum, breuem alterum,& pollicis ap-
nè locum ſupplentem, quibus & cutem apprehendit & ſerpendo gradum
: tantum huic pollici aut cuipiam particulæ ſimili huius loco, induſtria
unquam deficiens Natura in minimis etiam & abiectiſſimis animalculis
lere voluit! Et quoniam tam admirabilis hìc inſtrumenti optici, per quod
otiſſima vt maximè propinqua intuemur, mentio incidit, operæpretium
duxi ſuam Inuentorum gloriam nulli inuidere. *Ioannem Baptiſtam*
am Lynceum primùm huius Theoriam ac compoſitionem in ipſa
Naturali Magia, necnon Mathematicas ipſius, vt ita dicam, radices in
llo ſuo *De Refractionibus* ante quadraginta & plures annos ad amuſſim
cripſiſſe, adeoque primum Auctorem extitiſſe ſicuti huius ita & alio-
n plurium mirabilium, quæ ſiue in Mathematicis ſiue in Phyſicis inuenit
pſe agnoſcit & candidè ac libenter omnibus declarat *Io. Keplerus Germanus*
athematicus Cæſareus: Primùm verò diligentiſſimum artificem Germanum
Batauum quendam executioni dediſſe & vel caſu tubum conſtruxiſſe li-
tiſſimè fatemur: *Galilæum* deinde vbi Patauij Mathemata profeſſus de
inaudijſſet ſaltem, ſua ſponte non viſo prius Tubo ſimilem conſtruxiſſe,
moque & Venetijs & Patauij à ſe repertum oſtendiſſe, vt in illius libro
ico idiomate perſcripto, cui titulus *Il ſaggiatore* expoſitum eſt. Hic ſanè
ilæus, quidquid ſiue ſtrepant ſiue obſtrepant inuidi, non ſolum vix audito
nore confecit, ſed eo vſque perfecit, vt primus hunc cœlo Tubum inferret
dmiranda illa omnia, quæ iam in proemio deſcripſi, mortalibus cunctis
efaceret.

Eodem Romæ tempore Lynceorũ *Princeps Illuſtriſs. Federicus Cæſius* rumore
tum è Belgio audito, idipſum inſtrumentum compoſuit & inter com-
res in vrbe Magnates diſtribuit, nomenquè *Teleſcopij* excogitauit & indidit:
od nomen etiam, cùm non multis poſt menſibus Galilæus Romam veniſ-
ipſumq. *dictus Princeps* & Antonium Perſium, Ioannem Demiſianum,
nnem Terrentium, Franciſcum Piſterum Camaldulenſem Mathematicũ,
ium Cæſarem Lagallam Peripateticorum in vrbe corypheum,& me quoq.
nà (vt aliàs ſæpe, qui delicias nullas niſi cum literis & literatis agnoſcit) in
niculo poſt cœleſtia terreſtriaque nonnulla ſpectacula & Philoſophicas di-
ptationes excepiſſet, in ipſiſſimo huius Inſtruméti vſu pluries repetijt & ita

Nouus & mirabilis Tubus opticus ſeu *Microſcopium*.

Pediculi abiectiſſimi animalculi non viſa prius effigies.

Tubi optici Inuẽtio, & Conſtructio.

Illuſtriſs. Princeps F. Cæſius Tubo nomen indidit.

omnibus placuit acceptumq. fuit, vt deinde per vrbem orbemque paſſim crebuerit. Ab hoc nobis alterum *Microſcopium* appellare viſum fuit, quod minutiſſima animalcula, & horum ea quæ viſum planè ſubterfugi acutiſſimè cernuntur: illo quidem omnis generis remotiſſima, hoc verò nutiſſima quæque perſpicimus ſed maximè propinqua, quod quidem à lilæo in Italia confectum, & ab eodemmet etiam anno proximè elapſo vrbem allatum, nunquam tamen ita diligenter elaborari ab vllis artifici manibus vel ipſius vel collegarum iuſſu potuit, quàm ab iſtis Germanis, ſedulam in hoc nobis operam præſtitere, nec pauca huiuſmodi Microſco quæ Vrbem totam in admiratioñe pertraxerunt, elaborata nobis exhibue

Probatur tertiò à mã m's Canem eſſe hoc animal.

Supereſt vt *Mammarum* argumento hoc animal Canem eſſe compro mus. Et cum Ariſt. cap. 1. lib. 2. de hiſt. Animalium differre mammas quadrupedibus docuiſſet, duas nempe datas Elephanto tam mari quã fæm ſub armis, eaſque pro corporis vaſtitate valde exiguas: ac eodem loco quaternas Vrſæ: alijs inter fæmina binas biniſque ſaltem papillis do vt ouibus & Vaccis, ſed his quaternas datas papillas: quibuſdam ne fæminibus mammas eſſe ſitas, verum in ventre vt *Canibus* & Suibus quidem eſſe plures, verum non omnes pares eſſe ſubiungit. Ex his niſi pathognomonicum ſignum ſumi poteſt, non poſſe aliud animal eſſe id Icon nobis exhibet, quàm Canem, cum in pictura ſex mammillæ, tern mirum in vtraque ventris parte numerentur. Tot equidem & ego eode tas ordine in mea domeſtica canicula reperio, (& forſan aliæ caniculæ p habent) quibus duæ adhuc tamen adduntur in pectoris regione collocat

Mamillæ etiam in maſculis.

exuccæ planè & ad lactandum vt cenſeo inutiles, nam & mares exigu lactis expertes obtinent. Licet ſi Scaligero credimus, hæ etiam vald quando intumeſcant, qui Leporarium ſe habuiſſe tam grandibus pa ſcripſit, vt ex ſolo genitali mas eſſe noſceretur. Hæc autem noſtra *Mex* fæmella eſt, quod vulua ſub cauda protuberans oſtendit.

An mammæ fœtibus numero reſpondere debeant.

Ac poſtquam huc pertigimus, non inutilis planè de mammis hæc qu moueri poterit, *debeantne his numero fætus reſpondere*? Quam enodaſse libe *Semine genitali* qui interijt, Scaliger profitetur. Falſum tamen axioma ſuis iam ſæpè laudatis Commentarijs innuit: cum duos vt plurimum edat vitulos & quatuor tamen papillas habeat. Sus etiam ſexdecim, n tamen mammis ſcateat: Mulier ternas ſæpe proles pariat, cum duab tem mammis gaudeat, imò ſeptem quandoque enixam eſſe, vt de far inquit, P*orcellorum* Patauij res clara eſt. Ego hic Scaligero neutiquam gor, & quam ipſe hiſtoriam Patauinam & quidem veterem citat, ego n rum fidem temporum appello. Vidi hìc Romæ (quæ ante tres demum ſes, hinc ad plures ſeptuagenaria maior è viuis abijt, & cuius filium eg

Florentina mulier triginta ſed filij maſculorum mater, & vno partu ſeptẽ edidit.

viginti annos à Pleuritide liberaui) *Florentinam* mulierem, quæ cum ſuo marito *Florentiæ* triginta ſex filios maſculos omnes, & ſemel vnico partu viuos ſeptem enixa eſt, qui omnes ſacri Fontis lauacro abluti & nisſimo tunc Hetruriæ Magno Duce *Coſmo primo* (vt memorabile hoc factum nobilitaret) ex eo ſubleuati fuerunt, qui lepidis his Patrem

allo

ocutus dicitur: Macte tua virtute maſcula: ſi tali quo cæpiſti modo pro-
ſeris, de alio mihi Principatu diſpiciendum dubito: periculum enim fore
tuo, ne tam numeroſam ſis Sobolem progeneraturus, quæ bellum mo-
a, his meis mihi ſedibus demigrandi neceſſitatem imponere poſsit. Sep-
n hi filij, tribus adhuc omnes diebus vixerunt & lac maternum ſuxerunt.
es etiam non rarò vno partu editos & hìc & in Germania vidimus. Ad-
n & hoc Naturæ inſolitum factum. Viuit iam Romæ honeſta fæmina &
ıenis, quæ cum marito ſuo plures quidem filias filioſq. ſed ſingulos omnes
ocreauit, & tamen quatuor hæc à Natura mammis quæ lac omnes habent
ata fuit. Atque hæc licet parerga alicui videri poſsint, quin tamen recenſe-
n ſuperſedere nolui, quòd nobis mirabilem omnipotentis Dei virtutem,
benignæ fæcunditatem Naturæ nunquam ſatis laudandam & memoriam
ernà colendam ante oculos proponere poſsint.

Romana mulier quatuor mammis lacte fœcundis prædita.

Nunc ſiquid nobis in hoc animali Cane videlicet, quod Ariſtotelem vel
eterijt vel ab ipſo omiſſum, ſedulò animaduerſum eſt, Naturæ Myſtis mi-
nè inuidendum. Rectè quidem ille 3. de partib. Animal. cap. 14. Quæ in
guineo genere viuiparo vtrinque dentata & multifida ſunt, hæc ſim-
cem habere ventriculum; non ſimplicem illa, quæ cornigera, ſolipeda aut
ılca. Sed non rectè, dum eodem Capite Caninum ventriculum paruum
, nec ampliorem multò inteſtino & læuem intus, ſcriptum reliquit. Hoc
m & naturæ rei & ipſimet Ariſtoteli repugnat, ſiquidem hic 1. de hiſt. An.
. 16. *Ventriculus*, ait, *humanus Canino ſimilis eſt*. Humanus autem non exi-
ıs, ſed amplus planè & plurimarum ſæpè tam eſculenti quàm poculenti ali-
nti librarum capaciſsimus eſt, quod quidem non ex libris ego ſed fideli in
aueribus humanis (quorum centena propemodũ ſecui) autopſia expertus
bo. Et amplo admodum vidi ventriculo canem exenteratum, cui Arſe-
i drachma vna data fuerat Antidoti probandi gratia, quod ex ſerpentum
uere certo modo conflatur & multum prædicatur, quod quidem exhibitũ
il profuit: poſt plurimas enim vomitiones, vlulatus & gyrationes, Canis
dem mortuus concidit & ſectus fuit, cui forſan magis pinguia profuiſſent:
mini enim me Romæ robuſtum iuuenem curaſſe, qui cum Riſagalli pul-
em in chartula quadam repoſitum cinamomum eſſe ratus pulmento ſuo
perſiſſet, torſiones paſſus eſt & vomitus moleſtiſsimos, cui ego Philonium
manũ ac Mythridatium cum iuſculis pinguibus & lacte copioſo exhibui
anitati feliciter reſtitui. In canis autem ventriculo rugas ac veluti vibices
guine atro ſubductos ob inſignem Arſenici ardorẽ vomitus cauſam mani-
am, conſpexi. Atque hunc Ariſtotelis lapſum ipſe etiam Scaliger aduer-
 & Caninum ventriculũ quadruplo inteſtino vel maximo etiam maiorem
nter conceſsit. De genitali Canis hoc erat ab Ariſtotele docendum, in
ne ſcil. penem oſſeum eſſe, quod ipſe non ſcripſit, nos non rarò vidimus.
italis, inquit, 2. de hiſt. An. cap. 1. *vero ipſius differentia numeroſa eſt, alijs*
n cartilaginoſum carnoſumq. eſt vt homini (At cartilaginem nemo Anatomi-
um vnquam in hominis pene etiam per ſomnium vidit, eſt enim hæc ſub-
ntia ſui generis nec carnoſa planè, multo minus cartilaginoſa) *quod vt*

Ariſtotelis lapſus de Canis ventriculo.

Canis poſt Arſenicum ſumptum, quæ accidentia ſit paſſus.

Iuuenis ſaluti reſtitutus à ſumpto Arſenico.

Canis ventriculus ab Arſenico mortui.

In Ariſtotelem animaduerſio de Genitali hominis & Canis.

parte

parte carnoſa inflari nequit, ſic parte cartilaginoſa intumeſcit excreſcitq. Alijs ne... ſum vt Camelo & Ceruo, alijs oſſeum vt Lupo, Vulpi, Muſtelæ, Ictidi ſeu Viuer...
Vbi canem prætermiſit, ſi nō ad Vulpium aut Luporum forſitan ſpeciem... dem referri putauit. Et fieri ſanè poteſt, vt ob hoc oſſiculum (quod in C... duorum longitudine palmorum, quatuor tranſuerſos æquat digitos, & g... tali ita concinnè annexum hæret, vt ſulcum etiam qui meatum vrinari... ſibi fixum excipit, inciſum ſatis conſtituat) canes dum vrinam reddu... crus alterum ſubleuent, vt Cardanus conijcit, ne eà ventrem conſperga... & vt ego autumo, diutius etiam in coitu hæreant; hoc enim oſſiculum... ne ita genitale citò flacceſcat: Quamuis hæſionis huius alia & non incon... ratio afferri poſſit, glandoſa nempe corpora quæ penis radicem circula... ferme ambiunt & in coitu plurimùm intumeſcunt. Tertium, quod in... ſtotele corrigendum cenſeo, hoc & non leue eſt: *Caluaria*, inquit lib.... Hiſt. An. cap. 7. *non ſimili modo in quoque Animalium genere habetur. Alijs... oſſe continuo calua perficitur vt Cani, alijs compacto vt homini*. Vult nimirum... nem ſine ſuturis vllis oſſe continuo caluam ſuam ſortitum eſſe. Quem S... ger errorem non vidit, ſaltem non correxit in expoſitione ſua. Haud... maiorem magis in vtroque oſcitantiam. Canis enim quod ex meo di... Sceleto Canino poteris, ſuturas omnes quas homo, & plures etiam in C... ria ſua impreſſas tenet. Eſt huic Coronalis, Sagittalis, Lambdoides, e... ſuper in Canibus os frontis ſua diuiſum commiſſura etiam in adultis, q... recens natis hominibus apparet quidem, in ætate verò prouectis planè... teratur: quæ res fecit vt tam Ariſtoteles quàm Medici omnes huius fro... diuiſionis in homine non meminerint. Adeſſe eam tamen in Abortu &... per natis infantibus manifeſtè conſpicitur, & tam longè progreditur... naſi & maxillæ vtriuſque oſſa per medium rectè diuidat. Vnde vt cre... facilè adducor & ipſum bonum quandoque dormitaſſe Homerū, Ariſto... hominem quales nos ſumus fuiſſe, & labi potuiſſe & aliquando ex char... potius libris ſapuiſſe, quam vtrumque Naturæ folium Cęlum inquam, &... ram penitius inſpexiſſe.

De dentibus etiam, de quibus aliquam apud Authores controuerſiam... nio, hoc quod dicam habeo. Vndiq; hi in vtraque maxilla ſibi corr... dent. Sex numerantur anteriores quos inciſorios dixeris, ſequuntur d... longi & erecti verè Canini ex vtroque latere ſinguli: tum ſex mola... vtroque ibidem latere. Ita vt Canis cum ſocijs ſuis ſuperioribus toto ſu... ctu ſeu ore dentes quadraginta obtineat: Coſtas numero tredecim, cla... enim caret. Nec Talum habet: quid autem hic ſit, alibi dicendi locu... Solent poſt partum, qui Canibus longè difficilior eſt quàm felibus,... ſubito Chorion ſiue ſecundinam vt vocant, catulorum ſuorum, quod i... vidi, deuorare & ſic etiam obſtetricis munere fungi, & mordicus v... cum, cum nullo hic ipſis amplius vſui eſſe poſſit, abſcindere.

Antiquitus catulorum carnes frequentes in cibis & medicamentis f... *Hippocrate* etiā diſcimus, quin & hodie in *Sinarum Regno* cum alijs à l... bus in macellis vēduntur carnibus, & populis eiſdem quotidianus ſun...
A...

Oſſiculum in pene canis.

Ariſtotelis lapſus in Canis Caluaria deſcripta.

Calua Canis pluribus quàm hominis ſuturis diſtincta.

Quadraginta dentes canis obtinet.

Coſtas habet tredecim.

Partus Canis.

Carnes à quibuſdam eduntur.

fide dignis accepi, tabidis nullum præſentius remedium eſſe, quàm ſi fre-
enter in cibis ſuis Canino adipe vtantur. Stercus Caninum, quod *Album*
æcum forſan melius *Dræcum* pleriq; vocant, his libenter relinquimus, quibus
eo animalium fimeta pro medicamentis placent: quaſi ex ditiſſimo Naturę
eſauro non millena nobis & meliora & gratiora ſuppetant. Felem vidi, quæ
ultorum Canum non attigit carnes, catulorum libenter edit; quod illæ ob
ītum hircum olerent. Sic nobis etiam exectorum carnes vt pecudum &
oorum magis arrident. Vidi & catulum à felis vberibus pendentem, quæ
ıribus ipſi diebus lac præbuit, ac probè enutriuit.

Atqui nō deerunt naſutuli quidam, quos iam mihi etiam ſe opponere au-
o, animal hoc de quo iam longam ſatis texui hiſtoriam, canem minimè eſſe,
ōd nec figura huic admodum conueniat, nec in *America* (quæ ipſis ego ar-
ı miniſtro) ante Hiſpanorum in illas partes aduentum Canes vlli conſpecti
erint, quod ex deſcriptione Tertiæ in Americam & in ſpecie quidem in
aſiliam Nauigationis clarum euadit. Quod & Gomara in generali ſua In-
rum Hiſtoria teſtatur. Cum enim Braſilienſes primùm ex Venaticorũ ge-
e Canem in *Villagagnonis* aduentu noſtris etiam hominibus applaudentem
iſſent, obſtupuerunt valde; quod hic aliquam ſimilitudinem cum anima-
oſis *Ian ouare*, Leone quouis ferociore gereret. *Chriſtophorus Columbus* quo-
e, vbi primum ad Inſulam *Boriquen*, quæ S. Ioannis nomine inſignitur, per-
iiſſet, *Indi* illi qui cum Hiſpanis bellum gerebant, vehemēter Canem ſub-
oidum peregrinum ſibi timuerunt, qui duorum etiam ferè baliſtariorum
oendium merebat, acerrimus vt Barbarorum hoſtis, ita ſtrenuus Hiſpano-
n defenſor. Et *Valboa* Hiſpanorum Centurio fortiſſimus, cum primum
ſtralem patefecit Oceanum, Canes quos ſecum habebat in Indos emiſit,
fuga ſibi conſulentes, non minore ab his damno, quam à præſtantiſſimis
boæ militibus terrore affecti fuerunt.

Obiectiones quæ fieri poſſent non eſſe Canē hoc animal.

Audi Hiſpanorum in Americam aduentum ibiq. nullos fuiſſe Canes cōſpectos.

Hic ego ab eruditiſſimo philoſopho & Theologo *Ioſepho à Coſta* è Societa-
ESV ſuppetias mihi poſtulo; qui ea de Noui Orbis Natura ingenij ſui
mine & experientia ipſa edoctus aperuit, quæ Veteres philoſophi friuo-
oerſuaſi ſine ſenſu rationibus (qui error & hodie plurimum contingit in
olis) pertinaciſsimè negare auſi fuerunt. Hic enim lib. 4. cap. 33. *Tria* ait
ndia occidentali Animalium genera reperiri, vnum ſoli *Indiæ* natiuum & pro-
ım, alterum Hiſpanicis ſiue Europæis ſimile, tertium ab Hiſpanis pri-
m in eam Orbis partem illatum. Et ex his vltimis quidem eſſe oues, vac-
capras, ſues, equos, aſinos, *Canes*, feles & his ſimilia. Probat autem hæc
a omnia Americanis fuiſſe, quoniam nulla propria nomina, quibus iam
rratas beſtias appellent, nouerunt, ſed meris Hiſpanicis & his corruptis ad-
dum vtantur.

Ioſephus à Coſta laudatur.

Atqui hìc ipſe meum magis iugulum peto, dum Canes illuc aliunde illatos
o fateor. Sed litem hanc facilè & tribus vt aiunt verbis ipſiuſmet Ioſe-
, quibus laudatum iam caput concludit, componam & finiam. *In initio*
uit, *India Canes nullos nouerat preter genus quoddam pumilum, quod patria vo-*
LCO nominabant. Iam propter ſimilitudinem Canes ab ipſis Hiſpanis illati gran-
diores

Reſpondetur obiectionibus.

Tria animalium genera, nunc in America reperiũtur.

diores hoc nomen quoque obtinent. Pumilos hos Canes Indi tantopere amant, vt ... demant, illis quod obijciant, Peregrinantes eoſdem aut dorſo, aut ſinu receptos ſe... ferunt. Aegri non ſecus ac congerrones, aut conſolatores eoſdem ſecum habent, con... ſatione ipſorum dolores ſibi minui credentes. Ex quibus ſtatim ſanioris iudicij ... uis, quid de hac noſtra Icone ſtatuendum ſit, colliget. Ad vnguem enim ... mal, quod hic proſtat nanum, pingue & manſuetum effigiatum, mihi vi... tur illud eſſe, quod Americani nomine communi ALCO vocabant. Erit ... tur Canis, ſed non Europæis noſtris per omnia ſimilis. Quandoquiden... Regni *Guineæ* deſcriptione Parte Indię Orientalis ſiue volumine ſexto Ca... à noſtris multum etiã diſcrepantes reperiuntur; qui nec latrant nec mord... & magna à populo illo copia aluntur ouiumq; inſtar in forum venales ag... tur, cibis valdè expetiti, apud quos noſtri Canes in magno pretio haben... propterea quod latrare poſſunt, audito enim Canum latratu *Nigritæ* illi l... eos poſſe exiſtimarunt.

Canes Americani noſtris nõ per omnia ſimiles.

Libuit Coronidis loco & hæc ex cap. 170. Benedicti Pererij adiunger... ſi vera ſunt quæ ipſe ex auditu refert, monſtroſum quendam Naturæ lu... ac metamorphoſin admirari. *Eſt* inquit, *apud Iapponios animal terreſtre ... ris magnitudine figuraq; non diſſimile Cani, molliſſimo pilo, ſuauiſſimisq; ad eden... carnibus: Hoc certo quodam tempore incipit vehementer appetere & frequentare ... mare, in quo identidem natans & ſeſe mergens particulatim & membratim ... fieri incipit. Tandem exuta prorſus terreſtris animantis figurà totum in piſcis ... litudinem, & naturam commutatur.* Sed 2. Tom. in Geneſis cap. 152. ref... Romæ hoc animal ſed mortuum vidiſſe, non tum ex toto, ſed aliquot ta... partibus piſcem factum: cęterùm naturam animantis terreſtris figuram ... nuiſſe.

Canis Japponicus terreſtris in Piſcem abit.

In Inſula etiam *Hiſpaniola* Americæ Hiſtoriographi notant, Canes p... exoticos repertos fuiſſe, qui partim Indis illis domi in delicijs, partim ... in Venatione vſui erant ad animalcula quædam ipſis propria cuniculo... inſtar capienda, qui ſimiliter vocem nullam edebant ad necem vſque ... verberati. Et cum Plinius lib. 8. cap. 58. ſcripſerit: *Cyrenis mutæ fuere ran... tis è continenti vocalibus durat genus earum: mutæ ſunt etiam nunc in Seripho... la, hæ tamẽ alio translatæ canunt.* Fuerunt qui hoc ipſum tentarunt, & hui... di mutum Canẽ ex *Nigaragua* ad Ciuitatem *Panamam* trecentis Leucis ... tem aſportarunt, ſed æquè hic atque ibi mutus remanſit. Hæc ego eius ... gratia adferre volui, vt fidem huic meæ coniecturæ adiungerẽ, Mexic... hoc animal *Canem* eſſe licet non vndiquaque noſtrorum figuræ Canu... ſpondeat. De rabie Canum ſubſequenti ſermone agendi locus dabitur... Atque hæc fortaſſis plus ſatis.

XOLOITZCVINTLI
Lupus Mexicanus.

IO. FABRI LYNCEI DESCRIPTIO.

ANIMAL hoc ex figura depicta ferocitatem toto Corporis habitu præſefert, & terrorem quendam ex viſu ſpirat. Rictum nempe voracis beſtiæ, toruos & lucentes oculos cum truculentis ſupercilijs, gingiuas & oris labra cruenta, dentes exſertos, caninos nempe duos valde conſpicuos, poſteriores verò ſerratos ac prægrandes oſtentat. Ex ſuperioribus labris hirti admodum pili retrorſum flexi, mol-
bus Hiſtricis aculeis non abſimiles ex cinereo alboq. colore variantes
npunt. Totum caput cinerei coloris, lineis quibuſdam tranſuerſim ar-
is ſubnigricantibus conſpicitur. Aures erectas gerit longas ſatis, cinereas
; quarum inter ſpatium maculæ latæ coloris fului, quæ & integram frõ-
interſtinguunt. Collum obeſum craſſumq. laxiore pelle, longa fuluaque
ula prẹditum, cui ſimilem in pectore gerit. Cinereo totum corpus colore
tat, quod maculis tamen ſubinde fuluis maiuſculis paſſim intermix-
natur: Lineis etiam ceu tænijs & faſcijs ſubnigris à dorſo ad latera decur-
hinc indè deductis. Ventre toto eſt cinereo excepta parte anteriore, vbi
nis eaq. vnica ac fulua macula viſitur. Cauda huic eſt ſatis longa non vil-
cinerei coloris, in medio tamen ſubfuluam obtinet maculam paulatim
eſcentem. Crura ac pedes cinerei & nigricantis coloris, lineis à ſummo
um deductis firmi craſſiq. proſtant, quorum priores quinque vngues,
etractos admodum; poſteriores verò quatuor exhibent.

SCHO-

SCHOLIA EIVSDEM.

HIc ego Lupum auribus teneo, nec quo me vertam facilè ſcio. Ete
inter Canem Lupumq. ambiguum videtur hoc *Mexicanum* ani
cùm Lupum Cani paſtorali ſimilẽ faciat Oppianus. Et 8. Hiſt. An. 18. *I*
renenſi agro cum Canibus Lupos coire ſcribebat Ariſtoteles. Galenus quoque
Vſu partium cap. 1. Cum Pindarum riſiſſet, quòd Centauros generari p
fabulatus fuiſſet, mixta tamen animalia ex Equo & Aſina, Aſino & Equ
Lupo & Cane, Cane & Lupa, imò Vulpe naſci non inficiabatur. Lupum
tamen potiùs, quàm Canem eſſe animus inclinat. Cuius rei argument
cam luculenta, prius quam de Luporum partibus, natura, ac proprieta
quicquam afferam.

Hoc animal Mexicanum Lupū potius, quā Canem eſſe aſſeritur.

Cùm de Cane ſuperius agerem tria retuli eſſe in America animaliu
nera: Vnum ipſi exoticum, natiuum alterum, tertium inter hæc medi
hoc eſt, noſtri Orbis animalibus non diſſimile, cuiuſmodi ſunt Leones
gres, Vrſi, Apri, Vulpes, Lupi & feræ aliæ.

Sed qua ratione viaque terreſtria noſtris ſimilia in nouum Orbem,
immenſo Oceani ſpatio à noſtro diſpeſcitur, perlata fuerint, non leuis eſt
trouerſia. Hanc Ioſephus à Coſta enodat & imprimis quidem apud eu
S. Auguſtinus lib. 16. de Ciuitate Dei cap. 7. miratur, quomodo in non
noſtri quoque Orbis Inſulis Lupi, Pantheræ & feræ immanes aliæ, quæ
ri humano, præterquam quòd vſui nulli ſunt, damnum etiam notabile
runt, reperiantur? nam in quibuſdam, inter quas Anglia numeratur,
nulli inueniuntur. Quod enim ad Canes, Equas, Boues, Elephantes &
generis proficua animalia attinet, fieri potuit, vt deliberato hominum c
lio nauibus eò perlata fuerint, quod de ijs, quæ feritate & ſua atrocitate
formidabilia ſunt, nec niſi dolum hominibus ſtruunt, vix eſt probabile
rere. Quod ſi idem D. Auguſt. Antipodes cognouiſſet, quid ipſi de hac
cili admodum quæſtione ſtatuere animi quæſo fuiſſet? Neque enim ve
mile ego exiſtimo, credere ipſum voluiſſe, per ingens marium ſpatium e
ſtro hæc orbe illa tranſnatare ad Antipodes potuiſſe, quod ipſe in Inſuli
buſdam noſtris contigiſſe perſuadere ſibi viſus fuit. Vult etiam Diuina
creatione, poſt vniuerſale diluuium ex terra hæc enaſci potuiſſe æquo
modo, quo in principio Mundi; quando Deus dixit, producat terra an
viuentem &c. Hoc quidem minimè Diuinæ potentiæ, attamen eius o
tioni aliquo modo repugnare videtur. Quoniam omnis generis anima
Arca Noe concluſa fuerunt, quæ egreſſa poſtmodum ſeipſa per ſemen p
garunt. Si autem nuda Naturæ lex conſideretur, minus adhuc conce
ex Terra & putredine perfecta huiuſmodi animalia, non aliter ac Mu
Ranæ ſolent, ortum ſibi ſumere. Quamuis *Andreas Cæſalpinus* acuti
Peripateticus, & qui ſummus fuit in hoc *Athenæo* noſtro Medicus, olin
giſter meus hoc fieri poſſe Ariſtotelicorum vi principiorum in ſuis qu
nibus Peripateticis facilè deducat, quod de homine quoque affirma
en

Qua via modoq. animalia ex noſtro orbe in Americam abierint.

In Anglia nulli Lupi eſſe dicuntur.

S. Auguſtini de propoſita quæſtione opinio.

Andreas Cæſalpinus ſūmus Romæ Medicinæ Profeſſor.

m & homo hominem generant, hoc eſt, Sol abſque homine, vt ipſe ex
ſtotelis & verbis & mente conuincit. Adeò miſerè obſcura Ariſtotelis ver
ab ipſius aſſeclis tractantur, & dogmata ceræ inſtar ad quamlibet opinio-
n parata obediunt. Quare Ioſepho hìc laudato iam loco, facilè aſſenſum
beo, nouum hunc Orbem à cætero nequaquam quoquouerſum auulſum
ſeparatum eſſe, aut ſaltem quod mihi videtur, ſi iam licet ſeparentur,
ita olim fuiſſe & tempore poſt Cataclifmum in quibuſdam omninò ex-
mitatibus coniunctos hæſiſſe, quibus pedeſtri itinere tam homines quàm
malia vtrobique commeare facilè potuerint. Nam & noſtrorum memo-
patrum didicimus, in multis iam locis mare, vbi olim terra, & ſolum nũc
, vbi olim Salum fuit, & Siciliam à reliqua nunc Italiæ parte per mare in-
ectum diſtractam, cui quondam adhæſerat, hiſtoriarum fide nouimus.
m fieri quidem poſſe, quinimò eueniſſe, quòd feræ periculis incitatæ to-
ſæpè dies noctesq. in vndis ad Inſulas quaſdam vicinas pernatarint, ſed
tam itineris intercapedinem, quantà noſter à nouo diſtat orbe, emetiri
uiſſe, id demum à vero abſonum & ἀδύνατον planè eſſe videtur. Cùm &
s concitatiſſimo volatu mille & quingenta ſtadia ſuperare non poſſint.
nt igitur Lupi, Vulpes & ſimilia cæteris beſtijs etiam exitioſa animalia
de induſtria huc perlata, ſed ſua ſponte ac naturali quodam inſtinctu,
quam ex Arca Noe egreſſa fuerunt (Nam etiam ex plantis quęuis ſuo na-
gaudent pabulo, aere & ſolo, atque adeò, *hìc ſegetes, ibi veniunt felicius*
e) huc facilè concurrere ſeſeque multiplicare potuerunt.

am autem hoc animal Lupum potiùs quàm Canem eſſe ſic probare aggre- Probatur hoc animal Lupum potius eſſe ex capitis aſpectu.
r. Capitis cumprimis totius aſpectus facile hoc euincit, qui ferociſſimi
malis intuentibus imaginem præbet, ac tantùm non depictum etiam,
orem incutit. Inter animantes autem quæ perpetuò cicures ſunt, Mulum;
cicures fieri poſſunt, Elephantẽ; at quæ ſemper feræ permanent, Panthe-
numerat & Lupos Ariſt. 1. Hiſt. An. 2. Quamuis non ignorem ex manſue-
um genere fera quædam ipſius ſententiâ, eſſe poſſe, inter quæ Canes po- Quæ fera, quæ naturâ ſuâ ſint manſueta animalia.
. Non tamen quæ fera natura ſuà ſunt, manſueſcere vice verſa omni-
poſſe. Cui Scaliger eius interpres ibidem conſentit. Hoc ipſum Plinius
8. cap. 17. probare viſus fuit de Lupa Romuli & Remi nutrice verba fa-
s: *Nam quæ de infantibus*, inquit, *ferarum lactibus nutritis, cum eſſent expo-*
traduntur; ſicut de conditoribus noſtris à Lupa, magnitudini fatorum accepta fer-
uius, quàm ferarum naturæ arbitror. Attamen ipſemet ſui forſan parum me- Ariſtoteles ſibi contradicere videtur.
r Ariſtoteles 9. Hiſt. 36. Lupos cum piſcatoribus amicitiam inire & ex eo-
præda viuere dixit. *Apud Mæotidem paludem*, inquit, *Lupos eſſe piſcatorum*
iliares aiunt, & niſi partem ſuam à piſcatoribus acceperint, retia cum in terram
nſa reſiccantur, lacerare. Idem planè Aelianus annotauit. Albertus magnus
ectò, quod re ipſa nunc expertus fui, optimè ſcripſit, *Catulum adhuc cicu-*
poſſe & Canis inſtar ludere, non tamen deponere odium ad venatores & agnos
q; minora animalia, quæ à Lupis vorantur. Quod de domeſtica mihi Lupa
lerunt, vbi hæc agnum videat, appetitum ipſi excitari & palatum pruri-
Dicamus igitur manſueſcere quidem hanc beſtiam poſſe, non tamen Lu-

 pinam

pinam omnino deponere naturam, adeòq. (vt verbo fertur) pilos non an
mutare. Antipathia enim quæ inter agnum & Lupum viget, in viuen
haud ceſſat, quam aliqui poſt mortem quoque remanere crediderunt.
viuentibus Ouidij verſiculi exiſtunt.

Antipathia inter animalia vix cóciliatur.

- - - *Sic agna Lupum, ſic Cerua Leonem,*
Sic Aquilam penna fugiunt trepidante Columbæ.

Nulla.n.vi inquit Nazarius *poſſunt coire, quæ naturali diuortio diſſident, nec vlla fidelis eſt copula, quæ in diuerſum tendentia nexu ſuo teneat.* Vnde & in adagiũ a Lupus prius ouẽ ducat vxorem, quã inimicis conueniat. Cicurari tamẽ, c Ariſtot. inficiari videtur poſſe, certus ſum. Cum ante hos octo dies quàm ſcriberem, domi & in Muſæo quidem meo Lupam adeò manſuetam rim ac tractauerim, vt ipſius magiſter etiam eius ori manum inſereret & gratia dentes numeraret. Ego ſanè & collum & pedum digitos impunè buit contrectaui. Didici autem Lupi dentes pedesq; tam poſteriores, q anteriores cum Cane adeò conuenire, vt niſi capitis aliquantiſper figura ferret, ipſiſſimum fuiſſe Canem iuraſſem. Trux enim erat in hac capitis uerſi, oculorum nempè toruitas, dentiũ & pilorum circa roſtrum aſpe quæ in hac noſtra pictura ad amuſſim omnia reſpondebant, veluti le ti deſcriptionem meam patebit.

Lupus cum Cane in pedibus & dẽtibus cõuenit, ſed capitis aſpectus diſtat.

Singularem quandam in hac pictura oculorum ſcintillationem ani uertere licet, quæ apprime cum Plinianis congruit verbis lib. 11. cap. 37 *cturnorum*, inquit, *animalium, velut felium in tenebris fulgent radiantque li, vt contueri non ſit, & Capræ Lupoquè ſplendent, lucemq; iaculantur.* Et A nus, *Acerrimis*, inquit, *atque acutiſſimis præditus Lupus eſt oculis, intempeſt cte, vel Luna ipſa ſilente lucis vſura perfruitur.*

Oculi ſcintillantes in Lupo.

Accedit vnguium ſitus poſitusq.: Hi enim, non vt in præcedenti an exſerti, ſed retracti fuerunt depicti; quod quidem omnes, qui animal naturas indagarunt, in Lupo obſeruarunt. Voluerunt enim aliqui, quo pus dictus ſit quaſi *Leopus*, quod Leonem nempè in pedibus vnguibu imitetur. Siquidem hi non aliter ac feles retractis vnguibus incedant, diantur. Quare Albertus ſcripſit, *Lupum cum fraudulenter incedit, pedes l re ac lubricos facere, ne ſtrepitus audiatur.* Addunt alij, ſi ſepem tranſilie cultè ouibus inſidiaturus pede forſan ſtrepitum excitauerit, mox pedem ſi reum mordere. Si tamen Iſidoro credimus: dictus eſt Leopos, qu Leoni in pedibus, ita huic ſit virtus quicquid pede preſſerit, non viuat. runtamen de hac nobis Etymologia nulla lis ſit; certũ eſt, Lupũ con potius, quàm explicatis ambulare vnguibus, quod in Icone probè inſinu

Lupus retractis vnguibus incedit.

Color etiam, ſi & hic aliquid nobis argumenti præbere valet, in ho mali talis reperitur, qualem Lupis cõmunem magis eſſe omnes fatentu nus nempè nigricansq. Nec mirũ fuluas huic aliquot maculas intermi Neq; enim Europæum, ſed Americanum hic animal deſcribitur. Et in uegia quoq; Moſcouia, Lithuania, Samogitia (ne quid de magis Septẽtr libus dicam prouincijs,) candidiſſimi lupi, vrſi, lepores, ac vulpes reperiu Quare nec hoc cuiquam alienum videatur, quod pilis curtis, & non vi

Qualis color ſit Lupis cõis.

vt

n noſtris, cauda depicta appareat. Hæc enim rei naturam non mutant. Rubum ſine ſpinis; nec ideò minus Rubum, vidimus. Et Canes tam hirquàm mollibus, longis curtisq. pilis, imò excepta capitis aliqua particulà, corpore glabros & pilis nudos conſpeximus. Et ſi quis ad rem aliquid quoque facere putauerit, addam, vero valde ſimile eſſe, cùm ſub præente Icone author libri huius Canem nobis Americanam depingeret, hic oque non Europæum animal ſubiungere voluiſſe, ſub Canis tamen gene- & laxiore latitudine comprehenſum. Aliud argumentũ hoc animal Lupum Mexicanũ eſſe.

Nunc Animalis huius mores parteſque breuiter nobis perſtringenda re-t. Capitis figura, quæ Canino haud abſimilis eſt, iam ſatis delineata et. Oculi ſunt lucentes vt dictum; roſtrum quoq; pilis craſſioribus ceu horridum. Aures in Lupo multò quàm in Cane erectiores & longæ ſa- Dentes in Lupa illa cicure, de qua ſupra, quadraginta numeraui, eodem ine & loco ſitos, modoq. formatos vti de Cane iam ſcripſi. Canini tamen in Lupo quàm Canibus longiores & è labris erectiores eminent. Inciſo- prægrandes: molares magni & fortiſſimi, vt non malè Oppianus dixerit orum quoddam genus eſſe, dentibus adeò validis, vt lapides ac metalla cere & perfringere poſſint. Partes huius Lupi explicantur. Dentes deſcribuntur.

Hìc æquum omnino cenſeo, quid Galenus lib. 11. Capitibus 8. & 9. de part. de numero & vſu dentium ſenſerit, minimè ſilere. Ait autem Natu- vnum tantum in Homine, in vtraque parte caninum dentem produxiſ-quòd ſciret ſe animal ciuile ac manſuetum effinxiſſe, cui robur ac vires ex entia, non ex corporis fortitudine eſſent. Cum Leonibus, Canibus, Lu-ac ijs quæ καρχαροδόντα, hoc eſt ſerratos habentia dentes appellantur, mul-vtrinque dederit. Quod Horatius innuere voluit, Lupo in dentibus, in e Boui arma eſſe, Galeni opinio de dentibus examinatur.

. . . . *Mirum*, inquit,

Vt neque calce Lupus quenquam, neque dente petit bos.

verò, quod & cum de Cane agerem, inſinuaui, tam in hoc quam in Lu-non niſi vnum vtrinque dentem caninum illumq. prælongum & exer- valde reperio. Sex autem inciſores, quorum duo illi caninis viciniores, lò quidem reliquis ſunt longiores, quos ob id caninos ipſe forſan appel-t, non labra tamen egredientes, ſed eodem cum reliquis inciſorijs ordine eandem quoque meo iudicio, vtilitatem præſtant. Superant igitur tam is quam Lupus hominem numero dentium, quod hic ad ſummum non triginta duos; illi quadraginta poſſideant. Sex nempe in maxilla inferio-olares dictos in vtraque parte, totidem in ſuperiore ſerratim reſponden-is oppoſitos. Caninos tam ſupra quàm infra vtrinq; vnum, & ſex inciſo- in vtrauis maxilla ſingulos. Cùm Homo tantum quatuor habeat inci-tes, molares quinq; at plerumq. quatuor, etiã in adultiore ætate. Solent em (vt plurimis amicis meis vſuvenit) vltimi illi molares ætatis anno vi-moquarto & octauo non rarò, erumpere cum ijſdem planè dolorificis identibus ac moleſtijs, quibus pueruli dentientes affliguntur. Hos in Cal-ijs quibuſdã, ſuis in præſepiolis adhuc latitantes bene grandes conſpexi. Homo ad ſummũ triginta duos, Lupus quadraginta poſſidet dentes.

Sſ 2 Ex

Ex quo patet falſum eſſe, quod libello de Anatomia viuorum, qui Ga adſcribitur, memoriæ proditum fuit, Lupo multiplicem eſſe dentium nem conceſſum.

Ariſtotelis error de Lupi collo detegitur.

De collo Lupi facere non poſſum quin ipſiſsima Ariſtotelis verba 4. Partibus Anim. 10. adducam: *Collum*, inquit ipſe, *Arteriæ* (ſcilicet aſp *gratia habetur, quippe quòd eam atque etiam gulam protegat, amplexuq. ſuo t tur, hoc cæteris animalibus flexile & vertebris compactum eſt, at Lupo & L oſſe perpetuo riget, commodiùs enim ad robur quàm ad alios vſus collum ijs eſſ tura voluit*. Plinius lib. 11. cap. 37. Ariſtotelis veſtigijs probè inſiſtit. *bus Ceruix eſt* (inquit, nempe animalibus) *è multis vertebratisque orbicul oſſibus flexilis ad circumſpectum, articulorum nodis iungitur, Leoni tantum & po & Hyænæ ex ſingulis rectisq. oſſibus rigens. Cætero ſpinæ annectitur*. Hæc ſtotelis doctrina adeò ipſius ſequaces commouit, ne dicam decepit, vt A nus hoc etiam figmenti addiderit: *Lupi collum in eas breuitatis anguſtias pulſum, atque vehementer compreſſum eſſe, vt retorqueri, retroq. verſari non q & ſi retrò velit aſpicere, totum corporis truncum retorqueat neceſſe eſſe*. Quæ ita ritati è diametro repugnant, vt vel ipſo Cane agiliorem ferme Lupam, lumq. in quamuis partem faciliùs vertere, & ludicris cum magiſtro ſuo g culationibus quaquauerſum ceruicem volutare in meo nuper Muſæo derim & riſerim plus ſatis. Collum quinimò arctè contrectaui & Ariſ lem miſerè hic hallucinatum fuiſſe probè didici. Et cum à Lupæ huiu ris plures exenterati Lupi fuiſſent, vbi hanc ipſis Ariſtotelis opinionem ceruice rigida vnius continui oſsis propoſui, & ipſorum ſenſum exquiſiu me ac ipſum *petulanti ſplene cachinno* exceperunt. Sed quid hæc n aut exagitem? Cum idem Ariſtoteles in Caluaria Canis, vt ſupra monui, dem errauerit errorem, illamq. oſſe continuo nullis contextam commiſ diu nobis perſuaſerit. *Atqui*, vt Lucianus ait, *ipſe res melius loquuntur quã v*

Eundē errorem Plin. & Aelianus errarunt.

Ariſtot. lapſus in Canis caluaria.

Inter centena & plura animalium tam reptilium quàm volatilium, drupedum & aquatilium ſceleta, quæ ego partim domi aſſeruo, partim perfecta reliqui, vnum ſolùm reperi, quod os continuum loco vertebra ſortitum eſt, nimirum Teſtudinis, ſiue hæc aquatica ſiue terreſtris fu Os autem hoc rigidum nullis mobile vertebris in ſola dorſi & lumbor ſpina reperitur, peruium tamen æquè, & ſpinali medulla repletum. Co interim & cauda æquè vertebris (vt reliqua omnia habent animalia) ar latis conſtant, quaſi Natura has collo minimè denegare debuerit, cuius tus ad vitam admodum eſt neceſſarius: Quòd caput nempè collo im tum, in vtrumque prorſus latus, antrorſum, retrorſumque verti debu cum in hoc ceu in ſpecula quadam ſenſuum organa omnia collocata rint. Vertebris autem in dorſi ſpina eas carere voluit, vt ceu fornic domuncula, & vt Plinius vocat, putamine duriſſimo præditæ, ſub ho tæ lateant, nullo modo ſiue ingredientes, ſiue procumbentes incurua conglobare ſe valeant, id quod Erinaceis facillimum eſt, qui hoc etiam ter Naturæ rerum & aliorum quadrupedum animalium ſeriem obtin vt Clauiculas habeant, quæ ſoli alioquin Homini, & Simiæ, ſing

Sola Teſtudo vertebris in ſpina dorſi caret.

qu

dam priuilegio conceſſæ fuerunt. Et ideò forſan quod Erinaceus adeò in um ſe colligat, vt nec caput nec caudam, principium & finem eius interere queas. Hoc cum Teſtudo præſtare non valeat, neque vertebras in o habere debuit. Id quod fortaſſis & ipſum Ariſtotelem præterijt 3. de cor. Annal. cap. 7. *Initium vero*, inquit, *in omnibus, quæ oſſibus conſtant, ſpina quæ compacta ex vertebris à capite ad coxas porrigitur. Vertebræ omnes foramiedio perviæ ſibi iunguntur.* Vides quam omnia Natura ad *numerum, pon-* & *menſuram* neceſſaria moliatur, nec quicquam fruſtra faciat. *Huic* ego nalim, quam *Authori* vlli aſtringere, hanc ſequi, cum hac inuenta mea ia ſedulò conferre. *Qua duce*, vt Cicero ait, *nullo modo errare poſſum*, & vt nalis,

Nunquam aliud Natura, aliud ſapientia dicit. Atqui nec ratio Ariſtotelis quicn perſuadet, cum ait, ideò Lupo & Leoni, vnico rigens oſſe collum à Natuonceſſum fuiſſe, quod animalia hæc robore potiùs, quam alijs prædita us voluerit. Neque enim facilè Ariſtotelem mihi aſſenſum prębiturum mauero, ſi perſuadere ipſi conari velim, manum, vt probè ſuo fungatur nere, & fortiſſimè quicquid apprehendit, contineat, non viginti ſeptem, ex ous compoſita conſtat, ſed tribus ſolummodò maioribus oſſibus contextam debere.

Galenus mehercle, acutius rem introſpexit, & colli partes vſumquè ſedulò gis nos docuit in libris *de vſu partium*, quos aureo dignos elogio cenſeo, cum is Conditoris noſtri ſapientiam, ac prouidentiam in procreandis tam bruım, quam humanæ fabricæ partibus diuinis planè, vt æquum fuit, hymnis brauerit. Libro itaque 12. Cap. 10. 11. & 12. hunc in modum philoatur: Spinam à Natura, ceu carinam quandam, animalibus datam eſſe, s nos beneficio recti ambularemus, illa ſuo quæuis modo ingrederentur. ua duo erant neceſſaria: primum, vt intus excauata eſſet, hunc nempè in m, vt ex cerebro, ceu fonte animalis facultatis, portio aliqua, ſpinalis mea dicta, tanquam fluuius per ipſam ad motum ſubiectis partibus commundum deſcenderet: Secundum, ne vno ſimplici & incompoſito oſſe rit, quanquam ad Sedem tutam id longè vtilius fuiſſet, neque enim tam faſpina hoc modo luxari, ac diſtorqueri potuiſſet. Veruntamen Scopum ura hic alium in conſtituendis partibus antiquiorem habuit. Non enim laum vel ligneum effingere animal, ſed vita motuq. præditum voluit. Si n motu deſtituatur, parum abeſt, quin pro lapideo illud luteoquè habea. Quapropter cum motus animali ſecundum ipſius ſubſtantiam maximè ; ob id ſatius fuit, ex multis fuiſſe partibus conflatum. Si enim totius ſpios vnicum fuiſſet, an non immobile, ac veluti veru quodam confixum aut affixum appareret? Miror profectò Ariſtotelem Lupo non cornua addi, huic enim ad arietandum illa colli rigiditas, quàm ad venandum confernplius potuiſſet. Iam autem cur tam collum, quam Μεταφρένον ſeu dorſum, m Lumbus, & os quibuſdam ἱερόν hoc eſt Sacrum ſeu magnum, ab alijs veλατὺ id eſt latum nuncupatum pluribus ſpondylis & vertebris, non autem us quatuorve oſsibus maioribus ceu Tibiæ & Brachia, conſtent, & Gale-

Cornua Lupo conuenirent, ſi collios rigidũ haberet.

Sſ 3 nus

nus loco iam dicto enucleatè ſatis explicat, & ad Medicorum potius, quam
ſtrum forum hoc longius proſequi pertinet.

Ecce quantum poſſit præoccupata & diu nutrita de magni cuiuſdam viri d
na, opinio! Nam

- *Cui quiſq; ferè ſtudio deuinctus adhæret*, hunc laudat, hunc imitatur, pr

Deplorandum, quòd nos neglecta plerũq. rerũ magiſtra experientiã, nudis Authorũ verbis declarãdis immorimur.

omnia aliorum dogmata ipſi frigent ſordentquè, & ſic *ſemper itur in antiquan
uam*. Quilibet denique ſequitur priores malè iter ingreſſos, & excuſatio
mereri videtur, quod publica via errauerit. Vt enim Seneca ait, *Multum da
lemus præſumptioni omnium hominum; apud nos veritatis argumentum eſt, aliqui
nibus videri*. Sed & idem Seneca: *Tritiſsima quoque via & celeberrima ma
decipit, nihil eſt magis præſtandum, quam ne pecorum ritu ſequamur antecedentium
gem, pergentes non qua eundum eſt, ſed qua itur*. Ac reuera nunquam tam benè
rebus humanis actum eſt, vt optima plurimis placuerint.

Et quod deplorandum magis, res eò iam redacta eſt, vt temerarium æſtime
velle aliquem in naturalibus præſertim ſtudijs profiteri ſcireq., quæ alij h
nus ignorarunt, odioſum verò etiam, ea immutare conari, quæ longa iam
ſuetudine recepta, & ceu legibus quibuſdam ſancita & optima iudicata vide
Hinc conſumimus plerumq. totum vitæ tempus, in aliorum ſenſibus (nu
etiam forſan ab ijs authoribus penſitatis) eruendis & dilucidandis, Natura
rum magiſtra experientiã longè interim valere iuſſa. Non certè Platonem
ſtoteles interpretandum, aut hunc Theophraſtus explicandum ſolum ſuſ
runt, ſed vterque ſuo modulo philoſophari, vetera impugnare, & noua, qu
ſis veriora videbantur, ſubſtituere voluerunt. Atqui *rationem rationem* co
cere, inclamant omnes; quam & ego ſi vera ſit, admiror & exoſculor.

Nam neque decipitur ratio, nec decipit vnquam.

Verum & hoc ex communi Præceptore Ariſtotele 3.de Generat.animal.ca

Quã ratione nos amplexari debeamus.

didici, *Rationi fides eſt adhibenda*, inquit, *ſi quæ demonſtrantur, conueniunt c
rebus, quæ ſenſu percipiuntur*. Cuius ſi rationes eiuſmodi eſſent, proh Deun
mortalem! quam tædioſis nos laboribus in rerum naturalium perſcrutati
beraſſet? in qua & opes, & ſæpè vitam conterimus, antequam veritatem i
teo latentem expiſcamur. Sed audendum & nobis erit, vt adagio enim fe

Senecæ Cõſiliũ ſtudioſis omnibus cordi habẽdum.

Et Græci non niſi tentantes ad Troiam peruenerunt. Sequamur hic Senecæ ſi
conſilium: *Faciamus*, ait, *bonum patrem familiæ, faciamus ampliora quæ accep
maior iſta hæreditas à nobis tranſeat ad poſteros, multum adhuc reſtat operis, mul
reſtabit, nec vlli nato poſt mille ſecula præcludetur occaſio aliquid adijciendi*.

Mãmarum ſitus ac numerus Canem Lupo ſimilẽ monſtrant.

Iam mammillarum quoque ſitus & numerus, quas in hac Lupa mãſueta
ſpexi, certo mihi perſuadent cani valdè affinem Lupum eſſe, quod & os in
tali maſculi, pluries, vt in Cane viſum, oſtendit, & ab Ariſtotele quoque no
Reliquum igitur eſt, vt & oſſium, coſtarum præcipuè & vertebrarum co
matio ac numerus cum Cane conueniat. Erunt igitur colli vertebræ ſeptẽ,

Oſſium in Lupo enumeratio præcipuorum.

in meo Canino ſceleto numerantur: tredecim verò dorſi, quibus totide
fixæ coſtæ tam veræ quam mendoſæ (clauiculis enim caret Lupus & Canis)
ſent, & in lumbis ſeptem. Poſt has omnes os ſacrum ſequitur cum reliqua
da, quæ ſimul ſeptemdecim vertebris ſeu oſsiculis abſoluuntur. Omnis i
à c

apite ad vltimum caudæ oſſiculum numerus erit quadraginta quatuor ſeparum particularum.

cedit huc in pedibus etiam luporum cum canibus conformitas. Quinque m in prioribus pedibus digitos, & quatuor in poſterioribus eodem prorſus do quo in canibus, vt Ariſt.4. de part. animal. cap. 10. rectè ſcripſit inueni. enus etiam 3. de vſu part. 7. *Luporum, Leonum, & Canum pedes medios inter anos & equinos facit quod nec planè articulati ſint, vt humani, nec ſimplices adeò quini, ad omnem apprehenſionem inepti, ſed vtiles illis feris ad venationem & cinem, anteriores præcipuè manibus proportione quadam reſpondentes. Cum & natu humano pede manum hominis imitari quodammodo voluerit, qui & ipſe apprehen inſtrumenti loco inſeruire poſsit.* Quod equidem veriſſimum eſſe in *Heluetio* dam hic Iuuene vidimus, qui brachijs deſtitutus pedum operà omnia illa geret, quæ alius vix manibus perfeciſſet. Solebat autem pede cibum carpe capere, ori poculum admouere, pileum deponere, taxillis ac chartis lu e, Tympanum ad numerum percutere, ſuere & nere, & ſimilia plura pe re. Eleganti etiam ſcripturam charactere ab alio ſimili pedum ope exara conſpeximus, quos à multiplici pedum officio πωδουργους quis rectè appel poterit. Pedes Luporum ex Ariſtot. & Galeno. Quidã pedum operã omnia manuũ opera præſtitit.

upum Canis modo ventriculum ſortitum, & quidem ſatis capacem eſſe, idi ipſe & oculatorum teſtimonio didici, quorum aliqui pro certo mihi uerunt, nonnunquam Lupos terram deuorare & reuomere, cuius autem atia fiat, non ita planum eſt. An vt famem compeſcant? quod Plinius vo, & ante hunc Ariſt. 8. Hiſtor. anim. cap. 5. quod huic animali peculiare it. Vulgus tamen Bufones quoque terra victitare autumant, de quibus alio . An vt Albertus arbitratur, Lupos famelicos non vt famem ſedent, terra lere, ſed vbi grandia aggreſſuri ſint animalia, boues, ceruos, equos, al id tentent, quo pondus ſibi addant, & infixis dentibus hærendo beſtijs, itate illos humi proſternant ac dilanient? Et cum certum ſit tandem illos m vomitu reijcere, credi vix poteſt hanc illis alimento eſſe. Retulit pro Amicus mihi, ſe non raro lupos apertis faucibus rictuque hiante, in maxi rigoribus ambulantes aerem anhelantes auideque trahentes conſpexiſſe, ipſe eius gratia factum exiſtimauit, vt ventriculum inanem ſaltem aere, carnes deeſſent, expleret. An vt longiſſimè diſtans cadauer olfaceret? tu enim vix Canibus cedunt. Quod in *Congiani* Regni deſcriptione doce vbi hæc verba habentur: *Lupi quoque eius regionis ſingulariter oleo palmarum antur, quod, cum vt canes ſint ſagaces, quamuis remotum indagant, & noctu niſi urijs accuratè cuſtodiatur, vel etiam in campis portatoribus ibi pernoctantibus & entibus, furantur. Oleum quod ex palmarum fructu exprimitur, craſſum eſt & bu modum ductile, quod cucurbitarum corticibus excipitur, malè reſeruatur, & mi t, quam dextrè hi fures dentibus vaſa comprehendant, & humeris, vt lupi no oues furati inijciant, vt curſus tanto ſit expeditior & perſequentium ver fugiant.* Alij in euiſcerati ventriculo non niſi fruſtum ligni putridi ſeſqui pendentis, hoc enim in extrema fame ſæpe vorant: alius caprinas vngu geſtas, at non digeſtas: alius equina ſtercora, & alius demum non niſi Lupi vẽtriculus. Cur Terrã deuoret. Quid in Lupi vẽtre repertum.

gramina

gramina quædam ſe reperiſſe mihi narrauerunt. Quamuis quod ad gramin
tinet, hęc tantummodò Ariſtoteles ad purgandum vomitu ventrem Canes i
rere ſolere, loco iam dicto affirmauit.

Lupus ſtrenuè famere poteſt.

Voraciſſimum autem vt hoc ſit animal, inediam tamen ſtrenuè tolerar
teſt. Recenſebant mihi Lupæ iam ſæpius nominatæ educatores, ſe ſingulis
dò tertijs, imò quinquenis diebus (*Exſaturatus enim* inquit Aelianus *Lupu*
gum temporis interuallum inediam fert) huic pabulum præbere, (interea ta
temporis ſæpius bibit) nec præter carnem aliud quicquam, cuius viginti
libras vna vice eſſe poteſt.

Vigitiduas carnis libras Lupa vorat.

Attamen parciore longè illam portione cibant. Et ob id quidem fame
cerant, quo obedientiorem illam ſibi habeant, & vlulare ſeu, vt ipſi dicunt
tare cogant. Hac enim arte, dum populo luſum faciunt, collectis pecunijs,
& Lupam, vel Lupa potius hos ipſos ſuſtentat. Licet Aelianus contrariu
nuere videatur: *Lupum nempe, vt famem multo cibo depulit, ſimiliter occurrent*
atque agnum manſuetum exiſtere. Panem edere ipſam nolle addebant: alij t
luporum catulos eundem, pulmenta, & farinam, & pleraq. quæ canibus
ciuntur deglutiuiſſe viderunt. Sed nec Canum carnes guſtare vnquam v
cum lupus tamen non rarò lupum deuoret. Quod Aelianus quoque fa
ſed hæc præ ſumma fame lupos coactos facere, cum venationis facultate
tuuntur, vbi enim vt Poeta ait,

Quibus cibis Lupus victitet.

Viuitur ex rapto, nec hoſpes ab hoſpite tutus, ibi
- - - - *Et fratrum quoquè gratia rara eſt.*

Nec mirum hoc, cum in longis arctiſq. obſidionibus homines etiam A
pophagi euadant, atque in acerbiſſima fame aliqui morſu ſuiſmetipſis
bus vim intulerint. Sic & Canum carnes à lupis in venationibus aut fa
gurgitari facilè crediderim. Nam & Canes à luporum carnibus (experi
vt audio ſæpius tentato) etiam ſale & fumo ſiccatis, coctiſq. omnino abho
Vbi tamen valde percoctæ fuerint, & ferinum illum depoſuerint fætore
adduci demum poſſunt, vt comedant; cum homines interim ſæpius de
tur pro bouina illas ſumentes. Tantum nos à beſtijs, quibuſdam in ſe
ſuperamur: Ita, vt dum Caniculæ meæ domeſticæ lupi ſtomachum à duo
iam annis exiccatum olfaciendum proponerem, ſtatim hæc odore perce
tro ire cæpit.

Canes Luporum carnes niſi per coctas non deuorant.

Theophilus Molitor Lynceus Haſſus (cuius Animæ benè ſit) diligentiſſim
turæ animalium perſcrutator fuit, olim familiaris meus, à quo & lupi
chum, Inteſtina, ſiniſtrum oculum & genitalis lupini portionem memo
ſi quid proſunt, etiam medelæ cauſa aſſeruo, cuius & induſtria manu
animalium, atq; hominũ quoque ſceleta fabricata poſſideo. Hic ſæpè mihi
re ſolebat, in Haſsia contigiſſe, dum lupi ad caulas aliquot acceſsiſſent, m
in ouibus ſtragem feciſſent, ac ſemieſas non paucas reliquiſſent, paſto
ctam carnium partẽ cuſtodibus canibus proieciſſe: Vnde factum, vt p
quot inde dies Canes illi luporum more in cõmiſſum ſibi gregem irruere
ximã illius partem occiderent, carneſq. lupina auiditate deuorarent.
rurſum colligo à Lupo Canem non multum diſtare. In America profe
fe

Theophilus Molitor Lynceus induſtrius viuorũ & mortuorũ animaliũ perſcrutator.

nt Europæos iam canes adeò multiplicatos eſſe, vt horum plures ſilue-
s effecti, homines non aliter ac Lupi adoriantur.

Ventriculus autem quem ego ex Lupo penes me habeo exiccatum, ſubſtan-
ua Vaccinæ veſicæ omninò ſimilis & liquoris ſeptẽ librarum ad minus ca
eſt. Quamuis vt verum fatear, eiuſdem capacitatis, ſed ſubſtantiæ tenuioris

Ventriculus Lupi exiccatus.

Gallo Indico maximo (cuius ſceletum adhuc cuſtodio) ventriculum habuerim
ſitu planè detritum. Inteſtina ſuperiora nempè a ſtomachi ſubſtantia pa-
variant, niſi quod ſubtiliora magis in ſubſtantia ſint, & pedes nouenos ſu-

Ventriculus Galli Indici.

nt. Ex quo clarè perſpicitur, quam vulgus hallucinetur, qui vnico re-
que à ventriculo ad podicem vſque hoc animal eſſe præditum inteſtino cre-
vocacitatem incuſans, quæ faciat vt quamprimum cibum ingeſſit, recto

Inteſtina Lupi ſicca ta.

ite egerat, ſicq. nouam ſemper ingluuiei materiam ſuppeditare nitatur. Si
his tenuioribus ſua quoque craſſiora adderentur, non dubito quin ad pe-
fermè viginti excurrerent. Humana certum eſt, viginti octo, triginta &
es ſæpè pedes ſuperare. Et cum Canes Lupis magnitudine pares reperire
t, nec minus etiam forſan voraces, iterum clarum fiet, horum ventricu-

Humana inteſtina triginta pedes ſuperant.

non tam paruum eſſe, vt inteſtino maiori paulo amplior ſit, quod in hiſto-
Canis Ariſtotelem credidiſſe ſcripſimus. Credo equidem fabulam hanc de
lici Inteſtino indè natam eſſe, quod *Olaus Magnus* de voraciſſimo quodam
ali in partibus *Suetiæ* Septentrionalis ſcripſit, cui ob vorandi auiditatem
nis nomen datum fuit, magnitudine Canis; quod hoc nimirum, vbi cada-
eperit, tam violenter ſe cibo repleat, vt tympani inſtar venter extendatur,
id anguſtia inter duas arbores inuentà ſe ſtringat, & violentius, quod

Gulo animal Suetiæ voraciſſimum.

ſtum eſt, egerat, atque ſic extenuatum, ad gulam & cadauer redeat, do-
otum abſumat. Sit fides penes Authorem. Nam qui in *Noruegia* fuerunt &
nodi animal precioſa munitum pelle viderunt, de hac re ſe nihil quicquam
iſſe pro certo mihi affirmarunt. Iul. Cæſar Scaliger Exercit. 203. ad-
s Cardanum huius etiam meminit belluæ & *Roſomacham*, Vulturem qua-
edem, ac Germanicè *VVildfras* (potius ego *Vilfras* à plurimum deuoran-
ppellat. Atque vt omnibus pateat, quam libenter arrepta etiam vltrò oc-
ne Vir bonus hic integras Nationes mordeat & calumnietur, concepta
ic verba ſubiungam. Non enim vult conſequi, homines Indigenas ſi-
mores animalibus habere, quæ apud ipſos frequentia viuunt, quod *Car-*
crediderat; Siquidem *voraces eſſe Anglos* ait, licet hoc animal guloſum An-
on alat. *Præterea vulpes in Italia pauca*, inquit, *eſſe tamen Italos cautos, om-*
conſenſus Nationum perſuadet. In Germania noſtra (Germanis nempè Prin-
us ſanguine iunctum ſe facit) *in Suizeris, in Allobrogibus infinitæ. Tuſcis nihil*
cius. Eluetijs nihil inconſideratius. Sabaudianis nihil ſtolidius, inertius, ſtupidius.
Scaliger: Quem tanti tamen hodieque plurimi faciunt, vt vltra hominum
ſortem ipſum extollant.

Scaliger pater etiã integras Nationes libenter mordet.

c minus hoc fabuloſum, quod plerique Lupum coxas & poſteriora cru-
biliſſima & fermè paralytica habere exiſtimarunt, vndè illud forſan Plau
um eſt: *Quaſi Lupus ab armis valeo: clunes infractos fero.* Quod vel inde redar-
r, cum Lupi æquè ac Canes curſu valeant velociſſimo, quos nec facilè

An Lupi in coxis ſint adeò debiles.

Canes

Canes aſſequuntur. Hoc egregij tamen quidam mihi venatores perſuader nati ſunt, ſi quis non auribus, vt verbo fertur, ſed cauda Lupum appre dere queat, ſtringat ac trahat illam fortiter, tum vires Lupum omnes perde nec ad mordendum ſe poſſe vertere. Ego quidem hoc alios tentare, quai ſemet ſubire periculum malim. Si tamen vera narrant, non ita in p ptu forſan reſpondere fuerit. Hoc interim cauſæ afferre haud mihi in gruum videtur. Caudam extremum Spinæ eſſe, in qua nobiliſſima illa e rebro deriuata ſubſtantia, medulla nempè ſpinalis latet. Quare in conſe facile per hanc, neruorum principium ipſum videlicet cerebrum, trahi patitur, motus quoque animali conſequenter imminuitur. Conſenſus iſt experimento arguitur. Si enim ex equina cauda crines illi longiores ſ euellantur, equi viſu debilitantur, eoque non rarò priuantur. Felis etiam diutius vi quocunque ipſi modo illatà moriendo cunctatur, vbi capu premitur, & cauda multùm trahitur, facilè mortem, vt audio, oppetit. Si grandioribus quibuſdam beſtijs acutus in nucham, vt ſpinalem continga dullam, ſtilus adigitur, motum facilè & ſenſum omnem perdunt. Tan momenti in vita & morte hic cerebri funiculus obtinet. Iam autem n eadem in præciſa cauda ratio, animalia enim plurima, ſi ipſis hæc decur non ideò moriuntur. Atqui & punctos ſaltem neruos lethalia inferre ſy mata videmus, cum penitus præciſi vix mali quicquam afferant. Et fors in lumbis Lupus vertebras habet quam in collo & dorſo laxiores. Ve omnium horum rationes & momenta afferre, quæ peritos non fugiunt dicos & Anatomicos, nec locus nunc nec tempus permittunt.

Conſenſus caudæ animalium cū cerebro.

Spinalis medulla in vita & morte maximū momētum habet.

Quare cum & externa figura & interna ſtructurà Canes & Lupi tan conueniant, an non & Lupi latrabunt, & Canes vlulabunt? De his res eſt, nemo enim noſtrum Canes perſæpè non vlulare & eiulare audiuit. re verò Lupos pleriq. negant: *Albertus* affirmat. Ego nuper domi meæ Lupæ ſuæ vlulatus voce præcinere, hanc eodem tenore ſequi, cum volu percepi, latrare non audiui. Credo tamen Nobilibus Polonis amicis, qui rum catulos, quod & vulpes faciunt, latratus voces, non tam acutas ta ſed raucíſonas emiſiſſe, non rarò audiuerunt.

Vlulare & latrare quibus proprium.

Arbitror igitur à Deo & Natura Architecta vocis organa in vtroque a li non eodem prorſus modo fabricata fuiſſe. Latrantes enim Canes fir bus longè pectoribus ac pulmonibus valere neceſſe eſt, cum aerem latra tiſſima expulſione percutiant. Lupi verò, vt vlulantem aſpicienti mani fit, aperto rictu ſine multa thoracis agitatione flebile illud carmen emi & idem Canes, vbi ipſis ægrè eſt, facere aſſolent. Sit aliqua Laryngis ita vtroque differentia neceſsè fuerit. Dum olim enim recurrentem Cani n Laringi deſtinatum incideremus, latratum quidem poſthac Canis, ſed ſimum & auribus vix perceptilem edidit. Ecce in quam anguſtam Iſth vtriuſque animalis, formæ eſſentialis diſcrimen concluſum latet, cum tret, altera vlulet beſtia. Quibus accidentibus, ſeu proprietatibus imp tabilem formam philoſophi diſcriminarunt.

De coitu partuque, eodem ſe res modo habet, vt de canibus. In coitu

hæ

ent, quod viſum dum caperentur. Numeroſam prolem ſex nempè & no- catulos eoſque cæcos pariunt, tenerè hos amant, & rumen cunctis præ- ;, decem enim mammillis fæmellæ ſcatent, quæ à canibus etiam ineun- Laudare poſſum hic Nobilem Polonum, qui *Gratij* paucos ante annos, Lu- trium annorum intra domeſticos in ea Vrbe, parietes educatam, & cicu- adeò, vt cum pueris quoque luderet, excuſſis tamen caninis dentibus, ex domeſtico concepiſſe vidit, quæ catulos ſeu lyciſcas ſeptem peperit, ma- ormà ſimiles, colore tamen variantes, qui omnes paulo poſt enecti fuerunt. ngenio Vulpibus vix Lupi cedunt, quod in nidis ſuis & cauernis in loco re- o ſub arbore quadam dextrè fabricandis & in venationibus maximè mon- t. Ex compacto enim loca in ſiluis diuidunt: hic retrò hanc, ille aliam arborem ſe abſcondit, tertius ceruæ inhiat, eamque curſu fatigat & eò ellit, vbi occultatos ſocios nouit, quam vbi in occurſu habuerint, pro- punt ex latebris, inſiliunt miſeræ, quam proſternunt facilè & dilacerant. quæ flumina gelu obducta ibi nouerint, ſtudio omni addibito in glaciem unt: cum enim ibi cerua pedem figere non poſſit, ſtatimq. procumbat, a petitâ potiuntur. Eſt & hoc ingenioſo matris amori adſcribendum, catulis ſuis hædos, porcellos, agnos aliaque huiuſmodi minuta anima- e arrepta viua deferat, eoſque ad rapinas & latrocinia tyrones inſtruat, omnia certiſſima eſſe noui.

Lupæ cum canibus coeunt & pariunt.

Ingenio lupi vix vulpibus cedunt.

cundum æquè ac mirum auditu eſt, homines reperiri *Luparios* dictos, qui um vlulatum non aliter ac ſi humana loquela vterentur, ad vnguem igunt, ipſiſque vlulantes reſpondent (ſed interim laqueos & inſidias po-) ſiue illi ad prædam ſocios ſtimulent, & huic iam inſiliant ac lanient, d coitum ſe prouocent, aut plurimi conuenticula & quaſi conſilia agi- Nam & Illuſtriſsimus & Excellentiſſimus D. Princeps ſæpenumerò in op- ſuo *Montis Cælij* ex ſiluis ſubiacentibus huiuſmodi luporum ad plures s horas durantem conuentum, ac diuerſarum vocum conuentum, & vt Virgilio loquar,

Homines luparij dicti.

- - - - - - - - - - - - *altè*
Per noctem reſonare lupis vlulantibus Vrbem

it, *lupinam muſicam* hanc lepidè appellare ſolebat. Muſicum hunc cho- i impunè ipſi liceret, voce ſua ornare poſſet infauſta illa auis, quam *Vlu-* alio vocabulo *Huhu* vocant, ex funeſto Noctuarum genere oriunda. ua Poeta,

Muſica lupina.

Infelix Bubo dirum mortalibus omen.

itaque Lupum & Canem adeò congeneres eſſe hactenus oſtenſum ſit, vt Lupum dixerint canem ſilueſtrem eſſe, quamuis reuera cum Scaligero ſus Cardanum cenſeam nec canem omninò lupum, nec hunc vlla meta- hoſi canẽ euaſurum: non verò miror à fatua illa Gentilitate paribus vtro- & diuinis propemodum honoribus affectos fuiſſe. Quemadmodum enim otij Canem pro Deo, ſic Lycopolitana Thebaidos ciuitas, vt *Macrobius* nal. lib. habet, lupum venerata fuit. Sed & Ægyptios olim lupos co- ex Aeliano diſcimus. *Proximè*, inquit, *Nilum herba naſcitur, quæ non ſine*

Lupus pro Deo à ſtulta Gentilitate cultus.

cauſa Lycoctonos appellatur, quod eam Lupus calcans conuulſionibus moriatur. Prop
Aegyptij in terras ſuas eiuſmodi herbam importari prohibent, quod hoc animal ven
tur. Habeant quæſo ipſi ſuos, & noſtros etiam ſi velint, Lupos Aegyptij, &
bis ad exſtirpandos noſtros Lycoctonon remittant. Macrobij autem de L
Lupi comparantur Soli. politana vrbe hæc ſunt verba: *Quæ pari religione Apollinem itemque* Lupum, *l*
λύκον *coluit: In vtroque ſolem venerans, quod hoc animal rapit & conſumit om*
modum ſolis, ac plurimum oculorum acie cernens, tenebras noctis euincit. Ipſos q
λύκως ἀπὸ τῆς λύκης *hoc eſt à luce prima appellatos quidam putant, quia hæ feræ ma*
id tempus aptum rapiendo pecori obſeruant, quod antelucanum poſt nocturnam f
ad paſtum ſtabulis expellitur. Ex quo loco etiam clarum euadit, cur *Apollo*
do *Lycius*, modo *Lycophos* à veteribus appelletur. Homerus ipſum *Lyci*
vocat, quod ex Latona in Lupæ ſpeciem conuerſa editus eſſe credatur.

De rabie Luporum. Præterire hìc nefas duxerim, niſi de Luporum rabie, (quam plurimi ne
eademque Canum aliquid dixerim, quod locus hoc ipſum permittat & M
cinæ ſtudioſorum vtilitas efflagitet. Galenus 6 de locis affectis cap. 5. ha
bet: ***Cum enim reliquorum Animalium nullum rabie capiatur**, ſolus canis eo*
corripitur. Atque tanta fit in ipſo humorum corruptio, vt ſolum eius ſputum ſi
Ariſtot: negat ſed male, hominem corripi rabie. *num corpus contigerit: rabiem excitare poſsit*. Hic Galenus duo dicit. Primò h
nem à Cane rabido concipere rabiem poſſe, quod Ariſtot. 8. de Hiſt. a
negat, *qui nec hominem à Cane rabido morſum, rabie infici, nec mori* (quod v
que falſum eſt) audacter ſcripſit. Secundo ſolum canem ſua nempè ſpo
bie corripi, quod & ipſum veritati repugnat. Nam nos Luporum rabie
non pauca apud authores exempla legimus & à fide dignis auditu accep
Reperio in meis aduerſarijs ſiue obſeruationibus Medicis & Anatomicis
quinquennio illo collegi, quo Medicæ praxi in Noſocomio S. Spiritus
ſcendæ operam dedi & Principium Anno ſeculari M. D. C. feci) quas *Iu*
mea appellare ſoleo, Anno Sexcenteſimo nempè tertio ſupra Milleſi
Menſi Septemb. nobis relatum quendam in vicinia tertio poſt decubi
Mortuus quidam rabie à Lupo contracta. hydrophobiam die mortuum fuiſſe, qui ante Seſquiannum à rabioſ
morſus fuerat. Vltimis hic igitur & extremis vitæ ſuæ diebus, cum rel
à morſu tempus incolumis egiſſet, adeò à vino & aqua abhorruit, vt
xima ſiti bibere non poſſet, niſi per canaliculum, (contecto poculo, n
da videret) trahendo & ſorbendo. Hic iteratis ſepè vocibus, vt Lupu
bat & mentis planè compos aſſidentes rogabat, diſcederent à lecto paulul
Alia hiſtoria Lupi rabientis. dentibus ab ipſo impeteretur. Ante annos nondum decem *Velitris* (quod
tis eius Vrbis incolis mihi relatum eſt) Lupus adeò rabie percitus ſæuijt
ſa Ciuitatis mœnia etiam interdiu ingrederetur, plurimoſq; læderet, q
li omnes rabie capti perierunt, præter vnum forſan & alterum, qui
rum ſpatio menſium Vulnera aperta tenuerunt, quò ſanies illa & aur
rata paulatim exhalaret. Exempla plurima, ne longe abeas, apu
nem Schenkium reperies, quæ ſunt *Fernelij*, *Petri Salij*, *Palmarij* & ali

Ne & hic deſit Canum Luporumq; Naturæ genericæ quædam Com
tas: Præter rem minimè me facturum exiſtimo, ſi, quæ tam mihi i
Medica & Anatome rabie correptorum, quam alicui meo Collegæ o
r

, hic breuiter enumerauero. Cum ante annos ſeptem ad plebeium quen- virum accerſerer, cui iam alius etiam Medicus operam præſtiterat, re- ipſum hydrophobia laborare, & ſecunda poſt acceſſum meum die, lures è viuis abire. Fuerat hic ante quadraginta dies à Cane cuiuſdam onis demorſus, quem rabidum fuiſſe non conſtabat. Quare vulnere, ſolito, iam per conuenientia medicamenta à chirurgo probè conſo- o, reliquum temporis proſperè exegit, donec febricula quadam & ſto- ni dolore nauſeaque correptus, medicum vocaret: hic purgante po- ula præſcriptà, cum aliud nihil aduerteret, eluuiem illam ventriculi ſe expurgare ratus, ſanitati reſtituendæ inſiſtebat. Veruntamen, cum ma- o tempore Pharmacopœus potionem in ſcypho vitreo pellucido ſatis, porrigeret, ſtatim concuſſo capite, & furenti ſimilis, (cum prius tale quicquam in ipſo animaduerſum fuiſſet) Apage inquit, cum liquore iſto, n nec bibere, nec intueri æquo animo valeo. Redit medicus, ægrum in- at, iuſculum carnis ſaltem adferri iubet, ſed ab hoc ſimiliter mirum odum abhorruit. Tum demum aliquid diuini, (vt Hippocrates loqui- in morbo hoc ineſſe ſuſpicatus, interrogare cœpit, vnquamne à Ca- orſus fuiſſet? Annuit ipſe, & domeſtici: res itaque clara rabie ipſum deten- eſſe. Hic ipſe quoque, non rarò mentis compos familiares rogabat, ne æ forſan indecentia loqueretur, male interpretarentur: ſe enim aliter e non poſſe, quin potum omnem auerſaretur, & mente non nunquam laret. Gemebundam & vlulantem ſimul vocem per interualla edebat, & mordentis in morem, ora lodicibus admouebat. Creſcente de- febre, nec vllis proficientibus remedijs, intra triduum à concepta fe- ſecuta hydrophobia obijt. Voluerant autem prius fratres ipſius ad ma- m vicinum deportare, in illud bis terue mergere, hoc enim vnicum illi æſentiſſimum reſtare remedium autumabant, quod tamen renuente, & temporis inopia effectui haud datum eſt. Sed & non ita dudum eſt, Baiulus quidam hic eodem veneno & ſymptomatibus afflictus, vltimis s diebus, inuoluntarijs ac perpetuis pollutionibus, ſpiritum & ſemen ef- endo, animam ſimul efflauit. Audio & rabioſum Canem hìc Nobilis fæ- veſtis fimbriam ſolummodò trahentem, ſuum huic miſeræ & virus & em intuliſſe.

Historia à Cane rabioſo morſi & mortui.

Alia hiſtoria ſimilis.

Alia.

iam mihi Hiſtoriam ante annos viginti tres recenſebat *Angelus Colius Se-* Philoſophus & Mathematicus eximius, & primariæ dignitatis Romæ cus, quem tunc temporis in eodem S. Spiritus Noſocomio Collegam ha- ſtrenuum in Anatomicis meis exercitationibus ſocium, cùm ambo cen- ibidem humana cadauera (vel propter illud maximè γνῶθι σεαυτόν) ſecueri- Hic à Cane rabido plurimos morſos breui tempore interijſſe omnes, ſo- prægnantem fæminam quinquaginta quinq; dies ſaluam perſtitiſſe, tum pe- e, poſt duos à partu dies in ea omnimoda ſymptomata incidiſſe, quæ ce- emorſi pati fuerant ſoliti, tertio porrò die obijſſe. Queſtio inter nos cieba- n Infans à matre hoc malum contraxiſſet? quamuis adhuc tale nihil quic- n perciperet. Videbatur nobis hoc argumento ſtabiliri poſſe, immunem

Alia curioſa.

Angelus Colius Medicus inſignis.

à rabie futurum puellum, quod venenum hoc animalem potius & vital quam naturalem inficere facultatem ſolitum eſſet; Cum Plinius lib.29. 5. ipſum Canis rabidi Hepar naturalis fontem facultatis, ſiue coctum crudum, non aliter ac antidotum aduerſus hoc virus laudauerit. Atta res in dubio relicta & Scepſis locum habuit, cum fæmina tunc null periretur, quæ puero huic lac præbere, ob contrahendi veneni met vellet. Quare (quod ſæpius vidi) ex Capra ad aliquot dies enutrir buiſſe illum omnino exiſtimo.

Addam & hoc in Medicorum gratiam. Cum anno ſupra milleſim ſexcenteſimo & vndecimo, Menſis Octobris die vigeſima in Noſoc ad *S. Ioannem Lateranenſem* à primario huius vrbis & eiuſdem loci Ch go *Proſpero Cichino* (cui & ego & Theophilus Molitor & Clariſſ. *Petrus rettus* eiuſdem modò Noſocomij Medicus, aderamus) cadauer ex ra mortui humanum ſecari iuſſum fuiſſet, hęc in ipſo animaduerſa & re fuerunt. Nigerrimus in dextro Cordis ventriculo ſanguis, quo omnin rebat ſiniſter. Erat autem hic per pulmones mirè accenſos & tumidos rimus diſperſus. Ventriculus, Oeſophagus & Inteſtina ex inflamm ne rubeſcebant. Contractæ rabiei, & ſuperuenientium accidentium fideliſſima & memoria digna eſt hiſtoria. Cum hic triginta ſex anno tus robuſtæ habitudinis & pilis nigris, agricola ſummo mane verſu ipſum Noſocomium in aliqua ibi vinea operaturus, pergeret, reperi via Canem dormienti ſimilem, quem vbi vt ſibi cederet, pede percuſ hic in faciem ipſi ſubito inſilijt, labrum apprehendit, ex quo partic abſtulit. Manſit æger in hoc ipſo Noſocomio ex vulnere propemo ſanatus. Poſt triginta demum dies ſitire maximè, timere tamen aq & ad liquida omnia nauſeare cæpit, quare nec carnis iuſcula aſſumer luit. Vehementer & ſæpè vomuit, aliquando mente motus fuit. H nè mirabile eſt, cum ſpeculum ipſi vt intueretur, oblatum fuiſſet, dit vt fugit, nec poſthac videre amplius voluit, Canem, à quo morſu rat, contemplari ſe in ipſo, exclamans. Hic quater toto vitæ ſuæ curſu nibus morſu petitus fuerat. Quare an hic vltimus rabie laborauerit, du non pauci cæperunt, quod in hunc dormientem potius, quam furentem diſſet. Poſſe autem Felem non rabientem homini ſua ſaliua ſaltem, du tem lambit & forſan ſanguinem contingit, rabiem inducere lib. 11. ca ſcripſit his Plinius verbis: *Leonibus ac Pardis omnibuſque generis eius etia libus, imbricatæ aſperitatis ac limæ ſimilis* (videlicet lingua) *attenuanſqu bendo cutem hominis. Quæ cauſa etiam manſuefacta* (alij legunt ma factorum) *vbi ad vicinum ſanguinem peruenit ſaliua, inuitat ad ra* De morſu ſanè Felis domeſticæ extat illa celebris in *Aede Diuæ V ad* Populum de *Vrbe* ſepulchralis inſcriptio.

Hoſpes diſce nouum mortis genus: improba Felis
Dum trahitur, digitum mordet & intereo.

A Gallo-gallinaceo mulieri Germanæ hic vulnus illatum vidi tant lignitatis, vt ſecutum indè fuerit cacoethes; ac tantum non omnino leth

cu

Proſper Cichinus Romæ primarius Chirurgus.

Quid in cadauere humano ex rabie mortui ſit repertum.

Hiſtoria huius.

Ex Felis morſu mortuus.

.Quare credere forſan non abs re fuerit, Canes nondum ipſa rabie infe-
s, ſed ad hanc iam diſpoſitos humano cruori ſuum facilè virus, ceu fermen-
n quoddam ac tincturam, vt Chymici loquuntur, communicare poſſe,
od paulatim vires acquirat eundo & ſpiritus vitales atque animales maximè
at. Diſcè hìc pariter dormientem Canem non temerè excitandum eſſe.
& hoc conſideratione digniſſimum, in eodem *Lateranenſi Noſocomio* mor- Canes olfa-
m fuiſſe, qui quidem olim ſemeſtri poſt morſum Canis ſpatio ab hydropho- ctu rabie
immunis fuit, vbi tamen interea temporis ab operis & laboribus diurnis ve- infectum
i domum redijt, vicini omnes Canes longè prius quàm ipſum videret, latra- cognoſcũt.
æperunt ex ſolo eũ olfactu animaduertentes, ex quo latratu vxor ipſius cer-
mum ſignum aduentus mariti ſui capere ſolebat. De medicamentis quæ
ioſorum morſibus aduerſantur, tam multa Galenus præſertim & Plinius
ois ſcripta reliquerunt, vt ſi hic omnia illa referre atque examinare animus
t, iuſtæ magnitudinis mihi volumen exiret. Hoc dixiſſe ſuffecerit, pluri-
m hæc difficultatis includere, & plura opinionem potius, quàm veritatem
ere. Sed de venenatorum morſibus & ictibus animalium, cum de ſerpen-
is acturus ero, plura dixero. Hoc nunc monuiſſe ſatis fuerit, vulnera
ylcera hæc tardiſſimè conſolidanda & igne citiſſimè exſtirpanda, adeo-
mihi Hippocratis hic Aphoriſmorum coronidem mirè arridere; *Quæ-* Medela
que non ſanant medicamenta, ea ferrum ſanat: quæ ferrum non ſanat ea ignis vulnerum
t: quæ ignis non ſanat, ea incurabilia putare oportet. ab anima-
libus ra-
De Medicinis ſimiliter, quæ ex Lupo petuntur, nec hìc nobis animus bioſis in-
Iliadem condere. Videri poſſunt Animalium Hiſtoriographi. *Galenum* flictorum.
m adducam, qui 6. de Compoſitione ſecundum locos ad Hepaticas af-
tiones Hepar Lupi tam per ſe ſumptum, quam cum Eupatorio mixtum Medicamẽ-
dicat. Qui tamen de ſimplicium facult. 11. ſcripſit. *Iecur lupinum* tis ex Lu-
in medicamentum indidi hepaticum, quod ex Eupatorio conficitur, nec ta- po petitis
quod mentione dignum ſit, amplius præſtare comperi, ad illud videlicet compa- quæ fides
s, quod ſine illo componitur. Quo in loco experientiæ magis, quàm friuolæ adhibẽda.
exiſtimo, rationi credidit, quæ plurimis iam perſuaſit, partes animalium
ndam cum humanis ſympathiam & Antipathiam hoc eſt, iuuandi aut no-
di inclinationem & appetitum habere, vt Cor cum Corde, Pulmonem
n Pulmone, cum Hepate Hepar: qua de controuerſia alio loco diſceptan-
occaſio dabitur. De ſtercore Lupino cholica paſſione laborantibus po-
lo, vah quàm copioſus & propemodum odioſus eſt Galenus. 11. de
plic. facult. Vbi longa verborum ſerie, quid & quantum in hoc affectu
ſit, commemorat. Vbi non deglutitum modo, ſed ſuſpenſum etiam iuuiſſe Galenus
atur. Et illud maximè laudat, quod terram haud attigit. Vtque ad- ſtercora Lu-
ationem augeat, etiam ex vinculo è lana ouis à Lupo laniatæ confe- pinum præ-
, ſuſpendi illius ſententià, qui plurimos ex hoc Symptomate liberauerat, cipuè in v-
cipit. Concludit demum non voces hìc aut characteres, verum ſub- ſu medico
tias naturales ſuſpendi, & maiorem ob id fidem illi adhiberi debere cenſet, laudat.
n ipſemet etiam Galenus effectum non ſatis admirari potuerit. Eodem in
o ſtercora canum, humanum quoque ſuo modo vſurpatum, caprinum, bu-

bulum, ouillum, columbinum, gallinaceum, murium, crocodilorum &
norum mirè celebrat, eſtque (ſit venia verbo) totus ibi in ſtercore. Matt
lus etiam commento ſuo in Dioſcoridis libri ſecundi caput trigeſimum ſ
mum, oleum ex oleto ſeu humano ſtercore (quamuis hoc ob fœtorem ab
nandum prius dixerit) & aquam vitreis elici organis dicit, quæ neſcio
admirandas, tam intus quam extra adhibita, effectus præſtent. Sed *Coprop*
his ſua nos balſama, aut maleolentia potius medicamenta relinquamus, q
ex principijs chymicis intellexiſſent, qua ratione hæc omnia vim ſuam e
cerent, Salium nempè & Sulphuris ope, quæ in alijs gratioribus & ſua
lentibus quoque ſubſtantijs pretioſiora & efficaciora reperiuntur, iam a
dis illis pharmacis longum vale dixiſſent.

Matthiolus etiam ex fimeto humano parat medicamenta.

Inteſtina tamen Lupi recentiores quidam Medici in Cholico dolore
rimum prodeſſe vociferantur. Ego, quid in Medica mihi praxi & cui
collegæ meo contigerit, recenſere hic minimè grauabor. Medebamur
hos duos elapſos annos Illuſtri cuidam perſonæ in hac ipſa Vrbe, qu
gentibus vexata cholicis ſimul & renalibus doloribus, ad inſaniam quaſi
batur. Poſt varia medicamenta, cum dolor etiam ſecunda die non om
ceſſare videretur, ab amicis propoſitus fuit hic ex Lupi Inteſtino & forſan
ipſo ſtercore reſiccato, ab Idiota paſſim offerri ſolitus puluis, quem, vt
noſter aſſumere poſſet, anxiè à nobis efflagitauit; quod huic plurimum
idem ex aliorum commendatione haberet. Nos, vt voluntati ipſius ſatis
remus facilè aſſenſum præbuimus, quod periculum ſaltem ex hoc nullu
meremus. In vino itaque albo diſſolutus & ebibitus fuit, non grati certè o
aut ſaporis, quod ego pitiſſando expertus fui.

Inteſtina Lupi, an adeò proſint in doloribus cholicis.

Poſtquam exhauſit, ſtatim ægrotus melius ſe habere & non ſatis N
thes hoc laudibus extollere valuit. Horæ enim vnius fermè ſpatio quieſce
bi viſus fuit. Redierunt poſtmodum ijdem & acerbiores dolores. Vn
alios clyſteres & olei Amygdalarum dulcium cum vino generoſo & c
mixti potum, fomenta anodyna & vnctiones denuo eſt deuentum, done
tia die, exhauſta omnino ſentinà & arenulis grandioribus per vrinam em
ſæuiora illa accidentia mitigarentur, quæ poſt alui lenitionem ex leuio
medicaminibus paratam, radicitus ſublata fuerunt. Hìc, quin ſemel con
fiducia de ſtupenda huius medicamenti & ab amicis decantata virtute,
tuum impetum & agitationem aliquomodo quietauerit, adeòq. dolorem
ſerit, nullus dubito. Hoc enim ego ſæpiſſime ægrotis meis vſuueniſſe obſer

Lepidam ſanè & minimè hic tacendam hiſtoriam, coronidis loco inſe
qua confirmatur, quantum in nobis imaginatio de medicamento habit
leat, quam *Ioannes Baptiſta Porta Lynceus* (vir ille, cui ſua iam immortal
famam ſcripta conciliarunt) Excellentiſſimo Principi Cæſio noſtro Ne
enarrauit. Cum ibi Illuſtriſſima quædam fæmina partus difficultatibus
rimis iam horis moleſtata, ac penè debilitata eniti non poſſet, tentatis f
omnibus remedijs, media tandem nocte ad ædes dicti *Portæ*, quem in ar
remedijs ceu Oraculum quoddam ſuſpiciebant omnes, miſſum, impo
pulſatum, & remedium feſlagitatum fuit. Ipſe Medicinam minime prof
& ſor

Ioannes Baptiſta Porta Lynceus ſcriptis ſuis celeberrimus.

Lepida hiſtoria docetur quantū in morbis opinio poſſit.

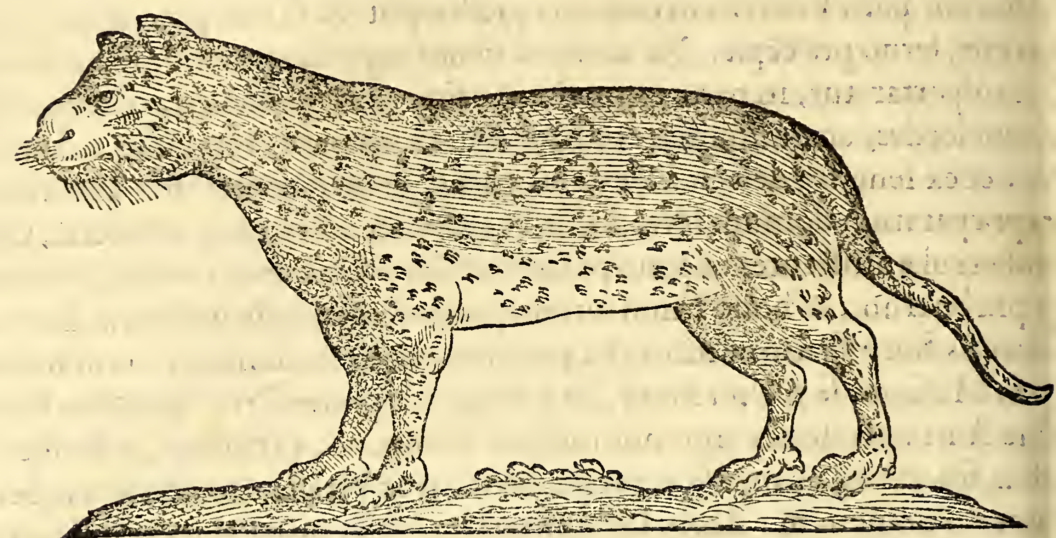
ſomnum ſibi turbari conquerens, abire famulum iuſſit. Hic magis magisq. ſtare & ſacram illam anchoram implorare. Quare, vt ea ſe *Porta* moleſtia, portam ſuam à continua ſimul pulſatione liberaret, aquam neſcio quam, pillorum puto Veneris, in chartula præſcripſit & ſubitò potandam partunti eſſe, ſeruo præcepit. Ne autem à vento papyraceum folium agitatum ò tranſportaretur, in parte enim domus ſuperiore habitabat, obuias ex pamento ſordes, ac quiſquilias collegit, chartæ inuoluit, vt pondus eidem adret, & ex feneſtra deiecit. Famulus ratus, ſe medicamentum iam ab ipſo *ta* præparatum domum ferre, iuſſit vt ebiberet Hera, quod attulerat. Quamulierculæ aſſiſtentes ex vino puluerem illum ſordidum confeſtim ſorbenm præbuerunt, & bono ſimul animo parturientem eſſe iuſſerunt. Et ecce, adrantis horæ ſpatio enititur illa pulcherrimum maſculum. Dum mane è to in Muſæum ſe recipit *Porta*, in ædibus ſuis plures Principis illius famuſiue Anteambulones vino nobiliſsimo Campano, carnibus, volatilibus, cibus, fructibus, ac menſæ ſecundæ bellarijs ac verè lautijs onuſtos reperit: ratur rei nouitatem. Atqui iſti, donaria hæc eſſe, quæ Princeps ipſorum ei tteret pro arcano & quaſi diuino ſibi conceſſo medicamẽto, puluere niminillo, quem ante aliquot horas parturienti Dominæ vxori ſuæ tranſmiſiſ. quo ebibito cum pauxillo vino; ſtatim illa feliciſsimè peperiſſet. Porta a ſimulare, gratias agi interim Principi iuſsit, ſe poſt meridiem illum acſurum & de fauſto vtrique euentu gratulaturum. Quod & fecit, ſimulque antùm opinio ſemel animo impreſſa de medicamento & Medico, ſiue bo- ſiue ſiniſtra efficere poſsit, hinc diſci monuit. Cuius & ego gratiã hæc erre (licet parerga alicui cenſeri poſsint) ſimulq. innuere volui, ſæpenero nos effectum per ſe eſſe credere in noſtris medicamentis, qui tan ex accidenti potiùs, vt loquuntur, prouenit, atque hinc regulas illas, conria contrarijs curari, quamplurimas falsò poni, & à ſcholis approbari, non ellectis medicamentorum viribus. Sed manum è tabula: nam & hic fornimius aliquibus fuiſſe videbor.

Quare ne nunc, quidem, cum poſſem plurima, de *Lycoctono* Luporum Veo quicquam dicam. Nec de Hominum in Lupos metamorphoſi. cuius Plis cap. 22. libri 8. meminit, fuiſſe, qui crederẽt, & Græcum authorum *Euan-* hoc ſcribere, ad quod Plaut. in Amphit. alludit,

Nam verum eſt, quod olim eſt auditum
Fabularier, mutatos Anticos in Arcadia homines,
Et ſæuas belluas manſitaſſe, nec vnquam denuo parentibus cognitos.

um eſt, inquit Plin. *quò procedat Græca credulitas. Nullum tam impudens menum eſt, vt teſte careat.* Quod vt veriſſimum eſt, hominem neque corpore, ue Anima in beſtiam verti poſſe; Theologi tamẽ noſtri, inter quos primo nominandus ac venerandus D. *Auguſtinus* lib. 18. de Ciuit. Dei cap. 18. ſad modo explicat, ludificatione nẽpe dæmonum fieri poſſe, vt tam ſubiipſi ntaſia perſuadeat, quã alijs ita appareat, hominem Lupi, ſeu alterius beſtię pus induiſſe. Et ſi forsã onera viribus ſuis maiora portet, hęc à Dęmonibus ri, vt hominibus illudatur. Verũ hæc Theologis relinquamus, & finiamus.

TLATLAVHQVI OCELOTL, ſeu Tigris Mexicana.

IO. FABRI LYNCEI DESCRIPTIO.

CAPVT, Felis noſtratis figuram quodammodo repra
tat, vti & reliquum corpus non multùm ab Animali
diſſidet. Caudam habet, quàm in Icone expreſſa fuit,
longiorem; aures curtas ac patulas, oculos conſpicu
lucentes, rotundoſque. Oris rictum ſatis magnum obt
ſuperiores Canini bene eminent dentes ita longi, vt
riorem ad latera maxillam excedant. Barbæ pili pauc
ſunt, quàm figura hæc oſtendit, & hi verſus pectus reflexi, nigricantes. Su
alij non multi ad rictum fixi, collum verſus retorti. Naſum craſſum valde h
Tibias craſſas valde, & mediocriter altas: In pedibus anteriorib. vngues ac
quatuor longiores, & quintum breuiorem. Vniuerſum corpus pulchro ro
ſubrubet colore, excepto inferiore ventre, qui albicat potius. Maculis roſ
effigie, ſed grandioribus multò, quam præſens exhibet figura, nigrican
omnibus intra ſuaue rubentem colorem, totum ita corpus, pedes & cau
dine quodam diſtinguuntur, vt elegantem planè huic animali acu pictum
tem, ſeu peripetaſma impoſitum crederes. Sunt autem maculæ hæ in do
capite rotundiores, maioreſque; verſus ventrem verò pedeſque oblongi
læ, & multò minores.

Animaliũ maculoſorum controuerſa valdè nomina.

Non ſcio profectò an *Tigris*, *Pardalis*, *Pantheræ*, *Pardi*, *Leopardi*, *Thois*
riarum, *Lyncis*, *Africanarum*, & *(hai* pluribus pelles maculis ſcateant, a
rum natura animalium & nomina, plures nobis & maiores dubitandi c
ſuggerant. Ego Plinij conſilio & imitatione, Ariſtotelem Naturæ ve
inſiſtentem, in hoc meo opuſculo libentiſsimè ſequor. *Alexandro enim M*
Rege, vt Plinius habet, *inflammato cupidine animalium naturas noſcendi, dele*
hac commentatione Ariſtoteli ſummo in omni doctrina viro, aliquot millia hom
in totius Aſiæ, Græciæq. tractu parere iuſſa, omnium quos venatus, aucupia,
ti

Ariſtoteles Alexandri Magni liberalitate plurimum in Animaliũ Hiſtoria adiutus.

alebant, quibuſque viuaria, armenta, aluearia, piſcinæ, auiaria in cura erant,
id vſpiam genitum ignoraretur ab eo: quos percontando quinquaginta ferme volu- Panther an
illa præclara de Animalibus condidit. Hic igitur 6. Hiſtor. animal. 35. ſit Lupus canarius.
ρ Panther, inquit, *parit cæcos Luporum ritu*. Theodorus Gaza *Panther* ſeu πανθὴρ
um Canarium vertit. Hoc Iul. Cæſar Scalig. commentario ſuo, ſæpè iam lau-
, improbat, τὸ πανθὴρ *Pantheram* interpretatur, Gazæ interpretationem mi- Hoc ait Gaza.
& reprehendens. Sed rurſum *Niphus* vtramque hanc verſionem, dum al-
m Ariſtotelis locum declarat, refutare aggreſſus πανθὴρ, inquit, *à vetere*
prete (à quo Scaliger ſuam mutuatus eſt) *Panthera vertitur, ſed Theodorus* Negat Niphus.
dalin vertit Pantheram; πανθῆρα verò (ſeu Pantherem) lupum Canarium; Sed
ſit lupus Canarius non ſatis conſtat. Et rectè quidem Niphus; aliqui enim
m Canarium putant eſſe animal voce vulpina, cum Leonibus congre-
s: alij ex Cane & Lupa natum; alij genus Lupi longis aſperiſque pilis.
Quid igitur propriè ſit *Panther*, forſan ignoratur. Hinc Oppianus hunc inter
ignobiliores vti Feles, Glires, Sciuros numerat. Quare ſi huic credimus, Dubitatur quid ſit Panther.
e Lyncem, neque Thoen, neque Pardalin, aut Pantheram eſſe patet, quod
non vilia & imbecillia ſint animalia: neque *Pardus* ſiue Panthera maſcu-
rit, cum aliam Pantheri ab hoc vocem, adeoque indiuidualem quandam
ta loquar) aſſignet proprietatem Author Philomelæ hoc verſu,

Panther caurit amans, Pardus hiando felit.

Ariſtoteles equidem, vnico ſolùm loco *Pantheris* mentionem facit, & qui-
non vbi de Leonum (ad quos referretur, ſi *Panthera* eſſet) ſed Luporum
u loquitur. *Pantheræ* verò vocem Plinius latinitate donauit, quam Græcæ Pantheræ vox latina reddita ex Græca Pardali.
πάρδαλις, apud Ariſtotelem frequenti, ſubſtituit, quod poſt hunc Gaza
que fecit: *Pantheræ* enim Ariſtoteles vocabulum nuſquam poſuit, ſed ſæ-
mè *Pardalis*, quod ſemper Gaza *Pantheram* interpretatur, quod & ipſe Sca-
imitatur Coment. ſuo in 9. Hiſtor. cap. 8. ſed 6. in verſione Gazæ πάρδαλις
it Ariſtoteles, hoc eſt Panthera, *deuorato veneno, quod idcirco vocant Parda-*
ches, quærit hominis ſtercus. Iuuat enim. Eodem planè modo 2. Hiſt. 1. Pan-
a ipſi ex Pardale vertitur, dum ait Ariſt. *multifida quædam eſſe, vt Leonem* Pardalis & Pardalia apud Ariſt à Latinis panthera & pardus vertuntur.
m, Pantheram. & 8. Hiſt. 28. Quando Leones potius in Europa, Pantheras
in Aſia, in Europa nullas eſſe ſcripſit. Quin etiam, quando neutro genere
λια *Pardalia* idem Scaliger *Pantheram* ponit 2. Hiſt. 14. dum Ariſtoteles *Cha-*
ontem pallore lacerti, & perinde atq; Pantheræ nigrore variatum aſſerit. Hic tamẽ
a pro *Pardalia*, *Pardum* non *Pantheram* reddit; ſed nulla eſt differentia,
m videbimus. Concludamus igitur Ariſtotelem, quotieſcunq; *Pardalis &*
alia habet, animal velle maculoſum intelligere ferum, & ex Leonum ge-
. *Panther* autem ad Lupos potius, quam Leones pertinere videtur, nec an Panther ad Lupos potius, quam Leones videtur accedere.
ulis careat, an illis aſperſum ſit, ex Ariſtotele patet. Non miror ideò
dam *Lupum Canarium*; alios *Canem Luparium* pro *Panthere* interpretari
iſſe.

m autem *Pardales*, *Pantheras*, *Pardos*, *Varias*, *Africanas* vnum idemque Quibus nominibus Plinius Pantheras appellet.
nal eſſe, luculento Plinij etiam teſtimonio docebo. Hic lib. 8. cap. 17. Cum
antheris ageret, dixit, Pantherarum mares *Pardos* appellari, & Pantheras
ſimpliciter

ſimpliciter *Varias* ob varium nempè & maculoſum colorem. Abſoluto
nomine Pantheras, *Africanas* appellabat, quod ex Africa nimirum adu
rentur. *Senatuſconſultum fuit vetus*, inquit, *ne liceret Africanas in Italiam*
here. Locutus autem hic de P*antheris* fuerat: propterea Varro dicebat, *ſi à*
Lucę boues dictæ eſſent, fortaſſe P*antheræ quoque & Leones non Africanę beſtiæ dicer*
ſed Lucæ; quòd in Lybia nempe plurimæ tales naſcantur. Per P*ardalem*
etiam Plinium intelligere P*antheram* ex ſequenti fit capite clarum, vbi de
melopardale ſermonem inſtituit, quod *Capite nempe ſit Camelino & maculis*
rutilum colorem diſtinguentibus. Maculoſum igitur cum ſit animal, Pardalis
Panthera Latinis meritò nominis compoſitionem ingredi debuit. Eſt qui
& Tigris etiam maculoſum animal, verum hoc Plinio non orbiculatas, q
in Camelopadale ſunt, ſed oblongas ſortitum eſt maculas.

Câmelopardalis maculosũ eſt animal apud Plinium.

Ac poſtquam huc pertigimus & *Camelopardalis* quoque meminimus, ſp
ſus ſe campus aperit de nomine ſaltem beſtiæ huius aduerſus *Vlyßem Aldr*
dum diſputandi. Hic igitur, vt & *Cornelius Vteruerius Belga* ſucceſſor ipſi
rerum Naturalium *Bononiæ* olim Profeſſor, libro *de Quadrupedibus Biſulcis*,
de *Camelopardali*, errare eos dicunt, qui C*amelopardalem*, quod ex C
& Pardale generata ſit, ita appellari cenſeant. *Illud autem longè eſt falſiſſi*
inquiunt, *Cùm &* P*ardus ipſe, ſiue* P*ardalis qui Græcè* πάνθηρ *dictus, generar*
poſſit, eſt enim Hybrida, vt præter naturalium rerum ſcriptores, cultiſſimus
dianus:

Aduerſus Vlyſſem Aldrouandũ de Camelopardale diſputatur.

Obuia fulminei properent ad vulnera Pardi,
Semine permixto geniti, cum fortè Leænæ
Nobiliorem vterum viridis corrupit adulter.
Hi maculis referunt patres, & robore matres.

Paulus eſt Hybrida claudiano.

Hìc ferme tot dubia & hallucinationes, ne dicam errores, quot voces re
Et imprimis ſupra dilucidè iam probaui, longè ex Ariſt. & Plinij mente
therem à P*ardo*, ſeu P*ardale*, aut P*anthera* diſtare, quæ omnia hìc ſub vno
mali nomina confunduntur. Nam Ariſtoteles ſæpè P*ardalis*, ſiue P*an*
maculoſi animalis; P*antheris* verò ignoti animalis, & quod neſcitur, v
atrum an album ſit, ſemel tantum meminit, quod Gazæ *Lupum Canariu*
minare placuit. P*ardum* etiam P*ātheræ* marē planè à P*anthere* diuerſum ex
authoritate deduximus. Porro quomodo *Hybrida* eſt P*ardus*, & Muli inſ
nerare non poteſt? Cùm Plinius tamen dicat lib. 8. cap. 16. *Odore* P*ardi coitu*
tit in adultera Leo, totaque vi conſurgit in pœnam. Idcirco aut culpa flumine abl
aut longiùs comitatur; Leæna nempè adulterum Pardum. Verùm, inquie
bit cum *Leæna* P*ardus*, non ideo generabit filium ex matre alium. At qu
ego, cuius patris hic Pardus ſit filius?

Perperam Panther, Pardus, & Pardalis confundũtur.

Pardus nõ poteſt eſſe Hybrida Plinij authoritate.

Nobiliorem vterum viridis corrupit adulter, inquit Claudianus.

Et quis hic viridis adulter? Huic poëta nullum hactenus nomen aſſignau
Pardus ſimul pater & filius? vt friuola de pullo & ouo eſt quæſtio, *vtrum*
prius fuerit. Atqui ego, ex eodem Pliniano loco, cum Leæna non coïre mod
dum, ſed ex eadem etiam catulos Leoninos non iubatos tamen, Leonur
re procreare, reperio. *Leoni præcipua generoſitas*, inquit, *tunc, cum colla a*
veſti

iunt iubæ. Id enim ætate contingit, è Leone conceptis. Quos verò Pardi generauere, per charactere hoc carent. Simili modo fæminæ. Magna ijs libido coitus, & ob hoc ma- s ira. Africa hæc maximè ſpectat, inopia aquarum ad paucos amnes congregantibus . Ideò multiformes ibi animalium partus, variè fæminis cuiuſque generis mares vi, aut voluptate miſcente, vnde etiam vulgare Græciæ dictum, ſemper aliquid Africam afferre. Hæc Plinius: qui mixtum quid ex *Pardo & Leæna* procreari negat, *Pardos* tamen hos partus non vocat. Qui *Pardos* minimè ex permixto ine ortos, ſed ſuę ſpeciei determinatum animal & quorum fæminæ *Pan- e* ſint, appellat. *Solinus* etiam cap. 29. de Leonibus loquens. *At ij, quos creant li*, inquit, *in plebe remanent iubarum inopes, pariter omnes parcunt à ſagina.*

Pardus coit cum Leæna & ex hac generat Leones nō iubatos.

ſi hoc etiam *Aldrouando* donem, *Pantherem* cum *Pardo* ſiue *Pardale* aut *Pan-* vnum idemque animal eſſe, quod paulò ante negaui, nihil tamen *Vlyſſes* euincet. Nam *Panther*, etiam Ariſtotelis authoritate non infæcundus aut lis eſt, *fæmina enim cæcos parit Luporum more, numero vt plurimum quatuor.* Et, uid amplius concedam, *Pardos* ſcilicet à *Pantheris* differens animalium ge- Et hi tamen generant ſi *Solinum* cap. 20. his verbis loquentem audimus: *in lueſtribus & Pardi ſunt, ſecundum à Pantheris genus, noti ſatis: quorum adulte- coitibus degenerãtur partus Leænarum, & Leones quidem procreantur, ſed ignobiles.*

Panther ſi etiam cum Pardo idē eſſet, tamē generare ex mente Ariſtotelis poteſt.

ſum tamen neſcius *Pardum* & *Leopardum* vocari aliquando ab Authori- adulterinum hunc Leænæ fœtum, ex *Pardo* ſeu *Pãtheræ maſculo* progẽitum, vt *Philoſtratus* habet, maculoſus eſt. & propterea non eſt mirum, ſi Clau- us hunc etiam *Pardum* appellauit poetica quadam licentiã, cum adeò Pardo Pardali maculæ propriæ eſſe videantur, vt etiam 13. Hieremiæ legatur: *ſi mu- poteſt Aethiops pellem ſuam, aut Pardus maculas ſuas; & vos poteritis benefa- cum didiceritis malum.* Quamuis de maculis Plinius nihil dicat, ſolumque defectum in ſpuria hac progenie inſinuet. Maluit itaque hìc *Aldrouan- & Vteruerius* elegantis ingenij poetæ *Claudiani*, quam ſolertium Naturæ in- retum *Ariſtotelis & Plinij* fide vti. Atque huius ſolius hæc gratiã adduce- olui, vt demonſtrarem *Pantherem* à *Panthera* longè differre. An verò Ca- pardalis ex permixto ſit ſemine genita & quale ſit animal, vbi locorum riatur; hæc pertractare huius minimè ſunt inſtituti. Videri poteſt *Petrus nius* 2. lib. obſeruationum, & apud hunc *Strabonis* verba, qui in colore de- endo plurimum variant. Hic enim ait, cum Pardale ſimilitudinem nul- habere, & coloris varietate Hinnulo ſimillimam Camelopardalim eſſe. Ille maculis varijs infectam adſtruit. Ego ſaltem, aliquam nominum ambi- tem è medio tollere volui, reliquam ſequenti capite proſequemur. Nunc nimalis præſentis Mexicani effigiem declarandam, & Naturæ eiuſdem rietatem enucleandam me confero.

Pardus & Leopardus quandoque pro quouis maculoſo animali ſumuntur.

Camelopardalis à Bellonio deſcribitur.

oc autem priuſquam exequar, *Tigridi* etiam examen ſubeundum eſt, cùm leuis hìc dubitatio oriri poſſit, Tigridumne, an Pantherarum cohorti nal hoc ſociare ſe velit. Plinius equidem lib. 8. cap. 17. Cum Panthera- conſiderationem inſtituiſſet, Tigridis pariter, maculoſi animalis, recor- r. *Panthera*, inquit, *& Tigris macularum varietate propè ſolæ beſtiarum ſpe- ur, cæteris vnus, & ſuus cuiuſque generis, eſt color. Pantheris in candido breues*

Tigridis examen.

macularum

Reprehenditur Plinius ab *Vteruerio*, quod Tigres ſolas & Pantheras maculoſas ſcripſerit.

macularum oculi. Noui hìc non leuis Plinium lapſus ab *Vteruerio* argui Cap d *melopardale*, quod ſolo Tigres & Pantheras macularum priuilegio gaudere pſerit, cùm *Lynces* tamen, *Leopardi*, *Vri* & *moloſſi* eodem fruantur. Atqu ego Plinio ſuppetias fero, tùm quia non abſoluto planè ſermone à ma beſtias omnes excluſit, cùm *propè ſolas* dixerit, non *ſimpliciter ſolas* Panther Tigres; tum quia forſan Canes ea macularum varietate ornatos minim dit; quales & nos, non multos ante annos, quacunque tandem ex regi primùm inuectos conſpeximus. Fateor equidem me talium inſignes duos admiratione, Pantherarum maculas apprimè referentes ex moloſſorum ge Romæ vidiſſe, quorum vnum ante elapſi anni finem *Auguſtâ Vindelico* eiuſdem Vrbis Epiſcopi Suffraganeus *Petrus Epiſcopus Adramyttenus* vir mo integritate ac ſuauitate, ſacrarum literarum cultu & humanarum pruden rerum conſpicuus: alterum Illuſtriſſ. D. Nicol. Danielouiz, Regis Polon. ſaurarij Filius, vterque amicitia mihi iunctiſſimus in hanc Vrbem addux

Defenditur Plinius.

Canes Romæ pulchris maculis inſigniti viſi.

Petrus Epiſcopus Adramyttenus Theologiæ, & humanæ prudentiæ peritiſſimus.

Et quamuis Tigridem deſcribat Plinius *tremendæ animal velocitatis eſſe*, les tamen maculas, oblongaſne an orbiculatas habeat, ibi non declarat, qua ex loco eiuſdem collegimus Cap. 16. nempe lib. 13. vbi de *Cedrinis*, an menſis hæc leguntur. *Menſis præcipua dos in vena criſpis, vel in vertice v* Non moror hic ſiue alij legant, in *vertices ſparſis*, in *vertice paruis* aut *prau* in *Cortice varijs*. Hoc enim quod ſequitur, ad rem noſtram facit: *Illud o euenit diſcurſu, ideoque Tigrinæ appellantur*; *hoc intorto, & ideò tales Pant vocantur*. Habebunt igitur Tigres non intortas ſiue orbiculatas, ſed ol gas maculas, ad quarum ſimilitudinem *menſæ Tigrinæ* appellationem ac runt. De huiuſmodi *Seneca* menſis loquebatur libello de animi Tranqu te: *Placet*, inquit, *menſa non varietate macularum conſpicua, ſed in vſum poſit nullius conuiuæ oculos nec voluptate moretur, nec accendat inuidia*. Et idem 7. neficijs: *Video iſtas menſas & æſtimatum lignum Senatoris cenſu eò pretioſiu illud in plures nodos arboris infelicitas torſit*. Ex Citri nempe ligno, & quiden te nodoſa, illæ maculæ in menſis elucebant. Hinc venuſtè Petronius Ar

Quales in Tigride ſint maculæ.

Menſæ Tigrinæ apud Plinium & Senecam.

Menſa Citrea.

- - - - - *Ecce Afris eruta terris.*
Citrea menſa, greges ſeruorum; oſtrumque renidens
Ponitur, ac maculis imitatur vilibus aurum.

Hic ad Germanos noſtros nunc Luxus tranſlatus eſt, ſed ligneus verè cùm plurimas ex *Acere* & *Fraxino*, & ex harum quidem arborum frequ radicibus venarum diſcurſu pulcherrimè variantibus, atque vt Plini *vndatim criſpis maiore gratia & fermè Pauonum oculos imitantibus* menſas rent, quæ vnguine ſeu pigmento, *Vernice* dicto mirè coruſcant. Nec apu los ex varijs & elegantibus *Indiarum* lignis menſulæ confici deſierunt, quæ Senatorium cenſum pretio ſuo haud æquent; in quarum locum la ſuffectæ, & ex verſicoloribus marmoribus, lapillis pretioſis, gemmiſque Orientales plagæ ſubminiſtrant, confectæ in delicijs habentur. Viſa nob ante paucos annos in Romani cuiuſdam Mercatoris ædibus lapidea eiu menſa, intertextis artificioſiſſimè lapillis nobilioribus, duodecim aure millibus æſtimata. Illluſtriſſ. tamen Princeps *Cæſius* noſter, non luxus,

Germani Tigrinas & Pantherinas ex Acere & Fraxino menſas pulcherrimas côcinnant.

Itali ex Indicis lignis idem faciunt. Sed pretioſiores ex verſicoloribus marmoribus conficiunt.

in literis ſolis agnoſcit; ſed luxuriantis Naturæ Theſauri recludendi gratià,
nſas nobis nuper *Vrbique* toti ad miraculum vſque ſtupenti ex ligno foſſili
ipſi dicto, affabrè concinnatas fieri curauit. Hoc ipſe Primus non procul
Vrbe ſua *Aquaſpartana* detexit & erui curauit, tam varijs venuſtiſq. vnda-
maculis conſperſum, cęteriſque compactioris ſubſtantiæ dotibus ornatum,
um *Arundine* ſeu *Canna Indica* venarum elegantià certare, vel potius illam
rare valeat. Verè *Tigrinas* dicere menſas poſſis, cùm fuluo ferme colore &
is diſtinctæ luceant. Nam *Solinus* de Tigribus. *Fuluo nitent*, inquit, *hoc*
um nigrantibus ſegmentis interundatum varietate apprimè decet. Sic

Vſus & impigræ ſimul experientia mentis;
- - - - veteres tellure recludit
Theſauros

Vt Poeta ait.

um hæc omnia luculentius ex ſcriptis ipſius, propediem lucem aſpecturis
quibus noua plurima ab ipſo detecta & obſeruata ſunt) curioſus Lector
bitur.

Princeps Cæſius inuenit lignũ foſsile pulcherrimũ.

Hic idem Princeps *Therebinthini* ſimul ligni ad antiquorum morem elabo-
li, ex quo menſæ, ſcrinia, capſulæ & varia ſupellex conficitur, vſum no
euocauit, ac denuo *Romanis* ſuis oſtendit. Abundant verò hac arbore mon
ub ditione ipſius gemini, *Scopuloſus* vnus in *Vmbria*; alter altiſſimus *Iani,*
ro appellatus, in *Latio Albuneæ* illius *Tyburtinæ Sybillæ* olim ſedes, quem om-
n niue primùm candentem, & vltimò eadem ſpoliatum ex VRBE con
olamur.

Ex Therebinthino ligno varia & venuſta ſupellex.

roh quanta in hoc plantarum varietas! Quanta in eodem circa finem Maij
m amœnitas! Quæ auræ ibidem tum ſpirantis ſuauitas! Quàm ſpatioſa
imitate eius adinſtar Amphitheatri cincta planities! Quàm copioſæ limpi-
narum aquarum ibi ſcaturigines! Apud hos *fontes Albuneos* ſic à Sybillę no-
e dictos, ante XIV. annos, dum magnam diei partem non ſine dulci labore
andis eruendiſque plantis, cum Principe noſtro, vti aliarum ſcientiarum pe-
nnium, ita quoque rei Plantariæ & amantiſſimo & peritiſſimo, operam de-
nus, conſedimus veſpere, & *fracti membra labore* Anticenio nos refocillaui-
Ioannes Terrentius, Theophilus Molitor, Henricus Coruinus & Ego, Herbarum
o omnes addictiſſimi. Sub noctem tandem in Arce & Oppido Principis,
dicto monti incumbit *Sancti Poli* nuncupato, vt corporis vires baſilica
oti epulatione collegimus, ita dulci animum pabulo, ſuauiſſima nimi-
confabulatione, ac philoſophicis ſymbolis recreauimus.

Montis Iani *Genaro* dicti encomium.

ofectus eſt ad eundem nũc Montem eiuſdem *Principis Cæſij* Medicus *Ioan-*
apt. Vuinthierius Bauaro-Schonganus ad *Lycum*, Vir pręter medendi artẽ, poli-
ous etiam litteris bene cultus, & Anatomes ac Herbarum ſcientià non leui-
nctus; vt ſelectioribus & tam virtute quàm raritate præſtantioribus plan-
incipis ſui penum & Hortos, ac noſtrum quoque Viridarium *Vaticanum*
letiora & auctiora faciat.

Ioan. Bapt. VVinthierius Germanus Medicinę & politiorũ literarum bene doctus.

orrò, vt in viam reuertamur, Ariſtoteles 8. Hiſt. Anim. 28. Cum non locis
ibus animalia quælibet aut naſci, aut translata viuere docuiſſet: Pantheras

in Aſia

in Aſia potiùs reperiri, in Europa nullas. Tigrides verò Africæ & Lybiæ
cipuè tribuere videtur. Adiunxit in Aſia beſtias eſſe efferatiores, fortiore
Europa, & in Africa multiformiores; vndè prouerbium, quod ex Ariſtote

Canes Laconici & Indici vnde naſcantur.

Plinius deſumpſit *Semper aliquid noui afferre Africam*. Nam ex varia animal
commixtione nouæ animalium formæ videntur, vt *Canes*, inquit, *Lac*
ex Cane & vulpe, Canes Indici ex Trigide & Cane. Quæ ſi vera ſunt, debet
ni Tigris ſimilis eſſe, nec plus ab eo, quam Vulpes aut Lupus diſtare. Id
ipſe enim Ariſtoteles 2. de Generat. Animal. cap. 5. concepta hæc verba ha

Diuerſorũ animalium coitus.

Coeunt animalia generis eiuſdem ſecundum naturam. Sed ea etiam, quorum genu
uerſum quidem, ſed natura non multum diſtat, ſi modo par magnitudo ſit, & tem
æquent grauiditatis, raro id fit, ſed tamen fieri & in Canibus & in Vulpibus,
Lupis certum eſt. Canes etiam Indici ex bellua quadam ſimili & Cane generan

An Tigri cum Cane ſit ſimilitudo.

ſiue, vt in Græco eſt ἐκ θηρίου τινὸς κυνώδους. Hanc autem belluam cani ſimilem
lò ante dicto loco explicauerat Ariſtot. Tigrem eſſe. Aſt ego hic non vi
quæ Tigri cum Cane ſimilitudo exiſtat, niſi & Felem ſic Cani ſimilem d

Leones & Tigres ad Feles potius, quàm Canes accedunt forma ſua.

à quo multum aberrat. Tigrem enim ad Feles, & minimè ad Canes per
re, poſterius probabo. Nemo ſiquidem inficiabitur facilè, Tigrem Leoni n
propinquiorem, quam Lupo eſſe: hic autem ad Canes magis, ille ad
accedit.

Tigres à Pantheris raritate & nobilitate differunt.

Tigres porrò à Pantheris raritate & nobilitate differre, vel ex Plinio
mus, cum enim Romę quadringentæ & viginti, vna vice Populo Pantheræ o
derentur, non niſi in Cauea Tigris ſola comparuit, libet ipſum Plin. 8. H
Naturalis cap. 17. audire: *Senatuſconſultum fuit vetus, ne liceret Africanas*
eſt Pantheras) *in Italiam aduehere. Contra hoc tulit ad populum Cn. Aufidius T*

Inter quadringentas & decem Pantheras vna olim ſola Romæ Tigris cõparuit.

nuſplebis, permiſitq. Circenſium gratia importare. Primus autem Scaurus Æd
ſua Varias (hoc eſt Pantheras, ſiue mares ſiue fæminas) *centum quadragint*
uerſas miſit. Deinde Pompeius Magnus quadringentas decem. Diuus Auguſtus
dringentas viginti. Idem Q. Tuberone, Fabio Max. Coſſ. IV. Nonas Maias T
Marcelli dedicatione Tigrin primus omnium Romæ oſtendit in Cauea manſuefa
Diuus verò Claudius ſimul quatuor. Hìc noto Plinium Pantheras vocare,
canas, quòd creberrimum hoc genus vt ait, *ſit in Africa & Syria*. Ariſtotel

Tigris à veteribus valdè negligẽter deſcripta.

Aſia reperiri eas dixerat. An in Africa, nec ait nec negat: in Europa ta
illas produci negat.

Sed dolendum planè eſt, quod nec Ariſtoteles nec Plinius Tigridis no

Quod inter Aues Pauo, hoc inter quadrupedes Tigris eſt pulchritudine, ex Gillij deſcriptione.

guram coloremque exactius deſcripſerunt. Petrus *Gillius* vir eruditiſſi
Æliani interpres, ex ſuis ad hunc acceſſionibus à *Porphyrio*, *Heliodoro* &
no deſumptis, hæc nobis de Tigride ſcripta reliquit: *Tigride nihil*, inquit,
nibus feris ad ſpectandum iucundius Naturæ ſolertia finxit. Nam formæ pulchri
tam valde inter feras eximia eſt, quam longè ceteris auibus Pauo excellit. Leo
ninò ſimilis videtur, præter ſolam pellem, quam variam maculæ purpuraſcen
efflorentes exornant. Ad curſum omnibus feris præſtat. Megaſthenes ſcriptis

Tigres in aliquibus locis duplo ſunt Leonibus maiores.

dauit, in Praſijs Tigres gigni Leonibus duplo ferè maiores, eo robore, vt ſi de
ſuetis vnus à quatuor hominibus ductus, Muli poſteriorem pedem comprehender
ſe trahat.

Hìc ego duo obſeruanda exiſtimo. *Primum,* maculas purpuraſcentes non ni-
is deſcribi, quæ etiam an orbiculatæ, an oblongæ ſint, haud patet. *Secundum,*
s magnitudinis Tigres eſſe, vt vel Leænã æquent, vel in *Praſijs* Leones duos
rporis habitu ſuperent. Quæ notæ faciunt, vt de illis, quas in Italia non rarò
lemus Tigres, quarum non paucas ſemper Sereniſſimi Hetruriæ Magni Du-
(apud quos admiranda Naturæ opera quamplurima alia conſpiciuntur)
erunt, dubitare quis poſſit, Tigres potius an Pantheras nominare libeat, il-
præcipuè, quæ Leonibus multo ſunt minores, & nigris orbiculatis non vir-
is maculis colorantur. Scaliger Excercitat. CCVIII. aduerſus Cardanum
n procul ab hac opinione abit, quamuis alia perſuaſus ratione. *Tigrem dicunt*
mal ferum Indi hi, inquit, *quos equidem iure ac merito orientales voco. At eum ego*
dum puto, quandoquidem & curſu minus valet, & ex inſidijs victum quærit. Ete-
ſaltu in arborem quampiam ij cum ſe dederint, in ea latitant; Vnde in viatores, aut in
s inſiliunt feras. Id quod de Pardo quoque prodiderunt. Eſt igitur Pardus Indus.

Duo obſeruanda in prædicta Tigridis deſcriptione.

An omnes veræ ſint Tigres, quę hoc nomine in Italia appellantur.

Scaliger potius Pardos putat, quos in Italia Tigres vocamus.

In hac ipſiſſima Excercit. duo adhuc ſunt alia, quæ minimè mihi reti-
da videntur. *Primum,* quod circa finem legitur, & hoc eſt: *Non eſt obſeruatio*
mnenda ſi πάρδαλις eſt Panthera, *quid ſit apud Xenophontem in Commentario de*
atione, cum vtrumque ſtatuit ſeparatim παρδάλεις καὶ πανθῆρας. Hic Scaligerum ite-
n confundere aduerto P*antherem* cum P*anthera* ſiue *Pardale,* cùm tamen ſu-
apertè docuerim, longè diuerſum animal eſſe, quod Ariſtoteli *Panther,* ab
uod Græcè ipſi *Pardalis* ſiue *Pardalia* dicitur, quod Latini, Plinius præ-
m, & poſteriores omnes Latinè loquentes *Pantheram* vocarunt, & ipſemet
Xenophon inter *Pardales* & P*antheres,* vt Scaliger monet, diſcrimen facit,
d huic ſolum ſufficere potuerat. *Alterum* quod moneam, circa principium
ur. *Duo erant* ait, *Neraci inter Clathros Regis Nauarræ Leones : horum vnus*
obijſſet, eius collum ab alijs viſum: à quibus accepi non oſſe vnico, ſed vertebris con
. Nunc nuper alterius effoſſo cadauere, idem nobis compertum eſt. Macte tua virtu-
i Scaliger, ſic itur ad ſecretiora Naturæ veritatiſq. adyta. Fateris tandem
atis conuictus teſtibus, magnum Ariſtotelem dum opinabatur collum Leo-
nico oſſe rigere lapſum fuiſſe, quod ego ſupra de Lupo aduerſus eundem
a quoque ſermonis ſerie pertexui, eiuſq. hallucinationem demonſtraui. Et
n hinc *Iul. Solinus* Polyhiſtor errorem ſuum hauſit, cùm cap. 28. de *Hyena*
ſcribit *Hyenam quoque mittit Africa, cui cum ſpina riget collum continua vnitate:*
nequit, niſi toto corpore circumacto. Hoc ego enim, licet Hyenam nunquam vi-
m, aut viſurus ſim, ex animalium Anatome adeò non dicam incertum, ſed
m eſſe æquè certus ſum, atq. nomen meũ calleo. Sed de hac controuerſia,
de collo Lupino agerem, plura ante dixi. Sæpè etiam meo periculo didici,
ile eſſe aliquid probare,

Duo notãda.

Primum.

Scaliger confundit Pãtherem cum Pardale.

Secũdum.

Bona fide Scaliger fatetur aduerſus Ariſtotelẽ collũ Leonis nõ oſſe rigido & vnico conſtare.

Hyenæ collum vnico oſſe à Solino conſtare perhibetur.

Si ratio potius, quàm res perſuadeat ipſa,

Vt Lucretius optimè loquitur.

i, dum in hoc dubitationum inuolucro hærerem, accedo Illuſtriſſimum
inum *Ioannem Ciampolum Lynceum Florentinum* fautorem & amicum
colendiſſimum, vt ſi quid ipſi de Tigribus perſpectum foret, explora-
cùm ſimilia ſæpius animalia in *Theriotropheio,* ſeu ferarum viuario, Sereniſ-

Ioannes Ciampolus Secretarius Pontificius.

ſimi Magni Ducis Hetruriæ, Florentiæ, ſua nempe in patria, vidiſſet. Eſt a
tem vir hic non ſolùm in Hiſtoria ſacra & profana excercitatiſſimus, Phi
ſophiæ reconditioris, & verioris Matheſeos Condus ac Promus, à Galilæo G
lilæi V. CL. æſtimatus, ſed ea etiam Ingenij amœnitate ac felicitate prædit
vt in proſa verſaque oratione, Ciceronis ac Pindari æmulatione, Latino
Hetruſco ſtilo ita polleat, vt vix hodie reperiatur facundior alter; ſummis p
inde ob eloquentiam Pontificibus cariſſimus, cum iam ſecundò in ſcriben
ad Principes Chriſtianos literis Apoſtolicis, quas *Breuia* dicunt, ab ijſdem a
hibeatur: eius etiam domus ab omnis ſcientiæ & elegantiæ cultoribus, ta
indigenis quàm aduenis, quaſi Oraculum quoddam vel Eruditionis Templ
quotidie frequentetur. Verum perſpectis ipſi lectiſque rationibus meis, eod
mecum in dubio manſit, an reuerà, quos hodie Florentiæ *Tigres* appella
Tigres ſint, an Pantheræ potius antiquorum exiſtimandæ, ſi ſummo rig
& Plinij præſertim authoritate lis eſſet decidenda. Et ecce, dum ſic hærem
commodùm ipſum ſalutatum aduenit Reuerendus admodum Pater F. *Gr*
rius de Boliuar Hiſpanus Placentinus, Ordinis S. Franciſci de obſeruantia di
qui annos XXV. integros in *America* vixit, Regnum vtrumque *Peruauum*
Mexicanum, plurimaſque adhuc incognitas alijs, nec deſcriptas noui o
prouincias peragrauit, verbo & exemplo infideli illi populo (cuius tres di
ſas linguas optimè callet) CHRISTI Euangelium annunciando, & ad ve
ac Catholicam fidem illum inducendo: cuius rei gratià ad *Molucanas* quo
Inſulas & *Orientem* ipſum penetrauit. Hic noſtram facilè diremit litem, ea
de animali propoſito nobis enarrauit, quæ ad rem maximè facere videban
Tum ego, hoc inquam,

F. Gregorius de Boliuar Hiſpanus Ordinis S Frã ciſci verè Coſmopolitanus, qui veterem & nouum orbem omnẽ peragrauit.

Hoc placet, hæc dubiam vincit ſententia mentem.

Hic mira nobis de nouo orbe & huius Animalibus retulit.

Mirabilia, & alia quàm plurima de nouo nobis orbe recenſebat, quorum p
hac nonnulla ſcriptis meis inſeram, quæ tunc auidi, & ab ore ipſius pen
tes excipiebamus. De *Tigribus* autem *Americanis* (inter quas iſtud animal, c
hìc effigiem exhibemus, vlla abſque controuerſia collocabat) quæ dehin
quuntur fideliter ab ipſo nobis communicata, ſcribemus.

Ne verò quis retuliſſe ipſum exiſtimet, quæcunque in buccam ac me
venerint, ſciat induſtrium ac Religioſum hunc virum à *Generali* ordin
Antiſtite magni fieri, & Hiſtoriam *Americani orbis* non modo adfectam in
nijs, ſed penè iam confectam habere, qua, Deo volente propediem fruen
Hic enim autopſia plurimorum mores animalium, proprietates ac mem
rum conſtitutiones exactè adeò didicit, vt iuſtè ac meritò pluribus ipſum
tulerim Authoribus, qui

Hic breui Hiſtoriam Americanã editurus eſt.

- - - *Sapiunt alieno ex ore petuntque*

Res ex auditis potius, quàm ſenſibus ipſis.

Hunc autem in ſenſum Tigrem nobis Americanam delineabat, eiuſque
prietates deſcribebat.

Tigris Americana a F. Gregorio Boliuar Hiſpano deſcripta.

Tigris ferociſſima ac fortiſsima eſt omnium animalium, quas India
dentalis producit. Reperitur in plurimis Americæ regionibus tam *Nou*
ſpaniæ, ſeu *Mexicani*, quàm *Peruani Regni*: Et ibi copioſiùs, vbi extenſ
gi

, atque impenetrabiles montes ſunt poſiti, qui, quò horridiores & magis eri ſunt, eò terribiliores & efferatiores hæ beſtiæ reperiuntur. Rarò autem lanitie ſtabulantur vaganturque, exceptis tamen *Peruanis* prouincijs quidam, quales ſunt *Chicas*, *Lipes*, *Atacama*, *Tucuman* & *Paraguay*. Et hanc ximè ob cauſſam, quòd ſiluæ paſſim hìc ſint vaſtiſſimæ, denſiſſimis con- arboribus ad plurimas Leucas extenſæ, & aſperrimis ſubiacentes monti-, in quibus vllo abſque impedimento filiorum procreationi & educationi ram dare faciliùs poſſunt. Accedit, quòd prouinciæ iſtæ copioſiſsimis abun- t animalibus, quæ Tigribus in victum & horum filijs in paſtum cedunt. t autem, *Vaccæ* & *Tauri* ſilueſtres, *Equi* & *Equæ* feræ, *Alces*, *Cerui*, *Dorcades* *Capreoli*, *Gamos*, *Guanacos*, *Vicunnas* & plurimæ aliæ beſtiæ, quæ in Tigrium entationem ibi procreantur.

Vbi reperiatur.

Paſtus Tigridum in America.

ropter hanc paſtus abundantiam, ac Climatis eius proprietatem maiores atioreſque ibi Tigres generantur, quàm in vlla orbis vniuerſi parte, & ta- profectò, vt cum quouis etiam ferociſsimo Africæ Leone duellum commit-, & indubitatam reportare victoriam poſsint. Vnde iure ac meritò in *rica Tigridi regale ſceptrum*, quod apud nos *Leoni* debetur, & dominium in es omnino belluas aſsignatur.

Tigridi in America, & nõ Leoni ſceptrũ regale debetur.

Magnitudo talis eſt, vt altitudine ſua ordinaria quatuor aut quinque pal- attingat, facilè etiam excedat: longitudine ad ſex vel ſeptem extendi-. Formoſiſsima, & colorem benè maturi Aurantij pomi referente pelle à ura Tigris ornata eſt plena maculis, quarum extremus circulus punicei ſpadicei (*Lionato* dicunt Itali) eſt coloris: vicinior & interior albicantis; entrum ipſum nigricat, & quò maculæ hæ, quæ tot oculos repræſentant, ti dorſoque ſunt viciniores, eò florent rotundiores; oblongiores verò red-tur, quò magis ad ventrem & crura belluæ accedunt.

Magnitudo huius.

Pellis formoſiſſima.

ſpectu truci horrendum eſt animal. Oculos ſcintillantes ac penè ardentes ndit. Pedes tam grandes ac robuſtos, anteriores præcipuè, quibus manuum vtitur, ob id in quinque vngues diuiſos; vt ad reliquum corpus collati vix a appareat proportio. Hinc mirũ minimè eſt, quod Taurum per medium e diuidere, armum eius certè, aut coxam vnica tantum percuſsione vn-is ſuis acutiſsimis maximiſque detrahere valeat.

Aſpectus trux.

Pedes fortiſſimi.

ſt animal agile valde ſeruato tamen in motu ſuo decore, & quadam vt di-et, morũ grauitate. Vnde velocitatem ſuam vix aliter prodit, quam tribus is in ſaltibus maximè præcipitibus: his enim, dum ad animal capiendũ col-, vtitur, vt ferè quicquid geſtit, capere poſſit; qui ſi minus ex deſiderio uccedant, ab incepto deſiſtit. Verum hoc rariſsimè contingit, vt quod dit, non aſſequatur. Ac propterea, antequam aggrediatur, conſiderat opus, luti conſilio in arena capto, prius ſtationem certam, vnde poſsit ex inſidijs pere, exquirit. Perſpectas ſuas maximè vires & valorẽ habet: quare, vbi ex animalibus aliquod occiderit, vt primum ſanguinem omnem ſuxit, denti rreptũ humeriſq. impoſitum, retorquendo verſus animal caput, trium etiã milliarium ad filios aut fœminam ſuam lactantem illud deportat; & ſi n ſuſtollere poſſit, adfert, ſimulque venandi & beſtias adoriendi filios ar-

Agile animal cum decore quodam.

Prædam quomodo ferat.

Docet filios ſuos artem venandi.

tẽ edocet, aſſiſtendo omnique procurando diligentia ne præda aufugere po
Ordinariò duos ſaltem catulos partu edit, nec pluribus fæmina lac præ
Partum habet moleſtiſſimum. Et ſi ex filijs aliquem cum aliqua imperfec
ne & naturali defectu naſci contigerit, genitores illum vel occidunt, vel
trire nolunt.

Duos ſaltem parit Catulos.

Imperfectos abijcit filios.

Eſt Tigris infeſtiſſima omnibus armentis, hominem, niſi prius ex ca
eius comederit, timet potius. Huius autem vbi ſemel ſanguinem & car
deguſtauit, mirum, quàm palato ipſius arrideat; ita vt ab ea poſtmodùm
ſtinere non valeat; perſequaturque ipſum ad quadraginta etiam millia
ſumma cum attentione, vigilantia, & patientia, donec tandem incaut
nocturno præſertim tempore, & dormientem adoriatur.

Humana carne valde delectatur.

Hoc maximè animaduerſione dignum eſt, ſi dormientem in cubiculo
nem ſimul & hominem offendat, occidet primò Canem, poſt hominem
rabit: ſin verò hìc Hiſpanus fuerit & mancipium aliquod ex *Nigritis* è
nea ſecum habuerit, & hoc primò interficiet. Sin hominem American
hunc primò ſimiliter adorietur. Ita, vt hoc planè *Hiſpani* priuilegio ijs in
tibus gaudeant, quòd his quàm maximè Tigres parcant, nec niſi vltim
mum loco deuorent. Quod ſi plures, omneſque Hiſpani fuerint, ex his p
illum, qui puſillanimis magis & excors fuerit, trucidabit.

Hiſpanis magis parcit.

Non eſt ſecurior ab hac bellua ſe defendendi modus, quàm ignem ipſi o
nere, hoc eſt, vel faculam ardentem, vel titionem accenſum, & ego ipſe
quit F. Gregorius) altera manu gladium, facula tenens altera, Tigrem profu

Igne terretur.

Modus verò capiendi & interficiendi eas, talis eſt. Ponuntur *decipulæ* ex
tibus compactæ aſſeribus, quibus intus Canis funiculo illigatus aptatur, ſic
deprædatum Tigres Canem eiulantem acceſſerint, decidunt muſcipula
inſtar aſſeres; qui, cùm impoſitum ex lapidibus pondus mille & quingent
librarum habuerint, aut Tigrem occidunt, aut ſemiuiuam ſaltem relinqu
Subinde retro aliquam ſe arborem Venator recondit, Tigrim ſagitta aut p
beo globo traijcit ac confeſtim arborem aſcendit, ijſdem in beſtiam arm
nuo fulminaturus. Veruntamen, ſi arbor craſſæ admodum ſit magnitud
celerrimè in eam Tigris ſalit, & inimicum ſuum occidit. Quare Ve
aut bipennem aut acinacem ſecum fert acutiſsimum, quibus ſalienti ani
vel manus vel truncum ſaltem cui vngues figit, detruncet, atque humi ſi
ſternat. Si verò arboris truncus nō ſit craſſior, quàm v.g. mediū hominis m
criter craſſi corpus, aſcendere beſtia minimè valet: ſic enim, dum truncū a
xari ſatagit, vnius manus vngues alteri infigit, ac ſibi ipſi impedimen
creat. Erit igitur ſecurior venatori arbor tenuior, quàm craſſior, dumm
ſatis alta ſit; alioquin vnico in eam ſaltu, quo plurimum valet, prorump
vnguibus arreptum venatorem detrahet.

Modi Tigres capiendi.

Non poteſt niſi craſſas admodum arbores aſcendere.

Euidentiſsimum & hoc ſignum eſt, cæteris Tigrem beſtijs in Am
dominari: quòd nimirum, ſi plurimarum detractæ pelles cum hac ipſa in
quadam concludantur, facilè omnes reliquæ depilabuntur & eò citius illæ
huic iacent viciniores, ſolà Tygrinà pilum ſuum firmum fixumque retin

Pelles Tigriū cōſumunt alias iuxta poſitas.

Eſt Tigris tolerantiſſimum famis ſitiſque animal, hanc ad quinde
illa

n ad octo facilè dies ſuffert. Leonis modo Tertianam febrim patitur, eam- ſex ſaltem diebus in qualibet Lunatione; tribus diebus nempe ante, & toti- n poſt Lunæ coniunctionem. Tunc temporis ad remotiora loca recedit, & ſi elangueſcens animi ferocitatem deponit. Ex rapina viuit, nec præter nes quicquam comedit:quare indifferenter animalia quæuis adoritur, nulli cit; quin arbores quoque dexterrimè conſcendit, & magnarum auium os vaſtat, pulloſque earum deuorat: verùm id ſumma præcauet diligentia, plumas deglutiat, quæ præſentiſſimum ipſi venenum forent. Quòd ſi aues deplumare non valeat, ſolum exſugit ſanguinem, auibus ipſis abiectis. Suffert egregie famem & ſitim. Patitur Tertianam.

Pinguedo huius animalis, nō aliter ac Leonis aut Pantheræ ſubtilians valde, gnamque penetrandi vim poſſidet. Retractis inſeruit neruis, ſiue in collo il- erint, ſiue in manibus pedibuſue, & propterea niſi dextrè hæc vnctio ap- etur; periculo non caret. Medicamēta ex Tigre.

Vtuntur *Indiani* corollis ex dentibus Tigris confectis, quas filiorum ſuorum is circundant, eaſque aduerſus Anginam, deſtillationes ex capite & alia, e aſperam Arteriam infeſtare valent accidentia, plurimum momenti ha- e ſibi perſuadent.

ummà, hoc animal plurimas alias proprietates quin obtineat, nullum eſt ium; quas nobis tamen cognoſcere minimè licet, quòd indomitum ſit, omini parum ſociabile, quodque domeſticum etiam quodammodo reddi- , horrorem tamen intuentibus incutiat. Nō omnes Tigris proprietates adhuc perſpectæ.

Atque hæc hactenus F. *Gregorius de Boliuar* partim Hiſpanico, partim Italico mate non ſine voluptate auſcultantibus nobis recenſuit, latinè vtcunque e expreſſa, eoquè libentiùs, quod maximam eorum partem cum veterum rationibus conuenire reperio. Explicatur allata hiſtoria.

t imprimis quidem eſſe Tigrem animal ferum, indomitum, ſæuum, atro- mum, ex his Ouidij verbis diſcimus. Ferocitas Tigris.

- - - - - - Neque enim de Tigride natus,
Nec rigidos ſilices, ſolidumue in pectore ferrum,
Aut adamanta gerit; nec lac bibit ille Leænæ.

Virgiliana Dido in maritum, vt fingitur, ſæuum ac crudelem Æneam.

- - Hyrcanæque admorunt vbera Tigres.

mirum, quòd antiquis tantum in *Taprobane*, *Hyrcania* & *Armenia* maximè brarentur Tigres, cúm *Americæ* nulla adhuc notitia eſſet, in qua cum eant Tigres, quà ſuam exerceant feritatem, magnam beſtiarum copiam, deliores etiam alijs perhibentur. Quamuis & Romanorum in ſpectaculis *rtialis* Tigrem introducat, qui Leonem laniauerat, quod in ſiluis, inquit il- uſus non fuiſſet. Martialem ipſum audire libeat. Romę olim in ſpectaculis exhibita.

ambere ſecuri dextram conſueta magiſtri
Tigris, ab Hyrcano gloria rara iugo.
æua ferum rabido lacerauit dente Leonem,
Res noua, non vllis cognita temporibus.
auſa eſt tale nihil, ſiluis dum vixit in altis,
Poſtquam inter nos eſt, plus feritatis habet.

Maculæ in Americana Tigre non oblongæ.

formoſiſſima pelle ornatam eſſe ex noſtra, P. Gillij, & P. Gregorij deſcri ne patuit; qui tamen à Veterum maculis hac ratione diſtinguit, quòd h Tigribus ſuis oblongas & virgatas, nos orbiculares agnoſcimus. Vt par ex Plinij menſis Tigrinis partim ex Oppiani 1. de Venatione verbis collig dum *Equorum quos Orynges appellat; aliquos floridis decorari maculis multis, ſiu nijs oblongis Tigrium inſtar; alios vero rotundis, vt Pantheræ, ſcriptum reliqui Solinus: Tigres*, inquit, *beſtias inſignes maculis notæ, & pernicitas memora reddunt; fuluo nitent, hoc fuluum nigricantibus ſegmentis rotundatum varietate a mè decet.* Color hic fuluus cum noſtro valdè coincidit, maculæ diſcrepant.

Tigris animal, & flumen à velocitate dicta.

Verùm hæc macularum varietas (quæ tamen circa ventrem in noſtra que Tigre ſunt oblongiuſculæ) earum Naturam forſan nihil immutat, qu admodum nec velocitatis defectus, cùm veterum Tigres velociſſimæ hab tur: vnde *Tigris* vocabulum, Armenæ originis, *Sagittam* ſignificans, huic beſtiæ ob agilitatem, & rapaciſſimo illi flumini ob curſus velocitatem impoſitum. Quare celeritatem ſummam indicare volens lib. 5. Lucanus d

Ocyor & cæli flammis, & Tigride fœta.

Idem animal in diuerſis regionibus natum poſſe differre in aliquibus.

Noſtræ autem Mexicanæ, non niſi primis tribus ſaltibus ſagittæ inſtar i ſtias inuolant. *Gonzales* profectò de *Ouiedo* in *Hiſtoria ſua Indiæ Occident* Carolo V. inſcripta, Tigrem deſcribens, non mirum eſſe ait, ſi eiuſdem e ſpeciei animal ſub diuerſo climate natum, non eoſdem planè mores & pro tates habeat: Hoc enim in plantis & quam plurimis alijs rebus ſæpè viuue ſe tamen non obſtinatè huic ſententiæ repugnantibus obſiſtere, nec Ame nas has beſtias veras eſſe Tigres adſtruere velle.

Tigris Americana vera Tigris.

Aſt ego omninò veras eſſe Tigres arbitror, nam quod mox deſcriben ſequitur animal, à præſente multum differens, Pantheræ vel Leopardi p nomen & naturam exprimere videtur. Cuius hiſtoria hanc ipſam magis cidabit. Cæterùm in depingenda ſua non variat Ouiedus Tigride, à noſtr ſcriptione: ait enim, caput ei magnum eſſe Leonis inſtar, & hoc cum corpore maculis ſcatere nigricantibus, colore ſuauerubente eaſdem plu ambiente amæno adeò, vt picturæ reſpondeat pulcherrimæ; vel, vt mi debatur, periſtroma artificioſè elaboratum & acu pictum referente.

Flos Tigridis.

Mirari itaque deſinant curioſi plantarum cultores, quòd *Mexicani* flo nuſtiſſimo, quem ſtudioſè in Hortis ſuis alunt, lingua ſua OCOLO CHITL dicto, *Tigris* appellationem dare voluerint.

Hic enim *Flos Tigris*, (etiam à Dodonæo & Lobelio exhibitus, ſed nec ipſis, nec bene ſatis delineatus) ruber eſt, magnus, ternis conſtans folijs circa medium pallens, albuſq. & Tigrinæ pellis more maculoſus; vnde men traxit. Inſigniemus igitur Tigridis nomine hoc noſtrum animal, vt que Ouiedus ſe minimè repugnare dicat, ſi quis nec Tigrem nec Panthe ſed ab vtroque differens aliquod animal dicere malit. Splendorem in oc ignis inſtar rutilantem Oppianus agnoſcit: & pedum robur maximum, etiam inſinuatum, vbi dictum, quòd Mulum quamfacillimè trahere p

Alius interficiendi Tigres modus.

Præter dictos iam duos modos interficiendi Tigres, tertium *Petrus M* addit in ſua *Occidentalis Oceani deſcriptione*, cùm meminit in excauata ſcrob

tib

is ſtrata, & ſudibus acutis in fundo fixis, Tigrem incidiſſe, ibique hæſiſſe, quendam qui ex illa carne comederat, retuliſſe, quod bouina non deterior t. Improbat tamen Galenus 2. *de Alimentor. facultatibus* eos, qui Vulpium, num, Pantherarum ac ſimilium beſtiarum carnes vorant. Et fors non ingruum fuerit, cùm carniuora ſit beſtia, deleteriam herbã eſcæ ipſius immie, quemadmodum Aconitum Lupos necat. Americanæ Tigres ardenis facibus; Veterum illæ Tympani ſonitu abiguntur & ad inſaniam ferme guntur vt Ælianus & Plutarchus teſtes ſunt. De partu nihil ferè apud An os: de Conceptu hæc fabula exſtat: *Curſu ſimilis eſt*, inquit Oppianus *Zeo genitori ſuo, nam à vento eos concipere falsò creditur*. Putarunt nempe aliqui res omnes fæminas eſſe. At nos ſupra ex Ariſtotele docuimus, ipſum credi Tigrem marem cum Cane fæmina coire, indeque naſci Canes Indicos.

Quem ſaporem carnes Tigrinæ habeãt.

Tympani ſonitu noſtrates Tigres terrẽtur.

An à vento Tigris concipiat.

Moleſtia, quam in partu Tigris experitur, forſan ad præacutos catulorum vn- s erit referenda.

Partus cur moleſtus.

De ijs, quæ Plinius de raptu fœtuum habet, vbi raptor catulorum appropinnte matre abijcit vnum, quem illa tollens paululum moræ trahit, dein ite- conſequitur, donec in nauem ingreſſo raptore, irrita ſæuiat in littore feri- Americani nihil ſciunt. Interfecta enim prius matre, aut abſente, è fœtus rapiunt.

Quòd autem Americana Tigris Canem priùs, aut mancipium, aut vilioris m animi hominem dilaniet; habet neſcio quid occulti Naturæ miraculi. Forſan quòd Canes impares ſint congrediendo, & repugnando, illi citius uant, nam vt Virgilius,

Cur Tigris vltimo cordatos deuoret.

Degeneres animos timor arguit.

eo minus reſiſtunt. In hunc puto cenſum illa ſunt, quæ Scaliger exercit: VIII. aduerſus Cardanum de Tigre an Pardo? habet: I*ndam fœminam, cùm in-uos Hiſpanos ſomnum caperet, neglectis illis ac relictis, in mulierem inuaſiſſe*. trarium in Leone docet, *hunc nempe dormientem Virum, & eius ſolummodo c naſum abſtuliſſe, relictis coxarum muſculis quibus pinguius paſci potuiſſet, & ſi-rope cubante*.

Contrarios mores Leo dicitur habere.

uòd huius pellis aliarum pellibus beſtiarum iuncta, eas depiles reddat, ſi- quid in Aquilarum pennis narratur, quæ Anatum pennis commixtæ, has ino perdant.

anc ita egregiè famere & ſitire poſſe, forſan rapacibus omnibus com- e erit beſtijs: certè in Lupis hoc ipſum vidimus, quòd vbi præda in promtu eſt, ita ſe ingurgitent, vt pluribus poſtea diebus habeat ſtomachus quod digerat, ſi victus, quod ſæpe accidere poteſt, deficiat.

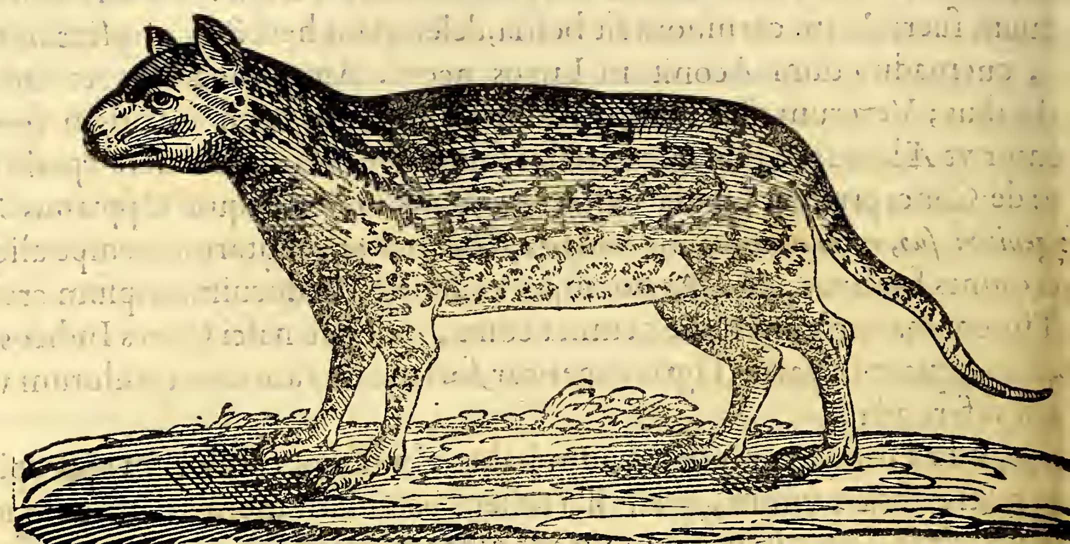
Cur poſſit diu famem ferre.

De medicamentis non eſt quod addamus quidquam, cùm in Hiſtoria de his abunde ſit annotatum.

TLA-

TLACOOZELOTL: TLALOCELOTL.

Catus Pardus Mexicanus.

IO. FABRI LYNCEI DESCRIPTIO.

SI, quod nunc in Theatro comparet, animalis figuram
ctemus, cum antecedente nonnihil corporis delin
congruit: ſi colorem & maculas, quibus pingitur, p
mum diſcrepat. In hoc totius color corporis non rubi
dus, ſed ſubniger aut obſcurè cinereus apparet, præter
trem tamen, qui albicat. Maculæ nec ordinatæ adeò
ita rotundæ, roſeiue coloris & figuræ, ſed oblongæ,
cantes omnes, in medio verò albicantes ſparguntur. Crura non ita fortia,
anteriores albent. Dentes exerti hic nulli terrent, & pili vt in prægreſſo, au
ca barbam aut rictum vix vlli conſpiciuntur. Caput quod Felinum eſt, i
effigie paulo minus, quam in autographo repræſentatur.

SCHOLIA EIVSDEM.

QVanto ingenio ac ſtudio Zoographi maculoſorum naturas anima
non penicillo, ſed calamo depingere conati ſunt, tanto mihi & am
re forſan labore, eorum vel ſenſum indagare, vel vbi à via veritatis deflexe
intento, vt dicitur, digito ad eandem eos reducere euincendum fuit
Augiæ ſtabulũ quis citius Herculeo planè labore expurgare anniti debeat
Veterum diſcordantes plerumque ſententias conciliare. Aliquid iam
Tigre præſtitiſſe mihi viſus ſum. Iam alterum, à priore non multum
mile animal ſequitur, quod P*antheræ* fortaſſis nomine cuipiam inſignire li

Obſcura Antiquorũ ſcripta ſũmam nobis difficultatẽ pariunt.

Iulius enim *Solinus* cap. 20. *Pantheræ quoque numeroſæ ſunt in Hyrcania*, i
minutis orbiculis ſuperpictæ, ita, vt oculatis ex fuluo circulis, vel cærulea vel a

ſtingua

uatur tergi ſupellex. Cum paulo ante Tigris fuluum colorem, nigrantibus
ıentis & non orbiculis interundatum obtinere ſcripſiſſet. Diſtinctio hæc
ridis & Pantheræ è maculis, ex Plinio quoque clara eſt in menſis Pantheri
& Tigrinis, vt capite ſuperiore diſputauimus. Erit igitur hoc præſens ani-
Pantheræ multò, quam Tigri vicinius, ſi poſitam rectè deſcriptionem con-
pleris.

Animal hoc magis cum Panthera, quã Tigre conuenire videtur.

t enim hæc beſtia ferocitatem, quæ Pantheris æquè atque Tigribus inna-
t, vix vllam ex aſpectu minatur, cum ad Felis potius ſimilitudinem acce-
quam Tigris, à qua Panthera non multum abit. Et cùm, vt Petrus Gyllius
eliano ait, *velociſſimè currant & recta via ferantur Pantheræ, ita vt diceres ſa-*
m neruo expulſam; Ventris profectò craſſities, quæ in hoc animali noſtro
picua eſt, agilitatem haud tantam arguit.

Cur nõ ſit Panthera noſtri orbis.

n igitur, quando hìc Americanum, & minimè noſtri orbis animal deſcri-
ıs, Mexicanam Pantheram indigitabimus? Hoc autem ex ipſa deſcriptio-
xactiſſima, quam idem *F. Gregorius de Boliuar* Hiſpanico nobis idiomate
municauit, & Latinis ego totidem verbis expreſſi, manifeſtum euadet.

An ſit Panthera Americana.

ſt itaque Panthera Americana, inquit ipſe, tam figura, quàm natura ſua
i valde adſimilis, niſi quod viuaciore & elegantiore macularum colore
em longè ſuperet, quamuis multo ſint minores & rotundæ minus,
n in dicta Tigre. Caput huic minus eſt, & pili vbique delicatiores mol-
ſque. Oculos verò maiores, ſed minus ſcintillantes: collum & crura gra-
ra & magis cętero corpori, quam Tigris, habet proportionata.

Pantheræ Americanę deſcriptio F Gregorij de Boliuar.

Color in Panthera pulcherrimus.

t, vt Tigre eſt longè velocior, ita minus ferox eſt Panthera. Altitudine
ıatuor palmos aſcendit, non rarò ſex longitudine ſuperat. Ventrem, à co-
ıempe vltimis ad coxas vſque gracilem habet, qualem in canibus ve-
is curſoribus videmus: caudam etiam quam Tigris longiorem, vt ferme
m attingat.

Caput.

Corporis cõſtitutio.

quamuis animal ſit voraciſſimum, & homini, vbi huius ſemel carnes gu-
t, planè infeſtum, timidum tamen, & à quo citius quam à Tigre ſe homo
ıdat, abigat & interficiat.

Timida magis quã Tigris.

on deſcendit ad plana & frigida loca, ſed in montanis plerumque & re-
calidiore habitat, qualis eſt Braſilia, in qua plurimæ Pantheræ reperiũtur.

Locus habitationis.

on audet cum Leone duellum committere, nec maioribus vt Tigris, ſed
oribus ſaltem animalibus inſidiatur. Timet plurimum Canes, & à par-
iquo horum facilè in fugam vertitur, & ſubitis in arborem proximam ſe
us recipit, vbi à Venatore ſagitta vel globulo plumbeo traijcitur & deij-
. Si tamen arbori Venator ſtat vicinior ad viginti etiam paſſuum di-
iam, ſumma, quod mirum eſt, velocitate in hunc ſe Panthera præcipi-
fundit, eum dilacerat & in arborem denuo recepta tamdiu ibi perſeuerat,
c à Canibus latratu feſſis liberetur.

Quæ animalia adoriatur.

Timet Canes.

Longiſſimè ſaltat.

on patitur Tertianam vt Tigris, nec tanto famem ſitimque tempore
t. Propter ſolam ferme pellem capitur, quæ aſpectu pulcherrima eſt,
ıue quæritur maximè, vt ea ornentur tam Ephippia, quàm ſedilia: Car-
men eorundem locorum Barbari deuorant.

Non patitur febrem vt Leo, Tertianam.

Pelliũ vſus.

Animal

Alacre animal.

Animal eſt valde inquietum complexionis calidioris. Viſu ac facie ſu critatem ſummam, quod in Tigre omnino eſt contrarium, ſemper ſ Magis ipſi ſanguis placet, quam carnes, quo ſuſtentatur. Ab igne non tur. Plerumque in ſpiſsis arborum ramis dimoratur, dormitque, in bus etiam à venatoribus quæritur ac capitur; & non raro cum fames ip ſtimulat, ſi in alijs arboribus *Simias* aut *Cercopithecos* conſpexerit, ſe m ſimilem in ramis hiſce ſupinam componit, extenſis omnibus leniter pe Tum Simiæ illæ, prout curioſum eſt animalium genus, ex vna in alteram ſ do arborem, ſuiſque indulgēdo geſticulationibus, vbi periculoſa ſua ignor Pantheræ viciniores factæ fuerint, olfaciunt eam, & an ſpiritum traha quirunt, quam ſi mortuam iudicant, iam metus omnis expertes corpo ſius inſiliunt & inſultant. Hæc autem occaſionem, famem ſuam abigendi præſentē nacta ex inopinato veluti expergefacta, vnguibus ſuis modò hanc do illam Simiam corripiens & dentibus dilanians, ex arbore in terrā præ dat, deſcendit, viciniorem lacerat, quod vult vorat, reliquias verò vel ſocijs lijs affert. Et ita ſtolida Simiarum curioſitas Pantherarum fami ſuccurr nutrimentum optimum præbet. Summa, Panthera eſt animal aſtutum lox, formoſum & in illis regionibus ceu ſpecialiſsimum quid æſtimatum. ex F. Gregorij noſtri accurata non minus, quam vera relatione.

Non terretur ab igne.

Quomodo Simias capiat.

An noui & veteris orbis Pātheræ conueniant.

Commodum hic primo indagare fuerit, cōueniantnè noui orbis cum v mundi Pantheris? Et quidem quod dictum eſt, Pātheram Tigri admodū lem eſſe, non abs re eſt, cum etiam in pleriſque noſtra hæc ambo anim concordent, excepta macularum figurà, quæ in Tigribus virgata, in Pan orbiculata ab Antiquis deſcribitur. Quamuis vt ſemel, quod res eſt, di hodieque veræ Tigres ex noſtro orbe allatæ in Aula Auguſtiſſ. *Rodulphi* ſe Cæſaris ſemper inuictiſſimi (quo ſeculi ſpatio nec curioſior, nec rerum ralium intelligentior Princeps vixit) viſæ fuerint, quæ magnitudine Le ſuperarunt, pulchritudine Pauonem adæquarunt, ſuo nempe in genere drupedum eminentes. Tales non dubito, quin Sereniſsima & Florentiſ *Medicæa* Domus ſæpe etiam aluerit, vt vt fiat, ſępe vt Pantheras minor gribus, harum nomine vulgus honeſtet. Nec refert multum, ſi oculoru tius circuli, quàm virgarum ſegmenta in his etiam noſtris videantur; n lor vſquequaque cum antiquis congruat. In Canum etenim, Lyncum dictarum, Equorum & Leonum, quæ non varietas coloris & macularu regionum diuerſitate quotidie à nobis conſpicitur? Retulerunt autem qui ante hos triginta annos *Rodulphi* Imperatoris Tigres viderunt, quoui ne illas maiores, inſigni capitis magnitudine, pilis mundiſsimis, orbic fuluo nigricantibus ac pulcherrimis ornatas fuiſſe.

Rodulphus Secūdus Imperat. pulcherrimas aluit Tigres.

Poſſe Tigres dici, etſi non adeò in maculis cum veterum deſcriptione conueniant.

Diſcrepantia inter Pantheras noſtras & Americanas.

Eſt & hæc inter noſtras & Americanas Pantheras diſcrepantia: quòd tiquorum Tigris, vt perhibent ſcriptores, pulchritudiue ſua hoc inter qu pedes exiſtat, quod Pauo eſt inter volucres. Atqui Americana Panthera T ſuam colorum venuſtate longè ſuperat, quamuis vtrumque animal ſpeci ma ſit pelle prędítum. Veterum certè Pantherarum pelles non illa amœ placent, cum dicat Ariſtoteles Chamæleonem habere pellem pallida

iſtinctam maculis vt πάρδαλις hoc eſt Pardus vt Gaza vertit, Pardus autem
nthera Plinio idem ſunt animal, ſexu ſolo diſtincta. Et hunc quoque
riſtotele dictum colorem in Pantheris noſtris reperimus, minoribus
è illis animalibus, quam ſint veræ Tigrides, quæ certè & pilo, colore,
i, ſtatura, decorem longè præſeferunt Pantheris nobiliorem.

æ de capite, oculis, collo, cruribus, ac cæteris membris maiorem ad re-
n corpus proportionem habentibus, in enarrata iam hiſtoria ſcripta
inutili planè repetitione porrò recenſere haud opus eſt. Operæpretium
videtur, hìc integrum Ariſtotelis locum ex cap. 8. phyſiognomicorum
re, vt ex vtraque genuina deſcriptione, æquus Lector conuenientiam
ferentiam inter vtriuſque orbis Pantheras animo concipere queat. Sic
Ariſtoteles habet: *Pardalis autem inter ea, quæ fortia videntur fæminina
magis eſt, niſi ſecundum crura, his autem operatur, & opus aliquod fortitudi-
it. Habet enim faciem paruam, os magnum, oculos paruos albos, concauos
circumuagantes magis. Frontem longiorem, verſus aures rotundam magis quam
n. Collum longum valdè & gracile, pectus expers coſtarum, & longum dor-
Coxendices & coxas carnoſas. Quæ verò ſunt circa ilia & ventrem, leuia ma-
Color autem varius, & totum inarticulatum & incommenſuratum eſt. Forma
s talis eſt. In his autem quæ circa animam, puſillum eſt & furax, & in ſumma
n.*

Pantheræ delineatio ex Ariſtotele.

hæc de Antiquorum Pardale, quæ in quibuſdam cum noſtra Panthera
uunt, in pleriſque diſcrepant. Et vt ea, quæ vltimo loco ab Ariſtotele
fuerunt, primo dicam; benè hic monet, quod ex inſidijs potius quàm
Marte cætera animalia adoriatur, quod Ælianus lib. 2. cap. 23. diligen-
notauit, & eundem ferme decipiendi Simias modum, quem in Ameri-
ecenſuimus, enarrauit. In hoc tamen variat, quod dicat Pantheram non
em conſcendere, ſed ſub illa in qua Simias videt, ſe abijcere, nec ſupinam
onam. Cæterùm etiam remiſsè tibias porrigere, oculos claudere, ſpiri-
npreſſo ſe ſe ab anhelando continere & vero mortuam videri. Tum Si-
llas ex audacioribus vnam ſemel, bis terue, demittere, & ad Pardalis exa-
dum affectum præmittere, oculos mirari clauſos, & vbi ſpiritum nul-
erſentit tractum vel emiſſum, iam propius omni ſepoſito metu accedere.
bi ſociæ in arbore conſpiciunt, fiduciam & ipſæ colligunt, frequentes
oribus decurrunt, ſaltant, ipſique Pardali ceu hoſti ſuo inſultant. At-
ipudium hoc dui non durat, & caro ipſis nimium conſtat. *Nam vbi Pan-*
inquit, Ælianus *omnia ſuſtinens, ipſas inſultando & illudendo defatigatas in-
, ex inopinato exiliens, earum partem vnguibus lacerat, partem dentibus diſtra-
ue opimum & apidale ex hoſtibus prandium ſibi abundè comparat, & tanquam
ancillarum contumelias & procorum, ſic diu multumque harum inſultationes
tur, vt hoſtes vlciſci queat,*

Pantheræ fraudes in capiendis Simijs ex Aeliano.

que dum ex Aeliano hæc ita cum voluptate excerperem, animaduerti
icam illam Vulpeculam apud Plutarchum libello *Animi an corporis dete-
ſint ægritudines*. Et altero *de ſeptem Sapientum conuiuio*, non tantopere ſuam
ſus Pantheram iactare verſutiam debuiſſe. Cùm enim coram Iudi-

Aeſopica Vulpecula cum Panthera de varietate litigat.

ce ambo

ce ambo hæc animalia dè ſua diſceptarent varietate, & Pardalis pellem cturatam maculis oſtentaret, hanc Vulpes flocci pendens ſordidum id aſpectu gratum eſſe dixit: *Me verò*, inquit, *ſi introſpexeris iudex præ iſta pi riam magis videbis*, morum ſignificans verſutiam, multis modis pro r alternantem. Hoc inquam Vulpi parum ſuffragatur, nam veluti iam a mus, vt Pantheræ varia eſt pellis, ſic Vulpina non deeſt aſtutia.

Panthera Vulpi vafritie vix cedit.

Eàdem, vt idem Aelianus habet, vafritie vtitur Panthera in captandi cadibus, Hinnulis, Capris ſilueſtribus. Nam admirabili quadam odor uitàte, qua diuino quodam munere prædita eſſe dicitur, eiuſmodi an allicit, vbi ſub folijs aut arborum frondibus deliteſcit, ex quibus tanc è latebris exiliens, ea poſtmodum capit. De hac odoris fragrantia Am ni nihil ſciunt. Et mirum ſanè eſt, ſi vera modò ſunt, quę plures alij optimo narrant odore Authores, Pantheram per fragrantiam alias decipe ſtias, ſe ipſam tetro odore ac fætore quodam ineſcari, & capi permittere. ipſemet Aelianus vltimo dicti Libr. Cap. hæc habet: P*ardales cum Mau uantur, eiuſmodi inſidias collocant, vt intra ædificatiunculam lapidibus, quam ſtruxerant, putreſcentis iam carnis fruſtum ex longiore funiculo appendant. ex arundinibus ianuam raram ſtructura imponant, per eas vt fætidæ carnis odo net, & longè lateque vagetur. Hunc incluſum fætorem feræ beſtiæ ſentiunt, na dammodo tetris odoribus delectantur. Itaque huius cibi appeti ione huc illuc cir runtur, & tanquam quadam amatoria illecebra attractæ, & incidunt in laqueo felici eſca conſtrictæ tenentur, atque ſic illaqueatæ pœnas dant liguritionis & h nis importunæ.*

Fragrantia odoris in Panthera prędicatur quæ tamen ipſa per tetros odores capitur.

Verum & vino dulci admodum duci & inebriari is ipſe Aelianus d quod venatores animaduertentes prope fontem, vbi bibere ſolitæ conue ſcrobem excauant, dulcique Lyæo replent, & miſeras ſuaui eſca fallun quid mirum, ſi vino Pantheræ delectantur? (Quamuis vt vulgaris hab ſiculus,

Vino dulci Pantheræ ineſcantur & capiuntur.

Vina bibunt homines; animantia cetera Lymphas)

Cùm Baccho olim eæ ſacræ fuerint, Nam vt Philoſtratus lib. 3. de vita habet, à Rege Armeniæ *Arſace* eidem dedicatæ fuerunt. Capta enim in *phylia* fuit Panthera circa collum auream torquem habens, cum h menica inſcriptione, *Deo Nyſæo Rex Arſaces*. Bacchus enim ab Ind *ſæus* à Niſa quæ in India eſt, non ſolùm, ſed & à populis omnibus talibus ita appellatur, ſolent autem, eodem ſcribente Philoſtrato, a tum maximè odore trahi Pantheræ, in India frequentiſſimorum. *enim feræ*, inquit, *aromantibus gaudent & ex longinquo odorem ſequent huntur: & ex Armenia per montes profectæ ad Storacis lachrimam feruntur tiens venti ab ea parte flant, & arbores liquore turgent*. Sed quonam mod iterum cum illis, quæ ſupra Aelianus de tetro odore, quo eas delectari rat, conueniant; non video.

Pantheræ Baccho ſacræ.

Bacchus cur Niſęus dictus.

Pantheræ bonis aromatum etiam odoribus trahuntur.

Alia contradictio authorum ex toruitate & alacritate vultus Pantherarum.

Neque inſigni caret controuerſia, quod apud Solinum cap. 20. leg *Tradunt*, ait, *odore Pantherarum & in contemplatione armenta mirè affici, atq eas perſentiſcant, properaiò conuenire, nec terreri, niſi ſola oris toruitate. Quam*

Pantheræ abſconditis capitibus, quæ corporis reliqua ſunt, ſpectanda præbent, vt pe-ios greges ſtupidos in obtutu populentur, ſecura vaſtitate. Plinius etiã lib. 8. cap. 17. *nt odore Pantherarum,* inquit, *mirè ſolicitari quadrupedes cunctas, ſed capitis torui-terreri.* Cùm tamen Petrus Gillius in Aeliano dicat: *Alacrem Pantheræ vultum* & noſtra hoc ipſum Americana, vt iam relatum fuit, comprobet. Sed de bo-nimalium odore, in ſequente forſan capite diſputãdi locus dabitur. Panthe-taque, ex Græca Etymologia, à πᾶν κ̀ θηρίον vt aliqui exiſtimant, ita dicta erit, d omne animal ad ſe alliciat, ſiue hoc odore, aut corporis decore, qui Ame-næ noſtræ mirus ineſt; ſiue aſtu demum & ſolertia quacunque eueniat. At-hoc demum ſenſu à πᾶν κ̀ θήρα fortè melius dicentur: quemadmodum d eoſdem Græcos πάνθηρον vocatur illud filamenti ſeu retis genus, quo ani-a diuerſa concluduntur: θήρα enim ferarum capturam, ſeu venatum, ificat. Quæ de velocitate diximus, hæc vtriuſque orbis Pantheræ maxi-neſt. Etymologia Pantheræ.

Cæterùm de Antiquorum Panthera plura non adfero. Concludo enim, quod hic impreſſum exhibemus animal, *Pantheram* haudquaquam eſſe: non vete-quidem, cùm Ariſtotelis ex phyſiognomicis allata deſcriptio huic mini-competat, ſi caput præcipuè & ventrem in vtraque delineatione probè in-mur. Corpulentum hoc noſtrum eſt animal: Ariſtotelis autẽ *Panthera* circa euis, & gracilis, quod & in *Americana* animaduertimus, vt quaſi hoc ſignum ognomonicum dicere poſſis. Multò minus *Americana Panthera* fuerit, quæ adeò formoſa veſtitur, vt non minus homines in ſui admirationem, m Antiquorum illa beſtias, allicere poſſit. Præſens animal nõ eſt Panthera.

xſtat quidem graphica huius, & viuis ſuis depicta coloribus Icon, in Nar-ntonij Recchi autographis: non quidem vt alia, quæ nunc exponimus ani-a ſeparatim poſita; ſed maieſtatis Regiæ Motazumarum, Mexicani Regni Dominorum, imagini ſuppoſita. Horum enim Regum effigies, ſuis illu-a coloribus, in ijſdem libris repræſentatur, varijs rariſque indumentis lecorata. Regium ſolium integit Pantheræ pellis, & ipſum animal regijs bus ſubſtratum cernitur, eodem prorſus modo depictum, quo à F. Gre-affabrè deſcriptum antea exhibuimus. *Salomonis* ſane ad exemplum, de 3. Regum cap. 4 cùm *Regina Saba* ipſum viſitaret, hæc legimus verba: *etiam Rex Salamon thronum de ebore grandem, & veſtiuit eum auro fuluo ni-qui habebat ſex gradus, & ſummitas throni rotunda erat in parte poſteriori, & nanus hinc atque inde tenentes ſedile: & duo Leones ſtabant iuxta manus ſingu-Et duodecim Leonuli ſtantes ſuper ſex gradus hinc & indè.* Credo equidem Reges iſti argento auroque adeò abundarent, vt hæc, (quod de Salamone m loco legimus, *tantam fuiſſe* ipſi *argenti copiã, quãta lapidum*) vileſcerẽt planè oſiſſimis eos his metallis, venuſtiſſimã Pantheræ pellem, ſuæ adornãdæ ſedi ;, præferre voluiſſe. Nec defuerũt, qui Salamoni aurũ ex *Ophir* allatũ, ex no-oc orbe petitũ fuiſſe dixerunt; qui tamẽ multis argumẽtis, ſed hoc pręcipuè ãtur, quod veteribus magnetis vſus in nauigationibus omnino incognitus abſque cuius directione tam vaſtũ peragrare pelagus, quantũ inter noſtrũ mericanum orbem interiectum eſt, tranſmittere tuto minimè potuiſſent. Effigies veræ Pantheræ Americanæ, qualis, vbi ſit. Motazumæ olim Reges Mexicani.

An hoc animal poſſit Leo Americanus dici.

Atque dum hæc anxiè ita perueſtigo, alia quædam animo dubitatio inc
An ſcilicet *Leonem*, non *Africanum* quidem, ſed Americanum, hoc ipſum
mal appellare liceat? Hic enim ab Africano non tam virium fortitudine,q
corporis ſtaturâ plurimum ſuperatur, & Indis *Puma* appellatur. Hunc au
in mei, imò commodi publici gratiam, ita nobis *F. Gregorius* delineauit:
ma eſt Leonis ſpecies, & in aliquibus à Leone Africano rebus differt, qu
communiter animalium omnium Regem nominare ſolemus.

Deſcriptio Leonis Americani à F. Gregorio de Boliuar nobis conceſſa.

LEO AMERICANVS

Reperitur *Puma*, ſeu Leo Americanus in omnibus fermè occidentaliun
diarum regionibus, exceptis tamen prouincijs (quarum non paucæ ſunt
frigora plurimùm dominantur. In illis autem, quæ moderatè frigidæ ſ
hoc animal minimè deeſt, & damna nõ exigua infert. In temperatis itaque l
prçcipuè Pumç ſtabulãtur, vel quia à locis mõtuoſis calidioribus ad hęc ſu
dè deſcendũt, vel quia deſerta & frigidiſſima fugiũt, & in hęc ſe recipiunt, c
hìc non deſiderentur valles aliquæ, & loca auguſtiora ac concluſa, ob id
calidiora, in quibus prolem ſuam commodè procreare valent, & ad quæ h
nibus vix vllus acceſſus patet. Ex his ſubindè ad terras habitatas ſe confer
& maximum armentis damnum inferunt.

Magnitudo qualis Cani maſtino.

Color. Caput. Crines. Cauda. Vngues.

Eſt huius ferę ea magnitudo, quę magni Canis Moloſsici, quẽ Maſtinur
cimus, ſed crura minus habet eleuata. Color eſt inter gryſeũ fuluumq. me
Caput obtinet craſſum ad eam ferme figuram, qualem in Catto Pardo ma
eſt cernere. Os magnum, & dentibus firmis, præcipuè quatuor illis canini
ne ſtipatum: Oculos paruos, ardentes, ac triſtes: naſum craſſum, naribus ben
tulis: amplam frontem, rotundas ac curtas aures, barbam longam, in Th
crines lõgiores quàm in reliquo ſint corpore: ſuperius labrum diuiſum al
tenus; in aſpectu ferociam habet. Caudam gerit craſſam, & æqualiter pilo
fortes craſſiq. tam anteriores quàm poſteriores ei ſunt pedes, & vnguib
mati fortiſſimis, acutiſsimiſque.

Rapacitas.

Vbi Mulam forſan (cuius maximè carnibus afficitur) aut aliud maius an
ſiue Vacca, ſeu Taurus fuerit, reperit; dorſo eius inſilit, & vnguibus velu
harpagibus, carnibus affixus hæret, donec humi proſternat, dilaniet aut pe
dium nonnunquam diſcerpat, & quantum volet, rabidam hinc famem ex

Frequens eſt in America.

Quomodo capiatur.

Medicamẽta ex hoc.

Pellis vſus.

Et quandoquidem multò hic Leo in America communior eſt, quam T
maiorem inde domeſtico pecori noxam infert. Quare omni adhibita dilig
earum prouinciarum incolæ ipſum occidere conantur. Hic igitur canibu
cumuallatus derepente arborem quærit, quam velociſſimè ſcandit, ex qu
petis aut ſagittis impetitus, vel viuus vel mortuus deturbatur. Poteſt itidẽ la
vel ſcrobibus in terra excauatis capi. In multis domibus pinguedo eius ad
tur ad plurima vtilis, ad membra præſertim paralytica. Omnes mirũ in mod
ſtructiones aperit, & efficaciter relaxat, vti molliens & reſoluens medicam
Pelle vtuntur incolæ aduerſus ſolis æſtum, & ſua ex his ſedilia exornant. A
hoc calidæ naturæ eſt, ac valde vorax, quare ſuæ vix vnquam fami ſatisfaci

Hæc F. Gregorius.

In hac verò deſcriptione licet nonnulla comprehendantur, quæ animal
picto vtcunque conueniunt; capitis nempe Felini, & aliqua pedum conſti
ac corporis ſtatura; plura tamen ſunt in quibus variant. Maculoſa ſcilicet

uatis, rotundulíſque maculis inſignita, quæ in Leone ſeu *Puma* non elu- . Nec ferocitas illa hìc, ſiue oculorum, ſiue dentium, eminet. Quare Americanum Leonem eſſe facilè ſibi quiuis perſuadere poterit. Hæſi ali- ntiſper in ea dubitatione, an *Lyncem* ſeu *Lupum ceruarium* vulgò dictum ap- re hoc animal rectius poſſemus? Vidi enim nonnullas ad viuum exemplar ctas Lyncum Icones, iiſdem penè coloribus, ac maculis, præditas. Caput ynce quoque, capiti huius belluæ non multum eſt diſſimile. Auxit ſuſpi- em, quod apud *Ouiedum* in *Summario Indiæ occidentalis* lego, animal ſub no- e *Gatto Ceruiero*; vocatur autem à pleriſque hodie Italis etiam Lynx *Lupo* *ro*. Eſt igitur nominis aliqua ſaltem ſimilitudo. Atqui huius nos rei cer- s fieri poterimus, vbi ex Veterum ſcriptis genuina *Lyncis* hiſtoria preſsius t examinata. Quam tamē rem dum aggredior, magnis me iterum tricarum inionum difficultatibus inuoluo: cùm & nomen & figura *Lyncis* cōtrouer- agis ſint, quam vllius alterius maculoſarum beſtiarum. *Lyncem* quidem Itali modò, ſed Latinè plerique loquentes *Lupum Ceruarium* (Germani verò *uchs* quaſi Luchſam à Lynce deriuantes) appellant. Atqui & Lyncis & Lu- ruarij nomen, non idem paſsim apud ſcriptores animal deſignare videtur. t à *Lyncis* nomine auſpicemur, hoc ter apud Ariſtot. quando ex profeſſo de alibus agit, bis nēpe 2. & ſemel 5. *de Hiſt. Anim.* reperio, quod æquè Latino, e Græco eſt, *Lyncis* vocabulo ab Interprete exprimitur. Sed quale animal ſit, leò claret, cùm de hoc Ariſtot. aliud nihil habeat, quàm quod *ex auerſo vri- reddat*, hoc eſt, non fæmina ſolum (omnes enim beſtiæ fæminæ hoc faciunt) nas etiam; quod & Leonem & Camelum, ac Leporem aſſolere idem docet. ndò, quod *auerſi Lynces coeant*, hoc eſt admotis inter ſe clunibus, quod itidem es & Lepores facere ait. Et demum quod *Semitalum habeat. Talum* enim pro- iſulca habent Ariſtotelis authoritate, multifida nō habent, excepta Lynce, emitalum habet; & Leone, qui anfractuoſum poſsidet & tortuoſum; homo mè habet. Ex quibus omnibus hoc ſolū colligimus, ex multifidorum gene- imalium Lyncem eſſe, hoc eſt, pedes in digitos diuiſos obtinere. Quid au- roprie *Talus* ſit, alio in loco exponemus.

Cur noſtrū hoc animal non ſit Leo.

An poſſimus Lyncē eſſe, aſſerere.

Res & nomen Lyncis plurimum controuerſa.

De nomine Lyncis.

Ariſtotelis loca.

o Ariſtotele ad Plinium nos transferamus, videamuſque, ſi quod certius ab rgumentum eruere valeamus. Hic itaque lib. 8. cap. 21. *Lyncas*, inquit, *frequentes, & Sphingas fuſco pilo, mammis in pectore geminis, Æthiopia generat, que alia monſtra ſimilia*. Et lib. 28. cap. 8. *Peregrinæ ſunt Lynces, quæ clariſſi- nium quadrupedum cernunt. Vngues earum omnes cum corio exuri efficaciſſimè in tho Inſula tradunt. Hoc cinere poto* (fortaſſe legendum, *propudia*) *præpudia* (alij t præputia) *virorum, eiuſdem aſperſu fæminarum libidines inhiberi. Item pruritus um, vrinas, ſtillicidia veſicæ. Itaque eam potius terra pedibus aggeſta obruere tradi- adem autem & iugulorū dolori monſtratur in remedio. Hactenus de externis. Nunc amur ad noſtrum orbem; primùm cōmunia animaliū remedia, atq. eximia dicemus*. huius loci vltimis, & principibus prioris verbis, hoc colligo: Plinio Lyncē al nō modo non fuiſſe Italicum, ſed ne Europæū quidem. Quandoquidem in Æthiopia dixerat generari; nunc alterius quàm noſtri orbis (Europam intelligit) facit, Africanum inſinuans, minimeque in Italia natum.

Plinij loca de Lynce.

Plinio Lynces in Aethiopia naſcuntur.

Xx 2 Ouidius

Ouidio Lynces ſūt Indicæ.

Ouidius etiam 15. Metamorph. Lynces his verſibus Indicas facit:

Victa racemifero Lyncas dedit India Baccho.
E quibus, vt memorant, quicquid veſica remiſit,
Vertitur in lapides, & congelat aere tacto.

De Vrina Lyncum in lapidē cō-creta.

Plinius certè Lyncum humorem, ſeu vrinam, glaciari in gemmas carb lis ſimiles, *Lyncurium* vocatas, lib. 8. cap. 38. ſcripſerat, ſed qua id in re aut mundi parte fieret, non addiderat. Hic ipſe lib. 37. cap. 2. fabular Succini generatione authores adducens, inter alia hæc habet: *Demoſtratu curion id vocat* (nempe Succinum) *& fieri ex vrina Lyncum beſtiarum, è bus fuluum & igneum, è fæminis languidius atque candidum. Alij dixere Langu & eſſe in Italia beſtias Langurias. Zenothemis Langas vocat eaſdem, & circa P ijs vitam affirmat.* Quod ſi, vt non nemo autumat, *Langæ* & *Languriæ*, Lyncibus idem ſunt, erunt & in Italia Lynces ex Plinij ſi minus, alioru men, conſenſu. Huc etiam facit Virgilij locus Eccloga 5. In qua (vt S exiſtimat) Iulij Cæſaris mors ſub Daphnidis nomine deploratur.

Ex Virgilio & Cōmentatoribus ipſius aliqua de Lyncibus.

Daphni, tuum Pœnos etiam ingemuiſſe Leones
Interitum, monteſque feri, ſiluæque loquuntur.
Daphnis & Armenias curru ſubiungere Tigres
Inſtituit.

Hoc, ait Seruius, *propriè ad Cæſarem pertinet, quem conſtat primùm Sacra Liberi tranſtuliſſe Romam.* Et recentior Virgilij Commentator, eodem loco, cinellus: *Lynces*, inquit, *& Tigres currum Bacchi trahunt, vt & Statius ſcribi videntur Baccho aſſignari, teſte Probo, vt per earum colorem, in vino varias minum mentes intelligamus: vel, vt per eas ſæuitia demonſtretur, quod quide infinitam excedant crudelitatem.* Ex quo rurſum loco colligo Baccho In lebri, beſtias Indicas Pantheras, Tigres, Lynces ſacras fuiſſe.

Octauam porrò his verbis Ecclogam incipit.

Paſtorum Muſam Damonis, & Alpheſiboei
Immemor herbarum, quos eſt mirata iuuenca
Certantes, quorum ſtupefactæ carmine Lynces.
Et mutata ſuos requierunt flumina curſus.

Vbi Poëta, vt Seruius explicat, quando non ſolum Iuuencas ſuauitate nis ductas, vt manſueta animalia, à paſcuis abſtinuiſſe; ſed feras admo etiam, quales *Lynces* ſunt, & ſenſus expertia flumina obſtupuiſſe, fingit carminis horum paſtorum inſinuare voluit. Primo Aeneidos etiam Aenææ filio & Achati in ſiluis, Venatricis ſub habitu, ignaris,

Nuda genu, nodoque ſinus collecta fluentes

Occurrit, hiſque alloquitur verbis:

- - Heus, inquit iuuenes monſtrate, mearum
Vidiſtis ſiquam hìc errantem forte ſororum
Succinctam pharetrà, & maculoſæ tegmine Lyncis,
Aut ſpumantis Apri curſum clamore prementem?

Vbi Seruius iterùm: *Lyncus Rex Scythiæ fuit, qui miſſum à Cerere Triptole vt hominibus frumenta monſtraret, ſuſceptum hoſpitio, vt in ſe gloria tanta mi*

int

rimere cogitauit; ob quam rem irata Ceres eum conuertit in Lyncem feram, varij ris, vt ipſe variæ mentis extiterat. Hæc fabuloſa vt vt ſint, aliquam tamen iper veritatis vmbram includunt, quam hìc ſignari autumo; & ferum hoc mal, crudele, ac technis plenum eſſe. Scio *Aſcenſium* hanc loci huius ex-ationem, quæ minime diſplicet, adducere, poëtam ſignificare voluiſſe, natores & venatrices, pelles plerunque Lyncum, quas interfeciſſent, his detractas trophæi quaſi loco circumtuliſſe; id quod hodièque faciunt, quibus

Inſidijs curſùque feras agitare volupe eſt.

untamen, vt peregrinum & exoticum hoc animal eſſe veterum teſtimonio dere propemodum cogamur, rarum tamen non adeò fuiſſe, vt monſtri lo-haberetur, vel ex Galeno 6. *de Adminiſtratione Anatom.* cap. 1. diſcimus. det is ſiquidem, ſi quis ſe Medicus in exemplo Anatomico exercere velit, ccipiat Simias, ſi hæ deſint, Cynocephalos, & *Lynces*, aut vno verbo, ea malia quibus artuum extrema in quinque diſcreta digitos fuerint. Addu-etiam vt credam, ipſum non rarò Galenum Lynces ſecuiſſe. Nam 11. *de vſu* Cap. 2. omnia examinat animalia, quæ paruos, magnos, neruoſos, imbe-es habent muſculos temporales. Vbi Lynces adducit; neque cum Lupis, nibus, Canibus, quibus maximi & neruoſiſſimi ſunt, ſed cum hominibus imijs collocat, quæ debiles habent & exiles. Quo in loco de Lyncum etiam xilla inferiore verba facit, atque nullum animal minorem hanc habere m hominem, maiorem quàm equum & aſinum. *Cur autem,* inquit, *maxi-omnino maxilla inferior, Porcis, Aſinis, & Equis fuit, minima autem hominibus, ijs, Cebis, Lyncibus; media verò magnitudine inter vtraque animalium aliorum antea diximus, cùm oſtenderemus ijs animalibus nihil opus eſſe; vt prona cibum umerent; quibus autem manus eſſent, quomodo hominibus, aut velut manus, quomo-imijs; quibus verò hæ non eſſent, vt Equis; ea & collum maius, ob idque ipſam ma-m etiam habere maiorem.*

Lyncem vt ex Galeno diſcimus, nō potuiſſe eſſe rarū adeò inuē-tu animal.

Quales maxillas Lynces habeant.

Ex quibus Galeni dictis colligo Lyncem ex multifidis eſſe, quod Ariſtoteles que dixerat. Deinde vel Romæ, vel in Græcia, quibus in locis Galenus, frequens hoc animal fuiſſe, quod Romam attinet, videtur forſan hoc ius laudato iam ſæpiùs loco lib. 8. cap. 21. voluiſſe dicere, quando ſcripſit *as vulgò frequentes in Æthiopia generari*, quæ tamen verba: *vulgò frequentes*, nihil ambigua ſunt, cùm neſciatur an illhic vbi Plinius degeret, an in ipſa iopia vulgaria eſſent. Magis tamen in illam ſententiam inclino; cùm ea alibi rara, Romæ, ciuium potentiâ & induſtria vulgaria eſſent. Galeni temporibus, qui ſub Antoninis Principibus in Vrbe vixit, non infre-ntes fuerunt: vt modò diximus. Et ſanè quod ad huiuſmodi peregrinorum nalium Romæ frequentiam ſpectat, vel vnicum inſolentiſſimi Imperato-Heliogabali exemplum nos doceat, qui vna in cæna *Sexcenta Struthionum ca- ex quibus cerebella tantum aſſumerentur*, conuiuis propoſuit. Phœnicem etiam poſiturum pollicitus: vt nihil Romanis ἀδύνατον tanquam orbis ac Naturæ ninis, iactare pro faſtu videretur. Et quoniam ſupra iam diximus, Lyn-à pleriſque hodie Nationibus *Lupum Ceruarium* appellari, videndum por-

Ex Ariſtotele diſcitur Lyncē eſſe multifidam.

Lamprid. in Heliog.

De Lupo ceruario Plinij præſertim loca adducũtur.

rò an huius Veteres etiam mentionem aliquam fecerint, & idem planè mal, quod Lynx eſt, eſſe crediderint.

Ludouicus Dominichi, qui Latinum Plinij textum Italico, non infeliciter nino, Idiomate traduxit, vbicunque in Plinio *Lyncis* fit mentio, *Lupi cer* (*Lupo ceruiero*) voce exprimit. Qui meo quidem iudicio non leuiter errat, Plinius de Lupo Ceruario & Lynce varijs vti Capitibus, ſic diuerſo etiam mone pertractet.

Italicus Plinij interpres notatur.

Et libro quidem 8. cap. 22. de Lupis agens, quibus *Lupum Ceruarium*, ex eodem genere (vt ſibi perſuadet) annumerat: *Sunt in eo genere* (Lupor nempe, inquit) *qui Ceruarij vocantur, qualem è Gallia in Pompei Magni ha ſpectatum diximus. Huic, quamuis in fame mandenti, ſi reſpexit, obliuionem cib repere aiunt, digreſſumque quærere alium.* Et lib. 11. cap. 37. *Inſatiabilia*, inq *animalium, quibus à ventre protinus recto inteſtino tranſeunt cibi, vt Lupis Ce rijs, & inter aues, Mergis.* Et quandoquidem Plinius dicit, Lupum Ceruar illum Pompei magni ex Gallia fuiſſe allatum, paulò ante dicto lib. 8. h mentionem fecerat, verum non ſub Lupi Ceruarij, ſed *Chai* aut *Raphij* app tione his verbis: *Pompei magni primum Ludi oſtenderunt Chaum, quem Gall phium vocabant, effigie Lupi, Pardorum maculis.* Vbi obiter hoc noto: Itali Plinij interpretem iterum lapſum fuiſſe, cùm hoc animal *Chaum* dictum, *liraphium* appellatum ſcripſerit; cùm dicere debuiſſet, *Gallos* hoc *Raphiũ* voc

Plinio Lynx & Lupus ceruarius non idem ſunt animal.

Chai & Raphij nomina.

Erit igitur Plinij *Lynx*, minimè ipſius *Lupus Ceruarius*, non tam quòd Galliam, illa Æthiopiam pro patria agnoſcat (poterat enim, dicet quiſpi ex Æthiopia ad Gallos, & ab his ad Romanos transferri; quamuis hoc ſi fu Plinius non tacuiſſet:) quàm quòd nominibus diſcrepent; & hic ſemel tan in Ludis Pompeianis viſus, illa vulgò frequens fortè Romæ fuerit; hic à vo tate memorabilis, illa à vidẽdi acumine celebris extiterit. In ijſdem Pomp dis comparuerunt alia animalia *Cephi* appellata, ex Aethiopia allata, quo pedes poſteriores pedibus humanis, priores manibus fuerunt ſimiles. Quod mal poſtea Roma non vidit, vt idem Plinius habet; quod ſi *Lupus Ceruar* ipſum natale ſolum agnoſceret, non Gallia, cuius inquilinus ſaltem fuiſſ Aethiopia, hoc in loco nominari quoque debuiſſet.

Cur Lynx Plinio non ſit Lupus ceruarius.

An ab Ariſtotele igitur, quid Lupi Ceruarij ſint, diſcemus? Hic lib. 9. ca *Hiſtor. Anim.* de *Thoïbus* loquitur, quos Gaza Lupos Ceruarios vertit. Hæc præceptoris verba à Gaza Latinè reddita: *Thöes igitur*, quos Lupos Ceru diximus, inquit Gaza, *hominem diligunt, & neque offendunt neque metuunt v pugnant cum Canibus & Leonibus, quò fit, vt nè eodem loco ſint Ceruarij (ſeu T & Leones. Optimi Ceruarij qui minores ſunt; genera huius alij duo, alij tria, ſtat plura ijs eſſe non videntur. Sed vt piſcium, auium, quadrupedum genera aliqu Ceruarij quoque per tempora immutantur, & colorem diuerſum hyeme æſtateue tra atque æſtate nudi, hyeme hirti redduntur.* Hic Gaza malè ait, *plura ijs gener videntur*, ſufficiebat dicere, *plura non videntur*, cúm reuerà nec ſint diu genera, niſi quodlibet accidens ſtatim ſpeciem diſtinguere putaueris, ſunt piloſum, & depile eſſe.

An Thoes Ariſtotelis ſint Lupi ceruarij.

Gazæ lapſus.

Hic ſingulariter ego animaduertendum cenſeo, cùm dicitur *Thöes cum ne*

ugnare ferox & generoſum aliquod animal inſinuari, quod ex genere Lu-
um eſſe videtur, cùm *quia pilum*, quod etiam in prouerbio eſt, *non animum*
at; & propterea plura eſſe genera videntur; videntur inquam, at non
:, vt iam dictum, cùm ſolo pilo & colore varient: tum quia idem Ariſto-
s lib. 3. cap. vltimo, Lupis annumerare Thoës videtur, cùm inquit: *Quin*
n Thos (quem *Lupum ceruarium* appellamus ait Theodorus Gaza) *interna*
ia ſimilia Lupi habet. Ex quo iterum loco deduco, Thöem non poſſe eſſe il-
animal, quod propriè à Plinio *Lupum ceruarium* vocari diximus. Hic enim
Ceruario Lupo vnicum & rectum, à ventriculo ad podicem conceſſit in-
num, quod in Lupis quibus Thöes interiora omnia ſimilia poſſident, mi-
è verum eſſe ſupra in Lupi Hiſtoria demonſtrauimus. Niſi dicere velis,
n Lupum habere vnicum non interruptum, aut ex varijs ſeparatiſque ne-
,inteſtinum; quod quidem in omnibus animalibus & homine quoque ipſo
ſſimum eſt. At non iſtud hic agitur. Licet enim in omni animali varia
nina inteſtinis indantur, hæc tamen omnia non contiguitatem, ſed conti-
atem habent, & ſola craſſitie ac tenuitate ſiue, vt Medici loquuntur, ſub-
tiæ modo, diſtinguuntur, ſuntque ſimul ſumpta longiſſima & anfractuo-
non recto tramite (vt Plinius in Ceruario Lupo contingere ait) à Pyloro
odicem deſcendentia.

Thos videtur eſſe ex genere Luporum.

Thoëm nõ eſſe Lupũ ceruariũ m ex inteſtinis probatur.

ed quid conjecturis certare opus eſt? quando ipſum Iudicem, Plinium in-
n, qui certò litem hanc dirimat, adire licet? Hic quæ de Thoïbus Ariſtot.
et, probe in ſuos retulit Commentarios lib. 8. cap. 34. *Nam Thöes*, inquit,
*ſorum id genus eſt procerius longitudine, breuitate crurum diſſimile, velox ſaltu, ve-
viuens, innocuum homini; habitum non colorem mutant, per hyemes hirti, æſtate*
. Vbi minimè hic, quod Gaza auſus eſt, Thöem Lupi ceruarij nomine
lit, ſed *Thoïs* nomen Græcum relinquit, quale apud Ariſtotelem reperitur,
l alioquin Plinio inſolens eſt, cùm alibi ex *Pardale* voce Græca, *Pantheram*
nam quaſi vocem fingat. Quin lib. 10. cap. 74. *de illis, quæ inter ſe conueniunt
iſſident, animalibus*: *Diſſident Thoës & Leones*, inquit, *& minima æquè ac maxi-*
nempe animalia. Quid autem propriè ſint *Thoës*, non huc pertinet expli-
, ſatis nobis eſt nec *Lynces*, nec *Lupos ceruarios* dici debere.

Ex Plinio ipſo deducitur Thoës nõ eſſe Lupos ceruarios.

his itaque anguſtijs conſtitutus, Iulium Cæſarem Scalig. conſilij petendi
a adeo, & quæ Exercitat. ſua 210. aduerſus Cardanum adfert, diligenter
; reperio eam ſubtilitatem, quæ cuiuis è triuio obuiam ſe præbeat: *Lynces*
rum nihil formæ Lupinæ habere; *Lupos* vocari tamen, quòd Luporum
uiditate, & *Ceruarios*, quòd Oppianus ſcribat, eos maximè Ceruis inſidia-
æterùm maculis inter ſe differre, quarum aliæ breues orbiculares, aliæ
uctas habeant. Sed id, quod nos quærebamus, & in quo rei cardo verſa-
an noſtræ nempe Lynces ſint Antiquorum vel Lynces, vel Lupi ceruarij,
acet, & nos ſub cultro relinquit.

Iul. Cæſ. Scalig. nihil ſubtile pro hac lite affert.

ebemus tamen aliquid Scaligero, quod lib. 2. cap. 47. Commentariorum
m *in Hiſtor. Animal.* Ariſtotelis hæc verba explicans. *At verò vtraque
ata maxilla vnicum ventriculum habent, vt Homo, Sus, Canis, Vrſus, Leo, Lupus.
etiam Thoës omnia viſcera Lupo ſimilia obtinent.* Debemus inquam, hoc Sca-
ligero

Scaliger Thoëm Ariſtotelis etiam Thoëm, & bene vocat.

ligerò quòd verbum verbo reddens pro *Thoë Thoëm*, & non *Lupum ceruari*
vt Gaza facit, ſubſtituerit. Explicatio eius hæc ſequitur: *Ariſtoteles mentio*
hic facit animalis, quod Thoëm vocat, de quo in Hiſtoria noſtra ſatis ſcriptum eſt,
pum ceruarium vocat Theodorus, nos vulgò Lyncem ceruarium dicimus. Plini
Capite de Lupis, ceruarij facit mentionem, neque eius figuram oſtendit nobis, cùn
men ſpectaculorum memoriam proderet, vnius è Gallia Romam allati. Thoës verò,
ſi aliud animal; Græca voce appellat & alibi eiuſdem libri, & decimo.

Modo ſui oblitus Lupū ceruariū appellat.

Sed ridiculum meherclè, quod tam ſubito ſuiipſius Scaliger oblitus, eo
vaſto ſuo volumine lib. Hiſt. Anim. cap. 35. prout ipſe ea diuidit, particu
hanc explicans: ϗ οἱ θῶες δὲ ὁμοίως κυίσκονται τοῖς κυσὶ. *Lupi Ceruarij* (inquit ipſe in t
ſlatione) *implentur coïtu & Canes.* Pro *Thoës* non, vt prius, verbo verbum re
dit, ſed ipſum, quem reprehenderat tamen, Gazam ſecutus, *Lupos ceru*
interpretari, contra ſuammetipſius & Plinij mentem, voluit. Audiamu
men commentum ipſius: *Alibi docuimus*, inquit, *quare Lupi, cùm tamen*
Lupi præter auiditatem habeant, vocentur. Ceruarij autem, quia ceruorum hoſtes
rimi Lynces ſunt, & Oppianus Thoas vocat, quos etiam Plinius Luporum gen
ait. At videtur neque Lupos ceruarios, neque Thoas, neque Lynces, niſi ex alioru
de, nouiſſe.

Ab Ariſtotele & Plinio ad alios tranſitur.

Cùm Ariſtotelis igitur & Plinij (quantumuis hi Anteſignani noſtri ſi
authoritatibus nihil hactenus effectum ſit, inferiores æquum eſt ſcriptores
ſulamus, & Solinum inter hos primùm cap. 7., qui *Lynces* inter Luporum g
reponit. Prima igitur in claſſe Lupos reponit ordinarios & vulgò notos, in
bus hoc eſt naturæ miraculum, quòd in cauda eius villus, vt ait, amat

Quæ Solinus de Lupis ceruarijs habeat.

perexiguus reperiatur, quem ſpontaneo damno abijcit, cum capi metuit
que enim hic potentiam habere, niſi viuo detrahatur, ſtulte creditur. Se
do ſuccedit loco, *Ceruarius Lupus*, qui hoc ſingulare obtinet, vt poſt lo
etiam ieiunia carnes mandens, ſi reſpiciat, obliuiſcatur præſentis copia
quæſitum eat aliam, quam reliquerat, ſatietatem. Tertiò *in hoc genere a*

Solino Lynx & Lupus ceruarius non idem animal.

lium, inquit, *numerantur & Lynces, quarum vrinas coïre in duritiem lapidis*
tur pretioſi. Erant igitur teſte Solino Lynces in genere Luporum, in quo &
uarij ſunt: ſed cum his non ijdem erunt, ſed ſuæ propriæ ſpeciei *Lynces*.
re nec hoc euincemus Authore, Lupos *Ceruarios* & *Lynces* idem animal eſſe
rit tamen hæc authoritas in cauſa, vt iuniores Scriptores Lynces etiam L
ceruarios vocare voluerint.

Aelianus de Lyncibus nihil habet.

Ælianus Lyncum non meminit: *Petrus* tamen *Gillius* huius interpr
Oppiano, ſed malè, *Lynces* facit *Pardalium*, ſeu *Pantherarum* generis, cùn
quit: *Pardalium duplex eſt genus, aliæ enim Lynces nuncupatæ, paruæ quidem*
tra Lepores comparantur, aliæ maiores in ceruos atque Oryges facilè inſiliunt; eiu
ambo corporis figura ſimiles ſunt, & ſimiliter vtriſque oculi ſuauiter fulgent.

Gillius Oppianum non bene citat.

vtriſque alacris perlucet, paruum vtriuſque caput. Solus color diſſimilis. Minore
dem rubro, maiores verò croceo ſulphureoque flore diſtinguntur. Quæ omnia
eſſe videntur ex mente poetæ Oppiani, præterquam quod Lynces Pard
ſpecies facit. Sunt enim animalia ſui generis, & cum Pardalibus ſiue
theris nihil magis habent ſimilitudinis, quàm cum plurimis alijs differe
m

s, pellem præbet maculoſam. *Albertus* Magnus præter ea, quæ de Thoe
pta ſunt, nihil ſingulare affert. Et *Iſidorus* illa, quæ Lupo Ceruario conue-
e diximus. *Lynx dictus eſt,* inquit, *quia in Luporum genere numeratur, beſtia*
culis in tergo diſtincta vt Pardus, & ſimilis Lupo. Data hic operà etiam illa
inſeram, quæ in libro *Horti ſanitatis* titulo, ex lib. de *Naturis rerum*
ta reperio, & hæc ſunt: *Lynx adeò perſpicaces oculos habet, vt ſubtilitate viſus* Liber de
m ſolida corpora penetret. Conſtat enim, quòd oculus in humido ſitus eſt, iuxta Philo- Natura rerum quæ
um. Tria verò ſunt in aqua, ſcilicet aquea humiditas, diaphaneitas, & lucis per- dicat.
itas, & hanc vltimam communicant cum natura cæleſti. Lynx habet linguam ſer-
is ſimilem, ſed maiorem, quam in longitudinem porrigit, & collum circumagit: vn-
habet grandes, vnicum fœtum facit, & vrina eius in gemmam dureſcit. Ex qua
riptione liquet, quàm miſerè non raró decipiamur, dum nudis authorum
is fidem habemus, nec res expendimus ipſas. Quod & hoc in loco vſuue-
cum *Lynci* ſerpentis lingua tribuitur, quæ Iyngi auiculæ & non Lynci Iynx &
drupedi à Natura conceſſa fuit. Eſt autem Iynx, ſi Bellonio aſſentimur, ex Lynx confunduntur.
rum genere, & Aldrouando *Torquilla* vocatur: lingua huic longa eſt inſigni
ide præmunita. Hanc autem ferunt linguæ aculeo velociſſimè exerto trans-
s formicas venari. Eodem prorſus modo, emiſſa inſtar ſagittæ prælonga lin- Iyngis A-
muſcam transfigere Chamæleonem vidi, vti ſuo loco dicam. Iam ſimilem uis lingua ſerpẽtina.
e ſibi in Lynce quadrupede linguam imaginari, hoc potius ſomniare, quàm
oſophari eſſet.

Quid igitur? Lyncem in rerum Naturę Vniuerſitate nullã reperiri, ſed *Sphin-*
nſtar, *Gryphis, Pegaſi, Hippocentauri*, aut alicuius modo *Chimeræ* à poëtis fictã, An Lynx
tioſis hominibus pictam beſtiam autumabimus? Eique non *Æthiopiam* cum pro mera Chimęra
io, ſed cum *Ariſtophane* νεφελοκοκκυγίαν, aut cum *Thoma Moro Vtopiam* pro fit habenda.
ia aſſignabimus? Vel in ſolo mentis Intellectu, inſtar Entium rationis, vt
laſtici loquuntur, exiſtentiam obtinere credemus?

quàm optarẽ ego nunc mihi *Icaro-Menippi* illius apud *Lucianum* alas dari!
vt his ad Lunam eueherer, ſed quò dextræ alæ, quæ aquilina erat, virtu-
fultus, eam cernendi vim & acrimoniam acquirerem, quà, vt *Menippus* in Optantur
orbe conſtitutus, repente factus *Lynceus*, cuncta quæ in terra ſunt, digno- Aquilę oculi ad Lyn-
omines, feras, ac propemodum etiam culicum nidos; ego *Aquilæ* inſtar cem reperiendam.
m reperire meam, ac intueri queam; à qua *Lynceos* poſtmodum mutuan-
ulos, in cætero qui mihi reſtat Animalium labore, perſpicax magis fiam,
què *LYNCEVS*. Sapiẽter certò, P*lutarchus* opuſculo *de Iſide & Oriſide* omnia
à DEO petenda eſſe monet, ſed præcipuè *Veritatem*, quòd nihil homo
ere grandius, vel largiri DEVS ipſà poſsit auguſtius. *Cætera enim,* inquit, Veritas
S hominibus quidem, quorum ſunt indigi, donat. Hanc poſſidet ipſe peculiarem, apud ſolũ DEVM, qui ipſa eſt veritas.
vtitur. Et quid ni?

DEVS omnia nouit,
Quæ ſunt, quæ fuerant, quæ mox ventura trahentur.

dem DEVS ipſa eſt *Veritas*, cuius nos in rebus naturalibus præcipuè, vm-
quandam poſſidemus, & ad eam contentis quidem oculis ceu ſagittarij
opum collimamus, at ſæpiùs aberramus. Id, ſiquando mihi euenire

contige-

contigerit, minimè perturbor, cùm & illos *qui doctrina ſua nobis præluxerunt, a*
que Duces noſtri, ſed non domini vt Seneca ait, *fuerunt*, tale quid ſæpius paſſos
mo Philoſophantium ignoret.

Etymon Lyncis.

Cùm igitur nomina ſint vmbræ rerum, & ſæpe vocis Etymon habeat ne
quid reconditæ rei, non miror *Lyncem* à pleriſque recentioribus *Lupum ce*
rium dictum fuiſſe: videntur enim *Lynx* & λύκος, ideſt *Lupus*, aliquid in vocab
conuenientiæ habere. Germani etiam multi *Lyncem* non *Luchs* modò, ſed et
Thiervvolf appellant, hoc eſt animalium quadrupedũ præſertim, *Lupum* ac d
ratorem; vt *Lucium* etiam *piſcium Lupum*, ſeu vaſtatorem, nominamus; quòd i
ſtragem non leuem facere ſoleat. Volunt aliqui etiam λύκον, hoc eſt Lupum
τῆς λύκης id eſt à luce, vt in Lupi hiſtoria me explicaſſe memini, dictũ: quod
mon, cui conuenientiùs quæſo quàm Lynci, animalium omnium perſpica
mo, adaptari potuit? Sed relinquamus tandem has Veterum tricas, quas ext
re non ita eſt facile, non in animalibus modò, ſed plantis quoque, ab illis
breuiter & obſcurè deſcriptis, vt in pleriſque quid voluerint, penè ignoretu
qua *Fabius Columna Lynceus* ſpectata Generis Nobilitate & Doctrina co
cuus iam triginta ferme annis deſudauit, eoque ingenij ſui acumine proceſ
genuinæ *Theophraſti* ac *Dioſcoridis* inſiſtens menti, innumeras ab alijs perpe
nominatas plantas, ſpeciei, loco, ac nitori ſuo non modò reſtituerit, ſed plur
inſuper nouas penitus nobis antea incognitas, publici nunc iuris fecerit.

Fabius Columna pluribus veterum plantis vitã reſtituit: plurimas nouas prodidit.

Ego itaque animal illud, quod hodie *Lupum ceruarium* nominamus, c
modiſſimè *Lyncis* nomine inſigniri poſſe cenſeo. Præditum enim omn
tentur oculis ſplendentibus, & igneo quodam fulgore coruſcis, cum lon
mè diſſitam prædam oculis viuam ſpeculetur, non Vulturũ more putridum
ribus cadauer olfaciat. Hinc ad venationem ſe accingit, Leporibus, Dor
bus, ac Ceruulis inſilit; nè quid de minorum gentium animalibus dicam.
igitur mirum eſt, ſi vtraque ex proprietate & *Lynx* ob Viſus præſtantiam
Lupus ceruarius ob gulæ auiditatem & rapacitatem ſit dictum.

LYNX NOSTRA.

Lupus ceruarius Lyncis nomen optimè meretur.

Et quamuis ego hoc animal viuum nunquam viderim, tres tamen è
expreſſas Icones obtineo. Quarum prima ad Illuſtriſs. & Excellentiſs. P
pem Cæſium Florentià: Altera ab Illuſtriſſimo *Ioanne Caſimiro Comite de Erba*
Sereniſſimi Saxoniæ Electoris Theriotropheio: Tertia à *Theophilo Molitore*
rinthia ad me tranſmiſſa fuit, quæ omnes corporis quidem figura &
tium ſymmetria ſatis conueniunt, coloribus verò mirè variant. *Florentin*
quæ magnæ ſtaturæ, vt ex membrorum proportione colligi poterat, fui
lorem planè ferrugineum ad fuſcam rubedinem vergentem, habebat
lis penè maculis, præterquam in cruribus & ventre (qui ſimul albicaba
ris ac fuſcis. *Saxonica*, non multo minor, colorem talem referebat, qualen
cum putamina viridia aquæ incocta exprimere ſolent, pectus tamen, ventr
ferior, & crura pedeſque omnes albebant, maculis vniuerſæ pelli interſ
nigricantibus. Tertia *Gratienſis* minor ceteris apparebat, pellemſortita ſu
ſam ſplendicantem, pectus tamen & ventrem ac crura ex rubro albentia
bat, punctulis vndique tam in capite quàm dorſo plurimis non nigris illi
atrorubentibus commaculatam. Ad huius planè modum coloremque,
ap

Icones tres diuerſæ Lyncis ſeu Lupi ceruarij dicti.

Florẽtina.

Saxonica.

Græzenſis.

d Pellionem quendam Romanum decem pelles *Lyncum* non ita dudum de-
ctas, ſanguine adhuc ſicco ſuffuſas & maxillæ inferioris ſuperioriſque denti-
etiam inhærentibus, conſpexi; quas in *Liguria* captas affirmabat.

t quantum ex relatis Iconibus, viſis pellibus, & diligenti Lyncis deſcri-
ne quæ in *Theriotropheio Sileſiaco* extat, conijcere poſſum, *Lynx* ſiue *Lupus* Deſcriptio noſtræ Lyncis.
uarius noſter, animal eſt acerrimi morſus, quod dentes inſinuant, qui Leo-
ſunt, vt poſtea probabo. Eſt oblongum ſatis, ſed cruribus breuibus, quod
græ detractæ pelles monſtrant, & Icones præſeferunt. Pellis plerunque eſt
cans, ex fuluo purpuraſcens, ſed maculis oculorum inſtar variata, vt pluri- Diuerſorū locorū animalia colore variant.
n nigricantibus. Hic tamen color, vt Italicis ferme ſemper eſt communis
cibus, ſic in alijs variat. Nec mirum eſt idem animal in Auſtralibus, occi-
talibus, Septemtrionalibus aut Orientalibus locis natum colore plurimum
rre, vnde Aſiaticarū Lyncum pelles, noſtras quoque pilorū pulchritudine,
rtate, longitudine, & maculis plurimùm ſuperare animaduerti.

)culos etiam fulgentes & ferme radiantes, qui eos viderunt, ipſi attri- Oculi.
nt: Capite apprimè Felem repręſentat, atrocitate nequaquam formidabi-
Auriculæ curtæ ſunt, curuæque, & ſigno quodam proprio Lyncem ab alijs Aures quid ſingulare habeant.
ibus quadrupedibus ſeparantes: ſuntque apices illi villoſi, conferti, inſtar
ſerici nigri ſplendentes, molles & venuſti ex ſummitatibus auricularum
i, ac ſurſum trium forſan digitorum tranſuerſorum longitudine elati, &
ninati. Linguam ego non vidi, quam ſpinoſam & aculeis refertam refe- Lingua.
:, & ferme limæ ſimilem eſſe, quod obſeruantia dignum cenſeo, & in Feli-
etiam cernitur. Dentes ipſe numeraui tres ex vtraque parte tam ſuperio- Dentes.
quàm inferioris maxillæ molares, ſerratim ſe ſe recipientes. Duos ſaltem
ongos Caninos in vtraque maxilla, & inciſores ſex vtrobique intra duos il-
Caninos comprehenſos.

cutiſſimos etiam huius animalis luſtraui vngues, ex cinereo albicantes du- Vngues.
recuruos, quinos in anterioribus quidem pedibus, & quaternos in po-
oribus. Caudam habet valde breuem; ſex forſitan tranſuerſorum digito- Cauda.
longitudine, cuius plerumque extrema nigredine inficiuntur. Scribunt
er Anatomen animalis huius interna ſcrutati ſunt, patellam oſſeam oblon-
amygdali figura in poſteriore flexura ineſſe, anteriori verò deeſſe; in huius
n ſubire oſſiculum minutum fabæ magnitudine & figura. Has ego patel- Crura.
idem reperio in meo Felis ſceleto (Feli autem iam dixi putare me ſimilem
em eſſe) in cruribus nempe poſterioribus forma Cordis oſſicula, quorum
or pars ſurſum, latior deorſum vergit; in anterioribus autem cruribus oſ-
a nulla inuenio.

entriculum quoque ampliſsimum ac rotundum Lyncibus aſſerunt: quod Ventriculus.
i facilè poteſt, cùm voraciſsimum animal perhibeant, in cuius exenterati
riculo aliquando repererunt Venatores Porcellorum ferorum, & Leporum
es, quas pellibus ac oſsibus tantum confractis deuorarant Lynces. Hæ (vt Cibus Lyncum.
) non rarò inuadunt Ceruulos & Capreas, ſæpiſsimè Lepores & Porcellos
ſtres, aiuntque (quod etiam ſuo Lupo Ceruario Plinius attribuit)
nteſtina minus tortuoſa & anfractuoſa eſſe: ob id animalia hæc vora-

ciora,

ciora , quod ingeſta citius tranſeant , meritò haberi .

Mores Lyncis. Aſtutia. Rapacitas.

Vt vno dicam verbo , hæc beſtia agilis eſt valde, & in longum ſaltus ſuos
tendit : Rapax vt Lupus , ſed multò eo calidior. Tam hominibus quam pec
bus pariter inſidians, in quos ex arboribus, quarum vmbris furtim latitat,
tereuntes deſilit, adiuuante maximo oculorum acumine : quo cæteris anim
tibus præcellit . Aſſeruerunt mihi fide digni , maximo in pretio apud Ger
nos Lyncum Vngues haberi, & auro incluſos à pueris aduerſus Epilepticos
ſultus geſtari : Verùm , vt certum huius rei experimentum non habeo , ita
vngues, & ex quo pede capi debeant , ignoro .

Vngues aliquibus aduerſus Epilepticos laudantur.

Pelles Lyncum orientalium cariores.

Pelles harum ſunt magni pretij etiam apud Magnates , ſi præcipuè orie
libus ſint Lyncibus detractæ,noſtrates enim nõ illam habent ſpeciem, & L
oſtentationem · Carnes non eduntur , niſi ab ijs forſan , quibus Felium ca
arrident , quorum inter Italos nonnullos vidi (quas ego carnes vt non pr
ita ab ijs abhorreo valde) qui eas deprauato quodam guſtu inter del
habent . . Axungiam conuulſis luxatiſque conuenire articulis , haud im
babile eſt .

Carnes Lyncum & Felium in cibis reprobantur.

Olaus magnus noſtras pro Lyncibus recipit.

Olaus magnus , vt in eius Epitomes lib. 38. cap. 9. videre eſt , Lyn
vulgatam noſtram pro Lynce item & Lupo Ceruario agnoſcit . Et quon
præter illa , quæ iam attuli , alias quaſdam Lyncum proprietates inſinuat
hìc verba recitare volui: *Lynces in ſeptentrionalibus ſiluis non adeò frequentes gen*
tur vt Lupi , licet impares haud ſint in auiditate prædarum . Natura igitur Lync
vt non reſpiciat retrò , ſed continuo progreſſu & ſaltu præcipitet curſum . Cibus i
ueſtrium catorum frequentior aut ſuauior eſt , quia ſicut illis libentius veſcitur , i
eorum latibulis , vt rapiat , inſidiatur . Pelles harum mollioribus plumis & pulch
bus maculis præditæ ſatis carò venduntur, præſertim in aſperrima hyeme prædatæ
enim in virtute & colore ſunt aptiores, vti æſtate viliores , imò deteriores .

Quid ad Ariſtotelis & Plinij prius allata loca dicendum.

Sed quid ad Ariſtotelis interim & Plinij, grauiſſimorum Scriptorum au
ritates reſpõdebimus? vel quomodo e dubijs eorum locis aliquã opinionis
tudinem, aut ex obſcuris aliquam ſententiæ lucẽ eruemus? Plinium tamen
attinet , non adeò moror, qui pleraque ex Ariſtotele *de Animalibus* excerpſi
autem Ariſtoteles in multis idem fecit , & obſcuriſſima (quod & nos non
facere ſolemus) ſicco pede tranſiuit , notiſsima verò , ne tempus inutili
reret, largiore deſcriptione declarare renuit ; veluti ſi quis hodie nec lactu
nec Muſcas, aut Mures, longiore verborum ſerie depingere dignaretur .
hinc factum eſt , vt quæ vetuſtas tacuit , temporis progreſsio *dias in lumi*
ras eruerit . Nec tamen veteribus ſubitò eſt ſuccenſendum, ſi quando ipſis,
humanum eſt, labi contigerit : quin illud potius Eloquentiæ Magiſtri p
ac modeſtis Ingenijs ſemper ante oculos habendum : *Neque id ſtatim legen*
ſuaſum ſit , inquit , *omnia quæ magni authores dixerint , vtique eſſe perfecta , n*
labuntur aliquando , & oneri cedunt , & indulgent ingeniorum ſuorum volupta
ſemper intendunt animum , & nonnunquam fatigantur . Modeſtè & circumſpect
cio de tantis viris pronunciandum eſt, ne (quod pleriſque accidit) damnent , q
intelligunt .

Ad Plinium. Ad Ariſtotelem. Nec ideò ſuccenſendum veteribus ſi lapſi ſunt, ait Quintilianus.

Optimè ſanè Quintilianus . Quidam enim libidini ac prurigini ſui i
ind

gentes in rebus ſæpe minutulis magnos viros carpunt: hoc eſt, dum ſin-
cene cum ſyllabis commorantur, nullum calumniãdi finem faciunt. Quod
alibi. Quintilianus diſertè ſic improbat: *Omiſſa rerum (qui nerui ſunt in cau-
ligentia, quodam inani circa voces ſtudio ſeneſcunt*. Si igitur rei ſtudioſus res
anibus ipſas habeat, conſultius longè faciet, ſi verba rebus aptet, quam
inſecus res alias arceſſat, quibus hæc verba conueniant.

Notantur recẽtiores quidã Critici.

s interea Lyncem noſtram habemus, quam hoc nomine ab VRBE & or-
die condecorari nouimus, nec tanti refert, ſi vel ab Ariſtotele minùs exa-
ſcripta fuerit, vel ei de natali ſolo cõtrouerſia moueatur. Hæc duabus ma-
pollet facultatibus quæ in Lynce quoque laudãtur, vidẽdi acumine & vo-
e. Nec nouum eſt Aethiopicum animal poſſe ſimul & Europæũ eſſe, cùm
a eadem animalia in nouo & vetere orbe naſcantur. Ex Galeno profe-
cuimus, non fuiſſe adeò rarum in Italia & Græcia Lyncem; vt monſtri
aberetur. Et quid, ſi forſan Plinius ignorauit, Lynces in Italia reperiri;
on ſunt adeò in hac mundi parte frequentes; niſi in *Liguria* Sabaudis fi-
, & apud Rhætos. Et forſan quod animal Plinius *Chaum*, aut *Raphium*
aut *Lupum Ceruarium*, Lynx fuerit Gallorum, ab Aethiopica non parum
ans, cum & ego duas Germanicas iam ſuprà notatas ab eodem colore,
ntes ſufficienter oſtenderim:

Lynx noſtra meretur hoc nomen.

Lynx Galeni tẽpore videtur frequens fuiſſe.

Hic alias poteram, & plures ſubnectere cauſas,

s *Lupum ceruarium* noſtrum veram *Lyncem* eſſe, aſtruerem: quamuis ſupra
itis, ex Plinio præſertim, dubijs reſpondere, qui rem ipſam fortaſſis mi-
e intellexit, non adeo de nihilo ſit. Libet itaque totum negotium pau-
is proponere, &, ſi licet, arbitrario etiam iure componere, auctorita-
mè, & ſententia Illuſtris viri *Ioannis Bouar de Balız Liberi Baronis* quæ in
ianis deſcriptionibus Animalium exſtat. Vbi idem Baro monet Lyncem
n vel Africanam, cuius Plinius meminerit, multùm à noſtro Lupo cer-
fferre. *Qui noſter cùm ſit maximus*, inquit, *vix attingit mediocrem Lu-
gnitudine. Iſta verò Conſtantinopoli depicta ferocem atque ingentem beſtiam
. Præterea iſtorum noſtrorum Luxorum, qui in Moſchouia, Lituania, Ruſſia,
Hungaria, Germania capiuntur, rari ſunt admodum inſignibus maculis in dor-
ſi, ſed in ventre tantum: Scotia tamen & Suecia mittit omnium pulcherrimos.
de quibus loquor, ſunt maculis tam in dorſo, quàm ventre, alijſque membris
ſunt adeò villoſi & delicati, vti noſtrates; cùm habeant pilos aſperos, ſeto-
ues. Inſuper noſtrorum maculæ ſunt rotundæ: iſtorum verò triangulares & ſi-
vocato Kleblai, hoc eſt Trifolio.*

Reſpondetur ad Plinium.

Atque hæc, de dubijs conceſſa eſt optio nobis.

rò hæc minus arrident, virũ ſe præſtet ac meliora reponat; quæ tantùm
aſpernaturi ſimus; vt grato ea nos animo acceptaturos promittamus.
uando abſolutis tricis tandẽ concludẽdum eſt, in quà animantiũ claſſe
ego collocandam exiſtimem; more meo atque inſtituto id deinceps ex-
Lyncem plerique *Lupum Ceruarium eſſe*, & in *Luporum* genere reponendã
pronũciant & credunt. Ego tamen cũ *Lupo Lyncem* non magis conge-
atuo, quam cũ Cane Felem. Vt enim ſuperius cũ Cane Lupũ coniunxi,

In qua animalium claſſe Lynx ſit ponenda.

Yy ſic

Dentes mõſtrant in quo genere animalium Lynx ſit collocãda.

ſic cum Fele nunc Lyncem. Congeneres, quin etiam animalibus hi Leonem & Tigrem facio. Quò ita ferocia, dentium ſitus, numerus, fi inducunt, quod Achillæum mihi quoque in Lupo & Cane argumentum Eſt tamen exigua etiam in his dentibus differentia, alioquin Felem pro L & Tigrem pro Lynce venditare poſſemus.

Dentes Felis.

Felis itaque, cuius exactum valde ſceleton habeo, tam in ſuperiore, q inferiore maxilla duos obtinet dentes Caninos, ſuperiores inferioribus longiores: hoc ipſum apparet in Lynce noſtra, in Tigre, & Leone; amb enim horum animalium vltimorum Caluarias politiſſimè à carnibus lib & filo æneo connexas nunc domi adſeruo, non meas quidem, ſed pr *Philippi de Liano*, è prima claſſe Pictoris non modo Romæ, ſed & alibi a cipuè in Aula olim Sereniſſimi Magni Ducis Hetruriæ Coſmi Secũdi, ob celebrati. Cui & hoc laudis debeo, quòd noſtra omnia animalium ſce doctiſsima pridem manu delineauerit, & in ære expreſſa naturalium ſtudioſis publica facere voluerit. Intra Caninos, qui in Leone præg ſunt, ſex inciſores reperiuntur; eiuſdem omnes magnitudinis in Fele; in Lynce, & Tygre, atque Leone. In his enim tribus inferior horum ſ tium ſeries paritatem habet, ſuperior verò duos Caninis viciniores pa giores & craſsiores oſtendit, Caninis tamen minimè annumerandos, q perius & in Lupo demonſtratum.

Philippus de Liano inſignis Pictor Romanus.

Dẽtes Leonis Lyncis & Tigris.

Quod verò tam viſu pulchrum, quam notatu dignum videtur, h quòd dentes Canini in Leone, & duo illi ex inciſoribus, Caninos quoda do æmulantibus, ſunt omnino per longum fiſsi, & in duas æquales par ſi, vti linea diuiſoria manifeſtè oſtendit. Hoc idem, ſed non tam eu in Tigris dentibus quatuor verè Caninis, minimè vero in duobus illis ribus inciſorijs, obſeruatur.

Poſt Caninos ac inciſores, molares veniunt, quorum tres, tam ſup infrà, in vtraque maxilla & latere exiſtunt, qui ſimul numerati ad d pertingunt. In ſuperiori maxilla tam Tigris quàm Leonis vltimus mol ximus eſt omnium, tribus eminentijs ac veluti cuſpidibus conſpicuus; & is tribus eminentijs inſignis, ſed multò minor ſuccedit; demum ve tem Caninum eſt adeò paruus molaris, vt vix vnam ex minimis illis e æquet. His correſpondent tres inferni, quorum vltimus non tribus, tantum cuſpidibus, ſed fortibus planè, videtur, ſocio ſuperiori ſuo m nor. Secundus eiuſdem cum ſocio ſuperno magnitudinis & figuræ. Te compari longè maior, tribus & ipſe eminentijs clarus. Nam hac ra feriores ſua mole æquant ſuperiores. Mirum eſt quàm ſolida candida ſtantia, quam reciproca aptaque inſertione dentes hi ſuperiores & i ſerratim ſe ſe excipiant, vt imaginari ſibi facile quiuis poſſit, nih animalium corpore ſiue cartilagines, ſiue oſſa ſint, etiam, qu num, Tigrium ac Lyncum morſus effugiat. Quæ de *Leone* iam Vnguem ita omnia in *Tigre* videre licet & *Lupo Ceruario*. *Feli* aliquo modo variat. Quæ tres quidem in maxilla inferiore, d tantùm in ſuperiore dentes molares, ſed adeò magnos obtinet,

Molares quomodo ſe habeant.

Quomodo Felis dẽtes ab alijs differant.

ioribus æquales cenſeri poſsint.

Caluarijs porrò horum animalium non eadem prorſus eſt proportio. tis oſſa Leoni & Tigri, media inter oculorum orbitas ſita, plana ſunt om- & depreſſa. Syncipitis oſſa in medio elata, & ad latera caua. Occipitis os gulare ordinem Caluariæ claudit, primæ colli vertebræ inſidens; quæ om- turis affabrè diſtinguuntur. Felis caput tamen à naribus non plano & re- ed curuo & gibbo, ad oſſa ſyncipitis, tramite aſcendit; cùm totum alioquin bicularem figuram conformatum ſit. Cætera perſequi nimis tædioſum . In vnguibus tam Lynces quàm Tigres & Leones cum Felibus apprimè ıntur, quas omnes vidi & probè examinaui, quinque nimirum in anterio- edes, & quatuor in poſteriores diſtributis.

Caluariæ etiam in his animalibus variant.

Vngues horum animalium conueniũt proportione quadam.

ùm itaque in capitis ſtructura, præſertim dentium numero, & figura, & pe- forma Lynces cum Felibus conueniant, ad harum certè claſſem, quam Lu- m, iuſtiùs repoſuero. Nam ſi ſecundum internorum ſaltem viſcerum ſi- udinem congenera ſociare volueris, compones ſeiunctiſsima, ſegregabis unctiſsima. Feles enim, Canes, & Porci, Hepatis, Lienis, Ventriculi, Cor- ac Pulmonum, nec ſitu nec figura multum diſcrepant; non ideò tamen em hæc ſunt ſiue generis proximi, ſiue ſpeciei beſtię: manifeſtiſsimam in dentibus differentiam demonſtrabunt, ſi capitis horum anatomen è excuſſeris.

Lynces non ad Lupos, ſed ad Feles, Tigres, & Leones accedunt.

Vnde conuenientia & differētia animalium deducenda.

t & hìc ex occaſione, Galeni de dentibus Leonis doctrina ſub incudem re- nda. Is enim 11. *de Vſu partium*, cap. 8. de dentibus hæc habet. *Quod au- fortibus animalibus acuti multi dentes ac fortes ſunt comparati, ne id quidem poſ- eperire* (illi ſcilicet qui omnia fortuitò ex atomis fieri putant, vt Democri- s & Aſclepiades, aduerſus quos Galenus diſputat) *cur motus temerarij opus ſit dum. Quod ſi Ouis & Leonis dentes vnquam vidiſti, diſcrimen vt arbitror, iſti: verùm quod Caprarum dentes ouium dentibus ſint ſimiles, Pardaleon verò inum Leoninis, quo pacto id non eſt admirandum?* Hactenus Galenus, qui Par- m ſiue Pantherarum (dicam ego Tigrium quoque) & Leonum dentes nis, adeoque Lupinis, ſimiles facit. Si ad figuram, non ad numerum potius itudinem referat, bene dicit: ſi hunc includat, fallitur. Superat enim Canis pus Leonem, rapaciſsimum ac fortiſsimum animal, duodecim dentibus: e enim Leones, Tigres, Pantheræ, ac Lynces pluribus à Natura denti- onati fuere, quàm plerique homines, viginti octo nimirum; quin homo, ſæpè triginta duos acquirat, manſuetum animal & ſociabile, Leonem n, voraciſsimum & ferociſsimum, in hoc ſuperat; Ex quo diſcas velim, non um numero, ſed maxillarum & muſculorum temporalium robore man- i valorem æſtimandum eſſe.

Galeni doctrina de dentibus Leonis examinatur.

d audio non neminem mihi nunc nimiam in Lynce perplexitatem & mo- exprobrantem. Poſſet quidem mihi iure quiſpiam ſuccenſere, niſi hoc me aret: Lynci nempe adeò me deditum eſſe, vt huius ferè ſolius gratia, totum criptionis opus & onus in me ſuſceperim. Lynci profectò non minimũ de- r, quòd *Liber* hic *Mexicanorum medicamentorũ*, veluti alter Dioſcorides noui s, in lucem prodierit. Sum enim & Ego Studioſiſſimæ huic Lynceorum à

Lynci non parum debetur quod nouus & vtiliſsimus hic liber de plãtis Mexicanis lucē videat.

ſæpè laudato Principe *Friderico Cæſio* inſtitutæ Academiæ & Cõſeſſui iam adiunctus,& hoc vnum cum ſocijs annitor, vt Lyncis inſtar animalis per ciſſimi,non præmeferam quidem plus alijs ſapere & videre; ſed conatun nem adhibere,vt ſi quid forſan tot ſæculorum doctiſſimos viros, vel tem iniuriâ,vel experimenti inopiâ impeditos præterijt; vel nimia de ſuperio minum auctoritate,cõcepta opinio credulos magis reddidit; ego ſaltem a dicium faciam,& ad Veri nucleum facilius eruendum,detectis & reiectis cibus,aditum liberis hominibus; & nullo ſectæ alicuius Philoſophicæ pra cio addictis,parem.

Quando Lynx(ſiue noſtra,ſiue Antiquorũ tandem ea ſit)clariſſima & a ſima videndi acie præditum animal,huic LYNCEORVM *Academiæ* nom derit;illa inquã,à qua perſpicaciſſimus is ſiderũ ſpeculator & ſubterraneo tector *Lynceus*,& cõplures alij nomẽ mutuũ cęperũt.Hoc enim *Academici* ſolũ ſatagunt, vt non tã corporis,quàm mẽtis oculis eò progrediãtur, vt in ſicis præſertim ac Mathematicis ſtudijs nõ plus,ſed meliùs quid ſcire poſſi

Qui olim oculorum acie plurimum valuerint.

Neſcio tamen an fabulis annumerem,an Veteres reuera credidiſſe mih ſuadeã,quod Plutarchus *libello aduerſus Stoïcos* memorat, *Lynceum* illũ ocul acie Quercus & ſaxa penetraſſe. Et Plinius,*Strabonem* quendã nomine ex Pr torio Siciliæ Lilybæo exeuntis è portu Carthaginis claſſis,nauium numeru diſſe,& dixiſſe. Qui & de *Callicrate* habet, quòd ex ebore formicas tã paru cerit,vt earum partes à cæteris diſcerni nõ poſſent. De *Myrmecide* quoque,q eadem materia quadrigam fabricarit,quam ala Muſcæ integeret. Ego qu *Teleſcopio* ſuo *Galilæus Galilæi Lynceus* in nouis aſtris reperiendis penetrau Elegia quadam mea olim cecini,quam hoc concluſi epiphonemate.

O audax factum, penetraſſe adamantina cæli
Mœnia, CRYSTALLI tam fragili auxilio!

Quæ verò *Microſcopium* præſtare poſſit partim dixi;partim iã dicturus ſum runtamen hæc omnia oculorum adiumenta dici poſſunt. Habemus tamẽ *Germani* noſtros *Myrmecides* & *Callicrates*. Rem memoria vti dignã, ita fid ne carentem hìc narrabo. Fui ante quatuor hos dies in ædibus Domini *Io Caroli Schad a Mittelbibrach* antiquæ nobilitatis & priſcæ fidei ac virtutis vi renifsimo Electori Palatino Duci Bauariæ Maximiliano, poſt Cęſarẽ Patri munis Germanię noſtrę Patri, à Cõſilijs & intimo Cubiculo; hìc de nouo dã *Myrmecide Oſvvaldo Nerlingero Sueuo* Torni artifice,ea artis miracula narr quę cùm ego audiui(vt verũ fatear)inter credendi temeritatẽ,& explodẽdi r dìq. pudorem medius planè hæſi; donec manus meæ oculatæ factæ cred tandem,quod videbant. Monſtrauit is nobis granum piperis, magnitudin paruulum vix Piſum adæquans, innixum pediculo, & clauſum operculo a cioſè ex ebore laboratis. Erat autem poculi inſtar ipſum quoque granum tiliſsimo ferro ad tornum excauatum. Et hoc vna ex parte menſæ ſta Altera ex parte cumulus iacebat caliculorum ſeu ſcyphulorum ex ebore dem per Tornum lynceorum acumine oculorum fabrefactorum, ad mam inquam calicum. Superior enim pars lata & caua, pes ſimilite tiuſculus, pars inter hæc poſita gracilis ac tenuis. Horum aliquot cali

Hiſtoria ferè incredibilis, veriſsima tamen de viſus acumine in quodam Germano.

Oſvvaldus Nerlinger Tornator artificioſiſſimus.

Granũ piperis Torno excauatũ recipit mille ſexcẽtos alios caliculos ex ebore Torno laboratos.

ru

meo *Microſcopio* ſuppoſui, illi nempe tubo optico, qui res minimas, quaſi
imæ eſſent, apparere mentitur. Et quilibet horum ſcyphulorum ſub craſ-
& longitudinē extremi articuli, auricularis digiti, qui in viro eſt medio-
ſtaturæ, nobis viſus fuit. Conſumpſimus duas integras numerando horas,
c ad mille ad ducētos caliculos perueniſſemus,quos omnes ad vnum grano
iperis excauato indidimus,nec cauitatem illam impleuimus, quæ proqua-
gentis alijs ſuffecit quos idem *Dominus Schad* poſtmodū cōmodè immiſit.
emini adhuc puero mihi hunc decantatum iocum, in nouo ſcilicet orbe
eiuſdem cum ouibus noſtratibus magnitudinis reperiri. Tum ego, &
ta, inquam, ibi aluearia eſſe debebunt? Eiuſdem, reſpondit fabulator,
s cum noſtris. At quì, inquam ego,egredi & ingredi Apes tantæ poterunt?
ait ille,curam ipſis relinquo. Hoc ipſum nunc aliquis mihi forſan obie-
diſquirens, quomodò mille ſexcenti caliculi, quorum quilibet minimi di-
rticulum ſub microſcopio æquabat, aut imponi, aut extrahi potuerint.
m hìc hallucinatio viſus dubitationem excuſat. Nam reuera tam minuti
hi ſcyphuli, vt aciem noſtram ferè effugiant; magiſtri verò & artificis il-
Germani obtutui maiores patuerunt, cum omnibus his certam ac legitti-
ſuam formam calicis attribuerit: imò (quod mirabilius) limbum ſingu-
auro etiam obduxerit.Confecit & aliud ſimile è grano piperis pocillum, Aliud granū pipe ris,quo tre centi cali-
& operculo ex auro ornatum, in quod indidit pocula alia parua, ſeu ſimi-
liculos ex puriſſimo auro ad tornum politos, non mille quidem, ſed tre-
s; auri enim materia, non ſimiliter vt eboris artificioſæ manui & in- culi ex pu- ro auro tor
mentis obedit: quod ipſum Sereniſſ. Elector & Dux Bauariæ in Pinaco- nati clau- debantur.
ſua, cum alijs Naturæ & artis theſauris, cuſtodit. Crediderim hinc faci-
ſtrum *Microſcopium* rem ſibi ſubiectam pluſquam triginta mille vicibus, Microſco-
plici illa corporum dimenſione,multiplicare,& oculo noſtro ſpectandam pium mul- tiplicat rē
ere.Neque enim viginti grana piperis eius magnitudinis, quæ in hoc ex- obiectam
fuerat,ſimul iuncta æquabunt illam, quæ oculo noſtro,ex minimo atq. tricies mil lies.
caliculo ſuppoſito illi *Microſcopio*, apparet. Hunc ergo *popularem* noſtrum
torem non *Myrmecidæ* & *Callicrati* parem modò, ſed longe præferendum, Germanus Tornator
num planè cuius nomen immortali famæ conſignetur.exiſtimo. ſuperat Cal licratem,
quoniam curioſum lectorem ſum nactus,non metuo,nè mihi ſuccenſeat, & Myrme ciden.
quædam Naturæ (vt ita dicam) miracula, quæ in hoc nobiliſſimo viro
Carolo Schad obſeruaui,hic in Medicorum ſaltem gratiam receſeam. Agit
tis ſuæ annum iam ſexageſimum& ſeptimū;iſque ad annum ætatis ſexa- In Nobili viro rara
m quintum vini abſtemius vixit, iamq. à duobus annis illud nec cū vo- quędā Na- turæ dona.
,nec cum nauſea, bibit. Conſuetum huic eſt,vt integris ſæpe octo aut de-
ebus,à potu omni abſtineat. Hoc mirum magis, cùm ante annos quinq.
Romam veniſſet, & medio Septēbris *Monachium* ab VRBE proficiſcere-
ò ad finem tandē Octobris peruenit, toto ipſum exacto ſeſquimenſe, nū-
omnino bibiſſe,nec ſitim quidem vnquā paſſum fuiſſe.Hoc autē ego fru-
qui eo anni tēpore frequentes ſunt, & quibus ipſe mirè delectatur, pluri-
eſſitatis tribuo.Et, à vino etſi toto vitæ ſuæ curriculo ferè abhorruit, ab-
que; tam rubicunda tamen eſt facie, & ſanguine ita florido vegetus,vt ad

annũ vſque ætatis ſexagemũ quintum, bis in anno, autumno ſcilicet ac ve
mel à vena baſilica dextra, ſemel à ſiniſtra, ſanguinem ſibi extrahi curau
id quod nunc quoque facere aſſolet, verùm ſemel tantum in anno, & ad
libræ ferme ſemper quantitatem. Quæ eò magis mihi cognita ſunt & e
rata, quod duobus hiſce poſtremis annis ipſi medicinam facio.

In America nullæ ſunt Lynces ſeu Lupi ceruarij.

At neque *Lyncem* ſiue Antiquorum, ſiue Recentiorum eſſe expreſſun
animal, ſole clarius eſt. Tùm quia enarratis, quæ in *Lynce* iam deſcript
runt, ſignis & proprietatibus haudquaquam reſpondet; tum quia in *Amer*
Gregorius huiuſmodi *Lynces* ſiue *Lupos* (*ceruarios* (quorum ipſi, vt varias p
ita coloribus aliquot depicta ectypa commõſtraui) minimè reperiri, mihi
ſus affirmauit.

Animal de quo iã tractamus, eſt Catus Pardus Americanus.

Magnitudo maioris ſed non maximi Canis.

Pili lanoſi.

Quo tandem igitur nomine hoc animal rectè nuncupabimus? *Arduu*
inquit Seneca, *de ijs quæ coniectura ſequenda ſunt, aliquid certi promittere*. E
men non eſſe aliud animal certus ſum, quam illud quod communiter n
tum Pardum appellare ſolemus, qui Americanis *Catus montanus* nomin
non paruum illum Catum ſilueſtrem ferumuè intelligens, qui illis ac
æquè frequentiſſimus; ſed corpore prorſus maiorem, & pelle differenten
culis item quamplurimis nigricantibus conſperſâ, quem & *Pardum* ac *L*
dum quamplurimi appellant. Habet is colorem talem, quem ſuo quoq
ſpani idiomate *colorem Pardum* dicunt, & eſt ex griſeo, fuſco ruffoque m
frequentibus etiam nigricantibuſque maculis diſtinctus apparet. Ea mag
do plerunque ipſi eſt, vt altitudine duos ſuperet palmos, longitudine q
attingat, & rarò excedat. Hoc etiam à Pantheris Tigribuſque diſting
quod pilum non hirtum, ſed mollem ac lanoſum, noſtrarum inſtar Fe
ferme habeat, ex qua commodè hic confici manicas illas vidimus vtrinque
tas, brumæ tempore inſerendis ac confouendis manibus aptas (*manicho*
cant Itali) quæ pretio ſuo ad pelles *Lyncum* Orientalium nunquam aſcen
quod colore minùs grato non adeò probentur.

Non ea eſt crudelitate qua Tigres, Leones & Pãtheræ.

Homines timet potius, quàm offendit.

Animal hoc *Americanum*, cum *Africano*, quod in Italia non rarò viſitu
primè conuenit. *F. Gregorius* noſter *de Boliuar* ait, non illa eſſe crudelitat
Tigres, *Leones*, & *Pantheræ* ſunt *Americanæ*: nec maiores beſtias aggred
minores tantum; arbores etiam confeſtim aſcendere, magnis ibi alitibu
diari, imò ad villas & ruſticorum tuguria accedere, Vulpiumque inſtar
nas ſuffurari. A lædendis verò hominibus, niſi incitatum, abſtinere: qu
ximè potius timet, & ab his in fugam facilè vertitur. Frequens in ſilui
ritur, & Cati, vt domeſtici quoquomodò effigiem, ita Felinos mores aliqu
videtur imitari.

Leopardi Africani.

Inuenio in *Ioannis Leonis* nona *deſcriptionis Africæ* parte. *Leopardos* in *Ba*
ſiluis reperiri, & eſſe beſtias fortes ac crudeles (ſic enim Africani quoqu
nes ferocitate Americanos ſuperant) homini tamen nequaquam nocer
contingat (& rarius quidem) hunc aliquo anguſto loco beſtiæ obuium
vbi ei non poſſit de loco cedere; aut ſi illam prouocet, aliamuè illi mol
inferat; tunc enim humanam in faciem, quod noſtræ quoque Feles fact
inſiliunt, & vnguibus tantum carnis abripiunt, quantum comprehend

ɔoſſunt. Armentis vix damnum vllum inferunt, acerrimi tamen Canum ſtes habentur. Fatetur in Itinerario ſuo *Ioſ. Barbarus Venetus*, ſe in *Ecbatana* iitate maioris *Mediæ* Metropoli, nunc *Tauris* dicta, *Leonzam* catena vinm à magiſtro ſuo ad ſpectaculum ductam vidiſſe, animal Leænæ ſimile, ſed ɔ purpureo, virgis nigris tranſuerſim diſtincto, capite ſimiliter rubro, mais nigris albiſque variegato, ventre albo, cauda Leoni ſimili, ferocia non gari: ita, vt cùm in eius præſentia *Leo* comparuiſſet, in hanc quin *Felis* inalacri ſaltu prorumperet, à cuſtode vix prohiberetur.

Leõza quale an mal.

Ex hac deſcriptione eam forſan quis non ineptam coniecturam duxerit, *nzam*, Italico vocabulo ſic dictam, Antiquorum Tigrem eſſe, cùm non *ulatis maculis*, ſed *Virgatis* (quod Tigrium veterum proprium eſſe diximus) *js Leonza* dicta pingatur.

Videtur cũ veterũ Tigre conuenire.

Leonzas etiam *Aloyſius Cadamuſtus* à *Leopardis* ſeparat, quando à Regno *Se-*, apud Nigritas, reperiri ait *Leones, Leonzas*, & *Leopardos*. Quid autem per *nzam* authores propriè intelligant, non ita manifeſtum eſt. Iam diximus ri Antiquorum Tigrem: *Americam* tamen incolentes *Europæi Leonzam* vo-, quæ proprie *Panthera eſt*, & non *Tigris*. Et ſi Leonzæ, ſeu Onzæ, vel Vnciæ ram in Geſnerianis deſcriptionibus intuemur, videtur etiam illud animal, quod iam *Catum Pardum* diximus; ſi verò deſcriptionem *Ioannis Caij*, quæ xſtat, legimus, diuerſum adhuc animal ab eo, quod in Icone deforma-, videbitur. Alij non dubitant *Lyncem* eſſe *Lonzam*, quaſi hoc vocabulum barum ex Lynce ſit deriuatum. Ita omnia confuſiſſima apud varios aures, nomina varia & vocabula pro arbitrio ſuo vſurpantes leguntur. Et Ves quidem præter indagandi laborem, & ſedulum poſteros iuuandi ſtudium, ceis vix aliud quicquam affirmati reliquerunt.

Pãthera vocatur Leõza ab Hiſpanis in America.

Videtur etiam ad *Catũ Pardum* poſſe reduci.

Alijs à Lynce videtur deriuari.

Huiuſmodi Catum Pardum ante annos quindecim in *Cardinalis Cæſij Pa-* iam ſæpè laudati *Principis Cæſij* Aula, eiuſdem ſcil. *Principis* prope *Vatica-* palatio, pulcherrimarum Antiquitatum, Inſcriptionum & ſtatuarum coceleberrimo, conſpexi magnitudine moloſſi Canis cauea minime incluſum, catenæ illigatum, quinimò non rarò eadem ſolutum cicurem adeò, vt præntibus, ad ipſumque accedentibus nihil detrimenti inferret. Erat hic pilo que (præterquam quod plurimis nigris maculis eſſet conſperſa) & facie ɔus noſtris omnino ſimili. Ludouicus Ceſcharinus ætate & aſpectu venelus, moribus amabilis, doctrina conſpicuus, iudicio & longa medendi exentia præſtans, quo ægrotans ego Medicus, Medico feliciter vtor, ſæpe miarrauit, dum in Heri ſui comitatu, Cardinalis ſcilicet *Sfortiæ*, Sereniſſimos *licæos* Principes non rarò in Venatione ſequeretur, Leopardum, ſiue huiuſ Catum Pardum vidiſſe adeò manſuetum effectum, vt eodẽ cum Magiſtro vel cuſtode equo veheretur, qui cùm in ſiluis Capreolum aut Leporem ob habuiſſet, demiſſum tribus maximis ſaltibus beſtiam plerumque aſſecu-: vbi autem illa elapſa fuiſſet, perſtitiſſe hunc, nec Canis inſtar vlterius greſſum fuiſſe, ſed ad equum ac dominum ſuum ſpe fruſtratum redire ueuiſſe.

Cati Pardi feritatem plerunque deponunt.

Ludouicus Ceſcharinus celeberrimus Romæ Medicus.

Catus Pardus Venationi inſeruit.

De *Lyncurio* quin Corollarij loco aliquid addam, præterire minimè poſſum.

Lyncurij

Lyncurij itaque voce Theophraſtus & Diocles gemmam adeò duram nobis ſcripſerunt, vt exſculpi etiam poſſit. Apud Plinium *Demoſtratus* Succinun appellauit. *Lyncis Lapis* tertio eſt loco pharmacopolis omnibus hodie notiſſir qui fractus tanquam ex centro ad peripheriam deductos radios oſtendit. demum *fungiferum lapidem* nobis pro Lyncurio venditant. Omnes hi ferm Lyncis vrina in terram defoſſa naſcendi principium ſumpſiſſe creduntur.

Andreas Cæſalpinus, lib. 2. Metallicor. cap. 45. Ex *Euace* lapidem Lyncis cit illum eſſe, quem hodie fungiferum appellamus, cum Theophraſtus quo dicat Lyncurium fungos ferre. Hunc Euax, vt ait Cæſalpinus, ex vrina L cis micta in montibus, & in lapidem coagulata originem trahere ſcribit: va

Lyncurij lapidis vires.

contra dolorem ſtomachi, Icteritiam, & fluxus ventris. De hoc *Hermolau* habet: *Oritur fungus & e ſaxo, id eſt lapide Lyncurio ſiue Lynceo vulgari voce d admirabili natura: præciditur hic in eſum, & alius ſubnaſcitur anno toto: pediculi duratur in ſilicem, atque ita ſemper creſcit lapis reſtibili fæcunditate, nec credidimus tequam domi natos ita manducaremus*. Idem Cæſalpinus plantarum lib. 3. cap. *Fortè huiuſmodi lapis*, inquit, *ex corticibus Populi fit aliquid conferente vrina Lyr Tradit enim Dioſcorides corticem tam albæ, quam nigræ Populi, ſegetibus ſtercorati ſperſum fungos vtiles innocenteſque toto anno ferre*.

De hoc quid mihi perſpectum ſit fungifero lapide, vel in Germanorum tem meorum gratiam libenter ediſſeram. Eius generis tres mihi prægran donauit *Adamus Melſius*, ad Inſigne *Pineæ Nucis aureæ* prope Pantheon Ro Pharmacopœus, annis iam & experimentis grauis, vir probus & frugi, & pro fidem & peritiam, qua in arte ſua præſtat, non tam vulgo quã Romanis qu plurimis Principibus cariſſimus. Hos ego in Hortulo meo domeſtico ad ſe ſtre ferme ſpatium cuſtodiui, terrę illos paucillo obruens. At, non niſi ſemel tùm, fungos mihi protulerunt, & circa vernum quidem tempus ternos, ingẽ ſpatioſos, ex luteolo rubicundos, odore gratiſſimo, quorum maximus paln diametro erat. Hos, vt verum fatear, nec in cibos aptaui, nec radicitus e lere volui. Quare, vbi plurimis fungi iſti diebus ibi perſtitiſſent, in lignoſ

Fungi Lyncurij lapidis in lignũ abeũt.

tandem ſubſtantiam tranſiere. Certior tamen ſum factus, in cella vinaria locatos, & ſuperficie tenus terra opertas, aquà interim tepida irroratos, anni tempore ſaluberrimos, & qui difficultati vrinæ ſuccurrerent, fu protuliſſe.

Lælius Laurus Signinus celebris Romæ Iuriſconſultus, Lyncuriorum lapidum fungiferorum patriam & originem ad vnguem mihi declara In monte nempe illo, qui in *Tuſculano* agro initium ſumit, ac verſus *Ne lin* porrigitur, circa *Sermonetam* præcipuè, ac Ciuitates *Coranam* atque *gninam* plurimos eiuſmodi fungos ex Lyncurijs pullulare, eo maximè loci, arbores iſtæ confertim reperiuntur, Quercus nempe, Aceres, Fagi, Ilices, ſtaneæ; nullas tamen ibi Populos exſtare aſſeuerabat, nè ex harum corticil ad Dioſcoridis mentem quiſ, eos enatos forſitan ſuſpicaretur. Nec Lyı ibi vnquam viſas, quarum ex vrina lapidum illorum (ſi modò lapidum nc ne ſunt digni) generatio fieri potuiſſet.

Et quamuis *Euax*, non contemnendæ authoritatis Scriptor, dicat eſſe *pider*

em, ex quo fungi dicti conſurgunt, & Hermolaus relictam pediculi partem fungo in *ſilicem* durari adſtruxit; Pace tamen ipſorum nec ſiliceam nec laeam hic duritiem animaduertere potui, ſed terream quandam ligneamque ſtantiam, communem, vtriuſque tamen duritiem excedentem & tophi quonmodo naturam æmulantem. Friabilis enim horum eſt ſubſtantia, & quæ nibus facilè teri poſſit, vbi præſertim extra terram aliquot ſeptimanis adſertur. Hoc etiam mihi vſuuenit, cùm prædictos tres Lyncurios *Germano* dam Principi optimè reconditos, arboreoque muſco ac terræ paucillæ inutos in capſa lignea tranſmiſiſſem, poſt bimeſtre itineris ſpatium eò dela, præter terram friabilem & infæcundam maſſam, aliud nihil oſtendiſſe. Poſſet itaque non nemo facilè credere, Lyncurios nihil aliud, quàm putreas arborum radices, terris obſeptas eſſe: ex veterum enim arborum trunon rarò fungos ſurgere videmus. Atqui hoc ſi eſſet, accidere nonnunquam et, vt is Lyncurius, ex quo fungi pullulant, adhuc radici arboris aliqua ſal in parte non putrefactæ hæreret, cùm ex viuæ arboris etiam trunco quo fungi naſcantur. Veruntamen Lyncuriorum tanta aliquando fruſta è fuerunt egeſta, vt vnũ Equo onerando ſuffecerit, abſque vlla radicis vel tantia vel figura eminente. Accedit quòd rotunda plerunque, rarò longa ra Lyncurij reperiantur; & quòd hæ ſeparatæ quoque ab arborum radicidiſſitæ, nec adeò profundæ deliteſcant.

Tophaceæ durities in his pediculis fungorum.

Lyncurij etiam in maxima mole reperiuntur.

t vt ſemel dicam, videtur fungorum ſeminium eorundem, in certa ſua latere, quæ eoſdem protrudit; quemadmodum & *Tubera* terræ (*Taratuf-* ali vocant) non omnis fert tellus; nec illa quæ fert, vbiuis locorum eos lucit. Odore ea Porci deprehendunt, & roſtro latentia eruunt. Sic vbi curiorum periti indagatores eiuſmodi è terra ſurrectos fungos aduertunt, one facili Lyncurium ſubditum reperiunt, extrahunt, & aliò diſtrahunt. itaque ego autumo, vt vbi fungifera illa terra vnum atque alterum extruungum, qui euulſus non fuerit, radiculas eiuſdem terræ hæſiſſe, & in lim quandam ſubſtantiam cum ipſa ſua terra coaluiſſe, quæ multiplicata ad ma etiam fruſta deuenire æquè potuerit, atque in minima ſæpe portiouenitur. Videtur huic meæ coniecturæ Hermolaus fauere, cùm inquit, *li pars duratur in Silicem*, duratur, inquam, ſed non in Silicem; in hoc deceptus Hermolaus fuit, ſed in lignoſum quid. Habere autem fungos uoque radiculas nullum eſt dubium, quamuis vulgò dicatur, quod adeò mperfectum ſit in natura plantali fungus, vt pro ſolo folio æſtimari t.

Seminium fungorum.

rùm de fungis ego plura non addam; hos exactè ſatis in Rarioribus Exoti ſuis *Cluſius* deſcripſit. Longè tamen his exactiora tam in Hiſtoria, quàm ice & Phyſiologia expectamus, ex Libris *de imperfectis Plantis* Illuſtriſſi- Excellentiſsimi Principis Cæſij, propediem lucem viſuris.

ZIBE-

ZIBETHICVM ANIMAL AMERICANVM.

IO. FABRI LYNCEI DESCRIPTIO.

ALIQVALEM & hoc Animal, cum proximè præce
tibus duobus iam deſcriptis conuenientiam habere vide
ſi maculas ſpectes. Veruntamen plures differentiarum
tæ in reliquis ſeſe corporis membris offerunt. Caput
primis non craſſum, ſed tenue,& acutum habet, vt roſt
Caninum potiùs, quàm Felinum eſſe iudicares, quod
labris ſuis ſubrubet. Orbitæ circa oculos, qui minus tr
ſunt, nec magni admodum, albicant. Ceterùm ſubcineritij coloris eſt ca
& pili in barba vix vlli. Collum quoque longiùs, quàm in Tigre aut Cato
do, quod pulchro quodam ordine alternis nigriuſculis & albicantibus fa
lis, veluti totidem torquibus arte adpictis exornatur. A Capite ad dorſum
colli longitudinem ſupernam ſimilium colorum lineæ excurrunt. Dorſi
dium à collo ad caudam linea nigricans piloſa valde diſtinguit. Maculis in
pore cinereo minus obſcuro nigricantibus, rotundis, & oualibus ordina
ſecundum lineam rectam, verſus caudam productis, inſigniter decoratur
vt ſuperiores, dorſo quippe viciniores, ſint maiores, mediocres paulò inf
res, & quæ in imo ſunt ventre ſenſim euaneſcant. Caudam gerit alternis ſ
liter, vt in collo dictum, faſciolis nigreſcentibus ac cineritijs diſtinctam, ac
longam. Sub cauda tria foramina eminenter viſui ſe præbent, anus ſcilicet
culus ille, in quo Zibethum colligitur & extrahitur, ac vulua: medium ta
cæteris duobus maius apparet.

SCHOLI

SCHOLIA EIVSDEM.

Ibet hic à *F. Gregorij* noſtri *de Boliuar* veridica non minus, quàm curioſa Animalis huius Zibethici hiſtoria auſpicari, quam ex Hiſpanico idioma- otidem hìc verbis latinis efferam.

Animal Zibethicum à F. Gregorio deſcribitur.

Hoc animal inquit ipſe, naſcitur in multis Indiæ orientalis atque occiden- s partibus, cuiuſmodi in Orientali ſunt prouinciæ *Bengala*, *Ceilan*, *Sumatra*, *maior & minor*, *Malipur* ac plures aliæ.

In quibus locis reperiatur in India Orientali.

n *Noua Hiſpania* verò ſunt prouinciæ de *Quatemala*, *Campege*, *Nicaragua*, *de a Cruce*, *Florida* & magna illa *Inſula Sancti Dominici* aut *Hiſpaniola*, *Cuba*, *talino*, *Guadalupa* & aliæ.

In Noua Hiſpania.

n *Regno Peruano* animal hoc magna copia reperitur, In *Paraguay*, *Tucaman*, *raguanas*, *Sancta Cruce de la Sierra*, *Yungas*, *Andes*, *Chiachiapoias*, *Quizos*, *Ti- ia*, *Neuo Regno* & in omnibus prouincijs magno flumini *Maragnone* confi- us, quæ circa hoc ferme ſine numero ad duo Leucarum millia ſunt exten- Multo adhuc plura eiuſmodi animalia naſcuntur in *Braſilia* vbi mercatu- el Cambium Zibethi ſiue Algaliæ exercitatur.

In Regno Peruano.

In Braſilia.

Magna horum abundantia quoque eſt in *Guinea*, in prouincijs nimirum *de ngo*, *Congo*, *Manicongo*, circa flumina *Angolæ*, vſque ad *Cafres* & finem *Bonæ* , maximè autem in grandiſſimis & extentiſſimis montibus qui ibi proſtant os *fragoſas Cuſpides* appellare ſolent. Et ex parte quidem *Cafres* montium de *rea*, aut de *Luna* vbi maxima Algaliæ quantitas extat, quæ tali modo ac- ritur & præparatur.

In Guinea.

In hiſce montibus quos animalia hæc pererrant omni adhibita diligentia, gritæ ſiue Mori illi perquirũt veteres arborum aridoſque truncos, & vbi ali- s maculas magnas easq; oleoſas obſeruauerint, eò ſe conferunt, & globoſam ndam materiam truncis ijſdem adhæreſcentẽ, nuculas aut caſtaneas magni- ine æquantem inde auferunt, in aqua ebullire permittunt, id quod ſuperna- pingue & oleoſum remouent, mundioribus vaſis infundunt, viuique reſer- t. Atque hæc eſt omnium optima ac puriſſima Algalia.

Quomodo Zibeth colligatur.

lam ſi cui dubitandi animus eſſet, legitimumne an adulteratum id Zibe- m eſſet, quod empturus eſt, infundat hoc in vas, in quo aqua bullit; & ſta- quod heterogeneum & Algaliæ admixtum fuit, fundum petet, Zibethum em ſincerum aquæ ſuperficiei innatabit.

Quomodo ſincerũ ab adulterato dignoſcatur.

Hæ autem pilæ ſiue globuli Zibethici arborum truncis adhærent, quoniam li humore hoc animal maximè vexatur, cum ex intimis corporis partibus emunctoria, vt vocant Medici, prorumpat & ſudoris inſtar ſub axillis præci- , & loculis intra clunes ſitis colligatur, non procul à genitali membro.

Vbi humor hic in animali reperiatur.

Alius colligendi Algaliam modus talis eſt. Ex huiuſmodi Animalibus aliquo do domi cicuratis, quod nempe in caueis magnis adſeruentur, cum enim more hoc quaſi oneratæ moleſtantur, tunc velociter per caueam ambulant, nec ferme ſudor ipſis prorumpat. Tum enim auriculario, ſiue minimo quo- n cochleari loculos emundant, humorem illum abſtergunt & collectam

Quomodo Zibeth in cicuribus colligatur.

Algaliam

Algaliam in vaſa appropriata reponunt.

Exigua huius animalis cum Felibus ſimilitudo.

Habet hoc animal exiguam cum Felibus noſtris, ſi corpus ſaltem ſpe
ſimilitudinem, quibus tamen multo maius eſt. Altitudo ad tres palmos & lo
gitudo ad ſex pertingit. Elongatum habet & caput & collum, crura autem br

Corporis quæ ſit proportio.

uia omnia. Vngues quoque obtuſos breueſque. Pellem obtinet cineritij c
loris cum maculis tam rotundis, quàm longioribus tæniarum inſtar, ſ
coloris obſcurioris ita, vt è reliquo totius corporis colore maximè el

Pellis quali colore prædita.

ceant. Pili pectoris ac ventris albeſcunt magis, ſed non tot maculis co
ſperguntur.

Mamillas ſex habet.

Eſt hæc beſtia Cholerica multum, ac inquieta. Sex habet mammillas vn
tas ac minutas & totidem fætus, mammillarum nempe pares numero edi

Vbi habitet.

Enutrit ſuos Catulos in magnarum arborum cauernulis, vbi ſibi ſuiſque
lijs tutam ſtationem eſſe putat, quamuis ſæpè capiatur cum filijs, domique fac
lè educetur. Vorax eſt & ex aliorum animalium rapina viuit, auium pr

Victus qua is ipſi.

ſertim; quarum captura gaudet, cum velociſſimi ſit curſus. Temperaturæ e
calidiſſimæ. Pellis ventris ipſius eſt ſaluberrima in omnibus frigidis aff

Téperatura. Et remedia ex hac.

ctionibus: Ventriculum præcipuè roborat, ſi fruſtulum ex hac eidem in
ponatur & quotidie geſtetur. Nigri illi *Guineæ*, & *Braſilienſes* barbari
huius quoque animalis carnibus veſcuntur, vtcunque ſit peſſimi odoris

Quidã huius carnibus victitant.

& digeſtionis duriſſimæ, quam ad venerem tamen præſtare maximum
ſtimulum affirmant. Naturalium rerum Profeſſores alias quamplurim
Animalis huius proprietates norunt, quarum ego minus curioſus indagat
fui. Hæc ille.

Hucuſque F. Gregorius qui tenaciſſimæ eſt memoriæ.

Miror profectò *F. Gregorij* noſtri ſummam in Animalium perquiſitione i
duſtriam & tenaciſſimam, eorum quæ vidit vnquam, memoriam. Iuro tibi
Lector, hæc omnia quę hactenus ipſius ab ore & ſcriptis hauſi, & poſthac dict
rus ſum plura rarioraque, abſque vllius ipſum ope libri memoriter deſcripſi
& per compendium quodammodo (cum inter colloquia protractiora etia
plura afferat) tantùm contraxiſſe.

An Veteres hoc animal nouerint.

Meretur ſanè hoc animal, vt non minus diligenti, quàm in præcedentib
factum eſt, examine, Veterum de hoc theſauri, ſi quid modò de tam odori
ro ipſis animali inoluit, excutiantur.

Admirabilem quandam odoris ſuauitatem olet Pardalis, inquit Ælianus 2. Hi
An. cap. 22. *quam bene olendi præſtantiam diuino munere donatam cùm ſibi propri*

Putant aliqui Pãtheram Veterũ eſſe hoc animal.

planè tenet, tum verò cætera animalia hanc eius vim præclarè ſentiunt. Et longè a
te Ariſtoteles in problematis quærit, cur ſola Pardalis ſiue Panthera inter an
malia bene oleat? Ex his, niſi fallor, locis aliqui, atque inter hos *Petrus Gill*
Æliani Interpres, in hac olim opinione fuerunt, hoc noſtrum Zibethicu
animal Antiquorum Pantheram eſſe, cum alia huius apud Ariſtotelem
Veteres reliquos memoria nulla exſtet: & odoris quidem vnico argumen
ducuntur.

Improbatur hęc opinio.

Sed enim haud certum eſt Antiquorum Pantheram gratum hominib
odorem, qualem nunc Zibethum ſpirat, præbuiſſe. Nam idem Aelianus hu
cęteris ſolummodo animalibus iucundum odorem, a quo veluti ab eſca inci

rentur,

ır, fuiſſe, his verbis eodem loco inſinuauit. *Hinnuli, Dorcades, Capræ ſil-es, atque alia eiuſmodi animalia quadam ſuauis odoris illecebra attrahuntur & mè accedunt.* Animaduertimus etenim, quod, quemadmodum homi- ſi bile ſuffuſos oculos habeant, omnia quæ vident flaua exiſtimant, & ndem lingua imbiberit, quæcunque edunt amara arbitrantur, ita pro cerebri & mammillarium proceſſuum olfactus organorum diſpoſitione, ò gratum odorem ceu fœtentem abominari, modò peſſimum pro iu-iſſimo poſſe habere.

Homines pro varia organorũ ſenſus diſpoſitione varie de obiectis iudicant.

idi fœminam, quæ adeò à Caſei odore abhorrebat, vt ſi cultro ſaltem, Caſeus inciſus fuerat, improuidens panem ſibi diuiſiſſet, in Lipothy-a ferme incideret: vbi tamen hæc prægnans fuit, bis terue ita Ca-dore oblectabatur, vt abſentem etiam, veluti præſens eſſet, olfacere con-ò diceret, & quod mirum magis, auidiſſimè ſemel atque iterum eundem ederet. Ex viris etiam plurimos, non niſi putrido cloacam ſpirante ollari Caſeo, quem alij ceu fimetum ſtomachabantur, veſci non aliter, ac ſi *Iouis cerebrum* appoſitum fuiſſet, & vidi & videndo nauſeam concepi. Poterit ie beſtijs etiam aliquid in Panthera, quod nobis fœtet, bene olere.

Quæ Caſeum femina abhorrebat, grauida mire appetebat.

riſtoteles profectò lib. 9. de Hiſt. Animal. cap. 7. *Pantheram*, inquit, *abſcondentem venari dicunt, propterea quod ſuo odore belluas delectari intelli- propius enim ita accedunt, quas corripiat.* Vbi quidem Ariſtoteles beſtias as Pantheræ odore capi, at non ideò iucundum hunc eſſe hominibus, mabat. Nam & eadem Panthera abominando humani fimeti fœtore, ſuaui quodam odoramento capitur, & eidem veluti remedio, ſuum rſus venenum *Pardalianches* dictum, inhiat, deglutitque. Verba eius ſunt: *Panthera cum venenum, Pardalianches ab angore dictum, ederit; quo s etiam intereunt, ſtercus hominis quærit, eo enim ipſo iuuatur, quocirca tores ſtercus ibi propinquum ſuſpendunt ex arbore aliqua, ne procul bellua petens ſuum medicamentum. Itaque inſiliens ibidem, & ſpe capiendi per-ns in ſe efferenda immoritur.*

Pantheræ odor beſtijs tantũ gratus.

Panthera fœtori humani ſtercoris inhiat.

licet ipſa hoc quærat, vt medicamentum, medicamenta autem d obijcere quis mihi poſſet) omnia ferme nobis ingrata ſint, pro-e tamen exiſtimo D E V M ipſis animalibus medicamenta quoque pecie quadam iucunditatis proponere voluiſſe, ad quæ naturali appe- illecebrà veluti ducta, non aliter ac nos ad pabulum, ferrentur. e enim ego ipſa bruta hoc intellectus diſcurſu vti exiſtimo, quod e velint etiam eligere medicamentum ſua natura ingratum quidem; ò gratiſſimam ſanitatem ſummum ipſis bonnm recuperare valeat. Ve-x nos ſæpè hoc medio amariſſimo, medicamento inquam, ceu quid ſſimum eſſet, vtimur: quia finis, propter quem aſſumitur, hoc eſt ip-itas (ſine qua & diuitiæ & liberi, & Principum fauores & coniugum es ſordent) dulcis & iucunda exiſtit.

Beſtiæ iucunditatis ſpecie ad ſua medicamenta feruntur.

propterea quando iam laudatum Ariſtotelis locum Iul. Cæſ. Scaliger ex-ns, *Mirum verò*, dicit, *Pantheram carniuoram, herbam* (pardalianches nem-*deuorare, prudentia remedium noſſe, nocumentum non præuidere!* Duplex ipſi re-

ſponſum oppono. Primum, animalia bruta inſitis quibuſdam, vt Sc
loquuntur, ſpeciebus tam venena quàm auxilia ſua cognoſcere, vt fugit A
Lupum,& pullus gallinaceus Miluum, quem prius nunquam conſpexerat
tamen hæc æquè vt nos decipi poſſe, quis dubitabit? Si quis enim voraciſ
Lupo Lycoctonon, aut Cani famelico Nucem vomicam in puluere carn
inſpergat mandenda, an non eodem prorſus modo fallentur, vt nos? qu
aliquando incautis per fraudem; loco ſalis aut Sacchari, *Arſenici* puluis in
offertur, aut per inaduertentiam & bona fide præbetur: vt contigiſſe m
ni erranti Seplaſiarij puero, qui loco farinæ ex oryza confectæ magnam *Ar*
puluerizati copiam dedit, quod & cum lacte ceteriſque aromatibu
ctum plurimos, qui ex pulmento hoc eſitauerant, è vita ſuſtulit; alios an
torum ope, vix tandem ſemiuiuos, reliquit. Certus ſum vaccas, vt
taceam beſtias, quamplurimas venenoſas herbas, ne olfactu quidem di
ri, ſi ſolæ ipſis offerantur, incautas tamen ſæpe eas cum reliquis herbis
& *Bubreſtim* eſitare, vndè adeò inflantur, vt niſi faſcijs obuoluantur
medium crepare videantur, plurimæ etiam moriantur.

Iul. Cæſ. Scaliger.

Reſpondetur Scaligero miranti Pantheram herbas vorare.

Primò.

Incautæ beſtiæ æquè à venenis vt nos ipſi decipi poſſunt.

Secundum reſponſum tale eſto: Non abſurdum videri, carniuoram beſ
herbis quoque ſubindè victitare, id quod ſupra in Lupo vidimus. Et ego
mi Feles duas teneo, quæ Melopeponum, quorum hoc Auguſti menſis
pore eſus nobis frequens eſt, pulpà ſeu carnibus adeò afficiuntur, tam
è manibus meorum familiarium eripiunt, ac ſi animalium veræ carnes a
ſces eſſent. Domeſtica in Canibus ac ſuibus exempla quoque habemus va
bi voracitatis. Iucundum certè ſpectaculum ſæpe mihi præbuerunt tria diu
rum generum animalia, quæ domi olim meæ alebam; *Felis* ſatis magna, *C*
lus, & *Sturnus*. Hæc prandentibus nobis diligenter præſto erant, & quoſcun
menſa ipſis cibos proijciebamus, gnauiter ore excipiebant. Vnanimes qui
ex vna eademq. patina comedebant. *Cuniculus* tamen timidiſsimum anim
lum creditum, reliqua duo morſu non rarò abigebat. Vt vel hinc diſcas, d
ſum cibum vt eadem animalia, ita eundem diuerſa ſumere. Plurima huiuſ
omniuora animalia Græcis dicta παμφάγα tam aquatilia, quam terreſtria, ca
libro doctiſſimo ſuo *de continentia, vel de ſanitate tuenda* recenſet *Marſiliu*
gnatus Medicus Romanus, quo olim ego Doctore & Medicæ Laureæ Colla
poſtmodum collega, quà in docenda Medicina in Athenæo hoc Romano
in curandis ægrotis noſtris ſæpiſſimè vſus fui.

Secundò reſpondetur.

Marſilius Cagnatus eruditiſſ. Romanus Medicus fuit.

Et quandoquidem nunc euicimus Pantheram non eſſe Zibethicum
ſtrum animal ſiue *Algaliam*, cum corporis totius figura, capitis cump
maximè reclamet, an *Petro Bellonio* aſſentiemur, qui Antiquorum
nam potius ſubſtituit? Hic enim lib. 2. cap. 20. ſuarum obſeruationum
ſe Alexandriæ *Ciuettam*, hoc eſt animal Zibethum fundens vidiſſe ita
redditum, vt cum hominibus colludens, naſum illis, aures ac labra
morſu prehenderet, quod ab ineunte ætate humano lacte enutritum
ſet. Hoc autem Antiquorum Hyænam eſſe. Non dubito quicquam
tatem ſuam eiuſmodi beſtias deponere ſolere, quod in Lupa quoque
mus, ſed humano id lacti attribui debuiſſe aſſenſum vix præbeo.

Cum Panthera non ſit Zibethicũ animal an ſit Hyæna veterũ.

An lacte humano paſta bruta māſueſcāt.

Lupin

pinos confeſtim mores ex Lupino lacte *Romulo* ac *Remo* dare velimus. Quod m alter horum Fratricida fuerit, non quidquam probat; Nam & *Caim Abe-* fratrem, optimo *Euæ* primæ Matris noſtræ lacte altus, occidit. Et catelli ſæ- s mulierum vberibus applicantur deplentes abundantiam lactis, qui in fe- o ſuo ingenio ob id nihil mutant. Solet feritatem hanc potius continua- edam cum hominibus conuerſandi aſſuetudo mitigare. Memini mihi à *ncíſco Stelluto Lynceo* Fabrianenſi viro, vt ob animi candorem omnibus eſt ſſimus, ita ob Matheſeos ſciẽtiam tam *Clauio, Valerio*, & *Magino* olim amiciſ- us, quàm à *Galilæo* nunc æſtimatiſſimus, oculato teſte narratum fuiſſe, cum eniſſimi *Ducis Parmenſis* Beſtiarius Leoni maximo Diaria præberet, & mani- ioculari ipſum palpo demulceret, auſum etiam fuiſſe caput ſuum Leonis ri- inſerere, quod ludibundus Leo leniter dentibus arrodebat, nec vllam noxam inferrebat. Dux, vbi hoc ipſum ſtupens pauenſque conſpexiſſet, oo plumbeo Leonem quam celerrimè traijci & interfici iuſſit. Ne ite- s vicibus tentaturæ idem beſtiæ, non iocandi, ſed laniandi ſubiret dira do. Et Bellonius quidem certò ſibi perſuadet, vt dixi, ſi cum ve- m deſcriptione, quam *Hyænæ* aſſignant, *Ciuetta* (vt ipſe hanc be- n Zibethicam nominat) conferatur, prorſus vnum idemque ani- eſſe.

Francíſcus Stellurus Lynceus Vir ob animi candorem & Matheſin æſtimatiſſimus.

Et quandoquidem hic Veterum authoritatem implorat, Ariſtotelem maximè ſuffragari cenſere quis poterit. Hic enim de Hiſt. Anim. lib. ap. 32. de Hyæna agens, Lupi colorem ipſi tribuit, qui etiam in no- eſt animali Zibethico. Secundo præter genitalia & excrementorum tum, alium adhuc aſſignat loculum Ariſtoteles non peruium, qualis lem omnino in *Ciuetta* conſpicitur, ex quo odoramentum Zibeth di- n, colligitur & extrahitur. Et hunc meatum ait Ariſtoteles, tam in culis quam fæminis reperiri, & hic in Zibethica beſtia eodem prorſus o ſe habet. Atqui hæc non ſicco ſunt pede tranſeunda. Ariſtotelis enim monio Hyæna habet iubam per totum dorſum, quæ Algaliæ noſtræ deeſt. e locum hunc paulò ſupra Ariſtotelis laudatum Scaliger declarans. *Iu- habet Hyæna quemadmodum Equus*, ait, *ſed ſeta duriore. Iubam autem in fronte m habet Hircus, in fronte & collo Equus, in collo & armis Leo, in toto dorſo na*. Quæ ex 8. de Hiſt. Animal. cap. 5. didicerat.

Bellonius confutatur Hyænam putans eſſe Zibethicã beſtiam.

Ad Ariſtotelis dicta contraria opinioni Bellonij. Primò.

t & aliud huic aduerſum opinioni, non parui momenti argumentum. enim Antiquis perſuaſum fuiſſet, promiſcuum eſſe in eodem animali n, ob tria nempe illa iam dicta foramina: Vnde Ouidius quoque 15. Me- orph. inquit - - - - - *& quæ ſit fæmina tergo*

Secundò.

Paſſa marem, nunc eſſe marem miretur Hyænam.

toteles eos confutat, & vtrumque ſeparatim ſexum dari in Hyæna, vereq. nas ac mares eſſe, aſſerit. Deceptionis hanc cauſam aſsignans, quod ex tri- llis foraminibus vnũ perpetuo imperuiũ ſit, nec intra corpus, (quod in pu- lis fieri tamen ſolet) penetret. Et quidem imperuium meatum, tam in mare in fęmina ſub cauda ſtatim collocat, ſub hoc excrementorũ exitũ, ſub quo tale. Quæ Iul. Cæſ. Scalig. Cõment. ſuo in hunc locũ, optimè vidit & egregiè

Cur putetur Hyæna mas & fœmina eſſe.

explicauit, à ſitu argumentum capiens, meatum ſeu rimam illam imperui non poſſe eſſe pudendum, ſiue matricem, eſſet enim ſupra podicem colloca id, quod animalium nulli contingit: Hæc ipſiuſmet verba ibi leguntur: *Eſt tur inutilis meatus ille fæminæ naturæ facie, tum quia eſt imperuius: tum à ſitu. Q modo enim matrix ſupra rectum inteſtinum ſub dorſo eſſet, ſi meatus excrementorum ter illam rimam & veretrum eſt?* Ingenuè ſatis hæc, verùm quæ minimè conc dant cùm ijs pauculis, quæ de Hyæna aduerſus Cardanum ſcribit Excercitat ne 217. particula ſeptima. *Negat*, inquit, *Ariſtoteles in maſculo* (Hyæna) *rimam, quæ ſub excrementorum exitu eſt, peruiam introrſum eſſe*. Dicere deb ſet, *quæ ſupra excrementorum exitum eſt*, ſi Ariſtotelis mentem declarare, ſibiipſi contradicere voluiſſet. Sed labi humanum eſt; quod mihi, ſi aliq ties vſuuenerit in hoc ſcripto, vt culpam libens fatebor, ita non illibenter ſtigationem recipiam, vt poſteri meo errore etiam melius ſapere, & aliq diſcere valeant.

Scaliger modò dextrè explicat Ariſtotelem de Hyæna.

Modò ſiniſtrè.

Quomodo Hyæna à Zibetho animali differat.

Atque his ita poſitis conceſſiſque, Zibethicum animal ab Hyæna di re planè colligimus, in Zibethica enim beſtia inuerſo quodammodò ordi rima hæc imperuia ſitum ſuum obtinet. In fæmina namque ſub cauda mediatè excrementorum exitus, ſub hoc rima, ſeu loculus Zibethi, & dem vulua conſpicitur. In mare verò eundem primum ſub cauda locum podex, hunc rima & demum veretrum ſiue maſculinum genitale ſitum habet. C in Hyæna vtroque in ſexu, rima illa pudendum fæmineum mentiens impe illa ſtatim ſub cauda collocetur. Taceo nunc alia quæ ab *Ariſtotele, Plinio, I Solino, Alberto Magno* alijſque Scriptoribus de *Hyænæ* corporis conſtitutio moribuſque afferuntur, quæ cum *Algalia* noſtra commune nihil habent, potius aliqua monſtro ſimiliora & fabulis proximiora videntur. Quòd n pe ſpina ipſi dorſi adeò rigeat, vt collum continua vnitate flecti nequeat, corpore toto circumacto, quod falsò etiam Leoni & Lupo Ariſtoteles a buerat. Quòd voces item, ſingultus ac vomitus mentiatur humanos tam homines quàm Canes fallat voretque. Quòd varietatem in oculis colo omnimodam oſtendat, in quorum pupillis lapidem gerat *Hyenium* dictu la poteſtate præditum (ſi credere fas eſt) vt, cuius hominis linguæ ſubditus rit, prædicet futura. Quòd animal ter ab hac luſtratum amplius ſe mou non poſſit. Quòd in Aethiopia cum Leæna coiens monſtrum generet *Crocuta* dictum, cui adhuc magis monſtroſas affectiones affingunt. Q vera eſſent, hactenus nobis innotuiſſent, cum Itali iam, Hiſpani, Germ Galli, Luſitani, Angli, Belgæ, Poloni vniuerſum orbem, quà mariti quà terreſtribus itineribus paragrarint, & plurima alijs ἀδύνατα putata blicarint.

Aliqua de Hyæna à veteribus allata fabulas ſapiunt.

Sed hìc ad ſecretiora Naturæ myſteria penetrandi lata patenſque ſe aperit. An inter animalia etiam Hermaphrodita reperiantur? habent e neſcio quid reconditi ſenſus, hæc quæ ex Ariſtotelis lib. 3. cap. 6. de neratione animalium verba ſubnecto: *Quin etiam de Trocho & Hyæna tè, magnoque errore narratur, Hyænam enim complures aiunt, Trochum He tus Heracleota ſcribit duplex genitale habere, maris ac fæminę, & Trochum ſeipſum*

An inter animalia ſint Hermaphrodita?

Hyæna

nam inire & iniri annis alternis : ſed viſa eſt Hyæna mas & altera fæmina ſui imine genitalis.

Quid Ariſtoteles per *Trochum* ſuum, quem nec deſcribit exactius, nec alio in eius meminit, intelligat, equidem cum ignorantibus pleriſque ignoro. t qui ipſum Melem animal putent; quod Plinius lib. 8. cap. 38. illa ſolertia ditũ ſcripſit, *vt in metu agitatum, ſufflatæ cutis diſtentu ictus hominum & Canum ſus arceat*, quod nos hodie *Taſſum*, vel *Taxum* appellamus. Et *Melem* aliqui um volunt à melle, cui auide inhiat. Hoc enim nonnulli vtroque ſexu pol- crediderant, & Zibethum ſiue Algaliam dicebat Cardanus *Meli* ſeu *Taxo*, d ad caput præcipuè, ſimilem eſſe. Sed hæ meræ coniecturæ ſunt; forſan n Ariſtoteli nec *Meles* cognitus fuit, de Zibetho certè parum ſciuiſſe vide- cum odorati liquoris circa pudenda colligendi nullam mentionem fecerit. ius lib. 8. cap. 30. *Hyænis inquit, vtramque eſſe naturam, & alternis annis ma- alternis fæminas fieri, parere ſine mare vulgus credit; Ariſtoteles negat.* Hic ego totelem oſcitanter à Plinio lectum animaduerto, neque enim vnquam ne- t Ariſtoteles Hyænas ſine mare parere, qui nec quemquam mortalium hoc uiſſe voluit, nec vulgò hoc creditum fuiſſe. Hac enim ratione ſeipſam Hyæ- nire debebat, niſi à vento (quod in alijs beſtijs fieri poſſe aliqui ſomnia-) forſan concepiſſet. De *Trocho*, & non de *Hyæna* hoc ex mente Herodoti acleotæ ſcripſerat. Hoc ſolum negauit, alternis annis tanquam marem fæ- as inire, & alternis à maribus ceu fæminam ſuperueniri, hoc eſt non eſſe maphroditas, non habere nempe vtrumque ſexum; cum fæminæ æquè e mares rimam quandam præter conſueta genitalia loca habeant, quæ ad ceptum ac initum nihil faciat, cum intra corpus non penetret.

Ignoratur quid Trochus ſit apud Ariſtotelem.

Aliqui putant Taxũ ſeu Melem eſſe.

Et hoc animal quidã Hermaphroditum credunt.

Plinius Ariſtotelem oſcitanter legit.

Ariſtoteles explicatur.

Hermaphroditos tamen in rerum natura exiſtere, viuæ reclamare, vt exi- o, experientiæ propterea non voluit. Siquidem lib. 4. cap. 4. de Gene- Anim. Vtriuſque ſexus genitalia membra in animalibus eſſe poſſe, his is admiſit: *Quibus autem gemina habere genitalia accidit, alterum maris, al- fœminæ; ijs ſemper alterum ratum, alterum irritum redditur, cum per alimen- ſubindè deliteſcat; quoniam præter naturam eſt. Agnatum eſt enim modo ab- s, nam & abſceſſus aſſumunt aliquid nutrimenti, quamuis poſt geniti ſint, æter naturam.*

Ariſtoteles concedit Hermaphroditos.

inius ſimiliter lib. 11. cap. 49. Hermaphroditos conceſſit etiam in qua- edum genere. *Hermaphroditos* ait, *quadrupedum generi accidiſſe primùm Ne- principatu arbitror. Oſtentabat certè Hermaphroditas ſubiunctas carpento ſuo , in Treuerico Galliæ agro repertas, ceu planè viſenda res eſſet, Principem ter- n inſidere portentis.*

Plinius etiam conceſſit.

go quid in hoc portentorum genere, vt Plinianis dicam verbis, mihi vel vi- vel auditum, ingenuè fatebor. Eodem, quo ex patria mea cariſſima, ni- m *Bamberga* Romam proficiſcerer, hoc eſt Milleſimo quingenteſimo & geſimo octauo à Chriſti Natalibus anno, puerum ibi pauperculum quennem vidi, cui inter pudendi muliebris labra veretrum grandiu- m propendebat, ex quo vrinam quoque profundebat, vt maſculus ve- atur, *Iacobi* nomen in ſacro Baptiſmate nactus.

Bambergæ Hermaphroditus viſus ab Authore.

Romę puella à natiuitate credita, in puerum tranſit.

Ante annos triginta Sedente feliciſſ. recordationis *Clemente Papa Octauo* ... *mana* puella mirabili Metamorphoſi in maſculum transformata fuit. Eſt au... hæc fideliſſimā rei tranſactæ hiſtoria, quam ab ore *Antonij Belmiſerij* ... tiſſimi Pharmacopoei, ad Beatæ Virginis Lauretanæ Aedem *Romæ* habita... excepi, qui eodem ipſo tempore, quo hæc fierent, in ædibus dictæ pu... Hermaphroditicæ habitabat.

Hiſtoria dictæ Metamorphoſeos.

Poſſidebat hæc puella vtriuſque ſexus genitalia, veruntamen, cum me... la vix appareret, & teſtium rudimenta ſaltem aliqua adeſſent, ipſaque ex... dendo muliebri, quod ſub maſculino collocabatur, vrinam excerneret... ætatis ſuæ annum decimumtertium fæmina credita, acu pingere, nere ac... muliebres edocta artes, fœmineo quoque habitu veſtita inceſſit, donec re... te vrina per biduum ipſi ſuppreſſa dolores cieret ingentes; de quibus apud... trem conqueſta. Hæc locum muliebrem indagans, quidpiam cartilagineum... tus enatum reperit, quod profundendæ ex ſolito foramine vrinæ remoram... cit. Hoc vbi Chirurgo perito indicaſſet, & hic ſimul virile membrum lon... ſculum ſolito factum aduertiſſet, fomentis emollientibus adhibitis, illud... digitis ſæpiuſcule & leniter tractaſſet, effecit, vt maxima vrinæ copia per ip... penem ſtupentibus omnibus proflueret. Quare ſuperiorum iuſſu & impe... primarij VRBIS Medici & Chirurgi vocati, rem vbi probè totam explora... habuerunt, poſthac veſtitu virili indui adoleſcentem iudicarunt. Hunc e... viginti quinque annis noui, nam poſtremis his duobus annis, vt vir Cl. *Luc...* *cus Ceſcharinus*, qui ipſi medicinam facit; nuperrimè adhuc mihi retulit, d... ſe continet, cum in eam craſſitiem ac pinguedinē illi corporis moles excreu... vt vix ſe amplius mouere poſſit. Fuit autem fœminei ſemper habitus & c... plexionis pituitoſæ, imberbis, quamuis altæ ſatis ſtaturæ. Cælibem hact... vitam duxit, neutro enim in ſexu quicquam valet. Apparent tamen adhuc... dendi etiam muliebris veſtigia labra vuluæ nimirū, & maſcula vaſa produc... ra. Artem Pharmaceuticen à Patre didicit, & nomine eodem, quod in ... ipſi fonte donatum fuerat, adhuc gaudet ANNÆ nimirum. Atque hæc ... prætereunda hoc loco, & in hac ipſa qua viuimus Romana vrbe, Hiſtoria ... viſa fuit.

Ariſtotelis locus de quibuſdā, qui Hermaphroditi creduntur.

Dixerat Ariſtoteles *quibus gemina ſunt pudenda, vnum ratum, alterum irr...* *eſſe*. At hic noſter in neutro quicquam poteſt: An hunc non verè Hermap... ditum dicemus; ſed talem, cuius prædicto capite circa finem Ariſtoteles m... nit his verbis? *Pueris etiam quibuſdam genitalis poſtremum, & meatus qua excre...* *tum veſicæ tranſit, non eodem tetenderunt, ſed infra meatus ille tranſegit, quam ob...* *demiſſis clunibus mingunt, qui teſtibus paulò in partem ſuperiorem retractis, vide...* *à longè ſimul & maris habere genitale & fæminæ*. Verùm vtrumque hic ſexum...

An verum ſit in alterutro tantum Hermaphroditos ſexu pollere.

ctè habuit, cum per vtriuſque pudenda vrinam emiſerit. Aſt neque hoc ve... Ariſtotelis decretum, Hermaphroditos vnum genitale ſaltem ratum, alte... verò irritum habere. Certorum enim mihi fide teſtimoniorum conſtat, ... egregia ſtaturà & venuſta facie iuuenem, qui modò gladium cingebat, n... colum tractabat & agere patique poſſet. Niſi Ariſtoteles intelligat, qui fœ... dum virile profundit ſemen, concipere non poſſe: aut vice verſa, quæ grauid...

gen

erare in alia fæmina nequeat. Quod an verum ſit, ignoro equidem.
Si tamen meis aliquam oculis fidem dare cogor, adducor ferè vt contrarium
ſtotelis dictis credam. Exenterauit Theoph: Molitor domi meæ ante annos
tuordecim murem domeſticum maiorem illum quem *Rattum* appellare ſo
us, viuus autem hic captus fuerat, ne oſsa cōminuta ſceleti confectioni obeſ-
. Et ecce rem miram! Hermaphroditus erat, & prægnans nouem muſculos
tero concluſos gerens, non maiores, quam magna aliqua formica eſſet, viuos
nes, & in quibus cor manifeſtiſſimè pulſare videbamus. Erant huic omnia
inam conſtituentia genitalia, & ſemen præparantia, conficientia, teſtes
pe, ac deferentia vaſcula cum ſua matrice. Altera ex parte aderant ſimiliter
a omnia vaſa ſemen facientia & iaculātia maſculina, cum ipſo veretro, teſti-
quoque ac veſiculis ſemine denſo & optimè cōcocto onuſtis. Vidit & obſer-
t mecum hęc omnia iam ſæpè laudatus *Princeps Cæſius* noſter, qui & Ico-
ſtatim à pictore confici, ego ſceletum parari, iuſſimus, vtrunque adhuc do-
neæ curioſorum voluptati aſſeruo, & ſingulis oſtendo. Cum itaque Natura
l moliri fruſtra perhibeatur, quin *Mus* hic in vtroque pudendo ſexuque
ns fuerit, facere non poſſum, quin aſſenſum præbeam.

Mus domeſticus maior verus Hermaphroditus ab Authore viſus & adſeruatus.

Iucundā & mira viſu in hoc mure obſeruata.

Vnico hic & luculento, pace Lectoris mei curioſi, Naturæ miraculo & ar-
nento probabo, quam facilè nos in diiudicandis Hermaphroditis ſubinde
poſſimus, ſi externa ſaltem membra intueamur, nec diligenti poſt mor-
animalium ſectione interna rimemur. Reperio in *Iuuenilibus* meis, hoc eſt
nquennalibus Medicis illis Obſeruationibus, quas in *Noſocomio S. Spiritus*
collegi, ante hos viginti tres annos inter proiectitios illos infantes (quos ve-
magnis locus hic ſumptibus educat, ita amore materno prorſus ſuſcipit) ſu-
tum & pro Hermaphrodito iudicatum puellum, vt Sacerdos de imponendo
aptiſmate, nomine etiam dubitaret, inclinauit tamen animus *Ioannem* ap-
re. Hic infans itaque in inguinum regione tres ſanguine ſuffuſos tumores
ndebat, quorum medius erat productior & ſimilitudinem aliquam cum pu-
dis virilibus, quæ in Cynocephalo Simia illa maiore viſuntur, gerebat. Sub
vuluæ putatæ labra, ſed imperuio foramine concluſa latebant: Vnde an mas,
mina, an Hermaphroditus potius eſſet, exactius cognoſci nō potuit. Plurima
nonſtroſa in hoc cernebantur corpuſculo, quæ alio loco, ſi quando DEVS
n, vires & ſuppetias dabit, vt poſt tot alios de *prima Hominis vita* aliquid
iter & Medicinæ ſaltem ſtudioſis promam, exactiſſimè deſcribam. De-
quinto hic à natali ſuo die obijt: cum enim veſica careret, & anum
um haberet, atque ideo vtrumque excrementum ex vno illorum in in-
e tumorum tertio die reſerato effunderet, viuere diutius non potuit. Hic
come à D. Angelo Colio Senenſi & à me ſubiectus, in ſtuporem fer-
os ambos egit. Reperimus enim tumores ſupra nominatos ſanguine ſuffu-
x inteſtino Colo eo loci prolapſo erupiſſe, computruiſſe, fæces indè pro-
ſſe. Ad eundem locum vnus vreter deſinebat, ſiquidem Veſica vt dictum,
bat, qui ſerum ſuum ibidem deponebat. Et cum genitalia membra & ſper-
ica ſiue ſeminalia vaſa indagaremus, maſculina prorſus nulla reperire po-
nus. Sed ecce mirabile dictu, duos intra ventrem concluſos offendimus

Docetur quā facile in diiudicandis Hermaphroditis fallamur.

Monſtroſus infans pro Hermaphrodito habitus.

Quid in huius cadauere repertū.

Nec mas nec femina nec Androgynos, ſed duplex fuit fæmina.

vteros,

vteros, cum annexis vtrobique teſticulis, ſed vnico tantum teſticulo vnico vtero adhærente ac vaſis deferentibus ſemen, vti & præparantibus. Haru vna matrix intus penitus abſcondebatur, nec ceruicem ad externa porrigeb altera in dextro nempe latere exterius collum ſuum producebat & vulua dictam, (quæ viſa quidem, ſed haud penetrans iudicata) conſtituebat. E enim foramen, ſeu ductus ille adeò anguſtus, vt vix aciculæ caput admitte Et ſic, qui infans nec mas, nec fæmina, nec Hermaphroditus cognoſci verè terat, duplex fæmina fuiſſe inueniebatur. Atque hæc eius gratia liben adducere volui, cum legiſſem apud Clementem Alexandrinum eruditione ria & morum ſanctitate conſpicuum Scriptorem, Pædagogiæ ſuæ lib. 2. cap. Hyænam nunquam mutare naturam, idem enim animal non habere ſi ambo pudenda maſculi & fœminæ, quod nonnullos exiſtimaſſe ait, Herm phroditos prodigioſè narrantes, & hanc ex mare ac fæmina naturam innou tes. Et quod ad Hyænam attinet, hanc habere ſub cauda quid ſimile quid pudendo fœmineo, verum neutiquam in matricem deſinens, quoniam H na nimirum, animal ſit ſalaciſſimum, & in hoc foramine tam fœmina conceptum, quando auerſi ſunt meatus à Natura ad concipiendum deſtin quàm maſculus etiam, qui ſimiliter agat & patiatur, ſuam expleant libidin Vult igitur, vt concludam demum, Clem. Alexandrinus Hermaphroditos n dari aut produci à matre Natura, quod manifeſtæ tamen, quam modò duximus, experientiæ repugnat. Sed mittamus tandem Hyænam peregrin ſcilicet animal, forſan hoc nobis tempore ignotum; vtcunque non deſint, Lupum putent eſſe Africanum, quòd hic villoſus ſit maximè, & veſpere, nocturno tēpore ambulet (quod quidem Hyænę proprium eſſe ſcribunt) interdiu lateat ac Leonem tunc non minus, quàm ouis ipſum Lupum tim Et nunc ad Zibethicum noſtrum animal regrediamur.

Clemens Alexandrinus negabat dari Hermaphroditos.

Poſtquam igitur tam *Pantheram* quàm *Hyænam* Zibethicum animal eſſ gauimus: videndum porrò, à quibus tandem ſcriptoribus primò id nobis in tuerit. Sed antequam hoc agam, facere non poſſum, quin de Hyæna expl tiora & iucunda quædam ex *Augerij Busbequij* Epiſtola prima, quam de L tione ſua Turcica ſcripſit, hìc afferam.

Busbequius de Hyęnis certiora quædā habet.

Hic igitur, cùm *Amaſiam* proficiſceretur, & *Ancyram* Galatię, Turcis *Angu* ctam, perueniſſet, ſcribit ibi locorum plura Turcarum ſepulchra ingent onerata ſaxis ſe offendiſſe, idque fieri duplici de cauſa. Prima vt ſi accuſ Dæmone & defendente bono Genio vitæ anteactæ rationem redditur mortuus, in eo ſepulchro commodiorem ſedendi & cauſæ ſuæ dicendæ lo inueniat: huic enim ridiculo, miſeri illi Turcæ figmento credunt. Secun vt à beſtiarum iniurijs, *Hyænarum* præcipuè furtis, quæ mortuis corporibu hiant, cadaueribus ſuis proſpiciant. Ait enim *Busbequius* in ijs region *Hyænas* frequentiſsimè ſepulchra ſuffodere, ad ſuas oſſa ſpeluncas congreg tam humanorum, quam ferinorum cadauerum. Et ob id Hyænas facilè i niri ex oſsium cumulo, ante harum ſpeluncas conſpecto.

Hyænæ ſepulchra ſuffodiunt.

Deſcribit autem *Hyænam* (id quod à paucis oculatis teſtibus factum m ni) Lupo aliquantò humiliorem, ſed nihilò breuiorem eſſe. Pellem hab

Deſcriptio Hyænæ ex Busbequio Teſte oculato.

Lu

i ſimilem, niſi quòd pilo ſit horridiore, & grandiore, maculis quoque
is diſtinguatur. Et (quod maximè hic notandum cenſeo) caput Hyænæ
i ſpinæ contiguum ſine vllis vertebris eſſe, vt cùm reſpicere velit, totam
rtere neceſſe habeat. Ex quo diſcere libet veriſſimum eſſe, quod iam bis
e ſuperius monui, fieri non poſſe, vt quod animal collum habet, non iti- De vertebris colli in Hyæna quid ſentiendum.
in eo vertebras ſit nactum, quod de *Lupo* & *Leone* & *Hyæna* à veteribus
falsò proditum iiſdem illa carere. Ait enim *Busbequius* collum huic anima-
nimè eſſe, & caput dorſi vertebris immediatè adhæreſcere. Pro dentibus
n os continuum habere, creditum eſſe. Quæ quidem omnia ſæpè ex alio
relatione ſcribuntur, cùm in ipſa Anatome longè quid diuerſum ſubinde
ehendatur. Fidem tamen viro Nobili doctiſſimoque derogare minimè
erim, cùm duas ipſe Hyænas Conſtantinopoli viderit. *In amatorijs*, inquit,
m magnam Turcæ, vt etiam veteres, tribuunt: cumque eſſent duæ eo tempore con- Turcæ Hyæna ad amatoria philtra fruſtra vtuntur.
inopoli, mihi tamen vendere grauabantur, quod ſe Sultanæ, hoc eſt Principis
i, eas reſeruare dicerent, quippe quas philtris & magicis artibus animum ma-
tinere, recepta in vulgus, vt dixi, opinio eſt. Fallitur verò Bellonius qui Hyæ-
putat, quem Cattum ſiue Felem Zibethum vocant. Hæc Busbequius. Ex re-
ioribus etiam Ioannes Leo in Africæ ſuæ Nona deſcriptione, hoc ait ab Ioannes Leo Africanus huius quoque recordatur.
ibus *Dabhu*, ab Africanis vero *Iele* appellari, eſſe forma Lupi, habere pe-
humanis ſimiles, humanis maximè cadaueribus delectari, quæ ex ſepultu-
uferat. Animal eſſe minimè aſtutum, & cum cantu ac Tympani ſono ma-
è recreetur, fieri, vt interea venatores adeò ad Muſicam attento, fune pe-
mbos innodent, atque ita è ſpeluncis ſuis extrahant, occidantque.

edeamus igitur eò, vndè digreſſi ſumus, & dicamus *Ioannem Ruellium* de Ioannes Ruellius de re plantaria plurimum meritus.
ria medica, plantis præcipuè, plurimùm meritum, Lib. 1. de Natura
ium cap. 27. Cum de Moſco locutus fuiſſet, de Zibetho hæc ſubiun-
: *Simile quippiam eruitur è genitalibus locis feræ animantis, quod Zibettum*
tiores Græci nominant, peregrino ſermone. Ea autem Feli, quæ veteribus ædificio-
ruinis oberrat, non abſimilis; è cuius natura ſordes manat odoratiſſima, quæ ſolet
puè purgari, cum pars ea hac ſcateat vligine, tum vaſe vitreo, vel alio recipitur.
i hoc animalis genus, ex quo odoratum id recrementum elicitur, Zapetion appel-
Hæc ex *Ruellio* in ſuos dein commentarios iiſdem ferè verbis *Matthiolus*
tulit, niſi quòd Catos hos ex *Syria* allatos ſæpè Venetijs viderit. Ruel-
uoque addere debuiſſet, qui eſſent illi recentiores Græci, qui primi Zi-
icæ huius beſtiæ meminerint, apud quos nihil tale inuenio.

d longè ante Ruellium, circa annum nempe Chriſti 1478. *Alexander Be-* Alexander Benedictus inſignis ſuo tempore Medicus.
lus egregium ſuo æuo Medicorum decus, Lib. de *curandis ſingillatim morbis*
de Zibetho reliquit? Eſſe animal nempe haud veteribus cognitum, in
m genere haberi, lingua tamen haudquaquam aſpera, id quod mihi il-
x Felium genere eximit, pilo duro eſſe, atque odorato: barbam habere
e oculos noctu lucentes. Sunt autem & hæc eius concepta verba: *Odora-*
um ex eo colligitur, fœminæ intra genitale & aluum, mari intra genitale mem- Hic Zibethicum animal deſcribit.
& teſtes, auriculario veluti inſtrumento oſſeo. Eſt autem excrementitius quidam
r, primò butyri colore, qui mox liuidus redditur, ſingulis diebus drachmæ pondere.

Carnibus

Carnibus duntaxat veſcitur crudis, in ſiluis mures ſectatur. Vix manſueſcit Mas ri odoris atque ingrati eſt ipſe liquor, & eò plus præſertim, cum propius iuſto na ſubijcitur.

Quid Cardanus & Scaliger ſentiant.

Cardani verba de Zibetho.

Nec Cardanus hìc nobis, & ſtrenuus eiuſdem Antagoniſta Scaliger in abibunt: Et Cardanus quidem lib. 10. Subtilitat. ait: Zibethicum anima Hiſpania mitti, dentibus armatum ac ferum eſſe, nunquam miteſcere, pil mili vt in Taxo animali. In huius tam maſculi quàm fæmellæ genitalibus liculum genitum eſſe, ex quo ſemen argenteo cochleari excipiatur, adeò ris fragrantis, vt vel grana tria pondus librarum plurium cuiuſque arboris cant. Scaliger verò Exercit. 211. Liquorem hunc odoratum Smigma facie nimè ſemen, ſed ſtrigmentum eſſe, nec ex loculis genitalibus exactum do Nec verum, quod nunquam miteſcat, & quòd patriam habeat Hiſpaniam, India potiùs ſit; ſed neſcio an Cardanus voluerit hoc in Hiſpania naſci, dicat Hiſpaniam illud nobis tranſmittere (ſiue Luſitaniam) quod verum

Scaligeri opinio.

Ex qua determinata corporis parte Zibeth eximatur.

Matthioli opinio.

Quæ refutatur.

Verum propius hìc accedendum, & non tam ipſum animal, ſed pars illa poris certa, ex qua tam fragrantis excrementum odoris elicitur, indagar *Matthiolus, Gignitur*, inquit, *in exteriore teſticulorum vtriculo cuiuſdam anim Feli, qui veteribus ædificiorum ruinis oberrat, non abſimilis. Eſt autem Zibettum quam ſudor inter huiuſce animalis teſticulos concreſcens, calidæ humidæque facult* Quæ ſi vera ſunt, ex ſolo maſculo hic liquor odoratus colligetur, ſoli en mares teſticulos extra pendulos, fæminæ intra reconditos habent, tam in tis omnibus, quæ mihi videre contigit; quàm in humana ſpecie. Colli enim Zibethum in parte exteriore &, ex Matthioli ſcripto, in Vtriculis teſ lorum. Veruntamen in fæminis æquè atque maribus ſuccum illum repe non eſt vt quis dubitet. An igitur ex genitalibus loculis eruitur, vt Card habet, & eſt ſemen potius, quàm quidquam aliud? Atqui hoc Scaliger impro

Cardani opinio.

Fabius Columna litem hanc dirimit.

Hanc litem (vt ſpero) facilè *D. Fabius Columna Lynceus* ſedulus maximè re naturalium perſcrutator diremerit, qui non modò in Iuris ſcientia plurim pollet, ſed in Matheſi, Optica præcipuè, ac Plantarum Animaliumque co tione, Neapoli nunc ab omnibus, ceu oraculum conſulitur. Hic, vbi me ope quandam Mexicanorum explicationi Animalium dare reſciuit; vltrò, vt I tuti noſtri Lyncei fert conſuetudo, iuuandi me occaſionem arripuit, & in Zibethico animali ipſe oculis vſurpauerat, ea omnia hoc verborum te ad me perſcripſit.

Fabij Columnæ epiſtola de Zibetho ad Authorem.

Quamprimùm Vir clariſſime, & communium ſtudiorum Collega Illuſtriſſimo & Excellentiſſimo noſtro Principe *Cæſio* certior fui factus, te ri huic egregio inſudare, & ſymbolam quoque tuam Mexicano iſti libro ferre, gauiſus non parum fui, opellà mea licet exiguà, tam commoda ob occaſione, te iuuari poſſe. Et cùm in Zibethico iam commentando te anir occupatum intellexiſſem, acceſsi ſtatim hìc Neapoli *D. Bernardinum de duba*, virum, vt antiqua Nobilitate clarum, ita Muſis amœnioribus Naturalium ſtudijs rerum addictiſsimum, qui ob id plurimas tam be exoticas, quàm res Indicas alias adſeruat. Hic licet lecto affixus, ac dagræ moleſtijs diſtentus hæreret, ea tamen, (quæ viri eſt erga omnes b

gnitas

tas animi)alacritate & promptitudine ſubitò famulis iuſſit,vt tam maſculum
m fœmellam Zibethicam,viua animalia afferrent, & me inſpiciente illum
riferum lentorem detergerent, vt ego nimirum rem totam oculis aſpicerem
pſam ad te veritatem perſcriberem.

Primò itaque allatus fuit maſculus: qui,quāprimùm in cubiculo, in quo era-
s,varios caniculos,Cercopithecum,prægrādem & ruberrimū pſittacū,aliaq.
nalia conſpexit,fremere quàm maximè, & ſetas pelli dorſi ſpinę infixas ele-
cæpit,quæ minimè erectæ quidē apparent,prætérquā in cauda,niſi animal
undiā percitum illas commoueat ſuſtollatque, quæ caudā verſus magis ma-
ue vbertate ac lōgitudine creſcūt;& in quiete etiā manifeſtè apparent elatę.

Affirmabat mihi diuerſorum hęc animalia morū exiſtere,quod aliqua nem-
icurarentur,alia minimè; hæc videlicet,quæ non iuuencula, ſed grandiore
ætate caperentur domiq.cuſtodirentur.Et fæmina quidem, quam humeris
oſitā ac māſuetiſſimā famulus inferebat,iunior omnino ipſi donata fuerat.

Color varius eſt,plerunq. tamen cinereus ſubnigricantibus diſtinctus virgis,
muis in fœmina albidior erat ad flauum tendens, & pluribus maioribus ni-
ſculis Cati Pardi maculis notatus. Effigies ad Canum quàm Felium,aut po-
Vulpium figuram accedit;quod roſtrum non harum ritu obtuſum,ſed illo-
formā oblongum habeat. Aures ipſi ſunt paruæ ac rotundiuſculæ, pilus
lis in *Mele* ſiue *Taxo*, ſed nec mollis,nec aſper admodum. Corpus porcinum
ne apparet,& à dorſo ad imum ventrem palmaris diameter eſt; pedes potius
ni quàm magni,breues quàm alti,& à Cane altitudine ſuperantur. Corporis
portio totius quaſi Muſtelæ,quæ Martes dicitur,reſpondet.Et cum cruribus
e ſit breuibus,nec vnguibus multum valeat,argumentari licet nec velocem
modum,nec rapacem multum beſtiam eſſe,quamuis morſu facilè irruat.

Cùm odoriferum liquorem illum ex maſculo detrahere pararent,ex famulis
lorum ſeu catenulam,qua ligabatur, trahebat.Poſteriores alius pedes tene-
Tertius teſticulos ſiue vtriculos potius reuoluebat, qui medij inter anū ac
endum prominent,tā in mare quàm in fœmina.In mare tamen duplò gran-
es apparent.Hi vtriculi interna ſui parte,vbi pili curti hærent,capacem ſatis
atem obtinent,in quam ingreſſus patet exiguus & cartilagineus. In hac ca-
e ſcaturiginem ſuā liquor ille Zibethicus,cōſiſtentię prorſus melleæ,ſumit.
extrahitur immiſſo auriſcalpij maioris ſimili inſtrumēto,quod per cauitatē
quauerſum ſæpiuſcule reuoluitur. Hoc vbi in vno atque altero folliculo ſeu
ulo(duo enim in quolibet animali Zibethico proſtant)præſtitiſſet,& liquo-
illum extraxiſſet,goſſipio vtriuſq.pilos abſtergebat.Ac vbi ſexies forſan co-
ari illo paruo vtrumq.vtriculum emundaſſet, tantum fermè Zibethi colle-
uantum auellanæ nucis cortici implendo ſatis eſſet. Addebat idem D.de
uba,æſtate liquidiorem,quàm hieme ſuccum colligi, ita vt in caloribus il-
ngulis binis diebus ſemiuncia corraderetur : hiberno verò tempore vix ſe-
in ſeptimana ſuccum illum, nec tantam eius quantitatem acquiri. Ex fœ-
a poſtea minus Zibethi educebat,quæ nullatenus repugnabat, cicur ſcilicet
,cùm mas tamē dētibus ſe defendere pararet,fremenſq.voce obtuſa aliquo-
morſum in famulum vel in aera iaciens,*Chrach* ſonitum exprimebat eo mo-

do, quo

Maſculi Zibethici deſcriptio.

Māſueſcūt vbi iuniores capiūtur.

Color animalis.

Figura.

Pilus.

Pedes.

Modus colligendi Zibethum.

Vtriculorū in quibus hic ſucus latet delineatio.

Aeſtate plus quam hieme colligitur.

Minus liquoris ex fæmina educitur.

do,quo homo viſcoſam pituitam exſcreatu difficili è gutture & vi expellere let.Dentes horum animalium ad Canum omnino dentes formà accedũt,& p priè illi Canini dicti duo,tam ſupra quàm infra ſatis manifeſtè exſeruntur.C nibus, pulmentis, varijsq. horarijs fructibus veſcuntur. Et hæc ambo quidẽ

Dẽtes potius Canini quàm Felini.

ſimiliter diaria, vt ipſi famuli Domus, carnes nimirũ & obſonia, accipiebãt Hiſpania piſcibus veſci illa aſſerebant:inde maiorẽ ſucci prouentũ fieri.Hæc tem,quippe illi haud aſſueta cibo,à piſcibus abhorrebant. Matthioli figura, animalis huius Icõ *in Edit.Valgriſ.An.* 1581.melior eſt,quàm Geſneriana.In tamẽ erratũ eſt, quod pedes nimis explicati pingũtur & roſtrũ nimis acutũ. mina corpus caputq.craſſiora habet quam mas:tempora quoque latiora obti

Victus.

Fœmina caput craſſius habet.

Sub dictis vtriculis,folliculis,ſiue teſticulis(nam alij teſticuli haud appa maris Genitale ſitũ eſt,qui illud retrò emittit,nec ſuperuenit in coitu fæmin cùm huic inequitare non valeat,quod veretrum nempe ſuum antrorſum ventre ex porrigere nõ poſſit.Fœmina fiſſuram ſiue vuluã ſuam ſub dictis f culis collocatam habet, quibus immediatè adhæreſcit, ita vt coëant hæc malia poſterioribus initis,*Bombicum* more.

Retrò ſiue auerſa coeunt.

Niſi ſuo & ſolito tempore liquor hic euacuetur,cauearum,quibus incluſ tinentur,lignis ſeſe affricant,& illis odoriferum hunc ſuccum illinunt,qui lè euaneſcere & deperdi ſolet.

Niſi colligatur,perditur hic liquor.

Hæc *D.Fabius Colũna*:cui ob exactã ac fidelẽ planè animalis huius deſcri nem non parũ etiã poſteritas debebit.Sed nõ omni nos ſcrupulo ideò liberat mus.Quid enim illa ſibi verba volunt,cũ ait *ex folliculis illis,vtriculis ſiue teſti Zibethũ eximi*?Habebũt ne igitur fęminę quoq.extra prominẽtes Didymos, quis forte inde cõijceret, quod prius nos audacter negabamus.Ex fæminis e nõ minus atq. ex maribus odoramentum hoc corraditur . Sic ego aliquant in hoc hæſitaui dubio,& interea(donec à *D.Colũna noſtro* rẽ accuratius per a Nuntiũ intelligerẽ)F.Gregoriũ adij vtpote qui ſæpe ſæpiùs huiuſmodi anim viderit & obſeruauerit. Hic igitur mares ſolos foras eductos & cõſpicuos te intus concluſos fæminas geſtare & ipſemecum ſenſit.Decipi autem omnes mabat,qui prominentias illas in fœmina ambas intra vuluã & anum ſitas, culos eſſe ſibi perſuaderẽt.Hos enim tumores,ſolos eſſe illos folliculos & vt los a Natura eo loci fabricatos, in quibus Zibethũ paulatim colligitur, & euacuatur.Et cùm duo ſint(vt graphicè hos Doctiſs. Columna noſter deſcri imponere facilè poſſent etiã valde gnaris, & Naturæ ſtudiorum non inexp vt teſticulos eſſe ad credẽdum adducerentur.Qua ratione tamen è teſticuli ſunt compacta corpuſcula,nec cauitate vlla prædita,ſtrigmentum ſiue ſud illum,vt vocant, quiſquam eliciet?Et quoniã ijdem vtriculi in eadẽ regione maris teſticuli hærent,poſiti videtur,illoſq.veluti inueſtiunt & cooperiunt, fieri poſſet, vt crederẽt aliqui teſtes eſſe.Ac propterea Colũna ſcripſit, vtri ſiue marſupiola hæc, in quibus ſuccus hic latet, in maribus duplo eſſe ma quã in fœminis,quod,vt ego cõijcio,præter hæc vaſcula,etiã ipſi adſint teſt qui molem augent. Et hoc eſt, niſi fallor,quod Alexãdri Benedicti ſuperiu datis verbis diximus, *Odoramentum hoc colligi in fœmina intra genitale & alu mare vero intra genitale membrum & teſtes.*Non autem ex teſtibus,ſed propè

Dubia quædam examinantur.

Solutio.

Fæminę nõ habẽt prominentes teſtes.

Vtriculorum ſitus tam in fæminis quã maribus.

Alc

lteri, nec minori ferè dubio ſatisfaciendum hic reſtat. Ex *F. Gregorij de ar* deſcriptione ſcilicet, Zibethicum ſuccum non tam ex his vtriculis, quàm ſub alis & inguinibus beſtiæ huius colligi aſſertum fuit: cuius rei inati Scriptores nequaquam meminerunt. Non eſt leuis planè moi hæc obiectio. Attamen audiendus imprimis ipſe *F. Gregorius*, qui s hæc, quæ de modo colligendi Zibethi ſcripſi, ſuis oculis vſurpauit. dicum etiam adducere teſtem poſſum, *Ioannem Leonem* in nona Africæ parte, qui his verbis *F. Gregorio* probè patrocinatur: *Zibethi Feles natuaticæ ſunt, atque in Æthiopiæ ſiluis reperiuntur. Mercatores Catulos ſaltem rant: quos lacte furfure ac carne nutrientes in caueis alunt: excrementum vevel ter ſingulis diebus excipiunt, quod quidem animalculi ſudor eſt: nam vircrebris ictibus percuſſum frequenter per caueam agitatur, donec erumpat ſudor, ſub coxis, brachijs, collo & cauda excipiunt: quod quidem excrementum vulgò hum dicitur.*

Aliud dubium proponitur, an alibi quam in his vtriculis reperiatur.

Reſponſio pro F. Gregorio, ex Ioãne Leone Africano.

on eſt mirum, inquam, ſi Zibethicæ Feles, quæ tamen malè ſic appelr, in Æthiopia caueis incluſæ, verberibus agitatæ, in dictis locis ſub alis e, inguinibus &c. ſudorem hunc odoriferum exprimant, cùm idipſum is magis, vbi ſua ſponte & libertate donatæ hinc inde diſcurſitant, faſoleant. Et cùm ſit nemo, qui moleſto eas excremento illo & dubio procrimonià prædito, ob idque partes, quibus inſidet, vellicante ac titillanliberet; vicinis ſe arborum ramis truncíſque applicent affricentque, ſe prorſus habeant. Nam & ex *Fabij Columnæ* relatione percepimus, hic *alia* hiberno tempore parum, plurimùm verò æſtiuo Zibethi colligi, quod mento nobis ſit, neceſſario natiuis ac calidiſſimis hæc animalia regionibus, imo hoc liquore excrementitio, locíſque corporis varijs abundare.

Cur affricent ſe arborũ truncis hęc animalia.

n, in quanam Animalium ſpecie ſit reponenda hæc beſtia, diſquirendum. & *Catum* Zibethicum plerique appellãt. Pellis etiam, tum ſuo hirtiore pilo, aculis nigricãtibus ad Pantherarum, nõ Americanarum quidem pulcherum, ſed Africanarum pellem accedit: Pantheram autem ad Feles pertiprius docui. Verùm dentium figura ac numerus planè reclamat, qui um, Canum ac Luporum potius eſt. Hoc me docuit *Franciſcus Leo* iſſimi ac Reuerendiſsimi *Odoardi Cardinalis Farneſij* à Cura ſupellectiioris, apud quem & pellem integram huius animalis vidi. Solebat ipſe Cardinalis, prout eſt inter cæteras Heroici animi dotes rerum alium ſtudioſiſsimus, marem & fœminam Zibethicam domi ſuæ tevbi bis terue fœmina peperit, & tres ac quatuor adeò Catulos aliiſper lacte ſuo aluit: breuis tamen vitæ ſobolem ac caducæ. Solebant hæc animalia cibari modò carnibus, modò ouis: quorum quadragingulis diebus vtrique ſimul præbebantur. Pellis, quæ fœminæ detracta rat, palmos longa erat quatuor, maculis diſtincta pluribus nigris, cui cauungebatur & ipſa palmari fermè longitudine. Totius pilus corporis horriultò erat, quam in Cato Pardo: & tam colore quàm duritie ſua Luporum, elis pilos æmulabatur. In dorſi ſpina quoque, manifeſtiſſima illa adhuc ſeſurrectio (quæ tamen longè manifeſtior eſt in viuente & iracundia per-

In qua animaliũ ſpecie ſint collocanda.

Ad Canes potius quã Feles pertinent.

Illuſtriſſ. Card. Farneſius marẽ ac fœminã in palatio ſuo aluit.

Pellis mortuo animali detracta deſcribitur.

cito animali) conſpicitur. Eiuſmodi animal viuum, ſed Farneſiano hoc to minus, in ceteris ſimillimum ante annos hos viginti in circo Agona mihi quoque viſum, ex quo ſubinde Zibethum eximebatur.

Cum Matthiolus in Dioſcoride commentando arrepta leui *Muſci* ar occaſione, ad *Muſcum* ſiue *Moſchum* odoratiſſimas illas deliciarum potius il bras, quàm medicamentum ſe cõferat explicandum, atque ab hoc ad Zibet & Ambarum tranſeat: non mihi à quoquam vitio verti debere exiſtimo, ſ Zibethicum animal, ad moſchiferum etiam deſcendam, ac de *Ambaro* de aliquid dicam. Idque eò facio libentius & audacter magis, quod videam tiquis *Moſchum* incognitum, Græcis inquam, illis proceribus noſtris: ab A bus dubiè tractatum: à Iunioribus litibus implicitum ac controuerſum redditum, vt quid de hoc æquus Lector cenſere debeat, cum ignaris illis tus ignoret. Nitar autem hac ego in re, more meo ſolito, fauore & autho te *F. Gregorij de Boliuar* amici mei, oculatis cuius experimentis in Moſchi fectione fidem derogare, nefas duxerim.

Occaſio de Moſcho Zibetho & Ambaro a Matthioli exẽplo deſumpta.

Moſchi tractatio controuerſijs plena.

MOSCHVM.

Inter antiquiores, qui de *Moſcho* dilucidius ſcripſerit, reperio neminem ter *Serapionem*, non illum inquam, Empiricorum patrem, de quo Cor *Celſus* in proœmio ſuo: *Serapion*, inquit, *primus omnium nihil hanc ra lem diſciplinam pertinere ad medicinam profeſſus, in vſu & experimentis ea ſuit*. Verum illum, qui ex Dioſcoride, Galeno, Paulo Ægineta & Ara pleriſque, & ipſemet Mauritanæ ſcholæ non ignobilis ſcriptor, ſepte ſimplicibus medicamentis libros congeſſit. Inutilem prorſus laborem plero, ſi quæ ipſe lib. 3. cap. 41. longa ſatis ſerie de moſcho pertexit, c pta nunc verba referam. Summa igitur rerum capita innuere libet. *zellas* itaque vocat animalia illa ex Caprearum genere, quæ moſchum p ſiſsimum odoris genus ex vmbilici vomica quotannis expromant, in co minis Tumbaſci ac Senitarum plagis. Gazellas haſce alijs Capreis om facit ſimiles, dentibus caninis ſolummodo, quod palmi nimirum lo dine *verrium* modo emineant, exceptis. Vomicæ folliculum, in quo pe hæc ſanies reconditur, à Venatoribus ſagittis aut miſsilibus decuti ſunt hic legere aliqui ipſas potiùs Gazellas miſsilibus decuti) aut C laqueis capi, ſuſpendi folliculos, vt teter ille fætor, qui ſaniei ineſt mum in aere exhalet, & ſuauis moſchi odor puri illi concilietur: & arborum fructus acerbos & maleolentes maturitate dulces & ſu lentes reddi. Alio accidere modo poſſe inſinuat, vt vomica ſua ſpo animali matureſcat, lancinante illud humore noxio deinde titillatum, c ac ſaxis ſe affricare, vomicam aperire, maturum humorem puris inſta illa effundere: vlcus dein cicatrice obduci, denuò ſanguinis impetum eo nouum apoſtema fieri, rumpi, reſarciri, & ſic moſchum nullo ar colligi. Ab indigenis effuſum hac ratione moſchum accipi, & in vt earundem captarum ferarum aſſeruari.

Deſcriptio Moſchi ex Serapione.

Ioannes Ruellius lib. 1. cap. 27. de Nat. ſtirp. de Moſcho plurima habet, & quædã ex *Aetio* deſcripta laudat, quæ apud hunc tamen authorem non c rent, ſed Simeonis Sethi eſſe potius videntur. Quod Moſchus nimirum om

Quę Ruellius habeat.

vm

bilico cuiuſdam animalis gignatur Capreæ ſimilis, vnico cornu armati; n bicorne tamen hoc fecerit Serapio aliarum more Caprearum. Et quòd c beſtiæ vmbilicus intumeſcat eo tempore, quo in Venerem ruit, quo fæ- ento ſe liberet ſanguine ac ſanie, in terram crebrò ſe voluendo, quæ puru- a materies iucundum cum tempore odorem acquirat. Matthiolus præter ſſima Serapionis & Simeonis Sethi ex Ruellio deſcripta verba nihil aliud i affert.

/lyſſes Aldrouandus copioſus magis eſt lib. 1. de Quadrupedibus Biſulcis 9. & 20. qui videri poterit, ne & nos, quod in alijs reprehendimus, tran- Aldrouandus. ɔere pleraque videamur. Tamen non dedecet, vbi dediſcendum nobis eſt, rum recentiorumque errores, totidem ipſorum verbis recenſere, & me- m ſi fieri poteſt, adferre. Et vt ſemel dicam, totus eſt in hoc, vt animal id d moſchum præbet, ex Caprearum ſpecie eſſe conſtituat. Hoc ex *Cardano* que & *Scaligero* deducit, quorum is *Mediolani* hoc animal mortuum Ca- Cardanus. lo ſimile ſe vidiſſe ſcriptis reliquit: hic verò Exercit. aduerſus Cardanum Scaliger. ſimile Gazelæ animal moſchum gignens depingit in *Regno Pegu*, cuius iore mandibula æquè dentes vtrinque ſinguli exerantur. Sub eius ven- ſanguinis collectionem in tumorem, apoſtema vocatum, fieri. Nolo hic ere, quæ de collectione huius ſanguinis ac ſaniei, vt ſibi perſuadet, odorife- narrat. Et Exercit. 203. partic. 3. ſibi hoc animal Capreoli facie *Meſſanæ* m eſſe, ea planè formà, qua Arabes, Serapio & Auicenna deſcribunt, af- at. Ibidem tamen à ſuis didiciſſe affinibus, qui in Syria fuerant, memorat elam penitus eſſe figurà Capræ, non autem Capreoli. Cum hi earum in Sy- nultos greges viderint. *Vbi vides,* inquit, *Cardane ſcribendi periculum, quan- es noſtra ex aliorum ſæpenumero pendeat mendacijs.*

raſauolus αὐτόπτης quoque teſtatur fuiſſe, qui Ferrariæ Duci *Alfonſo* Gaze- vendere voluerint, moſchum in ventre gerentem. Verum de dentibus ali- pud varios authores ſe offert controuerſia, quam hìc enodare inconueniens Braſauolus. udico, cum de ipſo animali nondum quid certi conſtet. Poterit & *Bellonius* ib. 2. obſeruat. cap. 51. Ne memorem hìc *Albertum Magnum, Iſidorum, Ale- rinum Benedictum* & alios non paucos, qui *Serapioni* ſubſcribunt. Recentiſ- m quoque adiungam teſtem *Franciſcum Calceolarium* Iuniorem Veronen- qui à Patre, quam opimam rerum naturalium creuit hereditatem, non am- Calceolarius Iunior. em modò reddidit, ſed ante annũ demum elegantibus tam Iconibus, quàm is deſcriptionibus publici iuris fecit. Hic itaque primus ſoluſq. quod equi- ciã, moſchiferi illius animalis imaginẽ in ęs inciſam nobis delineauit libro quem *Muſæi Calceolariani* Titulo inſigniuit. Hoc animal anno MDCXXI. tias aduectum, indeque Veronam tranſuectum, vt effigies exprimi poſſet, vnicum in tota Italia, ſed mortuum vt puto, exſtat. Hoc Capreoli figuram Hi omnes enumerati Capreoli figurã huic animali tribuunt. amque ſatis æmulatur, duobus præditum corniculis erectis, nec ramoſis, paret, dentibus etiam duobus Caninis ſuperioris maxillę oblongis, & maxillam inferiorem recuruè inflexis. Ceterùm qui pili, quiſue horum co- bi non explicatur.

ſputat eo loci *Calceolarius* aduerſus *Catelanum* primarium *Monſpelienſium*

Lis inter Calceolariũ & Catelanum.

Pharmacopœum, quod hic *Scaligerum* increpet dicentem Moſchi animal preolum eſſe, cum Capra ſit potius, vt *Bellonium* teſtem laudat. Hic *Calceol* minimè Scaligerum erroris damnari, ſed *Catelanum* negligentiæ inſimular buiſſe potius cenſet, qui vel oſcitanter, vel non omnia illa, quæ Scaliger de G la habet, legerit: cum diſertè *Capram* eſſe profiteatur id animal, quandoqui dicat hoc à ſuis affinibus, qui in Syria fuerant, inaudijſſe. Verum cum ego l Scaligeri locum probè examinaſſem; in ea ipſum potius ſententia hæſiſſe c peri, Capreolum eſſe, non Capram; licet hoc ipſi affines perſuadere co fuerint. Subiungit enim, ſæpè ſcripta noſtra eorum fide, qui hiſtorias ſi lares nobis enarrant, ſuffulta de mendacijs periclitari: cum paulo cet, antea dixiſſet ſe animal hoc *Capreoli* facie vidiſſe, & reuera *Capre* eſſe. Et cum ipſe etiam Calceolarius Moſchiferam illam beſtiam ſu Capreoli effigie nobis depingat, & cum vna eſſe debeat veritas, qu Scaliger profitetur cum Arabibus, quibus illa beſtia nota eſt, eri mente Scaligeri Capreolus potius, quàm Capra; quicquid affine ſius eum docere demum voluerint, quorum dictis videlicet minus c re, quam oculis ſuis debuit. Vide mi lector, quantum ego nunc pro animali depugnem, vt ex Capreolorum genere illud eſſe demonſtre vt vel in tui gratiam bonam eorum partem, quæ ad me perſcribit *nes Terrentius* meus, ex meditullio *Regni Chinenſis*, vbi modò con ratur hìc referre & tibi minimè inuidere velim, cum inter alia na lia auditu iucunda ac rariora de *Moſchifero animali* mentionem quoque ciat. Sunt autem hæc eius ipſiſſima verba.

Cõtra Calceolarium deciditur.

Excellentiſſime D. Faber. Pax Chriſti.

Epiſtola Ioãnis Terrentij ad authorem ex China ſcripta, in qua de plurimis naturalibus agitur.

Heri 21. Aprilis anni 1622. accepi primam ab E. V. epiſtolam bene lon ſcriptam anno 1620. Menſe Ianuario, quæ me non parum exhilara tam quod prægnans eſſet multis optimis nouis, quàm etiam quod diu d rata fuerit. Integrum biennium hæſit in itinere, quod hiſce temporibu turbulentis mirum videri minimè debet. Vnus enim annus abit ante *Goam* deferatur, alter annus antequam *Amacaum*, & ad interiora Reg nos perferatur, & difficultas *Amacao* ad me non minor, quàm *Roma* G ob difficultates itinerum, ac magnam diſtantiam. Nunc ad epiſt paucis tantum reſpondeo, forſan pluribus alia vice reſponſurus. Acce ri literas ex *Manilia*, *Maluca*, *Goa* de varijs rebus, quas mihi curau ferri. Amicus meus *Mozanha* Italus, qui *Goæ* moratur, ſcripſit in *Ar* ad quendam Regulum, qui illi tranſmiſit tres arbores *Thuris*, illarun ſuccreuerunt *Goæ*. Ramus mihi mittitur, quem nondum accepi. *Mi* ſcribit ex *Æthiopia* haberi, nec in *Arabia* inueniri. Ex *Magor* expect *ſtum* verum, & *Aſam fœtidam*. Miſerunt nuper mihi *Acorum* ve pro *Coſto*, legentes in mea epiſtola *Pacho*, ita *Magores* vocant *rum* pro *Pucho*, ita vocatur *Coſtus*. *Animal* illud *pigerrimum* M inuenitur, picturam expecto. *Sandali* albi & citrini flores & fru habui ex Inſula *Solor*. Lignum *Aloes* expecto ex *Cochinchina*. *Rh* ſcitur in meo horto, ſed nondum floruit, putabam initio *Betam*

Ca

phoræ folia iam alias miſi, fructum & florem expecto anno ſequenti. *Zeia*, *Zurumbet* inueniuntur in *India*, ſunt ſimiles *Gingiberi*. Flos *Gingiberis* dum comparuit, vix inuenitur, puto eſſe congenerem *Acoro* vero. *Cubebe* ua tantum creſcit, nondum vidi. *Benzoin* expecto ex *Borneo*. *Galanga* naſci- opioſè in *Macao*, & in *India*, folia ſimilia vt & tota plantæ magnitudo *Can-o*, ſed flos ferè ſimilis *Digitali*, remanet fructus rotundus, ruber, magnitu- *Moſcatæ*, intus trifariam diuiſus, vt in *Aſphodelis*, ſemen ſapore *Cardamomi*. em vnam habeo, nec eſt qui depingat iam, mihi enim non vacat cum vix am tempus ſcribendi hanc epiſtolam. *Animal*, in quo naſcitur *Moſchus*, eſt *eruorum* genere, vel *Capreolorum*, ſed in remotiſſimis locis. Vidi picturam in s impreſſam, eſt ſimilis *Dorcadi*, ſed ſine cornibus. *Fabam Ægyptiam* quo- edimus æſtiuo tempore, eſt congener *Nymphææ*, cui flos omnino ſimilis, us autem planè *Fabam* refert, & optimè quadrat deſcriptio *Theophraſti*, for- n accepit delineationem in alia mea epiſtola. Eſt quoddam genus febrium planè nobis inauditum, valde lentum, in quo moriuntur, qui aliquid t, dant illis pauxillum aquæ, in qua orizæ quid decoctum eſt, eſt inſtar æ hordei, ſuſtentant per octo, imò quatuordecim dies, nec quicquam l guſtant, & ſic euadunt. Sit E. V. paucis his contenta, donec mihi plu- ſcantur. Ex *Hiatim* prope magnam vrbem *Sutſchen*. 22. Aprilis Anno 1622. c vnicam epiſtolam iam ſcribo in Europam.

rabibus tamen, & horum omnibus aſſeclis intrepidè vnus ex iunioribus icis opponit ſe *Amatus Luſitanus*, quem virum bonum neſcio qua ratio- abularum conditorem plures indigitent. Hic itaque, vt *Vlyſſes Aldro-us* ex *Fuchſio* ipſum adducit, Moſchiferum animal Capreoli minimè, Leporis formâ facit, quod viuum adhuc virgis cæſum necetur, & exen- um contundatur, caro optimè piſta in globos redigatur, pelle occiſi alis obuoluatur, & veſicarum illa forma (nos vtriculos appellamus) ad eratur. Idem Aldrouandus *Albertum Magnum* quoque & *Iſidorum* car- totius animalis, præter apoſtema, quod odoriferum magis & præſtan- carne creditur, odore optimo præditam concedere affirmat. (Amatus Luſitanus opponit ſe prædictis authoritatibus.)

d quoniam plurimum hactenus fidei F. Gregorio noſtro tribuimus, Orientis & Occidentis Solis regna perluſtrauit, & lineam Æquino- m ſepties incolumis nauigando tranſiuit, rerumque naturalium cu- non minus indagator, quam indefeſſus verbi DEI buccinator fuit: m prorſus exiſtimaui, ſi & huius de Moſcho veram ſententiam, vt quæ am facile dirimere litem poſſit, huc adducerem, quam Hiſpanico ipſe ate hunc in ſenſum mihi communicauit.

illas, inquit, iam diuerſorum, qui de Moſcho (Hiſpani vocant *Almiſqu*) erunt, opiniones omnes recenſere ſuperſedeam, hæc certè conficiendi hi veriſſima eſt Hiſtoria, quam oculis meis vt vidi, ita ſæpè experien- nfirmata fuit. (F. Gregorij veridica moſchi deſcriptio.)

uod in certis nimirum Regni Chinenſis Prouincijs, quales ſunt *Xantien* & *Ray*, aliæque, animalcula quædam reperiantur, quæ in ſiluestribus locis, Cuniculorum modo terram ſuffodiunt, generantur. Magnitudine & forma (Forma moſchiferi animalculi.)

ſua mediocrem Canem ex paruorum illo genere æquant. Colore ſunt pard vt Hiſpani dicunt, ſiue ex obſcuro rubro, ac cinereo mixto, aliqua tamen bis nigriſque maculis ſignantur: pilos raros, diſſitos ac duriuſculos habe Pedes ipſi ſunt largi, vnguibus canis inſtar armati, ſed longioribus acut ribuſque, quibus facilè ſibi ſpeluncas in terra fabricant. Roſtrum oblongu Caninum, dentibus probè munitum. Aures habent curtas & rotundiuſcul oculos paruos & minimè alacres, ſimiles illis, qui morti vicini ſunt. Non q dem multum agilia, ſed vafra admodum ſunt, vbi abſcondendi ſub terra nec ſitas illa vrget His artibus autem ab illis, qui moſchi mercaturam exercent, h animalia capiuntur: circumdant loca, in quibus dimorari eadem norunt, igne, vel retibus ac canibus, atque in ſubterranea loca profugere compellu quæ poſtea ſubfodiendo, vel alia induſtria extrahunt, in tanto ſæpius numero ad trecenta etiam capiantur. Hæc ſubitò iugulant, ſanguinem, qui in ipſis n ximè abundat, in vaſe aliquo mundo (*Porcellanam* vocant) colligentes. T ta autem, quod mirum eſt, ſanguinis copia in quouis horum animalculo inue tur, vt ſæpenumero, quando extractus fuit ac concreuit, videatur totius reli corporis molem ſuperare.

Modus capiendi illa.

Modus parandi moſchi pretioſioris.

Poſthæc pelles ipſis abſtrahunt, exenterant, & ab omni illuuie inteſtin emundant. Quamuis aliqui, vt maiorem moſchi quantitatem nanciſcant impura cum puris relinquant. Qui verò priore modo procedunt, cum ſ guine meliorem & teneriorem armorum ac coxarum muſculoſam carnem, ac hepar ſimul in lapideo mortario vnam in maſſam contundunt, ex qua fo culos, ſiue ex pelle horum, ſiue aliorum animalium paratos inferciunt, loco v broſo ſuſpendunt, ſiccantque. Et vbi iam ſemiaridi fuerint, ſub terra defodiu ibi nempe, vbi quotidie vrina proijcitur. Poſt tres inde quatuorue dies r diunt, omninoque in vmbra exiccari permittunt. Et hic eſt præſtantiſſi moſchus, qui pro Rege ac Principibus ſaltem conficitur.

Modus cõficiendi minus nobilem moſchum.

Sed ille, qui communiter circumfertur moſchus, craſsiore Minerua elab tur. Contunditur enim totum ſimul animal cum omnibus ſuis partibus, bus, inteſtinis, & pellis quoque portione, donec ad maſſam tenerrimam r gatur, ex qua vtriculi illi ex eiuſdem animalis pelle confecti implentur inteſtini aliqua parte obuoluuntur, pauliſper ſiccantur, loco vbi vrina eſ ditur, ſub terra per paucos dies reconduntur, & denuo in vmbra ſuſpenſi e cantur.

Odoris in moſcho deperditi recuperatio.

Et ſic quoque, ſi quis veſiculas illas moſchi plenas, quæ ob temporis diu nitatem odorem perdidiſſe videntur, haberet, has linteolo prius obuoluta loco ſepeliat, quo ab hominibus vrina reddi ſolet, poſt quatuor aut quinq dies refodiat, vento, non Soli exponat, redibit priſtina odoris præſtantia. At hæc veridica confectionis moſchi eſt Hiſtoria, cum aliæ omnes fabuloſæ n videantur. Velim & hoc ſciri, maximam inter primum ac ſecundum moſc eſſe differentiam, cum tanta prioris ex ſanguine ac carnibus cum Corde & pate confecti ſit odoris præſtantia atque fragrantia, vt vnica drachma plu rium habeat, quàm vncia tota alterius. Quare prior ille Regni Chinenſis ceribus tantum cedit; poſterior extra regnum per varias regiones à mer

Differentia inter primum & ſecundum moſchum.

rib

ıs diſtrahitur, & maximæ loco gratiæ habendum, ſi ex primo quis à Chi-ſibus aliquid extorquere valeat.

Narrant aliqui de neſcio quo alio animali, quod eodem in Regno Chinæ, ac o quoque Mexico inueniatur, figura *Muſtelæ* altius longiuſque paulò, quàm *ciurus*, teſticulis oneratum adeò enormibus, vt ſuſpenſos minimè gerere, terram contingentes trahere cogatur, quique æquali cum toto reliquo cor-e ſint pōdere, quibus oppreſſum, cum à Canibus agitatur & euadere non po-, ipſoſmet dentibus illud mordicus detruncare & liberrimè poſtea aufu-. Hos vero à Venatoribus colligi ac contundi teſticulos, qui optimum ipſis chum præbeant. Hoc ego, cum nunquam viderim, nec quicquam propte-le eo certi affirmatique afferre poſſum.

Alij animal aliud moſchiferum deſcribunt.

Ex huius teſticulis moſchum confici dicunt.

lij non deſunt, qui animal quoddam ex Ceruorum genere prædicant, ex folliculi illi moſcho pleni auferantur, quod pro mera ſimiliter fabula ha-. Atque ſic denuo primam moſchi, quam attuli hiſtoriam, confirmo, quip-quam oculi mei, quibus credere poſſum, conſpexerunt. Hucuſque F. Gre-us noſter.

Alij aliud eſſe credūt ex Ceruorum genere.

tque dum huic opuſculo meo ita inuigilarem, nonnunquam me viſum ve-Rochus Ezechiel Bauthſchner. Hic decennium integrum in Hiſpania exe- qui ex milite quem in Africa egit, Medicus effectus, Salamanticæ Hiſpa-um illis Athenis non contemnenda Galenicæ doctrinæ fundamenta iecit, rte, quàm Marte clarere maluit. Hunc ego percontatus ſum, quid de Mo-ſibi apud Africanos & Luſitanos innotuiſſet, Qui cum ea mihi reſpondiſ-quæ cum F. Gregorij hiſtoria valde conueniunt, hìc adſcribere illa non-abor.

Hæc F. Gregorius αὐτόπτης.

nimalcula illa, inquit, ex quibus Luſitani ſuum conficiunt moſchum, ipſe in certis Luſitaniæ locis deſertis, quæ peragraui, non ſemel tan-vidi, quæ paulo ſunt maiora, quàm illa, de quibus ſupra F. Gregorius riam ſuam pertexuit. Figura ſua non Cani tamen, ſed Feli ſunt perſimilia. itant in locis ſaxoſis plerumque ac ſiluoſis, vbi Oleaſtri præſertim & Quer-conſitæ viuunt, quæ glandes ferunt dulciores caſtaneis noſtris, quæ ob id ncolis magni æſtimantur, diligenter colliguntur, ac vicinioribus amicis do-nittuntur. His ſe animalia ea libenter ſuſtentant, & vbi neceſſitas premit, ſdem arboribus etiam ſe abſcondunt; quibus laquei ac pedicæ ex filo æneo ntur, & cuniculorum modo illaqueata capiuntur. Horum ſanguinem Ve-res extrahunt, carnes ſeparant & loco perflabili, vbi nec Sol, nec humidi-ominantur, reſiccant.

Animalia ex quibus Luſitanicus Moſchus fit, Felibus ſūt ſimilia.

ues deinde capiunt quaſdam, ab ipſis Aquilas vocatas, Aquilæ tamen mi-è ſunt, ſed Accipitribus noſtris forma ſimiles quidem, mole verò duplo ores. Harum itidem carnes ac ſanguinem reponunt ſiccantque, & ad Apri-nenſem vſque reſeruant; quo tempore viret, vigetque maximè herba-dam, ab Incolis *Pico di Grulla* dicta, hanc quoque tunc demetunt. Eſt au-planta hęc tam fragrantis moſchati odoris, vt certò affirmare poſsim, me inquis è locis eandem creſcentem olfeciſſe, euulſiſſe non rarò, & pro mea eatione in itinere mecum detuliſſe; Ab hac planta odorifero plena humore

Auium quarundam caro & ſanguis ad moſchum adhibetur.

deter-

Moſchi cõfectio Luſitanici. determinatam quandam ſucci quantitatem exprimunt, & cum prædictis c nibus ac ſanguine commiſcent, in marmoreo tundunt mortario, & reliqua vt memorauerat F. Gregorius, ad vnguem adhibent operam. Tum in loco quo ſæpe vrina euertitur, bene inuolutam paſtam ſepeliunt; vel vtriculor aliquot horum in vaſe illo, σκαφίον vocant Græci, in quo (ſit auribus honor) manorum tam ſiccorum, quam liquidorum colluuies recipitur excremen rum, ſuſpenduntur, ad tres quatuorue dies detinentur. Exemptos inde & vmbroſo cubiculo bene ſiccatos externis mercatoribus diuendunt. Lo animalium horum natiuus eſt in Portugalliæ Confinibus, imò magna p in ipſa eſt Portugallia ſita. Termini Luſitaniam attingentes vocantur S *de Gatta*. In ipſa autem Luſitania exiſtens locus dicitur *Serra de Stela*: que hæc eſt ſuccincta moſchi Luſitanici parandi narratio. Moſchi quide opificium ipſe ego non vidi; animalia tamen & plantam moſchatam ſæp vidi. Reliqua curioſitatis gratia ab Incolis didici, quibus fidem denegare p culum duxi. Hæc Rocchus Ezechiel Bautſchner Medicus.

Odor ex fætore ipſi concilia- tur.

Apprimè hæc omnia cum F. Gregorij enarrationibus congruunt, quæ ſi ra ſunt; non erat, quòd tantopere Amatus Luſitanus à pleriſque ſcriptoribu lis, qui ex libris, quàm rerum vſu & magiſtra experientia diſcere malunt, exp deretur. Neque enim Arabum de Moſcho ſcriptis tradita documenta e vim & energiam habent, vt nullum dubitandi locum relinquant, neque veriſimilitudine mihi videntur, vt omnium ſubitò animos capiant, & con rium ſentientes refellant.

Quid in hac controuerſia ſtatuendũ. Quid igitur in hac nobis controuerſia ſtatuendum? Certitudine forſan ni deſtituti in ambiguo hucuſque verſabimur? Aut conuenire putemus, vt clariſſimis animalium Scriptoribus vnicum tandem *F. Gregorium* noſtrum *Amatum Luſitanum* opponamus? Atqui nec aduerſariorum argumenta He lea mihi penitus eſſe videntur. Legat cui placet, *Aldrouandi* cap. 20. de Quad pedibus Biſulcis. Reperiet miram eorum, de ortu moſchi varietatem: quan quidem horum aliqui vmbilicum huius animalis moſchum faciunt; aliqui ſicam circa eundem; alij in inguine abſceſſum: *Scaliger* ſanguinis collectio ſiue apoſtema in ventre: alij folliculum certum eſſe in hoc animali conſtitu qui ſi ſemel excindatur, non producat amplius moſchum: alij vt *Alexander nedictus*, ſimile quid euenire, quod in mulieribus menſtrua patientibus op tur. Et ferme quot homines, tot ſententiæ.

Qui moſchum ex Capreolo petunt, nõ ſatis ſibi conſtant.

Non miror itaque *Fuchſio* apud *Aldrouandum* ſuſpectum eſſe *Arabum* decretum, quoniam in moſchi deſcriptione plurimum variant. Hic itaq moſchifero animali tumores tales eſſe autumat, quales in *Caſtore* & *Lepor* reperiri inquit, quos vulgus teſtes nominat, & ob id Lepores omnes ſimul res ac fæminas eſſe credit, à quibus ipſe odoratum illud pus emanare arbi tur. Sed & hunc non minus erronea duci opinione exiſtimo. Cum enim ſchi animal capreolum æmulans, tam rarum ac peregrinum ſit, ex quo i extrahi tam nobile odoramentum creditur, vt in hodiernum vſque diem à c quam vix rectè deſcriptum aut depictum videatur (neque enim æquè no eſt atque Zibethicum, familiare iam penè nobis effectum) vnde quæſo t

Cur moſchum nõ poſſit eſſe tumorum excrementum.

odora

ratiſſimi huius ſiue puris, ſiue ſaniei, ex vno atque altero tumore, ſiue ſan-
iis coagulati quantitas eximatur, vt cunctæ non modo *Europæ*, *Aſiæ* &
cæ,ſed *Americæ* etiam toti ſufficiat? Cum in ſolo *Peruano* Regno *F. Gregorius*
i certò affirmet plus moſchi in cibis, potu, dulciarijs, veſtibus, alijſque
tijs conſumi, quam in Europa vniuerſa. Neque enim in ſingulis ferme
lis potus ſui moſchum tantummodò ſoluunt & abliguriunt, ſed in integris
que vinorum dolijs compoſitionem ex charyophyllis, Cinamomo, Citri &
antiorum corticibus, cum plurimo moſcho in ſacculos congeſtam ſuſpen-
.Quam & ad Epithemata cordis confectionem in ſtillatitia florum Citri
e Aurantiorum aquis macerant, & in virium debilitate applicant, in-
entes pexum, ſed nondum in fila contortum, in hoc ipſo liquore ſe-
n, & cordi admouentes.

In ſolo Regno Peruano plus moſchi cōſumitur quā in tota Europa.

In cibis potu & medicamentis maxima moſchi copia in Peru abſumitur.

ibus etiam ſine hoc vix parari poſſe cenſetur, ſiue pulmenta fuerint, ſiue
ctus, intrita aut panis dulciarius, cruſtulata, liba, placentæ aut artocrea
antur. Addebat *F. Gregorius ex China* lociſque vicinis vbi Moſchus paratur,
annis mille *Arrobas*, hoc eſt viginti quinque librarum millia vehi vēdique,
er varias orbis partes diſtrahi, ſed maiorem huius portionem in *Nouam*
aniam ac *Peruanum Regnum* portari, vbi cum minoris argentum æſtimetur,
n alijs in regionibus, plus ibi Mercatores propterea lucrantur. Tantam
m moſchi copiam quomodo vix nomine etiam nota beſtia nobis ſubmi-
abit?

Vltra viginti quinque millia librarum moſchi ex China quotannis extrahuntur.

iuent huic non coniecturæ, ſed veritati, noſtri Vnguentarij & Chirotheca-
omani, qui mihi certiſſimò atteſtātur, moſchū ſibi aliud nihil videri, quàm
inem & carnes tuſas, ſe enim dum in aquis illum odoriferis ſoluunt, fila
a ſæpius reperire, ac veluti neruoſa & carnoſa quædam corpuſcula, pelli-
quoque, quæ vbi diutius aqua fuerint maceratæ, etiam in tumorem alia-
inſtar membranarum attolluntur. Nec mirum adeò videri debet, carnes
guinem moſchum olere, cum alui retrimenta etiam quorundam anima-
, illius præcipuè quod *Martes* ſiue Martorellus dicitur, moſchum odore
æmuletur, id quod ſæpiſſimè in Germania expertus fui, vbi animal hoc
cicuratum quidem, ſed ſua ſponte per domorum tecta, gallinarum oua
ans ſorbenſque vagabatur.

Argumentū efficax pro F. Gregorij ſententia.

Excremēta Martorelli moſchum ſpirant.

e autem *F. Gregorium*, omni quis deſtitutum ſcriptorum authoritate exi-
t, laudare hìc poſſum *Odoardum Barboſam* Luſitanum, qui in *Summario*
gnorum ac populorum Orientalium, , verba faciens de Regno *Aracam* inter
lam & *Pegu* poſito, his vicinos ait montes *Capelangam* dictos, cuius habi-
es inquit, ferre Rubinos & Moſchum ad magnam ciuitatem *Aua*, ex qua
u & hinc in *Bengalam* & *Narſingam* & *Pacem* per *Malacam* tranſportantur.
bus, addit ipſe, *ex animali ſimili Capræ conficitur. Animalia hæc excoriantur*
ro cum ſanguine contuſa in veſicas ſiue vtriculos ex eadem pelle confectos aptatur,
os vocamus Papos. Et hæc eſt veritas moſchi, & non eſt apoſtema ſicuti com-
er fertur, & qui bene examinat moſchi maſſam, in illa oſſa contuſa reperit. Hæc
gari *F. Gregorio* & *Amato* plurimum poſſunt, vtcunque dicat Barboſa,
arum formà animalia illā, & nōn Catulorum aut Felium figurà reperiri.

A varijs authoritatibus F. Gregorij relatio cōfirmatur.

Odoardi Barboſæ de moſcho verba pro F. Gregorio.

Verun-

Veruntamen hunc quoque ex auditu potius hauſiſſe, quàm oculis perluſ
ſe planè mihi perſuadeo, cum hic ipſe alio in libro eodem hoc primo
uigationum volumine collectoris *Ramuſij*, de ijſdem agens locis *Arac*
& *Pegu*, contraria quodammodo dictis ſuis afferat proprijs. Quæ ſi
la penè verba in ſuas aduerſus Cardanum Exercitationes Scaliger tranſtu
Exercit. nempe 21. non facta *Barboſæ* tamen mentione, cum eo tempore l
hic nondum impreſſus quidem, per doctorum tamen hominum manus i
Huiuſmodi hiſtorias Indicas cum plures prælo nondum commiſſas Scal
poſſideret, & in ſuos ſubindè Commentarios aliquid rari nouique, quod C
danum latuiſſet, inſereret, magnam ſibi nominis inde celebritatem conc
uit. Ait autem vterque, Animal moſchi in Regno *Pegu* ſimile eſſe *Gazel*
bum, dentibus Elephanti ſed paruis, ſub ventre & pectore ei apoſtema n
quod vbi ſectum fuerit, hirudines pro reliquo extrahendo ſanguine, ani
admoueri, has poſtea ſiccari, contundi, prioris ſanguinis per apoſtemati
ctionem extillati, & viribus efficaciſſimi pauxillo, hos pulueres vigorari
adulteratum ita moſchum præparari. Hæc inquam, omnia quanto au
minus, quam oculatis fidendum ſit teſtibus, indicium non leue facere poſſ
Vt verum ſit, quod ſupra etiam ex Scaligero monui, ſcribendi periculum ſ
numerò ex aliorum pendere mendacijs.

Vnde Scaliger non rarò Indica noua afferat.

Sed lepidum mehercle eſt, non deeſſe, qui iam cauſas repererint quoque,
Natura tumores illos Moſchum cõtinentes in Capreolo vel Capra fabricau
vt videre licet in Calceolarij Iunioris muſæo impreſſo, has nempe quod ani
hoc páruo Liene præditum, in huius ſubſidium eiuſmodi tumores nactum
rit, vt per eoſdem humor ille fæculentus expelli poſſet. Cùm tamen, qu
modo philoſophantur, nec animal viderunt, aut ſi viderunt, an illud verum
ſchum fundat, anatome certè an magnum, an paruum habeat Lienem, exp
nunquam fuerint. Scilicet adeò in procliui eſt Rationalibus dictis Medicis
quodlibet propoſitũ problema ſæpenumerò etiã data operà fictum, rationi
reſpondere, atque imber quãdo pluit: ſed rationibus profectò plerumque pl
beis & elumbibus. Adſtipulantur & *F. Gregorio* hæc in Geſnerianis deſcrip
nibus *Roderici Luſitani* verba: *Moſchi verò compoſitio ex multis potius, quam nat*
lis res eſt, cui baſis animalis cuiuſdam Dapſico, id eſt, Cuniculo ſimilis, ſanguis eſt
ex India præcipuè Pegu prouincia ad nos, tanquam pretioſiſſimus odor affertur. Ne
centiſſimi deſunt nobis fauentes authores. *Aldrouandus* dicto loco, cum D
minata moſchi recenſet, & circa finem hæc verba adiungit: *Regnum præ*
Chinæ animalia generat magnitudine Canum, quæ moſchum producunt. Incolas aiu
occidere, atque ſepelire, vt ſic putrefactorum carnem ſanguinemque in puluerem redig
Aiuntque & alia in India generari animalia moſchi plane odore, quibuſque hic a
teratur.

Nimis faciles quidam ſunt in cauſis reddendis.

Authores quidam F. Gregorij ſententiæ fauentes.

Rodericus Luſitanus.

Aldrouandus.

Et demum quid clarius his *Petri Iarrici* Ieſuitæ verbis? qui è poſtremis v
eſt, qui res Indicas deſcripſit Lib. 2. cap. 17. *Theſauri ſui Rer. Indic. E*
China inquit, *aut non procul inde animal, quod moſchi materiam ſuppeditat, quod*
ramenti genus veteribus tam Græcis, quam Latinis incognitum fuit, nares tamen q
iucundiſſimè afflat: & ſanè Chinenſe moſchum ceteris præfertur. Animal eſt Vulpis
gnitudi

Petrus Iarricus Soc. Ieſu.

ıdine, ſiluas incolere ſolitum: hoc aſſiduis virgarum fuſtiumque verberibus ene-
; vt toto ſanguis diffundatur corpore. Cadauer putridum & iam aridum fruſta-
non detracta pelle diſcindunt, ſacculoſque inde parant, quos Luſitani Papos nun-
ıt. Pantoia verò è ventriculo animalis cuiuſdam feri, quod Fele paulo grandius,
moſcum credit, nec in China ipſum, ſed in regione proxima reperiri. Cibettam haud
intelligit: vel ſi idem omnino animal cum eo quod deſcripſimus, credendum nobi-
c pretioſius moſcum ventriculo aluoque educi, vtque maior illius ſit copia, verberi-
ſum, quo ad cetera membra diffundatur odor, enecari; Chinenſes tamen Luſitanis
, quamuis alio eductum loco, diuendunt.

,qui extremam porrò manum Chinẽſis Regni deſcriptioni addidit, eſt *Ni-* Nicolaus Trigautius Societ. Ieſu.
Trigautius amicus meus, qui duos integros in illo Regno dimoratus an-
Romam poſtea veniens, non ſemel me tantum inuiſit, & Ordinis ſui So-
tis Ieſu ſacerdotes ad idem nunc Regnũ plures reduxit. Hic libro, cui *Chri-*
Expeditionis apud Sinas titulus, capite illo, quo deſcribit res naturales, qua-
ferax eſt Sinenſis ager, inter reliqua hæc habet: *Medicas herbas alit, quas*
egiones non niſi importatas norunt, maximè Rhabarbarum & Muſchum, quæ ab
Saraceni Aſiæ vniuerſæ, & exinde Europæ inferunt incredibili commercij lucro:
ic viliſſimo pretio diſtrahantur. Nam Rhabarbari libram obolis decem emptam,
ſepteniſque aureis in Europa diuendes. Hoc ipſum mihi *F. Gregorius* confirma-
noſchi ibi vnciam quarta parte aurei venire, quæ hic Romæ ſedecim Phi-
cis, ſiue Scutatis venum datur. Verum hoc non ſatis capio, quod *Trigautius*
chum inter medicatas herbas reponit, nec ex animali deſumptum memi-
quod ipſum fugiſſe tamen vix credi poteſt. Neque enim per *Muſcum*, to-
:um illud arboreum, quod veteres non ignorarunt, intellexiſſe putare illum
oſſit, quod à Sinis ad nos deferri nemo vnquam commemorauit. His
e verbis quid dilucidius dici potuit? Licet enim prædicti nobis aſſentien-
uthores exactam moſchi confectionem, qualem ex *F. Gregorio* habemus,
non dederint, in id omnes tamen inclinant, nõ *Capreoli*, ſed aut *Canis*, aut
aut *Vulpeculæ* effigie moſchiferum animal eſſe. Ne tamen tot Arabibus & Poſſe forſan etiam concedi ex Capreolo aliquo moſchum peti.
is iunioribus pertinacius obſiſtere velle videar, non abſurdum duxerim,
& hoc odoramentum ex Dorcade, ſiue Capreolo etiam aliquo colligi. Ve-
men, cùm omnes, qui de ſimili animali monimentis aliquid ſuis conſi-
nt, ex aliorum potius relatione, quam propriâ nixi experientiâ & viſà
ıi ex apoſtemate illo extractione ſcripſerint: ego ſanè reprehendi minimè
, ſi illi magis fidem adhibeam, qui moſchi ipſemet fabricam pluries vi-
claroruın authoritate ſcriptorum teſtimonijs defendere ſe poteſt, quàm
varijs quidem libris, ſed omnibus vnum tantum authorem ſequentibus,
e maluit. Neque enim abſurdum eſſe ſibi quis perſuadeat, iucundiſſimum Odor moſchi in varijs rebus reperitur.
ıi odorem tam herbis quàm animalibus, & fors etiam mineralibus com-
cari potuiſſe. Plantæ notiſſimæ ſunt inter plures *Geranium moſchatum* & In plantis.
uſchata, & *flores bulbi* illius, qui Vomitorius Dioſcoridis aliquibus eſſe cre-
& *Dipcadi, Muſcari & Moſchio Greco* ob id Italis dicti. Inter fructus nume-
icet *Pyra moſchatellina & moſcharola* dicta, *vuas* quoque *moſchatellas*, quam- In animalibus.
apore potius, quam odore hoc nominis acquiſiuerint. Ex animalibus *Po-*

lyporum

lyporum ſpeciem vidi Moſchum apprimè referentem. Sunt & *Cercopitheci*, & *pentes* quidam, & *Muris* quoddam genus, cuiuſmodi ſibi à Ludouico zadino donatum ſcribit Aldrouandus, Moſchi odorem fragrantia. idem, *D. Hieronymum*, dum *moſcum peregrini muris pelliculam* eſſe dicit, ius odorati muris pellem intellexiſſe arbitratur: vtcunque alij interpre tur, potuiſſe S. Hieronymum intelligere potius folliculum illius animalis ſchiferi, ex cuius pelle adhuc piloſa vtriculi fiunt & moſcho implentur, muris pellem quodammodo imitari videntur, vnde forſan *Moſchi, ſeu M* *Etymon* a *Mure* nempe deriuatur. Sed de huius Etymologia plura leges a Aldrouandum.

Iucunda narratio de Elephātorū ſudore Moſchum olente.

Deeſſem hic partibus meis, niſi, quod cum animi delectatione mihi au tanti idem F. Gregorius narrauit, recenſere pergerem. Ab Elephantis ne in Indijs Orientalibus ſuauiſſimum moſchi odorem exhalare, quem cum luptate quis percipiat, ſi cubicula eorum, vbi in vmbra detinentur, ingre tur. Quotieſcunque autem operis adhibiti in ſole verſari coguntur, ſudor erumpit tam ſuaueolentis moſchati odoris, melleæque conſiſtentiæ, vt à gè muſcas omnes ad ſe deprædandum alliciat, quæ turmatim confluentes, ſerum malè animal diuexant. Cum enim nec cauda breuiore, nec probo ſe ſatis defendere queat, extendit quàm poteſt maximè & explanat pellem ſ rariſſimis & longè à ſe diſſitis pilis conſitam, adeoque glabram planè, ac leſtiſſimis muſcarum ſuctibus expoſitam: ac vbi ingentem beſtiam m rum Myriades obſident & moſchatum melleumque depaſcuntur ſudore Elephas momento temporis totam corrugat pellem, & in rugis pliciſque ebrias veluti beſtiolas ex inopinato comprimit, occidit, ſicq. earum ſeſe mol liberat. Si quis autem ſudorem illum cōchyliorum teſtis, quod Indis facere ſuetum eſt, detergat, & in vaſcula corriuet, moſchi odori minimè cede & ſuaueolentem naribus ſuccum lucratur.

Ariſtoteli plurima animalia ignota fuerunt odorem optimum ſpirantia.

Hæc, ſi Ariſtoteles nouiſſet, cui Elephanti ignoti nequaquam fuerunt, quæſiuiſſet Sect. 13. problemate 4. *Cur animalium nullum ſuauiter oleat, ex Panthera?* Iam enim plura odorem optimum fundentia, non beſtijs tantùm quod in Panthera ipſe fieri putauit, ſed hominibus etiam gratiſſimum ſp tia animalia deſcripſimus; Et quod mirum quidem eſt in ſudore & fæc earum illum reperiri, quæ tamen ceu excrementa & cruditatis aliquid pa pantia, ex mente Ariſtotelis eodem loco, fœtere potius omnia deberent. nunc non libet ex Ariſtotelis, in Problematibus, placitis odorum eſſentiam ſaſque rimari & examinare, quod alio commodiore fiet loco. Nunc i impoſito, *Algaliæ* & *Moſcho*, fine ad *Ambram* odoratam griſeam & *Ambr* plurimis dictam, me accingo.

Hucuſque de Zibetho & moſcho.

AMBRA GRISEA ſeu odorata.

Multorum, Diſquiſitio Ambræ, clariſsiſimorū Naturæ Profeſſorū, Medi ac Hiſtoriographorum ingenia hactenus torſit. Quare, ne actum agam, ple horum cōtrouerſias præteribo, vel ſumma ſaltem rerū capita delibabo: vbi quod F. Gregorio de Boliuar & mihi probabilius videtur, propoſuero prius: c ctū & ſui & obliqui regula rectè dicatur. Hic igitur meis inductus precibu ſuā patrio, vt ſolitus eſt, ſermone de *Ambra* griſea ſeu odorata, non de *Succi*

quam

n, antiquorum *Electro* ſententiam mihi ſcriptis conſignauit.

t de Ambra inquit ille, non deſunt qui diuerſimodè opinantur. Ali- ſemen eſſe ſtatuunt Balænæ, qui falluntur. Alij quid vomitu reie- n, qui & ipſi errant; cum non doceant, qua ratione, aut quibus ex- cibis eum beſtia patiatur. Quod æquè illis vſuuenit, qui excre- ta eſſe alui credunt. Et licet aliquando quod dicunt, verum eſſe ingat, tam exigui tamen Ambra illa excrementitia eſt momenti, ecem huius libræ, valore & viribus ab vnica veræ Ambræ vncia antur. F. Gregorij verba & mens de Ambra odorata. Errant qui putant eſſe Balænę excrementũ.

oc igitur certiſſimum eſt, Ambram non eſſe aliud quam Bitumen & ldam veluti terræ excrementum, quod ab eiuſdem viſceribus in maris ſo vi mineralibus innata, expellitur. Experientia enim conſtat, immen- huius quantitatem ibidem generatam & expulſam non tam terræ ipſi, n ſcopulorum & cautium radicibus ſpongiformi quidem, ſed molli odum ſubſtantiâ adhæreſcere. Huius autem ſubſtantiæ mixtura talis vt cuncti omnimodò piſces magis illam, quam vllum alium cibum nue appetant. Ambra eſt Bituminis ſpecies. Piſcibus lautus cibus eſt.

ſt quoniam hæc vt diximus, in mari imo ſtabulantur, quò omnibus indif- nter piſcibus, propter frigiditatem & profunditatem penetrare haud eſt ceſſum; hinc fit, vt non niſi Balænæ eò pertingant. Quemadmo- enim inter greſſilia ac reptilia, alia arbores altiſſimas & montium ina conſcendunt, alia in ſuperficie terræ gradiendo corio eius ad- nt: curſus aliqua ſunt velociſſimi, & alia tardiùs incedunt: & inter ilia vix humo ſe aliqua tollunt, vt *Hirundines*: alia etiam ad ſu- am aeris regionem contendunt vt *Aquilæ*, & alia media volant via: n mari prorſus euenire putandum eſt, vt piſcium aliqui in ſuprema inentur huius regione, alij mediam ſulcent, & Balænæ demum nam attingere valeant. Eſt autem inter *immania Cete* ſpecies quædam, corporis mole reliqua vt omnia ſuperat, ita in profundiſſima pelagi endit, ibique hac bituminoſa viſcoſaque materia, ſiue Ambra veſcitur. autem pinguem Ambræ aliorum inſtar bituminum ſubſtantiam, vel hinc s, quod nec aqua nec aceto, ſed oleo diſſoluitur, cum ſimile ſimili gau- , eique libenter adhæreat, Ad maris profundũ non omnes piſces penetrant. Balænæ ad maris ima deſcendũt. Ambra pinguis eſt.

im ingens igitur hæc belua ad imum ſe maris fundum demiſit, tanta mbram gulæ auiditate inuolat, vt cum maximam eius partem vora- ntet, partim roſtro, partim caudâ ſe hinc inde motitando, & fors etiam ſe corpore cautibus, quibus Ambra adnaſcitur incumbendo, ne à interea dum appetitui ſuo ſatisfacit, ſurſum pellatur; immenſam holem ſeparet ac diſtrahat, quæ ad centena aliquando librarum millia dit. Hæc vbi iam ſuæ ſatisfecit voracitati, ſuperiora petit, & non rarò vbi ri quam ferre poſſit, ſe onerauerit copia, eius partem reuomit, quæ ſi nfeſtim haberi poſſet, ſatis adhuc præſtans Ambra foret. Alui autem ex- nenta nauci ſunt & Ambram parum redolentia. Balæna maximã Ambrę molem à terra & ſcopulis ſeparare valet. Balæna vomit aliquãdo Ambræ partem.

erfectiſſima verò Ambra illa eſt, quam Balæna non deglutiuit, ſed

Optima Ambra quę ſit.

quæ ſua ſponte ad maris ſuperficiē eructauit,id quod ipſi haud difficulter
nire poteſt,cum naturà ſuà pinguis ac leuis exiſtat. Vbi itaque ad ſupremar
lam maris regionem emerſit, eiuſdem incolis piſcibus præda fit optatiſſima
hanc enim maximà illi copià ſe accingentes irruunt,maſſam diſcerpũt, &
libet ex tam opiparo ſibi cibo particulam abripit, eam tam diu agitant, d

Ab omnibus indifferenter piſcibus comeditur.

ad maris littus adiuuante ipſo vndarum reciprocantium motu,propellant.
ri tamen non rarò ſolet, vt procellarum æſtu & ventorum propulſu maxi
etiam fruſta antequam piſcibus eſca fiant, extra mare proijciantur. Vbi
tem iam littori vicina aliqua maſſa reperitur, ibi minorum gentium p
turmatim congregantur, & quantum volunt poſſuntque, exſaturan
Quod vbi in ſicco iam collocata Ambra demum firmatur, nec adhuc à

Nec à Cãcris & Auibus tuta eſt.

datoribus tamen Cancris auibuſque tuta remanet, quæ tam diu huic inſiſt
vorantque, quamdiu à ſole non penitus exiccatur. Et niſi his ſubiac
periculis, iam maior huius copia inueniretur, viliorique pretio diue
retur.

Quid ſit Ambra griſea propriè.

Solent verò Cancri illi magis *Ambræ* portioni inhærere, quæ *griſea* dici
Eſt autem hæc nihil aliud, quàm partes Ambræ magis fibroſæ. Vid
enim hæc per neruos ſeu venas ac quodammodo radices ſuas ſcopulis a
ſub mari terræ adhæreſcere, per quos neruulos ſeu denſiores partic
Ambra ſuum ex terra originem & incrementum adipiſcitur. Et han
cauſam griſea Ambra denſior, grauior adeoque efficacior etiam e
matur.

Vbi F. Greg. illam repererit.

Atque hæc vera & realis Ambra eſt, qualem ego vidi in oris & littor
Braſiliæ & *Moſambigue*. In Oriente quoque in littore *Angolæ*.

Et præter hanc relationem reliquæ omnes ſunt abſque fundamento,
dubiæ, & nihil cauſarum afferunt, cur ijs credatur. Quod ſi tamen
nemo meis velit fidem verbis denegare, ſua ipſimet libera maneat p
taſia & opinandi poteſtas, hunc enim ego certum ſecurumque reddi
velim, a nemine mortalium ob id, vllam hæreſeos ſuſpicionem ipſi im

Hucuſque F. Gregorius.

debere. Atque hæc volui ex F. Gregorij mente ac præſcriptio ſtatim meis p
bare Lectoribus, ne in hoc Ambræ pelago controuerſiarum vndis pl
ſimo, dubitabundi diutius fluctuarent, ſed certum in proſpectu por
haberent, ad quem vela dirigerent. Reperio autem à diuerſis ſcrip
bus, Ambram tam Plantarum, quam Animalium ac Mineralium in
ſe collocari, ex his enim tribus omnem Galenus & ceteri Medicoru
lij materiam medicam deriuant.

Scaliger Ambram plantale quid facit.

Plantis *Ambram* Scaliger accenſet Exercit. 104. cap. vel particula
his verbis: *Facilius inclinat animus Ambram eſſe fungi ſpeciem. Cortice*
dem obductam maſſam vidimus, nec ſine ſquammularum veſtigijs vt in
vetulo. Intus globulorum cohæſionibus potius accedit ad Tuberum naturam
rundam, quæ papillatim concreta ſunt. Si quid ad perſuaſionem facere poteſt,
huc adducendum. In Rutenis fungillos naſci perpuſillos, valde odoratos, ad
næos etiam odoratiores, quos Moſſcrones vocant. Verum hæc, quæ vltimo affe
co de odore argumenta, parum perſuadent. Iam enim ſupra Moſchi od

quoq

ꝯque tam in Plantis & Mineralibus;quàm Animalibus reperiri probauimus. ngiformis ſubſtantia etiam,cum è viuentis cranio & cerebro læſo hominis, lanta ex terra creſcit. Quin è metallicis tam Naturæ ſponte, quàm artis intria elaboratur. Vidi argentum viuum ad hanc ſubſtantiæ formam arte adtum,& exiguo labore in Mercurium currentem reductum.

Scaligerũ Libauius impugnat.

'ungus Scaligeri puerile figmentum eſt, inquit, *Libauius* in ſuo de Ambra trau. Videtur autem ipſi hæc opinio duplici de cauſa explodenda: tum quia vidum eſſe iubet,an ſub mari fungi planta naſci poſſit?tum quia in tãtam mo-,quanta reperta fertur trecentarum librarum,imò Inſulę magnitudine,non atur poſsibile excreſcere fungum poſſe. Veruntamen priori Libauij obieni facilè ſatisfit, cum videamus non paucas in fundo maris imperfectas, ſque perfectas plantas viuere. Imperfectarum à ſe in mari obſeruata-, in ſuo de *Imperfectis plantis* Lib. mentionem faciet *Princeps Cæſius* no-. De perfectis hæc habet *Pigafetta* ex *Odoardi Lopez* nauigatione ad Conos inſtituta: *In parte Inſulæ Loandæ continenti oppoſita, naſcuntur in locis humibus ſub aqua arbores poſt defluxum maris conſpicuæ, quarum radicibus magnæ adıt oſtreæ, carne pugnum humanum æquante, ſapore iucundo.* De mole ingenti huıodi fungi reſpondendum foret, maris vaſtitatem non dedecere vaſtiſsin plantam imperfectam,& fungoſam præſertim, quæ minerale terræ excretum videatur, informe veluti & telluris inutile pondus; ſi organorum & ium diſtinctionem ſaltem intueri velis. Conſiderare quoque poterat, nulvnquam terreſtre animal marinas belluas mole attingere,cum Plinius meet *Balænas* quaternum iugerum, & *Priſtes* ducenum cubitorum. Idem Alelri Magni claſsium Præfectos retuliſſe ſcribit, huiuſmodi beſtiarum oſſa ragenum cubitorum longitudinis reperta fuiſſe. Quare minus mirum, ſi, n marinus,quam terreſtris fungus maior exiſtat.

Reſpondetur Libauio pro Scaligero.

Maris vaſtitas vt ingentes beſtias, ita maximos fungos producere poſſe videtur.

ndreas Baccius,quem inter claſſicos iure ac merito ſcriptores collocare poſıs, quo ego primo vt *Romam* veni ſeſquiennio, magiſtro vſus, ſecundo vix o Cathedram ipſius in rerum naturalium profeſſione adeptus ſum,in opere e *Thermis* celeberrimo, lib. 5. crediſſe viſus fuit *Ambram* eſſe Animalis mentum. *Non diſsimile autem veri fit* inquit, *quod relatum ab Indis audiui a vincipe: Ambar piſcis quoddam eſſe excrementum, vt Zibethum Catti Indici, & Mo- & Caſtorium, qui quarundam adnaſcentium herbarum pabulo ſatur, gignat alilo abſceſſum in ventre intimo. Quo dirupto tria habentur Ambaris genera. Aut limanans ſupernatat aquis, idque optimum: aut à piſce ſponte euomitur, quod vilius, tis digeſtum: aut piſce mortuo ac eiecto ad littus inuenitur promiſcuum partim can- partim nigrum.*

Andreas Baccius Medicus Rom. celeberrimus Ambram animale quid cenſet.

uic opinioni valdè illa quadrant, quę *Carolus Cluſius* in Annotationibus ſuis *mbari* caput *Gaziæ ab Horto*, adfert: intellexiſſe nimirum ſe à *Seruatio Marel* undo, qui Ambari, Moſchi & Gemmarum cognoſcendarum cauſa pluri- eragrauerat regiones, *Ambarum* nihil eſſe aliud, quam recrementa in veræ næ ventriculo collecta. Plurimos autem in hoc decipi, quod pro *vera Barcas. Phyſeteres* & ſimiles Cetaceos magnis dentibus prędıtos piſces habeãt, vera Balæna dentibus careat, piſces integros voret, inde viſcoſa in ſtoma-

Alia argumenta ex Cluſio quod ex Animali fit Ambra.

Quæ vera dicatur Balæna eſſe.

cho & indigeſta maſſa congeratur, in qua ſæpius deuoratorum roſtella P porum inueniantur. Non mirum itaque, cum in magnorum Cete ventr Ambram nullam repererint, ſi hanc ideo opinionem, Ambar animale quid reprobauerint, quandoquidem veras nunquam Balænas ſecuerint.

Opportuniſſimum nunc accidit, vt de hac vera putata dentium experte *læna*, vel in *Romanorum* noſtrorum gratiam ea hic ſcribam, quorum partem mecum viderunt, partem ex fide dignorum auditione ego accepi, cum ea cipue ad hanc noſtram aliquid facere controuerſiam, & lectorem ipſum parum delectare videantur.

Veræ putatæ Balænæ deſcriptio.

Circa Februarij menſem elapſi ſexcenteſimi vigeſimi quarti ſupra mi mum anni, eiuſmodi Balæna non procul à Caſtro *S. Seueræ* maritimo trigi forſan ab VRBE milliaribus diſtante, inter duos ſcopulos ſed iam exſtinct pulit. Erat hæc bellua longa palmos LXXXXI, craſſa L. Os longum XV tum X. in quo aperto & trabibus ſuffulto, commodum equo inſidens h ſpatium habere poterat. Lingua longa XX. palmos, quæ ex neruoſis craſ miſque fibris carne rubra intertextis componebatur.

Mirabilis dentium forma in hac Balæna.

Dentes hìc nulli, ſed horum loco videre erat corneas laminas nigriuſc ſplendentes & oblongas, veluti ſi tot retortorum gladiorum, quos A ci appellare ſolemus, vaginæ coriaceæ eſſent, eo ordine poſitas, vt fiſtulę illæ neæ in Muſicis diſponi organis ſolent. Harum breuiſsima (quarum duas e centibus gingiuis, ſi modò gingiuæ dici merentur, abſcidi, domique conſe ſemipalmari lōgitudine erat, cęteris paulatim accreſcentibus, vt longiſsima palmos etiā ſuperaret, ſed craſsitie vix digiti minoris vnguē attingeret, lati ne verò ad quatuor vix digitos aſcenderet. Hæ omnes ſubtiliore & tenuio parte ſecundum totam earū longitudinem pilos etiam ſemipalmari longitu adeò hirtos promittebant, vt meras porcinas ſetas eſſe iuraſſes. Quæ tam vt probè ego examinaui, aliud nihil erant, quam mera fila ſiue productæ ipſiſsimam illam materiam corneam (ſi tamen corneam appellare licet) co tuentes. Vbi enim alimentitio glutine hæ cōpingebantur, ibi cornea ſiue c cea illa ſubſtātia reſultabat, & vbi hæc finiebat, pili ijdem ſoli lōgius excurr

Cur dentes hi cornei potius quam oſſei eſſe debuerint.

Et quoniam Natura non voluit, vt hæc tam mirabilis dentiū forma ac ſ inſtar aliorum oſſea tota ac duriſſima eſſet, quippe cum dentes hi ſub palat ctuarent, nec alueolis vt alij comprehenderentur, ideo debuerunt ſupe quà palatum cōtingunt parte, molliores ac veluti piloſi eſſe; inferiore dura nea, coriacea ac quodámodo oſſea, vtcūque appellare libeat, ſubſtātia præd alimēntum, quod deuorat beſtia, aliquam ibi ſaltem reſiſtentiam reperiat. enim hi dētes diuerſo planè modo ſituque, quam in alijs contingit, ordinat oblongum videlicet palati fornicem porrecti, & minimè ex imo ſurſum er

Rondeletius in huius Balænæ dentium deſcriptione videtur lapſus fuiſſe.

Aduertendum hìc tamen moneo Doctiſsimum *Rondeletium* lib. 16. cap. Piſcibus, vel hallucinatum fuiſſe, dum Balænas huiuſmodi deſcribit inqu *Dentes in ea nulli, ſed horum loco in vtraque maxilla corneæ ſunt laminæ nigræ, ſ in pilos ſuillis ſimiles, deſinentes: quæ anteriore & poſteriore ſiue interiore oris par uiores ſunt, in media longiores: ab interioribus lingua intus continetur & coercetur educta, vel abſciſſa ita diffunditur, vt in eundem locum recipi poſtea non poſſit.* Vel

ra I

3alænas tales inueniri, quæ in vtraque maxilla eiuſmodi dẽtes ſortitæ ſint, id
od vt credam, difficulter adducor. Noſtra enim iã deſcripta in ſolo palato ſiue
eriore maxilla mirabilẽ illum dentium ordinẽ, figurã & cõſtructionẽ mon-
bat. Inferioris verò maxillæ labrum oſſeum, nigrum, obrotundum, maximæ
ſſitiei, ſertis illis reſpondebat, quibus murorum ſummitates coronari ſolent.
Oculorum orbita maiori alicui vmboni ſiue parmæ, pupilla verò tornato Deſcriptio oculorum.
iniſſimo Ebeno globo ſimilia cernebantur. Cutis mollitie & colore Anguil- Cutis.
oellem æmulabatur. Circa corporis medium duæ ſiue alæ, ſiue pinnæ pal- Pinnarum.
rum X. vtralibet, prominebant; vbi corpori fixæ hærebant, trium erat la-
do palmorum, quæ finem verſus ſemper decreſcebat. Cauda bifurcata la- Caudæ.
. & longa VI. palmos; circa hanc caro mera neruoſaque nec pinguis: ſupe-
a autem verſus lardum potius quàm caro apparebat, ex quo magna olei Carnis.
ia lucernarum vſui ſeruiens eliquata fuit. Sub hoc tamen lardo vera ac
icunda caro latebat. Oſſium, propter horrendum putrefacti cadaueris fæto-
, non potuit tunc temporis examen inſtitui.

Tota illa dentium ferme compoſitio ſuis adhuc connexa ordinibus Romam Dentium hãc ſeriem conſeruat
ta, ac Illuſtriſſimo & Reuerendiſſimo Principi *Francisco Cardinali Barberino*
ius felicibus auſpicijs huic operi iam incumbimus) oblata, à Nobiliſſimo Nobiliſſ. Caſſianus
ite *Caſſiano Puteano Lynceo* cum admirandarum alijs theſauris rerum na- Puteanus.
lium, ſtudioſè conſeruatur.

Similis, ſed ingentior bellua Anno MDCXX. circa *Corſicam* & ipſa iam mor- Alia ſimilis Balænæ
reperta fuit, longa pedes centum. Solum lardum, ſiue carnea pinguedo pen- delineatio
at librarum centum & trigintaquinque millia. Pro extrahendo inteſtino maioris.
o niſu maximo & coniunctis viribus ſeptemdecim viri fortes operam ſuam
endebant. Hoc eius erat capacitatis, vt inſidentem caballo ſuo equitem fa-
mè admitteret. Triginta duabus ſpina dorſi vertebris conſtabat, ex quibus
a ſedilia conficiebantur. Et cum hæc fæmina eſſet, vtero fætum concluſum
bat, pedes longum triginta, pondere mille ac quingentarum librarum. Ex
is menſura etiam præcedentis, quæ paulo minor fuit, proportio ſi cui mi-
accuratè eam deſcripſiſſe viſi fuerimus, facilè æſtimari poterit.

rit igitur hæc vera Balæna, cum dentibus eiuſmodi, quos nos plerunque Cõtrouertitur an deſcripta bellua ſit vera Balæna antiquorũ.
es oſſeos alboſque alueolis ſuis infixis dicimus, careat, ſi *Seruatio* illi apud
um credimus, & ex hac ſola pretioſum illud odoramentum *Ambra* ſcilicet
hetur. Verumenimuerò hanc belluam minimè antiquorum Balænam eſſe,
è quidem meo iudicio Rondeletius autumat. *Ariſtoteles* enim lib. 1. de Hiſt.
ap. 5. *Alia animal gignunt*, inquit, *perfectum, alia ouum, alia vermem. Procreant*
al homo equus, vitulus marinus, & reliqua quæ pilis integuntur, atque in genere
tili, quæ Cete appellamus, vt Delphini & quæ cartilaginea vocantur. Quorum alte-
lula data eſt, branchiæ deſunt vt Delphinis & Balænis. Habent Delphini fiſtulam in
Balænæ in fronte. Et *Plin.* lib. 9. cap. 6. *Ora Balænæ habent in frontibus, ideoque ſum-*
qua natantes in ſublime nimbos efflant. Huic autem iam à me deſcriptæ beluæ,
branchiæ adſint & fiſtula deſit, qua ratione eſſe Ariſtotelis & Plinij Balæ-
aſſeuerabimus? Confirmauit autem mihi *D. Bernardinus Radi* Eques & Cen-
cellarum (Vulgò Ciuità Vecchia) Architectus, fiſtulam in hoc Cataceo piſce

In hac Balæna noſtra nulla fuit fiſtula.

ſe nullam reperiſſe, cum diligenti tamen examine cadauer beſtiæ perluſt ſet, & deſignatum ære quoque euulgaſſet. Exiſtimat igitur Rondeletius noſtrum Cete, cum Balæna neutiquam ſit, potius Ariſtotelis & Plinij Muſ lum eſſe, quē Græci μυσίκητον dicunt. Et Plinius quidem lib. 11. cap. 37. *Muſc marinus, qui Balænam antecedit, nullos habet dentes, ſed pro ijs ſetis intus os hirti & linguam etiam ac palatum.* Ariſtot. verò lib. 3. de Hiſt. An. cap. 12. *Muſc etiam piſcis* ait, *pilos in ore intus habet vice dentium, quibus omnino caret, ſuillis ſim*

Videtur Antiquorũ Muſculus eſſe.

Cur non ſit Muſculus hęc Balæna.

Rectè hæc omnia Rondeletio adſtipulari videntur, Balænam negant Muſculum eſſe affirmanti. Et tamen non leuem mihi ſcrupulum inij quod Ariſtoteles nempe & Plinius dicere velle videntur, ex palato animalis pilos enaſci, cum in noſtra hac beſtia ex corneis illis laminis, quæ probè à lato ſeparari poſſunt, originem ſumant. Accedit Plinij authoritate credi bere, Muſculum non magnum piſcem, ſaltem non ex Balænarum claſſe cum dicat lib. 9. cap. vltimo: *At è contrario amicitiæ exempla ſunt præte la, de quorum diximus ſocietate Balæna & muſculus, quando prægraui ſupercilio pondere obrutis eius oculis infeſtantia magnitudinem vada prænatans demonſtrat, o rumque vice fungitur.* Hunc *Oppianus* & *Ælianus Ducem Balænæ* appellant *Claudianus* his verſibus parui corporis facit:

Si ruit in rupes amiſſo piſce ſodali
Bellua, ſulcandas qui præuius edocet vndas,
Immenſumque pecus paruæ moderamine caudæ
Temperat, & tanto coniungit fœdera monſtro.

Et Oppianus lib. 5. conceptis verbis paruum appellat, cum enim de immani illis & cetaceis piſcibus loqueretur, qui tardè mouentur, ductorem i paruum hunc piſcem attribuit:

Pondere magnorum membrorum tarda feruntur,
Et lentè æquoreo circumuoluuntur in æſtu.
Hac ratione comes cunctis ductorque viarum
Muſculus eſt paruus viſu, ſed corpore longo,
Et tenui cauda, paulo ſemotus ab illo
Præcedit, monſtratque viam, ducitque per æquor.

Aſt quoniam idem *Plinius* lib. 32. cap. vltimo Muſculum non inter paruo ſces ſed belluas marinas, vt *Phyſeteres, Balænas, Priſtes, Orcas* & ſimiles nu rat, putat Rondeletius eundem lapſum fuiſſe, dum priore citato loco, pro lænæ duce Muſculum aſſignauit.

In huiuſmodi Balænis aliquando Ambra reperta fuit.

Scribit quidem *Rondeletius*, in huiuſmodi edentulorum muſculorum, ſ Balænarum malè creditarum, ventriculis non rarò Ambram inuentam ſed hoc, vt ego opinor, minimè conuincit, ibidem hanc ex malè digeſtor piſcium viſcoſa maſſa enatam fuiſſe, cum idem ipſe affirmet in eorundem machis nihil præter aquam, ſpumam, mucum, & fætentem Algam ſine piſcibus, aut piſcium fruſtis reperiri, vt vel hinc clarum euadat, eam min carniuoram beſtiam eſſe. In noſtra certè belua, quam ad noſtrum hoc mare diterraneum appulſam iam ſatis delineauimus, noſtri homines præter olentia & naribus vix toleranda retrimenta, nihil quicquam offenderunt.

Et hanc quidem beſtiam, & quæ in ipſa continebantur pleraque, exacta
quiſiuit diligentià ex famulis quidam Illuſtriſſimi *Principis Cæsij* noſtri;
m, cùm ipſemet (quod maluiſſet hic rerum Naturalium curioſiſſimus Spe-
tor & Obſeruator) ob negotiorum & longioris viæ incommoda *Aquaſpartæ*
rbe ſua retentus, coram adeſſe non poſſet, eò ex *Ciuitella Cæſia* Caſtro ſuo
aioribus Cęſiæ Gentis in Tuſcia ędificato, nec longè à *S. Seuera* diſſito, able-
erat. Qui cum exquiſitam partium omnium proportionem menſus eſſet,
tes etiam aliquot ſecum abſtulit, qui in Principis Muſæo hodieque inue-
ıtur.

Princeps Cæſius per famulum miſſum Balænam hâc perluſtrari curauit.

Non defuerunt tamen noſtra quoque memoria aliæ Balænarum ſpecies, den-
s non coriaceis aut corneis, ſed veris ac oſſeis præditæ, quarum vna *Aſtu-*
*ro*co non multum ab antiquiſſimo *Neptuni* maritimo oppido diſtante, in
is littus proiecta occubuit. Hoc cum littus eodem tempore animi & ob-
andarum ſimul quarundam maritimarum gratià raritatum, fortè fortuna
n Princeps Cæſius legeret, vertebram ex cauda, & dentem ex eadem Ba-
a nactus eſt, non abſimilem planè illis, quibus *Hippopotamos* hìc *Romæ* in-
ctos vidimus.

Prope oppidū Neptuni alia Balæna veris dentibus inſtructa reperitur.

t pauculos ante annos demum, ſimilis cetaceus & dentatus quoque pi-
, ſed paruus &, vt apparebat, iunior prorſus *Maccareſium* Arcem mari
tiguam, Illuſtriſſimi *D. Hieronymi Matthæi Marchionis Iouij* propriam, vndis
& maris æſtu confectus appulit. Hic etiam Marchio; qui non tam nobi-
e & diuitiarum, quibus affluit, quàm bonarum literarum, Mathematica-
ı præcipuè ſcientiarum laude clareſcere diſcupit, & ob id *Principi Cæſio* ami-
mus, mihi beneuolentiſſimus; Coſtam huius piſcis Principi trāſmiſit, quę cū
oribus plurimis Naturæ artiſque donis, atq. inter alia cū Vaſculo quodā ex
ſmet Cetacei piſcis Vertebræ cuiuſdā interiori ſpōgioſa & medullę cōtigua
faberrimè elaborato, in Muſæo ſuo ab eodem *Illuſtriſs. Principe* aſſeruatur.

Alia huiuſmodi dentata Balæna Maccareſium appulit.

Hieronymus Matthæus Marchio Iouij.

Caſtagneda in Orientali Hiſtoria ſua friuolam adhuc magis opinionem fo-
excrementum hoc Ambarinum in Balænis repertum ſtercora eſſe auium
rundam, quæ in Arcipelago illo interiori odoriferis veſcantur herbis, in ru-
& ſcopulos Inſularum earundem ſua retrimenta deponant, quæ mari inna-
a à Balænis deuorentur & necdum concocta vomitu poſtea reijciantur.

Caſtagneda vult Ambram eſſe auium ſtercora.

arzias ab Horto verò loco iam ſupra dicto, Terram quandam eſſe putat:
ùm hæc mea eſt opinio, inquit, *veluti pro regionum natura terra interdum rubra*
vt bolus Armenus, interdum candida vt Creta, nonnunquam nigricans: ſic ve-
le eſt aut inſulas, aut terras ſimilis cum Ambaro formæ inueniri, quod terra ſit aut
ſa, aut alterius generis. Quod verum eſſe teſtatur magna eius, quæ reperitur, quan-
Siquidem inuenta ſunt interdum fragmenta humanæ magnitudinis, interdum no
ta palmorum longitudinis, duodeuiginti verò latitudinis. Affirmant nonnulli ſe inte-
ex Ambaro inſulam vidiſſe, quam cum poſtea requirerent, nunquam comparuiſſe.
erum de inſulis eiuſmodi Ambarinis *F. Gregorius* nihil ſibi vnquam viſum
uditum fuiſſe ſanctè mihi affirmauit. Poſſe ingentia Ambræ pondera in-
ım mari innatare non abſurdum putamus, quæ hyperbolicè Inſulæ dici
nt. Nam & illi, qui iam deſcriptam vulgò Balænam ſeu potius Muſculum
appel-

Garzias ab Horto ait Ambram eſſe Terræ ſpeciem.

Ingentes Ambrę moles aliquādo repertæ.

appellatum ante ſeſquiannum ex Turri maris, vbi aduerſus pyratas excu
aguntur è longinquo conſpexerunt, inſulam primo rati eſſe fuerunt. Et cur
experientià clarum eſt, Ambra quaſi integra ſit pinguedo quædam, iam au
nec auium fæces, nec Balænarum ſtercora aut viſcoſus earum in ventriculis
mor adipioſa ſint, nec vlla vnquam inſula quæ plantas & animalia alere qu
pinguedo fermè mera, qualis Ambra quæ oleo & non aqua vt terræ ſol
ſoluitur, fuerit; conſequens erit vt in nulla horum claſſe Ambræ locum d
valeamus.

Ambra quaſi tota eſt pinguedo.

Multò noſtræ ſententiæ vicinius accedit *Nicolaus Monardes* de medic
noui orbis. Cap. 7. *Varia eſt crica Ambari originem*, inquit, *opinio: ſed veriſſi*
eſt, Bituminis genus eſſe ex fontibus in alto mari manans, quod aëri expoſitum illico
ſatur, vt ſolent pleraque quæ ſub marinis aquis tenella & mollia ſunt, & aqua e
pta durantur vt corallium & ſuccinum. Et paulo inferius: *Verum eſt meo tem*
Balænam circa Canarias, quas Inſulas Fortunatas putant, captam in qua inuentæ
plus quam quatuor Ambari arrouæ (ponderis apud Hiſpanos genus, quod vig
quinque libras pendet) *ſiue centenæ libræ: poſtea tamen infinitas Balænas cum*
Catulis interfecerunt, ſed nihil Ambari in eis inuentum eſt.

Nicolaus Monardes magis noſtræ ſententiæ fauet.

Matthiolus titubat, & quid certi determinet, ignorare ſe ingenuè his
bis fatetur. *Ceterùm ex antedictis quæ ſit Ambari hiſtoria vt verior accipienda*
equidem auſim decernere, quod nihil adhuc certi atque explorati habeam. Adfert ta
Simeonis Sethi & *Serapionis* (quamuis hunc non nominet) opinionem & ip
ma ferè verba, quorum ille *Ambræ* non minus ac ſulphuris & Bituminis fo
in terra ſtatuit: hic ipſam in maris alueo non ſecus atque in terra fungos
exiſtimat. Nos poſtremæ huic ſententiæ libentius, quam vlli alteri ſubſc
mus. Non ob id tamen in plantarum, ſed mineralium potius genere Amb
collocari volumus.

Matthiolus de Ambra ignorantiam ſuam fatetur.

Quæ noſtra ſit ſententia.

Poſſe autem mineralia non in Fungi tantum forma ſiue in rudimenti
modo, in quo Natura veluti ſtirpes fabricare addiſcit, ſed perfectioris et
alicuius plantę figurà è terra germinare, varij varia documenta authores
runt, quæ ſummatim collegit *Fortunius Licetus* acerrimus Peripateticæ
propugnator Lib. 4. cap. 72. de Spontan. viuent. Ortu, vbi ex *Petro Marty*
noui Orbis *Hiſpaniola* Inſula Aurum è terra ſurgere, & vitis modo circa ar
ſerpere. Ex *Fulgoſio* apud *Firmium* Pannoniæ vrbem, interdum in vitibus
preolos ineſſe repertos verè aureos, ex ijs auream cuſam monetam fuiſſ
Ariſtotele de *Admirandis*, Aurum defoſſum, aut in terram proiectum exc
ſe, Æs comminutum & ſeminatum, vbi aquæ illud irrigarunt, aucta exti
adducit.

Aurum aliquãdo plãtarum inſtar germinaſſe.

Fortunius Licetus optimus peripateticus.

Poterat igitur vitalem quis in metallicis ſibi ſpiritum facile imaginar
à plantarum anima vegetante non longè ſeponere. Seminari enim, creſc
germinare non poſſe videntur, niſi quæ ex vegetantium ſunt genere. Ver
men *Licetus* huic illico ſatisfacit dubio, vt pleriſque facillimum eſt Ariſt
cis ad quodlibet propoſitum problema, & ad eius contradictorium ſi p
quoque, rationibus reſpondere. Ait igitur ſupponendo ea omnia vera e
quæ de auri æriſque vegetatione allata fuerunt, vel primò dici poſſe non

An mineralia vegetentur.

Reſponſio Liceti ad hoc dubiũ.

Capre

reolos ſed æquiuocè fuiſſe; vel eodem modo creuiſſe, vt cornua in ceruis,in
bus vita nulla ſit, imò veros etiam in vitibus Capreolos ſe habere vt vngues
ornua,hoc eſt,ſine vita; vel vites per radices ſuas è terra attraxiſſe humorem
allicum, in quo humore fuerit auri prius geniti aliqua portiuncula, metal-
utem à prædominio eſſe aquea & generationis eorum materiam humorem
fluidum, adeoque facilè obſequentem. Vel demum hoc fieri poſſe ex nata-
ollicie, ab anguſtia loci, materiam vi pulſam è terræ finibus contorquente.
urum vitis in morem arboribus adhæreat, hoc illi accidere ob lentorem, ac
liciem facultatemque rigendi extra natale ſolum. *Quod ſi verò*, inquit, *au-
defoſſum alicubi, poſſe renaſci concedamus; dicimus id renatum fuiſſe, non quia ve-
urum, plantarum more, nouum metallum ſibi conſimile geminauerit: ſed quia vetus
aurum materiam ſibi propinquam, ad quam auri naturam diſpoſitionis quomodo-
ue, & vndecunque adeptam in nouum aurum commutauerit, ea ratione prorſus, qua
ligna in ignem nouum conuertere conſueuit, & aqua vetus aerem in aquam no-
phyſicè tranſmutare ſolet.*

tqui hoc mihi modo dubium obſcurum per obſcurius ſolui videtur. Me- An valida ſit Liceti reſponſio.
carum gnari rerum philoſophi & artifices, hæc non ſicco ita pede tranſi-
. Cum enim in minerarum puteis ac metallorum venis, ſeminium quod-
latitare certa ſciant experientiâ, per quod metalla certis determinatiſque
s maturantur, fæcundantur, ſe inſtaurant ac propagant, adeoque ſuo quo-
modo creſcere & germinare dici valeant, id omne operis ſine vegetatione
ua non poſſe accidere videtur. Sed hæc alterius loci fuſius explicare fuerit.

t quid ſi Ambram forſan inter minerale & plantale medium quippiam Ambra videtur quid medium inter plantã & minerale.
amus? An Naturæ hoc inſolens erit? quæ ab vno ad alterum extremum
niſi per medium tranſire eſt ſolita. Vt enim inter Angelum & brutum ani-
Homo eſt medius, ita inter hunc & abiectiſſimam beſtiam Simia inter-
e videtur. Inter perfecta bruta & plantas perfectiſſimas ſe interponunt Natura ab vno extremo ad alterum per media incedit.
phyta, *Plantanimalia* philoſophis appellata. Certè quid ſupra plantarum
ram Spongiæ, *Lorica*, *Vulua* & *Mentula* cuncta marina & informia prorſus
alia, præter obſcurum conſtrictionis & dilatationis motum habeant, non
. Huc referri poſſunt plantæ, quæ verè plantarum facie terræ infixæ im-
iles manent, niſi quod homine accedente ipſaſque contrectare tentante,
s contrahant, quarum vna apud *Malabaros*, altera in *Pudefetania* eſſe à Mirabiles plantę ſenſu tactus prædita.
ntioribus memoratur: quæ ob id *verecundæ arboris* nomen meruit: His ter-
cedit mirabilior in Inſula propè *Cimbubon*, cuius folia in terram lapſa hu-
epunt, & ſub tangente manu diffugiunt. Quibus ſi placet *Agnum* adde
icum, animalis formà, plantali carne, terræ hærentem & herbas vicinas
animalis inſtar depaſcentem, quem etiam Scaliger deſcribit. Iam *Tubera*
cum nec radices nec folia nec flores ramoſue habeant, quis in plantarum
facilè repoſuerit? vegetante tamen anima prædita eſſe, quis dubitabit?
igitur adeò abſonum fuerit *Ambram* inter mineralia & plantalia mediam
care: quod ſi ſubſtantiam ſpectes, bitumen ſit; ſi pullulandi è tellure mo-
plantas imitetur. Hanc inter Plantas & mineralia mediam Naturam
us inuenit & detexit Illuſtriſſimus & Excellentiſs. *Princeps Caſius* noſter:

de qua

de qua ex profeſſo in ſuis libris de *Metallophytis* inde à ſe cognominatis a
quorum ſpecimen & ſpecies diuerſas anno præterito ad Illuſtriſs. Princi
Franc. Card. Barberinum, Aquaſpartà Romam tranſmiſit.

His ita ſtabilitis, quid ad Scaligeri opinionem, qui fungum eſſe Amb
voluit, dicendum ſit, iam liquet: non eſſe plantam nimirum veram, quales
qui ſunt fungi terreſtres, horum enim nullus pinguedine tanta, quanta in A
bra eſt, pollet. Dici tamẽ fungus poteſt, tum quia fungi facie germinat, cum
inter ſtirpem & terræ excremẽtum minerale fortaſſis intermediat. Quod au
fungus hic immenſus, ſi quando maris turbulenta ingruit tempeſtas, & v
rapio loquitur, *ſęuientibus procellis agitatum pelagus, cum prouolutis impetuoſè ſ
expuatur in littus Zing vocatæ regionis: tum homines, quæ præſentiunt maris inſu
ad vada ſe quam citatiſſimo curſu conferant, vnde & apud illos Michere ſeu v
curſoresue appellantur, & quod eructatum eſt Ambarum, congerant*. De hoc in
F. Gregorius, à neutris quicquam *Indis* compertum haberi. Quin falſum eſ
ſi ventorum etiam turbine adeò mare intumeſcat, vt cælum terræ miſceri
deatur, aquam in fundo maris vllo modo conturbari, multo minus quæ
inhærent terræ, Ambræ inquam & ingentia ſaxorum volumina è mari ex
bari. Placidiſſimam enim in fundo ſtationem Vrinatores, ſiue illi qui ma
ritarum piſcationi operam dant, tunc experiuntur, cum maris ſuperficies e
inquietiſſima furit.

Fungiformem hanc Ambram non à maris agitatione cum ſaxis eijci.

Mare ſupra agitatũ infra quietũ eſt.

Et qui in Naui illa, admirabili *Cornelij Trebelij* Hollandi ingenio excogi
& *Londini* in Anglia, vbi hodieque viſitur, fabricatà ſub mari nauigarunt,
ctè mihi iurarunt, furentibus æquore ventis, nullam in imo maris m
ſtiam percipi. Recipit autem hæc nauis viginti quatuor homines, quo
octo remos agunt, reliqui ſuis in cubiculis perſiſtunt, qui viginti quatuo
rarum ſpatio aere alio nullo indigent, ſoloque illo in naui concluſo co
viuunt, quibus exactis, ſuperficiem maris petunt & reſerato nauis ope
ac paulisper aperto nouum aerem hauriunt, quo poſtea clauſo opercul
aquam denuò tam profundè merguntur, quam nauis Rectori ad Orgias e
ſi vellet quinquaginta, viſum fuerit. Et quod mireris magis, ibi quoque
gnetico indice curſum dirigunt, vbi locorum ſint norunt, remiſque facil
nauem agitant. Quodque fidem ferme omnem ſubleuat, eſt, quod eo lo
remigantes morantur, nauis abſque fundo eſt, vt aquã ipſi continuò aſpic
ab ea verò minimè ſibi timeant: cum in ſcamnis ſuis paulo altius ſedentes
bus haud quaquam ipſam contingant. Sed non libet nunc omnia perſe
quæ ab ipſo Artificis Generò mihi non ita dudum relata fuerunt.

Deſcribitur miraquædã ſub aquis nauigatio.

Nec vero ſimile mihi videtur *Azelum* maiorem, aut alias etiam minor
ſces deuoratà Ambrà, ab ingeſto veluti veneno interire. Præterquam en
quod experientia hoc minimè conſtat, ratio etiam reclamat, cum Ambra
aliorum inſtar Bituminum nauſeoſo & acri chalchantino ſpiritu ac ſale, ſe
ſuauiore quadam minerali tamen, pinguedine componatur, quæ non di
piſcibus Pamphagis illis Neptuni pecudibus, ſed nec hominibus exitio
comperitur. Pinguia autem terreſtribus quibuſdam particulis mixta, a
malibus & appeti valde, & eadem nutrire multum, in carne maximè po
& ca

Ambram piſcibus nõ venenũ ſed cibũ optimum eſſe.

caſeo pinguiore Ruſtici experiuntur. Nec abſurdum eſt, mera etiam minera noſtræ licet minus congrua Naturæ, à piſcibus tamen deuorata digeri poſſe, n viderim ſæpius in exenteratorum ventriculis piſcium maiorum, minores es modò integros adhuc, modò ſemiliquidos contabuiſſe, & conchylio- n teſtæ in humorem quoque chyloſum abeunt, non vt vulgus Medicorum Philoſophorum credit à magno ſtomachi ipſorum calore, noſter enim longè entior nunquam hoc efficeret, ſed ab alio principio, à quo videmus & vnio & corallia duriſſima in limonum ſucco & aceto, frigidis ab ipſis creditis noribus, facilè liqueſcere: Quis enim intenſus ſit in ventribus piſcium dis in vndis ſemper degentium calor? cum multis ego vicibus in Teſtu- um tam aquaticarum quàm terreſtrium etiam viuentium ſanguine, & cor- alpitãte extracto, nullum non dicam calorem, ſed ne teporem quidem quin um frigus ipſo Iulio Menſe, & Syrio ardente ſenſerim, quod & in piſcium i ſanguine, in quo præcipuus animalis calor ſitus eſt, vſuuenit. Sed hæc ori & quam hæc tempora non capiunt, ſpeculationi reſeruantur.

Piſces nobis indigeſtibilia cõcoquunt, non à maximo calore.

Teſtudinũ & piſcium ſanguis & cor ad tactum frigida.

Neque hoc ſilere debeo: *Monarden* in *Ambra* ſæpe Auium roſtra, ac conchy- & oſtrearum teſtas reperiri ſcriptum reliquiſſe. Veruntamen *Cluſius* hæc Auium ſed *Sepiarum* roſtella, aliorum ex mente eſſe annotauit. Non eſt nino de nihilo hæc dubitatio. Vidi enim hìc Romæ nòn raro, vbi ſepiæ m plurimæ venduntur, earum roſtella Auium adeò roſtris ſimilia, vt in- o facilè auium illa fuiſſe imponere potuiſſent. Et Cluſio quidem ego libens ntior, ſæpius hoc accidere poſſe. Attamẽ nec hoc diſſimilare volo, me verũ & iinum Auiculæ roſtellum oblõgum, anguſtum, & acutum, integrumque in na ſatis Ambræ odoriferæ optimæ maſſa, quã iam ſæpe laudatus Eques no- *Puteanus* Lynceus (vt pretioſorum huiuſmodi medicamentorum, quà na- ium, quà arte paratorum inſtructiſſimam habet ſupellectilem) *Venetijs* portari huc curauerat, vidiſſe ac manibus tractaſſe. Solent autem, quæ ex s ſumuntur non oblonga & tenuia ac compreſſa, ſed craſſa, breuia, ac lata e eſſe, qualia vel in *Piſce Orbe* Nilotico meo, vel in Auicula *Coceotrhrauſte*, & d ab Italis *Friſone* & *Groſſobecco* vocata, inueniuntur: vt affabrè hanc cum plu- s alijs in ſuo *Auiario* æri inciſis & euulgatis *Ioannes Petrus Olina* I.V. Doct. gius, ſub fauſtis *Puteani* noſtri auſpicijs delineari curauit, luculento ad om- ddito commentario, qui ſi ita perrexerit, herbam ipſi, vlla abſque con- rſia, ornithologi alij omnes & Aldrouandus porrigent. Atque hæc de ſe- & Auium roſtellis adducta ſint, vt magis *F. Gregorij* ſententiam cõfirment, non tam maris beſtias, quam cæli volucres Ambræ eſui maximè inhiare te- m voluit. Quod ſi tamen vllam ex *Ambræ* paſtu Balænam vnquam inte- contigit, id copiæ potius ingeſtæ, quam deleteriæ pretioſi huius odora- i facultati tribuendum arbitror. Nam & *vini* ac *panis*, quorum hic cor- llud Animæ vinculum ſpiritus maximè refocillat, nimia quantitas vene- cem ſubit.

Auium & ſepiarũ roſtra in Ambra reperiuntur.

D. Caſſianus Puteanus pretioſiſſima medicamenta aſſeruat.

tque hucuſque candide Lector, *Zibethi Moſchi* & *Ambræ* diſquiſitio, iuſculum forſan, quam voluiſſes, teque meque tenuit. Sed cum in- illa Authorum varietas, qui vt *Lucretius* ait:

Cur protracta fuerit longius hæc diſquiſitio.

Sapiunt

Sapiunt alieno ex ore, petuntque
Res ex auditu potius, quam ſenſibus ipſis.

Hactenus nos cæca caligine merſos omnes traheret, puto aliquam ſaltem me, diſputatione hac lucem controuerſijs illis allatam fuiſſe: nempe

Sic vnumquodque paulatim protrahit ætas
In medium, ratioque in luminis eruit auras.

Anna Tuya fœtidiſſimũ animal Peruanum.

Cum itaque tam Moſchi quam Zibethi exoticorum Animalium, dilucid vt ſpero, hiſtoriam dederimus; contraria verò iuxta ſe poſita magis eluceſc poteram his admirabile animalculum quoddam adiungere, in quo Natura nem mundi corriuando veluti fœtorem commiſcere voluiſſe videtur *Anna* *Peruanis* dictum, à *F. Gregorio* graphicè mihi deſcriptum. Veruntamen & *Nardus Ant. Recchus* noſter in hoc ipſo opere ſuo, ſimilis propemodum minerit *Mexicanis Yzquiepatl*, nobis nomine *Vulpeculæ, quæ Maizium torrefa æmulatur colore*, vocatum, eò vel lectorem nunc remittimus, vel vbi otium ſupererit, in eodem commentando capite, aliquid de noſtro addemus.

In Ambræ electione, probatur Romani & Auguſtani collegij medici aſſenſus.

Griſea ceteris præfertur.

De Electione *Ambræ* & quid aliud dicã faciamuè, quam vt Nobilibus his dicorum Collegijs, *Romano* inquam meo, ſubſcribam & *Auguſtano*? Quorum in *Germania*, illud in *Italia* ceteris facilè præcellit. In hoc autem concordant bo voce ac calamo, probari odoratiſſimam, leuem, ſordibus carentem, ſei coloris, venis modò cinereis, modò albicantibus & notulis quibuſdan fis, croceum colorem imitantibus diſtinctam, ac pinguem ita, vt ſi acu can ti perfodiatur, olaginei aliquid ſucci reſudet. *Romanum* Collegium griſeam a gram tantùm agnoſcit: hanc verò reijcit, & vnguentarijs ac Chirothecarijs quit. Aſt neque hi, ſi griſeam nanciſci poſſunt, nigram emunt fragran griſea longè victam. *Auguſtanum* tamen etiam albam nouit & reijcit, quæ & noſtris Chirothecarijs nõ eſt ignota, ſed ob odoris debilitatem griſea ignob rem repudiant. Scio à pleriſque hanc Struthiocameli ouum candore æmu tem, ceu quæ impoſturam ſapiat, reprobari: volunt autem aliqui hanc admiſto talem concinnari, quod vix crediderim, ponderoſior enim, quan inueniretur.

Ludouicus Coltrius materię medicæ experiẽtiſſimus pharmacopœus.

Griſea Ambra ſenio albeſcit, ſicut & vitriolum.

In vna & eadem magna maſſa Ambræ poſſe eſſe differẽtes colores.

Ludouicus Coltrius exercitatiſſimus & rerum naturalium maximè g Pharmacopœus, qui è regione *Panthei Agrippæ* ad inſignia *S. Georgij*, inſtr ſimam quà factis, quà infectis pharmacis tabernam habet, & *Theriacæ* pr tim ac *Mythridati* confectione cæteris facilè palmam præripit, ſibi non tantum contigiſſe affirmauit, quod griſea illa optima Ambra, vbi ſenio con fuiſſet, albeſcentem colorem, id quod & mihi in *Ambra* octo annorum domi detinui, vſuuenit; acquiſiuiſſet, euanidi prorſus ferme odoris. Hoc toties nos in cæruleo Vitrioli experti fuimus: vbi diutius aeri exponeretu bedinem planè contraheret. Attamen & albam quæ recentior apparet, in ri certus ſum, ſicut & nigram recentem, quod quidem in plantis & min bus non eſt ab earum natura abſonum, ne de animalibus quicquam dic etiamſi eſſe partes prorſus homogeneæ eſſent, poſſe tamen in aliquibu ticulis colore differre. Quid igitur mirum, ſi in maſſa ingenti adeò, q fungorum more è terra, cautibus, rupibus, ac ſcopulis maris emergit A

co

lor ſimul ſit albus, nigricans, & cinereus ſiue griſeus, cuius differentiæ ratio-
m ſupra etiam F.Gregorius aliquam rationem probabilem attulit. Quod *Au-
ſtanum* verò Medicum Collegium illam etiã, quæ auium roſtris, conchylio-
m & oſtreorũ teſtis permixta cernitur, refutat, id demum non omnino admit-
ndum iudico, niſi ſordes aliæ terreſtres cõiunctæ ipſi hæreant. Supra enim in
nbra optima auiculæ roſtellum me reperiſſe monui.

Ambra auicularũ roſtris immixta non eſt omnino reijcienda.

Fungitur autem digniſſimè iam laudati Collegij *Romani* Medici hoc an-
M.DC.XXV. Archiatri ſiue *Protomedici* munere *M. Antonius Lucianus*, acutiſ-
nus pręter medendi artem Philoſophus, & Medicinæ, quæ Theoremata expli-
, Profeſſor publicus, ac meus ante hos XXV. annos in *Noſocomio S. Spiritus* col-
a & amicus. In edolanda verò ac promulganda, quà Galenicis quà Chymicis
dicamentis locupletiſſima *Auguſtana* Pharmacopœia, primariam contuliſſe
nbolam ſuam mihi videtur *Raymundus Mindererus*, qui ea in ſcribendis libris
, quorũ complures vtileſque edidit, & praxeos Medicæ felicitate donatus fuit,
ue *Cæſari* ob id *Matthiæ* acceptiſſimus, vt ſuum *Sueuia* pręcipuè *Auguſta Vin-
corum* amœniſſima Ciuitas *Hippocratem* iure ac merito appellare poſſit.

Raymundus Mindererus Sueuiæ ſuæ Hippocrates.

De optimi Moſchi ſignis Lectorem ſimiliter conſulere iubeo vtramq. phar-
copœiam ſiue *Antidotarium Romanum & Auguſtanum.* Eſſe debere nimirum
:um ac perodorum, ſubſtantiæ mandendo friabilis facilè, & fragrantiæ cere-
ım nonnihil ferientis, colore modò ſubflauo, aliquando ſubnigro, & ferè fer-
ineo. Quod non eſt mirum, cum ſanguinem cum carnibus contuſum ac tor-
ıctum, ex quibus conſtat, imitetur. De Zibetho demum medicamentis ra-
s addi ſolito, plerique qui de Animalibus commentati ſunt, authores videri
erunt. Nobis ob temporis anguſtiam (plurima enim adhuc dicenda reſtant)
licet ſingulis his diutius & minutius immorari.

Electio Moſchi.

De Zibetho alij videantur.

) quam ego nunc vellem per ſuaueolentes illos odorum campos latius ex-
ari., odorumque naturam penitius explorare! Cur fœminarum præſer-
vterus cum gratis odoramentis *Zibetho, Moſcho* & *Ambra* tantam habeat cõ-
ientiam ac ſympathiam, cùm fætoribus verò tam inſignem diſcrepantiam
ıe antipathiam; vt his reluctari, illa animalis alicuius viui inſtar amplexari
: videatur? quę hyſtericas interim, ſi harum naribus percipiantur, tanto faſti-
nulieres afficiunt, vt & animo linqui & mortuis ſimiles iacere videãtur. Vi-
uſmodi fœminam de *Ambræ Moſchique* odore delibutis Chirothecis grauiſ-
conquerentem, cum & ignara eius qui illas gerebat, aduentus viri eſſet, &
tis ab ipſo paſsibus remota in ſuprema domus parte reſideret, cum per infe-
es hic interim gradus aſcenderet.

Variæ fieri poſſent de odoribus ſpeculationes.

quàm itẽ optarẽ ex interiore Principiorũ Phyſicorum medulla, non cali-
quam, frigidi, humidi & ſicci miſcela, quæ omnia ad hanc rem nihil aut pa-
faciunt, rationes diſquirere! Cur odorifera illa bene olẽtia, cordiq. vt aiunt,
cientia adeò, balſamica pharmaca, vigorem, gratiam ſuam ac fragrantiam à
liſsimis tamen hominum recrementis, vrinis ac peſtifero latrinarum hali-
cipiant, illamq. diutius conſeruent? Et quomodo ſpiritibus noſtris odores
ociari, & per hos illos nutriri dici queat? ſi quando ad nares admotis odori-
rebus in ſyncopẽ lapſi refocillamur. Cuius gratia ex Ambra, Moſcho, Xyl-

An odores ſpiritus nutriant?

aloe, Cinamomo, Zibetho & ſimilibus pilæ *Poma Ambræ* vocatæ, concinna tur,quæ Peſtis etiam tempore circumferũtur.De hac enim ſpirituum nutritio dubitandi anſa illis præbetur, qui frigidæ in vultum aſperſione aquæ, eoſde Syncope affectos reſtitui,abſque vlla ſpirituum nutritione vident. Sic,qui ta molliore,ac Muſices ſono longè ſpiritus magis exhilarari noſtros animadu tunt,vt ſono etiã à nobis grato percepto,inuiti quaſi ad tripudiãdum incitem

An odores per ſpecies intentionales propagentur.

Eſt & hoc occultum non minus: an per ſpecies vt vocant, intentionales, t longè ſe Moſchi odor diffundat, vt vnica huius drachma decem duret annis decem ſufficiat ciuitatibus odore ſuo imbuendis, ſi ab vno ad alterum contin locum deferatur ? quemadmodum fieri videmus , dum lumen à lumine cenditur , abſque prioris ſubſtantiæ deperditione, vbi non rarò patrem filij ue progenita genitores ſuos ſuperant. An ſubſtantia potius verè ſpirituoſa & c porea, licet admodum exigua , adeoque exilis à corpuſculo illo Moſchi prode vt ponderi ſenſibile nihil dematur? Veluti & ex *Antimonij Vitro* ac *Regulo*, vt cant , non qualitates intentionales , ſed veri ſpiritus corporei, aluum laxand ſtomachum ſubuertendi obtinentes potentiam , in vinum aliumue liquore quibus infunduntur , iteratis ſæpe vicibus abeunt , ſine vlla , quæ ſenſu per queat molis ac ponderis diminutione . Et ſi per ſpecies intentionales vix in lectu comprehendendas, odores dilatantur, quomodo hæ tam fixæ hæreant ſolo canes odoratu non ferarum tantùm , quæ ante horas plurimas tranſcu runt,veſtigia inſequantur:ſed aliquot etiam poſt dies,viæ inſiſtentes,qua pa ni ipſorum inceſſerunt , locum vbi ipſi commorantur,ad vnguem inuenia quod fieri poſſe aliter haud videtur, niſi quod odorata corpuſcula per ipſas c que calceorum ſoleas,& corneam vngularum ferarum ſubſtantiam , ipſi in cta diutius perſeuerent telluri,quæ noſtro olfactui quidem ſtatim obliteran Canum verò odoratui ceu recentia odorum ſemina inſinuantur . Nam neq *Mures* per obſcuram nos noctem contuemur , quos *Feles* & vident & capt argumento certiſſimo , plurima animalium ſenſibus eſſe obuia , quæ nobi cultantur , cum ſenſuum organa conſtructione partium & tẽperamento pl mum varient. Sic multis diſtantia paſſuũ millibus cadauera *Vultures* odoran & prædã quam capturæ ſint, *Lynces* longiſſimè diſſitam oculorũ acie ſpecula

An per ſpiritus potius corporeos ſe diffundant.

Nõ ſi quid nos non videmus aut olfacimus, idem fit in beſtijs.

An odoratiſſima ideo ſint calidiſſima.

An ſummus præterea & acutiſſimus odor in mixtis inſignem,leuem,aut lum etiam ipſis ineſſe calorẽ arguat?cum Moſchum certè & Ambra tam ac amarum,aut ſalſum ſaporẽ caloris latentis maximi ſobolem & ſigna,linguę communicent,quæ odore tamen præ reliquis maximè pollent mixtis. *Cam* quin etiam & *Opium* ſi vulgo Medicorum credimus,frigida ſunt,& ſimul ta odoratiſſima. An vice verſa calidiſſima vehemẽtem vibrare odorẽ debeãt? in *Mercurio* ſublimato ac pręcipitato,plurimiſq. alijs metallicis & Cauſticis quaquã ſuccedit axioma. Eſt autẽ ex Ariſtotele & Galeno odor caloris ſobo

Quomodo res quæ ſeparatim poſitæ ſint inodoræ cõmixtæ vero fœtidiſſimæ.

Quomodo demum fieri poſſe autumemus,vt res duæ, ſi ambę ſeparatim minentur, prorſus ſint inodoræ , quamprimum autem commiſcentur abſ humore,calore,& igne externo,tam horrendum fœteant , vt illis nemo aſſ valeat?Huius autem rei experimentum non ſemel cæpi in *Calce viua*, ac *Sal moniaco* in puluerem redactis,quorum vtrumlibet ſibi relictum, fatui eſt & li

ıs odoris,manibus verò commixta,mirum eſt, quàm dirum & in momento mporis quidem iaculetur fætorem.Quod ſi hos *Retortæ* vt vocant Chymici,vadeſtillatorio indas, ac per ignem vrgeas,tam peſtilentis putoris aquam elicies, præ hac Cloacæ omnes,ac latrinę balſamum tibi ſpirare videantur.Quę ſi naibus admoueatur,cótinuò cerebrum penetrat, eiuſdemque menynges ita ferit vellicat,vt cum imprudens puer meus attracto vehementer ſpiritu illam olfeet,clamore furentis inſtar ſublato,in terram præ dolore concideret.

Quæ quidem omnia,an per quatuor primas illas adeò in Medicorum ac Phiophorum Scholis decantatas qualitates, quibus ſe problematibus qualibuſque phyſicis ſatisfacere promittunt, expediri poſſint, auidus audire deſide- Niſi forſan quintam illam incognitam & occultam qualitatem adiungant, tæ ignorantiæ aſylum; & à ſexto, ſi placet, ſenſu perceptibilem. Si enim modi Philoſophus aut Medicus quidam foſſorem aliquem interroget, cur gantia medicamenta exempli gratia,humores,eoſque determinatos è corpoeturbent,vt in fide parentum credimus; hicque ſe ignorare hoc ſtatim inuè fateatur; tum philoſophus: atqui, parum philoſophus es, inquit, neſcis eſſe à qualitate occulta? à proprietate totius ſubſtantiæ, à Forma rei? Et à oſopho foſſor denuo petat, quid ſit illa occulta igitur qualitas? quæ facies it proprietati totius ſubſtantiæ, & quæ forma rei Formæ? ille verò muſſet, quid reſpondere poſſit inueniat, niſi hoc vnicum, formas rerum nobis otas eſſe: an ſibi non poterunt ambo coniungere dextras, & cæcus cæcum ere? Non quod ego nunc plurima in Natura latere, & nobis ignota diffitelim;hoc ipſum enim eſt,quod ſæpius reprehendendo inculco,nos nimis eſ reddendis rationibus faciles, quæ non rarò nullæ aut friuolæ ſunt. Sed l hic aduertendum cenſeam: non ſi quid quatuor illarum poteſtate qualin,nobis non ſubito in ſoluendis quæſtionibus naturalibus ex animo ſucceleò ad occultas confeſtim fugiendum qualitates eſſe. Neque enim, ſi inuenon poſſis, ex quatuor elementis & horum calore, frigore, humiditate ac tate,neq.ex ſecundis appellatis qualitatibus,ortum à prædictis ſumentibus, es duæ frigidiſſimæ, diu prius in niue nempe refrigeratæ, quamprimum ntingunt,abſque vllo actuante externo & alieno calore,ignis inſtar,tempoonumento incaleſcant?Cur duæ res inſipidæ prius, coniunctæ poſtea ſapiæ,& ſeparatæ ambæ inodoræ,ſimiliter odoratiſsimæ fiant? Cur *Aqua* ſtye fortis dicta,rem molliſsimam,ceram nempe laminæ æneæ aut ferreæ inm,minimè conſumat,ſed ſubiectũ potius metallũ duriſsimum erodat?Cur illapſas in librum aliquem ex atramento ſcriptorio maculas emaculet, tamen impreſſos characteres minimè deleat? Et cur argentum viuum n, chartaceam aut ligneam capſulam in qua aſſeruatur, non perforet: arım tamen, auream, plumbeamue vllo ſine igne non perforet tantum, ſed deuoret?Horum inquam,& ſimilium problematum ,etſi tibi per vulgaria pia ſolutio nó ſuccurrit, non ideò ad arcana ſtatim Naturę myſteria,quæ is ferme ſolis nota ſunt, confugiendum. *Non omnia nouimus omnes*, inquit multa alijs patent, quæ nos latent. Sed manum iterum è tabula.

que hic tandem finis mihi odoriferis illis tribus,ſiue ægrorum medica-

Parum differunt ab Idiotis qui pleraque quaſi quæſita per occultas qualitates ſoluunt.

Nó ſi quid per primas & ſecũdas qualitates non ſolui poteſt ſubito ad formas rerum eſt fugiendum.

Difficilia problemata quædã.

Nò omnia nouimus omnes.

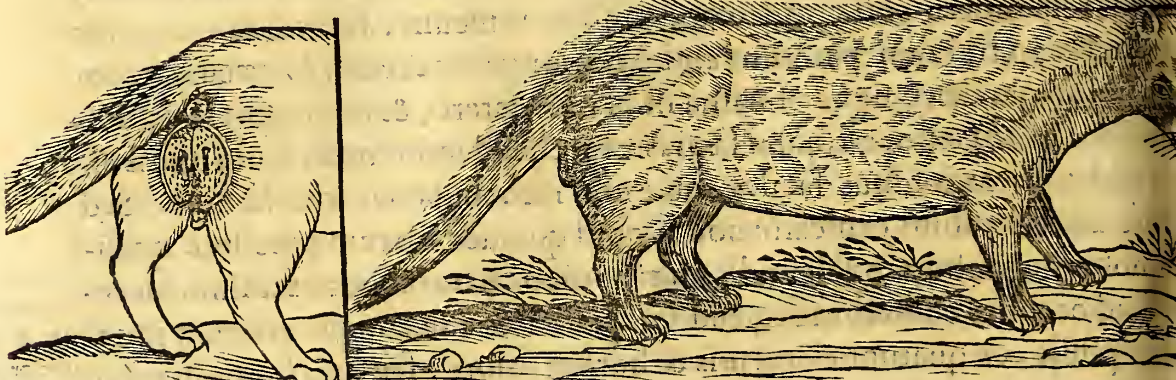
Icones Animalis Zibethici Maſculi & fæminæ à Fabio Columna tráſmiſſæ.

mentis ſiue delicatulorum blandimentis ſit imponendus. Verùm dum eg
hoc ſum, aliæ ecce ab eodem *D. Fabio Columna Lynceo* literæ mihi *Neapoli* ad
runtur, & ipſæ ad viuum vtriuſque Zibethici animalis, maſculi ac fæmellæ
preſſæ icones; quas niſi hic infererem, putarem me in ſtudioſorum naturali
rerum commoda peccare, cum præſertim ſciam, á nemine geminas has ac
graphicè depictas fuiſſe. His autem me verbis iterum *D. Columna* compella

Noua Columnæ ad Authorem epiſtola de Zibethico animali.

Noſti amiciſſime *D. Faber* quantum te amem, quanti æſtimem, & qu
tibi gratificari cupiam. Quamprimum igitur reſciui aliquod tibi ex vltir
meis literis dubium de loculis illis, ex quibus Zibethum extrahitur, hæſi
eſſentne teſticulorum nomine dignandi? teſticuli autem in ſolis maribus p
mineant, in fæminis tamen Zibethicis ex ſimilibus quoque locis, vtriculis
licet teſticulorum more apparentibus humor ſiue ſuccus ille odoratus exi
tur: volui denuo eadem reuiſere animalia, illa ipſa diligentius inſpicere, f
lemque eorundem à *D. Bernardino de Corduba* antiquæ Hiſpanæ nobilitatis
viro humaniſſimo promptè exhibitorum delineationem tibi tranſmittere

Animalis Zibethici Maris Icon
D. Fabij Columnæ Lync.

Mitto icones expreſſas, & illà qua potuere diligentia, exceptas, cum an
ſit inquietum, ſemperque in clathris ſuis ligneis deambulet, niſi defe
humi quieſcat. Maculæ in mare, quia nigriore pilo eſt, minus conſp
& minores ſunt, quam in fæmina. Teſtes ex lateribus folliculorum
manibus euerſi, tam magni eos attrectanti manifeſtantur, quàm ab ijſde
liculis contineri poſſunt. Humoris illius verò odoriferi ſeu liquoris ex mare

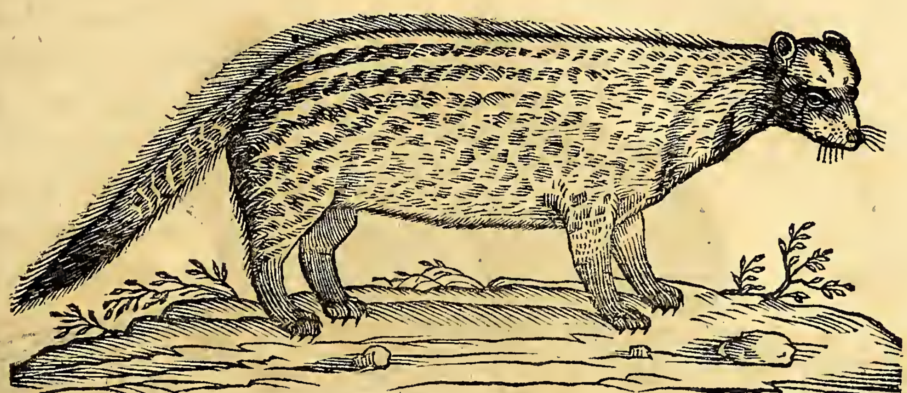
Quæ copia Zibethi colligatur ex his animalibus.

extrahitur quàm ex fæmina, quod ſeſquidupla magnitudine folliculos ma
eoſdemque liquore hoc non minus turgidulos & refertos atq. fęmina poſsi
Alternis diebus eximitur liquor æſtiuis temporibus: hieme verò, quia min
fluidus, bis in hebdomade. Figura iuxta adpicta deſcribit regionem, vnde
mor exhauritur, folliculoſq. ipſos manibus inuerſos ſpectabiliùs proponit,
bus folliculis ad latus foraminum (quà inſtrumento humorem exemptur
greſſus datur) in externa parte teſtes adhærent.

An

Animalis Zibethici Fœminæ Icon

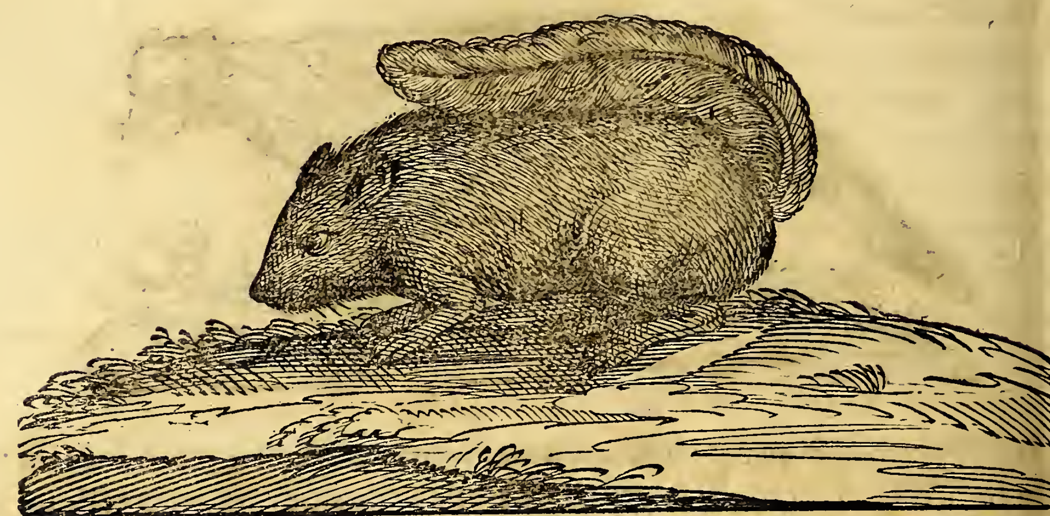
D. Fabij Columnæ Lync.

n fæmina teſtes illi perquiſiti,non inueniuntur;molliores enim ſunt illi vtri- Partus &
ſeu folliculi,nec vt in mare grumoſitas illa & durities oblonga teſtium per- mammillæ huius ani-
tur. Aſſerit D. *de Corduba* ſe olim in ædibus *Illuſtriſſimi Card. Farneſij* fæmi- malis fęmi-
n Catulos duos enixam vidiſſe. Mammillæ in noſtra quatuor inuentæ ſunt, næ.
es enim, quamuis adhibita ſumma diligẽtià,horum animalium Cuſtos non
nit obſeruare: quia animal euerti ſe non patiebatur, nec in ventre manuum
ctum admittebat,vtcunque alioqui in clunibus & ſub brachijs,ſine vllo mo-
iæ ſenſu ſe palpari permitteret. Cætera fæmina cum Mare communia habet.
Oculorum pupilla nigricans oblonga; parum ſupernè rotunda, infernè
cutum terminatur. Oculi verò nec albidi ſunt, vt Felium; ſed nigrio- Oculorum deſcriptio.
ex colore caſtaneo & flaueſcente mixto: nec hilares,ſed potius triſtes, & de-
ſi magis, quam eminentes. Roſtrum pilis denudatum, & nares nigrican-
t Canum, fiſſura ſatis infra rictum. Pedum digiti quinque omnes ſimul Roſtrum.
paruo pollice internè ſito,nec longe diſtincto vt in Fele. Vngues nigrican- Vngues.
breues, craſſoſque obtinet, ſed parum aduncos.Si animal gradiens in con-
tum veniat, potius depreſſum apparet, ob pedum ſiue crurum breuitatem, Crura breuia valde.
non excedunt ſemipedem, cùm totum animal ad dorſum vſque non exce-
altitudine ſeſquipedem, ſed ſatis longum. Quare depreſſius eſt Cane ple-
& Vulpe, ac magis Fele, ad *Martis* ſiue *Melis* proportionem ſatis acce- Corporis proportio.
. Corpus ſine collo dupla longitudine altitudinem ſuperat.
Quantum hæc icon ab illa *Mexicana* & ab alijs noſtri orbis differat, ipſa pa-
oſtendit. Ego regionis & climatis differentiam plurimum poſſe non nego: Cur icones horũ ani-
& hominum facies Orientalium & Occidentalium, vt vocant, *Indiarum* malium ab Americana
imùm varient. Noui tamen & hoc: non leuem ſæpenumerò à Pictoribus noſtra non
rem committi, quod & ego aliàs expertus ſum, & Plinius quoque retulit parum varient.
5. cap.2. *Verum & pictura fallax eſt*, inquit, *& coloribus tam numeroſis, præ*
n in æmulatione Naturę multum degenerat tranſcribentium ſors varia. Hęc tamen
rà,cùm aliarũ iampridem impreſſarum cõparatione exiſtimari omnino exa-
t poteſt.Atque hæc tantùm notare amplius potui:quæ boni vt conſulas pre-
,& optimè vt valeas, voueo. Neapol. Calend. Octob. Anni M.DC.XXV.

QVAVHTECHALOTL THLILTIC.

Sciurus Mexicanus.

IO. FABRI LYNCEI DESCRIPTIO.

ANIMALIS huius color ipſam ferme nigritie fuligi refert, & noſtratem apprimè Sciurum repræſentat. men ex icone aliquid conijcere licet, grandiuſculu magis eſt noſtris. Caudam habet pilis valdę obſitam & loſam, latamquè à dorſi poſtrema parte ad collum v reflexam & protenſam. Inferiores caudæ pili minus cant. Vngues erectos & plurimùm acutos quinque po In auribus ac barbula cum noſtratibus conuenit.

SCHOLIA EIVSDEM.

HOc vbi *F. Gregorius de Boliuar* animalculum, tam in lignea tabul ptum, quàm in Autographo coloribus ſuis expreſſum vidit, ſtatim *rum Americanum* eſſe pronuntiauit, quod Hiſpanis *Hardilla* dicitur, & hi id verbis delineauit.

F.Gregorij de Boliuar deſcriptio Sciuri Americani. *Sciurus* eſt quoddam animal paruulum, viſui valde gratum pulchrun magnitudine parui *Cuniculi*. Proueniunt communiter hæc animalcula i nibus *Indiæ Occidentalis* ſiue *Americæ* regionibus. Et illa quidem, quæ loc de frigidis nec admodum montuoſis generantur, coloris inter cinereu

Color pro regione variat. rufumque ſunt, ac minus pulchra; ea verò, quæ in ſolo calidiore & mo ſimul procreantur, formoſa ſunt, colore aurum imitantia. Cauda horum

Cauda. maximè abundat, aſpectu placens, tam longa & larga, vt totam corpori lem cooperire poſſit; ſiue enim ſtet, ſiue ſedeat, erigit illam ac verſus reflectit.

Vtuntur anterioribus pedibus pro manibus. Tam ſunt agilia & ad motum prompta hęc animalcula, vt vix ea vnquã ſcere conſpicias. Dum comedunt, cibum tenent manibus, ſiue anteriorib

di

us Simiarum more. Cicurari facile, ac domi aſſeruari pro recreatione poſſunt, placent præcipuè propter munditiem . Caput vſque ad collum *Muris* Caput. ioris capiti haud eſt diſſimile . Digiti manuum ac pedum longiores quam in muribus, qui ad quoduis arripiendum facilè inflectuntur . Vngues, qua- Vngues ſimiles illis in Noctua. n *Noctua* ſunt, ſimiles . Catulos ſuos vel in rupibus, vel in altiſſimis educant oribus, quos ſi tranſportant aut ad victum quærendum educunt, dorſo lum- Catuli. que ſuis imponunt, cauda tegunt velantquè, ne videantur: illi interim vn- bus ſuis parentum pellibus leuiter infixis, ne decidant, firmiter adhærent . Calidiſſima & venerea ſunt animalia. t animalia venerea valde & calidiſſima, ideoquè ferme nunquam quie- t, niſi quando dormiunt . Hæc omnia apprimè cum Europæis noſtris cordant .

Alui ego triennio integro *Romæ* eiuſmodi animalculum nigri ſimiliter co- Hucuſq; F. Gregorius. s, & cicur adeò effectum, vt quouis illud modo manibus tractarem, in- n tamen interim valde pronum, vt me non raro etiam morderet, nec lijs quam domeſticis meis tangi ſe permitteret, adeoque verè cicuratum, eles aut Canes ſolent eſſe, dici non potuit. Reperio tamen in *Theriotropheo ſiaco Genitale* mari oſſeum eſſe : *Lienem* ruboris ſanguinei; *Hepar* pal- uſculum, in cuius ſima parte hæreat veſicula fellis ſubflaui exigua. *Ventriculis* diſſectis repertos nonnunquam fungos fuiſſe, quos credi Interna viſcera qualia. eſt depellendæ famis causâ (cùm conſueti cibi, qui ſunt Caſtaneæ, ices Iuglandes & Auellanæ, Amygdala, Piceæ & Abietis ſtrobili ac Pineæ culæ deeſſent) ingeſſiſſe . Meum etiam fructibus horarijs veſcebatur & pa- Victus eorum. carnes reſpuebat . Dicunt etiam aliqui *Glires* & *Sciuros* cæcum inteſtinum tùm habere, quod magnitudini ventriculi facilè reſpondeat, idquè *Veſalij* ioritate probant . Mihi hoc difficulter creditur, qui tale quid in nullo ani- i viderim, licet & de Lupo hoc ipſum aſſeratur voraciſsimo Gulone, quod a tamen falſum eſſe demonſtraui . De dentibus hoc habeo: non diſsimiles illis, qui in muribus reperiuntur, ſuperiores nempe & inferiores vtrinque Dẽtes quales in muribus. eriores duos, prælongos latiuſculos & acutè incidentes . Vnde non eſt mi- , quód duriſsima Nucum & Amygdalarum putamina tam facilè erodat . o huius non eſt inſuauis, quam ego in *Germania* & quidem in *Franconia*, rufi coloris frequentiores ſunt *Sciuri*, quàm nigri (licet contrarium alij aſ- Caro nõ eſt inſuauis. nt) aſſam comedi . Galenus 3. de Compoſ. med. ſecundum locos, *mirabili excellenti aurium dolore prodeſſe*, aſſerit, *Sciuri adipem in Strigili tepefactum inſtil- n*. Alia, quæ ego ſciam ex hoc animalculo remedia peti, nulla ſunt: niſi Medicamẽta ex Sciuro. cularum ope ventriculo humano applicatarum calorem eiuſdem foueri mus, quod aliæ plurimæ quoque animalium pelles præſtant.

nuenio in Epitome *Olai Magni* Cap. 13. lib. 18. contrarium aſſeri illi, quod *regorius* dixerat . Hic enim in America animalcula hæc colore formo- Controuerſia de coloribus Sciuri. eſſe dixerat, quò degerent in locis calidioribus, vt pelles etiam aurico- viderentur: *Olaus Magnus* verò & ipſorum copiam, & colorem amœnio- frigori maximo tribuit his verbis: *Vna adiecta infallibilis ſit regula, quod* Olaus Magnus de Sciuris Septentrionis. *ntò magis tractus terrarum vergit ad Septentrionem, tanto pulchriores (frigore ante colorem) ſunt harum beſtiarum pelles, ſub eleuatione Poli ſcilicet, 77. graduum*

inci-

incipiendo, verſus ſupremum Polum: in quo ſpatio venatores magis fatigantur, q ſatiantur, hac infinitâ prædâ vbique in arboribus veluti grege piſcium in aquis, a dante, ea præſertim commoditate, quod arbores non ſint ſublimes, in quibus hæc an lia ludunt. Sed reflectendo ad Meridionalem regionis ſitum, quantò magis reditu Auſtrum, tantò deteriores, & magis fuſcæ occurrunt pelles. Caro huius beſtiolæ aſſ natoribus eſt pro eſca ſuaui.

Eadem animalia in Germania & Italia colore variãt.

Et videtur ſanè de coloribus res ita ſe habere. Nam *Italia*, quæ regio eſ lidior, ferme *Sciuros* omnes educat nigriuſculos; frigidior *Germania* verò ru plures, pauciſsimos nigros, quæ & vaccas habet plerunque rufas, & porco bicantes, paucos nigros, qui tamen ſunt frequentiſsimi in *Italia* vbi p quoque vaccæ rufæ, pleræque griſei & nigrioris coloris, quicquid iam de *ricanis* animalibus ſit dicendum.

Proprietates Sciuri.

Notat Olaus tres præcipuas *Sciuri* proprietates. *Prima* harum eſt, quòd ex inſiſtens ligneolo, caudâ villoſâ pro velo expanſâ facilè amnes tranare p quæ ſi alioquin aqua imbueretur, natationi impedimento foret. *Secunda*, miros in arboribus & ſuper congelatis niuibus ludos, pulcherrimo ſpecta oſtendat. *Tertia*, quòd ſagaciſsima beſtiola caloris tempore, longæ metuens mi, in nidos varios & ſufficientes cibos reponat, quos claudat dextrè & ap nidos, pro flatus aſperitate. Ego natationem nunquam conſpexi, ſed in iucundam in arboribus agilitatem, & varias domi geſticulationes cum ptate ſæpè contemplatus ſum. Et prouidum ſimul animalis ingenium r admiratus ſum, vbi ciborũ copia ipſi oblata fuit, quam auidè amygdalas e pli gratiâ, non deuoraret quidem, ſed vtraſque adeò buccas ac genas in ret, vt plurimùm tumerent, & in capſulam quandam vicinam, pro v reponeret.

Ioãnes Demiſianus Lynceus Græcè & Latinè doctiſſimus. Philoſ. & Theolog. inſignis.

Ioannes Demiſianus Lynceus Cephallenienſis, vir Latina & Græca poe cundus: Platonicæ, Ariſtotelicæ, Sacræ veræque Philoſophiæ Chriſtian prime gnarus, & ob id Romanis Purpuratis quampluribus Principibus ch inter doctorum colloquia virorum, ceu Polyhiſtor magni æſtimatus: & poſt ſeueriora ſtudia, miris animalculi huius, quod ipſe cicuratum planè ſueſecerat, Naturâ & luſibus delectabatur, quod poſtmodum Excellenti Principi Cæſiæ *Principis noſtri* Coniugi, ex Illuſtriſsima illa & antiquiſsim uiathorum familia prognatæ donauit. Hoc tamẽ certis temporum interuall referebat Illuſtriſs. Princeps) Epilepticis inſultibus corripiebatur, id quo coitum (quæ, parua nonnullis Epilepſia dicitur) Cuniculis non rarò vſu ſcimus; quare *Sciurus* ille Epileptico eo tandem ſymptomate perijt.

Ad quod genus animaliũ pertineat.

Agricola ad Glirem videtur referre.

Nunc more noſtro ad quodnam animalium genus *Sciurus* ſit reponen diſquirendum. *Georgius Agricola* in ſuo de *Animantibus ſubterraneis* libello, tur *Gliri Sciurum* aſſociare. Eodem enim capite de vtroque agit, & poſt *G* hæc verba ſubiungit: *Ab eo differt beſtiola paulo minor, quam alij Græci hac de* Καμψίουρον *vocarunt, quod vertat & ſurſum verſus flectat caudam: aliqui verò* Σ *quod cauda ſua villis veſtita & conferta, quaſi flabello corpus ſoleat inumbrare:* Μυοσκίουρον, *quod præterea ſimilitudinem quandam gerat, ſpeciemque muris.* Et n an non hæc quoque *Plinij* verba *Agricolæ* faueant, Cap. 38. lib. 8. *Præuiden*

peſtat

tem, inquit, *& Sciuri : obturatiſque, qua ſpiraturus eſt ventus, cauernis ex alia* *aperiunt fores : de cetero ipſis villoſior cauda pro tegumento eſt. Ergo in hiemes alijs* *ſum pabulum, alijs pro cibo ſomnus*. Ex hoc loco aliqui voluiſſe Plinium etiam *um* dormire hieme, coniecturam fecerunt, vt Glires etiam Ariſtote-ſtimonio 8. de Hiſt. animal. cap. 17. in eo maximè genere recenſentur, latent, dormiunt & pingueſcunt. *Glires etiam latent in ipſis arboribus,* inquit, *eſcuntque per id tempus* (hiemem nempe) *vehementer*. Nec facie multum à *bus Sciuri* diſcrepant. Non defuere etiam, qui hunc ipſum Ariſtotelis locũ ad *um* potius, quam *Glirem* vi vocabuli Græci ἐλειὸν torquere maluerunt. Ad-is quos tamen rectè quidem Scaliger 210. partic. 4. inſurgit ſequentibus is: *Sciurum Gliremque temerè quidam confudere. Nihilo verius quod aiunt: ab Ariſtotele dici, quem nos Sciurum, quod caudam inuertat; hoc enim eſt* ...*ειν, id eſt flectere, non autem* ἐλελίζειν, *id eſt vertere aut voluere; ſed quia in cauis* *um inuoluit ſeſe, vbi dormiens pingueſcat. Sciurus autem ab vmbra caudæ & a* καμψίουρος. Addo ego, nec *Sciurum* de ſe illud Martialis affirmare poſſe,

Tota mihi dormitur hiems & pinguior illo
Tempore ſum, quo me non niſi ſomnus alit.

æquè hiberno atque æſtiuo tempore, diurnis horis vigilet, & vix aliquot is nocturnis inquietiſſimum animal dormiat.

Coniecturæ pro Agricola.

Non pertinere ad Glirem bene Scaliger.

An potiore igitur iure *Muſtelarum* generi *Sciurum* accẽſebimus? Vnde & non ci Animalium Scriptores (cum *Sciuro* Latinum nomen nullum ſit hactenus ceſſum) *Muſtelam Quercuum* illum appellãt, quod & Germanica vox nominis is dicere videtur, dum vocãt *Eichhermlein*; cum corruptè poſtea alij *Eichhorn-* dixerint. Nam *Hermelein* aliquæ *Germaniæ* prouinciæ *Muſtelam* domeſticã is dicitur *Donnula*) vocant: hinc *Armelini Muſtelæ* illæ omni niue candidio-xcepta caudæ extremitate: quæ nigra ſemper reperitur. Huiuſmodi pelles oſiſſimæ cum *Zebellinis* ex *Moſcouia* & gelidiſſimo *Septentrione* ad nos mit-ur. *Armelinorum* enim pelliculę (quarum ego quam plurimas integras oblon-& anguſtas, vt Muſtelæ ſunt, Romæ vidi) ad tam altum honoris faſtigium trarunt, vt non tam Imperatoris & S. R. I. Principum Electorum, quàm morum Pontificum & S.R.E. Cardinalium Epomides condecorent. Non m huc facit, quod Ariſtotelis etiam teſtimonio, oſſeum maſculo Muſte-on aliter, atque *Sciuro* genitale eſt.

An ſit ex Muſtelarũ genere.

Armelinorum pelles pretioſæ.

uadent, ſed non perſuadent prorſus hæc argumenta. In hoc ego enim vim mam facio ad reperiendam animalium affinitatem, vt dentium ſcilicet ormitatem in agnatis inueniam beſtijs. Atqui, Muſtelæ non habent ante-s dentes binos in ſuperiore, & totidem inferiore maxilla latos & longos, oreues, quod ſignum tanquam inſeparabile & infallibile, *Sciurum* ab diſtinguit: hic enim quatuor illos admodum longos & recuruos obtinet, s in muribus planè omnibus obſeruaui; veluti Sceleton meum oſtendit, habeo probe confectum & diligenter cuſtoditum, magni illius Muris rogyni, de quo in Zibethico animali aliquid dixi: quem *Rattum* etiam vo-& falsò *Glirem* antiquorum eſſe (quo nomine à pluribus audit) exiſtimant. *es* enim, qui ſiluas incolunt, & hieme in excauatis arboribus dormiunt,

Non eſſe Muſtelam quia dentes repugnant.

non

non raro *Romæ* venales & cibis aptos exponi vidi: *Kattos* autem ferculis
Muſtela capit mures vnde forſan ipſi nomen datum. abſurdum omnino eſt. Eſt præterea Muſtela adeò Muribus infeſta, vt ta
iores quam minores, & tam domi quam foris venetur Mures, cauernas
ſubeat & Talpas occidat, maioremque vtilitatem ruſticis in frument
horreis, quam Cati ſolent, præſtet. *Sciurus* autem Mures nec aggreditu
Sciurus nō veſcitur muribus. illis veſcitur. Et *Carolus Figulus* quidem Muſtelæ nomen Græcum ob id
ex Μῦς, id eſt Mus, & στέλλω ſurripio, quaſi *Muſtela* fur ſit Murium, qu
hoc alijs non placeat: vt nec illud, quod alij à Μῦς & τῆλε hoc eſt l
quaſi dicas *longus Mus*, deducunt. Quin igitur, ſi cuiuis in re obſcura con
Muſtelæ Etymon ex lingua Germanica. rà licet vti; nos *Goropiano* more ex *Germanica lingua* totam vocabuli eſſenti
genuinam ſignificationem deriuamns. *Mus* enim Latinis, idem German
mal eadem voce, vel *Maus* aliquibus ſignat: *Stelen* furari ſignificat. Vtram
vocem in vnam *Muſtelæ* contrahas, habes *Murium furem*, quæ huic beſtic
ſentialis eſt proprietas.

Lis pendēs in hoc animali. Quid igitur in hac controuerſia determinandum? Ego profectò non
auſim componere lites. Lupus, Vulpes, Canis, Muſtela oſſea habent e
ſtotele & rei veritate genitalia; at cum nullo horum in dentium ſeu figur
numero & ſtructura congruit. Accedit magis ad Mures, Lepores, Cuni
Erinaceos & Hiſtrices, quibus oblongi illi dentes conſpicui, omnibus ſu
ciſores nimirum, in molaribus tamen non parum diſcrepant ſingulæ ſp
Niſi itaque interna probè viſcera examinauero, certi nihil ſtatuere valeo
tamen ſilere non debeo, Muris ſpeciem pulcherrimam, quæ Romæ non
Mus Moſcardinus. quens eſt, & *Moſcardinam* vocant, cuius memini, dum de Moſcho agerem,
ro in colore, figura & cauda villoſa plurimum aſſimilari. Eſt autem paruu
de muſculus, vix medium manus digitum longitudine æquat, rutili & p
coloris, adeò cicur, vt ſinum etiam & hominum caligas libenter ſub
planè ſit φιλάνθρωπος. Quare ſi cui interea placuerit *Muribus* (nam & in
rum quibus delectantur, ferme qualitate conueniunt) *Sciurum* annume
quod & Matthiolus facit, cum ipſo nolo nunc tædioſius rixari. Atque de
tam *Europæo* quàm *Americano* hæc ſatis ſint. Neque enim plura ex Vete
Græcis adferre libet. Ariſtoteles nuſquam huius meminit: ſemel Galen
Oppianus inter antiquiores Græcos: Plinius ſemel inter veteres Latinos.
ra iuniores Græci & Latini adiunxerunt, quæ à quouis videri poſſunt.

TAVRV

TAVRVS MEXICANVS.

IO. FABRI LYNCEI DESCRIPTIO.

TERRIBILEM Animalis huius Icon, & feri quidem Tauri alicuius ſpeciem repræſentare videtur: licet in autographo nec Latinum nec Mexicanum nomen compareat. Totum corpus fului ſiue rufi illius, quem Itali *Lionato* dicunt, eſt coloris, exceptis cornibus quæ albeſcunt, & in cuſpide nigricant. Vngulæ cinerei ſunt cum nigricante mixti coloris. Villis denſis longis & in cirros magnos conglo-
tota beſtia horret, propendente longà è collo ex ijſdem cirris ad tibias
catà iubà. Tibiæ quæ humiles ſunt, ſiue quatuor crura in poſteriore ſui
, & ipſa villis eiuſmodi veſtita; in anteriore glabra apparent. Tota capitis
ior pars glabra eſt, præterquam in intercilijs, vbi piloſa quædam conge-
rominet. Oculi non multùm truces, ſed viuidi potius & alacris aſpectus.
s magnas valde non erectas, ſed ad latera protenſas ac piloſas gerit. Maxil-
ngis admodum pilis collum verſus vergentibus, veſtiuntur. In ventre infe-
, qui pilis omnino denudatus eſt, prope genitale, quod maſculinum eſt, ali-
, quod nolarum aut tintinnabulorum aliquot formam refert, coxæ internæ
ræ alligatum conſpicitur. Caudam longiſſimam, eamque oblongis adeò
am pilis obtinet, vt Equinam potius, quam Bouinam dicere queas. Tantæ
um magnitudinis habet, vt Camelum prorſus imitari videatur.

SCHO-

SCHOLIA EIVSDEM.

Cur longior in hoc animali author quam propoſuerat, eſſe cogatur.

PRorſus iam cum animo meo, in his quæ ſequuntur,conſcribendis A
lium hiſtorijs breuiloquum me fore conſtitueram : quòd in antece
tibus prolixior iuſto non nemini viſus fuiſſem. Aſt vbi eorum qui ante me
malium naturas explicarunt, Iuniorum dico ſcriptorum, & inter hos
Aldrouandi Polyhiſtoris illius ingentia volumina inſpexi, infans præ iſtis
ego mihi viſus fui. Ea enim, quæ de ſolo Bubulo hic pecore habet,de quo
bis modò aliquid dicendum incumbit,ſi ſeparatim edidiſſet,iuſtæ molis li
conficere poterant. Quid igitur reſtat? inter clamores ſoli ne mihi ſilen
an mei quoque Bouis mugitibus aer verberandus? Verum ego hìc Rom
rum doctiſſimum *Varronem* & re ipsà ſi potero, ſin minus, verbis ſaltem,
ſequentia ſunt, imitabor: *Quare dicam de bubulo pecore, quam acceperim ſcien*
vt ſi quis quid ignorat, diſcat; ſi quis ſcit, vbi nunc labar, obſeruet.

Prima cauſa quod prolixior ſit author.

Et quid ni hoc faciam? An non prægnantiſſimæ mihi quoque prę cete
huius cauſæ ſuppetunt. Scribo hęc in *Italia*, cui *Bos*, quod ipſi nomen pr
rit, maxima certè ęſtimatione vt ſit,omnino par eſt: quod idem *Varro*
ruſtica docet. *Nam Bos in pecuaria, in maxima debet eſſe authoritate,* inquit, *p*
tim in Italia,quæ à bubus nomen habere ſit æſtimata. Græcia enim antiqua, vt
Timæus,Tauros vocabat ἰταλοὺς *à quorum multitudine & pulchritudine & fœtu*
lorum,Italiam dixerunt. Alij ſcripſerunt, quod è Sicilia Hercules perſecutus ſit eò
lem Taurum,qui diceretur Italus. Quam ob rem,cum idem *Varro* dixiſſet *G*
boues ad opus, *Liguſticos* ad iugum adhiberi; voluit *Italicos* his amplitud
pręſtare, & ob id ad victimas farciri, atque ad Deorum ſeruari ſupplicia.
ſine dubio, inquit, *ad res diuinas propter dignitatem amplitudinis & coloris ſun*
ponendi.

Italia à bubus nomen habet.

Secunda cauſa.

Altera cauſa eſt, quòd hęc ROMÆ ſcribam;cui,vt *Vrbs Vrbium* cluer
Orbis tum cogniti ferme vniuerſi Dominatrix euaderet; vna *Vacca*, vt ſ
illa ſibi Gentilitas perſuadebat,in *Auentino* monte *Dianæ* olim immolata e
Libet ipſum Romanum Patritium *Valerium Maximum,* patria & eleganti
ſua lingua hac de re orantem audire. *Seruio Tullio regnante*, inquit, *cuida*
trifamiliæ in agro Sabino præcipuæ magnitudinis & eximiæ formæ vacca nata eſt,
Oraculorum certiſſimi authores in hoc à Dijs immortalibus editam reſponderunt, vt
quis eam Athenienſi Dianæ immolaſſet, eius patria totius terrarum orbis imperiu
tineret. Lætus eo dominus, bouem cum ſumma feſtinatione Romam actam, macta
in Auentino ante aram Dianæ conſtituit, Sacrificio Sabinis regimen humani gener
turus: de qua re Antiſtes templi certior factus, religionem hoſpiti intulit, ne prius
mam cæderet, quam proximà ſe aquà abluiſſet, eoque alueum Tyberis petente, va
ipſe immolauit, & vrbem noſtram tot ciuitatum,tot gentium Dominam pio ſacrifici
to reddidit. Hæc eadem à *Plutarcho* in *Quæſtionibus Centuriatis Romanis* m
riæ prodita fuerunt. Cum enim quæſiuiſſet,cur in ceteris *Dianæ* templis C
uorum cornua, Boum verò in Auentino figerentur? id ob iam dictum ib
peractum vaccæ ſacrificium, quod Romæ in reliquas orbis gentes, *It*

Cęca Gentilitas Romæ à Vacca dominiũ orbis ſibi ſpondet.

præ

cipuè totam imperium ſpondebat, contigiſſe affirmauit.

ccedit huc maximum, quo ad vberiorem de *Boue* ſcribendi materiam in- Tertia cauſa.
or, momentum. Quod eodem nempe *Varrone* authore, *ex Boue putrefacto na- lciſſimas Apes mellis matres, à quo eas Græci βουγόνας appellant*, didicerim. Vnde Ex Boue Apes naſcuntur.
dubitata nos ſpe lactamur, Rempub. Chriſtianam bonis auibus, imò feli-
s *Apibus*, gubernatum nunc iri ſub VRBANO VIII. PONT. OPT. MAX. Felicitatem Orbi Apes Barberinę pollicentur.
s & Orbis Arbitro, ac militantis in terris Eccleſiæ CHRISTI *Præſide*, quem
s *Paſtorem*, qui *Popello* ſuo *Mel* præbiturus eſſet Euangelicum, Gentilitijs
s Armis tres *Apes* inſidentes iam dudum augurabantur.

t quarto demum loco: proxima, quam animo concipio & voueo, de Illu- Quarta cauſa.
imo *Principe* meo *Franciſco* Barberino Cardinale, reditus in VRBEM, *Lætitia*,
mihi currenti etiam calcar addit, vt obſequentem ipſi voluntatem demon-
n in enodanda *Vituli Bicipitis* Anatome, cuius benigniſsimè mihi prouin- Vitulus biceps non procul ab VRBE naſcitur.
ante ſeſquiannum delegauerat. Cum idem Vitulus primo ab VRBE lapide
illa quadam Illuſtriſs. D. *Marcelli Sacchetti* Apoſtolicæ Cameræ Quæſtoris,
ſe Aprili anni M.DC.XXIV. natus, ac veluti inſolens quoddam Naturæ
men, ipſi (vt haberet quod miraretur) Principi Cardinali, à Villæ Domi-
blatus fuiſſet. Liceat mihi cum *Goropio* meo 4. *Hermathenæ* lib. ſerijs nunc
re iocis, & ridentem dicere verum: *Vitulum* nimirum, à *Vita* dictum, &
diminuentium more formatam ideo hanc dictionem fuiſſe, quod minus Vituli Etymon ſpem lætitiæ pro mittit.
hoc animal; ſed quod gratiorem & delicatiorem illam, minoribus nempe
ibus animalibus communem habeat: vt dum corculum, ocellos, baſiolum,
nilia longè, quam ſint voces primitiuæ, gratiora nominamus. Vnde & *Vitu-
ultantis*, geſtientis ac tripudiantis vox, vt ab os oſculum & oſculor deriuan-
Vitula etiam pro *Lætitiæ Dea*, quam alij non bene *Victoriam* interpretantur,
olim ſumebatur. Tunc enim nobis iucunda peragitur vita, dum gaudijs Vitula olim lætitiæ Dea.
gemus. Si quis tamen etiam pro *Victoria Vitulam* habeat, ego minimè mo-
qui vtramque, & *Lætitiam* & *Victoriam* Illuſtriſs. Cardinali huic noſtro exo-
quibus ambabus ſe vt *Pax* quoque iungat, ipſum bonum ſimul DEVM ve-
r; *Pax* illa *Italiæ* nunc tam ardentibus votis, imò *Europæ* vniuerſæ deſiderata,
n ipſe inter duo illa præcipua Regnorũ potentiſsimorũ, in hoc Orbe Chri-
o, *Capita* ſtabilire omni conamine tentat. Vt eo modo *Lætitia* populorum,
Principum Chriſtianorum, & *Victoria* ſanctorum Pontificis noſtri deſi- Authoris votum de tribus Barberinis Apibus.
rum, tres illæ *Apes* ſint *Barberinæ* immortalitati conſecrandæ, quæ ex Vi-
latæ, originis ſuæ memores, gaudeant, lætentur, & quàm diutiſsimè ac
ſimè vitulentur.

t tanta profectò *Apis* ac *Bouis* intrinſeca quædã & cognata ſympathia, atq. Apum ac Bouis ſympathia in rebus iſis.
as, vt nõ modò in rebus eluceat ipſis, & ex mẽte Plinij lib. 21. cap. 14. adeò
s etiã *fimum bubulũ* prodeſſe cõſtet, vt illo ſuffiri aluearia ſępe cõueniat, quod
cẽtes beſtiolas necet, *Araneos*, *Papiliones*, *Teredines*, ipſas verò *Apes* mirè exci-
d in voces illa quoq. conueniẽtia trãſierit. Quod *Apis* nempe *Bos* ille apud In vocibus quoque.
ptios vocetur, quẽ illi cũ multis alijs abſurdis & ridiculis maximè rebus, quas
n in *Canis* hiſtoria inſinuaui, Numinis vice colebãt, & vafris Cacodæmonis
us deluſi, auguria ab hoc ipſo & reſponſa capiebãt, dum è manibus conſu-

lentium ille cibos capiebat. *Germani Cæſaris manum auerſatus eſt*, inquit Plin *haud multò poſt exſtincti.*

Magni fiebat Bos apud Romanos.

Non ea dementia *Romani* erant, vt Aegyptiorum more B*ouem* adorare tanti ipſum tamen faciebant, prioribus illis temporibus, in ipſa V R adoleſcentia, vt Plinio teſte *fuerit inter exempla damnatus, qui occiderat Bo actuſque in exilium tanquam colono ſuo interempto.* Eſt enim, vt *Ariſtoteles* ait 1. *P cor.* cap. 1. *Bos pro ſeruo pauperibus*. Et *Varro* iam ſupra laudato loco. *Hic ſociu minum in ruſtico opere eſt,* inquit, *& Cereris miniſter. Ab hoc antiqui ita manus a neri voluerunt, vt capite ſanxerint, ſi quis occidiſſet.* Neque hoc abſque iuſtiſſi

Cauſæ cur æſtimauerint Boué Romani.

vt ego iudico, ratione factum: cum *Populo Romano* & honores, & diuitiæ, & ctigalia à cultis per boues bene agris tunc tẽporis ſolummodo prouenirent, vt Cato refert: *quem virum bonum colonum dixiſſent, ampliſſimè laudaſſe exiſtimal* Et *locupletes* dicebant *loci*, hoc eſt agri plenos: veluti à *pecore pecuniam* app bant, quam in ære primus *Seruius Rex* ouium, boumque effigie ſignauit.

An exiguo ſibi Boues quoque honori ducere poterant, quod ab ipſis Imp toribus, hoc eſt Triumphalibus exercituum Romanorum Ducibus acti, lau to terram vomere proſcinderent? *Aranti* inquit Plinius, *quatuor ſua iugera in ticano, quæ prata Quintia appellantur, Cincinnato viator attulit Dictaturam, & dem vt traditur, nudo plenoque pulueris etiamnum ore.* Romanis ita ex agris ſæpiſ

Honorificum Bobus quod in arando ab Imperatoribus Rom. ducerentur.

per viatores ſuos, ſiu nuntios Senatum Duceſque arceſſere mos erat.

De Animali hoc in autographo nec Latinum, nec Mexicanum nomen ex noſtrà igitur coniecturà hìc merà vtemur; adiuti tamen non integrà quiden in præcedentibus factum eſt, *F. Gregorij de Boliuar* deſcriptione, ſed al ſaltem, & conformi ex libris Nauigationum Americanarum deſumptà;

F. Gregorius hoc animal nobis non deſcripſit.

noſtræ opinioni faueat, atteſtatione. *Taurum* autem nobis potius, quam *uem* appellare libuit. Tametſi enim *Bos* communi quadam notione omne bulum genus adultius maximè, deſignet: qui tamen accuratius loqui voluer

Cur Taurus potius quam bos nobis vocetur.

inter Latinos Authores *Valla* præcipuè, hoc inter Bouem Taurumque diſcr nis poſuerunt: quòd Bouem voluerint dici, qui caſtratus eſt; vt ideo aptior ar fieret, aut opimiùs ſaginaretur. Taurum verò, qui procreationi reſeruaretur, & maritus vaccarum. Quam etiam differentiam *Columella de re ruſtica* cap agnouiſſe videri poteſt, dum ait: *Neque enim alio diſtat bonus Taurus a Caſtrato quod Tauro torua facies eſt, vegetior aſpectus, breuiora cornua, toroſior ceruix, & ita ſta, vt ſit maxima portio corporis, vẽtre paulò ſubſtrictiore, qui magis rectus, & ad ine fœminas habilis eſt.* Quæ verba aptiſsimè Tauro noſtro congruere mihi vider

Tauros pro Boue & Bos pro Vacca aliquando accipiuntur.

Quamuis non ſim neſcius, etiam Boues grandes aratro commodos à *Vi* Tauros vocari 1. Georgicorum, cum ait:

- - - - - - - - - *Ergo age terræ*
Pingue ſolum primis extemplò à mœnibus anni,
Fortes inuertant Tauri.

Et B*oues* pro *Vaccis* ab eodem acceptos eſſe, me mouent ſequentes 3. *Georg.* ſiculi, in quibus docet quæ Vaccæ ſint eligendæ pro Iuuencis ad aratra gig dis: *Seu quis velit*, inquit,

Fortes ad aratra iuuencos,

Corpo

Corpora præcipuè matrum legat, optima torua
Forma bouis, cui turpe caput, cui plurima ceruix,
Et crurum tenus à mento palearia pendent.
Tum longo nullo lateri modus, omnia magna,
Pes etiam, & camuris hirtæ ſub cornibus aures.
Nec mihi diſpliceat maculis inſignis, & albo
Aut iuga detrectans interdumque aſpera cornu.
Et faciem Tauro propior, quæque ardua tota
Et gradiens ima verrit veſtigia cauda.

uibus poſtremis verbis *Tauri* ſignificatum propriè pro *Vaccæ marito* ſumit, s faciei aliquatenus Vaccæ πρόσωπον ſimile eſſe debet.

Quatuor gradus ætatis in bubulo genere.

um autem *Varro* loco iam ſupra dicto, quatuor in bubulo genere gradus fa- ætatis; Vitulorum, Iuuencorum, Boum nouellorum & vetulorum: in tertio uarto Taurum ac Vaccam reponit. *Et caſtrare non oportet, ait, ante bimatum, difficulter, ſi aliter feceris, ſe recipiunt. Qui autem poſtea caſtrantur, duri & inuti- nt. Quæ ſterilis eſt Vacca, Taura appellatur: quæ prægnans, Horda: ab ea in Faſtis Hordicalia appellantur.*

De Ludis Taurorum apud Veteres.

ideor in præſenti hac noſtra icone talē mihi Taurum, viua veluti ſub ima- repræſentari, qualem vitæ ſuæ prodigus *Theſſalorum* aliquis è gente olim in na exoptabat; vel nūc audaciſſimus *Iberus* quiſpiā in ludis Taurorum, etiam- apud *Hiſpanos* vſitatis expeteret, & qualē inter alios his Plinius verbis de- it: *Tauris in aſpectu generoſitas torua fronte, auribus ſetoſis, cornibus in procinctu di- tionem poſcentibus. Sed tota commotio prioribus in pedibus ſtat, ira gliſcente alternos ans ſpargenſq. in altum arenam & ſolius animalium eo ſtimulo ardeſcens. Theſſalo- entis inuentum eſt, equo iuxta quadrupedante cornu intorta ceruice Tauros necare: s id ſpectaculum edidit ROMÆ Cæſar Dictator.*

Romanorū ſpectacula a feris & hominibus exhibita.

ſpectacula quidem ferarum, quæ inter ſe committerentur matutinis ho- *pulo Romano* exhibita fuiſſe, ex Senecæ Epiſt. LXX. veluti crudeles homi- pugnas meridianis agitatas fuiſſe, ex eiuſdē Epiſt. VII. diſcimus: illa ad vo- tem, hæ ad omnem tollendam humanitatem præparatæ. De his ille vltimo

Senecæ loca.

oco. *Caſu in meridianum ſpectaculum incidi,* inquit, *luſus expectans & ſales, & id laxamenti, quo hominum oculi ab humano cruore acquieſcant. Contra eſt: quidquid ugnatum eſt, miſericordia fuit. Nūc omiſſis nugis mera homicidia ſunt: nihil habent gantur, ad ictum totis corporibus expoſiti, nunquam fruſtra manum mittunt.* De ioribus verò in fine lib. 3. de *Ira*, hæc quæ iram cuiuſuis indomiti animi eſcere valeant rectiſſimè, dicta leguntur. *Quid ſeruo? quid Domino? quid Regi? lienti tuo iraſceris? ſuſtine paulùm, venit ecce mors, quæ nos pares faciat. Ridere ſo- inter matutina harenæ ſpectacula, Tauri & Vrſi pugnam inter ſe colligatorū: quos, lter alterum vexarit, Sus cōfector exſpectat. Idem facimus. Aliquem nobiſcum alliga- aceſſimus: cum victo victoriq. finis æquè maturus immineat.* Scio quid hìc *Iuſtus*

Iuſtus Lipſius.

s ſeculi noſtri eruditorū Lumen, coniecturæ moueat, pro *Sus, ſuus* legendo: hi *finis* magis arridet, quod *finis* nēpe *cōfector* ſiue *mors* animalia hęc nō mi- oſt diuturnā pugnā exſpectet, ac victo victoriq. homini *finis ęquè maturus*, mors excipit, immineat: vt ibi quaſi ſeipſum Seneca explicat. De pugna &

natura Taurorum plura habes in Æliani lib. 4. cap. 37. ex Gillij acceſſio

Nunc examinandum an rectè *Taurum* hoc animal & quidem *Mexica*

An ad Biſontes hoc, animal ſit referẽdum.

appellauerimus. Poterat nonnemini videri ad Biſontes potiùs ablegandum de quibus *Solinus* cap. 22. *In omni Septentrionali plaga Biſontes frequentiſſimi* inquit, *qui boues feris ſimiles ſetoſi, colla iubis horridi. Vltra Tauros pernicitate gentes capti aſſueſcere manu nequeunt*. Horridus & villoſus noſtræ beſtiæ habi & iuba cirroſa nonnihil perſuadent. Sed reclamat *Gillius* in *Æliani* præd libro, vbi ad Ceruorum potius ſimilitudinem accedere illos ſcribit, & cu media fronte inter aures vnum cornu in excelſitatem magis dirigatur, qu ea, quæ nobis nota ſunt cornua.

Verumenimuero hæc Gillium non ſatis conſideratè de Biſonte pronunti quæ ex *Cæſaris* lib. 6. nulla huius facta mentione tranſcripſerat, & bene mo *Aldrouandus* & ante ipſum Germanus Zoographus, qui Cæſarem non *Biſo* ſed *Rangiferum* potius deſcripſiſſe eò loci affirmauit. Eſſe tamen villoſum mal & Seneca in Hippolyto ſcripſit.

Tibi dant variæ pectora Tigres,
Tibi villoſi terga Biſontes,
Latiſque feri cornibus Vri.

Putauit etiam *Aldrouandus* à *Calphurnio* Æglog. 7. certiſſimo Bi*ſontem* his ver deſignari, quamuis nominis Biſontis nullam ibi mentionem faciat:

Vidimus & Tauros, quibus aut ceruice leuata
Deformis ſcapulis torus eminet, aut quibus hirtæ
Iactantur per colla iubæ, quibus aſpera mento
B*arba iacet, tremuliſque rigent palearia ſetis.*

Dubium valdè vbi veri hodie ſint Biſontes.

Roma orbis domitrix etiam feros Biſontes domuit.

Tamen quale nã hodie, & vbi terrarum id animal ſit, nõ facile demonſtrati id eo mirum magis; quod Romanis olim in ſpectaculis indomitũ & ferox v quam fuerit, ab Orbis domitrice penè vniuerſi, Roma inquã, tamen produ & Equi inſtar ad currũ adhibitũ fuerit. *Martialis* id docet lib. 1. Epig. quo ſiculos animalia varia cõprehendentes hìc referre elegantia & neceſſitas ſu

Picta quod iuga delicata collo
Pardus ſuſtinet, improbæque Tigres
Indulgent patientiam flagello,
Mordent aurea quod lupata Cerui,
Quod frænis Lybici domantur Vrſi,
Et quantum Calydon tuliſſe fertur,
Paret purpureis Aper Capiſtris,
Turpes eſſeda quod trahunt Biſontes,
Et molles dare iuſſa quod Choreas,
Nigra bellua nil negat magiſtro.
Quis ſpectacula non putet Deorum?

Non eſſe Biſontem hãc noſtrã beſtiam.

Et quamuis hæc noſtrę beſtię imago aliquam cum Bi*ſonte* ſimilitudinem, b um dorſi & iubam colli aſpicies, habeat; diſcrepat tamẽ in alijs, quod in nempe tota corporis pellis vndique ſit villoſiſsima & cornua ſatis exigua à *Laurentio Surio* Carthuſiano, cuius authoritatẽ *Aldrouandus* laudat, tã de

& p

orrecta deſcribuntur, vt in ijs tres bene corpulẽti homines inſidere queant. Nec facilè *Vrum* eſſe mihi perſuadere poſſum. De *Vris* autem duo apud *Pli-* (apud Ariſtotelem nihil) exſtant loca lib. 8. cap. 16. *Pauciſſima Scythia* *it* (animali nempe) *inopia fruticum, pauca contermina illi Germania: inſignia* *en Boum ferorum genera, iubatos Biſontes, excellentique & vi & velocitate Vros,* *us imperitum vulgus Bubalosum nomen imponit, cum id gignat Africa, vituli po-* *Ceruiue quadam ſimilitudine.* Et lib. 28. cap. 10. *Nec Vros aut Biſontes habuerunt* *ci in experimentis, quamquam Boue fero refertis Indiæ ſiluis, portione tamen eadem* *ciora omnia ex his credi par eſt.* Ex *Cæſaris* commentarijs diſcimus *Vros* eſſe lem Boum ſimilitudine, verùm Elephantis paulò minores. Et cornuum ndem amplitudinem figuram ac ſpeciem, longè à noſtrorum boum corni- differre. *Solinus* ait *hæc ob capacitatem dempta inter regias menſas potuum gerula* Meminit & *Virgilius* 1. Georg. eorundem his verbis.

Cui ſuper indiguas hiemes, ſolemque potentem
Silueſtres Vri aſſiduè capreæque ſequaces
Illudunt:

. Georg. de peſtilentia boum

Tempore non alio dicunt regionibus illis
Quæſitas ad ſacra boues Iunonis; & Vris
Imparibus ductos alta ad donaria currus.

itatur an veros hoc vltimo loco *Vros* Virgilius, an magnos quoſlibet Boues ere voluerit. Certum eſt *Vros* non habere illum, quem in noſtro conſpi- us Tauro gibbum, & incertam valde huius animalis, tam apud recentio- oſtros, quàm veteres Scriptores hiſtoriam & delineationem eſſe, quod ni- neceſſaria magis pergerem, & diſcordantibus eorundem verbis hìc liqui- monſtrare poſſem, ſed alteri loco reſeruo.

An ad vros potius referatur.

De Vris etiam dubia pleraque.

unc an *Bubalis* potius accenſeri debeat, & ipſum nõ inutiliter planè exami- lum. Cornua aliquam cum *Bubalorum* cornibus conuenientiam habere ap- t. Et cum peregrini animalis iconem hanc oſtenderem cuidam Reli- ro *Familiæ S. Franciſci* Hiſpano quidem natione, verum qui annos triginta ros in *Peruano* Regno vixerat, & maximam quidem partem in Ciuitate illa iſſima *Quito* ſub Aequinoctiali linea ſita ſanior longè & minori cum calo- oleſtia, vt mihi affirmabat, quam nunc Romæ tranſegerat, interrogaremq. pſe hoc terrificum animal nomine inſigniret? Hoc ſolum reſponſi accepi, *ũ* ſibi videri. Cũ enim ſimile animal in *Peruano* Regno nunquam conſpe- , neque ad *Mexicanos* vnquam, quemadmodum *F. Gregorius* fecerat, pene- t, *Bubalis* quam maximè aſsimilari exiſtimauir. Aſt neque in *Hiſpania*, ne- *Orbe Nouo* toto vitæ ſuæ curriculo, ſeptuagenario iam paulò minor, Buba- ius viderat, quàm in nuperrimo itinere VRBI vicino, quod ipſe ex *Cen-* *ellis* (*Ciuità Vecchia* vocant Itali) *Romam* eundo conficiebat. His enim in lo- quibus celebre illud *S. Spiritus* Romanum *Noſocomium* non pauca oppi- poſsidet, Equorum ac Bubalorum ad amplificandam eorundem procrea- m, centena aliquot vagantur & ſuſtentantur eam quidem ſolã ob cau- vt *Domui* huic verè piæ, plurimumque Charitatis operibus intentæ

An ad Bubalos pertineat hoc animal.

In Quito ſub Aequinoctiali optimè degitur.

Nec Hiſpania nec America Bubalos alit.

Vectigal vberimum ex his pro Noſocomio S. Spiritus.

vberius inde vectigal proueniat, ad tot millia ægrorum, puerorumque p
ctitiorum alenda. Memini enim, nos toto *Anni Secularis* M.DC. curriculo
ibi manſi, vltra duodecim millia ægrotorum ſuſcepiſſe, & neceſſaria alir
torum ac medicamentorum ope cunctis ſuccurriſſe.

In hoc Noſocomio duodecim millia ęgrorum vno anno fuerunt.

Veruntamen *F. Gregorio* maiorem ego fidem habeo renuenti, qui cer
mè, neque in *Peruano* neque *Mexicano* Regnis *Bubalos* vllos reperiri mihi
ruit. Et licet cornua in hac noſtra beſtia non teretia omnino, ſed latiora &
ſa aliquantulum vt in *Bubalis*, ſe habere videantur, reliqua tamen corpo
capitis maximè proportio *Bouem* perbellè refert. Eſt & hic *Taurus* noſter v
ſiſſimus: Bubalorum pellis ferme depilis & *Elephantorum* inſtar glabra, au
ris certè pilis conferta.

Cur non ſit Bubalus.

Et quandoquidem Romanus ager præ ceteris Italiæ locis hoc animali
lis & nobilis eſt, ex quo non minora forſan commoda, quàm ex ipſis B
incolæ capiunt, & de his locus ac tempus me aliquid dicere adhortantur.

Inter Europæ Nationes *Italis* præſertim, nec his omnibus tamen notum
animal illud, quod hodie quidem *Bubalum*, ſed neſcio qua authoritate
omnes appellamus. *Buffelum Itali* vocant, & vulgari voce *Bufala* tam ma
quam fæminam comprehendentes. An ab Italico Etymo Latinum, an ab
illud deſcendat, æquè ignotum. Et ſi à Latinis etiam *Bubalus*, & à Græcis β
efferatur, aliud tamen & longè diuerſum à *Buffelo* animal deſignari volunt
ante me animalium hiſtorias noſtri æui ſcripſerunt. Ego quidem ſuperius
nui à Plinio imperitum Vulgus carpi, quòd *Bubalorum* nomine & *Vros* & T
tes ferorum illa boum genera vocet, cum *Africa Vituli* vel *Cerui* facie, *Plinio*
Bubalos gignat. Hanc ipſam *Bubali* dictionem apud *Ariſtotelis* interpretes
Iul. Cæſ. Scaligerum, quàm *Gazam* inuenio 3. de Hiſt. Anim. cap. 16. vt Sca
textum ſecat, cuius hæc ibi verba leguntur: *In plurimorũ animalium inſunt ſa*
ne, (fibræ nimirum) *in Cerui, Damæ, Bubali, aliorumque quorundam non i*
Vbi in Græco non τοῦ βουβάλου, ſed τῆς βουβάλιδος Bubuli voci reſpondet. *Bubal*
tur potius, quàm *Bubalus* dicendum foret. Et eò miror magis, *Scaligerum* i
ſione hac *Bubalum* pro *Bubali* aut *Bubali* deſcribere voluiſſe, cum differe
hanc tamen minimè ignorauerit. Exercit. 206: enim, tacitè *Plinium* repr
dit, quod vſus voce *Bubalus* pro *Bubalis* fuerit: ait enim ibi *Scaliger*, quo
nius legiſſet aliquando *Bubalin* eſſe Africæ peculiarem, quando ſcripſera
gus *Bubalorum* voce *Vros*, ac *Biſontes* efferre.

Non rectè Bufalum noſtrũ Bubalum vocari.

Bubalis & non Bubalus ex Gręco vertendum erat.

Quid autem propriè ſit *Bubalis*, nolo modò anxius inquirere: cum in
ribus, *Ariſtotele, Plinio, Oppiano* explicandis Iuniores noſtri haudquaquam
ueniant. Aliam ſibi fingit *Scaliger*, aliam *Bellonius*, aliam *Horatius Fontana*
Aldrouandum, alij aliam: vt ferme quot capita, tot ſententiæ ſint. In hoc ta
probè omnes concordant, vulgarem noſtrum *Bubalum*, *Bufalum* aut *Buffe*
expreſſis nuſquam verbis ab antiquis deſcriptum fuiſſe, niſi quis ſub his
ſtotelis cap. 1. lib. 2. de Hiſt. anim. deſignatum putet, quando ſcribit:
Acharotas etiam Boues ſilueſtres ſunt, qui differunt ab vrbanis, quantum inte
vrbanos & ſilueſtres intereſt. Sunt colore atro, corpore robuſto, rictu leuiter a
cornua gerunt reſupinatoria. Quæ non malè in *Bufalis* noſtris ſigna elucent.

Quid Bubalis veterũ fuerit, forſan adhuc neſcitur.

Buffelus noſter non videtur expreſsè ab antiquis deſcriptus.

enim ita reſupinata ac retrò reflexa gerunt;vt, cùm tantum illis non poſsint ominem, cui infeſti ſunt, impetum facere, quantum Boues eorundem idibus, qui etiam abdomen alicui lacerare ac inteſtina extrahere valent quod hìc miſero cuidam lanioni ante hos duos menſes contigit)non fruſtra en illa ſibi à natura conceſſa norunt, ſed & illis depugnant, tundunt, conluut, ac iteratis calcium preſsionibus etiam quem ſub pedibus homi- habent, conculcant donec trucident. An autem *Martialis* hoc verio. Plus valent cornibus Boues quã Bufali.

Illi ceſſit atrox Bubalus atque Biſon.

llexerit vulgarem noſtrum,illis etiam *Romanorum* temporibus hìc frequen-, quod non improbabile eſt:an *Vrum* potius Boum maximum ſilueſtrium, ij credunt, nolo iam importunius diſputare. Ferocitate mehercle nec *Vris*, *Biſontibus*, nec feris vllis quicquam beſtijs concedunt, vbi ad intuitum ruum forteſortuna veſtium exaſperantur. Tum enim tantá furoris rabie abuntur, vt eorum incurſum aliquando vix purpurati etiam Principes declipotuerint. Quamuis *Gillius* ex *Oppiano* idem factitare *Boues* ſcribat, cum *Qui ad* Boues *accedunt, rubram veſtem idcirco non ferunt: neque item ſplendidam ad Elephantos appropinquant, quod certè eiuſmodi colore conſtet eas beſtias efferari*; *eca* quoque lib.3. de *Ira* hoc nouerat. *Quod accidere vides in animalibus mu- inquit, idem in homine deprehendes: friuolis turbamur & inanibus. Taurum co- rubicundus excitat, ad vmbram Aſpis exurgit, Vrſos, Leoneſque mappa proritat. nia quæ natura fera ac rabida ſunt, conſternantur ad vana.* Martialis iocus de Bubalis. Bubali & Boues rubrarum veſtium obiectu exaſperantur. Senecæ locus de ira cohibenda.

hoc eleganter in *Metamorph. Ouidius*:

Haud ſecus exarſit, Circo quam Taurus aperto,
Cum ſua terribili petit irritamina cornu,
Puniceas veſtes, eluſaque vulnera ſentit.

In circo olim veſtes rubræ obijciebantur Boui.

jciebantur enim in circo ad irritandos Boues veſtes rubræ fæno ſuffultæ hoium formà, *Fæni homines* & *Pilæ* appellatæ, quod ceu *Pilis Boues* illis luderent ornibus impoſitas in aerem proijcerent. Hinc Martialis:

Iactat, vt impoſitas Taurus in aſtra pilas.

ſius hìc *oppoſitas* legit, & meo iudicio conuenientius. Et vt ferociſsimi ſint m B*ufali*, *ductorum* tamen atque magiſtrorum ſuorum imperio facile autes ſe præbent, fæminæ præſertim; quibus nomina ſua imponunt propria. enim à Curatoribus ſuis nomine quæuis ſibi indito ad mulctra vocatur, dicto obediens, ex numeroſo etiam grege diſcedens, accurrit illico, & ſe ngi permittit. Ex quo lacte, pilæ luſoriæ aut ouali forma moleque, caſeoncinnantur ſapidiſsimi (*Prouatura* vocant *Itali*) nec alio loco quam *Romæ* quentiores. His miram lactis copiam, ſi à nutricibus eſitentur, generari inæ noſtræ experientià, vt aſſerunt edoctæ, ſibi perſuadent. Bufalæ ad muliebra vocatæ accurrunt. Caſeus Bufalinus.

Portandis in curru ingentibus oneribus, bigis quadrigiſque facilè, & naui- quoque trahendis,difficilius aratro tamen aptantur. Vidi & *Equi* inſtar ſo- traxiſſe currum, & equitatum fuiſſe. Vt autem facilius cicurentur, ferrei ulorum ætate, annuli naribus inſeruntur cum funiculis, quibus à ductoris ſuis trahuntur & reguntur. *Saturnaliorum* quoque diebus, vt ludicra Populo Onera ingentia trahunt. Cur ſu decertant.

recreatio

recreatio exhibeatur, poſt Equos, Equaſque & Aſinos, ipſi quoque Bufali
ſu pro præmio decertant non liberi tamen, ſed funibus ab Equitibus tracti

Alexander Petronius Romanus Hippocrates æſtimatus.

Caro Bufalina.

De *Bufalina* carne hoc habeo quod addam ex *Alexandro T. Petronio* de *I*
Romanor. quem fama hodieque ceu *Vrbis* huius *Hippocratem* commenda
quem, hæc ſunt eius lib. 3. verba: *Bubali Caro viſu pulchra, albida, tactu lent*
craſſa, ægrè concoquitur. Recens comeſta, præter id quod ingrata eſt, alui fluorem
uet: ſalita minus lædit, magis ſapit: Iudæorum cibus eſt: lumbaris eius muſculus
par, lingua, & mammæ in fæminis adhuc lactantibus mirificè commendantur. N
ſolum apud Hebræos, ſed apud Romanos Nobiles pleroſque in pretio eſſe videntur

Cornuum Bufalinorũ quis vſus ſit.

Spaſmo flatuoſo dicũtur aduerſari.

cornibus *Bufalorum*, quæ in alias etiam longinquas regiones diſtrahitur, mi
eſt, quàm varia politiſſimaque *Romæ* ſupellex præparetur, *Annuli, Globuli p*
rij, Cruces, Capſulæ variæ, *Pectines, Auriſcalpia*, cultrorum *Manubria* & ſim
quæ nitore & valore finiſſimum *Ebenum* ſuperant, vt etiam his ſolis elabora
ſui opifices & tabernæ hìc inſtructiſſimæ inueniantur. Qui flatuoſo illo *Sp*
ac conuulſiuis motibus detinentur, annulorum eorundem geſtatu ſe ingens
neficium percipere affirmant. Vidi principem virum eiuſmodi moleſtis ſ
ptomatibus etiam nocturno tempore tentatum, qui hoc ſolo ſe remedio lib
ri mihi fatebatur, quando in ipſa Spaſmi acceſſione & paroxyſmo, integr
Bufalinum cornu exactiſsimè politum, quod ſub ceruicali continuò eum i
nem ſeruabat, manu ſtatim amplexatus fuiſſet.

Reſtat igitur vt Taurum & Mexicanum quidē vocemus hanc beſtiam.

An Boues ad ferenda onera ſint conditi.

Iure igitur ac merito *Tauri Mexicani* nomine hanc beſtiam condecor
mus. Tametſi verò *Petrus Gillius* in *Æliano* ex aliorum mente Boues ad
renda onera haud idoneos ait, cuius hæc ſunt verba: *Quid inquit (Cicer*
bobus loquar? quem ipſa terga declarant, non eſſe ad onus ſuſcipiendum figura
ceruices autem natæ ad iugum, tam vires humerorum & latitudines ad ar
extrahenda. Is ipſe tamen paulò ante de Bobus *Scythicis* hæc habet: *Scyt*
in quorum dorſo gibber eſt, & proceriſſimi & ex omni parte albi perparuis
nibus ſunt & minimè acutis: ſimiliterque vt Cameli eminenti dorſo exiſtu
ſimul & cum dorſo clitellæ imponuntur, perinde vt Cameli genuflectunt, rurſ
que ſuſcepto onere ſurgunt, quod ipſum hominum, qui ijs ad grauiſſimorum
rum vectiones vtuntur, diſciplina facere ſolent. Hæc eadem cum in Geſnerianis
drouandus hiſtorijs legiſſet, quærit ex quo Authore deſcripta hæc fuerint,
ſi *Ælianum* à Petro Gillio latinum factum vidiſſet, vt videre potuerat, ſciuit
Nec difficultatem negotio facit, quod, vt ipſe inquit, *Iulius Pomponius Sabin*
Comment. Virgilij ad Georgica de Scythicis bobus loquens, nullam gibbi fa
mentionem. Nam & ipſe fatetur *Ariſtotelem* 6. Hiſtor. 28. ſcribere: *Boues Sy*
cos more Camelorum nodos flectere ſcapularum. Cum Ælianus abſque gibberis m
tione eos ipſos deſcribat.

Aldrouandi gibboſus Taurus non eſt noſter.

Vlterius hoc indagandum: an, quam gibboſi Bouis *Aldrouandus* propo
Iconem, ad noſtram ſit referenda? *In Madagaſcar*, ait, *inſula, tantam boum*
copiam tradunt nauigationum in nouum orbem Authores, vt bouem cochleari, aut
re viliori commutarent. Gibbum habent in dorſo ex mera puraque pinguedine. Ico
adieci ex Diario nautico Batauorum *in Indiam Orientalem*. Atqui noſtrum qui
illo bouem conferet, reperiet præter ſolum gibbum, ſimilitudinis nihil a

rere

. Nec cornuum figura eadem eſt, nec animal villoſum eſt, nec vſqueadeo
ous reſpondet. Quæ *Scaliger.* habet de Gibboſis Bobus Exercit. 206. cap. 6.
: eadem ferme ipſa, quæ paulò ſuperius ex *Gillio* citaui, ſolis immutatis ver-
& quos *Gillius* in Scythia, hic in agro *Comanduano* Tartarorum reperiri
ſit, & nouo ipſis indito nomine *Bocamelos*, veluti *Cameloboues* diceres, ap-
uit. Veriſimile tamen eſt, ex M. Poli lib. 1. cap. 17. hæc ipſum deſcripſiſ-
ui & Ciuitatem nominat *Comandu* in regione *Reobarle*, vbi eiuſmodi bo-
gibboſi pilo albiſſimo, exiguo & plano naſcuntur, & Camelorum more
loni obediunt.

'eruntamen hęc omnia aliena adhuc à noſtro *Tauro Mexicano* exiſtunt. Pro- accedit *Petrus Hiſpalenſis*, qui Boues ait eſſe in *Quiuera* Orbis noui prouin- gibbum in humeris habentes ad ferenda onera, & anteriora horum villis ongis obtecta eſſe. Adhuc vicinius appropinquat icon illa, quam ego per- ando noui orbis nauigationum volumina, inueni in *Hieronymi Benzonis* *erica* parte quinta, & quidem in Tabula Chorographica *Nouæ Hiſpaniæ* in a Occidentali: vbi ære inciſam hanc noſtram beſtiam ad vnguem noſtræ ondentem videre eſt: hoc ſolo tamen diſcrimine addito, quod noſtra figu- *aurum*, vt ex genitalis maſculini ſignis conſpicuis patet, illa vaccam cum lenta vberum oſtentatione repræſentat. Huius beſtiæ gibbo auis inſidit *Pſittaci* inſcriptione. Recte igitur & ordine factum eſt, vt huius hiſtoria claro huic operi de *Nouæ Hiſpaniæ* plantis, Mineralibus atque Animalibus ereretur, *Mexicanus* potius, quam generali vocabulo *Americanus Taurus* taretur.

Petrus Hiſpalenſis magis conſentanea noſtra Tauro dicit.

Adhuc magis conſentit figura Hieronymi Benzonis.

ed proximè omnino, & vt verbo fertur, rem acu tangit, *Theuetus*: & ex *Ambroſius Pareus* lib. 24. cuius hic libet verba recitare. *Proditum apud The- n legimus*, inquit, *in noui orbis Florida ingentes cerni Tauros*, Butrol Barbarorum *à dictos, pedalia cornua gerentes, gibbamque in dorſo Camelinæ ſimilem, pilo pro- & fuluo, cauda Leonina: non eſt ferè aliud magis ferum animal, nunquam enim atur, niſi matri ereptum. Pellium tegminibus Barbari aduerſum hyemis inclemen- , cornibus verò velut alexiteriam vim habentibus aduerſum venena ſe muniunt.* at hoc ipſo *Parei* libro *Tauri* huius tam ferocis ſatis ferox imago, in qua quod reprehendam, habeo, quod rictum nimis apertum verſus aures Pi- produxerit, qui in noſtra figura noſtratium boum oris diductionem mi- è excedit. Reliqua membrorum proportio, & crinium colli, ceterorumq. oris pilorum promiſſio cum noſtra ſatis congruit. Ex hoc iam iterum, l ſupra monuimus, luce clarius patet, non *Peruanum*; ſed *Mexicanum*, ſiue *danum*, ſiue *Nouæ Hiſpaniæ*, hoc eſt illius noui orbis partis eſſe animal, quæ *uano* ſeparata & ſuos olim ſeparatos Reges ſiue *Motazumas* habuit.

Omnino cum noſtro Tauro conuenit Theueti icon deſcripta.

Eſt tamen in rictu peccatum.

lon poſſum, quin vel curioſi Lectoris gratia non contemnendam hic quæ- em expediam: Sitne hæc beſtia *Nouæ Hiſpaniæ* indigena, an ex *Europa* eò ca? Audiamus *Ioſeph. à Coſta* in ſua generali Indiæ Occident. hiſtoria, an um hunc nobis diſſoluturus ſit. Certa animalia ait ille, *Nouo orbi* ſunt ſoli liaria, nobis æquè peregrina, atque orbis ipſe incognitus olim fuit, vt erit npli gratia Canis, quem primo loco deſcripſi: alia cum noſtris conue- niunt,

An hæc beſtia ſit Nouæ Hiſpaniæ aduentitia?

niunt, vt Vrſi, Leones, & ſimilia. Alia illis incognita planè gentibus, à no
primum eò delata fuerunt. Qualia inquit Ioſephus lib. 4. cap. 23. ſunt O
Vaccæ, Capræ, Sues, Equi, Aſini, Canes noſtrates ac Feles. Boues & Vaccas ait,
rum in modum propagatos fuiſſe & ita multiplicatos, vt millenario perſa
numero in montanis diuagentur. Hæc à ſeruis æquè ac liberis petuntur, o
duntur, excoriantur, & commercia inde coriacea in *Noua Hiſpania* celeberr
agitantur. *Tergorum enim*, inquit ille, *innumerus numerus in Hiſpaniam effe*
Anno 87. ex Sant Domingo 35444. corijs bouinis, vaccinijſque naues onerabantur
Noua Hiſpania autem 60350. iungebantur, quæ pretio æſtimata 96532. peſos
Regales octonorum reddunt. Merces has, qui in Seuiliæ littoribus expoſitas luſtra
ſpectaculo in ſtuporem datur.

Hoc ex ipſo à Coſta enodatur quæſitum.

Mirum vectigal & prouentus ex corijs vaccarum boumque noui Orbis.

In hunc ſenſum & hæc ſunt, quæ lib. 1. cap. 21. habet. *His adde*, ait,
ante hæc tempora nec vtilium pecorum greges inibi fuerint, qui tamen poſtquam Hi
has Inſulas (Cubam nimirum, Hiſpaniolam, Iamaicam, Margaritam, Dominic
occuparunt, nunc numeroſis gregibus oberrant: ſiue Tauros, ſiue Equos, ſiue Porcos
Caneſue. Vaccarum greges tot tamque frequentes ſunt, vt nullo dominio priuatim
dictæ quoquouerſum cumulatè vagentur, & ab incolis ferarum modo indiſcretè fig
capianturque ſaltem corij cauſa, quod detractum exiccant, & merce iſtiuſmodi negoti
nes ſuas agitant.

Bubulum pecus innumerabiliter creuit in nouo Orbe.

Volui hæc Authoris pluſcula licet, verba recitare, vt quid in hac contro
ſia decidendum lector velit, ipſemet iudicare poſſit. Videtur is bubulum p
ab *Hiſpanis Americæ* illatum fuiſſe, concludere velle. Aſt, vt ego *Mexica*
noſtrum *Taurum* prius *Hiſpanicum* fuiſſe credam, nulla ratione adduci queo
clamat peregrina animalis facies, nec *Aſiaticis*, nec *Africanis*, nec *Europæis*
ſa prius in Vrbibus aut ſaltibus. Vt enim, quos ſupra propoſui diuerſimodo
ues aliquam cum hoc Tauro partem ſimilem habeant, ſiue iubam, ſiue
dam, ſiue cornua, ſiue colorem pilorum rutilum, ſiue gibbum aſpicere v
nullum tamen reperies, qui omnia hæc coniuncta obtineat. Nec niſi te
credi poteſt, noſtratium aliquem Bouem ab *Americano* ſiue ſolo, ſiue cælo,
plures etiam prolium propagationes tam mira metamorphoſi mutari potu

Quæſtionis deciſio.

Dicendum potius illi regioni natiuum hunc Taurum eſſe.

Huc facit, quod *Indicæ* titulum *Vacca* illa *Tauro* noſtro perſimilis in Ch
graphica, vt dixi, tabula expreſſum habeat: quaſi Scriptor ille dicat, gen
Indianæ hoc animal proprium ac natiuum eſſe; cum & *Theuetus Taurum*
Floridæ veluti incolam, & natiuum adſcribere voluerit. Niſi *Ioſephus* non o
forſan bubulum pecus, ſed illud ſolummodo ab *Hiſpanis* ad *Indos Occiden*
tranſportatum voluit, non quod ferum & ſilueſtre, ſed cicur & vrbanum
multiplicatũ tamen ob regionis fertilitatem opima paſcuà, cælique clementi
innumera prole ſiluas poſtea repetere coactum fuerit. Maneat igitur hic *Ta*
verè *Mexicanus*, & forſan *Ioſepho à Coſta* minus cognitus, quod in *Peruano*
tius hic Regno vixerit, cui regioni hæc beſtia minimè familiaris eſt.

Explicari tamen poteſt Ioſephus.

Exiſtimo quoque, vt ferociſſimum ſit animal, Indos tamen, priuſquam
ſtræ *Vaccæ* eò transferrentur, ſilueſtrium harum lacte vaccarum victitare
tuiſſe, & adhuc ibi viuere, quò noſtræ nondum peruenerunt; quod diſte
quæ in icone tabulæ chorographicæ illa apparent, vbera inſinuant. Et m

Potuiſſe Indos etiã harum ſilueſtrium vaccarum lacte viuere.

bu

ereptos vitulos domari potuiſſe *Theuetus* quoque meminit. Ac neſcio n argumenti huius ſpeciem mihi præbet ſubligaculum illud coxæ anne-, cum ſex rotundis pilis inde dependentibus quaſi nolis ſonantibus, ac tin-abulis aut alijs quibuſuis ornamentis nolarum defectu ſtudioſè illis Tauris iſque alligatis, veluti & noſtris campanulas in collo vaccis adaptamus. Nam l nonnemini, qui hanc mecum in autographo picturam bene miratus viderentur eſſe verrucæ eiuſmodi, quales ſæpe in Equis innaſci ac Mulis imus, non habet multum veriſimilitudinis. Sunt & iidem illi *Americani* non es adhuc ab *Hiſpanis* domiti, ſemiferi & agreſtes homines, eodem quaſi beſtijs domicilio gaudentes; quos ſibi vt pareant, difficili haud negotio icere poſſunt. Atque hæc de Tauro hoc Mexicano, quæ mihi dicere licuit; paucula, ſiue nimia æqui bonique lector conſulat.

AVRVM tollet, qui vitulum ſuſtulerit, antiquum erat prouerbium. Et ego qui rum iam tuli, an vitulum non ſuſtulero? An qui de Boue non pauca dixi, itulis non pluſcula etiam commentaturus ero? Et quidem cum tam oppor-ſe offerat occaſio *Principi* meo *Cardinali Barberino* me ſiſtendi, & Anato-monſtroſi ac *Bicipitis Vituli*, quam benigniſſimè mihi prouinciam iniun-, enodandi: & *Summi* ſimul *Pontificis* VRBANI. VIII. nutui ſubie-mè obediendi. Cum enim *Sanctitas* ſua eiuſdem *Vituli* partium ichno-hiam, & breuem earundem explicationem ſibi à me exhibitam vidiſſet: non indignam cenſere viſa eſt, quæ publicis etiam typis committeretur, uod ego, non vt ad nutum hunc quàm obſequentiſſimum me non præſta-, in hunc vſque diem diſtuli; ſed vt tempori potius inſeruirem. rant autem cum Summo Pontifice tūc in *Vaticanis* curæ meæ cōmiſſis *Hor-*i ab amœnitate aſpectus pulchriformiū, ſiue Calliopeiorum (Itali *Beluedere* t (nomē meruerūt, *Ioannes Ciampolus Lynceus* ſupra memoratus, *Iulius Man-*intimus & Cubicularius Pontificius *Archiater*, vir non Ariſtotelicà modò ſophià & Hippocraticà Medicinà eminentiſsimus, ſed Chymicarum quo-erum gnarus, Anatomicus inſignis, & liberalium plurium aliarum artium am amator, quam exactiſsimus iudex & æſtimator. Hi dum varia mecum onſtro hoc confabularentur, acceſsit tertio loco *Auguſtinus Vegius* vt anctitati adhuc Cardinali à Theologicis ſtudijs, ita à diſpenſandis nunc ioribus Eleemoſynis, vir doctiſsimus & probiſsimus: qui omnes varia-nobis controuerſiarum campum aperuerunt. Et in primis quidem: An ani-oc ſimplex, an duo potius dici meruiſſet, ob duo exactiſsimè formata ca-ſiquidem *Cerebro* & non *Cordi*, quod *Ariſtotelici* faciunt, primatum *Medici* buunt. An aer à pulmonibus hauſtus cor ingrederetur, quod vulgò credi-cum in hoc monſtro hi per tubulum inflati, ſoli abſque corde intumuiſ-An, cū in hoc *Vitulo* gula deeſſet, & vnus idēque meatus aeri in pulmones, is in ventriculos deferendis inſeruiret, diu hoc monſtrū ſuperſtes eſſe po-t? De quibus in hiſtoria ſigillatim aliquid, ſi tēporis permittet anguſtia, phi-habor. Et ſi quos hactenus ſcripta noſtra ſolūmodo forſan delectarunt: ſpe-nc eadem vtilia ijs maximè fore, quod quandam animalis huius partium micam lucem allatura ſint; quæ vel ab alijs neglecta, vel non detecta fuit.

Occaſione Bicipitis Vituli aliqua de Vitulis dicē-tur.

Iulius Mā-cinus Archiater Pō-tificius, plu-rimarū li-beralium diſciplina-rum peri-tus.

Quæ de hoc vitulo monſtroſo in quæſtio-nem veni-re poſſint.

Nec

Principes etiam viros in aſpectu vilibus rebus philoſophari debere.

Nec indecorum prorſus eſt, Summos quoque Principes ad hæc aſpectu
dem vilia, philoſophica tamen, & neſcio quid reconditi præſeferentia *N*
molimina, interdum ſe dimittere, & magnam in paruis rebus admirari DE
pientiam. Non aliter certè, ac Ampliſſimo *Cardinali* huic noſtro, ita *Caro*
Biceps olim V*itulus*, vt quod miraretur, haberet, oblatus fuit, *Nicolao Villa*
his verbis id teſtante: *Carolus V expeditione Africana cum in Largheram no*
Sardiniæ vrbem appuliſſet, eàdem nocte res inſolita contigit. Bos enim vitulum b
tem peperit, quem mulier cuius bos erat, videndum Cæſari obtulit. Ingredimini am
nam & hìc Dij habitant, dicebat *Heraclitus*, dum in vili quadam caſula, forſ
calefaciens & opera diuina admirans, ſederet. Nos veriores Philoſophi,
Chriſtiani ſumus, infinitam & impenetrabilem *Creatoris* noſtri ſapientiam
omnibus etiam abiectiſſimis creaturis, ne dicam inſoliti quippiam habenti
quod in hoc noſtro V*itulo* eluceſcet modò, non ſatis ſuperque vnquam adm
ri & laudare poterimus. Aggrediamur igitur opus, & hiſtorico ſaltem filo n
vituli huius, tam internas quam externas diligenter partes delineemus
illa, quæ controuerſiam facere videbuntur, ampliore etiam ſermone p
enucleemus.

Vituli huius bicipitis deſcriptio.

Die igitur 18. Aprilis, Anni M. DC. XXIV. iam ſæpe memoratum *b*
tem V*itulum* domi meæ præſentibus ferme omnibus *Romanæ vniuerſitatis* n
Medicinæ ſtudioſis, ſecui. Natus autem fuerat mortuus, licet iam maturus
tui, & vi quaſi à matris vtero abſtractus, quem forſan ob duplex caput com
dè illa parere minimè potuerat. Longus erat ſpithamas, ſiue palmos (pro

Magnitudo.

eademque menſura hæc ego vocabula ſumo) quinque, & ſatis extenſos.

Caput.

Vtrumque caput perfectum, ſatis magnum, & proportione corpo
ſpondebat. Dextrum tamen ſiniſtro paulò maius: hinc dexter & poſt
pes etiam nonnihil erat contractior, quaſi ſcilicet ob maioris capitis
lem latus illud abbreuiatum atque retractum fuiſſet. Singula ſuos d

Dentes & huius & Vaccini.

capita quoque oſtendebant: quatuor enim in quolibet anteriores inc
erant in maxilla inferiori, quibus in ſuperiore nulli reſpondebant. In vt
tamen maxilla tam ſuperna, quàm inferna, ſui erant molares ordine ſiti, qu
men non numeraui. Hoc ſcio interim, in perfecto atque adulto hoc an
Boue, ſiue Vacca; hos dentes determinatos reperiri: octo nempe anterior
ciſores omnes eiuſdem prorſus figuræ in maxilla inferiore: ſed deſunt
qui canini in alijs animalibus dicuntur. Ex vtroque latere eiuſdem maxill
cem: in ſuperiore nulli adfuere, qui cum inciſoribus correſponderent
vlli canini. Molares nouem numerabantur, tam ex vno quam ex altero lat
Erunt igitur ſimul ſumpti omnes numero quadraginta ſex vaccini de
Oculos, nares, aures & cetera omnia perfecta hìc iuueni. Cerebrum quo

Oculi, nares, aures, & cerebrũ.

integrum, quod in vno ſaltem capite perueſtigare volui: ſanguinolentum
tamen conſpiciebatur, quod ipſi ex conatu forſan ac niſu matris, ob partus
ficultatem, accidit.

Vertebræ colli & totius ſpinæ dorſalis.

Vtrunq; etiam *Caput* hoc ſuæ particulari vertebræ inſidebat, & vtraque
vertebra tertiæ cuidam in medio ſitæ, quæ & ſuprema colli dici poteſt, lat
ter adhæreſcebat. Priorum vtraque vnico tantum foramine prædita era
qu

d ſpinalis medulla ex capite egrediens tranſibat, & vtrinq. in tertiam verte-
n ingrediebatur tribus donatam foraminibus, duobus nẽpe lateralibus quæ
dictam medullam admittũt, & tertio inferiori, per quod medulla egreditur,
ſuppoſitam ſibi vertebrã ingreditur. Hoc tamen hìc aduertendũ, vtramq.
ullam, ex vtraq. occipitis baſi ſeu foramine egreſſam in hac tertia vertebra
e ob id lõgè maior eſt, quam duæ ſociæ laterales) vniri, coaleſcere, ac vnicum
em medullæ truncum per totam dorſi ſpinam deſcendere, ſimplicem dico,
on duplicem, quod quis ſuſpicari forſan potuiſſet.

Medulla ſpinalis primò bifida, postea ſimplex.

rat autem priorum vtraq. dictarum vertebrarum, quàm arctiſſimè conne-
m capiti, quàm vertebræ illi, quæ inter vtramq. media ſedebat, & triangu-
erat, cum priorum vtraque plana potius, & per tranſuerſum oblonga eſſet.
tertiæ poſtmodum triangulari, & vt ita dicam, triforatæ vertebræ, quinq.
ordinariæ & his ſexta adhærebat, quæ ſpinam ſiue appendicem valde elatã
bat, quod in alijs non videre vertebris fuit. Ex hac eminẽtia candicans fir-
imus vtrinque *tendo*, nihil ferme muſculoſæ carnis poſſidens, inſtar albi ali-
s ligamenti enaſcebatur. Hic autem in vtrumq. occiput inſerebatur, pro ca-
n videlicet eorundem extẽſione, mira vterq. Naturæ ſagacitate fabrefactus.
aliæ ordine ad caudæ vſque finem vertebræ ſequebantur. Notandũ hoc ta-
velim, dorſi ſpinam non lineà prorſus rectà, ſed arcuata veluti proceſſiſſe.
ıe hæc de capitibus & ſpinali medulla dicta ſunto.

Muſculus tendinoſus biceps in vtraque capita inſertus.

iternæ oris partes lingua nempe & larinx, figuram ſuam ex omnibus con-
entibus particulis integrã in vtroq. capite ſortitæ fuerãt. Aſpera etiam Ar-
ex quolibet capite ſingula exoriebatur, quæ ambæ paulo poſt ortũ in vnã
eſcebant. Verũ quod nunc ſequitur monſtroſum magis eſt, quam quod vel
am viderim, ſcriptũ legerim, aut ab alijs mihi recenſeri audiuerim. Immiſ-
m alterutri aſperæ arteriæ canaliculo, pulmones inflari iuſſi: elati fuerunt
nenter in vtroque latere, vtrobiq. in tres lobolos diuiſi, maior erat inferior
ongus latuſq. digitos trãſuerſos, alteri duo ſuperoires pollicis magnitudinẽ
ſuperabant. Sed cor ne tãtillum quidem vel mouebatur, vel eleuabatur. Id
mihi quidem nouum minimè viſum fuit, rapuit tamen in admirationem
eũ Auditores meos & ſpectatores, quibus aliud longè perſuaſum erat. Cre-
enim præceptorum à Magiſtris ſuis traditorum perſuaſione, aerem à no-
alijs animalibus in pulmones receptum, aliquam ſui portionem ſiniſtro
s ventriculo per arteriam venoſam pro ſpirituum vitaliũ fabrica commu-
. Quod falſum tamen eſſe nõ tam animalium maiorum minorumq. alio-
quàm humanorum etiam cadauerum pulmones per follẽ etiam inflati, vt
ienti patebit, commonſtrant: cùm ne tantillum quidẽ cor ex inflato aere
neſcat, quod tamen ſi meatus vlli occulti forent & oculo noſtro inpercepti-
iam per fortem aeris impulſionem aperirentur. Nam & inuiſibiles & alijs
s impenetrabiles arteriolarum cum venulis anaſtomoſes in *plexu Choroide*
mirabili Cerebri, hoc ego ſolo medio, flatu nimirum, ſæpe detexi. Aſt cre
potius ac diſrumpantur propemodum pulmones violentià intruſi flatus,
uam cor aerem admittat, neceſſe eſt. Veruntamen hoc quod iam di-
ihi admirationem nullam mouit, ſæpius enim eiuſmodi ſpectacula ſpe-

Internæ oris partes.

Inflatis pulmonibus per aſperã arteriam cor non mouebatur.

Non videri meatus vllos dari intromittendi aeris ex pulmonibus in cor.

Quod iam ſequitur mirabilius longè eſt.

Eee ctaueram

ctaueram. Aſt quod nunc dicam, id demumme extra me ipſum quaſi ra
Cum enim iterum iterumque pulmones inflari curarem, vt præconceptam
Mōſtruoſiſſimum quid in aſpera arteria. opinionem de cordis ſimul motu facto ex mente eradicarē; toties ſub ipſo
phragmate vtris inſtar aliquid ſubleuari, diſtendiq. animaduerti. Hæſi diu
hoc rei, aut monſtri potius eſſet: cum ea in regione nec vllum ex pulmo
foramen factum, & ſtomachorū ſeu vētriculorum ibi ſacculos ſitos eſſe no
deferri autem ad ciborum marſupia aeris ſubſtantiā per aſperā arteriam,
deniq. totā inuertere rerum naturam, ac partiū animaliū ſeriem mihi videl
Quare immiſſo ſtylo per aſperam arteriam, incepi per longum deſcenden
lam cultello diuidere, ad mediam thoracis regionem vſq. penetrando. Et ec
rabile viſu! eundem ductum ſiue canalem in vētriculum ſub diaphragma
ſitum deſinere animaduerti, quod equidē niſi manibus toties palpatum &
quoq. noſtris vſurpatum oculis fuiſſet, nec à nobis adhuc etiam crederetu
& hic Naturæ induſtriam & admirabile omnipotentis DEI artificium ſ
perq. ſtupere non potui: quòd hoc ipſum aſperæ Arteriæ corpus ſuo non
modo inſtructum eſſet capite Larynge, nimirum Epiglottide, oſſe Y pſilo
cto, & reliquis nodū hunc pneumaticū conſtituētibus partibus, ſed & illud
cartilagineis ſuis annulis conſtaret, & aliquò vſq. ad ſpatiū quatuor forſan
uerſorum digitorum eadem ſubſtantia protenderetur. Tum idem ductus
ſubſtantiā omnino mollem ac carnoſam, & vt vno dicam verbo, ipſiſſim
Aſpera arteria in Oeſophagum tranſit. *phagi* ſubſtantiam mutabatur, quæ in ipſum vt dixi ventriculum deſcende
deſinebat. Hic iterum non potui nō ſuſpicere & laudare mirabile prouid
turæ ingenium. Hæc enim aſpera Arteria non (quod in alijs omnibus fier
videmus) bifurcata diuidebatur, vnū in hunc, & in alterū pulmonem aliū
demittēdo, ſed recto ſtatim tramite porrecta in gulā, ſiue *Oeſophagum* trā
batur. Vt tamen & pulmonibus aerē impertiretur, cuius gratia eſt efficta,
res tubulos ex ſeſe in vtriuſq. pulmonis lobos ſuperiores, qui ipſi aſperæ A
agglutinabantur, demittebat, per quos & aer in omnem pulmonum ſub
porrò ingredi & egredi liberrimè poterat. Hi omnes tubuli ſiue bronchi
ræ Arteriæ per omnes poſtea lobos diſſeminabantur, quod nobis patuit, d
flarentur ijdem & denuo detumeſcerent.

Curioſa quæſtio. An ali hoc monſtrum potuiſſet. Atque hìc per tranſennam ſaltem, illius quæſtionis quam ſupra mihi
dixi, meminero: *An hic vitulus diu ſuperſtes eſſe, cibumq. ac potum per eandem*
Arteriam, aeri in alijs animalibus deſtinatā, tranſglutire potuiſſet? Id enim nob
tidie vſuuenire nouimus, vbi quid inter prandendum ſiue ex cibis ſiue
ad pulmones illabitur, tuſſim illico cum ſuffocationis metu excitari: qua
hic ſit reſpondendum, facilè patere videtur.

Reſpondetur quæſtioni. Atqui ego inconueniens minimè cenſuerim, per aliquod etiam tēpus h
ſtrum lacte materno ſucto ali potuiſſe. Neq. enim reſpirationi obſtaculo
buerat, cū aer ad latera per ſua ſe diuerticula in pulmones recipere, cibu
interim itinere in ventriculos deſcendere facillimè potuerat. Et quid ſi ae
portio non parua cum cibo deſcendiſſet, inde mali ſecutum fuiſſet? hoc en
bis frequēter euenire, dum ex anguſtioris orificij vitro bibimus, experie
ſtis eſt, & *Hippocrates* hoc monuit libello de Flatibus: *Omnia quæ eduntur*

inquit, *ſpiritus in corpus inferunt, aliquando plures, aliquando etiam pauciores:*
utem inde manifeſtum fit, qood plurimis eructationes poſt cibos & potus euenire ſolent.
dit enim inſpiratus aer foras, quia ſi eidem *Hippocrati* libello de Corde cre-
ius, nullum neque ipſe, neque aqua homini aut animali alimentum præbent.
rito autem, inquit, *recurrit ſpiritus & aqua, non enim humanæ naturæ alimenta* Hippocratis loca controuerſa.
ſunt. Quomodo enim hominis alimentum ſint ventus & aqua cruda? Idem tamen
p. libello de Flat. (vt hoc obiter dicam) contrarium aſſerit, ſic enim ibi ait:
ora enim omnia tum hominum, tum reliquorum quoque animantium à triplici nutri-
to ſuſtentantur, horum autem nutrimentorum nomina hæc ſunt cibus, potus, ſpiritus.
iritus quidem qui in corporibus ſunt, flatus vocantur; qui verò extra corpora exi-
t, aer. Qui ſanè maximus eſt in omnibus quæ corpori accidunt, & author & domi-
Sed & vice verſa, vt in ventriculum aerem, ita in pulmonem potum deſcen-
 voluit idem Hipp. eodem de corde libello. *Etenim homo multò maximam* Hipp. dicit pulmonem & cor bibere.
em in ventrem bibit: gula enim ſiue ſtomachus velut infundibulum potus copiam &
unque volumus, excipit. Bibit autem & in guttur ac arteriam, minus verò & quan-
latere poſſit per rimam illapſum. Ait etiam ibidem aquam in pericardio con-
am ex potu ſcilicet in pulmonem labente, veluti vrinam cordis eſſe. Quam
abilem ſuam philoſophiam his verbis concludit: *Hunc itaque humorem cor de*
ione vna cum aere abducit: aerem quidem igitur, vbi in medelam ceſſit, neceſſario
et retrò per eandem viam qua abduxit, reijcere. Verum humorem partim in culeum
aginam ſuam expuit: partim rurſus vna cum aere foras propellit. Solidiorem ta-
 cibum ceu fænum, herbas, frumenta, legumina, non puto ab hoc vitulo de-
ari potuiſſe. Cum dicto iam loco dicat Hipp. *quod operculum Laryngis, Epiglot-*
ingula ſiue minor lingua appellata, ne permiſerit quidem aliquid amplioris potus pe-
ire. Vnde, cum credi facilè potuiſſet, quandoquidem duo capita eſſent,
ula ſuum habere Oeſophagum & aſperam arteriam, adeoque quatuor vaſa
debuiſſe. Hìc natura tamen adeò defecit, vt pro quatuor vnum ſolùm fabre-
it, quod cibo nihilominus liquido, aerique detrudendo ſatis fuiſſet.
Hiſtoriam porrò perſequamur. Ventriculi igitur poſt pulmonem, vt iam an-
tum fuit, qui quatuor ſunt numero, & ipſi ex immiſſo flatu attollebantur.
 autem horum omnium & nomina ſint, & officia, inferius expediam, quan- Quæ excrementa in ventriculis reperta ſint.
e *Ruminatione* tractaturus dubia quædam authorum loca explicabo. Hoc
im hìc nouiſſe ſatis fuerit, in *tertio* ventriculo plicatilium ſerie quadã mem-
arum conferto, nihil præter ſeſquiunciam fortè mucaginis cuiuſdam reper-
fuiſſe. In *quarto* autem & vltimo ventriculo vbi chylus abſoluitur, & coagu-
ln lactantibus colligitur, inueniebatur ſemilibræ pondere humor chyloſus
am, adeò tenax, viſcoſus, ſibiq. cohærens & albicans, vt gluten Taurinum
è æmularetur, ita vt ab ipſa etiam madefacta ſpongia non imbiberetur, ſed
 elui ac manibus deturbari neceſſe haberet.
ubium profectò non leue ea mihi res mouit, quibus in hunc ventriculum
antâ huius humoris copia perduci potuerit: ſicuti & illud, quod totius ani- Tota caro lactis acidi odorem emittebat.
s huius caro omnino acidi lactis odore ſpirabat. An dicendũ, dum in vtero
anguine materno fœtus nutritur, ſæpe cum ſanguine lac miſceri? Eſt enim
lis greſſus & regreſſus ab vtero, ſanguinis ad vbera & ab his ad vterum,

quod fœminæ etiam noſtræ philoſophicas has minimè edoctæ ſpeculation
nouerunt. Sed hæc patentiorem contemplandi campum deſiderant.

Inteſtina.

Huic igitur vltimo ventriculo *inteſtina* eiuſdem propemodum cum ipſo ſ
ſtantiæ, annectebantur; quæ ego haud diſſecare volui, cum ex recto inteſt
ſua ſponte eiuſdem coloris ac conſiſtentiæ excrementum efflueret, quale
eſſe videmus, quæ iam paſta fuerunt. *Vitulus* autem hic nec lac quidem à
tris vberibus ſuxerat, cum mortuus editus fuiſſet.

A vena nutricula inflata quæ partes internæ inflatæ fuerint.

Dum autem ventrem inferiorem aperiri iuberem, ſimul *venam Nutricu*
ex vmbilico hepati inſertam conſtringi curaui, quo illa poſtmodum pro
flando hepate inſeruiret. Quæ vbi ex tubulo flatum recepiſſet, viſu iucund
& mirabile dictu, confeſtim inflatum eſt *hepar*, *pulmones*, *cor*, *lien* atque ipſi
nes ventriculi: qui, cùm vna communi tunicâ inueſtiantur, imponunt alicui
cum ſacculum & non plures eſſe, exiſtimanti. Hæc autem, qua ratione con
gat, in Medicinæ ſtudioſorum gratiâ ex *Iuuenilibus* meis paulo poſt ſubiung

Cor & quid in hoc inuentum.

Quatuor Cordis vaſa nec tempus, nec opus examinare fuit, quæ ego alijs
bus in perfectis ac imperfectis vitulinis fœtibus quam exactiſsimè fieri pot
perquiſiui & deſcripſi. Corde tamen aperto, & ſiniſtro eius ventriculo in
cto, globulum quendam nigrum, durumque reperimus, carneæ ſubſtanti
milem, adnatum internæ huius ventriculi cauitati, quem vbi diſcidi, eff

Sanguine cor caruit.

ſanguis nigricans remanente pelle duriuſcula: ſanguis ille autem magnitu
nucis moſcatæ exquiſitè ſphæricus, ac rotundus prorſus globulus erat. Sed n
in hoc, neque dextro ventriculo ſanguinem vllum inuenimus alium, id quod
tatione digniſſimum cenſeo. *Veſica* vrinaria liquoris ſui expers & parua ad

Veſica & Vrachos.

dum erat. Incisà illà, per ſtylum vas *Vrachon* dictum indagaui, qui me
manifeſtè peruius erat. Sumit autem *Vrachos* initium ſuum ex fundo veſic
vrinam in veſicam ex *renibus* corriuatam, dum adhuc in vtero vitulus con
ditur, deportat ad membranam quandam *Allantoidem* dictam, eum in fi
à Natura fabrefactam, vt inſtar alicuius vtris excrementum illud ſeroſum
ligat, donec partus tempore ex vtero excernatur. Eſt autem *Vrachos* ex

Quatuor vmbicalilia vaſa.

tuor illis vaſis vmbilicum conſtituentibus vnum. *Secundum* eſt *vena Nutr*
quæ ſanguinem maternum in hepar refundit, *tertium & quartum*, ſunt a
illæ *arteriæ vmbilicales* appellatæ, quæ in deſcendẽtis *Arteriæ magnæ* ramos
vitalẽ matris ſpiritum tranſportant. Quæ omnia vaſa hìc probè conſpicieb

Lien.

Renes.

Lien perexiguus erat, nec ſingulare quicquam obtinebat. *Renes* diſciſſi
carnem, ſed merum potius congelatum ſanguinem referebant. Cohærebat
men fibris carneis, ita vt quid medium inter carnem ſeu parenchyma, &
guinem coagulatum exiſtimaretur. Ceterùm interna omnia viſcera perbe

Teſticuli.

habebant. *Teſticuli* etiam (maſculus enim hoc mõſtrum fuerat) qui tamen la
tes & parui erant, vix Auellanam nucem ſuperabant. Atque hæc fideliſſim
Monſtri huius *Anatome*, quæ ſummâ, quam adhibere & potui & debui, dili

Solius Principis Cardinalis Barberini honori hic labor dedicatur.

trium horarũ ſpacio à me adminiſtrata & abſoluta fuit. Qui merito labor
illi dedicatus ſit *Principi*, qui eũdem mihi benignè cõmiſit. Et cui ſoli à *M*
rum filijs gratiæ ſint habẽdæ, ſi quid vtilitatis nacturi ſunt, tã ex enarrata
ria, quàm ex ſequẽtibus meis vberioribus diſquiſitionibus, quas nũc ſubne

q

in meis forſan aduerſarijs alioquin delituiſſent ac computruiſſent.
ed priuſquam has obſeruationes meas *Iuueniles* quidem; Naturâ tamen di-
nte & dictante ſcriptas, publicas faciam; rogandus mihi eſt docilis & ſtu-
s lector, ne ita facilè Philoſophaſtris quibuſdam fidem adhibeat, tam auda-
quiduis negantibus, quod ipſi nec manibus tractarunt, nec oculis vnquam
parunt: eam ſolam ob cauſam nimirum, quod Veterum illud ſcriptis ad-
ri, infringere eorum dogmata, & obſtare authoritati videatur: qui
O ipſi, & Naturæ leges præſcribere, & vim inferre præſumunt, dum mi-
hi omnia ſuo arbitratu, cogitatione, & temerario iudicio fieri debere ſibi
adent. Nos æquum eſt *Naturæ*, & non hanc nobis ſe accommodare. Quare
læ omnes eorum ſunt rationes, quas *rerum magiſtra experientia* impugnat.

Experientiæ potius quam nudis imaginationibus credendũ.

eſcripturus ſum itaque iam *Vitulinam* Anatomen, quam ante hos annos vi-
, ea quà fieri potuit induſtriâ, exercui, vt fideliorem quarundam controuer-
m enodationem indè nanciſcerer. Vtar autem hìc ijſdem penè verbis, quæ
eis *Iuuenilibus* ſcripta reperio; ad quæ ſi opus ſit, etiam lectorem prouoco, ne
me in alium ea ſenſum detorquere voluiſſe, cenſere poſſit, vt quę in *Monſtro*
ueniſſe dixi, propterea magis confirmarem. Eadem enim nunc Natura eſt,
ante tot millia annorum fuit: ſed nos mutamur, & alia ſubinde de eadem
s imaginamur.

Vitulina alia Anatome.

rdis igitur *Vaſa* hanc ſortiebantur conſtitutionem. *Vena Caua* ex He-
aſcendens Cordi, non aliter in oſtium quoddam ante dextrum eius ventri-
m, atque in nobis aperitur: & iuxta dextrã cordis auriculam cum *Arteria ve-*
quæ ad ſiniſtrum cordis Ventriculum pertinet, per manifeſtum admodum
dumq. foramen continuatur, per quod ex *Caua* ſanguis in hanc *Arteriam*
ſam tranſfluit, minimeq. in dextrum ventriculum influit: & ne in *Cauam* re-
atur, membranula ſubtilis operculi vicem ſubiens, foramini ſiue oſtiolo il-
onitur. Prope hoc oſtiolum, foraminulum longè adhuc minus reperitur, ex
ena producitur *Coronaria* cordis dicta, per cordis baſin diſſeminata. Dexter
ventriculus humano erat ſimilis, tot carnoſis tamẽ ac fortibus fibris haud
itus. Hæc ambo vaſa eiuſdẽ ſunt ſubſtantiæ; venoſæ nimirũ, non arterioſæ.

Cordis vaſorum venoſorum deſcriptio.

Vena Caua.

Arteria venoſa.

Venæ coronaria cordis.

terioſa autem duo hoc modo ſe habebant. Et quidem, quod ex his primò in
s incurrit, omnibus imponit *Arteriam magnam* eſſe, & ex ſiniſtro cordis ſi-
tum ducere arbitrantibus: cum tamen planè contrarium exiſtat & ſit po-
ena Arterioſa ac ſuperincũbat ipſi *Arteriæ magnæ*, quæ reuera in exortu atq.
u ſuo ex ſiniſtro ventriculo, non eſt tam magna lataq. atque hæc ipſa vena
oſa. Cũ igitur *Arteria magna* enaſcitur & egreditur ex Corde, progreditur
itudinem tranſuerſi pollicis (in hoc vitulo ſaltem ita conſpiciebatur) dein-
duplo ampliorẽ truncũ, quam ab exortu fuerat, deſinit. Ex hoc alius aſcen-
uncus tã amplus, vel pauló minor quam ille fuerat, qui ex Corde emerge-
tque hic eſt truncus *Arteriæ magnæ* aſcendẽtis. Magnus autem dictus trun-
rtim ad ſpinam dorſi deflectens, conſtituit *Arteriam magnam deſcendentem*:
n verſus cor reflexus illudq. ſubiens, per dextrum nempe ventriculum,
m facit *arterioſam*: quæ tamen, antequam cordi inſeritur, bifurcata ſingu-
mos in vtroſq. pulmones ſpargit. Dico autem *Venam* hanc *arterioſam* ingre-

Vaſa arterioſa cordis.

Arteria magna.

Vena arterioſa.

 dicor,

di cor ſi exortum eius inſpicias,quem ab *Arteria magna* ſiue *Aorta* nanciſci
quamuis ſi officium ſpectes,melius ex corde egredi dici queat, cum ex de
ventriculo ſanguinem educat in pulmones nutriendos,in nobis iá in lucẽ ed

Venæ arterioſæ quis vſus in fœtu.

Si *fœtum* verò conſiderare velimus, iam alium prorſus vſum hæc *Vena a*
rioſa habet.Hæc enim cum magna arteria in ductu quodam omnino comm
cat. Vbi etenim Spiritus materni per vmbilicales arterias in Iliacos ramos i
ſi, per *deſcendentis Aortæ* truncum aſcendunt,& cordi iam vicini ſunt, tunc
ibi ſtatim vias reperiunt; vnam quæ ingreditur *Aortam* partim cor ſubeunt
partim aſcendentem & caput petentem, in quam quidem viam commun
ſpiritus ſubeunt, ſed cor neutiquam ingrediuntur · Altera via eſt in venam
terioſam dextro cordis ventriculo inſertam, quæ ex eadem magna illa Art
ſiue Aorta enaſcitur. Itaque ſpiritus hi vitales & ſanguis arterioſus maternu
ſuperiora partim ſibi viam parant, partim per venam arterioſam in am
pulmones diſperguntur, in cor verò minimè illabuntur. Euidens autem
huius ratio in propatulo eſt, quod valuulæ obſtent ſemilunares, vel *Sigm*
dictæ à figura, quam obtinent. Quare dum inflari curarem magnæ Arteria
ſcendentis truncum,inflabantur ſubitò & pulmones ambo, & illa ipſa extr
ſita vena arterioſa:cordis interim dexter ventriculus neutiquam mouebatu

Paradoxô. Spiritus vitales & ſanguis in fætu cor non ingrediuntur.

Inflata per tubulum Aorta quæ partes fuerint tumefactæ,

Aſt neque hac flatus impulſione ſiniſter cordis ventriculus attolleba
cum eædem ſemilunares pelliculæ hìc obſtarent, quæ egredienti quidem
teriæ patent, ingredienti ſeſe opponunt. *Statuendum* itaque (licet plurimi
ſum paradoxum fuerit) hoc erit: *in cordis ventriculis nec ſpiritum nec ſanguine*
lum in fœtu contineri. Nam cur ex *Vena caua* in dextrum ventriculum ſangu
funderetur, cum in eodem exiſtens *Arteria venoſa* illum recipere & ad pu
nes (quod tamen in adultis ſemper fit) deferre haud valeat? quæ ſpiritu
ex *Aorta* ſibi communicato, vt diximus,turget.

Obiectio aduerſus hoc paradoxon.

Aſt inquies dextro cordis ventriculo *Vena Caua* ſanguinem infundit: m
feſtiſſimè enim ante illum panditur. At verò aliud autopſia conuincit
enim non in ventriculum per pelliculas ſiue valuulas illas tricuſpidales ſa
nem ſuum deponit (quod tamen fit poſtquam animalia nata fuerunt) ſe

Reſponſio.

cauernulam illam ante dextrum ventriculum poſitam, quam ego *Ant*
ram non ſatis Latina voce, appellare ſoleo: qui ſtatim in *Arteriam venalem*
ramine ſatis grandi, & ſubſtantiá eadem ſibi proximam, continuam, ſim
que recipitur, & ad pulmones vtroſque ablegatur. In *ſiniſtro* etiam *Ven*
cordis, nullus ſpiritus ſtabulatur: neque enim ex *Arteria magna* in cor
patet, ſemilunaribus impeditus à valuulis, ſed ſpirituum pars *Arteriæ m*
aſcendenti,pars *Venæ* committitur *arterioſæ*, ex qua in pulmones fit tranſum

Alia Anatome Vitulina.

Atque hìc,vt firmiorem verbis meis fidem adſtruam, ex alia *Vitulina*
tome non minus claras, quam iucundas demonſtrationes promam. Eodem
die, quo iam ſcriptam confeceram adminiſtrationem anatomicam, aliu
Vaccino vtero *vitulum* exemptum artificioſè ſecui. Hic autẽ vix ſpithama
palmum ſua longitudine ſuperabat. Huius ego cum imprimis venam cu
inflari *Nutriculam*, inflatum ſimul eſt *Hepar*, *Cor* & *Pulmones*. Ex *Vmbilicali*
hac vena in *Portam*,ex qua in *Cauam*, ex Caua in *Cordis* dextrũ nõ quidem

Ex inflata vena Nutricula,Hepar cor & pulmones inflati.

tricul

ılum, ſed huic *antepoſitum ſinum*, ex hoc per foramen in *Arteriam venalem* a cordis ſiniſtri ſinum poſitam, è qua demum in *pulmones*.

ıſſi inflari ſimiliter *Vmbilicales* arterias: ſtatim intumuit *Hepar*, inde *Pul-*:s, ſed *Cor* minimè motum. *Hepar* quidem propter arteriam ſatis grandem leſcendenti *Aortæ* trunco ſibi communicatam; *Pulmones* verò propter *ım arterioſam* ex *Aorta* originem ſumentem: ſed *Cor* haudquaquam, quia ıe ex *Aorta*, neque ex *vena Arterioſa* in hoc aditus vllus patet. Inflatis arterijs vmbilicalibus non cor ſed Hepar & pulmones inflati.

ræcepi demum vt *Aſpera arteria* & ipſa inflaretur, & ſtatim mirè elati fue-: *Pulmones*, qui cum aliàs rubri admodum eſſent, & carne potius ſolidiore n ſpongiformi præditi; iam albicantes tamen ſubitò, & ſpongioſi fuerunt :ti. Tumefieri & *Cor* viſum eſt: cuius ſiniſtrum ventriculum datà operà in-paulifper, ex cuius foramine cum ſpumoſo quodam ſanguine aer exilijt. d ego quidem contigiſſe exiſtimo, non quòd ſanguis in ſiniſtro illius :riculo vllus contineretur; vt nec in alijs viſus eſt fœtibus, ſed quòd vi qua-inſufflationis in tenello adeò corpuſculo, ex *Arteria venali* rupta, quæ à ı ſanguinem receperat, in cordis hunc ſinum cum ipſo aere compulſus fuiſ-Cum tricuſpides præſertim illæ membranulæ ſiue valuulæ ſint duæ tantùm, m extra quàm intrò meanti humori non multum obſiſtant. Dexter autem :riculus, quantùm ego animaduertere potui, nequaquam inflabatur. Inflata aſpera arteria pulmones inflati & cor parum & cur hoc.

Hîc commodè admodum illam *Venæ arterioſæ* cum *Arteria magna* commu-nem notare potui. Si quis enim in huius deſcendentem truncum dextrè ım immittat, ſurſumque porrigat, tres reperiet vias: quarum vna in aſcen-tem Aortæ truncum pertingit: altera ſiniſtrum cordis ventriculum ingre-r, & eſt ipſe magnæ Arteriæ exortus: tertia verſus dextrum cordis ventri-m abit, & *venam arterioſam* conſtituit. Qui tamen tertius hic ductus exiguus ſit, in natis iam animalibus facilè coaleſcit; atque ſic ſpiritus, cum non ınt amplius poſtea per hunc meare, ſurſum ac deorſum ſaltem, dum ex cor-er Aortam ſcaturiunt, per huius truncos ferantur neceſſe eſt. Memini me c ductum in adultioribus hominibus ita vietum & euanidum reperiſſe, vt menti inſtar Aortam & venam arterioſam colligaret: Videre ſimul in hoc e erat *venam coronariam* & *Arteriam coronariam*, quæ ſtatim ex Aorta enaſci-vbi hæc ex corde egreditur. Communio venæ arterioſæ cum Arteria magna. Arteria coronaria.

ı neutro cordis ventriculo ſanguis aut ſpiritus vllus viſebatur. In primo aqua in pericardio contenta inſtar loturæ carnis erat: in hoc vltimo nul-ſeruata fuit, niſi forſan iam effluxerat. Eſt autem de ſanguificatione & tuum vitalium vt in fœtu peragitur, procreatione & diſtributione hæc philoſophia: quam in Iuniorum gratiam ſaltem Medicorum, qui in Anato-s minus ſunt verſati, proponam, & prouectiorum in hac arte ſimul calcu-expectabo. Nec vitio mihi verti velim, ſiquid in ſcriptione hac vt diffi-na, ita vtiliſſima repetiero, non ſatis enim dicitur, quod bene dicitur. iligentiſſima igitur hac autopſia non in Animalibus modò, ſed Infantibus que habità, ſic ego ſpeculari ſoleo. Sanguinem venoſum ex materni vteri is per *Nutriculam* ad Hepar in Portæ venæ ramos per ipſum diſperſos conue-ex his in Cauam, ex Caua in partes inferiores per deſcendentem truncum Nullus ſanguis in cordis ventriculis. Authoris ſpeculatio de ſang. & vital. ſpirit. generatione in fœtu. Quid de ſanguine agatur.

aliquam

aliquam huius ſanguinis portionem pro nutriendis illis partibus, alteram ve ad ſuperioris corporis membra euehi, & in itinere hoc quidem, Venam caua cordi aperiri, & ſanguinis partem in oſtium illud, cauernam, ſiue antecam ram iam dictam effundi, reliquum ſanguinem thoracem, caput & artus p tere ſuperiores. Nullum autem ſanguinem cordis dextrum ventriculum ingr di, cum nullus ipſius ibi vſus ſit. Neque enim vt hic attenuetur, veluti mater pro ſpirituum vitalium in ſiniſtro vẽtriculo generatione; ſpiritus enim in fœt corde nulli generantur, ſed à matre ſubminiſtrãtur. Neque vt cor hoc ſangui nutriatur, huic enim vſui Coronaria dicta vena ſeruit, quæ per cordis ſubſta tiam diſpergitur: quin neque in nobis iam ſanguis in ſinũ cordis effuſus, nutrie di officium habet. Is autem iam dictus ex venæ Cauæ apertione ſanguis in oſt hoc collectus, ſtatim per foramen iam ſupra deſcriptum in Arteriam venale Cauæ non contiguam hìc, ſed continuam prorſus tranſcendit. Et licet hæc A teria venalis ad ſiniſtrum cordis ſinum pertineat, ſanguis tamen hic r ceptus eundem ſinum minimè ingreditur: eſt enim hic foraminis coa tus extra vtrumque cordis ventriculum, & Arteria hæc venoſa bifurcatu & in ambos pulmones ſtatim ramos emittit: quare immediatè receptus i hanc ſanguis, pulmones nutriendi cauſa ſubit. Quis enim eius in ſiniſtro ve triculo vſus eſſet, cum ſpiritus vitales in hoc neutiquam conficiantur? *Arte*

Quid de ſpiritibus fiat maternis.

autem *Vmbilicales*, vbi maternum ſpiritum vitalem ad *Iliacos ramos* conuexerũ ſuo ſatisfecerunt officio. Hic autem per Arteriam magnam deſcendentem aſce dit, & ad aſcendentem Aortam ſupra Diaphragma peruenit: huc vbi delatu iam cor, quod verum eſt vitalium ſpirituum domicilium, ingredi ipſu æquum foret. Veruntamen huic oſtium cordis ſiniſtrum pulſanti, acceſſus negatur; valuulæ enim ſeſe opponunt illæ ſemilunares, quæ egredientib quidem ſanguini & ſpiritui aperiuntur, ingredientibus clauduntur. Quapr pter pars horum peregrinorum, & à matre fabricatorum ſpirituum, per Ao tam aſcendentem ſuperiora petit, pars in Venam illabitur arterioſam, quæ huius Aortæ propago eſt, & eundem cum ipſa ſubſtantiæ modum (vt Med loquuntur) obtinet.

Cur Aortæ corpus in adultis ſit durius quã in fœtu.

Non ſum tamen neſcius: Aortæ in adultis corpus paulò durius eſſe, quam Venæ arterioſæ; quod inde prouenire credibile eſt, quoniam illa, in anim extra vterum matris conſtituto, perpetuis non motibus modò agitatur, ſpirituum vitalium quoque copia repletur, & partes obambulat non rarò ciores frigidioreſque, vnde dureſcit magis quam Vena arterioſa, quæ ex pulmonum & cordis ſitum non protenditur. In fœtibus certè & recens n ego nullam horum differentiam vaſorum, ſi duritiem ſpectes, animaduerte potui. Hæc autem vena arterioſa & ipſa in ambos pulmones ramos diuidit, m ioreque & vero ſuo trunco, in dextrum Cordis ventriculum implantatu Itaque ſpiritus illi aduentitij ſimiliter pulmones ſubeunt, in dextrum autem

Obiectio aduerſus dicta.

Cordis ventriculum nulli deſcendunt, quia & hæc non aliter Vena arterioſa atque Aorta, habet valuulas immiſſioni oppoſitas, emiſſioni patentes.

Reſponſio.

Attamen cor inquies, viuere cum debeat, vitali haudquaquam ſpiritu ſ ſtrari conueniens fuerit. Neque hoc ego inficior. Aſt huic vſui arteria

fici

oronaria appellata; per cordis baſim probè diſperſa, quæ riuulos ſuos
ad intima tranſmittit, & ipſa inſtar venæ huius nominis, extra cor-
entriculos ortum ſuum nanciſcitur ab Arteria magna. Et quæ neceſſitas
cogit, vt per magnam Arteriam in ſiniſtrum cordis ſinum ſpiritus vitales
nittantur; cùm iam fœtui ab vtero illos materno ſufficienter ſubminiſtra-
in corde fœtus elaborari debere, probauerimus? Sed neque per Venam ar-
am in dextrum cordis ventriculum ſpiritus vllus penetrare, aut debet, aut
Non poteſt; quia obſtant valuulæ, quæ ab interna cauitate foras aperiun-
exterius verò ad interna eunti cuicunque rei clauduntur. Nec debet, in
enim hoc ſinu ſpiritus vitalis non habet locum, in quo ſi vllus eſt ſpiri-
ic naturalis potius eſt ab hepate huc tranſmiſſus, qui tamen in animali-
n detur etiam, & à *Galeno* & alijs viris doctiſſimis hucuſque dubitatum
s.

que poſtquam huc peruenimus, quod in alio quodam vitulino fœtu me- Iucunda de motu cordis in fœtu obſeruatio.
u dignum animaduerti, vt ſtudioſis Medicinæ meis gratificer, nec hic
e pigebit. Cum igitur abſciſſis vmbilicalibus vaſis ex Vaccæ recens ma-
vtero fœtus extractus vt mortuus propemodum, in terra iaceret, Lanio no-
ıas ex vmbilico propendentes nobis & quidem pulſantes arterias demon-
t, quas vbi ſtupens lætuſque admirabar, aperiamus inquam, thoracem,
ratione cor pulſui huic reſpondeat diſquiramus. Appenſo igitur per po-
res pedes ad parieti fixum clauum fœtu, & ventrem & thoracem per li-
rectam diſcindendo quàm citiſſimè aperui. Et ecce mouebatur tunc cor,
dem eodem quo arteriæ vmbilicales, rhythmo; nulla tamen ſeruata in-
tolem ac diaſtolen proportione vniuerſali. Solebat videlicet aliquando
aterue, ac pluries etiam cor pulſare, deinde ad ſex octo vel decem quo-
lſationes ſubſiſtere, rurſuſque ad pulſum redire, tamdiu poſtmodum Cor ad ſenſum tactus iam immotum iterū pulſabat.
ere, donec ego illud ſolo cultri cuſpide tangendo, excitarem, quem vt
im tactus ſenſum percepit, moueri cæpit, atque ſex vel plures pulſationes
ans, ad quietem demum redijt: iterumque vel cultro vel digito ſaltem meo
ctum ad dilatationem fuit excitatum. Quinimo intra meam contentum
m, hoc corculum pulſauit, qui motus poſt apertum omnino ſternum ad Mucro cordis in motu ſurſum trahitur.
quoque quadrantem durauit, diutius forſan duraturus, niſi cordis ſuper-
vulnuſculum leuirer inflictum fuiſſet. Cùm autem *Cordis mucro* hoc ſitu
m penderet, in ipſa cordis diaſtole ſiue dilatatione ipſe ad ſuperiora retra-
ur. *Reſpiratio* quoque, quod hic ſimul notandum cenſeo, nulla fiebat, cum
manerer immobilis, & Diaphragma ad apertum ac dilatatum pectus
quoque diſruptum eſſet.

lo hic contentioſius controuerſiam illam. An cor in fœtu pulſet, agitare, An cor in fœtu adhuc concluſo in vtero pulſet alibi expedietur.
ommodiore à me loco expedietur. Qui interea vtrarumque partium ra-
noſſe velit, legat Andreæ Laurentij Anatomen & Ioannis Riolani filij
ropographiam, quorum hic cordis motum in fœtu probat, ille negat.
his niſi fallor, facilè quiuis rationem indagabit, cur in monſtroſo hoc
vitulo inflata *Nutricula Pulmones* & *Cor* eleuarentur: non ita facilè tamen,
mul & *Lien* & *Ventriculi* ciborum receptacula dilatarentur. De *Liene* hæc

causa

cauſa aſſignari poterit, quod vena nimirum hæc vmbilicalis ſiue *Nutricula*
ſit manifeſta ipſius *Venæ Portæ:rami* autem illi *Splenici* ſiue venę Lienem ad
tes, & ipſæ ad *Portam* pertineant: vtrobique igitur flatus non difficulter
meabit. Obſcurius adhuc, cur quatuor illi ventriculi ſeu ſtomachi inflaren
An hoc fieri potuit per venam inſignem quæ ex Liene in ventriculum de
Vas breue appellatam? quam ego tamen hic non ita vt in humanis olin
daueribus exactiſsimè feceram, indagaui. An verò hoc etiam non extra om
eſt improbabilitatem, flatum hũc in hepate ex Nutricula receptum, per me
illos *Cholidochos*, ſiue Bilis flauę expurgandę vias in *Duodenum* appellatum int
num fuiſſe conductum, & ex hoc *Ventriculos* ſubijſſe? Et hoc vt ſuſpicer ſalt
quam in *Bouis hepate* exercui Anatome, mouere me poteſt, quam nunc
ſcribam.

Quomodo bilis ex hepate ad duodenum feratur.

Cùm in bouino itaque hoc hepate bilis flauæ ductus obſeruarem, no
quam plurimas eorundem in hepatis ſuperficie, verſus veſiculam fellis ex
rentes, ex interna tamen hepatis ſubſtantia originem ſuam deſumentes a
rere. Hæc autem differentia notari poterat: quod ex parte hepatis craſſi
profundiores magis ductus ſcaturirent, in tenuiore verò eiuſdem portione
gis eſſent ſuperficiales. Hi omnes demum coeuntes prope collum ſeu ceru
veſiculæ Fellis in ramum vnum deſinebant, qui per obliquum latus in
denum inteſtinum, non inter tunicam ac tunicam, ſed in ipſam inteſtini ca
tem hians ferebatur. Erat autem manifeſtiſſimus hic inſtar fiſtulæ protube
tis ductus, qui magnitudine quemuis craſſiſsimum ſcriptorium calamu
perabat; valuula huic nulla tamen adiacebat: verum ipſa protuberantiæ
ſubſtantia conniuebat, quæ turgente inteſtino obſtabat quo minus bi
hepar remearet, non autẽm quin noua ſemper ex Hepate huc corriuaret
lis, impedimentum vllum procreabat.

Alia quæſtio de Bilis ductu ad duodenum alio loco decidetur.

Poteram hìc forſan illas Anatomicorum rixas ſopire, quibus altercant
ter ſe plurimùm, an ex hepate potius via rectà ad inteſtina, quam ad Bilis
cyſtim, & ex hac poſtea in eadem flauus ille, amarus & acris naturæ pro
diano datus clyſtere humor fluat? Sed tædioſus nimium eſſem: hoc igitur
nobis iam probaſſe ex anatome fuerit, meatum manifeſtiſsimum in Buba

Ratio probabilis cur ventriculi inflati à Nutricula inflata.

tem genere ex hepate in inteſtina dari, in quæ flatus receptus, forſan ventr
ipſos replere ac diſtendere in hoc monſtro noſtro potuit; niſi quis hoc
non minus, quam reliqua quæ memorauimus, monſtroſum dicere mal

In hoc eodem bubulo hepate inſoliti quidpiam ſimul conſpexi, quod
fuit. Inuenimus in ductibus illis bilem, ad ſuam veſiculam vehentibus

Animalcula circularia veſiculæ fellis adnata.

malcula quædam plana, circularia, magnitudine & figurà *Vlmi* florem re
tia, coloris liueſcentis, craſſitie vnguis ſubſtantiam æquantia. Hæc e
cumferentia ad centrum ſe contrahebant, in quibus nec cauda, nec capu
parebat manifeſtum, contracta ita manebant, duplo quidem craſſiora,
mul tamen minora ac reſtrictiora efficiebantur. Hęc noſtro optimè nota L
ni erant, qui eadem Italicè *Biſcoli* nominabat, & quando adeſſent, pra
vaccis & bobus diſpoſitionis ſignum eſſe, & ob id nec hunc bouem à tribu
diebus fænum comedere voluiſſe, nobis affirmabat.

ed quod ego hìc admiratus valde fui, hoc eſt, quod Galenus in libris *de icium medicam: facultatibus* docuerit, amarum ſaporem adeò viuentibus ibus inimicum atque contrarium eſſe, vt in *Lacu Aſphaltite*, ob eius aquæ riciem, nec animalia, nec plantæ etiam viuere velint. Hæc tamen animal- amarum hunc adeò aueant trahantque ſuccum bilioſum, vt ex illo gene- ſimulque nutriri & viuere ament. In alijs enim hepatis venis, vbi dulcior nguis, nulla reperiebantur: ſed ſub ipſa veſicula, ad ipſius ceruicem, quò ngit internus quidam ductus, tam copioſa viſebantur, vt pulicum r ſuam ibi prolem gignerent, alerent, & quinquagenarium numerum derent. Ex maioribus autem illis viuentibus & ſeſe mouentibus vermicu- ptem pluresue numerabantur. Sed & hoc obſeruaui. In *Vena* ſcilicet ſanguinem calentem quidem adhuc, veruntamen iam grumoſum, vibran- ac palpitantem quamdiu caluit, motum habuiſſe; qui vbi refrixit, & ipſe is ceſſauit. Quod forſan alicui argumento eſſe poterat, & in ipſo ſanguine ſo non deeſſe ſpiritus naturales, id quod in dubium à multis tamen catur.

Mirũ quod in humore amariſſimo naſcantur & nutriantur.

Sanguinis calidi motio.

m quibus tam iuniorum, quàm veterem authorum paradoxon æſtimari t, quod de corde hactenus aſſeruimus, porrò demonſtrandum fuerit. *Hippo-* quidem hìc fidem implorare, aut contrariam eius mẽtem indagare ſuper- n iudico: rudis enim adhuc ipſius tempore anatome fuit, quare tam exa- æc explorata apud eundem minimè reperimus. *Galenus* primus dilucidum rum in fœtu quæ cordi & pulmoni ſeruiunt, nobis doctrinam reliquit, n tanti *Andreas Laurentius* in Anatomicæ ſuæ Hiſtoriæ lib. 8. quæſt. 25. fe- veſano quodam contradicendi ſtudio, aut ambitionis ſtimulo agitari cen- llos, qui hìc ſaltem eidem reclamant. Cum tamen is ipſe Galeno 6. de vſu cap. vlt. cor in fœtu dilatari & conſtringi aſſerenti, egregie aduerſetur. teor mehercle præclarè Galenum in pleriſque de Vſu part. hum. corp. li- philoſophatum fuiſſe: hìc tamen experientiam à nobis allatam omnino ipſi gari exiſtimo, ſiquidem Arteria magna inflatâ cor minimè attollitur, quod um eſt, nec flatum quidem, nedum ſanguinem ſpirituoſum, ſeu vitalem niſtrum cordis ventriculum penetrare, quod *Galenus* tamen facile, & cum pſe *Laurentius* crediderunt. Hæc autem concepta ſunt Galeni verba lib. 6. u part. cap. 21. *Quocirca mirari amplius non oportet, ſi, cum cor neque ſanguinem ſpiritum mittat pulmonibus, neque totius corporis arterijs ſuppeditet, vt perfectis, lam propriam vitam quam pauciſſimo ſpiritu indiguerit: quem maximè quidem inor, ex ipſa etiam magna arteria ducere poterat: nam membranarum epiphyſis antea oſtendimus) non vt nihil omnino, ſed nc multum neue repente ac ſimul in quippiam immigret, à natura fuit inuenta.* Aſt ego neque repente, neque tentim ſpiritum cor ingredi, flatus (cui omnia patent occulta quoque, ma- è oſcula) argumento deduxi. *Simonis Petrei* & *Franciſci Roſſeti* nobis ad- ntium medicorum Gallorum opiniones, iam dicto libro ipſemet *Lauren-* confutat. Cuius tamen ratio non ſatisfacit, aliquam ideò ſpiritus vitalis ionem ex Aorta in cordis cauitatem migrare, vt hoc & vita & nutritio is fomentetur. Hæc enim à vena & arteria Coronaria ſufficienter præſtan-

Quibus noſtra ſententia de generat. ſpirit. vitalium ſit paradoxa.

Quanti facienda ſit Gal. authoritas in hoc noſtro paradoxo.

Petreo, Roſſeto & Laurentio noſtra quoque ſententia eſt paradoxa.

Laurentij ratio refellitur.

tur, quæ per cordis ſubſtantiam diſſeminantur. Nam neque ſanguis in dis ventriculis, vt dictum eſt, inuenitur; neqne extra venas iam & art elapſus, iterum in ſubſtantiam cordis imbibi & diſpergi debet, nec ſangu ſpiritus in cauitatibus illis inanibus, cum cor publico haud munere tunc gatur, vt reperiantur, neceſſitas vlla cogit.

Conſtant. Varolius exactiſs. Anatomicus.

Sed longè paradoxa magis *Conſtantio Varolio* hæc noſtra ſententia viſa fu Cuius ego de *Reſolutione corporis humani* anatomicum libellum tanti æſtim in hoc non Tyrones modò, ſed prouectiores quoque in hac arte, quod ſcant, reperturos eſſe non dubitem. Hic igitur ſingulari ſuo quodam de tuor cordis vaſis modo philoſophatur, & omnia hoc officij præſtare affir vt contrario motu, tam inferant, quam efferant ex corde materiam. *Per tam*, ait ille, *ſanguis incultus ſiniſtrum petit ſinum, mox abſolutus inde reuerti cum alio ſanguine per totum digeritur.* Neque hoc in auram hanc vitalem ſol modo ſpirantibus, ſed in vtero quoque latitantibus adhuc animalibus, fieri a mat, vt lib. 4. cap. 5. eiuſdem videre eſt. *Si ergo*, inquit, *vt omnes conced ſicut negare non poſſunt, in fœtu ſanguis arterialis, extrinſecus à matre tranſmiſſu lumborum arterias ſurſum aſcendit, cordiſque ſiniſtram cauitatem ingreditur, q cauſa in nato hoc modo non procedet?* Vbi quidem pro confeſſo ſcribit *Var* quod Natura tamen negat, ſanguinem arterioſum in fœtu ſiniſtrum c ſinum ingredi, cum nec flatus quidem ab hoc per magnam deſcenden Aortam inflatam admittatur.

Huius opinio nobis oppoſita de vaſis cordis in fœtu.

Hæc autopſia refutatur.

Galenus lib. 6. de Vſu part. cap. 20. partim ignoſcendum, partim ſuccen dum illis eſſe ſcribit, qui eundem vaſorum cordis vſum eſſe arbitrantu malibus in vtero geſtatis, qui in lucem iam editis præſtò eſt. Ignoſcen quidem quod hîc ſophiſtas non agant, nec verbis ludant: ſuccenſendum, in diſſectionibus fuerint negligentes. Atqui nolim ego exercitatiſſimos a hos in ſectione Anatomicos *Galenum & Varolium* hac culpa implicari, gligentiæ in ipſa ſecandi ſedulitate argui, quos ambos tamen lapſos fuiſſe rius oſtendi. Non quòd ſectione non omnia rimati ſint, ſed quòd, v coniicio, inſufflationis induſtriâ vſi non fuerint, quæ ſola *Varolium* d potuerat, non confertim per deſcendentis Aortæ truncum ſanguine terioſum ex matre hauſtum, ſiniſtrum cordis ſinum petere: *Galenum* que ac *Laurentium* admonere, non paulatim ſpiritum vitalem ſubire, valuuulæ nempe in Aorta opponerent ſe etiam flatui, nedum craſsio cui corpori. Sed in ſectione quoque fortaſsis hallucinati fuerunt, cu neutro cordis ſinu, in fœtibus ipſis, ſanguis reperiatur ſiue venoſus, arterioſus.

Galeni, Laurentij & Varolij error vnde ortus ſit.

Concluſio huius noſtræ côtrouerſiæ.

Quid igitur nunc aliud agam, dicamue aduerſarijs meis, quàm vt i met *Galeni* verbis, laudato iam loco ſcriptis, reſpondeam ijſdem, & longi hanc tandem controuerſiam finiam? *At natura*, ait ille, *ſine tumultu & moribus ſuam indicat æquitatem: quam certò ſcio omnes, qui vel audient, admir quidem, at non æquè magnam certè aures præbent admirationem, ac oculi: faciendum eſt, vt non hæc modo, ſed quæ etiam memorantur alia, noſtriſmet oc tuentes experiamur.*

Li

Libet nũc ad arcaniora Naturę penetralia properare,hoc eſt:Vterum ipſum Arcana Naturæ opera
templari,in quo veluti domicilio ſuo,vitulinus foetus cõcipitur, gignitur & diligentius
formatur . Quæ quidem,quò ſecretiora & mirabiliora ſunt,DEI & Naturæ eſſent per-
ra;eò à pleriſq.negligũtur magis,aut minùs certè perueſtigãtur. Satius enim ueſtigãda.
non paucis etiã Medicis videtur,omiſſa rerũ(qui nerui ſunt in cauſis)diligẽ-
quodam inani circa voces ſtudio cõſeneſcere. Cum autem animi gratià vac- In vtero
os ſubinde vteros inſpicere mihi cõtingeret,vt ſimul quæ eſſet cum humano vaccino & fœtu quæ
repãtia,& an Duces noſtri in arte Anatomica, probè omnia annotaſsẽt,ad- ſint viſa.
erem : accidit , vt diligenti ſectione hæc animaduerterem.Clem.enim Ale-
drini conſilio , non modo cibum,quod Hipp. ſuaſit, ſed etiam cognitioni
timaui debere laborem præcedere . Reperi nimirum , tres manifeſtiſſi-
in vitulino foetu tunicas,*Allantoiden,Chorion*,& *Amnion*.Et Allantois,quam Allantoidis
m quendam diceres aqua plenum,nõ aliud erat quam membrana oblonga , deſcriptio.
ſparens, peritonæi inſtar ſubtiliſſima,nullis vſquam vaſis, aut ſpongioſis il-
arũculis(de quibus mox dicturus ſum)*Chorio* alligata: ſed ſibi omni ex parte
ra,aqua limpidiſſimà repleta, Hęc autẽ aqua nihil eſt aliud, quã ſerum vri-
ũ,quod ex veſica fœtus per *Vrachõ*,ſiue vrinaculũ dictum vas,in hãc deriua-
n hac enim *Allantoide* foramẽ mihi viſum eſt,poſtquã vmbilicum abrupiſ-
,ex quo effluxit aqua ſiue vrina illa,veluti per fiſtulã aliquã prorumpẽ : hac
ſà tunicà,omnis illa effuſa eſt aqua,quę librarũ forſan ſeptẽ põdus ſuperauit
autẽ pilis carẽs foetus,& lõgus ſpithamas ſiue palmos tres, quẽ periti huius
aniones ſeptimeſtrẽ fuiſſe iudicabãt. Sed & præter dictam hanc *Allantoidis*
, inciſo *Chorio* & *Amnio* prius alia effluxerat,quę duas facilè libras æquabat.
erum,priuſquã vlterius progrediar,hoc nouiſſe non abs re fuerit,apud *Hip-* Hipp. de Allantoide
tem de *Allantoide* vrinæ in foetu capſula , nihil reperiri . *Galenus* diligentior nihil. Gal.
noſtro Anatomicus,hanc perbellè cum duabus alijs deſcripſit tunicam 15. plura habet , ſed
ſu part. cap.4.*Toti enim animãti*,inquit,*dum adhuc vtero geritur, membrana te-* fuit deceptus.
vndiq. eſt circumiecta, quam ἄμνιον,*id eſt,amiculum appellant, fœtus velut ſudorem*
iens.Huic autem extrinſecus tenuior alia incumbit,quam ἀλλαντοειδῆ,*id eſt,inteſtina-*
uncupant,in ipſius veſicam perforata:quæ & hæc in ſe ipſa colligit,vſq.ad partum,
veluti fœtus lotium.His autem extrinſecus in orbem χωρίον, *id eſt, Secundæ,ſunt cir-*
ctæ,matricem totam intrinſecus ſubcingentes,vt quod ipſis ſubeſt,nullo pacto matri-
ntingat:per eaſque medias fœtus matrici connectitur.Et ſubſequente capite circa
m,eadem de *Allantoide* affirmat , quam inteſtinalem ideo appellatam vo-
quòd ſimilitudinem,cum ἀλλᾶσι,id eſt inteſtinis figurà ſua gerat .
uæ quidem,cum *Galenus* de omnium animantium foetibus audacter pro-
iet,humanum certè,de quo maximè in his libris ipſi ſermo eſt,nõ excepit.
i nos *Allantoide* carere humanos foetus αὐτοψίᾳ didicimus , in quibus præter Allantois
on & *Chorion*,membranam reperire aliam non licet.*Placenta* enim illa *vteri-* in humano fœtu nulla
era potius carnoſa maſſa eſt,quàm mẽbrana,& quæ vrinæ continendæ mi- eſt , quod Galenus
inſeruit. Et quid?cum nec omnia animalia *Allantoidem* habeant . Solis pe- ignorauit.
rnigeris eadem tributa eſſe cognoſcitur . Ex quo non incongrua forſan
ecturà deduci videtur , *Galenum* bouinos & ouillos foetus cum ſæpius ſe-
t,in quibus prædicta tunica manifeſtè locum habet,in animum ſibi ſuum
iſſe,eandem in humanis quoque reperiri debere , quos ſectione, vt mihi

perſuadeo,nunquam attigit.In his enim illam,quæ farcimen ſeu inteſtinum nue, aqua repletũ referat, nemo Anatomicorũ,ſi probè inquiſiuit,vnquã vi Et hanc quidem coniecturam meam firmiter ſtabilit eiuſdem. Lib. De ſem cap. 10.Galeni authoritas:cum enim quæreret, cur *Allantois* non à natura la ſimiliter,vt *Chorion*,effecta fuiſſet?reſpondet hoc ideo cõtigiſſe, quia fæmine ſemen , ex quo hanc *Galenus* membranam fabricat, ſit longè minoris quant tis,quàm maris. *Non poterat igitur,* ait, *& in latitudinem, & in longitudinem ext inteſtinalis,ſed longa neceſſariò,cum vtriſq.vuluæ cornibus appenſa ſit,extitit;atq.ita meritò,& neceſſariò anguſta euaſit.* Vbi ad vnguem cornigerorũ nobis animaliu cornibus ſimiliter præditum vterum,& exactam in illis inteſtinalis huius tu cæ ſitum figuramque depinxit .

Capiuacceus cum Galeno errare voluit.

Miror equidẽ exactiſſimum *Capiuacceum* ita mordicùs hãc *Galeni* ſui ſent tiam arripuiſſe,vt cum hoc errare, quàm cũ Natura bene ſentire,maluerit. I enim Practices ſuæ lib.4.cap. 5.quæcũq.dicto loco de triũ harum ex ſemine neratione membranarum,*Galenus* in humano ſibi fœtu finxit,ipſe ambabus dicitur, vlnis eſt amplexatus.

Aqnapendens celeberrimus Patauinus Anatomicus.

Oculatior fuit *Hieronymus Fabricius ab Aquapendente*,celeberrimus *Patau* olim Scholæ Anatomicus,quæ vix ipſi parẽ hac ætate reperiet. Hìc igitur eg gio ſuo de *formato Fœtu* opere,Parte ſecunda,cap. 5.& *Homines*, & *Canes*, *Fel* omnia prorſus animalia vtrinq. dẽtata *Allantoide* deſtituta eſſe optimè anim uertit. Veruntamẽ excernendę vrinę;cum vaſculum quoddam neceſſariò iti à Natura fabricari debuiſſe æquum fuerit; hoc autẽ non ſit inteſtinalis illa tu ca,quæ vt iã probatum eſt,non cunctis cõceſſa animãtibus fuit,data autem o nibus illa fuerit, quæ *Chorion* dicitur:in hãc *Aquapendens* ſententiã inclinat, C *rion* in ijs animalibus vrinæ cõceptaculum eſſe,quæ Allantoide deſtituuntur libro quidẽ iã laudato,cap.4.ſuum ingenuè errorẽ fatetur,diutius ſe credidi ſudorẽ & vrinã cõmiſta, à tunica quæ *Amnios* dicitur, excrementa contineri vtrinq.dẽtatis,donec tandẽ anno 1592.in *Canibus* certior factus fuerit,ſudor quidẽ ſub *Amnio*,ſub *Chorio* autem vrinæ ſerum adſeruari. Hoc idem in hom fieri,teſtem etiam *Fallopium* laudat . De *Canibus* quidem hoc experimentum fert Parte prima,cap. 10. *Si Catulum*,inquit,*capite apprehenſo ſuſpenſum teneas,li dò apparebit duo excrementa , vt puta vrinam & ſudorem in diſtinctis tunicis loc contineri , vrinam quidem in Chorio inferius , ſudorem verò in Amnio ſuperius .*

Aquapendentis ſententia de loco vrinę & ſudoris in fœtu humano.

Verumenimuero,ſint vel non ſint vera,quæ de catulis *Aquapendens* affer humano certè fœtu ego meos quoq. oculos habui.Cùm enim anno ſupra m ſimum,ſexcenteſimo octauo, in *Noſocomio Beatæ Mariæ de Conſolatione* dicto Vrbe, inter cæteros præſente eiuſdem loci primario Chirurgo , nunc Medic etiam Doctore *Proſpero Cichino*,octimeſtris & omnino perfecti,verùm cũ ma mortui fœtus maſculi Anatomen inſtituerẽ,& pictoris operã diligentiãq.in ſignandis puelli ſitu , tunicisq. vterer , hæc de fœtum obuoluentibus meml nis,& inter has, aquam continentibus mihi haud oſcitanter obſeruata fuer nam vt omnia hìc perſequar, nec locus nec tempus permittunt .

Experientia aduerſus Aquapendentem ab authore producta.

Afferã autẽ hìc eadẽ penè ſcripta,quę in meis *Iuuenilibus* legũtur.Neq.m verò nunc verborum ambagibus , quid per *Chorion* & *Secundas*,ſiue *Secund* intelligendũ apud authores veniat, diſputabo , quæ partim apud *Aquapend*

vide

ri poſſunt, partim, ſi DEVS vitam prorogauerit, in meo *de prima Hominis vi*puſculo diſcutiam. In conſpectum igitur mihi primò venit, inter ſecundinæ es, *placenta* illa *vterina* appellata, quæ in hoc fœtu quaſi quadrata erat, obtuamen formata angulis, æquè lata ac longa, ſeptem circiter tranſuerſorum torum, in quam vmbilici vaſa deſinebant. Videbatur autem maſſa quædam eſſe, ex venis, arterijs & coagulato quodam ſanguine compoſita, magis lem Lienis carnem, quam Hepatis; ſed magis adhuc virilis pudendi ſubtiā diſciſſam æmulans, craſſitie, quæ eſt auricularis digiti, coloris rubicundi umbei, propter vaſorum congeriem. Placenta hæc veluti ſcutum anteriori s parti obtenditur, à collo incipiens, manus, brachia & pedes omnino conns: nam fœtus ferme totus cooperitur, cū incuruatus ſit, ideoque breuis ad um exiſtat. Ex anteriore itaq. fœtus parte, ſola facies, nec illa omnino libera ebatur. Superficies illa, qua vteri lateribus placēta adhæreſcebat, aſpera, rucarnea ac, vt iam dictū, ſanguinea erat, nulla enim ibi mēbrana adeſt, ſed arrum ac venarum orificia, in hac placēta vaſorū vteri oſculis agglutinaban-. Altera autem, quæ fœtum reſpicit ſuperficies, læuis ac polita apparebat, quia nbrana obducitur, quæ vaſa ex vmbilico per placentam diſſeminata conne- & veluti in ordinem redigit. Hæc autē mēbranula, portio eſt ſecundę memnæ fœtus, quam paulo ſuperius dicto loco, *Galenus* malè *Allantoidem* vocat; verè *Chorion* appellari meruit. Et fortaſſis ad hanc (quod tamen vt nō prorſſero, ſic nec planè nego) placentæ tunicam, *agnina* ſiue *Amnios*; intima ſcilifœtus tunicula immediatè fœtum veſtiens etiam concurrit. Nam quando ilicalia illa ex ventre fœtus egredientia vaſa in placentam inſerūtur, acquiſtatim ambas mēbranas fœtum obuoluentes, probabile eſt; quæ vaſa illa nō r cōcomitātur, & obducunt, atq. *Pia* ac *dura mater* ſpinalē medullā, & neruos : intertexto ſimul tamen glutinoſo quodā humore, ad roboranda vmbilivaſa, quæ ſpiritū & ſanguinē vehunt, ne inter ſe cōplicētur, aut collabātur. æc itaq. placēta, hoc vteri iecur, vt nōnullis nominare libuit, *Primum* eſt fœnuolucrū, ſi exterius numerare incipias, nō totum tamen infantē, ſed ante ſaltē ex parte, vt monui, cingit, & præter nutrimenti vſum, quod per venas rterias huic infixas defertur, calorē ſimul fœtus, non aliter atq. in nobis vēlo impoſitę pelles atq. panniculi, conſeruat, auget, fouetq. *Secundum* humani s inuolucrū, eſt iam dicta mēbrana *Chorion* totū prorſus corpus inuoluens, ās, non multùm pellucida, nō ſubtilis admodum, quæ facillimo negotio ab *io Tertia* tenella admodum membranula, digitis etiam ſeparatur.

oc primùm iā notari velim, ſi *Chorion* ab *Amnio* ſit vndiq. detracta pellicuic ſingula fœtus mēbra ita apparere, ac ſi intra clariſſimū cryſtallinū vitrū ér rariſsimæ texturæ velū ſplēdida inſpiciātur. Sin autē adhuc tertiæ ſecūda rana adhæreat, mēbra illa haud tranſlucēt, excepto ſolo capite, vbi etiā per q. tunicā ſubtiliſſimi quiq. caluæ pili trāſparēt. Eſt enim præter modū ſecūnica ibidē ſubtiliſſima. An ideò hoc natura induſtriè, vt omnia facit, machieſt, cū caput primū eſſe deberet, quod à nouimeſtri ſe carcere liberare, & viprius auras rupto vtroq. moleſto induſio, aſpicere, eaſq. haurire cōueniebat? ecundariò & hoc notandum, hanc ſecundam cum tertia tunica immediaeò adhæreſcere, & conglutinari (vtcunque facilè vna ab altera deglubatur)

Quę membranę in humano fœtu ab authore ſint repertæ.

Placenta vterina.

Huius cōpoſitio ſitus & vſus.

Hæc primum & ex timum fœtus eſt inuolucrum.

Chorion ſecundum eſt inuolucrum.

Amnios dicta tunica ſubtiliſsima eſt.

Nulla Vrina inter Choriō & Amnion exiſtit.

vt ne guttula aquæ inter vnam & alteram intercipiatur,tantum abeſt, vt ſec da hæc, ad vrinam continendam in homine effiсta fuerit.

Succedit ordine tertia membrana *Amnios*; omnium, quas in humano n corpore videre contigit, ſubtiliſſima, vt ob id laceretur facillimè, & max pellucida. Intra hanc & ipſum tenellum fœtus corpuſculum aqua ſudori, vrinæ, colore & ſubſtantia perſimilis ſtabulatur. Vrinam hanc ego vix dix per quod enim vas eò refunderetur? An per membrum virile, aut pudend muliebre? At tot ſunt, quæ rei huic fidem denegant, vt præter euidentiſſi rationes, authorum quoque ſcripta, & ipſa ſe opponat rerũ magiſtra Exper tia.Cur enim nõ æquè in vtero matris ſuæ cõſtitutus infans,ipſam picem æ lantia alui quoque excremenea excerneret, cum poſt natiuitatem mox hæc vrinam copioſè non rarò profundat? An per ipſum vas vmbilicale *Vrachon,* vrinaculum hoc ipſum fieri quiſquam autumet? Atqui hoc non in *Chorion* ctam tunicam,ſed intra abdomen deliteſcens ad abdominus oſtium, vbi vn licus ſiue ingreditur,ſiue egreditur;fertur, ambabus ibi arterijs vmbilicali & venæ Nutriculæ arctè alligatus. Inteſtinalis autẽ,ſiue farcimini ſimilis t ca,in vitulo vrinæ receptaculum quidem,in humano hoc fœtu verò nulla, toties inculcatum eſt,conſpiciebatur. Et quæ pro Herculeis ego argumentis beo,hæc duo fuerunt:aquam nimirum hãc ad libræ pondus, manifeſtiſſim tra *Amnion* & cutem fœtus huius viſam fuiſſe,& veſicæ fundum,cui *Vrach* ue ligamentum illud,ad vmbilicum pertingens annectitur, in omnibus hu nis infantibus me imperuium ſemper inueniſſe.

Serosa materia ſudori aut vrinæ ſimilis ſub Amnio cõtinetur.

Non videtur eſſe vrina, & quare.

Duo potiſſima rei huius argumenta.

Huic meæ nõ opinioni, ſed ipſiſſimæ veritati, exercitatiſſimus in ſection *Varolius* fauet,cuius paucula,ſed rei naturam explicantia dicta lib.4. conclu nis loco ſubnectere haud grauabor. *Meatus autem ille*,ait,*quem ferme omnes co xerunt,& vrachon dixerũt,reuera nõ eſt perforatus,per ipſumq. vrina nequaquã ad tium inter Amnion & Allantoidem accedit,vt pleriq.dicũt:imò illæ membranę eoden cto inter ſe ſunt connexæ,quo variæ inteſtinorũ & ventriculi tunicæ ſibi mutuo adha nullumq.prorſus humorem inter ſeipſos admittunt. Sed vt veſica cõmodè tantã lotij c titatem contineret; ex illius fundo ligamentũ veluti tendonem ad vmbilicum inter ar vmbilicales tranſmittit,qui ibi firmiter connexus detinet veſicã extenſam,& adeò ſu ſam,vt ſuo pondere minimè huc atque illuc agitetur,diruptioniſue periculũ incurrat: autem infantis corpus,nullũ huius ligamenti veſtigiũ per vmbilicale inteſtinũ progre*

Authoris ſententiæ Varolius fauet.

Galeni *Allantoidem* in humano ſibi fœtu imaginantis error, prolixiorer paulo reddidit:nũc *Chorij* vt in vitulino apparet fœtu,à me viſi deſcriptio br expedienda. Quod itaq.hìc veluti ſingulare aliquid & nouum inſpexi, hoc Corpora nimirum,vndiq.vaccino intus vtero quædã adhæreſcebant, quæ ſexaginta erant,piſciũ illorũ (quos Germani *Carpas*,ſiue *Carpiones*; Romani *Rainas* & *Burbaros* vocant,cum ſint potius *Cyprini* veterum) maſſulis ouo ſimillima, coloris lutei & poroſa, quibus alia quædam inhærebant corpo quæ in ipſo ſita & fixa erant *Chorio*,rubra omnino ac ſanguinea, ad priora ſtantiæ ſuæ modulo ſatis alioquin accedentia, ſimiliter quoque poroſ paulo minora: quorum talis erat nexus ac colligatio, ac ſi quis arte dam duas ſibi ſpongias affabrè ita conglutinare poſſet, vt vnius ſubſ

Chorij in Vitulino fœtu delineatio.

Spongioſæ quidẽ ſed diuerſæ carnes in vtero & chorio.

lterius poros latiores ingrederetur,& ſuis item foraminibus alterius ſubſtan-
n exciperet. In his corpuſculis *Cotyledonum* & *Acetabulorum*, rixæ variæ,atque
horum controuerſiæ omnes verſantur, quas præter rem exiſtimo huc addu-
e:videri apud *Aquapendentem* poſſunt,& conſopiri. In hæc ſpongioſa & præ-
ra ; quæ per *Chorion* videlicet,fixa ſparguntur, corpora deſinunt vaſa omnia
bilicalia ; non aliter ac *Polypus* piſcis brachia hinc inde ſua expandit,quæ re-
ſta demum ac coeuntia, ambas illas perreptant tunicas,*Chorion* & *Amnion*. Et
hæc ipſa corpora ex vtero fit attractio ſanguinis ac ſpirituum. Sed reuera
nen in hac ſpongioſa carne, quæ in vtero hæret, non licet videre vaſa vteri
ò propagari, vt cum alterius carnis rubræ exiſtentis in *Chorio*, vaſis vnian- An fiat Symphiſis vaſorum vteri & vmbilicalium.
: per quam tamen *Chorij* carnem rubentem, vſque ad vltimum eius termi-
n, vaſa progrediuntur, & in ſpongioſorum vteri corporum cauitates inſe-
tur; vt rectè dici non poſſit, Symphiſin oſculorum in vtriſque carnoſis il-
orporibus fieri; & ſic arterias fœtus pulſare propter vterinas, quibus ſtrictè
ò hæreant & connectantur: quæ quidē alio accuratiùs loco ſunt examinan-
Solent autem ſpongioſa hæc vteri corpora,in prægnantibus *Iuglandium* ma-
tudinem æquare. In non prægnantium matricibus quoque reperiuntur; ſed
exigua, vt aliqua maiores vix *Lentes* ſuperent, aliqua fæminarum *Papillis*
tandem aſſimilentur, ſubſtantiæ minimè raræ, ac poroſæ, ſed duriuſcu-
otius & compactioris. Eſt autem inter vtramque hanc tunicam exigua ad- Quæ differentia ſit inter Chorion & Amnion in fœtu vitulino.
dū in vitulino fœtu differentia: cū *Chorion* nimirum, membrana ſit nonnihil
ſior, aſperior & nigricantior, *Amnios* autem læuiſſima, albiſſima,& aliquan-
enuior, Peritonei ſubſtantiam apprime imitans, multoque oblita humore, &
æ ſuis fibris donatæ. Diffiteri tamen nequaquam debeo, me plures aqua-
as veſicas in *Chorio* & *Amnio* reperiſſe;quæ aqua,an ſub amnio,an inter hanc
horium collecta fuerit, equidem vt verum fatear, diſcernere exactius tunc
potui. Detracta vtraque igitur tunica, reperimus fœtum dormienti ſimiliter Situs fœtus vitulini.
ntem,niſi quod reuoluto collo,caput dorſo applicaret, vt minus nempe ſpa-
n occuparet, capite autem vteri orificium ſpectabat, pedes contractos;
iuaricatos habebat. Vteri Vaccini talis erat conſtructio. Nequaquam enim Vteri vaccini conſtructio.
dem cum humano eſt figuræ & conſtitutionis. Orificium vterinum quaſi
ex apparet;vt facilius,quod ego exiſtimo, claudi poſſet: tam arctè enim in
coaleſcebat,vt vix communis ſtyli cuſpide penetrari poſſet, cum in grauida-
interim fęminarum vteri oſculis calamus ſcriptorius, & abſque omni reni- Orificium ipſius.
grederetur. Pugnum etiam ſua magnitudine ęquabat,& ſubſtantia decuplo
ior,quam reliqui vteri tunicæ,exiſtebat:hæ enim nullo modo craſſæ & car-
e,ſed ambæ vix ſoleæ calceorum craſſitiem referebant.
enetrato igitur interno orificio,quod nec membranoſum, nec carneā refert
tantiam,ſed dura quædam,& albicās,ac mera potius glandula videtur, vni- Cauitas ſiue capacitas interna.
uidem vteri cauitas ſubitò conſpicitur, ſed mox pariete quodam in dextram
iniſtram partem diſcluditur, vbi duo illa cornua ſunt, quorum finis acutus
e,& in quę ſemen deferētia vaſa implantātur:quibus externis vaccarū teſti-
nexi adhærēt. Interna & reliqua vteri ſubſtātia, quæ ſpōgioſis dictis corpo-
s carebat, granulata, vt ita dicā, erat; hoc eſt, tuberculis ſiue glādulis quibuſ-

dam minoribus & albicantibus ſcatebat, quæ grauidationis tempore, in mai illa ſpongiarum ſimilia corpora ſuccreſcunt & intumeſcunt, & tanquã beni naturæ penaria loca, Spiritum & ſanguinem in ſe recludunt, fœtuique poſt alimentum ſuppeditant. Plura licet cõmodè poſſem, non addam; ne tædium ctori pariam: quem tamen rogatum obnixè volo, vt & ipſe experiẽdo nitatur perare maiores. Cum enim vt Quintilianus ait, difficile, imò impoſſibile imitando alterius ſimilem fieri, ſtudendum potius eſſe arbitratur, vt ſuperen ſic enim fortaſſis æquaturos nos eſſe, quos imitari conamur. Experientia nim facit artem, vt inquit Ariſt. in Metaph. inexperientia caſum.

Concluſio ex vtero Vaccino & tunicis fœtus.

Quod Epictetus olim de morali, hoc de phyſica ego noſtra philoſophia tuendum quoque cenſeo. *Non debet quis verbis*, inquit ille, *oſtendere ſubit quid in philoſophia profecit, ſed opere: ſicut oues lacte & lana oſtendunt, quantum co derunt*. Id quod omnium noſtrum, qui naturalem hanc ſcientiam profiten in *Scholis*, aureis ac ſeſquipedalibus literis ſcribendum foret: ſic enim ſuper cuis tot contentionibus, & digladiationibus; quibus ingenij quidem acumen quirimus, temporis autem pretioſiſſimæ rei, iacturam facimus, nec res ipſa cramur; abſtineremus, & in magis neceſſarijs operam cum fructu noſtr locaremus. Video ego hanc, quam nunc præ manibus controuerſiam ex nandam habeo, *Ruminationis*, adeò perplexam & perturbatam eſſe, vt neq veteres, *Ariſtoteles* & *Galenus*; neque Iuniores, *Mercurialis*, *Aldrouandus* & qui de hac aliquid commenti fuerunt, eadem dicant. Et *Aldrouandus* qui vel *Thomas Dempſterus* potius, Baro Scotus (quem virum Græcè & Latinè do ſimum, Iuriſque conſultiſſimum, ars medica mea amicum mihi concilia cum ante quatuor hos annos grauiſſima ipſum febre oppreſſum Romæ lib ſem) vbi lib. de Quadruped. Biſulcis eruditiſſimè & grauiter de *ruminatio* ſputaſſet, his demum verbis varias authorum de hac opiniones conclu *Vtcunque ſit, diligens Anatomici inſpectio controuerſiam dirimet*.

Quare nec veritus, nec verundatus ſum, Lanionum etiam officinas ing &; quæ Natura in vitulis & vaccis *ruminationis* organa molita eſſet, quibu ventriculi ipſorum ductibus & eſculenta onuſti materia fuiſſent, non ſin miratione inſpicere. Idipſum enim Ariſtotelem factitaſſe, vel facere deb ſaltem, mihi perſuadeo, cuius æquum eſt nos veſtigijs inſiſtere, niſi à nos notari, & inter illos recenſeri velimus, quos

— *Genus ignauum, quod tecto gaudet & vmbra*:

appellare ſolebat.

Cum igitur hac plerique ætate in Ariſtotelis Caſtris militemus, huius v Anteſignani noſtri, ſtatim ſub initio verba proferenda eſſe, fas iudicaui; ad veluti normam quandam, cæterorum ſenſum authorum examinare poſ Is igitur de Hiſt. anim. cap 17. lib. 2. hæc ſcripſit.: *Sed ventris diſſimilitud mùm, quod quadrupedes viuiparæ, cornigeræ, altera maxilla dentatæ, quaternos modi habent ſinus: quæ quidem & ruminare dicantur. Gula enim incipiens ab ore ſum tendit ad pulmonem, ſeptumque tranſuerſum: hinc ſe ad ventrem applicat ma qui parte interiore aſper, interceptuſque eſt, ac propè gulæ commiſſuram, ſinum ſi nexum habet, quem ex argumento reticulum vocant: eſt enim vintri extrinſecu*

intus reticulis mulierum implexis, magnitudine multo quam venter, minor. Hunc ipit Omaſum parte interiore aſperum, cancellatum, cruſtatum, magnitudine reticu- Abomaſum venter ab eo alius iungitur, magnitudine amplior omaſo, forma oblon- , cancellis intus & cruſtis multis, magnis, & læuibus inormatus: mox inteſtinum ſequitur. Et paulo inferius. *Rectum autem inteſtinum nulli eſt, cui non parte aque dentes.* Hæc ex Gazæ verſione.

Iul. Cæſ. Scaliger in ſuis ad hunc locum commentarijs, paulo aliter Ariſto- m vertit: *Primum* quidem, cum Gaza ſinum hunc, *ventrem magnum* vocat, & uenienter; cum & Ariſt. κοιλίαν τὴν μεγάλην; eum appellet: Italis *la Trippa* dicitur. *undum*, cum Gaza *Reticulum* dicit, nec quicquam hìc peccat: quod fæmina- reticula, vnde nomen Græcis κεκρύφαλος, referat, & Italis ob id *la Scuffia* no- natur. At in *Tertio* deſcribendo, toto, vt aiunt, cælo aberrauit. *Omaſum* qui- n & ipſe cum Gaza interpretatur, & ab aſperitate, cum Græca vox ἐχῖνος ſit, tum cenſuit, ſed cum ait *ſimilis eſt fauis aluueariorum, cellulis differtus in ſpongiæ lum quas πλάκας vocat Ariſtoteles, vnde Latinum nomen plaga*: miſerè fallitur. c enim interna, fauorum mellis diſtincta cellulis ſimilis facies, non tertio ſecundo iam deſcripto *Reticulo* nempe appellato, eſt ventriculo. *Tertius* au- ventriculus ex pluribus pelliculis ſibiipſis ſuperpoſitis conſtat, vnde & Itali m *Centopelle*, quaſi ex tot pelliculis conſtaret, & *Germani* aliqui eleganter atq. ngruenter *Librum*, veluti pluribus compactum folijs, appellarunt: in quibus liculis cum ſint vndique quidam eminentes cuſpides, ſpinarum acumini- ſimiles, ideò Græci ἐχῖνον nominarunt. Hic ſolus propemodum ventricu- Romæ in vſum & eſum hominum, non cedit, ſed à Lanionum pueris, ma- nis totius anni horis, per VRBEM, pro *Felium* ferculis diuenditur. Iu- dum præbetur ſpectaculum, cum cateruatim ex ædibus Feles ad horum rorum voces euocatæ accurrunt, & *Diaria* ab heris ſuis lamentabili vo- oſtulant.

Aquapendens tamen, ſuo de ventriculorum varietate opuſculo, *Omaſi* hìc vo- n præter genuinam ſuam poſitam fuiſſe ſignificationem conqueritur, cum Latinis vel craſſum & pingue inteſtinum, vel pingue & diſtentum abdo- n ſignificet, vnde *Horatius* 2. Serm. Satyr. 5.

- - - - - *Ceu pingui tentus omaſo.*

curatam itaque vim vocabuli Græci autumat, cum veteres ἀπὸ τοῦ ἐχίνου id b *Erinaceo* ſpinoſæ pellis animali, hunc vocare voluerint. *Scaliger* alijs ite- verbis, quam *Gaza* fecerat, quartum deſcribit ventriculum: *Poſt hoc*, ait, *quem Aſellum vocant, omaſo quidem minor eſt* (Gaza dixerat magnitudine am- r omaſo) *ſed prolixior* (Gaza formà oblongior) *refertus multis ſinibus grandi- & læuibus*. Hunc cum *Ruſticis* ſuis, vt ait, *Aſellum* appellare maluit, cum ci Latini bellorum, quam culinæ ſcientiores, nomen illi nullum dederint; re Gazam *Abomaſum* dicere conatum eſſe, niſi quis ait, cum *Varrone Faliſcum* itare velit. Sed cur *Aſellum* dicat, rationem nullam affert. *Itali* noſtri gè conuenientius *Il Quaglio*, quaſi *Coagulum*, quod in hoc ventriculo in la- ntibus illis beſtijs, coagulum reperiatur, appellant. Nec placet, quod Sca- r hæc Ariſtot. Verba ἔχει δὲ ἐντὸς πλάκας πολλὰς, καὶ μεγάλας, καὶ λείας, ita reddat: *refer-*

tus

tus multis ſinibus dicendum erat potius, *multis plicis*, nam reuera rugoſæ plur
in hoc ſunt plicæ, & veluti pelliculæ, quare eadem voce πλικώδης, vſus eſt in
tio ventriculo, *Centipelle* dicto, vbi plicarum ſiue pellicularum illa conge
reperitur.

Abomaſi vox non placet Aquapédenti.

Aquapendenti nec ipſi placet *Abomaſi* vocabulum, cum *quartus* ventric
ab Ariſtotele ἤνυτρον vocetur, hoc autem ex Græca ſua origine *perfectibile* ſig
Et *Ioannis Grammatici* 4. Analyt. authoritatem hic implorat, qui vltimum
triculum nominat illum, qui cibum perficit, ventrem: quod putet in qua
his ſinibus, ſemper magis magiſque à primo ad vltimum tranſeundo, cibos
uigari, concoqui, ac in chylum conuerti. Picturam horum videre poteri
dictis *Scaligeri* commentarijs, ſed adeò malè concinnatam, vt nec vmbr
ipſorum exprimat.

Cur de ruminatione porrò aliquid ſit dicendum.

Eadem prorſus, quæ eruditiſſimum Italiæ Medicum *Hieronymum Merc*
lem, me quoque inceſſit cupiditas, de *Ruminatione* poſteris aliquid ſcriptum
linquere, cùm huius abſoluta nondum à quoquam quod ſciam, tractati
vulgus edita fuerit. Verum ego, quæ ad anatomē attinent potius, quam illa,
philoſophica obſcuraque ratione erui poſſent, indagabo, cum & in his
oculis intuemur, Talparum more, ne dicam in dubijs illis ratiocinationi
non rarò occæcemur. In duellum igitur *Mercurialis* lib. 5. cap. 13. variar
ction. *Ariſtotelem* & *Galenum* adducit: quod is lib. 3. cap. 14. de part. ani
in cornigeris ventrium quatuor munus hoc modo expleri dixerit, *dum ali*
alio cibum recipit (remanſum per ruminationem, vt ait Mercur.) *ſcilicet, pr*
inconfectum, ſecundus aliquantulum confectum, tertius pleniùs, quartus perquam
confectum. Verum Galenus 6. de Anat. adminiſt. cap. 3. inquit dicto loco Me
rialis, *cibum ait, primò ex ventriculo reuomi in os: deinde ab ore in reticulum, in*
Omaſum, tandem in abomaſum mitti. Et ne quis dubitet, quomodo ſecunda vice i
ticulum, non autem prima labatur; ſciendum eſt, foramen in gula eſſe ſatis anguſt
quod pertingit in reticulum, & per quod cibus prima vice, cùm ſit craſſior & ſol
adhuc minimè tranſire poteſt: tranſit verò ſecunda vice, quando liquidus, & n
ita factus eſt, vt iam tranſire queat. Attamen hanc vtriuſque contentionem
bè ſopiri poſſe exiſtimat, ſi dicatur *Ariſtotelem* loqui de animalibus, quando
ruminant: *Galenum* verò de tempore ruminationis, neque enim perp
ijſdem animalibus ruminationem accidere.

Mercurialis in duellum adducit Ariſt. & Galenum.

Aldrouandus nititur hanc dirimere controuerſiā.

Aldrouandus hanc controuerſiam vidit & fugit, quid enim reſponſurus e
ſuſpendit. *Vel Ariſtoteles*, inquit ille, *foramen, quod ait Mercurialis pertingere*
ticulum, non aduertit: vel falſum eſt, viam ab ore ad reticulum dari, quæ non pri
primum ventrem pertingat. Mihi eam viam minimè neceſſariam eſſe videtur.
tionem aſſignat, vt ſibi videtur, probabilem: primum videlicet ventre
cum intus aſper ſit, non mirum eſſe, cibum craſſo modo in ore inciſum, pr
vice retinere; iam remanſum verò per ruminationem, vtpote læuigatum &
bricum, non amplius amplexari, ſed in reticulum facile elabi permitte
Vtcunque tamen ſit, inquit, *diligens Anatomici inſpectio controuerſiam dirimet.*

Sed fruſtra hoc facit.

Ego mehercle apud *Mercurialem* & *Aldrouandum* hæc vt legi, vt riſi. Cum
que eorum quicquam, quæ de *Galeno* & *Ariſtotele Mercurialis* comminiſcit

coru

m ſcriptis legatur, neque allatæ aliquid rationes valeant. Meræ potius hæ
i de *Lana Caprina* rixæ videntur, & vt vno dicam verbo, hìc

Maxima de nihilo naſcitur hiſtoria.

riſtotelem quidem, quod ſpectat, hìc ne ſomniauit vnquam, quod *Mercuria-*
ſi imponit, cibum remanſum & ruminatione in ore magis detritum, ite-
ad primum, & conſequenter cæteros deuolui ventriculos, vt magis magiſq.
ıetur. Hic enim loco iam laudato 3. de part. anim. dicit ruminantibus
nalibus quatuor propterea ventriculos datos fuiſſe; vt, cum officium ſuum
molendo non ſatis præſtat, ob dentium defectum, hoc multiplicitas ven-
n compenſet; id quod rectiſſimè fieri quoque poteſt, ſi primus loco
ium inſeruiens venter, cibos craſſos recipiens comminuat eo modo, quo
is exempli gratià, faceret in ore, cui vtrinque dentes adſunt: qui vbi poſtea
s in ruminantibus ad palatum per Oeſophagum recurrit, molarium operà
ium comminuitur melius, atteriturque. Nec ait *Ariſtoteles*, hunc ita re-
ſum debere ad primum denuo ventriculum deſcendere, neque ad ſecun-
, quod vult *Mercurialis*, neque ad tertium, aut quartum, ſed de hoc pror-
acet. Verùm nos, quid de eodem remanſo fiat, paulo inferius indicabimus.

Mercurialis Ariſtotelem aut nō bene legit, aut malè intellexit.

operæpretium eſt, ipſiſsima *Ariſtotelis* verba hìc recitare, vt æquus lector
ite hac ipſe iudicet. *Ruminat etiam Camelus*, inquit, *more cornigerorum, quo-*
ventres ſimiles cornigeris habet. Habent hæc ſingula plures ventres, vt Ouis,
rà, Ceruus, & ſimilia: vt cum officium oris non ſatis in molendo cibo adhibetur,
er inopiam dentium, munus ventrium expleat, dum alius ab alio cibum recipit, pri-
ſcilicet inconfectum, ſecundus aliquantulum confectum, tertius plenius, quartus per
n plenè confectum. Ita fit, vt genus hoc animalium receptacula cibi habeat plura,
is nomina hæc aut indita ſunt, aut indere licet; venter, arſineum ſiue reticulum,
ſum, abomaſum. Hic de cibo remanſo nihil. Iam autem quis ex ſequentibus
ni verbis conuincet, id quod *Mercurialis* perſuadere nobis voluit, primò ex
riculo reuomi cibum in os, deinde ab ore in *reticulum*, inde in *omaſum*, tan-
in *abomaſum* mitti? Vult quidem Gal. cibum ruditer conciſum, ex primo
riculo ad os conſcendere, hìc remanſum in alium ſinum ſiue ventrem de-
dere, ſed neque *reticulum* nec *omaſum* hunc nominauit. *Galenum* ipſum au-

Ariſtotelis mens melius ex ipſius verbis capietur.

ius loquentem. *Porrò quoniam nonnulla animantia validis aluntur nutrimentis,*
lam imbecillibus, eò natura reſpiciens, particulares ventris differentias machinata
Si itaque animans nonnunquam videas ſiue ex India, vel etiam Lybia, ſiue Scythia
ctum, quod antea non conſpexeris, alimentum ligneum, ſpinoſumque aſſumere, ma-
huic & aſperum noueris conſtructum eſſe ventriculum: ſi autem ſuperiores etiam
s non habeat, ventriculos huic neceſſario plures exiſtere, vt in primum ſtatim pa-
n ingerat: mox ex hoc ruminans ore conficiat, deinde rurſus in alium ventrem deglu-
ex hoc rurſus in alium ſtatim transferat. Sed *Mercurialis* nempe hic falſus eſt,
l cibum remanſum non aliò, quàm ad ſecundum ventrem *reticulum* nimi-
, delabi poſſe, exiſtimauerit.

Neque Galeni verba id dicunt, quod Mercurialis inſinuauit.

Cauſa erroris à Mercuriale cōmiſſi.

e igitur auidum meum diutius ſuſpendam Lectorem, rem vt ſe habet, ob
os ipſi ponam. Solebat autem eiuſmodi in artibus controuerſias, *Galenus*
ment. ſuo in Hipp. de nat. hum. duobus iudicandas eſſe criterijs aſſeue-

rare:

Quomodo de varijs cōtrouerſijs in artibus ſit iudicandum opinio Galeni.

rare: *ſenſu* videlicet, ac *demonſtratione*. Et vbi de ciborum quidem concoć
ne, & humorum generatione veterum opiniones ſunt iudicandæ, ratione
cum habere: vbi verò in quæſtiones venit, an ruminantia animalia quat
ſint ventribus, an vnico ſaltem prædita, tunc ſenſum præualere, & ad cor
rum diſſectiones prouocandum eſſe, inculcabat. *Vt enim*, inquit, *ſi quis Cre*
eſſe inſulam negauerit, ſtatim ab omnibus, qui id audierint, deſpicietur, quippe qui
bè nouerint eam eſſe inſulam. Sic, ſi quis canibus quatuor eſſe ventres affirmauerit,
cùm verò ruminantibus; hunc illi, qui ruminantibus quatuor, & vnum in canibu
ſpexere, facilè deridebunt. Sed hìc optarim ego Lectorem ſimul mecum ſpe
torem fuiſſe, ſic enim facilius ipſi, quod probare mihi eſt animus, perſuaſer
Quare eodem *Gal.* loco in hunc ſenſum hoc ſcripſit: *Igitur, cum ſcriptis cogi*
cum his contendere, qui de aliquo diſſectorio theoremate, quod ſenſum imprimis iud
habet, impudentiſſimè pariter ac imperitiſſimè pronunciarunt, fieri nequit, vt ignar
rum, quæ in diſſectionibus videri ſolita ſunt, poſſint mendaces à veridicis diſcernere.

Noſtra & vera de quatuor ventribus ruminantium obſeruatio.

Sed agedum, dicamus modò quæ nos ipſi non raro in eiuſmodi ventri
obſeruauimus. Hoc igitur indubitanter eſt credendum, Oeſophagum vbi
ſinit, non vnico tantummodo orificio ſiue foramine in ventrem maior
pertundi, ex quo aditus pateat in *reticulum*, ex hoc in omaſum, & ab hoc in a
maſum, vt facile ſibi quis imaginari poſſet; verùm *duplici* ſtatim ductu fe
vno quidem in *ventrem* iam dictum *maiorem*, altero in *omaſum* ſiue terti
ventriculum, *Italis Centopelle* dictum, à quo in quartum eſt tranſitus. Et ſati

Mira Naturæ induſtria in horum fabrica ventriculorum.

perq. hìc Naturæ beneficium & artificium mirari haud potui. Non enim
ambæ viæ, vt idem vnuſque cibus in primum ac tertium ferretur ventr
conſtructæ, ſed quia animal non ſemper vno eodemque cibo veſcitur, diu
ideo ductus fabricati fuerunt. Incipit autem animal, poſtquam vitali hac a
frui ipſi conceditur, lacte materno veſci. Hoc verò in primum haudquaq
ventrem, ſed in vltimum, *il Quaglio* ob id dictum *Italis*, deſcendit. Cum e
hoc alteratione minima, vt in chylum cederet, indigeret, non opus ha
præcedentium calore, & ſubactione ventriculorum.

Aquapendens propè quidem ſed non omnino ad veritatem accedit.

Diligentiſsimus *Aquapendens*, dicto ſuo de ventricul. varietate opuſculo
ſciuiſſe mihi viſus eſt: *Siquidem*, inquit, *hic quartus tantùm lac ſuſcipit, nequaq*
alij: & coagulum quod nihil aliud eſt, quam lac concoctum & coagulatum, non niſi i
quarto reperitur. Sed viam tamen hanc particularem ab Oeſophago ſubito
tertium ad quartum ignoraſſe, argui forſan poſſet ex ſequentibus eius ver
Lac igitur, ore exuctum ſtatim in quartum ventrem tantùm deſcendit per viam
etiam cæteris ventriculis communis eſt. Qui etſi ſuperiores quarto ſint, in eas tame
non intrat, quod à tribus nequaquam propter ſui diſſimilitudinem, ſed à quarto tan
tanquam ſibi ſimillimo attrahatur. Hactenus vera retulit *Aquapendens*, in
quarto lac reperiri, attamen reuera in hunc via nulla lactantibus alia eſt, q
per tertium, in quo quidem minimè moratur, ſed aditum ſolummodò liber
nanciſcitur. Vſa autem Natura hoc in loco hac arte fuit, & induſtriâ. In
nempe *Oeſophagi*, quem *Itali il Grumale* vocant, hoc eſt in ſuperiore ſtom
orificio, duo oblonga & teretia veluti labia, meatum illum obſerant, claudu
ita, vt ſi cibus craſſus denſuſque, fænum, ſarmenta ac paleæ, aut ſimilia

con

manſa deſcendant, hęc labra carnoſa nimirũ & membranoſa facilè cedant,
litum grauiori ac ponderoſiori cibo in ſaccum maiorem, *primum* nempe
em, permittant. Vbi verò lac ipſum liquidum delabitur, conniuentia reperit
oblonga corpora, quare ſuper hiſce tanquam ſuper canali quodam decliui
ens, ad tertium immediatè ventrem labitur, & ex hoc ad quartum illico de-
orem ſuo pondere ruit atque delabitur, vixque guttula huius in ſecundum
rem, *Scuffiam* dictam, tertio ſuppoſitum, aut in primum ſaccum deſtillat.
ſt quod ſummopere mireris oculatiſſimum Naturæ myſtam *Ariſtotelem*,
uſabili prorſus errore ſe induiſſe, quem vel à quouis e triuio paſtore, vel
is anicula caſeorum fabra edoctus, emendare potuerat: *Coagulum* videlicet,
credidit, non in *quarto*, ſed in *tertio ventriculo* colligi & adſeruari, clariſſi-
ius ſunt verba 3. de partib. animal. cap. 15. *Habent*, ait, *quod coagulum vocatur,*
quæ plures continent ventres, carent, quæ vnum habent, excepto Lepore: habent, qui-
c datum eſt, non in magno ventre, nec in reticulo, neque in vltimo, quod abomaſum
amus, ſed in eo, qui inter vltimũ & duos primos poſitus eſt, quod omaſum vocatur.

Oeſophagi & ſuperioris orificij ventriculi cōſtitutio.

In alium ventriculũ lac, in aliũ fœnum deſcendit.

Ariſtotelis inexcuſabilis eſt error, quod coagulum in tertiò & non quarto ventre putarit adſeruari.

r verioris philoſophiæ amorem te precor amice Lector, pauliſper tuam mi-
rem hìc commoda, & quid doctiſſimus, de hoc *Ariſtotelis* loco, *Mercurialis*;
que de eodem ego ſentiam, æquo animo auſculta. Ille cap. 16. lib. Va-
lect. errorem errore cumulans, quaſi re præclarè geſtà iam ſibi rationes
n inueniſſe applaudit, quibus magiſtrum ſuum tueatur. *Ego*, inquit ille,
quam in hac re proferre licet, dicerem, in primo ventre lac parum mutari: in ſe-
mutari quidem atque incaleſcere, ſed non adeò, vt poſſit in caſei formam craſſefieri:
rto percoqui, & ſtatim in inteſtina, inde per Meſeraicas in corpus diſtribui: in tertio
olum craſſefieri poſſe, atque ibi retineri: tum quia locus ſatis calet, & lac præparatum
ſt, vt facilè craſſefieri queat: tum quia ſic craſſefactum non facilè per foramen abomaſo
aſo commune, in abdomen tranſmittitur. Quare inuenitur coagulum in omaſo, quia
ſa effectrix, nimirum calor, magis craſſefacere valet, & quia ſimul retineri poteſt: in
vel non æquè calor viget, vel ob lubricitatem, ſi fiat, vt in omaſo retineri nequit.

Mercurialis non vetetur Ariſtotelis errorem alio errore tueri.

redo equidem, nec vana fides prorſus, *Clem. Alexandrinum* noſtri ſeculi
oſophorum mores dudum præuidiſſe, quando ſcripſit: *Aliqui à philoſophia*
orum, non aliter ac Vlyſſis ſocij à Sirenibus, detinentur, vt nunquam poſſint reuer-
enim noſtrorum aliqui philoſophantium, rationes antiquorum, *Ariſtotelis*
puè, imbiberunt, vt purpureum colorem lana, è qua nũquam dilui poteſt:

Non ſi Neptuni fluctu renouare operam des,
Non mare, ſi totum velit eluere omnibus vndis.

ucretius cecinit. Nec mirum eſt; naſcimur, alimur, & cum hac philoſophia
tetica, adoleſcimus & ſeneſcimus.

- - *Adeò in teneris conſueſcere multum eſt*, ait Poeta.

Clem. Alexand. de quibuſdam philoſophis ſenſus.

Difficile eſt opiniones relinquere, quas à teneris vnguiculis imbibimus.

nem ego laudo, proboque, quæ auriga dominaque eſt omnium huma-
n actionum, ſine qua nil agi, dici, aut cogitari poteſt. Sed & hoc ſimul no-
rationibus nullis, abſque longa examinatione credendum eſſe, vt *Marſi-*
icinus me monet, & in phyſicis noſtris problematibus verum eſſe quotidie
experior. Ita *Dogmaticis* nonnullis, hodie, rationibus quæque probare pro-
elt, atque imber quando pluit, nec ea modò quæ nunquam viderunt, ſed

fal-

falſiſſima quoque pro veris venditant (quod Mercurialis hìc noſter facit) bus non aliter,atque *Pythagoreis* olim illa magiſtri authoritas pro veritate e ſufficit illud : *Ipſe dixit*.

Aquapendés Ariſtoteli ſe opponit,quia ſenſui magis credit.

Non ita *Aquapendens* ſimplici *Ariſtotelis* dicto aſſentitur, nec magni f quod cauſam huius de coagulo opinionis, in problematibus ſuis ſe dixiſſe met, quæ quandoquidem in ijs, quæ ad nos peruenerunt, nulla exſtat, *Mercurialis* in illis ſcriptam fuiſſe,quæ phyſica problemata erant,& nunc derantur,à *Plutarcho* verò *Apollonio*,*Athenæo* & *Laertio* citantur. *Ego autem*,in *Aquapendens*;*aio reperiri coagulum in quarto, non in alijs, quia ſic comperi, & multiplex quoque ratio conſentit.*

Quare Aquapédentis rationes & ipſę parum valent.

Verum vt,quod res eſt,dicam, niſi veritatem hanc ſenſus ipſe, cum qui tactu ac viſu in quarto vẽtriculo, & nequaquam in tertio coagulum eſſe co ſcat,approbaret;*Aquapendentis* aduerſus *Ariſtotelem* vix quicquam rationes i trarent. Non enim quia tertius ventriculus aſper eſt,ac veluti tuberculis ſpi plenus ideò lac minus amplecti potuit, ſed ad quartũ læuigatum ac perpol lacti ſimilem, debuit ferri, vt *Aquapendens* arguтat. Imò,quò in *Lienteria* v uitate præternaturali *ventriculus* peccat, cibus eſt mollior,eò minus retin quare me in ſimili vitio cremorem hordei, eo ipſo momento quo bibitus per podicem euacuatum vidiſſe recordor. Et vteri læuitas retinendo ſe molli corpori,valde obeſt. Et quartus demum ventriculus plurimis rugis ciſque ſcaber eſt, & inæqualis. Nec maioris eſt momenti altera hæc ratio tium ventrem exiguum admodum eſſe, nec lacti recipiendo ſufficere. A quam ego, paruitas non inde accidit, quod non poſſit maior eſſe, ſed qui tura hunc non pro lactis receptaculo habere voluit. In non lactentibus en hic tertius quarto longè maior eſt,& primus in lactentibus minimus, tum tium ac quartum quoque magnitudine ſuperat, quia natura aliter planè

Vera ratio cur lac in quartum ſolummodo vẽtrem feratur.

in herbis fæno ac paleis veſcentibus, quam in lac ſugentibus vtitur. Vnic igitur meo iudicio, & ſola ratio ſufficit: Naturam voluiſſe quartum ac vlti hunc ventrem,pro lactis receptaculo vſurpare, quoniam lac aliorum vent lorum coctione nulla indigebat, & iam propemodum à matre alimentu bitum, recens natis præparatum fuerat. Sed de benigno hoc liquore,nun ra non addam, in mellifluum enim ac lactifluum adeò flumen imm rer, vt longo vix poſt tempore inde emergerem. Quare, vna iam à tura quidem, ſed ſingulari adhibito ſtudio & artificio, tendens ab Oeſ

Via lactea ruminantiũ beſtiarum cornigerarum.

go per tertium in quartum ventriculum, à me iure *via lactea* dicta, fabri ac demonſtrata fuit: cùm per hunc in recens natis vitulis lac ſolum ad tum, vbi *coagulum* reperitur, & non in tertium vt Ariſtoteles credidit, ibique moretur & cogatur.

Qua via cibus durior in vẽtrem eat.

Altera via ab Oeſophago rectà ad primum fertur ventrem, & per hanc nis alius cibus qui à lactentibus aſſumitur, præter vnicum lac deſcendit. D enim ex frequenti ventrium ſiue ſtomachorum eorundem diſſectione, vitulos quam Hædos aliquando ſolo lacte frui ab vberibus maternis ſucto quando etiam,ſi fæni & herbarum copia detur, & hæc non illibenter car átq.ita partim cibo tenerrimo, lacte ſcilicet,quod non ruminant,partim

durio

ore alimento,quod remandunt; veſci,& hoc quidem in primum ſacculum, in quartum ablegare,nullo itineris impedimento facto. Eſt autem primus er in lac ſolum ſugentibus paruus valde, & tam exiguus quidem, vt ſimul ſecundo ac tertio ſibi iunctis,quadruplo à quarto ſua magnitudine ſupere- Neque hoc cuiquam admirationem mouere par ſit, ſiquidem horum om- a trium primorum in lactantibus vſus,aut officium haud vllum exiſtit. Vbi ſimul animali herbis ac fæno victitare placet, primus ac ſecundus venter meſcunt magis, tertius tamen mediocriter ſe habet.

Ventrium horum in lactâtibus & uon lactantibus proportio.

In lactantibus.

m verò vice verſa in illis, quæ lac non ſugunt amplius, animantibus rumi- ibus, *Primus* venter ampliſſimus eſt,cum ſibi adiuncto ſecundo: & tertius odum turget, quartus exiguus plane ſi cum prioribus conferatur, apparet. ſua hìc ratio deeſt. Hoc enim tempore cibus craſſior omnis in primum de- itur ſaccum, tanquam in promptuarium quoddam, vt ex hoc denuo ad os rgitet, comminuatur & aliò poſtmodum conuehatur. *Secundus* autem riculus *Reticulum* dictus, vt verum fatear, primi quædam potius proles di- teſt & additamentum, quàm diſtinctus venter quidam. Quinimò videbis, actè examines, etiam primum ventrem circa fundum ſuum diuiduum ac i bifidum eſſe, quem tamen ita duplicatum pro vnico omnes habent nume- q. ventriculo. Hæc ſola differentia conſpicitur quod in fundo primi ventris tantia non tantum ſit attrita, quantum eſt in Reticulo, vt ſupra quoque nuaui. Ab hoc ſecundo ventre patens ad tertium via datur, ad Omaſum vi- et, *Centopelle Italis* dictum, qui & ipſe venter non parum tunc turget.

In non lactantibus.

e horum omnium ventrium vſu ſic mihi, probabili ſaltem côiecturâ, quam diiudicandam ac recenſendam libentiſſimè ſubijcio, philoſophandum eſſe n fuit. Cibum primoribus labris, ac inferioris maxillæ dẽtibus apprehẽſum diter côciſum, per Oeſophagum in primum detrudi vẽtriculum, eòque ibi- tantiſper emollitum, redire (quocunq. id demum modo fiat, quod haud ito) ad palatum & molarium operà dentium moli magis, comminuique, eà- regredi vià, & ſuccum quidem qui ex continua attritione dentium cum pi- ex capite in palatum deſtillante, aliundeq. affluente ſaliuà mixtà oritur, ad primum quidem ventrem, ſed more lactis ſupra labra illa ſuperius de- ta deferri, & in tertium ventriculum, atq. in quartum ab hoc ſubito influe- aſticata autem & exucca veluti cibi reliqui maſſa, iterum in primum, & ex n ſecundum propè orificium primi ſitum ventrem ſubit, vbi pauliſper ma- ur, & in tertium ex hoc ſibi vicinum orificioq. connexum intrat; ibique o magis eliquatur, donec in quartum & vltimum deuoluatur.

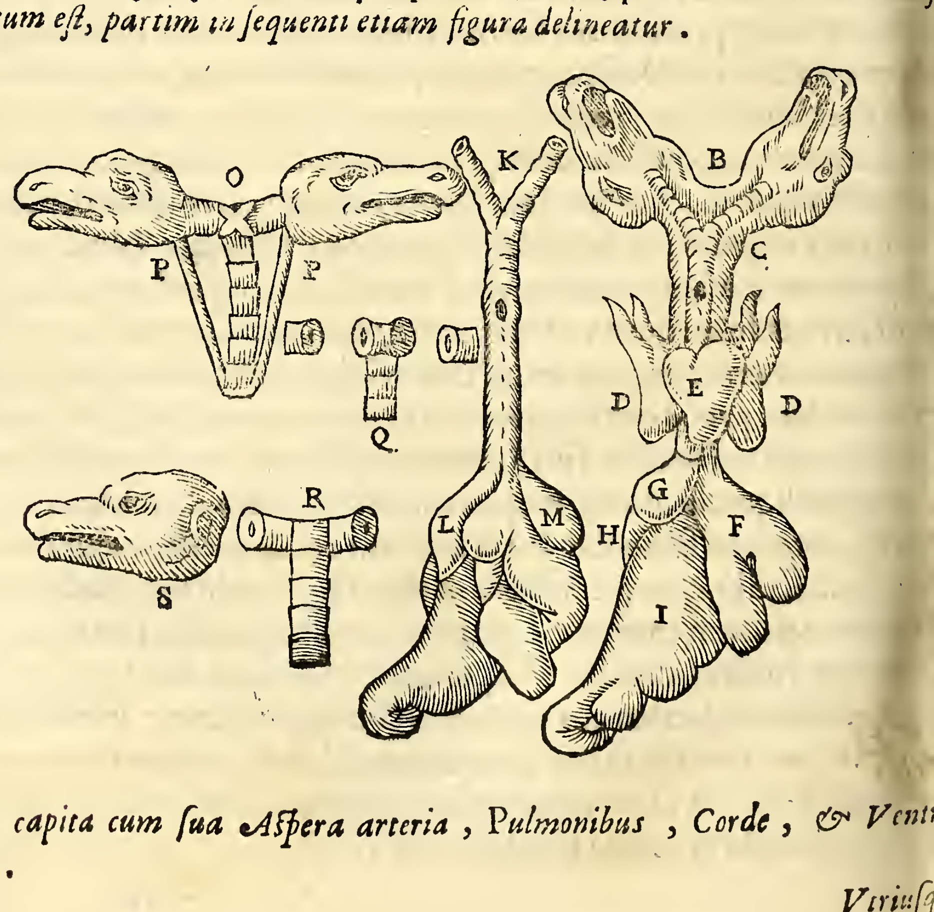
Auctoris coniectura de horum ventrium vſu.

idebis autem in ſacco illo maiore cibum craſſum eſſe, magis comminutum uius fundo, adhuc magis inſuper in ſecundo ſacculo ſeu *Scuffia* attenuatum, is adhuc attritum in tertio, liquatum demum ac veluti læuigatum in quar- Ne tamen ibidem albicantis chyli, quod nonnemo ſibi finxit, ſubſtantiam dere exiſtimes; herbarum comeſtio colorem illum ac ſubſtantiam, quam o in ventriculo ex carne ac pane intueris, haudquaquam inducit: vtcunque oc bouino Chylo idem rubicundus in hepate ac venis ſanguis generetur, & rnes poſtmodum ac oſſa tranſmutetur.

Qualis ſit Chylus in quarto ventriculo.

a Vitulus *monſtroſus biceps, menſe Aprili, Anno M. DC. XXIIII. prope* Ror
in Villa quadam Illuſtriſs. D. Marcelli Sacchetti, *natus, detracta pelle hic* ſt
ſo Lectori exhibetur. Cuius alterum caput vt paulo fuit elongatius, ita pes alter &
fuit retractior. In quo quid monſtroſi repertum fuerit, partim ex hiſtoria iam ſ
data clarum eſt, partim in ſequenti etiam figura delineatur.

b *Duo capita cum ſua Aſpera arteria,* Pulmonibus *, Corde, & Vent*
quatuor.

Vtriuſq

Vtriuſque capitis aſperæ arteriæ in vnum truncum coaleſcentes.

*Pulmones Cor amplexantes, quorum tres in vtroque latere lobi, inferior maior, *
uperiores duo minores.

Cor inter pulmones vtrinque ambientes vnicum ſedens, ſed pro animalis pro-
rtione maius.

Primus ciborum ventriculus, Italis la Trippa, *dictus*.

Secundus Ventriculus, Latinis Reticulum, Italis la Scuffia, *vocatus*.

Portio hic tantum tertij ventriculi apparet, qui Omaſum nobis, Italis Cento-
elle, *appellatur*.

Quartus Ventriculus Abomaſum vocatus, Italis il Quaglio. *Hic in lac ſugenti-*
s omnium eſt aliorum maximus.

Duo aſperæ arteriæ rami in vnum deſinentes, ſubſtantiæ modum cartilagineo-
m annulorum obtinentes, vſque ad deſignatum in medio hoc canali punctum:
c cum aſperæ arteriæ ſubſtantia in Oeſophagum (Itali *vocant* il Grumale *)*
anſmutatur. Vt per eundem ita ductum & aer & cibus tranſire debuiſſet,
uod eſt omnium, quæ hic viſa ſunt, monſtroſiſſimum, vt in hiſtoria nota-
m fuit.

Hepar adumbratur, de quo reperies in hiſtoria, quomodo varia animalis viſce-
, huius inflata Vena nutricula, inflata & ipſa fuerint.

Lienem denotat, qui & ipſe inflato hepate fuit eleuatus. Reliqui in medio ſaccu-
, quibus litera (n *) apponi debuerat, ſunt ijdem in ſuperiore deſcripti figura rumi-*
ntium animalium quatuor ventriculi.

Duo capita, vt quæ mediantibus duabus vertebris, ſingulo in latere ſingula; ter-
e cuidam, quæ ſuprema eſt colli, vertebræ adnectuntur.

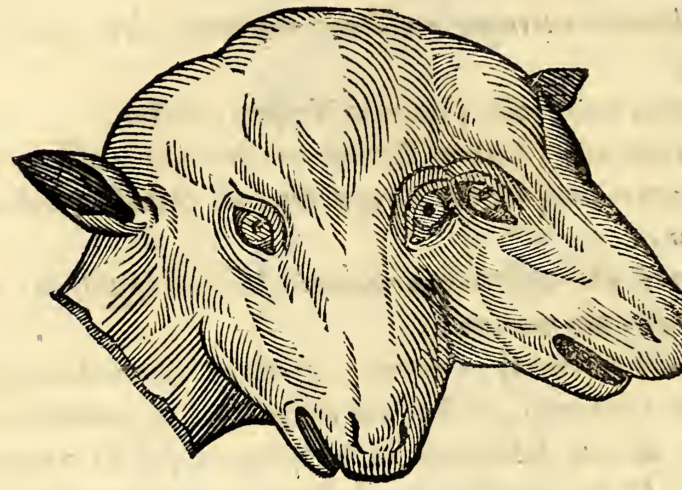
Duo admodum tendinoſi muſculi, qui ducentes ortum in ſeptima ceruicis verte-
a proceſſum valde elatum habente, in occipitia vtraque inſeruntur, ad maio-
n firmitudinem & capitum horum extenſionem, miro Naturæ artificio fabre-
cti.

Vertebræ illæ duæ ſeparatæ, & adnexæ tertiæ cuidam & ſupremæ colli ver-
bræ: quarum vtraque portionem ſpinalis medullæ ex occipitis baſi ſeu forami-
egredientem, ſecum ferebat. Hæ ambæ medullæ poſtmodum in maiore illa
tia (hæc enim multo grandior eſt, quam ſociæ duæ laterales) & media
rtebra vniuntur. Et ſic vnica medulla & non duplex, per totam dorſi ſpi-
n deſcendebat.

Dictarum iam vertebrarum ſibi vnitarum deſignatio.

Protuberatio *Oſſis occipitis, qua à vertebra ſua excauata excipitur. Ve-*
n hæc omnia beneuolus lector, ſi hiſtoriam conſulere dignabitur, exactius co-
ſcet. Quæ ego videri poſſum amplius forſan omnia dilataſſe, & limites egreſſus
, intra quos Mexicana ſolummodo animalia coercenda erant. Verùm quoniam
ernas monſtrorum partes pauci attigerunt, erit fortaſſis vt apud nonnullos, gra-
m etiam hac ratione initurus ſim.

Ex Muſæo Principis Cæſij.

In Principis Cæſij Muſęo hoc monſtroſũ caput videtur.

QVæ hic proſtat Icon,delineata fuit ex eiuſmodi vero & monſtroſo cap quod in iam ſæpe laudati *Principis Cæſij* Muſæo,variæ ac curioſiſſima rum naturalium ſupellectili,ipſiſq. Muſis potius quàm pompæ dicato, adſe tur. Hic videre eſt,ex vna ceruice duo eſſe enata capita,aut vt verius dicam vna ceruice ac ſimplici calua,gemina roſtra,cum quatuor ſuis oculis, ſed bus ſolummodo auribus. Vbi autem locorum,& quo tempore hoc monſtru lucem prodierit, id nos latet. Videbis ſimilem omnino figuram lib. 1. de drup. Biſulcis apud *Aldrouandum*,quem ipſe vitulum ex *Euagrio* in Hiſt. Ec ſiaſtica, circa *Niſibin Perſiæ* vrbem natum, & plurimas portendiſſe mitates ſcribit. Et in huiuſmodi monſtris Vitulinis tam deſcribendis qu depingendis, planè copioſus eſt *Aldrouandus*,quem adire & conſulere pote

Cur Author de ruminatione aliqua dicere cogatur.

Et libet nunc ſummam addere manum: reliqua enim quæ ad *ruminatio* attinēt,apud *Aquapendentem* in citato iam ſæpius opuſculo videri poſſunt,in plurima *Ariſtotelis* de hac re axiomata, acri perſtringit examine, quæ pa in lib. de Hiſtor.& part. Anim. exſtant. In quibus tamen, cum non deſit, Ego quoque vel addam, vel mutem, vel explicem; mihi etiam,ſi paucula adiecero, vitio verti minimè debet, ſunt quidem in his

——————— *Longæ*

Ambages, ſed ſumma ſequar faſtigia rerum.

Atque primo dicam loco, non ideo (quod *Ariſtoteles* tamen & *Galenu* confeſſo recipiunt) cornigera animalia dentibus carere ſuperioribus mih dentur, quòd materia horum in cornua digeratur. Quia dentium ſubſt duriſſima, à Cornuum ſubſtantia molliore & ſpongioſa, quod & *Aquape* notauit,diuerſa,ſtatim à quouis iudicatur.Et quæ proportio quæſo, fingi p inter vaſtiſſima *Ceruorum* cornua, quæ toties ab ijs etiam abijciuntur, ac uantur, ad eorundem exiguam pauculorum dentium in ſuperiore defi

Ariſtotelis quædã rationes examinantur.

tium maxillà, magnitudinem? Eſtque hoc omnium potentiſſimum, *A* *telem* impugnans argumentum, quod ſupra ego cum dentium numerum a ad oculum demonſtraui dentes illos ſuperiores inciſores, qui quatuor e beba

ant, ſuperiori deeſſe quidem maxillæ, adeſſe tamen inferiori duplicatos,
n in hac loco quatuor, qui in non ruminantibus ſolũmodo numerantur, octo
eriantur. Materia igitur horum non in cornua ceſſit, vt illi ſibi perſuaſerunt,
n dentes omnes adſint, & tantummodò tranſponantur.

Nec cauſam cum *Ariſtotele* in ſuperiorum dentium defectum quis conijciat
m, quòd à Natura plures in eiuſmodi beſtijs vẽtres generati fuerint, quam-
hoc ita ſemper eueniat. Neque enim vllis omnino carent dentibus, & mo-
s æquè Bobus, atque Equis ad mandendum, frangendum & molendum
os, id quod in ruminatione videmus contingere, adſunt. Non igitur *Ariſtote-*
atio concludit, plures ventres in ruminantibus dentium defectui ſuccurre-
 horum veluti vicariam operã præſtare. Huic ſtatim conſequens & hoc eſt,
ninationẽ non ideo inſtitutã fuiſſe (vt *Ariſt.* voluit) quia dentes ſuperiores de-
nt. Hic ipſe enim *Mures Ponticos* & *Piſcem Scarum*, vtrinq. dentata anima-
ruminare ſcripſit: & in *Leuitico* habetur, *Leporem* & *Cuniculũ*, integris vtrinq.
tibus cibos remãdere. Neque hoc perpetuũ & vniuerſale eſt decretũ, propte-
plures ineſſe vẽtres animalibus illis, quòd cibum integrum veluti, & parum
ſum deglutiãt, vt ſucceſſiuè in varijs illis ſinibus magis magiſq. elaboretur.
i enim ſæpenumero hìc *Romæ*, piſcẽ quẽ *Romani Merluciũ* vocant, quaſi dicas
is Luciũ, veteribus *Græcis* & ὀνὸς, & ὀνίσκος, *Latinis Aſellus* dictus, vnde & *Ouidius*.

Et tam deformi non dignus nomine Aſellus.

Non ideò plures eſſe debent ventres, quia ſuperiores inciſorij dentes adſunt.

Nec propter horũ defectum ruminatio eſſe debuit.

Nec plures eſſe vẽtres neceſſe eſt, quia cibus quaſi integer deglutitur.

i inquam, hunc piſcem, alios ſui generis & integros, & ſemicoctos in ventre
es habere, qui tamen vnum ſaltem ventrem obtinet; nec cibos mandit, licet
ibus probè quoq. non in vtraq. maxilla modò, ſed in palato duplici ordine
is ſit inſtructus, nec eos poſtmodum remandit. Sic tres ſemidigeſtas, & qua-
teperi integras *ranas* in vnico *Ciconiæ* nigræ ventriculo, cuius *Auis* palu-
Sceleton adhuc domi aſſeruo.

Merlucius & ciconiæ nigra cibos haud mandunt vno tamen ventre ſaltem prædita.

linus hæc *Ariſtoteli* concedimus, quòd quæ cibum lignoſum, aridum ac ſpi-
m, durumq. aſſumunt animalia, ea ob id vẽtres plures ſint ſortita, quæ cauſa
affertur, quod *Camelus* cornibus carens, plures nihilominus ventres neceſ-
 habeat, quoniam dicto iam cibo nutriatur. At nos *Equos* ſcimus eodem
o vt *Boues*, ſtramine fænoq. veſci. Et ſarmenta vidimus, ac portas ſtoreas ab
is deuoratas fuiſſe; quibus *Cardui* pungentiſſimi, non rarò quoque ſicci,
miles ſcilicet habeant labra lactucas, delicatum in eſum cedunt. Hinc ſpinoſi
ui ſpecies *Onopordon*, hoc eſt Aſini crepitus appellatur. *Onopordon enim*, ait
us, *ſi comederint Aſini, crepitus reddere dicuntur*. Hi tamen vnico ſaltem ven-
ibos, & recipiunt, & abſoluunt. Has cum *Aquapendens* perplexitates ſecum
inaret, vt illas tandem concoqueret, plures in *pennatis* ac *cornigeris* ventri-
s hanc ob cauſam conſtructos fuiſſe excogitauit: non quòd hæc operà den-
, illa roſtrorum duritie carerent, quo minus in ore etiam conterere ci-
valerent, quod ruminando molaribus dentibus *cornigera*, roſtellis verò ſuis
s ſemina decorticando, & ſi vellent etiam comminuendo conficere poſſent.
igitur in dentium aliquorum, eorumq. pauculorum inopiam, ruminatio-
 eſſe referendam. Sed quod vtraq. animalia, nòn manſos prius & maſticatos
s deglutiant. Non mandi autem eos ab *Auibus* ob metum, ne ſi diutius illis

Nec propter cibum duriorem deuoratum plures eſſe vẽtres debent.

Aquapendentis ſententia de ruminationis neceſſitate examinatur.

rapiendis inſiſtant,ab hominibus capiantur. Quare raptim ac feſtinanter dem, modò in aere muſcas, modò in aquis piſciculos capere, modò in terr mina colligere, atque hæc omnia non fracta, ſed integra deglutire.

De pennatis plures habẽtibus ventres.

Cornigera verò interdum vult cibos mandere, interdum minimè. *Man quidem*, inquit, *cibum, cum collectum & congregatum habent, neque enim indag aut pro indagando multùm laborare eſt opus, vt in ſtabulis hordeum, & fænum. Non dunt autem, cum ſparſum habent, & motu indagant. Tunc aſſumptum atque e ptum protinus deglutiunt, propter eandem cauſam, ne in eo mandendo tempus & ali tum ipſis tunc fruſtra pereat. Etenim mandere, & indagare cibum, alterum alter ram facit*. Ex his *Aquapendentis* verbis ac rationibus, hoc ego colligo dog tunc animalibus, quibus ruminatio conceſſa fuit (Aues autem, licet plures tres habeant, minimè ruminant) maximè cibum ad os regurgitare, eaq. in q te ruminare, cum illum in paſcuis, quaſi furtim ingerunt, minimè verò, in ſtabulis ad libitum eodem fruuntur. Atqui hoc rurſum communis m ſtri doctrinæ aduerſatur, quæ luce clarior eſt, 9. Hiſt.an.cap. 50. *Iacent, in cum ruminant omnia, & hibernis præcipuè menſibus ſolent ruminare, ſeptem ferè ſibus hoc faciunt, quæ intra tecta aluntur, gregales leuius, minuſque temporis rumi quoniam foris paſcuntur*. Quæ quidem *Ariſt.* verba, *Aquapendentis* pronun plurimum refragantur, deberent enim gregales beſtiæ, quæ in paſcuis carp raptim ac feſtinanter, vt ipſe ait, cibos deglutiunt, non *leuius* ſed *fortius*, intenſius ruminare, quàm vbi abundantia ipſis ſuppetit; intra tecta, domoſ quod tamen haud exequuntur: Quod ipſemet eodem opuſculo Aquapen fateri coactus eſt, cum dixit: *Vnde conuertitur propoſitio, quod quando animali de aſperum & lignoſum cibum ſumunt, & ipſum quoque ruminant: quando vero lem ingerunt, nequaquam ruminant*. Mollis autem in paſcuis plerunque, dur ſtabulis ſuppeditatur. Aduerſatur eidem *Aquapendentis* inuento, adhuc c eodem loco, idem *Ariſtoteles*; qui vult præter *Ceruum*, reliqua cornigera ſtria omnia, minimè ruminare, cùm tamen æquè quatuor obtineant cibo ſacculos, & non ex delectu, ſed, vt ita dicam, ex raptu viuant: *Ruminant quæ ſuperiore dentium ordine carent, vt boues, oues, capræ, ex feris nullum adhuc ru re conſtat, præterquam ea, quæ aliquando cum hominibus exigunt, vt ceruus, hu nim ruminare certum eſt*. Eundem in ſenſum hæc apud *Plinium* lib. 10. cap leguntur: *Ruminant præter iam dicta ſilueſtrium, Cerui cum à nobis aluntur. autem iacentia potius quam ſtantia, & hyeme magis quàm æſtate ſeptenis fere bus*. Nota hìc *Plinium* non ſatis *Ariſtotelis* mentem percepiſſe, neque eni ideo *Ceruos* ruminare ſcripſit, quod à nobis alantur, vt ipſum legenti pat Neque *Albertus Magnus* 7. de Animal. cap. 4. vt optimè *Mercurialis* obſ uit, *Ariſtotelis* ſenſum eſt aſſecutus, cum ſcripſit: *Ruminantia poſt ſeptimum tis menſem ruminare*, cum *Ariſtoteles* ſeptem cuiuſlibet anni menſes ſignif voluerit. Quamuis vt ego iudico, *Alberti* quoque dictum verum eſſe po vtcunque ſit præter *Ariſtotelis* intentionem; videlicet, cornigerarum filio ſe ac velle, ſeptem à partu menſibus à matris vberibus pendentes lac ſuge duriore ita cibo abſtinere (ex lacte autem ſolo hauſto, probabile eſt anim haudquaquam ruminare) poſtea ad cibos ſolidiores tranſire & ruminare.

De Cornigeris.

Aquapendentis rationes cum Ariſtotelis doctrina haud congruunt, & ſibi ipſi repugnant.

Alia loca Ariſtotelis & Plinij Aquapendẽti aduerſa.

Plinius & Albertus non ſatis Ariſtotelis ſenſum aſſecuti ſunt.

Albertus explicatur.

Q

Quid igitur nobis in hac caligine rerum,verborumque tricis reſtat ? Si ratio- ab *Ariſtotele* & Iunioribus propoſitæ, cur animalia ruminent, pleræque vi- ntur vacillare ? An dicemus (*Id quoque enim non ab nulla ratione videtur*) ea om- ,quæ cibum remandunt,frigidiora longè, aut vt melius dicam, minus illis calida, quæ vnico prædita ſunt ventriculo ? Vt quod in his vnus & calidus de perficit venter, in illis tepidioribus, plurium opus ſit elaboratione. Non er planè,ac ſi *Veneris* efficturus ſtatuam ſculptor aliquis,bipennibus craſſio- ligni partes primò dedolet,rudioribus poſtea ſcalpris, tandem ſcalpellis mi- ribus totam ſtatuæ ſuperficiem læuiget, atque perpoliat. Videtur huic faue- argumento, ipſa rerum magiſtra experientia, quod ruminantia pleraque eantur frigidiora, id non obſcurè inde elucet, quod ſint meticuloſa, de- eres autem & minus feruentes animos timor arguit. Notiſſimum hoc eſt, *Ceruis* ac *Leporibus*,quorum ambo ruminant,& mirè timent.

Author in his tenebris rerum aliquid probabile dicere conatur.

An quia animalia ruminantia ſunt minus calida.

Videtur huc facere *Plinij* authoritas iam paulo ſupra dicto loco:*Cornigera*, in- t, *vna parte dentata*, *& quæ in pedibus talos habent*, *ſeuo pingueſcunt*. *Biſulca*, ſſue in digitos pedibus, & *non cornigera,adipe.* Frigidius autem eſſe adipe ſeuum, hoc elici poteſt, quod à frigore facilè ſeuum concreſcat, & adeps tam intra m extra animalia, magis liquidus maneat. Vtrumque ex *Ariſtotelis* fonte ritur axioma.

Authoritate Plinij videtur hæc ratio ſtabiliri poſſe.

Sunt hæc fateor,mira quadã probabilitatis ſpecie conſpicua. Eſt tamen,quod ppponi poteſt, inter ruminantia calidiſſima quoque nonnulla reperiri, ſi iones modò temperamentorum indices eſſe ſolent. Et vt de *Bubalis* noſtra- is, *Biſontibus* & *Vris* ferociſſimis, animoſiſſimis & iracundiſſimis beſtijs l dicam, *Tauros* videbis,qui cum fortiſſimo quouis *Leone Lybico* congreſſu- ihil penſi habeant. Qui furor, veluti ab atra & aduſta bile,vt noſtri Medici nt, in *Maniacis*, ita à nimio arbitror calore potius, quam frigore in beluis ſubminiſtratur. Volui hìc ſolius *Tauri*, cui *Hircum* petulantiſſimum potes jcere, mentionem facere, ne mihi ex *Ariſtotele* quis objciat, ſilueſtres feras nigeras, præter *Ceruum*, nullas ruminare, quod etiam an verum ſit,admodũ bito. Cuius enim gratià illis Natura quatuor ventres dediſſet ? quos quæ ha- t animalia cetera,etiã non cornigera,omnia ruminant;vt in *Camelo* apparet.

Non videtur intellectui ſatisfacere prædicta ratio.

i dixeris *Hepar* horum animalium vt calidiſſimum, in quo retorrida illa s coquatur, *ventriculos* verò frigidiſſimos (id quod Medici ſæpius nobis ac- re conteſtantur) eſſe poſſe; & propterea cibos plurium opus receptaculo- habere, quæ cum viciſſim illi ſubeunt, magis paulatim, magiſque atte- ur. Reſponſio in promptu eſt, non caloris ſemper energià cibos elabora- Quis enim ex nobis,cum magno ventriculi calore,quem poſſidemus,crudos, ctos, integroſque piſces digereret? Et quidem breui ita temporis ſpatio, quod me in hoc ipſo libro bis iam innuiſſe memini, & idem nunc affirmo uotidiana,imò hodierna experientia in *Merlucio* dicto piſce, in quo non in- os modò alios *Merlucios* minores, ſed *Sepias* quoque inueni integras, qui iſper piſces ingeſti, in mucum contabeſcunt & per anguſtum,idque poſte- ventriculi foramen in proximum inteſtinum deſcendunt: in quibus tamen entibus piſcibus vel nullum crediderim ineſſe actualem calorem, vel certè

Corroboratur prædicta de calore ratio, ſed denuo infringitur.

Maximus humani vẽtriculi calor haudquaquãprę ſtat quod minimus in piſcibus poteſt.

teporem

Ventriculus in Merlucio vt ſe habeat.

teporem potius quam inſignem aliquem feruorem. Eſt autem *Pylorus* in h piſce,ſiue infernum ventriculi orificium, non in fine ventriculi (qui oblon eſt, & infra acuminatus) ſitum, quemadmodum in alijs animalibus pleriſ reperiri ſolet,ſed propè ipſum ſuperius orificium, vbi *Oeſophagus* nempe deſi collocatum.

Aut ignoratur cur fiat ruminatio, aut quo modo ciborum cōctio peragatur, neſcitur.

Exiſtimo igitur, aut nos prorſus hoc ruminationis myſterium, quod Nat in ſimilibus moliri animalibus voluit, ignorare: aut aliter profectò de calor frigore, ipſaquè ciborum concoctione (quam ſibi etiam non ſatis notam fu *Cornelius Celſus* Medicorum *Cicero* ille, in aureo ſuo proœmio innuit) philo phandum eſſe, quàm hactenus philoſophorum & Medicorum plerique (q ad *Hippocratis* interea de *Vetere Medicina*, libellum ablego) docuerunt. quod in problematibus quibuſdam meis paradoxoteris (quæ aliquando D vitam prorogante, lucem viſura ſunt) diſputabo. Et ſi nodum hunc non pr ſus enodabo, doctioribus tamen eundem diſſoluendi materiam non conte nendam communicabo. Interea temporis,hìc ego vel *Academicum*,vel *Sceptic* omnino agam, donec meliora ab illis, in quos (ſi vera eſſet falſa illa Veter quorundam credita *Metampſychoſis*) *Ariſtotelis* anima tranſuolaſſe videri pot ſubminiſtrentur. Hoc vnicum ego ſcio, & experior: difficilè admodum e aliquid probare, vt *Lucretius* ait,

Ab Ariſtotelis filijs veriora expectantur.

Si ratio potius, quàm res perſuadeat ipſa.

Adhortatio ad candidum Naturæ ſtudioſum.

Et tibi ex animi mei ſententia affirmo, quiſquis in hæc mea lecturus i deris, non me tam mihiipſi placere, aut palpum hunc obtrudere cupere, *Cornicum velim oculos configere, mortuos iugulare*, & ex depreſſa veterum auth tate, nanem mihi gloriam conciliare: exquirat mecum quiſque prius ipſam *rum* [1] *Naturam*,antequam ſe cuiuis mancipet Authori:cōferat poſtmodum D Naturæque opera, cum noſtris friuolis non raro ratiunculis, & quid demu ſtatuendum ſit, ſecum ponderet atque ſtabiliat, & ſi poſteris non inuidet,v tatem phyſicam ipſam quæſo nobis, eiuſdem ſitientiſſimis pleno poculo p pinet, nec Zoilos vllos & Criticos pertimeſcat.

Homines etiam rumi naſſe Aquapēdens obſeruauit.

Memoratu digniſſimum eſt,quod *Aquapendens Patauij* obſeruauit, duos mines, quorum alter ex Nobilium ordine *Patauinorum* fuit, qui ambo rum bant. Et hic quidem licet in vtraque maxilla dentes omnes ſortitus eſſet, c tamen abſque horum officio deglutiebat,eoſq.in os retrahere, non abſque i gni oblectatione,& rem andere cogebatur. Dum verò contigiſſet eum à mo quodam conflictari,& lecto decumbere,ruminationem ſolitam prorſus in mittere cōpulſus fuit,quod in morboſis quoq.bobus ruſtici fieri affirmant. riſum,ne dicam cachinnum,mihi penè ſequentia ipſius verba excuſſerunt. *bus*, inquit,*omnibus addendum omnino eſt, quod eius pater paulo ſupra frontem in c te corniculum duriſſimum, craſſitie digiti manus minimi, longitudine verò oliuæ Hi næ habebat inſculptum & extuberans, ſubſtantiæ vngui perſimile; ex quo fortè d nobis intelligi, parentes ferme aliquam habuiſſe affinitatem cum cornigeris animali neque mirum fuiſſe, genitum filium ſimile quid à parente contraxiſſe*. Mira hom Philoſophia! qua docetur,quomodo *Corniger Heſperidum* hic filio ſuo rumina nem implantauerit.

Ridicula ruminationis cauſa in hoc Nobili Patauino.

Ioa

oan. Baptiſta Vindthierius Principis *Caſij* Medicus, quem ſupra quoque lau-
i, ex proprijs ac Phyſicis obſeruationibus, vt curioſus eſt Naturalium ſtu-
um indagator, hanc mihi communicauit, quam fuſius ipſe in ſuis ad *Q.*
num Varijs Lection. dilatauit. Fuiſſe in *Germania* virum quendam, *Sueuum*
one, qui cum tam cænæ quàm prandio cæteris lætus conuiua aſſediſſet; re-
is tamen epulis, poſt mediam horam à conſeſſu in angulum cænaculi ſe ſo-
compoſuit, & ingeſtum, quam citiſſimè potuit, cibum deruminauit. Quæ-
quonam id modo facere coactus eſſet? Reſpondit, ſibi quidem à puero aci-
exurrexiſſe ructus. Poſtquam verò trigeſimum attigiſſet annum, tum de-
n neutiquam euitare potuiſſe, quin cibum reſurgentem in ipſum os admit-
t. Rogatus dehinc, an quid ex iterata cibi illa tractatione voluptatis cape-
Equidem, inquit, mel videor mihi merum lingere, ita dulci perfundor
itate. Iam memorati viri filius, viginti quatuor annos natus idem præſta-
otuit, quoties voluit. Honeſtà tamen & iuuenili verecundià, in hominum
ientu cohibitus, repotia hæc remandere, ceu turpe quid, auerſatus eſt. Alium
m prædicti Ruminatoris ſecundum filium, nulla ruminandi neceſſitas ſoli-
iit. Corniculatos tamen hos, qualis ille *Aquapendentis* erat, minimè fuiſſe aſ-
rauit *Vindthierius*.

Alia obſeruatio hominis ruminantis à Ioan. Bapt. VVindthierio ſuggeſta.

t quid mirum exiſtimemus, homines hoc ſiue vitio, ſiue libidine, ſiue con-
quadam neceſſitate tentari & vrgeri? Cum non deſint, qui *Cæleſtibus* quo-
ſignis, *Arieti*, inquam, *Tauro*, *Capricorno*, eandem conuenire *Ruminationem*
iliter credant. Lepidam hanc mihi ſed ſeriò; non fabellam, verùm hiſto-
pauculos ante dies veriſsimam *Franciſcus de Almeida Luſitanus*, Medicus do-
imus, & Indicarum regionum ac rerum experientiſsimus, recitauit. Accidiſ-
i, vt purgantem aliquando potionem, docto cuidam viro, ſed Aſtrologiæ
æquo addicto, præſcriberet. Aſt, heus, inquit hìc, ad Medicum, ne ita me
ſum, & literarum omnium, Mathematicarum præcipuè diſciplinarum ex-
em autumes, vt velim catharticum hunc potum, craſtino diluculo ebibe-
eumque cum nauſea poſtmodum euomere: Cum *Sol* hodie *Taurum* ſit in-
ſus, vnum ex ruminantibus animalibus, quæ cauſa fuerit, vt ſecum & ipſe
pharmacum ruminem, illudque per os eijciam. Bene ſe habet, mi Domine,
iedicus, ideoque author tibi fuerim, vt non niſi duabus poſt diluculum ho-
iam claro ſole exorto, illud ebibas. Tum enim temporis noſti eiuſmodi
iantia, quæ ruminant, paſcuis intenta, cibos deglutire & haudquaquam
inare; cum ipſis noctu præcipuè quieſcentibus ac iacentibus, *Ariſtotele* ac
o teſtibus, regurgitatio illa cibi contingere ſoleat, & ſic quidem, quod de
icamenti ruminatione timeas, nihil habebis. Placuit Aſtrologo Medici
ilium, & mane exhauſto pharmaco minimè ruminauit.

Puerile quorundã figmentum qui ruminationem etiã in Tauro cæleſti agnoſcunt, & lepida huius hiſtoria.

Franciſcus de Almeida Medic. Luſitanus doctiſſimus.

Iaud vidi profectò vanum magis genus hominum, quam tales, qui vt *Iu-*
lis ait

——————— *Quicquid*
Dixerit Aſtrologus, credunt à fonte relatum
Amonis.

Quam parum fidendum ſit vanis Aſtrologorum prædictionibus.

in nulla equidem diſciplina probabiles minus coniecturas, quàm in Aſtro-
logia

logia iudiciaria reperire liceat. Id quod præter quotidianas experientias,à tri
etiam ſeculi noſtri Mathematicarum Coryphæis ſcientiarum didici, *Adr*
inquam *Romano*, ſummo & Medico, & Mathematico, ſcriptis clariſſimo,
bipoli olim magiſtro meo: cuius filius *Iacobus Romanus* nunc *Louanij* egregiè
trizat. *Galilæo Galilæi Lynceo*, amicitiæ & Academiæ noſtræ arcto mihi vi
lo iuncto: & *Chriſtophoro Clauio* demum, ciue meo ac populari, *Bambergenſ*
mirum, qui omnes vel verbis mihi, vel ſcriptis publicis, quam parum iudi

Etiam in Ecclipſeos ſolaris hora, plurimis ſanguinem detraxiſſe nõ nocuit.

ex aſtrorum ſitu deſumptis, fidendum ſit, palam ſæpe fecerunt. Poſſum &
verè conteſtari, in hac ipſa, qua viuimus VRBE, & orbis LVCE, ſub ipſa
ris, eiuſque inſignis Ecclipſeos hora, plus quam ſeptuaginta perſonis, febri
acutiſsimis laborantibus, ſanguinem non ſcarificatu, ſed ex maioribus de
ctum venis fuiſſe, diligentiq; adhibita obſeruatione, vix tres vel quatuor p
modum, non *Solis* defectu, ſed febrium periculoſiſsimarum affectu, obijſſe.
vererer ego hoc ipſum in me periculum tentari, adeò nihil, certà iam experi
tià doctum, vel Ecclipſes, vel aliæ maleficarum (vt maleuolè blaterant Aſtr
gi) ſtellarum poſitiones, me terrerent. Non ignarus interea ſum, quid tem
rum mutationes principaliores in morbis poſsint, quæ *Canis* ſolummodo

Quã Aſtrologiam in morbis Hippocrates profeſſus fuerit.

cturi, Pleiadumq; ortu vel occaſu, vt meris ſignis, non effectricibus cauſis ab
pocrate indicantur ac deſignantur; quid item Aquiloniorum & Auſtrinor
flatuum, pluuiarum deniq. copia, vel defectus valeant, de quibus ſolis, & no
Planetarum, aliorumque tot aſtrorum concurſibus, oppoſitionibus, varijſq.
ſitibus, & cæleſtium domorum Chimeris bono huic *Seni* noſtro ſermo eſt
non habeant quod Genethliaci, alijque maleferiati Medici, ab hoc auxiliu
conſilium implorent, & ex aſtris veluti remedia petant, quæ vt *Plinius* ait
perrimi cuiuſque plerumque hortulus ſuppeditat. *Lunæ* phaſes variæ, quid in deb
ribus nonnullis tam ſanis, quam aduerſa valetudine oppreſsis, virium hab
hominibus, & ego noui, & habent hæc forſan cauſas ſuas phyſicas, quas A
logi deducere haud norunt, ſolà cæcà, cum *Chaldæis*, experientià & complur
ſeculorum vt aſſerunt, obſeruatione contenti, quæ ſi ſufficiunt, cur non, vt

Non ſufficere Aſtrologis, aliquot ſeculorum obſeruationes iactare.

mè in ſuo de *Augmentis ſcientiarum* libro Doctiſs. idemq. & Nobiliſs. *Franciſ*
Verulamio ſcribit, *cur*, inquam, *quis non eàdem operà*, *&* *Auguria reuocet*, *&*
ſpicinam, *& Exta*, *& omnigenas fabulas deglutiat*. *Nam & hæc omnia, vt diutin*
perientiæ, *& per manus traditæ Diſciplinæ, dictamina fuiſſe aſſerebantur*. Atque
obiter, licet vt ſpero, opportuno loco.

Tophus Iuuencarum ex proprijs ac Plinij obſeruationibus deſcribitur.

De *Topho Iuuencarum*, quem coronidis loco huc inſerere æquum eſt,
apud Plinium lego. *Et in Iuuencarum ſecundo ventre, pilæ rotunditate nigr*
tophus nullo pondere. *Singulare* (*vt putant*) *remedium ægrè parientibus, ſi tellurem*
attigerit. Huiuſmodi tophos duos prægrandes à *Ferdinando Imperato* rerum
turalium *Como ac promo*, cum plurima alia naturali, maritimarum præcipuè
rum, ſupellectile dono accepi, cum anno ſupra milleſimum ſexcenteſimo o
uo eiuſdem *Muſæum* iam dudum celeberrimum, & delicioſiſsimam, ſi
Neapolitanam Vrbem inuiſerem, eò *à Paulo V.* miſſus, vt *Horto Vaticano* de p
tis rarioribus proſpicerem. Verum *Tophus* hic, non in *Secundo*, vt *Plinius*
luit, ſed in *Primo* tam Vaccini generis, quam cornigerorum aliorum dom
coru

rum animalium ſtomacho *Italis la Trippa* dicto,reperitur, quod ego in varia
undem ſectione animaduerti. Cum enim lactantes tam *Hædi,* quàm *Vituli,* Quomodo
matreſq. ſuas ſæpius lambant, plurimum pilorum, cum lacte, & abſque generetur.
deglutiunt. Quod ſi rariores illi ac pauculi pili fuerint, cum lacte ad quar-
ventriculum delabuntur, & in colato *Coagulo* quoque reperiuntur. Vbi
ò pluſculi conglobantur, in primum rectà deſcendunt ventriculum, quos
Auellanæ nucis magnitudine, tam in lac ſolum ſugentibus, quàm ſimul
fæno veſci incipiẽtibus,in hoc eodem ſacculo ſiue primo ventriculo,& non
inueni. His magis magiſq. alij pili aggeruntur, donec maſſam eam rotun-
n,perpetuò in ſtomacho illo manſuram efforment, quæ nunquam cum cibo
modum ruminando aſcendit, nec vllum grauedinis interea, aut moleſtiæ
ſenſum procreat.

Eſt autẽ ſubſtantia hæc diſciſſu difficilis, & rariori pileorum ex pilis texturæ Qualis ipſi ſit ſubſtantia.
ompoſitioni ſimillima, quò verò maior eius quãtitas,diutiuſq.in animantis
tre hoſpitata eſt,eò difficilius acutiſſimo etiã cultro diſcinditur ac ſeparatur.
Cui verò vſui ſeruiat,equidem cũ ignaris ignoro. Quòd enim *Plinius* ait,*ægrè* An vſui ali cui ſeruiat.
*entibus prodeſſe,*id neque in quaquã fœmina expertus ego ſum,nec experiẽs me
quam docuit alius, nec qua ratione cõtingat, *Plinius* explicauit. Niſi forſan
modi ſit medicamentum,quale *Cap.*de *Lupo* dixi, in partu enitẽdo profuiſſe,
Ioan.Bapt.Portæ,Lyncei quiſquilias & pauimẽti ſordes.Eſt tamẽ ratio aliqua,
perſuadere poſſit, partui conducere promouendo,ſi in ſubtiliſsimum pol-
m contundatur, aut cremetur hic tophus, & puluis ille, cum vino aut alio Si partum accelerat, qua id ratione fieri poſsit.
ore exhibeatur. Tunc enim acuti, quem in ſe continet, *Salis* ratione, cum
& ſanguine ad matricem delati, irritare non leuiter facultatem expultri-
poterit, & partum ſolicitare, quod idem Boracem acutiſſimum ſalem præ-
nouimus. In pilis autem plurimum ſulphuris ac ſalis eſſe norunt, qui
mico cultro, igne inquam, eius Anatomen vnquam adminiſtrarunt.

Quod autem *nec terram prius contingere debeat*, hoc ridiculum demum eſt, ac Superſtitio ſum videtur quod terram nõ debeat cõtingere vt partui ſubueniat.
loſum, vt plurima alia huius farinæ apud *Plinium* ac *Dioſcoridem* leguntur:
verorum ignaris principiorum imponunt, vt vel occultas rerum cauſas,
ullæ ſunt,ſomnient ac implorent, aut ſuperſtitionum lernam, cum maxi-
idei noſtræ Chriſtianæ ſcandalo ac dedecore introducant, foueãt,ac tuean-
Poteram de natura monſtrorum, vt promiſeram, & de alijs internis vitu-
n partibus à me obſeruatis, ſcitu iucunda plura dicere. Sed iſta ego vel al-
oco, vel alijs relinquo: & hæc nonnemini fortè nimia videbuntur, quare
mpo, & ad reliqua animalia accingor. Sed hìc temperare mihi non poſ-
quin animo meo, vt benigno proſim lectori, nunc morem geram: & Cauſa huius appendiculæ eſt locus Ariſtotelis de inteſtino recto.
ipſi forſan incauto imponere poſſet, mendum detegam. Mantiſſæ igitur
æc paucula ſuperaddam.

um ſuperiùs, quatuor in ruminantibus beſtijs ventriculos ex Ariſtotele
ipſi, hæc ex *Gazæ* verſione lib.2. Hiſt. anim. cap. 17. addidi verba. *Re-*
autem inteſtinum nulli eſt, cui non parte vtraque dentes. Hunc eundem *Sca-* Gazæ & Scaligeri verſio in quibus diſcordent.
Pater Ariſt. locum paulo aliter vertit. *Sunt*, inquit, *quibuſdam appendices*
inorum: neque enim recta inteſtina vlli, quod vtraque maxilla dentatum non eſt.

Et

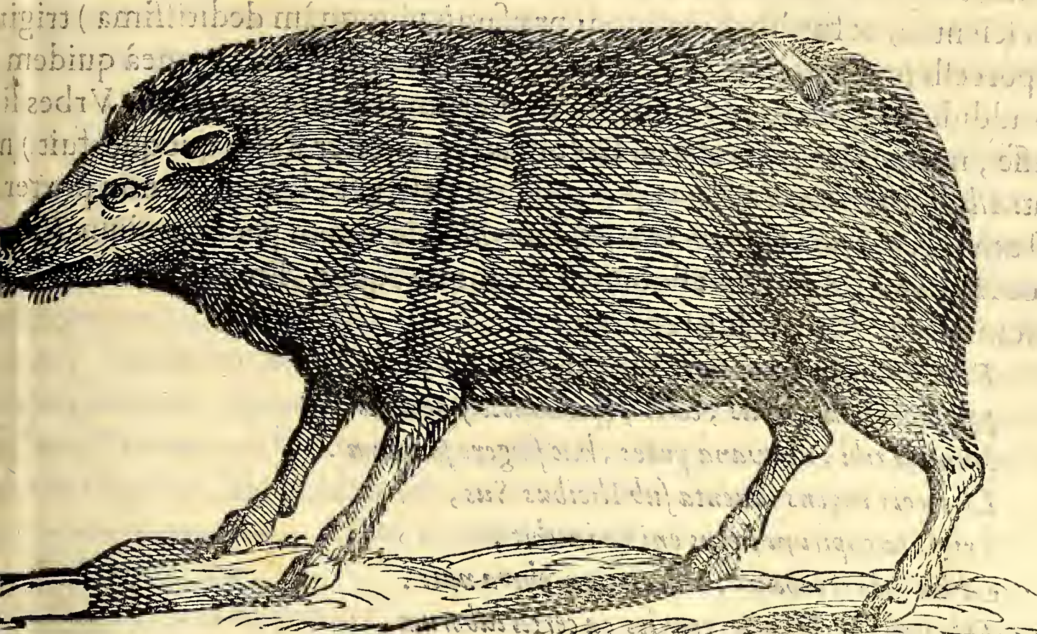
Et in commento hæc habet. *Theodorus* (ſcilicet Gaza) *incurrit imprudens in a*
guam orationem : ait enim inteſtinum rectum nulli : at hoc falſum eſt: habent ea qu
inteſtinum, quod rectum vocatur. Eam perplexitatem vt vitaremus, transferrem
ad Ariſtotelis ſententiam, plurali numero poſuimus.

Bene monet *Scaliger*, pluribus erroris anſam eſſe potuiſſe hunc Latin
Ariſtotelis textum, arbitrantibus inteſtinum vltimum, quod *Rectum* ſole
dicere, nulli animalium conceſſum fuiſſe, cui non æquè ſupra atque infra
tes adſint. Quod equidem eſt falſiſſimum. At quid *Gaza* faceret? qui ver
verbo, quod ingenuum decet interpretem, reddidit, & ſingularis numer
cem Græcam *Ariſtotelis* ἐυθυέντερον, & ipſe ſingulari numero protulit, & *Int*
Siue inteſtinum rectum ſiue recta veritas, vtrimque lapſus & error eſt.
num potius, quam *Inteſtina* exprimere maluit. Aſt vt etiam hoc *Scaligero*
nemus, ſatius eſſe inteſtina recta quam inteſtinum hìc interpretari, vt am
bologia euitetur. Neſcio tamen, quam & hoc verum eſſe poſſit. Quaſi ver
teſtina potius recta, quam vt ſinuoſa volumina, in ſpiras collecta, ſint
animantibus, quæ dentibus ſupernà infernaq. maxillà decorantur. Sue
velis, inſpicias, vtrinque dentata hæc beſtia eſt. Et in qua alia plures q
inteſtinorum gyros, aut minoris illa rectitudinis tamen ineſſe conſpic
Quod enim hic *Ariſtoteles* innuere velle videtur, alijs, quæ ſunt rumi
tia, & non vtrimque dentata, animalibus appendices, quas ipſe ἀπο
vocat, in inteſtinis eſſe: eòque forſan minus recta. Ego mehercle, quid
his verbis inſinuare voluerit, non capio, neque enim *appendices* tales in *V*
aut *Hædis* vnquam deprehendi, aut magis curua inteſtina, quàm in ſue eſ
animaduerti. Æquum fuerat à Scaligero eaſdem nobis potius appendice
plicari, quàm in vocularum quarundam, Grammaticorum more, enucle
Ignoratur cur Ariſt. dixerit ſolis animalibus vtrinque dentatis eſſe inteſtina recta.
ne hærere, quæ pleriſq. legentibus tædium, Naturæ verò ſtudioſis etia
commodum, & temporis iacturam adferre ſit ſolita. Ignoro igitur, & me
vt exiſtimo, *Scaliger*, quid *Ariſtoteli* in mentem venerit, quando ſola ani
vtrinq. dentata habere inteſtinum vel inteſtina recta, ſcriptum reliquit. V
de hac re ſupra etiam, dum de *Lupo* & *Gulone* ſermo nobis eſſet, aliquid dix
quæ ob voracitatem animalia falsò à nonnemine putantur vnicum rect
à ventriculo ad podicem protenſum inteſtinum obtinuiſſe. Appendices
teſtinis haud alias facilè reperies, niſi *Cæcum* ſic dictum inteſtinulum ha
pleat. Verùm hoc, vt nec rectitudini aliquid addit, ſic neque ſpiris gyriſq.
piam detrahit. Inteſtinum autem illud, quod tritá iam voce *Rectum* appella
Narratur hiſtoria de vitulo mortuo, in quo aliquæ adhuc partes mouebantur.
non tam in vtraque, quàm vna parte dẽtatis certo certius exiſtit, & *Scaliger*
que faſſus eſt. Cum interfectum enim nuper à lanione vitulum, exhauſto
omni ſanguine, viſceribus poſtmodum cunctis atque inteſtinis exemptis,
drante etiam poſt mortem horæ contemplarer, non muſculoſam tantum
ventris inferioris carnem trementem ac vibrantem conſpexi, ſed inteſtini
que recti vocati portionem eam, quæ relicta fuerat, manifeſtiſſimo, rec
cante ac conuulſiuo motu deſcendentem & aſcendentem, muſculo ſphy
re ſe ipſum motitante, in mortuo & exenterato iam animali prorſus ſu
miratus.

QV

QVAVHTLA COYMATL. QVAPIZOTL.

Aper Mexicanus.

IO. FABRI LYNCEI DESCRIPTIO.

VT ex figura coloribus inducta videre licet, Aper hic eſt: non
Sus domeſticus: Setas enim habet (ſi coniectura & pictu-
ra aliquid valent) hirtas valde, hirſutoſque pilos, colore ad
fuſcum ſpadiceum tendentes. Inter collum dorſumque al-
bicans linea, adinſtar faſciæ ſeu collaris circumducitur. Ab
hac vſque ad oris apicem ſub collo albicantes ſetæ, ſed cir-
ca aures nigriores. Roſtrum ipſum cruentum, & rictus ru-
non eminentibus tamen illis, veluti in noſtratibus Apris conſpiciuntur; re-
is dentibus. Cætera roſtri pars nigricat. Dorſum & clunes quoque nigri,
nt pectus & latera. Biſulci, ſicuti in Vrbanis ſuibus, pedes. Cauda vix vi-
s. Sed quod maximopere admireris, ac præter Naturæ ſeriem contigiſſe
re queas, nec vllis alijs in beſtijs animaduertas, eſt: quod animal hoc pro-
rantiam quandam in dorſo ſortitum fuerit, eminentem apprimè, & detrun-
formà inteſtini conſpicuam: & hanc in dextra quidem ſui parte, prope ſpi-
dorſi ſitam, clunes ſcilicet verſus, perpendiculariter genitalis maſculini
is, quàm vmbilici regioni, in ventre adeſſe porcis ſoliti, reſpondentem.

SCHOLIA EIVSDEM.

I præcipuæ magnitudinis illa, & eximiæ formæ *Vacca* in *Sabinis* nata, *Ser-* Cæcæ gentilitatis ex Vacca & Sue vaticinia.
uio Tullo regnante, atque in *Auentino* monte *Dianæ* immolata, *Romano* va-
Populo totius Italiæ Imperium promittere, vt ſuperius etiam ex *Valerio*
ximo recitaui; non miror, ſi *Scrofa* quoque longè prius *Æneæ* cum ſocijs

circa *Laurentem* agrum, cum eandem ibi triginta enixam porcellos reperi augurari potuit, tot errorum ac laborum ſuorum requiem,& futurum tam in *Italia* regnum, quàm *Aſcanio* ſuo elapſis triginta annis *Albam longam* æ candam. Quos illi annos, vt Poeta habet (erat enim cæca Gentilitas vatici rum ſcientiæ, & futilibus eiuſmodi præſagijs plus quàm deditiſſima) trigi iſti porcelli præſagiebant. Non ineptâ forſan coniecturâ, & meâ quidem ego addidero:eundem porcellorum numerum,triginta *Latinorum* Vrbes ſi ficaſſe, in quas ſingulas *Albani* Colonias (quas inter *Roma* quoque fuit) r runt:*Alba* tamen *longa* à *Roma* poſtmodum deſtructa legitur,vt non præter dictum fuerit,*à filia matrem interemptam eſſe*. Sic autem per Somnium *Tybe* Deus *Æneam* 8. Æneidos alloquitur,idemque, quod Æneid. 3. olim *Hele* vaticinium de Albana ſue recantat.

Sus Alba originem Albæ longæ dicitur dediſſe.

Vaticiniũ Aeneæ in ſomno datum de Sue alba.

Expectate ſolo Laurenti, aruiſque Latinis,
Hic tibi certa domus, certi, (ne abſiſte) penates,
Iamque tibi, ne vana putes, hæc fingere ſomnum.
Littoreis ingens inuenta ſub Ilicibus Sus,
Triginta capitum fœtus enixa iacebit,
Alba Solo recubans, albi circum vbera nati.
Hic locus vrbis erit, requies ea certa laborum.
Ex quo ter denis Vrbem redeuntibus annis,
Aſcanius clari condet cognominis Albam.

De hac re *Propertius* quoque lib.4. Eleg.1.

Et ſtetit Alba potens, albæ ſuis omine nata,
Hac, vbi Fidenas longa erat ire via.

Quemadmodum autẽ *Vacca* illa opima *Dianæ*, ſic nobilis hæc Sus *Iunoni* ficabatur,Æn.3.ex Heleni item Vatis imperio. Teſtatur Poeta in 8.Æneid

Cur Sus illa Iunoni ſit immolata.

Ecce autem ſubitum, atque oculis mirabile monſtrum,
Candida per ſiluam cum fœtu concolor albo,
Procubuit, viridique in littore conſpicitur Sus:
Quam pius Æneas, tibi enim, tibi maxima Iuno
Mactat, ſacra ferens & cum grege ſiſtit ad aram.

Duplici autem ratione Iunoni hanc hoſtiam importatam à Troiano Vat diderim, tamq. ſeriò Lib.3.eius Poëmatis inculcatam. Imprimis vt eius, T nis ſemper infenſæ beneuolentia conciliaretur; deinde vt Terram illan quam poſt tot diſcrimina rerum appulerant, propitiam ſibi ac frugibus f dis vberem & idoneam redderent. Per *Iunonem* autem Terram ſigni notius eſt, quàm vt hic demonſtrem. Vnde *Virgilius Iouem* per *Æthera* gnans, in coniugis *Iunonis* gremiũ *Tellurem* inquam ipſam,deſcendere ita c

Primo vt ipſam Aeneas placaret.

Secundò vt terram eam ſibi proficuam per quam Iuno denotatur, redderet.

Tum pater omnipotens fœcundis imbribus Æther
Coniugis in gremium lætus deſcendit, & omnes
Magnus alit, magno commiſtus corpore fœtus.

Terræ autem porcâ facere ſolebant antiqui,quod *Goropius* quoque lib.9.i *Keneticis* & *Hyperboreis* obſeruauit,quò fœcunditatis illam admonerent, & non minùs benignam ſe cultoribus, quàm Sus nutricantibus ſe præb

Cu

n hoc animal ex immundo, viliſſimoque victu, copioſiſſimam, ac ſuauiſſi-n(humanæ quoque ſua temperie æmulam, ſi *Galeno* credimus)carnem red-: ſemen ſimiliter tam multiplici reſtituat fœnore, vt plures, quàm vix vl-aliud animal, fœtus producat. *Æneæ* certè *Scrofa* triginta vno partu eiece-Quocirca *Terram* veteres precabantur, vt pro ſtercore & ſeminibus, quæ committuntur, vberrimam ſemper meſſem refunderet, & auaris agrico-m votis hilariter reſponderet.

Quid ſi euicerim ego, primam ab *Ænea* in ſuo ad *Laurentem* agrum atque *atium* aduentu, vrbem ædificatam *Troiam* fuiſſe appellatam? non tam ad ructi *Ilij Troiaque* memoriam conſeruandam, & ſpem ſocijs noui fundan-nperij conciliandam, quàm ad huius ipſius *Porcæ albæ*, quæ laborum fi-impoſuerat, celebrandum honorem, & agri præſentis fertilitatem indi-dam. Ridiculus forſan videri potero, non tamen importuna non omninò iuola locutus. *Æneam* imprimis ſtatim poſt ſuum in *Laurentinum* agrum eſſum, *Troiam* ædificaſſe *nouam*, præter quamplurimos alios authores ſunt *ius* & *Virgilius*, hic quidem lib. 10. vbi *Venus* ad *Iouem*. Cur prima in latio ab Aenea cõdita vrbs Troia dicta fuerit.

——————— *Muris iterum imminet hoſtis*

Naſcentis Troiæ.

nox *Iuno Veneri* reſpondet,

Indignum eſt, Italos Troiam circumdare flammis

Naſcentem?

us verò lib. 5. *Troianos, Ab Sicilia*, inquit, *claſſe Laurentem agrum tenuiſſe. Troia loco nomen eſt. Ibi egreſſi Troiani, vt quibus ab immenſo prope errore nihil, præter ar-& naues, ſupereſſet, cum prædam ex agris agerent, Latinus rex Aborigineſq. qui tum ebant loca, ad arcendam vim aduenarum armati ex vrbe atque agris concurrunt.*

autẽ *Philippus Cluuerius Germanus*, (cui neq. noſtra tẽpora, neque priora ſe-tulerunt Coſmographię ſtudio magis addictum) in ſua *Italia antiqua*, hanc am *Troiam* non fuiſſe aliud, quàm quod nos *Oſtienſe* vocamus opidum anti-ſimum nempe, & minimè ab *Anco Marcio*, vt pleriq. tradũt hiſtorici, exſtru-n: ſi modò non ſit fabula penitus, quod ipſe & *Goropius* arbitrãtur, de *Æneæ aliam* aduẽtu, & rebus ibi geſtis, ad ſimilitudinem rerum *Euandri* conficta. igitur *Oſtiæ* originem eſſe antiquiſſimã, multis ſeculis ante Romanorũ Re-*Ancum Marcium*, ab *Euãdro* potius primo *Romanorũ* Rege conditã, poſtquã lſis *Siculis* Romã Vrbẽ occupauerat, cui tunc Portũ hunc ſtruere voluerit. Philippus Cluuerius exactiſsimus Coſmographus. Hic probat Oſtiẽſe opidum fuiſſe illam Troiam.

d quam veriſimilitudinẽ habeat, *Aeneam* ſuam nouam *Troiã*, ad Scrofæ il-nemoriã ita vocare voluiſſe, nunc videamus. Quę non alia certè erit, quàm vtriuſq. nominis cõmunitas & cõgruentia. *Troia* enim tam *Cimbricà* illa an-à *Phrygiàq. Troianorũ*; quàm adhuc *Belgicà, Gallicà*, &(quod mireris etiam) atiſsimà *Italicà* linguà hodieq. aliud nihil ſonat, quàm *Scrofam*. Et qui ſe fal-*eſſalæ Coruini* titulo ornauit, quò ſua Lectoribus veluti antiquiora impru-ous obtruderet. Suem apud *Latinos* antiquitus *Troiam* quoq. fuiſſe dictã, ab ltioris antiquitatis perito aliquo homine probè didicit, quãuis antiquiſsi-n veramq. vocis originẽ ignorauerit. De quà, qui plura velit, *Goropiũ* ſuadeo t, inuenietq, *Trou* dictione *Cymbricà* & *Germanicà* linguà, *fidum* ſignificari; Troia hæc ob Scrofæ nominis agnationẽ conditam fuiſſe. Troia enim in pluribus linguis idẽ ſonat quod Scrofa.

cumq. nullum animal beneficium fidelius reſtituat, quàm *Sus*, ideò *Troiam*
catam fuiſſe. Qui autem veriorem *Troiæ* huius tot linguis adhuc vſitat
mam Etymologiam afferre nouerit, id per me licebit, audacter faciat,
fideliter gratiam reponemus.

Fieri itaque non ſine maturi conſilij ratione potuit, vt *Troiani* triginta a
prius quam *Albam*, ab *alba ſue* denominatam, conderent: *Troiam*, prim
ſuam manſionem ab ipſamet hac *Scrofa* ſiue *Troia* denominatam, exædi
rent, ſimulq. *Scrofà* eàdem *Terræ* immolatà, hanc precarentur, vt ſibi &
pitia foret ac fœcunda. Quantum autem honoris priſci illi gentiles veri
Euangelico lumine caſſi, *Terræ* impenderint, ab eaque emolumenti, d
Suem prægnantem ipſi immolarent, ſperauerint, & ideo *Magnæ matris* &
næ Deæ titulo ipſam inſigniuerint, *Cornelius Labeo* apud *Macrobium*, Satur
lib. 1. cap. 12. nos docet, cuius verba, cum hoc meum egregiè illuſtrent
gumentum, huc adferre neceſſe duxi. *Affirmant quidam*, inquit Macrobi
quod Cornelius Labeo conſentit, hanc Maiam, cui menſe Maio res diuina celebratur
ram eſſe: hoc adeptam nomen, à magnitudine: ſicut & mater Magna in ſacris v
tur, aſſertionemque extimationis ſuæ etiam hinc colligunt, quod Sus prægnans ei m
tur, quæ hoſtia eſt propria terræ. Et Mercurium ideò illi in ſacris adiungi dicũt: quia
naſcenti homini terræ cõtactu datur. Scimus autem Mercurium vocis & ſermonis p
tem. Author eſt Cornelius Labeo, huic Maiæ id eſt terræ, Ædem Calendis Maijs de
tam ſub nomine Bonæ Deæ, & eandem eſſe Bonam deam & terram, ex ipſo ritu o
tiore ſacrorum doceri poſſe confirmat. Hanc eandem etiam Bonam, Faunamq. Opem
Fatuam, Pontificum libris indigiari. Bonam quòd omnium nobis ad victũ bonorum
ſa eſt, Faunam, quòd omnium vſui animantiũ fauet: Opem, quòd ipſius auxilio vita
ſtet: Fatuam à fando, quòd (vt ſupra diximus) infantes partu editi, nõ priùs vocem e
quam attigerint terram. Sunt qui dicant hanc Deam potentiã habere Iunonis: ideoq.
le ſceptrum in ſiniſtra manu ei additum. Eandem alij proſerpinam credunt, porcà
rem diuinam fieri: quia ſegetem, quam Ceres mortalibus tribuit, porca depaſta e

Macrobij locus de Terra & magna matre.

Næ iſti *Æneadum* Soboli *Iuno* ſeu *Tellus*, pro mactata ſibi *alba Sue* cum
ginta filijs, vberrimum fructuum omnium & vinorum maximè cornucop
Latio vniuerſo, *Albano* tamen præcipuè agro, hactenus rependit. Sunt enim
hodieque loca, *Albanum* nunc dictũ opidum, & *Caſtellum Gandulphi* appella
vinorum ſuauitate celeberrima, *Dionyſius Halicarn.* lib. 1. his verbis depi
Subiecti autem vrbi (*Albæ longæ* nimirum) *ſunt campi, amœnitate admirandi*
nis generis frugum fertiliſſimi, nec cedentes vlli agro Italiæ, præcipuè bonitate vini ſu
ſimi, & pulchri coloris, quod Albanum vocant: præcellens omnibus reliquis, ſi Fale
excipias. Atqui, cùm *Falernum* nunc nobis forſan deſit, primas *Albano* & *C*
li Gandulphi iure, dederis, quæ ipſum etiam ſuperorũ nectar ſi vllum eſſet,
rare mihi videntur. *Martiali* ſanè, *Iulæo* in monte, hoc eſt *Albano*, in quo
Aſcanius Albam ſuam extruxerat, *vinum Albanum* his verſiculis celebratur

Loca circa Albam longam. Albanum præcipuè & Caſtellum Gandulphi amæniſſima & fertiliſſima.

Vina hic ſuauiſſima.

Veteribus celebratiſſima.

Hoc de Cæſareis mitis vindemia cellis
Miſit, Iulæo, quæ ſibi monte placet.

Et Horatius Carm. lib. 3. ode 11. quà *Phyllidem* inuitat ad epulas die N
Mæcenatis,

Eſt mihi nonum ſuperantis annum
Plenus Albani cadus.

ſcorides etiam lib. 5. cap. 10. primas *Falerno*, ſecundas *Albano* dat, inter ica vina. Et *Plinius* lib. 14. cap. 4. Diuum Auguſtum, *Setinum* cunctis præſſe, ſecundam nobilitatem *Falerno* tribuiſſe, in tertiam palmam *Albana* iſſe, vrbi vicina, prædulcia, ac rara in auſtero. Sed prioribus hoc tempore abrogatis, vel dignitate & excellentia illa orbatis, ſola *Albanis*, viciniſq. s, natis gloria remanſit. Hæc enim tam ad conſeruandam, quàm recupedam valetudinem, reliquis omnibus præferuntur. *Caſtelli* præſertim *Ganhi* vina nectareà ſuauitate, laudabili ſubſtantià, gratiſſimo odore, nec tea planè, & exilia, nec fortia admodum, aut cerebrum obnubilantia, Principum hoc tempore omnium menſas ornant, quàm lapſum fractumq. ualeſcentium appetitum prouocant, inſtaurant, confirmant.

Et ſanè *Albano* primas deberi, vel hoc me mouet: quòd cùm ante compluam annos *Neapoli* ab Illuſtriſs. *Bartholomæo Poſinski*, veteri mihi familiari iuncto, Sereniſs. tum *Poloniæ Regis* ibidem *Internuncio*, prandio exciperer ndido & opiparo: ſumma ibi gloria *Albano vino*, conuiuarum omnium ulo delata fuerit. Hoc ſiquidem ipſe, honoris ac ſaporis iucundioris gratià *polin Româ* quotannis itinere maritimo conuehi iubebat, quod eius quoque poris *Prorex Dux Beneuentanus*, libentiùs quàm vllum *Campaniæ felicis* vin, ex memorati *Internuncij* inſtructiſſima vinaria cella petitum quotidie ſæ adhibebat. — Albanum ſapore Neapolitanis Siculis, & Calabris, præſtat vinis. — Bartholomæus Poſinski Regis Poloniæ Neapoli Internuncius.

Hoc enim nō *Aſperinum* modò, lōgis poſt ſe paraſangis relinquebat, illi vino llimū *Aricino* nēpe, quod nō ſine ratione & ioco Regis Pyrrhi olim legatus *am* proficiſcēs, ob acrimoniā & auſteritatē meritò tam altà cruce (*vlmorum*, uibus pendent vites, proceritatē intuens) dignum dicebat, ſed principibus ilnoque vinis inuidiā conciliabat: *Græco* nimirū Campano *Veſuuij* filio, *Mauerro* Campano, *Beluedero* Calabro, *Syracuſio* Siculo, *Vernaccio* acriū dentium, inacis vultus, Calabrorū illi fortiſſimo; *Chiarello* auricomo, & *Centulæ* huius ri, *Græco Pauſilypo*, *Lachrimæ* Coccineæ, purpuræ illi potabili & roſeo ne. Ne quid de minorum gentium, & dictorum pediſſequis memorem, *Grachiæ* domino, *Scalea* Chiarelli ſimia, *Maſſicanis*, *Vernoticis* & *Surrentinis* uibus vltimis hæc *Plinius* lib. 14. cap. 6. *Surrentina conualeſcentibus maximè ta propter tenuitatem ſalubritatemq. Tiberius Cæſar dicebat conſenſiſſe Medicos nobilitatem Surrentino darent, alioquin eſſe generoſum acetum. C. Cæſar qui ſit illi, nobilem vappam*. Et demum de *Falagnina*, *Puteolorum* incola, quod genus tamen ad mirabilem *Albani* noſtri ſuauitatem vtcunque accedere videbatur. Vina profectò in eo conuiuio omnia erant præſtantiſſima, — Catalogus præcipuorum in Regno Neapol. vinorum. — Puteolanū vinum Falagnina, vulgò dictum, Albanum aliquo modo æmulatur.

Sed Latio huic noſtro tantùm ceſſura Lyæo.

i loca illa, circa quæ nunc *Caſtellum Gandulphi* ſitum eſt, non vinorum ò prēſtātia, ſed duabus alijs prērogatiuis celeberrima mihi ſemper viſa fue. Quarum primam dicam, quòd *Romani Imperatores*, periti voluptatum Arcti, *Nero* præſertim ac *Domitianus*, his ceu ſeceſſu amœniſſimo vſi fuerint. *Suetonius* in vita huius referunt, ante imperium dum patrem metueret, — Caſtelli Gandulphi encomiū.

 hic

Hic locus ab Imperatoribus olim Romanis æſtimatus.

hìc eum ſæpius egiſſe. Poſt adeptum verò Imperium hunc locum ſub *Al* *monte*, ceu arcem, ſibi delegiſſe, *Quinquatria* hìc magnificè celebraſſe, *Min* hìc collegium inſtituiſſe, certamina poetarum, oratorum, & gladiatorum e buiſſe: venationes agitaſſe: centenas, varij generis feras, ſæpe in hoc ſeceſſu *bano* confeciſſe: & ſcenicos ludos libenter ſpectaſſe. Quare & *Amphitheatri* *ſeo* vulgò dicti, non paruæ quædam ruinæ non ita pridem eo loci viſeban

Nūc quoque ab VRBANO VIII. Pont. Max. amatus.

Altera, nec minor, *Caſtello* huic *Gandulphino* dignitas acceſſit, ex præt ſeu *Villa*, nō ſumptuoſiſſima quidem illa, ſed amœniſſima, quam ibi *Maff* *Cardinalis Barberinus*, iam pridem exſtruxit. Ad quam non rarò ab VRBE animum grauioribus, publici boni cauſâ, ſtudijs curiſq. diſtentum relaxa & in ſeceſſu illo DEO magis ſibique vniretur, receſſit. Iam verò *Sum* *Pontifex VRBANVS VIII.* Orbis felicitati natus, *Romanæ Vrbis* & Domi & totius Chriſtiani Imperij Fideique *Arbiter* datus, eandem amare pergit ritò, & nitidiſſimè inſtaurare.

Magnum ſui præconem inuenit.

Sed quem præſtantiorem ego locorum eorundem, antiquæ præſer ALBÆ reliquiarum, Encomiaſten, quàm hunc ipſum *Principem* indagau Qui inter Poëmata ſua diuina, nouo auſu non adfecta & tentata modò, ſe lici adeò conamine (quod ante ipſum Latinorum poetarum nemo eſt aſ tus) ad PINDARI æmulationem perfecta, vt viam quidem poſteris ſtrau ſed qui pari cum ipſo paſſu eandem decurrat, reperturus ſit neminem: poemata inquam hæc (curantibus omni eruditione clariſs. viris, Amicis *Ioanne Baptiſta Lauro, Sanctitati ſuæ ab interiori cubiculo* & *Ioanne Barclaio*, v blici iuris fierent) elegantiſſimo carmine epico ad ruſticandum ſecum i

Laurētius Card. Magalottus, eminentiſſimarum ingenij dotium Princeps.

dem Villa inuitat *Laurentium Magalottum*, tum vtriuſque Signaturæ Ref darium, nunc verò ob excellentiſſimas animi dotes, numero Purpurato Patrum adlectum: cui & ego religioſum me cultorem profiteor, quòd mearum aliquas prælectiones publicas in *Athenæo Romano*, cum non p alijs, *quos iam ſacra Purpura veſtit*, præſentiâ ſuâ cohoneſtare voluerit.

Melle Barberino authoris ſtylus dulcorandus, & ſimul Caſtelli Gandulphini laudes decantandæ.

igitur *Melle Barberino* acidiuſculum & amarum hunc meum ſcribend lum leniam, adeoque γλυκύπικρον quoddam condimentum efficiam; *Ap* ſtar, ex poemate illo cedro auroque digniſſimo, paucula quædam delib & beneuolo Lectori ita ſaliuam mouebo, vt libellum hunc ipſum, no nùs, quàm ego feci, auidis percurrat luminibus, animumq. hoc nectare p gratias mihi, ob indicium, certiſsimò debiturus:

Ex diuino Maffei Cardinalis Barberini poemate ſequentia ſunt deſumpta.

Arua madent pluuijs, & amabilis aura calores
Iam fregit, celeriſque fuga ſe proripit æſtas,
Rura vocant, latiſque patens in collibus äer.
Hìc recreor, ſpatiorque libens, vbi libera longis
Lumina metiri gaudent obtutibus agros:
Hìc reficit corpus vires, ſeniumque moratur,
Hìc bona ſollicitam tranquillant otia mentem.
Si MAGALOTTE placet, triſtes deponere curas,
Quà lacus Albanus vitreis diffunditur vndis,
GANDVLPHI Pagus veteris pars altior ALBÆ,

Exci

Excipiet lare nos modico, qui ſufficit vſus,
Quos paruo contenta petit Natura; ſuperbæ
Non ædes, animi requies facit vna beatos;
Hanc, tibi quæ cordi, ſolùm parat ardua virtus.
Huc igitur ſecede, bonis quæ detulit anni
Hora, parenſque ſuà tellus dat ſponte, frueris.

ue vbi hìc varias, quibus oculos ſimul ſpectator, & animum exhilarare et, enumeraſſet delicias rurales; ex alto veluti proſpectu vicinarum dias vinearum camporumque, & circumiacentia, veteribus Hiſtoricis decanſima loca, oſtendit, & oculis quodammodò ſpectanda repræſentat:

Mox gradiens vario quà tramite diuidit hortus
Areolas, miſtoque olerum florumque colore
Pingit humus, nemoris gratas aſcende per vmbras,
Eſt vbi montis Apex, capiet te mira voluptas:
Si circumſpicias, aſpectu videris vno
Oppida, camporum tractus, ſyluaſque comantes,
Paſcua, clementes colles, vineta, lacumque,
Et maria, & montes, auguſtaque mœnia ROMÆ.
Nunc age, ſolertes protende per omnia viſus.
En propè ſubiectis vites in collibus vuam
Obijciunt oculis, oſtro quæ certat, & auro,
Et latices fundit, referunt qui vina Falerni.
Oſtentat Pomona ſuos ex arbore fœtus,
Quæque fluant muſto promit ſua prœla Lyæus.
Aſpice planitiem, gregibus quæ gramina paſſim
Exhibet, & latè campos quos præbet arandos,
Vt largà Tyberis diteſcant horrea meſſe,
Quæ populum reſerata beant ſub PRINCIPE PAVLO.
Hinc etiam diffuſa procul maris æquora cernas,
Quæque ferunt celeres albentia carbaſa puppes:
Longiùs aſſurgunt alta faſtigia rupis,
Quam Circe tenuit: pelagi ſe prodit ab vndis
Pontia, *nunc dumis horrens & inhoſpita; quondam*
Chriſtiadum exilijs celebris, cùm dira premebat
Sæuities CHRISTI cultum, vicinus in auras
Prominet *Albanus vertex, vbi cæca Quiritum*
Eſt ætas operata Iouis Latialis ad aram:
Ardua Soractis ceruix, vt in aëra fertur?
Apparent Cimini montes, colleſque Sabini,
Et iuga Samnitum ſummas æquantia nubes.

Locorum circa Albam longam amœnitas & fæcunditas.

aque gratiſsimas frondoſarum arborum vmbras, & ſiluarum commoda ripſiſſet, pergit porrò ligata ſtrictaque oratione illa enarrare, quæ amplo ſoque ſermone *Liuius, Dionyſius*, alijque Hiſtoriographi de *Albanorum* prinis, geſtis, & ſucceſsibus pertexunt; quæ quoties lego, denuo relego, immen-

menſamque inde alacritatem haurio, quàm nec Lectori inuidebo, cùm præſertim Poëma non omnium manibus teratur:

Eorundem ex antiquis hiſtorijs deſcriptio.

——— Nemus hac petitur, ſpeculumque, Dianæ:
Hoc lacui nomen fecit, quæ pura liquentis
Lympha vitri ſpeciem referens ſinuatur in orbem.
Abditus hic inter ſyluas eſt creditus æuum
Hippolytus duxiſſe, nouo de nomine dictus
Virbius, auxilio Triuiæ reuocatus ad auras
Æthereas: arcebat equos hinc vana vetuſtas,
Quòd pauidis abreptus equis per deuia letho
Sit datus Hippolytus. Valeant inſomnia Pindi,
Vt veterum quæ vera virùm iucunda recurſant
Mentibus apta facem rebus præferre gerendis:
Hinc oriens primùm Romana potentia fluxit,
Poſt varios caſus, dubijque pericula Martis:
His Pater Æneas profugus conſedit in oris,
Quem tandem rapiens abſorbuit vnda Numici.
Filius Aſcanius conſtructis mœnibus Albæ
Dat Regum ſeriem, quorum de ſanguine felix
Romulus auſpicijs æternam condidit vrbem.
Linquimus Ægeriæ lucum, quo prouida virtus
Aucta Numæ, populumque rudem, belloque ferocem,
Formauit ſtudio pacis. Non funere fratrum
Territus hìc ternos proſtrauit Horatius hoſtes.
Immodicis Albanus aquas lacus auctibus olim
Extulerat, nullis manantibus æthere nimbis:
Si ripis emiſſa, maris non influit æquor
Vnda lacus, Delphis inquit conſultus Apollo,
Romani capient obſeſſos milite Veios:
Permeat hinc ſubiens cæſi per viſcera montis
Iugis aquæ riuus. Species ambeſa Theatri,
Stirpibus innatis ſquallet, quater hoſtibus Alba
Ludibrium iacuit, denſis en obſita dumis.
Regia, quam poſuit Romani Flauius hæres
Tertius imperij, faſtu qui turgidus egit
Hìc annos epulas inter, mimoſque loquaces,
Delicijs fractus. Iactet nunc ſtemmata gentis,
Ignotos extrema dies inſignibus æquat:
Ingentem ſubitus ſyluam cum corripit ignis,
Confundunt Cineres quercus, humileſque myricæ:
Mitte ſuperuacuum cultum, curiſque ſolutus
Eripe te rerum ſtrepitu. Sibi viuere dulce eſt.
Viue DEO, tibi ſic viues, te ſola ſequentur
Poſt cinerem benefacta, rapit reliqua omnia lethum.

) inſigne & DEO, & tanto Principe dignum epiphonema: *Viue DEO, tibi ſic s*! præter hoc enim omnia momentaneus quidam fumus ſunt: & inanis ra rerum.

d Campos autem illos ſub *Alba longa*; Cereris, Pomonæ & Bacchi diui- ac delicijs affluentes, opidum illud maximè ſpectat etiam, quod nunc *num* appellamus, non procul ab *Aricia* veteribus nominatiſſima, 3. circiter millia paſſum à *Roma* diſtans: quod non noſtri modò æui ines (vt *Cluuerius* obſeruauit) ſed iam inde CCCC. circiter annis poſt m IESVM, *Eutropius*, tum *Seruius*, & alij idem eſſe opidum, quod nius relicto *Lauinio* olim exſtruxiſſe dicitur, & *Albam longam* nomi- t, exiſtimarunt. *Hodie etiam*, inquit Cluuerius, *ipſi Albani opidi in- adeò perſuaſum habent, opidum ſuum eſſe veterrimam illam ALBAM lon- , vti etiam ſuper portam, quæ Romam verſus emittit, lapidem imponi curaue- cui Sus illa cum 30. porcellis inciſa. Verùm priſci illi mortales, & noſtri hu- eculi homines, præcipuum opinionis ſuæ argumentum, ex his Liuij ſumpſiſſe vi- r verbis; Vrbem ſub Albano monte condidit. At vnus hoc tradit Liuius, reliqui s in monte conditam affirmant*. Hæc *Cluuerius*, qui neſcio an picturà potiùs, n ſculpturà porcellos illos 30. expreſſos, & portæ impoſitos dicere de- . Cæterum ſuam pluribus fulcire, mihi videtur & rationibus, & autho- teſtimonijs, opinionem.

ALBANVM nũc dictum opidũ & nunc & olim ab aliquibus creditum fuiſſe id quod ALBA LONGA dicebatur.

Cluuerius hoc in ſua Italia antiqua luculenter cõfutat.

Dionyſius certè *Halicar*. lib. 1. *Albam longam* exſtructam eſſe teſtatur iuxta tem, & lacum Albanos, ita vt medium inter vtrumque obtineret ſpa ; ac veluti muri vterque vrbem tuerentur, ne facilè caperetur. *Nam & admodum altus eſt*, inquit Dionyſius, *& lacus profundus ac magnus*. Quare *verbis* ſitus *Albæ longæ*, non poteſt eſſe niſi omnibus notiſſimus, quæ di- tuit à *Liuio ſub monte fuiſſe ædificata*, quòd reuera ab his tumulis, ſiue tis dorſo, in quo erat *Alba*, adhuc montis iugum altiùs aſcendat: & ta- rurſus in monte eadem dici potuit fuiſſe collocata, ſi ad circumiacentes, rſo hoc longè humiliores amœniſſimos campos reſpicere quis velit. Cùm hodierni *Albani opidi*, quod ad *Viam Appiam* eſt poſitum, non ſit hîc ſitus, *Alba* olim ad orientalem lacus ripam ſupra prædictum *Albanum* opidum cata erat; iam quilibet facilè cognoſcet, hîc vbi *Albanum* nunc eſt, ibi *m* olim veterem minimè fuiſſe.

Argumenta Cluuerij.

obat item Cluuerius luculentis Ciceronis aliorumq. fide digniſſimorum monijs, vbi nunc *Albanum* eſt, ibi quondam CN. POMPEII VILLAM, ANVM (nempe rus ſeu prædium) POMPEII dictam, ſtetiſſe: & ſupra POMPEII villam verſus lacum, & Albæ longæ veſtigia ſiue templa, P. DII villam & ipſam dictam ALBANVM; quæ omnia clariùs ex oratio- *ceronis* pro *Milone* habita eluceſcunt. Quòd ſi quis exiſtimet rudera illa, circa recens hoc *Albanum* opidum reperiuntur, *Albæ veteris* reliquias næ ille egregiè decipitur: Cum *Alba longa Tullo Hoſtilio* regnante, eodem *yſio* authore, ſolo æquata fuerit, cum 10. poſt ædificationem annos, XIII. ptis, ſtetiſſet, & triginta opidorum *Latinorum* mater fuiſſet, templis tan- Deûm ex ea ruina ſeruatis. Idem hoc *Strabo* lib. 5. affirmat, qui addit,

Vbi nunc Albanum eſt ibi olim CN. Põp. Villam fuiſſe.

poſt

poſt dirutam *Albam*, excepto templo, *Albanos* ciuibus Rom. adſcriptos fui
Plinius quoque inter *Latij* opida, quæ eius ætate interierant, ſine veſtigijs,
bam nominat. Si alia, huic aſſertioni ex alijs ſcriptoribus, obijci poſſe vi
buntur, his probè omnibus *Cluuerius* reſpondet, qui commodè adiri poteſ

Paulus primus Albani Princeps, Bernardinus primus Ariciæ Dux ex antiquiſs. & illuſtriſs. Sabellorum proſapia.

Dominantur autem nunc *Albano* huic opido, & veterrimæ *Ariciæ*, *Paulu*
Bernardinus; ex antiquiſſima illa Illuſtriſſimaq. *Sabellorum* familia, pater a
lius, quorum hic *Ariciæ* primus *Dux*, ille verò Primus *Albani Princeps* au
& FERDINANDI II. *Verè Pij ac Catholici* CÆSARIS AVGVSTI, a
Summum Pontificem Orator, vt Natalium claritudine, ita munificentià ſpl
didiſſimus. Quem & ego, ob inſignem eius erga me affectum & benign
tem, meritò colo ac veneror.

Sus Albana in marmore antiquiſſimo viſitur.

Sed hìc non incommodum erit, ſi *Scrofæ* illius *Albanæ* Sciographiam c
aliquo ſaltem porcellorum numero (vt enim omnes adderentur, tam exigu
marmoris ſpatium prohibebat) expreſſam repræſentem.

Hanc ego *Iuſto Ryquio Lynceo Gandauenſi* debeo, viro in omni tam Græco
quàm Latinorum Scriptorũ antiquitate verſatiſſimo, quod præter alia *Capito*
Romanum ab ipſo ſcriptis erutum, reſtitutum, & vulgatum conteſtatur:
elegantiam tam verſæ quam proſæ orationis celebratiſſimo, nunc verò R
Federico Principi *Cæſio* noſtro, à cura Bibliothecæ. Hic enim primus antiq
mum hoc marmor, cui *Scrofa* hęc inſculpta eſt, mihi demõſtrauit, ſimulq.
nuit: figurà hac *Suem* illam *Albam Æneæ* fatalem denotari; ſibique videri,
eundem lapidem fragmentum eſſe, cuiuſdam Arcus triumphalis, qui v
Cæſaribus illis Romanis à IVLIO originem trahentibus, ad antiquitatis AL
veteris, *Romanæ Vrbis* matris, & nobilitatis ac ſtemmatis ſui gloriam co
ſtandam, erectus & dedicatus fuerit. Quapropter circa Scrofam hanc tr
ocreatorum caligatorumq. militum, *Æneæ* puta ſociorum, veſtigia compa
qui in *Laurente agro* hanc Suem primi circumſiſtant, & tantam porcell
ſobolem veluti rem inſolitam, & Vaticinij exitum admirabundi contem
tur. Exſtat hoc marmor è regione *Eccleſiæ S. Ioannis in Pinea* vt vulgò dic

& a

ngulum domus fulcit *Iulij*, ex antiquiſſima illa *Porcariorum* Romana fami-
oriundi, cuius maiores magnam ſimilium fragmentorum veterum ſupel-
ilem olim poſſidebant.

Nolo etiam Lectorem elegantiſſimo eiuſdem *Iuſti Ryquij* fraudare epi-
mmate, quo Suem illam Albanam luto penè obrutam, nitori & candori
priſtino reddidit. Neque hac tantum de cauſa *Ryquio* meo plurimum
eo, quàm quod ab annis iam ſexdecim amicitiam meam ſanctè coluerit,
ei & literæ ipſius ad me ſcriptæ, iamque in Centurijs eius Epiſtolicis edi-
& alia ſparſim in eius ſcriptis amoris erga me teſtimonia, abundè fidem
re poſſint. Epigramma autem hoc eſt.

Quiſquis adhuc priſcæ te Maieſtatis amore
Oblectans, refugas, quæris in Vrbe notas.
Adſpice in hoc ſaxo Gradiuæ exordia ROMÆ,
Atque ALBANORVM condita ſceptra PATRVM.
Nimirum hæc illa eſt inuenta ſub ilicibus Sus
Littoreis, Phrygio quam cecinere Duci.
Alba, ſolo recubans, ter denos nixa, labores
Finijt, & longæ dura pericla viæ.
Stans humili contempta loco, ROMAM atque QVIRITES
Arguit, & Latiæ condita ſigna LVPÆ.
Debuit hæc potius TARPEIA ſede locari
Aut meriti iuxtà parte micare poli.
Nec tamen alterutras optet contingere ſedes,
Cum FABER, in Scriptis ſe videt eſſe tuis.

a profectò eſt (vt ibi tandem incipiam, vnde longo ſatis tramite diuerte-
) quemadmodum *Plin.* lib. 11. cap. 3. ſcripſit. *Mihi contuenti ſe perſuaſit re-
Natura, nihil incredibile exiſtimare de ea.* Hoc eſt, vt ille ibidem inſinua-
lus eſt, & toties hucuſque ego inculcaui, non ſubitò rationibus, quæ bel-
iam ſæpe vt nobis blandiuntur, ſic imbelles non rarò reperiuntur, fiden-
; ſed quantum Natura valeat, videndum, & æqua prius lance ponderan-
. Hoc, quod præ manibus habemus animal, rei huic fidem fecerit. Vt-
ue enim hoc monſtrum maximum videri poſsit, vt paulo poſt probabo,
ſtrorum tamen è claſſe eximendum videtur, quod non *indiuiduum* (vt
læ loquuntur) ſolummodo aliquod, quod in monſtris contingit, ſed to-
genus ſeu ſpecies huius, monſtroſitate illa per ſucceſsiuas *ſingularium* pro-
iones ita afficiatur. Legat, cui placet, *Ariſtot.* lib. 2. cap. 1. & *Plin.* lib. 11.
2. vbi longo vterque ſermone animalium omnium partes pertexit, quæ
Naturæ ordine eueniunt, quàm eiuſdem limites excedunt, & nihil tale,
ſtro hoc quod animali conſpicitur, ab ipſis obſeruatum fuiſſe comperiet.
mè *Aldrouandus* lib. de Biſulcis: vix vllum animal eſſe magis diuerſum,
n *Suem* animaduertit. Hunc imprimis enim *Ariſtot.* & *Plin.* non biſul-
tantum, ſed ſolipedem quoque eſſe annotarunt. Locus *Ariſtotelis* iam
us clarus eſt. *Nam & in terra Illyriorum & in Pæonia*, inquit, *& nonnullis
locis Sues ſolipedes gignuntur.* *Aelianus* lib. 6. in *Macedonia* mutos eſſe, in

Aper Mexicanus tandem explicari incipit.

Dici poteſt monſtrum & non monſtrum.

Vix in vllo animalium genere maior eſt differentia, quam in ſuibus.

Aethiopia

Aethiopia cornua habere, apud *Clazomenios* alatum exortum fuiſſe, qui agros
los vaſtauerit, ſcriptum reliquit. In Prouincia *Darieni* inter *Mexicum* iacen
& *Perù*, caudis carent. In eodem nouo Orbe & in Inſula *Cubagua*, nominati
vngulæ ſeſquipedali menſura excreſcunt. In *Braſilia*, in vtroque elemen
viuunt, id eſt, gramine paſcuntur, & in aquis degunt. Eadem in regione
Hermaphroditæ ſunt Sues & ſexum commutāt inſuper. Reperiri aiunt ſimilit
Leonum colore, Leporinis dentibus, & qui molares palato quoque infixos h
beant. In *Aſia* & *Perſide Europæis* noſtris bobus maiores eſſe, quorum vnus de
molaris quatuordecim quandoq. pondo penderit. Ne hìc diuerſorum ment
colorum fiat, aut piaculares recenſeantur, qui ſuperſtitioſis olim Aruſpicib
diuinandi anſam præbuerunt, dum pedibus, manibus, capite, aut alia hum
nis membris ſimillima parte naſcerentur. Hæc videri apud *Aldrouandum* com
modè poſſunt magis, & latius explicata, quæ ipſe ex *Indicarum* Nauigationun
& terreſtrium itinerum tomis collegit.

Quæ ſequitur deſcriptio eſt F. Gregorij de Boliuar qui ſæpè hunc Aprū viuum & mortuum vidit.

Nunc, quem nos præ manibus habemus *Aprum*, ſi minus coloribu
verbis tamen *F. Gregorij* noſtri *de Boliuar* potius depingamus, qui eiuſmodi b
ſtias & viuas & mortuas ſæpiſsimè conſpexit, & earundem tam interna viſc
ra, quàm externam cum admiratione effigiem, veluti nobis faſſus eſt, co
templatus fuit. Sequentem autem animalis deſcriptionem mihi fideliter co
municauit.

Nomen huius Apri.

Porcus montanus ſiue Aper, quem Americani *Zaino* vocant, in monto
ſyluoſiſq. locis generatur, calidam tamen & humidam magis temperiem n
ctis. Noſtratibus paulo minor hìc Apris eſt, ferox admodum & damnoſu

Locus vbi viuit.

Magnitudo eius.

Victus ipſius.

Paſcitur radicibus plerunq. in locis humidioribus paulo, naſcentibus: & m
iore qua poteſt ſolicitudine cuiuſcunq. generis ſerpentes, ac bufones vene
tos indagat. Atque vbi horum aliquod animal reperit, prioribus illud pe
bus apprehendit; capiti morſum dentibus infert, & vnguibus pellem ſerpe
tis aut viperæ quam dexterrimè, à capite ad caudam vſque dilaniando, ex
riat, detrahit, carnemq. auidè vorat. Poſtea radicem, aut certæ arboris co
cem ſibi notum quærit; quem comedit, ne veneno inficiatur, & hac ratio
optimè nutritur, creſcit & augeſcit.

Mirum quid nulli animantiū alteri conceſſum in hoc reperitur.

Mirum & ſingulare, quod *Aper* hìc obtinet, eſt: quòd inteſtina
ventris viſcera contrario prorſus alijs animalibus ſitu obtinet, renes ver
nimirum reuoluta. Ita vt, quæ in ventris parte inferiore ac prona eſſe an
xa deberent, ſuperiori eadem potius ac ſupinæ, vbi ſpina excurrit, adh
reant: & quæ ſpinæ dorſi contigua eſſe nata ſunt, hæc eadem inferiori in p
te ventris ſituentur. Vmbilicus exit per ſpinam circa clunes. Et vtcunq
ſatis arctè ſit clauſus, per ipſum tamen graueolens quidam halitus tranſpir
Quare ſi quod animal eiuſmodi mactatur, neceſſe eſt prorſus, vt confeſti
ipſi vmbilicus exſcindatur, quod niſi mediæ horæ ſpatio fieret, eſui haud a
plius aptum animal foret, tam teter enim inde fætor efflatur, qui vix ſuffe
poteſt, & reliquam carnis maſſam omnem inficit. Venatores Aprum hu

Modus capiendi ipſum.

& canibus capiunt, & ſagittis conficiunt, qui acerrimè tamen ſe def
dit & venatores æque ac canes grauiter offendit. Eorum incolæ locoru
huius

is carnibus libentiſſimè veſcuntur, ſapida enim valde eſt, & pinguitudinis Minimè pinguis eſt.
imum obtinens, cum ex quatuor partibus, tres omnino macilentæ exiſtant.
Hæc *F. Gregorius* non auritus, ſed oculatus teſtis. Huic proximè accedit *Ioan-* Præter F. Gregoriũ alij authores de hoc ſcribunt.
Lerius in Nauigatione ſua in *Braſil.* cap. 9. *Aper autem Americanus*, inquit,
n illi Taiaſſou vocant, corporis mole, auriculis, capite, pedibus, atque ijs qui apud nos gi-
itur, formà valde ſimilis eſt, dentibus etiam & prolixis & acutis, vehementer dam-
s: tamen cum macilentior exiſtat & gracilior, frendeatq. terribiliter, illa quoque defor- Lerius in Braſilia ſua.
te inſignis. Habet à natura foramen in dorſo, quemadmodum in capite Suem mari.
habere dixi, quo ſpiritum emittit, admittitq. Ne quis verò illud prodigioſum exiſti-
Author Generalis Indicæ Hiſt. memoriæ prodidit, apud Nicaraguenſes, qui non mul-
à Noua Hiſpania diſtant, Sues naſci, quibus vmbilicus in dorſo eſt, qui procul dubio
dem genus cum ijs de quibus hic trado, reuocandi ſunt.

Huic *Hieronymus Benzonus Americæ* ſuæ *Parte* 5. adſtipulatur, qui cum à Benzonus huius Apri meminit.
u *Achlenſi* ad *Panamam* terreſtri itinere cum ſocijs mercatoribus pergeret,
monte aliquo ad mapalia quædam perueniſſet. *Ab illis incolis*, inquit, *pane,*
us fructibus, & aprugna carne (Apri autem illi Indici, ſeu agreſtes Sues vmbilicum
rſo gerunt) donati, viciſſim illos cultellis aliquot, & ſalis paululo remunerati ſumus.
nnotatione ad hoc caput hæc leguntur. *Idem confirmant qui in Noua Hiſpania*
ſtes Sues viderunt. Idem de Migaraguenſibus Apris ſcribit Gomara Hiſt. general. Gomara idem facit, & Corteſii familiaris.
. cap. 204. Neque diſpares Braſilienſes ſunt, quas Barbari Taiaſſou vocant, de qui-
Lerius in Nauigat. Braſilienſi. Apud *Ramuſium* vbi à familiari quodam *Ferdin.*
ſi, Noua Hiſpania deſcribitur, reperio hoc ipſum, ibidem Sues vmbilicum ad
m dorſi ſortitos eſſe. Apud eundem *Ramuſium* eodem Vol. 3. *Ouiedus* Ouiedus idipſum cõfirmat.
mmario Occid. Indię hęc habet. *Apros* ab Hiſpanis ad Inſulas S. Dominici,
m, S. Ioannis & Iamaycam ab *Hiſpanis* conductos, multiplicatos quidem
verùm in *Terra firma*, vix audere noſtros tranſportatos eò Apros, in ſyluis
arere, quod à *Tigribus, Leonibus* & *Ceruarijs Lupis* ſubito dilanietur, eſſe ta-
quoſdam etiã illarum regionum *Apros* indigenas, qui cum turmatim ince-
, de eiuſmodi animalibus rapacibus nihil penſi habeãt. Qui tametſi caninis
xertis dentibus careant, quales in noſtris nouaculæ inſtar acuti, hominibus
ſq. terrori ſunt, mordaciſſimos nihilominus eſſe, & Canes ſæuè dilacerare:
noſtris paulò minores, pluribus tamen pilis lanæ inſtar veſtiti, vmbilicum
edio dorſo gerunt, vngulas nõ partitas ſiue biſulcas habent, in cæteris cum
is conueniunt. *Indiani* tam laqueis capiunt, quàm ſagittis interficiunt. Hũc
m *Chuchie* appellant. Quando *Chriſtiani* mandram & agmen horum forte
m habẽt, ſubitò in cumulum aliquẽ lapidum, aut arboris truncum, trium
ſpithamarum fit altitudine; ſe recipiunt, ex quo tranſeuntes hos Apros
a aut iaculo feriant, quorum aliqui à canibus poſtmodum ſuperati noſtris
a fiunt, ſunt autem damnoſiſſimi, niſi venatores habeant, vbi ſe tutos ſi-
. Reperiuntur aliquando poſt partum abſente matre eiuſmodi porcelli,
valde ſapida, & magna eorum inuenitur ibidem copia. Hæc ex *Ouiedo*.

ccedunt huc quoq. condimẽti loco, quæ diligẽtiſſimus *Ioſephus à Coſta* è So- Ioſephi à Coſta Ieſuitæ de hoc eodem teſtimoniũ.
te IESV, quarto loco Hiſt. Americæ libro annotauit. *Saynos animalia ſunt*,
it, Apri formà vmbilicum in dorſo gerentes. Horum in mõtibus integri greges. Feroces
dum & frendentes nulli homini cedunt, ſed obuios inuadentes quantùm poſſunt, læ-

 dunt.

dunt. Irritati ſetas vt nouacula, acutas erigunt, quibus inſectatores ſuos ſauciunt per
loſiſſimè, niſi ictus declinent. Hac arte capiuntur. Saynis ſe quis ſpectandum offert. Vi
illi rapidè inſectātur. Tum hic in proximam arborem ſuſſilit, & ad pugnam ſe inſtruit
terim Sayni arboris radicem mordicus infeſtantes, rodenteſq. laborant, vt eam decut
ſternantq. Qui in arbore eſt, telis aut miſſilibus extortis eorum quot vult, conficit. V
prædam occupat. Caro eorum commodiſſima eſu eſt. Priuſquam tamen in cibum detur, V
bilici tumore in tergo prominente præſecto, abiectoq. opus eſt. Niſi hoc fiat, vno die caro
treſcet ac corrumpetur. Fatemur quidem Saynos porcis ſimiles eſſe, ſed iuxta minore

Hæc omnia cũ F. Greg. ferè deſcriptione cõueniunt, in paucis diſcrepant.

Atque hæc ſunt omnia, quæ ex varia ego rerum *Indicarum Occidentalium*
ſtoria, colligere teſtimonia potui, indubitatã narrationi noſtræ fidem adſtru
tia: *Zaino*, ſiue vt Ioſephus ait, *Sayno* eſſe *Aprum* illum, cui vmbilicus non in v
tre, ſed in dorſo prominet, quæ inter ſe tamen nonnihil variant: quamuis in
omnia conueniãt, vmbilicum circa dorſi ſpinam exiſtere. Nos interea *F. Gr*
rij noſtri viginti quatuor annorum *Americæ* Incolæ, & vaſtarum non minus ſ
tudinum, quàm cultarum vrbium habitatoris, relationi plurimum tribuim
qui eiuſmodi animalia pluries vidit. De dentibus & cauda quãuis nullã inie
rit mentionẽ, apparet tamẽ quod paulo ante ex *Ouiedo* docui, in hoc *Apro* no
etiam caninos illos minaces dẽtes abeſſe. Et cum caudæ veſtigium vix vllum
hoc ipſo appareat, erit ex illorũ ſpecie forſitã, de quibus *Petrus Martyr* in S
mario ſuo Occid. Ind. loquitur. In *Vraba Hiſpanos* fame adeò oppreſſos fuiſſ
& ex palmarum fructibus, & *Aprorum* carnibus ſe ſuſtẽtare cogerẽtur; quas
gis noſtrorum porcorum carnibus ſapidas eſſe affirmabant: erat tam exigua
tẽ eiuſmodi Apris cauda, vt prorſus abſciſſa iudicaretur. An verò etiã in d
vmbilicum ferẽtes porci, aliqui ſolidipedes ſint, quod Scriptorũ nõnulli aſſe
ego haud diſputabo. Noſter *Aper* certè biſulcus eſt, taliſq à *F. Gregorio* hęc Icõ
ſa, & vera iudicata fuit. Si autẽ noſtri orbis etiã Sues hanc differentiã, vt priu
Ariſtotele docui, nacti ſunt, quid ni hoc ipſum in nouo orbe contingere po
vbi pleraque animalia, ſi cum noſtris conferantur, monſtri quid ſimile alu

In dẽtibus & cauda variant à noſtris Mexicani.

In eodem animalium genere caudata & caudis priuata eſſe minimè nouum.

Abſurdum equidẽ minimè eſt, in eodẽ animãtium genere caudata & ca
orbata reperiri. In exẽplum nobis ſolæ *Simiæ* veniãt, inter quas illæ quæ ge
nomen retinent, caudis carẽt. *Cercopitheci* verò & *Cynocephali* dicti, lõgiſſima
habẽt. De horum vltimis nimirum refert *Petrus Martyr* apud *Ramuſium* T
3. Aliquos tam forti & prælongà eſſe caudà donatos, vt *Americanum Apru*
ipſorũ vno præfocatum viderit, dũ arctiſſimè ſuã is gulę porci caudam imp
ret, ſtrangularetq. Et hominũ genus apud *Britannos* memorant, quibus tã im
tunè coccyx excreſcit, vt Belgę illos *ſtertmenner* linguà ſuà, hoc eſt, *caudatos*
appellitẽt. Adeò Naturæ plurima licent, quæ nobis etiã cogitatu videtur illi

Miraculum in natura, vmbilicum in dorſo eſſe.

Verùm hoc momenti parum habet, quædam ſine cauda animalia naſci,
ita porrò propagari; veluti in hoc *Apro* noſtro videre licet. Id demum quod
Naturæ vel ludibrium, vel miraculum, arguit integrum aliquod anim
tium genus ſeu ſpeciem, præpoſtero viſcerum imi ventris ordine, & cont
Vmbilici collocatione ſituq. prædita, procreari.

Hippocrates Lydius Medicorũ lapis, ad quẽ verũ ab adulterino aurũ, in n
cõtrouerſijs Phyſico-medicis dignoſcere ſolemus, Libello de *Natura pueri*, ſ
turã à fidicina illa, cũ ipſo iubente hæc ſepties in terrã deſilijſſet, excuſſã vi

aff

rmat, quæ ſexto poſt cõceptũ die, pelliculà incluſa apparuit, illi prorſus ſimi- In medio geniture vmbilicus ab Hipp.viſus.
nembranę, quę in ouo interna eſt: *In cuius medio*, inquit, *tenue quiddam extabat,*
d mihi vmbilicus eſſe videbatur, & per illum primùm reſpiraſſe. Veruntamẽ an dor-
an abdomini fœtus huius vmbilicus reſpõſurus eſſet, idẽ author minimè aſſi-
uit, qui nec adhuc vllã ibidẽ membrorũ diſcretionẽ, vt puto, viderat. Hic vt
ter hoc notẽ, *Hippocrates* iuſiurãdum ſuum mihi violaſſe videtur, quo ſanctè Hipp.contra ſuum iuſiurandũ egit, dum abortum procurauit.
miſerat, ſe neque venenum vlli porrecturũ, neque vt porrigeretur, authorem
rum, neque ad corrumpendum fœtum vlli ſe operam præſtiturum, id quod
iſtianis quoq. legibus, vt conforme, ita meritò ſancitum eſt ac puniendum.
Sexto autẽ à cõceptu die nõ fuiſſe adhuc diſcreta corpuſculi mẽbra, *Cõſtantij*
rolij authoritate moueor vt credã, qui in abortu viginti dierũ hominẽ confu- A Varolio & authore varij ac minimi abortus viſi.
iguratũ, ſub magnitudine grani hordei ſe vidiſſe ſcripſit, in quo caput & alij
tres extra collũ prominentes, formã minimi *phaſeoli* repræſentabãt, exteriùs
ò brachiorum, & crurũ nulla prorſus veſtigia apparebãt. In abortu quadra-
ta dierũ ſub magnitudine *Apis*; oculos, nares, oris cauitatẽ, cor, pulmones, co-
, dorſũ, hepar, diaphragma, vẽtriculũ, renes, inteſtina, mẽbrũ virile, omneſq.
tes cõſpexit. Extremitates autẽ pullulare inceperãt, minimę tamẽ, vt crura *pa-*
grani magnitudinẽ nõ excederẽt, brachia duplo maiora eſſent. Vidit ſimili-
ſub magnitudine *Fabę, Scarabęi, Ranæ* & alia quauis maiore forma, in quibus
per tamẽ extrema minora erãt, quã reliqui corporis proportio requirebat.
Mihi quoq. duorũ, triũ, quatuor, quinq. & ſex menſiũ abortus viſi: horũ Ico-
aliquorũ penes me adhuc habeo, aliquorum etiam anatomẽ exercui, in qui-
ritè omnia formata viſcera inueni. Sexaginta dierũ abortus demptis extre-
, (quæ breuia valde erant) vix primum articulum indicis digiti longitudine
abat, caput ſolum longius, craſſiuſq. quam thorax & integer ſimul inferior
ter. Nonaginta dierũ fœtus formata magis ad corporis ſymmetriã extrema
ebat. Totius lõgitudo, auricularẽ digitũ vix ſuperabat. Caput grãdius ſimili-
quàm proportio expetebat, virile mẽbrũ valde conſpicuũ. Reliqua nõ addo.
Hippocratem tamen in abdomine, & nõ in dorſo vmbilicũ collocaſſe, & vbiq. Hippocrates vmbilicum ſemper in abdomine eſſe ſcripſit.
ouiſſe, vel ex hoc ſolo eius libro de *Alimento* claret: vbi cum docuiſſet princi-
m alimenti ſpiritus, eſſe nares, os, guttur, pulmones & reliquã reſpirationem:
nenti verò ſicci & humidi, eſſe os, gulã ac ventrẽ, *Verum antiquius*, ait; *& pri-*
diale alimentum per abdomen vmbilicus. Hoc idẽ *Ariſtoteles* ſenſit 1. de Hiſt. An- Ariſtoteles idem ſenſit.
13. *Venter*, ait, *infra pectus eſt parte priore, eiuſq. radix vmbilicus eſt, & ſupra vm-*
um hypochondrium eſt. Hæc ad vmbilici ſitũ in parte fœtus anteriore poſitum
truendũ, ſatis ſint. Nã per eundẽ augeri etiã Embryonẽ, vt vocãt, idẽ Ariſt. 2.
en. anim. cap. 5. aſſeruit cũ inquit. *Augẽtur fœtus qui formà animalis naſcuntur,*
vmbilici annexum: cum enim vis quoq. in animalibus inſit, vmbilicum ſtatim quaſi ra-
n agũt in vterũ. Et eodẽ capite inferius paulò. *Qui infantes ali in vtero aiũt, ſugẽ-* Ariſtoteles Democritum impugnat qui fœtus in vtero ſugere ſcripſit.
arunculã quandam, nõ rectè dicunt. Idem enim & cæteris animalibus eueniret, quod
en nuſquam videmus; atqui facilè per diſſectionẽ videretur, ſi eſſet. Omnes enim fœtus
volucres, tũ aquatiles & pedeſtres, pari modo membranæ tenues ambiũt, ſeparãtes ab
ro & humoribus admiſſis: ſed nec in ijs ipſis tale quicquã ineſſe videmus: neq. fieri poteſt,
er eorũ aliquod alimentũ hauriant. Itaq. nõ rectè aiunt, qui ita dicunt, vt Democritus.

Suctionem hanc etiam Hipp. agnouiſſe videtur.

Ab hoc ipſo *Democrito* veluti congerrone & amico ſuo, haud ſcio, an no
ſimillimum hoc dogma ſuum hauſerit *Hippocrates* lib. de *Carnibus*, cuius h
inſerere verba, minimè pigebit, vt magnos etiam quandoque viros, diuerſ
in libris diſſonantia docuiſſe palam euadat. *Cæterum puer*, ait, *in vtero co*
primens labra ex vtero matris ſugit, & tum alimentum, tum ſpiritum cordi intro tr
hit, vbi ſanè mater reſpirauerit. Eſt enim hoc calidiſſimum in puero, & hoc calidu
etiam reliquo corpori, & alijs omnibus partibus motum præbet. Si verò quis inter
get, quomodo hoc quis ſciat, quod puer in vtero trahit & ſugit: illi ſic reſpondendu
eſt. Pueri naſcuntur ſtercus in inteſtinis habentes, & vbi nati fuerint, celerrimè ve
trem, tum homines, tum pecora exonerant. Atqui non haberent ſtercus niſi in vtero ſ
xiſſent, imò neque mammam ſtatim vt natum eſt ſugere poſſet, ſi non in vtero ſuxiſſe

Hippocrates à pleriſq. ab hac abſurda opinione, abſoluitur.

Non ignoro ægrè pleriſque Hippocraticis, ob hunc textum eſſe, & variè,
reſpondeant, ſe torquere. *Andreas Laurentius* certè lib. 8. quæſt. 23. Hiſt. Ana
ſuæ ait, hæc vel adiectitia eſſe, & à Senis mente aliena, qui modus reſponde
di omnes veterum neuos facilè abſtergit, vel rudẽ *Hippocratis* ſeculo Anatom
fuiſſe. Atqui memini ego hunc eundem me locum, ſæpius cum *Proſpero M*
tiano olim agitaſſe, Medico Romano doctiſſimo, viro probo, & mihi famil

Proſper Martianus Medicus Romanus doctiſs.

riſsimo; atque acerrimo Hippocraticæ doctrinæ propugnatore, cuius poſth
mum nunc opus ſub prælo eſt, (curantibus *Angelo Colio*, & *Alexio de Ale*
Medicis Romanis pariter maximè conſpicuis, eius meiſq. amicis,) Comme
taria ſcilicet in pleroſq. *Hipp.* libros, in quibus ipſe meris ac conſimilibus H
pocraticis dictis, obſcura eiuſdem *Senis* loca explicare conatur, vbi ſicut o
ram haud pænitendam luſit, ita inſignem apud poſteros laudem eſt merit
Hic igitur genuinum hũc Hippocratis textum eſſe, ſæpiſsimè mihi affirmab
quem nec experientià deſtitui confirmabat, qua de re ſi quicquã in hoc ipſ
opere extabit, libentiſsimè vt audiam, ita auidiſsimè amplexabor. Hoc inter
ſcio: *Hippocratem* libello de *Natura pueri*, contrariũ aſſeruiſſe, cũ inquit. *Ex dela*

Hipp. ſibi aduerſatur.

(in vterum) *& concreto materno ſanguine caro gignitur, ex cuius medio vmbilicus ex*
per quem ſpiritum & incrementum recipit. Niſi quis verũ eſſe velit, quod abſit, H
pocratem Scepticæ addictum ſectę fuiſſe, inter quos Philoſophos eum in vita P
rhonis Laertius Diogenes numerat, *quòd humanè ſcilicet & ambiguè locutus fuerit.*

Epicurus apud Plutarchum etiam hanc ſuctionem ſed minimè Plutarchus agnouit.

Epicurus & ipſe, ſi *Plutarcho* 5 *de Placit. philoſoph.* credimus, hanc de ſucti
papillarum in vtero ſentẽtiam fouit, vndẽ edoctum puellũ prius voluit, vt N
tricis poſtea mammam apprehenderet. Ipſe tamẽ *Plutarchus* opuſculo ſuo *de*
tua in progeniem ſuam charitate, ſanguine per vmbilicũ nutriri potius fœtum
luit. Cum enim matricem mẽſtruis imbribus ſæpè irrigatam agro comparaſ
Poſtquam genituram verò excepit, ait, *amplectens vterus eam obuoluit acta radice, Si*
dem vmbilicus primò in vtero authore Democrito, vt iacta anchora aduerſus fluctua
nem, ne iactetur fœtus, defigitur pedamentũ, & palmes cõceptui iam nato & ei qui e
ctatur. Iamq. menſtruas & purgãtes fiſtulas natura obſtruit, ſanguinemq arripiens ma
tem pro alimento eum vſurpat, partamq. qui iam ſtructuram accipit, & conſeruatio
rigat, dũ ſolemnibus numeris interno incremento motus alia incunabula & locũ efflag

Sanè hæc de vtero, qui agri inſtar ſe habeat, & de fœtu, qui plantæ aſsim
tur, ideoq. radicibus in vterum, veluti terram ſuam defixis, ad vmbilicum

quam

m ad truncum corriuatis, denuo in ramos, per vniuerſum fœtus corpus di-
ſis, alatur, nutriatur, augeatur, non recẽs ſed antiquiſſima *Hippocratis* & *Ari-*
lis fuit ſententia. Huius quidem lib. 2. de gener. animal. cap. 4. *Sed cum fœtus*
lem potentia animal ſit, inquit, *ſed imperfectum, aliunde accipiat alimentum neceſſe*
quamobrem & parente, & terra planta vtitur ad cibum hauriendum, donec perficia-
, & iam ſit animal potentia greſſile. Et paulo infra. *Incrementum igitur fœtui per*
bilicum contingit, eodem quo plantis modo per radices. *Hippocrates* autem vtcunq.
ſemper Laconiſmo vtatur, laudato tamen de *Natura pueri* libello, luculen-
ertè & diffuſa oratione, hanc ſeminis animalium, cum plantarum germina-
ne comparationem proſequitur, quam his demum verbis concludit; *Quæ ex*
a naſcuntur ea omnia ex terræ humore viuere aſſero, & quemadmodum terra hu-
habet, ita & ſe habere quæ ex ipſa oriuntur. Sic & puer in vtero ex matre viuit;
vt valet mater, ita & puer. Quod ſi quis quæ de iſtis dicta ſunt, ab initio ad finem vſq.
m reputare volet, is eorum quæ è terra naſcuntur, & hominum naturam per omnia
ilem eſſe comperiet.

Vterũ terræ, vmbilicum radicibus aſſimilari antiqua eſt opinio.

Hipp. in hac fuſus eſt.

Iam autem cur in abdomine potius, quam in dorſo vmbilicus figi debuerit,
cur nemo dixerit, conſideratione digniſſimum cenſeo. An quod cenſuerint
eres illi doctrinarum duces noſtri, id quod aliter à Natura fieri haud po-
rit, id extra quæſtionis aleam eſſe debere? Nouimus autem (vt tandem in-
iùs hoc meum thema agitem) & ex *Hippocrate* & ex ipſa rerum vniuerſitate,
ices arborum alimentum primò in truncos conuehere, ab his ramos & fo-
exoriri. Manus item ac pedes animalium, ramis arborum, vmbilicum ra-
bus reſpondere, truncum eſſe venam maximam *portam* & *cauam*, in qua
n vtramque, (ſi exactiori *Aquapendentis*, quàm *Galeni* & aliorum Anatomi-
um plerorunq. ſectioni fides eſt adhibenda) *Nutricula* ſiue vmbilicalis ve-
pertunditur. Hæ ambæ autem vbi inſertio eſt, non in gibba, ſed in caua he-
is parte ortum ſuum nanciſcuntur. Gibba autem dorſo, caua abdomini ob-
titur. Debebat igitur *Vmbilicus* in ipſo ſituari abdomine, vt huius pars nu-
cula vena, trunco ſuo eſſet quàm viciniſſima, ſicut & ipſe plãtarum ſtipes ſiue
ncus, in corio terræ hæret, radiculis ſuis quampropinquiſſimus. Quare
nimè mirum eſt, ſi Natura animantibus cunctis, in abdomen potiùs, quàm
ſum, vmbilicum inſeruit; tam piſcibus inquam, ſiue hi ex ſemine in vtero
Delphin, ac vitulus marinus, ſiue ex ouo extra vterum, vt fermè alij omnes,
ex ouo intra vterum generantur ac formantur, id quod hìc *Romæ* in *Galeo-*
genere ſæpiuſculè vidi, quàm pennatis, ac ſerpentibus, quæ intra ouum ex-
duntur, quod & ipſum multoties conſpexi, & vmbilicum probè indagaui;
m in quadrupedibus tandem perfectis. Hoc enim & commoditas loci &
rimenti compendium, & ipſe partium ordo, quem Natura inuiolabiliter ob-
iat, requirebant.

Cur verorum nemo cauſam ob quam vmbilicus in ventre eſſe debeat aſſignauerit.

Hæc ab authore affertur: à ſitu hepatis.

Quapropter non ſatis admirari poſſum, quod *Ariſtoteles* 6. de Hiſt. anim.
. 3. vmbilicum in pullis gallinaceis, in cor, & non in hepar deſinere, ſcriptum
iquerit, inquit enim. *Cor quaſi punctum ſanguineum in candido liquore conſiſtit,*
d punctum ſalit iam, & mouetur vt animal. Tendunt ex eo meatus venales ſangui-
i, duo tortuoſi, ad tunicam ambientem vtramque dum augetur. Paulo item poſt;

Ariſtoteles ex corde & non ex hepate venas vmbilicales deducit.

Meatuum quos ex corde tendere diximus, alter ad ambiendum album liquorem fer *alter ad luteum velut vmbilicus*. Quod quidem dogma Commentario ſuo *Sca* Pater approbat. *Vt & hinc Galenus diſcat*, inquit, *ab ipſius cordis vi cereb conſtitui, & Hippocrates falsò putet iecur prius corde generari.* Quas ambas ego c trouerſias neutiquam hic diſſertabo, veluti nec illam: an ex albumine pullus neretur, & ex vitello nutriatur? id quod idem *Ariſtoteles* eodem loco aſſeuer ter docuit, *Hippocrates* autem contrarium planè credidit. Hæc enim alio à loco, & hoc ipſo forſan in libro diſputabuntur, & viuâ, vt ſpero experientiâ, nodus à me diſſoluetur.

Huic Scaliger aſſentitur.

Hoc ſilere haud debeo, ſi oculis ego meis fidem quoque, non vno ver multiplici experimento corroboratam, adhibere valeo: vmbilicum mini ex corde, ſed ex hepate ſcaturire, vel in idem terminare aſſero. Cùm en ante hos ſex annos, plurima gallinis oua ſupponerem, eademq. quotidie aperiendo, ſubinde inſpicerem; vt formationem pullorum, internamque rum viſcerum conformationem, addiſcerem, vnum præcipuè vigeſimo cundo poſt incubationem die, diligentius examinaui. Aperui hoc aute parte eius obtuſiore, reperi ibidem cauitatem (retractâ nempè internâ pelliculâ) qua apertâ, ichoroſa quædam materia ſiue aqua loturæ carnis ſim lima effluxit, quæ ex reliquijs non vitelli ſed albuminis remanſerat. Appa bat poſthæc luteum oui ſuâ pelliculâ incluſum, ne effluere poſſet, & in d quidem partes diſtinctum didymorum, ſiue duorum teſticulorum inſtar; quibus ambobus communis ductus vmbilicus nempe, in ventrem animalis netrabat, & quidem in parte admodum inferna, podici planè vicina. Erat tem prominens hic vmbiliculus inteſtinuli formâ, craſſitudine calami galli cei maioris. Diſciſsâ igitur vitelli pelliculâ, & tenuiore ligneo cuſpide, m tui vmbilici immiſſo, in ventrem penetraui, quo aperto, venulam omni ſanguineam, rectâ in hepar tendentem offendi, quod hepar cum ſua veſic fellea conſpectui ſe manifeſtè offerebat. Corculum quoque ipſum vidi, runtamen vmbilicalibus venulis deſtitutum, rubicundum hoc valde erat, c hepar è diuerſo minus rubrum ac potius pallidiuſculum appareret.

Author aduerſus Ariſtot. autopſia didicit, non in cor ſed hepar nutriculam deſinere.

Pullorum gallinaceorum anatome hoc cōſtat.

Occurrit iterum hic aliquid, quo Ariſtoteli litem intendere valeamus, e ipſiuſmet authoritas 4. de part. animal. cap. 12. *Vmbilicum omnia habent*, ait, *vel vtero viuiparis eduntur, vel ouo ouiparis excluduntur, ſed auibus iam adultis delitescit, incertuſq. eſt, vt patet per generationem eorum. Inteſtini namq. coalitu v bilicus auium conſiſtit, & non venarum pars vlla eſt, vt in viuiparo genere.* H neſcio, quomodo cum ſupra dictis concordent, quando ex corde meatus nales ſanguigeros duos tortuoſos, ad vmbilici regionem ferri ſcripſit. Neq enim inteſtinum, hoſce ductus, ſed meatus venales, quales reuera ſunt, appell uit. Eſt tamen rurſus quo *Ariſtoteli* ſuppetias ferre valeamus, quod inſtar i teſtinuli meatus hic ſe habeat prorſus, vt iam ex propria obſeruatione nota ex qua hæc quoque addiderim. In regione vmbilici, non ſatis adhuc perfe pulli, foramen ſatis magnum mihi viſum fuit, per quod commodè quis ca mum adigere ſcriptorium, per idemq. foramen in ventrem facilè inſpicer poterat, quare vmbilicalia etiam vaſa hæc mobilia erant, nec ventris cuti

Ariſtoteles ſibi aduerſari videtur.

Quid pro Ariſtotele reſponderi poſſit.

læ ag-

agglutinata. In alio tamen *Anatrino* pullo iam perfectiſſimo, foramen di-
m haud amplius comparebat, ſed nec veſtigium vllum rubrum, nec ex
llo luteum, nec vas vſpiam vmbilicale apparebat. Quare veriſſimè ſcripſit
ſtoteles in adultis vmbilicum deliteſcere, cum in pullis omnia conſumantur
orum orificia, nec vt in nobis, aut quadrupedibus fit, ſigna & eminentiæ
nquantur.

Alia pullorum anatome.

ſtultam ac veſanam *Paracelſi* opinionem, qua ſcripſit primos parentes no-
s, genitalibus in *Paradiſo* caruiſſe, nec niſi poſtquam ob peccatum electi
unt, eadem nactos fuiſſe, rectè *Libauius* Parte prima *Singularium* ſuorum
futat. Quæ cauſa enim inſtituti coniugij, aut quæ generationis ratio fuiſ-
At non minus hic mihi ridiculus, atque Paracelſus delirus, fuiſſe videtur,
inquit: *De vmbilico tamen coniectura eſt, Adamum eo caruiſſe, licet de Eua
ſit manifeſtum, cum modus creationis non ſit explicatus.* Et licet in arcana DEI
uirendum non putet, exiſtimat tamen piè cogitari poſſe, cum Terra ma-
matrix ſit, ex qua homo factus, hunc eiuſdem glebæ quæ reliquæ terræ
ta erat, hæſiſſe; ita vt in ventrem ſtratus fuerit, tergo verſo ad cælum: per
bilicum itaque matri ſuæ, telluri nempè coaluiſſe, poſtea à DEO verſum,
piraculum vitæ ipſi inſpiratum fuiſſe. Quaſi verò is Creatori vel conſi-
us, vel ſpectator aſtitiſſet: aut DEVS, vt *Vmbilicum* efformaret, actuali
næſione ad terræ glebam opus habuiſſet, qui vt hominem primum vndiq.
ectiſſimum, & non tam viſceribus, quàm minimis ac ſingulis particulis
as nos ſpermaticas dicimus) abſolutiſſimum creauit, cur non venas & ar-
s vmbilicales, & ſeminales quaſlibet partes poſtmodum in generatione &
ani generis propagatione maximè neceſſarias, eidem ſimul omnipotente
o ſuo, vt piè credere licet, indiderit? Sed luxurians non nunquam, delirans
tando, & non raro famelicus intellectus noſter, neceſſe eſt habeat, quam
nde offam ingerat, coquat, recoquat & deprauet.

Delira Paracelſi & ridicula Libauij opinio de genitalibus & vmbilico Adami & Euæ.

erum enimuerò, ſi penitius rem introſpiciamus, forſan non tantum erit
uræ miraculum, *Apros* hos *Americanos*, inſculptum dorſo vmbilicum ge-
, vt dignum illo ſit epiphonemate, quo aliquando *Galenus* exclamauit,
per anguſtum adeò ceruicis vteri ſpatium, tam inſignis magnitudinis
m prorumpere videret: *hoc humanum ſuperare ingenium, & nos id mirari qui-
poſſe, intelligere haud poſſe.* Sunt enim *Suibus*, cum in vtero adhuc latitant,
liares quædam, paucis alijs conceſſæ beſtijs, proprietates, quas *Aqua-
ns* ſuo de Formato fœtu opere diligentiſſimè obſeruauit, annotauit, &
is æneis delineauit. Et *imprimis* eodem lib. cap. 1. duas illis ſaltem tuni-
n vtero conceſſit, non tres, veluti Oues habent & Boues, *Allantoide enim,
eſtituuntur.* Quamuis parum ſui memor illo ipſo opere figura 49. porcinum
m depingat cum *allantoide*, & conceptis verbis ipſum tres habere tu-
s dicat.

Suibus vmbilicum in dorſo eſſe, videtur non eſſe præter naturæ inſtitutum ob ſequentes cauſas.

Prima.

cundò in omnibus fermè animantibus, dictas præter tunicas, carnea quæ-
adeſt ſubſtantia, per quam vaſorum vmbilicalium radices matricum ve-
s adhæreſcunt. Hanc carnem nos in humano fœtu nunc placentam vte-
m, Galenus verò adnatas carnes adenoſas nominare potius voluit. *Ego in*

Secunda.

omnibus

omnibus viuiparis, ait, *Aquapendens* dicto lib. cap. 3. *quæ ſecui, carneam hanc lem ac ſubſtantiam comperi, porcis exceptis, & equis, & piſcibus, vtrumque fœ geſtantibus, hoc eſt, ouiparum & viuiparum. Adde his pennata, quæ ijs ſim carnibus carent.*

Tertia.

Tertiò Cotylidònes non habet porcinus fœtus, & vterus. Hos enim *A* lib. 3. Hiſt. anim. cap. 1. cornigeris ſaltem conceſſit, & vna parte dentatis præter hæc etiam Lepori, Muri, ac Veſpertilioni. Nam cæteris vtrinque d tatis, veluti porcis & Equis, vuluam ait non aſperam ſed læuem datam eſſe. *lenus* lib. 15. de vſu part. cap. 4. huius rei cauſam reddit, quòd ad ſaliendu procliuia ſint cornigera, ideoque cotyledonibus, quibus vmbilicalia vaſa trici fortiter hærere debeant, opus habere. Equa tamen ſalit, & læuem i rim, vt Anatomicis patet, vterum habet.

Quarta.

Quartò membrana Chorion dicta, propterea plurimis intertexta vaſis, v inquam, arterijſque ſcatet, quibus vtero pertinaciter affigitur. Hæc ideò t ca carnoſior multo eſt, craſſiorq. quàm in pleriſq alijs animantibus euenit. C cum vaſa æqualiter & indifferenter tam ſurſum quàm deorſum diſcurra quid mirum eſt, ſi æquè in fœtus dorſum, quàm eiuſdem abdomen inſc poſſint, & ibidem vmbilicum conſtituere? Neque enim adeſt hìc placenta quæ vt in homine, ſic in quamplurimis alijs animalibus, ſcuti inſtar pe ſemper & abdomen integit, ſub qua vmbilicus ceu radix in ventrem figi Quin porculus ſuo *Amnio* potius, *Chorioque* cinctus vndique, nec admodum curuatus, ſed pedibus haud ita retractis liberior latitat, ipſique perinde ſiue per aqualiculum, ſiue per lumbos alimentum recipiat, modò opimè à tre ſua habeatur, & vel in vtero materno etiam (quod huic animali propriu procliue eſt) ſaginari addiſcat. Atque hæc cauſa eſt, cur neque tam long porco, atque in homine vmbilicus extra corpus fœtus, ad matricem pro er tur. Quò enim plures ſunt in vtero fœtus, eò neceſſariò breuiores vmbil exiſtere par eſt. Plurimos autem Porca geſtat, cuius vterus gyris & an ctibus ſuis, inteſtinis noſtris haud multùm eſt diſſimilis, ideoque fœtu capaciſſimus.

Porcus cupit ſaginari, ſiue per abdomen, ſiue per dorſum nutrimentum capiat.

Cur porca plurimos fœtus pariat.

Addo hoc etiam, arterias vmbilicales multò viciniores eſſe inſertioni ſi in dorſo ingreſſum nanciſcantur, ad *Iliacas* nimirum arterias conſtitutæ: per lumbos & dorſum deſcendat arteriæ Aortæ truncus, quàm ſi ventrem tundant. Cum enim ſi per abdomen introeant, non rectà ab Vmbilici re ne in dorſum eas ferri conueniat, ne inteſtinis, ac Meſaræo impedimentu concitent, ideò neceſſe fuit, vtramq. arteriam, ad veſicæ latera glutinari, p pagari, & ad *Os ſacrum*, vbi deſcendentis arteriæ magnæ truncus, propinqu hac ratione enim arteriæ hæ nec nimis pendulæ, nec minùs tutæ incedu Cum inquam, tot adminiculis Natura indigeat, vt arteriæ hæ ſecuriùs ab domine ad dorſum perueniant; per compendium potiùs, & ex conſilio at de induſtria egiſſe cenſeri poterit, ſi ibi ingreſſum molita eſt, vbi citra a bages viam inſertionis ſuæ inuenit immediatam.

Arteriæ vmbilicales per dorſũ ingredientes viciniores ſunt ſuæ inſertioni.

Vena autem nutricula, etiamſi intra gyros inteſtinorum inſerta, in l mentum poſtea degeneret, eorundem tamen anfractibus haudquidqu obſtat

t,cum neque in ventre ſita eoſdem impediat, & Hepatis cauæ parti dorſo lutæ, in hoc Apro rectè infigatur, illudque non aliter ſuſpenſum teneat, in noſtratibus vſuuenire ſolet. Atque hæc fuſius forſan alicui à me de fuiſſe videbuntur, ſed rei nouitas, ordinis peruerſitas, & anatomes ne as; maiorem quoque lucem deſiderabant. Verùm non omnia ſimul & l.

Nec abſurdum adeò venam nutriculam in dorſo ingredi.

oc autem ſpeculatione philoſophicà & anatomicà digniſſimum cenſeo, niſi exiguo poſt mortem tempore, animali huic vmbilicus exſcindatur, etro carnes fætore corripiantur, vt nares etiam, nedum os illas longè hor- & abominentur. Ego hìc mei imbecillitatem ingenij ingenuè profiteor, id certi de hac re ſtatuam, in ambiguo verſor. Niſi alicui hoc arrideat, fęto- illum per vrinaculum à Veſica ad vmbilicum tendens, ſeu *Vrachon* vas di- erumpere, & viciniæ implantari: quod animal hoc peſſimi forſitan odo- rinam habeat, cuius vapor in mortuo retentus, nec vt in viuentibus fieri, in auras à calore difflatus, integram carnis maſſam, per partem poſt par- vt dici ſolet, inficere queat. Vrinæ enim quorundam animalium tam hor- um fætent, vt à nemine tolerari poſſint. Et quod mirum eſt, ſi quid ſemel ierint, id tincturam earundem radicitus impreſſam ſeruat. Cõtigit mihi te- entum cuiuſdam libelli à *Felis* ſemel vrina cõſpurcari: quod licet abluiſſem us, odoris optimi aromatis conſperſiſſem, aeri diutiſſimè expoſuiſſem, imò es poſt annos aliâ Chartâ Pergamenâ cooperiri iuſſiſſem; nihil tamen egi: pertinaciter virus illud inhæſit, vt à reliquis planè libris is ſeparandus mi- oſtea fuerit. Hoc autem ſalis *Ammoniaci*, qui vrinæ ineſt, fætori eſt adſcri- lum, quem qui experiri volet, hic ſalem & calcem viuam in puluerem re- a abſque igne, & abſque aqua, quod ſupra quoque monui, miſceat, & eo temporis momento puluerem qualibet latrinâ fætentiorem experietur.

Cur, niſi poſt mortem huic Apro vmbilicus ſubitò exſcindatur, tam horrendè carnes fæteant.

Prima cauſa huius poteſt eſſe vrinaculum, ſeu Vrachos.

Vrinæ quorũdam animalium peſſimè olent, & vnde hoc fiat.

Sal Ammoniacus maximè fęt et

ed & fors etiam ad hunc vmbilicum componendum ex inteſtinis portio dam deriuatur: quod licet monſtroſum ſit, in hominibus tamen ſubindè que accidiſſe Medicorum obſeruationibus docemur. Simile quid *Beniue-* 6. de abditis refert: puerum octimeſtrem ſe curaſſe, cuius vmbilicus digitis uor excreuerat ad penis ſimilitudinem, ex quo ſubinde ſpiritus erumpe- vnde medici iudicabant, inteſtini inde portionem enatam fuiſſe. *Beniue-* carnem eam vinciens, ac ſingulis diebus arctius deligans, ſtringenſque, prius deſtitit, quam præmortuam partem feliciter abſtuliſſet, illaque pue- excreſcentiâ liberaſſet.

Secunda cauſa forſan à portione inteſtini ad vmbilicum deducta.

arem ac geminam ferme hiſtoriam pauculos ante dies ad me perſcripſit *Pet.* us *Calorus* doctiſs. *Tiferni Tyberini*, quod nunc *Ciuitatem Caſtelli* dicunt, non m *Tiferni Metaurenſis*, quod vulgo nunc appellatur S. *Angelo in vado*, Me- s, cuius arctiorem mihi amicitiam conciliauit *Carolus Gratianus* ex prima- iobilitate eiuſdem vrbis, vir & morum iucunditate, & agendorum nego- um dexteritate *Romæ* plurimis cariſſimus (à quo nec filius eius *Pallas* dege- t) *Ant. Mariæ Gratiani Epiſcopi* olim *Amerini*, ſcriptis clariſsimi Nepos. Is ur (*alorus* adſtipulante *Gratiano*, literis referebat, Menſe Maio anni 1625. bili cuidam *Tifernatium*, natum eſſe filium, cum excreſcentia carnea qua- dam

Petri Pauli Calori Medici Tiphernatiũ doctiſs. obſeruatio, de inteſtini portione ad vmbilicum delapſa.

Ant. Maria, Carolus, & Pallas Gratiani.

dam ad vmbilicum ſitâ, quæ inteſtini recti extremitatem probè æmulaba
Puer hic prima die per anum, inteſtinorum excrementa in vtero collect
cundo verò per vmbilicum tantummodo reddidit. Fuerunt qui hunc mir
vitalem prædicerent: cum, quia rupta, lacerataq. ea in regione inteſtina
ſtimarent: tum, quòd ſtylo ferreo podicis foramen tentatum, vltra triun
gitorum tranſuerſorum ſpatium, penetrationem non admitteret. *Calorus*
men ad curam vocatus, diuerſum ſenſit, ſibique videri dixit, Naturam
luxuriaſſe, & aliud *inteſtinum rectum* ad vmbilicum direxiſſe. Primò, quon
ventris crepitus (ſit venia verbis, & auribus honor) præter fæces, ex vm
co prodirent: deinde, quia puer nec doloris indicia vlla præberet, nec v
trem tumidum haberet, quæ in inteſtinorum laceratione adeſſe ſigna d
bant: poſtremò, quia nec mater in partu quicquam præter ſolitum paſſa
ſet. Quare ſe iudicare, vbi excreſcentia illa pauliſper conſumeretur, duct
hunc prorſus obliteratum iri, & per locum à Natura retrimentis deſtinatu
eadem deijcienda fore. Voluit igitur, vt arctè faſciolâ ſericeâ, omnis illa v
bilici prominentia ſtringeretur, eaque ignito ferro inureretur, id quod fe
cum ſucceſſu peractum fuit. Poſt aliquot enim à natiuitate dies, puellus h
abſque eo, quòd inteſtini recti occluſio interior vllo inſtrumento chirurg
aperiretur, per idem, veluti naturæ conſuetum locum, fæces depoſuit, lac ſ
per alacriter ſuxit, nutritus feliciter fuit, hodieque cum annum ferme poſt
talem ſuum diem compleuerit, viuit valetque, obliteratâ illâ omninò
creſcentiâ. Hæc ex *Calori* datis ad me literis excerpta, Medicorum filijs pro
nere libuit.

Hiſtoriæ huius progreſſus ac felix exitus.

Mihi tamen magis perſuadetur, virulentum illum vaporem, Apri carn
contaminantem ex vrinaculo potiùs exhalare. Cui enim vſui in omnibus p
ſus *Apris* illis *Americanis*, inteſtini portiuncula ad vmbilicum annecteretur,
neque intra vterum alui excrementa (quod tamen veſica præſtat) neque
tra eundem, per hunc meatum excernantur? Hoc autem vt credam, alijſq
perſuadeam, mouent me, quæ apud *Ioannem Lerium* in Nauigatione Braſili
lego cap. 9. vbi de fætido quodam animali *Sarigoy* appellato loquitur, *quod o
torem*, inquit, *à Barbaris non comeditur. Nos autem hoc comedimus, extractis
renibus, vnde fætor ille manabat.* Ecce vt renes per quos veluti vrina deſtillat,
nem ſimiliter animalis huius carnem putore imbuere poſſint, quod & in
ſtro *Apro* contingere poteſt. Ceterùm benignus lector non hoc ſolumm
miraculum Naturæ ſuſpiciat, plura ſuo loco ſequentur in alijs *Americæ* anim
tibus, quæ in ſummum nos ſtuporem rapient. Notat enim idem *Lerius* eod
loco, nullas in quadrupedum genere animantes, figurâ noſtratibus omnin
miles in toto Braſilienſi orbe reperiri. Neque ſolere *Tououpinambaultios* ex i
aliquas, niſi perquam rarò cicuratas domi educare. Atque de Apro Mexica
hæc ſatis.

Probabile eſſe fætorem hunc vmbilici ex vaſe Vracho prouenire.

Locus nunc expoſceret, vt de noſtri quoque orbis Apris, Suibuſq. mitil
aliquid produceremus. Verùm hæc abundantiſsimè *Aldrouandus* vel *Demp
rus* potius collegit, qui adiri poteſt. Non poſſum mihi tamen temperare,
de *dentibus* ſaltem aliqua ex ſcriptoribus delibem, cùm hos præſertim min

Poſtremo loco de dentibus aliquid dicendum.

& em

ninentes in *Americano* hoc noſtro abeſſe dixerimus, vt vtriuſque animalis
è magis differentia pateſcat.

t imprimis quidem ex *Ariſt.* Hiſt. anim. cap. 5. *Elephantes habent dentes deorſum* Elephanto-
entes, qui proni deuiant. His omnino contrario ſunt ſitu poſiti Aprini; cùm hi rũ & Apro-
ti tam ſuperioris quàm inferioris maxillæ, quatuor planè ſurſum vergant. rum dentes
ter hos pugnaciſſimum dicitur animal, ac canibus maximè formidandum, contrario
us etiam ne lædantur, grauiterq. vulnerentur, lorica & Miſſum, à vena- profus ſi-
us indui, adaptariq. ſolent: *Aprum, priuſquam in aliquem inuadit, dentes exa-* tu ſunt po-
ferunt. Cui rei teſtimonio eſt Homerus cum ait, Album acuens dentem. *Ælia-* ſiti.
ib. 5. cap. 10. Et *Gyllius* apud eudem ex *Oppiano* lib. 3. de venatione. *Cum*
rram procumbit, ait, canibus & multis haſtis debilitatus, dentem illius inflammato
litu tantopere igneſcere dicunt, vt ſi quis de ceruice ſetam detractam ad eiuſdem
n inſpirantis dentem admouerit, candens in orbem contrahatur, & aduratur, ac ſi
nte canes inſectantes attigerit, ſtatim ignita veſtigia pelli ipſorum imprimantur.
ue hinc eſt, niſi fallor, quod antiquitus eodem modo locoq. fulmine afflatas, Fulminei
pri dente ſauciatos haberent. Hinc *Venus* apud *Ouidium* 10. Metamor- antiquitus
eos. Apri den-
tes dicebã-
tur.

Fulmen habent acres in aduncis dentibus Apri,
Inuiſumque mihi genus eſt.

ſine ratione, ſi fabulis fides eſſet habenda: cum *Adonis* tantoperè, ob præ-
ntem formoſitatem, à *Venere* adamatus *Apri* dente ſub inguine percuſſus,
ierit, qui in ſui poſtmodum nominis florem commutatus, hodieque *Flos*
idis, herbula illa Chamæmelon facie æmulans floſculo ſuauerubente præ-
à Botanicis appellatur. Quapropter iure merito *Martialis* dixit.

Dente timetur Aper.

ii, vtcunque canibus mortem minetur hæc beſtia, quos lethaliter non rarò Canum &
, hoc mihi tamen ab amicis venatoribus relatum memini: viſam ſibi ali- Aprorum
ndo ſilueſtrem ſcropham, à pluribus canibus in ventre ſauciatam, ex quo ſummum
ſtina longo tractu prolapſa in terram decidiſſent, quibus alius canis mor- eſt odium.
m interim dentem intuliſſet, eorumque bonam portionem dum ipſa par-
cum canibus luctaretur, partim curſu ſibi conſuleret, deuoraſſe. Eſt enim
Canes & *Apros* irreconciliabile odium, quod neque in Ceruos, Lupos,
es, aut alias feras illi tam infenſè exercent.

riſtoteles citatò iam libro cap. 3. *Maribus dentes*, inquit, *plures quàm fæmi-*
vt in genere ouium, ſuum, caprearum patet. Quæ ſuo à me loco perpendentur.
tamen rectè noui, multò in fæmellis Suibus, quàm maribus minores Minores
es, illos præcipuè quatuor, qui foras exeruntur, reperiri. Ego inter *Sce-* ſunt in fæ-
nea Scrophæ agreſtis caput probè perpolitum teneo, in quo præter dictos minis den-
quatuor exertos, ſurſum vergentes, aduncos, atque intus haudquaquam tes quam
os dentes, hos quoque numero. In maxilla inferiore inciſores quatuor in maribus.
ongi, & duo laterales dimidio breuiores, ſeptemq. in vtrolibet latere mo- Quot den-
s proſtant. In ſuperiore verò, non niſi quatuor inciſores, molares verò in tes in Sue
que latere octo, ſerrati omnes, & pectinatim inferioribus molaribus re- ſilueſtri nu
dentes, viſuntur. Erunt igitur dentes omnes ſimul ſumpti, quadraginta merentur.
quatuor.

Animam ſui pro ſale datam ait Cicero, & Chryſippus

Galenus & Plinius quę alimẽta & medicamẽta ex porcis petantur, deſcribunt.

quatuor. His voraciſſimum hoc animal molæ inſtar omnia alimenta att vt pingueſcat, & humano generi non prolificum modò, ſed nutritiuum m me exiſtit. Hinc rectè *Gyllius* apud *Ælianum*: *Sus, inquit Cicero, quid habet p eſcam, cui quidem ne putreſceret, animam ipſam pro ſale datam dicit eſſe Chryſip quà pecude, quod erat ad veſcendum hominibus apta, nihil genuit natura fæcun* Quam autem ſalubris ſit porcina caro, *Galenus*, &, quæ inde medicamenta poſſint, *Plinius* conſulantur, ne pleraque tranſcribere videamur; & vt p noſtro, quod in pluribus adhuc Americanis nobis animalibus reſtat, ſat ciamus.

PELON ICHIATL OQVITLI

Ouis Peruana.

IO. FABRI LYNCEI DESCRIPTIO.

EXPRESSA hæc ouis Peruanæ Icon, picturam ſatis b imitatur, niſi quòd collum hìc paulò elongatius, & pro ctius ſculpi debuiſſet, ad Camelorum ſimilitudinem. C put equinum propemodum videtur. Aures erectas antr ſum porrigit. Totius color corporis ſubflauus eſt, ma tamen in ventre albicat. A capite ad caudam per dorſi ſ nam linea nigra ducitur. Collum nigricantibus ſimili maculis variat. Cauda breuis ſubfuſca, & fæmora verſus falcata, atque curua eſt. Pili non criſpi vt ouilli, vel lanæ ſimiles, verùm equini potius plani, & veluti ex pictura conijcere licet, molles ac delicati. Pedes biſul vngulæ nigreſcunt.

SCHO-

SCHOLIA EIVSDEM.

I Vnc priuſquam Commentarium auſpicer, viſum fuit *F. Gregorij de Boliuar*, exactiſſimam animalis huius deſcriptionem & hiſtoriam, quam mihi *Americanos* denuo abituriens, reliquit, præponere: quæ ex Hiſpanico in nonem latinum verſa, ita habet. F.Greg. de Boliuar Authori hanc Ouis huius deſcriptionem communicauit.

ries, ſiue *Ouis Peruana*, animal eſt, quod maiore ex parte, in *Regno Peru*, ti in proqria, ac naturali ſua terra, ſuoque magis temperamento conente, ac vera patria, naſcitur. Conducuntur hæ oues ad alias quoque renes, vt eſt *Noua Hiſpania*: ſed curioſitatis magis, quàm gratià vtilitatis. Vei in *Peruano Regno* omnibuſq. eius prouincijs, quæ quatuor milliariorum lium includunt ſpatium, à *Potoſi* ad *Caracas* vſque, numerus prorſus exens, & infinita ferè eiuſmodi animalium multitudo inuenitur, adeò vt 0000. ſiue quatuor milliones, vt dicitur, ſingulis annis abſumantur: & paulatim numerus vſque ad Ciuitatem *Cuſco* in pluribus prouincijs, quæ inlunt ſpatium quadrigentorum & quinquaginta milliariorum, gradatim reſcit vſque ad *Caracas*. Locus. Numerus maximus.

Animal hoc vtiliſſimum tam indigenis, quàm aduenis exiſtit. Incolæ enim nes ſuas prope opes ex hoc ſolo lucrantur. *Hiſpani* verò breui temporis inallo, adeò huius operà diteſcunt, vt in *Hiſpanias* inde locupletiſſimi rent. Quia præterquam quod eſui ſit valde commodum, omnis etiam genemerces ex vno in alterum locum tranſportat. Imponitur autem ipſi comniter centum & quinquaginta librarum, quarum quælibet ſedecim pendet ias, onus: & quod robuſtius paulo eſt, ducentas ac quinquaginta ferre non ſat. Vtilitas huius. Quantum oneris portet.

Singulis diebus decem milliariorum iter abſoluunt, idque ad quinque dies oues continuant, quarto enim vel quinto die plerunque quieſcunt, & ſic era etiam longiora ad quingenta milliaria perficere ſolent. Firmo ac ſecudmodum, paſſu incedunt, ita vt haud neceſſe ſit, ſarcinas diligentius ipſis gare, quando præſertim iam bene cicuratæ fuerunt. Occupantur maximè ráſportandis mineralibus, precipuè verò ex *Monte Potoſi Oppidi Imperialis*, vbi tinuò trecenta millia horum animalium vecturæ adhibentur, vt ex monte infectum argentum, ſiue venas metallicas argentiferas, ad illos artifices conant, qui argentum à petris ac fæcibus ſeparant. Reuehunt poſtmodum undem montem commeatum, & alimenta, pro eorum qui fodinis præſunt, peram ſuam ibi inſumunt, ſuſtentatione. Quantum itineris cóficiant. Securè incedunt. In mineris portandis valde occupantur.

Hæ Oues poſt tertium ætatis annum portare valent, & ad duodecimum vſq. euerant, quo exacto, iam ſenio confectæ moriuntur. Eſt hæc beſtia valde pioſa, cicur, domeſtica, & ad Indorum naturam ſeu conſuetudinẽ maximè acimodata. Quando iter conficit, eique alicubi mora diutula ſtando tranſigeneſt; tum cautiſſimè genua demittit, tenditurque corpore ſuo ad terram rſum directè ſecundum longitudinem, ne ipſi quod portat onus, de dorſo idat, non ſecus planè, atque Cameli facere conſueuerunt. Quod ſi ſibilo Quanto tẽpore laborare poſſint. Cicur eſt valdè hæc beſtia. Camelum in decumbendo imitatur.

à ſuo ductore moueatur, erigit ſe in pedes ſtatim, ſuumque decenter iter agit, nec in alterutrum magis latus declinat. Comedit autem modò hìc, modò illic, vtcunque & vbicunque poteſt. Noctu verò nunquam comedit, maxima licet fame conficiatur, ſed ſolum illud quod interdiu dentibus rudi commolitum ingeſſit, nocte ruminat. Dormit directè, reflexis tamen pedib

Noctu nũquam etiã in ſumma fame comedit.

Plurimum hæ pecudes laborando ſufferunt: ſi quando vltra modu fatigantur, oneri ſuccumbunt, nec ratio vlla, quò reſurgant, compelle eas reperitur, etiamſi percutiantur, vel ipſis teſticuli, quod vltimum eſt re dium, comprimantur. Vt aliquando propter colli longitudinem, ex vtro latere caput terræ illidant, nec ceſſent priùs, quàm foras ipſis oculi, ac rebrum erumpant, atque ita miſerè moriantur.

Patientes ſunt in laborando.

Pertinaciſſimè aliquãdo ſuccumbunt oneri.

Non habent, quibus ſe defendant alia arma, quam ſputum, quo ſibi vici conſpuunt, quod etiã *Camelus* facit; cui, auribus & dorſo exceptis, ouis hæc va eſt ſimilis, niſi quod lanam hæc habet & circa ventrem quidem longiorem, de aliquando ad dimidiæ vlnæ longitudinem, ex vno atque altero latere dep det. Sunt hæ in colore ſimiles noſtratibus ouibus, albi, nigri, pardi, vel ex o nibus mixti, quæ vltimi coloris oues, vocantur ab incolis *Moromoro*.

Spuunt in vicinos.

Lanarum color.

Longitudo ipſarum octo palmorum, ſiue ſpithamarum (quæ Romanis *Can* eſt menſura) excedit, altitudo ad quinque vel ſex palmos aſcendit. Collum ſol quinque in aliquibus eſt ſpithamarum. Caput habent bene figuratum, ocu magnos, os aliquantulum eminens ſeu longum, labra craſſa, inferius aute nonnihil pendulum. Dentes ſolummodo in parte inferiore, anteriores ne ſeu inciſorij adſunt, quibus ſuperior caret maxilla, in qua ſoli ſunt molares, q bus & ſui in inferiore reſpondent. In hac inferiore duo præterea, in vtroque tere ſinguli nimirum, acutiores & longiores. Aures medij palmi longitud roſtrum verſus porrectas gerũt, quas ad auditum facillimè mobiles habent. des ad vaccæ pedum formam ſunt. Cauda eſt lõgitudine vnius palmi erecta rumper, pauxillum lanæ obtinẽs. Stercus, caprinum æmulatur. Genitale ma lum tenue eſt, & recuruum, poſteriores pedes verſus declinãs, ita vt inter fæ ra meiendo, eodem loco, quo fæces cadunt, vrinã profundat. Eſt autem luxur ſum valde, & turpius in exercendo Venereo actu, quam vllum Mundi anim Fæmina enim vuluam habet nimis paruam, quę in terra iacens ita ſe compo vt mas illi ſuperuenire queat, qui tunc temporis gemitus ſpecie maximè voc ratur, nec aliud tũc quaſi fit, quàm quod vnũ alterũ conſpuat, & non rarò di integrum conſumant, antequam actum ipſum Venereum incipiant, & ab uant. Ita neceſſe ſæpe eſt, vt paſtor ſiue curator earum, ipſa ad inuicem accco modet, & adaptet, ſi modò velit, vt pecudes ſe ſuæ multiplicent. Pariu poſtea noſtratium more.

Longitudo & altitudo ipſarum. *Collum.* *Caput.* *Dentes.* *Aures.* *Pedes.* *Cauda.* *Genitale.*

Luxurioſum eſt animal ſed difficulter coit.

Sunt autem harum duæ ſpecies, & cuilibet ſpeciei ſua denuo differentia. P mum genus ſeu ſpecies illa eſt, de qua modò diximus, & in hac aliquæ collu habent ac pedes ſubtilia, & infirmarum virium, vt ſic non niſi pro lanæ & ctus quotidiani gratia educentur. Aliæ ſunt paruæ & pygmææ, & curtos q dem pedes obtinentes, ſed fortes interim, vt quæ ad portanda omnia don neceſſaria onera, prout eſt aqua, frumentum &c. adhibentur.

Species harum duæ. *Debiles aliquæ.* *Fortes alteræ.*

Sunt

ſunt hæ ita robuſtæ, vt quælibet harum pondus ferre poſſit ducentarum & inquaginta mercatoriarum librarum. Aliam ſpeciē vocant incolæ *Pacos*, quę n ſunt ita corpulentæ, vt iam dictæ. Hæ minores omnes corporis partes, caput ſertim, ac aures, habent; & exigui ob id roboris: nunquam ſe onerari per-tunt, niſi harum aliquæ iuxta onerarias educentur, & paulatim ferre aſ-ſcant, quæ cibum poſtmodum ac veſtimenta *Indorum* portant, quando hi Campos proficiſcuntur. Ita lanâ abundant, vt in ſolo collo, ac capite plus ſingulæ habeant, quàm tota noſtra Ouis, & maximam eius proinde co-m ex toto corpore *Indi* detondent. Sunt aliquæ ita nigræ, vt ex ſola i, nullo adhibito alio artificiali colore, pannum conficiant, qui cum ater-ſquouis ſerico comparari facilè poſſit. Aliæ ſunt alterius coloris, vt pardi, nigri diluti, ſubruffi & ſimilium colorum, vt apud nos quoque videre: eſtque ipſarum lana ita mollis, ſubtilis, tenuis ac delicata, vt ex hac pre-ſſimi parentur panni, ex quibus aulæa, ſiue periſtromata, ſtragulæ, quibus, menſæ & animalia inſternuntur, ac veſtimenta demum varia concinnan-ſerico bombycino haudquidquam cedentia. Diutius quoque, quam vlla-ea alia ac ſericea ſupellex, durant. Quin ex hac lana panni quoque texuntur, Damaſcenos noſtros & vndulatos imitantur, & qui floridum ſuum colorem centeſimum etiam annum adhuc conſeruant.

Alia ſpecies Pacos dicta.

Lana maximè abundant.

Lanarum color & vtilitas.

Vera panificia ex eiuſmodi lana.

Solent hę *Indis* delicatiores, quam reliquę, pro cibis ęſtimari. Quamuis vtręq. tum & quotidianum ipſis alimentum præbeant. *Bezoardici* lapilli ſpeciem in rocreant, verùm parui admodum, & vllius vix efficaciæ, aut æſtimationis. u'mq. vnum pro vice fœtum edunt, raro gemellos. Proles vbi nata eſt, ſu matrem ſequitur. Vbera tantum duo habent, & perpuſilla. Complexio, unt pituitoſæ; & propterea quò magis regiones ad frigidum cęlum tendunt, magis generatio earum multiplicatur: peiùs ſe habent in calidioribus pro-cijs, quia ſtatim moriuntur ex pruriginoſa, & combuſti ſanguinis quadam ie. Quinimo in propria ſua patria, infirmitate hac, ſcabie videlicet, perſæ-vexantur, in qua curanda *Indi* maximam curam adhibent, ex ſulphure & guedine mixto linimento, eas inungendo.

In cibis.

Bezoar ex his.

Vnum fœtum ferunt pro vice.

Bina vbera:

Cõplexionis ſunt pituitoſæ.

Scabie laborant.

Opportunè maximè hìc accidit, vt poſt *Taurum* & *Suem*, de *Oue* nunc quoque tatio ſuſcipiatur. Hæc tria enim animalia ſunt, quæ celebratiſſima an-is illa *Suouetaurilia*, ſiue *Solitaurilia* conſtituebant. Horum cumprimis Ro-æ conditor hiſtoriæ *Liuius* lib. 1. in geſtis *Seruij*, meminit, qui Rex cenſum li *Rom.* tanto futuro Imperio, rem primus inſtituit ſaluberrimam. *Cenſu au-perfecto*, inquit ibidem Liuius, *quem maturauerat metu legis de incenſis latæ, cum ilorum minis, mortiſq. edixit, vt omnes Ciues Romani, equites, pediteſq. in ſuis quiſq. rijs in campo Martio prima luce adeſſent, ibi inſtructum exercitum omnem, ſue, oue, libus luſtrauit, idque conditum luſtrum appellatum, quia in cenſendo finis factus eſt.* um hìc cenſus populi, quinto quoq. exacto anno, fieret, ac luſtrum, ſiue ex-io illa nouaretur: ſic pro quinquennali tempore, quod erat Græcis *Olympias*, *rum* dici *Latinis* cæpit. Peracta autem fuit illa luſtratio in *Campo Martio*, orſan hac ipſa, quà ego nũc habito VRBIS regione, ad *Agrippæ Pantheon*. Erat n, vt apud eundem diſcere *Liuium* licet lib. 2. *Ager Tarquiniorum, qui inter*

Hucuſq. hiſtoria. E Gregorio.

Suouetaurilia à Sue, oue & Tauro dicta.

Cenſus Romanus quãdo inſtitutus.

Luſtrum cur ſignificet quinquennium.

Vbi fuerit campus Martius.

VRBEM ac Tyberim fuit conſecratus Marti, Martius deinde Campus dict
Ex quo liquet, quicquid inter *Capitolium* & *Tyberim* interiacet, *Campum* fuiſ
Martium. Nam *Vrbs* prima ad *Capitolium* finiebatur. Ne quis forſan exiſtir
Campum Martium ſolummodo illum cenſeri, qui flumini vicinior, hodie
quaſi ſolus id nominis apud *Romanos* noſtros adeptus eſt.

Marti tria dicta animalia immolabatur.

Vetuſtiſſimum autem inſtitutum fuiſſe, *Marti* dicta hæc tria animalia i
molari, ex *M. Catone* ſummo antiquæ *Romæ* Imperatore, Senatore & Orato
de re ruſtica doceri poſſumus, cuius me verba, quò priſcam magis redolent
tinitatem, eò delectant magis: quæ Lectori etiam grata fore exiſtimo, ide

Verba Catonis de hac re.

ſubiungo. *Agrum luſtrare ſic oportet imperans Solitaurilia* (ſiue Suouetauril
circumagi cum diuis volentibus. Sic dicito. Mars pater, te precor, quæſoque, vti
volens propitius mihi, domo, familiæque noſtræ, quoius rei ergo agrum, terram, f
dumque meum, ſolitaurilia circumagi iuſſi, vti in morbos viſos, inuiſoſque vid
tatem, vaſtitudinemque, calamitates, intemperieſque prohibeſſis, defendas, a
runceſque: vineta, tu fruges, frumenta vtique, virgultaque grandire, beneque e
nire ſinas, paſtores, pecuaque ſalua ſeruaſſis, duiſque bonam ſalutem, valetu
nemque mihi, domui, familiæque noſtræ. Et paulo poſt, *vbi porcum*, inquit,
molabis, agnum, vitulumque. Plura de *Suouetaurilibus*, *Soli* & *Sollitaurili*

Qui de ſolitauribus ſcripſerint.

reperies apud *Dionyſ. Halicarnaſſ. Cornelium Tacitum*, *Quintilianum*, *Feſtu*
Aſconium Pædianum, & alios, qui etymi etiam rationem, quam hic lubens,
linquo, afferunt.

An hoſtiæ antiquæ gratæ an inimicæ falſis ſuis Dijs fuerint.

An verò hæc tria animalia *Marti* accepta, an inimica fuerint, quod
ſimilibus hoſtijs dubitare licet, non eſt longioris indaginis hic locus. Sup
certè ex *Labeonis* mente apud *Macrobium*, *Sus* Terræ videbatur ideò obla
quia ſegetem, quam *Ceres* mortalibus tribuit, porca depaſta eſſet: ideoque
uiſa potiùs Deæ, quàm grata fuiſſe, aſſerebatur. Quare in Metamorp
Ouidio prima putatur

> *Hoſtia Sus meruiſſe mori, quia ſemina pando*
> *Eruerit roſtro, ſpemque interceperit anni.*

At *Goropius* meus lib. 5. *Gallicorum*: *Egregium verò*, ait, *epulum Cereri appon*
qui inimicum animal apponunt. Idem faciunt videlicet, ſi Iudæo ad conuiuium vo

Quid ouis meruerit vt hoſtia fieret.

ſolam ſuillam dent comedendam. Ne verò & pacatiſſimæ *Oui* deeſſet, quam culp
affingerent, vt ad ſacrificium raperetur *Ouidio* 1. Faſtor. *Verbenas carpſiſſe dici*

> *Pauit ouis pratum, verbenaſq. improba carpſit,*
> *Quas pia Dijs ruris ferre ſolebat anus.*

Improbatur hæc opinio.

Aſt mihi hoſtiæ gratæ ſemper, puræ, ſinceræ & immaculatæ eſſe debere
ſæ fuerunt. Et propterea à *M. Varrone* de Re ruſt. cap. 11. porculi non niſi
cimo iam die mundiores facti, ſacrificio adhibebantur, & ob id *Puri*, *ſincer*
Sacres appellabantur. Qui etiam loci Plautini in *Menæchmo* meminit, cuius fa
tiſſimi Poetæ hæc verba ſunt.

> *Adoleſcens quibus hic pretijs porci veneunt*
> *Sacres, ſinceri? nummos eos à me accipe,*
> *Iube te piari de mea pecunia,*
> *Nam ego quidem inſanum eſſe te certò ſcio,*

 Qu

Qui mihi moleſtus homini ignoto.

oues in ſacrificijs *lectæ* vocabantur, vt *Virgilius*

Mactant lectas de more bidentes.

ci etiam *eximij* epitheton merebantur, quòd præſtantiores ex armentis exi- rentur, & *Boues egregij*, quòd è grege ſeligerentur. Et quis neſcit hoſtias eptas, & minimè inuiſas eſſe debere, & cum ijs, quibus offeruntur, ſimilitu- iem aliquam & congruentiam habere? Hoc apud *Aldrouandum Dempſterus* oque obſeruauit, cum cæderentur *Boues forda*, ideſt, prægnantes in Curijs 17. l. Maias, *Telluri*, ipſa ſimilitudine placituræ, vt annus proueniret fæcundior: rra enim hoc tempore grauida quoque conſpicitur. *Pordicalia*, & *Fordicalia* abantur iſtiuſmodi ſacrificia; & *Hordicalia*, quia *Vacca* prægnans *Varroni* rda dicebatur. *Ouid*.4. Faſt. hæc habet. — Hoſtiæ nō debent eſſe inuiſæ.

Nunc grauidum pecus eſt, grauidæ quoque ſemina terræ,
Telluri plenæ victima plena datur.

veris principio, propter pabuli præſtantiam, pinguiſſimi quoque agni im- olabantur, vt videre eſt 1. Georg. *Tibullus* eò alludit 3. Eleg. 1.

Agna cadet vobis, quam circum ruſtica pubes
Clamet Io meſſes, & bona vina date.

que acceptiores victimæ eſſent, non claudæ ſolummodo, morboſæ atque ioſæ excludebantur, ſed floribus inſuper coronabantur, & cornua auro in- ebantur. Sic DEVS *Opt. Max.* apud *Hebræos* offerri ſibi iuſſit meliora, chriora, & robuſtiora holocauſta: *Et odoratus eſt odorem ſuauitatis*. E diuer- Gentiles etiam *Plutoni* ſuo nigram pecudem dedicabant, vt *Tibullus* habet: — Quę in hoſtijs gratis requirebātur.

Interea nigras pecudes promittite Diti.

Terræ etiam aliquando ceu nigræ, *nigram*: & *Soli albam pecudem* offerebant, & tuno *Arietem* ad collaudandam maris placiditatem. Quæ cauſa fuerit, credo, pud *Ariſtophanem Paci* victima *Ouis* fieret. Hanc quoniam *Pacem* tam ob- is nunc precibus *Orbis Chriſtianus* vniuerſus exoptat, & profuſis à DEO la- imis implorat, concedat illam nobis *Ouis* illa puriſſima, & immaculata *Ho-* *DEO Patri* in Cruce pro peccatis olim noſtris oblata, de qua *D. Ioannes Ba-* *a*; *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*. Ad hoc ſacrificium quæcunq. corum oblationes non referebantur, eæ vanæ, mendaces, idolomania ple- ad mortem, & non ad vitam comparatæ erant. — Ouis olim paci offerebatur. — Hāc nobis deſideratiſſimam immaculatus Agnus Chriſtus Ieſus largiatur.

Ouium eſus, & vſus tam antiquus eſt, vt *Varro* de re ruſt. putauerit has ex fe- rimas fuiſſe, ab hominibus comprehenſas ac manſuefactas. Hic enim lib. 2. 1. inquit, *ſummum gradum fuiſſe naturalem, cum viuerent homines ex ijs rebus,* *inuiolata vltro ferret terra, ex hac vita in ſecundam deſcendiſſe paſtoritiam, e feris* *e agreſtibus, vt ex arboribus ac virgultis decerpendo glandem, arbutum, mora,* *aque colligerent ad vſum: ſic ex animalibus, cum propter eandem vtilitatem, quæ* *nt ſilueſtria deprehenderent, & concluderent ac manſueſcerent. In queis primum* *ſine cauſa putant oues aſſumptas, & propter vtilitatem & propter placiditatem:* *ximè enim hæ natura quietæ, & aptiſſimæ ad vitam hominum. Ad cibum enim lac* *caſeum adhibitum: ad corpus veſtitum, & pelles attulerunt. Tertio denique gradu,* *ita paſtorali ad agriculturam deſcenderunt*. — Paſtoritium ſtudium ab ouibus cæptum eſſe.

Huius cauſa & animalis placiditas & vtilitas fuit.

Et quid ni hoc factum exiſtimemus? cum Oues ferarum omnium (ſ
autem has quoque exſtitiſſe grauiſſimi ſcriptis prodiderunt authores) placi
ſimæ ſint, ac quietiſſimæ, & facillimà curà manſueſcant. *Ælianus* profectò li
6. cap. 35. *Omnium maximè animalium oues ad parendum faciles ſunt*, inquit,
nim ad verba paſtoribus obediunt, & canibus obtemperant, & Capras ſequuntur, ſi
& inter ſe amant. Luporum inſidijs minus idcirco patent, quòd non ita ſeparati
reliquis errant, quemadmodum ſingulæ Capræ à gregibus ſuis ſegregantur.

Vtilitatem autem paſtoribus ſuis maximam viuentes, dum lanam præbe
& varia lactis opera miniſtrant, & plurimam in cibis quoque occiſæ afferu
Non ignoro tamen nonneminem vix agninam carnem commendare, ex h
Horatij loco lib. epiſt. 1. epiſt. 15.

An caro agnina olim fuerit in pretio.

———— *Patinas cœnabat omaſi,*
Vilis & agnini,

Fuiſſe tamen *Agninum caput* inter gulæ cupedias, ab *Athenæo* olim repoſitum,
à *Plauto exta agnina*, veteribus in delitijs habita eſſe obſeruatum, *Aldrouand*
refert, Plautinis his in *Pſeudolo* verbis.

———— *Pſeudole arceſſe hoſtias;*
Victimas, lanios, vt ego huic ſacruficem ſummo Ioui:
Nam hic mihi nunc eſt multo potior Iuppiter, quam Iuppiter.
BA. Nolo victimas, agninis me extis placari volo.
C. Propera, quid ſtas? accerſe agnos, audin', quid ait Iuppiter.

Caro veruecina laudatur.

Et nos certè hic *Romæ* tam ægrotantium nonnullis, conualeſcentiumq. pleri
quàm ſanorum omnium menſis, *Veruecinas* ſiue, caſtratorum arietum car
tam aſſas quàm elixas non ſine palati delectatione apponimus. Qui in *Hiſ*

Hiſpanica præſertim.

nijs egerunt, non ſatis ſuperque mihi hanc carnem, per Antonomaſiam *Hiſpa*
Carnero dictam, ob ſaporis excellentiam, nutriendi præſtantiam, & copiæ a
malium horum abundantiam, laudare & deprædicare potuerunt. Veſcun
enim ibi Thymo, Serpillo, Satureia, Libanotide coronaria, quam Roſma
num vocant, Cytiſo, Lotoq. & alijs aromata propè olentibus herbis & fru
cibus, aere quoque gaudent liberiore, quibus omnibus, & carni nimia a
mitur humiditas, & odor acquiritur gratiſſimus, compactior denique ſu
ſtantia ad alendum commodiſſima roboratur. Tradit autem *Damianus G*
Eques *Luſitanus*, hac etiam tempeſtate in *Hiſpania* regulos multos, quos paſ
res, inquit, *Hiſpani* vocant, tricena & quadragena millia ouium poſsidere
Proximam ab his reor, dignitatem meretur noſtra hic veruecum caro, qui

PoſteaRomana.

Oſtienſi agro, eique finitimo *Portuenſi*, conſimilibus ferè paſcuis ſaginantur. I
ueni enim ad maris illa littora, decimo ab vrbe lapide, ad quæ non ſemel an
pluſculos diuerti annos, vt *Hortum* Pontificium noſtrum *Vaticanum*, maritim
inde petitis plantis ornarem, plurimam Roſmarini illius copiam ſpontè n
ſcentem, in ſiluulis illis & dumetis campeſtribus. *Bernardinus Gomeſius* qu
dem lib. 1. *De ſale*: vix in vllo alio locorum ſe ſuauiores, teneriores, ac pingui
res veruecinas carnes, quàm has Romanas ſeu Oſtienſes guſtaſſe affirmau
quas dotes eiſdem præter dictas herbas, ipſi præcipuè ſali tribuit. Circu
fuſi enim ſunt hi agri multis paludibus atque Salinis. Salem autem pec

maximè

mè prodeſſe *Plutarchus* & quærit, & prægnantes quæſiti huius rationes cit.

on improbabili igitur coniecturâ duci quis cum *Varrone* poſſit, ſi afferat ritium ſtudium, quod apud Veteres adeò viguit, vt non Reges id modò cuerint, ſed etiam Deos ſuos immortales *Homerus, Apollinem* ſcilicet, *Mer-m, Mineruam* paſtores fecerit. Et apud *Apollinium Orpheus* Nymphas οἰοπόλως, eſt, vt ſcholiaſtes interpretatur, ouium curam gerentes, appellauit. Non bit igitur, ſi quis inquam, dicat, primos omnium paſtores ouium facilè pa-ium pecudum greges ſociare & curare cæpiſſe, ad maiora poſtmodum ar-ta tranſijſſe. Reges & Dij gentilium paſto res olim habiti.

erùm ad noſtras nunc oues *Peruanas* redeamus. De quibus quid alij etiam tores memoriæ prodiderint, volupe eſt hîc memorare, vt noſtra magis hi-a vel dilucidetur, vel ſi aliqua ſe ingerit varietas, dextrè eadem explicetur. uoniam non omnes mihi nunc ad manus libri ſunt, ex *Aldrouando*, quæ te de Ouium loco habet, paucula huc tranſcribam. *In Perù*, inquit, *regio-uod ſit calida, oues ad aſellorum magnitudinem creſcere aſſerit Cardanus in opere erum* Varietate, *longis cruribus, craſſo corpore, capite longo, collo & effigie quaſi Ca-, carne optima, agnorum maximè, caſtratos aratrum ducere, & dorſo ferre ligna, lia, non clamare nec moleſtos eſſe, colore eſſe albo, nigro & cinereo.* Et *Leuinus lonius Gandebruganus Middelburgenſis*, in opere de *Peruuiæ* regionis inuentio-e rebus in ea geſtis, de hiſce ouibus diligenter in hæc verba ſcribit. *Equo-egentiam quanquam imparibus, & ineptis ad bellum viribus, ouium copia ſup-quæ equis magnitudine pares, & ceterâ formâ præter toroſi pectoris ſtrumam Ca-perſimiles, quinquaginta oneris pondo ſuſtinent, & virum in terga ſublatum iquod paſſuum millia vehunt. Veſci tamen ſi vrgeantur, ſedentes ore conuerſo, rin-s fœdo odore conſpurcant. Si onuſtæ ſint, tum humi ſe acclinant, nec indè vllâ erum vehementiâ ipſis aſinis contumaciores, niſi penitus clitellis exonerentur, propel-ſunt. Vtile profectò animantium genus, non ad ſupplendam modò abſentiam equo-in ſarcinis, viriſq. vehendis commoditatem, ſed ad alimoniam etiam, & optimi vſum. Lanæ enim tenuitate, longitudineq. & copiâ facilè noſtras ſuperant, & carnis ſuaui gratitudine vitulorum atque iuuencorum noſtratium, delectabilem m adæquant. Frumento veſcuntur, ſed pauciſſimi cibi ſunt, vſque adeo verò i potus, vt illo triduo, quatriduoue abſtineant.* Hæc ex *Aldrouando* ſeu *Dem-*. De Oibus Peruanis aliorum authorum loca laudantur. Cardanus. Leuinus Apollonius.

. Hîc *Cardanus* cum *F. Gregorio* noſtro minimè congruit. Exiſtimauit is *Peruanas oues* magnitudine aſinis æquales, quod in calidiore degant re-e; cùm hic contra referat, perire has oues, ſi ad calida deducantur, & vice verſa in frigidioribus non meliùs modò habere, ſed mirè etiam ficare. Et noſtras ſimiliter oues ait *Ariſt.* 9. Hiſt. animal; frigoris patien-s eſſe, quam ſunt capræ. Cardanus examinatur.

uod autem *Leuinus Apollonius* ſcribit, aſinis illas eſſe contumaciores, & dam ita fatuitatem ipſis attribuit, non aberrat. Nam & *Ariſtoteles* iam loco, noſtratibus ouibus amentiam aſſignat, & mores ſtultiſſimos. *Ouile genus quadrupedum omnium ineptiſſimum*, dicit, *cum ſæpe flent oues nec abire ve-niſi mares à paſtore ducantur, ita enim reliquus grex conſequitur.* Miratus ego meherclè, Idem fit de de Leuino Apollonio.

Oues Canem pelle arietina veſtitũ ſequuntur.

mehercle, non ſemel harum ruditatem cum riſu fui, dum laniones, vt quo lent perducere oues, poſſent; ſi arietem, quem illæ ſequuntur præeuntem, fo ad manus non haberent, cani Moloſſo alicui pellem arietinam induerent eundem, tintinnabulo ſimul e collo ſuſpeſo, præmitterent, quem ſtultus gre liquus non aliter atque ductorem ſolitum arietem, ſequebatur. Atque vtin nos quoque Naturalium noſtros duces ac magiſtros ſcientiarum, non ſæpiu lè pecudum more, vt aliàs monui non quà eundem eſſet, ſed quà itur, impr dè ſequeremur. Hæc pecudum ſtupiditas etiam in prouerbium ceſſit, dun

Sæpè imus quà itur non quà eundum eſſet.

Veruecum in patria, craſſoq. ſub aere natos,

Homines ſtupidi cur pecudes vocentur.

Dicimus, quibus ingenium non ita perſpicax eſt, ſed ſubtiliore ſpiritu anin minùs irradiatum, quos itidem minimè emunctæ naris homines appellam quòd ouibus nares ſemper muco quodam diffluant. *Ouis & aſinus*, inquit, *Æ nus* lib. 5. cap. 20. *ineptiſſimis ſunt moribus & degeneribus animis*. Non ſibi tan ideò contradicit, cum de Ouibus loquens (vt paulo ſupra memini) ad par dum eas faciles dixit. Ferocitatem enim tantùm, atrocitatem & vafritiem ca ris fermè communem feris, ab illis remouere, & placidam quandam pot ſimplicitatem, aut ſtupiditatem ineſſe, innuere voluit: quæ in comparatior verſutiæ & fraudis Vulpium & Luporum manifeſta fit, quam imbecillam tionem vocat *Gryllus* apud *Plutarchum, Vlyſſi* de ingenio beſtiarum reſponde & ineſſe ouibus voluit, ſi cum Vulpe conferantur. Reliqua quæ *Leuinus* bet, non attingo: cum quilibet facilè perſpiciat hiſtoricam *F. Gregorij* relation multò ampliorem eſſe, & quæ ouium harum naturam magis ac intimiùs rir tur, & ob oculos ponat.

Sopitur aliqua contradictio Aeliani.

Alia authorum loca pro noſtræ hiſtoriæ confirmatione.

Non deſunt tamen alia authorum teſtimonia, quæ concluſionis loco breuiter interferenda exiſtimo, ſi quid præſertim habeant, quod noſtræ d ctum narrationis ſupplere queat. *Ioſephus à Coſta* imprimis lib. 4. cap. 41. DEVM pauperculæ huic genti, de iumentis ſimul ſeu onerarijs beſtijs, & c atque amictu, in hoc vnico animali proſpicere voluiſſe. Hoc enim *Indi* abſ vlla ferme cura, ſine victus certè delectu, cum obuio vbique gramine ve tur, nec ſoleis ferreis calceetur, nec frænis aut ephippijs cingatur, maxim cum vtilitate vti poſſunt. Recenſet autem duas ſpecies ſeu genera, lanifer vnum, & alterum quodammodo lanis carens, oneribus aptius, ex quo niſi lor, noſtrum in Icone propoſitum eſt animal: lana enim vt apparet, exigua i appingitur.

Oues Peruanæ duorum generum.

Pacos primas dicunt obſtinatiſſimas & lanigeras.

Prioris generis Oues vocat *Pacos*, quæ obſtinatiſſimæ ſunt, vt inde prou biò pertinaciſſimum & duræ ceruicis hominem *impacatum* dicant. Hæ vbi terram ſemel ira percitæ prouolutæ, iacent, remedijs vix vllis inde dimoue & erigi poſſunt. Aliquando tamen placantur, vbi Barbarorum quiſpiam ill rum, trium vel plurium horarum ſpatio eis aſſideat, blandiatur, & ſuauib ipſarum iram verbis deliniat. Ex lana huius, duplicis differentiæ, pannos xunt incolæ: viliorem *Hauaſca* vocant, delicatiorem *Cumbi*: & quod miru eſt, ex vtraque panni parte, ita lana prominet, vt nulla filorum veſtigia en neant. Tinguntur colore ex herbis expreſſo.

Secundæ minus lanigeræ.

Secundi generis, quæ breuioris nempe lanæ ſunt, hoc habent, quo riſum n

uent,

, cum aliquando erectis capitibus diutiſſimè actores ſuos aſpiciant, quaſi rabundæ, imperterrito quodam, & nec metus nec gaudij participe ani-latæ. Nonnunquam tamen perterritæ fugam arripientes in ſcopulos ſe onere recipiunt, vnde vt dimoueantur, arte nulla effici poteſt, niſi ſclo- interfectæ decidant, vt argentum, quod plerunque geſtant, recuperetur. it *Ioſephus* inſuper non ſemel ſe miratum, cum videret ex Monte *Potoſi* vſq. *ricam*, ſeptuaginta ſpatio leucarum, aliquando 2000. *Barras*, ſiue argenteas ras, quæ ad minimum 300000. ducatis cenſeri poſsint, ab his ouibus tas fuiſſe, nullo comitatu aut ſatellitio ſtipatis. Nam præter pauculos *In-* qui viam præirent, & onera moderarentur, vix vnus atque alter *Hiſpanus* grediebatur. Tantam eſſe ait viarum in *Peru* ſecuritatem. Ita vt etiam dio dormirent, vbi actores tentoria erigebant, & ſuccenſis lignis potu ac is viarum tædio medebantur. Si iter longum conficere coguntur, qua- ſingulis diebus leucas abſoluunt: ſin vnius ſolius iter diei aggrediantur: vel decem etiam leucas emetiuntur. Quæ ſequente capite de *Bezoardicis* dibus, quorum ex his ouibus, *Pacis* nempe, aliqui extrahuntur, ſed, vt ſu- quoque dictum, minimæ efficaciæ; ea ad alium à nobis locum reſeruantur, datà operà forſitan de *Bezoar* fuerit diſputandum.

Hæ habent quid ridiculi.

Securitas viarum in Perù.

Quæ de his ouibus Ioan. Baptiſta Corteſius habeat.

oannes *Baptiſta Corteſius Medicus Meſſanenſis* in ſuo laborioſo, ingenioſo ta- Miſcellaneorum medicorum opere, Decade 8. *Bezoar* lapidis hiſtoriam de- ens ex *Ioſna Ferro* duorum meminit horum animalium, *Glamæ* & *Paci*. Et *iam* ait eſſe maiorem *Paco*, & vbi cum onere ceciderit illa & forſan irritetur, nonnunquam bile commoueri, vt mordeat, & ſimul quicquid comederit berit, ad os reuocet, & huius partem violenter in hominum faciem inſpuat. *aco* nihil aliud addit, quam obſtinationem ipſi ſummam, quæ vocabulo *Indis* deſignatur, ineſſe: carnem etiam habere ſapidam, & vtilem.

Videantur alij etiam ſcriptores.

Dubitatur an ad oues an ad Camelos potius pertineant?

quæ adhuc reſtant, ad ouium harum naturam explicandam attinentia, pud alios rerum *Indicarum Occidental.* Scriptores legi poſſunt: non lubet huc ia tranſcribere. Hoc vnum interim non leue alicui dubium ciere poſsit: euera inter oues hæc animalia cenſenda veniant? Ego profectò, quid hic conſtituam, non habeo. Formà hæ oues, ſi gibboſitas, & ſtrumoſitas in o eſſent, cum *Camelis* haud difficulter conuenirent. Biſulcæ imprimis ſunt, o capite, elongato collo, ruminant, & non ſunt cornigeræ: quod *Ariſto-* nulli excornium, excepto *Camelo* & piſce *Scaro*, conceſsit: qui, Idem lib. 5. anim. cap. 2. ait, *quod vterque mas & fœmina Camelus, totam diem coitu tranſi-* quod ſupra de noſtris his quoq. *Indicis* ouibus aſſeruimus. Cruribus quoq. *elorum* more, onera aut depoſituræ, aut recepturæ, ſe humi componunt. tqui hæc non prorſus euincunt argumenta; licet enim excornes ſint hæ , fors hoc non mutat ſpeciem ſubitò. Cum *Boues* etiam in *Scythia Hippo-* s lib. de aere, aquis & locis, abſque cornibus naſci teſtatum reliquerit, quod frigore regionis cornua eis non enaſcantur. Et ceruæ Ariſt. & ſenſu teſte, ibus carent, & pleræque in *Gallia*, quod *Scaliger* quoque aduertit, & in *mania* ſine cornibus fæminæ oues ſunt: non ita in *Italia* tamen, vbi arietes è quoque præ alijs regionibus cornibus luxuriant. Vidi hic non bicornes

modò,

Ex dentibus ſigna veriora ſumi potuiſſent.

modò, ſed tricornes, quadricornes, quinquecornes, & ſecornes. Vnic
nondum conſpexi.
Quod ſi mihi capitis earum, aut ſolorum copia dentium conceſſa fuiſſe
ad *Oues*, an ad *Camelos* accederent, magis perfectè, quod in alijs quoque pr
ti animalibus, diiudicaſſem. Carere eas dentibus inciſorijs in ſuperiore
xilla, & in inferiore duos grandiores & erectiones ex inciſoribus, eminere
in hiſtoria notatum fuit. Horum occaſione hic plura de *Bidentibus* dicere
ſem, quæ rixa tamen ad politioris tantùm literaturæ viros pertinet, quan
apud *Aldrouandum*, vbi de *Oue* tractat, videre poteris, ſatis bene enucleat

An ſui generis ſint animalia.

Quid? ſi quis hanc *Glamam*, & hunc *Pacum*, nec *Oues*, nec *Camelos*, ſed ſui g
ris animalia appellaret? non video cur grauiter ideo peccaret. Neque er
Ariſtoteli propterea error affingendus foret, quod præter cornigera ſolun
ter quadrupedia *Camelum* ruminare ſcripſit: hæ autem *Peruanæ* noſtræ pecu
nec cornigeræ ſint, nec *Cameli*, & ruminent tamen. Ignoti enim nulla ſc

Ariſtotelis error circa zonam torridam.

tia, aut dementia eſt: *Ariſtoteles* autem nec animalia *Noui mundi* eſſe ſci
nec ibi viuere poſſe vnquam credidit, intra *Tropicos* præſertim, à quorum to
da regione & bruta, & homines, & plãtas ipſas longè exulare, ob infirmas ra
nes quaſdam, à ſenſu & experientia funditus iam euerſas, & ſolo datas, vol
Sunt autem in *America* plurima animalia à noſtris eſſentiali quadã ratione,
externo ſaltem habitu diſcrepantia, vt aliàs quoque monui, quorum in num
ſi quis *Peruanas* has *Oues* collocare velit, per me licebit: ſin minùs, *Oues* ſui g
ris appellitet, vtrarumque enim hiſtoriam, mores, ac proprietates ſi intim
examinet, quid ipſi iudicare ac credere opus fuerit, probè & cõfeſtim intelli
Quæ autem *F. Gregorius* de Ouium earundem ſcabie, & huius medela ex
phure monuit, cum noſtris ea planè ouibus conueniunt. Quandoquide
noſtræ contagioſa hac lue, vnde *Morbida facta pecus totum corrumpit ouile*,

Noſtræ oues cum Peruanis eodẽ morbo vexantur & iiſdẽ remedijs curantur.

raro corripiuntur, & ſulphure etiam rectè percurantur, Cum enim ante an
hos viginciquatuor, *Tibur* animi gratià, & ad mõtem inde *Ianuarij* dictum, P
cipis Cæsij noſtri proprium, videndarum, & colligendarũ ibidem ſtirpium c
proficiſceremur, Ego & *Henricus Coruinus*, ſolertiſſimus *Romæ* pharmacop
& mirus phytognoſtes, amicus mihi percharus: vidimus per *Albulas Aq*
ſapore non ſatis grato, odore ſulphureo, coloreq. albo & corrupto præditas

Henricus Coruinus miram ſtirpium notitiam habet.

in via *Tiburtina*, oues quamplurimas ſæpius tranſigi. Et cum rationem h
ab Vpilionibus ſciſcitaremur, oues ſcabie laborare reſpondebant, cui ſulp
reus hic & breuiſſimus fluuius medeetur. Diſtat autem hic à *Tiburtina V*
quatuor paſſuum millibus, quod olim *Martialis* quoque 1. Epig. 13. notau

Albularum aquarum origo & progreſſus.

Itur ad Herculei gelidas qua Tiburis arces,
Canaque ſulphureis Albula fumat aquis.
Rura nemuſque ſacrum, dilectaq. iugera Muſis,
Signat vicinà quartus ab vrbe lapis.

Hæ ex Lacu ſulphur olente (quem ſimul vidimus, & in eo breues inſulas h
bis conſitas, quæ ſæpe aliquot paria boum ſuſtinent, fluctuare admirati ſum
effluentes, ad *Anienem* vſque delabuntur. Has *Virgilius* 7. Æneidos,
verſibus deſignanit.

Ai

At rex ſollicitus monſtris, oracula Fauni
Fatidici genitoris adit, lucoſque ſub alta
Conſulit Albunea, nemorum quæ maxima ſacro
Fata ſonat, ſæuamque exhalat opaca mephitin.

n ſulphuris putorem, *Martialis* itidem innuere voluit 4. Epig.4.

Quod ſiccæ redolet palus lacunæ,
Crudarum nebulæ quod Albularum,
Malles, quam quod oles, olere Baſſa.

roh DEVM immortalem, quàm rerum omnium eſt viciſſitudo! Vbi ſunt quæ ad *Albulam* olim fuerant, *Albuneæ* nemus? *Fauni* oraculum? di- Camœnarum, ſiue Muſarum iugera? & *Sybillæ Tiburtinæ* fanum? Hæc a eo loci in paſtorum nunc tuguria, & beſtiarum ſtabula commutata, ntes admirati ſumus. Vt verè *Seneca* ſcripſerit, de Conſolatione, vel quiſ- lle poeta fuit, — Tempus in ducit magnam rerum Metamorphoſin.

Omnia tempus edax depaſcitur, omnia carpit,
Omnia ſede mouet, nil ſinit eſſe diu.

o nunc quæſo earundem dignitas aquarum receſſit, quæ *Strabone* ſcri- lib. 5. ad multos ſalutiferæ morbos, tum potu, tum lauationibus adhi- laudabantur? Atque vt *Andreas Baccius*, quem in hac profeſſione meâ An- ſorem habui, opere ſuo non ſatis laudando de *Thermis* teſtatur, illæ in *Au- Cæſaris* & *Neronis* quoque vſum ceſſerunt. Hæ à primarijs priſcorum orum Medicis approbatæ fuerunt, *Antonio Muſa*, *Andromacho*, *Aſclepiade gene*, *Cælio Aureliano*, *Galeno*, *Aetio*, *Paulo Ægineta*, alijſque, ad neruorum os, coxendicum dolores, ſeminis profluuium, muliebres fluxus, ſangui- mitum & tardas veſicæ paſſiones. Recentiores etiam ad vrinæ ardorem, vlcera, callos, arenulas, lapides extenuandos, ad calidas hepatis intem- , & manantia vlcera puſtulaſque mirè commendarunt. — Albulæ olim in vſu medico laudatiſſimæ nunc in deſuetudinem abierunt.

d quotuſquiſque nunc *Romanorum* eſt Medicorum, qui *Galenum* ſuum de ſimpl facult. cap. 7. ſecutus, in vſum haſce reuocare, vel tentet ipſe, nſulat ſolummodo?

Tantum æui longinqua valet mutare vetuſtas!

tera pleriſque & præſentia ſordeant, longinqua & noua mirificè placeant. ſic, quæ olim Imperij *Romani* Principibus medebantur, nunc abie- ctæ ac neglectæ, viliſſimarum vix ouicularum ad ſcabiem medicina remanſerunt. Cum tamen nunc eadem ſit Natura, idem cælum, tellus illa, quæ olim fuit. An igitur medicamenta, quæ quondam profuerunt, nunc eadem obfutura exiſtimemus? — Recentia & abſentia veteribus & propinquis præferuntur.

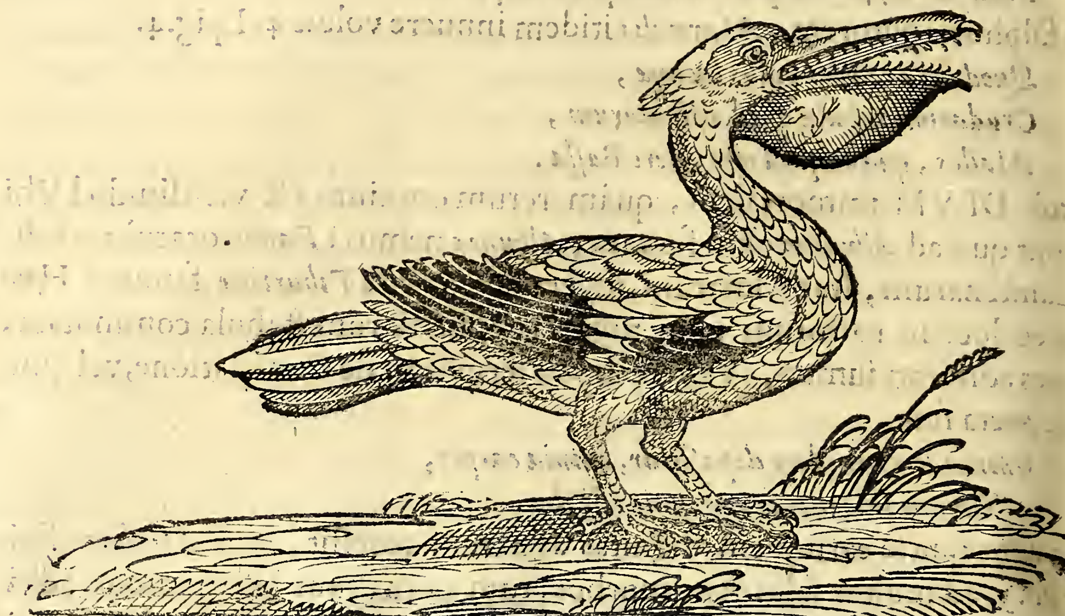
Sed, ne hìc iterum nimietatem accuſes meam lector, hæc de *Ouibus Peruanis* ſatis ſunto.

ATO-

ATOTOTL

ALCATRAZ.

Onocrotalus Mexicanus dentatus.

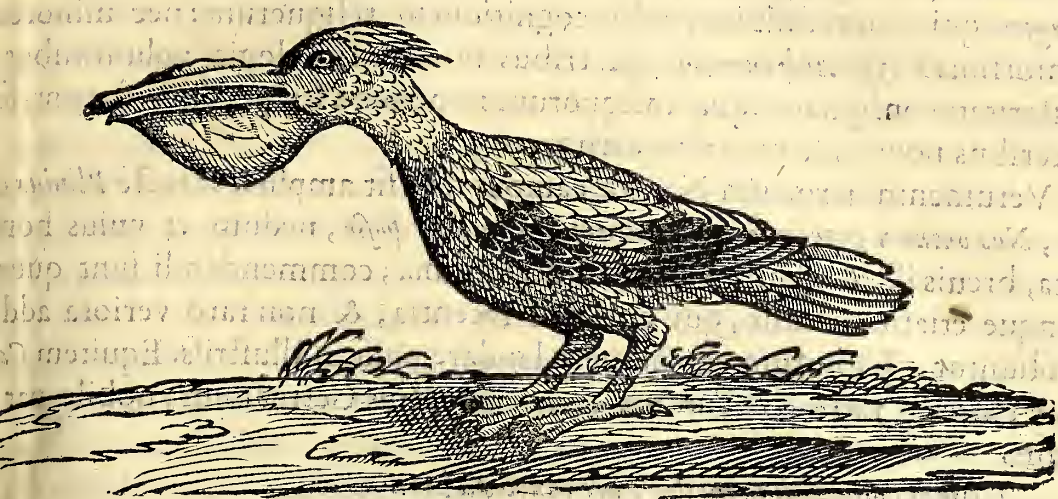
IO. FABRI LYNCEI DESCRIPTIO.

ROSTRVM in hac Aue crocei eſt coloris, dentes albi gua rubeſcit, quæ non ſatis porrecta apparet. Sacc quem piſcatoriam perã dicere queas; inferiori roſtro n ex rubro flaueſcens pendet, plurimis ijſque rubellis fi venuliſq. diſtinctus. Superioris acumen roſtri, vngui ſtar recurui, ad inferiora prominet. Oculorum area fla quorum albumen croceum, pupilla rubet, cuius cent citrineſcit. Circulus verò tunicas oculorum ambiens, albus eſt admod vt hæc colorum varietas, miram intuenti hos oculos delectationem præb Totam hanc peripheriam alia adhuc exterior linea ambit, carnei coloris, à ribus incipiens (quæ oculis ſunt viciniſsimæ) ad aures recurrens, & ab hi oris rictum pertingens. Cæterum caput albicat, criſta ad collum reflexa, croceaque, & denſa conſpicitur. Collum integrum, & venter inferior t ad caudam vſque albentis ſunt, & ſuauerubentis coloris. Alarum pri pium candicat, poſtea nigret, dein iterum albet, extrema in longum de nigrent. Cauda capiti ac criſtæ, colore reſpondet. Pedes trifidi diſtincti ap rentes, intermedia tamen membrana cohærentes, vngues conſpicui, at curui, calcar in poſteriore pedis parte; crocei coloris omnia, rubedine termixtà. Totus animalis huius habitus magnam auem repræſentare videt in qua hoc etiam valde mirabile eſt, quod dentes, vel dentata roſtra habeat, bus illæ, quas noſtris in regionibus vel captas vidimus, vel deſcriptas legim prorſus carent.

ATOTL

A T O T O T L

Onocrotalus Mexicanus non dentatus.

IO. FABRI LYNCEI DESCRIPTIO.

A VIS hæc vt clarè patet, priori congener eſt: hæc ſola inter vtramque differentia conſpicitur, quòd dentes in hac nulli adſint. In ſuperiori roſtri parte membranaceum quid eminet, eiuſdem cum roſtro coloris, rubri nimirum, quo ſacculus etiam venis hinc inde diſcurrentibus tinctus apparet. Oculi in hac omnino minores, quorum medium nigricat, circulus autem & veluti halo, ipſos ambiens, eſt
eus. In criſta plures, ſubtiliores, ac longiores ſunt plumæ. Reliquum cor-
& alæ, à priore aue non differunt colore. Pedes autem non flauent, ſed ru-
. Sacculus in vtraque alite principium ſuum à gutture deſumit, & ad ro-
vſque inferioris extremum protenditur, & vt apparet, cum hoc ipſo pertu-
peruio continuatur. Lingua in hac tota rubra, quæ conſpiciendam valde
ebet. Adeſt tamen adhuc inſignis in vtriuſque collo diſcrepantia, vt in-
i eſt manifeſtum; quod illud in priore cygnæum quaſi ob longitudinem,
olumbaceum veluti, ob breuitatem exiſtat.

S C H O L I A E I V S D E M.

Dmiranda magis, abſtruſiora, & pluribus inuoluta controuerſijs, non
puto in vniuerſo animantium genere, quàm quod *Auium* eſt; à natu-
n Scriptoribus hiſtoriarum, literis conſignata fuiſſe. Cauſam hanc ego eſſe
conijcio, quòd à noſtra, in qua nos viuimus regione, pleræque aues diſ-
mæ volent, quæ aerias habitare domos, vt plurimùm aſſolent. Quare
altes dixit: *Benedicite omnes volucres cæli Domino*, per cælum aerem ipſum
igendo. Hinc mirum minimè eſt, ſi minorem earundem, quàm alia-

Cur tam perplexa ſit Auium hiſtoria.

rum beſtiarum quæ terram & aquas incolunt, notitiam poſſidemus, ſi tam exterum corporis habitum, quàm mores atque ingenium earundem ſideremus.

Quibus authoribus plurimum debeamus in auium hiſtoria.

Maximam itaque gratiam debemus *Ariſtoteli, Plinio, Solino, Æliano* & *Al Magno*, qui auium diffuſam nobis cognitionem reliquerunt: nec minorem Iunioribus *Vlyſſi Aldrouando*, qui tribus ſuis Ornithologiæ voluminibus poſteritati conſignauit, quæ antiquorum non modò ſcripta dilucidarunt, ſe veteribus noua plurima adiunxerunt.

Verumenimuero, cum Naturæ campus tam ſit amplus, vt rectè *Plinius* d rit, *Nos omnem experimentis naturam aſſequi non poſſe*, nedum vt vnius hom vita, breuis illa & ærumnoſa, peruideat omnia; commendandi ſunt quor cunque etiam conatus, qui antiquis recentia, & non rarò veriora add moliuntur. Ex horum ego numero laudare poſſum Illuſtriſs. Equitem *Ca num Puteum Lynceum*, & *Carolum Antonium* ipſius Germanum, nobile par trum.

Caſsianus Puteus Lynceus & Carolus Ant. fratres laudatiſsimi, in animal. hiſt. enucleanda.

(*Queis non deſidias molles, nec marcida luxu*
Otia, nec ſomnos animus permittit inertes)

Qui animi ſcilicet gratiâ ad iucundiſſimam animalium contemplationem grauioribus ſubindè negotijs ſtudijſque diuertentes, nullis parcunt ſumptib vt ex peregrinis etiam regionibus *Aues* conquirant, & præſertim domi ſuæ neant atque examinent, per proprium ad id operis deputatũ pictorem delin quoque curent, hunc ſolum ob finem, vt veritatem, quæ tam profundo la *Puteo*, ex hoc eodem, qui ipſis pro nomine, & armis Gentilitijs eſt datus, ſcentur, & Naturæ ſtudioſis libentiſſimè communicent vniuerſis. Id nuper quidem ſimili cum ipſis ſtadio decurrens, *Ioan. Petrus Olina* I.V. D familiaris eorundem, in præclaro ſuo Romæ euulgato Auiario comprobau

Ioan. Pet. Olinæ auiarium laudatur.

Perplexam autem eſſe auium hiſtoriam, vel hinc ſaltem dignoſcere licet enim iam nihil dicam de auibus illis, quas etiam *Plinius* lib. 10. cap. 49 pro loſis habet, alatos eſſe *Pegaſos* ex volucriũ genere, & *Gryphas* aurita roſtri a citate, licet idem lib. 7. cap. 2. ex *Herodoto* & *Ariſtea Arimaſpos* ad Septen nem ſitos populos, (ſine vlla fere hæſitatione) cum gryphis ferarum vo genere, vt aurum his cuſtodientibus eripiant, bellum gerere ſcribat. Et la quoque ſit, ex *Democriti* mente aues eſſe, ex quarum confuſo ſanguine ſer naſcatur, quem qui comederit, alitum colloquia ſit intellecturus. Vt inqu de his ac ſimilibus nugis nihil memorem; an non æquum fuerit, de alijs nullis dubijs non minùs, quamuis pro certiſſimis à nonnemine creditis, in rere, & quid firmi ſtatuendum ſit, ſemel tandem explorare?

Cur auium tractatio ſit perplexa.

Fabuloſæ aues.

Et de *Phœnice* quidem quid referam? de qua licet *Plinius* dubitet, *Man* tamen apud eundem, hanc annis viuere dixit centum & ſexaginta, & ſeneſ tem, ex Caſiæ & Thuris ſurculis conſtruere nidum, rogumq. replere odori & ſuperemori: atque vt *Herodotus Mela, Solinus*, pluresque fide digni Scrip conteſtantur, inde renaſci quoque. Quid de *Vulture*? num verum ſit, omn hoc auium genere eſſe fœminas, vt *Ælianus* affirmat, quæ ex vento concip ideoque nec nidificent, nec oua ponant & excludant, ſed ſtatim alatos & ti

Præter fabulas meras ſunt multa dubia in auibus exploranda.

De Phœnice.

De Vulture.

s pullos pariant. Quid de auibus illis? quas *Bernecas* quidam doctiſſimi vi- *Berneſtas* alij vocant, & Anates Scoticas in *Scotia* & *Hibernia* ex putrido li- o in mare delapſo naſci ſcribũt, quas ideo quadrageſimali ieiunio eſiles cen- t, veluti ab animantibus non procreatas è ſanguine. De his *Fabius Columna* *ceus* noſter circa finem *Phytobaſani* ſui, doctiſſimè diſputat, & *Balani marinæ* ciem eſſe arguit. Quid de *Iſida* aue? cuius detractam cum plumis pellem, & ieti affixam Libro de *Natura rerum* Author, & alij tradunt, quotannis pen- mutare, ac ſi auis viueret. *Albertus magnus* hoc negat, *Simon Maiolus* verò in bus ſuis *Canicularibus*, adhuc Neapoli id videri aſſeueranter affirmat.

De Anatibus Scoticis.

De Iſida.

Apud hunc eundem *Maiolum* ſexcenta alia de noſtri etiam Orbis auibus re- ies, quæ lecta vel audita miraculi inſtar animum concutiunt, & Authoribus nen ſuis fidem his aſtruentibus, minimè deſtituuntur. Eſſe nimirum aues nutas, deplumes, piloſas, noctu lucentes, ſolo aere victitantes, ferrũ deglutien & digerentes, humanas voces tam Latinè quam Græcè imitantes, in deferen- epiſtolis nuntiorum loco ſeruientes, perpetuo volatu vitam finientes, nidos s mari ſoli credentes, ſupinas etiam; cũ pleræq. pronæ hoc faciant, volitantes.

Simon Maiolus colloquia dier. canicular. ſcripſit.

Apud hunc plurima de auibus mira legũtur.

Sed vt propiùs ad inſtituti noſtri rationem accedam, controuerſia minimè et, quid ſit *Pelicanus*, adeò à veteribus decantatus, à pictoribus delineatus, & lebecula, veneratione ferme quadam cultus & æſtimatus, quem aliqui *Ono- talum* (de quo inpræſentiarum nobis ſermo eſt) eſſe voluerunt, alij negarunt, eiuſmodi auem quæ, veluti depingitur, pectori vulnus ſuo infligat, & ex guine proprio ſemimortuos ſuos pullos reſuſcitet, in rerum vniuerſitate eriri audacter pernegarunt.

Pelicanus etiam dubius.

Quare nec ego operam omnino luſero, *nec me labor iſte grauabit*, ſi eandem ad- uero diligentiã in *Auibus*, quas præ manibus nunc habeo, quã in Quadrupe- us à me hiſtorico ſtilo expeditis, vel pręſtiti, vel pręſtare ſaltẽ anniſus fui, cũ *Gregorio* præſertim in his parum adiutus fuerim: operi itaque me accingo.

Commodùm certè euenit, vt *Ouem Peruanam* ruminantẽ ſcilicet beſtiam, Auis nc inſequatur inter omnes forſan volucres, hęc ſola illud admirationis habẽs, ruminanti quid ſimile moliatur, *Onocrotalus* nimirum, de quo *Plinius* lib. 10. .47. hęc concepta verba habet. *Olorum ſimilitudinem Onocrotali habent, nec diſta- xiſtimarentur omnino, niſi faucibus ipſis ineſſet alterius vteri genus. Huc omnia inex- ile animal cõgerit, mira vt ſit capacitate. Mox perfecta rapina ſenſim inde in os reddi- n verã aluũ ruminãtis modo, refert. Gallia hos Septentrionalis proxima Oceano, mittit.*

Onocrotalus quaſi ruminans auis, aliam ruminãtem beſtiam hìc ſequitur.

Atqui vt vt ſit, *Cygno* in multis *Onocrotalum* eſſe ſimilem, cum vtræq. aues ſint *ὁπο...* ſiue palmipedes, & aquas non modò ament, ſed in his ob pedum cipuè ſtructuram, etiã natent; quod Ciconiæ, Ardeæ, & Grues, licet frequen- mè aquis adſint, facere tamen rarò ſolent, quibus volatus quam natatio ma- congruit: & vt corporis ſtaturâ, & pennarum colore vix etiam differant i quod *Cygni* candidiſsimi, *Onocrotali* alterius coloris eſſe poſsint, qui etiam, vt i videtur, Cygnis longè maiores excreſcunt) vt ob dictam iam ſimilitudi- n, *Aldrouandus* etiam in tertio ſuæ *Ornithologiæ* volumine (*Cygno Onocrota-* ſubiungere nõ dubitauerit. Differunt tamen haud parùm, nõ ob ingluuiem vt *Plin.* vocat, vterum) ſolummodo roſtro ſubnexam, ſed ipsâ etiam formâ

Conueniũt & differunt inter ſe Cygnus & Onocrotalus.

tam roſtri, quod longius multò eſt in *Onocrotalo*, quàm colli, quod vice v in *Cygno* longitudine præcellit. Hæc mihi vtramq. gnauiter intuenti a comperta ſunt, non ſolùm cum politiſſimum ex *Cygno* (quem fel. mem. *ginius Cæſarinus Lynceus* mihi donauerat) ſceleton confici curarem, quod d adhuc meæ aſſeruo; ſed cum aliquoties *Onocrotalum* viuum quoq. *Romæ* A Iubileo 1625. viſum accederem.

Quæritur ad quodnã genus auiũ Onocrotalus pertineat.

Verumenimuero, antequam de proprio hìc ego quicquam dicturus ſum, mei ratione inſtituti diſquirẽdum erit, ſub quo nam auium genere *Onocrota* collocandum cenſeamus. Et an communi præceptori noſtro *Ariſtoteli* is in tuerit? De hoc enim plurimùm inter ſe *Aldrouandus*, & Germanus Ornitho gus (a quo *Aldrouandus* pleraq. in ſuos deſumpta commentarios tranſtulit) al cantur. Et eſt hæc non omnino de nihilo diſputatio. *Aldrouandus* igitur in ve bulo ſtatim ſuæ de *Onocrotalo* tractationis, *Sed priuſquam* ait, *huiuſce alitis hiſtor exordiar, beneuolum lectorem volo admonitum, eum verò potiſſimum qui Ornithologi* (

Aldrouandus putat Ariſtotelis Pelicanem eſſe Onocrotalum.

autem nomine Geſnerum intelligit) *de auibus lucubrationes legit, ne vnà cum Onocrotalum diuerſum à Pelecane Ariſtotelis exiſtimet. Ornithologi enim Pelecan (ſiu vocant recentiores,* Pelicanus) *Ardeæ genus eſt.* Vult igitur *Aldrouandus*, cum apud *Ariſtotelem*, nuſquã Onocrotali vox reperiatur, quotieſcunq. *Pelecan* apud ipſum gitur, intelligi à nobis *Onocrotalum* debere. Quam etiamopinionem ſuam fir

Videntur huic repugnare Ariſtotelis interpretes.

ſimis probari poſſe argumẽtis, ſibi perſuadet. Interpretes *Ariſtotelis Gaza* & liger, & ante hos *Plinius*, pro *Pelecane Plateam* reponũt. *Cum enim Ariſt.* lib. 9. H animal. cap. 10. dixiſſet. *Platea* (Grecum verbum eſt πέλεκαν) *fluuiatilis conchas iuſculas læueſq. deuorat, quas vbi ſua ingluuie coxerit, euomit, vt hiantibus iam leg teſtis exuens, atque edat.* Et hæc ex Gazæ verſione. Hæc ipſiſſima penè verba

Hi potius Pelecanem vocant Plateam.

nius lib. 10. cap. 40. repetit. *Platea*, ait, *cum deuoratis ſe impleuit conchis, calore ve coctas euomit, atque ita ex ijs eſculentas legit, teſtas excernens.* *Plinius* igitur, q *Ariſtoteles Pelecani* tribuit, ad *Plateam*, & non *Onocrotalum*, traduxit. Quin di ſo etiam capite de *Onocrotalo* locutus eſt, quem locum ſupra attulimus, cum gno *Onocrotalum* ſimillimum fecit.

Volui porrò ad vaſta *Scaligeri* Patris commentaria, ceu aliquod veritatis

Scaliger conſulitur, ſed amphibologicè loquitur.

bunal appellare, vt ipſe æquum ſe iudicem inter litigantes hoſce interponere rixas has tandem cõponeret. Verum nihil extorſi, hic enim modò affirmat, dò negat, & nos ſub cultro relinquit. Cum enim *Ariſt.* lib. 8 cap. 14. vt ipſe tum Scaliger diuidit, dixiſſet. *Et Plateæ locum mutant, volantq. à Strymone fluui Danubium, atque ibi pariunt. Scaliger* hæc in commentario. πελεκᾶνες *Plateæ ex Pl Decimo, quem miror, quòd nomen Græcum non appoſuit. Qui Plateam & Onocrotal putant eſſe eaſdem aues, Plinij authoritate ſuam ſi velint, tueri poſſunt opinionem: detur tamen eas diuerſas facere. Onocrotalum quidem Galliæ ſeptentrionalis f incolam: at Plateam Ariſtoteles Strymonis, & Danubij.* Hic idem *Scaliger* men ad iam *Ariſtotelis* laudatum locum 9. Hiſtor. *Plateas quæ in fluuijs gunt, deuorant magnas conchas, eaſque læues &c.* Hæc in commentario adi git. *Plinius in Decimo Plateam* πελεκᾶνα *vocat. Puto eſſe Onocrotalum, q etiam nonnulli Italorum Tarabuſum dicunt. Huic prolobus, ſiue ingluuies va ſima. Conchas quia non poteſt frangere, integras deuorat. Ex calore coacta hi*

ite

euenit vt carnes exeant. Vides, vt dormienti ſimilis modò annuit, mo-
abnuit.

Aldrouandus interim pertinaciſſimè ſua in opinione perſiſtit, *Pelecanem Ari-
elis* eſſe nobis dictum *Onocrotalum*; & quam pro Platea, & Pelecano auem
nithologus depingit, quæ etiam *Cochlearia*, *Anſer Cochlearius*, ab Italis *Cu-
arella*, à Germanis *Læffelgans*, appellatur; quòd roſtrum huius auis Cochlear
primè imitetur, hanc inquam *Aldrouandus Ardeam* potius *Albam*, ſiue
pardeolam, & λευκορώδιον *Ariſtotelis* firmiſſimè credit, vt quæ cum *Ariſtotelis Pe-
ane* commercij, prorſus nihil habeat.

Aldrouandus ſuam adhuc tuetur opinionem.

Argumenta ſuæ huius opinionis duo promit planè Herculea, quorum
mum, ſed minoris vt ait, ponderis hoc eſt: *Pelecanem Ariſtotelis* τὸν ἐν τοῖς ποταμοῖς
*μένον, id eſt, in fluuijs agentem, hoc eſt, palmipedem eſſe. Leucorodius verò, ſiue Pla-
illa, & Ornithologi putatus Pelecanus, prope tantum fluuios & aquas verſatur*,
go Ariſtotelis *Pelecan* minimè eſſe poterit. *Alia ratio eſt*, ait, *eaque longè ma-
is momenti: capaciſſima illa ingluuies, quam vt diximus, Plinius tribuit Onocrotalo,
n & Ariſtoteles ſuæ Pelecani eam attribuit, nimirum* τὸν πρὸ τῆς κοιλίας τόπον. Quod
mpe Ariſt. dixerit Pelecanem ſuum ingerere conchas in ingluuiem &c.

Duo Aldrouandi argumenta.

Veruntamen hæc, vt quod res eſt, dicam, non talia ſunt, quæ ſi Ornitho-
go fauere velim, in partes *Aldrouandi* me trahere valeant, Neque etiam Or-
hologi rationes eiuſmodi ſunt, quæ, vt ipſis aſſentiar, me cogere poſſint.
enit huic planè, quod nonnullis Iuris & æqui peritis accidere ſolet, qui bo-
n dum cauſam & actionem, non bonis ſatis, firmiſq. legibus tueri moliun-
, fine ſuo haudquaquam potiuntur.

Hæc tamen parum mouent.

Quod autem *Aldrouandus* minoris efficaciæ argumentum, & primo loco,
od maximum tamen eſt, ſe afferre dixit, hoc fuit. Plateam, ſiue Ornitho-
i Pelecanum eſſe *Ardeæ* ſpeciem, *Ardeæ* autem nõ ſunt palmipedes, eſt autem
ſtotelis Pelecan palmipes; conſequitur igitur facilè victoria *Aldrouandum*.
habet is Ornithologum hìc ſibi obſequentiſſimum, qui lib. 3. de auibus
p. de *Pelecano*, his verbis *Pelecanum* ex Ardearum familia facit. *Videtur ſanè mi-
Pelecanus noſter, ardearum generi adnumerandus, in quo non tam alio inſigni, quàm
ri latitudine differt, quamquam Ariſtoteles etiam Ardeæ albæ roſtrum latum & por-
um attribuit*. Verba hæc totam euertunt Ornithologi machinam, & *Aldro-
do* ſuffragantur. Si enim hìc *Aldrouandus* euicerit *Plateam*, ſiue *Pelecanum
nithologi*, ſiue anſerem hunc Cochlearium ex Ardearum eſſe genere, iam
itò de ſua cauſa triumphabit.

Primum argumentum efficax eſt, & examinatur.

Duo igitur hìc pro indubitatis ſunt præſupponenda, priuſquam priori huic
ectioni reſpondeatur. *Primum* nempe, *Pelecanem Ariſtotelis* auem eſſe aqua-
m & palmipedem, quod ſuperiùs quoque probatum eſt. Palmipedes au-
eodem teſte *Ariſtotele*, in aquis maximam partem viuunt, vnde etiam Na-
pedum digitos ipſarum membranâ coniunxit latiore, vt his tanquam re-
ad natandum vti valerent. Fidipedes verò illæ appellantur, quarum pedum
ti ſunt diuiſi. Harum aliquæ nonnunquam etiam aquas ingredi ſolent, & ex
um genere ſunt *Ardeæ*: *Ariſtotelis* textus lib. 8. cap. 3. hiſt. anim. clariſſimè hoc
t. *Omnium ferè auium aliæ victum è terra petunt, aliæ à fluuio, aliæ à lacu, aliæ*

Vt quæſtio hæc reſoluatur, duo ſunt præſupponenda.

Differentia inter palmipedes & fidipedes.

 a mari

à mari. Sed palmipedes in ipſa aqua partem maximam verſantur, & aliquæ in
gitantes ſe, quærunt quod comedant. Fidipedes circa aquam, earumque nonnullæ
contentis altilibus veſcuntur, quæ ſcilicet carnem non tangunt. Petit lacus & fluuios
deola & Albardeola, quæ magnitudine minor eſt, roſtro lato porrectoque.

Secundum præſuppoſitum, *Secundum* verò, quod tanquam conceſſum pono, & iam ex Ariſtotele pro
tum exiſtimo, hoc eſt; *Ardeas* non eſſe palmipedes, nec in aquis (quod tan
Pelecan facit) vt plurimùm agentes. Cum enim ait Ariſtoteles: *petit lacus &*
uios Ardeola & Albardeola, iam præſupponit eas non eſſe ex fluuiatilibus, de
bus paulo ante locutus fuerat. Et eò magis, quia de his mentionem facit, c
iam de fidipedibus deſeruiſſet, quod his potius *Ardeas* aſſociaret.

Ornithologus quoque de *Ardeis* in genere agens, hæc habet verba. *D*
pedum terni, longi, membranis modicè iuncti, & quartus retro pro calce ſimiliter
Pelecan non eſt ex Ardearum genere. *gus*. Quæ ipſiſſima verba *Aldrouandus*, ardeas in genere explicans, repetit. N
igitur Ardeæ fuerint palmipedes. Accedit huc, quòd vterque pictura & ico
bus oſtendant, quantum *Ardearum* pedes liberi, explicati, nullà fere membr
connexi, differant à *Cygni*, *Onocrotali*, *Anſeris*, *Anatis* & ſimilium palmipedu
volucrium pedibus, qui non aliter ac veſpertilionum alæ tenaci & coria
membranà compinguntur. Et ego, qui Ardeæ ſceleton adhuc inter alia hab
& olim etiam Plateam, ſiue Cochleariam ſecui, quod diſcrimen in harum
dibus repererim, adhuc bene memini.

Non igitur, quia apud *Ariſtotelem Pelecan* ſcribitur fluuiatilis auis, qu
Vt Pelecā Ariſt. non eſt Onocrotalus, ſic neque Cochlearia eſt Ardea. *Onocrotalus* eſt, ideò *Onocrotalus eſt Pelecan Ariſtotelis*, vt iam *Aldrouando*,
probare tentanti, cum rationibus firmis refragati ſumus. Neque Ornit
logo me addico aſſerenti, *Plateam* ſibi dictam, ſiue *Cochleariam*, eſſe ex *Ar*
rum genere: certiſſimum enim eſt, longè differentem *Ardeis* magis faci
eſſe, quam huiuſmodi *Plateis*, quod ex ſupra dictis itidem deduximus. Ego i
exiſtimo *Plateam*, ſiue *Cochleariam*, ad *Anſerorum ferorum* ſpeciem potius re
Cochlearia videtur ad anſeres accedere. cendam, non modò quia *Anſer cochleariùs*, *Germanis* (quod idem eſt *) ein L*
felgans nominatur, ſed quia roſtri, colli, alarum & pedum conſtructio ad a
rem multo viciniùs, quàm *ardeam* accedit.

Videndum modò, an *ſecundum Aldrouandi* argumentum tantæ ſit effica
Reſpōdetur ſecūdo Aldrouandi argumēto. vt in ipſius nos manibus pedibuſq. cogat ire ſententiam. Eſt autem hoc, q
Pelecani ſuæ *Ariſtoteles* velit ineſſe *ingluuiem*, in quam conchas nonnihil coqu
das, indeq. reuomendas conijciat: hanc autem ingluuiem non eſſe in alia a
quàm in *Onocrotalo*.

Sed hìc *Aldrouandus* pro vero ſupponit, quod probandum priùs fuerat,
ingluuiem *Pelicanis*, ſacculum illum *Onocrotali* externum intelligendum e
Gaza Ariſtotelis textum ita vertit: *Quas conchas, vbi ſua ingluuie coxerit, euom*
Variæ interpretum Ariſtot. verſiones. *vt hiantibus iam legat, teſtis exuens, atque edat*. Paulo aliter *Scaliger*: *Quas*
receperint eum in locum, cui ventriculus ſubeſt, euomunt; vt hiantibus illis, extern
veſcantur carne. Scio quidem *Scaligerum* hìc *prolobum*, ſiue peram illam ex
nam deſignare velle. *Plinius* loco citato, hunc locum ſuis ita verbis ret
Eadem Platea, cum deuoratis ſe impleuit conchis, calore ventris coctas euomit,
ita ex ijs eſculentum legit, teſtas excernens.

Ha

Hæc omnia adducta ſimul loca, neſcio quomodo nos cogant, vt potiùs ex-
ıam, quàm internam, vel ingluuiem propriè in auibus dictam, vel ventri-
ım, vel aliud huic annexum, concharum receptaculum intelligamus. *Pli-*
manifeſtis inquit verbis, *calore ventris* (qui intus eſt, & non extra propen-
venter, quem non ventrem in *Onocrotalo*, ſed alterum veluti vterum appel-
erat;) conchas prius macerari, & poſtea euomi. *Auguſtinus Niphus* quoque
tum *Ariſtotelis* locum ita explicat, vt de interno aliquo, non externo ſinu
uatur. *Æliano*, inquit Niphus, *eluuies, & ingluuies, & receptaculum gulæ ap-*
um idem eſt, quam Albertus perperam pappam appellat, quoniam pappa ſecundum
inum ſenſum eſt puerorum cibus, tamen Albertus conſueuit accipere pro receptaculo
, in quo primum cibus reponitur, ſcilicet antequam deducatur in ventriculum, vbi
oquitur. Viden' vt huic non de illa determinata Onocrotali pera, quam aliæ
habent volucres, ſed auium plerarumq. aliquo ante ventriculum poſito
eptaculo, ſermo eſt? Et eſt quidquam *Æliani* verbis clarius? qui lib. 15. cap.
Pelecanes, ait, *quæ alio nomine Plateæ, ſiue Plateaeleæ appellantur, fluuiatilibus ſe*
his complent, eaſque, cum ſtomachi calore concoxerint, euomunt, atque teſtis iam
calore diductis, eligunt ex his, quæ ſunt eſculenta.

Quid per ingluuiem poſſit intelligi.

Auguſtin. Niphus Ariſtot. commentator in lib. de animalibus

Sed quid amplius nos authoritatibus pugnamus? ipſummet *Aldrouandum*
fitentem reum habemus, reperiri prope *Plateæ*, ſiue *Cochleariæ* noſtræ quoq.
ıtriculum, intus ſcilicet, ingluuiei loco, magnum aliquem ſinum; in quo,
n *Platea* hæc conchas poſſit reponere (id quod *Aldrouandus* ſoli proprium
crotalo putabat) reuomere, carnes ſecernere, & ad verum poſtea ventricu-
ı demittere, atque digerere, quis amplius dubitabit? Cum is enim auem
ıc, quam minimè cum Ornithologo *Ariſtotelis Pelicanem*, ſed huius *Ardeam*
ım eſſe contendit, ſectam examinaſſet, ait ſe præter alia, quæ ibi deſcri-
ſequentia reperiſſe. *Ventriculus*, inquit, *nullis ſinibus aut aſperitatibus inæ-*
lis, ſed læuis & ſimplex intus, Lucij piſcis fruſta quatuor ſemicocta continebat. In-
uiei loco, quam nullam habebat (cum ſint plurimæ aues, quæ hanc obtinent)
xima ventriculo pars, ſeu orificio ſuperiori imminens, amplam ſatis habet capacita-
, ſeu ſinum. Vorax enim auis eſt, & integra omnia eſculenta deglutit, & in ven-
ı demittit, traijcitq.

Aldrouandus ipſe noſtram tuetur ſententiam.

Qualis ventriculut ſit in Platea.

Ex his iam in vtramque partem agitatis, duo hæc elucere manifeſtiſſimè
itror: *Primum, Aldrouandi* argumenta, hoc vltimum præcipuè, non id quod
ſeferebant, probare: *Secundum*, apertum ſimul fieri, quàm arduum ſit,
od initio quoque dixi, ex antiquorum ſcriptis aliquid certi eruere. In-
tum igitur eſt, an *Ariſtoteles Onocrotalum* nouerit: Incertum pariter, ad quod-
n auium genus eundem referre æquum ſit. Hoc interim ex dictis certum
Pelecanem Ariſtotelis, non eſſe *Onocrotalum*, vt *Aldrouandus* ſenſit. Obſcu-
ı autem, an *Pelecan* ſit *Platea* illa, ſiue *Cochlearia* Ornithologi, & Recentio-
n. Neque enim hæc ſola, *Pelecan* nempe, cibum deglutit & reuomit, facit
idem *Æliano* teſte, *Ciconia* & *Ardea*: nec Pelecan tamen ideo *Ciconia*, aut *Ar-*
eſt. Nunc itaque ad *Onocrotalum* properare libet.

Quæ certa quæ incerta in hac diſputatione ſint.

Principium hic ab epiſtola ſumam *Franciſci Stelluti Lyncei* noſtri, viri non
ı ob Mathematica & Poetica ſtudia ſpectabilis, quàm ob moderatioris ani-

mi

mi virtutem amabilis, de quo aliàs quoque memini. Hic itaque ex pat
ſua *Fabriano*, ante ſeſquiannum ſequentia de aue hac ad me perſcripſerat.

Amiciſſime & doctiſſime Domine Faber.

Epiſtola in qua Franciſcus Stellutus Lynceus auem hāc deſcribit, ad authoré miſſa.

Non dubito, quin iam aliæ tibi meæ redditæ ſint literæ, quibus felic
meum, DEO fauente, reditum in patriam ſignificaui. Cùm autem iam n
ſcribendi ſe offerat occaſio, quam tibi non iniucundam fore ſpero, propter
notationes, quas in libri *Mexicani* Animalia meditaris, hanc prætermittere
volui, nec debui.

Scias itaque, cùm ab amicis hìc inaudijſſem, auem peregrinæ formæ, &
turæ non ſolitæ, huc perlatam eſſe, ego abſque mora, qui eiuſmodi rerum
turalium curioſiſſimus ſum ſpectator, eo me loci contuli, vbi oſtendebatur
ex primo ſtatim picturæ, quæ præ foribus proſtabat, intuitu, *Onocrotalum* e
cognoui, cum plures ante annos, in celeberrimo *Ferdinandi Imperati*, tibi o
amiciſſimi, Muſæo *Neapoli*, eiuſmodi auem ſed mortuam, ſuà tamen formà
tegrà conſeruatam, vidiſſem. Volupe mihi eſt, hac in re opellam tibi mea
vſui eſſe, & libro ſimul *Mexicano* ſymbolam meam conferri, cum non ig
rem, in ijs animalibus, quæ doctà tuà indigent explicatione, *Onocrotalum* q
que reperiri.

Statura Onocrotali.

Eſt autem auis hæc, longè maximo *Anſere* maior, *Cygno* vel par, vel mag
tudine etiam ſuperior: coloris albicantis, verùm nō candidi omnino, ſed qui

Color.

ſcedine & rubedine aliqua obſcuratur. Nec vniformis hic etiā totius eſt co

Pedes.

cùm alarum pennæ reliquis totius corporis plumis ſint magis fuſcæ. Tribus

Roſtrum.

gitis membranà quadam connexis, & retro calce, pedes conſtituuntur. Roſtr
brachialis fere eſt lōgitudinis, ſed minimè dentatum: ſuperior roſtri pars ad
tremitatem inſtar vnguis alicuius auis, recurua deorſum flectitur. Non pc
linguam videre. Conſpexi tamen, vbi alioquin linguæ radix fixa hæret, c
puſcula quædam perforata. In Capitis vertice eleuatæ quædam pennæ em
bant, criſtam æmulantes.

Ingluuies.

Burſa, quæ ſub roſtro pendet, & quæ ab alijs *Onocrotalum* alitibus differ
tem admodum efficit, membranacea eſt, quam ita nonnunquam auis hæc
ſtrum verſus retrahit, vt ampliùs ferme non ſit conſpicua, eandem poſtmod

Capacitas ingluuiei.

ita ſibi dilatari permittit, vt plurimarū etiam aquæ librarū capax reddatur. I
is ipſe, qui auem hanc circumducebat, totum planè huic caput proprium
ſerebat, & in aliquam etiam Oeſophagi partem penetrabat. Hanc etiam
titare, & in ſpectatorum gratiam ludos alios exercere iubebat. Sed quoniat
mihi certò perſuadeo, eandem ſequente anno, qui *Iubileius* erit, *Romam* de
rendam fore, ideò reliqua breuitatis gratià, quæ ibi obſeruare poteris, da
hìc operà, relinquo. Hoc ſolum àdhuc mihi dicendum reſtat: dum, vbi loc

Locus natiuus.

rū *Onocrotalus* hic captus fuiſſet, inquirerē, hoc me retuliſſe reſpōſi; in *Germa*
captū prope *Danubium*, dum adhuc iuuenculus eſſet: quāuis poſtea intellexeri

Victus.

quòd ab *Indijs* allatus eſſet, ductorem eius aliquibus perſuaſiſſe. Piſcibus nutr
batur recentibus, quando ad manus erant; ſin minus, ſale ſaltem conditis. C
ratione in fluminibus piſcaretur, & ingluuiem ſuam inferciret, ſe monſtratur

pro-

miſit, quod prætermiſſum tamen fuit. Atque hæc quæ obiter obſeruare
ui, boni fac conſulas: feliciſſimum interea tuorum tibi ſtudiorum progreſ-
apprecor. *Fabriani* 10. Decemb. 1625.

Euenit prorſus ita, vt *Stellutus* prædixerat, anno enim proximè elapſo, qui fuit
Chriſtum natum milleſimus, ſexcẽteſimus & vigeſimus quintus, iſque *Iubi-*
Romæ eundem *Onocrotalum* aliquoties cum voluptate vidi, & eadem ſingula,
ad me *Stellutus* perſcripſerat, annotaui. Miratus autem in primis ſum, cum
oliſſimè diducto roſtro, in vaſtam illam *prolobi*, ſiue ingluuiei voraginem, à
magnæ ſtaturæ caput integrum abſcondi viderem, in quam poſtea trigin
erme librarum aquam fundebat, & effundebat, adeò ſacci illius mem-
nà diſtentà, vt tranſparens etiam plurimis intercurrentibus fibris venu-
ue, appareret.

Idem Onocrotalus Romam delatus ab authore viſus.

Prolobus caput viri magni abſcondebat, & triginta libras aquæ recipiebat.

Duo recentes piſces *Merlucij* dicti, qui quatuor facilè libras pendebant, fu-
ulo colligati, aui præbebantur, quos vlla abſque mora non in ſacculum ſuum
ondebat, ſed per Oeſophagum repente in ventriculum deglutiebat. Paulo
deducto denuo animalis roſtro, vir is cubitum cum manu integrum in gu-
demittebat, & apprehenſo funiculo piſces minimè fractos extrahebat. Te-
ter ipſum Dominus ſuus, & vilioribus piſcibus nutriebat, quod ſi mediocris
tij piſces offerre voluiſſet, aureus vix vnus in ſingulos dies nummus ſufficiſ-
Vorax enim, quod alij omnes quoque annotarunt Scriptores admodum
volucris eſt. Addebat idem auis ille ductor, naturalis quodammodo loco
aculi, hanc ſolam reperiri beſtiam, quæ narium foramina non in capite, ſed
a roſtrum ad gulam ſita haberet, ibi enim foramina duo manifeſta mõſtra-
Sed fallebatur vir bonus: erant enim illa non *Narium*, ſed *Aſperæ arteriæ* fo-
ina, membranulà quadam intermedià diſcluſa, quæ principium laryngis
ſtituebant. Nam in capite quoque duo manifeſta, quamuis exigua valde fo-
inula, ad cerebrum penetrantia deprehendi, quæ olfactui ſeruiebant.

Gula quãtum dilatari poſſit.

Voraciſſimũ eſt animal.

An mares habeat intra roſtrũ.

Aſperæ arteriæ foramina pro naribus credita.

De *Lingua* (quæ in altero ex noſtris *Mexicanis* clariſſimè perſpicitur) hoc ve-
eſt, hìc eam me ſedulò perquiſiuiſſe, reperire minimè potuiſſe. Ornitho-
s in anatome huius auis, quam in ſuo opere deſcribit, mecum ſentit, *Lin-*
nullam eſſe. Solius igitur Laryngis organo, abſque linguæ opera, abſonam
rudenti *Aſino* ſimilem vocem edit, à qua ipſi nomen, cum ὄνος *Aſinum* ſi-
, impoſitum arbitrantur. Ego hanc non audiui, verùm magiſter huius
, ad iram cum ipſam prouocaret, & roſtrum percuteret, hæcque mordenti
lis facta, manum ipſius aliquando apprehenderet, ſtridorem & ſonum
niæ (de cuius voce author philomelæ, *Gloterat immenſo de turre Ciconia ro-*
) aut anſeris inſtar emittebat, eumque ſatis exilem, & raucum. *Bello-*
vult, illam dum volat; ſonum alarum ictu ciere inſtar *Cygni*. Et quam-
ideri poſſit, hanc grauem, tardam, melancholicam, & ad volatum ineptam
ſus eſſe; ſunt tamen qui mihi referunt, *Florentiæ* in Sereniſſimi *Magni*
Theriotropheio viſam eſſe, quæ valde in aerem ſe libraret, & in eundem
acidè poſtea locum demitteret. Hæc autem, quam ego diligenter contem-
ar, menſulæ cuidam quieta ſemper inſiſtebat, quam cum ipſius curator in
m deponeret, iuberetque, vt ad eundem locum, qui vix ſex erat palmorum
altitu-

Lingua nulla in hac aue viſa.

Quem ſonum edat.

Quis ipſis volatus ſit.

altitudinis, euolaret, hoc ab illa ægrè impetrabat. Atqui hoc ego illi c quod cicurata fuerit, & domi perpetuò detenta torporem quendam & c ris & animi contraxerit, tribuendum putauero. Scribit enim *Bellonius*, quin illam alacrem, animoſam, & capite recto ac ſublimi eſſe.

Valde dubium eſt, quod ſit natiuum ipſius ſolũ.

De *Patria* huius certi nihil aſſeuerare valeo. Is ipſe enim, qui *Stelluto* hanc auem *Germanicam*; alijs poſtea *Indicam*, mihi *Luſitanicam* eſſe affirm niſi ab *Indijs* in *Luſitaniam* allatam fortaſſe voluerit. *Plinius Gallicam, M lis* his verbis.

Turpe Rauennatis guttur Onocrotali:

Italicam, & *Rauennatem*, *Matthiolus Hetruſcam* fecit, dum ait. In *Hetruri ritimis vulgaris eſt, omnibus præſertim his, qui circa Argentarium promontorium tant, nam circa Herculis portum, & Vrbicelli ſtagnum frequens reperitur: agrotto nominant*. Hæc quantum fidei mereantur haud ſcio: hoc ſcio, p *Matthioli* populares, vix pictos aliquando Onocrotalos vidiſſe, qui ſi ibi frequentes eſſent, *Romæ* & alijs *Italiæ* locis non tam peregrini æſtimaren Alijs dicuntur *Padum*, alijs *Mantuanum* lacum amare; quibuſdam *Danubij* colæ perhibentur. Quod ſi ita eſt, non ſubitò tamen *Ariſtotelis Pelecan* f *Onocrotalus*; quòd hoc authore *Pelecan* à *Strymone* ad *Iſtrum* ſeu *Danubium* gret, cum & in *Danubio* frequenter *Platea* ſiue *Cochlearia*, nonnullis P credita, capiatur.

In Danubio ſæpe videntur.

Onocrotalus 40. annis in aula Bauarica vixit & mirè muſica harmonia capiebatur.

Retulit mihi Nobilis Dominus *Ioannes Carolus Schaad*, quem ſupra qu dum de *Lynce* agerem, laudaui; tres olim in *Danubio* qui *Bauariam* interfluit *crotalos* globulis bombardicis petitos fuiſſe, & duobus interfectis, tertium a viuum, ad Sereniſſimi *Bauariæ Ducis* Aulam perlatum, ibidem annos qu ginta integros vixiſſe, hominum conuerſatione apprimè, & muſicâ tam v quàm inſtrumentali mirè delectatum fuiſſe. Canentibus enim, ac tubis gentibus, libentiſſimè aſſiſtebat, & erecto capite, atque inclinatâ ad muſi aure, qui tamen ipſe aſininum dicitur ruditum edere, dulciſſimam illam rum harmoniam hauriebat. Confirmant hęc illa, quę apud *Aldrouandum* le tur de ætate *Onocrotali*, qui *Mechliniæ* quinquaginta annis altus fuit, & octu narius certò credebatur.

Georgius Grembſius primarius Electoris Bauarię Medicus.

In Bauaria ſæpe videntur.

Danubium præcipuè amant.

In noua Hiſpania nidulātur.

Cum autem ſciſcitarer ego, an *Bauariæ* incolæ eſſent eiuſmodi aues, à *gio Grembſio* populari meo, & Sereniſsimi Electoris *Bauariæ* doctiſsimo Ar tro & Conſiliario, his ille verbis reſpondit. *De Onocrotalo hoc ſcias velim, auem non eſſe Bauariæ indigenam. Cum enim Sereniſſimi noſtri Electoris aucupe terrogarem, an in Bauaria nidificaret, hoc ad vnum omnes negarunt, ſed à marit ſubinde locis huc aduolare, tam in Danubio, quàm alijs Bauariæ lacubus capi, aſſereb Præter piſces nihil vorare aliud. Memini me* Bambergæ, *dum puer adhuc eſſem, i Peninſulam Geierſvverd dictam, eiuſmodi auem, cum oblongo collo, & enormi gutt meo & aliorum plurium cum ſtupore vidiſſe*. Plurimæ etiam circa Danubi in *Vngaria* conſpiciuntur, minus plures in *Croatia*; & pauciores in *Polonia Heluetia* rariſsimè capiuntur. *In Ægypto ſæpe Onocrotalorum greges ſe vidiſſe nius* memorat. *Orientales* etiam, Author de *Natura rerum*, facit. In *Finlandi* rò, & Septentrionalibus regionibus, *Olaus magnus* frequentes enumerat.

min

is ratio huic noſtræ Aui hic præfixi *Nouæ Hiſpaniæ* incolam eſſe ſimiliter uincit. *Ouiedus* quoque in Summaria ſua Indiarum Occident. *Hiſtoria*, & præcipuè tractus, qui *Terra ferma* Hiſpanis appellatur, animalia enarrans, recordatur *Alcatraz* ibi dictæ, ſimilis planè *Onocrotalo* eiuſmodi, qualem *Bruxellis* prandente *Carolo V.* ad iocum productum viderat, magna elui piſcibus & aquà plenà, roſtro ſuo piſcantem, & piſces integros rantem; Auem ait eſſe aquaticam & marinam, anſerinos pedes hatem. Horum *Americanorum* autem *Onocrotalorum* ſcribit maximum ſæpeero gregem conſpici volantem, circa *Panamam* præcipuè, vbi mirum, & ndum ad fluxum & refluxum maris habitatoribus ſpectaculum præbeatur. um enim Oceano intumeſcente, & ad *Panamam* appellente, ingens piſcium *lorum* aceruus & alluuies ſimul congregetur, infinita *Onocrotalorum* eorun multitudo aerem ibi obnubilat, qui in mare ſe modò præcipites dant, vt culos ſuffurentur, modò in aera ſe ſubleuant, vt illis tutò veſcantur, idq ue cs repetunt, donec diræ ſuæ fami ſatis parentauerint. Sed quod adhuc mad ſpectatorum voluptatem facit, hoc eſt: quod aliæ ibidem grandes admo, & rapaciſsimæ volucres dimorentur, *Caudæ infurcatæ* dictæ, quæ mirum quam *Onocrotalos* hoſce perſequantur, vt coacti etiam ſint piſcium prædam mere, quam aues rapaciſsimæ illæ priuſquam in mare decidat, inter volann in aere piſcantur. Subiungit demum tantum ibi *Onocrotalorum* numerum riri, vt *Chriſtiani* ad ſcopulos, & inſulas *Panamæ* vicinas ſubinde mittant, os volatui adhuc ineptos deprædatum, quibus nauiculas & Canoas ſuas imnt, domumq. reportent. Verùm cum propter nimium hi adipem haudquam eſui ſint idonei, eundem liquant & lucernarum vſui adhibent. Noaque & veteri Orbi haud deſunt huiuſmodi volucres. Ita vt *Onocrotalus* iure ito dici poſſit *Coſmopolitanus*, hoc eſt vniuerſi orbis terrarum ciuis & incola. nſignes adeò duæ in *Onocrotalis* Mexicanis notæ eluceſcunt, vt per has à notibus primà ſtatim facie, à quouis etiam internoſcantur. Intuere ſi placet, *ndum*: quid huic cum *Oloribus* ſimilitudinis quæſo eſt? à quibus Plinius tan vix *Onocrotalos* diſtare aiebat, niſi illo è faucibus altero veluti vteri generopendente. Habet enim *Cygnus* collum longum: ſecundus hic *Onocrotalus* er breuiſſimum, nec roſtrum adeò erectum, quod ſupra quoque inſinuaui. *nus* autem à *ſecundo*, & noſtri ſimiliter Orbis Onocrotalis, roſtro ſuo denlato, maniſeſto ſatis diſcrimine ſeparatur.

Aldrouandus in ſui anatome *Onocrotali*, conſpectam ſibi fuiſſe ait ſuperioris romandibulam *Plantaginis* anguſtifoliæ, quinquenerulæ dictæ, intus exa figuram expreſſam gerentem, excurrentibus per eam quinque lineis, quæ aſperæ fuerint, ac veluti oblonga tubercula, ſe crediſſe eadem huic aui data, vt comprimendo piſces ad inferiorem mandibulam, totidem veluti tibus illos interimeret. Aſt noſtri huius *Onocrotali* longè diuerſior eſt figuoſtri, quod euidentibus ſanè dentibus eſt conſpicuum, tam ſupra enim m infrà, roſtri margines dentiformibus apicibus inſigniuntur. imiles dentatas aues apud eundem reperio *Aldrouandum*, *Mergum* nimirum *batum*, in quo dentes eſſe ſcribit duros, firmos, ſerratos & retrorſum flexos.

Hoc

Ouiedus Onocrotalos in Indiæ Occident. Terra firma ait eſſe.

Quomodo ibi piſces ſuffurentur.

Onocrotalus eſt Coſmopolitanus hoc eſt vniuerſi orbis ciuis.

Duæ notæ quibus Mexicani a noſtris Onocrotalis diſtinguuntur.

Noſtri Onocrotali habent tubercula quædam loco dentium.

Aliæ dentatæ aues apud Aldrouandum.

Hoc ipſum in aue *Fibro Bellonij* reperitur. *Anſeres* quoque ſerratis eſſe den ſcimus, quos elegantiſſimis apud *Petronium Arbitrum* verbis, *Encolpius* ille larum dux, nobis deſcripſit. *Vix ad caſæ*, inquit, *hoſtiolum proceſſeram, cum ec Anſeres ſacri, qui vt puto, medio die ſolebāt ab anu diaria exigere, impetum in me fa fœdèq. ac veluti rabioſo ſtridore circumſiſtunt trepidantem, atque alius tunicam r lacerat, alius vincula calciamentorum reſoluit, ac trahit: vnus etiam dux ac ma ſæuitiæ non dubitat crus meum ſerrato vexare morſu.* Cardanus tamen lib. 10. *litatum*, inter omnia animantia minimo eſſe capite aues ob volatum vo Ad huius paruitatem duo ait ſequi: primum, vt ſtolidæ eſſent; alterum vt tibus carerent.

Hunc Scaliger refutat.

Hunc *Scaliger* Exercit. 241. more ſuo ſalsè ridet. Et ne de paruitate capiti quicquam aduerſus ipſum ex eodem *Scaligero* afferam, dentes ait eſſe & au *Diomedeis*, & *Anſerino* generi, & alteri illi *Cornicis* magnitudine Oceani inc quæ Balænæ os hiantis ingrediatur, vētriculum erodat, cor petat, & tam va belluam interficiat, quæ à fluctibus eiecta poſtmodum & ſecta, aues eiuſn viuas intra ſe nutritas plures habeat pinguiſſimas, & in cibis gratiſſimas.

Cardanus à Plinio defenditur.

Non deſtituitur ſuo interim patrocinio *Cardanus*. *Plinius* enim grauiſſi author lib. 11. cap. 37. *Volucrium nulli*, inquit, *dentes præter Veſpertilionem.* V autē, & alueolis ſuis infixos *Veſpertilioni* dentes eſſe, meum inter murem & a ambigentis huius animalis Sceleton oſtendit, quod maiore ideo eſt indu filo argenteo connexum, quia ſubtiliſſimis à Natura fuit officulis compact

Veſpertilionis meū Sceleton monſtrat huic cum auibus nihil eſſe cōmune.

Sed quid *Veſpertilioni* cū auibus commune eſt, ſi ſolum excipias volatum? H enim nec pēnæ, nec veræ ſunt alę, nec pedes habet auium. Adſunt præterea ra, & eſt viuipara beſtiola, & caudam inſignem trahit, quæ quoniam non ni Sceleto videtur, aliquibus deeſſe fuit credita. Eſtque vt vno dicam verbo, *volans*. Poterat igitur abſoluto potius ſermone *Plinius nullam auem dentatam* pronuntiare. Nam eiuſmodi veros dentes in nulla adhuc volucri inueni, rum plures tamen & vidi, & aperui. Quid igitur? monſtrane Naturæ fueri quas aues dentibus minaces exhibemus?

Aues veræ non habēt dentes veros.

Quid ad hanc controuerſiam reſpondēdum.

At non libet hìc omnem dentium notionem excutere, fiet id alio m commodo loco. Hac ſola puto, controuerſiam hanc diſtinctione interea pitum iri: ſi dicamus nempe, analogicè quoſdam dentes dici, quòd aliqu cum veris ſimilitudinem, tam ſi ipſam figuram intuearis, quàm ſi actione reſpicias, gerant.

Dentes igitur quoque nominabuntur, licet haudquaquam alueolis in per gomphoſin, ex illis vel arte eximi poſſint, vel morbo vetuſtateue excid ſoleant, quemadmodum in perfectis pleriſque quadrupedibus vſuuenit: ex ipſa vel maxilla, vel roſtro exorti non contigui, ſed continui illis, Serræ cuius denticulatæ figuram exhibeant, non formà vt in noſtris fit dentibus, ſtincti, nec ad determinata ac varia maſticationis officia diſtributi. Con denda enim nonnunquam videtur Naturæ etiam, non Oratoribus ſolumn do & Poetis metaphoræ vſus, ſi loco hæc verorum dentium præſertim, pin quibuſdam dentiformibus abutatur. Quinetiam abſque his ſolà labroru acutiē ad frangendum, & ſcindendum in nonnullis tantùm pollet, vt denti

Natura nonnunquam metaphora vtitur.

nihi

il concedant. Noui, cum quidam temerario prorſus auſu, ex *Teſtudinis* rinæ maximæ ore, preſſum adhuc, fixumq. *Truttæ* caput (nam plurimis alijs *Truttis*, capita ſaltem, in piſcina quædam morſu præſciderat) extra- ſatageret, nec dentes eius, quod nullos haberet, pertimeſceret; huic ſemipol- m ſubitò à beſtia hac præmorſum fuiſſe, ſine dentibus quidem, aſt non vicario dentium inſtrumento, nouaculæ inſtar ferme incidente. Habet n hæc roſtri margines præacutos, itaque artificiosè compoſitos, vt inferio- ſimplices à ſuperioribus bifidis, pyxidis modo recipiantur, & arctè adeò dantur, vt quicquid apprehendant, diuidant neceſſe ſit, atque commi- nt. Sunt mihi tam marinæ, quàm terreſtris exquiſita ſceleta *Teſtudinum*: in bus hoc mirabile valde extiterit, quòd *Pulmones* nō in medio ventre ſeu tho- , verùm ſub diaphragmate, inuſitatiſſimo Naturæ ordine, repererim. De rum anatome alia vice. Hoc meum magis magiſq. *Paradoxon* interim roborat, *nullum à pulmonibus receptum aerem cor ingredi*, de qua re ſupra ali- d, dum de *vitulo bicipite* agerem commentus fui.

Roſtrum acutiſsimũ loco dentium Teſtudine datum.

Pulmones in ventre inferiore Teſtudinibus.

Sed hic mirari ſubit, cur *Onocrotalo Mexicano* dentes dati fuerint, qui ad in pleriſque alijs animantibus inſeruiunt officia, ad vocem inquam expla- dam, maſticationē iuuandam, & vim aduerſus alia animalia propulſandam. qui vox noſtris etiam edentulis eſt Onocrotalis: maſticatio molaribus potiùs m ſerratis, quales hìc conſpiciuntur, fit dentibus: defenſio verò exertis tri- a eſt, *exerti autem nulli ſunt, quibus ſerrati*, Plinio teſte: nec auis hæc nō- multum eſt belligera, vt exertis egeat dentibus. At natura nihil fruſtra mo- r. Quid igitur ſtabiliendum? *Plinius* idem lib. 11. cap. 37. *Præterea in os gentes ſunt dentes*, ait, *ne excidant cibi, nullum habentibus retinendi adminiculum*. uſmodi planè ſunt dentes huic *Onocrotalo* exotico in os recurui, vt his ca- commodiùs, retineat faciliùs, deglutiat perfectiùs.

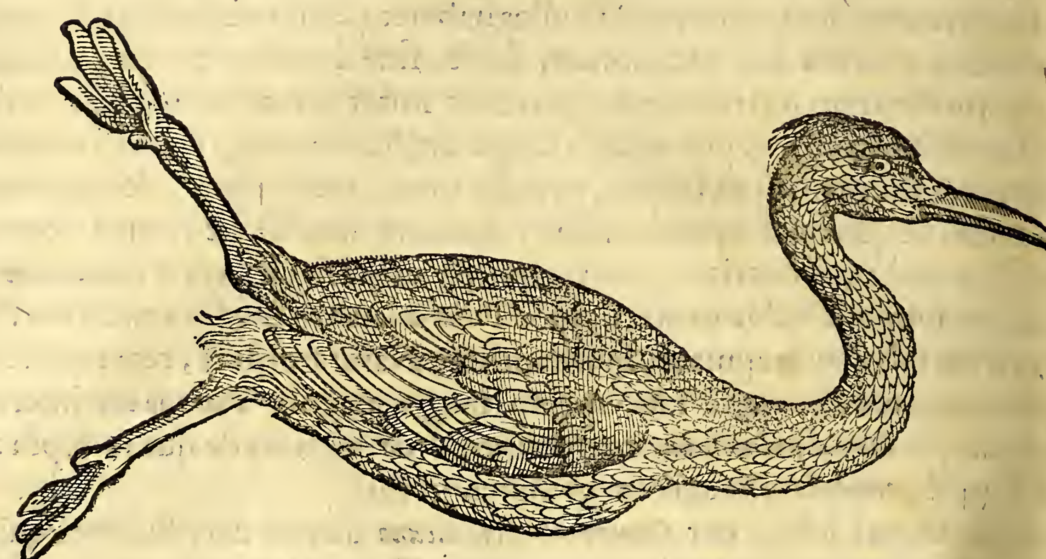
Cui vſui eſſe poſſitn dētes Onocrotali.

t tales prorſus in os vergentes dati ſunt dentes etiam inter piſces voraciſſi- & anthropophago, *Lamiæ* inquam ſeu *Carchariæ*, veluti cum admiratione in ite carnibus denudato vidi ſeſquipedalis tantùm longitudinis, quod in *Caſ- Putei Lyncei*, iam ſæpius laudati muſæo adſeruatur. Hoc quatuor ſolummo- dentium ordinibus eſt inſtructum, & ob id vt conijcio iuuenculæ alicui fuit tum, cum ſex alioquin ordines habeat, & ad eam, beſtia hæc *Cerberum* in- alem rictu ſuo terribiliſſimo æmulans, immenſitatem excreſcat, vt *Ron- ius* ſcripſerit; aliquando *Maſſiliæ Nicææ* captas fuiſſe *Lamias*, in quarum riculo homo loricatus inuentus fuerit. Quinimo ſeipſum, ait, in *Santonico* ę eam oris gulæq. vaſtitate *Lamiam* conſpexiſſe, vt hominem etiam obeſum limè capere potuerit, & canes ventriculum eius, piſcium reliquias voraturi re commodè valuerint. Quare exiſtimare ſe *Ionam* in eiuſmodi piſcis ven- lo, diuinà prouidentià viuum triduo cōſeruatum fuiſſe. Sunt igitur huiuſ- li ſerrati dentes, non ad maſticandum, ſed rapiēdum potius, & eſcæ ſuæ vul- raptim infligendum, a Natura effecti. Hinc non eſt mirum, alicui ex *Ono- lis* etiam *Americanis* noſtris, voraciori quippe animali, ex rapto furtim, & iximus in fluxu ac refluxu maris *Sardarum* prædà viuenti, tales etiam den- onceſſos fuiſſe. Et ſic finio, plura qui velit *Aldrouandum* adeat.

Terribiles dentes & rictus in Lamia.

A C I T L I

Mergus Americanus.

IO. FABRI LYNCEI DESCRIPTIO.

M*ERGORVM* familiæ aggregari hanc auem debere, tius videtur corporis habitus præſeferre. Penitus enim *Anates* pertinere eam, roſtrum refragatur, quod mini largum, ſed omnino acutum longumq. hic exiſtit. Ni cat autem, niſi quòd extremitatem verſus luteolum Oculi flammantes cum nigerrima pupilla. Superior p capitis cum criſta ad collum reflexa, ad fuſcedinem tend quo colore ſuperior quoque pars corporis tingitur. Alarum pennæ maio in marginibus albicant. Cauda, quàm reliquum corpus, dilutioris nigriuſc eſt coloris. Inferior tamen colli, ventriſque regio plumis albentibus veſtit Inſtar *Anatis* pedes gerit, tres in digitos quidem diuiſos, (calce ſua addit a) ſed membranâ ſimul coriaceâ, & latiuſculâ coniunctos natationi idoneos. Cr pedeſque eiuſdem ſunt coloris, caſtanei nimirum. Notandum hìc, roſtrum lo gius paulo, & acutum magis, quàm ſculptum eſt, in pictura proſtare.

SCHOLIA EIVSDEM.

QVò penitiùs in hoc aquaticarum auium pelagus, piſcandi illas, capta diq. gratiâ me promoueo, eò in Syrtes magis incido laborioſas, & obſc rato cælo meras palpo tenebras. Hanc enim, quam præ manibus habemus, loribus ſuis egregiè depictam, & membrorum proportione ſua aptè ſcripta in *Mergorum* genere reponendã eſſe Auem, animus diu ſuaſit, nec adhuc pe tùs diſſuadet. Aſt cum *Mergis* interim ipſis, & ego mergor, & dũ auxilium à terum noſtrorum monumentis imploro, auxiliatricem quidem hi manum hi porrigere tentant, verùm ambo demum à vorticibus illis obſcuritatum perplexitatum inuolucris, quæ oſcitantia nobis antiquorum in deſcriber auibus peperit, prorſus abſorbemur.

Videtur hæc auis ad mergos pertinere.

Sed de Mergis apud veteres maxima eſt difficultas.

I

In primis enim, cum *Mergi* vocabulum haud Græcæ ſit originis, & à Græ-
illis ſcientiarum culminibus *Ariſtotele* præcipuè, nos pleraq. nunc tempo-
mutuemur, variæ Iuniorum qui *Græcos* interpretati ſunt, natæ fuerunt Dubitatur quæ vox Græca latinis Mergũ ſignet.
nionès, quænam vox Græca, *Mergos* ſignificare debeat. *Mergos* enim vbiuis
aquis obuias volucres quin veteres Græci nouerint, extra omnem contro-
ſiam eſſe debet. Sed cum & *Anates* aquis ſe mergant, & *Mergis* vulgò, hoc
npore ita appellatis, in pluribus ſignis ſint ſimillimæ, hinc non leuis & hæc
bitatio orta fuit: an *Mergorum* etiam nomine *Anates* donare æquum eſſet.
Ariſtoteles lib. 2. cap. 1. vbi aquaticorum animalium differentias aſſignat,
er ea, quæ in aqua quidem degunt, in hac victum, ſed non aquam pro victu
iunt, nec ibi pariunt, etiam *Mergum* collocat, Græcà voce *Aethiam* eum ap- Putant aliqui Mergũ eſse Ariſto telis Aethiam.
ans: hanc enim vocem & *Gaza* & *Scaliger* ita vertunt. Et hic quidem eo lo-
Mergum, inquit, *Latini, quoniam mare agat: hoc enim eſt mergere, Græci à*
re fuſco αἴθυια. *Eſt autem ſub vno ſummo genere cum Ardeis*. Atqui hoc ipſum
ligeri argumentum, *Aethiam Ariſtotelis* eſſe *Mergum* à colore fuſco quẽ *Mer-*
obtinet, deſumptum; vnde & nomen *Aethiopibus* datum, perſuaſit forſan
ardo Vuotono Anglo cap. 144. lib. 7. de different. animal. pro *Aethia Ariſtotelis* Alij per Aethiam alias aues ſignant.
nicem marinam potius reponẽdam eſſe. *Eandem eſſe*, inquit, *Aethiam cum* Κορώνη
ſια, id eſt, cũ Cornice marina: Authores ſunt Heſichius & Suidas: Quãuis rurſus
hiam & *Cornicem marinã* ſeparet *Arrianus*, vt apud eundẽ legere eſt *Vuotonum*.
Aldrouandus & ipſe audiendus: *Ornithologus*, inquit, *ex cuiuſdam eruditi*
ani relatu Mergum coruum marinum (*Cueruo marino*) *Hiſpanis appellari aſ-*
. *Sed hoc nomen apud eos vnam tantum fortè Mergi ſpeciem ſignificat; il-*
ſcilicet, quam Mergum magnum, nigrum, & Carbonem aquaticum Albertus vo-
& multi Ariſtotelis Coracem ſeu coruum marinum eſſe volunt. Idem de Anglorum
morant eſt dicendum. Sed idem *Aldrouandus* ait poſtea, hìc more ſuo cuique
n ſe relinquere iudicium, cum nihil certi hìc ſtatui poſſe videatur. Quid?
d aliqui, vt *Perionius*, credunt *Virgilium Fulicas* appellare, quas *Aratus*
ias dicit. Alij, inter quos *Scaliger* quoque, exiſtimant *Mergos* ad *Ardeas* per-
re. *Bellonius* aliam ac peculiarem auẽ producit, in *Creta* vrinari ſolitam, di-
im à *Cormorant* & reliquis *Mergis*, eamq. *Ariſtotelis Aethiam* eſſe arbitratur.
uc facit non exigui momenti argumentum, quòd *Ariſtoteles* lib. 5. cap. 9. Argumentum ex Plinio Aethiã & Mergum eſse differẽtes.
An. dixerit, *Mergi* (hoc eſt Æthiæ) *& Gauiæ ſaxis maritimis oua bina, ter-*
ponunt. Plinius verò lib. 10. cap. 22. *Mergos* ſuos in arboribus nidificare
ſerit. Ex quo loco cogere nonnulli volunt, *Mergos Latinos* non eſſe *Aethias*
Græcos, cum aues quæ in marinis ſcopulis nidos fabricant, quàm maximè
re videantur ab illis, quæ in arboribus pariunt. Quamuis hoc ego tanti
faciam, cum *Plinij* hæc ibi verba legantur. *Gauiæ in petris nidificant, Mergi* Huic argumento reſpondetur.
in arboribus. Quaſi dicere velit, *Mergos*, & in ſaxis, & in arboribus nidum
re ſolere. *Anates* certè ſilueſtres ſiue lacuſtres, à quibus *Mergi* non mul-
ferunt, licet cõtinuò in aquis degãt, fide digniſſimorũ tamen, partim rela-
, partim experientià ipſa edoctus noui eas non modò turmatim in *Germa-*
x locis illis, vbi aquę gelu rigeſcũt, & corio duriſſimo claudũtur, diſcedere,
iora loca petere, & in itinere ſępe integros agros herbis ſatis luxuriantes

 denu-

denudare,& herbam illam ad radicē vſque demetere ac deuorare: ſed ſua ſe per oua in proximis arboribus veteribus ponere, ibique, ne à maribus reperi tur, abſcondere. Mares enim harum vbi oua inuenerint, frangunt, & de rant, vt ſuis cum fæmellis denuo coire queant. Excluſis verò pullis, vnum p alterum ore arripientes in vicinum deportant lacum, donec omnes cōgrega rint. Deinde matres per totum diem pullos comitantur, donec pennis hi c pore tecti liberè natare, ſecurè auolare, & cibum ſua ſponte quærere leant. Interea tam ardenti ſuos amore pullos proſequuntur, vt licet fugent redeant tamen ſubitò, ipſoſque imbelles filios ſub alis, ab omnibus tutos in dijs tegant, & quantum licet, tueantur.

Aquaticæ aues etiam in ſicco oua ponūt.

Sed non eſt mirum aquaticas aues etiam ad ſicca concedere. Nam *Virgil* etiam lib. 5. *Æneidos* ipſos gaudere *Mergos* locis ſiccis nouit, cum *apricos* eos verbis, *& apricis ſtatio gratiſſima Mergis*, vocat: licet hoc ita *Aldrouandus* i terpretetur, quod ament loca ideo aprica, vt ſicceſcant, cum aquis contin fere immergantur. Mirum hoc magis eſt, quod mihi iucundum ſimul & ri culum præbuit ſpectaculum: cum viderem *gallinam*, terreſtrem volucrem, q pullos *Anatinos* excluſerat, quæq. eos ceu mater aſcititia comitaretur, quan iam ad paludem forte fortuna anaticulæ illæ prima vice perueniſſent, & r lictis pullis gallinaceis ſocijs ſuis, *Natura* duce, aquas petijſſent; cum vid rem inquam, *gallinam* eam hæſitantem diu, gemebundam, glocitantem, & a ticulas ſuas euocantem: tandem, quòd plus apud has Naturæ motus, ceu ve matris amor & inſtinctus poſſet, quàm affectus quo in nouercam veluti ſua *gallinam* inquam nutriculam, ferebantur, redire noluiſſe comperi. Vnde & *g lina* aduerſus naturalem ſuam inclinationem, materno potius amore, quàm n uercali odio commota, aquam ingreſſa & ipſa, & aliquouſque anaticulas il natando comitata fuit.

Gallina terreſtris volucris etiā aquas petijt.

Verumenimuero nondum de *Mergo* ſopita hæc lis tota eſt: nouum hic e ex *Ouidio* argumentum, & nouum ſimul emergere *Mergum* procurabo. Cù *Æſacus* regia progenie ſatus, nymphen adamaſſet *Heſperien*, hæcq. inſectant fugiſſet, & à *Colubro* morſa interijſſet; *Æſacus* dolore motus, vt mortem ſibi mul conſciſceret, è ſcopulo in mare ſe præcipitem dedit. Sed huius *Tethys* mi rata cadētis, molliter ipſum excepit, & plumis texit, & in *Mergum* vertit. Qu dū ille ægrè ferret, & mori continuò tentaret, ſub mare repetitis vicibus merg batur. Huius deſcriptionē ex *Ouidij* libri vndecimi fine *Metamorphoſeon*, cum noſtrum iuuentum mirè faciat, huc adferre planè neceſſarium eſt. Ait igitu

Authoris nouus Mergus ex Ouidio allatus.

Hic ex libris Metamorphoſeon deſcribitur.

Indignatur amans ſe inuitum viuere cogi,
Obſtariq. animæ, miſera de ſede volenti
Exire, vtque nouas humeris aſſumpſerat alas,
Subuolat, atque iterum corpus ſuper æquora mittit.
Pluma leuat caſus, furit Æſacus, inque profundum
Pronus abit, lethiq. viam ſine fine retentat;
Fecit amor maciem: longa internodia crurum,
Longa manet ceruix, caput eſt à corpore longè.
Aequor amat, nomenq. manet, quia mergitur illo.

Conſi-

nſiderandi hi quoque diligenter ſunt, qui in principio huius fabulæ legun-
verſus:

Protinus aut idem, ſi fors tulit, hic quoque dixit,
Quem mare carpentem ſubſtrictaq. crura gerentem.
Aſpicis, (oſtendens ſpatioſum in guttura mergum)
Regia progenies, &c.

c profectò verba, niſi omnia me fallunt deſcripta ſigna, minimè nobis depingunt auem, quam hoc tempore pro *Mergo* venditamus. Quare lo- hic *Ouidianus* etiam *Aldrouando* negotium faceſſit: ob id inquit, *peculiarem Mergum deſcribi: quis autem ille ſit, vnicuique ex his Ouidij verbis hariolari licitum* Certum enim eſt, noſtris vulgaribus *Mergis collum* nec adeò productum, *longa internodia crurum* eſſe, quin ab *anatum* cruribus non multùm ea rece- e. Et propterea *Ornithologus* dicebat, veteres non plura *Mergorum* genera fe- e, quòd cum *Anatibus* ea confuderint. Sunt enim *Mergis* noſtris crura admodum abſoluta, & breuiora potiùs, & non eodem ſitu, ſed po- iùs: quamobrem incommodè ingrediuntur. Et vt lib. de *Natura rerum* tur: *pedes habent in cauda, ita, vt in terra ſtantes inſtar hominis pectus erectum ferant.*

Ouidij Mergus non poteſt eſſe ille, quem nūc ita vocamus.

Rationes afferuntur.

An autem *Ouidianus* hic *Mergus* tam affabrè deſcriptus, ſit idem cum *Virgi-* & *Lucretiano* (hi ambo Poetæ enim non corporis figuram, ſed clamorem ùs deſignant, varium pro varia tempeſtate) adhuc valde eſt ignotum. Et *gilius* quidem Georgicor. lib. 1.

Iam ſibi tum curuis malè temperat vnda carinis,
Cum medio celeres reuolant ex æquore Mergi,
Clamoremque ferunt ad littora, cumque marinæ
In ſicco ludunt Fulicæ.

Dubitatur an Virgilij & Lucretij mergi ſint ijdem cum Ouidiano

etius autem lib. 5.

Accipitres atque oſſifragæ, mergiq. marinis
Fluctibus in ſalſo victum, vitamq. petentes,
Longè alias alio iaciunt in tempore voces,
Et cum de victu certant prædaque repugnant,
Et partim mutant cum tempeſtatibus vna
Raucisonos cantus.

cum animo meo probè conſideranti omnia, in mentem venit; nullam ex uibus, quas *Aldrouandus*, & ante hunc *Ornithologus Germanus* pro *Mergis* ripſerunt, verum *Ouidianum Mergum* eſſe. Quare quouis contendere pi- e auſim, nulli aptiùs aliti, carminibus ſupra delineatam formam, quàm quæ omnibus nunc *Ciconia nigra* vocatur, conuenire. Videtur hanc meam ecturam *Oppianus* quoque ratam habere, cuius verba (cum is ad ma- mihi iam haud ſit) ex *Aldrouando* recitabo. *Æthiæ* (has mergos ple- vertunt) *inſatiabiles ſunt*, ait, *& maximè voraces, piſces ingeſtos mox al- ddunt, atque etiam viuos nonnunquam. Solæ inter amphibias aues voli- piſcantur, ita vt ſimul vtrumque faciant. Congros, Anguillas, & alios lu- læueſq. piſces deglutiunt. Alios quoque piſces Delphinorum & Canicularum in-*

Probabile valde eſt Ciconiam nigram dictam, eſſe Ouidij mergum.

Rationes huius afferuntur.

 ſtar

ſtar perſequuntur. Ex his luce clarius eſt meridiana: *Æthiam*, ſiue *Mergum* h
in magnarum ſubſellijs auium volitare, cum *Congros Anguillaſq.* poſſit &
uas deuorare, & viuentes per aluum reddere. Hoc autem *Ciconias* albas fa
tare (quibus *nigræ* magnitudine reſpondent) *Germani* norunt, quibus auis l
eſt communiſſima. In vulgò dictis *Mergis* tam maioribus quã minoribus,
Ciconijs & Pauonibus ſæpe per podicem viui deglutiti ſerpentes exeunt.
quid hactenus minimè eſt animaduerſum; vt qui corporis mole longè à C
nijs ſuperantur. Noui, qui autopſià didicerunt, *Ciconias*, & *Pauones*, cum
pius ſerpentes, quos deglutiuerant, per podicem viui illis exijſſent, erecto v
pygio adparietem, tam diu anũ applicuiſſe ne inuitis elaberentur, donec ſen
ſent nempe intus ſerpentem demortuũ fuiſſe. Vocamus autẽ *Ciconiam* comn
Quæ differentia ſit inter Ciconiam nigrã & albam.
ni nomine *Albam*, licet nigris quoq. pẽnis veſtiatur. *Nigram* verò *marinam* h
Ciconiam, quam *Ouidij Mergum* credimus eſſe, quòd excepto ventre, tota nig
cet: albis vero nigriſque alarũ pennis altera illa *Germaniæ* & *Galliæ* commu
ſima, in *Italia* verò rariſſima, adornatur. Ego ſanè viginti octo his annis, q
Ciconię albæ in Germania frequẽtiſſimę, in Italia rariſſimæ.
Romæ egi, non niſi ſemel, & vnicam quidem albam in culmine *Turris Comit*
(*Torre di Conti* vulgò) conſpexi *Ciconiam*, neſcio quo vento huc perlatam. *Ala*
uandus quoque *Italus* ſe nondum, iam tamen ſenex capularis, *Ciconiam* (qu
ager hanc *Bononienſis* non alat) vidiſſe fatebatur. Sed mirandum prorſus: cũ
Vnam ſolã author Romæ vidit in viginti octo annis.
certum ſit *Ciconias* ante hyemis aduentum, ex *Germania* ad loca tepidiora,
calidiora migrare; *Italia* autem *Germaniæ* ſit contigua, & calidior, quòd l
non peruolent. Quare optimè *Plinius* dixit lib. 10. cap. 20. *Ciconiæ quonam è*
co veniant, aut quò ſe referant, incompertum adhuc eſt. E longinquo venire non dubi
Ciconiæ, neſcitur vnde veniãt, & quò abeant.
eodem quo Grues modo, illas hyemis, has æſtatis aduenas. *Ariſtoteles* quoque lib
Hiſt. anim; cap. 16. inter aues quæ hyeme latent, & *Ciconiam* numerat.
rùm apud *Ariſtotelem* capitis huius ſenſus adeò latet, vt neque *Gaza*, nequ
Niphus, neque *Scaliger* illum ſatis hactenus eruere potuerint, quos adire po
ris interpretes. Atque de *Ciconia alba* hæc obiter dicta ſatis ſint.

Nigræ Ciconiæ, ſiue Mergi Ouidiani exacta deſcriptio.
Nigram verò *Ciconiam*, ſiue *Mergum* hunc noſtrum *Ouidianum* diligen
deſcribere lubet, cum hunc domi meæ & exenterari, & perpolitum ex hoc S
leton, integrum inter alia plura adhuc exiſtens, erigi curauerim. Huius lon
tudo à roſtri cuſpide ad pedes vſque, ſex cum dimidia, eſt ſpithamarum, qu
Author habet Sceleton huius.
eandem menſuram expanſæ alæ conficiunt. *Roſtrum* ſolum, (in quo lingua
brubens & breuis conſpicitur,) *Romanum* pedem eſt longum, duarum v
ſpithamarum crura ſunt. Capacitas *gulæ* tanta erat, vt aue per pedes appen
ex eadem ſua ſponte *rana* grandis excideret, & adhuc quatuor integræ in e
ingluuie reperirentur. In *ſtomacho* verò ex duriore carne compacto, oſſicu
erant plurima *ranarum*, & exucca quædam maſſa, fimo haud abſimlis. C
uix etiam ſeſquiſpithamam erat longa. *Pedes* & *crura* macilenta. Quæ omn
Ouidianæ deſcriptioni apprimè quadrant:

——————— *ſubſtrictaque crura gerentem*,

Ouidij delineatio examinatur.
Hoc eſt, non in breuitatem contracta: ſed macra, & exilia, veluti *ſubſtricta*
hoc eſt, aridam pellem & cutem dicimus. Dixerat enim poſtea *Ouidius*:
amor maciem. Et addit, *Aſpicis* (*oſtendens ſpatioſum in gutture mergum*) Hoc
tantæ capacitatis *gulam, vt & ranas* integras, eaſque plures, & vt *Oppi*

vu

, viuas quoque *Anguillas* & *Congros* ingurgitare valeat. Hunc *Mergum* quo-noſtrum,ſiue *Ciconiam nigram*, vt iam à me annotatum eſt, inſinuare vo-, vbi dixit,idem *Naſo*: *Longa manet ceruix, caput eſt à corpore longè*. Adſunt ium *longa internodia crurum*. Solum pennarum colorem *Ouidius* nobis haud inxit; qui talis eſt, vt & ipſum ego examinaui, & ad viuum artifice picto-ſui manu, coloribus exprimi curauit ſæpe iam memoratus *Caſſianus Puteus* er *Lynceus*. Alarum,dorſiq.totius color ſubniger eſt,vſque ad ventrẽ imum. : tamen nigredo ſubcæruleo, purpureoq. licet obſcuriore,colore eſt mixta, prædominante fuſcedine, in maioribus præcipuè alarum pennis. Collum rſi colore iam ampliùs recedit, & gratiſsima quadam ſubcærulei, purpu-rubeſcentis, ſubuireſcentiſq: miſcela oculos mirè delectat. In *Columba-Anatumq.* collo eundem repereris florentem colorem. Et quoniam non inferior ventris regio longè ſub pectore incipiens, plumas habet albican-& molliores; auis tota, nigra potiùs propterea,quàm alba appellatur. Gra-mus eſt in oculorum orbita, in toto roſtro, in cruribus, pedibuſq puni-, & *Minium* antiquorum, ſiue *Cinabrium* noſtrum æmulans rubor: quæ ia ſimul iuncta, hoc eſt, magnifica corporis totius ſtructura, & ex varijs ndiſq. coloribus compoſita ſymmetria,auem oculis noſtris exhibent ele-tiſſimam. Non eſt quidem omnino *palmipes*, vt *Anates*; ſed tres pedum di-tenaci tamen ad medietatem vſque membrana cõnectuntur,calce ſua retro longa, & vngue forti roborata. Quare non ſine ratione *Oppianus Æthiam* c *amphibiam* dixit, quòd nempe volando, & natando ſibi victum indagare it. Et *Ornithologus* ideo in *Heluetia* hanc reperiri in ſiluoſis,montanis, ſi-q. in fluuiatilibus locis, bene animaduertit.

Vocatur nigra & tamen non eſt verè nigra.

Cur vocetur amphibia.

Huic noſtræ opinioni robur addit, quòd à nullo veterum *Ciconia nigra* hæc gnata fuerit. Vnum enim genus ſolum *Ciconiarum*,album illud, quod in vr-s agit, in ſummis tectis, fumariorum cuſpidibus, & turrium apicibus ni-ædificat, ab *Ariſtotele* & *Plinio* proditum fuiſſe, animalium hiſtoriæ ab ip-editæ probè nobis conteſtantur. *Albertus* tamen hunc *Mergum* noſtrum *lianum Ciconijs* aſſociat, dorſo omnino nigram, ventre ſubalbam, & in locis habitatis ab hominibus,ſed in paludibus deſerti nidificare eam voluit. At lorem acutiore oculorum acie perluſtres, non eſt niger, qualis in veris *Ci-*; ſed ex varijs mixtus, qui *anatibus* nonnullis, *Indicis* præſertim dictis, eſt tus. Atque,vt ex aucupum noſtrorum mihi fide conſtat, paludibus,lacu-& maritimis ripis hæ aſſident aues, in has volant aquas rapinæ inhiantes, pe ſub has ſeſe mergentes piſcando vitam ſuſtentant. Non eſt admodum uens *Romæ* hæc auis, quæ nonnunquam tamen cum alijs maritimis aliti-in *Campo Floræ* venũ exponitur. Tã verò piſcoſum caro habet fœtorẽ ſapo-que,vt etiã *Felis* noſtra illã ſibi proiectam auerſaretur,nec attingere vellet. Neque eſt quod mihi obijcere quis poſſit:veros *Mergos* piſcibus potius,qui-inſidiantur, veſci; in hac autem *Ciconia nigra* nos nihil piſcium, ſed ranas as reperiſſe:Inſuper Ornithologus in ſua diſſecta hac *Ciconia nigra* inuenerit ſuilias quaſdam ſtercoroſas, cum reliquijs *ſcarabæorum*, vel *locuſtarum*, eo-dem nempe capita & vaginas; vnde conijcit eam tum herbis, tum cruſta

Ciconia nigra à veteribus non reperitur deſcripta.

Hæc circa paludes & loca maritima reperitur.

Caro habet piſcoſum odorẽ.

Varijs cibis veſcitur.

inte-

Hoc etiam Ciconiæ albæ faciunt, quæ ranas, ſerpentes & apes vorãt.

inſectis veſci *inſectis*. Exiſtimo enim non inter quadrupedia ſolummod quoque in volatilibus pamphaga quædam reperiri animalia. Nouimus *Cic albas* ſerpentibus, lacertis, ranis, non modò intentas & infenſas; & ob id in quibuſdam regionibus cautum eſſe, ne interficiantur, cum à venenatis purgent animalibus: ſed nouimus hoc quoque, inuiſas ſimul eſſe illis, qui al ria plurima habent, & mellificio dant operam: mirum eſt enim, quàm in *Apibus* damnum inferant, cum floribus inſidentes incautas adoriantur, & feſtim deglutiant, vt in earum ventribus myriades *Apum* non rarò rep fuerint. Quare huius gratià nocumenti, non arcentur modo à pratis, ſed ſ petis etiam petuntur nonnullis in locis, & prorſus necantur.

Cogẽte fame animalia non rarò edũt inſuetiſſima ſibi.

Exemplum de Talpis, quę carnes etiam vorant.

Verùm quid magis mirabile, quàm cogente fame aliquando ab homini non ſolùm, ſed viliſſimis quoque animalibus ea deuorari alimenta, quæ n quam priùs guſtauerunt? *Talpas* ſub terra viuentes ſolo radicum eſu vitam ducere certiſſimum eſt. Nuperrimè tamen binas viuentes captas, vig ti quatuor horarum ſpatio ex pede ſuſpenſas domi habui: ac cùm iuberem puer meus alteram viuam aperiret, vt internorũ viſcerum ſtructuram in ea cordis rectiùs motum intuerer; vbi primùm alteram huic dilaniatæ fame tem admouerem, tam rapido motu, tam auido morſu in mortuam viua inu lauit, vt non ceſſarit, niſi & inteſtina, hepar, ventriculum, cor, pulmone priùs, quin carnem omnem muſculoſam, ſola pelle & oſſibus integris reman tibus, quàm citiſſimè abſumpſiſſet, atque ita integrum ferme animal in alu ſuam recondidiſſet. Quæ & ipſamet *Talpa* viginti alijs ſuſpenſa horis vixit poſt mortem vix quicquam in ventriculo ſuo chyli, ex tanta carnis portior reliquum habuit. Inſtruxit profectò *Natura* hoc cæcum animal pulcherri dentium ordine, cui ſimilem prorſus in nullo adhuc alio conſpexi. Valde aut (quod vix credideram) murium dentes ab his variabant. Habent enim *Ta* in vtrauis maxilla ſex inciſores, binoſq. caninos, & hos ſuperiores triplo l giores inferioribus, & quinque vtrinque molares pectinatim, & ad amuſſi ſeipſos recipientes, atque duriſſimam quamq. materiam comminuentes mol teſq. ita vt tota dentium ſeries, ad triginta ſex aſcendat, & tam abiectum cifugum, cæcum, ſubterraneum, puſillumq. animalculum, hominem *Nat* magnum miraculum, quaternario dentium numero etiam ſuperet.

Mira ſtructura dentium in Talpis.

Atque hæc mea de *Ciconia nigra*, eſt ſententia: quæ ſi cui minus arridet, is riora nos doceat, & auem cumprimis producat, cui *Ouidiani Mergi* notæ co petant magìs, & ad quam ſpeciem ſimiliter auium, hæc eadem *Ciconia ni* ſit reducenda, aſtruat Non ignoro placere nonnemini, hanc *Ciconiam nigra* *Ibin* facere. Sunt enim *Ibes* ex *Ariſtotelis* teſtimonio lib. 9. Hiſt. anim. cap. 2 *Albæ & nigræ*. Sed obſtat imprimis: quòd hic nempe author Ibes, ſi Ibides *Ægypti* incolas facit, quam mirè amari ab illis ſcribit *Ælianus*, propt humiditatem, lib. 15. cap. 20. *Si quis enim*, ait, *vi atque impetu Ibin ab Ægy exportet, illa quidem ab inſidiatoribus vltionem capit, vel cum magna ſua pernicie: m tem enim ſibi fame conſciſcens, raptoribus ſtudium in ſe exportanda extra Ægyptum* *num eſſe oſtendit*. Et idem *Plinius* lib. 10. cap. 28. *Inuocant & Ægyptij Ibes ſ contra ſerpentium aduentum*. Hanc alij timent rurſus auem, vnde *Iuuenalis* Sat.

An Ciconia nigra ſit Ibis.

Ibis Aegypto eſt propria tantũ.

Cro-

——————— *Crocodilon adorat*
Pars hæc, illa pauet ſaturam ſerpentibus Ibin.

Ibin puto rapacem diramq. volucrem intellectam ab *Ouidio* fuiſſe, quod gia ſuâ in *Ibin* mordaciſſimâ demonſtrauit, cum detractorem, inimicum lumniatorem ſuum, ſuppreſſo proprio, *Ibidis* ſaltem nomine dirè proſcin-& mala huic ſimul omnia imprecatur.

Ibis ad rapaces videtur pertinere.

Quid Ouidius per Ibin ſuam intellexerit.

ecundò repugnat, quod *Ciconia hæc nigra*, ſiue *Mergus Ouidij* roſtrum habeat um, *Ibis* verò aduncum. *Plinius* enim lib. 8. cap. 27. *Simile quiddam*, inquit, *volucris in eadem Ægypto monſtrauit, quæ vocatur Ibis: roſtri aduncitate per eam m ſe perluens, qua reddi ciborum onera maxime ſalubre eſt.*

Cur Ciconia nigra non poſſit dici Ibis.

oſt tam varias igitur diſceptationes hæc tandem ſubijt mentem ſententia, forſan non incongruè *Gallis Angliſq.* Auem dictam *Cormorant*, antiquo- *Mergum* appellari, de qua neceſſe prorſus iudico hîc illa enarrare, quæ *lus Antonius Puteus* obſeruauit in piſcatione, quam auis hæc exercebat in lijs, præſentibus huic ludicro ſpectaculo Chriſtianiſſimo Rege, & Illuſtriſ-o Cardinale Barberino; hoc verborum tenore ad me perſcripſit.

Videtur Cormorãt Gallorum eſſe Mergus antiquorum.

olent in *Anglia* aſſuefacere *Coruos marinos* ad piſcium prædam, nõ aliter at-nos in *Italia* volucres rapaces ad auium rapinam edocemus. Vendũtur au-ita edocti *Corui marini* pretio nõ exiguo. Huiuſmodi piſcatoriam venatio-in gratiam *Legati Cardinalis Barberini* exhibitam, & *Coruos* ſeu *Cormorants* l piſcantes in Fontebellaquenſi, Gallicè Fontenablo, dicto loco quatuor vi-us, qui omnes cum *vulture* quodam maximo *Galliarum Regi* ab *Angliæ Rege* o miſſi fuerant, vnà cum harũ auium magiſtris & inſtructoribus. Corui hi is in canali ibidẽ in *Truttarum* piſcatione exercitabãtur. Dum autẽ ẽ cubi-ſuis ad piſcinas tranſportarentur, capita & oculi ipſis obuelabantur, ne in ſitu perterrefierent. Detractis igitur vbi ad flumina peruentum erat, obuo-is illis, & ima colli parte prius per ligulam coriaceam leuiter aſtrictâ, ne de-re quos cæperant piſces, valerent, in torrentẽ præcipitabantur. Hi repente s ſeſe immergebant, diuque ſub his piſces velocitate mirabili ſequebantur entes, quas vbi aſſecuti rapuiſſent, ex aquis emergebant, piſcemq. quilibet o ſuo leuiter compreſſum deglutiebat, donec quatuor vel ſex piſces hoc o quiuis ingurgitaſſet. Tum demum à magiſtris ſuis *Anglicanâ* linguâ ad um ſeu pugnum vocabantur, ad quem obedientiſſimi conuolabant, & pau- piſces omnes, vnum poſt alterum nempe, eoſq. tantillùm ſaltem roſtri urâ læſos euomebant. Finita autem piſcatione, loco eminentiore his cor-ollocatis, ligulam ex collo ſoluebant, viâ ipſis ad ventriculum liberâ per-, & pro cibo, prædæ partem cuilibet piſcem vnum inquam, proijciebant, dexterrimè hi per aera deſcendentẽ hiante roſtro excipiebant. Voces au-quibus ad manum vocitabantur hi *Corui*, erant *Con*, *Con*, (*Germani* dice-*Kum, Kum*) quod linguâ *Anglicanâ*, nihil aliud ſonat, quam *Veni, veni*, Hæc *lus Antonius Puteus*, cuius ſupra quoq. induſtriam in explorandis animalium rumque, *Auium* tamen præcipuè proprietatibus, iure ac merito laudaui. nmenſi laboris eſſet, ſi nunc eas quoque controuerſias componere auſim, de hac ipſa aue *Cormorant* occurrunt. An ſit *Corax* nimirum, ſiue *Coruus*

Carolus Ant. Puteus piſcatione quã Auis cormorant dicta exercet ad authorem exactè perſcripſit.

Aqua-

Superſunt plurimę de hac aue cormorant cōtrouerſiæ quas alij decidāt.

Aquaticus (vt *Gaza* vertit) *Ariſtotelis*? Et an *Ariſtotelis* hic *aquaticus Corvus* ſit cum illo, qui à *Plinio* ſub hoc nomine producitur? An verò *Plinianus* h *rax* ſit *Phalacrocorax* Iuniorum Græcorū? Et an hic idem *Phalacrocorax* id cum *Ariſtotelis Corace*? Has lites, quas neque *Ornithologus*, neque *Aldrouandus* alij plurimi decidere hactenus doctiſſimi viri potuerunt; cōponant, quibus ius eſt otium. Hoc ſolum dicam, productam à nobis auem piſcatricem hā *morant Gallis & Anglis* dictam, prorſus eſſe illam, quam *Albertus Carbonem ticum*, & *Mergum magnum* vocat. *Aues palmipedes ſunt*, ait, *Mergus varius & gus magnus niger, qui à quibuſdam Carbo aquaticus vocatur*. Et cum hic niger vt paulo poſt ſubiungam, ideo nonnullis, inter quos *Ornithologus*, non i *Aethia* eſſe *Ariſtotelis* exiſtimatur. Alij potiùs *Coracem*, quàm *Aethiam* eſſe v eiuſdem *Ariſtotelis*. Adeò *Cimmerijs* obruta omnia ſunt tenebris in vete monumentis, vt veritatis tibi ſol nuſquam illuceat. Nobis certè non licet tam beatis, vel placet eſſe tam laborioſis, vt in abſtruſis veterum ſenſibus poſſimus ſemper veritatem eruere, aut velimus ſubinde quod hodie plu conantur, dum Naturam negligunt, tempus perdere.

Sæpius altercādo, & ſubtilius veterum ſenſus inquirēdo veritatem & tempus perdimus.

Hoc interim quod affirmem, nunc vnicum habeo: hunc *Carbonem aquati* ſeu *Coruum marinum* ſiue *Cormorant*, pleriſq. nunc *Scharbum* dici, vt coniectu non abſonam prorſus *Ornithologus* ducit; *Vel*, inquit, *à Coruo, qui Italis Corb Coruo dicitur, vel ab atro carbonis colore: nam vicini nobis Galli carbonem v Scharbon, ipſi charbon ſcribunt*: (pronunciant nempe aliter quam ſcribunt *qua ſententia etiam Albertus fuiſſe videtur, carbonem aquaticum hanc auem nomin vel ab acumine marginum roſtri eius, noſtri Germani enim acutum dicunt Sch* Hæc ille.

Cormorāt cur hodie Scharbus dicatur.

Atque ob hanc reor cauſam *Galli Cormorant* quoque, quod nihil aliud ſ quàm *Coruus moriens*, appellant, id quod etiam ab eruditiſſimo, & recondi ris doctrinà philoſophiæ pollente, ſuauiſſimorumq. morum viro, amico *Claudio le Feure Pariſiano* mihi approbatum fuit, quod ob colorem nempe l dum, nigrumq. morti dedicatum, hoc nominis auis hæc ſortita fuerit. mihi idem affirmabat, dum *Sequana Pariſijs* inundaret, eiuſmodi *Cormo* non paucos comparuiſſe, qui & ipſe eorundem piſcationem paulo ante de ptam in patria ſua ſæpius conſpexerat.

Cormorāt Gallis ſonat Coruus moriens.

Claudius le Feure doctiſs. & humaniſſimus vir.

Hanc ſimiliter auem idem *Eques Puteus* noſter, genuinis ſuis coloribus vera partium magnitudine in *Gallijs* exprimi curauerat, quam penes me i nem habeo apprimè *Ornithologi* & *Aldrouandi* deſcriptioni competentem. *L gitudo* quatuor & amplius eſt ſpithamarum, corporis craſſities *Anſerem* ferm æquat. *Color niger*, niſi quod capitis vertex capillatus, colli ſupremi medio portio, & ſub capite ad roſtri principium plumæ albeſcant, maculà inter ha albedinem nigriuſculà & non parua interclusà. Sub ventre quoque ad cru præcipuè candidæ ſunt pennæ. Reliqui corporis pennæ omnes nigrent, veru non tam ſaturo atroq. colore vt in *Coruis* noſtris, ſed aliquid cinerei ſub obſcu atroq. rubentis & in collo ſubcærulei admixtum habeat. Oræ pennarum cauda quoque albent. *Crura* quæ breuia ſunt, & *pedes* valde nigrent, quoru *digiti* perpetuis circulis annulati, craſſa coriacea membrana nigraq. ad ex

Vera delineatio Scharbi ſiue Cormorant à Caſſiano Puteo authori cōceſſa.

mo

vſque vngues validè ſatis compinguntur. *Roſtrum* (quod longum erat ...que digitos,& luteolum) hoc peculiare obtinet, quod ſuperior eius pars ...ne acumen habet, quo vnco veluti harpagone acutiſsimo, ad extrahendos ...andoſq. piſces dexterrimè vtitur. *Gulam* patentiſsimam habeat oportet, ... hæc quatuor, & ſex etiam mediocrium piſcium priuſquam in ventricu- ... detrudantur, capax exiſtat.

...ot igitur relictis alterationibus, hanc quam hîc exhibemus aquatilem ...n, *Mergum Americanum* aſſeueremus, quæcunque tandem auis illa ſit ab ...*ſtotele Aethia* appellata, quam *Gaza Mergum* vertit. *Si namq. omnia argumen-...o vtraq. parte ad lancem exegerimus, ſilentium tamen indicetur. Pauca enim ad-...um ſunt ſine aduerſario, cetera etiamſi vincunt, litigant*, vt *Senecæ* hic verbis & ... rei veritate vtar. *Mergum* hanc auem voco, non quod *Mergis* noſtratibus, ...rum & icones & deſcriptiones apud *Aldrouandum* & *Ornithologum* videre ...t varias, in omnibus ſit ſimilis, ſi *roſtrum* præſertim conſideres (quod huic ...*ericano* eſt acutum magis, longiuſq. & *Collum*, quod productius quàm *Eu-...is*) ſed quòd authoritate *Americanorum* hominum hoc ita eſſe edoctus nunc ...bè fuerim.

Mergus Americanus eſſe hæc auis, aſtruitur.

Non eſt tamen omnino noſtris Mergis ſimilis.

...on ignoro à *Carolo Cluſio* in *Exoticorum* ſuorum lib. 5. *Mergum* ſimiliter ...*ericanum* proponi, verùm is cum noſtro hoc ſimilitudinis prorſus parùm ...et. *Mergum* autem eam auem eſſe *Iacobus Plateau*, à Nautis ex *America* ...euntibus acceperat, nautarum eorundem ſolo fretus teſtimonio, & *Clu-...*a perſuaſerat. Hos ego nec laudo, nec vitupero teſtes. Poſſunt enim in ...*erica* æquè, atque penes nos diuerſæ *Mergorum* ſpecies exiſtere.

Carolus Cluſius alium Mergum Americanum producit.

...eluti autem anno proximè elapſo à *F. Gregorio de Boliuar* plurimum cogni-...is & auxilij in hac mea componenda hiſtoria accepi, ita nunc iterum à Re-...endo admodum *Fratre Petro de Aloayſa* maximè fui adiutus. Eſt autem vir ...doctiſſimus, *Ordinis S. Dominici* ſodalis, in *America* & quidem in principa-...ma *Peruani* regni ciuitate *Limana* natus, qui adfectum etiam librum ...et de *Americanis* ſui ordinis negotijs, prælo propediem committen-...m. Huius amiciſſima confabulatione, cum ſæpe hîc *Romæ* de *Americanis* ...us colloqueremur, mirabiliter fui recreatus. His autem mihi verbis *Mer-...* hunc delineauit.

Frater Petrus de Aloayſa Limenſis in pluribus authorem iuuit.

...ACITLI ad ſpeciem illarum auium accedit, quæ Hiſpanico nomine ... dicuntur, & *Mexicana* hæc vox *Acitli* aliud propriè non ſignificat, quàm ...c auem, quæ quoniam in aqua & ſubtus aqua continuò commoratur, ideo ... nomen accepit. *Acit* enim idem dicit, quod *Aqua*, & *Li* rem aliquam, ad ...á nimirum pertinentem. Vocatur autē auis hæc *Peruanâ* linguâ, *Nunnuma*, ...uplex earum differentia reperitur. *Vna* earum eſt quæ longiſſimè volant: ... enim corporis mole graciliores, & ſapore in victu excellentiores, cum ...em habeant abſque oneroſa pinguedine. De his compertum eſt, quod pul-...uos ſtatim vt eos natare vident, derelinquant, vt ipſi pulli cibum ſibi quæ-... cogantur inter *Iuncos* præcipuè, vbi procreantur. Sunt hæ in natatu præ-...tes, & ſub aqua quidem velociores, quàm ſupra eàdem, ita vt nullus eos ...lè piſcis effugiat. Submergunt ſeſe aquis, diuq. valde ſub ipſis dimorantur.

MERGVS AMERICANVS.

Auis hæc noſtra Mergus eſſe Americanus à F. Petro di Aloayſa approbatur & deſcribitur.

Vocis Acitli explicatio.

Viſu

Viſu pollent acutiſſimo, ità vt turbata etiam aquà, & longè & acutè cibu
ſuum ſpeculentur, capitanq. *Indi* varijs has modis capiunt, ſed præcipu
dicam. In *Palude Mexicana*, vbi harum plurimæ ſtabulantur, *Indus* aqu
intrat, ſuumq. caput in *Angaram* aliquam immittit, quæ ſimilitudinem h
cum quadam cucurbita rotunda, ibique ad collum vſque ſubmerſus ma
eminente ſolo capite vaſi eidem infixo. Vas itaque tantummodo ſuperna
conſpicitur, quod cum auibus imponat, ſecuræ lignum illud eſſe putantes,
cumnatant. Quare *Indus* arreptis auium pedibus, capit eas ſubmergit, enec
donec ceteræ inſidias olfacientes diffugiant.

Prima Mergorum ſpecies deſcribitur.

Modus capiendi hos Mergus.

Secunda ſpecies earum eſt, quæ nunquam volant, licet alis haudquaqu
deſtituantur, ſed quoniam ab his grauior corporis moles, haud quaquam
ſtentari poteſt. Propria harum imago auium hæc eſt, quæ hac in tabella p
ſtat. Sunt *Mergi* hi in natando admodum veloces & promptiſſimè ad piſci
raptum ſe ſubmergunt. Ponunt oua ſua in terra, & pullos ſuos non aliter
gallinæ procreant. *Indi* has aues immundas cenſent, ideoq. ab earum
abſtinent, neſcio qua vana perſuaſi opinione, quòd eas cum *bufonibus* ſub a
coitu commiſceri cenſeant. Penis in his eſt longus valde & retortus? Neſ
etiam an non ſuperſtitionem ſapiat, quando *Americani* tantopere adu
ſus faſcinationem laudant auium harum pedes & roſtra, quæ ſubinde
fantulis ſuis è collo, ceu certiſsima quædam amuleta, ſuſpendunt, ne ipſis m
ficus aſpectus noceat. Hiſpani dicunt *Aoiar con mal ojo*. Vnde & *Virgilius*.

Secunda ſpecies deſcribitur.

Ab harum eſu abſtinent Indi.

Medicamẽta ex his deſumpta.

Neſcio quis teneros oculus mihi faſcinat agnos.

Pinguedo harum quoq. laudatur ad tollendas maculas, in facie oriri ſolitas,
ſpano ſermone *Pecas* dictas. Pennis quoq. earundẽ vtuntur ad medendum mu
ribus vteri dolore vexatis. Harum enim combuſtarum pẽnarum fumus nari
ab ipſis hauritur, quamuis hoc commune ſit alijs rebus fætentibus crematis,
næ præſertim ſordidæ, ſi ab hyſtericis fumus incẽſæ recipiatur. Verùm *Indi*,
vera CHRISTI fide nondum ſunt imbuti; exiſtimant Deorum ſuorum f
lium nutu, iuſſuq. auem hanc mulierum vuluis, & infantium morbis deſti
tam atque dicatam fuiſſe. Hæc *Frater* Petrus, de *Americano* ſuo *Mergo*.

Superſtitio Indorum de hac aue.

Hactenus F. Petrus de Aloyſa.

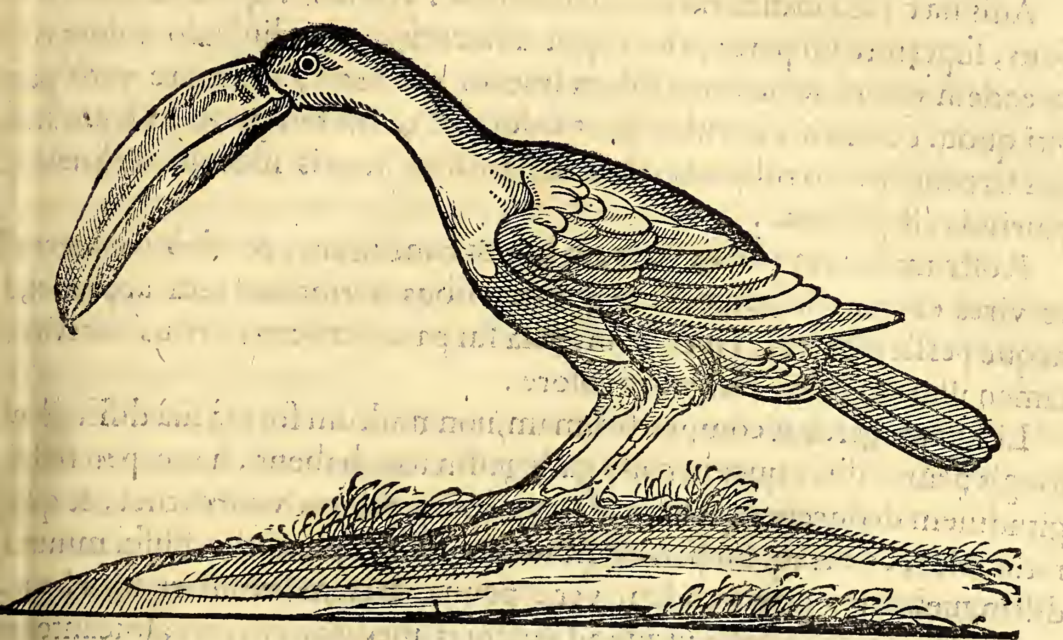
Nos etiam noſtros habemus maiores, minoreſq. *Mergus maior* aliquibus
Colymbus maior, à κολυμϐᾶν, id eſt, natare, & *Vrinatrix maior* vocatur. *Minorem*
lemus *Mergulum* appellare. Talibus *Franconia* noſtra in ſtagnis ſuis, ac piſci
quarum plurimas & vtiliſſimas habet, abundat, & in fluminibus etiam eiuſd
Pegnitio & *Moeno*, vbi non rapidè feruntur, ſæpius cum voluptate mergentes
emergentes, veluti ludibundos eos conſpexi.

In Franconia plurima ſunt ſtagna & plurimi Mergi.

De *maioribus Mergis* referebat mihi olim *Theophilus Molitor Lynceus*, hos ſe
per in aquis degere, in littore raro ſedere, nidificare in lacubus, in folijs ne
pe *Iunçorum* ac *Typharum* inclinatis, in hiſque tam artificiosè nidum conſtru
re, & erigere, aquis innatantem, vt à vento hinc inde vllo abſque periculo m
ueatur. Quinque etiam aut ſex oua ponere. *Minores* aiebat frequentiùs
aqua ſe abſcondere, quando præcipuè ſibi inſidias ſtrui aduertunt, & p
longum denuo interuallum, alio in loco erumpere. Quare à piſcatoribus
aqua interdum in retibus capi.

Relatio Theoph. Molitoris Lyncei de noſtris Mergis.

PICVS AMERICANVS.

IO. FABRI LYNCEI DESCRIPTIO.

NOMEN hìc nullum adſcriptum eſt. Roſtrum in aue nulla maius reperiri exiſtimo. Superior autem huius pars roſtri, inferiore dimidio latior eſt, variegantibus multa cum venuſtate coloribus ex viridi, albo, cæruleo, croceo, rubro, flauo verſus extrema tamẽ, & acumen ipſius, magis magiſq. rubello. Eſt & hoc cũ admiratione quadã ſpectandũ, medietatẽ capitis, adeoq. frontem integram in roſtrum ...mi. Oculorum pupilla nigerrima, reliqua tunicarum pars flaua circulus ...mbiens puniceus, & extra hunc area alba eſt. Colli inferior pars crocei coloris, pectus verò caſtanei ſaturati, inter hoc tamẽ & collũ rubedo leuis ...et. Dorſum nigriuſculum. Alæ ex triplici colore conſtant, fuſco nempe, ...ſcò & caſtaneo mixtæ, qui in extremis magis diluitur. Inferior ventris ...terior pars niuea, & caudam verſus rubello colore ſcintillat. Cauda au... ...igerrima ſimulq. ſolito longior, id quod à ſculptore hìc non obſeruatum ...Pedum digiti ante ac retro bini, ijque duplo, quam in hactenus deſcri...ibus videre licet, longiores, coloris ſubalbidi ſunt, & recuruis vnguibus, ...per interualla cæruleo colore notantur.

SCHOLIA EIVSDEM.

...Neque quam de meo hìc quicquam addam, operæpretium eſſe cenſeo, eam ...prius breuiter delineationem ſimilis ferme auis ſubnectere, quam *Ca...ntonius Puteus* mihi lubens communicauit ex viua aue deſumptam, Carolus Antonius Puteus ſimilem auẽ viuã apud

Regē Galliæ vidit, cuius iconem autho ri dedit. quam ipſe apud *Galliarum* Regem in *Fontebellaquenſi* atrio, loco Gallis *Font bleau* dicto, viderat. Quantum autem ex effigie coloribus ſuis inducta, animaduertere licuit, hæc eius facies, hi colores fuerant.

Auis huius in Gallijs viſæ deſcriptio. Auis hæc Picà ordinarià paulo maior eſt. Roſtrum quod latum eſt ac dum, ſuperiore ſui parte, vbi capiti adhæreſcit, viridiuſculo colore tin ex eodem virore ad acumen ipſum lineam producit, inferiore verò par piti quoq. commiſſa cæruleo lucet colore. Totum reliquum roſtrum inſt

Magnitudo. gni ſerpentini atro rubentis, intercurſantibus nigris maculis ac lineis q plurimis eſt pictum.

Roſtrum. Roſtrum autem eidem vacuum fuit & concauum, & adeò propterea l vt vires exiguas haberet, & neque morſibus acrioribus rem apprehend neque perſtringeret. Hocque interna ſui parte croceo, verſus extremit tamen illius cæruleo, fulgebat colore.

Lingua mirabilis. Linguam gerebat compreſſiſſimam, non multum formà ſuà diſſimilem longis pennis illis, quas in collo galli gallinacei habent, hanc per roſtri gitudinem deducebat, & extendebat; eratq. coloris verè carnei, & quod ratus eſſes, ex vtraq. ſui parte quibuſdam veluti plumulis filiſq. minutiſ diſtinguebatur, quæ eandem veræ pennæ faciem æmulari faciebant.

Pennæ in collo. Pennæ autem in collo vſque ad pectoris medietatem, vt albicantes er quarum extrema fuligineus terminabat color, ſic in dorſo & capite eran gricantes.

Oculi. Area rotunda oculos ambiens, nuda pennis, criſpata tamen aliquant pilis, violacea cernebatur, prout in *Pſittacis* quoque videre licet. Reliq

Reliqui corporis pennæ. corporis coopertum erat pennis muſtelini coloris. Caudam non habeba rùm in procinctu erat, eandem emittendi, aut potius delapſam remitt Cuius initia quidem ex pennis conſtabant obſcurè albicantibus, nigri, lini, & cinabrium æmulantis coloris. Hæc etiam caudæ ſuæ præludia, ſæpiſſimè eleuabat, ac demittebat, quemadmodum facere Reguli aui minimæ, aut Motacillæ aſſolent.

Pedes. Pes quilibet in binos erat fiſſus digitos, tam retro quam ante, & coloris

Vox. dem ſuperiùs violacei, inferiùs cinerei. Saltitabat frequenter, & cantum garritum picarum non abſimilem voci, edebat. Hanc minimè caueæ inclu ſed ligatis alis, in quodam aſſerculo parieti infixo, ſeruabant; ibi garrieb

Victus. ſpatiabatur. Rebus omnibus fermè, vti & pſittaci faciunt, veſcebatur, diſſima tamen erat acinorum, ex vuarum racemis decerptorum, quos ſos ſibiq. proiectos dexterrimè per aerem delapſos raptabat. Caro totius

Alia relatio de ſimili Aue Fratris Petri Aloaiſij. poris ſaturatum violaceum referebat colorem. *Hæc Carol. Ant. Puteus.*

Et cum in hoc ſim, vt eorum qui ſimilem auem viuam aliquando conſp runt, teſtimonia producam, non prætermittendum cenſeo quod *Fr. P de Aloiſa Americanus*, quem ſupra etiam cum laude nominaui, de eaden hi narrabat.

Vocatur hæc auis Hiſpanica lingua Carpintero, & Peruanà Tacataca. Quæ de hac aue, *inquiebat*, vernaculo ab Hiſpanis ſermone *Carpinte* linguà *Peruanà*, *Tacataca* dictà, commemorantur, hæc ſunt. Quod cap delicet habeat rubrum, & illius proprietas ſit arborem excauare, mul

partibus perforare, vt nidum ibi pullis ſuis conficere valeat.

Perſuaſum autem ſibi habent *Indiani*, huic aui notitiam eſſe cuiuſdam her- , quæ vim habeat, ferrum etiam diſrumpendi, aperiendiq. omnes ſe- . Vt autem herbam illam *Indiani* conſequi valeant, aiunt ſe peſſulo ni- n occludere, & ad arboris pedem aliqua linteamina apponere: tum ad bam iſtam confugere auem, eandem apportare, clauſtro admouere, quod im frangatur & diſſoluatur; quo effracto, herbam dimittere, quæ in ter- cadens ab iſtis colligatur. Vocatur autem *Peruanis* herba hæc *Pyto*, ex qua iliter auem *Pyto* quoque appellare conſueuerunt. Si eos quæras, vbi loco- n herba ea reperiatur, omnes ad vnum ſe hoc ignorare fatentur.

Indis perſuaſum eſt hanc auem reperire herbã quæ clauſtra ferrea etiã aperiat.

Vocatur etiam Pyto Americanis.

Cerebrum huius auis ſi dentibus applicatur, qui iam mouentur & caſum nantur, tam firmiter iterum conſolidat, vt nunquam laboraſſe videan- Hæc *Fr. Petrus de Aloayſa*.

Nondum quicquam hìc à me determinãdum eſt, priuſquam aliorum quoq. oriæ Americanæ, ſcriptorum de ſimili aue teſtimonia producam, vt quan- cum noſtra conueniant aut diſcrepent eorundem deſcriptiones, vnicuiq. um euadat. Placuit autem primo loco ipſiſſima *Ioannes Lerij* verba recitare cap. 10. leguntur hiſtoriæ nauigationis ſuæ in *Braſiliam* factæ. *Inter reli- aues* inquit, *Americanorum, primus locus cuidam Toucan nomine, dabitur. Is ubi eſt magnitudine, colore ceu Coruus, excepto pectore, quod crocei eſt coloris, torque ato ab inferiore parte circumducto, detracto Barbari ad genarum, aliarumq. par- corporis ornatum vtuntur. Tum verò maximè apud illos eſt in pretio, quod ſalta- a vtantur. Nomen inde eſt ſortitum Toucan tabourace, hoc eſt, plumæ ad ſaltan- . Nihilominus tanta illis earum auium ſuppetit copia, vt mercibus noſtratibus utare eas non grauentur. Auis iſtius roſtrum reliquum corpus longitudine ſuperat, uo Gruis roſtrum minimè eſt comparandum. Itaque pro monſtroſiſſimo totius orbis eſt habendum. Ergo non immeritò Bellonius vnum cum nactus eſſet ſub finem libri deſcriptionis auium depingendum curauit: nomen quidem non edit, at ea om- uæ ab illo narrantur, de iſto roſtro neceſſario ſunt intelligenda.*

Quæ Ioannes Lerius de ſimili aue ſcripta reliquerit.

Color.

Nomen.

ic idem *Lerius* eodem libro capite 7. ſe magis his verbis de pelle detracta cauerat. *Partis illius pellem (* quæ circa ingluuiem eſt nimirum *) detractam t (auis nomen retinet) ſiccatam vtriq. genæ applicant cera agglutinatam, quam tic nuncupant. Quibus ita aptatis dicas vmbones lupatarios ex ære inauratos ab ſlari:*

olupe fuerit lectoribus meis huc ea ſimiliter interſerere, quæ in Summ. hiſtoriæ Occident. Indiæ Italico idiomate ſcripto, & quidem capi- . reperio. Ait autem in *Terra firma* auem reperiri, quæ à Chriſtianis appelletur, quod roſtrum obtineat admodum grande, ſi cum corporis i paruitate hoc compares, & quod valde graue ſit, & plus omnino quàm ium corpus totum ponderet. Hanc enim auem non maiorem aut certè maiorem eſſe *Coturnice*, plurimis tamen pennis veſtitam, ideoque minus habere quàm plumarum, quæ venuſtæ planè ſint, ac diuerſorum colo- Roſtrum ipſi datum maximè longum, & tellurem verſus recuruum, piti adhæreſcit tres digitos tranſuerſos latum. Linguam quam obtinet, &

Quæ Ouiedus de eiuſmodi aue ſcripta reliquerit.

Roſtrum.

Lingua pēna videtur.

qua ſibilum edit, pennam videri potius. In arboribus foramina excauare in q
intret, ibique ſibi nidum fabricet. Auem eſſe profectò viſu mirabilen

Cur ſit mirabilis auis.

quoniam plurimùm ab alijs differat, tam quod linguam attinet, quæ vt
ctum, potius penna ſit, quàm ſi roſtrum ad reliquum corpus, vbi fer
nulla videatur proportio, metiaris. Nec vllam reperiri auem, quæ ſecur
de ſuis pullis ſit, nec *Cercopithecos* inſidiantes pleriſque auium pullis, p

Quomodo reſiſtat Cercopithecis pullorum ſuorū raptoribus.

timeſcat. Siquidem non poſſunt ipſi pullos ſuffurari ex nidis, quoniam
gilantiſſima hæc auis ſit, nam vbi inimicorum aduentum animaduertit, ia
ita ſe in nido ſuo componere, vt ex eiuſdem foramine roſtrum exſerat, atq
eo modo *Cercopithecos* excipiat, vt confeſtim diſcedant, & gratiam etiam
habeant, ne peius quid ipſis contingat.

Quę Aldrouandus de hac aue habeat.

Sed nolo iam diutius illis immorari, quæ de hac aue alij recenſuerunt,
lum ex recentioribus *Aldrouandum* adducam, qui lib. 12. capite 19. Ornith
logiæ ſuæ hiſtoriam huius breuiter perſtringit, ſub nomine *Picæ Breſſilicæ*, qu

Cur vocet Picā Breſſilicam.

Picæ variæ ſit ſimilis, ſi roſtrum demas, & quod in *Breſſilia* reperiatur. Sc
pſerat olim ad Ornithologum *Ioannes Ferrerius* hanc latinis *Piperiuoram* di

Vocatur etiā piperiuora.

quod piperis nempe eſſet voraciſſima, & vbi hoc ingeſſiſſet, egereret citiſ
mè, quod poſtmodum eius regionis incolis maximo eſſet in pretio. Verùn
Americani amici mei, quibus hac æſtate hic familiariter vſus ſum *Romæ*, de h
ne verbum quidem, quare non leuem hac de re dubitandi anſam habeo. D

Qui ſcriptores alij huius meminerint.

ſcribunt hanc ſimiliter *Theuetus* in ſua Gallica Antarctica hiſtoria, & *Ambroſ*
Pareus in opere ſuo chirurgico, *Boterus* demum ſed breuiſſimè, in ſuis Re
tionibus.

Vix vlla icon ab alijs producta cum noſtra cōgruit.

Hoc monere ſatis nunc habeo, duas ab *Aldrouando* proponi icones, veluti
ipſo quoq. Ornithologo; ſed neutram cum noſtra vſquequaq. conuenire, ſi
nec illa quæ in *Gallijs* à *Carolo Ant. Puteo* viſa fuit, cum noſtra quadrat prorſ
Id quod me, vt credam mouet, non vnicam tantum huius ſpeciem eſſe. *Th*
tus certè vt ipſum Ornithologus citat, duas agnoſcit, vnam quæ magnitud

Theuetus duas habet ſpecies.

pipionem ſeu pullum columbinum, alteram quæ *Picam* referat. Et qui
rum nobis depinxerunt effigies, in roſtro non paruam diſſimilitudinem oſt

Roſtrum in aliqua harum auiū denticulatum depingitur.

derunt. In altera enim denticulatum ſiue ſerratum hoc faciunt: alteri al
ritatem eam omnino adimunt. Noſtra profectò effigies dentibus carere m
nifeſtè cernitur.

Sed animaduerſione dignum cenſeo, quod *F. Petrus* & ſocij ipſius *Ameri*
ni Hiſpaniq. diu Noui orbis incolæ, pro certò mihi affirmauerint, hanc au
roſtro ſuo arbores perterebrare: illa autem in *Gallijs* viſa tenuiſſimum & leu

Quomodo intelligendum ſit quod tenuiſſimæ ſubſtantiæ roſtro arborem excauet.

ſimum roſtrum habuiſſe aſſeratur, quo vix molliuſculam materiam, nedu
duriorem arboris corticem lignumq. perforare potuiſſe iudicata fuerit. Et
drouandus tale ſibi roſtrum in ſuo Muſæo adſeruatum fuiſſe ſcripſit, tenui
mum membranæ inſtar, ſed oſſeà tamen ſubſtantià, ſplendidà, leuiſſimà,
uà, atque aeris intus capaciſſima. Vbi rectè obſeruandum exiſtimo, quòd
cet tenuiſſima fuerit ſubſtantia, oſſea tamen exſtiterit: qua ſi animal viu
dextrè vtatur, mirandum minimè eſt, ſi repetitis tot vicibus atque per
ſionibus, corticem etiam arboreum, & lignum forſan putridum, (hoc en

inſtin

nctu quodam ab hac aue quæri crediderim) forare ac penetrare valeat, gutta etiam leuiſſima ſæpe cadendo lapidem cauet. Et vel formicarum lorum exemplo animalculorum docemur, quid labor improbus poſſit. enim *Plinius* lib. 11. cap. 30. miram earum diligentiam curſum ac recur- deſcripſiſſet. *Silices*, inquit, *itinere earum attritos videmus, & in opere ſe- m factam, ne quis dubitet, qualibet in re quid poſſit quantulacunq. aſſiduitas.* re non inuenuſto *Hiſpani* vernaculo ſermone ſuo, hanc auem *Carpintero*, eſt fabrum lignarium, & *Peruani* à continuæ percuſſionis ſono, qui tac ſt, *Tacataca* appelarunt.

Formicæ continua ambulatione ſilices atterunt.

tque hæc me cauſa mouit vt *Pici* potius, quàm *Picæ* nomine inſignire voluerim, contra omnium eorum, qui ante me de hac aue quicquam menti ſunt, ſenſum ac mentem. Aſſentietur mihi; qui nidi fabricam con- rauerit, quam *Pica* non in cauis arborum, ſed in arboribus altiſſimis ſibi cinnare ſtudet. Lege ſi placet apud *Aldrouandum*, & oculis intuere depi- n mirabilis artificij nidum, quem *Pica* in media arbore *Malo*, ex enaſcen- iſci ibi ramulis conſtruxerat, ſpinoſis plurimis ramis ex *Oxyacantho* & *Py- o* obſeptum, atquè ita arctè clauſum, vt nec vnde exiret, nec vbi *Pica* in- eretur, obſeruare quis facilè potuerit.

ci verò nidos ſibi conſtruunt omnes in cauis arborum, vt rectè *Plinius* lib. ap. 18. monuit: ſed non item rectè, quod *Picos* omnes *Martio* cognomine niuerit, adeoq. ſpecie pro genere (vt ſcholæ loquuntur) vſus fuerit: cum *martius* determinatam *Picorum* formam ſignet. Niſi quis hoc ipſum mo- eri velit, quod *Pici* forſitan omnes, veluti animoſæ aues, cum integram crebra roſtri percuſſione arborem deijcere poſſe credantur, *Marti* ideo fuerint; vel quia auſpicatæ ſint aues, & in bellum ſiue *Martem* abituri ni, non niſi auſpicatò *Vrbem* egrediebantur. Libet *Plinium* ipſum audi- *unt & paruæ aues, vncorum vnguium vt Pici, Martio cognomine inſignes, & ſpicijs magni. Quo in genere arborum cauatores, ſcandentes in ſubreptum felium, illi verò & ſupini, percuſſi corticis ſono, pabulum ſubeſſe intelligunt, pullos in educant, auium ſoli.* Aſt neque ſolos *Picos* in arborum cauis nidulari, ſed *am* quoque hoc factitare, ex *Ariſtotele* diſcimus lib. 6. de Hiſt. animal. *Vpupa vna*, inquit, *ſuo in genere non nidificat, ſed ſtipitem arborum ſubiens, ſine vllo ſtramento in cauis.* Miror hoc in loco *Ariſtotelis* interpretem *Au- um Niphum*, quòd *Albertum* reprehendat, inquiens: *Hæc quæ Ariſtoteles vpupa Albertus mentitur de pico marino.* Licet enim *Ariſtoteles* non dixerit, in cauis arborum nidos ponere, *ſed ſupra arbores, & non humi conſidere perdices faciunt, & coturnices*: veriſsimum tamen eſt, quod *Albertus* dixit, experientia, & *Plinius* adſtipulatur. Erit igitur ob nidi ſtructuram, lo- q. *Auis* hæc noſtra *Americana*, *Picus* potius appellanda, quàm *Pica*.

Pici in cauis arborum nidos ſuos ſtruũt

Cur Pici Marti ſint ſacri.

Non ſoli Pici nidificant in cauis arborũ vt Plinius vult.

Niphus malè reprehẽdit Albertum.

Ratio prima cur noſtra auis ſit potius Picus quàm Pica.

quoniam in *Picorum* varietate enumeranda, non conuenire reperio, qui s aliquid memoriæ prodiderunt, addam breuiter illa, quæ olim mihi a reliquit *Theophilus Molitor Lynceus*, non auritus, ſed oculatus teſtis, ium enim natura atque proprietatibus indagandis, perſpicaciſſimus Hic igitur ſeptem omnino *Picorum* ſpecies obſeruauerat. *Primus*, aiebat

Authores in Picorum ſpeciebus variant, de quibus certiora retulit Theophilus Molitor Lynceus.

ille, eſt *Picus niger*, de hoc multa fabulantur chymici, de radice quadam n pe, quam ore ipſe apportet, & nidi ſui foramen ligno per vim intruſo, clau referet. Hic *Picâ* maior longiorq. eſt, capite rubro, roſtro longo & nigro, guam non latam (quam falsò *Ariſtoteles Picis* tribuit) ſed teretem & in acu ne corneam habet. Pennas in cauda acutas obtinet, quibus in aſcenſu ar rum quoque vtitur. Excauat arbores duriſsimas, in quibus oua ſua locat.

Prima ſpecies.

Secunda ſpecies.

Secundus eſt *Picus martius*, ſeu viridis notiſſimus, & hic in cauis oua qui ſex & octo etiã, ſine vllo ſtramine ponit, pullos ſuos vermibus & muſcis e cat. Hic ramos aridos hyeme excorticat, ſub illis veſpas, ac vermes quærit, q comedit, his deficientibus ad aluearia conuolat (quod pleriſq. *Picis*, *Paro*, *beculæ & Ciconiæ*, *Apiperdis* illis auibus eſt familiare) roſtro illa aperit, apes e cat & deuorat. Maio menſe in ſilua arborem quærit interiùs putridam, aſc dit, roſtro percutit, audito ſono violenter ferit. Corticem & lignum quen num viride etiam, interdum ad quatuor vel quinq. digitorum tranſuerſor craſſitudinem perterebrat, donec ad lignum putridum perueniat, quo inue dimidiæ etiam vlnæ profunditate arborem excauat, in qua oua ſua exclud

Pici apibus inſidiatur.

Tertia ſpecies.

Tertius & in ordine primus, ex maculoſis (triplex enim maculoſus e *Picarius* etiam vocatur. Hic niger eſt & albus, per corpus totum macu tus. Plures tamen nigras pennas in tergo habet, quàm albas. *Picâ* paulo minor. Sub cauda rubet vti & in capite. Roſtrum huic longum & lingu teres eſt. Apibus valde eſt infenſus. Oua ad plurimum ſeptem ponit.

Quarta ſpecies.

Quartus eſt *Merulâ* paulo minor, priore adhuc maculoſior. Pennæ cauda mediæ ſunt nigræ, & acutæ. Oua ſex ponit.

Quinta ſpecies.

Quintus & in maculoſorum ordine tertius, & inter hos minimus, circu habet in pennis per integrum corpus, quorum vnus albus, alter niger eſt. *Paſſere* domeſtico paulo eſt minor. Carne *Rubeculum* ferè æquat. Lingua prælongam habet ac corneam: pedes paruos, ſed vngues longos.

Sexta ſpecies.

Sextus Cinereus vel *Cæruleus* dicitur. Hic roſtrum quidem longum ſed guam breuem habet. Non eſt ei cauda acuta, in qua tamen veluti in alis q que & capite cinereum ac cæruleum, in pectore, collo & ſub cauda luteu vel ex luteo rubrum; in gutture album obtinet colorem. Pedes ipſi bre ſunt. Nidum hoc exſtruit modo. Inuento aliquo ſibi congruo foramine ampliuſculo, circumlinit illud luto, vel terrâ madidâ, quam roſtro adducit, aliter ac *hirundines* facere ſolent, & foraminis eam relinquit capacitatem, q ſibi ac fæmellæ ſuæ ad ingreſſum ſufficiat. In hoc oua locat & pullos educ

Septima ſpecies.

Septimus gryſeus vix *Carduelem* magnitudine excedit, aſcendit & deſcen per arbores victum quæritans, maculis eiuſdem coloris in nigro conſper eſt, vt *Perdix*. In rimis arborum aridarum nidificat, intra cortices ac lignum In cauitatibus etiam murorum inter lapides oua ſex plerumq. ponit, vna parte rotunda, ex altera verò oblonga valde, & acuta. Non canit, quam

Hucuſque Theoph. Molitor.

nec reliqui *Pici* cantillando aliam vocem exprimant, quàm Ghik, Ghik. H *Molitor* noſter, qui exactiſsimam plerarumque noſtratium auium hiſtori vllo abſque libro (adeò ipſi familiaria hæc erant) mihi reliquit.

Accedit huc alia, & potior quoque coniectura, ad *Picum* potius, qu

Pica

m referendam eſſe hanc auem *Americanam*. Quòd pedes nimirum hæc bi- in digitos, ante ac retro diuiſos gerat. Id quod ſolis *Picis* peculiare eſſe *rtus* annotauit, ſi *nocturnas* tamen quaſdam *aues*, *Pſittacum* etiam, & *Iynga* pias. Quamuis & *Pico murali* & *nigro* tres ante, & retro vnum, eſſe alij ſcri . Et ſcimus nos etiam *Cuculo* binos ante, & retro totidem digitos conceſ- ſſe. Sed quoniam & in cæteris proprietatibus, tam aptè cum *Pico* magis n *Pica*, quæ tres ante, & vnum retro habet digitos; cōgruit, ad *Picum* liben- eā retulero. Vnde maximopere miror, pleroſq. *Ornithologos*, & inter hos di- ntiſſimum noſtrum *Aldrouandum*, roſtratæ huic *aui Americanæ* ſiue *Picæ* *ilienſi*, vt ipſi vocant, in ſuis omnibus Iconibus, tres digitos ante, & vnum calce appinxiſſe, cùm tamen & noſtra pictura, & ſculptura, & ipſum ani- viuum in *Gallijs* viſum & depictum, reclament, vt ex ſupra datis deſcri- nibus, cuilibet manifeſtum euadit.

Alia ratio ex pedibus deſumpta cur Picus potius quā Pica ſit hæc noſtra auis.

Aldrouandus & alij male huic aui Americanæ digitos in pedibus tres ante, & vnū retro appingunt.

Nomen autem illud *Picuto*, quo ipſum *Ouiedum* hanc inſignijſſe, ſupra mo- neque à *Pica*, neque à *Pico*, ſed à roſtro deriuatur, quod *Hiſpani* ſuo idioma- *ico*, & Itali *Becco* appellitant. Sub huius *Picuti* nomine, hanc etiam *Carda-* ib. 10. ſubtilitatum deſcripſit, cum inquit. *Roſtrum maius eſt toto corpore, s autem coturnice paulo maius. Roſtrum igitur longius, latum vbi capiti iungitur, s digitis, aduncum quo terebrat arbores, atque ibi à caudatis Simijs arte ac roſtro, nquam puſillum ſe tuetur pulchrè. Illud in eo mirum quod pennam habeat pro lin- , vnde à natura aliorum omnium multùm diſſidet, ſibilat vehementer.*

Cur dicatur Picuto.

Cardanus hanc ſub Picuti nomine intellexit.

idet hæc omnia falsè *Scaliger* pro ingenioſa ſubtilitate ſua, Exercitatione . *In maxima omnium coturnice*, ait, *pectus nunquam vidi latum digitos binos. ntum igitur caput, cui affixum ſit roſtrum ſeſquialterum? Roſtrum etiam debebat s rectum fuiſſe, quam aduncum, ad perterebrandam arborem, & inferendos ictus.* cur riſu dignus ſit *Cardanus*, ſi ipſe hęc ad verbum ex *Ouiedo* oculato teſte, t hunc non nominet) tranſcripſit? Et cur non reprehendit *Ouiedum* po- *Scaliger*, quem ipſe dubio procul vidit, legitq. cum non raro ex hoc, & met ſuppreſſo *Ouiedi* nomine, *Indica* naturæ quædam miracula narret? Et accuſandus *Cardanus*, ſi Natura in monſtroſo hoc ludere roſtro voluit? d cum reliqua aue non eam habet proportionem, quam in pleriſq. noſtris mus alitibus. Κοσμος hic mundus noſter eſt, in quo polydædala Natura varietate ſua, pulchritudinem inducit, & vt *Plinius*, ait, *quæ nobis miracula, dibria ſunt*. Præterea cum auis hæc non terebri modo arborem directè oret, ſed bipennis loco roſtro ſuo ad excauandam arborem, & ibi nidum n collocandum vtatur; non video cur non æquè aduncum, quàm rectum cris roſtrum, hoc præſtare & fortaſſe commodiùs poſſit.

Scaliger Cardanum hic ridet, ſed abſque vlla cauſa.

Quæ naturę ludibria, hæc nobis miracula cenſentur.

ed finiamus tandem, & admiremur ſimul, idem nunc, & olim perſuaſiſ- m fuiſſe figmentum, barbaricæ iſti *Americanæ* genti, clauſtra aperiri nido s auis applicita, ab herba quadam, quam ea ore apportet, quod *Plinius* n de *Picis*, ad quos hanc noſtram retulimus, ſcriptum reliquit, loco pau- pra laudato. *Adactos*, inquit, *Cauernis Picorum à paſtore cuneos, admotà qua- ab his herbà, elabi creditur vulgo. Trebius autor eſt, clauum cuneumuè adactum, ta libeat vi, arbori, in qua nidum habet* (Picus) *ſtatim exilire cum crepitu ar- boris,*

Miram eſt, quod Americanis etiā hæc fabula de herba clauſtrum aperiente ſit perſuaſa.

Plinius hãc olim ſcripſit.

boris, cum inſederit clauo aut cuneo. Hoc ipſum quoque *Democritum* & *Theoph*
ſtum credidiſſe *Matthiolus* in nũcupatoria ſui Herbarij epiſtola ſcripſit: qu
ego miror magis, hæc ibi verba addidiſſe. *Quin etiam Æthiopide herba tactu c*

Mirum magis quòd Matthiolus ſimilia friuola credidit.

ſtra omnia aperiri, quibuſdam admurmuratis cantilenis: id quod mihi miraculo
eſt. Memini enim dum ſuperioribus annis Venetijs agerem, me quendam ſuſpen
damnatum vidiſſe, cui fores omnes patefierent diſiectis ſeris, vna tantùm herbà ad
tà, ſignaculis quibuſdam decantatà. Talis ferè facultatis alia haud mihi incogn
habetur, in Italiæ montibus proueniens, qua ab equis calcatà, continuò ferrei ſolu
tur calcei.

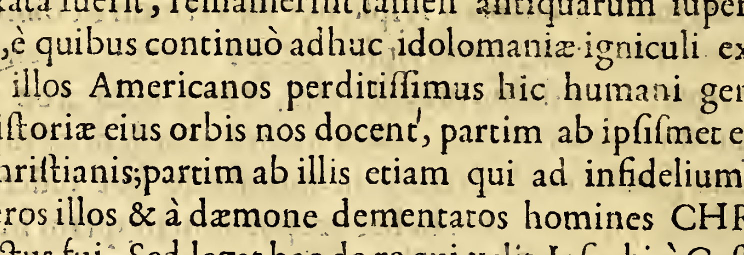
Authori difficillimè hæc perſuadentur, qui ſimilia nec vidit nec audiuit.

Ego vt ingenuè fatear, potiorem vitæ meæ partem herbarum quoque ſ
dijs inſumpſi, & plurimorum ſimul familiaritate rhizotomorum ſum vſ
Verùm eiuſmodi naturalia plantarum miracula, nec vidi vnquam, nec à f
digno quoquam audiui.

In huiuſmodi miraculis ſupernaturalibus res ſepe ſuſpecta eſt de diaboli commercio.

Quòd ſi admurmuratis verbis cantileniſq. res agitur, iam illa de diab
commercio, auxilio, & ſuggeſtione ſuſpecta fit. Scio equidem, pleroſq. h
minum non facilè contentos eſſe, ijs, quæ vbiuis obuia, & quotidiana ſun
Sed [illegible] illa libentiſſimè credere, appetere, & amplecti. Adeò fabul
deliramenta anilia, & ſuperſtitioſæ, Cacodæmonis aſtu excogitatæ cerem
niæ, per vniuerſum orbem facillimè diſſeminantur, vt ad *Americanos* & *A*
tipodes noſtros quoque iam olim penetrauerint.

Et quidni? Cum enim luce Euangelica variæ orbis noſtri cogniti region
eſſent illuſtratæ, & fraudes Sathanæ ideo detectæ migrandum ſibi putau
ad gentes noui orbis barbaricis ritibus pleniſsimas & veri DEI cultu orbat
His cum ſuperbiam, arrogantiam & tyrannidem ſuam diu miſerè exercu
apud has idololatriam perfidè fixit, vt licet iam bona pars earum CRISTI d
ctrinam amplexata fuerit, remanſerint tamen antiquarum ſuperſtitionu
fomites quidam, è quibus continuò adhuc idolomaniæ igniculi exhalant.
quantum apud illos Americanos perditiſſimus hic humani generis hoſ
poſſit, partim hiſtoriæ eius orbis nos docent, partim ab ipſiſmet ego Ame
canis ſed iam Chriſtianis; partim ab illis etiam qui ad infidelium loca pe
trarunt, vt miſeros illos & à dæmone dementatos homines CHRISTO l
crifacerent, edoctus fui. Sed legat hac de re qui velit, Ioſephi à Coſta quintu
librum hiſtoriæ ſuæ occidentalis Indiæ: mirabitur ſimul & gentis illius mi
rebitur. Atque de *Pico Americano* hæc ſatis ſunto.

HOI-

HOITZITZILTOTOTL

Auis picta Americana.

IO. FABRI LYNCEI DESCRIPTIO.

ROSTRVM oblongum, acutum, tenue & tantiſper curuatum nigricat: cum hoc caput, collumq. quod longum ſatis, in magnitudine proportionem obtinent. Colores niger, viridiſq. ſaturatus, adeò per minima commiſcentur, vt oculis ſe quaſi noſtris ambo occultent, qui tamen paruorum inſtar punctorum ex croceo, aureoq pulcherrimo colore effulgent. Ex nigro vndiq. ſed diluto magis, iorem colli partem color, vſque ad pectus, idemq. dorſum venuſtat, niſi d in hoc albæ minimæq. maculæ quædam apparent interſperſæ. Putares c elegantiſsima & exotica aue, merum ſuperbi *Pauonis*, aut *Phaſiani* ma- ,aut variegatum rutilantis *Columbæ* collum intueri. Alæ nigricant, ſed an- res harum partes candidis maculis lucent. Cauda ſubfuſca ferme tota, cipium huius tamen vireſcit, albeſcit extremitas. Pedes habet longos, cantes, ſubtiles, tribus ante diſtinctos digitis, cum quarto poſteriore, euibus cruribus enatos.

SCHOLIA EIVSDEM.

Arum eſt, quod commentarij loco hic adnectere poſſum, & iam nonne- mini diffuſior paululum viſus fui. Adponam tamen hic primo loco quæ *Petrus de Aloayſa* mihi reliquit. Hæc auis, *inquiebat ille*; quam *Mexicani* *zitziltotl*, *Peruani* verò *Pilleo*, appellant, non comedit frumenti grana, nec ore um quicquam, niſi tantùm ſubſtantiam & medullam florum, ſed præ- ſertim

Fr. Petri de Aloayſa Americani de hac aue verba.

Alimẽtum huius auis melleus liquor.

ſertim florum ſpinis armatorum. Habet autem pulcherrimas pennas, qua vſus eſt imagines conficiendi picturis ſimillimas, & alia huiuſmodi p magni opera.

Recchus noſtre huic conſimiles alio loco deſcribit.

Nardus Antonius Recchus noſter, hoc ipſo *Mexicani* voluminis ſui, q nunc primùm mundo publicamus, libro 9. cap. 11. Auiculas plurimas *Hoitzitzil* nomine, & pictas exhibet, & calamo deſcribit, cum quibus magn hæc noſtra vt corporis effigie, ſic nomine ſimilitudinem gerit. Hæc ſola ter vtraſq. eſt differentia, quod noſtræ præter vtriſq. communem appella

Quæ differentia inter noſtrã & illas ſit.

nem *Hoitzitzil*, additur vox hæc *Tototl*, quamuis & illis ſeptem differenti vnius ſpeciei auibus, ſua differentia etiam nomina dentur à *Reccho*, quæ tan in hoc omnes videntur conuenire, quod ſint *Hoitzitzil* Quapropter fere a gor, vt credam, hanc noſtram auem quæ ſine hiſtoria hìc proſtat, ad illas ferri poſſe, de quibus loco laudato ſingulare caput *Recchus* ſcripſit. Licet en ibi colores non enumeret, ſed varios ſolummodo eſſe dictitet, quare & au illam latinè *variam* nominat: credi tamen poteſt, eas huic noſtræ haud a miles eſſe, cum & ex illarum, & noſtræ pennis ac plumis, artificum *Indor*

Rationes cur conueniant.

induſtria, imagines elegantiſsimæ conſtrui dicantur. Et cum his verbis ca illud concludat: *Plures ſunt harum auicularum differentiæ, colorum varietate ac c porum diſtantes magnitudine*. Æquum eſt credere & noſtram hanc, licet pict

Prima.

grandiuſculam, in illarum claſſe locum habere. Confirmat hanc opinion

Secunda.

meam, quod *Fr. Petrus de Aloayſa* dixerat, hanc noſtram ſola florum n dullà nutriri; & *Recchus* afferat, ſuas illas tamdiu ſolummodo eſſe perſtites, quamdiu melligenarum herbarum flores ex quibus aluntur, p durent.

In mentem itaque venit, an non affinitate quadam hæc noſtra auis *Reccho* enumeratæ *variæ* ſeu *pictæ*, attingant illam, quam *Carolus Cluſius* Exo corum lib. 5. cap. 2. deſcribit, quæ *Ouriſſia*, ſiue *Tominejo* appellatur. De

Videntur hæ noſtræ aues cum patuula illa Tominejo Cluſij conuenire.

enim ſequẽtia apud ipſum legũtur. *Franciſcus Lopez de Gomara in Hiſtoria, qu de Mexicanæ vrbis expugnatione ſcripſit, Vicicilin eam auiculam* (quæ alijs nom *Ouriſſia*, & *Tominejo*, & *Paſſer moſquitus*, & *Gonambuch* dicitur) *nominare v tur. Maximè inquit, admirabilis eſt in noua Hiſpania auicula incolis dicta vic lin, corpore non maiore quàm Crabronis, oblongo & gracili roſtro: melle rore & flor ſucco alitur, roſæ tamen non inſidet. Eius pennæ valde exiles, elegantis mixti colo*

Hæc dicitur ſex mẽſibus arbori affixa dormire.

à Phrygionibus admodum expetitæ, vt aureis ſtaminibus intertexant, præſertim quæ in collo & pectore natæ. Expirare, ſiue obdormiſcere creditur Octobri menſe, ped ex aliquo ramo appenſa, aprico loco: renaſci autem ſiue expergiſci Aprili multis fl bus iam vigentibus, propterea Renata vocatur. Qui plura de hac noſſe velit, ipſu adeat *Cluſium*, vel ipſos potius oculatos teſtes conſulat, quos ipſe citat (*O ſaluum, Ferdinandum Ouiedum* cap. 48. ſui Summarij. *Auguſtinum Caraten* lib. cap. 8. Hiſt. Peruanæ. *Ioſephum à Coſta* lib. 4. cap. 37. *Theuetum* cap. 48. ſing larium Franciæ Antarcticæ, & *Ioannem Lerium* cap. 11. Hiſt. Americanæ.

Conueniunt mehercle omnia quæ modò retuli, cum *Recchi* noſtri hiſtori quæ ſuis ille *Hoitzitzil*, ſiue auibus varijs tribuit, de ſomno præcipuè illo q arbori affixæ pluribus detentæ hærent menſibus, *nec nugæ ſunt*, inquit,

cuiquam

…iam debet eſſe dubitatum, ſeruata quippe eſt non ſemel auis ſtipiti affixa intra cu…um, & cum ſex menſes exanimis pependiſſet, quo tempore ſibi natura compara…eſt, reuixit, ac demiſſa in vicinos agros volitauit. Somnum huius auis etiam in ſuis cognoſcit Recchus.

…ed de mirabili hac & puſilla auicula, ea quoque commemorare libet, quæ *…Gregorius de Boliuar* mihi pro certiſſima hiſtoria communicauit. In mul…*aiebat ille*, prouincijs ac Regionibus Indiarum tam *Nouæ Hiſpaniæ*, regio… *Peruanæ, Braſiliæ*, & *Guineæ*; quàm *Indiæ Orientalis*, in *Inſulis Philippinis*, & …numeroſa eſt diuerſitas magnarum auium & paruularum, varijs colori…diſtinctarum. Quapropter cum de paruulis agamus, quas in ſuo libro re… *Nardus Antonius Recchus*, quæ in *Noua Hiſpania* reperiuntur, dico rela…em eam quam de illis habet, quæ ſub nomine *Hoitzitzil* depinguntur, à …tate nequaquam alienam eſſe: excepto tamen, quòd illæ omnes, quarum …em ſunt, ibique à *Recchi* referuntur, eam proprietatem non habent, ad ar…um concaua confugiendi, ibique per ſex menſes hyemis mortuas, vel qua…mortuæ videantur, latitandi, roſtelliſq. ſuis in arborem defixis, firmiter in…endi. Ineunte autem vere, reuiuiſcere, alimoniamq. ſibi quærere ex mel…uod in arborum, plantarumq. floribus deliteſcit. Quoniam primum hoc, …d dictum eſt, videtur tantummodo verum eſſe, in illa ſpecie auium, quæ …ima eſt omnium, & à *Peruanis Tomin*, vel *Tominejo* appellatur. Reliquum …ò, quod de illis commemorat, certiſſimum eſt, quodq. ex earum pennis …ioſæ veſtes & imagines conficiantur & elaborentur. *Tomin* itaque auicu…t adeò parua, vt nulla in orbe vniuerſo minor reperiatur. Eius magnitudo …inſtar *Crabronis*, varijs perfectiſsimiſq. depicta coloribus. Pedibus admo…n puſillis & curtis. Eſt ex his aliqua, quæ caudam curtam habet, & ro…dam pipionum more; alia verò tam longam & completam, vt bis, terue …gitudine ſua reliquum totum adæquet corpuſculum: In hac tres vel qua… ſunt pennæ colore precioſo variegatæ. Roſtrum habent longum, tenue …delicatum, & linguam inſtar acus, quam dum proferunt, duplo eſt, quam …rum, longior. Hac mel extrahunt ex occultiore & profundiore centro …um, etiamſi ſit *Lilium album*, vel flos etiam oblongior.

Fr. Gregorij de Boliuar de hac parua auicula hiſtorica relatio, authori communicata.

Sola illa parua auicula ita dormit.

Hæc graphicè deſcribitur.

…t quemadmodum DEVS & Natura neque in minùs vtilibus abundan…a, neque in neceſſarijs defectum monſtrare voluerunt, ſic etiam huic aui… idonea pro alimentorum ſuorum acquiſitione, inſtrumenta procrea…, linguam inquam, longiſsimam, qua ad intima florum penetrare poſ… & mirabilem hanc facultatem conceſſerunt, vt ipſa rei nulli inhærens, in …ſaltem libero volitando, perſiſtere tamen & ex floribus, ſurſum deor… vbi velit, illis haudquaquam innitens, linguà exertà melleum lambere …em, pro illo temporis ſpatio, quo indiget, valeret.

Linguam longam valde habet, qua mel exugit.

In aere hærens nec floribus inſiſtens ex illis mel ſugit.

…las autẽ tãta pernicitate mouet, vt viſu percipi motus minimè poſſit; quin …potius carere videatur, & vel tam exile corpuſculum, abſque alis ſubſi…e appareat. Sic autem in aere ſuſpenſa, & ad partem inferiorem ſuperio…q. floris conuerſa, liquorem illum roſtello colligit, & linguà ſuà quam …ucit eò vbi neceſſarium eſt, ſuffuratur. Tanta autem velocitate ex vna ar…è ad aliam, ab vno loco ad alterum ſe confert, vt in hoc reliquas aues an…

Alas celerrimè mouet.

tecellere

tecellere & ſuperare longè videatur vniuerſas, & ipſa volans oculis ſæpiſ
percipi minimè poſſit.

Hucuſq. F. Gregorius.

Hæc ſunt præcipua quæ de huiuſmodi auiculis *Tominejos* nuncupatis,
poſſunt. Reliquæ ſpecies dictum hunc modum inſequuntur plus vel mi
pro earum corpulentia vel natura, quamuis maxima etiam illarum, creſce
nunquam attingat medietatem minimæ auiculæ, quæ in *Europa* inueni
Hæc Fr. Gregorius.

Quæ de hac aue amplius examinari poſſent.

Duo ſunt, quæ ampliorem hìc diſquiſitionem mererentur. *Primum*, q
modo hæc auis ſolo melleo florum liquore paſtuq. cibetur? *Alterum*, qua
tione tot menſium inediâ macerata, ſuperſtes tamē adhuc arbori adhæreſc
Veruntamen hæc cum altiora ſapiant principia, quæ hoc loco examina
operæ minimè eſt pretium, ad alia tranſeamus æquum exiſtimo, cum p
ſertim de mellis ex floribus hauſtu, naturà, & fabricà, ſuccinctè quidem,
neruosè, & ſolidè diſputauerit *Princeps Cæſius* noſter, in *Apiario* ſuo *Romæ* ty
expreſſo, quod conſuli poteſt. De fame verò diuturna, quam varia ſuffer
innoxiè animalia poſſunt, ſi temporis permiſerit anguſtia, aliquid inferi
vbi *Chamæleontis* dedero hiſtoriam, delibabo.

Ariſtoteli notiſſimū fuit aues quaſdam hyeme occultari.

Hoc vnum nunc reticēdum haudquaquam cenſeo, *Ariſtoteli* minimè ign
tum fuiſſe, aues quaſdam hyeme abdi, & occultari, inter quas lib. 8. cap.
de hiſt. An. præcipuè *hirundines* numerat. *Iam enim viſæ ſunt*, inquit, *multæ*
rundines in anguſtijs conuallium nudæ, atque omnino deplumes. *Scaliger* ad hu
locum. *Sed & in cauis arborum*, ait, *deprehenſæ ſunt aliæ aues apud nos nudæ, id*
hyeme. Mutant enim quotannis aues plumas, idque æſtate. Natura ſapiens, c
plumas aduerſus frigoris incommoda condidiſſet, non abſtulit eas per frigus. Atq
nos ſcimus eas quæ hyeme ſe abſcondunt, hyeme plumis ſpoliari. Hunc eu

Scaliger hoc idem probat.

dem *Ariſtotelis* textum explicans *Auguſtinus Niphus*, hæc habet. *Vnde, vt A*
bertus inquit, iam viſæ ſunt hirundines, quæ in concauis arborum ſe condiderunt,
ſpectatum eſt in Germania in ſylua quadam, vbi quercu putridà incisà inuentus
cumulus hirundinum deplumium. Nec ſolum Albertus hoc probauit, ſed Pompeius C
lumba vir maximus rerum naturæ rimator, ſe idem in Germania reperiſſe in conca
cuiuſdam arboris in imo fluminis exortæ, teſtatus eſt mihi.

Hoc ipſum Niphus docuit.

Et quando iam *Germaniæ* facta eſt mentio, prætermittere haud debeo, qu
pro rei huius confirmatione, & illa producam, quæ *Fortunius Licetus* lib.
cap. 10. *de his quæ diu viuunt ſine alimento*, annotauit. *Afferenda huc ſunt*, inqu
quæ de natura hirundinum Germanicarum mihi retulit Mathematicus inſignis Ga
lilæus, *fratrem nempe ſuum in Germaniæ ſtagnis hyeme vidiſſe retibus à piſcatoribu*
captas congeries multarum hirundinum, pedibus, roſtro & alis mirum in modum
inuicem conſarcinatarum; quæ in thalamis tepidioribus comportatæ, quaſi reuiuiſcente
mouerentur primùm, ſeſe expedirent poſtea, mox etiam euolarent: audiſſeq. ab incol
aduentante hyeme, quotannis hirundines in ea regione, aeris inclementiam fugientes
non in remotiſſimam inde Aphricam (quod efficiunt Italicarum plurimæ Lybiæ vic
niores) ſed multas, vt dictum eſt, in vnam congeriem colligatas, ſub aquas demerg
vbi minus ſæuit hyemis, atque ibi latere ad vernum tempus ſemianimes.

Hirūdines ſub aquis lateſcere Galilæus in Germania vidit.

Addam & ego aliquid ex *Germania* noſtra ab oculato teſte *Theophilo Mo*

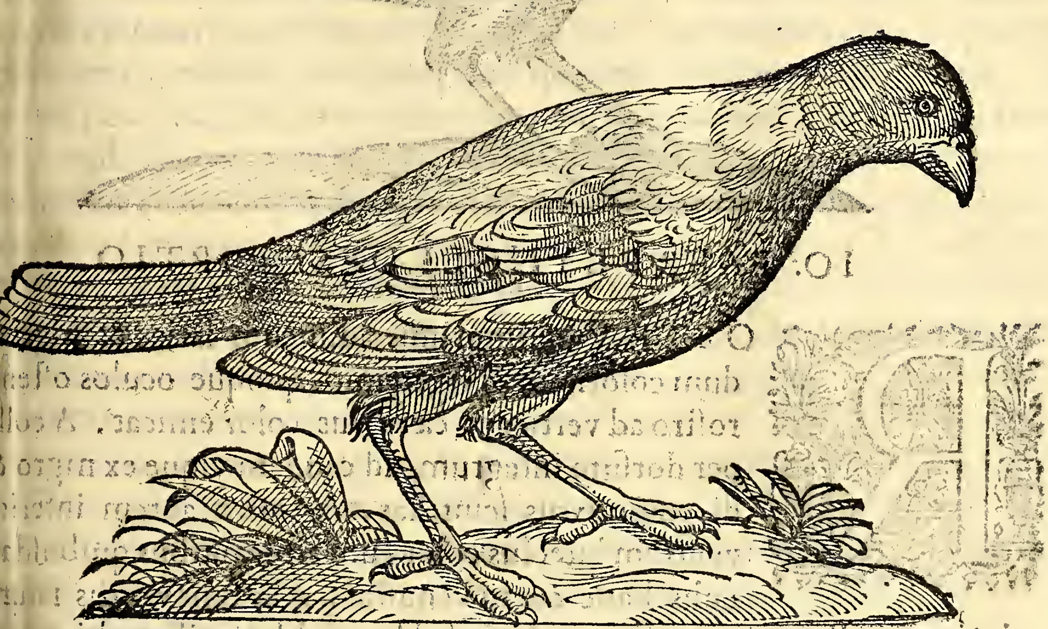
tore

ynceo de *Cuculo* mihi relarum, finiamq. Hoc itaque ſibi domi ſuæ conti-
ffirmabat. Cum famuli etenim aui paterni ſui in prato quodam *Salices*
as, aridas & arboreas eradicaſſent, domumq. vexiſſent, & duo earundem
in fornacem, pro calefaciendo hypocauſto conieciſſent, audiuerunt in
hypocauſto tertià vice *Cuculum* cantantem. Admirati hâc *Coccygis* hye-
cem, exeuntes, & capita *Salicum* è fornace extrahentes, in altero ſe quid-
motitare animaduerterunt: quare arreptà ſecuri foramen aperuerunt, &
ſà manu primùm pennas meras extraxerunt, poſtmodũ viuum quoque
l arripuerunt, hoc eſt ipſiſſimum *Cuculum*, vegetum quidem, ſed nu-
c pennis omnibus exutum ſpoliatumq. & commeatu planè deſtitutum:
pueri geſticulantes, per biennium integrum in hypocauſto enutrierunt.

Theophilus Molitor Cuculum pēnis ſpoliatum in arbore laticantem vidit.

AVIS MEXICANA

Pſittaci colore.

IO. FABRI LYNCEI DESCRIPTIO.

HÆC auis ſtatim in roſtro, (quod aduncum nonnihil & cineritium eſt totum) inferiore parte ad caudam vſque, hoc eſt in ventre toto minij colore rubet: qui idem color ſurſum per vropygium, ad dorſum porrigitur, niſi quod alarum verſus principium cum virore rubor confunditur, qui ad ipſum ita collum protenditur, quod omnino vireſcit. Caput autem amethyſtino, aut hyacinthino colore
r. Circulus qui pupillam ambit, valde albet, orbita verò oculi eſt cæru-
rati coloris. Vbi ſuum ſumunt principium alæ, color eſt ſubluteus. Se-
primus pennarum in alis ordo cum ſecundo & tertio dicti hyacinthi-
ris. In medio tamen harum pennarum circumferentia intercurrit li-
ubuiridis vſque ad finem. Cauda tota eſt amethyſtini coloris abſque
te, dilutioris tamen verſus finem. Pedes, qui tres ante & vnum retro
habent, inter cinereum ac violaceum ambigunt.

AVIS ANONYMA.

Noua Hiſpania.

IO. FABRI LYNCEI DESCRIPTIO.

ROSTRVM imprimis aduncum ſatis, & nigri ad
dum coloris eſt. Nigerrimos quoque oculos oſtend
roſtro ad verticem cæruleus color emicat. A collo
per dorſum integrum, ad caudam vſque ex nigro &
di commixtus ſcintillat. A roſtro autem inferiore
ventrem luteolus color cum albicantibus quibuſdam
culis hanc auem venuſtat. Alæ ſunt viridis ſatura
coloris, maculis tamen eiuſdem coloris, ſed longè dilutioribus, hinc inde
chrè intercurſantibus. Cauda ſimilis cum alis eſt coloris. Tibias pedeſ
ſcos habet, & vngues digitoſq. prælongos, tres anteriùs, & ponè vnum.

SCHOLIA EIVSDEM.

QVod ex ſacratiſsimo ſuo ore ſalutis æternæ reparator noſtræ C
ſtus Matthæi ſexto capite pronunciauit inquiens: *Et de veſtim*
quid ſoliciti eſtis. Conſiderate lilia agri, quomodo creſcunt: non laborant, neque n
Dico autem vobis, quoniam nec Salamon in omni gloria ſua coopertus eſt, ſicut vn
ex iſtis. Hoc æquiſsima nos ratione de auibus quoque prædicare poſſum
quas Deus in nouo præcipuè orbe, tam ſpecioſis ornauit pennis, tam v
diſtinxit coloribus, tam ſplendidè & ſuperbè veſtiuit, vt *Peruani* olim a
Mexicani Reges, ex pulchriformibus earundem plumis, regalia ſua parau
indumenta, easq. argento, auro, gemmiſq. longè prætulerint, & hodieq.
orbis habitatores, perizomata, & inſignia capitis cæteriq. corporis ſui c
ment

Aues ſplēdidè à Deo veſtitæ.

Auium pulcherrimæ pennæ in nouo orbe auro præferuntur.

ta ex his elaborata geſtent, aulæa & tapetes texant, clypeos, gladioſq. ſuos
nt, & miro artificio vtenſilia ex his varia conſtruant. Quin in locis qui-
am mercatura publica plurium dierum ex hiſce exercetur, & apud Me-
ios nundinæ ex auibus inſtruuntur, quæ cùm ad victum, tum ad opera-
iaria coemuntur.

Varia pa-rantur ex his vtenſi-lia.

Ex his pu-blica mer-catura exercetur.

d & quicquid pictores penicillo tentare valent, hoc ipſi Apellæa planè
paruis plumulis æmulantur, & ex his variarum icones rerum, plantarum,
am, animalium, hominumq. effingunt, quæ ad nos quoque deferuntur.
ti & magni valoris, elegantiſq. decoris tabulas aliquot, ex pennis ela-
tas vidi in *Summi Pontificis* cubiculis, quæ *Chriſti* & *Sanctorum* imagi-
epræſentant, tam ab *Occiduis*, quam *Eois Indijs* huc tranſmiſſas.

Et imagi-nes pul-cherrimæ concinnã-tur.

erùm & ad *Germanos* quoque plumatilis hæc ars iamdudũ tranſijt: quan-
idem domi meæ habeo ex minutiſsimis plumulis, auiumq. villis, varij
ris auiculas, tam concinnè compoſitas, tam veris expreſſas coloribus, in-
uas & *Pſittacus* triumphat, vt ipſas te viuas contemplari, & tuis palpari
is putares, geſtireſq. volucres, non quidem in pictura adumbratas, ſed
arum ritu ſolidè exſtantes. Has cum ego olim *Scipioni Cobellutio Cardinali*
iſsimo, doctiſsimoq. Bibliothecario Apoſtolico (cuius vt ego ſemper re-
ſus cultor exſtiti, ſic ipſe me vnicè amauit) monſtrarem, proh Deum
ortalem! inquiebat, & quò non humani ingenij induſtria peruadit? In
rtificio *Europæis*, imò *Americanis* quoque omnibus palmam longè præri-
; induſtrij & dexterrimi *Auguſtæ Vindelicorum* incolæ, Vrbis *Germaniæ*
s, dixero, nitidiſſimæ, amœniſſimæ, & ingenioſorum opificum feraciſſi-
ne quicquam nunc dicam de literarum bonarum, variarumq. lingua-
quibus habitatores eius plurimi pollent, cultu & exercitio: de ſplendore
itatis, in qua præter cæteros Illuſtriſsimi *Comites Fuccari* religionis Ca-
æ aſſertores ibidem florent: & de regimine Reipub. illius, in qua non
udum *M. Velſerus Lynceus* eiuſdem *Duumuir* ſapientiſsimus, Vrbi &
notiſsimus, & rei literariæ illo ſeculo *Triumuir* dominatus eſt.

Germani quoque no runt hanc artem plu-matilem.

Author ha bet varias auiculas arte ex plu mis elabo-ratas.

Scipio Car dinalis Cò bellutius.

Auguſtæ Vindelico-rum enco-mium.

x eadem igitur Vrbe prædictas dono accepi auiculas, cum raris alijs mu-
lis à *Gregorio Aichingero* ibidem Canonico, ob muſiceſq. præſtantiam
aniæ Orpheo, & ob incorruptam triginta annorum amicitiam noſtram,
neo *Pylade*.

Gregorius Aichinger Germaniæ Orpheus.

d miſſo antilogio ad rem accedamus. Hanc itaque, quam præ manibus
nus auem in earundem venuſtiſsimorum colorum claſſe volucrium
andam eſſe autumo: ex quarum pennis & olim ſe *Americani* ornauerint,
nunc quoque maximi faciant. Quæ autem hæc auis ſit, & quo nomine
etur, cum ignariſsimis equidẽ & ego ignoro. Cum huius nec nomen, nec
ia in noſtro autographo vlla exiſtat. Malui tamen *Pſittacis* eam, quàm
ſociare alitibus, ſi colorem ſaltem ſpectes varium & pulcherrimum,
ſi roſtrum aduncum magis haberet, & pedes in duos tantum, ante re-
digitos fiſſos gereret, iam quin omninò *Pſittacum* appellaremus, nulla
me dubitatio exſtaret. Hoc enim *Pſittacis* omnibus, at non ſolis compe-
t notaui ego hoc ſedulò, quod à nemine ſcriptum reperio, ipſos nempe

Cur auis hæc noſtra ad pſitta-cos perti-nere videa-tur.

Quomodo pſittaci mo dò duobus modò tri-bus pedum digitis v-tantur.

pſittacos, quotieſcunque gradiuntur, aſcendunt, deſcenduntq. per clathras duos pedum digitos ante retroq. porrigere, vbi verò cibum capiunt, & or mouent, tribus hunc digitis carpere, ſtringere & ita ſtrictum tenere, d roſtro comminuerint, & deglutiuerint. Et quod mirum videri queat, n rem poſterioremq. digitum tam dextrè antrorſum, retrorſumq. flectu mouent, vt te neſcire fatearis, an Natura illum magis ad gradiendum p riùs, an ad veſcendum anteriùs, vtendum voluiſſe creauerit.

Aues pſittacis in America plurimæ ſimiles, maiores & minores.

Quòd autem tam minores quædam, quàm maiores *Pſittacis* aues, ob ſ les ferè colores *ad Pſittacos* referri ſoleant, licet tales minimè ſint, ex *V Aldrouandi* lib. 11. Ornithologiæ diſco. *Nam cum in vtraq. India*, inquit, *qu plurimæ auiculæ minutiores reperiantur; & multiplici colorum varietate haud atque pſittaci picturatæ, certè harum ſpecie prima fronte multas ab initio deſcriptas ſe conſtat, quod eas à pſittacis minuſculis ægrè dignoſcerent. Tales ſuo loco ſub no paſſerum Indicorum aliquot deſcribentur*. Et paulo inferius ſubiungit. *Ad pſit etiam, quàm ad aliud auium genus potius referendæ ſunt, quas in India teſte Io à Coſta Guacemaias vocant, aues pſittacis maiores, ſed colorum diuerſitatis venu te illis per omnia ſimiles*. Operam hìc ego prorſus luderem, & poſt *Apellem* p

Aldrouandus in hiſtoria pſittacorum exactiſſima à Ioanne Bittnero Germano maximè adiutus.

gere velle viderer, ſi quæ idem *Aldrouandus* à *Ioanne Bittnero Germano* (vt ſemet ingenuè fatetur) egregiè adiutus, exquiſitiſſimè, tam in *pſittacorum* ferentijs enodandis, quam in capitis totius & linguæ præſertim atque loq læ organis eorundem anatomicè explicandis, poſteritati conſignauit; vel nouare, ac veluti *Crambem bis coquere* hìc tentarem, vel plura nouaq. magis texere exiſtimarem. Si præcipuè *Carolus Cluſius* in Exoticis ſuis quoq. co latur, qui nonnihil poſt *Aldrouandum* adiunxiſſe viſus eſt, ad quos ambos nignum ego lectorem meum ablego.

Quæ Romæ ab authore in pſittacis obſeruata.

Ne tamen mori noſtro morem non geramus, hoc eſt, omnino nobis di miles atque Laconici prorſus iam fiamus, quæ hìc *Romæ*, de pulchritudi ſaltem, & humani ſermonis imitatione, nobis in *Pſittacis* quibuſdam ob uare licuit (à duabus enim his dotibus, animi, vt ita dicam, ac corporis, v laudantur) & nos proferamus, æquum iudico.

Maximus & pulcherrimus ab authore viſus fuit Romæ apud Cardinalē Madrutium.

Egregiæ magnitudinis ſanè ac pulchritudinis, cæteros, quos *Romæ* vide potui, antecellit *Pſitaccos*, ille, quem S.R.I. Princeps, & S.R.E. *Cardinalis M drutius* omni cultu à me honorandus alit, *Phaſianum* maſculum non adæqu modò, ſed ſuperans etiam. Quatuor enim ſpithamas, ſeu mediam canna vt *Romani* noſtri vocant, quæ quatuor eſt palmorum, ferè ſuperat, ſi à ſumn tate roſtri, ad imum caudæ menſuram extendas. Hic coloribus tam variè b lèque pictus eſt, vt octo diuerſos in toto eius corpore facilè numerare valea rubrum nempe, viridem, luteum, ſubluteum, albicantem, nigrum, cæruleu ſubcæruleum, quem etiam colorem venetum, ſiue marinum appellamus.

Deſcriptio huius pſittaci.

Hic ipſiſſimus eſt, quem *Aldrouandus* inter *Pſitaccorum* ſpecies, ſecundo lo enumerat, & *Pſittacum maximum alterum* vocat. Roſtri pars ſuperior alba & adunca valde, inferior nigra eſt. Circa oculos, qui ſubuiridem color oſtendunt, campus apertior & tempora albicantia. Caput, gula, pectus, d ſum, venter, femora, alarum principia, omnia pulchro ac puniceo colore ru

lant.

. Et vt reliqua *Aldrouandi* potiùs aptiſſimis, quàm meis verbis dicam. *De- cauda*, inquit, *tota ſupernè pulcherrimo colore puniceo decoratur*. (Addo ego ema ſubcæruleo, mixtoq. ex rubro ac cæruleo elucere) *Sed & remiges pen- teriore parte ſimili colore puniceo rubent. Remigum tegetes, ſecundo in alis ordine ſunt, puniceis marginibus, cæruleo velut ocello prope apicem ornatæ. Remigum ex- ſuperficies, & vropygium infernum ſaturo cæruleo colore tinguntur. Crura breuia des, digitis oblongis, vncis vnguibus armatis compoſita, fuſca ſeu cineritio obſcura. icus* hic heri ſui nomen, quod *Carolus* eſt, ſæpe ingeminat, ſed pręter hoc & *galli* vocem, pauculas profert alias. Olim plura loquebatur, muſicales s proferebat quoque, *vt, re, mi, fa &c.* nunc ætate prouectior, viginti nempe um annorum, pleraq. obliuioni tradidit.

d hunc coloribus & corporis mole (niſi quòd caudà iam, quæ prælonga mutilatus ſit) accedit ille, qui apud Illuſtriſs. Cardinalem *Carolum Ema- m Pium* Principem verè magnificum, & præter prudentiam, qua maximè t, phyſicis quoque, mathematicis & alijs amœnioribus ſtudijs excultiſſi- , conſpicitur. Veruntamen virium robore priorem hic ſuperat. Cum liberrimè nuper in cubiculo quodam deambularet, paucis roſtri ſui du- ni morſibus ligneum quendam ſedis pedem ita vulnerauit, vt illum mor- s quaſi diſruperit. Vnde *Oppianus* etiam monet, non in ligneis caueis, roſtro corneo ſuo exedit, ſed ferreis eũ ſeruari debere, quæ nec ipſæ quan- e illæſæ permanent. Hic ob loquacitatem olim hero ſuo charus, nunc ne- n ob ſenium, an ob deſuetudinem plurimas certè humani ſermonis vo- edidicit. — Cardinalis Pij encomium. — Hic magnum & robuſtum valde pſittam habet.

his ſimilis planè *Pſittacus* apud Ampliſs. Cardinalẽ *Scipionem Burgheſium* ur, qui varia alia in amœniſsimo Suburbano prædio ſuo ali curat anima- Hunc cum liberè expatiari permittat, coerceri tamen ferreà catenà ſeſqui- n pendente pedi affixà, mandat, quam facilè trahit nõ ſolum, ſed non ra- am perrumpit. Quod & ipſum inſignem auis fortitudinem demonſtrat. — Apud Cardinalem Burgheſiũ varia animalia exotica.

d cum hi omnes veterum pſittacum ab *Ariſtotele*, *Plinio* & *Solino* memo- n, coloribus & facie ſua haudquaquam agnoſcant: hinc fit, vt aliqui po- *Coruos Indicos* (neſcio quàm bene) quàm *Pſittacos* appellare maluerint ma- hos, & verſicolores. Antiquorum enim ille viridis totus fuit, torque tan- miniaceo in collo notatus, quod præter *Plinium* etiam *Apuleius* monuit rbis. *Sed color ille eſt viridis*, ait, *& intimis plumulis, & extimis palmulis, òd ſola ceruice diſtinguatur. Enimuero ceruicula eius circulo mineo velut aurea , pari fulgoris circumactu cingitur & coronatur*. Vnde & *viridis auis*, quaſi ntonomaſiam olim à poetis dicebatur. — Veterum pſittacus ab enumeratis iam diſtat. — Deſcribitur veterũ pſittacus.

hoc *pſittaco Statius* lib. 2. Syl.

Pſittacus ille plagæ viridis regnator Eoæ,
Quem non gemmatà volucris Iunonia, caudà
Vinceret, aſpectu gelidi non phaſidis ales.

oc encomium longè veriùs, noſtri temporis, & à me iam commemora- *ttacis*, quàm veterum illi toti viridi conuenire queat.

d audio Ariſtarchum, *Iulium Cæſarem Scaligerum*, in Exercitation. ſuis

Scaliger negat pſittacum eſſe pulchrum.

Cardano, mihi, illiſq. omnibus qui in P*ſittacis* pulchritudinem agnoſcunt,
ſtrepentem. *Auis enim hæc*, inquit, *non admodum pulchra. Nihil inquam pu*
præter oculos. Caput excreuit ſupra modum indecora magnitudine. Roſtrum fœ
Crura fœdiſſima. Linguâ nihil turpius. Quin etiam fuſcis ſiue cineritijs color tri
nitor nullus: ne à colore genus commendes vniuerſum. Sed æquum fuit hic quo
Scaligerum quærere, quod reprehenderet in *Cardano*, ne ſcilicet Scaliger
eſſet. Quare *Aldrouandus* laudato iam ſupra de P*ſittacis* loco, huic Momo re
det his verbis, & *Cardanum* ſimul ac nos tuetur. *Aſtutè hoc poſtremum velu*
citæ occurrens obiectioni adiecit Scaliger. Subolebat enim neminem fore tam ſtolid
qui non ſtatim ipſi reſponſurus eſſet, pulchrum eſſe pſittacum non roſtro, aut pedibu
colorum variorum decore, quæ etiam procul dubio Cardano mens erat: Sed ludit S
ger, non diſputat. Multa a viris etiam doctiſſimis ſæpe extundit contradicendi, aut
ſan exercitandi ingenij ſtudium, quæ alioquin, vtpote non vndequaq. ſatis firma,
cul dubio tacituri erant.

Cui Aldrouandus falsè reſpondet.

Scribendi & contradicendi ſcabie multi pruriunt.

Quod ſi hoc viris, doctis vſuuenire ſolet, quid de indoctis cenſeas?
bus minimè penſi eſt, in philoſophia & rerum naturalium hiſtoria, ſi
deque omnia habere, & pro libitu ſuo, quicquid in mentem ipſis, in bucca
ac pennam venit, chartis illinere, modò viris ſe magnis opponendi ca
pum ſibi dari, & aliorum creſcere, atque clareſcere ſe nomine poſſe, ita pr
iudicent. Adeò ſcripturiendi hoc à meris calumnijs natum, fotumq. cac
thes, ceu ſcabies quædam, multorum nunc animos occupat, miſerè torqu
maceratq. Verùm ad *Scaligerum* redeamus, qui eodem reor, argumento
moſiſsimam auium omnium, non Europæ modo noſtræ, ſed orbis, vt ego
dico, vniuerſi, turpitudinis arguere poterat, P*auonem* inquã, quod caput in
alite, pro reliqui proportione corporis minutum nimis, & pedes luridi triſt
coloris appareant. Attamen cum ſuas explicat alas, & ſurrigit vropygium.

Poterat Scaliger etiã Pauonem ſic turpem dicere.

Quam non gemmatà volucris Iunonia caudà
Vinceret?

Pauo tamẽ eſt pulcherrima auis.

In quam hos aureos fudit *Oppianus* verſiculos. lib. 2.

Non ſecus ac ſi ales Iunonis P*auo ſuperbus,*
Caudà verſicolor decorum corpus obumbrat,
Quo nihil ipſa Iouis prudentia & alma voluptas,
P*ulchrius aſpectu mortalibus ante creauit.*

Et lib. 3. idem

Quippe feris tanto præſtat formà inclyta Tigris,
Quanto præcellit P*auo genus omne volantum.*

Si tam excellentem igitur veteres P*ſittaco* ſuo, viridi prorſus & vnius colo
aui, formam gratiamq. tribuerunt, vt neque à P*haſiano*, neque à P*auone*, illu
vinci putarent, quid de maioribus his noſtris pulchricoloribuſq. quos tam O
cidentales, quàm Orientales nobis iam Indiæ mittunt, dicturos fuiſſe eos
vnquam vidiſſent, exiſtimabimus?

Habemus & nos veterum Pſittacum.

Sed neque adhuc deſijt ad nos adferri *Alexandri magni* ætate notus, &
manis olim non infrequens, P*ſitacus* quem appoſitiſsimis profectò verbis
ſcribit *Aldrouandus*, cuius delineationi ad vnguem vidi ſimilem hoc ipſo te

pore,

e,quo hæc commentaria edo, apud Excellentiſſimam *Principis Cæſij* noſtri iugem,quæ ſuauiter auis huius garrulitate,dum aduerſà nuper affligebatur tudine,recreabatur.Hanc *Perroquet*, & ſi minor paulò ſit etiam *Parochino* gò,nominant. Non ſum tamen neſcius,maximos illos verſicolores,& bicules ob vocis ſonum,quem plerumque edunt,ab alijs quoque *Perroquet*, apari. Nolo hìc omnia ex *Aldrouando* repetere. Hoc ſaltem in minore tali *taco* de torque miniaceo monebo. *A roſtro (quod ſupernè rubet, infernè ex ru- nigricat) ſub mento linea ducitur deorſum nigra ad pectoris vſque initium, quæ nq.ad colli latera abit,donec cum circulo ſeu torque illo miniaceo,qui poſteriorem cer- m & collum cingit ad latera coeat*. Loquitur pſittacus hic totus viridis, non cas voculas hominum ſermonis: Claſsici, ſeu tubæ militaris clangorem, & canem latratu, eiulatu felem articulatiſſimè imitatur. Puellarum, pue- umq.aſpectu & præſentià mirè afficitur & delectatur.

Atque hæc de forma ſatis videri queant. Neque enim ego tot nunc Romæ cies,quot *Aldrouandus* aliquando vidit, obſeruare potui,quæ in toto *Pſitta- m* genere adeò variant,ſi colores & magnitudinem præcipuè inſpicias, vt icat ἀδύνατον planè eſſe, omnes pennà exprimere, ſed penicillo potius deli- ndos fore. Viſus mihi tamen etiam ille fuit,quem idem *Ornithologiæ* ſuæ lib. cap.10. deſcribit,à ſe *cinereum,ſiue ſubcæruleum* appellatum. Plurimæ sũt ſpecies pſittacorũ.

Eſt hic columbæ domeſticæ magnitudine & non maior, quare rectè *Bello- m* falſum fuiſſe *Aldrouandus* notauit, dum is cinereos omnium maximos auit. *Roſtrum* huic nigrum, lingua valde craſſa ac breuis: *Pupilla* ocu- um nigerrima, *Iris* lutea,circa *Oculos* area largior candida. Totius *corporis* or eſt *Cinereus*,vertex tamẽ albicat,& vẽter dilutioris quàm dorſum, eſt co- s. Et niſi *Cauda* quæ pulcherrimi cinabrij eſt coloris, breuiorq. obſtaret, *ipitrem* potiùs, quàm *Pſittacum* dicere liceret. Neque enim in hoc caput deformiter excreſcit, vt ſupra de *Pſittacis Scaliger* conquerebatur, ſed pro qui proportione corporis iuſtæ ſatis eſt magnitudinis. Hanc alit nunc Il- triſsima Domina *Conſtantia Gonzaga*, *Aſdrubalis Matthæi Marchionis* con- ix, quem ex *Germania* dono ſibi miſſum, à *Gaudentio Madrutio* acceperat. de adhuc *Germanici* aliquid callet ſermonis, & non paucas hìc quoque *licas* voculas addidicit. Cineritij Pſittaci deſcriptio.

Verùm vnus, (qui hìc agmen claudat) inſtar omnium mihi ſit, quem cum miratione non raró loquentem & ludentem conſpexi, apud *Balduinum Breyel uerpienſem* morum honeſtiſſimorum & ſuauiſſimorum virum, qui negotia mercaturam Romæ agit, amicum meum haud vulgare. Non quòd hic pen- um pulchritudine, primos à me deſcriptos vel ſuperet, vel æquet *Pſittacos*; quòd mores, ingenium & loquela fermè humana, huic inſint. Hunc eſſe il- n exiſtimo, quem *Aldrouandus* citato libro cap.5. depingit, & *Pſittacum* vocat *dem alarum coſta ſupernà rubente*, quamuis deſcriptio eius cum hoc non per nia quadret. Mirabilis pſittacus non à forma, ſed ab ingenio & ſermone deſcribitur.

Maior hic eſt quam modò dictus *Cinereus*, quare *pullaſtrum* etiam annicu- n corpulentià vincit. Totus ferè eſt viridis, abſque miniaceo colli torque *ut*, & prior inferiorq. colli pars pulchrè flauent. *Roſtri* cuſpis albicat, ni- Forma huius adumbratur.

greſcit

greſcit tamen verſus narium foramina quæ capiti valde ſunt vicina. Oculi *pilla* ſimiliter nigra, ſed *iris* aurantij eſt coloris. *Oculos* circulus ambit albus guus. *Venter* dilutiore viridante, quàm dorſum, & alę, eſt colore. In *alis* hoc gulare eminet. Quod in his nempe coſtæ illæ, vbi hærent pectori, & vbi d ſunt contiguæ, rubellæ florent plumulæ. Maiores etiam & remiges pennæ rundem, atropurpureæ, circa finem micant. *Cauda* præterea triplici colore terſtinguitur. Vbi enim podici hæret, cinabrinus, paulo inferius luteolus, & extremis pennarum viridis, per tranſuerſum cernuntur colores. Veruntam hæc exactè haudquaquam videntur, niſi auis hæc alas explicet, caudamq. ſtentam ſurrigat. Hoc autem facere aſſolet humanum quaſi aſſecuta ſenſu quando ipſi palpum obtruditur. *O' quàm pulcher eſt noſter, hic pſittacus, & ſponſ* idque linguâ *Belgicâ*. Tunc enim alas diſtendit, caudam dilatat, collũ torqu deambulando conſpiciendum ſe præbet, ac veluti criſtas præ gaudio attoller & neſcio quæ ſecum immurmurans, laudatori applaudit, atque de ſua ſibi fo ma mirè gratulatur.

Videtur humanum ſermonem nõ callere modò, ſed etiã intelligere.

Sed quid dicturus fueras, ſi mecum ſæpiuſculè vidiſſes, audiſſeſq. quæ m dò ſubiungam? An non ſummam Creatoris noſtri ſapientiam, & omnipoten tiam laudaſſes, & admiratus eſſes, qui etiam in aue hac vmbram quandam intellectus humani, diuinitatis nempe ſuæ radium illucere voluerit, huma num ſermonem, inquam, & rationalem quandam ingenij ſagacitatem, qu duo nos à beſtijs omnibus longa intercapidine diſtinguunt.

Sermo & intellectus hominibus propria.

Loquitur autem hic *Pſittacus* tam articulatè *Belgicum* ſermonem, vt etiam ſuperioris *Germaniæ* incola aliquis, hunc facilè (quòd ipſi tamen difficile eſ ſi *Belgas* properanter, vt ſolent, loqui audiat) intelligat. Et quod mirum m gis eſt, auis ipſa loquẽtes intelligere, & ad rhombum reſpondere videtur. Cu enim hoc ipſo quo hæc ſcribo, manè, ex *Balduini* familiaribus quidam auer hanc me præſente increparet, vrgeret, & virgulà ligneà, niſi cantillaret, mina retur, reſpondit auis, *Relinquas me, iam iam* ſcilicet cantatura ſum, dicere v lebat. Has enim voces ingeminabat, *lat my gan, ter ſtunt, ter ſtunt*, quo idem eſt, quod iam latinè expreſſi. Audiui hæc & penè præ admiratione non obrigui.

Hiſtoricè docetur, hunc pſittacum aliquid intelligere.

Eiuſdem farinæ & hoc ſit. Cum nuperrimè puerum quendam, qui in fene ſtra P*ſittacum* hũc ſtantem, è platea ad loquendum prouocabat, in cubiculum vbi auis morabatur, accerſeremus: *Seyt Vvilkom*, ait, *pſittacus*, hoc eſt, *gratus aduentus veſter.* Et cum per quadrantem horæ, puer illum loquentem det nuiſſet, & abire ſimularet, *Vvaer gaed ghy*, ait auis, id eſt, *quo abituri eſtis?* Cum poſtmodum ad caueam eius digito pulſaſſet. *Vvye clopt daer?* hoc eſt, *quis hi pulſat*, interrogabat.

Alio exemplo probatur.

Hæc plures mecum B*elgæ* & *Leodienſes*, qui tunc aderant & audiuerunt omnia, & obſtuperunt, & in alite hac præter brutam naturam, aliquid ſimu excellentius ineſſe debere, affirmarunt. Ego quoq. cum ipſi caput ſubinde ſcal perem, quod facilè patiebatur, ob pruritum forſan, quem ibi percipiebat, ap poſitiſſimè mihi dixit, *crau, crau*, hoc eſt *ſcalpe, ſcalpe*.

Et adhuc alio quod authori cõtigit.

Sed hæc omnia leuia & exilia adhuc ſunt, præuit *Cantilenas* modulatur in

tegras

, deprimit & exaltat vocem, veluti muſicalibus characteribus mox eaſ- expreſſas dabo. *Cachinnū* tam verum variumq. ſuſtollit, vt ſi auem haud , certiſſimè hominem eſſe, qui rideat, iures, cum ipſam quoque longè tem audias. *Tubæ* ſonitum & ipſum diuerſis exprimit modulis. *Peregri-* *m*, qui ex *S. Iacobi* in *Galitia* itinere reduces cantando ſtipem colligunt, s modulationem artificioſè imitatur. Multis miriſq. modis *canum* latra- ingit, *gallinas* in plateis ſpatiantes cum videt, certa voce conuocat.

Mira alia hic pſittacus præſtat.

Canit, ridet, tubæ ſonum, & canum latratus imitatur.

Dumquè ſua ſolus ſecum ſpatiatur in ædes;

, quæ tacitè modò murmuret, garriat, rideat, & quaſi cum altero loqui, ntem audire, & audientem interrogare videatur.

hoc pulchrum magis iucundumq. auditu eſt. Auis cum famet, & herus et, mirum quibus illi blãditijs ſe inſinuet. Matrē ac ſeruam tunc implo- aliquam ſaltē ex ferculis buccellam miſero *Papagallo* (ſic ſe ipſum nomi- præbeant, vel offam ex pane & vino, quam vocat *Vvinſuppe*, ingerant, c omnia linguà *Belgicà* petit. Solet tamen iam etiam *Italicum* addiſcere onte idioma, ab illis præſertim, qui Romam perambulando, & ædes pertranſeundo, quæuis venditant victualia, & ſuo quęlibet nomine pro- nt. Itaque expreſſis nunc clamat verbis *Sal bianco, Finochio* & ſimilia.

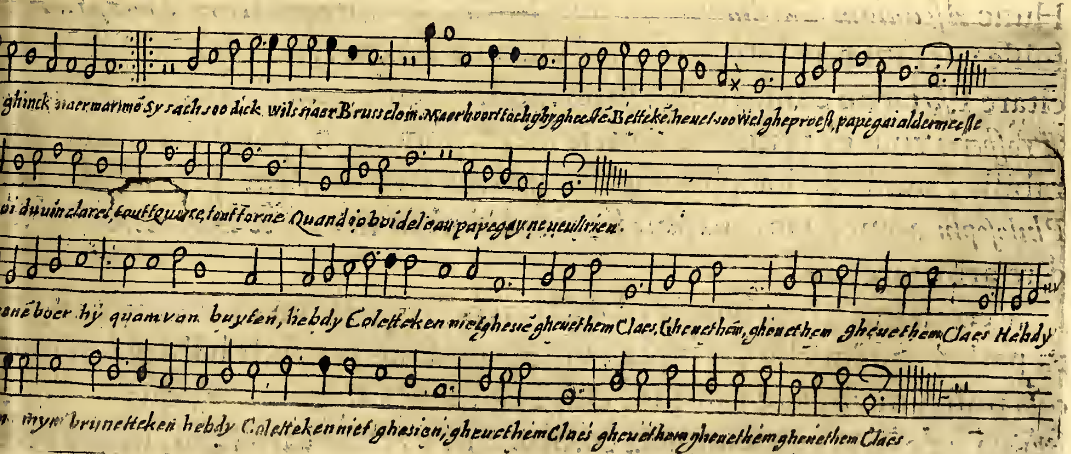
In menſa cibum petit.

Didicit ſua ſponte Italica quædã vocabula.

rabatur & rectè quidem, olim *Plinius Luſciniæ* cantum, tantam in tam corpuſculo vocem nimirum, tam pertinacem ſpiritū, ita puſillo in gut- m varios ſonos, plenum, grauem, acutum, crebrum, extentum, vibran- oncisum, inflexum, contortum. *Deinde in vna*, inquit, *perfecta muſica* *, modulatus editur ſonus*. Et licet *artis eſſe*, dicat, *cum plures ſingulis luſcinijs* *tus, nec ijdem omnibus, ſed ſui cuiq. Breuiterq.* reperiantur *omnia tam paruu-* *ucibus, quæ tot exquiſitis tibiarum tormentis ars hominum excogitauit*. Habet *luſcinia* à primæuis ſuis exordijs, propriam & vocis diſpoſitionem, & hominis diſciplina canit. Atque vel ſolà naturà ducente, vel matre te, tam aptè cantillat, quod meditata eſt, & cantillando ſe ipſam emen- perficit. Aſt quid hæc habent miraculi, ſi cum *pſittaci* noſtri cantile- nparentur? Quandoquidem hæ non ab alia aue, ſed ab hominibus ex- tæ ſunt variæ varijs; & muſicalibus hìc notis quoque deſignatæ, Has igi- nc ſubiungo.

Plinius rectè luſciniæ cantum mirabatur naturalem.

Sed pſittacus eum, non à natura, ſed ab arte habet.

Poſſem

Poſſem hic totidem *Latinis* interpretari verbis, quæ *Belgica* & *Galli*
expreſſimus. Sed quia verbo verbum reddendo, aut quoquo modo ſenſu
plicando, gratiam forſan amitteremus, quam quærimus; ideo hæc
cta; & lectori potiùs indaganda relinquemus, vbi hoc ſolum monuer
Sola cantio Gallica hic explicatur, & quare. In *Gallica* cantilena ſcilicet, *Papagallum* inſinuare velle. *Quòd v*
num claretum bibo, inquit, *tunc mihi caput vertitur, verliturq.* atque vt
ille ait.

Totum vertigine tectum
Ambulat, & geminis inſurgit menſa lucernis.

Aſt vbi aquam poto, ait, *tunc ægrè Papagallo eſt, nec aliud noſſe cupio.* Quaſi I
diceret, *Quando beuo l'acqua, non voglio ſapere altro.* Reliquæ duæ *Belgica*
tiones de amaſijs potiùs, quàm vinis loquuntur. Hoc ridiculum interi
ctum reticere non debeo, cum tritiſſimo apud *Germanos* noſtros prouer
Pſittacus hic efficit quaſi Papagallos, pueros Italos. Papagallos illos homines appellemus, qui multa ſæpe blaterant lecta, v
alijs audita, cum ipſi tamen quid verè dicant, non intelligant. Me æquiſ
nunc iure dicere poſſe, *Pſittacum* hunc noſtrum, pueros illos *Italos* in vici
habitantes *Papagallos* reddidiſſe, quòd illi nempe cum *Pſittacum* toties ca
tem audiuerint, & cum ipſo confabulati fuerint, non paucas *Belgicæ* & G
cantilenarum voculas tam probè addidicerint, vt conceptis eaſdem v
cantent, quid autem dicere velint, prorſus ignorent.

Recenſentur inſignes pſittacorũ mores. Scio probè, quæ *Ioannes Lerius* ſua in *Braſiliam* nauigatione, de *Pſittaco*
Ex Ioanne Lerio. dam ita bene edocto memoret, vt ad heræ ſuæ nutum ac imperium, in p
ca ſubito ſaltauerit, ſibilauerit, cantauerit, & à cantu ceſſare iuſſus, dicto ob
uerit, quem ipſa tanti æſtimauerit, vt nec æneo illũ belli tormento perm
velle dixerit, quemq. ob id *Cherimbaue*, hoc eſt, dilectiſſimum ſuum appell

Ex Carolo Cluſio. Noui quoque, quæ in Exoticis ſuis *Cluſius* de alio ſcriptum reliquerit,
Gallicè ridere lingua iuſſus, riſerit quidem, ſed & hæc ſubitò verba eod
idiomate repoſuerit: *O te ſtolidum, qui me ad riſum prouocas!*

Ex Vlyſſe Aldrouando. Legi demum, quæ *Aldrouandus* habet omnia, de auis huius loquela,
ribus & ingenio, vbi inter reliqua hoc mirabile ex *Calij* antiquis lection
narrat: *Pſittacum* fuiſſe *Romæ, Cardinali Aſcanio* centum aureis emptum,
veritatis Chriſtianæ ſymbolum integris & continuatis verbis enuntiaue
Hunc *Aſcanium Cardinalem* ex nobiliſſima & antiquiſſima *Sforzarum* fam
fuiſſe; verùm non integrum, ſed plurima ſaltem ſymboli Apoſtolici verba
M. Antonius de Proſperis redi- uus Diogenes. citare *Pſittacum* conſueuiſſe, mihi poſtmodum conteſtatus eſt *M. Antoniu*
Proſperis vnus ex primarijs amicis meis, polyhiſtor, & ob memoriæ dotes
rabilis, omniſq. ita philoſophiæ gnarus, vt in Vrbe per antonomaſian
Philoſophi nomen iam adeptus ſit. Rediuiuum in ipſo te *Diogenem* videre, &
dire arbitrareris.

An fames ſit in cauſa, vt Pſittacus diſcat. Veruntamen hæc omnia, à dictis iam ſcriptoribus enumerata, & ex au
tu potius, quàm viſu percepta, vix aliquid memorandi habent, in quo *Pſ*
cum noſtrum vincere valeant. Diſputat idem *Aldrouandus*, qua ratione,
ficioſa hæc in pſittaco loquela comparetur. *Perſius* eam fami, in ſuo proloc
tribuere viſus eſt, cum ait.

Qu

Quis expediuit pſittaco ſuum χαῖρε? Perſius ait.
Coruos quis olim concauum ſalutare?
Picaſq. docuit verba noſtra conari?
Magiſter artis, ingeniq. largitor
Venter, negatas artifex ſequi voces.
Quod ſi doloſi ſpes refulſerit nummi,
Coruos poetas, & poetrias Picas
Cantare credas pegaſeum melos.

è expecto, quàm concinnis hæc & reliqua nobis verſibus *Italicis*, & lucu- ſuo commentario, explicaturus ſit *Franciſcus Stellutus Lynceus*, qui iam tum, & ſub prælo diſpoſitum habet à ſe *Italico* ſermone verſum, & lo- tem eundem *Perſium* poetam.

ttamen *Aldrouando* videtur, neceſſitatem ab inedia inductam, vix poſſe ipuam eſſe cauſam induſtriæ & loquelæ in *pſittaco* conciliandæ. *Cuculum*, *quantumque inedià domes*, inquit, *aſſiduò inſtruas, vt humana efformet ver- ihil vnquam præſtabis, eſt enim Cuculus, non pſittacus aut luſcinia.* Et ego in pſi aſſentior, Nam Negat Aldrouandus.

Pariſios ſiquis ſtolidum tranſmittat aſellum,
Si fuit hìc aſinus, non ibi fiet equus.

tamen etiam pro *Perſii* honore reticere non debeo, ipſum non huius fuiſ- entis, vt quamlibet auem per inediam eò ducendam fore putauerit, vt anas addiſceret voces, ſed illas ſolùm, in quibus idonea ad loquendum ura ſtruxit inſtrumenta. Quare hìc *pſittacos* ſolos cum *picis* & *coruis* no- t. Verùm nec hæ quidem, niſi præmio alerentur, fameq. tantiſper mace- ıtur, frugi quicquam facerent.

oc enim certiſſimò affirmare valeo, hunc noſtrum, quotieſcunque famet ientiorem ſuo inſtructori eſſe, ſaltare, geſticulari, ridere, loqui, canta- x vt vno dicam verbo, omnia concinniùs, ad hominum voluptatem præ- , quàm poſt epulas, quando ſomniculoſus quaſi torpet potius, ipſiq. ac- , quod de ſenectute extrema affecto dicitur, At exẽplo noſtri Pſittaci probatur.

Vt lauit, ſumſitq. cibum dat membra ſopori,

itaq. de ſe *Horatius*, quod *Aldrouandus* tamen improbat, canit.

Et laris & fundi paupertas impulit audax
Vt verſus facerem.

pictetus tam inſignis philoſophus, ſolus à *Luciani* ſcõmatis non tactus, plus olei quàm vini abſūpſit, vnde & lucerna ipſius tãto precio æſtimata fuit.

on ſum tamen neſcius, vt ingenium, *duris in rebus egeſtas* acuit, ita in phi- nia præſertim naturali, remoram eam eſſe longe maximam. Cum ad va- n veritatem aſſequendam experimentorum, nummi plurimi, & *Cræſi* theſauri requirantur. Quam in *Magno Alexandro* ſuo liberalitatem *oteles* eſt expertus, & magnus inde quoque ipſe euaſit. Paupertas ingeniũ quidem acuit, ſed in quibuſdã ſcientijs magno eſt obſtaculo.

Sint Mecænates, non deerunt Flacce Marones.

um apud neminem adhuc ſcriptum repererim, quod oculis ipſe meis ui, & his auribus hauſi, quæ *pſittacus* hic noſter præſtat, is certè omne

tulit

tulit punctum, & meritò ab hero ſuo ita amatur, vt ducentis etiam aurei
num illum haudquaquam daret.

Heliogabalus profuſi luxus in dapib. ex pſittacorũ capitibus.

Næ, ſi nunc *Heliogabalus* illud vitiorum monſtrum, & luxus omni
magiſter reuiuiſceret, ac Palatinis ſuis, quod olim facere conſueuit, ex
ſianorum, atque tam carè emptorum (veluti hic noſter eſt) *pſittacorum*
tibus, ingentes iterum dapes inſtruere vellet, næ, inquam, ille *Cleopatræ*
que luxorioſiſſimæ fæminæ lautitias, opes & dapes, vnica vnione, vnà in
na profuſas, ſumptibus hiſce ſuperaret.

De puellarum ac puerorum amore, quo tam perditè ardere dicuntur
taci, veriſſimum eſt, quod plurimi annotarunt, & *Albertus* quoque no
Amat hac auis loqui cum pueris, ait, *à quibus etiam ceteræ aues facilius loqui ad*

An pſittaci puellarũ & puerorum amore libidinoſo capiantur?

Hic etiam noſter *pſittacus* puerum decennem puto, præ reliquis elegit,
quo totis è feneſtra garrit horulis, hunc vt videt, vt ridet, geſticulatur, co
bulatur. Hoc an libidini ſit adſcribendum ignoro equidem, licet *Sca*
alitem hanc libidine flagrare ſcriptum reliquerit.

Oſcula à pſittacis prębentur.

De moribus eius (pſittaci) *hoc compertum quoque nobis eſt, ait. Fuſcũ mediocris*
gnitudinis obſeruauimus, cũ ei affectata abblandiremur attrectatione, accendi libidin
litum, mihiq. vltro offerre oſculũ, adeoq. obturbari, vt ex ingluuie cibus in os redunda

Hunc profectò *Balduini pſittacum* ſæpiſſimè pedẽ petenti porrigere, & o
lum poſtulanti præbere vidi, cuidã ex eiuſdẽ *Balduini* familiaribus iuueni,
cũ hoc *pſittaco* ex *Belgio Romam* venit, & ipſi ſæpius cibũ miniſtrare ſolitus

Cardinalis Barberini duo pſittaci.

Sunt & *Cardinali Barberino*, cui has inſcribimus vigilias noſtras, duo e
dem cum hoc noſtro commemorato coloris & magnitudinis *pſittaci*, quor
alter ridiculus valde eſt & garrit plurimùm, & præterea puerorum præſe
& colloquio adeò capitur, vt ex feneſtra (veluti mihi relatum eſt) ad vn
ex illis ſe præcipitem dederit, etiam, & cerebrum ſaltem non illiſerit. H
ille à matre ſua Excellentiſſima Domina *Conſtantia Magalotta*, prudentiſſi
& pijſſima Heroina, dono acceperat.

Nouũ & peregrinũ libidinis genus in Simia erga pſittacum.

Coronidis loco & hoc addidero, nuperrimè ab amico quodam mihi r
tum, hìc *Romæ* nempe fuiſſe Dynaſten quendam, qui laſciuum & pulcher
mum *Cercopitheculum*, ac *pſittacum* ſimul alebat ſpecioſiſſimum. Illam aut
ſimiolam, ad *pſittacum* ſæpius acceſſiſſe, & obſcæna neſcio quæ coitus ex
cere genera cum illo tentaſſe: Herum autem vtriuſque animalis turpitud
illa turbatum, iuſſiſſe vt *Cercopitheco* teſticuli exſecarentur. Hoc vbi factu
refrixiſſe in illo Venerem, illecebras deſijſſe, & omnem ludendi ſimul volu
tatem, cum aliquo etiam heri mœrore extinctam fuiſſe.

Finis hiſtoriæ de pſittaco.

Atque hìc ego *pſittaci* metas pono, qui plura de his noſſe deſiderat *Ali*
uandum & *Cluſium* conſulat. De ſequente *Aue*, quam *anonymam*, ſiue innon
natam voco *Mexicanam*, non habeo quod quicquam vel noui proferam, v

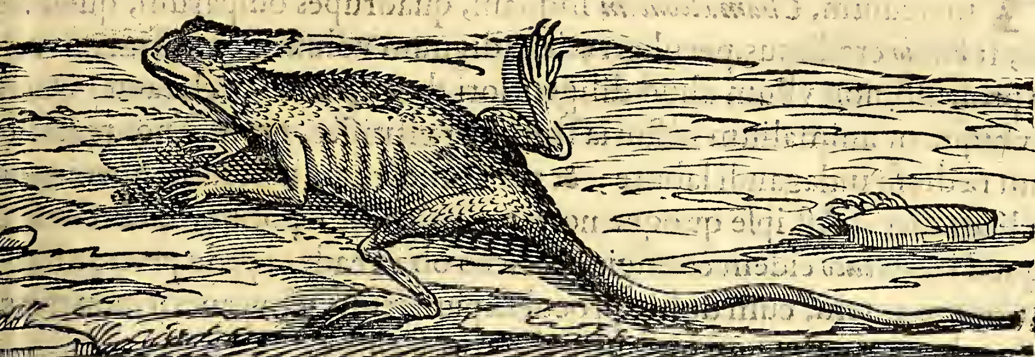
De altera aue nihil, nec noui, nec ab alijs relati adferri poteſt.

ab alijs prius authoribus memoratum in lucem producam. Cum nec ad q
ſpeciem ex noſtratibus facilè reducenda ſit, diuinare queam. Si quid tam
poſthac mihi innotuerit, id beneuolum meum lectorem celare haudq
quam volo, in ſecundo operis huius vniuerſalis volumine, cui *Deo fauente L*
cei, ſtatim, hoc euulgato, manus admouebunt.

CTA-

CVAPAPALÇATL.

Chamæleo Mexicanus.

IO. FABRI LYNCEI DESCRIPTIO.

ANIMAL hoc lacertam vtcunque æmulatur. Cuius ſuperior pars capitis, cum auribus coloris eſt ſubfuſci. Aures longas, latas, patulas, crenatasq. ſeu in ambitu ſectas, habet. Oculorum pupilla nigra, iris lacteſcit, flaueſcit albugo. Orbita extra oculum albicantem conſtituit circulum. Cutis, quæ vtraſque maxillas veſtit, ſubflaui eſt coloris. Palearia, vt ita dicam, ſiue pellem ab imo men- pectus propendentem, linea ſerrata interſtinguit. In collo ad auris ra- , oualis figuræ macula eſt cineritia, nigro circumducta circulo. Cutis , per dorſi ſpinam ad caudam vſque protenſa ſimiliter crenata, hiſpida leata videtur. Totum corpus, ex cinereo ac ſubluteo colore conſtat. amen & ventris latera ſubnigrent. Animal ita macilentum apparet, tæ etiam tranſparere videantur. In collo verſus vſque medietatẽ dorſi, emoribus, ac circa eadem, minuta quædem punctula, ſiue grana ſqua- veluti, atque nigricantia eminent. Quinque tam in poſterioribus, quàm oribus pedibus, digitos habet, ſed hos in poſterioribus longiores, me- longiſsimos, ex quibus vngues prominent, ceu felibus noſtris acutiſsi- l non ita adunci. Cauda ad corporis proportionem eſt ſeſquialtera, & næ quadrantem ſuperat. Vtriuſque verò longitudo eſt ſpithamæ ſeu naioris. In dorſo renum verſus regionem, magnæ & quadratæ emi- aculæ quædam. Prima in ſcapulæ ſuperiore parte, verſus ſpinam dorſi. la iuxta ſpinam, in lumborum regione. Tertia in oſſe ſacro verſus cau- uminata. In his præcipuè ſquamoſa illa punctula, vt & in dorſo & fe- s, (quæ in principio ſui ſunt carnoſa) conſpiciuntur.

SCHOLIA EIVSDEM.

Ariſt. diligẽtiſſimus fuit in deſcribẽdo Chamæleonte.

AB admirabili aue *Pſittaco*, ad non minùs admirandum tranſimus
malculum, *Chamæleontem* inquam, quadrupes ouiparum, quod *De*
tus, ſi *Plinio* credimus, peculiari etiam dignum volumine exiſtimauit. *Ari*
les profectò, non vllum aliud diligentiori deſcriptione declarauit. Quod
ſi vbique in animalium hiſtoria ſtudiũ præſtitiſſet, næ ipſe nos poſteros
tam tædioſo indagandi labore, & per coniecturas non rarò inueniendi
tu liberaſſet. Aſt ipſe quoque non pauca auditu potiùs, quàm viſu di
(quod in *pſittaco* eidem contigit) & ſicco ob id eadem pede pertranſiuit.
mæleontem autem, cùm dubio procul ſæpius oculis vſurpauerit, non mirun
ſi luculentâ eundem magis hiſtoriâ ſit proſecutus.

Poſt Ariſt. tamen alia adhuc de Chamæleõte dici poſſunt.

Verùm quoniam & poſt *Ariſtotelem* fuerunt, qui plura in *Chamal*
ſunt commentati, & Naturæ rerum inexhauſtus eſſe theſaurus vide
forſitan & nobis eiuſdem relicta portiuncula fuit, quam vt aliqu
lectori noſtro guſtum præbemus, hìc quoque attexemus, cùm & nobi
uum hoc animal, cum animi ſtupore quodam videre ſæpiuſculè conceſ
fuerit.

Et quid ni in tam mirandi fabrica animalis expatiaremur? *Curioſum*
nobis natura ingenium dedit, inquit *Seneca* libro de otio ſapientis, *& artis*
pulchritudinis ſuæ conſcia, ſpectatores genuit, perditura fructum ſui, ſi tam
gna, tam clara, tam ſubtiliter ducta, tam nitida, & non vno genere formoſa
tudini oſtenderet. Hæc qui contemplatur, quid Deo præſtat? ne tanta eius operi
teste ſint.

Franciſcus Nydermaier authori Chamæleõtem viuũ & mortuũ deſcribit.

Præmittam autem hìc epiſtolam, quam vir bonarum literarum ſtudijs,
xiq. medicâ præclarus, peregrinatione quoque in *Gallias*, *Hiſpanias*, *Ita*
& Germaniam vniuerſam conſummatus *Franciſcus Nydermaier* Monace
Sereniſsimi *Landgrauij Georgij Haſsiæ* Medicus primarius, hoc anno ad me
ſcripſit, & *Chamæleontem* tam viuum quàm mortuum anatomicè deſcripſi
eundem prius nos ambo *Romæ* vidiſſemus apud *Ludouicum Haſsiæ Landgra*
Georgij patrem, cum hàc iter faceret, & viuum hoc animal à Sereniſſ. ma
Magiſtro Ordinis S. Ioannis Hieroſolymitani in Melitenſium Inſula d
accepiſſet. Sic autem eius habet epiſtola.

Huius epiſtola.

Admodum Illuſtris Domine, & fautor obſeruandiſsime. Quod veſtris be
uolentiâ & amore pleniſſimis literis, ſubitò vt animus mihi erat, & accep
rum gratitudo beneficiorum iubebat, non reſponderim, benignè apud D
veſtrâ me purget abſentia mea à *Darmſtadio*, vbi Princeps nunc meus clem
tiſsimus commoratur. Eò igitur vt perueni, lapidem omnem moui, ve
vt quæſito ſatisfieret.

Ludouicus Landgrauius Haſſiæ Romam viuum tulit Chamæleõtem.

Chamæleontem itaque eundem, quem Sereniſſ. *Haſsiæ Landgrauius Ludo*
anno 1619. *Melitâ*, *Romam* tulit, quemq. nos vnà viuum ibi vidimus, b
eundem inquam, ego biennio prius, dum eàdem in Inſula *Melitenſi* verſa
ſæpi

s conſpexeram. Fuit autem *chamæleon* hic ſumma induſtriâ, in cauea am concluſus, pellibus ac pannis, à vento & frigore, quod in *Germania*, do eò appulimus adhuc aſperum erat, præmunitus & cuſtoditus. Quo- in frigidiuſculo magis aere, animal hoc torpidum; & quaſi immobile tebat. Hunc author quoq; vidit. Nô patitur frigus.

d & diuerſiſſimo ſitu, mirisq; poſituris, apparebat: modò pedibus ante- ous ſurſum prorepens, ſeq. appendens, poſterioribus inſiſtens: modò n contrario ordine pedibus vtens, quod ad ſtuporem vſque ſæpiſſimè in- mur.

reno verò tempore & calidiuſculo, ſplendeſcenti ſoli, ſuo cum clauſtro nebatur, vbi aliquem motum reptilem, ſed tardiſſimum edebat, vnum lterum eleuans pedem, & niſi firmiter vni innixum inſiſtebat, alterum quaquam mouebat. Clauſtrum illius illinebamus nonnunquam melle, ando eidem ſacharum inſpergebamus, vt muſcæ allectarentur, quarum na forſan eidem appropinquabat, quatuor inſiſtens tunc pedibus ſuis, ıs commouebat, *linguam* exerebat longam, flaui coloris, exilem, ſed in latam ac rotundam, caputq. aciculæ magnitudine & formâ adæquan- Et tametſi in omnibus actionibus ſuis animalculum hoc eſſet tardiſſi- ; in ſola tamen muſcarum venatione, mira præſtabat agilitate: Nam oris quaſi momenro linguam vibrabat, & eiuſdem extremitate muſcam tinabat, quam illico deuorabat. Tardiſſimè mouetur. Muſcas capit celerrimè. Lingua in viuo deſcriptio.

ad tam paruum collatum corpuſculum ſatis grande habebat, quod ipſum aud vnquam tempore aperire animaduerti, niſi quando muſcâ capiebat, equidem quatuor aut quinque menſium ſpatio, ſexies vel ſepties, ab eo atum fuiſſe arbitror. Propterea non abſurdâ omnino coniecturâ diuer- nores ducuntur, cum *chamæleontem* ex aere viuere autumant. Quod equi- vt abſolutè non eſt verum, cum & Sereniſſimus Princeps meus, & ipſe- go, multiq. mecum alij, magno ſæpiuſculè cum riſu venationis illius rum ſpectatores fuerimus: ſic conſideratione digniſſimum iudico, odo hoc animal, ex vnica muſca, tanto temporis tractu plurium non dierum, ſed vnius atque alterius etiam menſis ſpatio, ſufficiens hauri- rimentum potuerit. Os habet magnum. Quomodo dicatur ex aere viuere.

res conſtituebant duo foramina paruula, ſed patula. Attractionem aeris , aut pectoris commotionem in hoc nullam vnquam aduertere potui. *li* proni, nigri, cooperti, cum rotunda palpebra, maiores interiùs & mi- exteriùs apparebant. Et quod mirum eſt, hos in gyrum & rotationem nodam ad libitum verſabat. Nô videtur thoracē dilatare aut conſtringere. Oculos in gyrum voluit.

dam ſatis longam trahebat ad ventrem inflexam, quâ in repe ndo vte- ſiquidem nunquam proreptabat, niſi illam bene affixam, & caueæ ſuæ er inflexam teneret. Caudā inflexam habet.

od ad *colores* attinet, nullos alios, quos aſſumeret obſeruare mihi licuit, nigreſcentem, cineritium, albumq. & aliquando ex his omnibus mix- modò maculis nigris, albisq. punctatim, modò ijſdem in lineas tranſ- non longas diductas. Qui colores in hoc aduertātur.

Alios colores verò, viridem præcipuè, ac rubrum, quorum animal h
pax & ſuſceptibile affirmant non pauci nec vulgares ſcriptores, ego equ
diligenti adhibita obſeruatione, videre haud vnquam potui. Et indubi
velim Domin. veſtram his verbis meis fidem adhibere.

Interna eius ipſius partium deſcriptio.

De interioribus ipſius partibus, hoc quod ſubiungam habeo: non qu
me poſt animalis mortui ſectionem earundem ſpectatorem fuiſſe, h
men quæ ſequuntur, ex *Darmſtadiani* Medici, & Principis noſtri v
ca relatione Chirurgi vobis communicare poſſe. Dictus igitur *Cham*
paucas ſeptimanas, poſtquam *Darmſtadium* perlatus fuit, ſuperuixit, an
rià hoc illorum acciderit, quorum concreditus cuſtodiæ fuerat, an aeris p
inclementià, qui tunc temporis frigidiuſculus, pluuioſus, ac ventoſus era
firmare non auſim.

Parum ſanguinis habet.

Aperto igitur per inciſionem *ventre*, nihil quaſi ſanguinis proflueba
latera *coſtarum* tamen, quæ coſtis, ſiue ſpinis piſcium aſſimilabantur, ve
aliquæ minutæ conſpiciendas ſe præbebant, quæ vbi apertæ fuerunt, ſa
nis inſtar quidpiam ſtillabant.

Huic pulmo, hepar & cor paruu.

Pulmo paruus fuit, cum mea tamen quoque opinione prægrandis
ſeretur, quod aeris plurimi attractione ſola plerique hoc animal di
abſque cibo viuere poſſe ſibi perſuaſerint. *Hepar* itidem paruum, in
aliquid ſanguinis repertum, obſeruabatur. *Cor* verò minutiſsimum
rebat.

Inteſtinum quaſi omnino rectum.

Inteſtinum à guttture vſque ad anum aut excrementorum exitum, vnic
album, non admodum craſſum, & circa ventris medium nonnihil curu
conſpiciebatur, & ob id longius paululum quam totus corporis tractus
In hoc aperto, & ſecundum longitudinem ſciſſo, aliquid inſtar m
riæ excrementitiæ nigricantis ad viriditatem tendentis, abſque vllo ta
fœtore, reperiebatur. Vtrùm fuerit excrementum ex muſcis, quas p
ritis menſibus comederat, & paucis illis quidem relictum, an ex humi
re aere attracto collectum, atque compactum, hoc ego alijs enucleand
relinquo. Circa ventris medium inteſtino, huic *ouorum piſcium* ſimile
adhæreſcebat.

In hoc excrementa, vix ſcitur vnde veniant.

Linguæ in mortuo delineatio.

Lingua poſt mortem animalis in oris cauitate acutiſsima, & parua pro
deliteſcebat, cum illam tamen ego, quando muſcas venabatur, longiuſcu
ſatis, & in apice ſpecilli globulum ſiue caput referentē, viderim. Aſt in pr
ptu ratio videtur, euaneſcentibus nimirum vitalibus & animalibus ſpiriti
poſt mortem plurima, quæ in vita tumeſcebant, collabuntur. Sub *lingua* po
venula humore quodam flaueſcente turgens videndam ſe præbebat. Vtr
veneno hæc ſcaturierit, non vlla abſque ratione prorſus dubitandum exiſtim
cum non pauci *Chamæleontem* venenatum perhibeant.

Humor ſub lingua flaueſcens latitat.

Sceletō huius, Saxoniæ Sereniſſ. Electori tranſmiſſum.

Sceleton huius *Chamæleontis* poſtmodum, cum ſceleto vnius ex duobus
animalibus *Gazellis* vocatis (quæ ſimul mecum Dom. veſtra Romæ vidit)
eodem quoque magno Magiſtro Equitū *Melitenſium Landgrauio Ludouico*
natis, imò cum altero viuo maſculo nimirum, tranſmiſſa ad Sereniſſ. *Sax*
Electorem fuerunt, qui non pauca exotica alit animalia, & ſceleta diuerſiſsi

adſeruari iubet, *Leonum* videlicet, *Tigrium*, *Equorum*, *Camelorum*, *Si-*
m, aliorumq., & in hoc Muſæo veſtro, in quo ſceleta quamplurima
ue proſtant, nihil conceditur quin prorſus ſuperetur.
que horum nunc ego breuiter recordari potui, reliqua cum vnà eſſe-
, voce etiam me explicaſſe memini. Quæ omnia boni velim con-
, & pro ingenij ſui perſpicacitate, cum reliquis Academiæ veſtræ
ſimæ Lynceorum ſocijs, ponderet, dilucidet, amplificet. Cuius
auori & beneuolentiæ committo. *Darmſtadij*, duodecima Decembris
.

que hæc amicus meus. Hoc mihi ſimiliter animalculum in cauea, cui
læ includi ſolent, viuum eſt viſum, dum *Princeps* ſupra laudatus *Romam*
et,meaq. operà in adeundo,ac venerando PAVLO V. *Pont. Opt. Max.*
tur. *Longum* erat, ſi caudam cum cætero corpore metireris; ſpitha-
vnam, ſiue palmum maiorem, *Cauda* nempe medietatem, hoc
andem, quam reliquum corpus, longitudinem efficiebat, quam ſem-
recuruatam gerebat, & inæqualiter ac miro quodam ſitu pedes diuari-
.

Hucuſque Franciſcus Nydermaier. Author quoque viuam hanc vidit beſtiolam.

oc capere ſemel *muſcam* ego quoque ex inopinato, cum quadam animi
itate vidi, & riſi. Cum enim forte fortuna propè illud hæc conuo-
, & fraudis neſcia conſediſſet, hoc oculi ictu celerius, ſagittæ inſtar
à, digiti indicis longitudine, eiaculatà muſcam arripuit, ac deuora-
Veruntamen plurimi ſolent elabi dies, antequam ſimili præda fruatur,
empore ex aere ſolo, vt ſuſtentetur, credibile par eſt.

Quomodo chamæleo muſcam capiat.

arrabat idem, *Franciſcus Nydermaier*, *Chamæleontem* hunc nunquam bi-
, nec vocem vllam edidiſſe. Et cum inquit, nunquã bibat, rariſſimè edat,
videri tamen debet, in cauea illa excrementa ſemper aliqua reperiri, par-
agnitudine grani canabini, nigricantis ac viridantis coloris, ab aluo ſub-
egeſta.

Nunquã bibit rariſſimè edit, & excremẽta tamen alui emittit.

otum quoque tardiſſimum perficit, vt longiuſculo etiam temporis tractu,
patium octo pedum ambulando emetiatur. Quare cum è ſuo ſemel effu-
clauſtello, & per feneſtras egreſſum, lacertarum more, per muros repta-
aſcenderet, facillimè cohiberi, & capi manibus, tunc potuit. Hoc quo-
dem *Nydermaier* referebat, quòd cum *Chamæleon* hic aliquando pilum cũ
fermè deglutiuiſſet, in ipſaq. deglutitione tantùm pateretur, vt ſal-
non ſuffocaretur; ſe aperto beſtiolæ ore, digitum inſeruiſſe, pilumq.
xiſſe: os autem tam amplum ſe reperiſſe, vt primorem pollicis articu-
apere facilè potuerit. Atteſtari hoc ego & ipſum valeo, colores ipſi di-
amæleonti eoſdem fuiſſe, qui ſuprà memorati fuerunt. Vbi enim pel-
albæ inſedit albicantem, vbi panno nigro impoſitus fuit, nigricantem
pſit colorem, minimè autem rubrum, aut viridem, licet hi ipſi ſuppo-
tur.

Tardiſſimũ edit motũ.

In quos colores ſe vertat.

er iuniores rerum naturalium obſeruatores reperio diligentiſſimũ fuiſſe
ium, qui exactam etiam huius nobis tam externam, quàm internam
men reliquit, veluti totidem ipſius concepta verba ex Geſnerianis Com-

Bellonius anatomen huius fecit.

mentarijs, ſi opus foret, huc tranſportare poſſem, mihi enim ad manu non eſt *Bellonius*.

Ex huius deſcriptione quid diſcere valeamus.

Quod autem noſtræ deſcriptioni deeſſe videtur, hoc mihi ſedulò an placuit. Quod duplicem nempè *Bellonius* deſcribat *Chamæleontem*, ſed neu cum neutro noſtrorum, hoc eſt, neque cum *Mexicano*, neque cum eo, huc allatum vidimus, congruentem. *Arabicus* enim *Bellonij Chamæle* ſillus eſt, vix *viridem* excedens *lacertam*, colore albicante, ſubſul rubentibus maculis diſtinctus. *Aegyptius* verò, duplo maior, colore viridem & indicum ambiguo, quem ex luteo in fuluum variè comm ſolet.

Variarum partiū eiuſdem deſcriptio.

Quæ ſequuntur, cum noſtris quà conueniunt, quà diſcrepant. *Ocul* proprium nimirum eſſe inditum, vt vnum ſurſum, alterum deorſum re, & res diuerſo collocatas ſitu, intueri poſſit. *Famem* ait, ab ipſo octo ſibus, aut integro etiam anno tolerari poſſe. *Nam cum pulmonibus magn ventris latera exporrectis ſit*, inquit, *ventum intro magno impetu attrahit intumeſcit*.

Præter foramina *narium*, etiam ad auditum ſua adeſſe ait. Et *maxillas* dentibus ſerratis præditas. *Linguam* eſſe longam ſeſquipalmum. Palmun tem, hic minorem intelligit, qui quatuor eſt tranſuerſorum digitoru *Hanc*, inquit, *à longè in inſecta, muſcas ſcilicet, ſcarabæos, locuſtas, formicas culatur, & mucore ſuo, quem in extremo linguæ ſpongioſum habet, arripit, & deducit*. In *pedibus* naturam luſiſſe memorat (quod *Ariſtoteles* quoque no cum in anterioribus ſint terni digiti intra, & bini extra, contrario in p rioribus ſe res habeat. Duodecim inſuper ait, *oua* excludere lacertarum te. *Hepatis* lobos duos eſſe, *& cor* muris domeſtici magnitudine.

De ſanguine nihil *addidit*, qui vbi reperiatur in hac beſtiola, ſupra me rauimus. An verò Splene careat, quod *Plinius* voluit, haud ſcio. Ariſto hoc ſenſiſſe viſus eſt, cum inquit. *Lienem conſpicuum nuſquam continet*. Nec ſter diſſector de hoc quicquam meminit. Nec *Plinius* aut *Ariſtoteles* de *Inte* aliquid latiùs conſignauit memoriæ.

De pulmonibus res cōtrouerſa eſt.

De pulmonibus res mira prorſus eſt, cum noſter Anatomicus dicat p los in hoc *chamæleonte* fuiſſe. *Bellonius* verò magnos eoſdem deſcripſerit, ventris latera exporrectos, qui in cauſa ſint, vt fames diutiùs ab hac beſt feratur. Quaſi hi aere repleantur, & hic alimenti poſtea vicem eidem p beat. *Ariſtoteles* nullam pulmonum mentionem fecit. *Plinius* tamen lib. cap. 37. *Chamæleonti*, inquit, *pulmo portione maximus eſt, & nihil aliud int* Et ob id niſi fallor, lib. 8. cap. 33. dixit. *Ipſe* (chamæleo) *celſus hiante ſem ore ſolus animalium nec cibo nec potu alitur, nec alio quàm aeris alimento*.

Plurimi ſcriptores maximum ipſi pulmonem tribuunt.

Solinus & Theophraſtus quoq; pulmonem magnum in chamæleōte agnoſcunt.

Solinus hunc ipſiſſimum ijſdem ferme verbis cap. 43. expreſſit. *Hiatus eternus* ait, *ac ſine vllius vſus miniſterio, quippe qui, cum neque cibum capiat, ne potu alatur, neque alimento, quàm hauſtu aeris viuat*. Sed longè ante *Solin* & *Plinium*, ipſi *pulmonem* maximum & aere humidum *Theophraſtus* concеſ vt videre eſt apud *Plutarchum* lib. de animantium comparatione. *Vertit ſe* (*mæleon*, (ait *Plutarchus*) *non quò quicquam ſtruat, vel tegat ſe ſe* (ſicut facit *Pol*

s) *verùm metu, nullaq. alia de cauſa variat, naturà trepidus ac timidus. Con-*
tur etiam venti vis, vt eſt author Theophraſtus. Corpus enim huius animalis
vniuerſum eſt vento (vel vt alij legunt *pulmone*) *refertum*. Et ob id *Ouidius*
Metamorphoſ. cecinit.

Id quoque quod ventis animal nutritur, & aurà;
Protinus aſſimilat, tetigit quoſcunque colores.

caliger præterea in exercitationibus ſuis aduerſus *Cardanum*, hæc habet:
l aer Chamæleonti pro cibo ſit aliquandiu, ex eo patet: quòd & annum integrum
inediam tolerare: & vbi excipit hiatu auram, & occluſit malas, turget et ven-
Quod ſi venter turget, non exiguo, ſed maximo conſtare pulmone hunc
ſt, eoq. per ipſum ventrem deſcendente; qua enim alia quæſo ratione
ipſe intumeſceret?

Videtur hoc ipſum Scaliger ſẽtire.

ic ego in biuio hæreo; & quò me vertam neſcio, An ſpreta veterum au-
itate, anatomico noſtro aſſentiar? qui autopſià minimum in *Chamæleonte*
onem ſe inueniſſe affirmat. An potius hallucinatum hunc eſſe dicam, *Pli-*
utem *Solino* & *Bellonio* ſubſcribam? Vtrumuis ſtatuam, vix culpà vacare
ar. Venit nunc in mentem mihi, ne (ſi modò venter attracto aere in hac
ola turgidulus fit) ſimilis hìc ſit *pulmonum* conſtitutio, quam præter om-
rerum ſeriem in *teſtudine* inueni. Habet enim cum *teſtudine* neſcio quid
ormitatis *Chamæleon*. Vtrumque animal eſt quadrupes ouiparum. Et vt
ſtoteles ait, viuit *Chamæleon* diſſectus aliquandiu, vt *teſtudo*; & vt hæc ſimi-
tardè incedit. Addo ego, quòd vtrumque egregiè famere poteſt animal.
biungam igitur vel in curioſi naturæ perſcrutatoris gratiam, quæ mihi
vna tantùm vice in *teſtudinis* anatome obſeruare, cum quodam animi
re, licuit.

Dubitatur vtri opinioni ſit adhærendum.

Dubitatur ne eadẽ ſit chamæleõtis & teſtudinis pulmonũ conſtitutio.

um ante ſeptem annos inſignis magnitudinis mihi *teſtudinem* marinam ex
nio oppido maritimo ſubmiſiſſet Illuſtriſſ. *Virginius Cæſarinus Lynceus*,
aliqui *Pico* illi *Mirandulano* æqualem, multi etiam ſuperiorẽ agnouerũt,
ũm de internarũ partium ordine poſtmodum, (qui noſtræ *Academiæ Lyn-*
os eſt, mutuis ſe ſe iuuare ſtudijs) edocerem, perſcripſi ad ipſum ea, quæ
a ſibi viſa fuiſſe paradoxa reſpondebat. Quare *Romam* redijt, & aliam
aulò minorem teſtudinem perferri ex mari curauit, voluitq. ipſe in ædi-
eis anatomæ huic præſto eſſe, eamq. manibus proprijs, *Democritum* ma-
imitans philoſophum, adiuuare. Veruntamen ex ea huc transferre ſo-
odo illa placet, quæ reſpirationis organa attingunt. Vt ipſum itaque
rem redderem, quod promiſeram, *pulmones non in thorace hìc, ſed in ven-*
riore ſub ipſo ſitos eſſe diaphragmate, rem totam hac ratione demonſtraui.
i *aſperam arteriam*, aliqua ex parte detruncari, ac tubulo ex arundine
ſo, eandem inſufflari. Statim ambos *pulmones* in ventre imo conſpicuos
nus, ad extremum eiuſdem, vbi *inteſtini recti* exitus habetur, pertin-
, & verſus thoracem ſurgentes, in latitudine valde creſcentes, rubicun-
c, plane coloris elegantiſſimi.
c ita eſſe, *Cæſarinus* ſuiſmet digitis explorauit, comprimendo *pulmones* à
nferiore ad originem ipſorum, quæ ſub ipſo eſt ſepto tranſuerſo. Tota
iiii 2 autem

Teſtudinis anatome, quod ad organa præcipua attinet.

Hanc Virgin. Cæſarinus Lynceus cum authore exercuit.

Pulmones in hac teſtudine fuerunt in vẽtre imo.

Quomodo ſitus pulmonum in teſtudine hac ſe habuerit.

autem ita ſe res habet. Deſcendit à *larynge* in thoracem *aſpera arteria*, q
eadem pectoris capacitate quoque bifurcatur, & vbi ambo hi rami Diap
ma perfoderunt, ſub hoc in pulmones ingrediuntur. Hi ſua ſubſtantia
ſubtiliſſimi, ita vt inflati veſicæ quædam rubræ eſſe appareant, ſed ve
men pulmonum ſubſtantiam obtinent; & parte illa, qua dorſum reſpic
firmiter adhærent, ita tamen, vt digitis, non cultro auferri, & à dorſo li
ri valeant.

Quid in thorace repertũ fuerit.

In medio ventris verò, ſiue thoracis cauitate, *cor* nobis conſpicuum fui
intra capſulam ſiue pericardium concluſum, quo diſciſſo, aqua effluxit, &
erupit, hocq. ad corporis totius comparationem perexiguum. Aderant
ad cordis latera, duo corpuſcula tam magna, vt ambo coniuncta cordis
lem longè excederent, quæq. prima ſtatim fronte, imponere alicui potui
vt pulmones crederentur, niſi hoc vnicum obſtitiſſet, quod intra capſu
cordis hæc ſcilicet repoſita fuerant. Erant autem hæc corpuſcula *cordi*
ricula, quæ veluti duæ veſicæ, non corpora planè ſolida comparebant,
guine ambæ prætumidæ. In vtramque deriuabatur *vena*, vna ex de

Cordis, auricularum eiuſdem & vētriculorum deſcriptio.

hepatis lobo in dextram, ex ſiniſtro in ſiniſtram altera. Ambæ poſtea
riculæ inuicem communicant, & ſanguinem in dextrum cordis ſinum
fundunt.

E dextro autem ventriculo manifeſtus fuit in ſiniſtrum aditus, ſine vll
termedio pariete, vbi vero ſiniſter incipit, craſſior tantummodo
dam ac neruoſior ſubſtantia, & formà foraminis manifeſtam ſe præ
In ſiniſtro hoc ſinu duo erant vaſa arterioſæ ſubſtantiæ, quæ vbi paulu
ex cordis ventriculo ſunt egreſſa, in alia duo diuidebantur, quò autem p
abirent, penetrare ſatis haud potui. Reperi interim, in hoc ſpecu diuer
oſtiola ſemilunaria nempe, & tricuſpidem referentia. Mirum etiam fuit; q
tum in aquatico hoc animali ſanguinis nigricantis inquam, ac craſſi veno
nuis itidem, & rubicundi valde & arterioſi contineretur.

Pulmones cum corde hic nullam videtur habere communionē.

Sed quid me cẽſes de *pulmonibus* dicturũ? Hi verò non in *thorace* (vt ſole
riùs patuit) ſed in ipſo ventre collocati ſunt inferiore, hac ſaltẽ in maritim
ſtudine. Quomodo enim hi aerẽ cordi ſubminiſtrabũt, ſi ipſi cor minimè
plexantur, nec etiam cum venis atque arterijs cordis per *aſperas arteriolas* c
munionem vllam ſortiuntur? Cor enim in medio ventre recluſum, &
diaphragma à pulmonibus, ſub hoc latentibus ſecluſum exiſtit.

Inſigne argumentum aerem ex pulmone in cor non ferri.

Quin & hoc cõſideratione digniſſimum autumo, quod non ſolùm pul
nibus & corde intra animal ſuo in ſitu remanentibus, cor nullo modo ela
motumve fuerit inflatis pulmonibus, verùm hi etiam euulſi, & extra ani
inflati, aerem probè tamen receperint, nec illi vllã in partem exitum perm
rint. Id quod vel idiotæ cuilibet argumento eſſe potuit, quam minima c
cum *pulmonibus* in *teſtudine* eſſet, per vaſa pneumatica, aerem ex his in illud
ferendi vt creditur, conſenſus atque connexio.

Authoris ſpeculatio, cur in ventre imo ſint teſtudini pulmones.

Atque hoc ego philoſophica medicaq. trutinà digniſſimũ arbitror, &
pręcipue, qui *reſpirationis vſum* anxiè magis enucleatiusq. perſcrutari moliũ
Ego tũc *Virginio Cæſarino* noſtro mentẽ ita meã explicaui, & valde ipſi ſen

arriſit

it. Videri nimirum mihi, cũ *teſtudo* hæc ſit animal aquatile, propter domũ,
n inhabitat terreſtrem, & grauiſſimum, ſibi periculum eſſe, ne in profun-
aris ſemper ſtabuletur, nec dias in luminis auras emergat, ibiq. ad tem-
quoddam cõmoretur: huic à natura pulmones fuiſſe conceſſos adeò gran-
aeriſq. ita capaces, vt thorax ijs capiendis haudquaquam ſufficere potue-
Debuiſſe ergo in ventre poni eos inferiori, & ſemel inflatos, animal in
ſuperficie ſuſtinere. Non aliter atque pueri, dum natare addiſcunt,
cas aere plenas, vel cucurbitas exiccatas axillis ſupponunt, ne profunden-
Ne quis autem exiſtimet, pulmones hos eſſe meras veſicas quaſdam,
velim, pulmonum verorum, tenuiorem tamen, ſubſtantiam obtine-
aſperis arterijs ſimillimis, quæ in nobis ſunt, præditos exiſtere. Neque
veſicas eſſe, quales in *Barbis* alijſve piſcibus aere ſemper tumefactæ repe-
tur.

erumenimuero dum ita mecum ipſe philoſophari ſoleo, & *Cæſarino* no- — Alia dubitatio de pulmonibus in terreſtri teſtudine.
mihiq. placeo, hæc interim quoque ſubit ſententia mentem. Debere
r in terreſtri teſtudine contrario modo pulmonem in thorace, & non ſub
ace collocatum eſſe, quod terreſtris teſtudo videlicet amphibia non ſit,
m non petat, & ſi in eandem ponatur, exitum citò quærat, maritima
que ad tempus ſolummodo aliquod liberiore aere fruatur, & tunc præſer-
quando ſomnum ſereno cælo, & ſplendente ſole captare deſiderat. Tunc
ſuauiter dormiens, diu in maris ſuperficie fluitat haud dubiè pulmonũ
us aere diſtentis ſubleuata. Hoc ſe vidiſſe non modò mihi affirmauit
nder *Rondeninus* Nobilis Romanus, elegantioribus literis, & prudentiæ
ir præſtans. & ob botanicũ ſtudium mei amantiſſimus; ſed & in eadem
ehebatur naui, talem, & maximam quidem teſtudinem à nautis captam,
rmientem ita in nauem depoſitam fuiſſe, vni pedum iniectis vinculis, ne — Teſtudo marina dormiens & mari innatans capta.
poſſet, quæ vbi è ſopore emerſit, ſeq. illigatam ſenſit, vi maxima, & in-
ſtrepitu aduerſus nautas pugnauit, manus tamen vel pedes dicam potius,
ri ſuo poſt coacta dedit. Similem ferè piſcationem teſtudinum narrat
lib. 9. cap. 10.

itaque huic me dubitationi eximere, *terreſtrem teſtudinem* aquæ immerſi, — In terreſtri teſtudine, quod mirũ, idem pulmonum ſitus.
vbi multùm reluctantem, exitumq. quærentem animaduerterem, id
ob pulmones in thorace ſitos euenire coniectare cæpi. Quare & hanc in.
ulmones tamen non aliter atque in maritima eſt dictum, ſub diaphrag-
ad pedes vſque poſteriores deſcendere, per inſufflationem tumefactos vi-
unt hi ex ſubſtantia rariſſima, ac meris quodammodo veſiculis, & pelli-
btiliſsima compoſiti.

n itaque philoſophandum foret, quem vſum hi in terreſtri hac teſtudine
ant. Hoc ſanè perſuaſiſsimum cuiuis eſto, nullam horum cum corde — Pulmones cum corde nullam habuerunt cõnexionem.
xionem exiſtere. Exciſo enim corde, adhuc per tubulos tamen pulmo-
ĩ retento in ſe aere, nec per ſpiracula ſiue aperta, ſiue cæca erumpen-
timè inſurgebant. Et prius inflatis pulmonibus, corde præſente, hoc
tillum quidem attollebatur. Habebat autem *cor* ſyſtolem ſuam, atque
en, abſque vllo pulmonum motu, hi enim depreſsi remanebant, nec

infla-

inflabantur ab illa aeris attractione, quod fieri potuiſſet tamen ab anima huc viuente, licet capite truncato, quod ego ſubitò antequam aperiri cu abſcindi iuſſeram. Hoc autem huius maximè gratià tentaueram, vt ſa nem tam arterioſum, quàm venoſum probarem, calidus ne actu, an frigi viuo animali hoc exiſteret. Quem volà manus exceptum, frigidum re non quidem vt eſt glacies, ſed vt aqua erat fontium illius temporis, ſub ſe nempe Auguſto. Viuit itaque hoc animal actu & tactu cum ſanguin gido. Imò & cor ipſum eodem modo actu erat frigidum, quod ſimilite mi iuſſi. Vitales autem hæc teſtudo actiones habuit horæ ſpatio abſque de (quod etiam Ariſtoteles nouit) ſed & abſque capite, nam pedes mou tactum noſtrum, & ſine eodem quoque retraxit. Tamdiu ſimiliter cor exemptum & menſæ impoſitum, vibrante ſuo motu vixit. Sed iterum p ga hæc eſſe exclamabis, quæ tamen Medicinæ ſtudioſis non ingrata fore a ror. Reliqua de teſtudine marina non addo, quæ iuſtæ etiam magnitu libellum efficere poſſent.

Sanguis & cor in hac teſtudine viua ſunt actu frigida.

Hæc ſine capite & corde, & hoc ſine animali vixit.

Adduci non poſſum, vt credam hunc pulmonum ſitum, oculatiſſimi *A telis* induſtriam effugiſſe, in animali tam noto præſertim, & ipſi vbiuis ob licet hunc non expreſſerit. Lib. enim 3. de part. anim. cap. 6. hæc habet. *viuipara ſunt maiorem & copia refertum ſanguinis habent pulmonem, propter rem ſuæ naturæ. Quæ contra ouipara ſunt, exiguum & ſiccum, ſed aptum amp & extumeſcere, cum inflatur; qualis eorum eſt, quæ ex terreſtribus, quadrupedes ou ſunt, vt lacertorum, & teſtudinum, & cæterorum generis eiuſdem.* Niſi quis ex eodem capite *Ariſtotelem* hoc ipſum inſinuaſſe autumet, cum ait, ad cordis pitationem nihil pulmones conferre, cum quia in homine ſpes rei futuræ dem ciere queat, *tum quia in pluribus animalibus* (& hìc intelligere teſtudin potuit) *cor laxo interuallo à pulmone diſtat, ſitumq. ſuperiùs tenuit.*

An Ariſt. hunc pulmonũ ſitũ nouerit?

Attamen propiùs ad nos acceſſit *Plinius*, qui hunc *Ariſtotelis* locum d procul vidit, & vt plurima alia quoque, in ſua commentaria retulit. No videtur pulmones in teſtudine ſub diaphragmate totoq. ſub tegmine com hendi. Lib. enim 11. cap. 37. hæc habet verba. *Sub corde pulmo eſt, ſpira officina, attrahens, ac reddens animam, idcirco ſpongioſus, ac fiſtulis inanibus ca Pauca eum (vt dictum eſt) habent aquatilia, ac cætera oua parientia exiguum, ſp ſum, nec ſanguineum, ideo non ſitiunt. Eadem eſt cauſa, quare ſub aqua diu ran phocæ vriuentur. Teſtudo quoque quamuis prægrandem, & ſub toto tegumento hab ſine ſanguine tamen habet.* Videntur eadem & diuerſa dicere *Ariſtoteles*, ac *nius*. Hic magnum in teſtudine, ille paruum agnoſcit pulmonem. Ariſtot tamen, ex paruo magnum fieri vbi inflatur (quod veriſsimum eſt) non diff tur modò, ſed pro confeſſo quoque ponit. Vterque non multo ſanguin turgere, quin eum exanguem quaſi ſtatuit, quod ipſum quoque experient atteſtatur.

Ariſtoteles & Plinius in deſcribẽdo hoc pulmone diſcrepant & conueniũt.

Hactenus rectè *Ariſtoteles*. At quod mox ſequitur, naturæ minimè reſp det. Lib. 1. enim cap. 16. Hiſt. anim. *Cor etiam*, ait, *arteriæ* (*aſperam* ſem intelligit, nam quam nos dicimus nunc *arteriam* ſimpliciter, ille venam a appellat ibidem) *obeſis, cartilagineis, fibroſisq. vinculis: & qua annectitur ca*

Ariſt. putat è pulmonibus aerẽ in cor trãſire.

eſt

Spiritus dum arteria inflatur, an ſubeat cor? minus in nonnullis conſtat, ſcilicet tis: At in grandioribus animalium, ſpiritum cor ſubire ipſum apertum eſt. ...qui marinæ teſtudines, in quibus nos probauimus minimè aerem è pul...ibus cor ſubire, non minuta ſunt animalcula, cum *Plinius* dicat, *in mari tantæ magnitudinis reperiri, vt ſuperficies earum ſingulæ, caſas integant habi...s, atque inter inſulas rubri maris his cymbis nauigent.* *Nicolaus Trigautius* quo... qui primus è *Ieſuitis* ex *Sinarum* Regno *Romam* rediȷt, aliosq. ſocios ...r quos *Ioannes Terrentius* meus fuit) eòdem, ad prædicandum *Chriſti* ...gelium traduxit, hic inquam, cum aliquoties domi meæ eſſet, certo mi...euerauit, in mari illius Regni *teſtudines* vidiſſe ſe, tantæ magnitudinis, ...tæ eſt cubiculum meum, quod paſſus eſt longum decem, latum ſeptem. ...autem hìc *Theodorus Gaza* ex ſuo potius addiderit, *ſcilicet in minutis*, cum ...s Græcus *Ariſtotelis*, hæc non habeat, nihil tamen impedit, quin hoc Ari...les voluerit, cum dicat ſtatim, in grandioribus animalibus ſpiritum ab ...ria inflata in cor ſubire. *Scaliger* hunc locum explicans, hoc Ariſtotelis, ...e adeò totius ſcholæ medicæ dogma ratiſsimum habet: *Neceſſariò in cor ...ittitur aer*, ait. *Quid enim ageret in arteria niſi prorſum ſubiret? Porrò altera ...eſt. Non eget arteria aere ad refrigerandum, exanguis eſt. Frigida eſt ſua natu... Cor calidum. Igitur eget inſpiratione. Item expiratione vt exoneret ſe fumis.* ...d hoc Ariſtoteli ſtatuiſſe nō ſatis eſt, vias quoque cap. 17. & meatus docet, ...us aer in pulmonibus contentus, ad cor corriuetur. Et quoniam limpi... hic *Scaliger* oratione mihi vſus videtur, quàm *Gaza*, eius potius latina ver...ducam, quæ ſic habent. *Meatus autem qui à corde in pulmonem ferunt, ij ...dem ſcinduntur modo, quo arteria: & arteriæ fiſtulas totum per pulmonem aſſe...ur. Sunt autem in parte cordis ſuperiori. Neque verò vnus communis eſt, ...ter ſe coaptati recipiunt ſpiritum, quem ad cor tranſmittunt. Alter enim in dex...ſinum: alter in ſiniſtrum meatum.* Horum niſi fallor, verborum hic eſt ...s: Non communem vnum meatum eſſe, qui aerem ex omnibus *arteriæ* ...æ fiſtulis recipiat, ſed anaſtomoſin fieri meatuum, ex corde prodeuntium ...lmonem, & cum minimis fiſtulis arteriæ coaleſcentium, hinc introire ...n, exire fuligines. Verum hunc textum declarans *Auguſtin. Niphus* ita ...udit: *Animaduerte tamen hæc, quæ dixit de meatibus, & de colligantia mea..., eſſe obſcura, niſi per diſſectiones, quæ viſu conſtant, innoteſcant.* Rectè pro..., præterquam enim, quòd Ariſt. hìc vult aerem ad dextrum quoque cor...ntriculum deferri, nulli vſui ibidem futurum: ſectiones, mihi credas, ...quàm minus obſcurum hoc axioma dilucidabunt. Quam enim anaſto...n non detegit, per tubulos intruſus flatus in vaſis minutiſſimus, eandem ...nè ſcias, per diligentiſſimam etiam ſectionem manifeſtatum iri. Sic ...dem mihi ſæpius, hoc ſolo inſufflationis medio viſa fuit venularum & ar...arum, in plexu choroide intra cerebri ventriculos exiſtente, ſubtiliſſima ...ymphiſis, quam fruſtra quamuis faberrima diſſectione indagare quis ...ſſet.

...ec moueat quemquam communis obiectio in mortuo corpore omnia col... occludi oſcula, ideòq. aerem penetrare haud poſſe. Falſum id eſſe ip...

ſiuſmet

Reclamat experiētia in marina teſtudine.

Nicolaus Trigautius Ieſuita, primus, ex regno Chinæ Romam venit.

Hic ingentes ibidē teſtudines vidit.

Scaliger cōfirmat aerē inſpiratum ad corde ferri.

Ariſt. etiā huius tranſitus vias reperit.

Nunquā vaſorum minimorū cōnexionem ſectio deteget, quàm inſufflatio non patefecit.

ſiuſmet pulmonis per tubulum inflati extrema tumefactio oſtendit, & larum arteriolarumq. in cerebro minutiſſimarum reſeratio.

Natura in alio dogmate Ariſtoteli eſt contraria.

Necdum hic quieſcit natura, quæ in alio quoque *Ariſtoteli* filio ſuo rec dogmate. Hic enim hoc ipſo & capite & lib. 7. ſupra *ſeptum tranſuerſu pulmonibus* ſubſellia aſſignauit. *Sub pulmone ſeptum*, ait, *tranſuerſum pecto quæ præcordia & cinctum appellant* &c. Nos tamen in teſtudine tam terr quàm marina, contrarium demonſtrauimus. Miror mehercle, exercitati

Doctiſſ. Rondeletius pulmones in teſtudine malè obſeruauit

in piſcium anatome *Rondeletij* manum hæc non obſeruaſſe, vel ſaltem ta ipſum, quin lapſu maiore ruiſſe. Hic enim lib. 16. de piſcibus cap. 3. ſi bet. *Pulmones in teſtudine maiores ſunt, & multò denſiores, quàm in terren mantibus, ne vt opinor aquæ maior copia, vnà cum alimentis hauſta in tenues n ſe penitus inſinuans, reijci tota non poſſet per foramina illa, quæ narium loco in riore roſtro habet, quibus aquam reijcit non aliter quàm delphini per fiſtulam.* N

Sed hic Ariſtotelem quam naturam ſequi maluit.

magis hoc ipſum ab *Ariſtotele*, quem *Rondeletius* ceu communem præcept neglectà autopſià ſecutus eſt, ſtatutum fuiſſe. Cum etenim *Ariſt.* lib. 3. c & 8. de partibus animal. decreuiſſet quadrupedibus ouiparis omnibus fu ſum eſſe pulmonem, & ob id veſicam illis deeſſe, excepit tamen ab hac re teſtudinem marinam. *Veſica enim omnia carere*, ait *inſecta, piſces, pennâ, ſqu & cortice intecta, tum propter humoris aſſumpti exiguitatem, tum quia quantum crementi contrahitur in ea ipſa abſumatur, excepta teſtudine inter corticata, in hac tantummodo natura caſtrata eſt. Cuius rei cauſa eſt, quòd marinæ teſtudines p nem habent carnoſum, ſanguineum & ſimilem bubulo, terreſtres autem proportione iorem, ſuperficies etiam quia obtenta præduraq. modo ſilicis eſt, facit ne humor di euaporariq. poſſit per carnem laxiorem.*

Sed eadem reprehenſione qua Ariſtotelē mactat dignus videtur.

Poſſem hic eàdem ego *Rondeletium* excipere compellatione, qua is in *Ar telem* inuehitur, quod hic ſplenem admodum exiguum in teſtudine lutari dere potuerit. Renes autem & veſicam videre non potuerit, quæ lutariæ i ſe negauit. *Quare* inquit *Rondeletius, cum maiorem* τῇ ἀυτοψίᾳ, *quam cuiuſdam h nis authoritati fidem adhibeam, affirmo teſtudinem lutariam & veſicam maniſe ac magnam & renes carnoſos habere prope teſtes.* Quod ſi bene igitur *Rondel* oculis ſuis in terreſtri, marina, & haud dubiè lutaria teſtudinibus vſus fui in his pulmonem non denſum & bubulinum, ſed flaccidum, ac tenui ſubſ tià præditum reperiſſet.

Relicta teſtudine chamæleontē proſequimur.

Agitur de longa ab omni alimento abſtinentia.

Reuertamur modò ad *Chamæleontem*, de cuius diuturna ab omni alim abſtinentia, & longiſſimo hominum quorundam ieiunio, ex iunioribus m cis, ac philoſophis variè varij philoſophati ſunt. Quorum omnium opinio cum in cumulū vnum congeſſerit, & perſpicaciſſimi ingenij ſui acumine e minauerit atque explanauerit *Fortunius Licetus*, doctiſſimis quatuor libris *his quæ diu viuunt ſine alimento*: eò lectorem meum ablego, qui ſi plura ſci aueat, *Paulum Zachiam* conſulat cenſeo Medicum Romanum in lib. te *Quæſtionum ſuarum Medico-legalium*, quem propediem prælo committet, c in prioribus duobus, egregium ingenij ſui ſpecimen exhibens, vtiliſſimam Iuriſconſultis, quàm Medicis operam nauauerit. Equidem non plurima ſolummodo beſtiarum, *Teſtudinum* inquam, *Glirium*, *Vrſorum*, *Hirundin*

& *In*

ſtorum plerorumq. ad multos etiam menſes nutrimenti carentia, iam ſcri-
experientiá certa eſt: ſed miram & inſolentem eandem quoque in ho-
ús quibuſdam, tam noſtris, quàm auorum noſtrorum temporibus, ani-
erſam fuiſſe fideliſſimorum monumenta hiſtoricorum nos docere poſ-

ppocrates noſter lib. de *carnibus* ſeu *principijs* probare volens *hominis vitam*
dierum numero circumſcribi: Quòd tot diebus genitura eius ad vterum perue-
mnia acquirat quæcunque ex corpore ipſi accedere par ſit. Id ex hoc quoque
deducit. *Quod plerique quidem ex his qui ſeptem diebus nil edere aut bibere vo-*
n his moriuntur. Quod ſi qui eos ſuperauerint, nihilominus tamen moriuntur.
lli etiam ne per inediam è vita diſcederent, ſed vt comederent, & biberent per-
unt: verum venter non amplius admittit. Ieiunum enim inteſtinum in his die-
areſcit, quibus etiam illi moriuntur.

Hipp. ſeptẽ dierũ inediam in homine mortalẽ cenſet.

are mirari ſubit tam crudeles olim quoſdam medicos extitiſſe, quorum
3. *Methodi* cap. 6. meminit, qui *Diatritariorum* ſectam introduxerunt,
non niſi tertio exacto die ægris ſuis cibos primùm exhiberent. Et *Cor-*
Celſus inter priſcos illos fuiſſe memorat, qui quinque etiam & ſex dies ab
alimento abſtinere ægrotis ſuis imperitabant. Longè mitiores & indul-
ores ſunt hodie Medici, noſtri præcipuè *Romani*. Quamuis *Neapolitani*
ſos ceu parcos adhuc calumnientur. Quare cum ante plures iam annos
lim vrbem pulcherrimam viſum iuiſſem, & à primario quodam eiuſdẽ
co (claruit autem ea præſtantiſſimis ſemper & opulentiſsimis Medicis)
s dono mihi oblatus fuiſſet, *de modo cibandi ægros in vrbe Neapolitana*,
ihi is circumſtantibus nonnullis iunioribus Medicis improperauit. Ve-
unc legas libellum, diſcasq. ait, qua ratione ægri ſint cibandi, cum vos
ni Medici ſtrictà ac tenui nimis diæta maiorem ægrotantium yeſtro-
artem perdatis. *Tortam, tortam*, hoc eſt ex carnibus contuſis ſuccum ip-
ebere oportet, & liberaliter magis egregièq. nutrire. Ego longiori non
cum diſputationi conceſſum aduertens, cum eidem, ceteri ridentes om-
plauderent. Bene mones, inquam, mi Domine, & magnam tibi gratiá,
orſan ſtatuam quoque ex auro *Philippeo Neapolitani* tui, pro tam ſalutife-
s documento relicto debebunt. Semel profectò ſaltem, dum aura hac
ni vitali, vobis ſufficienter & bene eſt comedendum. Id quod integrà
anitate eſtis, haud facitis, cum vix alio tunc cibo, quàm *braſſicà*, (vos *bruo-*
catis) victitetis. Æquiſsimum igitur eſt, ægrotis veſtris opimiori ma-
o proſpicere. Atque ita reciproco riſu rixæ noſtræ, quæ nullæ erant,
fuerunt. Veruntamen poſſe & mori & mortem euadere, qui ſeptem
n ſpatio inediam etiam in morbis periculoſiſsimis tolerarunt, ego ipſe
onio ſuffragari poſſum. Ante annos viginti tres, ad *Noſocomium* noſtrum
itus in Vrbe perlatus fuit, qui maniá percitus, penem & ambos ſibi
los ad vnguem abſciderat, & cum ad ripam *Tiberis* habitaret, in idem
& hæc & cultrum proiecerat. Qui cum non ſolùm in ſuammetipſius
n iniurius fuiſſet, ſed in *Deum* quoque ac *Diuos* eius, contumelias iace-
prehendit ipſum acriter, qui illius loci *Prior* dicitur, & num *Symboli* no-

Crudeles veteres quidam Medici qui ægris triũ & ſex dierũ inediam præſcribunt.

Hodie ſunt liberaliores Romani præſertim.

Hos Neapolitani adhuc pro parcis proclamant.

Author defendit Romanos iocosè aduerſus Neapolitanos.

Moriuntur & viuere nõ poſſunt qui ſeptem dierum ieiunium tulerunt.

Mirabilis caſus eius qui pudẽda ſibi abſcidit, & decẽ diebus ab omni alimẽto abſtinuit

ſtri *Apoſtolici* articulos veraciter crederet, obteſtabatur. Credo, inquieb hæc omnia, *Et credo di più, che chi non ſà, come hò fatto Io, che non và in Pa* Hoc eſt, & hoc amplius credo, quòd niſi quis meo exemplo ita ſeipſum uerit, regnum cœlorum ingredi non valeat. Cui ego, atqui tu paucos c ſocios habebis.

Hic decem integris exactis diebus, nec cibum, nec potum vllum aſſum

Denæ illum noctes, totidem redeuntia Solis
Lumina, viderunt inopem, potusq. cibiq.

Hic inedia ſpontanea ſe occidere voluit.

Decē dies abſque omni cibo vixit.

Quin etiam vbi per vim ipſi aliquid ingereretur, aut in faciem præben expuebat, aut de induſtria prouocato ſibi vomitu id eructabat. Redierat per ingentem illam ſanguinis arterioſi & venoſi profuſionem, ad ment niorem, & ſe ipſum, turpitudine facti, & verecundià ductus, inedià int re cupiebat. Vndecima demum die perſuaſi ipſi, vt vitellos ouorum d ſumeret, quod factum; & poſt hos eadem die, binos alios capiebat. Seq bus porrò diebus paulatim cibari & pauxillum vini ſorbere perrexit. maſeptima verò die non ex vulnere, quòd omnino perſanatum fuit, ſed ſtinata illa inedia obijt.

Fæmina quædam ægrotās vndecim diebus nihil potus aut cibi ſumēs conualuit tamen.

E regione eiuſdem Noſocomij fæminam quandā mea ſub cura habui, perculam ac vetulam, miris vexatam ſymptomatibus, nunc epilepſià, cataphorà, iam lethargo, mox ſingultibus; & ventriculi ſuccuſsionibus rendisq. motibus agitatam; ita vt vndecim dierum ſpatio nonniſi vnicu vitellum ſorbuerit. Quæ cum ſiti ingenti vexaretur, & aquam auidiſsin teret, ori quoque admoueret, hanc tamen ob conuulſiuos ſtomachi mot gulæ læſionem tranſglutire haud potuit. Dixiſſes illam *Tantali* pœnà aſ quærebat enim aquas in aquis. Siquidem is vt *Ouidius* ait,

Semper eget liquidis, ſemper abundat aquis.

Quare, & hi *Ouidiani* verſiculi miſerculæ illi fæminæ quadrare poterant,

Oraq. vana mouet, dentemq. in dente fatigat,
Exercetq. cibo deluſum guttur inani.

Euaſit tamen Dei gratià, ex periculoſiſſimis illis accidentibus omnibu continuo vndecim dierum ieiunio, quam biennio poſt, pleuritide labora feliciter denuo curaui.

Licetus recēſet hiſtorias illorū qui ad plures menſes & annos abſque alimento vixerunt.

Memorabilis hiſtoria Nicolai Heluetij etiam ob Sanctos vitæ mores conſpicui.

Verùm non his ſimilia modò plurima, ſed vnius, duorum, quinque & decim menſium abſtinentiam, quin ad annos quoque duos productam, a & quatuor ſimiliter protenſam, ad duodecim durantem, & vltra duode demum protractam, reperies apud eundem *Licetum*, & cum quodam a ſtupore lectitabis. Memorandum hoc factum eſt, quod *Nicolaus Helu* (hunc *Bruder claus* vocant ijdem *Heluetij*, & ob vitæ tranſactæ ſanctimon in veneratione habent) *poſt ſuſceptos ex coniuge quinque liberos, cum haud long ab oppido ſolitariam vitam ageret, peracto decimoquinto anno ſine vllo cibo potuq ceſſerit.* Vt apud *Eborenſem* legimus. Hunc vt Beatorum catalogo adſcriba *Epiſcopus Conſtantienſis*, in cuius Diœceſi is vixit, iam *Romæ* adnititur, prod quæ in vita, & poſt mortem edidit, miraculis.

Neque hic conſarcinare placet, ſingulorum opinantium, & tam porte

ediæ cauſas & argumenta dicentium ſeriem, neque ſub incudem reuocá-
quas de hac re diſquiſitiones idem *Licetus* exquiſitiſſimè examinat. An
alia videlicet & homines illi interea, dum alimentis abſtinent, inſpirato
ur aere? an exhalatione magis per aerem ſparſa? vel pituitá intra corpus
congeſtà? aut ſucco melancholico potius in nutrimentum poſtea ceden-
n pinguedinis colliquamento? an ſanguine menſtruo benigno tantiſper
mine latitante? an ſit diuinæ virtutis & Dei opus, tam longa inedia? an
ngelos, Cacodæmones aut aſtra rectiùs referenda? num ſympathia & in-
ualis proprietas quædam, ecſtaſis, cataphora, cutis conſtipatio hìc aliquid
nt? aut viſcerum conſtrictio, tabes, atrophia, ventriculi ſtupor ſint in
? an pharmacum aſſumptum hoc poſſit præſtare? an demum hoc ipſum
etudini ſit attribuendum?

Varijs varias cauſas tam diuturnæ inediæ afferunt.

oc interim ſilere haud debeo, eundem *Licetum* nullatenus permittere, ae-
nſpiratum in alimentum cedere. Quod alimenti requiſita aer non ha-
. Non ſit tangibilis ſcilicet, ſapore careat, nec animatus ſit, nec exanima-
ſumptus, & proximà careat potentià ad induendam animam. Sed neque
um perfectum ſit, quod neceſſe foret, cum ex ijs nutriamur, ex quibus
amus. Et cum *Hippocrates* lib. de *Corde*, alimentum intra corpus retine-
it, aer autem inſpiratus denuo expiretur, hanc ipſi quoque conditionem
.

Licetus nullo modo vult aerem nutrire poſſe.

t neque ſpiritus etiam ſolos, licet retineretur aer, ab hoc ali pugnat *Lice-*
i dicas *Galeni* placitum hoc fuiſſe, ſpiritus nutriri & cibari aere, vt in ope-
vſu partium videre eſt. Reſpondet, *Galenum* communiore nutritionis
ulo vſum, adeòq. metaphoricè & æquiuocè locutum fuiſſe. Quemad-
m *Virgilius* quoque fecit, dum 1. Æneid. ait.

Quomodo Gal. intelligat ſpiritus aere cibari.

Quem ſi fama virum ſeruat, ſe veſcitur aurà
Aetherià.

neque aerem poſſe verti in præexiſtentis ſpiritus ſubſtantiam vult, quod
os alere, neque in nouos ſpiritus commutari, quod propriè generatio fo-
uod fieri tamen poſſe *Galeno* placet, *Liceto* diſplicet. Et quoniam huc per-
tque *Licetum* meo egregiè fauere paradoxo comperio, quod eſt, ex aere
to gignendis in corde ſpiritibus vitalibus, nullam præberi materiam
cum hic illud minimè ingrediatur. Operæpretium eſt, philoſophiæ &
uo culmina noſtræ, *Ariſtotelem*, inquam, & *Hippocratem* ipſum in thea-
roducere, & quid ipſis animi de hac re fuerit, ex dicto *Liceto* referre, ac
s æqua lance ponderandum proponere.

Licetus fauet authori neganti ex aere ſpiritus fieri.

itaque philoſophus prætendit *Ariſtotelem* cap. 8. de *reſpiratione*, *minimè*
ſpirationem fieri alimenti gratia, quaſi calor internus (hoc eſt ſpiritus) *alatur*
irato, qui ceu igni ſuccenſo, velut fomes per inſpirationem adijciatur, abſolu-
ricatione foras quæ ſuperſunt excrementa per expirationem detrudantur, ſi-
q. eſſe calorem ex aere fieri, quem ex alimento, nimirum ex ſanguine fieri con-
, caloris & ignis interni nomine ſpiritum appellans.

Probatur hæc ſententia ex Ariſtotele.

ocratis autem verba, niſi candidè explicentur, vulgari Medicorum er-
petias adhuc ferre videntur. In libro enim de *Flatibus*, *Animantium*

Probatur ex Hipp. quoque licet hic pri-

ma fronte cōtrarium ſentire videatur.

corpora à triplici nutrimento ſuſtentari inquit: *nempe à cibo, potu & ſpiritu. S vero* in corpore animalis contentum appellari flatum, extra corpus diſpe eſſe aerem, qui maximus ſit in omnibus, quæ corpori accidunt, & author & minus. Accedit ex lib. de Alimento Hipp. adhuc clarior ſententia. *Pulmo* quit, *contrarium corpori alimentũ trahit, reliqua omnia idem. Principium alimen ritus, nares, os, guttur, pulmo, & reliqua reſpiratio. Principium alimenti & hum ſicci, os, gula, venter. Verùm antiquius & primordiale alimentũ per abdomen vmb*

Explicātur Hippocratis loca. Alimētum duplex vnū re, alterum ſolo nomine.

Hucuſque ex *Hippocratis* authoritate deduci videtur, ſpiritus aere inſp ceu vero ſuo pabulo nutriri. Sed quoniam hic eodem opuſculo, paulò dixerat: *Alimentum non alimentum, ſi nutrire non poteſt, nomen eſt alimentur opus: opus & res eſt alimentum, non nomen.* Obſcurioribus his verbis dilu magis priora *Licetus*. Duo nimirum apud *Hippocratem* alimenti nomine gniri. Vnum reuera cum nutriat, alimenti nomine re & opere dignum alterum cum verè non alat, ſolo nomine contentum eſt, & æquiuocè ali tum appellatur. Hoc ita intelligendum eſſe aſſerit. Cum cibus & potus ſeruent viuentis ſubſtantiam, re ipſa præſtant, quod *Ariſtoteles* ab aliment quirit, & *Hippocrates* opere ac re ipſa alimentum nominat. Et hæc eſt vera tricatio. Ad quam cum & hoc requiratur, vt calor contemperetur, ne i æſtus ſubitâ ac vehementi ſua operatione conſumat humidum, hunc au æſtum aer inſpiratus moderetur, qui vt ingreditur, ita egreditur, propte hic non opere, ſed nomine ſolo alimentum vocatur.

Quid intelligatur per cōtrarium alimentū.

Atque hinc eſt, quod *Hippocrates* ait, *per pulmonem* (quod etiam per nar guttur, & reliquam reſpirationem fit) *contrarium corpori alimentum trahi. contrarium autem per os, gulam ac ventrem deferri.* Quaſi dicere velit, pulmo attrahere contrarium alimentum, quoniam aer ad contemperationem æ qui in ſpiritibus reſidet, ductus, contrarius dicitur, quoniam calorem ref rat: quicquid enim excedentem quamcunque qualitatem remittit, id illi contrarium ſtatuitur. Aſt cibus & potus, cum in ſubſtantiā corporis debeant, ſunt idem ipſum corpus in potentia, quemadmodum ſanguis e

Cibus & potus re ipſa, aer tantū nomine, & contrarium alimētū dicitur.

tentiā caro, licet & ipſi cibi ac potus, antequam concoquantur, actu c ri diſſimilia dicantur. Tamen ſiue concocti, ſiue non concocti, merentur alimenti nomen, quod re ipſa tale eſſe poſſint. Si enim aer quoque in ſpi ex *Hippocratis* ſententia commutari valuiſſet, non illum vtique contrariur mentum dixiſſet, eſſet enim is poteſtate ſpiritus vitales, qui corpori n quam ſunt contrarij, ſed ad eiuſdem conſtitutionem pertinent. Quare a uocè tantum erit alimentum, quo ſenſu, alio loco, Hippocrates, vbi de pr pijs videlicet, dixerat, *Alimentum calidi frigidum eſt.*

AuthoriLiceti explicatio placet. Audax authoris pronunciatum nec aerē in aquam, nec hanc in aerem verti.

Ego hanc *Liceti* ingenioſam explanationem non modò non repudio, ſed babus etiam vlnis amplexor. Et tantum abeſſe autumo, vt aer inſpirat in ſpiritus, vel in animalis vllam corporis particulam conuerti valeat, vt pronunciare auſim, *nullo vnquam tempore vllam aeris atomum, vel in aquam in ignem, vel vice verſa aquam in aerem* (quod ſtrenuè tamen à pleriſque ſophorum, Peripateticorum præcipuè ſcholis, propugnatur) *commutatam*. Poſſem clariſſima ad placitum hoc meum παραδοξότερον corroborandum, men

ta, & ſaltem non demonſtrationes producere. Verum hoc alio à me loco factumq. iam eſt in vna ex meis prælectionibus, quas tempore ſtudiorum uationis, in hoc noſtro *Athenæo Romano* quotannis, præmittere in publico ſſimorum conſeſſu, & Illuſtriſſimorum corona virorum, eram ſolitus. oc interim, ne prorſus nihil dicam, æquus ſibi lector perſuadeat. Quod ùs exſtaret aerem in aquam couertendi modus, is dubio procul eſſet ſum-eris compreſſio. Nam veluti, ſi ita aer rareſiat, vt amplius ſub forma aeris ſtere nequeat, ignis efficitur, quemadmodum contingere aiunt illi, ſi aer pli gratia, inter ſilicem ac chalybem interceptus ſubtiliſſimè attenuetur, nis euadat: ſic vbi adeò compingitur, adigitur, cõſtringitur, & incraſſatur, e in locum quendam, vbi exitum nullum inueniat, arctiſſimè compellitur, ſſe deſinet, & aqua fiet. Id quod exiſtimo in nubibus, ex mente ipſorum, enire, quando aerem in aquam denſatum guttatim decidere credunt.

Placiti huius aliqua probatio.

tqui *Vincentius Vincentij Vrbinas*, quo ego familiariſſimè vtor, ſubtili in-j ſui ſpeculatione, & dexterrimà manuum operatione nouo planè auſu, an-s quinque menſes, in hac ipſa *Vrbe Roma* inuenit, qua ratione *Bombar-manuariam* fabricaret, quæ globulum ex argilla duriſſimum, aut glandem n plumbeam, ea celeritate, impetu & violentià expelleret, illaq. ferme ia præſtaret, abſque vllo igne & puluere fulminali, ſed ſolà aeris dynami gitatione, quæ præſtare eſt ſolita vſitatiſsima nobis *bombarda* fulminea & ioma dicta. Atque hoc inquam, mero fit aeris in illam cõpulſu, adactione, credere par eſt, conſtrictione violentiſsima, quem ibi ad vigintiquatuor ſue horas detinere, ſecumq. hinc inde deferre, & ad libitũ poſtea, data aeri landes illas explodere, atq; ad ſcopum quam directiſsimè collineare ſolet. quæ doctos, indoctos, magnates æquè ac idiotas ita in admirationẽ rapuit, teruatim ad ædes ipſius quotidiè peruolent hoc artis miraculũ ſpectaturi.

Vincentius Vincẽtij Vrbinas, nouo auſu nobis bõbardam pneumaticã confecit Romę anno 1627.

In hanc cõpellitur maximè aer qui in aquã nunquam abit.

nt verò multi, qui primum inuentum & excogitatum inſtrumentum tri-nt, & meritò, *Io. Baptiſtæ Portæ Lynceo*, quod etiam ſuæ Nat. Magię 19. li-n non ſegniter legenti clariſſimè patet. Et iamdiu retulit mihi Illuſtriſſ. *ceps Cæſius* noſter (qui apud hunc eundem *Portam* antequam penè ætatis undia reliquiſſet, auſpicatus eſt ſeueriorum ſcientiarum primordia) cui adoleſcentulo Auditori ſuo dictus *Porta* ſignificauit, ſe inueniſſe & expo-*lib.* ſuæ *Taumatologiæ* modum conficiendi non ſolùm Sclopetũ pneumati-d & alia ſimilia ſine aeris aut ignis auxilio. Ita mirabilia inuenta huius in i ſcientiarum genere excellentiſſimi Viri, velut ſuperiùs quoque cum *Te-io* accidiſſe commemoraui, à poſteris fideliter praxi commiſſa ſuum effe-uotidie cõſequuntur; Vt vt ea initio multis viſa hyperbolica, ac velut à tu-uario philoſophantis enthuſiaſmo profecta, impoſſibilia iudicata fuerint.

Plurimi hoc artis miraculum viſum eũt.

Ioan. Bapt. Porta Lynceus aliquibus creditur primus inuentor.

Vocatur ab authore bõbardã pneumatica.

qui nunquam compertum fuit, incluſum hic aerem in aquam reſolutum . quin hoc diligenter eſt annotatum, quotieſcunque in loco humido, vel rraneo, vel vbi fontes & ſtagnantium aquarum eſſent receptacula, aere arda ſolo ſine glandibus impleretur, & manus foramini, vnde erumpere loſione ille aer ſolet, opponeretur, volam manus pauliſper quod mihi ue contigit, madefactam fuiſſe. Vbi autem eadem bombarda aere in-

Nunquam aer in hac concluſus in aquam abijt.

aperto loco, aut ſolaribus illuſtrato radijs, vaporibusq. ob id minùs ſca
oneraretur, humiditatem illam minimè poſt viginti etiam quatuor hora
maduerſam eſſe. Quo ſpatio & ampliore paululum præterlapſo, non an
effectum aer ille incluſus, in extrudendis adeò fortiter globulis præſtare
non quòd in aquam is abierit; ſed quòd per poros forſan etiam orichalc
quo *ſclopetum* hoc totum eſt confectum (eſt enim *aer Plinio* teſte, *per cunct*
permeabilis) & per occulta commiſſurarum ſpiracula expirauerit. Amplius
dicam, hic artifex in fontes quoſdam portatiles, vi, aeris maximam copian
pellit, & ſex ac octo dierum ſpatio ibi detinet, cui vbi laxamenta data fue
mirùm, quo impetu aquam is eiaculetur, ſed quod hic interea in aquam a
nec viſum, nec auditum eſt vnquam.

Expirat ſucceſſu tẽporis hic aer.

Detinetur tamen integer per octo dies in fontibus artificioſis.

Eſt autem pars, ac veluti ciſtula illius bombardæ, in quam aer quaſi p
phonem compellitur, longa duodecim tranſuerſos digitos, & lata quatuor
eandem duodecies multiplicatam per impulſum, portionem aeris recipit,
ſimpliciter, per ſe, & naturaliter capax eſt. Non arbitror profectò, in
aeris regione, in arctum magis locum, & compreſsiùs aerem compingi p
quando ex hoc pluuias generari aiunt,

Hæc bombarda recipit duodecies plus aeris, quã naturaliter eſt capax.

Nunquã cũ pluuię fiũt, ita arcte aer cõſtringi videtur.

Cum ruit æthere toto
Turbidus imber aqua, denſisq. nigerrimus auſtris,

vt poeta Latinus loquitur, cum aeris regio ſit fluida, & mollis vt ita dic
nec parietes habeat aut ligneos, aut lapideos, multò minus metallicos, q
tàm duriter aer, veluti in carcere quodam denſatus concludatur. Nequ
frigus in aeris regione exiſtens, mihi obijcias, quod ad aeris condenſatio
& aquæ generationem plurimùm iuuet. Noſtra bombarda in media &
diſſima hyeme eundem effectum præſtitit, quem iàm in æſtate experimu
videmus in Chymicorum ergaſterijs, ſæpiſsimè *Capellum* vt ipſi barbarè v
rei diſtillandæ ſuperpoſitum calidiſsimum, vt ne contingere quidem man
abſque harum læſione illud valeas, & tamen quod ex re ſubiacente, in fo
vel aeris, vel vaporis aſcendit, vbi eò pertigerit, condenſari probè & pe
ſtrum in aquæ forma delabi conſpicimus.

Frigus non eſt præcipua cauſa vt ex aere fiat aqua.

Harum vna bombardarum potentiſſ. *Hiſpaniarum Regi*, alia *Poloniæ*
fuit hinc tranſmiſſa. Curaui & ego vnam fabricari pro Sereniſſ. *Leopold*
chiduce Auſtriæ Principe magnificentiſsimo, & benefactore meo munifi
tiſsimo, ſubiectiſſimè ſemper à me colendo.

Paucę hactenus huiuſmodi bombardæ cõſtructæ & pro quibus præcipuè.

Atque hæc alio ſine à me adducta non fuerunt, quàm vt partim indè
paradoxon meum, *nec aerem in aquam, nec hanc in illam verti*, probarem: pa
artificis huius amici mei nomen immortalibus, ſi fieri à me poſſet, cha
conſignarem.

Cur hactenus author de hac bõbarda egerit.

Nunc ad colores quoque eſſet tranſeundum, in quos *Vertumni* inſtar ſe
tat varimodos hæc beſtiola, vt inde prouerbio hominem verſipellem &
ſtrum ſi notare velimus, dicamus *Chamæleonte mutabiliorem* eſſe. Et *Tertulli*
libello *de Pallio* ſcripſit, propriè *Chamæleonti* datum eſſe, quod vulgo fertu
ſuo corio ludere, hoc enim animalculum, ſi *Polypum* & *Tarandum* excipias,
ſolum in ſua pelle, dum variè coloratur, egregium hominibus luſum exh

Reddenda cauſa eſſet variationis colorũ, ſed hoc difficillimum eſt axioma.

Verùm

erùm, ſi vllo in axiomate phyſico & mathematico inſcitiam meam pro-
s vnquam fui (ego enim quàm pauca ſciam, multaq. me fugiant, & pluri-
ſocios habeam, qui multum tamen ſibi ſapere videntur, iam toties incul-
) in hoc, illam quæ de coloribus eſt, audacter omnibus denuncio. Noui
dem, ſi quæ à philoſophis circumferuntur, ſub *rationis incudem* reuocen-
x *experimentorum malleis* probè contundantur, haud diu ſubſiſtere poſſe;
æcipuè à quatuor in mixtis perſiſtentibus elementis dictis, (quorum cui-
, ſui quilibet colores attribuuntur) hos eoſdem venari voluerint.

Fatetur author ſpōte ignorantiā ſuā, & plurimos habet ſocios.

lus *Mercurius*, & *plumbum* ſolum, pro diuerſa tantùm digeſtione, coctione
a quauis chymica elaboratione, quàm varios quæſo & elegantes ſortiun-
olores? *Plumbum* vſtum enim modò vireſcit, modò flaueſcit, modò citri-
, rutilum, & cineritium euadit, idq. ex ſola ſæpiſſimè contuſione contin-
Ita vt perſuaſiſſimum haberes, toties iam formas ſuas vtrumque inno-
, quoties faciem & veſtitum externum ceu laruas quaſdam ſingulares, in
em coloribus mutarunt, & in idem tamen *plumbum* ſine qualitatum, ne-
ſubſtantiæ noxa, & in eundem *Mercurium* ſeu argentum viuum, quod
s quàm *Chamæleon*

Argent. viuum & plūbum colores maximè mutant.

Omnia transformat ſeſe in miracula rerum

illo artis auxilio, imò ſua ſponte poſtliminio reuertuntur.

Mercurius inter metalla miraculum.

riſtoteles noſter 2. de Hiſt. an. cap. 11. *Mutat ſuum colorem Chamæleo, in-
, inflatus*. Et 4. de parr. anim. cap. 11. ad metum hanc colorum variatio-
refert. *Eſt*, ait, *omnium ouiparorum pedeſtrium tenuiſſimus Chamæleo: quippe
nium maximè inopia ſanguinis rigeat. Cauſa ad mores animæ eius referenda
e nimio namq. metu multiformis efficitur, metus enim refrigeratio per inopiā ſan-
, calorisq. eſt*. Aſt hic *Ariſt.* diſſona ſibi docere videtur, cum ſupra per *in-
em*, hic per *conſtrictionem*, colorum variationem effici ſcripſerit. In metu
animalium habitus non intumeſcit, ſed comprimitur.

Ariſtot. ſibi contradicere videtur in variatione colorū in Chamæleonte.

utarchus hoc dilucidiſſimè argumentum, quomodo per contractionem
e cutis, & non eius eleuationem id fiat, in *Quæſtionibus* ſuis *naturalibus* ex-
; quem philoſophantem audire operæpretium fuerit. Quærit ibi, *cur po-*
quod quæſitum æquè ad *Chamelaontem* transferri debet) *colorem varìet?
n*, inquit, *vt Theophraſti opinio fuit, quod animal natura meticuloſum ſit? Er-
perculſus eſt, vnà cum ſpiritu conuerſo, vertat hominis more colorem. Hinc
uerbio eſt, vertitur ignaui color*. Sed non ſatis eſſe, addit, variati coloris
n indagaſſe, quærendum reſtare, cur ſimilem exprimat ei rei, cui ſe ap-
. Vt ſi *Polypus* videlicet illius ſaxi marini colorem repræſentet, cui pro-
adſtat. Vnde *Theognis*,

Plutarchi philoſophia in hac varietate colorum.

Polypodis mentem cape verſicoloris, adæquat
Qui corium petræ, cui ſeſe adiunxerit omni.

e altiùs *Plutarchus* penetrat, & ita ex mente *Empedoclis* ſpeculatur,

Vidēturres quęlibet effluuia pati.

Effluuium noſcens res natas mittere cunctas.

im, ait, *ex animantibus modò & plantis, & terra & mari multa aſſiduè effluūt,
ex ſaxis, ære, & ferro. Intereunt enim cuncta, & exoleſcunt, quod perpetuò re-
r ex eis aliquid, & pereat continenter*. Vult igitur à petris marinis (vt has

nunc

nunc in exemplum ducat) ramenta, & fragmina minuta frequentia deci
tinuò, quæ alijs, atque alijs infecta coloribus, non cuilibet corpori, ſed
minatis quibuſdam adhæreſcant. Nam quæ animalia ſpiramenta habe
modum adſtricta, ab his dilabuntur, quæ admodũ ſpongioſa, per hæc ef
& perlabuntur. *Polypi autem caro*, ait, *eſt aſpectu fiſtuloſa & fungoſa & e*
patens. Quoties iam in trepidatione eſt, ſpiritu varians & profugiens, ex timo
ſtringit corpus, contrahitque: vt capiat & retineat rerum, quibus adiunxit ſe,
cie corporis effluuia. Huiuſce cauſæ indicium eſt magnum, quod non omnia qu
applicat, referat, neque colorem Chamæleon albus: ſed ſola vterque, quorum efflu
ſpondentia habet ſpiramenta.

Plerique antiquorũ tribuũt variationem colorum in chamæleõte ipſi metui.

Cui hæc arridet philoſophia, is eam per me acceptet licebit. *Plinius*
ſtoteli & Plutarcho de timiditate ſubſcribit, cum dicat *nullum animal pauidi*
ideo verſicoloris mutationis eſſe. In hoc cenſu eſt *Solinus* quoque, qui cap. 3
randum, Polypum & Chamæleontem vertere metu habitum, ſcribit. Sed in hi
ſtremis duobus, aliam adhuc cauſam addit, quæ ipſi hæc, mihi nulla eſt

Solinus ſibi cõtradicit.

ciunt hoc idem in mari, ait, *Polypi, in terra Chamæleontes* (ſcilicet colorem va
Sed & Polypus & Chamæleon glabra ſunt, & pronius eſt cutis læuitate,
modo proximantia æmulari. Et mox ſui oblitus tamen cap. 42. non læue, ſed
rum, quale reuera potius eſt, in *Chamæleonte* coriũ agnoſcit. *Corpus in Ch*
leonte, ait, *aſperum eſt, cutem qualẽ in Crocodilis deprehendimus.* Aſt in Crocodili
ioribus, tuberculis vndique prona pars corporis maximè exaſperatur. Qua
nec hoc vſquequaque verum ſit, in minimis Crocodilis etiam, cum

Quæ differẽtia ſit inter cutem Crocodili & Chamæleontis.

paruulum admodum habeam, qui ſemiſpithamà ſaltem *Chamæleontis* lon
dinem ſuperat, eſtq. certè vtriuſque corij ſummà differentia, cum emine
illius & protuberationes, quæ in hoc ſunt, in Chamæleonte nequaquar
deas, vt qui abſque his aſperam cutem nactus eſt.

Alia variationis colorum cauſa.

Aliam ſibi cauſam Geſnerus excogitauit. *Ego tenuiſſimam*, ait, *cutem (*
lem eſſe in ſceleto animaduerti) inſtar tenuis laminæ corneæ colores facilè reddere
præſertim, cum neque ſanguis impediat, neque viſcera admodum, cùm ſolus ferè
manifeſtus in eo ſit. Sit fides penes authorem. Ego tamen in duobus mo
& exiccatis *Chamæleontibus*, hanc pellis tranſparentiam vt vt probè illam i
gauerim, videre non potui. Quorum vnum planè integrum habet in ph
ſua ſupellectili ſæpe laudatus *Princeps Cæſius* noſter: alterum ſed caudà

Franciſci Gualdi Muſæum.

lum adſeruat Eques *Franciſcus Gualdi Ariminenſis* in Muſæo ſuo, varijs Ant
tatum reliquijs, numiſmatis, & curioſis induſtriæ artis operibus inſtructo
vtroque aſperitatem quandam exiguam, & cineritium colorem reperies,
palleſcentem, vt *Ariſtoteles* in mortuis deſignabat.

Miratus tamen non parum fui, dum ventrem adhuc tumidum, à tot
mortem annis, vidi & contrectaui, quando viſcera ibi reperiri ſolita hoc
nus efficere queant, cum *hepar* non admodum magnum habeat, & vt al

Ratio aliqua, cur in ventre pulmones ſint.

volunt, *liene* careat, vel puſillum valde obtineat, & *vnico inteſtino recto* po
quàm in gyros reflexo conſtet, quæ res me cogit ferme, vt *pulmones* in ve
inferiore ipſi aſſignem.

Videtur & *Seneca* in *Quæſtionum ſuarum natural.* lib. 1. *Ariſtotelis* ac
ſente

ntiam ratam habere. Agit autem ibi aduerſus eos, qui nubes tanquam la ſe habere, in arcu cæleſti aſſerebant. Colorem igitur ab illis tantum i, & non imagines, quod erat ſpeculorum proprium, affirmat: id quod fieri ait in ceruice *pauonum*, & quando

Senecæ de coloris mutatione ratio.

Colla Cytheriacæ ſplendent agitata Columbæ.

uid ergo dicemus, ait, *ſpecula eiuſmodi plumas, quarum omnis inclinatio in colouos tranſit? Non minùs nubes diuerſam ſpeculis naturam habent, quàm aues, quas, & Chamæleontes, & reliqua animalia, quorum color aut ex ipſis mutatur, cùm it cupidine accensâ cutem ſuam variant humore ſuffuſo, aut poſitione lucis, quam rectam vel obliquam ſuſceperint, ita colorantur*. Atque hæc de coloribus ſatis o, quos enim nos in noſtro viuente animali, alij in ſuis quondam repere- abundè dictum eſt. Differunt igitur, vt credi poteſt, hæ beſtiolæ inter ſe, lore & aliquo etiam corporis habitu, cum noſtro *Mexicano Chamæleonti* a nec ita longa ſit, nec in ſui extremitate in ſpiram conuoluta, vt *Aphricani* ſe ferunt.

Hactenus de colore.

Hunc denique impigro *Ariſtotelis* mei ſectatori nodum proponendum, & oluendum duxi. Cum itaque is lib. 1. cap. 4. de *Generat. animalium*, pro- cogitaret, ad generationem non eſſe neceſſarios *teſtes*, quòd *ſerpentes* & his careant, & tamen coeant, & copioſum ac prolificum ſemen emittant. *in ratione cibi*, ait, *voraciora, auidioraq. ſunt, quibus inteſtinum rectum*: (non uolutum nimirum) *ſic ea quæ teſtibus carent, meatusq. tantùm habent, aut non it, ſed intus habent; omnia propenſiora, celerioraq. ad venerem ſunt*. Hæc con- ata ſunt 3. *de part. animal.* cap. 14. cum ait: *Cetera etiam omnia, quibus inte- ſunt recta, ciborum auida ſunt, cum enim cibus celeriter egeratur, proindeq. bre- vſus fruendi ſit, breui repetant cibum auida neceſſe eſt*. Hæc eodem capite ò infra adhuc magis explicat cum dicit. *Quæ igitur animalia continentiora ad cibi deſiderium conuenit, hæc ſua in aluo laxiores ſinus non habent, ſed anfractus, ſq. plures continent, nec recto inteſtino vtuntur. Laxitas enim inteſtini auidita- auget cibi, rectitudo accelerat auiditatem. Quamobrem animalia quæ vel ſimplex nt inteſtinum, vel conceptacula ampla, cibum aut copioſum capiunt, aut celeriùs unt.*

Scrupulus de inteſtinis chamæleontis ex ſcriptis Ariſtot. natus.

Hæc ſi vera ſunt *Ariſtotelis* dogmata, & *Chamæleo* noſter, vt ex anatome ip- ad nos perlatum eſt, inteſtinum rectum & vnicum obtinuit, næ ille non rem ſolummodo ſuum, ſed naturam prorſus omnem & eſſentiæ proprie- s mutabit, hoc eſt vel *Leo*, vel *Lupus* potius euadet, voraciſſima & auidiſſi- beſtia ab *Ouidio* depicta.

Oblitus & ſpumis & craſſo ſanguine rictus,
Fulmineus rubrâ ſuffuſus lumina flammâ.

Si Chamæleon habet vnicum inteſtinum & rectũ, erit voraciſſima beſtia ex Ariſtot. dogmate.

enim, ob voracitatem vnicum ſaltem à *ſtomacho* ad podicem, illudq. re- n vulgus tribuit inteſtinum. Et *Plinius* lib. 11. cap. 37. ita in *Lupo cerua-* ſſe voluit, *Inſatiabilia animalium*, inquit, *quibus à ventre protinus recto inteſtino ſeunt cibi, vt Lupis ceruarijs & inter aues Mergis*. Quod ſupra ego in *Lupo Mexicano* ad oculum falſum eſſe demonſtraui. *Leonem* autem imitabi- cum & hic ex *Ariſtotele* lib. 8. de Hiſt. animal. *Cibo incontinenter admodum*

vtatur,

vtatur, multaq. deuoret ſolida ſine vllo diſſectu. Verum in hoc non imital quod *Leo* poſteà biduo aut triduo inediam ferre poteſt. Quia nimirum trem priùs vltra ſatietatem etiam inferciuit,& quia inteſtina eius gyris co uuntur, in quibus diutiùs alimenta moram facere conſueuerunt.

Cur chamæleo hæc beſtiola vocetur.

An igitur animalculum hoc *Chamæleo* veteribus noſtris non iuſta a ratione aliqua dictus fuit, quaſi paruus, pumilus & *humilis leo*. Veluti h quaſdam *chamæcypariſſum*, *chamædryn*,& *chamæpityn* dicimus, ab arboribus vel folijs, vel odore æmulantur, à *Cypariſſo*, *Quercu* & *Pinu*. Volunt aute appellatum aliqui *paruum leonem*, quod *capite leonem* æmuletur, quod ta *Ariſtoteli* haud placuerit, cum dicat huius *roſtrum eſſe ſimiæ porcariæ ſimillim* Alij vt Geſnerus, à cauda deriuant nomen. *Cauda ſanè animalis huius alcæam*, ait, *quodammodò repræſentat*. *Liceto* magis placet ita dictum à rapi venatione, quam in alia animalcula exercet. Annotat enim ex alijs *Dalec pius* in cap. 34. lib. 8. *Plinij*, Quamuis famem multos *Chamæleo* menſes tol linguà tamen ſeſquipalmum minorẽ longè exertà,ac vibratà,mucoq. obli *cuſtas, formicas, muſcas, ſcarabæos* & alia inſecta,quibus veſcitur,eum corrip retinere,& ad ſe adducere. Hæc ſiquis Ariſtoteli aliquo modo ſuffragari p crediderit, me minimè repugnantem, vt communis Præceptoris ſemper cta & facta tueri valeam, habebit.

Alij à capite, alij à caudæ, alij à rapina dixerunt paruum leonẽ.

Scrupuli ſuprapoſiti aliqua ſolutio.

Adhuc recentiores non deſunt qui hoc animal ſolo aere viuere putant.

Et tamen adeò Plinij aliorumq. opinio, qui ſolo aere victitare *Chamæle* ſibi perſuaſerunt, præualuit, vt qui nunc etiam diligentiſſimè orientali nationum, & animalium mores deſcripſerunt, & loca eadem ipſa adieru ab ea dimoueri nondum potuerint. Notat *Pigafetta* in *Regni Congiani* deſc tione, & quidem in *Bamba*, quæ ex eiuſdem regni ſex prouincijs principa eſt, ibi reperiri *Chamæleontes* quoque, qui habitent in altiſſimarum rupi cacuminibus. Non autem nutriri vt reliqua animalia herbis, aut alijs fru bus è terra naſcentibus, ſed ſolo aere ſuſtentari.

Alij ſcriptores credentes Chamæleontẽ vel ex aere ſolo viuere, vel ex vapido etiam rore.

Lintſchotanus quoque, in quarta *Indiæ orientalis* parte cap. 1. hæc habet: *C mæleonum, quos ſolo aere victitare famà fertur, ibi numerus frequens eſt, qui men innocui, & nulli infeſti oberrant*. Miror magis *Bernardinum Paludanum* annotationibus ſuis ad hunc locum, hæc adiunxiſſe. *Solus animalium nec nec potu alitur, nec alio quàm aeris & roris vapidi alimento vtitur*. Adeò diffic eſt, magnis quoque viris, qui iurarunt in verba magiſtrorum, veteribus manifeſta etiam re falſis obloqui, vt hoc tentantes aduerſus quodammodo mulum calcitrare ſibi videantur. Et *Paludanum* fugiſſe, quòd *Chamæleon* *muſcas* ſaltem venarentur, eaſq. deuorarent, vix credideram, virum in a malium & plantarum hiſtoria verſatiſſimum, quique apud *Enkhuſanos* ſuo animalium, aliarumq. rerum omnium *Indicarum*, tam *orientalium* quàm *oc dentalium*, penum habuit inſtructiſſimam: quorum omnium catalogum Illuſtriſſ. *Cardinalem Barberinum*, tranſmiſſum nuper cum voluptate perleg

Vel ex ſolaribusquoque radijs.

Ioannes Leo præterea, in 9. ſua *Aphricæ* parte, etiam ex *radijs ſolari* nutriri hoc animal ſcripſit. Ex hoc ſcriptore *Scaliger* in fine Exercitatio ſuæ centeſimæ nonageſimæ ſextæ, quæ habet, & quomodò præcipue (*Cham leon* ex ore, filo ſaliuæ tranſmiſſo in caput venenati ſerpentis, hunc occid

omnia

a tranſcripſit. Qui amplius quid de hoc noſſe cupit, Tomum primum
gationum *Ramuſij* adeat, & Relationem *Andreæ Corſali Florentini* conſulat,
ia *Sucotram* Inſulam & *Chamæleontem* bene deſcribit, deq. coloris variatio-
o modo argumentatur.

ucuſque *paruum leonem* metaphoricum dedimus, quòd ob exiguam nem- nilitudinem aliquam, ita *Chamæleo* vocatus fuerit, nunc verum autem *m leonem* deſcribemus, quem longè magis *Chamæleonis* nomen mereri periemus. Huius, vti & plurium aliorum animalium, atque plantarum ricanarum (quæ ſingula aliquando publici iuris faciam) deſcriptiones lubens communicauit Reuerendus admodum P. Fr. *Bartholomæus dela za Hiſpanus*, ex Ordine *S. Dominici*, qui ſeptennis in *Americam* delatus, uadraginta annis ad montem illum argentiferum, toto terrarum orbe perrimum, & metalli huius fertiliſſimum, *Potoſi* dictum, vixit, & ope- onum metallicarum exquiſitiſſimam habet peritiam, cuius doctiſſimis oquijs anno proximè elapſo aliquot etiam menſibus, recreatus fui. Sunt m hæc F. Bartholomæi verba.

Chamæleo hactenus deſcriptus eſt paruus leo metaphoricus.

F. Bartholomæus de Ygarza verum nobis paruũ leonem Americanũ deſcripſit.

n montibus del *Cuzco* quædam ſpecies eſt *leonum paruulorum*. Quidam albi ſunt & nigri, alij verò rubei, varijsq. diſtincti coloribus. Verùm en in omnibus ſunt *leones* veriſſimi, coronam in capite geſtant, iubàq. è pendente decorantur. Vnguibus paruulis leoninis acuminatis ſunt præ- Ad iram non aliter, atque ſi magni eſſent *leones*, ſe quoque componunt erantur. Generantur verò tantum in huiuſmodi partibus, quæ mon- ſſimæ quidem ſunt, ſed in extremo tamen quaſi gradu calidæ & humi- In quibus hac de cauſa omne genus arborum, & animalium nociuo- , ac venenoſorum procreatur. In hisq. tantummodo partibus del *Cuzco* modi leonuli, (vt ſic dicam) reperiuntur, quos ego meis quoque oculis . Tantopere hi ibi æſtimantur & amantur, vt mulieres nobiles in pecto- el manicis eos deferant, quia frigoris inclementiam pertimeſcunt, quod liquo in exceſſu ſentiunt, moriuntur. Qua de cauſa vſque ad Ciuitatem *ima*, quæ diſtat ab illa de *Cuzco* centum & quinquaginta leucis, deferri um potuerunt, propter loca frigidiſſima, per quæ neceſſariò iter eſt ha- lum. Hinc factum eſt, quòd ad manus *Regis* peruenire hactenus non erint, qui ſanè digniſſimi eſſent, vt Regiæ ſuæ Maieſtati præſenta ır.

Verba Fr. Bartholomæi.

In Cuzco reperiũtur puſilli admodũ leones.

Gaudẽt humidis & calidis locis montuoſis.

Frigore perculſi facilè moriuntur.

Hucuſque F. Bartholomæus.

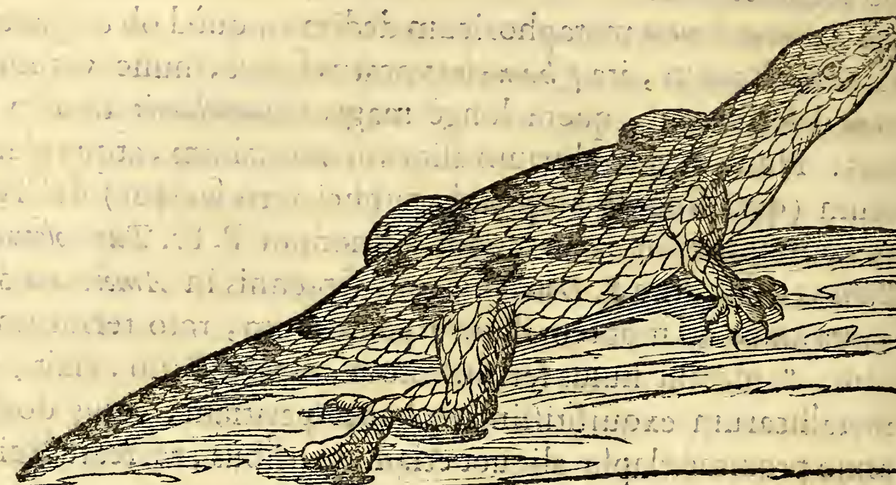
tque ſic Deo gratiam ſuam conferente, optatum *Chamæleontis* etiam hi- æ finem impoſui. Hic Colophonis loco, de remedijs ex hoc deſumptis id annectere tempus moneret: ſed dehortantur me, & experimentorum ſo ſumptorum defectus, & Græcæ vanitatis mendacia pro veris remedijs ta, quæ *Plinius* lib. 28. cap. omnia recenſuit, vt ipſe & lectores inde otatem potius, quàm vtilitatem caperent. Quis enim tam bardus eſt, edat Chamæleontis ipſius iecur combuſtũ imbres & tonitrua ciere? Lin- n viuenti exemptam ad vincendas lites, cor verò alligatum ad quarta- ollere? Dextram maxillam (quam ſcilicet non habet) contra formidi- c pauores valere? Sed hæc, & alia, Lector abundè legit apud Plinium.

Finis hiſtoriæ de Chamæleonte. Cur de remedijs ex hoc depromptis nihil dicamus.

Vaniſsima, & riſu digna ſunt, quæ Græci pro remedijs venditarunt.

TECHICHICOTL.

Stellio Nouæ Hiſpaniæ.

IO. FABRI LYNCEI DESCRIPTIO.

EX Lacertorum genere quin ſit hoc animal nulli ign
eſſe poteſt figuram hanc intuenti. A maxilla inferi
per totum ventrem inferiorem cærulei diluti valdè e
loris, qui in parte crurum interna quoque emicat. A
ſtro ſuperiore per tergum ad radicem caudæ, cum e
na crurum parte, color viridis ſaturatior, cum ma
vtrobique plurimis cæruleis ſe pulchrè manifeſtat.
tum corpus eſt ſquamoſum. Squamæ porrò ſunt diuerſorum iam aſſig
rum quoque colorum. Pedes (qui in digitos quinque finduntur) diluti
des. Cauda cum rubro luteſcit, quæ eandem cum toto corpore, except
pite, dimenſionem habet, & non paucis ex viridi ſaturatiore colore ma
ornatur. Oculus oblongus eſt, vt in lacerta, quod in alijs album, hic c
leum apparet albumen. Pupilla nigra, & orbita lutea eſt.

SCHOLIA EIVSDEM.

Author petit veniam ſi forſan nõ commodè ſatis hæc animalia latinis nominibus donet.

HIc iterum quod initio horum quoque commentariorum feci, à ben
lo lectore meo, æquioris animi ſui aura mihi imploranda eſt. Vt, ſi
ſan in aſſignandis animalium *Mexicanorum* latinis nominibus hæſitem,
quòd ignarus ſim idiomatis *Mexicani* potius, quàm vt oſcitantiæ meæ,
buat, rogitem.

Videtur aliquo modo Yguanæ quadrare, quã F. Petrus de Aloayſa deſcripſit.

Et cum lacerta hæc ſit, atque venuſto ſmaragdino ſimul colore decoretu
ſimilis in *Yguana* eniteſcat, dubitaui primùm, an non huius nomine inſign
da foret. Huius autem *Yguanæ* deſcriptionem exactam & hiſtoriam cum
iam ſupra laudatus quoque *F. Petrus de Aloayſa Americanus Limanus* reli
let, ſubnectere huc eam placuit. Non ſum tamen neſcius *Carolum Clu*

equo

e in *Exoticis* ſuis hoc ipſum animal ex *Ouiedo* totidem latinis nobis ver-
ſcripſiſſe, & ex ſuis aliqua quoque addidiſſe. Veruntamen, quia noſtra
a vel cum illis variat, vel plura & minimè ignoranda continet, hanc neu-
n intactam relinquam, quæ ſic habet.

ana lacertæ figurâ animal eſt aquatile & terreſtre, quod in *Regno Mexi-*
& præſertim in *Terra Firma* de *Panama*, in magna quantitate reperitur.
lis regionibus huiuſmodi animalis carnibus (quia dicunt piſcem eſſe)
s prorſus omnibus veſci licet, etiam in *Quadrageſimali ieiunio*. Generat
ventre ſuo copioſam ouorum multitudinem, quorum aliqua *pipionum*
nt maiora, & aliqua minora, egregij ſaporis, ſicuti ſunt oua *gallinarum*.
c animal ex fructibus & herbis terræ ſe ſuſtentat, curſuiq. aptum, ve-
pernix eſt, ſed magis in aſcendendo arbores valet. Eſt coloris *viridis*,
gutture ingluuiem ac veluti ſtrumã habet, longa ipſi ac pinguis eſt cau-
cuius fine ſeu acumine inuenire licet lapides *Bezoares*, ſed hi non ita ſunt
nec ita duri, vt in alijs animalibus *Bezoar* generantibus. Admirabilem
næ vitijs medelam præſtant. Calculos renum & veſicæ lapides extermi-
viſcoſumq. in vrinarum meatibus contentum, & harum exitum retar-
n humorem diſſoluunt.

hæc præterea animalis huius proprietas. Cum capitur, viginti etiam
m ſpatio vix quicquam comedit, etiamſi ei cibus præbeatur. Contriſta-
nc temporis maximè, & tamen licet neque bibat nec manducet, non
ur, quia (vt communis fert opinio) proprijs ſuis viſceribus alitur, vi-
propagat, hoc eſt ſuo ipſius *hepate*. Et ideo tam diu hoc aiunt viuere,
diu *hepar* perdurat, & euidenti comprobatum experientia eſſe, quod
horum animalium, poſt occiſionem ſine hepate reperta fuerint, alia
ia ſaltem habuerint, & alijs plus alijs minùs, ex eodem relictum fuerit,
plures, paucioresq. dies à tempore capturæ eorum præterierint.

pis Bezoar iſtius animalis, quem dixi vtilem eſſe ad vrinam, & ad tollen-
pides de renibus, aliasq. viſcoſitates, quæ in his partibus procreantur,
itur in vino, & melius in aqua quæ vocatur de *Azahar*, & cum eſt ieiu-
firmus, bibit eam, & ſtatim ſanus euadit. Ego non paucos habui ex iſtis
bus, ſunt aliqui parui ſicut *Auellanæ*, alij magni veluti *oua columbæ*, &
s tam parui quàm magni albi ſunt coloris, qui facili negotio diſſoluuntur.
a, & incolæ colligunt quamplurimos lapides paruos iſtius animalis, &
actâ maſsâ componunt lapidem magnum *Bezoar*, quem adſeruant, pro-
m huiuſmodi malis, ceu indubitatam medelam. Vidi meis oculis huius
inæ efficaciam, nam plurimi accipientes eam, ſanati fuerunt.

que hæc *F. Petrus de Aloayſa*, qui *Yguanæ* ſuæ viridem adſcribit colorem,
noſtræ huic præſenti eſt *lacertæ*. *Scaliger* tamen, nigrum corium *Ygua-*
gnat, aut maculis interſtinctum, & *Higoanam* appellat, malè *Hyuanam*
quibus vocari innuens: *Sub terra latet is*, inquit, *lacertus qui niger eſt, alio-*
ore lacertorum. Eſt capite criſtato, ſerrato dorſo, ad criſtam vſque. Pro delica-
cibo, venalis eſt in mercatibus. *Carolus Cluſius* lib. 5. *Exoticorum*, poſt *lacer-*
dicum, & *lacertum peregrinum* alium, etiam *Yguanam* (quam ipſe tamen

F. Petri ab Aloayſa verba.

Huius animalis carnes ſapidiſſimæ etiam in Quadrageſima eſitantur.

Veſcitur herbis & fructibus.

Gerit lapides Bezoar in cauda qui mirè præſtant in affectibus vrinæ.

Hoc animal captũ diu a cibo abſtinet.

Aiunt ſuo hepate tũc viuere.

Hi lapides in vino precipuè diſſoluuntur.

Scaliger & Cluſius nõ viridé, ſed nigrum fuſcum, & cinericiũ colorẽ Yguana tribuũt.

Yuanam nominat) & verbis & icone repræſentat. *Tota cutis*, ait, *partim*
cei , partim fuſci coloris , veluti ſquamis tecta , in dorſo quidem cruribus & cau
maioribus, in ventre autem minoribus &c. Ceterum ſerratum & dorſum, &
depingit. Cui palearia ſub mento, ſiue ingluuies ad pectus quoque p
det. Ex quibus allatis notis adducor, vt noſtrum hunc quem præ m
habemus *lacertum*, vix affirmare audeam *Yuanam* eſſe. Magis adhuc cum
pictura conuenit illud hoc opere *Mexicano* à *Reccho* deſcriptum animal,
mà ſuà, cum ſerrato dorſo in tabella exhibitū, quod is *Axolotl*, ſiue *Luſum*
rum vocat. Sed neque hoc *Yuana* eſt, vt hiſtoriam eiuſdem perlegenti pa

Noſtrū hoc animal non videtur eſſe Yguana.

Cum autem *Reccho* licitum vbiuis fuerit, plantas *Mexicanas* latino c
nomine, à leui aliqua ſimilitudine, quam cum noſtratium plantarum
lijs, aut floribus vel fructibus participant, deſumpta, id mihi hìc quoque
legium minimè denegari velim. Audebo igitur *lacertaceum* hoc animal
nem appellare, ob maculas, quibus tam in cauda, quàm dorſo conſperſu
deſcriptio noſtra indicauit. Volunt enim authores, inter quos *Dalech*
quoque ad lib. 11. cap. 26. *Plinij ſtelliones* ita vocatos fuiſſe, *quòd tergum*
veluti ſtellis eſſet notatum.

Cur author hunc lacertum vocauerit ſtellionem.

Eſt autem *Stellio* à *lacerto* quid differens, ſi *Ariſtotelem* audimus *lib.* 8
an. cap. 17. quando cortice intecta maxima ferè ſui parte ſeceſſus, ſuo te
re latere, & ſenectutem exuere ſcripſit. Et inter hæc *Teſtudinem* minim
cenſet, vt quæ corticem ſeu teſtam ſuam nunquam exuit; Verùm hoc a
re ait *ſtellioni, lacerto, & ſerpentibus*. Quod paulo ſuperiùs cap. 15. nempe
preſſis magis his verbis quoque docuerat. *Sanguinei generis multa ſe co*
vt ea quæ intecta cortice ſunt, ſerpentes dico, lacertos, ſtelliones, crocodilos fluui
Hìc vt ego reor, *Ariſtoteles ſerpentum* nomine genericè, & *lacerti* vocabul
cificè vſus fuit, vt ab vtriſque excluderet *ſtellionem*, quem neque *lacertu*
lacertam in ſpecie, & non communiore ſignificatu ita dictam eſſe vellet,
ſerpentum genere comprehenderet. Quale autem verè animal, veteres p
ctum ſuum *ſtellionem* intellexerint, adhuc ſub iudice lis eſt.

Quomodo ſtellio à lacertis & ſerpētibus variet.

Vetus gloſſographus apud *Auicennam* & *Braſauolus*, volunt, *Stellionem* e
certum viridem, *Ragano* vocant Romani. Hoc improbat *Ponzettus Cardin*
Venenis agens, & aliam ſubſtituit *lacertulam*. *Stellio multas maculas paru*
dorſo habet, ait, *ſimiles ſtellis. Non enim eſt illa lacerta, quæ aſpicit homines, iſta*
eſt viridis (*Ragano* nempe Italicè dicta) *illa habet colorem æruginis æris, &*
tè eſt de genere earum, quæ verſantur in ædificijs, & domibus antiquis, & rarò m
quia habet dentes tortuoſos, quos relinqueret in vulnere. Putat Geſnerus *Ponz*
hìc non de alia ſentire *lacerta*, quàm de illa, quæ *Romanis* ac *Tuſcis Tara*
vocatur. Quod ſi hanc intellexit, mendum haud vulgare in eo commiſit, q
dixit, hanc *colorem æruginis æris* habere, cùm autem ærugo æris ſit adeò vir
vt abſoluta voce *viride æris* dicatur: profectò ſic *ſtellio Ponzetti* viridis eſſet,
ipſe colorem tamen repudiauit. Dicere itaq. is potius, & ſcriptor magis
bere debebat, *æruginis ferri*. Hunc enim colorem luridum ferruginis æmu
Tarantula habet, & neutiquam illum *ſmaragdinum, æruginem* ſeu *viride æris*
rentem. *Matthiolus* noſter *Ponzetto* ſuffragari videtur, commentario ſu

Aliqui dicunt ſtellionem eſſe viridem. Ponzettus Cardinalis hoc negat.

Videtur Pōzettus per ſtellionem intelligere vulgo dictam Terrantolam.

Matthiolus videtur ſubſcribere Ponzetto.

cap

t 59. Dioſcoridis libri ſecundi, vbi *Seps* deſcribitur, hæc autem ipſius ver-
int. *Verùm minimè reticendum duximus, reperiri in Hetruria, in Romano agro,*
am in Apulia, quoddam lacertarum genus Terrantola vulgo dictum (alij *Taran-*
vocant) *quoniam ſub terra deliteſcat. Quæ cum homines morſu perimat, fecit,*
ecum quandoque cogitauerim, an ea fortaſsis Nicandro & Dioſcoridi chalcidica
lacerta, aut ſtellio, quod ſtellis maculata inſignitaq. cernatur. Hic idem lib. 6.
oridis cap. 4. vbi de *Salamandra* agitur, denuo *ſtellionum* mentionem inij-
Et vbi multis argumentis deduxiſſet, *magnos* illos *lacertos*, quos aliqui vo-
Ramarros, alij *Liguros*, nos vt dixi, hìc *Romæ Raganos*, non eſſe *ſtelliones*,
l minimè homini ſint inimici, ſed amici, *nullum autem animal homini inui-*
fraudulentiùs ſtellionibus, Plinio teſte. Quod item virides illi *Ragani* in cam-
ibus degant, *ſtelliones* verò in ſepulchris & domibus oberrent.
: cum ſecundum eundem *Plinium ſtelliones* non aliter ac *Chamæleones*, rore
um viuant, præterquam *araneis*, magni autem & parui *lacerti* noſtri, co-
as, cicadas, locuſtas, & papiliones deuorent, quin *apes* quoque furentur,
lumella, & 4. Georgicon *Virgilius* monent,

Abſint & picti ſqualentia terga lacerti,
Pinguibus à ſtabulis.

eſt, ab aluearijs, ne *apes* deprædentur. Concludit demum, non aptiùs vl-
certis ſtellionum nomen & proprietates conuenire, quàm illis, quas nos *Ro-*
in *Hetruria Terrantulas* appellamus, quod & hæ araneis veſcantur, & in
præcipuè proueniant, veluti *Ariſt.* de ſtellionibus aſſeruit, quòd venenū
in morſu relinquant, & quòd maculis tandem ſtellarum modo radian-
niteant. Hìc vt obiter hoc addam, neſcio equidem an rore & *araneis* ſo-
nodo *ſtelliones* victitent, cum *Virgilius* iam citato loco hos etiam aluearijs
re hiſce verbis innuerit:

At ſuffire thymo, cerasq. recidere inanes
Quis dubitet? nam ſæpe fauos ignotus adedit
Stellio.

io quidem præter *Plinium* etiā 9. Hiſt. an. cap. 1. *Ariſtotelem* hæc ſcripta re-
ſe. *Inter ſtellionem etiam & araneū bellum eſt, deuorantur enim aranei à ſtellione.*
qui hoc non arguit, *ſtellionem* cibos alios ideo non aſſumere. Et deplo-
um eſt, bonas illas *apiculas* à duobus ſimul inimicis inuadi, qui & ipſi in-
hoſtes ſunt. Nam eodem *Virgilio* authore, & ipſa aranea ad aluearium
ium expandit vt captet miſeras. Sic enim ibidem canit:

——— *Aut inuiſa Mineruæ,*
In foribus laxos ſuſpendit aranea caſſes.

l vt ingenuè fatear, neque me *Matthioli* argumenta tantùm mouent, vt
ntulas has noſtras, *ſtelliones* veterum eſſe credā, cùm has neque hominibus
nſidiari, nec hos à Tarantulis demorſos, & periculū paſſos fuiſſe qui fre-
iſſimas illas viderim, hactenus obſeruauerim: neque ipſummet *Matthio-*
oc ita prorſus eſſe, iuraturum mihi perſuadeam. Dubitat enim eodem in
an *ſtelliones* etiam ad *lacertarum* genus ſint reducendi: *Sed an lacertarum*
legitimè ſtelliones adſcribi poſsint, ait, *profectò non auſim decernere.*

Probat magnos virides lacertos nō eſſe ſtelliones.

Sed illos potius qui Terrantolæ vel Tarantolæ Romæ & in Hetruria vocantur.

Matthioli argumenta hoc non cōuincunt & ipſemet quoque hæſitat.

Itali timẽt valde Tarantulas huiuſmodi, & quare.

Hoc interim negare non debeo, vbi *Itali* noſtri *Tarantulas* in cubicul in quibus libenter, quando muri vetuſtiores ſunt, perambulant, conſpex horrore quaſi percelli & timore affici, quaſi magni quid mali, ex iiſde mineat illis, cùm tamen fanaticus quidam potiùs motus hic videatur, gis ipſos coloris fœditas atque deformitas, quàm animalis ira & mali perterrefaciant.

Parum ſcimus præſertim quãdo ex obſcuris veterũ ſcriptis hariolari volumus.

Ecce iterum ad *Democriti puteum* rediuimus, demittimus hamum, piſc ſpe noſtra fruſtramur, & plerumque non niſi verba capimus, rixarum fo ta, & perpetuarum irritamenta controuerſiarum. Cum hucuſque nemo ex veterum hiſtorijs legitimum demonſtrare *ſtellionem* potuerit. Vt ita n rum propterea alicui videri debeat, ſi nos *Noui orbis* hunc *lacertum* noſtrũ *lionis* nomine inſigniuimus, quod eidem conuenire ideo putauimus, qui culis quamplurimis (quod *ſtellioni* proprium eſſe volunt inter *lacertos*) inte guitur, & quia aliquo ſaltem Latino à nobis nomine donandus erat.

Cauſa etiã ex Ouidio affertur cur author hoc animal ſtellionem vocârit.

Hoc autem vt facerem, ingenioſiſſimi poetæ *Ouidij* fabula, quam 5. *morphoſ.* de puero in ſtellionem verſo reliquit, me impulit, & quæ v ferme ex tota antiquitate ſtellionis magnitudinem monſtrat, & ſufficit fo vt credamus eam ipſam, quam paulo ſupra *Terrantulæ*, aut *Tarantolæ* ne deſcripſimus, veterum *ſtellionem* eſſe. Siquidem hìc ſtellio fertur lis plurimis depictus fuiſſe, & minor lacertâ communi, quæ ſemper par Vtrumque in Tarantola noſtra vulgo ſic dicta, eluceſcit ſignum. Cùm

Fabula Cereris quæ filiam Proſerpinam quærebat inducitur ex Ouidio.

Ceres feſſa labore in quærenda filia ſua *Proſerpina* à *Plutone* rapta, ſitiret menter, & ab anicula ruſtica potum peteret, hæcq. polentam paulo ante præberet, eamq. auidè illa biberet & ab aſtante puero rideretur, Ceres i cita in *ſtellionem* illum commutauit. Libet autem, vt duriuſculam hanc p meam orationem molliam, leniſſimos & elegantiſſimos *Naſonis* ver hìc interſerere.

Dum bibit illa datum, duri puer oris, & audax
Conſtitit ante Deam, riſitque, auidamq. vocauit.
Offenſa eſt, neque adhuc epota parte, loquentem
Cum liquido miſta perfudit Diua polenta.
Combibit os maculas: & quæ modo brachia geſſit,
Crura gerit: cauda eſt mutatis addita membris.
Inq. breuem formam, ne ſit vis magna nocendi,
Contrahitur, paruaq. minor menſura, lacerta eſt.
Mirantem, flentemq. & tangere monſtra parantem,
Fugit anum, latebramq. petit, aptumq. colori
Nomen habet, varijs ſtellatus corpora guttis.

Adamus Elshaimer Germanus nobiliſſim. Romæ pictor.

Vix partes hìc meas, iudex etiam rogatus & arbiter, interpoſuero: Vt gantiùs hanc nobis fabellam repræſentauerit, *Ouidius* ne eloquentiſſimi ſibus, an venuſtiſsimâ picturâ ſuâ *Adamus Elshaimer Francofurdianus*, fre tiſſimus olim domi meæ hoſpes, qui eandem fabulam in tabella cuprea ſpithamam longâ & vnam latâ, tam ſolerti, graphica, doctâ & ingenio nu depinxit, & in æs poſtmodum incidi permiſit, vt ſimile nunquam

pic

riæ opus *Romæ* viſum fuerit, & ob id plus quàm ducentis *Philippicis* diitum. Hic, vbi puſillæ figuræ aliquæ animatæ veluti, ac ſpirantes, eæq. b obſcura nocte adumbrandæ, vel *ſolis* in ortu, aut occaſu propalandæ, luuiæ, maris æſtus, aut ſimilis aliqua tempeſtas fingenda ac pingenda fo- pictoribus ſui temporis palmam omnibus præripiebat. In ſyluarum & rum amœnitatibus, florum gratijs, rurum delitijs colore viuo repræſenis, ita Naturæ genium & ideam eſt aſſecutus, vt non coætaneis modò ſed (hac in re præcipuè) poſteris quoque pictoribus oculos aperuerit, vel ſolus *Paulus Brill Belga* præſtantiſſimus nuper *Romæ* pictor docere t, qui *Adami* modulum poſtquam fuit ſecutus, his vltimis viginti vitæ nnis, ea in hoc genere picturæ, (*Paeſi* vocant *Itali*) opera nobis reliquit, plane aurea ſunt, ſed ærea illa (vti ita dicam) quæ ante hos viginti an- cum tamen tunc quoque famà floreret, mundo is ipſe communicauit. m hæc verba eſſe inquies. Quare ad ipſa te opera Adami contemplanouoco, quorum aliquot, ſed pauca, domi meæ quoque conſeruo.

Hic in paruulis figuris ad viuũ exprimẽdis parem vix habuit.

Poſteros ſuos pictores Paulum Brill præcipuè verũ modum arbores pingendi docuit.

erumenimuero non deerunt, quibus conuenientiùs longè facere viſus m, ſi *Salamandram* potius, quàm *Stellionem* hoc animal indigitaſſem. Eſt *Salamandræ* haud diſſimile, quæ *Plinio* ſcribente lib. 10. cap. 67. *animal eſt i figurà, ſtellatum*. Et *Dioſcoride* lib. 2. cap. 54. adſtipulante *lacerti genus & m*. Quale apprime noſtrum eſſe, Figura quoque quam Zoographi, *Matſ* præſertim, poſuerunt, non multùm refragatur. Aſt quoniam *Salamandra* nagnum eſt animal, nec in molem inſignem excreſcit, quod in *lacertis* talijs euenire ſolet, nec ſquamis vnquam operitur, veluti in *Germaniæ* locis traneis non raro inuentã fuiſſe memini, & grande ſatis caput *Salamandræ* uod in noſtra non apparet, ideo *Stellionem* libentius, quàm *Salamandram* noſtrum appellauero. Color quoque reclamat, in *Salamandra* abomiis niger & luteus, qui ambo in ſerpentibus reperti horrorem intuenticutiunt, viridis autem cum cæruleo in noſtro mixtus magis longè eſt dus.

Rationes cur hoc animal poſſet Salamãdra vocari.

Impugnatio earundem rationum.

ioniam igitur *Salamandræ* mentionem quoque iniecimus, non abs re fuerit, errorum aliquot, quos apud duces noſtros & anteſignanos aniſum hiſtoricos, reperio, poſteros admonere. *Ariſtotelem* ex horum nueximam, qui *Salamandram* forſan nunquam vidit, cum dicat lib. 5. cap. iſt. animalium. *Nonnulla corpora eſſe, quæ igne non abſumantur, Salamanro*, ait, *documento eſt, quæ vt aiunt, ignem, inambulans per eum, extinguit.* uto æquè forſan verum eſt, atque alterum, quod eodem loci adiunxit, *is quibuſdam maioribus, quas in fornacibus*, inquit, *ærarijs Cyprijs naſci, r ignem innoxiè ſaliant atque ambulent.* Hæc *Matthiolus* ridet, & ſi vera , inquit, Galenum quoque diligentiſſimum ærariarum fornacum Cypri itorem, harum aliquam facturum mentionem fuiſſe. Cui ego aſſentior, am quam energiam ignis habeat, vt omnia etiam metalla, excepto audum animalia deſtruat. Niſi tales fortaſſis muſcas fuiſſe credibile fuit, nuper à *Claudio Menetri* Gallo antiquitatis, numiſmatum maximè, peno confectas ex chalybe vidi. Has vbi operculo pyxidis cuiuſdam, in

Errores aliquot, qui in hiſtoria Salamãdræ occurrunt.

An Salamãdra ignem extinguat, & muſcæ quædam in igne naſcãtur, vt Ariſtoteles voluiſſe viſus eſt.

qua certo modo magnetis fruſtula quædam diſpoſuerat, impoſuiſſet, hæ
ſimè, quaſi volarent, ad locum vbi ſubtus magnes occultatus fuerat, tra

Vtrumque hoc ridet Matthiolus.

rerunt. Sed & *Dioſcorides* lib. 2. cap. 56. fruſtra creditum ait, ignibus n
Salamandram. Et *Matthiolus* facto periculo, breui eam ab igne comb
vidit. Eſt enim ignis non aliter, ac *tempus edax rerum* De hoc *Plinius*

Rationes pro Matthiolo.

lib. 2. cap. 107. *Quæ eſt illa natura*, inquit, *quæ voracitatem in toto mundo a*
ſimam ſine damno ſui paſcit? Excedit profectò omnia miracula, vllam diem fui
non cuncta conflagrarent.

Tantùm nihilominus potuit apud hunc ſiue *Ariſtotelis* authoritas, ſiue

Plinius tamen Ariſtoteli credidit.

perſuaſio, vt lib. 11. cap. 37. vt *Pyrauſtas* quoque admiſerit. *Gignit*, ait,
& contrarium naturæ elementum. Siquidem in Cypri ærarijs fornacibus, ex
igni, maioris muſcæ magnitudinis volat pennatum quadrupes, appellatur pyra
quibuſdam pyrauſta. Quamdiu eſt in igne viuit: cum euaſit longiore paulò

Hoc ipſum fecit Seneca.

emoritur. Nollem magnum illum philoſophum, *Senecam* meum, hunc i
induiſſe errorem, qui libro 5. natural. quæſtionum hæc habet. *Ignis qu*
nia conſumit, quædam etiam creat, & quod videri non poteſt ſimile veri, ſed
verum eſt, animalia igne generantur.

Author maiore habet ratione eſſentiæ rerũ & experimẽtorum, quam tot authorum.

Atqui ego malim hic ipſis Naturæ eſſentijs, & viuis rerum experienti
quieſcere, quam plurimis Cathedrariorum decretis, abſque vllis experi
tis, & reali ratione prolatis, fidem adhibere. Quod mecum etiam *Ouidi*
cit, cum ſcripſit:

Nec tu aliud Veſtam, quàm puram intellige flammam,
Nataq. de flamma corpora nulla vides.

Reditur ad Salamãdrã in cuius hiſtoria Plinius ſibi nõ conſtitit.

Verùm ad *Salamandram* reuertamur. *Plinium* primò mirari licet claud
tem nec ſibiipſi conſentientem. Libro enim 10. cap. 67. *Salamandræ ta*
inquit, *rigor ineſt, vt ignem tactu reſtinguat.* Libro 29. verò cap. 4. hoc n
Ex ipſa, ait, (Salamandra) *quæ Magi tradunt contra incendia, quod ignes ſol*
malium extinguat, ſi forent vera, iam eſſet experta Roma. *Sextius* quoque
eundem probat, Venerem quidem ab hac comeſta accendi, ſed ignem r

Matthiolus etiã in hac explicanda Dioſcoridi ſuo aduerſatur.

gui negat. *Alterum* eſt, quòd *Matthiolum Dioſcoridi* ſuo repugnare, &
mentem atque clariſſima verba non ſatis capere ſtupeas planè. Hic e
lib. 6. cap. 4. reſpondens aliquibus, vt ait, dubitationibus: Quomodo *I*
rides hoc in capite potuerit aduerſus venenum *Salamandræ*, eadem proba
tidota, quæ *cantharidibus* reſiſtunt? cum *Salamandræ* venenum ſit frigid
cantharides autem calidiſſimæ & ſicciſſimæ exiſtant. Conciliat hoc ipſe,
bi perſuadet, commodiſſimè, & talibus verbis reſpondet. *Quod vbi Dioſ*
Salamandris cantharidum commendat medicamenta, de generalibus quæ in vni
fiunt, duntaxat, intelligit, nempe vt quàm citò fieri poßit, venenum è ventri
inteſtinis extrahatur, crebris vomitionibus, & clyſmatis acrioribus: in cordiſq.
dium dentur, Theriaca, Mythridatium, aliaq. generoſa antidota, quæ pota cor ip
venenatis omnibus tuentur. Siquidem in cantharidum capite, quod omnium pr
habeatur, generalis methodus Dioſcoridi tradenda fuit, ne eadem per ſingula cap
pe fruſtra, & ineptè repeterentur. Quare ſcitè, cum ad cantharidum remedia l
reijcit, de generalibus tantum intelligit. Auicenna eandem Salamandris adhi

ratione

em, quam opio, quod tam hoc, quàm illæ frigidiſſimæ ſunt temperamento, præ- Matthiolus indicat Salamādrā eſſe frigidiſſimam.
ceteris, Theriacam, Mythridatis antidotum, reſinam therebinthinam, ſtyracem,
e ſemen, & cupreſſi frondes. Hæc debui neceſſariò ex ipſis *Matthioli* com-
arijs tranſcribere, vt quam qualitatem (frigidam ſcilicet) is *Salamandris*
ibat, proprijs verbis conuincatur. Iam velim autem *Matthiolus* conſide-
attentiùs, quæ *Dioſcorides*, quem ipſe interpretandum, & explanandum Dioſcorides cōtra, ſtatuit calidiſsimā.
ſit, de calida aut frigida huius animalis intemperie libro 2. annotauerit.
s hæc ſunt verba. *Vim habet* (Salamandra) *erodentem, calfactoriam, exulce-*
n. Additur vt cantharis in medicamenta, quorum vis eſt exeſſe, & lepras abole-
iliq. modo reconditur. Liquefacta in oleo pilos euellit. Exenterata detractis pedi-
capite in melle ſeruatur ad eundem vſum. Qui ex apertiſſimis hiſce *Dioſco-*
verbis, non colligit, calidiſſimam eſſe *Salamandram,* quemadmodum *can-*
eſt, & non frigidiſſimam, veluti eſſe *opium* creditur, is aut oculis orbus Ergo erat opus vt Matthiolus nouo modo Dioſcoridem explicaret.
ut quæ videt, ac legit, hæc negligit & intelligere haud cupit. Quid igitur
fuit, vt *Matthiolus* paraphraſi tam longa, & excuſatione hac vteretur, no-
quodam modo explicaret, medicamenta cantharidibus debita, generali-
ntùm *Salamandræ* competere? Aſt ſi mihi hariolari liceat, rem acu cer-
ngere, & *Matthiolum* dubio omni procul, ex duobus capitibus permotum Author diuinare videtur, quomodo Matthiolus deceptus fuerit.
actum fuiſſe affirmare auſim, vt *Salamandram* frigidiſſimam eſſe ſibi per-
eret. *Primum* ex ipſomet *Dioſcoride* ſumere potuit, quando *Salamandræ* ve-
am tale eſſe monuit, vt in homine id accipiente *mentem & ſermonē præpedi-*
remorem etiam cum torpore aut horrore quodam induceret. Sunt autem hæc om- Primo ex verbis Dioſcoridis.
ernicioſi potius frigoris, quàm caloris ſoboles, ſi Medicorum axiomatis
timur.
lterum eſt clariſſima *Galeni* authoritas, 3. de Simplicium facultat. cap. 6. Secūdo ex authoritate Galeni.
nt igitur ſi lubet, ait, *papauer, mandragoram, cicutam, Salamandram eſſe calida,*
n nemo id dicit, ſed velut vno ore omnes frigida pronunciant. Nec eſt quòd
hìc opponat aliquis, *Galenum* in ſubſequentibus verbis, non negare, etiam
ám eſſe *Salamandram,* ſic enim ait. *Atqui animal eſt Salamandra, quod &* Galenus diuerſo reſpectu Salamādram ait calidam, & frigidam eſſe.
tur, & creſcit & mouetur, quæ ſanè calido in miſtura vincente prouenire aſſerunt.
enim & non aliud vult hìc dicere. In ſe quidem conſideratam calidam
cum frigus naturæ opus non ingrediatur, & vita in calore conſiſtat, ad ho-
m verò collatam, frigidam: quippe quem frigefacere ſtrenuè poſſit. Idip-
ergo de *cantharide* aſſeruero, vt animal, hanc à calore aliquo vitæ munia
, ad hominem verò comparatam, cum hunc in exceſſu quodam caleface-
leat, calidiſſimam iudicari. E contra frigidiſſima homini fuerit *Salaman-*
modò vera ſunt, quæ *Galenus* pro confeſſo poſuit, cum hanc ſociam fa-
papaueri, cicutæ, mandragoræ frigidis per ipſum venenis, quod 3. de Tempe-
ntis cap. 1. quoque repetit & *lactucam* inſuper adiungit.
tamen vt huic, quod poſteriore loco dictum fuit, primò reſpondeam. Reſpondetur poſteriori argumento.
io quomodo *Matthiolus* doctorem ſuum *Dioſcoridem*, quem tantis euexit
bus, cuius ſingula ferè verba, ſingulis illuſtrare commentarijs voluit, à
gloria & ipſe immortalitatis ſibi famam quæſiuit, neſcio inquam, qua
iam fronte poſthabeat, ipſiq. diſcipulum *Galenum* præponat? qui boni
quic-

Galenus nimis temperamentorũ gradu, noſſe præſumit.

Gentilitas Dijs quibuſdam mixtionis officiũ tribuit.

Reſpondetur primo argumẽto.

quicquid in ſuis de mendicamentorum ſimplicium libris collegit, ex D *dis* fontibus ferme totum hauſit. Atque vtinam intra limites *Galenus* tinuiſſet, nec ad temperamentorum gradus, & graduum quoque diuiſ ſiue, vt medicamentorum compoſitores vocant, *manſiones*, tam propè ac tentaſſet, in quibus aſſignandis tam ſecurè, & audacter decernit, elemen miſcelas, & proportiones tam rectè callere præſumit, ac ſi ſocios, vel mag habuiſſet Deos illos fictitios, ſiue *Dionyſium*, ſiue *Vulcanum*, ſiue quemui quos *Plato* in *Philebo* ſuo mixtionis officium ſortitos fuiſſe, iam olim co moraui. Non eſt autem de nihilo prorſus hoc argumentum, quod prin co ponebatur & fortaſſe *Matthiolo* imponere potuit, cum videret, torpo horrorem, tremorem, ſermonis & mentis præpeditionem, & quandam c ris exolutionem, à *Salamandra* induci, quæ omnia à frigore originem tr vero haud abſimile erat. Nam & idem *Dioſcorides* capite de *Cicuta*, refert conſimilia accidentia inferre, oculis nempe caliginem offundere, menten bare, artus extremos gelidos reddere, & conuulſionem demum concitare autem omnium conſenſu Medicorum, *Cicuta* frigidiſſima. *Plinius* lib. 2 4. Inter omnia venena memorat *Salamandræ* ſcelus maximum eſſe, quòc ſingulas, vt alia venena faciunt, perſonas, ſed populos etiam improuidos re poſſit. *Nam ſi arbori irrepſit*, ait, *omnia poma inficit veneno, & eos qui ed necat frigida vi nihil Aconito diſtans*. Et paulò tamen inferiùs hæc habet. *Se ait Venerem accendi cibo earum* (Salamandrarum) *ſi detractis interaneis, & pe & capite, in melle ſeruentur*. Hic quis non contradictoria ſtatim emergere uertit? Quomodò enim *Plinius*, ſi *Sextio* modò credidit, Venerem accenc frigida vi enecari hominem, ab vno eodem animali affirmare auſus fuit? que vt verum fatear, hæc vltima *Plinij* verba, videntur mihi *Dioſcoridis* illa roborare, quando *Salamandræ* venenis *cantharidum* antidota opponit. Na ipſæ *cantharides* Venerem quoque non vrinam ſolummodo promouent. I dam hic hiſtoriam narrabo. Noui puerum quendam nobilem, qui præce rem olim ſuum, nimis ſibi forſan durum & ſeuerum, veneno tollere conſti rat: cumq. hoc effectui dari poſſe, per ipſas *cantharides* exiſtimaret, en harum aliquot à pharmacopola, & in puluerem tritis, duas treſue, in canth ſiue lagenulam, in qua præceptor potum ſuum aſſeruabat, immiſit, & quo votis habebat, ſibi ſucceſſurum certò ſperabat. Sed cum hic neque prima, que ſecunda, neque tertia die moreretur, ab incepto puer deſtitit. Interea ille bonus, tentigine maxima vexatus, & Venere æſtuans, nec vnde hoc pro niret, diuinare valens, remedia etiam ſpiritualia, vt probis moribus erat, ab lis, quibus in confeſſione conſcientiam ſuam credere ſolebat, poſtulare coac fuit. Res hæc multo poſt tempore manifeſta euaſit. Et ne quis hic *Plini* fore auxilio exiſtimans dicere poſſit, venenum quo *Salamandra*, ſiue aquar ſiue poma conſpurcat, frigidum eſſe, cum carnes tamen animalis calidæ ve rem ſolicitare queant (heterogeneas enim eiuſmodi partes frigidas inquan calidas, in quouis ferè mixto Medici facilè vt ſtatuunt, ita quibuſuis obiect nibus per has facillimè reſpondent) ne inquam, ſic quis tueri *Plinium* pu ipſemet *Dioſcorides* renititur, qui ſupradicta ſymptomata, non à ſputo ſol

Plinius quoque Salamandram credidit eſſe frigidã.

Videtur tñ hanc etiam calidã eſſe admittere.

Et probare hanc idem poſſe quod cãtharides.

Lepida hiſtoria, quomodo cantharides venerem moueant.

Quomodo pro Plinio reſponderi poſſet.

Sed Dioſcorides & Matthiolus hoc non permittunt.

anima

alis, ſed ab ipſamet hauſta Salamandra ſuperuenire poſſe, clariſſimè ſcri-
Et *Matthiolus* ibidem: *Non ſolùm,* inquit, *veneno inficit & necem affert, Sa-
ndra ſicca & in puluerem pota, vel clam cibis admiſta, ſed & morſu viperarum
ceterorumq. ſerpentum venenum eiaculantium.*
t & aliud quod non leuem hìc *Plinio* controuerſam facit, quod hic *Sala-* Plinius cōtradicere ſibi videtur qui Salamādram eiuſdem cum aconito qualitatis facit.
ræ venenum frigidæ facultatis, cum *Aconiti* tamen veneno comparauerit.
conitum nemo vnquam mortalium, quod equidem ſciam, inter frigida
na enumerauit, ſi modò hæc quoque in rerum natura reperiuntur. *Gale-*
ꝑreſſiſſimis verbis lib. 6. de *Simplicium medicament. facultatibus*. *Aconitum,
pticæ & deleteriæ facultatis eſt*. Septica autem apud eundem 5. lib. cap. 15.
rigida, ſed calida admodum ſunt. Quare ibidem *Aconitum* cum ſequen-
calidiſſimis enumerat his ipſis verbis. *Verùm nouiſſe expedit, ea medica-* Aconitum calidiſsimū eſt, & ſepticum.
quæ ſepta & ſeptica nuncupantur, vt ſunt auripigmentum (ἀρσενικόν *Græci vo-
) Sandaraca, Chryſocolla, Dryopteris, Pityocampe, Aconitum, omnia eliquare, tum
uare, ac potiſſimum carnem tenellam, idq. abſque dolore.* Ego equidem repe-
n iam id, quo ab hac manifeſta quaſi contradictione magnum hunc ſcri-
m *Plinium* vindicarem, ſi dicerem, ipſum inter velocitatem, & violen- Quomodo Plinius defendi poſſet.
, qua tam *Aconitum*, quàm *Salamandra* energiam ſuam exerunt, inſtituiſ-
nparationem potius, quam ad frigidam vtriuſque qualitatem reſpexiſſe.
utem hic *Plinij* locus minimè obſcurus, lib. 27. cap. 2. *Sed antiquorum,* ait,
*n diligentiamq. quis poſſit ſatis venerari? Cum conſtet omnium venenorum ocyſ-
a eſſe aconitum*. Et alio loco, *inter venenata omnia Salamandræ ſcelus maxi-*
prædicauerat. Atqui *Ludouicus Dominichi* non permittit, vt *Plinium* ex- Hoc tamen ipſius interpres non concedit.
n, qui hunc ex Latino in Italicum idioma tranſtulit, & verba ipſius ita in-
etatur, vt velit *Plinium* innuere planè voluiſſe, *Aconitum* & *Salamandram,*
ſe conuenire in *vi veneni frigida*. Hæc enim ipſius ſunt Italica verba,
do ait, *Salamandram* conſcendentem in arborem, veneno frigido (in quo
ito ſimilis ſit) poma corrumpere. *Percioche,* inquit, *ſe ella monta sù vn albe-
corrompe tutto di veleno, & con la ſua fredda forza, la quale non è punto diffe-
dall'aconito, vccide tutti quelli, che ne mangiono.*
quis aliam *Plinio* medelam adhibere velit, ac poſsit, id vt faciat per me li-
. Ego vt hoc ſemel hìc dicam, non maledicendi ſtudio adactus, veterum Author nō ſtudio maledicendi aliquando veteribus reſiſtit.
de errores detego. Peſsimè enim maledicum odi, & *Quintiliano* adhæreo
ti: *Maledicus à malefico non diſtat, niſi occaſione*. Cuius & hoc prudentiſ-
m monitum magnifacio: *Nos multas ad diſcendum commoditates habemus
tiquis. Illis enim inuenienda fuerunt, nobis cognoſcenda. Tot nos præceptori-* Loca pulcherrima ex Quintiliano quid de antiquis ſit ſtatuendum.
*ot exemplis inſtruxit antiquitas, vt poſſit videri, nulla ſorte naſcendi ætas feli-
uàm noſtra, cui docendæ priores elaborauerunt*. A quo tamen & hoc ſubinde
inculcari aduerto, & veriſsimum reperio, quod ſupra me quoque mo-
memini, *ſed non ſatis dicitur quod bene dicitur,* quare denuo repeto. *Ne-
ſtatim legenti perſuaſum ſit,* ait, *omnia quæ magni authores dixerint vtique eſſe
ta. Nam & labuntur aliquando, & oneri cedunt, & indulgent ingeniorum
n voluptati, nec ſemper intendunt animum, & nonnunquam fatigantur*.
ſi hoc Claſſicis etiam authoribus vſuuenire ſolet, quid de me, de te, mi
lector

Ridiculum eſſe nobis perſuadere, nos falli nō poſſe,

lector futurum putas, qui tyrones adhuc ſumus? An nos extra human
ſitos conditionem cenſes, & errare à nobis alienum arbitraris?

Scribimus indocti, doctiq. poemata paſſim.

Nunc *Matthiolo* quoque vt ſatisfiat, tempus monet, Ego mehercle vt ſ
quod ſentio, eloquar, non capio hunc arguendi modum, quo tam vete
rique, quàm horum aſſeclæ recentiores plurimi vtuntur. Cum vident

Quomodo decipiātur nōnulli qui effectus quoſdam frigori adſcribunt.

fortunà, à frigore actuali effectum aliquem manifeſtum ſubſequi, ſi
torpor ſit, ſiue tremor, ſiue virium prolapſus, ſiue membri alicuius reſ
ſiue ſomnus præcipuè; quotieſcunque eadem ſymptomata in humar
poſtmodum corpore ſuboriri animaduertunt, ſtatim à frigore, & non a
profluxiſſe, conclamatis quaſi votis iurent.

Huius rei hiſtoria ab ipſo Matthiolo poſita.

Verùm vna hìc nobis contra *Matthiolum* & dicta ratione philoſoph
ab ipſomet *Matthiolo* poſita hiſtoria ſufficiat, & agmen claudat. Hæc
in Commentarijs ipſius in *Dioſcoridis* librum 4. & caput 73. habetur.
tur poſt *Aconiti* tractationem, *Napelli* vires enumerans (quod aliqui
Aconiti ſpecies recenſent) hoc cum *Auicenna*, excalfacere & ſiccare or
quarto non negat. Et tamen hæc ſubſequentia ſymptomata ab eoder
affirmat, quæ ſi à *Cicuta*, *Mandragora*, & *Opio* frigidiſſimis putatis v
emanarent, quin omnes à ſummo frigore originem ea ducere ſibi per
rent, nullus dubito.

Datur cuidam drachma Napelli, quid inde ſecutū.

Huius immanitatem ait ſe *Romæ* vidiſſe Anno ſalutis reparatæ 1524. I
Nouembri in *Capitolio*, in quodam ad furcam damnato, vt *lapidis Bez*
virtus aduerſus venena exploraretur. Miſero igitur huic *Napelli* drachr
hibita fuit, quam vbi ſumeret, aſſerebat ſibi videri, merum piper degl
Accidentia autem hæc fuerunt. Poſt vomitum bilioſum ac porraceum
frigida in caput percipiebatur aſcendens, ſtupor quidam paralyſi ſimil
quaſi motus extinctus: ita tamen, vt dum alterutrum brachium attoller
terum eleuare non poſſet. Dicebat ſibi venas omnes quoque refrigeſc
Acceſſit & oris & oculorum conuulſio, facies liuida, labra nigra cerneba
& venter hydropicorum in morem attollebatur. Mente etiam moueb
vnde modò cantare, modò plorare, modò de vita deſperare, poſt ſepten
dem à ſumpto antidoto horas, ad ſe redijt & conualuit. Vides nunc v

Accidentia hæc dici potuiſſent à frigore emanare.

Quid de opio ſit ſtatuendum.

diſſimum venenum, frigidiſſimæ etiam ab alijs exiſtimatæ cauſæ effectu
liquit? Aſt *opium* hanc nobis controuerſiam lucidiſsimè declarabit.
omnes vno ferè ore frigidiſsimum ſtatuunt, quia ſenſum tollit, motu pr
& ſomnum inducit. Fateor ego à maximo frigore hæc fieri poſſe. Nar
plurimos inter niues conſediſſe, dormiuiſſe, obriguiſſe, & mortuos fuiſſe
noui optimè.

Ex nimio vini ſpiritu hauſto, eadem omnia accidentia quæ ex opio.

Aſt conſpexi his meis oculis ante hos triginta annos *Herbipoli* iuuenē qu
dam, cum magnam ſpiritus vini (quem *aquam vitæ* appellant, & aqua m
dici poteſt malè vtentibus, quos mori ſimiliter ex ſuperfluo huius vſu vidi
piam abſorbuiſſet, ſeptem horarum ſpatio perſtitiſſe abſque loquela, imm
lem, ac veluti lethargo correptum, cui licet capillitium velleremus, eun
verberaremus ab vno ad alterum locum tranſportaremus, mortuo tamen
li

iſi quod reſpiraret placidè, nobis viſus fuit, donec exactis ſeptem horis
oſque remedio ipſi exhibito, ad ſe rediret, nec eorum quæ ipſi accide-
memoriam vllam haberet. Qui vino generoſo *Maluatico* maximè, in-
nt, ſomniculoſi quoque ſunt, & morbis frigidis plurimùm, paralyſi in-
,& Apoplexia tentantur. Et qui Naturalium rerum enarrationes legit,
it *Crocum* calidum alimentum & medicamentum ſimile quid præſtare.
us *Luſitanus*, vt apud *Schenkium* videre eſt, recenſet *Piſaurenſem* quendam
nem, ſuper duabus *Croci* ſarcinulis dormientem, eadem nocte obijſſe.
Otto ex principalioribus mercatoribus *Venetis*, & amicis meis, hoc mihi
rto retulit, cùm *Romam* rediſſet ex *Aquilana* vrbe, in qua quæſtum fa-
let maximum ex *Croco*, quod ibi & copioſiſsimum prouenit & precio-
um: contigiſſe nimirum, vt præteritis annis, ex *Mulis* illis clitellarijs,
s ſarcinæ ex *Croco* imponi ſolebant, plurimi interierint, ex ſolo illo ſtupe-
o *Croci* & potentiſsimo odore, donec tandem antidotum ex *Allio* contuſo,
eor, aceto permixto, & naribus *mulorum* appoſito, nihil tale amplius in-
iret. Et quis ignorat, qui in *Germania* vnquam fuit, in temperatiſsimis
m tepidarijs, ſiue hypocauſtis, faciliùs longè ſibi ſomnum ex *calore* ob-
, quam ſub rigido Aquilonis *frigore*? Et quid de *muſica* dicemus & *cuna-*
otu? quibus non infantibus modò, ſed adultioribus quoque in morbis
ſdam & vigilijs pertinaciſsimis ſoporem conciliamus? Atque hæc om-
à calida, quà frigida, partim nec calida nec frigida ſunt, & eundem ta-
uncta diuerſa licet, effectum in nobis producunt. Concludendum igi-
ſtimo, hæc vniuerſa aduerſiſsima licet, in vno quodam conuenire opor-
Cum *vnius effectus*, qui *ſomnus* eſt exempli gratià, *vnam* tantùm eſſe ne-
t *cauſam* immediatã, ſi modò Metaphyſicorũ axiomata vera eſſe perhi-
. Intelligis ergo, non ſolum & ſimplex *frigus* eſſe debere, quod ſomnũ
it, id quod Medicorum tamen ſchola quaſi tota hactenus ſtabiliuit;
n hac de re forſan commodiore loco plura dabimus. Quid igitur hinc
us? hoc, quod iam dudum inculcaui & improbaui, nos ad pauca, ſcilicet,
entes, nimis eſſe properos in rerum cauſis reddendis, quæ longiori &
i plerunque indagine perſcrutanda forent. Diſputationem hanc, quæ
crior nobis cum *Plinio* & *Matthiolo* fuit, *Geſnerus* quoque olim attigit,
uem & veterum loca complura videre licet, quæ & ipſa non carent du-
An videlicet, *Salamandra* lacteſcente ſua ſanie, quam ore euomit, qua-
humani corporis parte contacta, capillorum defluuium moliatur?
Plinius quidem annotauit, an hoc potius eueniat ex cinere combuſti
is? vt *Galenus* & *Paulus Aegineta* voluerunt, an magis ad hoc præſtan-
æc beſtiola in oleo macerari debeat? vt *Dioſcorides*, & *Plinius* ſimiliter
o cenſere viſi ſunt.

Crocus idẽ præſtat quod opiũ in ſomno producendo.

Calor prouocat ſomnum.

Hoc idem facit muſica & motus.

Hæc omnia in alio conuenire debent, quàm in frigore.

Vnius effectus vna tãtùm eſt cauſa immediata.

Sumus nimis propti ad reddendas cauſas.

Aliud dubium, quomodo Salamandra inducat capillorũ defluuium.

utem opinio hæc, quod capillos erodat, ab antiquis adeò recepta, &
ata, vt *Q. Serenus* quoque in verſibus ſuis eandem decantauerit, qui hi
i ſunt.

Defluit expulſus morbo latitante capillus,
Seu rarò lauitur, ſeu vis epota veneni,

Seu

Seu Salamandra potens, nulliſq. obnoxia flammis,
Eximium capitis tactu deiecit honorem.

Q. Serenus defluuium capillorum etiam à Salamandra fieri ſcribit

Videtur hìc per contactum venenoſi illius humoris, defluuium capil fieri concedere velle. Veruntamen tot mendis ſcatet, tot vulneribus eſt *Serenus*, vt quoniam hactenus à Medicis illectus & neglectus fuit, nō iuſtiſsima ratione, huic Medicam, & Criticā ſimul manum adhibere ſt *Ioannes Baptiſta Vindthierius* Philoſophus & Medicus doctiſsimus, quem quoque laudaui. Expectamus igitur propediem ſanatum, ac reſtitutum Poetam Medicum, varijs lectionibus ex Codicibus *Vaticanis*, ac commen lis ſuccinctis quidem, ſed neruoſis, & vtiliſsimis tamen illuſtratum.

Ioan. Baptiſta Vidthierius Q. Serenū emendatiorem nobis dabit.

Hoc vnum ex tot veterum authoritatibus colligo, cum *Salamandra* lothris ſit, hæc autem inſigniter calida eſſe deceat, cū radices quoque pi erodant, mirari iterum me non ſatis poſſe, quomodo viri doctiſsimi no eandem frigidiſsimam eſſe ſcripſerint, quæ hac ratione firmare & corrob potius capillos debebat.

Si eſſet frigida Salamādra deberet potius capillos firmare.

Eſt & hoc in *Salamandris*, non ſatis rectè ab antiquis obſeruatum, qu ſexus nimirum expertes ſibi perſuaſerint. *Plinius* lib. 10. cap. 68. *Q vero gignuntur*, ait, *ex non genitis & ſine vlla ſimili origine. Ex ijs quædam gignunt vt Salamandræ. Neque ex ijs genus maſculinum fœmininumue, ſicu in anguillis omnibusq. quæ nec ouum nec animal ex ſeſe generant. Neutrum oſtreis genus, & ceteris adhærentibus vado vel ſaxo.*

Error veterum qui dixerunt Salamādras ſexu carere.

Verùm de Salamandris eruditiſſimus Medicus & Criticus *Dalechampi* eundem *Plinij* locum recenſens, oculari inſpectione edoctus, contrariu docuit. *Ex grauida Salamandra*, ait, *menſe Martio, dirupto ventre plus, qu ginta fœtus ad huc palpitantes, & in aqua nantes, ac plus quàm triginta oua runt. Ego quidem fœminam vidiſſe memini prægnantem tum ouis, tum catu nam, alijs inchoatis tantùm, alijs iam perfectis gradientibus & in aqua natant falſum eſſe, quod tradit Plinius, nihil eas gignere manifeſtum ſit.* Huic aſſe *Bellonius*, & alij, qui volunt *Salamandram* ex ouis primùm in vtero conc catulos ſine vllo inuolucro excludere, quod huic proprium hoc ſit, in *lacertarum*, quemadmodum proprium eſt *viperis* in genere ſerpentum, parere.

Recētiores quidam Salamandras viperarum inſtar catulos viuos parere viderunt.

Hæc teſtimonia faciunt, vt neque in *oſtreis* facilè *Plinio* & *Ariſtoteli* adhibeam. Voluit autem hic, vt grauiter caput 15. lib. 5. de Hiſt. anim. perlegenti patebit; *Cum purpuras, tum etiam reliqua teſtis incluſa è limo materia putreſcente oriri. Cum enim hæc omnia ſaliuam quandam veluti fa emittant*, ait, *hanc vbi rupta eſt, humorem quendam in terram demittere, & ibi purpurulas.*

Rationes cur dubitetur quoque an i oſtreis ſit ſexus defectus.

Veruntamen fideliſſimi duo Ariſtotelis Cōmentatores *Auguſtinus Nif* & *Iul. Cæſ. Scaliger*, magiſtri ſui decretis non vſquequaque ſubſcribere vi tur. Hunc enim *Ariſtotelis* locum, *Purpuræ igitur verno tempore eundem in congregatæ faciunt id, quod vocant fauaginem*; Explicans *Scaliger*: *Eſt igitu quaſi modus coeundi ſi conueniunt, vt quaſi à mare & fœmina emittatur ſaliua* Quapropter hunc ſenſum *Ariſtotelis* latinis verbis enūcians ita expreſſit lib.

Niphus & Scaliger cōtra Ariſtot. ſentire videntur.

):cap. 37. *Purpuræ congregantur verno tempore, mutuoq. attritu lentorem cuiuſdam*
ſaliuant. Hunc attritum agnouit, hic autem quid eſt aliud, quàm quædam
na coitus? Coitus autem inter marem & fæminam datur. Quomodo ergo
nſcriptor lib. 10. fęminas aut mares in oſtreis, hoc eſt, in omni genere teſta
torum animalium, negare potuit? Et quando Ariſtoteles ait; *Ex humore*
n terram effuſo gigni purpurulas exordio admodum exiguo conſiſtentes. Et per angu-
n veluti vuæ ſpecie fœtum formari. *Niphus* hæc verba ita declarat. *Hic igitur ex*
atione emiſſa tanquam ex ſeminario mucore purpurulæ gignuntur. Et paulo poſt.
ludit demum Ariſtoteles qua forma formetur fœtus (purpurarum) *ſui initio, &*
illum formari ſimilitudine racemi vuæ, vt etiam de apum fœtificatione poeta dicit:
Confluere & lentis vuam demittere ramis.
le dicit Ariſtoteles. Itaque per anguſtiā fœtus formatur ſpecie vuæ. Id eſt ad ſimilitu-
m vuæ, quando inuoluitur in ſe ipſa propter loci ſtricturam. Hic igitur perſpicuū eſt,
rus teſtaceorū non fieri, niſi facta congerie prius ex mucore illorum tāquam ex Semi-
o (ecce ſeminalem vim admittit) *& ad modum racemi vuæ, cum vua incipit fieri.*
igo prorſus nihil dubito, ſi quis *Microſcopio*, hoc eſt, à me hoc nomine
ato perſpicillo vti vellet, quo res minutiſſimæ triginta mille vicibus & am-
s grandiores, quàm in ſe ſunt, apparere ſolent, veluti ſupra, cum de *Lynce*
em, ex Arithmeticis & Geometricis principijs deduxi, & *fauaginem* hanc
minare poſſet, quin in hac, *oua teſtaceorum* manifeſtiſſima reperturus eſſet.

Siquis microſcopio in fauagine purpurarū vteretur, forſan in hac oua reperiret.

oc oculorū præſidio *Princeps Cæſius* noſter plurimas plantas hactenus à Bo-
cis ſine ſemine creditas, diſtinctiſſimis ſeminibus luculenter turgentes per
orem ſuum ad hoc operis deſignatum in cartis delineari curauit. Mirareris
olypodio minutiſſimos eos puluiſculos foliorum dorſo adhærentes piperis
i magnitudine ſpectabiles, exiſtimatos hactenus à Natura tantùm cōceſſos
n herbulæ ornatum, quos *Princeps* quidem ante *Microſcopij* vſum iamdiu in
ſuis ſeminis nomine donari debere cēſuit, & ita huius generis *plantas Ter-*
as meritò nuncupauit. Sed huic ſimiles innumeras alias Obſeruationes, ac
is penè dixerim, naturas à Principe detectas habebimus, cum olim im-
ctarum Stirpium libri ſui & lucubrationes lucem aſpicient.

Princeps Cęſius plātas ſine ſemine creditas, ſemine ſcatere demōſtrat.

Tergifœtæ plātę Principis Cęſij.

oc eodem *microſcopio Franciſcus Stellutus Lynceus*, tam mirabilē nobis ana-
n præbuit partium omnium externarum, quæ in *Ape* ſunt minuto ani-
ulo, *oculorum* inquam, *linguæ, cornuum, iubæ, aculei, pedis, degitorum* aliarumq.
per in æs incidi commiſit, atque felicitati VRBANI VIII. dedicauit, vt
omnia malim te oculis tuis intueri, quàm rudi meo calamo adumbrare.

Franciſc. Stellutus Lynceus mirabilem Apis anatomen nobis dedit.

cedit hoc maximum probabilitatis indicium, *oſtrea* & *conchas* genitalia
a terris committere, & fluminibus, ex quibus noua ſoboles ſublatis ma-
s paulatim renaſcatur. Experti ſunt id *Germani* noſtri in *conchis margari-*
. Licet enim *Sinus Perſici perlæ* omnium præſtātiſſimæ celebrentur, quibus
t illæ quæ in Inſulis *Zeilan*, *Sumatra*, *Barneo* & *Indijs Occidentalibus* repe-
r; habet tamen *Europa* ſuos quoque *vniones*, veluti in *Hiſtoria gemma-*
nucleatiſſima *Anſelmi Boetij, Rodulphi ſecundi*, olim Medici eminentiſſimi
e eſt, vbi perlarum feraces nominat *Scotiam*, *Sileſiam*, *Bohemiam*,
ringiam, *Voitlandiam*, *Friſiam*, oblitus niſi fallor pretioſarum *mar-*

Coniecturæ quædā oſtreacea non ex putri humore naſci.

In Ilſa prope Paſſauiũ optimæ margaritæ reperiuntur.

Io. Carolus Liber Baro à Kirchberg vir doctiſs. & nobiliſs.

garitarum, quæ in *Ilſa* fluuio inueniuntur, prope *Paſſauium Germaniæ* bem percelebrem & vetuſtiſſimam. Veluti mihi iam retulit eiuſdem Eccleſiæ Cathedralis Canonicus & *Officialis* generalis, Græcè & Latinè d ſimus ac Iuris peritiſſimus *Ioannes Carolus Liber Baro à Kirchberg* nuper ad *ctitatem ſuam* à Sereniſſimo *Archiduce Leopoldo Guilhelmo, Ferdinandi ſecund* miſſus, quem ex antiquis meis amicis & fautoribus honoris cauſà nom In hoc itaque fluuiolo *Ilſa*, ob ſubiectum puto ſolum, nigricante ſemper conſpicuo, ad determinatum ac trium ſolummodo milliariorum ſpati *Conchæ* eiuſmodi *margaritiferæ* naſcuntur, quæ *uniones*, in candore, læuore gnitudine & orbe, aliquando etiam Orientalibus vix inferiores, produc Cùm autem ante compluſculos annos, ſedem ibi exercitus quidam fix tam nobilis prædæ auidiſſimi milites, *Conchas* per totum illum fluuij trac expiſcati ſunt, vt vix paucæ adhuc ibi ſuperfuerint. Quæ tamen aqua *co* *rum* earundem denuo copiâ abundat. Quod euenisse à ſeminio relict temporis progreſſu ad maturitatem perducto, an non rationi valde conſ eſt & probabiliſſimum? Locus autem hic tam religioſè cuſtoditur, vt ne licitum ſit hìc piſcari, præterquam *Epiſcopo*, qui idem eſt *Sereniſs. Archidux* ſupra cum honore laudatus, & eiuſdem *Adminiſtratori*, qui eſt Illuſtriſſim Reuerendiſſimus *Marquardus liber Baro à Schvvendi*, *Cæſari* & *Imperij P* *pibus* ob ſummam prudentiam cariſſimus, quem ego ante hos triginta a *Romæ* colui, & nunc quoque benefactorem liberaliſsimum experior.

Videntur cõchæ margaritiferæ ſeminium in aquis relinquere.

Marquardus liber Baro à Schvvendi Paſſauienſis Epiſcopatus & Principatus digniſs. Adminiſtrator.

Curauthor ad ouorum conſiderationem hic tranſeat.

Commodum accidit, vt de *Ouis* hìc ſimul ſermonem aliquem inſtitua Eſt enim hic *ſtellio* noſter *Nouæ Hiſpaniæ* ex *Lacertarum* genere. *Lacertæ* a *Ariſtotele* lib. 5. cap. 33. *Hiſt. animalium teſte*, per oua generationem ſuam p gant, *quæ ſponte in terra aperiuntur, vitam enim earum annum non compleri, ſed* *meſtrem finiri aiunt*. Ego autem ſæpiſſimè harum oua in vaſis terrà aridâ nis, ſed ſtirpibus deſtitutis in hortulo meo domeſtico, reperi, examinau modò recentia, modò intus naſcentia animalcula vidi, atque depingi cu

Et quoniam curioſum hìc quoq. lectorẽ vt opto, ita vt nanciſcar, fore ſp in huius gratiam expatiabor nonnihil, & quomodo in ouis animalium g ratio peragatur, aliquid ſaltem delibabo. Veruntamen quia rarò *Lacert* atque *Serpentum* oua nobis in conſpectum ſeſe offerunt, quæ animalia late quærunt, à manifeſtioribus verò & notioribus ad occulta magis, & obſcu nos procedimus, *Gallinarum* autem nobis oua & inſpicere frequentiſsim *pullorum* natales vbique intueri conceditur, ex horum notiſſimorum co tione abſtruſiora, veluti quodam parallelo facto, indagabimus.

Conſiderãda ſunt primò oua gallinarum, vt notiora.

Attamen hìc iterum, quod ſupra de *Aldrouando* quoque in *Pſittaco* iudici tuli, *poſt Apellem pingere viderer*, ſi quod accuratiſſimè proſecutus eſt a mentum, de *Oui & pulli formatione Hieronymus Fabricius ab Aquapendente*, mortale *Patauinæ ſcholæ* ornamentum, nunc ego vel renouare, vel innoua attentarem. Quia tamen ante hos ſeptem annos, priuſquam eum libr poſthumum *Ioannes Præuotius Germanus*, ex eloquentiſſimis & primarijs Medicinæ practicæ *Patauij* profeſſoribus, & Horti ſimplicium Antiſtes, *C* *Medicei Cardinalis Ampliſſimi* honori dedicaret, ego quoque in hac ſt

Exactiſſimè de ouo & pullo ſcripſit Aquapẽdẽs. Hunc librũ Aquapendentis Io. Præuotius doctiſs. Medicus publicauit.

exercuiſſem, vt fami meæ, qua in rerum naturaliũ ſtudia innato quodam
petu feror, ſatisfacerem: non vereor ex meis etiam laboribus, hic aliquid.
ortaſſis ab alijs indictum attexere, & *Aquapendenti* modò ſuffragari, modò
itati addictior, eidem, & ſi res ita ferat, *Ariſtoteli* quoque refragari.

Duo autem ſunt, quæ ego præ omnibus examinanda ſuſcipiam. *Primum*, an
era *ouum*, dum *Gallina* id parit, tenero ſeu molli cortice exeat, & vbi quam-
mum aerem expertum eſt is, indureſcat? *Secundum*, ex luteo nè, an ex albu-
ne *pullus* naſcatur? Video enim his de quæſitis doctiſſimorum hominum
is, & publicis conſignata monumentis argumenta pugnantia agitari. Id
d ſatis ſtupere non poſſum, hactenus nihil ferme certi, in re tam leui &
lierculis propemodum ridenda, à ſummis philoſophis decretum fuiſſe.
his nempe magis placet ſub vmbra veterum ſcripta euoluere, quam DEI
Naturæ opera curioſa indagine in propatulo reuoluere.

Duo in ouis author examinabit.
Primum an ouum molle edatur.
Supina deſidia noſtrorum philoſophorum.

Et *Ariſtoteles* quidem lib. 6. cap. 2. *Hiſt. animal.* ex *Gaza* verſione hæc ſentit.
perfectum eſt (ouum) *abſoluitur, atque exit putamine, dum paritur, molli: Sed*
inus dureſcente, quibuſcunque emergit portionibus, niſi morbo vuluæ defecerit. *Scali-*
hunc *Ariſtotelis* textum Græcum his paulò alijs verbis interpretatur. *Cum*
perfectum fuerit, abſoluitur atque exit. Quo tempore è molli mutatur in durum.
enim egreditur, nondum concreuit: & ſimul atque prodijt, ſpiſſatur, ac dureſcit,
morbo quopiam præuentum ſit. Ad hæc nihil aliud *Scaliger*, quàm, quòd
am reprehendit, qui de ſuo addiderit, *quibuſcumq. emergat portionibus.* Quæ
dem ex *Plinio* huc tranſtulit etenim lib. 10. cap. 52. *Exeunt* (ait *Plinius* oua)
tundiſſima ſui parte, dum pariuntur, molli putamine, ſed protinus dureſcente
uſcunq. emergant portionibus.

Quid Ariſtot. de cortice oui ſentiat.
Hic vult corticem intus mollem, & extra indureſcere.
Plinius Ariſtoteli ſubſcribit.

Aquapendens laudati ſui opuſculi capite ſecundo hæc ſcribit. *Etenim Ariſto-*
& cum eo Plinius dicit, corticem non intus gigni, ſed cum ouum editum eſt: atque
exit, ita ab aere externo obdurari. Calore externo euaporante humorem. Et quan-
uidem hic *Ariſtotelis* tutelam & ſuffragium implorat *Aquapendens*, & hunc
ublicum producamus oportet, videamusq. quàm æquus ſit ipſi Aquapen-
i, & quam ſibi ipſi conſtet. Sic itaque, primo de *Gener. anim.* cap. 8. decernit.
& quadrupedes oua edunt perfecta, quæ vt ſeruari poſſint, duro iam conſtent
ine oportet. Sunt autem quamdiu increſcunt, molliora. Teſta autem efficitur,
externo euaporante (hoc eſt conſumente) *humorem. Itaque calidum eſſe locum,*
id fiat, neceſſe eſt. Talis autem locus ſepti tranſuerſi eſt, quippe qui cibum con-
do perficiat. Quod ſi oua contineri in vulua neceſſe eſt, vuluam eorum, quæ oua
perfecta, ſitam eſſe ad ſeptum neceſſe eſt, eorum autem quæ imperfecta, infrà.
im in promptu erit. Et ſuà verò naturà vulua propenſior ad ſitum inferiorem,
ad ſuperiorem eſt, niſi quid aliud opus naturæ impedit, infra eſt enim exitus eius
n.

Aquapendens Ariſtoteli ſuffragatur.
Ariſtotelis verba.

Auguſtinus Niphus hunc locum ingenuè explicãs, ait ouorum cortices indu-
Ariſtotelis doctrina quam hoc loco protulit, non extra *Gallinam*, ſed in-
nc ipſam, & loco quidem illo, qui *Septo* ſiue *ſuccincto* eſt vicinus, ſub
empe pectore, ibique foueri à calore nõ extimo aeris, ſed intimo anima-
Hic enim internus calor vt *Ariſtoteli* videtur, conſumit hunudum, quod

Auguſtinus Niphus vult Ariſtotelẽ docere, ouum intra gallinam indureſcere.

in molliori adhuc teſta conſiſtit, hancq. indurat, cum terreum quaſi ſol
relinquatur. *Aquapendens* ergo, ex hoc adducto philoſophi loco, opinion
ſuam parum feliciter fulcire poterit. Aliam igitur machinam mouet,

Alius Ariſtotelis locus in quo vult ouum non intra, ſed extra gallinam corticem durum acquirere.

uaſque copias ex 3. de Generat. animal. cap. 2. adducit, vbi hæc legun
Perfecto ouo, durum ac rigidum euadit, ita modicè, vt exeat adhuc molle, do
enim moueret, niſi ita exiret, egreſſum ſtatim refrigeratum duratur, euapora
more quamprimum, qui exiguus ineſt, relictaque portione terrena. *Niphus* hi
latino ſuo textu non ponit *frigus*, qui ſi à *frigore* voluit indurari oui c
cem, oblitus eſt ſe ſupra à calore ſub ſepto tranſuerſo vigente, hoc fieri
nunciaſſe. Et quicquid demum de *frigore* ſit, contrad icit ſibi *Ariſto*
quod modò extra *Gallinam*, modò intra eandem corticem obdureſc

Ariſtot. neſciuit, quo in loco ouum acquirat ſuum corticem.

docuerit. Et in hoc hallucinatur turpiter, quod *ouum* cortice obduci,
Septo tranſuerſo exiſtimauerit, cum hoc in loco non reperiatur, niſi me
purus & putus oui *vitellus*, abſque vllo *albumine*, nedum *cortice*, quem infra
ca podicem, in vtero ſuo ad hoc muneris deſtinato acquirit: quem quo

Et lapſus eſt in vteri gallinæ aſſignatione.

vterum, vuluam, ſiue voluam, idemmet *Ariſtoteles* in *Gallinis* hoc inferio
co conſiſtere pernegauit, & animalibus ſaltem illis aſſignauit, quæ oua par
imperfecta, quæ omnia veritatis lucem; ignorantiarum nubibus obſcur
mihi videntur.

Aquapendés primo contra opinionem Ariſtotelis diſputat.

Quid igitur hìc faciat, tentetvè *Aquapendens*? diù multumq. in vtramq
partem verſat torquetq. Ac imprimis ratione & experiētià Ariſtotel. adu
tur, aitque oculata ſe fide, durum in ouo corticem intra ipſam *Gallinam* r
riſſe. Fæminas etiam hoc fateri, dum digitis duritiem oui; quod mox *Ga*
emiſſura eſt, in abdomine pertentant. Præterea durum valde eſſe creditu
partu, tam citò, ac momento veluti temporis, duro cortice ouum rigeſce
Et quando *Gallina* molli cortice ouum peperit, quod non rarò euenire aſſ
haud ideò corticem illum indureſcere. Friuolum etiam *Ariſtotelis* argum
tum eſſe, quod de dolore mouet, qui *Gallinæ* inferretur, niſi hæc molle o
extruderet. Mulieres enim in partu, longè quid mirabilius præſtare, cum

Sed author graui argumento defendit Ariſtotelem ex ouo in Teſtudine reperto.

tus bene corpulentos, per anguſtum adeò clauſtrum propellant. Sed eg
mea parte pro communis honore Præceptoris, hoc argumentum addid
Eſt mihi domi *terreſtris* ſceleton *Teſtudinis*, ſemiſpithamæ longitudine, in
emortua, ouum reperimus columbino paulo minus. Hoc ſi per medium
cundum longitudinem ſecuiſſes, poſſibile haudquaquam fuiſſet; vt medi
huius ſiue intraſſet, ſiue exijſſet per illam capacitatem, quæ ad caudam &
dicem eſt animalis, inter ſuperiorem inferioremq. teſtam, carne omni m
braniſq. iam denudatam. Qua ratione igitur hoc integrum ouum, per
guſtiſſimum eundem iſthmum inteſtinis oppletum, carnibus cinctum,
membranis obſeptum penetrare potuiſſet? ne quicquam nunc dicam, de o
vtriuſq. corticis, arctè loca illa ſtringentis, duritie, & renitentia. An n
igitur meritiſſimè dicturus fueras, hoc ipſum *ouum*, vt per meatus illos an
ſtiſſimos erumperet, ſi durum fuiſſet, aut rumpi, aut molliſsimum certè a
ræ inſtat flexibile euadere debuiſſe?

Aquapendens tandem & ipſe poſthabitis omnibus à ſe allatis rationibus,
tribu

nali ſedens æquus ſit *Ariſtoteli Iudex*, & hunc in modum tulit ſententiam. *vt dixi, ita probabiliter diu ſuſtinebam, quia tamen ratio omnis quieſcat oportet, experientia refragatur. Ideo concedo quoque ego ouum cortice obductum, & conſiſtem inter molle & durum adeptam, iam in exitu ſtatim impenſius obdurari, conte circa putamen è veſtigio propter humoris euaporationem, vt ait Ariſtoteles, a ac tenaci quadam humiditate: cum qua madefaciens in tota ſuperficie ouum tur, & recenti cortici adhereſcens exiccatur, obduraturq. frigido ambiente nonnihil a conferente. Id quod facilè intueberis, ſi Gallinam domeſticam domi habueris, ium ei in exitu dextrè manu arripueris*. Hæc *Aquapendens*, qui abſolutiſsimam en nobis hiſtoriam, de *pullo & ouo* anatomicè, & phyſiologicè enucleatam diſſe viſus eſt. Aquapendens tandē pro Ariſtotele fauorabiliter concludit.

audibus extollit veteres *Plinius* lib. 2. cap. 46. In *ventorum* indagatione, l his orbe etiam diſcordi, & in regna, hoc eſt, membra diuiſo inter bella ertim, & infida hoſpitia, cordi fuerit, rerum naturalium, obſeruationes lere. Sui verò temporis deſidiam deplorat, quòd pace tam feſta, tam gaue prouentu rerum, artiumq. principe, omnino nihil addiſceretur noua iſitione, immò ne veterum quidem inuenta perdiſcerentur. Hoc nos de i ſeculi hominibus conqueri non poſſumus omnibus. Plurima iam pa, quæ olim latebant. Regnat tamen, neſcio quæ ſocordia, aut *inuidentia* m, in nonnullorum pectoribus adhuc, quæ nouarum rerum inuentoribus ahit, pro ſciolis hos, & *ardelionibus* venditat, quaſi *Natura* inexhauſtos ſuos uros, iam olim omnes profudiſſet, & veterum inuentis ſtandum, quiedumq. eſſet ſolis, nec his amplius quicquam adiungi poſsit profuturum. na fateor, apud me veterum eſt authoritas, & exiſtimatio, plus tamen , hoc eſt ipſi *Naturæ* vetuſtiſsimæ, quàm filijs huius tribuo ponderis, & rationis. Quapropter cum experimentis crebris, aliquid, quod à vetedecretis diſſonat, in rebus ipſis reperio, hoc ego pro *Naturæ* lege habeo, me addico, hoc alijs pro veritate vendo. Plinius veterum diligentiam laudat in rerum naturalium inquiſitione. Sed ſui tēporis ſocordiam vituperat. Nunc nouarum inuentores à non paucis culpantur. Maior eſt habenda Naturæ matris, quam filiorū eius authoritas.

unc igitur argumentum dicam euidentiſsimum, cur *Ariſtoteli* & aſſeclis s in hac, quam de *cortice oui* agitamus, controuerſia, applaudere vſque non valeam. Id præmonere autem conuenit, quòd ſi quiſpiam, in a problematum phyſicorum opinione pertinacior manere, in animum induxerit, tot ipſi effugia præſtò eſſe, vt illum cõuincere vix vnquam va- Et vt *ouum* hoc noſtrum, in exemplum nunc ducamus. Siue hìc aduer*iſtotelem* dicas, & vidiſſe, & ſuppoſitis manibus, quod mulierculæ alimihi faſſæ ſunt, excepiſſe *gallinæ* partum, hoc eſt *ouum duro cortice tectum*. n gallina mortua & calente adhuc te tali reperiſſe. Facillimè reſpondet, à frigore, vel expirante, atque debilitato, animalis calore, ita illud ab mbiente temporis momento contingere. Sic *corallium* ſub aqua molle, extractum confertim obrigeſcere. Et quandoquidem ita volunt, iuue; ita opinantur & inſaniunt, ne ſimilis ipſis euadas, tempus differendo & vt dici ſolet, aquam verberes, vel ipſe des manus illis, aut diſputare is ceſſes oportet. At quam nunc probationem dabo, niſi & ego mente , conuincet illos ſolidiſsimè. Vix aliquis obſtinatis ingenijs ſatisfacere poteſt. Pertinaces miſſi ſunt faciendi.

Argumentum Herculeum quo probatur ouum intra gallinã habere durũ corticem.

Contigit domi meæ, vt vna ex meis gallinis quæ cum ferocior paulu
eſſet, & alarum partem ipſi, ob id familiares mei detruncaſſent, arrepto i
volatu, ex alto admodum loco, in vicini cauædium præcipitem ſe dederi
mortua ſubitò remanſerit. Hanc vbi aperiri iuſsiſſem, reperi *ouum*, quo
tra horæ ſpatium deponere forſan debebat, in vtero inferiori diſruptu
albumen & *luteum* per totum vterum diſperſum. Ego *corticem* diligentiſ
contemplans, inuenio illum adhuc quidem calentem, ſed plus, quàm in cen
particulas, vitri inſtar fragiliſsimi, diffractum, pelliculæ tamen illi, quæ
mediatè eidem ſubtenditur, pertinaciſsimè adhuc hæreſcentem. Viden
nullus tibi amplius diuertẽdi aut elabendi angulus relinquatur? Qui hic co
durus, ac ruptilis fuiſſe dicatur neceſſe eſt, non enim aliter vitrorũ more, f
gi in tot minutas portiunculas potuit. Sed neque *vteri gallinarum* ſitum & l
in quo ouum formaretur, *Ariſtoteles* nouit, nempe in animali (quod miror)
meſtico, vbiuis locorum proſtante, & menſarum omnium amico. Vt vitio
bis vertendum minimè ſit, ſi nos quoque in illarum beſtiarum partibus
clarandis cæcutiamus, quæ aditus colunt inacceſſos.

Ariſtot. ignorauit vterorum gallinę anatomen.

Hanc ego rudioribus rudem ſaltem dabo.

In tyronum autem Medicinæ ſaltem gratiam, *gallinarum vteri* anatom
vt is ſe meis manibus aliquoties obtulit, adumbrabo, neque enim exactior
deſcriptionem tempus & locus hic mihi permittunt.

Vbi & quomodo ouũ formetur.

Ouarium.

Infundibulum.

Vteri ſuperior pars.

Sub *thorace* igitur, aut ſub *ſepto*, vt ait *Ariſtoteles*, *ouarium* eſt, aut *vitellari*
ſiue *vitellorum racemus*, qui ex meris conſtat nectiturq. vitellis ouorũ minir
mediocribus, maioribus. Et in hac quidẽ *gallina* maiores, qui ſemper inf
ſunt loco, ſiti, *nucis auellanæ* magnitudinem æquabant. Horum vnus poſ
terum abrumpitur à petiolo ſuo, quò hæret, & per tubulum quendam *infu*
buli formà effectum, ac longum auricularem digitum, tenuioris ſubſtan
ouario hærentem, deſcendit in aliam cauernoſam partem, ſiue vas quodd
oblongum, inſtarq. inteſtini conuolutum, habens forinſecus capillares ſu
ac veluti venas meſaraicas adnexas. Huius ſubſtantia interna candida eſt
rugoſa. Rugæ autem vermiculorum formam non per tranſuerſum, ſed per
longum poſitorum referunt. Eſt huic longitudo, ſi extendatur, ſpithama
mediæ, capacitas tanta, quæ facilè digitum indicem admittat. Per hunc
ctum, ſiue vteri partem (*Aquapendens* ſecundum vterum appellat) *vitellus* pa
latim deſcendit, & forſan etiam *albuminis* portionem in itinere hoc aſſum
donec tandem per alium ductum inſtar parui inteſtinuli, in ipſum vltim

Inferior vteri pars vbi ouum corticem durũ acquirit.

Vteri vbi ouum perfectum delitescit, deſcriptio.

vterum detrudatur, vbi tam diu perſiſtit, donec *cortex* illi durus & perfectus
ducatur, & ex hoc demũ loco à *gallina* excludatur. *Vterus* hic extẽdi inſignit
tantuſque, quantus ad capiendum ouum ſufficit, fieri poteſt; quem ſi exter
intuearis, pellem eſſe dices, non ſeptam eiuſmodi, meſaraicas æmulantibus
nulis, ſed his per corpus eiuſdem diſſeminatis. Interna ſuperficies ſubfuſci
coloris, & plurimis inæqualitatibus non *vermium* formà variegata, ſed tub
culis copioſis grana *milij* aut *canabina*, imitantibus exaſperata, & hoc loco,
datur exitus per canaliculum quendam, paulo maiorem quàm illum eſſe di

Vbi ouum exeat.

per quem ingreſſus eidem fuerat. Eſtque finis huius prope podicem, vbi *Sph*
ſtere clauditur muſculo; qui in hac *gallina* admodum conſpicuus erat, an
lun

pprimè referens, qui auricularem digitum informare potuiſſet. Prope ramen, viciniſsimum erat aliud, ipſe nempe *inteſtini recti* finis, & oſtiaιuſculus, ſed præ altero vix conſpicuus. Quod ſi ſtylum per hoc adi- ipſum *inteſtinum rectum*, & non in *vterum* penetrabis, quod facies tamen, prius foramen illum ipſum intrudas. Hoc interim ſtudioſè hìc monere in illis *gallinis*, quæ oua non pariunt, tam *ouarium* quam ſubſequentem n (*Anteuterum* à me vocatum) & ipſum *infernum vterum*, perfecti oui reculum adeò deliteſcere, vt vix appareant. Quare hac in re licet friuola, boſior paulo fui, quò magis mihi diſplicet *laconicos* nimium Præceptores s fuiſſe.

Vbi excremẽta emittantur.

Gallinæ quæ oua non pariũt vix conſpicuos habẽt vteros.

quàm deſiderarem ego nunc, quod toties iam optaui, vt philoſophi noſtri, cum veterum, *Plinij* præſertim & *Ariſtotelis*, verbis, res ipſas, an hæ cum dem dictis congruerent, in *animalibus* ſaltem conſiderarent. l proh dolor! hæc vota ſunt ſolummodo, & vereor ne veriſſima ſint, quæ *tonius Vlmus* phil. & Medicus *Bononienſis* doctiſſimus, quondam in ſua, ngenio elaborata, *phyſiologia Barbæ Humanæ* conqueſtus eſt his ipſis ver- *Næ fuit mortalium ſapientum Ariſtoteles homo feliciſſimus, qui vniuerſam potem catenatum habuit mancipium. Vnuſquiſque ſatagit & miſcet mare cælo, vt verbulum ipſius exponat, quouis machinarum genere adhibito. Iam ſapiunt ferè illius cerebro, adeò ſuauis eſt deſidia.* Atque ego hæc, ſolo hoc fine refe- magnum hunc virum, *in quem* vt multi cenſent, *Natura omnes ſuas videes effudiſſe*, quiuis imitari tunc ſtudeat, cum illũ videat, rebus ipſis manus uiſſe, & non vniuerſaliores, remotas, & longinquas cauſas attuliſſe, quod iam in antiquis philoſophis nonnunquam reprehendit. Hac enim ratiogicè potius, & Philologicè, quàm phyſicè & realiter philoſopharemur.

Votum Authoris vt quilibet cũ verbis, res ipſas conſideret.

M. Ant. Vlmi de Ariſtotele cenſura.

Ariſt. magni faciendus vbi res ipſas cum verbis congruentes habet.

et autem *Vlmus* ratione & experimentis plurima, hoc libro aduerſus ve- dogmata agitare, quæ ad *Barbæ humanæ* naturam, finem & vſus ſpectat, alio quoquam cogitata & animaduerſa. Hunc adeat Lector, ſuadeo, ſi noſſe velit, cur *Barba in mulieribus* aliquando erumpere ſint ſolitæ. Veeſterna ego die, quæ fuit vigeſima Iulij anni huius ſaluiferi 1627. In hac *be Romana* in circo ſiue *platea agonali*, & plurimi mecum cum admira- viderunt fæminam quandam, viuam ſanamq. 48. circiter annos natam, *ba* nigra, denſa ſemipedem longa, ex mento dependebat. Labia quoq. perius quam inferius, maxilla vtraque, & ſubmentum, pilis nigris lonbſita erant.

Vlmus dum naturam indagat, plurima aduerſus veteres docet.

Romæ viſa mulier bene barbata.

autem hæc fæmina ruſtica, ex *Caſtello* quodam *Cumuli* dicto, *Aſculanæ* ſeos oriunda, quæ ſuum quoque maritum ſecum ducit. Eſtque hæc toiſtoria, ſicuti ipſamet mihi faſſa eſt. Cum annorum eſſet quatuordeoniugium inijt cum hoc ſuo marito, cum quo octodecim annis ſana, ve- menſtruis bene procedentibus, ſed ſine grauidatione vixit, quibus exanpleta à marito fuit, & filium peperit, lac quoque præbuit, & alium poſt ium genuit. Cùm verò vterque moreretur, ipſique paulatim menſtrua erent, ſexto poſt horum ſuppreſſionem menſe, capilli ſub temporibus ipſi enati fuerunt.

Hiſtoria huius mulieris barbatæ.

Barbeſcere capit primò ſub temporibus.

Et pari-

Et pariter mollem malis demittere barbam incepit, vt *Lucretius* canit. P
in *mento* & dictis iam locis conſimiliter pili eruperunt, hirſutaq. facta eſt i
ctore, intra mammas, quas nobis fæmineas iam dudum ſororiantes, & b
turgidas oſtendit, qui pili omnes cum capitis crinibus nigri ſunt, veluti, a
cies ſubfuſca apparet. *Cumq. ita vernarent dubia lanugine malæ*, & *mentum*
ſutum quoq. fieret, verecundari cæpit, & ſimul, non ſemel tantùm, pilos
abradi procurauit, qui importunius magis magisq. repullularunt.

An olim Romanæ mulieres frequenter fuerint barbatæ. Videtur hoc doceri ex Plinio.

Poſſet nonnemo ex *Plinij* loco lib. 11. cap. 37. argutari, hoc ipſum
quentiſſimè olim *Romanis matronis* contigiſſe, ſic enim illic ſcribit: *Infra*
los malæ homini tantùm, quas priſci genas vocabant, duodecim tabularum inter
radi à fæminis eas vetantes. Pudoris hæc ſedes, vbi maximè oſtenditur rubor.
net enim *Vlmus*, non defuiſſe, qui exiſtimarent prohibitum fuiſſe *Rom*
mulieribus, ne genas nouaculà raderent, & ſtrictim pilos tollerent, ne b
illis ſuccreſceret. Atqui malè hos, legem hanc, *Mulieres genas ne radunto*
terpretari, ex *Ciceronis* lib. 3. *Tuſculanarum quæſtionum*, liquidiſſimum euad

Reſpondetur ex Cicerone.

quando ait. *Ex hac opinione ſunt illa vana & deteſtabilia genera lugendi, pæ*
muliebres, lacerationes genarum, pectoris, feminum, capitis percuſſiones. Voleb
igitur *Romani* vetare peſſimam illam veterum conſuetudinem, etiamnum a
barbaras fæminas quaſdam, ſeruatam, qua in morte ſuorum, capillos ſibi
lunt, & faciem vnguibus lacerant, aliaque indecora præſtant, quæ *radendi*
bo, olim omnia ſignificabantur.

Rarum hoc fuit apud veteres & apud nos quoque. Exẽpla ex Ariſtotele, & Plinio.

Non eſt igitur neque nunc, neque olim adeò fuit frequens, vt *barbam* l
lentam fæminæ promitterent. *Ariſtoteles* lib. 3. cap. 11. Hiſt. an. ait: *Pili in*
to mulieris non prodeunt, niſi interdum pauci, cum menſtrui curſus ſubſtiterunt.
vt in terra Caria mulieribus Sacerdotibus euenire aiunt, quod diuinationis indi
interpretantur. Plinius Ariſtoteli, vt ſolet, ſubſcribit lib. 11. cap. 39. his ver
Inuentæ tamen quædam defluuio capitis inualidæ, vt & lanugines oris, cum men
curſus ſtetere.

Exempla duo ex Hippocrate.

Apud *Hippocratem* noſtrum ſexto Epidem. in fine, non niſi duas eiuſ
hiſtorias legimus. *Vna* fæminarum harum fuit *Phaethuſa Pytheæ* vxor, qu
priùs fæcunda fuerat, poſtquam maritus in exilium abijſſet, huic menſe
terunt, dolores & rubores ad articulos ſuborti, corpus virile euaſit, & tan
produxit *barbam*, facta eſt hirſuta, & vox reddita aſpera. Non potuerun
uocari menſes, nec multo poſtea tempore vixit. *Altera* fuit *Namyſia Gor*
vxor, cui nec ipſi ſuppreſſi menſes potuerunt reſtitui, & paulo poſt obijt.

Conſtitutionis, & morum deſcriptio in noſtra hac fæmina vocata Magdalena Venturæ.

Noſtræ autem nomen eſt *Magdalena Venturæ*. Optima valetudine toto
ſuæ curſu vixit, neque quicquam detrimenti ex ſuppreſſis menſibus ſen
niſi quod priore à cohibitione, tempore, dum periodus priùs ſolitæ euacua
nis rediret, ſibi mammas tantiſper impleri & lumbos doleri, percepit. M
hæc obijt ſemper virilia, cum bobus ſuis arando, agros colendo, marit
quoque in exilio ſequendo, & inimicis reſiſtendo, erat autem iam tum ba
ta, quamuis veſtibus ſemper muliebribus veluti nunc quoque vteretur.
cem non habet aſperam, nec faciem valdè virilem. *Laryngis* caput, quod i
ris prominet, in ipſa planum eſt. Quadrati eſt habitus, & iuſtæ ſtat

Barba

m quam ſemipedem iam longam gerit, ab vndecim tantùm menſibus,
triuit, cum eam priùs ſemper abradi ſibi permitteret. Non ſum tamen
us, plures eiuſmodi mulieres, tam in *Germania*, quàm *Italia*, hac etiam no- Gilbertus
tate, viſas fuiſſe. Extat apud *Vlmum* epiſtola *Gisberti Vuoſſij* Inuictiſſimi Vuoſſius
nandi ſecundi, *Archiatri* præſtantiſſimi, qua deſcribit *Helenam Antoniam* Cæſaris Archiateralia deſcribit.
nem prolixâ admodum *barba* donatam, quam plurimi, *Græcij*, ex amicis
viderunt, & apud Sereniſſimam *Ferdinandi Matrem* in Gynecæo nutrie- Parerga hæc videntur eſſe vtilia & iucūda.
. Hic iterum limites exceſſi, ſed nec inutilia, nec prorſus iniucunda, vt
, dedi.

l oūum à *barba* reuertamur. Sed priuſquam ſecundæ controuerſiæ nodos Ad ouum fit regreſſus.
emus, dubio, quod ſupra aduerſus noſtrammetipſam concluſionem attu-
s, ſatisfaciamus oportet. Idque hoc fuit. *Qua ratione duri corticis ouum ita* Reſpondetur obiectioni ab authore motæ.
nagnum, ex Teſtudinis vtero, duabus corneis teſtis, ceu carceris parietibus, arctè
eſſo egredi potuerit? Fateor mehercle, antequam *Teſtudinis* anatomen vidiſ-
, hoc mihi non nouum ſolummodo, ſed inſolens quoq. apparuiſſe, cum
ando *Teſtudines* fæminas grandioribus his ouis, aſsidentes, ac veluti fla-
anhelitu ſuo fouentes, contemplatus eſſem. Veruntamen res ita ſe habet.
ior huius beſtiæ tabula, ſeu teſta, quæ ventrem integit, vnam habet per Quomodo exitus detur ouo duri corticis, ex vtero Teſtudinis.
n ſui longitudinem ferme, & tres per tranſuerſum poſitas, ſuturas, ſiue
miſſuras, illis quæ in caluarijs videntur, haud quaquam abſimiles: vnam
e caudam, tertiam prope collum, tertiam in media ventris regione collo-
n, ad hunc ſolum, vt exiſtimo, finem vſumque, cum *Natura* nihil fruſtra,
nnia in *numero, pondere, & menſura* procreauerit, ibidem impreſſas, vt ſi
al hoc aliquem duriorem maioremq. bolum per os tranſglutire, vel infra
id ſibi moleſtiam creans emittere vellet, hæc ipſa cornea, atque oſſea Hoc fit propter Suturas in teſta inferiori teſtudinis.
intia, non aliter, atque mollis quædā cartilago cederet, aperiretur, exten-
urque Conuenientiùs huic obiectioni reſponderi poſſe, nec per plurimas
em acutasq. philoſophorum rationes eaſque friuolas, quàm nunc factum
r ſimplices ac pauculas has, verasq. Naturæ demonſtrationes, prorſus
no.

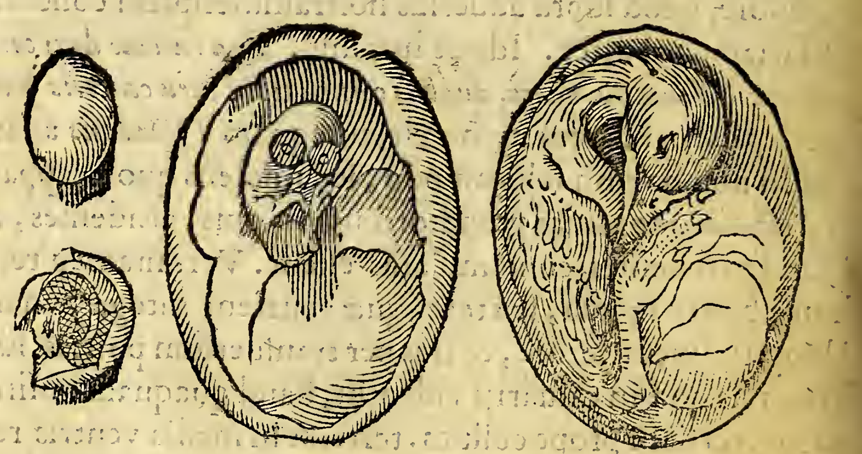
t autem inter ſuturam mediam, illamq. quæ caput verſus extat, alia trian- Alia & mira eſt in teſtudine Suturæ.
s, quæ oſſiculum parte interna, figura ſimili quoque exhibet, externa
parte, rotundum nummulum repræſentat. Quem vſum hoc habeat,
ignoro, nec ſcio an hic ludere *Natura* voluerit, errare certè non voluit.
em prorſus formæ triangularia oſſicula, in aliquibus humanis *caluis*, in
e inueniuntur, præſtantiſſimum, vt aiunt, Epilepticis remedium.

inc alteram ordiamur litem, quæ inter *Ariſtotelem* & *Hippocratem* volui- Ad Secundam controuerſiam fit trāſitus.
An ex luteo oui formetur pullus, & albumine nutriatur, vt hic cenſuit: *an*
rium fiat, vt ille voluit. Libuit autem hic paradigmatis loco, ouo-
am *gallinæ* quàm *lacertæ*, icones ſubijcere; mox declarandas, quas
ſmet *ouis* olim, à me examinatis, & à pictore delineatis, viuaque expe-
à comprobatis, deſumpſi; vt hinc conſtare valeat, vtri nos calculum
am adijciamus.

Hippo-

Hippocrates vult ex luteo auē generari.

Hippocratem primò in aciem producamus, ad quem veluti ad *Cynoſur* fluctuante opinionum mari, *Medici* vela nauesq. dirigunt ſuas. Hic ig bro de *Natura pueri*, cum diceret fœtum deficiente alimento, quod à m illi ſanguini haud ampliùs ſuppeditatur, ſeipſum iactare, repagula ſ membranas diſrumpere, & exitum quærere, vel hoc argumento pro quod ſimile quid *pullus* in *ouo* tentet, cum alimento orbatur, quod *album* ex *luteo* verò eundem natum fuiſſe, aſſerebat. *Procreatur autem*, inquit, *luteo, alimentum autem & incrementum continet, quod in ouo eſt candidum. omnibus qui animum aduertere poterunt, conſpicuum eſſe poteſt.*

Hanc ſuam opinionem nullis probat argumentis. Quæ pro ipſo Aquapendens dicit.

Pro ſtabilienda hac *Hippocratis* ſententia, nullis fulta probationibus, ha *Aquapendens* ſuppetias mittit. Imprimis quidem ex *Athenæo* liquere, ita *A* *goram* ſenſiſſe, qui ideo albumen ὀρνίθος γάλα, hoc eſt *lac auis* appellauerit. ipſum quoque *Alcmæonem Crotoniatem*, imò pleroſq. tunc temporis, hom ſenſiſſe, vt *Ariſtoteles* innuit 3. de generat. an. cap. 2. Poſſe & hinc deduci, quæ oua *duo lutea*, ſiue *vitella* habent, duplicem quodammodo pullum creent, duobus nempe capitibus, & quatuor cruribus præditum, cum tan vnicum tantùm adſit *albumen*.

Proſper Martianus acriter pro Hippocrate pugnat. Aduerſus quem ſæpe author pugnauit. Martianus miratur in re ſenſibus obuia Hippocratem & Ariſtotelem diſſentire. Author cur hoc fiat cauſam aſſignat.

Verùm *Proſper Martianus*, cum quo aduerſus *Hippocratem*, ſæpe hanc gnam pugnaui, cum experimentis proprijs meis aliquantulum magis cre ſim ſolitus, quàm nudis authorum verbis; ne & mihi ſcilicet, quod pl bus accidit:

Scribere ſic liceat, iubeat quodcunq. voluntas.

Martianus inquam, qui nullam fere voculam obſcuram *Hippocratis* præt quam non vel locis ex eodem conſimilibus, vel à ſe excogitatis rationibus roborare ſatagit, & hìc quoque *Hippocratem* ſuum mordicus tuetur.

Admiratione tamen dignum eſſe ait, primos ſecretorum *Naturæ* interp tes, *Hippocratem* & *Ariſtotelem*, circa materiam, quæ ſenſus iudicio deter nanda videtur, in contrariam ſententiam omnino abijſſe.

Hoc ego non miror modò, ſed deploro penitus, quod veteribus noſtris addictis horum cultoribus pleriſque, magis ſpecioſæ quædam & argutæ tiunculæ, quam labores in rerum naturis indagandis exantlandi, arride

Et quotuſquiſq. noſtrorum *Medicorum* iam eſt, aut *Chirurgorum* (ne de cu

pulli

xamine facillimo, neglecto tamen, nihil dicam) qui vtiliſſimam, ſuam
e humano generi proficuam operam, ſtudiumq. in fœtus humani, ex
cum ſalute educendi, artificio & induſtria ponat, doceatuè? Cùm *ars* hæc
cum mundi origine nata, nobiliſſima, ſummè neceſſaria, communiſſi-
e, ad ſolas *obſtetrices*, ineptas plerumque, iam omnis proh dolor ! tranſie-
ec *Chirurgi* nec *Medici* ſint (quibus nimirũ ex officio hoc muneris incum-
qui eaſdem, antequam manum huic periculi pleniſſimo negotio adhi-
, vel examinent ſcientes, vel inſtruant neſcientes, vel ipſimet demum,
remis vitæ periculis, in doloribus acerbiſſimis, parturientibus miſerculis
rrãt. *Lachrimis* hæc ego, non atramento nunc ſcribo. Cum nudiuſtertius,
uit 27. Iulij anni 1627. vt infortuniũ maximum à non ſatis perita *obſtetri-*
ni meæ in mortuo filiolo, ſacro tamen baptiſmate donato, ſum paſſus, ita
rem manum à *Franciſco Mambriano*, Chirurgo *Romano*, peritiſſimo & vni-
llus artis operatore, *Pompilij Tagliaferri Parmenſis*, Medici & Anatomici
errimi, diſcipulo, vxor mea amatiſsima, morti, ob vitioſum partum vici-
na, accepit, & ab hoc ipſo viro ſecundam veluti vitam recepit.

Deplorat author, à Medicis & Chirurgis hodie tam vilipendi, nobiliſſimam artem obſtetriciã

Authoris infortunium in filio mortuo.

Sors bona in recuperata vxoris vita quaſi deplorata in partu vitioſo. Hæc reſtituta fuit à Franciſco Mãbriano obſtetricũ omnium magiſtro.

d *Martianum* redeamus, qui mauult *Ariſtotelem*, & huius aſſeclas à ſenſu
cinantes deceptos eſſe, quàm *Hippocratem*, qui in ouorum inſpectione di-
tiſsimus fuerit, veritatem non percepiſſe. *Hippocratem* autem his potiſsi-
rationibus moueri potuiſſe adiungit. *Primò*, quòd *luteum*, vt quid nobi-
ante *albumen* generari conſiderarit, quod veluti opifex & principium
alis in medio, ceu tutiſsimo ideo loco, fuerit collocatum, huic poſtea al-
n ſuperuenerit alimentum, vtpote frigidius, quod tamen *Ariſtoteles*, præ-
nnium Medicorum mentem, calidius luteo eſſe ſcripſerit. *Secundò*, *pi-*
oua ſolo luteo conſtare, & albuminis loco aquam ceu alimentum ſubire.
, deceptos illos fuiſſe, qui *vmbilicalia vaſa* in luteo conſpicientes, puta-
propter alimenti attractionem facta fuiſſe, cùm *natura* in ouo hæc ſu-
condiderit, vt per hæc *efficiens* & *materia*, pro prima *pulli* fabrica tradu-
ır. *Quartò*, quia *Hipp.* vidit exorto pullo, nihil *albuminis* ſupereſſe, *lutei*
adhuc portionem aliquam reſtare, ideo hoc pro materia, illud pro nu-
nto aſsignarit. *Quintò*, quia vbi *gemina* ſunt *lutea*, ſepto ſeparata, ibi
gemini pulli enaſcantur. Reliqua apud eundem *Martianum* in *Nota-*
s ſuis ad *Hippocratem*, videantur.

Martianus ſuũ tuetur Hippocratem quinq. præcipuè rationibus Prima. Secunda. Tertia.

Quarta.

Quinta.

ſtotelem noſtro egere patrocinio haud arbitramur, vt qui ſeipſum ſatis
q. tueri valeat. Et 3. quidem de *Generat. animal.* cap. 1. hæc habet. *Pars*
ius (oui) *quæ calida eſt, propius ad formam in membris conſtituendis accedit, quæ*
terroſior eſt, corporis inſtitutionem præbet, & remotior eſt, quamobrem in bicolo-
uis, animal initium ſuæ generationis in candido ſumit. Initium enim ani-
candido eſt, cibum à luteo capit. Secundo verò capite, deceptum fuiſſe,
onem Crotoniatem, ait, quòd ideo putauerit *albumen* eſſe alimentum pulli,
acti ſimile apparet. *Vitellum* autem oui quia per calorem gallinæ incu-
fit humidius, ideo eſſe potius alimentum *Ariſtoteles* ſtatuit, cum ad huius
m ſpectet, vt ſit humidum, cum è diuerſo *albumen* per calorem craſſeſ-
induretur. *Cum enim naturam quoque contrariam, ait, habent candidum &*

Ariſt. pro ſeipſo argumentadicit. Quæ à natura cãdidi & lutei deſumit.

luteum

Hæc examinat, quid à calore & frigore pati poſſint.

luteum. Luteum namque gelu duratur, & coit, calore contra humeſcit. Qua cum vel in terra, vel per incubitum concoquitur, humeſcit, atque ita pro cibo an bus naſcentibus eſt. Nec verò cum ignitur, aſſaturque, dureſcit, quoniam natura eſt, vt cera. At candidum gelu non concreſcit, ſed magis humeſcit, igitur ſoli Quamobrem cum ad generationem animalium concoquitur, craſſeſcit, ex hoc enim ſtit animal; luteum autem pro cibo eſt, & membris ſubinde inſtituendis hinc incr tum adminiſtratur. Quocircà luteum & candidum membranis inter ſe diſtingu quaſi materiam habeant diuerſam.

Luteum Ariſtoteli quid terreum & frigidum eſt, albumen verò calidum & ſpirituoſum.

Eſt autem hæc vtriusq. diuerſitas, in hoc ſita; quod *Ariſtoteli*, & huiu poſitoribus *luteum* ſe habeat vt *terra* inter reliqua Elementa, imo nimiru lo ſubſidens, & frigida qualitate dotatum. *Albumen* autem, altiore loco catum, & ſpiritibus ſcatens caliditate ſit donatum. Quapropter dicebat le quid in ouis fieri, dum vrina redduntur, quod vino accidit, quando ac Vinis nempe hoc ob perturbatam fecem, ouis itidem ob terrenam con ſatam partem, id ipſum contingere. Et hoc quidem calidioribus po quàm tepidioribus diebus vſuvenire.

Authoris excuſatio, qui inuitus Ariſtotelē oppugnat.

Hìc iterum inuitus cogor, & verecundiâ quadam moueor, tanto me t viro opponere. Vbi tamen hæc monita apud *Quintilianum* lego, animos mo, & audacior factus mea quoque profero, lectoribus conſideranda & ſenda. Inquit autem hic eloquentiæ magiſter: *Verecundia eſt amabile vi virtutes facilè generans. Sed ſæpe nocet.* Et iterum: *Valde difficile, imò impo eſt, imitando alterius ſimilem fieri, quare potius ſtudere debemus, vt ſuperemu enim fortaſſis æquabimus. Nec qui maximè imitandus etiam ſolus eſt imitandu*

Si luteum ceræ comparatur nō erit terreū à prædominio. Ex vitellis ouorum exprimitur oleum. Ergo debet potius aer in his quā terra dominari.

Verùm nolo iam, quod iure poſſem tamen, cum *Ariſtotele* acriùs dimi quod commodiore loco fiet, qua ratione dicere potuerit *oui luteum* terren eius partem eſſe, & tamen *ceræ* comparari? At nouimus omnes nos *ceram* h re maximam cum *igne* potiùs, quàm *terra* ſymboleitatē, & in quem cum uertatur, iugiter profectò illum nutrit, & ab ipſo demum conſumitur & c patur. Rectè hanc inſtituit *Ariſtoteles* comparationem, at non rectè f quod *vitellum* & *ceram* terrea, à prædominio pronunciauerit. Ex *vitellis* ouo namque, in ſartagine frixis & expreſsis, bona olei bene pinguis copia elic oleum autem philoſophi noſtri hactenus bona fide crediderunt, plurim aeris poſsidere, quod aquæ nempe hoc innatare videant, quæ philoſophi quoque tempore examinabitur. Atque hinc fit, quòd *Terebinthina reſina* guis & inflammabilis, non cum aqueo aliquo liquore, aut cum terrea ſub tia vniatur, liquabili forma compareat, & talis perſeueret; ſed cum *luteo* oui bè commiſceatur, talisq. reddatur, vt ſorberi facillimè etiam poſsit, quod p tis pharmacopoeis notiſſimum eſt. Non alia hoc ratione fieri arbitrand eſt, quàm quòd hìc pingue ſuo pingui ſocietur.

Similia ſimilibus cōiungi maximum eſt axioma in philoſophia:

Atque hoc ipſum axioma *ſimilia ſimilibus coniungi*, friuolum prorſus re *Ariſtotelis* argumentum, quo probare tentat, *luteum* oui terreum eſſe ideo, & ue, quod rupto ouo, & albumine cum ſuo luteo mixto, coctoque, *luteum* ta locum petat medium, centro ceu *Terræ* deſtinatum. Sic enim cap. 1. circ finem ſcribit, candida enim pars oui naturâ humida eſt, caloremq. anima

inti

ſe continet, quamobrem circum ipſa diſcernitur lutea, & terrena intus et. *Et ſi plura oua coniecta in patinam, aut tale aliquod vas, coquis igne, ita ne s caloris citatior ſit, quàm ouorum diſtinctio, idem in vniuerſis ouis, quod in ſin- euenit, vt lutea cuncta in medio conſtituantur, candida circiter ambiant.* Hoc ideo accidit, quia oleoſa oleoſis, aquoſa aquoſis, ſalſa ſalſis ex conſtituto *ræ,* & à DEO rebus indito ordine, tanquam ſimilia ſimilibus copulantur. e hoc eſt, quod *philoſophi* decantant: *Calorem congregare homogenea & ſepa- eterogenea,* quæ priùs ita erant inuicem permixta, vt ea oculis carneis mini- eruideres, lumine tamen mẽtis optimè perciperes, ſi cultro præſertim ana- co *chymicorũ, igne* inquã, eaſdem ſeparare non rarò ſtuduiſſes. Quis enim in ſsimo *ligno aquã,* in ſiccißimis *pilis* & *cornibus, oleũ* ineſſe dicturus fuiſſet, niſi que ex vtriſq. *Vulcanus* elicuiſſet, & priùs oculis tuis manibusq. obtuliſſet? eque ſcio quàm verum ſit, *candidum oui* gelu minùs, quam *luteum* concre- . Noui certè, aquam faciliùs quam oleum congelaſcere. Ita plurima priùs eſſent experimentis tentanda, & probè examinanda, quàm vt fidem adeò m priſcis artium doctrinarumq. magiſtris noſtris adhiberemus, & ſæpè ndubitatis, incerta acceptaremus, ex quibus in abſurdiora lapſus longè ſsimus conſequitur.

Respondetur Ariſtotelis experimento probantis luteum eſſe quid terreum.

Chymicorum Vulcanus verè ſeparat heterogenea, copulat homogenea.

Difficile eſt creditu candidum oui minus gelaſcere quàm luteum.

erùm vt vt rationes vtriuſque Scriptoris antiquißimi, tales ſint, quæ horũ pulos ad idem prorſus ſentiendum ſuauiter inducere, ne dicam vafrè ſe- re potuerunt; vna tamen ſedula obſeruatio, ex *pulli* naſcentis in ouo ana- facta, has omnes peſſundat atque proſternit, quæ hæc ipſa eſt, quam quamplures alias *Aquapendens* quoque adducit, mihi autem ſemper ſola cit. Per *albumen* videlicet æquè, atque *luteum* venulas diſperſas ſangui- ſſe, quæ omnes in ramulos maiores deſinentes, in truncum cunctæ de- ampliorem, qui *ductum* conſtituit *vmbilicalem,* terminentur, per quem is in animalculi *hepar* deriuetur. Quid igitur dicet quiſpiã, tibi aduerſus viros animi eſt, quiduè ſtatuendum æſtimas? Hoc ipſum, inquam, ego iamdudum, antequam de *Aquapendentis* opuſculo, hac de re conſcrip- icquam mihi innotuiſſet, diligentiſſimè obſeruaui. *Pullum nempe ortum x chalaza ducere,* quam *Itali la Galladura, Germani* aptiſſimè *den vogel,* hoc *m* vocant, quòd ex hac *auis* enaſcatur. Quæ particula inter *&* *vitellum* & *n, grandinis,* aut *margaritæ* maiuſculæ, & oblongiuſculæ formà, colloca- & diuerſam paulo ab albumine ſubſtantiam, duriorem nempe, & te- em adepta eſt, & quam ob id, qui cibis parandis ſtudent, dum aut m cum *ouis* miſcent, aut aliud quidpiam eſculenti, ac liquidi ex ijſ- arant, ne impedimento ſit, ſeparare ſatagunt, quippe quæ ſedula agitatione, vix diſſoluatur, niſi *ſalem* huic aut *ſacharum* aut *acetum* tur.

Vnicà experientià Ariſtotelis, & Hippocratis rationibus reſpondetur.

Quid author in hac controuerſia ſentiat. Pullum nẽpe ex chalaza ortum ducere.

ue ex hac, & non alia parte, ſiue *albi* ſiue *lutei, auem* ſeu *pullum* generari xi, quando *gallinæ* ſubditum, tertio poſt incubitum die, *ouum* effregi. enim ibi, vbi *chalaza* fuerat, carneam quandam maſſulam, *formicæ* gran- nagnitudine, informem adhuc, & in qua nihil aliud videre & diſtin- oteram, quàm humores *oculorum, cryſtallinum* maximè, inſtar minutiſſi-

Quod viuo experimento comprobatur.

Forſan caput primò formari incipit in pullo.

mæ *lenticulæ* iam condenſatum quoque, ac tranſparentem. Ita vt forſan a
dum haud fuerit, ſi quis dicat,in *auibus* ſaltem, *naturam* à *capite* ac *cerebro*
quàm à *corde* fabricam ſuam ordiri. Quamuis, quia etiam in bene for
pullo, *cor* puſillum admodum eſt, hìc forſan adumbratum, ſed nondum ita p
ctum fuit. Erant autem in hoc *albumen* & *vitellus* integra adhuc, ac pr
incorrupta. *Aquapendens pullum pulicis* magnitudine ex *chalaza* natum v
Quod iam de *corde* ac *oculis* dixi, ex *pulli* ſectione confirmatur, ex *ouo* eruti,

Quid in pullo repertũ quod tredecim diebus ſub gallina fuit.

tredecim diebus gallina fouerat. Eò enim aperto, omnia formata mem
interna, & externa conſpicua fuerunt, *pulli* longitudo auricularem digi
æquabat, ad quam vix peruenerat *humanus fœtus* ſexaginta dierum, aliàs
viſus & pictura apud me expreſſus. Humor *cryſtallinus* in hoc magnam e
lentem referebat, & mole ſua *cor* ipſum duplo ſuperabat, hoc enim habeba
guum valde, ac rubicundum, quo paulo maius ſolummodo, *hepar* erat.

Declaratio primi oui quod ſupra in icone exhibitũ fuit.

Quod autem in icone ſuperiùs, *ouum*, cum ſuo *pullo perfectiore* proſtat,
ipſum eſt, cuius deſcriptionem iam dedi, hoc libro folio 654. quando de
bilico Apri Mexicani, ſermo mihi fuit, quo lectorem meum, ne magis ip
onerem, mitto. Inueniet enim ibi, *albumen* æquè atque *vitellum*, ſanguir
in ſe continuiſſe, cum rupto *ouo*, ſtatim (ceu lotura carnis eſſent) *reliquia*
minis effluerent. Situs etiam *pulli* huius, cum oculis ſubijciatur, hìc plu
haud verbis eſt explanandus.

Secundæ iconis explanatio.

Alterum verò, quod hìc ſub imagine expreſſum eſt *ouum*, *pullum*
planè magnitudinis propoſitæ, in ſe gerebat, poſt hoc eſt primum artic
ſaltem auricularis digiti longitudine attingebat, incubitum, quem non niſ

Pullus huius oui vixit & omnia mẽbra formata habuit & erat octo dierũ.

diebus *gallina* ipſi præſtiterat. Rupta oui obtuſiore parte, ſimile ſpat
vacuum fuit viſum, quale in altero iam ouo perfectioris *pulli* fuit de
tum. Lacerata etiam, quæ ſub hoc ſpatio eſt, pellicula, duo in conſpect
confeſtim venere puncta nigricantia, grandia, & prominentia, *oculi* v
licet huius *pulli*, in *capite* valde magno, & quod magnitudine ſua, re
totius corporis molem æquabat. Et cum eſſet tam minutum animalcul
mirabile tamen fuit, hoc ipſum vixiſſe, pedeſque, & alas iam bene figu
mouiſſe. In hoc quoque *ouo candidum* erat ſanguineum & *luteum* venuli
bentibus conſperſum, ſed maiore hæc quantitate, & veluti permixta, nec
diſtincta bene apparebant, vt in perfectiore videre contigit. Debebat prol
Ariſtoteles pullorum ex *ouis* primam formationem acutiùs introſpicere, ſic
chalazis, quas *Gaza* vertit *Grandines*, munus ſuum quod in generatione
præſtantiſſimum, non inuidiſſet, quod tamen his verbis 6. Hiſt. an. cap. 2.

Ariſtoteles male a generatione pulli chalazas excluſit.

Grandines autem dictæ, quæ initio vitelli adhærent, nil ad generationem confe
quanquam aliqui ita non exiſtimant. Fuerunt ergo *Ariſtotelis* tempore quoq
qui hanc nobiſcum veritatem agnouerunt, quos ipſe deceptos potiùs autu
uit. Sed quia *chalazæ albuminis* ſubſtantiæ ac colori ſimiliores ſunt, quàm v
li, ideo forſan quis *Ariſtoteli* magis, quàm *Hippocrati* hac in lite fauere poſſ

Author ad finem properat.

Ab ouo vſque ad mala, antiquum eſt verbum, hoc eſt à principio ad fi
nunc tendimus, quod priſcis vſus eſſet hominibus, ab *ouis* plerumque
ſuos auſpicari, & *malis* ſeu *pomis* cænas claudere. Et nos enumerata a

VI

oui & *pulli* hiſtoria à gallina perfectè excluſi, ad finem quoque
erabimus.

ſt autem hæc: quam non ingratam fore exiſtimo rudioribus, qui ſimilia
rimenta, nec tentarunt, nec viderunt. Cum itaque ouum quoddam, in
pipientem audieram pullum, aperirem, & quidem parte oui obtuſiore,
generatio in *chalazæ* corpuſculo inſtitui ſolet, reperi imprimis aliquantiſper
terna parte foras ruptum corticem, non tamen, vt ibi vllum foramen,
quod aer intromeare potuiſſet, appareret. Notandum autem, hoc loci ſpa-
à cortice ad ipſam pelliculam, qua auis obuoluitur, aere aut vaporibus
ere plenum, vnde abſque externi vllius aeris ingreſſu, auis ex hoc reſpira-
vocem emittere valet, quando roſtello ſuo, illam, qua clauditur, pelli-
n rumpit, & in hoc ſpatium roſtellum ſuum protrudit.

Completi generati pulli hiſtoria.

olui autem, quod in nullo alio tentaueram *ouo*, durum & externum corti-
vndique deglubere: quo detracto, & cum hoc ea ipsà, quæ immediatè
m ſubtenditur, pellicula; quando ad locum illum perueni, vbi ipſum ani-
ulum cubat, hoc eſt, poſt illud ſpatium inane, non potui cum duro cor-
molliculam illam membranulam, veluti prius factum tamen fuerat, de-
re, vt quæ valde tenaciter alteri cuidam pelliculæ adhæreſcebat, quæ
n fœtum ambibat, atque vndique ita claudebat, vt ne minimum aeris
, aut penetrare ad pullum valeret.

Chorion in quo iacet pullus.

æc autem interna, ipſum fœtum videlicet *obuoluens pellicula*, meo quidem
io fabricata fuit, ex ipſo *oui albumine*, non *vitello*: hic enim ab hac remotus
aratus ſemper, ſuà incluſus membranula cernitur. Hæc itaque obuol-
membrana, ac veluti *chorion*, vt dixi, ſine vlla læſione integra erat, & in-
nc conſtitutus *pullus* ſuo ſitu naturali iacebat: capite nempe, intra alas
des recondito, niſi quòd in hoc nonnihil à ſuo loco dimotum caput eſſet,
lo nimirum verſus illam partem, vbi ſpatium vacuum eſt, protracto.
derat itaque dictam pelliculam apice roſtelli ſui *pullus*, vt ex ſpatio illo
ſufficientem attrahere, pipire, & corticem oui interiùs pulſare, rumpere,
i exitum parare poſſet. Non eſt autem dubium, quin cum hoc motu, &
s atque roſtri agitatione & impulſu, ſubſequi debeat pellicula fœtum in-
ns, alioquin debebat largius multo foramen auicula moliri, quò poſſet &
m ſuum, & tam magnum caput exerere, vt ad corticem pertundendum
raret, cum ab hoc diſtet caput pulli ſpatio tranſuerſi digiti.

Vnde hæc pellicula fit generata.

Vnde aerē in ouo pullus trahat.

vt ad membranulam hanc, quæ fœtum circundat, redeam, effracta hac,
pullum ſitu illo iam deſcripto, ſine vllo commeatu cubantem, hoc eſt,
vitello & *albumine*, abſque ſanguine, & vllis humoribus, & excrementis.
membranula intus ſolummodo fuit ſanguine oblita; *vmbilicus* illi adhuc
eſcebat, ſed tam craſſus, ac longus minimè erat, vt in altero pullo reper-
t. Hic enim pullus iam maturus & idoneus erat, vt exiret, & ob id to-
ium nutrimentum abſumpſerat: alter autem duos forſan dies adhuc na-
i ſuæ deſtinatos reliquos habebat, quē quidē pullum vltimum vix vita-
iſtimaui, quod violento quodā modo, detracta ipſi veſte in qua latebat,
ſci curauerā. Vixit tamen, & ſuperſtes diu fuit, quod iam iam ſua ſponte

In hoc ouo nec album nec luteum poſt perfectum pullū fuit.

excludi debebat. Quem ideo etiam pipientem audiui, quod alij tamen præſtant, in quibus nutrimentum omne nondum eſt abſumptum. P[…] etiam integerrimo oui cortice, quando ad tempus excluſionis pertige[…] Poſſet forſan hinc argumentum non nauci duci, qua ratione planctus & […]tus puerorum nonnunquam in vtero materno auditus fuerit, cui ſpecul[…] & ego aliquando operam dedi, & olim forſan de hoc aliquid commenta[…]

Integro etiam ouo pipiunt pulli.

In anatrinis ouis ac pullis hoc notaui (ſolent autem hi pulli poſt qua[…] heptomadem & gallinacei poſt tertiam excludi) poſt quartam etiam ſep[…]nam emortuos in ſuis ouis, abſumpto omni penitus albumine remanente in forma paruæ pilæ ſeu globuli, adhærente vmbilico, conſiſtentiæ non […] tenacis, & obducto ſuà proprià membranulà, qua diſceſsà effluxit vitellu[…]

Anatrini pulli quot diebus perficiantur.

Hoc ideo contigiſſe arbitror, quod exitum moliti fuerint ante perfect[…] & abſolutæ periodi tempus, & priuſquam intra corpus alimentum omne […]tura ſibi deſtinatum abſorbuiſſent. Et ſi aliquà coniecturà hic mihi vti f[…] dicerem, *albumen* priùs *vitello* abſumi, quod in aliquot etiam *gallinaceis* […]peri verum eſſe, quoniam *albumen* cum ſpermaticis partibus, *oſſibus* dico, *ca*[…]*ginibus, neruis, membranis*, atque huiuſmodi minùs ſanguineis, & albican[…] potius, maiorem habet conuenientiam, quas neceſſitas requirit, primò […]nium veluti baſes totius animantis, nutriri, & augeri, quàm cum illis ſa[…]neis, quas *carnes* & *parenchymata* vocant Medici, veluti ſunt *muſculi*, *hepa*[…] *renes* & ſimiles, quæ poſtremò tandem accreſcunt & augmentantur, ex a[…] *vitelli*, qui facilè in ſanguinem conuertitur, & propterea vltimo demum intra corpus ſuccedit. Verùm hac de re liberè quęque philoſophari perm[…]

Quas partes nutriat albumen, & quas vitellus.

Sed quod iam ſubiungo, conſideratione digniſſimum cenſeo, quòd […] *pullis* viderim, ex *vaſis vmbilicalibus* aliquot, intra ventrem ad *arterias* […] ſurculos ſuos porrigere. Quid igitur hìc dicendum erit de *ſpiritibus vita*[…] Signum enim ita aliquod elucet, quaſi hi extra generentur, vt fit in *hu*[…] *fœtu*, & ad arterias illas deſcendentes elaborati deferantur, altera autem […]tio ſanguinea ad *hepar* corriuetur. *Luteum*, quod hìc ſimplex erat, in alic[…] diuiſum offendi: an autem ouum ob id *geminos vitellos* habuerit, ig[…] equidem. Hoc interim ſcio, neque *duplicem pullum*, neque quatuor *pedibus* […] quod contingere in bipartito luteo aſſerunt, propterea enatum fuiſſe. […] pro certiſſimo mihi relatum fuit, *gallinam* quandam, *oua* omnia ſua cum *bus vitellis* peperiſſe, ex quibus ſimpliciſſimi ſaltem pulli procreati fuerin[…]

An ſpiritus vitales in ouo extra pullum generentur.

An duo lutea faciant duos pullos.

Noui & hoc ex fide dignorum relatione, quod vbi *Phaſiani* maſculi, *g*[…] noſtratibus in coitu ſuperueniunt, ex earum *ouis phaſianos* quidem excludi omnes eiuſdem prorſus coloris, qui in *gallinis* fuit. Hos *phaſianos* hinc […]tos, tam maſculos quàm fœminas, *mulorum* inſtar, ſteriles euadere, neque […]pliùs fœtificare. Habui domi meæ *gallinam* nigram, quæ variatis figuri[…] magnitudine, oua protulit, modò nana, *Iuglandem* nucem vix æquantia, n[…] tam grandia, vt *anſerina* eſſe cenſuiſſes, aliquando ouiformia, non raro om[…] rotunda, in medio ſui ſubinde contorta, ſimul quoddã naturalis formæ, & […]gnitudinis, ſed cortice molli, in parte acuta habens appendiculam, inſt[…] *teſtinuli*, longitudine & craſſitie minimi digiti alicuius *infantis*, in medio […]

Quid fiat ſi phaſiani cũ noſtris gallinis coeant.

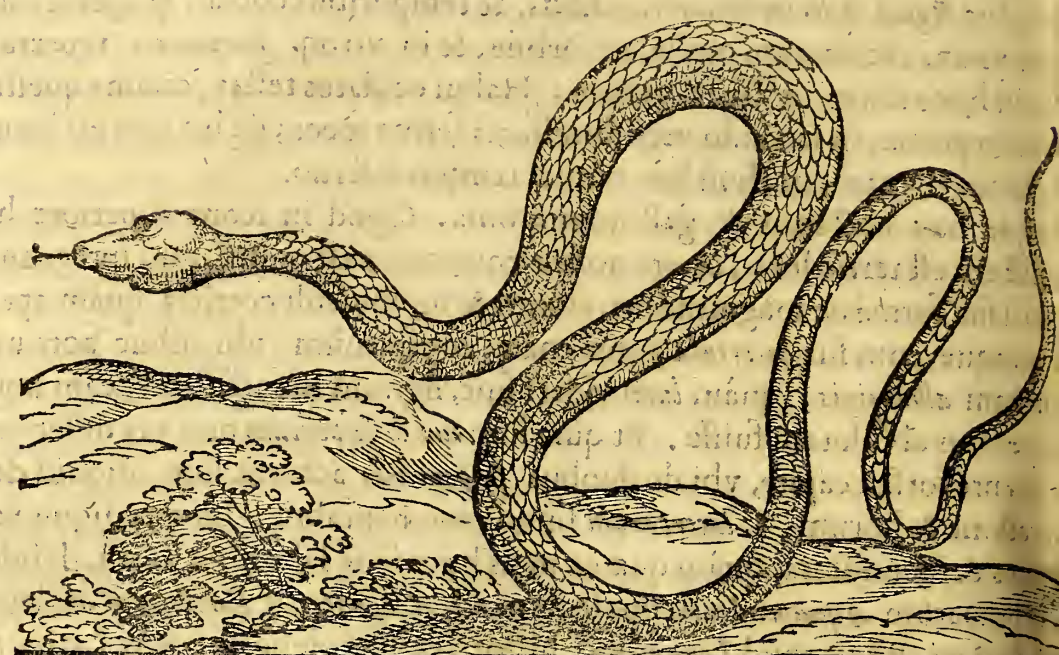
Oua diuerſarum formarum ex eadem gallina authoris.

caua[…]

m, vt prorſus inteſtini particulam credere aliquis potuiſſet. Et ab amico
dam pro certiſsimo habeo, ſe à *gallo gallinaceo* quatuor *oua* enata,
ar *columbinorum* conſpexiſſe & vnum horum in acutiore ſui parte con-
Oua gallus peperit.
ım. Dicam & hoc, vix fidem apud aliquos reperturum, veriſsimum
en, hìc *Romæ* duo in diuerſis ædibus, ac temporibus cocta, & aperta *oua*,
ım vnum, & alterum molle, ac ſorbile, & in vtroq. *ſcorpionem* repertum
e, in hoc viuum, in illo mortuum. Habui oculatos teſtes, etiam equeſtris
nis in primo, in ſecundo verò familiares ferme meos; de his non eſt locus,
c latiùs euagari, in aliud hæc omnia tempus reſeruo.
tque hæc hactenus de gallinarum ouis. Quod in icone ſuperiore hìc
nctum eſt tertio loco, *lacertæ* noſtræ communis eſt ouum, tam integrum,
rali ſuâ formâ ac magnitudine, album & molliuſculi corticis, quàm aper-
Paruū ouū in icone exhibitum eſt lacertæ.
quoque, cum ſua *lacertula* intus enata, conſpicuum, vbi adhuc portiun-
m tam *albuminis*, quàm *lutei* videri fuit, ſignum manifeſtum, eam non-
penitus abſolutam fuiſſe. Et quia hæc *oua* à *ſerpentum* ouis vix differunt,
Hæc nondum fuit perfectè genita.
quente forſan capite, vbi de duobus *ſerpentibus* acturus ſum, aliquid de
ratione & horum, & *lacertarum* ſimul commentabor. Interea ſiquis vti-
agis & iucundiora, quàm quæ ex meis hucuſque laboribus attuli, deſide-
is præfatum *Aquapendentis* opuſculum adeat ſuadeo, & *Encomium oui* legat
His nondū contentus videat Aquapendentem. & Erycium Puteanum de encomio oui.
ij *Puteani* Regij apud *Louanienſes* hiſtoriarum profeſſoris, viri Latinè ac
cè eruditiſsimi.
e *ſtellione* præterea quid ego hìc dicam, quod dictum iam pridem non fuit?
erio de hoc animali eadem prorſus apud omnes. Sic libri & ſinuoſa vo-
ina creſcunt, quæ à pleriſque tranſcribuntur potius, quàm proprio marte
Author de ſtellione nil addit amplius iā pleraq. ab alijs dicta.
ponuntur. Inter recentiſsimos tamen videri poteſt *Ioannes Buſtmantinus de*
ilibus ſacræ Scripturæ. Nos qui naturalia hìc potius, quàm alegorica, ana-
ca & alia, quæ fabulas ſæpe ſapiunt, proſequimur, ab *ouis nunc ad mala* per-
mus. Et ſi non *cibum ſolidum philoſophis* conſummatis dedimus, *lac* ſaltem
licinæ noſtræ alumnis inſtillauimus.
tque ne paginæ quod reliquū eſt, nobis pereat, & vt dici ſolet *dies ſine linea*
, hìc *corollarij* loco, hoc mihi olim à *puero* problema propoſitū ſubijciam.
cere nimirū poſſem, vt ouum obtuſiori ſui acumini inſiſtens, erectum in menſa ſtaret?
Problema rarum & iucundum de ouo erectè ſtante.
eſt hiſtoria *Columbi noui orbis* repertoris, cum æmulis hoc ipſum ſuis, pro-
ſſet, cumque nemo ipſorum hoc effectui dare poſſet, impingens ille *ouum*
Columbus idem olim propoſuit.
te menſæ, & planum ex rotundo reddens, præſtitit, quod promiſit. Ve
men, quod iā dicā, *ouo integro, & in ſua forma naturali permanēte fieri debebat.*
Sed hoc noſtrum plus habet artis
q. ego hìc me victū faterer, arrepto puer ouo, egreſſus cubiculū, regreſſuſq.
oci cauſa) ſe neſcio quæ carmina *ouo* obmurmurare debuiſſe, effecitque,
Author quomodo hoc fieri deberet mente penetrauit. Et effectui ſtatim dedit.
erectum, nec vllam in partem inclinans perſiſteret. Hoc vt vidi, vt, qua
ione fieri deberet, ſpeculatione ſum aſſecutus. Quare aliud ouum petēs,
ſimiliter, illudq. ipſum multoties motu agitans, donec exiſtimaſſem, tam
quàm *luteum* eius ex illa conquaſſatione inter ſe confuſa & commixta
cum aliorum admiratione & pueri riſu, idem quod puer fecerat, probè
itatus. Cauſam huius rei ſi velit quis, facilè indagauerit.

I Z T A C

Serpens nouæ Hiſpaniæ quadricolor.

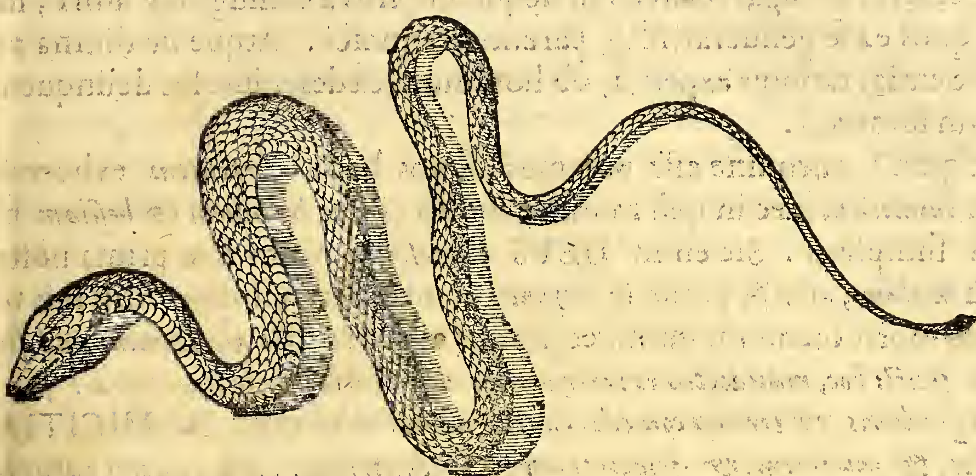
IO. FABRI LYNCEI DESCRIPTIO.

MAGNVS hic eſſe ſerpens videtur, in quo quatuor v
dicta elementa propemodum repræſentata elucent.
in ſquamis caudæ, quæ tota ignea, ſeu rubra eſt, qua
partis quartæ ad totum corpus, proportionem obti
Subſequitur ventrem verſus *portio area*, alba nempè,
& ipſa quarta totius animalis eſt portio. Poſtea eſt
aquea, hoc eſt, quæ cæruleum maris colorem, *mari*
vocatum, æmulatur. Sed hæc vix quartam reliqui corporis partem conſti
Demum *terram* referre, ipſum caput videtur, minor, breuiorq. totius por
coloris ſubfuſci, cum cæruleo quodammodo mixti. Atque in capite quic
cum exigua colli parte, ſunt omnes quatuor denuo colores mixti. Nam t
pora ſunt flammea. Occiput conſtat ex tribus magnis ſquamis, ceu lo
quibuſdam, contextum, coloris aerei. In fronte aliæ duæ ſquamæ, aer
marini coloris apparent. Omnes hæ ſquamæ, lineà quadam nigricante,
medium dorſi, ad caudæ rubedinem vſque, eàque fuſcà excurrente diuid
tur, ſecanturque. Circa os ſubfuſcus eſt color. Oculi lucentes admodum
luteo colore conſpiciuntur. Nares ſunt apertæ, & biceps lingua exerta ter

NEX

NEXBOA de Quanquecholla

Serpens bicolor Mexicanus.

IO. FABRI LYNCEI DESCRIPTIO.

VIDETVR non paruus eſſe ſerpens. Annotatio enim, quæ in autographi margine proſtat, hoc ipſum linguà Hiſpanicà innuit. Quòd ſerpens hic palmos longitudinis habeat octo, latitudinis verò ſiue craſſitiei duos. Additur autem, quòd plùs adhuc creſcat. *Color* duplex ſaltem eſt, ex *ſubfuſco* & *albicante* commixtus. Caput ſatis eſt magnum. oculos oſtentat viuidos, nigricantes, & quod in alijs album bumen, hìc viridem præſefert colorem. Linguam itidem exerit bifidam, n pictor in tabella hac tamen exprimere oblitus fuit.

SCHOLIA EIVSDEM.

Horrendus aſpectus, dirum venenum, fœdiſſimus color, tremendus ſibilus, linguæ vibratio, dentium exertio, oculorum fulgor, capitis tio, caudæ flexio, motus agilitas, ſquamarum aſperitas, corporis to- lenique, in gyros, atque orbes conuolutio, & immanis quædam eiuſdem rarò immenſitas, abominabilem nobis non viſu modò *Serpentem* reddunt, nenti quoque noſtræ, hæc ſaltem cogitanti, terrorem incutiunt, & pauo- quodammodo phanaticũ imprimendo, cor ipſum lancinant, configuntq. propter res mira adeò videri non debet, ſi *terra* quoque (vt *Plin.* lib. 2. c. 62. t) ſenſibus licet deſtituta, quam ſupra in *Apro* meo *Mexicano*, ex *Macrobio* am matrem & *bonam* ideò *Deam* à priſcis illis Gentilibus appellatam do- quoniam *hac naſcentes nos excipit, natos alit, ſemelque editos ſuſtinet ſemper,* uiſſimè complexa gremio ſuo, à reliqua natura abdicatos cooperit. Si *terra*, in- n, creaturis alioquin omnibus benigna, & benefica, *Serpentem homine per-* on ampliùs recipit, pœnaſque etiam inertium nomine exigit. Atque vel hinc maternæ venerationis cognomen adepta fuit.

Serpentum facies etiã virum fortem pertere refacere videntur.

Terra benigna mater, vbi hominem percuſſit ſerpens, non amplius in tra ſua hũc viſcera recipit.

Aelia-

Præter Plinium hoc Aelianus quoque teſtatur.

Aelianus hoc ipſum ratiſſimum habet, & *Lybicis* atque *Aegyptijs* teſtibu
firmatiſſimum: *Serpentem*, quæ hominem interfecerit, idcirco terræ gre
ac latebras ſubire non poſſe vlteriùs, quòd hæc in exilium illam eic
vnde errare, & vagari eam cogi, neque ampliùs à coniugibus adiri, nec
illis, quos ex ſe genuerat, filijs, parentem agnoſci. Atque ſic diuina an
prouidentia, rationis expertia, ob hominum cædes, aduerſus delinquente
dictam ſumere.

Inimicitia hominis cũ ſerpẽte ex ſacris Biblijs clara eſt.

Et quid? mirumne eſſe putemus, ſi nos hodie *ſerpentem* exhorreſci
Cum *inimicitia* hæc in ipſo mundi exordio, inter *hominem & beſtiam* ha
tium ſumpſerit. Sic enim DEVS *Geneſeos* 3. Cùm *Eua* prima noſtra
malũ *malum*, aſtu & perſuaſu *ſerpentis* comediſſet, nobiſque filijs ſuis om
malum morte luendum intuliſſet, *ſerpenti* maledixit. *Et ait Dominus ad ſerp*
Quia feciſti hoc, maledictus es inter omnia animantia, & beſtias terræ: ſuper
tuum gradieris, & terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ. INIMICITIAS
inter te, & mulierem, & ſemen tuum, & ſemen illius, ipſa conteret caput tuu
tu inſidiaberis calcaneo illius. Scio hìc quoque, ac firmiter credo, per *fam*

Beatiſs. Virgo MARIA contriuit per ſemen ſuum caput ſerpentis.

hanc, maximè *Beatiſſimam Virginem* MARIAM æquiorem nobis *Euam*
ligi, quæ per *ſemen* & cum *ſemine* ſuo IESV CHRISTO, contriuit
Diaboli, antiqui illius *ſerpentis*, hoſtis noſtri infenſiſſimi. Verùm hæc e
cancellos meos preſentes. Quæ veneror & ſileo.

Quomodo de venenis ſit tractandum.

Poteram igitur & ego hanc de *ſerpentibus* ſcriptionem ob antiquiſſim
odium miſſam facere, & venenoſis his beſtijs longum vale dicere. Ve
quoniam *venenorum* doctrina non ideo ſcienda eſt, vt damnum, vel nob
proximo noſtro hinc inferamus, ſed ob id magis addiſcenda, vt noxam pe
ſtes nobis illatam, aut inferendam auerruncemus, ideo & hìc per veneno

Plinius malè putat venena à Tellure producta ideò fuiſſe vt nos ſponte interficiamus.

campos nonnihil expatiari licebit. Quamuis *Plinius humano* minimè, nec
ſtiano more hoc intellexerit, propterea exiſtimans à *tellure venena* nobis pr
cta, & ſubminiſtrata fuiſſe, quaſi hæc noſtri miſerta, etiam maioris eui
doloris, & vitæ in anguſtijs collocatæ noſtræ, abbreuiandæ causà, per ve
ipſa, miſeris hominibus remedia generare, & ſolatia voluerit. Sic enim
iam laudato ait: *Quin & venena noſtri miſertam* (terram) *inſtituiſſe credi*
ne in tadio vita diræ famis mors, terræ meritis alieniſſima, lenta nos conſumerit
ne lacerum corpus abrupta diſpergerent, ne laquei torqueret pœna præpoſtera;
ſpiritu, cui quæreretur exitus: ne in profundo quæſita morte, ſepultura pabulo
ret, ne ferri cruciatus ſcinderet corpus. Ita eſt, miſerta genuit id, cuius fac
hauſtu, illibato corpore, & cum toto ſanguine extingueremur, nullo labore, ſ
tibus ſimiles: qualiter defunctos non volucris, non fera attingeret: terræque ſ
retur, qui ſibi ipſi periſſet. *Seneca* noſter ab hoc *Pliniano decreto* non facit alien

Seneca videtur hoc ipſum ſentire ſapientẽ ſibi poſſe vitam eripere.

ſapientem ſuum, epiſtola LXX. Vbi cum vitam nauigationi comparaſſet, &
annis noſtris, non aliter fieri dixiſſet, atque in mari, vbi *terræque vrbeſq. reced*
& tandem nobis ventum ſit ad generis humani finem. *Scopulum illum eſſe*
quit, *dementiſſimi putatis? Portus eſt, aliquando petendus, nunquam recuſan*
Itaque ſapiens viuit, quantum debet, non quantum poteſt. Si multa occurrunt
ſta, & tranquillitatem turbantia, emittit ſe: nec hoc tantùm in neceſſitate vltima
ſ

n primum illi cęperit ſuſpecta eſſe fortuna, diligenter circumſpicit, nunquid illo die ndum ſit. Nihil exiſtimat ſua referri, faciat finem, an accipiat: tardius fiat, tiùs, non tanquam de magno detrimento timet. Epiſtola quoque LXXII. *em* inter indifferentia collocat. Et epiſtola itidem LVIII. *At ſi inutile mi- ijs eſt corpus*, inquit, *quid ni educere oporteat animum laborantem? & fortaſſe ante quàm debet, faciendum eſt, ne cum fieri debeat, facere non poſſis: & cum periculum ſit malè viuendi, quàm citò moriendi, ſtultus eſt, qui non exigui tem- nercede, magnæ rei aleam redimit*. Verùm qui in CHRISTI *ſeruatoris* no- *chola* fuerunt educati, ſaniorem de *Morte* mentem & doctrinam ſunt i, non fugiendam hanc quidem, quando DEVS, & *Naturæ ordo* nos it. Sed nec temerè quoque ſibi ipſi eandem inferendam, & ſuimetipſius icidam euadere, ſi etiam *fortuna* diris nos omnibus exagitare ſuis tentaret. quę noſtra non eſt, ſed à DEO nobis cōceſſa, vitā perdere haud valeamus amuſq. Inſignis profectò DEI benignitas, & non niſi ipſo, ceu *ſummo bono* iſſima in nos miſeros homunciones collata eluceſcit, in quos, cum mini- etiam venenoſis animalculis vis ſit, iram ſi velint, ſuam exercendi,

Dum læſa venenum
Morſibus inſpirant, & ſpicula cæca relinquunt;

tque è vita non raro nos ipſos tollendi: eadem tamen morti, quam nobis entiâ ſuâ inferre tentant, remedijs poſtea ſuccurrant, & antidotum rſus venena ſua, ſic iubente diuina gratia, porrigant. (Dei in homines ſumma beneficentia.)

on defuerunt enim præſtantiſſimi viri, qui cum ſedulò *magnalia DEI*, & *ræ ſecreta* perſcrutarentur, in hanc venerunt opinionem. *Nullum vene- n eſſe animal, quod veneni ſui antipharmacum ſimul ſecum non circumferat*, & in enere bonum ſit, dumque homini eſt venenum, alteri ſæpe animali ali- um præbeat, & remedium, quin ipſi homini quoque aduerſus ſuimetip- irus, ſalutarem medelam adferre poſſit. Prius confirmant *aranei*, qui *as* alunt, cum nos interficiant, & ab alijs auiculis ægris deuorati, humoris gni, & morbifici purgationem, cum ſalute moliuntur. *Buſones, qui tactu a fœdant immundo* à *ſerpentibus* tamen vorantur, Attamen; (Quod animalia quæ venenant, etiam antidotum prębeant. Horum animalium catalogus. Horum aliqua nutriunt alia animalia.)

Hi quorum furiale malum, citò membra pererrat
Omnia noſtra; à Ciconijs & *Ceruis* innoxiè rurſus deglutiuntur.

ſteriora ad exempla *Apes* pertinent, quarum aculeum *mel* ſanat. *Buſonius* n capite *buſonis* vt aiunt repertus, huius venenum infringit. Et ſiccus *buſo* rſus virulentam *buſonis* vrinam impoſitus iuuat, quem etiam peſtilenti- ubonibus admotum noui, qui cum venenum extrahit, tunc quoque in- ſcit. Sic prouerbio tritum eſt, non niſi *pilis rabidi canis*, vulneri ab hoc impoſitis, rabiem arceri poſſe. *Iecur* huius toſtum & comeſtum, valde in em morſu laudant, ne æger aquam timeat. Ne *murium* vrina facultate a, carnem exedat, eorum cinerem inſpergunt. *Crocodili* adeps huius mor- rſanare dicitur. *Os ex corde cerui*, aduerſus venenum, quod in *cerui cauda* ſi quis hoc improuidens deguſtaſſet, præſtare volunt. *Serpentem axungia*, rum capita contrita, & vulneribus à ſe homini immiſſis, impoſita pro- perhibentur. *Scorpionum oleum*, vel ipſum contuſum *Scorpionem*, huius (Alia homini etiam ſunt remedio.)

vene-

venenoſæ punctura occurrere poſſe, lippis notum eſt, & tonſoribus. E obſecro celebritatem ſuam *Andromachi theriaca*, decantatiſſimum antid nunc æquè atque olim *Imperatoribus* cariſſimum, niſi à *viperina carne* ac fuit? Quæ non *viperarum* morſibus tantummodo, ſed omni prorſus ve ſiue ex *plantis*, ſiue ex *animalibus* alijs, ſiue ex *metallis* inferatur, ſumm *Medicorum* conſenſu, & applauſu propinatur.

Quid author per Theriacam præſtiterit.

Et quamuis vino vendibili non ſit opus ſuſpensà hederà: attamen, qu huc pertigimus, quid ego per *Theriacam* præſtiterim, in ſyndrome morb quadam propemodum deploratorum, in depellendo nimirum *viperino* v vel in iuniorum gratiam medicorum huc referre non pigebit. Venera 1603. circa finem Iunij, ad *Noſocomium* noſtrum *S.Spiritus*, veſpere, ex r ribus quidam, quem circa meridiem extra *vrbem Vipera* momorderat, in ſtræ manus digito prope medij articuli nodum. Miſer hic perterritus, nec quid facto opus eſſet, conſideraret, ſubitò ori digitum admouens, exugere tentat,

A vipera morſus quomodo reſtitutus ab authore fuerit.

Et ſic peſtifero ſua polluit ora veneno.

Vnde *labra* illico, atque *lingua* mirè intumuerunt, quin febris ipſa h nem apprehendit, factumque quod *Virgilius* cecinit:

Ac dum prima lues, vdo ſublapſa veneno,
Pertentat ſenſus, atque oſſibus implicat ignem.

Oruietani theriacalis confectio quid poſſit.

Quare *Oruietani antidoti* portionem cum *aceto* hauſit, ſed nihilo melius valuit, niſi quòd bis terue *vitellinam bilem* euomuerit quam quidem conf nem plebei homines plerumq. ſecum ferunt, à circulatore quodam huiu minis, ſic appellatam, *Theriacà* longè inefficaciorem, vulgo tamen vſi rem, ceu viliore pretio emptibilem. Itaque *meſſor* hic equo impoſitus, c veſperum ad nos defertur, & lecto committitur. Vocor ego, *faciem* rubi dam, & prætumidam intueor, *linguam* adeò excreuiſſe ſtupeo, vt *os* ipſam ampliùs capere poſſet, vnde nec verbum quidem eloqui tunc valuit. E ipſius *animæ* ſalute, non minùs, quàm de recuperanda *corporis* valetudin citus, *peccata* ipſum ſua, ceu pernicioſa *animæ venena*, ſi quæ haberet, eu re priùs iubeo, ob idque confeſſionem impero, quam *Sacerdos* ad nutum fa interrogando excepit.

Horrenda accidentia in hoc ægro.

Remediorum ſeries quibus ſanatus fuit.

Interea hæc ego remedia procuro. Imprimis *Theriacæ* drachmam vn & ſcrupulum vnum *cornu ceruini* præparati, cum vncijs quatuor *aquæ Scorz* ſorbendam præbeo. Verùm hic ſcypho argenteo opus fuit eiuſmodi, cu ſtrum ſatis longum prominet, per quod violenter quaſi, *gulæ* intruſum, li rem infundi iuſſi alexipharmacum. Et cum *lingua* iam iam etiam putrila corriperetur, atque vlcerata appareret, hanc & *palatum* cũ *labijs* continuò in gi curaui ex *Theriaca* & *aceto* bene inuicem agitatis, per famulos noſtros ad muneris à me deſtinatos. *Cordi* ſimiliter inunctionem præſcripſi, ex cia vna *olei corticum citri*, per infuſionem facti, & drachma vna *Theriaca*. quoniam *manus* in tumorem erat eleuata, *brachioque* ſimul venenum com nicabatur, præcepi, vt manus tota vulnuſculis pluribus, per *lancettam Itali* ctam, ſiue gladiolum, quo venas incidunt, ſauciaretur, & *hirudines* aliquot

geren-

ur, quæ ſanioſum illum, & tabe manantem, ibique conculcatum ſan-
n exhaurirent, cui poſtmodum affectæ parti hoc fuit inductum lini-
ım, ex maiore parte *olei Scorpionum*, mediocri *Theriacæ*, & minore *aceti*
oſitum. *Brachio* autem, ne venenum ſurſum magis, magiſque ſerper-
limpidas *vitalis fontis* vndas tetra ac funeſta ſua labe pollueret, ex *Bolo*
ıia, & *albumine ouorum* ſimul agitatis, linteamina infuſa, imbibita & im-
fuerunt.

que hæc cura, nocte integra, per conſtitutas, vt eo loci fieri ſolet, vicarias
orum vigilias, repetitis ſæpiſſimè prædictis medicamentorum vnctioni-
a tranſacta fuit, donec manè ægrum noſtrum inuiſeremus iam hilarem,
nobiſque redditum. *Infantium* enim more balbutire incipiebat. Fue-
uatuor tunc *hirudines* venis hæmorrhoidalibus applicatæ, ob haud exi-
febrem, qua adhuc vexabatur. Veſperi bene loquebatur, comedebat,
triduo conualuit, lecto ſurrexit, ad ſolitosq. labores ſuos, rus conceſſit,
iam DEO, pro immenſa ſua bonitate dedit, qui morti vicinum, per ſalu-
na remedia vitæ ipſum poſtliminio reſtituiſſet.

Diligentia quæ ab aſſiſtentibus huic fuit ægro adhibita.

Hic DEO agitgratias pro ſecūda veluti vita.

biungam & ſequens medicamentum, ex *viperina* carne ſimiliter concin-
n, non vt minorum gentiũ medicis ſolummodo, ſed primoribus quoque,
Principum ſanitati conſeruandæ præſunt, gratificer. Hoc autem Illuſtriſ-
Franciſcus Maria Cardinalis de Monte, qui nobiliorum, & pretioſiorum,
quadraginta annos, medicamentorũ non modò collector indefeſſus fuit,
i per occupationes ipſi publicas licuit, proprijs etiam manibus, *chymiæ*
e magnus amator, & admirator, qui & me quoque aliquoties de his diſ-
tẽ libentiſſimè audiuit, & honorificè excepit, eadem elaborauit, & gratis
odũ pauperibus æque, atque ditioribus ægrotis, diſpenſauit. Hic inquam
ã remediũ ſecretum, nec auro redimendũ, ante annos hos quatuordecim
unicauit Illuſtriſs. & Reuerendiſs. *Ioanni Godefrido ab Aſchauſen Epiſcopo
Bambergenſi*, poſtea quoque *Herbipolenſi*, atque ad PAVLVM V. *Matthiæ*
di Imperatoris Oratori, Patriæ meæ *Principi*, à quo etiam *Romæ* beneuolen-
è fui habitus, de cuius laudibus iam hiſtoriæ loquuntur. Ab hoc in-
latis mihi relictum fuit, vt quoniam *Franconiæ* noſtræ *viperæ* deſunt, vt
lis annis, harum carnes certo modo præparatas ipſi tranſmitterem. Inte-
ompoſitionem hanc, donec vel ipſe, vel *Cardinalis* viueret, occultam ha-
ı, & alto ſilentio premerem, quamverò publico nunc libentiſſimè com-
, cum vterque hic *Princeps* meliore vita fruatur. Sunt autem hæc ipſiſſi-
mpoſitionis verba, modusq.

Narratur aliud ex vipera medicamentum nobiliſſimum.

Hoc Cardinalis de Monte Epiſcopo Bambergenſi donauit.

Cardinalis huius encomium.

Epiſcopi huius Bambergenſis egregia facta hiſtoriæ loquuntur.

cipe *viperas* quot vis, cum ſunt in magno vigore, ijs caudam & caput
amputa, ne torqueri poſſint, & ſtatim proijce in aquam, ibique mori ſi-
Deinde excoria & exentera (aduerte autem, ne cyſtis fellis rumpatur,
ſi rumperetur, abijce totam *viperam*, nam felli venenum ineſſe volunt)
xenteraueris, exoſſa, carnem quæ reſtat, linteo bene ſicca. Poſtea reci-
em, ex furfure tritici, in furno bene coctum, non vſtum, & teſſellà cru-
s ſublatâ, excaua, tantum medullæ extrahens, vt carnem *viperinam* ca-
mox repone teſſellam corticis panis eò, vnde extraxiſti, & glutine facto

Medicamenti ſupradicti compoſitio veriſſima.

ex

ex farina & aqua, rimulas diligenter illine, & repone in furnum, done *rina* caro ſiccetur ita, vt contundi & in puluerem redigi poſſit. Cum ca ne ſicca erit, abijce panem, carnem ſerua, & pulueriza, & ex hoc pulu pilulas, ciceris magnitudine, cum *opobalſamo* orientali albo liquido, & o ſecundum artem Aromatariorum. Has pilulas tanquam rem pretioſiſſi ſeruato in lignea pyxide, in puluere *Cinnamomi*, vt humiditas arceatur. H pilulas tres qualibet ſeptimana, ſtomacho ieiuno, quatuor horas ante pr ſumi poſſunt, quoniam vitam producunt, bonam valetudinem, viſum, i tutem conſeruant, renes & vniuerſum corpus iuuant. Mirè venenis, pu nibus, catarrhis, & podagris reſiſtunt.

Et quoniam non Medicis ſolùm in arte & praxi prouectis, verùm & ty bus maximè ſcribimus, quibus vel librorum copia deeſt, vel vſus inopia o ideo modum, quo carnes *viperinæ* in quotidiano victu, ſi neceſſitas cogat, beantur, paulùlum delineabo. Eſt autem hic facilis nec magno apparat digens, quo Illuſtriſſimos quoſdam viros, in affectu cutaneo *lepræ* non abſ feliciſſimo cum ſucceſſu, vſos fuiſſe noui. Vt vernali nempe tẽpore, vel au nali, *viperæ* captæ, detruncatis capite, & cauda, & detracta pelle, exemptisq raneis, ſale nonnihil fricentur, in frigidam proijciantur. vbi tam diu relinq tur, donec moueri ceſſent, & moriantur. Hæ in fruſtula diſſectæ, vt in p factitari noſtris *anguillis* ſolet, quas *Romani* vulgò *ceriole* vocant, in aqua fin cum tantillo ſalis, & ſi placet *petroſelino*, ſi anethum fortè diſplicet, elixar Ex iure harum, iuſcula cum ouis, vel panis tritus, aliaue fercula præpara & carnes *anguillarum* more, ſimul comeduntur, ſemel vel bis quotidie, i ad dies quadraginta plerunq. continuatur.

Explicatur modus quo carnes viperinæ parantur & eduntur.

Scio & hunc modum, *Principibus* quibuſdam fæminis maximè de tioribus, vſitatum eſſe, vt ex iure & carne elixa, cum pulpa panis ſuba *pulli* & *capi* nutriantur ad plures dies, qui in cibos poſtmodum illis cedun omnia propemodum, quæ carnes comeſtæ, præſtare ſolent.

Alius modus pro delicatioribus.

Fuit autem hìc *Romæ* quidam, qui oculorum vſum perdiderat, ex carn *perinæ* eſu liberatus, alij ab impetigine & leproſa prurigine emundati, al niores præcipuè, acutiorem videndi aciem iterum adepti, alij reiuueneſc ſibi viſi fuerunt. *Dioſcorides* certè, *viperinæ carnes*, ait, *ſi coctæ edantur clariu oculis afferunt*..

Quem effectum viperinæ carnes eſu præſtiterint.

Sed res prorſus admiranda eſt, quod remedium hoc contra *Elephant* præſtans, caſu quodã inuentũ ſit, vt *Galenus* lib. 11. *de ſimpliciũ facultatibus* n perſuadet, quòd in meſſorum vinum ruri expoſitum, cum eſſet *vipera* vini diſſima, ijs inſcijs illapſa, ibique mortua, & extracta meſſores perterrefeci hi miſericordiâ moti, elephantiaſi correpto homini, in vicinia habitanti, il obtulerunt, rati expedire illi, potius mori, quàm in illa miſeria viuere. *At vbi bibiſſet*, inquit *Galenus*, *admirandum in modum ſanitati reſtitutus fuit: N tuberoſum omne illud cutis totius, non aliter quàm animalium à teſta mollitie nuncu torum malacoſtracon, tegmen decidit: quod autem reliquum erat, molle admodum paruit inſtar cutis cancrorum & locuſtarum, vbi extima teſta fuerit detracta*. H ſi verum eſt, & vnius illius vini potio, non repetitis itidem vicibus, hunc

Hoc remedium contra elephãtiaſin caſu dicitur inuentum.

aliun

n elephanticum, ſanitati reſtituit, cui ſcortum ſuum domeſticum, eiuſmo- num viperatum, vt interficeret eum potius quàm ſanaret, propinauit, vt Galenus memorat: miror mehercle, non parum, cur hodieque non vtan- Medici noſtri, tali libetiùs quæ vnica die expediri poteſt, curà, quàm vt qua- inta dierum ſpatio, & *carnes*, & *Trochiſcos* ſæpe *viperinos* quoque exhibeant. iomodo lethale virus ſuum *viperæ*, quod promptum in ore geſtant, vino communicauerint? Neque enim hìc imaginationis poteſtas, ſpernentis giam veneni, quicquam præſtare potuit, cum miſerrimi hi homines, ne- tes venenoſum animal vino mixtum fuiſſe, illud ebiberint. Voluit enim ius *prima ſingularium suorum parte, Tractatu de venenis*, animoſum illum em, animi generoſitate ſuperaſſe venenum, quod dubio procul, aquæ illi ntibus ſcatenti, ineſſe debuerat, quam ipſe intrepidus bibit tamen, cum eſertam, arenoſam, & ſiticuloſam *Lybiæ* partem, militem ſuum ducendo fortuna vnicum inueniſſet ibi fontem, quod lib. 9. *Lucanus* elegantiſſi- nis nobis hexametris deſcribit:

Cur Medici non vtātur potius vnica vini viperati potione, quàm tot diebus carnes præbēdo.

Quomodo Viperæ vino ſuum venenum communicent.

An confidentia poſſit elidere veneni vires?

-------- Inuentus medijs fons vnus arenis
rgus aquæ: ſed quem ſerpentum turba tenebat,
x capiente loco ſtabant in margine ſiccæ
pides: in medijs ſitiebant dipſades vndis.
ctor vt aſpexit perituros fonte relicto
loquitur, vana ſpecie conterrite lethi
dubita miles, tutos haurire liquores.
oxia ſerpentum eſt admixto ſanguine peſtis:
orſu virus habent, & fatum in dente minantur:
ula morte carent dixit, dubiumq. venenum
uſit, & in tota Lybies fons vnus arena
fuit, de quo primus ſibi poſceret vndam.

Videtur hoc Cato præſtitiſſe.

bauius, loco dicto, *Non ego certè bibiſſem illam aquam*, inquit, *refertam ſer- us. Aut confidentia Catonis tantum habuit roboris, vt debile dilutumq. aquis um infirmauerit, aut ſitibunda natura potentiùs mutauit.*

o, vt de me hìc aliquid quoque addam, ante biennium, æſtiuo tempore e ſub *canicula*, cum ſiti vexatus, gelidam ex æreo vrceo aquam auidiſſimè em, *Scorpionem* ſimul in os mihi illapſum magnum ſanè, ſed mortuū per- Quem vbi expui, nihil propterea animo turbatus, aquā nec reuomui, nec um vllum ſumpſi: cum certus quaſi ſecurusq eſſem, tantillum animal, nimè aquam veneno ſuo, quod pungendo potius, quàm eandem diluen- ittit, polluiſſe, aut ſufficiens haud quaquam certè fuiſſe, per tantam pu- quæ copiam diſperſum, vt interimere me potuiſſet. Exiſtimo tamen, aqua illa venenata fuiſſet, nihil, aut parum ſaltem, animi mei confiden- ffragari mihi valuiſſe. Eoque minùs timore perculſus fui, quòd olim, *Matthioli oleum Scorpionum* dictum, componeremus, vidiſſem intrepidè os noſtros, qui *Viperarum*, & *Scorpionum* venationi dant operam, aliquot a *Scorpionum* viuorum, manibus ſuis apprehendendo, digitisq. reuol-

Authori Scorpio cū potu aquæ frigidæ in os illapſus.

Hic nihil ipſi obfuit.

Quidā innoxiè ſcorpiones viuos manibus tractāt

uendo, non aliter nobis numeraſſe, atque ſi tot nummos aureos contrecta
Ego tunc vni eorum viuentium *Scorpionum*, caudam amputaui, eiusq. *acu*

Author ſeipſum pupugit innoxiè cum ſcorpionis aculeo.

ſuperna *indicis digiti* parte, vulnuſculum mihi ipſi inflixi, experimentum
deſumere cupiens, an reuera *Venenum* ſuum eodem modo, quo ipſe *Scorpio*
gendo facit, mihi communicaret, iam enim, ſi quid ſiniſtri accidiſſet, de
ſentaneo quoque remedio ipſo *Scorpione* contuſo & ſuperpoſito, ſecurus er
Verùm noxæ nihil, præter exiguam rubedinem, *lentis* magnitudine, q
quenti die diſparuit, inde contraxi.

Videtur dicendũ nullum abſolutè venenum dari.

Quapropter parum abfuit, quin in hanc deuenerim ſententiam, *Ver*
abſolutum nullum dari, ſed relatione ſolummodo habita ad obiectum, & eius qu
naturam, modumq. inficiendi imperſcrutabilem nobis ferme eſſe: cum ſ
venenoſa animalia, quæ pungendo, aut mordendo vulnerant, vix nobis
ſuum inferre, niſi irritata, adeòque, vel à nobis, vel alijs, vel à ſeipſis, ad

Vnde hoc probetur.

eadem prouocata fuerint. Id ſæpè in *felibus, canibus & gallis gallinaceis*, ira
dià flagrantibus contigiſſe animaduerti, vt vulnera tunc infligerent
ethea prorſus, & ægrè ſanabilia, cùm tamen, quando placidè nobiſcum ag
& fortè nos ſauciant, vix quicquam detrimenti indè percipiamus. Sic in

Caput viperæ poſt tertiũ diẽ abſciſſum adhuc lethaliter vulnerauit.

ipſa *vrbe* pharmacopoei cuiuſdam famulum intellexi, à capite *Viperæ* iam
tertium diem abſciſſo, & inter ſordium quiſquilias iacente, cum is hoc p
prius protruſiſſet, deinde manibus quoque apprehenſum proijcere te
ſet, lethaliter in digito morſum, & efficaciſſimis vix tandem theriaca
medicamentis ſanatum fuiſſe. Quod caput autem hoc tam diu vixerit, n
bile eſt, ſed mirabilius longè, quod *Recchus* noſter, hoc ipſo in opere *Mexi*

Mira res de Serpente quodam Mexicano, ſonagliero vulgò dicto.

de *Serpente* atrociſſimo *Teuhtlaco Zauhqui*, quem *Hiſpani* indigenæ *Vip*
ob lethalem morſum vocant, commemorat: *Audio à multis*, inquit, *qu*
Serpentem domi alere ſolent, atque educare, annum integrum durare, abſque ci
potuque. Abſciſſumq. caput, decem aut ampliùs dies ferunt apud Panucenſes, in
ris craſſitudinem & longitudinem adoleſcere. Eſt & hoc non minus inſolitum
Serpentibus, huic verò proprium, ac naturale: *Quot annos natus eſt*, ait i
Recchus, tot accedunt caudæ perſtrepentia ſonalia, in poſtrema parte caudæ,
brarum inſtar connexa. Huiuſmodi ſonalia perſtrepentia, & connexa, ſed à
pente ſeparata tamen, ante pauculos dies monſtrauit mihi in *Muſæo* Illuſt

Talia ſerpentis ſonalia in Muſæo Card. Barberini videntur.

mi *Cardinalis Barberini* (in quo publici boni gratià, tam *noui*, quàm *v*
orbis naturalium miraculorum gazam recondere hic *Princeps* cogitat) *T*
Aldinus, Spagyricus, Botanicus, & gnarus rerum naturalium perſcrutator
eiuſdem *Muſæi* curam gerit. De huius *Serpentis* admiranda prorſus natu
propagatione, plurima habeo à *F. Gregorio* meo de *Boliuar* mihi communi
quæ ad ſecundum operis huius tomum reſeruo.

Nihil magis perplexum videtur, in tota arte medica, quàm natura venenorum.

Et vt ſemel ſimulque dicam, in tota arte medica vix quicquam magis
trouerſijs implicitum, quàm *venenorum naturam*, exiſtimo. Cum nondum
ſtet, quibus rebus etiam *veneni* vox propriè competat, adeò inter ſe diglad
tur doctores, atque ductores noſtri, *Dioſcorides, Plinius, Galenus, Fernelius*
piuacceus, & qui de *venenis* ex iunioribus Medicis ſcripſerunt. Cum qu
Alexipharmacis virulentam hanc quoque labem aſpergant, alij è contrario

ri

ac *muſcarum venena* lambenda nobis, ceu ſalutifera remedia ſuadeant. e mihi, citiùs *balneatorem*, qui ſudore haud vnquam perfuſus, aut *Carbo-m*, qui nunquam fuligine tinctus fuerit, quàm prædictos inter ſe conue- Scriptores offendes. Exemplo nobis vnico, inſtar omnium, ſit veneno- vt creditur, è terris, rebusq. varijs expirans vapor, non poſt menſes, aut lomades, nec horas multas, ſed momento ferè temporis, nos, & animalia nis interficiens. Inter terrarum miracula *Plinius* lib. 2. cap.93. hæc an- uit. *Spiritus lethales alibi,* ait, *aut ſcrobibus emiſſi, aut ipſo loci ſitu mortiferi, ali- lucribus tantùm, vt Soracte vicino vrbi tractui: alibi præter hominem ceteris ani- ibus: nonnunquam & homini, vt in Sinueſſano agro, & Puteolano: Spiracula nt, alij charoneas ſcrobes, mortiferum ſpiritum exhalantes. Item in Hirpinis ncti, ad Mephitis ædem, locum, quem qui intrauere moriuntur, ſimili modo Hie- i in Aſia, Matris tantùm magnæ Sacerdoti innoxium.* Probatur hoc vnico exemplo vaporis peſtiferi, ex varijs rebus exhalantis. Ex quibus terris expirat. Præcipuè propè Puteolos.

uius quoque *Puteolani* antri, aliarumq. peſtiferarũ ſcrobium, ex alijs autho- s mentionẽ ſimiliter in ſuis *Antiquitatibus Puteolanis* inijcit *Iulius Cæſar Ca- us*, vir eruditis à ſe cõpluſculis euulgatis libris celebris, ad quem vbi *Neapo-* ōceſſi, non rarò quoque eiuſdẽ tunc vrbis *Secretarij* officio fungentẽ inuiſi, iſſimo ipſius colloquio libẽter fruens, non tralatitio inſuper ab eodem ho- mea præter merita affectus, quod nominis mei, ſuo in *libro de Illuſtribus vi- fæminis*, memoriam extare voluerit; hic quamuis funeſtam hanc ſcrobem oduis animal ingreſſum eandem, mori atteſtetur, noui tamen ante hos ti duos annos, *Ioannem Baierum* Iuris & Matheſeos peritiſſimum in co- tu & cura tunc temporis Illuſtriſs. *Caroli Fuccari* veteris amici mei, *Baronis, nonici* nunc *Salisburgenſis* & *Conſtantienſis* doctiſſimi, noui hunc inquam eſſum illam atque egreſſum, incolumem, cum audaci quadam curioſitate s, dimetiri hoc antrum baculo quodam, vlnaris longitudinis omninò, vt , pruriret; qui præter calorem inſignem, quem in pedum plantis perci- at, incommodum aliud ſe minimè ſenſiſſe mihi candidè aſſeuerabat. Hoc prorſus, iam dudum antea iuuenili quadam audacia tentauerat *Corona ius*, qui poſtmodum *Caroli Ducis (Iuliæ, Iuliæ & Montium*, formandis mo- s, & dirigendo per *Italiam* itineri præfuit, & auro dignum *librum* ſcripſit, tulus, *Hercules Prodicius*, quem adoleſcentes ex illuſtri ſtirpe orti, noctur- que verſare diurna lectione deberent. *Pighius* hic elegantiſſimis dicto in , verbis idem antrum, & prolixè ſatis deſcribit, quem aliqui ex *Italis*, cum m & ſanum redeuntem ex hoc conſpexiſſent, vetitæ magiæ peritum cla- nt, nec aliud ſibi perſuaſerunt, quam ſecretis quibuſdam incantamentis, ntiſſimam peſtem illam eundem auerruncaſſe. Et tamen, neuter *Ger- rum* horum *magnæ matris* ſacerdos fuerat. Iulij Cæſaris Capacij encomium. Hoc antrũ Io. Baierus Germanus illæſus ingreſſus eſt. Corona Pighius idẽ fecit.

ocum hunc ipſummet bis ego quoque non inij quidem, ſed adij, naturæ niraculum, ad ſtuporem vſque ſum contemplatus. Cum enim periculum e villatico faceremus, furcę illigato, noſtràque pecuniâ, veluti mox lethum ro, ab illis qui non procul ab hoc antro habitant, coempto, & in hoc ip- ntruſiſsemus, ſemimortuum paulò poſt extraximus. Hunc vbi herus ip- roximum in lacum dimiſiſſet, pauliſper vitæ redditus, ſurrexit, & orco Author hunc locũ cum ſtupore vidit, & quid in cane immiſſo fieret aduertit.

qui fuerat viciniſsimus, aufugit, ſæpiùs in eadem poſtea adhuc trago
comparíturus.

Animaduerti autem hoc præterea, intruſum antro illi *canem* hunc, tent
cupidiſſimè caput ſuſtollere, & auras lambere altiores, quaſi proxima
exhalationes, moleſtiam ipſi afferrent maximam. Mortuos quoque fu
canes, diù in hoc ſpecu detentos, veluti *bufones*, *ranas*, *ſerpentes* aliaque ven
ta animalia, huc coniecta, idem paſſa eſſe infortunium, illius loci incolæ n
memorabant.

Etiam venenata animalia in hoc antrũ coniecta moriuntur.

Memini quando ante annos plures quam viginti, hìc *Romæ* noua pla
quam *Raſellam* vocant aperiebatur, domuſque nouæ conſtruebantur, c
puteus recenter eſſet excauatus, & in hunc *gallus gallinaceus* fortè decidi
vnum ex operarijs illis, per funem ſe demiſiſſe, vt *gallum* extraheret
rùm nondum aquam attigerat, & ecce mirabile dictu, mortuus in pute
concidit, ſubſequitur alius operarius, vt & ſocium iuuaret, & animal
ret, qui & ipſe mortem ſubitò oppetijt. Tertius deſcendit, ſed rogauit,
gnum daret, confeſtim extraheretur. Quare vbi medietatem putei
git, ſtatim ab aura quadam vertigini quid ſimile patiens, clamore c
ſemianimis, reliqui verò duo non niſi mortui educti fuerunt. Pu
terræ mole ſtatim oppreſſus & impletus, alioque in loco aqua inueſtig
fuit.

Hiſtoria Romana vaporis mortiferi ex putei ſpiraculis exhalantis.

Hiſtoria fumi mortiferi ex carbonibus accenſis.

Bernardinus Paulinus Germanorum fautor.

Et quot miſerè quæſo, ex *fumo carbonum*, non probè accenſorum, in c
culum aliquod clauſum delatorum, perierunt? Vidi olim in ædibus *Berna*
Paulini, *Clementis* VIII. *Datarij*, mei & *Germanorum* plerorumque, apud
gnum hunc *Pontificem* fautoris benigniſſimi, Sacerdotem *Calabrum*, in lec
ſuo dormienti prorſus ſimilem, manibus pedibuſq. placidiſſimè compoſ
ob carbonum fumum, quos in ipſo ſuo lecto, ſibi ipſi ſudorem prouocatu
adaptauerat, extinctum.

Putei frumentorum expirant ſimilem peſtiferum halitum.

Sed & ſpectabiles viros, qui *puteis* illis ſubterraneis, quibus frument
conſeruatur, improuidè viciniores facti fuerant, quando aperiebantur, &
phitim exhalabant mortiferam, vitæ non leue incurriſſe periculum noui.
rùm quodnam obſecro, venenum *Tritico*, ex quo optimum homini alimen
coquitur, ineſſe dixeris? Hoc enim ex eodem puteo ſublatum, non morte
ſed in pane vitam nobis largitur.

Muſtũ etiã fermentatione bulliens ſuo odore interficit.

Dicam quid amplius, ne terræ hìc fœtorem aliquem culpes. Pretioſiſſin
ſuauiſſimus, ex vino halans ſpiritus, vitali noſtro adeò congener & ſocial
ſpiritui, hunc deficientem refocillans nonnunquam, & inſtaurans tam am
biliter, vt ſenſum, motum & loquelam deperdita, omnia reſtituat & redin
gret. Hunc nihilominus ex *muſto* per fermentationẽ ſuam bulliente, expirant
vbi clauſum aliquam cellam vinariam abundantiſſimè impleuerit, homine
luc ingredientes, non temulentis modò ſimiles efficere, ſed ſtupidos & atto
tos reddere atque in terram mortuos proſternere, qui non norunt, vim hu
atque poteſtatem parum norunt. I nunc, & hoc viuificum nectar, hoc
Elixir, hoc cæleſte donum, mortiferi toxici, & diriſſimi veneni etiam, qu
homines necat, ſi placet, argue. Domi meæ ante annos compluſculos, c

Non eſt probabile hunc vaporem muſteum eſſe venenoſũ.

doliun

um ſemiplauſtri menſuram, ruptis circulis ligneis crepuiſſet, vinumq. to- effudiſſet in loco non ſatis ſpatioſo, ſubeuntem & nihil tale ſuſpicantem rum meum, fragrantiſſimus ille vini ſpiritus eiuſdem cerebrum ita impro- , & repente oppleuit, vt clamore ſublato, in terram concideret, & à nobis ri, aquà quoque frigidà perfundi cogeretur.

n igitur dicendũ exiſtimemus, eiuſmodi vapores raro eſſe venenatos, ſed uedine quadã, cum acrimonia mixta conſtare? quemadmodũ in hac muſti lacione manifeſtiſsimũ deprehẽditur. Totum enim illud, quod perit & ex to expirans, per ambitum loci illius, vbi vinum ſeu muſtum ebullit, ſi col- etur, quod *Ioannes Baptiſta Porta Lynceus*, libello ſuo de *Diſtillatione*, qua eri queat ratione, dilucidè monſtrat, in nobiliſsimum & ſuauiſsimum vini tum inflammabilẽ, quod amici mei quidam factitarunt, abiret. Huiuſmodi r vapor venenatus fruſtra eſt creditus, cùm impetu quodã cerebrũ ipſum ens, retrocedere verſus ſuum centrũ ipſos facit ſpiritus. Etquoniam eſt ma- oleoſa, quæ eſt continua vt patet, & non retis inſtar vndiq. peruij, ſed inſtar oli ſtrictiſſimorum foraminum, vt ita loquar, vnita, cauſa eſt eadem, ne tus illam poſſit permeare, ſed vt quaſi vniti cogantur eousq. retrocedere, sq. hic vapor procedit. Ita vt demum vapor is (addo quòd narcotica modi pinguetudine omnia conſtantia, ſtatim torporem inferunt, ſed ſor- s propter hanc eandem cauſam, quam modò aſſignaui) eo compellat ſpiri- vt hi vniti, in aquam abire cogantur, & ſic conſequenter homo, vel quod- nimal, ex eorundem defectu, atque alias ad partes influxu, ſenſu men- labatur, motu deſtituatur, concidat demum ac moriatur.

Quid authori probabiliter dicendum videatur de vaporibus illis interficientibus.

Io. Bapt. Porta Lynceus modũ docet colligendi vaporem muſti in vini ſpiritum.

Modusquo nos ſpiritus tales interimere poſsint.

rgumenta demõſtrationi meæ, hæc dicã clariſsima, quòd videlicet qui vel i vini halitu perculſi, vel tetro carbonum fumo obnubilati moriuntur, hi es placidiſſimè obdormiuiſſe videantur. Quod canibus etiam ex antro il- cto *la Grotta de' cani*, eductis vſuvenit, & in puero olim vidi fulmine occi- lum dormiret, qui nec digiti indè articulum mouit. Inuenimus autem ori panniculos in ſecto huius cadauere, ſulphureis tam odore, quàm colo- aculis tinctos. Si enim horum quisq. ex *pulmonum* ac *cordis*, & non *cerebri* s, atque animalium ſpirituum ſuffocatione moreretur, næ ille brachiorum tione, tibiarum attractione, & totius corporis denique agitatione, atque e moleſtaretur. Arguit & curatio ipſa hoc meum dogma, quæ eſt aquæ læ perfuſio. Verùm de hac re hæc ſatis, & forſan nimia.

Argumẽta pro authoris opinione.

Cerebrum & non pulmonem in eiuſmodi morientibus pati.

cum contraria ſub eodem genere *Philoſophis* noſtris eſſe dicantur: *Alexi- naca* autem cùm *venena* deſtruant, horum contraria eſſe dicantur; non irum, ſi in his quoque debile intellectus noſtri lumen, æquè vt in venenis tit. Quamuis & hoc probè ſciam, *ſcholaſticis* noſtris *contrarietatem* non n *qualitatibus* dari, *venena* autem *tota ſubſtantia* agere Medicis dicantur. tamen enucleatiùs omnia examinare non ſunt huius loci, & temporis. periùs innui, in omni ferme animali venenato, eiuſdem veneni antido- reperiri, vnde & *Theriaca* ex *viperinæ carnis* virtute, *viperarum* toxico ſari creditur. Solent & *Serpentium*, & alijs venenis auerruncandis, in *ania* præcipuè, puluerem ex *Serpentibus* componere, & mirè deprædicare.

Vt venena ita etiam contraria a lexipharmaca habent uim occultam.

Puluis ex ſerpẽtibus certo modo paratus dicitur venenis reſiſtere.

Quidã per os ſumpſit quinq corda ſerpentũ & quid ipſum iuuerint.

Authori cõpoſitio huius pulueris communicata à Io. Dauidouiz.

Sic à fide digno mihi narratum eſt, litterarum *ſtudioſum* ibi quendam q *Serpentum corda*, in vmbra priùs exiccata & in puluerem redacta, vna v deglutijſſe, ex quibus hoc ſit conſecutus, quòd nullum ipſi venenum a nocuerit, *ſerpentes* nullos timuerit, quin hos amauerit, & tractare m ſemper voluerit, & inter rudera eos, ac ſaxa latentes, odorari potuerit, *tes* tamen hunc valde metuiſſe, & fugiſſe. Varij puluerem hunc variè c nunt: hanc mihi tamen, ceu optimam compoſitionem donauit, & co dauit *Ioannes Dauidouiz Polonus*, pharmacopoeus non vulgaris notæ, ſed micis exercitijs, & literis latinis optimè tinctus.

Vires huic pulueri tributæ.

Non reſiſtit omni veneno.

Hæc autem ſic habet. *Serpenti* viuenti lingua extrahatur, hæc eiuſdem *cordi* & *hepati*, quæ ambo filo transfixa in bullientem aqua tillum immergantur, poſtea nouem dorſi adiunctis vertebris, in vmb prope ignem placidè ſiccentur, puluerizentur; capiatur tantum, qua cultelli cuſpis admittit. Hunc puluerem *Pragæ* olim in peſtis præſe ne, & curatione, plurimum valuiſſe mihi ſeriò affirmauit. Fides ſit pe thorem. Ego ſimilis *pulueris Serpentini* (cuius tamen compoſitionem i ex *Germania* allati doſes aliquot, vt vocant Medici, canibus poſt *arſenici* propinatas, nihil prorſus profeciſſe ſcio, cum tamen ſcriptum fuiſſet omni prorſus veneno aduerſari.

Quam prærogatiuam Bezoar & Scorzoneraaduerſus venena habeant. Iudicium de his Thadæi Collicolæ Medici eminentiſſimi.

Hiſpani Medici nõ tantum Bezoardicis lapillis tribuunt, quãtum nos credimus.

Aqua Scorzoneræ.

Duo adhuc valde aduerſus quæuis venena & febres malignas laudant die *Alexipharmaca*, *Scorzonera* præſertim *Hiſpanica* inquam, & *lapis Bezoa* De ambobus quid frequenter & quotidiana medica in praxi, mihi inno licet haud ignorem, volui tamen aliorum quoque mentem explorare. propter interrogaui virum Cl. *Thadæum Collicolam*, primæ claſſis *Vrbis* h præſtantiſſimum Medicum, quid ipſi de vtroque hoc auxilio certum tumque eſſet: plurimam autem huic fidem adhibendam cenſui, quod in vt difficillimo, ita maximi momenti itinere, primo ad *Chriſtianiſſimum* *rum*, ſecundo ad *Catholicum Hiſpaniarum Reges*, *Cardinalem Barberinum* num ſuum, cui Medicinam facit, fideliſſimè ſecutus ſit, eique vel h mine plurimùm debeamus, quòd hunc nobis *Principem Italiæ pacis pro rem*, & ſanum, & incolumem ex tanto diſcrimine rerum redu cùm in hoc poſteriore itinere plurimi ex familia, & comitatu *Cardinalis*, maligna ſublati fuerint. Hic igitur verè mihi conteſtatus eſt, apud *Hi Medicos* non eo Bezoardicos lapillos in precio & æſtimatione haberi, vt imaginamur, neque ab his ea in febribus & venenis depellendis, miracul vt hactenus creditum fuit illis, qui exotica ſæpenumero ſupra fidem hum extollunt: in quo me facilem aſſenſorẽ habet. Ita neque eximiam illam, *Scorzoneræ*, vim ineſſe, vt huic non æquipolleat ea, quæ ex *Ruta capraria* elicitur, eoque magis *Hiſpanicam aquam Scorzoneræ* diſplicere ſibi, quòd i ſis plumbeis *ſublimatio* illa, & *deliquium chymicum* ibi paretur. Quare vt i ceriorem haberet, datà operà, in *Hiſpania*, ex vitro eadem concinnari, & aquam deſtillari iuſſit ſecum Romam auferendam. *Ciuitellæ* verò *Caſiæ*, Princeps Cæſius noſter ibi cõperiſſet Scorzoneræ, Hiſpanicæ ſanè nihilò rioris; magnum prouentum, aquam, vt ne longè ab Vrbe peteretur iiſde

s elici præcepit, in priuatæ & publicæ ſalutis Romæ,diſpertiendam vſum.
lolo etiam nobiliſſimam illam compoſitionem chymicè paratam, quam
ir vitæ appellant, ſua laude fraudari, qua in minima quantitate hauſtà,
tus noſtri ita animantur, corroborantur, & inſtaurantur, vt ad propu-
ıda venena, Herculeis viribus inſurgant. Huius nuper nobis quatuor Li-
modum conficiendi & vtendi appoſitè deſcripſit, & vaſa chymica gra-
è depinxit *Fr. Donatus de Heremita*, Ordinis *S. Dominici*, antiqua mihi fa-
ıritate iunctus, qui inſtructiſsimum *Neapoli*, pharmacopolium, & poſt
ıſum *Franciſci Imperati Muſæum*, primas in aſſeruanda ibi ſupellectile exo-
:enet. Reſtat nunc, vt quales ſint *Serpentes* hi noſtri *Mexicani*, enodemus,
à non nemine hìc quæri, & auide à me expectari non dubito. Verùm
in vltimis animalibus, *Religioſorum* eorundem virorum,à quibus in prio-
adiutus fui, hiſtorica relatio me deſtituit, vel quia præproperè nimis *Ro-*
iſceſſerunt, propriis in negotijs ſuis valde occupati, vel quia forſitan hos
ntes, ex nuda pictura non ſatis internoſcere potuerunt. Quin tamen ex
ocris magnitudinis numero ſint, & icones & deſcriptio ipſa indicare vi-
ur. Nam vt ex maximis hos fuiſſe mihi perſuadeam,adduci non poſſum,
ad incredibilem quodammodo magnitudinem peruenire, in vtriſq. *In-*
lli qui nauigationes ſuas in vtrumq. orbem factas deſcripſerunt, publi-
bulis conſignarunt.Sed quod mirum eſt,barbari illi populi carnes eorun-
Serpentum in delicatioribus quoque cibis reponunt.

Elixir vitæ multum ualet in corroborandis noſtris ſpiritibus.

F.Donatus de Heremita huius compoſitionem & uſum optimè deſcripſit.

Cur author de his noſtris Serpentibus Mexicanis parum dicere queat

Indici ſerpentes plerumq. ſunt magni & edules.

annes igitur *Lerius* in ſua *Braſilia* hæc habet. *Comedunt*, inquit, *Braſiliani*
ſerpentes craſſitudine brachij, quinque ferè pedum longitudine. Has immanes
las terreſtres fruſtatim conſcindunt, apparantq. inſipidæ tamen ſunt & perquam
ſaporis. In ſexta parte *Indiæ Orientalis*, & quidem *Auriferi Regni Guineæ*,
ricam pertinentis deſcriptione à *Batauis* perluſtrati, reperio, *Serpentes* ibi
ti palmorum longitudine,& quinque latitudine inueniri: aliquem quoq.
ptum fuiſſe, triginta pedum longitudine, cui ſex viri portando, vix ſuffi-
ootuerint. Fauces eoſdem habere capaciſſimas, vt *gallinas* & *anſeres* inte-
leglutire valeant. Vbi ventrem cibis diſtentum habent, ebriorum ho-
m more, ſomno indulgere, ita interfici, & à *Nigritis* deuorari carnes
, quas gallinis ipſis præferant. *Philippus Pigafetta* in *Regni Congi* deſcrip-
his aſſentitur, ſed plura ac mirabiliora addit, quæ in curioſi lectoris mei
m huc inſerere non abs re duxi. *Serpentes ibi ſunt*, ait, *magnitudinis hor-*
ſi conferantur cum noſtratibus & præcipuè paluſtres, quorum aliqui longitudine
i quinque & in latitudine quinque ſpithamas excedunt, ventre tam capaci vt to-
ruum, aut aliud eius magnitudinis animal, vna vice deuorent. Ex aquis egre-
r, & paſti eo redeunt, vnde & ab incolis magnæ Natrices appellantur. Aſcen-
uamuis altiſſimas arbores, in quibus circumeuntia animalia quaſi in ſpecula ſpe-
Et vbi victum quærentia acceſſerint, ſumma vi ſe in ea demittunt, atque ita
e & morſu occiſa, & in ſolitudinem aliquam tracta tota cum pelle & oſſibus &
s deglutiunt. Et ſæpius etiam accidit, vt cibo nimium repleti quaſi ebrij reddan-
in ſomnum maximum incidant, ita vt vel puer eos occidat. Durat hæc ſatietas
nolentia vel quinque vel ſex dies continuos, poſt quos demum experrecti ad con-

Braſiliani Serpentes à Lerio deſcripti.

Serpentes Guineæ à Batauis uiſi

Serpentes Regni Congi à Pigafetta memorati.

Hi ceruum integrum deuorare poſſunt.

Aſcendunt altiſſimas arbores.

Poſt ſatietatem in ſoporem maximum incidunt.

ſuetas

ſuetas ſuas venationes redeunt. Pellem ſtatutis temporibus mutant, aliquando nimia dilatatione ex cibo nimio rugoſam ante tempus exuunt, quæ inuenta hom admirationem belluæ magnitudinem inde cognoſcentes, rapit. Aethiopes has quando inueniri poſſunt, in delitijs habent.

Aethiopes his libenter ueſcuntur.

Vlricus Faber Germanus ingentem ſerpentem prope flumen Parenau vidit.

Vlricus Faber Straubingenſis meminit in ſeptima parte deſcriptionis *Am* vidiſſe, ad dextrum latus *fluminis Parenau* ingentem *Serpentem*, longum vigintiquinque ſimiliter, & craſſum inſtar alicuius viri, qui tormentis b interfectus fuit, quiq. lauantes in flumine plurimos priùs *Indianos*, cau cumuoluens, deuorauerat: cuius & ipſi *Indiani* poſtea carnem aſſam, xam in ædibus ſuis comederunt. Hic nigro & flauo colore lucebat.

Et quoniam coloris hic mentio incidit, ſilentio præterire non debeo, rum varietatem, quam in hoc primo *Serpente* noſtro obſeruaui, dum ſima *Recchi* noſtri exemplaria perluſtrarem, in quibus *Animaliun* rum, & *plantarum* icones ſunt depictæ, proprijsq. ac venuſtiſſimis colo illuſtratæ. Dum autem in hoc ſum; ecce *Recchi nepos* magna animi atte has mecum conſiderans, an non, inquit, quatuor elementorum hoc in *S* adumbratos, & quadam veluti proportione diſtinctos colores animadu Eſt autem is *M. Antonius Petilius*, vir totus literarum ac virtutum ſtudijs tus, qui quantum *prudentià* polleat, cuius Symbolum apprimè *Serpent* ſtunt, non illà ſolummodo inquam, quæ *Iuris*, *Aequi* & *legum* eſt, ſed maximè, demonſtrant ampliſſima, & doctiſſima eius de *Exarchia* iam d euulgata volumina, in quibus Regnorum, Monarchiarum, & Rerump ges ac regulas; ſtatuta, & decreta perpendit, ac trutinat. Philologus qu eſt, & Hiſtoricus inſignis, atque Antiquitatum, tam ſacrarum, quàm narum mirus propterea indagator, quòd libri aliquot adhuc penes aut detenti, docere luculenter poſſunt, qui de *prima Mundi lingua*, non min ditè quàm dextrè, vt ego de his iudicare potui, ſcripti deſſertant. De hoc eximio erga me amori ipſius, quòd nõ paucas ſtudijs ſuis horas, mei ſubtraxerit dũ prædicta volumina mihi exhiberet, oſtẽderetq. quò figur peruiderem, atque diligentiùs examinando deſcriberem. Sed pluri profectò *Auunculus* ipſius *Recchus* nimirum, eidem obligatur, cuius no vt immortalitati conſecraretur, opus ipſius tantopere dignum, ac no non vlterius ſopitum iaceret, ſed publicæ vtilitati donaretur, merit cum Authoris honore lucem tandem adſpiceret, omni *Petilius* vrgend ctu, deſiderio ſummo, & perquam ſolicitè contendit. Et mere mehercle, plurimùm huiuſmodi viri induſtrij, qui nil aliud cogitan aliud quærunt, præter ipſam virtutem, qui in hoc ſoli ſunt, & atque vigilijs ſuis, in hoc vnum incumbunt, vt poſteritati, ſuis ſuorum laboribus prodeſſe valeant, qui demũ verbis, ſcriptis, atque exemplis pro literarum ſtudioſis ita prælucent, hos ita mouent, atque inducunt, vt digniſſimos ingeniorum ſuorum fructus producant, & humano eos gen bentes relinquant.

M. Antonius Petilius Recchi nepos uir doctiſſimus & laude digniſſimus.

Huic multũ author debet.

Sed plurimũ illi Recchus auunculus debet quod huius per nepotẽ ſcripta lucẽ uideant.

Nos itaque, qui à *Lynce*, ſtudijs noſtris propoſita, nomen ſortimur, p quam quòd totis animi neruis, in hoc ex inſtituti noſtri primaria ratio

cu

imus, vt ſtudioſæ poſteritati rectè conſulatur, ſi præſertim aliquid noui, onditi per nos afferri queat: etiam propter hunc præſtantiſſimum vi- qui ſui tantopere erga *nos* affectū amoris oſtendit eò libentiùs, ac prom- præter ipſas à noſtro *Principe* collatas expenſas,& operas, noſtros quoque *Principe* labores, vigilias, & ſudores proprios, hoſque non exiles & nauci, ibuimus, vt tandem aliquando haud exiguo Philoſophorum beneficio, hoc minimè ſepultum ampliùs, aut caſſum, perditumq. remaneret, cum quadrageſimum ab ipſa conſcriptione annum, litteraria reſpublica eo rit; vtque *Recchus* demum ipſe,debitam ſibi iam diu gloriam & honorem iſceretur.

de colore quod ait *Plinius* lib. 8. c. 23. *Quod ad Serpentes attinet, vulgatū eſt, earum pleraſq. terras*(ſic enim legant quidā)*habere, in quas occultentur.* Quaſi dicere,& quaſi nemo hoc ei facilè credat,ſerpentes terris,quas inhabitant, lorem quem ipſi habent dare,vel eoſdem ab eadem mutuare. Nouimus ,ſuos cuique ſerpentū generi proprios,determinatosq. eſſe colores,ſiue hi , ſiue albam, gryſeam ſeu rubram incolant terram. Et noſter hic *qua- r ſerpens* domicilium ſuum forſan in vnicolore fixit tellure. Videmus ue ijſdem ferme in ruderibus varios, & ex eodem erepere antro. Et qua- lore longè magis verſicolorem depingit nobis *Virgilius* 5. Æneid. ſerpen- dum *Æneas* patris *Anchiſæ* manibus ſacrum faceret anniuerſararium, ibi dicitur, quòd Plinij dictum de colore ſerpentum expenditur & refutatur.

———— adytis tum lubricus anguis
ptem ingens gyros ſeptena volumina traxit,
nplexus placidè tumulum, lapſuſq. per aras,
ruleæ cui terga notæ, maculoſus & auro
uamam incendebat fulgor: ceu nubibus arcus
ille trahit varios aduerſo Sole colores.

Serpēs Virgilianus varicolor.

c *Virgilius* indicare voluit ſerpentibus omne coloris genus ineſſe poſſe, ob li ſiue cæleſti arcui, ex pluribus compoſito coloribus variegantibus, hunc *Serpentem* comparauit. Quamuis non ſim neſcius, *Donatum Virgilij* Com- torem, hoc loci hanc expoſitionem afferre. *Color eius & ſplendor idcirco cæleſti comparatus eſt,* ait, *vt oſtenderetur, non ex illis eſſe quorum deteſtanda eſt, & ſaluti hominum infeſta*, ſed hæc parum ſuffragantur *Virgilij* men- erum *naturæ* ingenio, quæ ſub venuſtiore etiam ſplendidioreq. *anguium* , dirius, infeſtius, & atrocius nonnunquam abſcondere venenum po- c poeta ait: Huius expoſitio à Donato facta. Hęc non videtur eſſe ad mentem Virgilij & naturæ.

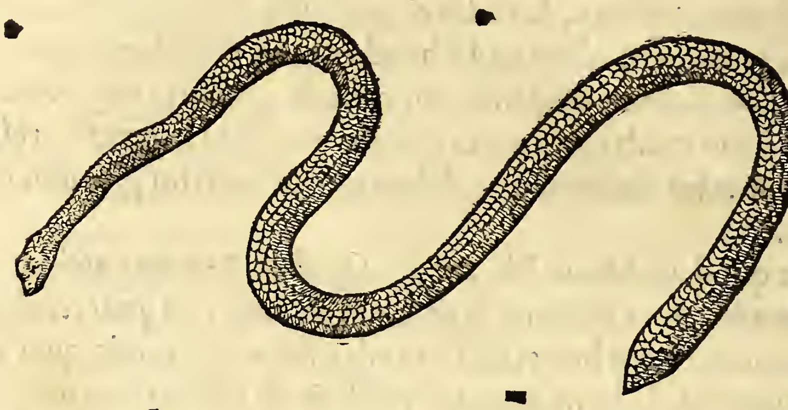
O formoſe puer, nimium ne crede colori,
Alba liguſtra cadunt, vaccinia nigra leguntur.

ando etiam ſub pomi cortice elegantis coloris, ſæpe vermis latet corro- & virulentus. Atque vt vnico dicam verbo, vt vnico in hortulo trecen- floſculi colorum (exemplo nobis ſint *Tulipæ*)ex vniuſmodi coloris terra unt, ſic vnius coloris ſolum, variorum genus ſerpentum coloribus di- orum, generare, nutrire, & procreare valet. Vnius coloris terra diuerſorū colorum flores, & ſerpentes poteſt alere.

MA-

MAQVIZTETZAVHVATL

Amphiſbæna Mexicana.

IO. FABRI LYNCEI DESCRIPTIO.

CAPVT & caudāverſus, in hoc ſerpēte animali, partes ma
ſquamoſæ apparent. In capite hoc ſingulare, ne dicam
ſtroſum, quòd hæc nimirū beſtia ab illo incipit tenui &
tiliore, atque per integrum corpus, caudam verſus, cra
ſemper creſcit, ita vt cauda duplo ſit capite craſſior &
pulentior. Squamæ coloris violacei diluti, ſunt & r
cantis, in medio tamen corporis, cineritij diluti, ac
argentei. Si ex pictura eſt ducenda coniectura, animalculum potiùs, q
animal grande appellarem, illudq. ex corporis fòrma & conſtitutione vt
progredi valere, facilè aſſeruerim.

SCHOLIA EIVSDEM.

RES inſolens profectò & admiranda videtur, quòd homines nimirum,
non viſos modò ſibi *Serpentes* exhorreſcāt, ſed vbi hos mente, & cogit
ne, imò per ſomnum ſolummodo comprehenderint, adeò paueant ſubin
contremiſcant, vt ſaltem non animo linquantur, & extra ſe toti rapiar
Eſſe tamen interea alios, (quales *Troglodytæ Aethiopes* ſunt) qui his veſcant
benter, & non deeſſe alios, qui in veneratione illos habeant, ac veluti
adorent. Atque *Romanos* præter, qui olim *anguem Aeſculapium Epidauro Ro*
attulerunt, colueruntq. ſunt hodieque *Calecuthi Reges*, vt *Gillius* eſt author,
tanta *Serpentes* in religione habent, vt qui eoſdem occidat, pœna eadem,
hominem interfeciſſet, plectatur, quòd illos è cælo delapſos ob immedica
vulnus, quod inferunt, perperam arbitrentur. Quin in ipſo quoque cælo
maius ipſis decus accedat, inter ſidera etiam ſerpentes reponi meruerunt.
larum ſigna, *Serpentum* titulo ab antiquis aſtronomis fuerunt indigitata
qui magni olim Duces, atque Imperatores audire voluerunt, nonne ho
ſi

Mirabile quod homines odio habeant ſerpentes, & tamen venerētur.

Aliqui ſerpentes pro Dijs habent.

duxerunt, à *Serpente*, qui matri eorum concubuerit, prognatos ſe fuiſſe, Ho-um etiã patres fuiſſe perhibẽtur.
n profiteri? hoc de *Alexandro Magno* & P. *Scipione Africano* ferebatur. Ipſi
que futiles & inutiles Ethnicorum Dei, à ſerpentibus celebritatem nomi- Gentilium Dii celebres à Serpentibus eſſe voluerunt.
ni, & immortalitatis, vt ipſi putarunt, adipiſci adoream voluerunt. *Apollo*
thone ſerpente occiſo celebratur. *Aeſculapius* huius filius, *Draconem* aluit,
pſi appingitur. *Hercules Hydram* trucidauit. *Minerua Gorgonis* angues
it. *Mercurius* in caduceo ſuo ſerpentes duos, Herculeo implexos nodo
llit. *Ceres* Draconibus vehitur, *Saturni* Currus Serpentibus trahitur.
d multis? ipſemet *Iupiter* in Serpentem mutari, & libidinari voluit.
t hoc inſuper cum ſtupore quodam obſeruamus, quòd inter creatas à Deo
Max. beſtias, vix vllum earum genus reperiamus, in quo varietas maior, Maxima in Serpẽtibus varietas reperitur.
lentia ſæuior, Naturæ potentia vnitior eluceſcat. *Iſidorus* dicere ſolebat,
entum tot ſunt venena, quot genera, tot pernicies, quot ſpecies, tot dolores, quot
s. Stupenda planè, ſi vera quoque hæc ſunt, quæ de *Baſiliſco* à *Plinio*, *So-*
Aeliano, *Alberto* & alijs referuntur. Hunc nimirum extinguere herbas, Quid Baſiliſcus poſſit.
re arbores, corrumpere auras, rũpere ſaxa, ſibilo fugare ſerpentes, ſolo in
hominem miſerè perdere, & neci dare. Et quæ de *Aſpidis* aſtutia præ- Quæ ſit Aſpidis aſtutia.
ntur, hæc vt euitet incantantis verba *Marſi* alicuius, aurem vnam terræ
it, alteram caudâ obturat, ne eius vocem audiens, cauernâ ſuâ egredi
tur. Diuini vatis talia ſunt hac de re Pſalmo 57. verba: *Furor illis* (pecca-
bus) *ſecundum ſimilitudinem ſerpentis, ſicut aſpidis ſurdæ & obturantis aures*
Quæ non exaudiet vocem incantantium venefici incantantis ſapienter. Vt de
li interim, *Dipſadis*, aliorumq. ſerpentum miris venenorum viribus nihil
m. Eſt & hoc inter Naturæ miracula annumerandum: *Serpentes* reperiri Quid monſtroſi ſit in Serpentibus.
rinis pedibus, tripartitis linguis, vt *Plinius*, aut bifidis, vt *Ariſtoteles* anno-
t. Duas ſimiliter aliquos caudas habere, & in nonnullorum caudis
innabula ſonare. Ne repetam nunc, tam monſtroſas ſerpentum magnitu-
es, vt horum aliqui *ceruum*, ſed quid dico ceruum? hominem etiam inte-
m ſedentem in equo, ſi *Poſſidonio* fides eſt habenda, deglutire potuerint. MaximiSerpentes ab Olao magno, & Aulo Gellio deſcripti.
uegicus certè ille *Olai magni Serpens* magnus, ducentos pedes longus, viginti
ſus, *vitulos, agnos, porcos* vorabat, & maria tranſmittens, homines quoque in
ime columnæ inſtar ſe erigens ex nauigijs raptabat, ne obſtupeſcat forſan
s Gellius lib. 6. c. 3. & putet ſe ſolum inuſitatæ magnitudinis ſerpentem, ex
eronis libris deſcripſiſſe, cum ait: *Bello primo Punico Attilium Regulum Con-*
, in Africa Caſtris apud Bagradam flumen poſitis, prælium grande atque acre
aduerſus vnum Serpentem, in illis locis ſtabulantem inuſitatæ immanitatis;
ue magna totius exercitus conflictatione, balliſtis, atque catapultis diu oppugna-
, eiuſque interfecti longum corium, pedes centum & viginti, Romam miſiſſe.
n non & hoc mirabile? quod in *Braſilia* ſerpentes eſſe dicuntur, quorum Morſus ſecũdus quorundã Serpentum curat primũ.
inati morſus minùs ſint noxij, quàm vnicus? & hìc nouo felicitatis genere
ndi ſint expetendi, vt primi perſanentur. Simile quid ipſis *anguibus* acci-
creditum eſt, quibus prior arundinum percuſſio plerunq. ſit lethalis, ſi
ſecunda accedat, priori hæc ſalutem afferat. Et quid dicemus de eiuſdem
è generis *Serpentibus*, qui aliquibus in locis ſine veneno ſint, in alijs verò
peſti-

peſtilĕtiſſimi:& in *Africa Pſyllos*,in *ItaliaMarſos* fuiſſe populos,qui odore *pentes* ſopiuerint,ſputo ſolo,aut ſudore eoſdĕ occiderint,atque à nocen eorũ veneno ita tuti fuerint?Sũt hęc fateor,omnia mira in oculis,&mira in animis noſtris. Verùm non mirandã minùs hanc eſſe dixerim,quar declarandã proponã,beſtiolam *Amphisbęnam* ſcilicet,& quam huic eide iungam, *Draconem* vulgo dictum,ſiue *Serpentem* potiùs *alatum*, atque *ped*

Amphisbęna & Draco admodum miri ſunt Serpentes.

Quid enim magis *Naturæ* limites, & rerũ ordinem creatarũ excedit,quà gere,aut fingere etiam,nedum viuum intueri animalculum,duobus capi non vno in loco, quod in monſtris ſatis frequenter viſitur, ſed vnu caput naturaliter ſitum eſt, alterum vbi cauda eſſe ſolet, nexum ac ram ſuam obtinuiſſe? idque non fortuitò & ſiue ludentis, ſiue erranc turæ vitio, aut ioco, ſed ſerio conſilio, in tota illa animalis ſpecie, progenie, ita ſemper obtingere ſolitum eſſe: quod in *Amphisbæna* eu grauiſſimi authores conteſtantur. Aut quid abſonum magis cenſeri quàm *Serpentem* procreatum eſſe, qui pedibus ſuis incedat, & alas adept quibus in aera ſe ſuſtollere valeat? Id quod noſtro in *Dracone* eueniſſe rum faciemus.

Duo capita habere, & horum alterum, vbi cauda eſſe ſolet, valde eſt inſolens.

Nec minus naturæ videtur aduerſari Serpentem eſſe, & pedes ac alas habere.

Et vt à priore exordiar: *Plinius* quidem noſter,lib. 8.c.33.*Geminum*,ai *Amphisbæna, hoc eſt ad caput & ad caudam, tanquam parum eſſet vno ore fun nenum?* *Galenus* quoque de *Theriaca* ad *Piſonem*, *Amphisbæna animal eſt* inquit, *quemadmodum ſanè & nauigia vtrimque proram habentia, cui natura perfluo ſubſtantiæ duo capita eſt largita.* Quod ab *Aeliano* & *Solino* quoque firmatur, & *Lucano* lib.9. cum ait:

Amphisbænæ ex antiquis deſcriptio.

Qui duo in ipſa capita ſtatuant.

Et grauis in geminum ſurgens caput Amphisbæna.

Liber qui *Hortus ſanitatis* inſcribitur,authorĕ citans *Iorach*,talibus iam verbis rata habet: *Amphisbæna Serpens frigori cõmittit ſe vigil & ſolicitus de ou valde cum eis cubat. Nam dum quædã pars eius dormit, altera tunc vigilat. Et c ſemitam incedit,duo capita regit, nuncque caput anterius, nunc poſterius ſubſeq*

Atque hæc antiquioribus noſtris Scriptoribus, habita pro confeſſo, miter credita fuerunt. Verumenimuerò *Andreas Matthiolus* ad caput 48. *Dioſcoridis*, qui *Amphisbænæ* hìc non formam, ſed venenum deſcribit, fab hæc omnia aſſerit,quę de duobus capitibus veteres in hoc Serpente comm fuerunt. Poſſe quidem etiam ex *Ariſtotelis* mente lib. 3.c.3.de *Generatione* aliquando duobus capitibus animalia naſci,præſertim ex illis quæ numer prolĕ edunt, veluti ſunt aues, & id etiam in ſerpente contigiſſe his verbis tur: *Iam ſerpens etiã biceps viſus eſt, videlicet eadem de cauſa,nam id quoque gen parit, & multa numero.* *Amphiſbæna* autem non ex monſtrorum eſt num nec ibi nexa duo capita gerit, vbi *Natura* caput locare ſolita eſt, nam ta *bicipitem Serpentem* reor ego hunc monſtroſum *Ariſtotelicum* fuiſſe, qua quidem etiam *pulli gallinacei* duobus contiguis capitibus nonnunquam monſtroſè naſcuntur. Ex *Naturæ* autem præſcripto, ſemper duobus ca bus, in vtraque extremitate poſitis, edi *Amphisbęna* perhibetur. Hæc l ante *Matthiolum*, *Aetius* ambo capita improbauit, qui homines ideo dec putauit, *Scytalæ* & *Amphisbęnæ* Serpentibus, bina capita affingentes, quò

Matthiolus refragatur prædictis authoribus. Fabuloſa hæc duo capita facit.

Aliquando biceps viſus fuit Serpens, ſed monſtroſus ex Ariſtotele.

Amphisbęna non inter noſtra recẽſetur.

no

à craſſiori capite, in tenuiorem caudam deſinere viderent, vt ſolet reli-
Serpentibus euenire,cum ſint in vniuerſum æqualis craſſitudinis *Amphisbæ-*
& *Scytale*, & propterea diſcernere haud quaquam potuerint, iuxta vtram
em, caput aut cauda ſita fuerint. In hoc autem *Scytale* & *Amphisbæna, Aetio*
tro, differunt, quòd hæc, non illa,ex vtraque parte progrediatur,vnde hoc
en ipſi *Græci* indiderint, vt Etymologiam ſcrutanti non eſt obſcurum.
thius quoque in eandem ſententiam hæc ſcripta reliquit. *Amphisbæna ſpe-*
ſt Serpentis; porrecto capite, cubitalem caudam, & decurtatam habens, & ea ſæpe
ens, ita vt quidam, num duo habeat capita, dubitent.

Heſychius, Aetius, & Matthiolus negant duo capita in Amphiſbæna eſſe.

t libet hìc pauliſper quoque philoſophari. Ego mehercle mirificam
duorum capitum conſtitutionem ac ſitum non parum *Naturæ* ordini re-
ari, & animalis ſaluti obſtare, vel ex ipſo *Ariſtotele Naturæ Genio* demon-
e conabor. Hìc itaque lib. de *partibus animalium* cap. 10. hæc duo ceu ve
na proponit & præſupponit. *Primum,* ait, *in omnibus vita præditis, & per*
partes maximè neceſſariæ duæ ſunt. Altera qua cibum capiant, altera, qua ex-
entum emittant, non enim fieri poteſt, vt ſine cibo vel ſeruentur, vel augeantur.
ndum, eodem capite. *Duo ſenſus, id eſt audiendi & videndi maximè in ca-*
oſiti ſunt, propter ſenſoriorum naturam. Et *Plinius* lib. 11. cap. 37. de *Capitis*
itate verba faciens. *Hanc habent ſenſus arcem*, ait, *huc venarum omnis à*
vis tendit, hìc deſinit, hìc culmen altiſſimum, hìc mentis eſt regimen, ab eo profi-
ur ſomnus. Quæ cerebrum non habent non dormiunt.

Rationibus ex Ariſtotele & Plinio mõſtratur, in hac non poſſe eſſe duo capita.

x his, niſi fallor, perſpicaciſſime lector, hæc de neceſſitate conſequi facilè
caueris. Cum per vtrumq. os, (quod in capite quoque poſitum eſt) cibi
pe receptaculum, alimentum capiatur, vtrique horum ſuum excremento-
emiſſarium, vel ad alterutrius oris capitisq. terminos, vel in medio certè
oris, ſubnixum & collocatum eſſe debere, quo enim alio in loco cloaca
excrementorum ſentina ſtatuatur non video. At indecens videtur, pro-
cum, vbi cibus ingreditur, alui ſordes ac fæces egredi, & ignobilius atque
rdius longè, in medio corpore, vbi viſcus locari debet digniſſimum, *cor* vi-
et, officinam hanc ſtercoream ſedem ſibi fixiſſe. Cum *Ariſtoteles* laudato
oco, tantæ nobilitatis honore, *cor* ipſum condecoret, vt ſenſuum quoque
cipium, aduerſus illos determinet, qui dignitatem hanc *Cerebro*, (quod
ici plerique faciunt) concedi debere autumant. Quod ſi verò auditus &
ſenſoria animalibus ideo conceſſa fuerunt, vt his mediatoribus & admo
ibus, ſpeculatoribusq. vel caueant ſibi ab infortunio impendente, vel
vtile ipſis & volupe eſt, amplexentur. An non fieri facilè quiuerit, vt
ex vno capite cibum ſibi proſpiciat proximum, hunc proſequi, ex altero
parem ſiuè coniugem ſuam audiat *Amphisbæna*, hanc itidem amplecti
eat, vel ſi vtroque etiam viſus organo hoſtem proſpectet, atque huc, vel
ugere, anxia ſatagat, an non inquam contingere facilè poterit, vt vnum
que animal motibus contrarijs, eodem temporis momento, agitetur, va-
n partes locorum diſtrahatur, ſibique ipſi vim & moleſtiam inferat ma-
n & tædioſiſſimam? Ne dicam nunc hanc nonneminem neceſsitatem
quere velle, cum duo ſint formata, & non monſtroſa *Capita*, duo his ſu-

Primò propter excrementorum exitum.

Secundò propter ſenſum viſus & auditus.

Videretur etiam hìc duo corda debere habere.

beſſe *corda* ſimul oportere. Veruntamen hæc per tranſennam potiùs att
re, quàm ad medullam anatomicam, & philoſophicam, quod hìc tentare
modè poſſem, penetrare libeat.

Etiam cum vno capite poſſet progredi & retrogredi.

Quapropter ego quoque *Hesychio*, *Aetio*, & *Matthiolo* aſſenſum facilè
buerim, fabulam hanc eſſe de *bicipite Amphisbæna* æquè cenſentibus, atqu
eſt, de *Septicipite Hydra* à poetis excogitata. Poſſe tamen *Amphisbænam*
lominus vnico capite progredi, & retrogredi, non habet quicquam à na
lium conſtitutione animalium alienum. Solemus nos ipſi erecti ambul

Hoc homines & alia multa bruta faciunt.

hoc præſtare, & infantes noſtri humi reptantes hoc ipſum factitant.
multis hoc frequentiſsimum eſt. *Vermes* quidam centipedes, & vnicipite
ita dicam, *Amphisbænæ* modo gradiuntur: *Camaris & Cancris* hoc vſita
mum eſt, vt illos *Camarorum* gradu ambulare per adagium dicamus, h

Præſertim equi Romani.

retrogredi, non progredi, quibus negotia non ex animi ſententia fluunt.
tus ſæpe ſum tam dextrè *equos Romanos* noſtros inſtitutos eſſe, qui curru
heriles ſeu bigas, quarum maior in VRBE, quam alia in ciuitate eſt co
(carrozze hìc vocantur) eadem facilitate, retrorſum agunt, qua prorſu
alij alio locorum propellerent. Eoque magis *Amphisbæna* hoc prẹſtare pot
quòd ex *vermium* hanc ego genere potiùs, quam *Serpentum* exiſtimem.

Quomodo Serpentum motus fiat.

autem vtrorumq. motus non parum inter ſe variet, de hoc paucula quæ
in curioſorum gratiam diſſertare placebit.

Quæ *Ariſtoteles* duobus libris, vno *de communi animalium greſſu*, alter
communi eorundem motione inſcriptis, doctè quidem ſed laconicè, & obſcuri

Aquapendens Ariſtotelem explicat de motu Serpentum.

lè diſputat, hæc opuſculis aliquot ſuis, dilatauit magis, & explicauit ne
ſanè, & anatomicè, *Hieronymus ab Aquapendente* iam ſupra à me quoque la
tus, ob *Patauinam Scholam* nobilis, vel hæc propter ipſum etiam celebris.
bello quidem *de Reptatu*: Tametſi omnia talia animantia ſuper terra
terræ innixa eamque contingentia repant, tamen reptionem multipli

Quam variè repentia & ſerpentia incedant.

contingere poſſe affirmat. Cum alia vndis, ſeu vndatim, ſiuè vndando
cedant. Alia partim ſe contrahendo, partim extendendo. Et quæ vndo
punt, bifariam hoc denuo faciant, vel quod vndæ per dorſum eorum fian
pareantq. & ſupernè incuruentur, veluti *Erucæ* repunt & *Hirudines*, in alij
dæ obliquè per terram fiant, quæ communiter ſpiræ appellantur, vt in *Se*
tibus, quæ per ſpiras mouentur, & vt poeta ait.

——————— *ima per orbes*
Squameus intortos, ſinuat veſtigia Serpens.

Quæ verò repunt ſe contrahendo partim, & partim extendendo, ſint *ve*
terræ, ſiue *lumbrici*. Quibus quarta demum ſpecies accedat eorum qu
cuatim procedunt, quali motu illa incedat *Eruca*, quæ *Geometra* appellatur

Quali motu procedat Amphiſbæna.

Nunc quid de noſtra *Amphisbæna* ſtatuendum ſit, diligenter eſt peruider
Si *Aetio* credimus, ab vtroque animali *Amphisbæna* & *Scytale* demorſis,
tingit morſus obſcuros eſſe, ac vix apparere, veluti muſcarum puncturæ

Hæc lūbrico ſimilis eſt, cuius ad modum mouetur.

Hinc ego cum *Matthiolo* non ineptam coniecturam duco, *Amphisbænam*
vermibus terræ non multo maiorem. *Nicander* nobis fauet, qui eam *lum*
aut *inteſtino terræ* non craſsiorem his verbis ſcriptum reliquit.

Præ

Præterea occurrit gracilis, pariterq. puſilla
Amphisbæna biceps, ſemper cui lumina nube
Caligant denſa, nam palpebra nutat vtrumque
Ad caput obtuſum, verùm color æquus arenæ,
Robuſto in corio variato ſtigmate multo.
Amphisbæna tamen ſimilis eſt vermibus, vda
Quos genuit terra eiusq. inteſtina vocantur.

um autem *Serpentes* habeant oſſa, vel ſpinas, & muſculos, quibus *vermes* ca-
, vel certè analogum quid illis obtinere videntur, perplexum valde eſt, &
cile cognitu, quomodo hi terræ innitãtur, ſeipſos cõtrahãt & promoueant,
hæc omnia ſine oſſium & muſculorũ ope fieri haud quaquam cernantur.
d ex *Ariſtotelis* nimirum doctrina, vndosè & tractim moueri, denotet ali-
, quod trahitur & mouetur, aliud quod trahit ac mouet, & aliud demum,
nnititur illud ipſum, quod trahitur ac mouetur.

Pleraq. animalia ope muſculorũ & oſſium mouentur.

elicto igitur hìc motu, quo *Serpentes*, & illo, quo *Erucæ* ſerpunt, de hoc ſolo
i ſermo nunc fuerit, qui *Amphisbænæ* competit, & idem prorſus eſſe cenſetur,
n vermibus terreſtribus manifeſtatur. In quo non leuis ſe iterum prodit
cultas, quæ vt pulcherrima, ita ſolutu ardua eſt, & obſcuriſſima, quam
pſiſſimis *Aquapendentis* verbis proponam ac ſoluam. *Etenim dum vermis*
iòr corporis pars quæ ad os & caput ſpectat, reptatu anteriùs procedit, tantùm
vt contrahatur, craſſior fiat ac breuior, quin potiùs extendatur, tenuior & prolixior
itur. Quòd ſi dum aliqua pars mouetur, non poteſt niſi muſculorum miniſterio
ri, actio autem muſculi eſt, vt perpetuò contrahatur, breuietur & craſſior redda-
ur contrarium fit dum vermis progreditur, cum anterior pars potiùs ſubtiliatur?

Difficultas de motu vermiũ & Amphisbænæ, ex Aquapẽdente.

ondet appoſitè valde *Aquapendens*, vult igitur duplex eſſe genus muſculo-
in vermibus, *vnum* longorum per totum vermem, hinc inde poſitorum,
beneficio fiat contractio & vermis abbreuiatio, quod fit maximè, dum
is aliquod triſte obiectũ percipit, tunc enim contrahitur & craſſeſcit. *Al-*
eſt orbicularium muſculorum, quos *Sphyncteres* vocare poſſumus, qui in
m per totam vermium longitudinem excurrunt, quique tot ſunt, quot an-
eu inciſuræ, (hæ autem ſunt numeroſiſſimæ) in vermibus inueniuntur.

Qui appoſite ſibi reſpondet. Duplices ſunt muſculi in vermibus longi & orbiculares.

m ſibi imaginetur aliquis, omnes hos muſculos vnum poſt alterum, ver-
n corpus conſtringere, continget profectò anterius tum produci, tum
liari corpus vermium. Ratio in propatulo eſt, quia corpus molle craſ-
ue, ſi in orbem conſtringatur, tum tenuius redditur, tum prolixius euadit.

Dubium ratione & experientia ſoluit.

que hæc niſi fallor commoda iam ratio reddi poteſt, cur hæc noſtra ſiue
tis ſiue *vermis* icon, caput verſus multo tenuior, quàm ad caudam ſit de-
& in tabula quoque expreſſa: Quod haud dubiè nimirum, dum à picto-
ium hoc animalculum delinearetur in motu id fuit, & ad partem ſe ante-
m rependo agebat, vnde conſtringentibus ſe muſculis orbicularibus ad
ſitis, pars ea longior & ſubtilior de neceſſitate fieri debebat.

Ratio cur hoc noſtrũ animalculum ad caput ſit tenuius depictum.

que dum in hoc totus ſum, vt fabulis potiùs, quàm rei veritati *bicipitem*
isbænam afferam, & rationes quoque comminiſcor non contemnendas.
præter ſpem omnem, atque opinionem meam Illuſtriſſimus Eques

Caſſianus Puteus Lynceus veræ amphisbænæ iconem authori ſubijcit.

Caſſianus Puteus Lynceus noſter, veriſſimam *Amphisbenæ* imaginem, ſeu ic
coloribus ſuis etiam proprijs depictam mihi oſtendit, quam hac ipſa, quo
riora hæc ſcripſeram, & typographo iam imprimēda commiſeram, hebd
de, *Pariſiis* allatam, & ab amico quodā ſuo exoticarum rerum apprime cu
atque ex ipſomet animali delineatā fuiſſe, atteſtante, ſibi tranſmiſſam aff
uit. Haud ſcio profectò, exhilarauerit me magis, an ruborem quendam
mihi verecundiamq. incuſſerit penè puerilem. vt qui partim tam rarum
mal, à veteribus toties decantatum, hucusq. à zoographorum nemine v
figiatum, niſi iam tandem cum voluptate vidiſſem: partim palinodiam ca
qui duo nempe in hoc capita negaueram, quodammodo coactus fuiſſem

Author, vt veritas rerum natura liumpateat libenter reprehenditur. Vellet vt alij etiam ſe naturæ accommodarent.

Aſt qui me norunt, hoc pariter non ignorant, mortalium nemini for
minùs diſplicere, ſuorum errores ſtudiorum agnoſcere, eos libenter f
& agnitos retractare, atque mihi ipſi, qui hactenus nihil aliud ſcribe
diſſerendo, perorando, & inclamando ingeminaui, quam hanc vn
trenodiam, iniquum eſſe nimirum, *Naturam* efficere ex libera ſeru
famulam, & phantaſiarum noſtrarum pediſſequam, vt noſtrum hæc a
dulum geniumq. inuita ſe componere, fingere & efformare cogatur, æq
potiùs fore eidem noſmetipſos, quæ à DEO non errante ducitur, regitu
ſubijcere & accommodare. Quod ſi mecum eorum nonnulli, qui hodie
loſophi ferme ſoli audire auent, factitarent, quos veterum anticipata, & m
litus mentibus eorum impreſſa authoritas propemodum faſcinauit, næ i
malibus, plantis, & metallicis ſaltem, iam præſtantiora haberemus, &
rem earundem rerum partem ſciremus, quàm proh dolor! ignoramus.

O fortunatos nimium, ſua ſi bene norint,
Agricolas!

Dicebat olim poeta. Et ego fortunatiſsimos illos cenſuero, quorum h
doctiorum nomine, molles gaudent auriculæ, ſi haud philautiā inflati, no
quod ſciunt exiguum cognoſcerent, quàm quod in ſcientijs illis deeſt
mum, agnoſcerent. Hoc enim modo felicitati ſibi ducere poſsent, illud a
rere, quo carent, & non damnare, quod ipſi aſſequi vel nolunt, vel non po
nec ex illis reuera eſſent, quos acriter *Terentius* perſtringit inquiens:

Homine imperito nunquam quidquam iniuſtius,
Qui niſi quod ipſe facit, nihil rectum putat.

Et vt ſemel dicam, magnus non eſt, nec ſapientiæ amator, qui illud γνῶθι
& verè hanc philoſophicā Latini oratoris ſententiā, nuſquam non cordi h
Optimus, ac grauiſſimus quiſque confitetur ſe multa ignorare, & multa ſibi etia
que etiam eſſe diſcenda. Quamuis hoc ſæculo noſtro, detractum non pauci
lum ab oculis fuerit, & plurimi iam in clara *Naturæ* luce atque philoſo
libertate collocati, plura videant, quàm illi olim in antro cyclopum latita
qui ex auditu magis, quàm viſu *Naturæ* theſaurum diſcernebant, ponderab
atque vtinam etiam non parum cæcutiebant.

Multi hodie liberè philoſophantur.

Amphisbenę verę deſcriptio.

Totum hoc animalculum, ſi pictura non mentitur, ad ſpithamæ longi
nem vix accedit, craſſitudinis eiuſdem eſt, quam digitus minor habet. S
mis ſed minoribus veſtiri apparet, color dorſi bene luteus eſt, ventris albi

Cap

it peculiare quid obtinet, quod alijs vllis in *Serpentibus* nec viuis, nec mor- nec fictis, nec pictis me vnquam videre memini. Hoc caninum aut arieti n imprimis roſtrũ æmulatur, appendices ſub capite cutaneę aut carneę po- non piſciũ pinnis ſimiles, ſed *gallorum* palearia ac veluti barbam (*Ariſtoteles* vocat) æmulantes propendent, longæ latæque adeo, & quodammodo ıſpides, eiuſdem cum toto corpore coloris, vt ad reptatum nihil prorſus onferre, quin eundem probè impedire etiam poſſe videantur. Sed vt de- tiunculà aliquà lectorem meum aſpergerem, hanc beſtiæ figuram artifi- ıanu in lignea tabula inciſam, atque hic impreſſam dare volui.

Amphisbæna Europæa.

uod ſi reuera tale animal in rerum vniuerſitate reperitur, quid ego iam d faciam, dicamue, quàm illud poetæ? — Author ſi hoc animal reperiatur intellectũ captiuat ſuum.

Omnia nunc fiunt, fieri quæ poſſe negabam.

Quamuis vbi tot veterum illuſtria ſunt teſtimonia, iniuſtum quaſi ſit, ſi ipſis derogare, inter quos non exigua authoritate pollet *Iulius Solinus*, qui . 9. *Amphisbæna*, inquit, *conſurgit in caput geminum, quorum alterum in loco ſuo terum in ea parte qua cauda. Quæ cauſa efficit, vt capite vterque ſexus nitibun- rpat tractibus orbiculatis*. Valeant igitur (ſi hæc ita ſe habent) & meæ, licet ſibiles, & *Cardani lib. 9. Subtilit*: in contrarium adductæ ſubtiles ratio- cum ait, eſſe omnino monſtrificum, animal vnum habere plura motus ipia & capita: tum quia, quod paucioribus abſolui poteſt, natura pluribus l perficit: tum quia idem animal ſibi ipſi poſſet diſſentire, aduerſari, & l ego monui, cõtrario velle greſſu moueri. Ex *Solino* enim apparet vtrumq. t pro vnico eidem ſeruire, & pari paſſu incedendo, corpus reliquum in- ſpiræ, & orbiculi modum trahere. Quod ſi hoc in nullo alio animali huc- animaduertimus, quid tum poſtea? ita *Creatori* placuit *Amphisbænam* ef- ere, & *Apro* noſtro *Mexicano* inſculpere *vmbilicum*, non in ventre, ſed in o, & varias alijs figuris, modiſq. *Noui orbis* beſtias producere, quæ omnes oſtras comparatæ, monſtroſæ viderentur. De vſibus autem partium tam

Solinus deſcribit Amphisbænã.

Hinc facilè elicitur, quomodo duobus ca pitibus pro grediatur.

Deo nihil impoſſibile.

Amphiſbæna non videtur in eadem claſſe cum hydra eſſe locanda.

externarum, quàm internarum, niſi animal ipſum videro, examinaue
diſſecuero, ſuperfluum & inane eſſe iudico nunc ampliùs quicquam diſc
Atque ita neſcio quàm ſit *Matthiolo* aſſentiendum, qui in iiſdem ſubſe
bularum poeticarum *Hydram* & *Amphisbænã* locat, de qua *Hydra Nic. Ery*
Hydram ſepticipitem eſſe, ait, *tam verum eſt, quàm Caſtorem & Pollucem ort*
Plutonem in inferno regnare, natos è Serpentum dentibus armis inſtructos homi
quæ præter alia primus finxit Homerus, arma à Vulcano Achilli fabricata, vuln
à Diomede Venerem, perlatum vtribus Vlyſſem. Verùm de *Septicipite* aliqu
pente, non omnino fabuloſo forſan, ſed *Indico*, aliquid inferius, quando d
cone mihi ſermo futurus eſt, ſubiungam. Nunc quæ de *Amphisbæna* ſup
breuibus expediam.

Cur author hoc animal Mexicanum vocauerit Amphiſbænam?

Hìc ſtatim me conueniet quiſpiam, & cur peregrinum hunc ſiu
pentem ſiue vermem *Amphisbænæ* potiùs, quàm alterius nomine appe
maluerim ſciſcitabitur, cùm tamen in hoc non duo expreſſa capita
ſpiciantur. Cui hoc ego reſponſi dedero: me hactenus eorum in
qui *Serpentum* & hiſtorias, & icones prodiderunt, *Amphisbænam* nuſquan
pitem depictam vidiſſe, ſed huic noſtro ferme ſimilem, cauda nempe
tam craſſiore, vt quandoq. capitis hanc fungi vice, aliquis facilè ſibi ima
ri potuiſſet. Quapropter & Græcæ vocis origo, & compoſitio, ex vi ſui
nis non *Serpentem* notat duobus donatum capitibus, & ἀμφικέφαλον, ſed ἀμ
ſeu vtrimque gradientem. Hoc cum noſter hìc puſillus Serpens pręſtare
modè poſſe mihi videretur, nec alterius cuiuſcunq. imagini accederet p
quiùs, veriùſque, quàm *Amphisbænę* à noſtris ſcriptoribus delineatæ aff

Author per coniecturas nomina his animalibus dare coactus eſt.

retur, hoc titulo illum meritiſſimè honorare debui. Mihi enim perpet
his animalibus, ſuà hiſtoriâ, & non rarò *Mexicanis* nominibus quoque
tutis, coniectandum, & hariolandum fuit, vt vatem hìc magis, quàm
dicum promittere debuerim. Vt enim *Hirudinem* ſiue *Sanguiſugam*

Noluit vocare hirudinem, licet & hæc retrograda ſit.

nominarem, quod non nemini placuit, mihi diſplicuit. Licet probè nou
in hac etiam vix à cauda caput diſcerni, & retrogradam quoque eſſe atq
put ſuum attenuare maximè poſſe; quod *Aldrouandus* ſimiliter lib. 7. de *I*
obſeruauit, cum inquit. *Eluctatur corpore ſuo etiam per anguſtiſſima loca,*
non obturatum optimè fuerit, ubi nemo putaret: adeò enim in tenuitatem ſe exten
& os acuere poteſt, maior pręſertim, vt per linteum etiam rariùs contextum euad

Dioſcorides & Aetius diſſentiunt de veneni viribus in Amphiſbæna.

De veneni, quod *Amphisbæna* fundit, viribus non vſquequaq. conue
Dioſcorides & *Aetius*, hic obſcurum ab hac morſum fieri ſimilem muſca
puncturis, neque enecare, ſed inflammationes duntaxat inducere, ille ea
læſis ab ipſa euenire, accidentia ſcribit, quæ à *Vipera* demorſis & eadem
dota quæ viperino veneno debentur, conuenire. Hanc ego controuer
non facilè diremero. *Ariſtoteles*, quod miror, huius nunquam meminit, q
tamen *Plinius*, qui in animalibus pleraque ſua à *Philoſopho* mutuatus eſt, &

Author hìc nihil determinat, videtur tamẽ potius Dioſcoridi aſſentiri.

Serpentibus recenſuit, & nõ adeò innoxiam fecit, cũ de *Natura* more ſuo ſ
conqueſtus dicere voluerit, parum ipſi fuiſſe quòd animalia procreauerit,
ab vno ore venenũ fundant, niſi etiam *Amphisbęnam* produxiſſet, quæ ab v
capite virus eiacularetur. Et lib. 30. cap. 14. cum *vipera* quaſi in venen

vap

orem ſaltem illato, parem facit, ait enim: *Viperam mulier prægnans ſi tranſierit, abortum faciet. Item Amphisbænam mortuam duntaxat*. Verùm de hac uid nobis amplius innotuerit, in ſecundo operis huius tomo, ſi vires & vita etant, libenter promulgabimus. Hoc interim non tacebo, Reuerendum odum Fratrem *Petrum de Aloayſa* Americanum *Limenſem*, cum ante an hìc *Romę* iconem huius Americani noſtri animalis apud me vidiſſet, hæc i ſtatim ſubieciſſe verba. *Ille ſerpens quem apud nos vidi anno 1623. non le huic diſſimilis, potius eſt coluber habens duo capita, reliquum verò corporis atratis, ibris teſſellis diſcriminatur. Admodum eſt terribilis, cuius ferientibus dentibus la nulla eſt*. Erit igitur quod perſuadeam mihi, *Amphisbænæ* etiam noſtraquod *Dioſcorides* monuit quoque, morſus non leue inferre periculum.

Petrus de Aloayſa Americanam Amphisbenam deſcribit.

d vmbilicum volumen hoc meum perducturo, vnus deeſt *Scarabæus Meus*, quem mox ſubiungam, & ſcriptionem hanc meam tandem abripiam. ùm hunc priuſquã deſcribã, moderari mihi non poſſum, quin aliud quodadmirãdæ formæ animal, & quale ſanè hucusq. à nullo, quod ego ſciã, aniumſcriptore ad vnguem, atque ita exactè, vt ego facturus ſum, depictũ, & riptum eſt, delineẽ, explicem, & cum veterũ monumentis diligenter conn. Eſt autem hoc, *Draco* ſiue *Dracunculus* quidam *monoceros*, quem *Cardinarbmerinus*, cui has vigilias noſtras dedicamus, inter exotica ſua reconditum t animalia, non viuum hunc quidem, ſed integrum tamen, nec vllis ſuis nbris mutilatum, verùm à tempore edaci rerum gulone corroſum, ita ta, vt veritati hac ratione ſitu ſqualidus, & cute nonnihil laceratus, fidem uat multo maiorem, cum interiora eius oſſa, vertebræ & coſtæ detectæ pa, quàm ſi pelle ſua incorrupta exiſteret, & ſic nonnemini fucum facere videretur. Non deſunt enim qui fabuloſos eiuſmodi *Dracones*, non aliter e *Sphynges*, *hippocentauros*, *Syrenes gryphes*, & ſimilia poetarum ſomnia, chyas, atque phantaſmata arbitrentur. Eò verò libentiùs de hoc vt aliquid menter permoueor, quod videam inter *Hiſpaniarum* & totius orbis potenni *Regis*, atque inter ſummorum optimorumq. duorum *Pontificum Romam*, *Gregorij* dico Decimertij, & *Pauli* Quinti inſignia, ſiue arma gentilitia, onem talem triumphare, hoc eſt *Serpentem* quendam *alatum* atque *pedatum*, vulgò nunc homines *Draconem* appellare ſunt ſoliti; quàm autem rectè faciant, poſteriùs erit conſiderandum.

Author ad finem properat.

Sed prius Draconem Card. Barberini deſcribet.

Hic non eſt fabuloſus.

Cauſæ quæ ipſum vt de hoc tractaret, permouerunt.

eſcio profectò an de vllo animalium genere oppoſita tot epitheta affirùr & contrariæ magis paſſiones (vt ſcholæ loquuntur) prædicentur, de ipſis *Draconibus* fieri apud veteres ſcriptores reperio. Nunc hos enim orant ingentiſſimos, vt cum *Elephante* quilibet non pugnare modò, ſed anguinem ebibere vniuerſum valeat, nunc adeò exiguos dictitant, vt ab *bide* occidantur. Nunc pulchriformes & decoros laudant, nunc deformaximè & abominandos vituperant: modò rictum, & hiatum oris ipſis ntem tribuunt, modò tàm puſillum ſcribunt, vt veluti per fiſtulam quanalimentum ſugere cogantur: modò venenoſiſſimos & nocentiſſimos amant, modò domeſticos, & manſuetiſſimos prædicant. Iam per terram ſerpen-

Diſcrepantiſſimæ de Draconibus ſunt authorũ opiniones.

ſerpentes & apedes conſtituunt, iam iterum pedatos, & alatos adſtruunt.
triplici dentium ordine tremendos pingunt, nunc edentulos ferme effor
Aliquando armis, telis & baliſtis depulſandos & interficiendos ſuadent,
doque ſacros, adorandos, & deorum loco venerandos ſtatuunt.

Pro reconciliatione eorum quo remedio opus ſit.

Vt ergo authorum dicta hæc inter ſe contraria, ritè, quod decet, exp
tur, hoc ante omnia pro confeſſo aſſerendum & ſtabiliendum cenſeo.
nis nomen non vno ſignificatu apud quoſuis innoteſcere, aut rem eande
notare, quod tam ex ſacra, quàm profana hiſtoria manifeſtum reddam
luſtrium teſtimonia ſcriptorum *Virgilij*, *Plinij*, & *Senecæ* fuerint, *ſacra*
hoc idem conuincent.

Plinus quo modo draconis nomen ſumat.

Priore loco *Plinius* prodeat qui lib. 36. cap 5. vbi nobilitates operu
que artificum in marmore exponit, hæc habet. *Deinde multorum obſcuri*
ma eſt, quorundam claritati in operibus eximijs obſtante numero artificum, qu
nec vnus occupat gloriam, nec plures pariter nuncupari poßunt, ſicut in Laocoon
eſt in Titi Imperatoris domo, opus omnibus, & picturæ & ſtatuariæ artis præfere
Ex vno lapide enim & liberos, draconumq. mirabiles nexus de conſilij ſententia
ſummi artifices Ageſander & Polydorus & Athenodorus Rhodij. Hic *Dracon*
cat *Plinius* duos ſerpentes horrendos, & ingentes, qui *Laocoontem* cum
duobus miſerè interfecerunt, quos *Virgilius*, modò *angues*, modò *ſerp*
modò *dracones* quoque appellauit. Et poſtquam *Laocoontis* hic iniecta eſt
tio, quemcunque vrbis illius quondam triumphantis, atque orbi terra
imperantis, nunc FideiChriſtianæ caput tenentis, ROMÆ inquam, anti
monumenta luſtrandi auidum aduenam inuito, ſuadeoq. *Hortos* adeat &

Laocoõtis ſtatua nunc & olim celeberrima.

Hęc in Hortis Vaticanis cũ admiratione viſitur cum plurimis alijs.

latium Vaticanum, in quo oculis ſuis cum voluptate intuebitur, mecumq
mirabitur, hanc ipſam tantopere à *Plinio* celebratam *Laocoontis* ſtatuam,
ruinas ædium *Titi Veſpaſiani*, tot annis, quod ſtupeſcas, conſeruatam, è
ribus extractam, & in his ipſis *Hortis* cum *Appolline*, *Venere*, *Cleopatra*, *A*
Hadriani Imperatoris Genio, *Nili* ac *Tyberis* fluuijs, alijsq. raræ artis, & pul
tudinis antiquiſſimis ſtatuis collocatam. Non poſſis quodammodo l
mis temperare, dum videas *Troianum* hunc *Laocoontem Neptuni* Sacerdote
crymante vultu, gemebundo ore, nitente, ſed necquicquam proficiente
poris motu, & brachiorum flexu, inſontium filiorum adoleſcentium, drac
bus implexorum, & opem fruſtra implorantium, cruciatibus ſubuenir
nantem. Sed operæpretium eſt artificioſiſſimos & elegantiſſimos *Virgilij*
ſus 2. *Æneidos*, de miſerabili hoc caſu huc tranſcribere, non tam vt famo
mam hanc *Vaticanam* ſtatuam celebremus, quàm vt ſcopum hunc noſt
comprobemus.

Geſtus in vultu Laocoontis artificioſiſſimè à ſculptore expreſſi.

Artificioſiùs à Virgilio deſcripti.

Hìc aliud maius miſeris multoq. tremendum
Obijcitur magis, atque improuida pectora turbat,
Laocoon ductus Neptuni ſorte ſacerdos,
Solenneis taurum ingentem mactabat ad aras.
Huc autem gemini à Tenedo tranquilla per alta
(Horreſco referens) immenſis orbibus angues,
Incumbunt pelago, pariterq. ad littora tendunt.

Pecto

Pectora quorum inter fluctus arrecta, iubæq.
Sanguineæ exuperant vndas, pars cetera pontum
Pone legit, ſinuatq. immenſa volumine terga.
Fit ſonitus ſpumante ſalo, iamq. arua tenebant;
Ardenteisq. oculos ſuffecti ſanguine, & igni
Sibila lambebant linguis vibrantibus ora.
Diffugimus viſu exangues, illi agmine certo
Laocoonta petunt, & primùm parua duorum
Corpora natorum, ſerpens amplexus vterque
Implicat, & miſeros morſu depaſcitur artus.
Poſt ipſum auxilio ſubeuntem, ac tela ferentem
Corripiunt, ſpiriſq. ligant ingentibus, & iam
Bis medium amplexi, bis collo ſpumea circum
Terga dati, ſuperant capite & ceruicibus altis.
Ille ſimul manibus tendit diuellere nodos
Perfuſus ſanie vittas atroq. veneno.
Clamores ſimul horrendos ad ſidera tollit:
Quales mugitus, fugit cum ſaucius aram
Taurus, & incertam excuſſit ceruice ſecurim.
At gemini lapſu delubra ad ſumma dracones
Effugiunt, ſæuæq petunt Tritonidos arcem,
Sub pedibusq. Deæ, clypeiq. ſub orbe teguntur.

uamuis non ignorẽ *Seruium* ad hunc ipſum locum commentando dixiſſe: *es aquarum ſunt; ſerpentes terrarum: Dracones templorum.* Hoc tamen hìc mè obſeruaſſe poetam, qui eoſdem omnino ſerpentes his diuerſis nomis vocauit, iam apertiſſimum euaſit.

neca etiam *Dracones* vocat ſerpentes quoſdam, qui minimè immenſi illi quos antiqui hoc nomine quaſi proprio inſignierunt, cum dicat hos adeò ſueſcere, vt in menſis inter pocula & ſinus obrepant, atq; id libro quidem *Ira*, quando hominis iracundiam his verbis increpat. *Illud ante omnia co- fædam eſſe & execrabilem vim nocendi, & alieniſſimam homini, cuius beneficio ſaua manſueſcunt. Aſpice Elephantorum iugo colla ſubmiſſa, taurorum pueris pa- ac feminis perſultantibus terga impunè calcata, & repentes inter pocula, ſinusq. io lapſu Dracones. Pudebit cum animalibus permutare mores.* Eruditiſſimus s ad hunc locum: *Haud abnuam* ait *in menſa etiam repſiſſe. Quidam tamen* Ocula, *ex quo aliquis* Oſcula. *Porrò Dracones iſtos feminæ in delicijs habebant pud Martialem: Sic gelidum Collo nectit Gratilla Draconem. Et hodie fit lià.* Quid hic per Dracones intelligat.

go prorſus nihil dubito hos à *Seneca* inſinuatos *Dracones* eiuſdem planè ge- fuiſſe, cuius ſunt *Serpentes* illi, qui à *Romanis* noſtris hodie, vulgari idio- ſuo *Ceruoni* dicuntur, quique duos, tres & ampliùs ſunt cubitos ſæpe lon- achiali etiam craſſitudine, adeò cicures, innoxij, & manſueti, vt hos pueri, ſibi & corpora cingentes palam circũgeſtent, fęminę in ſinu foueant, plu- que æſtiuo tempore, ad tactum gelidos ſecùm in lecto cubare permittant, Seruius quid ad hunc locum cõmentetur. Quomodo Seneca Dracones vocet.

vt ab

vt ab ijs probè perfrigerentur. Ager noſter *Romanus* his ſatis abundat,
audio, *ranis*, dum ruri vagantur, *muribus*, *lacertis*, *auiculis*, & harum
ouiſque victitare, dum nidos earum viſitant, dextrè arbores conſcende
vbi autem domi detinentur ad plurimos menſes ſine omni cibo viuere po

Natura & proprietas horũ manſuetorum Serpẽtium.

Hos frequentiſsimè circulatores noſtri circumferunt, quorum *color* in
na parte albet, & dilutè flaueſcit, in ſupina cinereus eſt, per totum ta
dorſum, à capite ad extremum caudæ, lineæ virgæque nigricantes qua
valde conſpicuæ decurrunt. *Caput* potiùs paruum, quàm magnum, *dente*
res ſpineos, & reflexos habet, ſimiles illis qui in *vipera* viſuntur, priorib
tamen illis duobus maioribus, ſub pelle & ſacculo veneni pleno, latitan
exceptis. Quare venenum nullum, etiamſi mordeant, imprimunt,
viperæ ſubinde ex primis dentibus infundunt.

Hos putat author à Seneca nomine Draconum notatos.

Videtur ipſis nomen latinum Anguis cõpetere.

Hos igitur à *Seneca* denotari ſerpentes, ſub nomine *Draconum* exiſtim
cet *Dracones* minimè ſint. Verùm tam *Seneca*, quàm *Plinius* & *Virgilius*
rico hìc vocabulo, quàm ſpecifico vti maluerunt, & quemuis etiam ſerpen
Draconum titulo honorare voluerunt. Diu hæſi, quodnam latinum, ma
tiſsimis his *Serpentibus*, nomen tribuerem. Non inueni aptiorem quàm
guis appellationem: Interea non ſum neſcius, etiam *Anguem* omne genus
pentum veteribus ſignificare. Superfluum iudico, hoc loci id pluribus de
ſtrare. Eſt tamen *Anguis* etiam ſpecificum, & quidem terreſtris *Serpentis* no

Anguis nomen æquiuocum eſt.

Quamuis vt paulò ante ſcripſi, *Seruio* placuerit magis, *Angues eſſe aqu*
proprios, veluti Serpentes ſint terrarum, & Dracones templorum, quod non mora
Plinius mihi teſtis ſit, lib. 29. cap. 4. qui *Anguem* propriè & ſpecificè, *Serp*
illum, *Æſculapio* ſacrum determinauit. *Neque Anguis venenatus eſt*, inqui
per menſem Luna inſtigatus. Sed prodeſt viuus comprehenſus, & in aqua contu
foueatur ita morſus. Quin & ineſſe ei remedia multa creduntur, & ideo Æſcula

Æſculapij Serpens à Plinio propriè anguis vocatur.

catur. Democritus quidem monſtra ex his conficit, vt poſſint auium ſermones int
Atque anguis Æſculapius Epidauro Romam aduectus eſt, vulgoque paſcitur &
mibus. Ac niſi incendijs ſemina exurerentur, non eſſet fœcunditati eorum reſiſtere.

Authores qui referũt hunc eſſe Romam delatum.

tus Liuius lib. 29. ex *Græcia* quondam, valetudinis populi causà, *Æſcula*
accerſitum memorat lib. 10., cum *Romæ* portento ſimilis clades peſt
tiæ eſſet, libros aditos, quodnam remedium daretur. Inuentum in li
ab *Epidauro Romam Æſculapium* accerſendum. Quare in Epitome ſequen
bri vndecimi hæc leguntur. *Cùm ciuitas peſtilentià laboraret, miſſis Legat*
Æſculapij ſignum Romam ab Epidauro trãsferrent, Anguem qui ſe in nauem eorum
tulerat, in quo ipſum numen eſſe conſtabat, deportauere, eoq. in Inſulam Tyberis eg
eodem loco ſedes Æſculapio conſtituta eſt. Hæc exactiùs adhuc, & elegantiùs
manà eloquentià ſuà *Valerius Maximus* lib. 1. cap. 4. annotauit, huncq. eunc
Serpentem, etiam *Anguem* appellauit.

Macrobius hũc Æſculapij Serpẽtem potius Draconem appellat.

Quamuis *Macrobius* lib. *Saturnaliorum* 1. cap. 20. *Draconem* potius quàm
guem vocet Serpentem illum, qui *Æſculapio* appingitur, & pro ipſo coli
quemq. in valle *Pelethronia*, quæ ſita eſt ad *Pelij* montis radicem, Deus ille
caſſe dicitur. Cum igitur *Macrobius*, longa ſati doctaq. oratione oſtendi
omnes deos Gentilium, referri ad vnicum *Solem*, id q; de *Apolline*, *Libero*
ſe

accho, de *Marte*, & *Mercurio*, argumentis euincentibus probè deduxiſſet, ſculapio id ipſum probare conatur. *Hinc eſt*, ait, *quod ſimulachris Æſculapij* ūtis *Draco ſubiungitur: quòd hi ad Solis naturam Lunæq. referuntur, & quia præ-* hæc ſidera) *vt humana corpora velut infirmitatis pelle depoſita, ad priſtinum* ſcant *vigorem: vt reuireſcunt Dracones per annos ſingulos, pelle ſenectutis exu-* pterea *& ad ipſum Solem ſpecies Draconis refertur, quia Sol ſemper velut à quo-* ma *depreſſionis ſenecta, in altitudinem ſuam, vt in robur reuertitur iuuentutis.*

Hic vult probare oẽs Deos vanos ad Solem referri.

ræterea quod *Draco Solem* imitetur, quod is acutiſsimè omnia peruideat, edium, adytorum, oraculorum, theſaurorum, & puto ego hortorum ob ſperidum, cuſtodiam *Draconibus* aſſignari.

Draco ob viſus acutiem quandam cum Sole ſimilitudinem gerit.

n autem non eſſe obſcurum quoq; *Æſculapium* eundem eſſe, atq. *Apollinem*, ropterea ſolummodo, quòd ex hoc ille natus dicatur, ſed quòd etiam *lapio* diuinationis ius adiungatur. Nec mirum id eſſe, cum diuinationis dicinæ conſociatæ ſint diſciplinæ, vt etiam ex magni *Hippocratis* præce- *Medicus* ſcire teneatur.

Cur Æſculapius ſit idem cum Apolline.

ua ſunt, quæ fuerant, quæ mox ventura ſequantur, in morbis inquam præſa- dis, dignoſcendis, & perſanandis. Hinc *Æſculapius* æquè, atque *Apollo*, icinæ inuentor perhibetur.

Medicus debet eſſe valde prouidens.

ſculapium autem diuinationibns non minùs, & vaticinijs præfuiſſe, atque *llinem*, feſtiuiſsimus nos docet apud *Lucianum* Dialogus, qui *Alexander*, ſeu *domantis* inſcribitur, vbi mira leguntur, de ſceleratiſsimo impoſtore hoc, tutiſsimo præſtigiatore *Alexandro*, qui *Podalirij* filium ſeſe poſtquam ven- ſet, cum ſceleris & fraudis ſocio quodam, cui cognomen *Cocconas* erat, *m* abijt, quæ ciuitas olim ſub *Macedonicis Regibus* floruit, & *Alexandri Ma-* patria fuit credita. *Ibi*, inquit Lucianus, *cum conſpicerent immani magnitu-* *Dracones, placidos admodum ac manſuetos adeò, vt à mulierlbus alerentur, &* *pueris vnà cubarent, & calcantes ferrent, neque commouerentur, ſiquis ſtringeret,* *eretque: denique perinde atque infantes lac è papilla ſugerent, (nam ſunt id genus* *illos permulti, vnde veriſimile eſt olim illam de Olympiade fabulam increbuiſſe,* *Alexandrum conciperet, huiuſmodi Dracone quopiam opinor, cum ea concumbente)* *ati ſunt ex his Serpentibus vnum, qui eſſet pulcherrimus, obolis ſanè paucis.*

Æſculapius etiam diuinationibus claruit.

De hac re legatur Lucianus qui mirum præſtigiatorẽ deſcribit.

Dracones placidiſſimi.

ad populares ſuos abijt *Alexander Paphlagones*, homines minimè emunctæ, craſſi ingenij, ac ſtolidos, quibus & cor, & cerebrum exemptum videre- quique præter ſolam figuram nihil à pecudibus diſtarent, his egregiè im- it, apud hos mirifica arte vatem promittens, & prophetam agens, reſpon- o *Aeſculapio* reddidit. Sciebat enim, nihil æquè mortalium animos obſi- quàm *ſpem* & *metum*, hæc duo ſcilicet in hominum vita tyrannidem obti- hæc ambo ſemper lubricæ fortunæ rotæ aſſidere, continuò hanc voluere, uoluere. Si quis igitur præſcientiam profiteretur, hunc deniq. facillimè cere. Sic *Delphos* olim, *Clarum*, *Delum*, ac *Branchidas*, non tam ad famæ, n diuitiarum culmen pertigiſſe.

Spes & metus quid in hominibus poſſint.

ecerat autem iam priùs paraueratq. è linteis cõfectum *Draconis* caput, quod em quandam humanam, coloribus additis, præ ſe ferret: tum pilis equinis ptauerat, vt & os per hoſce aperire, claudere, linguam exerere biſulcam

atramq.

Quomodo Æſculapius ex ouo anſerino ſit natus.

atramq. illi valeret. Imò adaptatâ ori fiſtulâ, per hanc aliquando vt à c
vox ederetur, procurabat.

Poſtea *Ouum anſerinum* excauatum, & in hoc recentiſsimum *Serpentis*
concludens, occluſumq. ad non ita dudum excauata templi fundament
cte quadam ſepelijt. Manè furibundo ſimilis, & veluti à *Cybele* Deoru
tre afflatus, nuduſq. eò concurrit, & totam ciuitatem permouit, dixit
concione, *Æeſculapium* Deum, ſuo aduentu ciuitatem illam beaturum.
re poſtulans phialam, vnà cum aqua lutoq; piſcando ouum illud hauſit,
Deum ſuum condiderat: quo rupto *Serpentulum* populo viuum oſtendit,
tis ſuis eundem obuolutum. Omnes alta tum Deum voce conſalutantes
cem illam, ac terq. quaterq. beatam ciuitatem dictitarunt.

Hìc iterum iocosè Lucianus, *Aeſculapium bis natum dixit, cum ſemel du
naſcantur homines. Atq. non ex coronide per Iouem, id eſt cornicula (nam id
nomen fertur) neq. ex cornice, verum ex anſere progenitum*. Et quid multis

Præſtigiæ pſeudouatis Aeſculapij.

ciuitas intra paucos dies aduenis eſſet pleniſſima, *Alexander Pellæum* ſuum
conem, qui maximus, pulcherrimuſq. erat, totum collo circumdedit, ca
foras ſolum prominere ſinens, ſub alis caput cicuris beſtiæ obditum rec
bat, Linteaceum verò illud, humanoq. ſimile factitium *Draconis* caput,
in amictus parte dexterrimè contextum oſtendebat. Nec fucus à populo
nito, tumultuanteq; in loco non ſatis capaci, nec admodum lucido, faci
maduertebatur. Stupefacti autem inde omnes magis fuerunt, quod vid
tam puſillum *Serpentulum*, pauculos intra dies, in tam immanis magnitu
tractabilem, placidum ac manſuetum *Serpentem* creuiſſe. Hac arte p
giator, effectus eſt *vates Aeſculapij*, (qui Deus *Glycon* ab eo vocabatur)
ta omnium excepit, & pro *Glycone* ſuo, ſecretò hunc in adytis conſulere
lans, reſponſa tulit fraude vtens mirabili, qua obſignatas chartulas, in q
vota inſcripta offerebantur, aperuit, legit, iterumq. abſq. læſione vlla ob

Lucrum huius vatis ex reſpõſis pro Aeſculapio redditis.

uit. *Denique merces erat vnicuiq. reſponſo præſtituta,* inquit Lucianus, *nemp
chma cum obolis duobus*. Ne verò exiguum aut puſillum quis hunc quæſ
fuiſſe exiſtimet, ait in annos ſingulos ad ſeptuaginta, aut octuaginta m
redijſſe, vſqueadeo auidis, & inſatiabilibus hominibus, vt ſinguli ſup
cem, aut quindecim rogationes traderent.

Cauſæ cur author aliquantũ ſic lõgior fuerit.

Hæc omnia longiuſculo nonnihil ſermone protrahere volui, vt tum *M
bio* fidem facerem, vaticinijs quoq. celebrem olim *Aeſculapium* fuiſſe, tum
Anguis ille, à *Plinio* dictus, *Aeſculapio* ſacer, etiam *Draco* vocatus fuerit,
probarẽ. *Lucianus* certè, vt laude ſumma digniſſimus eſt,quòd fictitios E
corum ſuorum Deos, ſalsè riſit, egregiè & facetè ſemper perſtrinxit,ita cul
ſcelere non caret, quod *Chriſtianis*, quos hoc in dialogo impios non rarò d

Noſtri Serpentes cicures & innoxij videtur eſſe ſimiles Draconibus Aeſculapij.

impijſſimus ipſe potiùs,infenſiſſimus hoſtis fuerit. Apparet ex hoc prætere
ciani ſcripto, *Serpentes* illos, ſiue *Dracones Pellæos*, *Romanis* noſtris anguibus
gnis,& innoxijs,qui vt dixi,hìc *Ceruoni* appellãtur,non abſimiles forſitan fu
Nam & noſtræ *Romanæ* fæminę quędã,hos ſæpe in ſinu,aliqui in lecto fou
plurimi etiam eorum carnibus, non aliter, ac ſi *anguillæ* eſſent, veſcuntur
rcum tamen quid ſapere, mihi atteſtati ſunt, qui aliquoties hos eſitarunt

Recor

ecordor probè mihi puero in patria mea narratum eſſe ſæpiſsimè, de *ſer-bus* quibuſdam domeſticis, qui cum ruſticorum infantibus multoties in s reperti, cum his panem lacti intritum etiam, ex eadem communi patina ederint, nec hos vnquam offenderint, domosq. illas valde reputatas ab in- fortunatas fuiſſe, in quibus hi *ſerpentes* oberrauerint. Hoc idem fermè, l *Claum Magnum* lib. 21. cap. 30. hic verbis poſtea legi: *Sunt etiam domeſti- pentes, vt penates in Aquilonis extrema plaga reputati, qui lacte vaccino, vel oui- utriti, cum infantibus ſub tectis ludunt, & plerunque in cunis vt fidi cuſtodes ire videntur: quos lædere pro piaculo exiſtimatur. Sed hi ritus reliquiæ ſunt ve- n ſuperſtitionum, omnino ſuſceptà catholicà fide interdicti*. Habet igitur hic pla- s *ſerpens*, neſcio quid cum *Aeſculapio* commune, cum vbique honoretur, ud barbaros quoque, gentesq. difficiliſsimas, veluti ſacer genius quidam iosè, imò ſuperſtitiosè, colatur.

Huiuſmodi ſerpẽtes etiam in regionibus frigidis reperiuntur.

quis adhuc plura de *Dracone Aeſculapij*, & huius templo, olim *Romæ* in *In- Tyberina*, vbi nunc *S. Bartholomæo* ædes ſacræ ſunt, condito, ſcire percupit, ctiſs. *Vuinthierij* noſtri *Q. Serenum* conſulat propediem lucem aſpecturum, ndo Poëtæ huius, & Medici vtiliſſimi proæmium explicat, in quo *Serenus*, tarum more, *Aeſculapium* inuocat his verſibus:

Vvinthierius plura de dracone Aeſculapij in ſuo Sereno habet.

Tuq. potens artis, reduces qui tradere vitas
Noſti, atque in cælum manes reuocare ſepultos,
Qui colis Aegæum, qui Pergama, quique Epidaurum.
Qui quondam placidi tectus ſub pelle Draconis,
Tarpeias arces, atque inclita templa petiſti,
Depellens tetros præſenti numine morbos,
Huc ades: & quicquid cupido mihi ſæpe roganti
Firmaſti, cunctum teneris expone papyris.

tenus ex profanis ſcriptoribus deduximus, *Draconis* vocem non proprio er, ſtricto, veroq. ſuo ſignificatu acceptam venire: ſed latiore nonnun m liberalioreq. ſenſu ſerpentem quemlibet denotare. Imò quidlibet, licet al haud ſit, quod in gyros ſaltem, & volumina contorquetur, ſignifica- ic idem *Seneca* lib. 3. *Naturalium quæſtionum*, *Dracones* dicit, vaſa quædam ermis, & canales, per quos aqua calefieri ſolet, à forma ſerpentina ita voci- . *Facere ſolemus*, inquit, *Dracones & miliaria, & complures formas in quibus enui fiſtulas ſtruimus per decliue circumdatas: vt ſæpe eundem ignem ambiens per tantum fluat ſpatij, quantum efficiendo calori ſat eſt*. Quinimò in Cœli amento, ſtellarum congeriem quandam, quòd contorti funis inſtar, hæ uram obtineant, *Draconem* maiores noſtri appellarunt. Legat, cui placet, nij poëticon aſtronomicon, reperietq. veteres ſcriptum reliquiſſe: *Draconem* cæleſtem, inter duos *Arctos* collocatũ, aurea mala *Heſperidum* cuſtodijſſe, *Hercule* interfectum, à *Iunone* inter ſidera collocatum. Ab alijs verò confi n ita fuiſſe, *hunc Draconem à gigantibus Mineruæ obiectum eſſe, cum hæc eos op aret, Mineruam verò arreptum Draconem contortum ad ſidera iecíſſe, & ad axem cœli fixíſſe, itaq. adhuc etiam implicato corpore videri, vt nuper ad ſide- latum*. Tempus monet vt genericà quoque notatione in *Sacra pagina*,

Draco etiã res inanimatas ſignat.

De his Seneca.

Veteres etiã ad ſtellas draconem applicarunt.

Ex ſacra Scriptura quoq; patet Draconem ſæpè genèricè ſumi.

Virga Aaron cõuerſa in ſerpẽtem.

Draconis nomen acceptum eſſe, demonſtremus. Et *Exodi* quidem ſeptimo te, vt Deus induratum cor *Pharaonis*, per ſeruos ſuos *Moyſen* & *Aaron* m lorum igne, & efficacià emolliret, hæc facta & ſcripta legimus. *Dixit D ad Moyſen & Aaron: Cùm dixerit vobis Pharao, oſtendite ſigna: dices ad Tolle Virgam tuam & proijce eam coram Pharaone, ac vertetur in colubrum. itaque Moyſes & Aaron ad Pharaonem, fecerunt ſicut præceperat Dominus. Aaron virgam coram Pharaone & ſeruis eius, quæ verſa eſt in colubrum. Vocau tem Pharao ſapientes & maleficos, & fecerunt etiam ipſi per incantationes Æg & arcana quædam ſimiliter. Proiecerúntq. ſinguli virgas ſuas quæ verſæ ſ Dracones. Et deuorauit virga Aaron virgas eorum.*

Ioãnes Buſtamãtinus quomodo hunc ſacræ Scripturæ locum explicet.

Ioannes Buſtamantinus Medicus *Hiſpanus* vt doctiſſimus, ita ſacrarum l rum peritiſſimus, lib. 4. de *Reptilibus Sacræ Scripturæ*, *hoc modo* præcedentia ba explicat. Virgam *Aaron*, in verum *Colubrum* conuerſam fuiſſe, *Colubru* quam, ſic propriè dictum, poſtea in veram virgam, vel numeralem vnã, ve cie vnam rediјſſe. Virgas verò maleficorum, in *Dracones* ſpecificè quidem tos tales, apparentes tamen, mentitos atque fictitios commutatas fuiſſe. Pr rea ſacrum textum habere, quod malefici illi, per incantationes fecerint *liter*, quaſi dicere velit, non verè ac realiter, ſed ſimilitudine quadam ab *Dracones* productos, (quod in *Colubro* re ipſa, Dei operâ tamen, *Aaron* præ rat) exſtitiſſe, atque deuoratos fuiſſe.

Cõſideratur ſacræ Scripturæ explicatio à Buſtamãtino facta.

Addit idem *Buſtamantinus*, cũ *Dracones* ſint vaſti corporis, & debilis ver *Coluber* verò paruus quidem, ſed potentiſſimæ virulentiæ ſerpens, *Diabolo* l factu faciliùs fuiſſe, molem cumulare indigeſtam, & grandem, virium tar expertem, quæ in *Draconibus* eſt, quàm dynamin producere efficacem, qu *lubri* præpollent. Atque huc alterum veluti miraculum acceſſiſſe, quod pa *Coluber* magnos deglutire *Dracones* potuerit.

Hæc refutatur ex ipſis Scripturæ verbis.

Puto ergo per *Colubrum* hìc ego, & per *Dracones* non determinata hæc malia, ab alijs omnibus *Serpentibus* diſtincta intelligi; verùm tam *Draco* quàm *Colubri* voces in latiſſima *Serpentum* ſignificatione accepta fuiſſe. Q vel ex ſequentibus ſeptimi capitis huius verbis conijcio, & elicio. C enim hoc miraculo minimè permotus *Pharao* eſſet, iuſſit Deus, vt A adhuc aliud ederet, hoc eſt percutiendo flumen, cum illa eadem virga aquas omnes, quæ in tota *Ægypto* eſſent, in ſanguinem verteret, quo ipſum ſubſecutum eſt. Verba ſacri textus ſic habent: D*ixit autem* Dom *ad Moyſen: Ingrauatum eſt cor Pharaonis, non vult dimittere populum. Vad eum manè: ecce egredietur ad aquas & ſtabis in occurſum eius, ſuper ripam flun & virgam quæ conuerſa eſt in* Draconem*, tolles in manu tua &c.* Viden? vt hìc

Ratio adducitur.

eadem virga illa ſermo eſt, de qua ſuperiùs paulò Scriptura memorabat, q conuerſa eſſet in *Colubrum*, iam in *Draconem* & non in *Colubrum* mutata fui affirmatur. Pro vno igitur, eodemque *Serpente* ſacræ literæ, hoc in l ſaltem, *Colubrum* & *Draconem* habuerunt. Et quid ni hoc ita fuerit? Cu

Draconis nomen aliquando eſt genericum in ſacris Biblijs.

de vna, eademq. virga loquantur, quà *Aaron* in digito Dei, miracula illa pa rat. Conſequens igitur fuerit, ex *ſacris* etiam *Biblijs* patere, aliquando *Drac* nomẽ æquiuocè & genericè (quod hìc probare inſtituimus) ſumi, & *maleficor*

Draco

ones,nō ad legitimos *Dracones* referēdos eſſe,ſed pro cōmuni *ſerpentis* gene-
ceptos fuiſſe. Qualis autē is *ſerpens* fuerit, hoc ignorare me libenter fateor.
olubro idem dicendum iudico, vocem huius quoque eſſe largæ, & genericæ
ificationis,vt mox demōſtrabimus. Videtur etiā ad literā *ſacræ Paginæ* pro-
poſſe,eiuſdē ſpeciei *ſerpentes* illos fuiſſe, quos *magi* in medium produxerūt,
illo, quem *Aaron Pharaoni* commutationis gratiâ ex commutata ſua virga
ndit,licet diuerſis nominibus in primo textu appellentur.Scriptū enim eſt,
maleſici fecerint *ſimiliter*,hoc eſt ſimilis,talisq.figuræ,vt ego opinor, *ſerpen-*
hibuerint,qualis ille *Aaronis* fuerat. Ne viderētur *Pharaoni* ſuo,in vi & ener-
iraculorum inferiores fuiſſe, quàm *Aaron* erat, vnde *Pharaonis* etiam cor
lia credens miracula,magis magisq. aduerſus Deum exacerbatum,& indu-
m remanſit.

Idē dicendū de colubro.

Malefici eiuſdē ſpeciei ſerpētem produxiſſe videtur quem Aaron.

unc quod promiſi exequar, docendo nimirum *Colubri* vocabulum non ra-
o quouis *ſerpente* à multis authoribus accipi, vt quando *Iuuenalis Sat. 6.* ait.

Dic qua Tiſiphone,quibus exagitare colubris?

irgilius lib.7. *Æneid.* vbi luctificam *Alecto furiam* deſcribit.

Tam ſæua facies, tot pullulat atra colubris.

c *Iuno* adijt, poſtquam

Flectere non poſſet ſuperos, Acheronta mouebat.

duerſus *Æneæ* ſurgentem meliorem fortunam, atque connubia cum *Latini*
ineunda,commouit,cum ſciret *furiam* quoque

Hanc poſſe vnanimes armare in prælia fratres.

erauitq. vt *ſerpentem* inijceret in ſinum *Amatæ*, futuræ Socrus *Æneæ* diſcor-
inde domus procuratura, & futurum filiæ huius cum *Ænea* matrimo-
diſſolutura. Hunc autem *ſerpentem* nihil penſi *Poëta* habuit,vt modò *Co-*
m,modò *Anguem*, modò *viperam* elegantiſsimus verſibus hiſce appellarit:

Loca authorum quod Coluber pro quouis ſerpēte capiatur.

Iuno inſtigat furiam Alecto aduerſus Aeneam.

Virgilius eundē ſerpēntem vocat,viperā, anguem,& colubrum.

Exin Gorgoneis Alecto infecta venenis,
Principio Latium,& Laurentis tecta tyranni
Celſa petit, tacitumq. obſidet limen Amatæ,
Quam ſuper aduentu Teucrûm,Turniq. hymenæis,
Femineæ ardentem,curæq. iræq. coquebant.
Huic Dea cæruleis vnum de crinibus anguem
Conijcit, inq. ſinum præcordia ad intima ſubdit.
Quo furibunda domum monſtro permiſceat omnem.
Ille inter veſtes & leuia corpora lapſus
Voluitur,attractu nullo, fallitq. furentem,
Vipeream inſpirans animam, fit tortile collo
Aurum ingens coluber, fit longæ tænia vittæ:
Innectitq. comas, & membris lubricus errat.

am quid reuera ſit ipſiſſimus *Coluber*, quem aliqui *aquaticum anguem*, alij
ſtrem ſerpentem mala gramina paſtum,alij paruum,alij ingentem,alij breuē,
ngum dicunt, adhuc ſub grauiſſimis authoribus lis pendet,quam decide-
difficile, ſic neque mei nunc fori eſt. Quare diuinare non poſſum,qualem
ntem *Ambroſius Pareus* indicare voluerit lib. 20. cap. 23. quando remedia

Non ſatis cōſtat quis ſit verus coluber.

Ambroſius Pareus antidota aduerſus colubrum deſcribit.

theriacalia adhibuit ſalubria, coquo cuidam, quem *Coluber* momordera
ter ſepes *lupulos* legentem. Gauiſus tamen non parum fui, eandem, parem
minam prorſus medelam, huic à *Pareo* doctiſſimo ſuppeditatam, quam
ego meſſori meo, (de quo ſuperiùs in primo *ſerpente*) à *vipera* commorſo,
cueram. Videri poteram, omnia à *Pareo* mutuatus, cuius tamen eo t
re nomen nec auditione acceperam, nedũ quod ipſius libros etiam legiſſe
quo ſimul clareſcit, ſæpenumero vnum idemq. inuentum à differentibu
ſonis, tempore diuerſo, & diſtantiſſimis locis propalari poſſe. Poſteaquam
ſufficienter nobis tam ſacri, quàm prophani codices ſuffragati ſint, *Draco*
cem, ſerpenti nõ rarò cuiuis obuio accommodari ſolere, æquum cenſeo a
prium magis genus accedere, & ſpeciem ipſam (vt cũ ſcholis loquar) ſpeci
mã indagare, in qua *Dracunculus* hic noſter domicilium ſibi conſtituere v

His olim iiſdem ferme aduerſus viperæ venenũ vſus erat.

Quis verus Draco ſit indagatur.

Et mirari comprimis licet, quod linguis tot nationum varijs, vno eodem
cabulo, tam conformiter *Draconem* appellari, incertiſſimum tamen adhu
quis verus ſit *Draco*, videamus. Qui enim Latinis *Draco*, is *Græcis* δράκων, *Itali*
gone, *Germanis Drach*, eodem fermè ſono, & ethymologiâ vocitatur. At in
veteres de re ipſa non ita facilè conueniunt. *Ariſtoteles* lib. 9. cap. 1. de Hiſt
mal. *Diſſidet Aquila*, ait, *cum Dracone, veſcitur enim Aquila anguibus*. Hoc diſſi
Plutarchus quoq; & *Ælianus* confirmarunt, & mirabilis *Poëta Latinus* 11.
dos pugnam hanc, dextrè, concinnè, & venuſtè, vt omnia ſua expreſſit, co
rans cum certamine, quod inter *Tarchontem*, & *Venulum* egregios prælio
ductores geſtum eſt:

Draconis vox multis linguis cõmunis, res dubia eſt.

Ariſtotelis Draco cũ Aquila diſſidet.

Huius pugnæ deſcriptio.

Vtq. volans altè raptum cum fulua Draconem
Fert Aquila, implicuit pedes, atque vnguibus hæſit;
Saucius at ſerpens, ſinuoſa volumina verſat,
Arrectisq. horret ſquamis, & ſibilat ore,
Arduus inſurgens; illa haud minus vrget adunco
Luctantem roſtro, ſimul æthera verberat alis.

Ex quo clarũ eſt, cũ *Aquila Draconem* hunc in altum ferre poſſit, non ill
gentiſsimã beſtiam eſſe, quam *Plinius* nobis lib. 8. cap. 11. memorat, tantæ
gnitudinis, vt ipſi nihil pẽſi ſit, cũ enormi bellua *Elephante* in arenã deſcẽ
& duello cõmiſſo, de vita dimicare, circumflexu nempe facilè illũ ambire,
xuq. nodi perſtringere. Sequente capite *Dracones* eſſe ait tantos, vt totũ ſang
Elephantis exhauriant. *Et quam quis aliam*, inquit, *tantæ diſcordiæ cauſam attul*
niſi Naturæ ſpectaculum ſibi paria componentis? Quaſi innuere velit, *Naturam*
aliter, atq. nos ſolemus, hos magnos duos gladiatores, in mundi theatro, v
ſuas committentes, cum voluptate ſpectare voluiſſe.

Ariſtotelis Draco paruus ſit oportet.

Alij authores hũc magnũ faciũt.

Hoc idẽ *Solinus* cap. 27. confirmat, qui à *Draconibus, Elephantos* non niſi p
grauatos inuadi, ſcribit, vt venis propenſiùs irrigatis, maiorem ſumãt de opp
ſis, hauriendo frigidũ eorũ ſanguinẽ, ſatietatẽ. *Nec aliud magis quàm oculos pe*
inquit, *quos ſolos expugnabiles ſciunt. Vel interiora aurium, quia is ſolus locus defend*
poteſt proboſcide. Itaq; cum ebiberint ſanguinem, dum ruunt belluæ, Dracones obruun
ſic vtriuſque fuſus cruor terrã imbuit, fitq. pigmentum quicquid ſoli tinxerit, quod (in
barin vocãt, Hęc omnia propemodũ *Solinus ex Plinio*, trãſcripſit, qui in *Æthi*

Nam Draco cũ Elephante pugnat.

Dra-

cones Indicis pares generari aſſerit, vicenũ cubitorum. Sed hoc par eſt, præut *inus & Oneſicritus* hos depingunt, quorum ille *Æthiopicos Dracones* triginta ium longitudine, hic verò duos memorat *Indicos*, vnum ſex & quadragin- lterum octoginta cubitorum. *Strabo* adhuc maiores facit, octoginta vnum rum, atque centum & nonaginta cubitorum alterum, *Pierius* verò, *Maxi- yrij* teſtimonio, tradit *Alexandri Magni* temporibus, apud *Indos Draconem* que iugerum magnitudine fuiſſe. Quæ ſi fabuloſa non ſunt, reuera maio- imalia non reperiuntur ſuper terra, vt *S. Auguſtinus* in enarratione ni 148. ait. *Lucanus* quoque immanem quandam *Draconibus* magnitudi- adſcribit his verſibus. Immenſæ magnitudinis Dracones.

Vos quoque qui cunctis innoxia numina terris,
Serpitis, aurato nitidi fulgore Dracones,
Peſtiferos ardens facit Africa, ducitis altum
Aëra cum pennis, armentaq. tota ſecuti
Rumpitis ingentes, amplexi verbere tauros,
Nec tutus ſpatio eſt Elephas, datis omnia letho,
Nec vobis opus eſt ad noxia fata veneno.

Lucani Dracones.

identur igitur *Pierio* aſſerente, *Dracones* illi propriè vocari, qui corpore ſunt aniori vaſtioreq. hoc eſt, *ſerpentes* annoſi valde, & qui multa ætate in ma- idinem excreuerunt inuſitatam. Vnde & prouerbiũ natũ, *Serpens niſi ederit tem non fiet Draco.* Ad quos *Dracones* referri debent illi, quos *Strabo* ex *Iphi-* authoritate, naſci ſcribit apud *Heſpericos Æthiopes* adeò magnos, vt herba nnaſcatur, de quibus paulò infra. Dracones videntur eſſe ſerpẽtes maximi & annoſi.

uare longè æquiùs *Draconum* nomen merentur, *Ariſtotelis* prægrandes illi s, de quibus lib. 8 cap. 28. *Hiſt. anim.* quàm eiuſdem paruus, cum Aquila ans *ſerpens* Sunt autem hæc *Ariſtotelis* verba. *In Africa magnitudo anguium ſicut & fertur. Iam enim nonnulli vbi triremi applicuiſſent, oſſa boum multorum ſe narrant, quos abſumptos eſſe ab anguibus, nõ dubitarent, cũ triremes productas in n, quamprimum angues inſectarentur, & nonnulli aggreſſi triremem euerterent.* Tales etiã Ariſtoteles deſcripſit.

erùm hic mihi ſcrupulus inijcitur hæretque, an *Lucani Dracones* ſint illis es, quos iam ex *Plinio*, *Æliano* & alijs dedimus. Prædicti enim ſine pedibus, te, in arbores ſerpunt, implicantq. ſe illis, ad quas paſtũ veniunt *Elephantes*. *i Dracones* autem alarum remigio altum in aëra tendunt, & verbere, cau- n puto, *Elephantes*, *taurosq.* trucidant. Cũ Lucani dracones ſint alati, dubitatur, an huc pertineãt.

iapropter *Draconum* nomine, *ſerpentes* illi veniunt quoque, quibus *Natura* oco an ſerio, vix dixeris, adaptare molita fuit. *Verorum Draconũ duæ ſunt ſpe-* quit *Greuinus*, *Quidã enim alati ſunt, quidam verò ſine alis. In ceteris nãq. pror- niles ſunt.* Liber, qui *Hortus ſanitatis* inſcribitur, antiquus ſatis, hæc ex *Phy-* adducit. *Draco ſuper omnes ſerpentes maximus: & ſuper omnia terræ animan- Qui quandoq. ſuper aërem, fertur ipſum concitando ac vehementer impellendo.* Item ntia. *In abyſſis terræ (ſicut dicit S. Auguſtinus) aliquando Draco moratur, & cum e ſentit humiditatem, egreditur, & ſuper aëra fertur, magnis alarum remigijs concitans & impellens. Alis quãdam pelliceã volubilitate extantibus: & ſecundum s ſui magnitudinem latè diffuſis: vbicunque moratur, aerem inficit.* Diſtinguitur Draco in alatum & non alatum.

Ad Dracones etiã ſerpentes alati pertinẽt.

Erunt igitur *Draconum* titulo decorandi *ſerpentes alati* quoque, qui &
non vnica in claſſe tantummodo coercentur. Et *Ariſtoteles* quidem, li
cap. 5. *Hiſt. anim.* ex auditione potius, quam viſu, tales ſerpentes adſtruit.
lucrum autem aliæ pennà volant, ait, *vt aquila, vt accipiter: aliæ membranâ*
vt apes, vt ſcarabæi: aliæ cute, vt vulpecula, vt veſpertilio. Volant pennis, a
te, quæ habent ſanguinem. Membranis ſiccis, quæ ſanguine carent, vt inſecta,

Ariſtoteles hos ex auditu ſaltem admittit.

porrò, quæ pennis, vel membranis volant, omnia bipeda aut apeda. Angues enim
ca Aethiopiam tales volare narrantur. Genus pennatum, auem appellamus; re
duo genera nomine carent communi. Ex quo loco ego deduco, *Ariſtotelem* qui

Non claret tamen, an Ariſt. hos pennis, an cute volare cenſuerit.

non improbare, *ſerpentes alatos* reperiri, ſed non ſtatim ex hoc authore cer
eſſe, an pennis hos volare, an cute potius alis intertextà voluerit. Qua
quidem tam apeda, quàm bipeda, hoc eſt tam ſerpentes, quàm aues, æquè
nis, ac cute volare poſſe, non inficiatus eſt. Et quamuis *Lucanus*, pennis
magis, quàm cute vti, in volatu dixerit,

Lucanus videtur Draconibus pẽnas dare.

Vos quoque qui cunctis innoxia numina terris,
Serpitis aurato nitidi fulgore Dracones,
Peſtiferos ardens facit Africa, ducitis altum
Aëra cum pennis.

Poeticè tamen magis locutus cẽſeri poteſt.

Poeticè, & metaphoricè tamen ipſum hìc loqui voluiſſe, faciliùs credide
quàm ex rei natura, abutentem pennarum voce, pro cute. Is ipſe enim li
ſimpliciter huiuſmodi *ſerpentes, volucres,* ſiue *volantes* appellat, cum ibi m
venefica quædam necyomantià vtens, omnis generis venena peſsima pro n

Volucres alio loco ſimpliciter hos ſerpẽtes dicit.

tuorum vmbris euocandis conquireret, quibus hos *ſerpentes* quoque add
voluit,

Huc quicquid fœtu genuit Natura ſiniſtro,
Miſcetur, non ſpuma canis, quibus vnda timori eſt,
Viſcera non Lyncis, non diræ nodus Hyænæ
Defuit, & cerui paſti ſerpente medulla,
Non Arabum volucer ſerpens, inuentaq. rubris
Aequoribus, cuſtos pretioſæ vipera conchæ.

Volãtes hi ſerpẽtes & parui, & cute potius, quàm pennis volare videntur.

Addiderim & hoc ex coniectura mea, licet *phyſiologus*, & *Liber de natur*
rum, atque ipſemet *Lucanus*, apertè affirment, *alatos ſerpentes* maximos e
hos tamen puſillos potiùs, aut reuera tam immanes minimè exiſtere, vt
phantes aggrediantur & *tauros*. Idque ex *Herodoto* ſcriptore antiquiſsimo c
go, qui & paruos, & cute hos volare memoriæ ſimul prodidit. *Eſt Arabi*

Probatur hoc ex Herodoto.

cus, inquit lib. 2. *ad Butum vrbem ferè poſitus, ad quem locum ego me contuli,*
audierim volucres eſſe ſerpentes. Eò cum perueni, oſſa ſerpentum aſpexi, & ſp
multitudine ſupra fidem ad enarrandum; quarum acerui erant magni, & his alij
que alij minores, ingenti numero. Eſt autem hic locus vbi ſpinæ proiectæ iacebant,
iuſmodi. Ex arctis montibus, exporrigitur in vaſtam planitiem, Ægypiæ contigu
Fertur ex Arabia ſerpentes alatos, ineunte ſtatim vere, in Ægyptum volare, ſed ei
ingreſſum planitiei occurrentes aues Ibides, non prætermittere, atque ipſos interimere
ob id opus, Ibidem magno in honore ab Ægyptijs haberi. Serpentis porrò figura, quali
drarum, alas non pennatas, ſed glabras gerit, & alis veſpertilionum valde ſimiles.

Idem

lem author lib. 3. hunc in ſenſum, conſimilia ſequentibus verbis nobis
uit. *Atque viperæ per vniuerſum orbem terrarum viſuntur; alati verò ſerpen-*
uſquam alibi, niſi in Arabia, aut certè non adeò frequentes. Hunc in modum
es thus comparant. Caſiam autem ſic. Poſtquam ſibi cum ceterum corpus, tum
n præter oculos obligauerunt corijs, alijsq. pellibus, ad caſiam pergunt. Ea naſci-
palude non alta, circa quam, & in qua degunt feræ alatæ, veſpertilionibus ſi-
æ ſtridore diro, & viribus præualentibus, quas ab oculis arcentes Arabes, ſic Ca-
metunt. Ex quibus ego hariolor, *ſerpentes hos alatos*, cum oculos præci-
mpetant, & ab his arceri queant, exiguo eſſe corpore præditos. Quam
ecturam meam, adhuc magis idemmet *Herodotus* corroborat, hoc ipſo in
, *ſerpentes hos alatos*, ſiue *Dracones*, *Colubrorum* etiam *ſubalatorum* nomine
unciando. *Ad meridiem*, ait, *vltima è regionibus, quæ habitantur, Arabia eſt:*
a ſola omnium, naſcuntur thus, myrrha, caſia, cinnamomum, & ladanum. Cun-
ec facilia ad nanciſcendum, præter myrrham. Nam thus Arabes ſtorace ſuffien-
egunt ea, quæ Phœnices ad Græcos exportant. Hac ſuffitum thus capiunt: Etenim
feras arbores obſeruant colubri ſubalati, exiguo corpore, diſcolore ſpecie, permagno
ro, circa ſingulas arbores, ijdem videlicet, qui aduerſus Ægyptum facto exercitu
unt. Nec vllo alio ab arboribus, quàm ſtoracis fumo, ſubmouentur, vniuerſam
m oppleturi, (vt Arabes aiunt) niſi, vt ijdem narrabant, ſimile quiddam iſtis con-
ret ei, quod nouimus contingere viperis, idq. (vt credere debemus) ſolerti diuini-
prudentiâ. Nam quæ & timido animo ſunt, & eſculenta, ea omnia fœtuoſa fecit,
ſiduo eſu deperirent: contra quæ ſæua & maligna ſunt, ea voluit parum eſſe fæ-
. Vnde fit vt lepus quem omnia venantur fera, ales, homo, tam ferox ſit: ſola
ex omnibus beſtijs cum grauida eſt, etiam impleatur, & alium fœtum in vtero
ns pilis veſtitum, alium nudum, alium tantùm non formatum, alium concipit.
pus quidem talis eſt.

Alia ſimilis Herodoti authoritas.

Alio loco hos vocat colubros ſubalatos.

Hos ait eſſe exiguo corpore.

Animalia eſculenta magno numero procreantur, ſed maligna cõtrà.

olui hìc datâ operâ, paululùm prolixior eſſe, in enarrandis hiſce *Herodoti*
is, cùm, vt opinioni meæ fidem adſtruerem, tum vt eundem ſcripto-
, vera partim, ac partim falſa nobis perſuadere tentaſſe, manifeſtarem. Exi-
auit enim hic animalia noxia, *viperas* præſertim, & *alatos ſerpentes*, dum
intur, matris ſuæ vterum erodere, matremq. interficere, & ob id paucu-
uſmodi beſtias inueniri. Neutrum verum eſt. Hoc norunt, qui viuente,
ſua matre *vipera*, vnico partu plurimas eiectas ab hac *viperulas* viderunt,
l inter alios *Ferdinandus Imperatus* Neapolitanus à ſe obſeruatum, olim mi-
onfirmauit.

Cauſa cur author ſit prolixior.

Error Herodoti.

ræterea ſibiipſi refragari in hoc *Herodotus* videtur; cum aliàs ſcripſerit,
alatos ſerpentes, magno numero thuriferas arbores obſeruare, & facto exer-
eoſdem in Ægyptum tendere, & horum oſſa atque ſpinas multitudine ſu-
ſidem ad enarrandum ſe conſpexiſſe, quorum acerui magni erant, & his
tque alij minores, ingenti numero.

Et huius contradictio.

erum ipſummet libet *Herodotum* loquentem audire, qui hodieq. plures
ores credulos, & commenti huius ſui admiratores inuenit. *At Leæna*, ait,
diſſimum ferociſſimumq. animal, ſemel in vita vnum parit. Nam vna cum
vterum emittit. Cuius rei cauſa hæc eſt, quod catulus leoninus, vbi moueri in vte-

Herodoti propria verba quæ in errorem multos induxerunt.

ro in-

ro incipit, cum habeat vngues longè acutiſſimos, ex omnibus feris, vterum lacerat geſcensq. magis & magis, vngues imprimendo exulcerat ita vt ad poſtremum, partus adeſt, nihil vteri relinquatur incolume. Quare ſi viperæ & alati Arabiæ pentes ita gignerentur, vt ipſorum natura fert, non eſſet hominibus viuendi facu Nunc autem cum libidine agitantur & per paria coeunt, fœmina collum maris in e tenda genitura comprehendit, ſorbensq. non priùs dimittit, quàm deuorauerit. Et quidem hoc modo perit. Fœmina verò talem luit maſculo pœnam, quod filij dum a intra vterum ſunt, patrem vlciſcentes, matricem ambedunt, eiusq. aluo ambeſa partum faciunt. Ceteri ſerpentes, qui non ſunt hominibus pernicioſi, oua pariunt, magnam vim fœtuum excludunt. Atque viperæ per vniuerſum orbem terrarum ſuntur, alati verò ſerpentes nuſquam alibi, niſi in Arabia aut certè non adeò frequen

Fabuloſa ſũt quæ de Leænæ & viperæ partu narrat.

Atque vt in coitu *viperæ*, & huius atque *Leænæ* partu, *Herodotus* turpiter pſus eſt, ita in *leporis* fœcunditate, cum rei natura & Ariſtotelis ſaniore doc na rectè conſenſit. Hic enim lib. 6. cap. 33. de Hiſt. animal. *Lepores auerſi coe* ait, *vt expoſitum eſt, retrò enim vrinam reddunt. Coeunt & pariunt quoque temp dumq. vtero ferunt, ſuperfœtant, & ſingulis menſibus generant. Sed fœtus edunt vniuerſos, interpoſitis enim diebus, quod res tulerit, peragunt partionem. Habet fæ na lac priuſquam pariat, & à partu continuo repetit coitum, & lactans adhuc conc fœtum*. *Plinius* lib. 8. cap. 55. huic planè conſentanea ſcribit, & quod vulgus dieq. pro veriſſimo habet, ex *Archelao* adducit, in *leporibus* nullum ſexus diſc men eſſe. *Archelaus author eſt*, inquit, *vtramque vim ſingulis* (leporibus) *ineſſe ſine mare æquè gignere. Benigna circa hoc Natura, innocua & eſculenta animalia, cunda generauit. Lepus omnium prædæ naſcens, ſolus præter daſypodem ſuperfæ aliud educans, aliud in vtero pilis veſtitum, aliud implume, aliud inchoatum gerens riter*. Et mirari ſubit, quòd *lepus innocuum*, vt ait *Plinius*, *animal*, timidum, iucundum, *omnium tamen prædæ naſcatur*. Vt hic non immeritò de venato bus his verbis conqueratur:

Herodoto aſſentiũtur Ariſtot. & Plinius de leporũ fœcunditati.

Archelaus putauit in quolibet lepore eſſe vtrunq; ſexum.

Ego paruus lepuſculus;
Quid feci hominibus?
Quod me ſequuntur canibus.

Diu me torſit hæc de *leporibus* dicam dubitatio, an perſuaſio? omnes vnum *hermophroditos* eſſe. Et cum hoc ipſo elapſo proximè menſe Ianuarij a ni huius 1628. *Princeps Cæſius* noſter ex ſuo Oppido *S. Angeli*, vbi tunc in ar nuper à ſe conſtructæ ædificio animum refocillandi gratià morabatur, *lupu* mihi ſubmiſiſſet viuum, & prægrandem, vt hunc per ſectionem, quam *VVi thierius* noſter exercuit, diligentiùs examinarem, videremq. an quæ ego a uerſus *Ariſtotelem* capite de *Lupo Mexicano*, hoc ipſo in meo opere diſputauer veritati conformia eſſent? quæ mox ſubiungam. Inceſſit me cupiditas, ab e dem *Principe* viuos, aut mortuos aliquot *lepores* non exenteratos tamen poſtula di, vt huic me dubio tandem eximerem. Sed commodum accidit, vt eo ipſo n tempore, aliquoties viſum veniret, Nobilis & ſtrenuus vir *Iulius Sinibaldus*, a mis & venationibus deditiſſimus, qui eodem cum diu deſiderio mecum flagra ſet, vno anno vltra centum *lepores* domi ſuæ, hoc eſt in oppido *Montis Leon Spoletanæ Diœceſeos*, cepit, omnesq. accuratà ſectione perquiſiuit, ſeriòq. mi

Dubium an lepores omnes hermophroditi exiſtant.

Hoc ſoluitur à viro ſtrenuo Iulio Sinibaldo, oculato teſte.

conte-

nteſtatus eſt, inter hos vix quatuor ſe maſculos reperiſſe, reliqui omnes fœ-
næ, & quod mireris, pleræq. grauidæ fuerant. In quibus diſtinctiſſimum
nen ſexum agnouit, & fœminea quidem vaſa genitalia in fœminis, virilia
naſculis, in hisq. neruevm *penem*, & *teſticulos* bene luculentos, extraque cor-
, quemadmodum in canibus videntur, propendentes. Addebat frigidiſ-
io anni tempore meliores & habiliores eſſe. Atque hoc eſt, quod *Plinius*
ebat, *eſſe animal intolerandi rigoris alumnum*, cum tamen quia timidiſſimum
, frigidiſſimæ complexionis quis affirmare ideo potuerit. Ecce vt *Natura*,
procreandis tot fœminis, quæ ſingulæ ſæpius implentur, fœcunditati in
ilento & ſapido animali, de quo *Martialis*;

Inter quadrupedes gloria prima Lepus.

ilò ſtudere voluit.

Habent diſtinctũ ſinguli ſexum plures tamẽ sũt fœminæ.

De *Lupo* verò parergon hoc addiderim. *Ariſtotelem* 4. de *partibus animal.* 1 0.
Plinium lib. 1 1. cap. 37. egregiè deceptos fuiſſe, dum *Lupo* vertebrarum
bilium loco in collo, os integrum, rigens, & perpetuum ſubſtituerunt. Et
t ego ex mera coniectura mea, errorem hunc ſupra folio 484. ſatis expu-
uerim, & ſeptem in *Lupi* collo flexiles, atque vertebratos articulorum nodos
gnauerim, hos tamen ipſos iam nec plures, nec pauciores in ipſamet colli
oque inſpectione & ſectione vidi, ac deprehendi. Et quid ni hoc ſibi quiſ-
m facilè imaginari potuiſſet? qui mecum vnquam, vel viſu vel auditione
epit, *Lupos* vbi oues furati fuerint, has arctè dentibus arripere, & humeris
inijcere conſueuiſſe, id quod abſque vertebrarum flexura fieri haud qua-
m poteſt. *Sic fide carent plurima*, vt inquit *Plinius*, *priuſquam facta aut viſa*
. Et vt *Seneca* ait, *Patet omnibus veritas, nondum eſt occupata, qui ante nos fue-
non domini, ſed duces ſunt, multum ex illa etiam futuris relictum eſt.* Neque hoc
cori ſtatim veteribus noſtris fuerit, ſi deprehẽdatur, aliquãdo ipſos hallu-
tos fuiſſe. *Quiſnam ſagittarius artis ſuæ tam peritus eſt*, inquit *Demoſthenes*, *vt
liquando erret à ſcopo?* Melius equidẽ omnibus, quã ſingulis creditur. *Et di-
it qui inuenit, inuenit qui quærit, quærit qui putat ſe ignorare.* Verùm his noſtris
poribus, quod ſua tempeſtate etiam *Ariſtoteles* conquerebatur, *Quibuſdam
s eſt operæpretium, videri ſapientes, & non eſſe, quam eſſe, & non videri.*

Ariſtot. & Plinius neſciuerũt lupum vertebras in collo habere.

Lupus habet ſeptem, in collo vertebras.

Veteres nõ omnia ſciuerunt, nobis etiã aliquid reliquerunt.

d nolo te ſtudioſe lector, reliquo, quem ex *Lupi* quoque internarum
um anatome hauſimus, guſtu priuare, hunc igitur accipe, hoc fruere.

Receſẽtur lupi partes internæ.

entriculus plenus rugis internè, & loculis, in quo tertio à die, poſtquam ca-
eſſet, *Lupus*, continebantur folia quercus, taleæ, ſurculi arborum, & di-
i pugni magnitudine laceræ lineæ, aut canabinæ telæ.

Ventriculus.

eſtina in ſpiras conuoluta, ad totius corporis truncum menſurata, ter-
eius longitudinem continebant, tantum abeſt, vt vnicum rectumq. hoc,
triculo ad podicem (ùt nonnulli credunt) protenderetur.

Inteſtina.

n *cœcum inteſtinum* veluti ſuccenturiatus ventriculus ſit, dubitari poteſt.
certè cum cetera inteſtina haberent plicas intus rectas, & paucas, inte-
n cœcum habuit multas perplexas, velut ipſemet ventriculus, quæ con-
ſtrictæ, plenæ tamen erant muco, ùt ipſe ventriculus.

Inteſtinum cœcum.

lluula poſt inteſtinum cœcum, ſimilis erat ei, quæ in homine, & quæ in

Valuulæ in inteſtinis.

lupi

lupi pyloro, hoc eſt, ruga tantùm tranſuerſa, ſiue orbicularis, non autem culus, ſed quæ ruga, puto, in orbem plicata extendi poterat, & ita obſerare.

Brōchij muſculi non aderant.

Bronchij muſculi deerant in larynge, aderant verò bronchiotyroidei.

Nerui recurrentes.

Nerui recurrentes per ſiniſtram partem reuoluebantur in muſculos laryn inter Tyroidem & Cricoidem.

Vuula non erat.

Gargareo ſeu Vuula defuit.

Iecoris maior pars in ſiniſtro latere.

Iecur in ſex lobos fiſſum, quorum tres planè, & maiores in ſiniſtra parte, ventriculo iacebant.

Lien.

Lien exiguus, oblongus, gracilis, accipiebat venas ex ramo ſplenico, pe tam longitudinem.

Muſculi epiglottidis.

Duo muſculi epiglottidis euidentiſſimi, ab oſſis hyoidis baſi exorti. Vnde p quamuis in homine videatur eſſe ligamentum membranaceum, velut fren linguæ & penis, muſculi tamen vicem ſubire, vt rectè *Veſalius* contra *Galen* muſculos erigentes epiglottidis ſtatuat.

Apophyſis ſtylois.

Apophyſis ſtylois coniungebatur cum oſſe hyoide in baſi.

Annuli trachee.

Annuli tracheæ arteriæ, ſquamatim & imbricatim ſibi committebantur, teruentu membranæ, vt ita ſufficerent, à naturali ſitu in alium, multæ diſ ſioni, & amplificationi.

Atque hæc omnia me præſente *VVinthierius* obſeruauit, & pro ſolita gentia inter aduerſaria ſua retulit.

Sed qui iam per Dracones & ſerpentinos meatus, à tramite recto diue mus, redeamus in viam ſi placet, vt tandem *Dracunculum* noſtrum, cuius gr diutiùs euagati ſumus, deſcribamus.

Plinius Herodoti hiſtoriam de Cinnamomo pro fabulis habet, quod à veſpertilionibus cuſtodiatur.

Videtur *Plinius* lib. 12. cap. 19. quam ex *Herodoto* authoritatem attulim fabulis potiùs annumerare. *Cinnamomum*, ait, *& Caſiam fabuloſa narrauit tiquitas, princepsue Herodotus, auium nidis, & præſertim Phœnicis decuti. Item Caſ circa paludes propugnante vnguibus diro veſpertilionum generi, aligeriſq. ſerpen his commentis augentes rerum pretia.* Quamuis haud ſciam, voluerirne *Plinius* buloſos *aligeros ſerpentes* innuere, an hoc inter fabulas ſolùm ponere quod *pentes* hi cùm *veſpertilionibus Caſiam & Cinnamomum* reuera aduerſus homin à collectione, & ſectione tueantur. Ne autem mirum alicui videatur, quà tione *veſpertiliones* non niſi noctu volantes, has arbores defendunt, ait *Plini Non cædi hunc fruticem niſi aut ante ortum Solis, aut poſt occaſum. Theophraſtus* 9. cap. 5. fabulis quoque accenſet, *à ſerpentibus mortiferis cinnamomum defendi*

Garzias ab Horto de hiſtoria cinnamomi conſulatur.

Garzias ab Horto lib. 1. cap. 15. exactiſſimè *Canellam*, & quæ inter *Cinna mum ac Caſiam* conuenientia, aut diſcrepantia ſit, deſcribit, qui aromata h locis illis ab *Herodoto* & *Plinio* aſſignatis, nunquam nata fuiſſe, apertiſſimis argumentis docet, & vnde antiquorum fabulæ illæ enatæ fuerint, detegit, q cum huius loci non ſit examinare, is ipſe adiri poterit. Interea *Ciceronem* qu que de *Natura Deorum*, de *aligeris* his *ſerpentibus* teſtem laudare poſſum *Ibes auertunt*, inquit, *peſtem ab Ægypto, cum volucres angues ex vaſtitate Lybia* dicunt ex *Arabia*) *vento Africo inuectos interficiunt atque conſumunt*. Inter vete his accenſeo *Strabonem*, *Melam*, atque *Solinum*. Nec ſeculi noſtri, quo p rima veteribus ignota & incredibilia, nobis innotuerunt, fideliſſimis teſtim

Cicero etiam aligeros ſerpentes eſſe dixit. Hoc ipſum atteſtantur Strabo, Mela, Solinus. Recētiorū de eadē re teſtimonia.

nijs

deſtituimur. In *ſexta parte* deſcriptionis *Indiæ Orientalis*, & quidem *Auri-Regni Guineæ* ad *Africam* pertinentis, à *Batauis* perluſtrati, hæc reperio. *Sed aliud Serpentum genus ibi reperiri dicunt, quos Dracones vocant, alis & caudâ ro-q. bene longo, & dentibus acutiſſimis, quibus pecudes & carnes crudas quaſcunque cere facilè poſſunt, formidabiles. Colore ſunt cæruleo & viridi, & ab Æthiopibus Fetiſſo habentur. Odio Elephantes proſequuntur maximo, quos etiam calliditate ſuâ rimere poſſunt. Vlnarum ſunt in his regionibus plerunque decem, quamuis alibi nti ſint Dracones centum pedum longi, qui volando eouſque aſcendere & attollere potuerunt, vt vel aues in aëre comprehendere potuerint.* — In Regno Guineę sūt tales Serpentes, ſiue Dracones.

hilippus Pigafetta ex *Edoardi Lopez acroamatis*, in *Regni Congi* deſcriptione habet. *Reperitur præterea etiam ibi animal auis magnitudine, formâ verò conis, alatum enim eſt, & caudam habet longam. Caput quoque oblongum pluribus dentium acutiſſimorum ordinibus referto. Carnibus crudis victitat. s glabra quaſi ſubuiridibus ſquamis depicta. Gentiles id venerantur pro Deo n hodiernum diem magnâ curâ, & admiratione educatur à primatibus, qui pro-pberem ex oblatis prouentum, aliquando id populo adorandum proponunt.* — In Regno Congo tales ſimiliter reperiuntur.

pud *Ramuſium* in primo tomo, hæc *Odoardus Barboſa* annotata reliquit, de monte quodam Regnum *Narſingæ* à *Malabaris* diuidente, ſermo-injeret. *In hoc monte*, ait, *ſunt ſerpentes alati & volantes, admodum ve-i, de quibus fama fert, quod halitu ſuo, & intuitu ſolo interficiant, ſi quis propiùs accedat, ab arbore in arborem conuolant.* — Similes sūt circa Regnum Narſingæ.

icolaus de Comitibus Venetus*, apud eundem *Ramuſium* inter alios ſerpentes nciæ *Malabar*, quos ibi notat, hos quoque valde truculentos memorat, tudine cubiti, *alis veſpertilionum*, & *ſeptem capitibus* præditos, vnum alterum ſecundum corporis longitudinem habentes poſitum. *Hi maxi-it, ſunt venenoſi, qui arboribus inſident, nam ſolo etiam anhelitu & ſpiritu terficere hominem ſunt ſoliti.* — Idē apud Malabaros

tertia parte Nauigationum dicti *Ramuſij* aſſeritur, in Regno *Palimbotræ rpentes, duorum cubitorum longitudine, & cum alis veſpertilionum, noctu hi it, & vbi guttulas aliquot vrinæ emittunt ſuper aliquem, hunc ipſum occidunt.* — In Regno quoq; Palimbotræ.

que hactenus à me producta, tam iuniorum, quàm veterum teſtimo-ſtoricorum, facilè quemuis (niſi *cui durum circum præcordia ferrum* hæ-nducere poterunt, vt credat, *Naturam Dracones* ſiue *Serpentes alatos* pro-e, qui hodie varijs in regionibus, calidioribus præcipuè conſpiciuntur. — Certū igitur eſt, eſſe Dracones alatos.

rùm quod nunc propoſiturus ſum animal, neſcio equidem, an fidem con-apud quoſuis reperturum fuerit, adeò enim à reliquorum modulo, con-one, & forma exorbitat, vt dubitem, ne ad ceterorum protinus mon-m poëticorum ſtabulum, quiſpiam id ablegare voluerit. — Sed iā deſcribendus Card. Barberini Dracūculus valde aliorum Draconum limites excedit.

Aſt quamuis ratio reclamet, vera negetq.
Credere poſſe animum, victus fateare neceſſe eſt,

tamen ita eſſe, ſi hoc mecum oculis tuis perluſtraueris, manibus palpa-& mente denique ipsâ comprehenderis.

Difficile eſt ratione docere, & vincere verbis:

runtamen *non poteſt de veritate dubitari, quoties cum incertis experimenta con-ſen-* — Non negādum ſubitò, ſi quid ratio tua non comprehendat, sēſus tamē approbet.

ſentiunt ait *Quintilianus. Et pluris*, inquit *Plautus, eſt oculatus teſtis vnus, quàm*
decem, qui audiunt, audita dicunt, qui vident, planè ſciunt. Hoc ego animal iu
permiſſione Ampliſs. *Cardinalis Barberini* in cuius *Pinacotheca* idipſum o
hęrens, & corio ſuo tectum integrũ fermè adſeruatur, in gratiam auidiſsim
turalium miraculorum ſcrutatoris, graphicè priùs in tabella expreſſum
ſtamq. ſuam magnitudinem repræſentans exhibebo. Poſtmodum ad vng
pro virili mea deſcribam, verumq. ac genuinum, non fictum, non arte co
cinatum eſſe, confirmabo. Denique ad quodnam animantium genus refe
dum ſit, diſſertabo.

Dracunculus Monoceros

ILLVSTRISS. CARD. BARBERINI.

Dracunculi Cardin. Barberini accurata delineatio. Huius longitudo. Caput & rictus. Dentes.

SI totùm extendas dimetiarisq. hoc animal, cum capite & cauda, ſpi
mam tibi eius longitudo, & digitos quatuor tranſuerſos conſtituet. (
oblongum & roſtratum obtinet, quinimo roſtri cuſpis merè eſt cornea. *Ri*
quoque pro beſtiæ exilitate, iuſtò maiorem habet. In vtraque mandibula vt
que *dentes* tres numerantur molares, ſed eminentijs & cuſpidibus qui
dam elatis exaſperati, ſeipſos tamen egregiè excipientes, vt ſimul ſumpti d
decim exiſtant. Sunt & canini in vtraque mandibula bini, terribiles, ſed n
exerti, ſuperiores tamen inferioribus paulò grandiores. Inter hos videre eſt

Habet duodecim molares, duodecim inciſores & quatuor caninos.

alios dentes inciſores, & ſuperiores quidem longè inferioribus maiores.
hi quidem æqualis prorſus longitudinis, cum duo illi qui vicini ſunt cani
paulò ſint productiores quatuor alteris medijs, eiuſdẽ planè magnitudinis
inciſores autem in maxilla inferiore, tam ſunt exiles, vt vitreis oculis opus

beas,

s, ſi rectè hos diſcernere cupias. Quare *microſcopij* noſtri auxilio vſus,eoſ-
n numeraui, qui omnes ſimul ſumpti viginti octo conſtituunt.
Foramina, vbi olim *oculi* fuerunt, magna ſatis,& *auriculas* adhuc cutaneas, Oculi.
apſas tamen, acutas & non exiguas conſpicere licet. In apice capitis *Corni-* Aures. Cornu in
m, quod mireris, protuberat,extremum ferme indicis digiti articulum lon- capite.
n, recuruum, & collum verſus reflexum. Hoc pelle ſquamoſa obducitur,
ſicoloribus punctulis venuſtà,quę cum aliquantulum lacera ſit,ſub hac ipſa
nea ſubſtantia perbellè elucet. Totum caput duos tranſuerſos digitos lon-
n, & pollicaris craſſitiei eſt. Ab hoc *collum* incipit, quod palmi minoris,ſi- Collum.
quatuor digitorum eſt longitudine, donec ad primas thoracis vertebras
tingat. Craſſitiei talis in ſui initio, quæ digiti eſt indicis, & pectus verſus,
e pollicis eſt. Situs & poſitura eadem huius colli eſt, quæ in auibus, elatum
m hæc beſtia illud,& non rectà lineà exporrectum geſtat.
Thorax poſt collum ſequitur,cuius principium duæ clauiculæ ordiuntur, ſi- Thorax.
ſexta coſta: neque enim comprehendere potui thoracis regionem pluri- Coſtæ ſex
, quàm ſex coſtis & clauiculis,quæ in brutis rariſſimæ ſunt, excepta *ſimiâ* in thorace.
rinaceo, vt ego vidi, circumſcriptam fuiſſe, videtur enim ſterni os inter Et octo in
ſex coſtas interſeptum. An autem ſequentes octo ab vtroque latere coſtæ, ventre.
tilagine in medio ſui cohæſerint, ignoro equidem, vetuſtate enim hæ quo-
mmodo collapſæ, nec aliquid, nec nihil omnino tale oſtendunt. A thorace
ter incipit,& caudam verſus octo adhuc *coſtæ* numerantur, vt omnes ſimul Venter.
quatuordecim, præter clauiculas. Venter eſt triplo thorace longior, & in
lio ſui duplo latior,ad caudam accedens paulatim anguſtatur. Cum *cauda*
uncata appareat,tota eius longitudo ita exactè menſurari haud potuit, exi-
m autem quid deeſt. Ab vltima tamen cauda incipiendo, *vertebras* tri-
a vſque ad os ſacrum dinumeraui, quod ad vltimi ventris coſtam deſinit. Vertebræ in cauda.
tiſſimæ certè ſunt iſtæ vertebræ, & à ſua carne probè denudatæ, itaque ar-
ac firmiter connexæ hærent, ac ſi glutine quouis tenaciſſimo, aut filo ar-
teo, veluti in ſceletis meis factum eſt, compactæ fuiſſent,in ſpiram quoque
anter conuolutæ.
d clauiculas *femoris oſſa* articulata hærent,duos longa digitos tranſuerſos, Oſſa femoris & tibię.
us tibiæ breuiores paulò, & his *pedes* adhuc breuiores copulantur, in Pedes.
uor digitos, acutis ſatis vnguibus armatos fiſſi atque diuiſi, æqualis fer-
ongitudinis, & nullà, quod ego animaduertere potui, membranà conne-
quibus demum quintus accedit digitus pollicis inſtar, breuior prioribus
cet, internà parte locatus.
Alas gerit hæc beſtiola binas,duos latas digitos, & tribus paulò longiores, Alæ & quę
dratas quodammodo,niſi quòd cuiuſlibet oræ, ſeu fines in tres cuſpides ar- in his diligenter sūt
im deſinunt,inter quas, ſemilunares duæ inciſiones intercurrunt. Extre- obſeruādæ.
s principij harum,ſuprema ſui parte,exiles duos exporrigit vnguiculos.In-
pars earundem ventri proxima, bene breuior eſt ſupremà: Inter ſepti-
n autem & octauam, hoc eſt in medio quatuordecim harum coſtarum,
em annectuntur. Extenſæ verò hæ, oras ſuas ſeu cuſpides extremos non
tum erigunt, ſed caudam verſus porrigunt, id quod diligenter hìc notari

 velim,

velim,atque hic mos eſt omnibus,quòd ego ſcio,veris auibus. Apparet a
has non ex pennis eſſe compoſitas, verùm ex mera quadam cute conſtare
bus tamen in qualibet alarum nerueis,& ſatis robuſtis per longum fibris t
currentibus,pellemq. illam firmantibus, alij vnguiculi, præter puſillos &
conſpicuos dictos, in alarum oris nulli videntur, qui *veſpertilionibus* ſunt
prij potius, quibus parietibus,muris,& arboribus fixi hærent.

Alarũ ſubſtantia & color

Tranſparet autem hæc *alarum pellicula* ad candelæ lumen,quarum colo
ternà parte palearum eſt, ſed obſcurior, externà cæruleo,& aliquantulum
atquè nigricante relucet. Multis quoque hæ extrà orbiculis oblongiori
& ouatis, quaſi pauonum oculis, diſtinguuntur, quæ oculis noſtris dele
tionem magis quàm terrorem incutiunt.

Maxillarum & *femorum oſſa*, *thoracis* ac *caudæ vertebræ*, & pleræque co
carne ac cute ſuà denudata omnia,non ſpinas piſcium atque ſerpentũ ſimil
ſed vera quadrupedum,aut auium oſſa æmulantur. *Pellis* tamen ſiue cutis,
totum animal obducitur, ſerpentina potius videtur, quàm alterius vllius
ſtiæ, licet ſquamoſa non multùm ſit. *Color* varius, præcipuus eſt viridis c
cæruleo, ſubluteo,& nigricante mixtus. In dorſo, & ſupinà corporis parte
gis vireſcit,ſub collo,ventre, & prona parte magis flaueſcit. Atque hæc ſuc
cta quidem, genuina tamen, & veriſſima animalis huius, non à circulato
aliquo artificiosè compoſiti, ſed à Deo, ac Natura realiter in lucem
ducti,eſt expoſitio. Quod ſicuti verbis in charta, ita lineamentis ſuis in ta
la expreſſum, curioſi lectoris oculis, & menti exhibere voluimus, idq. e
bentius præſtitimus, quòd certiſſimè ſciamus, à nullo Zoographo, ita ex
deſcriptum, atque concinnè eiuſmodi *Draconem* depictum, veluti hìc factu
vnquam fuiſſe.

Oſſa vera in hoc sũt non ſpinæ vt in piſcibus & ſerpentibus.
Cutis ſeu corium.
Totius animalis color.
Similis & tam accurata animalis huius deſcriptio vix à quoquã alio eſt facta.

Artificioſus Draco à Calceolario proponitur.

Prodijt nuper magnum ſatis opus, cum figuris pulcherrimis in æs inc
naturalium rerum mirabilium, quæ in celebri *Calceolarij Veronenſis* m
iamdudum conſeruantur, in quo dum verum Draconem nunquam forſan
ptor vidiſſet, nedum habuiſſet,coactus fuit falſum,vt ipſemet *Calceolarius* f
tur,nobis proponere ex *Raia* piſce, à circumforaneo,niſi fallor, quodam c
cinnatum, de quo hæc eius verba habentur: *Monſtroſum hoc animal, q
ſpectandum exhibetur, formam illius virulentiſſimi Baſiliſci imitari dices, ve
ſcias, ne quid mendacij hoc noſtro in Nomenclatore reperiatur, Baſiliſcum non
nec Draconem, ſed eſſe piſcem maris alumnum, Raiam nimirum læuem, in hanc
mam manu artificis fabrefactam.*

Ariſtoteles nũquã ſerpentes bipedes admiſiſſet.

Quod ſi ex *Ariſtotele* ſciſcitatus eſſes, an *Natura* vnquam ſerpentem bi
dem produxiſſet? per omnia tibi ſacra, iuraq. hoc nunquam ab ea factum, n
fieri poſſe iuraſſet,hic enim,*Gaza* interprete, ipſe lib. 1. cap. 5. hiſt.animal.ſ
pſit: *Enimuerò alijs pedes Natura dedit, alijs negauit, & quæ obtinent pedes,
binos hæc habent, vt homines vt aues, duo hæc tantummodo genera, aut quatern
vt lacertæ, vt canes: aut plures vt Centipedes & apes. Auguſtinus Niphus*
hunc locum ait, *non eſſe alia bipeda, quàm homines & aues. Iulius Cæſar Scali*
quoque hunc textum ita vertit: *Animalium præterea quædam pedes habent, q
dam non habent, & illa quidem aut binos, vt homo & auis ſola.* Rectè *Scaliger,*

enim

Græcè Ariſtoteles loquitur. Καὶ τῶν ἐχόντων τὰ μὲν δύο πόδας ἔχει οἷον ἄνθρωπος ις μόνα. Erit igitur hic *Dracunculus* noſter, cum homo non ſit, & *Ser-* ex Ariſtotelis doctrina, eſſe nequeat, erit, inquam, ὄρνις, hoc eſt *auis*. eodem libro cap. 24. ait: *Caret pedibus omne genus Serpentum vt piſces*. lib. 5. hiſt. animal. cap. 4. *Quæ autem pedibus carent*, inquit, *& longo corpore vt Serpentes, vt murenæ, ijs coitus complexu mutuo ſupinarum partium r*. Et licet hic ex aliorum ſententia *Serpentibus alas* quoque dare volue- *pedes* tamen nuſquam conceſſit.

Ex Ariſtotelis mente Draco noſter eſſet potius auis quam ſerpens.

uamuis enim *pedes lacertis* tribuerit, hos tamen à *Serpentibus*, quos *ape-* erpetuò dixit, ſeparauit. Itaque 2. hiſt. animal. cap. 17. ait: *Genus Ser- m omnia ferè proxima lacertis, ex terreſtri ouiparo genere habere ſpecies, ſi pe- s demas, longitudinem addas*: Et vt demus *lacertos* etiam ex *Serpentum* gene- odammodo eſſe, quatuor tamen his ſemper, veluti & *Crocodilis*, binos pedes nunquam aſſignauit.

Serpentes vbiq; apedes nō pedatos, minimè bipedes Ariſtoteles ſtatuit

eruntamen hic aliquis Ariſtotelis ſenſum mentemq. explorare meritò poſ- quomodo ſolam *Auem* cum *Homine bipedem* eſſe ſtatuerit? Cum tamen *ertilio bipes* quoque ſit, & auis tamen minimè cenſeatur, eſt quidem *cris*, ſed non *auis*, hoc eſt ὄρνις. Ariſtotelis hæc, non mea doctrina eſt, nim loquitur lib. 1. hiſt. animal. cap. 5. *Scaligeri* verſione: *Volucres au- lia pennis prædita ſunt, vt aquila, & accipiter: aliæ earum loco membranas, es, & ſcarabæus: aliæ corium habent, vt vulpes & veſpertilio, pennatorum genus auis vocatur*, (ὄρνις καλεῖται) *reliqua duo genera vnum nomen, quo dice- r, non habuere*. Veſpertilio igitur cum pennis careat, auis non erit, hoc eſt & bipes tamen eſt, quare pulchrè de hoc animali hoc eodem loco *Sca- Mirum animal*, inquit, *bipes, quadrupes, ambulans non pedibus, volans ennis, videns non luce, cæcus in luce, extra lucem luce vtitur, in luce luce caret, um dentibus, ſine roſtro, cum mammis, cum lacte, pullos etiam inter volan- gerit*.

Veſpertilio an auis ſit.

Veſpertilio mirum animal.

oſſem & ego ad veſpertilionem, cuius exquiſitum ſceleton inter alia atum teneo, ſymbolam meam conferre, niſi parergon cenſerem. interim reponendum illis volo, qui arguere poſſent, *veſpertilionibus* pe- nullum vſum eſſe, cum dixerit contrarium Ariſtoteles lib. 1. hiſt. ani- cap. 1. *Animal quod volucre tantum ſit, vt piſcis natatile ſolummodo eſt, nouimus, nam & quæ pennis cuteis volant, ingredi poſſunt, vnde veſper- etiam pedes ſunt, & vitulus marinus pedes habet minutos*. Pedes igitur ve- ilioni ad ingrediendum conceſſit *Philoſophus*. Verum de *aue Paradyſea* apes eſſe, & ſemper volare creditur, de qua noſter hoc libro author etiam, ortè in ſecundo tomo diſputabimus.

De veſpertilione etiā rari aliquid author afferre poſſet.

Veſpertilio pedibus ſuis vtitur.

An dentur aues apedes?

unc ad *Dracunculum* redeamus. Hunc igitur bipedem eſſe cum con- *hominem* autem dicere nefas ſit, & *auis* eſſe nequeat, quod pennis non ſtitus, & à *Serpentum* numero, quia binos pedes habet, excludatur, *ve- lionem* vt facias, ex Ariſtotelis decretis, ſolum reſtat. Atqui *veſpertilio* ma habet, quæ *Dracunculo* minimè competunt, & vt alia taceam ſola reclamat, quæ in hoc eſt ſquamoſa, & glabra, in *veſpertilione* pilo-

Neſcitur ferme ad quod animaliū genus noſter Dracunculus ſit reducendus.

 ſa, &

ſa, & villoſa, qualis fermè in muribus eſſe ſolet, ſic vndique ſunt anguſtiæ
At nos, vt vt Ariſtoteli cõtrariũ id viſum fuerit ſerpentes eſſe bipedes, ex
genti tamen itinerum atque nauigationum lectione, vtriuſque orbis tam
dui, quàm ſurgentis ſolis, comperimus *Dracones*, ſeu mauelis dicere, *Serpente*
tos, atque *pedatos* ſimul, & duobus quidem ſolis pedibus ingredientes, non
viſos fuiſſe. Huiuſmodi *Dracones* memorabilis ille pirata, qui vniuerſum te
rum orbẽ circuiuit, & in vaſtiſſimo Oceano, infinitas propemodum naue
uorauit, hoc eſt prædam immenſam, opimamq. domũ reduxit, *Draco*, inqu
iſte *Anglicus*, in ſecunda itineris ſui parte *Gallico* idiomate *Pariſijs* excuſa, pa
109. quando de *Regno Congi* loquitur, hæc habet. *Ibidem conſpiciuntur etiam*
mantes altitudine Arietis quæ alatæ ſunt, quemadmodum Dracones. Caudam haben
roſtrum oblongum, pluresq. dentium ordines. Veſcuntur crudis carnibus duosq. ta
pedes habent. Pellis eſt illis rubra, viridibus & cæruleis maculis conſperſa. Iiſdem co
bus cernuntur ibidem chamaleontes. Fuit autem hìc *Draconi Anglo* ſermo de Serp
tibus, viperis, & huiuſmodi venenoſis ac nocentibus beſtijs.

Dantur ſerpentes pedati & quidem bipedes aduerſus Ariſtotelis decreta.

Draco Anglus celeberrimus Pirata orbis vniuerſi maria nauigauit.

Inuenio hæc præterea in decima deſcriptionis *Americæ* parte, & illa quidẽ
uigatione, quam primã in *Pariam Americus Veſputius Florentinus* tentauit, &
gionem hanc à ſuo nomine ſicut hodieq. remanet, *Americam* appellauit.
populum quendam offendit piſcationi operam dantem, & complures ibi caſas Hiſ
conſpexerunt, quas piſcationem exercentes (hi populi autem qui erant ad quatuor m
conſpectis Hiſpanis aufugerant) ac varij generis feras piſcesq. elixantes atque torre
ibidem conſtruxerant. Inter alia ſerpens alatus craticulæ ligneæ erat impoſitus, q
maximum ſtuporem Hiſpanos conuertit. Paulò longius progreſſi, in reliquis tug
complures eiuſmodi Serpentum viuos offenderunt, quorum pedes vinculis alligati,
ces funibus conſtrictæ erant, ne quid hominibus damni inferre poſſent, quemadmod
vrſis, canibus, equis, alijsq. feris capiſtra inijcere ſolemus. Vſque adeò immane tueb
tur, vt abs contactu illorum prorſus Hiſpani abſtinerent. In pictura, quæ hoc in
bro conſpicitur & beſtiam hanc exprimit, pedes bini ſaltem appinguntur.
trus Bellonius obſeruationum ſuarũ lib. 2. cap. 70. *Habet Ægyptus*, inquit, *multos*
terea Serpentes, quorum non meminimus: quæ de nocentioribus dixiſſe ſatis eſt. Quoni
porro condita atque integra quorundam Serpentum alis & pedibus præditorum (quo
Arabiæ parte in Ægyptum aduolare ferunt) corpora vidimus, vnius ex ijs Iconem
ctorum oculis ſubijcere voluimus, plura de eo in libro de Serpentibus dicturi.
runtamen, vt diligentem omnem etiam curam adhibuerim, hunc *Belloni*
brum tamen de *Serpentibus* conquirere non potui, quare quæ de ſimilib
Draconibus ſcripſerit, me fugit. Hoc ſcio, cuius figuram in his obſeruatio
bus ſuis propoſuit, ad noſtri *Dracunculi* imaginem proximiùs accedere
quàm ad aliarum vllam à nobis ex alijs authoribus, excepto *Herodoto*,
latarum.

Americus Veſputius Florẽtinus in America Dracones bipedes vidit.

Bellonius depingit Dracũculũ noſtro valde ſimilem.

Conſimilẽ prorſus figurã *Ambroſius Pareus* lib. 1. depinxit. Verùm quid *D*
cones ſint, & vnde veniãt, nõ docuit, ſola illa quæ *Plinius* habet, attulit, quæ ad
noſtrã nihil faciũt, hic enim de *Dracũculo* noſtro ne sõniauit quidẽ, verùm m
gnos ſerpẽtes quoſdã, vt ſupra memini, *Draconum* nomine afficere voluit. Ad
Pareus aliũ maiorem tricornem, monopodem hunc, aut multipidẽ dicas, ha

Huic non abſimilẽ Pareus proponit.

Plinius de noſtro Dracone nihil habet.

ſcias

s, vno verbo monſtroſam potius quam naturalem beſtiam. Hi ambo *Dra-*
s ab alijs omnibus animalium ſcriptoribus, quos ego vidi, vt delineantur,
minimè explicantur, vt probabile valde ſit, vnum ſcriptorem ab altero hos
tuos accepiſſe. Quod autem inter noſtrum verum & hos diſcrimen inter-
at; poſteriùs paulò declarabo.

Dracones à diuerſis ſcriptoribus ijdem mutuati videntur propoſiti.

Cardanus tamen lib. 9. *Subtilit.* ſe nobis opponit & ſerpentes alis, ac pe-
us priuat. Rationem hanc aſſignat: quia ſic pernices & pernicioſi maxi-
ſimul forent, quod *Naturæ* benignitas non permittit. *Ea de cauſa*, ait, *nul-*
auem venenoſam Natura fecit, aut ſi fecit facietue, debile venenum illi erit, vt ve-
aut non magna, aut diuturna, aut non frequens & puſilla, aut in deſertis locis habi-
t. Manifeſtum eſt igitur ex fine ipſo, cur Serpentes ſine alis & pedibus ſint. Sed &
s huius rationem adduxit, quòd putauerit nimirum, venenum horum ex ſic-
te nimià eſſe ſicciſſimæ ſubſtantiæ, quare æquum fuiſſe, vt cornua, vngues,
,& plumæ venenoſorum carnibus animalium immiſcerētur, vt hæc ſiccio-
a efficerentur & nocentiora. Quæ *Scaliger* in *Exercitationibus* ſuis aduerſus
diſputauit, videre poſſunt, quibus otium commodum magis eſt. Ego verò
dem *Cardanum*, vel hoc ipſo in loco, nō ſatis ſibi conſentanea docuiſſe mihi
uadeo, quando adhuc venenoſiores *Serpentes* illos, quibus vngues & cornua
carnibus immixta fuerunt, ſed extremitatibus eorū adnata, ſcripſerit: *Ser-*
em verò, ait, *quicunque etiam vel in cauda vngulam vel in fronte cornu habent,*
odicè ſicci ſunt, atque ideo pernicioſiſſimi. Vt igitur Serpentes veneno præditi eſſent,
plumis, cruribus, alijsq. carere debuerunt, & parum etiam bibere his neceſſe fuit, &
culi ruberent. Hac de cauſa nulli ferme piſces venenoſi: quod ſi ſint, ſicciſſima parte
ſunt, vt lepores marini felle, & ſpinis aranei piſces. Hæc omnia, & quæ *Scaliger*
dicit, ſub incudē ad longū referre, nunc nō licet, nec libet, alio id loco fiet.

Cardanus alas & pedes ſerpētibus adimit.

Rationem huius adducit.

Cardanus contraria ſuis decretis docet.

Scaliger aduerſus Cardanum.

oc ſolum pro aſſerendo, confirmando, & à dolis fraudibusq. omnibus exi-
do *Dracunculo* noſtro, ex alio *Cardani* lib. de *Rerum varietate* nempe, cap. 29.
.attuliſſe, & *Cardanum* nolentem volentem veritati aſſenſum præbere de
ſe, mihi ſufficeret, huiuſmodi prorſus, vt ego opinor, *Dracunculos* ab ipſo *Pa-*
viſos, qualis noſter eſt, iam dudum fuiſſe. Hęc cōcepta ipſius, dicto iā loco,
verba. *Sed de Serpentibus alatis, dum Lutetiæ eſſem, quid viderim apud Gulielmū*
um referam. Habebat ille quinque tales, quales nunc deſcribam: qui cum omnes di-
temporibus habiti eſſent, formà verò eadem penitus, indicabat non fuiſſe commenti-
eque enim diuerſi homines, eadem ad vnguem, & maximè diuerſis temporibus fin-
oſſunt. Erant autem bipedes alis exiguis, vt vix volare poſſe crediderim: Caput par-
& Serpentum capiti ſimile: Color lucidus, plumæ nullæ, nec pili. Magnitudo eius,
æcellebat alios, cuniculi. Præſtitiſſet ſi conficti fuiſſent, alas tam grandes addere, vt
volare exiſtimarentur: delatos ex India conſtat: Dracones vulgus vocat. Hos ego,
n ſcripſi, noſtro *Dracunculo* congeneres fuiſſe conijcio, quamuis notas om-
uæ in noſtro ſunt, non expreſſerit *Cardanus*. Pedes verò *Draconibus* quoque
ger dedit *Exercit.* 189. *Draconibus autem crura eſſe, & notum eſt, & pueri-*
a eſſe, inquit, *vt Serpentes veneno præditi eſſent, oportuiſſe eos carere cruribus propte-*
lis, plumis, & parum bibere.

Cardanus tamen alatos & pedatos & morbo ferme ſimiles Dracones quinque Pariſijs vidit.

Scaliger quoq; pedes Draconibus conceſſit.

uenio præterea in Geſnerianis notis ſequentia verba ex *Brodæi Miſcellan.*

Prodæus alatū Draconem in Gallia viſum eſſe teſtatur. Hoc teſtimoniū ſatis eſt contra Cardanum.

lib. 3. cap. 1. *Eſſe porrò Serpētes quoſdā mēbranaceis pinnis alarū inſtar vtentes, me proditur: quod ætate noſtra ita eſſe compertum eſt. Delatus enim eſt ad Franciſcum lorum Regem Draco pennatus, apud Sanctones à ruſtico, cum in eum inuolaret, caſus: hunc multi eruditi, ſpectatæq. fidei homines ſe vidiſſe nobis teſtati ſunt. bant autem ex tranſmarinis regionibus, vento pulſum, in eam prouinciam emig nam Gallia monſtris eiuſmodi caruit.* Hìc licet *pedum* nulla fiat mentio, v tamen *Cardano* auctoritatem hanc oculatorum teſtium opponere, quia pr crura ſerpentibus, etiam alas ipſe iniquo iure adimere conatus fuerat.

Author purgat ſe à prolixitate & arrogātia.

Aurea dicta Senecæ & Clem. Alexandrini philoſophiæ ſtudioſis conſideranda.

Hic beneuolus mihi lector meus rogandus, ne aut prolixitatem meam enarrandis authorum dictis accuſet, aut in ijs refellendis arrogantiam cu *Ipſorum enim dogmatum conflictus, dum inter ſe conferuntur, veritatem conciliat, de ſequitur cognitio,* inquit *Clemens Alexandrinus*. Eſt quidem vna via verit ſed in eam tanquam in fluuium, alia aliunde fluenta influunt. Et cum Sen meo, ad poſterius, hoc regero. *Non me cuiquam mancipaui, nullius nomen multum magnorum virorum iudicio credo, aliquid meo vindico; nam illi qu non inuenta, ſed quærenda nobis reliquerunt, & inueniſſent forſan neceſſaria, niſ ſuperflua quæſiuiſſent. Multum illis temporis, verborum cauillatio eripuit, & capt diſputationes, quæ acumen irritum exercent. Nectimus nodos, & ambiguam ſig cationem verbis alligamus, deinde diſſoluimus.* Quare alio idem loco indignab dus, in has querelas erumpit. *Pudet me, in re tam ſeria ſenes ludimus. Mus laba eſt, mus autem caſeum rodit. Puto nunc me iſtud non poſſe ſoluere, quod mih iſta ſententia periculum imminet? quod incommodum? ſine dubio verendum eſt quando in muſcipula ſyllabas capiam, aut ne quando, ſi negligentior fuero, caſ liber comedat. Niſi fortè acutior eſt illa collectio. Mus ſyllaba eſt, ſyllaba autem ſeum non rodit, mus ergo caſeum non rodit. O pueriles ineptias! in hoc ſupercilia ſub ximus, in hoc barbam demiſimus, hoc eſt, quod triſtes docemus & pallidi.* Hæc ſtud ſe rerum naturalium indagator, aurea tibi dicta ſunto. Tempus, cuius exig nobis relicta eſt portio, non inutilibus, & nugacibus verbis, ſed & frugif rebus impende, & cum eodem *Clem. Alexandrino*, nulli te ſectæ addicas, *Ph ſophiam non Stoicam, non Platonicam, non Epicuream, non Ariſtotelicam, ſed quæc que ab his ſectis rectè dicta & facta videris, hoc totum ſelectum Philoſophiam dic* Et quæ cum ſacris magis literis congruit, hanc toto animo exoſculare.

An Dracūculus hic ad ſerpentes pertineat?

Verùm & nos temporis rationem aliquam ducamus, & ad finem tande properemus oportet. Ad quem priuſquam perueniamus, explorare operæpr tium fuerit, ſit ne *Dracunculus* noſter ex *Serpentum* progenie oriundus? Ad h quæſitum, ſi *Ariſtotelis*, & *Plinij* doctrinam ſequi velis, negando, ſi *Natura* conſulere malis, affirmando reſpondebis.

Ex Plinio probatur, non ad ſerpentes illū attinere. Idque eo argumento quia cornu verum habet.

Cornu in primis corneum, non carneum obſtat, ne *Serpentem* ex horum d cretis authorum eſſe credas. Quamuis enim *Herodotus* lib. 2. dicat: *At cir Thebas ſunt ſacri Serpentes, nihil omnino hominibus noxij puſillo corpore, binis præd cornibus, è ſummo vertice enatis: quos defunctos in Iouis æde ſepeliunt, huic em Deo illos ſacros eſſe prædicant.* Et *Plinius* lib. 11. cap. 37. *Cornua quoque refera multis quidem & aquatilium, & marinorum, & Serpentum data eſſe modis.* Ait ta men, *quæ verò cornua intelligantur, quadrupedum tantùm generi conceſſa eſſe*: Ide

Cochleis

bleis ad prætentandum iter (ſcilicet data ſunt cornua) *corporea hæc ſicut ceraſtis* oc eſt ſerpentibus huius nominis) *aliquando & ſingula.* Itaque ex *Plinij* hi- ria, habemus quidem *Serpentes cornutos*, verùm non duris oſſeiſque, ſed mol- us, & vt, ipſe loquitur, corporeis cornibus inſignitos. Noſter autem *Dra- culus*, vnicam omnino corneæ, & duriſsimæ ſubſtantiæ, in apice capitis ge-, *cornu* inquam verum, non *Criſtam*, quam aliqui *Draconibus* attribuerunt. are idem *Plinius* lib. 8. cap. 12. *Id modò mirum*, ait, *vnde Dracones criſtatos Iu- rcdiderit.* Et laudato iam ſupra loco, cum de animalibus, quæ criſtas ha- it egiſſet, *Draconum enim criſtas qui viderit*, inquit, *non reperitur.* *Ariſtoteles* autem lib. 2. Hiſtor. anim. cap. 1. Cum de animalibus, quæ cor- gerunt, ſermonem inſtitueret, *Serpentum* minimè recordatur: Et *biſulca dem ſola facit, vt plurimùm cornigera.* *Oryx* ipſi quoque *biſulcus* cum ſit, non ornis tamen, ſed vnicornis exiſtit. Et *Aſinus Indicus*, *ſolipes* non biſulcus, oceros eſt. Hoc eodem porrò capite cum *Plinio* probè congruit. *Quæ autem uta ſunt, eadem omnino quadrupeda eſſe certum eſt*, ait, *niſi quid per tranſlatio- cornu habere dicatur: quemadmodum Ægyptij de Colubris Thebanis perhibent, ſi aliquid illis veluti veſtigium cornu extuberet.* In noſtro verò *bipede Dra- culo*, non quadrupede, *Corniculum* non per metaphoram & tranſlationem, realem eſſentiam, atque exiſtentiam, non molle, ac tenerum, ſed durum & um prominet. Quin & *roſtri cuſpis* merum quoddam *cornu* exiſtit. Et d mireris planè, ac præter *Ariſtotelis* doctrinam accidiſſe dicas, animal hoc rum ſuperioribus inciſorijs dentibus, cùm iure carere debuiſſet, quia cor- rum eſt, hoc tantum abeſt vt ita ſit, vt hos etiam inferioribus comparibus & correſpondentibus, triplo maiores auctiores atque longiores obtinuerit. ipſo enim, & libro & capite *Philoſophus*: *Sunt alia vtrimque dentata*, inquit, *altero dentium ordine carent. Quæ enim cornua gerunt, hæc non dentata vtrimque, quippe quæ primoribus maxillæ ſuperioris careant dentibus. Quamquam ſint non- a, quæ cornibus vacent, & vtrinque dentata non ſint, vt Cameli.* Non igitur um eſt, ſi in *Camelo* contra Naturæ legem & *Ariſtotelis* regulam, hoc eue- poſſe iiſdem aduerſari decretis *Dracunculum* etiam noſtrum, qui licet cor- er ſit, dentibus tamen nullis in ſuperiore maxilla ſit deſtitutus. Verùm de nibus plura in ſequente, & vltimo capite hoc noſtro, vbi de *Scarabæo cornige- u Tauro volante* agemus, ſuppeditabimus. Hoc interim pro more, & amo- neo, *Philoſophiæ Tyroni* meo inculcandum denuo cenſeo, *plurima vera eſſe, parum ſunt credibilia.* Venire veritatem etiam interdum in lucem, non ſitam. *Et interdum ita perſpitua eſt veritas*, ait *Seneca*, *vt eam infirmare nulla oſſit, interdum tamen eſt adhibenda vis veritati, vt eruatur.* Quod ſi nos quan- ue aduerſus *veteres* hoc ipſum diſputando præſtamus, id non calumniandi s, per quos plurimum profecimus, ſed ab erroribus eorum, ſi qui irrepſerint, ores tutandi ſit gratiâ. *Tantam enim*, ait *Cicero*, *ſemper potentiam veritas ha- , vt nullis machinis, aut cuiusq. hominis ingenio, aut arte ſubuerti potuerit. Et licet auſa nullum patronum aut defenſorem obtineat, tamen per ſeipſam defenditur.* Videamus vlterius ſi placet, an *dentes* in hoc *Dracunculo Serpentini* ſint nec *Ariſtoteles* 2. hiſt. anim. cap. 17. *Gaza* interprete, *Dentes exerti omnibus ſunt*, ait,

Hoc ipſum ex Ariſtotelis doctrina diſcitur.

Cōtra Ariſtotelis decreta corniger Dracūculus eſt, & dentes omnes habet.

Adhortatio ad Philoſophiæ ſtudioſos.

Probatur argumento dentiū non pertinere ad Serpentes.

ait, *Serpentibus.* *Scaliger* ad hunc locum, *Illud nequaquam excuſatur*, inquit
Gaza videlicet) *cum* Καρχαρόδοντας *interpretatus eſt exertos dentes. Nam neque*
nat vox Græca, neque verum eſt, neque exerti ſunt duo illi, quos longiſsimos tradi
nius, quanquam præ cæteris exſtent. Bene hæc *Scaliger*, ſed ante ipſum priùs
Niphus aduerterat, hæc enim in explicatione textus huius, verba eius le
tur. *Deinde quales ſint dentes narrat* (ſcilicet *Ariſtoteles*) *& dicit dentes* Καρχαρόδ
ideſt ſerrati omnibus ſunt. Neſcio cur Theodoricæ (hoc eſt *Gazæ*) *translationes ha*
exertos? cum hoc ſit contra ſenſum. Patet Serpentes habere dentes ſerratos, & non exe
Eſt etiã contra verbum Græcum, nam Καρχαρόδοντες *interpretamur dentes ſerratos,*
aſperos, vel inflexos, ſiue vallatos. Sed ambo hi tàm *Auguſtinus Niphus*, quàm *I*
Cæſar Scaliger, à *Plinio* hoc ipſum diſcere iam olim potuerunt, qui lib. 11.
37. *Dentium tria genera*, ait, *ſerrati, aut continui, aut exerti. Serrati pectina*
coeuntes, ne contrario occurſu atterantur, vt Serpentibus, Piſcibus, Canibus. Qu
reuera in *Viperis* & alijs *Serpentibus* inueni, non erectos tamen, ſed recuruos.
narro tibi, mi lector, *Dracunculi* noſtri *dentes* non *Canum*, ſed *Felium*, vno ver
Leonum dentibus ſimillimos eſſe, quibus ad vnguem comparantur. Ad quos ac
dunt etiam illi, qui in *Tigre* & *Lynce* videntur. Quare ne *crambem bis coct*
tibi apponam, & eoſdem *Leoninos dentes* hic denuo repetam, depingam, atqu
enumerem, remitto te ad operis huius mei paginã quingenteſimam & trige
mam, vbi ſufficienter eos enarratos, atque delineatos offendes. Igitur nec *d*
tes, vt vides, *Dracunculum Serpentibus* aſſociabunt, neque ad *Nicandri Draco*
pertinebit, his enim ille triplicem *dentium* ordinem hiſce verbis aſſignauit,
palearia appendit.

Idq. ex dictis Ariſtotelis.

Gaza à Scaligero reprehẽditur & bene quidem.

Plinij doctrina de dẽtibus ſerpentum.

Dracunculi noſtri dẽtes nõ sũt ſerpentini, ſed merè Leonini.

Formoſa apparet ſpecies; pulchro illius ore,
Triplice conſpicui ſe produnt ordine dentes;
Magna ſub exigua ſcintillant lumina fronte,
Tinctaq. felle tegunt mirum palearia mentum.

Quid de *rictu* huius, de *auribus, collo, pectore, coſtis, ventre* dicam? *Rictus* huic b
ſtiolæ pro exiguitate maximus eſt, vt ſi verum eſt, quod *Plinius* monet, quæ
lum grandem habent animalia, laniatu viuere, hunc etiam *Dracunculum* rap
cem, & laniatorem dicas neceſſe habeas. Et quamuis haud neſciam, *Serpen*
bus plurimis, adeòq. *Draconibus* ſupra à me traditis, apertiſſima ora eſſe, vt *ceru*
quoque integros deuorare valeant: *Solinus* tamen cap. 32. veris *Draconibus* r
ctus nequaquam magnos, ſequentibus verbis attribuit. *Porrò veris Draconibu*
ora parua, & ad morſus non dehiſcentia, ſed arctæ fiſtulæ, per quas & trahunt ſpirit
& linguas exerunt. Quippe non in dentibus vim, ſed in caudis habent, & verbe
potius, quàm rictu nocent.

Draco hic habet rictũ magnum.

Solinus cõtra Draconibus ora parua attribuit.

Auriculæ præterea nulli datæ ſunt *Serpentum* generi. Hoc *Plinij* eſt edictum
loco iam nuper citato. *Sed auriculæ*, inquit, *omnibus animal duntaxat generanti*
bus, excepto vitulo marino, atque Delphino, & quæ cartilaginea appellauimus, & vipe
ris. Hæc cauernas tantùm habent, aurium loco, præter cartilaginea & delphinum, quer
tamen audiri manifeſtum eſt, nam & cantu mulcentur, & capiuntur attoniti ſono
quonam modo audiant mirum. Simili modo ſquamigeris atque Serpentibus, ſcilice
cauernæ tantum ad auditum. Hæc *Plinius* more ſuo ſolito, ex *Ariſtotele* compi

Serpẽtibus deſunt auriculæ.

lauit,

it,qui & ipſe meritò eſt audiendus. Lib. 1. cap. 11. hiſt. animal. *Eorum quæ ſum obtinent audiendi, alijs auriculæ ſunt, alijs deſunt, meatusq. patent ipſi audien- vt ijs quæ pennà, aut cortice, ſquamàue integuntur. At ea quæ animal generant om- auriculas habent, excepto vitulo marino, & delphino, & reliquis ita cetarijs. Vi- us ergo marinus continet manifeſtos, quà audit: at delphinus audit quidem, ſed nul- auernis, quæ vicem præſtent aurium.* Aſt *Dracunculus* noſter, tantùm abeſt, vt pentum more *auriculis* careat, vt *Apuleianis* etiam fermè pares gerat, & rigat.

Dracunculus noſter auriculas magnas habet.

Vituli marini cum vterque ſcriptor hìc meminerit, de hoc quid mihi com- um ſit, ſimul apponam. Nudius tertius cum *Principe* noſtro *Cæſio*, hunc um in clathris ligneis prægrandem, decem circiter pedes longum, hìc *Romæ* m iuimus, extra aquam (niſi quod eàdem ſubinde perfundatur,) vltra men- duos conſeruatum, in mari *Neapolitano* captum, & huc perlatum. Eſt au- hic quartus, quem à triginta annis in VRBE vidi, & priorum omnium ximus: & is ipſe planè, quem *Rondeletius* lib. 6. cap. 6. priori loco deſcribit, oſteriorisq. differentiam (qui maris Oceani eſt) maris Mediterranei inco- facit. Hunc *Princeps* diligenter depingi curauit, cuius in *ſecundo* noſtro *to-* Deo fauente, mentio fiet. Quod hìc innuam, aliud non habeo, niſi nos om- miratos maximè fuiſſe, cum *auricularum* nulla, imò cauernarum, & forami- n vix vlla veſtigia apparerent, per quæ vox intimiùs penetrare potuiſſet, c tam exactè tamen *heri* & *magiſtri* ſui vocem audijſſe, & tam promptè ad obedijſſe, vt quoties illum *Cola, cola* vocitaret, hoc nomine audito, confe- toto contorto ad hunc corpore, perrexerit. Græcis βώκη à boatu, quem *Virgilio Phoca*, alijs ferè omnibus *Vitulus marinus* appellatur. Hunc præ- è boatum edit, cum ipſi eſca ſua, hoc eſt, piſces monſtrantur, quorum tri- a & plures libræ vix ſingulis ei diebus ſufficerent. Qui hunc circumferunt, opulo monſtrant, *Lupum* & *Draconem marinum*, quàm *Vitulum*, appellare unt. *Draconem* quidem, licet cum hoc ſimilitudinis nihil habeat, vt noui- pretia addant, *Lupum* autem, vt *Rondeletius* quoque refert, quia inferior illa lupinam refert, *Vitulum* verò, cùm ob boatum, tum quia *naribus* eſt *lis* terreſtribus affinis, & vt ego iudico, capite ipſis quoque non valde diſſi- s, ſi auriculas haberet; reliqua non perſequor.

Vitulus marinus ſatis magnus ab authore Romæ viſus.

Hic auriculis carens exquiſitè tamen audit.

Hũc herus ſuus vocat Draconem & Lupum marinum. Cur vitulus vocetur.

Quis autem verus ſit *Draco* & *Dracunculus marinus*, ego quoque eò inclino, eſſe *Serpentem marinum*, qui Græcè ὄφις θαλάσσιος appellatur, quem errorem ui ex *Plinio* haurire potuerunt: non eſſe *Hippocampum*, quem pro *Dracone* *tthiolus* nobis ſubſtituit: non *Trachurum*, quem Iouius de *Piſcibus Romanis* is, nobis perſuadere conatur: verùm eſſe illum, qui Δράκων *Græcis* antiquis, ntioribus verò *Dracena*, *Romanis* noſtris hodie *Tragina*, *Latinis* & *Draco ma-* & *Araneus* nuncupatur. In harum mare controuerſiarũ, plenis nunc velis lare mihi non eſt animus, adeat ſuadeo, ſi quis his ſtudijs capitur, vt verita- nanciſcatur, 10. cap. *hiſt. anim. aquat. Hippolyti Saluiani* Medici olim *Romani* ri, quod incomparabile opus, ita ingenij ſui fœcunditate, atque figura- ære excuſarum venuſtate illuſtrauit, vt palmã, qui in hoc ſtadio cucurre- , curſuriq. ſunt, præripuerit facilè omnibus. Eòq. magis egregius ipſius cona-

Quis ſit verus Draco marinus

Hippolyti Saluiani ſcriptoris de piſcibus encomium.

conatus eſt laudandus, quòd diſpendioſum quidem, aſt vtiliſſimum hoc c à magnis etiam *Principibus* ipſi inuidendum, ſed imitandum tamen, prop ſumptibus, adiutrice induſtriorũ artificũ manu, domi ſuæ edolauit, veluti fi ipſius *Gaſpar Saluianus* adhuc in viuis, & illis qui amœnioribus Muſis d ctantur omnibus chariſſimus, mihiq. amiciſsimus, nuper nobis eſt conteſta

Collum in hoc Dracone auẽ potius quam ſerpẽtẽ repræſentat. Nec coſtæ ſerpentum cũ Dracone conueniunt.

De *Collo Dracunculi* noſtri, quid aliud dicam? quàm quod ſupra quoque i nuaui, hoc è *thorace* ſurſum elatum, non autem rectà lineà antrorſum pro ctum *auem* iuſtiùs longè æmulari, quàm *Serpentem*.

De *coſtis* hoc habe. Ariſtoteles lib. 3. hiſt. animal. cap. 17. *Serpentibus*, ait, *c totidem, quot dies menſem integrum complent: ſingulis enim tricenæ*: In vtrouis aut *Draconis* noſtri latere, quatuordecim *coſtas* inuenio, quibus ſi duas addas *cla culas*, habebis tricenarium numerum, erit igitur *ſerpens*. Bene habet. tamen exiſtimo ego, Ariſtotelem in quouis latere voluiſſe tot coſtas, quot d ſunt in menſe, atque ſic omnes ſexaginta eſſent. Hoc ex capite 15. lib. 1. h anim. eruo. *Dorſum pone pectus eſt, cuius partes ſcapulæ, & ſpina, infraq. è regi ventris, lumbi habentur, communes autem partis ſuperioris, inferiorisq. coſtæ octo nam de hominibus gentis turdulorum* (*Scaliger* legit *lygniorum*, λυγνίων. enim *Aris teles* habet, alij *Ligurum*) *quos ſeptenis coſtis ferunt creari, nullius idonei authoris tes monio conſtat*. Recenſet igitur Ariſtot. non vtrorumque, ſed ſingulorum ta tùm laterum coſtas, quomodo enim omnes hominis coſtæ octonæ ſalte eſſent?

Probè Ariſtotelẽ *Plinius* imitatus eſt lib. 11. cap. 37. *Pectus*, ait, *hoc eſt oſſa* (alij gunt coſtas) *præcordijs & vitalibus natura circundedit, at ventri quem neceſſe erat creſcere, ademit, nulli animalium circa ventrem oſſa: Pectus homini tantùm latum, re quis carinatum, volucribus magis, & inter eas aquaticis maximè. Coſtæ homini tantù octonæ, ſuibus denæ, cornigeris tredecim, ſerpentibus triginta*. *Dalecampius* ad hu locum hoc optimè animaduertit: *Lego verò coſtæ homini tantùm duodenæ, forte ſuperiores* (quæ excuſatio in Ariſtotele forſan quoque locum habebit) *oc nas tantùm intelligat veras, & legitimas, non adnumeratis quatuor ſpurijs*.

In Dracone hoc coſtæ non in pectore ſolùm, ſed in ventre etiã inferiore exiſtunt.

Verùm, & alia ex hoc *Pliniano* loco animaduerſio ſuboritur, cum ait: *Nu animalium circa ventrem oſſa*. Quam legem dudum priùs Ariſtoteles decreu rat, lib. 3. hiſt. anim. cap. 7. his conceptis verbis: *Pectus etiam coſtis impoſitum e quæ quidem aduerſæ inter ſe coeant, cum reliquæ breuiores ſint, quàm vt facere ide queant, nullum enim animal eſt, quod circa ventrem os habeat*. Paulò aliter ha vertit *Scaliger*, ſed quæ id, quod nos intendimus, non mutant. Aſt noſtro in animali certiſſimum eſt, dictas vtrimque quatuordecim *coſtas*, non *pectoris* lo lummodo regione comprehenſas, ſed per *ventrem inferiorem* quoque diſpoſitas vſque ad *os ſacrum*, vbi *coccyx* & *cauda* incipit, pertingere, & has quidem, ve ra *oſſa*, non *ſpinas* quales in piſcibus ſunt; apparere, & eſſe, ſole meridiano cla rius patet.

Determinatur ad ſerpentes potiùs quam alia animãtia Draconem eſſe referendũ.

His tamen omnibus modò allatis obiectionibus non obſtantibus, & hau quicquam proficientibus, ſi quis me iudice, decernendum iubeat, ad quod nam animalium genus *Dracunculum* reducendum cenſeam? Ego inter *Ser pentes* potiùs, quàm vlla alia in ſpecie animalium ipſi remanendum iudico.

Hoc

Hoc enim mihi concedat æquiſſimus lector, nullus dubito, tam inſigni- inſtructum membris, tam varijs ornatum organis animal, ex *putredine* mi- ė emergere potuiſſe. Ex *verme* etiam quòd oriatur, vix eſt probabile, ex gitur excludatur, aut *viuum* è matre ſua enaſcatur oportet. Rationes huius decreti.

)uipara autem vel *exanguia* ſunt, vel *ſanguinem participantia*. *Illa* aut mollia, acea, cruſtacea vel inſecta ſunt: nullum ex his, *Draco* eſt. *Sanguinea* autem ara vel volant, vel natant, vel incedunt. *Volatilia* ſolæ *aues* ſunt, quæ non icit, quod alas ad volandum poſſideant, ſed plumis inſuper ac pennis veſti- eceſſe habent, horum in *Dracunculo* nihil eſt. *Natatilia* omnia *piſces* ſunt, *Serpentes* etiam *natrices* dictæ, vetùm hæc omnia pedibus nullis egent, niſi *hibia* ſint. *Ouipara terreſtria*, vel ἄποδα, hoc eſt ſine pedibus, vt *Serpentes*, t, vel *pedata*, eaq. quadrupeda, quæ cum *Serpentibus* plurima communia ha- t, & pleraq. ſunt *amphibia*. Sunt tamen ex aquaticis hiſce aliqua, quæ ouum dem intra ſe generant, & ex hoc poſtea fœtum viuum edunt, quòd & *vipe*- um paucis quibuſdam *Serpentibus* molitur. Diuiſio animalium.

nter *viuipara* ſolus *veſpertilio* volat, reliqua incedunt omnia. Iam autem ſu- probauimus, *Dracunculum* non eſſe *veſpertilionem*, cum *cutis* obſtet, quæ *Ser*- *is* eſt in *Dracone*, *muris* verò eſt in *veſpertilione*. Addo caudam in *Dracun*- longam, in *veſpertilione* viuo vix viſibilem, in ſceleto tamen, carne probè de- ato, ſatis conſpicuam. Concluditur draconē hunc eſſe ſerpētem.

am autem quid indè incommodi naſcetur, ſi dicamus *Dracunculum* eſſe *entem pedatum*, adeòq. *bipedem* & *alatum*? licet Ariſtoteles hunc nuſquam erit, auditione nunquam acceperit, & in rerum natura haud eſſe crediderit, ue ideò etiam deſcripſerit? At inquies, hoc implicat omnino contradictio- quandam; ſcilicet *Serpentem* appellari, qui non ſerpat, ſed volet, atque pe- r, auium inſtar ingrediatur. Nec obſtat quod hoc fortè Ariſtotelis doctrinæ aduerſetur. Obiectio.

Hunc igitur per me licebit, vt lubet, voces, & nouæ animalis formæ, no- ,ſi placet, nomen affingas, ego non moror. Nam reuera etiam ad Serpen- otius, quàm ad quadrupeda animalia perfectiora, *lacerti* pertinent, licet ibus quatuor incedant. Et quid mirabilius eſt, quàm *piſces* natare, & volu- ſimul eſſe? quod in *Miluo* noſtro, *Hirundine marina*, quarum mihi vna eſt ſimis membraneis alis, & piſcibus illis *Indicis*, quos Hiſpani *Boladores* ap- ant, quotidiana experientia teſtatur. Quid ſi igitur *Dracunculus* ſerpat, dat, & volet, ſi opus fuerit, an hoc abſurdum exiſtimemus? Volare autem n, tot præclaris ſcriptorum veterum, ac recentiorum teſtimonijs, iam ſupra ruximus. Hoc tantum adiungo, qui nobis hunc *Draconem* depingunt, ſole- is erectis id facere, atque vt *pinnæ*, & oræ extremæ non caudam verſus re- ant, quemadmodum in noſtro reuera videre eſt, ſed ſurſum erigantur, dem delineare. Quod an reipſa inter volandum ita eueniat, an ex picto- potius excogitatione hoc ortum duxerit? anxius valde adhuc hæreo. Reſponſio. Rationes pro opinione authoris. Quæ ſit differētia poſituræ alarum in vero & picto cōmuniter Dracone.

Huiuſmodi *Draco* alis ita extentis, & in altum ſublatis, *Aquilæ* ſubiectus, ar- gentilitia decorabat PAVLI V. P. O. M. Hunc cum *Draconem* *Scipio* d. *Burgheſius* PAVLI Nepos, in prædio ſuburbano ſuo, quod extra *Portam* *iam* amœniſſimum, raræq. artis ſtatuis, atque picturis ornatiſſimum extru- Pauli V. arma gentilitia Draconem habēt.

xit,

xit, *Viridarij* eiuſdem frontiſpicio præfixiſſet, luſit in hunc olim Epigram eruditiſſimo & venuſtiſſimo, tum Cardinalis *Maffæus Barberinus*, nunc *Sum. Pontifex*, & *Optimus Princeps* VRBANVS VIII. quod ex pluribus poëmatis, immortali gloriâ digniſſimis deprompſi, vt lectorem meum ex rarem, atque poſt amariſsimum, tot *Serpentum* & *Draconum fel*, eidem (tamen animo) à me hactenus pleno poculo propinatum, dulciſsimo *Apum le* refocillarem, hìc iure ſubijcere debui.

De hoc Dracone Card. Maffæi Barberini eruditiſsimũ carmen.

Draco Aereus in Fronte Laureti in Virid.° Ill.mi C. Burgh

Non ſedeo cuſtos, adſto venientibus hoſpes,
Non magis hæc Domino, quàm tibi villa patet.
Hìc requiem captare licet, paſſimq. vagari,
Aëris hic hauſtu liberiore frui.
Nec ſpecies animum turbet metuenda Draconis,
Non ego, quæ flammis Hydra perempta, cadat.
Non ego ſum Python, feriant quem ſpicula, lauros
Ecce mihi credit Cynthius ipſe ſuas.

In qua orbis parte tales Dracunculi naſcantur.

Porrò ſi quis ex me ſciſcitetur, quæ huic *Dracunculo ſit patria, quique pena* reſpondeo ex coniectura quidem, ſed probabiliſſima, hunc non eſſe *Ame num*, non *Europæum*, non *Africanum*, ſed *Aſiaticum*, & quidem *Arabicum* ind nam, *Bellonius* enim, quem ſupra adduxi, ait, ſe tales in *Ægypto* vidiſſe *Draco* quos ex *Arabiæ* parte, in illam aduolare narrabant.

Arabia his patria eſt.

Congruunt hæc mirè cum illis, quæ ex *Herodoto* in hunc ſenſum attulin vtcunque *Plinius* fabulatorem hunc nominet, quo nomine & ipſemet a non paucos inclaruit. Figurà ſiquidem, quam *Bellonius* nobis exhibet in *Dracunculo*, ſi non proximè omnino, prope tamen ad noſtrum accedit, ve vtriuſque iconem conſideranti palam fiet. Huius farinæ & formæ ſunt quinque *Dracunculi*, quos *Cardanus* ſe *Lutetiæ* vidiſſe meminit, qui licet ho *Indijs* allatos ſuſpicatus ſit, parum refert, ſolemus etiam nos hodie pleraſq. exoticas, priùs haud nobis viſas *Indianas* appellare, quòd *Indiarum* nomen cogniti Orbis, & mirabilium rerum plerunq. nobis memoriam refricet. omnia quaſi ex longinquis allata locis, vel magna credimus extollimuſque quia parui ſumus, cum multis rebus non ex natura ſua, ſed ex humilitate ſtra magnitudo accedat: vel incredibilia ducimus, quia rara & exotica ſu cum quotidiana, licet maximè mirabilia negligamus. *Adeò naturale eſt ma noua, quàm magna mirari.* Et quid, ſi etiam aliqua à communi naturę lege, qua doq. exorbitent? non ideo confeſtim ſunt explodenda, *ignorat enim Naturæ tentiam, qui illi non putat aliquando licere, niſi quod ſæpius facit.*

Cur Cardanus hos Indicos vocauit.

Aeſtimamus plerunque magis externa quam noſtra.

Si quis præterea me interroget, an *pullum* hunc exiſtimem, fuiſſe alicui magni *Draconis?* An verò naturalis hæc corporis ſui magnitudo, & conſtit tio fuerit? Ego quouis depoſito pignore, certare auſim, vel veram hanc corp ris proportionem eſſe, vel certè paulò maiorem ſaltẽ exiſtere debere. *Belloni* nec magnũ, nec paruum dixit, cùm tamen, vt ex icone ipſius patet, noſtro co gener, & ſimilis fuerit, credi etiam fas eſt, paruum fuiſſe, quoniam ex quinqu

An hic Dracũculus naturaliter maior eſſe poſſit.

Non videtur multò grãdior debere eſſe.

iſtis,

noſtro & *Belloniano,* ſimilibus,maximus eorum ad *Cuniculi* ſaltē,parui ani-
s,longitudinem & altitudinem acceſſit, quos *Cardanus Pariſijs* obſeruaue-
loc aliâ confirmo coniecturâ,quoniam *Herodotus* ait,*alis eſſe veſpertilionum*
Oracunculos, qui ex Arabia in Ægyptum conuolant,& ibi ab auibus *Ibidibus* ſeu
nō maioribus, vt reor quàm *Ciconiæ* ſunt impetuntur, debellantur ac tru-
itur,parui igitur hi *Dracones* fuerint.Roboratur hoc ipſum aliâ quàdam ab
rimentis anatomicis deſumptâ ratione, quæ hæc eſt: Omnia oſſa, quæ hic
ta cernuntur,vetuli,nō iuuenculi animalis ſunt, quæ albiſſima,duriſſima,
ſſima eſſe conſpicias, cum, ſi tenellorum fœtuum ſint, oſſa poſt morte ce-
mè denigrentur, contabeſcant, & computreſcant, hoc in alijs animalibus
expertus fui. Argumento inſuper irrefragabil i, hoc comprobauero, ex
bus,qui integri, perfectiſſimiq. hìc omnes comparent, quod in recentiſsi-
ullo haudquaquam eueniret.

Ratio huius prima ex Herodoto affertur.
Secunda ab oſſium natura.
Tertia à dētibus petita.

uæ ſi ita ſe habeant,vt ego mihi perſuadeo,non erit hic noſter immanium
um *filius Draconum,*in quorum,vt ſupra ex *Strabone* memini,dorſo & tergo-
s herbæ innaſcuntur.*Buſtamantinus* lib.de *rept. ſac. ſcript.*lepidè profectò de
tis hiſce philoſophatur,vult enim *Dracontæam* & *Dracunculum* herbas, ita
tas eſſe,quod ex *Draconum* ſubſtantia vitam & vigorem nanciſcantur,con-
ent etiam per ſemen terræ immiſſum,conceptam ex *Dracone* virulaginem,
rroſiuam ſuam acrimoniam, atque colorem luridum, varium,& horren-
,quem *Dracontææ* fuſtis oſtendat, ideoq. ſenectam magis *Serpentis* alicuius
,quàm plantam repreſentare. Huic ſimiliter animali deberi,vult,plantã,
Sanguis Draconis vocatur, quod ſanguine *Draconis* cū priùs fuerit nutrita,
lem poſtea colorem auulſa licet, & terræ cōmiſſa rediuiuum in filijs plan-
rubicundū ac floridum imitetur,iterumq. producat. *Folijs imò Draconem,*
it, *ſculptum forma & effigie tenent exorta illa, dictu mirabile nimis, norunt Indi*
aniæ nouæ,& nos vidimus, communiter plantis aduectis, & 2.lib.7.cap.hiſt. In-
occident inuiſitur.Hæc enim planta altiſſimas radices immittit, pertingentes intima
a ſeminaria animantis huius,lumbis adnata, per quos ſeminis ductus decurrunt,ſe-
vt trahere poſſint formatum, prolificum, efficere potens Draconem verum, formetq.
llum folijs primo: Draconibus inſerta ortu acceptâ virtute: ſeruataq. impoſterum
commiſſa, loco fruticis, quæ nullum alium fructum gerunt vnquam, quàm folijs
onem efformatum (mirabile ſatis!)

Non eſt ex genere illorū ingētium Draconum, in quorū dorſo herbæ naſcuntur.
De his herbis curioſa Buſtamãtini philoſophia.
Quomodo planta ſanguis Draconis dicta nacatur.
Quare effigies Draconis in huius folijs inſculpta videatur, mira ſpeculatio.

læ ſi cui rationes philoſophicæ placent,acceptet eas,ſine meo periculo,ego
antiſper iudicium ſuſpendo,& *ſcepticum* ago.Interea non poſſum intermit-
, quin *Nicolai Monardis* ipſiſſima de *Sanguine Draconis*, herbâ nempe ita
ellatâ, & fructu *Draconis* effigiem repreſentante, huc verba adducam, quæ
Buſtamantino nōn vſquequaque concordant.

Quid de herba hac ſanguinis Draconis Monardes commētatus fuerit.

ic igitur cap.38.fructum arboris deſcribens,*lachrymam* illam fundentis quę
guis Draconis dicitur: *Eſt autem,* inquit,*hic fructus admirandus, nam ſublatâ,*
integitur pelle, illicò Dracunculus apparet, tanto artificio à natura fabricatus, vt
ritiſſimo aliquo artifice è marmore ſculptus videatur: collo oblongo, ore hiante, ſpinâ
eis horridâ,caudâ oblonga, & pedibus conſpicuis. Ab eo fructu denominationem pro-
lubio ſumpſit arbor & eius lachryma, quæ ex illa, per inciſionem legitur, quam ex

Carthagine Peruana ſelectiſſimam aduehunt, vnde veterum & multorum recenti
inſcitia deprehenditur, qui quid eſſet ſanguis Draconis, aut cur ſic appellaretur, o
ignorabant. Magna eſt arbor, cortice ſatis tenui, & qui facilè incidi poteſt. Eà v
ratà, liquor ille effluit, quem ſanguinem Draconis in lachryma dicunt, ab eo diff
quem ſanguinem in pane vocant, quòd in panes ſeu maſſas iſtic cogatur, quemadm
reſina in Caſtella. Hactenus *Monardes. Carolus Cluſius* annotationem hanc
dit, *ſibi ab hortulano Regis Hiſpaniarum miſſos fuiſſe fructus quoſdam nomine Drag*
tis, qui Bruxellæ terræ commiſſi prodierint, folijs Iridis oblongis, viridibus, per ora
bris. Fructus Ceraſi magnitudine fuiſſe, ſed pelle ſublatà, animalis nulla, nedum
cunculi effigies viſa fuit. Verùm de hac re innoteſcet fortaſſe nobis aliquid
tiùs cum *ſecundo tomo* manum admouerimus; interea non putamus præter
ſtitutum nos egiſſe, ſi admirabili huic animali, admirabiliorem plantam
iunxerimus, lectoriq. anſam præbuerimus, laudandi DEVM, *Naturæ* Do
num, qui pro bonitate ſua, tam admiranda, & vix ab intellectu noſtro com
henſibilia opera creare, nobisq. contemplanda, & fruenda donare voluit.

Quid de eadem plãta Carolus Cluſius dicat.

Hęc omnia dubiorum plena alio loco excutientur.

Omnipotẽtia Dei ſuſpiciẽda & laudanda.

De *venenis* nunc & *remedijs*, quæ à *Draconibus* deſumuntur, aliquid cor
dis loco adiungendum eſſet, aſt *Plinius* lib. 28. cap. 4. *Draco non habet venen*
ait. Cui *Aëtius* adſtipulatur: aliqui aërem tamen à *Draconibus* infici memi
runt. Hoc alteri ad meteora retulerunt, *Dracones*, inquam, ignitos atque vol
tes. Quidam hæc ita conciliant, vt dicant ex ſua natura innoxios eſſe, hinc *L*
nus eos *innoxia numina terris* proclamat, pro locorum verò conſtitutione no
fieri, quare idem *peſtiferos ardens* facit *Africa*, inquit. Verùm & hæc regula fa

An Dracones venenũ habeant?

Res dubia apud authores.

Et quoniam potior veterum authorum pars exiſtimat, morſus magis à *D*
conibus impreſſos timendos eſſe, quàm venenum illatum nocere, ideo de anti
tis quoque parum ſolliciti fuerunt. Quæ autem ex *Draconibus* remedia, alijs vt
malis petantur, ex *Plinio* colligantur, quæ abſque riſu non legi. *Caput Drac*
nempe ianuarum limini ſubditum, fortunatam domum facere. *Oculos* huius
ueteratos, cum melle tritos, humanis inunctos, ab imaginum nocturnarum
uore, homines immunes reddere. *Cordis* piguitudinem conferre iudicioru
victoriæ. *Dentes*, mites præſtare dominos, poteſtatesq. exorabiles. *Hæc cred*
Iudæus Apella, non ego.

Plinius ridiculoſa remedia ex Draconibus petit.

Nunc quicquam ſupereſſe amplius non video, niſi hoc vnicum, vt illis ne
pe etiam gratificarer, qui amœnioribus litant *Muſis*, & aliquid, quod antiqui
tum amatores quoque delectatione afficeret, in medium adducerem, & inp
mis quidem, de *Draconibus* commentarer, ſcriberemq. qui *inſignia* erant *coh*
tium Romanarum, & à *Draconarijs* ad prælium ferebantur, qui haſtis illos illig
bant, vaſto hiatu, & caudarum voluminibus tremendos. De *ſimulacris* deinc
dicerem, quibus varij gentilium Dij *Draconum* effigie efformabantur, velu
Apollo, Mercurius, Minerua, Æſculapius, Serapis, Ianus alijq. & quinam horum
metamorphoſi quadam in *Dracones* mutati falsò credebantur. De fabulo
etiam Dracone *hortorum Heſperidum cuſtode*, ab *Ouidio* depicto,

Qui criſta, linguisq. tribus præſignis, & vncis
Dentibus horrendus, cuſtos erat arboris aureæ.

De *auſpicijs* itidem, *prodigijs, oſtentis, portentis, diuinationibus, oraculis, cultu* etiam
ac *ve-*

Antiquitatum ſtudioſis etiã eſſet nũc ſatisfaciẽdũ.

Dracones cohortium bellicarum erant apud Romanos inſignia.

Erant quoque variorum gentilium Deorum ſimulacra.

Plurima alia de his dici poſsẽt.

enerationibus, ab antiquis huic beſtiæ exhibitis, & ſi quæ alia ſunt,quæ ve-
m loca authorum obſcuriora , quando *Draconum* meminerunt, illuſtrare
runt . *Nobis qui Muſas colimus ſeueriores* , & triſtibus ægrotantium querelis
umq. aurem accõmodamus,aut neceſſarijs crebrò negotijs occupamur,*non*
eſſe tam felicibus, vt in hæc amœniſſima *Muſarum* vireta,niſi per diuerticu-
binde quædam, & furtim quaſi exſpatiari valeamus, quamuis id maximè
at . Quare hæc amicis meis commendo, non quibus otij quidem plus ſit,
m mihi , ſed qui tanto me interuallo in humanioribus literis, hiſtoriarum
tiâ,& antiquitatum indagine anteuertunt,quando ego ipſos deſiderio aſſe-
quod maximum eſt, anhelo . Hi ſunt illuſtres viri *Gaſpar Scioppius* , Conſi-
ius Regius , qui ſuâ laude iam claret, meâ non eget , quem ego ſeculi noſtri
dem lydium linguæ latinæ iure appellare ſoleo. *Hieronymus* deinde *Aleander*
d. Barberino noſtro , à ſecretioribus *latinis* epiſtolis , quem alio elogio iam
decorabo, quàm eodem, quo VRBANO VIII. illum idem *Scioppius* , in
virorum eruditorum indiculo,his iamdudum verbis laudauit : *Hieronymus*
ander Iuriſconſultus,& *Poëta politiſſimus, græcè* & *latinè bene doctus, & antiquita-*
Eccleſiaſticarum , & ſecularium non paucis gnarus . *Lucas* præterea *Holſtenius*
manus, eiuſdem *Cardinalis* familiaris,qui præter linguas *Græcam* & *Latinam*,
s elegantiſſimè ſcribit,& vtriuſque nunc opuſcula ſub prælo habet, in *Coſ-*
raphia adeò excellit,vt ſibi vix vllum iam parem habeat. *Petrus Paulus Rube-*
demum,*Antiquitatum* in marmore , & ære *comus* ac *promus*, qui & ipſe *Ger-*
nus,cum fratre *Philippo* libris editis claro,ambo olim *Lipſij* diſcipuli,digni ip-
Cathedræ ſucceſſores eſſe poterunt . Sed & in hoc quoque rariſſimæ for-
æ *Petrus Paulus* exemplum eſt inſigne , quod *arte pingendi*,per *Germaniam*,
gium,*Italiam*,*Galliam*, *Angliam* & *Hiſpaniam* adeò inclaruerit,vt viginti cir-
r annorum ſpatio *Antuerpiæ* ſibi,vltra *ducenta aureorum millia*,ex hac ipſa nu-
ula ſua lucri fecerit . Hunc cùm olim *Romæ pleuritide* grauiter laborantem,
DEI gratiam, ſanitati reſtituiſſem, *Gallum* mihi depinxit gallinaceum,cui
oſa hæc verba,erudita tamen ſubſcripſit .

PRO SALVTE
V. C. Ioanni Fabro M. D.
Aeſculapio meo,
olim damnatus
L. M. votum ſoluo.

Verùm quoque effigiem meam mihi ſimillimam,in magna tabula,coloribus
reſſit,quæ ob artis præſtantiam magni à pictoribus æſtimatur .

Atque ſic cum *Bono* DEO ad finem optatum tandem peruenimus , quem
pentibus & *Dracunculo* feliciter imponimus . Reſtant adhuc nobis duo *Sca-*
ei Mexicani,quos leui brachio perſtringemus,& tandem hoc opus noſtrum,
uiſſimo curioſi lectoris iudicio committemus .

Authoris excuſatio cur his immorari nõ poſſit.

Amicis ſuis hæc ſe lõgè doctioribus relinquit.

Gaſpari Scioppio.

Hieronymo Aleandro.

Lucæ Holſtenio.

Petro Paulo Rubenio.

TEMOLIN — *Scarabæus Mexicanus vnicornis.*

TEMOLIN ICHCATZIN — *Scarabæus Mexicanus bicornis.*

IO. FABRI LYNCEI DESCRIPTIO.

QVÆ & qualia hæc ſint animalia, ſi quis vnquam *Sca* *bæos* noſtrates domeſticos, pratenſes, aut ſylueſtres eſt c templatus, non ampliùs in hoc dubio hæſitabit. *Scara* ſunt, & quidem *Mexicani, nigri coloris* ambo, & quod in iconibus album apparere vides, id totum caſtanei ad ru cundum vergentis coloris eſſe ſcias, quem *pedes ſex* i vtroque animali pilis refertiſſimi probè æmulantur. I prioribus pedibus diſtincti *quatuor vnguiculi*, ſeu digituli veriùs conſpiciunt & vnus in medio radij, calcaris inſtar appoſitus. *Vnicornis* eſt *primus* Scarabæ cuius recuruum è capite enatum cornu retrò flectitur. Ad huius radicem ad capitis ſimul cum reliquo corpore connexionem luſit Natura, triplicem guram ſemicircularem appingens. *Alter duo cornua* gerit *taurorum* more, prorſum quidem protenſa, ramis nullis exaſperata, verùm interna eorum pa te fibroſis compluſculis excreſcentijs, vt pictura indicat, ornata. Inter du hæc cornicula, è medio capite cuſpis quidam protuberat, cornu tamen m nimè eſt.

SCHOLIA EIVSDEM.

Caſus aliquando artem ſuperat.

CAſu profectò non pauca quandoque, quàm conſilium efficere potuiſſet, eueniunt meliora, perfectioraque. Sic, vt *Plutarchus* author eſt, picto ille, cum *equi ſpumantia labra* arte & penicillo imitari haud poſſet, ſpongià va rijs imbutâ coloribus in *equi os* coniectâ, fortuitò expreſſit, quod ingenium ſub miniſtrare nequibat. In *Corinthiaco* pulcherrimo *ære* efficiundo, ſimiliter caſus luſit.

Mihi hìc idem contingere animaduerto, appoſitiſſimè enim *Scarabæus* vlti-
m operis mei animal exiſtens, *Draconem* ſubſequitur, cuius tractationem
s longam, extra limites etiam meos, & animalia Mexicana inſtitueram.
uidem tam conformiter *Draco* atque *Scarabæus* inter ſe congruunt, ita à
cordantibus veteribus pro vno eodemq. falſo numine culti fuerunt, vt am-
hos dixeris, non diſcrepantia eſſe animalia, ſed gemellos prorſus ab eadem
tre progenitos fratres. Voluerunt enim ethnici illi, ſcientià veri Dei orbati,
em tàm à *Scarabæo*, quàm *Dracone* ſignificari, horum imaginibus eundem
reſentari & honorari. *Macrobius Saturnal*: lib. 1. cap. 19. *In Mercurio ſolem*
, inquit, *etiam ex caduceo claret, quod Ægyptij in ſpecie Draconum maris & fœmi*
coniunctorum figurauerunt Mercurio conſecrandum. Et quoniam *cælum*, *Sol*
Luna ad generationem maximè faciunt, ad quam ſummopere *Amor* requi-
ur, hinc oſculum in duobus Draconibus caduceum amplexantibus additum
t. *Neceſſitas* quoque horum *Draconum nodo* ſubindicatur.

Caſu accidit vt Draconem Scarabæus ſequatur, ſed bene ſatis.

Draco & Scarabæus pro eodem falſo Deo olim colebantur.

Draco pro Sole colebatur.

Pinnæ adiectæ ſunt, quæ principis huius ſideris velocitatem demonſtrant:
huiuſcemodi, ait idem *Macrob. argumenta Draconum præcipuè volumen lectum*
propter iter vtriuſque ſideris flexuoſum. Atque hinc eſt, quod ſimulacris Æſculapij
ſalutis Draco ſubiungitur: quod hi ad Solis naturam Lunæq. referuntur. Et eſt Æſcu-
ius vis ſalutis de ſubſtantia Solis, ſubueniens animis, corporibusq. mortalium. Salus
em naturæ Lunaris effectus eſt: quo animantium corpora iuuantur, à ſalutifero firma-
temperamento.

De *Scarabæo* ſimiliter non deſunt teſtimonia, nam *Plinius* lib. 30. cap. 11.
pter Scarabæum, inquit, *qui pilulas voluit, Ægypti magna pars Scarabæos inter nu-*
na colit, curioſà Apionis interpretatione; qua colligat, Solis operum ſimilitudinem
c animali ineſſe ad excuſandos gentis ſuæ ritus. Diogenes Laërtius præterea in proœ-
o ſuo, hanc de Dijs & iuſtitia philoſophiam *Ægyptiorum* fuiſſe ſcribit, *vt ma-*
iam dicerent principium ex qua quatuor eſſent diſcreta poſtmodùm elementa, tum ani-
lia quædam effecta, Deos eſſe Solem & Lunam, quorum hæc Iſis, ille Oſiris appellare-
, & Scarabæi Draconis, aliorumq. animalium nomine obſcurè ſignificarentur.

Scarabæum pro Sole ſimiliter Ægyptij venerabãtur.

Cur autem pro *Sole Scarabæum* coluerint, docet nos *Plutarchus* opuſculo ſuo
Iſide & *Oſiride*. *Iam aſpidem*, inquit, *muſtelam, & Scarabæum colunt, in quibus*
agines quaſdam obſcuras ſibi, ſicut in radijs Solis Deorum potentiæ conſiderant. Si-
idem Scarabæorum genus fœminà carere aiunt: Mares omnes emittere ſemen in ma-
iam, quæ fingitur in globum eamq. voluunt aduerſo gradu propellentes, vt videtur cæ-
n Sol, dum ipſe ab Occidente in Orientem conuertitur, in contrarium contorquere.

Huius ratio à Plutarcho affertur.

Accedit huc, neſcio quæ alia congruentiæ ratio, vltimorùm horum animan-
im quæ agmen claudunt, cũ primo à quo librum meum auſpicatus fui, cum
ne, inquam, qui & ipſe ab *Ægyptijs* olim adorabatur.

Primũ huius libri animal, canis nempe habet etiam quid ſimile cum vltimo Scarabæo nimirum.

Dracone demum ex eodem *Macrobij* lib. cap. 9. *Ianum* quoque adumbrabant,
e per hunc *Solem* demonſtrare vellent veteres, & ideo geminum pingebant,
aſi vtriuſque ianuæ cæleſtis potentem, qui exoriens aperiat diem, occidens
udat: ſiue *Mundum* potius innuere cuperent. *Ianumq. ab eundo dictum* (verba
nt *Macrobij*) *quòd Mundus ſemper eat, dum in orbem voluitur: & ex ſe initium fa-*
ns, in ſe refertur. Vnde Cornificius Ethym. lib. 3. Cicero, inquit, non Ianum, ſed Eanum

Draco non pro Sole tantùm, ſed pro mundo etiam numinebatur.

 nomi-

nominat, ab eundo. Hinc & Phœnices in ſacris imaginem eius exprimentes, Drac ſinxerunt in orbem redactum, caudamq. ſuam deuorantem, vt appareat, mundum ſeipſo ali, & in ſe reuolui.

Draco & Scarabæus huius operis noſtri finem figurant.

Draconis itaque tam peripherica figura, quàm *Scarabæi* globus, in qu neque principiũ, neque finis cernitur, completũ noſtrum opus denunciab Aut ſi terminus vltimus, atque initium in his appareat, finem nobis à pri pio feliciter huc lapſum denotabunt, & coronidem diu nobis optatam, diu mè ab alijs expectatam, libro huic noſtro laborioſo ſaltem & curioſo, ſi r docto & ingenioſo, fauſtis ſub *auſpicijs Barberinis*, impoſitam tandem fu conteſtabuntur.

Recenſentur abſurdi antiquorũ Dij.

Si quis præterea nouiſſe exoptet, quantà animorum inſipientià, & quàm ſurdas res antiquitas coluerit, is calcem adeat librorum omnigenà erudit refertiſsimorum *Alexandri ab Alexandro*, reperiet ibi, mirabitur & deteſtabi inauditas ſuperſtitiones & nefanda gentilium ſacrificia, quibus res abſurd mas honorabant & pro Dijs venerabantur. Non inquam *Dracones* ſolo *Scarabæos*, ſed *teſtudines* quoque, *hircos, lupos, boues, vaccas, cercopithecos*, *crocod ibides*, *feles*. Atque vt de *cælo*, *aſtris* & *elementis* nihil dicam, res abiectiſsi alias, & inanimatas, eodem numero, & cultu habuerunt, vt *haſtas*, ſeu *ligna* c ticibus ſuis delibrata (vnde *Romani* antiquiſsimi ſingulis Deorum ſimulac haſtas dabant) *arbores, enſes, ventos, montes, colles marinos* & *mæandros*, vilia h torum *olera* inſuper, vt ſuperius diximus.

Verùm antilogio hoc miſſo, audiamus ſi libet, quæ ***Fr. Gregorius de Bol*** noſter, de *Scarabæo Mexicano* mihi ſcripta reliquit, hæc autem ex *Hiſpanico* id mate tranſlata ita Latinè ſonant:

Fr. Greg. de Boliuar hanc Scarabæi noui orbis deſcriptionẽ authori dedit. Prima ſpecies vnicornis. Alæ quatuor. Caput magnum.

Scarabæus linguà *Peruana Acatanac* vocatur, in vna ex duabus ſpeciebus *co* in ſuperiore capitis parte erumpit, retròq. æqualiter vertitur, cuius acum ad humeros fertur. Habet *ſex pedes* cum multis vnguibus in quolibet ped fortibus, & incuruis. *Alæ* ſunt quatuor, ſubtilis atque tranſparentis telæ ſu ſubſtantiæ, quarum duas bene inuolutas, & vndequaque cuſtoditas inferio & intimiore ſede tenet, reliquæ duæ pro tegumentis, ac munimentis eiſdem ſeruiunt, duræ hæ admodum ſunt & nigræ. *Caput* proportionem totius n ſeruat, hoc enim æquè magnum eſt, atque medietas vniuerſi corporis, totum coopertum eſt, eodem duro cortice ſeu corio, ſiue cruſtam appellari mal Quando *volat*, maiorem ſtrepitum ac murmur edit, quàm rota alicuius curr non vnguine perlita. *Damnoſum* & faſtidioſum eſt *animal*, quandoquider eò volatum præcipuè dirigit, vbi lumen accenſum videt, huic vbi appropi quat, vel extinguit, vel in terram illud deijcit, atque ita, quouſque non interfe ctum, aut expulſum fuerit, haud ſine timore perferri poteſt.

Strepitus in volatu.

Secunda ſpecies bicornis.

Secunda ſpecies eiuſdem naturæ & magnitudinis cum priore eſt, niſi quò *duo* habeat *cornua* antrorſũ porrecta, & cuſpidibus ſiue extremitatibus ſuis ſil oppoſita. Cruſtam adeptum eſt, ſiue tegumenta ſua veluti *encauſto* quodam te ſellata, adeoq. venuſta ſunt nonnulla, vt cum quouis viridi certare *ſmarag* valeant. Obtinet præterea *cingulum* iuſtæ æqualitatis, circa alarum iunctura luteoli coloris. Qui naturaliũ rerũ indagandis proprietatibus ſtudent, magn

Cruſtã habet coloris pulcherrimi.

in his

his *Scarabæis* abuſus committunt,quandoquidem,vt horum in volando ſtre-
um ac rumorem perceperunt, ſtatim aliquam nouitatem prædicunt, & ſi-
ò, atque alicui eorum aliquis vicinior factus fuerit, aut in ipſum volitando
petũ fecerit, bona vel mala eidem noua denunciant. Quin his vtuntur quo-
e pro faſcinationis quodam genere in conciliando fœminarũ amore viris,&
orum fœminis.Neq; vllus *Scarabæus* ad magnitudinẽ illã quod ipſe viderim
:edit, quæ in iconibus hiſce cõparet, verùm ſunt tertià etiam parte minores.

Ad ſuperſtitiones & faſcinationes Americanis ſeruit.

Hæc amici mei *Fr.Gregorij* exquiſita & veridica eſt *Scarabæorum* deſcriptio,
am vltimam huic operi meo annecto, reliqua ab ipſo mihi communicata
:ia & iucunda, tomo ſecundo inſerenda reſeruo. Ex allatis tamen ipſius ver-
hoc mecum quiuis facilè deprehendet, non *Mexicanos* ſed *Peruanos* ipſum
ummodo *Scarabæos* deſcripſiſſe, nam hi, quos icones noſtræ exhibent, neque
ore,neque magnitudine,cùm iam dictis conueniunt,tantùm enim abeſt,vt
exicani tertia parte, noſtris in tabula & charta hac expreſſis, ſint minores,
:go meis oculis,hìc *Romæ* in *Araceli* monaſterio ita dicto, his ipſis duplo grã-
rem *Mexicanum Scarabæum*, verum & non depictum,anno proximè elapſo
ileo 1625. viderim, manibusq. tractauerim, quem ex *Franciſcanorum* fami-
Frater quidam *Hiſpanus* ex *Mexicano orbe* ſecum tulerat. Vidit eundem me-
n iem *Boliuar* noſter, vnicornem, & apprimè iconem primam noſtram, ſi
i ad magnitudinem aliquid addas, referentem.

Hucuſque Fr. Gregorius.

Peruani nõ Mexicani ſunt hi iã Scarabæi deſcripti.

Author Romæ magnũ valde Mexicanũ Scarabæũ cõſpexit.

Promiſeram hoc loci vberiorem de cornibus phyſiologiam inſtituere, ſed
:et me Typographus, alia atque alia ſubripiuntur negotijs tempora,quare
ıc mihi beneuolus lector veniam dabit, ſi abrumpo, & fidem modò non
ıo, cùm interim, quo animum paſcat, ipſi non deſit, atque vtinam, ne
am ſic etiam nimietatem accuſet.

Quæ de cornibus hìc dici poſſent ad ſecundum tomũ reijciuntur.

Hoc tamen ſilentio haudquaquam eſt inuoluendum *Fr.Gregorium* noſtrum,
n totius generis *Scarabæorum* diuiſionem, ſub hac bimembri ſua partitione
bis dare voluiſſe, ſed illam ſolummodo *ſpeciem* quæ *cornigera* eſt, quã vel vno,
l duobus ſaltem,non tribus verò præditam corniculis cenſuit. Ab hoc *Aldro-*
ndus lib.4. de *Inſect.* non diſſentit, quamuis alicui primà fronte contrarium
leatur.Huius diligentiſſimi ſcriptoris, in hoc maximè animalculo verba ne-
ſe eſt,vt hìc producam: *Suprema Scarabæorum genera duo facimus*,ait, *ob partium*
rietatem: alia enim cornuta: alia abſque cornibus: quę verò cornuta ſunt,aut vni-
n habent cornu: aut duo,aut tria,quę raró videntur: rurſus quę vnicum, μονόκεροι *nun-*
antur,apud Ægyptios nobiles: quæ duo,aut ſunt Lucani ſiue Tauri, quorum nimirum
nua ſunt dentata, ac forficum modo clauduntur, & coniunguntur,cum apprehendere
d volunt: aut Carabi,quorum cornua nodoſa ſunt,ad prętendendum iter facta:Tria,
habeant in capite nulla, (optimè ergo Fr. *Gregorius* hæc non poſuit) *niſi impro-*
è habere dixerimus.Reliqua quę ſunt ſine cornibus, differunt inter ſe multifariam. Po-
:unt igitur præcipuæ *Scarabæorum* differentiæ apud eundem *Aldrouandum* vi-
ri. Nam ſi quis ex *Ariſtotelis* ſe putet ſcriptis has haurire poſſe,egregiè deci-
ur, *Ariſtoteles* enim, inquit idem *Aldrouandus*, *quod ſciam,Scarabæorum genera*
lla expreſſa conſtituit,ſed inter ea inſecta,quæ Coleoptera dicuntur,Cantharum, Milo-
then,Carabum,& Cantharidem,præcipua connumerat.Sed horum nullam quod ſciam,
corpo-

Fr. Greg. de cornigeris ſaltem Scarabæis locutus eſt.

Aldrouãdi verba de Scarabæorum differentijs.

In Ariſtotelis ſcriptis nihil determinati de Scarabæis extat.

Plinius Ariſtotele diligẽtior fuit, ſed nec hic ſine controuerſijs legitur.
Ex hoc diſcitur in plurimis veteres mancos fuiſſe.

corporis notam ſuis, quæ extant, ſcriptis Philoſophus exhibuit. Carabo autem (quem G
modò Taurum, modò Fullonem vertit ineptè) ait cornua prætendi, vt Papilioni. Pl
plura *Scarabæorum* genera, & diſtincta magis commemorat, ſed nec hæc qui
controuerſijs vacant. Ex quibus hoc, amice lector, diſcere vales, difficilem a
prouinciam illum, & arduum opus aggredi, qui ex veterum monimentis
nia in naturali philoſophia expedita ſe dare, nobis promittit, Non enim pl
mos ſolummodo hodie *Scarabæos* notiſſimos nobis, neſcias quibus *Ariſtot*
vocare nominibus valeas, ſed nec illa ipſa ab eodem poſita nomina, quibus
commodes *Scarabæis* noſtris, facilè reperias.

Cornigeri Scarabæi nobis tantùm deſcribentur.
Vnicornis.

Relictis igitur excornibus illis, de cornigeris his noſtris paucula hæc t
dem dicamus, & finiamus. Quem nos *vnicornem* vocamus, *Græci Monocerotem*
cerent, & *Ferdinandus Imperatus* in *hiſt. ſua nat. Rhinocerotem* libentiùs ap
lat à ſimilitudine cornu, quod huius nominis quadrupes geſtat; *Is modò ſi na*
Rhinocerotis habet. Volatum huius non vidi, quem idem *Imperatus* adeò pigr
tardumq. eſſe ſcribit, vt quaſi vltrò in manum eius, qui eundem apprehend
velit, inuolet.

Bicornis.

Bicornem Mexicano noſtro ſimilem, nec *Imperatus* nec *Aldrouandus* deping
hoc eſt cornibus quodammodo glabris, & quæ nullis dentibus, ramisq. ex i
protuberantibus aſperentur. Talem igitur calamo & picturà, omnes propo
authores, & nos ſæpiſsimè vidimus, qualem ob *ceruinorum* cornuum ſimilitu
nẽ *Cardanus* lib. 7. cap. 28. *de variet. rer. Scarabelaphũ* non ineptè, ſiue *Scaraba*
ceruum nominat, *cornua* enim hic geſtat pulcherrima, nitentia, ramoſa, cerui
ſimilima, in hoc tamen longè ab illis diſcrepantia, quòd *Scarabæus* ea moue
ſtringat, & arctè adeò, ſi quid ipſis medium interſeratur, claudat, vt puerorũ
improuidorũ digitos profundo ſauciatos vulnuſculo ſæpe conſpexerim, atq
prorſus idẽ præſtant, quod *chelis* ſuis *cancri*. Quare *Iul. Cæſ. Scaliger* exercit. 19
de his *corniculis* aduerſus *Cardanum* pro ſubtilitate ſua: *Tametſi*, inquit, *apud ſub*
liores, qualis tu es, chelę potius illæ, quàm cornua dici queant, harum enim vſus, vt ca
cris brachiorum. At neſcio, quare ideo cornua eſſe deſinent, ſi moueantur, qu
priuilegium alijs etiam veteres conceſſiſſe animantibus cornutis memini
Huiuſmodi *Scarabæi, cerui volantes* à *Gallis, Germanis*, & *Italis* quoque no

Scarabæi cerui deſcriptio.
Bambergæ frequentiſſimi ſunt huiuſmodi Scarabæi cerui volãtes.

paucis nominantur. *Romæ* hi non ſunt frequentes, multò frequentiores in p
tria mea, *Bambergæ* nimirum, *maiali* præſertim, vernali, ac iucundiſſimo te
pore, qui in ſylua quadam capiuntur, quæ Vrbi amœniſsima præiacet, *pin*
ſtris, piceis, ac *quercubus*, (ex quarum hi aridis lignis naſci creduntur) refe
tiſsima.

Hunc magnum & cornutum *Scarabæum* omnium minutiſsmè, perfectiſſim
& elegantiſſimè deſcriptum reperies in *Theriotropheo Sileſiaco*, quo te remitto &
tempori hìc ac chartæ parco.

Germanis vocantur Schröter, & quare.
Caput abſciſsũ etiã cornua ſtringit.

Germani noſtri hunc *Schröter* vocant, quo eodem nomine *baiuli* iſti, homine
robuſti & lacertoſi, ad quoſuis Herculeos labores nati (*Romæ* dicuntur *Facchini*
à *Bambergenſibus* appellantur. *Schroten* enim nihil aliud ſignificat nobis *Germa*
nis, quàm comprimere, arctè ſtringere, & propellere aliquid, quod corniculi
ſuis *Scarabæi* illi probè moliuntur. Et quod mireris, abſciſſum horum caput diu

tiùs

; viuit, & cornua etiam tunc conſtringit, quæ ſi quid ipſis interponas, forti-
comprehendunt.

Diſcrimen inter vnicornem & bicornem noſtratem.

Hoc præterea monuiſſe, non debeo prætermittere, inter vnicornem & bicor-
i, noſtrates *Scarabeos*, hoc eſſe diſcriminis, quod vnicornis caput ſtatim
tri adnectatur, in bicorni verò alia pars corporis inter caput & ventrem
ércedat, quæ thoracis portionẽ conſtituere videtur, & quidẽ mobili ſuà iun-
râ ab vtroque diſtinctà. Picturã hanc meliùs *Aldrouandus*, quàm *Imperatus*
rimit, propterea bicornis longior eſt quàm vnicornis, hæc tamen differẽtia
Mexicanis non apparet. ***Carabus*** Ariſtotelis, quem *Imperatus Taurum* vo-
, habet longa valde & nodoſa cornua, quæ *antennæ* rectiùs dicentur.

Quæ medicamẽta ex Scarabæis ſumantur.

De medicinis ex hiſce deſumptis, certi nihil promittere valeo, vidi tamen
ſdam perpetuò aduerſus faſcinationes duo amuleti loco ſecum circumfer-
ydrargyron inquam, ſiue *argentum viuum*, nuculæ *auellanæ* excauatæ inclu-
, quod contagium peſtis ſimiliter auertere: & *Scarabæi* huius cornicula, quæ
i ab alto etiam conferre, ſibi perſuadebant. Et hæc cornicula quidem in-
tibus quoque auro argentoq. concluſa, è collo non rarò ſuſpenduntur. Qui-
n aiunt ad eorum vrinam, quæ præter modum excernitur, cohibendam:
ad timorem ipſis eripiendum; alij ab epilepticis inſultibus eiſdem præca-
dũ. Refert enim *Imperatus Scarabæos* hos *Lombardiæ* familiares, *Italis* magno
in pretio, & ad neruorum dolores, contractionesq; feliciter vſurpari, quod
lũ tam *Neapolitani*, quàm *Romani, il Granchio, Germani den Grampf* appellant,
euera, vt hæc remedia vana & nulla etiam omnia ſint, venuſtatis tamen
ià, non aliter, atque *corallorum* ramuli, *cornicula* hæc pulchrè rubentia, vitri
ar ſplendentia, denticulata, & ramis paruulis, quaſi arte dextrè elaborata,
ataq. *infantulos*, cũ reliquis delicijs ſuſpenſis decorare poſſunt, & delectare.
Plinius plerumque horum amuletorum pater & author eſt, vel ex propria
inuentione, vel ex *magorum* certè mendacijs, atque relatione. Sic lib. 30. cap.
Vrina infantium cohibetur, ait, *muribus elixis in cibo datis.* (Huius experimenti
xin ego aliquoties vidi) *Scarabeorum cornua grandia, denticulata, adalligata
amuleti naturam obtinent*. Et eodem libro cap. 11. *Magos*, ait, *ad quartanam
lligare Scarabeum, cui ſunt cornicula reflexa, ſiniſtrâ manu collectum*. Videmus
ur *Scarabæum* animal eſſe, quodammodo ad ſuperſtitiones, amuleta, faſcina-
es, & artes magicas exercendas natum, tam in nouo orbe, quàm noſtro vſi-
m. Verùm omnia hæc nos mendacijs & erroribus plena miſſa faciemus,
quæ naturalia, quæ non deſunt, ex *Scarabæis* remedia vera comperiemus,
dioſo lectori tempore ſuo largiemur.

Inſeruiunt pro amuletis plerumque.

Ad neruorum dolores & contractiones præcipuè.

Infantibus cornicula propter elegãtiam appendi.

Plinius amuletorũ pater.

Scarabæus vbique ad amuleta adhibetur.

Plurima dici poſſent de Scarabæorũ naſcendi modo.

Hei quanta nobis hìc ſeſe diſſertandi meſſis offert, ex *Scarabæorum* ſatu, ac
eratione ſuborta? Verùm hic campus tam latus eſt, materia ipſa, in tam
ci animalculo adeò fœcunda, vt nouus mihi non ſermo tantùm, ſed liber
ger quoque ſubnaſceretur. Atqui ego iam feſſus labore ſum, lectores meos
ter tædio affectos ſubuereor, quare hæc omnia vel alijs, vel mihi ipſi, alio
oco diſputanda relinquo.

Hæc alio in loco explicabũtur.

Promittit ſibi apes, hoc eſt benignos lectores.

Apes hìc opto & ſpero, hoc eſt beneuolos lectores mihi fore auguror, qui in-
animi candore, induſtriâ & benignitate ſuâ, *mel* ſaluberrimum à *veneno*,

ſi quod

ſi quod eſſet, quod DEVS auertat, ſeparare poſſent, vellentq. Mihi quidem ſ
eſt, vni atque alteri (quicquid alij blaterent) viro bono, & docto place
nam, vt *Seneca* dicebat, *ſi de me bene vir bonus ſentit, eodem loco ſum, quo ſi omnes i*
ſentirent, par illis idemq. iudicium eſt; vir bonus enim, ait *Menander, bonum nunqu*
odit: Eſt miſerorum, vt maleuolentes ſint, atque inuideant bonis. *Qui inuid*

Inuidia inuidis nocet.

egent, illi, quibus inuidetur, rem habent, dicebat *Plautus*. Quamuis fortaſſe m
adhuc non tam bene ſit, vt inuideatur, eſt tamen, quo me mordeat forſitan

Excuſatio ſua quod veterũ ſcripta nõnunquam acutiùs peruideat.

quis, quod acriore ſubinde, & ipſe cenſurà, *veteres* notauerim, ego quidem *Se*
cæ conſilium non aſpernor, quo ait: *Veteres excuſandi ſunt, ſi in quibuſdam erra*
nec omnia ſimul inuenerunt. *Excuſandi*, inquit, *non laudandi*, ne & nos ſimul c
poſteris in errores eorum trahamur. Et verè quidam ex antiquis: *Mirum e*

Cur plerique veteres magis quam ſeipſos æſtiment.

ait, *quòd homines cum ſeipſos magis, quàm quemq. alium diligant, tamen ſuam d*
exiſtimationem minoris ducunt, quàm aliorum. Sed facilis reſponſio: *Nos ma*
laudamus illa, quæ tunc fuerunt, quàm quæ nunc ſunt, non quia ſi eligendi facul
eſſet, ſemper illa habere mallemus, ſed quia vſitatum hoc humanæ mentis vitium e
cum intueatur illa, ſemper magis velle, quæ deſunt.

Quapropter mi tyro, & rerum naturalium ſtudioſe, reuerere quidem præc
ptores tuos antiquos, & benignum, atque ingenui plenum pudoris exiſtim

Adhortatio ad rerũ naturalium ſtudioſum. Enitẽdnm ad ſumma.

fateri, per quos profeceris, non tamen in his imis ſubſellijs tibi ſedendum ſen
per, ſed ad ſumma quoque enitendum, nilq. deſperandum puta, etiamſi
tra conſiſtendum ſit. *Non differendum eſt tyrocinium*, ait *Quintilianus, in ſenect*
tem, nam quotidie metus creſcit, maiusq. fit ſemper, quod auſuri ſumus, & dum delib
ramus, quando incipiendum ſit, incipere ſerum eſt.

Non timẽdum à vulgo & multitudine.

Nec deterrearis, ſi quis à multitudine te aberrantem, recto quidem, ſed a
guſto tramite, cum paucis in rerum naturalium inquiſitione, & in via verita
tis conſtitutum, derideat. Idem olim *Senecę* in morali philoſophia contigi
Omnem operam dedi, ait, *vt me multitudini educerem, & aliquà dote notabilem fac*
rem, quid aliud, quàm telis me oppoſui, & maleuolentię?

Vetera examinanda, noua non repudianda.

Quid inde? Tibi contingat iſte deriſus, æquo animo ferenda ſunt ine
ptorum conuitia, & ad veri indagationem vadenti, ſiue vetera rimeris, ſi
ue noua inquiras, contemnendus eſt ille contemptus, nec refert, ſi inno
uator voceris.

Nam gaudere nouis rebus debere videmur,
Cùm veteres obſunt, aiebat *Lucretius*.

Authoris peroratio ad beneuolum lectorem. Cauſæ cur ipſi ſit ignoſcendum, ſi humanæ ſorti ſubiectus aliquando lapſus fuerit.

De me verò non habeo nunc aliud, quod ſubiungam, niſi hoc vnicum
quod in exordio huius operis quoque feci, denuo præſtem, orem, inquam, at
que exorem lectorem beneuolentiſſimum, vt ſi quem à me commiſſum
fortè errorem comperiat, me candidè moneat, amicè corrigat, & humaniter
ignoſcat, atque animo ſuo prudenter perpendat, quàm periculi plenum mare
hoc biennij ſpatio ſulcauerim, eiq. nauiculam meam ſine velis & remis, &
abſque clauo ac gubernaculo committens, illam ſolà meà induſtrià rexerim
hoc eſt, animalia hæc ſine vllis hiſtorijs, ac deſcriptionibus, quin imó, nomini-
bus non raró quoque ſuis deſtituta, meo tamen Marte deſcribenda ſuſceperim
dilucidauerim, ac proprijs incunabulis, quantùm per me fieri potuit, reſtitue-

rim.

im. *Res ardua eſt*, ait, *Plinius*, *vetuſtis nouitatem dare nouis authoritatem, bſoletis nitorem, obſcuris lucem, faſtiditis gratiam, dubijs fidem, omnibus verò aturam, & naturæ ſuæ omnia.* Quæ ſi non præſtiti, omnia præſtare ertè volui. Tu vale & diuturniorem mihi à DEO vitam precare, vt n tuæ quoque vitæ commodum, meos tibi labores aliquando, quod oueo, valeam largiri. Ex Muſeo meo ad *B. Virg. ſuper Mineruam*, 16. Mart. anno *Redemptoris noſtri*, 1628. ætatis verò meæ quinquageſimo ertio.

Gratiæ DEO, DEIPAREQ. Virgini MARIAE.

LVCAE HOLSTENII HAMBVRGENSIS
E L E G I A.

n Naturalem *noui orbis* hiſtoriam Cl. V. *Ioannis Fabri Lyncei*, *Bambergenſis* Medici *Romani*.

DVm FABER æternis complecteris omnia chartis.
MEXICA quæ clauſo condidit ante ſinu.
Cærula dum bifidi penetras diſcrimina Mundi,
Auſus inaceſſam primus inire viam:
Ignotumq. oculis luſtrando Lynceus *Orbem,*
In lucem quæ nox preſſerat atra, trahis:
Nec conſpecta prius cuiquam, nec nota animantum
Secula, das ſcriptis conſpicienda tuis:
Atque Anazarbæum *ſtudio*, Ciuemq. Stagiri
Doctrinà nobis ingenioq. refers.
Dic, quibus extollat ſeſe inclita gloria terris?
Quæ pateant laudi digna theatra tuæ?
Ille animo intrepido, cæptiq. ingentibus auſis
Clarius, Solis *iter nomine vtrumq. replet:*
Quo duce perrupti patuerunt clauſtra profundi,
Auguſtiq. orbis meta remota fuit:
Qui bene diuiſi iunxit commercia Mundi,
Intactaſq. noui retulis Orbis opes.
Materiamque noui ſceleris mortalibus amplam
Subdidit, & vitijs larga alimenta nouis.
Sed qui cuncta animo quærens luſtranſq. remoti.
Innocuas primus protulit Orbis opes:
Omniaq. exhibuit nullo ſpectanda labore,
Lumine vicino, ſepoſitoq. metu:

Quæ

Quæ procul à noſtris oculis ſubduxerat æquor
Immenſum, & longæ mille pericla viæ:
Illi anguſta nimis gemini diſcrimina Mundi,
Nec ſatis ad laudes Orbis vterq. patet.

SI *quis* Naturæ *penetrauit mente receſſus,*
Scitq. quibus Mundus *voluitur ordinibus.*
Si quis contractum *parua ſub imagine* Mundum,
Diuum opus agnouit artificemque DEVM.
Si quis Democritus *varijs* animantia *formis*
Vidit, & internas diſſecuit latebras.
Si quis prima *animo ſpeculatus* ſemina *rerum,*
Pluribus ocultas comperit inde vias.
Si quis & abſtruſis quę terra recondidit antris
Dona metallorum *callet, & arte polit.*
Si quis Apollineà *miracula prę ſtitit* arte,
Multa herbis, ſucci multa potentis ope.
Si quiſquam Aonidum *latices de fontibus hauſit,*
Queis condire animi Dia reperta *queat.*
Si quis Principibus charus, *ſi quem ordine* quinque
Summorum *fouit* Gratia *PONTIFICVM.*
Si quiſquam omnigenę doctrinæ *copiâ abundat.*
Virtutumq. *omnes pectore claudit opes.*
Impauidus numen *teſtor,* menteſq. beatas,
Omnibus his tibi par nemo, priòrue FABER.

V. Cl. *Ioanni Fabro Lynceo* honoris, & gratitudinis monumentum in Vrbe æterna ponebat *Ioan. Baptiſta VVinthierius Vindelicus*, Ciu. Rom. Ph. & Med. D. Illuſtriſs. & Excellentiſs. Principis Cæſij Medicus.

FA-

FABII COLVMNAE
LYNCEI
IN NARDI ANTONII RECCHI
MONTECORVINATIS MEDICI REGII

RERVM MEDICARVM NOVAE HISPANIAE

Volumen.

ANNOTATIONES, ET ADDITIONES

ΕΙΣ ΤΗΝ ΦΥΣΙΚΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

ΦΑΒΙΟΥ ΤΟΥ ΚΟΛΟΥΜΝΙΑΔΟΥ,

ΛΥΓΚΕΙΟΥ ΕΝΔΟΞΩΤΑΤΟΥ.

ΜΟΥΝΟΝ Φοῖβον ἄνακτα τέκεν ποτὲ πότνια Λητὼ,
Ηματίου φαέος ταμίην· ἵν' εὔτροχον αἰὲν
Διχθὰ διαζομένην καθαροῖς σελάεσσι φαείνῃ·
Οφρα τιτυσκόμενος διὰ πάντα φερέσβιον ὄμμα,
Αἰθέρα τ' ἀτρύγετον, καὶ ἰχθυόεντα κέλευθα
Θάλψῃ ζωογόνοις ὁρμαῖς, καὶ βένθεα γαίης·
Καὶ Μουσάων μεδέων μέλψῃ φόρμιγγι λυγείῃ
Αντίλυρον ζαθέου μήδεος χαρίεσσαν ἀοιδήν.
Οφρα καὶ εἰρομένοισι θεοπροπίας ἀνελίξῃ,
Ηπια τ' οὐλομένων πορέῃ ἀλκτήρια νούσων·
Αμφότερον σοφὸς ἰητὴρ, καὶ μάντις ἀμύμων.
Αυτὰρ ἐπεὶ σὲ λόχευσε, φίλον κάρα, νήδυμον ἄστυ
Παρθενόπης, ἕρπηκα Κολουμνιάδων μεγαθύμων,
Μούσαις, καὶ αὐτῷ πεφιλημένον ἔξοχα Φοίβῳ,
Η ῥα τότ' ἀθρήσαντο βροτοὶ διδυμάονε φοίβω.
Τὸν γε μὲν οὐλύμποιο κατάσκοπον, ὄμμα τε κόσμου,
Καὶ ζωῆς πρύτανιν· τὸν δὲ χθονίοις μέγ' ὄνειαρ,
Καὶ γλυκερὸν σοφίης φάος. Οὕτως πάμπαν ἔοικας
Λητοΐδῃ, γενεήν τ' ἐρικυδέα, καὶ φρένας αἰνῶς.
Ος καὶ μήκιστον πραπίδων σοὶ Πλοῦτον ἐνῆκε·
Ατρεκέως τ' ἐσορᾶν δῶκεν, καὶ πάντα νοῆσαι.
Οἷος γὰρ χαροποῖσι περιγλωώμενος ὄσσοις
Οξέα πανδερκὴς ἀναθρεῖ λύγξ, ἔνθα καὶ ἔνθα
Αἴγλην παμφανόωσαν ἀπ' ὀφθαλμῶν ἀναπέμπων,
Αἰθομένοιο πυρὸς, καὶ ἀστέρος ἴκελον αὐγῇ·
Τοῖα σοι ὀξύτατον ποτιδέρκεται ὄμμα καρήνου.
Τῷ δ' αὖ εἰσορόων νῶτον παμμήτορος αἴης, Εγραψε γὰρ
Αγνῶτας τε φυτῶν δυνάμεις καὶ δύσκριτα φῦλα περὶ φυτῶν βι-
Εγνως, καὶ διὰ νόσφιν ἐκρίναο εἶδος ἕκαστον. βλία διάφορα.
Πῇ μὲν πρωτόπτης δείξας πάντεσσι κρυφαῖα,
Πῇ δὲ παλαιοτέρων εὑρήματα θεῖα πιφαύσκων·
Οσσα θ' ἑῆς πολύπειρος Αναζαρβεὺς σελίδεσσιν, ὑπομνήματα
Οσσα τε ἠγαθέοισιν ἑῆς κατεβάλλετο βίβλοις εἰς τὸν Διοσκο-
Ευκτιμένης Ερεσοῖο κλέος, μέγα κῦδος Αθηνῶν. ρίδην καὶ Θεό-
Τὴν μὲν καταδὺς μυχίου ἐς βένθεα πόντου φραστον.
Πάντοσε παπταίνων, κυανώπιδος Αμφιτρίτης Περὶ πορφύ-
Αργύφεόν τε μέλαθρον ὄπωπας, καὶ φιλερίθους ρας.
Νηρῆος κούρας ἁλιανθέα φάρεα χερσὶν
Σπερχομένας ῥέζειν, νεοτευχέα κόσμον ἀνάκτων.
Ενθα δὲ νισσόμενος φέρες ἐς φάος ἠελίοιο,
Τηλοῦ ἀπ' εἰναλίων Τυρίων εὐδαίμονος ἀκτῆς,
Αἱμοβαφῶν πλῆθος κόγχων· μέγα θαῦμα ἰδέσθαι.
Σοί γε καὶ οὐρανίων καθαροῖο δι' ὠτὸς ἔγεντο Σαμβύκην,
Κύκλων ἁρμονίη θελκτήριος· ἣν κελαδοῦσιν ἤτοι ὄργανον
Εὖ μάλα θρηϊκίης χέλυος φθόγγοισι συνῳδὸν, μουσικῆς παν-
Αντυξ ἀστερόεντος ἐπήορος, οἵ τε κατ' αὐτῆς, αρμόνιον.

Μεσσηγύς τε βαρυγδούπου τροχοδινέος αἴης,
Επταπόροις γύροισιν ἀλήμονες ἀμπλιάονται.
Οὐχ οἷον δὲ κέκευθας ἐν ἔασι καὶ πραπίδεσσιν
Ωδὴν σειρήνων, τὰς ἵζανεν αἰθέριος Ζεὺς
Κύκλους εἰς ὑπάτους· σχεδόθεν δέ τοι ἔμμα πελάζων
Αὐτόθι θ' Ερμείαο λύρην εὔμολπον ἐσεῖδες.
Ηποτε ὠγυγίας φήγους Ροδοπήϊος Ορφεὺς
Υψικόμους τὲ δρύας, συφελῶν τ' ἀποκόμματα πετρῶν
Ηγαγε, καὶ ποταμῶν φιλήκοα στῆσε ῥέεθρα·
Θῆρας τὲ συγγερούς θέλξεν, καὶ ἀμείλιχον ᾅδην.
Ην δὲ χαριζόμενος μέσσαις ἐς ὁμήγυριν ἄστρων
Στήριξεν Κρονίδης, ὀλοὴν μετὰ μοῖραν ἀοιδοῦ:
Κείνης Σαμβύκην ἐναλίγκιον ἄμμιν ἐτεύξω,
Ουρανίης ἴνδαλμα λύρης, καὶ γνώμονα φθόγγων.
Ὑδραυλικά. Τῷ δ' ἄρα καὶ ποταμῶν κρηνῶν τὲ δυσηχέα ῥοῖζον
Ρεύμασιν αὐτομάτοις ψίθυρον ῥύθμισας ἐς ἠχὼ·
Ηδιον ἀδομένην, ἢ ὁππότε ποιμένες αἰγῶν
Αμβολάδην ὕμνοις αἰνοῦσιν ἐρωτίδα νύμφην.
Ὑπομνήματα εἰς τὰ Ἥρωνος πνευματικά. Οἷα τὲ ἠϋραφεῖ ἀθερέως κατέδησεν ἐν ἀσκῷ
Αἴολος ἀντομένων ἀνέμων βαρυήκοον ἶνα,
Καὶ ξένιον δῶρον ταλασίφρονι δῶκεν Οδυσσεῖ:
Τοῖα δὲ σωλήνων πολυειδεῖ μήχει πήξας
Πνοιὰς ἰλλομένας, καὶ στεινοπόροισι κελεύθοις·
Ηδυμενῶς τε ῥέειν, καὶ ἔργματ' ἄπιστα τελέσσαι.
Τῶν ἐξωτικῶν ζώων καὶ φυτῶν ἱστορίαν. Υστάτιον δ' ἐπιβὰς χρυσαυγεῖ ἅρματι Φοίβου
Αντιπόδων περινόστησας Ατλαντίδα γαίην:
Ην δεινὸν κοτέοντα Ποσειδάων' ἐνέπουσι
Αντιβίην διὰ ὕβριν εὐγλώχινι τριαίνῃ
Νόσφιν ἀφ' ἑσπερίων συρρηξάμενον, οἶδμ' ἀκέλευθον
Ασπέτου ὠκεανοῖο παρεμβάλλοντα μεταξύ.
Τοῦτο δ' ἀμειβόμενος, γαίης ἀντίχθονος ἕδας
Δέργματι λυγκείῳ διαθρήσας· πάντα νοήσας,
Δαιδαλέων τὲ φυὰς βοτανῶν, δένδρων τὲ γένεθλα,
Ζῶα θ' ὅσα χθόνα δῖαν ὑπέρχεται· ἠδὲ μέταλλα,
Οσσα γε παμμήτειρα βαθεῖ κρύψασκ' ὑπὸ κόλπῳ·
Ενδόμυχον φύσεως πλοῦτον, καὶ ὄλβον ἄδηλον.
Τὸν δὴ σὺ κρυφίων μύστης, κεδνός θ' ὑποφήτης,
Πρόξενος ἀνθρώποις ἀειδήλως ἴδμεν ἔθηκας.
Χαῖρε Κολουμνιάδων βαθυδόξων κῦδος ἀγαυόν,
Τηλαυγὲς σοφίης φάος· ὄμμασιν ἀπλανέεσσι
Λυγκός τ' ὀξύτερον, καὶ δεινωποῖο δράκοντος
Πάντα διοπτόμενος, τ' ἀφανῆ τὲ σαφέστατα φαίνων.
Χαῖρε μοὶ αὖθις, χαῖρε· σέθεν κλέος οὔποτ' ὀλεῖται·
Αὐτὰρ ἀεὶ ζείδωρος ἄρουρα, καὶ οἶδμα θαλάσσης,
Αργυρέοι τὲ ῥοαὶ πηγῶν, ποταμῶν τὲ ῥέεθρα
Οὔνομα φθέγξονται γεραρὸν· καὶ ἄφθιτον εὖχος
Ωκείαις πτερύγεσσι λιγυπνείοντες ἀῆται
Ενθα καὶ ἔνθα οἴσουσι δι' ἠέρος ἤπιον ὕψος·
Χαῖρε, σὲ γὰρ σφετέρῳ ὁμόφοιτον ἐφ' ἅρματι Φοῖβος
Ημετέραν τὲ καὶ Αντιπόδων δνοφερὴν περὶ γαῖαν
Ευκλεής στεφάνῳ μετὰ πᾶσι τετιμένον ἄξει.

ΛΟΥΚΑΣ ὁ ΟΛΣΤΕΙΝΙΟΣ.

ILL.MO ET EXCELL.MO PRINCIPI

FEDERICO CAESIO
LYNCEO
S. ANGELI, ET S. POLI
PRINC. I.

MARCH. M. CAELII. II. &c.

BARON. ROM.

FABIVS COLVMNA LYNC. FEL.

LITERAE tuæ vix acceptæ excellentiſſime Princeps, meam inclinarunt adeò voluntatem, vt quod poſcebas protrahere nè dum potuiſſem per exiguum horę ſpatium. de iſto opere Mexicano iam luce donando quid ſentirem, dum rogares
na imperabas: poſtulationem enim tuam iuſſum in
e validum ſemper habui; ergo autem vtpotè Platonis
ſtitutionibus enutritus, quo pacto ipſe extulit amo-
em in ſuo conuiuio commendare ratus fui præſens opus,
ræſertim quod ſecum trahit tantum opus omnium
irtute præditorum effectus. Laudabo igitur, & ab
s quæ antecedunt: & ecce nobilitas, & quæ ſunt, &
cce magnitudo, & quæ ſequuntur, & ecce vtilitas,
uæ ante iuerunt ſit ipſa natura, quæ vt omnium anti-
uiſſima cuncta præſtat nobilitate: quod ſi nobilitas de-
nita fuerit ab Ariſtotele, vt ſit antiquæ diuitiæ; &
uæ opes vetuſtiores ijs naturæ theſauris, quos aperit
periori orbi ab inferiore ſublatos liber hic tua cura
brefactus? continet ergo quid magnum, equidem

magnum, noui orbis nimirum nouos ſoli fœtus, & ant
hac noſtræ tectos agnitionis, cætero qui ad medendun
languoribus noſtris, quibus opplemur pręſtantiſſimos
& ad multorum explendam curioſitatem. Quapropte
à magnitudine ad vtilitatem gradum fecimus; & eg
ad finem factus proximior, dum putarem eſſe initio di
cendi: reliquum eſt ergo, vt ſi ſtuduerim hiſce mei
annotatiunculis reſpondere deſiderio excellentię tuę, &
non fecerim ſatis, enixè rogem excellentiam tuam, v
poſt habita tenuitate ingenij mei, ac iudicij, arguas po
tius (modo ſit carpendum, quod ſummam meretur lau
dem) tanti opus magnitudinem, quę ſi peracutam
aciem altiorem quoque iudicij formam poſcebat, val
Excellentiſs. Princeps, & meos, & *Academiæ* laudabiles co
natus, quod facis promouere perge. Neapoli Kalend
Iunij 1628.

FA-

FABII COLVMNAE LYNCEI

In Rerum Medicarum Nouæ Hiſpaniæ
NARDI ANTONII RECCHI MONTECORVINATIS MEDICI REGII VOLVMEN.

ANNOTATIONES ET ADDITIONES.

Libro primo.cap.1.pag.2. Ad lin. 7. Poſt verbum permiſſum.

ALTERI *ſanè Magno Pompeio: imò Maximo exiſtimando. Qui non modò ſuum auxit Imperium, ſed & ſubditas ſibi Indicas nationes, vt etiam* Romanum Pontificem *agnoſcerent, &* ſanctæ Romanæ Eccleſiæ *parerent, effecit. Illudq. magis, non repertis Commentarijs, vt hominum omnium ſaluti conſuleret, confici* rerum medicarum volumina, *quæ illis regionibus experimento vtilès prædicarentur, demandauit, Quæ nunc in manus omnium Illuſtriſs. & Excellentiſs.* Federici Cæſij ſancti Angeli Principis & Montiſcœlij Marchionis, *omnium ſcientiarum genere ornatiſſimi,* Lynceorum *Inſtitutoris ac Principis liberalitate, magnificentiâ, ac ſeduli-*[...]*te perueniunt, Principis tanti Regis imitatoris: cuius etiam iuſſu hæc nos qualiacumque ſint,* [...]*enter notauimus, vt pro virili laudatiſſimam litterarum culturam promouentes, noſtro Prin-*[...]*i obſequium præſtaremus.* Quo opere Medica noui Orbis volumina publici iuris facta.

In fine cap.

Laudandus profectò eſt Auctor noſter, qui non modò eruditè ac methodicè, ſed eleganter ac [...]*ilè noui Orbis medicamenta, non pauco labore concinnata, latinè deſcripta reliquit. Opus* [...]*idem ipſum Auctoris doctrinam, & plantarum cognitionem non vulgarem oſtendit, vt meritò* [...]*us operis deſcribendi munus, à tanto Rege ipſi demandatum fuerit.* Auctoris laudes.

Pag. 9. cap. 6. lin. 18.

Ab ipſo tamen Dioſcoride *in cap. de Tuſſilagine, & in Proëmio, florem ante foliorum eruptio-*[...]*m, vel cum ipſis folijs proferre dicitur, vt quotannis primo vere obſeruari poteſt, qui facilè in* [...]*ppos euolans, & marceſcens, folia toto anno vidua relinquit.*

Pag. ead. lin. 31.

Supplendus eſt Auctor noſter hoc loco, foliorum differentias, quibus non modò Arbores, ſed [...]*antæ omnes facilius dignoſci poſſunt exponendo, ex noſtris in* Dioſcoridē *Commentarijs ex-*[...]*ptas.* Foliorum *ſumma* differentia *eſt quod* alia *ſunt læuia, à Græcis* λεῖα *dicta*: Alia *hir-*[...]*a, lanoſa, quæ* δασέα: Alia *aſpera quæ* τραχέα. Aliá *ſpinoſa vel aculeata, quæ* ἀκανθώδη: [...]ia *in totum ſpinoſa, vt ſpina ſit pro folio*: Alia *iuxta folium habent ſpinam, quæ* παράκαυ-[...]υλλα. Læuia *ſunt, vt Beta habet, Lapathū.* Lanoſa *vel* hirſuta, *vt Verbaſcum, Lychnis.* Aſpe-[...] *vt Bugloſſum, Echium.* Aculeata *vel* ſpinoſa, *vt Carduorum folia, Aquifolium. Alia* in to-[...]m ſpinoſa, *vt Myacantha, Scorpio. Alia* iuxta folium habent ſpinā, *vt Capparis, Malus me-*[...]*a: Alia* in ipſa ſpina folium gerunt *vt Rhamnus vulgaris, Spina ſancta denominata.* Differēriæ Foliornm. Varietas in ſpinis.

Differunt etiam, quod alia *ſunt* lata & rotunda, *quæ* πλατέα, *vt quæ Petaſites habet, Per-* In latitudine.

ſona

ſonata, ſiue Arction. Alia anguſta, *quæ στενὰ, Quinqueneruia, Scorzonera, Ariſarum an ſtifolium. Alia* tenuia admodum, *vt Capillaria, quæ ζυαρκώδη, vt Piniſolia, Fœniculacea Graminis ſpecies folijs anguſtiſsimis capillaceis, à doctiſs.* Gaſparo Bauhino *dicuntur ſpe* Et amplitudine, *37. 39. 46. & aliæ in ſuo Prodromo Theatri Botanici. Alia* magna & ampla, *vt quæ Pe ſites, Nymphæa,* & maxima, *vt Aegyptij Ari folia, & Muſæ: Alia* parua *vt Ariſtolochiæ, V martiæ, &* minima *vt Chamæſyces.* Ex anguſtis, magna *vt Quinqueneruiæ*; parua *vt Ol* minima *vt Herniariæ. Differunt etiam, quia alia* longa, & plana, *vt quæ Iris, Gladiol Alia* longa, & canaliculata, *vt Porracea, & Arundinis. Alia intus caua, vt Cepæ & Get Alia* ſolida, & farcta, *vt Iuncifolia. Alia* arundinis modo nodis interſecta, *vt Grami ſpecies aquatica, & arundinaceo folio* Lobelij, *quæ à* Gaſparo Bauhino *Gramen iunceum ticulato folio dicitur in ſuo Prodromo Theatri Botanici. Differunt etiam, quod alia ſunt* carn ſa, & in latitudinem aut Orbem expanſa, *vt quæ Beta, Cotyledon, Cymbalaria noſtra, & Por* Et pulpa. *laca, quæ σαρκώδη dicuntur. Alia* in rotunditatem & longitudinem, *quæ pulpoſa & στρογγύ dicuntur, vt quæ Vermicularia, Kali, & Iuncus Aquaticus.*

Ex magnis & prauis folijs, latis *vel* anguſtis, longis *aut* breuibus, *alia ſunt* circumſerra in magnis, *vt in flore Solis, Vite, Acere.* In minoribus, *vt folio Caſtaneæ, Menthæ, Vrticæ.* In longis, *Ptarmicæ. Eufragiæ ſylueſtris* in breuibus. *Alia ſunt* leniter ſinuoſa, *vt habet Cho drilla tuberoſa, Sonchus leporinus, Leucoion. Alia* leniter inciſa, *vt Quercus, Blattaria. A* profundè, *vt Eruca, & Rapacea. Alia* profundius ad neruum vſque, *vt Agrimonia, Fraxinu* In magnitudine. *Sorbus, Scabioſa ſylueſtris. Alia* in ſummo *tantum* folij *diuiduntur, quæ ἀκροσχιδῆ dici p ſunt, vt Plantaginis aquaticæ ſpecies biſida in ſummo à* Lobelio *depicta: Phyllitis laciniata Ononis non ſpinoſa, Telephium à nobis propoſitum. Alia* in imo folij *tantum, vt Acetoſa, Sagi taria, Arum. Alia* ex medio folio *laciniam proferunt, vt Hyppogloſſum, & Braſsicæ ſpeci criſpa, quæ non modò folium, ſed & Thyrſum è medio folio profert.*

Ex profundè ad neruum vſque inſectis *rotundis ambitu ſunt, quæ Dracontium, Ellebor niger, & Cannabis habent.* Profundè tantum inciſis, *Platanus, Ricinus.* Ex longis profun inciſis, *Cichoreacea. At profundius ad neruum vſque inſectis, alia* ſimplici *conſtant* petiol *vt quæ Agrimonia, Fraxinus, Ebulus, quæ pennata dicuntur, à Græcis τετάρσομφύα vt in Ebu lo* Dioſcorides *dixit. Et etiam μονόχα, vt in Filice, qui vnicam pennam inſectione imitantu* Inciſione. *& χιζόπτερα dici poſſunt. At quia ſunt & alia folia non ſimplici petiolo, ſed* in ramos, & in alias alas diuiſa, *vt in Filice fœmina, Fœrulaceis, Apio, Cicuta, quæ πολυσχιδῆ dicuntur, n alio nomine diſtinguenda putauimus. Et quamuis* Theophraſtus *vir doctiſsimus, quæ* penna ta *ſunt, vt Sorbi folia, Fraxini, & Hippoſelini, in hiſtoria plantarum μανόφυλλα denomina uerit, ad differentiam Apij hortenſis cuius folia πυκνόφυλλα dixit: non tamen ita propriè nob dictum hoc videtur, vt non exactiùs atque diſtinctiùs dici poſsint illa folia, quæ* raro folio *ſun & ab illo μανόφυλλα dicta, ad illas pertinere tantum plantas, quarum ramulis alternatim ſin gula folia hærent. Et quæ* denſo *ſunt* folio, *& πυκνόφυλλα dicta, ad illas referri debere plan tas, quarum ramuli, ſiue nodi, aut genicula* pluribus *exornantur* folijs, *vt in Pino, Larice, Ru bia, Oſyride, Equiſeto, & ſimilibus. Eòque magis, cum non propriè folia ſint illa, quæ plura in Hippoſelino & Apio conſpiciuntur, ſed veriùs partes, & Lobi folij, illius ſcilicet, quo vnum habet initium ab radice vel ramulo, à quibus profertur. Idem enim* Theophraſtus *no docuit, illud totum appellari folium, quod ſcilicet omne cum petiolo decidere ſolet, vt Iuglandi Fraxini, Sorbi, Apij, Ferulæ, & ſimilium; non enim partes decidunt vetuſtate, ſed totum illu foliatum ab origine ramuli, vel radicis. Igitur partes illæ folij, lobi ſunt, & laciniæ, non pro priè folia; quamuis in multis folia videantur diſtincta, ſicuti aliàs diximus in noſtro volumi ne cap. de Ceratia in prima parte, & cap. de Smirnio in ſecunda minus cognitarum Stirpium Romæ impreſſo.*

Folia *igitur quæ* non vnicà pennà, *vt Filix mas, ſed* pluribus *vt Filix fœmina, ſicuti* Dioſco rides *notauit, diuiduntur; vel alio modo* multiplici diuiſurà *fiſſa ſunt, vt ramoſum folium di cas: quæ latos habent lobos, lacinias, ſiue partes quamplures, πολυπλατυσχιδῆ, folia dici poſ ſunt, vt Apij, Cicutæ, Angelicæ, Sphondylij & ſimilium. Quæ verò* anguſtioribus lobis *diuidun tur, πολυστενοσχιδῆ vel πολυλεπτοσχιδῆ, vt Ligustici, Thapſiæ, Rutæ. Alia verò quæ* longè te nuioribus lobulis & lacinijs *diuiduntur in capillorum ferè effigiem, πολυτριχοσχιδῆ, vt Feru laceæ,*

ſea, Ammi, Milleſolium, & ſimilia: nam ſimpliciter ζυχόφυλλον dici poteſt Pinus, Grami-
ſpecies, Crocus, quarum folia ex vno principio, radice, vel geniculo multa exoriuntur: atque
a ſunt folia ſimul exorta, & non laciniæ, ſiue lobi, & ſciſſuræ foliorum, vt ſupra diximus
Rubiæ folijs, & ſimilibus, quarum plura folia ſimul ramis, vel trunco hærent quæ πυκνό-
λλα dici debent: & quæ in capillares lacinias diuiduntur ζυχοχιδῆ appellanda diximus;
n ζυχόφυλλα, quod ſimplici. & capillari folio conuenit, & ſine ſciſſura, vt de Gramine Peri-
ſ. Gaſpari Bauhini & ſimilibus retulimus.

Alia foliorum numero diſtinguuntur: vt Vnifolium, Lingua ſerpentina, Moly luteum. Alia Diſtinctio
folia, vt Bifolium dictum. Trifolium, cuius plures ſpecies, Lyſimachia lutea. Quadrifolia, vt foliorum
erba paris, Cruciata, Rubia leuis. Quinquefolium, omnibus notum. Alia Heptaphylla, vt He- numero.
phyllon ſic dicta, Tormentilla, & lacinijs diuiſa Vitex & Lupinus. Octophylla, vt Mollugo,
Aſperula. Nouenis lacinijs, vt Elleboraſtrum &c.

Eſt & alia foliorum diuiſio ex ipſa germinatione deſumpta, quod alia ſtatim è terrà ſimul Germina-
centia producuntur, vt quæ ἐπιγειόφυλλα dicuntur, & quæ ab radice exeunt, ῥιζόφυλλα: quæ tione.
l etiam ſine pediculo ſunt, vt in Lactuca, Tragopogono, & Bulbaceis: vel cumlongo petiolo,
in Malua, Geranio, Cyclamino: vel breui, vt in Lychnide, Ocymoide, & ſimilibus. Alia non ex
dice, ſed ex ſupite, & ramulis: & illa vel ſine petiolo hęrent, vt Mentha, Hyſſopus & καυ-
κὰ & ἐπικαυλόφυλλα dicuntur; vel longo inſident petiolo, vt Betonica, & Geranium. Alia
liolū pro petiolo habent, quia illi inſident, & nodo hęrent, vt longè differat à lacinia, & inſe-
ione, quę ſine nodo diuiditur à petiolo ipſo, in his peculiare, vt ſunt Mali Aurantij ſiue Aran-
folia, quę geniculata dici poſſunt. Alia alio modo, & centris ipſis foliorum ſtipiti hęrent, &
illo perforantur, vt in Periclymeno obſeruatur, Perfoliata, Centaurio luteo à Lobelio depicto. Poſitu &
ifferunt etiam foliorum poſitu, & ortu, nam alia ordinatè caulem cingunt, vt quę bina hęre- ortu.
ſolent, vel alio numero, vt in Myrtho, Rubia, ſingulis geniculis. Alia inordinata, & ſingula
rent: quamuis nec iſta tàm inordinata dici poſſunt, vt non aliquo numero, quino, aut maiore,
l minore in circuitu ramuli ordinem aliquem obſeruent, vt in Vermicularia, Tithymalo, &
nilibus.

Differunt etiam, quia alia colore ſunt virente, vt maior pars foliorum, tàm herbarum, quàm Colore.
rborum, alia colore in luteum languentia, alia obſcurè virentia, alia ad cęruleum vergentia
a candida, & incana, alia rubentia, alia mixta ex viridi, luteo, & rubente colore, alia macu-
ſa. Hilari virore videntur folia Graminis in Pratenſibus, folia Vitis, Lactucę, Senecionis,
ſimilium. Obſcurè virentia, folia Lauri, Aurantij & Ari. Ad cęruleum vergentia, ſunt
lia Rutę. Cariophyllorum vulgarium, Vermicularię & Telephij. Ad luteum languentia, ſunt
lia Ellebori albi, Nardi Celticę, & ſimilium. Candicantia folia habent Dictamum album
reticum, Saluia, Marrubium album. Incana ſunt folia Stachidis Flandrorum dictę à Lobe-
o, Iaceæ mōtanę à Gaſparo Bauhino in ſuo Prodromo depictę, Polij marini, ſiue Gnaphalij luteo
pite, Polij veri ſylueſtris. Supernè virentia, & infernè candicantia ſunt Oleę folia, Tuſſilagi-
s, & multarum. Rubentia, Lapathi ſpecies, Bliti, & Lactucę. Mixto colore, & vario Bliti Maculis,
ecies illa Symphonia dicta & Amaranthus tricolor. Albis maculis variegata aut inſignita,
ardui lactei folia Leucographidos, Cyclaminis, Lamij, & Vrticę mortuę, Pulmonarię, Echij,
orraginis ſylueſtris, & hortenſis in Apulia, Cerinthes recentiorum, & Ari maioris. Nigrican-
bus maculis, Ari montani minoris, Orchidis digitatæ, & bulboſę etiam, Perſicarię mitis, &
rifolij pratenſis ſpeciei. Rubentibus maculis aſperſa ſunt folia Ocymi fimbriati, Lactucæ
greſtis ſpinoſæ. Neruulos habentia candicantes, Iſatis, Lyſimachia virginea, & maior pars
rbarum. Rubentes neruulos, Lapathi ſpecies & ſylueſtre Cichorium. Spinoſis neruulis in-
rnà parte, Lactucæ agreſtis, Smilax aſpera, Rubus, & Roſa.

Eſt & alia in tempore differentia, nam alia quotannis prodeunt, & decidunt, vel marceſcunt, Tempore.
ia diuturniora ſunt, & perpetuò virere dicuntur, quamuis aliquando ſingula decidant, &
lia proferantur, vt in Lauro, Aquifolio, Malo Aurantio, in herbis: Polio, Adiantho, Semperui-
agno, quæ ἀείφυλλα dicuntur.

Differunt etiam præter innumeram ferè foliorum effigiem varià eorum magnitudine, ac Plātę, quas
iuiſurà, quod alia varias exprimunt animalium effigies, eorumq. partes: alia aliarum rerum. animalium
nimalium quidem referunt, ſcilicet vt quæ, Dioſcorides ait, Delphini modo ſunt inciſa & ob- & partium illorum fi-
longa, guras repræſentēt.

longa, ideo ſic appellata planta, quia Delphinum *referunt*. Scolopendram *imitantur*
Aſplenij, Scolopendriæ dictæ. Linguam, *Aizoi maioris folia ſingula, & Cymbalariæ, Vm*
Veneris ſecundæ ſpeciei, teſte Dioſcoride, *ſicuti eadem cōpacta* oculum *referre dixit*. Ling
Linguas. agninam, *Arnogloſſum*. Linguam Bouis, *Bugloſſum*. Linguam ceruinam, *Phyllitis*. Ling
equinam, *Hyppogloſſum*. Pennas Auicularum, *Stratiotes, Millefolium*. Pennas, ſiue Au
Pennas. alas, *Filix*. Struthij pennas *Struthium*. Pennas, quæ galeis imponuntur, *folia Muſæ*. A
culam Vrſi, *planta ſic dicta à recentioribus, & à nobis pro Aliſmate propoſita in Phytobaſ*
Auriculas. Auriculam muris, *Myoſotis, & Alſine*. Canos hominum, *Polium*. Capillos, *Fœniculum*,
Capillos. *ſcuta, Epithymon, Muſcus quernus dependens, & Aquatica Conferua*. Cordis figuram *Ari*
Cor. Lichen. *lochia, Smilax aſpera*. Lichenis effigiē, *Lichen dicta, ſicuti* Hepar, *Hepatica*. Lien, *Galiopſi*
Lienem. *Lamiū. Pulmonaria à* pulmonis maculis, *ſicut* ab effigie *muſcus pulmonarius*. Vmbilicū, *Co*
Pulmoné. Vmbilicū. *don, ſicuti* Corylā, *ſiue* acetabulū. Pedē Leonis, *Leontopodiū*. Pedem Cerui *ſiue* Milui, *Cor*
Pedes. *pus: quæ &* Cornu Cerui *dicitur ab effigie*. Pedē Anſeris, *Atriplex, & Eryngium marinu*
Porta *noſtro*. Pedem Vrſinum, *Acanthus Pæderos*. Pedem Columbinum, *Geranium ſic dict*
Vngulas. Maculas. Equorum vngulam, *Tuſſilago*. Pedem Aſini, *Alliaria*. Serpentium maculas, *Dracuncu*
Anchuſa, Cerinthe, & Bugloſſi ſpecies, quæ etiam extuberantes tumores repræſentant: ite
Dentes. *Arum, Pulmonaria, & Orchis palmata*. Dentem Leonis *ſic dicta planta à recentioribus i*
Caudas. Criſtas. *Cichoreacea*. Equinam caudam *Equiſetum ſiue Hippuris*. Criſtam gallinaceam, *Horm*
Vermes. *ſpecies ſic dicta, Centrum galli*. Vermes, *Semperuiuum ab effigie dictum, Vermicularia, Sed*
Sagittam. *cundi ſpecies*. Sagittam, *Sagittaria Aquatica, Scammonium, Oxalis*. Lanceam, *Ruſcus*. G
Lancem. Gladium. dium *Xiphium, Xyris*. Galerum *Petaſites, quæ &* Fungum *imitatur*. Cymbam *ſiue* C
Galerum. chlear, *Cymbalaria noſtra, & Cochlearia Batava* Lobelij. Lunam in defectu, *Lunaria Bot*
Cymbam. Lunam. *tis, & Hemionitis*. Minus plenam, *quæ orbiculata ſunt, Viola, Aſarum*. Rotæ ſpeciem, *Cirſij*
Rotam. *liæ, & aliarum ſtratarum*. Ellychnium, *Lychnis*. Tomentum, *Gnaphalium*. Cutis por
Ellychniū. Tomentū. *Hypericon*. Labrum *ſiue* Alueolum, *Dipſacus: ſicuti* peluiculas, *folia Tithymali in Vm*
Cutim poroſam. Labrum. Faſciam. *lis*. Cingulum *ſiue* Faſciam *Algæ*.

Harum rerum ſigna in folijs, pleraque ad plantarum vires *dignoſcendas conducere vid*
tur, vt ea quæ ab effectu *nomina plantis indidere, ſicuti Pulmonaria, Hepatica, Milzatella*
Signa ad vires nomen, & cognitionem plantarum conducūt. *centiorum, vel* ab imagine, *vt Vermicularia, Dracontium, vel* maculas repræſentant vene
ſorum, *vt Arum, Dracontium, Anchuſa, Cerinthe, quibus venena propelluntur*. *At ſigna, vel*
inanimatæ ſimilitudo, vt Cymbalaria, Muris auricula, ad nomen *retinendum, &* plantæ noti
nem *proſunt*. *Multa poſſent cumulari, ſed hæc ſufficere nunc viſa ſunt*.

Pag. 9. lin. 35.

Grauis eſt teſtis: nos autem auctoritas non cogit. Has mutationes non alio modo accipim
niſi vt quandam congenerum degenerando ſimilitudinem primà facie oſtendant. Nec enim
Herbæ in alias plantas non tranſeunt. *credimus herbas cultu, aut neglectu, loci mutatione in alias tranſire plantas, ſicuti aſſeritur L*
lium è Tritico, hoc enim non affirmat Theophraſtus, *naſci verò ſolitum inter Triticum, & Ho*
deum, nulli eſt dubium. Tranſire Siſimbrium in Mentham ob alimenti inopiam, ſimiliorem
ſcilicet fieri: vel aliàs ob alimenti copiam adoleſcere, vt fruticare, & arboreſcere, quod per a
tonomaſiam dicitur, non autem frutices, aut arbores fieri. Hoc experimento affirmare poſſ
Exemplo ſunt Indicæ plantæ. *mus ex Indicis plantis, ſemine, aut radice ad nos tranſlatis; in quibus hucuſque vix aliquis m*
tationem aliquam obſeruaſſe ſimilem, referre audebit. Degenerare in magis & minus adu
tam, foliorum inciſuris, hirſutie, læuitate, hilaritate & ſimilibus, concedimus: non autem in
aliam tranſire plantam vel ſpeciem, omnibus notum putamus.

Pag. 10. cap. 7. lin. 21.

Differentiæ radicum. Radicum *adde* differentias, *quarum* alia, *quæ ſimplex eſt, à Græcis* εὐθύῤῥιζος *dicitur, &*
cum ſit etiam vnica, μία *&* μονόῤῥιζος. *Quæ aliquando eſt* parua *atque* tenuis, *& dicitu*
Magnitudine. μικρὰ *&* μικρόῤῥιζος. *Quæ* magna *eſt &* craſſa, παχεῖα *&* μεγαλόῤῥιζος, *vt Bryoniæ radix*
Sed quæ ſimplex *eſt &* longa μακρὰ *&* μακρόῤῥιζος, *vt Rhaphani, Lapathi & Paſtinacæ, qu*
Multitudine. *cum etiam ſit* profunda βαθεῖα *&* βαθύῤῥιζος *dicitur. At quæ contrario modo* breuis *eſt &*
tenuis, λεπτὴ *dicitur, &* βραχεῖα, *vt Holcſtium, & Britannica. Quæ verò* longa *eſt* & no
profunda, *quia obliquè per ſummam terram repit, vt Gramen,* ἐπιπολῆς, *&* ἐπιπολαιόῤῥιζ
Soliditate. *dicitur*. Ex longis *quæ* lignoſa *eſt, vt Nerium, & Equiſetum,* ξυλώδης. *Et quæ* neruoſa, *vt Tra*

gacan-

cantha, νευρώδη ἰνώδη. *E contrario,quæ* mollis *eſt, vt Myrrhidis*, ἀπαλής. *Harum*
lia corticoſa, *vel* craſſi corticis,*vt Panax,Mandragora,quæ* φλοιώδης, *&* παχύφλοιος *di-* Cortice.
tur ex longis. Ex rotundis *Crocus Colchicum*, *& Cyclamen*. *Quæ* molli pelliculà ſine cor-
ce, *vt Ari, & Dracontij, atque Orchidum dicitur* ἄφλοιον. Carnoſarum *vero quæ* σαρχώῤῥι- Figura.
ς dicitur, eſt ex longis *Rhaphanus, & Brionia*. Ex craſſis rotundis, & tuberoſis, *Rapa-*
rum, Cyclaminus, *& Bulbacea*. Ex rotundis, bulbos; bulboſis,& capitatis, *radix vni-*
, quæ στρογγύλη, *aut* στρογγυλόῤῥιζος *dicitur, vt Cotyledonis, Ariſari,& Cyclaminis*. Ex ca-
tatis, *quæ* κεφαλόῤῥιζος; ex bulboſis,*quæ* βολβώδη *dicitur, eſt Cæpà,Scilla, & Narciſſus.*
harum alia eſt ſquamoſa, *quæ* λεπιδώδης, *vt Lilium: alia* multiplici tunicà, *quæ*
…οιώδης,vt Cæpa, Scilla. *Aliæ* ſub tunica lanam habet, *& dicitur Eriophorus bulbus*. Alia Sectione.
nditur, vt quæ Fiſſilis *dicitur, & Aſcalonia,à Græcis* χιστὴ *in oblongos pares bulbos eodem-*
mo folioſos. Alia ſciſſilis *eſt, ſed non niſi poſt annum diuiſibilis,vt Allium, quod non rotundos*
lbos diſtinctos, ſed trigonas ſectiones,& ſimul coniunctas profert,vt vnicus bulbus,non plures
deantur; niſi poſt annum terræ commiſſæ, nucleatim diuiſæ extuberent,& folia proferant: ſo-
Allio proprium: cuius partes ſciſſiles Theophraſtus *proprio nomine* γέλγεις *appellauit, &*
turalem illam vegetationem cum diuiſione ſobolum, γεγγιδοῦται *dixit: quod verbum niſi à*
uaricatione ſit deductum, ignorare fatemur, & comprobat idem Theophraſtus, *cum ait*
…αιρεῖται πάλιν εἰς τὰς γέλγεις. Dioſcorides *verò Allij diuiſiones illas, quas nucleos latini, &*
…inius non nimis propriè, cum nuclei ſint oſſiculi à carne fructus obducti,vt in Oliuis,*& ſimi-*
…us per verbum ῥᾶγας ἀγλῖθας *expreſsit* ῥᾶγαι *quidem ſciſſuræ ſunt, &* ἀγλῖθαι *Allij no-*
…en eſt Dorienſium lingua, ἀγλίδιον *dictum,quod verbum litteræ* λ, *ſi præponeretur* γ, ἀγλί-
…ιον, Allium vti Italicè appellatur, exprimeret: & ſic deſcribit ſoboles illas in vnum idem
…put compoſitas in Allio. *Quare à* Columella, *& alijs ſpicæ nomine ſoboles illæ trigonæ con-*
…nctæ, ſed diuiſibiles ſint denominatæ, niſi ſpicæ verbum ab effigie teli, ſpiculi dicti, ſit Quid in ſpicæ in radice.
…ductum, nec propriè ita dici videbuntur: ſpicæ quidem non ſub terram, nec in radicibus,
…l in ſummo plantarum, & aëre circumſcriptæ obſeruantur, ſemina ad perfectionem, &
…ntæ propagationem ſic Naturà proferentes. *Magis quidem proprium vulgare Neapoli-*
*…num nomen,& ferè latinum,*Spicolo di Aglio *appellatum*. *At* στάχυς *nomen, græcum,quod* Spicæ no-
…tinis eſt ſpica *à nullo Auctore pro radice, aut radicis parte deſcribitur, & frumentaceis tan-* men.
…n conuenire docet Theophraſtus *de frumentaceis loquens,Tritico,& hordeo,& congeneribus*
…que alijs herbis,quæ alio modo fructum ferunt, conuenire, quæ flores non lanugineos, ſed fo-
…ſos edant, & ſiliquas aut iubam etiam. *Minus verò impropriè* Dioſcorides *Betonicæ fru-*
…ſpicæ modo, & Satureiæ ſimilem, quia in ſummo Plantæ, in longam ſeriem, ſpicæ modo,
…et diſpoſitum, quamuis à frumentacea ſpica differat. Quam igitur Analogiam poterit ſpica
…bere,quæ in ſummo plantæ producitur, cum radicum lobis? nullam inuenimus,nec ijs aſſenti-
…poſſumus,qui Nardi Indici oblongas, folioſas illas germinationes, ſpicas appellant, quia lon-
…differunt à ſpicis ipſius Nardi, quod ſatis ex ipſo Dioſcoride *liquet, Nardi Indici genera,* Nardi quæ
…dices,comã ſpicas,& caulem enumerante,quæ omnia in eadem planta diuerſa ſunt adinuicem. ſpicæ.
Plinius *lib.12.c.12.ait, foliũ habere paruũ,denſum,cacumina in ariſtas ſpargi,& ſpicas &*
…ia celebrari gemina dote Nardi,& in initio dixit: De folio Nardi plura dicere par eſt, vt
…incipali in vnguentis. *Ergo radix non erat in vſu, & diu controuertitur à poſterioribus vo-*
…tibus, vt pars illa ima plantæ ſic denſata, quam alij radicem dicunt, ſit & appelletur Spica De Nardo
…ardi, *cum nihil aliud ſit, quàm ima plantæ villoſa pars ſupra radicem, ex veterum germi-* pluſcula.
…m, & nouellorum foliorum gramineorum poſtremæ ſobolis, ſic denſè coacta, in quorum me-
…, vt obſeruauimus, & penes nos habemus, & *quilibet etiam obſeruare poterit*, caules *rotun-*
…s, iunceos, binos habebat, in quorum ſummo non erit dubitandum, quin ſpiceum quid profera-
…r,ex natura planta media inter Gramen, Iuncum,Spartum,& Algam. Radices *habet exi-*
…es,fibroſas, lignoſas, nullius vſus, ſaporis expertes. *Cur autem à poſterioribus* Dioſcoridis
Plinij *Nardoſtachis vel Nardi ſpica, ſit dictum Nardum Indicum, ſi diuinare liceat nobis,*
…ud in cauſa fuiſſe putamus, vt non, quia partes illæ imæ Nardi folioſæ, & coactæ ſint ſpicæ Nardi diſtinctio.
…l ſimiles, ſed ad differentiam aliorum Nardorum, Celtici, ſcilicet, & Montanæ, quibus nullæ
…æ tribuuntur,cùm in vmbellam floreant,hoc Nardum Indicum ſpicam ferens, intelligatur,
…accipiatur. *Pars quidem illa Indici Nardi folioſa, ſimul coacta, potius pro coma accipi poſ-*
…, quàm pro ſpica; cum Comæ nomen poſſit plantæ ſupra terram effuſæ, illamque operienti,

tribui

tribui, vt de Peplo, & alijs ait Dioſcorides, qui Syriaco ſuo Nardo multã comã, verbo πολύκο
& etiam Gangitidi tribuit, vt non ſine cauſa diuinare voluerimus: cum planta hæc, vt
Gramineis, & Iunceis obſeruatur, ſatis ſupra humum copioſis, denſis germinibus ſe effun
poſſit. Sed ad Bulborum differentias in radicibus reuertamur. Alia paucas emittit ab
Sobole. latere ſoboles, vt omnes feræ Bulboſa, ſic Narciſſus, Hyacinthus, Tulipa & ſimiles.
plurimas, vt ferè totus Bulbus in bulbillos diſſoluatur, vt in Ornithogalo vulgari, & pa
obſeruatur, & in Ampelopraſo prolifero ſiue inter flores bulbifero, ſiue potius Allio: nam ca
eſt rotundo, non oblongo Porri: imas ſub bulbo capillares fibras, ſiue radicis pilos, in bulbi
omnes extuberantes Maio menſe obſeruauimus, præter ipſius bulbi extuberantias intra co
Multiplicitate. cem ipſum. Alia duplex διπλῆ, ex longis eſt Mandragora. Ex bulboſis parum oblongis,
ὀπιμήνη dicitur, Orchis, Nardus montana, & Anthora, quæ lateribus hærent. Alia eſt, quæ ali
ſub ſe gerit, & alteri inſidet, vt Gladiolus, & Crocus ſylueſtris. Eſt quæ triplex etiam,
Mandragora non rarò, vt traditur à Dioſcoride: ex bulboſis eſt Triorchis dicta, & N
dus montana & Circæa non ſemel. Refertur etiam à Dioſcoride quadruplex, vt Circæa, qu
Numerata. tuplex, & ſextuplex radix Alceæ, & Graminis Parnaſſi. Sed quia radicis huius multiplic
à loco potius aptiore, quam à Natura producitur, cum varietate ſub multiplici numero radic
relinquemus. Multiplex igitur radix eſt, quæ in plures æquales ferè radices diuiditur,
ῤίζος, & πυκνόῤῥιζος dicitur, vt eſt Elleborus, Ariſtolochia, Piſtolochia dicta, & Clema
Baccharis, Ranunculus, & ſimiles ex fibroſis tenuibus. Ex craſsis, Aſphodelus, Ranuncu
Pæonia fœmina, & ſimiles. Radicum etiam alia eſt, & dicitur, æqualis, ὁμαλὴς, quæ eti
Aequalitate. lata, & πλαῖεῖα à Dioſcoride, vt Radix Tragacanthæ, Althea. Aliæ ſunt anomalæ, & in
quales, vt fibroſæ radices.

Colore. Eſt & alia coloris differentia in radicibus, nam aliæ ſunt in totum candidæ, vt Rhaph
nus, Rapa, & ſimiles. Aliæ intus albæ, foris nigræ, vt Cyclamen, Scorzonera, Tragopo
Apulus verior, & ſimiles. Aliæ foris ruffeſcentes, vt Iris noſtras, Colchicum, Nardus m
tana. Aliæ foris nigræ, intus vireſcentes, vt Smirnium, Polypodium. Aliæ vireſcentes ex
teo, vt Phalangium, Aſphodelus luteus montanus. Aliæ ruffæ vt Xyris, Zinziber. Aliæ fla
cantes, vt Rhabarbarum. Aliæ luteo colore, vt Chelidonium maius, Lapathum rotundi
lium, Curcuma. Aliæ intus rubræ, vt Centaurium magnum, Anchuſa, Paſtinaca rubra, q
etiam foris rubeſcit, & ſimiles.

Lacte. Aliæ lac fundunt dulce, vt Scorzonera, Erinus, Tragopogon. Aliæ amarum, vt Lactuca
ueſtris, Cichorium, Papauer. Aliæ acre, vt Tithymali, Thapſia. Aliæ croceum ſuccum, vt Ch
lidonium maius, Argemone. Aliæ rubentem, vt Centaurium maius, & Atractylis. Aliæ veſ
ſunt, & ori gratæ, quæ ἐδώδιμος vt Rapa, Siſer, Paſtinaca: Aliæ, amaræ, & inguſt
Sapore. biles, vt Gentiana, Ariſtolochia, quæ ἄβρωτος & κακώδης. Aliæ ſapore acerbo, vt Dry
pteris; auſtero vt Polypodium: ſubadſtringente, vt Filix mas: adſtringente, vt Quinqu
Succo. folium: ſalſo ſapore, vt Nerij radix. Feruenti, vt Pyrethri. Aliæ ſunt gummoſæ, vt Tr
Facultate. gacanthæ, Chondrilla, Chamæleon albus. Aliæ mucoſæ, vt Acanthus, Symphitum mai
Aliæ medicamentoſæ, quæ φαρμακώδη, vt Gentiana, Rha, Elleborus niges. Alia morbifer
quæ νοσώδη: Alia mortifera quæ θανάσιμος. Alia inutilis, & ſuperuacua, quæ ἄχρηστος, ἀχρε
vt Senecio & maior pars ſuffructicum.

Odore. Differunt etiam odore, nam alia eſt Aromatica, vt Iris, Aſarum, Baccharis; alia inodor
vt Blitum. Alia Roſæ odorem refert, vt radix Rhodia. Alia aromatica, ſed cum grauita
odoris, vt Valeriana, ſiue Phu. Alia grauis odoris, vt Polygonatum, Scammonium. Alia
terram olet, vt Pycnocomon, Lunaria, & ſimiles.

Nodis. Differunt etiam, quia alia eſt geniculis diſtincta, vt Arundo, Iris. Alia articulis ſiue no
dis diſtincta, vt Gramen, Cyperus. Alia denticulata, vt Dentariæ. Alia ſtrumoſa, vt Scr
phularia, Leontopetalon, & Cymbalaria, à nobis deſcripta.

Imaginum ſignis. Aliæ alias imagines referunt, quas Phytognomici maximè perquirunt; vt quæ homin
Hominis. quodammodo figuram imitari videtur, quæ ἀνθρωπόμορφος dicitur, vt Mandragoras. Cui
radicem tripedalem vidimus Neapoli apud quendam Chymicum diſtillatorem, puellæ imag
nem æquantem, corpore in vmbilico extuberante ac etiam in poſterioribus, à quibus femorum
& tibiarum modo in acutum deſinebat, ſupernè verò brachijs elatis craſſis, in quibus flores em
ſit, Dryadum & Daphnidum iconem repræſentãtem. De qua aliàs in phytognomicis, Deo dant

Alia

lia quæ Hominis *vel* Canis & Hirci teſtes *imitatur,& quę Orchis,Cynoſorchis,& Tragorchis* Teſtium & genitaliũ.
icitur,& ſimiles. Quæ cum erumpunt,etiam velut Genitale *referunt germine, vel ipsà radi-*
e,vt Triorchis dicta. Alia Manum *imitatur vt Orchis palmata. Alia* Digitos *tantùm, vt Her-* Manus.
odactylus. Alia Cordis *figuram,vt Nardus montana,Anthora. Alia* Pulmonem,*vt Radix* Digitorũ. Cordis.
aua. Alia Roſtrum ſuillum, *vt Syſirynchium à nobis deſcriptum. Alia* Murem, *vt Napellus* Pulmonis.
urinus, ſic dictus à radicis effigie. Sicuti Scorpium, Cammarum, *vel* Squillam *imitatur Do-* Roſtri. Muris.
onicũ dictũ,& Scorpio Theophraſti *atque* Dioſcoridis *Pardalianche.* Inſectorũ, & Serpentiũ Scorpij.
abellatũ corpus imitatur Iris, Gentiana, Acorus,Galanga,& ſimiles. Alia Pedes Auium, *vt* Inſectorũ. Pedum.
Radix Phu. Alia Polyporũ acetabulos,*vt Polypodium. Alia* Malũ cotoneum, *vt Lotus Aegy-* Malorum.
tia. Alia Malum,*vt Cyclamen,quod Malũ terreſtre vulgò dicitur. Alia* Oliuæ figuram,*vt Or-* Oliuæ. Tritici.
his, Ariſari radix, & Vmbilicus Veneris paruus. Alia Tritici grana, *vt Chelidonium minus.* Pyri.
lia Pyri fructum,*vt Apios. Alia* Glandes,*vt Aſphodelus. Alia* Clauam, *vt Nymphæa. Alia* Glandium.
Folliculum, ſiue Sacculum, *in quo includitur, vt Nardus montana, quæ Thylacitis dicitur.* Clauæ. Folliculi.
lia Muris caudam, & Trigonis marinæ,*vt Paſtinaca nigra, ſiue rubens. Alia* Rete,*vt Na-* Retis.
ellus reticulatà radice,& Gentiana cruciata. Alia Dentes,*vt Dentaria,Alabaſtrites dictaa.* Dentium. Calculorũ
Alia Calculos,*vt Saxifragiæ bulbilli. Alia* Scrotum,*vt Porri radix. Alia* Vterum *ſiue* Vm- Scroti.
ilicum vt Cyclamen, & Ariſtolochia rotunda. Vteri.

Pap. 11. Cap. eod. lin. 18.

Florum differentias *omiſit Auctor noſter, ſed quia ad plantarum differentias noſcendas non* Florũ differentiæ.
arum conducere videntur, hoc loco afferre voluimus. Florum alij folijs tantum conſtant,
quos Theophraſtus ἄνθη φυλλώδη *lib.1.cap.21. appellat, ſed quia verbum* φύλλα *pro frondi-*
us plantarum propriè acceptum putamus,quæ etiam latinè folia dicuntur, nos floris foliola,
d differentiam foliorum,plantæ frondium ſcilicet, πέταλα *dici magis propriè cenſuimus: ſic*
enim Dioſcorides *Roſæ florum foliola denominauit in cap. de Vnguent. roſac. & etiam Iſopyri*
lorum folia,ad differentiam frondium plantæ, quas verbo φύλλα *diſtinxit. Sic etiam* Alcman
Poëta *Chryſanthemi florum folia vmbonem coronantia denominauit his verbis,*

Χρύσεον ὅρμον ἔχον, ῥαδινῶν πετάλοισι κάχλαν.

Aureum torquen habens, teneram * petalis Cachlam. * Siue *barbulis.*

*llaq.vt de Bellide flore lib.21.cap.8.*Plinius *ait,*Barbulas *latinè appellare poſſumus.Gramma-*
ici Bracteam *ſiue* Lamellã *interpretantur. Vide quæ in noſtro Phytobaſano diximus cap.1.de*
ſopyro, & in 1.part. minus cognitar. ſtirp. de Soncho montano tetrapetalo cap. 92. Alij piloſi
unt, & lanuginei,*vt* Gaza *vertit verba illa* Theophraſti, τὰ δὲ χνοώδη *Flores ſcilicet* lanugi-
*ei,vt flos Vitis,Mori,Ederæ.*Foliati *verò,vt Amygdali,Pruni,Pyri. Alij* foliati *ſunt* & ſimul
anuginei *vel* lanoſi,*vt qui bini ſunt, &* bicolores,*vt ſcilicet foris foliati ſint, & internè pi-*
oſi: vt alter alterum medium florem gerat,vt in Roſa obſeruatur,quæ intus pilorum congeriem
uteorum habet ἕτερον ἄνθος ἐν τῷ ἄνθει ἔχει κτ̀ μέσον ὥσπερ τὸ ῥόδον, κ̀ τὸ κρίνον. *Sic etiam*
Dioſcorides *de Roſæ flore in cap. de Roſa, medium illud floris piloſum* ἄνθος *appellauit, ſicuti*
Theophraſtus *aliàs languinoſum,nec mirum,cùm verbo illo* ἄνθος*, flos,& efflorefcentia quæuis*
anoſa dicatur, ſic ἁλὸς ἄνθος *flos Salis, Chalcanthum, Alumen ſciſſile,quod quaſi flos globoſi*
ntelligitur τῆς βολίτιδος ἄνθος, *quod piloſum, ſiue* plumoſum Alumen *dicitur: eſt enim efflore-*
centia,ſicuti Ammoniacum,*& Sulphur capillare,in ſpecubus igneum fumum eructantibus* Pu-
eoli *obſeruatur. Sed adde quod omnes flores præter externa folia, & interna ſtamina, quæ*
ellularum,vel fructuum,vt plurimum numero ſunt, medium habent ſtylum, ſiue fructus api-
em, quem Theophraſtus *(vt* Gaza *vertit)* Colum *appellat, quo ſi flos careat, ſterilis eſt* Colus floris pars.
mnino, vt in quibuſdam obſeruatur floribus, qui non inſident eorum fructui, & nunquam il-
um pariunt, ſic in Malo medica Theophraſtus *obſeruauit lib.1. cap.22. cuius florem ſi colo*
llo medio careat,decidere,& infructiferum eſſe aſſerit,quod experientià comprobatur. Alij non
habent medium ſtylum,*ſiue* apicem,*ſed* numeroſa *illa* tantùm ſtamina,*vt in his, quæ* multi-
licem habent fructum *coaceruatum, veluti Anemones, Ranunculi, & quæ* capitata *ſunt,vt*
apauer,Nymphæa, quorum fructus medius imminet, & ſine apice eſt deciduo; vel vt in fili-
quoſis, *idem fructus & ſiliqua ſtylus eſt. Alij qui* multiflori, *& quorum flos inſidet numero-*
fructui ſiue ſemini,totidem habent apices,quot flores,& fructus,vt in Cichoreaceis,Carduis,
hryſanthemo, Anthemide, & ſimilibus. Sed & ſunt flores,quorum ſtamina *non ſemina, ſed*

floris diuiſuram ſequantur, quæ ex ipſo originem trahant, vt in Tabaco ſiue Pycielt, Cary-phyllis ſylueſtribus, Datura, Verbaſco, & ſimilibus, quorum fructui ſtylus imminet. Sunt qui longum habent medium ſtylum, quia in imo occultum habent fructum. Alij habent in ſummo magis craſſeſcentem, vt flos Ari. Alij contrà in acutum deſinentem, vt Ariſari, Dra-contij flos, qui etiam, quia multiplici fructu eſt internè, multis denſis floſculis ad imū exornatu[r]. Alij ſtylum habent in ſummo bifidum, vt Caryophyllorum genus, Gentiana, & ſimiles. Al[ij] trifidum, vt Crocus ſylueſtris. Trigonum, & capitatum, Tulipa, Lilium. Latum & cauum, Cro-cus ſatiuus. Quadrifidum & capitatum, Lyſimachiæ ſiliquoſæ nouæ ſpecies ex Virginea, cui[us] ſiliqua ima in quatuor cellas diuiditur, & dehiſcit perfecta: & Cynogloſſarum genus, quamu[is] primo aſpectu vnicum; ſic quinquefidum, quamuis in initio acutum, Geraniorum roſtra & ſ[i-]milium, Ab initio conſpicuâ diuiſurâ, ſed in ſe intortâ, Violæ marianæ, Trachelij, & con-generum: & regulariter iuxta fructus diuiſionem, illius apex capitatus diuidi ſolet, & debe[t].

Eſt & Maluacearum genus, quod ſtylum ſiue colum veriùs habet in ſummo piloſum ſui ge-neris, & ferè comatum, nullis alijs in imo ſtaminibus, cuius ſummum ſe perficiente in tot diu[i-]ditur filamenta, quot futura ſunt ſemina, quod in Malua roſea ſimplici obſeruauimus. Simi-lem habent, Cucurbita, Viola mariana, & congeneres. Sunt & flores qui bini, & extra foliat[i] intus piloſi, qui tot apices habent, quot ſunt ſemina, vt in Anemone, Ranunculo, & ſimili-bus, quorum præter varium & omnimodum colorem, alij ſunt vnicolores, vt Chondrilla cæ-ruleo; Alcea fruticoſior purpureo; & luteo colore in Ranunculis, quorum omnium exempl[a] quiſque ſibi afferre poterit.

Differentię in flore externo. Differentias nunc proſequamur alias, quæ florem externum diſtinguunt ab alijs. Alij vno tantum folio conſtant, & illo conuoluto, vt Dracontij, Ari, Ariſari: Cucullato folio, vel pi-lei modo Dioſcoridi, vt rotundæ Ariſtolochiæ. Cauo, & oblongo, vt Cerinthes, Solani ſomni-feri, Digitalis, Symphyti maioris, Violæ marianæ, & Tracheliorum, Gentianellæ. In imo ma-gis anguſti, & in ſummo ampli, vt Scammonij, & Conuoluuli. In imo tubuloſi, vt Rham-ni, Iaſmini, Narciſſi, & ſimilium. Orbiculati, vt Lilium conuallium, Vnedo, Erica, Hyacin-thus botryodes montanus cæruleus, Scrophularia montana. Alij acinoſi effigie quamuis diſtin-ctis folijs ſint compacti, vt Ellebori nigri noſtratis, & vulgaris à Dioſcoride ſub nomine σταφυλώδη, ſcilicet figura acinoſa, nam & Acinus, & Racemus eodem nomine explicantur, & racematim acinoſi flores inſunt. Aperti, & latiores abſque tubulo imo, vt Soldanellæ, ſiue Braſſicæ marinæ Dioſcoridis, & Conuoluuli minoris, Helxine, Ciſſampelos Herbariorum. Planiores, & expanſi, vt Sambuci, & Verbaſci flores, qui integri decidere ſolent, & perforati. Binis foliolis rariores ſunt admodum, vt Cuminum ſiliquoſum Matthioli, pro legitimo Hypeco[o] à doctiſs. Cluſio propoſitum, Circæa Lutetiana Lobelij, Alſines facie noua planta, à nobis in Phytobaſano propoſita. Ternis foliolis, non minus rariores, vt Plantago aquatica, & Sagitta-ria paluſtris, Militaris Aizoides. Quaternis folijs frequentiſſimi, vt Braſſicarum, & Congene-rum Leucoia, Papauera, & Clematis cęrulea, Cruciata Pannonica Lobelij, & Cluſij, Sonchus purpureus, à nobis deſcriptus, Gentianella fimbriata, & purpurea à nobis propoſita in noſtro volumine minus cognitar. ſtirp. Quaternis Ruta, ſed quod mirum quinis primus, & medius flos, qui ſolus emicat inter alios poſteriores. Quinis, vt Maluacearum genus, Quinquefolium, Ranunculorum ſimplicium, Roſarum, & Caryophyllorum familiæ, Geraniorum genus, & maior pars florum. Senis foliolis, vt Liliorum, Ornithogali, Moly, Iridum, Xiridum, Tuliparum, & Cæpaceorum familiæ, Elleborum album, & ſimiles. Septenis non natu-raliter, ſed ob defectum obſeruauimus. Octonis foliolis, Trifolium Hepaticum, ſiue Tri-nitas dicta. Nouenis foliolis, vt Caryophyllus Mexicanus tubuloſis floribus, ac etiam ſimplici flore à nobis deſcripti in minus cognitar. ſtirp. part. 2. & ſimiles. Alij denis folijs, vt Granadilla Mexicana. Alij pluribus foliolis ſiue barbulis vſque ad quinquagenas quinas, quas Plinius Bellidi tribuit, quos nimis moleſtum eſſet, longumque referre: vt Chry-ſanthemi, Buphthalmi, Bellidis, Parthenij, Calendulæ, & ſimilium vmbone medio prædicta-rum. Alij pleno ſunt flore, & ita naturâ multiplicibus foliolis, vt Hieracium, Chondrilla, Cichorium, Tragopogon, Scorzonera, & ſimiles. Alij pleno ſunt flore naturâ vel cultu, qui etiam ſimplices inueniuntur, vt Roſa muſcata, Damaſcena, & aliæ: Pæonia, Anemone, Ranunculus, Papauer fimbriatum, & criſtatum, Primula veris, vt Caryophyllorum genus.

Alij

lÿ pleno ſunt flore, ac multiplici, ſed foliolis tenuibus, & admodum diſſectis, vt piloſi videan-
ur, & capillares, vt Carduorum, Scolymi, Chamæleonis albi, Centaurÿ medÿ, & Iacearum
quamoſo capitulo præditarum plantarum vt plurimùm. Alÿ piloſi ſed in globum ſiue ſphæ-
am compoſiti, vt Globulariæ cæruleæ dictæ, Cuſcutæ, Cumini ſylueſtris Matthioli, Spinæ al-
æ, Eryngÿ, Platani, & Acaciæ Aegyptiæ.

Alÿ varias imagines imitantur, & horum alÿ pileati, vt Ariſtolochiæ, Ariſari latifolÿ, Na- Varias quo que effigies imitātur vt.
elli, & Aconiti. Alÿ nutātes imitantur Nolam, vt Campanulæ dictæ à Recentioribus, Scammo-
ium, & Conuolauli. Sed ÿdem reſupini, & erecti, Calathos, & Cyathos, vt etiā Viola maria- Nolæ.
a, Tracheliorum varietates, & Viola Calathiana dicta inter Gentianellas, & Pneumonanthe. Cyathorū.
lÿ galericulati, vt Saluia, Verbaſcum ſaluifoliū dictum, Calamintha, Lamiū, & Verticillatæ
mnes plantæ. Alÿ Comicos hiantes repreſentāt, vt Lonchitis prima Dioſcoridis. Alÿ Tubā, vt Tubæ.
Caryophyllus Mexicanus tubuloſis floribus à nobis, vt ſupra, deſcriptus. Alÿ Veſparum fauos, Fauorum.
t Caryophyllus Mexicanus polyanthos, etiam à nobis deſcriptus. Sed orbiculatà effigie non pla-
à, vt ſicut illi Poculum imitentur, ſiue Scyphum. Alÿ ſunt caudati, vt Violæ martiæ omnes, Poculi.
inguicula Recentiorum, & Delphinium, ſiue Conſolida regalis vulgò dicta, Aquilegia ſiue Iſo-
yrum, Oſyris & Linaria, Naſturtium Indicum, Fumaria, Orchidum genus, Staphiſagria. Alÿ
Columbam effigie imitantur, vt Aquilegia, quæ vulgò Columbina dicitur, à Græcis φασσίωλον, Columbæ.
on φασίολον. Auiculam imitatur Viola purpurea martia, & Staphiſagria. Delphinum conſpi- Auiculæ.
itur in Conſolida regali ſtrigoſiore: ideo Delphinium putata, Oſyride, & Noli me tangere. Ele- Delphini. Elephātis.
hātis caput cū auribus magnis dependentibus in Elephante Planta, à nobis propoſita in 1. part.
inus cognitar. ſtirp. Papilionē Leguminoſarum flores, Geniſta, Anagyris, & ſimiles oſtendunt. Papilionis. Alaudæ.
Os Leonis, aut Vituli Antirrhinum. Os Lupi Lycopſis. Alaudam Fumaria bulboſa. Pauonis Oris.
enniculum in capite, Vmbelliferæ omnes. Alÿ Oculum Vmbone imitantur, vt de Buphthal- Oculi.
o dicitur, Chamæmelo, & ſimilibus. Alij Stellam vt Semperuiuum, Aſter Atticus. Alij Solem Stellæ. Solis.
t Flos Solis dictus, Chryſanthemum & ſimiles. Alij Lunam in defectu vt Tithymalorum Lunæ.
ores lunati. Alÿ Arcum fœderis verſicolorem conuexum, vt Irides geniculatæ, & bulboſæ. Sed Arcus.
figies quamplurimæ aliæ eæq. variæ, veluti Hominis maris, & fœminæ, Cercopitheci, Apis, Hominis. Cercopitheci.
Veſpæ, Ranæ, Auiculæ, Galeri militaris, Culicis, Cimicis, Delphini, Lacertæ, atq; aliarum re-
um in Orchidum familia conſpiciuntur, à Cornelio Gemma, & à nobis obſeruatæ, præſertim Apis. Culicis.
Hominis vtriuſque & Cercopitheci, quas in noſtra minus cognitar. ſtirp. Ecphraſi videre po- Lacertæ.
ris in 1. & 2. par. propoſitas & delineatas. Item alij Cirros Polypi, vt Vrticæ fœminæ. Alij Cirrorū. Vmbellæ.
mbellam, vt quæ Vmbelliferæ ſunt. Alÿ Laternam vt Ari, Ariſari cū Candela interna. Alÿ Laternæ.
terum cum fœtu, vt Ari ventrioſa ima pars, fructum continens adhuc imperfectum. Alÿ Co- Vteri.
umnā, Flagella, Clauos eodem flore, vt Granadilla Mexicana, quæ Flos paſſionis dicitur. Alÿ Columbæ. Flagellorum.
lagella, vt Amarāthi ſpecies ſpicatis paniculoſis floribus, à Lobelio propoſita. Alÿ Flabellu, quo
eminæ vtuntur, effingūt Amaranthi ſcilicet ſpecies latis floribus, reticulatis Lobelio veluti in Flabelli.
Myrto, Myrtidanum. Alÿ Corniculos cùm primùm erumpunt, vt Rapuntium corniculatum, Corniculorum.
nobis deſcriptum, & Trachelium minus petræum, à doctiſs. Ioanne Pona Veronenſe in ſua
aldi montis deſcriptione, noſtro Rapuntio congener. Ille florem hunc ampullæ diſtillatoriæ,
Ciconiæ dictæ, vulgò Storta ſimilem fecit, & rectè cùm primùm erumpunt, ſed poſtea quia
nduntur Coli noſtratis, Conocchia vulgò dicta, effigiem repreſentare videntur, vt in ipſa hi-
oria nos retulimus. Alÿ Cordis figuram floris folÿs, vt Lychnis, Ocimoides. Alÿ Auripig- Cordis. Auripigmenti.
enti colorem & ſplendorem imitantur, & vim habent, vt Ranunculi luti flores. Alij
lias Imagines &c.

Differunt etiam, quia alÿ proliferi, vt Calendulæ, Scabioſæ, Lobelij & Bauhini, & Planta- Alia florū differētia.
inis Caroli Cluſij. Alÿ alijs inſidentes oriuntur, vt Primulæ Veris Angliæ, Ranunculi ſpe-
es, & Tatulæ nigro purpureo flore. Alÿ in ſpicam diſpoſiti florent, vt Agrimoniæ, Planta-
inis, Mercurialis fœminæ, Oleæ, Hyacinthi aruenſis, & Frumentacearum. Alÿ in panicu-
m, vt in graminum ſpecies & Amaranthi. Alij ſinguli oriuntur inter folia, vt in Cucurbita,
ſaro. Alÿ plures, vt in Aquifolio, Chamædaphne. Alÿ in ſummo tantum caulis, vt Tulipæ,
rimulæ veris thyrſoidis, Cæpacearū. Alÿ ſubtus folia, vt in Peplide, Peplo, & Chamæſyce. Alÿ
x medio folio, vt Hippogloſſi, Ruſci, Lauri Alexandrinæ. Alÿ auerſà parte folÿ, vt Phylliti-
is, Aſpleni, Filicis, & aliarum capillarium Plantarum.

Alÿ ſimul conferti & inordinatè, vt Chryſocomæ, Sābuci, Agerati. Alij ordinatè, vt Corym-

boſi, Vmbelliferi, & Verticillati. Alij in curuam & longam ſpicam, vt Heliotropij mai
Anchuſarum, & congenerum. Alij in rectam ſpicam, vt Agrimoniæ, Plantaginis. Alij v
ticillatim inter foliorum geniculos, vt Clinopodij, Marrubij. Alij in ſummo tantùm
Menthæ, & Viticis. Alij ſemper ſurrecti, vt Chryſanthemi, Buphthalmi. Alij deorſum ſ
ctantes, vt Aquilegiæ, Loti, Hormini, & Leguminoſarum plurium. Alij ſinguli ſingulis ram
vt Chryſanthemi. Alij plures, vt in Galega, Vicia, & Leguminoſis, quorum alij in ſūmo cōſ
ſunt, vt in Meliloto coronata, Colutea, Coronilla. Alij erecti, vt Lupini, & Geniſtellæ infector

Alij fructui ſiliquoſo inſident, vt in Lyſimachia ſiliquoſa, Chamęnerio. Alij fructui vaſc
lo incluſo, vt in Hyoſcyamo & ſimilibus. Alij nudo fructui, vt Cucurbitæ, Cucumeraceorum,
Acanaceorum genus, & quorum ſemina pappo euolant, vt Carduorum, Chondrillæ, Hiera
Helenij, Parthenij, Chryſanthemi, & quorū capita ſquamoſa ſunt. Sed & ſanguiſorbę Pi
pinellæ, Pſyllij, Plantaginearum, Frumentacearum, Spicatarum, & Vmbelliferarum. Et ex Bu
baceis, Colchici, Orchidum, Croci, Narciſſi: in Arboribus Pomiferarum, Meſpili, Mali Pun
ci; Roſæ in Fruticibus, & ſimilium. Alij fructum continent, aut proferunt in vmbilico, vt
Aurantio, Aſſyrio pomo. Ex Herbis Malua, Braſſica, Ranunculo, Anemone, Geranio, Papauer
Thlaſpide, Leguminoſis. Ex Bulbaceis, in Ornithogalo, Tulipa, Aſphodelo, Iridum ſpecie, & C
paceis. Aliæ Plantæ florem habent ſupernè, & fructum longè à flore pariunt, vt Milium Ind
cum, Lachryma Iobi, Ambroſia, Xanthium, Ricinus, Sparganium, Heliotropium minus, & ſim
les. Aliæ è latere floris dependentem gerunt fructum, vt Tithymalorum genus. Aliæ fructum
ſupra terra, & etiam ſub terra proferre traduntur in radicibus, vt Arachydna, quæ Amph
carpa dicitur. Aliæ radices ſiue bulbillos cum ipſis floribus, & fructu, vt Saxifragia bulboſa
Ampelopraſon carneo flore, ſiue Moly ſerpentinum Lobelij.

Et pag. ead. lin. 34.

Fructuū differentia ex forma.

Fructuum verò alij ſunt orbiculares, vt Ceraſus, Aurantium, Præcocia mala. Alij oblon
gi pyriformes, vt ipſa Pyra, Colocynthis, Ariſtolochia, Ficus, & Prunorum quædam ſpecies. Alij
ouales vt Glans, Olea, Cornus, Limones. Alij oblongi admodum, vt Cucumis, Cucurbita an
guina. Alij oblongi, & Iuli modo, vt Piper longum & Betre. Alij Coni figurà, vt Pinus, Abies,
Lupulus, Cynara, quorum figura ſquamoſa. Alij rotundi, & ſquamoſi, vt Cupreſſus, & horum
alij edules, alij minimè.

Alij pulpà, oſſe, & ſemine conſtant, vt Armeniaca malus, Pruna, Olea, Ceraſus, quorum pul
pa edulis eſt: alij non, vt Nucis Iuglandis. Alij pulpà, & ſemine ſine oſſe medio, vt Mala,
Pyra, Cucurbita, quorum ſemina cortice tantùm veſtiuntur. Alij echino cortice ſemina
condunt, vt Caſtanea, Fagus, Ricinus. Alij echino tantùm, vt Caucalis, & aliæ Vmbelliferæ,
Echinophoræ à nobis deſcriptæ. Alij oſſe, & cortice, vt Auellana. Alij ſemine tantùm in glo
bum conferto Echinum referunt, vt Butomum, Platanus, Spina alba. Alij ſiliquis in globum
denſis, vt Glycyrrhiza. Sed & fructuum ſimplicium alij rotundi pyriformes, aut oblongi pul
pa ſunt edules, quæ extima eſt, vt Mala, Pyra, Cucumis. Alij inguſtabiles, vt Colocynthis, Cu
cumis ſylueſtris, & etiam Cucurbitæ ſpecies quædam amara ex oblongis.

Ex racemoſis edules ſunt Vuæ, Ribes, Ceraſa, non edules Hederæ, Liguſtri, Ari. Alij ama
ro cortice atque acri fructu intus pulpam habent inſipidam, interius verò acidum ſuccum, vt
Limones, Poma Adami, Citria, & id genus. Alij lignoſum habent corticem, & oſſe continent
ſemen, vt Pinus. Alij fungoſum, & ſquamoſum etiam corticem tantùm, vt Cupreſſus. Alij
Cartilagineum, vt Abies. Alij non ſquamoſo, ſed læui, & vaſculi modo fructu ſemina conti
nent, vt Papauer, Nigella, Lychnis ex rotundis. Alij in Poculi ampli effigiem, & Veſparum
faui cartilaginoſi modo in cellulas excauati, vt Fabæ Aegyptiæ veræ. Ex longis qui & ſili
quoſi in arboribus Caſſia Cathartica, Siliqua vulgaris. Ex Herbis verò Leucoion, Papauer cor
niculatum, Leguminoſa, Piſum, Lupinus, Anagyris. Item Siliquoſi fructus. Alij ſunt læues, vt
Piſi, & ſimiliū. Alij nodoſi vt Rhaphani, Acaciæ, Orobi, Scorpioidis. Alij ſimplici ſiliquà, vt
Geniſta. Alij vētrioſà, & rotūdà ſiliquà, vt Piſi. Alij depreſsà planà, vt Securidacæ. Alij multi
plici, vt Meliloti. Alij lęui ſiliquà, vt ſuperiorū. Alij aſperà & multiplici, vt Calēdulę, Glycyrrhi
zæ, Ranūculi echinati. Alij ſine cortice, & in totū dura ſemina ſunt, vt Piper, Cubebe ex rotūdis.
Ex longis Caryophylli, & Piper caudatū. Reliqua nuda ſemina nō ita. Alij paleaceo aceroſo cor
tice ſemina continent, vt Thapſia, Angelica, Panax aſclepium, Lapathū, & Thalictrum Cordi,
ſiue Ruta pratēſis. Alij fungoſo, vt Hippomarathrū, & Cachrys. Alij vtriculis ſemina cōdunt,

vt Ver-

vt Verticillatæ plantæ Vitex. *Alij* infra vtriculos fructum habent incluſum,*in quo ſemina vt Hyoſcyamus,Tabacum, Agrimonoides à nobis deſcriptum, Triſſago Apula, Elephas Campo-larenſis,& ſimiles*. *Alij* glumis, *vt frumentacea*. *Alij* folliculis, *vt Gentiana, Rheſeda*. *Alij* calyce fructum,*vt Quercus, Ilex*: *Quorum calycum alij* læues,*alij* aſperi,*vt Cerris*. *Alij* ve-ſica ſemina occludunt, *vt Staphylodendron, Piſum cordatum*. *Alij* ſub veſica pulpoſo fru-ctu ſemina continent, *vt Alkikengi, Solanum Somniferum, & Lethale*. *Alij* pulpa tantum *vt Solanum hortenſe, Solanum manicum, Bella Donna, Bronia*. *Alij* pulpam habent inter-nam,& ſemen in ſuperficie parum exertum,*vt Fraga*. *Alij* lato & rotundo compreſſo fructu fungoſo *ſemina continent,vt Paliurus Herbariorum*. *Alij* rotundo,& orbiculari, *vt Cupreſſus*. *Alij* alato, & expanſo, *vt Acer*. *Item alij* ſingulares, & rotundi, *vt Malus pu-nica, Solanum Manicum*. *Alij* duplices rotundi *&* bini, *vt Mercurialis, Cynocrambe, Co-riandri ſpurij, Galij, Rubiæ*. *Alij* duplices oblongi, *vt Seſelis, Myrrhides*. *Alij* duplices lati, & compreſſi, *vt Thlaſpeos, Leucoij Alyſſoides à nobis deſcripti,Veronicæ*. *Alij* trifidi, *vt Iri-dis, Gladioli, Ricini, Heliotropij minoris, Cæpaceorum, & Bulboſarum, Ciſti Aconitorum & ſi-milium* Quadrilateri, *vt Sinapi agreſtis echinato ſemine à doctiſſimo* Gaſparo Bauhino *pro Eruca Monſpelienſi quadrangula ſiliqua propoſita in Prodromo Theatri botanici*. *Tatulæ ſiue Daturæ,Euonymi,Cynogloſſæ,& Rutæ præter Medium.* Quinquepartiti ſtellati,*vt Semperui-ui,Cotyledonis,*Craſſulæ, *Nigellæ* Sexanguli, *Corona Imperialis*.Decanguli,*Nigella Conſtan-tinopolitana, reflexis, & planis apicibus, quæ aliàs imperfectior* ex ramulis ſeptenis, octonis, nouenis,& denis, *in perfectioribus, Semperuiuium rubrum Gnaphaloides à nobis deſcriptum*. *Alij* plurium, *vt Alceæ ſpecies, Abutilon dicta ab herbarijs*.

Sunt & fructuũ differẽtiæ ab effigie varia,*qua res alias imitari videntur*.*Alij ſimiles* Cal-uariæ, *vt Antirrhinum*.Dentiũ congeriẽ *Pineæ nucis fructus exprimit*:Molaris Dẽtis *Iconem Hyoſcyami cytinus coronatus, qui etiam ſemina denticulata continet*. *Alij ſimiles* Lnguæ, *vt Iſatis,Glaſtum*. *Alij* gutturis lõgam annulorum effigiem,*vt ſiliqua Caſsiæ Catharticę*.Di-ſco,*vt Thlaſpi,Tordylion,Leucoion lunatum*. Duplici Diſco, *Alyſſum, &* Leucoium *Alyſſoides à nobis propoſitæ*..Burſæ,*Burſa Paſtoris,& Polygala* Lobelij.Veſicæ *Staphylodendron,Colutea veſicaria,Piſum cordatum*. Teſtes hirſutos repræſentat,*Mercurialis mas* Ollã cũ operculo, *Hyoſcyamus*, Ampullã, *Valeriana,& Nardus montanæ*. *Vel potius* piloſam araneam ſiue Phalangium,aut Polypum. Vaſculũ ſiue Alabaſtrũ,*Papauer,Nymphæa lutea* Calathũ,*Ca-ryophillus,& Lychnis*. Araneam *imitantur ſemina Atractylidis, Carduorum,& pappoſarum, Scuti,&* canos capillos *Senecio, ob id ſic dicta*. Taurinum caput *Acetoſa Neapolitana, & Tribulus*. Lucuſtam bipedem *imitatur, Auenæ fructus*. Vituli narices *ſimile Antirrhin fructus*. Clauam aſperam *Sinapi agreſte,& Ranunculorum fructus*. Criſtam,*Coronopus echi-nato ſemine, Naſturtij ſpecies nobis,perperam à* Matthiolo *pro Ambroſia propoſitus,& Hedy-ſarnm Clypeatum* Lobelij *ſiue Criſta galli*. Galeam,*Caſſida à nobis deſcripta*. Infundibulum *Moluca ſyria*. Pileum, *Scabioſa hiſpanica*. Barbam hircinam hiſpidam *Tragopogon Apu-lum,à nobis deſcriptũ*. Caput Viperæ,& Auiculæ,*Echium,Borrago,Symphytum maius,Cerin-the,Anchuſarum genera*. Caput Viperæ cum lingua exerta,*Cynogloſſa à nobis deſcripta*.Lu-cernarum modo caui ſunt,*&* cum Ellychino,*Cynogloſſa,Lychnoides à nobis deſcripta*. Pedẽ anſeris, *Borrago quædam Apula a nobis deſcripta*. Vmbilicum *Aparinæ fructus*. Alarum ſpeciem,*Aceris fructus*. Cornu erecti *figuram imitatur Fœnum Græcum*, Cornu contorti, *ut Arietis,Cytiſus noſtras à* Maranta Venuſino *propoſitus*. *Aſtragali ſiue Hedyſari ſpecies à* Lobelio *depicta*. Soleam equinam, *Ferrum equinum à nobis deſcriptum Polycheraton*. Cochleam, *Medicæ variæ, Kali cochleato ſemine*. Polyporum cirros,*Clymenum, ſed ipſum* Polypum *Nardi fructus,& Valerianæ,vt diximus*. Caudam vulpinam, *Graminis ſpecies, eadem nomine, ſcilicet,* & caudam murinam,*Cauda mnris ab effigie*. Caudam Equinam *Equiſetum*. Iubam effuſam *ſcilicet comam, Milium,Bromos*. Pedes Auium,*Ornitopodium*. Linguæ ſerpentis*ſimiles lingua ſerpentina*. Pectini, *Pecten Veneris ſic dicta*. Roſtro graui-no, *Geraniorum familia*. Spiculo anguloſo, *Trifolium acetoſum*. Gladio, *Securidacæ ſili-qua, nam illius ſemen ancipitis ſecuris imaginem refert*. Angui *Cucumis anguinus*. Canino dentí *Siliquaſtrum ſiue Piper Indicum*. Teſtes *imitantur Mercurialis*, Cynocrambe, *Morſus Gallinæ à* Lobelio *depicta*. Tribulos æreos, *tribulus terreſtris & aquaticus,Stella Calcitra-pæ*. Echinum marinum, *Chamæleo albus, Cariophyllata, Arction ſiue Bardana Perſonata*.

Fructuum differentiæ ab effigie.
Caluariæ.
Dentium.
Linguæ.
Gutturiſan nullati.
Diſci.
Burſæ.
Veſicæ.
Teſtium.
Ollæ.
Ampullæ.
Polypi.
Vaſculi.
Calathi.
Araneæ.
Canorum capillorũ.
Taurini capitis.
Locuſtæ.
Clauæ.
Criſtæ.
Galeæ.
Barbæ hircinæ.
Capitis viperini.
Lucernarũ.
Vmbilici.
Cornu.
Soleę equinæ.
Caudæ.
Linguę ſerpentinæ.
Roſtri gruini.
Gladij.
Anguis.
Teſtium.
Echini.

Verticilli. Caudæ ſcorpij. Vermium. Lunæ. Cordis. Fauorum. Verrucarū. Sphæræ.

Verticillum *Paliurus vulgaris*. Nidum Auis, *Paſtinacæ ſylueſtris Vmbella*. Caudam Scor-pionis, *Scorpioides*. Vermes *Phyllitis*. Lunam *Senæ folliculi, & Lunaria Græca dicta*. Cor-dis figuram, *Citria mala, & quædam pruna*. Veſparum Fauos, *Faba Aegyptia*. Cornuco-piam, *Valerianella Cornucopioides, à nobis deſcripta*. Verrucas, *Heliotropium minus, & Eſul*... Lappas *Arctiom, Xanthium, Paſtinacæ ſpecies*, Caucalis *& aliæ Echinophoræ congeneres*, *Pa*... *nicum*. Sphæræ in modum rotundi, *Sparganij, Platani, & Cupreſſi, & ſimili modo echinat*... *Stramonij*.

Differētia, & effigies ſeminum.

His addenda viſa fuit ſeminum *etiam* differentia eorumque variæ effigies. Semen *i*... *Plantis ita nos accipimus, vt illud ſit, quod fructu obductum interna eius parte continetur, a*... *eodem fructu ſuo cortice vel libro ſeparabile; ad Plantæ nouam germinationem propagandam aptum ſatione*. Fructus *verò dicitur, id quod* è medio flore *ſolet emergere tuberoſius, vt in Citrijs, Papauere, Braſſica, & Leguminoſis: vel* in imo floris *ſubeſt, vt in malo Punica, Roſa Cucumeraceis, & ſimilibus, & infra plura: vel* vnicum ſemen *continere obſeruatur, ſuo libr*... *vel cortice veſtitum*. Fructum varietates *iam ſupra memorauimus, qui vel* carnæ externa... oſſeum putamen, *in quo ſemen, vt in Præcocijs, Amygdalis*, Ceraſo, *Pruno, & ſimilibus: au*... oſſeo externo cortice ſemen continent, *vt Corylus: vel* carneo tegumento concretū *ſiu*... *gelatum* ſuccum, *in quo ſemina, vt in Aurantijs & congeneribus: vel* cartilagineo tegmin... carnem & interius ſemen, *vt in Cucumeraceis: vel* ſuccoſos acinos, *& in illis ſemen inclu-ſum, vt in Punica, & Flore Paſſionis Indica planta: vel* ſuccoſa carne vel pulpa ſemina con-tinent, *vt in Vuis, Ebulo, & ſimilibus. Alias varietates* Coniferarum, *& Verticillatarum ſu-perius retulimus, nec repetere eſt opus, cum hoc loci ſeminum varietates tantum, & eorum ſimi-litudines in animo ſit referre, quas obiter obſeruaſſe nunc meminimus: Iamdiu eſt quidem, quod plantis, & ſimilibus caremus, domeſticis alijs obnoxij negotijs*. Semina *igitur* naſcuntur aut *carnoſo, vel lignoſo*, aut *corticoſo fructu incluſa, acino, cono, ſiliqua* aut *vtriculo contenta, quæ* ἐλεϐοσπέρματα, *&* ἐμφλοιοσπέρματα *ſuo tantū cortice veſtita quæ* nuda, *ad differentiā appel-lātur* γυμνοσπέρματα, *vt ſunt Piperis Cubebæ, quæ ſingula diſtincta, vel* bina, *vt in Vmbelliferis, tam rotunda, quam oblonga, vel* plana, *vt in Coriandro ſpurio, Rubia Galiorum familia, & fe-rulaceis. Vel* ſingula & diſtincta, *vt in Valeriana, & Nardo montana: vel etiam in Agri-monia, cuius ſemen aſperum deorſum nutans, vt à* Dioſcoride *notatur, ſub nomine Græco* σπέρμα, *quamuis non minus rectè dici etiam potuiſſet* Fructus; *quia poſt florem emergit ſuo cortice hirſuto aſpero tectus, & diſtinctus: & non raro* Dioſcorides, *quod verè* ſemen *eſt, &* σπέρμα *folliculis incluſum nomine*, Fructus καρπὸς *græcè denominat, vt in* Cap. de Xyride, *& Circea, Staphide agria, & ſimilibus: qua de re potius* ſemen *dici debebat, græcè* σπέρμα, *& verius*.

Fructus quid vocetur latius. Semen præcisè.

Non negamus nudum ſemen, vt in Vmbelliferis, & Agrimonia, & ſimilibus, non minus ſemen, quàm fructus appellari poſſe. cum Fructus *generaliſſimè illud denominari poſ-ſit, quod marcido vel deciduo flore quoquomodo erumpit, & perficitur poſtremò, pro ipſius plan-tæ complemento & perfectione ad aliquem vſum aut plures, vel ad ſuæ plantæ tantum propaga-tionem procreatum. Et* ſemen *illud ſit, quod ſuo tantùm cortice veſtitur, vel in aperto produ-ctum, aut alioquin amplius circumductum, & incluſum. Cuius medulla ſua ſubſiſtentia, vel eſt* mollis, & humida, *vt in* Cucumeraceis, *Amygdalo, Nuce, & alijs, quæ potius in maſſam, quam in puluere contuſa tegitur*. Vel *eſt* dura, ſed friabilis *admodum, vt facilè in pollinem, vel puluerem abeat, vt in Frumentaceis, & ſimilibus. Vel eſt* omnino dura, & oſſea *ſubſtantia, vt cum difficultate tundatur, & in puluerem ducatur, vt eſt ſeminis Ruſci, Smilacis aſperæ, Xyri-dis, & ſimilium*.

Seminum varietates.

Seminum varietates *plures obſeruantur, nam alia* leui cortice *ſunt* obducta, *vt quæ fru-ctui præſertim incluſa reperiuntur, vt in Pomiferis eſculentis, Cucumeraceis, & capitula geren-tibus: vel nullo modo incluſu fructu*, ſuo tantum cortice veſtita, *vt in Vmbelliferis quibuſdam ferulaceis, vt etiam paucis racemoſis: quorum alia* rotunda, *vt in Racemoſis Pipere, & Cubebe Fumaria: in Vmbelliferis* Coriandro *ſpurio, & ſimilibus. Alia* depreſſa & plana *ferè, vt in Ferula, Sphondylio, & ſimilibus, quæ à* Theophraſto φυλλώδη *appellatur, à Dioſcoride* ἀχυρώδη, *quia cartilaginoſa, Alia* canaliculata & ſtriata, *vt in Libanotide Cachryfera, Hippo-marathro, & ſimilibus, quæ à* Theophraſto γραμμώδη, *à* Dioſcoride γωνίας *habere dicūtur. Alia* canaliculata & piloſa, *vt in Cretica plāta Libanotidis nomine ab* Honorio Belli Carolo Clu-ſio *miſſa. Alia* magis aſpera, *vt Paſtinacæ vulgaris. Alia* in totum echinata, *vt in Caucali-de, &*

et Echinophoris à nobis deſcriptis . Alia Cylindri effigie oblonga, & rotunda, vt ſecndæ
uridacæ Lobelij, Galegæ ſiue Rutæ caprariæ appellatæ. Alia oualia, & rotunda, vt Oleæ. Alia
alia ſed depreſſa, vt diximus Ferulaceorũ, et Cucumeraceorũ. Alia oualia ſed altera parte
atiora, vt Mali, Pyri, et ſimiliũ. Alia incurua & contorta parum, vt Phaſeolorum familia,
Ferri equini . Alia rotunda ſed altera parte roſtrata, vt Ciceris, Bugloſſi, et congenorum.
a parum depreſſa, & ſimiliter roſtrata, vt Pſyllij. Alia triãgula coni effigie, vt Cicerculæ
rmalæ, Bulboſarum, et Staphidis agriæ. Alia vtrinque acuminata, vt Securidaca vera
oſcoridis. Alia trigona in cuſpidem acuminata, vt Polygoni, Lapathi, et ſimiliũ. Alia qua-
ata ſed depreſſa, vt Hedyſari. Alia rhomboide quadrato, vt Pimpinellæ ſãguiſorbæ à nobis
Sideritide ſecunda propoſitæ. Alia alia effigie quarum quædam, quæ quibuſdam rebus re-
ri poſſe videntur non iniucunda Phytognomicis et nunc in promptu ſe offerunt notare non pi- Semina Phytognomicis obſeruata, quas partes referat.
it. Cerebri medulam imitari videtur, Iuglandis ſiue Regiæ Nucis ſemen ſuo putamine
ectum. Dentium congeriem, Hyoſcyami ſemen aſperum pineæ modo denticulatum. Ipſos
ntes ouali Punici ſemen carne obauctum oſtendit. Oculi pupillam, Lenticulæ ſemen, ſed
midiatæ lenticulæ modo Phalangij ſemen, teſte Dioſcoride. Cordis figuram Citrij et Au- Cerebrum
ntij ſemen cum ſimilibus. Vmbilicum, Valerianellæ, vmbilicato ſeminæ à nobis deſcriptæ, Dentes.
Apparinæ Dioſcoride teſte. Renes exprimunt Phaſeolorum familiæ, et alia nonnulla legu- Pupillam. Cor.
noſa: ſed ex alijs generibus Solani, Halicacabi, et aliorum, Genitalis caput, ſiue Glans Vmbilicũ.
ba dicta, Fabæ ſemen. Genitale cum teſtibus gerentibus, Cicer album vulgare, quamuis Renes.
am rubro colore Cicer magis Arietinum caput naſo craſſiore incumo prominente exprimat, Genitale.
ulis et cornibus intortis è regione vtrinque expreſſis, quapropter Arietinum Cicer à Dioſco- Caput arietis.
de dici refertur, non addita cauſa: quæ omnia in albo Cicere ineſſe obſeruantur, naſo exiguo
atùm variante. Sed ſi quis atramento illius oculos extuberantes circumſcribat è regione
ſi, roſtrum imitantis Noctuæ caput ſatis expreſſum videbit. Ventris extuberantis ima C. Noctuæ.
rs ſuupra muliebria, etiam Ciceris albi aduerſa pars oſtendet. Teſtes imitantur Rubiæ et Ventrem. Teſtes.
liorum ſemina duplicia coniuncta, Coriandri ſpurij, Smirnij Cretici ab Herbarijs putati.
imices & Blattas, ſiue Cantharos, Ferulaceorum, Sphondylij, et Cucumeraceorum ſemi- Cimices.
. Araneam imitãtur papposa omnia ſemina παπποσπέρματα dicta, ſed Phalangiorũ maximè Araneam.
piloſarum Aranearum Valerianæ, et Nardi montanæ, et congenerum piloſo pappo ſemina.
lices imitantur, Pſyllij ſemina, teſte Dioſcoride. Viperæ caput cum lingua exerta, quia Caput Viperæ.
ſtro ſunt retuſo et plano Cynogloſſarum ſemina à nobis deſcriptarum perbelle referũtur, quam-
s aliorum Serpentium acutiore roſtro, à Dioſcoride referre dicantur Echij, Anchuſarum,
congenerum ſemina: quæ etiam ad Auium roſtratum caput accedere non minus quis cenſe-
poſſet, vt in Cap. de Cynogloſſa moutana in noſtro minus cognit arum ſtirpium volumine retu-
nus. Polypum, aut Leporem marinum exprimere non ineptè dicitur, ſemen Valerianellæ Polypum.
ellato ſemine à nobis deſcriptæ, et Scabioſarum. Echinum terreſtre Paſtinacæ vulgaris, et Echinum.
aucalidum aſperum. Erucam aſperam, et piloſam Tragopogi, et Scorzoneræ ſemen detracto Erucam.
ppo. Ricinum Animal, denudatum ſuo cortice Ricini ſemen, ſic à Dioſcoride deſcri- Ricinum.
um. Inſectum biſulca cauda Aſteris, et Buphthalmi, et congenerum ſemen. Cochleam in- Cochleã.
rtam, Medicæ ſemen, ſed Cochleæ Animalis effigiem potius Kali ſemen cochleato ſemine
cti. Inſectorum tabellatum corpus, ſiue inſectum Maluæ ſemen compactum antequam
iungatur obliquè inſpectum: quod etiam integrum Echinum marinum ſpinis denudatum
primere videtur. At ſingula ſemina depreſſa lunata ſunt. Securim imitantur, Cicerculæ Securim.
ulgares Dioſcoridis, Lathyris dictæ. Ancipitem ſecurim æmulantur Peluini, & Aſclepia-
s ſemina, teſte Dioſcoride, vnde nomen inditum plantæ fuit. Sagittæ modo in cuſpidis for-
am Iunci ſemina, quæ Theophraſtus ἀνάδωδη dixit. Triquetram cuſpidem imitantur tri- Cuſpidem.
na Polygoni, & Lapathi ſemina, & Lonchitidis teſte Dioſcoride. Quadratã Pimpinellæ ſemen. Falcem.
hirurgorum incuruum cultrum, vulgò Gammaut, exprimere videntur Trifolij Aſphaltitidis
e Bituminoſi ſeminum extrema pars, quæ non minus Falcem, aut Serpentium dentem. Fe- Vngues. Felium.
um vnguem imitari quis dicere poteſt. Contractos vngues Milui, Vulturis vel etiam Milui. Vulturis.
olypi flagellos, Calendulæ ſemina incurua in ſe conglobata, Margaritas ſiue vniones cando- Margaritas.
, ſplendore ac lapidea duritie, Lithoſpermi ſemina, teſte Dioſcoride ac Plinio.

Sunt & in ſuccis herbarum differentiæ, quæ ſignaturam habent, tàm conſpicuã in virenti- Differentiæ in ſuccis herbarum.
us plantis, quàm in ſiccis extractionem per infuſionem, & decoctionem manifeſtatis, tam in

herbis,

In caudicibus in effigie. herbis, quam arboribus, & eorum partibus, de quibus aliàs.

Sunt & differentiæ aliæ in plantis, tàm in caudicibus, caulibus eorumq. effigie rotu trigona, quadrata, vel anguloſa, nodoſa, & geniculata: in eorum ſuperficie læui, aſpera, c In ſuperficie. in ramificatione. in foliorum diſpoſitione, & numero. coſa dura vel fungoſa, ſpinis horrida, et maculoſa. Tum etiam in ramificatione ordinata inordinata, cum in foliorum circa illos diſpoſitione ordinatè vel inordinatè et eorum num bino, terno, quaterno, quino vel alio numero, illoque ſimplici, aut multiplici, pinnatim, crucia cochleatim, quæ et aliæ differentiæ adhuc minus digeſtæ, amplum volumen requirerent, notarum modum et breuitatem longè latèque excederet.

Pag. 11. Cap. 7. lin. 36.

Coma quid ſit, et quomodo intelligatur ex Dioſcoridis mente, diffusè in noſtro volumi minus cognitarum ſtirp. de Hyſſopo, quare hìc repetere noluimus..

Pag. 12. cap. eod. lin. 25.

Omiſit Auctor noſter Corymbi deſcriptionem, et notas in quo differat ab Vmbella, et Cap Corymbus lo: quare nos addemus tanquam vtiles ad plantarum figuram dignoſcendam. Corymbus ig generaliſſimè acceptus, pro quouis ſummo cacumine vel faſtigio cuiuſcumque rei ſumitur. A plantis, vt apud Plantarum ſcriptores, quos hoc loco ſequi oportet, Corymbos appellaſſe p priè racemos Hederæ reperimus. Auctorem habemus Plinium lib. 16. cap. 24. Hederæ deſ ptionem proſequendo dicentem: Racemis in orbem circumactis, qui vocantur Corym Quorum Dioſcorides in cap. Hederæ remedia tradens pluries mentionem fecit, et in cap. d Hippophae nobis apertè illorum effigiem declarauit cum ait, Flores Corymbis Hederæ ſimi veluti racemi cohærentes inter ſe. Itaque Corymbus racemus eſt quidam orbicularis ex ca Corymbi deſcriptio. liculi ſummo ſe diffundeus, multis in orbem petiolis circumactis in quorum extremo ſinguli f res, ſingulis petiolis, et deinde totidem fructus continentur. Nec alio modo ab Vmbella diff Vmbellæ diſtinctio. runt, niſi quo pars à toto. Vmbella quidem ex pluribus corymboſis petiolis ex caulicuto diffu conſtruitur: ſinguli quidem petioli Vmbellarum corymboſi conſpiciuntur: diuiduntur enim in ſummo plures in orbem diſpoſitos flores, et fructus ſubſtinentes; quos Plinius dependere dix de Elaphoboſco loquens ibi, ſemine in Corymbis dependentibus Silis effigie. Sed Dioſco des Cap. de Hippoſelino, illius comam flore plenam in Corymbos, priuſquam effloreſcant, comp ctam dixit: et tamen Vmbellarum propriè deferrè, nemo ambigit. Capita etiam ſub Vmbellæ n mine Plinius appellauit cap. de Smirnio ibi, Capitibus cauliũ orbiculatis vt Anethi. Et Dio ſcorides de Dauci tertia ſpecie ait: Caput et ſemen Anetho ſimile habere; et tamen Anethu Vmbellam propriè, non caput proferre quiſque fatebitur. Quapropter ob quandam orbicula rem formam Vmbellarum præſertim adhuc non diffuſarum, capita dicuntur habere, ac etiam Capita quæ. Corymbos quamuis capita verius dicantur, quæ compacta ſunt, vt Thymi, Stoechadis, Polij, Chryſanthemi, et ſimilium; et hæc quia ex pluribus conſtant floribus et fructibus ab vno init exorientibus, et in Caput ſimul extuberantibus. Capita Corymborum ſpecie Polij capitula dixit Dioſcorides. Addendum etiam hoc loco, Vmbellas alias eſſe ordinatas ex vno principi et baſi, vt in Paſtinaca, et ferulaceis, alias eſſe inordinatas, et Vmbellarum ſpeciem referent non propriè: quamuis ob quandam primo aſpectu ſimilitudinem ſic appellatæ ſint, vt Sambuci Achilleæ, et ſimilium: quarum veluti Elichryſi, Chryſocomæ, et Origani, Onitidis atque Ag rati flores ex coniunctis Corymbis compoſita in Vmbellam eſſe dixerit Dioſcorides. Harum Plantarum comæ ex pluribus petiolis plures flores ſingulis continentibus ad ſimilitudinem Corymborum, et ſimul coëuntibus Vmbellæ ſimilitudinem exprimere prima facie videntur, in ſummo tantum Plantæ comam habentes floridam, quare comantes flores habere dicuntur planta illæ, et ſimiles, vt de Chryſocome dixit Plinius.

Pag. 12. Cap. eod. lin. 34.

Adde Chamæleonem album, cui à Dioſcoride caput Echini marini modo ſpinoſum tribui tur, de quo, et eius gummi Ixia multa retulimus in Cap. 1. noſtri Volum. minus cognitar. ſtirp Quorum capita ſpinis horrent, Acanacea à Græcis appellata, quaſi Acanthacea, vide Theo phraſt. lib. 6. hiſtor. Plant. cap. 3.

Pag. 20. Cap. 11. lin. 1.

Sic de noſtro Tripolio obſeruauimus in auſtrali tantum plaga prouenire, vt in hiſtor. minu cognitar. ſtirp. c. de Tripolio. vbi de ſimilibus plantis propria loca diligentibus etiam ſit mentio

Et lin.

Et Lin. 19. ibidem.

Aegyptium Arum Neapoli *annis præteritis floruit, & ſequentibus, & nobis etiam ex Plan- in Salernitano agro à* R.P.F. Donato de Eremita *naturalium rerum ſtudioſo reperta, & al- ia, vbi ſpontanea: de quo in noſtra hiſt. minus cognitar. ſtirp. 2. par. cap. 1. vbi & quid ſit Co- aſia, & in quibus à Faba Aegyptia differat, diſſeritur: & diſtinctè Aegyptij Ari florum dif- rentia ab Ari vulgaris floribus notatur, odoris præſertim, quæ ab horti etiam Piſani Præfecto* aſaubono *fuit obſeruata, & odoratiſſimum fuiſſe florem Aegyptij, cum aliorum Arorum flores eant: ſic refertur à doctiſ.* Bauhino *in ſuo Theatro Botanico lib. 5. ſect. 6. cap. de Aro. Et rioſi non pauci* Neapoli *anno* 1626. *Aeſtatis fine obſeruarunt in horto Clariſſimi viri* D. ernardini de Corduba *Equitis Hiſpani, præter Politicam, Militarem & alias diſciplinas, qui- s ornatiſſimus eſt, Exoticorum ſtudioſiſſimi, tàm Animalium, quàm Plantarum, qui præteri- etiam anno floruiſſe teſtatus eſt: cumq. à nobis audiuiſſet adhuc eſſe, qui minimè florere pu- t, cùm ipſi non viderint, riſu non potuit ſe continere. Fabam autem Aegyptiam ibidem a no- memoratam, frequentem eſſe in cibo apud Indos Aeſtate, anno* 1622. *ex* Hiatim *propè gnam vrbem* Sutſchem *in Chinenſi regione doctiſ.* Io. Terrentius Lynceus *litteris ad* Io. Fabrum Lynceum *Collegam teſtatus eſt, quas in hoc volumine fol.* 557. *videre po- is,* Theophraſti *deſcriptioni reſpondentem, cuius effigies eidem antea miſſa ab eodem* Terren- *, vtinam longo itinere in* Fabri *manus, & non in alienas incidiſſet, quæ nunc exhiberetur, vt il amplius in dubium Recentioribus veniret.* — Ari Aegyptij flos. — Faba Aegyptia.

Lin. 20. ibidem.

Dictamni Cretici Neapoli *florem, & ſemen collegiſſe meminimus* Ferdinandum Impe- um *naturalium rerum ſtudioſiſſimum; & ſurculo facillimè ſeritur, vt nos fecimus lignoſo. illo autem & Pſeudodictamno aduerſus* Recentiores *in noſtro* Dioſcoride, *ſi* DEO *placuerit, riora tradentur.*

Lin. 35. ibid.

Magnitudine *variare Plantas, & Fructus ratione cultus, loci, & Cœli, non autem hìc her- , alibi arbores, ſed arborum ſimilitudine prægrandes fieri poſſe concedimus.* Arborem *in- igimus mutatâ ſpecie, vt ſit perennis, & alias habeat arboris proprietates, quod minimè poſ- ieri credimus, at diuerſas ſpecie Plantas, ab eodem genere variantes, quæ etiam tranſlatæ ean- n ſeruent naturam, concedimus.* — Plantæ, & fructus magnitudine variant.

Arboris caudices prægrandes *ita nos* Campoclari *in* Mateſij radice *obſeruauimus, vt non m tres homines, ſed quatuor vix amplecti potuiſſent, Caſtanearum, & Nucum Iuglandium, non rarò in tabulas ſexpedum latitudine diuidunt ſerrâ, nec ibi vllo pacto mirum videtur, quens enim eſt ſpectandaq. pariter cum prægrandi magnitudine, & ipſa multitudo.*

AD LIBRVM SECVNDVM

Poſt præfationem pag. 28.

Diuiſionis Plantarum *ratio* alia *eſt, quà Plantæ in arbores, frutices, cremios, & herbas di- i ſolent:* Alia *quà in genera, & ſpecies.* Alia *quà in Aromaticas, & illas in medicatas, guſtu ſuaues, & condimentarias.* Alia *quà in Catharticas, guſtu inſuaues;* Alia *quà in xipharmacas, vel Venenatas, & ſic de alijs qualitatibus. Prima, & ſecundà diuiſione* fa- s Plantarum *diſtinguuntur, Herbarijs opportunà. Tertià cum reliquis* odores, ſapores, & qua- tes, *quarum cognitio medicis, vt plurimùm, eſt neceſſaria.* — Diuerſæ plantarum diuiſiones.

Nec immeritò de Nouæ Hiſpaniæ *re medica tractaturus Auctor noſter* Dioſcoridis *veſtigia tus, à ſapore, & odore præſtantibus initium ſumere voluit, tanquàm ab illis quæ impreſſiùs cipiũtur tàm guſtu, quàm olfactu, vt ſunt Aromatica, & Acria de quibus agit. Facilior quidẽ cognitio exceſſus odoris, & ſaporis ab alijs rebus minus ſapidis, vel odoratis, aut in totum ſa- e, & odore deſtitutis. Sic in Mathematicis linea facilius à puncto, & centrum à circumfe- tia, quàm punctus à puncto, vel circulus à circulo, & in Herbis arbor ab herba, quàm utice, vel cremium ab herba diſtinguitur. Reliqua doctiſſimè Collega noſter propoſuit.* — Auctor Dioſcoridem ſecutus eſt in noui Orbis hiſtoria deſcribenda.

Pag. 28. Cap. 1.

Adde, radix caſtaneo colore, folia obſcurè virentia, & floribus in ſummo albicantibus: — *Coapatlis. Tlamacazquipan.*

ita

ita ex pictura colorata ex ipſa Mexico *, & in duobus voluminibus diſtincta , quæ ap*
Auctoris Nepotem Iuriſconſultum Virum doctiſſimum non ſolum legum peritià, ſed & Politi
omnibus diſciplinis, & priſcarum linguarum reconditâ eruditione refertum M. Antonium Pe
lium *obſeruare licuit, dum Romæ ageremus, ipſius ſcilicet* Recchi *exemplaria .*

Pag. 29. Cap. 2.

Coapatlis. Teoiztle. *Vide duas alias Plantas,* Coapatli *nomine frigida temperie infra lib.8.cap.55.& 56.Th*
riacales. Tertiæ verò Coapatlidis folium in Recchi *exemplari depingitur duos pollices longu*
& vnicum ferè latum . Radix colore cinereo nigricante carnoſa . At quia in prima Coapatli
Synonymum eſt , Tlamacazquipan, quod nomen inuenimus in alijs plantis, quarum imagines,
nomina tantùm in exemplaribus extant fol.414. in alia parum variante figura ſub nomin
Tlamacazqui, y , Papan, uel Coapatli, quæ figura tertiæ deſcriptæ Coapatlidi quodammodo a
finis videtur ; an Pictoris varia ſors, vel Plantæ varietas ſit, proponitur expendenda.

Pag. 30. Cap. 3.

Texaxapotla. Ptarmica Indica. *Vt herbæ vis in lapide permeando ipſius odore ſine fallacia dignoſci poſſit, in latiſſimo lapid*
vel potius exiguo , ſed parieti amplo alicuius domus compacto, vt ex altera lapidis parte, in q
herbæ ſuccus impoſitus fuit , nullo modo aër vicinus permeare poſſit , periculum eſt faciendu
alioquin aër ille circumfuſus odore repletus, aſtantium nares feriens , fallax experimentum
reddet .

Pag. 32. Cap. 4.

Cozbinaxaztli. *Huius flos rarà figurà quodammodo ſimilis videtur flori Plantæ Yoloxochitl fol. 4*
Cap. 20. ſed huic ſimplex eſt , & colore extra luteſcente , intus parum purpuraſcente , & dia
metro pollices duos cum dimidio æquat , folia verò longa ſunt pedem, & lata pollices tres, vt i
Recchi *exemplaribus .*

Pag. 32. Cap. 6.

Mecocotlis. *Primæ & ſecundæ Iconis huius capitis hiſtoria delineationem tantum habet , nam Auctor*
alia ſeiunxit hoc modo dicens: Hæc ad ſpeciem Liguſtici videtur ſpectare, Naſcitur *&c.* Di
ſcoridis *Liguſticum eſt, potius* Matthioli. *Iconem alteram Libanotidi latifoliæ Recentiorum ſ*
milem Auctor accepiſſe videtur, cuius folium integrum in Recchi *exemp. quatuor pollices æqu*
longitudine . Ex his hæſitandum, quænam ſint vires ſuperiorum .

Pag. 33. Cap. 9.

Atepozapatlis. *Radicum color eſt ex fuſco purpuraſcente : foliorum figura vix hiſtoriæ accedit, cum aſper*
& Amygdalæ ſimilia eſſe deſcribantur . Floris vmbo prominens virentibus eſt foliolis, reliquu
luteſcens , vt Barbulæ coccineæ ex Recchi *exemp. Aſteris vel Baccharis potiùs familiæ a*
ſcribenda Planta .

Pag. 35. Cap. 10.

Caryophyllus Aromaticus. *Caryophyllorum Icones doctiſs.* Carolus Cluſius *in ſua Exoticorum hiſtoria ramulis , fo*
lijs , & fructibus exactiùs delineatas ante hunc exhibuit fol. 181. & 267. & quam idem ma
ximè probat fol.376. quam poſtremò habuit; Iudicium tamen ſit eius, qui ſiccæ Plantæ ramu
lum ſaltem viderit, & contulerit .

Pag. 35. Cap. 11.

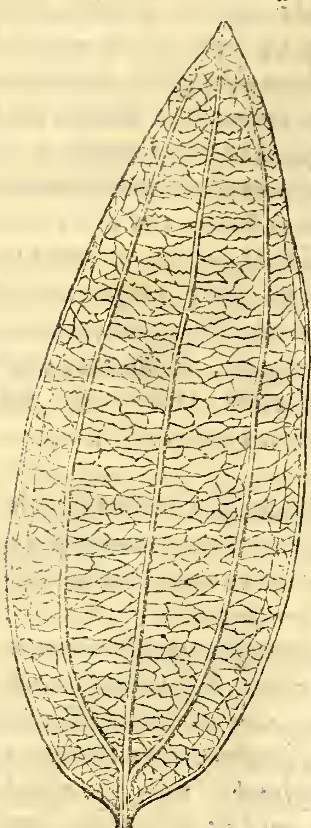
Cannella, Caſſia, Cinnamomum. *Quid alij de Cannella ſiue Caſſiæ, & Cinnamomi hiſtoria, & differentia ſentiant, vide* Gar
ziam, Acoſtam, *&* Monardum *latinè à* Carolo Cluſio *in ſuo Exoticorum volumine : qui alio*
rum etiam Recentiorum hiſtorias refert, & notat . Inſuper , & Lobelium *qui neruoſum folium*
exactè delineatum expreſſit in Plantarum obſeruationibus . In Recchi *exempl. folium obſcurè*
viret, longum pollices quinque cum dimidio , & latum duos : pluribus quam tribus neruis depi-
ctum . Non deſunt, qui veram Caſſiam , ſiue Cannellam, & forſan vt alij dubitant Cinnamo-
mum habere ſe cenſeant : eo quòd baculus aromaticus cum tenui libro læui ſit illis allatus, ſapore
Cannellæ acutiſſimo . Sed quia tenui ſit cortice, *quo delibrari nequit, & Cannella ſiue Caſſia*
ſit cortex delibratus à ligno, ideo ab Antiquorum Caſſia alienus . Alijs quia baculi cortex *te-*
nuis eſt ad delibrandum minimè aptus , nec cortice aliàs delibrato, vt in Subere, non parùm ac-
cedere videtur ad Cinnamomum, niſi quia vnciali ſit craſſitie baculus, & pedali longitudine .
Nos talem baculum, quem non vidimus, decorticatam Caſſiam, tenui libro interno relicto, ſi fides
Pſeudocaſſia. Garziæ *eſt adhibenda, qui duplicē habere corticem aſſeruit, cēſeremus: aut Pſeudocaſſiam à* Dio-
ſcoride *deſcriptam, quæ medullæ ſiue ligno hærentem corticem habet . Nec enim quia* ſapore *ſit*

Can-

anellæ acutiſſimo, & lignum cum cortice Cinnamomum eſſe debet. Dioſcoridis Cinnamomum *Cinnamomum Dioſcoridis.*
dem longè à craſſo, longo, enodi baculo differre iam ſatis omnibus notum putamus: qui te-
s habere virgellas dixit, illis verbis, λεπτὸν ῥαβδίοις, tenue ramulis, ὄζοις συνεχέσιν κεχρη-
ſον, continuis per totum ramis ſiue nodis: qui à radice detrahendi eſſent ad electionem, &
bationem. Et alio nomine inferiùs dixit, vellito à radice ſurculum, per verbum, θαλλὸν;
od nouellum germen ſignificat, minimè baculo reſpondens. Sicuti & inferiùs Cinnamomi ra-
lum eligens, ſimilem probat Moſyliticæ Caſſiæ, cuius ramulos, vt tenues, & nouellos, germi- *Caſſia Moſylitica.*
denominauit verbo, βλάστος μοσυλῆτις. Et quidem apud Græcos verbum βλάστος, non bacu-
n craſſum lignoſum, ſed germen, & nouellum ſtolonem, aut ſaltem ſilignoſum, nouellæ vir-
parem pro Plantæ natura, & magnitudine, quæ ex Antiquorum deſcriptione breuis erat ad-
dum, vt minimè talem baculi craſſitudinem abſque maxima longitudine poſſet emittere. Ex
ibus, vt ſuprà diximus, decorticatam Caſſiam potius, quàm Cinnamomi ramulum putandum.
on tacendum hoc loco Garziã Suberis modo ſuam Cannellã duplicem habere corticem, ſed non
ã craſſum, & diſtinctum retuliſſe: verùm nos vulgaris Caſſiæ, fiſtulæ partem habemus, cuius
tex extimus manifeſtè videtur, ſcaber enim eſt extra, nodum, & rugas, ramulique veſti-
um indicans, & paulò ſuperiùs colore eſt cinereo albicante: & non abraſum, nec intimum eſſe
ticem quiſque facilè dijudicat, ſapore & odore Cannellæ adhuc vegeto. Habuimus etiam
nnellæ aliam ſpeciem rariorem cortice craſſo, duro, denſo, eodem colore, ſaturo, dulci ſed ip-
s Cannellæ ſapore, cuius arbos non deſcribitur, quæ Caſſiæ antiquorum varietas eſt, præter alios
omaticos cortices ſimiles.

Nec mirum, nam Recentiores qui de Cannella hactenus ſcripſerunt, adhuc inter ſe minimè *Cannella cõtrouerſa.*
ueniunt. Garzias Cannellæ fructum Oliuæ, vel Lauro ſimilem facit, & calycem habere ne-
. Alij glandulas calyce ſuberino ligneo apud Acoſtam, cuius imaginem Cluſius poſuit è
gione folij Tamalapatræ, ſiue Indici folij dicti: tribus neruis per longum diſpoſitis, quibus
ilanica Cannella, quæ magis aromatica eſt cæteris, carere, & glandiferam eſſe arborem ſui
neris, idem Garzias dicit. Sed Acoſta pro Cannella vera illam aſſerit. Alij Citri (Mali me-
æ) ſimili folio eſſe cum Garzia, vt Lobel. Lugd. Hiſtoriæ Plantarum Auctor, & Bauhinus
ſuo Matthiolo depinxerunt, cum baculis corticoſis. Auctor verò noſter tribus etiam neruis,
Acoſta, deſcribit: ſed folium in Recchi exemplar. obſeruatum pluribus neruis inæqualibus
ingitur, vt è regione expreſſum eſt. Quare in hac controuerſia quid ſit aſſerendum, ignora-
s: Aut dicendum calycem in fructu alios non obſeruaſſe: aut aliam Zeilanicam orientalem *An Cãnellæ diuerſæ ſpecies.*
rij folio venoſo magis aromaticam: aliam tribus neruis diſtinctã Malauaricam: aliam vel
dem in alijs locis, vt Auctor noſter ait, in Inſula Philippica, in Mindanai: aliam Oleæ fru-
Zeilanicam: aliam Glandiferæ modo calycem in fructu habentem, quæ in Malauar, & Peru
tur: aliam ſui generis Cannellæ ſimilem fructu Pilei vel Petaſi, à Monardo deſcriptam
nouo Orbe. Quæ omnia non ab Hiſtoricis, vel Medicis, ſed à curioſo, & diligenti quopiam
loq. Botanico, qui vtramque Indiã peragraſſet, deſcribi cuperemus. Foliũ quidem tribus ner-
diſtinctum latitudine variare obſeruauimus, atque laurino carnoſius, & durius eodem ſapo-
quod pro folio Indo exhibuerunt. Cannellæ verò folium aliud tribus neruis, ſed minus, &
nellæ ſapore, aliud Citrij folio ſimile venoſum, quod Cannellæ acuto ſapore prædicatur.
nos folioſum ramulum peruidere optaremus, vt aliquid aſſerere poſſemus. Denique certum
ramulos tenues, ſiue nouella germina, vt in Citrio notauimus, ſapore, ac odore lignoſos, &
uſtiores longè ſuperare. Quapropter mirum non eſt, ſi à Dioſcoride tenues ramuli, & non ba-
craſſitie probarentur. Sed quod à radice ad probationem vellerentur, quæ nec craſſa, ſiue
gna eſſet, vt in quarto genere, nec denſa radice, vt in quinto: Si verum eſt, vt Recentiores
runt, quod non aliud Cinnamomum noſtro æuo paruus frutex reperiatur naturà, vt ab An-
is refertur; in animo eſt, quod arboris ceſpitem, ſiue caudicis nodum aliàs reciſum, & iam
ellis germinibus emiſſis, vt in Silice, Vlmo, Balſamo, & demeſſilibus arboribus fieri ſolet,
lſum Dioſcorides obſeruàrit, & pro radice forſitan deſcripſerit. Sed adhuc deſideranda eſt
ltitudo multorum ramorum, effigie fruticis Corallij æmula à Dioſcoride relata, & in cap. de
allio repetita. Plinius fabuloſam Antiquorum de Cinnamomo, & Caſſia hiſtoriã arbitratur.
os Recentiorum minus accuratam, & variam, vt quæ aliorum etiam relationibus nitatur,
non harum Plantarum veritatis eruendæ, ſed potius negotiandi, & acquirendi gratià in ea
inciderunt. Et quod ſit verum, folioſum ramulum cum floribus, & fructibus Caſſiæ, aut
Cinna-

Cinnamomi nemo adhuc depinxit, vt Piperis, & Caryophyllorum, & ſimiliũ, ob difficultatem
loci diſtantiã, in quo naſcuntur. Vtinam noſter Collega Ioannes Terrentius Lynceus, *vir*
ni doctrinà ornatiſſimus, ac naturalium ſtudioſiſſimus, vt ex eiuſdem in hoc volumine ſcholij
ue notis quiſque certior fieri poteſt, qui in internis Regni Chinenſis nunc reperitur, in an
concipiat, Caſſiæ, & Cinnamomi veritatem eruere, vt de alijs indagare cœpit, non ampliùs p
fectò de illis dubitandum eſſet.

Similitudo cum Tamalapatra.

Sed ecce vulgaris Cannellæ *folia ex Orientali India alla*
& nobis communicata ſunt, quorum iconem apponi curauim
ex folijs mediæ magnitudinis expreſſam, quæ Cannellæ *ſapor*
in breui illo petiolo, quo hærebat, habere cõperimus, in reliquo
lio percipi non poteſt: nec à folio Tamalapatræ vix dignoſci,
ſi ſapore petioli, & quod folium Tamalapatræ magis in me
latum videatur, neruis illis tribus, & folij reliquis ſignis ſi
libus, vt non ouum ouo magis ſimile ſit; &, vt diximus, ſa
re tantùm differret; quare niſi fructu differre dicatur, eiuſd
generis eſſe, ſit iudicandum. Garzias *tamen* Cannellæ *folium*
tribus illis neruis, per medium folij, vt folium Indum hab
carere dixit. Ex quibus, vt ſuprà meminimus, nec illi credendu
adeò firmiter eſt putandum. Obſeruandum eſſet à nobis foliu
Cãnellæ Citrij *effigie obliquè venoſum, vt ab eodem deſcribitu*
& à Lobelio, *&* Bauhino *receptum depingitur, an eodem ſap*
re Cannellæ vulgaris ſit, vel maiore, vt aliquid amplius in
medium afferremus, ſed quia Exoticis caremus, & vix eſt q
Neapoli *audiuerit, nedum habuerit tale folium, ideo tacendu*
nobis eſt, donec, DEO dante, aliquid vltra obſeruare conting
Hæc verò folia attulit nobisq. dedit clariſſimus genere, omn
variæ doctrinæ, virtutis præcipuè ſtrenuæ, peregrinationis
ſplendore D. Petrus de Valle, *inclytus Romanus Eques, qui a*
tiquos illos Heroës noſtrà tempeſtate repreſentare valet. Si qu
enim variorum euentuum hiſtoriam, qui ipſi maritimo, & terr
ſtri itinere acciderint, perceperit [plura fortè ex ipſius, qu
graphicè deſcriptum itinerarium expectamus, percipiet] hu
Vlyſſis *æmulum, imò alterum* Vlyſſem *dicet, qui multarum gentium mores vidit, & Vrbes;*
enim menti ſuæ curioſiùs ſatisfaceret, proprijs ijsq. magnis impenſis non patrio concluſus, n
contextus ſolo, Orientalem propemodum omnem plagam peragrauit: linguarumq. plurium c
gnitione præditus, Arabicam præſertim, & Perſicam coluit multos annos, non modò cum illius r
gionis Regulis, Optimatibusq. verſatus, atque honorificè ab illis exceptus; ſed & magno Pe
ſarum Regi, ob virtutum præſtantiam hoſpes acceptiſſimus. Rediens porrò ex Naturalibus ra
rioribus, quę collegit, & mihi hæc folia, atque alia quæ ſuis locis, & ſui amantiſſimo clariſſimo
D. Mario Schipano *Medico Neapolitanò exhibuit, in cuius gratiam haud pauca amoris erg*
contulit.

Pag. 36. Cap. 12.

Cozpatlis Quaulnacenſis.

Huius nominis tres alias Plantas in initio propoſuit huius libri, facie variantes, ſed huic ter
na folia exprimuntur tertiæ quodammodo reſpondentia, illius autem circa petiolos lunata.

Pap. 37. Cap. 13.

Curutzeti.

Radix colore caſtaneo fibroſa è capite carnoſo, folia dilutè virent, & pollices quatuor diame
tro: flores purpuraſcentes ex calycibus viridi-flauicantibus. Floſculorum ſeries in imo plant
à dextris, & corniculum non videtur huius, ſed flores tantùm è regione ſiniſtra. Huius Icon
& hiſtoria niſi caulem habuiſſet ad Cortuſæ *Plantam non parùm accedere videretur, cuius con*
generes nos ad Dioſcoridis *Aliſma referendas propoſuimus.*

Pag. 39. Cap. 17.

Hoitzochitl.

Flores bini, aut terni ex baſi quinque foliata, qui antequam pandantur ex luteo rubeſcun
apicem habentes medium luteum, & maculas quinas intus luteſcentes, ex Recchi *exempl.*

Pap. 40. Cap. 18.

Chichipatlis.

Radix carnoſa obliqua longis fibris nigris villoſa: folia dilutè virent diametro pollicem ſu
perant,

erant, vix deſcriptioni congruentia, flore vidua depicta eſt in Recchi *exempl.*

Huius nominis duæ aliæ reperiuntur icones variæ ſine hiſtoria fol. 364. & 365. quarum lia minimè reſpondent, & alterius videntur generis.

Pag. ead. Cap. 19.

Folium depingitur latum pollicem vnum, & tres longum cum petiolo tantundem longitudine. *Hueulur ſaluifolia.* *Radix colore fuſco, & parum extuberantibus partibus.*

Pag. 41. Cap. 20.

Radix in Recchi *exempl. colore caſtaneo obſoleto, caudice veſtigijs petiolorum inſecto. Flos* *Toloxochitl Ariſtochyea* *xternà parte medià vireſcens, circa ora ex cinereo luteſcens: diametro quatuor digitorum. Flois verò folia internà parte caua ſunt, & purpùro rubentia, & in extremo luteſcentia. Vmboem habent medium virentem, & ſingula pollicem æquant. Huius floris effigies non parum imilis flori Xochinacaztli; deſcripto fol. 30. cap. 4.*

Pag. 42. Cap. 22.

Ex genere longæ Ariſtolochiæ videri poſſet, ſed quia floris, & fructus deſcriptionem Author *Zazaliètla copatlis.* *miſit, nihil certi aſſerere poſſumus.*

Pag. 42. Cap. 24.

Folia huic longa pollices quatuor, lata ferè tres. Flores dilutè virent, vt in Clematide. Ariſtolochia Mexicana *Radix extra colore caſtaneo.*

Conuoluulus Cinnamomeus.

A D LIBRVM TERTIVM.

Pag. 48. Cap. 5.

Folium imminens alijs pennatis duplo maius reliquis ex Recchi *exempl. vt ſit digitali longi-* *Copallis mitana.* *udine. Non prætereat Lector notas* Cluſij *poſt illum in lib. Exotic. fol. 297. qui Xolochopalli, & Copal cuhuitl & Copalyua recenſet.*

Pag. ead. Cap. 6.

Non parum effigie accedere videtur ad Balſamum de Tolu gummi duro, ſed hoc candido co- *Cuitlacopallis.* *re deſcribitur.*

Pag. 49. Cap. 8.

Folia longa pollices quinque cum dimidio, lata pollices duos obſcurè virentia, & ramulorum *Copalliferas.* *eniculi magis rubeſcunt. Flores ex longis calycibus dilutè virentibus, denſis ſtaminibus luteis ompacti. An Balſamum folio Vrticæ ſimili, de quo* Monardus *cap. 9. ab Indis Xilo, alijs Zilo ictum?*

Pag. 50. Cap. 10.

Huius arboris durum nobis, vel æquiuocum nomen, & copioſi ſtellati fructus ſtipitibus *Holquahuitl.* *requenter adhærentes, ſatiſque noſtro iudicio, priuata arboris nota, in mentem reuocauit, t molliore firmioreque dènominatione illam decoraremus, & ob id,* Stellutam arborem, *co-* Stelluta Arbor. *ioſis ſcilicet refertam ſtellis appellaremus, in mutui amoris ſignum, quo maximè deuincimur b immenſa erga nos beneuolentia non modò genere, ſed omni virtutum, ac diſciplinarum varieate clariſsimi Viri D.* Franciſci Stelluti Lyncei *Collegæ noſtri, cuius laudes, quamuis à nobis oc loco taceantur, ex varijs doctiſſimi viri ſcriptis iam omnibus ferè ſatis notæ ſunt.*

Pag. 55. Cap. 15.

Nos potius Terebinthū quam Lentiſcum referre putamus, tam habitu floris, racemo, & alijs, c gummi præſertim primum lacteo, deinde ad cæruleum vergente paucos poſt menſes: ac viribus tiam. Quapropter anguſtifolium Terebinthum diceremus: eoq. magis, quia ventrem mollit non Terebinth Anguſtifol. *minus ac Terebinthum, vt* Dioſcorides *de Terebintho refert. Et à Recentioribus ob id* Molle *apellata planta: vt à clariſsimo* D. Gaſpare Bauhino *refertur in ſuis in* Matthiolum *Synonymis, bi pro Cathartico ab incolis regionis vſurpari ſcribit, quo blandè humores omnes vacuentur, & ydropicorum aquæ educantur, drachmæ vnius pondere diſſoluto cum aliquo liquore decenti, vel decocto, vel aqua epoto.*

Pag. 56. Cap. 17.

Huius icon prætermiſſa, repoſita fuit fol. 455. quam vide. *Caragna.*

Pag. 57. Cap. 18.

Radix ex luteo obſoletè flauicat, ſicuti caudex. Folia tres pollices æquant diametro, & fru- *Xochiocotzoquahuitl.* *ctus veluti aculeatus, flauicantibus aculeis circum tuberculos nigro-cæruleos, in* Recchi *exempl.* *Liquidàbar*

Pag. ead. Cap. 19. & 20.

Yztacquauhxiotl copalli.

An ſit congener Antiquorum Balſamo, ſicuti ſequens planta cap. 20. ſcilicet ſuccus in aqua oluitur in lac album, vt quædam Copalliferæ congeneres. Huius folia lata ſunt pollicem vnum

cum dimidio, longa pollices duos, Terebinthi ferè paria, & in ramulis extuberantes globuli, c lore rubeſcentes, qui pro Baccis habentur à noſtro Collega, quarum icones etiam aptari poſſu ad ſequentem deſcriptionem. Pag. 59. Cap. 21.

Xzinacacui quahuitl tzocfera. *Folia Abietis modo, & ordinata hilari virore depicta. Radix cinereo colore, ſicuti caude gummi in trunco oblongum, veluti Erucarum effigies, in ſummo cæruleis capillamentis com tum in* Recchi *exemplar.* Pag. 59. Cap. 22.

Ezquahuitl ſãguinis arbor. *Draconis arboris binas plantas tenellas, ſed folijs palmaceis potius, vt à* Cluſio *depinguntu è Canarijs Inſulis aduectas* Neapoli *biennio aluit* R.F. Donatus de Eremita *aromatariæ pr fectus in monaſterio S. Catherinæ à Formello dictæ, apud quem vidimus inter alia rariora, qu rum eſt ſtudioſiſſimus, quæ poſt biennium malà culturà perierunt, in cado enim ligneo, in quo a uectæ fuerunt, nihil ſub radice terræ, quàm cum lignea ima parte cadi putridam reperimus.*

Mizquitl. Pag. 60. Cap. 24.

Acacia.

Plantam ex ſemine natam triennio aluimus Neapoli, *ſicuti &* Ferdinandus Imperatus *no ſter, iam famà & ſcriptis clarus, à quo ſemina accepimus: adoleuit tripedali longitudine caudice rufeſcente, ſicuti ramulis Vlmo ſimilibus, in quibus folia pennata quaterna in ſingu*

Acacia Aegyptia.

Mizquitl Acacia Mex. Recchi

lis petiolis, ex virgarum geniculis alternatis prodeuntia, in quibus binæ ſpinulæ hærebant: folia verò ex denis, vel pluribus lobulis Rutæ ferè magnitudine denſè diſpoſitis, pennarum ritu con ſtructa ſunt, quæ manè & Sole hæmiſpherium illuſtrante, vel etiam nubilo meridie dehiſcebant, occidente verò adeò ſimul cohærebant, vt abſque lobulis folium vnicum cenſeretur, ſed primò ex ſemine bina craſſa lunata foliola ſibi aduerſantia prodiere, deinde vnicum folium pennatum octonis lobulis inſectum, cauliculusq. in quo ſpinulæ binæ, & folia quaternis pennis diuiſa, vt diximus. Florem non protulit, quem vtinam dediſſet, nam poſt triennium ambobus etiam adul tæ plantæ hyemis ſæuitià perierunt. Ex huius ſiliquis Imperatus *noſter prius madefactis, eli ciebat ſuccum acidum, adſtringentem, rufeſcentem, pellucidum, in placentulas coagulatum pro optima Theriaca conficienda, in qua omnem adhibebat diligentiam, vt vix vno, vel altero vte retur ſuccedaneo, vt meritò* Theriacæ Inſtauratoris *nomen ſit adeptus. In ſicco ſemine ex ſi*

Ferdinãdus Imperatus Theriacę inſtaurator.

liquis

nis nodoſis compreſſis exempto, adhærens reperitur ſuccus concretus, veluti illitum gummi
feſcens, aridum, ſplendidum quod madefactione colligitur liquatum, & exſiccatione congloba-
. Hanc Dioſcoridis Acaciam ſecundo loco deſcriptam referre cenſemus, quia ſemen Len- *Acatia.2. Dioſcor.*
ulæ modò compreſſum, & latum, ſed minus, in ſiliqua depreſſa tribus, aut quatuor diſtincta
lulis, incluſum habet, vt in Lupino obſeruatur. Huius Icon omiſſa fuit à typographo, quam
de fol. 455. emiſſam commodiùs hìc prope noſtram ad differentiam repoſuimus. Illuſtriſs.
Reuerendiſs. D. Card. Odoardus Farneſius rariorum ſtirpium exoticarum ſtudioſiſſi- *Acacia Farneſiana.*
us, aliam Romæ ſimilem folijs, & ſpinis Plantam in ſuo viridario alebat præteritis an-
, ſed pluribus pennis ſenis, vel ſeptenis in ſingulis petiolis vtrinque obſeruauimus, tenuio-
us lobulis inſectis, & flores edebat rotundos in globulos piloſos luteo colore, alijs plantis le-
minoſis, ſeu ſiliquis proferentibus diſſimiles: nam & ſiliquas protulit craſſas, ventrioſas Pi-
modo, & magis etiam, nullo modo depreſſas vt in Lupino, rotundis oualibus ſeminibus inordi-
tis repletas, nec gummoſis ſiue ſuccoſis, vt in vulgari Acacia orientali, ſiue Aegyptiaca, nec
is, & depreſſis, ſuis cellulis diſtinctè, & ordinatè incluſis, vt in Lupino, & ſupradicta vulga-
Acacia obſeruatur. Nec etiam ſapore ſimili, ſed acri admodum, & Allij fœtido odore
are à Theriaca ableganda. Radice longà admodum ſingulari, nec ramosà. Plantam ſibi ſub
mine Sarzæ miſſam fuiſſe dixit, quia Sarzam appellant Exotici Plantã, quæ ſit ſpinoſa. Pro- *Acacia Alpini.*
er Alpinus in libro de Plantis Aegypti, Acaciam depinxit, & deſcripſit floribus globoſis, pilo-
, luteis, ſiliquà verò compreſsà, & effigie Lupini, & ſemine intus ſimili Carobis, vt eſt
iqua, quæ ab Imperato exhibebatur, & ex qua ſuccum eliciebat, vt diximus, quæ nunc
ulgaris eſt doctis & curioſis Pharmacopæis. A Lobelio depingitur Acacia, cuius Icon Plantæ *Acacia Lobelij.*
nobis obſeruatæ reſpondere præ cæteris videtur, folijs quaternis ex ſingulis petiolis, ſed minus
ligenter expreſſis, ſiliquà autem diligentiùs, ſicut etiam in Matthioli Epitome à Camerario,
ab Alpino quoque, aſt folia hic non obſeruauit, nec à pictore effigies rectè depicta eſt, cùm
regione in ramulo, & in ipſa arbore vario numero, & inordinatè diſpoſuerit, à nobis ve-
quaterna ex ſingulis ſpinarum ramulis, ipſaq. pennata obſeruata ſint. Ex annali plantu
icon excerpta, à nobis expoſita eſt.

Acaciæ folijs frutex Meſopotamicus.

His addenda viſa fuit elegans, & rara planta alia, Acaciæ folijs, & ramulis adſimilis, quæ nec amarorem, acrimoniam, aut Allij fœtorem, vt de proximè relata Farneſiana aſſeritur, refert: ſed nec manifeſtam adſtringentiã in hac, vt in Acacia Aegyptia vulgari experti ſumus, obſeruare guſtu potuimus. Ramulum, cuius picturam exhibemus eadẽ qua eſt magnitudine, folijs, ſiliquis, & ſeminibus, vnà cum pluribus rarioribus plantis, radicibus, ſuccis mineralibus atque alijs ex Oriẽte redux, vt ſuperiùs indicauimus, attulit doctiſsimo D. Schipano, clariſſimus, ac liberalium artium, linguarumq. cognitione ornatiſſimus, & Arabicæ præſertim ſtudioſus, Vir optimus Romanus Eques, nobilitate Familiæ, propriaque virtute conſpicuus Petrus de Valle: à quo deinde nos etiam liberaliter, vt ſtudioſis exhiberemus, accepimus. Folijs eſt pennatis, & ſenis pennarum ordinibus vtrinque diſſectis: ac lobulis ferè viginti vtrinque admodum exiguis, vt vix picturà rectè exprimi potuerint, inciſis. Spinas ex lignoſis ramulis vlmeo cortice veſtitis, non ſimul binas in exortu foliorum, ſed diſtinctas habet, & vnicam tantùm in illorum exortu. Semina pauca profert effigie Pyri, ſed maiora, minora parum Aegyptiæ Acaciæ, compreſſa, leuia, nitida, & colore

ſpadiceo, ſiliquis ſiue craſſis lobis contortis, obeſis, medullà pallente, fungosà turgidis, obliquè *ſpoſita, incluſa: nec vt in Acacia Aegyptia vera, cuius ſiliqua eſt depreſſa, latitudine conten* *Florem ignoramus cuius ſit generis, nã in ſicco ramulo non aderat. In Meſopotamiæ itinere cum* *alijs quibuſdam rarioribus Plantis fuiſſe tunc temporis collectam, Inclyti eiuſdem Viri manu* *ſcriptum erat, prout & in alijs pleriſque miſſis. Fruticem amplum, non arborem ſublimem e* *vt veram Acaciam, deinde certiores facti ſumus ab eodem* D. Petro de Valle, *qui humana* *altitudinem non excedere, & iuxta flumen Tigridem in Meſopotamia, & in deſerta Arabia* *iuxta Euphratem, vel parùm diſſito loco reperiri aſſeruit, cuius ſiliquam ab incolis ad ſanguin* *fluxum cobibendum vtilem vſurpari accepit, & vulgariter, ſiliquam hanc, etiam vt Ceratonia* Charnub *dici, generico forſitan nomine ſiliquarum.*

Pag. 61. Cap. 26.

Hucipochotl Huaxacenſis. Ricinus Indicus. — *Folia diametro quinque pollices quoquouerſum hilari virore, venulis ramoſis, & flores qui* *quepartiti, ſtaminibus etiam quinis luteis è centro prodeuntibus, ex* Recchi *exempl. Arboreſce* *tis Ricini Indici Plantam vidimus nouellam in horto* Illuſtriſsimi D. Card. Farneſij *magnis f* *lijs, & maioribus noſtrate, carnoſis, obſcurè virentibus, & multis inciſuris, ſed non ita profund* *rotundiore ambitu.*

Pag. 62. Cap. 27.

Saſſafras. — *Saſſafras hiſtoriam non minus diligenter proſequitur* Monardus, *qui folia ficulnea in angu* *los deſinentia deſcribit: Nouella forte Pyri magnitudine, & formà, quæ angulorum veſtigia ha* *beant, ſemperuirentia ob ſubcreſcentiam nouellorum in locum decidentium vetuſtorum. Odora* *ta ſunt, & obſcurè virentia. Vires, facultates, modumq. vtendi prolixè deſcribit, quæ ob breui* *tatem videre poteris ſimul cum* Cluſij *ſcholijs in eius Exoticorum volumine fol.* 320. & 21 *Antuerp. impreſſ. for. folij.*

Pag. ead. Cap. 28.

Tecpatlis. — *Folia depinguntur longa dodrantem, radice craſſiore, & flauicante in* Rechi *exempl.*

Pag. 63. Cap. 29.

Hoaxacan lignum ſanctum Guaiacum. — *Aliam Iconem foliorum paucitate, & florum in globum compactorum multitudine varian* *tem exhibuit* Cluſius *in lib. Exotic. & ſcholijs ad* Monardum *fol.* 314. *& fructibus multis ra* *comatim dependentibus: & folijs ſiue lobis quaternis, vel ſenis in ſingulis petiolis rotundis fe* *rè: quam ibidem vide: nam ſimilibus etiam fructibus à Collega noſtro depingitur, & deſcribitur;* *cui floribus & fructibus non parùm accedere videtur, ſed non folijs planta Yzquixochitl fol.* *69. cap. 37 [illegible] icon oſtendit.*

Pag. 66. Cap. 31.

Yzquixochitl. Cayotizan. — *Huius Radix iterum radices emittens in* Recchi *exempl. depingitur, caules geniculati, &* *folia ſerrata, pollice quatuor latitudine, & dupla longitudine.*

Pag. 67. Cap. 32.

Nacazhuaquauhxitl. — *An idem ſit [illegible], Y in O tantùm mutata, cuius Icon adeſt fol.* 389.

Pag. 68. Cap. 35.

Quauhtlepatlis. Nerium. — *Nerium noſtro Cælo, non lac, ſed copioſum luteum ſuccum Apocyno ſimilem, quod alij pro* *Aſclepiade vſurpant, habet, in radice tamen albũ copioſum lac emittit, quod Amicis, &* F. Donato de Eremita, *in cuius horto radicem, & ramulos excidimus, oſtendimus, & hìc annotatũ volui* *mus, vt quid amplius diceremus. Sic etiam in Periplocis obſeruatur, & vulgari Aſclepiade, vt in* *noſtro Phytobaſano expoſuimus multis abhinc annis; vt & in Conuoluulis, nam pennatus*

Quamoclit Conuoluulus pennatus. — Conuoluulus *ſub nomine Quamoclit à nobis depictus, in noſtro Volumine minus cognitar. ſtirp.* *copioſum flauicantem, & acrem, aliæque Plantæ dilutum ſuccum habent, cum nouellæ ante cau* *lis perfectionem, deinde craſſeſcentem, & albicantem, vt in Cichorio, Lactuca, & alijs obſeruare* *licet. A noſtrate Nerio magnitudine differt folijs longitudinis pedalis, & latitudine pollicum* *trium cum dimidio, & quod neruuli foliorum circa folij ora coniungantur. Notandum etiam* *non tantùm à* Dioſcoride, *ſed & à* Nicandro *contra ſerpentium venena vtile hominibus prædi* *cari, quamuis Animalibus noxium, ſed vt Collega noſter doctiſſimè animaduertit, debità doſi, &* *modo vtendi.*

Pag. 69. Cap. 35.

Xiloxochitl. — *Folia, vt in Agno caſto, & Caſtanea Equina, ſunt compoſita quina, quorum ſummum ma* *iuſculum, media minora, reliqua minima, vt dupla parua à maioribus ſuperentur, vt in Plantis,* *quibus comparata ſunt, obſeruatur. Huic latiora, & in ſummo magis lata, neruulis obliquis,* *& circa foliorum ora coniunctis. Maius & medium folium longum eſt pollices ſex, latum* *quatuor. Flores piloſi in ſummo luteſcentes, reliquum coccineum: baſi includuntur quinque* *foliata calycis vice, ex viridi coccinea in imo, & lateribus. A* Ioanne Pona Veronenſe *Natura-*

lium

m ſtudioſiſſimo, in ſuo monte Baldo *italicà linguà edito Planta depingitur herbacea trium cu-*
torum altitudine, flore veluti ex hac Icone excepto, adeò ſimili, verùm folijs ſiue lobis ſepte-
s non quinis, reliquis in totum eandem Plantam, & figuram referre videtur. Nomen ei ita-
è Bambagio Indiano *impoſuit, quod idem eſt, quod Goſſipium Indicum latinè.* *Bambagio Indiano.*

Pag. 69. Cap. 37.

Similitudo floris duplex ab Auctore refertur, quam ex Recchi *exempl. ſic expreſſam vidi-* *Yzquixochitl.*
us. Flos baſim habet virentem magnam quinque foliatam, vt eſt ipſe flos, qui albus exiguo
auicante vmbilico, ex quo ſtamina plura virentia prodeunt. Fructum habet in acutum deſi-
ntem, diſtinctionem valuularum per medium oſtendentem, vt Guaiaci ligni, à Collega noſtro
pictum, colore ex viridi purpureo fuſco luteis punctis inſcriptum. Folia longa pollices quatuor,
ta pollices duos.

Pag. 70. Cap. 38.

Si Auctor pro acinis ſiliquas poſuiſſet, facilè ad Anagyrim referri poſſent Icon, & Vires. *Tlalamatl.*
luit (Auctor) foliorum numerum ternarium in pictura expreſſum: & Saluiæ ſimilitudo vix
tari poſſet, niſi quoad magnitudinem intelligere voluiſſet.

Eiuſdem nominis eſt alia Planta longè differens ab iſta, fol. 420, ſed fol. 451. adeſt alia *Yztactlalamatl.*
on ſimilis ſub Synonymo vocabulo Yztactlalamatl. *Chatalhuic*

Pag. 71. Cap. 39. *Caſſia ſylueſtris.*

In Recchi *exempl. Siliqua bipedalis depingitur Caſſiæ ſolutiuæ modo, & folia pennata ſenis*
bis vtrinque, vnico in ſummo, obſcurè virentibus, & latis pollicem, ſed longis pollices duos cum
midio.

Pag. 75. Cap. 41.

Folia lata pollices duos, longa duos cum dimidio, in flore ſtamina ſunt coacervata lutea, api- *Achiotl.*
bus coccineis, & floris diameter æquat pollicem vnum cum dimidio.

Pag. 75. Cap. 42.

Huius arboris caudex ab Auctore Columnæ formà deſcribitur, idcirco Illuſtriſſimus & *Palma Bacicoyolli.*
xcellentiſſimus Princeps Federicus Cæſius, Lynceorum *Inſtitutor & Princeps* Columniam *Columnia Princ. Caſij.*
borem *nobis dixit, vocariq. iuſſit, quapropter hoc loco adnotauimus, ne non tanto Principi ob-*
qui videremur.

Pag. 76. Cap. 42.

Yccotl, *ſeu Palma montana. Huius Icon prætermiſſa, ſed fol. 443. repoſita eſt.* *Yccotl.*

Pag. 79. Cap. 46.

Primæ Iconis fructus maturi rubeſcentes, & ſanguinei, Punicæ fructibus æmuli longi pollices *Cacauaquahuitl.*
ptem, lati tres cum dimidio, ſtrijs vndoſis. Secundæ verò radix flauicat, ſicut & caudex. Fo- *Quauhpatlahtli.*
a obſcurè virent in ſuperna parte, infernà verò candicant. Flores quinque partiti colore dilutè
arnei roſei. Fructus longi pollices quinque, lati tres aut magis, rotundiores primis obſcurè flaui-
ntes maculoſi & venenoſi. Vide quæ Cluſius *Exoticorum de Cacao fructu & Cacauate mone-*
a eiuſque arbore tradit lib. 2. fol. 57.

Pag. 82. Cap. 47.

In Recchi *exempl. fructus in ſummo colore rubente per longum hians, & oſtendens quinque* *Amacoztic.*
mina ex cinereo cærulea per ordinem digeſta, & in imo rotundus flos nigro purpuraſcens ex
lyce virente, ac purpuraſcente prominens. Huius autem nominis Amacoztic *ſiue Tepeamatl*
æ deſcribuntur ſpecies, alterius iconem, fol. 409. reperies.

Pag. ead. Cap. 48.

Folia longa pollices quinque, lata pollices tres cum dimidio in Recchi *exempl.* *Copalxochotl.*

Pag. 84. Cap. 50.

Nobis ex ſemine nata Planta folia protulit ex aduerſo bina cauli oppoſita, illaque pennata, *Tamarindus.*
n hoc eueniat dum parua eſt, vt in pleriſque obſeruauimus, incompertum eſt, cùm adultas non
iderimus, quia noſtro Cælo hyeme perierunt. Vide Alpinum, *qui hiſtoriam, & Iconem Plantæ*
nobis obſeruatæ reſpondentem proponit, & Garziam *cum* Cluſij *notis in lib. Exotic. fol. 271.*

Pag. 85. Cap. 51.

Gomara *eadem habet ferè in hiſtoria generali cap. 67. qui varietatem in fructu hiſpanicis* *Xalxocotl.*
mis Camueſas *appellatis ſimiles referens, modò rotundos, modò alia forma omnino viridi, fo-*
iſq. Meſpili modo coronatos eſſe ait; quæ Cluſius *in ſuis Exoticorum ſcholijs addidit ad* Mo-
ardum *fol. 346.*

Pag. 87. Cap. 54.

Quauhayo-huatlis 1. *De Auellanis purgantibus vide* Monardum,& Cluſium *in ſuis Exoticis fol.* 334.*qui e*
fructus depinxit.

Pag. 87. Cap. 55.

Quauhayo-huatlis 2. Caſſia fiſtula. *Vide* Acoſtam, *&* Cluſium *fol.* 271. *Exoticorum, & etiam* Garziam. *Sed ab his diffe*
Monardus,*qui folio Pyri eſſe retulit. Aliam foliorum Iconem poſuit* Lobelius *&* Bauhinus,
ſimplici flore. Meliorem hiſtoriam, & Iconem ex Alpino *petendam eſſe cenſemus in libro d*
Plantis Aegyptiacis.

Pag. 88. Cap. 56.

Quauhayo-huatlis 3, Pinei Cathartici. Purgatiua de S. Domingo. *Radix dilutè ex flauo ad carneum colorem declinat in* Recchi *exempl. fructu longitud*
pollicis vnius cum dimidio,& latitudine vnius colore luteſcente. Appellatur in Mexico purga
ua de ſanto Domingo.

Pag. 89. Cap. 57.

Quauhila-tlatzin. *Folium longitudine dodrantali, latitudine pollices octo, & circa petiolum lunatum, ſed fr*
ctus, vt depingitur, non videtur deſcriptioni reſpondere.

Pag. 90. Cap. 60.

Anona. *An ſit eadem cum Anona* Ouiedi, *quam refert* Cluſius *Exoticorum lib.* 2. *fol.* 229. *ad ca*
de Mangas.

Pag. 93. Cap. 66.

Aueuetl. Abies Mexicana. *Rami purpuraſcentes ex fuſco obſoleto; foliorum petioli palmum longi; fructus ſquamoſi, velu*
ti Pinus, qui perfectiores, reliqui globuli rotundi veſicæ ſunt, in quibus oleum ſolet reperiri.

Pag. 95. Cap. 71.

Capolin. *Flores ex pallido candicantes quinquepartiti, in* Recchi *exempl.*

Pag. 97. Cap. 76.

Tepeyzqui-xochitl. *Huius nominis Tepeyzquixochitl prætermiſſam iconem habes folio* 411.

Pag. 99. Cap. 82.

Papaya Orientalis, ſiue Pepo arboreſcens.

Eiuſdem nominis Planta ab Auctore noſtro propoſita eſt in Occidente, & vt ex ipſius hiſtoria, niſi eadem ſit, eiuſdem generis eſſe videtur: quare hanc rariorem orientalem addere viſum fuit, icone appoſità, quæ in occidentali Papaya defuit. Ex ſemine nata anno 1626. Neapoli *apud doctiſſimum* D. Marium Schipanum *Virum omni doctrinarum genere præſtantiſſimum, obſeruare contingit. Ex fibroſa radice candicante caulem protulit duùm dodrantum longitudine, digitali craſſitie, leuem, candicantem, fungoſum, rotundum, non abſimilem Ricini cauli, eodem modo interſectum ex deiectione foliorum ex imo deciduorum: folia longo petiolo alternatim obliquè in gyrum hærebant à à medio ad ſummum, illaq. lata quoquouerſum quatuor, vel quinque vncias, quinquepartita veluti Ficulnea, ſed partes illæ profundis admodum ſinibus diſſectæ, vt non parum accedant illis Anguriæ, ſiue Citrulli officinarum* Lobelij, *leuia, dilutè virentia hilarique aſpectu: quæ hyberno frigore omnia deciderunt, & caulis deinde paulatim à ſummo tabeſcens, cum radice tandem vnà perijt. Huius Plantæ ſemen ex Oriente cum alijs rarioribus Naturæ donis poſt duodecimum ſuæ peregrinationis annum ad nos tulit Nobilis ille Romaniq. animi peregrinus* D. Petrus de Valle, *de quo ſuprà.* Ab *eodem, quæ nos per epiſtolam de huius Plantæ naturà accepimus, nunc proferemus. Arboreſcentem eſſe Plantam, & aſpectu non diſſimilem noſtrati Ficui, hilariorem verò: illius flores non vidiſſe in India: fructum verò eſſe vulgari noſtrati Melopeponi ſimilem, ouali effigie, minorem, leui & virente cortice, nullis aut vix apparentibus ſtrijs.*

ijs: *Internâ parte carnem habentem Aurantij colore ſaturo, ſapore dulci noſtratibus ſimili, d quid ampliùs aromatici præ ſe ferentem, vt gratiùs quid ſapiat: Fructiferam etiam ſatis ſe aſſeruit, & ſemen colore nigreſcente, dum recens, & poſtea, vt ex ſeminibus allatis didimus, ad caſtaneum dilutum inclinans exiccatum, quod Coriandri ſemen æquat craſſitie, verùm oblongius, & densè aſperum. Sectum medullam oſtendit parum candicantem, ſapore dulad oleoſum accedens, vt in rancidis noſtratibus Melonibus euenit diuturnitate, nam biennale, magis erat. Addit etiam fructuum petiolos ante maturitatem Fici modo lacteſcere, ex quibus dem cum illa ab Auctore noſtro deſcripta videtur, eò magis cum in Oriente aduena lanta cenſeatur. Ramoſa non minus quàm Ficus, ſed quia nos non niſi nouellam ex ſemine uadrimeſtrem Plantam obſeruauimus, qualem vidimus depinximus. Fructum verò ex retione ouali formâ.*

IN LIBRVM QVARTVM.

Pag. 102. Cap. 1.

Folia lata pollicem, longa duplum. Tlepatlis alia florida icon, eſt fol. 429. *Tlepatlis.*

Pag. ead. Cap. 2.

Folia lata pollicem vnum cum dimidio, longa duos. Flores ex ſquamoſis calycibus exigui mpacti, veluti in plantis corymbiferis. *Chillapatlis.*

Pag. 103. Cap. 4.

Huius flores Herbarij Galericulatos appellant ab effigie, ſicuti in omnibus ſimilibus odora, & acribus plantis coronarijs, & condimentarijs. *Hoitzitxilxochitl.*

Pag. 104. Cap. 5.

Folia in Recchi *exempl. veluti obliquè ſquamoſa lineis depinguntur, quia forſan coniuncta ſperi erant, vt in Acacia, & alijs obſeruatur. Florum ſummum veluti capilli luteſcentes, reuum coccineum. Siliquæ dependent ex illis, deinde plures ſimul extuberantibus intus ſemibus craſſis, colore flauicantes.* *Tlacoxiloxochitl.*

Pag. 105. Cap. 6.

Huius nominis alia eſt Icon latifolia, & altera tenuifolia multùm fol. 418. *ex his, quæ ſihiſtoria ſunt. Sed aliam cum hiſtoria vide fol.* 231. *cap.*20. *Tlacoxochitl.*

Pag. 106. Cap. 8.

*Folia longa pollices quatuor cum dimidio, lata ferè duos. Flores lutei ſquamoſi ex calyce vinte noſtratem Diaboli morſum dictam Plantam refert. Tlacocotic alterius generis, vt viur Icon ſine hiſtoria eſt fol.*426. *Tlatlacotic.*

Pag. ead. Cap. 9.

Radix flauicat, ramuli geniculati, & alas habentes in imo petiolo Geraniorum modo, vel guminoſorum ritu. Floſculi veluti galericulati. Vide aliam ſimilem Iconem, & eiuſdem noinis, & cognominis fol. 451. *quo loco alias plantas eiuſdem nominis Yztacpatlis plures reries inter ſe longè differentes, vide alias cum hiſtoria, fol.*151.152.*&* 197. *Yztacpatlis. Yztacpatl. alia.*

Pag. 107. Cap. 10.

Folia longa pollices duos, lata vnum. Flores valde ſimiles Arabico Iaſmino, ſiue Sambac Ægyptio ab Alpino *deſcripto, octonis foliolis, ſiue angulis quaternis, decuſſatim ſuper alijs inlentibus, ſtaminibus intus luteis ex calyce cruciato virente prodeuntes.* *Acuilotl.*

Pag. 108. Cap. 11.

Folia longa dodrantem, lata pollices quatuor: Floris folia violaceo colore, apicibus luteis in edio. Planta videtur ex genere Solani, vel Mandragoræ ſpecies ferulacea, fructu racemo- Theophraſti. *Huitzxomatzin.*

Pag. 112 Cap. 15.

*Eiuſdem nominis, ſed diuerſi generis eſt depicta, fol.*355. *Axixpatlis.*

Pag. 113. Cap. 16.

In Recchi *exempl. ſumma folia bina in ſingulis petiolis latiora ſunt, & maiora: reliquis deeſcentibus circa ramulos, lata pollicem, & longa duplum. Flores ſeptem foliolis conſtructi ex auo rubeſcentes, ſtamina intus habentes craſſa, & obliqua. Ecapatlis imago altera maior eſt exeſſa, fol.*376. *Ecapatlis.*

Pag. 114.

Pag. 114 Cap. 18.

Nacazcul. Datura. *De Datura in noſtro Phytobaſano multis abhinc annis, quæ ſcire potuimus retulimus, & qu* *apud Antiquiores eſſet, propoſuimus in Cap. de Solano manico, & infra lib. 8. cap. 28.*

Pag. 115. Cap. 20.

Tocizquiuh. *Radix flauicans, folia longa pollices tres cum dimidio, lata duos, vel amplius. Flores lut* *veluti Phialæ anguſtæ, & oblongæ.*

Pag. 116 Cap. 21.

Yztiepatlis. *Secundæ Iconis foliorum ſimilitudo etiam ad Maluæ ſpeciem ſiue Alceæ laciniatis folijs re* *ferri poteſt, non enim foliorum imago tantùm, ſed potius floris & fructus ſpeciem Plantarun* *deſignant, vt diximus in 2. par. minus cognit. ſtirp. à nobis edita cap. 27. Geranios Auctor no* *ſter ſub nomine Tlatlauhcapatli roſtratis fructibus infrà deſcripſit lib. 8. cap. 48.*

Pag. 117. Cap. 22.

Atlatzopillin. *Folia pollices ſeptem diametro quoquouerſum, obſcurè virentia flores ex baſi foliata, & ca* *lyce prodeuntes oblongi coccinei ſaturi, capitatum apicem habentes effigie Maluaceæ, vel Althe* *modo, vt Collega noſter rectè notauit, cuius varietates videntur Bammia Aegyptia* Alpini, & *Sabdariffa* Lobelij, *quarum folia magis vitiginea, vel cucurbitina, vt etiam Abdelmoſcb* Ioannis Ponæ *Veronenſis in ſuo* monte Baldo. *Differunt verò fructus cacumine acutiore, & flore luteo.*

Pag. 118. Cap. 23.

Cocoztamatl Vrinaria. *Bryoniæ congener non tantùm ex effigie, & deſcriptione, quàm ex viribus videtur. Folia* *in* Recchi *exempl. quinque pollices æquant diametro quoquouerſum, neruulis ſiue venis criſpis* *ramoſis pallentibus, colore ſunt diluto ex viridi, petioli contorti, radix verò obliquè rugoſa.*

Pag. 120. Cap. 26.

Cacapipiloloxochitl. *Radix colore inter carneum dilutum, & flauum fuſcum. Folia longitudine bipollicari obtuſiora in ſummo. Flores veluti pulpoſi ex flauo rubeſcentes noſtratis Periclymeni ex carneo* *rubeſcunt externè, ſed in valle* Campoclarenſium *luteis floribus, & vulgari maioribus obſeruaſſe meminimus Iunio menſe.*

Pag. 121. Cap. 28.

Curaqua Braſilium. *Radix in exempl.* Recchi *magis fibroſa depingitur, colore caſtaneo diluto, & maculoſa, ramuli geniculis purpureis, & flores veluti lutei vtriculi: folia atro virent.*

Pag. 123. Cap. 31.

Xiuhcocolin. *Folia longa pollices tres, lata duos, & contortæ ſummitates, ſint ne flores, fructus vel ſiliquæ, vix ex* Recchi *exempl. colligere potuimus, omnia namque viridi ſunt colore, & indiſtincta,* *vt teneræ potius videantur germinationes.*

Pag. 124. Cap. 33.

Mexochitl. *Ad Nerij ſpeciem etiam referri poſſet.*

Pag. 127. Cap. 37.

Tlatlancuaye. Piper longum. *Prima Icon longè differt à ſecunda, nam illius folia ſunt quinqueneruia parua, longa pollices duos tantùm, & rotundiora geniculis ramulorum rubentibus, quod in fructus Icone tantùm* *è regione eſt expreſſum. Secunda Icon folium habet longum pollices octo, latum duos cum dimidio, venulis criſpis admodum.* Cluſius *aliam Iconem expreſſit fructus tantùm ex* Monardo *in* *Exoticorum volumine fol. 342. ſimilem Iulo, ſiue Spicæ plantagineæ, cuius ſapor & odor* *orientali magis iucundus, & validus percipitur.*

Pag. 128. Cap. 40.

Huapahualizpatlis. *Huapahuizpatli ſi eadem ſit cum Huapahualizpatli hoc loco deſcripta, duas alias Icones reperies fol. 379. quarum ſecunda floribus reſpondere videtur.*

Pag. 128. Cap. 41.

Yllamatlanolis. *Huius Iconem habet fol. 443. quam vide, & hoc loco repone.*

Pag. 129. Cap. 43.

Xiopatlis. *Xiopatlis nomine Icon eſt fol. 418. ſine folijs, & ſiliquis in ſummo multis, quæ non deſcribuntur in hac hiſtoria, quare alterius ſit generis ambigitur.*

AD

AD LIBRVM QVINTVM.

Pag. 134 Cap. 2.

Flores villoſi, in extremo purpurei, in imo candicantes, ex calyce virente, & folia quina- mulis ſimul hærentia, fructu rotundo, & in apicem non deſinente. Planta propoſita à deſcri- ione, vt Collega noſter notauit, non parùm abeſſe videtur. Acxoyatl.

Pag. 138. Cap. 3.

Primæ Iconis fructus à dextris, Quauhchilli, colore eſt ſanguineo coccineo: à ſiniſtris ſunt, toʒuiltl exigui fructus, quorum dexter colore roſaceo ſaturo: alij ſimul à ſiniſtris cocci- ſaturo. Fructus inferior à dextris Chichimechachilli colore roſeo ſaturo: ſiniſter verò no- ne Pochehoachili colore purpureo violaceo parùm. In ſecunda tabella maior fructus Tlal- lli, colore roſeo, ſaturo, fuſco. Chilli Capſicum Mexicanum.

Pag. 139 Cap. 4.

Potiùs ad Tithymali ſpeciem, quæ Apios dicitur, referri cenſeremus, radice tuberoſà, fructu pilui prodeunte, cuius ſemen non obeſt, quod dulce guſtu percipiatur, nam Lathyridis ſemen, oſcoride *teſte, ſine cortice dulce guſtu eſſe dicitur. Et quamuis huius Plantæ folia longa- t, atque tenuia, & plura ex geniculis ſimul prodeuntia; quod alijs Tithymalis videtur alie- m, niſi in ſummis ramulis, ex quibus comæ, & vmbellæ producuntur; vires tamen præter igiem, & vſus cum reliquis notis illam ad tale genus remittere videntur. Nerium verò nc- lac habet in radice, & luteum ſuccum in reliqua planta, vt Apocynum, veluti ſuprà diximus.* Chichimeca capatlis.

Pag. ead. Cap. 5.

Alia eiuſdem nominis Icon reperitur fol. 367. Chilpatlis.

Pag. 140. Cap. 6.

Sub vocabulo Synonymo Hoitzitzitentli exactior Icon adeſt fol. 378. Heitzitzitentlis.

Pag. 141. Cap. 7.

Folium longum pollices tres, latum duos, obſcurè virens non modò, vt Collega noſter ait, ad ematidem Cruciatam præſertim, ſed etiam ad Periclymeni ſpeciem referri poſſet ex Icone, minus ex viribus, quàm ex effigie Aſclepiadis, niſi acrimonia ſumma prohiberet. Chilmechatl.

Alio nomine dicitur etiam Tcha, vt ab Auctore refertur, cui Tchatomac dicta, eius Icon 441. *non videtur abſimilis.* Tchatomac.

Pag. ead. Cap. 8.

Folia lata pollices duos, longa duos cum dimidio, obſcurè virentia: ex Recchi *exempl.* Cocotemecatl.

Pag. 142. Cap. 9.

Aliam eiuſdem nominis, ſed alterius generis cum ſua hiſtoria reperies fol. 158. Cocoxihuitl.

Pag. 143. Cap. 11.

Viribus acribus, & natalibus cum reliquis accedere videtur ad Crocodilij vires, vt etiam Galeno, *ſed effigie ad Dipſacum, veluti iam Collega noſter animaduertit.* Cohayelli.

Pag. 144. Cap. 12.

Folia lata pollicis dimidium, longa pollices ſeptem. Flores Rapuntio ſimiles, latiores quàm Icone ex Recchi *exemplar.* Cocoyatl.

Pag. 145. Cap. 13.

Folia longa pollices quatuor, lata duos cum dimidio. Iuli ex viridi-flauo purpuraſcunt, pi- , & longi pollices tres cum dimidio. Radix ex viridi-nigro purpuraſcit nodoſa, fibris albis. Mecaxochitl.

Pag. 146. Cap. 14.

Folium obſcurè viret in Recchi *exemplar. magis lunatum circa petiolum. Flores pallentes ex o-virente, nec hiantes.* Olliuhqui.

Pag. 148. Cap. 18.

Planta Cæſia.

Tuzpatli Cæſia.

Exhilarans animos intuentium Cyaneus color, ſiue Cæſius in huius rariſſimæ Plantæ radice Auctore noſtro obſeruatus, qui in nullis alijs tam veteris, quàm noui Orbis Plantis, quod iamus, huc vſque fuit notatus: ac etiam eximiæ, & aromaticæ facultates plures, quas Auctor noſter Cæſia radix rara.

noſter refert, vt hiſce denique verbis concludere voluerit; quamobrem nullæ officinæ ha egregiâ herbâ carere deberent: anſam nobis præbuerunt illam Illuſtriſsimo, & Excellentiſs mo noſtro Principi Cæſio dicandi, ac illius cognomine eandem nobilem Plantam decorand Sicuti enim iſta Planta hoc ipſo, quoniam in radice huius coloris vna præ alijs ſumpſit priuil gium, dici debet, & haberi rariſſima, & è tota herbarum familia in primis obſeruari: ita Illu ſtriſs. Cæſius Princeps noſter, quoniam iuxta Natales antiquiſſimos Illuſtriſsimi generi in quo poſt regium, & clariſſimum Pontificiæ dignitatis faſtigium, cæteri gradus dignitatum, & honorum in belli, & pacis vſu, ſummis, & clariſſimis viris, atque etiam vitæ innocentiâ, & ſan ctimoniâ præſignibus, ſemper claruerunt, ac præter vulgarem tùm exteriorum, cùm animi do tum excellentiam, quæ omnem Principem exornare debent, priuatim alia quoque ſuperiora innumera prærogatiua accepit, tum id præcipuè quod, veluti iam nemini ignotum eſt, ei parum videbatur liberalium artium ſtudia amaſſe, nobiliores ſcientias, & diſciplinas tractaſſe, imò omnium naturalium rerum, & hyperphyſicarum ſapientiam pectore ſuo comprehendiſſe, niſi harum perſequendarum, in alios quoque corriuaret amorem non ſolùm, ſed & promouendarum nouo inſtituti genere omnibus Principibus admirandum daret exemplum. Vt ita meritiſſimò Cæſius alter, quaſi Iouis filius & γλαυκώπιδος; Cæſiæ Mineruæ frater dici poſſit, ſi antiquo, mythologico quidem more, laudes exprimere velis, ad quem adeò huius verſus ſcribendi cauſam olim habuimus:

Dux tibi Lynceidum Cæſi, Lynx, Cæſia Pallas,
Cedunt: mente, oculis nam tibi cuncta patent.

Neque hæc tantùm Cæſia Planta optimo iure, ſed & reliquæ quæcunque iſtius ampli voluminis, & ipſum Volumen, Cæſium ferre nomen, Cæſiumq. dici debet, dum noſtri Principis Cæſij ſedulitate, magnanimitate. ac liberalitate, ſtudijsq. ſimul ac ſumptibus, & quidem ingentibus, quibus ipſe latè proſpicere publico omnium voluit bono: in mortalium manus editum producetur. Parum autem hoc tanto Principi! Plura Lynceorum namque volumina varia, eiuſdem liberalitate, ac paterna erga ſuos Lynceos affectu, & effectu iam impreſſa multis abhinc annis per Orbem vagantur, nec liuor, aut inanis latratus obſtant vel minimum, prorſus enim illi poſt habentur, (ſi quoſdam habent:) multa etiam ſub prælo ſunt: nullis parcit ille expenſis, vt ex Lynceorum ſtudijs reſpublica litteraria iuuetur. Quapropter omnes Orbis Vrbes tanto Principi veroq. Mecœnati Cæſio, & huiuſmodi ſtudij Promotori plurimùm ſicuti debent, ita eius imitatoribus, eiſque operibus ipſis, nullo modo carere deberent, quod & de Planta ipa Cæſia Recchus Auctor noſter affirmat. Quid autem nos vlterius impulerit, vt hanc potius Plantam, quam aliam, quæ cyaneo ſiue cæſio colore in flore præcipuè micaret, aſpectuq. forſan gratior videretur, elegerimus tanto conſtituendam Principi, paucis dicemus.

Ceruleo ſiue Cæſio colore florentes plantæ adeò ſunt vulgares, vt nullus ſit olitor, qui in ſuo horto, vel ſaltem Cichorium non habeat: rarioremq. in floribus cyaneis effigiem nullam, quæ nos ad hoc excitare poſſet, adhuc cognouimus. Hanc etſi non floridam, quod & obijci poſſet, id ab Auctore noſtro potiùs dubitanter his verbis aſſeritur, & flos, vt aiunt, nullus: quapropter nullâ obſeruatione contrariâ exiſtente, quod flore omnino careat, nõ deſperandũ exiſtimauimus, quin florida eſſe poſsit, quamuis Cæſius in flore non adſit color. De Plantis ex Filiceorum, & Capillarium genere, quod flore, & fructu careant, iam diu recepta eſt opinio, etiam teſte Dioſcoride: ſed vt maximum medicæ materiæ Virum illum omnibus præferendum, defendere videamur, cui præcipuè mortales omnes debent, & nos priuatim, illud intelligendum exiſtimamus, quod ſcilicet conſpicui vulgò ſint, non quod doctis, & curioſis naturalium indagatoribus ſint occulti, & ignoti: Et quamuis Auctor noſter Plantæ folia ſimilia Polypodij folijs minoribus, & virentioribus poſuerit, illud virentioribus differentiam parit, vt non ex Polypodij, ſed ex alterius genere eſſe poſsit: ex quo noſter doctiſsimus Collega, ad Acanthi foliorum diuiſuram accedere dixit, atque ob id floridæ Plantæ affinem: ſed quod non modò effigie ſit Polypodio ſimilis, foliorũ ſcilicet diuiſura conceſſa eſt, ſed etiam ipsâ ſubſtantiâ, & naturâ, quod ab Auctore, ſi ita fuiſſet, eſſet expreſſum, & ſic ex genere Filiceorum. Floridam, & fructiferam eſſe adhuc Plantam hanc, aſſerendum duximus, & mirum in modum, quod etiam non modò à nobis iam multis abhinc annis eſt obiter annotatum, ſed etiam ab Illuſtriſs. noſtro Principe Cæſio inter multa alia præclariſsima cogitata, & ſcripta in volumine illo, cui vt nobis relatum, titulus; De Plantis imperfectis, elegantiſsimè atque doctiſsimè diſſeritur, & demonſtratur.

Cæſia mirè florida, ac fructifera.

Quid

Quid enim vetat, quod omnium mater Natura plantis tribuerit alio vel alio loco vterum &
tum gerere, & excludere magis, minusq. conſpicuum? Et ſi Ruſco, Hypogloſſo & Lauro Ale-
ndrinæ flores, & fructus in ſummo foliorum conſtituit conſpicuos quid mirum; in Filiceis
Capillaribus, ſi in eorum dorſo non tam conſpicuos, ſed paruos adeò naſci voluit? quos nul-
in his diligenti examine, vel anatome præpoſita, à iuuentute adeſſe animaduertimus.
ec ab Illuſtriſs. *noſtro* Principe Cæſio *non modò iam diu obſeruata ſunt, ſed nunc apertius*
monſtrata parui illius Teleſcopij adiumento, quod mirum magnumque in modum obiecta,
l minima ob oculos diſtendit magis quidem, minusq. iuxta artificis præſtantiam, & lentis exi-
itatem, & illius varietatem, imò exigua, vel Atomo paria obiecta, ita magna oculis obijcit, vt
iſque in admirationem incidat, ac Polypodij, & congenerum ſemina Piſo, vel Ciceri paria
ert oculis, quæ arenæ exiguo grano paria ſimplicioribus exiſtimantur. Qui autem ſuo tem-
e piloſam illam extuberantiam in ſimilibus Teleſcopio paruo obſeruauerit, & flores vireſcen-
magnos, & ſemina, vt diximus, conſpiciet, & inſuper in ſemine vmbilicatam partem etiam
a hærebat, & alimentum, & incrementum capiebat, clariſſimè obſeruabit, qui abſque Teleſco-
vix nigram arenulam ſplendidam conſpiciet: in hac ſcilicet piloſa flaueſcente in folij dor-
extuberantia bino ordine diſpoſitos corymbos deprehendet quinquagenos circiter flores ſiue
uctus cum ſeminibus in ſingulis. Ex his non imperfectam plantam, ſed ſua natura dorſipa-
m exiſtimandam, & ſic perfectam, ſi etiam hæc noſtra planta ex eo eſſet genere; vnde & ra-
ſſimam ob Cæſij coloris in radice obſeruati, & ob aromaticas facultates digniſſimam noſtri
incipis cognomine decorare maluimus, illique omnino dicare.

Plantæ quidem, vt & Theophraſtus *etiam lib. 1. cap. 1. adnotauit, non ſolùm vario loco fru-*
um gerunt, & ſubtus folia, quarum plantarum, non inuenimus expreſſum, an de Capillaribus,
Filiceis, vti diximus, intellexerit; quod potuit fieri: vt ſupra folia, vt de Lauro Alexan-
ina expreſſit ſupra terram conſpicuum; ſed etiam infra terram occultum, vt defodi tellus opor-
t ſi quæratur, vt in planta Arachydna, quæ Amphycarpa etiam dicitur, & obſeruata, & de-
ipta fuit à clariſſimis Carolo Cluſio *lib. 1. Exoticorum, & à* Ioanne Pona *in ſuo* mon-
Baldo *italicà linguà* Venetijs *impreſſo. Et quia locus videtur, addendum cenſuimus, quod*
alijs memoriæ adhuc proditum non eſt, à nobis autem obſeruatum multis abhinc annis, plantas
n modò fructum edere, & perficere ſupra terram intra menſem, bimeſtre, vel trimeſtre inter-
llum, aut quoduis, ſed plantam quoq; eſſe, quæ integro anno vterũ cum fœtu gerat infra terrã
utum, nec niſi poſt annum ſupra terram proferat, & perficiat. Hoc in planta euenit à nobis Epimedij partus mirabilis.
ta in noſtro Phytobaſano, Epimedium, & vulgo Lunaria racemoſa, quæ Maio menſe exit ſu-
a terram folioſa tantùm, vel folioſa cum racemo etiam, ſic enim à terra aſſurgit, & quæ ab
itio caret racemo, illo ſemper carere eſt obſeruatum; ſi enim ab initio natam produxit, nec
mplius racemum apta eſt proferre. Et nos obſeruauimus in quamplurimis Plantis in Aequico-
rum montibus omnes plantas in imo petiolo ſupra radicem folliculum habere quendam, veluti Plantarum folliculus.
ri florem exiguum, in quo plantulam exiguam veluti fœtum, complicatum extare vidimus in-
folliculum vteri vicem gerentem, integram folioſam tantùm, quæ racemo vidua erat poſt
num proferenda, & quæ racemoſa, cum ipſo exiguo, ſed integro racemo conuoluta: & hoc
irum Naturæ inſtitutum! Alias plantas ſimili modo infra terram vterum gerere agnoui-
us, & ſuo tempore proferre, ſed non anno integro, & forſan nec medio, verùm à noua radicis
ius extumeſcentia, vt in bulboſis quibuſdam, in quibus intra bulbum ipſum ſpicatum caulicu-
m obſeruauimus ſuo tempore proferendum.

Pag. 149. Cap. 21.

Huius nominis icon tertia omiſſa fuit, cuius folia vix apparent ſerrata, lata pollices duos Tzecuitzotlis.
m dimidio, longà tres cum dimidio, craſſis dentibus, & inordinatis parum circumſciſſa, alterà
rte obſcurè virentia, alterà candicantia, radice craſſà, obſcurè flauicante, cauli ex viridi
ndicante. Flores in ſummis ramulis copioſi, ſtellati, flauicantes, ſtaminibus fuſcis in medio,
x Recchi *exemplar. Vide fol. 183. cap. 2. lib. 6. vbi repoſita eſt, & deſcribitur. Alia etiam*
uſdem nominis reperitur icon fol. 436. cum qualitatis nota, ex Recchi *picto exemplari de-*
mpta, quæ margini aderat.

Pag. 150. Cap. 22.

Huius nominis Tchatlepatlis, alia eſt icon fol. 442. Tchatlepatlis.

Pag. 151.

Pag. 151. & 152. Cap. 24. 25. & 26.

Yztacpatlis — *Eiuſdem nominis Yztacpatlis præter deſcriptas,& depictas fol. 106.& 197.alias varia* *ne hiſtoria reperies fol. 450. 451. & 452.*

Pag. 153. Cap. 28.

Axixocahuizpatlis. — *In* Recchi *exempl. Radix videtur tuberoſa, in imo latior, colore flauicante, folia lunat* *pollices tres cum dimidio, & tres lata.*

Pag. 157. Cap. 29.

Cempoalxochitl. — *Tubuloſis floribus plantas rariores, atque aſpectu iucundiores in noſtra 2.part. minus cog* *ſtirp. propoſuimus, alteram ſimplici flore, alteram multifloram. Polyanthon verò degener* *in magis, & minus dehiſcentibus tubulis, ore ſcilicet magis hiantibus, & barbulis longiorib* *alijs verò rotunda, tubuli reciſione ſine barbulis; atque domeſticas gallinas auidè aliorum c* *generum ſimplici flore folia pluries ſine noxa eſitaſſe, obſeruauimus.*

Pag. 159. Cap. 32.

Epazotl. — *Vera Atriplex latioribus eſt folijs fere trigonis, fructu foliaceo, vt aliàs diximus, viribus* *rè contrarijs.*

Pag. 162. Cap. 35.

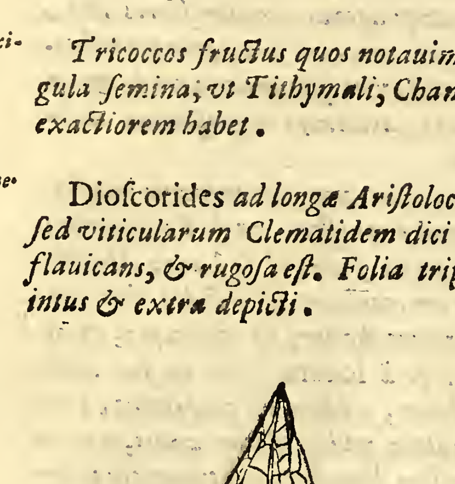
Pelonmexixquilitl. — *Tricoccos fructus quos notauimus, acrimonià præditos eſſe reperimus, præſertim quibus ſ* *gula ſemina, vt Tithymali, Chamelææ, Ricini, & ſimilium.* Camerarius *huius plantæ icon* *exactiorem habet.*

Pag. 163. Cap. 36.

Phehuame. — Dioſcorides *ad longæ Ariſtolochiæ ſpeciem refert Clematidem, nec ob radicum longitudine* *ſed viticularum Clematidem dici putamus, ſicuti quæ propriè Clematis Planta dicitur. Rad* *flauicans, & rugoſa eſt. Folia tripollicari diametro. Flores virentes punctis obſcurè purpure* *intus & extra depicti.*

Pag. ead. Cap. 37.

Piper rotundum.

Piperis iconem hactenus elegantiorem, vt Collega notau *doctiſs.* Cluſius *expreſſit, non modò Exoticorum lib. 1. ca* *19. ſed iterum in notis ad* Garziam *cap. 22. At etiam v* *dendus eſt* Chriſtophorus à Coſta *cap. 17. de Pipere, in q* *ſimilitudinem, atque differentiam refert foliorum Piperis,* *Betle, quam nobis anno præterito obſeruare contingit, mune* *clariſs.* D. Petri de Valle nob. Rom. *ſuprà memorati; cui* *humanitate inter alia Exotica rariora, Piperis, & Betle fo* *lia accepimus. Horum folia quanquam inter ſe magnit* *dine vix differant, ſimilique modo ſarmentis arbores ſca* *dentibus hæreant, effigie, atque alijs non parum diſiun* *videntur. Piperis enim folia quæ non tribus tantum, ſedqui* *que neruis per longum folij ferè plantagineis diſtinguuntu* *carnoſiora & ſolidiora ſunt folijs Betle; magisq. ad ouale* *figuram accedentia, & inde in acutum deſinentia. Betle ve* *rò ijſdem neruis tenuioribus molliora, & delicatiora ſunt a* *modum, & circa petiolum latiora, atque in ſummo ſinuoſ* *vt ipſius Coni potius quàm vllam Oui effigiem exprime* *videantur. Piperis folium maius, quod habuimus, latum i* *medio erat vncias quatuor, & duplà longitudine, quamu* *aliqua oblongiora, ac etiam obeſiora reperiantur, non tame* *in imo ita lata, vt in* Cluſij *pictura, ſed acutiora circa ped* *culum, qui non lignoſus, ſed neruoſus eſt, dimidià folij long* *tudine, Piperisq. ſapore, ſi dentibus teratur. Iconem ex ip* *folio expreſſam adijcere voluimus, vt cum ob exiguitate* *plantæ arborem ſcandentis depictæ, quædam minus rec* *ſint expreſſa, in hoc maiore folio curioſus lector magis adſpicere poſſit.*

Betle & Piperis foliorum differentia.

Pag. 165. Cap. 38.

Tacuache Michuacan — *Huius plantæ fructus nulli noſtratis plantæ fructui ſimilis eſt: non Cucumeri aſinino; non*

Colo-

olocynthidi, quamuis flore cum dictis, Scammonio & Conuoluulis conueniat ſemine interno
um Apocynis, ſed non fructu. Nulli plantæ à Monardo *propoſitæ, nam prima illius Bryoniæ,*
cunda Scammonio, & Conuoluulis accedit, ſicuti tertia magis ſylueſtris, quæ fructum ha-
et cartilagineo cortice conuoluulis ſimilem. Quod autem radice tuberoſà varient non mi-
um, cum aliis eueniat: quare hucuſque ſui generis, vel media inter illas eſſe plantas videri po-
ſt. Folium iconis cum fructu longitudine quatuor pollices æquat, latum tres, colore viridi-cæ-
uleo obſcuro: fructus ex albo flauicat obſoletè. Eſt & alia icon in Recchi *exempl. eiuſdem*
ominis Tlalantlacuacuitlapilli, cuius radix craſſa eſt, & carnoſa, ſed in fibras multas deſi- *Tlalantlacuacuitlapilli.*
ens, colore caſtaneo pallente, viticulæ longæ nodoſæ, folia rotunda lunata, fructus veluti ouum,
ongitudine pollices quatuor, craſſitie pollicum duorum cum dimidio, exiguis maculis vt punctis
epictus, colore obſcurè virente.

Pag. 166. cap. 39. *Teoquilin.*

In Recchi *exemplar. caules ſquamoſi virentes, folia lata bipollicaria: Iuli, ſiue ſiliquæ, aut*
ructus ex dilutè viridibus-flauicantibus punctis notati.

Pag. ead. cap. 40. *Tlatlauhcapatlis.*

Aliam iconem vide fol. 428.

Pag. 167. cap. 42. *Yztactexcaltlacotl.*

Radix intortis fibris, colore caſtaneo. Flores terni in ſummo ramulorum colore purpureo,
iolaceo, calyce albicantes.

Pag. 168. cap. 44. *Xoxonacatic.*

Si quis noſtrates bulbos acrimonia præditos experiretur, facilè catharticas vires inueniret,
olchico meliores atque innocentiores. Græci vim Scillæ ventrem emolliendi tribuerunt ex bul-
aceis, non eſculentis, nam Cæpa, & Allium bonam facere aluum tradunt.

Pag. 171 cap. 47. *Atzoyatl.*

Hirſutis foliis adhuc nobis inuiſa congener, fieri tamen poſſe arbitramur loci varietate, nam
ichorium dulce à nobis in noſtro volumine propoſitum in montano natali loco, & frigido hirſu-
um eſt admodum, tranſlatum, & cultum Neapoli *omnem hirſutiem depoſuit, ſic etiam in San-* Mutatio in plantarum hirſutie.
uiſorba, & aliis obſeruatur, & maritima Braſſica oleracea. Congenerum verò flores varieta-
eleganti obſeruauimus, nam alii ſunt longo tubulo, alii amplo, & patulo ore, alii rubentes, alii
urpuraſcentes, alii albi, alii luteſcentes, alii mixti ex duobus coloribus diſtincti, in quibus ali- Florum in hac varietas.
uando alius magis albicat medietate, alius magis rubet, ſic aliis coloribus, alii inſcripti lineis,
variegati verſicolores.

Pag. ead. cap. 48. *Cocoquaquiltil.*

An voluiſſet Auctor deſcribere plantam vulgatiorem nobis, Fior Velluto *appellatã ab Her-*
ariis, ex Caryophyllis hiſpanicis, ignoramus; foliis non parum congeneribus accedit, flore verò ſi
a ſit minus rectè depicto; obeſt etiam Naſturtii odor. In Recchi *exempl. non fuerunt fo-*
a omnia depicta in ramulis, ſed tantum initia, vbi erant apponenda, quare ſculptor etiam hic
utilam expreſſit figuram.

Pag. 173. Cap. 50. *Chichiualmemeya.*

Folia dodrantem longa ſunt, & lata pollices duos. Radix veluti nodoſa, caſtaneo colore di-
to; & flores, qui deſcribuntur vaſculis ſimiles, non ſunt expreſſi, ſed tantum Siliquæ modo,
billi, Siliquaſtri ſcilicet in acutum deſinentes rubentes, & in ſummo ad luteum vergentes cum
irore, & aliæ minores in ſummis ramulis virides ſunt, ad rubedinem parum inclinantes, nec
liquo modo hiant, vel floris imaginem referunt, quare adhuc cuius ſit generis nos ignorare
itemur.

Pag. 177. Cap. 51. *Pyciele* Tabacus.

Planta propoſita, vt ex icone colligi poteſt, minori ſpeciei ſimilior videtur, quæ ab Herbariis
ubius Hyoſcyamus dicitur, pallentibus floribus: in aliis maioribus, & vulgatioribus flores ex
ndido, vel pallente rubeſcunt. In hac planta, vt Recchi *exemplar habet, pallente ſunt colore*
ores, & folia rotundiora in ſummo, quæ in vulgaribus anguſta ſunt admodum circa flores:
ide Monardum *cap. 14. &* Cluſium, *qui in ſuo Exoticorum volumine duas elegantes icones*
opoſuit, & depinxit.

Pag. 178. Cap. 53. *Tlanoquiloni.*

Potius ad coronarias plantas capitatas, vt Stoechadis, Thymi referenda: floſculi depinguntur
capitulis prodeuntes cærulei, vt in ſimilibus obſeruatur.

AD LIBRVM SEXTVM.

Tzocuilpatlis altera.

Pag. 183. Cap. 2.

Radix in Recchi *exempl. flauicans obſcurè, folia lata pollices duos cum dimidio, longa tre*
cum dimidio, craſſis dentibus inordinatè ſerrata, altera parte candicantia, flores ſtellati ſta
minibus fuſcis. De hac quoque verba fecimus in lib.5.cap.21. vbi duæ aliæ deſcribuntur. Vi
de etiam fol. 436. aliam iconem eiuſdem nominis, & facultatis, floribus inter folia in iconibu
alijs cum nominibus.

Axixcocahuilizpatlis

Pag. 183. Cap. 3.

Hæc flores habet à leguminoſis alienos, quinquepartitos, ſtaminibus intus multis nigris, &
ſiliquas oblongum ſemen vnicum continentes, vt ex Recchi *exempl. figura colligitur, quare*
vix inter leguminoſas reponenda, non enim omnes plantæ ſiliquas proferentes leguminoſæ id
circo cenſeri debere videntur, nos enim potius à flore dijudicaremus.

Cenanam Tezcoquenſis.

Pag. 185. Cap. 6.

In Recchi *exempl. flores depinguntur coccineo colore ex calycibus virentibus, altero verò ra-*
mulo baſis coccinea, & flos inſidens luteus: forſitan coloris varietatem in flore oſtendere vo-
luit. Siliquæ ſemine flauicante, lanugine candida oblonga dependente refertæ. Pictura non
habet folia obtuſa, nec maiora longitudine pollicum quinque, & latitudine vix digitali: Quare
non parum Nerium vel eius ſpeciem, aut congenerem hirſutam plantam folijs, vt in ſiliquoſa
Lyſimachia dicta obſeruatur, in paluſtribus noſtratibus, binis hirſutis folijs referre poſſet: Nos
in Vinca peruinca vulgari cæruleo flore Neapolitana ſuccum lacteum, vt in Aſclepiade lu-
teum ſicuti in Nerio, amicis Herbarijs oſtendimus perpetuò obſeruandum, vt ab opinione contra-
ria diſcederent. Huius nominis Cenanam, reperitur altera icon cognomine Tezcoquenſis fol.
362. Et altera de Quabunahoac fol. 361. quæ ſimiles, & congeneres videntur.

Cialpatlis Hemionitila.

Pag. 186. Cap. 7.

Nullam ex Dioſcoride *nos Hemionitin agnouimus pennatis folijs, & ignorare fatemur de*
qua noſter Auctor intelligat, niſi Trichomanen accipiat, quam alio nomine pro Hemionitide acce-
ptum non reperimus: niſi pro Hemionitide Dioſcoridis, *Aſpleni delineationem intellexerit fo-*
lijs Polypodij. Nam Hemionitidis veræ folia lunata Dracunculi modo deſcribuntur (quibus ſe-
cundæ iconis plantæ magis accedere videntur) & deſcriptioni reſpondentia, bina cauli hærentia,
& reliqua.

Cocozxochipatlis.

Pag. 188. Cap. 8.

Nouum eſt in Aſteribus radices tuberoſas dependere, vt in hac planta depinguntur, quæ an
alijs Buphthalmicis ſit affinis, difficilè eſt aſſerere; ſed minimè mirum congeneres plantas alias ra-
Flos Solis Peruanus tuberoſus. *dice fibroſa, alias tuberoſa obſeruari, nam & Peruanum Solis florem ex Indijs tuberoſum ha-*
buimus, de quo in noſtra 2. par. minus cognitar. ſtirp. verba fecimus, & iconem propoſuimus:
inde alia poſtmodum obſeruata in hiſce Annot. inferiùs addemus. Et etiam in noſtratibus Ge-
rania, & Ranunculos præſertim radice tuberoſa, & fibroſa variare, omnibus notum ſpeciemq.
Tepetlaxiuhiil. *diſtinguere non genus.*

Pag. 192. Cap. 17.

Xararo. *Folia longa pollices duos ex* Recchi *exempl.*

Pag. 196. Cap. 24.

Folia longa pollices ſeptem, lata vnum cum dimidio, & ad Iaceas dictas plantas capitulis, &
Yolmimiquilizpatlis. *folijs accedere videtur.*

Pag. 197. Cap. 25.

Yztacpatlis *Huius iconem prætermiſſam reperies infra fol. 445.*

Tepuzcullula.

Pag. ead. Cap. 27.

Huius plantæ icon, & vires non parum conueniunt Conizæ minori Dioſcoridis, *quam nos*
Meſues *Eupatorium diximus,* Matthiolo *minimè cognitam, ſed* Lobelio, *&* Petro Penæ: *Aſt*
illi folia non ſunt candida, ſed luteſcentia potius. Eiuſdem ſupradictæ plantæ nominis varias
effigies inter ſe genere differentes reperies fol. 450. & 451.

Pag. 199.

Pag. 199. Cap. 31. *Nanahuapatlis.*

Folia latiora : & lata pollices duos cum dimidio, longa quatuor cum dimidio.

Pag. 200. Cap. 32. *Xiuhtotonqui.*

Eiuſdem nominis Nanahuapatli eſt icon ſine hiſtoria fol. 389. *quæ minimè huic hiſtoriæ reſpondet.*

Pag. 201. Cap. 34.

Folia lata pollices duos cum dimidio, longa quatuor cum dimidio ex Recchi *exempl.*

Pag. ead. Cap. 35. *Tlallayotli.*

Ad Cucumeris ſylueſtris aliud nouum genus referri poſſet, licet viribus purgantibus, & facie differat, quia fructus edulis dicitur ab Authore, & ſemen lanuginoſum.

Pag. 202. Cap. 37. *Chilpan.*

Digitales appellatæ plantæ, vt Lobelius *Anglorum experimento refert, non parùm facie, & viribus accedere videntur, de quibus in noſtro volumine cap. de Ephemero* Dioſcoridis *verba fecimus.*

Pag. 204. Cap. 40. *Coyotomatl.*

Radix flaua, maculis caſtaneis, niſi ſint cauitates. Folia altero latere dentata, lata pollices duos, longa pollices tres. Fructus ſiue folliculi pollicari diametro, ſed oblongiores.

Pag. 205. Cap. 42. *Nanacace.*

Viniferæ vitis folia minimè referre videtur planta depicta, niſi fortè magnitudinem non formam referre videatur.

Pag. 206. Cap. 43. *Teixmincapatlis.*

Folium longum pollices ſex, latum dimidio minus. Flores piloſi veluti Amelli, ex flauo rubentes, in Recchi *exempl.*

Pag. 208. Cap. 47. *Yztacihuatl.*

Radix caſtaneo colore diluto, longioribus, & craſſioribus fibris elleboraceis, flores in calycibus ſquamoſis, flauicantibus. Cardui mitis ſpecies videtur.

Pag. 209. Cap. 49. *Tlaolpatlis.*

Ad Symphyti petræi ſpecies referri poſſet, ni parùm amareſceret; radice caſtaneâ, fuſco colore, folijs rotundioribus, digitali longitudine ſeſquipollicem latis in Recchi *exempl.*

Pag. *ead.* Cap. 50.

In Recchi *exempl. flores calycibus Rutæ colore rubentes piloſi, radice pallente: folium è regione latiùs, oblongum, non extenuatum in medio, colore rutaceo.*

Pag. 210. Cap 51. *Cholpanxochitl.*

An Anthirrhini ſpecies.

Pag. 213. Cap. 66. *Phaeo.*

Huic ſimilem iconem abſque hiſtoria reperies fol. 398. *ſub nomine Pocayo.*

Pag. 216. Cap. 61. *Quauhxocoil Cullulenſis.*

Folia longa, & lata quoquouerſum pollices quatuor cum dimidio, in Recchi *exemplar.*

Pag. 218. Cap. 64. *Yxtomio.*

Quia in pappos ſemen abit non erit ex genere Anchuſæ, vel Echij: propter alias partes ſimiles, aut florem tantùm, niſi fructu, vel ſemine quoque reſpondeat, vt ſuo generi, referri poſſit, vide de his quæ ſcripſimus in noſtra minus cognit. ſtirp. 2. par. cap. 27.

AD LIBRVM SEPTIMVM.

Pag. 226. Cap. 12. *Cacamaxochitl.*

Flos eſt cauus, integer, Campanulæ, vel Trachelij colore carneo, coccineis punctis depictus, & in ſummo apices tenet saturiores. Reliquis non multùm abeſt, ſicuti & viribus aſtringentibus, & exſiccantibus. Amplæ huic familiæ addenda viſa fuit rarior ſequens ſpectabilis Planta.

Planta Cardinalis Barberini.

Herba Cardinalis Barberini.

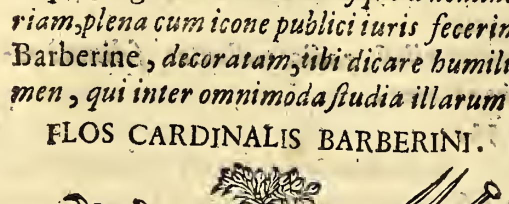
Inter Rapuntia maximum coccineo ſpicato flore.

Exotica nobis, & inprimis elegans planta nuper ſtudioſis aduecta, cùm peculiari patrioq. nomine carere videretur, atque coccineis copioſis, ac diuturnis eſſet floribus, aſpectu iucundiſſimis, in craſſam & longam ſpicam confertis, Cardinalitiam veſtem colore referentibus; herbæ Cardi-

 nalis

nalis denominatione ab Herbarÿs inſignita, & euulgata fuit, vt conÿcere potuimus. Ob e gantiam igitur nos, & nouitatem illam obſeruantes, atque ad proprium genus reuocantes, ex r tis aliàs à nobis pro cognitione ſpecierum plantarum in minus cognit. ſtirp. 2. part. traditis, ill tam præclarum Cardinalis *nomen delere, aut immutare nullo pacto volumus, imò potiùs clar reddere, atque ſub generico nomine ad ſuam ſpeciem, vel proprium indiuiduum referre. Itaq Cardinalis appellationem in genere ſumptam, præſtantem procul dubio beneq. conſpicuum Car nalem exprimere palam eſt, vnde profectò in* Vrbe, *hoc præſertim quo innotuit tempore fel* Barberinum Cardinalem *ſubindicare voluiſſe, ſicut exiſtimare debuimus, ita omnibus decret mus declarare, qui præterquam quod omni ſcientiarum genere in hac ſua virenti ætate præditu ſanctiſſimiſque moribus perornatus exiſtit, prudentià quoque maximà, ac erga omnes human tate, pietatisq. ſummæ ſtudÿs nemini vnquam ſecundus, ac meritò quidem Nepos Sapientiſſim ac Beatiſſimi* Pont. Max. Vrbani VIII, *quapropter Cardinalis, vt diximus denominatio, ta li de purpurà conueſtito Pontificis Summi Nepote pleroſque intelligere, ambigendum non eſ qui cum naturà, cunctisq. animi conatibus Apum Regum, reliquarumq. ſedularum inter myſti cas illas, nobilesq. volucellas, præclaras virtutes in ſubditis rectè regendis, omnibusq. benign fouendis abundè præ ſe ferat, non ſine myſterio Apum Inſignia trino numero, tribus angulis di poſita à ſuis maioribus delecta fuerunt, mirabili quodam, vt ita dicam, præſagÿ ſpiritu, qua præſcÿs hunc futurum qui Maximum propè Patruum in magno totius Chriſtiani Orbis onere ſuſtinendo, regendoq. leuamen afferret, quorum præclariſſima geſta cum Amicis litterarum cul toribus non rarò commemorantes, debitisq. laudibus proſequentes ſynopticis, emblematiciſque encomÿs ab* Illuſtriſs. & Excellentiſs. Principe Federico Cæſio *Lynceorum Inſtitutore, ac Principe doctiſſimo, in* Apiario *ex naturalis ſui Theatri Frontiſpicÿs deprompto, non minus apt quàm eleganter in* Barberinas Apes *prolatis, pleniùs recoluimus, ad quod* Romæ *annis præteri tis impreſſum, lectorem ablegamus. Non abs re interim plantam hanc ſuo Cardinalis nomine ſimpliciter receptam, poſthac addito Illuſtriſs.* Barberini *cognomine proferendam producimus: Eoque magis cùm hanc hucuſque à nemine deſcriptam, nos primùm obſeruauerimus, illiuſq. hiſto riam, plena cum icone publici iuris fecerimus: tuoq. cognomine, Ampliſsime ſimul & doctiſsime* Barberine, *decoratam, tibi dicare humiliter atque offerre auſi ſumus. Sit illius in plantis no men, qui inter omnimoda ſtudia illarum quoque & ſcientià, & nominibus non parùm oblecta tur, eaq. ſpecioſos ſuos* Apibus Barberinis *exhibeat flores, vigente ſemper atque nitente purpurà, quibus fouentibus diutius reliquas inter fulgere poterit. Ex radice igitur hæc perenni, vegeta, fibroſa, candida, repente lateribus, ceſpite facilè ſe propagante, tenerà, lacteſcente, dulci, cum pauca caliditate, plures caules, ſiue ſoboles, iuxta radicis vetuſtatem, & vbertatem promente Aprili menſe, ſed primo vere folia in terra ſtrata erumpunt, vulgari Rapuntio non diſſimilia: niſi quia minora, & anguſtiora, læuia, obſcurè virentia, & in orbem iuxta radicis caput expanſa, quæ deinde in læui candicante rotundo, ſed anguloſo caule (tripedalem obſeruauimus, & aliquando multis alÿs diuiſam) qui craſſior, & vegetior eſt Rapuntio vulgari, minimi digiti craſſitudine, maiora & latiora fiunt, illi alternatim hærentia, & cochleatim quino ferè ordine circumdantia, ſemperq. maiora, vt in medio caule ſemipedalia fiant longitudine, ac duarum vnciarum latitudine, parùm incurua, per ambitum dentata, illaq. diſrupta lacte manantia, ſicuti tota planta, verùm non ita copioſo vt in cõgeneribus, ſed exiguo. E medio caule folia decreſcere incipiunt ad ſummum vſque, in quo flores coaceruatim in ſpicam craſſam, longam, dodrantalem, & in ſummo duplici veluti vmbellà coronatam Iunÿ initio obſer uauimus:*

FLOS CARDINALIS BARBERINI.

auimus: illisq. ſe perficientibus ſpica producitur, & flores rariore ordine inter foliorum alas
enſè exeruntur, breui petiolo hærentes, & ex calyce quinquefoliato Rapuntij modo, tubulo ob-
ngo ſeſquiunciali, & in ſummo colore ſaturè coccineo, hilari admodum, paulatim dehiſcentes
irca finem Iunij, in quinque foliola diuiduntur nouo quodam ritu in hoc genere, vt tria folio-
dependeant effigie barbularum, bina alia ſuperiora, & anguſtiora veluti alæ obliquæ, tubu-
um medium exiguum ex illorum centro ſiue medio emicantem amplexentur, colore etiam coc-
neo, in cuius ſummo caput cæruleum, ſiue violaceum auiculæ cuiuſdam roſtrum incuruum
mulans, profertur. Ab alijs congenerum floribus hi variant, vt non Campanulas, ſed galericu-
tos potiùs flores imitari videantur, non parum ad Gladioli flores accedentes, quanquam natu-
à ſint tubuloſi: at in ſumma diſſectione differentes: quod in nullo alio plantarum ſiue florum,
ſi in hoc Rapuntiorum genere, hucuſque obſeruauimus, vt in corniculato montano Rapuntio
iximus, in noſtro minus cognit. ſtirp. Volumine ſuo capite: ac etiam in 2. part. cap. de Rapun-
o vmbellato, & ſequentibus, & in Cretico Rapuntio, Petramarula dicto, etiam variante. Hu-
s floris medius tubulus, ex quo caput exeritur violaceum, ſupernam externi maioris floris
buli partem diſrumpit, relicto canali, ſicuti, & medius internus ſtylus fructui inſidens. In flo-
s exte.na parte ima ſupra fructum ſi tubulus eximatur, melleus liquor non paucus reperitur,
ui etiam in Viola Mariana dicta congenere conſpicitur. Huius flores non modò in hortis, &
ctilibus ſummo ſtudio coluntur, & expetuntur, quia copioſi, & hilari coccineo colore conſpicui,
ulis afferunt voluptatem, ſed etiam, quia diutius immarceſcentes permanent, vt tota ſpica ſit
orida, & in phyala repoſita cum aqua pluribus diebus ſeruentur, paulatim dehiſcentes. Fru-
us in calycibus extuberantiores obſeruantur perfecti, ſemina flauicantia minuta, vt in conge-
eribus continentes: Iulio & Auguſto menſe perficiuntur, & ab imo planta denuò regerminat.
apor dulcis in tota planta cum quadam caliditate, vt in Viola Mariana obſeruatur, quæ etiam
d Rapuntiorum genus refertur. Vires Rapuntio ſimiles, atque validiores eſſe propter maiorem
crimoniam dulcedini mixtam, non dubitandum arbitramur, de quibus aliàs plura diximus in
ſtro Phytobaſano cap. de Erino Dioſcoridis, & Nicandri, *inter quas Alexipharmacas cõtine-*
, ex Nicandri *ſententia retulimus. Hanc obſeruare licuit ex humanitate reuerendi admodum*
doctiſſimi Viri Ioannis Baptiſtæ Serſalis *Clerici Regularis Neapolitani Theatinorum, ra-*
orum florum cognitione præſtantiſſimi, à quo & alia præclara, rarioràq. nobis communicata
nt, de quibus ſuo loco. Pag. 228. Cap. 15. *Chimalatl.*

De alia ſpecie rariori, tuberosà radice, quam Peruanũ Aſterem & Farneſianum florem (quia After Peruanus, Farneſianus flos.
horto Illuſtriſsimi Card. Farneſij Romæ *primùm cultam vidimus) nuncupauimus, in noſtra*
inus cognit. Stirp. Ecphraſi in 2. part. verba fecimus, iconem cũ hiſtoria apponentes, ſed nunc ex Eius obſeruatio plenior.
ſa viua planta apud nos culta, obſeruationem proponimus. Radice nititur tuberosà, foris fla-
cante, intus albicante, ſuccosà, dulci, aqueo ſapore, foris veluti geniculata in vetuſtiore, ſed in
uella radice rotundiore aſpectu, & in acutum candicantem extumeſcente, & multos bulbulos
ittente: ex qua poſt annum caulis vnicus, vel plures enaſcuntur, folijs primùm binis rotun-
s, deinde oblongioribus, cruciato ordine ex aduerſo caule hærentibus vſque ad caulis ſeſquipe-
lem altitudinem, poſtea alternatim hærere incipiunt ſingula, & alas inter illa edere: ſed poſt
eptam caulis magnitudinem ferè arboream, in coni effigiem floridam plantam aſpicies, ſtella-
floribus, luteis, tripollicari diametro, ſquamoſis capitibus inſidentibus, vt iam depinximus:
ulos hilari aſpectu recreantibus. Semine ſimili ſed minore admodum, nigreſcente cortice, me-
lla ingrata ſapore & odore, minimè vt vulgaris eduli: quo tempore radix in imo caulis fibro-
& lignoſa reperitur, in extremo fibrarum bulbulos exiguos proferens, ad nouam ſobolem pro-
gandam: reliqua ibi vide. Pag. 229. Cap. 17.

Trigono fructu, calidâ temperie obſeruatur, præter Irides, Xyrides, vt Collega noſter annota- *Micuitlan colli.*
, Chamelæa tricoccos, Tithymalorum genera, Heliotropium minus, Ricinus, Bulbacea non pau-
, Elleborus albus, Aconita cum quibus Staphis agria, & aliæ.

Pag. 230. Cap. 18. *Nextlatzely.*

Ex genere Medij ſiue Iacearum vulgò videtur, calyce ſquamoſo. *Tlalcapelin.*

Pag. ead. Cap. 19.

Florum poſitus in geniculis plurium ſimul, Galij vel Rubiæ genus exprimunt, fructus Ce-
ſis adſimilis, at exiguus & coaceruatus, à nobis obſeruatus eſt in nouo quodam Galij gene- Galiũ è Sicilia fructu
è Sicilia *miſſo: rubeſcens, mollis, quo marceſcente, ſemina bina remanent etiam coaceruata,* rubeſcẽte.

 & Ga-

& Galij ritu, de qua, Triuno *adſpirante, cum alijs rarioribus ſuo tempore plura.*

Pag. 231. Cap. 20.

Tlatcxochitl. *Folia terna ſimul hærentia, longa pollices tres, & minimum digitum lata, in* Recchi *exem* *& vires adſtringentes, Lyſimachiæ familiam referunt, quamuis flores Viſcariæ dictæ ſimi* *miles, calida, frigidave ſit Lyſimachia ex* Galeno *non habemus: vide quæ notauimus fol.1* *& alias figuras fol.* 418.

Pag. 232. Cap. 23.

Tcelacocoalis. Libanotis Roſmarinus Cachryfer Apuliæ. *In Cerignolano* Apuliæ *agro copioſum, ſpontaneum, Cachryferum Roſmarinum, ſiue Li* *notidem, totoq. caule reſinosà cruſtà, veluti ſcabie infecto, reſinam emittentem obſeruauimus* *no* 1600. *multamq. ex caule collectam (vt* Plinius *etiam retulit in caule proferre)* Imperato *ſtro tunc temporis miſimus in admirando ſuo naturalium rerum Muſeo reponendam. Nomine* *figurà ſimilem reperies plantæ iconem fol.* 443.

Pag. 233. Cap. 24.

Yztacxihuitl. R*adix luteſcens, folia longa pollices duos, lata dimidium vel amplius in* Recchi *exempl.*

Pag. ead. Cap. 25.

Axixpatlis Cozticpatlis *Duæ plantæ Axixpatlis deſcribuntur, eſt tamen icon eiuſdem nominis fol.* 355. *ſed quæ h* *deſcriptioni minimè reſpondeat, an pictoris fuerit culpa, ignoramus.*

Pag. 235. Cap. 28.

Tlallantlacuacuitlapilli. *Thalictri noſtratis, & ſic ab Herbarijs dicti, radices catharticæ experimento dicuntu* *Rhabarbari colore, & viribus.* Pag. 239. Cap. 34.

Michuacan diureticum. *Quoad primã iconẽ; Radicis color fuſcus obſoletus: folia rotundiora in* Recchi *exempl. lata p* *licem cum dimidio, longa duos, & dimidium. De quarta icone locuti ſumus in cap.* 38. *lib.* 5. *ſup* *de Tacuache.*

Pag. 241. Cap. 38.

Cecetpatlis. *Eiuſdem nominis alia reperitur icon fol.* 453. *longè differens.*

Pag. 250. Cap. 46.

Quaquahutzontic. *Eiuſdem nominis alia eſt icon longà radice, & alijs differens fol.* 399. *ſed ſub ſynonyma a* *pellatione Yztacpatlis fol.* 450. *ſub numero ſexto huius varietas reperitur.*

Axochiatl.

Pag. 252. Cap. 48.

Lyſimachia Virginiana

Lyſimachia Americana.

Primæ iconis plantam, ni fallimur, vel illi a *modum ſimilem, ſatam habemus ex* Virginia *N* *ui Orbis allatam, & ſub nomine Lyſimachiæ luteæ* *doctiſs.* Ioanne Pona Veronenſe *nobis cum alijs ra* *rioribus dono miſſam, cuius flores (pictoris forſan* *incurià in ſummo non densè depicti) ſiliquis inſ* *dentes apparent, longo lobulo prodeuntes lutei, q* *creſcente caule paulatim inter foliorum ſinus alter* *natim, & in ſpicam diſponuntur: marceſcentib* *verò illis craſſeſcunt ſiliquæ quadratæ, duas vncia* *longæ, duræ, & perfectæ, in quatuor partes dehiſcen* *tes: copioſa intus, parua, anguloſa, fuſca, inſipida* *ſemina continentes, & facilè, vento agitatà plantà* *decidentia, vt neceſſe ſit cum incipiunt dehiſcere* *colligere. Auguſto floret, & Septembri perficitur* *Folia ſapore inſipido, quæ primà facie Keiri ſiue* *luteæ Violæ ſimilia videntur, ſinibus leuibus exca* *uata, quæ in caule vix ſinuoſa apparent, vt facil* *ſalignis æquiparari potuerint. Flores fructui in* *ſident longo tubulo, foliato capite, qui etſi quatuor* *foliolis conſtructi ſint, non tamen ideo cum Keir* *aliquid commune habent, ſiliquà non biualui, non* *capitatà, nec ſemine compreſſo: nec etiam cum* *vera Lyſimachia folijs inordinatis, non ternis, ne* *adſtringentibus: fructu diuerſo cum ſiliquoſa di-*

cta ſi-

la ſiue Chamænerio non parùm, niſi ſemina huic non papposa eſſent. Planta eſt leuifolia, ra-ice longâ parùm, & fibroſâ, lignoſâ, quæ regerminare ſolet. Iconem expreſſam addimus. Aliam eiuſdem nominis plantam bulboſà radice, infra reperies alterius generis fol.257.

Pag. 255. Cap. 54.

Secundæ iconis planta ad Violarum ſpeciem referenda videtur, quia fructu trigono, ſemine urgido eodem modo, quamuis non flore, ſed radice cathartica ponatur. *Tlalchipil-lin.*

Pag. 256. Cap. 55.

Conuoluulo laciniato Althææ folio Cluſij, *ſimilis videtur, aſt radice hæc tuberoſa differt.* *Totoycxitl.*

Pag. 258. Cap. 61.

Sub ſynonyma Tlamacazquiypapan vel Coapatli depingitur alia icon, & florida fol.414. *Quamia-huatl.*

AD LIBRVM OCTAVVM.

Pag. 261. Cap. 1.

An ex genere Rapuntij, ſiue Erini, vide de his in noſtris voluminibus. *Teuxochitl.*

Pag. 263. Cap. 3.

Potamogeton vulgare ſpicam edit plantagineam, vt in lacubus montanis obſeruauimus, hinc llam potius Plantaginem lacuſtrem diceremus, hæc autem alio modo florida eſt, quare ſui generis videtur. Depingitur alia nomine, & genere ſimilis fol.247. ſed quæ Iulum, ſiue Spi-am noſtratis vulgaris Potamogetonis fortè ſimilem exprimere voluerit. *Acaxaxan.*

Pag. 264. Cap. 4.

Folia duas vncias lata, & parùm oblongiora, in Recchi *exemplar. Atehuapatlis alia icon ſt fol.354. folijs Vrticæ, verùm radice variat rotundâ.* *Atehuapa-tlis.*

Pag. 265. Cap. 6.

Primæ iconis flores non ſunt leguminoſarum, ſed potiùs Conuoluulorum colore puniceo; Se-undæ verò ſpicæ vel capitella, ex cinereo-purpureis ſquamis conflata, ex quibus prominent, an lores vel fructus, vix dignoſci potuit, ſicuti ſiliqua è regione depicta, colore cinereo, maculis ad urpuram inclinantibus. *Cicimatic.*

Pag. 266. Cap. 7.

Huius flos, vt ex icone in Recchi *exempl. coloribus expreſſa, colligere potuimus, ad prolife-um Orchidum genus referri poſſet, quamuis non in ſpicam, vt in illis, ſit diſpoſitus. Colore ſunt xtima petala carneo, colore pallente, maculis inſcripta purpuro-rubentibus, media candicantia ubentibus punctis puniceis: interna verò ad violaceum inclinant. Radix non teſticulata, ſed ulbos coniunctos refert, quod mirum in planta talem Orchidis florem emittente: quorum genus æcundiſſimum vtinam ſempiternam prolem* Lynceis *pronunciet & ferat, quemadmodum ipſa ibi planta proferendo perennat.* *Coatzonte-coxochitl.* Lyncea.

Pag. 269. Cap. 11.

Huiuſmodi plantas, vt diximus in 2. part. minus cognit. ſtirp. cap.27. ad Bliti genus potiùs eferendas putamus, quia flore, & ſemine non ſunt Atriplici ſimiles, ſed ipſi Blito. A clariſſi-o Cluſio *ſimilis pro Atriplice baccifera ſylueſtri exhibetur. Huius baccæ coccineo colore ſiciunt, nec poſt annum euanido, vt in alijs plantis.* *Hoauliquilitl.*

Pag. 271. Cap. 12.

Romæ, & Neapoli *iam multis abhinc annis caules (arbores certè dixeris) iſtius generis lantæ protulerunt, bene ſcilicet grandes eos, & viginti ac triginta pedum longitudine pluribus rca ſummum ramulis, floribus in condenſas gradatim eruptiones onuſtis, cuius iconem peritiſ-ſmus* Camerarius *cum ſuo* Horto medico, & Hercynia Thalij *ante alios omnes anno* 1588. *um.5. propoſuit, accuratamq. ad eam* Cæſalpini *deſcriptionem indicauit, præter ea quæ in ſuo Horto pag.19. de ea adnotauit, vt iam nec picta, nec verbis deſcripta facies vllo pacto deeſſe poſ-t, quapropter non opus erat ab alijs multos poſt annos iterum proponi. Quam verò hoc capite naginem habemus, alterius humilioris quidem ſpecies eſt ab ea, quæ arboreſcenti caule noſtris regionibus reperitur, & floribus magnitudine potiùs, quàm multitudine conſpicuis, vnde no-ra inter ſequentes erit, quæ abſque flore proponuntur.* *Metl.Me-guei.* Aloë Americana.

Pag.ead.

Metlcoztli.

Pag. ead. cap. 13.

Cathartica hæc & lutea, quæ à virium vtilitate in toto hoc genere, quaſi inſignior notatu abſque fiore hic eſt, nec ab hoſpita noſtra reliqua figurà multùm differt.

Mexcatmetl.

Pag. 272. cap. 14.

Aſperior hæc aculeis, & minor ab omnibus non parùm diſtinguitur.

Mexocotl.

Pag. ead. cap. 15.

Hæc verò ſui, vel alterius quidem à reliquis hiſce Magueis eſſe generis, tam ex icone, quàm ex hiſtoria apertum videtur, non enim ex folijs, & alijs, ſed ex flore, & fructu, vel ſemin plantarum ſpecies, & genera dignoſcuntur, vt pleniùs in noſtra rar. ſtirp. 2. part. diximus cap. 27

Nequametl

Pag. 274. cap. 16.

Plures hic ſpecies, tres icones habemus, prima à reliquis differt, quæ inter ſe conueniunt magis. Elegantior illa, & ſingulari floris productione ſpectabilis, necnon tenuiſſimo inter alias omnes numeroſoq. folio. Plures profectò deſideramus, quæ vix indicantur.

Tepemexcallis.

Pag. ead. cap. 17.

Caremus hucuſque icone, ſed 8. fortaſſe accedet, cùm montana pariter dicatur, ſed tenuibus ſpinulis, facultate quidem haud ſpernenda.

Tlacametl.

Pag. ead. cap. 18.

Hæc lutea pariter dicitur, vt 5. cui & figurà ſimilis eſt.

Theometl.

Pag. ead. cap. 19.

Paruitate hæc diſtat, titulo autem eius aduerſus febres facultas extolli videtur, quæ certè ſatis ampla videri poteſt ſi omnes comprehendit, & intus extraque adhibita idem præſtat.

Pati, Quetzalichtli, Xolometl.

Pag. 275. Cap. 20. 21. & 22.

Harum quas habemus duæ imagines faciem aliquantulum ab alijs diuerſam in foliorum ratione oſtendunt, ſed flores deſunt; priores ambæ pannorum gratia expetuntur, dum fila exhibent precioſæ tenuitatis, ac nerui, præſertim quæ inde leniſſima dicitur, delicatioremq. ex ipſa facie inter omnes conſtitutionem oſtendit. Vltima medicinæ potiùs gratià. Vtinam omnes aſferantur, vt ſuis omnibus cum partibus obſeruari à nobis poſſint; & frequentiorem hic vſum habere ſimulque & hortos noſtros exornare, ſiquidem genus hoc, ſpecie perquam eleganti, & numeroſa varietate ita oblectare valet, ſicuti & præcipuis viribus, multisq. & multiplici vſu prodeſſe atque iuuare.

Ocoloxochitl.
Flos Tigris.

Pag. 276. Cap. 23.

Faciat vna hæc Mexicani *noſtri* Theſauri *planta, quominus quiſpiam à naturalibus ſemotus ſtudijs, aut illis ſobriè addictus, Naturæ vires reſtringere audeat, & illa duntaxat quæ ipſemet proprijs oculis viderit, admittere velit. Proximè elapſi ſeculi Botanici, imò illi etiam qui ad hanc vſque peruenerunt ætatem, viſà huius Tigrini floris imagine, impoſturam timuerunt, ſimulque cum florilegis omnibus haudquaquam reperiri huiuſmodi florem in rerũ Natura exiſtimarunt, quaſi verò defuiſſent Naturæ induſtria, facultates, inſtrumenta, quibus elegantiora, quæ videntur nobisq. ſpectanda magis, concinnare potuerit. Dum igitur, qui edidere, potiùs malè audiunt, nemoque voces, aut ſuſpicionem compeſcere, allata ipſiuſmet plantæ notitia potis eſt: En prodit flos ex occidentali ipſius penu, proditq. ipſa præmiſſa (quæ perturbata aliquantulum exierat) imagine pulchrior, nomenque patrià linguà ſecum fert ab ipſa Tigridis ſimilitudine. Et quid magis? pulchriorem multò eodem in bulboſo genere, & maculoſo diſperſorum, & colludentium colorum ornatu Lyncis noſtræ ſubſequitur florem, in quo ſpectanda magis non macularum tantùm varia perfuſio, ſed & figuræ ipſius ratio. Animalia certè ipſa cũ ſuis nominibus, & varietate habes fol. 498. & 512. à doctiſſimo* Fabro Collega *expoſita. Nõ abs re igitur* Dodonæus

Floris Tigridis Dodonæi icõ.

iconẽ dedit, nec improbandus eſt quamuis patriam neſciuerit, licet icone pictoris defectu minus rectè expreſſa, ad Dracunculos à Bulbis amandauerit, nec enim plura, aut alia accepit à D. Branciono *(qui dicitur ei miſiſſe) quæ proferre, & dignoſcere poſſet, & ditandi, ſi quis huius ſtudij gratia ea dederit, quæ conquirere potuerit, licet non omni ex parte explorata, ei tamen grates à ſtudioſis habendæ ſunt, non enim omnia ab ipſius Naturæ pleniùs largientis manibus excipere poſſumus, nec alias atque alias remotas, vt opus eſſet regiones viſitare ad minutiores vſque obſeruationes pro deſiderio, cuique datum eſt. Bene ita protulit inde* Lobelius, *& cum* Dodonæo *de Dracunculi affinitate dubitauit, radicis præſertim, nec non floris longiùs rudiaſque producti occaſione, ſi verò ambobus illis videre, & obſeruare minimè datum eſt, certè miſſe*

Lobelij quoque corrigẽda.

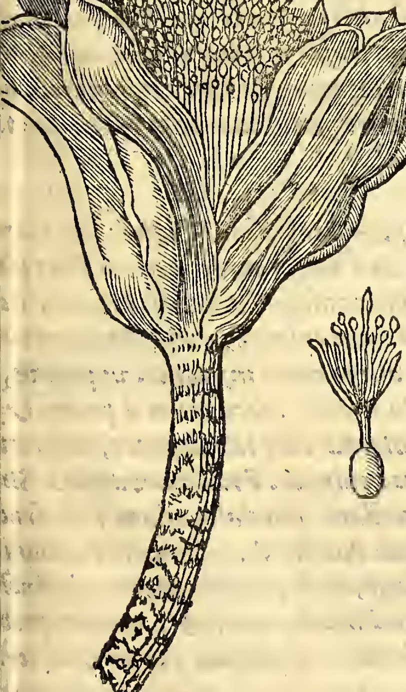
nun-

uncio icone qualicunque edita alijs ſaltem deſiderium habendi excitarunt, vt facilius multis
mul quærentibus, & indagantibus, res tandẽ ipſa comparere inde poſſet. Iam igitur icone noſtra
ſtituenda ea eſt, vt non ſolum in flore ea fiat emendatio, quam Collega noſter Terrentius *in-*
icauit, ſed etiam in bulbo, ac foliorum ab eo productione, vt cæteros ad bulbos reducatur. Ple-
ior porrò conſpectus ipſius viuentis plantæ ad nos traductione exquirendus eſt, cum alijs com-
luribus, quorum & nomina, & hiſtorias, & icones habemus hoc in volumine, plenoq. cognitio-
is iure non iam ad Indos tantum, ſed ad nos quoque Auctorum, & Promotorum operis benefi-
o ſpectant. Hæ porrò à Lynce & Tigride appellatæ, præter cæteras dotes, pulchritudine com-
lures præcellere ex illis poterunt, quæ à florum prærogatiuis in pretio hodie ſummo, ac in deli-
js habentur, ſi non primas prorſus inter eas omnes habere. Quamuis enim multæ in hoc libro
x bulboſarum claſſe plantæ non ſint, quod Auctor noſter (vt à pleriſque hodie fieri conſueuit
tra vllam Naturæ, aut virium proprietatumq. conſiderationem, citraq. hiſtoricam ipſam, vel
dulam ſaltem obſeruationem) flores ſibi perquirendos in delicias minimè propoſuerit, ſed tan-
m medicas res in ſanitatis emolumentum, peculiaresq. proprietates in naturalis ſcientiæ addi-
mentum, nobis ſeligere congerereq. voluerit: illæ tamen quæ ex bulboſis adducuntur, ſi pul-
ritudinem, & elegantiam, ſi vires ipſas reſpicias, multarum ad inſtar eſſe poterunt, & pro
ultis ſatisfacere, ſelectiſſimis licet floribus, vel etiam illis, qui aliud hoc in genere ab ipſis flo-
bus deſiderant nihil. Secundas ferat à Lyncea Tigridis *hic* flos, *cui & Indicam aliam &*
aculoſam & è bulbis pulchritudinem ſubnectamus, non ſine raro quodam interim ac mirando,
æter conſuetum in bulbis, Naturæ opere.

Narciſſus Indicus Serpentarius.

πaχύφυλλος, ſiue πολύκαρπος.

Cùm enim non longè abſimilis ſit, maculis non in flore, ſed in caule, & hæc Indica bulboſa
nta nuper noſtro ſub Cœlo aduecta, nec ab aliquo hucuſque deſcripta, inter has Mexicanas in
dioſorum gratiam libuit reponere Excellentiſs. Principe *noſtro* Cæſio *annnuente. Hæc ſub*
mine Narciſſi Indici miſſa fuit, à quadam forſitan cum Narciſſo ſimilitudine, radicis nem-
pe bulboſæ, & magnæ, foliorum duorum, quæ plana
ſunt, æqualia, & minimè carinata, quinque vnciarum
latitudine, & bipedali longitudine, carnoſa admodum,
vt meritò inter ea quæ Theophraſtus *folio pulpoſo, ſiue*
carnoſo cõſtare ait, græcè, φύλλα σαρκώδη *ſit cõnume-*
rãda & ideo plãta παχυφύλλη. *Certè pulpoſa magis nõ*
nouimus, niſi quis Aloës folia in mediũ adducat, quæ
dorſo sũt craſſiora. Huic humi ex oppoſito ſtrata iacent
ſuo tempore folia, quæ vt in autũnali Narciſſo, & Col-
chico euenit, poſt floris amiſſionẽ emergere ſolent. Autũ-
ni initio, caulem promit pedalem, aut maiorẽ, nõ rotũdũ
ſed depreſſũ, ex viridi pallentem, maculisq. diſtinctũ,
ac variegatũ, obliquis purpuraſcentibus ex caſtaneo co-
lore Serpẽtariæ, ſiue Dioſcoridis *Dracũtij caulis æmu-*
lum, vnde cognomen nobis interim inditum. In eius
ſummo flos emicat nudus ipſis floris folijs in coni effi-
giem ſiue ſpiculi conuolutis poſt primas Aeſtatis fine
pluuias, qui dehiſcens magnus fit admodum, trium
ferè vnciarum diametro, magnis folijs carnoſis, duris,
parùm ſtriatis, ſeptem externis, & tribus minoribus
internis, colore ſanguineo rubente, internà verò parte
dilutiore, magnum calycem efformans; in quo (veluti in
Carduorum capitibus obſeruatur, quæ flores habent
ſingulis ſeminibus inſidentes) copioſi fructus denſi
ouales, Oliuæ nuclei magnitudine tunc temporis, vi-

rentes

rentes continebantur, vt πολύκαρπος dici poſſit, nulli bulboſæ ſimilis. Hi ſinguli præter
dium ſtylum oblongiorem oblongo candicante capite micantem, ſena exilia ſtamina rubenti
capitibus luteis definita, quinque anguſta rubeſcentia foliola ex breui candicante petiolo è ſu
mo fructu prodeuntia, ſtaminula, & apicem continentia deferunt: vt magnam pilorum con
riem rubeſcentem cum capitellis luteis calycem floris replentem, (quod hucuſque in nullis bul
ceis eſt obſeruatum) oculis offerant non ingratam, vel potius nouitate admirandam, & conte
plandam. Sic iſte rarior flos, veriùs dici poterit duplex, cùm foliatus ſit magnis folijs ext
Duplex flos. *nis, & interiùs etiam exiguis foliolis, quæ ſtamina cum ſtylo ſupra ſingulos obſeruantur fruct*
quod in Roſa, & Lilio non obſeruatur, cùm tantùm piloſam congeriem ſtaminum intra ſe con
neant, & tamen à Dioſcoride *dicitur*, Flos, qui in medijs Roſis inuenitur, τὸ δὲ ἐν μέσαις
ῥόδοις εὑρισκόμενον ἄνθος. *Florem appellans piloſam congeriem, ſiue ſtamina lutea interna.*
noſtro flore veriùs alij floſculi foliati exigui, ſtamina & ſtylum continentia obſeruantur.

Alia in floribus differentia. *Quapropter in diuiſione illa florum à nobis in initio propoſita ex* Theophraſto, *qui ait*, Flor
alij ſunt foliati, & ſimul lanuginei, ſiue piloſi, vt qui bini ſint, & bicolores, *vt ſcilicet* fo
ſint foliati, & internè piloſi, vt alterum alter contineat velut Roſa, & Lilium &c, *Addendu*
ſit, & ſic diſtinguendum: Quod alij flores *ſint* extrà, & infrà foliati, *& inſuper* interiùs p
Datura ternis floribus. loſi: *quorum alij* terni, *vt in noua Daturæ ſpecie nigro-purpureo flore, atro virentibus fol*
obſeruatur, à doctiſs. Io. Pona in ſuo Baldo *Italico, & ab* Alpino *in lib. 2. de Exoticis deſcripi*
Narciſsus binis floribus. *Alij verò* bini, *vt in flore Narciſſi candidi marini, & congenerum luteſcentium terreſtrium:*
in alio genere in Primula Veris, cui alter flos alteri inſidet. Alij bini, *quia proliferi, vt in C*
lendula, quæ perfectos alios flores foliatos, & piloſos ex primo producit. Alij bini, extra *ſcilic*
foliati & intra piloſi, *vt de Roſa ab Antiquis traditum fuit. Alij ſinguli &* in totum folia
extrà & intrà, *vt de Primula Veris multiplici ſiue pleno flore & ſimilibus. Hanc alij* vnic
folio integro, diuiſuram *tamen* in ſummo habent, *vt Viola Mariana, & congenerum*, Cuc
meracea, quæ colum habent comatum. Alij vnico folio nec diuiſo in ſummo, *ſed tantùm l*
neis ſiue plicis coniunctionem diſtinguunt, vt in Braſſica marina, Scammonio, & ſimilibus h
bent ſtamina, & hæc ſatis.

Anno præterito in fictilibus floridam obſeruare licuit apud Illuſtriſs. D. Bernardinum de
Corduba *Catholicæ Maieſtatis à Conſilijs Status, & Neapolitanæ Arcis nouæ iuxta mare G*
bernatorem, qui vt diximus, præter alias diſciplinas, naturalium eſt ſtudioſiſsimus, iam Sole
Libram ingreſſuro, imaginem excepimus, nec amplius ob aduerſam valetudinem fructus, &
ſeminis perfectionem obſeruare licuit, cùm reciſum etiam florem dono amicis miſerit. Ex fru
ctus quidem contemplatione, vt aliàs diximus, an ſui, vel alterius generis planta fuerit, ſta
tuere potuiſſemus, quod nunc affirmare nequimus, niſi iterum eiuſdem Domini humanitate, me
gratia, fructum, ſi edat, perficere permittat, atque alia circa ſaporem, & vires obſeruare. Qu
vt ſperamus, ſi antequam volumen prælo dimittatur, obſeruare ſimul cum alijs rarioribus con
tingat, in appendice ad libri calcem addendam proferemus.

Tlapatl Stramonium.

Pag. 279. Cap: 28.

De Datura vide quæ in noſtro Phytobaſano diximus cap. de Strychno Manico: & Carol
Cluſij *ſcholia in* Acoſtam *volumine Exoticorum cap. 53. Sed aliam adde ſpeciem flore plen*
Stramoniũ Ægyptium flore pleno. *ſub nomine Stramonij Aegyptij à doctiſſimo* Ioanne Pona Veronenſe *in ſuo* Baldo monte, *itali*
cà linguà deſcriptam, & depictam, quam ſuperius proximè indicauimus, cuius ſemen nobis a
eodem communicatum, & ſatum flores protulit triplices: altero alteri inſidente, vt primus, &
exterior binos alios contineret, parùm, & digitali ferè gradu exertos. Secundum à primo, & ſ
tertium à ſecundo flore. Externà parte nigro-purpureos, internà verò candicantes, vt gratum
Stramonij quinque ſpecies. *oculis reddant aſpectum. Ex his igitur quinque differentias nouimus. Primam vulgare Stra-*
monium fructu rotundo deorſum ſpectante, & aſpero. Secundam flore albo etiam, & fruct
rotundo, ſed folijs inciſis per ambitum Xanthij modo, vt ab Acoſta *deſcribitur. Tertiam*
ſimiliter albo flore & Xanthij folijs, ſed fructu oblongo ſpinoſo, & in quatuor angulos diſtincto,
& ſurſum ſpectante, à nobis pro Solano manico propoſitam in Phytobaſano, & à Cluſio *proba-*
tam. Quartam ſpeciem flauo flore, & circa petiolum rubente. Quintam ſub nomine terti
ſpeciei ab eodem Acoſta *flore Hyoſcyami colore.*

Tlaquilin.

Pag. 280. Cap. 29.

Aliam ſpeciem Mexicanam depinxit Auctor noſter lib. 5. cap. 57. radice fibris tenuibus di
uiſa,

à, odore, & ſapore Aniſum referentibus, viribus diſparibus, cuius ſemen tacuit, vel non ob-uauit.

Pag. 281. Cap. 30. *Tlalcaca-huatli.*

Sub nomine Tlancacahoatli parùm variante à Tlalcacahuatli: Planta eſt depicta adeò ſimi- ,vt eadem videatur, fol. 424.

Pag. ead. Cap. 31. *Tlallantla cacuitlapitli alia.*

Trifoliæ plantæ aliæ ſunt ſpicoſæ, vt pratenſes equorum pabulum, aliæ leguminoſæ & ſili-uoſæ, vt Phaſeolus, Medica, Cytiſus; quarum flores imitantur Papiliones: aliæ quamuis ter- folia emittant, ſui vel alterius generis ſunt, vt Trifolium acetoſum, Hepaticum, Melilotus alica, Trifolium bituminoſum, & hæc, de quibus aliàs.

Pag. ead. Cap. ead.

Mungo, ſiue Phaſeolus orthocaulis.

Mungo, apud Indos orientales à Perſis, ac etiam à Turcis dicitur Maſc, *quod ab Hiſpa-'s diceretur* Max. *Planta eſt tripedalis, hirſuta tota, folijs Phaſeoli noſtratis effigie, & magni-dine, albicante hirſutie obſitis, caule erecto, nec procumbente, angulis quinis diſtincto, ſingu-q. geniculis auriculatis, vt in Phaſeolo, nunc in dexteram nunc in ſiniſtram inflexo, alternatim longis petiolis hærentibus, & ad cacumen vſq; ſemper decreſcentibus. In ſummo ex foliorum alis breues producuntur petioli Septembri menſe, in quibus flores parui ex viridi luteſcente colore languido, Phaſeolo ſimiles, ex quibus Siliquæ hirſutæ triunciales in roſtrum incuruum deſinentes, per maturitatem rufeſcentes, in quibus dena ſemina diſtincta continentur, primùm virentia oblonga, teretia, vt in Phaſeolis latere hærentia, in quibus eſt linea alba; ſed non incurua, & perfecta nigreſcentia, exiguis caſtaneis maculis variegata. Apud orientales in cibo frequens elixum ſemen, & butyro conditũ, vti alia legumina, quibus hoc in delicijs habetur, & ſuauius ac iucundius alijs videtur. Sato ſemine poſt aliquot dies germen extra terram exurgit, turgidum capite bifido ferè ex petiolo purpuro-rubente, vt in icone ima è regione. Poſtea hians emittit parumper foliola in ſummo ſeminis corticem deferentia; tertio, magis emiſſa foliola coniuncta oſtenduntur, adhuc ſeminis corticem habentia: quarto expanſa foliola ex germinis medio erupta: deinde caulem emittit, & in ſingulis geniculis terna folia, plantaq. perficitur. De Mungo* Garzias ab horto *lib.2.cap.21.hæc refert.* Eſt Mungo ſemen viride, quod per maturitatem fit nigrum, Coriandri ſicci magnitudine, pabulum eſt equorum, interdum etiam ab hominibus editur. Guzarate, & Decan incolæ in febribus hoc modo vtun-r. Febricitans cibo abſtinet per decem, nonnunquam per quindecim dies: poſt quos hu-s fructus decoctum illi propinatur, in quo nonnihil pulpæ remanſerit: deinde cortice de-ratum Mungo, & inſtar Orizæ coctum febricitanti exhibent; Panem verò triticeum non ſi poſt multos dies. Naſci etiam ferunt in Palæſtina hoc Mungo. Eius meminit Auicen- lib.2. vocatq. *Meiſce.* Bellunenſis eius interpres, *Mens. Mex* autem dici debere ab eru-tis medicis Arabibus edoctus ſum. *Et nos à peritis Arabicæ linguæ tàm Mex, quàm ax, interpretari poſſe: Auicenna lib.* 2. *tract.* 2. *cap.* 499. *ſub nomine Meiſce, hæc habet.* tegrum paululùm ſiccat; cortice detracto in ſiccitate, & humiditate temperatum: cætera oximum naturà Fabæ. Minus inflat, & deterget quàm Faba: citius per aluum deſcen-; minus refrigerat quàm Lenticula: & addito Cardamomo in cibo ſalubrius eſt. Bonum

ſuccum

ſuccum gignit præcipuè decorticatum, & coctum cum oleo Amygdalarum dulcium. Ab ẽto priore decocto iterum elixum aluum cohibet, & valentius addito Rhoe cum acidi Pu ci ſucco. Cum vino aut ſapa, & Croco leuat cruciatus articulorum, & tuſis, vulſis, rupti auxiliatur.

Tzocuitla-pilxochitl.

Gladiolus Indicus.

Pag. 282. Cap. 32.

Hanc Pena *&* Lobelius *Cannacorum appellaſſe videntur, quia ipſis Cannam, quæ eſt Ar do, & Acorum, referre videbatur, ſed alij, inter quos* Camerarius *in ſuo* Matthiolo, *pot Xyphium, ſiue Gladiolum Indicum denominarunt; quia flore, & fructu trigono magis con nire existimarunt, & melius noſtrà etiam ſententià, donec plenius obſeruare contingat ex v planta, Lachryma Iobi dicta, & Lithoſpermon maius ex genere miliaceo cenſetur: hæc auten potiùs bulboſo, & tuberoſo accedit, nec aliò, niſi ſeminis duritie cum Lithoſpermo conuenire pote*

Hocboetzon tecomatl.

Pag. 287. Cap. 39.

Folia obſcurè virent, longa pollices quinque, lata verò quatuor in Recchi *exempl.*

Mecapatlis

Sarza-parilla.

Pag. 288. Cap. 41.

Smilacis aſperæ ſpeciem aliam folijs non oualibus, nec iuxta petiolos lunatis, vel ſinuo cordis figuram æmulantibus, ſed ventrioſis, & latioribus circa petiolos, aſperioribus viticu denſitate ſpinarum, nec duplices capreolos habentibus, ſingulis foliorum exortibus, aut alio m do, vt in Mexicanis iconibus exprimitur, in Zacyntho Proſper Alpinus *obſeruauit, & in lib ſuo de Plantis Aegyptiacis depinxit cap. 43. de qua vide illum affirmantem, eſſe Sarzam-p rillam, vel congenerem viribus reſpondentem.*

Quauhmecapatlis,

Pag. 290. Cap. 43.

An fructum ferant Sarzæ iſtæ quærendum eſt, etſi ab Auctore nullum proferre dicantur quod potiùs inobſeruantiæ tribuendum cenſeremus. Noſtrates Smilaces fructum facilè ferun racemoſum, rubentem, aliæ verò nigrum, vt doctiſſimus Cluſius *obſeruauit rar. ſtirp. lib. 1. c. 8*

Tlachichinea.

Pag. 292. Cap. 46.

Sine dubio Heliotropium Dioſcoridis *maius refert prima icon, & reliquæ quodammodo, ſe radice tam craſsà, vt in tertia icone hucuſque noſtris regionibus inobſeruatum.*

Tlatlauhcapatlis.

Pag. 294. Cap. 48.

Radix primæ colore fuſco, purpuraſcente, ſecundæ verò coccineo.

Xaltomatl-

Pag. 207. Cap. 51.

Solani hortenſis noſtratis folia commanducata calorem aliquem in fine imprimere viſa ſun potiùs, quàm frigiditatem, quare potiùs emolliendo calore expirante pars refrigeratur.

Coapatlis.

Pag. 300. Cap. 56.

Tres plantas nomine Coapatli lib. 2. Aromaticas cap. 1. & 2. retulit.

Coaciuizpatlis,

Pag. 301. Cap. 57.

Auriculæ vrſi Herbariorum, & Aliſmati noſtræ congener, vel eadem: cuius decocto luxat articuli fouentur: noſtras verò manifeſtè calefacere, ſapore, & effectu colligitur, quamuis a Matthiolo *frigida ſit putata. Vide quæ in cap. de Aliſmate in noſtro Phytobaſano, & in cap. de Paralytica montana cap. 98. minus cognit. ſtirp. in prima parte retulimus.*

Pag. 301. Cap. 58.

Granadilla Hiſpanis. Flos Paſſionis Italis.

Cum ſarmentis, capreolis, & flore non admodum diſtare videatur hæc rarior aſpectu iucundiſſima planta, & exotica; hoc loco opportunè addi poſſe exiſtimauimus, addita eius icone cum partibus eius, quam à Monardo *primum deſcriptam, ſed non depictam habuimus: nec priuatim adeò obſeruatam.* Granadilla *dicta fuit hæc ab Hiſpanis, qui primùm illam noſtro detulerunt Orbi; à ſimilitudine quadam cum fructu Mali Punici, cùm interna, tùm externa; niſi quod minor ſit, & careat ſumma illa corona. Ab Italis, qui floris venuſtate potiùs allecti partes illius obſeruarunt,* Fior della Paſsione, *nominata: Flos ſcilicet Paſſionis; eo quod non pauca inſtrumentorum ſigna referat, quibus in Paſſione Domini noſtri IESV Chriſti vſi fuerunt Iudæi, vt infra notatum. Quo nomine à Peruanis appelletur, & incolis regni de Quito, vbi ſpontanea dicitur, ignoramus. Ibi frequens, & duorum generum, plantas ſcilicet eſſe admo-*

dum

ſum ſarmentoſas, magnumq. iter in ſepibus implere, legiſſe meminimus in quodam Hiſtorico & Geographico manuſcripto libello regni de Quito, multis abhinc annis tempore, quo Prorex erat Neapoli Illuſtriſs. Comes de Lemos, qui illius regni Præſes antea fuerat. Vtinamque iterum in manus perueniſſet libellus ille, vt generis differentiam, & deſcriptionem excipere in ſtudioſorum gratiam licuiſſet. Planta Neapoli culta apud R.P. Fr. Donatum de Eremita, naturalium rerum ſtudioſiſſimum, inter alias peregrinas quas alit, radice nititur viuace, perenni, fibroſa, repente, fractu facili, colore albicante ex pallido, ſapore ſubdulci, recentem Fabam imitante; natura Vitiginea, more Clematidis, ſarmentis multis tenuibus, prælongis ex viridi rubentibus,

GRANADILLA FLOS PASSIONIS.

terramque tangentibus facilè ſeſe propagantibus ex geniculis, ſiue alis foliorum radicem demittentibus, repentibus ſiue ſcandentibus quæcumque proxima fulcra, frutices, vel arbores reperiat, quibus incumbat. Capreolis ex ſingulis foliorum ſinibus illas amplexantibus, aut alioquin in ſeſe contorquentibus, funiculos imitantibus. Folijs trifidis lanceam imitantibus, alternatim diſpoſitis, quatuor vncias quoquouerſum magnitudine, per ambitum densè inciſis, minutis ſerræ dentibus, neruoſis, venoſis, rigentibus colore virente, & circa petiolum binas quaſdam extuberantias habentibus magis virentes, & Milij magnitudine, quod in aliorum folijs vix obſeruatur. Odore graui Xyridis, & acri parùm ſapore. Floribus ex ſingulis foliorum alis, quotidie totà Aeſtate ad Autumnum vſque emicantibus, odore iucundo Mellis vel Hyacinthi: effigie primùm antequam pandantur Nigellæ fructus folioſo virente calyce imitantibus, oblongis, anguſtis, longo petiolo ferè trigono inſidentibus, in quinos apices deſinentibus, totidemq. folia non roſtrata claudentibus: quibus deinde dehiſcentibus, candida intus, & caua foliola conſpiciuntur. His inſident rotæ denſarum fimbriarum fili craſſitudine, duplici ordine diſſectæ, purpureis maculis ſuffuſæ, quibus flagella imitari videntur, ſanguineis guttis aſperſa, quarum ſuperiores rectis filamentis breuioribus parùm expanduntur; inferiores verò rotæ longioribus, illisq. in extremo aduncis vno curſu, quia ob maiorem illorum longitudinem, cauis calycibus foliorũ comprimebantur. Ambæ quinquagenis, aut ſexagenis circà filamentis diſſecari, obſeruauimus in nouella planta. Ex harum & internarum aliarum breuiſſimarum vmbilico ſtylus ſiue colus, effigie columnæ cum baſi, vel imo torculo, longitudine ferè vnciali aſſurgit erectus, rotundus, læuis, dilute virens, globulum parùm oblongum pro capitulo eodem colore ſuſtinens: hic verò parte imà, qua hæret columnæ luteis quinque lamellis pendulis circumdiſpoſitis coronatur: ex obliquis craſſiuſculis, maculoſis petiolis parùm incuruis rigidis dependentibus, radiatum diadema rotundum æmulantibus. Ex globulo verò ſummo tres capitati claui erecti oblongi aſſurgunt; ex viridi albicantes, trigono poſitu inter ſe diſtantes in ſummo, & parum contorti, litteram S, oblongam imitantes capitibus craſſis, ſaturiore colore diſtinctis, & supernà parte leni inciſurà diuiſis, vt bifida capita videantur, quanquam eorum ambitus ſit rotundus, & veluti quinque partitus. His ſimiles in Liliorum floribus at ſinguli obſeruantur, huic plantæ naturà terni: verùm aliquando ob nimium humorem quatuor, & quinque non raro conſpiciuntur. Manè, vt annotauimus, Auguſto menſe horà decimà quartà dehiſcebant flores: tota die hiantes manent, noctu clauduntur, nec amplius aperiuntur, ſed flaueſcunt & decidunt; niſi, quod raro, noſtro Cœlo fructum gerunt extuberantem Mali Appij magnitudine rotundũ, colore cinereo tribus diſtinctum cellulis, quæ etiam in integro fructu animaduer-

maduertuntur, ob lenem quandam extuberantiam, & trianguli effigie in ſummo circa apicem. *Acinos intus continet obliquè diſpoſitos, centrum petentes, non à ſummo dependentes, vt quida* *depinxerunt: ſimiles quodammodo illis Mali Punici, vulgo* Granato *dicti (vnde nomen hu* Granadilla, *quaſi paruum Granatum) duplo maiores, baſi cauà, quà petiolo hærent, in acutu* *deſinentes, minimè anguloſo & lato capite, vt in Punico ſunt, candicantes, diaphani, & mollio* *res. Semine intus Mali formà & nigro, quod intra carnem acinorum diaphanam, ſuccoſam* *& mollem apparet, effigie quadam cordis æmula, & exceptum ab illa, cauis punctis impreſſi* *aſperum cernitur, medullam habens candidam, & ferè inſipidam: Auguſto menſe habuimus* *Exiccato fructu, ſemina intus, vt in Cucurbita, ſi agitetur, crepitant. Inueniuntur etiam diſ* *ſecto fructu ſemina adhuc nigra, carne illà obducta, exucta, viſcoſa, nigricante, dulcique ſapore* *veluti Caſſiæ fiſtulæ, & alia detecta, & ſoluta ex flauo candicantia, aſperiora, oſſeo velut* *cortice, datà proportione Perſici Mali oſſibus ſimilia, non enim cortice vt in Pyro, vel Malo* *ſed oſſeo ferè tegumento obducuntur. Huius plantæ cortex eſt veluti coriaceus, vt Colocynthidis,* *intus cartilagineus candicans, odore ſuauiſsimo, & gratiſsimo, ſed remiſſo. Acinorum recentium ſapor in maturo fructu ex dulci ad acidulum vergit, admodum gratus, & iucundo odore palatum feriente inter Fragam & Melopeponem. Aiunt multum comeſum aluũ lenire, & ſubducere potius quàm grauare. Flos ipſe ob ſigna Paſſionis Domini deuotè in eius memoriam habitus, & geſtatus, immundos ſpiritus arcere exiſtimatur, atque contra incantamenta, & veneficia valere. Aprili menſe erumpit, & Autumno perficitur. Fluminum ripas adamare* Petrus de Cieza *in hiſtoria Peruana part. 1. cap. 28. his refert verbis.* Amplam iſtam vallem de Lile dictam, in qua oppidum Cali, medium ſecat flumen, cuius ripæ abundant fructibus eius loci, inter quos grati admodum ſaporis, & iucundi odoris eſt Granadilla nuncupata. Monardus, *in hiſtoria ſimpl. med. noui Orbis ait, in montibus oriri ſponte, & hiſtoriam narrat, quam latinè redditam vide in Exotic. volumin. doctiſs.* Caroli Cluſij. *Vanum eſt denique interimi Muſcas ſupra folia inſidentes, quæ diu ſine noxa in illis morantur, & aliquam ab Aranea interemptam inuenire facilè fuit. Huius iconem, & breuem hiſtoriam æneis typis expreſſam, nobiſque dicatam, cum floribus, fructu, & ſemine obſeruatis, primus omnium in Italia publici iuris fecit anno 1622.* R. P. Fr. Donatus de Eremita, *ſuprà nominatus. Florum fructus, & ſeminum iconem maiorem, ſed naturalium minorem adiunximus, vt facilior ſit cognitio, & maior aſpectu delectatio in alia tabella, in qua deinde quid amplius à nobis, quod hucuſque à nemine fuit obſeruatum: præſertim fructum, non ex imo flore, vel floris baſi, in imo petiolo in quo nodus eſt, ſupra illa exigua foliola bina, nec ex columna ſiue ſtylo floris, qui etiam torulo diſtinctus apparet, & ſtriatus more columnarum Ioniarum, colore etiam diſtinctus rufeſcente, ſed ex globulo illo ſuperno clauos proferente perfici, vt ex pictura liquet effictа ex fructu cum ramulo nobis miſſo, ex ſumma viticula dependente ab Illuſtriſs. & Excellentiſs.* D. Andrea Matthæo Aquauiuio Caſertæ ciuitatis Principe, *atque clariſsimo aurei velleris Equite, ac Regiæ Maieſtatis Catholicæ à conſilijs ſtatus, ex horto ſuo Caſertano rariorum amœnitate florum inſtructiſsimo: quibus, præter alia virtutum exercitia delectatur adeò, vt pro illis adipiſcendis nullis omnino parcat impenſis, quod iam non ſolùm Floripolis, & Bulbipolis Belgicis, ſed & alijs quibuſcumque ſatis notum eſt.*

GRAN. F. PASS. FLOS ET FRVCTVS.

Pag. 303.

Pag. 303. Cap. 59.

Coca Peruina.

Alterius folij imaginem, non folium alterum inſidens habere, tam Auctor noſter quàm Monardus ſcripſit.

Pag. ead. Cap. 60.

Cozeicxihuitl.

An potius ad Thymelææ ſpeciem referenda?

Pag. 304. Cap. 64.

Qualancapatlis Pacifica.

Qualancapatlis Mexicano nomine dicta hæc planta, noſtra verò lingua ab ipſomet Auctore lib. 1. cap. 5. irati hominis medicina, quia hilaritatem inducit, & iram mulcet. Quæ potius ad animum, quam ad corpus pertinere videntur: Sicuti quæ Oceloxochitl lib. 7. cap. 30. hilaritatem afferre dicitur: ſed hæc ablata cauſa intrinſeca, quæ à contrario naturæ pharmaco erat illata. In noſtra verò planta, nihil de intrinſeca, ſed potius de extrinſeca iniuria refertur. Quare quod planta hæc homini non modò ab intrinſeco humore irritato, ſed vel ab extrinſeca etiam cauſa irato medeatur, & ſic animo potiùs quam corpori, maximæ eius virium efficaciæ eſt tribuendum, quia veſanum illum, ac furentem in hominibus ignem reſtinguere poſſit, impetuſque ad blandam temperiem reducendo ſedare, vnde Pacificam libuit vocitare.

Pag. 305. Cap. 66.

Tlacochichil.

Huius icon ſub nomine Tezompotonic repoſita eſt lib. 6. huius voluminis folio, 191. cap. 16. cuius folia effigie maioris Conizæ ſerratæ, longa pollicestres, & lata vnum, venis luteſcentibus, colore dilutè virentia, ſicuti florum calyces, flores verò dilutè ex albo violacei depinguntur in Recchi exempl. atque papposi. Radice longa, fibroſa, & fibris flauicantibus, non parum effigie, & viribus Conizæ reſpondens, & Barbarorum Tharalhan, de qua vide cap. 42. de Eupatorio in noſtra minus cognit. ſtirp. hiſtoria part. 1. Romæ impreſſa.

Tharalhan Barbarorũ.

Pag. 307. Cap. 70.

Ytzcuimpatlis.

Rectè Collega noſter putat Ranunculis congenerem, eoque magis quia radice variat tuberoſa, & glanduloſa, noſtro Ranũculo bulboſo leptomacrophyllo gramineo folio affinis fortè, in noſtra 1. part. minus cognit. ſtirp. cap. 141. deſcripto. An autem hanc, vel congeneris ſimili folio, vel potiùs anguſtifolium Ariſarum, quod Samnites, eo quod anguſto, & oblongo virente folio exeat, primis Cichorij folijs æmulo Cichorium venenatum appellant, frequens in monte Maiella, intellexerit Theophraſtus in cap. de Aconito, quod frumento ſimile dixit, breuem herbam folio cichoreaceo, radice nuci proxima tuberoſa, niſi quia ſemine ait eſſe non ſpicoſo, viribus tamen putrefactorijs, ſiue cauſticis ſimile non parum hæſitandum, ſi textus, vt iacet, ſit incorruptus. Vide quæ in cap. de Scorpione, ſiue Thelyphono Theophraſti diximus in 2. part. minus cognit. ſtirp. cap. 19. Ariſari quidem fructus potiùs racemoſus, quàm ſpicoſus dici debet, folia verò tam Cichorium non inciſum, quàm frumentum poſſunt referre, & in tactu obſeruatur à feris.

Ariſarũ anguſtifoliũ Cichoriũ venenatũ Samnitum.

An Aconitũ frumento ſimile Theoph.

Pag. 309. Cap. 74.

Xicama.

Plantam hanc virentem vidimus præteritis annis in cultiſſimo Exoticarum ſtirpium horto Romæ ad ædes Illuſtriſs. Cardinalis Farneſij, & edulem eſſe accepimus.

AD LIBRVM NONVM.

Ayotochtli.

Pag. 315. Cap. 1.

Cheloniſcus Authoris.

Χελόνισκον, ſiue teſtudinati Porcellionis nomine animal depinximus, atque deſcripſimus: rarum profectò animal, nec noſtro Cœlo viſum, in noſtro Plantarum volumine, cui titulus, minus cognit. ſtirp. Ecphraſis, in Aquatilium, & Terreſtrium obſeruationibus cap. 7. Ex qua noſtra exactiore tegminis animalis, ni fallimur, icone, in quibus differat ab illa propoſita à doctiſſimo Cluſio in ſuo Exoticorum volumine lib. 5. cap. 15. & hac Mexicana, quamuis ex ipſo aſpectu dignoſci poſſit, ad faciliorem tamen eorum cognitionem paucis exponemus. Differt quidem noſtra icon ab illa Cluſij, medijs illis tabellis, quibus animal contrahi, atque produci poteſt, nam in illa Cluſij tres in animalis medio depinguntur æquales zonæ, ſiue faſciæ totum corporis ambitum cingentes: in noſtra verò illæ non æquales, ſed in tegminis clauiculis, ſiue articulis vtrinque in acutum deſinunt nouellæ Lunæ modo, & in medio in elatiore parte latiores ſunt admodum; vt cum animal conglobatur; ſuperna tegminis pars circularis diametri longitudine amplius extenſa dorſum contegere poſſit, & quia cartilagine quadam coniunguntur, cum animal ſe exerit, & producitur, illæ contrahuntur, ita vt illa ferè proportio, quæ eſt diametri ad ſemicir-

Differentia imaginum Tatou Auctoris, & Cluſij.

micirculum, chordæ ſcilicet ad arcum. Amplius in noſtra quatuor ſunt faſciæ ſiue tabellæ
non tres, atque fimbriarum modo depictæ, quarum pars media latior, & vt magnitudinem ex
primamus, ſingulis lata eſt ſeſquiuncia, & iuxta clauiculas in acutum deſinunt, & imbricatim
diſpoſitæ, & cum animal exertum graditur, occultantur in totum, cum aliàs conglobato animal
tertiã animalis partem cooperiant. De reliquis non ambigitur, quin idem animal voluerit pictor
ille exprimere, quamuis minus rectè, ni fallimur: ex qua pictura Cluſius *ſuam tabellam exa-*
1. Tatou Monardi. *rauit. Hoc animal tertium Tatou genus conſtituere, ex iam ſibi cognitis idem* Cluſius *retulit*
nam primum genus illud eſſe ſtatuit, quod primum innotuit, & à Monardo *fuit deſcriptum om-*
nium antiquius, & vulgatius, quod videre licuit in ditiſsimo Imperati *noſtri Muſeo, & ma-*
2. Tatou minus an Recchi? *ius eſt omnibus alijs, corpore, & cauda oblongiore, ſquamis contectum. Secundum genus quod eſt*
minus & ſimile, vt ait Cluſius, *idem forſan cum hoc ab Auctore noſtro deſcripto breuiore ſta-*
3. Tatou Authoris, & Cluſij. *tura, & cauda, ſed ſimili. Tertium eſt à nobis deſcriptum, & depictum. Pictura ex teſta de-*
mortui, & animal deſcriptum coniecturà: cuius cortex non ſquamoſus, vt in ſuperioribus duo-
bus, ſed teſtudinato, biualuo, oſſeoq. tegmine, cauda breuiſſima, & alijs differens miro Naturæ
artificio, vt diximus, quo ſe in globum contorquet. Animal verò à doctiſs. Cluſio, *ex*
colorata icone ad ipſum à ſtudioſo Iacobo Plateau *in epiſtola adiecta, vnde breuem hiſtoriam*
concinnaſſe refert, ſic deſcribitur. Habebat porrò id animal pedis vnius, & quatuor vncia-
rum longitudinem: corporis verò ambitus, erat quatuordecim vnciarum, binis videli-
cet minor longitudine: eius tegmen durum, & teſtaceum, fuliginoſi coloris, quem fortè
vetuſtate, & manuum tractatione contraxerat, quodammodo teſſellatum, à collo ad me-
dium, corpus quaſi orbiculatæ figuræ teſſellis variè pictis diſtinctum, medio autem corpo-
re, ternis ordinibus quadrangularum teſſellarum variè etiam pictarum inſignitum; po-
ſtrema tegminis pars ſimilibus orbibus diſtincta erat, qualibus pars anterior: totum etiam
caput ad nares vſque ſimilibus teſtis tectum, aures patentiores, nec adeò mucronatas
habebat, vt illud quod in ſcholio ad Monardum exhibitum: cauda breuis erat, duo-
bus digiti humani articulis extremis non maior; tota etiam orbiculatis teſſellis tecta:
ventrem nullà cruſtà tectum fuiſſe, ſed villis duntaxat obſitum, pictura repreſentabat,
quemadmodum etiam crurum poſteriorem partem, atque guttur, & nares: poſteriores pe-
des ternis digitis, & calcari præditos fuiſſe pictura fidem faciebat, anteriores verò dun-
taxat binis, & calcari, niſi à pictore fuerint prætermiſſi: penem ſatis longum, & exertum
habebat. *Huius animalis teſtudinem biualuam, à nobis* Romæ *repertam, curioſè ſeruamus,*
tanquam rarum quid Naturæ, & admirandum, oſſeum, teſſellatum, teſtudinatum, compoſitum,
quod, vt diximus, & oblongà, & rotundà figurà ſit ad animalis libitum. Huius ſingulas
teſſellas creſcente animale creſcere oportet quoquouerſum, quamuis oſſea ſint duritie, & ſub-
ſtantia, & non cornea, vt in terreſtri Teſtudine, in qua ſingulis teſſellis extremæ ambientes lineæ
illud augmentum oſtendunt, quod in hoc animale minimè obſeruatur, cum varijs tuberculis, non
lineis ſit depictum, & aſperum. In teſtaceis clarum eſt incrementum fieri teſtæ in extremis
oris per additionem, in cruſtaceis verò per totam cruſtã, & ſic per dilatationem. Hoc animal, vt
poſt noſtrã editionem, ab Exoticorũ Cluſij *volumine, quod poſtea* Romæ *venale fuit, didicimus,*
Braſiliana Tatou, Hiſpanica Armadillo, Mexicana verò voce Aiotochtli, id eſt cuniculus cucur-
bitinus appellari, quod nomen magis huic, quàm alijs congruere videtur, licet conglobentur. Vide
Aquetzpalin. Theuetum *vltra* Monardum. Pag. ead. Cap. 3.

Crocodilus Mexicanus. *Hìc noſtra confirmatur propoſitio, in loco vbi ſit materies apta, & eadem Cæli conſtitutio ſi-*
ue ſimilis qualitatis materies, & Cælum, indeque eadem temperies; eadem ſimilibus locis gene-
rari poſſe. Nec niſi Maris qualitas, & ſimilis Cæli temperies ſupra montem adſit, poſſe ſupra
montem oriri maritimum, quamuis poſſe alibi genitum aqua ipſa prouehi, ſicuti nec in lacuſtri-
bus terreſtria, nec in terreſtribus, & ſiccis lacuſtria, niſi loci conuerſione prius acta.

Pag. 315. Cap. eod.

Noſtram ſententiam adiuuat etiam Plinij *auctoritas, qui lib. 5. cap. 1. refert, flumen Darat,*
in auſtrali Aphricæ parte poſt promontoriũ Solis Crocodilos gignere: ac etiam vltra poſt Aethio-
pas Daratitas flumen Bamborum, Crocodilis, & Hippopotamis abundare: & præter fluuiatiles
inueniri quoque Crocodilos marinos, cùm in aqua dulci & ſalſa fuerint obſeruati. Terribilis
hæc belua eſt contra fugaces, & fugax contra inſequentes. Hæc Plinius *recenſet lib 8. cap.*
16. cuius mores, & vires etiam medicas apud eundem vide.

Pag. 318.

Pag. 318. Cap. 6.

Aliam nouam ſpeciem deſcribit, & depingit doctiſſ. Cluſius *in Auctario ad Exoticorum volumen cap. de Manucodiatarum, ſiue Paradiſearum auium Rege credito, cuius picturam, & hiſtoriam refert, & præter alias notas quamplures, magnitudine, colore, & alijs, hanc præcipuam differentiam notauimus, quod ſcilicet rotundæ illæ pennæ ſiue Cerdonum filis ſimiles tenuitate, piloſæ, & admodum longæ, quibus ſuſpendi aſſeritur vice pedum; in hac ſpecie, præter breuitatem, & tenuitatem, læues ſint, & in ſummitate tantum ad vnciæ longitudinem in orbem conuoluantur, ab vno duntaxat latere tenuiſſimis villis præditæ, prona parte coloris viridis, ſaturi, ſplendentis, & elegantis, penè inſtar pennularum, quæ Anatis feræ maris collum tegunt, magnam ſanè venuſtatem addentes, ſupina verò parte fuſci coloris. Inueniri etiam tradit alias aues, quæ ſetas habeant alteram ſuper alteram verſus extremum decuſſatim ſitas.*

Pag. 327. Cap. 14.

Algazel ex Aphrica.

Quia ab Auctore noſtro inter animalia Bezoarifera nouæ Hiſpaniæ præter Ceruorum ſpeciem Mazame *vocatam, ceruinis cornibus præditam, aliæ minores ſpecies, quarum aliæ feræ, aliæ mitiores, & timidæ, ac aliæ minimæ pluribus etiam differentijs diſtinctæ referuntur, quas non inter Ceruorum ſpecies vt priores, at inter Capreas potiùs recenſendas iudicauerit, vt poſtremam* Temamaçame *dictam breuibus, nec ramoſis cornibus, & toto reliquo ferè corporis habitu non parum animali à nobis nunc exhibendo, niſi maioribus eſſet cornibus (quod forſitan ex ætate) reſpondens illud depictum, & à nobis obſeruatum hoc loco addere non ingratum ſtudioſis fore putauimus. Animal eſt exoticum à quodam Turca diuite ex Aphrica* Neapolim *muneris loco Principi viro miſſum, magnitudine Capreæ,* Capreoli *dicti, cui toto habitu prima facie ſimile, niſi quod cornibus nulli magis quam Hirco ſimilioribus ſit præditum, quare arabicè* Algazel *dicitur, vt à* D. Gaſparo Principe Fez, *cui notum hoc animal eſt, relatum fuit, quod idem quod* Capra *ſonat, nam cornibus, & ſtatura Capram prima facie videtur æmulari, vt*

Temamaçame.

Algazel.

Hirco-caprea, *vel* αἰγοδόρκας *dici poſſit. Pilo eſt breui, leui, flauicante, at in ventre, & lateribus candicante, ſicuti in internis femorum, & brachiorum, illoq. Capreolo molliori. Altitudo illius in poſterioribus, quæ ſublimiora ſunt anterioribus tibijs, tres ſpithamas æquat. Corpus obeſius, & collum craſſius habet, cruribus, & tibijs admodum gracile: vngulis biſulcis admodum diſſectis, illisq. tenuibus, & hircinis oblongioribus, & acutioribus ſimilitudine Alces, &*

nigricantibus. Caudam habet dodrantem ferè piloſam, hircinam, & è medio ad extremum vſque nigreſcentem. In exteriori poſterarum tibiarum iunctura quid calloſum extumeſcen obſeruatur, quia cum reſidet forſitan comprimitur, vel alia de cauſa, nam & in anterioribu genibus depilatum quid cruſtoſum, propter genuflexionem, conſpicitur. Hilaris aſpectu facies oculi magni, nigri, lucidi, læti, aures longæ, magnæ, patulæ, in proſpectu elatæ, illaq. intu canaliculata quinquefido ſtrigium ordine nigricante, extumentibus circa illas ſtrijs piloſis can dicantibus, & linea tenui circumducta; quod in hoc animale obſeruare contingit. Cornua pedem romanum longa, retrorſum inclinata hircina, ex nigro caſtaneo colore cochleatim ſtriata & interno ſitu adinuicem ſinuata, & poſt dilatationem reflexa, atque deinde in extremo parum acie reſupinata. In his rotundum, quod à fronte ad medium vſque ſtriæ illæ in cornibus elatæ ſciſſura quadam laterali hinc inde diuiſæ, aut interſectæ apparent, & quod magis ſtrige. ſtrijs opponi videntur, vt interruptus ordo cochleatus appareat: donec poſt medium illorum ſciſſura deleta, ſiue coniuncta ad ſummum vſque iterum ſeruetur. Hoc autem accidere putamus, quia cornibus incrementum internè prouenit, & ſiccior externa pars veluti excrementitia iam facta, nec ad illud recipiendum amplius apta, ſindi oportet, vt in Quercus, & Vitis cortice obſeruatur, & ſimilibus. Naſus colore magis ruffo, ſicuti ex oculis parallelo ordine linea nigricans dependet ad os vſque reliquis candicantibus. Nares, & labia, os, & lingua nigreſcunt: quod ſatis, dum ruminabat, obſeruauimus, dentibus ouium modò exiguis, & vix conſpicuis, vocem edit non abſimilem ſuillæ. Animal eſt omniuorum, veſcitur quidem herbis, hordeo, pane, ferculis quibuſcunque ad hominis etiam vſum paratis, nec non & dulciarijs. Dum mingere, vel corpus exonerare ſit opus, è ſolito loco manſionis ſecedit, & vbi rimam in aulæ pauimento conſpicit, in illa mingit, & paulò poſt longè excernit, nec locum manſionis vult deturpare. In minctionis actu renes deprimit ſe inclinans, vt quadrupedibus mos eſt ſimilibus, deinde ſe erigens ad ſeceſſum vadit. Manſuetum eſt animal, quia forſan ab ineunte ætate aſſuetum hominibus à quibus cibus miniſtrabatur: cornibus tamen tactis, ſuam in illis fortitudinem induit vim faciens, & illa minimè decidua eſſe putamus. Dum de loco in locum migrat feſtinanter ſuccurſitans, domus angulum petit, vbi poſterioribus verſis illico quieſcit, indeque aliqua de cauſa diſcedens, ſimili modo altum alterius cubiculi angulum petit, ne forſitan imparatè auerſa parte lædi contingat, nam & tactis poſterioribus calcitrans aufugit, & in angulo poſitum, arrectis auribus hinc inde proſpiciens conſiſtit: quod etiam Ceruæ expaueſcenti naturâ inditum eſt, vt ſimili modo aures in proſpectu patulas erigat, vt poſtea obſeruauimus. Quare timidum, & ſuſpectum eſt animal, & hæc obſeruare licuit apud clariſſ. D. Marium Schipanum *naturalium ſtudioſiſſimum, Philoſophiæque demonſtratiuæ ex Chymia profectæ, præter logophyſicam illam ſcholarum dominam, obſeruatorem diligentiſſimum, à cuius manu hoc animal, quamuis parum timidum, non ſemel dulciaria etiam accipere vidimus, & hilariter deuorare, cui dictum animal ob ſcientiarum, morumque præſtantiam dono & amoris ergo fuit oblatum.*

Scriptores de Bezoar. *De Orientalibus, & Perſicis lapidibus, & animalibus illos generantibus vide quoque* Garziam ab horto *in lib. Aromatum cap. 45. qui ex quadam Hirci ſpecie illos erui aſſerit: cuius cornu effigies tuberculis circa ima coronati, & eiuſdem vngulæ à clariſſimo* Carolo Cluſio *poſt doctiſſima ſcholia exhibetur. Verùm nos eiuſdem animalis cornu, quod parum illius iconem ſuperabat ſtriatum obliquè, ſed abſque tuberculis illis apud doctiſſ.* Franciſcum Imperatum Ferdinandi filium *ſimul cum ruſeſcente lana breui eiuſdem animalis, & ouium modo molli obſeruauimus. Videndus eſt etiam libellus clariſſimi* Gaſparis Bauhini *de Bezoar orientali, occidentali, atque germanico, in quo diffusè cum breuitate, quæ ab Arabibus, & Recentioribus de ſupradicto lapide ſcripta ſunt, ſingulari methodo referuntur.*

Alia animalia Mex. *De Quadrupedibus alijs nouæ Hiſpaniæ ab Auctore noſtro non deſcriptis, ſed nuda pictura exhibitis, adeundus eſt doctiſſ. Collega noſter* Io. Faber Lynceus, *qui diligentiſſimè illa deſcripſit, & ſcholijs etiam luculenta eruditione refertis illuſtrauit fol. 465. ad finem vſque.*

Pag. 333. Cap. 21.

Apes. Mel. Ind. *De Apum generibus, ſpeciebus, differentijs, moribus, ingenio, virtute, mellificantium, vel non mellificantium, generatione, fœtura, & alijs: De mellis differentijs, ipſarumque vniuerſa hiſtoria doctiſſimè, & elegantiſſimè in ſuo Apiario egit Illuſtriſſ. & Excellentiſſ. itemque omni ſcientiarum genere præſtantiſſimus* D. Federicus Cæſius Princeps S. Angeli, & Montis Cælij

Mar-

Marchio Lynceorum Inſtitutor, ac Princeps, *cuius exemplum ex Frontiſpicis naturalis ſui Theatri ab eodem Illuſtriſs. deſcripti, depromptum, & impreſſum*, *à* Lynceorum *Academia* S. D. N. Papæ Vrbano Octauo *in perpetuæ deuotionis ſymbolum oblatum fuit anno* 1625. *cum noſtratis Apis imagine accuratiſsimè à clariſs.* D. Franciſco Stelluto Lynceo, *viro præterquam in alijs omnibus, vt ſuprà diximus, ſcientijs in naturalibus etiã ſtudioſiſsimo, nouo quodam Microſcopio obſeruata; vt qui illam viderit, in admirationem incidat, dum tam multas partes organaq. ipſa apertè depicta diſcernit, quæ ab intuentium oculis in ipſo animalculo omnino abſconduntur. Theatrum porrò, & aliæ variæ ſupradicti Excellentiſs. Principis doctiſſimæ lucubrationes quamprimùm, in ſtudioſorum gratiam, prælo ſubijcientur, ex quibus quantùm ſcientijs varijs acquirendis inſudauerit, & quantùm in ijs profecerit, omnibus palàm fiet; tantique Principis ſcientiam eruditionemq. ſummam, ac rempubl. litterariam adiuuandi ſtudium, ſolertiam, ac liberalitatem, quam nos ſuperius & hic attigimus, ſummis laudibus in toto Orbe extollendam exiſtimamus.*

AD LIBRVM DECIMVM.

Pag. 336. Cap. 1. *Apozonalli.* Succinum Bitumina.

De Succini, & Bituminis generatione, varietate, natura, ſplendore, colore, piſcatu, tempore, modo, & loco, atque herbis marinis in ipſo vigentibus vſu medico vide Goebellium, Bellonium *ac* Ferdinandum Imperatum *in ſua hiſtoria naturali italica lingua* Neapoli *impreſſa lib.* 14. *cap.* 5. *vſque ad* 9. *&* Franciſcum Imperatum *eius filium in lib. de Foſſilibus.*

Pag. ead. Cap. 3. *Chimaltozatl. Mezcuitlatl.*

Differentiæ huius lapidis Mezcuitlatl, tam in ſubſtantia, magnitudine, colore, & ad ignem mutatione, vel contumacia doctiſsimè referuntur à noſtro Imperato *hiſt. natural. lib.* 25. *vſque ad cap.* 4. *Qui flamma vento in laminam irruente, Lunæ dimidiatæ iconem argenteo colore, atque ſplendore in medio excitabat, flammam intra limites ſignatæ Lunæ effigiei paulatim circumferendo, ſic enim eo loci flamma vento illata, lapis mutationem coloris acquirit argentei amittendo tranſluciditatem. Id facilè quiſque facere poterit, ſi artificem vitreorum, monilium, & iocalium adierit, qui ſimili flamma mollit vitrea; aliàs ſi tota igni exponatur lamina, tota ſimili colore afficeretur, ſi rectè ſint ignita.*

Pag. 337. Cap. 5. *Eztecpatlis,* Iaſpis no. Hiſp.

Iaſpidis Antiquorum varietates, & natura à doctiſs. Ferdinando Imperato *referuntur lib.* 22. *cap.* 39. *qui in ea eſt opinione illum longè differre ab Iaſpide Recentiorum, qui vulgò* Diaſpro *dicitur. Nam Antiquorum Iaſpis, alius eſt Smaragdo ſimilis, alius Cryſtallo, alius aëri, alius Phlegmatis effigie, alius veluti fumo permixtus, alius lineis cinctus albis, ſplendidis, alius Terebinthinæ, Reſinæ ſimilis, & lapidi Callaidi. Quæ differentiæ ab ipſo* Dioſcoride *referuntur. Ex* Plinio *verò comprehenduntur etiam Heliotropium Chalcedonium, & Corneolarum varietates, quorum varietas in colore, nullam affert ſubſtantiæ lapidum varietatem, ſimilis quidem, immò eadem eſt eorum ſubſtantia & ortus. Ex eodem genere cenſetur lapis, quem Recentiores* Turcheſam *appellant, cuius ortus & ſubſtantia longè variat, & ab Antiquis, quia colore ſit aëri ſimilis,* Aerizuſa *dictus fuit: quorum ortum intra cærulei ſaxi mineralis cauitates obſeruatum ab amico ſcimus, & varij coloris, ſaturi, & dilutioris, varij gradus, & magnitudinis, vt ſcilicet exigui reperiantur Milio paulò maiores, & magni Fabam excedentes, ſplendidi, ſed non tranſparentes.*

Quem verò Recentiores Iaſpidem ſiue Diaſprum appellant, Achatem Antiquorum noſter Imperatus *putat, atque eius ortum in* Sicilia *copioſum, magnitudine enormi, atque multicolorem eſſe, ait: & alium colore palumbino, alium corneo, alium ſardo, alium ſanguineo, alium candicante, alium arborum iconem repreſentantem diſtinguit. Eſt & alia ſpecies Corallio ſimilis, quæ igni impoſita & vſta Myrrhæ odorem refert: alia quæ aureis punctis, vt in Sapphyro, diſtinguitur in* Creta *frequentiſsima. In* India *verò maiores varietates habere, vt quæ flumina repreſentet, nemora, quadrupedes, equorum ornatum, & alia varia; atque in tali lapidum ſpecie, vitri tranſluciditatem maximi æſtimari ſcribit.*

Pag. ead.

Eztetl, Iaſpis 2. no. Hiſp.

Pag. ead. Cap. 6.

Diaſpri nomine apud nos eſt lapis iſte, & vulgò ſtagnaſangue *appellatur, quia ſanguinem ſiſtere adalligatum, docuit experientia, & vulgaris eſt.*

Tlylayotic. Heſada.

Pag. 338. Cap. 7.

Hunc lapidem ſub nomine Heſada nouimus, ſed qui maiore ſit fama, experimento, vid musq. magnitudine duarum vnciarum diametro, effigie faciei hominis Ægyptij apud R. P. Fr Sixtum *Ordinis Prędicatorum* Neapoli *in Conuentu* S.Catherinæ de Formello, *qui magni æſti mabat, verum pro ſua infirmitate ad alia medicamenta potius recurrere opus erat; an autem quia lapis non eſſet illius regionis, vel alterius ſpeciei, vel genuinus, & minus efficax, ignoramus Virium efficaciã in hoc lapide ex loco, in quo naſcitur habere apparet, nam alij huic lapidi maxi mè confidunt, eiusq. vires extollunt, ſe illo liberatos affirmantes, alij nequaquã. Euenit etiã mo do illius vtendi, & loco in quo detinetur, ſicuti à fide digno accepimus, qui cùm maximis dolori bus diu fuiſſet vexatus, neque medicamentis Caſſiæ catharticæ, & alijs remedium vllum ſenti ret, tandem hunc lapidem ab amico nactus, ad brachij ſiniſtri media alligauit, deiectoq. cum vrina lapide, & magna arenæ copia, à morbo liberatus fuit; ſed quod admirandum, cum poſtea ſoror eodem malo laborans, lapidem ab ipſo mutuata fuiſſet, & per menſem illo carẽs, iterum mor bo correptus, aſt eodem recepto, & alligato ſpatio duarũ horarum, deiectis iterum duobus lapillis & arenæ copia, priſtinæ ſanitati reſtitutus (lapide ſemper brachio adalligato) & nunquam poſthac tali morbo afflictus fuit. Lapidis huius effigies quadrata plana, colore ex cinereo ob ſcurè virente, nullis maculis, ſed tantum inconcinnis quibuſdam lineis varijs, quandoq. denſis pluribus, alibi raris vtraque parte inſcripti, vt liuorem minuant. Aëri expoſitus lapis, vel Soli, Alabaſtro obſcuriorem tranſluciditatem, veluti fumoſam, oſtendit. Quare non mirum ſi alij lapides, vt ille ſupradicti Monachi, qui erat longè virentior, ſolidior, & ſplendidior, ſed non tranſparens, vt diuerſi generis, nihil auxilij attuliſſent. Vidimus, & alios eodem nomine inſi gnitos, maculis albis magnis diſtinctos, & liuore lucentes, an dictis viribus ſint præditi, ignora mus: quare experientià prius comprobandi ſunt, quàm emantur. Lapis verò à nobis deſcriptus, craſſitie quartam vnciæ partem æquabat, latus vnciam, & ſeſquiunciam longus.*

Tzitli.

Pag. 340. Cap. 14.

Imperatus *noſter hunc lapidem ad ſiliceam, vel potius vitream accedere naturam putat lib. 22. cap. 2.*

Hoitzitzil-tet. Heliotro-pium Mex.

Pag. 341. Cap. 18.

Heliotropium noſtrate inter Iaſpidis ſpecies enumerat Imperatus *noſter lib. 23. cap. 10. Auctoris lapidem, quia exiguus refertur, ab Europæo differre putamus.*

Tecozahuitl Ochra Me-xicana.

Pag. ead. Cap. 20.

Ochram, Dioſcorides *ait, habere vim vſtam & lotam, adſtringendi, erodendi, collectiones, & tubercula diſſipandi, excreſcentias in carne reprimendi, cauitates cum cerato explendi, & articu lorum tophos comminuendi.* Imperatus *noſter eius varietates lib. 5. cap. 24. & ſeq. enumerat, quem videre poterit lector curioſus.*

Thicatlal-lictetra Alba Mexica-na.

Pag. ead. Cap. 21.

Albæ terræ variæ apud Dioſcoridem *deſcribuntur, nam Eretriæ, Samiæ, Chiæ, Selinuntiæ, Ci moliæ; an autem Cimoliæ congener, quia liuorem digitis afferre ait Auctor noſter, & Cimolia teſte* Dioſcoride, *ſit pinguis, aſſerere nequimus, nam & inuenitur alia terra alba, quæ vulgo* Calcimonia *dicitur, quia Calcis modo alba ſit, friabilis, & ſolubilis, & vſum præbet, cuius vis eſt refrigerandi, ſed ſi vratur, acquirit acrimoniam. Eſt & Agaricum foſſile vocatum, quia terra leuiſſima ſit & candida, & aqua ſoluta lac referat,* Lunæ lac *appellari dicitur: & vi ribus Samiæ ſimilibus prædicatur. Vide quæ* Imperatus *noſter lib. 5. cap. 40. & 41. refert.*

Tlalyat.

Pag. 342. Cap. 23.

Vide de his omnibus congeneribus, quæ Imperatus *noſter in ſua hiſt. naturali lib. 13. tradidit.*

Tlalxacotl. Alumina.

Pag. ead. Cap. 24.

Præter has ſpecies à Dioſcoride *traditas, Aluminis ſciſſilis, ſiue trichitidis liquidi, & ro tundi, ſunt & naturales aliæ, cruſtoſi nempe, & cruſtoſi botryoidis, quod in acinorum extube rantium modum, tumidum apparet. Quas ſpecies omnes in foro Vulcanio nos* Puteoli *obſeruaſſe meminimus. Vide* Imperatum noſtrum *in ſua naturali hiſtoria lib. 13. cap. 10. 20. & 21. De factitio Alumine, quod rupeum eſt, vulgò de Rocca, ſic enim rupes italicè dicitur, ſcribit*

Matthio-

Matthiolus *& idem* Imperatus ; *& non ſolùm fieri poteſt ex lapidibus, & ex terra alumino- ſa, ſed etiam ex ipſis Aluminis naturalis ſpeciebus, infuſione, & coctione facilius elicitur. Vires diffuſè* Dioſcorides *docuit, & in* Plinio *etiam leguntur. Liquidum Alumen appellatum à* Dio- ſcoride, *non eſt illud vulgare factitium, tranſlucidum, ſed naturale, pingue tactu, molle, opa- cum, & ita* Puteoli *reperitur.*

Pag. 343. Cap. 25. Yztatl. Sal.

Salium genera, differentiæ, ortus, natura & vires elegantiſſimè à noſtro Imperato *in ſua hiſt. natur. lib. 13. cap. 4. ſicuti & aliorum ſuccorum mineralium proponuntur. Sed Salium diuerſa nomina, & genera parùm eſſet ſcire, niſi illorum etiam variæ qualitates & vires notæ ſint, nec enim quia omnia genera Salium ſalſa ſapore, in eodem ſalſo ſapore nulla eſt differentia, nam præter illud magis, & minus ſalſum, ineſt vel acrimonia, vel amaror, vel acerbitas, aut aciditas coniuncta, quæ omnia differentiam paruam in ſapore, viribus tamen magnam oſtendunt. Quocirca aliquid hoc loco de illis placuit referre. Sal igitur omne compoſitum eſt ex Terra, Sulphure, & Mercurio, ſed quia Sulphur & Mercurius non conſpiciuntur, vt poſtea dicetur, Sal appellatur quod eſt duplex, fixum & volatile. In Sale ſapor exeritur, in Sulphu- re odor, in Mercurio potiſſimum colores. Et quamuis tanquam principium firmum, fixum, & ſubſtantificum rerum omnium, comparetur elemento Terræ puro, non tamen vt illa Terra pura elementaris, eſt frigidum & ſiccum (quæ qualitates ſunt mors rerum compoſitarum, & ſteri- litas in non compoſitis) ſed eſt calidum qualitate actiua præditum, inſeruiens generationi rerum cunctarum,. Diximus compoſitum ex Sulphure, nam Sulphur confertur Igni, quia pabulum eſt illius, ſicuti alia bituminoſa, oleaginea, pinguia & reſinoſa. Item ex Mercurio, qui reſpon- det ſuà naturà Aquæ & Aëri, non enim de minerali Argento viuo credendum eſt, ſed ita di- ctum, quod humidum ſit, & in vaporem ſiue Aërem diſſipetur calore admoto. Terra igitur & Aqua, ſiccum & humidum ſi miſceantur, non cohærent, niſi adſit quoddam medium inter ſic- cum & humidum, inter fixum & volatile, quod eſt pars pinguis ſulphurea, quæ participat de vtroque & natura ſua tenax & efficax ad gluten faciendum, iuſtamq. eorum trium mixtio- nem. Sulphur igitur ſiue oleaginea ſubſtantia, Salis & Mercurij eſt mediator, & vtrumque copulat, Saliſq. acrimoniam, & Mercurij aciditatem, quæ vt plurimùm in eo reperitur, re- primit & contemperat, haud ſecus ac ſpiritus & humidum illud viuificum ſeu radicale; ani- malem incorpoream ſubſtantiam, cum corpore, quod toto genere diſtat, coniungit. Sed ad Sa- lium diuerſitatem redeamus. Salium aliud eſt commune, quod Mare per ſecretos Terræ mea- tus toti Orbi communicat, quod tanquam aliorum ſaporum magis expers, hominum & anima- lium cibo aptum eſt, alimenta diſtribuens, & condimentarium. Aliud Sal gemmæ amarum vim habet extergentem, euacuantem ſiue purgantem, vt aliæ herbæ amaræ, item omnia fellea, quibus Sal amarum ineſt, & nitroſum. Sal aluminoſum ſaporem habet acerbum, & commu- nicat acerbitatem. Vitriolum quod etiam ex genere Salium eſt, ſaporem habet adſtringentem ſtipticum. Armoniacum habet aciditatem, quare Sal quod aliquam ſupradictorum mixtio- nem tenet, participat de illa qualitate, ſicuti de ſapore, diuerſos ex illo ſapore pariens effectus, idque beneficio duorum Salium volatilium, quæ omnium optimè commiſcentur propter ſubtilita- tem atque ſubſtantiam ſpirituoſam. Armoniacum acidum, copioſum in Vitriolo, eiuſdemque fermentatio, eſt coagulationum, & diſſolutionum omnium rerum cauſa. Atque aciditas illa Salis Armoniaci, ſeu Sal Armoniacum ſpirituale, reperitur non tantum in Vitriolo, & Vegeta- bilibus acidis, ſed etiam in Sale communi, in Nitro, Sulphure, & rebus omnibus. Nam illa aci- ditas illud ipſum eſt, quod Sulphur coagulat, & copioſè in eo inuenitur, nam aliàs Sulphur ipſum fluidum eſſet, & non cohæreret, vt liquores oleaginei, quod longè diuerſum eſt à natura Sulphu- ris, imò contrarium, cùm non modò ignem non concipiat, ſed etiam puluis pyrius ne accendi poſ- ſit, præſtet, habeatq. vim quoque acidam diſſoluendi margaritas, corallia, corporaq. ſolida, coagu- landi verò ſpiritus ardentes, qui inflammationes in corpore internas vel externas excitant, ſin- gulare remedium, ac proinde ad febres extinguendas præſtantiſſimum. Si plura & clariora de- ſideras, vide clariſsimum* D. Ioſephum Quercetanum *in lib. de priſcor. Philoſoph. veræ Medici- næ vera materia, & in tract. de ſimpl. ſignat. intern. vbi maximè delectaberis.*

Salium natura. — Salium differentiæ. — Sal Gēmæ. — Sal aluminoſum. — Vitriolum. — Armoniacum.

Pag. 344. Cap. vlt. Tequixquitl. Nitrum.

Nitri generatio, ſubſtantia, qualitas & differentia à noſtro Imperato *diſtinctè traduntur in ſua nat. hiſt. lib. 13. cap. 10. & etiam à* Franciſco *eius Filio in lib. de foſſilib. vbi om-*

nia

nia in Muſeo Imperati *contenta obſeruantur, & diligentiſſimè traduntur.*

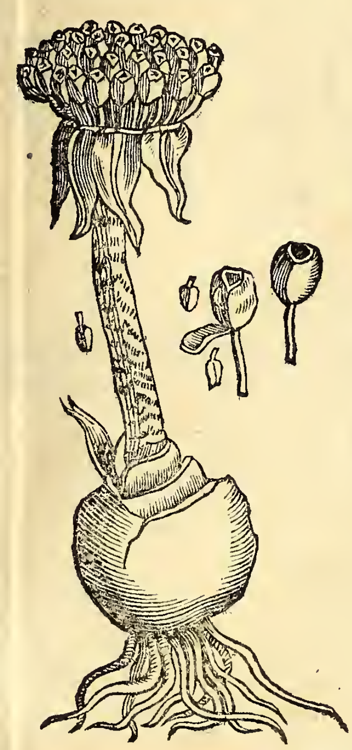
Notatur à doctiſs. Collega noſtro, ne in ſeparanda Salis portione à Nitro è Terra confect lixiuij vel amaritudinis pars aliqua relinquatur. Hinc occaſionem nacti, addendum exiſtim uimus, Nitrum ſiue Sal nitroſum habere quandam amaritudinem coniunctam, & propterea comparari inter alios corporis humani ſuccos, amaræ bili, ſicuti Sal aluminoſum pungens, & ſtipticum, pituitæ vitreæ; Sal vitriolatum, æruginoſum, bili æruginoſæ; Sal Armoniacum, aceto ſum, pituitæ, & melancholiæ acidæ. Sal commune ſimpliciter ſalſum, pituitæ ſalſæ: Sa dulce ſaccharinum pituitæ dulci, Sal verò Arſenicale & ſtipticum malignis, & peſtilentibus hu moribus, ex quibus anthraces, vlcera cancroſa & ſimilia. Quæ Salia *omnia, ſi ſpagyricà ar medicamenta fiant, & ſpiritualem induant qualitatem, pluribus, omnibus quidem dixerit, morb remedio fore, ne dubites. Vide* Quercetanum *loco citato, & medicamina mira comperies.*

Appen-

Appendix ad Serpentarij Narciſsi deſcriptionem.

Ne immemores verborum in calce deſcriptionis elegantis huius nouæq. plantæ videamur, & e quis nobis ignauiæ notam inurere forſan poſſit, pro virili enixi ſumus, vt quid amplius hu- us plantæ hiſtoriæ adderemus. Hoc anno menſe Septembri floruit. Illuſtriſs. autem D. Ber- ardinus de Corduba (*de quo ſuprà*) *vt & nos, & rei herbariæ ſtudioſos ſolito fauore pro- equeretur, florem iuſſit cuſtodiri, donec fructum perficeret, quem etiamſi minus ad maturi- atem protulit, ex eodem tamen imperfecto multa licuit obſeruare, & notare, ita vt plantam hanc rarioris, nouiq. planè generis exiſtimare debeamus, nullis noſtri Orbis plantis nec fructu vel flore, nec ſpecie ſimilem.*

NARC. SERP. BVLB. ET SEM.

Proprium habet, vt fructū ferat copioſum in ſummo caulis, & floris ouali plana baſi, duabus vncijs longa, & paulò minus lata. Poſt Solis in libram ingreſſum marceſcentibus, & dependentibus floris folijs, & longis petiolis ex albo virentibus, & maculoſis etiam nonnullis ſemiunciam & plus longis, fructus profert Oliuæ nuclei magnitudine trigonos, quibus floſculi inſidunt, vt diximus, copioſè numero pluſquam centum. Floſculis deciſis, quod euenit in fine Septembris, quo tempore hoc anno 1628. *notauimus, dum hæc imprimenda erant, rubeſcunt, arecam trigonam in ſummo eorum deferentes, ternas cellulas habentes, in quibus ſingula ſemina ab imo ex breui petiolo trigona dependebant, & quia adhuc immatura, & ex albo virentia, an plura emittat neſcimus: ſapore erant ex acerbo amaro. Bulbus, vt ablatà parùm terrà licuit obſeruare (non enim vltra permiſſum, ne bulbo vis auferretur) iam folij cacumen vix exerebat extra terrã ex bulbo: magnus eſt, Alabaſtri modo candidus, ſolidus, & ſquamis craſſis tribus diſtinctus, quæ, vt exiſtimamus, ora fuerunt, ex quibus aliàs caulem, & folia producat. Vtinam propagata in ſobolem planta vlterius obſeruare permiſiſſet, plura ſanè cum exactiore hiſtoria proferre nunc nobis licuiſſet. Iconem quidem, quoad ieri potuit, accuratam exhibere voluimus, vt pro viribus Botanicæ ſtudioſis ſatisfaceremus.*

PHYTOSOPHICARVM
TABVLARVM

Ex Frontiſpicijs Naturalis Theatri

PRINCIPIS FEDERICI CAESII LYNCEI

S. ANGELI, ET S. POLI PRINC. I.

MARCH. M. CÆLII, II. &c. BARON. ROM.

deſumpta

Prima Pars.

In Stirpium Scientiæ, ac Studiorum Inſtitutionem, totiuſque Herbariæ Syntaxis Proſpectum:

Poſt Mexicanas Recchi, quæ cæteris cum omnibus Plantis in ea copulam inire debeant

NVNC PRIMVM A LYNCEIS EDITA.

Imprimatur, ſi videbitur Reuerendiſs. Patri Magiſtro Sacri
Palatij.

A. Epiſcopus Bellicaſtren. Viceſg.

PLantarum, reique herbariæ Phytoſophicas tabulas Illuſtriſſimi, & Excell.^{mi} Principis Fede-
rici Cæſij Lyncei, à Reuerendiſs. P.Fr.Nicolao Rodulfio Sacri Apoſt.Palatij Mag.recogni-
tionis causà ad me tranſmiſſas accuratè legi, diligenterque recenſui, & earum ſum admira-
tus induſtriam: in his enim ex naturalibus principijs inueſtigata Sophia, ad plantarum eſſen-
tias, facultates, ac vires cognoſcendas viam planè aperit; & (quod magis eſt) artificium ip-
ſius Naturæ in gignendis plantis, in extendendis illarum neruis, in venis intertexendis, in
muſculis earumdem adaptandis, in coloribus exprimendis, ſub methodo philoſophica omnia
tanta ſedulitate locantur; vt vel quo nam lacte, quibus aquis, quovè aëre plantæ nutriantur,
augeantur, atque infirmentur, ex vſu harum Tabularum minimè ignoretur. Omnia quidem
ea eruditionis ſacræ, ac prophanæ vbertate conſperſa, vt me lateat, eruditio ne, an philoſo-
phia in eximio viro magis laudanda ſit: vtrumque certè tam in Auctore, quam in opere
ſummè conſpiciendum exiſtimo. Quapropter ad Italicam gloriam id plurimum facere arbi-
tror; vt quamprimum & Tabulæ iſtæ, & reliqua eiuſdem Illuſtriſsimi, & Excellentiſſimi Viri
egregia monumenta in lucem emittantur. In quorum fidem ex noſtris ædibus Vaticanis xv.
Kalendas Nouembris M. DC. XXVIII.

P. F. Fortunatus Scaccbus Auguſtinian. Apoſtolici Sacrarij Præfectus.

Imprimatur.

Fr. Hyacinthus Lupus Socius Reuerendiſs. P. Mag. Sac. Pal.
Apoſt. & Vicarij Ord. Prædicatorum.

EXCELL.^MO DOMINO

D. RODERICO DE MENDOZA

DVCI DE INFANTADO, &c.

EXTRAORDINARIO

REGIS CATHOLICI LEGATO,

AD SVMMVM PONTIF.

INNOCENTIVM X.

FRANCISCVS STELLVTVS LYNCEVS FABRIANENSIS S. P. D.

TABVLAE Phytoſophicæ, ſeu Viridarium hoc omni Plantarum genere refertum, tuam *Excellentiſs. Princeps* petit vmbram ne Solis iaculis ardentibus areſcat. Frontis tuæ inſtar Cæli ſerenitatem amat; etenim tuorum ſtellæ luminum vtpotè nullis obductæ nubibus, puros, ſecundoſque emittent influxus. Huius ſolum, in quo perennis vernat Aprilis, tuam exoptat aſſiduam præſentiam, ac deambulationem, vt pes tuus.

Quicquid calcauerit hic roſa fiat. Perſ. Satyr. 11.

Aquaſque benignitatis tuæ ſitit, vt ſi labore ſummo *Principis Cæsij Academiæ noſtræ inſtitutoris peritiſſimi conſitum*

 fuit,

fuit, adeò fœcundo patrocinij tui imbre irrigatum, in tui, & ſui nominis gloriam ſemper vireſcat. Quod cum enixè ego curem ad tuam confugio humanitatem, cui meæ pignus ſeruitutis do, & ſubijcio æternum, dum tantum *eruditiſſimi Cæsij* opus tibi exhibeo, & dico: quapropter Plantarium hoc, quod iam diu concluſum, & à nemine viſum ſub tenebris latebat; nunc tutelæ tuæ iubare, ac auſpicijs irradiatum, cultoribus omnibus gloriæ tuæ, & Principis liberè pandetur. Vale.

Romæ 1651.

DEVS OPT. MAX.

PERFECTIO.

Infinitum. Creator. CAVSARVM CAVSA.

Conti-nens. Fouēs. Cōſer-uans. Beans. Viuifi-cans. Illu-ſtrās. Cōpre-hēdens.

ANGELVS.

EMPIREVM CAELI SVPRA NATVRAM.

Abſque corpore, ſpiritus, *ſpiritua-le, intel-ligibile Phyſio-logis.*

ANIMAE SEPARATAE.

Ideæ abſtractiones animi.

Prima materia Peripateticorū.

Rationis Entia plura, quæ humani capitis cælo concluduntur, quibus homo ſe ſuperſcendere cōtendit, & immateriata enititur.

Morali via hìc à Sapientibus ad Amuſos, à ciuibus [ciuilibus quidem] ad Agreſtes deſcendens, vltimo Simias, Pſittacos, Socraticosq. Canes reſpexeris.

- *Sentiēs, propriè magis Animal. Corpus ſenſatū Phyſiologis*, externa globuli radens, & occupans.
  - Ratione & intellectu prædituū, [Rationale, & intellectiuum] Phyſiologis, [Riſibile] Scholaſticis, potius Democrito. liceat [VESTIBILE] ſerius dicere, vt eius nuditas, & miſeria, quæ virtutum, artiumq. habitu contegi, & veſtiri poteſt, ſimul indicetur. —**Homo**
  - Abſque ratione, ſenſu tantūmodo donatum [ſenſitiuum] Phyſiologis, multiiuga; vnde Homini adumbratio Virtutū & Vitiorum, & ſanè [moraliter] per horrendæ Circeæ, & Pythagoricæ tranſmutationes. —**Brutum**
    - Perfectius.
    - Minus perfectum.
      - Teſtaffixum carens facultate ſe loco mouendi.
      - —Phytozoum Animal plantæ nō nihil retinens.
      - —Zoophytū Plantanimal duabus naturis.
      - —Zoolithophytū lapiplātanimal confuſis tribus à nobis inuentū.
- Duplicis naturæ quodāmodo, Animal viuēs, multiplici organo ex mouente, & moto conflatū.
  - *Animalium oua hìc in conſiderationem venient Phyſico, quod compeditā cōcludant vegetādi vim, & ſopita adhuc, vel potius complicita ſentiendi exordia: hiſce analogicè ſuccedent plantarum ſemina, inde reſpicienda bulbillorum gemmantium in noua germina caruncularum initia. Oſſaq. & plures partes, quæ in ſentientibus vegetant ipſos prope ſenſus.*
  - Vegetum, ſenſus expers, tribus primis [nutriendi, augendi,] ſemet [propagandi] præditum [vegetatiuum] Phyſiologis. globuli tegmen, amictus: monilia: ornamēta: fuſus ille omniuarius viror, Si propinquum viuentibus loco, & natura; ſi pro ipſis ſit, & pronum iuuandis omni ex parte; ſi ipſa Cæli, Terræq. reſpectu diuerſimodè pronum poſitione, cōſiderare volucris: haud ineptè PRONIMAL vocitaueris. —**Planta.**
    - —Senſiplāta quodāmodo ad Animal accedens à nobis conſiderata.
    - Perfectior: quàm hìc vniuerſim inſuas claſſes diſtribuimus, & Mathematicè, ac phyſicè primū conſpeximus.
    - Minus perfecta, quàm primo ſpeciatim adinuenimus, & in hiſtoriā phyſicè adduximus.
    - —Metallophytū anceps inter ſtirpes, & metalla à nobis inuentū, quod pluribus libris explicauimus.
    - —Lythophytū: Planta ad lapidem accedens: à nobis primo in hiſtoriā phyſicam adductum.
    - Quæ nunc ſumenda, & in Syntaxin redigenda, & contemplanda.
    - — Lapiſurgens: ad Plantam vergens lapis, ſiue plātalis à nobis conſideratus, cui in inferioribus proximior Figulapis.
- *Firmius conſtitutū, cōpleto opere:* perfectum Phyſiologis.
  - *Huius loci, quæ à Phyſiologis, hiſtoricis præſertim, obſeruata PETREFACTA ſunt, quæ in Muſæis aſſeruari ſolent, ſi in naturæ officina conſiderentur, in qua opere recuduntur iterate: pariter METALLIFACTA, quæ ipſi primum adinuenimus, cum plena obſeruatione adhuc phyſicis in ancipiti Petrefacta, aſſeruiſſemus, artificis Naturæ gradatim ab vna in aliam conditionem ipſummet proceſſum oſtēdentes quo ipſam in opere inchoato ad medium; ad vmbilicum perducto; comperire licuit.*
  - Simplicis Naturæ: Inanime: primaria Terræ proles: orbiculi ipſius, & viſcera, & venæ. [Minerale] Phyſiol. vel magis latinè, minusq. propriè [Foſſile] dictum, aut diffluente vocabulo [Metallum.] Nobis verò à Terra, eiusq. internis, & interaneorum quadam in globulo analogia dicere ſi non licuit, ſaltem libuit —**Interraneū**
    - Solidius, firmiuſq. cōcretū, Terræ magis.
    - Fluxum verſatile, Aqueum magis, & ſucci.
    - In quibus perfectionis multiplex gradus, beneq. minutus, & lubricus, ſi vel concretionis ipſius, & excretionum ab ea; vel quaſcūque ad ignē ſuccos incudē, cœlumque, & contingentia mutationes; ſiue ipſiſſimas inde ſolutiones, citra vel vltra focorum candentium lucē, reſpicere, atque examinare volueris.
- **Cōpoſitum,** Mixtum magis, replicatis variè mixtionib⁹ heterogeneum. *Elementatū Phyſiologis*, Diſſectum.
  - *Partes: cadauera: Artium materiæ: ſegmenta; & quæcumque Naturæ corrumpuntur, vel noſtra auferuntur iniuria, aut à naturali ſtatu exturbantur. Miſcellæ: extillata: exiccata: præparata: excocta: vitra, & huiuſmodi; hìc obijciuntur contemplanti, conditionis reſpectu: mutilata, ſcilicet imperfecta.* —**Prometeorum, ſiue Abelementum.**
  - Vix mutatum: impetu quodam violenter, vt ita dicam agentiū, tumultuario in Natura opere conflatum. Infirmum: inſtabile: præludij ad inſtar, & quidem in maioribus officinis. Imperfectum mixtum; Phyſiol. Vagi fere aëris prorſus inſtabili conceptum ſinu. ſi autem, vt conſonum rationi eſſe videtur comprehendere latius volueris ampliorum corporum primas inclinationes primas proles PROLEMENTVM dixeris, & ab alto humilia etiam, imo ſubterranea agnoſces. Vlteriores profectò in Inſolentibus exceſſus habes. —**Meteorū.**
    - Inſolens, admirandum, perfectius, ad cōpletorū mixtorū conditiones accedēs, ac veluti artificis Naturæ, reliquiæ aut reſegmina, & fragmenta ex ipſis operibus detracta, peculiari à nobis Taumatombriæ volumine explicatum.
    - Solitū, ab Elementorū dictorum cōditione parùm diſcedens, primordij, aut rudimēti quadā in ipſa officina ſimilitudine.
  - Pluuia *certè ab aqua niſi loco, modoq. non diſcernitur; minus ab aëre* ventus, *aut ab igne, qui infra terram, aut in altioribus* ardores: arena, argillaq. *à terris parum multo diſcedunt.*
- Corpore cōcretū, *corporeū, ſenſibile Phyſiol.*
  - *Simplicior*, amplior potius, *ſimplex Phyſiol.* magis cōgregatum.
    - Nobis proximum: mutabile: corruptioni, mixtioniq. maximè ſubditum vel ipſis in ſcholis. Elementum Phyſiologis Conglobatio potius ex duobus prioribus elementis in permixtum rudem ſcabrum heterogeneum, variegatum globulum primo, contumulatis. Maiora certe ex homogeneis corpora, vel ſaltem noſtros ad oculos conſimilibus. —**Orbiculus.**
      - Terra, Aqua, Aër, Ignis
      - Quorū natura & differentiæ plurimum in ipſorum conceptaculis & latebris quærendæ.
      - Et Tellus quidem quamuis ſiccior ſuccos reddet.
      - Aquam, Aërem quāuis fugacē hunc, fluentē illā conſequeris.
      - Minus quidem facile quamuis claudum ſecteris ignem aſſequi, & conuenire poteris.
    - *Non pauci hic potius* cometas *è Meteorum grege ſublatos accendere, vel potius illuminare voluerint: quò pariter alij naturæ vires ad* nouas *etiam* ſtellas *diſtenderint. confinia quidem cæleſtia inter corpora, atque Elementa haudquaquam albis diſcreta columnis apparent, necque multa abſque lite conſiſtant.*
    - Elatius, à nobis remotius. Corruptioni aut mutationibus vllis præterquam loci, apud cōplures Phyſiologos minimè ſubditum. Sed Quintum corpus, ſeu Quintum eſſe nec paucis immateriatum, aut è naturæ viribus exemptum: Mixtioni tantum quibuſdam obnoxium. Quibus quintum Elementum ex Ariſt. qui Elementum ſtellarum agnouit. Ampliſſimum certè corpus omnium comprehenſione vix ſecluſo, aut potius in ſe clauſo globulo noſtro, & proximè ambientibus. hoc in noſtro Cæliſpicio in contemplationem plenè adducere, & cæleſtem aſſerendo Naturam, pro viribus inſpicere conati ſumus pluribus libris. —**Cælum naturale.**
      - Collectū ſtella.
      - vnde: Lux, Radius, Calor
      - Expāſū Orbis Aether Phyſiologis
      - Hic porrò quam multa, quam magna, quam cælata mortalibus: non deſunt certè de cælo, deque orbibus diſputationes, quæſtiones, articuli, qbus cælata illa nobis: orbati nos cognitione illorū, magis magiſq. remaneam⁹.

Finitum Creatura

Benedicite omnia opera Domini Domino.

& in DEVM, qui A & Ω. Ad cælum, & lucem ſicuti & oculos hic, ita in altum mentem eleua: lumen à PATRE LVMINVM extete, per gradus, quos vndequaque multiplices, faciles exhibent ſcalæ. Pyramis hæc per admirabilis opificij creaturas ita te ad illum extollat apicem, ita in SVMMI [...]FICIS te pertrahat, ac perducat; vt beata illa diteris ſapientia, cuius opera mirari ſemper, & admirari debes in ipſius Gloriam.

Exordÿ vel potius præludÿ modo. In genere ſimul, ac ſpecie. Præpnitio quadã. Supra centrũ. *Indicatio cauſarum, & hiſtoriæ. Theoricis, ac practicis ſignis præiunctis.*

A PVNCTO, ipſius ſcilicet primi, ſummique *Plantæ* nominis *Centro*, per titulorum omnium LINEAS, in capitum SVPERFICIEM à quibus corpus deducatur pertractas, præſigni adumbratione præmiſſa, quà *Obiecti & Tractationis* circa illud indicia ſummatim ex omni materia præſumi poſſint, vnde Plantæ proferendæ ad omnifariam cognitionem.

Vago — Intellectu — in frõte proſpectante. — PHYTICHNOGRAPHIA; quædam deſignantur. — ¶ *Repræſent[…] Plantæ ad p[…] cognitionem[…]*

Intus, & in cute verſanda per omnes cõiũctas partes indiſtinctè collectim agnoſcente.

Percurrente — PHYTOSCOPICA omnis contẽplatio inſtituitur. — ¶ *Quæ conſid[…]da in Planti[…] cognoſcenda.*

Studium circa ſtirpes, omniſque Plantarum Scientia præſcribitur.

& integri & ſciſſilis corporis facie.

THEORETICIS prægreſſionibus illorũ omnium, quæ ex Plãta venire in contemplationem poſſunt, quibus materiam perluſtramus.

Citra vllam præciſam applicationẽ, aut diſcretionem ampliori prout latè funditur, cunctaq; complectitur collectione, in vegeti corporis notionibus generalibus *ab iſtius dotibus, affectionibuſq; cũctis inſumptis, vnde vniuerſim comprahenſæ ſtirpes exhibeãtur*:

indiſciſſo corpore.

PRACTICIS ſtirpiũ perquiſitionibus, tam *in natura*, quã *in chartis*, ad plantas cõſiderandas, & cognoſcẽdas legitima norma, indeque exercitijs, quibus moles tota in obſequiũ intellectus pertractatur, ad certioris, vel ſingularum notitiæ opera.

Præhenſante — PHYTOGNOSTICAE regulæ excitantur. — ¶ *Quibus Pl[…] conſiderandæ […] cognoſcendæ.*

Circumſcriptio. In genere. Agitatio quædam. Circa centrũ. *Cauſæ vniuerſales & hiſtoriæ. Seiunctis Theoria, & Praxi.*

Mole *Obiecti* tota in CORPVS ſubſequẽte, vt ſua cũ materia ad enucleationẽ vſq; omni ex parte in prænunciatorum implemẽtum expoſita remaneat, modis videlicet quibus ab Intellectu ſumitur.

Cõſidẽte — Pernoſcente

Cõmunes adhuc ampliori bus partibus *Naturas* generatim per gradus deſcẽdẽdo, *Plantarũ claſſes, genera, ac ſpecies medias* apta diuiſione è Naturæ plãtificis officinis deductas, cõſtituẽdo, latiuſcula cõtẽplatione.

Priori in ampliora agmina partitione.

Separante — DIGNOSTICA diſtractione partes ſumuntur. — ¶ *TRIPHYT[…] LOGIA ſum[…] explicati plan[…] rÿ generis T[…] partitio.*

Secũdarÿs in manipulos ſectiunculis.

Diuidẽte — LOGANATOMIA procedit ad partes partiũ minuendo. — ¶¶ *Priorum m[…] bra, & quæ à […] mis interdiuid[…] tur cognita, et […] ſequentibus T[…] bulis diſtribu[…]*

Diſciſſo, ſecto corpore.

*Diſcernendi, ac diuidendi applicatione, indeq; TOTVM conſiderandi prout ex PARTIBVS cõflatur in quæ diſcindi debet, mox ad partes illius poſi*tarum, *ſcilicet tam* in ſpecie plantarum finitionibus, *diſcretim ſumẽdas obſeruatione p ſuas cauſas, inde praxes: per ſingulas.*

Enumeratio, ac expoſitio. In ſpecie. Diuiſio, ac finitio. A centro. *Cauſæ, & hiſtoriæ peculiares. Iunctis Theoria, & Praxi.*

Inſidẽte — Peruidẽte — ¶¶¶ *Poſtrem[…] paulatim diſcr[…] tionibus Homon[…] ma ferè content[…] & vix exigua[…] quadam variet[…] te ſectiũculis m[…] dum exhibentia[…] quæ Indiuiduor[…] complẽtur num[…] ro in Syntaxis c[…] plementum ord[…] natè oſtenſa.*

Diſplicãte, ac diſcernẽte — PHYTOTOMIA imprehẽdendo ad illa vſque continuatur, quæ numerum dũtaxat conſtituunt.

Vltimus præciſius partes *infimas Species, ipſaſmet* ſcilicet *Plãtas*, à ſuis originis vitæ figuræ viriũ fõtibus, in ſeriẽ Mathematicè, Phyſicè, medicè deriuando.

Mente.

Ad

Ad ſtirpium ſcientiam latior præſignatio in vniuerſæ Syntaxis indicationem.

Theoricis potius meditationibus, ac doctrinæ inſtitutionibus.

Plātæ repræſentatio, indeq; cōtemplatio ad plenā cognitionem eſt, vel

- *Vniuſcuiusq; ſingillatim, hinc*
  - Plantæ Aſpectus, Partes, Compoſitio, Structura, & quæ Quātitatis ſunt, Diſpoſitionis, ac Loci.
  - Vita, & Cauſæ, quæ ipſius Naturæ.
  - Vires, & Vſus Applicatæ, quæ Actionis, Qualitatis, & Conditionum: Noſq; præcipuè reſpiciunt.
  - Moralia nobis ſigna.
  - Tituli ex Nobilitate, Pulcritudine.
  - Nomen, Nominis rationes, ac re cū ipſa Coniugia, Auctoritas, Cōtrouerſiæ.
  - Perfectio Gradus.
  - Tractatio ipſa, quæ à Scriptoribus, Hiſtoricorumque obſeruatis.
- *Pluriū comparatione, hinc Rationes*
  - Similitudinis quibus Plantæ conueniant.
    - *Propinquius.* Vniuerſæ Plantæ. Plantalium membrorum.
      - Genus eiuſdem nominis.
      - Varietas proxima ab Anteſignanis.
      - Affinitas. magis minusq. hinc interſtitijs diſtantijs varijs.
    - Reſpectus. aliquātulū etiā iungēs
    - Plantalis constructio.
      - Copulatio. claſſes ſuperiores ampliores inferiores ſubductæ anguſtiores
      - Ordo
        - Diſpoſitio.
        - Series per gradus, & loca ex Phyſico proceſſu, breui quoque magis abditarū intuitu.
      - Diuiſio.
  - *Remotius.* Differētiæ, ſeu diſtinctionis; quibus ad inuicem recedant, ac diſiungantur.

Practicis quoque additis, nec ſine contemplatione complementis.

Hinc ſumēdo.

Plantam intus, extraq; cunctis partibus totam. Ex libro Naturæ.

- *eiusq; vicarijs exemplaribus iconiſmis*
  - *coloribus*
    - *lineis*
      - *notisque*
- *obiectam expoſitum*
  - *dictis*
  - *ſcriptis*
  - *inſcriptionibus*

Naturæ ipſius quaſi loquentis euidentia. Nomen legitimum certo congruens æquè addictum.

Ritè coniūctis Phytognoſtes.

Inde deducēdo.

Suis ſucceſsiuè inſcriptas nominibus plantas, Prout à Natura proprijs ſtatuuntur agminibus, à primis ad vltimas vſque ordine repræſentatis ac per ſuas deſcribendo differentias diuiſis ſimilitudine adiunctis, indeque ſimul definitis, ac locatis vt ampliora genera per medias ſpecies ad infima, quæ proximè indiuidua comprehendunt, explicentur. Reiectis interim diſcordibus illis familiarum titulis, quibus renuente Natura antiqua forſan contubernij neceſſitate cogebantur, remanentibus duntaxat ex conſuetudine ſignis rectis. Genuina vt diſtributa conſtitutaq; Plātametatio cōſiſtat. Et ab ea quæcunque de ſtirpibus cognita, dictaq; & quomodo à Phytologis abuſuis ritè rectèq; haberi omnifariam poſſint.

Ad ipſam, vt tandem Phytoſophiam.

Synopticis tabulis vniuerſalibus inde ad vltima vſque peculiaribus deductis.

- In Plãtis conſiderãda, cognoſcẽda
  - ſpect. — Priori noſtro intuitui, ipſarum ſubijciente Natura, ſingillatim diſpicienda,
    - Natura.
      - In fronte magis, quæ prius apparẽt, & sũt QVANTITATIS, cuius modus FIGVRA, quæ pluribus hoc in genere FORMA. — MATHEMATICVS. — Plantæ Quãtitas.
      - In receſſu magis, quæ exterioribus penſitatis innoteſcunt, & ſunt QVALITATIS, quæ præcipuè requiri in Plãtis ſolet, vnde appoſitè quidẽ Dioſcorides, Danti *Qualis* collector dictus,
        - VITA naturales in Plantæ corpore Motiones. — PHYSICVS. — Plantæ Vita & qui inde motus.
        - VIRES, ſiue in alijs MOTIONES: VSVS nobis corporis applicatione, qui & multiplex, & maximè varius nil nõ tentantibus, & extorquẽtibus ad propriá cõmoda hominibus. — MEDICVS.
          - Et quidem *Abſtracti* primũ ab naturali ſede plãtalis corporis, & ad impoſitionem vſurpati, compoſitione.
            - Deſtructa. — Plantæ Vires plantali compoſitione deſtructa.
            - Seruata aliquantulum, partibus tantũmodo quibuſdam adhibitis. — Plantæ Vſus, eius corporis partibus aliquibus inſumptis.
          - *Viuentis*, locoq. proprio permanentis propinquitate, & præſentia. — Plãtæ Energia ſuo in loco incolumis.
    - Vſus. — Ad humana ferè corpora, ſed & brutorũ, necnon inanimata.
  - reſpect. — Poſteriori reflexione, noſtra ex obiectis colligente, & deducente ratione.
    - Ornamenta.
      - Ex pluribus, vel paucioribus conſilio quodã, vel caſu *Imprehenſa*, quę præſertim notitiam faciant.
        - Interius adhuc inſumpta, necnon conſpectu ex ipſo. — MORALIS. — Plantæ morale præceptũ, ſeu Virtus.
        - Exterius potius adpoſito, loco. — PHYLOLOGVS.
          - Erudientis ornamenti. — Plãtæ Titulus.
          - Indicantis, Indigitantisque ſigni. — Plãtæ Nomen.
    - Logiſmi. — Ad humanas mentes.
      - Ex omniũ ferè conſpiratione, & cõcurſu *Comprehenſa*. — METAPHYSICVS. — Plãta in cõſtituta, quæ vniuerſim cõcludãtur.
      - Quorum omnium tandem. — Phytanacephaleoſis.

In

Simpliciter conſiderata.

Diſcretæ.

Continuatæ.

PARTIVM

Conſtituẽtium / *Complentium*

Internarum / *Eſternarum*

Formaliũ, vt aiunt, & / *Accidentalium.*

Genuinarum / *Adſcititiarum*

Certarum / *Ambiguarũ, vt ſcire pi radij*

Propriarum / *Communium*

Similarium / *Diſsimilarium*

Differentium / *Conueniẽtium*

Similium / *Diſsimilium*

Simili modo / *Diſsimili ſe habentium*

Fluentiũ / *Solidarum*

Perennium / *Annuarum*

TOTIVS

Membrorũ præcipuorum cõſtituentium

Radicis

Folij

Caulis, & rami

Floris

Seminis

Componentium, & iungentium.

Per longũ Neruorũ Venarũ

Per latum Membranæ Cutis, corticis Cartilaginis.

Per craſſum Muſculorum Medullæ Cordis

Per totum Carnis Succi

Particularum peculiarium Membrorũ

Fibrarum

Foliolorum

Squamularum

Alarum

Petiolorum

Ramulorũ

Floſculorum

Conceptaculorum

Loculorum

Vaſculorũ

Calycum

Cucullorũ

Articulorum

Staminum

Villorum

Apic. col.

Septorum interſtinuentium

Pericarpiorum

Oſsium

Fungoſarum / *Spõgioſarum* / *Lignoſarum* } Particularũ

Organorum ſingulorum

Habitus

Exceſſus

Paritas

Defectus

Priuatio

NVMERVS

Multitudo

Paucitas

Simplicitas

Multiplicitas

Denſitas

Raritas

Conſtructio / *Coagmentatio* / *Connexio* / *Conſpiratio*

Craſsitudo exilit. gracil.

Humilitas

Breuitas

Anguſtia

Altitudo

Longitudo

Latitudo

Inanitas

Plenitudo

Paruitas

Magnitudo

Amplitudo

MOLES

Certi quoti numeri ratio — *Ratio*

Incerti numeri varia — Arithmeticè

Dupla / Tripla / Quadrupla } ratio — *potius*

Bina / Terna } in ordine — *habita*

Combinatio foliorum

Ordinata

Inordinata

Harmonica quodammodo ratio — Muſicè

Symmetria / Structuræ ratio — In coordinatis partibus præſertim floris ad ſemen. Seminis, & corculi ad Plantã, & productionum ordine. — *Modus* — *Ordo*

Proportio — *Relatio*

Spiralis ratio caulium, & productionum

Cochleata

Sphærica — *Ratio*

Quadrata

Angulata — Geometricè

Faſtigiata — *potius*

Oblonga producta

Collecta

Expanſa

Diducta

Sitæ, in proximè ſequentibus paginis.

In

- In Plā-ta ſunt Quan-titatis ſitæ.
  - *Quoad corpus propriū ad*
    - Cōpoſitionem, & terminos
      - Interiores.
        - *Conſiſtentia.*
          - Compago.
            - *Ordo turbatrica textura omnis raritas denſit. laxit. farct. ſolidit. fragilit. ſectil. fiſſil.*
            - *Plenit. inanit. ſpongioſit. fiſtuloſit. tubul. ſucc. aridit. petroſit. limoſit.*
          - Tactus.
            - *Coriac. cartilag. carnoſit. fibroſit. lanoſit. craſſitudo, tenuitas, gracilitas.*
            - *Rugoſit. leuit. planit.*
            - *Hirſut. glabrit.*
            - *Calor frigus actu, vt dicunt.*
          - Præter lignorum putrilucidas partes, ſunt quæ etiā quibuſdam lucere dicantur Plantæ, vt Baaras Ioſephi, Aglaophotis, Aſter Atticus, vt alibi notauimus. — Lux.
          - Color.
            - *Color, & varij ab albo ad nigrum à plumbeo ad cæruleum, ſed communis illæ membris in pluribus exterior, præcipuè viriditas, albicans intus facies, quæ ex amplioribus craſsiuſculis poſitionibus. cruditatem, terream Peripatetici dicunt.*
      - Exteriores.
        - *Figura.* *Species*, ipſa apparens totius partium
          - *Anguli ſinus ſect. curuit. plan. inæqual.*
          - *Rotund. oblong. teret Cylind.*
          - *Mixtæ ferè omnes figuræ, & quæ omnes noſtras regulas perbellè eludant.*
          - *Tub. bulb. rap. capilli com. vmbell. ſpic. caput.*
        - Hic conſiderandus interuenit Ordo in partibus, poſitionis ratione, quo completur figura.
          - *Nod. grum.* — *vt Fructus* { *ſupra* / *infra* } *folia*, [*à latere* / *in cacumine* / *in caudice* / *in petiolis*] ita in { Germinibus. Folijs. Floribus. Radice. }

Lineas in Iūcis habes, ſphæras in bulbis pomis, ac tuberoſis, Oui ambitū in Braſicæ capitibus, Pyramidis aſpectū infaſtigiato beneq. florido Cāpanulæ illius thyrſo. quid verò enumerem plures in eadem Planta, omnes in omnibus figuras, & multifariā diſpoſitas? ſi verò vſum circini quæris Fungos pete.

- Motum, diſpoſitio partium.
  - Minorū ad
    - Internas fūctiones vitales
      - Organorum forma quoquo verſū ſpectata, quoad officia, & examen ſuperius numerum magnitudinē figuram ortum, & relationem inter ſe mutuam.
        - *Mouentes partes excernentes Motæ excretæ.*
        - *Digerentes, digeſtæ, aſſimilatæ, excretæq. partes vnde ſimilaribus diſſimilares conſtituantur, rarius, denſiusq. diſpoſitis, & in figuræ obſequium ſubiectis.*
      - Ductus ſpirituū ſuccorum.
        - *Ab radice, quæ alimētū terrei ſucci, quaſi ori analoga hauritur mittitur in plantæ reliqua membra ampliore per medullam, veluti ſyphonem mechanicum ſcilicet Diabetem via, inde minoribus alijs diſtribuitur ductibus cauisq; particularū loculis ad petiolos vſque fructuū florum, & foliorū excipientium, nec oſcula deſunt, quæ a rorido quoque aëre exteriores ſibi ſuxerint partes.*
        - *Meatus, & quæ tranſitum relinquunt partes, quæ admittunt, excipiunt.*
    - Externam euaporationem.
      - Effluuia particularum odores efficientiū præſertim è floribus.
      - Aërem corrigentium, alterantium dū per illum diffundūtur.
      - In Rores, Mannas, & huiuſmodi abeuntium, indeque ſtillantium.
        - *Quæ exiliunt, & permouentur particulæ, & quæ in ſpiritus erumpūt, aut ex abiturientibus à Plāta ab illis aſportantur, ſiue diſſipatum eant, ſiue inde repluere debeant.*
    - Incrementa quoquo verſum
      - Surſum qui à globo impetus / Ad latera / Deorſum — Quæ apponuntur, ſimulq. comprehēſę diſtenduntur varijs organorum ductibus.
        - *Diſtributarum particularum, quæ, & quomodo appoſitiones, & coniugationes aſcendentium, & ſecum ducentium ſpirituum in altum, craſsiorumq. & ſpiſsiorum deorſum actarum, & mediarum circum vndique adiectarum.*
  - Maiorū ad localem exterius
    - Agitationē Librationem.
      - Staturminum, & diuaricationum apta per membra conſtitutio, cōnexusq. obediētia
        - *Diductiones molis.*
        - *Diſtractiones penſationes ponderum, radicum & ramorum variè in orbem reſpondentium ad inuicem rationes.*
    - Concuſſionem ſonoram.
      - Quæ percutere, & repercutere aërem valent particulæ, & in vndas criſpare, turbulasq. conciere.
        - *Quæ conſiſtunt, & alliſionibus varijs concutiuntur.*

Papauera quædam Arabes à fracti vaſculi ſono ſimili Sciachaich vocant, & in Aphrica herba dicitur ſonum Huahua ab homine tacta, emittere quaſi perſentiat.

Conte
Compoſit rior, ex tionibus, tionibus plex figu
Eſſentiæ qu do Phyſi
Cutis finie obducēt
Facies.
Termini riores.
Exterior poſitio.
Membrorum do, orga conſpiran
Robur ex gatione tium.
Conſtituti vitæ vſum
Excernendi tranſpirād tiones.
Apertio, ſugē & recipiēdi tudo, ac in ſe ſcēdi, & ſubi di, vnde & el tio, & profu tas, & omnis gnitudo.
Agilitas paſsiu Leuitas. Grau Ponderitas. miras. Aequ brium.
Cauitas.
Conformatio re proca ad diff ctiones, reper ſiones, & impulſ

Par-

- *Quoad cõtermina corpora reſpectu*
  - **Partium.** *Poſitio.* Prout ſcilicet in loci occupationem diſtendũtur, ac reſpiciunt
    - Et ambiẽs totum, & circũpoſitas partes, coniunctę.
      - Erectio. rectitudo. declinatio obliquitas flexus. ſupinitas. Proſtratio.
        - *Nec ſatis modorum habeas, præſertim ſi ad ſingulas ſtirpes reſpexeris.*
        - Prout interuenien te partium nexu impetuq. irde ſpirituum, miſsis in muſculos ſuccis ſuſtinentur, aut incuruantur mole, vel põdere, ſiue ſuperiora petant, aut inferiora magis & quę grato circũſtãt cõtubernio.
          - *Quæ robore ſuo proſurgunt, vt Cupreſſus, Pinus.* — Protenſio.
          - *Quæ contortæ vario niſu ſuſtinentur. vt Vitis.* — Conuolu io.
          - *Quæ congenito ſtatumine carent & alieno fulciuntur, & ſcandunt, & aduoluuntur, vt Hederà volubiles.* — Scanſio.
          - *Quæ procumbunt, & humamplexæ ſupinæ iacent, vel reptant humirepæ, vt Chamæciſſus Nummularia.* — Accubatio.
    - Seipſas inuicẽ, ſi diuerſis portionibus disiunctim inſumãtur, & diſpoſitione referantur.
      - Plures. / Aliquæ. / Quodcumque ſegmentum.
        - *Ad totam plantam.* / *Vel ſimiles partes.* / *Aliquantas diuerſas.* — intus — Ad circumſtantia.
        - *Extra latius, preſſiusq.*
          - *Quæ, & quibus menſuræ rationibus.* — Coſlatio.
          - *Quomodo.* — Reſpectus.
          - *Inter quas.*
          - *Quibus* { *Ante : retro.* / *Ad quod latus.* / *Supra ; infra.* } — Collocatio.
  - **Totius. *Locus.*** Qui quidem ſi cum producendi, & conſeruandi naturã cõſideretur, à quantitatis modis, menſuræq; rationibus ad eos, qui qualitatis ſunt vergit.
    - Latius ſumendo ab ipſo corpore retinente.
      - Ampliori fuſo magis, quod
        - Rarius — *Quaſi Nouerca quodam modo ſe habeat, vel potius hoſpitis*
        - Frequentius — *Quæ mater.*
          - *Aquæ* { *commerſæ* / *emergentes* } { *ſalſæ* / *dulcis* } { *ſtagnãs* / *fluẽs* } — Mare. Stagna marina. Lacus. Palus. Fons. Riuus. Fluuius.
          - *v aganatantes, vt Haybalem Stratiotes* / *terræ nixæ, vt Tribulus.* — Vliginoſa rigua fontium. Humida. Limoſa. Littora. Scopuli.
          - *Terra* { *infra ſuperficiem ſepultæ.* / *in ſuperficie ad aërẽ* } — *varijs halitibus, aquis fœta, & perfuſa* / *mineris flatibus* — Cretoſa, arenoſa, glareoſa, ſabuloſa. Petroſa, ſaxoſa, arida, ſterilia, macra, gracilia. Prærupta. Pinguia, glutinoſa, fertilia.
      - Anguſtiori, paraſitico quodam abuſu — *Interdum: Plantæ reſpexione quadam, quæ ſtirps ſtirpi, & locus, & venter eſt, & ortu, & alimonijs præpoſteris.*
        - *Arbores, aliæq. etiam humiliores plantæ* — *ramis ſtrumoſis, muſcalis.* / *radicibus muſcoſis, terroſis corticibus.* — Participatione vicinarum plãtarum efflantium.

Siquidem diuerſæ, diuerſis halitibus exurgunt Plantæ. Aluminoſis Agrifoliũ gaudet cuius plantæ indicio alumina in Thuſcia Græcus inuenit, quæ ſuis in regionibus eiuſdem Plantæ ſyluulis ſubeſſent.

- A corporis retinentis affectione exteriori precíſius, cæleſtiũ, terrenorumque reſpectu quoad
  - reſpectu obice reflexione — Varijs quoad — Solem / Vẽtos / Alia corpora
    - habitudine varia, preſertim humano ab opere
      - inculta — *Teſquæ* / *Prata* / *--Rudera, parietes, maceriæ.* / *--Viæ, ſemitæ, limites.* / *--Sepes, margines.* — Conuerſantium animalium.
      - culta — *Arua ſegetes, ſatione varia.* / *Horti plantatione varia.* / *CõſitaVineæ, Pomaria, Olìueta.*
  - Sedem ipsã inter contermina
    - Collocatione varia ratione
      - adiacentium { inumbrantium / abſcedẽtiũ } — *Muſcoſa, fronde tecta.* / *Sylua, variæ opaca.* / *Aprica aperta.* — Diuerſo Solis, cælique prçciſius aſpectu, & aëris ambientis.
      - ipſius terræ { eleuatæ. / adæquatę. / in caua depreſſę. } — *Montes colles promontoriæ.* / *Planities cuiuſmodi plures Inſubria, Campania, Romanuſque ager habent.* / *Valles, Conualles in Vmbria, & Sabina frequentes.* — Ventis variè perflari Zephyris, beneque fœtis, & corpulentis Auſtris. Aura maritima. Turbis diuerſis Cõcluſionibus, quibus aër, quãdoq. ſtagnare videtur.
  - Cæli, ſolique ampliores plagas, & ſeiunctim.
    - Quę Patrię regiones, aut tractus, latius, anguſtius: quæ grata, & quæ difficilia hortorum hoſpitia, & diuerſoria. — *Patriæ varijs quidem finibus, ſcilicet plantas dicimus Europæas, Italicas, Sabinas, Calabras, Aphricanas, Aegyptias, Niloticas, Americas, Mexicanas, Michuacanenſes, vlterius Romanas, Nucerinas: eiuſdemque montis, vt Baldi, Ianuarij noſtri, & Verulani horti Centauri dicti.* — Regionis totius, aut plagę foto fœto diuerſis perfuſo permixto.
    - Tegens cælum patrium per climata, variaſque partes. — *Quæ ab Occidente Canario ad Orientem, quam longitudinis dicunt; aut ab Aequatore ad vtroſquePolos, quam latitudinis; ratio: vel vnius ſimplex, vel vtriuſque ſimul.* — Diuerſò vertice cæleſti variè diſtributa lumina, radioſque infundente, imprimẽte permouente.

Ger-

Germinet terra herbã virentẽ &, facientem ſemen, & lignũ pomiferum faciens fructum iuſta genus ſuũ, cuius ſemen in ſemetipſo ſit ſuper terram. Gen. 1.

Vita Plantę naturales motus in ciᵒ corpore.

Ab promouentibus principijs initio.

Externis cauſis.
- Influentijs cæleſtibus, cæloque ipſo alrernis ritè, rectèquè vicibus, & ſudo, & madido inde *Sol pater Anaxagoræ, & Ariſtoteli*, ſcilicet, *Generationis initium.* — *Radij, lumina ſyderum, immiſsio particularum.* — *Superiorum* Elementorum, partium cũ inferioribu[s] & *copula.*
- *Imbriũ, rorulentaq; aſpergines, & Niuiũ fomenta.* — *Concitum fermentum* ex corpuſculis, quæ con[…] dã veluti cõputrium […] ſeminium coeunt, & […] æquipollentes grumulo[…]
- *Nonnunquam diuerſarum plantarum ſeminijs fœta pluuiæ fecũdiores, vt picoſa illa, ex quibus laſerpitium, & ſylua Cyrenis.* — Generatio. — Sponte Nat[…] mina præ[…] quamuis […] nobis.
- Hum-aqueis ſubſtratis partibus aptè ad ſpiritus, ſuccoſque conſtitutis inde *Terra mater Ariſtoteli*, vtpotè alimẽti initium, & ſubminiſtra. — *Aggerendorum, increſcendorumq; putri-læta ſubminiſtratio.* — A ſemine i[n] planta.

Internis. — Quà motis, quà mouentibus, & inſtrumentis.
- MATERIA { CALOR — *Tenuiora concitanda.*; HVMOR — *Sequaciora ad pingenda.* — Excitatio. Eductio germinis. Pullulatio.
- MOTVS.
- PARTICVLAE. — *NEXVS.* — Conformatio.
  - Simplicitas.
  - Commixtio. Remixtio var. par.

Figuram […] vis. — totius / partiũ } productio. — *Figura* dicta. — *Tempora.*

Vita ipſa: viuendi actus: *vigor*: *viror*. Nec *natura* tantum, vt latius nonnulli loquuntur, ſed huiuſmodi, quæ *vegetandi anima*, aptis ad eas, quæ infra functiones *organis, & partium obſequio* vſa. *Sanitas* hinc eiusq. *conſeruatio* præſertim ex caloris, humorisq. modis, Symmetriaq. quodammodo, & Harmonia membrorum, partiumq. interfluentium inde, & ambientium, & retinentis ſemper ventris, qualis Anaxagoræ tellus, vel potius vteri materni: à cuius ſinu quamuis explicentur ſtirpes non tamen facile vnquam abſolui ſolent. — Viuens corpus. Sanum. — Vitæ[…] *Vital[…]* di[…]

Senſum; dolores; voluptates, connubia interim, & vlterius *mentis, ac cognitionis veſtigia* illa, quæ ex *Empedocle Anaxagora*, nec inuito forsã *Platone* afferũtur refellentibus *Theophraſto, Ariſtotele*, ac *Galeno* non niſi metaphoricè acceperis, & eleganter. Analogicè verò ſi libet *ſexum* quemdã ad animaliũ modos.

Inſidet porrò ea qua viuunt *Anima* in corpore toto, præcipuè verò ab radicis fontibus per medullam illam, quaſi ramoſa viſcera, & diſtenſum cor, in membra diffunditur, neruoſas itidem, ac fibroſa partes, interueniorumque plexus, nec parum in ipſo cortice, vtpotè ijs, quæ benè ſubacto, lentoq. nec facilè diſſipabile ſucco conſiſtunt, in eius foculos, & latibula. — Inſiſtente anima, *Variè fuſa, ac diffuſa.*

Educatio à partibus ſeminio obſequentibus, ſocijsq. cauſis eſt, ſuccisq. quaſi terræ matris lacte, complexuq. benigne fouente circumfluo aëre, radijsq. benignis, & opportunis inſperſionibus: quæ etiam ars ipſa, quandoq. prouocans pro viribus ſuppeditauerit. — Educatum.

Functiones vitales, quæ à vitæ, & ſanitatis gradu.

Cõſeruationis.
- Nutritio.
  - *Alimenta* / *Excrementa* — facultate { attrahendi, retinendi, cõſequendi / ſuperfluum reijciendi. — *Ore ipſius radicis Oſculis.* { *interius per partes.* — *Subiugatio inſumtorum.* / *Exterius quæ ab aere roſcido haud parum inſugere, & inſumere poſsint.* — Tempora Membrorum. Officia. — *Nutriti[…]* Alimenta ſucc[…] qua, & terra ſi[…] — Partiũ omnium. — ſtercore, pinguibus, ſalibusq. } […]
  - Excretitiæ ſtirpes paraſiticæ. Excretitij ſucci. — Lacrymæ reſinæ. Gummi. Oleoſæ effuſiones.

Complemẽti, ſeu perfectionis.
- Incrementum.
  - *Motus inteſio* { Surſum, ad latera, Deorſum — Extenſio quoquouerſum. — *Augmenta[…]*
  - *Additio* aſſumtio.
  - *Diſtenſio.*
  - *Complementum.* — Perfectio completo corpore.

> Admirabilis hæc in Metl fœtu inque Solis flore inde Planta maxima dicto, ac Tune, & in pluribus Saxariplantis, quæ Chamaleontino more aëre potius frui videntur.

- Fœcũditas.
  - *Flos* Naturæ ridentis Venus; ſeminis præludium; promiſſio; confertis à ſpiritibus minutè in colores elegantes. — Sexus, & Hymenea Plant. in Palma celebrata, in Mercuriali obſeruata à nobis. — *Generatiu[…]*
  - *Partus* Numero, tempore, modo, membris.
  - *Semen* Manifeſtum, ſimplex, multiplex.
  - *Nexus* obſignati multlplicatio veluti fermentum reliqua in ſe trahens ſubigente ſpiritu: exſale, & ſulphure fixo chimici: ex ſubſtantia plantæ ſcholaſtici. — Spirituum florida eruptio cõc[…] nis pręuia.

Multiplicationis.
- *Conſperſio*, coniectio, ſeminum. — Conceptio.
- Gremij terræ, varia ratio, varia ſeminum receptio, ea tepefactum ſemen complexu ſuo diffundit, & elicit ex eo herbeſcentem viriditatem Ciceroni. — Vterus. Receptio. — Sopor Plantulæ i[…] mine.
- *Fœtus* incubante Natura varius. — Embryon plantulæ — Cõcluſio totius ouo — plantulæ in ſe[…] an nutritio, an incrementum.
- Prolis à ſemine eruptio. diuerſis dierum ſpatijs alijs primò inde alijs miſſis plantæ partibus. Magis, minusq. viuaci ſpiritu, aut perenni virtute. — *Concepticorticis effractio, dilatatione, inſumpto à nutrimento, indeq. incremento ſeminis, rumpente.* — Excluſio.
- *Stipinitium ſurgens.*
- *Aligermina fouentia.* { *Semunifolia ex vnialue.* / *Sembifolia ex biualue* — incunabula *Sembifolia* in om[…] ferè, à reliquis foliis diue[…] ſeminis ipſius pulpa.
- *Propagatio* varia prout ſcilicet expãſum per partes ſemen fuſa ſeminali, & quoquouerſum interdum virtute, in illis maximè exiſtit, quæ viuacem ſpiritum animæ in condenſo, pertinaciq. humore conlocatum obtinent, inde viuiradice ramis ferè cunctis, ſementicisq. germinibus, gemmis, tuberculis, nodis, bulbis, radicibus folijs, quinimo ſuccis; contrito ligno multifariam notatur multiplicatio, & per Inſitionem etiam de qua inferius non ſine aliqua mutatione.
  - *Collecta in principium, nouumq. caput ſtirpis virtute.* — Inſurgentium in plantam partic[…] rum ſeries.
  - *Miſsis maiori, minori que compendio adultis partibus.* — Partium à matre in nouas prole[…] ceſſus ex collectionibus varijs.
  - *Vel etiã à maiori plãtæ abſolutis, & in noua cõſtitutis germina.* — Adiunctiones, appoſitiones.
  - *Aut in alijs ſuperductis.* — Noua è membris, membra in no[…] rum corporum conſtitutiones.

> Et ea vis indita ſemini, vt complicitã plantulam emittẽdã per multos annos, per turbationes multas cõſeruet ad vitã: immo ad terrę vterum currat ſponte ſua. xiij. anno mõtanarũ quarundã ſtirpium ſemina proueniſſe ſcimus, & Altheæ à nobis ad Nephriticos vſus contuſa, diuq. ſtillatitijs aquis macerata, germina in ipſa phiala per anguſtũ os emiſerũt. Per ſtercus quoque nõ turdorũ, ſed equorũ gallinaceorũ, aliorumq. & fruges, & Gith, aliaſque enatas ſcimus. De Lupini ſemine quamuis inter vepres ſuſpenſo radicibus miſsis terram petẽte ſcriptum.

Quis autem nexus, quamve robuſtus in ſemine vlterius cognoſce. Meditatio in rediuiuis illis à rogo, à contuſione plantis ſit, quæ è cineribus ſaleque; quæ è contritis proſurgunt ad figuram, ad vitam corporibus; quæ in ſalis micis, fuſoque latice, ipſas figuras repetunt peruicacius. Iam conſignati à Natura interius, exteriuſque plexus firmitatem ſpectato, ſi ea confringentis Tuditis, ſi deſtruentis camini, vel ipſo in buſto, & fragmentis immanem violentiam fruſtrauerit, irrefragabilis prorſus, & inuicta ſpeciem inde redierit in ſuam, membraque reddiderit illa, quibus ad prioris vitæ functiones, officiaque conſtituitur; quid vnquã pertinacius impreſſum, quid mirabilius obſignatum, obſeruaueris? Adde breuiſſimum operis cõpendium, & ſurgendi impetus, ac reſurgendi repetitas pro calore admirandas vices.

Aetas longior, aut breuior vitæ duratio, & peculiaris partium, mutatio habitus figuræ.

- Iuuentus, Vigor, Senectus — partium Contractio, Apertio

Consignati nexus in perſiſtendo vis longæuitas quæ plurimum in
- Soliditate
- Succo multo bene condenſo, & lẽto
- Radicibus lõgis
- Cultu putatiue
- Sicciori loco

Debilitas breuitas que
- Cito nimis prouentu
- Imbecillo corpore
- Radicibus in ſuperficiem actis

- Annua, Terreſtris, Perennis — Conditio, & varia lõgioris, aut breuioris æui.
- Radicem, Caulẽ ramos, Folia, Flores, Semina fructus — Quę nunquã amittunt, rarius quæ, aut crebrius producũt, vnde vitę, & perfectionis organorũ ratio, non parũ innoteſcit.

Morbi
- Intrinſeci, Extrinſeci
- Communes, Proprij
- Generis, Specierum, Partic.
- Totius, Partium

- Compoſitione, Intemperie, Solutione continui
- Pericula cum — Germinaturiunt, Fructum fecerint
- Remedia
- Subſidia
- Præcautiones

- Nutritionis, Alimẽti, Germinationis, Ortus, Fœcũditatis:
  - *Sphacelus*
  - *Sideratio*
  - *Roratio in vite, in frugibus noſtri Mannam vrentem dicunt.*
  - *Articulatio*
  - *Hirculatio*
  - *Scabies*
  - *Rubigo*
  - *Foliorum, & fructuum lapſus*
  - *Cittoſis vuarum*
  - *Vermiculatio* — Vermes, Erucæ, Pediculi, Lepas in Myrto F. Columnæ, Aranei, Culices
  - *Fungus*
  - *Ictus & vulnera*

Partes à nexu exorbitantes ad ſolutionem, concluſionum foculis in putres vſque turbulas rebelles.

Et quæ meatus impediũt, & particularum conſpirationem interturbant, continuataq. interſtinguunt.

Affectiones, & Mutationes.

Internæ
- Aeſtu ſiccitate, Frigore, Humido — Intrinſecus, Extrinſecus; Iniurijs, ſeparatione partiũ, & totius à terra.
- Corruptio, Lãguor, Ariditas, Putrefactio, ſiue
  - Planta — Eruatur, Atteratur, Frangatur, Vratur in cineres, Priuetur nutrimẽto
  - Pars ipſius — Abſcindatur, Findarur, Diffingatur cõtrarijs oppoſitis, vel dentibus rodatur. Vratur radijs.
  - *Venenum vt menſtruum, eiuſque vel halitus tantum.*
  - *Ariditas, & mors.*
- *Interitus*
- ***Animalia in Plantis genita.*** — *Computridis partibus in Veſicis Vlmi, Terebinthi: in cornibus Hoitmamaxalli Recchi.*

Fermenta ſpirituum fœta, ad altiorem viuentium gradũ ſuperbientium.

- ***Abortus.***
- ***Perſeuerantia.***
- ***Degeneratio***
  - ***Monſtra*** *vt cornucopiæ Cardus Imperati, & forſan Quauhcuetzplacuitlapilli Recchi.*
    Plananchuſa noſtra, & huiuſmodi.
    Carduos nuperi olitores in gibbum contortos turgere cogunt. Intybum Lactucã criſpant, & in candorẽ, & ſuccos cũ Cichorio Soncho & Aſparagis ducũt. Braſſicæ carnoſã vim à flore in villoſum ſpiſſo germine cerebrum prauertunt. Cypriam. ſcilicet illã. Cerebraſſicam nos, nec abludente colore nuncupauimus.

    Cõparatur hæc Theophraſto tranſmutationi vermium in Aurelias indeque Papiliones.

Exceſſus, vel defectus materiæ, vel virtutis, vel iniuria quæpiam, aut ſuperadditum fomentum. Quod ars quoque edocta, vt gulæ, vt marſupio ſatisfaceret, multiplici opere pręſtitit, magnatum, dum voluptates herbarijs quoque legibus vim faciũt, & ſtirpium etiam naturam in ſui deturbant obſequium.

  - ***Tranſmutatio*** *quæ varia legitur potius quam compareat, & notari in ea poſſet defectus à propria virtute quo non ſufficiant ad propriam ſpeciem proferendam, & ad affines tranſeant, ita vt ſi inopia virtutis, & alimenti ſit, & putrefactio, aut reſolutio ſeminis, vel herbæ magis, minuſque in inferiores deſcendant; ſi copia ſpirituum, & alimenti affluat in ſuperiores conſcendant, ſcilicet perfectas magis, & pleniores.*
    - Tritici in Lolium Theophraſto.
    - Hordei in Auenam.
    - Braſſicę in Rapumet è cõtra Varroni.
    - Raphanus in Braſſicã vetuſtate.
    - Caprifici in Ficum.
    - Populi albę in nigram.
    - Caſſiæ in Cinnamomum.
    - Hederæ Helicis in fœcundam.
    - Syſimbrij in Mentham.
    - Ocymi in Serpillum.
    - Frumentorum in ea, quę inde dicuntur Frugũ Vitia.
    - Linũ in alias quibuſdam.
    - Iaſolẽs porrò quæ de Quercu dicitur, quæ ab imo exciſa degeneret in Geniſtam.

Transformatio plantalis Metaphytoſis quædam per particularum à nexu, eiuſque ſignis effluxiones, lubricoſque in proximiora motus.

Metaphytoſim nec obſeruauimus, nec vidimus quod verò vegeta alia, atq; alia, diuerſi etiã generis ex ſe producãt, Viſcũ ipſũ pręter cæteras Pariſiticas cuidẽtius cuiuisoſtẽderit: corruptione deinde ea abſoluta proferre quę in perfectis partium loco ſe habere ſolent, fungi euincẽt, qui ſtaminum in floribus promiſſorũ ad inſtar erumpunt è computribus ad humum ſtirpibus. Vlterius certè Tubera reſolutarum in cõpactum ferè frondium, in ſyluoſis tractibus non ſine halitu collectiones, ſeminio nõ ſolum nepotantur pertinaci; ſed robuſtius interdum conſtringuntur in tophos illos, nec vita caſſos, qui fungos etiam iterato opere ègerminare non ceſſant, perenni cõplexu ſcaturiginem fouentes. Porrò in fungis vis mirabilior, & maior, fungiferis. ad tertium vſque ſupernatos vidimus: vidimus à fungorum fruſtis putridis iacentibus miſſos fungulos, parte ſuum totum, ita in poteſtate habente, ita continente, vt progignere valeat; de quibus omnibus ſuo loco.

Externæ. pag. ſequenti.

Affect. & Mutationes — **Externæ.**

- *Naturæ motibus, ſiue contingentibus varijs.*
  - Iuuantibus fouentibus in hilariorem ſemper valetudinem.
    - Terreis *aqueis, altilibus, ſuccis benè diſpoſitis.*
    - Radijs *ſyderum propitijs.*
    - Fauente *per anni tempora Cælo.*
    - → Vegetior, proſpe-rior habitus Pl[…] tæ, eiuſque f[…] racitas.
  - Iniurijs, aduerſiſque.
    - Calore, *frigiditate, humiditate, ſiccitate, calcque ipſo, & radijs.*
    - Contrarijs *è ſolo ſuccis.*
    - Humanis *ferro, & manibus; animalium dentibus deſtruentibus. Et præter maiores inuadentes, minoreſque vel in ipſis latitantes; ſunt mures, & talpæ, talpæ quoque inter inſecta peiores multo, quæ vel in ipſius matris gremio iniquiſſimè deuorent, depopulentur, radicitus extirpantes.*
    - → Strigoſior, im[…] becillis, infeli[…] prouentu.

> Multiplici flore, quę magis placere poſſint hinc Ars ſibi plantas congignere videtur, rarioraq. ſemper in florum coloribus exquirit: ita Pæoniæ florem flammeum diuerſe ſtudet vt candidum habeat, hoc ſcilicet pacto, & Pauones albi in delicijs rarioribus habentur: folia quandoq. commaculant, vt præter tricolorem Amaranthum, & ſtriatum Gramẽ, Ocymum violaceum, rubenſque Blitum, & Betam, incanã etiam Mentham viderimus. Vix certè de violaceo Cariophylleo cogitauerant cum prodijt. iam & vmbellas in Chatalonici Iaſmini floribus expectamus, vt componendi ſedulitate Florilegi liberentur. Tulipæ certè & Anemones iã & Phrygiones quoſcunque, & pictores omni ex parte occuparunt, & deuicerunt.

- *Cultus operis, quę diuerſas regulas, & tempora agnoſcunt, facilèque circa mites, ſed circa agreſtes, difficilè, ſuum finem conſequuntur.*
  - In ſolo materno.
    - Aratione, *foſſione, paſtinatione, ſarculatione, ablaqueatione, occatione, exoſſatione ita Perſij ablatis lapidibus.*
    - Rigatione, *Stercoratione, fæcibus ad fœcunditatem immundis, cineribus, ſalitiſque alijs ad ſalacem Venerem.*
    - Miſcellis *varè temperatis, variè ſubacto inſperſionibus, mangonijsq; diuerſis, vnde mutationes exquiruntur.*
    - → Figuræ, & qual[…] tatum mutati[…] culæ.
    - → Multiplicitas in floribus, vbe[…] tim exagerat[…] lætioribus ſu[…] cis.
  - Vſtione *illa quidem execranda: qua Virgilio ſæpè profuit incendere agros; ſed ſæpiſsimè nocuit, pomarijs vineis, caſis, domibus, caſtris combuſtis, conſumptiſque, & brutis, imo hominibus in diſcrimen adductis.*
  - In Plantis ipſis.
    - Satione *præuia maceratione, decorticatione, apertione, pericarpij detractione, exſiccatione fructus, aut recentis, vel integri, ſimplicique commiſsione. Et vel ardenti aqua Palmulæ maceratum ſemen celerius naſcitur.*
      Semina præterea non tantum medicare, & perfundere ſerentes, vt apud Virg. quandoque ſolent; ſed & radices, bulboſque, aliaſque plantarum partes vnguinibus, ac tincturis appoſitis.
    - Plantatione / Tranſlatione / Peregrinatione — *totius aut partium.*
    - → Multiplex diuer[…] ſarum conquiſi[…] tarum plantar[…] prouentus, vbe[…] rior, facilior[…] additis noſtri[…] miniſterijs Na[…] turæ operi.
    - → Exoticæ plãtæ no[…] ſtrates fiunt, a[…] greſtes, monta[…] næ, marinæ, ci[…] uitate donãtur[…]
    - Inſitione
      - *Surculis ramo.*
        - *Nõ abſciſſo.* — *Traductione in foramine per terebrationem.*
        - *Abſciſſo.*
          - *In fiſſura ſciſſi caudicis, inter corticem, & lignum.*
          - *In caudice ad medullam terebrato.*
      - *Cortice.*
        - *Inoculatione per tubulum.*
        - *Emplaſtratione gẽma ſola.*
          - *Aperto excipiente cortice.*
          - *Detracto, alioque gemmato aapacto, quæ æſtatis dicuntur.*
      - ἐμφύτευσις *Adpoſitione varia, quæ hoſpitij quodã modo ſe habet*
        - *In trũco Intertrũcum, & corticem.*
        - *In cortice*
        - *In radice*
        - *Trunco appoſito* — *Eſt Palladij, quæ Ramo Salicis brachij magnitudine perforato, Planta Perſici omnibus ramis ſpoliata immiſſa, eoque infoſſo fit.*
      - *Semine Theophraſtea quædã inſitio.*
        - *In Ramis vt Lentiſco in Ficus cortice, Ruta in varijs, adiungentes, ſimulque fouentes fimo, vt fertur de Viſco, & Turdis ſibi mortem, &c.*
        - *Capitibus*
          - *Bulborum vt in Capa, Linũ in Scylla nõnulli.*
          - *Radicum, vt Braſſicæ, Rapi.*
    - Putatione, Pampinatione.
    - → Plantarum diuer[…] ſarum in vnu[…] coitus, fructu[…] inde vtrinque participes, ve[…] maiores, vel di[…] uerſis ſaporibus gratiores ac ad lautiore[…] menſas multiu[…] gis adinuentis locupletati, q[…] multifariã pala[…] to adblãdiãtur[…]
    - → Felicitas diuerſa[…] rum plantarum diuerſimodè ex[…] quiſita, coniu[…] gijs varijs.
    - → Præcocia, & ſero[…] tina in pomis, & fructibus ad[…] inuenta, om[…] meſtres Roſæ comparatæ.
    - → Sapores etiam a[…] odores, à colo[…] ribus aliquantu[…] lum immutati.
    - → Collectior plantæ vivacitas.

> Iam temporum quoque iniurias floribus vicimus, hyemat nunquam, vernat ſemper. Decembri toto Hyacinthis, Narciſſis, Anemonibus, Violis, Roſis, Aurantiorum floribus impetente brũma ſcatent Romana viridaria; ſed & Aquaſparta noſtra ab Vmbriæ montanæ quamuis rigentibus meditullijs miſit. Ridet natura obuios niuis inſperſis flocculis inſurgentes ipſos niueos propellens flores, candoreſque gelidos rubentibus, ſpirantibus, diſtinguens igniculis.

Tab. 6.

plenißima in cultu obſeruatio, & penetralia ad vſque pertin-
ns, ea nobis ſtirpium, quæ de vitæ gradu ſunt oſtendat vlterius,
ſcholio quodam hic ſubnotemus. Animalis eam agnouimus
eo ſecto trifariam, adſtipulante cum pluribus Philoſophis Pe-
pato. Sui autem peculiaris generis, & ingens à Brutis ad Plan-
, perfectis, perfectas, interuallum. Viuacitas à ſpiritu eſt paulò
pra Interraneorum halitus promoto, ſuperioribus radijs. Cor-
s vita motum ſi cum ferino comparationem ſubeat, Vniuerſi
mbris, ſcilicet terrenæ cutis parte, imò aëre, & aquis integra-
r. Benè nimirum Anaxagoras ventrem ipſi, ſeu ventriculum
tius à terra ſubſtrata agnoſcit, & circumfuſa. Verum in con-
tione dicamus, & appenſione radicis quaſi ab vmbilico ali-
ntum, & deinde à perpetua quaſi nutrice: ſinum præterea quo
net tuto recipit aduerſo cælo: matrem titulis pluribus. Hinc
eſt, nec vllis opus eſt organis, craßioribus ingerendis, conco-
endis, excernendis: ſi purum putum chilum, cibos ſcilicet
nes in ſuccum redactos, ab radicis oſculis exugunt. Rectè ex
leno Epar. quid Cardane ſtercora hinc expectas? potius vt Sca-
er ſalsè à te vrinas plãtis expoſtulet in iudicia febriũ. Muſcu-
a, neruoſa, venoſa traductio ab Epate eoq. & capite in ramos
in vicarios inde flores, & partus. hoc vegetum animal. Excre-
nta, ſudores, verrucæ, tubercula: vltimarũ vtpotè digeſtionũ:
craſsũ quid, aut fœculentum. Quid alia quæritas mẽbra? an-
ſplenem quoque in his, & pulmonem? reſpirant ne & illa
eſtant, quæ nos cum reliquis ſenſu præditis eiuſmodi organis.
uerſis indigent inſtrumentis functiones diuerſæ: indigebunt
ibus ſtirpes ad functiones non ſuas? Ramoſa illa traductio à
dicis capite, & cor, & cerebrum, & viſcus omne eſt: & mem-
um, & membra. transferri nõ debet Animal, nec artubus vllis
moueri, nec ita ſẽtire. Quid de appetitu? Imbres terra appetit,
tum eſcam: medium infra hoc, ſupra illud, loces appetitum,
de ſtirpibus dicitur, nec erraueris. Idipſum de odio, fuga,
ore credideris. Senſuum modo affectiones, altioris indaginis.
ctum vult Guilandinus obſcuritatem excuſat noſtrorũ hebe-
line ſenſuum, ſtirpium ruditate. non tamen facilè vtut obſcu-
m quis coniectare poterit, nedum cõparentem vnquam. Siqui-
n diſiungere à ſentientiũ membrorum motibus æquum mini-
videri poteſt. Tacta retrabitur Spõgia *vt ſuperioris gradus.*
planta exciſa, aut percuſſa, quo talis innoteſcat conditio, mo-
m habemus nullũ. Scimus plures ridere quã referre ruſticos,
orem coram vibrata bipenne, antequã ipſum adactũ ſit nu-
e ferrum. Cur nõ potius in nutrimenti arrhabonem affuſorũ
uorum guſtatus quidam, & genitalibus in operibus ſpirituũ
ceptione, & emiſſione quaſi venereæ lætitiæ nõnihil ſuſpican-
m, indagandum in ſtirpibus, pro organorum, & analogiæ mo-
quod ſentientibus reſpõdeat, citra tamen ſenſum. dum haud-
aquam pro ſaporum ratione eligere, aut iucundis titillationi-
s in Venerem duci debent; nec voluntate, aut inſtinctu, ſed
getæ determinatione naturæ in ſemen parturiant: affuſum nõ
eſitum, ſuccum cõbibant. Cõtactus ſimilitudo ab internis qui-
n, in alimenti augumenti partus ipſius, & ſanitatis, necnõ ex-
torum modo, læuiuſcula profert indicia. Potiora quæ ab exte-
ribus, nullum ferè veſtigium referunt. Quæ tactu patiuntur
malia licet infima, nunquam membrorũ abſciſſionibus gau-
e, ac proſperiora reddi ſolent. In Plantis inſitio facilis, grata
tatio, pãpinatio opportuna, faciliora in vitã germina à reſeca-
radiculis, à contortis, attritis, ſciſsis, contuſis ramulis; nedum
ectis ab omnibus; & læſionem ferè omnem à ſectione excludere
lentur, & quemuis huiuſmodi tactus dolorem, & ſenſum. Si
s autem eo quo diximus modo ineſt, is ab vſtione feruentium
liorum, aut rigentis brumæ iniurijs, intrinſecus etiam perua-
tibus in ſpirituum, & complexus perniciem, ſumendus eſt.
c ſexus à ſterili fœmina mare fœcundo, vt perperam, & præ-
naſcendi quæ in Animalibus leges, fit; ſed à diuerſa, quæ ab
em ſemine proſurgit prole, & maris, ac fœmina connubijs
ſi, & conuictu; vti in ſuis inferius oſtendemus locis. Porrò di-
ſo in genere ſumus, ea vtere analogia quã eius diuerſa exigit
io; & quæ præcipuè eam ſequantur diuerſitatem cape.

Vegetantis huius Animalis vita affixa eſt. Terræ fouentur gremio, aëris ſinu, aquæ lacte, corporis partem, mundi ipſius partem habent, conuiuunt elementis, accedit tellus ipſa in membrũ, vniuerſi ſpiritus fouent.

Conſtitutio inde non vna, nec facies, nec totum ſimul & ſemper; abijcere, amittere membra poteſt, & recuperare renouatione quadam. Contrahere ſeſe & in radice; vel radice ſe abſcondere, & bulbo, reliquis amiſſis omnibus; vel in radice, & caudice reducere, frondibus nec dolenter dimiſſis. Exerere, vel ſeſe Superficie dicta tota ſcilicet ab radice reſurgentibus omnibus: [renouatis dixeris, & renatis iterum, atque iterum] vel nouas frondes promittere; quod diuerſimodè; aut eodem ferè conſpectu ſemper perſeuerare, diuerſis datum, vt ſuis patebit locis. Omnibus certè nouella erumpunt germinatione, quæ propria.

Partes in ſuum ita ire totũ valent; vt in id vertantur ſi abſciſſæ à parente, magnæ Telluris parentis cõmittantur ſinu, ſiue illum demiſſæ contingãt, in quo ventriculũ obtineant. Quæ ſeminij virtus Viuiradicis dictæ efficacia, ſatis oſtendit animam ipſam vegetam ita in qualibet parte diffuſam eſſe; vt diuidi ſine vllo reliquæ præiudicio poſſit, & plenitudine, ac multiplicitate longe eam, quæ in Brutis eſt ſentientibus ſuperare, quæ inſeparabili vnitate continetur.

Alijs etiam appoſita membra imò membrorum particulæ conuiuunt, & coaleſcunt inſitione, meliuſque prorſus habent. Vlterius penſatur ipſa alligatio, & compoſitio cum mundi membris, quod abſciſſa etiam artubus viuere poſſint, diuq; illi ſeruari: ramuli, & faſciculi ſuis cum floribus diu certè rident in aqua, ſed & ſemina proferunt, ferèq; perficiunt. Nõ rarò Lilia ab exiccatione etiam, & ab aqua ſemota refloreſcere ſolent.

Admiranda in Pulegio prorſus decennium [vt ipſi obſeruauimus] iam exiccato, florem bis in anno ſingulis ſolſtitijs rurſus aperiente, & emittente, & vitæ vis & ſyderum ratio; in nullo iam remanente ſucco, arenti penitus corpore. Nouit hoc forſan Cicero. cauſa alibi à nobis aperienda. Notius commoueri ipſiſſimos plantarum liquores in vaſis, dum ſui generis, plantæ in flores, fructuſque aguntur; colore, & partibus; quinimò in commadefactis etiam, & pertinacibus maculis conſentire.

Conculcata, & contuſa plura in hoc agmine lætius eriguntur. Hiſpanicum exemplo ſit Chamæmelum. Triticum à Septentrionali frigore percuſſum miram nanciſcitur à niualibus gelidis abollis, à ſcythicis pruinis vbertatem. Nec Taxi tantum Aquilone, & frigoribus exhilarantur; ſed ea in quibuſdam in ſeruando nexu vis adhuc tenellis à ſemine miſſis [contra quam vllis ſentientium pullis permiſſum ſit] vt gelidas etiam compreſſiones exuperet. Ita Tune nobis plantulæ vix vnciali foliolo, benèque ſuccoſo exporrecto reſtiterunt nocturnis brumæ iniurijs, quibus hoc anno ampliores eiuſdem generis, benèque lignoſæ arbores plurimum conciderunt.

Ea virtus eſt, vt annorum oneribus multo minus quam ſentientia ſuccumbat; ſiquidem longiſſima in multis ætas, in multis fœcunditas; vix finem, vix ſterilitatem tangat. Et annoſa Iliaca, Herculea, Quercus, vel vna amplum præbeat exemplum.

Vt extenſio ipſa, & creſcendi impetus, quæ vagandi libertati Brutorum reſpondere videntur; cum hæ ramis magis, magiſque diſtendantur, ictuſque telorum etiam ſuperare contendant, ſurgendi ſpiritu indefinito. Nec in Pino tantum Abiete, ac Cupreſſo, Fagis, Populiſq; ſed & in alijs, etiam quandoq; ſuperbientibus, vt in Aquaſpartana noſtra Vlmo.

Etſi ad bruta emittenda, quæ ſpontè proſurgere dicuntur vis particularum in connexum cõuenientium extenditur. Iam plantæ, quæ infra conſiſtunt [nec mirum] ortum duplicem, ortum multiplicem, & propagationes ſortitæ ſunt; tum ab illis omniparentis compulſis opere; tum à ſeminali virtute per illarum corpora pluribus in locis in prolem, & fœtum cum germine præſertim effuſa.

Ars præterea non ita Naturæ iura in brutis in variam multiplicandis ſpeciem miſcere poteſt, & temporum leges præuertere, ac in his ferè ad arbitrium inque dies magis facere videtur.

Superauerint ea propter reliquas in Natura rerum claſſes quaſcunque, varietatis, & familiarum numero. Luſerit ea in his primo ferè in figuras, firmioreſque eas, & benè impreſſas ducens, picturæ in copiam luxuria ſimul, & licentia.

Tab. 7.

Vires Plãtæ, eius cõpoſitione deſtructa

- *Simplicis alicuius plantæ ſeiunctim. Compoſiti, ſcilicet ex pluribus plantis. Quandoq. alijs etiã ex materia Medica vniuerſa adiunctis.*
- *Particulis cõminutione cõfuſis.*
  - Peculiari plantæ in illis nexu, nil ferè aut parum immutato; vt eædem ſeruentur plantæ vires, ab ipſis imprimentibus.
    - Ducibus, vel Cruribus medicinæ, vt dicũt, inde primo
      - Experimento. *Hæc prima quidem, & certior quædam Præceptio quæ & temperies, & quæ inde emanant facultates patent, nec alia illæ innoteſcunt, quæ aliqua ſaltem in tanto doctrinæ faſtu, & ſapientiæ hodierno præſertim luxu diſſluẽtibus auro ſerico, multicoloribus multiſoniſq. pompis humanæ ignorationis multo quidem latius fuſæ, cõfeſſione,* occultæ *dicuntur* qualitates. *Sed quãuis periculum facere periculoſum ſit, factis tamen aliena ope periculis vti, iucundiſſimum, & abſq; vllo periculo; ita in hac medicina frequentiſſimũ eſt, Dioſcoridis, Galeni,* Recchi, *& huiuſmodi Scriptorũ beneficio, quos potius quam nares, aut linguã, vel peritiores Medici conſulere ſolent: nec ſolum rationes, indiciaq; facultatum, & quæ inde dogmata poſterius habere; ſed hæc omnia periculis illis antiquis, eleganti (addita ratiocinatione ſuperſtruere conſueuere; dum ab his vſum, à ratione) ornamenta dumtaxat diſputationum ſibi adſumere queunt.*
      - Ratione. *Quæ ſi vera eſſet, vel potius veram noſceremus, & nihil imponeremus noſtri, primas ferret; ſed non rarò, & plauſum, & pulchritudinem potius habet; quam veritatem. pulchra profectò rationis eſt ſi eam in ſtomacho hilaritatem facere ſericum dicamus, quam oculis exhibet colore, eamque aurum voratum, quam detentum marſupio.*
  - totis / partibus — varijs tẽpore loco, modiſq. ope; collectis / ſeruatis / præparatis — Pharmacopæorum vnguẽtariorum.
    - TEMPERIES Radix Fũdamentũ Prænũcia Facultatum
      - *Huius Indicium*
        - Odor. *quo ſaporis ſocietate quadam cum illo quoque ſimilia nomina cõquiſiuit, potius autem pari obſcuritate, & multitudine, & dicitur, & latere ſolet, & quoad Plãtas in floribus ferè præſignis eſt, reliquis autem in partibus omnibus, in eadem plãta, vt plurimum ſibi ſimilis, quod rarò in ſaporibus contingit. Innumeros certè potius animo deſignaueris res per ipſas diſcurrens.*
          - *Acutus*: Acutus, Acer, Aromaticus, Viroſus, teter, Aſper
          - *Suauis*: Dilutus, Suauis, Iucũdus, Læuior
          - *Inodorus*: Grauis, Putridus, ſitum ref., Inodorus
        - Odores ſaporibus proximi non confuſi, nec fœtores ab illis niſi voluptas diſtinxerit. pleniores alios, ac diuturniores ſpiritus fecerit ſpiſſus, & pinguedo. Ineſficaces illos ne credas, Texaxapotla moneat quæ lapides terebrat: Maru Cortuſi, quod cerebrũ percutit: Cæpe quod in lachrymas oculos ſtimulat. Sarcire nutrimeto quodã ſpiritus, indeq. virẽs, dicant vel ſyncope correpti
        - Sapor. *Indicium, & arrha. In pleriſque plãtis diuerſus, in paucis tota plãta ſimilis.*
          - Perſtãs / Mutabilis: Aetate, Maturitate, Aëre, Loco, Arte
          - *Vnus*
            - *Perceptibilis*
              - *Simplex*
                - *Calidus*
                  - *Magis partium*
                    - *Tenuium* — Acris
                    - *Craſſiorum* — Amarus, Nitroſus, Salſus
                  - *Minus, & pro diuerſa tenuitate, ac humiditate diuerſus.* — Dulcis
                - *Frigidus*
                  - *Craſſiorũ partium terrarũ*
                    - *Magis* — Acerbus
                    - *Minus* — Auſterus, Adſtringens.
                  - *Subtilium aquoſarũ partiũ, & anceps.* — Acidus
              - *Mixtus diuerſè ex ſimplicibus diuerſis, qualem plerumque eſt reperire, vt vinoſus ex acido, & dulci.*
            - *Imperceptibilis ferè inſipidus nobis, ad torporem*
              - *Aqueum*
                - *Subtilibus* — Aquinſipidus.
                - *Craſſius*: *glut.* / *ping.* — Humilentus, Oleoſus
              - *Terreum*
                - *Non ſine ſucco* — Adoreus
                - *Aridius.* — Lignitereus
          - *Plures in diuerſis ſcilicet Plantæ partibus diuerſi: ſumas exempla in pomis Punice, & Citrij, corticibus inquam, carne, & nucleis.*
        - Nec tamen inſignes ſapores inſignes conſequũtur plantarũ vires. Scorzonera illa mirabilis Alexipharmaca, & Cathartica Michuacanica vix quidquam ſapiunt: & ſumma in fũgo virulẽtia cibi cõſueta, & grata à ſpecie tegitur. Letifer ille Napellus inſipidus eſt.
        - *Cõplexio*
          - Medica *antiquorum*
            - Caliditas, Frigiditas, Humiditas, Siccitas
              - Simplex 1, Cõpoſita 2, Cõbinata 3, *vt cal. ſicc.* 4 — grad.: *init.*, *med.*, *fin.*
              - *Varia in omnibus intenſione, & remiſſione, effectus ratione habita.*
          - Chimica *nuperorum*
            - *Sal* — *Cinere* — *Sapore*
            - *Sulphur* — *Flãma* — *Odore*
            - *Mercurius* — *Fumo* — *Colore*
            - *Huic Bitumen ſubſtituit Libauius.*
      - Colores qui in plantis numeras, vt inde non tingendi quidem, ſed & quaſcunque teneas, & qualitates, & vires, quod tot eſſe virtutes in ipſarum qualibet, quot colores audiſti, difficile ſanè opus tentas difficile iudicium. Nimis enim in vnaquaq; multi. tactus pariter experimẽta nõ felicius addes. pauca hic prorſus notat, & plurimum falli ſolet. Concoctionum, cruditatum, aſſationum, impuritatum rationes a coloribus, ſiue ſuperficiei contrectatæ notis, deductæ in incerto habentur. Interim dum ad numerum redigere contendis, ſi minutius inſpectare volueris cõfitearis omnino neceſſe erit, omnes illos in vnaquaque parte, in vnoquoque comparere corpuſculo. Vnde multo commodius redieris ad quæ ſuperius indicia, vel ex ipſis natalibus, aut etiam ſignificantibus figuris.
    - FACVLTAS pag. 919. & 920.
      - *Conditio in alterius corporis ingreſſu, & ſubactione partium adinuicem.*
        - Simil.: Similares / Diſſimilares.
        - Conſiſtentia: tenuis / craſſa; laxa / cõſtricta; lenta / friabilis; grauis / leuis
      - Qualitates poſteriores à Medicis variè, primarum è complexu gradatim deductæ; diſtantiæ ab illis, operoſique magis, minuſq. effectus, ratione habita.
        - Secundæ. Emolliendi, Indur. Adſtring. Contrah. Incid. Rar. Cond. Aperien. Conſtip. Attrah. Reper. Abſterg. Expurg. cien. diſcut. Obſtruen. Incraſſ. Exten. Anodina. Narcot. Cauſt. Sept. Emplaſt. Siſten. Congel. Fund. Tend. Laxan. Exaſp. Len. Illin. Suppur.
        - Tertiæ. Sarcotica Conglutin. Epuloticaquæ Cicatr. Call. induc. Diuret. Lithonthrip. Menſ. ſecũd. pellen. Vener. Lac verm. Gen. Spermat. Bechica Soporifera, Roborantia. Læuig. Lubric. Colliq. Vren. Concoq.
        - Quartæ Venena Alexipharm. Cathart. Impell. Ment. alien. Amulet. Sympath. Antip. Quæ alia inferius recenſione ad medicas facultates.
  - Receptis / Appoſitis — varia: Cõiunctione, Penetratione, Contactu, Geſtatione, quę Amuleta.
  - Siue puluere, ſiue liquore ducente, aut iungente, cõponente multiplici Pharmacopæi artificio, & aquæ, & ignis ope.
- *Penitiori* ferè nexu *immutato.* pag. 920.
- *Solutis ferè part.* pag. 921.

Sapores, quibus ſcilicet Plantæ tibi ſapiant, tu illas plurimum ſapias.

Act.

AMARVS

Triſtis. Naturæ viuentium aduerſus, guſtu linguam diuellit: conſtare dicitur terreis combuſtis partibus, craſſiuſculis quibuſdã, alijs verò ſubtilibus, vnde calidum habeas, & forti coagulatione frigoris ope, ancipiti, & falſa ratione ſiſi-lum tam in calidis, quam in frigidis, tam in leuibus; quam in grauibus comperimus, nec Opij, & fructum ante maturationem frigiditas in confeſſo eſſe pariter poſſit. Chiipanxochitl, Eloquiltic, Olcacatzan, & aliæ Reccho, & frigidæ, & amaræ ſunt. aquea potius quam terrea Colocynthis eſt. Ineptum nutritioni ſolum omnes fatentur, aperire plures ſcriunt, ita vt orificia venarum reſeret, hæmorrhaam, & ſitim excitet, ſanguinem fluere faciens. [...]uare, incidere, mordere, exaſperare, abſter[...]e, liquare, attrahere; minus tamen vehe[...]ter adurere & ſiccare, & conſumere, putredi[...]men reſiſtere, ſuperuacuos humores abſorben[...]& dulcedini aduerſando: calidum tamen & ſiccum [...]undum vſque gr. volunt. notatur in

[...]thio [...]atli [...]i. [...]o min. [...]ia.	Colocynthide que inde in ſacriſpag. mors in olla.	Melle Sardo antiquo. Opio.
amaris, & rancidis. [...]maturis.		Aloë.

ACRIS

ſeu Acutus, cal. ſic. imò igneus ſubtiliſſimo ſale terreis in ferui dã, atque vrentem concitatione vnico, vehementer citoq. agit, penetrat, aperit, à lõginquo attrahit, incidit, ſeparat, rodit, attenuat, calfacit, imò vrit & inflãmat, reſoluit, diſcutit, farctu liberat, excoriat, vlcerat, cruſtã facit, perrumpit, moleſteq. incitate ad expurgationem, & perpurgationem quoquouerſum valet. Summam ad vſque ſiccitatem, & calorem, ſed varijs gradibus promouent, prout tenuior, aut craſſior, & diuerſæ corpulentiæ materia accenditur. eſt in

Ex Aqua, & Terra tenuiſſimæ particulæ. — Ipſiſſimã prope ignis aciem ad perſol uendum cõcitatæ. — ten. var.

tenuioribus præſertim Diureticis		craſsiuſculis cauſticis
Intenſior in ſiccioribus. Pipere Euphorbio. Chilli, Anchoa	Remiſſior in humido aqueo aliquantulum perfuſis Allio, Cæpis, Porro, Naſturtio, Sinapi, vnde & arte per aquam temperari ſolet, ſi bis, terve ea fiat decoctio.	Ranunculo Chamælæa. Clematide. Thapſia.

in tenuiſsimo ſoluendo — in tenui, & acuto ancipites — in corpore actiuo — euertendo — incidendo

ACIDVS

Anceps, & qui nõ parũ contrarijs qualitat. indeq. facultatũ æſtimationib. Medicos angat. Nobilis Vitriolo controuerſo. Nobilior craſſiuſcula apud vulgares Philoſophos caloris, & frigoris obſcuritate. Frig. & ſiccũ dicũt ad 2. vſq. partib. ſubtiliſs. ſubſtantiæ aquoſæ indigeſtæ cõſtituunt. quaſi indigeſta humida nõ ſit aqua, nec calida ſi aquoſa ſubtilitas, quaſi indigeſtio igniculos addere poſſit citra calorẽ. Inde guſtũ ferit, nauſ. tollit, appetit. citat, penetrat, mordicat, rodit abſq. calore, pariter denſare, repercutere dicitur, quod frigidũ eſt apud Medicos, nec ſolũ; ſed & aperire, abſtergere, exaſperare, attenuare, farctu liberare, perpurgare. Alijs interim nõ ſoluere, nec diſſipare quod ſubſtãtia, frigiditas obſit, imò alte ſubeũtis frigoris beneficio fluxiones ſiſtere. Mundare omnibus & incidere eatenus vt rodat, & penetrãdo ſæpe in cõſtipationis refrigeria ſedare, & sãguinis eruptiones ſiccitate valida: putred. reſiſtere, à calore denique, calceq. ipſa fieri, ſed frigido finiri. Colligamus & vrere & perfrigerare; ſiccare quamuis ab humore. Vel potius ignis eſſe & aquæ; caloris & frigoris, contrariorum omnium, vt facile dubites an à ſe quoque differat. eſt autem in

Aqua ignita. Tenuiſsima, ſcilicet aqua in ignem vſque ad incidendum percita cũ halitu terreo.

Oxalide Oxy Tomatl Omphacio Berberi Oxygeranio Mexic.	medio quodã modo in Limonum & Citrij ſucco	ſed Aceti ipſius ad ignem accedit, & acris affinitatẽ, ob putredinẽ dicũt, ita facilem tranſitum a frigore ad feruorẽ; ab aqua ad ignẽ faciunt, nec tamen agnoſcunt.

Nitroſus.

[...]Med. inter ſalſ. & amar. hoc imbe[...]cillior, illo intẽſior [...]citur: ſed cum vox [...]ntum ap. Medicos [...]ſſa remaneat, ſa [...]erato iam Nitro, [...]bi ferè expoſito, [...]ũ ſi eius ſapor ob [...]riter ſit. Salſama [...]olligitur, & quod [...]rũ ad indicationẽ [...] vſum à Phyſiolog. [...]o Nitro, quodve [...] nomine a nuperis [...]ur, potius cũjvehe[...]alſo adſtrictionem [...], quã amarorem: [...]s tñ extra ſalis fa[...]ã haudquaquã ie[...]aluũ mouere, renes [...]tergere notatur. in

[...]o Arab. Baurach. [...]lxine Blito. [...]eta Braſſica.

SALSVS.

Cal. ſic. ad 2. gr. notãt, terreſ. mixt., varius, nõ igneus, ex aduſtione ter reſtriũ dicitur in mari, & cũ ſiccis, amariſq. aquoſũ permiſcetur. angulos certè exerit, ſed proximos rectis, hiſce aperire potis eſt, incidere, mordicare, exaſperare, abſtergere, mundare, cõturbare, ad expulſionẽ pũgere, expurgare, ventriculum ſubuertere, ſitim mouere, pariter ſiccare, humores ebibẽdo obſtruere, aggregare, denſare, roborare, conſtringere, contrahere, obſcura adſtringendi, vi condiẽdo ſeruare, proin diſpoſitis partibus applicari contigerit. in — rodendo

Kali Salſola, Saliſica Rauennatũ & maricolis, & in Ciceris tãtũ folijs obſeruatur, cũ acerbo in Rohẽ præſertim cort. fructus.

DVLCIS.

Cal. citra vſtionem, & cum humore tẽperatus, & ſiccitatis modo; ad primũ aiunt, gratæ ſcilicet ſalſedinis initiũ craſſiuſculis parumper in igniculos motis partibus. Solus nutritionẽ facit, coquit, & anodynus digerit, rarefacit, æquat, matura reddit, lenit, laxat, lauat, & quia citius rapitur, replet & hepar, & lienem obſtruit. Numquam frigidum faciunt, niſi parum dulce, & nimis aquoſum. ſeſe magis, minusq. exetit. in

Glycirrhiza. Cypero exculento. Polypodio. Tzonpelicxihuitl.	Melle. Manna. Sacchato.
Fructibus plerifque, præſertim Palmæ Ficus.	

Vis amica — nutriens. conueniens. — Vis corroſiua. mat. — Terraqueæ cum ſpiritu temperatæ partes. — med.

ACERBVS.

ſtringendo — mat. craſ.

Ponticus linguam contrahit, & inæqualiter exiccando exaſperat, denſat, coarctat, incraſſat, frigidus, terreus magis in

Cornis. Caſtaneis ſylueſtribus. Rhoe. Cupreſſi nuc. Copalxochotl. Mizquitl. Sorbis. Galla Malicorio.

Auſterus.

Stipticus, ſubacerbus, minus frigidus, & ſiccus, exaſperat minus, linguam moderatè conſtringit, ſiſtit, ac roborat, aqueus magis in — Terra ſpiritu cõmota.

Pyris, Cornis, Vuis, Meſpilis, Prunis — immaturis.

Refrigerant, reſiccant, ad tertium gradum vſque, vt notant, adſtringunt, repellunt, concraſſant, externam ſuperficiem condenſant, corrugant, claudunt, indurant, ſenſim qualitatem deponunt, ſimulq. à Scriptoribus non raro confundi ſolent. — Vis alexiphar. maca. — ad cõprehẽdendũ

Adſtringens.

Auſterus imbecillior. remiſſum dicunt, vt Cydonij mali, & Polygoni Roſæ, & Hyoſcyami quibuſdam. — Sicc. craſ. — mat. med.

Med.

OLEOSVS.

Pinguis, vnctuoſus, temperatus, ab humido, aëreo, & moderato calore: aqueum alij admittunt. Tardus & imbecillis, oblinit guſtus inſtrumenta. Agendo humectat, lenit, mol[...]t, laxat, obſtruit, flatus, & nauſeas exci[...], obſcura quadam & remiſſa dulcedine, & [...]ſtantiæ mediocri modo. in

Oleis, & quæ huiuſmodi ſunt ſuccis, & in Malua, & Althæa, & congeneribus, quæ ad Humilentum accedunt. — Pinguis relaxãdo.

— ſeſe inſinuante — in liquore — ſeſe inſinuante — ſeſe apponente.

HVMILENTVS.

Craſſa, lentaque materia aquea ſcilicet, in qua terra ipſa bene quidem diducta corpulentiam fecerit, humida, guſtum minimè afficit, Dulci craſſior, crudaq. magis. Emplaſtica infarcire meatus, diſiecta conglutinare, exaſperata lenire, incraſſare potis eſt. In Tragacanthinæ lachrymæ cremoribus, Amyli iuſculis, in aquoſum glutinũ corporatis, Viſcidis diductis pulticulis, & mucilaginoſis dictis. Pomorum aureorum pulpa. — mat. craſ. — ſtig. obic.

Aqua ad Terram depreſſa ipſi ſcilicet Terræ bene in torpidum liquorem ſubacta

— in corpore obtuſo —

AQVINSIPIDVS.

Ab aqua diffluente, nullius ferè terrenæ ſiccitatis participe, crudo, vagoq. cõſiſtit ſucco, vnde refrigerat quidem, ſed multo magis humectat à 2. ad 3. grad. dicunt. addamus tamẽ, ni vel in corpore, vel extra corpus noſtrũ inuerſione facta, acorẽ cõtraxerit, quo maximè incendet ad Medicorum admirationem vſque. in — Mucidus ſituoſus madefaciendo. — Aqueſi difiundũ effluens.

Cucurbita. Anguria. Cucumere. Omimeztli.	Quinimo aqua ipſa, quæ aliorum Interraneorum venis caret, quæ ſimplicior fluit.

Paſs.

LIGNITERREVS.

Craſſior, hæc prorſus terrea, & iners ſaporũ fæx, poſthaberi quidem potuit, at non prætermitti. ſapit certe animantibus nonnullis, & caloris & ſpiritus & humoris non dicam nihil habere, ſed quod minimũ haberi poteſt. Chymici caput mortuum norũt. In lignis, terriſque, quæ metallicis venis, præſertim carent, arentibuſque, & exuccis magis corporibus. — Emortuo ſuperponendo.

ADOREVS.

Nec inter ſapores amplior, nobiſq. addictus magis, aut amicus. Abſcedit à dulcedine, quod pigra vix ſentiatur materia, ea tamẽ craſsiuſcula, ſed bene temperata ad terreã æque ſubactã ſiccitatem, quæ facillimè patiatur, & in corpus recipi, & ire queat, ſimulq. ſolideſcere. Omnis hic non Farris tantum, ſed farinæ ſapor, vnde & panis, & victus. Infru gũ granis omnibus, Aquatici Tribuli nucleo exiccato, & reliquis ferè in panificiũ aſciſcitis dignoſcitur. — Receptibilis imponẽdo. — Terreã æquis ſpiritibus ſedatis, praſigni nõ ſine adiunctis ſuccis. mater. æqual.

Qualitas — Paſsio, LVX

Quanti-qualitas

Imminutio. — Compoſitio.

Actio — Motus, Ratione (Paruitas. occupationis ſpacij. mutationis loci.)

Ignis, Soluit, Vrit, Percurrit, Penetrat.

Tenue.	Humidum. Peruium.	Liquidum.	Molle.	Siccum. Cedens.	Ductile.	Durum.
Soluitur.	Percurritur.	Humectat.	Lentum reddit.	Parũ ob-ſecundat.	Siccat	Reſiſtit
Diducitur.	Nil obſtat.	Lubricũ reddit.	Conglutinat.			Arefacit.
Totum hic ex componentium, ſiue motu, ſiue ſedata diſiectione, & apertione, quæ vel impetat, vel tranſmittat magis, minusque; aut in ſolutum, ſiue compactum, concurrat, vel conueniat.	Quæ affuſæ confunduntur partes, & inua ſione, vel inũdatione potius, omnẽ ſuffocãt excitationem. Occludunt quę, & qua ſi dilutione quadã humore inſinuato, ob tundunt, lã guidosq. & onuſtos ſpiritus reddunt. Hos Matthiolus cum alijs pluribus non agnoſcit gradus.	Leni, quæ irroratione motus tẽperãt, & acriores in ſolutionẽ particulas in nexũ vin ciunt, duritieq. ab arido relaxant.	Interpoſita, quæ vias ſueco induãto leniunt, lubricasq. partes, reddunt.	Medijs, quæ perſtãt partibus, vt tractari æquè poſſint coagmenta.	In humores, quæ ſubeũtes, alijs, in firmiorẽ complexum adiungũtur. Vlterius, quæ impactæ, ſuo reliquas ſucco adſtringunt, & colligant.	Cõfertæ, quæ magis cohærere, ſtrictiusque interponi poſsũt, & ſuccum exprimere, plurimumque haurire. Siccius q. imprimere, in pactu ſiſtere. Sunt nõ ad niſi c ne.

Aquoſo vltimo, excedẽte gradu, medijs, initijs liquoris. Siccant aliquantulũ, manifeſtius, ſtrictius iã, v

Moti-qualitas — Concitatio — Calidum.

Ingreſſum habens motum facit, parteſque hinc inde diſponit, & rectè apponẽdo, motas rite collocat, dum modũ ad æquitatem habet, vt deinceps.

		Motus			Temp.			
Calefacit. Subtiliat.	Nauſea. Caloris, vt ignis aqua venenoſa extinctio.	Flatus. Oppilatio. Obtuſæ actiones. Pigrities. Languor.	Motus mẽbr. imbecil. reddit. Sang. & ſpiritus craſſ. Acrim. humorũ obtuſa. axatio.	Lenitio. Lubricatio.	Aequa diſtributio.	Firmior, & vegetior ſin corpore conditio.	Colligatio. Adſtrictio.	Cõſtrictio meatuum. Tranſit, & exciet. im pedim. Expreſſio ſucci e cor pore. Tabefactio
Digerit. Aperit.								
Maturat. Rarefacit.	Cucumeraceorum ſuccus N.		Blitum. Violæ. Lens pal.	Malua. Intybũ. Cicorij flores N.		Verbaſcũ. Braſſica. Beta.	Caſſutha. Amurca. Verbena.	Piper. Acacia. Sabina.

Grad.	4	3	2	1	Grad.	1	2	3

E feruido impetu, cõflictus concitatior, qui varie diſpellat, accendat, deſtruat. — Calefac. pr. percip. ignic. init. manif. effic. vehem. mira vi.

Effectus	Exempla	Grad.	4	3	2	1	Calor cum Humore; Siccitate.	1	2	3
Inflam. Rubef cauter ad bul. veſ puſtul. Cõſũp. mortif. Attractio. Acuitas.	Oliliuhqui Thapſia Euphorbiũ	4							Aſſa A	Chilli Xochinacaztli
Iflam. init colliq. in ſud. Attractio mod. Mordic. incif. Matur. coctio.	Aſarum Tomahuatlacopatlis Aniſum	3		Pinei par ui A Coccum Nux Ind. I Certula Camp. I Satyrium I		Lentiſcus A Lingua auis A		Fœnicul. Neriũ G	Amomum G Dictamnũ Cret. G Cinnamomum G	Acorus G Copallis R Molle R Ammi G
A cõmotione agmen. & turba quę diſcurrat diffundatur digeratur ad feruorem vſque. Meat. aper. ablata obſtruct. Rarefactio. Attenuatio.	Hoaxacan Apium Ezpatlis	2		Ex oleis plures	Tlaquahuitl lepatlis Buglosſum. Chryſolachanũ.	Horminiũ A Phiſticũ A Gezar A		Artemiſia Ocymũ G	Anethum Balſamũ G Coanere pillis R	Aloës Chamæpythis
Prima quædã ex penetratione partiũ excitatio ad motus expeditiores. Innati humani caloris adæquatio.	Chamæmel. Tuſſillago Tlaelpatlis	1				Saccharũ Orchis A Kuſcle A	Pinei Lini ſemẽ Halimus Lens Faba G Frumentũ A Lingua bouis A	Anthemis G Quauhxilotl R	Nardus G Eruum G Agaricus G	Abſinthiũ Fẽtaphyllum G

Partium in tenuitatem dictio, & cõmotio.

Motiones, quę naturæ congruunt obſeruate; motus quieti attemperatus. — Temp. R. — Sedatio partium — Grad.

Humorem	Cum Calore / Frigore			Humore / Siccitate			
Hu-mor-cũ	Calore: Granũ Haretm. A Carduus Arſat. A Chiantzolli R Hucipochotl R Coacamachalli R Cocoztamatl R	Eryngiũ G Caſia fiſtula A Atractilis G Glycirrhiza G	Cozolmecatl R Cera G Propolis A	Aſparagus G Trichomanes G Adianthũ G Seſamũ G Bahelenti ſim. A Lotus ſat. G	Aphaca G Lyciũ G Gẽbus Ro ſę ipes A Maſt. x G	cum Calore
	Frigore: Cacauatl R Coatlis Nephrit. R	Lentiſcus noſtras G Sebeſten A	Meiſce A	Quauhtlepatlis R		cum Frigore

Moti-qualitas — Conſtipatio. — Frigidum. — Refrigerant parum euidenter, vehementer calorem extinguunt amiti.

Effectus	Exempla	Grad.	4	3	2	1	Frigus cum Humore; Siccitate.	1	2	3
Primo, quæ interpoſita, quietis initia faciant. Inn. cal. diminutio, Modica per te porẽ refrigeratio, magisq. deinceps.	Atriplex Myrtus Parietaria	1	Mala diuerſa I	Atlazopilin R	Malua A Helxine Hieracia	Auricula muris A Spinacia A	ſiuiæ A Tragacantha G Pulicaris	Amylum A Hordeum A	Myrobalani A Glans A	Milium Platanus A
Vlterius eam firment, ac ſpiſſent. Eiuſdem caloris obtuſio, Incraſſatio.	Teuxochitl Pſyllium Lactuca	2	Aquæ diuerſæ I	Pruna A Tune R	Cucumis ſatiuus Potamogetum G	Perſica A		Coronopus I Elatine I	Hippuris A Alga.	Mizquitl Rhus A
Ita repleant, vt ſuccũ expellãt, & occluſis meatib. diſtributionẽ prohibeant. Meat. coarct. occl. oppil. prohib diſtribut. Expreſſio nãli ſucci. ſtupefac. ſenſuũ ad plũbeum colorẽ.	Mala inſana Mala Aurea N. Mãdragora	3		Solan. ſomnif. Papau. ſatiu. G	Portulaca. Fungi A			Sedum Solan. hort.	Achiotl R	Ribes A Hyoſciamus A
Cõſtipent plene, & inſarciãt ad coagula tionẽ vſque. Cõgel. mortific. interfectio venenum.	Stramoniũ Meconium Papauer.	4	Cicuta Dorichniũ G	Fungi G			Frigus.			

Glacies. Quies corp.

Infrigidat, digeſtionem impedit, compingit, inſpiſſat.

Phyſica penſatione Medica abſoluta. Complexa.

Tab. 7

Scholaſticũ certè eſt vt quæras, an Formæ, vel materiæ ſit, quod inde aduerſarium, vel amicum habetur. Nec facile certè dijudicauerit quiſpiam; cui prius diſiunctim eas attrectare, & commodius quidem non licuerit. Meo interim cõſilio ita compoſueris tutius, nec importune; vt formatæ materiæ, ab hac ſcilicet vel illa planta tibi petas, & à partium nexu rem habeas; qui adapplicari alijs corporibus diuerſimodè poſſit. Vnde & momenta perpendas medicaminum. Certè in Reccho noſtro, vt ſaporis in Tzonpelicxihuitl odoris in Texaxapotla ita virium põdus in Cozolmecatl habes, quæ potius quam materiam, quam formam ad opus, ad ſolidam contemplationem penſitanda.

FACVLTAS

- Altilis
  - hinc — Nutrientia & quę cum que venire ſolent in cibum
    - bene / male — Euchyma / Cacochyma — cito / tarde — multum / parũ — tenui / medio / craſſo } ſucco — facilia / difficilia } concoctu
    - ſuccoſa / flatuoſa — diuerſarum qualitatum — toto vt Olera / partibus vt Legumina
    - *In his præparatio, modus, ignis, quantitas, commiſtio, diſpoſitio vtrinque plurimum fecerit.*
    - Brutorum, *vt folia pleraque Prata, Fœnum, Palea.* — Aequa ad brutorum coagmentum
    - *Communia vt ſemina plura, & ex illis præcipuè quæ craſſiori pericarpio, aut nucleo pingui, & carnoſo prædita: carnoſæ quoque radices.* — & compagem noſtram cõpoſitione, partibus in temperatum, in ſimilem ſtatũ, in pergratã inde dulcedinis mixturam diſpoſitis; quæ inſumi, quę apponi cũ noſtris poſſint
      - A ſimilitudine, quæ noſtra parumper recedũt, & multo cũ nutrimento aliquantulum immutant.
    - *Sunt quæ peculiaria membra nutrire dicantur, vt Cicera pulmones, nec abſonum de reliquis etiam, ſi diuerſa membra ſua quæque ſimilia expetere exiſtimare debemus; quamuis hæc minus nobis nota, aut obſeruata.* — Ad ſimilitudinem quæ noſtrã aliquantulũ accedunt, & aliquo cum nutrimento multum immutant.
    - Hominum, *hic Frumenta, Fruges, Fructus, fruentibus nobis dicta, primas tenent; præſertim Poma, Nuclei, veſcaque ſemina; inde olera ab alendo, ſi alus, & aluus: vel ſi mauis ab olla: inde condimenta, & huiuſmodi. Condita Prata ridet Plautus, & quas herbas pecudes non edunt, homines edunt. Sed Ammianus* Poeta *apud Græcos mactatum hortum, plenius ad cœnam concelebrauit, veritus tandem ne & ipſum fœnum apponeretur, & conuiuas oues exiſtimaret à Faba aufugit: ampliſſima enim herbacea conuiuia.*
      - *Spiritibus quæ abundant indeq. facilius ingrediuntur, imprimuntur, permiſcentur, citiusq. & efficacius agunt.
      - Quæ ita quidẽ diſſimilia ſunt, vt inter noſtras partes interiecta, earum conlocationem aliquantulum cõmutare valent, & confirmare, hinc mẽbrorũ diuerſis conſtitutionibus, benè diſponẽdis, formãdisq. alia, atque alia apta ſunt: hinc compoſita, quę diuerse, & quæ vniuerſim roborant multi nominis, ac cogitationis. Quibus iã numerus deeſſe prorſus videtur. Cõgeſſit Meſues: ſpiſſarunt nuperi Pharmacopæis Antidotarijs, & Medicis, & Chymicis.

Vnicũ aurea ętate è ſtirpibus deſumptum alimẽtũ: vnicũ Pythagoræ, & ſectatoribus notatũ, ſed & vbiuis tẽporũ, & locorum, quid ſupra panẽ quid ſupra vinũ? nonne è Plantis hæc, & pluribus ſi Panis è Tritico frugibus leguminibus, glãdibus Caſtaneis, Aquatico Tribulo; ſed & radicibus, & alijs: Vinum è Vite Palmis, Pomis Lupulo frugibus ipſis alijsq.

- Alimenta medicamentoſa / Medicamenta alimentoſa — magis / minus — totis / partibus — ſimplicibus / cõpoſitis — nutriunt / alterant } *Omnes ferè plantæ. Sunt enim medicatæ omnes: & venenatæ ſi nõ aliqua ſui parte hominẽ nutriunt, certè animalibus alijs in cibum venire poſſe non negauerim.*

- Medica
  - *Aromata *hic medio ſapore, odore, ac ſpiritu inter plantas velut gemmæ inter lapides præcellunt, quæ & medicamenta, & cibos locum inter habentes condiunt, corrigunt, dirigunt, ducunt, peculiaria quoque membra ſingillatim reſpicere videntur.*
  - *Immutans* Alterans *dicta, vt Hordeum refrigerans Zarza exicccans, humectans Cucurbita, calefacientia tã multa, Pæonia caput præcipuè roborans, fumos noxios diſſipans; & alia, quæ peculiaribus fauent membris, vt Mentha ventriculo, Capparis ſpleni, Eupatorium iecori, cordi Crocus, Chamæpytis articulis, Betonica capiti, Hyſſopus pectori, Artemiſia vtero.*
  - ‖Cathartica. *Purgantia ſeu euacuãtia, quæ nec peculiaribus ita humoribus trahendis tuto deſtinata, ipſorumq. limitibus finitas, ſicut nec ipſos numero & finitionibus comprehenſos omni ex parte facilè crediderim. Pariter non obſcurè, & occulta, vt aiunt qualitate omnia; ſed plura manifeſta vi Naturam intrinſecus quoquouerſum quaſi aciculis perpungere, & pruritare, inde humores acrimonia impellente in expurgationem elicere, vnde prout medio ad nos modo ſe habere videntur, ita viribus amica; odore, ſapore, ipſaq; agendi moleſtia, aduerſa naturæ dignoſcuntur. Vnde cauendum maximè ne modum excedant, & vim effrænatius inferant. Niger Helleborus, quod Viru ab atro nomen obtinuit, venenatum prorſus ob vehementiã apud Hiſpanos, conuulſiones excitat, & languores. Mitiora, quæ partes ſolummodo peculiares ſtimulãt, ſuperioribus accedunt. Sicula Scylla non parũ deſcendit.*
    - in fluorem agens
    - per ſe / per accidens
    - e toto / e partibus
    - Errhina Apophlegmatiſmi
    - E parte infixum telum
    - Per deiectionẽ / Per vomitum / Per vrinam / Per ſudorem
    - Menſtrua
    - Sputũ mucos
    - Vno vel pluribus
    - ‖Hæc acie nõ carent, qua penetrationem habeant, & ab ingreſſu ſecum ducendi per motas, naturæ graues, partes, in ſuccum actas poſſint: quæ verò ſuis pro Ingrediẽdi, & pungendi modis diuerſos humores è corpore propellant, & vulgatum quidem duci.
      - Bilem, Rhabarbaro, Aloë,
      - Pituitam, Turpeto Agarico,
      - Atram Bilem Veratris
      - Sanguinem ignota Galenica illa, & Eruo quibuſdã, aut potius omnibus, vel nullis.
    - Potius & mixtos, & diuerſos, & nondum affatim, aut diſtinctos, aut nominibus donatos, diſcreueris per membra humores, & per Pharmaca ipſa, quæ diuerſos ſingillatim nec forſan numero comprehenſos, & agant, & agitent. Res plena, & periculi, & ſalubritatis.
  - Deleterica, *venenata, vitæ inimica, quæ ſumma frigiditate, vel ſumma caliditate, vel potius occulta itidem cerebri noſtri qualitate, agere dicuntur, quibus potius omnibus crediderim; nam veneni opus deſtructio eſt, ſcilicet penitiſſima partium diuiſio, & ſignati nexus diſſolutio; hoc à ſumma concitatione quæ caloris eſt, hoc à ſumma conſtipatione, quæ frigus, prouenire poterit, & pluribus occultum, & dici, & eſſe. Septica verò illa, quæ putrefaciunt dicuntur, in quibus multiſecam vim facilè dixeris. Sunt quæ peculiaribus membris obſunt, quamuis alijs prodeſſe poſſint, Mezereũ Iecori, Aloës hæmorrhoidibus, Eruum renibus: & veſicæ, Hyoſcyamus capiti.*
    - Acutiſſimi in his mucrones, immo multiſecæ nouaculæ; nec quæ vndequaque ſecta, infarciant, complicentq. deſũt ipſa quo proruũt furore. hinc veneficia, lurida illa Aconita, Taxica à Taxo, & Fungi peior multo pernicies, quæ doloſè gulam extra, intraq. aggreditur. nec nomina id tacent.
  - Bezoartica *in oppoſitum ad hæc accenſent, quæ vitæ amica venenis obſtent, ac deſtruentibus; ſiue hæc ſimplicia, ſiue compoſita e multis addente ſemper conſeruationis deſiderio, copijs quaſi in venenatos hoſtes conſcriptis, auxiliaribusq; vndiq; vel innumerum conquiſitis, in quibus ſiue apertis, ſiue reconditis, primæ qualitates haudquaquam ſatisfacere videntur; nec enim æqua temperies, quæ extremis obſtare videtur ſatis eſſe poteſt, quæ ad nutriendum potius apta videatur; ſed magis quæ æquam illam in nobis tueantur, aut reddant, & à contrarijs liberent quoquomodo; & quæ aduerſa quæq; ſiue iniectis ſedare compedibus, ſiue protinus extrudere, viribusq; arcere, vel forti concluſione valeant.*
    - Et contra Mexipharmaca illa quæ occurrunt, ſiue ſimplicia, Coanenepilli, Coccum Maldiuæ, Gentiana, Napum; ſiue compoſita, vt Theriaca, Mitridatium, & noſtrũ Lynceorum Alexipharmacum, Antidotaque alia, quæ ſiue torpentem oneribus naturã liberent, & vniuerſim roborent, & ad inſurgendum, & expellendum quidquid morboſum, ac inimicum moueãt; ſiue ſpiritus addant, eoſque vniant, partes adſtringendi moderata vi firment; vel glutino quodam obducto quoſuis aditus hoſtilibus occludant; aut craſſioribus interpoſitis excipiẽdo caſſos reddant, vel inanes; vel potius hos compeſcãt reſtincto opportunis ſuccis igneo furore; aut pluribus ſimul obſiſtant.

- SALVBRIS
  - Cõueniẽtia — Sexui / Aetati / Complexioni / Membris / Tempori / Loco
  - Electio Notæ melioris
  - Modus
  - Doſis officinarum
  - Cautio / Correctio
  - Remedia
- NOXIA
- Exitialis

- Preſsionẽ, macerationẽ. quæ ab arte citra, vel vltra ignis adiumenta, hinc
  - Succi — recentes / concreti
  - Vina ſang. terra
  - Olea
- Minus pure
  - Cereuiſia Germanorum
  - Syceræ antiquorũ Hebr.
  - Cia Sinenſium
  - Cahue Perſarum
  - Cremores diuerſi
- Naturalẽ ſponteaneã, vel prouocatã eliquationẽ, hinc
  - Mel
  - Manna
  - Saccharum ex omnibus præcipuè — Floribus / Arũdine
  - Cera — Ceratia / Mel / Muſa
  - Refinę — Fraxino / Orno
  - Gummata lachrymæ dictæ.

Me- ia ua- am, ni- usq. iolẽ muta io- e, er … n ci- os otio- es Aede is ictu is ar ium luriũ erat uit ua, vi oleo, lle uerſis ccis rs, quæ noſtra moda ponit.

Penitiori ferè nexu immutato pag. ſequenti.

Seq. 920.

Tab. 7.

Vires deſtructæ Plantæ

- *Particulis comminutione confuſis*
  - Penitiori fere nexu, opere vario immutato, & magis minusq. perturbato.
    - Putrefactione naturali fere ad
      - Noua vegetantia inferioris gradus, quaſi in hoc genere vermes; præſertim in maſſis Lapituberis fūgiferi Lyncurij quibuſdam dicti. — Fungos frondigenas, arte quoque addente diuerſos.
      - Animalia feruido, confertoque in altiorem gradum plantali ſpiritu, triplici ſaltu.
        - Araneos
        - Vermes
        - Erucas
        - Chryſalides
        - Nymphas
        - Papiliones
        - Scarabeos
        - Merulæ ſimilem, Albertianā è Saluia volucellam neſcio an habeas. Certe Rutaceam omnem ab Eruca per Chryſalidem à D. F. Columna L. diligentiſſimè habes.
    - Percoquente ignea moto, varijs cōcluſionum ergaſtulis
      - Extractione, ſeu eductione latentium
        - Liquoris.
          - Aquei — Aqu. Tinctur.
          - Aq. ardent.
          - Arcan. Magiſter.
          - Eſſent. vbi tandem Quintā, ſiue decimam neſcias. — Elexir.
          - Spirit.
          - Oleoſi — Cliſſi ex multis cōiunctis
        - Extracta ſucco craſſo, glutinoſo concreto.
        - Salis
      - Elici, vel potius excoqui è plantis Metallica alia illi benè norunt; qui è Punicis, aut Berberis, acinis, & Aronia Meſpilo Vitriolum habent: ineſſe qui rodentem æruginem in ipſorum folijs, vt Oxalidis, & Rumicis obſeruant; & qui Cretica illa Idæ montis auro mandentium dentes obduci ſciunt.
      - Productione noui corporis plantali euerſo, & ad alium compoſitionis, & conſiſtentię gradum protracto. — Vitrum
  - *Solutis ferè particulis.* pag. ſequenti.

> Nec pretioſa requiras, aut quæ abſcondita, reconditaq. magis medicamina vel deperdita, & pluribus exoleta iam annorum circulis, hominūq. ætatibus. Scilicet alijs, atque alijs regionibus, ac ſæculis, quam opportune plantas diſtribuit Omnipotens, ſignisque commodè nobis indigitauit, noſtraſque & exoticas abundè expoſuit.

FACVLTAS

- Coſmetica *decorans, fucans, mangonizās mulieres præſertim; iure merito venenis proxima, quod multiplici veneno mentes circumueniat, præcipitesq. & imminutas reddat: quod ipſum ex veneno, & venere Veneficium.* — Quæ ſcilicet d… partes, aut mo… ciunt, diuerſo… ducunt, aut ob… colores, & nito…
- Inficiens *tingens, quæ omnifariā rerū facies immutare valet, innumeros appingēdo colores inſignis in Luto Iſatide Rubia Xochipalli Achiotl: inde quæ obducit, & nitida reddit. vt Sinenſis illa bituminoſa reſina Cie ex arborū corticibus in ſpeculi nitorem, & Sandaraca Vernigonobis dicta. obducuntur ad læuitatem plura, & arcendas aquæ iniurias, & aëris; pice, reſinis diuerſis, ceraque & huiuſmodi alijs.* — Colores, quæ in… aut ſe, aut ſuc… fuſius, aut p… corporis, quo… grediuntur in … faciem præue… vel exterius i… perficiē appin… tur.
- Emundans *fullonia ſmegmatū, quæ partibus ſeſe inſerere inde aſportare abſtergere detractis ſolet, vt ſtruthium ſaponaria.* — Leniter quæ ſe… ferunt, & mord… do purgata cū… terſis abſcedo… ſordibus relinc…
- Spirans *quæ rerum ſpirationes iucundas in humanum vſum ſiue ſanitatis, ſiue deliciarum vnguentarijs ſubminiſtrat.* — Spiritu quæ po… halitu, quæ aq… noſtris inferēdo… ſibus abundant.
- Glutinans *quæ varia cōnectit, iungitq; in vnum diſſita, interiectis tenacibus collis varijs, gummatibus reſiniſque.* — Aeque iunctas, … partes in viſc… nexum habent … lè quæ appli… queant.
- Reſiſtens *igni, vt inunctis manibus ſuccus Portulacæ, Mercurialis Viſci, vel potius ex Ibiſci radice.* — Conſtipare, & oc… dere, quæ craſ… valent.
- Metallurgica *variè agens in*
  - *Vitris ſmaltis dictis*
  - *Fictitijs adulterinis Gēmis,*
  - *Metallis ipſis, & ferro præcipuè Tēperaturis dictis.*

  — Variè quæ dirime… aut componere… conlocare poſſ… & in alia, atqu… alia coagmēta… mare, atq; ab op… ad diaphanum… que transferre.
- Alchimiſtica *ſpuria proles tingens vt Curcuma, mollefaciens vt Caricis, paſſisq; & Laſere fœtido, immutare variè tentans, Mercurium coagulare Lunarijs Boriſsis Sferracauallo pluribus nimirū; omnibus ferè, in caſſum, vtuntur vel potius abutunturidum in aurigenum lapidem illū tam multis, & vel ipſis vſque vnis perquirendo omnem ludunt operam.* — Quæ violenter p… mouere, ſtringere… creduntur, & par… in nouam conſti… tionem firmare,
- Varia *[vti prope c ncludamus] in alijs operibus imò artium ferè omnium vſu; ſiue etiam in venationibus feras alliciendo, ſiue in conuiualibus ludis; ſiue etiam iocis, ſpectriſque, incutiendis timoribus, & huiuſmodi.*
- Specifica *porrò dicta, quæ ſpecioſo titulo neſciri ſolet. abſtruſa. magicis nominibus à quibuſdā ornata facultas. quarta illius qualitatis proles: cæleſtis pluribus: Aſtralis nonnullis, et ſi aliud nomen, quod rei puriſsimam ignorationem elegantius tegere poſsit. hac Aethiopis inſolētiſsimè clauſtra aperire dicta neſcio an & credita. Spina Theophraſto aquam congelare, ni hoc ab interna ſit viſcoſitate, vt de Pſyllio ſimilia, & Aquifolij flore, de cuius baculo in animal emiſſo ſponte ſua accedente, aliaque mira. Viticis inde Agni caſti dicti contactu ſi non propinquitate & præſentia veneris quoſcunque igniculos extingui, caſtarum Matronarum Athenienſium documento, quæ ex huius folijs ſibi in Theſmoporijs cubitum ſternebant, virgaq; eiuſdem manu detenta viatores ab intertrigine tutos reddi: Quauhnacenſis vero Recchi Tragorigani folijs ore geſtatis, ijſdem addi celeritatem: Cozolmecatl, vel tractata vires inſtaurari. Corni arboris qualibet parte contrectata demorſos à rabido cane quamuis iam olim ſanatos in rabiem rurſum agi, eaq. affectos maximè concitari additis morbo viribus, admirabili, & perhorrenda facultate, idemq; quod maius, quod peius Sorbo inumbrante cōtingere, & huiuſmodi non pauca, quæ libentius profecto videris, quam audieris. Si autem legitimum Viſci querni aduerſus Cephalica incommoda, vertigines præſertim, & epileptica initia, Amuletum adſcripſeris; poteris pariter experimento, quod ipſi fecimus comprobare. Quod autem de Corallio domi habito inuidiam amoliri dicitur; neque hic meo cōſilio, neque alibi adnotaueris. potius, quod margaritis, & adamantibus abſentibus viſo ea tantum Corallio liueſcere non ſoleat, vel quod ſpecie, ac colore quodcumque luridum, liuidumq; ab huius quā maxime diſtet purpura: vtcūq; veritati illuſerit pulchritudo.* — Abditis hìc partic… lis longè lateq. … ſis ſpiritibus nem… qui ingruentes ac… tius diuerſis par… bus congruere, in… primereque & … primi poſſunt, n… parum tribue, n… omnia à nobis ſe… tiri poſſe credas… ſed multa ſua ſe… paruitate abſcond… noſque fugere, qu… minime fruſtra ſun… in rerum natura. Habet Recchus noſt… Qualancapatlim Pa… cificam, quę irā tem… perat; Cuciriqui qu… Zelotypiam amouet… aliasq amorem qu… cōciliant, non tam… huius loci hæc eſſ… crediderim, & oc… cultæ virtutis. Re… ſtinguit prima igni… culos circa cor, cir… ca lumbos alia miſ… ſos facit, qui Veneri… ſunt, quos tertiæ in… ſtimulauerit omnes… Cocoquahuitl, quæ… cordi mirabiliter… prodeſt, & quæ huiuſmodi, blādis ſpiritibus ſuauiter ipſum refecerint, obſcurorumq. fuligines diſpulerint. Nec quæ gratiam facit Ybuixochitl alio exiſtimauerim quam floridæ hilaritatis modo.

Tab. 7.

- **Craſsius.** *Fumida exhalatione tãtum, quod ab ipſa Natura, tũ arte varia, multis modis vſurpentur e ſtirpium genere, partes ad ſuffimenta, in multiplicem* Capnurgiam *in quibus ſcilicet vis.*
  - **Effumans**
    - **E ſimplici planta**
      - *Herbæ ipſarum partes, vt Roſæ, Roſmarini, lignaq; vt Agallochi, Santali, Narcaphi. Germanis autem Iuniperina ligna ad hoc, vel vulgo vſurpata.*
      - *Gummata, & reſinæ Thus, Myrrha, Styrax Laſer Balſam. Copallis Anime.*

        Verbenasq. adole pingues, & maſcula Thura.

        En herba, & reſinæ Virgilio fumantes. Thus primas inter hæc habere, vel ex ipſo nomine videtur, ſiue à tuſis glebis, ſiue à frequenti in ſacrificijs vſu, nomen deducere velis: certè quod ad odoratos fumos incendatur Incenſi nomen apud Italos præſertim, per antonomaſiam obtinuit.
    - **E cõpoſitis, e plãtis ipſarũq. partibus.**
      - *Cyphi Dioſcoridi, Thymiamata, Paſtilli diuerſi Auiculas Cyprij, odoras nõ canoras;* Carbocandelas, *Luſitani iam mittunt præſuaues, quæ à carbone citra flammam in odoratum fumum paulatim abeunt, & candelabra occupant, quæ non oculis ſed naribus pergratæ famulentur.*
  - **Lucens**
    - *Rudimentum illud præmittatur, dicas præfiguratam lucem; dicas leuiuſculam eius adumbrationem ſi placet. In putridis illis lignis [nos in Populi obſeruauimus] in Alcionio ille inquam, quod à faui marina ſimilitudine nomen habet; Si quæ de Baara, & Aglaophotide de Aſtere, vel de Pæonia apertis in grana vaſculis dicuntur, recondita admirata potius videntur, quam explorata. Lunaribus hanc innoxiam, frigidamq; compares, ſi igneam Solaribus radijs, ſicuti enim minus multo, quam exiſtimari ſoleat caloris ipſa acies ab acuto diſtat frigoris gelu; ita quod à concitatis mittitur lumen haudquaquam longo diſterminatur interuallo ab eo, qui à placide, vel in ipſã quietẽ diſiectis habetur: vt lucis, & ignis conſortia ſint, diuortia, & de quibus ſuo egimus loco, nec in ipſa niue, chryſtallinaq; glacie modicum eniteat lucis.*
    - *Lumminiſtris pluribus. De cera, & olei æmulatione, indicauimus in noſtro Apiario. Tedas, Facesq; varias ab Antiquarijs petas. Cedrinas candelas, aliasq; è ligno, aut ligni ſtirpiumq; ſuccis, & quæcumque luculentius lucent è reſinis, plantiſque è Phyſica hiſtoria. ligneas certè faces ſi neſcis hodie, accipe, & ride. Obolarias adſtante ad id officina paratas, Neapolitana crypta dabit, quæ amœniſsimum Pauſilypum perforat. Scilicet nunc quoque ſpiraculis caret, vt Seneca tempore, & talibus è virgulis ſtipulis, ſarmentiſque auertenda pulueroſa illa, & obſcura ſuis moleſtia, de qua infelix ille morum præceptor conquerebatur. Sunt ex Quernis vſtulatis flagellis, quibus Aquaſpartani noſtri clangores inter ac ſtrepitus, nubentibus viduis turbulẽta, atraque luce rumoribus intermixta multiplici debacchatione ominentur. Oſtendent venatores, quibus hallucinatas feras, miſellos præcipuè lepuſculos capiant. Primordia hic innuere ſatis eſſet in fungoſa primum Ferula,*

      Clara Prometheo munere ligna ſumus

      Sed & à fungis eſca illa petatur ignis, malleo etiam diducta, quæ primo, concipit, allicit, nutrit. Aſſulæ folia, & huiuſmodi fomites, & ſuſcitabula.

      Suſcepitque ignem folijs, atque arida circum
      Nutrimenta dedit, rapuitque in fomite flammam

      Elychnia certè è plantis ad lucem plura, vt inferius; hic autem ab ipſis fomitibus Igniarius ſubnectatur funis. Miccio vocitant, è Cneori Cæſalpino (Sanamundas Cluſius nominat) ramulis exiccatis, inque reſtim ductis; è villoſo Cocci Indica Nucipalmæ cortice Mexicanis quo ſerpens igniculus ad tormenta ſiue manuaria, ſiue muraria incendenda, & contineatur, & detineatur vehemens quamuis obſcurius deliteſcens in inſidijs.
    - *Feſtiuos accenſeamus ignes, noctilucos illos in latos variè diſcurrentes ſplendores, variè diſtributos; qui huiuſmodi ſuccis; qui reſinoſis, piceis, pinguibuſque corporibus, ligniquè buſtis carbonibus; à ſtirpibus materia plurimum agnoſcant.*

> Vſtionem ſimul, & lucem habes. Diſcerne an hæc blanda iucunda, magis, vel grauis illa, & violenta? Clarane hæc fulgidaq. magis, per quæ omnia ſpectare licet; aut obſcuriſsima potius quæ penitus deliteſcant intellectui noſtro? Ambiguum pariter: ſed quod abſurdius videri debet, excitatur ignis à nobis quotieſcunque libuerit, accendentibus, & cum eo Lychnobijs præſertim lux, vtrumque ad menſuram: excipitur lucis portiuncula à Solaribus furtiuè ſublata radijs [nec enim Promethidæ noſtro ſæculo deſunt] concluditur pyxide, transfertur, infertur tenebris. Speculis, vitris, aquis, & lux, & ignis diffunduntur, glomerantur in vnum in fulmineam vſque virtutem: Et nihilominus pleniſsimè neſciri ſolet, nec lux magis quam ignis. ignoratur illud, quod noſtris factitatur, attrectatur manibus; quotidianis quod operis nobis famulatur; maximè quod ſentitur, ac penetrat; quod frequentiſſimum eſt, quibuſque humanis notiſſimum ſenſibus; exulat certè noſtro ab intellectu, imò ad elementorum extima, & Lunæ cauernas in exilium ab intellectu plurimo truditur. Nos autem hæc ad libros noſtros de naturalibus focis.

- **Subtilius.** *Flammea exolutione penitiori ex ipſis carbonibus, prunis, ſtipulis, pinguibuſque, ſuccis ignitis excitata; in* Igniariam *vnde qualitas*
  - **Ardens hinc ignes**
    - *Militares feſtiuis quidem ſocij, nec tamen ludicro, ſed ſerio, nimiſque multo excitantur; dum perniciem deſtructionemque ipſam pernicius miniſtrant, & inferunt: Sic fulmina quoquouerſum æmulantur; ac terræmotus. quæ incendunt, quatiunt, aperiunt, vorant horreas terribiles faces: Chaſmata horreas. Præſertim à Phyſico, à Mathematico Duce, qui figuris, qui materijs aptè vti nouerit, vt in noſtra militari Philoſophia ſcripſimus.*
    - *Fabriles artificum. Pyrotechnia vniuerſa miniſtrante Vulcano: quæcunque ab arte, aut natura fiunt, præſertim verò metallariorum lapi coctorum, omniumq. artificum, qui fornacibus vtuntur, qui vſtrinas obſident. Quid ſi omnes noſtris cum cibis incaleſcimus ſtirpium adiumentis, & rigentis bruma repellimus iniurias? Dicant Germanorum Hypocauſta, dicant priſcorum Patrum in Vrbe Thermæ, Thermopolia, ipſiq. qui hodie ridentur Thermopotæ.*
    - *Nec tepores prætermiſerimus, qui ex herbarum cumulatis madentibus adhuc partibus concipiuntur, & in furentes vſque ignes euadunt. Norunt Agricolæ, imò non rarò ciues, quæ ab huiuſmodi fœno, ac paleis mala proueniant, & Chimici, ægriq. non pauci ſuis cum medicis, quam benigni fomenta caloris ab vinaceis, fracibusq. imò ipſo fimo, qui ab ingeſtis, egeſtisq. fumat ſtirpibus, & ſtirpes coquit, inque guttas cogit coactus in ergaſtula.*

Sed hæc iã & ignis, & lucis à qualitate redire videntur ad modos quãtitatis, quod ſuperioribus indicatũ eſſe potuit, & alibi fuſius.

Laxante igne vincula concluſæ, colligatæq. particulæ diuerſos, quæ nobis æquè apponantur, aut opportunè, in halitus abeant. modos pro cerebri ratione, & affectionibus quis generatim potius quam ſigillatim vnquam cogitauerit.

Medicus autem vſus præſertim aëris corrigendi, & præſeruãdi à corruptionibus erit, iuuandi mox, & roborandi præcipuè caput fumis, necnõ vterum, & pulmones hauſtu. his Tabaco fumantes apud Neandrum reſpice, & frequentiora infumibula.

Deliciarum quoque cauſa & floridis aërem odoribus reſpergimus ſolutis in halitus præcioſos præcipuis aromatibus reſinis præſertim.

Particularum in maxime æquã apertionẽ ſedata tamẽ diſpoſitio, ſolutione quadã præſertim ipſius ſucci, vt frigida nobis videatur, & nomina à putredine etiam habeat, ac piugui conſtitutione, ignis certè æmula.

Soluente quæ aguntur ad dilatationem, & æqualẽ aperturam igne; vtpotè recluſa magis. Siue ea laxiori pinguitudinis ſuſpenſa contextu; ſiue inanitatibus dum exaruerint abſcendente ab humore remanentibus veluti in ſpongioſum rarum, ac difflatile corpus foraminoſa: hæc excuſſis liquoris vinculis; illa diffluentibus à compoſito inuicem particulis; introrumpentibus hiãtia: Aut quæ vi quidẽ conſtrictis, ſed in apertũ iturientibus illis conflata. Talia inquam omnia, quæ ad ſolutionem igneam, lucidamque dum procliuia ſunt, ad lucem ipſam promoueri, & eam alijs inferre queant, nobis diſpellere tenebras, fulgetras, & coruſcas præferre valeant.

In ardores per concitationem rabidam, ita proruẽtes partes, vt impetens earum deſtructa multitudo deſtructionem faciat. Habeas inde præter deuaſtationes has, ad pacis etiam & conuictus omnis vſum

Coctiones, excoctiones, fuſiones, ad puriora, ſimplicioraque reductiones: Ex Partium in ignem actarum ingreſſu.

Calores quoſcumque, & quæ inde adiumenta, ab ijſdem ad modum diſtributis.

Halituum particularum omnium in exolutione licentius ab incompoſitis, deſtructiſque rebus motarum, concluſa, comprimentibus obſtructionibus in concitationem vſque præfocatio, vnde diuerſi caloris modi.

Tab. 8.

Vſus Plantę, eius peculiarib⁹ partibus nõnullis sũptis.

Diſcerptis internis præcipuè neruoſis partibus, ad villos.

Animalculorũ arroſione, inde excoctione, & diductione.

Bombycum Serica, pretioſum illud, ac ſplendidum repertum, mirabile, mutuo, & naturæ, & artis, hominum, & vermium opere. — Ex Moro

Erucarũ, & huiuſmodi plurium diuerſa fila nentium è quibus varios folliculos, minimoſque videmus. — Ex diuerſis, ferèque omnibus ſtirpibus.

Araneorum etiam ſylueſtrium quorundam Aranea.

Humana arte macerationis, excuſſionis, explicationis.

Simplici exempto neruorũ villo inde explicito.

Ramulis, cortice ipſo. — Cannabis, Vrticæ, Iunci, Maluæ, Lini, Tribuli terres., Mori, Ficus

Folijs — Metl Recchi præſertim, Pitæ.

Bulbo — *Theophraſto teſte extincta nuperis arte, villo licet conſpicuo, eoque pretenui, & copioſo.* — Eriophoro inde dicto, in hortis etiãnũ, ſed otio ſè vigẽte.

Replicata in cõnexionẽ, commaceratione, & preſsione ad chartam, noſtroſque libros.

Pannorũ fracidis dilaceratis reliquijs in pultẽ redactis, inde craticulis in folia exceptis, & exſiccatis, quæ ex varijs varia, prout in cõmixtione etiam admittuntur, ac digeruntur, ſecernũtur, diluuntur; diuerſa; aqua porrò plurimum in opere habet. — E Lino, Cannabe, aut alijs, quæ ſuperius.

Similiter redactis pãnorum alior um fruſtis. — E Goſſipio, aut Serico.

Rectis inde [vt multi quidem operis, ſed plurimi fructus rem intelligamus] in ſtratum appoſitis, ſtaturninis coriũ, ſiue ſtaminis, & tranſuerſis alijs ſubtegminis dicti ſecundum, vt duplex ſcilicet charta, amputatis reſegminibus in plagulas, folia ſcilicet, antiquis conſiſteret. iũgebat ipſa Nili aqua, vel turbidi liquoris pinguedo, aut flos pollinis in glutinum: conſtringebat prælum: complanabat malleus: ſiccabat in ſolatio, vel ipſe humoris exitus: læuigabat Cochlea, quominus ſcabrities, contumacia, lentigo, aut tineæ officere ſcriptoribus poſſent. ita quidẽ operoſa priſcis chartæ, nec ſcio an ſatis cõmoda: quod fungoſa quodammodo, & continuitatis neruo imbecillior, integriſque rudior fibris. diuerſi porrò generis, & nominis, vt in ſequenti. — E Papyro, & Sari; præſigni inde famiglia priori chartificio.

—Neruoſis ſegmentis detractis, ſeu in Phyluras, aut prætenues, & quam latiſsimas lamellas, vel potius membranas, acu [vt vulgati codices, potius lato ferro, vt concludit Guilandinus] diſciſsis: è medio Plantæ ſcapo.

hinc

Fila variè pertracta, & contorta magis, magiſque à ſimplicitate deducta.

Funes, multiplicatis ſcilicet, & conuolutis in vnũ diuerſo numero, ac ratione filis.

Retia quibus apertam quãdam texturam habemus, vel potius texturæ rudimentum, aut imaginem.

Pãni quorũ ſpecies e luxus fœcunditate vberrimè prodeũtes, non facilè multiſpleniſque paginis dinumerauerisi; quando plus in illis ornamenti, quã tegumẽti, & plus certè Phrygij, quã Latini habemus. — *Lintea-mina quecũque & mantilia. Tẽsoria. Veſtes diuerſi generis, ac modorum, pro loci, tẽporis, ac cerebroſa ratione.*

Noſtras

Orientaliũ. — *Charta, de qua in ſequẽti pagina.*

Priſcorum Patrum.

Neruuli plantarũ tenu… ſiuſque producta co… in longum compliciti.

Et à vermiculis indu… timus nudi, ac miſelli: vin… de tenuitate, nitore fili, … opere, nec tanrum æquo … ſtinemus ſecundas, ſed & … huiuſmodi beſtiolis ad … vſque ſolemus incubatu… vel delicatulæ toto pecto… næ fouere non dedignan… cur potius noſtra non reſ… quæ mentis ſunt, & villos, … res, & quæcunque pueril… cunque vermium ſunt miſ… ſus facimus omnia?

Inde tranſuerſa multipli… poſitionem, interpoſition… flexu alternatim diſ… contextum conſtricti.

Pluribus artificibus hine … non minus ampla, quam va… ceſſitate primum magiſtra … commodo, tandem peritiſ… mauis perditiſsimo luxu. … tis fuit in nitidos floccos, … ſpos cincinnos flores, figura… omnes ſericum miſiſſe; vari… colore, nitore, ſigniſque … expandiſſe, itum eſt ad me… eaque in fila in obſequium … panniſque interducta ſunt, … ſcilicet, & argentum in fulg… interdum & ſuperbo mentis … pretioſa qui faſtidiret, ac … ret, ipſe in fila mollefactus, … ficus chalibs; ipſe in veſte… digiosè interpoſitus, nudos q… rentes, qui artifices, ſortitus …

Contextus confractione, & … ſione plurima in connexi… preſsi, vt plurimi neru… pliciti in neruoſum ben… beneque aquum diſtend… & explicentur.

Vt cutes eſtendamus, & … des lituris excipiendis, quæ … mè marceſcant, Plantas adi… à Plantis petimus: in liq… conterimus pultes, in mad… ſquamulas contundimus, qu… nuiſsima in omne ſicceſcant … reſcant æuum.

Contextus naturalis partes … pta, & in ſe replicata, in… plagulas, neruulorum plu… adiunctionibus firmatas …

Mirum quot habemus folia … ipſa, quæ folijs plurimum c… Planta; & vt magis, vtiliuſqu… non minus vulgata, quam anti… illa eludatur regula: Quot … ctus ab ea, quæ fructus expers … citur? Siquidem ierit tibi in … lia, ſeruauerit, prompſerit abu… fructus; imò in te parere p… illa erit. Execrandum prof… ſi in aleas demiſeris, peſsimo… perditionum fructus abuſu.

Varia quæ amplitudo, à ſcapi … ſitie, & altitudine eſt, & … ſitarum inde Phylurarum … mero, quibus locus ſection… variè fit: tenuitas, denſi… candor, læuor, à materiæ … artificij puritate, huiuſque … ligentia.

Antiquis Romani totius Orbis, Aegypto plurimum emittente, multo ante ipſum crediderim Alexandrum,& aliundè quam à Charta illa Tyri, quibus celebrior potius. Nec enim Homerum, Heſiodumque preterieris, quamuis à Sarpedone, & Sybilla, infoſsiſque deſumere nolueris Numæ libris. Papyri huic etiam à ſtirpe nomen, quod omnibus inde Chartis.

Quale hic charta ſtirpium munus,quę gratia plenis è Charitum manibus ne facile nedum in huius chartæ angulis,ſed nec chartis in omnibus explicauerim,ipſe de ſe, vel tacentes loquuntur chartæ. Plinium laudatæ laudant reciproca teſtimonij auctoritate. Illi chartæ vſu humanitas vitæ conſtat, & memoria, imò ipſa hominum immortalitas. En Plinij viuum chartis nomen, viua memoria vim ſuperat ſæculorum. Comprobatum vtrinque,& quod non minuſculorum tantum ignium, ſed & leuiuſculis digitorum iniurijs prorſus deſtruitur: id infiniti quadam imagine,& ſpatia tranſuolare quæcunque, & ætatum metas, numeroſque tranſigere poteſt; ſupra quam æra. marmoraque;ſupra quam fuſæ per æthera pennæ,aut quiuis currentium valeant impetus. Charta nimirum humana præſentia, quoquouerſum funditur, nectuntur commercia, fruſtrata remanent quæcunque nos dirimunt interualla, & locorum, & temporum; & quaſi ex vno multi, multis reddamur chartis, opera ſimul multa præſtare eius multiplicibus, promptiſque miniſterijs valemus; quæ ampliſsima ſtudijs noſtris, & per accommoda ſupellex: quæ litterarum baſis, proma ſcientiarum, & conda, artium omnium theca, atque ſcrinium exiſtit; quæ mentis noſtræ conceptus vniuerſos in ditiſſimum veluti theſaurum, ac promptuarium excipit, ſummaque ſeruat, ſuggerit, exhibet fide, promptoq. ſiue concluſos, ſiue apertos velis obſequio, ad nutum quemlibet habere poſſis; vel hoc vnum ab herbis collatum beneficium, quo doctiores quo ampliores, & perennes effecti, & vel cum poſteris ipſis loquentes, atauos audientes à ſæculis; non affectu, non ſtudijs omnibus,cultuq. in Plantas per quam diligenti,quo,à ſtirpibus, quæ omnes proueniunt, ſtirpibus aliquantulum reddantur chartæ; ſatis vnquam rependi poſſit. Ea dignitas,ea huius admirandi Phytochariſmatis magnitudo eſt.

Nobis iam omnem ferè per Orbem Chriſtianum præſertim, abſq; vlla Papyri, aut Aegypti ope amplis, & frequentibus officinis.

Macrocolum, ſeu Macrocollum chartæ genus antiquius pedem, aut ſeſquiped. habens in latitudine à maiori corio nuncupatum Regio quoque titulo donatum.

Auguſta prior ex Hieratica epiſtolis dicata. } optimæ xiij. digitorum.
Liuia ſecundæ dignitatis. }

Hieratica iij. præcisè à ſacris ſcriptis dicta nomine ab adulatione demiſſo, vel à potiore Hieratica Papyri ſtirpe. hæc Straboni Papyrus, & dig.xi. { præſtantior / vtilior.

Fanniana x. quam & Grammaticus, & Chartopola Fannius ex inferiori elegantiorem reddidit.

Amphitheatrica ix. Athribiticam à Nomo Aegyptio corrigit Guilandinus. mauult primum ab Alexandrino Amphiteatro Scaliger.

Saitica ix. ex vilioribus prope corticem ramentis à Sai Oppido, ni potius à Sari minori, & corticoſa quaſi degenere Papyro Sariticam deducere velis.

Emporetica vi. ſegeſtribus cucullis, inuolucriſque varijs mercium in Emporijs præſertim tributa, huic Cucullaria, & Cærulea è noſtris ſucceſſerint.

Taniotica, Hermolao, vel Taniticа, Guilandino, Taneotica alijs, cortici propior venalis pondere non bonitate.

Claudia xiv. vel xv. denſata triplici corio, & aucta, nec mirum Imperatore Grammatico. Nominantur ab alijs Lybiana, & Thebaica, porrò Aegyptia, Memphitica, Niliaca, & Mellonis paginæ, & Meleteæ chartæ variè dicuntur.

Europæa
Litteraria
Scriptorũ

Studijs dicta, candida amplior quam primam merito fecerimus, Graphicis, Pictorijſque omnibus exercitijs inſeruiens. Philoſophica aptè diceretur. Gallicam Regalem, Imperialem diuerſas, ſcilicet ab amplitudine, ſoliditate noſtri diſtinguunt. Addita, & Papalis in gratiam Concluſioniſtarum excogitata, quibus iam nulla ſatis erat charta, vtpotè trans omnes menſuras ſuis ierant trophæis.

Epiſtolis præciſius tributa, cuius plura genera candoris tenuitatis, & amplitudinis ratione. optima apud nos Fulginas, inferiores, Interamnas, Nucerina, Prolacenſis, & aliæ. Tiburtina otium illud craſſum ſapit. reſpondere videtur hæc ſalutatrici antiquorum, quæ calamis inanibus plurimum præſertim in Aulis teritur.

Computis, abaciſque, mercimonijſque omnibus deſtinata plenior, & rudior.

Impreſſorũ

Alba Typographis, librarijſque opportuna plenior, Fabrianenſis primas tenet frequentiſſima, inde Interamnas à puritate diſcedens magis. menſura triplex erat, amplior nimirum media, ac parua, ſed media in maiorem quoque, & minorem diſtincta eſt.

Cærulea ex ipſis cæruleis lineis confecta vilior eſſe ſolet, & inuolucris deſtinata, ſed præſtantior, maiorque non raro prælo præmitur, quod quibuſdam oculis gratior facilior ſit.

Prophanis vſibus accommodata

Feneſtraria, quæ ſicciores quidem repellat aëris iniurias è tabernis pauperum.

Cucullaria ſi placet varia, quæ craſsiuſcula à flore,alijſque ſignis notatur.

Bibula interpoſitionibus foliorum à celeriter in aduerſarijs ſcribentibus ad excipiendas, ſiccandaſque lituras præſertim oeconomicis adhibita.

Infima rudior,vilior à laceris vulgo ſuas,quæ habet etiam in oeconomicis partes.

Craſſior,rudior,varia corpulentia, tegumentis, non ſcriptionibus deſtinata,Cartone, Cartoncino vulgo.

Aſiatica
Perſica Arabica

Nitida,quæ maior,minorque amplitudine, craſſitie denſitate colore quoque varians. Biſsina,quæ dicitur roſeo perfuſa eſt candidior corium etiam ſoliditate quadam æmulatur eſt: & tenuiſsima translucida velaminis modo,quę adamuſsim lituras vtrinque referat: admittuntur, & arborum ad quaſdam cortices.

Indica

Indorum magis litterati Sinenſes, qui litterarijs nos etiam typis ſæculis præceſſerunt, & frequentia præcellunt, cedunt quidem charta, ſed peculiaribus quibuſdam eius generibus non carent. Notum de Goſsipina quoad materiam. Amplitudine Quadrata eſt, quæ paſſum æquat. Ampliſsima neruoſa ſolida quatuor vlnarũ: quæ huc afferuntur. Porrò in alijs regionibus, ciuitatibuſque, vel ſimiles, vel amplitudine, alijſque dotibus magis, minuſque diuerſas facile quis chartas oſtendere poterit.

Quæ non ſibi patres folia è quibus, e rebus non ſumere conati ſunt, vt quæcunque ab humana mente proueniunt,darent literis, ſcriptiſque,& mitterent, & ſeruarent? Ab Interraneis arenis primo, & cineribus præſertim Geometricè exaratis, areas, metallicaſque diuerſas tabulas,lateritias, ſaxeas, lapideas habuere,imò Gemmeas. Ab animalibus Elephantino ebore, atque omentis Draconum vſque, & aliorum inteſtinis vſi ſunt: ſcitale: ex corio, & membranis, quæ è Pergamo non primæ [antecedentibus ſaltem hebraicis] ſed copioſæ magnis Attalicis, Ptolemaiciſque regibus inſtruentibus Bibliothecas. Ab herbis tandem noſtris à pomis, fungiſque rudius inciſis, & libros corticoſos, & digniores, quæ à cedro ſchedas,tabella [vti inferius] ſumpſere addita,& Cera necnon Maltha, Gypſoque deletilibus quibuſdam. Folia multo aptius, quæ & nomen dedere perpetuum, linteamina nonnulli vtut iuncta minus, ſcabraque magis. Ventum tandem eſt ad Papyri ſectiones candido, neruoſoque viſcerum alliciente contextu: inde multi iugo, quo ſupra labore purior, fœcundiorque deducta calamo coniux, conquiſita, & Principibus & Plebi charta: & vulgatis, & arcanis: & litteris, & mercibus: diuerſis, vt vides nominibus, & apparatu. Digniſsimis ea quidem ſi recolis pertrita calamis. Quæ Homeros nobis, & Pindaros; quæ Platones, Ariſtoteles, Theophraſtos, Cicerones,Virgilios,Ouidios, Plinianos Theſauros, Hebræos, Græcos,Romanos explicat,& pandit: Romanam rem omnem tantæ molis vndequaque repræſentat.

Candidior nobis,& fortior, commodiuſque paratur Charta, propagatur Germanicis typis ſcriptio. Quinimo ligneis Sinenſibus vetuſtiſsimis pleno ſtirpium iure: iam & facilis librorum copia,nec amplius curta,ſed & multa & facilis quæuis ſtudiorum ſupellex: perennat mens perpetuum: extinguitur obliuio, obliteratur omni ex parte,litterarum fœcunditate immortali.Tantum ſobolis a chartæ, calamique coniugio: tantum in plantis eſt poteſtatis. ſubminiſtrauerint hæ pariter fumoſum, reſinoſum, oleoſum, laticem, qui ipſius etiam adminiſtri ignis, furentes euincere poſſit iniurias. Dummodo voluptatum otia altum nobis non iniecerint ſoporem non excuſſerint rationes è mentibus,amouerint ab oculis paginas, à digitis calamos.

Loquitur certè ſtirpigena hæc candida proles virentis matris, & ſine vlla vocis moleſtia; imò ita tacet, vt ſimul audiatur ab ipſis etiam abſentibus, nec quemquam interpellet inuitum. Vices humanas ſubit, & ſuperat, & ſemper,& vbique: imo,& Regias,& Philoſophicas. Animos paſcit: mentes reficit: peragit negotia Regnorum, Ciuitatum, domorum: iuſſa fert & ſententias, & oracula: ſerit, excitat,agitat, & virtutes,& viros. Ab ea teſtimoniũ fidem, & memoriam obtinent quæcunque ſunt hominum. Quid inuentum, præceptum, teſtatum vnquam, quod in ea depoſitum, ab ea ſeruatum, redditum non ſit? Quid abſque Charta, aut Principes, aut Ciues, aut negotia, ſiue ea belli, ſiue pacis? quid ipſa moderatio? Viden vt calamo inſtructa manus, mentis per chartam miniſtra, multo quam imago quæuis apertior, quam lingua ipſa,& potior,& promptior, & res,& ſermones exprimat, imprimatque: cogitationes, concludat, & referet: temporum quoſuis proſternat ſæuientes impetus; læui aut pluma, aut rubulo, vniuerſum, æternumque ſpectet? & mirari potes vitam in tumultu fuiſſe Charta ſub Tiberio deficiente, & à Senatu diſpẽſandi arbitros fuiſſe præficiẽdos.

Quis inquam non debere, aut poſsit,aut velit, & plurimum quidem plantis per Chartam ſcientias, arteſque omnes miniſtrantibus,noſtræ rationis vſum longè,lateq. diffundentibus? Quis eas non amet? non hæc amœniſsima colat ſtudia? ſi indè præter propriam Herbariam, & libros quoſcunque habemus; & litteras; ſi virtutum, diſciplinarumq. omnium ſemina? niſi ingratus prorſus, & qui huiuſmodi indignus ſpernat, nec agnoſcat gratias?

Vſus Plantæ — Abſciſſis craſ-ſioribus membrorũ partibus.

- Ad materiam ex conſiſtenti, neruoq. compacta interiori ſoliditate; aut villoſo ductu ad
  - Fulcra, Trabes, Statumina, Longurios, Stipites, Palos, Furcas.
  - Septa, Parietes, Tabulata, Contabulationes, Clauſtra, Tigna.
  - Nexus, Ductus, Vimina, Flagella, Floccos.
  - Conceptacula, Fruſta, Partes varias.

  HINC Aedificia aliaq. ex Plantis induſtri artis manu variè ſuperaddita.

  - *Ipſammet habitationem, quæ ab aëris inclementia, ferarum, ferhominumq; iniurijs nos tueatur.*
    - Stabilem, ſolo fixam.
      - *Domus lignea, Tabernaculũ à tabulis propriè, caſa, ſiue à caſu, quod facilius riſeris, ſiue à cauitate: lignea certè humilior: in quacunque verò oſtia pluraq; ex ligno, & in quibuſdam, vt inferius, imbrices.*
      - *Molendinum dictum, huiuſmodique officinarum tabernæ, quæ ſupra aquam pendere, alligataq; ripis fluctuare ſolent.*
    - Mobilem, aquæ innatantem.
      - *Nauigia quæcunque Triremes, quæ euicunque inducuntur aquæ, aut fluentibus lignea committuntur, vnde claſſes quaſi mobiles Ciuitates.*
      - *Aggeres Vallationes, & quæ ex Ridicis, Palis, Arundinibus, aggeſta terra ſtruuntur:*
      - *Caſæ, & Tabernacula, minoraque Gurguſtiola, Tuguria ex Arundinibus, paleiſque, & flagellis, vt in Indijs plura.*
      - *Rhedas, curruſque omnifariam hic nota; quaſi gradientes traductas ædiculas: Carpenta: Couinos: Plauſtra: Vehicula: ſunt hodie quæ pretio, plures ſimul ædes exuperent.*

  Quæ virgarum, & faſciũ authoritas, vel ligni potius è quo adſumũtur, non percuſsionis tantum gratia cum clauis, ac fuſtibus, vnde, & Plautina illa Virgidemia, ſed & honorũ etiam ac Imperij. Quid? nonne & qui Ducibus Chiliarchis, qui omni Magiſtratui præferuntur baculi à plantis, ligniq. robore ſunt? vnde ipſiſsima Regum ſceptra? nonne, & Regum inde imaguiculæ ſi nõ æmuli Narticophori inter quos præceptor ille Siculus ſe recepit, ingrata pueris ferali, ſiue feriẽte Ferula, verendos ſeſe, ac formidabiles reddunt vel læuiuſculi munimento ligni, inde à ferendo dicti, & cõmoditati meribibuli, nutantipedis, titubantigradi, Bacchi dicati: vnde minutum Baculi nomen per me quoque ſumas licebit, nec Thyrſum dũtaxat ſocium, ſed temeti lymphas in cauſam agnoſcas.

  - *Multiplicem, & variũ vſum plurima ſupellex non quidẽ Corynthia, ſed lignea, innumera inſtrumẽta Conuictus Pacis, & Belli Agriculturæ, & Venationis Muſicæ, Mechanicæ & ferè omniũ artiũ operũ.*
    - Sectione, dedolatione, ſcalptura, compoſitione, & huiuſmodi.
      - *Scrinia, Armaria, noſtri à ſtudio dicunt, quæ reuera à luxu eſſe ſolent: locularias capſas diceres, benè, & multas ſimul, & arcanas arculas.*
      - *Arcæ Mactræ Capſæ inde, quæ ſimplicius concluduntur.*
      - *Plutei, Trapezophora, Menſæ, Quadræ, Abaci.*
      - *Simpinia, Obbæ, Pixides, Vaſa diuerſa, & ad eſcam, & potum varia.*
      - *Cupæ, Cadi Mulctræ, Orbes Socci, ſed & quibus eminent mulieres Pediſcamna potius quam Sandalia.*
      - *Vectes, Arcus, Clauæ, Haſtæ ex noſtra Corno præſertim, & Taxo fortiſsimis.*
      - *Baculi, Bacilli, Scipiones, Pali, Valli.*
      - *Quid deſculptis inſeram? aut omnia, aut nihil: indicare ſatis ſit, & ſtatuas, & ſigna rerum ferè omnium; & Emblemata, & Xiloſtrota, quæ lithoſtrotis anteſtent, de quibus in noſtris Metallophytis. Columnæ, cornices, Architecturæ membra omnia, imò Ichnographica tota. Colophon autem hic. Plantæ Plantas referunt: Plantas monſtrãt: docent, noſtris Typis. Dicat Mexicanum volumen: dicant ſubſequentes tabulæ. Et ſi ſculptum lignum, Picturas in infinitum parit, immittit chartis imagines, veſtigijs ſemper luculentis à quibus, & quicunque literarij, ac Hieroglyphici Typi antiquiſsimè à ſtirpibus apud Sinenſes; à plantis id demirandum. Iam verò quæ ſcribantur*
      - *Schedæ, Schidiæ, Aſſellæ, ſeu Tabellæ ſcriptoriæ à punctione Pugillares, vnde à caudice Codices, ſcindulæ inde ſiue ſcandulæ rudiores, craſſioreſque quæ tegularum vicem obtinent.*
      - *Crates Tranſennæ Cancelli, & quæ craſſioribus fiſsis lignis texuntur in hortis, quadrata quoque illa Cerealia Neapolitanæ vbertatis.*
    - Contextu.
      - Subtili, & cõplexo magis.
        - *Veſtes linteamina diuerſis modis.*
        - *Panni Goſsipio, vel arborũ floccis, vt laniferis Aethiopũ nemoribus; & Erioxilon, quæ de ligno ab Arborib⁹, ſcilicet lana, et Goſsipini qui lepide in Aulæa Perſis, Armenisq. depingũtur.*
        - *Elychinia, olychnobi nõ tantum ex Goſſipij villo. ſed etiam virenti Verbaſci, & inde Lychnitidis dictæ folio, ſucci ipſius obſequio inſuper, quæ ad chartam inuitent ab eadem parente Papyro.*
        - *Reſtes, Rudentes, Prymneſia, craſſiora ad ſaccos, Fila, Funes, Igniaria Calceamina, Pilei ex Sparto, & ex eodem à ſolcis, coliſque vrnæ etiam, & amphoræ, & papyracea quoque ac ſcyrpea, & præterea quæ tam multa ſuperius ex Cannabis, & Lini neruis aliqua ex Plantarum folijs. Ex Cyperi verò ad ſedes contextus, flabella inde, & delicatiores pilei Florentini ex paleis tenuioribus quibus quamuis ruſtica Pales, ipſis adminiſtrat Regibus.*
      - Craſſiori, ſimplici magis.
        - *Caniſtra, Corbes, Quali, Ciſtæ Clitellæ, Sirpiculi, Arundine, Sparto, Vimine vario in texturam multifariam euntes ad fiſcinas vſque, & fiſcellas, quæ pretioſas etiam pecunias continere poſsint.*
        - *Tegetes, Storeæ, Tapetes eadem, è Vincorum, & Sparti ſupellectili, & Holoſchœno.*

Hinc antonomaſticè lignum Materia, & qui ligno vtuntur Materiarij: quod reuera artificibus cunctis ad innumera ferè conficienda materia lignum ſit, nec vtilior alia, aut amplior in rerum Natura vniuerſa: & pro muſculorum diuerſa ratione, ligna diuerſarum plantarum operibus diuerſis. Inde cum metallo ad elementi vſque dignitatem, & titulos promotum à Sinenſibus Philoſophis lignum eſt. Nec ab re, ſi conſtituenda ſint elementa artibus quoque, quæ nihil ferè abſque ligno, & ferro compoſuerint.

Betulam extollas faſcibus, & libris. Quid verò ſupra ad authoritatem; ſi in eius ſcriptum corticibus Bibli vice? Si ea baculos Magiſtratibus dedit legum vindices?

Nota quam tibi multa gracile, deforme, ſtrigoſum ſterile producat Spartum.

Tab. 8.

Ad ornamenta. pag. ſeq.

s à Plātis & Re
is,& Pices:gum
ta & Lacca illā
e à formicis di
ir; agnoſce &
ram, quāuis mi
ius ea à Mellifi
n Volucellarum
leſta digitulis
ſtet,& vermicu-
um etiam apud
as. Inſeras inde
multa, præter
e ad ignē ad lu-
n notata,ſcilicet
rum corpori &
eo præſertim
etur,quod obe-
t artificibus, ob
ens,tegens,mu-
ns oblitū, cbdu-
n:quod in figu-
ducatur, facies
uat ac colores,
multa ornet
ocūque pertra-
m & adhibitum.

n prōptu à ſim-
ici ferè abſciſ-
one ad vſurpa-
onē collectis,
atura ipſa ita
ſtrum ad opus
aborata pro-
ente ; vt vix
uidquam ſupra
ſius miniſteriū
ddendum ſit

Iungendarum partium ratione.

In cōfertum cumulata cōfuſione.

Strata Anaclynteria, quæ præter paleam ac fœnum; à Sparto,& Alga ipſa exhibet, quam inde lānam appellitant Venetam.

Fuluini ſuccedant eadem è materia, necnon Typhina lanugine Goſſipij, pappo, ipſisq. frondibus.

Eodem conferenda & lana Aethiopicarum arborum, quæ villo ipſo à Natura demiſſo exhibetur. Arboris quoque Goſſipij, & plurium ex Apocyni floccigera familia villus.

Et aliæ itidem particulæ, quæ in vſus veniant.

Siue in ſtipulas feſtucas, teniasq; ſiue in villos, floccosue, aut ramulos, virgulasq; diſpoſitæ offerantur.

In conſtrictum. — Faſciculi, ſcopæ ad verrendum, ac flagella. quibus tantum naſcitur Tamarix Plinio.

Paniculæ verò, ſiue ex Melica dicta, ſiue Arundinibus, necnon è gramineis pluribus, Ericæ quoque virgulta, ita præſto ſunt ad opus, vt vix adiunctione vlla opus ſit. Nec enim ſuperuacua Arundinis coma notatur Plinio, quæ pro pluma ſtrata cauponatum explet, durior contuſa interijcitur nauium commiſſuris in ferrumen.

Pinnati pariter exhibentur flocci ad capitum leuitatem, & volitantium æmulos ſpiritus.

In toto ferè corporis coagmento.

Vimina ad vinciendum, inde ad vitium nexus, ex Amerina præſertim Salice, noſtrate Geniſta, & Iunco qui maxime iungit. Salici certè tertium in æſtimatione ruris locum attribuit Cato ex ea, eniſta, Populo, Vlmo, Sanguineo, Betula, Corylo, Vite quoque parata vincula.

Et quæ neruoſæ in ligulas,

Spongiæ, & eius loco Ezou Muſcus Hebræorum ad aſperſiones, vt alibi oſtendimus.

Muſcoſa inde, & corticoſa plura. Suber primas tenet corticis arbor, in quo ſcilicet fructus, plurimum nobis ſiccæ leuitatis officijs inſeruiens. is præcraſſus, ac renaſcens Plinio certè noſtri gratia, iterum atque iterum ſeſe conueſtit, deglubique ſe permittit, quaſi ſponte offerat ſpolia: piſcantium tragulis, cadorum obturamentis, hyberno fœminarum calceatu ad vſum, vt ille ait: noſtris tamen diebus mulierum pedibus grandiora ligna ſubmiſſa ſunt, altius vt Venus immineret.

Aut neruulorum foraminoſo, apertoque conteſtu, in ſpongias

Stupea & hìc adſcribenda materies ex arboribus corticibusque, præſertim ea quæ ad Nucipalmæ, Indicæ fructum, de qua ſuperius.

Dipſaci aſperiora capita ad pannorum villos ſubexcitandos.

Fecit hìc compendia noſtris artibus Natura, præſertim verò ad ſcribendū inuitans. iners ille ſit, vel torpeat potius, qui hæc, & quę huiuſmodi plura nobis parit, ac parturit, & mente, & calamo attingere renuerit.

— Et Elychnia hìc quoque abſque quod nectere debeamus confecta, præparata proſtant è Sambuci medulla, exucca, bibula, fungoſa, candida, producta, quæ flammam àduſque inuitent.

Siue ſpongioſa productione in funiculos, obueniant.

Lagenaria Cucurbita. Antiquum quod nobis naſcitur vaſis genus. inde Plinio in balineatum vſum vrceorum vice, & iampridem etiam cadorum ad vina condenda. ſiccantur eidem condendis hortenſium ſeminibus ruſticæ ſupellectili. Etruſcæ ſalem concipiunt.

Nucipalma, quæ Oenophoros dat lignoſo, eoque perpulchro fructus cortice. Indicorum fructuum cō ceptacula, quibus Balſama etiam excipiunt.

Vel excauata capacitate ventricoſa ad excipiendum.

Arundo, tubulos, calamos, vaſcula ex articulis vtrinque nodo concluſis. quam multa thecæ, cuculli? Maizij folia, quæ ſpicam complecti ſolent non rarò Copalli, Caragna, & huiuſmodi receptant ac ſeruant. Arundinea ſupellex Plinio principem inter Aquatica Arundinem fecit. Belli, pacisque experimentis neceſſariam, atque etiam delicijs gratam tegulas, cameras, ſagittas, calamos, plura ex ea in pompam producit. Porrò quod de ſingulis Germaniæ arboribus cauatis, quod nauiculas prædonibus exhibeant, vt aliquæ triginta ad vſque homines deferant; id amplius mirabiliusque internodijs Indicæ Arundinis celebratum, quæ ſingulæ nauigij præſtent vicem ab ipſa natura ad opus cauata. Tibias, ac fiſtulas illas canoras, moroſas, prætioſas multo deinceps, ſed multo potius adnotaueris, ſiue è Syringia, ſiue ex Auletico.

Vel producta cauitate, & nodis obturata, aut in cucullis aliquantulum concepta, aut aptè excauanda; ducente, & præparante nobis in figuras natura.

Sumendam ferè ſingillatim figuræ modo.

Corticum libri ex Betula præcipuè Tilia, Phylira, Thya, Citro, membrana Iauæ Papyriferæ inde dictæ arboris panni, ſubpuniceiq; illi, & Tidoræ libri, plicatili ſubſtantia nuciferæ Palmæ Indicæ. nobiliores ex Fago. Religioſum huius corticem in quodam vſu ſacrorum, ait Plinius, Tiliæ quoque Abietis, & Piceæ in magno vſu, ſcripturis in recentibus ab exploratoribus ad Duces inciſis à ſucco litteris, vaſis quoque & corbibus ad vſus agreſtes & tuguriorum.

In cortices quoque obſequioſos, volubiles, plicatiles.

In exterioribus terminis potius.

Folia iam vnde folia dicta noſtrorum librorum, in quibus & à Sibylla & antiquiſſime ſcriptum. In Valuarum ait Guilandinus, quod in Palmarum libentius legiſſem: incommodum illud, hoc frequens. & præter anguſtiores lamellas vulgaris Palmæ, ampla Muſa Palmeta Guayabara, Tal, Santor, Copey Braſiliæ, latifolia. Ampliſſima, quæ deferendum tectū miniſtrat viatoribus, & illa quæ ſingula abollæ vice cubile tegere poſſunt pulcherrimæ arboris a Platani nomine [latiora certè] Americanis dicta. Craſſiora certè Metl, & Tune litteras Indis excepere. Anguſtiſſima Oleæ, & Antiquis idem præſtitit. At Maluæ vt vt a Cinna verſus habeant, & à Pythagora laudes [quæ forſan à viribus, vnde omnimorbia quibuſdam, vel à cibo vti Heſiodus] ſubhirſuta, & in flaccidam lacernam criſpa folia ſunt, ni forſan è congenere Goſſipio acceperis. habes Pelagicam chartam, Fuco Gyganteo imperati Algam illam latam neruoſam, coriaceam qua Oceanicolæ, vt Emporetica Saccari conos conuoluunt, neſcio an & calamo percurrant. Sunt quæ à Papyro apud Recchum nomen habent, vt Tepeamatl, forſan a chartæ ſimilitudine, aut vſu quopiam.

Aut in viuas comprimente pagellas ad noſtræ mentis lituras excipiendas, vt non ſe ſolum chartæ nobis cum Papyro, & lino materiem dediſſe, ſed etiam chartam ipſam oſtenderet, & in nitorem vſque nullo vſa dente læuigaret, ad ſcriptionem vndequaque inuitando.

Accenſe & Folia, quæ & homines, vel humani ſaltem corporis partes contegebant, neſcio an aureo, antiquſoribus certè ſæculis.

Veſtes, ſeu tegmina diſtendendo.

Arbores, ſyluæque ſummum munus homini datum (vt ex Plinio ſtrictim arripias) ipſi notatur. Hinc primum alimentum, harum fronde mollior ſpecus, libro veſtis, ex ijs recreans membra, olei liquor, vireſque potus vini; tot annui ſapores: menſæque etiam ſecundæ. Mille vſus earum ſine quis vita degi non poſſit. Arbore ſulcamus maria, terrasque admouemus; arbore exædificamus tecta: ex arbore & ſimulacra Numinum fuere. Quid igitur mirum ſi arboris ramis; ſi floribus, frondibusque & ornamenta ſumantur, quæ honorem, quæ lætitiam, quæ præmium nobis dicant.

— Iam & pluribus ſeminibus monilia nobis comparat natura Aurea pilula coccineum illud, nitidumque Legumen, & corticoſi, ac nitidi, fereq. oſſei globuli, Coco dicti, quam pulchra ſi traijciantur ornamenta exhibent, quam lætis coloribus?

Baccas vſque tornādo, & præparando, quaſi præmiorum ſigna.

ornamenta ſeq. pag.

Tab. 8.

Vſus
Ad orn

Vſus Plantæ, abſciſſ, craſſ, membr, partibus

Ad ornaméta, quæ ex figura, pulchritudine quadã, & exteriori nitore, vel decora acceptione cóſiſtunt.

Cedat quæ veſtium purpura. Creſcit hæc, & nitet, non à vermiculo ſumitur, nec timet tineam. baccas quoque, nec marceſcentes protulerit; ſi cornare quoquo modo volueris; ne expolitis deceptus, natas à frutice, cum non nemine exiſtimes. quodcũque interim ſcalpſeris, id pelliciet, id recreabit, beneq. fulgido colore.

Deliciarum cauſa, quæ ſcilicet iucũditatem, hilaritatem, ac pretiũ in luxu reſpicere videntur.

Perẽniã, perpetua ferè

Ad figuras ſuis picta coloribus.

Perennant iam qui in floribus flores, quæ ſeſe folia incidenda in pereleganres figuras exhibeanr, vt flores quaſi auro, argentoque obductos, non in Ranunculis tantum, & Elichryſo, atque huiuſmodi pingit natura; ſed Cinaræ pomo, & Punicæ cytinis ſquamas nobis, quibus concinnare æmuli, nec noſtris poſſimus diuitijs.

Ad nitidos colores

Ramis fruſtisq. elaboratis, & perpolitis.

Corallium pulchrum illud, nobile, & bene auſpicatum geſtamen. Quo vtinam mulieribus ſasisfactum eſſet, & adamantum, ac margaritarum vectigalibus parcerent, aut ornamentis ſi gauderent non pretio, quo dumtaxat hoc viluit, minime ad ruſticas, & infantulos hos purpureos pelagicæ Veneris fructus demandaſſent.

Oſſeis, vt Cuci & Dactilorum ad anulos vſque.

Partibus quibuſdam, præſertim medullæ ad teſſelata emblemata, & globulos.

Setim. Sitah ex Arazim Laricis, ſeu Cedri genere nobilis in Salomonis templo materies, an Aegidi compar.

Ebenus. Indica nux. & Fic. Canna Indica farcta purpurea, ſiue nigra.

Ziziphus Cornus, Sorbus, Rubrericà Mexic. Braſilium. Buxum, cui honorata Plinio materies ſubiungitur Bruſcis, ac Molluſcis Acernis. immò ipſius etiam Alni criſpis, intortisque muſculis ex arboris tubere. Pyrenæi Buxea hodie quoque Brouchon vocant Dalechampio. Quid, quodque lignum, Plinius dixerit. laminæ, ſeu bracteæ, quæ poſterius ex generibus Aceris ipſi ſunt Buxo, Palma, Aquifolio, Ilice, Sambuci radice, Populo præcipua. Nec Cornus ſpernitur, placent & colore diebus noſtris Ceraſus, ac Sorbus rubentes. Venis Olea, vtriſque Taxus & Iuniperus. Solido Ceratonia contextu.

Terebinthus à nobis operi reſtituta, materie lenta ad vetuſtatem fideli; eximij, ac nigri, nunc quoque maculoſi ſplendoris, nigrior olim Syriaca, ex qua calices tornabat Thericles, Ebeno ſuccedebat; Cytiſus inde forrè congener; Africana Lotus ſi colorem reſpicias medulla. Splendidiusque variegatum maculis, & colore præcipuum nuperis Colubrinum.

& odores præſuaues.

Metallophytum lignoſum à nobis inuentum, & huiuſmodi operibus varijs adhibitum.

Agallochum odore potius, & pretio, quam planta notum; & Calambae.

Cupreſſus, Cedrus, Thuya, Iuniperus, Aſpalathus, Santalum. Almugim Salomonis. Subiunge & Citrum, Atlantica munera, quæ ſeſtertijs tam multis, prædijs quoque commutata, menſis Ciceronis, Alinij, Ptolæmei, Tiberij, & potiore eius liberti Nomij famigerata; ſi à Cedro & Thya diſtinguis, nam Cedri & Citri ſuorum fruticum ait Plinius, & Thyam quoque habet ſeiunctim: quod ſuis diſpiciendum locis. Inde & Roſeani quam radicem dicunt, ni ad Aſpalathum pariter, vel Santalum. alia apud globularios & ſcriniarios, & ſemper aliquid noui, plantis quidem; nedum facie; ſed nec à nomine ſalutatis.

Ad ſonitum, & crepundia ſaltationũ.

Ahouai Indorum.

vel Temporaria, breuem exhibẽt aſpectũ.

Appoſita architecturæ, & picturæ rationibus, modisq. diſponentibus.

Feſtiua ornamenta ramulorum, frondium, florumque, quibus poſtes, parietesq. variè exornari ſolent, præſertim Myrto, Buxo, Muſco, Aquifolio, Aſparago, Abietinis, Laurinis. Tino etiam Laurocera ſoq. adiectis: Funebria dicit Cupreſſus, indicante mœrorem obſcuriori natura, vel etiam apud Sinas. interueniunt in omnibus chartacei colores.

Aſportata hinc inde in partium feſtiuam ſpeciẽ, & ornatum.

Florilegia. Frõdilegia. ad

Sparſiones plenis Liliorum manibus. & ſepulcra, & menſæ, necnon viæ, & pauimenta decorantur.

Coronas Gregarias Sympoſiacas ſcilicet, & Venereas, Serta, Corollas, Strophia, Strophiola [ſtrupi è Verbena] folijs, floribus, ſimplicitate, aut permixtione, odore, colore, varietate placentibus, & vel Catoni probatis.

Faſciculos [Seruiæ antiquis.] Principum Amaſiarum, ſed & Scholaſticorum concluſioniſtarum, & quarumcumque congreſſionũ; vt iã in hortis ampliores dominis, certe e floribus, quã à fructibus prouentus, & olìueta cedant violarijs omni ex parte, mortalium plurium creſcente, & luxu, & luſu. Corollas, manipulos, torques e Cacaloxochitl odoro, & pereleganti, reuerentis ſalutationis gratia Mexicani offerunt. Interueniunt & ramuli vt Myrti, qui in conuiuijs antiquitùs ſuas partes habebant, vnde ad Myrtum canere dictum, carmina præſertim Aeſchili, & Steſichori.

Thyrſi Dionyſiaci, & Feſtiui, & militares, Hedera plurimũ circumuoluẽte. nondum enim Medici infimis proſtituentes operibus eam ab arborũ, murorumq. foraminibus ad factitia humano in corpore traduxerant, à quibusque certè ſemota immundis cauernulis, in Bacchi ierat ſuperba trophæis.

Celebretur à Plinio, veſtium cum floribus antiqua æmulatio. illarum certè plurimi è plantis colores, & è Cocco prior, non alia hodie purpura, non conchilio. Veſtes ſuperantur, vel etiam in ſacris, vel etiam regiæ; nec mutuatis aliunde coloribus.

Honorũ ergo, quæ dignitatũ ſigna, gloriæ humanarũ actionũ inſignia, præmiorũ arrhæ, eſſe ſolent.

Viritim ad tributa ſolemniter conferenda, aut proferenda.

Coronæ. quas & ſacras, & militares auro, Quercu, Pino, Olea, Loto, Myrto, Aeſculo, Ilice, Gramine, Bacchare, Apio capiti circumeuntes antiqui habebant, & collares, & ſutiles, & pactiles. Ianus inuenit. Addiderunt nuperi Braſſiceas, & Pampineas, vt Archipoëtas luderent. Prima autem floris Papyri, chartacea ſcilicet auctoritate dignitas, è quo antiqui Deos coronabant. ipſa tandem Hedera in Antiſtherijs ſolemnibus vſurpabatur, & doctarum frontium præmia, quæ non Bacchi tantùm, ſed Alexandri exercitum coronauit. Graminea Romanis nobilior, quæ obſidionalis, quæ Fabij, illius qui rem cunctando reſtituit.

Palmæ ex Palma inde dicta, nam ſi figuram ſpectes Chamæriphen dumtaxat à nomine accipies. habes autem ex Oleis quoque, & àlijs clarioribus ſtirpibus Palmas ſuis quidem à titulis, eo autem ab ipſa Palma victorio nomine, quod pondera vincat, contra ea reſurgens, præter aliorum ſtipitum morem, qui inferius flectuntur, vnde nobile illud & famòſum problema. Subiunge & varios ramos, quibus & victoriam dicebant & lætitiam, & venerationem. Ferebant & Victoriæ nuntij, vt illi ab Hidaſpe.

Sagmen illud Hierobotani Verbenæ virgula, quæ victoribus porrigebatur à victis, vnde herbam dare prouerbio, ſcilicet, & Fœciales, & Patratus Pater fœdera facturi, vel bella indicturi è ſacris Capitolij ſumpta Verbena tempora vincti: & Verbenarij legati dicti ſunt. Simplicius certè ſuccedebat & Gramen.

I nunc, & plantas ſperne, qui Phyſicæ ſolidioris faſtidis ſtudia; iam & honores è ſtirpibus ſumis, & titulos, quibus incedas inflatior, nec ſatis eſt ære, marmoreq. vultus, ipsũq. corpus, vel etiam vndequaque in coloſsum extendiſſe: ni ſimul & metalla, & lapides, ac gemmæ palmas exprimerent, corollas, virgellas, ſequacesq lambentes Hederas; quibus potiora ſumeres, & illa quæ cum plantis ipſis minus forte intelligis ornamenta.

In locis conſtituta, ſpectandaque in egregiæ ipſius actionis memoriam, & celebritatem.

Trophæi modo. florida, frondeaque trophæa, ramique arborum, hoſtium ſpolia in trophæa ſuſtinentes. quibus ſecundò adſcripſeris, qui ad inſignium Virorum fores affigebantur rami.

Si pro brutis modò aliquid colligere vis, ijs ſupellex tota, immò & quæ reliqua, aut habent, aut habitant, ſi à cauernulis primæ matris excipias, in plantis eſt. Quid verò præter nidos dices? vides latibula, & ſtructuras, ædificia vides: vin' vlterius habitum? vin' veſtes, & armaturas? non ſolum vegetantiũ è genere eſt quodcumque animalia conueſtit, quodq. ab ipſis nos abripimus; ſed à plantarũ viſceribus expetitur Xilopthoro, quod ipſum munit, quo in tegumento cochleas, quibus armis Erinaceum æmulatur, & Hiricem. hiſce dum includitur, ab his dum prorumpit, noſtras ludit vermiculas lacinias, & quæ mutuatæ communiunt, ſquamas, herbaceis ridiculis feſtuculis indutus, lignei ruderis veſte.

Collige cum D. Ambroſio. Nihil vacat, nihil inane terra germinat, quod tibi putas inutile; alijs, immò tibi ipſi frequenter alio vſu eſt vtile.

Ad flores hic à
ſuminiſtranr,
æmulationem h
pelliceret; equis,
iunctis particuli

Gemmas, & in
non temporarias
florum, ſed & p
ſurgentis in pu
fruticis deprom
luit.

Et in lignis, qu
criſpis, varijsq.
interueniorum d
ſolida ad lauore
ſitate, placere ma
ſunt & lapillor
in plantis haber
quæ temporum in
aut teredinum
quam, aut min
ſentire ſolent.

Odorosq. etiam
emittere, aërem
odorum reddere,
clauia perfunder

vel ipſummet c
pare.

Aptius, quæ Phy
tecto inſeruiant,
corẽ, numerum, a
metriã dicere poſſ

Elegantiora, odo
magis, & quæ hi
nitent, aut viren
Et quæ myſterij c
tatem quandam
ſignum habebant
ſequentibus, quæ
tatem, aut gratia
lis, naribusque n
necnon manibus: c
bus certè, vel aur
etiam fœminarum

Virores inter ac fu
ſtrepitus, ac imp
quæ feſtiuæ.

Cõcinna denique
in plãtis, & quæ ſp
decora, at in Papyr
re, nec pulchritudo, n
ſi cœnoſus odor: ſe
pria chartæ dignita
Dijs tributa, & qu
ſimplex corona mu
geſilao placuit. Cha
quidẽ famã & dar
firmare potis eſt, in
rẽnis ipſi corona, in
hucuſque vixit, vi
diu ſecurius ab hin
cundiſſima impreſſ
ea in multiplicem
lem propagata.
Quæ altius quidq
exprimere ſolent.

Quæ decenter & f
re, & ornare poſſun
neque conſpicua.

Nil ferè vt inutile
non plurimum vti
plãtis agnoſcere debe
ſimulq. ſpectandum:
temnendum numqu

Tab. 8.

Tab. 9.

- **Inferioribus nimirũ radicibus.**
  - *Interfluis non ſolum liquoribus terræ attẽperatur ariditas; ſed & intermiſtis radicibus, atq; radiculis quaſi ligamentis labiles in compoſitum colligantur partes, neve in hiatus fatiſcat, connectuntur in vnum. viuis terta palis. viuis fulcitur trabibus. apprimè* Dantes *ita arbores dixit; nec abluſit acernis, itidem trabibus præceptor Virgilius.*
  - *Quid verò poſſint gleboſi ceſpites reſiſtendis ictibus qui muniunt, qui defendunt, probè milites ſciunt. Quæ autem exiccatio vliginoſæ Hydropis in terra ab ebibentibus radicibus, Agricolæ.*
- **Immediatè quidẽ appoſito, partibus**
  - **Superioribus.**
    - **Perpetuis, ſeu perennibus mẽbris.**
      - *Protenſis ſcilicet in condenſum ramis, ſempiterna vel alterna fronde, tegumenti non parum habemus.* Habent *bruta: terra habet. Huic veſtis pleniſſimo viridario: varia radiorum diſpenſatio, varia ſtillicidij vel moroſi ratio, & illis & nobis vmbra gratior quam prætendunt, ipſaq; temperies, fontiumq; vindicata, importunis ab æſtibus refrigeria.*
      - *Parietum inde, vel à ſyluis pleniorians; vel non tantum mortuis, ſed viuis etiam, & armatis ſepibus, qu bus repellantur iniurijs quicumque, ſiue ratione careant, ſiue ea abutantur; quinimo altiores illæ, vel etiam ipſis colluctantur ventis, eorumq. frangunt vires, diſijciunt agmina, in auras tandem molliunt amicas. Porrò pacem & regionibus faciunt ſtatutis, ſeruatis non ſaxeis, ſed viuentibus in teſtimonium terminis, quod & in agris ſepiuſcule, & agellis præſtiterint.*
      - *Pergamus in Aediſtirpium. extollimur brachijs quaſi ſcalis, ne aqua, ne dentes deſtruant, obruat.* C*unas priores hominum, miſellique, vel beatiores potius ſuſpendunt: nidos auicolæ ab humore, ab inſidijs inhabitantes longius. Fuere qui turritis arboribus ſigna in conuictum, Nolaſque proferent in altum.*
      - *Domos ipſas arboreas, tabernas ſcilicet, caſaſq; appoſitas, & ſuperpoſitas tabulationibus additis, vt in condenſis bene* Moris *non raro videre erit, Quæ ſponte & ſyluæ durioribus apparuerint, gramine molliuſcule in grabatum ſubſtratum. Palatia certè è Multifico illa* I*ndica, & grandioribus Platanis, cœnacula in pluribus, & antra, cryptas, vel in vnius caudice in cauernam aperto: latibula, ſpelea ferarum, auium habitacula vniuerſa. Quam multa & nobis abſcondunt & illis?* Q*uam multum ruboris virore excuſatur:* Non *rarò tamen magis exerunt aurium quam impediant, vel retineant oculorum.*
    - **Fructũ à fœtu abſoluto diſpẽſatione.**
      - *Nobis ſcilicet pariunt. colligendoſq; porrigunt nobis fructus, quos abſque * iniuria planta vlla vſurpare licet.*
- **Corpore agẽs ipſo.**
  - Vt Calampac (præſtantiſs. ſcilicet Agallochum) & radix Tauzarghent Mauritanorum quæ non alio igniculo in ſuffimenta, ſed proprio inhalitus ſpiritu ſoluente cõclauia replent odoro particularum effluuio. Arabiæ felicitas multiplici huiuſmodi perfunditur ſpiritu, quam vel ſupra annuos prouentus expilatã vno vt adoleret in die Poppeæ ſuæ Nero ille qui laudatorem Cardanum ſortitus eſt, compilauit, concremauit.
- **Eminus miſſis particulis.**
  - **Difflatione, ac euaporatione ſolita partiũ**
    - *In circumfuſum aerem*
      - *Salubrem ipſum reddendo, noxamque eius, & prauitatem corrigendo, vt*: Olea. Vitis. Roſmarinus. Laurus, Aureantiorum omne genus. Eleagno florente: Paradiſeam vocant.
      - *Odoribus reſpergendo bene fuſis, ſiue etiam minus gratis indeque fœtoribus.*: Azadaracth, itidem, & Nocturniflora, inde triſti dicta. Alapatus, rorata, Irinis ad ad inenarrabilem vſque ſuauitatem Plinio. imbribus Roſa illa odorifoila vna Neglenctir Belgæ vocant.
      - *Corrumpendo, vitiando, vt*: Cicuta. Cannabis. Buxus. Oryza. Frumentacea plura.
    - *In adſtantia corpora vmbra, ſcilicet* §
      - *Magis, minuſque fouendo, iuuandoque, vt* — Pinus, Iuniperus, Acer, Fraxinus, cuius vmbrã venenatis ſerpentibus inimicam dicunt.
      - *Nocendo, perturbandoque, vt* — Textus ad mortem vſque, vt ſcribunt, Sorbus, Buxus, Nux, Iuglans, vt vulgo quoque notum. Cupreſſus denſior.
  - **Emiſſione occulta partiũ, inſolẽti, rara ac mirabili efficacia.**
    - *Hac in domo, aut villa ſata arbore* Aquifolij *veneficia propulſantur,* Plinio † *ramis fulgura, & faſcinationes,* Ruſticis *apud* Matthiolũ. *Hac ſcylla in veſtibulo viuẽs (cuius præſentia omnes plantas iuuari ac tueri ſcriptũ) arcere maleficia dicitur, quod albo* Chamæleoni Carlinæ *dicto, etiã dum floret exiccatato tribuitur. eadem* Phu *implantata, domeſticã concordiam facere,* Aſphodelus *ante portas* Villarum *ſatus contra Veneficiorum noxam antiquis. Ramni tertij ramus valuis ac feneſtris impoſitus: Betonica à piaculis omnibus domum in qua ſita ſit immunem reddere. Altius porrò Ficus &* Laurus *fulminibus obſiſtere. Huiuſmodi forte ſpirationibus Palma mas fœmina cum obices altitudine ſua tranſcenderit reſpicit, atq; fœcundat, quod tamen multò faciliùs receperis. nec Bulbum aut* F*icum vel prouerbijs ſuaſus contra fulmina quæritaueris.*

—*Quæ delectent ſimul, & poſſint ſiue forma, ſiue odoratis ſpiritibus, & Naturæ vel artis miniſterio exhibitæ plures erunt in hoc genere. Mouebit florum gratia non nares tantum, & oculos; ſed & mentem ipſam. Ea vel hiemali, vt adnotauimus tempore Ver tibi pleniſſimum in Bulborum familia, &* Anemonum *effundet ſi à Colchicis, crociſq; inceperis. Omnimeſtres plures,* Kalendas *ornare poterunt, concurrente Roſa plurimã anni partem Gelſimina floribus copioſè promiſſis. Omni tempore fructibus Aurantia. Florum, & fructum multiferis vbertas. Succeſſio inordinata in dies effuſione* Ephemerorum, *Hemerocallium, aliorumq; Contextus in conuoluulis quaſi appenſis aulæis. aureis in Acriuola floribus, pomis in Balſamina, cæruleis veluti gemmulis in* Lazura, *lacteis calatis in Smilace, triquetris marſurpijs in cordato Piſo. Pyramidalis in Cupreſſo viror, comatus in* Pino, *crucibus elegauter decuſſatus, diſtributus in Abiete, in faſtigiatam denſitatem lepidè protractus in Beluedere à vulgo dicta. humiſparſus in Nummularia capillatus in Cuſcuta, ſquamoſus in holoſerici nitorem in tapetis inſtar in Lycopodio.* Q*uid porro multiflora & proliſera? Quid ſpicæ, vmbellæ, racemi, corymbi? Aſter Sol ille inter* Planta? *Quid cæleſtis* Iridis *nitor & colorum in Amarantho illo Pſittacorum æmula concertatio, frons in tam multis ſempiterna, &* Ely*chriſi aurum marcoris neſcium? Nonne omnia excitare, recreare nos valent?*

A*gminatim inde ſi inuaſerint, quæ in cõſpiratione illa, quã elegans quoquouerſũ effunditur ſpecies? Vilior ſeges, & ſimplicior, & freqũetior pulchritudinẽ habet multa viroris æqualitate: Linũ & quæ calcãtur gramina replicata dẽſitate.* Minutus *in* Pineto *obſcurior aſpectus,* Rutilus *in* Lauret*o, incanus in Styracetis noſtris quã iucundè ſeſe obijciũt? placet vel ad cinereũ dilutus in* Tyburtinis, *& interamnatibus oliuetis. ſua inter Fabeta per lymphas ſcaphis, talamiſq; ſubeuntes cõtinuari, deliciari ſolebãt* Aegyptij, *gratiſſimis & vmbris et viroribus inuitati ac retẽti.* Cymbula *inter* R*oſifloras Nympheas, adoleſcẽtes, nos quãdoq; in noſtro ſuburbano Cæſiæ villæ lacu non parum oblectati ſumus. Placent herboſa, placent virentia quæcumq;.*

Aſpectu *pag. ſeq.*

Quæ collectionũ natura eſt, ea replcatis firmatur in vnum nexibus, cõprehendit ea corpora, vincit, roborat, vnit.

Interiecta quæ plurifariam iuuant, quæ impediendo modum faciunt, & locum, aut in diuerſa adiutoria protenduntur, ſuſque, deque, & circum undiq. diſponuntur. Primas habeant Platanus, Lotus, Ficuſque illa multipes. Miratur Plinius vmbræ tantum gratia Platanũ ex alieno per maria petitam orbe, vinoq. enutritam infuſo: celebratã in Athenienſi Academias, magis in Lycia ad gelidum fontẽ Lucinij Muciani Conſ. conuiuio intra eã & thoros præbente cum xix. Comite. Veliterna inde Caij Princ. xv. conuiu. capaci triclinio, monumentis nobilior Cretica ſemper virens Gortinica, quæ Ioui adeò placuit, vt ſub ea thalamũ ſibi ad Europam cõprimendam elegerit. Lotus autem domibus expetitur Plinio ramorũ petulantia breui caudice latijs. expatiantiũ vmbra, & in vicinas domos ſæpè tranſilentium, nulli opacitatem breuiorẽ quæ nec Solem auferat hyeme decidẽtibus folijs: nulli corticem iucũdiorem eſſe quodve blandius oculos excipiat; nulli lõgiores, validioreſque ramos aut plures, vt dixiſſe totidem arbores liceat. Denique Ficus illa ſe ſemper ſerens demiſſis ad terram ramis in multiplicem propaginé, opere, vt ait Plinius topiario, decora ſubter intuẽti ſpecie procul fornicato ambitu cõtextum exhibet concludentis circũſepientis nemuſculi. Iniuria illa fuerit qua deprimuntur arbores ne altiores nobis difficiles videantur in fructibus porrigendis vt pulchrum Chameplatanos alioſque in hoc genere pumiliones habere.

*Poma, Nuces, Baccæ, Acini, & quæ legenda offeruntur legumina. In nos mittit Oxiſapertis protinus exhibet marſupijs Balſamina vix tactu prouocatæ, eiaculatur. Impatiens illa: ventis diſtribuenda credunt, quæ pappum in pennas habent.

Particulæ à plantis excretæ, & in halitus fuſæ, quæ aerei intermixtæ vel diſijciant, ac defundant; vel torpidum ac craſſiuſculum reddant, & ſiue odorum fœtidum, & graue. Longius autem, latiuſq. effundi, vel a grauioribus diſcamus, ſiquidem Dracunculi cucullus, & Phalli cœnoſa illa excretio, quam longiſſimè ſentitæ, muſcas prouocant, & conuocant; Tuliparum, & Roſæ ſpiritus, quamuis ſuauis Scarabeos. quid ſi Vua ipſa quamuis parùm odore a nobis ſentiatui, Apes, Veſpas, & huiuſmodi Volucellas à longè ad ſe trahit?

§ Particulæ, quæ ſolaribus radijs pertrãſeuntibus miſceãtur, eoſque ita qualitatibus infectos reddant, imbutoſq. vt ad corpora cum illis ſimul ferantur, & impingãtur.

† Ignores hic facile, & occultũ prorſus dicas, an mittantur particulæ à plantis, & quæ & quomodo, pariter an aliquid ita fit, vel fiat.

Facies, ſpecieſque nimirum, quæ ex coloribus, figuris, odoribus qui in nos mittuntur, vel in ſingulis ſtirpium familijs, & conſitis ſeu complautatis. Nec humus ipſa, noſtrique aut Naturæ parietes, & quæ rigua percutrunt, aliud præter fundamenta, aut diſtinctiones quiquam apponunt. Proſcenij decor, omniſquè hilaritas multiuirentium ſtirpium ex vegetantis matris opere, vndequaque conſurgit.

Energiæ Plantæ Viu.

Aſpectu, & Cōſpectu.

Ipſiuſmet Naturæ opere dumtaxat.

Regionum oræ, quæ ſpecie, ac amenitate ſplendent, ridentq, nemorum obſcuriuſcula, concluſaque facies, aperta renidenſq. pratorum, ornatique tractus terreni corticis, quales in Belgica felicitate plures, in Neapolitano, Florentino, noſtræq. Vmbriæ agris præcipuè. Sed nulla ferè regio ſua pulchritudine caret, qua pluribus ſi non omnibus placere poſſit, præſertim incolis multiplici nexu adalligatis. Peculiares verò, & Tempe æmulæ partes, Natureque horti, ſiue montes, ſiue valles ſumas, & nemora, ſiue ad fontes, riuoſque decliuia, & ad mare, littora plura inuenies, quæ ſiue Studioſum; ſiue Amuſium reficere valeant, Scis laudatum Tybur, & angulum illum Horatio præter omnes ridentem. Scis doctas ad Tuſculum amœnitates, Romanaſque ſupra aliàs Baianas, quæ à Marone condito, rediuiuos Arcades per lepidas Sannazarij Veneres obsìnuerunt. At quæ tum multo honore plantarum, cultuq. pereleganti tum fluuiorum, montium, ipſiuſq. tota facie ſoli, Vrbibus, Oppidis, Villulis, ædificijs ſimul diſtributa, præſigni Naturæ, ſpectabiliq. artis ſpectaculo diffulget; Vmbriæ vallis illa eſt, quæ à Peruſio per Aſiſium, Fulginiumq. deducta Spoleto concluditur, cui medijs partibus ad Propertianam vetuſtam Meuaniam noſtris ita Pſychogogijs imminemns; vt pericundis totam luminibus, æſtimare liceat.

Artis multiplici ſuperaddito miniſterio.

Conſitis, varieque diſtributis diuerſis ſtirpibus, agmine, ſerie, ordine, vario, ſexcunciali, &c. Varieq. locatis, vt ipſa cōpoſitio, & diſtributio, viror multi-uarius diuerſimodè fuſus, florumque gēmulis, omnifarijs coloribus, ac figuris interſtinctus, odoratis auris reſperſus hilaritatē, ſanitatēq. faciat, veſanos exteriùs, interiùs cordatos viros, & ſtudio, & contemplatione, & ſpecie oblectet.

- Plantæ intermixtæ diuiſæ.
- In areolis, locellis, angulis, vaſculis locatæ.
- Parietibus appoſitæ.
- In parietes excitatę, & cōdenſos quidem Cupreſſi, ac Iuniperi.
- Incuruos in Fornices cōcameratæ.
- In Sepes connexæ.
- Opere Topiario, varioque in figuras hominū, nauium, animalium contextæ, vel moroſa Cupreſſo, triſtiq. Iunipero in obſequiū ductis, hinc mixtione quadam architecturæ cum agricultura, in viuentia, ac virentia ædificia.

Affixæ.

- *Ipſum ad humum iacentes.*
- A ſolo eleuata.
  - *Fornicibus in areas extollentibus parietibus. Pēſiles horti.*
  - *Erecta noua hortuli parietarij ſpecies, quam ipſi addidimus. Ad Mœnianiq; huiuſmodi ſpecimē dedimus nouo ex muro accumbētibus hianti ſpectaculo.*

Mobiles.

Teſtaceis, ligneis vaſis, areoliſq. Adonidis hortulos dicunt leuiuſculos, indeq. Adonium Abroranum feneſtrale ſcilicet, breuiculos leuiculos in prouerbiū vſq; Veneri non fructui dicatos. Rus in feneſtra habes apud ludentem Martialem. eſxuccos ſitienteſque crediderim qui Tantali dicuntur. cæterum non teſtulas iā ſed quæ prægrandes dolia imitatās arbores vſque enutrire poſſint; quæ fructibus etiā onuſtæ in ſpeciem, ac luxū porticus & ambulacra exornent; nuperi delicitarchæ (ſi licet) habent, vt nemuſcula hinc inde conſtituere, et deducere poſſint.

Siluæ. Luci. Viridaria. Horti. Vineæ. Vlmiuineæ. Pomaria. Olíueta. Segetes. Arundineta. Glaſteta. Lineta. Cannab. Card.

Diuerſarum ſtirpium huiuſmodi plātaria, aut ſingillatim cultus, & noſtratium exceptiones, exoticarūq. traductiones, & hoſpitia.

Terreſtris naturæ ornatus omnis, …
eſt, varietate, coloribus, pictur…
mire reficit ab oculis mentes. In…
tibus nimirū omnigenis ſtirpibus…
ſpoſitione, ac ſitu Natura ita ſu…
uitias, deliciaſq. repræſentat, …
plurimum pingentibus, cælantib…
faceſſat, dum omnem lapidem m…
vel imagine pigris illata cubicul…
liceat, quæ efficta quoque ſpec…
mum iuuare queant.

Similior ſibi nec pulchra minus, qu…
Etruria Dodonæ in Chaonia, A…
Gallia, ſed ampliſſima Germanic…
itineris dierū 60. intacta æuis ro…
tate congenita mūdo, quæ & coll…
rollar ſpiritu. Ipſummet herboſū…
velut è ſpeculo merſarū plantula…
Corallia inter & Villos & ſquam…
ruberata Alcionia, Algas, Phycoſ…
præſentat. Pelagica nimirum na…
quaquā virētibus ſpecioſiſq. care…

Quæ vegetantiū Parentem permoue…
ſas vt facies hinc inde ſuis cōſtitu…
colentiū, vt non tantùm agnoſcas…
genia, cupiditates, mores, ſed mul…
diorum cæleſtiū recepiationes, i…
iectiones vmbrarum, diſcurrente…
genitales vitales illos Thaletic…
qui infuſi in lac iuſcula chilum i…
tent, nutriāt, augeant. Aegyptij N…
alienis indigent nullis. Salodien…
riē vel in rigidis regionibus obti…
aquis. Amalphitani maritimis au…
lientibus è ſaxis fontibus, lætis g…
Mare propendentibus ſupercilijs…
ſicciorem naturam ad plenilim…
inſtimularunt, vberem, & præſ…
ctum. Rorulenta ea aura ad Sal…
quæ effunditur, mira ad partenop…
oras pulchritudo; Syluoſis at in…
elegans per Græca Aequora, & v…
conrigerit aſpectus.

Periucunda ſpecies, ac diſpoſitio.

Odor fuſus, ac viror, quibus ani…
rantur.

Elyſiæ hinc antiquis deliciæ.

Penſiles quoq vineas Tiburtini hab…
Romanorum ædificiorum ampliſſi…
ciuitatibus diſtinctā, Adriani ſci…
vaſtiſſimo iam rudere agricolis ce…
riter arcuatæ Mœcenatis extruct…
vineales ita fornices, nec paucos…
illi nepotes ſortiantur.

Quæ maximi in vrbe Circi olim mag…
in hortenſem hodię ceſſit vbertat…
ducta conſcriptorū Patrum ad oli…
mum hinc inde conſcribillantes…
iura, profnſa circuit Sambucus.
Obeliſcorū vice, replet non denſus…
Romanus ille Populus, ſed virens…
eaq. & frequens & alba, ora hinc…
magnis olim Senatorum capitibus…
erant, iam non alijs, quam bene t…
glomeratiſq. braſſicaceis occupant…
per totum varia Braſsica circum. …
exeſis è Palatij ruderibus ſuperba…
elata comis feruleta, in miſeranda…
ctò amœnitatem, antiquæ Maieſtat…
creta nec in Vrbe rara, non hodie…
la, ſed ſapores ita celebrantur è C…
multis Syrorum oleribus, vt Cam…
liatis lapidibus minus inuidendum…

Hortorum certè amœnitates inter pr…
Romanorum Imperatores haud ign…
Diocletianus florentis tunc Monarc…
gnitudini vniuerſæ prætulit.

Scilicet miræ oblectationis ergo ipſi…
biculis additi ſunt hortuli, & adi…
qui transferri poſſint, ipſaq. ab hu…
ſumptæ partes, vt viuentes plantæ, v…
to Phyſico Locomotiuam (vt dicunt…
nuerit.

Hortorum amplitudo maieſtatem quiſ…
xerit, plenos ſibi exigit libros, ſatis…
aſpectum hic prouocauero, fidem ſi B…
nijs, aut Heſperidū, aut Phæacibus il…
mericis Alcinoi non habes, Lucullian…
Iuſtianos, Mœcenatis Ouidij Lucani…
giſtri hortorum ſi vides minus, vrbe…
Florentiam, pete & quæ Principium, …
rumq. ſedibus gaudent ciuitates, ne…
dideris Italicos noſtros, vel Indica…
tate ſuperari. Neapolitani viridaria ſ…
nus ornare ſolent, id præſtante natu…
inibi vniuerſus ſere ager amœniſſimu…
viridarium, propè Tyburtini Eſtenſe…
gnes ſunt ad prodigium vſque, in Vr…
met ſi receperis Pontificios ad Quiri…
& Vaticanum, Mediceos ad Pincium, …
ſios ad Palatinum, ad Viminale Peret…
Burgheſianos ad Pincij ſuburbia, Mat…
ad Cælium, eruditiores Barberinos…
Pincium, & Quirinalem omni ex par…
mirari poteris, nec ſatis. Scriptum ab…
iam olim de Cæſijs noſtris ad Vaticanu…
tiquioribus, immò antiquarij ſimul…
ſimis à noſtris Auūculis Cardinalibus i…
ditionem, ac delicias cōpeſitis, inſti…

Pertinax naturæ vis, lubrica viciſſitudo rerum. Imponunt nuper hortos ruderibus iacentes antiquæ Maieſtatis, reſultat ab arte natura, deuicta ſuccumbit hæc, quæ ſuperbiebat in vaſtum herbamq. porrigit victrici quid herbam etiam porrigere autumo, ſi & hanc à natura habet? cogitur ſcilicet ars vndequaq. in naturæ ire miniſteria quæue illius ſunt, præter quæ nihil habet, reſtituere omnia.

Virtu

Flores immaculati candoris, & omnium inſtar Albi Lilij [antiquis Iunonis lacte] quod etiam antonomaſticè floris ſibi nomen adſciuit, & inde dicta Florentia ſemper florens, ſuis oſtendit inſignibus, quamuis mutato colore, Suſianaque iam olim præſeferebat Regia; Puritatis incontaminatæ decorem. Pudicitiam, virgineam pulchritudinem, Regis clementiam, referunt: Angelicas Chriſtianas virtutes à Chriſto Domino dicunt. Huiuſmodi concipere in te flores, atque enutrire ſatagas, nec fruſtra ſpectaueris.

Hieroglyphicū.

Succedant Roſaria, quæ ſpinas inter flores habent in gratiam è Veneris vſque ſanguine Priſcis; quæ nobis vberiores multiplici è vulnere fructus, & circumdatas aſperioribus lætitias, eligenda quæ ſint oſtendant, & odore magis dum appoſitis Allijs, Cæpiſque abſonis pollent ſpiritu ſumendas ab inimicis vires dicant; Quæ ephemero decore fragilitatem referant humanam. Anemone poſtmodum ventoſo, flaccidoque Cremio, labili Scolymi, & huiuſmodi floſculis morborum impetus, viresque labiles corporum. Amaranthinis contra, vel potius Helichryſi omnis marcoris neſcijs, perſeuerantiam in ſanitate imperturbata, & bonorum vigore. Iuuentutem omnes, ac ſpem, & hilarem pulchritudinem, & ſi ciſta colligantur, aut faſciculo ver ipſum multiflorum, & decorum commonſtrare poterunt affluentiam. Porrò non morboſos tantum, ſed & qui funeſti habeantur flores interuenire, vt Fabæ atratis litteris, & Smilacis obſcuris vaporibus non ab re erit; ſi obiecerint animo commiſta ſemper huius vitæ mœroribus gaudia, honoreſque periculis.

Non ita preſto Animalia ad condocendum fuerint, non ita nobis geſſerint morem. Abſcondita quæ terræ intruſa viſceribus, aut altiorem quæ ſublata in aërem, vtrinque difficilia obuenerint. Plantæ in aſpectu in conuictu nobis, ſemperque ad manum, nec fuga, nec vllis proripiuntur latibulis.

Iam ſi tam multis decerpendis fructibus auidus inhias, cur non & mente perfruaris ſalubri? Groſſos, poma, racemos, baccas, ne tantum retuleris ad palatum. Si glandem non ructas amplius, Balanophagos, Arcades, Tegeates, Tegos, & quidquid inde petitur obſcœnum ſimul & reſpue: duraque ab arbore, antiquis ramis & cauitatibus priores, quæ exhibuit caſas, non ruſticam feritatem; ſed robuſto ſiue rubris venis, ſiue incorrupta materie fortitudinem robore, perpetemque ab annoſa planta intellige Principatum; non exoletis in cariem vſque augurijs illis, ſed principe ſtirpe, & Iouis apud Celtas ſigno: Inde ſtabili ſceptrum imperio, & ciuibus corona ſeruatis, Herculeam quoque clauam virtutis indicem, iram quamuis remotam ſi adiungatur Oliuæ; officioſamque pluribus agnoſce. Poma quæ placent magis, quæ colore, odore, gratia, figura; veneres, amores ſpirant, horaria ſimul accipe, lubricam felicitatem voluptates, intus erodentibus vermiculis marcidas, caducas, & Perſici nucleo plagis diuulnerato pluſculis, damna quæ imprimuntur. Puerilia prorſus ni ad ſtellas cogitatum tranſtuleris, quæ Heſperides noctis filias, quæ auro rutilant poma. vide quam benè è malis voluptatum coronam depoſuerit Apollo, vt virtutum lauream inſumeret. irritum ne demiſeris exemplū. Reijce quæ à Vitis cruore nimio titillationem, Lampſacenum Bacchi, & Veneris prolem referat: libertatem, hilaritatem, lætitiam cum modo ſume, à ſucco, ab aſpectu non furente; ſed heroicis experrecto laboribus Baccho. Vindemia haudquaquam inani flore, ſed multifluo copioſa fructu: felicitas, fertilitas confertim. Vinea, Vitis cum palmitibus; cultu, nexibus, charitatis complexu ſacram chriſtianam congregationem tibi in mentem reduxerint. Ficulneus ne ita ſis vt abutaris Ficu; illius Thrioni folio, aut fructui nihil imponas obſcœni. Sycitem agnoſcat Bacchum Syceram, fructus Ambroſia & Nectare ſtipatos, & quid aliud niſi dulcedinem, delectationem cibum? traduc ad veritatis mella, quibus Mercurio antiquis litatum.

Singulas ſi plantas conſiderare ſuis cum proprietatibus diligentius volueris, multiplicis documenti, incitamenti, ſtimuli, virtutes elicies; ſiue ex internis proprietatibus: ſiue in cute, primaque ex facie deſumere velis, alias atque alias, prout diuerſimodè, inſumere

Simplici ſigni expreſſione & præſentatione, inde

Sedet Prudentia in Moro, tantum abeſt vt à ſtultitia deducas nomen, nec à colore, ſed à moræ ipſius laudibus quod ſero germinet, pruinæque præmiſſas deuitet iniurias, contra quam fiat in Amygdalo feſtinante, & pericula aperiente præcocium ingeniorum. Breuis in hac iuuentus floribus cito deperditis, ſenili inde ætate folijs expreſſa remanente.

Oleæ nomina multa à ſtirpe, & ſucco. Manſuetudo in ſtatuis. Ramulis ad Cornucopiam, clemens animus, à Mercurio Agricultura, cum caduceo felicitas, ex abundantia, pace, vtilitate, quæ priora. vnde eleemoſyna, miſericordia, & amaritudine addita correctio. Virore perpeti Iuſtus ærumnas inter imperturbatus, & quæ fructu compleatur ſpes: obſonio parſimonia; puritas quòd à caſtis colligeretur: hilaritas bacca numeroſè profuſa: pinguitudo liquore: Aeternitas materie niſi ab igne inuicta: Pax à Numa, ab Vrbis, verius ab Orbis initijs: Victoria à Coronis Trophæis, præſenſione quadam communi.

Palma feſtiua Oleæ ſocia. brachia in ſummo diſtendit, & manus à collectione, quæ cerebrum, quibus nec non nuptijs, & ſemine recepto, amoreque à Philoſtrato Diophane Pontano, pluribuſque celebrato referatur ad hominem. Virore perpetuo, & ramorum ac fructuum æquilibrio incorruptam deſignat Iuſtitiam, & florentem Iuſtum. Religioſam, Chriſtianam vitæ rationem, quod in altum ſe ab humo retrahat, inibique vigeat, ſpleudeat in ſummo tota. Solem radijs corona in orbem annum; menſem ramis ad ſingulos lunæ circuitus miſſis, dies illa quæ 360. præſtare dicitur, ab hiſce tempus, eiuſque longitudinem, potius ab expectato partu. Iudæam frequenti incolatu, damnum ab amiſſione eradicata. Corona porrò vniuerſalis, ſiue etiam ramulo, nedum hiſtorijs Auguſti, & alijs: victoriam ſemper celebrauit, & fortitudinem quæ contra quæuis immania reſurgit, pondera inuicta ſimul & vincens.

Deſcende per fructus & fruges. Lege, & collige in bonam frugem. Vberiores certè præſertim Triticum ſummæ in humano conuictu vtilitatis ſpica illa ſua tumentibus onuſta granis, eoque magis in racemos quandoque coaceruata prole luxurians, ad feracem te virtutem excitare videtur, & pleniores ſiue ethicas, ſiue etiam ſacras meſſes. Pacemque & Victum, æſtatemque & Cererem, & præcipuos cum Vua anni prouentus indicauerit.

Symbolū.

Cerealis Papauer antiquis Cererem, Terramque vniuerſam globo ſignauit, diſtinctis etiam plagulis pariter, & Ciuitatem diſpertitis ſedibus multis, æqualibus inde interſtitiis Iuſtitiam: Caput dum in ſummo, nec abſque Corona capitatum: hinc & gentem, eoque magis quod ſubſtitutione facta, humana à periculo eripuerit. quomodo & Punica non Carthaginenſem tantum, ſed omnem Populum. A ſemine multo Venus: à percuſsi amor augurio. Nobis autem & Papauer, & quæ huiuſmodi multo referta ſemine conſurgunt capita, præter fertilitatem, concluſaque plurima quæ indicant, hypnotica etiam vi conſopita capita ludere videntur, quæ præſertim cogitationibus pluribus ſibi propoſitis oppleta, eas citra vllum opus ſomniculoſo conceptaculo concluſas retinent. Contra in Milio ſpargitur in effuſum numerus, nec vel minimum retinetur quod conceptum eſt.

Sinapi quæ à minimo principio magnitudo? quis numerus? quantitatem dicat vtramque: amplitudinem ab humilitate & contemptu: deſiderium rerum exprimat quæ in alto ſunt, vt mirabiliter extollitur. Valida ſpirituum vis cerebrum acutiſſimè percutiens, firmiorque impreſſio: intellèctus deſignet energiam, expergefactionem, doctrinæ quoque firmitatem multiplici propagatione.

Nec careant fructu quæ veſca non ſunt. Impellat Laurus ad lauream, abſterreat à Veneris Myrtus delicijs ludicra hæc Coniugula perforatis apud Treſſenios folijs amoris vulnera notauit. Harpagij in Chalcide Myrtetis Ganymedem; & Pæderaſtas. Genium & voluptates figura, & virore delicatulo; inaneſque & gratias & lætitias ſaltante in conuiuijs Venere, ſed opplente funebris mœſtitudine, minus ſerias exornauit, & quæ ſine clade victorias.

Solidas autem Laurus non quidem contentioſa illa Bebricia in Amyci portu, ſed quæ cælitus à Columba nobilē medelam ac Phylacterium, quæ purgationem odora; inſidijs aduerſa cuſtodiam; à fulmine ſecuritatem; diuinationem crepitu, & excitatis, vt olim creditum inſomnijs: Quæ profecto victoriam & Virtutem armis & litteris: triumphales honores, ſiue à Veientanæ ſyluæ Gallina ad Aug. Liuiam: certè omnium conſenſu: Quæ Imperij authoritatem, Bacchum Apollinem ornauit: Poeticam cum Heſiodi ſceptro, & Hederæ furore vim adiunxit, hac qua liberatores coronati, qua occulta vis contecta pernicies, inuoluta in ea potentis Thyrſi cuſpide.

Cupreſſus triſtis, imbecillique in membris virtute mortis trophæa conſtituere videtur, lugubris, atrato virore, funebris, omnium conſenſu, non vſu tantum antiquo, aut quod Cypariſsiæ implantata ſepulchro, quòd Diti dicata, quod Seueri alijſque augurijs inumbrata, quod lecta ad id materie. Horret Plinius natu moroſam, fructu ſuperuacuam, baccis toruam, folijs amaram, odore violentam, nec vmbra gratioſam. Magnates hac creſcenti quidem Pyramide ſua complent viridaria citra vllam imminentis cogitationem mortis. Accenſe Populum, iterumque & Myrtum vt Herculeos labores, Venereoſque iocos & morti, & luctibus obnoxios, vel opinione hominem agnoſcas: mortiſque plenas & voluptates & vires. A Picea, eiuſque prouerbio cum Pino conclude. Hæc celſitudine proceriores, & vel ipſos notat Reges, fructu Aeſculapium ornat: lugubris & mortis Medicis & Monarchis ſuperextollit imperia, vt ſiue Regnorum, ſiue medicaminum eludat vires. Dicitur & Cybeles & Natura Pino, ſeminis conſpiciendo ſanè, vt ita dicam ædificio: Dicitur paritas Cupreſſo protractis in vnum brachijs; Inutile dicitur pulchritudinis ſpectaculum inani fructu, perennis notatur natura materie incorrupta, vt ex morte hac dumtaxat diſcas immortalitatem.

Quæ & ſæpius occurrit, & ſpernitur frugiperda Salix caſſo à ſemine, & in floccos diſiecto homunciones nobis referat abſque fructu. Alijs quod frigida inſuper, quod vberem laqueis materiam præbeat, & caſtum Viticem collegam ſortiatur, ſuſpenſa retinuerit Hebræorum organa; Sterilitatem, Caſtitatem, Temperantiam vincula, reſecationemque à Lampſaceni falce, præproperaque quaſi ſalientis incrementa, torrentiumque propinquitate confluentes in otioſos illos, inutileſque hydropotas hæreditates dixerit. Compar Populus Herculeis nobilis coronis bicoloribus folijs; tempora diurnis, nocturniſque diſtributa partibus. Platani cælebs pulchritudo, reprobis ſpatioſas deſidias; bonis exempla referat intaminati decoris.

Afferant & ad perficiendum ſubſidia, & illa quoque quæ imperfecta ſunt. Fungus amplo, ſed putrido pileo labilem & ridiculam Mundi huius authoritatem deridet. Moriones & credulos refert, necnon repente factos, cuiuſmodi ouis in Aula haud pauci indies excludi ſolent. Galla ſpuria & ſubſiliens proles inanem in Mundi fructibus, & hilaritatibus leuitatem, maximè verò in choris & ridiculis ſaltationum iocis ob oculos ponere videtur.

Monitu etiā pag. ſeqq.

Porrò in omnibus figura non pauca deſignauerit. Riſeris Aegyptijs Lunam cum ſuis figuris in lachrymoſi Cepis ſectionibus, & voluis vtvt prophana re à Dictidis morte: Solem in ſolido vniuſque eiuſdem ſuperficiei Rapo. Dignius ſua, ipſius ortum Loto myſterijs plena; obrotundis, & in ſolis obedientiam, & motum apertis, indeque conſtrictis folijs. Schœno vitæ progreſſus, & filo. Inde Lino fatum, candidiſque ex eius neruis contextis puritas, volatus Filicis folijs dictus, quod ea alas fingant & pennas, inde Pterigæ nomen.

Virtus Plantæ Morale ab ea præceptum

Signo

Spinatum aſperitas quid non aſperum repræſentabit. Odium ſic Rubo indicatur, Vrtica crudelitas, Paliuro Carduis omnibus perturbationes moeſtiæ. Fructus ſi interruperit, ſuauitas illas inter; vt tenellis Aſparagis, beneque ſapidis Cynaræ capitibus, lacte Cardui tubulis, Tuneque pomis. Si verò flores intermiſſi, decora virtutis inter ærumnas: vtriſque quæ ex aduerſis emergunt iucunda cum vtilitate.

A viribus recordatio quædam. Satyria, Erucæ, vitia, quæ à furente, quæ ab vrente ſunt Venere dicent, præſertim ſi ob id indita nomina. Bulbi nuptias addito etiam antiquo more. Temperiem Lactuca, Caſtimoniam Ruta, Cicuta, Nymphæa colludente candore. a Typha & Arundinis panniculis audies ſurditatem. Ciconia Origanum monſtrante, & huiuſmodi pluribus medicinam. Deſiderium Concupiſcentiam Cappari, quod inſtimulet omnem appetitum. Mandragora Amatorium quid, nec non ex Socratico Xenophonte, & Hebraico cibo lætitiam. Somnolentos, vel præſigni hiſtoria detruncatis ab Hannibale Afris rebellibus vino ea perfuſo. Securitatem denique Filice quæ ſerpentes arcet. Temperantiam quæ Taurum coërcet Caprificus, cuius ramulis Iuno Caprotina ſolemnitates habuit,

Dabit & vſus. Ferula puerorum, ebriorum caſtigationem reducet in animum. Purgationem Hyſſopus, vel lepræ. ſupplicium Cicuta iniquè Socrati bibita. Sacra capita antiquis ceremonijs Verbena. Victum Papyrus antiquiſſimo cibo, & ſimpliciſſimo, vnde & parcus, nec ſpicam quærens, vnde gentis ſupra memoriam vetuſta nobilitas. Chartas præterea cum folijs omnibus. Iuncus & Arundo ſtylum, & calamos.

Fabulæ quoque ſignificandi vim appoſuerint. Narciſſus flori ſuo ſtultam pulchritudinem, inanemquè formæ, quæ in corpore eſt conſpectum inſcripſit. Qui Adonis dicitur cruenta retulerit Veneris dona.

Imago ſiue Figura.

Lilium bulbiferum, & huius generis plantæ, quæ prolis complexu plurimo circumornantur, eam quam matre filijs in ſinu detentis Pictores effingunt, repræſentant procul dubio Charitatem. Suo modo Radicifera Oenanthe, & quæ plura germina mittunt & nutriunt. Perbellè etiam Ornithogali bulbus bulbillorum caterua contectus. Putant Agnus Scythicus ſimplicitatem expreſsè referre poterit ſi venerit in conſpectum. Patientiam Iuglans Nux retulerit quæ & ſaxis, & longurijs quotannis percúſſa fructum reddit. potius quam nuptias ab antiquis illis ſparſionibus, vel fragore, aut munito fœtu. Notant alij fœcunditatem in ea ſibi ipſi damnoſam, qua talibus iniurijs obnoxia fiat.

Pudicitiam pleniſsimè, quæ Pudica inde appellatur herba, & contactum vitat, ſeque contrahit. Ita Impatiens illa ſiliquoſa, quæ manum non fert, nec poppiſma.

Laſciuiem in Hedera, quæ vagis membrorum motibus luxurians, alienis tota in corporibus procumbit, lentis ſtringens quaſi brachijs multiplici prouoluta complexu ſugens vndequaque, & ſeſe radiculis inſerens foramina perterendo quibus inſiſtat, vnde nedum tangere, ſed nec nominare eam Flaminibus Dialibus fas erat, quaſi ſpectaculo ipſo impuram & morem.

Quæ inde perplexa viticulis appenduntur arboribus, aut ſparſis ramorum excurſionibus ſenticeta condenſant. & aſperant, dum Animalia retinent, præſertim verò Tanis illa Vitis albæ è familia furentem Vrum implicitis comprehendens cornibus nos omnes referunt, dum voluptatibus decepti implexi ſiſtimur, & irretiti.

Matrimonium pingit pari manu, & pacem, quæ e concubitu, & gignendi motibus, Palmata Orchis, Concordiæ inde nomen audire ſolita. Humani vtriuſque ſexus fœcunditatem Anthropophoræ D. Fabij Columnæ L. Orchides, quæ ſpicatum in numerum, maſculos & fœmellas, mirabili fundunt ſpectaculo. Dulcamarum amorem Aurantiæ comparant malo. tu dum à pulcherrima arbore, benèque odora, & ſapida mixtos, minusque gratos habes ſuccos huiuſmodi omnes vitæ huius voluptates, & iucunda quæque conſideraueris moleſtijs permixtas, & amaroribus.

Similitudo, expreſſio quædam.

Cedrus in Libano, Palma in Cades, patrijs vtpote cælo, & ſolo; proſperitatis: Vitis in domus lateribus abundans vbertatis fructuoſæ: Nouellæ oliuarum circa matrem ſuccreſcentis feliciter prolis. Arbor iuxta aquas, cuius nec defluet folium beatitatis affuſis à Deo bonis: deſignationes habent.

Laſer illud multi nominis, ſpiſſique ſpiritus, quod in odoratiſſimum, fœtidiſſimumque diſtinguitur, nomen ipſum deſignet famam, & infamiam, quæ ijſdem parentibus voce, litteriſque pronaſcuntur, vireſque acquirunt ſiue in laudem, ſiue in vituperium contendant. Itidem quæ ab eodem genere, & in eadem familia Atriplex, & Garoſmus: Cucurbita, & Colocynthis; aut cibos, grataque obſonia; aut fœtorem, virulentumque amarorem ſubminiſtrent.

Exemplum. Homilia.

Perſica malus, quæ ex nimio fructu ſuopte pondere rumpitur, itidem Prunus, aliæque quibus idem contingit: Virtutem proponunt, vitium deteſtantur exemplo euidenti. Scilicet cum res tulerit heroico ſpiritu publica pro vtilitate temnendum eſſe propriæ vitæ periculum; interimque cauendum ne ſupra vires noſtras nimis multa moliamur, quibus omnibus ſuccumbamus imperfectis, nimiſque multa concipiamus animo, quæ numquam præſtare poſſimus. Ilex alijs quæ ex ſeſe rumpitur ciuiles exprobat ſeditiones.

Parabola.

Tritici exſatione diuerſa ratio prouentus, vitæque ipſius & fructuum Chriſti Domini in ſacris Euangelijs parabola diuerſos exprimit ex ſacra concione fructus. Lilia agri, quæ abſque vllo labore, & textura Regia Salomonis indumenta ſuperant, diuinam prouidentiã quæ eo magis pijs religioſiſque proſpiciat viris, ſi ad infima quæque cõplenda, & exornãda extenditur. Mixta Tritico Zizania, mala, quæ bonis interponi, quæ bona præuerrere ſolent liuido præſertim opere, nec niſi diligẽter, ac opportunè ſeponi queunt. prauos mores Loliũ abundè notauerit peſſima bonas inter fruges cõſuetudine.

Emblema.

Addideris & litteras non inutiliter, dummodo difficiles tibi regulis tricas non feceris, quod minutiſſimo a quibuſdam otio potius, quam negotio fieri ſolet. Expeditè igitur & licenter. Florum gemmæ inſcriptione [non ſera dies] ſpem dicunt nobis. Caucafon multiplici fœcunditate [in benedictione] vim creſcendi à Domino. Cornus noſtra ad haſtas, & clauas [vi & virtute.] Laurus a fulminibus tuta, [nec ira, nec ignes.] Larix Vitruuiana in cæſareis incombuſta [vis neſcia vinci.] Hemorocallis alijs, atque alijs ſingulis diebus floribus emiſſis [vices dedit æmula virtus.] Amarum aſpectus coniugalis [arct amor paribus.] Palmaceus trabs pondere impoſito [excitat non comprimit.] In minimis dum maxima ſunt nobis, Sinapi e ſacris poſita. [è minimis magnitudo.] Capparis [ex arido ſapor.] Vitis racemis plenis [non flos, ſed fructus.] utantia [aut flos, aut fructus.] Ficus cum fructibus [& flos & fructu.] Eadem efficacius [flos omnis in fructu.] Cornus noſtra ſaxoſis obſtricta montibus [emergere.] Vitis ſuis cum racemis ſed acinis ablatis. [Patres noſtri] quæ hic indicaſſe ſatis. Sedum appoſita virtute ſe explicet, ea ſemperuiuum facit, vt ab alijs notatum. mater enim eſt perennis vitæ. reſiſtit plantula omnibus aduerſis conſtanti firmata ſucco, ſuccedit, quæ torida ſemper & inexhauſta, quæ quouis ab æſtu ſiccari nequit, quamuis minuſcula Rorella. Corona nobis è Papyro [Aere perennius] quæ inſtimulet. Laudo quæ ab alijs, vel ex hiſtoria antiquæ penu, ex Martis, ac Saturni Gramine, defenſio, ſalus, fiducia in aduerſis ex cordato Perſeæ pomo linguatis folijs virulentiæ depoſitione mutata patria, ſigna. ex Abietis montana materie ad mare nauigijs currente, vel ex periculis ſtipes. Momentanea felicitas breuis exaltatio ex cucurbita vltra ... inum conſcendẽte. Nuptiæ, ſponſæque ſuis cum Cydonijs. fiſtula è ſemper virenti pallenti Buxo. Plura certè quæ ipſi ex ... lantis aſſiduè ſumimus in noſtris ædificiorum picturis exprimere ſolent, loquentibus, docentibus aulæis. odimus enim quæ muta ſplendent, nec animum inani pictura paſcere conſueuimus, ſi quod proſit ſimul & placcat adeò facilè iungi poteſt, & oculos ſimul, & animos iuuare.

Gryphus.

Fabarum ſolemne illud Pythagoricum præceptum in primis fuerit. Quod tamen vel à munijs publicis, prophaniſque cõmercijs; vel à venereis dementijs abſtinendum non a legumine vult: dum hoc ſuffragia in comitijs præberentur; dum hoc aut inſtrumenta ipſius Veneris deſignarentur, aut inflata magis cierentur in furorem. Scio interim apud Lucianum non ſine myſterio tremorem hunc cruentum eſſe, & quæ de mortuis parentalibus manibus lugubribus floris litteris inferorum portis, ac cognominibus, quæ de ſomnijs, deque Aegyptia, & Romana Dialis Flaminis ſuperſtitione fabam eruditam reddere ſolent, fabaceamque abſtinentiam ancipitem. Illa Cumini æmula in ſalini contubernio familiaritatis etiam prouerbium dedit. aliud dum cuditur.

Aenigma.

Expreſſæ porrò Aenigmatibus à Sympoſio Malua, Beta, Cucurbita, Cæpe, Roſa, Lilium, Vitis, Arundo, Spongia.

Monitu

Scrupoſum ſignum.

Liliorum, ſiue Papauerum vertices ſummos, elatiora ſcilicet capita demetebat ille, vt tyrannicum firmandi imperij præceptum traderet. Contrectati Ocymi odorem, contuſi fœtorem Ianuenſis ille Moderatori repræſentabat, vt ſubmoneret Populos imperio conterendos non eſſe.

Impedimenta procerum habentur in ſacris, nec non humilium exaltatio ſpiritus ſimul, ac vires, in Regis illa electione inter ligna: a qua pingui ſuo ſucco excuſauit ſe Olea; dulcedine ſui fructus Ficus; liquoris ſui præſtantia Vitis: vt tandem Regnum aſperiuſculæ Rhamno contingeret. Siquidem & hæc ſpinoſa ſub vmbra omnes recepit, & ignis minas in Cedros vſque Libani effudit.

Apologus. Fabula.

Rubus apprehendens, lædensque Vulpem Aeſopo & Gabriæ, quæ conuiciabatur, & te ipſam increpa audiebat, notat inſaniam accurrentium ad iniurios pro beneficijs, & ſocordiam aliena vitia non ſua agnoſcentium. Idem amiſſis in Mari veſtium mercibus prætereuntium veſtes retinens, & attrectans vt ſuas inueniat, in ſua vnumquemque recidere ſemper deſignat, & cauendum ab illis qui ſua perdiderint, ſiquidem alienis poſtmodum inſtaurari curent, vnde ad quæcumque peruenerint ea atripere, & retinere ſtudent: ſimul autem & vncos, & tricas vitandas. Vite vero pampinis condenſis Ceruam à Venatoribus tegente, quam poſtea arrodens detectam prædam reliquerit Aeſopo, & Gabriæ eadem ab initio hirco amotis pampinis potius adiuta vinum producente ad eius in ſacrificijs mactationem, quid aliud dictum, quam pœnas, eaſq. atroces ingratos erga benefactores manere, benefactoribus omnino illæſis. Rubo interpoſito Punica & Malo de pulchritudine contendentibus in tituli partem, deriſio eſt apud Aeſopum inanium ambitionum, & titulorum vili ſtatim in conſortium accurrente ſocio. Inflata pulchritudine, & ſpernente Dumos, Ruboſque inde ſecuris tempora abſcindendis membris ſubinſerente, & canente Auieni ore: quam velles ſpinas tunc habuiſſe meas, procerum fortunatorum pericula habentur, & priuatorum ſecuritas. ſcilicet deformis & humilis ab humanis tutior iniurijs. Oliua & Arundine apud Aeſopum contendentibus de tolerantia, viribus, & quiete, vt Aeſopo vel Quercu, & Arundineis calamis, vt Auie-

Mythologia.

Auieno flexibilibus quamuis irriſis, venti vim maximam declinantibus, illis verò robuſtis reſiſtentia penitus confractis, prudentia exponitur, modeſta inclinatione violentos impetus eludentium, temeritas vi obſiſtentium maioribus. Quæ verò Gabriæ Vulpis racemos dum conſequi nequit acerbitatem acinorum comminiſcitur, illa neceſſitati leniter ſubiugandam voluntatem docet. Herbas denique implantatas infelicius genitis habere in terra, optimæ matris, & nouercæ differentiam apud Aeſopum ſtatuunt: & ciuium ac aduenarum in Ciuitate locum, & Pyrum quæ cito tranſilit, indeque excidit Cucurbita prouectos repentino fortunæ motu labiles ocyus oſtendunt, contraque ſuo cum robore permanentes illos quos Virtus ipſa valido firmauit ſtatumine meritorum.

Arbor certè homo, beneque arborum in morem Genealogi gentes ducunt ſtirpesque dicunt Antiquum homericum, nimiſque verum illud, Genus Hominum ſicut foliorum. Quam multi inde à folijs, ſiue ſtirpibus ipſis morum characteres? Videas corticoſos leuiores ſubere, Phellinas ſuberinos dixeris, qui & alios cogant ad leuitatem, ſtultiores Terebintho, clamoſiores ardente Lauro, proceriores Alno, Rubo arefacto præfractiores, criſpiores, molliores Apio & Spongia, eaque bibaciores. Clematide Aegyptia graciliores, Moro maturiores, Cucurbita ſaniores, ſimiliores Ficu, viliores Corchoro.

Paræmia.

Quot cruribus vel mutuatitijs ſcipionibus nixos arundineis, vt perſæpe vitem decipiat vallus? Quot Pepones potius, molles, aut ſtupidos Fungos, quàm viros dixeris? Betizat iſte, ille lachanizat, Cæpas alius edit ærumnoſus, Cypariſſi fructum referunt complures. Non ſatis eſt quibuſdam Ficus diuidere, ſed Cuminum vſque ſecare, Milium terebrare conantur. Victus varius, at Vitæ ratio multò magis. Terreſtris & ſine ſanguine Cæna, Cicernus Bacchus, & philoſophica illa Lens, & ad ollam, & ad vnguentum, & omnia, ſyrorumque in oleribus diuitiæ ac additamenta, Azanea mala, Lampſana victitare, & Cappari illos iuuerit dumtaxat; quibus hortus altera ſuccidia eſt, neque igni egent; vel quibus agreſtibus oleribus, & Carduis veſci placet, reliquis vt egenis etiam non paucis Eruum. Iſtmia pro corona non multi certauerint. Rari Ficum cupiunt, Alliumque in retibus; dum multi aluntur Ambroſia, qui Fœno potius deberent. ſatis Quercus dicent, ad lautiora ventum iam eſt. Lotum irretiti guſtarunt plures, Thymo, Thymbra, immò & Sinapi ſunt qui acrius veſcantur, Parus qui Origanum tueatur æqua mente. comperias Mandragoram & Strychnum vſque bibentes ſomno veterno, ſpiſſaque correptos inſania, feraci vitiorum meſſe à craſſo, beneque ſtupenti otio. Mandrones quoque à Ficulnea nauicula. Quid potius huius farinæ hominibus condixeris Anticyræ, ne nauigent. Helleborum bibant, vel Scyllas à ſepulchro vellant, Naſturtium comedant? Laconicum ne Tithymalum illis obtuleris, qui proprijs ita lippiunt in rebus? Callamne bibendam nepotibus, non quibus nil Bulbus profuerit, ſed quibus nullo opus eſt Bulbo amara nimis glande. Et qui riſu profunduntur Sardonio benè petulanti? Quid Fabarum Arroſoribus, & qui cum his Allia comedunt ad extremam vſque ſabam incaſſum reclamante ſilentij pręceptore? ſcilicet illos qui Cuminum ſerere, Ocyma quoque & cantare, ſpinas colligere, linum lino nectere, in ſyluam ligna ferre: Samiorum inter flores in Anthemuſa dormitare, Roſam cum Anemone conferre, Anagyrim ad fœtorem vſque commouere, miſeroque in agro Filices enutrire inculti ſolent rudes inepti; vel extra omnes Oleas, intraque aleas irrequieti petricoſi, quibus prouoluta certe ſaxa, nullo vſpiam Muſco obduci poſſint; fruſtra Byſſinis ad virtutem compellaueris verbis: fruſtra vel Cedro digna loquutus, leguminum nunc meſſem indicaueris, flores Viticem miſiſſe, maturuiſſe botrum, dandam ſedulò operam litteris, nec cum præterierit quærendam aut è Scylla Roſam, vel Hederam poſt Antiſtheria, Mentham bello colendam non eſſe.

Prouerbium. Adagiū.

Moly nigram, & difficilem radicem lacteum florem: dulcem tandem fructum arduum, ſed perutile opus. Satis Biblo vbertatis ſpicam non ferre grauem nec poſtulare. Quippe ne intra quidem Apia vnquam admiſſi, non vitiata Nuce doctrinæ ſibi, vel tantillum vt Mydas in Faba comparauerint: taleмque ex herbis faſciculum, in quo plus ſibi Aloes, quam Mellis compererint ſicco conſtrinxerint Iunco, vel Porrifolio, quo fatui amatores fragiliſſimo, & igniculos ciente ſuam ſibi crumenam vinciunt prodigentia perditi. Obſtiterint potius ficulneo muniti contenti gladio, dum minimè ſciunt quantum diſtent æra Lupinis, quid vile ſit, quid pretioſum, non ſecus viris intermixti, ac Corchorus inter olera. Similes habeant labra Lactucas, nullo tale gramen manſueſcit aratro, nullo ferè perit ſydere, nec facile radicitus extirpatur. Operæpretium ſit nonnulli ſi auſcultent; anguilla ficulneo folio retinenda, nec mirum ſi, non è vite Rubus, ſed e fœtidis folijs odorus Flos, e vepribus Roſa, ſique ſpinoſum in prato aliquid quod auerruncandum, paruula interim ſpina ni bona fuerit; haudquaquam mala. Surculus ſurculum fert, botrus oppoſitus botro matureſcit. Quercus multis deijcitur ictibus: erumpit fungus in horam, & Aſparagi, vel in Auguſti culina celerrime coquuntur: alia, atque alia ſubinde quærenda Quercus. Qui aliud nequit, Cupreſſum ſimulet. Aut flos denique, aut Cucurbita. Cedri quidem, at numquam cadentis altitudinem, pulchritudinem, odorum ſpiritum heroica quæ virtus ſuperauerit faſtigio. bona Arbor fructus dabit bonos, mala malos excidenda, & igni committenda, vt quæque ab eis quæ protulerit dignoſcatur.

Monitum.

Quid modò Sycomorum, quid Blitum, Betamque inſulſa tibi, ſtupidæ ſtultitiæ nominibus dedecoras? Sapiant alijs viuentibus, Blitteus fueris tu ſi quæ ori potius quam cordi ſapiant perquiſieris, dum & acrius admonuerint, quæ vtvt ſapida minus, obſonia tamen ſupplent, tu non inutilis tantum, ſed damnoſus abſumis.

Olea dum conſcendentem vitem ſuis cum racemis horret, Prudentes à vino abſtinere monet: Vlmus quæ etiam poſtquam aruerit ſuſtinet Vitem, & è contra, quæ aridam Vlmum adhuc contegit, & complectitur Vitis, Amicitiam vltra mortem protrahendam. Quercus ramos quæ non protollit in altum, niſi pariter radices in imum dimiſerit, firmitati ſimul ac incrementis dandam eſſe operam.

Dogma.

Humiles plantæ, quæ calcatæ, & compreſſæ non minus virent, ſed etiam lætius inſurgunt, ſumendos in afflictione animos, aduerſaque tolerando ſuperanda eſſe monent. Id præter vndique fuſum Gramen præſtiterit Fœnum Græcum Chamæmel. Hiſpanic. & muſcoſæ fere omnes, quæ nobis vias pulchre ſternere ſolent.

Qui conferto à lumine ſeſe contrahunt flores, vt Triſtis inde dictæ arboris Lazuræ admirabilis, inflatos, tumidoſque dimittendos eſſe vultus a ſuperna luce, ſummaque veneratione ac humilitate.

Metl, quæ multos poſt annos cum ſuperbiſsimè multiflorum caudicem, ſupra adſtantes etiam arbores emiſerit inde exſiccatur, Triumphos Mundi, & pleniora illa extrema coarguit gaudia, quæ ſubſequens occupat luctus. Putrigena inde Fungus venenata, qui maxime allicit eſca, immanem præſentis, vel leuiuſculi boni vim, quo præoccupante, futurum omne quamuis ingentis molis, & emolumenti, veſanis nil proſpicitur.

Phallus, qui inhoneſta facie, putriduſque ſua vi frangitur, dum impetuoſè promittitur inſanos Veneris impetus mole, qui ſua ruentes nos rumpunt, demonſtrando; abſterrere nos valet ab huiuſmodi efferatis motibus.

Quid multirepa Hedera præterea? Bacchum ea, ſiue Oſiridem refert, a quo ſata, inebrians, & ipſa commanſa, concidens inde, annoſiſque accumbens arboribus, parietibus quaſi baculis firmata, in reciprocam ruinam, ſenectutis oſtendit ſilicernium, quod & in vino. ab hærendo fortè dicta, nexus tenaces, multiplici ſcribens complexu, quibus male ſani Lieo correpti mente ligantur. Labile atque aridum, quod in Mundi fauoribus, ac fortunis notat, & eam beneficijs rependi gratiam, qua ſufferentes, diuque ſuſtinentes, nutrienteſque arbores in aridam vſque mortem ducit, ſimulque ruitura proſternit. Poëtas interim expreſſerit, qui pertinacius famæ ſubnixi humeris exſurgere conantur. viret ea ac pallet, cum ipſis, labore nimirum ac nomine.

Arundine iam ſagittas vides, & calamos, fragilitatem imbecillo adiumento: & inania, & nodos. confringe, calamitatem habebis, vel nomine, vel abſono fragore dicentibus: faſciculos interim litterarios. Quid hic ominis? & litteris, & armis aduerſi plurimum imminere, ni firmitatis, & munimenti ab ipſa virtute quod opportunum fuerit apponatur. Vtinam calamis nulla intereſſet vanitas, nulla obueniret calamitas.

Viſcum, quod ſua non ſeminat arbos, nec nutrit, aliæque paraſiticæ plantæ, quæ aliena quadra, alieno ſucco victitant, dum nutrices ipſas exhauriunt; quam arcendi ſint à dorſo noſtro Paraſiti, Scurræ, gnatones, inutileſque homunciones præmonere videntur, præſertim Cuſcuta, & Epithimum, quæ è terra ſubſilientes Linum, aliaſque plantas complexu plurimo deuinciunt, & ſtringunt, maternaque humo prorſus relicta illis inuiuentes abſumunt, & ſtrangulant. Meretricum complexus, illaſque perplexas tricas apprimè repræſentant; quibus tam illæ, quàm aſſentatores verſuti, ſubdolique in aulis plures nos vndique circumueniunt, arcteque comprehendunt circumplexos, reiectiſque, & quammaxime abſconditis propriæ originis nidulis nos, noſtraque omnia in ſe pertrahentes diſperdere, conſumere aſſiduè conantur, vt niſi caueamus, niſi cane peius & angue fugiamus, bardi, blenni, fungique profectò ſimus, miſeram incaſſum ſpectantes malorum effigiem.

En quæ commoneant agminatim. Terram ramis quæ petunt, & in multarborem conſurgunt ſumendas ab humilitate vires, figendas alias, atque alias radices, vt firmiora ſubſequantur incrementa. Quæ tardius præſuaues producunt fructus, vt Palmaccum omne genus, paulatimque, beneque perficienda opera. Remouendas laboribus difficultates, aperienda quæ obſiſtunt, illa præmonuerint, quæ in altum proferunt nobis, multoque & præduro occludunt cortice, vt Coccum, Nux, Amygdalus, Pinus. Pulchra inde minus, ſed perutili fruge, & quæ aſperum & pulueroſum quamuis elegantem producunt, & ſpecioſum; formæ haudquaquam credendum; nec gratiæ, quæ iucundo ſapore noxam pernicioſa inferunt voluptate: expectandum potius graui à labore, & inſignem fructum illæ docuerint, quæ amaris ab radicibus prædulcem ferunt.

Paræneſis.

Perutiles dicunt lachrymas, Balſamiferæ, & Copalliferæ Ornus, & Styrax. Patientia famæ odorem longè, lateque diffundi, quæ in ſuffitus vſurpantur; & ſplendorem vſque illius per aduerſa quæcumque, quæ à conciſione lucent ligna; & quæ ferrum ferrea ſuperant medulla, heroicum etiam ſpiritum inferiora induere. Quæ floribus, frondibus, nullo, aut perexiguo fructu abundant, pariter ac verboſos, & elegantes, minus tamen operi deditos viros contemptui eſſe, vt Italorum Beluedere, quæ virenti elata, ſed ſuperuacua Pyramide, ad ſcopas tandem, & deuerrenda pauimenta damnatur viliſſimo miniſterio, quo & illi atterere Magnatum Aulas ſolent. Huiuſmodi autem omnia, quæ viroris coma, aut colorum floſculis nimium luxuriant, indeque concipiunt nihil; bene quidem illos redarguerint, qui deliciarum, diuitiarum, nugarum pleni inter inania, ſemper inutilem

lem

ruboremque ex ipſo virore contrahas, & abiectis vitijs, animiſque ægritudinibus, virtutũ omnium amicimine decoratus in opificis ſummi Dei Optimi Maximi amorem aſcẽdens perfectionem, felicitatem, beatitatem ipſam virentem perpetuò, ac florentem in ſempiterni, veris, & incorru-

Virtus Plantæ, Monitu.

lem perterunt vitam, cuius à virore breuitatem, Solſtitialis illa, quæ repentè exorta, repentè occidit Ephemerum, & huiuſmodi. Suauiſſimam porrò etiam illis virtutem, qui initio minus oblectationis ab eius cupiunt, præſertim Muſarum ſtudiis ipſius Muſæ fructus admonet, quibuſdam cum primò guſtauerint minus gratus, qui deinde eo repleri nequeant affatim. Pomum ex Arbore vnicum Cacho referunt, ſed prægnans pomis, Troianum dixeris pomum: ſubmonuerit cumulatis viribus ab eodem Viro plura Virtutis opera, quæ diſiunctim à multis, vix fierent patrari poſſe.

Plena concione excitatio.

Profectò quocumque amœna per hæc vireta diuertere, animoque excurrere volueris aliquid arripere erit, quo iuuari in moribus poſſis. Iam autem ad virtutum ſummam, & complementum quo perficiaris, vel te nolentem & inſanum impellant Plantulæ, & pertrahant. Tribulus ita te benè tui ipſius conſcium [liceat quæſo] tribulet, vt aquas fundas, vt in illis eam conſpicis fluctuantem, ex oculis inquam quibus plurimum, ni fallor, deceptus es. Aptiſſimè quidem à Tribulo mente noſtra ipſamet tribulata. Aſperi corticis fructus eſt medulla ad cibum, ad panem vſque dulcis, gratior ſuccus præfractis aduerſis atque exantlatis. Inter aculeos cibus abſconditur, paruulus, caducuſque inſidet qui appareat floſculus; non enim rerum facies aut ſpecioſa quæ videntur, ac defluunt, ſed quæ reuera conſiſtunt curare debemus: quæ inania, quamuis pulchro obueniant aſpectu, ea minimè morari nos poſſint, quominus ad ſolidiora properemus. Circumſtat Lacuſtris aqua, totam ne obruat, conceptis illa ſuperius ſpiritibus exerto ſe vertice ſuſtinet; fruſtratur fluctuum impetus ima ſolo innixa radice, nec fibris ſe credit per aquam ſparſis. Ita obuerſemur Nos in huius vitæ fluctibus, vt quamuis nutriant, circumſtent vndique, ſubmergere tamen nequeant, ſpiritu fultos, & ſuperiori eminentes parte, ſupraque firmam fundatos petram. Repentè ſi ſuccreuerit aqua, hæc admirando erigitur niſu, & elongatur ad aëris retinenda confinia, vt nullo pacto ſuperata remaneat. Decreſcente retrahitur humore, ſumendas ita nobis vires, & modos, ne tenebræ, ne aduerſa nos comprehendant, aut ſubmittant, refringendos ſtatim ſuperbientes ſpiritus, ne inani vllo efferamur impetu: contrarijs proſperis æquè rebus ſeruanda temperatio, hiſce vt mitiores, illis fortiores fieri poſſimus. Vlterius. Aquarum hæc alumna medijs in illis victitat, nec tamen aliquid fert, nec concipit niſi cæleſtes impluerint. Quæ certè inferius circumſtant bona, potius bonorum imagines quamuis alant, retineant, abſque vllo tamen fructu ſteriles nos, miſeroſque ſemper habent; ni è ſupernis viuis illis fontibus inexhauſtis imbres deſcendant, qui nos beare valent, fructuque felicis gratiæ perpetuum ditare, ac implere, ne iterum ſitiamus. Quos dum iam animo fontes deſideras, reſpice noſtræ huius felicis Tribuli faciem, vt amplius, ampliusque te prouehere poſsit. Triquetra dico folia, triplicem coſtarum diuiſionem, triquetrum fructum & vnicum, immò vniualuis indiuiſi ſeminis, interiori cordis figura. Lege hoc in plantis, vel Trifolijs innumeris, & Trinitate inde dicta, additis, admirabile myſterium; vt ad ſacroſanctam Triadem cor totum, & mentem erigere queas. Recole Creatoris ſummi erga te in hiſce notis beneficia, vel in hiſce minimis admirandi opificij ſigna. Vt quocumque tempore plurimum proficere poſſis, dum quauis die Tribulum cum floſculo, & fructu inchoato medio completo, tenello, & ſolidiori, reſpectas. Potentiam recole ineffabilem. Sume & Nati ex Sanctiſſima Virgine Redemptoris figuras, quæ ipſius exortum, quæ paſſionis illius [quæ in tui gratiam in Olea Pacis, Palma victoriæ; veri roboris Quercu, in multiplicis trophæi arbore, in victoris Cruce triumphali, in ligno vitæ deuicta mors eſt] ſacra inſtrumenta ſubindicent. Vniſeminis Tribulus concluſo vaſculo, è puriſſimi candoris nucleo, ita germen mittit, vt illud ſemper integrum permaneat. En Virginei partus figuram, quo Natus Vnigenitus habitauit in nobis, exprimente id in herbulis natura quo ipſa ſuperatur vniuerſa, quo omnifariam extupeſcit ingenti miraculo. Iam & Tribuli aculei diras illas pœnas, ſed & clauos ipſos & ſpinas deſignare videntur, quæ congeſta in Paſſiflora Granadilla, alijs dicta propè flumina inexpletum lugente humo, prolata tibi habes. Exſurge igitur cum Tribulo bene cordatus per aquam, cum Palma per aërem, cum Palma, quæ terram ita deſerit, vt vix ipſi ad trahendum ſuccum filis appenſa remanere videatur; Cælum ipſum pete, vt ipſiſſimam Palmam victoriæ arripere poſſis, & Cælum violenter rapere. Extolle à Tribulo, & Triuniformibus herbis à Paſſiflora, indeque ardentis ſpiritus Acriuiola, quæ in flammeo, & ſplendenti flore igneas tres linguas Sancti illius Amoris perbellè depictas refert, quæ lituris munerum ſeptenarium etiam ſignat, ternarium ſemine complet. Cor, & mentem extolle, diſce à Solis flore, Phaſeolo, Lupino illo horario, Heliotropijs omnibus, Selenotropio, quæ inferiorum cum ſuperioribus nexu lumina reſpiciunt naturæ, quæ ad creatum vertuntur Solem; vt ad Increatum Maximum Optimum Sapientiſſimum Patrem Luminum te conuertas, & admirando ex ordine conſtructione viribus multitudine morum documentis, ſacriſque figuris ſtirpium, Opificis Omnipotentis amore incenſus, virtutes per omnes, vel minima purgante Ezou excuſſo quouis mortali, quouis infenſo Tribulo, ad Cedrum vſque per Miſericordiam, Pietatisque eo notata opera, ex bene fragrante incorrupto, maximeque efficaci ſpiritu proueharis, atque ita excellas ad ipſam, vt Felicitatem, Beatitatem ipſam propius, propiusque accedere valeas: ad quam vel minimæ, contemptæque herbulæ, vel ſuis aculeis, ac tribulis; excitare te, atque incitare potuerint. Hæc, hæc monendi pictis in ſtirpibus vis, ni ignauus prorſus, ac ſtupidus obſtiteris.

Audiſti loquentes chartas: antiquius loquutas, nec arte, aut mangonio adiecto, ſed ſponte ſua ſtirpes, ſcito. quippe folia hæc, ita exſcripta inuenies, vt abundè perutilis doctrinæ fructibus mentem ipſam perficere, & cōplere valeas, nec alio ea, quàm Summi Opificis ſapientiſſimi calamo notata ſunt, vt tecū vndique in rem tuam colloquantur.

Tab. II.

cet in omnibus Crea Maieſtas. Porphy- non Thus neq. aliam limam antiqui, ſed a velut primam pu- centis Naturæ lanu- m manibus decer- m Dijs adurabant, ſigno Deum Crea- em teſtabātur à quo bæ, et quæcumq. in ra ortæ ſunt. ferebā- et Rami, germini- q. omnibus venera- quadam exprimi ſo- at, velati primo nu- mētum, et incremen obtinentibus, fru- mq promouentibus. rti Palmæq appenſis ſeæ Arboris fructibus amina, cor, et linguā dicandam eſſe My- ium habebant He- is, figuris vt ſupe deſignantibus, plu quoq; accedente igne dorem calorem vſq. ucem.

Myſterijs nonnullis antiquæ ſuperſtitionis.

Eatenus quidem, vt Numen habere eredita ſint Aegypti Allia, Cœpæ, ridet moralis Satyra Numina in hortis nata. Acria fragrantia, immo lacrymoſi odoris Numina. Et Quercus apud Gallos, quæ ſuos Sacerdotes ſortita eſt, & Druidas inde dictos, & Dodoneo Ioui ſacras, quas Vocales etiam dixerunt cum Columbis, & in Vrbis exquilino Quercetum, cui Nimphæ illæ Viræ Querquetulanæ dictæ præſidebant. Adde & Fagum, vnde Fagutal, ſacellum Iouis cum Fago ſacra, vel Fagetum in Exquilijs, in quo templum Iouis Fagutalis. parū enim retulerit, ſi Plinio auſcultaueris, vel Varroni. Colitur Ficus Arbor Plinio in foro ipſo ac comitio Romæ nata ſacra fulgoribus ibi cōditis. Ruminalis à Romuli Lupa. Nauia ad Puteal Libonis. Certè & Solis arbores Lunæq. ad Alexandrū oraculis claras, aliaſq ſacras cū ipſis Lucis abundè apud antiquos cōperies. inductā famis illius rabidæ Eriſichtoni perniciē, quaſi à Cerere, & Nymphis vlciſcentibus, & Quercus, & Nemora impiè exciſa, quæ ipſis dicata erant. Oſchophori ramos in ſaera ferebant. ſceptrum Iouis eius edolatū ligno Cupreſſo honorem dedit apud Pytagoreos. Antiquiores rudeſq. magis è Quercubus ac ſaxis nati dicti ſunt.

A Diuis & Heroibus inuentoribus dictæ, vt Mercurialis Artemiſia Heraclea, Chironium.

Sacro apud antiquos vſu, virga Ianalis. Spina nuptiarum facibus auſpicatiſſima à Sabinis vſque raptis triumphalis Laurus, princeps autem Verbena, ſiue Herbena inde Hierobotani dicta, & Sagmen, & Cincinnalis, multi quidem & nominis & nobilitatis apud Romanos noſtros, dicente Plinio, nulla Romanæ nobilitatis plus habet, quam Hierobotane è qua ſacrarum decermina frondium, quæ à Legatis ferebatur ad hoſtes, qua Iouis verrebatur menſa, domus luſtrabantur, purgabanturq, ſternebantur Aræ. Peruia ferebatur Verbena ius ſacratum Ioui iurabatur Sagmine, cuius nominis & aliæ herbæ participes ſiebant, cum facris vſibus adhiberentur, expiationibus & Amuletis à Græcis quoque ea plurimum adhibita. Ab ea denique & Gramine vt vulgaribus & quouis pede tritis Herbariæ authoritatis plurimum, Verbenarijs quoq. dictis. Altius quæ ex Reccho Indorum Sacerdotum Fanaticam Ololiuhqui ſerpentum prudentiam, ſapientum quoque herbam vocatam, cuius vicem læuis Similax cum Dorychnio perbelle ſubire inter noſtrates poſſent, lymphatis mentibus.

Dicatione qua nimirum Antiquis Olea Mineruæ, Myrtus Veneri, & Hedera cum Ferula Baccho, Cereri ſpica & Cerealia inde dicta quæcunque. Quercus, Aeſculus, & Iuglans Ioui, Pinus Cybeli, & Pani, Populus Herculi, Laurus & Lotus Apollini, Cupreſſus Plutoni Proſerpinæ, Diti Siluano, Acer Stupori. Gramen Marti, Abrotonum Ilidi, Heliotropia & Helioſcopia omnia Soli, Narciſſus Furijs, Quibus Aconita potius ex furiali veneno.

Admirandis proprietatibus. vt luce Baaras Ioſephi Aglaophotin Nicteretum, & quæ huiuſmodi dicuntur. ſunt ex nuperis, quibus & Ophiogloſſum, & Alter Atticus luceant. omnibus quidem ligna ex populneo, & querno genere quædam in putredinem humefacta, lucem mittunt. Apioxis Pythagorica Nepenthes Homerica ſi hæc luctum, ſi dolorem arcet, ſi illa in ignem vſque violentiſſimum ſua ad ſe rapiens exercet iura. addat Chryſophilus vtut doloſus, quæ ab auro & in aurum ſi vllæ refulſerint potius pulchri nominis cauſa.

Venerata Pythagoræ Faba, qui ventri indulſit, non omne legumen, quam nec dentibus vnquam, nec pedibus conterere voluit: ſiue præcepto ænigmatico, ſiue ex cremore illo ſanguineo & Myſterijs à Luciano deriſis, de quibus ſupra.

Iuramentis Socraticis nobiles Quercus, Platanus, Braſſica, quæ non tantum inter Acriolera præcipua, ſed omnes inter herbas antonomaſtica dignitate prolata. Eius laudes apud Catones, & Antiquos Patres confertas habes, immo eam vnicam Romanis ſexcentis annis & cibos dediſſe, & Medicinam feciſſe notum dediſſe & faſtidij ac mortis prouerbia ſolemnitate ſua, repetita ſcilicet, recocta Crambe, & quæ maledictis famam obtinuerunt Cuminum atque Ocyma, Lens inde Aeſopica prætereunda minime eſt, vtpotè Philoſophorum plurium cibus.

Sophos

Celebratæ à Poëtis; alijſq. extra rem plantariam ſcriptoribus, vt Dictamnum, Amaracus, Acanthus, Caltha, Amellus Virgilio, Lothus Hiacintus Homero & Crocus, cuius vel à Troianis temporibus honos. Viola Lilium, & Roſa à pluribus præſertim bibaciſſimo Anacreonte. Florilegi certè & floriloqui Poëtæ omnes. laudent modo Tulipas & Anemones, quæ & primas hodie in hortis, & ſecundas & reliquas omnes habent. Lepidus Plautus formidoloſas herbas habet, dum ſceleratam Sinapim terit, triſtem antea dederat obſoletus ille Romanarum Muſarum parens Ennius ſociam mœſto Cepe. Moly & Mercurio & Homero & Veneficijs nobilis deſtructis, vel potius Virgiliano Luſu ad hortocuſtodem relata: faſcino quod præſiſcine non egeat.

Ho. norū prerogatiuis.

Celebritate ſiue rei ſiue nominis apud Heroas.

Dignitate Floris Indis Regibus Coatzon Tecoxochitl Lyncea noſtra magno in pretio, in qua ſcilicet figura colores, colorum mixtio, ſimul colludere videntur, ipſæque maculæ conſperſæ pictoris quoſcumque luſus eludere.

Præſtantia ligni, Ebenus Neroni allata, rara vſque à fine Imperij, tertia in tributorum auctoritate, à Pompeo Magno in Mithridatico triumpho ductam arborem hanc miratur Plinius. Noſtra verò ætate nec rara, nec vniuſmodi, nam præter nigerimam, ſubfuluam, violaceam, immo, & purpurei decoris habetur, dum benè nummata Principum marſupia Naturam non ſolùm obſtetricis officio magis iuuant, sed eam noua ſemper concipere, & parturire compellunt.

Digni tate, clari- tate, plāta decus

Proceres *alios.*

Odore primo, & viribus Balſamum apud Iudæos (quibus & Aegyptijs conceſſum) horto regio magna æſtimatione habitum, Veſpaliano oſtenſum, quo in frutice ſæuiere Iudæi, defendere Romani, & dimicatum pro eo, vt Plinius refert, Fiſco inde ferente.

Ad Coronæ vſque publicum honorem non ſine myſterio Laurus, Quercus, Olea, Myrtus, Hedera, Pinus, Baccharis, Apium, Gramen protractæ, vt in præcedentibus, plures verò ex odoratis cum floribus ad ſympoſia, & res venereas. Porro Myrtus Principij frontes cingere ſolita prouerbio locum dedit quo coronam myrteam ambire quis diceretur, multo palma nobilius, a qua quod inclyta poſt facta tribui ſolita eſſet, Palmarium facinus heroicum appellaretur. Ironice contra reprehenderetur quod ſecus.

Lauri honores, & titulos antiquos & recentes belli, & pacis quis affatim dixerit? multa Plinius, plura forte noſtri temporis ſcholæ, in quibus ſunt, qui lauream ſumpſerint, qui affectent lauream & laureati, & à fructu baeca laurei ante fructum.

Nobi itas. Fa- na.

Inuentione ab ipſis Heroibus nomen ſortitæ, vt Lyſimachia, Gentiana, Telephium, Euphorbiū Carlina.

Laſerpitium Cyrenis numiſmatibus expreſſum, Batti Silphium a ſummo honore dictum, in noui rarique honoris prouerbium vſque Romæ ærario ad ſeruatum, medicamentis, condimentis, odoramentis famoſum.

—Præſigni illuſtri ad publica vſque ſigna.

Spica apud Campanos numiſmatibus etia efficta, quos felices prouentu reddebat.

Quo pacto Orno, & Fraxino apud Calabros Manniferis Arboribus idem honor deberetur. Fraxinus certè Homeri antiquiora præconia obtinuit. Linum Plinij, quæ cur ſibi quoque vexilla non ſignauerit quæ reliquis conſtituit omnibus & maiori quidem laude noſtris ſæculis? quæ ſcilicet illi Aegyptum admouerat Italiæ: quæ ligna miſit omne per mare, quæ terras, regioneſque diſiectas vinxit in vnum; ea mentes colligat hominum iura ea ſtringit Regnorum, Linum inquam eiq. proxima Cannabis & qui herbularum nerui aut dilaniati aut contuſi nobis Phytocariſma proferunt.

Ne- ceſ- ſa- rijs

Triticum, Maizium, Vitis, Olea, Palma dactilifera, Cacaoatl Recchi, Linum: ex Panis, Vini, Olei, potionum, veſtium laudibus, ex vſu quotidie repetitis.

Ali- mētis et a- lijs al victū pri- mis.

Secundas aliaſque plures è frumentis ferunt ac leguminibus, è pomiferis, baeciferis, arboribus, præſertim Amygdalus, Prunus, Pyrus, Malus, Ceraſus, Tzapotl, Ate, Anona, Recchi. Ficus præfer non quod Carthaginem à Catone, à Romano Senatu extinxerint, ſed Darij quod palatum permouiſſe, adeo potuerint Atticæ; vt Bello Perſico cauſam dederint. Scis de Paleſtinæ grandioribus Racemis: adiunge Narſetica poma quæ in Italiam Longobardos excitarunt.

Sed primo fortè loco apud Canarios Fontarborem illam repoſuerim, quæ aquam (à qua profectò tam multa viuentibus) ſola miniſtrat.

Pecu- liari, vel inſi- gni efficacia.

Iu- cū- dis.

Saechariferam mediam interim Arundinem fecerim, cuius Salireſinæ (vt ita dicam) an iucunditas, vel vtilitas potior ſit, in cibis condimentis, fructuumque omnium conſeruatione; non facile diſcreueris. Medicina commendat. Collaudat cibaria. Luxus extollit: vt bene ſapida etiam cryſtallo horarios fructus incluſos perennes, gemmeoſq. ſimul reddiderit.

Prunuli nuperorum in Latio & in Vmbria, præſertim fungilli, Boleti antiquorum, Pepo, Melopepo, Tuberes, Tubera, Muſa Orientalibus, Cerebraſſica Cypria, Aſparagi Cæſalpinorum, Chamariphes tenella germina, præcipuè è Circeo monte Caëtanorum Ducum conſang. noſtrorum.

Splē- dore quo- dā ex qua- litate nota- bili.

Vſus nobi- litate ipſa.

Intercedat hic cenſus ille apud antiquos infelicium arborum, ita vocabant fructu carentes & fruge, religione damnatas, quæ ſerl minimè ſolebant. addebat ſuperſtitio dicatas Inferis præſertim nigrum ferentes. Felicitatis titulus à fructu alijs erat.

Medicina, & Artibus diuerſis

Multiplici vtilitate

Exiſtentiæ numero

Facti alicuius memoria

in ſequenti pagina.

Decor

Betonica,

Titulus Plantæ — Nobilitas fama — Plantæ decus

Si vitale lignum, ſi vita ex lignis ſuccos, vel frumenti adipes, et quæ deinde olea ab hiſce, inferioribus ad ſuperna elato reuerenter animo in ſacris litteris reſpicere volueris; naturæ huius præſtantiã, veroſq. à ſumma natura honores, nonniſi cum ingenti mentis fructu percipies.

Vſus nobilitate

- Victu *in præced. pag.*
- Peculiari efficacia. in
  - Medicina.
    - Betonica, de qua & Apuleius & Muſa libros antiqui plenos, nupetis etiam prouerbio indic modem in medicina poteſtatem.; ſubnectamus libro quoque donatas à Iuba Euphorbium vel à fortunis anthore à Themiſone inuentore Plantaginem, a Marcione Raphanum, D Chryſippo Braſſicam, celebratas inde Muſæo & Heſiodo Polium, Eraſiſtrato Lyſimachi dem Aſclepiadi, Artemiſiam Dioſcoridi, Moly Homero, pluribus quidem laudibus Vrtica ſumatur vtrinque nobilitas à facultate ſcilicet & Scriptoribus. Malua Ariſtalthæa præ dicta & omnimorbia, Betonicam æmulabitur. de Maluæ, & Aſphodeli bono non ſine pre dus; ex hoc cibus cum Ficis præcipuæ voluptatis Plinio, Epimenidis Platoni. Abſtru grandioribus titulis. Semnion apud antiquos à potentia maieſtate appellatam, Theom rata illa Regum Perſarum. quà aduerſus mentis, corporiſq. incommoda vtebantur, maximæ auctoritatis, omnibus quæ medebatur morbis.
    - Longe quoque petita China radix, quæ a Sinenſibus noſtro ſæculo dictis quos Sinas ant regni nomine decorata mittitur. Quod certe difficulter recens, nec niſi multa pecunia celebratur ſæpiculè à Medicis, ægrotiſq. illis præſcribitur; quos curare ipſi vel neſciunt, vt quæuis culpa à Medico, in medicamenti defectum, vel impedimenta leniter elabatur
    - Cozomecatl Recchi omnes antecellat, cuius prorſus admirabiles recenſentur lib 6. cap.5
    - Peco, ſiue Tabacum. quam merito Panaceam Americanum Terentius noſter dixit. Taba liati libro à nuperis conſcripto, quæ etiam famoſos hymnos noſtris diebus obtinuit,
    - Viſcum Quærnum; (Antiquis Gallis omnia ſanantem magna religione petitum, auro defe do exceptum ſago, è Cælo miſſum, Druidis cum ſua arbore nihil ſacratius) & Chymic atque Helleborus ſibi adſciuerunt.
  - Artibus diuerſis
    - *Tingendi Materia*
      - Iſatis Glaſtum, quaà cæruleo, plures colores parantur, iuuantur ferè omnes, Achiotl Recc di viribus dicta, Lutum, Crocus, Cyanus Viola, à quibus colores ipſi denominati.
    - *Cælãdi ſculpendi Vitri, &c.*
      - Caſtaneus ædificijs perutilis, vnde Arborum Regina ab huiuſmodi fabris nuncupata, quod bus, tabulis, amphoris, vaſis, & quidem nullis aquæ temeratum iniurijs exhibeat fructu panem & obſonium: cui quercus ſucceſſerit. Obedientiſſima Fraxinus quocunque in o
      - Fagus vnde Gutus ille Faginus Curij, & diuini opus Alcimedontis Virgilio, præter quæ fruct bi à nobis nec fruſtra indicatæ, cui in ſimili materia Acer non tantum menſis dicata.
- *Multiplici vtilitate.*
  - Kali. Nec ars ferè vlla peculiaribus ſuis ſtirpibus deſtituitur, quarum vtatur miniſterio. dus priſcos vnguentarios multiplici opere detinuit.
  - Palma Indica Babyloniorum, quæ in ipſorum commodum, Medica ſubſidia plura, Frumentu Lac, Butyrum, Saccharum, Aquam ardentem, Viuum, Acetum, Aedes, Naues, Vaſa, Ar Mantilia, Storeas, Rudentes, Ignes. quid? ad trecentum ſexaginta dicunt, quæ exhibu
  - Papyrus Biblus, è qua phyluris charta vnde præſtantia inter herbas, ex ipſa Papyro Na bas, Fiſcellas, Stragula, Tegetes, Veſtes, Calceos, Vela, Elychina, Funes, Armame varia, vtenſilia Vaſorum, ligna è radicibus, Coronas è flore, cibus è crudo, ac deco ſcapo interiori potius, qui antiquis torrebatur in eſcam, & frequenti quidem, ſummoq to, vnde merces tandem ampliſſima Herodoto Theophraſto, alijque teſtibus. Nec de nem ex ea dicant.
  - Spartum Hiſpanicum, æmulatione quadam ſubſequitur. e quo Sportas quaſi Sparteas ut a mauis, Corbes, Fiſcellas Fiſcinaſq. omnes, Soleas, Calceamina, Pileos, Cola, Vrnas, An ſtes, Rudentes Nauium adiumenta plura, craſſioraque ad ſaccos fila, ſtrata, ignes, Face quę non ad Villaticam illam Catonis ſupellectilem vnde contempta quamuis nulio deco ritate ſpectabilis merces. inferenda tamen adorientis ditiſſima promptuaria deportetur,
  - Metl Recchi: Mellita, Mellea, Aloes Americana nuperis noſtris, vinum, Acetum, Mel, fundentes; fila acus, veſtes, ſutoriam omnem; reſtes, ſepes, quæ claudunt, quæ ligant; bes, Clauos, Imbricem, domum, quæ excipiat totam; ad litterarias, vſque quæ moneant
  - Morus, vel vnius Serici per quam deccoro emolumento.

Splendore ex notabili qualitate.

Additum, & pretium ſtirpibus & mettallica penſatio. Delphico Apollini ex auro dicatus Raphanus, Beta ex Argento plumbeſi Rapnm. At Rapa qibus nunc Interamnia fruitur Nurſia iam olim ſuperbijt, candorem & magnitudinem habuere; cur non ceſſit coloris iuræ fatuæ plumbum Betæ? Aurum hodie certè Agalocho debetur, quamuis naribus nõ palato famuletur ſupra quam duplici ad illud ratione præſtãtiſſimi Calambac: ad aculos verò tantum relata, minora munera Martiali aurea quam Citr. a Atlantica illa, paria hæc cum Auro Varroni. ſcilicet Citri Cedri, Citrij, Mediciq. ſeu ligni, ſeu fructus certa præſtantia eſt vt incerta diſtinctio. Lori patulæ ramorũ opacitate laſciuæ nobiles Craſſi, & Domitij exemplo pretium dicant Arborũ. Vidimus affabrè obrizo ex auro rutiloque ex argento eſpreſſos flores & foliaa inter gemmas ac delicias Principum.

Exiſtentiæ numero, ratione.

- *Raritas.*
  - Palma in Italia; Muſa in Sicilia, Styrax in Europa, Vitis apud Septentrionales, & quæ Pe Exoticæ implantantur non ſuis locis, vt vix vna aut altera ſtudioſis Botanicis oſtendi poſ autem raritas, vel in ipſa patria fuit, ni in Iudæa pariter peregrina plazta extiterit, & incola, quod facilè ſuſpicamur.
- *Frequentia*
  - Thymum in Hiſpania cum Sparto, Ladanum in Cypro, Hoaxacan Guayacan in America, rum & China inde dicta, forte & Cinamomum, quaſi Cinæ Amonnm Dar-Seni s, in c, antiquos Sinas, Aurantia cum tota familia in Neapolitanis, Styrax in Noſtra ditione Med ac Cælij montis, & in Noſtro Iani monte ad Albuneam Bulbelleborus. in Nucerni Ape Tragacantha. in Creta Dictamum, in Rhodo Aſpalathus, Lotus cum Papyro in Aegypt neſarcticum Lacum odoratus Calamus, in Cilicia Crocus. Et quæ patrium nomen ſecu Ceraſa, Cidonia, Punica Setica. Caſtaneæ Thaſiæ, Nuces Damaſcenæ, Michuacanica capatlis.

Vocabulum ſi Etruſco more premis nobiliſſima omnium Vrtica erit, vel communi diuerbio quod omnibus facili negotio innoteſcat, nequaquam, vt dignoſcatur luminis indiga. ſi famam ad populi palatum examines vtiliſſima Braſſica illa multis & offis nominibus.

Facti alicuius memoria.

- *Hiſtorica.*
  - Sacra, vt Rubus ardens incombuſtus, Sycomorus Zacchæi, Ricinus Ionæ, Colocynthis Pro Mandragora Rachel.
  - Heroica, vt Larix Cęſareis in bellis. Cornus noſtra, ex qua Troianus equus, & Herculis c etiam & militaribus haſtis. inde Fraxinus vtilis haſtis Ouidio dicta, & Achillis haſta nob Ruminalis Romuli, Boletus qui Claudium inter Diuos retulit Neroni, de quo lepida Sen locynthòſis. Palma apud Mundam Iulio ſobole felici Columbarum nidis frequentata. De tanus Agamemnonis manu ſata adde tamen Pulchriora. prodijſſe Helenium e Quercu ſuſ geratæ Helenæ. pullulaſſe herbam è ſanguine Orphei, quæ inter Bacchi ſacrificia citharæ teret & è Sepulchro Bebrici Regis in Amyci potu inſanam illam Laurum cuius ramuli ill iurgia faciant donec abijciantur vnde & prouerbium. duraſſe ad Plinium vſq. Oleam Arg Iouiam Vacca alligata ab Argo, alia Athenis à Minerua in certamine editas, & Oleaſter quo Hercules coronatus, & quæ Aphricani ſata manu: literatæ Vaticani Ilices & Tybur Deli Apollinis ætate. Platanus ex qua in Aulocrene pependit Marſya, Amygdalus ſuſpe dis virore amiſſo. Romana Lotus, ad Lucinam, & Capillata Veſtalium, & Vulcani æquæua muſq. potius extra Theatrum in Athenienſi poſita foro intra tamen proſpiciens quæ prouer no ſpectanti aauſam dedit.
- *Fabuloſa.*
  - Laurus Daphnidis, Pyrami & Thisbes Morus, Panis ac Boreæ Pinus, Amaracus ille puer Regiu tarius, Smilax Croci amore infelici commutata. Hyacinthus, Narciſus, Adonis, Anemone, florum turba, quorum pulchriores præſertim, vix abſque Nymphis, Amaſijſque: vel Priſcis ſtris læculis reperias; vix abſque Veneficæ Veneris veneno. quamuis ſpuma Cerberi, vt in Ac excitaueris.

Miratur ita Lithoſpermi ſpeciem Plinius vt nihil ſe maiore inter herbas cũ miraculo aſpexiſſe dicat, tanto decore veluti aurificum arte alternis inter folia candicantibus Margaritis tam exquiſita (inquit) difficultas lapidis ex herba naſcentis.

Decor concinnitas pulchritudo.

- *Symmetriæ diſpoſitione.*
  - Hilaris vt Arbutus, Punica, Amaranthus tricolor.
  - Triſtes vt Iuniperus, Morus nigra, Suber corticoſus rudis.
- *Aſpectu exteriori ipſiſque coloribus.*
  - Decora vt Laurus, Platanus, Ilex, Aquifolium, Iaſmirabilis, Ricinus, Roſalthea. ſuperet Pl tento per diem Xerxe ſpectante auroque ornante, & monilibus & ſuperioribus titulis.
  - Specioſa in ſacris Olea alias Abies; Agnus caſtus, Paſſiflora, Flos Solis, in Abiete rectitudin tudinem, ordinem, ſpeciem certè omnem, ſimul conſpexeris. obſcuritas hinc eximit Cup midem, dum mœſtam facit.
  - Pulcherrima vt Cittia, Aurantia mala, vnde Ghets Hadar in ſacris; ſi flores fructus frondes; odorem, reſpicis; ſi denſum virorem, & in topiarijs obſequium, non Myrtum dumtaxat, preſſum quamuis funebrem, Iuniperum triſtem, Buxum fœtidam adnotaueris.
  - Deformis, aut pulchra minus horridiuſcula Rubus Æſopi teſtimonio, Atriplex, Portulaca, Eruc gonum.
  - Conformi facie vt Quercus, Ferula, Saluia.
  - Deformi, inſolenti, vt Tune, Dracunculis, Palma, Cotyledum, Kali, & ex imperfectis plures.

Tab. II.

ab. 12.

primum.
nen quandoque duplex, aut etiam
,& Scriptoris quoque addito,pro-
diſtinctio exigit, à proximis, vt
i poſſit: & ſæpe certe deſideran-
nominis demonſtratiui vſus -
, vt Viola.
um, vt Ionthlaſpi, Lilionarciſſus,
m vnius plantæ, vt Cornus.
ij generis, vt Arbor, Frumentum,
ergifœta, Humiflora.
, Taxus, Olea.
controuerſum, Delphinium,
a, Lampſana.
um, Cicuta.
fictitium, Ageomoron-
poſitum, aut ſaltem minus cogni-
vt Iberis, & pluribus hucuſque
gura, ſimilitudine, analogia: After Lunaria, Scorpioides, Ophiogloſſū, Pſyllium, Ricinus, Vmbilicus, Cotyledon, Zazacilin, Theoquilin, Delphiniū, Orchis, Bugloſſum, Hippuris
iarum plantarum, vt Chameactis, Chamepitys, Tlacapolin, Ahuapatlis.
umero Trifolium, Quinquefolium.
agnitudine Hyppoſelinum.
ompoſitione, Millefolium, Cempoalxochitl.
pore. Oxys, Oxalis, Cocoxihuitl.
olore Iris Tlaxochitl Rubia
aculis Lyncea, Flos Tigridis, Dracunculus.
dore Smyrniū, Garoſmus, Alliaria, Scordiū, Coahyelli, Ptarmica.
oprietate quadam, Texaxapotla lapidum perforatrix, Heliotropium.
onditione propria, Adiantum.
eneratione, Hemionitis.
u Galion.
cultate excell.: Agnus. Hepatica. Syderitis. Ariſtolochia, Phahuame, Cuipatli, Fœminarum medicina.
cultate multipl. Panax.
imalibus Chelidonium.
ppetitu beſtiarum, Cattaria. Apiaſtrū, Ornithogalum.
oco Potamogeton, Parietaria, Halimus, Hydropiper, Oreoſelinū, Ahuapatli, Texcaxiluitl.
tria Lycium, Perſea, Agaricum, Colchicum.
egione Chichimecapatli.
uentore: Teucrium Teuquililtic. Gentiana Achillea. Cortuſa.
ignitate Herba ſacra, Imperatoria, Herba Regina, Angelica.
membris, tonomaſicè: Folium, Radicula. Radix Ital. Raphanus. Foglia, Cauoli: Braſſica Ital.
nctorum cationе: S.Mariæ. Mentha Græca. S.Claræ. Valeriana. Aliæ, de quibus peculiari opere I. Bauhinus.
Heroibus, Heraclea, Chironia, & aliæ antiquis.
fabuloſis, Adonis, Hyacinthus.
ruditorum.
ulgi.
ntiquorum.
uperorum.
heophraſteum.
ioſcorideum.
linianum.
eſues, & Serapionis, & aliorum.
. Fab. Columnæ Lyncei.
.Ant. Recchi.
. A. Matthioli.
. Bauhini.
. Cluſij. & al.
Officinarum.
Artificum.
Populare.
Botanicorum.
Poëtarum.
Aliorum ſcriptorum.
Latinum, Græcum, Hebraicum.
Germanicum, Italicum.
Mexicanum, & aliarum linguarum.

Hìc Plantæ anceps, & controuerſa Auctoritas, quæ maximè agitatur, dum Critico examine perquirere opus eſt, non tantum antiquorum vulgatiſſimum dixerim plebeculæ oluſculum, nempe Lampſanam; ſed & ipſiſſimam Fabam, vt Dodonæo videtur.

Litterale libro rū ſcilicet, & ſcriptorum

- Eruditorum.
  - Antiquorum.
    - Legitimū
      - *Theophraſti, cuius profectò adhuc plura, vel incognita, vel minus cognita; nec mirum ſi nobilioribus dumtaxat ille ingenijs ſcripſerit.*
      - *Dioſcoridis pertrito quidem volumine tam multis Cōmentatoribus peruoluentibus, declarantibus, litigantibus; ſed prima in Botanicis vtilitatis.*
      - *Crateuæ, cuius pauca quæ referuntur.*
      - *Plinij apud quem aliorū multa exſcripta proſtant, nonnulla autem perturbata.*
      - *Galeni, Hieroclis, Nicandri, Pauſaniæ.*
      - *Serapionis, Actuarij, Aëtij, Aeginetæ.*
      - *Meſues, Simeonis Sethi.*
      - *Apuleij, Vegetij, Celſi, Caſſiani Baſſi, Scribonij, Feſti Pompeij, necnon Varronis, Columellæ, Catonis.*
      - *Macri, ſed Marbodei, aut cuius? plura qui cecinit.*
      - *Homeri, Virgilij, Ouidij nonnulla obiter illuſtrata, vt Moly, quod nos obſeruauimus: nonnulla è Theocrito, Callimacho, & Interpretibus eruditionem habent.*
    - Spuriū, fictitiū, ac penè ſuperſtitioſum
      - *Aegyptijs Magis Sophiſtis, alijſque huiſmodi attributum, quod inter Notha Dioſcoridi adſcripta copioſè inuenies, fortèq; in manuſcriptis codicibus margini irrepſit diligenti nimis varijs in regionibus, ac libris plantas perquirentium manu appoſitum. Nec tamen ſpernas: ſuaſerim potius Marantha & Geſneri conſilio vſus, vel inde in Plantarijs quibuſdā lucem exquireres. Nos certè obſeruauimus Acorum totum ab Apibus confertim inſidentibus arroſis penitus folijs abſumi, unde cum in prædictis nominibus iam Piper Apum dictum vidimus, optime iure id factū cognouimus, haud latente hoc Antiquis, quod condiendo melle eius aromaticæ & ſaluberrimæ partes aptiſſimè mellificibus volucellis à Natura exhibeātur.*
  - Recētiorū Phytologorū q. vel
    - Antiqs nominibus
      - *Plantas reſtituere ſtudent, vt Doctiſsimus Columna, qui Aquilegiam dictam Iſopyrum Dioſcoridis ſtatuit, & Vulgi Lunariam Epimedium, Vrſi Auriculam Alyſma, & huiuſmodi plura.*
      - *Malè ſuppoſitas amouent, ne ſubſequentes ſtudioſi decipiantur. Arum Aegyptiū idem Columna pro Colocaſia, ſeu Faba Aegyptia intruſum, quāuis cum Alpino omnes ferè Botanici reclamarent, inter Aracei generis limites reſtrinxit, quod legitima hodie Colocaſia, vel apud Sinas à Terrentio comperta, vt inf. penitus cōprobatum.*
    - Nouis repertis plātis.
      - *Antiqua nomina tanquam affinibus cognomine aliquo addito imponunt, vt rectè Picielt, ſeu Tabacum Hyoſcyamum Peruuianum dicentes, non ita Metl Aloëm Americanam: peius dum Caryophilleum Indicum Cempoaxochitl dicunt, quod è Tanaceti familia eſt.*
      - *Noua iure inuentionis, vel editionis inſcribunt & componunt. vt Elephas, Cortuſa Lyncea, Nectarea, Paſſiflora, & plura à nobis inferius, quæ quandoque ad expreſſiorem ſignificationem minus congruis ablatis repoſuimus, vt pro Melongena Curbiſolanum; pro Mechoacan, Apocycumerē; pro Peruano Naſturtio, Acriuiolā.*
- Officinarum, medicarum, & Phyſicarum.
  - Pharmacopæorum, qui vel
    - *Ab eruditis accepta, hauſta barbarie multifariam corrumpunt, ex Aro Barbam Aron, ex Ariſtolochia Aſtrologiam rotundam, rotundo ore hiantes, & Violam Matrem violarum diligenter quidem, vt plantā à ſuis floribus ſeduli diſtinguant.*
    - *Noua indunt, vt ſigillum Salomonis Hippogloſſon dicentes: Oxym Alleluya: Panem cuculi Arum, & Chelidonium minus, verendo, videndoq; potius, quàm dicendo nomine: Succiſam Diaboli morſum: Sagittam Barbam Syluanam.*
    - *Quandoque perturbant Arabica, vt Cyclaminum Artanitæ, & Dracunc. Luph criſpum, Ricinum Cataputiam, & Ceruam maiorem vocitant. non rarò Græca, vt ex Glycyrrhiza Liquiritiam, dulcem forſan liquorem dum glutiunt.*
  - Chymiſtarum.
    - *Suas qui admirabiles herbas Boriſſas, Leporiſſas, Lunarias, Sferra Cauallo, quibus Hydrargyrum coagulare, celeberrimumquè, ſed obſcuriori adhuc famæ latentem lapidem illum excoquere valeant, in cerebro potius indigeſtis fumis oppleto, quàm vllo in horto alunt: nec rarò nouas ſibi confingunt ſtirpes, quibus perquirendis nuſquam autem inueniendis tempora impoſtores homuncionibus illis auri cupidis proterere poſſint, quos ſpe interim lactant inani.*
- Med. particeps quodammodo
  - Rhizotomorum.
    - *Botanicæ hi quisquilijs imbuti eruditiori illo puluere conſperſi mirum in modum legitima corrumpere vocabula, nomina prauertere, ac nouis ineptire ſolent, & Radicem cauam, Napellum ſpinoſum (Berberim nempe, quem Napellum!) Centimorbiam, Centum oculos, & alia huiuſmodi doctrinæ afferunt.*
  - Florilegorum.
    - *Hos apud vel Deliciarum, vel Amaſiarum cultus concinnas ſibi ex luſu confinxit voculas. Aquilegiam namque Amor perfetto, Lil. Conſtant. Riccio della Signora dicunt, Iridem Chalcedon. Giglio Faraone. Narciſſ. montan. coronat. Collo di Camelo, Delphinium pluriū, Speron di Caualliero, & Violam tricolorem, Socera & nora. Solanum maius H. Belladonna, Amaranthi ſpeciem, Geloſia vocitant. Ita ſcilicet nobiliores artes ad luxus, & Veneris obſequia deprimi ſolent.*
- Vulgare plerumque amuſiæ plebis.
  - Olitorum, Hortulanorum.
    - *Hi plantas etiam ſed veſcas tractant, & vlterius à Rhizotomis, florilegiſque corrumpere ſolent, vel cognomina à locis, quibus acceperint addere; quaſi inibi tantùm producantur.*
  - Artificum diuerſorum.
    - *Prout enim inſectores fullones, vitrarij, alijque ſtirpibus vtuntur peculiaribus quoque nominibus variè nominant, hinc Soda, herba Mora, herba Turca, herba Rozza, Saponaria, Aſperella, Concimone, & ſimilia.*
  - Populi, Ruſticorum, Paſtorum.
    - *Summam hi diuerſitatem non ſolùm omnibus in linguis, ſed regionibus, omnibuſque penè dixerim in locis in nominum dictionibus habent, audiendi tamen ſunt. nam non rarò è minimè ſpernendis ſignis nomina ducunt, ipſa indicante Natura, immò indigitante; non ſolùm plantæ ipſius habitum, unde Plantaginem Quinqueneruiam, Ophyogloſſum Herba ſenza Coſtola, Coronepum Herba ſtella, Aſplenium Indorata, ex peculiari conditione, dicunt ex proprijs notis; ſed internas etiam vires, vnde Fogatella Lunaria minor in Apennino Gualdenſi dicitur; nec aliunde Podagraria, Pulmonaria, Verrucaria, Vincetoxicum, Vlceraria, Sanguinella, immò ipſa Scorzonera ſunt. Quandoque & antiqua in libris obſoleta, aut minus declarata remanente tradita per ſecula à maioribus voce reſtituunt, vt prædictæ Lampſanæ, quæ obſcurior nobis, & controuerſa apud Auctores, eandem tamen apud ruſticos in Græcia hodie retinet appellationem, à quibus petenda eſt, quod eruditiſſimus collega noſter Ioan. Demiſſianus Lynceus Cephallenienſis nobis confirmauit. ſaltem autem veſtigio legitimi nominis ſeruato, hæc ſtudia nonnunquam iuuare poterunt, memori ætatum fide, apud hos præſertim ſimplicioris, magiſq; ſedati ingenij homines.*

Hìc poſteriùs Etymologia deriuatio ipſa, & ratio nominis impoſiti plenius, ad latentium in ipſa re veſtigia habenda.

Inde propinqua, & pendentia:
- Homonyma.
- Synonyma.
- Aequiuoca.
- Cognominata.
- Denominata.

Con-

Tab. 13.

Concluſa in Plãta vniuerſim ex omnibus circa ipſam, aut in ipſa conſideratis.

- *Abſoluta* ipſius duntaxat Plantæ contemplatione, quæ ſcilicet ex complemento ſymmetriæ,& organorum, functionumq. vitalium cenſu eſt, dum omnibus ita ſuis numeris conſtare videtur, vt nil prorſus ipſi deſit. — *Perfectio.* — Particularum in figuras, indeq. mẽbra cõpoſitio: membrorum coniunctio: ſpirituum in vegeta conſpiratio; hiſce omnibus cõſtitutio; hic cõſideratur, vt ſi libet ſuo in genere perfecta cõ
- *Intrapoſitum ex cõſtitutione, Naturaq. ipſa petẽdum ad Plantam præciſius genuino loco ſtatuẽdam ſyntactica cõſpiratione. Et eſt* Gradus.
  - Aliarum rerũ cõparatione quadã facta, vel aliqua ratione adhibita, præſertim verò plãtarum *Relatio.*
    - Vnius ſolummodò obiectæ
      - *Internis, minusq́ notis reſpectibus, nec ſcias, quam etiã obſeruatis.* — Sympathiæ. / Antipathiæ. — ad
        - *Elementa, vt de Cucumeribus adnotatũ, Aquã qui appe etiã ad ſuppoſitum vas inclinentur, Oleum autem reſ*
        - Animalia.
          - *Apes Apiaſtrum amic.*
          - *Serpentes* — *Fraxinus, & Ruta inimic.* / *Fœnicul. amic.*
          - *Scorpiones* — *Aconit. inimic.* / *Alb. Veratr. Ocym. amic.*
          - *Columbos Hedera amic.*
          - *Veſpertiliones Platanus cõtingẽtes torpido*
          - *Ciconia impoſitis folijs pullos ſuos ita li*
          - *Anſeres Nicteretũ Democriti, Plinio Gina*
          - *Catos Phu amic.* *(inde dict*
          - *Fainas Ruta inimic. impedit ingreſſ.*
          - *Lupos Gilla D. Ambroſ. qua Turtur nido arcet à ſuis pullis.*
          - *Leopardos Allium inimic.*
          - *Capras Cinnamomũ amic. cuius ſurculũ ſe*
          - *Alia Onothera, & Lyſimachia, quæ fera lia cicurare dicuntur.*
        - Stirpes alias, vt
          - *Ficus cum Olea, cum Ruta; Vlmi cum Vite; Myrti cum Olea & Punica; Aſparagi cum arundine* — *amic.*
          - *Quercus cum Olea mutuò ſe interficientiu*
          - *Vitis cum Braſſica; Braſſicæ cum Origano; Rutæ cum Cyclamino* — *inimic.*
          - *Filicis cum Arundine, quæ ſectæ non renaſ & ad inuicem lædi dicuntur.*
          - *Reſinoſarũ, & Oliſuccarũ cũ alijs omnibus, reſpuunt quæcumque per mixtionem con cùm aliæ, quamuis magis etiam Naturæ diſſitæ appareant, vniantur; & ſcriptum ſit Platanum poma tuliſſe, Quercum Py*
      - *Exteriori facie, & bene conſpicuis conditionibus.*
        - Similitudinis cum
          - Animalibus.
            - Corporibus totis.
              - *Agno, Agnus Scythicus.*
              - *Scorpione, vel potius Squillis, Doronici rad.*
              - *Verme, Scolopendria, Aſplenium,* *(lum*
              - *Homine mare & fœm. Orchidis, Antropopho*
            - Partibus.
              - *Linguis diuerſ. animal. inde dictæ Cynoglo gloſſ. Hyppogloſſ.*
              - *Dentibus, Dentariæ inde appellatæ plures.*
              - *Pulmoni, ipſiusq́ tumidis lobis, Pulmonaria*
              - *Manibus, Orchis palmatæ rad. foliæ Chame*
              - *Veſicæ, Halicacabi, Solani fructus.*
              - *Teſtibus diuerſ. anim. Orchiaum diuerſ. rad*
              - *Mutonibus, diuerſar. leguminoſar. Siliquæ cuiuſmodi plura apud Phytognomonicum tam habes.*
          - Plantis alijs.
            - Apparẽtibus magis partib. — *Quercu, Chamædrys.* / *Pino, Chamæpythis.* / *Cupreſſo, Chamæcypariſſus.*
            - Natura, & partibus. — *Paſſiflora, Capparis, Ariſtolochia inter ſe.*
        - Diſſimilitudinis. — *Quercus cum Solano, Triticum cum Cucur & innumera alia.*
    - Plurium ſcilicet ipſa ratio ſyntactica, quæ ex internis, & externis
      - *Aliquarum*
        - Propinquarum, ab Indiuid.
          - Eiuſdẽ preciſius generis, eodẽ ferè nomine quæ differentijs in infimas ſpecies diſpertiuntur.
            - *Triticum munitum, ſpica mutica, Triticum racemoſa, Michuacanenſis Recchi.*
            - *Sic de Trifolio, Atriplici, Gramine numeroſ. int*
            - *Quandoque eodem nexu coniuncta variæ ſor tur nomina, vt Mollugo, Galium, Rubia, rine, Malua, Althæa.*
          - Species. — Gradatim inde cecedẽtes. — *Comprehenſio verò eſt pluribus ſub eadem antesignana ſtirpe, quæ celebrior, vt ſub cu, Robur, Ilex.*
          - *Species mediæ.* — Affinitate. — *Sub Solano Dulcamara, Lycoperſicum, & dem nominibus præditis ſub frequentiori, Tritico vulgari munito reliqua.*
          - *Genera med.* — Conueniẽtia quadã magis minusq. diſſitæ. Diſtantiæ. — *Minima diſtantia eſt in floribus præſertim, varietas dicitur, & in coloribus plerumqu*
          - Genera. — Differentiæ. — *Notabilis, maris & fœminæ, legitima ſcilicet in Cannabi, Mercuriali, quæ tamen potius gat, quam diuellat.*
          - Genera latiſſima. — Diſtinctiones — *Meſpilus à Sorbo, Sorbus à Malo vulgari.* / *Mala Punica, & Cydonia.*
        - Remotarum.
          - Medijs remota interuallis, quę quandoq. etiã Homonyma. — *Panax, Heracleum, & Chironium, Heliotropi Chelidonium maius & minus.* / *Gramen vulgare & Parnaſſi, Trifol. Aure acetoſum vulgare.*
          - Inter ſe maximè diſſita, vt — *Ilex & Punica, Pœonia, & Lapathium, A & Iaſmirabilis, Acaxochitl Recchi, qu Cardinalis apud noſtros eſt ab Apoymatli dem, Trachelium à Cypero.*
      - *Media quædam.* *Reſpect. pag. ſeq.*
      - *Omnium.* *pag. ſeq.*
- *Extra conſignat.* Tractatio *pag. ſeq.*

Porò è ſtirpibus quælibet non ad ſocias tantum, & contubernales, ſed etiam ſurſum quaſi aſcendente ſpiritu ad ſuum referri animalculum Aureliam, Erucam, Papilionem videtur, pariter deſcendens ad quæ a ſe producuntur, Fungos, Villos, Squamas, Tubercula, & huiuſmodi plura ad fuliginum vſque ſitum, & ſquamoſam Aeruginem.

Conclu- Gradus.

).13. Quæ ſequuntur Tabulæ poſthumæ ſunt, & nondum ab Authore recognitæ, nec completæ: dantur tamen vt inueniuntur ex ipſius Principis manuſcriptis exactiori qua potuit cura, & ſtudio, à Franciſco Stelluto Lynceo depromptæ.

Gradus relatio plurium ſyntactica ratio

- Inter intra, & extra poſitum — *Media quædam, reſpectus diuerſis mutuos replicatis à Natura vinculis, archaniſq; pluribus coordinationibus harmonica quodammodo diſpoſitione ita referuntur.*
- omnium ad omnes — *Omnium ſcilicet, totumſi ab vna parte plantale agmen, vniuerſumque conſtituamus, ſpectemuſq;*
  - Vnius ad omnes — *Vnaquæque enim planta alias vniuerſas reſpicit, itidem nulla ſtirps eſt, quæ in vniuerſa coordinatione inter reliquas omnes ſuum locum præcisè non obtineat, quo in ipſarum ſerie, & cathena ſtatuatur.*
  - Omnium ad vnam — *Et viceuerſa cunctarum habitus quidam ad ſingulas reſpiciendas, & complectendas eſt.*

De viribus ſingulis in ſingulis Claſſibus
Balſamica
Bezoartica
Catartica &c.

- Planta ad Claſſes. — *Quælibet Planta præter propriam Claſſem in qua pluribus titulis ſtatuitur degenerans quodammodo propenſionem habet, qua peculiaribus quibuſdam notis aliam reſpicit Claſſem, vt Monoſperſum, Meſagrum, Monoſpermata, ex Rapaceis.*
- Claſsis ad Plantas. — *Claſſis quælibet præter conſcriptas in eas plantas in alijs quoque diſperſas claſſibus ſibi correſpondentes habet, vt Monoſpermatum inter ferulaceas, caucalim.*
- Claſsis ad Claſſes. — *Omnes verò ſimul claſſes præter reſultantem ex ſemine vniuerſalem deductionum cathenam qua ſingulis adnexam habent & viceuerſa habentur, ita etiam aliquam reſpiciunt, quamuis (vt ſingulæ) reſpondentem in ea plantam obtineant, & claſſis quæcumque reliquas omnes, ſuis ſigillatim plantis reſpondentibus vt . . . .*
- Plantæ è diuerſis claſsibus inter ſe. — *Vnde, & cathena, cum quadam analogia è diuerſis agminibus conſiderari poteſt, qua occultis vinculis, licet per materias eæ diſperſæ, in manipulos alios, atque alios colligentur.*
- Plantæ ancipites ad Claſſes. — *Sunt & mediæ, quæ internectere claſſes ipſas ancipiti quodammodo vtrinque affinitate videntur vt . . . .*

ra conſi- tum, vel ditũ, ipſa icet tracta eſt, dũ re- cimus quę intellectu Planta ob- ata, repo. , literiſ adnotata ſtant a- d.

- *Inuentores non antiquos tantum, ſcilicet Mercurium, Herculem, Chironem, Helenam, Circem, Artemiſiam, Pæonem, & ſiue Rhizotomos, vt Crateuam, ſiue etiam ipſos Reges non ſecus ac Reginas gentium, Mithridatem, Lyſimacum, Clymenum, Thelephum, aut Duces, vt Achillem, Alcibiadem. Sed poſteros quoque Magnum Carolum proceresq. alios nonnullos ætatum ſubſequentium, qui non alios plantarum tractatus nec alijs litteris exaratos quã nomine proprio plantis indito & ab ipſis Inuentoribus plerumque mutuato (vt hiſce ſæpius contingit) nobis reliquerunt. Verum quæ de proprietatibus, & virtutibus plantarum per traditionem ab illis emanarunt, deinde alij recentiores conſcripſerunt exararuntq. & ab ipſis conſcripta poſteris demandarunt; vel apud illos potius neotericos qui cõpererunt & ſcripſerunt ipſimet cuiuſmodi Columnam, Mathiolum, Bauhinum, Cluſium, Hernandez, Reccbum, Imperatum, & alios inſigni ſane ſtudio peregiſſe nouimus. Et apud*
- *Allatores ex diuerſis regionibus locisq; vtpotè apud antiquos, Pompeium, Lenæum, Dioſcoridem, Euacem; Nuperos vero Garziam, Monardum, Acoſtam, Alpinum, qui ex varijs & remotiſsimis prouincijs ipſiſque Indijs rem plantariam noua ſuppellectile pleniorbuſque theſauris inſigniter ditarunt. Et etiam apud.* — *Plantas ipſas nouas litteris dederunt obſeruatione multiplici, præſertim viſitatione plurima naturalium ſeminariorum, plurimaq; peregrinatione.* — *Plantarum facultates nouas, vſu, & experimentis detectas abſconditaſque alias atque alias proprietates, & naturas Botanicis communicarunt.*
- *Deſcriptores hiſtoricos qui recolunt, obſeruantq. Græcorum, Latinorum & Arabum traditiones, quæ à nobis ſuis locis indicatæ ſunt: ex quibus ſi Philoſophus Teophraſtum, Dioſcoridem Medicus, Hiſtoricus Reccbum, Columnam eruditionis ſectator pratulerit, duces haud dubiè ſortietur quos inoffenſo pede ſequatur.* — *Nomina indiderunt, ipſis plantis vt publici iuris fierent, vt earum virtutes in vſum, & ſtudia per voces litteraſque venire poſſent.*

Tab. 14.

Synopſis præcipuorum, quæ in plantis obſeruari poſſunt.

- **Nomen** — Legitimum, ſpurium, aut adulterinum, analogum & æquiuocum obſoletum, nouum, incertum: corrup[...] trouerſum tam inter eruditos, quam in varijs officinis; quibus adde Synonima, & omonimia, & ſimi[...]
- **Cognomen** — Ductum ab Auctoribus, aut primis Scriptoribus, inuentoribus, aut allatoribus, vel a regione, & patria[...] proprietatibus, aut qualitatibus, internis, aut occultis, & externis ab vſu, & ortus, ſeu productio[...] tempore, & duratione vitæ.
- **Etymon**
  - Sumptum ex vernaculo incolarum Idiomate,
  - Vel genuina interpretatione linguarum
  - Ex quibus ſemper aliquid peculiare de plantarum natura detegitur.
- **Genus**
  - ſummum — cuius ſpecies primæ ſunt, arbor frutex, ſuffrutex herba.
  - infimum — Sunt enim aliæ vmbelliferæ, bacciferæ, capillares, aromaticæ, quæ ſubdiuidi poſſunt in
    - olera
    - cerealia,
    - legumina.
- **Differentiæ, quę peti poſſunt à**
  - Subſtantia, Lignoſa, carnoſa, reſinoſa, ſucco turgida lacteo, ſanguineo, exſucca, viſcoſa, oleaginoſ[...] li, friabili, fiſſili, tenera, dura, &c.
  - Forma V. g. ſupina, erecta, glabra, hirſuta, ſpinoſa, geniculata, rotunda, ſtriata, quadrata, &c.
  - Partibus. Vt radice, caule, folijs, floribus, fructibus ſemine, &c.
  - Qualitatibus. Prima, ſecunda, tertia, quarta de quibus Galenus.
  - Vſu: Ex quo plantarum aliæ ſunt, diureticæ, remollitiuæ, aſtringentes hepaticæ, &c
- **Natura in qua conſiderantur**
  - **ortus in quo**
    - modus
      - naturalis
        - ſpontaneus ex eadem aut diuerſa planta,
        - artificioſus, ex cultura. vnde fiunt,
          - fœcundæ magis aut ſteriles, [...] mine, radice, flore, fructu, ſurculo, ramo, virga, lachr[...] pagant.
      - præter naturam — vnde abortus, monſtra, variationes & degenerationes plantarum in alias ſpecies aut vſus.
    - tempus — Alię namque ineunte vere, aliæ inclinata æſtate, hieme circa ſolſtitia, aut æquino[...] dæ, aut præcoces florent, germinant, virent aut ſemen emittunt vnde æſtiuæ, ver[...]
    - locus tam naturalis quam peregrinus
      - Vniuerſalis in quo cōſiderantur.
        - Cœlum Seu aſpectus, & influxus ſyderum, climatum conditio, & opp[...] orientem, occiduum, vel meridianū Solem; ſitus ad auſtrum[...] tentrionem, ventorumque flatus peculiares, terreſtres, mari[...] frigidi, &c.
        - Solum Pingue humidum, ſiccum, lapidoſum, glareoſum, vliginoſum[...] naſcuntur montanę, nemoroſę, campeſtres, hortenſes, ſ[...] arenoſę, & quę creſcunt in vineis, conuallibus, pratis, i[...] vijs publicis, ruderibus, tectis parietibus, &c.
        - Aqua
          - marina
          - fluuiatilis
          - lacuſtris
          - fontana
          - vnde — Marinę, fluuiatiles, lacuſtres, aut fontanę, [...] omnino ſub aquis, latent, ſuperemergun[...] perficiem lambunt in pura, limoſa, aut [...] & vliginoſa,
        - plantę, aliaq; ſuper quibus enaſcuntur. — Vt *thymum*, ſuper quo *epithymum*: *linum*, in quo *caſſut[...]* cus, & alię arbores, in quibus *viſcum*, tum noſtras [...] Indicum *polipodium quernum*, *muſcus*, *hepatica*; & *lari[...]* *Agaricus* fungique alij in alijs arboribus. Si inter plan[...] tius quam morbos numerandi ſunt, & cadauera quibu[...] cus pro capillitio eſt.
      - & peculiaris. vt
        - Regio: vnde Pyrenee, Africanę, Gallicę, Hiſpanicę, Alpinę, &c.
        - ager priuatus — vnde Lutetianę, Salmanticæ, Monſpelienſes, &c.
        - aut peculiaris, & inſolitus locus — Vt ſuper *cornu cerui*, Si Theophraſto credimus nata *b[...]* apud Iaponenſes herba peculiaris inter oſſa mortuor[...]
  - **duratio ſeu vita**
    - totius — vnde annuæ, binæ, trimeſtres, ſemeſtres, perennes, &c.
    - partium — radicum, caulium, florum, foliorum, quædam enim quotannis folia, flores, &c. mutant, quædam non.
  - **morbi**
    - communes
    - proprij a cauſis
      - interna
      - externa
      - læſis temperię, cōformatione, vnitate, vnde — Syderatio, verminatio, radicatio, eradi[...] culatio, roratio, decorticatio, ſcabies, [...] gns congroſſis, tæda, vulnus, &c.
  - **corruptio**
    - totius,
    - partium
      - naturalis — exſiccatione, aut putrefactione, contuſione,
      - violenta — abſciſione, auulſione, auerruncatione, &c.
  - **conformatio** — in qua figura, connexio ſitus, ordo, & numerus partium attenduntur.
  - **materia** — in qua denſitas, raritas, mollities, durities leuitas, grauitas, aſperitas, glabrities.
  - **cultura** — Vbi aratio, ſtercoratio, irrigatio, putatio, expurgatio, plantarum, ſarritio, & partium reſectio.
  - **mores** — Alię namque ſunt Syluestres, alię cicurari poſſunt, vel non, domeſticę, luciflorę, noctiflorę, de[...] robuſtę, heliotropię, ſenſitiuę, triſtes, ſcauſiles, reptiles, amplexicaules, &c.
- **Quantitas**
  - diſcreta — Quę conſiſtit in numero tam ſpecierum quam ſingularum
    - plantarum
    - partium, vnde — Aliæ rare, frequentes ſimplicis, aut multiplicis ſpeci[...] floræ, vniflora poliſpermæ, monoſpermæ, &c.
  - continua — In qua magnitudo totius aut partium, craſſities, tenuitas, proceritas, profunditas, &c. vnde [...] magnę, tenues, craſsæ, altæ pumilæ, &c.
- **Qualitas**
  - prima — Vt calor, frigus, humiditas, ſiccitas, ex quibus temperamentum plantarum: ſunt, enim alię calide[...] nidę, frigidę. & in 1. 2. 3. vel 4. gradu, inchoato, medio, completo.
  - ſecunda — Vt odor, ſapor, color & quas vocant tactiles qualitates, ex quibus plantarum alię ſunt odoratę, in[...] candidę, luteæ, fragiles, flexiles, tenues, craſſę, lęues, aſperę, durę, molles, ſolidę, rarę, viſcidę, &[...]
  - media — Vt leuitas, grauitas, &c.
- **Facultates ſecundum medicos**
  - primę — Quę ſunt eædem cum primis qualitatibus.
  - ſecundę — Vt ſunt attenuantes, incraſſantes, aperitiuę, aſtringentes, emollientes, obſtruentes, rarefaci[...] indurantes, &c.
  - tertię — Vt diureticę, ſarcoticę, epuloticę, corroſiuę, &c.
  - quartę — Vt ſunt occultę, & quę à proprietate ſubſtantię pendent, v. g. alimentarię, medicamentoſę, [...] noſę, cardiacę hepaticę, Cephalicę: vnde plantarum ſympathia, antipathia cum mixtis, foſſil[...] plantis, animalibus, & corporis humani partibus, aut humoribus.
- **Vſus ratione, & experiētia inuētus, & confirmatus in**
  - Cibis varia preparatione artis coquinarię tam ad neceſsitatem victus, quàm delicias apparandis.
  - medicina — ad ſanitatem tuendam reparandam, confirmandam ex diætetices, Coſmetices therapeutices p[...] maciæ, Chimiæ, chirurgiæ, &c. præceptis.
  - mecanicis — quibus plantæ materiam, ad mille inſtrumenta, opera, & commoda, miniſtrant.
  - artibus liberalibus. — Poetica, Oratoria, Geometrica, Muſica, pictura Architectonice; œconomica, politica, &c. in qu[...] varius plantarum vſus cuilibet ſuo iure, & modo, vnde in ſacris, prophaniſque magiſterijs, [...] triumphis, funeribus ædificijs, &c. imo, & moribus formandis, rebuſque repræſentandis, [...] de ſunt ęnigmata, hyeroglifica, imagines.

Stir

. 14.

Stirpibus acuratius examinandis tutiſsimi ſunt manuduces.

...rtes liberales, & Scientiæ.

...hematica.
...hmetica.
...ica.
...omia,
...itheƈtura.
...netria.
...graphia.
...ographia.
...onomia.
...ſica.
...omia phyſica.
...ultura.
...urg.
...iognomonica.
...ca.

...nomia.
...baria,
...s condiendi melle,
ſaccharo &c.
...dicina.
...harmacopæa.
Hippiatria.
Vnguentaria.
...gia naturalis.
...hymica.
Pyrotechnia.
Libaria.
...es hic ferè omnes vſq. ad
...quiſitas, & confictas,
...conomia corporis plerū-
...e miniſtrat, iubente ſcili-
...hic materia.
...ca.
...tica.
...æſent.
...quit.
...ologia.
...ica.
...ca.

...aphyſica.

...clopædia.

Phytobaſani, ſeu diuerſa plantarum examina.

Phytopſia.
Plantarum hiſtoria.

Phytographia.

Herbilegium.
Rhizotomia.
Aſtrophytologia.
Chronophytum.
Calendariũ ruſticanum.

Phyturgia.
Phytognomonica.

Botanica.
Simpliciaria.

Phytoiatria.

Anthoblepſia.
Florilegium.
Topiaria, omniſque viridarij ars, quæ inter Agriculturam, & Architeƈturam.
Botanocritica.

Phytocritica.

Phytologica.
Phitonomia.

Biblioteca Botanica.

Scriptores tã noui quàm priſci botanographi; & miſcelanei.

D. Fab. Columna Lync.
I. Camerarius.
C. Bauhinus.
C. Cluſius.

Calceolarius, & Pet. Bald.
I. Thalius Hercynias.
C. Schiredenfild Sileſias.
C. Geſnerus Germanicus.
C. Cluſius Hiſpanicus.
N. A. Recchus Mexican.
P. Alpinus Aegyptius.
Tabella Chronotopica.
I. Turneiſſerus.
B. Charrichterus.
I. Coſtæus.
I. C. Scaliger.
Cato, Varro, Columella, Palladius.
I. Bapt. Porta Villa.
I. Bapt. Porta peculiari op.
D. Fab. Columna.
C. Crollius.
Athæneus.
Apicius.
Dioſcorides.
Plinius.
Galenus, Meſues, Serapio.
P. A. Matthiolus.
C. Durantes.
N. A. Recchus.
I. T. Tabernamontanus.
I. Turneiſſerus.
Delechampius.

H. Eiſterteuſis B. Beſteri.
H. Reg. Pariſ. S. Robini P. Vallettii.
E Schuuertius.
Ioa. Iac. Chiffletius Biſunt. in ſuis Dædalmatis.
D. Fab. Columna Lync.
B. Marantha.
N. A. Recchus.
Hiſt. Lugdunenſis.
A. Anguillara.
M. Guilandinus.
P. A. Matthiolus.
C. Geſneri Catalog.
A Cæſalpinus.
A. Zaluzanias.
A. Spigelius.
I. Coſtæus.
B. Textor.
P. Pona, & M. Lobol. Aduer.
C. Geſnerus.
G. Bauhinus.

Terræ hæc, Mariſque viuens, exertaque veſtis, & perpulchrum tegumentum opificio multiplici, ſummeq vario, vel ignauum quemuis aut impium in ſummi admirationem, venerationem, amorem Opificis perducere, pertrahere poterit, ſi animum, vt par eſt, aduertere voluerit.

Dum igitur tum pluribus artibus ſtirpes materiam exhibent, atque inſtrumenta tùm & ipſarum cognitio plurimis quoque vtitur ſcientijs, atq. completur: diſciplinas excitat ferè omnes, atque agitat vniuerſam philoſophiam ſi complexum agnoſcere liceat, ſummaque humanis in rebus vtilitatis ipſam dicere Phytoſophiam.

Habes hic neceſſaria victum, amictum, habitacula, medicamenta: habes commoda, inſtrumentaque fere omnia: ſi vtilitatem quæris, nec amplior, pleniorque in vniuerſa Natura campus, nec multiplicior merces, aut quod confertis magis ſpectaculis, vel pulchris objiciatur, ſi oblectationem, ſi recreationem poſtules, vel contemplationis exercitium, ipſam quoque ſi præter amplitudinem, ac præſtantiam ſtudij ab humanis titulis dignitatem exigis ornamenta illa antiqua, quæ vel à Cerere, & Baccho, Medea, Agamemnone, Machaone, Podalirio, vel ab Aeſculapio, Hercule, Apolline ipſo ſumuntur, ſumoſa nimis omitte. Reges Proceres toto ex Orbe habes. Attalus, Euiax, Archelaus, Iuba, Maſſiniſſa. Hiero, Romani Catones, Varrones, Imp. Diocletianus coluere, & Reges & Duces Gentium Mithridates Alcibiades, Magnuſq. Carolùs, alijq plures inuenerunt, proprijs ſe. nominibus adornarunt. Sed & ipſe qui agmen claudat, atq. cõcludat, cui Regni purpura, ſacriſq. & ſolijs titulis diſciplinas has condecoret, genuiniſq. à Creatore Sũmo fuſis ſplẽdoribus cõpleat, & Rex & ſapiens Salomon à maxima ad minimam vſq. omnibus de plantis diſputauit, Quid interim antiquius? quid dignius? ſi Protoplaſtus, ſi primus parens, & cum viribus ſingulis ſingulas ſtirpes nouit, & nominibus donauit, nobiſq. indigitauit.

In

Tab. 15.

In Plantarum notitiam, ex nominis, ipſiuſq. rei coniugio, auſpicia.

Per nomen enim adimus plantas: & à nomine, quæ de plantis conſcripta ſunt exigimus, præcipuè quantùm ad vſum pertinet: ſicque fit, vt quæ humanæ ætatis breuitate nobis depereunt, plurimùm ſtudioſorum laboribus, ac perennibus ſtudijs, litteris conſignata, ad poſteros deriuentur. Pleniores nempe contemplationes, & ſæpius, cum iactura virium ad plantarum cognitionem facta pericula, libris committuntur; quæ omnia in ipſis tradita, & expreſſa, ipſius ductu nominis facile aſſequimur, & intelligimus: dum nomina certis inquirentium ſignis, ac notis deſignata, ſe produnt: alioquin annotationibus huiuſmodi deſtituta facile obſoleſcunt. Namque haud multa ex antiquis ad nos vſq. ſeruata, pauca certe ad nos vſq. fideliter traducta, deuenerunt, ac vix vlla incorrupta. Nunc porro, & nomine, & iconibus, tum nuperæ ætatis induſtria, & inſigni ſanè in ſucceſſores beneficio ad hoc noſtrum opus iuuamur. Quamobrem vel

Nomen quod eſt ad cognitionem plantarum **Anſa**

- Phytoptæ planta quæuis in naturæ libro, aut inde expreſſa facie obijcitur. vel
  - Non tractata, ſeu planta noua, & nondum cognita. vel
    - Natura, quæ nouas ſemper in dies molitur, & producere ſolet diuerſas habita ratione varietatis locorum: vt laſerpitium, inuiſum antea Cyrenis, piceo illo imbre primò genitum.
    - Litteris (omnibus quidem nobis communibus) incognita, aut omiſſa, vt plurimæ ex imperfectis noſtris, vt Elleboryngium noſtrum, aliæque, quæ hic primò prodeunt: ſed quàmmultæ adhuc perquirendæ, non tantum in Inſulis, aut minus cognitis regionibus, ſed in noſtra etiam Italia.
      - In quo aduertendum ſi ſe noua facie ferat, & nouis qualitatibus, ex quib... quoq. nomen obtinere poſſit planta...
      - Si vel forte alicuius nouæ claſſis ex... da ſit
      - Sin minus, inquirendum quo in ord... antiquas, & cognitas conſtituenda ſ...
      - Si autem ex his, quæ antiqui tradide... a recentioribus emanarunt nouæ plantæ natura antiquioribus confi... pareat, deſumpto cognomine ex p... & magis propria eius differentia, v... ſit frutex, baccifera, & ſimilibus, ... claſſem, quæ ſimilis ſunt conditio... ducenda.
  - Tractata, & pluribus fere tractationibus pro Botanicorum de ea ſcribentium numero. vel
    - Auctore ab vno enunciata citra vllam controuerſiam.
      - Ex antiquis vt a Plinio Barba Iouis
        - Ab enunciante verò, ſeu primo plantam d... te omnis omnino de illa petendus eſt tra...
        - Si quæ verò fuerint propriæ obſeruationes, ... quibus eius hiſtoria magis, & magis diteſc... ſemper grati animi officio inuentoris laud...
      - Vel recentioribus, vt Agrimonides, & plures aliæ apud D. Fab. Columnam Multæ apud Recch. Bauh. Cluſium
    - Vel pluribus à ſcriptoribus partim enunciata partim traducta, magis, magiſq. expoſita, nec fere abſq. controuerſia; iiſq. vel
      - Veteribus dumtaxat, eaq. proinde antiqua, & renouanda recentioribus,
        - vno ſcilicet cum pluribus. vg.
          - Antiquis & rec... Vt laſerpitium aut
          - Recentioribus, quorum vno, vt ... la, quæ pſeudon... nij, & ſtactis Di... & Paſtolochia ...
      - Vtriſque nobilior, famoſa, ſed controuerſijs, ac diſputationibus maxime anceps, & agitata,
        - Vtriſque tum antiquis tum re... bus pluribus diſcrepantibus ... dem veritate, vt, Iris, A... Abies Helxine, Atriplex, ... ferme Roſa, Lilium, Polix... cus &c.
      - Vel recentioribus tantùm, vti nupera, & antiquis ... ta, (niſi forte plurimorum Phytologorum veter... careamus,) vt Necociana, Tabaccum, Tulipa... Scorzonera, &c.
  - quærendæ planta in
    - natura ipſa & libris
    - repreſentata
      - viuens
      - exſiccata
        - figura ſola, vel coloribus additis
      - integra
      - diuiſa in partes
  - antiquorum recentiorum
  - copula ſignum hoc cum inferiori

Notæ ipſæ, ſeu ſingulares animaduerſiones in plantas, coniugij ipſius nominis ſcilicet & plantæ præcipua erunt inſtrumenta, eoq. potiora, quò magis peculiaribus, & magis euidentibus ſignis collectæ ſunt. Neque enim præcipui naturæ caracteres obliterari facile, æquè poſſunt, vt noſtri inditorum nominum, qui facilime ponuntur reponuntur, innouantur, atteruntur. *

* *Et plantæ quidem omnes, & qualibet, in vnico, naturæ libro, innumeris licet ... diſtincto quærendæ forent. Quàm multæ enim dictæ, & incognitæ, ſed nec dic... dem comperirentur, ſi montes diuerſoſq. tractus (vt regiones inuiſas, deſert... ampliſſimas æquoris oras prætereamus) noſtros dico intra Italiæ fines perluſ... mus, Garganum, Maiellam, Corneum, Nurſinum, Nucerinum, Curium... nuarium noſtrum: e quibus vix ſemel aliquos conſcendere nobis licuit, breui... rum morula; & Ianuarium quidem ipſum antiquæ Albuneæ noſtræ ditionis... vix attigimus, quandoq. Botanicis cum collegis doctiſſimis Fabro, Terrentio &... litore, ac Phytognoſte peritiſſimo Coruino, vt vel leuiſſimè inſpicienda planta... occurrente varietate, haud temporis ſatis eſſe poſſet: multa nihilominus vidim... liquum negotia prorſus diſtulere.*

- plantæ ſuis tractationibus tractationes tractationibus iungendæ.
  - Vel recolenti Phytologo repræſentatur ab hiſtoricis: & tractatus de planta ipſa, præmiſſo nomine eiuſdem in librorum notis ac ſignis delineantur; & notæ, quibus planta requiratur, eidem aſſignantur. ſiue
    - Exiſtēte planta eodem modo, & ſimplicitate, & vnitate naturæ
    - Seu non exiſtente, vel exoleta, & amiſſa:
      - Vt ab aſpectu noſtro ſemota, & quæ non reperiatur amplius, vti Cirenenſe laſerpitium.
        - Hic autem ſolùm diues illa eruditio in promptu h... eſt, quæ ex antiquitatis cultu, & notitia deriuat...
        - Cuius ductu, & labore quærendi, & periculo al... alijs ſubſtituendi liberamur.
        - Qua comparationem inſtituamus ad exiſtentes p... non ſine harum illuſtratione.
      - Aut à naturæ libro omnino deleta, vt quæ nuſpiam ſit.
        - Superſit tamen ſpes eandem reuiſendi, ſi natura a... producendam rurſus voluente cauſarum circulo... ſuas exerat.

Superiorum mutatione, inferiora quoque mutari par eſt: ſenſim proinde, ac multis ſæculis in herbis, & animalibus nouum aliquid, aliquid amiſſum, multa paulatim immutata detegimus; vt nihil mirum ſi in figuris, facultatibus, origine, & qualitatibus diuerſarum plantarum, ſimiles plerumq. audiamus mutationes. Medi enim illas admodum celebres Betonicæ vires exoleuiſſe conquerunt; quamuis ab Apuleio, Dioſcoride, ac Muſa promiſſe. Pepones adeò concelebrati de menſis deceſſere, eorumq. omnis honos melopeponibus noſtris conceſſus. Quæ rerum omnium viciſſitudo, perennis. Cùm temporum, locorumq. circuitus viciſſim permeare deprehendatur, nihil adeo nouum videri debet, ſi in Mexicanis Recchi nigri aliqua hodie ea ex Theophraſteis plantis vigerit, quæ nos, & Græcos deſeruerit penitus.

ɔ. 15.

pleniſſimam
n plantarum
m; ne ſcili-
nta vlla ſine
e, nèue no-
ne plantę ſuę
ſi exhibea-
litus facilior
q. intelliga-
c dubio, per
& quomodo
nobis impri-
notuerit, di-
omnibus ve-
s nebulis,quę
um ſtudioſis
unt tenebras,
; antiquitas
ſentis æui no-
m renouanda
t autem quæ-
e ſtirps aſpe-
oſtro peruia
o dicenda ſit
e: vel vt tam
turæ libro,
ex diuerſo-
odicum pagi-
inerſim ipſa-
inquiri, in-
, & haberi
; denique vt
et, aliorum
eat obſerua-
us,& noſtras
animo exci-
incitatis ſem-
terius, & ſtu-
oſtris,& exer-

Tractationes omnes de plantis conciliandæ ſunt { vel

- Diuerſimode nominantiũ & inter ſe de nomine diſſentientium.
  - Recentiorum
    - Qui ſi nouis tantum nominibus vtuntur, ea omnia in vnũ colligenda,& pro ſynonimis habēda.
    - Si vero peculiaribus & proprijs opinionibus eadem ex antiquorũ fontibus deriuent: inquirendũ num legitima videatur vocum ſumptio: tuncq. nomen, & cognomen ab recētioribus impoſitum reuocandum ad ſynonima, de quibus dubitatur: vt ſiliquaſtrum pro Arbore Iudæ, an rectè a Dodon. ſumptum, & Acacia antiqua Mathio. neq. enim eſt Acacia.
      - In his quærendum an ſecundum mentem hiſtoricorum, quouis ſub nomine, ad propriam claſſem plantam reduxerint, an verò vlteriori diſquiſitione reuocanda ſit.
  - Antiquorum
    - Collectis dumtaxat ſynonimis, vt ex mutua collectione eorumdem Intelligamus quid Theophraſto, quid Dioſcoridi, Math. &c. viſum ſit.
      - Amplius quærendum an veteribus cognita ſit tantùm, an verò a neotericis tantùm planta noua tradita ſit; & an noſtras ſit, an exotica, & de nouo ad nos inuecta: non enim Tune Americana ſolum eſt, ſed & Sicula, & Caietana.
      - Rurſus an botanographi ſeu antiqui, ſeu recentiores, vel in genere de illa ſcripſerint, vel in ſpecie, & an capitibus: libris,& tractatibus inter ſe conueniant.
      - Cum autem probe recognita fuerit, ſuo non abſque laude reſtituenda erit loco, indeq. legenda, vt Faba Aegyptia, ſi cui forte contigerit eam vidiſſe, vel Dracunculus Maior, cuius gratia, male audire ſolet Mathiolus.
- Connominãtium, & ſimplici ac recepto, omnibuſq. communi nomine appellantiũ eaſdem v.g. Iris, Aſarum,&c.
  - Omniũ & ſingulorum
    - Examinatis diligenter & rite expenſis iiſdem ſynonimis omnibus, quæ vni eidemq. plantæ, aut diuerſis aſſignantur, vt citra dubium pateat, an ſub hac, aut illa appellatione, fuerit ſcripta à Theophraſto, Dioſcoride, Plinio, & recentioribus, vt Columna, Bauhino, Cluſio, Math. &c.
    - Adde quod in nullo idiomate reſpuenda vnquam ſunt vulgi vocabula: ex quibus plerũque, in plantæ, & eius naturæ notitiam deducimur, ſiue illa ſucceſſu temporum, ſiue recenter à plebe plantis indita ſint.
    - Sed neque ſpernenda vlla etiam vulgatiſſima, cuiuſuis, de plantis experimenta.

In Magia ſua naturali doctiſſimus Collega noſter Porta, quem adoleſcentes adhuc in Phyſicis arcanis audiuimus, artificioſo commento nouas ſtirpes producere molitus eſt, quod varijs mangonijs in pluribus, in non omnino mutata planta, ſaltem in colore, & qualitatibus partium alteratur.

Cæterum experimenta non laudare non poſſumus, plus autem deferimus obſeruationibus, vt nouis ſemper, vel ſaltem de nouo compertis iiſdem naturæ ditescant promptuaria.

D. Fabius Columna collega noſter, qui generis nobilitatem à maioribus deriuatam proprijs haud expertem titulis reliquit, ſed multiplici condecorauit doctrina, noua ſemper non ſolum e naturæ penuarijs copiosè eruit; ſed ex antiquis, & obſoletis eximio Botanocriticæ ſplendore genuinas complures reſtituit ſtirpes. Idque vel confertis negociorum tricis implexus (ea noſtra conditio eſt) aſſiduo præſtare non ceſſat, vt in Phytobaſano ſuo, ſeu plantarum examine, & Ecphraſi plãtarum, harum diſciplinarum ſtudioſis pluſquam liquido notum eſt, magiſq. ex promiſſis voluminibus, quibus quotidie inſudare ſolet, cum iucunditate, & vtilitate haud exigua legentium perſpicuum fiet.

Peritiſſimo autem deque hæc de re herbaria optime merito Gaſpari Bauhino, vel ampliſſimum hoc beneficium primo debetur. Collectionis videlicet ſynonimorum quam ipſe in Phytopinace auſpicatus, in annotationibus ad Math. & ſui in Tabernæmontani prima parte compleuiſſe videtur. Quippe vnuſquiſque antea Phytologus varia ſtirpibus pro arbitrio indens nomina, alienis prorſus poſthabitis, aut de induſtria prætermiſſis, ingentem phytoſophiæ ſtudioſis ipſo in veſtibulo confuſionis caliginem offuderat. Ab hoc, & complures nouas plantas, & ampliſſimum promiſſum Tractationum theatrum expectent ſtudioſi, vtiliſſimiſq. interim Pinacibus vtantur.

Nec montibus tantummodo, vel littoribus, aut pratis parcere ſolent, & abſtinere Phyſici noſtri; ſed etiam libros reſpuunt, niſi flores, aut medicinæ ſancita decreta, & praxes præ ſe ferant, & largius exhibeant. Quare florilegi duntaxat ad delicias, Medici plurimi ad ſtipem, Phytonomi fere nulli pro ingenij præſtantia, ſummiq. opificis admiratione, & operis cognitione plantas contemplantur, & examinant.

Scripſeramus hæc iam, cum ecce ſtrenuus ille Terrentius noſter, e Chinenſi Regno Fabro collegæ nunciat legitimæ Fabæ Aegyptiæ frequentiam etiam in quotidianis cibis; Rhabarbarumq. in hortis illic Betæ vicem habere. Hæc iam inteſta nos alimus: illam verò multorum hallucinatione nobilem libentiſsime certè exciperemus: cum iam autem copioſe illic inuenta ſit, quin ad nos tranſmittatur minime dubitandum eſt.

Tab. 16.

Habes amice lector, ex ſequenti eruditiſsimi Principis Apoſtrophe, conceptiſsimam to[…] Tabulæ præſentis occaſionem: analogiam ſcilicet partium, quæ plantis inſunt, cum membris corporum, quæ ſenſu pollent.

Recurris ad ſingula, quæ in brutis, aut etiam in nobis ſunt membra, vt comparando omni te ex parte expleas. An non quidquam ſcire[…] niſi hoc tibi ipſi prorſus ſimile reddideris? Crediderim te potius nihil minus temetiſo nouiſſe, & veteris γνῶθι σε αὐτὸν oblitum. Audiſ[…] dum de plantarum vita cogitaremus; minutius hic ſi vis accipe. Brachia, crura, oculos ſi in ſtirpibus quæris, nullus es, & abſonus magis, […] nodum in ſcirpo: error eſt non in ſpecie tantùm, nec in anguſto familiæ limine, ſed in ampliſſimo toto genere. Scis illas nequaquam aſpicere, au[…] apprehendere, vel ambulare; organis tamen ad hæc inſtruere velis. Ineſſe quidem muſculos rectè notes; quibus appoſitis coagmentatæ exc[…] venas etiam, quibus ſucci ad nutriendum, augendum, pariendum interfluant: imò & neruos, qui ad fulciendum protendantur, cæteraqu[…] modi membra, quæ pro modo, ac ratione vegetantis animæ obeunda conſequuntur munera. Iam quid anceps in radice ineſſe caput haſitas? in[…] ipſum credas, ſi initia, ſi nutrimentum, collectioneſque cum Galeno aduertis. Hepar, venamq. Portam filamentis ſuis diuaricatam, quidni […] fontes, ſi primores illos vitales focos per cætera ſenſim diſtributos hepacordicerebrum dicas; (vt multiuerbo multa:) ipſumque cordi cerebrum[…] dicis, baſis, & caulis virtutem, quæ per medullas toti introducta corpori animatas, & vegetantes meritò cenſeas partes. Deniq. ſi vitam, & g[…] ſeu propagandi facultatem inquiris; poſtquam tam diuerſas in corpus vnum congeſtas dotes agnoueris, vitæ, conſeruationis, ac propagationis pri[…] illic conſtitutum intelliges. De ſitu interim minimè ſollicitus, nedum inuertere coneris; ſi radix altior alimentum attrahit, ſi caulis altilem[…] dendo ſugit, & digerit ſuccum; vel ſi vim ſeminis illa, quæ vices habet capitis in ſe conſeruet, & foueat, negocij haud tantū tibi faceſſat: nec en[…] logia vteri in plantis ineptior credenda eſt; nec inſulſe pelli ſuperductæ corporibus, plantarum cortices, & humoribus ac ſudoribus, gummi vel […] contuleris; neq. ſanè capreolos, clauiculos, & ſpinas animalium corneis vngnibus, roncinis, aculeatis mucronatiſq. temere comparaueris. Homin[…] eum Ariſtotlee inuerſum cogita, & explicatis diuerſarum frondium, & truncorum caulibus, aut fuſtibus, brachia numeroſaq. crura in vna ſtirpe[…] nes. Iam illius tranſilire videris limites, nec regulam ullam luxurianti apponere ingenio: dum enim floreſcit vlterius, aut frondeſcit, folia, […] capillis, reſpondere vis, & comis: nimirum talibus analogijs nobis complacemus, ſatis at plerumq. quæ pulchra ſunt, & concinna placuerun[…] iudicio ſunt veritati.

Ecquid aliud in plantis *appetere, ſpirare, & ipſum ſentire* voluerunt Empedocles, & Democritus, quàm quod vnico *Animalis* nomine Plato comprehendit? quem nos vltro ſequuti, *vegetantis animalis* naturam per partes ſuas deducemus: eſt igitur,

- vegetans animal *ſiue plāta, & ſtirps*
  - nutritum — attrahente, retinente, nutriente & expellente — Facultatibus inſtructum
    - in aquis alitur
    - in vliginoſis adoleſcit melius
    - montibus & incultis gaudet
  - creſcens ac germinans
    - ſpontaneè & adhibita induſtria.
    - ſurgit in altum
    - deorſum ſe protendit
    - latius ſe explicat,
    - humi repit, & ſerpit
    - & ſub terra propagatur in modum radicum.
  - generans — ſimile, diſſimile & degenerās
    - ſemine,
    - ſobole,
    - germine
    - reflexione,
    - viua radice,
    - inſitione — corticis, ramorum, foliorum
    - gummi
    - ligno

Admiranda plantarum varietas, præſertim ſi perfectas imperfectis adiungimus, Theophraſtum ipſum præpedire potuit quin partes omnibus communes acciperet, varias enim illas, diuerſis in generibus ſtirpium nec communes aſſignari poſſe pronunciauit. Nos autem antequam de partibus hic de plantarum ſpecie quærimus aliæ ſiquidem ſunt.

- imperfectæ, perfectæ, perfectiores — tam ratione qualitatum quas poſſident, quam partium ex quibus cōſtant & ſunt.
  - herba
  - herbifrutex, ſuffrutex
  - cremium, phryganon
  - frutex
  - arbor frutex
  - arbor
  - quarum alia eſt
    - humi planta
    - multiſtirps
    - vniſtirps
    - arboreſcens &c.

Plantarum in vniuerſum partium aliæ ſunt.

- eſſentiales
  - anima
    - calor cauſa omnium opifex
    - ſeu ſpiritus primum vegetandi principium
      - inhærens
      - influens
        - coagmentans ex — ſimilaribs, vel vtriſque mixtim, diſsimilaribus
        - organa vegetantium dirigens
  - corpus
    - ipſa plantarum materia, & maxime
    - humor omnium impreſsionum capax
      - inſitus, ἀχρίμονος ſeu natiuus
      - aduentitius
        - elementaris
        - ſtirpibus communis
        - alimentaris,
        - cuti adiacens
  - Corpus vero ſtirpium in ſua propria ſuperficie conſiderandum quæ eſt, vel
    - lateralis vt folium — explicatio, actus, tegmen veſtis, ornamentum
    - ſubterranea vt radix — caput, fundamentum, cor, ſeu hepar, os alimenti
    - & ſupera vt caulis — eleuatio, ductus, artus ad thoracem
    - in quibus examinanda ſunt
      - numerus
      - magnitudo
      - figura
      - ſitus quo alias partes & organa […]ciunt
      - & inde conſpiratio in conſeruati[…] totius.
- integrales — analogæ ad membra animantium
- principales — radix, caulis, brachia, fructus
- ſecundariæ — cortex, lignum, matrix, medulla
- minus principales — humor, liquor, gummi, lacrimæ, &c.

Non ſunt tamen omnibus communes, quæ phytoptis obijciuntur plantarum partes, ſed quibuſdam ſolum, quibus qualitates, vt plurimum ſunt communes: arboribus enim ac fruticibus, multa ineſt ſimilitudo partium, ſed non eadem ratio eſt in plantis: in quibus tanta detegitur diuerſitas, vt vix ad naturæ normam reducere poſsis: partiū tamen aliæ,

- Coniunctæ, & per totā plantam diffuſæ, quamuis ſenſus noſtros lateant.
  - Primæ, intimæ & magis componentes, magiſque ſimilares, & communes, quas diuidas in
    - interiores — vt ſunt — ſuccus, hematophyton, liquor
      - aquoſus — lacteus, lacticroceus, ſanguineus
      - oleaginoſus
      - glutinoſus
        - melleus — mel, manna, ſaccharum
        - lacrymoſus — reſina, gummi
    - carnem in qua eſt
      - carnis pulpa — ſuccoſa, humida, ſicca
      - medulla
      - cor matrix
      - lignum, albumen
      - adeps
      - fibriæ quibus adiacent
        - vena — maior, ſucculenta
        - coſta
        - neruus — tenuior, ſiccior
        - quæ ſunt inter[…]diæ partes.
    - exteriores
      - cortex — ſimplex, multiplex
      - lanugo, cuticula
      - cutis tegumentum
      - hirſuties
      - ſquama, aculei
      - tunica, pili, ſpinæ
      - liber, corium, villi
      - membrana.
      - neruo ex carne
  - Mediæ, diuiſæ à ſe inuicem, vnitæ in plantis, & diſtinctæ ab earum natura: dum ſeparantur: namq.
    - vniuntur ad naturalem diſpoſitionem
      - muſculus
      - pulpa coniuncta muſculo
      - arborum maeſtra Italice: nodus centrum.
      - pecten, torulus
      - lineatio
    - ſeparantur caſu, vel artificis vſu
      - gutta, quæ eſt liquoris expreſſa pars
      - articulus ſeu, materia
      - artificibus vſitata
        - fruſtum, ſcobs, ſchidi[…]
        - quiſquiliæ, ferrago,
        - ramale, reſex,
        - truncus, termes, ſpad[…]
- Diſtinctæ de quibus ſeq. pag.

Differentia plantarum præcipua in ſuis partibus, Theophraſto eſt quod quædam.

- *habentur vel non habentur*
- *non ſimiles, vel non variæ habentur*
- *non ſimiliter habentur ſcilicet poſitione, ordine, numero.*

Aliæ

- Primariæ, quæ plantam in proprio ſtatu cõſtituunt, & fere ſemper dum planta vegetat, cum ea viuunt, & cum illa pereunt. v. g.
  - *Radix*; in omnibus prope ſtirpibus: cuius inter cæteras ſunt
    - ſpecies: ſimplex multiplex, repens, recta, capillaris, fibroſa
    - partes: Cirrhi, nucleus, ceruix, quæ alias lorica dicitur: caput, bulbus bulbilli, glandulæ, tuber, grumi, torus, nodus; quibus adduntur veſtiaria v. g. valuæ, tunicæ, oculus, &c.
- Aliæ ſunt primariæ quidem, & præcipuæ, ſed quæ ſuperſtite planta, quotannis moriuntur, aut mutantur ſtatis temporibus; plantam nihilominus in perfectione cõſtituunt, & ſunt.
  - *Caulis*, ſeu organũ per quod ſe plantarum maieſtas explicat, cuius.
    - ſpecies ſunt: ſimplex, ramoſus
    - partes: Stipes, caudex, crura, ſtolones, ſoboles, ſcapus, aſparagus, ferula, furculus, virga, vimen, farmenta, thyrſus, trũcus, brachium, ramus, ramulus cauliculi, coliculi, culmi, ſtipula, ſtramenta, ſtilus; his adde partes quæ ſunt aliarum virgula v. g. articuli, nodi, geniculi.
    - Ramum, & ſarculum cum ſpilegio, nequaquam diſtinxerim a caule: quia ſciſsi folij, & continuati eadem ratio videtur, quæ caulis, & ramorum reſciſſorum.
  - *Frondes, & folia*, quæ pariter duntaxat certis temporibus viuunt moriuntur, aut immutantur quorum
    - frondes, & pampini: propriè ſunt arborum
    - ſpecies: ſertifolium, ſolifolium, ſemunifolium, ſembifolium
    - partes: laciniæ, crenæ, ſeu ſtriæ dentes, pinnæ, auriculæ.
- Aliæ ſunt adietitiæ, & excretitiæ, quas in ſcholis partes per accidens dicere poſſumus ſcilicet.
  - Mucrones, aculei, ſpinæ, capillamentum, cirrus, cryces, ala, acetabulum, turbo, Petili, capreoli, anuli, viticulæ, flagellum, palmes, malleolus, duramentum, pediculi, clauiculæ, elicæ græcorum, ſeu vortices, viſilia, latera, &c.
  - & iſtarum velut adnacentes, & appendices
    - Cachtys, pululatio, gemma, vertex, faſtigium, cacumen. & Sarmentum, polancus fructuarius, orbis pampinarius ſubſiliarius.
    - aliæque ad membra vi uentium analogicæ: barba, fibræ; oculus, germen
- Alia partium diuiſio inter plantas aſſignatur: quæ oritur ex comparatione vnius ad plures, vel vnam ſolam partem ſiquidem ſunt vel
  - ſimilares
    - propriæ: ſpiritus generans ſeu calor vitalis.
    - cõmunes
      - liquidæ
        - lachrymæ: piceæ, roſinæ, aqueæ, gummeæ
        - ſucci ſicut ſanguis
      - ſolidæ
  - diſſimilares
    - perennes: radix, medulla, ſuccus
    - annuæ ſeu temporaneæ: oculus, flos, ſemen, fructus
    - mixtæ: vt folia aliqua
- Rurſus partium diſſimilarium diuerſitas naſcitur ex comparatione vnius ad alteram aut ad alias: cum enim diſſimilares ſint aut
  - ſimiliares, & diſſimiliares; propriæ, & communes; internæ, & externæ
  - iſtarum qualibet
    - comparatur ad alteram tantum, & videndum quod vna erit
      - Principalis, aut minus principalis
      - Inferior, aut ſuperior
      - Simplex, aut compoſita
      - homogenea, heterogenea
      - Explicata, aut inclusa membranis
      - Aduentitia, aut propria
    - vel cõparatur pluribus qua rũ altera erit alteri aut alijs
      - ſimilis, aut diſſimilis: Figura, colore, dẽſitate, raritate, aſperitate, læuitate, &c.
      - par, aut diſpar: exceſſu, defectu; multitudine, magnitudine
- Aliæ ſunt inter adventitias numerandæ, ſed tamquam ſpuriæ, ac minus legitimæ, quæ partibus alijs adnaſcuntur, vel fortuito plantæ, & ex planta ſucereſcunt vt ſunt
  - Spongia, cachrys, grana, pilula, tubercula querna, villi, ſquamæ, imo, & ad has pertinẽt, fungi, & aliæ quæ à ſtudioſis obſeruari ſolent.
- Flos, qui eſt fæcundæ hilaritatis feſtina quædam ſpõſio, perfectioris fructificationis prænuncia, & premiſsio ſpiritu um, ſpes fructiferæ abundantiæ, & plantarum lætitia; cuius partes ſunt.
  - Calix, nympha, ſtamina, flocci, capillamenta, capices, ſcylus, cœtus, ſeu ſedimentum. Vngues florifolia, ſeu foliola, tubuli, caliculi, galericuli, cuculli, oſcula, rictus floripendiũ, lanugines, coma, & plura alia, quæ inter ſermonis delicias vſus adinuenit.
- Et ſemen; quod eſt, magnæ matris fœtura; vegetantis animæ ſoboles, collecta in compendium planta, ſtirps obſiquata; moriẽtis plantæ fœtus, ac renaſcentis genius: vniuerſi deniq. anima lis vegetabilis breuiarium, cuius partes aſſignantur, &
  - ſpecies ſunt: Pomũ, glans nux, nucipomum, acinus, granum Bacca corymbus, cytiſus, Brion muſcoſus, vua, cachrys, anetũ iulus, &c.
  - Partes quæ ſunt
    - caput ad quod ſpectant: capitellum, conus, calix echinatus, echinus, verſicilſum, paterula, vmbella, muſcarum, panicula, racemus, floriſolium, ſpica, culmus, &c vulga, loculamentum
    - folliculus: conceptaculum, vaſculum, vtriculus, theca, elate valuulus, concha, ſiliqua, operculamentum, vagina, ſeptum glumæ, ſcapus.
    - cõceptaculum: cor ipſum, oculus, vmbilicus, putamen, nucleus, gallicaæ, valua, hilum, cartilago, lanugo, pyrones, offiulum, voluula, cupula gigarta &c.
    - pericarpium quod pro fructu vulgo accipitur: ad hoc etiam ſpectat, pulpa, vel humor circa ſemen, vnde ſemea munimento cinctum: ipſum vero ſemen cum nucleo, & pulpa à flore deriuant.
- Cæterùm in duabus maximè partibus principalibus, quas diximus animam, & ſpiritum, & alij naturam, & corpus ſeu compoſitum ex ſimilaribus, aut diſſimilaribus ſtirpium partibus, diſquirendum eſt a phytopta, quis ſit.
  - ortus, & vigor
    - In ortu exquiritur naturæ ſimilis productio, per ſemen, quod per omnes ſtirpium partes, diſpoſitis rite organis, & ad omnes naturæ motiones conformatis, partium nexibus diffuſum, tamquam fermentum excreſcens in ſui naturam cætera conuertit, expergefacto, ac vigente calore natiuo: ſicuti plures in fixis corporibus ſalis, ac ſulphuris virtutem operari, & mouente, & accedente ſpiritu fieri aiunt.
    - Vigor autem cognoſcitur ſi organa, & partium nexus animæ vegetantis actionibus recte ſubſeruiunt: & ſi partes numeroſæ, grandes, nutritæ, pingues, ſuccoſæ ad perfectam naturam excreſcunt.
  - infirmitas: Prædictis deficientibus, oritur infirmitas, in qua conſideranda eſt conſeruatio, vel reparatio partium deſtructarum.
  - ariditas, quæ eſt mors ſtirpium: Cuius ſignum ex colore exteriori facilè colligitur; vix enim ſtirpes emori credas, quibus ineſt viror, ſeu viridis color, qui fere vegetandi, gradum exterius conſequitur. Cum recipiat a communi calore in humore craſſiunculo digeſtionis compendium; ſi tamen excipias ſtirpes, quæ in litoribus, & ſalicolis adoleſcunt, quæ vt plurimum ſubalbeſcunt, vel in cinericium colorem vergunt, & prope in album deſinunt vt Dictamum: atrata ſunt tubera multa, rubet Coralium, & hypocitis cum Epithymo: Mille autem inuenias in vegetantis naturæ imperfecta luxuria colores, violenra æmulatione gemmarum, creſcentibus ac ſe pandentibus in dies magis verſicoloribus Iapillis: ſequitur autem quaſi ſemper internarum qualitatum naturam exterior illa ſpecies coloris quæ vitam vegetiorem in ijs arguit.

Plantarum venter, ipſa terra, magna omnium mater facile creditur Anaxagoræ; non tamen hoc, neq alia quæq. membra animantibus, & plantis communia exiſtimare poteris, nec quiquam de his determinate ſtatuere; ſed pariter cum Theophraſto in ancipiti ſtirpium diſcrimine hærere, niſi nobiſcum imperfecta à perfectis ſeiunxeris. Viſcum namq. à terra ſeparatum, quod ſemen profert, quod numquam ſeminat, & tubera ab eo dem ventre diuulſa, cæteriſq. membris deſtituta, communis diuiſionis partium cancellos quoſcumq. perrũpunt, ſcilicet licentius in ijs luxuriatur natura, nec noſtris retinetur legibus.

...re ex omnibus ſtirpibus eſt, quæ ſuis non vna dixerim, vel altera, ſed omnibus partibus nobis aliquo modo vſu venire, vel prodeſſe non poſſit, aut ...mplatione digna non ſit, ſiue organi ipſius, ſiue præſtantiæ ratione. Nutrit tota meditatione mentem; fructu paſcit corpus; floribus, viroribuſque ...mq. oblectat; vt nihil vel minimum in tanta copia diſpiciendum ſit. Quid verò maioribus id opus erit exemplis firmare? rideat murigena capares, ... quas contemnunt homunciones; qui tamen earum magnitudinem ore ſatis probare videntur, dum ſubinde vulgatur prouerbium (quod illarum ...ationem, & admirationem præſert) ſaltem apud Italos noſtros, à plantarum ſtudijs fere alienos. Poſtquam iam fere plantam totam dentibus con...t: folia pariter, ac gemmas, floſculos, flagella, fructumq. omnem, & pericarpium, grana ipſa, totumque vaſculum omedunt. Plantulam ...e vix vllo inter ſaxa viuentem ſucco, paruulam fructu, latis & explicatis floribus, lignea, & perenni duritie, pingui folio in arido paſcuo, ſcilicet, ..., vel magnas arbores egregio æmulatam conatu, quæ te Myſophytum rubens, & ipſa in ruborem vſq. redarguat.

Cõnc-

Tab. 17.

Cõueniunt inter ſe ſtirpes.

- **Euidentiùs,**
  - **Cõſtitutione peculiari.**
    - **Corporis perſiſtentis cõformatione.**
      - Symmetriâ, & notis,
        - Totius plantæ, omni ſcilicet ſimul conſpectâ. aut
        - Membrorum, partiumq. omnium ſigillatim, vt in tabula differentiarum, membratim ſignare poteris.
      - vel
      - Cõpoſitione mebrorum. ſiue
        - Numero ſiue
          - Dum pluribus, aut paucioribus partibus conſtant; ijſq. pluribus, aut paucioribus latentibus, vel apparentibus, dum præſertim ſe recondunt aut exerunt aliæ, atq. aliæ.
        - Modo
          - Si eodem ordine comparent compoſitæ, aut diſpoſitæ.
          - Si folia ante florem, vel florem promunt ante folia.
    - **Vitæ ipſius, eiuſq. munerum.**
      - Ætate, & duratione
        - Totius
          - Sunt enim longæuæ magis, & breuioris durationis æſtiuæ ſcilicet, aut trimeſtres hebdomadariæ, vt Fungi diutiuſque aut breuiùs in vitã productæ, vel in ſemine ſopitæ, perſeuerante ſpiritu perſiſtunt plantæ.
        - Partium
          - Quæ omnibus ſemper membris ſanæ conſiſtunt.
          - Quæ perpetuifoliæ, vt arbores nonnullæ, quæ ſempiterna fronde virere dicuntur,
          - Vt & radices perennes, ſeu annuæ.
      - Generatione, ſeu fæcunditate.
        - Ratione qualitatum.
          - Quæ per ſemen tantum multiplicantur
          - Quæ per ſemen ac radicem, ac alias communicantur, & hinc plantiferę, & Amphicarpæ
        - Proportione & mẽſura.
          - ad florem
            - monoſpermata, vt Tribulus Aquaticus
            - tetraſpermata, vt Saluia.
          - ad plantã
            - multiſeminis, vt Ammis, Orchis, Typha.
            - pauci ſeminis, vt Mercurialis, Agrimonia.
  - **Coordinatione**
    - **Propinquitatis.**
      - Corporum in conuictum colligatæ, nexu.
        - magis ſtricto
          - connatæ paraſiticæ
            - Quæ, & innatæ, & penitus dependentes ſunt, vt Viſcũ, caſſuta; &c.
            - Vel Enatæ, eadẽ matercula ſubſidente, vt Hypociſthis: aut Vagæ, & in diuerſis, vt Orobanche in Geniſta, & Leguminibus.
          - Arte innexæ
            - inſitione
            - inoculatione
            - appoſitione, alijſq. emphytheoticis, &c.
        - Laxiori
          - Adnatæ ex varia fere corticis, putrefactione aut adiectis ſuccis calore fouente.
            - Erumpentis, vel excreti ſucci occaſione (vnde his ſpeciebus etiam magis) competit cõuictus, vt ſunt
              - Tubera.
              - Squãmæ
              - Villi.
              - Fungi.
            - mediæ —
              - Lichen
              - muſcus
            - Exteriorũ etiam adiacentium occaſione
              - Polypodium.
              - Trichomanes,
          - Superpoſitæ
            - Inuadentes, & ſuper aſcendẽtes, aut ſupercadentes.
              - Ad ſuccum — vt Hedera
              - Ad Fulcrũ tantũ
                - Volubiles implexicaules omnes. vt Vitis ſuper quercu, &c.
          - Supernatæ caſu ex ſuperiniectoſemine, aut collectitiorũ in cauis putrilagine, aut fimo &c.

        > Ipſum ſi vinculum ſpectes in indiuiduis tantum habes; ſi verò aptitudinem ad vincula quæ plures ſcilicet coniungere valent, iam familias totas conneotes.

      - loci originalis.
        - Propius contingentis, &
          - vndequaque ambientis.
            - Vt in ſubterraneis & conſepultis.
            - Aquatilibus, commercies, vt
              - Marinæ,
              - Lacuſtres.
              - & Fluuiatiles.
          - vel Excipientis ac retinẽtis
            - Ex quo nomen ſumunt ab ipſius ſoli cõditionibus.
              - Saxatiles, arenoſæ
              - Limicolæ, paluſtres
              - Agreſtes hortenſes
            - Vel a propinquorũ reſpectu.
              - Montanæ.
              - Maritimæ.
              - Aruenſes.
              - Pratenſes.
              - Nemoroſæ
                - in Vmbroſis. Apricis, Vineis. Fruticetis. Segetibus. campis ſyluis
        - Latiuſculè ſpectantis
          - Conſimilibus rationibus.
            - Cultum admittentes.
              - Domeſticę
              - Vrbanæ.
              - Satiuæ
                - Cuiuſmodi ſunt olera, & ex alumnis hortorum, ac teſtarum pulchrifloris plurimæ.
            - Cultum reſpuentes.
              - Immites, ac feræ,
                - Filix nullo manſueſcit aratro, ſed Barba illa Iouis ſæpius Botanicorũ hortulanos fruſtratur, & è noſtræ Vmbriæ mõtibus Ocymoides illa Muſcoſa, Nucerinaque Tragacantha.
          - Patriæ reſpectu.
            - Cæli, vel climatis ratione
              - calidi
              - frigidi
              - ſicci,
              - aut humidi
                - Seu Regionis eiuſdẽ, vt Germaniæ, Italiæ, &c.
            - Vel magis præciſe ipſius loci
              - Vt Agri eiuſdẽ Mõtis, aut Ciuitatis, aut finitimæ, vel cõtinentis, aut in eodem circuitu.
    - **Congruentis pariter tẽporis.**
      - Qualitate
        - Producendo
          - Eodem ſcilicet, tempore, tum membra, rum fœtum, vel certę iiſdem menſibus adnaſcentia radicibus ſimul germinando, aut gemmas aliaſq. partes quæ ſimul natales ſortiuntur.
        - Naſcẽdo, vel Moriendo.
          - Moriendo aut omnino aut per partes amiſsione ſcilicet Caulis, fœtus, foliorum, &c.
      - Quãtitate
        - Proferendo, & cõplendo
          - Eodem menſium vel dierum ſpacio partes has, aut illas, & ad maturitatem eas perducendo.
        - Erumpendo
          - Spacijs poſtquam ſatæ ſunt æqualibus, vt velut eodem partu ex vtero fœcũdę Matris Telluris exilire videãtur vt tribus diebus Blitum, Napum, Eruca, Ocymũ, quarto Lactuca, Anętum, vix anno Fœnia, & Mandragora.
  - **Conueniunt, etiam conſtitutionis totius ratione,**
    - Particulatim.
      - Sexus nota … dem conc… mine, ac M… fœminæ e…
      - Affinitatis vinculo
        - Proxima ſe… rij Diſpo… ſitione…
        - Remotiore reſpectu.
    - Vniuerſim,
      - Minus ſcilicet perfectæ
      - Perfectæ.
        - Simplicis complementi.
        - Exceſſus etiam ſupra Plantę cõmunem gradum.
- **Obſcurius.**
  - Originis.
    - Spõte ex terræ viſceribus emergentes.
      - Similibus è Terris mineris, aut halitu.
        - Vt Albucus, Roſmarinus, Laurus, Cneorum, Sanamunda Barba Iouis.
      - ſimilibus miſcellis compluris
        - Vt notare eſt per arua, gleboſa, humidaq. Chelidoniũ minus, Aconitũ hyemale illud Monophyllũ, Ranũculi quidam, & per vliginoſa, vt Lichen, Lycopodium.
  - Actionibus.
    - Vel Seminis initijs excitatæ, & vel Semibifolijs, aut Semunifolijs a biualui, vel vnius alui grano prodeuntes, Stirpinitio introrſum, vel extrorſum habito à matre ſcilicet terra.
  - Paſſionibus.
    - Sunt enim nonnullæ eiuſdem odoris, ſaporis, temperiei, vt Nardus cum Valeriana, Cicer cũ Kali.
    - Aut facultatis eiuſdem, vel vſus in Medicina, vt Aromaticæ, Catharticæ, Delętericiæ, alterantes ſimiliter, vel etiam in alijs artibus,

Tab. 18.

Quæ exterius ac cēſentur v. g.

- **Originem, & ipſarũ cauſas.**
  - Principia efficientia, cum ipſorum inſtrumentis, quibus diuerſa accidunt.
  - Materiam
    - magis ſimplicem — vt ſunt elementa varie ad mixtionem concurrentia, vnde halitus, & metallica corpora, vel ſpiritus materiam humum permeantes diuerſis modis agunt.
    - magis mixtam — vario diuerſis è complutis, miſcellisque fermento.
  - Formas quas diuerſas intellectu potius ex diuerſis figuris, tam internis, quam externis tibi confinges: quàm vt eaſdem ex naturę fontibus haurias.
  - Fines, quos, à morali & Rhetorica potius quam à phyſica deduces, vt decoris multo plus, quàm firmitatis habeant.
- **Locum, ſeu ſolum natiuum, in quo nutrimenti, educationis, & victus ſedes; conſideratis.**
  - Elementis vnde
    - Subterraneæ. — Saxatiles, arenicolæ, limicolæ.
    - Superterreſtres — Aruenſes, & diuerſarum Terræ qualitatum.
    - mediæ — Paluſtres. Maritimæ.
    - Aquaticæ ſiue aquis immerſæ. — Marinæ. Lacuſtres aut ſtagnantis aquæ. Fluuiatiles, riuales, Fontanæ.
  - Mixtim conſitis ex quibus.
    - Simul aut diſiunctim viuentes — Superarboreæ innatæ. mediæ, ſuperradicatæ, terreſtres, enatæ. & caſu ſupernatæ à liberis differentes.
    - Paraſiticæ liberæ.
  - Patria diuerſa.
    - confinijs diuerſis. — ſylueſtres, pratenſes, montanæ. vallium, ſegetum, aruorum.
    - Vicinijs non ita diſtinctis, vt quæ prope has, aut illas, in hoc vel alio circuitu naſcuntur.
    - Cœlo diuerſo — proximo, remoto — vmbroſo, aprico, calido, tepido, frigenti, aut rigenti.
    - Climate, aut regionibus diuerſis. — noſtrates, exoticæ, peregrinæ, aduenæ, Italicæ, Germanicæ.
    - Vaga ſtirps, fixa. — fluctuans, natans
- **Poſitionis ſitum.**
  - Totius plantæ quoad motum
    - de loco
    - in loco
      - vi propria
        - in ſe — ſurgens, aſcendens, pendula, deſcendens, ſupina.
        - in alijs — circumdans, complectens.
      - vi aliena — vt aſportatione permota,
  - & quoad germen — a cacumine ad ramos erectum. a latere aut ramis pendulum.
  - quoad ſtatum — vt planta ſit erecta, contorta, incumbens, ſeu alijs accumbens. ſuccumbens, iacens, humiſtrata, repens.
  - Partium — ex varia namque diſpoſitione partium ſtirps dicitur. — ordinata, aut compoſita, inordinata aut incompoſita.
- **Magnitudinem, totiuſque molis rationes, quæ conſiſtunt in**
  - Extenſione quantitatis vnde. — maiores, proceriores, altiores, longiores, breuiores, craſſiores, latiores.
  - & partium minorum vt ſunt. — frondes, rami, fibræ, & — vnde ſunt — denſiores, rariores.
  - intentione, vel numero partium — magis radicatæ, proditæ, molles, aut magis tenues, &c.
  - & in particulari. vnde fiunt. — pleniores, farctæ, ſtipatæ, ſuccoſæ, pingues. inanes, tabulatæ, cauæ, ſpongioſæ, arentes.
- **Numerum ſeu multitudinem ſpecierum.**
  - Vnde frequentiores, rariores, vulgares, minus obſeruatæ, magis abſtruſæ: quamuis hoc ipſum ad ſoli natalis obſeruationem ſpectare videatur.
- **Figuram ſiue faciem.**
  - Interiorem quæ eſt vel — lapidea, oſſea, lignea, carnea, herbacea, fungoſa, varia — vnde fit — robuſta, valida, firma, imbecillior, laxior, varia — Quæ omnia per modos, & qualitates partium componentium in tabella. 14. præciſe magis deſignantur.
  - Exteriorem
    - totius corporis, quæ erit, integra mutila, vel deficiens.
    - Solius exterioris ſuperficiei
      - primo intuitu — inquirendo an ſit pulchra, concinna, aut inſolens & monſtruoſa.
      - reflexo intuitu
        - ad alia referēdo — vt ſit ſimilis magis, aut minus diſsimilis.
        - abſolutè conſiderando — Linearum ſpeciem, vt Iunci globos, vt tuberum, bulborum & capitatorum multorum, aut pyramides, vt Campanulæ, quæ a figura nomen pyramidalis accepit.
    - vel partium in particulari, de qua in tabula de differentijs partium.
- **Actionem ex qualitate.**
  - Nota
  - vel
  - occulta
    - vniuerſim — vt efficax, debilis, ſimilis, aut diſsimilis temperiei, aut facultatis, ſaporis, odoris, &c.
    - particulatim
      - Odore
        - nullo vt Gramen Corallium.
        - aliquo
          - grato — Suaui, vt Iua Moſcheta, Geranium, Ambroſia, Botris, Ageratum. Aromatico Gariophyllus, Nardus, Nux myriſtica.
          - moleſto — Graui, vt Allium album, Narciſsus argenteus. Fœtido, vt xyris, Cattaria, Laſer fœtidum. Putrido, vt Vuluaria, Dracũculi flores.
      - Sapore, de quo ſupra.
      - Qualitate, v. g. calore, frigore, & in quibus exceſſus, gradus, & proportio notari debent.
      - Facultate, v. g. eſculenta, deleterica, medicata, & hac vel catartica, aut diuretica, diaphoretica, vel alteranti &c.
- **Paſsionem**
  - Ab Animalibus, Ab Hominibus
    - Eas in cibum, vſurpantibus aut Medicinam, aut ad ignem & alios vſus. — indeque reſiſtentes, fortiores, ægrotantes atque in tabum incidentes. & impatientes contactus, vnde nomen accipiunt.
    - vel diuerſis agriculturæ operibus eaſdem exercentibus, præſertim putatione, ablaqueatione, pampinatione inſitione &c. — vnde ſatiuæ, ſpontaneæ, mites, feræ, ſeu cultum reſpuentes, Vrbanæ, agreſtes, domeſticæ, hortenſes, ſylueſtres, & varie quoad varium cultum ſe habentes.
  - Cœlo, & Elemētis. — Sunt enim aliæ frigoris, brumæ, æſtus vel Solis, impatientes, aut variè, meliuſq. reſiſtentes, & vel ipſis ignibus inuicta materia, vt Vitruuiana vel potius Cæſarea Larix de qua ſuo loco.
- **Aſpectum varium de quo pag. ſeq.**

Plura profectò hic phyſicè obſeruare poſſes, quæ nunc dumtaxat ſunt admirationi. Natam in Cerui cornibus Hederam Theophr. Laſerpitium Cyrenis poſt imbrē piceū. Aſparagum è conſepultis Arietinis cornibus; e carbonibus Verbenam alijs Abſinthium, & quam multa alia, quæ minus, aut nihil prorſus nota.

Quid in plantis diſterminandis, aut Cœlum poſſit, aut regio, vel ex hoc ſur es; quod eadem planta à ſe ipſa etiam diſcordare videatur, ſibique diſſimilis qualitatibus maximè immutatis, vt Scylla Siculis, Hiſpaniſque acerrima, mitis nobis, Helleborus venenum Hiſpanis, & medicamentum Italis. Nicotiana Indis calida. Europæis Narcotica.

In plantis diuerſus ſurgendi ſeu à globo ſe ſe protendendi & explicandi ſpiritus, & primò in herba ſpeciem comparendi vigor, nullus fere eſt ſubterraneorũ, & hydrognaphalorum, quæ nuſquam è terra erumpunt: Lichenis; ac Lenticulæ debilis; herbis maior, fruticibus vegetior; vniuerſo arborũ generi nobilior; maximus autem Cedris, ac Trogloditicis Palmis, imò & Laricibus, abietibus, pinubuſque quibuſdam, & fagis contingit, vti præcelſæ pyramidali noſtri Ianuarij montis. Reſpondere autem videtur hæc à natura facta emiſſio proiectionibus factis ab animalibus; ita vt percutiendi impellendi, ſaliendi, aſcendendi, & ſe protendendi ad ea ad quæ viribus peruenire nituntur, ſurgendi ſimiles impetus in plantis quodammodo pares eſſe videantur: teli enim iactum vix vlla arborum ſuperauerint. Quare Trabs illa Tiberiana, e lance CXX. pedum; Abies illa Ægyptiæ nauis CXXX. Cedrus Demetrij paris altitudinis ſubinde celebrantur ab antiquis.

Diuer-

Tab. 18.

- Aſpectum varium ratione figuræ
  - quæ vel mutatur
    - ſua ſponte: pro diuerſitate temporis, ætatis, loci, aut ſeminis
    - aut mangonijs &: affuſis liquoribus, aut ſtercoratione varia.
    - in quibus
      - virtus
        - roboratur: vnde vniſloræ in multifloras, ſimpliſloræ, in pluriforas, parui fructus, in magnos deueniunt.
        - debilitatur: vnde triticum in lolium: tulipæ flore albo, in flauum: vitex rectus, per ætatem in curuum, & agrifolij folia in ſummo angulos amittunt, &c.
      - materia
        - abundat: vt ex ſimpliſloris multifloræ, quod in Anemonibus, tulipis, gariofilis, & alijs notatur.
        - deficit: Ricimus Theophraſti: Botris, & Trifolij folia ſenſim dum ſeneſcunt, minora fiunt, maluæ, aliarumque caulis, plenus, ætatæ, fit cauus, aut vacuus. & inanis.
  - vel perſeuerat

Diuerſæ ſunt interſe ſtirpes, ſi in earum natura latius inſpicias.

- Quæ ſcilicet ad ipſius viuentis ſtatum attinent
  - In primis vitæ functionibus, quæ ſequuntur
    - vitæ modum v.g.
      - vigorem, & ſanitatem, ex varia præſertim radicis infixione, corporiſque ſicciori, firmioriq. compagine.
        - Quedam enim in terra tantùm viuunt, nonnullæ in natali tantùm, & ſunt, quæ translationibus, & aeris, externiſque iniurijs magis, magiſque reſiſtunt,
        - quedam extra terram
          - Integræ ſuo cum virore; vt ſemper viuum, Aloe, Rodia Radix, Bulbi plures, Scylla præſertim, ſed Colchicum nobis, vel in ipſa pixide cartaceo incluſum cucullo floruit. Aſphodelus in cubiculo cæmentis interceptus à murarijs, germina miſit.
          - Exciſę, & exſiccatæ florentes, vt Pulegium à Solſtitio; vnde multas per ſolſtitia flores aperientes ipſi obſeruauimus, floreſque cadentes excepimus.
      - Langorem, & imbecilitatem, morboſque varios, qui diuerſis ex actionum, ſeu functionum læſione diuerſimode contingunt, vnde diuerſis ſunt obnoxiæ morbis.
    - vel alimentorum ſuſceptionem, & appetitum.
      - Aquæ purioris Adianthum, ſordidioris Olera, calidę Ocymum, ſalſæ vel nitroſę Chrythamum, Kali, Braſsicæ, Eruum, Ruta, Beta; contrà ſalſam prata non ferunt, talique ingruente pluuia, (vt in noſtra Taumatumbria adnotauimus) exareſcunt. Copioſe Oryza, Papyrus; rarioris Caparis, Verbaſcum: viui platanus, & diuerſorum liquorum diuerſæ, vt exiſtimare, quàm reperire facilius.
      - Terris diuerſis plantæ diuerſæ gaudent, cinere immundo, ficus, Oleæ, fruges cœmentorumque micis ſolo permixtis, aliquæ calce ipſa, præter ficum nonnullę; humaqueis, (vt ſummatim dicamus) diuersè ſubactis, & commixtis: vel etiam ſtercoratione, vnde letamen dictum.
  - vel ſpectant ad mores, ſeu potiùs motus quoſdam, reſpectu.
    - ſui ipſius
      - quo ad ſitum vt
        - Florentia à ſummo, medio, vel imo tantum, præſertim ſpicata, vt triticum, conifera, vt Dipſacus, & à ſummo Anthemis Plinio: vmbellifera, vt feniculum, Angelica, à medio Marrubium, & Pulegium regale.
        - Aut variè à ſummo, medio, & imo, & per totum tyrſum, vt Aſphodelus luteus.
        - Aut etiam ſucceſsiue, & ſigillatim, & quandoque alio flore, vt Lilioaſphodelus, qui inde Homero kallis, legi videtur.
        - Intra ſe etiam germinante occulto flore, vt lappa, quæ adhæreſcit Plinio, & miro quoque in ſe modo Apparine.
        - Adde quod in gemmis etiam, & frondibus proferendis diuerſitas ineſt.
    - vel aeris, & cæli.
      - quo ad tempus in quo etiam attenditur apertura foliorũ & florũ & ad ſolem cõuerſio.
        - Sunt enim ordinata alia, quæ ſtatis temporibus folia, frondes, flores, ſemina, ſeu caules, &c. vel prius folia, & germina proferunt, quam flores, & ſemina, vel contra.
        - Alia præpoſtera, vt nudiflora, quæ florem, vel etiam fœtum omnem folijs præmittunt, vt Tuſsilago, Crocus, Scylla, Amygdalus.
        - Alia promiſcua dixeris, quæ vtroque modo, vt ficus quædam.
        - Aperturæ foliorum, & florum diurnæ; quas ſeruant complures: aperturæ nocturnæ, vt Lazura, Peruana, Mirabil; Arbor triſtis ſi flores reſpicias.
        - Contractionis diurnæ Caltha, Trifolium ſi flores reſpicias, qui noctu aperiuntur nocturnæ li folia reſpicias.
        - Ad ſolem conuertuntur heliotropia omnia inde dicta, mirabiliter verò tota die, Phaſeolus ille Indicus, & vulgatior Lupinus, ad ſolem ſingulis ſucceſsiue horis circumagitur.
  - vel curte vitæ conditionibus præfinitis penes naturam, cultum
    - ortum
      - citum: Vt tertio à ſatione die Ocymum, inde forte dictum, 4. Anetum, ſexto æſtate, 10. Beta & bruma octauo Atriplex, & 10 rurſum Braſsica, xx. Porrum 40. Apium.
      - tardum: Anno vix Pæonia, Mandragora, poſt annum Lotos, Agilops Plinij.
    - germinationẽ
      - celerem: Vt Amigdalus, & in maritimis omnia præcocia,
      - tardam: Vt Morus, nux iuglans ſolſtitialis, & in montibus omnia ſerotina.
      - aliquotam: Vt ſemel, vereque bis, Medica malus, ter ternis gemmis Pinus Abies Robur, Februario, Martio, Aprili medio.
      - Indeterminatam: Seu incertis vicibus, aut ſæpius, Sampſucus, Beta, tota æſtate, & vere continuata opera, & aliæ plures. Aegyptijs perpetua gemmatio, ſicuti, & vere alibi.
    - incrementum
      - citius, Vt Salix, Populus, Malus, Perſica, Cucurbita, flos ſolis.
      - tardius Vt Pinus, Robur, Buxus, Palma.
    - caſum
      - foliorum: Celerius moro, ſerius amigdalo.
      - fructuum: Punicæ ficui folia ante fructos cadunt ſicuti & vitibus, &c.
      - florum: Pruno, fructus cadunt ante folia.
    - durationem
      - totius plantæ vnde
        - perennes
          - Longæuæ, vt Palma, Quercus, annoſa inde dicta, Pinus, Buxus, cupreſſus, & Reſiniferæ, iuniperus quæ temperati caloris &c.
          - Paucorum annorum, Roſa Abrotanus, Malus perſica, quæ diligenti cultu ad trigeſimum etiam annum perducitur, quamuis citra decimum perire ſoleat.
        - & paucorum annorum, ſeu fugaces.
          - Fico, ſeu malis præcocibus, dulcibus, aut fertilioribus vitibus breuiſsima vita Plinio.
          - Aliæ ſunt aliquot horarum, vt Koniphytum noſtrum dierum aliquot, & ephemeræ vt fungi.
          - Vnius menſis, Ophiogloſſum, Roſella, Linaria, Botrytis aliquot menſium radix caua Orchis, trimæ, aut quadrimæ, Leucoium, Bimæ, Caltha, Braſsica, Beta, Apium Annuæ, legumina ſaturaria, Botrys, Ocimum, Cucurbita.
      - diuerſorum membrorum.
        - radicis
          - perennis: Olea, Palma, Laurus, Cupreſſus, Ilex, Myrtus, vnius duorum, vel paucorum annorum, vt quæ intereunt altero anno dato ſemine, ſicut viola Bolbonax limonium elegans Rauolſij. & aliæ.
          - fugacis ſeu pereuntis: Plures enim ſingulis annis, & interdum aliquot menſibus radicem amittunt, vt Bulbonaca, limonium, &c.
        - frondis
          - Sempiternæ, vt Olea, Palma, Laurus, Cupreſſus, Ilex Myrtus
          - annuatim deciduæ, vt Pirus, Prunus, Morus, geniſta, &c.
          - Mixtæ, Media Arbutus, cuius cacumen viret, inferiora hiemæ areſcunt.
- Quæ interius, vegetantis ſunt virtutis, & vitalis facultatis, ipſiuſque functionũ.

18. Fœcūditas ratione
- ſeminis, { manifeſti / incogniti
- radicis,
- caulis,
- ſurculi,
- germinis,
- gemmæ,
- foliorum
- gummi,
- fructus,

quorum omnium generandi facultas conſideratur vel
- vniuerſim
  - nulla: Sunt enim ſteriles, tum ſpeciei, tum indiuidui vitio, & inde caſtratæ, & eunuchæ dictæ, ſed de indiuiduis, quæ intra certa genera reperiuntur, alia eſt ratio; quæ non prouenit a facultate interna, dum ſterileſcunt ſed a contrarijs extrinſecis: cæterum neutrigenas alij nuncupant *fungos*, *tubera*, imò *adiantum*: ob defectum facultatis generatricis.
  - inefficax: Nonullæ namque moliuntur ſemen, ſed non perficiunt, mulorum ſimilitudine, vt *hypociſtis*, aliæ aliquid ſemini reſpondens producunt, vt *Philitis lanugo*, & quæ in *polipodio*, & ſimilibus.
  - fœcunda
    - ſemine
      - ſimplici: ſiue ſolo ſemine perfecto, vt fit in *ſementigenis*,
      - multiplici: ſuperius v.g. & ad radicem ſuccreſcēte, vt in *amphicarpis*
    - productione
      - ſimplici: naturali, ſpontanea, ſementica, inſitione, transplantatione, &c. ex quibus oriuntur: natiuæ, aduenæ, putrigenæ, imbrigenæ, opagenæ, &c.
      - multiplici,
        - Per radicis in ſe multiplicationem naſcente ſobole ad coniuncta germina, multigermina, præſertim ex multoculis, multiglobis, & geniculatis radicibus.
        - Et per radicis ad alia mēbra additionem, aut eadem ſuccreſcente ex ramis auulſis, quod fit.
      - incerta: Seu cum toto plantæ corpore varie conſita multitudine quod in omnibus plantiferis euenit.
        - cōmunicatione: Ramis inſitione coniunctis, terræ implantatis, viuiradice, vt fit in ſarmentis & multiplantis irradicatis, vel ab alto in terram miſſis, vt *morum*.
        - vel aggeratione: Folijs ſponte, vel arte implantatis, vt *Opuntia Tune*.
- vel particulatim in partibus, maximè flore, ac ſemine, in quibus
  - Ratione vnius aut alterius vigor generandi nullus. v.g.
    - in flore: vt ſunt *Aflora*, & triſtes, vt *Iuniperus*, *philix*, &c.
    - in ſemine: vt aſpermates, & *caſtrata* quales ſunt *ſalices*, multis.
  - In alijs ex vtraq; parte maximè vegetus eſt: vt notare eſt in ſemnifloris (quas vocant) æquiparis, ſeu æquifœtis vnius iunctim floris, & ſeminis.
  - In alijs ex vna parte vegetior notatur, proportione.
    - aliquota, & certo exceſſu
      - vtrinq;
        - Floris vnius, aut plurium ad vnum ſemen, vel plura.
        - Seminis vnius aut plurium ad vnum vel plures flores, vt *tetraſpermata*.
      - vel ab vna tantū parte v.g.
        - Flore, vt *Blitalcis*, *Solanum* quā Amaranthum Mexicanam dicunt: duos enim ad vnam baccam flores emittit.
        - Semine, vt *Caſtaneæ Fagi Triplex*.
    - aliquāta, & incerto exceſſu. Vtrinque ſed maior numerus floris, aut ſeminis diſcernendus, vt in planta, ſeu *Plantagine*, lanuginoſi floris, aut cucullati, & multiſeminis vticuli, controuerti poteſt numerus aut maioris alterutrius partis: v.g. floris ad vnum ſemen, vt *Amentifera*, & quæ Iulum, & cyathum emittunt, &c.

Pariendi ratio diuerſa
- tempore
  - ſingularis fœturæ: quædam enim ſemel tantùm in vita pariunt, vt *Flos Solis*, *Muſa Plantana*, *Mexicana Metl*, &c.
  - aut frequētioris partus, qui accidit
    - rarius
      - determinatis ſpatijs: Semeſtri, vt *Medica Malus Ficus*, *Arbutus*: annuo, *Malus*, *Poma*, *Perſica*, *Nux* plurium annorum *Palma*, *Aloë*.
      - Indeterminatis temporibus pro Cœli; Solique conſtitutione.
    - alternis annis: Sunt enim alternis feraciores, *Malus*, Pirum, fagus, & quouis ſeptennio, olea, tum quæ biſſextili conſeruntur.
    - ſæpius: Spatijs menſtruis, vt *Calendula*, Chamepytis, & quater: anno, *Sicomorus*, & ter *Pinus*, ac *Vitis inſana*, toto vero anno ſucceſſiue, *Aphaca*, aliæque varijs temporum ſpatijs.
- modo: In quo culturæ, āeris multa conſideratio, vnde omnimeſtres roſæ, & quadriferæ vites, multæque ſtirpes biferæ, at plures, quæ mitiori autumno decerptæ virent: itemque Aurantia, & congeneres, quæ cum acerbis, præmaturos fructus, & flores ſuper eodem ramuſculo produnt; & quæ annis biſſextilibus conſitæ, annis alternis ſemper feraciores.

Prolis ſexus { maſculinus / fœmininus: Nam quamuis ab vnico ſtirpis corpore, tamquam matrice, tamen diuerſi ſexus plantas produci videmus: vt *Mercurialis*, & *Cannabis*, quarum mares fructum ſine flore, fœminæ florem ſine fructu, aut ſemiue producunt: & de *Rape*, & *Napi* ſemine eodem maſculinas, & fœmininas naſci tradunt authores, & experientia commonſtrat: ſecundùm quòd denſiùs, aut parcius, ſeminantur.

Quis porro inter plantas nobilior quàm Palmæ ſexus. In quo, ſi per viciniam, communicatio quadam ſpirituum, ſi amicus contactus, porrectis ad inuicem brachijs; imò ſi allatus ab alterius radicibus pulnis; ſi propinquus aſpectus; ſi denique cultoris adhibita ad vtramque amaſiam arborem contactus coincidant. Subito hilaritatem toto corpore produnt, & fœcunditatem concipiunt; Inde miratur Marcellinus; cum ſtupore rem narrat Plinius, & extollit Pontanus prolatque & confirmant Galenus, & Guilandus: dum in plantis, idem quod in animalibus proprium eſt, natura detegit. De quo in Ecyd. phyto plenius

plantas prædictas, quæ in naſcendo, & producendo ſemine ſexum quemdam induunt, multæ ſunt, quæ maris, & fœ- diſtinctas voces audire ſolent apud Phytographos, vt Pæonia, Abrotanum, &c. traductum etiam eſt hoc ad fungorum , & quod magis ridendum, in Agarici recenſionibus: in ſpongino quoque Zoophytorum. Et lachrimis ipſis maſcula connumerantur à Virgilio. Et hoc ſcitu dignum maritas populos complexas vites, & vlmos quoque, quod in agro Aquaſpartano frequens. Sed niſi ad virium præſtantiam, analogià quadam maſculos huiuſmodi titulos retuleris cenſeas: namque à ſurgendi virtute vinearum maſculeta profert Plinius, & denſiore ſpiritu accedente, aut magis maſculeſcere ſemper dici poſſunt.

uibus capitibus plantæ inter ſe conueniunt, ijſdem etiam à ſe inuicem differre cenſantur; dum vnum, vel plura in vna plantarum defuerint; ope cacozeliam ſapiat, eorumdem principiorum tot diuerſa ſchemata deſcripſiſſe; Intellectum tamen eſt nobis de mente eruditiſſimi Prin- fuiſſe, per diuerſos calles ad pleniſsimam plantarum notitiam deducere ſtudioſos phytomitas: nam quis eadem ſemper ſapiat: ideo ſine tionis ſtudio de conuenientia, & differentia plantarum præſentes attexuiſſe credendus eſt tabulas, quæ compendioſa licet methodo, vtili n ſtudioſis exarauit, Lector boni conſule.

In Phy-

Tab. 19.

In Phytonomiæ certitudinem præſcriptæ copulationis nominis ſcilicet & rei obfirmatio.

In vocibus quidem, & litteris, in libris, notiſq; omnibus defectus quidã, aut mutationes edacis præſertim iniuria temporis, vel ſcribentium, ac pingentium, aut ineptè dicẽtium incuria cõtingere ſolẽt, qui nos in controuerſiã deducant, & laxata copula ſtudioſos in dubio relinquant: ſuccurrendum, propterea ſedula penſitatione, & diſcuſſione, vt verũ plantis nomen reddi poſſit: quod ſi ſpurium fuerit, vel dubium, & minus cognitum.

- Reſtituatur
  - Si aut præ antiquitate, illius memoria perierit, aut ſimile nunquam planta ipſa obtinuerit: aut certè ſi videatur ineptum. varium, male innouatũ, corruptum. dubium, & incertum: Ex quibus dubia nobis reſultet plantæ cognitio.
    - quærendum de ſtirpis nomine, ſeu vocabulo, an ſit.
      - Receptũ & viſitatum
        - Apud vulgus, maxime in loco natali plantæ ipſius.
        - Vel apud antiquiores, aut eruditiores, qui de plantis diſſerere conſueuerunt.
      - ſcriptum in
        - Aliquo antiquo codice, ſua cum planta viuis depicta coloribus.
        - Probatæ fidei, & authentico libro, adhibita pariter plantæ figura.
        - Aut in diuerſis, loquente quaſi natura proditum, quod in vocibus conſilio, & ratione impoſitis contingere ſæpius ſolet: quod in Ammy, phytologis multis obſcuriſſimo, manifeſtum eſt.
      - deſignatum diuerſis deſcriptioni bus
        - expreſſiori, & velut hiſtorica: iunctis.
          - Figura, cum notis exiſtentibus, & comparentibus ſimpliciter expreſsis.
          - Habitudine, compoſitione, ac relatione ſimilitudinis pariter cõſpicua, & detecta.
          - Numero, ſi eadem numero apud omnes cognoſcatur planta, & ſi cum alijs ſpeciebus conueniat.
          - Patria, vbi aut plures, & frequentiores, & efficaciores eſſe ſolent.
          - Viribus, ac vſu, ſi facto ſcilicet periculo, ad amuſſim reſpondere ſibi inuicem in his videantur, ac ſi vſus idem vigeat continuò.
        - obſcuriori, ac ſtirpibus nõ correſpõdentibus quia
          - Vel deficiunt attributæ notæ, pluribus paucioribus, aut diuerſimode iiſdem comparentibus.
          - Vel notæ aliæ exiſtere videntur, in deſcriptione numquam expreſſæ, præſertim ſi euidentes, ſigulares, aut notatu dignæ fuerint.
          - Vel non conueniunt generibus, quibus aſcribuntur, vt ſi diuerſa, plura, aut pauciora ſint genera.
          - Vel patria non conuenit: quòd ibi non reperiantur.
          - Vel ibi rariores ſint, & alibi frequentiores.
          - Aut vires, facultateſque aſsignatæ non iuſtificantur, & aliæ ſe produnt obſeruatione dignæ: aut interdum contrariæ, aut ſaltem vix diuerſæ in medica praxi: ſeu dogmatica, ſeu methodica, aut empyrica reperiuntur.
        - vel inſufficienti, & minùs verificata, quod fit.
          - Codicis, & contextus ipſius deprauatione, a… dis, confuſione, mutilatione, dubio, &c.
          - Verbis minùs proprijs, ſeu etiam ambiguis, Si pars vna pro alijs, aut aliâ intelligi poſſit Delphinij ſimilitudine, alij enim in folijs alij in flore folia intelligunt.
          - Si nullæ notæ poſitæ ſint, quòd forte deſcrib… tempore eſſent vulgatiſsimæ.
          - Si magis communes, indeque ancipites, vel aut præcipuæ tantùm, quæ non ſufficere a… riorem declarationem videantur.
          - Comparationibus quoque minus aptis.
          - Patria, & loco non adnotatis.
          - Viribus, aut vſu non expreſſis.
  - Phytologis ducentibus nos plerumq; à ſtirpibus pictis ad viuas.
  - Vnde vtrinque innoteſcet vt & facile intelligetur, ad vſum pariter chartis, & Hortis inuiuant ſtirpes, & perennent Flores in ſtudijs, vt ſtudia in Floribus.
  - Natura ducentenos à ſtirpibus pictis ad veras, & viuas.
- cõfirmetur, ne quid ſuperſit dubij.
  - Si nondum bene prorſus exploratum, vt adeo pluribus applicari poſſit,
  - Aut etiam viua, & conſtanti traditione ad nos translatum perſeueret.
    - mediante rei ipſius, ſiue ſubiecti.
      - demonſtratione
        - Pleniori, in viuentibus ſtirpibus obſeruatio… planta fuſiùs, & accuratiùs delineata.
      - comprobatione
        - Viribus, vſuque plantarum diligentia ſumma… uato, nec ſolis pharmacopeis, olitoribus, aut… mis relicto, quod multi medicorũ factitare…
      - traditionibus celebrioribus.
        - Abſolutiſsimis in poſteritatis beneficium re… authographis, compilatis libris, & comme… editis, quibus ſingula, vel minutiſſima adr… tur: quod & aſſequi erit faciliùs ſingulati… roſcopio noſtro adhibito, quod in pluribu… etiam exequuti ſumus.

19.

udere quandoque litterulis nomina videantur, alijs, atq; s accitis teſtibus reducenda,& conſideranda,quam facile ineditorum dentibus, tam multis permolentibus ſæculis quaſi ie arrodantur.

onandum nonnihil Pictoribus eſt, itidem ſculptoribus, & latoribus, plus autem illis, qui ligno ſtirpium effigies,& qui iſſori arborũ materiæ floſculorum ſpeciem inducere conantur, id, quod in corporis acumina craſſitudinem diſtendit, omnem ciem elegantiorem, & ſubtiliores in ea lituras referre debeat.

erendi omnes præſertim contemporanei, aut deinceps transcri-ntes Phytologi, emaculandi, expurgandi, reſtituendi contextus. acies quandoque, & inde petita ſigna, ac ſimilitudines; ſi in lum redactæ vires, aut contradicere, aut ægre, & non omni parte reſpondere videantur, examinanda ſingula ſunt, quæ rpibus ſupe rueniant, aut promouendis, aut perturbandis. probantium verò ſemper præcipuarum notarum ac ſimili-dinum ratio habenda, & quæ collecta in omnium choro ma-s conſonare ac ſplendere ſolent, præſtantioribus, beneq; exa-inatis, & caſtigatis codicibus confirmantibus.

tendum quam multum in plantis immutandis valeant:

Cæli { Varietates,
Soli
quibus annorum conſtitutionibus
aëris impreſsionibus,
diuerſis ſubſtratis materijs,
altilibuſq. ſuccis
contrarijs, alienis, inſuetis
nutriantur, adoleſcant.
cultus diuerſæ rationes
ſi neceſſaria, aut congruens
non habetur, aut mutatur.
diuerſaq. alia, atque alia adhibetur.
ſoli facies, ac ſitus
quoquo modo vertatur.
Animalium præterea ſtirpibus veſcentium.
maternamq. ipſarum aluum
ſtercorantium, euertentiũ iniuriæ diuerſæ.
Plantarum { ætates, morbi, corruptelæ } { primæ, Mediæ, vltimæq. ſenectutes.

æ inde contingere, quandoque poſſunt, & naturæ ſubducun-tur additiones, vel demuntur partes, variumque habitum, & numerum conſtituunt, ne impedimentum vllum nobis afferant, quin eaſdem ſtirpes ſuis non reddamus nominibus, nominaque Plantis, aut ad aliena, & illegitima coniugia quandoque impellant, ſummopere aciem aduertere debemus, ac dispicere. Quid inter cætera valeat ætas, vel ceratonia oſtendat dum iunior à ſeniore adeo diuerſos profert flores, vt eiuſdem plantæ non facile æſtimaturus ſis.

nera plura eſſe poſſunt, & alia, atque alia inueniri, nonnulla tamen, vt in præcedenti innuimus, prorſus amitti diuerſis in locis, vt pauciora remaneant.

Patriæ plures, & ſcriptoribus ignotæ eſſe poſſunt, eædemq; ſtirpes pluribus prouenire locis, vt Styrax in Syria, & in Latio in noſtro Cælio, quandoq; & Patriam penitus deſeruerunt, vt Cyrenas Laſerpitium, vt diximus.

uas in dies nobis facultates innoteſcere in plantis, nil mirum, additis ſemper experimentis ex Chymica noua aperta, eaq; fæcundiſſima officina. Antiquitus porrò detectas, pluribus labefieri, aboleri quoq; poſſunt, forſan deficiente natura, quæ vt effœtos homines, ita imbecilliores herbas proferre dicatur, vt de Betonica indicatum, plurimum verò ſemper retulerit, vt in præſtantiſſimo genere herbæ propoſitæ ſumatur experimentum.

EX PHYTONYMIA.

Reſpuendos nullos eſſe libros credas, nec vlla quæ inſcribuntur folia fructu carere, quiſi in ſingulis perutili ſucco non pariter turget, numquam tamen exſuccum prorſus comperias: ſit vt ociari, legendo te credas. Antiquos, nuperoſque Phytographos ſæpe conſule, plantas herbaceis in folijs require dum nec in montibus licet, nec in mari, ſiquidem & ſaxa, & æquora, & ſyluas & hortos in pagellis conſtrictos habes. Latent in Bibliothecarum angulis codices, in quibus antiqua veſtigia plantarum recolere poſſis, nec rudem ſpernas faciem ſi quam lucem afferat in caligine vetuſtatis. Cæſareus innotuit Dodoneo Riolantius non vnus latitat in Carbonariæ Neapolis Cœnobio non obſcurus, Arabes plures apud ſereniſsimos Medicæos, ſed & Arabicus cum pictis iconibus Græcis haud relictis nominibus in Eſcuriali apud Catholicum Regem inſignem nunciant, ſcilicet adeundi non rarò Arabes,& Chaldæi, apud quos Botanica ſopita, iam apud Latinos extincta, apud Græcos per multa ſæcula diuertit. In Vaticani theſauri carie expiſcari, nobis aliquid in antiquis reſtituendis licuit, vt in ipſa ſyntaxi inferius indicatur.

Criticam in Botanicis virgam meo quidem conſilio ne ſumpſeris vnquam, quamuis hypercritico acumine polleas, niſi Columna,& Marantha porrexerint, exemplo ille, hic regulis, gnauus ille antiquarum, & vocum, & rationum, æſtimator,& cenſor, hic ad examen, & methodum quæcumq; perpendenda reducens; & ſerio antiquis in contextibus præſertim Botanicorum magiſtri Dioſcoridis animaduertentes ambo, Phytonomiæ ambo Anatomen proſequuti videntur; ſed & Columna præter libros in ſtirpibus, etiam ipſis inueniendis, & anatomice inſpiciendis egregiam præſtitit, & præſtat operam.

{ Vt nomen Plantæ iunctum
Synonymorum placida cohorte
comitatum
Aequiuocis longè reiectis,
Homonymis diſtinctis
Tricis controuerſiarum excuſsis
Ex opinionum cumulis quibuſuis
E rutum
Explicitum,
Vt nominandi, oſtendendi, indigitandi
pura, abſoluta
Præditum
Inhærens
Perſiſtat indelebile;
Et clauis loco quæcumque de plantis
litteris conſignantur, & vocibus
nobis adaperiat.

Tab. 20.

Phitoiatria, ſiue vſus plantarum in medicina, qui duabus in regulis totus continetur, ſcilicet.

- vniuerſali
  - quæ ſtirpium delectum habet ratione
    - Loci v. g. Regionis, plagæ, tractus, agri, &c. imò & cultus diue[…] etiam terræ qualitatum, aqueæ, arentis, &c.
    - Temporis v. g. autumni, hiemis, veris, æſtatis, ſolſtitiorum, æqui[…] rum, quibus partium, vel ipſarum ſtirpium, aliæ ſunt vege[…] aliæ minus vtiles, aut efficaces.
    - Vitæ ipſarum plantarum; dum enim ſeneſcunt aliæ, vires amittunt, aliæ […] Et hic ſignanda tempora colligendarum, exſiccandarum, […] vſum ſeruandarum.
- peculiari quæ conſiſtit
  - in vſu ad quem ſpectat.
    - Electio, quæ eſt verſatorum in arte propria cognitio.
    - Præparatio, quæ eſt officinarum ſingularis pragmatica.
    - Simplicitas, aut cum alijs tam ſtirpibus, quàm medicamentis commixtio.
    - Modus interior, & exterior, qua doſi, quando, quoties, & quamdiu ad vſum […] ſumi debeat.
    - Affecti corporis commotiones, & circa illud non naturalia, (vt vocant) habita, […] loci, temporis, ætatis, conſuetudinis, victus, &c.
    - Membrorum affectiones, morbi ſtatus, quantitas, qualitas, & acceſſus diuerſi.

Nè verò quiſpiam minùs ſollicitus, tam in euoluendis Auctorum paginis, quàm perluſtrando fœcu[…] vbiq; naturæ per terras, & maritima propatulo volumine in lapſum coincidat; imprimis iudicio pe[…] diligenti, compoſitis interſe totidem ſcribentium ſententijs, textus ex alijs, atque alijs pariter ſcrib[…] reſtituendi erunt; vti ex Athenæo, & Plinio Theophraſteus: examinanda dehinc verba, conſ[…] partium rationes, & diſcutiendæ; nulla verò autorum ſpernenda conſilia, vel animaduerſiones, q[…] diligentia veritas ſe propalat. Quin à patrio ſtirpium ſenatu, & interdum vernaculo vulgi idi[…] aut vicino petenda nominum, vel cognominum indicia ex quibus plantarum natura plurimùm ſe […] Stirpium quoque deſcriptiones cribrandæ; ne ſimilitudinis ſpecie, vel analogiæ vitio nos decipiant[…] rum in naturæ libro, ſi forte conſueta deſint, aut langueant, aut pauciora compareant: tum pr[…] rum habenda eſt ratio: cæterorum diligens examen faciendum, quod vel ab ipſa ſtirpis natura, […] alijs eiuſdem ſpeciei, aut generis plantis argumentum ducat: aut denique iuxta medicam methodi[…] dogmata ſingularum iuſtificandæ facultates; ex quibus dubij quidquam nihil vnquam ſuperſit. A[…] ad præcedentia, pro appendice appendenda.

Demum Phytonomia pene omnis conſiſtit in exercitijs,

- Phytopticis, vbi
  - Siue a natura eductæ, & prolatæ, ſiue arte conſitæ, & educatæ, inuiſendæ, vel inquirendæ, ſed præul[…] riſotomiæ vſu vnde pleræque hactenus innominatæ, & incognitæ ſe promunt, maxime in Itali[…] quæ eo plures habet ſimiles, quo pauciores botanographos perquirentes; ex montibus enim, […] bus, & campeſtribus ſiue humidis, ſeu lapidoſis, &c. notabilis plantarum differentia, colligitur.
  - Phyſici in Botanicorum gratiam horti conſerendi: in quibus vniuerſæ prope naturæ ſtirpes fælicibus con[…] concludantur, & ad vota compareant, dum erumpunt, creſcunt florent germinant, fructus emi[…] men concoquunt, & intereunt: quales Sereniſsima Venetorum Reſpub. Patauij. Sereniſsimus […] Dux Etruriæ Piſis: ſub verſatiſsimis ſtirpium alumnis Cæſalpinis, Guilandinis, Alpinis, Cortuſis […] bus, quod oculis placeat, quod naribus arrideat, quod ſtudia iuuet, & ſanitatem tueatur cognoſ[…] cile eſt: tales etiam & Imperatus, & Calceolarius, Pæna; & Paludanus aliſque alunt.
  - Recolendæ item ad ſe tranſmiſſæ, quæ plurimum in hortulis feneſtrarijs, omnium ferehorarum obſerua[…] accomodatis aluntur. Aut etiam in cartaceis, ſeu paginarijs hortis, qui ſpicilegio quodam conſtr[…] in librum replicati ſiccatas etiam herbas, nocturnis, diurniſque ſtudijs ſpectaculum faciunt.
- Phytoiatricis
  - Facultatum facto crebriori examine, ſeu experimentis, indicijs, explorationibus, practicis tum medic[…] chimicis, &c. multoque ac diuerſo periculo, educendis, aqua, ſale, ſpiritu, odore, &c. facto.
- Phytoſophicis
  - Contemplationibus, ac ſtudioſis conſumptis vigilijs, præſertim circa penitiora naturæ ſtirpium, & […] earum.
  - Agitationibus mutuis, amiciſque diſceptationibus, aut aliàs cum botanicis docta conſuetudine, & ſtu[…] communicatione, ſecluſa ſemper ſtudioſa altercatione, quæ cum feruet intemperantiùs minus aſ[…] veritatis. Exemplo fuerit illa inter Dioſcorides, & Galenos, & alios eiuſdem ætatis, quos amica diſ[…] cere ſapientes. vt & noſtris temporibus Cortuſos inter, & Mathiolos, Ceſalpinos, & Ghinos ac re[…] Columnas, Portas, Bauhinos, Imperatos, &c.
  - Conſcriptionibus denique, & aduerſarijs, ac notis altercationum primo plenis, ac tumultuarijs? tum m[…] cis, ſiue hiſtoricis, ſiue Phyſicis.

Inſtituti examinis, ad cognoſcendas ſtirpes ſeu plantas elaboratiſſima illa methodus a Maranta propoſita eſt, in qua ex[…] rioribus, pleraque inuenias fuſiùs explicata, vnà cum ſuis paradigmatis, diffuſioribuſque præceptis: quæ ſi tibi obſ[…] aut ardua magis videtur, obijciſque, Auctorem parum ea vſum: tu tamen laborem alienum proba, & quidquid […] potes carpe fructuum. Vtinam plures in reipub. litterariæ commodum digerere ſimilia; aut exantlare non pigere[…]

Nec ſtirpis vllius cognitionem, aut nomen contemnendum putes: mirabilis etiam in minimis natura, & diues. Si […] ſtatim, ſi flores exigis nullus es. Quidquæſo in depictis tabellis, in aureis, argenteiſque emblematibus aliud quæris, […] artis elegantiam ex aſpectu? At Dei Opt. Max. opera tanto pulchriora & certè iucundiora ſunt, quàm noſtra, quan[…] commendantur, dum ad illa propius acceſſiſse comperiuntur: & cum his audes luſus noſtros, fabulas, & inania con[…] Nonne ſtirpes dum viuunt gemmant: ſi colores in gemmis pluris æſtimas: hic & colores, & organa, & amplius […] ſuſpice. Barbato cuidam nihil eſto ſenſu ſimilis: qui nobiſcum dum Barbam Iouis in Romano ad Antium littore […] ctabilem ſatis videret, quod elatis, ac nudis intenſam ferret frondibus comam ſtatim nomen petijt, & ſtatim vir[…] (vt ſolet) dato nomine, virtutem confeſſus hucuſque incognitam: ſubiratus, ſpreuit, quaſi incaſſum agnoſce-etur, […] careret vſu, nec perſuaſus vnquam annuit, in pretio habendum, quod poſterorum ſedulitas, ad maiora conſeque[…] conuertere poterit, haud dubie ſi Alchimiſtis vtilem prædicaſſem, qui ex argenteo foliorum colore ærarium turgeſcere […] ſent, nihil in planta deſpiciendum duxiſſet: quid facerem: alij ſunt hominum ita compoſiti animis, vt præter com[…] corporis aut voluptates ſenſuum, cætera, ne pilum quidem æſtiment.

FINIS TABVLARVM.

AMICO LECTORI.

HEIC nonnullæ ex Phytoſophicis deſiderarentur tabulæ : ſed fatum cui Author præpropere
ceſſit, ſcribentis manibus nondum abſolutum præripuit opus, quin imò plures ingenij
fœtus, qui propediem lucem expectabant in ipſo penetrali mentis præfocauit: dum ad-
modum Illuſtris eruditionis virum XXX°. ſupra M. DC. Salutis; annos XLV. natum
nobis eripuit. meliorque ſors (vt pie credimus aſcripſit Cœlitibus.) Tanta interim
dioſorum iactura, vt eidem ſatis deplorandæ ne Academiarum quidem omnium luctuoſa ſuffi-
nt epitaphia. Si enim de morali quidquam exigeres ſapientia, ſolers Federici Principis ingenium
n eruendis tantum diſertæ antiquitatis ruderibus implicitum, ſed in omnis doctrinæ dogmatis aſ-
uum, ſaluberima formandis moribus colligebat monita: ſi faceta de Geometricis, ac Matheſi, vel
teſactis optares prodigia, tibi Phyſicam Matheſim integro volumine compingebat : Naturam *ſic in*
rtes diuiſerat, vt vno Vniuerſali rationis ſpeculo, *omnia eiuſdem arcana detegeret. Si quem*
ythocalus delectabat hortulus Theatrum Plantarum, *ad voluptatem ſpectantium erigebat; adeo-*
c de ſubterraneis, de propatulis, & ſub aſpectum cadentibus, de aëreis, & ſuperioribus admiranda
gulatim recolligens, poſterorum commoditati, (cui ſtudebat) nihil non periclitatus, induſtrioſiſ-
nam moliebatur Encyclopædiam, *ad quam nouis inſtrumentis, magis in dies peruios recludebat*
itus. Habuiſſes de cerebro Principis ſcientiarum promptuarium: legiſſes in fronte de arduis qui-
ſcunque acerrimum iudicium, in oculis infinitorum prope idcam voluminum, in ore ſuadam
am reſidere miratus eſſes, ac facundiam; in manibus, tam artis, quam naturæ obfirmatum expe-
nentis compendium Cuius domus Muſæum; Porticus Lycæum Peripateticum, horti Tuſcula-
m, villæ ac poſſeſſiones Attica gymnaſia facile crederentur. Nunquam bene pranſus ſine ſale phi-
oſophorum, vel ſalibus poëtarum, aut delenificis, tamquam ferculis, doctiſſimorum congreſſibus: vt
o ſpretis ſcurris, ijſque iocis, qui capeſſendæ virtuti non ſatis iuuant: luſus omnes inter Lynceos,
ſpectacula inter Academicos parietes concluderet. Quid enim non ſplendidius modo, ſed erugan-
fronti, & a ſerijs per ſubciſiuas animo relaxando commodius, & iucundius, quam virum genere
rincipem totidem nobilitate, fama, ſcriptis, ſcientia, & experientia conſpicuos Portam Velſe-
m, Galilæum, Cæſarinum, Ciampolum, Pertium, Valerium, Terrentium, Columnam, atque
ios, Lyncæorum (quorum ipſe idem Princeps) matriculæ aſcripſiſſe, quorum vigilijs, lucubrationi-
s, & operis, non effeminati mollium poëtarum prodirent luſus, ſed proficui tetricæ conatus Mineruæ
ida, & iuſta implerent volumina, artiumque liberalium, & humanarum ſcientiarum diſſoluerent
dos. Cæterum quid ad æternam memoriam commendatius, quam ſedula illa Principis liberalitate,
ſtudio exquiſitum prodijſſe opus Mexicanæ naturalis hiſtoriæ; *quam Fernandes primum Inui-*
ſſimi Philippi II. Hiſpaniarum Regis in Indias Protomedicus delegatus, (etſi tumultuarie ſatis,
primis aſſolet ingenij partubus) luſtratam oculis, manibuſque contrectatam in ipſo natali ſolo
ntexuerat; quamque poſtmodum Nardus Antonius Recus notis Illuſtrem nobilibus ex vulgari
iſpanico, latinitati, ordine nedum ſatis commodo, reddiderat, & deliteſcebat in Muſeolo *M. An-*
nij Petilij, ipſiuſmet Nardi tum vita functi, hæredis: Vnde non niſi ſagacis vrbanitate Principis
iſmodi theſaurum educi, nec facile fuit, nec licuit, adeoque neque expoliri, vel doctiſſimis Lyn-
orum communiri commentarijs: quibus pro coronide Principis accederet prodigalitas, tot figura-
m ex æquo ſimilarium cælandis imaginibus; eiuſdemque docta dexteritas, ordini (qui eſt operis
iritus) meliori præſcribendo. Deerant autem ſtudioſorum commoditati Phytopticæ, quibus ele-
ntem nauauat operam, tabulæ; quas & dabat, & proprij largus æris prælo committebat: dum
ro cum vita ſimul rem imperfectam deſerit, Franciſcus Stellutus Lynceus ex eiuſdem Larario Poſt-
mas deprompſit, ac verſatiſſimorum conſilio digeſtas cæteris attexuit.

Atque hæ quidem auitæ nobilitatis Principis Cæſij memorandæ fuerunt appendices, quem Iura
primis, & Fortuna, Montis Cælij Marchionem, S. Angeli, S. Poli, & Aquaſparthæ *Ducem*
erant; Federicus Cæſius, & Olympia Vrſina Aquaſparthæ *primi Duces, Principem genuerant;*
Principem coniugia teſtata fuerant: primum ſcilicet, cum Artemiſia *Columna, alterum cum Iſa-*
la de Saluiatis; *quorum proſapia, quæ per Pauli Sfortiæ, & Olympiæ de Cæſijs connubium, pari*
ilitate, viuaci ſemper fama, nec ſeneſcente vnquam gloria propagatur æternum duratura ſit.
is enim tum nominis, tum virtutis hæres legitimus, maiora non moliatur, vbi inter proauos con-
meret, Pontifices, Imperatores, Partenopeos Reges, Purpuratos Principes, Patriarchas, Archie-
opos, Præſules, ac potentiſſimorum exercituum Duces, quos breuis numquam pagina ca-
ra foret.

Hoc interim quiſquis legis boni conſule; illam ſane omnis eruditionis fruſtra deſideratam luget ſu-
ectilem; ſed in primis præcocis falcem fati, in genere non minus, quàm doctrina Principis, &
ademiæ Lynceorum Protopræſidis ac patroni ſui colendiſſimi vigilias, & annos temere iniectam,
rens, animo memori, grato, ac reuerenti; luctu, & querimonijs proſequitur Franciſcus Stellutus
ademicus Lynceus ſuperſtes.

IN-

INDEX TABVLARVM
PHYTOSOPHICARVM
PRINCIPIS FEDERICI CAESII LYNCEI, &c.

1 ENS ſubſtantia, &c. ſeu introductio ad tabulas. fol. 9
2 Studium circa ſtirpes, omniſque plantarum ſcientia præſcribitur. 9
3 Plantæ repræſentatio, indeq; contemplatio ad plenam cognitionem. 9
4 In plantis conſideranda, & cognoſcenda. 9
5 In planta, quæ ratio quantitatis, &c. 9
5 In planta ratio quantitatis locatæ. 9
5 Ratio quantitatis quoad contermina corpora. 9
6 Vita plantæ, & naturales motus in eius corpore. 9
6 Vita plantæ, & naturales motus in eius corpore. 9
6 Affectiones, & mutationes plantæ. 914. & 9
7 Vires plantæ, eius compoſitione deſtructa. 9
7 Sapores plantæ. 9
7 Qualitas. 9
7 Vires deſtructæ plantæ. 919. & 9
7 Sequitur idem. 9
8 Vſus plantæ, peculiaribus eius partibus nonnullis ſumptis. 9
8 Charta. 9
8 Vſus plantæ alius. 9
8 Vſus plantæ, abſciſſis craſſis membrorum partibus. 9
8 Sequitur eadem materia. 9
9 Energia, & præſtantia plantæ viuentis. 9
9 Energia plantæ viuentis. 9
10 Virtus plantæ, & morale ab ea preceptum ad animos excitandos. 9
10 Sequitur eadem materia. 930. 931. & 9
11 Tituli plantæ, ornamenta, & laudes. 9
11 Sequitur eadem materia. 9
12 Nomen plantæ, quo non rarò eius aliqua peculiaris dos ſubindicatur. 9
13 Concluſa in planta vniuerſim ex omnibus circa ipſam, aut in ipſa conſiderata. 9
Sequuntur tabulæ Poſthumæ.
13 Concluſa vniuerſim in planta. 9
14 Plantarum quantitas, qualitas, actio, vſus, energia. 9
14 Scientiæ ſtirpium, ſtudijſque illarum promi. 9
15 In plantarum notitiam nominis ipſiuſque rei coniugia, &c. 9
15 Sequitur eadem materia. 9
16 Plantarum partes, quæ Phytoptis obijciuntur. 9
16 Sequitur eadem materia. 9
17 Plantarum conuenientia inuicem, & ſimilitudo. 9
18 Plantarum inter ſe diuerſitas. 9
18 Sequitur eadem materia. 946. & 9
19 Nominum, ſeu appellationum quæ plantis dantur examen, & eorumdem quandoque intereuntium reſtitutio. 948. & 9
20 Phytoiatria, ſiue vſus plantarum in medicina. 9

F I N I S.

INDEX
PLANTARVM,
ANIMALIVM, ET MINERALIVM,

Quæ in decem libris Theſauri rerum Medicarum Nouæ Hiſpaniæ deſcribuntur, & explicantur.

Ac etiam eorum, quæ à Ioanne Terrentio, Ioanne Fabro, & Fabio Columna exponuntur, & obſeruantur in eorum lucubrationibus.

Nempe Ioannis Terrentij à fol. 347. vſque ad fol. 455. Ioannis Fabri à fol. 459. vſque ad 839. & Columna à fol. 841. vſque ad 899.

A

ABIES Mexicana. pag. 92
Abies Mexicana I. maxima. 92
Abies Mexicana II. media. 92
Abies Mexicana III. minor. 92
Abies Mexicana IIII. minima. 92.
Abſinthium Mexicanum. 208.
Acacia, vel Mizquitl. 455.
Acacia Ægyptia, & Mexicana cum figuris. 866.
Acacię Meſopotamiæ Icon 867.
Acaciæ Siliqua. 59.
Acacoyotl Arundo Vulpina. 262
Acaltetepon, ſeu Monoxillus mucronatus, quod priuatim Temacuilcahuya vocant, Lacertus nouæ Hiſpaniæ. 315.
Acametl Imetl arundinaceum 273.
Acapatli. 100.
Acatzan Aycxitl. 349.
Acaxaxa. 347.
Acaxaxan, ſeu Planta paluſtris lenta, quæ ſtatim comprimentibus cedat digitis. Potamogetum Mexicanum. 263. 883.
Acaxochitl. 347.
Acaxochitl alia Icon. 454.
Achiotl medicina tingendo apta 74.
Acitli Mergus Americanus. 686.
Acocotlis Quauhnahunacenſis, & Tepoztlanenſis. 31.
Acocotlis Liguſticifacie. 32. & 862.
Acocotlis tertia. 31.
Acocotlis alia Icon ibidem.
Aconitum fruměto ſimile Theophraſti. 891.
Acueyo, ſeu Ocixochitl, ſeu Omiquilitl. 32.
Acuilotl, ſeu volubilis aquatica 107. & 871.
Acnitzehuariacua, ſeu herba aduerſa veneni. 254.
Acxoyatic herba Nunnij. 133. & 873.
Acxoyatl. 348.
Agies Haitinorum. 134.
Ahate de Panucho. 348. & 454.
Ahoaton, ſeu Quercus parua. 211
Ahuaca quauhitl, ſeu arbor querciformis, butiraceo fructu 89.
Ahuapatlis, Chamedris Mexicana. 133.
Ahuapatlis Tilacenſis. 91.
Ahuatepatli. 264.
Alahuacaptli leptophyllum, ſeu lubricum, & tenuefolium medicamentum. 298.
Albana vina ſuauiſſima. 640.
Albanum Oppidum creditum fuiſſe id quod Albalonga dicebatur. 645.
Albatzapotl. 89.
Algazel, & eius Icon ex Aphrica 893.
Alkekengi Mexicanum. 296.
Aloe Americana. 883.
Alumina. 896.
Amacoztic, ſeu Papyro lutea, ſeu Tepeomatl Sycomorus ſaxatilis Mexicana. 81. & 896.
Amacpatli. 348.
Amamaxtla expurgans ſeu Rhabarbarum vocatum monacorum. 217.
Amara herba. 198.
Amazauhtli. 349.
Amazquilitl. 350.
Ambra griſea, ſeu odorata. 564.
Amolli 3. amara. 278.
Amolli alia. 278.
Amozotl. 349.
Amphisbæna Mexicana. 790.
Amphisbæna Europæa 797.
Amutzauhtli. 349.
Ananas. 311.
Anchoas, ſeu Zinziber maſculum. 169.
Animalia alia nouæ Hiſpaniæ Io: Faber doctiſſimus Linceus deſcripſit, & illuſtrauit. 894.
Anime Indicum. 47.
Anime Gummis. 50.
Anona arbor. 90. & 870.
Anona cathartica. 90.
Anonyma I. Mechuac. 350.
Anonyma II. Mech. 350.
Anonyma III. 351.
Anonyma IV. 351.
Anonyma V. 351.
Anonyma VI. 351
Anonyma VII. 352.
Anonyma VIII. 352.
Anonyma IX. 352.
Anonyma X. 353.
Anthilion. 228.
Antrũ Puteolanum peſtiferũ. 783

Aocoxochitl. 35[illegible].
Apanxaloa. 353.
Apatli. 286.
Aparaqua. 298.
Aper Mexicanus. 637.
Apes, eorum differentias, naturam Illuſtriſsimus, & Excellentiſſimus Princeps Federicus Cæſius Romanus Lynceorum Inſtitutor, deſcripſit, & edidit forma folij in tabulis. 894. & 895.
Apes Indici. 333.
Apatzi puntzumeti vel cuiutzeti 36.
Apatzi puntzumeti I. & II. ſeu Muſtella odorata. 226.
Aphatzeſirangua aliorum. 36.
Aphatzipuntzumeti. 226.
Apitzalpatli adſtrictoria. 285.
Apitzalpatli alia. 299.
Apitzalpatli. 199.
Apitzalpatli tzontololotli adſtringens. 199.
Apitzalpatlic. 41.
Apoyomatli, ſeu Phatzi ſeranda, Cyperum Americanum. 33.
Apozonalli Succinum Mexicanum. 336. 895.
Appenſa aquoſa herba. 117
Aqua acida, & Maizio. 247.
Aquæ gutta. 309.
Aquetzpolin, ſeu Crocodilus quem alij Caimanem vocant. 315. & 892.
Aquitzli. 354.
Aracus Aromatica. 38.
Arbor Achiotl ab alijs chacangarica, & Pumaca, medicina tingendo apta. 74.
Arbor Huaconex, ab Indigenis Balſamum vocatum Balſamifera II. 52.
Arbor ſtelluta. 865.
Arel Arabum, & Perſarum. 71.
Arena candida Mex. 340.
Arenoſum pomum. 84.
Ariarum anguſti folium Cichorium venenatum ſannitum. 891.
Ariſtolochia Mexicana II. longa 62. & 865.
Arum Ægyptium quod ſit, & in quo differat a Faba Ægyptia. 861.
Arundo Vulpina. 262.
Arundo Vulpina alia. 262.
Aſarum Michuacanicum Recchi. 36.
Aſphaltion. 336.
Aſter Peruanus Farneſianus flos. 861.
Atatexli Potio ſimplex. 81.
Atatexli Potio compoſita. 81.
Ate Panmicenſis. 348. 454.
Atehuapatli. 195.
Atehuapatli, ſeu herba naſcens iuxta riuos. 264. & 885.
Atehuapatli. 354.
Atenxihuitl. 355.
Atepocapatli. 33. & 862.
Atepocapatli alia Icon. 454.
Atexcalquaoitl. 354.
Atlancane, ſeu herba aquoſis locis proueniens. 264.
Atlatocnochhli. 77.
Atlatzopillin, ſeu aquoſa herba appenſa. 117. 872.
Atlinam arbor. 81.
Atlinam ſeu Frutex iuxta fluuios aquaſve proueniens. 124.
Atlinam circinata. 286.
Atlotzopillinxochitl. 117.
Atlotzopillinxochitl rubra. 117.
Atiychipinca, ſeu aquæ gutta. 309.
Atolli. 245.
Atototl Alcatraz, Onocrotalus Mexicanus dentatus. 672.
Atototl, Onocrotalus Mexicanus non dentatus. 673.
Atriplex odorata mexicana. 159.
Atzizicaztli. 356.
Atzoyatl mirabilis mexicana. 170. & 877.
Auellanæ catharticæ. 87.
Aueuetl Ahoehoetl, ſeu Timpanum aqueum, Abies mexicana 92. & 870.
Auis Paradiſea. 317.
eius Icon. 318.
Auis Anonyma nouæ Hiſpaniæ 710.
Auis mexicana Pſittaci colore 709.
Auis varia. 320.
Auis picta Americana. 705.
Aura. 331.
Auræ caput. 94.
Axihuitlapapatlactli. 356
Axin, ſeu pinguedo vermium quorundam. 317.
Axixcoca Huilzpatli Yanguitalenſis. 183. & 878.
Axixcocahuizpatli, ſeu medicina vrinæ lutea. 153. & 876.
Axixpatli. 355. 871. 882.
Axixpatli Quahuquecuſenſis. 233.
Axixpatli Texaxahuacenſis volubilis quinque latera. 112.
Axixtlacotl, ſeu virga diurtetica 28.
Axochiatl, ſeu Flos aquæ. 241. & 882.
Axochiatl Decolan. 252.
Axochiatl altera. 257.
Axochiotl. 3[illegible]
Axolotl, ſeu luſus aquarum. 31[illegible]
Aycachquahoitl. 35[illegible]
Ayocomoz Atolli, & Maizio. 2[illegible]
Ayotettli, ſeu planta Cucurbi[illegible] ſenſilis. 18[illegible]
Ayotic, ſeu proxahac herba [illegible]milis Teſtudini. 18[illegible]
Ayotochtli, ſeu Daſippus cucu[illegible]bitinus ab alijs Tatou, vel A[illegible]madillo dictus. 314. & 89[illegible]
Aztaxochitl. 35[illegible]

B

BAhei Palma Coyolli dicta. 7[illegible]
Balenæ deſcriptio. 568
Balſamifera arbor I. 5[illegible]
Balſamifera III. 53
Balſamifera IV. 53
Balſamum prouinciæ Tolù. 53
Balſami frutex, indigeni Hiſpan[illegible] vocant Maripendam, ibidem
Bambagio Indiano, latinè Goſſi[illegible]pium Indicum. 869
Banaicxitl. 357
Barbatus flos. 104
Barcanum Indorum. 179. 357
Batata purgatiua. 299
Bellaria è ſemine. 234.
Betle, & piperis differentia. 876.
Bezoar lapis. 325. & 894.
Bitonco. 93[illegible]
Bitumen littorale nouæ Hiſpaniæ. 336.
Bituminum genera Franciſcus Imperatus lib. de foſſilibus edidit. 895.
Bixa Ouiedi. 74.
Braſilium Hiſpanorum. 121.
Brionia Mexicana. 278.
Butiraceus fructus. 89.
Buyobuyo piperis longi prima ſpecies. 125.
Buyobuyo II. 126.
Buyoſamo Piperis longi tertia ſpecies. 125.

C

CAcacili. 358.
Cacalic Tlacopatli, ſeu ſudis glutinoſæ medicina, Conuoluulus Cinnamomeus. 41.
Cacaua Quahuitl, ſeu arbor Cacari cacauifera. 79. 869.
Cacamilxochlit. 358.
Cacaltzin Malinanienſium. 199.
Cacoloxochitl, ſeu flos ceruinus 94.
Cacachichit, ſeu herba amara 198.
Cacalich Tlacopatli. 41.

Cacalich

Cacalich Coapitlanenſis Trifolium ſpicatum mexicanū. 284.
Cacamotic tlanoquiloni, ſeu Batata purgatiua. 299.
Cacamotic. 199.
Cacanaca. 184.
Cacanacxochitl. 287.
Cacanel Hoatl chullenſis, Anagallis mexicana. 241.
Cacanocthli. 77.
Cacaocotl. 70.
Capapatli. 359.
Cacapipilolxochitl, ſeu herboſus ac pendens flos. 120. & 872.
Cacapolton. 69.
Cacapultic. 168.
Cacatlaolxochitl. 359.
Cacatlepatli. 153.
Cacauatl flos. 226.
Cacauifera. 79.
Cacauitzpatli, ſeu Medicina pabuliſpinoſa. 198.
Cacatzin ſeu parua Cacatl. 308.
Cacauaxochitl, ſeu flos Cacauatl. 226.
Cacaxochitl VI. 155.
Cacaxtlacotl. 189.
Cachos planta. 85.
Cachruiaqua. 359.
Cacica XII. Chilli ſpecies. 137.
Cæſia radix. 873.874.
Cahuazititziqui. 360.
Calamaium I. 96.
Calamaium II. 96
Camatotoncapatli. 360.
Camæleus mexicanus. 721.
Camochitl mexicanorum. 121.
Camolxochitl. 361.
Camopaltic. 360.
Cannella. 35.862.
Cannellæ folium ex Orientali India aduectum Icon. 864.
Cannellæ folium quid differat a Tamalapatræ folio. 864.
Canihume. 164.
Caninga. 43.
Canis mexicana. 466.
Caocolatl potio. 81.
Capillaceus flos. 68.
Capillus Sacerdotis. 258.
Capillus rubeus, ſic herba appellata. 105.
Capilli fœtidi. 191.
Capolin humilis. 211.870.
Capolin, ſeu Ceraſus dulcis Indica. 95.
Caprei nouæ Hiſpaniæ. 325.
Capſicum Actuarij. 134.873.
Capſici ſpecies. 135.
Capſici incommoda. 135.
Capſici vires. 134
Caput formicæ. 254.
Caput auræ. 94.
Caqualpenſis. 306.
Caquiztli. 217.
Carapuehari. 241.
Cardui frigida quædam ſpecies. 189.
Caragna, vel Tlahuelilocaquahuitl. 455.
Caragna. 56. & 865.
Cardiaca arbor. 96.
Caryophilli Indici. 154.
Caryophillus Mexicanus. 156.
Caryophilli mexicani planta. 154
Caryophillus. 34. & & 862.
Caryophillus I. II. III. IV. 154. & 155.
Caryophillus mexicanus, V. VI. VII. 156.
Caſſia lignea, Cinnamomum, ſeu Cannella. 35.
Caſſia ſilueſtris. 70.
Caſſia fiſtula. 87.
Catus Pardus mexican. 512.
Cauda parui Tlacuatzin. 238.
Caxtlatlapan. 256. 299.
Catzotl. 309.
Cayolizan, ſeu Tepocan. 66.
Cayolpatli, ſeu muſcarum medicina. 199.
Cayolpatli Vaxacenſis, herba muſcarum. 202.
Cayopatli Vaxacenſis elaphoboſcum mex. 168.
Cececpatli. 362.
Cececpatli alia. 362.
Cececpatli Acatlanenſis, Glycirrizæ æmula. 241. & 882.
Celicpatli. 362.
Cempoalxochitic, herba. 179.
Cempoalxochitl prima ſpecies. 154. 876.
Cenanan de Quahunahoac. 361.
Cenanam Tezcoquenſis II. 362.
Cenanam Tezcoquenſis ſeu mater ſpicæ Maizij. 185.878.
Cenantli. 185.
Centilinam. 185.
Cenzomecatl. 362.
Ceraſus dulcis Indica. 95.
Cercopitheci, quos Mexicenſes Ocumatli vocant. 318.
Cerui nouæ Hiſpaniæ. 324.
Ceruleum quomodo fiat. 109.
Ceualdilla Monardis. 307.
Ceualchichiltic, ſeu vitis ſilueſtris, Lambruſca Indigena. 128
Chacangariqua. 74.
Chachalacametl. 361.
Chalcuitlatl. 267.
Chameceraſus Atlapalcenſis. 230
Camedic Mexicana. 133.
Chamæleo albus caput echini modo profert. 860.
Chapopotli Bitumen littorale nouæ Hiſpaniæ. 336.
Charapeti. 120.
Charapeti. 277.
Charapetl. 362.
Chataluic. 70.
Cheloniſcus Auctoris. 891.
Chian Atolli ex Mayzio. 245.
Chiantzolli, ſeu Planta in humore intumeſcens. 234.
Chiantzolli alia. 234.
Chiantzoltzolto. 238.
Chiauhxihuitl. 364.
Chicallotl, ſeu ſpina Papauer ſpinoſum. 215.
Chicehec. 297.
Chichiahaucxihuitl. 233.
Cichiantic Coatlanenſis, China adſtringens. 227.
Chichiantic rubea herba. 237.
Chichicahoaztic. 143.
Chichicallotl. 215.
Chichicamolle. 278.
Chichicaquilitl. 364.
Chichicayotli Colocynthidis mexican: 182.
Chichictlapalezquahuitl, ſeu arbor rubri ſanguinis amara ſanguiflua. 91.
Chichicpatli I. 39.864.
Chichicpatli II. 200.
Chichicpatli III. 364.
Chichicpatli alia de Tlacotic IV. 365.
Chichicmecapatli, ſeu Chimicæ gentis medicina. 138.& 872.
Chichictzonpatonic de Ocopetlayuc. 366.
Chichizquahuitl. 366.
Chichihoalxochitl. 365.
Chichiltic Tepetlauhxochitl. 368
Chichilticpatli. 366.
Chichilticcihuapatli. 367.
Chichioahutli. 269.
Chichipatli. 31.
Chichipiltic. 367.
Chichiual Memeya, ſeu planta lacte manans. 172.& 877
Chichixihuitl. 192.
Chicometatl. 368.
Chillacotl. 140.
Chillapatli. 102.
Chilli arbor. 50.
Chilli ſeu Piper Indicum ſiliquoſum. 134 873.
Chilli Indiæ Orientalis, ſeu Zingiber fœmina. 169.
Chilliatolli ex Mayzio. 245.
Chillocoztli IV. chilli ſpecies. 136.
Chilmechatl, ſeu Ycha. 140.& 873
Chilpan. 202.879.
Chilpantlacolli, ſeu ſignum ſtercoris. 140.

Chilpanxochitl. 140.
Chilpanxochitl, ſeu flos ſigni inſtar pendens mortuorum medicina. 210.879.
Chilpatli. 139.873.
Chilpatli. 367.
Chiltecpiz II. chilli ſpecies. 135.
Chimalatl Peruina flos Solis. 288.
Chimaltozatl, ſeu lapis ſpecularis. 336.895.
China mexicana differt ab orientali. 212.
China Mechuacanenſis Phacos. 213.
Chipahuacaiztic. 254.
Chipequa, ſeu herba firma. 203.
Chriſanthemum Peruuianum. 228.
Chocolatl potri. 81.
Chucte Pannucinorum. 51.
Chucungariqua. 368.
Chucungariqua alia. 369.
Chupiri, ſeu Charapeti aquam rubeo colore tingens Arcanũ Venerei morbi. 120.
Chupireni Micuacanenſium. 67.
Cicimatic, ſeu Planta Cimatl ſimilis. 265.
Cicimatic alia. 265.883.
Cicipini. 369.
Cihoapatli. 369.
Cihoapatli tepoztemica. 370.
Cihoapatli Xantetelco. 370.
Cihoapatli axitzalpatli. 370.
Cimapatli. 371.
Cimatl. 265.
Cimat humilis. 306.
Cinnamomum. 35
Citlalxihuitl. 371.
Ciuapatli Yacapichtlenſis, coniza mexicana. 157.
Ciuipatli Hemionitica. 186.& 878.
Coamacalli, ſeu maxilla Colubri 90.
Coacihuitzpatli, dentium medicina, 188.
Coaciuizpatli, ſeu medicina doloris. 301.888.
Coahuilxochitl. 371.
Coanenepepilli, Coturnicis. 204
Coanenepilli, ſeu Contrayerua. 301.
Coapatli, vel Tamacazqui ypapan. 414.
Coapatli ſiue Tlamacazquipan. 208.
Coapatli quauhnacenſis. 36. & 864.
Coapatli xararum. 184.
Coapatli teoitztlc. 29.& 862.
Coapatli yancuitlanenſis. 300.
Coapatli Aſphodelina. 300. & 888.
Coapatlis II. 29.
Coapatlis alia. 301.
Coapatlis Detepequaquilic, coaptilis III. 29.
Coatlis xochitlanenſis. 301.
Coatli humilis. 223.
Coatli II. non tingens. 119.
Coatli, ſeu aqueus ſerpens. 119.
Coatomame angiuni. 295.
Coatzonte comatl. 250.
Coatzonte Coxochitl, lyncæis flos, ſeu lyncea. 266.883.
Coaxihuitl herba ſerpentis. 145.
Coaxihuitl herba colubrina. 267.
Coaxochitl. 156.
Coca Peruina. 302.841.
Coca huquixochitl. 258.
Cocatlicoztic. 156.
Cocauhcapatli. 372.
Cocci arbor. 71.
Coccum, ſeu Nux Indica ibidem
Coccum Indicum. 78.
Coccus de Maldiua. 72.
Cochitzapotl, ſeu Tzapotl ſomniferum. 89.
Cocobut Panucenſi. 257.
Cococaquilitl, ſeu Olus aquaticum. 171.877.
Cocochiatl. 123.
Cococxihohitl. 372.
Cococxihuitl Teuhcaltzincenſis. 142.873.
Cocoxochitl. 372.
Coconam. 96.
Cocoquauhitlvaxacenſis, arbor cardiaca. 96.
Cocotemecatl, ſeu funis volubilis aeris. 141.879.
Cocomecaxihuitl. 141
Cocoxihuitl, ſeu herba aeris. 158
Cocoxhiuitl expurgatoria. 142.
Cocozxochipatli, ſeu Medicina lutei floris. 188.878.
Cocoztamatl, ſeu luteũ Tamatli Vrinario mirabilis. 118.872.
Cocoztic. 118.
Cocoztic. 237.
Cocoyatic, ſeu herba Palmæ ſimilis. 144.873.
Cocoztin. 118.
Cocozotli. 118.
Cocuanexpille. 302.
Cocuapatlis. 302.
Coen, ſeu coentic. 252.
Coentic alia. 252.
Coentli. 190.
Cohayelli, ſeu chichica Hoazton ſeu herba ſerratorum foliorum. 143.873.
Colcoanepilli. 204.
Collotemecatl. 37
Coltzitzicatli. 37
Coltotl. 23
Colubriolus. 18
Colubri maxilla. 90
Coma quid. 86
Comalquilitl. 30
Confectio. 22
Coniza Mexicana. 157
Coniquicuman chriqua. 373
Coniza Dioſcoridis, Eupatorium Meſuæ. 878
Contortina planta. 123
Contrayerua. 301.
Contrayerua flore albo pallido 119.
Conuoluulus cinnamomeus. 41.
Conuoluulus pennatus. 868.
Conuulſionis medicina. 128.
Copalli Dei. 231.
Copalli Montana, ſeu Tecopalliquahuitl, Copallifera V. montana. 47.
Copalli herba referens. 103.
Copallifera VIII. 49.
Copalliquahuitl tepoztlani. 455.
Copalliquahuitl Patlahoaç, ſeu arbor copalli latifolia copallifera. 46.
Copalliquahuitl, ſeu arbor gummifera copallifera. 45.
Copalli totopocenſe copallifera, IV. 47.
Copaltic, ſeu arbor fundens gummi ſimilis copalli. 57.
Copalxihuitl, ſeu herba copalli referens. 103.
Copalxochitl, ſeu arbor gummoſa pruni formis. 82.
Copalxochitl altera pruniformis grumoſa. 82.
Copiton. 190.
Cornerina mexicana. 337.
Cornigera arbor. 86.
Corymbus quid 860. in quo differat ab vmbella & capitulo, ibidem.
Coruinus flos. 94.
Coyayahoal, ſeu Iſchiaton. 320.
Coyolli mexicanum. 71.
Coyolli. 75.
Coyolxochitl, ſeu Martagon volubili mexicanum. 267.
Coyopatli. 297.
Coyotomatl, ſeu Tomalcoyolli veſicaria mexicana. 204.
Coyotomatl. 297.879.
Coyotzin. 282.
Coyoxochitl. 374.
Cozamaloxihuitl, ſeu herba Iris 309.
Cozcaquauhitl, Regina aurarum 319.

Coz-

Coznocthli. 77.
Cozolmecatl, ſeu curarum funis china III. mexicana medicina admirabilis. 213.
Cozolmecatl fructifera. 213.
Cozolmecat ſterilis. 213.
Cozquaquahuitl. 65.
Cozticacuilotl. 107.
Cozticacuilotlxochitl. 374.
Cozticmetl. 271.
Cozticmecapatli Tilacenſis, criſta Galli Mexican: 242.
Cozticpatli Acatlanenſis, Talictrum mex: 235. & 882.
Cozticpatli II. 236.
Coztictecpatl cornerina mexicana. 337.
Cozticuiztipalancapatli, Yanquitlanenſium. 289.
Cozticxihuitl. 303. 891.
Coztomatl Solanum pallens. 203.
Coztonatl Solani ſpecies. 203.
Craſſa Planta. 312.
Crepitans arbor. 88.
Crepitantis fructus. 94.
Crocodilus nouæ Hiſpaniæ. 315. 892.
Cuapapalcatl Camæleo mexicanus. 721.
Cuaztalxochitl. 257.
Cucultzin. 177.
Cucumer moſcatus. 90.
Cucurbita humilis. 201.
Cucurbitæ ſimili planta. 182.
Cucurbitina arbor. 87.
Cuechiliztomatl. 374.
Cuetlaxochitl. 375.
Cueyauhquilit. 375.
Cuicuiltictecpatl, ſmaragd. vilior mexic. III. 338.
Cuitcuitlapilli Glandularia. 248.
Cuitlacopalli, ſeu ſtercus Copalli, Copallifera VI. leproſa II. 48. 865.
Cuitlacotl Tepecuaquilicenſis; Napiforme. 229.
Cuiztapollin. 236.
Cuiztapocollin, ſeu nidus Lacertarum. 236.
Cumtempta Michuacanenſium. 99.
Cungariqua. 249.
Cupitri. 375
Cupreſſus fuſa. 98.
Curaqua, ſeu Braſilium Hiſpanorum. 121. 872.
Curarum funis China III. mexicana, medicina admirabilis. 213.
Cureci. 306.
Currungariqua. 205.
Curutzeti. 36. 864.
Cutiriqui, ſeu Matlacaca. 26S.

D

DAma nouæ Hiſpaniæ. 325.
Daſypus Curcubitinus Armadillo. 314.
Datura mexicana. 113
Datura ternis floribus. 886
Dentes Vetulæ. 128.
Dictamnum Creticum, Neapoli floruit, & ſemen protulit apud Columnam. 861.
Diurenta. 119.
Diuretica virga. 28.
Domina ſerpentum. 328.
Dracunculus Monoceros. 816
Diſentericorum medicina. 225

E

ECapatli, ſeu parua ſambucus 112. & 871.
Ecapatli mexican. 126.
Ecapatli altera. 376.
Echiriome locotactos Lobellij. 410.
Eloquiltic herba geniculata. 210.
Eloxchitl. 258.
Eloxochitl. 378.
Enguamba. 97.
Epazotl, Atriplex odorata mexicana. 159. 876.
Epimedij partus mirabilis. 875.
Erahueni. 159.
Etſalhoitzitzilin. 320.
Ezpatliquauhnauhnacenſis ſanguinis medicina. 127.
Ezpatlis. 91.
Ezqahuitl ſecunda. 59.
Ezquahuitl, ideſt ſanguinis arbor, 59. 866. Neapoli fuit ibidem.
Eztecpatli Iaſpis mexicanus 337.
Eztetl, ſeu lapis ſanguinis Iaſpis mex. II. 337.

F

FEbri fuga. 116.
Fermentum ex Mayzio. 244
Fætida arbor. 68.
Ficus Indica quorundam. 76.
Filipendula IV. mex: 281.
Filipendula Michuacanica. 148.
Filipendula Mich: altera. 148.
Filipendula trifolia. 253.
Firma herba. 203.
Fiſtula Caſſia. 87.
Flos acidus. 30.
Flos amarus. 192.
Flos Eloti. 258.
Flos niger Tlixochitl Aracus aromatica. 38.
Flos ſanguineus Monardi. 162.
Flos ſigni inſtar pendens mortuorum medicina. 210.
Flos Solis minor. 228.
Flos Solis Peruanus tuberoſus. 878.
Flos yetl. 258.
Flos Herois. 261.
Flos auriculæ. 30.
Flos aquæ. 251.
Flos paſſionis Granadilla dictus, 888. eius Icon 889.
Flos Tigris. 276. 884. & inde.
Fœmina candida. 286.
Foliorum differentia ſumma a Fab. Columna obſeruata 847. aliæ differentiæ plures. 848. 853. 856. cum ſequentibus.
Fracturarum medicina. 291.
Fuſa Cupreſſus. 98.

G

GAliopifera. 57.
Galiopifera alia. 57.
Galium Siculum nouum. 881.
Gallus oua peperit. 773.
Gingiber Arabum. 169.
Gladiolus Indicus. 888.
Glandularia. 248.
Guinaxochitl, Caryophyllus, mex: primus. 154.
Glutinoſa alba. 283.
Granadilla, flos paſſionis dictus 888. cum ſequentibus Icon. 889.
Guacimo, vel Quaucholotl. 401.
Guao. 98.
Goſſipium. 308.
Guayacan. 63.
Guayacus Haitinorum. 84.

H

HAcal Ind. 279.
Hacazcolotl Acaciæ ſpecies. 60.
Hacoyochitl. 376
Hecelematzi. 302
Helichryſum mex: 232.
Helitropium mexic: 341.
Hemorrhoidalis mexicana. 306.
Hepatis medicina. 341
Herba acris. 158.
Herba aduerſa venenis. 254.
Herba Nunnij de Chaues. 135.
Herba naſcens iuxta riuos, 264.

Her-

Herba montana. 17.192.878.
Herba Principis. 291.
Herba candida. 41.
Herba calida Totopocenſi. 201. 879.
Herba parua, & contorta. 177.
Herba ſerratorum foliorum. 143.
Herba muſcarum. 202.
Herba aquoſis locis proueniens. 264.
Herba lonchi folia. 41.
Herba Cardinalis Barberini cum ſequentibus. 879.
Herba geniculata. 210.
Herba Iris. 309.
Herba lanuginoſa. 218
Herba vſta I. 292
Herba vſta latifolia. 292.
Herba vſta II. ibidem.
Herbæ non tranſeunt in alias plantas, quamuis degenerare aliquo modo obſeruentur. 850.
Herboſus flos. 120.
Heſarda. 896.
Hezmaytl. 377.
Hirco caprea. 893.
Hirſuties in plantis cultura deponitur. 877.
Hiuca, ſeu mizmaitl. 378
Hoacaltlaiot. 377.
Hoacaxochitl. 377
Hoahoahutli. 269.
Hoatzin, ſeu Auis edens vocem nomini ſimilem. 320
Hoatzinquaxuitl. 378.
Hoauhquilitl, ſeu Olus ſeminis in criſtam compoſiti. 883.
Hoautli. 269.
Hoaxacan, ſeu lignum ſanctum. 62. 868.
Hoaxin Acaciæ ſpecies. 60.
Hoaxinuc. 83.
Hocoetzontecomatl, caput ſenis. 287. & 888.
Hoclicpatli, ſeu ſuauis medicina. 286.
Hoeclipatlis. 58.
Hoelicpatlis. 41.
Hoilacapitxochitl, ſaxiuoluula. 211.
Hoitzcolotlo. 222.
Hoitziloxitl, Anetina, ſeu arbor reſinam manans. 37
Hoitziloxitl, ſeu arbor Balſami Indici, ſeu Balſamifera I. 51.
Hoitzilziltenexochitl. 379.
Hoitzitzil, ſeu Auis varia. 320
Hoitzitziltotol, Auis picta Americana. 705.
Hoitzitzilmet. 273.
Hoitzitziltentli. 140. 873.
Hoitzitziltet. Helitropium Mexicanum. 341. 896.
Hoitzitzittentli. 378.
Hoitzitxilxochitl, Origanina. 103. 871.
Hoitzmamaxalli, arbor cornigera. 86.
Hoizocenſium. 250.
Hoitzxochitl ſonchifolia. 39. 864.
Hoitztlacuatzin, ſeu Tlacuatzin ſpinoſus Hyſtrix nouæ Hiſpaniæ. 322.
Holquahuitl, ſeu arbor chilli. 56. 865.
Hordeolum. 307.
Huacuiqua ſeu ſomnus animalis, Huacuique nomine. 303.
Huapahualizpatli, ſeu conuulſionis medicina. 128. & 872.
Huapahuizpatli. 379.
Huapahuizapatli altera. 379.
Huapaquiltic. 380.
Huazium. 380.
Hucimetl. 271.
Hucipochotl Auaxacenſis, Ricinus Hiſpanus. 60. 868.
Hucuirus ſaluifolia. 40.
Huehuelicaton. 250.
Huemberegua. 287.
Huichocataqua. 254.
Huitz Tomatl. 108.
Huitztomatzin, ſeu Tomal ſpinoſa. 108. 871.

I

Iaſminum Mexic: 279.
Iaſmini flora. 231.
Iaſpis obſcurior I. Mex. 337. 895 896.
Iaſpis Mexican: II. & III. ibidem.
Iaſpis Mexican: IV. coli iliorumque dolores ſedans. 338.
Ictus oculi medicina. 266.
Ignea arbor. 67.
Inſaniæ arbor. 56.
Inteſtina piſcium. 229.
Inteſtina Tuccæ, Talpeucæ Indicæ. 215.
Iuncus capillatus. 42.
Irati hominis medicina. 304.
Itzecunpatli. 380
Itzticapatli. 381.
Izontecapatli, ſeu vulnerum medicina. 125.
Izqui Atolli ex Mayzio. 246
Iztac ſerpens nouæ Hiſpaniæ, quadricolor. 774.
Iztac Attolli ex mayzio. 244.
Iztac coanene Pilli, volubilis diuretica. 119.
Iztacpatliquiza ſepin. 381.
Iztactlatlauqui. 381.

K

Kiuhototonqui, ſeu herba c[alida] Totopocenſis. 20[1]. 879.

L

Lacertus nouæ Hiſp: 31
Lacertus orbicularis nou[æ] Hiſpaniæ. 32
Laccifera. 5
Lambruſca. 12
Lapis Bezoar. 32
Lapis ſpecularis. 33
Lapis ſanguinis Iaſpis mexicanus. 33
Lapis Philippicarum. 33
Lapis pictus. 33
Lapis quo Indi enſes, & pugiones parari ſolebant. 33
Lapis Goſſipij. 34
Lapis chriſtallinus. 34
Laudes mayz: 24
Laurus Michuacanenſis. 9
Lepræ medicina. 12
Libanotis cachryfer Apulus 882.
Licoperſicum Galeni. 157
Lignum Nephriticum non tingens. 119
Lignum Nephriticum. 119
Lignum Sanctum. 63. 64. 65. 64[?] 868.
Lilium Indicum. 277.
Limoni folia volubilis. 122.
Lyncea. 266.
Lyncurij lapidis vires. 536.
Liquidamberi arbor. 56. 865.
Liſimachia Virginiana. 251. 882.
Lonchifolia arbor. 39.
Loquiltic. 382.
Lubricum, & tenui folium medicamentum. 298.
Lupus mexicanus. 479
Luſus aquarum. 316.
Luteum Tamatl. 118.
Linx noſtra. 526.
Lyncis flos, ſeu Lyncea. 266

M

Maboyaxi chilli ſpecies. 137
Macatozquitl, ſeu ſomnus cerui. 179.
Macayxtli. 382.
Macazpipilloli. 388.
Macozticmetl. 271.
Macpalxochitl. 382
Macapalxochiluahuitl. 383

Ma-

Macuilxochitl', ſeu maon. 155.
Macuilxochitl IV. 155.
Macuilxochitl alia. 155.
Mahuaquitili panacenſis ſerpens 200.
Maluarica III. herba viua Acoſtæ 124.
Maguei. 270.
Maguei diuinum. 274.
Maguei montanum. 273.
Maguei montanum aliud. 274.
Maguei prunorum. 272.
Maguei ferui. 275.
Maguei Tapayaxin. 273.
Mayzij aqua acida. 247.
Mayzij ſpicæ medicina. 179.
Mayzio ſimilis. 94.
Mayzium torridum, & calidum. 115.
Mamaztlacotl. 383.
Manati. 323.
Maquiztetzauhatl, Amphisbęna Mexicana. 790.
Marabillas de Indias. 279.
Maripenda. 53.
Maron Indorum. 71.
Martagon volubile mexicanum. 267.
Matlacaca. 268.
Matlalquauhitl, Ricinus ſpinoſus Panucenſium. 62.
Matlalxiuitl de xalatlaco. 385.
Matlalxochitl. 383.
Matlalxochitl alia. 384.
Matlalytic tetzocana Triorchi mexicana. 253.
Matlaliztic. 300.
Mater ſpicæ Maizij. 185.
Matzatli, ſeu pinea Indica. 311.
Maxilla colubri. 90.
Mazame, ſeu Cerui. 324.
Mazaxochotl. 384.
Mecacacauatl. 80.
Mecapatli, & Honduras, ſeu Zarzaparilla. 288. 888.
Mecapatli paratla. 288
Mecapatli Mecatlanenſis. 304.
Mecaxochitl. 144. 873.
Medicina admirabilis. 213.
Medicina temperata. 129.
Medicina Inciſeſudis. 130.
Medicina Diſentericorum. 293.
Medicina vrinæ lutea. 153.
Medicina fœminarum. 186. 187
Medicina lutei floris. 188
Medicina doloris. 301.
Medicina tingendo apta. 74.
Mel Indicum. 333
Melocarduus Echinatus. 410.
Memea. 218.
Memeya de Tepoztlan. 384.
Memeya Tepoztlan alia. 385.
Mergus Americanus. 686. 695
Metl, ſeu Maguei, Aloe Americana. 270. 883.
Metlcoztli, ſeu Metl luteum. 171. 884.
Metl leniſſimum XVII. 275.
Metl luteum. 271.
Metl nigrum XII. 274.
Metl pictæ. 275.
Metl viride VI. 273.
Metzapotl. 90.
Mexcalmetl. 272. 884.
Mexochitl, ſeu Omexochitl. 124. 872.
Mexocotl. 272. 884.
Mexaxochtli. 273.
Mexcuitlatl Talch mexic: 336. & 895.
Miahoapatli, ſeu Medicina ſpicæ Maizij. 179.
Miaxihuitl. 385.
Micatlachpahoaztli. 386.
Micatzonteco, mimiaootl. 333.
Michaxiuitl. 386.
Micaxoxo coyollin. 386.
Michaxochitl. 210.
Michuat diuret. maſ. I. 238.
Michuac diuret. maſ. II. 238.
Michuac diuret. maſ. III. 234.
Michuac diuret. fœmina III. 239
Michuac diuret. IV. 164.
Michuacanenſis laurus. 98.
Michuauh Atolli ex Maizio. 245.
Michuautliblito. 246.
Micuilpatli. 105.
Micui Tlaxcolli, ſeu piſcium inteſtina. 881.
Milchilli VII. chilli ſpecies. 136.
Millefolium mexicanum. 194.
Miltomatl. 295.
Miltomama. 295.
Mimiyca huatzin. 387.
Mimoſa herba Philippicarum Acoſtæ. 123.
Mintzintzin. 130.
Mizquitl, ſeu ſiliqua Acaciæ. 59.
Mizquitl, vel Acacia. 455.
Mizquitl Michuacanenſis Acacia nouæ Hiſpaniæ. 60. 866.
Mizquixochicopatli capillifera. 50.
Mohuitl. 387.
Molle lentiſcus Peruana. 54. 865.
Moloncapatli. 387.
Morbi venerei arbor. 67.
Moſchum. 554.
Motinenſis herba expurgans. 304.
Moyotli ayacatli. 388.
Mungo, ſeu phaſeolus Orthocaulis. 887.
Icon ibidem.
Muſcarum medicina. 199.
Mus moſcardinus. 586.
Muſtella odorata. 226.
Myuiytlilmoyoye cuitlatonpitzochitl. 388.

N

Nacazcul, ſeu Tloatzin, ab aliis dictum Datura altera mexicana. 113. 872.
Nana Americanum. 311.
Nanace. 205. 879.
Nanahoaquahuitl. 389.
Nanahuapatli. 200. 879.
Nanahuaquauitl, ſeu morbi Venerei arbor. 67. & 868.
Nanauhquiltic. 389.
Narciſus binis floribus. 886.
Narciſus Indicus ſerpentarius. 889.
Naſturtium Peruinum. 161.
Nauhyeteputz, cardui ſpecies. 189
Nauiyteputz quadri latera. 189.
Nechil Atolli ex Maizio. 245.
Neicotlalpatli Totopecenſis vomitoria. 221
Neixpopoalloni. 108.
Nenexton. 390.
Nepeta mexicana. 224.
Nequametl metl ſpecies, 273. 884.
Nequametl metl V. Anguſti folia. 273.
Nequa tolli ex maizio. 244.
Nerium 868. noſtro cœlo ſuccum luteum Apocyno ſimilem, non candidum in ramis, ſed in radice tantum candidum. 868.
Netlaxochitl. 290.
Netzahualxochitl. 251.
Nexboa de quanquecalla ſerpēs biculor mex: 775.
Nexoahutli. 269.
Nexmet cinereum. 273.
Nexpayan. 390.
Nextalpe. 178.
Nextlacotlij Yacapichtlenſis Limoni phylla. 230. 887.
Nexxihuitl. 391.
Neycotlapatli. 391.
Neycotapatli altera. 391.
Nidus Lacertarum. 236.
Nitrum mexicanum. 343. 897.
Nochezno palli, ſeu Nopalnocheztli, ideſt coccum Indicum in tunis quibuſdam naſcens. 78.

No-

Nochoztic. 392.
Noctli, ſeu genus Tunarum. 76.
Nocturnus flos. 65.
Nonoclito. 392.
Nopalnocheztli. 75.
Nopalxoclicuezalticquizi. 392.
Nouaculæ enſes, cultri ex lapide 339.
Nubiloſa herba. 160.
Nucis Indicæ, & cocci vocati arbor. 70.
Nucis Indicæ liquor lacteus, & eius vires. 73.
Nucis Indicæ aliud oleum. 73.
Numularia Indica. 214
Nunnij herba. 133.
Nux Indica fructifera. 71.& 72.

O

Oatzontic. 393.
Oceloxochitl herba lætificans. 236.
Ochra mexicana. 341.
Ocixochitl. 33.
Ocoloxochitl, ſeu flos Tigris Tigridis dicenda. 276.884.
Ocopetlal. 393.
Ocopiaztli ſcorpij ſpina. 222.
Ocopipin. 190.
Ocoquiltic. 393.
Ocoxochitly Iaualape. 394.
Ocuilpatli. 394.
Ocuilpatli altera. 304.
Ocymini folia. 122.
Olcatzan Pahuatlanica china mexicana. 212.
Olcacatzan alia. 213.
Oleum Enguambæ. 57.
Oliliuhqui, ſeu planta orbicularium foliorum. 145.873.
Ololtic. 184.
Olompatli. 395.
Oloxihuitl. 395.
Olus aquaticum. 171.
Olus ſeminis in criſtam compoſiti. 269.
Omoxochitl. 124.
Omimeztli, ſeu os fœmoris. 276
Omiquilitl. 33.
Omizochitl, ſeu flos oſſeus. 277.
Onocrotalus mexicanus dentatus. 672.
Onocrotalus mexicanus, non dentatus. 673.
Opuntia quorundam. 76.
Oquichitli cocaxochitl. caryophillus mexicanus II. 155.
Orbiculi ex Mayzio. 247.
Origanina. 103.
Os fœmoris. 276.
Othonam Iouis flos. 154.
Otomitetumquiyeti. 277.
Ouis Peruana. 660.
Oxygeranium mex: 293.
Oxygeranium mex. II. 293.

P

Pabuli ſpinoſa medicina. 198.
Pacifica herba. 891.
Pacxantin, ſeu planta ſubſidens. 222.
Palancapatli. 108.200.265.395.
Palla arbor quorundam. 76.
Palma montana. 76.
Palma Bahei 75.coyolli dicta 869 columnia dicta ibidem.
Palma nucifera Strabonis. 71.
Palma pumilionis. 71.
Panacea Americana Terrentij, eſt Nicotiana. 176.
Panis ex Mayzio. 246.
Panis ex ſemine floris Solis. 228.
Pantera. 499.
Panxochlit. 140.
Papauer ſpinoſum. 215.
Papaya. 99:
Papaya Orientalis ſiue Pepo arboreſcens. 870
Papyrus lutea. 81.
Paradiſea herba. 218.
Parua cacatl. 308.
Patera Iouis. 228.
Pati, ſeu Metl leniſſimum. 275. 884.
Patlahoacxihuitl. 396.
Paxauac, vel Poxauac. 397.
Peco. 190.
Pelonchicilli. 161
Pelon Ichiatl Oquitl, ouis Peruana. 660.
Pelon Mexixquilitl, ſeu Naſturtium Peruanum. 161. 876.
Pennas aurium referens. 397.
Perpena. 396.
Petum Braſilianorum. 228.
Phacani. 396.
Phaco. 213.879.
Phatziſirauda cyperus. 33.
Pheuuame, Ariſtolochia mexicana II. longa. 162.876.
Piaztlacotl. 399.
Picus Americanus. 697.
Pinahuihuitztli, ſeu herba verecunda. 123.
Pinea Indica. 311.
Pinei cathartici. 870.
Pinguendo vermium quorundam. 317.
Piper Indicum Hiſpanorum. 134.
Piper Indicum ſiliquoſum. 134.
Piper ſiliquoſum mexic: 136
Piper Tauaſci. 30.
Piper rotundum cum Icone folij 163.876.
Piperis folij, & Betle differentia 876.
Piperis longi I. ſpecies. 12
Piperis longi II. ſpecies 126.87
ſpecies III. ibidem.
Piperis longi IV. ſpecies. 127
Piperis longi V. ſpecies. 12
Pipilolxochitl. 120
Pipitzahuac. 133
Pita. 279
Pitzahoac cacazpatli. 189
Pitzauac ciuapatli. 157
Placentæ ex Maizio. 244
Planta craſſa. 312
Planta in humore intumeſcens 234.
Planta lacte manans. 172
Planta maxima. 228
Planta orbicularium foliorum 145.
Planta quam cocam Peruinam vocant. 302
Plantarum diuiſio, ſiue varietas 861.
Plantæ variant magnitudine ratione loci, & culturæ. 861
Pluma fætida, Smaragdus vilior mex: IV. 339
Pocayo. 398
Pollin. 327
Pompoqua. 82.
Pomum arenoſum II. maius. 85
Popoyauhquilitl. 397
Potio mihihoahuitli. 269
Potiones mexicanorum. 81
Potiones mexicanorum aliud genus. 81
Poxauac, vel Paxauac. 397
Pozahualizpatli. 398.
Poztecpatli Huaxacenſis gemmata. 146
Poztecpatli mecatlamica, ſeu fracturarum medicina. 291.
Poztecpatlis. 277
Poztecpatlis altera. 291.
Proxahac, herba ſimilis Teſtudini. 184.
Puniformis gummoſa arbor. 82.
Pſeudo miliſſa nouæ Hiſp. 334.
Ptarmica. 27.
Pulegium humile. 146.
Pulegium Hiſpanorum in mexico. 196.
Pultes è Maizio Attolli. 244.
Pumaqua. 74.
Puſquam Michuacanica radix purgans. 164.
Pycielt Nicotianæ ſpecies, Tabacus. 173.877.

Qua-

Q

Q Vahielt. 297.
Quahuicxihuitl. 41
Quahuicxihuitl. 58.
Quahunachaztli. 83.
Quahutepopatlis. 76.
Quahutlalamat. 70.
Quahutlepatli Ocymifolio. 122.
Quahuyetl Nicotianæ ſpecies III. 173.
Quahuyzquitzli. 404.
Qualançapatli, ſeu irati hominis medicina. 304.891.
Quamecatl. 290.
Quametl VIII. montanum. 273.
Quamiauatl, ſeu ſpica arboris. 258. 883.
Quamochitl, ſeu arbor fructus crepitantis III. Maizio ſimilis. 94. 868.
Quapopol. 218.
Quapopolton. 218.
Quapopoltzin. 38.
Quapopoltzin. 218.
Quaquahuton. 250.
Quaquahutzontic, ſeu fructus fœtus. 250. 882.
Quauchhochpahuatztli. 403.
Quauchillli I. Chilli ſpecies. 135.
Quaucholotl, ſeu Guacimum. 401.
Quautzictli. 402.
Quauhayohuatli, Auellanæ Catarticæ. 87.
Quauhayohuatli II. ſeu Caſſia fiſtula. 87. 870.
Quauhayohuatli III. ſeu ſemen arboris cucurbitinæ nuclei Pinus forma purgans. 87.
Quauhcacauatl. 80.
Quauhchian. 399.
Quauhchichicpatli. 400.
Quauhchilpacuitlaton, Pizixochitl. 402.
Quauhcoyolli. 401.
Quauhcuetzplacuitlapilli. 402.
Quauhecapatli. 200.
Quauheloxochitl. 203.
Quauheztli. 127.
Quauhmecatl Zarzaparilla II. & III. 289.888.
Quauhmecapatli altera Zarza IV. 290.
Quauhnex Atolli ex Maizio. 246.
Quauhpatlathli cacauifera V. 80.
Quauhtecopalli pitzahuac copallifera leptiphylla alia. 40.
Quauhtezhoatl. 405.
Quauhtechalotl Thliltic Sciurus Mexicanus. 582.
Quauhtlacpauaztli. 405.
Quauhtlatzin. 87.
Quauhtlatlatzin, ſeu arbor crepitans. 88. 870.
Quauhtlayexochitl. 404.
Quauhtlepatli, ſeu arbor ignea. 67. 868.
Alia Ocymi folia. 122.
Quauhtlepatlis. II. volubilis limoni folia. 122
Quauhxilotl, ſeu arbor cucumeris moſcati. 90.
Quauhxilotl alia ſpecies. 90.406.
Quauhxocotl collulenſi oxymalua. 216.
Quauhyetl. 173.403.
Quauhytzapilli. 404.
Quauhyyac, ſeu Arbor fetida. 68.
Quauhtla Coymatl Quapizotl, Aper Mexicanus. 637.
Quauhtzapotl ſeu Anona. 90.
Quaxoxohuqui. 406.
Querambeni. 241.
Querciformis arbor. 89.
Quercus parua. 211.
Quetzalictli, Metl XVIII. 275. 884.
Quetzalhoitzitzilin. 321.
Quetzalxoquyac, ſeu pluma fœtida ſmaragd. vilior Mex: 339.
Quetzalyzoc. 405.
Quexquic. 261.
Quilamolli, ſeu herba Amolli. 277.
Quilpozolli. 406.
Quimehpatli. 307.

R

Radicum differentiæ plures, cum ſequentibus. 850
Radix Cæſia 874. & inde
Rapuntij Genus herba Cardinalis cum ſequentibus. 880.
Regina Aurarum. 319.
Reſina Abietina Mex: 93.
Reſinam arbor manans. 37.
Rhabarbarum Monachorum. 217.
Ricinus Indicus. 868.
Riuorum medicina. 195.
Roſmarinum Mexic: 232.
Roſmarinum verum Dioſcoridis fæcundum. 232
Roſtrum Paſſeris X. Chilli ſpecies. 137.
Roſtrum Stroboli IX. Chilli ſpecies. 137.

S

Sabia Philippicarum. 126.
Sacchari cóficiẽdi modus 110
Sacchari III. reſpume. 111.
Saccharum IV. Panellæ. 111.
Saccharum I. lealdo, vel maſculum dictum. 111.
Saccharum Refinando dictum inſtrumentum Saccharificum ibidem.
Sacſac Palma. 71.
Sal. 343
Sal amarum. 208.
Salium genera. 897.
Salui folia. 305.
Sambucus Mexicana. 99.
Sanguiflua. 91.
Sanguinis arbor. 59.
Sanguinis medicina. 127.
Saporum in plantis repertorum differentiæ inueſtigantur. 13.
Saſſafras arbor, ſic à quibuſdam vocata. 61. 868.
Saxei vermes. 166.
Scammonium Mex: 256.
Scarabeus Mexicanus Vnicornis 832.
Scarabeus Mex: bicornis. 832.
Sciurus Mexicanus. 582.
Scopę montanæ medicatæ. 76.
Scorzonera Michuacanenſis. 254
Seminum differentiæ à Columna obſeruata cum ſequentibus. 858.
Serpens Aqueus. 119.
Serpens bicolor nouæ Hiſpaniæ. 775.
Serpens quadricolor nouæ Hiſpaniæ. 744.
Signum ſtercoris. 140.
Siliquaſtrum Antiquorum. 134.
Smaragdus Mex: vilior I. II. & III. 338.
Smaragdus vilior IV. fætidus. 339.
Smilax aſpera I. communis. 228.
Solanum Mexicanum. 295.
Solanum pallens. 203.
Solani Mex. aliæ ſpecies. 291.
Solan: Mex. aurei fructus. 295.
Solan: Mex: fructus viridis. 295.
Solan: Mex: rubei fructus. 295.
Solan: Mex: venerei fructus. 295.
Somnifera arbor. 89.
Somnus cerui. 179.
Spica arboris. 258.
Spicæ Mayzij montani. 223
Spina Scorpij. 222.
Stellio nouæ Hiſpaniæ. 744.
Stelluta Arbor in honorẽ Franciſci Stelluti Lyncei ſic denominata. 865.
Stora funis pabuli terreſtris. 224.
Stramonij varietas. 886.
Sericnodendron VIII. Chilli ſpecies. 137.

Suauis medicina. 288.
Subſideris planta. 222.
Succinum mexicanum. 336.895.
Succi plantarum differentiæ a Columna obſeruatæ. 859
Sudes glutinoſa. 41.
Sus Albana in marmore. 646.
Sycomorus ſaxatilis I. mexicana 81.
Sycomorus ſaxatilis Mexicana II. 82.
Syringa lutea. 115.

T

TAbaci Haitinorum quos Mexicani vocant Pycielt 312.
Tabaci, cauſa facultatis narcoticæ. 174.
Tabacus Haitinorum. 173.
Tacuache, ſeu radix Michuacanica. 164.876.
Tamarindus. 83.869.
Tamatli luteum. 118.
Tapacpatli, ſeu hepatis medicina 341.
Tapayaxin Lacertus orbicularis nouæ Hiſp. 327
Tapayaxmetl. 273.
Tarepeni. 407.
Tatacanaltic, Chamæbalanum Mexic: 237.
Tatama Ouiedi. 311.
Tatou Auctoris, & Cluſij in quibus differat. 891.
Tauhquechulxochitl. 94.
Taurus Mexicanus. 587.
Tealte comaxochitl, ſeu Tlatecomaxhuitl. 407.
Tecacapan. 233.
Tecamactl actlatzin. 238.
Tecamilin. 408.
Tecauhquilitl. 237.
Tececequi. 408.
Techichis. 39.
Techichicotl, ſtellio nouæ Hiſpaniæ. 744.
Tecocahuitl Ocra Mexicana. 341.
Tecomahaca. 55.
Tecomaxochitl. 408.409.
Teconpatli prima longifolia. 193
Teconpatli ſecunda longifolia. 193.
Teconquilitl. 116.
Tecopalliquahuitlpitzahuac, ſeu tenui folium, capillifera ſeptima leptiphylla. 48.
Tecocahuitl Ochra Mexicana. 341.896.
Tecpatli. 291.
Tehoaxin. 409.
Teixmincapatli, ſeu ictus oculi medicina. 206.879
Temamacame. 325.893.
Temecatl expurgans. 305.
Temecatl Yauctepeænſis Bryonis. 200.
Temeicaxihuitl. 410.
Temolin Scarabeus Mex: vnicornis. 832.
Temolin Ichcatzin Scarabeus Mex: bicornis. 832.
Tenamaznauapoloa. 129.
Tenamazton. 129.
Tenextlacotl. 222.
Tenocohoitzilin. 321.
Tentzonxochitl. 104.
Teoquilin. 166.877.
Tepari, ſeu craſſa planta. 312.
Tepemexcalli, ſeu Maguei montanum aliud. 279.884.
Tepetlaxiuhitl, ſeu herba montana. 192.
Tepetlachichixxiuhitl. 192.
Tepeyautli, ſeu Yautli montana 167.
Tepeyzquixochitl, ſeu Tzquixochitl montana. 97.870.
Tepeyzquixochitl. 411.
Tepezentli, ſeu ſpicæ Mayzij Montani. 223.
Tepitzicxihuitl, ſeu herba firma 278.
Tepocan. 66.
Tepoztlanenſis Acocotlis. 31.
Tequaniytzoncal. 411.
Tequan mecatl. 412.
Tequixquitl, ſeu nitrum mexicanum. 343.
Terebintus anguſtifol. Columnæ 865.
Teriopeti, vel Tzipalitzi. 412.
Terra acida. 342.
Terra alba. 341.
Terra fœtida Myſi. 342.
Teſochilli VI. Chilli ſpecies. 136.
Tetlatia, ſeu vrens Arbor. 98.
Tetlacian. 153.
Tetoxoxocoyollin. 195.
Tetziuaclis. 78.
Tetzmitl Tonallaeoſedo miſticæ. 171.
Tetzquixochitl, ſeu Yzquixochitl ſaxea. 310.
Teuhquilitlic, ſeu herba Principis. 291.
Teuhtlacot zauhqui, ſeu domina ſerpentum. 328.
Teuxochitl, ſeu flos Herois. 261. 883.
Teuhxochitl alia. 261.
Texatlezapotl. 90.
Texaxapotla ſeu Ptarmica Indica. 29.862
Texcalamatl, Papyrus ſaxorũ. 81
Texcalxiuitl. 412
Texhuatl. 413
Texichic deocoinico, vel Tzichichic. 434
Texioquahoitl. 413
Texixihuitli. 292
Texochitl ſeu flos Yetl. 258.
Texoxolin. 257
Tezcapatli. 413.
Tezompotonic, ſeu capilli fœtidi 191.
Thalictrum Mex: 235.
Thamarindus. 83.
Tharalhan Barbarorum. 891.
Theometl. 274.884.
Theotlaquilin. 279.
Thicatlalli, ſeu Terra alba. 341. 896.
Thlacamilxochitl quahquicalle 358.
Theuhcopalli, ſeu copalli Dei. 231.
Thuixochitl, ſeu flos pennas Auium referens. 97.
Ticaxochitl. 94.
Tigris Mexicana. 498.
Tiguar Indorum. 179.
Tingendi medicina. 74.
Tlaaca camecaxochitl, ſeu flos funis pabuli terreſtris. 224.
Tlalcacauatl. 80.
Tlacamazatcazqui ypapau. 414.
Tlacametl. 274.884.
Tlacametl metl. 274.
Tlaccecec, vel Tlaliztic. 414.
Tlachichinoapatlahoac, ſeu herba vſta latifolia. 292.888.
Tlachinolxochitl. 415.
Tlachpahuaztic. 133.
Tlacimatl. 306.
Tlacocalacan. 222
Tlacocauhztli. 415.
Tlacochichic ocapetlayuce, ſeu ſaluifolia. 305.
Tlacochichit. 191.
Tlacochilton. 415.
Tlacocotl. 153.
Tlacolcoatli, ſeu coatli humile 223.
Tlacomtic. 417.
Tlacoozelotl Tlalocelotl Catus Pardus Mex:. 512.
Tlacopatlis hoaoxtepecenſium. 231.
Tlacopatlis Malinalcenſis Ariſtolochia Mexicana III. 193.
Tlacotequilizpatli, ſeu medicina inciſæ ſudis. 130.
Tlacotequizpatli. 416.
Tlacotic. 417.
Tlacotl. 416.
Tlacoxihuitl. 158.
Tlacoxihuitl. 231

Tla-

Tlacoxhiuitl. 416.
Tlacoxiloxochitl flos barbatus. 104.871.
Tlacoxochitl, quam alij Tzontlatlauhqui, ſeu capillos rubeos vocant. 105.871.
Tlacoxochitl Iaſmini flos. 231.
Tlacoxochitl aliæ. 418.
Tlacozazalic. 41.
Tlacozazalic. 418.
Tlacuitlaxcolli, ſeu viſcera Terræ. 305.
Tlacuyloltecpatl, ſeu lapis pictus. 339.
Tlaelpatli Tonallae, ſeu medicina Dyſentericorum. 225.
Tlaelpatli alia. 293.
Tlaelpatli. 254.285.879.
Tlaelpatli Acatlanenſis Alſinæ folia II. 209.
Tlahueli loca quahuitl ideſt arbor inſaniæ Caragna nuncupata. 56.
Tlahueliloca quahuitl, vel caragna. 455.
Tlalacxoyatl. 419.
Tlalahoacatl. 420
Tlalamatl arbor vomitoria. 70.
Tlalamatl, morbi venerei ſedans dolores, & herba Ioannis Infantis ab alijs Tlalcimat, ſeu Cimatl nuncupata. 306.
Tlalamatl aliæ. 129.420.869
Tlantlacacuitlapilli Mexicenſium. 164.
Tlalpaltic, ſeu Cocoztic, ſeu Tlalauhqui chioyantic, ſeu chichiantic rubea. 237.
Tlalatochictl, ſeu humile pulegium. 146.
Tlalauhquichioyantic. 237.
Tlalcacahuatl Chimalhuacanẽ, ichalcenſis filipendula IV. Mexicana. 281.887.
Tlalcauauatl, ſeu yztacixpatli filipendula trifolia. 253.
Tlalcamalin. 420.
Tlalcapollin. 211.881.
Tlalcapolin, ſeu Chamæceraſus Atlapulcenſis. 230.
Tlachichinoa patlahoac, herba vſta III. 292.888.
Tlalchili II. chilli III. ſpecies. 136
Tlalchinolxochitl, Venerea medicina. 238.
Tlalchipillin Hoexotzincenſis. 255.883.
Tlalchipillin alia. 255.
Tlalcocoltzin, ſeu parua herba, & contorta. 177.
Tlalcuitlapilli. 421.
Tlalezpatli. 119.
Tlalhoaxin. 425.
Tlalhuapatli. 421
Tlaliztapatzin. 422.
Tlaliztaquilitl. 422.
Tlaliztic, vel Tlacecet. 414.
Tlalla ala. 419.
Tlallantlacuacuitlapilli, ſeu cauda parui Tlacuatzin Michuacanica diuretica. 238.882.883.887.
Tlallantlacuacuitlapilli alia trifolium Tetraphillon. 281.
Tlallayotli ſeu humilis Cucurbita. 201.
Tlally yetl. 423.
Tlalmatzalin Hoexotzincenſis, Amygdaloides ſerrata. 294.
Tlaloaxin. 112.
Tlalocelloxochitl. 422
Tlaloto. 423.
Tlalpalnoctli. 77.
Tlalpatlactli. 423.
Tlalquequetzal Penna terræ. 194
Tlaltinopatli. 277.
Tlaltzilocayotli, ſeu Tzilocayotli humile Siliquaſtrum Mex: 206.
Tlalxiloxochitl. 104.
Tlalxocotl, ſeu terra acida, & Alumen Mex: 342.896.
Tlalyac, ſeu terra fœtida Myſi Mex: 342.896.
Tlalixtomium, ſeu Yztomium humile. 219.
Tlalzitzicaztli, vel Tlalzitzaztli. 424.
Tlamacazcatacotl. 104.
Tlamacazquipa, ſiue coapatli. 28.
Tlamacazquiypapan, vel coapatli. 414.
Tlamacazquiypapan. 258.
Tlanatoahuizpatli. 424.
Tlanca cahoatli. 424.
Tlancapaz. 407.
Tlancuipatli. 425
Tlanexillum. 342.
Tlanoquiloni Huaxacenſis. 178. 877.
Tlanoquilonipatli. 106
Tlanoquilonipatli Yancuitlanẽſis lenifolia. 209.
Tlanoquizpatli. 178.
Tlanpanxihuitl. 420.
Tlaolli, ſeu Maizium. 242.
Tlapalcocatli. 155.
Tlapalcocatli coaxochitl. 156.
Tlapalezpatli, ſeu fluentis ſanguinis medicina. 91.
Tlapalhoauhtli. 269.
Tlapaltecacayatl. 154.
Tlapaltehuilatl. 339.
Tlapaltic catalaxochitl. 94.
Tlapanquipatli. 257.
Tlapatl Stramonium. 278.
Tlaquatzin. 330.
Tlaquauhtilizpatli, ſeu venerea medicina. 225.
Tlaquilin mirabilis Peruanã. 229.886.
Tlatecomaxouitl, vel Tealtecomaxochitl. 407.
Tlatica parientium. 254.
Tlatlacizpatli, vel Tzaltlacizpatli. 436.
Tlatlacizpatli, fluxionum medicina. 207.
Tlatlocotic. 426.
Tlatlacotic tepoztlanen. ſcabioſa fruticoſa Mexicana. 106.171
Tlatlauhcapatli, 264.877.888.
Tlatlauhqui. 427.
Tlatlauhqui Ocelotl, ſeu Tigris Mexic: 498.
Tlatlauhquipatli. 428.
Tlatlalamatic. 426.
Tlatlancuaye, Piperis longi planta. 126. 872.
Tlanquaye. 210.
Tlatlapactzin. 427.
Tlataquaye. 428.
Tlatlauhcapatli, Alſini folia. 166.
Tlatlauhcapatli, Oxigeraniũ Mexic: 293.
Tlatlauhcapatli alia. 428.
Tlatlayotic, ſeu numularia Indica. 214.
Tlatocnoctli. 76.
Tlatonil Atolli ex Mayzio. 246.
Tlatzoan, Cupreſſus fuſa. 98.
Tlayoyomoctli. 426.
Tlelatl Chinolxochitl. 429.
Tlepatlis. 102.871.
Tlepatli detepequacuilco. 429.
Tliatepecemitztlit. 429.
Tlicoxochitl de guaſtepec otequaxochitl. 420.
Tlylayotic, Iaſpis mex. IV. Colicorumque dolores ſedans. 238.896.
Tliltollin. 430.
Tlilzapotl. 430.
Tlipoton. 143.
Tlilxochitl. 145.
Tocacaxiuhitl. 431.
Tocancuitlaxcolli, ſeu Inteſtina Tucie Talpæue Indicæ. 115.
Tocopotle. 431.
Tochtomahuactlacopillis. 42.
Tocizquiuh, ſeu Mayzium torridum. & calidum. 115.872.
Toconaxochitl. 431.
Tocpatli. 62.868.
Toloatzin. 113.
Toltecayztli. 339.
Toma. 208.
Tomahuactlacopatli, Ariſtolochia mex: 42.
Tomal ſpinoſa. 108.

Tomatl arenoſa. 297.
Tomatl, ſeu planta acinoſa, vel Solanum. 295.
Tomatl coyoti veſicaria Mexicana. 204.
Tomoxihuitl. 218.
Tonacaxochitl. 251.
Tonal Axochiatl. 251.
Tonalxihoitl. 432.
Tonalxihuitl. 251
Tonalxochitl Ocoitucen: Solis Nuncius. 25.
Totecyxochiuh. 432.
Totocapollin. 432.
Totocuitlaxil. 433.
Totolicxitl. 306.
Totolinyzochitl. 158.
Totoncapatli, Syringa lutea. 115
Totonuxihoitl. 112.
Totocopecenſis herba calida. 201.
Totoyixitl, Pes Paſſerinus. 256. 883.
Toxcuitlapilxochitl. 140.888.
Toyolchipahuac. 236.
Tozcacozhoitzilin. 321
Tozcuitlapilxochitl, lithoſpermon Arundinaceum aliud. 282
Tragoriganum Quauhnacenſe. 196.
Trifolium ſpicatum Mexicanum. 284.
Trifolium ſpicatum aliud. 35.
Tripolium Auſtrum diligit. 860
Triticum Michuacen: 247.
Truncus Sectus. 250.
Tunarum genus. 76.
Tuna Haitinorum. 76.
Turbith. 179.
Turbith Alexandrinum album, & nigrum. 180.
Turbith cineritium, Tapſia. 180.
Turbith Indicum. 180
Tuzpatli. 147.
Tuzpatli Cæſia. 873.
Tzaguangueni III. ſeu Hemorrhoidalis mex: 306.
Tzahuengueni, ſeu filipendula Michuacanica altera. 148.
Tzapeloachquahuitl. 60.
Tzaponocthili. 77.
Tzapotl ſomniferum. 89.
Tzatzayanatquiltic. 187.
Tzatzequa. 433.
Tzauli Gluten. 283.
Tzauxochitl. 433.
Tzazalicpatli. 434.
Tzene potio. 81.
Tzicatzontecomatl, ſeu caput formicæ. 254.
Tzichichic, vel Texichic de Ocoinico. 414.
Tzilocayotli, humile Siliquaſtrum. 206.
Tzimpalihuizpatlis, ſternutamentum mouens. 29.
Tzinacanatlapatli. 434.
Tzinacancuitlaquahuitl. ſeu arbor ferens gummi ſimile ſtercori Veſpertilionum laccifera. 58. 866.
Triorchis Mexic: 253.
Tzinoma. 434.
Tzinquahuyo V. Chilli ſpecies. 136.
Tzintzequam. 60.
Tzioalitziti, vel Terepeti. 412.
Tzipeſi. 36.
Tziphatſiti. 36.
Tzipipatli. 435.
Tziteli gummi. 212.
Tzitzin. 436.
Tzitziqui. 435.
Tzlatlacizpatli, vel Tlatlacizpatli 436.
Tzneycepohual Caryophillus, Mexic: 154.
Tzocuilpatli. 149.
Tzocuilpatli alia. 149.
Tzcuilpatli altera. 183.436.
Tzompilihuizpatli. 437.
Tzonpelicxihuitl nectarea. 240.
Tzonpotonic Helichryſum Mexic: 232.
Tzontlatlauhqui. 105.
Tzontolli, ſeu iuncus capillatus. 42.
Tzontzoloxic. 41.
Tzopelicquahuitl. 437.
Tzopilotl, ſiue aura. 331.
Tzopilotlzontecomatl, ſeu caput Auræ. 94.
Tzquixochitl. 97.
Tzypipatlis. 348.

V

Vacancxton Temiltzincenſium. 287.
Vas Goſſipinum. 257.
Venerea Medicina. 225
Venerei morbi arcanum. 120.
Verecunda herba. 123
Vina zinziberina. 169.
Vinorum præcipuorum in Regno Neapolitano catalogus. 641.
Virga amara. 191
Virga calcis. 222.
Virga nigra ſaxorum. 168.
Viſcera terræ. 305.
Vitis Silueſtris. 128.
Vitulus. 599.
Vitulus biceps monſtruoſus. 626
Vituli monſtruoſi caput ex Muſæo Princ. Cæſij. 628.
Vitzquahuitl. 12
Vomitoria arbor. 70. 22
Vquiro Scorzonera Michuac: I 255.
Vrens arbor. 9
Vrinaria mirabilis. 118
Vuahu Atolli ex Blito. 24
Vulnerum medicina. 12
Vulpecula, quæ Maizium torre factum æmulatur colore. 332
Vuia herba Peruina IV. 124
Vxuqua III. Braſilij ſpecies. 121

X

Xauhique. 144.
Xalquahuitl ſtipite punctato. 130.
Xaltomatl, ſeu Tomatl arenoſum. 297.888.
Xalxocotl, Pomum arenoſum, 85.844.869.
Xarapizqua. 49.
Xararo. 196. 878.
Xararum Michuacanenſium, 184.
Xaualyztic. 437.
Xaxahoactli. 438.
Xeretzi Michuacanenſium. 306
Xexocapatl. 241.
Xicama. 309. 891.
Xicoxihoitl. 438.
Xihopatli. 438.
Xilometl piloſum XIII. 274.
Xiloxochitl. 104.
Xiloxochitl flore capillaceo. 68. 868.
Xiloxochitl flore coccineo. 68.
Xilxochi Origanina. 103.
Xiopatli. 112.
Xiopatli, ſeu lepræ medicna. 129 872.
Xioquahuitl. 48.
Xitomanæ maiores Poma amoris. 295.
Xiuh Cocolin, ſeu Planta contortiua. 123.872.
Xiuhquilitl Pitzahac, ſeu Anir tenuifolia. 108.
Xiuhquilitl Pitzahac altera. 108.
Xiuhtotina. 185.
Xiuhtotonqui, ſeu herba calida Totopocenſis. 201.
Xiuhoitzitzilin. 320.
Xochicacauatl. 80.
Xochicopalquahuitl. 50.
Xochinacaztli flos auriculæ. 30. 862.
Xochiocotzoquahuitl, ſeu arbor liquidambari Indici. 56. 865.
Xochicopalli, ſeu Copalli florens ab alijs Xarapizqua Copallifera VIII. 49.

Xo-

INDEX.

Xochipalli Artemiſi folia. 240.
Xochipalcentli. 439.
Xocoatl. 247.
Xocoatl, ſeu Aqua Maizij acida. 247.
Xocohatolli, ex Maizio. 244.
Xocomecatl ſpecies vitis. 128.
Xonohonoctli. 77.
Xocoxochitl, ſeu Piper Tauaſci. 30.
Xoehoitzitzilin. 321.
Xoloitzcuintli Lupus mexicanus 479.
Xolometlmetl XIX. 275.884.
Xomitacotli. 439
Xomotontli. 112.
Xonequilpatli. 105.
Xopoto. 440.
Xotlilitzi. 210.
Xoxocapatli Mexicanorum. 113.
Xoxocoyolhoihoilan. 440.
Xoxonacatic Hyacinthoide capilloſa. 168.877.
Xoxonazatic. 440.
Xoxotlato. 441.
Xoxotlito. 441.
Xoxouhquitepatl ſmaragdus vilior II. mex: 338.
Xuchipatli. 439.
Xumatl, ſeu Sambucus. 99.

Y

Yacotomacquilitl. 441.873.
Yahoalxochitl. 35.
Yolopatlipitzahoac, II. ſpecies. 310.
Yamancapatlis. 138.
Yamancapatli, ſeu medicina temperata. 129.
Yauhtli, ſeu Nubiloſa herba. 160
Yauhuacapatlis. 305.
Yautli montana. 167.
Ychcatetel, ſeu lapis Goſſipij. 340.
Ycatlepatlis I.& II. 150
Ycatlepatlis III. Tlalſicapan. 150.
Yceceltic, vel Yceceltzin. 442.
Ycel Acocotlis Chullulenſis, Roſmarinus ferulaceus. 232.882.
Ychachalotic, ſeu vas goſſipinũ. 257.
Ychacatlepatli alia Icon. 442.875
Ychcaxihuitl, ſeu Goſſipium. 308
Ychcuxochitl. 442.
Ycotli. 443.
Ychuanitzoz Micuachanenſium. 289.
Yecotl ſeu Palma montana. 76.
Yetl Mexicenſium. 173.
Yexochitl pallida. 258.
Yhoaten. 443.
Yhuixochitl. 97.
Yllamatlantli, ſeu dentes vetulæ 128.872.
Yllamatlantli alia. 443
Yllamatzapolli. 444.
Yllamaxochitl. 444.
Ylli. 444.
Yocolxochitl. 445.
Yohualxochitl, ſeu flos nocturnus. 65.
Yol Atolli ex Maizio. 246.
Yolmimiquilizpatli. 197. 878. altera ibidem.
Yolochichiltic. 445.
Yolopatli prima ſpecies. 310.
Yolpatli Irina. 310.
Yoloxochitl Ariſtochyea. 40. 865.
Yotachoitzitzillin. 322.
Ytacquahuxiotl. 58.
Ytlilayotea Quetzaliztli, id eſt, obſcurus ſmaragdus, ac Nephriticus lapis nuncupatus lapis III. Mexic: 337.
Ytzcuimpatlis, ſeu Canis interfector, vel Hordeolum. 307.
Ytzcuimpatlis II. 307.891.
Ytzcuimpatlis III. radice orbiculari. 307.
Ytzcuinteporzolli, Canis Mexicana. 466.
Ytzcuimpatlis prima. 307.
Ytzecuimpatli. 446.
Ytziperequa laurus Michuacanenſis. 98.
Ytztacatzoyatl. 449.
Ytzicpatli, frutex febri fuga. 116.
Yuripitaquam, Michuacanenſium. 306.
Yxiayahoal Chapaltèpecenſis Nepeta Mex: 224.
Yxocuilpatli. 446
Yxpatlahoac. 447.
Yxpatli. 446
Yxpatli alia. 447.
Yxtenectic, ſeu oculi cinerei. 180.
Yxtlatlatzcan. 447.
Yxtomium, ſeu lanuginoſa herba. 218.879.
Yxyayahuatl, vel Yxyayahoal. 448.
Yyacxihuitl. 448.
Yzaxalaſmitl. 333.
Yzcuicuil, ſeu oculus depictus. 151.
Yzocuilpatli. 149. 875.
Yzpatli. 189.
Yzpatli Carduigenus. 189.
Yzpatli. 197.
Yzquiepapatli. 449.
Yzquiepatl, ſeu Vulpecula, quæ Maizium torrefactum æmulatur colore. 332.
Yzquinchichioalli. 449
Yzquixochitl ſaxea. 301
Yzquixochitl. 69.868.
Yztacquauhxiotl, ſeu quauhxiolt alba galliopifera. 57.865.
Yztaccacalic, ſeu herba glutinoſa, & candens. 283.
Yztaccihuatl, ſeu fœmina candida. 286.
Yztachoitzitzilin. 321.
Yztacchyatl, ſeu ſal amarum. 208. 879.
Yztaccoanenpilli. 301.
Yztaccoapatlis. 29.
Yztaccocotlacotli. 450.
Yztacipatlis. 253.
Yztacixpatli, filipendula trifolia. 253.
Yztacnochtli. 77.
Yztacololtzin Collulenſis Scammonium. 256.
Yztacpatli Tepexicenſis Hoximum. 106.871.
Yztacpatli yanguitlanenſis. 151.
Yztacpatlis pipitzahuac. 133.
Yztacpatli ygualapenſis. 152.
Yztacpatlis Atotonilci. 152
Yztacpatli. 250.
Yztacpatli VI. VII. VIII. IX. 450 451.
Yztacpatli Tepexicenſis alia Icon. 451.
Yztacparli manaliſmi. 452.
Yztacpatli Tepuzcullulæ. Linaria argentea mexicana. 197. 876.
Yztactexcaltlacotl, ſeu virga nigra ſaxorum. 167.877.
Yztactlacochichic, 191
Yztactlacocotic, ſeu herba candida ſudi ſimilis, herba lonchifolia. 41.
Yztactlalamatl. 452.
Yztactlalauhacaptli, yztacxalli, ſeu candida arena. 340.
Yztacxihuitl. 233.882.
Yztal, ſeu ſal. 343.
Yztauhyapatli. 453.
Yztauhiatl, Abſinthium Indicum 306.
Yztecpayoquetzaliztli ſmaragdus Mex: vilior. 338.
Yztehiulotl, ſeu lapis Chryſtallinus. 340.
Yzticmicapatli. 211.
Yzticpatli maluacea. 116.
Yztli lapis. 339.896.
Yztlacatmipatli. 453.
Yztlehuayopatli, Radix Caryophyllea. 45.
Yztomium humile. 218.

Yzu-

Yzuhatomatl, Solani ſpecies. 295.

Z

Zarzaparilla. 288.888.
Zarzæparillæ ſecunda ſpecies. 289.
Zarzaparilla tertia radice tenui. 289.
Zarzæparillæ quarta ſpecies vſualis. 290.
Zarza non eſt China. 289.
Zenalchilli III. Chilli ſpecies. 136.
Zibetici Animalis fœminæ Icon Dom. Fabij Columnæ. 581.
Zibeticũ Animal Americanũ. 53
Zibetici Animalis maris Icon D. Fabij Columnæ. 581
Zingiber maſ. 169
Zingiber fœmina. 169
Zingiberis vultus. 169
Zoophita, vel plantanimalia. 573.
Zochio hoitzitzillin. 322

IN-

INDEX
AVTHORVM VIRORVMQ.
ILLVSTRIVM ET INSIGNIVM

Qui à Ioanne Fabro, & Ioanne Terentio Lynceis in eorum lucubrationibus, additionibuſque his voluminibus inſertis, inter nominantur, atque laudantur.

A

ABEL, & Caim fratres. 543.
Adamus Elaiſmer Pictor. 748
Adamus Melſius Parmacopæus. 536
Adrianus Romanus. 634.
Ælianus. 488.491.515.540.650. 666.776.
Albertus Magnus. 470.482.487. 720.
Alexander ab Alexandro. 834.
Alexander Benedictus. 549.552.
Alexander Petronius Medicus. 590.
Alexius de Alexijs Medicus. 590.
Aloyſius Cademuſtus. 535.
Amatus Luſitanus. 557
Ambroſius Pareus. 597.820.
Americus Veſpucius. 820.
Andreas Matthæus Princeps Caſertæ. 890
Andreas Matthiolus. 496.550. 572.704.746.750.792.
Andreas Baccius Medicus. 567. 671.
Andreas Ciſalpinus Medicus. 480.
Andreas Libauius. 567.781.
Angelus Colius Medicus. 403.652
Antonius Belmiſerius Parmacophæus. 546.
Antonius Perſius Lynceus. 473.
Aſcanius Cardinalis Sfortia. 718.
Augerius Busbequius. 548.
D. Auguſtinus. 497.809.
Auguſtinus Caraten. 706.
Auguſtinus Niphus. 679. 731. 759.
Auguſtinus Origius. 599.
Auicenna. 746.887.
Aulus Gellius. 791.

B

BAlduinus Breyel. 715.
Bartolomeus Ponſiski 641.
Bellonius. 726.
Benedictus Pererius. 478.
Bernardinus de Corduba. 550.580 581.886.889.
Bernardinus Gomeſius. 666.
Bernardinus Radi Architectus. 569.
Bernardinus Sabellus Primus Ariciæ Dux. 646.
Bernardinus Paludanus. 742.
Braſauolus. 555.746.

C

CÆlius Rodiginus. 468.
Camerarius. 883.
Cardinalis Pij Encomium. 713.
Carolus Antonius Puteus. 674.693 697.
Carolus Cluſius. 55.324.537.567. 575.706.712. & alibi.
Carolus figulus. 586.
Caſſianus Puteus Lynceus. 470. 569.575.674.694.796.
Caſtelli Gandulphi Encomium. 641
Chriſtophorus Columbus. 477.
Chriſtophorus à Coſta. 876.
Chriſtophorus Clauius. 634.
Cicero. 485.660.764.823.
Claudianus. 400.
Claudius de Feure vir doctiſſimus 694.
Clemens Alexandrinus. 548. 625. 822.
Cleopatra. 720.
Columella de re ruſtica. 590.
Conſtantia Gonzaga. 715.
Conſtantia Magalotta. 720.
Conſtantius Varolius. 612.616
Cornelius Celſus. 733.
Cornelius labeo. 640.
Cornelius Trebellius Hollandus. 574.
Corona Pighius. 783.
Coſmus primus Magnus Dux Æturiæ. 474.
Cyrus Rex Canino lacte enutritus 467.

D

DAmianus Goes Eques Luſitanus. 666.
Dionyſius Alicarnaſſeus. 640.645.
Dodonæus. 156.276.

E

EPitectus. 719.

F

FAbius Columna Lynceus. 23. 55. Pluribus veterum plantis vitam reſtituit, plurimas nouas prodidit. 526. Epiſtola eiuſdem de Zibeto ad Ioannem Fabrum 550. alia Epiſtola eiuſdem 580. 675.
Fallopius. 288.
Federicus Cæſius Lynceus Romanus Princeps Sācti Angeli. 216 462.464. Nomen Teleſcopÿ excogitauit. 573. 491. Lignum foſſile pulcherrimum inuenit. 503.547.567 573 628.757.812. Lynceorum Princeps, & inſtitutor. 847. 874. & alibi.
Ferdinandus Imperatus Neapolitanus. 216.634. Theriacæ inſtaurator. 866.895.896.

Fer-

Fortunius Licetus optimus Peripateticus. 572. 708. 732. 734. 735. 736.
Franciſcus de Almeida Medicus Luſitanus. 633.
Franciſcus Calceolarius Veronenſis, 555
Franciſcus Gualdus, & eius Muſæum, 740.
Franciſcus Imperatus Neapolitanus, 787.894.897.
Franciſcus Leo. 553.
Franciſcus Lopez. 706.
Franciſcus Mambrianus Chirurgus Romanus. 767.
Franciſcus Maria de Monte Cardinalis. 779.
Franciſcus Nydermaier Medicus. 722.
Franciſcus Piſſerus Camaldulenſis Mathematicus, 473.
Franciſcus Stellutus Lynceus. 543 Epiſtola eiuſdem de Onocrotalo ad Ioannem Fabrum miſſa. 680 Perſium Italico ſermone explicauit. 719. Anatomen Apis mirabilem fecit. 757.865.895.
Franciſcus de Verulamio. 634.
Frater Bartholomæus de Ygarza paruum Leonem Americanum deſcripſit. 743.
Frater Donatus de Eremita ordinis Sancti Dominici rariorum ſtirpium ſtudioſiſſimus. 787.890 899. & alibi.
Frater Petrus de Aloyſa. 695.696 698.705.745.799.
Frater Sixtus ordinis Predicatorum. 896.

G

Galenus. 480. 483. 485. 487. 492.495.521.531. & alibi.
Galileus Galileus Lynceus, 461. 506.532.634.
Garzias ab Horto. 35. 567. 571 814. & alibi.
Gaſpar Bauhinus. 216.865.894.
Gaſpar Saluianus. 826.
Gaſpar Scioppius. 831.
Georgius Agricola. 584
Georgius Grembeſius primarius electoris Bauariæ Medicus. 682
Giſbertus Voſſius Cæſaris Archiater. 765.
Gomara. 649 869.
Gregorius Archinger Germaniæ Orpheus. 711.
Gryllus Medicus Pariſienſis. 157.

H

Helena Antonia Virgo barbata. 765.
Heliogabalus Imperator. 720.
Hermolaus Barbarus. 536.
Henricus Coruinus. 64. 88. 303. 503. ſolertiſſimus Romæ Parmacophæus, & mirus Phytognoſtes. 670.
Herodotus. 811. 822.
Heſychius Aetius. 793.
Hieronymus Aleander. 831.
Hieronymus Benzonius. 597.649
Hieronymus Cardanus, 550.555. 667.821.
Hieronymus Fabricius ab Aquapendente. 614. 624. 630. 756. 773.795.
Hieronymus Matthæus Dux Iouij. 571.
Hippocrates. 495. 603.613.651. 733.
Horatius Poeta. 483.619.640.666 719.

I

Iacobus Romanus. 634.
Ioannes Baierus. 783.
Ioannes Barclauius. 642.
Ioannes Baptiſta Corteſius. 669.
Ioannes Baptiſta Laurus. 642.
Ioannes Baptiſta Porta Lynceus. 75.473.496.737.785.
Ioannes Baptiſta Serſalius Neapolitanus. 881.
Ioannes Baptiſta Vuintbierius. Medicus, 503.756.
Ioannes Boccar de Baliz Baro. 529
Ioannes Buſtamantinus Medicus 806.869:
Ioannes Carolus liber Baro a Kirchberg vir doctiſſimus, & nobiliſſimus. 758.
Ioannes Carolus Schad à Mitelbribrach. 532. 534.682.
Ioannes Caſimirus Comes de Erbach. 526.
Ioannes Ciampolus Lynceus. 505 506.599.
Ioannes Dauidouiz Polonus. 786.
Ioannes Demiſianus Lynceus. 473. 584.
Ioannes Faber Lynceus 114.279. 894.
Ioannes Ferrerius. 700.
Ioannes Godefridus ad Aſchauſen Epiſcopus Bambergenſis. 779.
Ioanne Goropius Becanus. 468.
Ioannes Leo. 534.549.74
Ioannes Lerius. 699.706.78
Ioannes Pona Veronenſis ſtirpium ſtudioſus. 882. 886. & alibi.
Ioannes Petrus Olina. 67
Ioannes Præcotius Medicus doctiſſimus. 75
Ioannes Ruellius. 549.55
Ioannes Schenkius. 49
Ioannes Terrentius Lynceus 46 Epiſtola eiuſdem ad Io: Fabrum ex China ſcripta, in qua de pluribus naturalibus agitur. 55 864.
Ioannes Keplerus Mathematicus Cæſareus. 473
Ioſeph Barbarus Venetus. 535
Ioſeph à Coſta e ſocietate Ieſu. 47 480.598.649.668.706.
Ioſeph Quercetanus, 897
Iſidorus. 791
Iulij Ceſaris Capacij Encomium. 783.
Iulius Cæſar Lagalla. 473
Iulius Cæſar Scaliger. 472. 489. 505.511.523.543.555. & alibi.
Iulius Mancinus Archiater Pontificis, 599.
Iulius Solinus. 501. 503. 749.797 808.
Iuſtus Riyquius Lynceus. 646.647
Iuuenalis. 485.633.807.

L

Laurentius Cardinalis Magalottus. 642.
Lelius Laurus Signinus. 538.
Leuinius Apollonius. 667.
Leuinius Terrentius. 468.
Lint Schotanus Hiſtoricus. 742.
Lobellius. 170.276.884.
Lucas Holſtenius. 831.
Lucanus. 781.809.810.
Lucianus. 484.803.
Lucretius. 505.576.623.632.689 764.838.
Ludouicus Haſſiæ Landgrauius. 722.
Ludouicus Ceſcarinus Medicus. 535.
Ludouicus Coltrius, Parmacophæus. 576.
Ludouicus Dominicus. 522.753.
Lyncus Rex Scythiæ. 529.

M

Macrobius. 492.640
Magdalena Ventura. 764.
Marcus Antonius Lucianus Archiater. 577.

Mar-

INDEX.

...rcus Antonius Petilius Recbi Nepos. 788.
...rcus Antonius de Proſperis. ...718.
...rcus Antonius Vlmus medicus ...763.
...arcus Polus. 597.
...arcus Velſerus Lynceus Duumvir Auguſtæ. 711.
...arius Schipanus medicus Neapolitanus. 864.867.870.894.
...arquedus liber Baro à ſchuuendi. 758.
...arſilius Cagnatus Medicus. 542.
...rtialis. 509.592.595.640.659. ...570.
...artius Colũna Zagaroli Dux. 55
... Matthæus. 710.
...ercurialis. 620.621.623.492.
...ulier barbata. 763.
...ulier Florentina trigintaſex filiorum maſculorum mater. 474
...ulier Romana quatuor mammis lacte fæcundis prædita. 475.

N

Amyſia Giorgippi vxor. 764
Nardus Antonius Recbus. ...576.
...eander. 881.
...colaus de Comitibus Venetus. ...815.
...colaus Heluetius Heremita. ...734.
...colaus Monardes. 32. 43.48. ...72. 575. 830. & alibi.
...colaus Trigautius Societatis IESV. 563.731.
...colaus Villagag. 600

O

Doardus Barboſa Luſitanus 561.
...us Magnus. 489.499.528.583 ...91.805.
...ianus. 480.510.714.
...aldus Merlinger Tornator artificioſiſſimus. 532
...dius. 482.520.595.619.659. ...664.668. 727.734.741.748.
...edus. 65.75.85.324.

P

Paulus Æginetа. 755.
Paulus Brill Belga Pictor. 749.
Paulus Sabellus primus Albani Princeps. 646.
Paulus Zachia medicus. 732.
Perſius Poeta. 719.
Petronius Arbiter. 502.
Petrus Bellonius. 542.820.
Petrus de Cieza. 890.
Petrus Epiſcopus Adrimyttenus, Theologiæ, & humanæ prudentiæ peritiſſimus. 502.
Petrus Gellius. 504.513.524.596
Petrus Iarricus Societ. Ieſu. 562
Petrus Hiſpalenſis. 597.
Petrus Martir. 510.511.572.650.
Petrus Paulus Calorus medicus. 657.
Petrus Paulus Rubenius. 831.
Petrus de Valle Romanus. 864. 869.876.
Phætuſa Pytheæ vxor. 764.
Philippus Cluuerius exactiſſimus Coſmographus. 635. 639. 645.
Philippus de Liano inſignis Pictor 530.
Philippus Pigafetta. 567. 787.815
Plato. 467.
Plautus. 497.666.838.
Plinius. 463. 467.478.481.494. 501.504.519. & alibi.
Plutarcus. 468.471.652.726.739
Pompilius Taliaferrus medicus, & Anatomus celeberrimus. 767.
Ponzettus Cardinalis. 746.
Propertius. 638.
Proſper Alpinus. 60.
Proſper Cichinus Romæ Chirurgus primarius. 494.
Proſper Martianus. 766.
Pſitacus mirabilis Balduini Breyel 715.
Puella Romæ a natiuitate credita in Puerum tranſit. 546.

Q

Vintilianus. 528.753. 838.
Quintus Serenus 755.805.

R

Amuſius. 745.815.
Raymundus Mindererus. 577
Rochus Ezechiel Bauthſchner medicus. 559.
Romulus, & Remus. 543.
Rondoletius. 324.568.732.

S

Aba Regina. 517.
Salamon Rex. 517.
Scipio Cardinalis Burgheſius. 713.
Scipio Cardinalis Cobellutius. 711.
Seneca. 464. 486. 534. 591. 595. 722.776.801.805.813. 838.
Seruatius Marel. 567.
Seruius. 520.801.802.
Simon Maiolus. 675.
Statius. 713.

T

Adeus Colicola medicus eminentiſſimus. 786.
Terentius. 796.
Tertullianus. 738
Theodorus Gaza. 636.731.
Theophilus Molitor Lynceus. 114. 488.503. Eius relatio de Mergis. 526.696.701.709.
Theophraſtus. 871.886.
Theophraſtus Paracelſus. 655.
Thomas Morus. 525.
Tibullus. 665.
Titus Liuius. 639.663.664. 802.

V

Alerius Maximus. 588.
Varro de re ruſtica. 400. 588.590.665.
Vincentius Vincentij Vrbinas. 737.
Virgilius Poeta. 520.593.638.671 689.696.735.747. & alibi.
Virginius Cæſarinus Lynceus. 464.727.
Vlricus Faber Stanbingenſis. 788
Vliſſes Aldrouandus. 400. 555. 560. 596. 620. & alibi.
Vrbanus VIII. P. M. 642.

Z

Onara. 470.

...rata, quæ in ſuperiori indice, currente prælo, tam vel omiſſis, vel vitiatis vocibus, & plantarum nominibus, quàm ſuppoſititijs numeris, vitari non potuerunt.

Errata	Corrige
...acoztic fol. 896.	lege fol. 869
...ixtlacot fol. 28.	l. fol. 38
...ochiatl fol. 241.	l. fol. 251
...otetli ſeu planta	l. Ayotectli, ſeu planta
...urbitæ ſenſilis	l. cucurbitæ ſimilis

Errata	Corrige
Caniuhme fol. 164.	l. fol. 168
Caocolatl potio	l. Cacauatl potio
Chimalatl, fol. 288.	l. fol. 228
Coanenepepepilli	l. Coanenepilli.
Coapatli, ſiue tlamacazquipan fol. 208.	l. fol. 28

D Coa-

Errata *Corrige*

Coaquiltic, ſiue olus colubris, hanc adde fol. 187
Colubriolus. lege Colubris olus
Copaltic. fol. 57. l. fol. 58
Coyolxochitl martagon volubili l. volubile
Huitxiqua hanc etiam adde fol. 113
Matlalytic Tetzocana, Triorche Mexicana, lege Triorchis.
Metlaliztic l. Metlalitzic
Netlaxochitl. fol. 290. l. 390
Ocixochitl. fol. 33. l. fol. 32
Olcacatzan poſtec patli mecathamica leg. Mecatlanica
Omiquilitl. fol. 33. l. fol. 32
Quexquit fol. 261. l. fol. 281
Tecpatli fol. 291. l. fol. 191
Tepehoila capitzxochitl. quære fol. 211

Errata *Corrige*

Tepemexcalli, ſeu Maquei montanum, fo l. fol. 274
Tlaquilin. fol. 229. l. fol. 279
Tlilxochitl. fol. 145. l. fol. 38. & 145
Tlalcauauat l. Tialcacauat.
Tonaxochitl. ſolis nuncius. fol. 25. l. fol. 25
Tozancuitlaxcolli, ſeu inteſtinæ Tuciæ. fol. 115. l. Tuccæ fol. 215
Tonama, hanc adde ad fol. 295
Tontonuxihoitl l. Tontocaxihoitl.
Tzontzoloxic l. Tzontzololoxic
Xiopatli l. xiyopatli
Yahoalxochitl. fol. 35. l. fol. 65
Yztaccihuatl. fol. 286. l. fol. 208
Yzquixochitl. ſaxea 301. l. yzquixochitel ſaxe
Yzhuatomatl. hanc adde fol. 295.

EX IOANNIS TERRENTII LYNC

Notis omiſſæ nonnullæ, quas ad ſua loca referas.

Ad Xochicopalli lib. III. Cap. VIII. pag. 49.

HErba cuius folia ſerrata, chaulis rubet, flos in vmbella luteus in oblongis calycibus, cacalia ferè ſimilibus, vnde in Corymbifero genere reponi debet.

Ad Tepematl lib. III. Cap. 47. fol. 81.

Folia cordis, quorum nerui rubent, in ſummo quid rubrum, ſed conuolutum conſpicitur.

Ad Enguamba lib. III. Cap. 75. fol. 97.

Enguamba plena nodis folium Cardiacæ, neruis rubris ſecantibus calyces virides.

Ad Acapatli lib. III. Cap. 83. fol. 100.

An Marubio aquatico congener. radix craſſa in caule, folia bina ex aduerſo poſita, & ſerrata, in toto caule pauca folia, eſt herba odorata.

Ad Tepeyautli lib. V. Cap. 41. fol. 167.

Caulis Caſtaneus, folia longa Camænerij, an Vmbella flores Cacaliæ ſimiles.

Ad Tzocuilpatli alteram, lib. VI. Cap. II. fol. 183.

Habet etiam folia bina ſibi oppoſita: flores flaui, figura abſinthij; eſt Tzocuilpatli altera impreſſa.

Ad Teuhxochitl lib. 8. Cap. I. fol. 261.

Radix craſſa, longa, caules virides, ſed iuxta foliorum exortum coloris caſtanei.

Ad Acaxaxan lib. VIII. Cap. 3. fol. 263.

Folium huius eſt latius, & rubrum, cum pauco viridi permixtum, flos eſt ſtellatus, ita vt tuor foliolis, alia quatuor ſubſint foliola.

Ad Cicimatic lib. VIII. Cap. VI. fol 265.

Flos rubet lychnidis, ſed ſex conſtans foliolis

Ad ſaſalic Coapitlanen. lib. VIII. C. XXXV. fol.

Species eſt Phaſeoli trifolij folio pyri, flos ele tiſſimus purpureus.

Ad Quaubmecatl lib. VIII. Cap. 42. fol. 289.

Vbicunque ramus è trunco enaſcitur ibidem ex oppoſito (nam viſui non ſatis patet cap lus exit) folia inciſa ſunt tribus, vel qua tantum inciſuris, vt in Clematide, caulis c ſpinis; nomen quidem cum Sarza conue ipſa tamen planta alio videtur referri deber forte ad Bryonias.

Ad Poztecpatli, lib. VIII. Cap. 44. fol. 291.

Radix colore Caſtaneo, vt & caulis.

Ad Tlachichinoa, Patlahoac lib. 8. C. XLVI. fol.

Radix tranſuerſa, caules foliati, vt in Coniza ſummo flores rubri limonio ſimles, cauda Scorpij efficientes.

Ad Coapatli Aſphodelinam lib. 8. Cap. LV. fol.

Dicitur etiam Iztacpatli Matlalyztic. Radix A hodeli, caulis cannæ, folium Hellebori a caulem ambiens.

Vo-

Vocum quarundam Americanarum explicatio.

Huapatlis.	*Querna medicina ob folium.*
Ateuapatli.	*Herba iuxta riuos proueniens.*
x.	*Diuretica.*
otectli.	*Cucurbita.*
ixcocahuizpatlis	*Medicina vrinæ lutea.*
cacilin.	*Semen ſimile Cochleis.*
achichic.	*Herba amara.*
ol.	*Muſca.*
npoalxochitl.	*A multis folijs.*
ichic.	*Herba amara, & ſerratorum foliorum.*
ilpantlacolli.	*Signum ſtercoris.*
iatl.	*Hiſpani vocant Herbam Ioannis Infantis.*
iipatli.	*Mulierum medicina.*
aciuizpatlis.	*Medicina doloris, quos lenit.*
axihuitl.	*Herba ſerpentis, quia facit prudentem: nam ſacrifici, ab ea ſuperſtitioſè accipiunt reſponſa per phantaſma; vnde potius maniacorum dicenda fuiſſet.*
coc.	*Auis.*
coztemecatl.	*Funis volubilis.*
coxihuitl.	*Herba acris.*
cozxochipatlis.	*Medicina lutei floris.*
coyatic.	*Planta palmæ ſimilis ob folium.*
hayelli.	*Anguis fœtens.*
pal.	*Gummi.*
palquahuitl.	*Arbor gummifera licet nomen ſit commune.*
z.	*Pallens.*
ztic.	*Pallida.*
a.	*Coluber.*
itziloxitl.	*Affluens reſina.*
potl.	*Dulci ſapore quo conſtat.*
oztli.	*Crocus.*
anca.	*Vulnera, vel Vlcera.*
ancapatli.	*Medicina vulnerum.*
li.	*Medicina.*
iahuihuiztli.	*Herba verecundiæ.*
etl.	*Radix.*

Poztec.	*Fractura.*
Quahuitl.	*Arbor.*
Qualancapatli.	*Medicina hominis irati, facit hilarem.*
Tecopatlis.	A *duritie radicis, & colore ad rubeum vergente, vt eſt lapis Tecontlis.*
Tecpin.	*Culices.*
Tetlatia.	*Vrens medicina.*
Teuquilitlic.	*Herba principis.*
Tepe.	*Montes fortè.*
Texcalxihuitl.	*Herba ſaxorum.*
Tezonxochitl.	*Flos barbatus.*
Theoquilin.	*Saxei vermes ob radicem.*
Tlacot.	*Virga.*
Tlacochichit.	*Virga amara.*
Tlal.	*Humilis.*
Tlael.	*Dyſenteria.*
Tlacopilin.	*Ceraſus humilis.*
Tlaelpatli.	Medicina *Dyſenterica.*
Tlalahoehoetl.	*Infima* Abies.
Tlalquequetzal-	*Penna terræ ob folia, millefolium noſtrum.*
Tlatlauqui.	*Capilli.*
Tlatlaucapatli.	*Medicina capillorum.*
Tlilxochitl.	*Flos niger propter ſiliquas.*
Tlil.	*Nigrum.*
Totocuilatl.	*Paſſerinum ſtercus.*
Tzompilihuizpatli.	*Medicina ſternutatoria.*
Tzont.	*Rubei fortè.*
Tzontlahuaqui.	*Capilli rubei in floribus.*
Xacotl.	*Quæ acido.*
Xal.	*Puto Pomum.*
Xihuitl.	*Puto Acidum.*
Xoco.	*Herba.*
Xochitl.	*Flos.*
Ycha.	*Goſſipium fortè.*
Yztac texcalt lacotl	*Virga candida ſaxorum.*
Yztac.	*Album.*
Zenal.	*Sol.*

Multæ diuerſæ, quæ Patli habent in nomine, quia multæ medicinæ eiuſdem morbi diuerſæ

ERRATA SIC CORRIGENDA.

Pag.	Linea	Errata	Correctiones.
3	34	mutuauimus.	*mutuati ſumus*
4	35	perſcribetur	*præſcribetur*
5	37	oſserat	*offerat*
8	1	ſætentem	*fætentem*
Ibid.	32	eorum	*earum*
Ibid.	33	eorumque	*earumque*
9	26	ci	*is*
11	21	Panniculärum.	*Panicularum*
19	31	aere	*aëre*
20	10	Babilones erat	*Babilone ſerat*
Ibid.	34	cæteris	*cæteras*
Ibid.	38	leuitatem	*læuitatem*
22	39	lithoſpermami	*lithoſpermi*
Ibid.	40	Nymphęę	*Nymphea*
24	11	vero	*verò*
29	30	Fndica	*Indica*
31	7	Aneuriſmatim edetur	*Aneuriſmati medetur*
Ibid.	17	Quauhnacenſibus	*Quauhnahuacenſibus*
32	21	feniculaceos	*fæniculaceos*
33	36	veluntur	*velluntur*
34	17	extinguitq:	*extinguit*
36	3	leues	*læues*
Ibid.	27	leues	*læues*
37	21	leuem	*læuem*
39	12	fructus	*fructus*
40	26	leuibus	*læuibus*
42	11	leues	*læues*
45	18	vmape	*vruape*
Ibid.	24	colo e	*colore*
46	11	& quæ	*eo quod*
Ibid.	14	per multaq.	*permultaq.*
Ibid.	25	per quam, ſimilib.	*perquam ſimilibus*
47	18	Totopocenſi	*Totopecenſe*
48	14	lepræ	*lepra*
Ibid.	35	formicarum]	*formicis*
50	11	leuem	*læuem*
Ibid.	34	Dyſſentericiſq.	*Dyſentericiſq.*
53	22	& dolorem	*ad dolorem*
55	11	mediocri, & ſerrata	*mediocriter ſerrata*
58	8	leuis	*læuis*
60	27	impingut	*impinguat*
61	13	leues	*læues*
63	7	epatis	*Hepatis*
Ibid.	29	tum	*cum*
64	10	nuci muſcati	*dele*
68	12	hcmini	*homini*
70	6	acinit	*acini*
Ibid.	7	floreq.	*floſetq.*
71	25	ſpatio	*ſpatium*
Ibid.	27	libris	*libras*
72	13	geni vinus	*vini genus*
73	40	ptotuliſſent	*protuliſſent*

Pag.	Linea	Errata	Correct
77	6	leuia	*læuia*
Ibid.	39	Hieranii	*Geranij*
Ibid.	41	ſuut	*ſunt*
78	25	ſpecics	*ſpecies*
Ibid.	34	Allucinantur	*hallucin*
Ibid.	40	Pampinulę	*Pimpine*
Ibid.	40	Teueriiq.	*Teuchrij*
79	41	felici	*fœlici*
80	verſ.pen.	epatis	*Hepatis*
85	20	vorundam	*quorunda*
89	1	felicis	*fælicis*
92	vltima	ſimili	*ſimile*
93	18	tumores	*timores*
Ibid.	23	diſtincti	*detenti*
Ibid.	32	tubaq.	*rubraque*
108	28	leues	*læues*
116	31	cenſentur	*cenſetur*
117	7	Zopollin	*Zopillin*
122	penult.	pręcio	*pretio*
138	2	eoluntur	*coluntur*
175	36	curationum	*curationes*
182	15	chimæorum	*chimicoru*
Ibid.	17	ſalcm	*ſaltem*
Ibid.	26	ſinſili	*ſimili*
191	38	eranthematis	*exanthema*
197	6	tota	*ſita*
215	24	petrolo	*petiolo*
235	2	ſecuridare	*ſecuridiacæ*
266	35	varia	*vna*
Ibid.	37	nærurę	*naturæ*
269	17	comos	*comas*
277	24	leues	*læues*
296	11	abſcindens	*adſtringens*
302	18	ſequidrachma	*ſeſquidrach*
304	7	Mecatlanenſibus	*Michuacanebus*
309	16	Ec	*De*
312	14	calcntibus	*calentibus*
337	7	cocchleæ	*cochleæ*
338	19	affeſtus	*affectus*
357	10	colori	*colore*
Ibid.	14	quinæ	*quinquæ*
358	6	foliorum	*folium*
430	19	aliquod	*aliquot*
450	17	foiia	*folia*
458	18	TVAE	*TVA.*
868	11	p.61.26	*60.c.26*
Ibid.	35	p.68.35	*67.c.33*
Ibid.	47	p.69.35	*68.c.35*
873	46	p.148.18	*147.c.18*
878	39	p.192.17	*196.c.24*
897	41	p.196.24	*197.c.25*
951	2	quin imò	*quinimò*
Ibid.	26	Pertium	*Perſium*

INDEX MEDICAMENTORVM NOVAE HISPANIAE

Secundum Corporis partes, & morbos: à Franciſco Stelluto Lynceo Fabrianen: in ordinem, redactus.

CAPITIS.

AD Capitis dolores fol. 112. 149. 183. 189. 189. 213. 328.
Ad Capitis dolores ex frigida cauſa ortos, 29. 39. 45. 56. 112. 149. 189. 189. 213 305.
Ad Capitis dolores ex calida cauſa genitos. 149. 183. 213. 208. 257. 277. 305. 322.
Ad diuturnos capitis dolores 39. 47. 67. 112. 140. 162. 173. 189. 212. 213. 290. 305.
Ad expurgandum Caput. 29. 68. 197. 189. 305.
Ad ſomnum conciliandum. 56. 89. 113. 123. 173. 213. 325.
Ad Comitiales morbos. 126. 140. 320. 325.
Ad Melancholiam. 47. 200. 263. 325. 326. 331.
Ad Capitis fluxiones. 55. 70. 173. 193. 212. 213. 252. 289.
Ad Cerebrum roborandum. 42. 42. 55. 70. 173.
Ad Capitis vlcera. 76. 208. 240.

Neruorum.

AD Conuulſionem. 67. 70. 120. 126. 146. 148. 157. 158. 213 271. 279. 286. 289. 317.
Ad ſtuporem. 55. 67. 120. 149. 157. 196. 213. 275. 279. 289.
Ad Paralyſim. 53. 55. 65. 71. 120. 126. 122. 142. 157. 196. 203. 275 279. 289. 298. 302. 306.
Ad ægritudines, & dolores neruorum. 28. 42. 56. 57. 105. 126. 161. 167. 190. 196. 199. 229. 231 302.
Ad neruorum vulnera. 52. 53. 55. 70.
Ad contractionem, & duritiem. 105. 107. 140. 201. 270. 289. 317.
Fulmine perterritis. 160. 252.

Oculorum.

AD palpebrarum ſcabiem. 198.
Ad Oculorum albigines, & argemata. 41. 50. 103. 104. 133. 158. 160. 189. 339.
Ad Oculorũ cicatrices delẽdas. 189
Ad Oculorum nubeculas. 103. 140. 189. 339. 340.
Ad Oculorum vngulas. 103. 189. 339. 340.
Ad Oculorum ictus, & vulnera. 213.
Ad Oculorum vlcera. 206.
Ad eroſos oculorum angulos. 60. 198.
Ad Oculorum encanthidem, & excreſcentem carnem. 41. 70. 119. 140. 189. 229. 265. 339.
Ad Aegilopas, & ſinus 208.
Ad inflammationes Oculorum. 41. 60. 69. 80. 104. 117. 119. 123. 140. 189. 213. 235. 237. 250. 265. 277. 293. 306.
Ad Oculorum dolores. 123. 233. 235. 277.
Ad Luxioſos. 193.
Ad Lippitudines. 59.
Ad Oculorum caligines. 205.
Ad Oculorũ fluxiones. 59. 145. 166.

Aurium.

AD Aurium dolores. 61. 86. 113. 140. 140. 278.
Ad Parotidas. 70. 113. 140.
Ad Aures purulentas. 140.
Ad Surditatem. 85. 140. 193.

Narium.

AD ſanguinis profluuium. 202 267. 337. 337. 374.
Ad ſternutamenta cienda. 29. 68.

Oris, & Linguæ.

AD fœtorem oris. 167.
Ad puſtulas. 201. 213.
Ad erodentia vlcera. 123. 291. 213. 240. 272. 292. 307.
Ad Oris halitum commendandum. 144. 307.
Ad Linguæ ſcabritiem. 81.

Dentium, & Gengiuarum.

AD Denties purgandos. 140.
Ad Dentium dolores. 39. 69. 86. 139. 140. 161. 173. 188. 213. 287. 292. 320. 361.
Ad firmandos commotos dentes. 54 59. 60. 199. 213. 294. 307. 342.
Ad fluuidas gengiuas 59. 60. 199. 293.

Gutturis, & Gulæ.

AD Anginam. 254. 328.
Ad gutturis inflammationes 254. 328.
Ad Gulæ diſtillationes. 70. 207.
Ad faucium, & Trachea arteriæ aſperitates. 168.

Pectoris, & Pulmonis.

AD cruenta ſputa, & ſanguinis reiectiones. 57. 188. 347
Ad Phthiſim. 70.
Ad ſuſpirioſos. 173.
Ad Tuſſim. 70. 160. 161. 163. 168. 193. 194. 198. 207. 210. 232. 240. 242. 253. 265. 281. 291. 294. 342.
Ad Pectoris aſperitates. 70. 81. 183. 235. 242. 288. 291. 342.
Ad vocem expediendam. 168. 240.
Ad Pleuritim. 70. 210. 232. 242. 267. 276.

Ad lateris dolores. 33. 70. 70. 81. 103.113.140.145.151.152.193. 229.232.254.278.
Ad purulentas excretiones. 70.70.
Ad Aſthmaticos. 53. 70.108. 159. 162.168.173.205.212.267.271. 289.
Ad renitentes excretiones, 70. 70. 173.
Ad purgandum Pectus.42.70. 192 264.
Ad pectoris diſtillationes. 47. 207. 264.
Ad omnia pectoris incommoda, 69. 70.144.166.201.232.235.276. 281.294.

Cordis.

AD *deliquium Animi*. 29. 39. 42.47.56.65.144.171.197. 213.240.254 263. 325.
Ad Cardiacam. 29. 197. 240. 263. 325.337.
Ad Tremorem cordis. 30.39. 40. 42. 56. 65. 171.197. 197. 240. 254.263.325 337.
Ad pulſum Cordis. 39. 40.42. 56. 65. 171. 197. 197.236.240.254. 325.337.

Mammarum.

AD *Mammarum inflammationes*. 140.
Ad emundandũ lac Nutricis. 210.
Ad ſupprimendum lac. 203.
Ad lactis vbertatem præſtandam. 160.339.

Ventriculi.

AD *vomitiones, & Nauſeam*. 41.123.160.188.201.202.
Ad Cæliacos. 41.42.148.
Ad vomitiones ciendas. 40. 154. 171.194.198.238.
Ad ventriculi dolores. 32. 40. 41. 42. 53. 55. 56.91.146.150.190. 192. 200. 204. 227. 232. 239. 250.362.
Ad Ventriculi eroſiones. 266.
Ad Ventriculi flatus. 30.30.32. 36. 36. 42. 53.54. 55.56.56.96. 107.133.146.161.162. 192.194. 196.200.201.213.232.238.278. 297.306.
Ad ſingultum.
Tlalayotic radix deuorata vel ius decocti potum.
Ad acidos ructus. 30 .36. 37. 42. 53.54.55.56. 144. 154.169.192. 198.232.
Ad Ventriculi inflationes, *& ſatietates*.28.40.70.104.107.112. 115.169.171.173.192.189. 203. 210. 212. 222. 232. 264. 288. 289.
Ad Appetentiam ciendam. 39.39. 51.120.143.158.171.196.198. 202.204.235.240.
Ad coctionem tuuandam.29.33.51. 69. 70. 103. 143. 158. 160. 173. 198.212.288.
Ad extinguendam ſitim. 70. 76. 116.245.261.302.

Iocinoris.

AD *Iocinoris obſtructiones*, 61.162.178.189.193. 196. 229.235.269.289. 289.306.355
Ad morbum Regium, 178.229.235 269.289.355.
Ad Iocinoris dolores.196.
Ad Iocinoris durstiem. 196.
Ad refrigerandum Iecur.154.186 189.189.196.289.
Aa Iocinoris Scyrrhũ.29.173.196
Ad Cachexiam. 154.162.189.196. 289.
Ad Hydropem. 28.29.41.67.108. 126. 150. 154. 166. 186. 196. 197.201.212.236.289.

Lienis.

AD *induratos Lienes*. 62.140. 173.301.
Ad Lienis obſtructiones. 61. 173. 178.301.
Ad Lienis dolores.173.301.
Ad Refrigeratos Lienes. 28.62. 173.196.235.301.
Ad minuẽdos exuberãtes Lienes 28. 62.178.196.235.248.301.305.

Inteſtinorum.

AD *Colicos affectus*. 28. 31. 32. 50.53.61. 85. 102.133. 138.144.146.169.173.191.198 200.203.204.213.229.300.302. 303.306.306.317.330.337.361. 362.
Ad Inteſtinorum dolores. 32. 53. 102. 106. 143. 146. 149. 150. 151.166.183.184. 214.
Ad Dyſſentericos, & tosmina. 33. 36. 50.68.74.82. 102. 104.105. 106. 115. 117. 120. 122. 123. 179.141.144.158.159.159.184. 188. 197. 205. 225. 226. 226. 230. 234. 241.244. 254. 263. 264. 265. 267. 268. 268.283. 286.286.291.291.294.337.
Ad Cobibendum Aluum, & Dy[...] rhæam. 41.42.42.47.57. 68.[...] 70.74.76.82.104.115.117.1[...] 123.160.168.171.205,225.2[...] 225. 227. 234. 238. 252.25[...] 265.281. 283. 284. 285.28[...] 291.293.
Ad Lienteriam. 42.68.69.70.8[...] 160.225.
Ad diuturnas Alui fluxiones. 6[...] 120.123.283.291.
Ad emolliendam Aluum.65.70.7[...] 83. 83. 118. 184. 196.205.21[...] 216.242.245.269.270.276.29[...] 299.303.330.361.
Ad Inteſtinorum inflationes. 32[...] 133.138.166. 168.198.
Ad Teretes Inteſtinorum tineas 70.70. 152. 159.184.201.304. 362.
Ad Iliacam paſſionem. 30.36. 53. 61.133.143. 144.148.192.306. 337.338.
Ad Hemorrhoidorum dolorem. 148.317.
Ad Hemorrhoidorum defluxiones. 148.337.337.
Ad Hemorrhoidas ſanandas. 148.
Ad Tenaſmos.284.

Renum.

AD *Renum dolores*. 153. 199. 235. 254. 286. 317. 328. 339.
Ad Lumborum dolorem.286.317. 328.
Ad Renum calculos, & arenulas. 36.70.151.160. 162. 250.257. 315.325.330.
Ad Renum vlcera. 251.339.
Ad Renum obſtructiones. 28. 53. 61.71.72. 104. 160. 233. 250. 281.288.323.

Veſſicæ.

AD *ciendam remorantem vrinam*. 28.29.31.32. 41.42. 50. 68.71. 72. 85.112.118.141. 142.143.144.144.146148.166. 171. 194. 200. 203. 204. 223. 229.230.233.235.235.237.241 242.245.250.257.264.270.271 278.281.283.288.301.314.315 323.330.355.
Ad Vrinæ anguſtias. 32.37.37.50. 53.54.61.68. 74. 76.117.118. 119.153.153.154.159.167.186 189.223.238.245.247.250.254 270. 277. 278. 294. 330. 339. 355.
Ad vrinæ ſtillicidium.339.

Ad Veſſicæ vlcera. 118.276.
Ad Veſsicæ vulnera. 276
Ad ciendos veſſicæ calculos. 36.68. 85.162.167.250.257.270.315. 325.330.
Ad Veſſicæ calculos frangendos, educendoſque. 85.160.162.250. 254.270.315.315.325.330.

Virilium, ac Pudendorum.

AD *Venerem ciendam, ſtimulandamque.* 30.50.50.71. 143.145.154.160.213.225.268 315.316.325.330.
Ad Augendam genituram. 213.
Ad Venerem inhibendam, & nocturnas pollutiones. 32.
Ad retentum ſemen eiiciendum. 184.233.301.301.
Ad pudendorum vlcera. 123.148. 150.206.213.240.339.341.
Ad genitalium Phagedænas exulcerationes. 249.

Vteri.

AD *Vteri ſtrangulatus.* 39.42. 45.48.55.56.56.65.66. 171.173.186.240.274.341.
Ad *Menſes educendos.* 29.30.32. 36.50.126.142.143.144.148. 154.160.162.186.186 189.196. 201.232.276.286.330.
Ad *Mēſes cohibendos.* 55.60.227. 257.337.
Ad *Secundas pellendas.* 53.145. 230.
Ad *expellendum foetum.* 53.145 160.
Ad *alleuiationem partus.* 53.145. 162.186.325.330.
Ad *Inſtantem pariendi difficultatem.* 53.145.162.325.330.
Ad *Conceptionem iuuandam.* 33. 50.53.102.264.264.276.325.
Ad *Foetum mortuum educendum.* 53.144.145.160.
Ad *probibendum abortum.* 264. 284.306.
Ad *Puerperia iuuanda.* 141.230.
Ad *exulcerata loca.* 206.
Ad *induratos locos, & vteri inflationes. Tlalquequetzal puluis deuoratus.*
Ad *Vteri frigiditates.* 30.32.45. 47.141.160.171.
Ad *procidentem Vterum.* 47.66. 199.284.

Extremorum Membrorum.

AD *Podagram.* 173.213.307. 332.
Ad *Coxendicos affectus.* 166.173. 212.278.332.
Ad *Articulorum dolores.* 53.105. 105.122.157.173.203.213.213 222.275.288.289.301.306. 307.317.332.
Ad *diuturnos articulorum dolores.* 53.54.71.105.122.139.140. 140.143.157.173.203.213.288. 289.301.307.317.332.
Ad *Genuum dolores.* 54.122.173. 199.213.213.288.289.
Ad *articulorum Tophos.* 232.
Ad *Pedum tumores, & Crurum edemata.* 122.173.226.231. 289.306.344.
Ad *Inguinum inflammationes.* 257.306.
Ad *Enterocelas.* 76.317.

Febrium.

AD *Tertianas.* 123.172.129.
Ad *Quartanas.* 29.29.29. 37.42.102.172.173.226.226. 229.278.
Ad *Continuas.* 25.72.74.76.120. 140.210.213.237.237.237. 240.242.248.250.253.253. 254.263.267.267.268.274. 276.277.283.285.287.291. 297.301.315.328.
Ad *Cauſom.* 25.70.71.74.76.120. 210.237.237.240.242.248. 252.253.254.267.268.276. 277.281.283.285.287.291. 297.301.315.328.340.
Ad *Compoſitas Febres.* 184.
Ad *Hecticam.* 81.135.
Ad *Tabidos.* 60.111.
Ad *Febrium circuitus.* 28.108. 140.189.222.
Ad *Febrium Algores.* 29.29.42. 47.52.53.103.113.115.144. 154.173.205.208.
Ad *Peſtilentes febres.* 36.76.124. 213.325.

Tumorum præter Naturam.

AD *Exantemata, & Morbillos.* 232.232.235.269.
Ad *Inflammationes.* 124.229.257. 264.277.282.292.
Ad *Furunculos.* 65.189.193.201. 257.306.
Ad *Gangrænas, & Spacelum.* 102.
Ad *Eriſipilas, & Sacros ignes.* 25. 76.83.229.277.282.283.292.
Ad *Herpetes.* 229.282.283.
Ad *Strumos Cheredaſque* 153.
Ad *Panos.* 147.257.269.306.
Ad *Tumores diſcutiendos.* 28.32. 37.39.42.53.107.112.126.126. 147.160.185.189.199.230. 276.282.287.300.317.328.
Ad *Steatomata, & Melicerdas.* 140.153.306.
Ad *Tumores in vniuersū, & Edemata.* 54.107.147.199.264. 276.287.289.291.306.317.
Ad *Tumores ex Ictu.* 276.291. 292.317.
Ad *ſuggillata.* 276.291.

Vulnerum.

AD *Vulnera glutinanda.* 51. 53.53.69.71.129.160.166. 331.362.
Ad *Fluxum ſanguinis.* 53.71.160. 188.327.337.
Ad *Sanguinis Grumos.* 301.
Ad *vulnera telis venenatis illata.* 126.140.169.173.
Ad *Vulnera carne replenda.* 213.
Ad *infixa vulneribus extrahenda.* 28.327.330.
Ad *Carnis excreſcentias.* 213.307. 342.
Ad *Vulnera cicatrice obducenda.* 70.173.253 265.292.306.308.
Ad *vulnera interna,* 251.

Vlcerum.

AD *depaſcentia Vlcera.* 70. 76.251.251.253.292.308.
Ad *Vlcera Diuturna.* 52.53.53. 108.139.142.199.200.208.229 231.237.265.289.339.
Ad *Vlcera Verminoſa.* 124.139. 200.307.
Ad *Malefica, doloſaque Vlcera.* 70.173.229.289.306.307.319.
Ad *Sinus, & fiſtulas.* 85.
Ad *Vlcera ab erodentibus facta.* 74.76.240.252.292.
Ad *ſordida Vlcera.* 71.80.112.193 200.200.286.307.308.
Ad *Ambuſta.* 171.252.
Ad *Vlcera Morbi Gallici.* 39.66. 120.122.147.148.171.189. 200.213.213.287.289. 331.

Luxa-

Luxationum, & Fracturarum.

AD Artuum Luxationes. 113. 193. 276. 277.
Ad Oſſa fracta. 113. 115. 145. 193. 276. 283. 291.
Ad eos qui ab alto deuoluuntur. 330.

Venenorum.

VEnenorum, omnium, & morſuum, & ictum. 86. 124. 213. 242. 254. 257. 300. 302. 325. 340.
Ad Viperarum morſus. 86. 242. 302. 308. 325.
Ad Serpentium Aſpidumue morſus. 86. 143. 242. 300. 302. 302. 308. 325.
Ad Canis rabidi morſum. 86. 308.
Ad Venena omnia. 36. 124. 144. 160. 213. 257. 261. 302. 325. 340
Ad Opium. 145.
Ad fungos malos 145.
Ad Ictus Scorpionum. 145. 145. 254. 315.

Decoris.

AD Alopeciam. 68. 242.
Ad Capillorum defluuium. 133.
Ad Pilos retardandos. 331.
Ad Capitis furfures. 343.
Ad Pediculos, & lendes necandos. 31. 144. 190. 254. 306. 307.
Ad Colorem conciliandum. 60.
Ad cutis vitia in facie. 28.
Ad Ionthos, & Varos. 171.
Ad Lichenas, & Impetigines. 29. 56. 68. 113. 147. 153. 158. 160.
Ad Pſoram. 28. 122.
Ad Scabiem. 28. 29. 65. 68. 74. 85. 120. 120. 122. 139. 140. 148. 190. 232. 241. 252. 263. 292. 305
Ad Lepram Græcorum. 65. 68. 82. 113. 122.
Ad Morbum Gallicum. 36. 62. 67. 68. 102. 113. 120. 120. 122. 140. 145. 147. 162. 177. 182. 184. 185. 189. 197. 200. 200. 201 206. 212. 278. 288. 289. 298. 301. 306. 318. 319. 320. 327.
Ad Obeſos extenuandos. 300.
Ad Pruritum. 191.
Ad Clauos Callos, & Verrucas. 158.
Ad Sudorem ciendum. 28. 29. 32. 36. 65. 68. 105. 126. 146. 148. 167. 189. 196. 201. 203. 205. 210 212. 232. 288. 289.
Ad extergendam cutim. 71.

Expellentium Medicamentorum.

AD Bilem educendam. 70. 81. 83. 83. 87. 88. 133. 165. 166. 189. 189. 192. 197. 198. 20⌐ 202. 204. 241. 256. 299. 30⌐ 391.
Ad Pituitã eiiciendam. 36. 60. 6⌐ 70. 81. 87. 87. 88. 106. 133. 14⌐ 140. 151. 182. 189. 192. 196. 19⌐ 198. 201. 202. 204. 241. 25⌐ 271. 278. 305. 305.
Ad Atram bilem pellendam. 72 178. 196. 288.

Humores omnes educentia.

FOl. 87. 88. 106. 108. 129. 133. 138. 139. 140. 142. 152. 164. 168. 177. 178. 182. 198. 223. 255. 256. 303. 304. 305. 306.
Ad Aluum emolliendam citandamque. 65. 70. 72. 83. 83. 184. 205. 210. 216. 242. 294. 299. 303. 330.
Ad Conualeſcentes e morbis. 120. 213. 222. 325.
Viatoribus celeritatem gignentia, & ſitim pellentia. 72. 173. 196.
Ad Muſcas tollendas. 144.

FINIS INDICIS.

INDEX
MEDICAMENTORVM
NOVAE HISPANIAE

Secundum Corporis partes, & morbos : à Franciſco Stelluto Lynceo Fabrianen: in ordinem , redactus .

Primus numerus Librum, ſecundus Caput, tertius Folium indicant: niſi vbi ſub eodem libro plura aſſignantur Capita , aut folia : tunc enim Libri non repetitur numerus . Sed primus numerus Caput ; ſecundus Folium indicat . Quando autem numeri aſterico notantur , Solùm morborum generi, & non Speciei in textu correſpondent : Sed quia ab Auctore ipſo ità medicamenta deſignantur , nec mutari, nec omitti debuerunt .

CAPITIS.

Ad Capitis dolores.

LIbro. 2. Capite. 3 Folio. 30: & c. 17. f. 39. l 3. 29. 66: & 34. 68: l. 4. 16. 113.: l. 5. 7. 140: & 34. 160: l. 6. 26. 197: l. 8. 50. 296.*

Ex frigida Cauſa .

Lib. 2. c. 3. f 30.: & 17. 39: l. 3. 1. 45: & 18. 56: l. 5. 21. 149: & 34. 160: & 36. 163: l. 6. 57. 214.*

Ex calida Cauſa.

Lib. 3. c. 51. f. 99: l. 4. 12. 108: & 16. 113: l. 6. 12. 189: & 57. 214: l. 8. 26. 277: l. 9. 12. 322.

Ad corroborandum Cerebrum.

L. 2. c. 8 f 33: et 15. 38: et 24. 42. et 25. 43: l. 3. 5. 48: & 9. 50: et 11. 52: et 16. 55: et 40. 72: et 42. 76: et 45. 79: et 67. 93: l. 4. 36. 125: l. 5. 51. 174.

Ad diuturnos capitis dolores .

*L. 3. c. 34. f. 68: l. 5. 7. 163: et 36. 163: & 51. 174 *. l. 7, 46. 250:*

Ad purgandum caput .

Lib. 2. c. 3 f. 30.. l. 3. 34. 68: et 68. 94: et 69. 94: l. 6. 26. 197: l. 8. 67. 305:*

Ad Sumnum conciliandum .

Lib. 3. c. 18. f. 56: & 59. 89: l. 4. 32. 123: l. 5. 51. 174: l. 6. 57. 214: l 8: 28. 278: & 59. 303: et 80. 312: l. 9. 14. 326:

Ad comitiales morbos , ſeu Epilepſiam .

Lib. 3. 40. 74: l. 4. 37. 127: l. 6. 51. 210: l. 9. 11. 322: & 14. 326:

Ad hemicraniam .

Lib. 5. 34. 160: l. 6. 2. 183: & 60. 216: l. 7. 57. 257:

Ad melanconiam , ſeu inſaniam ex morbo .

Lib. 3. 7. 48: l. 5. 34. 160: l. 6. 32. 200: et 7. 6. 224: l. 8, 3. 263: l. 9. 10. 320: & 29. 331:

Ad Capitis fluxiones .

Lib. 3. 16. 55: & 40. 72: l 5. 51. 174: l. 6. 20. 193: l. 7. 49. 252:

Ad capitis Vlcera & ſcabiem .

Lib. 2. 18. 40: l. 3. 34. 68.: & 44. 78.* l. 5. 51. 174: l. 7. 36. 240*. l. 8. 50. 296:*

Ad Ophiaſim , ſeu fluxum Capillorum .

L. 5. 8. 141: l. 7. 42. 247: l 8. 46. 292: l. 10. 26. 344:

NERVORVM.

Ad conuulſiones .

L. 3. c. 40. f. 72: l. 4. c. 27. f. 120: & 37. 127: l. 5. 15. 146: & 17. 147: & 19. 148: & 29. 154*: & 30. 157*: l. 6. 47. 28: & 58. 214: l. 8. 12. 271: & 17. 274: & 42. 28: l. 9. 5. 317:*

Ad ſtuporem .

L. 4. c. 27. f. 120: l. 5. 30. 157. l. 6. 23. 196: l. 8. 17. 274: & 22. 275. & 42. 289. & 58. 302:*

Ad paralyſim .

L. 3. 11. 52: & 16. 55: & 40. f. 72. & 74: l. 4. 7. 105: & 27. 120: & 37. 126: l 5. 10. 142: & 15. 146: & 30. 157*: l. 6. 2. 183*: & 5. 185: & 23. 196*: & 38. 203*: l. 8. 17. 274*: & 22. 275*: & 42. 289*: & 53. 298*: & 58. 32*:*

Ad ægritudines , & dolores neruorum .

Lib. 2 1. 28: l. 3. 18. 56: & 19 57: l. 4 6. 105: & 18. 114*: & 37. 126*: l. 5. 35 162*: l 6. 13. 109*: & 31. 199:*

Ad Contractiones neruorum .

Lib. 3. c. 40. f. 73: & 66. 93: l. 4. 37. 126: l. 5. 15. 146: & 56. 179: l. 6. 58. 214:

OCVLORVM.

Ad inflammationes oculorum .

Lib. 2. 22. 42: l. 3. 23. 59. & 26. 60. & 36. 69: & 64. 91: & 71. 95: l. 4. 5. 104: & 22. 117. & 25. 119: et 32. 123: et 39. 128. et 44. 129. l. 6. 12. 189: & 22. 195: & 53. 211: & 57. 213: & 60. 215. l. 7. 228. 235: & 32 237. & 46. 250: & 51. 253: & 60. 258: l. 8. 6. 265. & 26. 278: & 48. 294: & 68. 306*

Ad argemata , ſeu albugines oculorum .

L. 2. 21. 41: l. 3. 10. 50: & 7. 95: l. 4. 3. 103: & 5. 104: l. 5. 2. 134. & 31. 158: l. 8. 35. 284. l. 10. 13. 339. & 14. 340:

Ad Encanthidem , ſeu excreſcentem carnem in oculis .

L. 3. 40. 73: l. 4. 25. 119: l 6. 26. 197: & 60. 216: l 7. 17. 229: l. 8. 6. 265: & 35. 284: l 10. 13. 339:*

Ad oculorum fluxiones .

L. 3. 24 60: l. 4 17. 113: l. 5. 14. 145*: & 40. 166: l. 6. 35. 201.*

Ad ſanguinolentos oculos .

Lib. 6. 57. 213:

Ad luſcioſos , ſeu ad clarificandum Viſum .

Lib. 6. 20. 193: & 41. 205: l. 10. 13. 339. & 14. 340.

Ad prurigines oculorum .

Lib. 6. 28. 198:

Ad oculorum morbos in genere .

L. 3. 24. 60: et 40. 73: l. 4. 3. 103. & 5. 104. & 31. 123: l. 5. 2. 134: & 14. 145. & 38. 165: & 40. 166: & 41. 167: l. 6. 20. 193: & 26. 197: l. 7. 24. 233: & 28. 235. & 51. 253: l. 8. 50. 296:

AVRIVM.

Ad aurium dolores .

Lib. 3. 39. 71: & 53. 86: l. 4. 16. 113. l. 5. 6: & 7. f 140: l. 7. 57. 257: l. 8. 50. 296.

Ad Parotidas .

Lib. 4. 16. 113: l. 8. 50. 296:*

Ad purulentas aures .

Lib. 5. 6. 140:

Ad ſurditatem.
*Lib.*3.*c.*51.*f.*84:& 61.90: *l* 5.6. 140: *l.*6.20.193: *l.*8 28.278:

NARIVM.

Ad ſanguinis profluuium.
*Lib.*3.*c.*81.*f.*99: *l.*4.17.113: *l.*5.34.160: *l.*6.37 202: *l.*7.58.257: *l* 8.8.267: & 268: *l.*10.*c.*5.*et* 6.337:

Ad ſternutamenta cienda, & pituitam educendam.
*Lib.*3.34.68: *l.*5.12.144. *et* 55.179.

ORIS, ET LINGVAE.

Ad fœtorem oris.
*Lib.*3.*c.*42 *f.*76: *l.*4.36 125: *l.*5.13.144. & 34.160: & 4.167: *l.*8 70.307:

Ad oris Vlcera.
*Lib.*3.*c.*15.*f.*54: & 35.68: *l.*4.31.123: *l.*6.*c.*55.201*: *et* 58.213: *l.*7.36.240: & 60.258: *l.*8.15.272: & 46.292: *et* 48.294: & 70 307:

Ad Oris halitum commendandum:
*Lib.*3 *c* 42.*f.*76: *l.*4.36.125: *l* 5.13.144: *et* 34.160: *l.*8.*c.*70.307.

Ad humectandam, ſeu leniendam linguam:
*Lib.*3.*c.*47.*f.*82: & 71.95: *l.*8.1.261: & 74.309: *et* 78.311.

Ad labiorum Vlcera.
*Lib.*3.*c.*47.*f.*82:

DENTIVM, ET GINGIVARVM.

Ad extergendos dentes.
*Lib.*2.*c.*25 *f.*43: *l* 3 *c.*12.*f.*53: & 45.79: *l.*5.7.140: *l* 8.75.310: *l.*10.2.336.

Ad dolores dentium.
*Lib.*2.*c.*17.*f.*39: *l.*3.16.55. *et* 27.61. & 37.69: *et* 41.75: & 53 86: & 66.93: *l.*4.36.125: *l.*5 5 139: & 7.140: & 35.162: *et* 51.174: *l.*6, 6.185. & 10.188: & 57.215: *l* 8.40.287. & 46.292: *l* 9.9.300.

Ad firmandos dentes, et gingiuarum dolores.
*L.*3.*c.*15.*f* 54 *et* 22.59: *et* 26.60: *et* 42.76: & *c.*76.97: *l.*4.36.125: *et* 42.129: *l.*6.31.199: *et* 55.212: *l* 8.48.294: *et* 70.307: *l.*10.24.342:

Ad fluuidas gingiuas.
*Lib.*3.*c.*22 *f.*59*: *l.*6.31.199: & 57.214: *l.*8.48.294: & 75.310:

GVTIVRIS, ET GVLAE.

Ad anginam.
*Lib.*4 *c.*37.*f.*127: *l.*7.53.255: *l* 9.17.330:

Ad inflammationes.
L 7 *c.*53 *f.*255: *l.*8.50.296: *l* 9.17.330:

Ad ſtrumas.
*L.*5 *c.*27 *f.*153: *et c.*51.175:

Ad Gulæ diſtillationes.
*L.*3.*c.*40.*f.*72: *l* 6.45.207:

PECTORIS, ET PVLMONIS.

Ad expuitionem ſanguinis.
*Lib.*3.*c.*64.*f.*91: *l* 6.11.188: *l.*8.35.284:

Ad Phtiſim.
*Lib.*3.*c.*23.*f.*72:

Ad ſuſpirioſos, et reſpirationem iuuandam.
*L.*3.*c.*11.52: & 40.42:

Ad tuſſim.
*L.*2.*c.*23.*f* 42: *l.*3.68.94: *et* 78.98: *l.*5.34.160: & 35.161: & 36.163: *et* 41.167: *et* 43.168: & 55.179: *l.*6.*c* 15.*f.*191: & 19.193: *et* 21.194: & 28.198: 41.205: *et* 45.207: *et* 52.210: *l.*7.22.232: *et* 35.240: *et* 51.253 *l* 8.6.265: & 31 281: *et* 48.294. *l* 10 19.341*: *et* 22 342:

Ad pectoris aſperitates, ſeu emolliendum pectus.
*L.*3.*c.*37.*f* 69*: *et* 68.94: *l.*4.5.165: *l.*6.3.183: *et* 15.191: *l.*7.15.228: *et* 27.235: *et* 40.244: *l.*10.22.342:

Ad pectoris dolores.
*L.*2.*c.*8.*f.*33: *et* 24 42: *l.*3.29.63. & 40.73*. & 47.82: & 70.94: *l.*4.*c.*1.& 2.*f.*102: & 45.130: *l.*5.12.144: & 19. & 20: *f.*148. & 32.159: & 34.160: *et* 40.166: *l.*6.7.186: *et c.*13. & 14.*f* 190: *et* 34.201: & 48.208: & 64.218: & 66.219: *l* 7.16.229: *et* 53.255: *l.*8.23.276: *et* 28.278: *et* 31.281: *et* 77.310.

Ad aſthmaticos.
*L.*3.11.51: *et* 40.73: *l* 5.2.133: *et* 32.159: & 36.163: *et* 44.168: & 51.170: *l* 6.41.205: *l.*8.8.267: *et* 13 271: *et* 80.312:

Ad omnia pectoris incommoda.
*Lib.*3.*c.*37.*f.*65: *l* 8.23.276: *et* 31.281:

Ad pectoris diſtillationes.
*L.*2.23.42*: *l.*3.40.72*: *l.*6.18.192: *et* 45.207:

Ad corroborandum ſtomachum, et tabeſcentes reſtaurandos.
L 5.*c.*12.*f.*144: *l.*6.4.185: *et* 34.201:

Ad ſingultum.
*Lib.*6.*c.*58 *f.*214:

Ad renitentes exſcreationes.
*Lib.*5.*c.*51.*f.*174:

Ad Pleuritim.
L 4 *c.*4.*f.*103: *l.*5.24 151: *l.*6.12.189: *et* 20.193: *et* 52.*f.*210: *l.*7.23.232: *l.*8.9.*f.*268 *et* 12.270, *et* 23.276:

CORDIS.

Ad deliquium animi.
L 3.*c.*30 *f.*66: *l.*6 *c.*25 & 26.197: *l.*8.31.263. & 73.309: *l.*9.14.326:

Ad Cardiacam.
*L.*2.*c.*23.*et* 24 *f.*42: *l.*6.26.197: *l.*7.36.240: *l* 8.73.307: *l.*9 14.326: *l* 10 4.337:

Ad Cordis dolores.
Lib 8.*c.*77.*f.*310: *l.*10.4.337:

Ad corroborandum cor, ſeu tremorem, & pulſum cordis.
*Lib.*2.*c.*3, *et* 4 *f* 30: & 5.31: *et* 8.33: *et* 13.37: & 17 39: & 20 40: *et c.*23. *et* 24.42: *l.*3.5.48: *et* 17.56: & 45.79: *et* 65.91: *l.*5.13.144: & 48.171: *l.*6.26.197: *et* 57.214: *l* 7.36.240: & 53.254: *l* 8 3.263: *l.*9.14.326: *l.*10.4.337:

Ad ſyncopem, et vanos timores.
*L.*3.*c.*30.*f.*66: *et* 43.76: *et* 73.96: *l.*5 51.172: *l.*6 *c.*25 *et* 26 *f.*197: *l.*8 3.263: *et* 18.274. *et* 77.310: *l.*9 14.326: *l.*10: 4 337.

Ad mœrorem cordis.
*L.*7 *c.*30.*f.*236: *et* 40.246: *l.*8.73.309 *et* 77.310.

Ad tabeſcentes ex iracundia.
*Lib.*8.*c.*64 *f.*304:

Ad cordis affectus ex calore.
*Lib.*8.*c.*73.*f.*307:

IECINORIS.

Ad obſtructiones Iecoris.
*L.*3.*c* 27.*f.*61*: *et* 29.63: *l.*5.36.163: *l.*6.12.189: *et* 19.193: *et* 23.196*:

Ad refrigerandum Iecur.
*L.*3.*c* 46 *f.*80. *l.*6.12.189: *et* 21.194: *l.*8.*c.*1.*f* 261:

Ad Iecoris ſcyrrhum.
*L.*5.*c.*51.*f.*174:

Ad Cachexiam.
Lib 3.*c.*44.*f.*77: *et* 66 93: *l.*5.2.133: & 9.154 *l.*6.12.189*: *et* 21 194*: & 23.196*:

Ad Hydropem.
*Lib.*2.*c.*3.*f.*30: *et* 16 38 & 22.42: *l.*3.33.67: *l* 4.11.108: & 37.127: *l.*5.2.133: *et* 19 148: *et* 22.150: *et* 29.154. *et* 39 166: *l.*6.7.186: *et* 23.196: *et* 26.197: & 34.201: *et* 55.212: *l.*7.29.237: *et* 61.258: *l.*8.29.280:* *et* 42.289:

I N D E X.

F E L L I S.

Ad morbum Regium, & Ictericos, & arquatos.

*Lib.*4.*c.*15.*f.*112:*l.*5. 53.178: *l.*7. 17.229: & 38. 241: *l.* 8. 11. 269.

L I E N I S.

Ad induratos lienes.

Lib. 3.*c.*29.*f.*63: *l.*5.6. 140: *et* 51. 174: *l.* 8. 58 302:

Ad lienis obſtructiones.

*L.*3 *c* 28 *f* 62: *l* 5. 51. 174: *et* 53. 178 *l.* 8 58. 302:

Ad refrigeratos lienes.

*L.*2.*c.*16 *f.*38: *l* 6.*c.*23 *f* 196.

Ad minuendos exuberantes lienes.

L 2.*c.* 16 *f* 38: *l* 3.28 62: & 29.63: *et* 40. 72: *et* 83. 100: *l.*5.6.140: & 51.172: *et* 51. 174 *et* 53.178: *l* 6.23.196*: *l.*7.27 235: *et* 44. 248: & 58. 257: *l.*8. 58. 302: *et* 66. 305:

M A M M A R V M.

Ad inflammationes.

Lib. 6. *c.* 51. *f* 210:

Ad Emundandum lac.

L. 6. *c.* 9. *f.* 187: *et* 51. 210:

Ad augendum lac.

*L.*3.*c* 41.*f* 75: *l.*5.34: 160: *l.*9.18. 330: *l* 10. 11 339:

Ad ſupprinendum lac.

L. 6.*c.*39.*f.* 203:

VENTRICVLI.

Ad vomiti nes & nauſeam.

*L.*3. *c.* 42.*f* 76: *l.* 4. 31: 123: *l.* 5. 34. 160: *l.*6.11. 188: *et* 34.201: *et* 36.202: *l* 8.35.284:

Ad prouocandum vomitum.

L. 2.*c.*19.*f.*40: *l.*5. 29. 154: *et* 49. 171: *l.* 6. 4. 184: *et* 21. 194: *l.*7. 33. 238:

Ad ventriculi dolores, et corroborandum eumdem.

Lib. 2. *c.* 3 *f* 30: *et* 5. 31: *et* 6.32. *et* 9 34: *et* 14. 37: *et* 15. 38. *et* 19. *et* 20. 40: *et c.* 22. & 23. *et* 24. *f.* 42: *et* 25. 43: *l.* 3. 4. 48: *et* 11.52: *et* 13. 53: *et* 15. 54: *et* 16. 55. *et* 17. 56: *et* 18. 57: *et* 40. 72: *et* 41. *et* 42.75 *et* 45. 79: *et* 51.85. *et* 67.93. *l.*4.36. 125: *l.* 5. 1, 133: *et* 3.135: *et* 11. 143: *et* 13. 144: *et* 16. 146: *et* 22. 150: *et* 35. 161: *et* 41. 167: & 47. *et* 48. 171: *l.* 6. 12. 189: *et* 14.190. *et* 17.192: *et* 21. 194: *et* 28. 198: *et* 33. 200*: *et* 40. 204: & 55 212: *et* 59. 215: *l.*7. 3. 222: *et* 7. 224: *et* 13. 227: *et* 22. 232: *et* 34 239: *et* 38. 241: *et* 40 245. *et* 46. 250: *l.* 8. 41. 288: & 45. 291. *et* 50. 296:

Ad ventriculi ardores, ſeu eroſiones.

L. 6. *c.* 59. *f.* 215: *l.* 8. 7. 266: *et* 50. 296:

Ad acidos ructus.

L. 2. *c.* 24. *f.* 42: *l.* 3. 16. 55: *et* 17. 56: *l.* 5. 11. 143: *et.* 29. 154: *et* 45. 169: *l.* 6. 9. 187: *et* 17. 192: *et* 28. 198:

Ad Tormina ex flatu, & cauſa frigida.

L. 5. 10. 142: *et* 29. 154. *l.* 6. 40: 204: *et* 47. 208:

Ad frigidas affectiones ventriculi.

*L.*4 *c.*37.*f* 127: *l* 5.41.167: & 45. 169: *l* 6. 14 19:

Ad inflationes ventriculi, & ſatietatem.

Lib. 2. *c* 16. *f.* 38: *et* 19. 40*: *l.* 3. 18. 57*: *et* 40. 72*: *l.* 4. 5. 105. *et* 16. 113: *l.*5.45. 169*: & 47. 171*: *et* 51. 174: *l.*6.12. 189: *et* 16.191: *et c.*17. *et* 18. *f.* 192. *et* 19. 193: *et* 28. 198: *et* 391. 203: *et* 48.209: *et* 52. 210. *et* 66.219: *l.*7.3.222: *et* 22.232: *l.*8.48.294:

Ad ciendum appetitum.

Lib. 2.*c.*28.*f.*39: *l.*4. 27.121: *et* 39. 128: *l.* 5.3. 135 *et* 10.142: & 11. 143: *et* 49.171: *et* 57.179: *l.*6.16. 191. *et* 23.196: *et* 28 198: *et* 36. 202: *l.*7.27 235. *et* 35 240: *et* 53 255: *l* 8.58 302: *et* 78.311:

Ad concoctionem iuuandam.

Lib. 2. *c.*9 *f.*34: *et c.*13. *et* 14 37: *et* 15.38: *l.*3. 18.57: *et* 27. 61. & 37. 69: *et* 40. 72: *et* 43.76: *l.*4. 4. 105: *et* 19. 115: *et* 41. 128: *l.* 5. 3. 135: *et* 10 142: & 34. 160*: *et* 51. 172: *et* 51. 174: *l* 6. 28. 198: *et* 55. 212: *et* 54 214: *l.* 7. 40. 245: *l* 8. 41. 288:

Ad reſtinguendam ſitim.

L. 3.*c.*10. *f.* 51. *et* 40. 73: & 41. 75: *et* 44. 77: *l.* 4. 21. 116*: *l.* 6. 23. 196: *l.*7.40.145: *l.* 8 1.261: *et* 59. 303. & 78 311.

INTESTINORVM.

Ad colicos dolores, et iliacos.

Lib. 2. *c.* 1. *f.* 28*: & 4. 30: & 5. 31: & *c.* 6 & 7. *f.* 32. & 12. 36: & 13. 36: & 16. 38: *l.* 3. 10. 51: & 13. 53: & 27. 61: & 40. 74: & 70. 94: *l.* 4. 1. 102: *l.* 5. 1. 133: & 4. 138: & 8. 141: & 11. 143: & 13. 145: & 16. 146*: & 19. 148: & 45. 169*: & 48. 171: *et* 51. 174: *l.* 6. 6. 185: & *c.*19. *et* 20. *f.* 193: & 28. 198:* & 33. 200: & 40. 204: & *c.* 47. & 48. *f.* 208: & 57. 214: & 65. 219: *l.* 8. 50. 297: *et* 58.302: *et* 61.303: *l.* 9. 5. 317: & 18.330: *l.* 10.8. 338:

Ad Inteſtinorum, ſeu ventris dolores.

Lib. 2. *c.* 7. *f.* 32: & *c.* 18. & 19. 40: *l.* 3.13. 53: & 5 .84: & 82. 99: *l.* 4. 1. 102: & 8. 106: & 45. 130: *l.* 5.8. 141. & 11. 143 *et* 16. 146: *et* 21. 149 & 23.151: & 25.153 *et* 3.150: *et* 39.166: *et* 48.171: *et* 55 179: *l.*6.3 183: & 5 184: & 19. 187: & 17. 192: & 30. 199: *et* 39. 203. & 57. 114: *l.* 7. 13. 127: *et* 16.229: *et* 22. 232: *et* 46. 250: *l.* 8. 58. 302: & 66. 305:

Ad diſentericos, et Tormina.

Lib. 2. *c* 1. *f.* 28: & 8. 33: & 12. 36: & 23. 42*: & 26. 43: *l.* 3. 10. 50: & 19: 57: & 20. 58: & 34 68: & 41. 74: & 43. 76: & 46. 81: & 48. 82: & 58.89: & 60. 94: & 71. 95: *l.* 4. *c.* 5. & 6. *f.* 105: & 8 106: & 17. 113: & *c.* 19. & 20 *f.* 115. & 27. 121: & 29. 122: & 32. 123: & 38. 127: *l.* 5. 5. 139 & 8. 141: & 12. 144: & 31. 158: & *c.* 32. & 33 *f.* 159. *l.* 6. 5. 184: & 11. 188: *et* 12. 189: & 15. 191: & 27. 197: & 31. 199: *et* 42. 205: & 47. 208 *et* 49. 209: & 54. 211. & 58. 214: & 59. 215: *l* 7. 8. 225. & *c.* 10. 11. 12. *f.* 226: *et.* 19. 230: *et* 26. 234 *et* 38. 241: & 52. 254: *et* 58 257: *et* 60. 258: *l.*8. *c.* 3. *f.* 263. *et c.* 5. 264 *et* 6. 265: *et* 8 267: *et* 9 268: *et* 11. 269: *et* 33. 283: *et* 35. 284: *et* 36. 285: *et c.* 37. *et* 38. *f.* 286. *et c.* 45. 291: *et* 47. 293: *et* 48. 294: *et* 50. 297: *l.* 10. *c.*6. *f.* 337:

Ad cohibendum aluum, et dyarrheas.

Lib. 2.*c.*23. *et* 24. *f.* 42: *l.* 3. *c.* 3. *et* 4 *f.*47: *et* 4 48: *et* 19.57. *et* 22. 59: *et* 36.68*: *et* 26. 69: *et* 40. 7-: *et* 41. 74: *et* 43. 76: *et* 48. 82: *et* 59. 89: *et* 60 90. *et c.* 78. *et* 79. *f.* 98: *et* 81. 99: *l.* 4. *c.*5. *f.*105: *et* 19. 115: *et* 22.117: *et* 27. 121*: *et* 29. 122*: *et* 32. 123: *l.* 5. 1. 133: *et* 34. 160*: *et* 43. 168: *et* 47. 171: *l* 6. 20. 193: *et* 21. 194: *et* 42. 205. *et* 45. 207: *et* 58. 214. *et* 64. 218: *l.* 7. 7. 224: *et c.* 8. *et* 9 *f.* 225: *et* 14. 227: *et* 26. 234. *et* 33. 238: *et* 48 252: *et* 51. 253. *l.* 8. *c.* 5. *f.* 264: *et c.* 6. 265*:

et 25.

& 25.277:et 30.281: et 33.283: & c. 34.& 35 f 284:et 36.285: & 37.386: & 45.291: & 47. 293: & 48.294:

Ad Lyenteriam.

L.2.c.23.f.42: l 3.34.68: & 36.69: & 40.72:& 46.81: l.5.36.160: l. 7.8.225.

Ad fluxiones alui.

L.2.c.5.f.31: & 20.40: & 23.42: l.3.15.54: & 19.57: & 34.68: & 41.75:& 44.77:& 62.91: et 66.93:& 76.97:& 77 98: l.4.5. 105: & 22. 117: & 27.121: & 32.123:l.5.34.160: & 41. 167: l.6.5.184:& 39.203:& 58.214: & 59.215: & 63. 217: l. 7.14. 227:& 28.235: & 33.238: l.8. 6 265:& 25.277:& 30.281: & 34 283:& 45.291:

Ad Ciendam, ſeu Emolliendam aluum.

L.3.c.30.f.66:& 39.71:& 40.73: & 50.84: l. 4.23. 118: & 41. 129: l.5.3. 135: & 55.179: l.6. c.5.& 6. 184: & 9. 187:& 22. 195: & 23.196: & 42.205: & 51.210: & 61.216: l.7.40.244: l.8.11.269:et 12.270:et 23.276: & 49.295.& 54.299: & 61. 303:& 71.308:l 9.18.330:

Ad purganda inteſtina.

L. 3 c.81.f.99: l. 4.4. 103. & 47. 130: l.6.9. 193: & 22. 195: & 61.216: & 65.219: l.8.51.297: & 54.299:

Ad diſcutiendos Inteſtinorum flatus.

L.2.c 4 f.30 & 5 31: & c.6. & 7. 32: & 12. 36: l 3.11.52: & 15. 54:& 16.55: & 27. 61: & 66. 93: l 4.1. 102: & 4. 103: & 10. 167. & 37. 127: & 46.130: l.5. 1.133:& 4. 138: & 11.143: & 16 146: & 17. 147: et 29. 153: et 31.158:et 33.159:et 36.163: et 39.166:et 48.171:et 56 179: l.6.5.184:et 9. 187:et 17. 192: et 19.193: et 21 194. et 23.196: et 28.198:et 33.200:et 34.201: et 39.203. et c. 47 et 48.f.208: et 55. 212:et 57.214:et 66.219: l.7.16 229:et 22.232:et 27.235: l. 8. 51.297:

Ad lumbricos, et tineas, ſeu vermes inteſtinorum.

L 3.c.39 f 70:et 40 f 72.et 73.l.5. 25.152: et 32.159: et 51.175.l. 6 5.184: et 34. 201: et 66. 219. l. 7.38.241: l.8. 62.304: et 70. 307:

Ad hemorrhoidas.

L 3.c.72 f.96: l 5.19.148: l.6.64. 218: l.8.69.306: l. 10. c.5. et 6. f. 337.

Ad Tenaſmum.

Lib. 8. c. 35.f. 284:

RENVM.

Ad Renum dolores.

Lib. 5.c.28.f. 153: l.6.31. 199: l.7.28.235: et 53.255: l.8.38. 186: l. 9.17.330: l.10. 12.339:

Ad lumborum dolores.

Lib. 8. c. 38 f.286: l. 9. 5.317: et 17.330:

Ad laterum dolores.

L.5.c.7.f.140: l.7.28 235.

Ad renum ardores.

Lib. 7. c.53.f.255: l.10.12.339:

Ad renum partes laxas.

Lib.6.c 7.f. 32:

Ad renum obſtructiones.

Lib.2. c 7.f.32: et 9.34: et 11. 52: 13.37:et 16.38: et et 27. 61: et 35.68: et 40. 72. et 44. 77. l. 4. 25.119: l.5. 34.160: et 41. 167: l.6.27.197.et 64.118: l.7.5.223: et 25.233:et 34.239;et 40.245. et 48.252 l. 8. 12.278: et 41. 288: l. 9.13.324.

Ad renum Vlcera.

L.7.c.48.252: l 10.12.339.

Ad renum caltulos.

L. 2.c 13. et 14 f.37: l. 3. 40 72: l. 5. 34.160: et 36. 163: l 6.27. 197: et 46.250: l. 8.12. 270: l.9. 3.316: et 14 326:et 18. 330.

VESSICAE.

Ad ciendum remorantem vrinam.

L.2.c 1 f 28: et 3. 30: et 5. 31: et c. 6. et 7. 32: et 14. 37: et c. 15. et 16.f. 38: et c. 22. et 23:f.42: l 3. 10.50:et 11.52: et 15. 54:et 27. 61: ec 31.66: et 35. 68: et 40.72: et 41. 75:et 51.85: et 63. 91: et 66. 93: l 4. 1. 102: et 15. 112: et 22. 117: et 23.118: et 24 119: l. 5.3. 135: et 8. 141: et 10 142:et 11.143 et 12. 144. et 13.145: et 16.146:et 17.147: et 19.148 et 23.151: et 28.153: et 29.154:et 33.159: et 34.160: et 38.165:et 39.et 40.f. 166: et 48.171.c.55: et 56.f 179. l.6.1. 182:et 3 183:et 7 186: et 9.187. et 12. 189. et 21 194. et 22.195: et 27.197.et 33.200: et 34.201: et 39.203: et 58. 214: l. 7. c.5. f.223: et 7. 224: et 17. 229: et 18. 230. et c. 24. et 25. f. 233: et c. 27.et 28:f 235: et 31.237: et 34 237:et 37.241: et 40.244: et 40. 245: et 41. 246: et 46. 250. et 57.257: l.8. 12. 270: et 13.271:et 27.278: et 34.284: et 41.288 et 48.294 et 58.202: l. 9.3.316: et 13.324:et 18.330: l.10. 7.337.

Ad Vrinæ anguſtias.

L.3.c. 11.f. 52: et 15. 54: et 27. 61: et 34. 68: l. 4.22. 117. l. 5. 41. 167: l. 7. 5. 223: et 42 247: et 46.250: et 53. 255: l 8. 48. 294: et 49. 295. l. 9 12.322: et 18. 330: l 10 7. 337:

Ad Vrinæ Ardorem, ſeu acrimoniam.

L. 4.c.25. 119: l.7.45.247: et 46. 250:et 53. 255: l 10.12.339:

Ad Vrinæ diſtillationem.

L. 9. c. 14.f 326.

Ad Veſſitæ Calculos frangendos, et educendos.

L. 3.c. 35.f. 68. et 52 85: l.4.23. 118: l 5.34.160: et 36. 163: et 41. 167. l 7. 37.241: et 46 250: et 57.257: l. 8. 50 297: l. 9. 3. 316: et 12.322:et 14.326: et 18. 330: l.10.7. 337:

Ad Veſſicæ Vlcera.

L. 4. c. 23.f 118: et 8. 24.177:

VIRILIVM, AC pudendorum.

Ad Excitandam Venerem.

L. 2. c. 5. f 31: et 7. 32: l. 3. 32: & 10 51: et 40. 72; et 46. 81: et 58. 89: l.5. 3.135:et 11.143: et 14. 145: et 29. 154: l. 6. 57. 214: l. 7.9. 225: et 15. 228: et 33.238: et 40.244: et 40. 245: 41. 246: et 50.253. l.8 10.268: l 9. 2.315.et 4. 316: et 12.322: et 14. 326: et 18. 330:

Ad augendam genituram.

L.3 c.58 f 89: l. 6.57. 214:

Ad recuperandas Vires ad Venerem.

L 6. c 57.f. 214: l.7. 40. 246: l. 9. 14. 326:

Ad eijciendum ſemen retentum.

L. 4. c. 24.f 119: l 6.5. 185: et 22. 195: l. 7. 24.233: et 34. 239: l.8. 58 302.

Ad ſterilitatem ex frigore obortam.

L.2.c.9 f 34:et 20 41: l.3. 10.50: et 11. 52: l. 4. 1. 102.

Ad eos qui mingunt ſanguinem, vel ſaniem.

L.6.c.62.f.217: l.8 24.277:

Ad Pudendorum Vlcera.

L. 4. c 31. f. 123: l. 5. 19.148. et 22. 150: et 56. 179: l. 6.21.194: et 43.206:et 57:214: et 64.218: l. 7.45. 249: l. 8. 75. 310: l. 10. 10 339: et 21. 341:

Ad Genitalium Phagedænas.

L. 7. c. 45.f. 249:

Ad

INDEX.

Ad herniam.
*Lib.*6.*c.*31 *f.*199:*l.*7.20.231:*l.*9. 18.330:

V T E R I.

Ad Vteri ſtrangulatus.
Lib. 2. *c.* 17. *f.* 39 & 23. 42: *l.* 3. 1. 45. & 5. 48: & 10. 50: & 16. 55: & 17. 56: & 18. 57: *et* *c.* 30. & 31. *f* 66: *l.* 5. 48. 171: & 51. 174 *l.* 6. 8. 187: & 21. 194: *l.* 7. 36. 240: *l.* 8. 50. 297.

Ad menſes educendos.
Lib. 2. *c.* 3. *f.* 30. & 5. 31: & 7. 32: & *c.* 13. & 14. *f.* 37: & 15. 38: *l.* 3. 10. 50: *l.* 4. 37. 127: & 46. 130: *l.* 5. 3. 135: & 10. 142: *et* 11. 143: & 13. 145: & 19. 148: & 29. 154. *et* 34. 160: & 36. 163: & 36. 179: *l.* 6. 5. 185: & 7. 186: & 8. 187: & 16. 191. & 21. 194: & 23. 196: & 34. 201: & 47 208: *l.* 7. 70. 246: *l.* 8. 12. 270: *l.* 9. 18. 330:

Ad ſiſtendos menſes.
Lib. 3. *c.* 16. *f.* 55: *et* 24. 60: *l.* 7. 14. 227: *et* *c.* 57. & 58. *f.* 257: *l.* 8. 50. 296: *l.* 10. *c.* 5. & 6. *f.* 337:

Ad ſecundas Pellendas.
Lib. 2. *c.* 15. *f.* 38: *l.* 3. 11. 52: *l.* 5. 13. 145: *l.* 6. 21. 194: *l.* 7. 18 230.

Ad expellendum mortuum fœtum, ſeu partum iuuandum.
Lib. 2. *c.* 15. *f.* 38: *l.* 3. 11. 52: *l* 5. 13. 145: & 34. 160: & 36. 163: *l.* 6. 7. 186. *et* 21. 194: *l.* 9. 14. 326: *et* 18. 330:

Ad puerperas iuuandas, et alleuiationem partus.
Lib. 3. *c.* 11. *f* 52: *l.* 5. 13. 145: *et* 36. 163: *et* 57. 179: *l.* 6. 7. 186: *et* 21. 194: *et* 47. 208: *et* 54. 211: *et* 59. 215: *et* *l.* 7. 52. 254: *l.* 8. 6. 265: *et* 13. 271. *et* 31. 281: *et* 34. 284: *l.* 9. 14. 326: & 18. 330.

Ad probibendum abortum.
L. 3. *c.* 43 *f.* 76: *et* 69 94: *l* 8. 4. 264: *et* 35. 284: *et* 68. 306.

Ad Conceptionem iuuandam, ſeu fœcundi atem.
L 8. *c.* 4. *f.* 264: *et* 23. 276: *et* 48. 294 *l.* 9. 14. 326:

Ad Vterinos affectus.
Lib. 2. *c.* 3. *f.* 30. *et* 6. 32: *et* 8. 33: *et* 17. 39. *et* 23. 42: *l.* 3. *c.* 1. *f.* 45*: *et* 16. 55: *et* 17. 66: *et* 31. 66: *l.* 4. 20. 115: *l.* 5. 34. 160: & 48. 171: *l.* 6. 8. 187: *et* 21. 194: *l.* 7. 36. 240: *l.* 8. 50. 297:

Ad exulcerata loca.
Lib. 6. *c.* 43 *f.* 42:

Ad procidentem vterum.
Lib. 2. *c.* 22. *f.* 42: *l.* 3. 5. 48: *et* 31. 66:

EXTREMORVM MEMBRORVM.

Ad podagram.
Lib. 5. *c.* 51. *f.* 175: *l.* 6. 57. 214: *l.* 8. 50. 297. *et* 70. 307. *l.* 9. 20. 332:

Ad Coxendicos affectus.
Lib. 5. *c.* 3. *f.* 135: *et* 51. 175: *l.* 6. 57. 214*:

Ad articuloram dolores etiam diuturnos.
Lib. 2. *c.* 2. *f.* 29 *et* 25. 43: *l.* 3. 11. 52: & 29. 63: & 40 73: *et* 79. 98: *l.* 4. 1. 102 6. 105: 17. 113: *et* 29. 122*: *l.* 5 5 139: & 6 140. & 30. 157: & 49. 171: & 51. 175: *l.* 6. 57. 214: *l.* 7. 2. 222: *l.* 8. 41. 228: & 41. 289: & 57. 301: & 70. 307: & 79. 312: *l.* 9. 5. 317: & 20. 332.

Ad articulorum dolores ex frigida cauſa.
Lib. 3. *c.* 16. 15: & 66. 93: *l.* 4. 4. 103: & 7. 105: *l.* 5. 11. 143: *l.* 6. 38. 203: *l.* 7. 22. 232. & 61. 258:

Ad genuum dolores.
L. 6. *c.* 31. *f.* 199: *l.* 8. 41. 288*: *et* 42. 289.

Ad Articulorum topos.
L. 7. *c.* 22. *f.* 232:

Ad pedum tumores.
Lib. 3. *c.* 51. *f.* 84: & 66. 93: *l.* 4. 37. 127: *l.* 6. 48. 209: *l* 7. 10. 226: *et* 58. 257: *l* 8 42. 289:

Ad inguinum inflammationes.
L. 7. *c.* 57 *f.* 257:

Ad Enterocelas.
L. 3. *c.* 44. *f.* 77: *l* 9. 5. 317.

Ad Corroboranda membra.
Lib. 3. *c* 15. *f.* 54: *l.* 6. 48. 208: *l.* 8. 35. 285.

Ad laxas dorſi Vertebras.
Lib. 4. *c.* 42 *f.* 129:

Ad Eriſipelas, et ſacros ignes.
Lib. 3. *c.* 44. *f.* 77 *et* 50. 84: *l.* 7. 47. 251: *l.* 8 *c.* 34. *f.* 284: *et* 50. 296: *l.* 9. 35. 317:

Ad ſcyaticam.
Lib. 5. *c.* 3. *f.* 135: *l* 8. 50 297:

AD MORBOS IN SPECIE, ET PRIMO AD FEBRES.

Ad Tertianas.
L. 4. *c.* 32. *f.* 123: *l.* 5. 50. 172: *l.* 6. 2. 183: *l.* 7. 16. 229.

Ad quartanas.
Lib. 2. *c.* 1. *f.* 28: & 2. 29: & 3. 30: *et* 14. 37: & 22. 42: *l.* 4. 2. 102: *l.* 5. 50. 272: & 51. 175: *l.* 6. 20. 193: *l.* 7. 10. & 11. *f.* 226. & 16. 229: *l.* 8 28. 278:

Ad Continuas.
Lib. 2. *c.* 16. *f.* 38: *l.* 3. 34. 68: & 36. 69: & 39. 71: & 40. 73: & 46. 81: & 48. 82: & 80: 99: *l.* 4. 11. 108. & 21. 116: & 25. 119: & 26. 120: & 34. 125: *l.* 5. 29. 153: & 38. 165: & 40. 166: *l.* 6. 5. 184: & 9. 187: & 12. 189: 42. 205: & *c.* 51. & 52. *f* 210. & *c.* 57. & 58. *f.* 214: *l.* 7. *c.* 2. 222: & 26. 234: & *c* 31. & 32. 237: & 34 239: & 35. 240: & 44. 248: & 46. 250: & 47. 251: & *c.* 48. & 49. 252: & 51. 253: & 59. 258: *l.* 8. 3. 263. & 8 267: & *c.* 9. & 10. 268; & *c* 19. *f.* 274: & 23. 276: *et* 25. 277: & *c.* 27. *et* 28. *f.* 278: & 30. 281: *et* 34. 284: *et* 36. 285. & 40. 287: *et* 45. 291. *et* 46. 292: *et* 48. 294: *et* 51. 297: *et* 74. 309: *et* 77. 310: *et* 78. 311. *et* 79 312: *l.* 9. 3. 316: *et* 17. 330: *l.* 10. *c.* 15. *et* 16. *f.* 340.

Ad febrium ardores.
Lib. 3. *c.* 40. *f.* 73: *et* 41. 74: *et* 44. 77: *et* 46. 80: *l.* 4. 28. 121: *l.* 6. 58. 214: *l.* 7. 26. 234: *et* 40. 244 *et* 51. 253. *et* 53. 254: *l.* 8. 23. 276: *et* 30. 281: *et* 39. 287: & 45. 291: & 48. 294: *et* 51. 297: *et* 58. 302.

Ad algores, ſeu frigora febrium.
Lib: 2. *c.* 1. *f.* 28. *et* 2. 29: *et* 3 30: *et* 9. 34: *et* *c.* 13. *et* 14. *f.* 37. *et* 24. 42: *l.* 3. 5. 48: *et* 11. 52: *et* 80. 99: *l.* 4. 16: 113. *et* 19. 115: *l.* 5. 17. 147: *et* 29. 154: *l.* 6. 9. 187: *et* 42. 205. *et* 47. 208: *l.* 7. 7. 224:

Ad febrium circuitus, ſeu acceſſiones.
L. 3. *c.* 81. *f.* 99: *l.* 4. 3. 103: *l.* 6. 60. 216.

Ad interpolatas ſebres.
L. 3. *c.* 33. *f* 68: *l* 7. 6. 224:

Ad peſtilentes febres.
L. 3. *c.* 44. *f.* 77: *l.* 6. 57. 214*: *l.* 7. 14. 226*:

Ad becticam.
L. 3. *c.* 46 81: *l.* 5. 3. 135:

Ad tabidos.
L. 3. *c.* 26. *f.* 60: *l.* 6. 59. 215:

TVMORVM PRAETER NATVRAM.

Ad exantemata, & morbillos.

Lib. 5. *c.* 49. *f.* 171: *l.* 7. 23. 232: & 27. 235: *et* 32. 237: *l.* 8. 11. 269:

Ad inflammationes.

Lib. 8. *c.* 26. *f.* 277: *et* 34. & 35. *f.* 284: *et* 46. 292*:

Ad furunculos, et Bubones.

Lib. 3. *c.* 30. *f.* 66: *l.* 5. 19. 147: *l.* 6. 12. 189: & 19. 193: *l* 7. 46. 250: *et* 57. 257 *l.* 8. 53. 298:

Ad Gangrenas.

Lib. 4. *c.* 1. *f.* 102: *l* 8. 70. 307:

Ad Panos.

L. 5. 18 147: *l* 8. 11. 269:

Ad ſteatomata, et meliceridas.

Lib. 5. *c.* 57. *f.* 153*: *l.* 8. 68 306*:

Ad diſcutiendos tumores præter naturam, et œdemata.

Lib. 2. *c.* 6. *f.* 32: *et* 14. 37: & 16. 38: & 18. 39: & 24. 42: *l.* 3. 11. 52: & 15. 54: & 18. 56: *et* 19. 57: *et c.* 30. *et* 31. *f.* 66: *et* 41. 74: & 66. 93: *et* 68. 94. & 75. 97: *et* 75. 98: *l.* 4. *c.* 9. *et* 10. *f.* 106: *et c.* 16. & 17. *f.* 113: *et* 27. 121: *et* 42. 129: *l.* 5. *c.* 5. 139: *et* 14. 145: & 18. 147: *et* 27. 153: *et* 34. 160: *l.* 6. *c.* 6. 185: & 12. 189. & 20. 193: & 21. 194: *et* 30. 199: & 35. 201: & 40. 204: & 53. 211: *l.* 7. *c.* 7. 224: *et* 33. 238: & 50. 253: & *c.* 57. & 58. 257: & 59. 258: *l.* 8. *c.* 24. & 25. *f.* 277: & 32. 282: & 39. 287: & 42. 289: & 48. 294: & 68. 306: *l.* 9. *c.* 15. *f.* 317: & 17. 330:

Ad tumores ex ictu.

L. 8. *c.* 24. *f.* 277: *et* 44. 291: *l.* 9. 5: 317:

VVLNERVM.

Ad Vulnera recentia conglutinanda.

Lib. 3. *c.* 11. *f.* 52: & *c.* 13. *et* 14. *f.* 63: *et* 36. 69: *et* 40. 73: & 45. 79: *l.* 4. 35. 125: *l.* 5. 6. 140: *et* 39. 166: *l.* 7. 37. 241: *l.* 8. 12. 271: & 68. 306: *l.* 9. 19. 331:

Ad ſiſtendum ſanguinem ex Vulneribus erumpentem.

Lib. 3. *c* 13 *f.* 53. *et* 40: 73: *l.* 6. 11. 188: *et* 53 211:

Ad ſanguinis grumos.

Lib. 4. *c.* 24. *f.* 119:

Ad Inueterata Vulnera.

Lib. 3. *c.* 11. *f.* 52: *l* 4. 38. 127: *l.* 5. 31. 158: *et* 51. 172: *l.* 6. 46. 208: & 55. 212: *l.* 7. 20. 231: & 31. 237: *l.* 8. 68. 306

Ad Vulnera telis venenatis inflicta.

L. 4. *c.* 37. *f.* 127: *l.* 5. 7. 140: & 45. 169. & 51. 174:

Ad Vulnera carne replenda.

Lib. 6. *c.* 57. *f.* 214:

Ad infixa Vulneribus extrahenda.

Lib 2. *c.* 16. *f.* 38: *l.* 9. 15. 327: *et* 18. 330:

Ad Carnis excreſcentias.

Lib. 6. 57. 214: *l.* 8. 70. 307: *l.* 10. 24. 342:

Ad Vulnera cicatrice obducenda.

L. 5. *c.* 51. *f.* 174: *l.* 8. 68. 306*:

Ad Vulnera interna.

Lib. 7. *c.* 48. *f* 252:

Ad Venenata Vulnera.

Lib. 4. *c.* 37. *f.* 226:

Ad Tumores Vulnerum.

L. 3. *c* 66. *f.* 93: *l.* 8. 44. 291:

VLCERVM.

Ad Vlcera de paſcentia, et diuturna.

L. 3. *c.* 11. *f.* 52: *et c.* 30 & 31. *f.* 66. *et* 38. 70: *et* 41. 75: & 44. 78: *et* 66. 93: & 68. 94: & 79. 98: *l.* 4. 12. 108: & 16. 113: *l.* 5. 34. 160: *l.* 6. 5. 185: *l.* 7. 17. 229: & 20. 231: *et* 31. 237: & 33. 238: & 48 252: & 51. 253: & 52. 254: *et* 58. 257: *et* 60. 258: *l.* 8. 11. 269: & 42. 289: *et* 46. 292. *et* 48. 294: & 72. 308. & 79. 312: *l.* 10. 10. 339:

Ad inueterata, et inflammata Vlcera.

Lib. 5. *c.* 27 *f.* 153: *et* 35. 162: *l.* 6. 30. 199: *et* 33. 200: *et* 35. 201: *et* 46. 208: *l.* 7. 52. 254. *l.* 8. 42. 289: *et* 70. 307: *l.* 10. 10. 339:

Ad malefica, & putrida Vlcera.

Lib. 4. *c.* 37. *f.* 127: *et* 42. 129: *l.* 5. 5. 139: *et* 51. 174: *l.* 6. 19. 193: & 59. 215: *l.* 8. 37. 286: *et* 42: 289: *et* 68 306: *et* 70 307: *l.* 9. 8 319*:

Ad Vermes interiorum Vlcerum.

Lib. 3. *c.* 69. *f.* 94: *l.* 4. 33. 124: *l.* 6. 6. 185: *l.* 8. 70. 307:

Ad ſinus, et fiſtulas.

L. 3. *c.* 51. *f.* 84: *et* 66. 93: *l.* 4 17. 113: *l.* 8 50. 296:

Ad Vlcera ab Erodentibus facta.

L. 7. *c.* 36 *f.* 240*: *l.* 8. 50. 296:

Ad ſordida Vlcera.

Lib. 6. *c.* 19. *f.* 193*: *et c.* 32. & 33 *f.* 200: & 35. 201: *l.* 8. 72. 308:

Ad leniendum dolorem Vlcerum.

Lib. 4. *c.* 39 *f.* 128.

Ad abſtergenda Vlcera.

Lib. 8. *c.* 11. *f* 269

Ad deſiccanda Vlcera.

Lib. 10. *c.* 24 *f* 342:

Ad Ambuſta Vlcera.

Lib. 3. *c.* 31. *f* 66. *et* 66. 93: *l.* 5. 49. 171: *l.* 7. 48. 252:

LVXATIONVM, ET FRACTVRARVM.

Ad artuum luxationes.

Lib. 4. *c.* 18 *f.* 113: *l.* 5 14. 145: *l.* 6. 20. 193: *l.* 8. 24 277: *et* 36. 285: *et* 44. 291:

Ad oſſa fracta.

L. 2. *c.* 1. *f* 28: *l.* 4 *c.* 18. 113: *l.* 5. 14. 145: *l.* 6 20 193: *l.* 8. 24. 277: *et* 34. 284. *et* 94. 291:

Ad eos, qui ab alto cadunt.

Lib. 8. *c.* 77 *f.* 310:

VENENORVM TAM MORSVVM, QVAM ICTVVM.

L. 2. *c.* 13. *f.* 37: & 15. 38: *et* 25. 43: *l.* 3. 40. 74: *et* 53 86: *l.* 4. 37. 127: *l.* 5. 7. 140: *et* 13. 145: *et* 32. 159: *et* 34. 160. *et* 51. 174: *l.* 6. 57. 214: *l* 7. 53. 254: *et* 57. 257: *l.* 8. 1. 261: *et* 41 288: & 56. 300 *et* 58. 302: *l.* 9. 14. 326: *l* 10. 17. 340:

Ad Viperarum, et Serpentium ictus.

L. 3. *c.* 23. *f.* 86: *l.* 5. 11. 143: *l.* 6. 32. 200: *l.* 7. 39. 242: *et* 54. 254: *l* 8. *c.* 55. & 56: *f.* 300: & 58. 302: *et* 72. 308:

Ad venenatorum morſus.

L 4. *c.* 33 *f.* 124: *l.* 5. 11. 143: *l.* 7. 39. 242: *et* 53. 255. *et* 57. 257: *l.* 8. 72. 308: *l.* 9. 2. 315: *et* 14. 326: *et* 17. 330:

Ad opium, et fungos malos.

L. 2. *c.* 15 *f.* 38.

Ad ictus Scorpionum.

Lib. 2. *c.* 14. *f.* 37: *et* 15. 38: *l.* 7. 53. 254: *l.* 8. 72. 308: *l.* 9. 2. 315:

Ad plagas venenatas.

L: 5. *c.* 45 *f.* 169: *et* 51. 174:

Contra Cacodæmones, et faſcinationes.

Lib. 3. 17 56 *l.* 8. 58. 302: *l* 10. 17. 340:

Conta

INDEX.

Conta veneficia coitum impedientia.
Lib.4.37.127:l.8.58.302:
Fulmine ictos iuuantia.
L.5 c.34.f 160:l.7.48.252:

AD LVEM VENEREAM.

Lib.2.c.13.f 37:l 3.27 61. et 28.62: et 29.63: & c.32.& 33.f.67: l.5. 14.145: et 18. 147: et 36 163: & 52: 177: l. 6.26.197: & 32. 200. et 55. 212: l.7.13.227: et 23.238: et 61.258: l. 8.26. 278: et 41. 288*: et 51.301. et 68.306: l. 9.1.314: et 8.319: et 10.320: & 16.328: et 19.331: & 20. 332:
Ad Sedandos dolores e lue venerea ortos,
Lib. 2 c. 1.f.28: l. 3.62, 90: & 81.99: l.4. 1. 102: et 18: 114: & 27. 120: et 37. 127: l.5. 6. 140: et 51.174: l.6. 5. 185: et 44. 201: l. 8. 12. 271: et 13. 289: et 53.298: et 68. 306: l.9. 16.328:
Ad puſtulas, et eruptiones, e lue venerea manantes.
l.2. c.17. 39: et 28.62: l. 4. 30.122: l.5. 20. 148: l.6.12. 189: et c.32. et 33. f. 200. et 57.214: l.7.13. 227: et 21.231: l.8.40.287:

AD IMPETIGINES, ET SCABIEM.

Lib. 2.c.3.f. 30: et 16,38: et 18. 40: l. 3. 18.56: et 30.66: et 33. 68: et 41. 75: 51.84: et 58 89: et 74 96: et 79.98: et 82.99: l.4. 16.113: et 27. 120: et 30 122*: et 39.128: et 43.129: l.5. 5.139: et 18.147 et c.19. et 20. f. 148: et 34.160: et 51. 175: et 59.180: l.6.21.194: et 30. 199: et 60.216: et 62.217: l.7. 38 241: et 40.245: et 49.252: l. 8.3 263: et 45.292: et 66. 305:
Ad lichenas.
L.2.c.3.f.30*: l.5.27.153: et 31. 158: et 34.160:
Ad Lepram.
L.3 c.30.f.66*: et 33.68*: et 49. 83: l.4.16.113: et 30.122: l.5. 59.180:
Ad Pruritum.
L.6.c.16.f 191:

DECORIS TOTIVS CORPORIS.

Ad Alopeciam.
L.3.c.33.68*: l 7.42.247*: l. 10. 26.344*:
Ad pilos retardandos, aut leuandos.
L.9.c.19.f. 331:
Ad procurandam copiam capillorum.
L.3.c.58.f 89: l 7.61.258:
Ad tingendam, et augendam cæſariem.
L.3 c.39.f.71: l.4 12.109:
Ad maculas cutis tollendas.
Lib. 2.c.16.f. 38: l. 10. c.26. et 40 f. 344:
Ad Verrucas, et callos.
L.5 c.5.f.139: et 31.158:
Ad colorem conciliandum, et vigorem iuuenilem.
Lib.3.c.11.f.52: et 26.60: l.5 36. 163: et 41.167: l 6.23 196:
Ad extinguendos varos.
L.5.c.49 f.171:
Ad emendandas faciei maculas.
Lib.2.c.16 f. 38: l.3.68. 94: l.4 30.122:
Ad fucandam faciem.
L.10.c.20.f. 341:
Ad maciem fugandam.
L.3.c.46.f 81: l.4.27.121: l.6.59. 215: l.7.40 244.
Ad Intumeſcentem faciem.
L.4.c.17.f.113: l 8.67.305:
Ad membra ambuſta.
L.3.c.31.f.66: et 66.93: l.5.49. 171: l.7.48.252:
Contra pediculos, lendos, et cimices.
Lib. 2 c.18.f 40: l.5 1.133. et 12. 144: et 34.160: l.6.13.190: l.7. 52.254: l.8.68.306. et 70.307:
Contra Pulices.
L.5.c.51.f.175:
Ad Muſcas, et mures necandos.
L.5.c 12.f.144: l 8.70.307.
Ad gratiam, ſeu amicitiam conciliandam.
Lib.3 c.77.f.97: l.4.32.123: l.8.10. 278: l.10.17 340:
Ad odium procurandum.
Lib.7.c.45.f.249:
Ad occidendos Leones, Canes, et cætera animalia.
L.3.c.10.f.51: l.5.c.5.f.139: l.8. 70.307:
Ad occidendos piſces.
Lib. 8.c.70.f.307:
Ad viſcum faciendum.
Lib.6.c.15.f.191:
Ad glutem pictorum.
Lib.6.c.33.f.283:
Ad compingendum pigmentum.
Lib.4.c 12. et 13 f. 109:
Ad tingendas lanas.
Lib.7.c.36.f.240:
Ad fila paranda ad multos vſus.
L.8.c.12.f.270. et 20.275:
Ad celeritatem viatoribus procurandam, et faſtidium leuandũ.
Lib.5.c.51.f.175: l.6.23.196: l.7. 40.245:
Ad laſſitudines ex itinere, aut alio labore.
L.6.31.f.199 et 54.211: l.7.17. 229: et 48.252: et 52.254: l 8. 31.281: et 34.284: et 38.286: et 48.294: et 59.303. et 80.312:
Ad conualeſcentes ex morbis.
L.4.c.27.120: l.6.57 214 l.7.3.222: et 46.244: l.9.14 326:
Salutem aut mortem indicantia.
Lib.5.c.12.f 144:
Ad ſedandam famem.
L.7.c.40 f.243: l.8.59.303.
Ad fabricandos ſcorpiones.
Lib 6.c.57.f.213.
Ad corrigendum ingratum odorem in ædibus.
Lib.5 c.41.f.167:

AD CORRIGENDAS QVALITATES IN CORPORE PECCANTES.

Ad corrigendum frigus prædominans nimerius.
L 2 c.1.f.28. et 3.30: et 7 32: et 12. 36: et 13.37: et 18.40 l.3.1.45: et 16.55: et 17.56: et 57.89: et 66.93: l.4.7.105: et 17.113: et 21.116. et 37.126. et 37.127: l.5.7.141: et 9.142: et 11: 143: et 14.145: et 16.146 et 20.148: et 29.153: et 36.163: et 40.166: et 48.171: et 57. 179: l.6.13: 190: et 20.193: et 24.196: l.6. 40.245: et 40.246:
Ad ſciſſuras pedum ex frigore ortas.
Lib 10.c.26.f.344:
Ad corrigendum calorem, et refrigerandum.
L 3 c.35 f.69: et 41 75: et 46.81: et 47.82: et 50.84 l.4.21.116: et 28 121. et 39.128: et 41.229: l.7.40.244: l 8.26.278: et 29. 280. et 74.309:
Ad humiditates corporum contemperandas.
L.3.c.15.f.54: l.3 35.125:
Aduerſantia frigori: et calori.
L.6.c.57 f 214: l.8.59 297:
Ad omnes dolores, et diuturnos morbos.
L.8.c.22.f.275: et 41.288:

AD PVRGANDOS HVMORES.

Ad Bilem.
Lib.2.c 19.f.40: l 3.26 60. et 39.70: et 44.77: et 47.82. et 50.84: et 55.87. et 57.88. et 60.90:

60.90: l.5.2.133: et 38.165: l.6. 12.189: et 18.192: et c 25. et 26. f. 197: et 29.198. et c. 36. et 37. 202: et 40.204: et 63. 217: l.7.1. 221: et 38.241: et 56.256: l.8.48. 294: et 54.299: et 65. 305:

Ad Pituitam.

Lib. 2. c. 3. et 4. f. 30: et 19. 40: l. 3.4.48 et 26.60: et 33.67: et 39. 70: et 47. 82: et 50. 84: et c.54. et 55. f. 87: et 57. 88: et 60. 90: l.4.9.106: l.5.2.133: et 6.140: et 2.144: et 23.151: et 38.164: et 51.172: et 1. 182: l. 6.18. 192: & 24.196: et 26.197: et 29.198: & 35.201: et 36.202: et 40.204: et 65. 219: l.7.1.221: et 38.241: et 56.256: et 61. 258: l. 8. 26. 278: et 48.294: et c. 65. et 66. et 67. f. 305: et 80. 312:

Ad atram Bilem.

L.3.c.40.f.73: l.4.37. 126: l.5. 53. 178: l.6.24.196: et 55.212: l.7. 40. 246:

Ad melancoliam.

Lib. 3.c.40. f. 73: l.6. 32.200: l.9. 19. 331:

Ad lentos, et craſſos humores incidendos, coquendos, et educendos.

Lib.2. c.5. f.31: et 7. 32: et 13. 37: l.3.16.55: et 18.56: et 38. 70: et 50. 84: et c. 56. et 57. f. 88: l. 4. 19.106: et 11.108: et 37.126: l.5. c. 9. et 10. f. 142: et 13. 144: et 17. 147: et 38.164: et 44.168: et 48. 171: et 52. 177: et 54. 178: l.6.1.182: et 4.184: et 13. 190: et 22.195. et 23.196: et c.34. et 35. 201: l.7.4.223: et 54.255. et 55. 256: l.8.13.271. et 42.289: et 60. 303. et 62. 304: et 67. 305: et 68. 306:

Ad purgandum ſanguinem.

Lib. 2. c. 25. f. 43: l. 7.40. 245: et 41. 246.

Ad ſanguinis redundantiam.

Lib. 7. c. 50. f. 253:

Ad ſiſtendum ſanguinem.

Lib. 3. c.13. f. 53: et 20. 58: l. 5. 34. 160: l.6.11.188.

Ad coagulatum ſanguinem.

L. 4. c. 24. f. 337:

Ad venas ruptas.

Lib. 5. c. 34. f. 160.

Ad ſudorem eliciendum.

Lib. 2.c.3. f. 30: et c.6. et 7. f. 32. et 12. 36: et 16. 38: l. 3. 30.66: et 34.68: l. 4.4.103: et 7. 105. et 37. 127: l.5.16. 146: et 20. 148: et 29. 154: et 42. 167: l.6.12. 189: et 23. 196: et 34. 201. et 38. 203. et 42. 205: et 52.210: et 55.212: et 62.217: l. 7.7.224: et 22.232: l.8.41.288: et 42. 289.

Ad obſtructiones tollendas.

L.2.c.3.f.30. et c. 6. & 7. f. 32. et 13. 37: l.8.11.52: l.5.19.148: et 29.153: et 33. 159: et 36.163: l. 6.12.189: et 19.193. et 21. 194: et 23. 196: et 48.209: et 66.219: l 8 50.297.

PVRGANTIA VNIVERSIM, SEV EVACVANTIA.

L.3.c.67.f.93: l.4. 11. 108: l. 5.2. 133: et 4. 138: et 5. 139: et 9. 142: et 26.152: et 44. 168: et 52. 177: et 54. 178: l.6.1. 182: et 4. 184: et 21.194: et 22.195: et 28 198: et 50.209: et 60.215: et 64 218: l.7.4.223: l.8.49.295: et 52 298: et 60 303. et 63.304. et 67 305. et 68. 306:

ASTRINGENTIA MEDICAMENTA.

L.2.c.17.f.39.l.3.1. 45: et 3.47: & 22. 59: & 24. 60: & 36. 69. et 44. 77. et 45. 79: & 48. 82: et 49.83: et 51.84: et 64.91: et 71. 95. et 77. 97: l. 4. 5. 104: et 27. 120: l. 5.22.150: l.7.28. 230: et 50.235: l 8.5.264: et 36.285: & 39. 286:, & omnia ferè libri octaui: l.10.c.23. f.342.

HVMECTANTIA.

L.3.c.44.f.77: et 47.82: l.7.4 244: et 48. 251: l.8.7.266:

ALEXIPHARMACA.

L.5.c.4.f.138. et 5.139: et 38.168: l.7.40. 244: et c. 53. et 54.255: et 55. 256: et 61.258: l. 8. 41. 288: et 71. 308: et 80. 312: l. 9. 5. 317. et 10. 320:

NOCIVA MEDICAMENTA OBSTRVCTIONES FACIENTIA.

L. 3. c.46. f. 81: l. 5. 3. 135:

Inſaniam facientia.

Lib. 8. c. 8. f. 278.

Dolorem capitis excitantia.

L. 7. c. 15, f. 228:

Bilem generantia.

L. 7. c. 40. f. 244:

Pruritum, et exentemata facientia.

Lib. 8. c. 40. f. 287:

F I N I S.

HISTORIAE ANIMALIVM ET MINERALIVM NOVAE HISPANIAE

Liber Vnicus

IN SEX TRACTATVS DIVISVS

Franciſco Fernandez Philippi Secundi primario Medicô

AVTHORE.

TRACTATVS PRIMVS.

De Quadrupedibus Nouæ Hiſpaniæ.

Cap. I.

De Mapach, ſeu Animali Cuncta Prætentante manibus.

ANIMAL eſt Mapach quauhpecotli, aut cane Melitenſi magnitudine paulo maius, humile, teres, ac pilis veſtitum, nigro, alboque colore promiſcuè variatis, magno capite, paruis auriculis, roſtro canis venatoris, longo, ac tenui, ſed ſingulis iuxta ſingulos oculos faſcijs candidis in rectum vtrinque procedentibus, cauda longa, & humanis pedibus atque manibus quibus prætentare videtur omnia. Cicuratum, altumque domi nunquam non blanditur domeſticis (miteſcit enim facilè, ac quibuſuis oblitus veſcitur) quos tenerrimo proſequitur amore, ac iuxta iacens, volutatuſq; humi iucundè mille modis laſciuit ac ludit; Vulpeculã imitatur aſtu, & moribus, lauat inſtar AElurorum ſeu feliũ manibus faciem, ac eiſdem cibaria ori, haud aliter ac ſimiæ ſolet admouere. Ferocem ſe oſtentat exteris aduenisque, notis verò atque domeſticis blandum, atque amabilem, verum non ſemper abſtinet à morſu,

ſuapte natura mordax, aut vnquam eſt eius innocentiæ certa ac firma ſecuritas, ſecurauè conſuetudo, & familiaritas, perfidum enim Animal eſt, & cum minus creditur, in crura, aut manus inuolat, ac verſute interdum blandimentis prouocat quos adoriatur incautos, terrorem ſatagit incutere inuadentibus ſonitu quodam rauco, horridoque, & technis, ac arte vincere quos vi opprimere eſt impos. Alitur ſanguine Cohortalium, aut Gallipauonum, quos aut intra domicilia, aut in agris agentes, clanculum ac per inſidias corripit ac lacerat, item culmis ſpiciſque Tlaolli quorum eſt pernicies, arborum pomis, ac melle metl, perque hyemem muribus, ac lacertis, & alijs huiuſmodi Animalibus, incedit quandoque poſterioribus tantum inſiſtens pedibus, & furto quidquid offenderit ſurripit. Sunt qui ad Simiarum genus aut Cercopithecorum id Animal referant, ſunt qui ad Quauhpecotli, nec deſunt qui ad indigenas Vulpeculas. Animal tamen videtur ſui generis ac cæteris adhuc mihi cognitis forma, & moribus diſſimile. Viuit † 30 † 30 Colci in antris, & Cauitatibus Montium, Colliumue. Sunt qui Yllamaton, ſeu vetulam vocent, nec deſunt qui Maxtle, ſeu goſſipinum cingulum, aut Cioatlamacazque ſeu Sacerdotiſſam.

De Ayotochtli, ſeu Daſipode cucurbitino. Cap. II.

Habetur ſupra volumine 1. *lib.* 9. *cap.* 1. *fol.* 314.

De citli, ſeu lepore. Cap. III.

FErt etiam lepores noua Hiſpania noſtratibus ſimiles, forma atque alimento, ſed auriculis longiſſimis pro corporis magnitudine, latiſſimiſque, intexi ſolent pili ab indigenis veſtibus, linteiſque quibus vtuntur palliorum vice, necnon & natiui, velut & Daſypodum lanugo, ac variarum auium plumæ, tanta eſt harum Gentium circa res fere nihili induſtria atque diligentia.

De Tochtli ſeu Daſypodum generibus quos Cuniculos vocant. Cap. IV.

INueñias apud nouam Hiſpaniam varias Daſipodum differentias, prior eſt Spactli, ſeu hiſpanicus, qui ſi pinguibus verſetur agris, nõ minus iucundam, quam apud noſtros alimoniam præbet. Secundus eſt Eliztactochtli ſeu pectus candens. Tertius Cuitlatepolli, ſeu breuis caudæ. Quartus qui pertinet ad peruinos vocatus Tocantochtli, ſeu Talpæ Mexicenſis (quam Tucam vocant) figura. Quintus Quauhtochtli. Sextus Metochtli. Septimus Cacatochtli. Octauus alter Cuitlatepolli. Vltimus verò à rubeo fuluoque colore quo variat nuncupatus Elapaltochtli quorum omnium formæ non nihil inter ſe diſtantes ſunt, & ideo diuerſis nuncupantur nominibus, nutrimentum verò noſtratium inſuauius eſt & durius.

De Tlacuatzin. Cap. V.

Habetur ſupra volumine 1. *lib.*9. *cap.*18. *fol.*330.

De Hoitztlacuatzin ſeu Tlacuatzin ſpinoſo. Cap. VI.

Habetur ſupra volumine 1. *lib.*9. *cap.*12. *fol.*322.

De Tzonyztac, ſeu Quadrupede Capillorum candentium. Cap. VII.

OFfenduntur etiam (vt audio) non procul ab Auſtrali Pelago in Prouincia Toztlani, & Caſeapani Ferarum genera à candore capillorum vocata Tzonyztac, breuibus cruribus, colore atro, craſſo corpore, manibus pedibuſque, & corporis magnitudine Tigris, ac prolixa cauda, Animal rarò veniens in hominum conſpectum, & quod transfixum ſagitta aliquando ſuccumbat, fabulantur Indi, luteo capite viſum, celerem prænunciare mortem, candenti verò, longam vitam polliceri, ſed indigam, ærumnoſamque, & refertam laboribus.

De Tlacaxolotl, ſeu Fera rotunda facie. Cap. VIII.

ANimal eſt Tlacaxolotl Tauro vaſtius capite magno, prolixo roſtro, latis auriculis, atrocibus dentibus, humana penè facie, vnde ſumpſit nomen, craſſo collo, manibus, pedibuſque, & in his taurinis vnguibus, ſed maioribus: clunibus magnis, latiſque, cauda craſſa, & prolixa ac pelle craſſa, fuluoque hiſpida pilo, rarum animal, ſaxorumque & ſolitudinum incola, Atzaceani, Tepotzotzontle, & Tlaquelapani non procul à regione, quam à ſitu profundiore vocant de Honduras, veſcitur montano Cacaoatl, Quapachtli, & Oriente Tlaolli vaſtatis paſſim aruis, ſatiſque, & cum horum non adeſt copia, folijs arborum, & Fruticum. Caro eius edulis eſt, Quadrupedumque, & pariter Volatilium ſaporem præferens, hominum conſpectum non reformidat, neque ſagittarum ictibus occumbit, adeò eſt illi tergum impenetrabile, quamobrem defoſſa terra, ac deſuper contecta ramis ac frondibus, & ſubaggerata capitur, haud aliter ac apud Indos, Elephantes.

De Anonymo quodam Animali. Cap. IX.

OFfenditur, & aliud Animal, cuius nomen nondum accepi, hiſpidum, ac Vulpis cauda fuſca, & ſubnigra, iubatumque poſtquam conſenuit, auriculis paruis, & anguſtis, corpore eius modo vario, plana, & lata facie qualis eſt humana, craſſo roſtro, halitu lethali, ſagaxque, & verſutum, & imbecilliorum Animalium Inſidiator, & Raptor atrox.

De Tigri & Tlalocelotl. Cap. X.
De quo ſupra. Io. Fabr. 498.

VVlgaris eſt huic Orbi Tigris, ſed noſtrate maior, necnon Tlacocelotl, ſeu paruus Tigris vocatus, quoniam illi videatur ſimilis forma, atque ſpecie, quamuis corporis cedat magnitudine, maculæ verò fuſcæ ac nigræ ſunt, non pallidæ atque candentes, quales in Tigribus, eſſe ſolent. Aggreditur Indos, Hiſpanos fugit, ea eſt huius Gentis imbecillitas, aut Hiſpanorum feritas, ac ei Animali congenitum ingenium.

De Miztli. Cap. XI.

LEoni noſtro minimè iubato aut idem eſt Miztli, aut congener, in infantia fuſcus, & fuluus in iuuenta, interdumque rubeus, aut ſubalbidus in maiorem tamen corporis aſſurgens molem (quod ob regionis diuerſitatem poteſt euenire) ac longè minus ferox. Eſt & Quamiztli affinis Leoni, vnde nomen, ſed mitior, agiliorque, quo fit vt quidam Hiſpanorum Pantheram eſſe putauerint. Ad eiuſdem pertinet differentias Maçamiztli qui à Ceruo, & Leone ſumpſit nomen, Ceruum atque Leonem quibuſdam corporis partibus imitatus, necnon & CuitLamiztli à Leone, & Lupo indigena nomenclatione mutuata; Leone craſſior minor tamen, mitiorq. & cum viuat Ceruorũ, ouium, & Cohortalium Venatione, interimatquè etiam dum ſatur eſt quæcumque offenderit Animalia, cùm famem ſemel expleuit, binos, ternoſuè dies dormit, abſtinens à præda donec rurſus eſuriat. Eſt & Tlamiztli felle minor, ſed facie Leonina, cuius exhibemus imaginem ob mirandam in tam paruo corpuſculo Leonis Animalium penè omnium ferociſſimi ſimilitudinem; Ad huius fortaſſe differentias pertinet Leo ille paruulus, quem audio à Margarita Inſula ad Regem Philippum delatum in itinere defeciſſe.

De Ytzcuniquani, ſeu Canum Interfectore. Cap. XII.

VVlgare eſt huic nouæ Hiſpaniæ Ytzcuniquani improbum Animal, & noxium, indigenis, appropinquat per noctes Oppidorum ſubvrbijs. Vlulatque vt euocet ad ſe canes quos trucidet, ac voret; atque ita interemptis probis, fidiſque domiciliorum Cuſtodibus vitæ ſuæ parato victu cauet, ac proſpicit. Sunt qui idem Animal cum Cuitlamiztli eſſe putent, nec deſunt qui cum Itzquintecuani, de quo inferius.

De Coyotl, ſeu Vulpe Indica. Cap. XIII.

COyotl, quod quidam Hiſpanorum Vulpem, alij Adipum, atque alij ſui generis eſſe putant, Animal eſt veteri ignotum orbi, lupino capite, oculis viuidis, magnis, atque pallentibus, paruis, & acutis auriculis, roſtro longo, nigro, neque admodum craſſo, neruoſis cruribus, vncis ac craſſis vnguibus,

cauda

cauda valdè hiſpida, craſſaque, noxio morſu, ac denique ad formam noſtratis Vulpis accedens, ad cuius fortaſſis genus erit referendum, mediaquè inter eum, & Lupum magnitudine; Vulpe enim noſtrate duplo maius eſt, & Lupo minus, quamobrem non Oues ſolum ac ſimilia Animalia, ſed Ceruos quoque dicitur inuadere atque occidere, & interdum quoque homines; fuſco, longo, candidoque promiſcuè pilo tegitur; ſagax eſt in venatu, ac Vulpinis moribus: atque adeò pertinax iniuriarum vltor, & ereptæ aliquando ſibi prædæ memor, vt poſt dies aliquot agnoſcat Raptorem, inſecteturquè obuium, & interdum etiam alijs ſui generis comitatum aggrediatur, etſi fieri poſſit mordicet, & trucidet, cognitiſquè magno ſtudio, & cura ædibus atque interemptis quibuſque domeſticis animalibus vlciſcatur iniuriam, & infeſti hominis ſumat pænas. Eſt etiam erga beneficos gratum, adeò vt allatis ante eum Cohortalibus, & cæteræ prædæ parte animi beneuolentiam plerumquè teſtari ſoleat. Quod ſpectat ad vſum medicum, aiunt, dentium pene eius expurgatorum ſedari dolorem. Viuit permultis Nouæ Hiſpaniæ locis, ac præcipuè in frigus & rigorem declinantibus. Victitat imbecilliorum Animalium præda, Maizio, alijſque frumentaceis, & ſaccharinis quoquè ſi quando offenderit arundinibus, capitur decipulis, laqueiſque, & occiditur ſagittâ.

De Cuitlaxcoyotl. Cap. XIV.

AD Coyotl differentias pertinere videtur Cuytlaxcoyotl, nam eiſdem quoque præditus eſt moribus, & forma etiam eſſet eadem, niſi Cuetlaxtli pilo ſimilis videretur, vnde inuenit nomen, collo craſſo, & impensè hirſuto, pectoriſquè, & faciei pilorum longiorum à Ceruo, terrificus. Ad idem genus refertur Atzcacoyotl, & eodem præditus eſt ingenio: ſed Formicarũ aſſidet cauernis, vnde nomen: cumq; noctu vllulat multiformes edit clamores, necnõ & Tlalcoyotl; qui tamen verſatur circa Oppida, & ex Cohortalium rapina magna ex pate viuit.

De Ocotochtli ſeu p. . . Daſipode. Cap. XV.

ANimal eſt ferum, vertagi magnitudine, tereti, humili, & craſſo corpore, auriculis paruis, facie leonina, Feliſue, viuidis oculis, & modo rubra, craſſis cruribus, vnguibus vncis, fuſco circa dorſum pilo, circa ventrem candido, ac iuxta reliquum corpus cinereo, vbique verò nigris conſperſo maculis roſtro, ac cauda breuibus, aſpera lingua, vllulatu exili, & incredibili pernicitate. Viuit Tetzcocanis montibus, venaturque Ceruos, & alia huiuſmodi animalia, & interdum etiam homines, lambens, attingenſue lingua eorum oculos, cui tanta ineſt vis veneni, vt è veſtigio obcæcet adeoquè interimat. Occiſorum cadauera herbis, fœnoque, aut ceſpitibus tegit, & conſcendens propinquas arbores vllulat, ſtatim feræ circumſtantes intelligunt ſua deſideria, accurruntque, quàm celerrime, & ſatiantur præda; poſtremumquè omnium Ocotochtli, ne ſi prior ad eſcas acceſſerit, cætera animalia attingentia Cadauer eius exanimentur veneno.

De

De Oztohua. Cap.XVI.

SPecies eſt Vulpis peregrinæ, noſtrati ſimilis forma, atque magnitudine, quæque tres dodrantes vix ſuperet, nigro, candidoque veſtita pilo, ſed quibuſdam in partibus fuluo, ſimilibus quoque moribus, & proxima verſutia. Alitur Cohortalibus, & alijs imbecillibus animalibus, quibus tendit inſidias, atrociter mordet, incolit foueas, inde nomen, & in Terræ cauitatibus occultata educat ſobolem; cumque aliter non datur hominum vitare manus, ſimulat ſe mortuam, quin apud has Gentes in cibi iam diu venit vſum; quamuis crepitus ventris ſit illi fœtidiſſimus, Ocuitucenſibus verſatur agris, vbi illam curauimus depingendam. Eſt & altera ſpecies; quam Tepemaxtlam vocant, eadem penè forma, & natura, ſed nulla in parte fulua, & cauda nigris, albiſque faſcijs tranſuérſim diſcurrentibus varia, quæ prouenit quoque apud Ocuitucenſes.

De Quauhpecotli, ſeu Mele Montano. Cap.XVII.

ANimal eſt duos plus minus dodrantes longum, roſtro prolixo, tenui, ac verſus ſuperna contorto, prolixa item cauda, pilo longo circa aluum canente, ac per cætera fuſco, aut atro, candentique, ſed circa dorſum nigriore, atris pedibus, & incuruis vnguibus, miteſcit facile, vorax eſt, nulliſque parcit oblatis eſcis, nec tamen editur eius caro: placidum eſt animal, ac mille modis blandiens, ac ludens, noxium tamen ignotis, Melis videtur genus, atque ita Texon vocari conſueuit ab Hiſpanis Indigenis. Accepi à viris fide dignis, & qui apud hoſce agros diutiſſimè ſunt verſati alia inſuper reperiri genera duo, quorum alterum ſit noſtras Melis, quæ tamen adhuc non ſunt ad me delata. Viuit in regionibus calidis, verum alitur domi etiam in temperatis, & frigidis.

De Yzquiepatl, ſeu Vulpecula quæ Maizium torrefactum æmulatur colore. Cap.XVIII.

Habetur ſupra volumine 1. *lib.*9. *cap.*20. *fol* 332.

De Cercopithecis. Cap XIX.

Habetur ſupra volumine 1. *lib.*9. *cap.*7. *fol.*318.

De quibuſdam Canum peregrinis generibus. Cap. XX.

*de vno ſupra. Io. Fabr. fol.*466.

PRæter Canes notos noſtro Orbi qui omnes penè ab Hiſpanis tranſlati, ab Indis in his plagis hodie educantur; tria alia offendas genera, quorum primum antequam huc me conſerrem vidi in patria, cæteros verò neque conſpexeram, neque adhuc eo delatos puto. Naturà omnes atque moribus, noſtris ſimiles ſunt, nec forma admodum differentes. Primus Xoloytzcuintli vocatus alios

alios corporis vincit magnitudine, quæ tres plerumq; excedit cubitos, ſed habet peculiare nullis pilis tegi, verum molli tantum, ac depili cute, fuluo atque Cyaneo colore maculata. Secundus Melitenſibus canibus ſimilis eſt, candido, nigro, ac fuluo colore varius, ſed giberoſus, gratuſque iucunda quadam deformitate, ac capite velut ab humeris edito, quem Michuacanenſem abora, vnde eſt oriundus vocare ſolent. Tertius verò nuncupatus Techichi, Catulis ſimilis eſt noſtratibus, Indis edulis, triſti aſpectu, ac cætera vulgaribus ſimilis. Atque hæc de canibus Nouæ Hiſpaniæ breuiter dicta ſunto.

De Tepeytzcuitli, ſeu Cane Montano. Cap. XXI.

Animal eſt Canis parui magnitudine, audaciſſimumque, aggreditur enim Ceruos, & quandoque etiam interficit. Corpus vniuerſum nigrum eſt, ſed caput, pectus, ac collum candens, pili longi, & cauda longa, & caninum quoque caput, vnde nomen: veſcitur Vitellis ouorum, & pane ex aqua calenti reſoluto, ſi quando contingat cicurari.

De Macame, ſeu Ceruis. Cap. XXII.

Habetur ſupra volumine 1. *lib.* 9. *cap.* 14. *fol.* 324.

De Cuetlachtli, ſeu Lupo Indico. Cap XXIII.

de quo etiam ſupra Io. Fab. fol. 479. *Sub nomine* Xoloitzcuintli.

Forma, colore, moribus, & mole corporis Lupo noſtrati ſimilis eſt, atque adeo eius (vt mihi quidem videtur) ſpeciei, ſed ampliori capite. Tauros verò ſicut & noſtras Lupus aggreditur, & interdum etiam homines: reperiuntur nonnulli candentes quorum etiam exhibemus imaginem: Viuit in calidis nouæ Hiſpaniæ locis.

De Tucan, ſeu Talparum Indicarum quodam genere. Cap. XXIV.

Talpæ (vt videtur) ſpecies eſt, dodrantem æquans longitudine, & latitudine humerum humanum, carnoſa pinguiſque, atque adeò breuibus cruribus inſiſtens, vt ventre penè terrã attingat, fuluo pilo, breui cauda vncibus vnguibus, longiſquè, roſtro murino, paruis, & orbicularibus auriculis, biniſque ſuperna parte, totidemque inferna primoribus, longis exertis, & incuruis non ſine alijs, qui licèt longe minores, ſunt tamen firmiſſimi, edulis eſt caro pinguis, ac iucundo guſtu, ſed ſtuporem incutit dentibus rodentium oſſa, hebeti eſt viſu ac ſub lucem prorſus nullo, ſubterraneis cauitatibus viuit, atque adeò numeroſis terram cuniculis terebrat vt non ſit tutum qua parte latet Viatores agere iter. Cum antro egredi contingit, repetere illud neſcit, atque ita alterum de nouo excauat quo ſe condat, veſcitur omni radicum genere, & quibuſque Tlaolli partibus, nec parcit phaſeolis, alijſuè ſeminibus, quæ in cibos

annuos

annuos ſuis latibulis ſeruat, ac vbi opus ſit, deuoranda reponit. Eſt & aliud apud Nouam Hiſpaniam Talparũ genus, & eo quod luminis prorſus ſit expers, permultæ Murium differentiæ noſtræ Genti prorſus ignotæ, quas modo ob temporis anguſtiam prætermiſſas per maius fortaſſis otium aliquando prodemus.

De Coyametl, ſeu Quauhcoyametl. Cap. XXV.
de quo etiam ſupra Io. Fab. fol. 637.

Coyametl quem alij Quauhcoyametl quoniam eſt montanus, alij Quauhtlacoyametl, alij vero Quapicotl vocant, apro noſtrati videtur ſimilis, ſed longe minor eſt, & vmbilico (ita enim vocatur ab indigenis) circa dorſum mirabilis, in quo ſe recipit humor quidam aqueus, qui digitis expreſſus fluit, nec tamen is verus eſt vmbilicus, aut ſubeſt quicquam ab eo quod in alijs animalibus reperiri ſolet diuerſum: quod eo diſſecto cognouimus, aliudue quam glanduloſa quædam, & mollis pinguedo; ferus eſt, ac truculento cum primum capitur morſu, ſed cum circuratur placidus eſt, & amicus domeſticis, habeturque in delicijs, caro eſt ſimilis ſuillæ, aprinæue, ſed durior, atque inſuauior, ſetæ ſunt aſperæ, albo ac nigro promiſcuè variatæ colore. Veſcitur glandibus, radicibuſque, & alijs montanis fructibus, necnon vermiculis, lumbricis, atque alijs eiuſdem generis animalibus, quæ lacuſtribus humidiſue, & vliginoſis naſcuntur locis. Deuaſtant etiam ſata, cum ab eis non arcentur, gregatim ambulant, & redditi mites aluntur quibuſcumque eſculentis domeſtici veſci ſolent, verum digiti pedum manuumque variant, ſiquidem alij productiores ſunt, alij breuiores.

De Quauhtechallotl. Cap. XXVI.
de quo ſupra Io. Fab. fol. 582.

Qvinque ſunt Sciurorum præter veteri Orbi notos differentiæ quos Indi Quauhtechallotliltic nuncupant aut Tlilocotequillin cognomine ſumpto à corporis, & caudæ colore, nempe nigro, & à pinubus quos colunt veſcuntur pomis quę ex arboribus decerpunt, in earundẽ cauitatibus reconditis ſeruatiſque in hyemmales alimonias, vbi & ſobolem educant, & nihil nõ abrodunt, verſuti ſunt, paſſerum voces ſonant, & caudam qua ſe totos operiunt, lanigeram geſtant, miteſcunt facili opera, & quibuſuis aluntur nutrimentis, dum comedunt poſterioribus inſiſtunt pedibus, orique cibos admouent prioribus, attollentes maiori ex parte caudam ac corpus eadem niſi in curſu tegentes, tunc enim protendunt illam, eiuſdemque irati pilos erigunt, adiunguntur eorum pelles internis veſtium partibus caloris conciliandi, atque ornamẽti gratia, fugata ad eum modum deformitate, & hyemmalis rigoris ſæuitia. Secundus Quauhtecallotlquapachtli, aut Coztiocotequallin à luteo alui colore dictus, in duplam ferè creſcit magnitudinem, alboque, nigro, & fuſco colore promiſcuè tegitur, ſi ventrem excipias qui pallens eſt, aut fulus quemadmodum

dum attigimus, & caudam gerit prælongam, piloſamque qua ſe interdum operit; Viuit in terræ foraminibus, & antris incluſus, in quibus quoque educat prolem: veſcitur indico frumento, quod raptum ab Aruis in hyemem recondit. Verſutus eſt velut & reliqui, nec vnquam cicuratur, aut congenitam deponit feritatem. Tertius Techallotl dictus, caudam ferè depilem geſtat, ac breuiorem, nec dodrantem vincit longitudine, non cicuratur, ſed perpetuò mordet atrociter, & corrodit oblata omnia, fuſco, & candenti colore promiſcuè tingitur, & poſterioribus quoque innixus pedibus oblatam edit alimoniam, ſed præcipuè maizij ſpicas apprehenſas anterioribus; oculi ſunt magni ſi illos cum cæteris partibus conferas, viuit in antris, quæ vnguibus facile excauat, conſternitque lana, goſſipiòue, & quouis alio molli ſtramento, ac Paſſeres voce imitatur. Quartus Tlalmototli dictus ſpitamæus eſt, caputque, & oculos habet pro corporis amplitudine maxima, caudam vero longam, piloſamque & lineis albis, fuſcis, ac nigris interſtinctam, qua ſe eodem quo alij modo tegit. Color totius corporis varius eſt, & quandoque inclinans in fuluum, cætera præcedentibus ſimilis. Quintus dictus Quimichpatlan ſeu Mus volans, fuſco pilo, nigroque promiſcuè tegitur, qui propè brachia & crura eſt prolixior, ac paruarum alarum forma, cuius gratia tanta celeritate in has, & illas arbores ſeſe vibrat vt dicatur volare, eſt autem cæteris minor, paruo, & murino capite, magnis auriculis, nec alia, quàm cæteræ horum animalium differentiæ vtitur alimonia, caudam eius vſtam, ac redactam in puluerem deuoratamquè, aiunt parturientes iuuare. Eſt & aliud genus Iztactechalotl vocatum, cæteris forma ſimile, prolixitatèque, & lanuginoſa cauda, capite, tamen, collo, & clunibus deſuper fuluis, cauda per alterna interualla cyanea, ſubalbidàque, ſed fuluis diſtincta lineis, cætero corpore ſubalbido, vnde nomen, ac pilis cæruleis vario.

De Quauhtentzo. Cap. XXVII.

GEnus eſt Syluestris Muſtellæ prælongæ caudæ, fuſci pili molliſſimiquè, & punctis nigris diſtincti, mitiſſimum animal Vulpeculæ ſimile, & quod accedit etiam ad cognitos & domeſticos, parantur è pelle eius veſtes magno habitæ in pretio, tum ornamenti gratia, tum etiam arcendi frigoris moleſtias, manus ac pedes ſunt Quauhpecotli, alitur platanis, & alijs fructibus, ac vitam agit in regionibus calidis Xonotle, vnde miſſum eſt id animal, ſed Pictorum incuria perijt eius imago, aut fortaſſis cuiuſpiam minus honeſti Viri rapina.

De Tepe Maxtlaton. Cap. XXVIII.

GEnus eſt Felis ſyluestris, Muſtellæue, nam & æluro par fere eſt magnitudine, piliſque veſtitum nigris, & promiſcuè candentibus, puluis eius dicitur febrientibus conferre, roſtrum eſt longum, auriculæ paruæ, breuia crura, & cauda eiſdem traſuerſis faſcijs, nigris, candidiſque, quibus Tepemaxtla Ocoitucenſis, cuius videtur ſpecies variare.

De Coyopollin. Cap.XXIX.

ANimal eſt paruum, muris mediocris magnitndine, aut paulò maius: cauda vero auriculis & roſtro Tlacuatzin ſimile: nam cauda etiam pro manibus vtitur, & natus matrem in metu tenet amplexam, cauda eſt craſſior murina, firmiòrque, venter ex albo palleſcit, auriculæ ſunt translucidæ, pedèſque & crura candida. Educat in arboribus ſobolē, poſſetq; in genera Tlacuatzìn referri, ni alicui potius arrideat magis pertinere ad mures, aut eſſe ſui generis animal. Viuit in montibus Tepeztlanicis vbi inuentus eſt delineatus atque deſcriptus.

De Tauris, Vacciſque Quiuiræ Regionis. Cap.XXX.
de vno ſupra Io. Fabr. fol. 587.

CVm Hiſpani in eas penetrauere Regiones, inter alia miranda dictu, offenderunt Armenta Taurorum ſylueſtrium, modico humilique corpore, dorſo incuruuo, & frequentibus iubis, laciniiſue longius propendentibus, ac fuluo totius corporis colore, & carne, nec ſapore aut ſalubritate noſtratium Vaccarum carni cedente, qua cruda Incolæ veſcuntur epotato ſanguine; & pellibus aduerſus frigora corpore munito. Audio Vaccam vnam ex his delatam ad Philippum Maximum, & vltra flumen quod habet nomen Aconchis, Hominū quoq; genus incuruum reperiri, quod tamen adhuc nō ſatis habeo perſpectum.

De Ytzcumtepotzotli ſeu Canibus Gibbis. Cap.XXXI.
de vno ſupra. Io. Fab. fol. 466. Sub nomine Ytacuintepotzotli.

AT quid mirum Taurorum hominùmque giberoſa reperiri genera, quando gibboſum quoque Canum genus offenditur, quos vocant Michuacanenſes ob plagam à qua ſunt oriundi. Sunt hi meliten ſibus paulo maiores, & colore velut & noſtrates variantes, collo penè nullo, & capite ex ſcapulis prodeunte, cætera reliquorum Canum moribus, atque naturà, nec aliter applaudentes heris, atque colludentes.

De Caluaria reperta Chalci & de repertis Gigantum oſsibus. Cap. XXXII.

MOnſtrificorum quæ præceſſere animalium enarratio videtur expoſcere, vt ſubnectam repertam apud Chalcenſes ab effodientibus puteum humanam caluariam duplici facie, quaternis oculis, naribus, maxillis binis, quatuorque, & ſexaginta dentibus, & his ipſis non modo iuſtam aſſequutis magnitudinem, ſed multorum annorum vſu conſumptis atque protritis. Quominus mirere Androgynum illum, quem aut tulit Antiquitas, aut Plato philoſophandi gratia confinxit, quin permulta Gigantum non vulgaris magnitudinis oſſa per hoſce dies inuenta ſunt, cùm apud Tetzconanes, tùm apud Tollucenſes, quorum nonnulla in Hiſpanias delata ſunt, alia vero miraculi gratia à Proregibus

gibus ſeruantur, inter quæ dentes maxillares eſſe ſcio quinque circiter vncias latos, ac decem longos, vnde conijcere licet capitis amplitudinem quod bini homines extenſis brachijs vix poſſent amplecti. Hæc autem notiora ſunt, quam vt fides queat illis ab aliquo denegari, & tamen non me latet à multis iudicari multa fieri non poſſe antequam facta ſint, adeò verum eſt atque indubitatum quod Plinius noſter dixit, *naturæ* (nempe) *vim ac maieſtatem omnibus momentis fide carere*, ſiue horridæ magnitudinis homines aliunde in hanc regionem venerint (cum apud Promontorium bonæ ſpei Patagones quoſdam verſari monſtrificæ proceritatis narretur) ſintque ab indigenis occiſi, ſiue volente natura eos hæc tulerit Tellus, auctumque numerum pertimeſcentes Indigenæ vaſtauerint ac funditus deleuerint.

De Tepemaxtla. Cap. XXXIII.

SPecies eſt Vulpis, candido, nigroq; & fuluo pilo veſtita, capite paruo, modicis auriculis, corpore gracili ac quaternos ferè dodrantes longo, roſtroque tenui, & prolixo, moribus vero victuquè & rapina cæterarum Vulpium; offenditur vbiuis, ſed præcipuè calidis in locis.

De Æluro à quo Gallia vocata corraditur. Cap. XXXIV.

NOn me latet vulgare eſſe hoc Felis vocati genus Hiſpanis, quanquam Aduenam non indigenam, verum qui ex Inſulis philippicis cœpit iam in hanc nouam Hiſpaniam adferri, neque apud quenquam ex recentioribus, pro dignitate delineatum videram, curaui in his, quos iuſſu Philippi Secundi Maximi condo libros depingendum. Non tamen illius vſum, & mores præteriens, tùm quod ab alijs noſtræ ætatis deſcripta ſint, tùm quod Nos ad alia ignotiora enarranda properamus, aderit fortaſſe tempus, dabiturque Numine concedente otium, vbi quæ nunc breuiter attinguntur, plenius ac latius poſſint enarrari. Verùm Felem hoc animal vulgo vocari reuocat in memoriam accepiſſe ab his qui nuper ab Hiſpanis nauigarunt in hunc nouum Orbem, ac Regiæ Philippi Secundi ad fuere, ad eum delatum AElurum (ni fallor) à Luſitania Canum Meliteníium more lanigerum, iubatumuè, aut laciniatum, ac candidiſſimo pilo inſignem, atque amabilem, & in delicijs à tanto Principe haberi.

De Peruichcatl. Cap. XXXV.

De quo ſupra. Io. Fabr. f. 660. Sub nom. Pelon Ichiatl oquitli.

ETſi intelligam peruinas vocatas oues iam dudum delatas in Hiſpaniam, & ab omnibus pene viſas atque cognitas, tamen delineandas putaui quod à nullo alio ante me pictas conſpexerim, vt neque eos quibus fortè fortuna ignotæ ſunt, latere poſſet earum forma à noſtratibus non parum aliena: ſunt enim longè maiores, inutili tectæ vellere, carne verò neque grati, neque probati alimenti, eiſque viribus quibus in Iumentorum penuria non nihil ferre poſſint oneris, quemadmodum periclitatum eſt apud Peruinos priuſquam eò eſſent veterina tranſlata animalia. Illud ſilendum non eſt in horum peregri-

norum animalium ventre interdum reperiri lapillos illos quos à facultate qua venenis aduerſantur, Bezares Arabum Gens vocare conſueuit.

De Ariete quadringeminis armato cornibus. Cap. XXXVI.

OFfendi apud Mexicanos Arietes quadringeminis armatos cornibus, quos etſi antea vidiſſem in Hiſpania, depingendos tamen curaui, vt his qui non viderũt eos ex Icone innoteſcerent, ſiue hi ad peculiare pertineant genus, ſiue euentu, caſuque ſint monſtrifico editi atque producti.

De Tlacoyotl, ſeu Coyotl humili. Cap. XXXVII.

INueni in agro Tetzcocano animal piloſum valde, vocatum Tlalcoyotl, duas longum ſpithamas, vnguibus melis, aut Quauhpecotli ſimilibus, breuibus cruribus & nigro veſtitis pilo, breuiſſima cauda, corpore toto ex albo vergente in fuluum, ſed dorſo, ac ſuperna parte capitis, & colli nigris, lineaque diſtinctis candenti, caput eſt paruum, roſtrum tenue, & longiuſculum, canini exerti ac vita victuſque eadem quæ Quauhpecotli.

De Ytzcuintecuani. Cap. XXXVIII.

SImilis eſt Ytzcuintecuani vocato Quauhpecotli, ac eodem modo meli noſtrati congener, non ſolum corporis magnitudine, moribuſque, ſed roſtro etiam (quod perlongum eſt, & tenue) ac pedibus qui illos Quauhpecotli ſuiſſe parui videantur imitari, verum color albus eſt maculis nigris ac magnis diſtinctus, & ſpectabilis, nomen habet à mordendo canes, viuitque toto Tepeci non longè à mari auſtrali.

De Leone paruo Inſulæ Margaritiferæ. Cap. XXXIX.

AVdio Leonum minimum genus miſſum elapſis annis ad Maximum Philippum ſecundum in itinere interijſſe, quod mirandum eſt, niſi fortaſſe AElurorum ſylueſtrium aliqua erat differentia, quæ Leones facie referret, nec tamen ad Leonum pertineret genus qualem apud Maxicanos à me inuentam ac Tlalmiztli vocatam, depingendam atque deſcribendam curauimus, dum hiſtoriam naturalem noui Orbis iuſſa Philippi Maximi condentes illic ageremus.

De Cacamiztli. Cap. XL.

ITa vocatum eſt hoc animal quoniam ad Leonum paruornm feliumue pertineat genus, & in iuncetis verſari ſoleat; quadrupes quaternas ſpithamas longus, ſed corpore non admodum amplo, fuluo pilo, & aliquantiſper prolixo tecto, auriculis breuibus ac penè nullis, ælurino capite, cauda prolixa, hiſpidioreque, adeò eſt ferox vt Ceruos plerumquè aggrediatur, atque etiam occidat, vnde fortaſſis nomen, ni à fele potius profectum eſt: Miztli enim apud Mexicanos interdum AElurum, & interdum ſignificat Leonem; viuit apud Panucenſes, vbi illum curauimus & depingendum, & deſcribendum.

Finis Tractatus I. Hiſtoriæ Quadrupedum.

TRA-

TRACTATVS SECVNDVS
DE HISTORIA AVIVM NOVAE HISPANIAE
Cap. I.
De Hoacton Fœmina.

HOACTLI mare paulo maior eſt, ventre, colloque alba, ſed fuſcis paſſim interſectis pennis, reliquum corpus fuſcum interpoſitis albis, oculi magni nigrique, ſed iris pallens, cætera ſunt illi cum mare ſimilia. Ardeæ cinereæ videtur ſpecies; ſunt qui ſentiant generis eſſe ſui, nam magnitudine à cæteris ardeis duplo ferè vincitur, ſunt qui Xoxouh, qui Hoactli vocēt.

De Quetzaltototl, ſeu Aue plumarum diuitum. Cap. II.

AVis eſt criſtata pauoninis magna ex parte ornata plumis, parcæ magnitudinis, roſtro acuto, luteoque, & pedibus pallidis, cauda Tzamatl plumis prælongis veſtita, atque virentibus, nitidis, & pauonini coloris Iridis folijs forma ſimilibus, opertiſquè ſupernè alijs nigricantibus, infernè verò & qua parte pauoninas attingunt quæ in medio ſunt inclinantibus in virorem, quaſi cauente natura mediarum pulchritudini, criſta plumis conſtat ſplendentibus atque pulcherrimis, pectus, collumque infernè rubris & micantibus, ac pauoninis ſupernè qualibus etiam dorſum tegitur, nec non eæ partes quæ ſubter alas ſunt, interque crura: ſed dilutis exilibus & mollibus, plumæ alarū ſunt prælongæ, virore tinctæ diluto, & in acumen deſinentes. Pennæ tegentes humeros vireſcunt, ſed ſubter ſunt nigræ, quæ vero alas interſtant non nihil incuruæ, ac vnguium colore. Plumæ huius Auis maximi æſtimantur apud Indigenas, ipſique auro quandoque præferuntur, nempè longiores ad criſtas, & alia capitis ac vniuerſi corporis bellica, paciſque ornamenta, cæteræ vero ad textilia opera, & rerum quarumuis, ſed præcipuè diuorum exprimendas formas. Cui rei pennas quoq; Auicularum (quas Hoitzitzillin vocant) permiſcere atque intexere ſolent. Viuunt in Prouincia Tecolotlani vltra Quauhtemallan tendentibus in vocatas *honduras*, vbi magna cura cauetur ne quiſquā eas occidat Aues, tantum licèt eas plumis exuere, ac ſtatim dimittere, nec omnibus ſed ſolis Dominis: ſunt enim opimorum prædiorum loco, ac tranſeunt ad hæredes.

De Achalalactli ſeu Piſcium Voratrice. Cap. III.

ACHalalactli quam alij Michalalactli vocant, Auis eſt Columbæ magnitudine, & forma ſimilis; roſtro acuminato, & nigro, tres digitos longo & proportione corporis craſſo, caput criſta ornatur è colore cyaneo in nigrum tendente longaque, venter candidis tegitur plumis & collum torque candenti inſignitur. Alæ infernè albeſcunt ſed poſtremis partibus videntur fuſcæ, & i

can-

candicantibus diſtinctæ maculis, ſupernè vero cyaneæ velut & reliquum corporis, extremis partibus nigræ & albis vndique maculis reſperſæ. Cauda partim nigra, partim cyanea eſt, ſed maculis quoque candidis variata per interualla, crura rubea ſunt, pedes in digitos diuiſi, in atros vngues deſinentes, oculi nigri, iris verò candeſcens. Aduena Auis eſt Mexicanorum Plagæ, verſaturque in fontibus ac fluuijs, piſciculis & alijs aquatilibus victitans, edulis, ſed reliquarum Auium paluſtrium ſapore atque nutrimento.

De Acolchichi ſeu Aue rubeorum humerorum. Cap. IV.

STurnorum (quos Hiſpani *Tordos* vocant) videtur ſpecies quando magnitudine, colore, & forma pares ſunt, & cum eis vbique verſantur, etſi humeri primo fului appareant in rubrum vergentes, & cum ætate proceſſere, in fuluum omninò mutentur colorē, in caueas coniecti voces reddunt humanas, & lepidè garriunt, quauis re oblata veſcuntur ſed pane maximè atque indico frumento. Calidis frigidiſque eas Aues reperias regionibus, ab Hiſpanis Colonis argumento rubeorum humerorum *Comendadores* vocatas, ſed numeroſis agminibus, & Oppidanis admodum moleſtis audacter incurſantes præcipuèq; feruidis & maritimis regionibus, malum, inſuauemque præſtant ſuccum, & in Arboribus non procul ab Oppidis hominumque commercio nidificant, & ſata in quibus forte conſedère deuaſtant atque depopulantur, cantant luduntque, ſeu caueis includantur, ſeu libere per domos permittantur incedere.

De Aztatl. ſiue Ardea candenti. Cap. V.

ARdeæ albæ ſpecies quædam eſt Aztatl, noſtrati aut eadem, aut forma & magnitudine proxima, vniuerſi corporis pennæ niueæ ſunt aut lactei coloris, molliſſimæ ac mirum in modum pexæ, atque compoſitæ, roſtrum longum ac pallens, ſed virens iuxta exortum. Crura prolixa, nigraque ſicut & pedes qui in quaternos finduntur digitos, quorum tres ſunt prælongi, ac Grues videntur quadamtenus imitari vocibus, degunt iuxta paludem mexicanam.

De Xoxouhqui hoactli. Cap. VI.

NOmen inuenit hæc Auis à voce, ſonat enim hoho, ad Ardearum pertinet genera, etſi longe inferiore ſit magnitudine. Plumæ quæ ſubſunt alis, ventri, ac collo, ſunt cinereæ, quæ verò caput tegunt purpureæ, tenijs tamen ſingulis digitum latis vtrinque circumdātibus, promiſcuè frons nigra eſt atque candens, caput inſignitum criſta ſeptem purpuraſcentibus plumis concinnata, alæ cinereo, cyaneoque colore variatæ, pedes fuſci, nigri, atque pallentes: humeri, alarumue exortus candidi, roſtrum ſerratum nigrum craſſitudinis pollicaris, & quaternas prolixum vncias, crura ſpithamæa, ipſaque Auis integra ab extremo roſtro cū collo, quod ſeſqui dodrantale eſt ad pedes vſque, duos pene cubitos longa, lacuſtris eſt, Aduenaque paludi mexicanæ, etſi raro apud

eam

eam capi ſoleat. Fera Auis eſt, & à Septentrionarijs regionibus ad Mexicanas credita deſcendere.

De Atapalcatl, ſeu Teſta Aquaria. Cap. VII.

AVis quam Mexicani vocant Atapalcatl, ſeu Teſtam Aquariam, Anati illi ſylueſtri (quam recentiores Querquedulam vocant, noſtri verò Cercetam) ſimilis omninò eſſet, niſi roſtrum haberet duplo latius, colorem candentem, & fuluum, admotàmq; manũ irrito protinus innocuoq; lanciaret morſu. Cæterum lacuſtris auis eſt, & ſylueſtriũ Anatum genus, lacus Mexicani Aduena, inſuauìque, & piſcoſo nutrimento. Quin & ea (quam diximus Querquedulam vocari) ad eundem lacum cum cæteris paluſtribus per hyemem ſe confert, delineandam tamen non duximus, quod eſſet noſtro Orbi & Animalium recentibus ſcriptoribus notiſſima.

De Atototl, ſeu Aue aquatili, mare. Cap. VIII.

de vno ſupra. Io. Fabr. fol. 672.

PAſſerem noſtratem æmulatur magnitudine & forma, ſed roſtrum eſt nigrum, crura, pedeſque fului, corporis inferiora magna ex parte candida, cætera fuluo, albo, nigròque variantia colore. Indigena eſt Mexicano lacui Iuncetis atque carectis vere educans, muriùmque voces cantu imitata cui ab ortu ſolis in noctem, vſque pertinax aſſueſcit; eſtur aſſa, elixauè, nec malum aut omnino inſulſum præbet alimentum.

De Acacalotl Mare, ſeu Coruo Aquatico. Cap. IX.

AVis eſt à cauda extrema ad roſtri vſque acumen quatuor ferè longa dodrantes, ac medioris amplitudinis, crura ſeſqui ſpithamea, roſtrum arcus inſtar incuruum, duos palmos longum, ac mediocriter tenue, pedes in quaternos finduntur digitos, nigerrimis munitos vnguibus, crura minus nigreſcunt digitis, roſtrum cyaneum eſt, & exgiuum caput, plumæ infernæ fuſcæ inſertis rubris, ſuperiores verò promiſcuè purpureæ, ſubnigræ, virides, atque ſplendentes. Ceruix eſt ſeptem digitos longa, caput, collumque pennis fuſcis, albis, & viridibus teguntur, ac pauliſper fulueſcentibus, oculi ſunt nigri, & iris ſanguineo tingitur colore. Cæterùm ab externis oculorum angulis vſque ad roſtrum vnciæ vnius interuallo deplumis, & glabra eſt pellis, rubeſcenſque ex albo, alæ viridi ſplendentique ſubtus pellucent colore, & qui pro varijs ſolis repercuſſibus euariet, atque mutetur, ſupernè verò propè exortum paſſeæ ſunt, deinde vero viridi, atque pauonino ſpectabiles colore, Indigena huic Plagæ Auis eſt. Verſatur circa lacus, ac piſcibus victitat. Maſculus fortaſſis eſt, & auis (quam Recentiores vocant Arcuatam) aut illi ſaltem congener. Educat Filios veris tempore iuxta loca lacuſtria, bonum præſtat alimtẽum, nec valdè iniucundum, craſſum tamen atque (vt lacuſtres Aues decet) piſcoſi odoris, & viſcoſum.

De Acolin, ſeu Aquatili Coturnice. Cap. X.

STurno eſt Acolin magnitudine par, cruribus, pedibuſque è viridi palleſcẽtibus, & in quatuor prolixiores digitos diuiſis, roſtrum eſt luteum, & longiuſculum proportione corporis, tenuèque, & mucronatum, oculi nigri, Iris fulua, ac paruum caput: inferna corporis candida ſunt, lateribus fuſco maculatis colore, ſuperiora verò, & cauda quæ breuiuſcula eſt fulua ſunt, ſed maculis nigricantibus diſtincta, & candidis lineis, quaſuis pennas circumambientibus, eiuſque coloris punctis nonnunquam conſperſis: lacus incolit, piſcoſúmque, nec tamen admodum ingratum præſtat alimentum. Vermiculis muſcis & huiuſmodi alijs paruis Animalibus victitat circa paludem volitantibus. Indigena eſt huius lacus, caput mira colorum varietate micat, quod medium atra linea ſecat, ac velut cinereæ alæ latera: maculæque paruæ, & candentes canthos externos: collum, pectuſquè cinerea ſunt, cætera e fuluo in viride potius inclinant.

De Acacacahoactli, ſeu Aue aquatili raucum ſonante. Cap. XI.

AVis eſt quam Acaçaçahoactli vocant ob cantus raucedinem Alcionum ſpecies illa eſt, quam noſtri martinetum piſcatorem vocare ſolent, circa aquarum fluenta victus gratia, ac congenita quadam verſantem natura. Anate fera paulò minor eſt, collóque, & roſtro ſpithamæo, hoc eſt tres digitos latos pronominet, mediocrem ſortitur craſſitudinem, in aërem deſinit ac morſui eſt per quam opportunum, supernè autem nigrum eſt, & infernè album, & palleſcens circa latera, oculi nigri ſunt, Iris verò propè pupillam rubra, deindè pallida, ac demum candens, ab oculis ad roſtri vſque exortum faſcia è viridi palleſcens procedit. Crura pedèſque in digitos fiſſi vireſcunt extrinſecus, intrinſecus verò inclinant in pallorem, color totius corporis magna ex parte albus eſt, fuluis pennis inſertis, verúm ſuperna magis fuſca ſunt, inferna verò candidiora, alæ infernè cinereæ, ac deſuper circa extrema nigræ, mox è fuluo rubeſcentes, deinde palleſcentes ex fuluo, ac demum fulueſcentes circa dorſum. Piſcibus victitat, miteſcit minimo negotio, nec eſt cantu inſuauis, indulgenter tamen, ac blandè vermiculis, & alijs exiguis animalibus quæ in paludibus gignuntur alenda. Carne etiam veſcitur, & alijs non paucis vbi fieri aliter non poſſit, craſſi eſt alimenti, neque diſſimilis ei, quod Anates feræ præſtare ſolent, Indigena eſt huius Plagæ, & vere educat inter iunceta ſobolem, mirum eſt, cũ ſit ceruix pro ratione reliqui corporis longiſſima, in quam breuitatem illam cum libet contrahat, quod frequentius facere ſolet. Cauda puſilla eſt, nigràque, & nonnihil præſeferes ſplendoris, quæ in maiorem procedit amplitudinem, patrio nomine appellatur Tolcomoctli. Similis omninò eſſet hæc Auis Compari, niſi roſtrum deſuper nigricaret, ſubtus rubeſceret, velut pedes, & crura, & vniuerſum corpus fuluum nigrumquè promiſcuè cerneretur.

De Amacozque, ſeu Aue rubeſcentis colli. Cap. XII.

AVis eſt paluſtris noſtrati Turturi magnitudine par, cruribus, pedibuſque fiſſis in digitos, atque ex albo rubeſcentibus, nigris vnguibus, roſtro mediocriter longo, exili, & nigro, atris oculis, & Iride rubea, pectoris, ventris, & alarum inferna alba ſunt: ſed cauda quæ mediocrem longitudinem nanciſcitur, fuluo, & nigro colore eſt inſperſa; at collum pectuſque torques bini, minimi ferè digiti diſtantes interuallo, nigrique cingunt, quorum anterior vndequaque circuit, poſterior ſuperna deficit, ac diſparet parte; frontem autem ab oculo ad oculum alter, eadem latitudine, & colore. Quin ex vtroque latere maculæ binæ candentes pari amplitudine ſupra oculos verſus collum attingentes, ferè illud diſcurrunt: ſuperna corporis, adeoque ipſa cauda albo, nigro, fuluoque ſunt colore, alæ verò deſuper fuluo, & fuſco. Indigena Auis eſt, lacus Mexicani alumna, ac veris tempore educans ſobolem: eſtur caro, quæ eodem, quo cæterarum aquaticarum eſt nutrimento, veſcitur culicibus, piſciculiſque, & lacuſtribus vermibus, vehementius perſtrepit, quàm pro corporis ratione, nec tamen poteſt garrulis Auibus annumerari.

De Acatechichictli, ſeu Aue confricante ſe ad Arundines. Cap. XIII.

AVicula eſt Corduele paulo minor deſuper vireſcens, e fuſco; ſubter vero ex albo palleſcens, cantillat vt Achantillis, ac ſimili veſcitur alimonia.

De Acuicuitzcatl, ſeu Arundine Aquatili. Cap XIV.

QVam Mexicenſes Acuicuitzcatl vocant, *Larum* latini, ac *Gauiam* nuncupare ſolent, hanc modo non duximus deſcribendam, quòd à quibuſdam recentiorum ſub ſecundi lari nomine depingatur.

De Auibus quibuſdam roſtri maximi. Cap. XV.

ADeunt quotannis ſtato tempore eam Prouinciam, quam *Honduras* vocare mos eſt, Auium numeroſa examina, columbarum magnitudine, ſpectandaque forma, cùm ob pennarum varietatem, quæ luteæ, coccineæ, candidæ, ac cyaneæ ſunt, tùm ob roſtri monſtrificam magnitudinem, quod præterquam quòd, partim eſt coccineum, ac partim candidum, & maculis è nigro luceſcentibus, paſſim interſertis diſtinctum; reliquo corpore eſt longius. Auem nondum mihi videre licuit, roſtrum apud me eſt, quod ſi procedente tempore facta mihi non fuerit eius copia, curabo depingendum. Sunt qui ad Pſittacorum genus referant.

De Atototloquichitl, ſeu Paſſere Aquatico mare. Cap. XVI.

PAſſaris noſtratis æquat magnitudinem, & formam, roſtrum tamen nigrum eſt, crura, ac pedes fului, inferiora corporis magna ex parte candida, cætera fulua, candidoque, ac nigro variata colore. Indigena eſt Prouinciæ Mexicanæ auis, Iuncetis carectiſq. educans prolem; mures cantu, ſoléque quamprimum

exoriente æmulari ſolet, & toto die occinens pertinax perſeuerat. Edulis eſt eius caro, bonumque, nec inſuaue præbet alimentum.

De Quauhchichil, ſeu Auicula capitis rubei. Cap. XVII.

AVicula eſt Hoitzitzillin paulò maior, infra candens, ſupra verò vireſcens è fuſco, ſed caput coccineis quibuſdam ornatur plumis (vnde nomen) femora verò nigris; & roſtrum, pedeſque atra ſunt; in frigidis viuit, caueáque detenta, ſuauiter occinit.

De Chichictli. Cap. XVIII.

AVis quam Mexicani à ſonitu Chichictli vocant, ſpecies eſt Noctuę, Gallinæ cohortalis magnitudine: ſi plumæ quoque veniant in cenſum pennatis cruribus, ac plumis corporis vniuerſi, fuluo, albo, fuſco, nigróq. reſperſis colore. Oculi ſunt atri, & palpebræ cæruleæ; par eſt Tolchiquatli magnitudine, aut ea paulò maior, circa Mexicanam verò paludem, atque Vrbem ipſam verſari ſolet.

De Cenotzqui. Cap. XIX.

CEnotzqui, ſeu Auis euocatrix niuis ideo vocata, quòd paulo antequam ningat clamitare ſoleat, ſileat verò niue iam decidente, & poſtquàm ninxerit magnitudine, voce, forma, roſtri aduncitate, curuitate vnguium, paruarum Auium aucupio, ac lacertarum venatu Tinnunculo ſimilis eſt, ſed colorũ formoſa, & ſpectabili quadam varietate conſpicua. Vngues ſunt nigri, crura pallent, pectus fuluum eſt, ac venter nigris maculis conſperſus, & candidis tegitur maiori ex parte plumis, alæ ſubter candidæ, & cinereæ ſunt, anterius, ſupernèque fuluæ ac nigræ, paulò poſt cinereæ, atriſque conſperſæ maculis, & poſtremis demum partibus nigræ, licet maculis albis latiſque varientur; cauda ſubtus nigro, candidoque tingitur colore, deſuper verò velut, & reliquum corpus fuluo, nigrantibus diſtinctum maculis. Caput nigrum eſt, faſcia diſtinctum cinerea, roſtrum paruum cinereum ſupernè atque infernè, ſed ſupernè iuxta exortum linea ambitur lutea. Oculi nigri ſunt, & pallentes palpebræ, quouis cælo gaudet, montana colit, & veris tempore educat ſobolem. Ita conuoluit huc, & illuc caput, contorto in varias partes collo, vt eodem ſitu immota perſtans cuncta circumſpiciat. Eſt & alia eiuſdem Auis ſpecies: quam ſeorſim depingendam curaui, Tinnunculò ſimilis eſt, & quibuſdam diſtans colorũ varietatibus: capite ſiquidem fuluo, & cinereo eſt, & collo partim nigro, ac partim candeſcente. Sunt qui *Ceceto* vocent.

De Coltotl, ſeu Auicula inflexa. Cap. XX.

AVicula eſt Coltotl, paſſeris noſtratis magnitudine, & forma: plumis infernè cinereis ſupernè nigris, ſed per ambitum interdum nigris atque interdum candentibus; Indigena eſt huius Mexicanæ Prouinciæ. Vere (vt cæteræ penè omnes) educat ſobolem, & clauſtris contenta modicis, cantu Carduelem noſtratem iucundè ſolet imitari.

De

De Ceoan, ſeu Aue niuea. Cap. XXI.

TVrdo viſciuoro paulo maior eſt, circa pectus, ventrem, atque alarum exortum fulueſcens, permixtis ad caudam cinereis plumis alarum extremã, caudaque ipſa, infernè cinerea ſunt, ſupernè verò vniuerſum corpus nigreſcit è fuſco, roſtrum, quod paruum eſt, atque exile, cruraque fulueſcunt: mentum candet, inſertis tamen nigris aliquot pennis. Sermonem humanum æmulatur, velut irridens tranſeuntes, quos tamen vbì licet inſequitur.

De Comaltecatl. Cap. XXII.

AVis eſt Comaltecatl lacuſtris, à Regionibus algentibus, Septentrionarijſq; ad ſolum hoc Mexicanum quotannis per hyemem velut ad aprica, & tepida loca, poſtquam alibi educauit ſobolem, confugiens. Spithamam vnam, ac præterea vncias ſex ab vltima cauda ad ſummum vſque roſtrum longa, & columbi ſylueſtris amplitudine, cruribus dodrantalibus, tenuibus, ac rubeſcentibus, pedibus concoloribus, in tres digitos longiuſculos diuiſis, plumis vniuerſi corporis candentibus, ſuperna parte capitis, roſtroque nigris, alis ſupernè, infernèque candido, ac nigro colore variatis, & roſtro palmum longo, tenui, atque deſinente in mucronem. Eſtur eius caro, verùm ſapore piſcoſo eſt, malumque, & iniucundum exhibet nutrimentum.

De Chochopitli. Cap. XXIII.

ALienigena quoque eſt Chochopitli, ſeu Auis roſtrata, aduenaque huic Mexicano lacui, *Chorlito* à Toletanis vocatæ Aui perſimilis: ab extrema cauda ad roſtri vſque acumen ſeſquipithamam longa, roſtrum ferè palmeũ, ad extremum nigrum, & virens iuxta exortum, candentibus tegitur pennis, inſertis tamen circa alas quibuſdam fuſcis, quas cum collo, & capite albas, nigraſquẽ potius ſortitur: carnium natura, & cibus idem qui Comaltecatl.

De Coyolcozque, ſeu Colli ſonali. Cap. XXIV.

SPecies eſt Collin, ſeu Mexicanæ Coturnicis, inter quamplures alias de quibus loquemur ſeorſim. Ergo Coturnicibus vocatis à noſtris ſimilis hæc eſt, magnitudine, cantu, nutrimento, volatu, & moribus, ſed diuerſo colore, qui ſupernè eſt ex fuluo, candidoque commixtus, infernè verò tantùm fuluus, etſi verticem, & collum nigrantes, albæque plumæ occupent, & tænias ab vtroque latere, adeòque à collo ad vtrumque oculum conſtituant, atque efforment. Oculi ſunt atri, & fulua crura. Indigena Auis eſt, campeſtribuſque locis, velut & noſtras frequens, ac ſimili etiam alimento, & quòd ad illud Perdicis Hiſpanicæ (eſt enim eius ſpecies) proximè accedat.

De Colcuicuiltic. Cap. XXV.

COlcuicuiltic, ſeu Coturnicis Simulachrum, Coturnicis quoque noſtræ eſt ſpecies: albis, nigris, coccineiſque variata plumis, & protractis deſuper potius lineis, quàm circumſcriptis maculis, ſubter verò potius maculis frequentibus

tibus quam lineis: pedes, cruraque cyanea ſunt: ſed cantu, magnitudine, moribus, ac cæteris cunctis, præcedenti omninò ſimilis.

De Quachilton, ſeu Aue Siliquaſtrini Capitis. Cap. XXVI.

SImilis eſſet Quachilton, maguitudine, & forma, ei Aui quam recentiores *Fulicam*, Hiſpani vero *Foja* vocant: eodem enim modo ſuperna parte calua eſt, iuxta roſtri exortum, adeoque eius ſpecies, ſed quoniam nō omni ex parte conuenit, imò quibuſdam in rebus diſtat, eam & deſcribendam, & delineandam curauimus: Fulicâ velut noſtrate, orbique notiſſima vetuſto ſub ſilentio pertranſitâ. Totius ergo corporis color purpuraſcit ex nigro, non ſine quibuſdam candentibus, quæ paſſim interſeruntur pennis; roſtrum initio pallet, ſed adoleſcentibus rubeſcit: lutea quoque crura ſunt, aut inclinantia in virorem, in quatuorq; pallentes digitos diuiſa ſine vlla membrana; quamobrem vltra roſtri colorem, qui longè diuerſus eſt, à priori Fulica magnopere diſtat. Oculi nigri ſunt, & fulua Iris, lacuſtris etiam eſt, & Mexicanæ paludi aduena, piſcibus victitat, nec malum aut iniucundum dicitur præſtare alimentum: nocte intempeſta, ſummòque mane gallinaceorum more (ea enim eſt illi conſueta vox) clamare, aut cantare ſolet: ſunt qui Yacacintli vocent.

De Cozcaquauhtli. Cap. XXVII.

Habetur ſupra volumine 1. *lib.* 9. *cap.* 8. *fol.* 319.

De Coztototl, ſeu Aue pallida. Cap. XXVIII.

AVicula eſt, *Canarij* apud Hiſpanos (quoniam Inſulis eius nominis eſt familiaris) vocati magnitudine, tota lutea; extremis tamen alarum partibus nigris, caueis incluſa Carduelem cantu imitatur, deuorataque bonum, & gratum præbet alimentum: calidis degit, offenditurque Regionibus.

De Chiquatli, ſeu Noctua. Cap. XXIX.

AVis eſt Ruſticulæ noſtrati par, longo roſtro, tenui, & pullo, ac tænijs iuxta vtrumque oculum luteis, & incuruis, inferiora corporis pallida ſunt, nigris quibuſdam plumis circa collum interſertis, Iris lutea, ac nigri oculi, cætera ex fuluo, fuſco, & cinereo permixta. In montibus verſatur, humipeta eſt, & in vimineum, alteriuſue materiei coniecta carcerem, haud vulgariter garrit. Alitur facili opera, nantlaolitio pane, vermiculis, alijſque hiſce ſimilibus veſci cō. ſueuit, calidis, frigidiſque regionibus capitur, pingueque, & non omninò aſpernandum præbet alimentum. Sunt qui eam Auem Chiquatotl vocent.

De Cencontlatolli, ſeu quadringentis linguis. Cap. XXX.

AVis, quam à cantus multiplicitate, & numeroſo concentu Cencontlatolli Indi vocant, Sturno noſtrati par eſt magnitudine, ſubtus alba, ſupernè verò magna ex parte fuſca, permixtis tamen pullis, ac candicātibus pennis, præcipuè tamen circa caudam & caput, quod quadam veluti corona circumdatur,

orna-

ornaturq; albeſcente: in caueis quibus detinetur ſuauiſſimè cantat, nec eſt auis vlla, animalue, cuius vocem non reddat luculentiſſimè, & exquiſitiſſimè æmuletur. Quid? Philomelam ipſam longo ſuperat interuallo, cuius ſuauiſſimum concentum tantoperè laudant, celebrantque vetuſti Authores, ac quidquid auicularum apud noſtrum Orbem cantu auditur ſuauiſſimum. Alitur facile: nihil enim ex his, quæ in vſum nutrimenti cedere ſolent reſpuit, ſed calidas amat regiones, frigidas reformidans, aut cælo exultat temperato. Eſt & altera eius ſpecies Tzonpan vocata (niſi fœmina eiuſdem ſpeciei fortaſſis eſt) eadem magnitudine, forma, & cantu, plumis tamen infernè albis, cinereis, & nigris. Deſuper verò pullis, nigris, atque candentibus.

De Chilcanauhtli, ſeu Anate Chilli colore. Cap. XXXI.

ANatis ſylueſtris ſpecies eſt Chilcanauhtli magnitudine, & forma, vocatæ apud noſtros Querquedulæ, verum paulò minor, ac roſtro latiore, etſi hac ipſa roſtri latitudine cedat Atapalcatl, color plumarum vniuerſi corporis fuluus eſt, ſed alarum varius, quippe interdum cæruleus, interdum candidus, aut ex nigro vireſcens eſſe cernitur. Oculi ſunt nigri, & coccinea Iris, palmipes eſt, pedeſque, & crura habet ex pallido fulueſcentia. Aduena eſt huic Mexicanæ paludi, atra carne, & piſcoſo alimento.

De Izanatl. Cap. XXXII.

STurnorum Indigenarum quoddam eſt genus, nam colore, naturà, moribus, voceque etſi magis ſonora illis aſſimilari contingit, à roſtri acumine ad caudæ exortum ſpithamea Auis eſt, & brachium craſſa, vnde ad extremum caudæ in dodrantalem protenditur longitudinem; pennæ ſunt nigræ, pauonino colore ſplendentes, pedes, ac crura nigra, itemque roſtrum, quod tres digitos latos eſt longum, & minimum digitum craſſum, ac interdum Picarum Indicarum more riſu quodam videtur commoueri; regionibus frigidis eſt magna ex parte familiaris. Sunt qui Yxtlaoltzanatl vocent.

De Hocitzanatl, ſeu magno Sturno. Cap. XXXIII.

CIrca vrbes verſatur Hocitzanatl, eſſetque monedulis noſtratibus prorſus ſimilis, niſi eas vinceret corporis magnitudine, & prolixitate caudæ (qua vel Picis ipſis eſt par) & è nigro colore in cæruleum ſplendentem pauliſper inclinaret. Garrula eſt, altæque vocis, & ſonoræ, crura ſunt nigra, & mediocriter lõga, ac pedes in quaternos fiſſi digitos, armatos vnguibus prolixis, ac nigris; alimoniam iucundam præbet, atramque, & pertinentem ad ſuccum melancholicum, ſunt qui Caxcaxtototl vocent.

De Tequixquiacatzanatl. Cap. XXXIV.

TEquixquiacatzanatl, ſeu Sturnus ſalſus, qui iuxta ſalſos lacus verſatur, Auicula eſt, Sturno formà, magnitudine, & colore perſimilis, caudà tamen prolixiore, & paulo maiori corpore, plumæ, pennæque omnes, ſi excipias eas quę collum, & caput veſtiunt (nam hæ pullæ ſunt) nigreſcunt cum quodam fulgore.

re. Hiſpani Indigenæ ob ſimilitudinem quam habet cum Sturnis noſtratibus *Tordos* nuncupant, gregatim volant, numeroſo, & immenſo agmine, ac ſata iuxta quæ conſedêre deuaſtant; Veris tempore educant ſobolem; Eſtur caro, ſed ingrati eſt, duri, atque atrabilioſi nutrimenti: Sunt eorum plura genera de quibus ſeorſim. Cantu querulùm ſonant, Monedularum fortaſſis, aut Sturnorum ſpecies, niſi libeat aues ſui generis (quod veriſimilius videtur) eſſe fateri.

De Tzanahoei. Cap. XXXV.

PIcæ noſtrati Tzanahoei ſimilis eſſet, niſi tota nigricaret, præter caput, & collum, quæ inclinant in fuluum colorem, nam & cauda prolixa eſt, & par ferè magnitudo, querula eſt vox, velut illa minorum Sturnorum. Diſcit humanas voces, ſurripit clanculum quidquid offendit, & ſenſibus viget, humanis per quam proximis.

De Tolocatzanatl, ſeu Sturno Iunceti. Cap. XXXVI.

HIſpanienſibus Sturnis ſimilis eſt formà, & magnitudine, verùm paulo minor, totus niger, ſi caput excipias, quod fuſcum eſt: edit autem pro voce clamorem.

De Tzanatltototl, ſeu Aue ſimili aut congenere Tzanatl. Cap. XXXVII.

AVis eſt dodrantem ferè longa, aut Sturni noſtratis magnitudine, roſtro craſſo, & breui, cinereo, & nonnihil incuruo; collo, pectore, & ventre rubeſcente; capite nigro, caudaque, ac reliquo corpore, pennis nigris, albis, & alicubi etiam fuluis variato, pedibus verò cinereis, & in quaternos ſciſſis digitos; eſt autem ingrata alimonià, & cantu minimè iucundo.

De Chiltototl. Cap. XXXVIII.

CHiltototl, ſeu Auis ſimilis Chilli, Paſſeris conſtat magnitudine, colore, & forma, ſed roſtrum eſt nigrum, & incuruum, tenuius, & longius. Venter caputque flammea, & cauda nigra, caueà canit incluſa, nec inſuauiter; arboribus nidificat; grato, optimoque conſtat alimento, & eſt totius nouæ Hiſpaniæ incola.

De Colin aliquot generibus. Cap. XXXIX.

COlin genera (quas Coturnices vocant Hiſpani, quoniam noſtratibus ſunt ſimiles, etſi ad Perdicum ſpecies ſint citra dubium referendæ) multa apud nouos Hiſpanos eſt reperire. Nonnulla fuſca, & criſtata, quæ Quauhtzonecolin nuncupant, mediocris magnitudinis, cantu inſigni, ſed lugubri; Alia fuſca quoque, ſed criſtarum expertia, & paulo minora; Alia omnium maxima, fuluaque, ſed capite albo, & nigro variato colore, extremis verò alis, & dorſo candentibus; pedes verò ac roſtrum nigra ſunt, Hiſpanis (vt dixi) Coturnicibus aſſimilantur

lantur

lantur omnia, & bono, ac grato conſtant alimento, ſi tamen iugules duobus, tribuſue diebus antequam aſſa menſis apponantur. Exhibetur earum caro etiam malè habentibus, nec eſt apud Indos alia vlla poſt cohortales, quæ ei poſſit anteferri, aut alimenti ſalubritate, gratiaue, aut guſtu; canunt noſtratium inſtar, etſi aliæ alijs ſuauius; caueis includuntur, veſcuntur indico, noſtroue frumento, & ſunt quàmpluribus huius plagæ locis familiares.

De Coxolitli quam Phaſianum patrium vocant. Cap. XL.

GAllipauonum vocatorum ſunt hæ Aues magnitudine, quas Indigenę Phaſianos nuncupare conſueuerunt, color eſt fuluus, criſta nigra, vniuerſo procurrens capite: pedes, roſtrumque rubea ſunt, nigri vngues, pectus candidis punctis variatum. Caro, ſi aliquamdiu auis hæc ſeruetur interempta, ſalubris eſt, & grati alimenti, alias iniucunda, & quàm deceret durior. Sunt & alia Auium genera, quæ computentur ab Indigenis inter Phaſianos, ſed de illis ſuis agemus locis; hæc autem de qua modo eſt ſermo cucullit non cantat.

De Chachalacametl. Cap XLI.

COlor eſt fuſcus, pectus in caudam vſque è candido in pullum vergens, pedes roſtrumque cyanea, Hiſpanicas voce imitatur gallinas, ſed pertinax cantus, credas audire aues multas ſimul perſtrepentes: eſt enim valdè ſonora vox, vnde eſt ſortita nomen, non eſt enim aliud Chachalametl quam Auis vociferans, atque clamitans; magnitudinem æquat noſtratium cohortalium, ſobolem verò educat iuxta montana loca, in quibus viuit.

De Cocotli. Cap. XLII.

SImilis eſt Cocotl Turturi noſtrati, ſed corporis magnitudine longè minori, dum canit ſonat hu hu hu, bono cõſtat nutrimento, ſed tamen duriuſculo, abundant eis montana atque Oppida.

De Tzinitzcan. Cap. XLIII.

AVis eſt parua Columbæ penè par, plumis multorum colorum veſtita, quibus Imagines miræ ſubtilitatis intexunt Indigenæ (eius enim artis præcellentia vniuerſo Orbi iamdiu innotuere) & vtebantnr feſtiuis diebus in bello, Templis, ac publicis tripudijs; roſtrum breue eſt, incuruum, & pallidum, caput columbinum, collumque, ſed quæ plumis virentibus ac nitidis veſtiantur, pectus ac venter rubea ſunt, præter eam eius partem, quæ eſt proxima caudæ: illa enim cyaneo, candentique promiſcue tingitur colore, cauda ſupernè virenti, ac infernè nigro, alæ verò partim albo, & partim ſubnigro, atro oculi, Iris luteo, ſed in coccineum vergente, verùm crura, ac pedes cinereo. Viuit in calidis iuxta Oceanum auſtrale, alitur in caueis, & veſcitur fructibus, pulcherrima auis eſt, ſi quæ alia, ſed neque cantillat, neque (quod ſciam) eduli carne conſtat.

De Cocotzin. Cap. XLIV.

COcotzin ſeu Turtur, auicula eſt noſtro paſſere paulo maior, cuius corpus vniuerſum ſupernè fuſcum eſt, plumas tamen ſingulas, nigro ambiente colore, alarum anteriora partim nigra ſunt, ſed maiori ex parte fulueſcunt. Cauda extrema albo, & fuſco promiſcuè colore tingitur, plumæ quæ infernum corpus veſtiunt, albæ ſunt, ſed in lineas fuſcas deſinentes; alarum inferna fulua, cinerea, & nigra; caput paruum eſt, roſtrum paruum, & nigrum, collum breue, crura rubentia, vngues fuſci, ac parui. Nomen habet apud Mexicanos ab alarum colore, & ſtrepitu, apud Hiſpanos verò qui eos *Turtures* vocant; à vocis murmure, ſapore, ac nutrimento, etſi noſtris Turturibus longè minores ſint: Indigena Auis eſt, Mexicanique agri alumna, ac valdè frequens, ſonat hu hu, bono conſtat nutrimento, etſi duriuſculo, viſitur in montanis locis atque etiã iuxta Oppida. Aiunt, ſi mulieri (neſcienti quid edat) cocta cibi loco exhibeatur mederi Zelotipiæ, ſed quomodo id fieri poſſit Theologi videant. Eſt & aliud genus prædictæ auiculæ omninò ſimile, ſed fuluo corpore, nigróque, & capite cinereo, cuius forma, atque natura ex præcedenti aptè percipietur, ſunt qui Tlaplalcocotli hanc, ob fuluum colorem vocent.

De Altera Chiltototl. Cap. XLV.

NIgra Auis eſt, ſed alba pectus, atque humeros; fronte (qua parte depilis eſt) nigra macula inſignis, cruribus mediocriter longis, ac morſu celeri erga tentantes eam appræhendere, eduli carne conſtat, ſed nutrimento non admodum expetendo.

De Ecatototl ſeu Aue venti. Cap. XLVI.

ANate domeſtica paulo minor eſt; roſtro atro, tenui, obrotundo, ac propè extrema contorto, plumis infernè candidis, ſupernè vero iuxta femora fuluis, lineis tamen nigris intercurſantibus, circa reſiduum verò & caudam fuluis; alæ ſunt ſubtus cinereæ, ſupernè verò fuſcæ, nigræ, atque albæ, caput eſt nigrum, criſtatumque, ſed ab occipitio tęniæ candentes vtrinque procedunt ad oculos, qui atri ſunt, & lutea conſtant iri, cùm in cæteris, auibus ſint paludes incolentibus ſimiles.

De Altera Ecatototl. Cap. XLVII.

PRæcedenti ſimilis eſt, ſed criſta maiori, orbiculari, ac coronæ modo eminenti, paululumque alba, pectus, è fuſco vergit in cinereum, venter candens eſt, ac pedes plani, crura fulua, & pennæ circa ea exortæ, cauda orbicularis, & infernè albo, pullóque colore variata, ſupernè verò fuſca: alæ ſubtus candentes, cinereæ, ac pullæ ſunt, deſuper nigræ, candidis tamen quibuſdam inſertis pennis, reliqua verò, quæ aquaticis natura.

De Elototl, ſeu Aue ſpicæ Maizij. Cap. XLVIII.

ITa vocata eſt hæc Auis, quòd meſſis tempore proueniat, Paſſeris æquat magnitudinem, roſtro breui conſtat, tenuíque; colore corporis partim albo, partim pullo, ac partim cyaneo, atque cinereo. Cantus eſt omninò expers, atque ideo domi non educatur; edulis eſt, ſed neque laudato, neque ſuaui nutrimento. Viuit autem in gelidis regionibus.

De Elototl. Cap. XLIX.

AVis eſt ſeſquidodrantalis, ſi caudam, roſtrûmq. cum reliquo metiaris corpore, roſtrum nigrum ac ſplendens, cyaneum ſupernè corpus, ſed præcipuè cauda, & alæ, nigris tamen lineis intercurſantibus alas per interualla, & infernè cinereum; at quę dorſum, collum, ac caput veſtiunt plumæ, in nigrũ magis inclinare videntur, quæque criſtam quandam, quæ ei ſupereminet componunt; fronti etiam inſunt plumæ quædam cæruleæ, & pedes ſunt nigri, oculos ambit circulus concinnatus e plumis candentibus: grato nutrimento conſtat, frigidiſque locis educat ſobolem; ſunt qui vocent Ocotzinizcan.

De Hoactzin, ſeu Aue ſimilem nomini edente vocem. Cap. L.

Habetur ſupra volumine 1. *lib.* 9. *cap.* 10. *fol.* 320.

De Hoexocanauhtli. Cap. LI.

HOexocanauhtli, ſeu Anas ſalicaris, altera ſpecies eſt earum auium, quas Hiſpani *Martinetes* vocare ſolent, quibus roſtro, cruribus, pedibus, totiuſque corporis forma, victu inſuper, vitáque quadamtenus eſt ſimilis: Magnitudo Tolcomoctli, ſed criſta magna in cyaneum colorem vergente inſignitur. Alarum color ſupernè cyaneus eſt, etſi in albas lineas plumæ deſinant, infernè verò cyaneus reliqui corporis color, aut fuluus eſt, cineteúſue, aut candens: vocata autem eſt eo nomine, quoniam in ſalicibus nidificet.

De Hoitlallotl. Cap. LII.

HOitlallotl, ſeu Auis longa, à roſtri acumine ad caudæ vſque exortum, (quæ ſpithamam quoque longa eſt) dodrantem prolixa conſpicitur: roſtrum deſuper magnum, ſubter verò cinereum; quadrantem longum, ac mediocriter craſſum. Cauda virens, ſed pauonino ſplendore, plumæ totius corporis ex albo fulueſcunt, fulueſcuntque prope caudam è nigro; ſed quæ corporis veſtiunt ſuperiora nigræ, ſunt maculis candicantibus conſperſæ. Humipeta Auis eſt, ac volatus modici, ſed adeò pernice curſu, vt equorum velociſſimorum agilitatem longè excedat; Calidis Regionibus viuit, nec expetendam præbet alimoniam.

De Hoactli, ſiue Toloactli, ideſt Aue ſicca. Cap. LIII.

AVis eſt lacus Mexicani alumna, ternas ſpithamas à roſtri ipſius acumine ad caudam poſtremam longa, ac gallinæ noſtræ magnitudine, crura pedem vnum prolixa, roſtrum cum vncia trientem, craſſitudine verò pollicem æquans, ſupernè id nigrum eſt, lateribus autem pallens, ac infernè nigrum, & ſubfuſcum, oculi ſunt magni, Iris lutea, & palpebræ rubeæ, vertex plumis nigris tegitur, itemque criſtà inſigni, ſimiliter nigra. Collum, venter, corpuſque vniuerſum candet, ſed cauda cinerea eſt, velut, & alæ deſuper, nam infernè ſunt albidiores, ſuperiores alarum partes virore quodam ſplendent, dorſum etſi candidis tegatur plumis, pennis tamen nigris in virentem inclinantibus ſplendorem paſſim veſtiri ſolet. Pedes qui in digitos fiſſi ſunt, & crura quoque palleſcunt, alba faſcia circumcingitur caput à roſtri exortu ad oculos vſque procedente. Lacus Mexicani Aduena eſt, vocaturque ab Hiſpanis Indigenis velut & quædam aliæ Aues *Martinus Piſcator*, ob piſcium quibus alitur capturam, arundinetis educat ſobolem, grauem infert morſum, ac grauem ſimiliter edit vocem.

De Hoitzitziltototl ſeu Aue varia. Cap. LIV.

Habetur ſupra volumine 1. *lib*. 9. *cap*. 11. *fol*. 320.

De Hoitzitzilpapalotl. Cap. LV.

SImilis eſt Hoitzitzilpapalotl Hoitzitzillin, vnde nomen, eſt autem Papilionis genus, cuius corpus oblongum eſt, ac deſinens in tenuitatẽ, & tranſuerſis quibuſdam lineis aurei coloris diſtinctum, ſed maculis nigris interſertis: alarum ſuperiora eodem colore diſtincta ſunt, ſed inferiora rubeſcunt lineis haud abſimiliter diſcurrentibus tranſuerſim: cætera Papilionum reliquo generi conſona. Sunt & aliæ innumeræ apud nouam Hiſpaniam differentiæ non viſis variatæ coloribus, pulcherrimæque, quarum nonnullas delineandas curauimus, vt eſſent velut quædam reliquarum indicia, deſcribendas tamen nullas penè duximus, & quod nullius, præter ſpectabilem quandam naturam eſſent vſus, & quòd magna ex parte ſibi ipſis mutuò aſſimilarentur.

De Hoilotl, ſiue Columba. Cap. LVI.

COlumbæ ſpecies eſt Hoilotl, cui ſimilis eſt magnitudine, murmure, & nutrimento, venter tamen, pectuſque teguntur plumis fuluis diluti coloris, inferiora caudæ cinereis, ac pariter alarum interna, ſuperna omnia fuſca ſunt, ac maculis conſperſa nigris, pedes, cruraque rubra, ac roſtrum nigrum, frigidis viuit regionibus, ſylueſtribuſque, & fera habetur auis, dum canit colto videtur proferre, & ob hoc apud Panucenſes huius obtinuit à cantu nomen.

De Hoauhtototl. Cap. LVII.

ITa vocata eſt, quòd apparere in his Regionibus conſueſcat, à meſſe Tlaolli, proueniente iam Hoauhtli: maior eſt paſſere noſtrate, pedibus, ac roſtro, fuſcis, cæteris coccineis, ſi tamen dempſeris caput, dorſum, & alas, quæ viridi diluto tamen conſtant colore. Coturnicis penè more canit, edulis eſt, & alba caro, nec malum, ingratíue ſaporis præbet alimentum, ſed tenerum, ac multis ſuaue; includitur caueis, veſcitúrque frumento hiſpanico, & indico.

De Hoexototl, ſeu Aue Saligna. Cap. LVIII.

HOexototl, ſeu Auis vocata Saligna, quoniam circa Salices magna ex parte verſatur, modica eſt, ac Paſſeris parui magnitudine, fuſca, ac pallens promiſcuè tota, pedibus, ac roſtro nigris, tenero, ac grato alimento, nec cantu iniucundo, imitatur enim occentu noſtros Cardueles, alitur Chian, & indico frumento in puluerem redacto. Aduena eſt huic Prouinciæ, ſtatiſque ad eam procedit temporibus, cùm alibi educet ſobolem.

De Huexolotl. Cap. LIX.

GAllus eſt Indicus, quem Gallipauonem quidam vocant, norúntque omnes: reperiuntur alij ſylueſtres, duplo domeſticis maiores, duriore, & inſuauiori alimonià, cætera ſimiles, qui interdum ſagittis, interdum verò, tormentorum bellicorum vi ſolent interimi. Sunt & fœminæ, in ſupradicto genere Cihuatotolin vocatæ, quæ maribus ſunt viliores, etſi gratiſſimo atque ſalubri alimento, cedente tamen ei, quod ſumitur à noſtratibus, ob humiditatem & pinguedinem quandam nimiam, & nauſeam mouentem aliquibus delicatioris palati.

De Hoilotl. iterum Cap. LX.

SVnt inter Columbas huius Orbis, quædam montanæ maximæ omnium, ac domeſticis ferè pares, vergentes in colorem purpureum, candidis humeris, coccineo roſtro ac pedibus, eduli, ſed dura carne, & nutrimento parum iucundo. Sunt & aliæ etiam ſylueſtres, coloris fului, ſed tamen diluti, pedes tamen ac roſtrum rubeſcentes, quibus vngues nigri ſunt, humeri vero albi.

De Hoactzin altera. Cap. LXI.

FVſca Auis eſt, Hiſpanicæ gallinæ circiter magnitudine, cuius oculi nigricãt, cantus verò ſimilis eſt vocatæ Calandriæ iucundus, ac ſonorus; quin homine conſpecto videtur ridere, aut irridere eum: non miteſcit, edulis eſt, quanquam nec tenera carne conſtet, nec bono ſit expetibilis alimento.

De Hoitzilaztatl. Cap. LXII.

ARdeæ ſpecies eſt mirandæ paruitatis, ſi cæteris ſui generis comparetur, vix enim æquat Columbam, candidiſſima eſt, ac cæterarum Ardearum for-

ma, roſtro tamē purpureo, ſi eam partem excipias, quæ præeſt exortui: illa enim lutea eſt, pedibus pallidis, purpuraſcentibus cruribus, & vnguibus fuſcis. Veſcitur piſcibus, quos in lacubus vbi verſatur, altero ad ſe actos pede, roſtro inuolare ſolet.

De Yztactzonyayauhqui, ſeu Aue varij capitis. Cap. LXIII.

ANatis feræ, palmipediſque ſpecies eſt, roſtro nigro, mediocriter lato, vniuerſo penè corpore candenti, nigro atque cinereo, ſed circa collum, & caput purpureo, albo, cyaneo, viridi, ac ad ſolis repercuſſus, lapidis, veſtiſue heliotropiæ inſtar vario, atque pauonino; palmæ, cruraque rubra ſunt, alimentum verò quale cęterarum paluſtrium, lacui ſiquidem Mexicano aduena eſt: Illud minimè prætereundum, Anatis id genus non gradiri, ſed natare velut, & Acitli, ceu lepus aquatilis, & vtriſque crura eſſe eodem modo, natatui tamen cōceſſa, minimè ad inceſſum, vt quæ extremo adhæreſcant, & cōglutinentur corpori, velut Auibus monſtrificis, & quæ fortaſſe cæteris alijs genitis à rerum natura raritate, & ſingulari fabrica minimè cedant.

De Colcanauhtlicioatl. Cap. LXIV.

ANatis ſylueſtris genus eſt Colcanauhtli, fuſca maiori ex parte supernè, & aliquantiſper candens, infernè verò alba, & partim fuſca præter alas, quę infernè prorſus candidæ ſunt. Caput eſt ſuperiori parte nigrum, atque cinereum, ſed in atrum pręcipuè colorem inclinans, inferiori verò magis in cinereum, palmipes eſt, crura, ac pedes è pallido rubeſcunt, roſtrum eſt ſupernè nigrum, infernè autem, ac circa latera fuluum, verſatur iuxta ſtagnantes aquas & loca paluſtria.

De Quachichil. Cap. LXV.

AVicula eſt Hoitzitzillin paulò maior infernè candicans, ſupernè verò vireſcens, etſi caput coccineis, quibuſdam exornetur plumis, ac femora nigris, pedes ac roſtrum nigra ſunt. Viuit in frigidis regionibus, & cauea incluſa ſuauiter canit.

De Concanauhtli. Cap. LXVI.

GEnus eſt Anatis magnæ Lauanco noſtrati ſimilis, quam ob eam rem, non curauimus depingendam.

De Ytzquauhtli ſeu Aquila nouaculæ. Cap. LXVII.

AQuilæ ſpecies eſt paulo Tlacoquauhtli maior, acriorque, Aues enim magnas, & lepores ipſos perſequitur, infeſtat, ac rapit, color eſt promiſcuè pullus ac niger, candido, & fuluo quandoque permixtis: frigidis locis degit, ac raptu viuit.

De

De Yacapitzahoac Mare, ſeu Aue roſtri mucronati. Cap. LXVIII.

ANatis ſylueſtris ſpecies eſt, querquedula vocata paulo maior, roſtro gracili, ac breui infernè fuluo, ac deſuper nigro, cruribus planis, interna parte cinereis, externa vero nigris; digitis ternis diuiſis inter ſe, ſed tenuibus, latis, & ex albo nigreſcentibus; caudam, aut nullam habet, aut breuiſſimam: inferna corporis argentea ſunt, ſuperiora verò cum capite, & anteriori parte colli quibuſdam licet plumis albis permixtis nigra, quod alis quoque vſu venire ſolet, oculi nigri ſunt, Iris rubra, reliqua verò natura, quæ Anatibus feris ineſſe conſueuit.

De Yacatopil ſeu roſtro ſudis. Cap. LXIX.

AVis eſt Yacatopil Columbi ſylueſtris magnitudine, roſtro quatuor digitos longo, tenui, pallidoque, ſed magna ex parte nigro, cruribus luteis, pedibus eiuſdem coloris in quaternos digitos diuiſis; color vniuerſi corporis, alarum, & caudæ ex albo, cinereo, nigro, & fuſco permixtus eſt, ſed inferiora ſimul cum cauda album magis participant, reliquæ verò partes, cęteris quos diximus prędıtæ ſunt coloribus. Aduena ergo eſt huic Plagæ, & quo tempore ad eam ſe confert, ad lacum verſatur Mexicanum; veſcitur vermibus, & ſapore conſtat, nutrimentóque aliarum ſylueſtrium Anatum, nec tamen tergiuerſari licet, in differentias earum quas vocant Gallinularum eſſe referendam.

De Yacatexotli, ſeu roſtro cyaneo. Cap. LXV.

ANatis pene domeſticę conſtat Yacatexotli magnitudine, eſtque inter Anates lacuſtres, & feras ſimiliter adnumeranda; roſtro conſtans lato, & circa extremum obrotundo, coloris ſupernè cyanei, infernè verò ex albo rubeſcentis, candeſcentibus cruribus, è nigro, atque etiam palmis, pennarum ſuperni corporis color fuluus eſt, inferni verò ex argenteo nigricat, alæ ſubtus cinereę ſunt, ſuperna vero parte nigræ, reliqua natura, quę Anatibus lacuſtribus, & feris eſſe ſolet.

De Yxcuicuil, ſeu Oculo picto. Cap. LXXI.

PAſſeris eſt magnitudine, & colore, præterquam quod ſuperiores plumæ fuluæ magis videntur, & circa roſtrum, capûtque nigreſcunt nonnullæ, aliæ verò palleſcunt ex albo; edulis eſt eius caro, ſed non ſatis boni aut grati alimenti; caueis incluſa iucundè canit, vermiculis, alijſque ſimilibus ali ſolet, & in frigidis Regionibus verſari.

De Yexixouhqui, ſeu Aue cyaneorum pedum. Cap LXXII.

PErſimilis eſt hęc Auis magnitudine, forma, colore, roſtroque ei, quam apud Hiſpanos Toletanum Regnum incolentes *Andario* vocari eſt conſueta, ſed caput candicantibus tegitur plumis, nec roſtrum adeò eſt in ſuperiorem partem contortum; iuxta lacus verſatur Prouinciæ Mexicenſis, ad quam ſingulis quibuſque annis ſtato tempore diuertere ſolet.

De Yohaltecolotl, ſeu Bubone nocturno. Cap. LXXIII.

BVbonis ſpecies eſt frigidis proueniens Regionibus, nec tamen aurita, eadem magnitudine, & plumarum colore, quo Noctua circiter conſtans, ſed caput multis plumis magnis, ac velut criſpis flocco non diſſimilibus amplificato.

De Yohoalcoachillin. Cap. LXXIV.

TErtia ſpecies eſt Fulicæ recentiorum, eademque conſtans magnitudine, forma, caluitię, & roſtro; quanquam non parum diſtet colore, roſtrum enim rubeum eſt, ac luteum propè extrema, plumæ infernè, ac circa collum, & caput purpureæ ſunt, ſupernè verò ex pallido vireſcentes, cyaneæ, & fuluæ, frigidis autem viuit Regionibus.

De Yllamatototl, ſeu Aue vetula. Cap. LXXV.

PAſſeri noſtrati ſimilis eſt, magnitudine, forma, & colore, paulo tamen maior, cauda infernè fulueſcente, ventre albo, pectoreque, & collo infernè ruſſo, bono conſtat, & grato nutrimento.

De Yxamatzcatltototl, ſeu Aue candenti colore illita oculos. Cap. LXXVI.

MAgnitudine eſt, ac voce Paſſeris, colore ſubtus pallenti, circa alas verò, & caudam albo, capite fuſco, ſed partibus, quæ propinquę oculis ſunt candentibus, vnde nomen; pedes, roſtrumque cyanei, exaturatique ſunt coloris; edulis eſt, ſed apud homines paulo ſagacioris palati parum expetiti nutrimenti.

De Miacatototl, ſeu Aue Germinis Maizij. Cap. LXXVII.

AVicula eſt ſatis parua, ita nuncupata, quòd germinibus Maizij inſidere ſoleat, ventre pallenti, ac reliquo corpore nigro, plumis tamen candentibus interſertis, alæ, caudaque infernè cinerea ſunt, frigidis degit locis, ac bono conſtat alimento.

De Tempatlahoac altera, ſeu Aue lati roſtri. Cap. LXXVIII.

de altera ſupra. Io. Fabr. fol. 697.

ANatis feræ genus eſt Tempatlahoac domeſticę magnitudine, roſtro latò, & longo, vndequaque nigrante, lingua alba, cruribus, palmiſque è pallido rubeſcentibus, collo, & capite viridibus, purpureis, & nigro ſplendentibus colore, adeoque pauonino, aut gemmæ heliotropię; oculi nigri ſunt, pallens iris, pectus candens, & reliquum corpus infernè fuluum, ſed binis maculis iuxta caudam vtrinque candentibus inſignitum, ſupernè autem ſemicirculis quibuſdam in ambitu ex albo tendentibus in fuſcum, intra verò è nigro in viridem ſplen-

ſplendentem, alæ initio cyaneæ ſunt, mox candidæ, & tandem virenti micantes ſplendore, earumdem tamen extrema altero latere fulua ſunt, altero verò fulgida, & viridia. Cauda deſuper, ſubterque per ambitum candeſcit, cæterùm infernè atra eſt, pauonina verò supernè. Aduena eſt lacui Mexicano, & qualem aliæ lacuſtres Aues ſolent, præſtat alimoniam. Hirundinem Indigenæ Hiſpani vocant.

De Mocototl, ſeu Aue quæ alitur herba vocata Mocoqlitl. Cap. LXXIX.

FVſca Auis eſt, pallido tamen colore permixto, pectus candet, ac ſubtus cauda, pedes, roſtrumque coccinea ſunt, & ſturni magnitudo, canit ſuauiter, caueiſque detinetur incluſa, veſcitur maſſa, ac maizio trito, gratóque & ſalubri conſtat alimento. Eſt & hæc Aduena Mexicano lacui, calidarumque Regionum alumna, altipetaque iucunda, & hilaris.

De Chietottotl. Cap. LXXX.

AVis eſt Turdo viſciuoro noſtrati, forma, & magnitudine ſimilis, ſed cinerea tota, ſi demas partes quæ circa ventrem poſtremũ, & ſub mento ſunt, vbi candeſcũt pennę: pedes ſunt pulli, verùm crura è pullo vergunt in candidũ, roſtrum incuruum, ſed tenue, cuius ſuperior pars, longior viſitur inferna; in frigidis regionibus viuit, nec malo, ingratóue conſtat alimento.

De Nochtototl ſeu Aue. . . . Cap. LXXXI.

AVis vocata Nochtototl, ſeu ob colorem, ſeu ob pabulum, Hiſpanico paſſeri videtur par, forma, magnitudine, & colore, ſed caput mentum, ac deſuper exortus ipſe caudæ coccineo colore tingitur, reliquum corpus, magna ex parte fuſco, aliàs verò nigro, atque candenti; caueis ſolet includi, ac Carduelеs noſtrates imitari cantu.

De Nexhoitzillin, ſeu Hoitzillin cinereo. Cap.LXXXII.

AVicula eſt paruitatis viſendæ, roſtro aliquantiſper incuruo, tenui, & longitudine vniuerſum pene corpus æquante, plumæ quæ paruulæ ſunt, nigro, virenti, fuluóque colore micant; ex his mira Indorũ opificia, mira huius generis natura, dicta à nobis alibi eſt. Viuit frigidis in locis, ac interdum calentibus, cuius ſunt non paucæ ſpecies à nobis alibi magna ex parte numeratæ.

De Nexton. Cap.LXXXIII.

AVis eſt Columbæ magnitudine perſimilis, verùm corpore magna ex parte cinereo, ventre ac collo infernè albo, pedibus, ac cruribus, roſtroque nigris, quod eſt pro magnitudine corporis nimis incuruum, etſi circa extremũ tenue. Caueis incluſa iucundè modulatur, Regionibus frigidis degit, nidificat in arboribus, veſcitur ſeminibus, vermiculiſq. & ſalubre, gratumque exhibet alimentum, ſunt qui Nextototl vocent.

De

De Nextototl. Cap.LXXXIV.

AVis eſt, Columbis noſtratibus paulò minor, coloris magna ex parte cinerei; ventre, collóque inferna parte albis, pedibus, cruribus, & roſtro nigris.

De Ococolin, ſeu Perdice montana. Cap.LXXXV.

PErdicis ſpecies eſt Ococolin, noſtrate maior, duas enim ſpithamas & trientem æquat lõgitudine, à roſtro extremo ad vltimos vſque pedes, craſſitudine quoque excedens eamdem: roſtrum, crura, ac pedes candeſcunt è rubeo, totius corporis color fuſcus, pallens, & fuluus eſt. Alæ infernè cinereæ ſunt, ac pullæ ſupernè, maculiſque albis & fuluis diſtinctæ: caput, collumque magna ex parte fulueſcunt, & inſperguntur pullis, ac candentibus pennis, velut quę circa ſuperiorem capitis ſunt partem; in lateribus atque ſub roſtro nigris; oculi ſunt placidi, iris nigra, optimum, ac pergratum alimentum, & Coturnicis carni minimè cedens, etſi à noſtratium Perdicum alimento longè diſtet. Regionibus exultat temperatis, aut paulò frigidioribus, in feruentibus enim nec naſci, nec viuere gaudet.

De Ocotzinitzcan. Cap.LXXXVI.

AVis eſt, Columbæ magnitudine, roſtro nigro, craſſitudine, ac longitudine mediocri, colore cyaneo, ſed partim albo, atque cinereo, cruribus, pedibuſque, & vnguibus nigris, boni eſt ac grati alimenti; viuitque in frigidis locis.

De Oconenetl. Cap. LXXXVII.

PIci Marcij, genus eſt maximum, cuius puluis deuoratus (Indorum teſtimonio) medetur Hydropicis.

De Pepatzca, ſeu Anate ſplendenti. Cap. LXXXVIII.

ANatis feræ eſt ſpecies, Querquedulæ vocatæ forma, magnitudine, & totius corporis colore perſimilis, ſed capite ſubfuluo, tęnijſque viridibus ab occipitio in oculos procedentibus, infernè verò in cinereum colorem tendentibus ex albo, ac ſupernè variantibus interdum fuſco, aut fuluo, interdum verò viridi ac nigro; cruribus, palmiſque cinereis, roſtro atro, & illi Querquedulæ pari latitudine, ac nigrantibus oculis. Aduena eſt Mexicanæ paludi, nec potiore, gratioréue, quàm cæteris lacuſtribus contingat, nutrimento.

De Pipixcan, ſeu Aue furaci. Cap.LXXXIX.

GAuiæ, aut Lari eſt genus, haud diſſimile cinereæ, quam quidam recentiorum depinxerunt, tum magnitudine, tum etiam colore, ſed vertice, ac roſtro nigris, quod etiam eſt modicè incuruum, ac prope extremum rubeſcens. Crura, è nigro vergunt in ſanguineum colorem, cauda extrema deſuper

ſuper cinerea eſt, ſicut alarum poſtremæ partes partim albæ, ac partim nigræ, candentibus tamen maculis paruis per interualla interſertis. Circa lacus, & flumina verſatur, piſcibuſque paruis, & vermiculis victitat. Aduena eſt, neque educat ſtagnis Mexicanis prolem; edulis eſt, ſed minimè probato nutrimento, aquatiliſque, clamitat, rodit oſſa, ac quiduis obuium edit.

De Pipizton, ſeu Auicula ſplendenti. Cap. XC.

AVicula eſt, Coltotl vocatæ adeò ſimilis, vt vix alteram, ab altera diſcernere, atque ſeparare poſſis: eadémque ferè natura, quamobrem de ea plura dicere ſuperſedeo.

De Poxaqua. Cap. XCI.

GEnus eſt Oti, aut Aſionis, naturà noſtratibus ſimilis, ſed diuerſus formà, quamobrem pingendum curauimus.

De Quauhtotli. Cap. XCII.

QVam Auem, Recentiores ſacrum Falconem nuncupant, Mexicani Quauhtotli, ſeu Arborum Accipitrum vocare conſueuerunt. Eam Auem ad nos allatam, pingi noluimus, quòd in omnibus, cum noſtrate ferè conueniat. Fateor Accipitrum omne genus, apud hanc nouam Hiſpaniam, Yucatanicàmue Prouinciam, repertum, præſtantius eſſe, atque animoſius, in veteri Orbe natis: verùm cùm formà, atque naturà conueniant, non duxi interponendum noſtris Imaginibus.

De Cocoztli, ſeu Auicula lutea. Cap. XCIII.

AVicula eſt, Cardueli cantu ſimilis, necnon & magnitudine, verùm è luteo, in fuſcum inclinans colorem.

De Quauhchochopitli, ſeu Auicula ligna excauante. Cap. XCIV.

AVicula eſt, Mexicanæ Coturnicis formà, & magnitudine, plumis nigris, aut pullis, lineis albis, tranſuerſim diſcurrentibus diſtinctis; ventre, pectoréque, minij colore; lingua picorum more, quorum eſt ſpecies prolixa: viuit in frigidis, & arbores roſtro ſæpiuſculè petitas excauat.

De Ecatototl, ſeu Aue venti. Cap. XCV.

ANate domeſtica, paulò minor eſt Ecatototl; roſtro atro, tenui, obrotundo, ac propè extrema contorto, inferna teguntnr plumis candentibus, ſuperna verò iuxta femora fuluis, lineis tamen quibuſdam nigris intercurſantibus, iuxta reliquum verò fuluis, & obſcuris. Alæ ſunt ſubter cinereæ, ſupernè verò fuſcæ, candidæ, atque nigreſcentes. Caput atrum eſt, & criſtatum, ſed ab occipitio maculæ candidæ vtrinque procedunt ad oculos; hi nigreſcunt, palleſcitque Iris, cætera lacuſtribus Anatibus ſunt ſimilia. Atecatototl fæmina, mari ſimilis eſt, ſed criſta maiori, rotunda, & coronæ modo eminenti, pau-

liſpérque candida: pectus è fuſco vergit, in cinereum, venter candet, palmipes eſt, crura pullo colore tincta, & plumæ, quæ non longius ab illis oriuntur. Cauda rotunda, candido pullóque infernè colore variata, ac fuſca ſupernè. Alę ſubtus cinereæ ſunt, candidæ, ac pullæ; deſuper vero nigræ, etſi candentes quædam pennæ interſerantur: reliqua natura, quæ mari.

De Hoinetli, ſeu Aue incurua. Cap. XCVI.

SPecies eſt Accipitris, Aſturis ferè magnitudine, maiori tamen capite, roſtro incuruo, ac nigro, cruribus luteis, incuruis vnguibus, cauda ſpithamam longa, lataque, & magnis alis, pennarum color ſubtus candens eſt, fuluis variatus plumis, nigriſque iuxta alas, atris verò ſupernè, fuſcis, fuluis atque candentibus: oculi viuidi ſunt, & nigri, ſed iris lutea, viuit ex rapto auicularum, paruarum, & imbellium.

De Quauheilni. Cap. XCVII.

AVicula eſt Paſſeri noſtrati magnitudine ſimilis, roſtro tenui, & nigro, vnciam vnicam longo; collo, & ventre extrinſecus candentibus, ſed extrinſecus (ſi plumæ explicentur) nigris, reliquum corpus promiſcuè album, fuſcum, & nigrum eſt, & pedes, cruráque nigra. Aduena, eſt huic Mexicanæ paludi, muſciſque, & lacuſtribus victitat animalibus, edulis neque ſemper inſuauis alimoniæ: interdum ſiquidem pingueſcit, & ſuaue præbet alimentum: ſpecies verò Tzitzicuilotl, ſed alimoniæ minus commendabilis.

De Tlalacatl, ſeu Anſere Montano. Cap. XCVIII.

ANſer montanus eſt Tlalacatl domeſtico ſimilis, ſed pullo magna ex parte conſtans roſtro, & cruribus ex rubro candeſcentibus, cætera partim alba ſunt partim vero fuſca, fulua, & nigra. Scio anſeri ſylueſtri noſtrati aut omnino eundem eſſe, aut congenerem, ſed interim patiantur lectores vnam, aut alteram Auem ex noſtratibus tot peregrinis, Indiciſque, vel quòd hic etiam proueniant, interſeri, nè vel vna ex peregrinis quarum facta mihi copia eſt lateret conterraneos, quorum vſui, & iucunditati ſemper pro viribus ſtuduimus.

De Quatoztli. Cap. XCIX.

AVicula eſt Carduele minor, pullo, ac nigro colore conſperſa, ſed poſtremo corpore, ac circa caput pallens, viuit in frigidis, ſonatque Tzitzi. Eſt & alia Auicula eodem nomine, ac penè magnitudine, vt plurimum lutea, ſed fuſcis quibuſdam iuxta caudam pennis circa pectus, collúmque candentibus, & alijs rubeſcentibus è pallido criſtata, cuius pedes ex pallido quoque rubeſcũt, nigreſcuntque oculi, ac roſtrum. Viuit in Tetzocanis montibus, edulis eſt, includiturque caueis delitiarum gratia, etiamſi ſuaui cantu vigeat nullo.

De Yzquauhtli. Cap. C.

AQuilæ pulcherrimum eſt, & criſtatum genus, roſtro ad radicẽ luteo, deinde verò nigro, nigris vnguibus, pedibus pallidis, cruribus, ventreque è nigro,

è nigro, & candido permixtis, fuluo, collo, dorſo, & cauda nigris, ac fuſcis corona, criſtàue nigra, atque ſubrecta: magnitudinem circiter æquat vulgaris Arietis, adeò vt vel ferocium Animalium audaciam, & homines etiam ipſos poſtquam cicurata eſt, leui ex cauſa aggrediatur, & inuolet; miteſcit tamen, & aucupio non minus ac reliquum Accipitrum genus videtur idonea, atque inſeruire ſolet. Auis digna vt quæ à regijs aucupibus alatur, ac circumferatur: querula eſt, moroſa, feroxque, & venatur non Aues modo, verùm & lepores, aliaque Animalia his ſimilia.

De Tepetototl. Cap.CI.

TEpetototl, ſeu montana Auis, quam alij Tecuocholli. Hiſpani vero Indigenæ *Phaſianum* vocant, Auis eſt Anſeris magnitudine, colore ſplendenti, nigroque, plumis tamen nonnullis infernè candentibus circa caudam in poſtremis alis: cruribus, pedibuſque cinereis, roſtro incuruo, partim cinereo, & partim luteo, ac circa radicem velut tumenti, criſta plicatili, oculis nigris, ſed pallenti Iride; alitur frumentaceis frugibus, ſeu in maſſam, ſeu in panem coactis, alijſque ſimilibus eſculentis. Edulis eſt, ac pinguis caro, nec diſſimilis illi Indicarum Cohortalium: Mite Animal, hominis amicum, & quod cibũ appræhenſo domeſticorum pallio exigat, pulſetque clauſam ianuam, vbi aliquò intrare ei opus ſit, roſtro, herumque ſequatur ſi liberum ſit, venientemque alacriter applaudenſque excipiat.

De Tecolotl. Cap.CII.

BVbonis auriti, viſendi aſpectus ſpecies eſt, nigroque, ac fuſco colore varij, cuius oculi magni, aureique ſunt, cætera reliquorum Bubonum naturæ ſimilia.

De Tlacoquauhtli. Cap. CIII.

TLacoquauhtli, ſeu Aquila virgæ, genus eſt Aquilæ frigidis degens regionibus, Aſturis magnitudine, colore fuſco, & cinereo, Auiculas, mures, & lacertas rapiens, necnon Colotos, & inde victum ſibi parans.

De Tzitzihoa Mare. Cap.CIV.

ANatis feræ genus eſt, domeſticæ magnitudine, roſtro cæruleo, longo æqualiter, ac mediocriter craſſo, cruribus, palmiſque cinereis; capite fuluo, & pauonino variato virore, torque verò, pectoreque & maiori parte corporis infernè candentibus, cætero qualis eſſe ſolet vocatorum Aſturum colore, & candenti vtrinque iuxta caudam, quæ per ambitum alba eſt, ſubtus nigra, ſupernè verò candido colore, nigro, & fuſco variato, biniſque prolixioribus pennis nigricantibus inſignis. Alæ infernè per ambitum argenteæ ſunt, & circa medium cinereæ, ſupernè verò circa humeros cinereæ quoquè ſunt, mox è pallido rubeſcentes, deinde nitidæ, atque pauoninę, rurſus albæ, ac tandem alterutra extremorum parte cinereæ, altera verò pauliſper virides, atque ſplen-

dentes. Euariat non nihil fæmina vt videri poteſt: in ea quam exhibemus imagine.

De Toltecoloctli Mare, ſeu Metzcanauhtli i. Aue lunari. Cap. CV.

ANatis feræ genus eſt Auis illa, quæ quoniam ſplendente noctu luna capi ſolet, Metzcanauhtli dicitur, Querquedulę vocatæ magnitudine proxima, ſed omnium (vt mihi quidem videtur) pulcherrima. Roſtrum eſt mediocriter latum, ac longum, ſupernè cyaneum, & infernè nigrum, vniuerſum corpus candens, nigris diſtinguitur punctis, ſed iuxta pectus frequentioribus. Alæ infernè candentes, & fuſcæ ſunt, ſupernè verò cyaneæ, albæ, virides, fuluæ, & nigrę promiſcuè reperiunrur. Crura palmæque ex pallido rubeſcunt, caput partim ſubfuluum, & ſubnigrum eſt, & partim pauoninum colorem imitatur, inter roſtrum verò, atque oculos (qui mediocres magnitudine, nigri, ac velut exerti viſuntur) candida macula ſupernâ parte latiori, infernâ verò deſinente in in anguſtum eſt inſignitum: cauda infernè cyanea eſt, ſupernè ſubnigra, & albeſcens in ambitu; nutrimentum autem quod præbet, quale aliarum auium paluſtrium.

De Toltecoloctli fæmina, ſeu Aue Stertrice Iunceti. Cap. CVI.

ANatis ſylueſtris genus eſt, aduenæ huic Mexicano lacui, cuius roſtrum apparet nigrum, ac latum mediocriter, palmæ, cruraque cinerea, color corporis vniuerſi, & alarum, albus magna ex parte infernè eſt, admixto colore nigro: ſupernè verò, vt plurimum niger permixtus circa pennarum ambitum fulueſcenti, ac candido, & circa alas extremas interdum viridi, ſplendenti, aut pauonino: nutrimento conſtat, quali cæteræ aues paluſtres.

De Tolchiquatli, ſiue Noctua Iunceti. Cap. CVII.

NOctuæ ſpecies eſt Tolchiquatli, quæ licet paruo conſtet corpore, ſi plumis veſtitam, auctamque conſideres, metiariſque, Gallinas cohortales noſtras magnitudine æquare iudices; oculi magni ſunt, atrique, pallida Iris, roſtrum nigrum, incuruum, & breue, pedes, cruraque impensè hiſpida, & ex albo pauliſper fulueſcentia, incurui, atrique vngues, plumæ circa roſtrum albę, atque candentes iuxta ventrem, iuxta alas infernè nigræ, ac permixtim fuluæ, ſupernè verò nigræ, pallidæ, candidæ, ac fuluæ. Sunt autem eædem prolixæ velut cauda: nocte volat, quo tempore venatur, ac deuorat mures: verſatur iuxta lacus, & Oppida, & fortè in vllularum, & Aluconum referenda genus.

De Tzonyayauhqui mare, ſeu Aue Capitis varij. Cap. CVIII.

ANatis feræ ſpecies eſt, circa lacus agens vitam, ac magnitudine domeſticæ pene par: roſtro lato, cyaneo ſupernè, binis tantùm maculis interſtincto, altera in extremi roſtri exerta quadam, tenuique, qua mordet, particula, infernè verò ex cyaneo nigreſcente. Cruribus breuibus, ac cæruleis, quales palmę quoque ſunt, pallido tamen colore interdum inſperſo; capite, & collo craſſis, iuxta latera pauonino colore, aliquando tamen nigriore vertice: pectus nigrum

nigrum eſt: ventris, ac corporis latera candeſcentia, etſi caudam lineæ nigræ tranſuerſim diſcurrentes condecorent: dorſum faſcia nigra fuluefcente latâ digitos tres, ac in extremum vſque caudæ procedente inſignitur; Demum alæ nigro, fuluo, candido, atque cinereo promiſcuè tinguntur colore. Indigena quoque auis eſt, & lenta, craſſaque conſtat alimonia.

De Tzonyayauhqui fæmina, Cap. CIX.

MInori corpore fæmina conſtat, roſtro lato, cyaneoque, & alicubi candenti commaculato colore, oculis nigris, & iride fulua; color vniuerſi corporis è candido, nigro, & fuluo permixtus eſt: quamquam venter albus magis, alæ verò ſint maiori ex parte nigræ; crura, palmæque eumdem quem corpus ſortiuntur colorem: eſt etiam ſimilis Mari, naturâ, atque nutrimento.

De Techictli, Cap. CX.

TEchictli, ſeu auis ſeſe ſcalpens ad arundines, Auicula eſt Carduele minor, cuius pedes, ac crura rubra ſunt; breue roſtrum, acutum, & tenue, & ſuperna parte nigrum, inferna vero album, non ſine rubedine quadam, pennæ pectoris, ac ventris candidæ, & caput magnum cum quadam fuluedine, quæ per medium eius diſcurrit: alæ item fuluæ ſunt, maculis nigris, atque cinereis intermixtis; cauda ſupernè, atque infernè, *Aſturis* vocati caudam colorum varietate imitatur. Edulis eſt, ac bono conſtat alimento. Educat vere prolem, & ad Trogloditis ſpecies videtur pertinere. Eſt & alia Auis eodem nomine, ſed vincens magnitudine, roſtro tenui, longioreque, & colore totius corporis è fuſco, & cinereo promiſcuè commixto.

De Tozcacoztli Mare, ſeu gutturis pallidi. Cap. CXI.

AVicula eſt Carduelí noſtrati pene par, cruribus ex albo rubeſcentibus, roſtro breui, acuminato, tenuique, ſupernè nigro, infernè verò ex albo (qualia etiam crura ſunt) pauliſper rubeſcente; interna corporis lutea ſunt, ſuperna partim lutea, ac partim cyanea: alæ infernè cinereæ, ſupernè vero ex fuſco palleſcentes, velut & cauda; oculi nigri, faſcia quoque nigra ab ortu roſtri per vtrumque oculum ad pectus vſque procedit: caueis incluſa alitur concentus gratia, qui eſt illi, etſi exilis, impenſe tamen ſuauis. Veſcitur Culicibus; Indigena eſt Mexicanæ huius Prouinciæ, cuius generis fęmina Cocochatlcioatl dicitur. Eſtur vtriuſque caro, neque eſt alimenti omnino contemnendi. Sunt qui Quicochatl oquichtli vocent.

De Tzopilotl, ſiue Aura. Cap. CXII.

Habetur ſupra volumine 1. *lib*. 9. *cap*. 11. *fol*. 331.

De Tlaltepetlachiquatli, ſeu Otide ſaxorum. Cap. CXIII.

DVas ſpecies peregrinas huius auis adhuc offendi, & particulari quadam forma ſpectandas, quas facile ex imagine, qui volet depræhendet, quarũ alteram Tlalchiquatli, alteram vero Poxaquam nominant.

De

De Tlalchinoltototl, ſeu Aue combuſta. Cap. CXIV.

PAſſeri noſtrati magnitudine, forma, & colore ſimilis ferè eſt; caueiſque incluſa, non minus Carduele cantu placida.

De Tetzonpan. Cap. CXV.

AVis eſt Sturni aut Centzonpantli magnitudine, cinereo, candido, pullo, atque nigro colore; cantu præcellens; & altera illius ſpecies, vt credi par eſt.

De Tlapalchichi, ſeu Confricatrice rubea. Cap. CXVI.

OB motum, quo confricari videtur, id ſortita eſt nomen. Eſt autem auicula Cardueli par, rarò ſeſe conſpicindam, aut capiendam præbens: frigida loca incolit, mille variatur coloribus viſu iucundis, pulcherrimiſque; partim ſiquidem cærulea eſt, & partim è viridi, aut rubeo palleſcit, partim verò apparet flammea; roſtrum ſupernè nigricat, ac albicat infernè, breue quidem, & ſi longitudini craſſitudinem compares, craſſiuſculum: edulis eſt, & bono, gratoque conſtat alimento.

De Toznene. Cap. CXVII.

PSittaci id genus, viridi ac luteo colore micat, oculi rubeo, roſtrum verò candenti, aut nigro; fuſco pedes, ſed in candidum inclinante: propenſius eſt, aptiuſque ad humanos ſermones exprimendos cæteris, ac frequentius apud Hiſpanos. Alterum genus vocant Cochò, viridi colore, rubeo, & candenti capite, minoriſque molis, quod loquax quoque eſt, nec admodùm diſſimile precedenti, quamuis ſono diſtet. Hos Pſittacos vocant Hiſpani *Catherinas*. Tertium Quiltoton, tinctum virore, vocatæ Calandriæ, aut Galeritæ non criſtatæ magnitudine, frontem candida macula inſignitum, roſtro candido, & nigris pedibus, humanas voces imitatur, & gregatim cum congeneribus volat, cùm cæteri compares tantùm reperiantur; omnes verò in excelſis arboribus nidificant. Primum de quo diximus genus, certas, ſtataſque Arbores, quas nunquã deſerat eligit, quæ cùm in hæredes tranſeant, Dominis illarum ſint haud parùm, vel ob eas aues, & plumarum ſpolium vtiles. Sunt & quas Haitinihuacamaias vocant, Mexicani verò Alo, totæ rubeæ præter humeros, & caudam, quæ cyanea ſunt, & Gallinæ cohortalis noſtrę circiter magnitudine, roſtro magno, candenti, & reſimo, pedibus nigris, ac carne ſimiliter nigra, ex quibus nonnullæ offenduntur, quæ humanum ſermonem edoctæ æmulentur, ruſticè tamen, & inconditè, filioſque ſuos more aliarum domeſticarum auium educent in domibus, vbi aluntur. Offendas & alias virore diluto tinctas, nigrante roſtro, pedibuſque, cauda, & humeris virore tinctis ex ſaturato, nec pręfatis minores. Viuunt hæ iuxta montium cacumina, & excelſas Pinus, ac clamant vehementer, volantque binę, ſunt & montanę incondita formà, quę nõ cicurantur, aut aluntur domi. Nullius earum eſt caro edulis: nam & atra eſt, & guſtus iniucundi; commune eſt omnibus vtramque maxillam mouere, quod nulli

nulli aliorum contingit Animalium; ſunt & alia genera de quibus ſeorſim loquemur, ac fortaſſis de prædictis latius per otium.

De Tzitzicuilotl. Cap. CXVIII.

AVis eſt fuſca, ſed diluti coloris, quæ imbribus apparere ſolet decidentibus, atque exultare, vnde euenit ei nomen; pedibus longis, ac nigris, tenui, ac longo collo; roſtro prolixo, nigróque; eduli, ac pingui carne, grato ſapore, ſed alimento pituitoſo, & olente ſalſuginem. Sunt & aliæ minores eadem forma, & magnitudine, nec deſunt qui eas omnes nominent Atzitzicuilotl.

De Tlalquipatli. Cap. CXVIX.

ALtera ſpecies eſt Oti peregrina, cornutáque, aut ſi mauis auriculata, paruo conſtans corpore, roſtro reſimo, ac breui; oculis nigris, Iri ex luteo rubeſcente, plumis totius corporis, quibus & crura veſtiuntur, fuſcis, atque cinereis, atriſque, & incuruis vnguibus: cætera verò Oto noſtrati natura.

De Xiuhtototl, ſeu herbarum Aue. Cap. CXX.

AVicula eſt Paſſere noſtrate paulò maior, ſed tot ſpectandis coloribus variata, vt nequeant non eſſe viſu gratiſſima: corpus, caput, collumque plumis teguntur cyaneis, non ſine quibuſdam fuluis permixtis: cauda nigra eſt, ſed candens circa extrema: Alæ infernè cinereæ ſunt, ſupernè verò partim cyaneæ, partim fuluæ, ac partim etiam nigræ, roſtrum breue, craſſiuſculum, vergenſque in fuſcum ex albo, & pedes cruraque pulla: in caueis incluſa garrit, non inſuauiter. Edulis eſt, & ſapore, nutrimentoque conſtat quale cæteræ auiculæ præbere ſolent. Sunt qui Elotototl vocent.

De Xalcuani, ſeu Aue Arenam deglutiente. Cap. CXXI.

ANatis feræ ſpecies eſt Xalcuani, domeſticâ paulò minor, roſtro mediocriter lato, liuentiſque ſuperna parte coloris ad exortum, atque extremum, & infernè nigro; plumis infernè, corpus tegentibus albis, circa pectus, tamen, & ſupernam in partem fuluis, ſed candidis diſcurrētibus tranſuerſim; alis, caudàque virenti, candido, nigro, ac fuſco colore variantibus deſuper, ſubter verò albis, atque cinereis; circa caput viridi ab occipitio ad oculos diſcurrente tænia, reliquo vero capite ex albo vergente in colorem cinereum, pullo, nigreſcente, permixto: cruribus proportione reliqui corporis paruis, pulli coloris, ac planis pedibus. Aduena eſt huic lacui, ſaporis piſcoſi, atque ingrati nutrimenti.

De Xochitototl. Cap. CXXII.

AVis eſt Sturni magnitudine, ventre, pectore, & cauda, magna ex parte croceis, non ſine mixtione coloris atri; alis ſubter cinereis, ſupernè atro, & candenti colore permixtis, reliquum corpus ſimul cum capite atrum eſt: cantu Picas imitatur, ac eduli carne conſtat. Hæc eſt eadem illa quam Coztototl ſupra vocauimus, mutatis tamen temporis progreſſu pennis.

De

De Tzonyayauhqui tertia. Cap.CXXIII.

DVas alias Aues ſimilis nominis alibi deſcripſimus, hæc autem tertia Sturni æquat magnitudinem, quæ ſubtus eſt alba, fuluàque, deſuper verò ex viridi palleſcens. Dextræ alæ exortus candet, fulueſcitque, caput verò partim vireſcit, ac pallet, & partim nigricat; pars colli dextera nigra eſt, ſed roſtrũ atrum, pedes verò, & crura ex albo rubeſcunt, caueà incluſa, cantu ſuaui adſtantibus impensè grata eſſe ſolet.

De .Xomotl. CapCXXIV.

AVis eſt dorſo & alis deſuper nigris, ac pectore fuſco: huius pennæ Indorum veſtibus intexi præcipuè ſolent; palmipes eſt, & criſtata, quod cúm naſcitur, percipitur euidentius.

De Xochitototl altera, ſeu Aue florida. Cap.CXXV.

AVicula eſt, Paſſeri noſtrati, forma, & magnitudine ſimilis; variat tamen plumarum colore, quæ partim pallent, partim nigricant, partim albæ ſunt, ac partim quoque fuſcæ: ſuaui cantu placet, quæuis incolit loca, vermiculis, ſeminibuſque veſcitur exilibus, nidum conſtruit ex arborum ramis pendulum, vbi etiam incubat ouis, neque eſt inſuaui aut vitiato nutrimento.

De Xoxouquihoactli. Cap.CXXVI.

NOmen ſortita eſt hæc Auis à voce, & ad Ardearum genera (vt mihi quidem videtur) pertinet, quamuis plurimùm diſtet magnitudine: plumę, quę ſubſunt alis, ventri, ac collo, cinereæ ſunt, quę verò caput tegunt purpureę, tænijs tamen digitum latis, vtrinque circumdantibus. Frons promiſcuè candens, & nigra eſt, caput verò inſignitum criſta, ſeptem concinnata purpuraſcentibus plumis. Alę ſunt cinereo, cęruleòque colore varię, pedes fuſci, nigri, atque pallentes; humeri, alarumue exortus candidi, roſtrum ſerratum, nigrum, pollicaris craſſitudinis, ac ſeptem prolixum vncias: crura ſpithamea, totaque ipſa auis ab extremo roſtro cum collo (quod ſeſquidodrantale eſt) ad pedes vſque tres dodrantes longa. Lacuſtris eſt auis, atque aduena Mexicanę paludi, apud quam quoque raró capitur; fera eſt, & à Septentrionarijs Regionibus credita deſcendere in Mexicanas.

De Nepapantototl. Cap.CXXVII.

ANatis ferę genus eſt frequens Mexicanæ paludi, roſtro in acutum quadamtenus deſinente, cætera autem ſimilis, niſi quod nullum eſt genus coloris illas ornari ſolitum, quod huic ſoli non contingat, ſitque ei ſpectando ornamento, atque pulchritudini; vnde eſt ſortita nomen.

De Atototl, ſeu Aue Aquatica. Cap. CXXVIII.

ETſi non me latet Atototli, quam *Onocrotalum* Græci vocant, noſtri verò *Alcatrazum* deſcriptam eſſe ab antiquis, ac veteri cognitam mundo, tamen quoniam raro Hiſpanis viſa eſt, variantque in ea deſcribenda Authores, & lacui Mexicano quanquam aduena ſit, tamen frequentiſſima, eam depingendam, & breuius exprimendam curauimus. Eſt ergo aquatica Auis, vnde nomen inuenit, criſtata, palmipes, & olore longè maior, minime edulis, pennis vt plurimum ex candido inclinantibus in fuluum, etſi alæ maiori ex parte (quod Mari præcipuè euenit) nigreſcant, nigris quoque vnguibus, pedibus verò, cruribuſque, & roſtro, quod palmos duos longum eſt candidis, & paruis circumſeptum dentibus, ac iuxta finem incuruum, cauitate illa ingenti, & capaciſſima alimoniæ ſeruatrice, quæ ei ſubeſt, oculiſque ex luteo rubeſcentibus. Piſcibus, quos rapit victitat, & ideò iuxta lacus, fluminaque, necnon in ipſo mari verſari ſolet.

De Aue Paradiſea. Cap. CXXIX.

Habetur ſupra volumine 1. *lib.9. cap. 6. fol.* 317.

De Acitli, ſeu Aqueo lepore. Cap. CXXX.

de altera ſupra. Io. Fabr. fol. 686.

ALterum genus eius Anatis, quam *Colymbum* Ariſtoteles, Gaza verò *Vrinatricem* vocat, Acitli ſeu Aquatilem leporem conſueuerunt vocare Mexicani: hæc eadem prorſus eſſet, quæ deſcripta, delineataq. à quibuſdam recẽtiorum, niſi caput longè maiori inſigniretur criſta, atraque, venter colore argenteo ſplenderet, & collum infernè niueo, ſupernè verò è nigro vergente in fuſcũ; lacubus innatat, ac iuxta eos perpetuò verſatur: nam neque volandi potis eſt, neque per terram commodè incedendi, femoribus ita reliquo corpori connexis atque coalitis, vt natatui, non inceſſui queant inſeruire: piſcibus quos inuolat veſcitur, victitatque; prolem in iuncetis, atque arundinetis educat, nec Anatum noſtratium vulgarem vincit magnitudinem. Maſculus aliquanto longior eſt corpore, collo, ac criſta ampliori, roſtrum fœminæ breuius eſt, nigrum, & vtrinque iuxta oculos plumis tectum fuluis, cùm Mas candentibus tegatur. Hæc eſt Auis illa, quam Indi fabulantur ventos euocare, vbi ſe peti ſentit ab Aucupibus, quibus flantibus, turbatiſque vndis, euertantur Cymbæ quibus nauigant, ſubmerganturque eam inſequentes, ſi quinque prius ſagittis excuſſis arcu non contingat attingi, atque trucidari, & in cuius diſſectæ corde reperiri gemmam arbitrentur, ad multa vtiliſſimam, & magno habitam in pretio, nec alteri quam Deo conſecrandam: Verum hæ nugæ ſunt, & mendacia ab horum hominum profecta leuitate, atque credulitate. Inſuaui, parumque ſalubri velut & aliæ Aues paluſtres conſtat alimonia, atque ideò à nullo ſagacioris palati admodum expetenda.

De Acolin, ſeu Coturnice aquatica. Cap. CXXXI.

AVis eſt fuſca, Coturnicis magnitudine, vnde nomen: pedibus longis, prolixo roſtro curuato in inferiora, coloris fuſci, obſcurique; verſatur circa lacum Mexicanum, nunquam fermè volat; ſed iuxta aquarum ſumma curſitat velociſſimè: alitur piſcibus, ipſaque edulis eſt, nutrimenti tamen vulgaris atque paluſtris.

De Cehoilotl. Cap. CXXXII.

GEnus eſt Columbæ ſylueſtris, cuius pennæ fuſcæ ſunt, præter eas, quæ pectus & extremas veſtiunt alas, nimirum candidas, & pallentes; Iris nigra, coccineus ambitus, pedes, cruraque rubra, & patria Oppidum Quauhnahuacenſe.

De Toxcacoztic. Cap. CXXXIII.

TVrdi noſtratis viſciuori, quem appellant *Charlam* Hiſpani, magnitudine eſt æqua, formaque perſimili; ſed collum, & pectus lutea ſunt, ac faſcia eiuſdem coloris frontem præcincta, & quanquam pro cantu clamorem edat, poſſet in Sturnorum ſpecies non ineptè referri.

De Cacacollin. Cap. CXXXIV.

COturnicis vocatæ ſpecies eſt Cacacollin, eademque conſtans magnitudine, forma, nutrimento, & cantu, atque eiſdem ferè coloribus variata.

De Tzinitzcan. Cap. CXXXV.

AVis eſt parua Carduele minor, plumis veſtita multorum colorum, quibus effigies multæ ſubtilitatis texunt Indigenæ (eo enim opificio claruere ab hoc Orbe expugnato, ac toti penè claruere Orbi) ornantque feſtiuis diebus Templa, belloque, pace, & publicis tripudijs, atque choreis capita, ac reliquum corpus.

De Yacapatlahoac, ſeu Aue lati roſtri. Cap. CXXXVI.

ANatis feræ ſpecies eſt Yacapatlahoac, domeſtica paulo minor, longo, ac lato roſtro, ſed præcipue iuxta extremum; crura, palmæ, roſtrumque ex pallido inferna parte rubeſcunt; at roſtrum ſupernè in ambitu rubeſcit ex fuſco, & circa extremum ex fuluo nigreſcit: corpus vniuerſum tegitur pennis, ſemicirculos quoſdam imitantibus; fuluis, nigris, & candidis (ſi eas partes excipias, quæ ad ventrem ſpectant, nempe omnino fuluas) alæ foris partim albę, partim virides, ſplendentes, & vt plurimùm, fuſcæ ſunt; intrinſecus verò albicant: vita demum, ac carnium eius nutrimentum, cęteris Anatum ferarum generibus ſunt penè ſimilia. Hiſpani lauancum, & regiam anatem vocant, nec deſunt, qui Tempatlahoac vocare malint.

De Oconenetl. Cap. CXXXVII.

Pici marcij genus eſt maximum, cuius puluerem narrant hydropicis mederi.

De Yxamazcatl. Cap. CXXXVIII.

Avis eſt Sturni magnitudine, roſtro mediocri, ac nonnihil incuruo, & cinerei coloris, oculis nigris, ſed iri cærulea, plumis quibus ſubtegitur è fuſco vireſcentibus, pectore luteo, ac ventre albo, & ſubfuſcis cruribus, pedibúſque: nullius eſt, præterquam plumarum vſus, præterque carnium cæterarum auicularum nutrimenti: dicitur autem Yxamazcatl à colore luteo oculorum.

De Chiantototl. Cap. CXXXIX.

Avis eſt Sturni magnitudine, mediocri roſtro, ac nonnihil incuruo, cinereique coloris; nomen ſumpſit à colore Seminichian ſimili, auicula hæc, acuti, ac cinerei roſtri, pectore, ac ventre candenti, ſed ſubfuſcis plumis maculato; dorſo ſubfuſco, & cyaneo, alis verò candidis, atque ſubnigris, nigris etiam oculis, & fuſcis cruribus, ac pedibus, paruo capite, cinereoque, ſed linea candida iuxta alterutrum oculum inſignito: minimè cantillat, & Tezcoquenſibus agris vitam agit, Tutlæque miſtecæ ſuperioris: gaudet niuium tempore, & bonum præſtat edentibus alimentum.

De Coztototl, ſeu Aue lutea. Cap. CXL.

Avicula eſt, fuſco, nigro, cinereo, & luteo colore varia: viuit Tetzcocanis montibus, & quò cæteræ huiuſmodi Auiculæ conſtat nutrimento: cantat ſuauiter, ac colorem in nigrum, candidum, & luteum mutare viciſſim ſolet.

De Tlaquiloltototl, ſeu picta Aue. Cap. CXLI.

Avis eſt pulcherrimis variata coloribus, nempe luteo, coccineo, viridi, purpureo, nigro, atque cyaneo; lutea oculorum (qui nigri ſunt) Iride, & cinereis cruribus, ac pedibus; viuit in calidis Regionibus.

De Tlauhtototl, ſeu Aue Coccinea. Cap. CXLII.

Iiſdem variatur Tlauhtototl colorum differentijs, ſed paulò minori conſtat corpore; viuit quoque Regionibus calidis, non procul à littoribus maris auſtrini.

De Coztototl, ſeu Aue lutea. Cap. CXLIII.

Avicula eſt lutea tota, ſed capite nigra macula inſignito, caudaque, & alis, pallido, nigroque variatis colore.

De Tlaquauhtli. Cap. CXLIV.

AQuilæ genus eſt mediocris magnitudinis, incuruo roſtro, propè exortū luteo, diluto, ac circa cuſpidem ſubnigro colore variato, ventre verò pallenti, atque ſubfuluo, luteis pedibus; incuruis, ac cinereis vnguibus, occipitio pallido, cauda fuſca promiſcuè, atque cinerea, & reliquo corpore fuluo, atque ſubnigro: reliqua natura quæ Aquilis.

De Cocho Pſittaci genere. Cap. CXLV.

PSittaci genus eſt magni, roſtro ſupernè cinereo, infra verò ſubnigro, cinereis cruribus, pedibuſque viridi colore; ſed cyaneo capite, candido, coccineoque variato colore, & quadamtenus pallenti, necnon alis poſtremis coccineo, diſcit humanum ſermonem, & cæterorum Pſittacorum inſtar indiſtincta pene ſimilitudine reddit voces humanas.

De altero Cocho. Cap. CXLVI.

SImilis eſt prædicto, ſed longè minore corpore, nigris oculis, Iri lutea, ac plumis ambientibus oculos rubeis, pennis verò alarum & fuſcis, & cyaneis.

De Opipixcan. Cap. CXLVII.

ANatis feræ genus eſt, roſtro ſubrubro, cruribus verò ac pedibus, qui plani ſunt, fuluo, ac candenti variatis colore; reliquo vero corpore cinereo, & nigro: viuit circa lacus, & quo cæteræ Anatum differentiæ, conſtat nutrimento.

De Toquilcoyotl. Cap. CXLVIII.

ROſtrum eſt prolixum, ac mediocriter tenue, ceruix prælongà, caput coccinea macula deſuper inſignitum, lutea Iris, & corpus vniuerſum fuſcū, nigrum promiſcuè, atque cinereum; verſatur iuxta aquas, edulique (licet parum expetenda) carne conſtat: nomen verò habet à voce. Gruis æquat magnitudinem, ad cuius refertur ſpecies, nam & eius mores imitatur, reliquamque naturam, ſi maculam rubeſcentem excipias. Sunt qui Coceayauhqui vocent.

De Coyoltototl. Cap. CXLIX.

AVis eſt mediocris magnitudinis, fuſcis pedibus, cruribuſque, roſtro craſſiuſculo, fuſco, & breui, ac deſinente in acumen; pectore, ac ventre coccineis, ac reliquo corpore ſubrubro, atque nigreſcente: nomen habet à ſonitu illi ſonalium ſimili.

De Nopaltencol. Cap. CL.

AVis eſt ſubfuſca, & cinerea tota, roſtro ſubincuruo, & prolixo, ſturno paulo maior, & iri oculorum rubra.

De Ceceto. Cap.CLI.

NOmen habet à voce; Tinunculi autem videtur ſpecies, ſed peregrina,& nunquam noſtro viſa Orbi, etſi ijdem prorſus ſint mores, atque natura; quamobrem cætera narrare ſuperſedeo: vbique frequens eſt, ſed calidis maximè regionibus, vbi ex auiculis, quas rapit victitat.

De Metzcanauhtli, ſeu Anate lunari. Cap. CLII.

ANatis ſpecies eſt domeſticæ par, ac eiſdem variata coloribus: viuit apud Mexicanam paludem, vbi capi à Mexicanis Aucupibus plerumque ſolet.

De Tolcomoctli. Cap.CLIII.

AVis eſt magna,tres circiter ſpithamas prolixa; roſtro longo, tenuique, ſupernè nigreſcente, & palleſcenti infernè; luteis cruribus, & vergentibus in purpureum, ſicut & ipſi pedes: ventre, ac pectore albo, ſed fuſcis quibuſdam vndulato pennis; alis deſuper fuſco, candido, cæruleoque variantibus colore, iri rubra, & ictu quem roſtro infert valdè nociuo; & quanquam palmipes non eſt, piſcium circa lacus agens viuit rapina, & ad ſpecies Alcionum, quos Hiſpani vocant *Martinetes* pertinere videtur: Aiunt corio nudatam, aſſamque, & ex oleo, & aqua ingeſtam, gratum exhibere alimentum.

De Yacacintli, ſeu roſtro ſpicæ Maizij. Cap.CLIV.

AVis eſt ternos circiter dodrantes prolixa, virentibus cruribus, capite, & ventre cyaneis, ſed vergentibus in purpureum; alis promiſcuè fuluis, nigriſque, luteis oculis, ac roſtro, ſed in coccineum propè exortum vergente, quod tres penè digitos latos longum eſt: anteriori parte capitis depili, & calua; ad recentiorũ Fulicas videtur pertinere, ac piſcium prædà iuxta lacus, & flumina viuere: Edulis eſt eius caro,ſed nec bonum,nec gratum præbet alimentum.

De Yztactzon yayauhqui. Cap.CLV.

GEnus eſt Anatis feræ, paruæque, cuius roſtrum eſt latum,atque cæruleũ, & iuxta extremum alba quadam diſtinctum macula, pedes etiam (qui plani ſunt) vergunt in cæruleum, & reliquum corpus, albo, fuluoque variat colore: cæterum eadem penè vita,quæ reliquis lacuſtribus Auibus, ijdem mores, & alimonia.

De Ocotzinitzcan. Cap.CLVI.

AVis eſt formoſa, Columbæ magnitudine, roſtro duos circiter digitos latos longo, nigroque; capite, & pectore purpureis, necnon cruribus, ac pedibus; reliquo vero corpore ex luteo vireſcenti. Viuit in regionibus calidis iuxta maris Auſtralis littora, nec tamen cantu ſuauis eſt, neque iucundo nutrimento.

De

De Quauhtotopotli. Cap. CLVII.

EIſdem viuit Regionibus Quauhtotopotli, ſed paulò minor eſt, minorique & atro roſtro, nigris oculis, fuſcis cruribus, pedibuſque, & fuſco capitis vertice, quod tamen eſt coccinea præcinctum tænia, reliquum verò corpus, luteo dilutiore, ac colore fuſco promiſcuè tinctum micat.

De Caxcaxtototl. Cap. CLVIII.

AVis eſt tota cyanea, ſubnigraque, ac ſturnos huius Orbis maiuſculos æquans longitudine: capite paruo, nigris oculis, ſed lutea iri, nigroque roſtro longiuſculo, ac deſinente in acumen: edulis non eſt, neque canora; viuitque in plagis temperatis, qualis eſt Mexicenſis, aut paulò calidioribus: Sunt qui Hueitzanatl vocent, & referant ad ſpeciem Sturnorum Mexicenſium.

De Tlacahoilotl. Cap. CLIX.

SPecies eſt Columbæ ſylueſtris noſtris vocatis arabicis quadantenus ſimilis, incuruo roſtro, mediocri, rubeoque; cruribus rubeis, pedibúſque, necnon oculorum iri, pectore, ventre, & alarum anterioribus partibus; cætera cerulea ſunt, interſertis tamen iuxta caput, & collum inferna præcipuè parte nonnullis rubeis pennis. Viuit iuxta agros Mexicanos, nec expetendo conſtat nutrimento.

De Cochitenacatl. Cap. CLX.

AVis eſt littorum Oceani Auſtralis alumna, duas prolixa plus minus ſpithamas, roſtro incuruo ſeptenas penè vncias longo, ſupernâ parte candenti, ſerratoque, ſed inferna nigro: oculis atris, ſed iri ex luteo rubeſcente, capite, & collo in lineam vſque coccineam, qua præcinctum eſt ſupernè, & infernè nigro; deinde verò, ſupernè nigro, & infernè pallenti, ſed rubeis maculis atriſq. lineis variato: cauda, aliſque nigris, ventre virenti, purpureis femoribus, nigris vnguibus; cruribus, pedibuſque è cinereo vireſcentibus, & plumis, quę ſunt à femoribus vſque in caudam, rubeis: piſcibus victitat, nec omnino ingrato conſtat alimento.

De Cochitototl, ſeu Aue Florida. Cap. CLXI.

AVis eſt Sturno noſtrati magnitudine circiter par, roſtro tamen acuminato, tenui, & pauliſper incuruo: vnguibus nigris, cinereis cruribus, capite verò, collo, & ſupernis alis promiſcuè cinereis, ac nigris; cæteris verò partibus luteis, vnde fortaſſis nomen: oculi vero atri ſunt, & pallens iris; vermiculis victitat, & ſeminibus: calidis regionibus viuit, nec tamen cantu placet aut alimento.

De Tlapaltototl. Cap. CLXII.

AVicula eſt Cardueli noſtro par, aut paulò minor, roſtro paruulo, tenuique, oculis nigris, ſed iride lutea; alis, caudaque è nigro rubeſcentibus,

tibus, ac reliquo corpore prorſus coccineo. Viuit in calidis, nec ſapit eius caro, aut cantu admodum eſt iucunda, ſed viſu pulchra, ac non mediocriter ſpectanda.

De Tlanquiquiztototl, ſeu Paſſere ſibilante. Cap. CLXIII.

AVis eſt littorum Oceani auſtralis alumna, Columbæ par, roſtro craſſo, acuminato, & nigro; atris oculis, iri lutea, alis, caudaque albo, & nigro colore variatis, tænia nigra à roſtro ad extremum vſque pectus procedente, alis verò circa priores partes etiam luteis, ac vniuerſim reliquo corpore pallenti, ſi demas pedes, & crura, quæ fuſca ſunt, & vngues ipſos, qui ex albo nonnihil pal- leſcunt: viuit iuxta arbores ornatas floribus, quorum victitat melligine: educat verè ſobolem, habeturque maximi à Totoтepecenſibus, quibus eſt familiaris ac frequens.

De Hoitzitzillin Tepuzcullulæ. Cap. CLXIV.

SPecies quædam eſt Hoitzitzillin pulcherrima, ac maxima, roſtro longo, tenui, incuruo, cæruleoque, colore vniuerſi corporis Heliotropij, pauoninóue & ſplendenti: Viuit melligine florum, velut congeneres, & artificibus intexendarum pennarum materiem exhibet, gratam atque pretioſam.

De Quauhtotopotli. Cap. CLXV.

PIci ſpecies eſt peregrina, roſtro longo, nigroque, & nonnullis in partibus fuluo: colore nigro, ſed candidis plumis maculato, ac præcipuè circa caudam, poſtremas alarum partes, roſtrum, ac ventrem, qui penè totus candidus eſt, ac cinereis pedibus: miteſcit, aliturque domi, Sturno noſtrati par; excauat arbores modo cæterorum Picorum, quibus victu, nutrimento, ac reliqua natura eſt ſimilis.

De altera Xochitenacatl. Cap. CLXVI.

AVis eſt Columbæ magnitudine, roſtro præ corporis mole maximo; ſerratoque, ſuperiori parte luteo, inferiori verò ſubnigro, & in purpureum colorem vergente, oculis nigris, ſed iri rubeſcente ex luteo, ac reliquo corpore cæruleo, cinereoque. Viuit circa littora Oceani Auſtralis, ac piſcibus, quos rapit veſci ſolet.

De Perutototl. Cap. CLXVII.

ANas eſt peruina, quam velut noſtro iam notam orbi, non curauimus deſcribendam. Variat nonnihil fæmina à mari, velut ex vtraque Imagine cuiuis erit facile intueri.

De Chiquatototl. Cap. CLXVIII.

AVis eſt Ruſticulæ noſtrati ſimilis, roſtro longo, ac tænijs iuxta vtrumque oculum luteis, & incuruis, nigra item macula inter pectus, & collum inſignis; cætero verò corpore, ex albo, luteo, fuſcoque variato, iri lutea, ac ni-

gris

gris oculis. In regionibus temperatis, ſeminibus, & vermiculis victitat, ac grato conſtat alimento.

De Elototoll. Cap. CLXIX.

ELototoll, ſeu Auis baſis ſpicæ Maizij ad Ruſticularum etiam genus videtur pertinere; roſtro enim conſtat longo, Coturnicis magnitudine, bono nutrimento, & colore totius corporis albo, fuluôque promiſcuè, atque nigro: alitur domi, ſibilaque non cantum edit; Sunt qui Chietototl vocent.

De Quachichiltic fæmina. Cap. CLXX.

FOemina eſt alterius Quachichiltic oquichtli, de qua in ſuperioribus, eadem forma, & magnitudine, etſi incluſa caueis in luteum mutetur colorem, cuius rei gratia, hanc Auiculam, & rubeam, & luteam curauimus depingendam: alitur cantus gratia, & ſuauiter modulatur. Naſcitur in agris Mexicanis, educaturque in domibus, quibus eſt mirum in modum cauſa delitiarum frequens.

De Cocochatl. Cap. CLXXI.

AViculæ ſunt Carduele paulo maiores, luteo, alboque, & fuluo quoque colore variatæ, ac macula iuxta alterutrum oculum inſignes, etſi in mari hæc longè maior appareat; naſcuntur in temperatis, aut aliquanto in frigus decliuibus auris, qualia ſunt Tetzcoquentia, nec ſunt cantu, aut nutrimento plurimum expetendo.

De Elcoztototl. Cap. CLXXII.

AVis eſt Turdo Viſciuoro, aut Merulæ par, luteo pectore, ac ventre, vnde inuenit nomen, nigra cauda, alis ex nigro fulueſcentibus, capite, collo, dorſoque, & cruribus cinereis, roſtro ſubnigro, longiuſculo, & iuxta acumen pauliſper contorto, & iride oculorum (qui nigri ſunt) lutea; naſcitur temperatis locis, ſeminibus, ac vermiculis victitat; educat vere, nec valde ſuauem edit cantum, aut expetendam præſtat alimoniam.

De Quapetla hoac. Cap. CLXXIII.

AVis eſt Quapetlahoac ſeſquidodrantem longa, roſtro magno, rubeoque, & in acumen deſinente; alis nigris, ac reliquo penè corpore ex cinereo ruffeſcente: minimè canit, & mediocre præbet alimentum.

De Cacalotl, ſeu Coruo. Cap. CLXXIV.

INueni Coruum quibuſdam candidis pennis inſignem, quem, quia memoria dignus mihi eſt viſus depingendum curaui, & in hac Auium Mexicanarum hiſtoria deſcribendum.

De

De Colcanauhtli, ſeu Anate Coturnicum Mexicanaum colore. Cap. CLXXV.

ANatis feræ ſpecies eſt, mediocris magnitudinis, roſtro lato, & nigro; fului pedibus, ac cætero corpore, albo, fuluo, nigroque, & cinereo colore variato: cætera Anatibus feris ſimilis.

De Tlotli. Cap. CLXXVI.

FAlconis columbarij, quem *Nebbi* vocant, genus eſt peregrinum, nigrum totum, ſi roſtrum, cruraque, & pedes excipias, quæ lutea ſunt, & mirè (vt narrant) operæ in aucupio, quibus differt à noſtrate; quamobrem & depingendum, & memorandum duximus.

De Quaxoxoctototl. Cap. CLXXVII.

ALlata eſt ad nos à littoribus Maris auſtralis auis quædam pulcherrima, Columbæ plus minus magnitudine, roſtro magno, latoque, nigro, & in acumen contortum tendente, vertice cyaneo, & reliquo corpore cyaneo, pallido, viridique promiſcuè, & nigro, quæ minimè canit, nec ſuaui conſtat alimento.

De Tlauhquechul. Cap. CLXXVIII.

PLateæ, Pelicanoue videtur ſimilis, ſed coccineo, pulcherrimoque vniuerſi ferè corporis colore, aut ex albo rubeſcenti, lato, atque obrotundo circa finem roſtro, cinereoque, pupilla nigra, iride rubra, rugoſa fronte, gallipauonis, Auræue, depili penè capite, candentique, cum vniuerſo fere collo, & parte pectoris, & faſcia nigra latiuſcula, caput à collo diſtinguente: circa littora maris, aut fluminum viuit, veſciturque piſciculis adhuc viuentibus, quos rapit, mortuos enim non attingit, vt nobis (eam domi ſatagentibus educare) patuit experimento.

De Quapachtototl. Cap. CLXXIX.

QVapachtototl, ſeu auis fulua, octo vncias longa eſt, ac totidem cauda; roſtrum è cyaneo nigricans longiuſculum, incuruumque: oculi nigri, & iris alba, pectus cinereum, ac inde ad caudam vſque venter niger, cauda ex nigro fulueſcens, alæ verò, collum, atque caput fulua, vnde inuenit apud Indos nomen: grato aiunt conſtare nutrimento, cùm canit, riſum æmulatur, atque ideo inauſpicati habebatur ab Indis ominis, quo tempore Euangelij præclariſſima dies nondum eis illuxerat.

De Yohualtototl, ſeu Aue nocturna. Cap. CLXXX.

AVicula eſt Paſſeri noſtro pene par, ita vocata, aut quoniam noctu victum quærere ſoleat, aut quòd nigra tota ſit pauliſper vergens in fuluum, iride tamen, & inferiori roſtro ex luteo rubeſcentibus: eſt autem neque ſuaui cantu, neque nutrimento admodum probato.

De Yohualcuachili, ſeu capite Chilli nocturno. Cap. CLXXXI.

AVis eſt littoris Oceani Septentrionalis alumna, ſalſorumue lacuum, è quibus victum ſumit, inuenta apud Flumen Tuſpæ: vix æquat ſturni noſtratis magnitudinem, ſed collo conſtat tenui, ac longo, capite paruo & in longum producto, prolixo roſtro, luteoque, prolixiſque cruribus, pedum digitis, atque vnguibus qui lutei ſunt. Digiti, & crura cinerea cum inferiori parte femorum, nam ſuperior fulua eſt, cauda breuis, atque fulua, cum anteriori alarum parte, nam poſterior cyanea eſt, reliquum corpus nigrum, quibuſdam tamen fuluis circa ventrem permixtis pennis. Sed mirandum eſt ab exortu roſtri aſſurgere coronam, Orbémue ſuperiori parte in tres diuiſum cuſpides, e luteo rubeſcentem, ac mediocriter craſſum, & ab anteriori alarum parte, binos aculeos contortos, quod nulli auium adhuc noui eueniſſe, præterquam huic, cauente ita (vt exiſtimo) natura auiculæ aliàs imbecilli, vt ijs velut præſidijs ſeſe à fortioribus auibus tueretur, nihilque eſſet adeò debile, imbelleque quod vim quampiam non poſſet inferre hoſti.

De Cacalototl ſeu Aue Coruina. Cap. CXXXII.

AD Sturnorum Tzanatlue genus videtur pertinere Cacalototl, Sturno enim noſtrati eſt par, vniuerſo corpore, è nigro vergente in cæruleum, atro roſtro, cauda prolixa, & iri ex luteo rubeſcente. Inutili carne conſtat, nullo delectat cantu, viuitque in regionibus temperatis, aut calidioribus.

De Chilcoquipaltototl. Cap. CLXXXIII.

MErulæ magnitudinem æquat Chilcoquipaltototl, cuius roſtrum vergit in nigrum è cyaneo, caput nigricat, vireſcunt crura; venter, pectuſque palleſcunt, reliquum verò corpus luteo, viridique, necnon albo, & nigro, variatur colore. Viuit in calidis, non tamen valet cantu, aut nutrimento.

De Chiltototl. Cap. CLXXXIV.

SImilis eſt præcedenti colorum varietate, & magnitudine, necnon moribus, ſed capite coccineo, & fuluis pedibus, & fortaſſis ei congener.

De Tatac. Cap. CLXXXV.

AVis eſt Paſſeris magnitudine, capite, cauda, dorſo atque alis promiſcuè cinereis, albiſque, & è nigro in cyaneum tendentibus colorem: collo, & pectore infernè rubeſcentibus ex luteo, ventre albo, albis, & cinereis femoribus, cruribus verò ac pedibus è fuſco vireſcentibus, ac lineis albis, & incuruis ſupernè circumdantibus oculis, qui nigri ſunt; nec canit, nec admodum expetendàm præſtat alimoniam, viuitque in temperatis regionibus.

De Quatotomomi. Cap. CLXXXVI.

PIci genus eſt Ipupæ magnitudine, & nigro, fuſcoque varium colore; roſtrum, quo ex cauat perforatque arbores, tres digitos longum eſt, firmũ, & can-

& candens, ac infernè breuius quàm ſupernè: caput eſt paruum, ac rubeis cō-tectum plumis, & criſta etiam rubra inſignitum: tres vncias longa, ſed ſuperna parte nigra: alterutro colli latere faſcia candida deſcendit ad vſque circiter pectus: pedes cruraque liuida ſunt. Viuit Tototepeci Miſtecæ ſuperioris, non longè à mari auſtrali: nidificat in arboribus excelſis. Veſcitur Cicadis Tlaolli, & vermiculis: imbrium educat tempore, hoc eſt a menſe Majo vſq. in Septembrem; edulis tamen non eſt, aut alium quempiam (quod acceperim) præſtat vſum.

De Xochitenucatl. Cap. CLXXXVII.

AVis eſt Pſittaci magnitudine, & forma, ac pene tota viridis, inſertis tamen nonnullis pennis rubeſcentibus, pauoniniſque alijs; verùm crura, pedeſque nigra ſunt, & tenuia; roſtrum incuruum, quaternas penè vncias lō-gum, ſerratumque, vnde nomen, & luteo, ac nigro varium colore; calidarum regionum atque maritimarum Incola eſt, neque alium (quod nouerim) quam plumæ præſtat vſum.

De Chachauatototl. Cap. CLXXXVIII.

AVicula eſt Tepuzculullam ſingulis rediens annis, Carduele noſtro paulò maior; pedibus fuſcis, roſtro paruo, & nigro, infernis partibus luteis, reliquis verò cæruleo, nigro, atque cinereo variatis colore, cuius nulla alia eſt præterquàm plumarum vtilitas.

De Chichiltototl Tepazcullulæ. Cap. CLXXXIX.

INcola eſt Regionum calidarum Auicula illa, quam Mexicani Chiltototl vocant, & circa Tepuzculullæ montes viuit, magnitudine præcedentis, infernis tamen partibus rubeis, ſupernis verò cinereis, & nigris, ſed in purpureum colorem vergentibus, roſtro verò paulò acutiore, atque longiore.

De Tlauhtototl, ſeu Aue rubea. Cap. CXC.

AVicula eſt tota rubra, vnde euenit illi nomen, Merulæ penè magnitudine, & nigris quibuſdam plumis alis interſertis; prouenit Totonacapæ, & caueis incluſa canit ſuauiter.

De Tlauhquechultototl. Cap. CXCI.

TLauhquechultototl, ſeu auis capite Plateæ ſimilis, præcedenti maior eſt, roſtro longo, & nigro, ſed inferna parte longè breuiori, vertice ac toto pene collo deſuper rubeo, infernis cunctis cinereis; alis verò ac dorſo nigris, ſed albis tranſuerſiſque lineis variatis: degit Pauhatlamijs agris Prouinciæ Totonacapæ. Pici ſpecies eſt arbores perforans, cuius capitis plumæ rubeſcentes applicatæ, aut verius agglutinatæ, capitis curant dolorem, ſeu in eam ſententiam venerint, quòd vertici auis adhæreant, ſiue id ita ſe habere experimento aliquo cognouerint.

De Cocozton. Cap. CXCII.

AVicula eſt Cardueli magnitudine ſimilis, luteis,cyaneiſque pennis varia, ſed nullo inſignis cantu.

De Techictli. Cap CXCIII.

PRæcedenti pene eſt par, ſed cinereo, & fuſco varians colore, cuius nihil accepi quod memoria dignum reputarem.

De Quapach canauhtli. Cap. CXCIV.

GEnus eſt Anatis feræ lacus Mexicani alumnæ, roſtro lato, cæruleoque qualia etiam ſunt crura, atque pedes, capite, collo, pectore, ac ventre fuluo; cauda breui, alba, & nigra, alis cum dorſo, è fuſco, fuluoque tranſuerſis tænijs variatis, ac nigris oculis, moribus verò, victu, atque nutrimento cæterarum ſyluestrium Anatum.

De Ayo quantototl tiltic. Cap. CXCV.

PVlchrè canit, ſed non miteſcit, & ſuaui conſtat alimento, Paſſere maior eſt, veſcitur arborum fructibus, roſtro conſtat paruo, fuſco, ac nigro, & reliqui corporis colore è luteo vergente in candidum.

De Motmot. Cap. CXCVI.

AVis eſt calidis frequens regionibus. Columbæ magnitudine, coccineis oculis, & nigra pupilla, roſtro incuruo, ſubnigro, tres penè digitos longo, & acuminato, infernè breuiori, ſerratoque ſupernè; capite cæruleo, & pauonino, fuſcis pedibus, virentique cætero corporis colore: rarum eſt ineſſe caudæ pennam vnicam cæteris longiorem,& quæ extrema tantùm parte ſit capillata, tantæque pulchritudinis auem, nullum præterquam plumarum habere vſum.

De Cacatototl. Cap. CXCVII.

AVicula eſt par Achantilli, infernis omnibus candidis, ſupernis verò ſubnigris, atque ſubfuluis, & cinereis pedibus: veſcitur ſemine hoauhtli: iucundè canit, viuitque in planis Tetzcoquenſibus.

De Teoauhtototl. Cap. CX CVIII.

TEtzcocanis etiam montibus, & agris viuit, bonum præſtat alimentum nec alitur domi, nec gratus ei cantus, obtigit: magnitudo circiter, quæ Paſſeri, roſtrumque breue; cæterùm partium infernarum color albus eſt, ac in luteum vergens, ſupernarum verò cyaneus, & alarum niger.

De Acxoyatototl. Cap. CXCIX.

CArduelis æquat Axoyatototl magnitudinem, color eſt infernè ſubalbidus ſupernè verò ſubfuſcus, & luteus, crura ex luteo rubeſcunt, criſtaque

quam

quam capite geſtat: edulis eſt; includitur caueis, ſed caret cantu, prouenit in montibus Tetzcoquenſibus; marem verò curauimus depingendum.

De Picicitli. Cap. CC.

TEtzcoquenſis etiam Auis Picicitli, paruula, totoque cinerea corpore, ſi caput excipias, & collum, quæ atra ſunt, ſed candenti macula oculos (qui magni ſunt) ambiente, cuius acumen in pectus vſque procedit; apparent poſt imbres, educatæque domi breui moriuntur: carent cantu, bonum præſtant alimentum; ſed neſciunt Indi referre vbi producant ſobolem.

De Amaxocototl. Cap. CCI.

VIuit in temperatis aut paulò frigidioribus locis, gratum alimentum præbet, iucundoque pollet, atque ſonoro occentu: præcedenti paulò maiorem adepta magnitudinem, cinereo circa collum, pectus, ac ventrem colore, fuſcis pedibus, alis verò, dorſo, caudaque cinereo, & nigro colore variatis

De Xompantototl. Cap. CCII.

CArdueli eſt penè par, non educatur domi, bonam præbet alimoniam, ſobolem procreat intra oppida, aut iuxta propinquos agros, & colore albo, purpureo, luteo, & candenti diſtinguitur.

De Cuitcuitzcatototl. Cap. CCIII.

PAulò maior eſt præcedenti, verſatur in ſylueſtribus, montaniſq. arboribus: non alitur domi, & tamen pergratè cantillat: inferna coccinea ſunt, pulla crura, capitis ſuperior pars fulua, reliquum verò corpus cyaneo, candido, atque ſubnigro colore diſtinguitur.

De Xotlapech. Cap. CCIV.

FVluus eſt Xotlapech supernè, atque infernè cyaneus, nec magnitudine æquans ſturnum; caput humili quadam, ſed pulchra criſta inſignitur, fului etiam coloris, cuius extrema verſus roſtrum pennæ ſubnigræ, atque ſubrectæ excipiunt: edulis eſt, in montibus agit, & nullo placidus habetur cantu.

De Olototl. Cap. CCV.

VIuit in montibus Tetzcocanis auis præcedenti par, ſed tota penè cyanea pauoninaque, quamuis circa collum, & ventrem albi, rubrique coloris: edulis, nec expers cantus, qui tamen eſt exilis. Auis verò ipſa de pulchritudine poſſet cum multis alijs certare.

De Yxtezcatototl. Cap. CCVI.

CEdit pulchritudine præcedenti Yxtezcatototl, Paſſeris magnitudine, varia ta tamen cinereo, fuſco, & nigro colore: Viuit in montibus Regionum temperatarum: edulis eſt, exiliter canit; nec viuit in domibus alta.

De

De Ayoquantototl. Cap.CCVII.

AT Ayoquantototl par ferè magnitudine, luteo, nigro, ſubalbidoque colore variatur. Montana colit: bono alimento conſtat,& quoniam cantus impenſè exilis eſt, caueis includi minimè conſueuit.

De Xolotlapech. Cap.CCVIII.

AVis eſt edulis, ac præcedentis penè magnitudine, infernè lutea, fuſca verò ſupernè, viuit in arboribus montium Tetzcocanorum, vbi prolem educat: veſcitur vermiculis, non canit, aut expetendum admodum præbet alimentum.

De Elototl. Cap. CCIX.

LOngè minor eſt Elototl, ac Carduelí penè par, ſed albo, aut cyaneo colore, caudaque penè tota nigra: Viuit iuxta arbores montium Tetzcocanorum. Edulis eſt: non canit, & ideò neque alitur in domibus.

De Chiltototl. Cap. CCX.

AVicula eſt Carduele paulò maior, tota ferè coccinea, ſed nigris iuxta alas admixtis plumis: maculis verò prope oculos candentibus,& roſtro paruo, ac nigro: minimè canit, ſed obſtrepit, edulis eſt, educat in Arboribus Tetzcoquenſibus, veſciturque vermiculis, & culicibus.

De Ococolin. Cap.CCXI.

GEnus eſt Pici Sturni magnitudine, & pulchrè variatum colore nigro, & luteo; circa dorſum verò, crura, ac ventrem cinereo, roſtroque longo, & acuto: Viuit in Tetzcocanarum ſyluarum arboribus, vbi ſobolem educat: edulis eſt, nec tamen cantillat.

De Xiquipiltototl. Cap.CCXII.

AVicula eſt minima, nigra macula roſtrum, collumque conſperſa, cætera cyaneo, cinereoque tincta colore: incluſa caueis cantillat, chian ſemine veſcitur, & tritotlaolli: educat ſobolem circa Tetzcocanorum montium Arbores.

De Quauhelototl. Cap.CCXIII.

AVis eſt tota cyanea, Columba paulò maior, & criſta in acutum tendente eiuſdem coloris inſignita: calidarum regionum alumna eſt, & quanquã viſu pulchra & ſpectabilis, plumarumque colore commendata, nec canit, nec eduli conſtat nutrimento.

De Cuechtototl. Cap.CCXIV.

AVis eſt magnitudine, & roſtro Pſittaci, incuruis, & rapacibus vnguibus, luteis cruribus, pedibuſque, ſed nigris punctis diſtinctis: alis cyaneis, ſub-

ſubalbidiſque è fuluis variatis plumis; pectore, ac ventre rubeſcentibus; capite è candido in coccineum vergente colorem, depili; rugoſoque, quale etiam eſt collum, quod torque iuxta pectus ambitur eminenti, & albo, ſed cyaneis, ac tranſuerſis diſtincto tænijs, habet etiam ad roſtri radicem (quod rarum eſt) Orbem concinnatum ex acinis multis, ex albo in rubrum colorem vergentibus. Hanc auem ego nunquam vidi, ſed eius tantùm imaginem apud Tetzcoquenſes, in Aula quadam Regiæ domus, vbi ordine quodam Principum eius Prouinciæ formæ ſerie quadam videbantur delineatæ, quam in libros hoſce transferendam curaui, quoniam ex nonnullis Incolarum accepi, littoribus Oceani eſſe frequentem, qui tamen nihil quod ad eius naturam aut mores ſpectaret narrare potuere, præterquam viuere ex rapto, & verſari ſolitam non pròcul à mari.

De Caquantototl. Cap. CCXV.

OFfendi etiam apud Tetzcoquenſes Auiculam criſtatam, pulchra, ac rara forma, Paſſeris magnitudine, coloris cinerei, ſed extrema cauda lutea, & ab extremis alarum pennis coccineis quibuſdam capillamentis propendentibus, paruo capite, paruoque roſtro, quæ in montibus etiam viuit eiuſdem Plagæ, ac ſeminibus veſcitur, neque eſt cantu, aut nutrimento cæteris auiculis commendatior.

De Yayauhquitototl. Cap. CCXVI.

AVis eſt Sturni magnitudine, viridi, cyaneoque, fuluo, & cinereo colore diſtincta, in qua vel illud memoratu dignum eſt, & pene huic aui peculiare, duas pennas ab extrema cauda prodire cæteris longiores, quarum pars prior depilis ſit, extrema verò cyaneis, & nigris pilis veſtita.

De Axoquen. Cap. CCXVII.

AVis eſt è Piſcium rapto viuens, & ad Alcionum fortaſſe pertinens differentias, quos *Martinetes* vulgus Hiſpanorum vocare ſolet. Auis eſt ictus ſatis noxij, cinereo, luteo, ac fuluo colore varia, roſtro nigro, acutoque, & octo vncias longo, collo verò duas ſpithamas ac pelle laxius dependente cauo, cauda verò ſeſquidodrantem prolixa, ac productis cruribus, qualia aquaticas aues decere ſolent. Sunt qui Acaçaçahoactli vocare malint.

De Ahuatototl. Cap. CCXVIII.

AVis eſt Sturni magnitudine, & forma, ſed alis, & cauda cæruleis, cætero verò corpore è ſubalbido vergente in fuſcum; viuit in Quercubus, & ſobolem educat, vnde euenit ei nomen.

De

De Guitguit. Cap. CCXIX.

AVicula eſt minima, Regulo ſimilis, viridi colore, & ſuaui nutrimento, ea eſt naturæ rerum vis, vt hæc tantula auis, ac fere nulla, audeat coruorum examina conſectari, & vbilibet latitare cogat, ac ſeſe inter arundineta tueri. Eſt & aliud auicularum genus in Inſula præcipuè Cubu, gregatim volantium, & Rizi (cuius ſeminis maximus eſt apud eas Gentes prouentus, atque vſus) deuaſtantium ſata, nomine maja, multi nutrimenti, gratique, & facilis coctionis, coloriſque fului, quibus eſt in colli poſtica parte (dictu mirandum, & nulli alteri animali conceſſum) caput, ventriculus, primumque receptaculum nutrimenti.

De Daic. Cap. CCXX.

VVlgaris auis hæc Columbi æquat magnitudinem, & bonam alimoniam præſtat; nidum excauat cauda, ac pedibus iuxta ſabuloſa loca, quaternas altum ſpithamas, vbi ponit oua per imbres anſerinis maiora, & pugnum fermè ampla, dicta ab Indigenis Tapum, quinquagena, pluraue, & citra vllum albumen, pinguis naturæ, & craſſæ, quæ aſſa, aut cocta, bonum, ac pingue præbent alimentum, fixa verò craſſum, & malum, concoctuque difficile; mirum eſt auem adeo paruam tantæ magnitudinis oua, tamque numeroſa edere, eadem tam profunda in ſcrobe collocare, & collocata citra incubantis Parentis opem, atque teporem pullos excludi, & excluſos euolare, è veſtigio. Viuit in Philippicis.

De Tuputu. Cap. CCXXI.

NOmen inuenit à cantu, verſatur in carectis, herboſiſque locis: magnas arbores minimè conſcendit. Phaſiano forma ſimilis eſt, minor tamen: loco carnis habet vermes, quibus adeo refertæ ſunt ſingulæ corporis partes, vt mirum ſit nihil præter eos ac pellem in ea Aue reperiri, quam tamen non perforant, aut rumpunt denſis ornatam pennis, cùm cætera ſolos vermes eſſe planè perſpiciatur.

De Pauxi vocata Aue. Cap. CCXXII.

NOn eſt prætereunda Auis illa, à Margarita (vt ferebant) ad Regem Philippum delata, quam in horto eius vidimus Galli gallinacei magnitudine, aut paulo maiorem, nigro colore plumarum, ſed ſplendenti, & pauonino, rubeo, & incuruo roſtro, & Pſittaci ſimili, mitem, ſed capi, & attrectari à quouis renuentem. Erat in hac Aue inſigne, & peculiare, tumorem quendam radici roſtri affigi, qua parte erat tenuior, pyri forma, lapidis duritia, & cæruleo colore, qualis eſſe ſolet lapidis cyanei, aut vocati Turcoidis; alebatur autem ſi bene memini frumentaceis ſeminibus, & cæterarum cohortalium nutrimento, quibus forma quoque videbatur ſimilis,

De Altera Aue delata ad Philippum II. Cap. CCXXIII.

MEritò alia Auis viſa mihi in eodem horto, erit præcedenti adnectenda, Ciconiæ (ni mente excidit) magnitudine, & cinereo colore, criſtam hæc geſtabat octo (vt mihi quidem videtur) vncias longam, è multis aggeratam plumis ſubiectis eiuſdem coloris, & in amplitudinem orbicularem, præcipuè circa ſummum dilatatis, atque excreſcentibus, verùm Cuſtodum incuria perijt, antequàm ego diſcedens ab Hiſpanijs Optimi, Maximique Regis iuſſu nauigaſſem ad Indos.

De Pitzmalotl. Cap. CCXXIV.

GEnus eſt Sturni dodrante paulò maius, lato roſtro, nigroque, Oceani auſtralis littorum Incola, cæterorum Sturnorum huius Orbis moribus, & natura.

De Picalotl. Cap. CCXXV.

AVis eſt prolixa dodrantes binos, infernè candens, ac ſupernè cyanea, roſtro nigro, craſſo, & longo, & nigricante criſta: vociferatur, non canit; alitur domi, veſcitur Tlaolli, alijſque frumentaceis ſeminibus, vermiculiſque, ac bonum aſſa, aut elixa præbet alimentum. Viuit in Prouincia Ygualapæ, uon procul ab auſtrali Oceano.

De plurimis alijs Auiculis anonimis, ab eadem Prouincia miſsis. Cap. CCXXVI.

MIſſæ præterea ſunt ab eadem Prouincia multæ auiculæ ſine nomine, quarum quinque priores fuluæ, atque cinereæ ſunt; ſexta lutea, & cinerea; ſeptima verò nigra, & rubra, non ſine quibuſdam luteis propè alas pennis, quarum omnium cantus, & nutrimentum, neque poſſunt impenſè aut improbari, aut commendari.

De Quarta Elotototl. Cap. CCXXVII.

AVicula eſt Paſſeris magnitudine, tota (ſi alas excipias, pedeſque, & roſtrum) cyanea, ſed maculis cinereis conſperſa: alæ enim fuluo, nigro, pallenti, ac cinereo variantur colore, roſtrum è candido vergit in nigrum, ac pedes, cruraque cinerea, & fuſca promiſcuè ſunt; oculi nigri, & iris lutea: caueis incluſa ſuauiter canit: bonum præbet alimentum, verſaturque in Regionibus temperatis, qualis eſt Mexicana, aliturque Tlaolli.

De Yacatlil, ſeu Aue roſtri nigri. Cap. CCXXVIII.

NOmen inuenit hæc Auis à nigro roſtro, digitum tranſuerſum longo, & è craſſiuſcula origine deſinente in acumen. Sturni æquat magnitudinem, cinerea eſt, & viuit in locis calidis.

De Altera Xochitenacatl. Cap. CCXXIX.

AVis eſt lacuſtris, ac littorum maris Septentrionalis alumna, ſeſquipalmũ longa, ſi roſtrum excipias, quod octo pene vncias eſt prolixum, ac tres latum, (portentoſa nempe magnitudine, & vniuerſi corporis longitudinem pene æquante) ſerratum, coccineum, iuxta extremum; circa alias verò partes cyaneum, & ex albo palleſcens, ſed ſingulis momentis (quod fide pene caret) mutans colorem: collum productum eſt, ſuperna parte fuluum, inferna verò, & circa latera, ex albo palleſcens, ſed rubeis hemiciclis diſtinctum; cauda atra, circa cuius exortum plumæ adſtant albæ, & coccineæ: pedes & crura cinerea ſunt, ſed cyaneis maculis variata; vngues nigri, oculique, verùm Iris rubeſcens ex albo, quam cyaneus ambit circulus: cætera ex nigro fulueſcunt; Domeſtica Auis eſt, ſaliens incedit, alitur quouis nutrimenti genere, & quibuſque etiam regionibus ad quas deferri contingat, viuit.

Finis II. Tractatus Hiſtoriæ Auium.

TRACTATVS TERTIVS
DE HISTORIA REPTILIVM NOVAE HISPANIAE.

De Acaltetepon, ſeu Monoxilo mucronato, quod priuatim Temacuilcahuya vocant. Cap. I.

Habetur ſupra volumine 1. *lib.* 9. *cap.* 11. *fol.* 315.

De alijs duobus Lacertarum generibus, quæ propriè Acaltetepo nunpantur. Cap. II.

CONSVEVERE Mexicani lacertarum innocentium, vulgariumque differentias omnes, quaſque feruentium Regionum Incolæ Cuetzpalin vocant, Tecouixin nuncupare, venenatas verò quæ in ſepas chalcidicas, ſepedoneſiue quadrupedes referri poſſent, aut citra venenum aliquanto vulgaribus maiores, nempe lacertarum genera, quæ multa apud ipſos naſcuntur, Acaltetepon. Venenatarum tria adhuc apud nouos Hiſpanos offendi genera, morſus noxij, ſed minimè (ſi tempeſtiuè occurratur ei) læthalis, quarum duæ priores magnitudine, forma, & colore conueniunt, ſed picturarum diſtinguntur varietate: altera namque luteis tantùm ornatur ſpherulis in fuſcum, candidumque inclinantibus colorem, altera verò candidis lineis in rectitudinem procedentibus, luteiſque, & ſecundum tranſuerſum fuſcis, & palleſcentibus è candi-

candido. Poſtremum genus peculiari nomine Tetzauhcoatl, quòd raró occurrat, nuncupatum, ac prorſus à Tetzauhcoatl ſerpente diuerſum, paruulo, ac pene nullo, ſed læthifero (vt ferunt) morſu, omnium eſt minimum, fuſci coloris in fuluum inclinantis, ſed cauda magna ex parte cyanea. Eſt & quartum genus ita vocatum, non quòd venenatum ſit (eſt enim innoxij morſus) ſed quòd venenatis maiuſcula corporis mole videatur reſpondere, cùm cætera vulgaribus lacertis prorſus ſint ſimilia.

De Ahueyactli, ſeu Hemorrhoo Indico. Cap. III.

SErpens eſt Ahueyactli Tecutlazoçauhqui forma, ſed ſonalibus carens, veneno verò hemorrhoo antiquorum congener, exertis caninis, & lethali ictu, quo vniuerſum corpus ità afficitur, vt vndique ſanguinem effundat, nempe, per os, nares, & oculos, quin vulnera, quæ iamdiu occaluere (ſi contingat morderi hominem ab hac fera) rurſus hiant, manantque ſanguine, tanta eſt vis huius pernicioſi, atque monſtrifici veneni, cuius remedia erit (vbi commodius valeant) referri.

De Aquaquetzpallin, ſeu Aquatico colore. Cap. IV.

QVas Haitiniyguanas vocant, Mexicenſes Aquaquetzpallin vocare conſueuerunt, Colotum videntur referre; ſed plurimùm diſtant forma, atque natura, quinque dodrantum æquant longitudinem, ſi caudam pariter metiare, quæ reliquo corpore triplo prolixior eſt, humanoque humero inter vtraque crura craſſior: digiti tenues ſunt, & pro magnitudine corporis longiſſimi; brachia, cruraque craſſitudinem, recens nati æmulantur pueri (ne dicam) æquant: venter candeſcit ex viridi, & reliquum corpus ſquamiferum eſt, coloriſque medij inter argenteum & virentem: vngues ſunt mediocres, cauda prolixa, & in extremum vſque à poſterioribus pedibus ſenſim gracilleſcens; dorſo imminent pinnæ quædam anguſtæ vnciam vnam longæ, ſpiſſæ, & protractæ ad extremum vſque caudæ, licet ſenſim fiant breuiores: caput ſupernè deforme, ac horridum eſt, prædurum, ac velut clauatum, ſicut ſuperior quoque colli pars: oculi nigri, & mandibula inferior cærulea, è qua pendet membrana lata digitos quaternos, orbicularis, tenuis, ſquamoſa, & palearibus ſimilis, nonnulloque circa exortum clauata interuallo, pinnataue, ac è viridi in flauum colorem vergens, eadem mandibula cæruleis tegitur laminis, rotundis, magniſque, ac præcipuè alterutro latere vnica, quæ noſtratem aſſem, dimidiúmue argenteum vocatum denarium æquat amplitudine, coloreque, & nitore piſcium æmulatur ſquamas, alia præterea paulò minore iuxta aurium ſedem, & quæ rutileſcat vehementius, oris rictus magnus eſt, ac dentes parui, innocuum animal, & aquarum Incola, oua parit innumera, grata guſtui, optimique nutrimenti, velut & ipſa eius eſt caro (ita enim vocare libet, quoniã carni potius, quàm piſcoſo generi ſimilis eſt) quæ pullis noſtratium cohortalium minimè cedit, ſeu guſtum ſpectes, ſeu alimoniam. Vix eſt, qui cùm primùm incidat in hoc animal, timorem animo non concipiat, etſi alioqui mite,

innocuumque, aut qui ſemel deguſtatum, ſumma non proſequatur auiditate. Sunt etiam in hoc genere terreſtria, Quequetzpallin vocata, nonnihil tamen diſtantia colore, & meliore, atque iucundiore alimento, ſed reliqua natura pene eadem, in quibus omnibus illud videtur mirabile, terram reptatam eorum abdomine, ventreue pingueſcere, ac fieri longe ſapidiora: calidis verò Regionibus degunt, vnde ad Mexicanam Vrbem quadrageſimali præcipuè tempore deferuntur.

De Aquetzpalin, ſeu Crocodilis, quos alij Caymanes vocant. Cap. V.

Habetur ſupra volumine 1.*lib.*9.*cap.*111.*fol.*315.

De Acoatl, ſeu ſerpente Aquatili. Cap. VI.

IN paludibus temperatarum Regionum verſari ſolet, dentibus paruis, ac innoxio morſu, longus quinque dodrantes, ac pollicem craſſus, ſupernè tænijs nigris, & cyaneis alternis diſtinctus, & cyaneus infernè; capitis ſuperna nigra ſunt, latera cyanea, ac inferna lutea. Viuum audio parere, ne indico impare vipera noſtra dicatur carere. Sunt qui Miaoacoatl vocent, quoniam ſpicæ Maizij colore ſit.

De Aquaqua, ſeu Bufone. Cap. VII.

VErſantur in calidis Regionibus huius nouæ Hiſpaniæ, ac præcipuè iuxta vtriuſque maris littora, mirandæ magnitudinis Bufones, vt qui galeros mediocres æquare ſoleant, cæterà noſtratibus ſimiles, niſi quod veneno ſunt mitiore, ob quorum magnitudinem, eos in hac enarratione pertranſire ſilentio nolui.

De Colcoatl, ſeu Serpente Coturnicibus ſimili. Cap. VIII.

ANguis eſt binis dodrantibus paulò longior, pollicem craſſus, ac Teuhtlacocauhqui primæ (vt videtur) ſpecies, nam & ſonalia pro numero annorum caudæ innaſcuntur, augenturque: venter candet, ac niteſcit, dorſum verò maculis nigris, & fuluis variatur, atque diſtinguitur, conſpiciturque venter iuxta caudam reliquo corpore craſſior, caudaque adeo breuis, & ſubitò attenuata, vt vix latum digitum æquet: dentes omnes parui, breueſque ſunt, & tamen lethalem infligit morſum, ſed qui (ſi adſit diligentia) remedijs aliorum venenatorum animalium morſibus deſtinatis, coerceri, atque curari ſoleat.

De Cencoatl. Cap. IX.

ANguis eſt ſeptem prolixus ſpithamas, ac tres craſſus pollices, ſi excipias partes, quæ ſunt iuxta ventrem, vbi longè amplior videtur, & vnde cauda ad vſque extrema ſubitò gracileſcit: color eſt infernè albus, liuiduſque, dorſo verò atque lateribus niger, niſi quod tænijs ruffis ſeſe cruciantibus circa latera diſtingui ſolet, dentes verò parui apparent, ac minimè lethalis morſus.

De

De Tzicatlinan ſerpente. Cap.X.

GEnus eſt Serpentis Tzicatlinan, ſeu Formicarum mater; ita vocatum, quòd earum cuniculis viuat, & quando foras exeunt ſequatur eas, ſtatis anni temporibus; pulcherrimus eſt omnium Serpentium, nec cuiquam noxius, minimi digiti craſſitudinem æquat, ac duorum dodrantum longitudinem, faſcijs diſtinguitur candidis, rubriſque tranſuerſis, & alternis, non viuit niſi cum Formicis, aut alibi, quàm Regionibus calentibus: quod verò ſpectat ad medicinam, tuſus, appoſituſque, dicitur tumores præter naturam diſcutere.

De Canauhcoatl. Cap XI.

HOminis æquat Anguis hic craſſitudinem, eumdemque dupla longitudine excedit: incolit ſaxa, antraque, & occurrentibus animalibus ad ſe tractis halitu victitat, euenitque aliquando, vt Indi iter agentes inſederint ei, rati truncum eſſe (tanta eſt eius vaſtitas, atque ſtupiditas) nec intellexerint, quàm inſtabili, terrificæque ſedi inſtiterint, donec Angue ſenſim, præterlabente perterriti ſurrexerint; innocens tamen eſſe dicitur, ac nullo pene noxius morſu.

De Ecacoatl, ſeu Angue venti. Cap.XII.

ANguis eſt ſex ſpithamas longus, binaſque vncias craſſus, innocuus, dentibus paruis, ventre argenteo, lateribus, ac dorſo, lineis ſeptem candidis, luteis, cyaneis, & nigris alternatim interſtinctis, lingua prolixa, tenui, bifida, & nigricante, quam vibrat velociſſime, atris oculis, & pro magnitudine corporis amplitudine inſignibus, & Iride pallida.

De Quatapalcatl, ſeu Chameleone Mexicenſi. Cap.XIII.

de vno ſupra Io. Fabr. fol. 721.

GEnus eſt Chameleonis Quatapalcatl, in calidis nouæ Hiſpaniæ repertum Regionibus, parùm à noſtro, (vt ex imagine licet coniectari) diſtans, ſed tamen non prorſus idem; vidi & apud Haitinos Chameleones, ſed longè minores noſtratibus, & vulgaribus lacertis penè ſimiles, verùm de his ſuo dicencendum eſt loco.

De Cuicuilcoatl, ſeu Colubro vario. Cap.XIV.

SErpens eſt dodrantem longus, ac minimum digitum craſſus, cauda ab ipſo ano tenuiore, velut & Tzoalcoatl, trium vnciarum interuallo; dentes habet paruulos, ventrem liuidum, fuſcum, dorſum atris interſtinctum lineis: naſcitur in frigidis; ac lethalem infligit morſum, nec ſunt aduerſus eum alia, quàm contra Teuchlacotzauhqui remedia excogitata.

De

De Cencoatl, ſeu Colubro ſimili ſpicæ mayzij, ſimilibuſque coloribus variato. Cap. XV.

GEnus eſt Serpentis innocuum, maculis interſtinctum fuluis, & nigris, ac ventre candido, longum cubitos quatuor, & brachio tenuius, dentibus paruis, ordine duplici ſerie quadam diſpoſitis. Viuit in calidis, nec plura adhuc de eo Serpente comperi.

De Colcoatl, ſeu Colubro Coturnicum colore. Cap. XVI.

SErpens eſt lethalis morſus, longus tres ſpithamas, ac pollicem craſſus, ſimilis eſt Teuctlacocauhqui, ſimilibuſque mordet caninis: huic à meatu per quem redduntur excrementa, ſubitur cauda, tenuatur, atque gracileſcit.

De Cuech, ſeu Colubro ſonalibus inſignito. Cap. XVII.

SErpentis genus eſt innocuum, quatuor cubitorum longitudinis: candet huic venter, dorſum fuluis, nigriſque maculis diſtinguitur: dentes parui, ac corporis craſſitudo ternos digitos æquans.

De Yztaccoatl, ſeu albo Colubro. Cap. XVIII.

de quo ſupra Io. Fab fol. 774.

SErpens eſt lethiferi (vt narrant) morſus, quinque prolixus cubitos, teres, oblongo capite, oculis magnis, ac nigris, binis caninis, qui ſuperiori maxillæ infiguntur, exertique ſunt, alijs verò modicis; collo tenui, palmumque longo, à quo ad medium vſque corporis tres pollices craſſus eſt, vnde ſenſim vſque ad caudam extremam attenuari incipit, venter infernè albus eſt, vergens in liuidum, ſed ab ano in extremum vſque caudæ, ac iuxta collum inferna rubent; dorſum cinereis tegitur ſquamis, ac velut maculis quibuſdam albo colore diſtinctis, vnde nomen: agilis Coluber eſt, & qui ſeſe cauda tueatur, in girumq. (ſi quis eum attigerit, ſeu repat, ſeu pendeat dum tamen appræhendatur) ſe contorqueat.

De Yztactecoizin, ſeu alba Lacerta. Cap. XIX.

LAcertæ genus eſt ventris candeſcentis, fuſci dorſi, ſed candidis lineis ſecundum longitudinem diſcurrentibus, alijſque per interualla tranſuerſis interſtinctum, maculis quoque nigricantibus, & quibuſdam in locis obſcurum. Innocui eſt morſus, vitamque agit in frigidis plagis, cuius Nos, & maſculi, & fœminæ præſtamus imaginem.

De

De Macacoatl, ſeu Angue Ceruino. Cap. XX.

SErpens eſt femoris, & interdum humani corporis craſſitudine, longitudine verò vicenum quandoque pedum, maculis conſperſus fuſcis, vergentibus in nigrum, fuluiſque; ceruino capite, vnde nomen, niſi fortè id contigit, ob cornua, quæ audio ei iam ſeneſcenti innaſci, accommodatiſſima excitandæ veneri. Prouenit regionibus calidis, vbi, quò calidiores ſunt, eò in maiorem creſcit amplitudinem.

De Macacoatl. Cap.XXI.

CEruino & hic Anguis capite conſtat, ceruinamque manſuetudinem cicuratus præfert, ſed minor eſt, maculis licet ſubluteis, & nigricantibus diſtinguatur.

De Maquizcoatl. Cap.XXII.

MAquizcoatl, quem alij Tetzauhcoatl vocare conſueuerunt, ſeu anguem abuſus, quòd rarò, ac per miraculum videatur ab aliquo, ſeſquidodrantem longus eſt, ac minimi digiti æquans craſſitudinem, coloris argentei, nitidi, ac veluti translucidi in vtramque partem, vt libet graditur, etſi capite vnico inſignitus, Amphibænæ Antiquorũ fortaſſis ſpecies. Eſt & alius Anguis eodem nuncupatus nomine, nõ modo ancipiti inceſſu, capitibus quoque binis, quem adhuc mihi non licuit videre, niſi fortaſſis is de quo diximus eſt, quem conſpeximus Itztolucæ, & curauimus depingendum.

De Cencoatl. Cap.XXIII.

SErpens eſt candenti, ac nigro variatus colore, aſpectu pulcher, & magnitudine mediocri, qui licet morſu lædat, non tamen occidit.

De Teuhtlacotzauhqui, ſeu Domina ſerpentum. Cap.XXIV.

Habetur ſupra volumine 1. *lib*.9. *cap*.17. *fol*. 328.

De Tecoixin torquata. Cap.XXV.

LAcertæ genus eſt innoxium, torque inſignitum candida, vnde nomen, corpore craſſo, integrumque dodrantem longo, ventre candenti, fuſco dorſo, ſed viciſſim dilutiore, exſaturatiorique colore diſtincto.

De Tlehua, ſeu Igneo Colubro. Cap.XXVI.

ANguis eſt ſeſquidodrantem longus, ac digitum craſſus, ſquamis albis, nigris, fuluis, fuſciſque diſtinctus; caput eſt viperæ noſtratis capiti ſimile, caudaque iuxta finem ſubitò attenuata, interualloque binorum tantum digitorum, quæ deſinit in ſonalia: lethalem infert morſum, vrentemque, vnde euenit ei nomen, cùm incedit in latera vtrinque ſe conuoluit, ac lento procedit

dit greſſu: contra eius morſum, aiunt conferre tuſam radicem herbæ, quam vocant Amolam, de qua ſuo dictum iam à nobis eſt loco.

De Petzcoatl, ſeu Angue lubrico. Cap. XXVII.

SErpentis eſt venenatum genus ſpithamas prolixum binas, candenti ventre, fuluo dorſo, ac è medio ferè corpore ad caput ſenſim gracileſcens, & rurſus circa caudam duarum vnciarum interuallo, reliquo craſſius corpore, ſed nuſquam minimi digiti craſſitudinem excedens: ſinuosè graditur, ac ſe paulatim contorquet: offenditur agro Mexicano. Aiunt morſui eius remedio eſſe Rubetæ inteſtina vtcumque deuorata, item arboris ferentis cornua ſimilia taurinis ac Mizquitl quæuis contuſæ, & applicatæ partes. Viuit ſaxoſis, montoſiſque quarumuis Regionũ locis; ſunt qui hunc eundem Serpentem Tlalcoatl necnon Elzoalcoatl vocare ſoleant.

De Petlacoatl. Cap. XXVIII.

ITa vocant Mexicenſes noſtratem Scolopendram, apud quos mira viſitur magnitudine, vt quæ pedes duos longitudine, & craſſitudine duos digitos latos interdum excedat.

De Tlilcoatl. Cap. XXIX.

REperi apud Tepoztlanum Anguis genus, decem plus minus prolixum cubitos, hominis verò craſſitudine, totum nigrum, in cyaneum tamen vergens colorem (ſi ventrem excipias, qui albeſcit) præcinctum lineis albis, cyaneis, pallidis, ac fuluis, caret ſonalibus, ac tamen lethalis eſt morſus: recta procedit ſeſe conuolens in gyros, & cum morſum ſtudet infligere, ſeſe ſupra caudam erigit: caret caninis: paſcitur piſcibus, quos rapit iuxta flumina, inſectatur Accipitrum genus, atque adeò adſtricto eos cingit nodo, vt & interimat pariter, & hiſcat, atque rumpatur. Nec eſt ſerpens vllus, qui tanta velocitate inſectetur homines. Eſt & alius eiuſdem nominis, niger quoque, ſed luteis maculis diſtinctus, de quo aliâs.

De Tlecoatl, ſeu Igneo Serpente. Cap. XXX.

COluber eſt in ſex dodrantum menſuram adoleſcens, triumque digitorum craſſitudinem. Viuit montanis locis, & lethalem infert morſum: color eſt fuluus: Sed dilutior circa ventrem, ac vergens in cinereum: ſinuosè incedit, in vtraque ſeſe latera contorquens. Viuit in montibus Tepeztlanicis, vnde delatum ad nos, & deſcribendum, & delineandum curauimus.

De Techichicotl, ſeu lapide inculto. Cap. XXXI.

de altera ſupra. Io. Fabr. fol. 686.

ITa vocatum eſt id Lacertæ genus, ob ſimilitudinem cum rudi lapide; dorſum huius, pedes, caudaque candido, luteo, & nigro variantur colore. Venter candet, & cauda ex pallido rubeſcit.

De

De Quauhtzicatlinam, ſeu matre formicarum. Cap. XXXII.

ID nominis ſortitus eſt hic Anguis, quoniam cum Formicis habitare ſolet, eodemque antro degere, dodrantalis, atque innocens eſt, & minimum craſſus digitum, maculiſque diſtinctus cinereis: ventre cyaneo diluto, ac veluti tranſuerſis lineis nigreſcentibus, cinereiſque, vel ſubalbidis ſpectabili. Eſt & alius eodem nomine Serpens, ſed colore igneo, de quo alibi.

De altero Teuhtlacotzauhqui. Cap. XXXIII.

ESt & alius Serpens, Teuhtlacotzauhqui quoque nuncupatus, quinque dodrantes interdum longitudine ſuperans, & humerum craſſitudine, nec diſſimilis alteri eiuſdem nominis, tum forma, tum veneni ſæuitia, & atrocitate: præterea etiam & ſonalibus, in quæ finitur cauda, ſed huius color pullus eſt, vergens in luteum, pallidis maculis (quod alteri quoque contingit) obliquè ſeſe interſecantibus; aiunt, eam eſſe veneni huius vim vt non ictu tantùm, verùm contactu quoque officiat, vnde ſortitum nomen.

De genere Tamacolin, ſeu rubetarum. Cap. XXXIV.

PLura reperias apud nouam Hiſpaniam Tamacolin, Rubetarumue genera diſtantia inter ſeſe; colore, magnitudine, & veneno; quædam enim maritimorum locorum Incolæ venenatæ ſunt, & ſcutis mediocris amplitudinis, vmbelliſue ſimilitudine pares, quod genus etſi longè minori Icone curauimus exprimendum, aliæ mediocris magnitudinis, ſed non vſque adeò monſtrificæ, venenatæue, & adeo in regionibus calidis frequentes, imbrium præcipuè tempore, vt vix pedem figas, quin aliquam non calces. Aliæ verò longè minores, experteſque veneni, quædam ſunt atræ, nonnullæ fuſcæ, atque aliæ virentes: reperias quoque inter ranas nonnullas nigras, atque ita Rubetis ſimiles, vt horreas illarum aſpectum, edules tamen, ac expetendas ob gratum, probatumque nutrimentum.

De Tlilcuetzpallin, ſeu nigra lacerta. Cap. XXXV.

DVo ſunt Lacertarum genera, quæ à nigro colore Tilcuetzpallin vocari conſueuere, innoxia, atque innocentis morſus, quarum altera paulo craſſior eſt, altera verò tenuior; ſed binis lineis cinereis recta à capite ad caudam ſupra dorſum procedentibus, alijs verò eiuſdem coloris delatis tranſuerſim.

De Tecoixin, ſeu ſaxorum lacerta. XXXVI.

LAcertæ genus eſt mite, ſed corpore cæteris lacertis craſſiore, aluo candente, mento cyaneo, & lateribus vtrinque circa ventrem cæruleis, reliquo vero corpore iuxta caudam fuſco, mox pullo, & verſus collum caputque nigro: faſcijs binis albis collum torquis modo ambientibus, & anteriora crura cingentibus, forma ſemicirculorum, vniuerſum corpus paruis ſquamis tegitur, atque quadratis, quanquam hæ ſint in cruribus & cauda minores; Caput videtur te-

ſtudineum imitari forma, dentes ſunt parui, ac innocens morſus, inter ſaxa degit, vnde nomen; vermiculis veſcitur; & magna ex parte in gelidis regionibus iuuenitur, ac vere educat ſobolem, inceſſus, pedes, & crura reliquis lacertis ſimilia ſunt: fœminis candet venter, maribus verò cyaneo eſt, & exaturato colore: dorſum in vtroque ſexu conſpicitur fuſcum, atque etiam ipſa cauda, ſed candenti, luteoque colore conſperſa, binis vt dixi faſcijs caput, collumque cingentibus. Sunt & alia Lacertarum genera, quorum formas ex Iconibus promptum erit dephræhendere, vt neceſſarium non fuerit eas pluribus modo deſcribere, quales ſunt Milquaxuch, altera Tecoixin mas, & fœmina. Quauhcuetzpalin, ſeu ſyluestris lacerta, Acaltetepo, Yztactecoixin, mas & fœmina. Cuelzpalcochiton, & aliæ, quæ his forma, & natura, magna ex parte ſunt ſimiles.

De Tetzauhcoatl, ſeu ſerpente raro. Cap. XXXVII.

MInimus eſt Coluber, & tamen morſus lethalis, vix enim quatuor vncias longitudine æquat, aut pennam anſerinam craſſitudine: venter rubeus eſt, punctis nigris diſtinctus, & dorſum fuluum eiuſdem coloris punctis variatum: frigidis regionibus familiaris eſt, ſiue editæ ſint, ſiue humiles, adeòque ipſis Indorum tectis.

De Texixincoyotl. Cap. XXXVIII.

GEnus eſt Lacertæ ad ſpecies pertinens Tecuetzpallin. ſed corpore tenuiori, & ſquamoſo, partim cyaneo infernè, partim vero candenti; ſupernè verò pallenti, atque nigro, ſed capite, ac torque nigricantibus: innoxium eſt animal, velut & Tecuetzpallin.

De Xaxalhua. XXXIX.

COluber eſt ſex dodrantes prolixus, & ternos digitos craſſus, ventre candenti, ac reliquo corpore nigro, ſed diſtincto punctis albis, lineaque quadam candida procurrente ſecundum corporis longitudinem: oculis magnis, modicis dentibus, noxij ſed minimè lethalis morſus, cauda ſonalibus carente, & quæ binum, ſenumue dodrantem interuallo ſenſim gracilleſcit.

De Teixminani, ſeu ſerpente inuolante oculos. Cap. XL.

SErpens eſt prælongus, & tenuis, cuiuſmodi etiam caput cernitur, ventre liuido, ac fuſco dorſo. Sunt qui Micoatl vocent, quoniam ſagittæ ſit ſimilis: vibrat ſe ex arboribus, & in hominum oculos iaculatur, Iaculi cenſetur ſpecies, nam tametſi craſſitudine cedat, mirum in modum ſimilis eſt proprietate, atque natura: rectà incedit, corpus in ſpiras minimè conuoluens: naſcitur apud Quauhnahuacenſes, vbi illum curauimus, & delineandum, & deſcribendum.

De

De Tecuixin, ſeu innocuis Lacertarum generibus. Cap. XLI.

PLura ſunt apud nouam Hiſpaniam innocuarum Lacertarum genera, quarũ nonnullas depingere, atque deſcribere placuit, omiſſis alijs. Prior occurrit illa, quam Totorepecenſes apud quos frequens eſt, Cuti patria lingua vocant, mediocri magnitudine, alboque, & nigro variata colore; eſt in ea inſigne in poſteriores pedes ſeſe attollere, & anguium modo edere ſibila. Secunda verò, quam à colore nigro vocant Cutezpallin, vtriuſque ſexus proprietate, & forma, nonnullam indicans differentiam; Tertia Quetzpalcochiton, nomen à perpetuo ſopore ſortita, euocando ſudori mirè vtilis, ſi puluis dragmæ vnius pondere deuoretur ex aqua. De Yztactecuixin, & alijs duabus ſpeciebus quæ generis retinent appellationem, ac Tecuixin ſimpliciter nuncupantur, ſeorſim eſt dictum à nobis.

De Tlilcoatl. Cap. XLII.

ANguis eſt in vaſtam creſcens longitudinem, & craſſitudinem, innoxius, ac in montibus vitam agens Tepoztlanicis; nomen ſumpſit à cyaneo colore in nigrum vergente. Eſt & alius eodem nomine, niger quoque, ſed luteis maculis diſtinctus, de quo ſuo loco eſt dicendum.

De Tetzauhcoatl. Cap XLIII.

ANguis eſt tres dodrantes longus, ac digitum craſſus, cuius ictus peſtilens eſt, dorſum nigrum, venter candeſcens ex pallido, & rubeſcens infernè cauda, venter autem, & cauda punctis nigris conſperſa: caput nigrum, ac torque circumcinctum luteo, remedium morſus, eſt ictum locum ſugere, ſed comeſto prius Picietl, ne venenum noceat præſidium adferentibus quod etiam velut egregiam antidotum admouere expedit vulneri: cùm nec ſolum aduerſans illatæ noxæ, ſed ipſis quoque ſerpentibus infenſum ſit, & inimicum.

De Tapayaxin, Cap. XLIV.

AD Lacertæ differentias videtur pertinere, quanquam orbiculari penè planoque conſtet corpore, ac Raiæ vocatæ quadamtenus forma, ni longè minor eſſet, nec vncias quatuor longitudine, aut latitudine æquans, cartilagineum autem eſt, & multis variatum coloribus, gelidum ſemper tactu repertũ, tardi inceſſus, ac raro mutans locum, etiam contrectatum, atque apprehenſum ſed caput eſt duriſſimum, & quibuſdam clauatum, horrenſque aculeis corollæ modo diſpoſitis. Gaudet ab hominibus appræhendi, manibus geſtari, contrectarique placida quadam ſecuritate, ac tranquillitate immobilis, quamobrem amicus hominis ab Indigenis nuncupari ſolet: illud eſt in eo mirabile, & nulli alteri (quod ſciam) commune, compreſſis, vexatiſue oculis, aut capite, aut parum indulgenter tractatis, ſanguinis guttas per eos effundere, ac longius iaculari, qualis detrahi ſolet ab homine temperatiſſimo, aut ſana fruenti valetudine, tanto interdum impetu, vt ad trium paſſuum diſtantiam contingat reiectari. Siccatum hoc ad ignem, redactum in puluerẽ, deuoratumque ex vino,

aut aqua, drachmæ vnius menſura, morbo gallico, & doloribus ab eo euenientibus, magnoperè auxiliari ſolet; quod multis certiſſimisq. experimentis eſt comprobatum, vacuata morbi cauſa per ſuprema, infernaque, ac demum euocata vrina, permixta pituitæ, alijſque longis, craſſiſſimiſque filamentis. Viuit in montibus frigidarum Regionum, vbi paſſim offenditur.

De Temacuilcahuilia ſerpente. Cap XLV.

NOmen inuenit à fortitudine hic Serpens: eſt enim Temacuilcahuilia cũ quinis hominibus pugnans: in obuios enim impetum facit, eaque vi opprimit, vt ſi collo ſemel ſe aduoluerit, ſtrangulet, interimatque, ſin verò, corporis ipſe coluber diſrumpatur obnixu, ſaluo homine: qui huius naturam nouere eum deludunt, opponentes arborem, aliudue cuius nexu, diſrumpatur, putans comprimere hominem, vt ita tandem conuulſus intereat. Ali etiam vidimus ab Indis deliciarum gratia colubros quoſdam virides, qui allati ab agris pollicari tantùm magnitudine, in femoris craſſitudinem amplificentur, & adoleſcant, vbi pro antro eſt illis dolium ſtramento indulgentiæ gratia emollitum, vbi magna ex parte quieſcunt, viuuntque, niſi cùm edendi eſt tempus; tunc enim egreſſi, cubile, aut humeros heri amicè conſcendunt, beneuolè terrifici animalis amplexus tolerantis, aut epyſtilij in medio contracti in ſpiras, rotamque magnam æquantes, innocentiſſimi veſcuntur oblatis, atque quieſcunt.

De Tepecolcoatl, ſeu Angue montano, Coturnices Indicas colore imitante. Cap. XLVI.

TEuhtlacotzauhqui primi videtur ſpecies, ſonalia ſiquidem pro annorum numero aucta in cauda geſtat, & reliquam eius formam videtur præ ſe ferre, ſed ſqualidior eſt; & quincuncibus ſeſe iuxta dorſum ſecantibus, ad ſecundi Teuhtlacotzauhqui formam, videtur potius accedere.

De Chiauhcoatl. Cap. XLVII.

COluber eſt mediocris magnitudinis, cinereis, ac nigris maculis diſtinctus, ornatus ſonalibus, ac lethalis morſus, quanquàm ſi tempeſtiuè occurratur auxilia proſint. Huius ſpeciei fortaſſis eſt, aut idem (ætate tamen differens) quem alij Cuicuilcoatl vocant, & nos, ea forma, & magnitudine qua depictus eſt, allatum curauimus delineandum.

De Nexoa. Cap. XLVIII.

de vno ſupra Io. Fabr. fol. 775.

SErpens eſt quinque cubitos longus, totus cinereus, vnde inuenit nomen & innoxij morſus, qui repertus à nobis eſt apud Quachquchullenſes.

De Oto Colubri genere. Cap. XLIX.

QVatuor Serpens hic ſpithamas longus eſt, ac pollicem craſſus, caput eſt paruum, venter candet, totus verò albis, & nigris punctis, terniſque

lineis

lineis rubris, tranſuerſim procedentibus diſtinguitur. Adeo lethalis eſt morſus, vt intra quinque, aut ſex horas hominem ictum occidat, colit loca humida, vmbroſaque, & greſſu tardo incedit; aggreditur occurrentes ſponte, & nulla prius illata iniuria, offenditurque paſſim in Inſula Cubu.

De Aguaſen. Cap. L.

DVas Spithamas tantùm longus eſt Aguaſen anguis, cæterorumque vulgarium forma, fuſco colore, lato capite, atque compreſſo; adeò verò lethali eſt ictu, vt intra dimidiæ horæ ſpatium interimat, decidente carne vulneri vicina, ac miſerè putreſcente. Verſatur montoſis locis, editis, atque arentibus, Alexitherium eius eſt Pangaguaſen, de quo ſumus inter Plantas loquuti, naſcitur in Philippicis.

De Ataligato Angue. Cap. LI.

PAruulus eſt, nec pennæ anſerinæ excedit aut craſſitudinem, aut longitudinem; centeni ſemper, pluresue offenduntur, neque vnquam à ſeſe inuicem ſeparati veneni expertes, ſed aliàs adeò pernicioſi, vt aggreſſi dormientem ſi fortè quemquam reperere, nulla arte auelli queant, donec tandem hominem interemptum ictibus hinc inde allatis totum abſumpſerint, atque deuorauerint.

De Teque Lacerta. Cap. LII.

IN domibus, montaniſque locis oberrat, & interdum etiam in cauitatibus lignorum, aut arundinum, dodrantalis eſt, oculis paruis, nigris, ac lucidis, & fuſco prædita colore: expurgat cùm libet (Cantores imitata) guttur, mox canit, ſonatque Chacon, vnde etiam illi obtigit nomen, ſunt enim qui ita vocent, & tandem velut cantu delaſſata conqueritur. Paratur ex huiuſmodi animalibus lethiferum ad inficiendas ſagittas venenum toxicumue, incluſis arundinum internodijs, mox punctis, actiſque in rabiem donec mortem obeant, atque ita demum earum ſanie perunctis ſagittis.

De Taletec Lacerta. Cap. LIII.

PAruulæ ſunt, viuuntque in Platanis, aut ædibus, meliores in platanis: Hiſpanicis, ſunt forma ſimiles, fuſcæ, & nigris oculis: aſthmati opitulantur, ſi extractis viſceribus conuoluantur rizo, ac pariter includantur Platani folijs intextis in fiſcellam, atque ita ex aqua elixæ, cũ ſale, & igni admotæ donec rizum percoctum ſit tandem mandantur.

De Dopone. Cap. LIV.

COluber eſt longus quaternos, aut quinos pedes, nec pollicè craſſior, diluto virore vniuerſum eius corpus tingitur, ſi caudam excipias, quæ fuſca eſt, caput eſt magnum, & octangula figura vſque ad oculos, qui ſunt nigri, nigraq. iride, & tenui circumdati à quo loco ſenſim extenuatur vſque ad os, quod longum eſt, & ſimum, ſex armatum ſupernè dentibus, ac totidem infernè,

præter

præter alios minores, lingua nigra eſt, tenuis, & mobilis. Intra diem vnicum mortem infert: corpus ſiquidem vniuerſum attollit in tumorem: remedio eſt Alexitherium pangaguaſen, qua ratione diximus aſſumptum.

De Haro Coloti genere. Cap. LV.

LAcerti genus eſt femoris æquans craſſitudinem, caput decem vncias longum, initio latum, ſed quod deſinat in acuminatum os: quaternis incedit pedibus velut Quaquetzpalin Mexicenſe, cuius eſt fortaſſis ſpecies, eidemque perſimilem caudam geſtat, & lento quoque incedit gradu. Verſatur in arboribus natis iuxta riuos, aut dulcia flumina, neq; deſcendit ad iunceta, Tiphamue, niſi cum ſeſe conatur vindicare à ſolis iniuria: venatur gallinas, quádo celeritate nequit, malitioſa quadam, & aſtuta arte, colludens enim illis volutatur ſolo, atque ita rapit improuiſas; natiua quadam ſimplicitate ad eum accedentes. Naſcitur in Philippicis.

De Bitin Colubri genere. Cap. LVI.

VIuit in montanis locis Anguis Bitin, aſpectuque conſtat terrifico, nigris punctis, rubeis, ac candidis, vitulino capite, ampla fronte uſque ad oculos, qui nigri ſunt, lucidique ſed virenti circumdati iride, rictu oris magno, munito multis, & acutis dentibus caninis quaternis digitum prolixis, ſeſe mutuò inuicem excipientibus quatuor vlnarum longitudine, & craſſitudine hominis, conſcendit arbores, vnde ſe vibrat appenſus cauda, rapitque homines, & apros, & alia huius generis animalia, deuorans ea quandoque integra, & ex eo venatu viuens: prouenit in Inſula Cubu, viſuſque eſt in Inſula Lutaya à militibus Hiſpanis, cum vellent Naues leuare onere.

De Coyuta. Cap. LVII.

COluber eſt innocuus ſex ſpithamas prolixus, ac pollicem craſſus, nigro vero, & luteo colore perpulcher, miſit eum ad Nos Tototepec Nouæ Hiſpaniæ Prouincia.

De Colubro ſplendente in tenebris quem vocant Cumcoatl. Cap. LVIII.

DEpingendum etiam curauimus Colubrum ab Iguala Prouincia miſſum ob peculiare eius miraculum: nam nocturnis ſplendet ſub tenebris, & lethalem infert morſum: eſt autem brachium craſſus, & quaternos longus cubitos. O.N.

Finis III. Tractatus Hiſtoriæ Reptilium.

TRA-

TRACTATVS QVARTVS
DE HISTORIA INSECTORVM NOVAE HISPANIAE.

De Atocatl, ſeu Araneo verſante in aquis. Cap. I.

GENVS eſt Atocatl Aranei, rubro, aureo, & nigro variatum colore, telam ducens magna ex parte, vitamque agens iuxta Plantam vocatam ab incolis Metl leuiſſimi, atque innocentiſſimi ictus, mirùm qua dexteritate opus peragat, filis hinc, atq. illinc diſtractis, & in Orbem veluti circino quodam compoſitis ſtaminibus, deinde verò intexto, atque ſtipante ſubtegmine.

De Axin, ſeu Vermium quorundam pinguedine. Cap.II.

Habetur ſupra volumine 1. *lib.9.cap.5.fol.* 317.

De Aoachtocatl, ſeu Araneo ro. . . do Cap.III.

GEnus eſt Aranei miræ magnitudinis (ouum enim excedit columbinum) expers lethalis veneni, in calidis proueniẽs regionibus, qualis eſt Quauhnaoocenſis, & copioſius, maiuſque in feruentioribus. Sunt qui Tlahochoetl vocent.

De Ecatocatl, ſeu Araneo venti. Cap.IV.

ARanei genus eſt Orbiculare, nucis ponticæ amplitudine, ac formâ, ſed aliquanto oblongiore, linea lutei coloris intercurſante dorſum, nigris diſtincta punctis, prætereaque coccineo, candido, & fuluo colore: veneni videtur expers; pedes non vſque adeò ſunt prolixi, vt alijs generibus contingere ſolent, craſſiuſculi tamen apparent, ac nigro, alboque colore varij, naſcitur Tepoztlani, cuius Oppidi agris eſt perquàm familiare: ſunt qui Ocelotocatl nuncupent, atque id nomen adiecimus illius imagini.

De Hoitztocatl, ſeu Araneo ſpinoſo. Cap.V.

GEnus eſt Aranei dementiam morſu inducentis, cuius corporis media, ſuperiorque pars atra eſt, reliqua verò lutea, forma tribulo ſimilis, & aculeata, vnde nomen eſt impoſitum; Hoitztli enim nomen ſpinam ſonat.

De Tapachichi. Cap.VI.

LOcuſtæ genus eſt forma noſtratis, ſed ſpectandis variata coloribus, alæ enim ſuperiores virides ſunt, ac nigris punctis diſtinctæ, interiores verò nigræ ac rubentes, corpus cinereum eſt atrum, ac viride, cornua verò coccinea, offenditur apud Tepoztlanenſes, vbi ſunt qui vocent eam Tzontecomama.

De

De Temahoani. Cap. VII.

GEnus nigrum eſt vermis ſpinulis luteis horridum, aceruatimque & ſerie quadam per interualla diſpoſitis, noxijs atque venenatis. Viuit Tepoztlani, vbi vocatur à quibuſdam Xuchiahoatecolotl.

De Techichiatl. Cap. VIII.

TEchichiatl, ſeu lapis maculatus, ita dictus eſt à forma, qua lapidem quempiam maculatum hic vermis imitari ſolet; eſt autem eius caput vocati Tiburonis ſimile, roſtrum ex albo rubeſcens, atri oculi, nigra linea diſtincti, quę ex altero procedit ad alterum: vniuerſum corpus rubeum eſt, & atro ſemicirculo ex alterutra parte diſtinctum: venter ac pedes nigra, verùm quibuſdam illorum partibus ex albo nigreſcentibus. Eſt & alius vocatus Eloahoatecolotl prædicto ſimilis, ſed ſpinifer totus, minor, & in viridiorem inclinans colorem; alius verò fuſco, & viridi colore varius, qui à goſſipio nomen inuenit: Ichcatzin enim vocari ab Indis conſueuit; necnon, & quem Xochiaietlan nuncupant magnitudine, corporis lenitate bombicina, & ſplendore inſignis, varianſque coccineo, luteo ac nigro colore; quorum nihil præter formam memoratu dignum, & à cæteris vermibus alienum accepi.

De Coyayahoal. Cap. IX.

Habetur ſupra lib. 9. cap. 9. fol. 320.

De Ytzuqua ſeu ſipantipe. Cap. X.

REperitur & aliud vermis genus apud Michhoacanenſes vocatum lingua patria Ytzuqua, & Sipantipe, corniculis binis, quibus iter prætentat, rubris, monſtrifica forma, ac nigro, fuſcoque colore varius, quem cæteris duxi adijciendum, quòd Melones indiſtincta ſimilitudine oleat.

De Temictli. Cap. XI.

VErmis eſt, qui haud aliter ac bombices ſolent, ſeſe (poſtquam in iuſtam magnitudinem adoleuit) in membranam feralem ab ipſo filis intextam condit, & deinde ac ſi parum eſſet ſuapte ſponte detruſum in carcerem exhalaſſe animam, ſe libitinamque ſuam à ſurculo aliquo ſuſpendit, vt procedente tempore in volatilem papilionem vertatur, ac inſperatas ſubeat formationes.

De nonnullis Papilionum generibus. Cap. XII.

REperiuntur apud nouã Hiſpaniam permulta Papilionum viſu pulcherrima genera, mira magnitudine, ac varietate colorum, ex quibus nonnulla depingenda curauimus, & natiuis reddenda coloribus, vt reliquorum, quæ innumera ſunt indicium aliquod eſſe poſſent.

De Pollin. Cap. XIII.

Habetur ſupra volumine 1. lib. 9. cap. 15. fol. 327. Naſcitur Hocitlalpæ.

De Inſecto altero, quod Tenamaznanapaloa vocant. Cap. XIV.

NOmen ſumpſit à lapillis apprehendendis pedibus, quæ eſt eius natura. cornua fert tenuia longa, ac ſe ipſo triplo prolixiora. Locuſtę videtur genus, eiuſue inſecti, quod apud Hiſpanos vocant *Ceruam paruam*, cruſtatum animal, ternis vtrinque pedibus, longiſque, ſed qui ſenſim procedentes verſus caudam fiant breuiores: innoxium eſt, & cuius nulla narretur vis, aut peculiaris natura.

De Cohahoapochin. Cap. XV.

VErmiculus eſt cinereus, & hiſpidus, ramulis quibuſdam viridantibus opertus, valde exilium foliorum (ita enim libet modò vocare) corrudæ quadamtenus ſimilium ſerie quadam, ac per interualla dorſum occupantium, quod lineis nigris tranſuerſim ductis diſtinctum eſt, ſecundum ramulorum progreſſum; ramuli vtrinque deſinentes, lutea quadam excipiuntur linea, rectaque procurrenti: digiti æquat plus minus magnitudinem. Caput, pedes, caudaque candido ſunt, cyaneo, atque coccineo colore, viſendo quodam ordine diſtincta: noxium morſum infligit, & calorem vehementem in ictis partibus excitat. Sunt & alia innumera vermium pulcherrimorum genera, quæ ex his quos depinximus gratia exempli, valeant facile depræhendi.

De Tetlatoca. Cap. XVI.

GEnus eſt Veſpæ aculeatum, pungenſque, ita vocatum, quoniam ſingulis quibuſque diebus, effoſſa terra, & aliò delata parat cubile, ſed fauos minimè conſtruit, nigrum inclinans in cæruleum, ſi alas excipias, quæ fuluæ ſunt, & cornicula, quæ luteo colore tinguntur. Viuit in montibus Tepoztlanicis.

De Quauhmecatl. Cap. XVII.

GEnus eſt Reptilis, ſurculo arenti, longoque, & quibuſdam appendicibus aucto, ita ſimile, vt vix (ſi quieſcat) animatum eſſe credas: id tamen quoniam ſine capite ad nos delatum eſt, depingi noluimus: etſi aſpectu rarò, mirabilique, neq; vnquam à nobis ante oblato.

De Quetzalmiahuatl. ſeu Veſpa pennas Huacamayæ colore imitata. Cap. XVIII.

VEſpæ noſtrati ſimilis eſt forma, aculeo, & dolore, ictu excitato, ſed cauda lutea, & fuluo corpore, alis verò atris, & nitentibus: Viuit Tepoztlanicis agris, & inſtar Veſparum noſtri Orbis fauos conſtruere ſolet.

De Quauhtemolin. Cap. XIX.

GEnus eſt ſcarabei parui, volatilis, pulli, ſed lineis albis diſtincti, cuius nihil memoria dignum accepi.

De Quauhocuilin. Cap. XX.

IIta vocant noſtratia centipeda, ab Hiſpanis *Cochinillas* vocata, quarum eſt in his regionibus copia.

De Tleocuilin. Cap. XXI.

GEnus eſt Cantharidum paruarum rubri capitis, pectoris ſmaragdini, & reliqui corporis fului, aiunt, lepræ illitas, atque confricatas mederi. Viuunt apud Hocitlalpenſes; Eſt autem Tleocuilin igneus vermis, & ab ignea, atque vrenti natura, impoſitum eſt Inſecto huic nomen.

De Temolin ſeu Scarabeis. Cap. XXII.

De quo ſupra Io. Fabr. fol. 832.

REperias apud hanc nouam Hiſpaniam plura ſcarabeorum genera, quorũ mihi in hunc vſque diem quinos è naue licuit videre; ex his inſigniora picta tradimus, vel quoniam eorum deraſa deuorataque ex aqua cornua, Venerem dicuntur mirum in modum excitare.

De Tlalacatl ſeu Arundine terreſtri. Cap. XXIII.

ANimal eſt paruum Cicadæ ſimile, & alarum expers, capite, pedibus, totoque corpore fuluis, geminis formicarum inſtar armatum chelis, quibus mordet, & nullius (quod ſciam) in medicina iuuamenti.

De Tlaxiquipillin ſeu Marſupio terreſtri Cap. XXIV.

VErmis eſt niger, vrentis naturæ, cuius puluis inſperſus medetur lepræ. Vidi & alium fuluum, tererem, tenuem, & paruum, qui in tenebris mirum in modum lucet, cuius non teneo memoriter nomen.

De Tocatl ſeu Araneorum generibus. Cap. XXV.

PRimum Araneorum genus Tlacoltocatl, ſeu ſteroris Araneus vocatur mediocri corporis magnitudine, & colore, inter nigrum, & fuſcum conſtans. Secundum quod maius eſt Tocamaxacualli dicitur, eodem pene colore: Tertium Tocatlzintlauhqui minus prædictis, ac nigri coloris. Quartum Tzintlatlauhqui nuncupatur non ob aliud, quàm quod etſi toto fere corpore niger ſit, macula tamen rubea inſignitur. Eſt, & aliud dictum Tocamaxacualli corpore magno fuluo, atque hirſuto, & ſeptimum omnium maximum Tlalhoehoetl coloris nigri palleſcentis, atque cinerei. Eſt & Ocelotocatl eò ita nominatum, quòd Tigris pellem colorum varietate quadamtenus imitetur, necnon Huitztocatl ab ſpinis nomen ſortitum, & Atocatl ab aquis iuxta quas

ſolet

ſolet verſari interſtinctum nigro, coccineoque, & pallido colore: in maritimis locis maximos audio reperiri, nec ſcio quodpiam eorum genus valde nocentis eſſe veneni, etſi nonnulli morſu ſint noxij, & Tocamaxacualli difficilè ſanabilia infligere vulnera quæque (ſi cicatrice obduci contingat) alijs atque alijs locis renouentur, eademque non morſu, aut ictu excitato, ſed inceſſu confricatione, & redditis in afficiendum locum alui excrementis.

De Hocitexca. Cap. XXVI.

HOcitexca ſeu magna Cimex denarij argentei æquat amplitudinem, alata, fætida, atque hominibus infeſta peſtis tum odore qui illi fœtidiſſimus eſt, tum hauſtu ſanguinis humani, excitatiſque rubeis eruptionibus: ob cuius monſtri noſtris nunquam viſam, atque admirandam magnitudinem non iudicaui in hac hiſtoria præter mittendam.

De Tzontecomama, ſeu Inſecto, cui Caput videtur eſſe oneri Cap. XXVII.

CIcadæ genus eſt noſtrati ſimile, ſed ea magnitudine ob quam ſolam delineandum apud Quauhnahuacenſes curauimus.

De Laualaua aranei genere. Cap. XXVIII.

PAruuli ſunt, aureique, & punctis rubris diſtincti, vulnus eſt noxium; ictoſque agit in inſaniam, membriſq; ſubinde ſtupor inducitur, inferunturque anxietates, & dolores: præſidium eſt Tubæ prioris Tambalaguiſæ, & Pilipoc ſingulorum tres obolos tundere, ac ex vino palmarum reſolutos deuorare; aut oleum cuius mixtionem narrauimus inter plantas nouæ Hiſpaniæ, illinire vulneri; cauendum tamen primis tribus diebus à potu, aut ſi bibendum ſit, vinum palmarum, aut noſtras, quod præſtantius eſt aſſumendum, præterea etiam ab aëre, & ſole. Viuunt in pratis herbiferis Philippicarum Inſularum.

De Lumatec Hirundinis genere. Cap. XXIX.

HIrundinis eſt ſpecies inter herbas, & montium arbores viuens, ſemidigitum longa, & impensè tenuis. adhærent iter agentibus, ſubeuntq; quoſuis humani corporis meatus etiam anguſtos, & fœdos, neque prius diſcedunt quam humano ſatientur ſanguine: tunc enim ſponte cadunt, ac minus infeſtãt ſole vigente. Remedium eſt arundinibus quibuſdam præacutis eas auellere, aut ſeſe tueri intra aquas conſidentes ſaxis, ſi quæ fortè adſint, aut pyram conſtruere, atque interponere ignem.

De Sulum Formicarum genere. Cap. XXX.

REperiuntur in Philippicis Inſulis duo Formicarum genera Sulum dicta, quarum aliæ ſunt ſex digitos longæ, ac craſſæ digitum latum, coloris nigri nitidique, rictu dimidij digiti, prædura maxilla, & eodem quo corpus colore, cui tres hærent dentes tenues, & firmi, viuuntque in montium arboribus. Aliæ ſunt alatis Formicis ſimiles, & aliquanto maiores, viuunt in campeſtribus, atque aduerſus hyemis iniurias congerunt arenæ aceruos incredibilis magnitudinis, intra quos fauos conſtruant, vbi tutæ, & munitiſſimæ degunt.

Finis IV. Tractatus Hiſtoriæ Inſectorum.

TRACTATVS QVINTVS

DE HISTORIA AQVATILIVM NOVAE HISPANIAE

De Axaxayacatl, ſeu Muſca paluſtri aquoſa facie conſtante. Cap. I.

AXAXAYACATL parua quædam muſca eſt, & lacuſtris, faciem candoris aquei geſtans, vnde nomen, quæ retibus in Mexicana compræhenditur palude tam fertili ſtatis temporibus captura, vt ex eiſdem innumeris tritis, commixtiſque globuli parentur, qui toto anni decurſu veneant in emporijs, coquunt illos Indigenæ Maizij ſpicæ membranis conuolutos, coniectoſque in nitratam aquam, atque ita bonum, multumque, nec guſtu inſuaue præſtant alimentum, quin eiſdem aluntur mille Auicularum domeſticarum genera, quæ incluſæ caueis non ſine audientium voluptate occinere ſolent: ſunt earum muſcarum, maiorum, minorumque bina genera; ſed in minimis diutius immorari dum ad maiora propero, neceſſarium non duxi.

De Axolotl, ſiue luſu Aquarum. Cap. II.

Habetur ſupra lib. 9. cap. 4. fol. 316.

De Atetepitz, ſeu ſcarabeo lacuſtri. Cap. III.

A cruſtæ duritia accepit Atetepitz nomen, in lacubus verſatur Mexicanis, quibuſdam terreſtribus ſcarabeis(vt ex eius imagine apparet)magnitudine, & forma, & pullo quodam colore in atrum vergente perſimilis: cruſtatum animal, & quatuor ſaliens pedibus, quorum bini, qua parte vmbilicus in alijs ſitus eſt, oriuntur, ac ſeſe vbi ſupinus iacere cogitur vibrans in pronum, atque contorquens: Eſtur ab Incolis, qui Pamphagorum more nulli pene rei parcunt.

cunt. Vulgare tamen præbet alimentum, velut & Achichimatli, & Atetepitz ſcarabeorum paruorum, & paluſtrium, vt conijci poteſt genera.

De Atolocatl, ſeu Gerynis. Cap. IV.

QVàm varij ſunt hominum mores, quotuplicia rerum naturalium genera diuerſis vniuerſi Orbis plagis in cibos, menſaſque venere? En Gerynis non ſine voluptate veſcuntur hi Occidentales Indi, quos aut intueri, aut nominare horrent noſtri, & locuſtis frixis, formiciſque non parcunt, expetunturque ab hac gente multa, quibus nihil à reliquorum mundi Incolarum obſonijs eſt ablegatius. Quid? quod in eorum emporijs paſſim illos venales reperis? neque admodum mali, ingratiue noſcuntur palato, non vnico parati, licitatiue modo? interim ipſi patrio fruantur cibo, dum in indicas illas cohortales, quarum maſculos Galli pauones vocant, patiantur nos ſæuire.

De Anenez Inſecto lacuſtri Cap. V.

INſecti lacuſtris genus eſt Anenez, cruſtatum, paruum, depreſſum, tres digitos latos longum, ac toto corpore, ſi ventrem excipias, teres, ſeptem tranſuerſis inciſum lineis virentis coloris, ternis vtrinque cruribus tenuibus, ac longis, quæ verſus caput procedentia ſenſim fiunt breuiora. Capite, oculis, totaque corporis forma, terreſtri cicadæ ferè ſimilis eſt; veſcuntur eo Indi, haud aliter ac ſquillis, neque diſſimilem (nam & nos periclitati ſumus) alimoniam præbet.

De Amilotl, ſeu Piſce Tereti. Cap. VI.

AD genus candidorum piſcium quos vniuerſim Mexicani Yztacmichin vocant, referuntur tres illi magnitudine quidem differentes, Amilotl nempe omnium maximus, Xalmichin mediocris, omniumque minimus Yztacmichin. Amilotl igitur lacuſtris piſcis eſt ſquamoſus, & coloris (ni quibuſdam pullis maculis conſpergeretur) candeſcentis; ſeſquidodrantem longitudine, & pollicem craſſitudine excedit, binas pinnas habet in dorſo, totidem in ventre, vtrimque vnam, ac infra ventrem alteram: caput eſt longum, roſtrum acuminatum, ſed inferna maxilla prominentiori: oculi ſunt nigri, iris aurea, aureum caput, venter luteus, adeoque reliquum pene corpus, optimum, & concoctu facile præbet alimentum, nam & ouis capitur magna ex parte onuſtus, adeoq; gratum, vt cùm grauem quandam euaſiſſem ægritudinem, mihique nutrimenta omnia à ſanis hominibus, & ſagacioris palati vehementer expetita ſorderent, diſplicerentque vehementius, hoc vno cibi genere ſuauiſſimè vſus ſim, & ad vires inſtaurandas non mediocriter adiutus; ſed magnitudo ipſa adeò gratiam commendat, vt quò in maiorem amplitudinẽ adoleuerit, eò maiori habeatur in pretio, expetatur auidius, rarius inueniatur venalis, inuentuſq; ematur carius.

De Ahuauhtl, ſeu Muſcarum paluſtrium Ouis. Cap. VII.

EXtrahitur è Mexicenſi lacu piſcoſum quippiam vocatum Ahuauhtli, copioſo prouentu, haud abſimile papauerino ſemini, hoc eſt oua Axaxayacatl de qui-

de quibus iam dictum à nobis, proiectis in eum ſinubus humeri, femoriſue craſſitudinis laxius tamen contortis, qua parte fluctus tumidiores ſunt, quibus commotum, turbatumque ſolet adhæreſcere; Inde corradunt Piſcatores, atque in magna vaſa recundunt, ex his, aut effingunt placentas, illis quæ è Tlaolli parantur perſimiles, aut Orbes, quos Tamales patria lingua vocant, aut digeſtũ in inuoluchra ſpicarum Maizij reponunt, vt inde occaſione oblata coctione, aut torrefactione parent fercula, piſcoſum quiddam ſapit, ipſorumue piſcium oua, nec omnino malum ferunt præſtare alimentum; imò licet aridum, & ſtrangulans, ventriculum firmans debile, ac diſſolutum.

De Acocilin, ſeu Imagine Cocleæ. Cap. VIII.

SQuillæ ſpecies eſt Acocilin noſtratibus maior, quæ in Palude capitur Mexicana, cauda auium inſignis, binis ſchelis, quaternis alterutra parte cruribus, quibus & graditur, & retrocedit: oculis binis, & corniculis duobus prætenuibus: Color eſt infernè candens, ſupernè pullus, ſed qui cùm elixatur in rubrum (quod cæteris quoque Squillarum generibus eſt commune) mutetur; fæminæ plenæ ouis nigris, circa poſtremum ventrem patulis, capiuntur papaueris ſemini forma, & magnitudine ſimilibus, quæ inflexa tuentur cauda, retinentque. Grati ſunt nutrimenti, noſtratiumq; Squillarũ ſapore, ac ſucco ſimili.

De Ahuihuitla, ſeu Aquam trahente. Cap. IX.

GEnus eſt Inſecti Vermiſue cruſtati lacus Mexicani alumni, calami anſerini craſſitudine, & latitudine trium vnciarum, coloris ſupernè fului, & albi infernè, ternis graditur vtrinque pedibus, caput eſt exile, & latiuſculum, forcipe armatum, bono, gratoque conſtat alimento, cauda verò, quæ cruſta tegitur dura pungit, venenumque ſolet inferre.

De Ahuitzotl. Cap. X.

REperias in fluminibus dulcium aquarum calidas regiones abluentium, quale eſt Yauhtepecenſis genus quoddam animalis nigro, pulloque variatum colore, canis Melitenſis magnitudine, quod Lutriæ poteſt reputari genus, quin lutriæ etiam ipſæ magna copia proueniunt in noua Hiſpania. Nec non aliud aquatile, animal illis haud abſimile, leo aquatilis vocatus, ab Indigenis verò nãnãduta ternas pene longus ſpithamas, ruſo pilo, longoque, & molli, ſed obſcuriore circa dorſum, roſtro prolixo, & tenui, incuruis vnguibus, cauda longa, breuibus cruribus, & auriculis, & cauda binos dodrantes prolixa, qui piſcibus victitat, nec aliam quam pellis vtilitatem præbet, viuitque non longè à littoribus maris auſtralis.

De Atopinan. Cap. XI.

NAualibus Scarabæis ſimilis eſt Atopinan: quatuor tamen vncias longus, ac duas extenſus in latum, color eſt fuſcus, & cruſtaceum tegmen, crepitat volans, & circa Lacum Mexicanum noctu verſari ſolet inter iunceta: editur

tur ab Indigenis elixus cum alijs piſcibus paruis, atque herbis. Similis videtur Xopanxacalli, & ad Locuſtarum paluſtrium ſpecies pertinere.

De Ocuiliztac, ſeu Vermiculis candidis. Cap. XII.

ITa vocare ſolent Mexicenſes quoſdam vermiculos alumnos Tenochtitlanæ Paludis, haud abſimiles his, qui è putreſcentibus carnibus ſolent generari: videntur hi dum crudi ſunt atri, at torridi in patinis, aut vocatis comalibus, ſtatim candicant; hos comedunt conſperſos ſale Indigenæ, ſuauis teſtati eſſe ſaporis, & quo amigdala noſtratia æmulentur; vberrima ſeſe vltro offert quotannis ſtato tempore eorum vermium captura, ſed præcipuè per largiores imbres, mali ſunt ſucci, & inter horrida, viliaque fercula recenſendi; quamobrem in diuitum, aut ciuiliorum hominum non veniunt menſas, ſed aliorum tamen, quibus alimoniæ potioris, aut gratioris non ſuppetit copia, aut quorum palatũ nihil adeo fœdum eſt, aut horridum, vt effugiat, modo ſapiat. Non deſunt, qui ab hoc abhorrentes alimento cohortalibus Anatibus, pullis, & Anſeribus, eodem ſaginati libentius vtantur.

De Amacpalli, ſeu manu coccinea. Cap. XIII.

SPongiæ marinæ eſt ſpecies, duriori tamen, quàm cæteræ callo, & in digitos longos, ac teretes, manuſue figuram efformata, vnde euenit illi nomen, ob cuius raram, & peregrinam formam ab auſtrali miſſam mari, ſub oculos noſtræ gentis ponendam expreſſa imagine ſtatuimus.

De Atexcalquahuitl. Cap. XIV.

ATexcalquahuitl, ſeu Arbor lapidea aquæ, ſaxis marinis innaſcitur, vnde profert ſtipites lapideos, fuſcoſque, & nullis ornatos folijs, cuius tamen nihil memoratu dignum accepi: Sunt qui Iſidos plocamon Plinij, Caritoblepharonue eſſe contendant, nec deſunt qui Antipaten Dioſcoridis, referantque ad Corallorum genus.

De Atonahuiztli. Cap. XV.

GEnus eſt lacuſtris Inſecti tenuis, & longiuſculi, ternis vtrinque pedibus inſiſtens, ac chellis binis exorientibus circa roſtrum, quibus innatat, ac deſilit, nulla inſigni facultate præditus, ſed vitam agens circa lacus.

De Xochipaltapachtli, ſeu Concha minij coloris auriculata. Cap. XVI.

VIdimus iuxta mare auſtrale inter alia Concharum genera, quoddam Xochipaltapachtli, à minij colore vocatum, mediocri magnitudine, tranſuerſis ſemicirculis lineas ſecundum rectum procedentes ſecantibus, ac colore minij rubeo, dilutiore, ac luteo in rubeum tendente diſtinctum: alterum maiuſculum, ac lineis ſimillimum, ſed colore candido, rubeo, & fuſco varium, ac demum tertium citra auriculas rubeo, diluto, fuſcoque colore, & lineis dumtaxat

taxat rectis, ſed quæ in eo ipſo procurſu in ternos finiantur orbiculos, quarum nihil inſigne accepi præter formam, quæ videtur à Maris mediterranei, & ſeptentrionalis Conchis quadamtenus diſſidere.

De Chacallin. Cap. XVII.

CHacallin, ſeu locuſta paluſtris Mexicano capitur lacu, Græci hanc . . . latini ſquillam gibam, Hiſpani verò *Camarones* vocant in vſum venit alimenti, & nota præſtat in cibis commoda, atque ideò à nobis ſilentio pertranſita.

De Cocolin. Cap. XVIII.

COcolin, ſeu cænum grauiter olens vocatur ab Indis fuſcum quoddam Mexicani lacus excrementum: vndæ innatans, limo ſimile, quem odore quoque videtur æmulari: vnde nomen: vendunt hoc Indi, ac in fercula adhibent, gulæ quauis re oblata explendæ gratia, cùm tamen viroſum odorem ſpiret, & noxio conſtet nutrimento.

De Cueyatl. Cap. XIX.

VOcant Mexicani Cueyatl ranarum ſpeciem quamdam in prædicto ſolitam capi lacu, hæc eadẽ cũ noſtratibus eſſet; niſi è viridi colore vergeret in nigrum, nam & cibis idonea eſt, & ſalubre, gratumque præſtat alimentum: reperias tria earum mediocris magnitudinis genera, fuſcique coloris, quarum Xuchcatl omnium minimæ ſunt, virideſque. Acacueyatl omnium maximæ atque teterrimæ. Cueyatl vero femora habent interna parte lutea, pectuſque, & mediocri inter præcedentes conſtant magnitudine, quæ omnes ſunt aptæ cibis: reperiuntur quoque Rubetæ paruæ vocatæ Tamacolli, aliæ verò monſtrifica magnitudine Aquaquæ nominatæ, quarum lac poſteriori parte fuſum veneficum eſt, ſed de his ſuo dictum eſt loco.

De Yzcahuitli. Cap. XX.

LVmbricorum tenuiſſimorum congeries quædam eſt Yzcahuitli, quæ retibus Mexicano capta lacu, ac vaſis quibuſdam capacibus ſeruata in emporijs, quæ Tianquiz patria lingua vocant, venundantur; eadem ab Inſtitoribus decocta pullum colorem induit, odoremque qualem piſcium fundunt oua, & coactam panis refert ſubſtantiam, lac auget lactantibus enixis; quò fit, vt quidam inde placentas efforment, & exſiccatas reponant, etſi neque eo modo diutius ſaluæ ſeruentur, incorruptæque; cùm ſemidecoctæ ſunt, additur ſiliquaſtrum, vt ſimul cum ſale ſaporis eſculentorum adaugeat gratiam, quo pacto palatum demulcet, nec inſigne aliquod videtur inferre nocumentum.

De Yayauhqui, ſeu Atro Xohili. Cap. XXI.

MInima vocatorum Xohilium ſpecies eſt Yayauhqui, piſciculus nempe lacuſtris, ſquamoſus, minimi digiti magnitudine, pullo colore, vnde nomen,

men: ventre proportione corporis maximo, Gerynorum æmulo, & laxioris quàm deceat cibi, ideoque neque admodum ſalubris, neque ab vllo anxiè expetiti.

De Yacapitzahuac, ſeu Piſce tenuis naſi. Cap. XXII.

MInimus eſt eorum piſcium, quos Indi Yztacmichin, noſtri verò candidos vocant, lacuſtris, fluuiatiliſue, viuiparus, ſquamoſus, coloris argentei, nec mali, aſpernandiue alimenti, ouorum præcipuè copia, gratiã commendante; minutis, candentibuſque tegitur ſquamis, & inferior eſt guſtu, ac ſalubritate vocato Amilotl ſpecie candidorum maxima, de quo ſuo dictum eſt loco.

Iterum de Yacapitzahuac. Cap. XXIII.

PIſcis eſt Mexicani lacus ſpithamam longus, & pollice paulò craſſior minutis ille ſquamis tegitur, pinnulas duas habet in ventre, in dorſo vnicam, & ſingulas in ſingulis branchijs: oculi ſunt parui, ac nigri, color totius corporis candẽs, niſi quod iuxta branchias palleſcit; ad Piſces albos, quos Yztacmichin hęc gens vocat, pertinet: bono alimento conſtat, & minimè ingrato ſapore: influunt enim huic Mexicano lacui fontes, riuulique non pauci, amœni, admodumque ſalubres, quorum lymphis præter pluuias, magna ex parte conſtat.

De Yztatl, ſeu ſale fontano. Cap. XXIV.

ETſi alibi ſim de ſale vniuerſim loquutus, de fontano eſt hic rurſus nonnihil adijciendum: generatur ergo è quibuſdam ſalſis fontium aquis, multis erumpentium locis, coniectis in cauitates quaſdam arte paratas, ſalis genus optimum, humidioribus partibus à ſolis calore conſumptis, reliquis verò, quæ ad naturã terrenã potius accedunt, cum nonnulla aquæ portione coactis; ſal verò, aut Nitrum, quod colligitur, deraditurue ex alueo paluſtri pluuijs ceſſantibus areſcente, vt à terreſtri portione ſeparetur, maceratur in primis ex aqua, ac reſidente terra, liquata tenuior pars cum lympha fluit per canales ad hydrias, è quibus deſumpta in cauitates prædictas diſpertitur, vbi vi ſolis in ſalem coit.

De Michpillin, ſeu Ouis Piſcium. Cap. XXV.

GEnus illud lacuſtre albũ, quod ex omni piſcium in lacu degentium mexicano conflatur multitudine, vnde factum eſt illi nomen, ſtatis anni tẽporibus eadem captum palude haud aliter, quàm Thyni, Trichiæ, ſcombri, ſimileſq; piſces alij gregatim vagantes in Oceano, Agmen piſciculorum eſſe creditur haud lendibus maiorum, medio id procedit alueo in neutrum littus inclinans, tam numeroſa multitudine, vt quinque cubitorum interuallum, aut amplius occupet: non prætermittunt occaſionem Piſcatores, ſed diligenti obſeruatione, & cura, vagantes Piſciculos captant, excipiuntue retibus, atque ita non mediocris ſolet ſæpenumero fieri captura. Coquuntur ijdem ahenis fictilibuſue vaſis, ferculiſque vbi opus eſt adijciuntur, addito ſiliquaſtro, chilliue, quo apparatu, neque modico, nec ingrato cibo conſtant, ſed quo non modo In-

di, verùm Aduenæ quoque Hiſpani ſæpenùmero veſci gaudeant.

De Xiomichin Mexicanorum, quam noſtri Troctam vocant. Cap. XXVI.

PIſcis eſt ſquamoſus Troctæ, Salariſue noſtratis forma, magnitudine, ſuauitate, ſquamis, ac nutrimento; ſed punctis rubeis minimè diſtinctus, quamquam ruboris cuiuſdam expers non ſit: circa torrentes calidarum regionum non longè à Mexicana Vrbe, magnaque aquæ dulcis verſatur flumina. Caput reſimum eſt, duorum dodrantum longitudo, ſquamæ minutæ, dorſum nigrum, candida latera, ſquamis tamen quibuſdam nigris conſperſa, ac venter albus: dorſo quaternæ inſunt pinnæ, ventri totidem, quaternæ iuxta branchias, ac binæ aliæ circa excrementi meatum: varijs capitur locis, ſed præcipuè iuxta Hocyacocotlan, ſunt autem, qui Patlani michin vocent.

De Malullis Cap. XXVII.

VOcant Guaſtecæ Malulles, genus quoddam Ranarum aquaticarum optimi, pergratique alimenti, ac pondere libram vnam æquantium.

De Tepechacallin. Cap. XXVIII.

CApiūtur in fluminibus calentium Regionū eæ, quas locuſtas latini, Mexicani verò Tepechacallin vocant, dodrantem longæ, ac duos pollices plùs minùs craſſæ: eduntur coctæ, aut ferculi modo, quod candidum vocamus, paratæ, qua præparatione, carnium ſaporem præferunt, quanquam piſcoſum aliquid ſemper oleant. In Mexicano verò Lacu Cicada verſatur paluſtris, patria lingua dicta Atopinan. Item Colcæ paruę, quibus veſci Indi minimè aſſueuerant, Cancrorumque varia, & innumera genera, nec eorum modò, quorum meminit Antiquitas, ſed aliorum quoque, qui varia forma, & varijs etiam conſtant coloribus, haud minori Concharum copia, atque varietate. Verùm nobis animus non eſt tam multa animalia proſequi, donec per otium liberius concedatur deuagari, quemadmodum nec Scarabæorum, qui itidem eduntur ab Indis varia genera, quale eſt Atetepitz, & Coatecpatl.

De Xohuilin. Cap. XXIX.

XOhuilin maximus, & qui iam ad iuſtam deuenit magnitudinem, Xohuilin ſimpliciter dicitur: qui verò natu minor eſt, ſed ætate huic ſecundus, Tlacoxohuilin nuncupatur. Tertius ab illo Tepiton xohuilin, ac minimus omnium Yayauhqui, de quo alibi ſumus loquuti: maximus omnium lacuſtris eſt, ac dodrantem æquans longitudine, nec piſcibus circa Hiſpanorum flumina verſantibus diſſimilis, candens eſt, verùm totus pene ſanguineis perfunditur guttis: cauda eſt lunata, vnica dorſo pinna, branchijs binæ, binæ ventri, ac iuxta anum vnica: caput reſimum eſt, corpus tectum ſquamis exilibus, & venter ouis magna ex parte onuſtus, oculi ſunt parui, nigrique, iris ex pallido rubeſcit, & corpus vniuerſum palleſcit è candido; eſtur in meliorum piſcium

penu-

penuria, etſi vitioſo conſtet alimento, parumque grato, carneque laxiore quàm deceat, atque molliore.

De Xalmichin, ſeu Piſce arenoſo. Cap. XXX.

SPecies eſt mediocris eorum piſcium, quos candidos, ſeu Yztacmichin vocant, aut js ipſe Amilotl, mediocri tamen, nec vigentis ætatis magnitudine: Amilotl enim maximus alborum eſt, Xalmichin mediocris, & qui ſimpliciter Yztacmichin vocatur, minimus. Eſt & alius piſculus Xalmichin dictus, vix minimum digitum longitudine, aut craſſitudine æquans, rubeis ſquamulis, nec noſtratibus rubeculis valde diſſimilis, qui omnes ſquamoſi ſunt, bonoque, & grato alimento, præcipuè ſi iuſtam attigerint magnitudinem, elixique ex aqua pura, additoque hortenſi apio edantur.

De Xalmichin Quauhnahoacenſi. Cap. XXXI.

PIſcis eſt dodrantalis molli, & candenti tectus pelle, ſed circa dorſum Muſtellinæ modo diſtincta: cauda lunata, candido, nigroque variata colore, pinnis duabus circa dorſum, binis circa branchias, & circa excrementi meatum vnica. Viuit in fluminibus regionum calidarum, & quamuis non ſit ſquamoſus, gratum tamen præbet, ac bonum alimentum.

De Texcalnanacatl, ſeu Fungo lapideo. Cap. XXXII.

A Figura nomen accepit hic lapis, qui fungis ſimilis eſt, ac colore albo, cinereo, & ſubrubro variatus: offenditur aliter propè littora maris auſtralis, cuius fortaſſis ſalſa aquarum vi, hac eſt donatus forma.

De Tapachpoxcauhqui. Cap. XXXIII.

TApachpoxcauhqui, ſeu Concha muſcoſa, Conchæ genus eſt, cui muſcus innaſcitur, à mari auſtrali delata. Inuenit verò à muſco eidem innaſcenti nomen.

De Huitzitzilmichin. Cap. XXXIV.

PIſcis eſt Oceani ſeptentrionalis alumnus, laminis ſquamarum inſtar tectus, duos longus cubitos, tenuiſque, & roſtro octo vncias prolixo, ſed ſuperiori parte contra acuum aliarum naturam paulò longiori, ad quarum tamen ſpecies puto referendum, & colore candenti nutrimento verò ſalubri, & grato, quale eſt Aſellorum.

De Tlacamichin. Cap. XXXV.

ITa appellant Indi piſcem, quem Hiſpani Indigenæ *Dobalum* vocant, qui verſatur quoque in mari auſtrali, diciturque ab antiquis (è multorum virorum ſententia) lupus, ab alijs iamdiu deſcriptus, cum capitis eius lapillis, atque vſu.

De Quatetl. Cap. XXXVI.

PIſcis,quem Miſtecæ Quatetl vocant, Mexicani verò Axolomichin, dicitur ab Hiſpanis *Bagre*: in vtroque viuit Oceano,& ad flumina quoque deſcendit. Piſcis eſt corio,non ſquamis tectus,ad duos, treſue palmos adoleſcens, duas prælongas geſtat barbas quarum ratione barbatus quoque dici poſſet: cauda eſt lunata,ſupra dorſum prælonga pinna, ſtatim à capite ſumens exordium: alia verò non longè à cauda,quæ parua eſt: circa ventrem duæ aliæ, præter duas, quæ ſubſunt collo. Prægrato conſtat alimento,pinguique, & elixus eſtur: dorſum nigrum eſt, ad media vſque latera; venter verò,& reliquum corpus candens lineaque inter partem candentem, & nigram vtrinq; rectà procedens.

De Papalomichin. Cap. XXXVII.

PIſcis quem Miſtecæ vocant Papalomichin Mexicani verò Tzatzapalmichin, Hiſpani *Muxarran* nuncupant, Antiqui verò (vt creditur) *Sparum*: naſcitur in vtroque Oceano, paruus piſcis eſt, ac latus, & cauda lunata,duabus ornatur pinnis iuxta branchias, præterea alijs iuxta ventrem binis, & altera iuxta caudam, & ſupra dorſum altera,quæ à capite ad caudam vſque procedit, horridulis ſpinis conſtat: Piſcis eſt ſquamoſus, & grato, ſalubrique nutrimento. Vocant & alium Piſcem *Muxarran nigram* Hiſpani, Mexicani verò Cacalomichin, duarum Spithamarum longitudine, coloris nigri, magnis ſquamis, cauda orbiculari, vniuerſo dorſo ſpinifero, ac pinna propè caudam magna, caudam ipſam attingente, ac præter illas branchiarum,duaſque alias,quas habet in ventre non longè à capite, alia eſt prædictæ valde ſimilis, bono, & grato conſtat alimento, & in vtroque Oceano dicitur viuere.

De Xochipaltapachtli, ſeu Concha auriculata minij colore Cap. XXXVIII.

VIdimus iuxta auſtrale Oceanum inter alia Concharum genera quoddam Xochipaltapachtli à colore minij vocatum, mediocri magnitudine,trãſuerſis ſemicirculis, lineas alias ſecundum rectum procedentes ſecantibus, ac colore minij rubeo dilutiore, ac luteo in rubeum tendente diſtinctum. Alterum, etiam maiuſculum,ac lineis ſimillimum,ſed colore candido, rubeoque, & fuſco varium, ac demum tertium ſine auriculis rubeo diluto, fuſcoque tantùm varians colore,& lineis dũtaxat rectis, ſed quæ in eo ipſo procurſu in ternos deſinant orbiculos,quorum nihil inſigne accepi præter formam,quæ videtur à Maris mediterranei, & ſeptentrionalis Conchis, quadamtenus diſſidere.

De Acipaquitli. Cap. XXXIX.

QVem latini *Serram* vocant, Miſtecæ Acipaquitli nuncupare conſueuerunt vtroque viuentem Oceano; huius formam veriſſima imagine ex ipſo Piſce deſumptam reddendam curauimus; ſed deſcribendum piſcem noluimus, vt de quo noſtram protulerimus in commentarijs, in X. Plinij librum editis

ſentiam

ſententiam,ad quem Lectorem duximus ablegandum, cùm iamdudum noſtris innotuerit Regionibus, & nunc ob temporis anguſtiam non liceat per cognita diuagari.

De Aloſac,lupeaue maris Auſtralis. Cap. XL.

ALlatus eſt à Mari auſtrali ad nos Piſcis, quem *Saualo* noſtri vocabant Hiſpani,eo per omnia ſimilem, ſed maiorem, ac longè inferiorem ſapore,quem tamen depingi noluimus, ob indiſtinctam pene cum eo ſimilitudinem, ſed ſpecie diſtare putauimus ob ſaporis, nutrimentique inſignem differentiam, comedimus etiam in Haitina Inſula,cùm ab eius Eccleſiæ Antiſtite hoſpitio exciperemur, eodem nomine, & forma Piſcem, à ſeptentrionali petitum Oceano, ſed adeo diſſimili guſtu, ac nutrimento, vt diuerſum ab illo eſſe intrepidè iudicauerim.

De Acacana, ſeu Piſce gibbo. Cap. XLI.

PIſcis eſt pene dodrantalis inferiori labro prolixiore, ac inſigni gibba, quæ à capitis exordio ad os vſque (quod eſt valdè paruum) arcuato flexu deſcendit, vnde nomen ſortitus eſt, dorſum, lateraque cyanea ſunt, venter, ac laterum pars alba, ac præter duas pinnas, quæ circa branchias ſunt, vtrinque vnica anguſta, & longa; & aliam paruam, duæ aliæ viſuntur breues, altera à medio ventre, altera verò à dorſo in caudam vſque procedens; ſquamoſus non eſt, & tamen bono conſtat alimento; Mare illum ad me miſit Auſtrale, etſi quidam referant in ſeptentrionali quoque reperiri,

De ſerra Piſce. Cap. XLII.

ALlatus eſt ab eodem Mari Piſcis à Tototepecenſibus Tlateconimichin nũcupatus,dodrante paulò longior,anguſtuſque,lunata cauda, acuto capite multis exiguis,& peracutis dentibus, ac præterea,quæ branchijs circumſtant ſupra, infraque, & ab vtroque latere binis pinnis, altera circa dorſum, & circa ventrem altera,à quibus in caudam vſque quidam velut dentes procedunt, quorum ratione Hiſpani, Coloni *Serram* vocant, cute tegitur, ac ad ſuarorum, ſcombrorumuè videtur genera pertinere.

De Acacapallin. Cap. XLIII.

REperitur etiam in mari auſtrali Sargus,vbi Acacapallin ab aſperitate vocatur, magnis ſquamis tectus,& tænijs tranſuerſis,fuſciſque diſtinctus.

De Acuetzpalmichin. Cap. XLIV.

SPirenæ altera ſpecies eſt, & quam noſtri *Bicudam* vocant, viuitque in Mari auſtrali iuxta Tototepecenſes, inſigne eſt in hoc Piſce inferius roſtrum longius eſſe ſuperiori, & ſquamis tegi, ſunt qui Quacuetzpalmichin vocent.

De

De Coatetl. Cap. XLV.

PIſcis eſt fluminum, ac Maris Auſtralis Incola, *Bagre* ab indigenis Hiſpanis appellatus, corio tectus molli, lunata cauda, binis inſignis prælongis barbis, prolixa item pinna, quæ à dorſo iuxta caput oritur, binis alijs circa branchias, ac iuxta caudam ſupernè infernèque duabus, notiſſimus eſt in noua Hiſpania, & interdum ad trium cubitorum longitudinem adoleſcit.

De Huitzitzilmichin. Cap. XLVI.

GEnus eſt Acus, ſed roſtro inferiori tres digitos longo, & prætenui, ſuperiore verò mediocriter lato, ac ſemiunciali: cætera alijs congeneribus ſimilis. Viuit in Mari Auſtrali, & ſquamis tegitur.

De Papalomichin. Cap. XLVII.

ITa vocant Incolæ ſparum album, quem noſtri *Muxarram* vocant, maris etiam auſtralis Alumnam, nigrum verò ſeù Cantharum, Cacalomichin, quos Piſces velut notos, etiam Hiſpanis, & in ſeptentrionali quoq; natos mari, non curaui depingendos.

De Quetzalmichin. Cap. XLVIII.

INſignis etiam Piſcis eſt Quetzalmichin, quem fabrum vocant, ſed mari etiam mediterraneo frequens, vel ob crines, quos dorſo geſtat, nigros, & prælongos, quem velut notum quoque prætereo.

De Tenexmichin, ſeu Pagro. Cap. XLIX.

EAdem ratione, & Pagrum prætereundum duxi, dum tamen conſtet apud Auſtrale Oceanum, non minus ac apud noſtra maria verſari, quod etiam de Tlaxcalmichin, ſeu ſolea dictum eſſe velim.

De Coyamemichin. Cap. L.

COyamemichin, quem Indigenæ Hiſpani *Porcum* vocant, vtriuſque Maris Incola eſt, rotunda pene forma, lunata cauda, ac binis pinnis ſupernè infernèque prælongis, à medio corpore in caudam vſque procedentibus, & reſimo, ac obrotundo capite; ſquamoſus eſt, & grati, probatique alimenti.

De Yzcohua. Cap. LI.

VErſatur quoque in prædicto Mari Piſcis, quem Mexicani Yzcohua, Antiqui lupum, & Hiſpalenſes *Robalo*, qui offenditur etiam in fluminibus, ſquamoſus, gratique, & valde probati nutrimenti, necnon & Trichiæ noſtrates vocatæ ab Incolis Cacamichin, Coracini etiam, quos Incolæ Popoyotl vocant, & Macamichin, quos noſtri *Chucharroz*, computatos inter *Trachuros* minores ſquamoſos, lunata cauda, oblongoſque, & magni capitis, & Galeorum genera permulta; Præterea Tentzonmichin, ſeu Piſcis barbatus, ita dictus à barbis prælongis

longis,quibus eſt inſignitus,& id Mugilum genus, quod noſtri *Licam* Indigenæ Malacahual vocant : & quem noſtri *Roncador* , Indigenæ Chianmichin , & Antiqui Exocœtum:& eorum,quos indigenæ Cocamalomichin , noſtri *Palomentas* , & Antiqui *Glaucos* vocant,ſpecies tres, quorum alter latior eſt, ac quaternis , quiniſque lineis cyaneis tranſuerſim diſcurrentibus inſignitus.

De Coamichin. Cap. LII.

MIſſi præterea ſunt ad me Icones aliorum quorundam Piſcium,qui procedente tempore deferentur, ac ſi opus fuerit, delineabuntur ,quorum interim nonnihil dixiſſe conueniet,interque illos in primis de Coamichin,qui ab Anguibus,quorum referre videtur formam habet nomen ; longiuſculus enim eſt , teres , ac minimè ſquamoſus,ac fortaſſis inter Galeos,reponendus.Secundus Cochomichin , qui à Pſittaco ſortitus eſt nuncupationem , cui roſtro iudices magnopere aſſimilari . Alia inſuper ſpirenæ ſpecies,teres,parua, ac prælongo roſtro,vocata Totomichin , necnon Colomichin oblongus piſcis, ac paruus , ac Achiyomichin prorſus ſimilis illi,quem gibbum vocant , ſed differens colore , qui huic ruber eſt .

De Manati. Cap. LIII.

Habetur ſupra lib.9. cap. 13. fol. 323.

De Piſcibus,qui nauigantibus in Nouam Hiſpaniam occurrere ſolent. Cap. LIV.

NAuigantibus in Nouam Hiſpaniam ſolent occurrere , & facili opera capi Tiburones,vaſti Piſces , & ad Cartilagineorum , oblongorumque differentias pertinentes,qui adeo voraces ſunt,vt Ingentem quandoque canem a Tiburone abſumptum eiuſdemq; poſteriora vtraque crura , vna cum natibus vno morſu ablata complures ſe vidiſſe teſtentur , referantque, lanienis cultrum,hamum prægrandem maximamque Taurini capitis partem in ſtomacho alterius ſimul inuenta Quin traditur in peculiari maris receſſu feſtiuiſſimus de illis iocus , demitti videlicet , integram equi partem quartam, vt adeo aquæ extimam, ad aliquot palmos non attingeret ſuperficiem accurrere nihilominus ad obtutum , & olfactum tanta pernicitate , & impetu Tiburones, vt ſaltu ex aquis prorumpentes medio in aere carnem , & oſſa ipſa non minori facilitate effracta ſorberent , quàm ſi quis lactucam diſcerperet. Horum Tiburonum capitibus ; ob aſperitatem ingenitam ſupini adhærent adeo piſciculi,quos Romeros vocāt, vt nullo conatu eos abigere poſſint, illi verò dolatæ prædæ portiunculis , quæ plerunque per rictus Tiburonis effugiunt,victum ſibi quærunt:Hique ad turdorum differentias pertinentes , grati guſtus, ac ſalubris. Quid numerem Mugilum alatorum turbam , & aureos Piſces , eoſdem toto inſequentes Pelago, iucundæ,atque optimæ alimoniæ , quos in Anthiæ ſpecies fortaſſis aliquis referat, aut Delphinos Toninas vocatos,mali inter Nautas ominis,& procelloſum tempus præſagientes , marinos homines,trabes prælongas , Porcos , Pagros Raias ; Bal-

Ballenas, ſcolopaces, & alios permultos in mentem modò non venientes, qui mihi ſemel tantùm in Nouam Hiſpaniam nauiganti caſu ſunt oblati.

De Piſce Tauri forma, qui à Chines Oceano delatus eſt. Cap. LV.

PIſciculus eſt vix duos palmos longus, ſed pinna caudæ inſtar ſex pene prolixa digitos, corio intectus duro, fuſco, ſed circa ventrem candenti, & vbique pentagonis, ſexanguliſue diſtincto figuris, os eſt minimum, ſed longiuſculis munitum dentibus, oculi magni, pinnæ circa aures binæ ſatis paruæ, quemadmodum & aliæ duæ, quarum altera circa extrema ventris eſt; altera verò iuxta poſtremum dorſum: mirum eſt in hoc piſciculo duas prominere iuxta frontem ſpinas acuminatas infractæ duritiei inſtar corniculorum, ac totidem alias eadem magnitudine, & forma, circa ventris poſtrema; cæterùm de nutrimento aut natura eius nihil adhuc memorandum habeo, quod tradere poſſim poſteritati, niſi pandente ſeſe quotidie amplius mundo, antequam moriar quicquam hiſce meis ſcriptis adijci poſſe liceat ſperare.

De Cuitlapetotl, ſeu Piſciculo lacuſtri ventris magni. Cap. LVI.

PIſciculus eſt digitum longus, craſſuſque, ita vocatus, quòd cœnoſis aquis degat, & ventrem habeat proportione corporis magnum, fuſci coloris. Vulgaris alimenti, & Mexicanis lacubus familiaris. O.N.

Finis V. Tractatus Hiſtoriæ Aquatilium.

TRACTATVS SEXTVS
DE HISTORIA MINERALIVM NOVAE HISPANIAE

Hic tractatus conſtat 36. capitibus, quorum 26 habentur ſupra, Volumine 1. lib. 10. capitibus, & folijs infra notandis.

Cap. 1.	*De Chimaltizatl, ſeu lapide ſpeculari. ſ.a lb.*	*cap.* 3. *fol.* 336
Cap. 2.	*De Chapopotli.*	*cap.* 2. *fol.* 336
Cap. 3.	*De Hoitzitziltetl.*	*cap.* 18. *fol.* 341
Cap. 4.	*De Ychcatetl, ſeu lapide Goſſipij.*	*cap.* 15. *fol.* 340
Cap. 5.	*De Yztacxalli.*	*cap* 16 *fol* 340
Cap. 6.	*De Tlanexillo.*	*cap.* 22 *fol* 342
Cap. 7.	*De Tapachpatli, ſeu hepatis medicina*	*cap.* 19 *fol* 341
Cap. 8.	*De Yztli lapide.*	*cap.* 14. *fol.* 339
Cap. 9.	*De Yztatl, ſeu ſale in genere.*	*cap.* 25 *fol.* 343

Cap. 10.

Cap. X. De Texotli ſeu ſilatico.

GEnus eſt Terræ in montibus quarumdam Nouæ Hiſpaniæ Regionum effoſſæ, teritur hæc, includitur ſaccis, atque effuſa deſuper aqua, tenuior pars permittitur excolari, ſiccata redigitur in placentas cyaneas, quibus pictores eumdem colorem æmulantur: quæ remanſit in ſaccis craſſior pars tunditur, effuſaque rurſus aqua, tenuior ſecundò fluit, ad eadem vtilis, quamquam dilutior, atque vilior.

Cap. 11 *De Tlalyac, ſeu terra fætida.* *vbi ſup. cap.* 23. *fol.* 341

Cap. XII. De Teticatl.

TEticatl, ſeu lapis Ticatl lapidis albi genus eſt, quo vſto vtuntur pictores ad albũ colorem exprimendum: quamuis Chimalticatl vocato, candore cedat.

Cap. 13. *De Tequixquitl iterum.* *vbi ſup. cap.* 26. *fol.* 344

Cap. XIV. De Tecuitlatl.

SCaturit Tecuitlatl nonnullis è locis Aluei Mexicani lacus perſimilis limo, & ſummas ſtatim petit aquas, vnde excipitur, verriturque retibus, aut coaggeratur palis, Indi extractum, & paulisper ſiccari permiſſum ad ſolem efformant in placentulas: rurſus exponitur ſoli herbis virentibus ſuper impoſitum, donec exquiſitè areſcat, ita reponitur, vt caſeus in anni tantùm vnius vſum: eſtur vbi opus eſt cum Maizio torrefacto, vulgaribuſque Indorum placentis: Vnaquæque limi huius vomica peculiarem ſortitur Dominum, cui mille aureos interdum annuos reddat: ſapore eſt caſei, à quo ſumpſit apud Hiſpanos nomen, ſed minùs grato, & cœni quodam odore: color adhuc recenti cyaneus, aut viridis, ſed limoſus inueterato, è viridi nempe vergens in nigrum, edulis exigua portione, eademque aſſumpta loco ſalis, condimentiue maizij; at quæ ex eo parantur placentulæ, improbi ſunt, ac ruſticani cibi, & hoc vel eo conſtare poteſt, quòd cùm Hiſpanienſes Coloni nihil quod ad palati delicias ſpectet maximè apud has regiones intactum reliquerint, id nutrimenti nunquam ſuis permiſerint faucibus deuorandum.

Cap. XV. De Tlahuitl, ſeu Rubrica fabrili.

QVod Mexicani Tlahuitl vocant, nos Arabum æmulatione Macram, Latini vero Rubricam fabrilem appellant, genus eſt pallentis Terræ, quæ torrefacta rubeum è veſtigio induit colorem, vtilis pictoribus, ædiumque parietibus, ſolove inficiendis colore.

Cap. XVI. De Tetlilli.

TEtlilli ſeu Ater lapis genus eſt terrę in myſtecarũ regione vocata huius Nouæ Hiſpaniæ præcipuè effoſſæ, atra, & qua pictores eidẽ colori imitando paſſim vtantur, etſi alia paretur apud eos atramenti differentia vocata Ocotlilli ex fumo aſſularum Pinus cuiuſuis, nuncupatę patria lingua Ocotl, vnde nomen

atramento, vſtarum nempe fumus in vaſorum opertorum cauitate in pilulas coit, quas demum deraſas in ſuis emporijs venundare frequenter ſolent.

Cap. XVII. De Tecuixtli.

TEcuixtli, ſeu Terra lutea Ochræ eſt ſpecies inficiendis tectis, cameriſque idonea, quæ locis quibuſdam huius Regionis vberrimè prouenit,

Cap. 18. *De Tlalxocotl, ſeu Terra acida. vbi ſup. cap. 26. fol. 342*

Cap. 19. *De Ticatlalli, ſeu Terra alba. cap. 21. fol. 341*

Cap. 20. *De Tequixquilitl, ſeu Nitro iterum. cap. 26. fol. 343*

Cap. 21. *De Tecoca huitl. cap. 20. fol. 341*

Cap. XXII. De Tecuixtli, ſeu colore luteo.

GEnus eſt Terræ, cuius fumo condecorare Indi denigratas trabes, cæteraſq. materies ſolent, atq; inficere rudes quaſdam, & modici ſumptus tabellas

Cap. XXIII. De Xicaltetl

HOc eſt aliud candidum, ac minerale pigmentum, Quoxicaræ vocatum, quo primùm res illinuntur, vt alij deſuper appoſiti colores tenaciùs adhæreſcant, nec valeant facile deradi, aut vlla violentia deleri.

Cap. 24. *De Quetzalytztli, de hoc fit mentio. vbi ſup. cap. 7. fol. 337*

Cap. 25. *De Eztetl, ſeu lapide ſanguinis. cap. 6. fol. 337*

Cap. 26. *De Apoconalli. cap. 1. fol. 336*

Cap. 27. *De Eztecpatli. cap. 65 fol. 337*

Cap. 28. *De Tlapalte huilatl. cap. 12 fol. 339*

Cap. 29. *De Tlacuiloltecpatl, ſeu lapide picto. cap. 10 fol. 339*

Cap. 30. *De Toltecayztli. cap. 13 fol. 339*

Cap. XXXI. De Matlalxihuitl.

ITa vocant, cynaeos omnes lapides, quales ſunt vocati Torcoides cyaneique, ſed præcipuè viliores quoſdam, qui videntur ad prædictorum ſpecies pertinere nullam tamen eorum vtilem facultatem medicinę noſſe ſunt teſtati, ad hos etiam referendus eſt, quamquam dilutior, quem Xiuhtomolin nuncupant.

Cap. 32. *De Quetzalxoquyac, ſeu Pluma fœtida. cap. 10. fol. 339*

Cap. 33. *De Coztictecpatli. vbi ſup. cap. 4. fol. 337*

Cap. 34. *De Lapide Philippicarum. cap. 9. fol. 338*

Cap. XXXV. De lapide aqueo.

SAcrificus quidam oſtendit mihi gemmam etiam candentem, & ad chryſtallorum (vt videbatur) pertinentem genera, in qua mirum erat guttulam velut aquæ interceptam, & parua contentam cauitate ſemper tenere foraminis ſuperiora; quoque magis deprimeretur eò auidiùs ad ſuperiora tendere, cuius ego naturalem rationem adhuc peruestigare nequiui.

Cap. 36. *De Tetehuilotl, & lapide Cryſtallino vbi ſup. cap. 17. fol. 340*

IN-

INDICES ALPHABETICI

SEX TRACTATVVM HISTORIAE Animalium, & Mineralium Nouæ Hiſpaniæ. & in primis Tractatus Primi De Quadrupedibus.

A

DE Aeluro: à quo Gallia vocata corraditur. fol. 11 Cap. 24

De Anonymo quodam Animali. f. 3 c. 9.

De Ariete quadrigeminis armato cornibus. f. 12. c. 36

De Ayotochtli, ſeu Daſipode cucurbitino. f. 2. c. 2.

C

De Cacamiztli. fol. 12. Cap. 40

De Canum quibuſdam peregrinis generibus f. 6. c. 20.

De Caluaria reperta Chalei, & de repertis Gigantum Oſſibus. f. 10. c. 32

De Cercopithecis. f. 6. c. 19

De Citli, ſeu Lepore. f. 2. c. 3

De Coyametl, ſeu Quauhcoyametl. f. 8 c. 25

De Coyopollin. f. 10. c. 29

De Coyotl, ſeu Vulpe Indica. fol. 4. Cap. 13

De Cuetlaehtli, ſeu Lupo Indico f. 7. c. 23

De Cuitlaxcoyotl. f. 5. c. 14

H

De Hoitzlacuatzin, ſeu Tlacuatzin Spinoſo. f. 3. c. 6

L

De Leone paruo Inſulę Margaritiferæ. f. 12. c. 39

M

De Maçame, ſeu Ceruis. fol. 7. Cap. 22

De Mapach, ſeu Animali cuncta prætentante manibus. f. 1. c. 1

De Miztli. f. 4. c. 11

O

De Ocotochtli, ſeu Daſipode. f. 5. c. 15

De Oztohua. f. 6. c. 16

P

De Peruicheatl. f. 11. c. 35

Q

De Quauhpeçotli, ſeu Mele Montano. f. 6. c. 17

De Quauhtecallotl. f. 8. c. 26

De Quauhtentzo. f. 9. c. 27

T

De Tauris, Vacciſq. Quiuiræ regionis. f. 10. c. 30

De Tepe Maxtla. f. 11. c. 33

De Tepe Maxtlaton. f. 9. c. 28

De Tepeytzcuitli, ſeu Cane Montano. f. 7 c. 21

De Tigri, & Tlaocelotl. f. 4. c. 10

De Tlacaxolotl, ſeu fera rotunda facie. f. 3. c. 8

De Tlacuatzin. f. 3. c. 5

De Tlacoyotl, ſeu Coyotl humili. f. 12. c. 37

De Tochtli, ſeu Daſypodum generibus, quos Cuniculos vocant. f. 2. c. 4

De Tucan, ſeu Talparum Indicarum quodam genere. f. 7. c. 24

De Tzonyztac, ſeu Quadrupede capillorum cādentium. f. 3 c. 7

Y

De Ytzcuintecuani. f. 12. c. 38

De Ytzcuinteporzotli, ſeu Canibus gibbis. f. 10. c. 31

De Ytzcuinquani, ſeu, Canum interfectore. f. 4. c. 12

De Yzquiepatl, ſeu Vulpecula, quæ Mayzium torrefactum æmulatur colore. f. 6. c. 18

INDEX

Tractatus Secundi de Auibus.

A

DE Acaçaçahoactli, ſeu Aue Aquatili raucum ſonante. fol. 16. Cap. 11

De Acacalotl Mare, ſeu Coruo Aquatico. f. 15. c. 9

De Acatechichictli, ſeu Aue confricante ſe ad Arundines. fol. 17 Cap. 13

De Achalalactli, ſeu Piſcium voratrice. f. 13. c. 3

De Acitli, ſeu Aqueo Lepore. f. 41. c. 130

De Acolchichi, ſeu Aue rubeorum humerorum. f. 14. c. 4

De Acolin, ſeu Coturnicē aquatica. f. 42. c. 131

De Acclin, ſeu Aquatili Coturnice. f. 16. c. 10

De Acuicuitzcatl, ſeu Arundine Aquatili. f. 17. c. 14

De Acxoyatototl. f. 52. c. 199

De Ahuatototl. f. 55. c. 218

De Amacozque, ſeu Aue rubeſcentis colli. f. 17 c. 12

De Amaxocototl. f. 53. c. 201

De Arapalcatl, ſeu Teſta aquaria. f. 15. c. 7

De Atototl, ſeu Aue Aquatili Mare. f. 15. c. 8

De Atototl, ſeu Aue aquatica. f. 41. c. 128

De Atototloquichitl, ſeu Paſſere aquatico Mare. f. 17. c. 16

De Aue Paradiſea. f. 41. c. 129

De Aue altera delata ad Philippum ſecundum. f. 57. c. 223

De Auibus quibuſdam roſtri maximi. f. 17. c. 15

De alijs pluribus Auiculis Anonimis ab eadem prouincia Miſſis. f. 57. c. 226

De Axoquen. f. 55. c. 217

De Ayo quātototl tiltic. f. 52. 195

De Ayoquantototl. f. 54 c. 207

De Aztatl, ſiue Ardea candenti. f. 14. c. 5

C
De Cacacollin. f. 42. c. 134
De Cacalotl, ſeu Coruo. f.48.c.174
De Caca lototol, ſeu Aue Coruiua. f.50. c.182.
De Cacatotol. f. 52. c. 197
De Caquantotol. f. 55. c. 215.
De Caxcaxtototl. f. 46. c. 158
De Ceçeto. f. 45. c. 151.
De Cehoilotl. f.42. c.132
De Cencontlatolli, ſeu quadringentis linguis. f 20. c 30
De Cenotzqui. f.18.c.19
De Ceoan, ſeu Aue niuea. f.19.21
De Chachalacametl. f.23. c.41
De Chachauatototl. f.51. c.188
De Chiantototl. f.43.c.139
De Chichiltototl Tepazcullulæ. f.51. c.189
De Chietototl. f.31. c. 80
De Chichictli. f.18.c.18
De Chilcanauhtli, ſeu Anate Chilli colore. f.21 c.31
De Chilcoquipaltototl. f.50.c.183
De Chiltototl f.22. c.38
De Chiltototl. f.54 c.210
De Chiltototl. f.50 c.184.
De Chiltototl altera. f.24. c.45
De Chiquatli, ſeu Noctua. f.20.29
De Chiquatototl. f.47. c.168
De Chochopitli. f. 19.c.23
De Cocho Pſittaci genere. fol.44. Cap.145
De Cocho altero. f.44. c.146
De Cochitenacatl. f.46.c.160
De Cochitototl, ſeu Aue florida. f.46.c.161
De Cocothatl. f.48. c.171
De Cocotli. f.23.c.42
De Cocotzin. f.24. c.44
De Cocozton. f 52.c.192
De Cocoztli, ſeu Auicula Lutea. f.33.c.93
De Colcanauhtlicioatl. f.28. 64
De Colcanauhtli, ſeu Anate Coturnicum Mexicanarum colore. f.49.c.175
De Colcuicuiltic. f.19. c.25
De Colin aliquot generibus. fol.22 c.39
De Coltotl, ſeu Auicula inflexa. f.18 c.20
De Comaltecatl, f.19. c.22
De Concanauhtli. f.28.c.66
De Coxolitli, quam Phaſianum Patrium vocant, f 23.c.40
De Coyolcozque, ſeu Colli ſonali. f.19.c.24
De Coyoltototl. f.44.c.149
De Cozcaquauhitli. f.20.c 27
De Coztototl, ſeu Aue Pallida. f.20 c.28
De Coztototl, ſeu Aue lutea. fol. 43. c.140
De Coztototl, ſeu Aue lutea. f.43.c.143
De Cuechtototl. f.54.c.214
De Cuitcuitzcatototl. f.53.c.203
D
De Daic. f.56.c.220
E
De Ecatototl, ſeu Aue Venti f.24 c.46.
De Ecatototl altera. f.24. c.47
De Ecatototl, ſeu Aue Venti. f.33. c.95.
De Elcoztototl. f.48. c.172
De Elototl, ſeu Aue Spicæ Mayzij. f.25. c.48
De Elototol. f.25.c.49
De Elototl, f.48.c.169
De elototl. f. 54. c.209
De Quarta Elototol. f.57. c.227
G
De Guitguit. f.56.c.219
H
De Hoacton fœmina. f.13. c.1
De Hoactli, ſiue Toloactli, ideſt Aue Sicca. f.26.c.53
De Hoactzin, ſeu Aue ſimilem nomini edente vocem. f.25.50
De Hoctzin altera. f.27.c.61
De Hoauhtototl. f.27.c.57
De Hoexocanauhtli. f.25. c.51
De Hocitzanatl, ſeu magno Sturno. f.21.c.33
De Hoexotototl, ſiue Aue Saligna. f.27 c.58
De Hoilotl, ſiue Colūba. f.26. 56
De Hoilotl iterum. f.27.c.60
De Hoinetli, ſeu Aue incurua. f.34.c.96
De Hoitlallotl. f.25.c.52
De Hoitzilaztatl. f 27.c.62
De Hoitzitzillin Tepuzcullulæ. f.47.c.164
De Hoitzitzilrototl, ſeu Aue varia. f.26.c.54
De Hoitzitzilpapalotl. f.26. c.55
De Huexolotl. f.27.c.59
I
De Izanatl. f.21.c.32
M
De Metzcanauhtli, ſeu Anate lunari. f.45.c.152
De Miacatototl, ſeu Aue germinis Mayzij. f 30.c.77
De Moçotototl, ſeu Aue quæ alitur herba vocata Mocoqlitl. f.31.c.79
De Motmot. f.52.c.196
N
De Nepapantototl. f.40. c.127
De Nexohoitzillin, ſeu Hoizillin cinereo. f.31.c.82
De Nexton. f.31.c.83
De Nextototl. f.32.c.84
De Nochtototl, ſeu Aue . . . fol.31. cap.81
De Nopaltencol. f.44.c.150
O
De Ocoçolin, ſeu Perdice Montana. f.32.c.85
De Ocoçolin. f.54.c.211
De Oconenetl. f.32.c.87
De Oconenetl. f 43.c.137
De Ocotzinitzcan. f.32. c.86
De Ocotzinitzcan. f.45.c.156
De Olototl. f.53.c.205
De Opipixcan. f 44. c.147
P
De Pauxi vocata Aue. f.56. c.222
De Pepatzca, ſeu Anate ſplendenti. f.32. c.88
De Perutototl. f.47.c.167
De Piçalotl. f.57.c.225
De Picicitli. f.53c.200
De Pipixcan, ſeu Aue furaci. f.32. c.89
De Pipizton, ſeu Auicula ſplendenti. f 33.c.90
De Pitzmalotl. f.57 c.224
De Plurimis alijs Auiculis anonimis, ab eadem prouincia miſſis. f.57. c.226
De Poxaqua. f.33.c 91
Q
De Quachichil. f.28. c.65
De Quachichiltic. fœmina. fol.48 c.170
De Quachilton, ſeu Aue Siliquaſtrini capitis. f.20.c. 26
De Quapach canauhtli. f.52. 194
De Quapachtototl f.49 c.179
De Quapetlahoac. f. 48.c.173
De Quatotomomi. f.50.c.186
De Quatotztli. f.34. c 99
De Quauhcilni. f.34.c 97
De Quauhchichil, ſeu Auicula capitis rubei f.18. c.17
De Quauhchochopitli, ſeu Auicula ligna excauante. f.33.c.94
De Quauhtotopotli. f.46. c.157
De Quauhtotopotli. f.47. c.165
De Quauhtotli. f.33. c.92.
De Quaxoxoctototl. f.49. c.177
De Quauhelototl. f. 54. c.213
De Quetzaltototl, ſeu Aue plumarum diuitum. f.13.c.2
T
De Tatac. f.50.c.185
De Techictli. f.37. c.110
De Techictli. f.52.c.193
De Tecolotl. f.35.c.102
De Tempatlahoac altera, ſeu Aue lati roſtri. f.30. c.78
De Teoauhtototl. f.52. c.198
De Tepetototl. f.35 c.101
De Tequixquiacatzanatl. f.21.34
De Tetzompan. f 38.c.115
De

De Tlacahoilotl. f.46.c.159
De Tlacoquauhtli. f.35.c.103
De Tlalacatl, ſeu Anſere Montano. f.34. c.98
De Tlalchinoltototl, ſeu Aue combuſta. f.38. c.114
De Tlalquipatli f.39. c.119
De Tlanquiquiztototl, ſeu Paſſere ſibilante. f.47.c.163
De Tlapalchichi, ſeu confricatrice rubea. f.38. c 1 6
De Tlapaltototl. f.46 c.162
De Tlaquauhtli. f.44 c.144
De Tlaquiloltototl, ſeu Aue picta. f.43.c.141
De Tlatepetlachiqua li, ſeu Otide ſaxorum. f.37.c.1 3
De Tlauhquechultototl. f.51. 191
De Tlauhquechul. f.49.c.178
De Tlauhtototl, ſeu Aue Coccinea. f.43.c.142
De Tlauhtototl, ſeu Aue rubea. f.51 c.190
De Tlotli. f.49. c.176
De Tolocatzanatl, ſeu Sturno iunceti. f.22.c.36
De Tolchiquatli, ſiue Noctua iunceti. f.36.c.107
De Tolcomoctli f.45 c.153
De Tolteçoloctli fœmina, ſeu Aue ſtertrice iunceti f.36.106
De Toquilcoyotl. f.44 c.148
De Toteçoloctli mare, ſeu Metzcanauhtli, ideſt Aue Lunari. f.36. c. 05
De Tuputu. f.56. c.221
De Tozcacoztli mare, ſeu gutturis pallidi. f.37.c.111
De Tozcacoztic. f.42.c.133
De Toznene. f 38.c.117
De Tznahoei. f.22.c.35
De Tzanatltototl, ſeu Aue ſimili, aut congenere Tzanatl. f.22.c.37
De Tzinitzcan. f.42.c.135
De Tzinitzcan. f.23.c.43
De Tziziculotl. f.39. c. 18
De Tzitzihoa mare. f.35.c.104
De Tzonyayauhqui mare, ſeu Aue capitis varij. f.36. c.108
De Tzonyayauhqui fœmina. fol.37. cap.109
De Tzonyayauhqui tertia. fol.40 cap.123
De Tzopilotl, ſiue Aura. f.37.112
X
De Xalcuani, ſeu Aue arenam deglutiente. f.39. c.121
De Xiquipiltototl. f.54. c.212
De Xiuhtototl, ſeu herbarum Aue. f.39 c.120
De Xochitototl. f.39 c.122
De Xochitototl altera ſeu Aue florida f.40.c.125
De Xochitenucatl. f.51.c.187
De Xochitenacatl altera. fol. 47. cap 166
De Xochitenucatl. f.51.c.187
De Xochitenacatl altera. fol.58. Cap.229
De Xomotl. f.40. c.124
De Xompantototl. f.53. c.202
De Xolotlapech. f.54. c.208
De Xotlapech. f.53. c.204
De Xoxouhquihoactli. f.14 c.6
De Xoxouhquihoactli. f.40. 126
Y
De Yacaçintli, ſeu roſtro ſpicæ Mayzij. f.45.c.154
De Yacapatlahoac, ſeu Aue lati roſtri. f.42.c.136
De Yacapitzahoac Mare, ſeu Aue roſtri mucronati. f.29. 68
De Yacatli, ſiue Aue roſtri nigri. f.57.c.228
De Yacatexotli, ſeu roſtro Cianeo. f.29.c.70
De Yacatopil, ſeu roſtro ſudis. f.29.c.69
De Yohualtototl, ſeu Aue nocturna. f.49. c.180
De Yayauhquitototl f.55.c.216
De Yexixouhqui, ſeu Aue cyaneorum pedum. f.29.c.72
De Yllamatotl, ſeu Aue vetula. f.30.c.75
De Yohaltecolotl, ſeu Bubone nocturno. f.30.c.73
De Yohoalcoachillin. f.30.c.74
De Yohualcuachili, ſeu capite Chilli nocturno. f.50.c.181
De Ytzquauhtli, ſeu Aquila nouaculæ. f 28 c.67
De Yxamatzcatltototl, ſeu Aue candenti colore illita oculos. f.30.c.76
De Yxamazcatl f.43.c 138
De Ytezcatototl. f.53. c.206
De Yxcuicuil, ſeu oculo picto. f 29.c.71
De Yzquauhtli. f.34.c.100
De Yztactzonyayauhqui, ſeu Aue varij Capitis. f.28.c.63
De Yztactzonyayauhqui.45.155

INDEX

Tractatus Tertij de Reptilibus.

A
De Acaitetepon, ſeu Monoxilo mucronato, quod priuatim Tamacuilcahuya vocant. fol.58. cap.1
De Acoatl, ſeu Serpente aquatili. f.60.c.6
De Aguaſen. f.69.c.50
De Ahueyactli, ſeu H.morrhoo Indico. f.59 c.3
De Alijs duobus Lacertarum generibus, quæ propriè Acaltetepo nuncupantur. f.58.c.2
De Aquaqua, ſeu Bufone. f.60.7
De Aquetzpallin, ſeu Crocodilis, quos alij Caymanes vocant. f.60.c.5
De Aquaquetzpallin, ſeu aquatico colore. f 59.c 4
De Aligato Angue. f.69. c.51
B
De Bitin Colubri genere. f.70.56
C
De Canauhcoatl. f.61.c.11
De Cencoatl. f.60.c.9
De Cencoatl. f.63.c.23
De Cencoatl, ſeu Colubro ſimili ſpicæ mayzij, ſimilibuſque coloribus variato. f 62. c.15
De Chiauhcoatl. f.68.c.47
De Cotcoatl, ſeu Colubro Coturnicum colore. f 62. c. 6
De Colcoatl, ſeu ſerpente Coturnicibus ſimili. f.60.c.8
De Colubro ſplendente in tenebris, quem vocant Cumcoatl. f.70.c.58
De Coyuta. f.70.c.57
De Cuech, ſeu Colubro ſonalibus inſignito. f 62.c.17
De Cuicuilcoatl, ſeu Colubro vario. f.61.c.14
D
De Dopone. f.69.c.54
E
De Ecacoatl, ſeu Angue venti. f.61. c.12
H
De Haro Colori genere. f.70 c.55
M
De Macacoatl, ſeu Angue Ceruino. f 63.c.20
De Maçacoatl. f.63. c 21
De Maquizcoatl. 63. c.22
N
De Nexoa. f.68.c 48
O
De Oro Colubri genere. f.68. 49
P
De Petlacoatl. f.64.c 28
De Petzcoatl, ſeu Angue lubrico. f.64 c.27
Q
De Quatapalcatl, ſeu Chameleone Mexicenſi. f.6. c.13
De Quauhtzicatlinam, ſeu matre formicarum. f.65.c.32

De

T

De Taletec Lacerta. f.69. c.53
De Tapayaxin . f.67. c.44
De Genere Tamacolin, ſeu Rubetarum. f.65.c.34
De Tecoixin torquata.f.63.c.25
De Tecoixin, ſeu ſaxorum lacerta . f.65.c.36
De Techichicotl, ſeu lapide inculto . f.64. c.31
De Tepecolcoatl, ſeu Angue montano , Coturnices Indicas colore imitante.f.68.c.46
De Teque Lacerta. f.69.c.52
De Tecuixin,ſeu innocuis lacertarum generibus. f.67. c.41
De Teixminani , ſeu ſerpente inuolante oculos . f.66.c.40
De Temacuilcahuilia ſerpente. f.68.c.45
De Tetzauhcoatl, ſeu ſerpente raro. f.66. c.37
De Tetzauhcoatl .f.67. c.43
De Teuhtlacotzauhqui, ſeu domina ſerpentum . f.63..c24
De Teuhtlacotzauhqui altero. f.65. c.33
De Texixincoyotl . f.66. c.38
De Tlehua , ſeu igneo Colubro . f.63.c.26
De Tlecoatl, ſeu igneo ſerpente f.64. c.30
De Tlilcoatl .f.67. c.42
De Tlilcoatl. f.64. c 29
De Tlilcuetzpalin , ſeu nigra lacerta. f.65. c.35
De Tzicatlinan ſerpẽte.f.61.c.10

X

De Xaxalhua. f.66, c.39

Y

De Yztaccoatl, ſeu albo Colubro . f.62.c.18
De Yztactetozin,ſeu alba lacerta. f.62.c.19

INDEX
Tractatus Quarti de Inſectis.

A

DE Aoachtocatl, ſeu Araneo. f.71. c.3
De Atocatl, ſeu Araneo verſante in aquis f.71.c.1
De Axin , ſeu Vermium quorundam pinguedine . f.71. c.2

C

De Cohahoapochin . f.73. c.15
De Coyayahoal . f.72. c 9

E

De Ecatocatl , ſeu Araneo venti . fol.71. Cap.4

H

De Hocitexca . f 75.c.26
De Hoitztocatl, ſeu Araneo ſpinoſo . f.71.c.5

L

De Laualaua Aranei genere, fol.75. c.28
De Lumatec Hirundinis genere . f 75. c.29

P

De Pollin . f.73. c.13
De Papilionum Nonnullis generibus. f.72. c.12

Q

De Qcauhmecatl . f 73. c.17
De Quauhocuilin . f.74 c.20
De Quauhtemolin . f.74.c.19
De Quetzalmiahuatl, ſeu Veſpa pennas Huacamayæ colore imitata . f.73. c.18

S

De Sulum formicarum genere . f.76. c.30

T

De Tapalchichi . f 71. c.6
De Techichiatl. f.72.c.8
De Temahoani . f.72.c.7
De Tem ctli. f.72. c.11
De Temolin , ſeu Scarabeis. fol.74. cap. 22
De Tetlatoca . f.73.c.16
De Inſecto altero , quod Tenamaznanapaloa vocant.f.73.14
De Tlalacatl, ſeu Arundine terreſtri . f.74. c.23
De Tlaxiquipillin , ſeu Marſupio Terreſtri . f.74. c.24
De Tleocuilin . f 74.c.21
De Tocatl , ſeu Araneorum generibus . f.74. c.25
De Tzontecomama , ſeu Inſecto, cui caput videtur eſſe oneri. f.75. c.27

Y

De Yrzuqua , ſeu Sipantipe, fol.72. cap. 10

INDEX
Tractatus Quinti de Aquatilibus.

A

DE Acacana, ſeu Piſce Gibbo fol.85. Cap.41
De Acacapallin . f.85. c.43
De Acipaquitli . f.84. c.39
De Acuetzpalmichin. f.85.c 44
De Aloſac, Lupeaue Maris Auſtralis . f.85. c.40
De Acocilin, ſeu imagine Cochleæ . f.78 c.8
De Ahuauhtl, ſeu Muſcarum paluſtrium Ouis . f.77. c.7
De Ahuihuitla , ſeu Aquam trahente . f.78. c.9
De Ahuitzotl . f.78. c.10
De Anenez In ſecto lacuſtri, fol. 77.c.5
De Amacpalli , ſeu manu coccinea . f.79. c.13
De Amilotl , ſeu Piſce tereti . f.77.c.6
De Atexcalquahuitl . f.79. c.14
De Atolocatl , ſeu Gerynis. fol.77.c.4
De Atetepitz , ſeu Scarabeo lacuſtri . f.76.c.3
De Atonahuiztli . f.79.c.15
De Atopinan. f.78. c.11
De Axaxayacatl, ſeu Muſca paluſtri , aquoſa facie conſtante . f.76.c.1
De Axolotl , ſiue luſu aquarum . f.76. c.2

C

De Chacallin . f.80.c.17
De Coamichin . f.87. c.52
De Coatetl. f.86.c.45
De Cocolin . f.80.c.18
De Coyamemichin . f.86.c.50
De Cueyatl . f.80. c.19
De Cuitlapetotl , ſeu Piſciculo lacuſtri ventris magni.f.88.56

H

De Huitzitzilmichin. f 83. c.34
De Huitzitzilmichin. f 86. c.46

M

De Malullis . f 82. c.27
De Manati . f 87. c.53
De Michpillin , ſeu Ouis piſcium. f 81. c.25

O

De Oculiztac, ſeu Vermiculis candidis . f.79. c.12

P

De Papalomichin . f.84. c.37
De Papalomichin . f.86. c.47
De Piſce Tauri forma,qui à Chines Oceano delatus eſt.88.55
De Piſcibus, qui nauigantibus in nouam Hiſpaniam occurrere ſolent. f.87.c.54

Q

De Quatetl . f.84.c.36
De Quetzalmichin. f.86. c.48

S

De Serra Piſce . f.85. c.42

T

De Tapachpoxcauhqui.f.83. 33.
De Tenexmichin , ſeu Pagro . fol.86. cap.49
De Tepechacalin . f.82.c.28
De Texcalaanacatl , ſeu fungo.

go lapideo. f.83. c.32
De Tlacamichin. f 83. c.33

X

De Xalmichin, ſeu Piſce arenoſo. f 83 c.30
De Xaimichin quauhnahoacenſi. f.83. c.31
De Xiomichin Mexicanorum, quam noſtri Troctam vocant. f.82. c.26
De Xochipaltapachtli, ſeu Concha minij coloris auriculata. fol.79. c.16
De Xonuilin. f.82. c.29

Y

De Yayauhqui, ſeu Atro Xohili. f.80. c.21
De Yacapitzahuac, ſeu Piſce tenuisnaſi. f.81. c.22
De Yacapitzahuac. f.81. c.23
De Yzcahuitli. f. 80. c.20
De Yzcohua. f.86. c.51
De Yztalt, ſeu Sale Fontano. f.81. c.24

INDEX

Tractatus Sexti de Mineralibus.

A

DE Apoconalli. fol.90. C.26

C

De Chapopotli. f.88. c.2
De Chimaltizatl, ſeu lapide ſpeculari. f.88. c.1
De Coztictecpatli. f.90. c.33

E

De Eztecpatli. f.90. c.27
De Eztetl, ſeu lapide ſanguinis. f.90. c.25

H

De Hoitzitziltetl. f.88. c.3

L

De Lapide philippicarũ. f.90. c.34
De Lapide Aqueo. f.90. c.35

M

De Matlalxiuhitl. 90. c.31

Q

De Quetzalxoquyac, ſeu pluma fœtida. f.90. c.32
De Quetzalytztli. f.90. c.24

T

De Tapachpatli, ſeu hepatis medicina. f.88. c.7
De Tecoca huitl. f.90. c.21
De Tecuitlatl. f.89. c.14
De Tecuixtli. f.90. c.17
De Tecuixtli, ſeu colore luteo. f.90. c.22
De Tequixquilitl, ſeu nitro iterum. f.90. c.20
De Tequixquitl iterũ. f.89. c.13
De Tetlilli. f.89. c.16
De Teticatl. f.89. c.12
De Tezotli, ſeu Silatico. f.89. c.10
De Ticatlalli, ſeu Terra alba. f.90 c.19
De Toltecayztli. f.90 c.30
De Tlacuiloltecpatl, ſeu lapide picto. f.90. c.29
De Tlahuitl, ſeu rubrica fabrili. f.89. c.15
De Tlalxocotl, ſeu Terra acida. f.90 c.18
De Tlalyac, ſeu terra fœtida. f.89. c.11
De Tlanezillo. f.88. c.6
De Tlapaltehuilatl. f.90. c.28
De Xicaltetl. f.90. c.23

Y

De Ychatetl, ſeu lapide Goſſipij. f 88. c.4
De Yztacxalli. f 88. c.5
De Yztatl, ſeu ſale in genere. f.88. c.9
De Yztehuilotl, & lapide Chryſtallino. f.90. c.36
De Yztli lapide. f.88. c.8

FINIS.

ERRATA SIC CORRIGE.

pag. 4	cap. II.	felle	lege	ſele
pag. 8	cap. XXV.	circuratur	l.	cicuratur
pap. 8	cap. XXVI.	hyemmalis	l.	hiemalis
pag. 8	cap. XXVI.	fulus	l.	fuluus
pag. 10	cap. XXX.	Incuruuo	l.	Incuruo
pag. 11	cap. XXIV.	non	l.	naturam
pag. 13	cap III.	candent	l.	candenti
pag. 15	vſque ad pag. 23	hiſt. quadruped.	l.	hiſt. auium
pag. 15	cap. IX.	alimteum	l.	alimentum
pag. 15	cap. IX.	medioris	l.	mediocris
pag. 16	cap. XI.	pronominet	l.	prominet
pag. 17	cap. XIII.	Corduele	l.	carduele
pag. 29	cap. XV.	Columbarnm	l.	columbarum
pag. 29	cap. LXV.		l.	LXX
pag. 30	cap. LXXV.		l.	LXXIV
pag. 38	cap. CXVII.	conſpicindam	l.	conſpiciendam
pag. 49	cap. CLXV.	Mexicanaum	l.	Mexicanarum
pag. 58	cap. II.	nunpantur	l.	nuncupantur
pag. 74	cap. XXVI.	nigerſit	l.	negreſcit
pag. 82	cap. XXVI.	ſuatate	l.	ſuauitate
pag. 85	cap. XLI.	aliam paruam	l.	alia parua
pag. 87	cap. LIV.	dolatæ	l.	delatæ

P.651